

Ыдыктыг Библия

УЧРЕЖДЕНИЕ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК
ИНСТИТУТ ЯЗЫКОЗНАНИЯ РАН

Ыдыктыг Библия

Библия очулгазының институту
Москва, 2011

Ыдыктыг Библия
тыва дылда

Бирги үндүрүлгө

Саналдар чоргузар адрес:
ibt_inform@ibt.org.ru

Допчузу

Эге сөс.....	7
Библияда номнарнын хураангайлаан данзызы	11

Эрги Чагыг-керээ

Эге дөс	15
Хосталыышкын	80
Левит	138
Саннар.....	179
Ыдыктыг хоойлуну катаптааны.....	238
Нуннуң оглу Иисус	290
Баштыңчылар үези	322
Руф.....	356
Хаанныг чагырга үези. Бирги ном	362
Хаанныг чагырга үези. Ийиги ном	405
Хаанныг чагырга үези. Үшкү ном.....	443
Хаанныг чагырга үези. Дөрткү ном	487
Чылдар демдеглели. Бирги ном	530
Чылдар демдеглели. Ийиги ном	570
Эзра	619
Неемия	635
Эсфир	657
Иов.....	667
Ыдыктыг ырлар.....	722
Угаадыглыг чугаалар.....	868
Экклесиаст (азы Суртаалчының ному)	912
Соломоннун өндүр бедик ырызы	924
Исайя медээчинин ному	935
Иеремия медээчинин ному.....	1035
Иеремияның ыы-сызызы	1130
Иезекиил медээчинин ному	1139
Даниил медээчинин ному.....	1211
Осия медээчинин ному	1231
Иоиел медээчинин ному.....	1248
Амос медээчинин ному.....	1255
Авдий медээчинин ному.....	1268
Иона медээчинин ному	1271
Михей медээчинин ному	1275
Наум медээчинин ному.....	1285
Аввакум медээчинин ному.....	1290
Софония медээчинин ному	1296
Аггей медээчинин ному.....	1302

Захария медээчинин ному	1305
Малахия медээчинин ному	1319

Чаа Чагыг-керээ

Матфейниң бижээни Буянныг Медээ	1327
Марктың бижээни Буянныг Медээ.....	1379
Луканың бижээни Буянныг Медээ.....	1413
Иоанның бижээни Буянныг Медээ.....	1468
Элчиннерниң ажыл-чорудулгазы.....	1509
Иаковтуң чагаазы	1558
Пётрнуң бирги чагаазы.....	1564
Пётрнуң ийиги чагаазы	1571
Иоанның бирги чагаазы.....	1575
Иоанның ийиги чагаазы	1581
Иоанның үшкү чагаазы	1583
Иуданың чагаазы	1585
Римчилерге чагаа	1587
Коринфчилерге бирги чагаа	1610
Коринфчилерге ийиги чагаа	1632
Галатчыларга чагаа	1646
Эфесчилерге чагаа.....	1654
Филипчилерге чагаа	1662
Колосчуларга чагаа	1668
Фессалоникчилерге бирги чагаа	1674
Фессалоникчилерге ийиги чагаа.....	1679
Тимофейге бирги чагаа.....	1682
Тимофейге ийиги чагаа	1689
Титке чагаа	1694
Филимонга чагаа	1697
Еврейлерге чагаа	1699
Иоаннга Бургандан Ажыдышкын	1717

Дузалап аргалар

Израильдиң он ийи аймаа	1743
Тайылбырлыг словарь.....	1745
Библейжи эге хемчеглер таблицазы.....	1753
Карталар	1755

Эге сөс

Эргим номчукчулар! Силерниң мурнуарда – Библия деп ыдыктыг номналдың тыва дылче бүрүн очулгазының баштайгы үндүрүлгези.

Библия деп чүл?

Библия болза янзы-бүрү шажын-чүдүлгелиг улустун санап турары-биле, кижини төрөлгетениң төөгүзүндө эң өндүр улуг номнарның бирээзи. Библия – «номнар» дээн грек сөстөн укталган, христиан чаңчылда (база чамдык кезектери-биле иудей болгаш мусульман чаңчылдарда) Ыдыктыг Бижилге деп хүлээп көрүп турар номнар чыындызы-дыр.

Библия ийи кол кезектен тургустунган:

1) Эрги Чагыг-керээ. Бо 39 номдан тургустунган чыынды Христостун төрүттүнериниң оранчок мурнунда муң ажыг чыл дургузунда эрте-бурунгу еврей болгаш арамей дылдарга бижиттинген, ында Бурган биле еврей чоннун аразында харылзааже кичээнгейни мөөңнээн. Бо чыындыже еврей чоннун төөгүзү, израиль ниитилелдин шажын-чүдүлгө хоойлулары болгаш дүрүмнери, Бурганны алдаржыткан кайгамчык уран-чечен шүлүктөр болгаш ырлар, мөргүлдөр, ханы философчу боданыышкыннар, келир үе дугайында өттүр билген медеглелдер дээш өске-даа хөй чүүлдер кирип турар.

Баштайгы беш номну Моисейниң Беш ному азы Моисейниң Хоойлузу деп адаар. Еврейлерниң бурунгу төөгүзүнгө Моисей деп кижиниң Бурган биле Ооң чонунун аразына дугуруштурукчу бооп күүсеткени онза чугула ролун ынчаар демдеглээни ол. Оон аңгыда Эрги Чагыг-керээже Дээрги-Чаяакчының израильчилерге эжелеп алгаш, ээлеп чурттаар кылдыр бергени черге оларның амыдыралының дугайында база израиль чоннун баштыңчылар, хааннарының чедишишкыннери болгаш буураашкыннарының дугайында бижээн номнар кирген. Ооң соонда Бурганны алдаржыдарына база кижилерни мерген угаанныг боорунга өөредип турар бөлүк поэктиг номнар кирген. Эрги Чагыг-керээ Улуг болгаш Бичии Медээчилерниң (Дээрги-Чаяакчының сөзүн чонга медээлеп, ону Аңаа шынчы чоруун үрөвөс кылдыр кыйгырар салымныг улустун) номнары-биле дооступ турар.

2) Чаа Чагыг-керээ. Бо 27 номдан тургустунган чыынды Иисус Христостун төрүттүнгениниң соонда, бистиң эраның 1-ги вегинде бурунгу грек дылга бижиттинген. Чаа Чагыг-керээниң кол өзээ – Иисус Христостун, делегейниң Камгалакчызының амыдыралы, өөредии, өлүмү болгаш катап дирилгениниң дугайында төөгүп турар дөрт Буянныг Медээ болур. Оон «Элчиннерниң ажыл-чорудулгазы» деп номда Иисус дээрже көдүрлүп үнө берген соонда, христиан ниитилелдин баштайгы чылдарының дугайында база Ооң өөреникчилериниң Буянныг Медээни Рим империязына канчаар нептередип эгелээниниң дугайында чугаалап турар. Оон аңгыда Чаа Чагыг-керээже Христостун өөреникчилериниң христиан ниитилелдер болгаш хуу кижилерге оларның бүзүрелин деткири-биле база Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг амыдырал дугайында сургаал кылыры-биле бижээн чагаалары кирген. Чаа Чагыг-керээниң сөөлгү ному – Иоаннга Бургандан Ажыдышкын, ында символиктиг дыл ажыглап, Бурганның ам Аңаа удур туржуп турар күштерни долзуу-биле тиилээрин илереткен.

Библияның тыва дылче очулгазы

Бо ыдыктыг ном бижиттинип тургустунганындан бээр, ону делегейниң дыка хөй дылдарынче очулдурган. Амгы делегейде чеди муңдан бичии-ле эвээш дылдар бар. Библияны бүрүнү-биле барык дөрт чүс бежен дылче, а ооң аңгы кезектерин ийи муң хире дылче очулдурган.

Бо номну Библия очулгазының институтунун (БОИ) бөлүк ажылдакчылары очулдуруп, редакторлаан. Бөлүк профессионал тыва чогаалчылардан болгаш очулга база библеистика эртемнеринин россияжи болгаш даштыкы тускай эртемниглеринден тургустунган. Сөзүглел утка-шынар болгаш хевир талазы-биле хөй чадалыг шыңгыы хыналданы эрткен. Очулга бөлүүнүн кол сорулгасы болза еврей, арамей болгаш грек үндезин сөзүглелдернин утказын шын дамчыдары турган. Сөзүглелдин чамдык черлеринин утказын шын билип аары дыка берге, чүге дээрге чамдык бурунгу сөстөрнүн утказы хөй үе эрткеш, уттундура берген азы Библияның амгы үедеги шинчилекчилеринин эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүн төөгүлүг болгаш культурулуг байдалын ылаптыг билиринге хамаарыштыр четпес чүүлдер бар бооп турар. Очулга бөлүү кол сорулганы боттандырары-биле янзы-бүрү арга-дузаны, оон иштинде Библияның шаандагы болгаш амгы үедеги өске очулгалары-биле шүүштүрүлгелерни ажыглаан. Эң баштайгы утканы шын дамчыдарындан аңгыда, бис ол утканы амгы үедеги, улуска билдингир, аянныг-чараш чечен чогаал дылы-биле илередирин кызыткан бис. Ындыг-даа болза, бис очулгага номчукчуларның чамдызын-га эргижирээн ышкаш сагындырып болур сөстөрнүн чамдыкта арттырар ужурга таварышкан бис, чүге дээрге ол сөстөрнүн амгы хевири чок болуп турар, оон аңгыда үе эртерге, ол сөстөр катап база чоннун ажыглап турары дириг тыва дылче эглип кирип шыдаар дээрзинге идегээн бис.

Бо Номнун тыва дылче очулгазы 1990 чылдан эгелээш, барык чээрби чыл үргүлчүлөп келген. Ажыл чоруп турда, БОИ дараазында аңгы номнар болгаш Библиядан үзүндүлөрнүн шенелде үндүрүлгелерин кылган: Марктан Буянның Медээ (1996 ч.), Лукадан Буянның Медээ болгаш Элчиннернин ажыл-чорудулгасы (1997 ч.), Иисустун амыдыралы (Дөрт Буянның Медээден үзүндүлөр) (1997 ч.), Чаа Дугуржулга-чагыг (2001 ч.), Бичии уругларга Библия (2001 ч.), Эрте-бурунгу Израильден дөрт ном (2003 ч.), Моисейнин хоойлузу – Ыдыктыг ырлар – Угаадыгыг чугаалар (2005 ч.). Бүрүн Библияның очулгазынче кирир бетинде, үстүнде адаттынган шенелде үндүрүлгелерни шуптузун эде көргөн. Очулга бөлүү ол үндүрүлгелерде эскертинген частырыгларны, кагдынган черлерни эткен. Оон аңгыда номчукчуларның саналдарын айтырганывыс түннелинде, очулганың билдингир, ылаптыг болгаш аяннашак боорун чедип аары-биле, чамдык терминнерни өскерткен бис. Чижээлээрге, шенелде үндүрүлгелерде «Дугуржулга-чагыг» деп сөс бо үндүрүлгедэ «Чагыг-керээ» деп, «белдир-крес» деп сөс «белдир-ыяш» деп, а «шүүгү» деп эргижирээн сөс «шииткел, шииткел чери» деп өскертинген.

Сөзүглелди эгелер болгаш шүлүктерге чарган хуваалда колдуунда Библияның орус Синодалдыг очулгазында чаңчыккан хуваалданы эдерип турар. Ынчалза-даа чамдык таварылгаларда болуушкуннарның утказын азы дес-дараалашкаан тыва дылга чүгле домактарның чурумун эде тургускаш, тода билип ап болур, ынчангаш ийи азы үш шүлүктүн дугаарлаашкынын каттыштырып каан болур (чижээ, Э. д. 2:2-3). Ол ышкаш Чаа Чагыг-керээнин Синодалдыг очулгазында чамдыкта тыва очулганың үндезини болган бижимелдерден орай тывылган грек дылда бижимелдерден алган шүлүктер база таваржып турар. Кажан ындыг шүлүктерни тыва очулгаже кирибейн, немелде тайылбырже кириген таварылгада, ийи азы үш шүлүктү база каттыштырып турар (чижээ, Лк. 9:55-56).

Хуу аттар болгаш чер аттарының хевирин орус Синодалдыг очулгага черле чоок кылдыр арттырарын кызыткан бис, чүге дээрге ол аттарның элээн хөйү тыва номчукчуга орус культура болгаш чечен чогаал-биле харылзаа дамчыштыр билдингир. Ындыг-даа болза, дараазында таварылгаларда аттың хевирин өскертири чугула деп санаан бис:

- аттың орус хевири ону адаарын бергедедип турар таварылгада (чижээ, Феглафелласар);
- орус очулганың бодунда чөрүшкелтер барда, өскээр чугаалаарга, чаңгыс-ла ол еврей аттың элээн каш орус хевири таварышканда (чижээ, орус очулгада чаңгыс-ла ол кижиниң адын бир номда «Нимрод» деп, а өске номда «Немврод» деп бижээн);
- ол аттың орус хевири тыва номчукчуну еврей сөзүглелде чок бодалче сагыш алындырып турар болза (чижээ, Нойнун биче оглу Хам хамнарга кандыг-даа хамаарылга чок).

Ындыг таварылгаларда аттың тыва хевирин еврей азы грек үндезин сөзүглелде хевири-биле чоокшулаштырып, аргалыг-ла болза, Библияның Синодалдыг очулгазынга чаңчыга берген номчукчуга ол ат таныттынгыр боор кылдыр арттырарын кызыткан бис. Ынчангаш «Хам» деп ат «Хаам», «Немврод» – «Нимрод», «Феглафелласар» – «Тиглат-Пилесер» апарган.

Орус Синодалдыг очулгада төнчүзүндө чымчак демдек салган хуу аттарны эрте-бурунгу еврей-даа, тыва-даа дылдарда чымчадыр адавайн турарын барымдаалааш, элээн хөй ындыг таварылгаларда аттарны чымчак демдек ажыглавайн бижээн бис. Чижээлээрге, Иезекииль эвес, а Иезекиил, Руфь эвес, а Руф деп бижиттинген.

Дузалал аргалар

Очулга бөлүү бо үндүрүлгөдө чамдык дузалал аргаларны немей ажыглаан. Ол немелделер Библиянын үндезин сөзүглелиниң кезээ эвес, оларны бо бурунгу, чамдык черлеринде нарын Бижилгени билип аарынга дузаламчы кылдыр кириген. Ном бүрүзүнүн эгезинде турар кирилде номнун кол темаларын тодарадып, ооң автору болгаш бижиттинген үезиниң дугайында допчузу-биле чугаалап турар. Сөзүглелди үзүндүлөрниң утказын азы темазын айтып турар иштики эгелер дузазы-биле аңгылаан. Кол ужур-утказы өске номда база таваржып турар үзүндүлөр мурнунда (чижээ, Буянныг Медээлерде азы Хаанныг чагыргалар болгаш Чылдар демдеглелдеринде) иштики эгелер аттарының адаанда скобкаларда айтыгларны немээн бис. Оон ыңай дараазында дузалал аргалар бар:

– Чергелешкек черлерже айтыглар

Арыннар кыдыгларында чергелешкек черлерже айтыглар Библияда ол-ла тема дугайында чугаалап, чаңгыс-ла ол сөс-домакты ажыглап турар, чок-ла болза демги черден цитата азы аллюзия болур өске черлерже айтып турар.

Иисус Христос болгаш Чаа Чагыг-керээниң бижикчилери Эрги Чагыг-керээниң шүлүктөрүндө цитаталарны болганчок-ла ажыглап турганнар. Бо очулгада Эрги Чагыг-керээден цитаталарны курсив-биле демдеглээн болгаш арынның кыдыында Эрги Чагыг-керээниң сөзүглелинче айтыгны кылган. Чижээлээрге, Матфейниң бижээни Буянныг Медээниң 1:23-кү шүлүгүндө Исаяя медээчинин номунун 7:14-кү шүлүгү таваржып турар. Номчукчу дараазында чүүлү билип аар болза эки: Чаа Чагыг-керээниң бижикчилери колдуунда Эрги Чагыг-керээниң үндезин еврей сөзүглелин эвес, а ооң «Септуагинта» деп грек очулгазындан цитаталаар турганнар. Ынчангаш Чаа Чагыг-керээде чамдык цитаталар Эрги Чагыг-керээниң тыва дылче очулгазын үндөзилеп кылган еврей сөзүглелден утка талазы-биле ылгалдыг. Курсивтээн кезектер хөй санныг айтыгларже эвес, а чүглө Эрги Чагыг-керээден дорт цитаталарже айтып турар. Бо эге сөстүн соонда Эрги болгаш Чаа Чагыг-керээлерниң бүгү номнарының аттарын хурааңгайлап бижээн даңзы кирген. Ол даңзы номчукчуга чергелешкек черлерже айтыглар болгаш Эрги Чагыг-керээден алган цитаталарны көргүскөн айтылгаларны ажыглаарынга дузалаар.

– Немелде тайылбырлар (сноскалар)

Сөзүглелде сылдысчыгаш (*) таваржыр болза, арынның адаанда ол шүлүктүн утказынга хамаарышкан немелде тайылбыр барын көргүскөни ол. Чамдык немелде тайылбырлар билдинмес аттарны, сөстөрү база библейжи үелерниң культуразының онзагайларын тайылбырлап турар. Чамдыктары ук шүлүктүн болгу дег өске билиишкинин көргүзүп турар, а өскөлери эрте-бурунгу бижимелдерде ылгалдыг номчуттунар черлерже айтып турар (эрте-бурунгу бижикчилер Библияны чара бижип тура, чамдыкта частырыглар кылып турган, ынчангаш очулга бөлүүнүн сорулгазы болза номнун авторунун бижээни эн бүзүрелдиг болгу дег хевирни сөзүглелче кириери болур).

– Словарь

Чамдык чугула, үргүлчү таваржыр сөстөр база чаа чогааткан сөстөр болгаш сөс каттыжышкынарының утказын номнун соонда кириген словарьда тайылбырлап турар. Сөзүглелде ол сөстөр одуруг кырында бичежек точка-биле демдеглеттинген (чижээ, ·Аллилуйя).

– Библейжи эге хемчеглер таблицазы

Таблицаже Чоокку Чөөн чүккө ажыглап турган деңзи хемчээлин, узуну болгаш ишкириниң эге хемчеглерин база оларның амгы үедеги дең үелерин кириген. Сөзүглелде ол эрте-бурунгу эге хемчеглерни бичежек төгерик-биле демдеглээн (чижээ, °эфа).

– Карталар

Номнуң сөөлүндө библейжи үелерде Чоокку Чөөн чүктү тодарадып чураан карталар бар.

Түңнел

Библия болза делегейниң чечен чогаалының классиказы, ооң овор-хевирлери россияжи болгаш европейжи уран чогаадылганың янзы-бүрү адырларында чугула черни ээлеп турар. Ынчаарга ол чүгле төөгү талазы-биле үнелиг документ боорундан аңгыда, ыдык-бедик ужур-уткалыг, чүгө дээрге Библияда Дээрги-Чаяакчының кижиге төрөлгөтөн-биле харылзаазын, Бурганның улуска Бодун база Бодунуң күзел-соруун ажытканын бижээн болгай. Библияда биске Иисус Христостуң амыдыралы болгаш өөредииниң дугайында херечилээшкин илереттинген. Ыдыктыг Бижилгениң алыс ужуру ону чүгле төөгү тураскаалы кылдыр номчуур азы чогаал шынары дээш мактаар улуска эвес, а Чаяакчының бүгү улуска чүнү чугаалаксаанын билип аар күзел-биле номчуп турар улуска ажыттынар. Бо очулга тыва чонга Бурганның үнүн, Буянның Медээниң четче-долузун дыңнадыр боор деп база Аңаа бүзүрөп, ол медээ ёзугаар чурттаарыңга дузалаар боор деп идегеп, ол дээш чүрээвис ханызындан мөргүп турар бис.

Библия очулгазының институту (БОИ) бо ыдыктыг Номнуң бүгү очулдурукчуларыңга база редакторларыңга улуу-биле өөрүп четтиргенин илередип тур. Институт ол ышкаш бо очулганы үндүреринге янзы-бүрү талазындан дуза каткан бүгү-ле кижилерге өөрүп четтирип тур.

Библия очулгазының институтунуң ажылдакчылары

Библияда номнарның хураангайлаан даңзызы

Эрги Чагыг-керээ	Хураангай-лаашкын	Чаа Чагыг-керээ	Хураангай-лаашкын
Эге дөс	Э. д.	Матфейниң бижээни Буянның Медээ	Мф.
Хосталыышкын	Хост.	Марктың бижээни Буянның Медээ	Мк.
Левит	Лев.	Луканың бижээни Буянның Медээ	Лк.
Саннар	Сан.	Иоанның бижээни Буянның Медээ	Ин.
Ыдыктыг хоойлуну катаптааны	Ы. х. к.	Элчиннерниң ажыл-чорудулгазы	Аж.-ч.
Нуннуң оглу Иисус	Иис.	Иаковтуң чагаазы	Иак.
Баштыңчылар үези	Башт.	Пётрнуң бирги чагаазы	1 Пет.
Руф	Руф	Пётрнуң ийиги чагаазы	2 Пет.
Хаанның чагырга үези, бирги ном	1 Хаан.	Иоанның бирги чагаазы	1 Ин.
Хаанның чагырга үези, ийиги ном	2 Хаан.	Иоанның ийиги чагаазы	2 Ин.
Хаанның чагырга үези, үшкү ном	3 Хаан.	Иоанның үшкү чагаазы	3 Ин.
Хаанның чагырга үези, дөрткү ном	4 Хаан.	Иуданың чагаазы	Иуда
Чылдар демдеглели, бирги ном	1 Чыл.	Римчилерге чагаа	Рим.
Чылдар демдеглели, ийиги ном	2 Чыл.	Коринфичилерге бирги чагаа	1 Кор.
Эзра	Эзра	Коринфичилерге ийиги чагаа	2 Кор.
Неемия	Неем.	Галатчыларга чагаа	Гал.
Эсфир	Эсф.	Эфесчилерге чагаа	Эф.
Иов	Иов	Филипчилерге чагаа	Флп.
Ыдыктыг ырлар	Ыд. ыр.	Колосчуларга чагаа	Кол.
Угаадыглыг чугаалар	У. ч.	Фессалоникчилерге бирги чагаа	1 Фес.
Экклесиаст (азы Суртаалчының ному)	Эккл.	Фессалоникчилерге ийиги чагаа	2 Фес.
Соломоннуң өндүр бедик ырызы	Сол. ыр.	Тимофейге бирги чагаа	1 Тим.
Исайя медээчининң ному	Иса.	Тимофейге ийиги чагаа	2 Тим.
Иеремия медээчининң ному	Иер.	Титке чагаа	Тит.
Иеремияның ыы-сыызы	Ыы.	Филимонга чагаа	Флм.
Иезекиил медээчининң ному	Иез.	Еврейлерге чагаа	Евр.
Даниил медээчининң ному	Дан.	Иоаннга Бургандан Ажыдыышкын	Ажыд.
Осия медээчининң ному	Ос.		

Эрги Чагыг-керээ	Хураангай-лаашкын
Иоил медээчиниң ному	Иоил
Амос медээчиниң ному	Ам.
Авдий медээчиниң ному	Авд.
Иона медээчиниң ному	Иона
Михей медээчиниң ному	Мих.
Наум медээчиниң ному	Наум
Аввакум медээчиниң ному	Авв.
Софония медээчиниң ному	Соф.
Аггей медээчиниң ному	Агг.
Захария медээчиниң ному	Зах.
Малахия медээчиниң ному	Мал.

Эрги Чагыг-керээ

Эге дөс

Кирилде

Эрги Чагыг-керээ «Эге дөс» деп ном-биле эгелээн. Бо ном еврей дылда Берешит (Эгезинде) деп аттыг. Номнуң тыва ады ооң өртемчейниң, кижги төрөлгөтөнниң болгаш израиль чоннуң тывылганының дугайында чугаалап турар утказын илереткен. Иудей чаңчыл ёзуугаар «Эге дөс» Моисейниң бижээни баштайгы ном кылдыр санаттынып турар.

«Эге дөс» деп ном чогаал стильдериниң, хевирлериниң янзы-бүрүзү-биле онзагай – бирде байырланчыг тоожулал, бирде сонурганчыг, шимчээшкинниг чугаа, бирде аймак-чоннарның даңзызы, бирде шүлүк хевирлиг йөрээшкиннер... Ындыг-даа болза, кандыг-даа арында номнуң кол киржикчизи – Бурган. Эгезинде (1–11 эгелер) Бодунуң сөзү-биле бүгү өртемчейни канчаар чаяаганын, делегейниң бүгү чоннарының кайыын укталып тывылганын чугаалап турар. Бурганның өндүр бедии чүгле Ооң күчү-күжүн дамчыштыр эвес, а Бодунуң чаяалгазынга ынакшылын дамчыштыр база илерээр: Бодунуң чаяап каан улузу Аңаа удур бачыт үүлгедиринге хандыкшыырга безин, Ол ындыгларны кагбайн, олар дээш сагыш човаарын соксатпайн турар.

Оон ыңайгы тоожулаашкында (12–50 эгелер) Бурганның шилип алган кижилериниң дугайында чугаалап турар. Бурган оларның салгалдары Аңаа хамааржыр онзагай чон апарзын деп бодап алган. Авраам, Исаак, Иаков болгаш Иаковтуң он ийи оглунуң дугайында чугаада Бурганның оларга берген аазаашкыннары дыңналыр: оларның салгалдары хэй санныг бооп, Бурганның аазаан черин ээлеп аар; олар бүгү кижги төрөлгөтөнгө ачы-дуза көргүзөр. Олар бачыт чок кижилер эвес турган – оларның кошкак талаларының болгаш багай үүлгедиглериниң дугайында «Эге дөстен» хөйү-биле номчуур бис. Ынчалза-даа олар Бурганның кыйгырыынга бүзүрел-биле Ону тооп дыңнап харыылааннар.

Өртемчейни чаяаганы

1 ¹ Эң эгезинде^a Бурган дээр биле черни чаяап каан. ² Черниң ужу-бажы билдинмес, ээн турган. Дүп чок далай кырынга дүмбей турупкан; а сугнуң кырында Бурганның Сүлдези* ужуп турган. ³ «Чырык чырып келзин» – деп, Бурган чугаалаан. Ынчан чырык көстүп келген. ⁴ Бурган чырыкты экизинип көргөн. Оон чырыкты дүмбейден аңгылап каапкаш, ⁵ дүмбейни «дүн» деп, а чырыкты «хүн» деп адап каан. Кежээ дүшкен, даң аткан: бирги хүн ол болган.

^a Ин. 1:1

⁶ Оон Бурган мынча дээн: «Суг ортузунга бопурук дээвиир тывылзын, ынчангаш ол сугну сугдан аңгылазын». ⁷ Бурган бопурук дээвиирни чаяап кааш, ооң адаанда турар сугну ооң кырында турар сугдан аңгылаан. Шак-ла ындыг апарган. ⁸ Бопурук дээвиирни Бурган «дээр» деп адап каан. Кежээ дүшкен, даң аткан: ийиги хүн ол болган.

⁹ Оон Бурган мынча дээн: «Дээрниң адаанда суглар чаңгыс черге чыгып келзин, оон кургаг чер тывылзын». Шак-ла ындыг апарган. ¹⁰ Бурган кургаг черни «чер» деп, а чыылган сугларны «далайлар» деп адап каан. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ¹¹ Оон Бурган мынча дээн: «Чер кырынга үрезинниг үнүштерниң база чимистиг ыяштарның бүгү хевирлери өзүп үнзүн, оларның шупту янзылары таразын».

* 1:2 Азы: «Бурганның чоруткан хады».

Шак-ла ындыг апарган. ¹² Чер үрезинниг үнүштерни база чимистиг ыяштарны өстүргөн, оларның янзылары тарап эгелээн. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ¹³ Кежээ дүшкен, даң аткан: үшкү хүн ол болган.

¹⁴ Оон Бурган мынча дээн: «Дүннү хүнден аңгылаар база үелер, хүннер, чылдар демдеглээр чырымалдар дээрге турзун; ¹⁵ олар черни дээрден чырыдар чырыткылар болзун». Шак-ла ындыг апарган. ¹⁶ Бурган ийи дээди чырымалды – хүндүскү үени башкарары-биле улуг чырымалды, дүнеки үени башкарары-биле биче чырымалды – чаяап каан. Сылдыстарны база немей чаяаган. ¹⁷⁻¹⁸ Бурган оларны черни чырытсын дээш, дүн биле хүннү башкарбышаан, чырык биле дүмбейни аңгылазын дээш, дээрге салып каан. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ¹⁹ Кежээ дүшкен, даң аткан: дөрткү хүн ол болган.

²⁰ Оон Бурган мынча дээн: «Сугга эңмежок дириг амытаннар тывылзын, черниң кырында бопурук дээрге куштар ушсун». ²¹ Бурган далайга улуг амытаннарны, сугга янзы-бүрү дириг амытаннарны база аңгы-аңгы чалгынныг куштарны чаяаган. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ²² «Далай-сугга өзүп-көвүдеңер-ле, а куштар черге өзүп-көвүдезиннер» – деп, Бурган йөрээген. ²³ Кежээ дүшкен, даң аткан: бешки хүн ол болган.

²⁴ Оон Бурган мынча дээн: «Янзы-бүрү дириг амытаннар: мал-маганның, аң-меңниң, соястаарларның аңгы-аңгы уксаалары чер кырынга тывылзын». Шак-ла ындыг апарган. ²⁵ Янзы-бүрү дириг амытаннар: мал-маганның, аң-меңниң, соястаарларның уксааларын Бурган чаяаган. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ²⁶ Оон соонда Бурган мынча дээн: «Бистиң овор-хевиривис-биле, Биске дөмейлештир кижини амытанны чаяап каалы; ол далай-сугнуң амытаннарын, дээрниң куштарын, мал-маганны, соястаарларны – черниң бүгү дириг амытаннарын чагырып, бүгү бөмбүрзекке тергийдеп чорзун». ²⁷ Бурган Бодунуң овор-хевири-биле, Бодунга дөмейлештир кижини амытанны – эр биле кыс кижини чаяап каан^а. ²⁸ Алгап-йөрээвишаан, Бурган оларга мынча дээн: «Өзүп-көвүдеңер, черниң кырын ээленер, далай-сугнуң амытаннарын, дээрниң куштарын, соястаарларны болгаш черниң бүгү-ле дириг амытаннарын чагырып тергийденер». ²⁹ «Бо-дур, силерге Мен бүгү үрезинниг үнүштерни, үрезинин тарыыр чимистиг ыяштарны бердим: олар силерге чем болур – деп, Бурган чугаалаан. – ³⁰ А черниң бүгү дириг амытаннарынга база дээрниң куштарынга, чер кырында аң-меңге Мен бүгү-ле ногаан үнүштерни чем кылдыр бердим». Шак-ла ындыг апарган. ³¹ Ынчан Бурган Бодунуң чаяап кааны бүгү чүвезин көөрге, шуптузу аажок таарымчалыг болган. Кежээ дүшкен, даң аткан: алдыгы хүн ол болган.

^а Мф. 19:4; Мк. 10:6

2 ¹ Шак ынчалдыр дээр биле черни база оларда бүгү чүвелерни аайлаштыр боттандырып төндүргөн. ²⁻³ Чедиги хүнге чедир Бурган Бодунуң ажил-херээн дооскан. Ынчан Ол чедиги хүннү алгап-йөрээп, «ыдыктыг» деп чарлаан, чүге дээрге ол хүн Бурган Бодунуң бүгү ажил-херээн дооскаш, дыштанган.

Кижини амытанны чаяап кааны

⁴ Дээр биле черниң дугайында, Дээрги-Бурган-Чаяакчының оларны чаяап бүдүргениниң дугайында чугаа бо-дур.

⁵ Кажан Дээрги-Бурган-Чаяакчы черни болгаш дээрни чаяап турда, чер кырынга ойт-сиген-даа, ыяш-даш-даа чок турган. Дээрги-Бурган-Чаяакчы черге ам-даа чаъс чагдырбаан турган, оон аңгыда черни болбаазырадыр кижилер база чок турган. ⁶ Чүгле харын черден көдүрүлгөн бус-туман бүгү черниң кырын шыгыдып турган чүве-дир. ⁷ Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы черниң довураандан

кижини чаягаш*, ооң думчуунче амыдыралдың тыныжын киир үрүптерге, кижиге амылыг апарган^a.

^a 1 Кор. 15:45

⁸ Чөөн чүкте Эдем деп черге Дээрги-Бурган-Чаяакчы сесерлик тарып өстүргөш, чаяп каан кижизин аңаа чурттадып каан. ⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы ол сесерликке аянын чараш, чиксенчиг чимистерлиг ыяштарны тарып өстүргөн, а сесерликтин ортузунга амыдыралдың ыяжын^b болгаш эки-бакты угаап билириниң ыяжын олуртуп каан. ¹⁰ (Эдемден үндүр аккан хем сесерликтин суггарып турган, а ооң соонда ол дөрт адырга чарлы берген. ¹¹ Оларның бирээзиниң ады – Фисон: ол алдын шыгжамырлыг Хавила деп чуртту таварып аккан^c. ¹² Ол чурттуң алдыны эки, ында бдолах деп чаагай чыттыг чүүл болгаш үнелиг оникс даштар бар. ¹³ Ийиги хемни Гихон дээр: ол Хуш деп чуртту таварып аккан. ¹⁴ Үшкү хемниң ады – Хиддекел^d. Ол Ассур хоорайдан^e чөөн чүкче агып чыткан. Дөрткү хем – Евфрат.)

^b Э. д. 3:22;
Ажыд. 2:7; 22:2

^c 1 Хаан. 15:7

^d Дан. 10:4
^e Э. д. 10:11-12

¹⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини Эдемниң сесерлиинге ону болбаазыратсын база камгалап-карактазын дээш чурттадып каан. ¹⁶⁻¹⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижиге мынча деп чагаан: «Бо сесерликте эки-бакты билириниң ыяжындан аңгыда, өске бүгү ыяштарның чимизин чип болур сен. Ол ыяштың чимизин чиве: бир эвес ону амзаптар болзуңза, ол-ла хүн өлүр сен».

¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Кижиге чааскаан боорга, багай-дыр. Аңаа боду-биле дөмей дузалакчыдан чаяп берейн» – дээн. ¹⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы довурактан янзы-бүрү дириг амытаннарны, дээрнин куштарын чаягаш, оларны кижиге канчаар адаарын көөр дээш, аңаа эккеп берген. Шак ынчалдыр кижиге бүгү дириг амытаннарга аттарны берген. ²⁰ Кижиге бүгү-ле азырал болгаш черлик дириг амытаннарга база дээрнин куштарынга аттарны берген, ынчалза-даа оларның аразындан бодунга дөмей дузалакчы тыппаан. ²¹ Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини ханы уйгуже кирипкеш^f, ооң бир ээгизин ап алгаш, орнун эът-биле дуглап каан. ²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы адырып алган ээгизинден кыс кижини чаягаш, ону эр кижиге эккелген. ²³ Кижиге мынча дээн:

^f Э. д. 15:12; 1 Хаан. 26:12

«Ол-дур харын!

Бо дээрге мээң сөөгүмден үнгөн сөөк,

эът-бодумдан үнгөн эът-бот-тур.

Эр кижиден ол алдынган болганда,

кыс деп адаттырзын**».

²⁴ (Эр кижиге ада-иезин каапкаш, кадайы-биле катчып, чаңгыс мага-бот апаарының чылдагааны мында-дыр.)^g ²⁵ Олар – эр кижиге-даа, ооң кадайы-даа – эвеген чанагаш болганнар, ынчалза-даа эгенишпээннер.

^g Мф. 19:5; Мк. 10:7;
1 Кор. 6:16; Эф. 5:31

Баштайгы бачыт болгаш яла

3 ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының бүдүрүп чаяп кааны дириг амытаннарының аразындан эң-не кажары чылан болган^h. Ол херээженден айтырган: «Сесерликте кандыг-даа ыяштан чимистерни чиирин Бурган силерге хоруп каан дээр, ол ылап-ла шын бе?»

^h Мф. 10:16

² «Бис кандыг-даа ыяштан чимистерни чип болур бис – деп, херээжен харылаан. – ³ Чүгле сесерликтин ортузунда турар ыяштың чимизин чип болбас дээрзин Бурган биске чугаалаан. Аңаа дээп безин болбас, оон башка өлүр бисⁱ».

ⁱ Э. д. 2:17

* 2:7 Еврей дылда «кижи» (адам) деп сөс «довурак» (адама) деп сөске дөмейлешкек.

** 2:23 Еврей дылда «эр» (иш) деп сөс «кыс» (ишша) деп сөске дөмейлешкек.

⁴ «Чок, өлбес силер – деп, чылан чугаалаан. – ⁵ Бир эвес ол ыяштан чимистерни чиптер болзунарза, бурганнар дег, эки-бакты угааптар, караанар ажык апаарыңарны Бурган билгеш, хоруп турар-дыр». ⁶ Ол ыяштын чимистери чиксенчиг, аянынг, кижини угаанныг кылыптар кылдыр херээжен көрүп каан. Оон херээжен бир чимисти үзе тыртып алгаш, чипкен. Ашаанга база чимисти ап бээрге, ол база чип алган^a.

^a Рим. 5:12;
1 Кор. 15:21-22

⁷ Оларның иелдирзиниң карактары ажыттынып, боттарының эвегинин көрүп кааннар, бел кежиин чажыра баглап аар чүвени бүрүлдерден кылып алганнар.

⁸ Кежээки сериин өйде сесерликте Дээрги-Бурган-Чаяакчының кылаштап турарын дыңнап кааш, кижини кадайы-биле ыяштар аразынга чашты берген.

⁹ «Кайда сен?» – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини кыйгырган.

¹⁰ «Сээң үнүннү дыңнап кааш, эвегинимден эпчоксунгаш, чашты бердим» – деп, ол харыылаан.

¹¹ «Чанаш сен деп сеңээ кым ынча дидир? – деп, Бурган айтырган. – Мээң хоруп турганым ыяштан чимис ап чиппээн сен бе?»

¹² «Меңээ эккеп бергениң херээжен ол ыяштан чимисти ап бээрге, чиптим» – деп, кижини харыылаан.

¹³ «Чүнү канчап алганың ол?» – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы херээженден айтырган.

«Чылан мени мегелепти, ынчангаш чидим» – дээн.

¹⁴ Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы чыланга мынча дээн:

«Ол үүлгеткениң чүүл дээш
бүгү азырал болгаш черлик дириг амытаннардан артык каргаттырар сен!

Бүгү назыныңда иштиң-биле сояр сен,
довурак-доозун-биле чемненир сен.

¹⁵ Херээжен биле сени дайзыннар кылып каар мен,
сээң биле ооң ажы-төлү бот-боттарыңга дайзыннар болулар:

ооң оглу сээң бажыңны буза шавар^b,
а сен ооң тавангайын шагар сен».

^b Рим. 16:20

¹⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы херээженге мынча дээн:

«Сээң иштиг-сааттыг үенни аажок хилинчектиг кылып каар мен,
ажы-төлүннү хилинчектенип чыткаш божуур сен.

Ашаанны аажок күзеп, аңа хандыкшыыр сен*,
ынчалза-даа ол сени чагырар»^c.

^c Эф. 5:21; Кол. 3:18

¹⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы эр кижиге мынча дээн:

«Херээженниң сөзүн тооп дыңнааш,
мээң чиирин хоруп турганым чимисти чиген сен.

Сээң хайың-биле чер каргаттырар!

Бүгү назыныңда чилчиң үзүлдүр ажылдап чорууруң черден
аыш-чем, кат-чимис тып чип чурттаар сен.

¹⁸ Чер сеңээ тенниг чадаң ыяштар өстүрүп бээр,
а сен ховунуң сигени-биле чемненир сен.

¹⁹ Ынчангаш дериң төп чорааш, чем тып чиир сен^d.

^d Экл. 3:10

Сөөлүндө барып бодунуң-на келген черинче эглип чоруй баар сен;

* 3:16 Азы: «Ашаанны аайыңга кириксээр сен».

довурак-доозундан тывылган сен,
довурак-доозунче катап-ла шилчий бээр сен^а».

^а Эклл. 3:20

²⁰ Кижиге (Адам) кадайыңга Ева* деп атты берген, чүге дээрге ол бүгү-ле кижилернин иези болган. ²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы Адамга болгаш ооң кадайыңга хөмдөн кылган хептер кедирип каан. ²² Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кижиге эки-бакты угаап билир Бистиге бирээвис ышкаш апарды. Чиирге, өлүм чок апаар амыдыралдың ыяжының^б чимизин моон соңгаар кижиге үзүп чивес болзун». ²³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини бодунуң-на үнген черин болбаазырадып чурттазын дээш, Эдемниң сесерлиинден үндүр ойладыпкан. ²⁴ Адамны үндүр ойладыпкаш, Бурган Эдемниң сесерлииниң чөөн талазыңга херувимнерни база бүгү талазынче долганып турар чалбыыш-оттуг хылышты тургузуп каан. Олар амыдыралдың ыяжынче баар орукту камгалап-карактап турган.

^б Э. д. 2:9;
Ажыд. 2:7; 22:2

Каинниң Авелди өлүргени

4 ¹ Адам бодунуң кадайы Ева-биле чоокшулашкан соонда, ол иштелип-саатталы берген. Ол оглу Каинни божупкаш: «Дээрги-Чаяакчыдан төлдү алдым» – дээн^{**}. ² Ооң соонда ол Каинниң дуңмазы Авелди божаан. Авел шээр мал кадарып турган, а Каин чер болбаазырадып турган.

³ Элээн үе эрткенде, Каин черниң сөнү чимистерни Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр эккеп берген. ⁴ Авел база Бурганга өргүл кылдыр эң баштай төрүттүнген хураганнарның чагларын эккеп сөннээн. Бурганга Авел болгаш ооң эккелген өргүлү онза таарышкан. ⁵ А Каинни база ооң өргүлүн Ол херекке албаан. Каин дыка хорадаан, оон арны хөлүе берген. ⁶ «Чүге ажына бердиң? Арның канчап хөлүйүп калды? – деп, Дээрги-Чаяакчы Каинден айтырган. – ⁷ Бир эвес эки чүве кылып турар болзунза, бажың көдүр. А бир эвес эки чүве кылбайн турар болзунза, эргин аксында бачыт кедеп чыдар. Ол сени бодунуң аайынче кириксеп турар-дыр, ынчалза-даа сен ону чагырап ужурлуг сен^с».

^с Э. д. 3:16

⁸ Каин дуңмазы Авелди: «Ховуже бараалам»^{***} – дээн. Ховуга баргаш, Каин дуңмазы Авелче халдай бергеш, ону өлүрүп каан.

⁹ «Дуңмаң Авел кайыл?» – деп, Дээрги-Чаяакчы Каинден айтырган.

«Билбес мен. Дуңмамны мен кадарып турар эвес мен» – деп, ол харыылаан.

¹⁰ «Чүнү кылып алганың ол? Сээң дуңманның черде төктүп калган ханы Мени кый деп тур – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ¹¹ Сен каргыш алыр сен: дуңманның ханы-биле суггарганың чер сенден хая көрнү бээр. ¹² Черни чеже-даа болбаазырадырыңга, ол сеңээ моон соңгаар дүжүт бербес. Чер кырыңга кагдырган тоянчы бооп чурттаар сен».

¹³ Каин Дээрги-Чаяакчыга мынча дээн: «Ол яла аар-дыр. Мен ону угбас мен. ¹⁴ Сен мени черден сывырыптар сен. Сен менден хая көрнү бээр сен. Кагдырган тоянчы мени душкан-на кижиге өлүрүп каар ыйнаан».

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы: «Ындыг болза, Каинни кым өлүрер болдур, аңаа чеди дакпыр яла онаажыр^д» – дээш, таварышкан улус ону өлүреринче семевес кылдыр, Каинни онзагай демдек-биле демдегледип каан. ¹⁶ Каин Дээрги-Чаяакчыдан чоруткаш, Эдемниң чөөн талазында Нод^{****} деп чуртка турумчуп алган.

^д Лев. 26:21;
Ыд. ыр. 78:12

* 3:20 «Ева» деп ат «чуртталга» дээн уткалыг.

** 4:1 Еврей дылда «Каин» деп ат «алдым» деп сөскө дөмейлешкек.

*** 4:8 «Ховуже бараалам» деп сөстөр өскө бурунгу сөзүглелде таварышпайн турар.

**** 4:16 Еврей дылда «Нод» деп ат «тоянчы» деп сөскө дөмейлешкек.

Каинниң үре-салгалы

¹⁷Каин кадайы-биле чоокшулашканының түңнелинде, кадайы иштелип-саатталгаш, аңаа Энох деп оол уруг божуп берген. Каин ол үеде хоорай тудуп турган; ол хоорайны Энох деп оглунун ады-биле дөмей кылдыр адап алган. ¹⁸Энохтан Ирад деп оол төрүттүнген; Ирадтан – Мехиаел, Мехиаелден – Мафушаел, Мафушаелден – Ламех төрүттүнген.

¹⁹Ламех ийи кадай алган: бирээзин – Адда, өскезин Цилла дээр. ²⁰Адда Явал деп оол божаан. Майгыннарда чурттап, мал-маган кадарып, көжүп чоруур улустун ажылының эгезин Явал салган. ²¹А хөгжүмчү улустун салым-чаяанының эгезин Явалдың дуңмазы Ювал салган. ²²Цилла Тувал-Каин деп оол божаан. Тувал-Каин хүлерден болгаш демирден ок-чепсек согар дарган болган. Тувал-Каинниң Наама деп кыс дуңмазы турган.

²³Ламех бодунун кадайларынга мынча дээн:

«Адда биле Цилла! Мени дыңнаңар.
Чүнү чугаалаарымны дыңнаңар, кадайларым!
Бир эвес мени эр кижини балыглапса – өлүрүп каар мен!
Бир эвес бичии оол-даа мени шанчыпса – өлүрүп каар мен!»
²⁴Бир эвес Каин дээш яла чеди дакпыр аар болза,
Ламех мен дээш – чеден чеди дакпыр аар болур!»

²⁵Адам база катап кадайы-биле чоокшулашкан. Кадайы аңаа оол божуп бергеш, ону Сиф деп адап каан. Ева: «Каинге өлүрткен Авелдин орнунга Бурган менээ чаа төл берген» – дээн*. ²⁶Сифтен база оол төрүттүнген, ону Энос деп адап каан.

Оон бээр кижилер Дээрги-Чаяакчыны мактап, Оон адын адап кыйгырар апарганнар.

Сифтиң үре-салгалы

5 ¹Адамның үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур. Кижини амыганны чаяап тура, Бурган ону Бодунун омур-хевирин биле кылган. ²Эр биле херээжен кижини чаяагаш, йөрээп каан. Оларны чаяагаш, оларга «кижини» деп атты берген^a.

³Адам 130 харлыг турда, оон омур-хевирин дөзөп-салгаан оглу төрүттүнген^b. Адам оглун Сиф деп адап алган. ⁴Сиф төрүттүнген соонда, Адам 800 чыл иштинде чурттаарга, оон өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген. ⁵Адам 930 чыл чурттааш, өлүп калган.

⁶Сиф 105 харлыг турда, оон оглу Энос төрүттүнген. ⁷Энос төрүттүнген соонда, Сиф 807 чыл чурттаарга, оон өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген. ⁸Сиф 912 чыл чурттааш, өлүп калган.

⁹Энос 90 харлыг турда, оон оглу Кайнан төрүттүнген. ¹⁰Кайнан төрүттүнген соонда, Энос 815 чыл иштинде чурттаарга, оон өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген. ¹¹Энос 905 чыл чурттааш, өлүп калган.

¹²Кайнан 70 харлыг турда, оон оглу Малелеил төрүттүнген. ¹³Малелеил төрүттүнген соонда, Кайнан 840 чыл иштинде чурттаарга, оон өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген. ¹⁴Кайнан 910 чыл чурттааш, өлүп калган.

¹⁵Малелеил 65 харлыг турда, оон оглу Яред төрүттүнген. ¹⁶Яред төрүттүнген соонда, Малелеил 830 чыл иштинде чурттаарга, оон өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген. ¹⁷Малелеил 895 чыл чурттааш, өлүп калган.

^a Э. д. 1:27

^b 1 Кор. 15:49

* 4:23 Азы: «Мени балыглаан эр кижини өлүрүп каан мен, мени шанчыпкан бичии оолду өлүрүп каан мен».

** 4:25 Еврей дылда «Сиф» деп ат «берген» деп өскө дөмейлешкек.

¹⁸ Яред 162 харлыг турда, ооң оглу Энох төрүттүнгөн. ¹⁹ Энох төрүттүнгөн соонда, Яред 800 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнгөн.

²⁰ Яред 962 чыл чурттааш, өлүп калган.

²¹ Энох 65 харлыг турда, ооң оглу Мафусал төрүттүнгөн. ²² Мафусал төрүттүнгөн соонда, Энох 300 чыл дургузунда Бурганга бүзүрелдиг, дыннангыр чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнгөн. ²³ Энох 365 хар чурттаан. Ооң назыны ол хире болган-дыр. ²⁴ Энох Бурганга бүзүрелдиг, дыннангыр чурттап чораан боорга, Бурган ону черден Бодунуң чанынче көжүрүп алган^a.

^a 4 Хаан. 2:11; Евр. 11:5

²⁵ Мафусал 187 харлыг турда, ооң оглу Ламех төрүттүнгөн. ²⁶ Ламех төрүттүнгөн соонда, Мафусал 782 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнгөн. ²⁷ Мафусал 969 чыл чурттааш, өлүп калган. ²⁸ Ламех 182 харлыында оолдуг болган. ²⁹ Ону Ной* деп адап кааш: «Дээрги-Чаяакчыга каргаттырган чер кырынга^b бистиң кадыг ажыл-агыйлыг амыдыралывысты ол чиигедир» – дээн. ³⁰ Ной төрүттүнгөн соонда, Ламех 595 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнгөн. ³¹ Ламех 777 харлыында өлүп калган.

^b Э. д. 3:17

³² Ной 500 харлыг турда, ооң Сим, Хаам база Иафет деп оолдары төрүттүнгөн.

Кижиги төрөлгөтөнниң хай-бачыды

6 ¹ Кижилер чер кырынга көвүдөп, олардан кыс уруглар төрүттүнүп турган.

² Кижилерниң кыстарының чаражын көргөш, Бурганның оолдары^c кымга кандызы тааржырыл, оларны боттарынга кадайлар кылдыр шилип ап турганнар. ³ Ынчан Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң тынгарган Сүлдем кижиге кезээде турбас; кижиги анаа-ла эът-бот-тур^d. Ынчангаш ооң амыдыралының хуусаазы 120 чыл болзун^e».

^c Иов 1:6; 2:1; Ыд. ыр. 88:7

^d Ыд. ыр. 77:39

^e Ыд. ыр. 89:10

⁴ Бурганның оолдары кижилерниң кыстарын кадайланып аарга, олардан ажы-төл төрүттүнүп турар апарган үеден бээр, чер кырынга кончуг улуг-шыырак кижилер турган^f. Олар бурунгу дүп шагның күштүг болгаш алдарлыг кижилери турган чүве-дир.

^f Сан. 13:34

⁵ Кижилерден үнүп турар каржы-бак чүүлдүң чер кырында хөйүн Дээрги-Чаяакчы көрүп каан. Оларның бүгү бодалдары үргүлчү-ле каржы-бак чүүлче угланган болган^g. ⁶ Дээрги-Чаяакчы чер кырынга кижини чаяап каанынга хараадап^h, сеткилинин ханызындан хомудан. ⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Чер кырында чаяап кааным кижилерниң шуптузун, олар-биле кады мал-маганны, аң-меңни, дээрниң куштарын узуткап каар мен; оларны бодарадып каанымга хараадап тур мен» – дээн. ⁸ А Нойже Дээрги-Чаяакчы ээ көрнүр болган.

^g У. ч. 6:18; Мф. 12:34

^h 1 Хаан. 15:10-11

Бурганның Нойга айтыышкыны

⁹ Нойнуң болгаш ооң үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур.

Ной ол үениң салгалында актыг, чөптүг-шынныг кижиге болгаш, Бурганга бүзүрелдиг, дыннангыр чораанⁱ. ¹⁰ Ной Сим, Хаам база Иафет деп үш оолдуг болган. ¹¹ А ол үеде чер кыры каржы-бак чоруктар-биле долган дээрзин Бурган эскерип каан чүве-дир. ¹² Чер кырының бужартаанын, шупту улустун бузуттуг оруктар-биле чоруп оорарын Бурган көрүп каан.

ⁱ Иов 1:1

¹³ Ынчангаш Бурган Нойга чугаалаан: «Черде чурттап турар кижилерниң амыдыралын үзүп каар мен, чүге дээрге оларның каржы-бак үүлгедиглери чер кырын долган-дыр. Оларны узуткап каар мен, олар-биле кады – бүгү черни база. ¹⁴ А сен быжыг кипарис ыяш-биле бажың-хемеден кылып ал. Аңаа аңгы-аңгы кезектерден үзүктөп кылгаш, ишти-даштын чук-биле чаап аар сен. ¹⁵ Ол бажың-хемениң узуну – үш чүс, дооразы – бежен, а бедии – үжен кыры дурту хемчээлдиг болзун. ¹⁶ Сери

* 5:29 Еврей дылда «Ной» деп ат «чиигедир» деп өскө дөмейлешкек.

биле хана аразынга кыры дурту хире хос чер турар кылдыр кылып аар сен. Эжиин кыдынынга кылып ал. Бажың-хемерге адаккы, ийиги база үшкү каьттардан кылып ал.

¹⁷ А Мен черже суг халавын чорудупкаш, дээр адаанда бүгү-ле тынныг чүвени узуткап каар мен. Чырык черде чурттап турар амылыг чүве шуптузу өлүп каар. ¹⁸ Сээ биле Мээ аравыста дугуржулга чарып тур мен. Сен бажың-хемерге оолдарың, кадайың база кенээттериң-биле кады олуруптар сен. ¹⁹ Бодунга бүгү-ле дириг амытаннарны эр-кыс эжеш кылдыр алгылап алыр сен. Олар сээң-биле кады дириг артар ужурулуг. ²⁰ Эжеш янзы-бүрү куштар, мал-маган болгаш өске-даа дириг амытаннар дириг артары-биле бажың-хемерге кирзиннер. ²¹ Хөй янзы чемден ап ал – бодунга болгаш оларга курлавырлап ал».

²² Бурган канчаар айытканыл, Ной шуптузун шак-ла ынчаар күүсеткен.

Суг халавы

7 ¹ Дээрги-Чаяакчы Нойга мынча дээн: «Өг-бүлөнни эдертип алгаш, бажың-хемерге олурувут. Бо-ла бүгү кижилерниң аразында Мээ мурнумга чөптүг-шынныг кижичаңгыс сен деп көрүп тур мен. ² Арыг дириг амытаннарның чеди-чеди эжеш эр-кыс бүгү хевирлеринден алгылап ал. Оон ыңай арыг эвес дириг амытаннарның бир эжеш эр-кыс хевиринден, ³ янзы-бүрү дээрниң куштарының база чеди-чеди эжеш эр-кыс хевирлеринден ап ал. Оларның уксаалары чер кырынга артып калзыннар. ⁴ Чеди хонгаш, Мен черже чаьс чагдырар мен, ол дөртөн дүн-хүннүн дургузунда кудуп кээр, ынчалдыр Мен чер кырында чаяап каан бүгү чүвेलеримни узуткап каар мен». ⁵ Дээрги-Чаяакчы канчаар айытканыл, Ной дөгerezин ынчаар күүсеткен.

⁶ Ной 600 харлыг турда, чер кырынга суг халавы эгелээн. ⁷ Суг халавындан Ной оолдары, кадайы база кенээттери-биле кады бажың-хемерге олурупкаш, камгаланган. ⁸⁻⁹ Арыг болгаш арыг эвес дириг амытаннарның бүгү хевирлерин, куштарны база черниң янзы-бүрү амытаннарын эр-кыс эжеш кылдыр Бурганның айыткалын эзугаар Нойнун бажың-хемезинче кирип алганнар. ¹⁰ Чеди хонук эрткенде, чер кырынга суг халавы эгелээн.

¹¹ Нойнун амыдыралының 600 дугаар чылында, чылдың ийиги айында, айның он чеди дугаар хүнүнде чер адаандан дүп чок ээрем суглар хөме агып кээп, дээрниң эжиктери ажыттына берген. ¹² Дөртөн дүн-хүннүн дургузунда черже чаьс-чайык кудуп келген. ¹³ Ол хүн Ной оолдары – Сим, Хаам база Иафет-биле, кадайы болгаш кенээттери-биле кады бажың-хемерге кирип келген. ¹⁴ Олар-биле кады янзы-бүрү аң-мең, мал-маган, чалгынныг куштар база соястаарлар шупту кирип келгеннер. ¹⁵ Амылыг чүве бүрүзү эжеш болуп алгаш, Нойнун бажың-хемезинче кирип келгеннер. ¹⁶ Бурганның айыткалы эзугаар Ной амытаннар бүрүзүнден эр-кыс эжеш кылдыр ап алган. Ынчан Дээрги-Чаяакчы Нойнун соондан бажың-хемениң эжиин хаапкан.

¹⁷ Суг халавы дөртөн хүн дургузунда чер кырынга уламчылап келген. Суг чыгылып, улгаткаш, бажың-хемени көдүрүп келген. Ынчан бажың-хемер черден көдүрүлгеш, сугга салдап чорупкан. ¹⁸ Суг немежип-ле, черни шып-ла турган. Бажың-хемер сугга салдап чораан. ¹⁹ Дээр адаанда турар эң-не бедик дагларны безин шыпкыже, суг көдүрүлүп-ле орган. ²⁰ Суг оларның кырынга он беш кыры дурту көдүрүлүп кээрге, даглар суг адаанче кирип, көзүлбейн барган. ²¹ Ынчалдыр черге чурттап чораан дириг чүвелер шупту өлгүлөп калган: куштар-даа, мал-маган-даа, аң-мең-даа, соястаарлар-даа, кижилер-даа. ²² Тынып чораан амытан бүрүзү, кургаг черниң чурттакчылары шупту кырлып калган. ²³ Чер кырынга бар турган чүве шупту – кижилер-даа, мал-маган-даа, соястаарлар-даа, дээрниң куштары-даа – узуткаттыган. Чүглө Ной болгаш ооң-биле бажың-хемерге кады чораан амытаннар дириг артканнар. ²⁴ Суг 150 хүн дургузунда чер кырынга тергиидээн.

Суг халавының соксааны

8 ¹Бурган Нойже болгаш ооң-биле кады бажың-хемедэ чоруур азырал база черлик дириг амытаннарже кичээнгей салып, черже хат чорудуптарга, суг халавы оожургай берген. ²Дүп чок ээрэм сугларның үттери дуглалып, дээрнин эжиктери хагдына бээрге, чаьс соксай берген. ³Суг чоорту сыыгап, 150 дугаар хүнде тырттынып эгелээн. ⁴Чедиги айның он чедиги хүнүнде бажың-хеме Арарат^a дагларынга доктаай берген. ⁵Чылдың онгу айынга чедир суг чоорту эвээжеп-ле орган. Он дугаар айның бирги хүнүнде даглар баштары көстүп келген.

^a 4 Хаан. 19:37;
Иер. 51:27

⁶Дөргөн хонук эрткенде, Ной бажың-хемедэ кылып алган сонгазын ажыдыпкаш, ⁷оон кускунну салып үндүрүпкен. Чер кургап калгыжеге чедир, ол кускун аай-дедир ужуп-ла турган. ⁸Ооң соондан Ной, суг халавының соксаанын билип алыры-биле, көгө-буга салып чорудупкан. ⁹А көгө-буга ужуп баргаш, хонуптар чер тыппайн, дедир ээп келген, чүгө дээрге черниң кыры ам-даа суг-биле шыптынган хевээр болган. Ной холун сунгаш, көгө-буганы туткаш, бажың-хемеже катап кирип алган. ¹⁰База бир чеди хонук манааш, ол көгө-буганы катап база бажың-хемеден салып үндүрүпкен. ¹¹Кежээ апарганда, көгө-буга чаа үнген олива бүрүзү ызырып алган ужуп чедип келген. Ынчан суг халавының соксаанын Ной билип каан. ¹²Ол база бир чеди хонук ишти манааш, көгө-буганы катап салып үндүрүпкен. Ооң соонда көгө-буга бажың-хемеже ээп келбээн.

¹³Нойнуң амыдыралының 601 дугаар чылында, чылдың бир дугаар айының бирги хүнүнде суг халавы шуут төнгөн. Ной бажың-хемениң серизин ап каапкаш, черде суг чок дээрзин көрүп каан. ¹⁴Ийи дугаар айның чээрби чединиң хүнүнде, кажан чер шуут кургап калганда, ¹⁵Бурган Нойга мынча деп чугаалаан: ¹⁶«Кадайың, оолдарың база кенээттериң-биле кады бажың-хемеден үнүп кел. ¹⁷Дириг амытаннарның шуптузун – куштарны, мал-маганны, соястаарларны, өскелерни-даа база үндүрүп кел: олар чер кырын ээлезин, өзүп-көвүдезин^b». ¹⁸Ынчан Ной оолдары, кадайы база кенээттери-биле кады бажың-хемеден үнүп келгеннер. ¹⁹Оларның соондан аң-мең, соястаарлар, куштар – черниң бүгү чурттакчылары – хевирлер аайы-биле бажың-хемеден база үнүп келгеннер.

^b Э. д. 1:22

²⁰Ной Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш кылган, бүрүн өрттедир өргүлгес арыг дириг амытаннарның база куштарның хевир бүрүзүнден бир-бирни бедигээшке эккелген. ²¹Өргүткеннерниң чаагай чыдын тынып ора^d, Дээрги-Чаяакчы мынча деп шийтпирлээн: «Моон сонгаар кижилерниң хайының ужун черже каргыш салбас мен. Оларның бодалдары аныяандан тура каржы-бак чүүлдерже угланган-даа болза^e, Мен, суг халавы чорудуп турганым дег, моон сонгаар амылыг чүвелер кырбас мен.

^c Иов 1:5

^d Хост. 29:18; Лев. 1:9

^e Э. д. 6:5

²²Чер турар-ла болза,
тарылга болгаш дүжүт ажаалдазы,
изиг болгаш соок, чай болгаш кыш,
дүн болгаш хүн төнчү чок болур».

Бурганның Ной-биле чагыг-керээзи

9 ¹Бурган Нойну болгаш ооң оолдарын алгап-йөрээп турган: «Черни ээлеп чурттанар, өзүп-төрүп, санынар көвүдедиңер-ле^f. ²Черниң бүгү аңнары, дээрнин бүгү куштары, далайның бүгү балыктары, соястаарлар силерден сестип, силернин мурнуңарга коргуп-сүрээдээр болзуннар: олар силернин эргенерде. ³Моон мурнунда силерге ногаан үнүштерни берип турганым ышкаш, бүгү дириг амытаннарны Мен силерге чем кылдыр берип тур мен^g. ⁴Ынчалза-даа ханныг эът чивенер; хан дээрге дириг чүвениң амызы-дыр^h. ⁵Төккен ханыңар дээш, ара үстүнген чуртталга дээш,

^f Э. д. 1:22

^g Э. д. 1:29

^h Лев. 3:17; 7:26;
17:10-11, 14;
Ы. х. к. 12:23-24;
Аж.-ч. 15:20, 29

^a Сан. 35:33^b Э. д. 1:26-27

кым ол ханны төгөрил, араатан аң-даа, кижид-даа болза, Мен аңаа кеземчени онаар мен. ⁶ Бир эвес кым-бир кижид өске кижиниң ханын төгөр болза, өлүрүкчүнүң ханы база төктүр^a. Чүгө дээрге кижид Бурганның овор-хевири-биле чаяттынган болгай!^b ⁷ А силер өзүп-төрүп, санынар көвүдөңер-ле, черни ээлеп, оон кырынга таранар-ла».

⁸ Нойга болгаш оон оолдарыңа Бурган чугаалаан: ⁹⁻¹⁰ «Мен силер-биле болгаш силерниң салгалдарыңар-биле, бажың-хемеден дүжүп келген куштар, аңнар, мал-маган – черле черниң бүгү амылыг амытаннары-биле керээ кылып тур мен. ¹¹ Мен силер-биле мындыг керээ чарып тур мен: моон сонгаар суг халавы бүгү амылыг чүвөлери узуткавас, чер кырын хоозуратпас».

¹² Оон соонда Бурган мынча дээн: «Силер-биле болгаш бүгү амылыг чүвөлөр-биле Мээң мөңгө шагда чарган керээмниң бадыткалы бо-дур: ¹³ Мен Бодумнуң ча-челээ-жимни черниң чурттакчылары-биле Мээң керээмниң демдээ кылдыр булуттарда азып кагдым. ¹⁴ Кажан Мен дээрге булуттарны чыыптарымга, орта челээш көстүп кээр. ¹⁵ Ынчан Мен Бодумнуң силер-биле болгаш бүгү-ле амылыг амытаннар-биле чарган керээмни бодап келгеш, силерни узуткаар суг халавы черле болдурбас мен. ¹⁶ Булуттарда челээш көстүп кээрге, ону көрүп кааш, Мен черниң чурттакчылары-биле Бодумнуң мөңгөдө чарган керээмни бодап кээр мен. ¹⁷ Ол дээрге черде чурттап турарлар-биле Мээң кылган керээмниң демдээ-дир».

Хаамның бачыды база Ханаанның каргаттырганы

¹⁸ Нойнуң бажың-хемеден үнүп келген оолдары – Сим, Хаам база Иафет. (Хаам дээрге Ханаанның ачазы-дыр.) ¹⁹ Олар үжелээн Нойнуң оолдары, а олардан чер кырында бүгү чоннар тывылган.

²⁰ Ной чер болбаазырадып эгелээн. Ол виноград тарып алгаш, ²¹ оон арагазын ижипкеш, эзирип калган. Ынчан ол идик-хевин жулгаш, бодунуң майгынынга эвеген удуп чыткан^c. ²² Оон эвегенин Хаам (Ханаанның ачазы) көрүп кааш, ол дугайын акыларыңа чугаалаан^d. ²³ Ынчан Сим биле Иафет идик-хеп ап алгаш, майгынче дедирленип алгаш киргеш, ачазын шып кааннар. Ачазының эвегенин олар көрбээннер. ²⁴⁻²⁵ Ной сергей берген оттуп келгеш, эң биче оглунуң ону көргенин билип кааш, мынча дээн: «Ханаанны каргап тур мен! Акыларының эң чөгөнчиг кулу болзун!»

²⁶ Оон ыңай мынча дээн:

«Симниң Бурганы, Дээрги-Чаяакчыга алдар!

А Ханаан Симниң кулу болзун!

²⁷ Иафеттиң девискээрин Бурган делгемчидер болзун*.

Иафеттиң салгалы Симниң майгыннарыңа чурттаар болзун.

А Ханаан Иафеттиң кулу болзун!»

²⁸ Суг халавы болганының соонда Ной 350 чыл чурттаан. ²⁹ Ной 950 харлыында мөчээн.

Чоннарның чизези

10 ¹ Нойнуң оолдары – Сим, Хаам, Иафет болгаш оларның салгалдарының дугайында чугаа бо-дур**.

Суг халавының соонда Симниң, Хаамның, Иафеттиң уруг-дарыы төрүттүнген.

² Иафеттиң оолдары: Гомер, Магог, Мадай, Иаван, Тувал, Мешех база Тирас.

* 9:27 Еврей дылда «Иафет» деп ат «делгемчидер» деп сөскө дөмейлешкек.

** 10:1 Сим, Хаам база Иафеттиң салгалдарының аттары дээрге бурунгу Чөөн чүктүң аймак, чоннар, хоорайларының аттары болур. Амгы үедө ол аттарның чамдыктары биске билдинмес.

³ Гомерниң оолдары: Аскеназ, Рифат база Тогарма.

⁴ Иаванның оолдары: Элиса биле Фарсис^a, ол ышкаш китт чон биле додан чон.

^a Иона 1:3

⁵ Олар өзүп-көвүдээш, ортулуктарны, далай чоогунуң чурттарын ээлеп, төрөл бөлүк, аймактар бооп чурттай бергеннер; оларның аймак бүрүзү бодунуң дылынга чугаалажыр турган.

⁶ Хаамның оолдары: Хуш, Египет, Фут база Ханаан.

⁷ Хуштуң оолдары: Сева, Хавила^b, Савта, Раама база Савтеха.

^b Э. д. 2:11

Рааманың оолдары: Шева биле Дедан. ⁸ Хуштуң бир салгакчызы Нимрод деп атыг кижиге турган. Ол чырык чер кырында күштүг маадыр – ⁹ Дээрги-Чаяакчынын ачызы-биле күчүлүг аңчы бооп турган. «Дээрги-Чаяакчынын ачызы-биле Нимрод дег күчүлүг аңчы» деп чечен сөстөр оон тывылган. ¹⁰ Ооң баштайгы чагырар девискээри Вавилон, Эрах, Аккад болгаш Халне деп черлер турган. Ол черлер Сеннаар деп чуртка кирип турган. ¹¹⁻¹² Ол чурттан Нимрод Ассурже^c чорупкан. Аңаа ол Ниневия, Реховот-Ир, Калах база Ресен деп хоорайлар тудуп алган. (Ресен Ниневия биле улуг хоорай Калахтың ортузунда турган.)

^c Э. д. 2:14

¹³ Египеттиң үре-салгалы: лидий чон, анам чон, легав чон, нафтух чон, ¹⁴ патрус чон, каслух чон (а олардан филистим чон тывылган) болгаш кафтор чон.

¹⁵ Ханаанның үре-салгалы: ооң дун оглу Сидон, Хет, ¹⁶ иевус чон, амор чон, гергес чон, ¹⁷ хиввей чон, арак чон, син чон, ¹⁸ арвад чон, цемар чон болгаш хамат чон. Сөөлзүредир Ханаанның төрөл бөлүктөри тарай бергеннер. ¹⁹ Хананей чоннун девискээри соңгу чүктө Сидон хоорайдан мурнуу чүктө Герар чоогунда Газа хоорайга чедир шөйүлгөн, а оон чөөн чүктө Содом, Гоморра, Адма база Лаша чоогунда Цевоим хоорайларга чедир шөйүлгөн. ²⁰ Ол болза Хаамның үре-салгалының төрөл аймактары, дылдары, черлери, чоннары-дыр.

²¹ Симниң база ажы-төлү бар турган. Ол Иафеттиң улуг акызы, Еверниң оолдарының өгбези болур^d. ²² Симниң оолдары: Элам, Ассур, Арфаксад, Луд, Арам.

^d Сан. 24:24

²³ Арамның оолдары: Уц, Хул, Гефер база Маш.

²⁴ Арфаксадтан Сала төрүттүнгөн, а Саладан Евер төрүттүнгөн.

²⁵ Еверден ийи оол төрүттүнгөн: бирээзиниң ады – Фалек, чүгө дээрге ооң үезинде делегейниң чурттакчылары бот-боттарындан аңгыланып чарлы берген*; ооң дуңмазының ады – Иоктан.

²⁶ Иоктанның үре-салгалы: Алмодад, Шалеф, Хацармавет, Иерах, ²⁷ Гадорам, Узал, Дикла, ²⁸ Овал, Авимаил, Шева, ²⁹ Офир, Хавила^e база Иовав. Олар шупту Иоктанның үре-салгалдары-дыр. ³⁰ Оларның черлериниң девискээрлери Мешадан чөөн чүкче Сефар дагларынга чедир шөйүлгөн. ³¹ Ол болза Симниң үре-салгалының төрөл аймактары, дылдары, черлери, чоннары-дыр.

^e Э. д. 2:11

³² Нойнуң оолдарындан үнгөн төрөл аймактар база чоннарның төөгүзү бо-дур. Суг халавының соонда чер кырынга чоннар олардан тарап көвүдээн чүве-дир.

Вавилон суургазы

11 ¹ Ол үеде бүгү черниң кырынга чаңгыс дыл, ооң чаңгыс хевири турган.

² Чөөн чүк углай көшкеш, кижилер Сеннаар деп черде оргулааш^f тып алгаш, аңаа турумчуп алганнар. ³ Олар: «Дойдан тууйбуларны кылгаш, отка өрттедип алылыңар» – деп сүмелешкеннер. Даш орнунга тууйбуларны, оларны быжыктыр тудуштуларынга малгашты ажыглааннар. ⁴ «Хоорайдан тудуп алылыңар, бедии дээрге чедип турар суургадан база. Чырык черге ис чок тарай бербези-биле, бис адывысты ынчаар алдаржыдып аар бис» – дээннер.

^f Э. д. 10:10; Дан. 3:1

* 10:25 Еврей дылда «Фалек» деп ат «аңгыланып чарлы бээр» деп сөске дөмейлешкек.

⁵ Кижилерниң тудуп турар хоорайын база суургазын көөр дээш, Дээрги-Чаяакчы черже дүжүп келген. ⁶ Ынчан Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Шупту чаңгыс дылдыг, чаңгыс ай чон-дур. Бо дээрге оларның ажил-херектериниң чүгле эгези-дир. Олар чүнү кылыр деп бодап алырыл, ооң шуптузун ыяап-ла чедип алырлар-дыр. ⁷ Бо дораан черже дүшкеш, бот-боттарын билчип шыдавас кылдыр оларның дылдарын холуп кааптаалы». ⁸ Дээрги-Чаяакчы оон оларны бүгү черниң кырынга тарадыпкан^а; ынчалдыр олар хоорай тударын ара соксап кааннар. ⁹ Ынчангаш ол хоорайга Вавилон деп атты тывыскан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аңаа черниң чурттакчыларының чугаа-домаан холуп каапкан*, оон кижилерни чер кырынга тараткан.

^а Ы. х. к. 32:8

Симниң үре-салгалы

¹⁰ Симниң үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур. Суг халавының соонда ийи чыл эрткенде, Сим 100 харлыг турда, ооң оглу Арфаксад төрүттүнген. ¹¹ Арфаксад төрүттүнген соонда, Сим 500 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹² Арфаксад 35 харлыг турда, ооң оглу Сала төрүттүнген. ¹³ Сала төрүттүнген соонда, Арфаксад 403 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹⁴ Сала 30 харлыг турда, ооң оглу Евер төрүттүнген. ¹⁵ Евер төрүттүнген соонда, Сала 403 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹⁶ Евер 34 харлыг турда, ооң оглу Фалек төрүттүнген. ¹⁷ Фалек төрүттүнген соонда, Евер 430 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹⁸ Фалек 30 харлыг турда, ооң оглу Рагав төрүттүнген. ¹⁹ Рагав төрүттүнген соонда, Фалек 209 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²⁰ Рагав 32 харлыг турда, ооң оглу Серух төрүттүнген. ²¹ Серух төрүттүнген соонда, Рагав 207 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²² Серух 30 харлыг турда, ооң оглу Нахор төрүттүнген. ²³ Нахор төрүттүнген соонда, Серух 200 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²⁴ Нахор 29 харлыг турда, ооң оглу Фарра төрүттүнген. ²⁵ Фарра төрүттүнген соонда, Нахор 119 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²⁶ Фарра 70 харлыг турда, ооң Аврам, Нахор база Аран деп оолдары төрүттүнген.

Фарраның үре-салгалы

²⁷ Фарраның үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур.

Фаррадан Аврам, Нахор база Аран төрүттүнген. Арандан Лот деп оол төрүттүнген. ²⁸ Аран бодунуң ачазы Фарра дириг турда-ла, төрөөн черинге, халдей чурттуң Ур деп хоорайыңга чок болган. ²⁹ Аврам биле Нахор кадайлар ап алганнар; Аврамның кадайының ады Сара; а Нахорнуң кадайының ады – Милка. Ол Аранның уруу турган. (Милка Иска деп кыс дунмалыг турган.) ³⁰ А Сара ажы-төл төрүүр салым чок болган чүве-дир. ³¹ Фарра оглу Аврамны, кенни Сараны, Аран деп оолунуң оглу Лотту эдертип алгаш, халдей чурттуң Ур хоорайындан ханаан черже баар дээш чорупкан, ынчалза-даа Харран хоорайга четкеш, олар аңаа турумчуп алганнар. ³² Харранга чурттап тургаш, Фарра 205 харлыында өлүп калган.

Бурганның Аврамны кыйгырганы

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы Аврамга чугаалаан: «Бодунуң чуртуң, аймаан биле чоок төрелдерини каапкаш, Мээң айтып бээрим черже чорувут^б. ² Ынчан Мен

^б Аж.-ч. 7:4

* 11:9 Еврей дылда «Вавилон» деп ат «холуп каар» (валал) деп сөске дөмейлешкек.

сенден өндүр улуг чонну бүдүрүп каар мен. Сеңээ ачы-буян хайырлааш, сээң адынны алдаржыдып каар мен; сенден кезээде ачы-буян тараар. ³ Сени алгаар улуска Мен ачы-буян хайырлаар мен, а сени бак сөглээннерге – каргыш салыр мен; чер кырында хамык аймактар сени дамчыштыр ачы-буян алыр^a».

^a Э. д. 18:18; 22:18; 26:4; 28:14; Гал. 3:8

⁴ Дээрги-Чаяакчының чагааны ёзугаар Аврам орукче үнүпкен; ооң-биле кады Лот чорупкан. Харран хоорайдан чоруп турда, Аврам чеден беш харлыг турган. ⁵ Ол бодунуң кадайы Сараны, дуңмазы Лотту, бар-ла турган эт-хөрөңгизин база Харранга турда, оларга хамааржып турган шупту улусту эдертип алган. Олар ханаан черге чедип келгеннер. ⁶ Аврам ол чуртта Сихем хоорайның чоогунда Морэ деп дуб ыяштыг черге чеде берген. Ол үеде аңаа хананей чон чурттап турган.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Аврамга көстүп келгеш: «Бо черни Мен сээң үре-салгалыңга бээр мен» – дээн. Ынчан Аврам Дээрги-Чаяакчының көстүп келген черинге Аңаа өргүл салыр бедигээш тудуп каан. ⁸ Ооң соонда ол Вефил хоорайдан чөөн талада даглыг черге углай чорупкан; ол бодунуң майгынын Вефил – барынын талада, а Гай хоорай чөөн талада турар кылдыр тип алган; Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш туткаш, Дээрги-Чаяакчының адын мактап кыйгырган. ⁹ Оон Аврам мурнуу чүкте ээн кургаг Негев ховузунче оруун уламчылап көжүп чорупкан.

Аврам биле Сара Египетте

¹⁰ Ооң чурттап турар черинге коргунчуг аш-чут эгелээрге^b, Аврам түр када чурттаары-биле Египетче чорупкан. ¹¹ Египетке чоокшулап келгеш, ол кадайы Сарага мынча дээн: «Сени дыка чараш херээжен деп билир мен. ¹² Египетчилер сени көрүп кааш: „Бо ооң кадайы-дыр“ – дээш, мени өлүрүп каарлар, а сени дириг арттырып аарлар. ¹³ Оларга сен: „Ооң дуңмазы-дыр мен“ – деп чугаала. Ынчан шупту чүве эки болур, сен мээң амы-тыным алыр сен^c».

^b Э. д. 41:54

¹⁴ Кажан Аврам Египетке чедип кээрге, шак-ла ынчаар болган. Египетчилер Сараның онза чаражын эскерип кааннар. ¹⁵ Фараоннуң нояннары ону көрүп кааш, фараонга мактап четкеннер; Сараны фараоннуң ордузунче алгаш барганнар. ¹⁶ Сараның ачызы-биле Аврамның ажил-херээ эки чогул турган; ооң эр, кыс кулдары, шээр малы, бода малы, элчигеннери, тевелери бар апарган. ¹⁷ Ынчалза-даа Аврамның кадайы Сараны ап алганы дээш, фараонга болгаш ооң чоок кижилеринге Дээрги-Чаяакчы аар айыыл-халап таварыштырып туруп берген. ¹⁸ Фараон Аврамны келдиртип алгаш: «Чүнү кылып алганың ол? Чүге ону кадайым-дыр деп чугаалавааның ол? ¹⁹ Чүге ону дуңмам-дыр дидиң? Мен ол дугайын билбейн, ону кадай кылдыр ап алган-дыр мен. Кадайыңны дедир ап алгаш, ыңай чору» – дээн. ²⁰ Фараон чалчаларыңга Аврамны кадайы-биле база бүгү-ле өнчү-хөрөңгизи-биле ыңай үдеп чорудуптарын дужааган.

^c Э. д. 20:2, 12

Лоттуң Аврамдан аңгыланганы

13 ¹ Ынчан Аврам кадайы-биле кады бүгү өнчү-хөрөңгизин ап алгаш, Египеттен Негевче чорупкан. Оларның-биле кады Лот база чорупкан. ² Ол өйде Аврам мал-маган, алдын-мөңгүн-биле дыка бай апарган турган. ³ Ол Негевтен көжүп чорупкаш, мооң мурнунда Вефил биле Гайның аразыңга майгынын тип алгаш чурттап турган черинге чедип келген. ⁴ Мооң мурнунда-ла өргүл салыр бедигээш тудуп каан черинге ол чедип келген; аңаа Аврам Дээрги-Чаяакчыны мактап, Ооң адын адап кыйгырган. ⁵ Аврам-биле кады көжүп чораан Лоттуң бодунга хамааржыр шээр болгаш бода малы, майгыннары база бар турган. ⁶ Оларның кады чаңгыс черге чурттаары дакпыш апарган, чүге дээрге мал-маганы, эт-хөрөңгизи көвүдээш, ол кавыга сыңышпастан эгелээн. ⁷ Ынчангаш Аврамның болгаш Лоттуң кадарчыларының аразыңга маргылдаа үнген. (Ол өйде хананей чон болгаш ферез чон база ол черге чурттап турганнар.)

^a Ыд. ыр. 132:1

^b Э. д. 2:10

^c Э. д. 19:24

^d Э. д. 18:20

^e Ис. 21:43

^f 3 Хаан. 3:8

⁸ Аврам Лотка: «Бистиң аравыска база сээң кадарчыларың биле мээң кадарчыларым аразынга алгыш-кырыш турбас ужурлуг, чүгө дээрге бистер төрөл улус-тур бис^a – деп чугаалаан. – ⁹ Сээң мурнунда чер чок эвес. Менден аңгыланып алзыңза кандыгыл? Бир эвес сен солагай талазынче баар болзуңза, мен оң талазынче барайн; а бир эвес сен оң талазынче баар болзуңза, мен солагай талазынче барайн». ¹⁰ Лот топтап көргөш, Иордан хемниң чоок-кавызында Төгериң шынааны көрүп каан. Ол чер Сигор хоорайга чедир, Дээрги-Чаяакчының сесерлии дег^b, египет чер дег, суггаттыг болган. (Ук чер Дээрги-Чаяакчы Содом биле Гоморра хоорайларны узуткап каарынга чедир ындыг турган.)^c ¹¹ Лот чурттаар кылдыр Иордан хемниң Төгериң шынаазын бодунга шилип алган; ынчангаш Лот чөөн чүкче чорупкан. Ынчалдыр олар бот-боттарындан аңгыланып алганнар. ¹² Аврам ханаан черге чурттай берген, а Лот Төгериң шынааның хоорайларынга чурттай берген, ынчангаш майгыннарын Содомга чедир тип алган. ¹³ А Содомнун чурттакчылары каржы база Дээрги-Чаяакчының мурнунга дыка бачыттыг улус турган^d.

¹⁴ Лот аңгыланып алганының соонда, Аврамга Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Долгандыр көрүп көрөм. Ам бо турган черинден сонгу, мурнуу, чөөн, барыын чүктөрже көр. ¹⁵ Көрүп турар черлериңни Мен сеңээ болгаш сээң салгалыңга мөңгедө бээр мен^e. ¹⁶ Сээң салгалыңны черниң элезин-довураа дег хөй санныг кылып каар мен; черниң элезиниң санаттынмазы дег, сээң салгалың база санаттынмас хөй болур^f. ¹⁷ Черни узун дургаар база доора дургаар эргий кези, чүгө дээрге Мен ону сеңээ бээр болгай мен». ¹⁸ Аврам бир черден бир черге көжүп чорааш, Хевроннун чоогунда Мамре деп дуб ыяштыг чер чанынга турумчуп чурттай берген. Аңаа ол Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тудуп алган.

Аврамның Лотту камгалап алганы

14 ¹ Дараазында болушкун сеннаар черниң хааны Амрафелдин, элласар черниң хааны Ариохтун, элам черниң хааны Кедорлаомерниң, гоим черниң хааны Тидалдың үезинде болган. ² Олар Содомнун хааны Берага удур, Гоморраның хааны Биршиге удур, Адманың хааны Шинавка удур, Цевоимниң хааны Шемеврге удур база Беланың (азы Сигорнун) хаанынга удур дайын кылып үнүпкеннер. ³ Ол беш хаан шупту Сиддим шынаазынга (Дус далайның чоогунга) каттыжып алганнар^g. ⁴ Олар Кедорлаомер хаанның дарлалының адаанга он ийи чыл болганнар, а он үш дугаар чылында удурланып үнгеннер. ⁵⁻⁶ Он дөрт дугаар чылында Кедорлаомер болгаш ооң биле кады өске хааннар келгеш, Аштерот-Карнаимде рефа чонну, Гамда зуз чонну, Шаве-Кириатаимде эмим чонну база Сеир дагларындан кургаг ховулулг Эл-Фаранга чедир чурттаан хоррей чонну чылча шаап каапканнар^h. ⁷ Оон ээп келгеш, олар Мишпат деп черде суг бажынга (ол черни Кадес деп база адаарⁱ) амалик чоннун бүгү чуртун хоозурадып, Хацацион-Фамарда^j чурттап турар амор чонну база чылча шаап кааннар.

⁸ Ынчан Содомнун, Гоморраның, Адманың, Цевоимниң^k база Беланың (азы Сигорнун) хааннары демги дөрт хаанга уткуштур үнүп келгеш, олар-биле Сиддим шынаазынга тулчуп эгелээннер. ⁹ Эламың хааны Кедорлаомер, Гоимниң хааны Тидал, Сеннаарның хааны Амрафел, Элласарның хааны Ариох – дөрт хаан беш хаанга удур тулушканнар. ¹⁰ Сиддим шынаазында малгаштыг оңгарлар кончуг хөй турган чүве-дир. Содомнун болгаш Гоморраның хааннары дезип бар чыткаш, ынаар дүшкүлөй берген, а арткан улузу дагларже дөзө бергеннер. ¹¹ Тиелекчилер Содом биле Гоморраның эт-хөреңгизин, бүгү курлавырын олчалап алгаш, чоруй барганнар. ¹² Олар Аврамның Содомга чурттап турган дуңмазы Лотту эт-хөреңгизи-биле катый тудуп аппаратканнар.

¹³ Аврам ол үеде Мамре деп амор кижиге хамааржыр дуб ыяштыг черге чурттап турган. (Мамре болгаш ооң дуңмалары Эшкол биле Анер Аврамның талалакчылары турган.)

^g Ис. 10:5

^h Ы. х. к. 2:10-12

ⁱ Сан. 13:27

^j 2 Чыл. 20:3

^k Ы. х. к. 29:23

Тулчуушкунга дириг арткан бир кижиге Аврамга келгеш, чүү болганын дыңнадыпкан. ¹⁴ Дунмазы Лот туттурган деп дыңнап кааш, Аврам бодунун аалынга төрүттүнгөн бүзүрелдиг кулдарын – 318 кижини чыгаш, сүргүнчө үнүпкен. Ол дайзыннардын Дан хоорайга^a чедир истеп-сүргөн. ¹⁵ Аңгы-аңгы кезектерге үстүп алгаш, дүне бодунун улузу-биле халдааш, дайзыннарны чылча шаап каан. Оон оларны Дамаск хоорайнын соңгу чүгүндө Хова деп черге чедир истеп-сүргөн. ¹⁶ Аврам ынчалдыр дайзыннарнын чаалап алган бүгү олчазын: дунмазы Лотту, ооң эт-хөреңгизин, туттурган херээжен-нерни база өске-даа улусту катап эгидип эккелген.

^a Башт. 18:29

Мелхиседектиң Аврамны алгап-йөрээгени

¹⁷ Аврам Кедорлаомерни болгаш ооң эвилелчи хааннарын тиилээш, чанып олурда, аңаа уткуштур Шаве шынаазынга Содомнун хааны үнүп келген. (Амгы үеде ол шынааны Хааннар шынаазы деп адап турар.)^b ¹⁸ Ынчан өске хаан – Салим хоорайнын^c хааны Мелхиседек Аврамга хлеб биле арага үндүрүп эккелген. Ол Дээди Өрүкү Бурганнын бараалгакчызы турган. ¹⁹ Аврамны алгап-йөрээгеш, ол мынча дээн: «Дээрнин болгаш чернин Чагырыкчызы Дээди Өрүкү Бурган Аврамга ачы-буян хайырлазын! ²⁰ Дайзыннарнын тиилээринге сеңээ дузалашкан Дээди Өрүкү Бурганга алдар!» Аврам ынчан олча-ажынын оннун бир кезин Мелхиседекке берипкен^d.

^b 2 Хаан. 18:18

^c Ыд. ыр. 75:3

^d Э. д. 28:22; Лев. 27:30; Евр. 7:1-2

²¹ Оон Содомнун хааны Аврамга: «Мээң улузумну эгидип бергеш, олча-ажынын бодунга арттырып ал» – дээн.

²² Аврам: «Дээрнин болгаш чернин Чагырыкчызы Дээргин-Бурган-Чаяакчынын мурнундан силерге даңгыраглаайн, ²³ силернин эт-хөреңгилерден дыргак каразы дег-даа чүве албас мен. Ооң соонда „Аврамны мен байыдып кагдым“ дээринерни күзевес мен. ²⁴ Чүгле мээң улузумнун аш-чем курлавырларынын орнун меңээ эгидип берип көрүнер. Ол ышкаш мээң-биле кады дайылдажып чораан Анер, Эшкол база Мамре олар боттарынын үлүүн алгылап алзыннар» – деп харыылаан.

Бурганнын Аврам-биле чагыг-керээзи

15 ¹ Ол болуушкуннар соонда элээн болганда, Дээргин-Чаяакчы Аврамга көс-түүшкүннү чорудуп: «Кортпа, Аврам. Мен – сээң дозуг-камгалалың-дыр мен^e. Сээң шаңналың дыка улуг болур-дур» – деп сөзүн ажыткан.

^e 2 Хаан. 22:3;

Ыд. ыр. 3:4

²⁻³ Аврам Аңаа: «Дээргин-Чаяакчы, Дээргин! Мен ажы-төл, үре-салгал чок болганымда, меңээ чүнү-даа бээринге, канчаар деп мен? Мээң салгакчым болур кижиге Дамаскыдан келген Элиезер ол-дур. Сен меңээ ажы-төл хайырлаваан болганында, аалымда кул кижиге мээң салгакчым болур-ла ыйнаан» – дээн.

⁴ Ынчан Дээргин-Чаяакчы Аврамга: «Чок, ол кул кижиге сээң салгакчың болбас; сээң салгакчың бодунун үрөңден тыптып бодараар» – дээн. ⁵ Дээргин-Чаяакчы Аврамны майгындан үндүрүп эккелгеш, чугаалаан: «Өрү дээрже көр! Шыдаар болзуңза, сылдыстарны сана. Ол хире эмге-тикчок хөй салгалдыг болур сен!»^f ⁶ Аврам Дээргин-Чаяакчыга бүзүрөй бээрге, Ол ону актыг-шынныг деп санаан^g.

^f Э. д. 22:17;

Ы. х. к. 1:10; 10:22;

Рим. 4:18

^g Рим. 4:3; Гал. 3:6;

Иак. 2:23

⁷ «Бо черни ээлеп чурттазын дээш, халдей чурттуң Ур хоорайындан сени бээр эккелген Дээргин-Чаяакчы-дыр мен» – деп, Бурган Аврамга чугаалаан.

⁸ Аврам: «Дээргин-Чаяакчы, Дээргин! Бо черни ээлеп чурттап болурунун демдээн кайыын билип аар мен?» – деп айтырган^h.

^h Башт. 6:17; Лк. 1:18

⁹ Дээргин-Чаяакчы аңаа: «Меңээ хунан инектен, хунан өшкүден, хунан кошкардан, көге-бугадан база көгээзинден эккеп бер» – дээн. ¹⁰ Аврам ол амытаннарнын шуптузун эккелгеш, мөчүлерин ийи үзе шапкаш, бот-боттарынга удурланыштыр салгылап каан; чүгле куштарны ол үзе шаппаанⁱ. ¹¹ Ынчан ол мөчүлерге араатан куштар кээп хонгулапкан, ынчалза-даа Аврам оларны хоюскулапкан.

ⁱ Лев. 1:17; Иер. 34:18-19

^a Э. д. 2:21; 1 Хаан. 26:12; Иов 33:15

^b Хост. 1:11; 12:40; Аж.-ч. 7:6

^c Хост. 11:3; Аж.-ч. 7:7

^d Ы. х. к. 9:4; 3 Хаан. 21:26

^e Хост. 23:31; Сан. 34:1-12; Инс. 21:43; 3 Хаан. 4:21; 2 Чыл. 9:26

¹² Кызыл-хүнней бергенде, Аврам ханы уйгуже дүлнү берген^a; ол өйде ону коргунчуг дүмбей аспаптапкан. ¹³ Дээрги-Чаяакчы ынчан мынча дээн: «Сээң үре-салгалың 400 чыл иштинде хары чуртка кулданыгның болгаш дарлалдың адаанга чурттап кээр деп чүвени ыяк сактып ал^b. ¹⁴ Ынчалза-даа Мен оларны дарлаан чонну шиидер мен. Ооң соонда сээң салгалың ол черден бай-шыдалдыг кижилер бооп үнерлер^c. ¹⁵ А сен сагыш амыр, буурул баштыг кырган бооп, өгбелериңче аьттаныр сен. ¹⁶ Сээң ажы-төлүңнүн дөрткү салгалы бо черже ээп кээр; ам-даа амор чоннун бачыттыг үүлгедиглери аян долбаан-дыр^d».

¹⁷ Хүн ажа бээрге, дүмбей дүшкен. Ынчан үзе шаап каан мөчүлөрнүн аразы-биле ышталып турар сава база чалбырааштыг оттуг кезек эрте бергенин Аврам көрүп каан. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы ол хүн Аврам-биле керээ кылып алган: «Сээң салгалыңга Египеттин хеминден улуг Евфрат хемге чедир бо черни бээр мен^e: ¹⁹⁻²¹ кен, кенез, кедмон, хет, ферез, рефа, амор, хананей, гергес база иевус чоннарның черлерин бээр мен».

Агар биле Измаил

16 ¹ Аврамның кадайы Сара төл төрүүр салым чок болган. Ооң Агар деп Египеттен келген кул кызы турган. ² Сара Аврамга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы меңээ ажы-төл бербээн-дир. Мээң кулум-биле чоокшулажып көрем. Агар меңээ төлден төрүп бээр болза, ону дамчыштыр мен ажы-төлдүг болур чадавас мен». Аврам Сараның сөзүн тооп дыңнаан. ³ Ынчангаш Сара бодунуң египет кулу Агарны ашаанга - кул-кадай кылдыр берипкен. Ол бүгү Аврамның ханаан черге кээп чурттай бергенинден бээр он чыл эрткенде болган. ⁴ Аврам-биле чоокшулашканының соонда, Агар саатталы берген. Иштиг апаргаш, ол бодунуң ээзи болур Сараны куду көрүп эгелээн. ⁵ Ынчан Сара Аврамга мынча дээн: «Мээң хомудалым дээш харыылаар апаар сен! Мен бодумнуң кулумну кадай кылдыр сеңээ бердим, а ол сенден иштелип алгаш, мени куду көрүп эгеледи. Мен дээш Дээрги-Чаяакчы сеңээ шииткекчи болгай аан^f». ⁶ Аврам Сарага: «Агар сээң эргенде болзун: ооң-биле чүну канчаарын бодуң бил» – дээрге, Сара бодунуң кулун кызып-кыйып эгелээн. Агар ол бүгүнү угбайн, оон дезип чорупкан.

⁷ Ээн кургаг ховуда Сур деп черже^g баар орук чоогунда суг бажынга Дээрги-Чаяакчының төлээзи Агарга ужуражы берген. ⁸ Дээрги-Чаяакчының төлээзи оон айтырган: «Сараның кулу Агар, кайыын келдин, кайнаар бар чыдыр сен?»

«Мен бодумнуң ээм Сарадан дезип чор мен» – деп, ол харыылаан.

⁹ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Агарга: «Бодунуң эңче дедир чорупкаш, ооң кандыг-даа кызып-кыйышкынын шыдаш» – дээн. ¹⁰⁻¹¹ Оон Дээрги-Чаяакчының төлээзи мынча дээн: «Көвүдеткеней, сээң үре-салгалыңны санаттынмас хөй кылып каар мен. Сен ам иштиг-сааттыг-дыр сен. Оолдуг болур сен. Ону Измаил* деп адап ал, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы сээң хилинчээни дыңнап каан-дыр. ¹² Сээң оглуң улус аразыңга черлик элчиген дег болур-дур: ол – хамык улуска удур, а хамык улус – аңаа удур. Ол дуңмалары-биле безин өжээннежип чурттаар-дыр».

¹³ Чугаалашканы Дээрги-Чаяакчыны Агар мынча деп адаан: «Сен – мени көрүп каан Бурган сен**». Чүге дизе Агар: «Маңаа мени көрүп каан Бурганны ылап-ла көрген кижини мен бе!» – дээн. ¹⁴ (Ынчангаш ол кудукту Бээр-Лайхай-Рои*** деп адаар. Ол Кадес биле Баредтиң аразында турар.)

¹⁵⁻¹⁶ Агар оол божуп бээрге, Аврам оглуң Измаил деп адап алган. Ол үеде Аврам сезен алды харлыг турган.

* 16:10-11 Еврей дылда «Измаил» деп ат «Бурган дыңнап турар» деп сөске дөмейлешкек.

** 16:13 Азы: «Сен – мээң көрүп кааным Бурган-дыр сен».

*** 16:14 Бо ат «Мени көрүп каан дириг Бурганның кудуу» дээн уткалыг.

Чагыг-керээниң демдээ

17 ¹ Аврам тозан тос харлыг турда, Дээрги-Чаяакчы аңаа көстүп келгеш, мынча дээн: «Мен Күчүлүг Бурган-дыр мен. Мээн мурнумга актыг-шынчы болуп, дыннангыр чурттап чор. ² Мен сээң-биле чагыг-керээ кылып алгаш, сеңээ хөй-ле салгакчыларны хайырлаар мен». ³ Аврам черге чедир мөгөйген, а Бурган мынча дээн: ⁴ «Бөгүн Мен сээң-биле чагыг-керээ кылып тур мен: сен дыка хөй чоннарның адазы болур сен. ⁵ Сээң адың ам Аврам эвес, а Авраам* болур, чүге дээрге Мен сени хөй чоннарның адазы кылып каар мен^a. ⁶ Мен сээң салгакчыларыңны хөй санныг кылып каар мен: сенден хөй чоннар бодарап тыптыр, сээң үре-салгалыңдан хааннар үнер! ⁷ Мен сээң-биле болгаш сээң үре-салгалың-биле керээ чарып тур мен. Ол керээ салгалдан салгал дамчып, мөңгө шагда күштүг болур. Мен сээң болгаш сээң үре-салгалыңның Бурганы болур мен. ⁸ Мен сеңээ болгаш сээң үре-салгалыңга көжүп чедип келгениң бо черни – ханаан черниң шуптузун мөңгөдө ээлээри-биле бээр мен; сээң үре-салгалыңның Бурганы болур мен».

^a Рим. 4:17

⁹ Ооң соонда Бурган Авраамга мынча дээн: «Сен Мээн берген чагымыны сагыыр ужурлуг сен, сээң үре-салгалың база салгалдан салгалче дамчып ону сагыыр ужурлуг. ¹⁰ Мээн чагымым ёзугаар сээң үре-салгалың мону сагызын: силерниң эр улuzuнар шуптузу кыргыжап демдектеткен турар ужурлуг. ¹¹ Мээн-биле керээң демдээ кылдыр бодунарның дотаанарның кыдыкы кежин кыргыжап демдектээр силер. ¹²⁻¹³ Чаа төрүттүнген оол уруг бүрүзү сес дугаар хүнүндө кыргыжадып демдектеткен турар ужурлуг – салгалдан салгалче шак-ла ынчаар кылып чорунар^b. Сээң аалыңга төрүттүнгеннер-даа, сээң үрөңден бодараваан, өске аймак-сөөк улустан садып алган кулдар-даа болза – кандызы-даа ыяп-ла кыргыжадып демдектеткен турар ужурлуг. Мээн-биле мөңгө шагда чарган дугуржулганар шак ынчалдыр силернин мага-бодунарга демдеглеттинген турар ужурлуг. ¹⁴ А кыргыжадып демдектетпээн кижилер – кымның дотааның кыдыкы кежин кыргыжап демдектөвээн болдур – Мээн-биле чарганыңар чагыг-керээни үрээни дээш, чонунуң аразыңа амылыг артпас ужурлуг».

^b Лев. 12:3

¹⁵ Оон ыңай Бурган Авраамга мынча дээн: «Моон соңгаар сээң кадайыңны Сара эвес, а Сарра** деп адаар. ¹⁶ Ол сеңээ оол божуп бээр кылдыр, Мен аңаа ачы-буян хайырлаар мен. Мээн хайырлаан ачы-буянымдан хөй-ле чоннарны ол бодарадыр. Ооң үре-салгалыңдан хааннар үнер».

¹⁷ Авраам черге чедир мөгөйип каан. Ынчалза-даа ол каттырып боданган: «Чүс харлыг менден уруг төрүттүнер бе ынчаш? Тозан харлыг Сарра божуп шыдаар деп бе?» ¹⁸ Авраам Бурганга: «Сээң авыралыңда оода Измаил чурттап чорзун!» – дээн.

¹⁹ Бурган мынча деп харыылаан: «Сээң кадайың Сарра боду оол уруг божуур. Ону сен Исаак*** деп адап аар сен. Мен ооң-биле база ооң үре-салгалы-биле мөңгө шагда чагыг-керээден чарып аар мен. ²⁰ Измаилдиң дугайында сээң дилээни база дыннадым. Мен ону үре-салгалы хөй болур кылдыр алгап-йөрөөп, ооң салгалын көвүдөдир мен. Измаилден он ийи баштың кижилер төрүттүнер: ол улуг чоннуң адазы болур. ²¹ Ынчалза-даа чагыг-керээни Мен Сарраның келир чылдың бо-ла үезинде сеңээ божуп бээр оглу Исаак-биле кылып мен». ²² Авраамга бо бүгүнү чугаалап каш, Бурган чоруй барган.

²³ Бурган чугаалаан соонда, ол-ла дораан Авраам оглу Измаилди, бодунуң аалыңга төрүттүнгеннерни база өске аймак-сөөк улустан садып алган кулдарын – бүгү-ле эр улусту кыргыжап демдектеп каан. Ол Бурганның чагып каан чүезин

* 17:5 Еврей дылда «Авраам» деп ат «мөөң кижилерниң адазы» деп сөстөргө дөмөйлөшкөк.

** 17:15 «Сарра» деп ат «агай» дээн уткалыг.

*** 17:19 «Исаак» деп ат «каткы» дээн уткалыг (17:17 көр).

шуптузун ол-ла олчаан күүсеткен. ²⁴ Авраам тозан тос харлыг тургаш, кыртыжадып демдектедип алган. ²⁵ А ооң оглу Измаил он үш харлыг турган. ²⁶ Авраам-даа, оглу Измаил-даа чаңгыс ол-ла хүн кыртыжадып демдектеткеннер. ²⁷ Авраамның аалынга төрүттүнгеннер-даа, өске аймак-сөөк улустан садып алганы-даа кул эр кижилер база ол-ла хүнде кыртыжадып демдектеткеннер.

Үш онзагай аалчының Авраамга келгени

18 ¹ Изиг-ышкам дүш үези турда, Мамре деп дуб ыяштыг чер чанынга, Авраам майгынче кирер эжик аксынга олурда, Дээрги-Чаяакчы аңаа көстүп келген: ² Авраам көрүптерге, мурнунда үш эр кижиге турган. Оларны көрүп кааш, уткуштур маңнап чеде бергеш, черге чедир мөгөйген. ³ Ол мынча дээн: «Дээргим! Кулуңар мени эскерип, ээ көрүнгөн болганыңарда, мени ойбайн көрүңер. ⁴ Силерге мээң улужум бут чуур суг эккеп бээр. Бо ыяш хөлөгезинге дыштанып аар силер. ⁵ А мен силерге, орукче үнериниң мурнунда күш кирип аар кылдыр, чем эккеп берейн. Орук аайы-биле болганда, кулуңар мээң аалымга доктаап көрүңер».

^a Башт. 6:18-19

«Ындыг-дыр, шак-ла ынчаар кыл» – деп, олар харыылаан^a.

⁶ Авраам майгынынче далаш-биле кирип келгеш, Саррага: «Дүрген үш °са* эң-не ак далгандан ажыдып хөөткеш, боовадан быжырывыт» – дээн. ⁷ Ооң соонда Авраам одарда малынга халып чеде бергеш, оон эң-не семис бугажыкты сүрүп алгаш, дүрген чем белеткептер кылдыр, чалчазынга аппарып берген. ⁸ Авраам аалчыларга өреме, сүт болгаш бугажыктын эьдин аппарып, хүндүлээн. Олар ыяш хөлөгезинге чемнешип олурда, Авраам оларның чанынга турган.

⁹ Олар: «Кадайың Сарра кайыл?» – деп айтырганнар.

«Мында, майгында» – деп, Авраам харыылаан.

¹⁰ Аалчыларның бирээзи: «Мен келир чылын бо-ла үеде сеңээ катап чедип кээр мен. Сээң кадайың Сарра ынчан оолдуг болур» – дээн^b. А Сарра ооң артында майгын эжииниң аксынга дыңнап турган. ¹¹ Авраам биле Сарраның назы-хары улуг турган чүве-дир. Херээженнерниң көөр ай демдээ Саррада болбайн турган. ¹² Сарра иштинде каттырып: «Кыраан меңээ күзенчиг өөрүшкү болур деп бе? Дээрги ашаам база кырган болгай» деп боданган^c.

^b Рим. 9:19

^c 1 Пет. 3:6

¹³ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Авраамга: «„Кырып калган мен, уруг божуп кайын шыдаар мен“ деп Сарраның чоп каттырып турары ол? ¹⁴ Дээрги-Чаяакчының шыдавас чүвези бар деп бе?»^d Келир чылын бо-ла үеде Мен сеңээ чедип кээр мен, ынчан Сарра оолдуг болур» – дээн^e.

^d Иов 42:2; Иер. 32:17; Мф. 19:26; Лк. 1:37

^e 4 Хаан. 4:16

¹⁵ Сарра корга бергеш: «Чок, мен каттырбадым» – деп мегелепкен.

«Чок, сен каттырдың» – деп, Ол чугаалаан.

Содом биле Гоморра хоорайларны буруудатканы

¹⁶ Аалчылар Содомче углай чоруур дээш туруп келгеннер. Авраам оларны үдеп каар дээш кады чорупкан. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы мынча деп-тир: «Авраамдан бодалдарымны чажырайн бе?»^f ¹⁸ Улуг болгаш күштүг чон оон укталып үнер болгай. Ынчангаш чер кырында бүгү чоннар Авраамны дамчыштыр ачы-буянны алыр^g. ¹⁹ Бодунуң бүгү үре-салгалыңга Мээң өөредимни суртаалдазын дээш, олар чөптүг-шынныг чорук кылзын дээш, Мен Авраамны шилип алган мен. Ынчан Мен, Дээрги-Чаяакчы, чүнү аңаа азаан мен, шуптузун күүседир мен».

^f Ам. 3:7

^g Э. д. 12:3

²⁰ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Содом биле Гоморраның бужар үүлгедиглеринден ыы-сыы дыңналып тур. Оларның бачыды кончуг улуг-дур^h. ²¹ Баргаш,

^h Э. д. 13:13

* 18:6 Үш са дээрге 22 литр хире болур.

көрүп көрөйн. Менээ билдинип турары дег, ында шупту чүвө шынап-ла багай бе? Азы ындыг эвес бе? Барып хынаптайн». ²² Орук кижилери Содомче чорупканнар, а Авраам ам-даа Дээрги-Чаяакчының мурнунда турбушаан*. ²³ Авраам чоокшулап чеде бергеш, Дээрги-Чаяакчидан айтырган: «Таанда-ла буруулуглар-биле кады буруу чок улусту база узуткап каар сен бе? ²⁴ Бо хоорайда, канчап билир, бежен хире актыг кижиге бар чадавас. Таанда ол бежен кижиге чурттаар чер арттырбайн, хоорайны өршээвейн, узуткап каар сен бе? ²⁵ Ындыг болбас ужурлуг! Сен ынчаар аажылап шыдавас сен. Буруулуг кижиге биле актыг кижини Сен деңге шаажылап шыдавас сен. Бүгү черниң Шииткекчизи шын эвес шииткел кылып болур бе?^а»

^а Э. д. 16:5; Иов 34:10;
Ыд. ыр. 91:16

²⁶ Дээрги-Чаяакчы: «Бир эвес Мен Содом хоорайдан бежен актыг кижиге тып алзымза, чүгле олар дээш бүдүн хоорайны өршээп арттырып каар мен» – деп харыылаан^б.

^б Иса. 65:8

²⁷ Авраам тургаш: «Мен дээрге, довурак-доозун дег, чүү-даа эвес-тир мен. Ынчалза-даа мен Дээргимден мынча деп диттигип айтырып тур мен: ²⁸ бир эвес актыг улустун санынга беш кижиге четпес болза, таанда беш сан четпес дээш, бүдүн хоорайны узуткап каар сен бе?» – дээн.

Дээрги-Чаяакчы: «Чок, дөртөн беш актыг кижиге тыпты берзе, хоорайны база өршээп арттырып каар мен» – дээн.

²⁹ Авраам уламчылаан: «Бир эвес актыг улустун саны дөртөн болур болза?»

Дээрги-Чаяакчы: «Дөртөн кижиге дээш база өршээр мен» – дээн.

³⁰ Авраам: «Мээн сөстөрүм дээш Дээргим ажынмазын. А бир эвес ында үжен актыг кижиге бар болза?» – деп айтырган.

«Үжен-даа актыг кижиге бар болза, өршээр мен» – деп, Ол харыылаан.

³¹ Авраам мынча дээн: «Дээргимден айтырып диттигиптейн: а бир эвес олар ында чүгле чээрби болза?»

Дээрги-Чаяакчы: «Чээрби-даа кижиге дээш болза, өршээр мен» – дээн.

³² Авраам: «Дээргим менээ ажынмайн көрзүн. Бо мээң сөөлүгү айтырым-дыр: а бир эвес олар чүгле он кижиге болза?» – дээн.

Дээрги-Чаяакчы: «Он-даа кижиге болза, өршээр мен» – деп харыылаан.

³³ Чугаазын дооскаш, Дээрги-Чаяакчы чоруй барган, а Авраам чанып келген.

Содомчуларның бузар үүлгедиглери

19 ¹ Кежээликтей Бурганның ийи төлээзи Содом хоорайга чедип келген. Лот ол үеде хоорайже кирер улуг хаалга аксынга олурган. Лот оларны көрүп кааш, уткуй туруп келген. Черге чедир мөгөйгеш, ² Лот мынча дээн: «Дээргилерим! Кулунар мээң бажыңымче кирип көрүңерем, будунар чуп, дыштанып хонуп алыңарам, эртен орукче үнүптер силер»^с.

^с Иов 31:32

Олары: «Чок, бис даштыгаа хонар бис» – дээннер.

³ Лот дилеп туруп бээрге, олар оон бажыңыга чедип келгеннер. Лот дой белеткээш, далган хааргаш, Бурганның төлээлерин хүндүлөп чемгерген. ⁴ Олар удуп чыдып четтикпээнде-ле, Содом хоорайның бүгү эр чурттакчылары, улуг-аныяа чок, Лоттун бажыңын бүзээлөп келгеннер. ⁵ Лотту кыйгырып алгаш: «Сээң бажыңыңга хонар дээш келген улус кайыл? Оларны үндүрүп бер, бис оларны күштеп, дора көрөөли» – деп турганнар^д.

^д Башт. 19:22-24

⁶ Лот боду үнүп келгеш, эжиин хаап каан. ⁷ Ол мынча дээн: «Ха-дунма, багай чүвө кылбайн көрүңер. ⁸ Мээң эр кижиге дегбээн ийи уруум бар. Силерге мен аалчыларымның орнунга уругларымны үндүрүп берейн. Олар-биле чүнү күзей-дир силер, ону

* 18:22 Өске бурунгу сөзүглелде «Дээрги-Чаяакчы ам-даа Авраамның мурнунда турбушаан» деп бижээн.

кылынар. Чүглө келген улуска дегбейн көрүңөр, чүгө дээрге олар мээң бажынымда келген болгай, оларны камгалаары – мээң хүлээлгем-дир».

⁹ Содомчулар: «Ыңай тур сен! Өске черден келген хиренде, хамык чүвени сен шиитпирлээр сен бе? Сени олардан артык таптыг аажылаптар бис!» – дээннер. Ынча дээш, олар Лотту иткилеп, эжиин үрээр дей бергеннер. ¹⁰ Ынчан Бурганның төлээлери Лотту бажыңче киир тыртып алгаш, эжиин дээктеп алганнар. ¹¹ Оон Бурганның төлээлери бажың эжиинде чыгып келген улустуң карактарын, улуг-аныяа дивейн, согурартыпканнар^а. Ынчангаш олар канчаар-даа кызыткаш, бажыңче кирер эжикти тыппааннар.

¹² Бурганның төлээлери Лотка мынча дээннер: «Бо хоорайда чоок кижилеринден кымнар барыл? Оолдарың, кыстарың, күдээлериң – кым-даа бар болза, моон үндүрүп аппар. ¹³ Бо хоорайны бис узуткап кааптар бис, чүгө дээрге ооң чурттакчыларының бужар үүлгедиглери Дээрги-Чаяакчыга билдингир апарган. Дээрги-Чаяакчы бисти бо хоорайны узуткап кагзын дээш чоруткан чүве».

¹⁴ Лот бодунуң уругларының душтуктарыңга баргаш: «Дүрген моон чоруптунар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы бо хоорайны ам узуткаар деп турар-дыр» – дээн. Ынчалза-даа душтук оолдар ону баштактанып турар деп бодааннар.

Содом биле Гоморраны узуткааны

¹⁵ Даң хаяазы дээп келгенде, Бурганның төлээлери Лотту далаштырып: «Сээң биле кады турар кадайыңны болгаш ийи урууну эдертип алгаш, дүрген чорувут. Оон башка бо хоорайның чурттакчыларының буруулуг үүлгедиглериниң ужун сен база өлүп каар сен» – дээннер. ¹⁶ Ынчалза-даа Лот чоруурунче далашпайн турган. Лотту Дээрги-Чаяакчы кээргээр деп билер болгаш, Бурганның төлээлери ону, ооң кадайын база уругларын чедип алгаш, хоорайдан албадап үндүрүп кааннар. ¹⁷ Хоорайдан үндүрүп кааш, Бурганның төлээзи Лотка: «Дүрген камгалан! Хая көрүңме, бо Төгериң шынаага черле доктаавайн, дагже үне бер, оон башка өлгениң ол» – дээн.

¹⁸ Лот мынча деп дилээн: «Чок, дээргим! ¹⁹ Чалчаң менче ээ көрнүп, энерелдиг бооп, мээң амы-тынымны камгалап турдун. Ынчалза-даа мен дагга четпейн чорумда, мени ол айыыл-халап тегерип келгеш, өлүрүп каарыңдан коргар-дыр мен. ²⁰ Көр даан, дуу хоорайжыгаш чоок-тур, бичии-дир. Мен ол аргажок бичии хоорайжыгашче чорупкаш, оон хоргадаар чер тып алың, мен аңаа дириг артар боор мен».

²¹ Бурганның төлээзи: «Ындыг-дыр. Сээң ол күзелиңни база боттандырайн. Айтып турарың хоорайжыгашты узуткавайн, арттырып каар мен. ²² Дүрген ынаар маңнап чорувут. Сен аңаа четпээн шаанда, мен ажил-херээмни эгелевес мен» – деп чугаалаан. (Ынчангаш ол хоорайны Сигор* деп адаар.) ²³ Хүн үнүп, чер кырын чырыда бергенде, Лот Сигор хоорайга чедип келген.

²⁴ Дээрги-Чаяакчы Содом биле Гоморраже дээрлерден оттуг күгүрнү чаъс дег дүжүрүпкөн^б. ²⁵ Ол хоорайларны, бүгү Төгериң шынааны, ооң бүгү чурттакчыларын база ол чер кырында бүгү ногаан үнүштерни узуткап каапкан. ²⁶ (А Лоттуң кадайы хая көрнүпкеш, дус көжээ бооп хуула берген.)

²⁷ Авраам эртен эрте тургаш, Дээрги-Чаяакчыга ужуражып турган черинге чеде берген. ²⁸ Ол Содом болгаш Гоморраже углай көөрге, бүгү Төгериң шынааның чер кыры өртең-хуюк, ону суугудан үнген дег ыш-бус бүргей алы берген болган. ²⁹ Төгериң шынаада Лоттуң чурттап турганы хоорайларны узуткап тура, Бурган Авраамның дугайын бодап келгеш, ооң дунмазын өлүмден чайладып аппаратан.

^а 4 Хаан. 6:18

^б Иов 18:15; Ыд. ыр. 10:6; Иез. 20:16; 38:22; Лк. 17:29

* 19:22 Еврей дылда «Сигор» деп ат «бичии, аргажок» деп сөске дөмейлешкек (19:20 көр).

Моав болгаш аммон чоннарның тывылганы

³⁰ Лот Сигорга чурттаарындан корткаш, ийи уруу-биле кады дагларже чоруй барган. Олар куйга турумчуп алганнар. ³¹ Уругларының улуу дунмазынга мынча дээн: «Бистиң ачавыс кырып бар чыдар-дыр. Бистиң-биле кады чурттаар ужурлуг оон өске эр кижиге бо чер кырында чок-тур. ³² Ачавыска эзиртир арагадан ижиртип алгаш, ооң-биле эр-херээжен чоруктан кылыр болган-дыр бис. Ам канчаар, бодувустуң ачавыстан-даа болза, ажы-төлдүг болур бис». ³³ Ачазынга ол дүне эзиртир арага ижиртип алганнар. Улуг уруу чедип келгеш, ооң-биле удуп чыдып алган, а ачазы чүү болуп турарын – уруунуң ооң-биле чыдып алганын-даа, туруп чоруй барганын-даа – медеп билир харык чок болган. ³⁴ Эртенинде ол дунмазынга мынча дээн: «Эрткен дүне ачам-биле мен удудум. Бо дүне база аңаа арагадан эзиртир ижиртип аалы. Сен келгеш, ооң-биле удуп чыдып аар сен. Ам канчаар, бодувустуң ачавыстан-даа болза, ажы-төлдүг болур бис». ³⁵ Ол дүне база ачазынга араганы эзиртир ижиртип алганнар. Бичии уруу чедип келгеш, ооң-биле удуп чыдып алган. Ачазы чүнү-даа билбес болган: уруунуң кажан кээп чыдып алганын-даа, кажан туруп чоруй барганын-даа. ³⁶ Шак ынчалдыр Лоттуң ийи уруу боттарының-на ачазындан иштелип алганнар. ³⁷ Улуг уруу оол божуп алгаш, ону Моав* деп адап алган. Ол амгы моав чоннуң эгезин салган кижиге болур. ³⁸ Бичии уруу база оол божуп алгаш, Бен-Амми** деп адап алган. Ол амгы аммон чоннуң эгезин салган кижиге болур.

Авраамның бодунуң кадайының дугайында база катап мегелээни

20 ¹ Авраам ол черлерден мурнуу чүкче көжүп чоруткаш, Кадес биле Сурнуң аразынга турумчуп чурттай берген. Оон соонда Герарга чурттап турганының үезинде ² бодунуң кадайы Сарраны «Дунмам-дыр» деп турган. Ынчангаш Герарның хааны Авимелех Сарраны кыйгыртыпкаш, бодунуң бажыңынче ап алган^a. ³ Дүне када Авимелехтиң дүжүнде аңаа Бурган чедип келгеш: «Сен бо ап алганың херээжен дээш өлүр сен. Ол ашактыг кижиге-дир» – дээн.

⁴ А Авимелех Саррага дээп безин четтикпээн турган. Ол: «Дээргим! Таанда-ла Сен буруу чок-даа чонну узуткап каар сен бе? ⁵ Ол кижиге бо херээженни „Дунмам-дыр“ деп боду чугаалады. А бо херээжен боду база ону „Акым-дыр“ диди. Ону мен багай сеткил чок, кара чүве бодавайн, эккеп алган-дыр мен» – дээн.

⁶ Дүжүнде Авимелехке Бурган мынча дээн: «Сени Мен багай сеткил чок деп билир мен. Ынчангаш Мээң мурнумга бачыт кылбазын дээш, сеңээ Саррага дээр үе бербедим. ⁷ Ам ону ашаанче дедир чорудувут. Ооң ашаа – Бурганның медээчизи-дир^b. Ол сени дириг артсын дээш мөргүүр^c. А бир эвес Сарраны чорутпас болзуңза, бодуң база сенээ хамааржыр улус шуптузу чайлаш чок өлүр».

⁸ Эртенинде Авимелех бодунуң дүжүметтерин чыып алгаш, дүжүн чугаалап берген. Олар шупту дыка кортканнар. ⁹ Авимелех Авраамны кыйгыртып алгаш: «Бистиң-биле чүнү канчап турарың ол? Сеңээ багай чүнү кылып каан мен? Чүге мени болгаш мээң чонумну улуг бачыт кылырынче албадап турарың ол? Ынчаарга кайын боор!» – дээн. ¹⁰ Оон: «Чүнү канчапкан дээш ынчаарың ол?» – деп айтырган.

¹¹ Авраам мынча дээн: «Бо черниң улузу Бургандан көңгүс кортпас улус деп бодадым. Ынчангаш мээң кадайым дээш мени өлүрүп каарлар ирги бе деп бодаан мен. ¹² Ол, шынап-ла, мээң дунмам база болур кижиге: ачамның өске херээженден уруу-дур. Ынчангаш ону кадай кылдыр ап алган мен. ¹³ Кажан Бурган мени төрөөн черимден

^a Э. д. 12:10-20^b 1 Чыл. 16:22;

Ыд. ыр. 104:15

^c Иов 42:8; Иак. 5:16

* 19:37 Еврей дылда «Моав» деп ат «ададан» деп сөске дөмөйлешкек.

** 19:38 «Бен-Амми» деп ат «төрелимниң оглу» дээн уткалыг.

орукче аьткарып турда, Саррага: „Меңээ энерелдиг бооп, барган черивиске-ле мени акым-дыр деп чоруур сен“ – дээн мен».

¹⁴ Авимелех Авраамга шээр болгаш бода малды, эр, кыс кулдарны белекке бергеш, ооң кадайы Сарраны база эгидип берген. ¹⁵ «Мээн черим бо-дур. Каяа күзээр сен, аңаа чуртта» – деп, Авимелех чугаалаан. ¹⁶ А Саррага ол мынча дээн: «Сээң акыңга мен муң °шекел мөңгүннү* берип тур мен. Сээң болгаш чоок кижилериңниң хомудалының садызы дээш база сээң арыг адың катап тургустунзун дээш ынчалдым». ¹⁷ Авраам Бурганга мөргүүрге, Ол Авимелехти экиртип каан^а. Ооң кадайы болгаш кыс кулдары катап ажы-төл божуп эгелээн. ¹⁸ (Ол үеге чедир Авраамның кадайы Сарра дээш Дээрги-Чаяакчы Авимелехтин черинде бүгү херэеженнерни төл чаявас кылып каан турган.)

^а Иак. 5:16

Исаактың төрүттүнгени

21 ¹ Дээрги-Чаяакчы Саррага чүнү чугаалаанын утпаан: аазаанын ёзугаар шуптузун күүсеткен. ² Сарра иштели бергеш, Бурганның айтып каан үезинде чөнүп калган Авраамга оол уруг божуп берген. ³ Авраам Сарраның божуп берген оглун Исаак деп адап алган^б. ⁴ Төрүттүнгениниң сески хүнүндө, Бурганның чагыын сагып, Авраам Исаакты кыртыжап демдектеп каан^с. ⁵ Исаак төрүттүнгенде, Авраам чүс харлыг турган. ⁶ А Сарра: «Бурган меңээ каткыны шаңнады. Мени дыңнаан кижиле элдепсинип каттырар боор оң. ⁷ Сарра чаш төл эмзирер деп, Авраамга кым чугаалап турган боор? Бо-ла-дыр, кыраан назынында мен аңаа төл божуп бердим» – деп чугаалаан.

^б Э. д. 17:19

^с Э. д. 17:12-13

Агар биле Измаилди үндүр ойлатканы

⁸ Оол өзүп кээрге, эмигден үндүрер апарган. Исаакты авазының эмиинден үндүрген хүнде Авраам улуг дой кылган. ⁹ Египет кул Агарның Авраамдан божаан оглунун Исаакты кочулап каттырып турарын Сарра көрүп каан^д. ¹⁰ Ынчан ол Авраамга: «Бо кул херэеженни оглу-биле кады үндүр ойдадыт. Ооң оглу мээң оглум Исаак-биле дең эргелиг сээң салгакчың болбазын!» – деп чугаалаан^е. ¹¹ Бодунун оглунун дугайында ындыг сөстөр дыңнаары Авраамга дыка анчыг болган. ¹² Ынчалза-даа Бурган аңаа мынча дээн: «Оол дээш-даа, Агар дээш-даа, сагыш аарып, муңгарава. Сарраның чугаалааны хевээр күүсет, чүге дээрге сээң салгалың Исаакты дамчыштыр уламчылаар-дыр^ф. ¹³ Ынчалза-даа Агарның оглундан база бир чон нептерээр кылдыр чаяп каар мен. Чүге дээрге ол база сээң оглуң болгай». ¹⁴ Эртенинде Авраам Агарга чемни тудускаш, суглуг саваны ооң эктинге салып бергеш, оглу-биле кады чорупсун дээн. Агар оон чорупкаш, Бээр-Шеваның ээн кургаг ховузунга аза берген.

^д Гал. 4:29

^е Ин. 8:35; Гал. 4:30

^ф Рим. 9:7

¹⁵ Савазында суу төнүп каарга, Агар оглун бир чадаң ыяш хөлегезинге каапкан. ¹⁶ Ол ча адым хире хемчээлдиг черже ырадыр чоруй баргаш: «Оглумнуң канчаар хинчектенип өлүрүн көөр хөңнүм чогул» – дээш, ыглап-сыктап эгелээн. ¹⁷ Бурган оолдуң үнүн дыңнап каан. Бурганның төлээзи дээрден Агарны кыйгырыпкаш: «Канчап бардың, Агар? Кортпа, Бурган чадаң ыяш чанында чыдар сээң оглунун үнүн дыңнап каан-дыр. ¹⁸ Тургаш, барып оглуңну көдүрүп ал. Мен оглуңдан улуг чон чаяп каар мен» – дээн. ¹⁹ Бурган Агарның караан ажыдыптарга, ол кудук көрүп каан. Оон савазын суг-биле долдургаш, оглунга сугну ижиртип алган.

^г Сан. 10:12; 3 Хаан. 11:18

²⁰ Бурган оолду черле утпайн чораан. Ээн кургаг ховуга чурттап тургаш, оол өзүп келген, ча-биле адар адыгжы апарган. ²¹ Ол Фаран ховузунга^г чурттап турган. Авазы аңаа Египеттен кадай тып эккеп берген.

* 20:16 Муң шекел – он бир хире килограммга деңнежир.

Авраамның Авимелех хаан-биле дугуржулга кылганы

²² Ол үеде Авимелех бодунуң шериг баштыңчызы Фихол-биле Авраамга келгеш, мынча дээн: «Сен чүнү-даа кылып турунда, Бурган сээң-биле кады-дыр. ²³ Ам Бурганның ады-биле меңээ даңгыраглап көрөм: мени-даа, мээң оолдарымны-даа, мээң салгалымны-даа мегелеп, хомудатпас сен. Сеңээ кандыг энэрел көргүскен-дир мен, сен база меңээ болгаш сени чурттадып алганы черниң чонунга багай чүве кылбас сен».

²⁴ «Даңгыраглап тур мен» – деп, Авраам чугаалаан. ²⁵ Ынчан Авимелехтин улузу ооң казып каан кудуун эжелеп алганын Авраам чемелеп чугаалаан.

²⁶ Авимелех: «Ону кым ынчанганын билбес мен. Мооң мурнунда сен меңээ ындыг чүве чугаалаваан сен. Ол дугайын чаа дыңнап тур мен» – дээн. ²⁷ Авраам Авимелехке шээр болгаш бода малды белекке бээрге, олар дугуржулга кылып алганнар. ²⁸ Оон Авраам чеди хойну аңгылап берген.

²⁹ «А бо чеди хойну чүге аңгылап бердин?» – деп, Авимелех айтырган.

³⁰ «Чеди хойну мээң өмүнээмден ап көр. Бо белек кудукту мээң казып алганымнын бадыткалы болгай аан» – деп, Авраам харыылаан. ³¹ (Оон эгелээш, оларның даңгырак беришкен черин Беэр-Шева* деп адай берген.)^a ³² Беэр-Шевага дугуржуп алганынын соонда, Авимелех бодунуң шериг баштыңчызы Фихол-биле кады филистим черже чана бергеннер. ³³ А Авраам Беэр-Шевага тамариск деп ыяш олуртуп каан, ол аңаа Дээрги-Чаяакчының – мөңгө Бурганның адын мактап кыйгырган. ³⁴ Авраам филистим черге үр үеде чурттаан даштыкы кижиге турган.

^a Э. д. 26:33

Бурганның Исаакты өргүлгө салырын дужааганы

22 ¹ Ол болушкуннар соонда элээн үе эрткенде, Бурган Авраамны шенеп, хынаар деп шийтпирлээн^b. Бурган: «Авраам!» – деп кыйгырарга, ол: «Мында мен» – деп харыылаан^c. ² Бурган мынча дээн: «Эр чаңгыс ынак оглуң Исаакты алгаш, Мориа деп черже аппарат^d. Ону ында дагларның кайы-бирээзинге Меңээ өргүл кылдыр сал. Каяа дээрзин Мен айтыптар мен».

^b Ыд. ыр. 10:5

^c Аж.-ч. 9:10

^d 2 Чыл. 3:1

³ Авраам эрген эрте тургаш, өргүлгө хереглээр ыяжын чаргаш, элчигенге чүдүргеш, бодунуң ийи чалказы биле оглу Исаакты эдерткеш, Бурганның айыткан черинче чорупкан. ⁴ Авраам орукка чораанының үшкү хүнүнде ырактан ол черни көрүп каан. ⁵ Авраам чалчаларына мынча дээн: «Силер элчиген-биле кады маңаа артып калыңар. Оглум-биле ынаар чедип мөгейип кааш, дедир чедип кээр бис». ⁶ Авраам оглу Исаакка өргүлгө кыпсыр ыяшты чүктеткеш, боду изиг көс биле бижекти алгаш, иелээ чорупканнар.

⁷ Исаак: «Ачай!» – дээрге, Авраам: «Дыңнап тур мен, оглум» – дээн.

«Өргүлгө хереглээр от биле ыяшты көрүп тур мен. А өргүп өрттедир мал кайыл?» – деп, Исаак ачазындан айтырган.

⁸ Авраам: «Өргүп өрттедир малды Бурган Боду билип хайырлаар, оглум» – дээн. Оон улаштыр чорупканнар.

⁹ Бурганның айыткан черинге чедип келгеш, Авраам өргүл салыр бедигээш кылгаш, аңаа ыяжын өрттедиринге белеткеп алган. Оон оглу Исаакты бедигээште ыяштың кырынга хүлүп салып алгаш, ¹⁰ ону өлүрери-биле бижээн тудуп алган. ¹¹ Ол өйдө Дээрги-Чаяакчының төлээзи: «Авраам! Авраам!» – деп дээрден кыйгыра берген.

Авраам: «Дыңнап тур мен» – деп харыылаан.

* 21:31 Беэр-Шева – еврей дылда «бээр» деп сөс «кудук» дээн, а «шева» деп сөс «даңгырак»-даа, «чеди»-даа деп сөстөргө дөмөйлөшкөк.

¹² Дээрний төлээзи мынча дээн: «Оглуңче холуң көдүрбейн көр, аңаа кандыг-даа хора чедирбе. Чүге дээрге сээң Бургандан коргарыңны, Мен дээш чаңгыс оглуңну безин хараадавааныңны ам билир мен».

¹³ Авраам артынче көрүптөргө, мыйыстары-биле шырышта орааштына берген кошкар турган. Ол кошкарны Авраам оглуңуң орнунга өргүп өрттедипкен. ¹⁴ Авраам ол черни «Дээрги-Чаяакчы билип хайырлаар» деп адап каан. Бо хүнге чедир «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң даанга бүгү чүвени билип хайырлаар»* деп чугаа бар.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчының төлээзи дээрден Авраамны база катап кыйгырган. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Бодумнуң адым-биле даңгыраглап тур мен: ол херекке бодуңнуң эр чаңгыс оглуңну безин хараадавааның дээш, ¹⁷ сеңээ ачы-буяңны бажын ажыр хайырлаар мен. Сээң үре-салгалыңның саны дээрний сылдыстары дег, далай эрииниң элезининиң саны дег хөй болзун^a. Сээң үре-салгалың дайзыннарыңның чер-чуртун өңчү кылдыр алыр болзун. ¹⁸ Мээң сөзүмнү тооп дыңнааның дээш, сээң үре-салгалың дамчыштыр чырык черде бар-ла чоннар ачы-буяң алыр^b».

¹⁹ Авраам чалчаларыңга чедип кээрге, олар шупту кады Беэр-Шеваже чорупканнар. Авраам Беэр-Шевага чурттап турган.

Нахорнуң ажы-төлү

²⁰ Ол болуушкуннар соонда элээн үе эрткенде, ооң дуңмазы Нахорнуң кадайы Милка ашаанга оолдар божуп бергениниң дугайында Авраамга дыңнатканнар: ²¹ дун оглу Уц, Уцтуң дуңмалары Буз, Кемуил (Арамның ачазы), ²² Кесед, Хазо, Пилдаш, Идлаф база Батуил төрүттүнгөн болган. ²³ (А Батуилден Ревекка деп кыс уруг төрүттүнгөн.)^c Авраамның дуңмазы Нахорга сес оолду Милка ынчаар божуп берген. ²⁴ Реума дээр кул-кадайы Нахорга Тевахты, Гахамны, Тахашты база Мааханы божуп берген.

Сарраның өлгөни болгаш ону орнукуштуканы

23 ¹ Сарра 127 чыл чурттаан. Ооң назыны ол хире болган-дыр. ² Сарра ханаан черде Кириат-Арбага (амгы үеде Хеврон деп адаар черге)^d чок апарга, Авраам келгеш, Сарраның ажыын ажып, ыглап-сыктап турган. ³ Чок апарган кадайын чыттырып кааш, ол хет чондан: ⁴ «Мен өскээртен келген даштыкы кижини-даа болзумза, меңээ кадайымны ажаап каар черден айтып берип көрүңерем» – деп дилээн.

⁵⁻⁶ Хет чон Авраамга: «Дыңнап көрүңерем, дээргивис. Бистиң аравыста өндүр улуг нояң** силер. Бистиң эң-не дээре дээн черлеривистиң бирээзинге кадайыңарны орнукушудуп калыңар. Силерге бодувустуң орнукушудулга черивисти бээринден бистиң аравыста кым-даа ойталавас» – деп харыылаан.

⁷ Авраам тус черниң чурттакчылары хет чонга мөгөйип кааш, ⁸ мынча дээн: «Бир эвес силер арыг сеткилинерден мээң чок апарган кадайымны орнукушударын чөпшээрп турар болзуңарза, мени дыңнап көрүңерем. Мээң адымдан Цохарның оглу Эфрондан дилеп көрүңер, ⁹ ол бодунуң чериниң кыдыында турар Махпела деп куйну орнукушудулга чери кылдыр долу өртээнге меңээ сатсын. Ол чер силерниң араңарда мээң хууда орнукушудулга черим болгай аан».

¹⁰ Эфрон хет чоннуң аразыңга тургаш, хоорайның төп шөлүндө турар бүгү чон дыңнап турда, Авраамга чугаалаан: ¹¹ «Дээргим, мени дыңнаңарам. Чонум көрүп турда, ол куйну-даа, бүгү шөлдү-даа кадайыңарны орнукушудар кылдыр силерге берип тур мен».

^a Э. д. 15:5; 3 Хаан. 4:20; Иер. 33:22; Евр. 6:13-14

^b Э. д. 12:3; 26:4; Аж.-ч. 3:25

^c Э. д. 24:24

^d Иис. 14:15; Башт. 1:10

* 22:14 Азы: «Дээрги-Чаяакчы дагга көстүп келир».

** 23:5-6 Азы: «Бурганның шилип кааны нояң».

¹² Авраам тус черниң чонунга мөгейип кааш, ¹³ чыылган чон дыңнап турда, Эфронга: «Мени шын билип көрүңерем, орнукшудулга чериниң өртээ кылдыр мөңгүннү ап аар болзуңарза, калган кижимни аңаа орнукшудуп каар мен» – дээн.

¹⁴ Авраамга хары кылдыр Эфрон: ¹⁵ «Дыңнап көрүңерем, дээрги! Ол черниң үнези 400 °шекел мөңгүн чүве болгай. Бис ийиге ол чүү боор ийик? Кадайыңарны аңаа орнукшудуп калыңар» – дээн. ¹⁶ Авраам Эфронну дыңнааш, аңаа ооң чонунун мурнунга адааны 400 шекел мөңгүннү санап берген. (Шекелдиң деңзизин тус черниң садыгжыларының үнелээриниң аайы-биле тодараткан.)

¹⁷ Мамрениң дужунда Махпелада Эфроннуң шөлү, ында куй, ында ыяш-даш – ол бүгү чер ¹⁸ чыылган хет чон көрүп турда-ла, Авраамның өңчүзү апарган. ¹⁹ Шак ыңчалдыр Авраам бодунун кадайы Сарраны ханаан черде, Мамрениң дужунда Махпела шөлүндө куйга орнукшудуп каан. (Амгы үеде ол черни Хеврон дээр.) ²⁰ Ындыг янзылыг Авраамга орнукшудулга чери болур шөл биле куй өңчү кылдыр хет чондан дамчып келген чүве-дир.

Исаакка кадай болур кысты дилеп турганы

24 ¹ Авраамның хар-назыны улгадып, чөнүп калган, а Дээрги-Чаяакчы аңаа ачы-буянын үргүлчү чедирип турган. ² Аалында шупту чүвени удуртуп турган улуг кулунга Авраам мынча дээн: «Мээң дөңмээмге дээп, даңгырак бергеш, ³ дээр биле черниң Дээрги-Бурган-Чаяакчызының ады-биле мээң оглумга кадай кылдыр бо мээң аразында чурттап чоруурум хананей чоннун ишгинден уруг ап бербезиңни аазап көр. ⁴ Мээң чуртумче бар, оглум Исаакка кадайны төрөл чонум аразындан тып эккеп бер».

⁵ Кулу Авраамдан: «Бир эвес ол уруг мээң-биле бо чуртче келиксевес болза, канчаар мен? Оглуңарны силерниң келген черинерже дедир аппаар мен бе?» – деп айтырган.

⁶ «Мээң оглумну ынаар аппаарындан оваарын! ⁷ Дээрниң Дээрги-Бурган-Чаяакчызы мени төрөөн черимден хары черже эккелген, мээң-биле чугаалашкаш: „Бо черни сээң үре-салгалыңга бээр мен“ – деп даңгырак берген болгай. – Ол Бодунун төлээзин сенче чорудуптар, ыңчан сен мээң оглумга кадай тып эккеп бээр сен. ⁸ А бир эвес уруг сээң-биле кады чоруурундан ойталаар-даа болза, даңгырааңны күүсеткениң ол болур, чүгле мээң оглумну ынаар эгитпейн көр» – деп, Авраам харылаан.

⁹ Кул Авраамның дөңмээнге холун дегзип алгаш, даңгыраан берген. ¹⁰ Ол бодунун дээргизиниң тевелериниң онун, ооң хөй үнелиг эргинелерин ап алгаш, Арам-Нахараимде Нахорнуң чурттап турар хоорайынче чорупкан. ¹¹ Авраамның кулу тевелерин кежээ апарганда, херэеженнер суглаар өйде, хоорай кыдыында кудук чанынга доктаадыпкаш, ¹² мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, мээң дээргим Авраамның Бурганы! Авраамга энерелден хайырлап, мээң чоруум чогуур кылдыр кылып көр. ¹³ Бо-дур, мен хоорайның уругларының суг узуп аар кудуунун чанында тур мен. ¹⁴ Мен оларның бирээзинге: „Сээң доңгаңдан суг ижип аарын чөпшээрер көр“ – дээр мен. Бир эвес ол: „Ижип алыңар. Силерниң тевелеринерни база суггарып каайн“ – деп харыылаар болза, Бодунун чалчаң Исаакка кадай кылдыр шилип бергениң уруг ол болур. Мээң дээргим Авраамга энерел көргүскениңниң демдээ ол болгай аан».

¹⁵ Ол мөргүлүн төндүрбейн чыдырда-ла, Авраамның дунмазы Нахор биле Милканын оглу Батуилдиң уруу Ревекка экинде доңгазын салып алган бо чедип кээп-тир. ¹⁶ Ревекка дыка чараш турган, кижиге баар үези келген-даа болза, аңаа эр кижиге безин дээп көрбөөн чүве-дир. Кудукка келгеш, ол доңгазынга сугну долдур узуп алгаш, дедир чорупкан. ¹⁷ Авраамның кулу аңаа халып чеде бергеш: «Доңганда суундан менээ берем» – деп дилээн.

¹⁸Ревекка эктинде доңгазын дораан-на дүжүргөш: «Ижип алыңар, дээрги» – дээш, аңаа суун берген. ¹⁹Ол кижиге сугну ижип аарга, Ревекка: «Мен ам силерниң тевелеринерге сугдан узуп берейн, олар база суксунун хандыр ижип алзыннар» – дээн. ²⁰Ол доңгада суун оңгачаже кудупкаш, катап-ла суг узар дээш кудукче маңнап чорупкан. Шак ынчалдыр ол шупту тевелерни суггарып каан.

²¹«Дээрги-Чаяакчы мээң чоруум чогударыңга дузалаан ирги бе» деп бодап, Авраамның кулу ыт чокка Ревекканы хайгаарап көрүп турган. ²²Тевелер сугну ижип аарга, ол Ревеккага чартык °шекел деңзилиг думчукка сугар алдын сырганы, он шекел деңзилиг ийи алдын билектээшти берген. ²³Ооң соонда ол: «Чугаалап көрөм, сен кымның уруу сен? Сээң ачаңның бажыңында биске хонуп аар хостуг чер тыптыр бе?» – деп айтырган.

²⁴«Мен Нахор биле Милканың оглу Батуилдин уруу-дур мен» – деп, ол харыылаан. ²⁵«Бисте мал чеми болгаш сиген хөй. Хонуп аар чер база тыпты бээр» – деп, ол немеп каан.

²⁶Авраамның кулу Дээрги-Чаяакчыга мөгейип сөгүрбүшаан чугаалаан: ²⁷«Мээң дээргим Авраамның Бурганы аңаа шынчы болуп, энерел көргүзүп чоруурун утпаан-дыр, Дээрги-Чаяакчыга алдар! Дээрги-Чаяакчы мени дорт-ла мээң дээргимниң төрөлдериңиң бажыңыңга эккелди».

²⁸Ревекка бажыңынче маңнап чоруткаш, авазының төрөлдериңге ол бүгүнүң дугайында чугаалаан. ²⁹⁻³⁰Ревекканың акызы Лаван дунмазының сырказын болгаш билектээштерин көрүп кааш, келген кижиге дунмазы-биле чүнүң дугайын чугаалашканын билип кааш, ол кудук чанында тевелери-биле кады турган Авраамның кулунга халып чедип келген. ³¹Ол мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчыга алгаттырган кижиге, кирип моорлаңар! Чүгө даштын турар силер? Мен силерге бажыңны база тевелеринерге турар черни белеткеп кагдым». ³²Авраамның кулу бажыңче кире бээрге, Лаван тевелерниң чүьгүн дүжүргөш, сиген-биле чемгерип каан. А аалчыга база ооң кады чораан кижилеринге, буттарын чуп алзын дээш, суг эккеп берген. ³³Авраамның кулунга чем салып бээрге, ол: «Мени чүү дээш бээр чорутканын чугаалап бербээн шаамда, чем чивес мен» – дээн.

«Чугааланаңар че» – деп, Лаван чөпшээрешкен.

³⁴Ол чугаалап эгелээн: «Мен Авраамның кулу-дур мен. ³⁵Дээрги-Чаяакчы мээң ээмге хөй ачы-буян хайырлап, ону улуг кижиге кылып каан. Ол аңаа эр, кыс кулдарны, шээр болгаш бода малды, тевелерни, элчигеннерни, алдын-мөңгүнү берген. ³⁶Мээң ээмниң кадайы Сарра назылап кырый берген үезинде ашаанга оол божуп берген. Мээң дээргим бодунда чүү-ле барыл – дөгезин оглунга өңчү кылдыр артырып берген. ³⁷Мээң дээргим менден оглунга кадай кылдыр мээң чурттап чоруурум ханаан черден уруг тып бербес деп даңгырак ап алган. ³⁸Ооң төрөөн черинден, төрөл чонундан оглунга кадай тып эккеп бээримни дилээн. ³⁹Мен дээргимден: „А бир эвес уруг мээң-биле чорувас болза?“ – деп айтырган мен. ⁴⁰Меңээ ол: „Мээң бараан болуп чоруурум Дээрги-Чаяакчы мээң төрөөн чуртумдан, төрөл чонумдан мээң оглумга кадай тып эккелзин дээш, сени алгап-йөрөөвишаан, Бодунуң төлээзин сээң-биле кады орукче чорудуптар. ⁴¹Мээң төрөл чонумга чедер болзунза, ынчан даңгыраанчы күүсеткениң ол болур. Бир эвес олар сенээ уругну бербес-даа болза, даңгыраанчы күүсеткениң ол болур“ – дээн чүве.

⁴²Бөгүн мен суглаар кудукка келгеш, мынча дидим: „Дээрги-Чаяакчы, мээң дээргим Авраамның Бурганы! Сен мээң чоруум чогузун деп бодаан болзунза! ⁴³Көр даан, мен кудук чанында тур мен. Кажан моон кандыг-бир уруг суг узуп кээрге, аңаа: ‘Доңгаңда суундан меңээ берем’ – дээр мен. ⁴⁴Бир эвес ол: ‘Ижип алыңар. Силерниң тевелеринерге база сугдан узуп берейн’ – дээр болза, Дээрги-Чаяакчының мээң ээмниң

оглунга шилип берген кызы ол болур“. ⁴⁵ Ол дугайын бодап безин четтикпээнимде, эктинде доңгазын салып алган Ревекка кудуктан суглап чедип келген. Мен оон суг ижип аарын дилээримге, ⁴⁶ ол дораан-на доңгазын бергеш, мынча дээн: „Ижип алынар. Тевелеринерни база суггарып каайн“. Мен сугну ижип аарымга, тевелерге база сугну эккеп берди. ⁴⁷ Мен: „Кымнын уруу сен?“ – деп айтырдым. „Нахор биле Милканын оглу Батуилдин уруу-дур мен“ – деп, ол харыылады. Ынчан мен аңа думчукка азар сырғаны база билектээштерни бердим. ⁴⁸ А мен бодум Дээрги-Чаяакчыга мөгейип сөгүрдүм. Мээң дээргим Авраамның Бурганы Дээрги-Чаяакчыны Ол мени ээмниң оглунга төрөл чонундан кадай тып бээри-биле дорт-ла маңаа чедирип келгени дээш алгап-йөрээдим. ⁴⁹ Ам силер менээ чугаалап көрүнерем, мээң дээргимге бүзүрел, энерел көргүзүп шыдаар силер бе? Мен ам чүнү кылыр ужурлуг мен, чугаалап көрүнерем».

⁵⁰ Лаван биле Батуил мынча деп харыылааннар: «Бо бүгү Дээрги-Чаяакчыдан болуп турар-дыр. Бис силерниң сөзүңерге удур чүнү-даа чугаалап шыдавас-тыр бис. ⁵¹ Ревекка силерниң мурнунарда бо-дур, ону алгаш чоруптунар. Дээрги-Чаяакчынын күзели-биле силерниң дээргинерниң оглу ону кадай кылып алгай аан». ⁵² Ону дыңнааш, Авраамның кулу Дээрги-Чаяакчынын мурнунга база катап черге чедир мөгейген. ⁵³ Ооң соонда ол Ревеккага каас идик-хепти, алдын, мөңгүн каасталгаларны берген, ооң акызынга болгаш авазынга үнелиг белектерни берген. ⁵⁴ Оон Авраамның кулу болгаш кады келген улузу аштанып-чемненгеш, удуп чыдып алганнар. Эртен эрте тургаш, Авраамның кулу: «Ээмче эеп чанарын меңээ чөпшээреп көрүңер» – дээн.

⁵⁵ Ревекканың акызы биле авазы: «Бистиң чанывыска Ревекка ам-даа он хонук чурттазын, ооң соонда чоруптар силер» – деп харыылааннар.

⁵⁶ Авраамның кулу: «Дээрги-Чаяакчы мээң чоруумну чогутчуп берген соонда, мени саадатпайн көрүңер, ээмче эеп чанарын меңээ чөпшээреп көрүңер» – дээн.

⁵⁷ Демгилери: «Ревекканы кыйгырыптаалы, ол боду шиитпирлээй аан» – дээннер. ⁵⁸ Олар Ревекканы кыйгырыпкаш: «Бо кижиге-биле чоруур сен бе?» – деп айтырганнар.

Ол: «Чоруур мен» – деп харыылаан.

⁵⁹ Дуңмазы Ревекканы ооң азыракчызы-биле, Авраамның кулун кады чораан кижилери-биле үдеп тура, ⁶⁰ төрелдери мындыг сөстөр-биле ону алгап-йөрээп турганнар: «Сээң үре-салгалың дүк-түмөн санныг болзун, күжүр дуңмавыс! Сээң ажы-төлүң дайзыннарның чер-чуртун өңчү кылдыр алыр болзун!» ⁶¹ Ревекка болгаш ооң кыс чалчалары тевелерин мунгулапкаш, Авраамның кулун эдерип чорупканнар. Шак ынчалдыр Авраамның кулу Ревекканы чонундан аппаратан.

⁶² Исаак Бээр-Лахай-Роиден чедип келгеш, ол өйде Негевке чурттап турган чүве-дир. ⁶³ Кежээ дүжүп келгенде, Исаак ховуже агаарлап үнүп келгеш, чоокшулап кел чоруур тевелерни көрүп каан. ⁶⁴ Ревекка Исаакты көрүп кааш, теведен дүже халып келген. ⁶⁵ Ол Авраамның кулундан: «Ховулап биске уткуштур кел чыдар чүү кижил ол?» – деп айтырган.

«Ол дээрге мээң дээргим-дир» – деп, кул харыылаан. Ынчан Ревекка пөстен ду-маалай кылгаш, кедип алган. ⁶⁶ Кул Исаакка чүнү кылганын шуптузун чугаалап бээрге, ⁶⁷ Исаак Ревекканы авазы Сарраның майгынынче кирип аппаратан. Ынчалдыр Ревекка ооң кадайы аппаратан. Исаак Ревеккага ынакшый берген, ооң соонда чок аппаратан авазы дээш кажыыдалы оожургаан.

Авраамның амыдыралының төңчүзү

25 ¹ Авраам катап база кадайланып алган. Ооң Хеттура деп чаа кадайы аңаа ² Зимран, Иокшан, Медан, Мадан, Ишбак болгаш Шуах деп оолдарны божуп берген. ³ Иокшандан Шева биле Дедан төрүттүнген. Деданның үре-салгалы ашшур, летуш база леюм аймактар чүве-дир. ⁴ Маданның оолдары: Эфа, Эфер, Энох, Авида база Элдага. Олар шупту Хеттураның үре-салгалы чүве-дир^а.

⁵ Авраам Исаакка бодунуң шупту өңчү-хөрөңгизин берипкен. ⁶ А кул-кадайларындан төрүттүнген оолдарынга Авраам белек-селекти бергеш, боду дириг тургаш-ла, оларны чөөн чүкче – чөөн талакы черлерже Исаактан аңгылап чорудупкан.

⁷ Авраам 175 чыл чурттаан. Ооң назыны ол хире болган. ⁸ Амыдыралды мага хандыр чурттап алгаш, кыраан назынында ол өлүп калган, өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. ⁹ Оолдары Исаак биле Измаил ону Мамрениң чанында Цохарның оглу хет Эфроннуң шөлүндө турар Махпела куюнга орнукшудуп кааннар. ¹⁰ Авраамны хет чондан садып алган шөлгө, ооң кадайы Сарраның чанынга ажаап кааннар^а. ¹¹ Авраамның өлгениниң соонда, Бурган Исаакка ачы-буян хайырлаан. Ол өйдө Исаак Бээр-Лахай-Рои чанынга чурттап турган.

^а Э. д. 23:16-20

Измаилдиң үре-салгалы

¹² Авраамның оглу Измаилдиң болгаш ооң үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур. Сарраның египет кулу Агар Авраамга Измаилди божуп берген. ¹³ А Измаилдиң оолдарының улуундан бичезинге чедир аттары: дун оглу Навайот, Кедар, Адбеел, Мивсам, ¹⁴ Мишма, Дума, Масса, ¹⁵ Хадад, Фема, Иетур, Нафиш болгаш Кедма^б. ¹⁶ Измаилдиң он ийи оглунуң аттары-биле суурлар, черлер адаттынган – олар он ийи аймактың он ийи баштыңы болганнар. ¹⁷ Измаил 137 чыл чурттааш, өлүп калган, өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. ¹⁸ Ооң үре-салгалы ха-дунма аймактарынга удурланып, Хавиладан Сурга чедир, Египеттен Ассирияже углай девискээрге чурттап чорааннар^с.

^б 1 Чыл. 1:29-31

^с 1 Хаан. 15:7

Исав биле Иаков ийистерниң төрүттүнгени

¹⁹ Авраамның оглу Исаактың болгаш ооң үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур. Авраамдан Исаак деп оол төрүттүнген. ²⁰ Паддан-Арам* чурттуг арамей Батуилдиң уруу Ревекканы кадай кылып алганда, Исаак дөргөн харлыг турган. Ревекка арамей Лаванның дунмазы турган чүве-дир. ²¹ Кадайы дээш Исаак Дээрги-Чаяакчыга мөргээн, чүгө дээрге ол саатталбайн турган чүве-дир. Дээрги-Чаяакчы оон дилээн дыңнап каан, ынчангаш кадайы Ревекка иштели берген. ²² Ооң хырнының иштинде оолдары бот-боттарын тепкилежип эгелээрге, Ревекка: «Бир эвес олар ынчаар болза, мен канчаар мен ам?» деп бодааш, Дээрги-Чаяакчыдан айтырар дээш чорупкан. ²³ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча деп харыылаан: «Сээң хырныңда ийи төрөл бөлүктүң төлээлери бар-дыр. Олардан ийи аңгы чон бодарап тыптыр-дыр. Бирээзи өскезинден артык күштүг болур, улуу бичезинге чагыртыр-дыр^д».

^д Сан. 24:18; 2 Хаан. 8:14;
1 Чыл. 8:13; Рим. 9:12

²⁴ Ревекканың божуур үези чедип кээрге, ийистер төрүттүнген. ²⁵ Баштайгызы бүгү боду алгы дег кызыл-сарыг дүктүг болган. Ону Исав деп адап кааннар. ²⁶ Оон соонда Исавтың ээжээнден холу-биле туттунуп алган оол үнүп келген, ону Иаков** деп адап кааннар. Оолдары төрүттүнүп турда, Исаак алдан харлыг турган.

Исавтың бодунуң улуу болур эргезин садыпканы

²⁷ Исаактың оолдары өзүп келген. Исав хову кезиир аңчы болган, а Иаков өгден үнмес оожум кижиге болган. ²⁸ Исаак оглу Исавка ынак турган, чүгө дээрге оон эк-келгени аң эьдин чииринге ол ынак. А Ревекка Иаковка ынак болган.

²⁹ Иаков быдаа хайындырып алган турда, Исав ховудан пат турупкан чедип келген. ³⁰ Исав Иаковка мынча дээн: «Меңээ бо хайындырып алган кызыл чүвени берем, ижиштейн. Мен туруптум». (Ынчангаш ону Эдом*** деп шолалап каан.)

* 25:20 Паддан-Арам – соңгу Месопотамия.

** 25:26 Еврей дылда «Иаков» деп ат «ээжек», «ээжектен туттунар» азы «ажып эртер» деп уткалыг сөстөргө дөмейлешкек.

*** 25:30 Еврей дылда «Эдом» деп ат «кызыл, кызыл-сарыг» деп сөскө дөмейлешкек (25:25 көр).

³¹ Иаков: «Мурнай төрүттүнгөш, улуу болган эргеңни ам дораан меңээ сады-
выт» – дээн^a.

^a Ы. х. к. 21:17

³² Исава: «Улуу болурга, меңээ ооң херээ чүү боор? Мен аштааш, өлүр деп бардым,
ол эргем меңээ дуза кадар бе ынчаш?» – деп харыылаан.

³³ «Баштай меңээ даңгырагла» – деп, Иаков негээн. Исава даңгыраан бергеш, улуу
болур эргезин Иаковка садыпкан. ³⁴ Иаков Исавака хлеб база чочак-тараадан хайын-
дырган быдаазын берген. Исава ижип-чип алгаш, туруп чорупкан. Ынчалдыр ол улуу
болур эргезин херекке албайн барган^b.

^b Евр. 12:16

Исаактың кадайының дугайында мегелээни

26 ¹ Ол чуртка, биеэде Авраамның үлеринде дег, аш-чут эгелээн^c, ынчангаш
Исаак Герарда филистим хаан Авимелехче чоруй барган^d. ² Дээрги-Ча-
аякчы Исаакка көстүп келгеш, мынча дээн: «Египетче барба. Мээң айтып бээр
черимге чурттаар сен. ³ Амдызында бо черге чурттап чор. Мен сеңээ ачы-буян
хайырлап, сээң-биле кады чоруур мен. Сээң ачаң Авраамга берген даңгыраамны
күүседир мен^e: бо черлерниң шуптузун сеңээ болгаш сээң үре-салгалыңга бээр
мен^f. ⁴ Сээң үре-салгалыңны дээрниң сылдыстары дег көвүдедир мен. Оларга бо
черлерниң шуптузун бээр мен^g. Сээң үре-салгалың дамчыштыр чер кырында
бүгү чоннар ачы-буян алыр^h. ⁵ Чүге дээрге Авраам Мени дыңнап, Мээң сагызын
деп дужааган бүгү-ле айтышыкыннарым, дүрүмнерим болгаш хойлуларымны
сагып, күүседип чоран».

^c Э. д. 12:10

^d Э. д. 20:2

^e Э. д. 22:16-18

^f Инс. 21:43

^g Хост. 32:13

^h Э. д. 12:3; 22:18;
Аж.-ч. 3:25

⁶ Исаак Герарга турумчуп чурттай берген. ⁷ Тус черниң чурттакчылары оон
Ревекканың дугайын айтырарга, ол: «Дуңмам-дыр» – дээр турган. Ревекка чараш
боорга, улус мени кадайым дээш өлүрүп кааптар ирги бе деп сезингеш, «кадайым-
дыр» дээринден ол кортканⁱ. ⁸ Элээн үе эрткенде, филистим хаан Авимелех соңгадан
Исаактың бодунуң кадайы Ревекканы чассыдып турарын көрүп каан. ⁹ Авимелех
Исаакты кыйгырыпкаш: «Бо дээрге сээң кадайың ышкажыл! Чүге „дуңмам-дыр“
деп мегелеп турган сен?» – деп айтырган.

ⁱ Э. д. 12:13; 20:1-2

Исаак: «Кадайым дээш улус мени өлүрүп кааптарындан коргуп турдум» – дээн.

¹⁰ Авимелех аңаа: «Чүнү кылып кааның ол? Бистиң аравыстан кым-бир кижы сээң
кадайың-биле удупкан болза, чүү болгу дег-дир? Бисти бурууга онаар часкан-дыр
сен!» – дээн. ¹¹ Ынчангаш Авимелех бүгү чонунга: «Бо кижиге азы ооң кадайыңга
дегген кижы – өлүр» – деп чарлап каан.

Филистимнерниң Исаак-биле маргышканы

¹² Исаак ол черге тараа тарып алгаш, ол чылын дүжүттү чүс дакпыр хөйүнү алган.
Дээрги-Чаякчы аңаа ынчалдыр ачы-буян хайырлаан. ¹³ Исаак байып-ла, байып-ла
олурган. Ынчалдыр ол дыка бай кижы апарган. ¹⁴ Ооң кулдары, шээр болгаш бода
малы бажын ажа бээрге, филистимнер аңаа адааргаар апарганнар. ¹⁵ Исаактын ачазы
Авраамның үезинде-ле ооң кулдарының казып кааны кудуктарже олар долдур до-
вурак уруп, дуглап каапканнар^j. ¹⁶ Ынчан Авимелех Исаакка: «Моон чорувут. Чүге
дээрге сен бистен артык бай-шыырак апарган-дыр сен» – дээн.

^j Э. д. 21:30

¹⁷ Исаак оон көжүп чоруткаш, Герар шынаазыңга турлагжып чурттай берген.
¹⁸ Ачазы Авраамның үезинде казып каан, ооң соонда филистимнерниң довурак
долдур уруп, дуглап каапканы кудуктарны Исаак катап казып алгаш, ачазының
адап турган аттары-биле оларны адагылап каан. ¹⁹ Бир катап Исаактын кулдары
шынаага кудук казып тургаш, агым суг тып алганнар. ²⁰ Герар чурттуг кадар-
чылар Исаактын кадарчылары-биле маргыжып, «Бо бистиң суувус-тур» дижи
бергеннер. Ынчан ол кудукту Эсек деп адап каан. Чүге дээрге орта маргыжып

турганнар*. ²¹ Өске кудук казып аарга, ол дээш база маргылдаа үнген. Ол кудукту Ситна деп адап каан**. ²² Исаак оон-даа ырадыр чоруткаш, база бир кудук казып алган. Аңаа хамаарыштыр ам-на маргылдаа үнмээн. Исаак: «Дээрги-Чаяакчы бисти өзүп-көвүдезин дээш, биске хостуг-шөлээн черни берген-дир» – дээш, ол кудукту Реховот деп адап каан***.

Исаактың Авимелех хаан-биле дугуржулга кылганы

²³ Исаак оон Беэр-Шеваже чоруй барган. ²⁴ Ол-ла дүне аңаа Дээрги-Чаяакчы көстүп келгеш: «Мен сээң ачаң Авраамның Бурганы-дыр мен. Сен кортпа, Мен сээң-биле мен. Мээң чалчам Авраам дээш сээң үре-салгалыңны көвүдедип, сеңээ ачы-буян хайырлаар мен» – дээн. ²⁵ Исаак аңаа өргүл салыр бедигээш тудуп кылгаш, Дээрги-Чаяакчының адын мактап кыйгырган. Исаак майгынын ол черге тип алган, а оон кулдары орта кудук казып кааннар.

²⁶ Ол үеде Исаакка Герардан Авимелех бодунуң чөвүлекчизи Ахузат болгаш шериг баштыңы Фихол-биле кады чедип келген. ²⁷ Исаак оларга: «Силер чүге меңээ чедип келдинер? Мени көөр хөңнүңер чок апаргаш, үндүр ойдапытыңар чоп?» – дээн.

²⁸ Олар мынча деп харыы бергеннер: «Бис Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады дээрзин тода көрүп кагдывыс, ынчангаш сээң-биле аравыста даңгырак беришкеш, дугуржулга кылып, эвилелдежип аар-дыр деп шийтпирледивис. ²⁹ Бистиң сеңээ дегбейн, эки чүве күзеп, тайбын салып чорудупканыыс дег, сен база биске багай чүве кылбазыңны даңгырагла. Дээрги-Чаяакчыга йөрээттирген кижиге болгай сен!»^a

³⁰ Исаак хүндүлөп дой кылырга, олар аштанып-чемненгеннер. ³¹ Эртенинде олар удур-дедир даңгыраглашканнар. Исаак аалчылары-биле байырлажып алган, олар амыр-тайбың дедир чана бергеннер. ³² Ол-ла хүн Исаактың кудук казып турган кулдары келгеш: «Суг тып алдывыс» – дээннер. ³³ Исаак ол кудукту Шива деп адап каан. Ынчангаш бо хүннерге чедир ол хоорайны Беэр-Шева деп адаар апарган****.

^a У. ч. 16:7

Исавтың кадайлары

³⁴ Исав дөргөн харлыг тургаш, хет Беэриниң уруу Иегудитти база хет Элоннун уруу Васематты бодунга кадай кылдыр ап алган^b. ³⁵ Ол ийи херээжен Исаак биле Ревеккага аартык, берге апарганнар.

^b Э. д. 36:2-3

Иаковтуң ачазының алгап-йөрээшкинин алганы

27 ¹ Исаак кырып калгаш, карактары көрбөстей бергенде, улуг оглу Исавты: «Оглум!» – деп кыйгырган.

Оозу: «Дыңнап тур мен» – дээн.

² Исаак: «Мен ам кырып калдым, кайы хире үр чурттаарымны безин билбес-тир мен. ³ Ча, согунуң алгаш, меңээ ховудан аңнап эккелем^c. ⁴ Ынак чемимни амдангыг кылдыр белеткеп эккелгеш, мени чемгерип каг. Ынчан өлбейн чыткаш, сени алгап-йөрээп каар мен» – дээн. ⁵ Исав ховуже аңнап чоруй барып-тыр.

^c Э. д. 25:27-28

Оглу Исавка чугаалаан Исаактың сөстөрүн Ревекка дыңнаан чүве-дир. ⁶ Ревекка оглу Иаковка мынча дээн: «Мен ачаңның акың Исавка чугаалаан чугаазын дыңнадым: ⁷ „Аңнап эккелгеш, меңээ амдангыг чемден кылып бер. Мен ону чип алгаш, өлүрүмнүң мурнунда Дээрги-Чаяакчының мурнунга сени алгап-йөрээп

* 26:20 «Эсек» деп ат «маргылдаа» дээн уткалыг.

** 26:21 «Ситна» деп ат «удурланышкын» дээн уткалыг.

*** 26:22 «Реховот» деп ат «хостуг-шөлээн чер» дээн уткалыг.

**** 26:33 Еврей дылда «Шива» деп ат «даңгырак» деп сөске дөмейлешкек. «Беэр-Шева» – «Даңгырак кудуу» дээни ол (21:31 көр).

каайн“ – диди. ⁸ Ам, оглум, мени таптыг дыңна, дужаалымны күүсет! ⁹ Одарда малче баргаш, оон ийи семис-чаагай анайдан эккел. Мен оон ачаңның ынак чеминден белеткеп берейн. ¹⁰ Сен ачаңга ону эккеп бээриңге, ол чемненип алгаш, өлүрүнүн мурнунда сени алгап-йөрээр».

¹¹ Иаков авазы Ревеккага мынча дээн: «Мээң акым Исав дүктүг кижидир, а мен тас кижидир мен. ¹² Бир эвес ачам мени суйбапкаш, билип каар болза? Ынчан ачам оглум мени шоодуп, куду көрүп тур деп бодай берзе канчаар? Мен алгап-йөрээшкин эвес, каргаашкын хүлээп аар апаар мен».

¹³ Авазы аңаа: «Сенче салган каргыш меңээ четкей аан, оглум. Чүгле мени таптыг дыңна. Барып, мээң айыткан чүвөлөримни эккел» – дээн.

¹⁴ Иаков чоруткаш, анайларны авазыңга эккеп бээрге, Ревекка Исаактың ынак чемин амданныг кылдыр белеткеп берген. ¹⁵ Ооң соонда Ревекка улуг оглу Исавтың майгында бар турган эң-не эки хептерин бичии оглу Иаковка кедирип алгаш, ¹⁶ Иаковтуң холдарын болгаш тас мойнун анай кештери-биле ораап кааш, ¹⁷ белеткеп алганы чемин болгаш хлебти оглунга тутсуп берген.

¹⁸ Иаков ачазыңга чеде бергеш: «Ачай!» – деп кыйгырган.

Оозу: «Оог! Кым сен, оглум?» – дээн.

¹⁹ Иаков ачазыңга мынча дээн: «Мен улуг оглуңар Исав-тыр мен. Силерниң чу-гаалааныңар ёзугаар хамык чүвени кылдым, ачай. Ковайып олуруп алгаш, мээң эккелгеним аң эьдин чип, мени алгап-йөрээп каап көрүңерем».

²⁰ Исаак оглундан: «Канчап ындыг дүрген аң адып алдың, оглум?» – деп айтырган.

Оглу: «Чүге дээрге силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы ону менче чорудупканы ол-дур» – дээн.

²¹ Исаак Иаковка мынча дээн: «Менче чоокшулап чедип келем, оглум. Мен суйбап көрейин, ылап-ла мээң оглум Исав сен бе азы чок бе?» ²² Иаков ачазыңга чеде бээрге, ол ону суйбап көргеш: «Үнү, үнү Иаковтуу, а холдары, холдары Исавтыгы» – дээн. ²³ Ачазы Иаковту танываан, чүге дээрге ооң холдары акызы Исавтыгы-биле дөмей дүктүг болган. Ынчангаш ачазы ону алгап-йөрээп каан. ²⁴ «Сен ылап-ла мээң оглум Исав сен бе?» – деп, Исаак катап айтырган.

Иаков: «Ийе, мен-дир мен» – деп харыылаан.

²⁵ Исаак: «Чеминни бээр эккел, оглум. Сээң аңың эьдин чип алгаш, алгап-йөрээп каайн» – дээн. Иаков чемни эккеп бээрге, Исаак ону чип алган. Арага эккеп бээрге, ону база ишкен. ²⁶ Исаак оглунга: «Бээр чедип келгеш, мени ошкап каг, оглум» – дээн. ²⁷ Ол ачазын ошкап каан. Исаак оглунуң хевиниң чыдын билип кааш, ону алгап-йөрээп мынча дээн:

«Бо-дур, мээң оглумнуң чыды –
Дээрги-Чаяакчының алгап кааны ховуларның чыды.

²⁸ Дээрден дүшкен чаъс-шалың-биле,

черниң дүжүдү-биле,

элбек тараа, арага-дары-биле

Бурган сени шаңнаар болзун!^а

²⁹ Чоннар сенээ чагыртыр болзун,

аймактар сенээ мөгөөр болзун!

Төрөл ха-дуңманның чагырыкчызы болур сен:

аваңның салгалы сенээ мөгөйзин!

Сенээ каргыш салган кижидир – каргаттырар,

Сени йөрээген кижидир – алгаттырар болзун!»

^а Ы. х. к. 33:13

Исавтың дуңмазының мегезин билип кааны

³⁰ Ачазы Иаковту алгап-йөрээп доозуптарга, Иаков үнүп чоруптары билек, Исав аннаашкындан ээп келген. ³¹ Исав база амданныг чемин белеткээш, ачазынга эккелгеш: «Ковайып тургаш, оглуңар мээң эккелгеним аң эъдин чигеш, мени алгап-йөрээп каап көрүңер, ачай» – дээн.

³² Ачазы Исаак оон: «Кым сен?» – деп айтырган.

Ол: «Мен-дир мен, дун оглуңар Исав» – деп харыылаан.

³³ Исаак элдесинип-кайгаанындан сириңейнип чугаалаан: «А сээң кээриңнин мурнунда кым меңээ аң эъди эккеп бергени ол? Ону дөгerezин чигеш, кымны алгап-йөрээп кааным ол? Ол кижиге ам алгаттырган кижиге болган-дыр».

³⁴ Ачазының ол сөстөрүн дыңнааш, Исав ыыткыр болгаш мунгаранчыг кылдыр алгырыпкаш, ачазындан: «Мени база алгап-йөрээп каап көрүңер, ачай!» – деп дилей берген.

³⁵ «Ол сээң дуңман кээп чораан-дыр, кажар оп-биле сээң алыр турган йөрээшкининни алгаш барган-дыр» – деп, ачазы чугаалаан.

³⁶ Исав мынча дээн: «Ону Иаков деп адааны анаа эвес-тир! Мени ол ам ийи дугаар ажып тур*. Баштай мээң улуу боор эргемни алгаш барды^a, ам – мээң алгап-йөрээп-тиришकिनинни аппараттары ол-дур».

³⁷ Исаак Исавка: «Бо-дур, Иаковту мен сээң чагырыкчың кылып кагдым. Шупту төрөл ха-дуңмаларын аңаа чагыртып чурттаар кылдыр чугаалаптым. Тарааны, арага-дарыны аңаа элбээ-биле хайырлаптым. Сен дээш чүнү кылып шыдаар мен ам, оглум?» – деп харыылаан.

³⁸ Исав ачазындан: «Таанда-ла, силерде чүгле чаңгыс алгап-йөрээшкин бар чүве бе кай, ачай? Мени база алгап-йөрээп каап көрүңер!» – деп дилээш, мөөредир ыглай берген.

³⁹ Ачазы Исаак аңаа мынча дээн:

«Сээң аал-ораның чери дүжүткүр эвес,
дээрниц чаъс-шалыңы ховар дүжер черге турар.

⁴⁰ Сен хылыш-селемең-биле чүнү тывар сен,

ооң-биле амыдыраар сен

база дуңманга чагыртып чурттаар сен^b.

Ынчалза-даа үези кээрге, сен удурланып үнгеш,

ооң кулданыын мойнундан адырып октаптар сен^c».

Ада-иезиниң Иаковту өске черже чорудупканы

⁴¹ Ынчалдыр Исав ачазындан алыр турганы алгап-йөрээшкин ужун Иаковту бо-дап кээрге-ле, сеткили карарар апарган. «Ачам өске оранче чоруй баарга, дуңмам Иаковту өлүрүп каар мен» деп, Исав бо-дап алган. ⁴² Улуг оглу Исавтың бодалдарын Ревекка билип кааш, бодунуң бичии оглу Иаковту кыйгырып, келдиртип алгаш, мынча дээн: «Акың Исав сени өлүрер мен деп кыжанып турар-дыр. ⁴³ Оглум, ам мээң чугаамны дыңна. Дораан мээң Харранда чурттап турар акым Лаван сугже дезип чорувут. ⁴⁴ Акыңның кылыгы чазылгыже, аңаа кезек када чурттап турар сен. ⁴⁵ Кажан акыңның кылыгы часты бээрге, ол сээң анаа удур кылган бурууну уттуптар. Ынчан мен сенче сөгледипкеш, сени оон ап аар мен. Оон башка силерниң ийилдириңерни деңге чидириптер чыгыгы кижиге-дир мен».

^a Э. д. 25:33

^b 2 Хаан. 8:14

^c 4 Хаан. 8:20-22

* 27:36 Иаков деп ат «ээжектен туттунар» азы «ажып эртер» деп уткалыг билдинип болур (25:26, 30 көр).

⁴⁶Ревекка оон: «Бо ийи хет келин ужун меңээ амыдыраары дыка берге-дир^a. Бир эвес Иаков база болар дег тус черниң уруун кадайланып аар болза, мээң чурттаандаа ажыым чок-тур» – деп Исаакка чугаалаан.

^a Э. д. 26:35

28 ¹Исаак Иаковту келдирип алгаш, ону алгап-йөрээп кааш, мону чагаан: «Хананей чондан кадай албас сен. ²Паддан-Арамче чорувут. Аванның ачазы Батуилдиң аал-оранынга баргаш, даайың Лаванның уругларының аразындан кадайдан тып ал^b. ³Күчүлүг Бурган сенээ ачы-буян хайырлап, сээң үре-салгалыңның санын хөй кылып каар, сенден хөй-хөй чоннар тыптып тараар. ⁴Сенээ болгаш сээң үре-салгалыңга Авраамга бергени дег ачы-буяны Ол дамчыдып берзин. Ынчан сен өскээртен келген кижини бооп чурттап турган черинни, Бурганның Авраамга берген черин, өнчү кылдыр алыр сен^c». ⁵Исаак Иаковту салып чорудуптарга, ол Паддан-Арам чурттуг арамей Батуилдиң оглу, Иаков биле Исавтың авазы Ревекканың акызы Лаванче чорупкан.

^b Э. д. 22:23; 24:29-30

^c Ис. 21:43

Исавтың Измаилдиң уруун кадай кылдыр ап алганы

⁶Исаак Иаковту алгап-йөрээгеш, хананей чоннуң уругларындан кадай албазын чагааш, кадай тып алзын дээш, Паддан-Арамче чорудупканын Исав билип каан. ⁷Иаков бодунун ада-иезиниң сөзүн дыңнааш, Паддан-Арамче чорупканын база билген. ⁸Хананей чоннуң уругларын кадайланып алганы ачазынга таарышпас-тыр деп чүвени Исав база билип каан. ⁹Ынчангаш өске кадайларынга немештир Исав Измаил сугга баргаш, Авраамның оглу Измаилдиң уруу, Навайтотун дунмазы Махалатты база кадай кылдыр ап алган^d.

^d Э. д. 25:13; 36:3

Иаковтуң дүжү болгаш даңгыраа

¹⁰Иаков Бээр-Шевадан Харранче чорупкан. ¹¹Ол бир-ле черге чедип келгенде, караңгылап каарга, аңаа хонар апарган. Ында даштарның бирээзин алгаш, сыртангаш, чыдып алган. ¹²Дүжүнде ол чер биле дээрни тудуштуруп турар чада көргөн. Бурганның төлээлери ол чадалап үнүп, дүжүп турар бооп-тур. ¹³Ол чадада Дээрги-Чаяакчы туруп алган чугаалап турган: «Мен Дээрги-Чаяакчы, сээң өгбөң Авраамның база ачаң Исаактың Бурганы-дыр мен. Сээң чыдар чериңни Мен сенээ болгаш сээң үре-салгалыңга өнчү кылдыр берип тур мен^e. ¹⁴Сээң үре-салгалың черниң элезин-довураа дег хөй болур, олар чөөн чүктен барыын чүккө чедир, сонгу чүктен мурнуу чүккө чедир нептереп чурттаарлар; чер кырында бүгү аймактар сени дамчыштыр болгаш сээң үре-салгалың дамчыштыр ачы-буян алырлар^f. ¹⁵Каяа-даа чорзунза, Мен сенээ-биле кады мен. Сени Мен камгалаар мен – бо чуртче сени дедир эгидиптер мен. Сени Мен кагбас мен: аазаан чүвемни шуптузун күүседир мен».

^e Ис. 21:43

^f Э. д. 12:3; 13:16; 22:18; 26:4

¹⁶Иаков уйгузундан оттуп келгеш: «Дээрги-Чаяакчы ылап-ла бо черде бар-дыр, а мен ону билбейн чораан-дыр мен!» – дээн. ¹⁷Ооң соонда ол коргуп: «Бо черниң коргунчуун аа! Бо дээрге дээрлерже эжик, Бурганның бажыңы-дыр!» – деп чугаалаан.

¹⁸Иаков эртен эрте тургаш, сыртанып хонган дажын тураскаал кылдыр тургускаш, ону ыдыктап, кырынче олива үзү кудуп каан^g. ¹⁹Ол черни Вефил деп адап каан*, а хоорайның эрги ады Луз чүве-дир^h. ²⁰Ынчан Иаков мындыг даңгыракты бергенⁱ: «Бир эвес Бурган мээң-биле кады болза, каяа-даа чорумда, мени камгалап, аыш-чем база хеп хайырлап чоруур болза, ²¹база мен адамның аалынче тайбың ээп кээр болзумза, ынчан Дээрги-Чаяакчы мээң база Бурганым болур. ²²Тураскаал кылдыр салып каан мээң бо дажым Бурганның ыдыктыг чери болур. Меңээ хайырлааның өнчүнүң онгу кезээн Сенээ берип өргүүр мен, Бурган^j!».

^g Э. д. 35:14; Ис. 4:1-10; 1 Хаан. 7:12

^h Э. д. 35:6, 15; 48:3

ⁱ Сан. 21:2; Башт. 11:30; 1 Хаан. 1:11; 2 Хаан. 15:8

^j Э. д. 14:20; Лев. 27:30

* 28:19 «Вефил» деп ат «Бурганның бажыңы» дээн уткалыг.

Иаковтуң Рахил болгаш Лаван-биле умжуражылгазы

29 ¹ Иаков оруун уламчылап чорупкан. Ханаандан чөөн чүк талазында бир чуртка чеде бергеш, ² ол ховуда мал суггарар кудук көрүп каан, а ооң чоогунда үш кодан шээр мал чыткан. Ол кудуктуң аксында улуг даш бар болган. ³ Кажан шупту кодан чыгып кээрге, кадарчылар ол дашты чайладыр идипкеш, малын суггарып аар турганнар. Малын суггарып алгаш, дажы-биле катап-ла кудукту дуй салып каар турганнар.

⁴ Иаков олардан: «Ха-дуңма! Кайыын келдиңер?» – деп айтырган.

Олары: «Бис Харрандан бис» – деп харыылааннар.

⁵ «Нахорнуң оглунун оглу Лаванны билир силер бе?» – деп олардан айтырган.

«Билер бис» – деп, демгилери харыылааннар.

⁶ «Ол эки тур бе?» – деп айтырган.

Кадарчылар: «Эки-ле. А ооң уруу Рахил мал кадарып бо кел чор» – деп чугаалааннар.

⁷ Иаков кадарчыларга: «Кежээге чедир элек-тир, мал бөлөр хире эвес. Малыңар суггарып алгаш, одарже үндүрүңер че» – дээн.

⁸ Кадарчылар: «Шупту кодан мал бөлдүңмээн шаанда, шыдавас бис. Кудуктуң кырында дашты чайладыр идиптерге, бис малывыс суггарып аар бис» – деп харыылааннар.

⁹ Улус чугаалажып турар аразында, Рахил ачазының кодан малын сүрүп алган чедип келген. Ол кадарчы кыс турган. ¹⁰ Иаков бодунун даайы Лаванның уруу Рахилди база ооң ачазының малын көрүп кааш, кудукка келгеш, дашты чайладыр идипкеш, малды суггаржып берген. ¹¹ Ооң соонда Иаков Рахилди ошкап кааш, ыткыр ыглап-каш, ¹² аңаа: «Сээң ачаңның төрели болур мен, Ревекканың оглу-дур мен» – дээн. А Рахил маңнап чоруткаш, ол бүгүнү ачазыңга барып чугаалапкан.

¹³ Лаван бодунун чээни Иаковтуң дугайын дыңнааш, аңаа уткуштур үне халып келгеш, ону куспактааш, ошкап-чыттап, бажыңынче кири берген. Иаков чүү болганын шуптузун чугаалап берген. ¹⁴ Лаван аңаа: «Сен, шынап-ла, мээң хан төрелим кижидир сен» – дээн.

Иаковтуң Лаванның уругларын кадай кылдыр ап алганы

Иаков ооң бажыңыңга бир ай чурттаарга, ¹⁵ Лаван чээнинден мынча деп айтырган: «Мээң төрелим-дир сен, меңээ анаа-ла халас ажылдап бээр кижидир сен бе? Чугаалап көрөм, канчаар төлөп бэйиң?»

¹⁶ Лаван ийи кыстыг турган: улуун Лия дээр, а бичезиниң ады Рахил. ¹⁷ Лияның караа четпес турган*, а Рахилдин арын-шырайы-даа, дурт-сыны-даа дыка чараш турган. ¹⁸ Иаков Рахилге ынакшый бергеш, Лаванга: «Сээң бичии урууң Рахил дээш, сенээ мен чеди чыл ажылдап бээр мен» – дээн.

¹⁹ Лаван: «Кым-бир өске кижиге бээриниң орнунга, ону сенээ бергени дээр. Бистиңге артып кал» – дээн. ²⁰ Рахил дээш, Иаков чеди чыл аңаа ажылдаан. Ол үе аңаа каш хонук эрткени-биле дөмей болган, чүге дээрге ол Рахилге ынак турган.

²¹ Иаков Лаванга: «Айыткан үем чедип келди. Кадайым кайыл, ону мен ам алың» – дээн. ²² Лаван чонун чыггаш, дой кылган. ²³ Кежээ апарганда, Лаван аңаа уруу Лияны аппарып бээрге, Иаков ооң-биле удаан. ²⁴ (Лаван Лияга чалча кылдыр бодунун кулу Зелфаны берген.) ²⁵ Даң адып келгенде, Иаков көөрге, Лия-биле чыдар болган! Лаванга ол: «Мээң-биле чүнү канчап кааның ол? Мен Рахил дээш сенээ ажылдап турган кижидир сен эвес мен бе? Мени чүге мегелээриң ол?» – дээн.

* 29:17 Азы: «Лияның көрүжү чымчак, чараш турган».

²⁶ Лаван: «Бистиң черниң чаңчылы-биле уругларның улуун мурнай бичези ашакка барып болбас. ²⁷ Бо куданың чеди хонуу эртерге^a, сенээ бичезин база бээр бис. Рахил дээш, сен меңээ ам база чеди чыл ажылдаар апаар сен» – деп харыылаан.

^a Башт. 14:12

²⁸ Иаков чөпшээрешкен. Куданың чеди хонуу эрте бээрге, Лаван аңаа кадай кылдыр бичии уруу Рахилди база берипкен. ²⁹ (А Рахилге чалча кылдыр бодунуң кулу Валланы берген.) ³⁰ Иаков Рахил-биле база удаан. Ол аңаа Лиядан артык ынак болгаш^b, Лаванга ол дээш, база чеди чыл иштинде ажылдаан.

^b Лев. 18:18

Лия биле Рахилдиң адааннажылгазы

³¹ Дээрги-Чаяакчы Лияга ашаа ынак эвес деп чүвени көрүп каан, ынчангаш ону ажы-төлдүг болур кылып каан^c. А Рахил ажы-төлденир салым чок болган. ³² Лия иштели бергеш, оол божуп алган. Оглун ол Рувим* деп адап алган. Лия: «Дээрги-Чаяакчы мээң мунгаралымны көрүп каан-дыр. Ам-на ашаам меңээ ынак апаар боор» деп бодаан. ³³ Ол база катап иштели бергеш, оол божуп алган. «Дээрги-Чаяакчы ашаам меңээ ынак эвес деп дыңнап кааш, бо оглумну база берди» – деп чугаалааш, Лия оглун Симеон* деп адап алган. ³⁴ Ол оон база катап иштели бергеш, оол божуп алгаш: «Ашаам ам-на мээң сеткилимге каттыжар боор, чүгө дээрге мен аңаа үш оолду төрүп бердим ышкажыл» – деп чугаалаан. Ынчангаш Лия оглун Левий* деп адап алган. ³⁵ Ооң соонда Лия база катап иштели бергеш, ам база оол божуп алгаш: «Мен ам Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып алгаар мен!» – деп чугаалаан. Ол оглун Иуда* деп адап алган. Ооң соонда ол божурун соксаткан.

^c 1 Хаан. 1:19-20

30 ¹ А Рахил Иаковка уруг божуп берип шыдавас болганын билип кааш, уг-базынга дыка адааргап турган. Рахил Иаковка: «Меңээ ажы-төlden бер! А бир эвес хоржок болза, мен өлүп каайн» – дээн.

² Иаков ажына бергеш: «Сенээ ажы-төл бербейн турар Бурган мен-дир мен бе?» – дээн.

³ Рахил: «Мээң чалчам Валла бар-дыр. Ооң-биле удуп көрем, ол меңээ төlden төрүп берзин. Ону дамчыштыр-даа болза мен ажы-төлдүг болуйн» – деп дилээн.

⁴ Ынчангаш бодунуң чалчазы Валланы Иаковка кадай кылдыр берипкен. Иаков Валла-биле удуурга, ⁵ Валла иштели бергеш, Иаковка оол божуп берген. ⁶ Рахил: «Бурган шын шииткен-дир. Ол мээң дилээмни дыңнааш, меңээ оолду берди» – деп чугаалаан. Ынчангаш оолду Дан** деп адап алган. ⁷ Рахилдиң чалчазы Валла база катап иштели бергеш, Иаковка база бир оол божуп берген. ⁸ Рахил мынча дээн: «Бурганның дузазы-биле*** мен угбам-биле адааннаштым – ону ажып алдым!» Оолду Неффалим** деп адап алган.

⁹ Ол үеде Лия моон сонгаар божувас-тыр мен деп бодааш, бодунуң чалчазы Зелфаны Иаковка кадай кылдыр берипкен. ¹⁰ Зелфа Иаковка оол божуп бээрге, ¹¹ Лия: «Чедимчелиг болган-дыр» – дээн. Оолду Гад** деп адап каан. ¹² Зелфа Иаковка ийи дугаар оглун божуп бээрге, ¹³ Лия: «Амыр-чыргалдыын! Мени херээженнер амыр-чыргалдыг дээрлер боор!» – дээн. Оолду Асир** деп адап каан.

* 29:32-35 «Рувим» – «мунгарал көөр» деп еврей сөстөргө дөмейлешкек. «Симеон» – «дыңнаар» деп сөскө дөмейлешкек. «Левий» – «каттыжар» деп сөскө дөмейлешкек. «Иуда» – «алдаржыдар» деп сөскө дөмейлешкек.

** 30:6, 8, 11, 13, 18, 20 «Дан» – «шын шииткел» деп еврей сөскө дөмейлешкек. «Неффалим» – «адааннажыр» деп сөскө дөмейлешкек. «Гад» – «чедимче» деп сөскө дөмейлешкек. «Асир» – «амыр-чыргал» деп сөскө дөмейлешкек. «Иссахар» – «орнаар, орнунга» деп сөскө дөмейлешкек. «Завулон» – «үнелээр» деп сөскө дөмейлешкек.

*** 30:8 Еврей сөзүглелде бо сөстөрниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Күштүг адааннажышкын-биле».

¹⁴Кызыл-тас кезилдезиниң үезинде Рувим ховуже чорупкаш, оон мандрагор деп дазыл-чемиштер* тып алгаш, оларын авазы Лияга эккеп берген чүве-дир. Рахил Лиядан: «Оглуннуң эккеп бергени мандрагорундан меңээ берем» – деп дилээн.

^a Лев. 18:18

¹⁵Лия аңаа: «Мээн ашаамны былаап алганың сеңээ эвээш-тир бе?^a Ам кээп мээн оглумнуң эккелген мандрагорларын база алыксай бердин бе?» – дээн.

Рахил аңаа мынча деп саналдаан: «Бо дүне Иаков сээң-биле удузун, ол мандрагорларның орну болур ыйнаан».

¹⁶Кежээ Иаков ховудан аалынче чанып орда, аңаа уткуй Лия үнүп келгеш, мынча дээн: «Бо дүне мээн-биле хонар сен. Мен оглумнуң тып эккелгени мандрагорлары-биле дунмамдан сени орнап алдым». Ол дүне Иаков Лия-биле удаан. ¹⁷Бурган Лияны кээргээн, ынчангаш ол иштели берген. Лия Иаковка беш дугаар оглун божуп бергеш: ¹⁸«Мен бодумнуң чалчамны ашаамга бериптеримге, Бурган ооң орнунга бо төлдү меңээ берген-дир» – дээн. Ол оглун Иссахар** деп адап алган. ¹⁹Лия база катап иштелип алгаш, Иаковка алды дугаар оглун божуп берген. ²⁰Лия мынча дээн: «Бурган меңээ эки белек хайырлады. Ашаам ам мени үнелээр боор. Чүге дээрге мен аңаа алды оолду божуп бердим». Ынчангаш оглун Завулон*** деп адап алган. ²¹Ооң соонда Лия кыс божуп алгаш, уруун Дина деп адап алган.

²²Бурган Рахилдин дугайын база бодап келгеш, ооң чаннып дилээнин дыңнап кааш, ону ажы-төлдүг болур кылып каан. ²³Ол иштели бергеш, оол божуп алгаш: «Бурган мени бужар-бак аттан адырып кагды» – дээн. ²⁴Оглун ол Иосиф**** деп адап алгаш: «Дээрги-Чаяакчы меңээ ам база оолдан берзин» – дээн.

Иаковтуң мал бажын көвүдеткени

²⁵Рахилдин Иосифти божанынын соонда, Иаков Лавандан дилээн: «Мени салы-выг, чуртумче дедир чанарын чөпшээрер көр. ²⁶Кадайларым болгаш уругларым-биле кады чоруптайн – олар дээш сеңээ ажылдап берип турган мен. Кайы хире сеңээ ажылдаанымны бодун билир-ле болгай сен».

²⁷⁻²⁸Лаван аңаа мынча дээн: «Менче ээ көрнүп, дузалажып көргөн болзуңа! Сээң ачыңда Дээрги-Чаяакчы меңээ ачы-буян хайырлаан деп чүвени төлге салгаш, билип кагдым. Төлөвир кылдыр чүнү күзээр сен? Чугаала, мен шуптузун күүседир мен».

²⁹Иаков аңаа: «Мээн канчаар ажылдап чораанымны бодун билир-ле болгай сен. Мен кээримге, мал-маганың кандыг апаржык? ³⁰Ооң мурнунда мал-маганың эвээш турду. Мен сеңээ ажылдай бээримге, көвүдөп келди. Мээн келгеним-биле кады Дээрги-Чаяакчы сеңээ ачы-буяны хайырлааны ол-дур. А мен бодумнуң өг-бүлөм дээш кажан ажылдаар ужурлуг кижини мен?» – деп харыылаан.

³¹Лаван: «Сенээ кандыг төлевир херегил?» – деп айтырган.

Иаков: «Меңээ чүнү-даа төлеве. Чүгле мээн дилээмни күүседир болзуңа, мен база катап сээң малыңны кадарып, кадагалаар мен. ³²Дилээм мындыг: мен бөгүнден эгелеп, сээң шээр малыңны одуртур көрейн – хойларың аразындан шокар, ала болгаш караларың, а өшкүлериң аразындан шокар болгаш алаларың аңгылап бер. Шак ындыг мал меңээ шаңнал болзун****. ³³Сеңээ мээн шынчымны хынаарыңга эп-тиг болур. Бир эвес моон соңгаар сен мээн шаңналга алган малымны көрүптеринге,

* 30:14 Мандрагор – дазылы кижини мага-бодунга дөмөй үнүш. Чөөн чүк улузу ону хандыкшыл оттурар шынарлык кылдыр санап турган (Сол. ыр. 7:14 көр).

** 30:18 30:6-да немелде тайылбырны көр.

*** 30:20 30:6-да немелде тайылбырны көр.

**** 30:24 «Иосиф» – «адырар» деп сөске-даа, «ам база бээр» деп сөске-даа дөмөйлөшкөк.

***** 30:32 Бурунгу Чоокку Чөөн чүккө өшкүлөр колдуунда кара, а хойлар ак чүзүннүг турган.

малымның аразында ала, шокардан өске чүзүннүг хой-өшкү турар болза, ол оор малдар-дыр деп билип ап болур» – деп харыылаан.

³⁴ «Ындыг-дыр, сээң чугаалааның ёзугаар болзун» – деп, Лаван чөпшээрешкен. ³⁵ Ол-ла хүн Лаван бүгү-ле шокар болгаш ала өшкү-хуназын, бүгү-ле кара хойларын оолдарыңга үзүп берген. ³⁶ Олар Иаковтан үш хүннүк черже аңгыланып чорупканнар.

А Иаков Лаванның арткан малын кадарып артып калган. ³⁷ Ол терек, миндаль, платан деп ыяштарның өл будуктарын алгаш, оларның карттарын союптарга, ыяштың ак өзөөнде шыйыглар көстүп келген. ³⁸ Ала дилиндектерлиг ыяш будуктарын өшкүнүң суг ижер деспилериниң чаныңга салгылап каан. Суг ижип келген малдар ол черге эдержир турган. ³⁹ Шокарлап каан будуктар чаныңга эдеришкен малдардан шокар, ала анай төрүттүнер болган чүве-дир*. ⁴⁰ Оон аңгыда Иаков хураганнарны ылгааш, оларны Лаванның коданында шокар болгаш кара хойларже көрүндүр тургузуп ап турган. Иаков бодунуң малын Лаванны-биле холувайн, онзагай тудуп турган. ⁴¹ Кажан кадык-шыырак малдың эдержилгези эгелей бээрге, оларның мурнунга белеткеп алганы будуктарын салып каар турган. ⁴² Кажан аарыг, кошкак малдың эдержилгези болурга, ол будуктарын салбас турган. Ынчангаш ала-шокар кадык-шыырак мал Иаковка хамааржыр, а кошкактары Лаванга баар турган.

⁴³ Ооң түннелинде Иаков ёзулуг-ла бай кижии апарган. Ооң эр, кыс кулдары, шээр малы, төвелери болгаш элчигеннери дыка хой турган.

Иаковтуң Лавандан аңгыланганы

31 ¹ Лаванның оолдары: «Иаков бистиң ачавыстың бүгү өнчү-хөреңгизин холга кирип алгаш, ол бүгүден бодунуң бо бай амыдыралын тургузуп алган-дыр» – джип турганнар. Иаков ону дыңнап каан соонда, ² Лаванның аңаа хамаарылгазы моон мурнундагы дег эвес апарганын эскерип каан. ³ Дээрги-Чаяакчы ынчан Иаковка: «Бодунуң төрөөн черинче, өгбелериң чуртунче чана бер. Мен сээң-биле кады боор мен» – дээн.

⁴ Иаков Рахил биле Лияны шээр мал оыттар ховуже кыйгыртып алгаш, оларга мынча дээн: ⁵ «Силерниң ачаарның меңээ хамаарылгазы моон мурнундагызы дег эвес апарганын эскерип кагдым. Ынчалза-даа ачамның Бурганы мээң-биле кады-дыр. ⁶ Бүгү күжүм үндүрүп, силерниң ачаарга бараан болуп чораанымны боттарыңар билир силер. ⁷ А силерниң ачаар мени мегелеп, меңээ азаан хөлезинин он катап өскерткен болгай. Чүгле Бурган мени ооң багай аажылаашкынындан камгалады. ⁸ Кажан ачаар меңээ хөлезин кылдыр ала мал азаарга, ала мал төрүттүнүп турду. А кажан хөлезинге шокар мал азаарга, шокар мал төрүттүнүп турган болгай. ⁹ Ынчалдыр Бурган силерниң ачаарның малын хавыргаш, меңээ дамчыдып берген-дир. ¹⁰ Бир катап малдың эдержилгезиниң үезинде, дүжүмде көөрүмге, өшкүлери эдерип турар шупту хуналар шокар болгаш ала болган. ¹¹ Бурганның төлээзи дүжүмде мени: „Иаков!“ – деп кыйгырды. Мен: „Дыңнап тур мен!“ – дидим. ¹² Ол меңээ: „Көрем, бо эдержилгеде хуналар шуптузу ала азы шокар-дыр. Лаванның сеңээ багай чүве кылып турарын көрүп тур мен. ¹³ Мен дээрге Вефилге дашче үс кудуп, ыдыктааш, тураскаал тургузуп кааның, даңгырак бергениң Бурган-дыр мен^а. Ам бо черден чорупкаш, бодунуң төрөөн черинче чана бер“ – дээн чүве».

¹⁴ Рахил биле Лия Иаковка: «Ачавыстың өнчүзүнде ам бистиң үлүүвүс бар ирги бе? ¹⁵ Ол бисти хары улус деп санаар эвес деп бе? Бисти ол садыпкаш, бис дээш алганы шупту акша-мөңгүннү боду шингээдип алган болгай! ¹⁶ Ындыг болганда,

^а Э. д. 28:20-22

* 30:39 Иаковтуң бодалы-биле, хой азы өшкү эдержилге үезинде кандыг чүвеже көрүп турарыл, төлүнүң өң-чүзүнү оон хамааржыр турган.

Бурганның бистин ачавыстан хавырган бүгү өнчү-хөрөңгизи биске болгаш бистин ажы-төлүвүске база хамааржыр. Ынчангаш Бурган сеңээ чүү дээр-дир, ол олчаан кылып сен» – деп харыылааннар.

¹⁷ Иаков бодунуң ажы-төлүн болгаш кадайларын тевелерге олурткаш, ¹⁸ Паддан-Арамга чурттап турган үезинде өстүрүп алган хуу мал-маганын, чыып алган өнчү-хөрөңгизин ап алгаш, ханаан черже, бодунуң ачазы Исаакке чорупкан. ¹⁹ (Лаван хойларын кыргып чорупкан өйде, Рахил ачазының дүрзү-бурганнарын оорлап алган.) ²⁰ Иаков көжүп чорурун чугаалавайн-даа, арамей Лаванны сотка олуртуп каан. ²¹ Бар-ла чүвезин ап алгаш, ынчалдыр дезип чорупкан: Евфрат хемни кешкеш, Галаад деп даглыг черже углапкан.

²² Ийи хонук эрткенде, Иаковтуң дезип чоруй барганы Лаванга дыңналы берген. ²³ Ынчан Лаван бодунуң төрелдерин чыгаш, Иаковтуң соондан чеди хүн иштинде сүргеш, Галаад даанга чеде берген. ²⁴ Дүне када арамей Лаванның дүжүндө Бурган аңаа көстүп келгеш: «Иаковту ындыг-мындыг дээринден оваарын» – дээн. ²⁵ Иаков бодунуң майгынын дагда тип алган турда, Лаван ону сүрүп чеде бергеш, бодунуң улузу-биле кады Галаад даанга доктаай берген.

²⁶ Лаван Иаковка мынча дээн: «Чүнү кылып алганың ол? Чүге мени сотка олуртуп кааш, мээң уругларымны дайын-чаага туттурган улусту-даа дег алгаш бардың? ²⁷ Чүге меңээ чугаалавайн, чажыды-биле дезип чоруптун? Мен сени хөглүг хөгжүмнүг, ыр-шоорлуг үдеп каай эртик мен. ²⁸ Меңээ сен уругларымны болгаш оларның ажы-төлүн чыттап каар безин арга бербедиң; сен угаан чок кылдың! ²⁹ Силерге багай чүве кылып болур күш мээң холдарымда бар. Ынчалза-даа силерниң ачаңарның Бурганы дүүн меңээ: „Иаковту ындыг-мындыг дээринден оваарын“ – диди. ³⁰ Ачаңның чуртунче барыксааш, четтикпейн турар кижии анаа чоруй барзыңза – чүге мээң бурганнарымны оорлап алдың?³¹»

^a Башт. 18:24

³¹ Иаков Лаванга мынча деп харыылаан: «Сени бодунуң уругларын меңээ бербейн баар ирги бе дээш, кортум. ³² А бурганнарыңны кымдан тып алып-дыр сен, ол кижии дириг артпас болзун. Төрелдеривис херечи бооп көрүп турда, дилеп көр даан. Сеңээ хамааржыр чүве тывылза, ап аар сен». (Бурганнары Рахил оорлап алган дээрзин Иаков билбейн турган.)

³³ Лаван Иаковтуң, Лияның база ийи кул-кадайның майгынарнын үжээш, чүнү-даа тыппаан. Ол Лияның майгынындан үнгеш, Рахилдин майгынынга кирип келген. ³⁴ А Рахил бурганнары алгаш, тевеге чүдүрүп чораан барбазынче супкаш, ооң кырынга олуруп алган. Лаван майгыны үжээш, чүнү-даа тыппаан. ³⁵ Уруу ачазыңга: «Ай демдээ көрүп турар болгаш, силерниң мурнуңарга туруп шыдавастыр мен, меңээ ажынмайн көрүңер, мээң дээргим» – деп-тир. Лаван дилээш-даа, дүрзү-бурганнарын тыппаан.

³⁶ Иаков хорадай бергеш, Лаванны буруудадып, аңаа мынча дээн: «Кандыг буруу, кандыг бачыт кылып каан дээш, мени истеп-сүрүп турар сен? ³⁷ Сен мээң эт-севимни шуптузун үжедиң, ооң иштинден бодунга хамааржыр чүнү тып алдың? Маңаа мээң төрелдеримниң болгаш бодунуң төрелдериниң мурнунга көргүс. Олар бистин чаргывысты үссүннер. ³⁸ Мен сеңээ чээрби чыл дургузунда ажылдап кээримге, шээр малың чаңгыс-даа ара салбады. Сээң малыңның эьдин-даа мен чиведим. ³⁹ Малыңны араатан аң-даа тудуп каарга, ону сеңээ көргүспейн, бодум төлеп турдум. Дүне-даа, хүндүс-даа оорлаткан малды меңээ төлеттирип чордун. ⁴⁰ Хүндүс изигге, дүне соокка хилинчектенип чордум; уйгумну безин орта удувайн чораан мен. ⁴¹ Сээң аалыңга чээрби чылды ынчаар эрттирдим. Сээң ийи урууң дээш он дөрт чыл база малың дээш алды чыл иштинде сеңээ бараан болдум. А сен меңээ бээр хөлезиниңни он катап өскертип келген сен! ⁴² Бир эвес мээң ачамның Бурганы – Авраамның

Бурганы, Исаактың сүртенчиг Бурганы – мээн-биле кады турбаан болза, сен мени чүү-даа чокка чорудуптар турган ийик сен. Мээн берге байдалымны база мээн күш-ажылымны көргөш, Бурган дүүн сени чемелээн-дир».

Лаванның Иаков-биле дугуржулгазы

⁴³ Лаван Иаковка: «Кадайларың – мээн уругларым-дыр, уругларымның ажы-төлү – база мээн салгалым-дыр, мал – мээн малым-дыр. Сээң көрүп турар чүвөлөрүң шуптузу мээни-дир. Уругларымга болгаш оларның төрүп каан ажы-төлүңгө багай чүвө кылып шыдаар деп мен бе? ⁴⁴ Ам бис ийи аравыста дугуржулгандан кылып аалы, ол дугуржулга биске херечилел болзун» – деп харыылаан.

⁴⁵ Иаков даш алгаш, ону тураскаал кылдыр тургузуп каан^a. ⁴⁶ Оон бодунуң төрөлдөрүң: «Даштардан чыңар» – дээн. Олар даштарны хорум кылдыр чыып алгаш, ооң чанынга аштанып-чемненгеннер. ⁴⁷ Лаван ол хорумну Иегар-Сагадута деп, а Иаков – Галаад деп адап каан*.

^a Э. д. 28:18; 35:14;
Иис. 24:26-27

⁴⁸ Лаван: «Бөгүн бо хорум мээн биле сээң аравыста дугуржулга кылганывыстың херечилели болду» – дээн. Ынчангаш ону Галаад деп адаан, ⁴⁹ оон аңгыда Мицпа** деп база адап каан. Чүгө дээрге Лаван: «Бис ийи бот-боттарывысты хайгааражып шыдавайн-даа барзывысса, Дээрги-Чаяакчы бисти хайгаарап чорзун – дээн. – ⁵⁰ Бир эвес сен мээн уругларымны хомудадыр болзунза азы олардан аңгы кадай алып болзунза, сактып чор: бистиң аравыста херечи кижичок-даа болза, Бурган херечи болур болдур ийин».

⁵¹ Лаван Иаковка мынча дээн: «Хорум бо-дур, а бистиң аравыста тургузуп кааным тураскаал бо-дур. ⁵² Бо хорум-даа, бо тураскаал-даа херечилел болур. Ынчангаш мен-даа сенээ багай сеткил-биле бо хорумну, бо тураскаалды таварып эртпес мен, сен-даа база менээ багай сеткил-биле бо хорумну, бо тураскаалды таварып эртпе. ⁵³ Бистиң өгбелеривистиң бурганнары – Авраамның Бурганы база Нахорнуң бурганы бисти шиидер болзуннар^b. Олар бистиң адаларывыстың бурганнары болгай».

^b Э. д. 16:5

Иаков бодунуң ачазы Исаактың сүртенчиг Бурганының ады-биле даңгыраглаан. ⁵⁴ Оон Иаков дагга өргүл кылгаш, бодунуң төрөлдөрүн чем чииринче чалаан. Олар аштанып-чемненип, дагга хонганнар. ⁵⁵ Лаван эртен эрте тургаш, уругларын база оларның ажы-төлүн ошкап-чыттап, оларны алгап-йөрээп кааш, чанып чорупкан.

Иаковтуң Исав-биле ужуражырынга белеткели

32 ¹ Иаков оруун уламчылап бар чыдырда, Бурганның төлээлери аңаа уткужуп келген. ² Оларны көрүп кааш, Иаков: «Бо дээрге Бурганның турлаа-дыр» – дээн. Ынчангаш ол черни Маханаим*** деп адап каан.

³ Иаков бодунуң медээчилерин Эдом (азы Сеир) деп черде акызы Исавче чорудупкан. ⁴ Иаков мынча дээн: «Мээн дээргим Исавка мону дамчыдыңар: силернин чалчаңар Иаков чоокка чедир хары черге, Лаванның чанынга чурттап чораан. ⁵ Мээн шээр болгаш бода малым-даа, элчигеннерим-даа, эр, кыс кулдарым-даа бар. Мен бодумнуң дугайымда медээни силерниң ээ көрнүрүңерге идегеп, дамчыдып тур мен».

⁶ Медээчилер Иаковка эеп чедип келгеш: «Бис силерниң акыңар Исавка барып чордувус; ол силерге уткуштур 400 кижичедертип алган кел чыдыр» – дээн. ⁷ Иаков аажок коргуп, девидей берген. Ол кады чораан кижилерин ийи үскеш, шээр болгаш бода малын, төвөлөрүн ийи турлагга аңгылап алган. ⁸ «Бир эвес Исав халдап келгеш,

* 31:47 Иегар-Сагадута – арамей дылда «хорум-херечилел» дээн уткалыг. Галаад – еврей дылда «хорум-херечилел» дээн уткалыг.

** 31:49 Еврей дылда «Мицпа» деп ат «хайгаараар суурга» дээн уткалыг.

*** 32:2 «Маханаим» деп ат «ийи турлаг» дээн уткалыг.

бир турлагны узуткап-даа каар болза, арткан турлагда улус камгаланып үне бээр аргалыг боор» деп, ол бодаан.

^a Э. д. 31:3 ⁹ Ынчан Иаков мынча деп мөргүп турган: «Мээң кырган-ачам Авраамның база мээң адам Исаактың Бурганы, меңээ „Төрөөн чуртунда төрөлдериңче чана бер, Мен сенче ээ көрнүр мен“ дээн Дээрги-Чаяакчы!^{1a} ¹⁰ Чалчан меңээ үргүлчү көргүзүп чоруур энерелиңге мен төлөп чок-тур мен. Мен чүгле чаңгыс даянгыштыг бо Иордан хемден чорупкан болзумза-даа, ам Сээң ачыңда мээң өнчү-хөрөңгим ийи турлаг чеде берген-дир. ¹¹ Мени акым Исавтан камгалап көр, чүге дээрге ол келгеш, мени, мээң кадайларымны ажы-төлүвүс-биле кады өлүрүп кааптар ирги бе дээш, коргуп тур мен. ¹² Сен меңээ: „Ачы-буяанны сеңээ хайырлаар мен. Сээң үре-салгалыңны далайның элезини дег санаттынмас хөй кылып каар мен“ – деп турган болгай сен^b».

^b Э. д. 28:14-15

¹³ Иаков ол черге хонган. Эртенинде бодунуң өнчүзүндөн акызы Исавка белек кылдыр ¹⁴ 200 өшкү, 20 хуна, 200 хой, 20 кошкар, ¹⁵ 30 саар тевени бодаганнары-биле, 40 инекти, 10 буганы, 20 кыс элчигенни, 10 эр элчигенни аңгылап алган. ¹⁶ Кодан бүрүзүн кулдарыңга онзалап хүлээдип кааш: «Кодан бүрүзүңүң аразының хемчээлин сагып, мээң мурнумга чоруп орунар» – дээн. ¹⁷ Иаков бирги сүрүкчүге мынча деп дужааган: «Сеңээ мээң акым Исав уткужуп келгеш: „Кымның кулу сен? Кайнаар бар чыдыр сен? Кымның малын сүрүп бар чыдыр сен?“ – деп айтырарга: ¹⁸ „Бо мал-маган силерниң чалчаңар Иаковтуң дээрги Исав силерже чоруткан белээ-дир. Ол боду бистин соовуста чоруп олур“ – деп харыылаар сен». ¹⁹ Шак-ла ыңдыг дужаалдарны ийиги, үшкү база өске-даа бүгү сүрүкчүлерге Иаков берип турган: «Исавка ужуражы бергеш-ле: ²⁰ „Силерниң чалчаңар Иаков база бистин соовуста чоруп олур“ – дээр силер». Мурнунда чоруп орар белектер-биле Исавтың килецин чавырылдырып алгаш, ооң-биле ужуражы бээрин Иаков бодап чораан. «Канчап билир, ол мени эки хүлээп алыр чадавас» деп бодаан. ²¹ Белектер мурнап чорупкан, а Иаков ол дүне турлагга хонар дээш артып калган.

Иаковтуң Бурган-биле хүрешикени

²² Иаков дүне када тургаш, бодунуң ийи кадайын, ийи кул-кадайын база он бир оглун эдертип алгаш, Явок хемни кежип алган. ²³ Оларның хем кежеринге Иаков дузалааш, бар-ла турган шупту өнчүзүн база хемни кежирип алган. ²⁴ Чүгле Иаков боду чааскаан артып калган.

Ынчан ооң-биле бир Кижиде даң хаязыңга чедир хүрежип келген. ²⁵ Иаковка күш четпезин билип кааш, Ол ооң дөңмээнге дээптерге, сөөгү чүзүндөн уштуна берген. ²⁶ Оон: «Мени салывыт. Даң адып келген-дир» – дээн.

Иаков: «Мени алгап-йөрөөвээн шааңда, Сени салбас мен» – дээн.

²⁷ «Адың кымыл?» – деп, Ол айтырган.

«Иаков» – деп, ол харыылаан.

²⁸ «Моон сонгаар сээң адың Иаков эвес, а Израиль болур*. Чүге дээрге сен Бурган-биле-даа, кижилер-биле-даа тутчуп тургаш, тиилээн-дир сен» – деп, Ол чугаалаан^c.

^c Э. д. 35:10

²⁹ Иаков: «Адыңны адап берем» – дээн.

^d Башт. 13:18

А Ол: «Мээң адымны айтыргаш канчаар сен?» – дээш, орта ону алгап-йөрөөп каан^d.

^e Хост. 24:10; 33:20;
Ин. 1:18

³⁰ Иаков ол черни Пенуэл** деп адап каан. Чүге дээрге ол: «Бурганның арнын ийи караам-биле көрдүм, харын-даа дириг арттым» – деп чугаалаан^e. ³¹ Пенуэлди эртип чорда, хүн үнүп келген. Иаков аскап чораан. ³² (Бурган хүрежип тургаш, Иаковтуң дөңмээниң сииринге дээпкен боорга, израиль чон бо хүннерге чедир дөңмек эъдиниң сиирин чивес апарган чүве-дир.)

* 32:28 Еврей дылда «Израиль» деп ат «Бурган-биле тутчур» деп сөстөргө дөмейлешкек.

** 32:30 Еврей дылда «Пенуэл» деп ат «Бурганның арны» деп сөстөргө дөмейлешкек.

Иаковтуң Исав-биле ужуражылгазы

33 ¹ Иаков харап көргөш, Исав болгаш ооң-биле кады 400 кижиле кел чыдарын көрүп каан. Ол Лияны, Рахилди база ийи кул-кадайын ажы-төлү-биле кады аңгылап тургузуп алган. ² Кул-кадайларын уруглары-биле эң мурнунга, Лияны уруглары-биле ооң соонга, а Рахил биле Иосифти артынга тургузуп алган. ³ А Иаков боду оларнын мурнунга чоруп орган. Акызынга чоокшулаажеге чедир, ол чеди катап черге чедир мөгөйген. ⁴ Исав дуңмазынга уткуштур маңнап келгеш, ооң мойнундан куспактаныпкаш, ону ошкап турган, олар ыглажыпканнар. ⁵ Исав Иаковтуң кадайларын болгаш ажы-төлүн көрүп кааш: «Кымнарыл бо?» – деп оон айтырган.

Иаков: «Бурганнын силернин чалчанар менээ хайырлааны ажы-төлүм-дүр» – дээн. ⁶ Ооң кул-кадайлары уруглары-биле кады чоокшулап чедип келгеш, Исавка мөгөйип кааннар. ⁷ Лия уруглары-биле кады чоокшулап келгеш, база Исавка мөгөйип кааннар. Ооң соонда Иосиф биле Рахил база Исавка мөгөйип кааннар.

⁸ Исав: «Орукка мээң таварышканым чүү ындыг хой сүрүг чүвөл?» – деп айтырарга, Иаков: «Силернин ээ көрүүшкүнүңерни чаалап алыр дээш, силерге белээм-дир, дээргим» – дээн.

⁹ Исав аңаа: «Мээң бодумнуң мал-маганым эндерик-ле болгай, дуңмам. Сээңни бодунга арткай аан» – деп-тир.

¹⁰ Иаков: «Чок, бир эвес менче ээ көрнүп турар болзуңарза, мээң белээмни хүлээп ап көрүңер. Силернин-биле көржүрү менээ Бурганнын арнын көөрү-биле дөмей-дир, мени эки хүлээп ап турар-дыр силер. ¹¹ Мээң силерге эккелген белээмни хүлээп ап көрүңер, чүге дээрге Бурган менче ээ көрнүп, менээ шупту чүвени берген-дир» – дээн. Иаков чаннырга, Исав белекти хүлээп алган.

¹² Исав Иаковка: «Че, чоруп олураалыңар. Мен орукту баштаайн» – дээн.

¹³ Иаков: «Уруглар кошкак деп билир болгай силер, мээң дээргим. А шээр болгаш бода малым саар мал-дыр, олар чаа төрөөн, оолдары чаш. Чаңгыс хүн иштинде безин оларны сывыртаар болзувусса, шупту кырлып каар болгай. ¹⁴ Мээң дээргим, мурнап чоруптуңар, а мен мал-маганның аайы-биле, ажы-төлдүң шаа-биле соонардан Сеирге оожум көжүп чеде бээр мен» – деп харыылаан.

¹⁵ Исав: «Бодумнуң элээн каш кижимни сээң-биле кады арттырып каайн» – дээрге, Иаков: «Ооң херээ чүл? Менээ силернин ээ көрнүрүңер-ле чедер ийин, дээргим» – деп харыылаан. ¹⁶ Исав ол-ла хүн Сеирже эеп чана берген. ¹⁷ А Иаков Сокхотче углай чорупкаш, аңаа бодунга бажың, а малыңга серилер кылып алган. Ынчангаш Иаков ол черни Сокхот* деп адап каан.

Иаковтуң Сихем хоорайга чедип келгени

¹⁸ Иаков Паддан-Арамдан ханаан черге эеп чоруткаш, Сихем хоорайга^a менди чедип келгеш, ооң чоогунга турумчуп алган. ¹⁹ Иаковтуң майгынын тип алган чери Эмморнуң салгалыңга хамааржыр турган. (Эмморнуң бир оглун Сихем дээр чүведир.) Иаков олардан ол черни чүс кесита-биле** садып алган^b. ²⁰ Иаков аңаа өргүл кылып бедигээш тургузуп алгаш, ону Эл-Элохе-Израиль*** деп адап каан.

^a Э. д. 12:6^b Иис. 24:32; Иов 42:11*Иаковтуң ийи оглунуң кыс дуңмазы дээш өжээн негээни*

34 ¹ Бир катап Лияның Иаковтан божаан уруу Дина тус чернин кыстарыңга ужуражыр дээш чорупкан. ² Тус чернин нояны хиввей сөөктүг Эмморнуң

* 33:17 «Сокхот» деп ат «серилер, чадырлар» дээн уткалыг.

** 33:19 Кесита – эрте-бурунгу үеде акша-мөңгүнүнүң бир хемчээли. Бир кесита бир хой өртөө-биле деңнежип турган чадавас.

*** 33:20 «Эл-Элохе-Израиль» деп ат «Бурган, Израильдин Бурганы» дээн уткалыг.

оглу Сихем Динаны көрүп кааш, тудуп алгаш, күштөп каан. ³Ол Динага сеткилинин ханызындан ынакшый бергеш, аңаа чараш сөстөр чугаалап турган. ⁴Сихем ачазы Эмморга келгеш: «Меңээ бо уругну кадай кылдыр ап беринер» – дээн.

⁵Уруу Динаны Эмморнуң оглу күштөп каанының дугайын Иаков дыңнаан, ынчалза-даа оолдары ховуга мал-маганын кадарып турган боорга, олар келгиже чедир, ол кандыг-даа хемчег албаан. ⁶Сихемниң адазы Эммор Иаков-биле чугаалажыр дээш чорупкан. ⁷А Иаковтуң оолдары ховудан келгеш, болган чүүлдүң дугайын дыңнааш, дыка хомудап, хорадааннар. Чүгө дээрге Иаковтуң уруун күштээни болза израиль чонга удур бужар кем-херек үлгеткени ол-дур^a: ынчап черле болбас!

^a Башт. 20:6;
2 Хаан. 13:12

⁸Эммор чедип келгеш, оларга мынча дээн: «Мээң оглум Сихем силерниң уруунарга сеткил-сагыжындан хандыкшаан кижидир. Уруунарны аңаа кадай кылдыр берип көрүнер^b. ⁹Бистиң-биле төрөлдежиң ап көрүнер: биске силер уругларыңарны келин кылдыр бериңер, а бис силерге база уругларывысты келин кылдыр берээли.

^b Ы. х. к. 22:28

¹⁰Бистиң-биле кады чурттанар. Бистиң черивис силерниң мурнунарда бо-дур, аңаа көжүп-дүжүп, ону ээлеп чурттанар». ¹¹А Сихем Динаның ачазыңга болгаш акыларынга: «Менче чүглө ээ көрнүр-ле болзуңарза, чүнү негээр силер, ону бээр мен. ¹²Эң-не аар өртектиг суй белектен негечер: чүү-даа дээр болзуңарза, бээр мен^c. Меңээ чүглө уруунарны кадай кылдыр бериңер» – дээн.

^c 1 Хаан. 18:25

¹³Иаковтуң оолдары дуңмазы Динаны Сихем бужартаткан боорга, аңаа болгаш ооң ачазы Эмморга кажарлап мынча деп харыылааннар: ¹⁴«Бис ол санал-биле чөпшээрэжиң шыдавас бис. Дуңмавысты кыртыжадып демдектетпээн кижиге кадай кылдыр бербес бис. Ол чорук бистиң ат-алдарывысты баксырадып каар^d. ¹⁵Чаңгыс негелде мындыг: силерниң эр улузуңар шуптузу бис ышкаш кыртыжадып демдектеттирип алзыннар. ¹⁶Ооң соонда бис кыстарывысты силерге келин кылдыр-даа бээр бис, силерниң кыстарыңарны кадай кылдыр-даа алыр бис. Ынчан силер-биле чаңгыс чон бооп, кады чурттаар бис. ¹⁷А бир эвес кыртыжадып демдектеттирениң дугайында бистиң негелдевиңи тооп дыңнавас болзуңарза, бис дуңмавысты алгаш чоруй баар бис».

^d Инс. 5:9

¹⁸Ол чугаа Эмморга болгаш ооң оглу Сихемге тааржыр болган. ¹⁹Иаковтуң уруунга хандыкшаан болгаш, Сихем ол бүгүнү чылдырбайн күүсеткен. А ол адазының өг-бүлезинде өскелерден артык хүндүткелдиг турган. ²⁰Эммор оглу-биле хоорайның төп шөлүңгө келгеш, ооң чурттакчыларынга: ²¹«Бо улус биске тайбың сеткилдиг келген. Олар бистиң чуртувуска турумчуп, көжүп-дүжүп, хостуг чурттазыннар. Чер четчир-дир. Оларның уругларын кадай кылдыр алыр бис, боттарывыстың уругларывысты оларга кадай кылдыр база бээр бис. ²²Бо улус бистиң-биле чаңгыс чон бооп, кады чурттаар деп чөпшээрэжиң турар-дыр, чаңгыс негелдези мындыг: бистиң эр улузувус шуптузу оларны дег кыртыжадып демдектеттирип алыр ужурлуг. ²³Бис чөпшээрэжиңкеш, кады чурттап эгелээривиске-ле, оларның бүгү өнчү-хөрөңгизи, мал-маганы бистиң болбас деп бе?» – деп чугаалааннар. ²⁴Хоорайның бүгү чурттакчылары Эммор биле ооң оглу Сихемниң сөзүн тооп дыңнааннар, ынчангаш хоорайның эр улузу шуптузу кыртыжадып демдектеткеннер.

²⁵Кыртыжадып демдектеткениниң соонда үшкү хүнде, эр улус шупту ам-даа аарып чыдырда, Иаковтуң ийи оглу, Динаның акылары Симеон биле Левий, боттарының хылыштарын алгаш, хоорайже хостуг халдааш, эр улусту шуптузун өлүрүп каапканнар. ²⁶Эмморну оглу Сихем-биле кады база өлүрүп каапкаш, ооң бажыңындан Динаны алгаш чорупканнар. ²⁷Иаковтуң оолдары чурттакчылары өлүртүп каан хоорайга келгеш, дуңмазын бужартатканының орнун негеп, ону үптөп каапканнар. ²⁸Олар шээр болгаш бода малды, элчигеннерни сүрүп алгаш, хоорайда база ол чоок-кавыда чүү-ле барыл, дөгөрезин аппаратканнар. ²⁹Өлүрткеннерниң ажы-төлүн,

кадайларын тудуп алгаш, бүгү-ле бар өнчү-байлаан, бажың-балгадында чүү-ле барыл – шуптузун үптөп аппаратаннар.

³⁰ Ынчан Иаков оолдары Симеон биле Левийге мынча дээн: «Силер мени аажок берге байдалда тургузуп кагдынар: бо черниц чурттакчыларын – хананей болгаш ферез чоннарны – мени көөр хөңнү чок кылып кагдынар. Мээң улузум эвээш болгай: ол чоннар меңээ удур каттыжып халдааш, мени-даа, аалымны-даа чылча шаап каарлары ол-дур».

³¹ «А бистиң дуңмавысты самыын-садар херээжен ышкаш кылдыр аажылап болур бе ынчаш?!» – деп, олар харыылааннар.

Иаковтуң Вефилче ээп келгени

35 ¹ Бурган Иаковка: «Ам Вефилче чорупкаш, аңаа барып чуртта. Акың Исавтан дезипкен үенде, ол черге сеңээ көстүп келген мен^a. Ынчангаш орта баргаш, Меңээ өргүл салыр бедигээштен тудуп каг» – дээн. ² Ынчан Иаков өг-бүлезинге болгаш бодунга хамааржыр улунуң шуптузунга мынча деп чагаан: «Бодунарда бар хары бурганнарны октапкаш, арыгланьп чунуп алынар. Идик-хевиңерни база солуп алынар. ³ Вефилче чоруур бис. Берге үемде мени деткип, мээң-биле каяа-даа кады чораан Бурганга өргүл салыр бедигээшти ол черге тудуп каар мен». ⁴ Ынчан Иаковтуң улузу боттарында бар турган хары бурганнарны база кулактарында саргызын-сыргаларын шуптузун аңаа уштуп бергеннер. Иаков оларны Сихемде турар дуб ыяштын адаанга хөөп каапкан^b.

⁵ Оон олар орукче үнүпкенер. Бургандан коргуушкун ол кавының хоорайларын бүргөп келген болгаш, Иаковтуң оолдарын кым-даа сүрбейн барган. ⁶ Иаков бодунун кады чораан улuzu-биле ханаан черде Луз (азы Вефил) деп хоорайга чедип келгеш, ⁷ аңаа өргүл салыр бедигээш тудуп кааш, ол черни Эл-Вефил* деп адап каан, чүге дээрге акызындан дезип турар үезинде, орта Бурган аңаа ажыдыышкын кылган чүве-дир^c.

⁸ Ол үеде Ревекканың азыракчызы Девора өлүп калган^d. Ону Вефилдиң чоогунда дуб ыяш чанынга ажаап кааннар. Ынчангаш ол дубту «Ы-сыының ыяжы» деп адап каан чүве-дир.

⁹ Иаков Паддан-Арамдан ээп чанып келген соонда, аңаа Бурган катап көстүп келгеш, ону алгап-йөрээп: ¹⁰ «Сээң адың Иаков болгай. Ынчалза-даа моон соңгаар сээң адың Иаков эвес, а Израиль болур» – дээн. Ынчалдыр ону Израиль деп адап каан^e.

¹¹ Бурган аңаа мынча дээн: «Мен Күчүлүг Бурган-дыр мен. Өзүп-төрүп, салгалынны көвүдет-ле, сенден чон тыптыр, хөй чоннар тыптыр, сээң үре-салгалыңдан хааннар база үнер^f. ¹² Авраам биле Исаакка берген черимни сеңээ бээр мен, сээң үре-салгалыңга база бо черни бээр мен». ¹³ Ынча дээш, Бурган Иаковка чүве чугаалап турган черинден чорупкан. ¹⁴ Иаков Бурганның турган черинге даш тураскаал тургузуп кааш, аңаа өргүл кылдыр арага төп, олива үзү кудуп, ону ыдыктаан^g. ¹⁵ Бурганның аңаа чүве чугаалап турган черин Иаков Вефил деп адап каан^h.

Вениаминниң төрүттүнгени болгаш Рахилдиң өлгени

¹⁶ Оон соонда олар Вефилден чорупканнар. Эфратага бичии-ле четпээнде, Рахилдиң эьди аарый бергеш, бергедеп божаан. ¹⁷ Рахил бергедеп божуп турда, тудугжу кадай аңаа: «Кортпа, ам база оолдуг болган-дыр сен» – дээнⁱ. ¹⁸ Рахил сөөлгү күжү төнүп, өлүп чыда, оглун Бен-они деп адап каан. Ынчалза-даа ачазы ону Вениамин деп адап алган^{**}. ¹⁹ Рахил өлүп калган, ону Эфрата (азы Вифлеем)^j баар орук ара

* 35:7 «Эл-Вефил» деп ат «Вефилдиң Бурганы» дээн уткалыг.

** 35:18 «Бен-они» деп ат «хилинчектенип божаан оглум» дээн уткалыг. «Вениамин» деп ат «оң таламга оран оглум» азы «мурнуу чүккө төрүттүнген оглум» дээн уткалыг.

^a Э. д. 28:10-22

^b Ис. 24:26; Башт. 9:6

^c Э. д. 28:19

^d Э. д. 24:59

^e Э. д. 32:28

^f Э. д. 17:6

^g Э. д. 28:18; 31:45

^h Э. д. 28:19

ⁱ Хаан. 4:20

^j Руф 1:2; Мих. 5:2

ажаап кааннар. ²⁰ Иаков ооң хөөрүнгө тураскаал тургузуп каан. Ол тураскаал ам-даа ында турар. ²¹ Оон чоруткаш, Израиль бодунуң майгынын Гадер суургазынын чанынга тип алган.

^a Э. д. 49:4; Лев. 20:11

²² Израильдин бир доктаап турупкан черинге Рувим ачазынын кул-кадайы Вала-биле хонупкан^a. Израиль ол дугайын дыңнап каан.

Иаков он ийи оолдуг турган.

²³ Лияның божаан оолдары: Рувим (Иаковтуң дун оглу), ооң адаа Симеон, Левий, Иуда, Иссахар база Завулон.

²⁴ Рахилдин божаан оолдары: Иосиф биле Вениамин.

²⁵ Рахилдин чалчазы Валланың божаан оолдары: Дан биле Неффалим.

²⁶ Лияның чалчазы Зелфаның божаан оолдары: Гад биле Асир.

Иаковтуң Паддан-Арамга төрүттүнген оолдары бо-дур.

Исаактың өлгени

^b Ис. 14:15; Башт. 1:10

^c Э. д. 13:18; 23:2

^d Э. д. 25:8

²⁷ Ынчалдыр Иаков Мамреде (азы Кириат-Арбада, азы Хевронда)^b бодунуң адазы Исаакка чедип келген. Авраам биле Исаактың турумчуп алганы хоорай ол чүве-дир^c.

²⁸ Исаак 180 чыл чурттаан. ²⁹ Исаак мага хандыр чурттааш, кыраан назынында өлүп калган, өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган^d. Ону оолдары Исав биле Иаков ажаап кааннар.

Исавтың үре-салгалы

(1 Чыл. 1:35-37)

^e Э. д. 25:30

36 ¹ Исавтың үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур. (Исавты Эдом деп база адаар^e.)

^f Э. д. 26:34; 28:9

² Исав хананей чоннуң уругларын: хет Элоннуң уруу Адданы база хиввей Цивеоннуң оглу Ананың уруу Оливеманы бодунга кадай кылдыр ап алган. ³ Измаилдин уруу, Навайоттуң дунмазы Васематты база ап алган^f. ⁴ Исавка Адда – Элифаз, а Васемат – Рагуил деп оолдарны божуп берген. ⁵ Оливема аңаа Иеуш, Иеглом болгаш Корак деп оолдарны божуп берген. Исавтың ханаан черге төрүттүнген оолдары бо-дур.

⁶ Исав бодунуң кадайларын, оолдарын, кыстарын база аалында кулдарын эдертип алгаш, мал-маганын, ханаан черге келгеш чыып алган өнчүзүнүң шуптузун ап алгаш, дунмазы Иаковтан аңгыланып, өске черге чоруй барган. ⁷ Чүге дээрге алышкыларның өнчү-хөрөңгизи чангыс черге кады турар хире эвес хөй апарган, мал-маганы көжүп келген черинге сыңышпастай берген чүве-дир. ⁸ Исав Сеир дагларынга турумчуп алган. Исав дээрге-ле Эдом ол-дур.

⁹ Сеир дагларында чурттап чоруур эдом чоннуң өгбези болур Исавтың үре-салгалы бо-дур. ¹⁰ Исавтың оолдарының аттары мындыг: Адда деп кадайындан оглу Элифаз, Васемат деп кадайындан оглу Рагуил.

¹¹ Элифазтың Теман, Омар, Цефо, Гатам база Кеназ деп оолдары бар турган. ¹² (Исавтың оглу Элифазтың Тимна дээр кул-кадайы база бар турган. Ол Элифазка Амалик деп оолду божуп берген^g.) Исавтың кадайы Адданың талазындан салгалы бо-дур.

^g Хост. 17:8

¹³ А Рагуилдин Нахат, Зерах, Шамма болгаш Миза деп оолдары бар турган. Исавтың кадайы Васематтың талазындан салгалы бо-дур.

¹⁴ Цивеоннуң оглу Ананың уруу, Исавтың база бир кадайы Оливеманың оолдары бо-дур: Иеуш, Иеглом болгаш Корак.

¹⁵ Исавтың үре-салгалының баштың кижилери бо-дур.

Исавтың дун оглу Элифаз дараазында баштыңнарының өгбези боор: Теман, Омар, Цефо, Кеназ, ¹⁶ Корак, Гатам, Амалик. Эдом черде Элифазтың талазындан баштыңнар ол-дур. Олар Исавтың кадайы Адданың салгалы чүве-дир.

¹⁷ Исавтың оглу Рагуилдин оолдары бо-дур: Нахат, Зерах, Шамма, Миза. Эдом черде Рагуилдин талазындан баштыңнар ол-дур. Олар Исавтың кадайы Васематтың салгалы чүве-дир.

¹⁸ Исавтың кадайы Оливеманың оолдары бо-дур: Иеуш, Иеглом, Корах. Олар Исавтың кадайы Оливеманың талазындан баштыңнар болган чүве-дир. ¹⁹ Исавтың салгалы бо-дур, оларның аразындан баштыңнар болганнары ол-дур. Ол дээрге Эдом-дур.

Эдом черниң үндезин чурттакчылары

(1 Чыл. 1:38-42)

²⁰ Сеир деп хоррей^a сөөктүг кижиниң ол черге чурттап чораан оолдары бо-дур: Лотан, Шовал, Цивеон, Ана, ²¹ Дишон, Эцер база Дишан. Олар дээрге Сеирниң оолдары – эдом черге чурттаан хоррейлерниң баштыңнары-дыр.

^a Э. д. 14:6; Ы. х. к. 2:12

²² Лотанның оолдары: Хори биле Гемам. (А Лотанның кыс дуңмазын Тимна дээр чүве-дир.)

²³ Шовалдың оолдары: Алван, Манахат, Эвал, Шефо база Онам.

²⁴ Цивеоннуң оолдары: Айа биле Ана. (Ачазы Цивеоннуң элчигеннерин кадарып чорааш, кургаг ховудан аржаан тып алган Ана ол чүве-дир.)

²⁵ Ананың ажы-төлү бо-дур: оглу Дишон база уруу Оливема.

²⁶ Дишоннуң оолдары: Хемдан, Эшбан, Итран база Херан.

²⁷ Эцерниң оолдары: Билган, Зааван база Акан.

²⁸ Дишанның оолдары бо-дур: Уц биле Аран.

²⁹ Хоррей чоннуң баштыңнары бо-дур: Лотан, Шовал, Цивеон, Ана, ³⁰ Дишон, Эцер, Дишан. Сеир черде чурттаан хоррей чоннуң баштыңнарының даңзызы ол-дур.

Эдомнуң хааннары

(1 Чыл. 1:43-51)

³¹ Израиль чоннуң хааннары тыптырының-даа мурнунда эдом черге башкарып чораан хааннар бо-дур.

³² Эдом черге Беорнуң оглу Бела хааннап турган. А оон хоорайының ады Дингава чүве-дир.

³³ Бела өлүп каарга, ооң орнунга Восорадан^b келген Зерахтың оглу Иовав хааннай берген.

^b Иса. 34:6; 63:1

³⁴ Иовав өлүп каарга, теман черден^c келген Хушам хааннай берген.

^c Э. д. 36:15; Иов 2:11; Иез. 25:13

³⁵ Хушам өлүп каарга, мадиан чонну Моавтың оргулаажынга чылча шаап каан Бедадтың оглу Гадад хааннай берген. Ооң хоорайының адын Авит дээр.

³⁶ Гадад өлүп каарга, Масрекадан келген Самла хааннай берген.

³⁷ Самла өлүп каарга, хем чоогунда Реховоттан келген Саул хааннай берген.

³⁸ Саул өлүп каарга, Ахборнуң оглу Баал-Ханан хааннай берген.

³⁹ Ахборнуң оглу Баал-Ханан өлүп каарга, Гадар хааннай берген. Ооң хоорайының ады – Пау. Ооң кадайы – Мезагавтың оглу Матредтиң уруу Мегетавеел чүве-дир.

⁴⁰ Исавтан тывылган аймактар*, оларның төрөл бөлүктеринин аайы-биле, чурттап чораан черлеринин аайы-биле, аттарының аайы-биле бо-дур^d: Тимна, Алва, Иетет, ⁴¹ Оливема, Эла, Пинон, ⁴² Кеназ, Теман, Мивцар, ⁴³ Магдиил, Ирам. Ээлеп чурттап чораан черлеринин аайы-биле эдом чоннуң аймактары ол-дур. Эдом чоннуң өгбези – Исав.

^d 1 Чыл. 1:51-54

* 36:40 Азы: «Исавтан тывылган баштыңнар».

Иосифтиң дүштери

37 ¹ Иаков ачазының турумчуп алган чери – ханаан черге чурттай берген. ² Иаков биле ооң үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур.

Он чеди харлыг элээди оол Иосиф ачазының кадайлары Валла биле Зелфанын оолдарыңа дузалажып, олар-биле кады мал кадарып турган. Иосиф акыларының четпес талаларының дугайында ачазыңа чугаалап турган. ³ Израиль кырый бергенде, Иосиф төрүттүнген боорга, ачазы аңаа өске оолдарыңдан артык ынак турган. Ынчангаш аңаа онзагай чараш хепти белекке берген чүве-дир. ⁴ Акылары Иосифке ачазы олардан артык ынак деп чүвени көрүп кааш, ону көрбестей бергеннер. Ынчангаш ооң-биле чымчак чугаалажып шыдавас апарганнар.

⁵ Бир катап Иосиф дүш дүжээш, акыларыңа чугаалаарга, олары ону оон-даа артык көрбестей бергеннер. ⁶ Ол акыларыңа мынча дээн: «Мээң дүжүмнү дыннап көрүнер даан. ⁷ Бир-ле шөлге бис моожалар баглап турар бис. Хенертен мээң баглаан моожам туруп келгеш, дорт туруп аарга, силерниң моожаларыңар долгандыр тургулапкаш, мээң моожамга мөгейип турар чорду».

⁸ Акылары аңаа: «Сен бисти хааннап, бисти чагырар деп бодап турар кижиги сен бе?» – деп харыылааннар. Ынчангаш Иосифти ол дүжү дээш база ооң сөстери дээш оон-даа артык көөр хөңнү чок апарганнар. ⁹ Иосиф база бир дүш дүжээш, ону акыларыңа чугаалаан: «Мен ам база дүш дүжедим. Ында хүн, ай база он бир сылдыс меңээ мөгейип турдулар». ¹⁰ Ол дүжүн ачазыңа база акыларыңа чугаалап бээрге, ачазы ону: «Ол чүү ыңдыг дүштер дүжөп турар кижиги сен? Бис шупту: мен, аван база сээң акы-дуңмаларың сеңээ барып, черге чедир мөгеер улус бис бе?» – деп кончаан. ¹¹ Акылары аңаа ажынып-хорадаан, а ачазы ол бүгүнү сактып алган.

Иосифтен акыларының өжээн негээни

¹² Акылары ачазының малын кадарып, Сихемче чорупкан соонда, ¹³ Иаков оглу Иосифке: «Сээң акыларың Сихемде мал кадарып турар болгай^a. Сени база оларже чорудуптайн, ынаар бар» – деп чугаалаан.

Ол: «Чаа» – дээн.

¹⁴ Ачазы: «Акыларың кадык-чаагай-дыр бе, мал-маган онча-менди-дир бе – барып көргөш, харыызын меңээ дыңнадыр сен» – деп чагааш^b, Хеврон шынаазыңдан чорудупкан. Иосиф Сихемге чедип келгеш, ¹⁵ ховуга азып чорда, аңаа бир-ле кижиги таваржы бергеш: «Чүнү дилеп чор сен?» – деп айтырган.

¹⁶ «Акыларымны дилеп чор мен. Олар кайда мал кадарып турар ирги? Айтып берип көрүнерем» – деп, ол дилээн.

¹⁷ «Олар моон чоруй барганнар. „Дотанче чоруур бис“ дижип турганын дыңнаан мен» – деп, ол кижиги харыылаан. Иосиф акыларын дилеп чорааш, Дотандан тып алган^c.

¹⁸ Акылары Иосифти ырактан-на эскерип кааш, ол чоокшулап олурда, ону өлүрерин дугуржуп эгелээннер. ¹⁹⁻²⁰ «Дүш көөр киживис бо кел чор. Ону өлүрүп кааш, онгарже кири октапкаш, „Араатан аңнар үзе-чаза соп каан“ дээр бис. Ооң дүштери канчаар бүдерин ынчан таптыг көөр бис» – деп дугурушканнар. ²¹ Ол бүгүнү Рувим дыңнап кааш: «Ону өлүрбээлиңер» – дээн сөстери-биле Иосифти камгалап каан. ²² Рувим оларга: «Аңаа хол чедип, ооң ханын төкпенер. Оон орнунга ону ээн кургаг ховуда бо онгарже кири октаптыңар» – дээн. (Шынында Рувим ону камгалап кааш, ачазыңа эгидип бээр деп бодаан.) ²³ Иосиф акыларыңа чедип кээрге, олар ооң кедип чорааны онзагай чараш хевин уштуп алгаш, ²⁴ ону туткаш, суг шыгжаар онгарже кири октапканнар. Ол үеде онгар кургаг, ында суг-даа чок чүве-дир^d.

^a Э. д. 33:18

^b 1 Хаан. 17:18

^c 4 Хаан. 6:13

^d Иер. 38:6; Зах. 9:11

²⁵ Алышкылар чемненир дээш олуруп алгаш, измаил сөөктүг садыгжыларнын Галаадтан чиң сөөрткен тевелерин көрүп каан. Тевелерде чаагай чыттыг янзы-бүрү чуктар чүдүрүп каан, оларны Египетче чедирери-биле аппарат чыткан болган. ²⁶ Иуда акы-дунмаларыңга: «Дуңмавысты өлүрүп алгаш, ооң өлүмүн чажыраывыска-даа, ооң биске ажыы чүү деп? ²⁷ Ону өлүрбээлинер, ол бистиң хан төрөөн дуңмавыс болгай. Ооң орнунга ону измаилчилерге^a садыптаалыңар» – дээн. Олар Иуда-биле чөпшээрешкеннер. ²⁸ Кажан Мадиян чурттуг садыгжылар оларның чаны-биле эртип чыдырда, алышкылар Иосифти оңгардан ужулгаш, чээрби^c шекел мөңгүңге садыпканнар. Оон садыгжылар Иосифти Египетче аппаратканнар.

^a Э. д. 25:12-16

²⁹ Рувим катап оңгарга чедип кээрге, ында Иосиф чок болган. Качыгдалдан ол идик-хевин ора соп каапкан. ³⁰ Ол дуңмаларыңга чедип келгеш: «Иосиф чок-тур! А мен, мен ам канчаар мен?» – деп айтырган. ³¹ Серге өзээш, ооң ханын дуңмазы Иосифтин чараш хевинге борап алгаш, ³² ол хепти ачазыңга эккеп бергеш: «Бис бо хепти тып алдывыс. Танып көрүңерем, силерниң оглуңарның хеви-дир бе азы өске-дир бе?» – деп айтырганнар. ³³ Ачазы оглуңуң хевин танып кааш: «Мээң оглумнуң хеви-дир! Араатан аң ону тудуп чипкени ол-дур! Оглумну үзе-чаза соп чипкени ол-дур!» – деп ыглаан. ³⁴ Иаков бодунун идик-хевин ора соп каапкаш^b, качыгдал хевин белинге ораап алгаш, оглу дээш хөй-ле хүннер иштинде ыглап-сыктап келген. ³⁵ Уруглары болгаш оолдары ону аргалаар дээш чыгылып келгеннер. Ынчалза-даа ол аргаланыр хөңнү чок болуп: «Муңгаралым-биле кады оглумнуң соондан алдыы оранче чоруй баар мен» – дээр болган. Оглу дээш ачазы ынчаар кажыыдап ыглаан. ³⁶ Ол үеде Мадиян чурттуг садыгжылар Иосифти Египетке эккелгеш, Потифар деп кижиге садыпкан. А Потифар дээрге фараоннуң камгалакчыларының даргазы чүве-дир.

^b Иов 1:20

Иуда биле Фамар

38 ¹ Ол үеде Иуда акы-дунмаларыңдан аңгыланып чоруткаш, Одоллам хоорай чурттуг Хира деп кижиниң чоогунга турумчуп чурттай берген. ² Иуда аңаа Шуа деп хананей кижиниң уруун сонургай берген. Ол ону кадай кылдыр ап алгаш, кады чурттап эгелээн. ³ Кадайы иштелип-саатталгаш, оол божаан. Иуда оглун Ир деп адап алган. ⁴ Кадайы база катап иштелип-саатталгаш, оол божааш, оглун Онан деп адап алган. ⁵ Оон база бир оол божуп алгаш, оглун Шела деп адап алган. (Ол оглу төрүттүнүп турда, Иуда Хезивке турган.)

⁶ Дун оглу Ир өзүп кээрге, Иуда аңаа Фамар деп кысты кадай кылдыр ап берген. ⁷ Иуданың дун оглу Ир Дээрги-Чаяакчының мурнунга кем-буруулуг болган, ынчангаш Ол ону чок кылып каан. ⁸ Иуда Онанга: «Бистиң чаңчылывыс өзүгаар, өлген акыңның кадайы-биле чоокшулажып, ону кадай кылып ал, акыңның салгалын уламчыла» – дээн^c. ⁹ Ынчалза-даа Фамардан төрүттүнер ажы-төл бодунуң уруглары деп санаттынмас дээрин Онан билип турган. Ынчангаш Фамар-биле кады удуп, ооң-биле чоокшулашкан санында-ла, акызының салгалын арттырбас дээш, үрезин черже төп кааптар турган. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчыга Онанның ол чоруу кем-буруу болган. Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ону база чок кылып каан. ¹¹ Иуда кенни Фамарга: «Мээң оглум Шела өзүп келгиче чедир, бодуңнуң ада-иенниң чаныңга дулгуяк бооп чурттап чоруп көрөм» – дээн. (Бичии оглу база акылары дег чок апаар ирги бе деп сезингеш, ол ынча дээн.) Фамар ада-иезиниң чаныңга барып чурттай берген.

^c Ы. х. к. 25:5-6

¹² Элээн хөй үе эрткенде, Шуаның уруу, Иуданың кадайы өлүп калган. Кажыдалы чүгээртеи бээрге, Иуда Одоллам чурттуг кожазы Хира-биле кады Тимнаже, бодунуң хоюн кыргып турган черже чорупкан. ¹³ Фамарга ооң бээзи Иуда Тимнаже хоюн кыргып чорупканының дугайында дыңналы берген. ¹⁴ Ол бодунуң дулгуяк хевин ужулгаш, тускай шывыг-биле шыптынып алгаш, Тимнаже баар орукта Энаим

суурнуң хаалгазының чанынга олуруп алган. Чүге дээрге Шела өзүп кээрге-даа, бодун аңаа кадай кылдыр ап бербейн турарын Фамар билип турган.

¹⁵ Иуда ону көрүп кааш, самыын-садар херээжен деп бодаан, чүге дээрге ол бодунуң арнын чажырып алган болган. ¹⁶ Иуда аңаа чеде бергеш: «Мен сээң-биле удууйн» – дээн, чүге дээрге ол бодунуң кенни деп билбээн.

Ол херээжен: «Бир эвес мээң-биле удуур болзунза, меңээ чүнү бээр сен ынчаш?» – деп айтырган.

¹⁷ Иуда: «Мен сеңээ малымдан анай чорудуп бээр мен» – дээн.

Херээжен: «Анайың чоруткужеңче, долаа кылдыр чүве арттырып каар сен бе?» – деп айтырган.

¹⁸ «Сеңээ кандыг долаа херегил?» – деп, Иуда айтырган.

«Бодунуң таңмаңны, ону астып алган хендирчигежиңни база холунда туткан даянгыжыңны арттырып каг» – деп, херээжен чугаалаан. Ол бүгүнү бергеш, Иуда демги херээжен-биле чоокшулашкан. Фамар оон иштели берген. ¹⁹ Фамар оон чоруткаш, шыптынып алган пөзүн ап каапкаш, бодунуң дулгуяк хевин кедип алган.

²⁰ Долаага арттырып каан чүвелерин ол херээженден алдырып аар дээш, Иуда бодунуң Одоллам чурттуг өннүүн дамчыштыр анайын чорудупкан. Ынчалза-даа өннүү ол херээженни тыппаан. ²¹ Иуданың өннүү ол черниң чурттакчыларындан: «Орук аксында Энаимге турган самыын-садар херээжен канчалды?» – деп айтырарга, олары: «Маңаа самыын-садар херээжен турбаан» – деп харыылааннар. ²² Өңнүү Иудага келгеш: «Мен ол херээженни тыппадым. Ол черниң чурттакчылары „Маңаа самыын-садар херээжен турбаан“ дээр чүве-дир» – дээн. ²³ Ынчан Иуда: «Мээң хамык эдилелдерим ол херээженге артып калгай аан, бодувусту багай атка чедирбээли. Мен олче анайны чорудуптарымга, сен ону тыппас-ла кижидир сен!» – дээн.

²⁴ Үш ай хире үе эрткенде, Иудага: «Сээң кенниң Фамар самыын-садар херээжен дег халып тургаш, ооң хайы-биле иштели берген-дир» – деп дыңнадыг келген. Иуда: «Ону тудуп эккелгеш, өрттедиптиңер!» – деп чарлык үндүрген^a. ²⁵ Кажан Фамарны шииткелче эккел чыдырда, ол бээзинче сөс дамчыдарын дилээн: «Мен бо эдилелдерниң ээзинден иштелген мен. Танып көрүңерем, кымның таңмазы, хендиржигежи база даянгыжы-дыр?» ²⁶ Иуда бодунуң эдилелдерин танып кааш: «Ол, меңээ бодаарга, шынныг-дыр, чүге дээрге мен ону оглум Шелага кадай кылдыр ап бербээн-дир мен» – дээн. Ол ооң соонда Фамар-биле чоокшулашпаан^b.

²⁷ Фамарның божуур өйү чедип кээрге, ол ийистер божуп ап-тыр. ²⁸ Фамарның эъди аарып эгелей бергенде, холчугаш көстүп келген. Тудугжу кадай ол холчугашка кызыл удазын баглап кааш: «Моозу мурнай үнген» – дээн. ²⁹ Ынчалза-даа ол төл холчугажын дедир киир тыртып аппаарга, оон өскези мурнай үнүп келген. Тудугжу кадай: «Канчап чаза булгап эртип келдиң?» – дээн. Ону Фарес* деп адап каан. ³⁰ Оон соондан холунда кызыл удазын шараан оол үнүп келген. Ону Зерах** деп адап каан.

Иосиф биле Потифарның кадайы

39 ¹ А Иосифти Египетке измаил садыгжыларның холундан фараоннун камгалакчыларының даргазы Потифар дээр египет кижиде садып алган^c. ² Дээрги-Чаяакчы Иосифти кагбайн, кады чораан: ооң ажил-херээ чогулгалыг бооп, бодунуң египет ээзиниң бажыңында чурттап турган. ³ Дээрги-Чаяакчы Иосиф-биле кады дээрзин, ол чүнү-даа кылырга, чоруу чогулгур, херээ бүдүңгүр болур кылдыр Дээрги-Чаяакчы чогулду турар дээрзин ээзи билип каан. ⁴ Иосиф ээзиниң ээ

^a Лев. 21:9

^b Лев. 18:15

* 38:29 Еврей дылда «Фарес» деп ат «чаза булгаар» деп сөске дөмейлешкек.

** 38:30 «Зерах» деп ат «чырыыр, кызар» деп сөске дөмейлешкек.

көрнүүшкүнүн чаалап алгаш, аңаа бараан болуп турган. Потифар Иосифке бажыңының ажил-херээн башкарар долу эргени берип каан. ⁵Бажыңының ажил-херээн башкарар кылып каан үеден эгелеп, Дээрги-Чаяакчы Иосифти бодааш, ол египет кижиниң бажыңыңа ачы-буянны хайырлап, ооң бажыңында-даа, хову-шөлүндө-даа шупту өнчүзүн карактап турган. ⁶Чүзү барыл, шуптузун Потифар Иосифке хүлээдип каан. Ооң ам сагыш човаар чаңгыс-ла чүвези – аштанып-чемненири болу берген.

Иосифтиң арын-шырайы-даа, дурт-сыны-даа дыка көрүштүг турган. ⁷Элээн үе эрткенде, ээзиниң кадайы ол бүгүнү эскерип кааш: «Мээн-биле удуп көрөм» – дээн. ⁸Иосиф оон ойталааш, ээзиниң кадайыңа: «Мээн дээргим бодунга хамаар-жыр бүгү-ле чүвезин меңээ дагып кааш, бажыңында чүү дээш-даа боду сагыш човавайн турар-дыр. ⁹Бо бажыңда мен ооң-биле дең эргелиг чоруп турар-дыр мен. Чүгле силерге – мээн ээмниң кадайыңа – дээринден аңгыда, мында меңээ чүнү-даа кылырын хоруваан-дыр. Мен ындыг улуг бачытты Бурганга удур канчап кылыр мен?» – дээн^а. ¹⁰Хүннүң-не демги херээжен Иосифти ынчаар көгүдүп-ле турган, ынчалза-даа Иосиф ооң-биле кожа турарындан, ооң-биле холбажырындан ойталап турган.

^а Хост. 20:14

¹¹Бир хүн Иосиф ажил-херек аайы-биле бажыңче кирип келген. Ол өйдө бажыңга чалчалардан кым-даа чок турган чүве-дир. ¹²Ээзиниң кадайы Иосифтиң хевинден туттунупкаш: «Мээн-биле уду» – деп туруп берген. А Иосиф хевин ооң холунга арттырып каапкаш, үне халып чоруй барган. ¹³Иосиф хевин безин ооң холунда каапкаш, үне маңнап чоруй барганын көргөш, ¹⁴ээзиниң кадайы бажыңче улусту кыйгырыпкаш: «Көрүңер бо, бисти куду көрзүн дээш, Потифар бо еврей кижини бажыңывыста эккелген-дир. Ол чедип келгеш, меңээ „Чоокшулажыылы“ деп турду. Ынчангаш мен силерни алгырып кыйгырыптым. ¹⁵Мээн алгымны дыңнааш, ол бодунуң хевин мээн чанымга каапкаш, үне халып чорупту!» – дээн^б. ¹⁶Ашаа кел-гигеже чедир, ол Иосифтиң хевин бодунга арттырып алган. ¹⁷Ашаа чедип кээрге, демги-ле сөстөрүн катаптаан: «Сээң биске эккелгениң еврей кул мени куду көөр деп турду. ¹⁸Кажан мен алгырып эгелээримге, ол хевин мээн чанымга каапкаш, үне халып чоруй барды».

^б Хост. 20:16

¹⁹«Сээң кулуң мени ынчалды» дээн кадайының сөстөрүн дыңнааш, ээзи кедергей хорадаан. ²⁰Иосифти ээзи туткаш, хаанның хоругдаттырганнарын сугар кара-бажың-че кирип октапкан. Шак ынчалдыр Иосиф кара-бажыңче кире берген.

²¹Дээрги-Чаяакчы Иосиф-биле кады бооп, энерелин көргүзүп, кара-бажыңның даргазы олче ээ көрнүр кылдыр кылыпкан^с. ²²Кара-бажыңның даргазы хоругдат-тырганнарны Иосифтиң холунга берипкен. Олар чүнү-ле кылырыл, дөгөрезин Иосиф башкарып турган. ²³Кара-бажыңның даргазы чүү дээш-даа сагыш човавас болу берген: Дээрги-Чаяакчы Иосиф-биле кады болгаш, ол чүнү-даа кылырга, шупту чүве чогул бүдүп турган.

^с Дан. 1:10

Хоругдаттырганнарның дүштерин Иосифтиң тайылбырлааны

40 ¹⁻²Элээн үе эрткенде, египет хаанның кол кундага тудукчузу болгаш ооң кол чем салыкчызы боттарының дээргизиниң мурнунга буруу кылып алганнар. Фараон бодунуң бо дүжүметтеринге дыка ажыңгаш, ³оларны камгалакчыларның даргазының бажыңыңче чорудупкан. Ол болза Иосифтиң турган кара-бажыңы болур. ⁴Камгалакчыларның даргазы ол ийи дүжүметке бараан болур кылдыр Иосифти томуйлап каан. Олар элээн үени аңаа эрттиргеннер.

⁵Бир катап Египеттиң хаанының хоругдаттырган кундага тудукчузу^д биле чем салыкчызы олар чаңгыс дүне кайызы-даа онзагай уткалы дүштер дүжөөннер. ⁶Эр-тен эрте Иосиф оларга чедип келгеш көөрге, олары дүвүрөөн шинчилиг болганнар.

^д Несм. 1:11

⁷ Ооң-биле кады хоругдал черинде турар бо дүжүметтерден ол: «Чүге бөгүн арын-нарыңар муңгаргайыл?» – деп айтырган.

⁸ Олар: «Бис дүштер дүжедивис, а оларның утказын тайылбырлап бээр кижичок-тур» – дээннер.

^a Дан. 2:28

Иосиф оларга: «Дүштүң тайылбыры Бургандан кээр эвес бе?^a Меңээ дүштеринерни чугаалап берип көрүнерем» – дээн.

⁹ Кол кундага тудукчuzu Иосифке бодунуң дүжүн чугаалап берген: «Дүжүмде мээң мурнумда виноград сывы тур-ла. ¹⁰ Ол сып үш адырлыг. Ол часты берген, өң кирип келген, каттары улгадып, быжа берген болду. ¹¹ Холумда фараоннуң кундагазын тудуп алган турар мен. Мен каттарны алгаш, фараоннуң кундагазынче сы тудупкаш, ону фараонга берип турар-дыр мен».

¹² Иосиф анаа мынча дээн: «Ол дүштүң утказы бо-дур: үш адыр дээрге үш хүндүр. ¹³ Үшкү хүнде фараон сени өрү көдүрер – сени албан-хүлээлгеңче эгидер. Сен фараоннуң кундагазын, мооң мурнунда дег, ооң холунга тутсур сен. ¹⁴ Кажан сеңээ шупту чүве таарымчалыг апаарга, мени сактып кел. Меңээ энерелден көргүзүп, фараонга мээң адымны сагындырып, мени моон үндүрүп аарын бодап көрөм. ¹⁵ Чүге дээрге еврейлерниң чуртундан мени оорлап эккелген болгай. А маңаа мени бажыңнаар хире кандыг-даа буруулуг чүве кылбаан мен».

¹⁶ Кол чем салыкчызы көөрге, дүштү тайылбырлааны эки болган. Ынчангаш ол база Иосифке дүжүн чугаалап берген: «Мен мындыг дүш көрдүм. Бажымда быжырган далганныг үш тавак салып алган мен. ¹⁷ Эң үстүкү тавакта фараоннуң янзы-бүрү быжырып каан чемин салып каан. А куштар мээң бажымда тавактан чем соктап чип турар болду».

¹⁸ Иосиф анаа мынча дээн: «Ооң утказы мындыг-дыр. Үш тавак дээрге үш хүндүр. ¹⁹ Үшкү хүнде фараон сени „өрү көдүрер“ – сени шаажылыл ыяжынга азып каар. А куштар сени соктап чиир-дир».

^b Мк. 6:21

²⁰ Ийи хүн эрткенде, фараоннуң төрүттүнгөн хүнү болган^b. Ол бодунуң бүгү дүжүметтеринге дой кылгаш, олар көрүп турда, кол кундага тудукчuzун болгаш кол чем салыкчызын кара-бажындан үндүрүп эккээр деп шийтпирлээн. ²¹ Кол кундага тудукчuzун фараон эрги албан-хүлээлгезинче эгидип эккээрге, ол фараоннуң холунга кундагазын тудускан. ²² А кол чем салыкчызын Иосифтин тайылбырлааны дег кылдыр азып каан^c. ²³ Кол кундага тудукчuzu Иосифтин дугайын сагынмаан-даа, ооң дилээн-даа уттупкан.

^c Эсф. 7:10

Фараоннуң дүштери

41 ¹ Ийи чыл эрткенде, фараон дүш дүжээн: ол хем эриинге турда, ² чараш, семис-чаагай чеди инек хемден үнүп келгеш, эрик дургаар оьттап чорааннар. ³ А оларның соондан чудангы, арган-дорган өске чеди инек база үнүп келгеш, демги инектерниң чанынга хем эриинге чедип келген. ⁴ Бир көөрге, чудангы, арган-дорган чеди инек чараш, семис-чаагай чеди инекти чипкеннер. Ынчан фараон оттуп келген. ⁵ Ол катап удуй бергеш, өске дүш база көргөн: чаңгыс сыпта чеди кончуг чаагай тараа бажы үнүп келген турган. ⁶ А оларның соонда өске сыпта изиг хатка кургап калган, чеми бичии чеди тараа бажы үнүп келген турган. ⁷ Кадып кургап калган, чеми бичии тараалар кончуг чаагай тарааларны чиптер болган. Фараон оттуп келгеш, дүш-түр деп билип каан. ⁸ Эргенинде ол дүжүнден сестип, дүвүрээш, Египеттин бүгү-ле илби-шидилиг болгаш мерген угаанныг кижилерин кыйгыртып, чыып алгаш, оларга дүжүн чугаалап берген^d. Ынчалза-даа оларның аразындан ол дүштериниң утказын тайылбырлаптар чаңгыс-даа кижичы тывылбаан.

^d Дан. 2:1-2

Фараоннун дүштерин Иосифтин тайылбырлааны

⁹ Ынчан кол кундага тудукчузу фараонга мынча деп чугаалан: «Мен ам бодумнун бачыдымны сактып бодап тур мен. ¹⁰ Фараон бодунун дүжүметтеринге ажынгаш, мени база кол чем салыкчызын камгалакчыларнын даргазынын бажынынга хоругдап каан соонда, ¹¹ бир дүне бис иелээн онзагай уткаларлыг дүштер дүжээн бис. ¹² Кара-бажыңга бистиң-биле кады камгалакчылар даргазының кулу болур аныяк еврей кижиге турган. Бис аңаа дүштеривисти чугаалап бээривиске, ол кижиге бүрүзүңге көргөн дүжүнүң утказын тайылбырлап берген^a. ¹³ Ол канчаар тайылбырлааныл, шак-ла ынчаар болган: мен эрги албан-хүлээлгемче ээп келген мен, а чем салыкчызы астырып өлүрткен».

^a Дан. 1:17

¹⁴ Фараон Иосифти кыйгыртыптарга, ону кара-бажыңдан далаш-биле үндүрүп эккелгеннер. Ооң бажының дүгүн тааргаш, идик-хевин солааш, фараонга эккелгеннер. ¹⁵ Фараон Иосифке: «Мен дүш дүжедим, а ону тайылбырлаптар кижиге тывылбады. Дүштерниң утказын сени эки билир деп дыңнадым» – дээн.

¹⁶ Иосиф: «Ол дээрге мен эвес-тир мен. Фараоннун ачы-буянынга чедирер харыыны Бурган бээр^b» – деп харыылаан.

^b Дан. 2:30

¹⁷ Фараон Иосифке чугаалап берген: «Дүжүмде хем эринде турар-дыр мен. ¹⁸ Чеди чараш, семис-чаагай инек хемден үнүп келгеш, эрикти дургаар оыттап чоруур болду. ¹⁹ Оларнын соондан өске чеди чудаңгы, арган-дорган инек үнүп келди. Бо египет черге ындыг чудаңгы инектер черле көрүп көрбээн мен. ²⁰ Ол арган-дорган, чудаңгы инектер семис-чаагай инектерни чиптилер. ²¹ Семис инектерни чиптерге-даа, оларнын иштинче киргени эскертинмес. Олар арган-дорган боттары ол-ла хевээр боор чорду. Оон мен оттуп келдим. ²² Ооң соонда мындыг дүш дүжедим: чаңгыс сыпта чеди кончуг чаагай тараа бажы үнүп келген. ²³ А оларнын соонда изиг хатка кадып, кургап калган, чеми бичии чеди тараа бажы үнүп келген турар. ²⁴ Чеми бичии тараа баштары кончуг чаагай тараа баштарын чип кааптар болду. Бо дүштеримни илбишидилег улуска чугаалап бээримге, кым-даа тайылбырлап бербеди».

²⁵ Иосиф фараонга мынча дээн: «Фараоннун ийи дүжү чаңгыс уткалыг-дыр. Чүнү кылыр дээнин Бурган фараонга сагындырып турар-дыр. ²⁶ Чеди семис инек дээрге чеди чыл-дыр, чеди чаагай тараа бажы дээрге база чеди чыл-дыр. Оларнын уткалары чаңгыс-тыр. ²⁷ Оларнын соондан келген чеди арган, чудаңгы инек дээрге база чеди чыл-дыр. Бичии чемниг, кургап-кадып калган чеди тараа бажы дээрге аш-чуттуг чеди чыл-дыр. ²⁸ „Чүнү кылыр дээнин Бурган фараонга сагындырып турар-дыр“ дээнимниң ужуру ол-дур. ²⁹ Бүгү египет черге магалыг чаагай дүжүттүг чеди чыл дүжер дээн-дир. ³⁰ Ооң соонда аш-чуттуң чеди чылы келир. Египет черге мооң мурунда турган магалыг дүжүткүр бай үе уттундурар, черни аш-чут хоозурадып каар-дыр^c. ³¹ Аш-чуттуң хайындан чернин бар турган байлаа билдинмейн баар, чүге дээрге ол үе кончуг аар-берге болур. ³² Фараоннун ийи катап дүжээни дээрге Бурганнын ыяк шийтпирлээниниң бадыткалы-дыр. Удавас Бурган сөзүн күүседир.

^c 4 Хаан. 8:1

³³ Ынчангаш фараон угаанныг болгаш чүвени эки билир кижиден шилээш, амдыгааштан Египетти башкарап кылдыр салып кагзын. ³⁴ Ол ышкаш египет черге дүжүткүр чеди чылдың дургузунда чондан дүжүттүң бешки кезээн чыыр кылдыр үндүрүг хавырап кижилерден фараон соңгуп кагзын. ³⁵ Эки чылдарнын дүжүдүн олар чыып алгаш, фараоннун хоорайларда аңмаарларынга бөлүп, камнап, курлавырлап турзуннар. ³⁶ Ол бүгү египет черге аш-чуттуң чеди чылынын дургузунда курлавыр болур, ынчан чурт аш-чуттан хоозуравас».

Иосифтин эрге-дужаалының бедээни

³⁷ Иосифтин сөстери фараонга болгаш ооң дүжүметтеринге таарымчалыг болган.

³⁸ Фараон дүжүметтеринге: «Бо кижиге дег Бурганнын сүлдезин эдилээн өске кижиге тыптыр деп бе?»^a – дээн. ³⁹ Оон Иосифке: «Бурган сенээ бо бүгүнү ажыдып берген болганда, сенден угаан-сарыылдыг болгаш мерген кижиге чок-тур. ⁴⁰ Сен мээң ордумга эң-не кол кижиге боор сен, мээң бүгү чонум сээң сөзүңнү дыңнаар. Хаан болгаш, чүгле мен сенден улуг эргелиг боор мен»^b – деп, фараон чугаалаан. ⁴¹ Оон соонда фараон Иосифке: «Сени мен бүгү Египеттин башкарыкчызы кылдыр томуйлап тур мен» – дээн. ⁴² Фараон холундан таңмалыг билзээн ужулгаш*, Иосифтин салаазынгга суп берген^c. Аңаа каас-коя хепти кедиргеш, мойнунга алдын каасталга азындырып берген. ⁴³ Иосифти фараондан адаанда эргелиг кижиге хамааржыр чугузага олуртуп алгаш, аңаа сөгүрүүрүн шупту улуска дужааган. Ынчалдыр фараон Иосифти египет чурттун башкарыкчызы кылып каан. ⁴⁴ Фараон Иосифке: «Фараон мээң күзелим бодур: сээң чөпшээрелиң чокка бүгү египет черге кым-даа холун шимчетпес, базым кылбас ужурлуг» – дээн. ⁴⁵ Фараон Иосифке Цафнат-Панеах деп чаа ат тыпсып берген. Аңаа кадай кылдыр египет бурганнарнын Илиополь хоорайда^d бараалгакчызы Потти-Фераның уруу Асенетти ап берген. Иосиф египет черни башкарып эгелээн. ⁴⁶ Египеттин хааны фараонга бараан болуп эгелээнде, Иосиф үжен харлыг турган.

Иосиф фараондан чоруткаш, бүгү египет черни эргирин дээш чорупкан. ⁴⁷ Магалыг эки чеди чылдың дургузунда чер кончуг чаагай дүжүттү берген. ⁴⁸ Чеди чыл дургузунда ажаап ап турган чаагай дүжүттү Иосиф хоорайларда шыгжамырже суп аарын чедип ап келген; ол тарааны хоорайны долгандыр турар шөлдерден ажаап ап турган. ⁴⁹ Ынчалдыр Иосиф далайның элезини дег хөй тарааны курлавырлап алган. Кайы хирени шыгжап алганын санавастап-даа калган, ол хире хөй болган.

⁵⁰ Аш-чуттук чылдар эгелээр мурнунда Илиопольда бараалгакчы Потти-Фераның уруу Асенет Иосифке ийи оол божуп берген чүве-дир. ⁵¹ Дун оглун Иосиф Манассия** деп адап алган, чүге дээрге ол «Бурган меңээ бүгү муңгаралдарымны болгаш адамның аалын уттуптар арганы берген» дээр турган. ⁵² Ийи дугаар оглун Эфрем*** деп адап алган. Чүге дээрге ол «Бурган мээң хилинчек көргөн черимге мени салгалдыг кылып каан» дээр турган.

⁵³ Египет черге магалыг дүжүткүр чеди чыл эрте берген, ⁵⁴ Иосифтин баш удур чугаалааны аш-чуттук чеди чылы дүжүп келген. Аш-чут бүгү чурттарга болуп турган^e, а бүгү египет черге тараа бар турган. ⁵⁵ Кажан Египетке база аш-чут эгелей бээрге, чон фараондан чем дилеп чедип келген. А фараон египет чонга: «Иосифке барыңар, ол чүү дээрил, ооңуу-биле кылыңар» – дээн. ⁵⁶ Бүгү делегейге аш-чут болуп турган. Иосиф тараа курлавырларын ажыдыпкаш, египет чонга тараазын садып эгелээн. Египет черге база аш-чут күштелип турган. ⁵⁷ Янзы-бүрү чурттардан чон Египетче кээп, Иосифтен тараа садып ап турган, чүге дээрге аш-чут бүгү делегейге кедерей берген чүве-дир.

Бодунуң акылары-биле Иосифтин ужурашканы

42 ¹ Ол өйде Иаков Египетте тараа барын дыңнап каан. Ол оолдарынга: «Чүге бот-боттарыңарже көрүп алган орап силер? ² Египетте тараа бар деп дыңнадым. Дириг артар деп бодаар болзуңарза, барыңар, оон тараадан садып эккелиңер. Оон башка аштап өлүр бис» – деп чугаалаан. ³ Иосифтин он акызы Египеттен тараа

^a Дан. 4:5; 5:11

^b Эсф. 10:3

^c Эсф. 3:10; 8:2

^d Э. д. 46:20; Иса. 19:18; Иез. 30:17

^e Э. д. 12:10

* 41:42 Кандыг-даа дужаалга ол таңманы базып каарга, күштүг болур.

** 41:51 Еврей дылда «Манассия» деп ат «уттур» деп сөскө дөмейлешкек.

*** 41:52 «Эфрем» деп ат «химистиг, салгалдыг» деп сөскө дөмейлешкек.

садып аар дээш чорупканнар. ⁴Чүгле Иосифтиң Вениамин деп дуңмазын, ооң-биле кандыг-бир багай чүве болза канчаар дээш, Иаков олар-биле кады чорутпаан. ⁵Израильдин оолдары, өске черлерден келген улус-биле бир дөмей, тараа садып аар дээш келгеннер, чүге дээрге ханаан черде база аш-чут болуп турган.

⁶Иосиф египет черниң чагырыкчызы турган, ынчангаш келген чонга тарааны ол садып турган. Иосифтиң акылары чедип келгеш, аңаа черге чедир мөгейгеннер^а. ⁷Иосиф акыларын көрүп кааш, танып каапкан. Ынчалза-даа олардан танывазы кижиге дег: «Кайыын келдиңер?» – деп шыңгы айтырган.

^а У. ч. 11:26

Олары: «Ханаан черден тараа садып аар дээш келдивис» – деп харыылааннар.

⁸Иосиф акыларын танып каан, а олар дуңмазын танывааннар. ⁹Иосиф оларның дугайында дүжөп турган дүштерин сактып келген^б. Ол акыларынга: «Силер шивишкиннер-дир силер. Бо чурттуң кошкак талаларын көрүп аар дээш келгениңер ол-дур» – дээн.

^б Э. д. 37:5-11

¹⁰Олар аңаа: «Чок, бистиң дээргивис, силерниң чалчаларыңар бис тараа садып аар дээш келген бис. ¹¹Бис чаңгыс аданың төлдери-дир бис. Багай сеткил бисте чок. Бис шивишкиннер эвес, силерниң чалчаларыңар бис» – дээннер.

¹²Иосиф оларга: «Чок, силер бо чурттуң кошкак талаларын көрүп аар дээш келген силер» – дээн.

¹³Олар Иосифке: «Бистер, силерниң чалчаларыңар, он ийи алышкы бис. Бис ханаан черде чурттап чоруур чаңгыс ададан төрүттүнген оолдар-дыр бис. Чүгле хеймеривис ачавыс-биле кады аалывыста артып калды. А бирээвис чок апарган» – дээннер.

¹⁴Иосиф оларга: «Ол-дур харын, мен силерни „Шивишкиннер-дир силер“ деп чугааладым чоп – дээн. – ¹⁵Мен силерни хынаптар мен. Фараоннун ады-биле даңгыраглап тур мен: силерниң хеймеринер маңаа чедип келбээн шаанда, силерни моон кым-даа чорутпас. ¹⁶Кайы-бирээнер дунмаңарны барып эккелзин, артканнарыңар маңаа хоругдал адаанга турар силер. Ынчан силерниң чугааңарның шын-мегезин хынаптар мен. Бир эвес дунмаңар эккелбес болзуңарза, силер ылап-ла шивишкиннер-дир силер. Фараоннун амы-тыны-биле даңгыраглап тур мен!» ¹⁷Ооң соонда Иосиф оларны үш хонук иштинде хоругдап каан.

¹⁸Үшкү хүнде Иосиф оларга: «Мээң чугаам ёзугаар кылыр болзуңарза, дириг артар силер, чүге дээрге мен Бургандан коргар кижиге мен. ¹⁹Бир эвес силер шынчы улус болзуңарза, силерниң бирээнер кара-бажыңга артып калзын. А артканнарыңар аштап турар өг-бүлелериңерге тарааны чедирип бергеш, ²⁰бодуңарның сөзүңерниң бадыткалы кылдыр хеймеринерни менээ эккелиңер. Ынчан силерниң чугааңар бадыткагына бээр – дириг артар силер» – дээн. Алышкылар ооң-биле чөпшээрешкеннер.

²¹Алышкылар аразында: «Дуңмавыска удур кылган бачыдывыс ужун бис мындыг хинчекке таварышкан-дыр бис. Ооң сагыш-сеткилиниң мунгаралын көрүп турган хиревисте-ле, канчаар-даа чаннарга, ону кээргеведивис чоп» – дижип чугаалажып турганнар.

²²Рувим дуңмаларынга: «„Ол оолга удур бачыт үүлгетпечер“ деп мен силерге чугаалап турбажык мен бе?» Силер мени дыңнавадыңар. Ооң ялазы ам биске онаажып турары ол-дур» – деп чугаалаан.

^с Э. д. 37:21-22

²³Алышкылар Иосиф оларның чугаазын билип турар деп билбээннер, чүге дээрге олар очулдурукчу дамчыштыр чугаалажып турганнар. ²⁴Иосиф хажызынче чоруй баргаш, ыглапкан. Оон катап чедип келгеш, олар-биле чугаалашкаш, оларның аразындан Симеонну шилип алган. Алышкылар көрүп турда, ону хүлүдүп каан. ²⁵Иосиф оларның шоодайларыңга тарааны долдур ургаш, кижиге бүрүзүнүң мөңгүн-нерин дедир эгидип бээрин дужааган. Орукка оларга хүнезин бээрин база айыткан. Ол бүгүнү шак-ла ынчаар күүсеткен чүве-дир.

Алышкыларның ханаан черже ээп чанганы

²⁶ Алышкылар элчигеннеринге тараазын чүдүргөш, чанып чорупканнар. ²⁷ Хонары-биле доктааган черинге элчигенин чөмгөрүп аар дээш, оларның бирээзи тараалыг шоодайын ажыдыпкаш, ында мөңгүнүн көрүп каан! ²⁸ Улузунга ол: «Мээң мөңгүнүмнү эгидип берген-дир, ол мээң бо шоодайымның иштинде чыдыр» – дээн. Олар кортканындан чүректери уштуна бээр часкаш: «Бурган бистиң-биле чүнү канчап турары ол?!» – деп бот-боттарындан айтыржып турганнар.

²⁹ Алышкылар ханаан черде адазы Иаковка чедип келгөш, чүү болганын шуптузун чугаалап бергеннер: ³⁰ «Ол чурттуң башкарыкчызы кижиге бистиң-биле дыка шыңгы чугаалашкаш: „Чуртувуста келген шивишкиннер-дир силер“ – диди. ³¹ А бис аңаа: „Бис шивишкин бооп чорбаан бис, шынчы улус бис. ³² Бис чаңгыс ададан төрүттүнген он ийи алышкы бис. Бирээвис чок апарган, а хеймеривис ханаан черде ачавыс-биле кады артып калган“ – деп харыладымыс. ³³ Оон ол чурттуң башкарыкчызы биске: „Силерниң шын-мегенерни хынаар мен: бирээнер маңаа артып калзын, а өскелеринер чангаш, аштап турар өг-бүлелеринерге тараанарны чедирип бергөш, ³⁴ бодунарның хеймеринерни меңээ эдертип эккелер. Ынчан мен силерни шивишкиннер эвес, шынчы улус-тур дээр мен. Силерниң акынарны салыптарымга, бо чуртка хостуг чоруп болур силер“ – диди».

³⁵ Кажан олар тараалыг шоодайларын божудуптарга, кижиге бүрүзүнүн шоодайында акша-мөңгүнү сүп каан хапчыгаш бар болган. Ол бүгүнү көргөш, ачазы-даа, оолдары-даа кайгап, корга-ла бергеннер. ³⁶ Ачазы Иаков оларга: «Мээң оолдарымны чаңгыстап ап-ла тур силер аа. Иосиф чок-тур, Симеон база чок. Ам Вениаминни алып деп тур силер. Шупту халапты меңээ онаап тур силер!» – дээн.

³⁷ Рувим ынчан ачазынга: «Бир эвес Вениаминни дедир эккелбес болзумза, мээң ийи оглумну өлүрүп каап болур силер. Ооң бажы дээш харыылаар кылдыр меңээ дагып калыңар, мен ыяап-ла эгидип эккээр мен» – деп-тир.

³⁸ Иаков: «Чок! Мээң оглум силер-биле чорбас. Ооң акызы өлгөн-дир, ол чааскаан арткан болгай. Орук ара ооң-биле багай чүве болза канчаарыл? Көк баштыг аданар мени мунгаралдан алды оранче чоруй барзын деп турарыңар ол-дур» – деп харыылаан.

Алышкыларның Вениамин-биле кады Египетче ээп келгени

43 ¹ Чуртта аш-чут кедерей берген. ² Оолдарының Египеттен эккелген тараазы төне бээр, ачазы оларга: «Ам база ынаар баргаш, тараадан садып эккелер» – дээн.

³ Ынчан Иуда ачазынга мынча деп чугаалаан: «Ол черниң башкарыкчызы кижиге „Дуңмаңар чокка меңээ келбес силер“ деп биске шыңгызы-биле сагындырып каан болгай. ⁴ Бир эвес дуңмавысты бистиң-биле кады чорудар болзуңарза, барып, силерге тараадан садып эккеп бээр бис. ⁵ А бир эвес ону бистиң-биле кады чорутпас болзуңарза, ынаар барбас бис. Чүге дээр, ол кижиге „Дуңмаңар чокка меңээ келбес“ дээн болгай».

⁶ Ачазы Израиль: «Мээң бажымче суг кудуп, база бир дуңмаңар барын ол кижиге чүге чугаалай берген силер?» – деп айтырган.

⁷ Оолдары ачазынга: «Ол кижиге боду бистиң дугайывыста, бистиң төрөлдери бистиң дугайында „Ачаңар ам-даа дириг бе? Силерниң дуңманар бар бе?“ деп сонуургай берди. Бис ол айтырыгларга харыылаан улус-тур бис. Ооң „Дуңманар эдертип эккелер“ дей бээрин кым билген боор» – дээннер.

⁸ Иуда ачазы Израильге: «Оглунарны бистиң-биле чорудуп көрүнерем. Бис чоруптаалы. Ынчан бис шупту аш-чутту шыдажып эртип, дириг артар бис – силер-даа,

бис-даа, бистиң ажы-төлүвүс-даа.⁹ Дуңмамны мен бажым-биле харыылаар мен. Бир эвес ону мен дедир эдертип эккелбес болзумза, силерниң мурнунарга бүгү назынымда буруулуг боор мен.¹⁰ Бир эвес мынчаар шөйүп турбаан болзувусса, ынаар ийи катап-даа баргаш келгиже болдувус» – дээн.

¹¹ Израиль оолдарынга мынча дээн: «Ындыг-дыр. Ынчаарга силер мынчалынар: бистиң черивистиң байлаандан – чаагай чыттыг янзы-бүрү чуктар, ары чигири, фисташка болгаш миндаль тооруктардан – ап алгаш, ону ол кижиге белек кылдыр аппарып бериңер.¹² Мөңгүннү ийи катап хөй кылдыр ап алыңар – шоодайларыңардан тып алганыңар мөңгүннерни эгидип бээр силер. Канчап билир, олар соора супкан чадавас.¹³ Дуңманарны база эдертип алгаш, ол кижиге катап чоруптуңар че.¹⁴ Күчүлүг Бурган ол кижини силерге ээ көрүндүрүп, Вениаминни-даа, ол черде артып калган Симеонну-даа силер-биле кады салып чорудуптар кылдыр энерелден көргүзөр болзун. А мен-даа канчаар, ажы-төл чок артсымза, ынчаар артар-ла ыйнаан мен».

¹⁵ Алышкылар белек-селээн белеткээш, мөңгүннү ооң мурнундагызындан ийи катап хөйнү ап алгаш, Египетте Иосифке Вениаминни эдертип алгаш, чедип келгеннер.¹⁶ Иосиф алышкылар-биле кады Вениаминниң чедип келгенин көрүп кааш, бажыңының ажыл-агый эргелекчизинге: «Бо келген улусту мээң бажыңымга кирип каг. Эъттен белеткеп, аыш-чемден кыл, чүге дээрге дүьште мен олар-биле кады чемненир мен» – дээн.¹⁷ Ажыл-агый эргелекчизи Иосиф чүү дээнил, шак-ла ынчалдыр күүсеткеш, алышкыларны бажыңга чедирип каан.

¹⁸ Иосифтиң бажыңынче баар дээрге, алышкылар корга бергеш: «Бисти бо бажыңче ынчангы бистиң шоодайларывыс-биле кады келген мөңгүннер ужун аппарат чыдар-дыр! Ол дээш бисче чөңгээлээр, халдаар, бисти кулдар кылып алгаш, бистиң элчигеннеривисти олчалап аар дээн эвес бе?» – диип чугаалажып чорааннар.¹⁹ Иосифтиң бажыңының эргин аксынга келгеш, алышкылар ажыл-агый эргелекчизинге: ²⁰ «Хүндүлүг дээрги, бисти дыңнап көрүңерем. Бис мооң мурнунда база маңаа тараа садып ап кээп чораан бис.²¹ Чанып бар чыда, орук ара хонар черге шоодайларывысты көрүптеривиске, кижиге бүрүзүнүң шоодайында тараа дээш төлээн мөңгүннери ол-ла хевээр чедип келген болган! Бис бо удаада ол мөңгүннерни дедир эгидип бээр дээш эккелдивис.²² А тараа садып аар мөңгүннеривис база аңгы бар. Ынчан бистиң шоодайларывысче мөңгүннү кым суп каанын бис билбес-тир бис» – дээннер.

²³ Ажыл-агый эргелекчизи: «Оожурганар, кортпаңар. Силерниң биле ачаңарның Бурганы силерге ол мөңгүннү белек кылдыр берген-дир. Силерниң мөңгүнүңерни мен ынчан шуптузун алган мен» – дээш, Симеонну алышкыларга үндүрүп эккеп берген.²⁴ Оон алышкыларны Иосифтиң бажыңынче киригеш, буттарын чуур суг эккеп бергеш, оларның элчигеннерин база чемгерип каан.²⁵ Алышкылар Иосифтиң дүьште кээринге чедир белектерин айлап алганнар, чүге дээрге бо бажыңга чемненир силер деп оларга дыңнадып каан турган.²⁶ Иосиф чанып кээрге, аңаа эккелген белектерин сунуп, черге чедир мөгөйип бараалгааннар.

²⁷ Иосиф олар-биле мендилешкеш: «Меңээ чугаалап турганыңар кырган адаңар эки тур бе? Ол ам-даа дириг бе?» – деп айтырган.

²⁸ «Бистиң ачавыс, силерниң чалчаңар, ам-даа дириг, эки тур» – деп харыылааш, олар күдүк базып мөгөйгеннер.

²⁹ Иосиф бодунуң чангыс иеден төрүттүнген дуңмазы Вениаминче көргөш: «Меңээ чугаалап турганыңар хеймеринер бо бе? – деп айтыргаш, – Бурган сеңээ энерелдиг болзун, оглум!» – дээн.³⁰ Иосифтиң хөрөк-чүрээ дуңмазынга ынакшылдыг эргелелден долуп кээрге, ол ыглаптар часкаш, бичии-ле туттунган. Ол дүрген-не өске өрээлче чоруй баргаш, аңаа барып ыглапкан.³¹ Арнын чуп, быжыгланып-кадыгланып алгаш, үнүп келгеш, аыш-чемни салырын дужааган.

^a Э. д. 46:34

³² Чемни Иосифке аңгы, алышкыларга аңгы, Иосиф-биле чемненип турган египетчилерге база аңгы салганнар. (Египетчилер еврейлер-биле кады чемнениринден ческинер турганнар.)^a ³³ Алышкыларны Иосифтин мурнунга улуундан бичезинге чедир чыскаалдыр олуртуп каарга, олар бот-боттарынче удур-дедир көржүп, кайгап-харап органнар. ³⁴ Иосиф бодунуң столундан чемни оларже чорудуп-ла олурган. А Вениаминге өскелеринден беш катап хөй чем чорудуп берип орган. Шак ынчалдыр олар Иосиф-биле кады аштанып-чемненип, арага ижип дойлап органнар чүве-дир.

Акыларын Иосифтин шенеп турганы

44 ¹ Бодунуң бажыңының ажыл-агый эргелекчизинге Иосиф мынча деп дужааган: «Бо улустуң шоодайларыңга тарааны сыңар шаа-биле уруп бергеш, кижини бүрүзүнүң шоодайынга ооң мөңгүнүн дедир суп каар сен. ² А мээң мөңгүн аямны хеймеринин шоодайынга ооң тараа саткан мөңгүнү-биле кады суп каар сен». Ажыл-агый эргелекчизи бүгү чүвени Иосифтин дужааганын эзугаар күүсеткен. ³ Дан адары билек, алышкыларны элчигеннери-биле салып чорудупканнар. ⁴ Алышкылар чорупкаш, хоорайдан дыка ыраваанда, Иосиф ажыл-агый эргелекчизинге мынча дээн: «Дүрген оларның соондан сүрүп чет! Оларга чеде бергеш: „Чүге экиге багай-биле харыылап турар силер? Чүге мээң мөңгүн аямны оорлапканыңар ол?*" ⁵ Мээң дээргим ол аяктан суксун ижип, аңаа төлгөлээр кижини болгай. Багай чүве кылгандыр силер“ – деп оларга чугаала». ⁶ Ажыл-агый эргелекчизи оларны сүрүп четкеш, Иосифтин дужааганын эзугаар чугаалаан.

⁷ Алышкылар: «Чүге ындыг чүве чугаалап турарыңар ол, дээргивис? Бис, силернин чалчаларыңар, ындыг багай чүве кылбас-тыр бис ийин. ⁸ Бистиң шоодайлары-выстан тывылган мөңгүннерни безин Ханаандан силерге дедир эккеп бердивис чоп. Силернин дээргинернин алдын-мөңгүнүн канчап оорлай бээр улус бис? ⁹ Бистин кайы-бирээвистен ол читкен аякты тып аар болза, ону өлүр шаажылазын, а бис шупту дээргивистин кулдары болур бис» – деп харыылааннар.

¹⁰ «Силернин чугаалааныңар-биле болгай аан – деп ажыл-агый эргелекчизи чөпшээрешкен. – Чүгле читкен чүүл кымдан тыптырыл, ол кижини дээргимге кул болуп артар, а артканнарыңар буруу чок болур». ¹¹ Алышкылар дүрген-не шоодайларын дүжүргеш, оларның аастарын ажыдыпканнар. ¹² Иосифтин чалчазы улуундан эгелээш, бичезинге чедир үжеп кээрге, мөңгүн аяк Вениаминнин шоодайындан тыптып келген. ¹³ Алышкылар идик-хевин качыгдалдан ора соккулап алгаш, элчигеннеринге катап чүьгүн чүдүргеш, хоорайга чедип келгеннер.

¹⁴ Иуда акылары, дунмалары-биле кээрге, Иосиф ам-даа бажыңында болган. Олар Иосифтин мурнунга сөгүрүп кээп дүшкеннер. ¹⁵ Иосиф оларга: «Ол канчаарыңар ол? Мен ышкаш улус төлге-биле чүнү-даа билип каар деп чүвени билбес силер бе?» – дээн.

¹⁶ «Дээргивис силерге чүнү чугаалаар деп бис – деп, Иуда чугаалаан. – Канчаар хөрлээр бис? Канчаар агартыңар бис? Бурган бистиң буруувусту сойгалап тур ышкажыл. Амдан эгелеп, бис силернин кулдарыңар-дыр бис – аякты оорлаан-даа кижини, өске артканнарывыс-даа».

¹⁷ Ынчалза-даа Иосиф оларга: «Чок, мен ындыг чүве кылып шыдавам мен. Чүгле аякты оорлаан кижини мээң кулум бооп артсын, а артканнарыңар ачанаарже амыр-тайбың чана бээр силер» – дээн.

¹⁸ Иуда Иосифке чоокшулап чеде бергеш: «Дээргим! Силер-биле чугаалажырын чалчаңар менээ чөпшээрер көрүңер – дээн. – Менээ ажынмайн көрүңерем, дээргим. Силер фараон-биле дөмей эргелиг-дир силер. ¹⁹ Силер, хүндүлүг дээрги, бистен ачавыс

* 44:4 Өске бурунгу сөзүглелде сөөлү домак таварышпайн турар.

бар бе, дунмаларывыс бар бе дээрзин айтырган болгай силер. ²⁰ Дээргивис силерге кырган адавыс барын, оон ыңай оон назы-хары улгады бергенде, төрүттүнген оглу барын чугаалаан болгай бис. Ачавыстың бодунуң кадайындан арткан чаңгыс оглу ол-дур, а ооң кады төрээни чок апарган. Ынчангаш ачавыс анаа дыка ынак^а. Бис мону силерге чугаалаан бис. ²¹ А силер чалчаларыңар биске: „Дунманарны эдертип эккелинер, ону көрейң“ – деп дужааган болгай силер. ²² Ынчан бис силерге: „Дунмавыс ачавысты каап шыдавас, ачавыс ол чарлыышкынны ууп шыдавайң, өлүп каар“ – деп чугаалаан болгай бис. ²³ Ынчалза-даа силер биске: „Бир эвес хеймер дунманарны эккелбес болзуңарза, меңээ көзүлбөңер“ – дидиңер.

^а Э. д. 37:3

²⁴ Аалывыста силерниң чалчаңар болур ачавыска чеде бергеш, дээргивис силерниң сөстериңерни ол хевээр дамчыткан бис. ²⁵ Ачавыс бисти: „Ам база катап барып, тараадан садып эккелинер“ – дээрге, ²⁶ бис аңаа: „Хеймеривис чокта, бис ынаар барып, ол кижиниң мурнунга көстүп шыдавас бис“ – деп чугааладывыс. ²⁷ Силерниң чалчаңар болур ачавыс биске: „Силер билир силер: мээң кадайым меңээ ийи оол божуп берген. ²⁸ Бирээзи ис чок чиде берди. Ону араатан аңнар үзе-чаза соп чип каан деп бодаар мен. Ону ол хевээр көрбедим. ²⁹ Ам силер арткан оглумну база аппаарыңар ол-дур. Ооң-биле багай чүве болур болза, көк баштыг мени алдыы оранче чорутканыңар ол-дур“ – диди. ³⁰ Бир эвес силерниң чалчаңар болур ачавыска боду-биле тыны тудуш, ынак оглу чокка чеде бээр болзумза, ³¹ оглу бистиң-биле кады келбээнин көөр болза, ол өлүп каар! Силерниң чалчаңар, көк баштыг ачавыс, мунгаралдан бистиң хайывыс-биле алдыы оранче чорутканы ол.

³² Ооң кадында силерниң чалчаңар мен „Дунмавыстың чанып кээрин бажым-биле харыылаар мен“ деп ачавыска аашкынган кижини мен. Бир эвес дунмамны эккелбес болзумза, бүгү назынымда ачамның мурнунга буруумну чүктээр болган мен. ³³ Ынчангаш силерниң чалчаңар мен дунмамның орнунга маңаа кул бооп артып каайн, а бо оол акылары-биле кады чана бергей аан. ³⁴ Бир эвес мен дунмам чокка чана берзимзе, ачамның кажыдалын канчап көрүп шыдаар мен?!»

Акыларыңа Иосифтиң ажыттыңганы

45 ¹ Иосиф оон ыңай өске улус аразыңга туттунуп шыдавайң барган. «Моон шупту үнүп чоргуланар!» – деп, ол чалчаларыңа алгырган. Ынчангаш ол акыларының мурнунга ажыттынып турда, оларның чаныңга өске улус артпаан турган. ² Иосиф мөөредир ыглап турган, ынчангаш ону египет улус дыңнап каан. Оон дугайында чугаа фараоннун ордузунга безин чеде берген.

³ «Мен Иосиф-тир мен! – деп, ол акыларыңга чугаалаан. – Ачам ам-даа дириг бе?» Ынчалза-даа кайгаанындан акыларының үнү безин үнмейн барган.

⁴ Иосиф акыларыңга: «Бээр чедип келинер» – дээн. Олары чоокшулап чедип кээрге: «Мен силерниң Египетче садып чорудупкан дунманар Иосиф-тир мен. ⁵ Ынчалза-даа силер ам мунгараваңар, мени бээр садыпканыңар дээш боттарыңарны чектевенер. Чүге дээрге Бурган мени силерниң амы-тыныңарны камгалазын дээш бээр чорудупканы ол-дур. ⁶ Ийи чыл дургузунда чуртта аш-чут чоруп турар-дыр. Ам-даа беш чыл иштинде үнүш-дүжүт чок чылдар болур. ⁷ Силерниң салгалыңар чер кырыңга онча-менди артсын дээш, силерге өндүр улуг камгалал турзун дээш, Бурган мени бо черже силерни мурнай чорудупканы ол-дур. ⁸ Силер эвес, а Бурган мени бээр эккелгеш, мени фараоннун бажын билир кижизи – ооң бүгү ордузунун эргелекчизи, бүгү египет черниң чагырыкчызы кылып кааны ол-дур.

⁹ Дүрген барып ачамга: „Силерниң оглуңар Иосиф мынча дидир: ‘Мени Бурган бүгү египет черниң чагырыкчызы кылып кагды. Саадавайң, дүрген меңээ чедип келинер. ¹⁰ Мээң чанымга, Гесем деп девискээрге чурттаар силер. Бүгү-ле эт-хөреңгидер, шээр

база бода мал-маганынар ап алгаш, силер, оолдарынар, оолдарыңарның ажы-төлү – шупту кады чедип келинер. ¹¹ Силерге бүгү-ле чүве таарымчалыг болур. Ам-даа беш чыл иштинде аш-чут уламчылаар болгай; силерниң аал-ораныңар ядарай бээрин күзевейн тур мен^а – деп чугаалана. ¹² Бо-дур, силер-даа, дунмам Вениамин-даа мени карактарыңар-биле көрүп тур силер. Силер-биле мен – Иосиф – чугаалажып тур ышкажыл мен! ¹³ Ачамга баргаш, бүгү Египетте мээң ат-алдарлыымның дугайын, караңар-биле чүнү көргенинерни чугаалап бергеш, ону дүрген эдертип эккелинер!» – деп чугаалаан.

¹⁴ Иосиф дуңмазы Вениаминни куспактапкаш, ыглап бадырыпкан. Вениамин база акызындан куспактаныпкаш, ыглапкан. ¹⁵ Оон Иосиф ыглап-сыктавышаан, шупту акыларын ошкап турган. Ооң соонда алышкылар Иосиф-биле чугаалажып эгелээннер.

Иаковтуң өг-бүлезин Египетче чалааны

¹⁶ Иосифтиң акылары чедип келген деп медээ фараоннуң кулаанга чеде бээрге, фараон болгаш ооң дүжүметтери өөрүп турганнар. ¹⁷ Фараон Иосифке мынча дээн: «„Элчигеннериңерге чүгүңер чүдүрүп алгаш, ханаан черже чоруптуңар“ деп акыларыңга чугаала. ¹⁸ Ачазын болгаш боттарының өг-бүлелерин бээр эккелзиннер. Мен оларга Египеттиң эң-не эки черлерин бээр мен. Бистиң чуртувустуң дээжи байлаан четтирзиннер. ¹⁹ Оон ыңай оларга мону чугаала: кадайларын болгаш ажы-төлүн сөөртүрү-биле египет черден тергелерден ап алзыннар. Ачазын база эдертип эккелзиннер. ²⁰ Черинде каапкан эт-хөрөңгизи дээш дыка сагыш човавазыннар, чүге дээрге Египетте бар бүгү-ле эки чүүлдерни оларга бээр мен».

²¹ Израильдин оолдары шак-ла ынчаар күүсеткеннер. Фараоннуң дужаалы-биле Иосиф оларга тергелерни, орукка чиир хүнезинни берген. ²² Кижини бүрүзүңге солуп кедер чаа хепти берген, а Вениаминге ол 300 °шекел мөңгүннү база беш чаа тонну берген. ²³ Бодунуң ачазынче Иосиф египет черниң ховар белектерин он эр элчигенге чүдүргеш чорудупкан, а он кыс элчигенге тараа, аыш-чем курлавырларын база чүдүрүп берген. ²⁴ «Орукка алгышпанар» – деп чагааш, Иосиф акыларын үдеп чорудупкан.

²⁵ Алышкылар Египеттен чоруткаш, ханаан черде ачазы Иаковка чедип келгеннер. ²⁶ Ачазынга келгеш: «Иосиф дириг! Бүгү Египетти чагырып турар кижини ол-дур!» – деп чугаалааннар. Иаковтуң чүрээ шимирт дээн, ол бүзүревейн барган. ²⁷ Иосифтиң сөстөрүн оолдарындан дыңнааш, ооң чорудупкан белек-селээн база ону эккелзин дээн тергелерни көргеш, Иаковтуң сеткили сергеп, дирли берген. ²⁸ Израиль: «Ындыгдыр, оглум Иосиф дириг-дир! Өлбейн чыда, оглумну барып көрүп аар мен» – дээн.

Иаковтуң Египетче аян-чоруун Бурганның деткээни

46 ¹ Израиль бар-ла өнчүзүн ап алгаш, орукче үнүпкен. Беэр-Шевага келгеш, ачазы Исаактың Бурганынга өргүлдер салган^а. ² Дүне дүжүнде Бурган ону: «Иаков! Иаков!» – деп кыйгырарга, ол: «Дыңнап тур мен» – дээн. ³ Бурган аңаа: «Мен сээң ачанның Бурганы-дыр мен. Кортпа, Египетче чорувут. Ол черге сенден улуг чонну чаяап каар мен. ⁴ Мен сээң-биле кады Египетче чоруптар мен. Оон дедир база үндүрүп каар мен^б. Өлүп каарыңга, Иосиф бодунуң холу-биле сээң карактарыңны шимдиндир суйбап каар» – деп чугаалаарга, ⁵ Иаков Беэр-Шевадан чорупкан. Оолдары ачазы Иаковту, боттарының кадайларын, ажы-төлүн фараоннуң бергени тергелеринге олурткаш, чорупканнар. ⁶ Ханаан черге азырап чорааны мал-маганын, эдилеп чорааны эт-хөрөңгизин ап алгаш, Иаков бодунуң бүгү төрөл аймаа-биле Египетке чедип келген. ⁷ Оолдарын, уругларын база оларның ажы-төлүн – бодунуң бүгү-ле төрөл аймаан Египетке эккелген.

^а Э. д. 26:33

^б Э. д. 50:13

Иаковтуң үре-салгалының даңызы
(1 Чыл. 2:1-5)

- ⁸ Египетке чедип келген израиль чоннун даңызы бо-дур^a.
Иаков болгаш ооң оолдары.
Иаковтуң дун оглу: Рувим. ⁹ Рувимниң оолдары: Энох, Фаллу, Хецрон болгаш Харми^b.
¹⁰ Симеоннун оолдары: Иемуил, Ямин, Огад, Яхин, Цохар база хананей херээ-женден төрүттүнген Саул^c.
¹¹ Левийниң оолдары: Гирсон, Кохат болгаш Мерари^d.
¹² Иуданың оолдары: Ир, Онан, Шела, Фарес, Зерах. А Ир биле Онан ханаан чер-ге-ле чок апарганнар^e. Фарестиң Хецрон биле Хамул деп оолдары турган.
¹³ Иссахарның оолдары^f: Тола, Фува, Яшув* болгаш Шимрон.
¹⁴ Завулоннун оолдары: Серед, Элон, Яхлеил^g.
¹⁵ Оон аңгыда Иаков Дина деп кыстыг турган. Бо оолдар, кыстар – үжен үш киж-и – Лия биле Иаковтуң Паддан-Арамга чурттап турган үезинде өзүп-көвүдээн үре-салгалы чүве-дир.
¹⁶ Гадтың оолдары: Цифион, Хагги, Шуни, Эцбон, Эри, Ароди, Арели^h.
¹⁷ Асирниң оолдары: Имна, Ишва, Ишви, Брия база кыс уруу Серах. Бриянын оолдары: Хевер биле Малхийилⁱ. ¹⁸ Бо уруг-дарыг – он алды киж-и – Лаванның уруу Лияга чалча кылдыр берип кааны Зелфа биле Иаковтуң үре-салгалы чүве-дир.
¹⁹ Иаковтуң кадайы Рахилдиң оолдары: Иосиф биле Вениамин. ²⁰ Илиопольда^j бараалгакчы Поти-Фераның уруу Асенет Иосифке Манассия биле Эфремни египет черге божуп берген^k.
²¹ Вениаминниң үре-салгалы: Бела, Бехер, Ашбел, Гера, Нааман, Эхи, Рош, Муп-пим, Хуппим, Ард^l. ²² Бо оолдар – он дөрт киж-и – Рахил биле Иаковтуң үре-салгалы чүве-дир.
²³ Данның оглу: Хушим^m.
²⁴ Нефалимниң оолдары: Яхцеил, Гуни, Иецер, Шиллемⁿ. ²⁵ Бо оолдар – чеди киж-и – Лаванның уруу Рахилге чалча кылдыр бергени Валла биле Иаковтуң үре-салгалы чүве-дир.
²⁶ Иаков-биле кады Египетке чедип келген ооң дорт салгакчылары, келиннерин санавакка, шупту алдан алды киж-и чүве-дир. ²⁷ А Иосифтиң ийи оглу Египетке төрүттүнген турган. Ынчангаш Иаковтуң Египетче көжүп келген төрөл бөлүүнүн саны чеден** киж-и турган^o.

Иаковтуң өз-бүлезиниң Египетке чедип келгени

²⁸ Гесемче баар орукту айтып берзин дээш, Иуданы Иаков эртежик-ле Иосифче чорудупкан турган. Олар Гесемге чедип кээрге, ²⁹ Иосиф бодунун чууазын белеткээш, ачазы Израильди уткуп, Гесемче чорупкан. Ачазын көрүп кааш, Иосиф оон куспактаныпкаш, дыка үр ыглап келген. ³⁰ Израиль Иосифке: «Оглум, сени көрүп алганымда, ам өлүп калымза-даа, ажырбас!» – дээн. ³¹ Иосиф бодунун акыларынга болгаш төрелдеринге: «Фараонга барып: „Ханаандан мээң акыла-рым болгаш төрелдерим чедип келди. ³² Олар малчыннар болгаш, мал-маганын ап алгаш келген“ – деп чугаалаайн. ³³ Фараон силерден: „Кандыг ажил-агый-лыг силер?“ – деп айтырарга, ³⁴ „Бис, силерниң чалчаларынар, өгбелеривис дег,

* 46:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Иашув» эвес, а «Иов» деп бижээн.

** 46:27 Өске бурунгу сөзүглелде «чеден беш» деп бижээн.

бичивистен тура кадарчылар улус бис“ – дээр силер. Ынчан силерни Гесемге чурттадып арттырып каар. Чүге дээрге хой кадарчыларын египетчилер ческинчиг деп санаар улус-тур^а» – дээн.

^а Э. д. 43:32; Хост. 8:26

47 ¹ Иосиф фараонга чедип келгеш: «Ханаандан мээң ачам, акыларым шээр база бода мал-маганын, эт-хөрөңгизин ап алгаш чедип келдилер. Олар ам мында, Гесемде ап четтилер» – деп чугаалаан. ² Иосиф акыларының бежин эдертип алгаш, оларны фараонга бараалгадып чедип келген. ³ Фараон алышкылардан: «Кандыг ажыл-агыйлыг силер?» – деп айтырган.

Олары: «Бис, силерниң чалчаларыңар, өгбелеривис дег, кадарчылар бис – деп харыылааннар. – ⁴ Бис бо черге чурттаар дээш келдивис, чүге дээрге ханаан черде мал кадарар чер безин чок-тур. Ында улуг аш-чут чоруп турар болгай. Ынчангаш чалчаларыңар биске Гесемге чурттаарын чөпшээрер көрүңерем».

⁵ Фараон Иосифке мынча дээн: «Ачаң болгаш акыларың сеңээ чедип келгеннердир. ⁶ Бүгү Египеттиң чери сээң мурнунда-дыр. Ооң эң-не эки булунунга ачаңны болгаш акыларыңны чурттадып каг. Гесемге олар чурттаайлар аан. Бир эвес оларның аразында төлөптиг улус бар болза, мээң хуу малым кадарар кылдыр томуйлап каг».

⁷ Иосиф ачазы Иаковту фараонга эдертип эккээрге, Иаков фараонну алгап-йөрээп каан. ⁸ Фараон Иаковтан: «Каш харлыг силер?» – деп айтырган.

⁹ Иаков фараонга: «Мен 130 чыл ишти көжүп-дүжүп чурттап келдим. Ол дээрге хөй эвес болгаш берге чылдар болду^б. Мээң өгбелеримниң көжүп-дүжүп чурттап чорааны чылдар-биле оларны деңнээр-даа ужур чок» – деп харыылаан. ¹⁰ Иаков фараонну алгап-йөрээп кааш, үнүп чорупкан. ¹¹ Фараоннун дужаалы-биле Иосиф ачазын болгаш акыларын Египеттиң эң-не эки булуңу болур Раамсеске чурттадып каан^с. ¹² Ачазынга, акыларынга, төрөл бөлүүнүн өг-бүлө бүрүзүңге оларның санын барымдаалап, тарааны үндүрүп берип, оларны хандырып турган.

^б Иов 14:1; Ыд. ыр. 89:20

^с Хост. 1:11; 12:37

Аш-чут үезинде Иосифтиң чуртту башкарын турганы

¹³ Аш-чут кедереп, бүгү чер-делегейде тараа шуут чок калган. Египет болгаш ханаан черлер аштан хоозурап калган. ¹⁴ Египеттиң болгаш Ханаанның чонунга тараа садып тургаш, Иосиф ол черлерниң бар-ла турган акша-мөңгүнүн фараоннун хөрөңгизинче кирип турган. ¹⁵ Египетте-даа, Ханаанда-даа акша-мөңгүн шуут эвээжеп каарга, Египеттиң бүгү чурттакчылары Иосифке келгеш: «Биске тараадан беринер! Акша-мөңгүнүвүс төнүп калды, силер көрүп туруңарда-ла, өлүр эвес бис» – дээннер.

¹⁶ Иосиф оларга: «Бир эвес акша-мөңгүнүңер төнүп калган болза, малыңарны эккелиңер, тарааны аңаа орнап садар мен» – дээн. ¹⁷ Олар Иосифке малдарын ойладып эккеп берип турганнар. Иосиф тараазын аъттарга, шээр болгаш бода малдарга, элчигеннерге орнап, ол чылын чонну тараа-биле хандырып келген.

¹⁸ Ол чыл ынчаар эрткен. Дараазында чылын Египеттиң чурттакчылары база катап Иосифке чедип келгеш, мынча дээннер: «Силерден чажырбас бис, хүндүлүг дээргивис: акша-мөңгүнүвүс төнгөн, малывыс база силерде барган болгай. Ам чүглө боттарывыстан база черлеривистен аңгыда, силерге бээр чүвүс-даа артпады. ¹⁹ Силер көрүп туруңарда-ла, боттарывыс өлгүлөп, черлеривис хоозурап каарга, эки деп бе? Бисти база бистиң черлеривисти тараага орнап садып алынар. Бис фараоннун кулдары болур бис, черлеривис ооңуу болур, чүглө биске өлбөс кылдыр, чер кыры куруг калбас кылдыр тараадан беринер». ²⁰ Күштелип орган аш-чуттан өлбөс дээш, Египеттиң чурттакчылары – кижилер бүрүзү бодунун черин тараага орнаптарга, Иосиф бүгү египет черни фараонга садып берген. Ынчалдыр ол черлер фараоннун өнчүзү болу берген. ²¹ А Египеттиң чурттакчылары Иосиф чурттуң бир ужундан өске

ужунга чедир фараоннуң кулдары кылып каан*. ²² Ол чүгле египет бурганнарнын бараалгакчыларының черлерин садып албаан, чүге дээрге оларны фараон боду хайгааралга ап, ашкарып-чемгерип турган. Ынчангаш олар боттарының черлерин сатпааннар. ²³ Иосиф Египеттиң чурттакчыларынга: «Мен силерни болгаш силернин черлериңерни бөгүн фараонга садып бериптим. Тараадан ап алгаш, тарып алгылар чар че. ²⁴ Тараанарны ажаар өй кээрге, дүжүдүңернин бештиң бир кезин фараонга бээр силер. А артканын өг-бүлелериңерни чемгереринге болгаш тарыыр үрезинге арттырып аар силер» – дээн.

²⁵ Олары: «Силер бистиң амы-тынывысты камгалап алдыңар. Бисче ээ көрүндүнер, дээрги хайыраатывыс. Амдан эгелеп фараоннуң кулдары болур бис» – деп харыылааннар. ²⁶ «Дүжүдүнүн бештиң бир кезин фараонга бээр» деп Египетте бо хуннерге чедир күштүг дүрүмнү Иосиф ынчалдыр доктаадып каан. Чүгле бараалгакчыларның черлери фараонга хамаарышпас турган. ²⁷ А израиль чон Египеттиң Гесем девискээринге турумчуп, күш кирип, ажы-төлү көвүдөп чурттап чораан-дыр.

Иаковтуң сөөлгү чагы

²⁸ Египет черге Иаков он чеди чыл чурттаан. Ооң назыны 147 чыл болган. ²⁹ Өлүр үези чоокшулап кээрге, ол оглу Иосифти кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Бир эвес менче ээ көрнүр болзунза, меңээ бердингенини көргүс: мээң дөңмээмге дээп, египет черге мени хөөржүтпезини даңгырагла! ³⁰ Кажан мен өгбелерим соондан чоруй баарымга, мээң мөчүмнү Египеттен аппарат, өгбелеримниң сөөк салган черинге ажаап каар сен».

Иосиф ачазынга: «Силерниң чагыңарны күүседир мен» – дээн^a.

³¹ Иаков: «Меңээ даңгырагла!» – дээн. Иосиф даңгыраан берген соонда, Израиль орунга чыда^{**}, Бурганга мөгөйген^b.

^a Э. д. 50:13

^b 3 Хаан. 1:47

Иаковтуң Эфрем биле Манассияны йөрээгени

48 ¹ Элээн үе эрткенде, Иосифке ооң ачазы аарып турар дээрзин дыңнаткан. Иосиф бодунуң Манассия биле Эфрем деп ийи оглун эдертип алгаш, ачазынга чедип келген. ² Иаковка ооң оглу Иосифтиң кел чыдарын дыңнадып-тарга, ол бүгү күжүн чыггаш, орунунга олуруп алган. ³ Иаков Иосифке мынча деп чугаалаан: «Күчүлүг Бурган ханаан черде Луз хоорайга меңээ көстүп келгеш, меңээ ачы-буян хайырлап: ⁴ „Сээң үре-салгалың өзүп-көвүдээр, сенден хөй-ле чоннар тыптыр, бо черни сээң салгалыңга кезээ мөңгөде ээлээр кылдыр берип каар мен“ – дээн чүве^c. ⁵ Ынчангаш ам Египетке мээң кээримге чедир төрүттүнген ийи оглуң – Эфрем биле Манассия – Рувим болгаш Симеон-биле дең эргелиг мээң оолдарым болзун^d. ⁶ А оларның соонда төрүттүнер оолдарың сээңи болур. Ынчалза-даа олар акыларының төрөл аймаанга каттыжып, оларның салгал дамчаан өнчүзүн үлежирлер. ⁷ Ынчаар шиитпирлээним чылдагааны болза, мен Паддан-Арамдан кел чыдырымда, ханаан черге, орукка, Эфратага бичии-ле четпейн чорумда, мээң Рахилим өлүп калды. Ону мен ында, Эфратада (азы Вифлеемде) орук кыдырында, ажаап каан мен^e».

^c Э. д. 28:12-15; 35:9-12

^d Иис. 14:4

^e Э. д. 35:19; Руф 1:2

⁸ Израиль Иосифтиң оолдарын көрүп кааш: «Кымнарыл бо?» – деп айтырган.

⁹ «Бо дээрге маңаа кээримге, Бурганның бергени мээң оолдарым-дыр» – деп, Иосиф харыылаан.

* 47:21 Фараоннуң кулдары кылып каан – өске бурунгу сөзүглелде бо сөстөрниң орунга «Хоорайларга чурттадып каан» деп бижээн.

** 47:31 Өске бурунгу сөзүглелде «Даянгыжыңга даянып тура» деп бижээн.

Ачазы: «Оолдарыңны бээр чоокшуладып эккел, мен оларны алгап-йөрээп каайн» – дээн. ¹⁰ Кыраанындан Израильдин караа четпестеп калган, ол чүнү-даа тода көрүп шыдавас апарган. Иосиф оолдарын ачазыңга эккээрге, ол оларны куспактааш, ош-кап каан. ¹¹ Израиль Иосифке: «Сени көөр боор мен деп черле идегевейн турдум, ам бо-дур, Бурган меңээ сээң оолдарыңны безин көргүстү» – дээн. ¹² Кыргызан-ачазының хойнунга олурган оолдарын тургузуп алгаш, Иосиф ачазыңга черге чедир мөгөйип каан.

¹³ Иосиф Израильге оолдарын чедип эккелгенде, Эфрем оон оң талазыңга (Израильдин солагай талазыңга) турган, а Манассия – солагай талазыңга (Израильдин оң талазыңга) турган. ¹⁴ А Израиль ынчан холдарын карыштыр: оң холун оолдарнын бичези Эфремниң бажыңга, а солагай холун оолдарнын улуу Манассиянын бажыңга салып алган*. ¹⁵ Израиль Иосифти мындыг сөстөр-биле алгап-йөрээп каан: «Мээн адаларым Авраам биле Исаактын бараан болуп чорууру Бурган! Төрүттүнгенимден эгелээш, бо хүннерге чедир мени хайгаарап чоруур Бурган! ¹⁶ Бүгү-ле айыыл-халаптан мени чайладып чоруур дээрниң Төлээзи бо оолдарны алгап-йөрээзин! Олар мээн адаларым Авраам биле Исаактын база мээн – бис үштүң ук-салгалывыска хамааржыр. Оларнын салгалдары чер кырыңга хөй-ле болзунам!»

¹⁷ Ачазы оң холун Эфремниң бажында салып алганын көөрге, Иосифке ол шын эвес кылдыр сагындырган. Иосиф ачазының холун Манассиянын бажынче салыр дээш тудуп алгаш, ¹⁸ ачазыңга: «Соора салып алган-дыр силер, ачай. Улуу бо-дур, оң холуңарны оон бажыңга салып алыңар» – дээн.

¹⁹ Израиль оон-биле чөпшээрешпейн, аңаа: «Билир мен, билир мен, оглум. Манассия база улуг болур, оон улуг чон тыштыр. Ынчалза-даа бичези акызындан артык кижини болур – Эфремден хөй-хөй чоннар укталыр^а» – дээн. ²⁰ Ол хүн Израиль оларны мындыг сөстөр-биле алгап-йөрээп каан:

«Израиль чон силерден ачы-буян алыр.
Олар бот-боттарын алгап-йөрээп тура:
„Бурган сени Эфрем биле Манассияга дөмей кылып
каар болзун!“ – дижирлер».

Ынчалдыр Израиль Эфремни Манассиядан бедик эргелиг кылып каан.

²¹ Оон соонда Израиль Иосифке: «Удавас мен өлүп каар мен. Бурган силер-биле кады болур. Силерни Ол ада-өгбөнөрниң чуртунче ээлдирип, чандырыптар. ²² А сөңээ, акыларындан артыкка, амор чондан хылыш, ча, согунумнун ачызында чаалап алганым черни** өңчү кылдыр бээр мен» – дээн.

Иаковтуң бодунуң оолдарын алгап-йөрээгени

(Ы. х. к. 33:1-24)

49 ¹ Иаков оолдарын кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Чыгылып келиңер, келир үеде силерни чүү манап турарын чугаалап берейн. ² Бээр четкилеп келгеш, ачанар мени – Израильди дыңнанар, оолдарым!

³ Дун оглум Рувим!
Мээн шыдалым, мээн үре-салгалымнын баштайгызы,
эң-не тергиин болгаш күчүлүг сен.

* 48:14 Еврей чоннуң чаңчылында оң хол хүндүткелдиг болур. Ынчангаш оң холун Иаков дун оолдуң бажыңга салыр ужурлуг турган.

** 48:22 Черимни – еврей дылда бо сөс «Сихем» деп хоорайнын адыңга дөмейлешкек (Э. д. 34:25-29 көр).

⁴ Үер суу дег хөделип чордун,
ынчангаш сен тергийдевес сен.

Чүге дээрге сен адаң мээң орун-дөжээмче үнүп,
чыдынымны бужартаткан сен^a.

^a Э. д. 35:22; Лев. 18:7;
Иез. 22:10

⁵ Симеон биле Левий алышкыларның хылыш-чепсээ
каржы чорукту кылган-дыр!^b

^b Э. д. 34:25-29

⁶ Оларның сүлчээзиниң деткикчизи эвес мен,
мээң ат-алдарым оларнынга катгышпас.

Олар ажынып-хорадааш, кижилер өлүрүп каан-дыр;
туразы улгадып, мал-маган кемдеткен-дир.

⁷ Оларның каржы-дошкун кылыы, араатанзыг килени каргаттырар!
Иаковтуң салгалының аразынга оларның үре-салгалын тарадып,
израиль чоннун аразынга үлөп чорудуптар мен!^c

^c Сан. 35:2; Иис. 19:9

⁸ Иуда! Сени ха-дуңмаң алгап-мактаар.

Дайзыннарыңны доңгайтыр базар сен,
кады төрөөннериң сээң мурнунга мөгөөрлер^d.

^d 1 Чыл. 28:4

⁹ Сен олча тыпкан аныяк арзылаң дег-дир сен, оглум Иуда!^e

^e Ажыд. 5:5

Халдаарыңга белеткенген араатан дег-дир сен.

А ону кым дүвүредип диттир боор!^f

^f Сан. 23:24; 24:9

¹⁰ Иуда эрге-дужаал даянгыбыжын холдан салбас,
чагырыкчының эргези оон кажан-даа адырылбас^g;

^g Сан. 24:17

үези кээрге, албан-үндүт төлөп*, чоннар аңаа чагыртыр.

¹¹ Ооң элчигеннерин чимистиг ыяшка безин баглап болур,
виноградының ханды-арагазы, идик-хеп чуп болгу дег, хөй болур**.

¹² Арага-хымыстың хөйүнден оларның карактары кылаң,
сүттүң хөйүнден диштери ак болур.

¹³ Завулон корабльдар эжиндирип кээп турар далай эринге чурттаар.
Ооң ээлээн чериниң кызыгаары Сидон хоорайга чедир^h.

^h Иис. 19:10-16

¹⁴ Иссахар – чүьк аразында чыдыпкан шыырак элчиген дег.

¹⁵ Дыштанган чери эки, беримчелиг деп чүвени ол көрүп кааш,
чүьктү эктинге каап алгаш, албадал адаандан ажылдап эгелээн.

¹⁶ Израильдин бир аймаа болгаш, Дан бодунун чонун шын шиидерⁱ.

ⁱ Э. д. 30:6

¹⁷ Дан орукка чылан болзун, шагар чылан дег, орук дозар болзун!

Аыттың будунче шаптарга, ооң мунукчузу ойда кээп дүжер болзун!^j

^j Башт. 18:27

¹⁸ Сээң камгалалыңга идегеп тур мен^k, Дээрги-Чаяакчы!

^k Ыд. ыр. 118:166

¹⁹ Гадче дээрбечилер халдай берзе,
оларнын боттарын ызыртыр сүргеш, үптээр.

²⁰ Асирниң аыш-чеми элбек, ол хааннарны хандырар.

* 49:10 Еврей сөзүглелде «албан-үндүт төлөп» деп сөстөрниң утказы эки билдинмес. Оларның болгу дег өске уткалары мындыг: «Силом хоорайга ол чедип кээп», «тайбың кижии бооп чедип кээп», «анаа хамааржыр чүвезин ап».

** 49:11 Бо шүлүктүң болгу дег утказы – «Иуданың салгалының чери кайгамчык элбекшилдиг болур».

²¹ Неффалим – хостуг чээрен-дир, ол чараш ажы-төл төрүүр*.

²² Иосиф – суг кыдыында аныяк элчиген дег, даг эдээнде оыттап турар чаваа дег**.

²³ Ча адыгжылары олче халдап-даа, аткылажып-даа, ооң-биле өжээннежип-даа турганнар.

²⁴ Ынчалза-даа Иосифтин чазы кадыг,

холдарының шыңганнары дыңзыг болуп арткан.

Ооң күжү Иаковтуң күштүг Бурганының холдарындан келген.

Израильдиң Кадарчызы^a болгаш Хаязы ону деткээн!

²⁵ Сээн адаңның Бурганы сеңээ дузалаар,

Күчүлүг Бурган сеңээ ачы-буян хайырлаар:

денгер-дээрлерниң, чер адаанда сугларның,

ава амыганның ачы-буяны сеңээ чедер.

²⁶ Сээн адаңның хайырлаан йөрээлдери

үе-дүптүң дагларының ачы-буянындан,

эрте-бурунгу тейлерниң хайыразындан артык үнелиг^b.

Ол бүгү йөрээшкиннер Иосифтин бажынче бадып келзин,

алышкыларның аразында онзагай кижиниң тейинче бадып келзин^c.

²⁷ Вениамин дээрге араатан бөрү-дүр ол.

Эртен эрте ол бодунуң олчазын хемирип орап,

кежээ тывыжын үсперлеп турар^d.

²⁸ Израильдин он ийи аймаа ол-дур. Оларның адазының оларга берген алгыш-йөрээли ындыг болган. Аймак бүрүзүнге – тускай алгыш-йөрөөл.

Иаковтуң өлгени

²⁹ Иаков оолдарынга мынча дээн: «Удавас мен өгбелерим соондан чоруптар мен. Мени хет Эфроннуң шөлүнде турар куйда адаларымның чанынга ажаап каар силер. ³⁰ Авраамның хууда орнукшудулга чери кылдыр хет Эфрондан садып алганы, ханаан черде Мамре чоогунда Махпела шөлүнде турар куй ол-дур. ³¹ Ында Авраам болгаш ооң кадайы Сарраны, Исаак болгаш ооң кадайы Ревекканы ажааган болгай^e.

Ында мен Лияны база ажаап каан мен. ³² Ол шөлдү болгаш ында куйну хет чондан садып алган болгай».

³³ Оолдарынга шак ындыг чагыгны берип кааш, орунунга чыдып алгаш, Иаков өлүп калган, өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган.

Иаковту орнукиутканы

50 ¹ Иосиф ыглап-сыктап, ачазын куспактааш, ошкап-чыттап турган. ² Иосиф бодунуң чалча эмчилеринге ооң ачазының мага-бодун орнукшударынга онзагай арга-биле белеткеп каарын дужаарга, олар күүсеткеннер. ³ Израильдиң чок апарганындан бээр дөртөн хонук эрткен. (Ынча хонук иштинде орнукшударынга белеткээр ужурлуг турган чүве-дир.) Египетчилер чеден хонук иштинде Израиль дээш кажыыдап ыглажып келгеннер. ⁴ Кажыыдаашкын хүннери эрте бээрге, Иосиф фараоннуң чоок кижилеринге мынча деп чугаалаан: «Бир эвес силер менче ээ көрнүр

* 49:21 Бо домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Неффалим – улуг ыяш, ооң будуктары сырый, чараш».

** 49:22 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Сугнуң кырында турар хөй чимистиг ыяш-тыр. Ооң будуктары хананы бүргеп алган».

^a Ыд. ыр. 22:1

^b Ы. х. к. 33:15; Авв. 3:6

^c Ы. х. к. 33:13-17

^d Башт. 20:21, 25

^e Э. д. 23:16-19; 35:29

болзунарза, фараонга барып, мынча деп дамчыдыңар: ⁵ „Ачам: ‘Мен өлүп каарымга, мени ханаан черде белеткеп кааным черге ажаап каар сен’ – деп чагааш, менден даңгырак алган чүве. Ам барып, ачамны ажаап каайн, оон мен дедир ээп кээр мен“».

⁶ Фараон Иосифке: «Ачаңны барып ажаап кааш кел, даңгыраанңы күүсет» – деп чөпшээрэн.

⁷ Иосиф ачазын ажаап каар дээш чорупкан. Ооң-биле кады фараоннун шупту дүжүметтери, оон ордузунун баштыңнары, египет черниң бүгү баштыңнары база чорупканнар. ⁸ Иосифтин өг-бүлези, ооң акылары, дунмазы, шупту төрелдери база чорупкан. Гесем черге чүгле оларның ажы-төлү болгаш мал-маганы артып калган. ⁹ Иосиф-биле кады аъттыг, чуузалыг улустар, дыка хөй чон база чорупкан. ¹⁰ Иордан хемниң чөөн чүгүндө Горен-гаатадка чедип келгеш, олар ханы кажыыдап ыглашканнар. Иосиф ачазы дээш чеди хондур ыглап-сыктап келген. ¹¹ Тус черниң чурттакчылары болур хананей чон ол ыы-сыыны дыңнааш: «Египетчилерниң ыы-сыызы, кажыыдалы улуг-дур» – деп турганнар. Ынчангаш Иорданның чөөн чүгүндө ол черни «Египетчилерниң ыы-сыызы» деп адап каан.

¹² Иаковтуң оолдары ооң чагаанын ызугаар күүсеткеннер. ¹³ Оолдары ачазының мөчүзүн ханаан черге эккелгеш, Авраамның хууда орнукшудулга шөлү кылдыр хет Эфрондан садып алганы, Мамре чоогунда Махпела шөлүндө турар куйга ажаап кааннар^a. ¹⁴ Ачазын ажааган соонда, Иосиф, ооң акылары, дунмазы база олар-биле кады чораан хамык улус Египетче ээп чанып келгеннер.

^a Э. д. 23:16

Иосифтин бодунун акыларын оожургатканы

¹⁵ Ачазы өлгөн соонда, акылары коргуп: «Бир эвес Иосиф биске хорадап, аңаа чедирген хоравысты сактып келгеш, өжээнин негей берзе, канчаар бис?» – деп боданы бергеннер. ¹⁶⁻¹⁷ Олар Иосифче сөс дамчыдыпканнар: «Чок апаарының мурнунда, ачаңар: „Акыларыңның сеңээ кылган буруузун болгаш бачыдын өршээп көрөм“ – деп чагып чыткан чүве. Ачаңарның Бурганының чалчалары бисти өршээп көрүңерем». Ол сөстөрни дыңнааш, Иосиф ыглап турган. ¹⁸ Акылары боттары чедип келгеш, ооң мурнунга сөгүрүп кээп дүшкеш: «Силерниң кулдарыңар-дыр бис» – дээннер.

¹⁹ Ынчан Иосиф: «Кортпаңар. Мен Бурган-дыр мен бе? ²⁰ Силер менээ удур багай чүвени бодап кылдыңар. Ынчалза-даа Бурганның бодалы-биле дыка хөй кижилер бо хүнде дириг артсын дээш, силерниң багай херээңер эки талаже угланы бергендир. ²¹ Ынчангаш кортпаңар. Мен силер дээш, силерниң ажы-төлүңер дээш сагыш човаар мен» – деп чугаалаан. Иосифтин ол сөстери алышкыларның сеткил-сагыжын чымчадып, оожургадапкан.

Иосифтин өлгөни

²² Иосиф бодунун дөргүл-төрели-биле Египетке турумчуп чурттай берген. Ол 110 чыл дургузунда чурттаан. ²³ Ынчалдыр Иосиф Эфремниң үш салгал чедир ук-салгалын-даа, Манассияның оглу Махирниң^b чаа төрүттүнген оолдарын-даа хоюнга олуртуп, хүлээп алган. ²⁴ Иосиф ха-дунмазынга: «Удавас мен өлүп каар мен. Ынчалза-даа Бурган силерге ыяап-ла дузалап чедип кээр. Авраамга, Исаакка болгаш Иаковка азаанын черинче силерни чорудуптар хүнү черле келир^c» – деп чугаалаан. ²⁵ Иосиф израиль чонга: «Бурган силерге болчуп чедип кээрге, мээң мөчү-сөөгүмнү бо чурттан үндүрө бээр силер» – деп чагааш, олардан даңгырак ап алган^d. ²⁶ Иосиф 110 харлыында өлүп калган. Ооң мөчүзүн орнукшударыңа онзагай арга-биле белеткээш, Египетке ажаап кааннар.

^b Сан. 32:39

^c Хост. 3:16-17

^d Хост. 13:19

Хосталыышкын

Кирилде

Моисейниң Беш номунуң ийигизи израиль чоннуң төөгүзүндө чугула үелерниң бирээзиниң дугайында – кул бооп чорааны күчүлүг египет курунеден израильчилерниң хосталып үнгениниң дугайында тоожуп турар. Ол болушкун барык 3500 чыл бурунгаар болган.

Номнуң бирги кезээ (1–19 эгелер) – израильчилерни египет дарлалдан хостаар дээш Бурганның шилип алган кижизи Моисейниң дугайында тоожулал болур. А ийиги кезээ (20–40 эгелер) – Бурганның чон-биле Синай дагга чагыг-керээзиниң үндезини болур хоойлу-дүрүмнүнү эгези. Бо эгелерже чоннуң чарган чагыг-керээден дыка дүрген ойталаанының дугайында тоожулал болгаш Бурганның израиль чон-биле каракка көзүлдүр кады турганы ыдыктыг майгыны тодарадып бижээн чүүл кирип турар. Ыдыктыг хоойлунуң төп кезээ – Бурганның он айтыышкыны. Чогум-на олар бөгүнгү делегейде чурттап турар улустуң хөй кезиниң амыдыралын ылаптап ап чорууру мөзү-шынар хоойлуларының үндезинин тургускан.

Бурган өндүр улуг ажыл-херектерин-даа, хоойлу-дүрүмнерин-даа дамчыштыр Моисейге болгаш израильчилерге Бодунуң алыс бүдүжүнүнү ужур-утказын, Бодунуң ызулуг адын ажыдып берип турар. Өске бурганнар эвес, а чүглө Дээрги-Чаяакчы бойдушту, кижилерни чагырап бүрүн эргелиг, ынчангаш Ол кижилерден чүглө Аңаа мөгеерин негеп турар. Чаңгыс-ла Ол ыдыктыг, а улус боттары бачыттыг болгаш, чүглө Бурганның Бодунуң тодараткан негелделерин ызуугаар Ооң-биле харылзаа тудуп шыдаар.

Иаковтуң өз-бүлөзи – Египетте

1 ¹Өг-бүлөзүн эдерттип алгаш, Иаков-биле кады Египетче кирип келген израильчилерниң – Иаковтуң оолдарының – аттары бо-дур: ²Рувим, Симеон, Левий болгаш Иуда; ³Иссахар, Завулон болгаш Вениамин; ⁴Дан болгаш Неффалим, Гад болгаш Асир^a. ⁵Иаковтуң дорт салгакчылары болур улустуң саны чеден* кижиги турган. (А Иосиф ынчан Египетке чурттап турган.)^b ⁶Оон соонда Иосиф-даа, оон акы-дунмалары-даа база ол салгалдын бүгү улузу-даа өлгүлөп калган. ⁷А израиль чон аажок өзүп-көвүдөп, күш кирип, имилеме апаргаш, египет черни дола берген.

^a Э. д. 35:23-26

^b Э. д. 46:27

Израиль чоннуң дарлалга таварышканы

⁸А Египетти ол аразында Иосифти билбес чаа хаан чагыра берген^c. ⁹Ол бодунун чонунга: «Дыңнаңар, израиль чон бистен хөй болгаш күштүг апарган-дыр! ¹⁰Олар моон ыңай өзүп-көвүдөвөс кылдыр, бир-ле кажар аргадан тып көрээли. Оон башка дайын үнер болза, израильчилер дайзыннарывыска каттыжып, биске удур тура халышкаш, чуртувустан чоруй баарлар» – дээн. ¹¹Ынчангаш египетчилер аар-берге ажыл-биле израильчилерниң чилчин үзер ажыл башкарыкчыларын тургузуп кааннар^d. Израиль чон фараонга курлавырлар шыгжаар хоорайларны – Питом биле Раамсести тудуп берген^e. ¹²Израильчилерниң чилчин үскен тудум, олар улам өзүп-көвүдөп, тарап-нептерээр болган, ынчангаш египетчилерниң коргары база чииртимнеп көөрү дам барган. ¹³Оларның израильчилерни дарлаары дендеп, аар-берге ажылдарны албадап кылдыртып-ла турганнар. ¹⁴Египетчилер израильчилерге дой, тууйбу-биле

^c Аж.-ч. 7:18

^d Э. д. 15:13

^e Э. д. 47:11

* 1:5 Өске бурунгу сөзүглөлдө «cheden besh» деп бижээн.

аар-берге ажилдар база шөлдерге янзы-бүрү ажилдар кылдыртып, ол чоннуң амыдыралын ырма сынчыг кылыпканнар. Шак ынчаар олар израильчилерни янзы-бүрү аар-берге ажилдар кылырынче каржызы-биле албадап турганнар.

Бургандан коргар тудугжу херээженнер

¹⁵ Еврей херээженнер божудар ийи кадай турган. Оларның бирээзин Шифра, өскезин Фуа деп адаар чүве-дир. Египеттиң хааны оларга: ¹⁶ «Еврей херээженнерни божудуп тура, кандыг төл-дүр, көрүнер: оол уруг төрүттүнер болза, өлүрүп каар силер, а кыс уруг болза – дириг арткай аан» – деп айтышкын берген. ¹⁷ Ынчалза-даа тудугжу кадайлар Бургандан коргар турган болгаш, Египеттиң хаанынын дужааганын ёзугаар кылбайн, чаа төрүттүнген оолдарны диригге арттырып турганнар. ¹⁸ Египеттиң хааны тудугжу кадайларны кый деп алгаш: «Чүге ынчап тур силер? Чүге чаа төрүттүнген еврей оолдарны диригге арттырып тур силер?» – деп айтырган.

¹⁹ Кадайлар фараонга: «Еврей херээженнерниң кадыкшылы египетчилерге бо-даарга, быжыг-дыр: божудар дээш чеде бээривис бетинде-ле, божуп-чиигеп алган боор-дур» – деп харыылаан. ²⁰ Ол дээш Бурган тудугжу кадайларга буянын хайырлап турган, а чон өзүп-көвүдөп, күш кирип орган. ²¹ Тудугжу кадайлар Бургандан коргар боорга, Ол оларга хөй үре-салгалды хайырлаан.

²² Фараон ынчан бодунуң бүгү чонунга мынча деп дужааган: «Еврейлерниң чаа төрүттүнген оол бүрүзүн хемче октап туруңар, а кыс уругларын диригге арттырыңар!»

Моисей деп чаш төл

2 ¹ Левийниң аймаандан бир кижини ол-ла аймактан бир кысты кадай кылдыр ап алган^а. ² Кадайы иштелгеш, оол уруг божуп алгаш, көөрге, чаш төлүнүң чаражы аажок боорга, ону үш ай дургузунда чажырып келген. ³ Оон ыңай чажырап аргазы чок апаргаш, кулузундан хааржак аргып алгаш, сугга дүшпес кылдыр чук-биле чаап-чаап, чаш төлүн ынаар суккаш, хем эриинде кулузун аразыңга арттырып каан. ⁴ Чаш төлдүн угбазы аңаа артып калгаш, дуңмазы-биле чүү болурун ырактан хайгаарап эгелээн. ⁵ Ол өйдө фараоннуң уруу хемче чунуп чедип келген, ооң чалча кыстары эрикке кылаштажып турганнар. Фараоннуң уруу кулузун аразында аргаан хааржакты көрүп кааш, ону чалча кыска эккелдирип алган. ⁶ Даңгына аргаан хааржакты ажыдыпкаш, көөрге, чаш төл ыглап чыдар боорга, ону кээргей бергеш: «Бо-даа еврейлерниң ажы-төлүнүң бирээзи-дир» – деп чугаалаан.

⁷ Чаш төлдүн угбазы даңгынадан: «Барып, силерге чаш төлдү эмзирип өстүрүп бээр херээженден еврейлер аразындан тып эккэйн бе?» – деп айтырган. ⁸ Даңгына аңаа: «Ынчал че» – деп харыылаан. Демги уруг чоруткаш, чаш төлдүн авазын эккелген. ⁹ Даңгына ие херээженге: «Бо чаш төлдү ап алгаш, меңээ эмзирип өстүрүп бер, сенээ төлеп бээр мен» – деп чугаалаан. Демги херээжен чаш төлүн ап алгаш, эмзирип өстүрүп эгелээн. ¹⁰ Чаш төл өзүп кээрге, авазы ону фараоннуң уруунга эккелген. Даңгына ону төрөөн оглу дег хүлээп алгаш: «Мен ону сугдан ушта тыртып алган болгай мен» – дээш, Моисей* деп ат тывыскан.

Моисейниң Маданче дескени

¹¹ Моисей өзүп-доругуп, улуг эр апарган үезинде бодунуң чону – еврейлерже барып, оларның аар-берге ажилдар кылып турарын көрүп каан. Ол көөрге, ха-дуң-маларының бирээзи болур еврей кижини египет кижини эттеп турар болган. ¹² Моисей

^а Хост. 6:20; Сан. 26:59

* 2:10 Моисей (Мошэ) – бо ат «Уштур» азы «Ушта тыртар» (маша) дээн уткалыг еврей сөскө дөмей дыңналыр.

ыңай-бээр көрдүнгөш, кым-даа олче кичээнгей салбайн турар боорга, египет кижини өлүргөш, элезинге хөөп каан.

¹³ А даартазында хүндүс чедип кээрге, ийи еврей чокшуп-кыржып турган. Моисей эжин хомудадып турар кижиден: «Эжинни чүгө эттеп тур сен?» – деп айтырган. ¹⁴ А демгизи: «Кым сени бистиң даргавыс болгаш шииткекчивис кылып каан чүвөл? Египет кижини өлүрүп кааның дег, мени база өлүрер бодап тур сен бе?» – деп харыылаан.

«Үүлгеткен херээмниң билдингир апарганы ылап-тыр» – дээш, Моисей корга берген.

¹⁵ Фараон Моисейниң үүлгеткен херээниң дугайында дыңнап кааш, ону өлүрер деп барган. А Моисей фараондан дезип чоруткаш, Мадиян деп черге чедип, аңаа доктаагаш, кудук чанынга оруп алган. ¹⁶ А Мадиянга Бурганның бир бараалгакчызы чурттап турган. Ол чеди кыстыг чүве-дир. Ооң уруглары ачазының шээр малын суггарары-биле чедип келгөш, сугну узуп, коошпа саваларын долдуруп алганнар. ¹⁷ Ол өйдө кадарчылар келгөш, оларны сывырыпканнар. Ынчан Моисей туруп келгөш, уругларны камгалап, оларның малын суггарып берген. ¹⁸ Кажан олар Рагуил деп аттыг ачазыңа чеде бээрге^a, ол: «Бөгүн чүү кончуг эрте чанып келдиңер?» – деп айтырган.

¹⁹ Уруглары: «Бир египет кижини бисти кадарчылардан камгалап кагды, харын-даа суг узуп берип, малывысты суггарып берди» – деп харыылаан.

²⁰ Ачазы уругларыңа: «Ол кижинер кайыл? Чүгө каапкаш келдиңер? Кый деп эккелиңер, бистиң аыш-чемивисти үлежип чизин» – дээн. ²¹ Моисей ол кижиниң аалыңа чурттаар бооп чөпшээрешкен. Аалдың ээзи Моисейге Сепфора деп уруун кадай кылдыр берген. ²² Сепфора иштелгөш, оол уруг божуп аарга, Моисей аңаа Гирсам деп ат тывыскаш: «Мен хары черге өскээртен келген кижини-ле болгай мен» – деп турган*.

Бурганның израильчилерге дузалажырын шиитпирлээни

²³ Хөй-ле үе эрткен; Египеттиң хааны өлгөн, а израиль чон аар-берге ажылдан човууртап турган. Оларның дуза дилээн кыйгызы Бурганның кулаанга чеде берген.

²⁴ Бурган оларның уё-човуурун дыңнап кааш, Авраам, Исаак болгаш Иаков-биле чарган чагыг-керээзин бодап келген^b. ²⁵ Бурган израиль чоннуң хилинчээн көргөш, оларже сагыш салып турган^c.

Хып турар чадаң ыяш

3 ¹ Моисей Мадиянда Бурганның бараалгакчызы болур каты Иофорнуң** бир кодан шээр малын кадарып турган. Бир катап ол малын ээн кургаг ховуну кежир сүргөш, Бурганның Хорив даанга чеде берген^d. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчының төлээзи аңаа тенниг чадаң ыяш иштинде хып турар оттан көстүп келген. Моисей көөрге, чадаң ыяш чалбышталдыр хып турар, ынчалза-даа өрттенмес бооп-тур. ³ Моисей: «Бо чүү ындыг онза болуушкунул, чүгө бо чадаң ыяш өрттенмейн турары ол, барып көөр-дүр» деп боданган. ⁴ Дээрги-Чаяакчы көөрге, ол ынчаар бодап, чоокшулап кел чыткан. Бурган ынчан чадаң ыяш иштинден: «Моисей! Моисей!» – деп кыйгырган.

А демгизи: «Дыңнап тур мен!» – деп харыылаан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: «Бээр келбе. Будунда кеткен идиң уштуп ал. Базып турар чериң ыдыктыг чер-дир^e. ⁶ Мен дээрге сээң ада-өгбеңниң Бурганы-дыр мен – Авраамның Бурганы, Исаактың Бурганы болгаш Иаковтуң Бурганы-дыр мен»^f. Моисей Бурганче көөрүндөн корткаш, арнын дуглапкан.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Мээң чонумнуң Египетте кайы хире хинчектенип чоруурун көрдүм. Египетчилерниң дарлалындан ооң човууртап чоруурун

^a Сан. 10:29

^b Э. д. 15:14; 46:4

^c Башт. 2:18; 1 Хаан. 9:16

^d 3 Хаан. 19:8

^e Ис. 5:15

^f Аж.-ч. 7:32

* 2:22 Гирсам (Гершом) – бо ат «Өскээртен келген кижини» (гер) дээн уткалыг еврей сөскө дөмей дыңналыр (18:3 көр).

** 3:1 Иофор – Бурганның бараалгакчызы Рагуилдин шолозы азы өске ады бооп чадаваз (2:18 көр).

дыннадым. Мен ооң аарышкы-човалаңын билир мен.⁸ Чонумну египетчилерден камгалаар дээш, бо черден үндүрүп, сүт биле ары чигири агып чыдар үнүш-дүжүткүр, делгем черже^a – хананей, хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның чурттап турар черинче – эдертип аппаар дээш бадып келдим.⁹ Израиль чоннун уё-човууру Мээң кулаамга дыңналы берди база египетчилерниң оларны канчаар дарлап турарын көрдүм^b.¹⁰ Ынчангаш Мен сени фараонче айбылап чорудуп тур мен. Барып, Мээң израиль чонумну Египеттен үндүрө бер».

^a Ы. х. к. 26:15^b 1 Хаан. 2:24-25

¹¹ Моисей Бургандан: «Фараонга барып, израиль чонну Египеттен үндүрө бээр хире кым мен мен?» – деп айтырган.

¹² А Бурган: «Мен сээң-биле кады болур мен^c. Сени Мээң айбылап чорутканымын бадыткал демдээ бо-дур: Мээң чонумну Египеттен үндүрө бергениң соонда, шак бо дагга Бурганга мөгөйип бараалгаар силер» – деп харыылаан.

^c Инс. 1:5; Башт. 6:16

¹³ Моисей ынчан: «Ынчаарга мен ам израиль чонга баргаш: „Ада-өгбөцнерниң Бурганы мени силерге айбылап чорудутту“ – дээр болзумза, улус менден: „Ооң ады кымыл?“ – деп айтырза, канчаар харыылаар мен?» – деп айтырган.

¹⁴ Бурган Моисейге мынча деп харыылаан: «МЕН ДЭЭРГЕ МЕН-ДИР МЕН. Израиль чонга: „МЕН-ДИР МЕН* силерге мени айбылап чорутту“ – деп чугаалаар сен»^d.

^d Ин. 8:58

¹⁵ Бурган Моисейге оон ыңай мынча дээн: «Израиль чонга: „Дээрги-Чаяакчы**“, ада-өгбөцнерниң Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаков оларның Бурганы мени силерге айбылап чорутту“ – деп чугаала. Мээң кезээ мөңгедө артып каар адым ол-дур, бүгү салгалдар Мени ол ат-биле сактып алыр.¹⁶ Барып, израиль чоннун баштыңнарын чыгаш, оларга мону чугаала: „Дээрги-Чаяакчы, ада-өгбөцнерниң Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаков оларның Бурганы меңээ көстүп келгеш, мээң-биле чугаалажып: ‘Мен силерни бодап турдум, Египетте силер-биле чүү болуп турарын көрүп кагдым.¹⁷ Ынчангаш дарлаттырып турарыңар Египеттен силерни үндүрүп, амгы үеде хананей, хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарга хамааржыр черже – сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже – эккээр мен’ – деп дамчыдарын дужааган чүве“. ¹⁸ Баштыңнар сени тооп дыңнап, сээң-биле кады Египеттиң хаанынга чеде бээрлер. Ынчан силер хаанга: „Дээрги-Чаяакчы, еврейлерниң Бурганы бистиң-биле ужурашты. Ынчангаш ам ээн кургаг ховуга үш хүн дургузунда чоруур орукту эрткеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска өргүлдеривисти эккеп салган болзувусса“ – деп чугаалаар силер.

¹⁹ Ынчалза-даа Египеттиң хааны силерге чоруй баарын чөпшээревес, ону чүглө улуг күш-биле албадап болур дээрзин билир мен.²⁰ Мен Бодумнун улуг күжүмнү ажыглап, ол черге боттандыраарым бүгү-ле кайгамчык чүүлдер-биле Египетти буурадыр мен: ооң соонда фараон силерни салыптар^e.²¹ Египетчилерниң израиль чонче ээ көрнүрүн чедип алыр мен: үнүп чоруп тура, холуңар куруг чорбас силер^f.

^e Хост. 12:31^f Э. д. 15:14

²² Израиль херээжен бүрүзү бодунун кожазындан азы бажыңында чурттап турар өске херээженден алдын-мөңгүн каасталгалардан база каас-коя идик-хептен дилеп алзын. Чоруп тура, ол бүгү-биле ажы-төлүңерни каас-коя кылдыр кеттиндирип алыр силер: Египеттиң эртине-байлаан ынчалдыр олчалап аппаар силер».

Моисейге берген бадыткал демдектери

4 ¹ Моисей ынчан Бурганга харыылап: «Ынчалза-даа израильчилер меңээ бүзү-ревейн, мээң чугаамны тооп дыңнавайн: „Дээрги-Чаяакчы сеңээ кээп көзүл-бээн“ – дээр болза, канчаар мен?» – деп айтырган.

* 3:14 «МЕН-ДИР МЕН» деп очулдурган сөстөрни «КЕЗЭЭДЕ БАР МЕН» деп база билип ап боор.

** 3:15 Дээрги-Чаяакчы – еврей дылда бо аттын (Яхве) дыңналыры 14-кү шүлүкте МЕН-ДИР МЕН деп сөстөргө дөмейлеш-кек (6:3 көр).

² А Дээрги-Чаяакчы: «Холунда ол чүнүл?» – деп оон айтырган.

Моисей: «Даянгыжым-дыр» – деп харыылаан.

³ Дээрги-Чаяакчы ынчан: «Оонну черже октавыт!» – дээн. Моисей даянгыжын черже октаптарга, оозу чылан бооп хуула бээрге, ол дезип ыңай болган.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холуң сунгаш, ооң кудуруундан тудуп ал» – дээн. Моисей холун сунгаш, чыланнның кудуруундан тудуп аары билек, холунда чылан база катап даянгыыш болу берген. ⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан мынча дээн: «Оларнын ада-өгбелериниң Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаковтун Бурганы – Дээрги-Чаяакчы мээң сеңээ кээп көзүлгенимге улус бүзүрей берзин дээш, ынчаар кылыр сен».

⁶ Ол: «Холуңну хойнуңче сувудам» – деп немей чугаалаан. Моисей холун хойнунче супкаш, оон ужулгаш, көөрге, ооң холу кеш аарыындан хар дег агара берген болган.

⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Холуңну ам база катап хойнуңче сувудам» – деп чугаалаарга, Моисей холун хойнунче супкаш, оон дедир ужулгаш, көөрге, оозу, мага-бодунун арткан кезээ дег, кадык апарган болган.

⁸ А Дээрги-Чаяакчы улаштыр чугаалаан: «Бир эвес израильчилер сенээ бүзүревейн, бирги бадыткал демдээн тоовайн-даа баар болза, ийиги бадыткал демдээн тооп дыңнаар боор; ⁹ ынчаарга бо ийи бадыткал демдээн көргөш-даа, сенээ бүзүревес, сээң сөзүңнү тооп дыңнаvas болза, хем суундан узуп алгаш, черже төвүт, ынчан ол суг хан кылдыр хуула бээр».

¹⁰ Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «О, Дээргим! Мен чевен, сөскүр эвес кижини мен^а. Мооң мурнунда-даа ындыг чордум, чалчан болур мээң-биле чугаалашканың соонда-даа, чугаа-сөзүм чевен хевээр-дир» – деп харыылаан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Кижиниң аксы-дылын Кым чаяап бергенил? Улусту Кым үнү чок азы дүлей; караа көрүп турар азы согур кылып каарыл? Дээрги-Чаяакчыңар болур Мен эвес ийик мен бе?^б ¹² Ам бар че, чугаалап эгелээринге-ле, Мен сээң-биле кады болуп, чүнү чугаалаарын айтып бээр мен» – дээн.

¹³ А Моисей: «О, Дээргим! Чорудуп болуруң өске кижиден айбылап көрөм» – деп дилээн.

¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Моисейге күштүү-биле килеңнеп, мынча дээн: «Сээң Аарон дээр левит акың бар эвес чүве бе? Мен ооң чеченин билир мен. Ол ам сенче уткуй кел чыдар-дыр, а сени көрүп кааш, сеткилинден өөрүүр-дүр. ¹⁵ Мээң айтып берген сөстөрүмни акыңга дамчыдып чугаалаар сен; кайыңар-даа чугаалап эгелээр-ге, Мен силер-биле кады болуп, сеңээ-даа, акыңга-даа чүнү чугаалаарын айтып бээр мен база чүнү кылырын өредир мен. ¹⁶ Аарон сээң орнунга чон-биле чугаалажыр кижини болур. Ынчангаш ол сээң аксың дег болур, а сен аңаа Бурган дег болур сен. ¹⁷ Бо даянгышты база тудуп алгаш чор: ооң-биле улуска бадыткал демдектери көргүзөр сен».

Моисейниң Египетче эеп келгени

¹⁸ Моисей оон каты Иофорга келгеш: «Мен ам чоруптайн аа, Египетте чурттап турар чоок улузумче дедир чанып, оларнын бар-чогун көрүп көрейин» – деп чугаалаан. Иофор Моисейге: «Амыр-тайбың эеп чанывыт» – деп харыылаан.

¹⁹ Моисей Маданга турда-ла, Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Ам Египетче чана бер: сени өлүрер деп турган улус шуптузу өлүп калган-дыр^с» – деп чугаалаан чүве-дир. ²⁰ Моисей-даа кадайын, ажы-төлүн элчигенге олурткаш, египет черже эеп чана берген. Ол Бурганның берген даянгыжын база ап алган. ²¹ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге мынча дээн: «Моон чорупкаш, Египетке чеде бергеш, Мээң сени кылзын дээш хүлээткеним кайгамчык чүүлдерниң шуптузун фараоннун мурнунга кылыр сен. А Мен фараонну чөрүү-дедир кылып каарымга^д, ол чонну салбайн баар. ²² Ынчан фараонга

^а Иер. 1:6

^б У. ч. 20:12

^с Хост. 2:15

^д Ис. 11:20

мынча дээр сен: „Дээрги-Чаяакчы сеңээ чугаалап тур: ‘Израиль дээрге Мээн дун оглум-дур^а.²³ Ынчангаш оглум Меңээ бараан болуп, мөгөйзин дээш, ону салып чорудуптарыңны дужаап тур мен. А бир эвес Израильди салырындан ойталаар болзунза, көөр сен – Мен сээң дун оглунну өлүрүп каар мен’“».

^а Иер. 31:9; Ос. 11:1

²⁴ Моисей орук ара хонуп чыдырда, Дээрги-Чаяакчы чедип келгеш, ону өлүрер деп барган. ²⁵ Моисейниң кадайы Сепфора ынчан чидиг бижек ап алгаш, оглунун дотааның кыдыкы кежин кыртыжап демдектеп алган. Оон ол кешти ашааның ийи бут аразыңга дегзип: «Бо хан ачызында мээң-биле дүгдешкен сен» – дээн. ²⁶ Дээр-ги-Чаяакчы ынчан Моисейни амылыг арттырып каан. (Сепфора кыртыжап демдек-тээшкинге хамаарыштыр: «Хан ачызында дүгдээшкин» – деп чугаалаан.)

Бурганның Ааронну Моисейже чорутканы

²⁷ Дээрги-Чаяакчы Ааронга: «Моисейни уткуп, ээн кургаг ховуже чорувут» – дээрге, демгизи ынаар чорупкаш, Бурганның дааның* чанынга дуңмазы Моисейни уткуп алгаш, ошкап каан. ²⁸ Дээрги-Чаяакчыга айбылаткан Моисей Оон бүгү сөстөрүн база кылзын деп айытканы бүгү бадыткал демдектерин Ааронга дамчыдып чугаалаан. ²⁹ Моисей биле Аарон кады чорупкаш, израиль чоннуң шупту баштыңнарын чыып алганнар. ³⁰ Аарон чонга Дээрги-Чаяакчының Моисейге чугаалаан бүгү сөстөрүн дамчыдып чугаалааш, чон мурнунга бадыткал демдектерин кылып көргүскен. ³¹ Чон оларга бүзүрөй берген. Дээрги-Чаяакчы израиль чонга чедип келген база оон хилин-чээн көрүп каан дээрзин дыңнааш, улус Бурганның мурнунга сөгүрүп, мөгөйген.

Моисей биле Аарон – фараоннуң мурнунда

5 ¹ Моисей биле Аарон чон-биле чугаалашкан соонда, фараонга чеде бергеш, мынча дээннер: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Мээн чонумну – ээн кургаг ховуга Меңээ тураскааткан байыр-найыр кылыр кылдыр – салып чорудувут“ – деп тур». ² А фараон: «Дээрги-Чаяакчы деп кымыл ол? Чүге мен Ону тооп дыңнаар, израиль чонну салып чорудар ужурлуг кижиги мен? Дээрги-Чаяакчыны-даа билбес мен, Израильди-даа салбас мен» – деп харыылаан^б.

^б Иов 21:15

³ Олар анаа: «Еврейлерниң Бурганы бистиң-биле чугаалашты, ам Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска өргүл салырывыс ол-дур, бисти ээн кургаг ховуже – үш хүн чоруур ырак черже – салып көрөм, оон башка Ол бисти аарыг-аржык-биле азы айыыл-халап-биле узуткап каар» – деп чугаалааннар.

⁴ Ынчалза-даа Египеттиң хааны: «Моисей биле Аарон, чүге чонну ажил-херекте-ринден чардыктырып тур силер? Дагдынган ажылыңар кылыңар» – деп харыылаан.

⁵ Ол аңаа немей: «Бо черде ажилчы чон дыка көвүдээн-дир, а силер оларны ажил-херектеринден чардыктырып турар-дыр силер» – дээн.

Фараоннуң израиль чонну кызып-кыярын дендеткени

⁶ Фараон ол-ла хүн израиль чонну хайгаарап турар египетчилерге база еврей харагалзакчыларга айтышкын берип, мынча дээн: ⁷ «Моон мурнунда берип турганыңар дег, израильчилерге тууйбу кылырда ажыглаар тараа саваңын моон соңгаар бербенер: олар саваңны боттары чыып алзыннар. ⁸ А оларга кылыр кылдыр доктаадып каан тууйбулар санын эвээжетпенер, биеэги хемчээлге деңнеп онаанар. Олар чалгаарап турар болгаш: „Барып, Бурганывыска өргүл салылы!“ – деп алгыржып турар-дыр. ⁹ Улам хой ажылдап, хоозун чугаа дыңнавазыннар дээш, оларга ажилдан чүдүрүп калыңар». ¹⁰ Ынчан израиль чонну хайгаарап турган египетчилер

* 4:27 Бурганның даа – Хорив (азы Синай) дагны ынча дээн.

болгаш харагалзакчы еврейлер чонга баргаш: «Фараон моон сонгаар силерге тараа саваңы бербезин дужаап тур. ¹¹ Боттарыңар барып, кайыын-даа болза, саваңдан тып алыңар, а кылыр ажылыңарның хемчээлин эвээжетпес бис» – дээннер. ¹² Ынчангаш израиль чон бүгү Египетти эргий кезип, тараа саваңының орнунга ажыглаар, шөлде арткан тараа сыптары дилеп чорупканнар. ¹³ А дарлакчы-хайгааракчылар оларны албадап: «Ажылдың доктааткан үлүг-хемчээн, саваңны силерге берип турган үеде дег, хүннүң-не күүсединер» – деп турганнар. ¹⁴ Фараоннун томуйлаан дарлакчылары израиль чонну баштаары-биле боттарының салып кааны еврей харагалзакчыларны эттеп-эриидеп: «Мооң мурнунда кылып турганыңарга деңнежир санныг тууйбуларны ам чүге кылбайн тур силер?!» – деп кончуп турганнар.

¹⁵ Израиль чоннун харагалзакчылары фараонга чедип келгеш, мынча деп хомулдап турганнар: «Кулдарыңар болур бисти ынчаар аажылап канчаарыңар ол? ¹⁶ Тараа саваңын кулдарыңар болур биске бербес-тир, а тууйбуларны биеэгизинден эвээш эвести кылзын дээр-дир, ам мырыңай эттеп-эриидеп эгеледи. Силерниң чонуңар боду буруулуг-дур!»

¹⁷ А фараон: «Чалгаа-дыр силер, ажылдаар хөңнүңер чок-тур, ынчангаш: „Барып, Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыылы“ – деп турар-дыр силер. ¹⁸ Ам барып ажылданар! Саваңны силерге кым-даа бербес, а тууйбуларның доктааткан санын бүдүрүп туруңар» – деп харыылаан. ¹⁹ Израиль чоннун харагалзакчылары «Хүннүң-не кылырын доктааткан тууйбулар санын эвээжетпелер» деп сөстөр дыңнааш, боттарынга айыыл кыжанып келгенин билип кааннар. ²⁰ Харагалзакчылар фараондан үнүп чоруткаш, оларны манап турган Моисей биле Ааронга таваржы бергеннер. ²¹ «Силер бисти фараоннун болгаш ооң дүжүметтериниң ийи караа-биле көрбес улузу кылып кагдыңар, бисти өлүрзүн дээш, хылышты оларның холдарыңга тутсуп бердинер – деп, олар чугаалааннар. – Дээрги-Чаяакчы силерниң оонарны көрзүн база ол дээш шиидип, кезетсин».

Моисейниң Бурганга хомудааны

²² Моисей Дээрги-Чаяакчыга база катап мөргүп: «Дээргим! Сен бо чонну чүү дээш айыыл-халапка таварыштырдың?^a Чүге мени айбылап чоруттуң? ²³ Мен фараонга чеде бергеш, Сээң өмүнээңден ооң-биле чугаалашканым соонда, фараоннун бо чонга хамаарылгазы улам баксырай берди. Сен Бодуннун чонунду хостаар болгаш, хоставайн бардың» – дээн.

^a Ис. 7:7

Б ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Фараонну ам канчаарымны көөр сен: улуг күжүмнү ажыглаптарымга, ол израиль чонну салып чорудуптар; харын-даа ону бодунун черинден үндүр сывырыптар» – деп чугаалаан.

Бурганның Бодунун даалгазын Моисейге катптааны

² Бурган Моисейге улаштыр мынча дээн: «Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. ³ Мен Авраамга, Исаакка болгаш Иаковка Күчүлүг Бурган деп ат-биле көстүп кээп турган мен^b, а Дээрги-Чаяакчы деп адымны оларга угаатпаан мен. ⁴ Мен олар-биле чагыг-көррээ чарган мен – оларның ынчан чурттап, көжүп чорааны ханаан черни оларга бээрин аазаан мен. ⁵ Израиль чоннун египетчилерге кулдаттыргаш, хомудаанын дыңнап кааш, ол чагыг-көрээни бодап келдим. ⁶ Ынчангаш израиль чонга мону чугаала: „Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. Силерни египет дарлалдан хостап үндүрер мен, египетчилерге кулдар болбас силер. Өндүр улуг күчү-күжүм-биле база коргунчуг кеземчелерим-биле силерни камгалаар мен. ⁷ Мен силерни Бодуннун чонум кылдыр хүлээп алыр мен база силерге Бурган болур мен. Силерни египет дарлалдан хостап үндүрген Дээрги-Чаяакчы

^b Э. д. 17:1

Бурганыңар – Мен дээрзин билип аар силер^a. ⁸ Авраамга, Исаакка болгаш Иаковка бээр бооп даңгыраглааным черже силерни чедире бээр мен^b. Ол черни силерге салгал дамчыыр өңчү кылдыр бээр мен. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!^c» ⁹ Моисей ол сөстөрни израиль чонга дамчыдып чугаалаан, ынчалза-даа олар сорук чогуңдан база аар-берге ажылдарга чилчи үзүлгенинден ону дыңнавайн барганнар.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге: ¹¹ «Египеттиң хааны фараонга баргаш, оон израиль чонну бодунуң чуртундан салып чорудар ужурлуун чугаала» – дээн.

¹² Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «Израиль чон безин мени тооп дыңнавайн турда, фараон мени тооп дыңнаар деп бе? Мен дылым чечен эвес кижиге болгай мен» – деп харыылаан. ¹³ Дээрги-Чаяакчы Моисей болгаш Аарон-биле ынчалдыр чугаалажып, израиль чонну египет черден үндүрери-биле, израиль чонга база фараонга барып, чугаалажыр айтышкынны берген.

Моисей биле Аароннуң ада-өгбе даңызы

¹⁴ Моисей биле Аароннуң ада-өгбелериниң өг-бүле баштыңнары бо-дур^c.

Иаковтуң улуг оглу Рувимниң оолдары – Энох биле Фаллу, Хецион биле Харми олар Рувимден укталган төрөл бөлүктөр баштыңнары-дыр. ¹⁵ Симеоннуң оолдары – Йемуил, Ямин, Огад, Яхин, Цохар биле хананий авалыг Саул олар Симеондан укталган төрөл бөлүктөр баштыңнары-дыр^d.

¹⁶ А Левий 137 чыл чурттаан, оон соон салгаан оолдарын Гирсон, Кохат болгаш Мерари дээр турган^e. ¹⁷ Гирсоннуң оолдары Ливни болгаш Шимей болур, олардан база төрөл бөлүктөр укталган. ¹⁸ Кохат 133 чыл чурттаан. Оон оолдары Амрам биле Ицгар, Хеврон биле Узиил олар болур. ¹⁹ Мерариниң оолдары Махли болгаш Муши болур. Левийден укталган төрөл бөлүктөрнин баштыңнары ол-дур^f.

²⁰ Амрам 137 чыл чурттаан. Ол ачазының дунмазы Иохаведаны кадай кылып алган. Иохаведа Амрамга Аарон биле Моисейни божуп берген^g. ²¹ Ицгарның оолдары Корак^h, Нефег болгаш Зихрий болур. ²² Узиилдин оолдары Мисаил, Элицафанⁱ болгаш Сифри болур.

²³ Аарон бодунга кадай кылдыр Аминадавтың уруу, Наассоннуң дунмазы^j Елисаветаны ап алган. Елисавета Ааронга Надав биле Авиудту, Элеазар биле Ифамарны божуп берген^k. ²⁴ Корактың оолдары Асир, Элкана болгаш Ависаф олар Корактан укталган төрөл бөлүктөрниң баштыңнары-дыр^l. ²⁵ Аароннуң огулу Элеазар Футиилдин бир уруун кадай кылдыр ап алган. Кадайы Элеазарга Финеести божуп берген^m. Левийден укталган төрөл бөлүктөрнин улуг баштыңнары ол-дур.

²⁶ Аарон биле Моисей дээрге Дээрги-Чаяакчының: «Израиль чонну египет черден чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскеш, үндүре беринер» – деп турганы улус ол-дур. ²⁷ Египеттиң хааны фараон-биле чугаалажып, оон израиль чонну Египеттен салып чорударын негеп турган улус – Моисей биле Аарон ол-дур.

Бурганның Моисей биле Ааронну томуйлааны

²⁸ Ол үеде Дээрги-Чаяакчы Египетке Моисей-биле чугаалашкан. ²⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! Египеттиң хааны фараонга Мээн сенээ чугаалаан бүгү чүвемни дамчыт» – дээн.

³⁰ А Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «Мен чечен эвес кижиге болгай мен, фараон мени тооп дыңнаар бе?» – деп харыылаан.

7 ¹ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Мени дыңна, Мен сени фараоннуң мурнунга Бурган дег кылып каан мен, а Аарон акың сээң медээчин болур. ² Сен Мээн айтышкынарарымың шуптузун Ааронга дамчыдып чугаалаар

^a Исз. 20:5

^b Э. д. 15:18; 26:3; 35:12

^c Э. д. 46:8-11

^d Э. д. 46:10;
Сан. 26:12-13

^e Сан. 3:17; 1 Чыл. 6:16

^f Сан. 26:57-58

^g Сан. 26:59

^h Сан. 16:1-35
ⁱ Лев. 10:4

^j Сан. 1:7; 2:3

^k Сан. 26:60-61

^l Сан. 26:11;
¹ Чыл. 6:22-23

^m Сан. 25:7

сен, а акын фараонга: „Израиль чонну бодуннуң черинден салып чорудувут“ – деп чугаалаар. ³ А мен фараонну чөрүү кылып каар мен база дыка хөй көскү демдектер болгаш кайгамчык чүүлдерни египет черге көргүзөр мен. ⁴ Ынчалза-даа фараон силерни тооп дыңнавайн баар. Мен ынчан Египетке күчү-күжүмнү көргүзөр мен; коргунчуг кеземчелерни көргүзүп тургаш, Мээң аг-шериимни – Мээң израиль чонуну египет черден үндүрө бээр мен. ⁵ Египетке күчү-күжүмнү көргүзөримге база израиль чонну оларның аразындан үндүрө бээримге, египет чон Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип алыр».

⁶ Моисей биле Аарон Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнап, Ооң дужааганын ёзугаар кылганнар. ⁷ Фараон-биле чугаалажып эгелээни үеде Моисей – сезен, а Аарон – сезен үш харлыг турган.

Даянгыыштың чылан бооп хуулганы

⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ⁹ «Фараон силерге: „Кайгамчык чүүл кылып, күчү-күжүңерни көргүзүңер“ – дээр болза, акын Ааронга: „Даянгыыжыңны фараоннуң мурнунче октавыт“ – дээр сен, Моисей. Даянгыыш ынчан чылан бооп хуула бээр». ¹⁰ Моисей биле Аарон фараонга чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының дужааганын ёзугаар кылганнар. Аарон даянгыыжын фараоннун база ооң дүжүметтериниң мурнунче октаптарга, даянгыыш чылан бооп хуула берген.

¹¹ Фараон ынчан египет мерген угаанныглар болгаш караң көрнүрлерни кыйгыртып эккээрге, олар боттарының илби-шидизин ажыглап, база ынчаар кылыпканнар. ¹² Олар шупту даянгыыштарын черже октаарга, даянгыыштары база-ла чыланнар бооп хуула берген; ынчалза-даа Аароннун даянгыыжы оларның даянгыыштарын сырыпкан. ¹³ А фараон чөрүүлөп, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Моисей биле Ааронну тооп дыңнавайн барган.

Бирги кеземче: сугнуң хан бооп хуулганы

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге мынча дээн: «Фараон чөрүү-дүр, ооң израиль чонну салып чорудар хөңнү чок-тур. ¹⁵ Даарта эртен фараонга чеде бер, ол хем эриинче үнүп кээрге, ооң оруун доза турувут. Чылан бооп хуулуп турган даянгыыжыңны база тудуп аар сен. ¹⁶ Фараонга мынча деп чугаалаар сен: „Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мени сенче Ооң чонун Аңаа ээн кургаг ховуга бараан болуру-биле салып чорудуптарын чугаалазын дээш айбылап чоруткан чүве. Ынчалза-даа сен амдыгаа чедир тооп дыңнаваан-дыр сен. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы ам сенээ ‘Дээрги-Чаяакчы-дыр мен’ дээрзин канчаар көргүзөрин чугаалап тур: мен хемниң суун холумда даянгыыжым-биле соптарымга, суг хан бооп хуула бээр. ¹⁸ Хемде балык кырлып каар, хем чыдый бээр, египетчилер ынчан оон суун ижип шыдавас апаар“».

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге орта немей: «Ааронга мону чугаала. Ол даянгыыш туткан холун египетчилерниң бүгү сугларынче: оларның хемнеринче, арыктарынче, хөлдеринче база суг шыгжаар черлеринче углай сунупсун – ынчан суглар хан бооп хуула бээр. Египеттиң бүгү черинге хан ага бээр, ыяш болгаш даш саваларны безин хан иштээр» – дээн. ²⁰ Моисей биле Аарон Дээрги-Чаяакчының дужааганын ёзугаар кылганнар. Аарон даянгыыжын көдүргөш, фараон болгаш ооң дүжүметтери көрүп турда, хемниң суун соптарга, хемниң бүгү суу хан бооп хуула берген. ²¹ Хемниң балыы кырлып калган, хем чыдый берген, египетчилер ынчан оон суун ижип чадап каан; хан бүгү египет черге агып чыткан.

²² Египеттиң караң көрнүр улузу боттарының илби-шидизин ажыглап, база шак ынчаар кылганнар. Ынчан фараон чөрүүлөй бергеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Моисей биле Ааронну тооп дыңнавайн барган. ²³ Фараон олардан хая

көрнүп, ордузунче чана берген; ол кайгамчык чүүл безин ооң чүрөөн чымчадып шыдавайн барган. ²⁴Шупту египетчилер хемнин суун ижип чадап кааш, ижер суг тып аары-биле хем кыдыын казып туруп бергеннер.

²⁵Дээрги-Чаяакчы хемни хан кылдыр хуулдурупкан соонда, чеди хүн эрткен.

Ийги кеземче: бөзүр-пагалар

8 ¹Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Фараонга баргаш, Дээрги-Чаяакчынын бо сөстөрүн дамчыт: „Менээ бараан болзун дээш, Мээң чонумну салып чорудувут. ²А салып чорударын чөпшээревес болзунза, сээң бүгү черицни бөзүр-пагалар-биле долдуруп каар мен. ³Хемге бөзүр-пагалар имиңейни бээр, олар хемден үнгеш, бажыңыңче кирип кээрлер: удуур өрээлиңче, орун-дөжээңче, дүжүметтериниң, албаты чонунуң бажыңнарынче база одаар суугуларын болгаш саваларыңче кире халчырлар. ⁴Олар сени, албаты чонунну, бүгү дүжүметтерини кырлай база бээрлер“».

⁵Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ааронга чугаала, ол даянгыыш туткан холун хемнер, арыктар болгаш хөлдерге углай сунупсун. Ынчан бөзүр-пагалар египет черже үнүп кээр» – деп немең чугаалаан. ⁶Аарон холун Египеттиң сугларыңче углай сунуптарга, бөзүр-пагалар үнүп келгеш, бүгү египет черни шыва апканнар. ⁷Караң көрнүрлер боттарының илби-шидизин ажыглап, база ынчаар кылгаш, бөзүр-пагаларны египет черже үндүрүп эккелгеннер. ⁸Фараон Моисей биле Ааронну кыйгыртып алгаш: «Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрүңер^a, Ол бөзүр-пагаларны менден база мээң албаты чонумдан ырадып аппаратзын. Мен ынчан силерниң чонуңарны Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылары-биле салып чорудар мен» – деп чугаалаан.

^a Хост. 9:28; 10:17

⁹Моисей фараонга: «Сен дээш, сээң дүжүметтериң дээш, албаты чонун дээш мөргүүр үемни бодун доктаадырын болгаап көрем. Мен мөргүүрүмге, бөзүр-пагалар сенден, сээң бажыңнарыңдан чоруй баргаш, чүгле хемге артып каар» – деп харыылаан.

¹⁰Фараон: «Даарта» – дээн.

Моисей: «Сээң чугаалааның ёзугаар болзун. Ынчан бистиң Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс-биле эннежир кым-даа чок дээрзин билип алыр сен. ¹¹Бөзүр-пагалар сенден, сээң бажыңнарыңдан, дүжүметтериңден болгаш албаты чонундан ырап чоруй баар; олар чүгле хемге артып каар» – деп харыылаан.

¹²Моисей биле Аарон фараондан чоруй барганнар. Моисей оон Дээрги-Чаяакчыга Оон фараонче салыпканы бөзүр-пагалар дугайында мөргүл кылып, Ону кыйгырган.

¹³Дээрги-Чаяакчы Моисейниң дилээн күүсеткен: бөзүр-пагалар бажыңнарга, херимнер иштинге, шөлдерге кырлып калган. ¹⁴Оларны эңдере оваалай чыып каарга, чер кыры чыдый берген. ¹⁵А фараон байдалдың экижээнин көрүп кааш, чөрүлөп, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Моисей биле Ааронну тооп дыңнавайн барган.

Үшкү кеземче: хүлчүктер

¹⁶Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ааронга чугаала, ол даянгыыжын сунгаш, чернин доозунун сопсун. Ынчан бүгү египет черге доозун хүлчүктер бооп хуула бээр» – дээн.

¹⁷Олар шак ынчаар кылганнар. Аарон даянгыыш туткан холун сунгаш, черниң доозунун соптарга, улусту болгаш мал-маганны хүлчүктер үглей берген. Бүгү египет черде бар доозун шупту хүлчүктер бооп хуула берген.

¹⁸Египет караң-көрнүрлер база илби-шидизин ажыглап, хүлчүктер тывылдырар дээш ынчалдыр кыларың оралдашса-даа, чадап кааннар. Улусту-даа, мал-маганны-даа хүлчүктер үглей артып калган. ¹⁹Караң көрнүрлер ынчан фараонга: «Бурганның холу ону кылган-дыр» – деп чугаалааннар. Ынчалза-даа фараон чөрүлөп, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, оларны дыңнаар хөңнү чок болган.

Дортку кеземче: ызырар сээктер

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Даарта эртежик тургаш, фараоннун мурнунга барып турувут. Ол хемге чеде бээрге, сен аңаа Дээрги-Чаяакчының да-раазында сөстөрүн дамчыт: „Мээң чонумну Менээ бараан болур кылдыр салып чорудувут. ²¹ А бир эвес чонумну салбас болзунза, көөр сен, Мен сенче, сээң дүжү-меттеринче, албаты чонуңче, бажыңнарынче ызырар сээктерни салып үндүрүптер мен. Египетчилерниң бажыңнары-даа, оларның чурттап турар чери-даа имилеме ызырар сээктерге бүргедиптер. ²² Шак ол хүнде Мээң чонумнуң чурттап турары Гесем деп черге хамаарылгам тускай боор: аңаа ызырар сээктер турбас. Мени бүгү чер-делегейниң Дээрги-Чаяакчызы деп ынчан билип алыр сен. ²³ Мээң чонумну сээң чонуңдан ылгаар мен*». Даарта дораан бо бадыткал демдээ боттаныр“».

²⁴ Дээрги-Чаяакчы шак ынчаар кылган-даа: эмге-санчок ызырар сээктер фараон-нун бажыңынче, ооң дүжүметтериниң бажыңнарынче, бүгү египет черже хөмө ужуп келген. Чер-чурт ызырар сээктерден харыксырап чыткан. ²⁵ Фараон ынчан Моисей биле Ааронну кыйгыртып алгаш: «Барыңар, Бурганыңарга өргүлдү маңаа, бо черге кылыңар» – деп чугаалаан.

²⁶ Ынчалза-даа Моисей: «Ынчаарга кайын боор. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска салы-рывыс өргүлдү египетчилер бужар чүүл деп санаар болгай^а. Ынчангаш шак ол өргүлдү олар көрүп турда салыр болзувусса, бисти даштар-биле соп кааптар эвес деп бе? ²⁷ Бисти ээн кургаг ховуже, үш хүн чорааш чедер черже чорудувут. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс-тын биске чугаалаанын эзугаар, ол черге Аңаа өргүлден кылыылы» – деп харыылаан.

²⁸ Фараон: «Мен силерни ээн кургаг ховуга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга өргүл кылыр кылдыр салып чорудар мен, чүгле ыраванар; мен дээш мөргүп көрүңер» – дээн.

²⁹ Моисей: «Ындыг-дыр, мен ам ордундан үнгеш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүүйн. Ызырар сээктер фараондан, ооң дүжүметтеринден база албаты чонундан даарта ырап чоруй баар. Чүгле фараон израиль чонну Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылыры-биле салып чорударындан ойталавазын, мегелээрин соксатсын» – деп харыылаан.

³⁰ Моисей фараондан чоруткаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүүрге, ³¹ Ол Моисейниң дилээн күүседип, ызырар сээктерни фараондан, ооң дүжүметтеринден база чонундан ырадып каапкан: чангыс-даа ызырар сээк артпаан. ³² Ынчалза-даа фараон чөрүүлээш, чонну бо удаада база салбайн барган.

Бешик кеземче: мал-маган кырар хамчык аарыг

9 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге фараонга барып, мону дамчыдып чугаалаарын ду-жааган: «Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Меңээ бараан болзун дээш, Мээң чонумну салып чорудувут!“ – деп тур. ² Бир эвес салырындан ойталап, ам-даа тудуп туруп бээр болзунза, ³ көөр сен, Дээрги-Чаяакчы Бодунуң күчү-күжүн шөл-дерде ыттап турар мал-маганыңга удур углаптар. Ол кончуг аар хамчык аарыгны сээң аьттарыңче, элчигеннериңче, тевелериңче, бода болгаш шээр малыңче салып-тар. ⁴ Дээрги-Чаяакчы ол өйде Израильдиң мал-маганын Египеттиң мал-маганындан ылгап кааптарга, израиль чонга хамааржыр чангыс-даа мал өлбөс. ⁵ Дээрги-Чаяакчы үе-шак айтып: „Мен ол бүгүну бо чуртка даарта кылыр мен“ – деп чугаалап каан».

⁶ Даартазында хүндүс Египеттиң хамык малы кырлып калган, а израиль чонга хамааржыр чангыс-даа мал хораваан. ⁷ Фараон улузун «Барып көрүңер» дээрге, израиль чоннуң чангыс-даа малы хораваан болган. Ынчалза-даа фараон чөрүүлөп, израиль чонну салбайн барган.

* 8:23 Өске бурунгу сөзүглелде бо сөстөрнүн орнунга «Сээң чонуңну эвес, а Бодумнуң чонумну камгалаар мен» деп бижээн.

Алдыгы кеземче: ириңниг балыглар

⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча дээн: «Суугунун хүлүн адыш дол-дур ап алыңар. А Моисей ону фараон көрүп турда, дээрже чажыпсын. ⁹ Ынчан хүл бүгү египет черни бүргээр доозунче шилчий бээр; кижилерге болгаш мал-маганга ириңниг балыглар тыптып кээр». ¹⁰ Моисей биле Аарон суугудан хүл ап алгаш, фараоннун мурнунга барып туруп алганнар. Моисей хүлдү дээрже чажыптарга, улус-даа, мал-маган-даа ириңниг балыгларлыг апарган. ¹¹ Караң көрнүрлер боттары ириңниг балыгларлыг апаргаш, Моисейге удур туржур харык чок болганнар, бүгү египетчилер база ынчап барганнар. ¹² Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы фараонну чөрүү кылып каан болгаш^a, Дээрги-Чаяакчының Моисейге чугаалап турганы дег, ол Моисей биле Ааронну тооп дыңнаваан.

^a Ыд. ыр. 104:25*Чедиги кеземче: долу*

¹³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Даарта эртен эртежик тургаш, фараоннун мурнунга чеде бергеш, аңаа чугаала: „Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: ‘Менээ бараан болур кылдыр, Мээң чонумну салып чорудувут! ¹⁴ Бо удаада Мээң бүгү кеземчемни сээң бодунче, сээң дүжүметтериңче, албаты чонунче салыптар мен. Ынчан бүгү чер кырында Мээң-биле эннежир кым-даа чок дээрзин билип каар сен. ¹⁵ Мен күчү-күжүмнү көргүзүп, сенче база албаты чонунче хамчык аарыгны салыпкан болумза, чырык чер кырынга амылыг артпас турган ийик сен. ¹⁶ Ынчалза-даа Бодумнун күчү-күжүмнү көргүзөр дээш сени кадагалап арттырган мен*, ынчан бүгү чер кырында улус-чоннар Мээң адымны билип алыр!^b ¹⁷ Сен Мээң чонумга ам-даа удурланып, ону салып чорутпайн тур сен, ¹⁸ ынчангаш Мен даарта, бо үеде, Египетти үндезилеп тургусканындан бээр бөгүңгө чедир кажан-даа чаап көрбөөн, аажок күштүг долуну чагдырар мен. ¹⁹ Ындыг болганда, кодан сүрүглериңни болгаш шөлдерде сенээ хамааржыр бүгү чүвени бөлдүрүп, улустан айбыла; шөлге артып каар, бажың-балга-дынга чаглактанмас бүгү улусту болгаш мал-маганны долу өлүр соп каар^c».

^b Рим. 9:17

²⁰ Фараоннун дүжүметтериниң аразында Дээрги-Чаяакчының сөзүндөн коргар улус кулдарын болгаш кодан малдарын бажың-балгадынче кирип алган. ²¹ А Дээрги-Чаяакчының сөзүн херекке албаан улус кулдарын болгаш кодан малдарын шөлге арттырып каан.

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холунну дээрже углай сунувут, ынчан бүгү египет черже: улусче, мал-маганче база шөлдерде оыг-үнүштүң шуптузунче долу чаар» – деп чугаалаан. ²³ Моисей даянгыыжын дээрже углай сунуптарга, Дээрги-Чаяакчы диңмирээшкини диңмиредип, долуну чагдырыпкан^c; кызаннаашкын черге чаттылып турган. Дээрги-Чаяакчы долуну бүгү египет черже чагдырыпкан. ²⁴ Долу чаарга, оон аразында кызаннаашкын кызаннап турган. Египетти оон чону ээлеп чурттаандан бээр кажан-даа чаап көрбөөн, эң күштүг долу ол болган. ²⁵ Долу бүгү Египетке ажык черлерге турган бүгү чүвени – кижиден эгелээш, мал-маганга чедир – узуткап каапкан; шөлдерде оыг-үнүштүң база ыяштарның шуптузун долу соп, үрегдеп, сыйып каапкан. ²⁶ Чүгле израиль чоннун чурттап турганы Гесем дээр черге долу чагбаан.

^c Ис. 10:11;

Ажыд. 11:19; 16:21

²⁷ Фараон Моисей биле Ааронну кыйгыртып алгаш, оларга: «Бо удаада бачыт үлгеткенимни миннип тур мен. Дээрги-Чаяакчының сөзү чөптүг-дүр^d, а мен болгаш мээң чонум буруулуг-дур – деп чугаалаан. – ²⁸ Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрүңер^e: Бурганның диңмирээшкиннери соксазын, долу чагбазын, мен ынчан силерни салып чорудуптар мен, моон соңгаар тутпас мен».

^d 2 Чыл. 12:6^e Хост. 8:8; 10:17

* 9:16 Азы: «Сени хаан кылып каан мен».

²⁹ Моисей аңаа: «Хоорайдан үнө бээрим билек, Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылып, холдарым сунар мен: диңмирээшкиннер диңмиревейн баар, долу-даа чагбастаар, чер-делегей Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр дээрзин билип каар сен^а. ³⁰ Ынчалза-даа билир мен: сен-даа, сээң дүжүметтериң-даа Дээрги-Бурган-Чаяакчыдан ам-даа кортпайн турар-дыр силер» – деп харыылаан.

³¹ (Арбай баш тырта берген, а лён сыптарда частып үнүп келген турган, ынчангаш оларны долу соп каапкан. ³² А кызыл-тас биле ак-тараа орай быжар болгаш, ажырбайн барган.) ³³ Моисей фараондан чоруй баргаш, хоорайдан үнгеш-ле, Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылып, холдарын сунарга, диңмирээшкин биле долу соксай берген, чаъс база чагбайн барган. ³⁴ Чаъстың, долунун база диңмирээшкинниң соксаанын көргөш, фараон бачыт үүлгедирин уламчылай берген: ооң боду-даа, дүжүметтери-даа чөрүүлени бергеннер. ³⁵ Фараон чөрүүлээш, Дээрги-Чаяакчының Моисейниң аксы-биле чугаалап турганы дег, израильчилерни салып чорутпайн барган.

Сески кеземче: мөөң шартылаа

10 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Фараонче бар. Бодумнун демги бадыткал демдектеримни оларга көргүзөр дээш фараонну болгаш ооң дүжүметтерин чөрүү кылып каан мен. ² Мээң Египетке кылган чүүлдерим болгаш аңаа көргүскен бадыткал демдектерим дугайында оглунга, оглуннун оглунга чугаалап чорууруң дээш база силер Мени Дээрги-Чаяакчыңар-дыр деп билип алзыннар дээш, ынчалдыр кылган мен» – деп чугаалаан.

³ Моисей биле Аарон фараонга чеде бергеш, мынча дээннер: «Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Сен ам чежеге чедир Меңээ чагыртырындан ойталап кээр сен? Меңээ бараан болур кылдыр, Мээң чонумну салып чорудувут.

⁴ А бир эвес Мээң чонумну салбас болзунза, көөр сен, даарта сээң чуртунче мөөң шартылааны ыдыптар мен^б. ⁵ Ол чериң кырын шыва аптарга, чер көзүлбестей бээр. Шартылаа силерде долу соонда бүдүн арткан бүгү чүвени чиптер; шөлдерде үнген ыяштарның шуптузунуң бүрүлерин база чиптер. ⁶ Ол сээң бажыңнарынны, дүжүметтериңниң бажыңнарын, Египетте бүгү улустуң бажыңнарын дола бээр. Силерниң ада-өгбелеринер бо черге чурттап эгелээнинден бээр, бөгүнге чедир ынча хөй шартылаа көрбээннер^с». Моисей хая көрүнгөш, фараоннун ордузундан үнүп чоруй барган.

⁷ Ынчан фараоннун дүжүметтери аңаа: «Бо кижиге бисти чежеге дээр хилинчектээрил? Ол улусту салып чорудуптунар, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңа бараан болгайлар аан, Египеттиң буураар деп барганын ам-даа билбейн турарыңар ол бе?» – дээннер.

⁸ Фараон Моисей биле Ааронну дедир кыйгыртып алгаш: «Барып, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга бараан болуңар, чүгле кымнар баарыл?» – деп айтырган.

⁹ Моисей: «Бүгү чон – аныктар-даа, кырганнар-даа, оолдарывыс-даа, кыстарывыс-даа кады чоруур бис; бода-даа, шээр-даа малывысты ап алыр бис, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчывыстың байырлалы боор-дур» – деп харыылаан.

¹⁰ Фараон: «Ындыг боор харын! Мен силерни ажы-төлүңер-биле кады салыптар болзумза, Дээрги-Чаяакчыңар силерниң таланаңарда болур боор оң! Багай чүве бодап алган хире-дир силер. ¹¹ Чок-чок! Чүгле эр улус барып, дилээңер аайы-биле Дээрги-Чаяакчыга бараан болзун» – деп чугаалаан. Оон оларны үндүр сывырыпкан.

¹² Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге: «Египет черниң кырынче углай холунну сунувут: мөөң шартылаа хөмө ужуп келзин база долу соонда бүдүн арткан бүгү оът-үнүштү чип каапсын» – деп айыткан. ¹³ Моисей египет черниң кырынче углай даянгыжын сунарга, Дээрги-Чаяакчы ол черге чөөн чүктен хат чорудупкан. Хат хүннү бадыр, дүннү өттүр хадааш, даартазында эртен мөөң шартылаа эккелген.

¹⁴ Шартылаа бүгү египет черге хөмө шургууп келгеш, чуртка чаттылдыр хонупкан.

^а Хост. 19:5;
Ы. х. к. 10:14;
Ыд. ыр. 23:1

^б Ам. 7:1; Ажыд. 9:3

Шартылаа эндерик болган – ооң мурнунда ындыг шартылаа туруп-даа көрбээн, оон соонда база кажан-даа турбас. ¹⁵ Ол черниц кырын шыва аптарга, чер кыры кара бизирт апарган. Шартылаа черниц бүгү оыг-сигенин болгаш ыяштарның бүрүлерииниң долу соонда бүдүн артканнарын чипкен: бүгү египет черге – ыяштарга-даа, оыг-үнүшке-даа – ногаан бүрү артпаан.

¹⁶ Фараон Моисей биле Ааронну далаштыг кыйгырткаш: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга база силерге удур бачытты үүлгеткен-дир мен^а. ¹⁷ Бачыдымны бо удаада өршээгеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга мөргүп көрүңөр^б: Ол менден бо өлүмнү чайлатсын» – дээн. ¹⁸ Моисей фараондан үнүп чоруткаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргээн. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы ынчан барыын чүктен аажок күштүг хат көдүрерге, хамык шартылааны Кызыл далайже* дүжүр хадып апарган – египет черге чангыс-даа шартылаа артпаан! ²⁰ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы фараонну чөрүү кылып каарга, ол израиль чонну салбайн барган.

^а Лк. 15:18

^б Хост. 8:8; 9:28

Тоску кеземче: дүмбей караңгы

²¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холуңну дээрже углай сунувут – ынчан египет черге суйбай тудупку дег дүмбей караңгы дүжер» – дээн. ²² Моисей холун дээрже углай сунуптарга, бүгү египет черни үш хүн дургузунда дүмбей караңгы бүргей апкан. ²³ Улус бот-боттарын көрүп шыдавайн турган, үш хүн дургузунда кым-даа олурган черинден турбаан, а израильчилерниң шуптузунун чурттап турар черлеринде чырык бар болган.

²⁴ Фараон Моисейни кыйгыртып алгаш: «Барып, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуңар, чүгле шээр болгаш бода малыңар арттырып калыңар, а ажы-төлүңер силер-биле кады чорзун» – дээн.

²⁵ Ынчалза-даа Моисей: «Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска бүрүн өрттедир-даа, өске-даа өргүлдеривисти эккеп салыр кылдыр, сен бистиң мал-маганывысты база салып чорудар ужурлуг сен. ²⁶ Кодан сүрүглериности – өскүс анай-даа маңаа арттырбайн – ап алыр бис, чүге дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчыга салыр өргүлдерни ол малывыстан алыр ужурлуг бис: Дээрги-Чаяакчыга бараан болурувус черге четпээн шаавыста, Аңаа өргүл кылдыр чүнү салырывысты тода билбес-ле болгай бис» – деп харыылаан.

²⁷ Дээрги-Чаяакчы ынчан фараонну чөрүү кылып каарга, ол израильчилерни салып чорударындан ойталаан. ²⁸ Фараон Моисейге: «Менден ырап чор! Моон соңгаар мээң караамга көзүлбө! Мээң караамга ам бир көстүр хүнүңде өлүр сен» – дээн.

²⁹ Моисей: «Сээң чугаалааның ёзугаар болзун: моон соңгаар сээң караамга көзүлбөс мен» – деп харыылаан.

Онгу кеземчени баш бурунгаар чугаалааны

11 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Мен ам база бир кеземчени египетчилерге болгаш фараонга онааштырайн, оон соонда ол силерни бо чурттан салып чорудуптар; а салып тура, силерни далаштырып, үндүр сывыра бээр. ² Чонга чугаалап каг: эр-даа, херэежен-даа улузуңар – кижини бүрүзү боттарының кожаларындан алдын, мөңгүн каасталгалардан дилеп алыр ужурлуг». ³ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунче египет чонну ээ көрүндүрүпкен; ол ышкаш Моисей египет черге, фараоннун дүжүметтеринин болгаш албаты чонунун мурнунга аажок ат-сураглыг кижини турган.

⁴ Моисей фараонга чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Дүн ортузунда бүгү Египетти өттүр таварып эртер мен. ⁵ Фараоннун дүжүлге салгаар дун оглундан

* 10:19 Кызыл далай – еврей дылда «Кулузун далай» дээн.

эгелээш, тараа дээрбелээр кул херэеженниң дун оглунга чедир – Египетте өг-бүлелернин дун оолдарының шуптузу база мал-маганның дун төлдеринин дөгерези – өлүп кырлыр. ⁶ Бүгү египет черге ооң мурнунда кажан-даа турбаан база моон сонгаар кажан-даа турбас ажыг-шүжүгнүн ыы-сызы дынналыр. ⁷ А бүгү израиль чондан когараар кижиде, мал-маган-даа турбас, ыт безин оларже ырланмас. Египетчилер биле израильчилер аразында Мээң кандыг ылгал кылып турарымны оортан билип алыр силер^а. ⁸ Ынчан сээң шупту дүжүметтериң меңээ чедип келгеш, мөгөйип: „Баштап турар бүгү чонуң-биле чоруй бар“ – деп дилээрлер. Ооң соонда мен чоруй баар мен». Моисей оон фараондан килеңи кыптыгып үне берген.

^а Мал. 3:18

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Фараон силерни тооп дыннавайн турар-дыр – египет черге Мээң кайгамчык чүүлдерим көвүдезин дээш, ындыг боор ужурулуг-дур» – деп чугаалаан. ¹⁰ Моисей биле Аарон ол бүгү кайгамчык чүүлдерни фараоннун мурнунга кылганнар. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы фараонну чөрүү кылып каан болгаш, ол израиль чонну бодунуң чуртундан салбайн барган.

Хосталышкын болгаш Хаарган далганнар байырлалдары
(Лев. 23:5-8; Сан. 28:16-25; Ы. х. к. 16:1-8)

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы египет черге Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Бо ай силерге өске айларның башкылыгы, чылдың бирги айы болзун. ³ Бүгү израиль ниитилелге мону чугаалаңар. Бо айның онгу хүнүнде кижиде бүрүзү бодунуң өг-бүлезинге бир анай-хурагандан шилип алзын. ⁴ А өг-бүлөдө улус эвээш, бүдүн мал эъдин чаңгыс угда чип шыдапас болза, чоогунда чурттап турар кожасы-биле кады, эът чири кижилернин санын барымдаалап, шуптузунга четчир кылдыр анай-хураганны шилип алзын. ⁵ Ол мал четпес-дудуу эвес, бир харлыг эр мал болур ужурулуг, хой-даа, өшкү-даа мал төлү болза ажырбас. ⁶ Ол мал силерге бо айның он дөрткө чедир кадагалаттынып турзун^б, а он дөрткө кезээки имир дүжөргө, израильчилернин бүгү ниитилели анай-хураганнарын дөгөрөп ужурулуг. ⁷ Оон оларның ханын узуп алгаш, ол эътти чири бажыңнар эжиктеринин ийи кастыын база кырык доора ыяжын ооң-биле чаап алзыннар.

^б Сан. 9:10-11

⁸ Ол дүне анай-хураганның эъдин отка хааргаш, ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар-биле болгаш ажыг оът холуу-биле кады чизиннер. ⁹ Чедир хаарбаан азы сугга хайындырган мал эъди чивеңер, а отка бажы, хол-буттары база ишти-хырны-биле катай бүдүнгө хаарып чиңер. ¹⁰ Ол дүне-ле эъттиң дөгөрезин чиптиңер, а эртенге чедир артып калган кезээн өрттедиптиңер. ¹¹ Анай-хураганның эъдин чиирде, бүрүнү-биле кеттинип, курунар куржанып, идиңер кедип алгаш, даянгыгыңар тудуп алгаш, чиңер – ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалының аш-чеми-дир*. ¹² Мен бо дүне египет черни өттүр таварып эрткеш, Египетте бар кижилернин-даа, мал-маганның-даа дун төлдеринин дөгөрезин чок кылып каар мен база Египеттиң бүгү бурганнарын шиидип, кеземче көргүзөр мен^с. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ¹³ Силерниң чурттап турар бажыңнарыңар эжиинде чагган хан тускай демдек болур: ону көрүп кааш, силерни оюп эрте бээр мен, Египеттиң чонун чылча шаап турумда, ол өлүмнүг халап силерге хора чедирбес.

^с Сан. 33:4

¹⁴ Шак бо хүн силерге тураскаалдыг болзун, бүгү салгалдарыңарга ол хүннү Дээрги-Чаяакчы дээш байырлал кылдыр байырлазын. Силерге кезээ мөңгөдө доктааткан кылдыр байырлаңар. ¹⁵ Чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далгандан чиңер; бирги хүнде-ле бажыңнарыңарга турган ажыткының шуптузун үндүр октаптыңар, бирги хүнден чедиги хүнге чедир ажыткылыг аш-чем чири

* 12:11, 27 Хосталышкын байырлалы, Хосталышкын өргүлү – еврей дылда «песах» дээн сөс. Бо сөс «пасах» – «оюп эртер» дээн кылыг сөзүндөн укталган (13, 23, 27 шүлүктөрүн көр).

кижи израиль чоннуң аразынга амылыг артпас. ¹⁶Бирги база чедиги хүнде силерге ыдыктыг чыыштар болуп эртсин: ол хүннерде кандыг-даа ажил кылбаңар, чүгле кижилер бүрүзүңгө херек аш-чемни белеткеп болур силер. ¹⁷Далганнар байырлалын утпайн сагыңар, Мен ол хүнде силерниң чурум-чыскаалдыг бөлүктөрүнүн египет черден үндүрүп эккелген турар мен. Шак ол хүннү силерниң бүгү салгалдарыңар утпайн чорзун, ол дээрге кезээ мөңгөдө доктааткан дүрүм-дүр. ¹⁸Бирги айның он дөрткү хүнүнүң кежээзинден эгелээш, чээрби бирги хүнүнүң кежээзинге чедир ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далган чиир силер. ¹⁹Чеди хүн дургузунда бажыңнарыңарга ажыткы турбас ужурлуг. Ажыткылыг аш-чем чиир кым-даа кижилер, ол кижилер өскөөртөн келген-даа болза азы израиль черниң үндөзүн чурттакчызы-даа болза, израиль ниитилелдин аразынга амылыг артпас. ²⁰Ажыткылыг аш-чем чивеңер: бүгү аал-ораныңарга ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далган чинер».

²¹Моисей израиль чоннуң бүгү баштыңнарын чыып алгаш, мынча дээн: «Өг-бүлелеринерге анай-хурагандан шилип тудуп алгаш, Хосталышкын байырлалында чири-биле дөгөринер. ²²Иссоп деп чадаң үнүштү боодалдай тудуп алгаш^a, савада ханче суккаш, эжиктеринерниң доора ыяжы болгаш кастыктарын хан-биле чаап калыңар, а оон эртенге чедир бажыңнарыңардан үнөңер. ²³Дээрги-Чаяакчы египетчилерни кезедип турар үезинде, доора ыяжында болгаш кастыктарында хан чаап каан эжик көрүп кааш, ол бажыңны оюп эрте бээр силерге база салгалдарыңарга кезээ мөңгөдө берген хоойлу дег кадагалаңар. ²⁴Дээрги-Чаяакчының Бодунун аазаныңарга эзугаар силерге берип турарыңар чеге чеге бергеш-даа, бо ыдыктыг чаңчылды сагып чоруңар. ²⁵Кажан ажы-төлүңер силерден „Бо чүү ындыг чаңчылыг?“ деп айтырар болза^b: ²⁶„Бо дээрге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын өргүлү-дүр*. Дээрги-Чаяакчы египетчилерни узуткап тургаш, израильчилерниң чурттап турган бажыңнарын оюп эрткеш, бистин өг-бүлелеривисти камгалап каан болгай“ – деп харыылаар силер». Израиль чон ынчан Дээрги-Чаяакчыга сөгүрүп, мөгөйгөн. ²⁸Олар чанып келгеш, Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга канчаар дужааганыл, шак ынчаар кылганнар.

²⁹Дүн ортузунда Дээрги-Чаяакчы фараоннун дүжүлгө салгаар дун оглундан эгелээш, хоругдаттырган кижиниң дун оглунга чедир – египет черде бүгү дун оолдарны база мал-маганыңар бүгү дун төлдөрүн – чок кылып каапкан. ³⁰Дүңө када фараон боду, оң хамык дүжүмөттөри база бүгү египет чон туруп келген, Египетке кыпсынчыг ы-сыы эгелээн, чүгө дээрге кижилер өлбөөн бажың чок болган.

Израиль чоннуң Египеттен үнүп чорупканы

³¹Фараон ол-ла дүңө Моисей биле Ааронну кыйгырткаш: «Че, силер-даа, израиль чон-даа мээң чонум аразыңдан үнүп чоруңар! Барып, меңээ чугаалап турганыңар дег, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуңар! ³²Чугаалап турганыңар дег, шээр-даа, бода-даа малыңарны сүрүп алыңар. Баргылаңар! Ол ышкаш мени йөрөөп калыңар» – дээн. ³³Египетчилер база израиль чонну дүрген-не чуртундан чорударын кызып: «Оон башка бис шуптувус өлүр бис!» – деп турганнар.

³⁴Израиль чон ажыткы-биле хөөдүп четтикпээни далганын ап алган. Олар далган суп каан саваларын хептеринге ораагаш, эгиннеринге салгаш, чорупканнар. ³⁵Израильчилер Моисейниң сөстөрүн эзугаар^c, египетчилерден мөңгүн болгаш алдын каасталгаларны база хептерни дилеп алганнар. ³⁶А Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунче египетчилерни ээ көрүндүрүптөргө, олар израильчилерниң дилээн чүүлдерин берип турганнар. Израильчилер Египеттен олча-тывыштыг чоруй барганнар^d.

^a Лев. 14:6; Сан. 19:6, 18; Ыл. ыр. 50:9

^b Хост. 13:14; Ы. х. к. 6:20; Ис. 4:6

^c Хост. 11:2

^d Э. д. 15:14

^a Сан. 11:21^b Сан. 33:5

³⁷ Израиль чон, херэеженнер биле ажы-төлдү санаваc болза, 600 000 хире эр кижид^a, Раамсес хоорайдан Сокхот дээр черже чорупкан^b. ³⁸ Олар-биле кады янзы-бүрү аймак-сөөктүг хой улус үнүп чорупкан. Шээр болгаш бода мал аажок улуг кодан-сүрүг бооп турган. ³⁹ Олар Египеттен көдүрүп эккелгени ажытпаан далганын хаарып алганнар, чүгө дээрге Египеттен үндүр сывыртадып тура, далаш кадында далганын ажыткы-биле хөөдүп четтикпээннер база орукка чиир аыш-чем безин белеткээр чай чок болганнар чүве-дир.

^c Э. д. 15:13; Аж.-ч. 7:6;

Гал. 3:17

⁴⁰ Израиль чоннуң Египетке* чурттаан үези 430 чыл болган^c. ⁴¹ 430 чыл эрткенде, шак ол хүнде, Дээрги-Чаяакчының чурум-чыскаалдыг бөлүк чону египет черден көжүп үне берген. ⁴² Ол дүн дээрге Дээрги-Чаяакчының израиль чонну египет черден үндүр көжүрүп, сагыш салып хонган дүнү болур. Ол дүн дээрге израиль чоннуң бүгү салгалдарының Дээрги-Чаяакчыны бодап, удуvas дүнү болур.

Хосталышкын байырлалының дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

⁴³ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча дээн: «Хосталышкын байырлалын демдеглээринин дүрүмнери бо-дур. Өске аймак-сөөктүг кым-даа ооң доюнга киржип болбас. ⁴⁴ Бир кижиде садып алган кулун кыртыжап демдектеп алыр болза, ол кул кижиде дойга киржип болур. ⁴⁵ Араңарда чурттап турар өскээртен келген кижиде база хөлезилеттинген ажылчыныңар дойга киришпес ужурлуг. ⁴⁶ Аыш-чемни чаңгыс бажыңга чиир ужурлуг силер, ону бажыңдан дашкаар үндүрбөнер база малдың сөөктерин сыкпаңар^d. ⁴⁷ Бүгү израиль ниитилел ол чаңчылды сагыр ужурлуг. ⁴⁸ Силернин араңарда чурттай берген даштыкы кижиде Дээрги-Чаяакчының Хосталышкын байырлалының анай-хураганын дөгерип чииринге киржир күзелдиг болза, ооң өгбүлезинде эр кижиде бүрүзү кыртыжап демдектээр эзулалды эртип алзын. Ынчан ол кижиде байырлал доюнуң эьдин чип болур база израиль чернин үндезин чурттакчызы дег апаар. А кыртыжап демдектеттирбээн кижиде Хосталышкын байырлалының анай-хураганын чип болбас. ⁴⁹ Израильдин үндезин чурттакчызыңа-даа, араңарда чурттап турар даштыкы кижиге-даа бо дүрүмнер бир дөмей болур ужурлуг^e».

^d Сан. 9:12; Ин. 19:36^e Лев. 19:34; 24:22;

Сан. 9:14; 15:15-16;

Ы. х. к. 10:19

⁵⁰ Бүгү израиль чон, Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга канчаар дужаганыл, шак ынчаар кылган. ⁵¹ Ол-ла хүнде Дээрги-Чаяакчы израиль чонну египет черден чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскеш, үндүрө берген.

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чоннуң аразында баштай төрүттүнген эр хиндиктиг төл бүрүзүн Меңээ бараалгадып, ыдыктап бер. Кижиниң-даа, мал-маганның-даа дун төлү Меңээ хамааржыр^f».

^f Хост. 22:29; 34:19;

Лев. 27:26;

Сан. 3:13; 8:16; 18:15-17;

Ы. х. к. 15:19; Лк. 2:23

Хаарган далганнар байырлалын демдеглээри

³ Моисей чонга мынча дээн: «Кулдар болуп чорааныңар Египеттен үнүп келгениңер бо хүннү сактып алыңар. Дээрги-Чаяакчы силерни оортан Бодунуң өндүр улуг күчү-күжү-биле үндүрген болгай; ажыткы-биле хөөткен далган-тараа чивейн көрүңер. ⁴ Бөгүн, авив айда** Египеттен үнүп турар-дыр силер. ⁵ Дээрги-Чаяакчы силернин ада-өгбөңөргө сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни бээрин даңгыраглаан болгай. Кажан Ол силерни демги черже – хананей, хет, амор, хиввей, иевус чоннарның черинче эккээрге, шак ол айда мындыг чаңчылды сагыңар: ⁶ чеди хүн дургузунда чүгле ажыткы-биле хөөтпээн далган чиңер, чедиги хүнде Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан байырлалды демдегленер. ⁷ Ажыткы-биле хөөтпээн далган-тарааны

* 12:40 Египетке – өске бурунгу сөзүглелде «Египетке» эвес, а «Ханаанга болгаш Египетке» деп бижээн.

** 13:4 Авив ай – «Бышкан үрезин айы» дээн уткалыг. Бо ай («Нисан» деп ады база бар) еврейлерге чылдың баштайгы айы болур.

чеди хүн дургузунда чиир силер, ээлеп чуртгаан бүгү черинерге ажыткылыг далган-тараа турбас ужурлуг^a.

⁸ Шак ол хүнде бодунуң оглунга: „Мени Египеттен үндүрүп тура, Дээрги-Чаяакчынын менээ кылган чүүлү дээш, бо байырлалды сагыыр ужурлуг бис“ – деп чагып чугаала. ⁹ Дээрги-Чаяакчынын өөредиин утпайн чорууруң дээш база Дээрги-Чаяакчы сени өндүр улуг күчү-күжү-биле Египеттен үндүрүп эккелгенин бодап чорууруң дээш, шак ол байырлал сээң холунда им-демдек болзун, хаваанда тураскаалдыг демдек болзун^b. ¹⁰ Бо байырлал дугайында дүрүмнү чылдың-на, доктааткан үезинде, сагып чор.

^a Лев. 23:5-8

^b Ы. х. к. 6:8; 11:18

Дун төлдерни Бурганга бараалгадыры

¹¹ Сеңээ болгаш ада-өгбөңге даңгыраглааны ёзугаар, Дээрги-Чаяакчы сени ханаан черге эккелгеш, ону сеңээ бээрге, ¹² баштай төрүттүнген эр хиндиктиг төл бүрүзүн Дээрги-Чаяакчыга бараалгат, сенде бар мал-маганның эр дун төлдериниң шуптузун база Аңаа бараалгат. ¹³ Элчигенниң дун төл бүрүзүн хураган азы анай-биле солуп, садып хостаар ужурлуг, а бир эвес элчигенни Дээрги-Чаяакчыдан садып хоставас болзунза, оон мойнун сый шаап, өлүрүп каавыт. Сээң ажы-төлүң аразында эр дун төлдү база садып хостап* ал. ¹⁴ Алызы барып, оглуң сенден: „Бо кандыг уткалыг чүвөл?“ – деп айтырар болза^c, аңаа мынча деп харыылаар сен: „Дээрги-Чаяакчы бисти өндүр улуг күчү-күжү-биле кулдар болуп чораанывыс Египеттен үндүрүп эккелген. ¹⁵ Фараон бисти салып чорутпайн, чөрүүлөп туруп бээрге, Дээрги-Чаяакчы египет черге бүгү дун төлдерни: кижилериниң-даа, мал-маганның-даа дун төлдерин – чок кылып каапкан болгай. Ынчангаш бис Дээрги-Чаяакчыга мал-маганның эр дун төл бүрүзүн өргүп турар бис, а боттарывыстың дун оолдарывысты садып хостап* ап турар бис“. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчынын бисти өндүр улуг күчү-күжү-биле Египеттен үндүрүп эккелгенин утпас дээш, шак ол ёзулал сээң холунга им-демдек болзун база караанга көскү кертиг болзун».

^c Хост. 12:26;
Ы. х. к. 6:20

Египеттен израильчилерниң көшкөн оруунуң эгези

¹⁷ Фараон чонну салып чорудуптарга, Бурган ону филистим чоннуң черинче баар орук-биле (ол эң кыска орук-даа турган болза) аппаратан. Дээрги-Чаяакчы: «Чон дайылдажыр апаарын билгеш, өскээр боданып, Египетче дедир эеп келзе канчаар^d» – деп боданган. ¹⁸ Ынчангаш Ол чонну долгандыр эдертип, ээн кургаг хову кежир Кызыл далайже баштап алгаш чорупкан. Израильчилер египет черден чурум-чыскаалдыг үнүп чорупканнар.

^d Сан. 14:1-4

¹⁹ А Моисей Иосифтин мөчү-сөөгүн ап алган, чүге дээрге Иосиф шаанда израильчилерниң аксы-даңгыраан ап: «Бурган силерге болчуп чедип кээрге, мээң мөчү-сөөгүмнү бо чурттан үндүрө бээр силер» – деп чагаан турган чүве-дир^e.

^e Э. д. 50:25

²⁰ Сокхоттан үнүп чоруткаш, израиль чон ээн кургаг ховунуң кыдыында Этам деп черге турлагжып алган^f. ²¹ Дээрги-Чаяакчы хүндүс боорга, булут чагыдан улуска орук айтып, а дүн дүжерге, от чагыдан чырыдып, оларнын мурунуга чоруп орган. Оон ачызында олар дүне-даа, хүндүс-даа чоруп болур турган^g. ²² Хүндүс боорга – булут чагы, дүне боорга – от чагы чондан черле ыравас болган.

^f Сан. 33:6

^g Хост. 40:34;
Сан. 9:15; 10:34;
Ы. х. к. 1:33

Египет аг-шеригни узуткааны

14 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Олар дедир эггеш, Пи-Гахироттуң баарынга, Мигдол биле Кызыл далайнын аразынга, Ваал-Цефоннуң дужунга турлагжып алзын^h. ³ Фараон „Израиль

^h Сан. 33:7

* 13:13, 15 Садып хостаар – еврейлер боттарынын дун ажы-төлүн өргүп, өлүрбес дээш төлевир кылдыр акша-мөңгүн берип, оларны ынчаар садып хостап ап турганнар (Лев. 27 эгени, Хост. 34:20-ни көр).

чон ол черге аза берген-дир, ээн кургаг ховуга баар чери чок апарган-дыр⁴ деп бо-
даар. ⁴ А Мен фараонну чөрүү кылып каарымга, ол силерни сүрүп чоруптар. Мен
фараонну болгаш ооң аг-шериин баскаш, алдаржыыр мен. Ынчан египетчилер Мени
Дээрги-Чаяакчы деп билип алырлар». Израильчилер шак ынчаар кылганнар.

⁵ Египеттин хаанынга израиль чоннуң дезип чоруй барганын дыңнадырга, фара-
оннуң болгаш ооң дүжүметтериниң сагыжы ол чонга удур апарган. Олар: «Бо чүнү
кылып алганывыс ол? Израильчилерни чүге салып чорудуп алган бис? Олар ам
биске ажылдап бербес-тир» – деп турганнар. ⁶ Фараон чуузазын дериткеш, боду-
нун улузун эдертип алган. ⁷ Ол Египеттин бүгү дайынчы тергелерин, ооң иштинде
600 шилиндек тергени, ап алган. Терге бүрүзүн тускай баштыңчы удуртуп чораан.
⁸ Дээрги-Чаяакчы Египеттин хааны фараонну чөрүү кылып каарга, ол израиль чонну
сүрүп чорупкан, а израильчилер эрес-дидими-биле* бар чытканнар^а. ⁹ Египетчилер
оларны тергелерде кошкан бүгү аъттары-биле, аъттыг шерии-биле база бүгү аг-ше-
рии-биле сүрүп чоруткаш, израильчилер Ваал-Цефоннуң дужунда, Пи-Гахироттун
чанында далай чоогунга турлагжып алган турда, чыпшыр четкеннер.

¹⁰ Фараон чоокшулап кээрге, израильчилер хая көрүнгеш, соонда кел чыдар еги-
петчилерни көрүп кааш, аажок коргуп, Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылып, алгыржы
бергеннер. ¹¹ Олар Моисейге: «Египетте чевеглер чедишпес эвес, сен чүге бисти
өлзүн дээш ээн кургаг ховуже эккелдиң? Египеттен үндүрүп алгаш, бисти канчап
турарың ол? ¹² Египетке тургаш: „Бистен адырлып көр, египетчилерге ажылдап бер-
ээли“ – деп турдувус чоп. Ээн кургаг ховуга өлүрүнүң орунунга, Египетке кулдар
бооп чурттаары биске дээре-ле болгай» – деп турганнар.

¹³ Ынчалза-даа Моисей: «Кортпаңар, деспейн туруңар, ынчан Дээрги-Чаяакчынын
силерни бөгүн канчаар камгалаарын көөр силер, ам көрүп турарыңар египетчилерни
моон соңгаар кажан-даа көрбес силер. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы силерниң талаңарга чаа-
лажыр-дыр^б, ынчангаш оожургаңар» – деп харыылаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Чүге Мени кыйгырып-ла тур сен? Из-
раиль чонга: „Шимчеп үнүңер“ – деп чугаала, ¹⁶ а бодун даянгыгыжыңны көдүргеш,
холунну далай кырынче углай сунуптарыңга, ол ийи чарлып, орук чайлаар. Израиль
чон ынчан далайны ортузунда кургаг черлеп жеке бээр. ¹⁷ А Мен египетчилерни
чөрүү кылып каарымга, олар силерни сүрүп чоруптарлар. Фараонну, ооң хамык аг-
шериин, дайынчы тергелерин база аъттыг шериин баскаш, алдаржыыр мен. ¹⁸ Фа-
раонну, ооң тергелерин, аъттыг шериин баскаш, алдаржый бээримге, египетчилер
Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип каар».

¹⁹ Израиль чоннуң мурнунга орук баштап бар чыткан Бурганның төлээзи ам олар-
ның соондан чорупкан. Булут чагы база оларның мурнундан соонче көже берип,
²⁰ египетчилер биле израильчилерниң аразыңга турупкаш, биргилеринге – булут
болгаш дүмбей караңгы болу берген, а ийигилеринге – дүне чырыдар чырык болу
берген. Ынчангаш олар дүннү өттүр бот-боттарыңче чоокшулавааннар**.

²¹ Моисей холун далайже углай сунупкан; Дээрги-Чаяакчы чөөн чүктен күштүг
шуурган-биле дүннү өттүр далайны ийи чара хадыдып кээрге, далай кургаг чер
апарып, суг орук чайлап берген^с. ²² Израиль чон далайны кургаг черлеп жеке берген;
суг оларның оң база солагай талазындан ханалаштыр камгалай турупкан. ²³ Египет-
чилер сүрүүшкүнүн уламчылаан: фараоннуң хамык аъттары, дайынчы тергелери

^а Сан. 33:3

^б Ы. х. к. 1:30; 3:22;
Иис. 23:3, 10; Неем. 4:20

^с Иис. 3:16; 4 Хаан. 2:8

* **14:8** Эрес-дидими-биле – дорт очулдуарга, «Бедик хол-биле» дээн. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның күчү-
күштүг холунун адаа-биле».

** **14:20** Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде: «Египетчилер биле израильчи-
лерниң аразыңга турупкаш, булут болгаш дүмбей караңгы болу бээрге, дүн дүжүп келген, ынчангаш олар дүннү өттүр
бот-бодунче чоокшулавааннар» деп бижээн.

болгаш аъттыг шерии израильчилерниң соондан далайже кире берген. ²⁴Эртен эрте Дээрги-Чаяакчы египетчилерниң турлаанче от чагыдан база булут чагыдан ээгип көргөш, оларны аймаарадыпкан. ²⁵Ол египетчилерниң тергелериниң дугуйларын арай деп чуглур кылып каарга, олар тергелерин сөөртүп чадап турганнар. Египетчилер: «Израильчилерден дезээли! Дээрги-Чаяакчы олар дээш биске удур чаалажып тур!» – деп барганнар.

²⁶Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холуңну далайже углай сунувут, суг дедир агып келгеш, египет тергелерни болгаш аъттыг шеригни хөмө апсын» – дээн. ²⁷Моисей даң бажында холун далайже углай сунуптарга, суг бодунуң эрги туружунче дедир агып келген, а египетчилер сугга уткуй маңажып органнар. Дээрги-Чаяакчы оларны шак ынчаар далайга дүжүргөн. ²⁸Дедир агып келген суг фараоннуң израильчилерни сүрүп, далайже кирген бүгү аг-шерииниң тергелерин, аъттыг шериин хөмө апкан: чангыс-даа кижидириг артпаан. ²⁹А израиль чон далайны кургаг черлеп жеке берген; суг оларның оң база солагай талазындан ханалаштыр камгалай турупкан^a.

^a Ис. 3:13-17

³⁰Дээрги-Чаяакчы шак ол хүн израильчилерни египетчилерден камгалаан – далай эриинде египетчилерниң мөчү-сөөктерин израильчилер көргөннер. ³¹Израиль чон Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг күчү-күжү египетчилерни басканын көргөш, Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, Аңаа болгаш Ооң чалчазы Моисейге бүзүрөй берген.

Ынчан Моисей болгаш израиль чон Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээп, дараазында ырны ырлажы берген:

Моисейниң болгаш Мариамның Кызыл далай чанынга ырлары

15 ¹«Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаайн, Ол өндүр улуун көргүстү^b: аътты-даа, ону мунган кижини-даа^c далайже киир октапты.

^b Иса. 12:5

^c Ыд. ыр. 75:7

²Дээрги-Чаяакчы – мээң күчү-күжүм-дүр, Ону алгап ырлаар мен.

Ол – мээң Камгалакчым болду^d.

Ол – мээң Бурганым, Ону кымдан арттыр мактаар мен,

Ол – мээң ачамның Бурганы, Ону кымдан арттыр мактаар мен.

^d Ыд. ыр. 117:13;
Иса. 12:2

³Дээрги-Чаяакчы – өндүр улуг дайынчы^e,

^e Ыд. ыр. 23:8

Ооң ады – Дээрги-Чаяакчы!

⁴Ол фараоннуң аг-шериин, дайынчы тергелерин

далайга дүжүрүптү;

фараоннуң шериг баштыңчылары Кызыл далайга дүжүп өлдү.

⁵Оларны далай ээреми ажырыпты,

ханы дүпче даш дег дүжүп кире бердилер.

⁶Дээрги-Чаяакчы, Сээң холуң күчү-күжү-биле алдаржыды^f,

^f Ыд. ыр. 117:15

ооң-биле дайынны чылча шаптың.

⁷Алдарыңнын өндүр бедии-биле

Сенээ удур тура халаан улусту басып кагдың,

Сээң ыткан чалбыштыг килеңиң

оларны сиген-саваң дег өрттедипти.

⁸Сээң килеңниг тыныжың* үрүптерге,

суг ийи чара чайлып, чалгыглар ханалаштыр турупту^g,

^g Ыд. ыр. 77:13

далайның ханы ээремнери кадыг апарды^h.

^h 2 Хаан. 22:16

⁹Дайзын: „Оларны ызыртыр сүрүп чедейн,

олча-тывыштыг болуйн, мага хандыр үптөп алайын,

хылыжымны хынындан уштуйн,

* 15:8, 10 Тыныш – еврей дылда «руах» деп сөс «хат», «тыныш», «сүлде», «сеткил» дээн ышкаш хой утканы илередир.

мээн холум оларны кыргып-хыдызын^а – деп турду.

¹⁰ А Сен оларже тыныжың* үрүптериңге,
далай оларны ажырыпты,

олар терең сугларже коргулчун дег дүжүп кире бердилер.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы, бурганнар аразында Сээң-биле эннежир кым барыл?!
Сен дег ындыг – ыдыктыгы-биле өндүр бедик,

макталга төлөптиг база кайгамчык чүүлдер чаяап турар –
өске кым барыл?!^а

¹² Сен холуңну сунуптарыңга,
чер дайзыннарны хөөп алды.

¹³ Бодуңнуң камгалап кааның чонну
энерелдиң-биле эдертип аппарат чыдыр сен –
ыдыктыг чериңче Бодуңнуң күчү-күжүң-биле
чедирип бар чыдыр сен.

¹⁴ Ону дыңнааш, өске чоннар сүрээдеп тур:
филистим черниң чурттакчылары коргуушкунга алзыпты,

¹⁵ Эдом черниң нояннары коргуп дүвүреди,
моав черниң баштыңчылары сириледи,

Ханаанның бүгү чурттакчылары корга берди^б.

¹⁶ Олар аажок коргуп-сүртезин.

Сээң өндүр улуг күчү-күжүңден
олар көжээлештир көжүй берзиннер,
Дээрги-Чаяакчының чону чаны-биле эртип турда,
Сээң чаяап кааның чон чаны-биле эртип турда,
быт-шимээн чок барзыннар.

¹⁷ Чонунну эдерткеш, Сеңээ хамааржыр дагга тургузуп каар сен,
ол дээрге Сээң өргөөн турар кылдыр шилип алган чериң-дир,
Дээрги-Чаяакчы;

ол дээрге Сээң тургузуп каарың ыдыктыг чер-дир, Дээрги!^с

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы кезээ мөңгедө хааннаар!^д»

¹⁹ Фараоннуң аъттары, дайынчы тергелери болгаш аъттыг шерии далайлап кезип бар чыдырда, Дээрги-Чаяакчы оларже далайның чалгыгларын хөмө аксыпкан, а израиль чон далайны кургаг черлеп кеже берген.

²⁰ Мариам^е – Аароннуң өттүр билип медеглээр угбазы тимпан^{**} тудуп алган, херээженнер шуптузу тимпаннар туткаш, ооң-биле кады самнап эгелээннер^ф. ²¹ Мариам израильчилерге ырлап эгелээн:

«Дээрги-Чаяакчыны алгап ырланар,

Ол өндүр улуун көргүстү:

аътты-даа, ону мунган кижини-даа^г

далайже киир октапты».

Марада болгаш Элимде суг бааштары

²² Моисей израильчилерни Кызыл далайдан эдертип алгаш чорупкан. Олар Сур деп ээн кургаг ховуга келгеш^h, анаа үш хонук дургузунда чоруп-чорупⁱ, суг

^а Ы. х. к. 3:24; 33:26;
1 Хаан. 2:2;
2 Хаан. 7:22;
3 Хаан. 8:23;
2 Чыл. 6:14;
Ыд. ыр. 85:8; 88:7-9;
Иса. 45:5-6; Иер. 10:6

^б Сан. 14:14; 22:2-4;
Иис. 2:9

^с Ыд. ыр. 57:54

^д Ыд. ыр. 9:37; 28:10;
145:10

^е Хост. 2:4-8;
Сан. 12:1-15; 20:1; 26:59;
Ы. х. к. 24:9; Мих. 6:4

^ф Башт. 11:34; 21:21;
1 Хаан. 18:6

^г Ыд. ыр. 75:7

^h Э. д. 16:7

ⁱ Сан. 33:8

* 15:10 15:8-ге немелде тайылбырны көр.

** 15:20 Тимпан – дүңгүрге дөмөйлөшкөк хөгжүм херексели.

тыппааннар. ²³ Марага чедип кээрге, ооң суу ажыг болган – ону ижип шыдавааннар, ынчангаш ол черни Мара* деп адап каан турган. ²⁴ Чон Моисейге хорадап: «Ам чүнү ижер улус бис?» – деп хыйланып турган. ²⁵ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырарга, Ол аңаа ыяш айтып берген. Моисей ол ыяштың будуун сугже киир октаптарга, сугну ижип болур апарган. Бурган шак ол черге чонга хоойлу биле дүрүмнү берген, оларның бүзүрелин шенээн. ²⁶ Ол: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сөзүңге чагыртып, Меңээ таарымчалыг чүүлдерни кылыр болзуңарза база Мээн айткышкыннарымны тооп дыңнап, бүгү дүрүмнеримни сагыыр болзуңарза, Египетче салган аарыгларымның чаңгызын-даа силерге салбас мен. Силерни экиртип турар Дээрги-Чаяакчы^a – Мен-дир мен!» – деп чонга чугаалаан.

^a Ыд. ыр. 102:3

²⁷ Израильчилер оон Элим дээр черге келген. Ында он ийи суг бажы болгаш чеден пальма ыяш бар болган; олар суг чанынга турлагжып алганнар^b.

^b Сан. 33:9

Дээрги-Чаяакчының дээрден аьш-чемни хайырлааны

16 ¹ Бүгү израиль ниитилел Элимден үнүп чоруткаш, Египеттен үнгенинден бээр санаарга, ийи айның он бешки хүнүнде Элим биле Синайның аразында чыдар Син деп ээн кургаг ховуга чедип келген^c. ² Олар шупту ээн кургаг ховуга Моисей биле Ааронга хомудап: ³ «Дээрги-Чаяакчының холундан египет черге өлүрүвүс кай!»^d Эът дүлген паштар чанынга ордувус чоп, далган-тарааны тоттур чип турдувус чоп^e. А ам силер бистин шуптувусту бо ээн кургаг ховуже, аштап өлзүннер дээш, үндүрүп эккелдиңер» – деп хыйланып турганнар.

^c Сан. 33:1

^d Сан. 14:2; 20:3

^e Сан. 11:4-5

⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге: «Мен силерге дээрден аьш-чемни чагдырып берейн. Улус хүннүң-не үнүп, хүнде чеже херек-тир, ынчаны чыып ап турзун. Олар Мээн дүрүмүм ёзугаар кылыр бе азы кылбас бе дээрзин ынчаар шенеп көөр мен. ⁵ А алдыгы хүнде чыып алган аьш-чемин белеткеп алгаш, көөрге, өске хүннерде чыып ап турганындан ийи катап хөй апарган болур» – деп чугаалаан.

⁶ Моисей биле Аарон бүгү израиль чонга: «Силерни египет черден Дээрги-Чаяакчы үндүре берген дээрзин кежээ билип алыр силер, ⁷ а эртен Ооң өндүр бедиин көөр силер. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы силерниң Аңаа хомудап, хыйланганыңарны дыңнап каан-дыр. А бисте чүү боор, биске хомудап, хыйланган херээнер чүл?»^f – деп чугаалааннар. ⁸ Моисей: «Дээрги-Чаяакчы силерниң Олче хомудап, хыйланганыңарны дыңнап каан-дыр, ынчангаш Ол силерге аьш-чем кылдыр эьтти кежээ бээр-дир, а эртен далган-тарааны тоттур бээр-дир. А бисте чүү боор, биске эвес, Дээрги-Чаяакчыга хомудап, хыйланганыңар ол-дур» – деп немей чугаалаан.

^f Сан. 16:11

⁹ Моисей Ааронга: «Бүгү израиль ниитилелге: „Дээрги-Чаяакчының мурнунче чоокшулап келиңер, Ол силерниң хомудап, хыйланганыңарны дыңнап каан болгай“ – деп дамчыт» – дээн. ¹⁰ Аарон бүгү израиль ниитилелге ону чугаалап турда, улус ээн кургаг ховуже углай көрнүп кээрге, Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чырыы булутта чырып келген.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ¹² «Мен израиль чоннун хомудап, хыйланганын дыңнап кагдым, оларга: „Кежээки имиртинде эьт чиир силер, а даарта эртен тоттур далган-тараа чиир силер, ынчан Мени силерниң Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар деп билип алыр силер“ – деп дамчыт» – дээн. ¹³ Кежээликтей матпадактар ужуп келгеш, улустуң турлагжаан черин шыва апкан^g, а даарта эртен ол кезек черге шалың дүшкен чыткан^h. ¹⁴ Шалың эсти бергенде, улус көөрге, ээн кургаг ховунун кырынга хыраа ышкаш бир-ле эстиичел чүүл артып калган болган.

^g Сан. 11:31

^h Сан. 11:7-9

* 15:23 Мара – «Ажыг» дээн уткалыг ат (Руф 1:20 көр).

¹⁵ Израильчилер ону көргөш, бот-боттарындан: «Бо чүү боор?» – деп айтыржып турганнар, чүгө дээрге ол чүл дээрзин билбес болганнар.

Моисей оларга: «Бо дээрге Дээрги-Чаяакчының силерге берген далган-тараазы-дыр.

^a Хост. 16:36

¹⁶ Ол силерге бо далган-тарааны кижиге бүрүзү хереглээн аайы-биле, бир кижиге-ле бир °гомор иштин^a, өг-бүлезинде чеже кижиге барын барымдаалап, чыып алырын дужааган-дыр» – деп чугаалаан. ¹⁷ Израиль чон шак ынчаар кылгаш, чамдыызы – хөй, чамдыызы – эвээш далган-тарааны чыып алганнар. ¹⁸ Хөйүнү чыып алган кижиге артыкшыл билбес болзун, а эвээшти чыып алган кижиге чедишпезин билбес болзун дээш, олар гомор-биле хемчээп турганнар. Кижиге бүрүзү бодунга чеже херек-тир, ынчаны чыып алган^b.

^b 2 Кор. 8:15

¹⁹ Моисей улуска: «Кым-даа далган-тараазын эртенге чедир арттырбазын» – деп чугаалаан. ²⁰ Ынчалза-даа олар ону тооп дыңнавайн барган – чамдык улус далган-тараазын эртенге чедир арттырып аарга, оозу курттуп, чыдып эгелээн. Моисей ол улуска ажына берген. ²¹ Улус далган-тарааны хүннүн-не эртен эрте, хереглээн аайы-биле чыып ап турган, дүштеки изигде ол эрий бээр болган.

²² Алдыгы хүнде далган-тарааны ийи катап хөйүнү, бир кижиге-ле ийи °гомор иштин чыып алганнар. Ниитилелдин баштыңнары шупту Моисейге кээп, ону дыңнатканнар. ²³ Моисей оларга мынча деп чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчыны дыңнаңар, Ол: „Даарга амыр-дыш хүнү, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ыдыктыг хүн болур-дур^c, быжырап аыш-чеминерни бөгүн быжырып, хайындырап аыш-чеминерни бөгүн хайындырып алыңар, а артып калганын даартага чедир кадагалай салып алыңар^c – дээн болгай». ²⁴ Улус Моисейниң айтыышкынын ёзуугаар аыш-чемин эртенге чедир шыгжап каарга, оозу чыдываан-даа, курттуваан-даа.

^c Хост. 20:8-11

²⁵ Моисей чонга: «Ол далган-тарааны бөгүн – Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш хүнүнде чинер. Бөгүн шөлден далган-тараа тыппас силер. ²⁶ Алды хүн дургузунда далган-тарааны чыңар, а чедиги – амыр-дыш хүнүнде – далган-тараа шөлге турбас» – деп чугаалаан.

²⁷ Ынчалза-даа чамдык улус чедиги хүнде чыып үнгөш, чүнү-даа тыппааннар.

²⁸ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейни дамчыштыр чонга мынча дээн: «Мээң айтыышкыннарым болгаш дүрүмнеримни күүседиринден чежеге дээр ойталап кээр силер?

²⁹ Дыңнаңар, Дээрги-Чаяакчы силерге амыр-дыш хүнүн хайырлаан-дыр, ынчангаш Ол алдыгы хүнде ийи хүн дургузунда чиир далган-тарааны берип турар-дыр: чедиги хүнде кижиге бүрүзү аалынга артып калзын, кым-даа турар черинден ырап чорбазын».

³⁰ Чон ынчан чедиги хүнде дыштанып эгелээн.

³¹ Израиль чон ол далган-тарааны манна* деп адап алган. Манна дээрге кориандр үрезиннери дег ак өңнүг тараа болган, а ооң амданы ары чигири чаап каан боова ышкаш болган. ³² Моисей чонга: «Дээрги-Чаяакчы: „Силерни египет черден үндүрүп эккелгенимде, ээн кургаг ховуга чемгерип турганым далган-тарааны көрзүннер дээш, силерниң бүгү салгалдарыңарга бир °гомор ишти маннаны кадагалап арттырып калыңар^c – деп айтыышкын берди» – деп чугаалаан.

³³ Моисей оон Ааронга: «Бир идиш-савадан ап алгаш, олче бир гомор маннаны ургаш, силерниң бүгү салгалдарыңарга кадагалаттынып артар кылдыр, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салып каг» – дээн. ³⁴ Аарон Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзуугаар манна куткан идиш-саваны ыдыктыг аптараның мурнунга салып каан. ³⁵ Израиль чон маннаны дөртөн чыл дургузунда^d – чурттаар черинге, ханаан черниң кызыгаарыңа чеде бергиге чедир чип келген^e. ³⁶ (А °гомор болза

^d Сан. 14:33; Ы. х. к. 8:2

^e Ис. 5:12

эфаның оннуң бир кезээ болур чүве-дир.)

* 16:31 Манна – еврей дылда «Бо чүү боор?» дээн сөстөргө дөмей (16:15 көр).

Сугнуң хаядан агын үнгени

17 ¹ Бүгү израиль ниитилел ээн кургаг Син ховузундан Дээрги-Чаяакчынын айыткан аайы-биле көжүп чоруткаш, Рефидим дээр черге турлагжып алган, а ында улус ижер суг чок болган^a. ² Чон ынчан Моисей-биле алгыжып: «Биске ижер сугдан беринер!» – деп турган^b.

^a Сан. 33:12, 14^b Сан. 20:3-5

Моисей: «Чүге мээң-биле алгыжып тур силер? Чүге Дээрги-Чаяакчыны шенеп тур силер?» – деп айтырган.

³ Улус ол черге суг ижиксээш, Моисейже хордап: «Сен бисти Египеттен чүге үндүрө бердиң? Бисти, ажы-төлүвүстү, мал-маганывысты суксадып өлүрер дээш бе?» – деп хыйланып турган.

⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп: «Бо чонну канчаар мен? Ам бичии боор болза, мени даштар-биле соп каар деп бардылар^c» – деп кыйгырган.

^c Сан. 14:10

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп харыылаан: «Чоннуң мурнунче эрте бер, Израильдиң чамдык баштыңнарын эдертип ал. Нил хемниң суун соп турган даянгы-жыңны база тудуп алгаш, эрте бер. ⁶ Оон Мен аңаа – Хорив дагда хая кырынга – сээң мурнунга туруп алыр мен. Сен ынчан ол хаяны кагарыңга, оортан суг ага бээр, чон ол сугну ижип алыр». Израиль баштыңнар көрүп турда, Моисей ынчалдыр кылган^d.

^d Сан. 20:7-11

⁷ Ол демги черге «Масса-Мерива»^{*} деп атты тывысқан. Израиль чон алгыш-кырыш үндүрүп, Дээрги-Чаяакчыны шенеп: «Дээрги-Чаяакчы бистиң аравыста бар бе азы чок бе?» – деп турган боорга, ынчаар адааны ол.

Амалик чон-биле бирги тулчуушкун

⁸ Амалик чон келгеш, Рефидимге израильчилер-биле чаалашкан^e. ⁹ Моисей Иисуска: «Эрес эрлерден шилип алгаш, барып, амаликтер-биле чаалаш; мен даарта Бурганның даянгыжын тудуп алгаш, тей бажындан хайгаарап турар мен» – дээн. ¹⁰ Иисус Моисейниң чугаалаанын ёзугаар амаликтер-биле чаалажып чорупкан, а Моисей, Аарон болгаш Хур олар тей бажынче үне бергеннер. ¹¹ Моисей холун көдүрүптөргө, израиль чон тиилеп эгелээр, а бадырыптарга, амалик чон тиилеп эгелээр бооп-тур. ¹² Моисейниң холдары шылап эгелээн, а Аарон биле Хур ынчан даш эккелгеш, аңаа салып бергеннер. Моисей даш кырынга олуруп аарга, Аарон – бир талазындан, Хур – өске талазындан ооң холдарын көдүрүп алганнар. Ооң холдары хүн ашкыжеге чедир көдүрлү берген турган. ¹³ Иисус ол чаага амаликтерни чылча шаап каан.

^e Э. д. 36:12;

Сан. 13:30; 24:20;

Ы. х. к. 25:17-18;

1 Хаан. 15:2

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бо бүгүнү улус сактып артар кылдыр номга бижип каг база чырык черге амаликтер шуут уттундура бээр кылып каарымны^f Иисуска чугаала» – дээн. ¹⁵ Моисей Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш туткаш, аңаа «Дээрги-Чаяакчы – мээң тугум» деп атты тывыскаш: ¹⁶ «Холум Дээрги-Чаяакчынын дүжүлгезинде салдынгандыр^{**}. Ол амаликтер-биле кезээ мөңгеде дайылдажырдыр» – деп чугаалаан.

^f 1 Хаан. 15:7-8*Моисейниң каты Иофорнуң чедип келгени*

18 ¹ Иофор – Бурганның Мадиянда бараалгакчызы, Моисейниң каты^g – Бурганның Моисейге болгаш израиль чонунга чүнү кылганын, Дээрги-Чаяакчынын израиль чонну Египеттен үндүрө бергенин дыңнап каан. ² Моисейниң каты Иофор ынчан Моисейниң ооң мурнунда бажыңынче чандырыпкан кадайы Сепфораны болгаш ³⁻⁵ ооң ийи оглун ап алгаш, Бурганның дааның чанында ээн кургаг ховуда

^g Хост. 3:1

* 17:7 Масса-Мерива – еврей дылдан очулдуарга, «Шенелде» биле «Алгыш-кырыш» дээн (Сан. 20:13 көр).

** 17:16 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээң холумда – Дээрги-Чаяакчынын тугу».

турлагжып алган Моисейге чедип келген. (Моисейниң улуг оглу Гирсам деп аттыг турган, чүгө дээрге оглу төрүттүнүп кээрге, ачазы: «Мен бо черге өскээрген келген кижиле болгай мен» – деп чугаалаан чүве-дир. А ийги оглу Элиезер деп аттыг турган, чүгө дээрге оглу төрүттүнүп кээрге, ачазы: «Ачамның Бурганы меңээ дузалап, фараон мени өлүрер деп турда, камгалаан болгай» – деп чугаалаан чүве-дир.)*

⁶ Иофор Моисейге: «Катың Иофор-дур мен. Кадайың болгаш ийи огуң-биле кады сенче кел чыдыр мен» – деп сөс дамчыткан. ⁷ Күдээзи катын уткуп үнүп келгеш, аңаа мөгөйгеш, ошкап каан. Амыр-мендизин айтырышкаш, олар чадырже кире берген-нер. ⁸ Моисей катынга Дээрги-Чаяакчының израиль чонга болчуп, фараон болгаш египет чон-биле чүнү кылганын, орук ара оларга таварышкан бүгү бергелерни база Дээрги-Чаяакчының оларны камгалап турганын чугаалап берген. ⁹ Иофор Дээрги-Чаяакчының израиль чонну египетчилерниң холундан хостааш, аңаа кылып берген бүгү эки чүүлдери дээш өөрүп турган. ¹⁰ Ол мынча дээн: «Силерни египетчилерниң болгаш фараоннуң холундан адырып каан база бо чонну египетчилерниң эрге-чагыргазындан хостап каан Дээрги-Чаяакчыга алдар! ¹¹ Дээрги-Чаяакчы израильчилерден боттарын өрү көрдүнген бүгү бурганнарга бодаарга, өндүр бедик дээзин ам билдим^а».

¹² Моисейниң каты Иофор Бурганга бүрүн өрттедир өргүлдү болгаш өске-даа өргүлдери эккеп салган. Ооң соонда Аарон база Израильдиң бүгү баштыңнары Бурганның мурнунга Моисейниң каты-биле кады аыш-чем чиир дээш чедип келгеннер.

Израиль чоннуң даргаларын томуйлааны

¹³ Даартазында хүндүс Моисей улустуң чаргызын үзе шиидери-биле олуруп алган, а чон ооң мурнунга эртенден кежээге чедир шииттирер ээлчээн манап турган. ¹⁴ Ооң каты күдээзиниң чонга кылып турар бүгү чүүлүн көргөш: «Чонну ол канчап турарың ол? Чүгө сен чааскаан олурар сен, а бүгү чон сээн мурнунга эртенден кежээге чедир манап турар ужурлугул?» – деп айтырган.

¹⁵ Моисей катынга: «Чон Бурганның шииткелин дыңнап аар дээш меңээ кээп турар-дыр. ¹⁶ Оларның аразыңга кандыг-бир чаргы үнерге, меңээ чедип кээрлер-дир. Мен ол улустуң маргылдаазын үзе шиидип, оларга Бурганның дүрүмнерин болгаш хоойлуларын өөредип турар-дыр мен» – деп харыылаан.

¹⁷ Ынчалза-даа Моисейниң каты аңаа мынча дээн: «Сээн ынчаар кылып турарың шын эвес-тир. ¹⁸ Сен бодунну-даа, сээң-биле кады турар чонну-даа хинчектеп турар-дыр сен: бо үүле-херек сеңээ хөлүн эрттир аар-дыр, ону чааскаан кылып шыдаваас сен^б. ¹⁹ Ынчангаш мени тооп дыңна, мен сеңээ сүме кадай, Бурган ынчан сээң-биле кады болур: сен Бурганның мурнунга чонну төлээлеп көр, ооң херектери-биле Ону таныштырып көр. ²⁰ Чонну Бурганның дүрүмнери болгаш хоойлуларыңга өөредип каг, эдерер ужурлуг оруун база кылыр ужурлуг херектерин айтып бер. ²¹ Чон аразындан мөзүлүг, Бургандан коргар, ак сеткилдиг болгаш ажык-кончаа сүрбес кижилерни көрүп, билип алгаш, оларны чонну баштаар улус кылдыр – мун, чүс, бежен болгаш он кижиге даргалар кылдыр томуйлап каг^с. ²² Олар чонну кандыг-даа үеде шиитсиннер: чугула херек бүрүзүн сеңээ дыңнатсыннар, а бүгү ындыг кончуг чугула эвес херектерни боттары шиитпирлезиннер, сеңээ ынчан чиик болур, олар сээң үүрге-чүбүгүннү көдүржүп бээрлер. ²³ Ынчалдыр, Бурганның дужааганын ёзугаар кылыр болзунза, бодун-даа шыдажып үнер сен, бо бүгү чон-даа аал-оранынче сагыш амыр чеде бээр».

²⁴ Моисей катының сүмезин хүлээп алгаш, ооң чугаалаан бүгү чүвезин кылган. ²⁵ Ол бүгү израильчилерниң аразындан мөзүлүг кижилерни шилип алгаш, чонну

^а 1 Чыл. 16:25

^б Сан. 11:14; Ы. х. к. 1:12

^с Ы. х. к. 16:18; Эзра 7:25

* 18:3-5 Гирсам – еврей дылда «Өскээрген келген кижиле» дээн уткалыг сөске дөмөй дыңналыр ат (2:22 көр); Элиезер – «Бурганын дузалап турар» дээн ат.

баштаар улус кылдыр – мун, чүс, бежен болгаш он кижиге даргалар кылдыр томуй-лап каан^a. ²⁶ Олар чонну кандыг-даа үеде шиидип: шийтпирлээри берге херектер дугайында Моисейге дыңнадып, бүгү ындыг кончуг чугула эвес херектерни боттары шийтпирлеп турганнар^b. ²⁷ Моисей ооң соонда катын чандырып, ону чуртунче үдөп чорудупкан.

^a Ы. х. к. 1:15^b Ы. х. к. 1:17

Чагыг-керээни чарарынга белеткел

19 ¹ Израильчилер египет черден үнүп чоруткандан бээр үшкү айда, таптыг-ла ай чаазында Синай деп ээн кургаг ховуга чедип келгеннер. ² Олар Рефидимден көжүп үнгөш, Синай ховузунга чедип кээп, ында турар даг дужунга турлагжып алганнар^c. ³ Моисей Бурганга ужуражыры-биле дагже үнүп бар чыгкан. Дээрги-Чаяакчы ону дагдан кый деп, мынча дээн: «Иаковтуң үре-салгалы болур израиль чонга мону чугаала: ⁴ „Египетчилер-биле чүнү кылганымны база силерни эзир чалгыннарынга дажыглап^d, Бодумче эккелгенимни көргөн силер. ⁵ Ынчангаш Мээң сөзүмнү тооп дыңнап, Мээң чагыг-керээмни сагыыр болзунарза, бүгү чоннар аразындан Мээң улуг үнелиг өнчү-хөрөңгим болур силер^e. Бүгү чер-делегей Меңээ хамааржыр болгай^f, ⁶ а силер Мээң бараалгакчыларымдан тургустунган онзагай күрүне база ыдыктыг чон болу бээр силер^g“. Израиль чонга дамчыдып чугаалаар сөстөрүн ол-дур».

^c Сан. 33:15^d Ы. х. к. 32:11^e Ы. х. к. 7:6; 14:2; 26:18; Ыд. ыр. 134:4; Мал. 3:17^f Хост. 9:29; Ы. х. к. 10:14^g Ы. х. к. 14:21; Иер. 2:3;

1 Пет. 2:5, 9;

Ажыд. 1:6; 5:10; 20:6

⁷ Моисей дагдан дүжүп келгеш, чоннун шупту баштыннарын кыйгырып алгаш, Дээрги-Чаяакчының чагып чугаалаан сөстөрүн дөгөрезин дамчыдып берген. ⁸ Бүгү чон чаңгыс үн-биле: «Дээрги-Чаяакчының биске чагаан бүгү чүүлдерин күүседир бис!» – деп харыылаан^h.

^h Хост. 24:3

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Мени дынна, Мен сенээ сырый булут иштинге чедип кээр мен, чон Мээң сээң-биле чугаалажып турарымны дыңнааш, сенээ кезээ мөңгедө бүзүрөй бээр» – дээн. Моисей ынчан Дээрги-Чаяакчыга чоннун сөстөрүн дамчыткан. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Барып, чонну бөгүн болгаш даарта ыдыктаⁱ. Олар хептерин чуп алзыннар; ¹¹ сонгузу хүн болур чүвеге белен болзуннар, чүге дээрге Мен ол хүн, бүгү чон көрүп турда, Синай дагже дүжүп кээр мен. ¹² А сен дагны долгандыр шыйыг шыйгаш, чонга: „Даг бажынче үнмеңер база ооң дөжээнге дегбөнер. Дагга дегген кижини өлүрүп каар ужурлуг“ – деп чугаала. ¹³ Ол кижиге кым-даа холун дээспезин, ону даштар-биле соп каапсын азы согун-биле адып каапсын^j. Мыйыс эдиски эде бээрге, мал-маган-даа, кижиде дагга дээр азы ынаар үнер болза, дириг үнмезин*».

ⁱ Сан. 11:18^j Евр. 12:20

¹⁴ Моисей даг бажындан дүжүп, чонга келгеш, ыдыктаашкын ёзулалын кылырга, улус хептерин чуп алган. ¹⁵ Моисей чонга: «Сонгузу хүнге белен болунар, кадайларынарга дегбөнер» – деп чугаалаан.

¹⁶ Шак ол хүн дүжүп кээрге, эртен диңмирээшкин диңмиреп, кызаннаашкын кызаннаан; даг кырынга сырый булут турупкан база эдиски ыткыр эткен – турлаанга турган бүгү чон сүрээдей берген. ¹⁷ Моисей чонну турлагжаан черинден Бурганга уткуштур үндүрө бээрге, улус даг эдээнге туруп алган. ¹⁸ А Дээрги-Чаяакчы Синай дагже отка бүргедипкен дүжүп келген, ол даг бүрүнү-биле ышталып эгелээн: оон бажындан ыш, суугудан үнгөн ыш дег, дүргектелдир көдүрлүп, бүгү даг дыка күштүг сирилөп турган. ¹⁹ Эдиски үнү оон-даа дынзыг апарган. Моисей чүве чугаалаарга, Бурганнын үнү анаа харыылап турган. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Синай дагның бажынче дүжүп келгеш, Моисейни даг бажынче кый дээрге, ол ынаар үне берген.

* 19:13 Азы: «Мал-маган-даа, кижиде дагга дээр болза, дириг үнмезин. Чүгле мыйыс эдиски эде бээрге, улус дагже үнүп болур».

^a 1 Хаан. 6:19
^b Лев. 10:1-3

²¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Дүшкеш, чон аразындан хөй улус өлбөс кылдыр, Мени көөрү-биле чүткүп болбазын сагындыр^a. ²² Менче чоокшулаар бараалгакчыларым безин боттарын ыдыктап алып ужурлуг, оон башка оларны узуткап каар мен» – дээн^b.

²³ Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «Сээң сагындырганың ёзугаар дагны долгандыр шыйгыг шыйгаш, ону ыдыктап каан бис, ынчангаш чон «Синай дагже үнүп шыда-вас» – деп чугаалаан.

²⁴ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Улусче дүже бер, оон Аарон-биле кады даг бажынче дедир үнүп кээр сен, а Бурганның бараалгакчылары болгаш чон Менче чүткүвезин, оон башка Менээ узуткаттырып аарлар» – деп харыылаан. ²⁵ Моисей чонче дүжүп келгеш, ол бүгүнү дамчыдып чугаалаан.

Бурганның берген он айтышкыны

(Ы. х. к. 5:6-21)

20 ¹ Бурган чонга бо бүгүнү чугаалаан: ² «Мен дээрге сени кул болуп чорааның Египеттен үндүрө берген Бурганың Дээрги-Чаяакчы-дыр мен^c.

³ Сеңээ Менден өске кандыг-даа бурганнар турбазын^d.

⁴ Бодунга дүрзү-бурган кылба; өрү дээрде, куду чер кырында болгаш чер адаа сугда чоруур чүвениң кандыг-даа чурук-дүрзүзүн кылба^e. ⁵ Оларга мөгөйбе база бараан болба, чүге дээрге сээң Дээрги-Чаяакчы Бурганың болур Мен – хүннээчел Бурган-дыр мен^f; Мени хүлээп көрбөс улустуң ажы-толүн, ада-өгбезиниң кем-буруузу дээш, үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедир мен^g. ⁶ А Меңээ ынак база Мээң айтышкыннарымны күүседир улуска муң салгал чедир энерелдиг болур мен^h.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын адын хей черге адава; Дээрги-Чаяакчының адын хей черге адап турар кижини Ол кеземче чок арттырбасⁱ.

⁸ Амыр-дыш хүнүн ыдыктап, утпайн чор^j. ⁹ Алды хүн дургузунда ажылдап, янзы-бүрү ажыл-херектерин кыл. ¹⁰ А чедиги хүн – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан амыр-дыш хүнү-дүр. Ол хүнде сен бодун-даа, сээң оглуң-кызың-даа, сээң эр, херээжен кулдарың-даа, мал-маганың-даа, сээң аал-ораныңда турар даштыкы кижиде-даа – дөгереңер кандыг-даа ажыл-херек кылбаңар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы алды хүн дургузунда дээрни, черни, далайны база оларда бар бүгү чүвени чаяп келген, а чедиги хүнде дыштанган болгай, ынчангаш Ол амыр-дыш хүнүн алгап-йөрээп, ыдыктап каан-дыр.

¹² Ачаң биле аваңны хүндүлөп чор^k, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сеңээ берип турары чер кырынга амыдыралың узаар.

¹³ Кижиде өлүрбө^l.

¹⁴ Кады чурттаан эжинге өскерилбе^m.

¹⁵ Оорлаваⁿ.

¹⁶ Өске кижиге удур меге херечилел кылба^o.

¹⁷ Өске кижиниң аал-ораның алыксава; өске кижиниң кадайын, оон эр, херээжен кулдарын, оон бугазын, оон элчигенин – өске кижиде бар чүү-даа чүвени алыксава^p».

¹⁸ Бүгү чон динмирээшкиннерни, эдискит эткенин дыңнап, кызаннаашкыннарны, дагны бүргээн ышты көрүп турган. Ол бүгүнү көрүп, дыңнааш, чон коргуп-иргип, ырадыр туруп алган. ¹⁹ Чон Моисейден: «Бистин-биле сен чугаалажып көр, тооп дыңнаар бис, а Бурган Боду бистин-биле чугаалашпазын, оон башка өлүп каар бис^q» – деп дилээн. ²⁰ Моисей чонга: «Кортпаңар! Бурган силерни шенээр дээш, Оон кортсун дээш база бачыг үүлгөтпезин дээш чедип келген-дир» – деп харыылаан.

²¹ Чон ырадыр туруп алган, а Моисей Бурганның турганы сырый булутче кире берген.

^c Лев. 26:13

^d Ы. х. к. 32:39;

4 Хаан. 17:35;

Ыд. ыр. 80:10

^e Лев. 19:4; 26:1; Ы. х. к.

27:15

^f Хост. 34:14;

Ы. х. к. 4:24; 6:15;

Иис. 24:19; Наум 1:2

^g Хост. 34:7; Сан. 14:18

^h Ы. х. к. 5:10; 7:9

ⁱ Лев. 19:12; 24:10-16

^j Э. д. 2:2; Хост. 31:14-17;

Лев. 19:30; 23:3; 26:2;

Сан. 15:32-36;

Мк. 2:27-28; Лк. 13:14

^k Лев. 19:3; Ы. х. к. 27:16;

Мф. 15:4; 19:19;

Мк. 7:10; 10:19;

Лк. 18:20; Эф. 6:2

^l Э. д. 9:6; Лев. 24:17;

Мф. 5:21; 19:18;

Мк. 10:19; Лк. 18:20;

Рим. 13:9; Иак. 2:11

^m Лев. 18:20; 20:10;

Ы. х. к. 22:22; У. ч. 6:32;

Мф. 5:27; Рим. 13:9

ⁿ Лев. 19:11; Мф. 19:18;

Рим. 13:9

^o Хост. 23:1;

Ы. х. к. 19:16-20;

У. ч. 19:5; Мф. 19:18

^p Иер. 5:8; Мф. 5:28;

Лк. 12:15; Рим. 7:7; 13:9

^q Ы. х. к. 5:27; Евр. 12:19

Бурганга мөгеериниң дугайында дүрүм-хоойлу

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге израиль чонга мынча деп дамчыдарын айыткан: «Мээң силер-биле дээрден чугаалажып турганымны көргөн силер. ²³ Мен бар-дыр мен – боттарынарга мөңгүн, алдын бурганнар кылбаңар. ²⁴ Довурактан Меңээ өргүл салыр бедигээш кылгаш, аңаа бүрүн өрттедир өргүлдериңни база эп-найырал өргүлдериңни – шээр болгаш бода малыңны эккеп сал. Мээң адымны алдаржытсын дээним чер бүрүзүңге ынчалдыр кыл – Мен ынчан сенээ келгеш, ачы-буянымны хайырлаар мен. ²⁵ Меңээ өргүл салыр бедигээшти даштардан кылыр болзунза, хоглап дүрбүвээн даштар-биле тудуп үндүр^a. Ол даштарның кайы-бирээзинге сээң херекселиң дээр болза, өргүл бедигээжи бужартай бээр. ²⁶ Меңээ өргүл салыр бедигээшче тепкииш кырлап үнме, оон башка ооң кырынга чанагажың көстү бээр».

^a Ы. х. к. 27:5-6; Ис. 8:31

Кулдар дугайында

21 ¹ «Сээң израильчилерге чарлап чугаалаар хоойлуларың бо-дур: ² бир эвес еврей эр кул садып алзыңза, ол кижиге сенээ алды чыл дургузунда ажылдап берзин, а чедиги чылда халаска хосталып чорутсун^b. ³ Бир эвес ол кул чааскаан келген болза, чааскаан хосталып чорутсун, а кадайлыг турган болза, кадайы база чоруй барзын. ⁴ А бир эвес ээ кижиге кулунга кадай ап бээрге, ол кадай оолдар азы кыстар божаан болза, кулдуң кадайы-даа, ажы-төлү-даа ээзинге хамаарышсын, а кул кижиге чааскаан хосталып чорутсун. ⁵ Ынчалза-даа кул кижиге: „Бодумнуң ээмге, кадайымга болгаш ажы-төлүмге ынак болгаш, хосталгаже үнмес мен“^c – дээр болза, ⁶ ээзи ону Бурганның мурнунга* эккелгеш, эжик аксынга азы кастык чанынга тургускаш, кулаан шивегей-биле үттезин, ынчан ол кул ээзинге бүгү назынында бараан болур^c.

^b Лев. 25:39-40;
Ы. х. к. 15:12; Иер. 34:14

^c Ы. х. к. 15:16-17

⁷ Бир эвес кандыг-бир кижиге уруун кул кылдыр садыптар болза, ооң хосталыры эр кулдарның хосталыры ышкаш эвес болур. ⁸ Бир эвес ол кул кыстың ээзи ону бодунга кадай кылып алыр деп турган, ынчалза-даа аңаа хөңнү чок апарган болза, ону дедир садып хостаарын чөпшээрзин; ээзи кулу кысты бак көргөн ужурунда, ону өске чоннар кижизинге садар эргези чок. ⁹ Бир эвес ээ кижиге ол кысты оглу-биле дүгдөп каар болза, аңаа бодунуң уругларыңга дег хамаарылгандан көргүссүн. ¹⁰ Бир эвес ээ кижиге өске херээжен-биле өгленип алыр болза, кул-кадайыңга аыш-чем, идик-хөп бээринден база ооң-биле чоок харылзаалыг боорундан ойталавас ужурлуг^d. ¹¹ А бир эвес ээ кижиге ол үш чүүлдү демги кул херээженге кылбас болза, ол херээжен акша төлөвейн, халаска чоруй барзын».

^d 1 Кор. 7:3

Күш дөгээр кемниг херектер дугайында

¹² «Кандыг-бир кижиге өлүргөн кижиниң бодун өлүрер ужурлуг^e. ¹³ Ынчалза-даа бир кижиге боду кемниг херек үүлгедирин бодаваан, харын ооң холундан өске кижиниң өлүрүн Мен чүүлдүг деп көргөн болзумза^f, сенээ өжээн негекчизинден өлүрүкчүнүн дезип чоруй баары черни айтып бээр мен^g. ¹⁴ А бир эвес кандыг-бир кижиге өске кижини кара сагышты-биле, баш удур бодап алгаш, өлүрер болза, ол кижини Меңээ өргүл салыр бедигээш чанындан безин^{**} ап алгаш, өлүрүп каар ужурлуг^h.

^e Э. д. 9:6; Лев. 24:17;
Сан. 35:31

^f Ы. х. к. 19:4-5

^g Сан. 35:11, 22; Ис. 20:3

^h 3 Хаан. 2:28-34

¹⁵ Ачазын азы авазын шанчар кижини өлүрүп каар ужурлуг.

¹⁶ Бир кижини оорлап алгаш, садыптар азы бодунга тудуп турар кижини өлүрүп каар ужурлугⁱ.

ⁱ Ы. х. к. 24:7

^j Лев. 20:9; У. ч. 20:20;

Мф. 15:4; Мк. 7:10

¹⁷ Ачазын азы авазын бак сөглээр кижини өлүмгө онаар херек^j.

* 21:6 Азы: «Шииткекчилерниң мурнунга» (22:8, 9 көр).

** 21:14 Эрте-бурунгу Чоокку чөөн чүккө өргүл салыр бедигээшти хоргадалдың ыдыктыг чери деп санаар турган, ынчангаш өжээн негекчилери ол черден хоргадал дилеп келген улуска холун дегзиринден коргар турган.

¹⁸ Ийи кижиге бактажып турда, бирээзи өскезин даш-биле сопкан азы чудуруу-биле шанчылкан, а соктуруп азы шаштырып алган кижиге өлбейн, орун-дөжөөндө чыдып алган дирик. ¹⁹ Бир эвес ол кижиге туруп келгеш, бажыңыңдан даянгыыштанып үнүп, кылаштай бээр болза, ону сопкан азы шанчылкан кижиге кем-буруузу дээш өлүртпес, а чүгө демги кижиниң ажилдаваан үези дээш төлөп бээр база ооң эмнээшкинин бүрүнү-биле харыылаар уjurлуг.

²⁰ Кандыг-бир кижиге бодунуң эр азы херэежен кулун мерге-биле хапкан, а демгизи ооң холундан өлүп калган болза, ол кижиге кеземче онаар уjurлуг. ²¹ Ынчалза-даа кул кижиге бир азы ийи хүн эрткенде, туруп кээр болза*, ээ кижиге кеземче онааштырбас, чүгө дээрге ол ээ кижиге кулу дээш акша-мөңгүн төлөөн-дир.

²² Чокшуп-кыржып турган улус иштиг-сааттыг херэежен кижини теп-шанчылтарга, ол херэежен уруун элекке божупкан, ынчалза-даа аңаа хора чедирбээн болза, буруулуг кижиге демги херэеженниң ашааның онааган торгаалын шииткекчилер көрүп турда, төлээр уjurлуг. ²³ Бир эвес аңаа хора чедирген болза: амы-тын дээш – амы-тын алыр; ²⁴ карак дээш – карак, диш дээш – диш, хол дээш – хол, бут дээш – бут алыр; ²⁵ өргөн дээш – өргөн, балыг дээш – балыг, кемдээшкин дээш – кемдээшкин кылыр болзун^a.

²⁶ Кандыг-бир кижиге бодунуң эр азы херэежен кулунуң караанче хап-сопкаш, кемдедип каар болза, карак дээш кулун хосталгаже салзын. ²⁷ Бир эвес ээ кижиге эр азы херэежен кулунуң дижин турулдур шанчылтар болза, диш дээш кулун хосталгаже салзын».

Мал-маган дугайында

²⁸ «Бир эвес буга эр азы херэежен кижини өлүр үзүп каар болза, буганы даштар-биле соп каар уjurлуг^b, ынчаарга ооң ээдин чип болбас, а малдың ээзинде буруу чок болур. ²⁹ Ынчалза-даа ол буга ооң мурнунда-даа улус үзүп турган, а ооң ээзи ол дугайында дыңнааш-даа, малын кадарып-хайгаараваска, буга эр азы херэежен кижини өлүр үзүп каан болза, буганы даштар-биле соп каапкаш, ооң ээзин өлүмгө онааштырар уjurлуг. ³⁰ А бир эвес ол кижиге төлевир онаап каан болза, ол акшаның дөгөрезин бодунуң амы-тынының садызы кылдыр төлезин^c. ³¹ Бир-ле кижиниң оглун азы кызын буга үзүп каар таварылгада база ол-ла хоойлуну ажыглаар уjurлуг. ³² Бир эвес буга эр азы херэежен кулду үзүп каар болза, оларның ээзинге буганың ээзи үжөн ошекел мөңгүннү төлээр, а буганы даштар-биле соп каар уjurлуг.

³³ Кандыг-бир кижиге кудук аксын ажык кааптарга азы кудук каскаш, ону дугла-вайн баарга, олче буга азы элчиген кире берген болза, ³⁴ кудуктуң ээзи өлгөн мал дээш ооң ээзинге акша-мөңгүн төлээр уjurлуг, а мал сеги кудук ээзини болур^d.

³⁵ Кандыг-бир кижиниң бугазы кожа аалдың бугазын өлүр үзүп каар болза, кожалар дирик арткан буганы садыпкаш, өртөөн үлежип алзыннар; өлүг буганы база денге үлежип алзыннар. ³⁶ Демги буганың ооң мурнунда-даа мал үзүп турганы билдингир, а ээзи ону кадарып-хайгаараваан болза, ол ээ өлгөн буганың дуюун тургузуп, орнунга буга бээр уjurлуг, а өлүг буга ооңу болур».

Эт-хөрөңги дугайында

22 ¹ «Буга азы хой оорлааш, ону дөгөргөн азы садыпкан кижиге буга дээш – беш буганы, хой дээш – дөрт хойну төлезин^e.

² Бир кижиге ооң бажыңын оор кижиге дүне када үреп кирип турарын эскерип кааш, согарга, ол ооржу өлүп калган болза, демги кижиге ооң өлүмү дээш буруудаас.

³ Ынчалза-даа ол үеде хүн үнүп келген турган болза, өлүрүүшкүн дээш буруудаар.

^a Лев. 24:19-20;

Ы. х. к. 19:21; Мф. 5:38

^b Э. д. 9:5

^c Сан. 35:31

^d Лев. 24:18

^e 2 Хаан. 12:6

* 21:21 Азы: «Кул кижиге бир азы ийи хүн иштинде өлүп каар болза».

Ооржу кижиге каража дээш төлээр уjurлуг, а бир эвес төлээр эт-хөрөңгизи чок болза, оорлап алган чүвезиниң орнун тургузар дээш, ооржунун бодун кул кылдыр садыптар уjurлуг. ⁴ Бир эвес ооржу кижиге туттурган, а оорлап алган малы: буга, элчиген азы хой тыпты берген, дириг-менди болза, оларнын баш бүрүзү дээш ийи баш малды төлезин^a.

^a У. ч. 6:31

⁵ Кандыг-бир кижиге бодунун шөлүн азы виноград тараан черин өрттедип аштап турда, от өске кижиниң шөлүнче тарай бээр болза*, бодунун шөлүнүн азы виноград тараан чериниң эн эки дүжүдү-биле төлезин. ⁶ Бир эвес кандыг-бир кижиниң салган оду чадаң үнүштер таварты өөскээш, кожазының хөпээннерин азы сыпта турар дүжүдүн, азы шөлүн өрттедип каар болза, өрттү өөскүткен кижиге каражаның өрттээн төлээр уjurлуг.

⁷ Кандыг-бир кижиге бодунун кожазынга акша-мөңгүн азы эт-сеп шыгжадып каарга, оозун кожазының бажыңындан оорлап аппарган дижик. Бир эвес ооржу кижиге тыпты берген болза, ол демги чүүлдерниң ийи дакпыр өрттээн төлээр уjurлуг. ⁸ А бир эвес оор тывылбайн барза, бажыңның ээзи Бурганнын мурнунга** чедип келгеш, кожазының өнчү-хөрөңгизинге холун дээспээнин бадыткаар уjurлуг.

⁹ Маргылдаалыг кандыг-даа чүүл: буга, элчиген, хой, хеп дугайында; кандыг-бир кижиниң „Мээңии-дир“ деп турары читкен эт-сеп дугайында чаргылдашкан ийи кижиге боттарының херээн Бурганга** шиитпирледир уjurлуг. Оларнын буруулуг деп санаан кижиге өске кижиге ийи дакпыр хөй өртекти төлезин.

¹⁰ Кандыг-бир кижиге кожазы кижиге азы элчигенин, азы бугазын, азы хоюн, азы өске-бир малын кадарып-хайгааразын дээш хүлээдип бээрге, ол мал азы өлү берген, азы кемдей берген, азы ону ооржулар сүрүп алгаш барган, а ол бүгүнү көрүп турган улус чок болган дижик. ¹¹ Ынчан кожазы кижиге: „Мал ээзиниң өнчү-хөрөңгизинге холум дээспээн мен“ деп, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга даңгыраглазын^b: мал ээзи даңгыракты хүлээп аар уjurлуг, а кожазы мал дээш төлевес уjurлуг. ¹² Бир эвес ол малды кожазы оорлаттырыпкан болза, каражаның өрттээн ээзинге төлээр уjurлуг. ¹³ Бир эвес малды араатан аң тудуп чипкен болза, шынзыдары-биле сегин көргүссүн: туттуруп чирткен мал дээш, ол төлевес уjurлуг.

^b 3 Хаан. 8:31; 2 Чыл. 6:20; Евр. 6:16

¹⁴ Кандыг-бир кижиге кожазындан мал ачылап аарга, ол мал кемдей берген азы өлүп калган, а ээзи ол өйде чанынга турбаан болза, кожазы мал дээш төлезин. ¹⁵ Бир эвес мал ээзи ынчан чанынга турган болза, кожазы төлевес уjurлуг. Кожазы малды акша-биле хөлөзилеп алган турган болза, мал ээзи хөлөзи кылдыр алган акшазынга немей акша албас уjurлуг.

¹⁶ Кандыг-бир эр кижиге арыг кысты дуурайлааш, ооң-биле хойгажыпкан болза, ол кыстың ачазынга төлевир акшазын бергеш, ону кадай кылдыр ап алзын^c. ¹⁷ А бир эвес ол кыстың ачазы: „Уруум бербес мен“ – дээр болза, ол кижиге арыг кыс дээш төлээр уjurлуг акша-мөңгүннү дөмей-ле бүрүнү-биле төлезин».

^c Ы. х. к. 22:28-29

Чүдүлге болгаш мөзү-бүдүш дугайында

¹⁸ «Караң көрнүр херээженни амылыг арттырба^d.

^d Лев. 19:31; 20:27;

¹⁹ Мал-маган-биле холбажыр кандыг-даа кижини өлүрер уjurлуг^e.

Ы. х. к. 18:10-12

²⁰ Чүлге чаңгыс Дээрги-Чаяакчыдан өске бурганнарга өргүл салыр кижини бүрүнү-биле узуткаар уjurлуг.

^e Лев. 18:23; 20:15;

Ы. х. к. 27:21

²¹ Өскээртен келген кижини кызып-кыйбанар, дарлаванар, боттарыңар база египет черге өскээртен келген улус бооп чорааныңарны утпаңар^f. ²² Дулгуяк херээжен-нерни-даа, өскүстөрни-даа кызып-кыйбанар^g. ²³ Оларны кызып-кыяр болзуңарза,

^f Хост. 23:9; Лев. 19:33;

Ы. х. к. 24:17

^g Ы. х. к. 27:19; Иса. 1:17

* 22:5 Азы: «Кандыг-бир кижиге өске кижиниң шөлүнче азы виноград тараан черинче мал-маганың сүрүп кирипкеш, чир-тип каар болза».

** 22:8,9 Азы: «Шииткекчилерниң мурнунга» (21:6 көр).

Менден дуза дилеп кыйгырарга, оларның хилинчээн дыңнап каар мен. ²⁴ Ынчан Мээн киленим кыптыгып, силерни узуткап каар чаа-дайынны чорудуптар мен; силернин кадайларыңар дулгуяктар апаар, ажы-төлүңөр өскүссүрөй бээр^a.

^a Ыд. ыр. 108:9

²⁵ Мээн чонумнуң иштинде яды кижиге акшанны чээлиге берген болзунза, ону кызып-кыйба, хөө хуузун негеве^b. ²⁶ Өске-бир кижиниң тонун долаага арттырып алган болзунза, хүн ажар бетинде эгидип бер^c. ²⁷ ооң чаңгыс борбак шуглаа, мага-бодун шывар хеви ол-дур; оозу чок болза, чүнү шугланып удуурул? Ынчангаш ол кижиге Менден дуза дилеп, кыйгырарга, ээ көрнүүчел болгаш, ону дыңнап каар мен.

^b Лев. 25:35-37;

Ы. х. к. 23:19; Неем. 5:7

^c Ы. х. к. 24:13

²⁸ Бурганны* каргава, чонуңнуң удуртукчузун бак сөглөвө^d.

^d 3 Хаан. 21:10;
Аж.-ч. 23:5

²⁹ Сээн дүжүдүңнүң башкылыын: баштайгы тараанны болгаш баштайгы чими-зиңниң чулуун Менээ бээрин саадатпа; дун оглуңну Меңээ бараалгадыры-биле бер^e. ³⁰ Мал-маганыңның дун төлдерин база ынчалдыр бараалгат. Бода-даа, шээр-даа малдың дун төлдери чеди хүн дургузунда авазы-биле кады турзун, а сески хүнде оларны Меңээ эккеп бер^f.

^e Хост. 13:2, 11-16

^f Лев. 22:27

³¹ Силер Меңээ хамааржыр ыдыктыг улус болур силер; шөлге араатан аңнарга туттурган дириг амытан эдин чивейн, ыттарга октап берип чорунар^g.

^g Лев. 7:24; 22:8

^h Хост. 20:16

23 ¹ Меге чугаа-соот таратпа; бак кижиге холуң сунуп, мегелеп херечилевө^h. ² Хөйнүң талазынче чайгылып, бузут үүлгөтпө база чаргы үзе шиитпир-леп тура, хөйнүң талазынча турар дээш шындан ойталава.

³ Бир кижиниң чаргызын үзе шиитпирлеп тура, яды-ла болганы дээш, ону ам-дажытпаⁱ.

ⁱ Лев. 19:15

⁴ Дайзыныңның-даа бугазы азы элчигени аза бергенин көрүп кагзыңза, ээзинге эгидип бер^j. ⁵ Өжээтениңниң элчигени чүгүнүң аарындан кээп ушканын көрүп кагзыңза, ону чыттырзын каапкаш барба: дайзыныңга дузалап, чүгүктү дүжүрүш.

^j Ы. х. к. 22:1

⁶ Түрөңги кижиниң чаргызын үзе шиитпирлеп тура, ооң эргезин кызагадава^k.

^k Хост. 22:21-22;
У. ч. 22:22

⁷ Шын эвес буруудадышкындан чайлап, буруу чок, актыг кижини өлүрөр кылдыр шиитпел – Мен кем-буруулуг кижини агартпас болгай мен.

^l Лев. 19:16;
Ы. х. к. 27:25;
3 Хаан. 21:1-11;
У. ч. 17:15; 24:24;
Иса. 5:23

⁸ Хээлилээн белектер алба, олар карактыг улусту согурартып каар база актыг улустун чугаа-сөзүнүң утказын хажыдып каар болгай^m.

^m Ы. х. к. 16:19;

1 Хаан. 8:3

ⁿ Хост. 22:21

⁹ Өскээртен келген кижини кызып-кыйба: силер база египет черге өскээртен келген улус бооп чурттап чораан болгаш, ындыг кижиниң сеткил-хөңнүн билир болгай силерⁿ.

Онзагай хуннер болгаш байырлалдар дугайында

¹⁰ «Бодуңнуң чериңни алды чыл дургузунда тарып, дүжүдүн ажаап ап кел. ¹¹ А чедиги чылда аңаа дыштан берип, болбаазыратпа; чайгаар үнген дүжүттү сээн чонуңнуң түрөңги улузу чыып чизин, ооң соонда артканын черлик аң-мең чемиш кылзын. Виноградың шөлү болгаш олива ыяштарың-биле база ынчалдыр кыл^o.

^o Лев. 25:2-7

¹² Алды хүн дургузунда ажил-херектериң кыл, а чедиги хүнде дыштанып ал, сээн бугаң биле элчигениң дыштанзын; эр, херээжен кулдарың биле өскээртен келген ажилчының дыштанзын^p.

^p Хост. 20:9-10

^q Ис. 23:7; Ыд. ыр. 15:4;
Ос. 2:17; Зах. 13:2

^r Сан. 28:16-31;

Ы. х. к. 16:1-17

^s Хост. 12:15

¹³ Силерге Мээн чугаалаан бүгү чүвемни күүсединер, өске бурганнар аттары безин адаваңар: аксы-дылыңардан ол аттар үнмезин^q.

¹⁴ Чылда үш катап Меңээ бараалгаткан байырлалды эрттирер сен^r. ¹⁵ Ажыткы-биле хөөтпээн далганнар байырлалын сагып чор^s: Мээн сеңээ дужааганым дег, Авив айның доктааткан үезинде, Египеттен хосталып үнүп келген үенде, чеди хүн

* 22:28 Азы: «Шииткекчилерни» (21:6; 22:8 көр).

дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далган-тараа чиир сен. Ол ышкаш улус Мээн мурнумга хол куруг келбезин^a. ¹⁶ Бодунуң шөлүңде тарып алган үрезиниң болгаш күш-ажылыңның үре-түңнели – баштайгы дүжүдүнүнүн байырлалын демдеглед чор^b. Чыл төнчүзүңде шөлүңден күш-ажылыңның үре-түңнелин ажаап аарың – дүжүт ажаалдазының байырлалын демдеглед чор^c. ¹⁷ Чылда үш катап сээң бүгү эр улусуң Дээрги-Бурган-Чаяакчының мурнунга бараалгап келзин^d.

¹⁸ Меңээ хан өргүп турар үенде, ажыткылыг хлебти катай өргүвө; байырлалда* Меңээ салган өргүлдүн чаан даартагы эртенге чедир арттырба.

¹⁹ Сээң чериниң дүжүдүнүн башкылыын Бурганың Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп бараалгат^e.

Анайны ооң авазының сүдүңге хайындырба^f».

Бурганың ханаан черни Израильге чагыртыр бооп азааны

²⁰ «Көр даан, Бодумнуң төлээмни, сени орукка кадагалазын дээш база Мээн белеткеп кааным черге чедирзин дээш, сени мурнай чорудуп тур мен^g. ²¹ Ооң мурнунга бодунну шын алдынып чор, ооң үнүн тооп дыңна, аңаа удурланма, чүге дээрге Мээн өмүңнээмден айбылаткан болгаш, ол силерниң Меңээ удурланганыңарны өршээвес. ²² Бир эвес ооң сөзүн тооп дыңнап, сеңээ чугаалаан бүгү чүүлүмнү күүседир болзунза, дайзыннарның дайзын апаар мен, сеңээ удур улуска удурланыр мен^h.

²³ Мээн төлээм сээң мурнуңга орук баштап чоруткаш, сени амор, хет, ферез, хананей, хиввей болгаш иевус чоннарга чедире бээр, ынчан оларны узуткап каар менⁱ. ²⁴ Ол чоннарның бурганнарынга мөгөйбө, оларга бараан болба^j; ол чоннарның ажил-херектерин өттүнме, харын оларның дүрзү-бурганнарын узуткааш, ыдыктыг көжээлерин чуура шаап каавыт^k. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараан бол, Мен ынчан сээң аыш-чемиңни болгаш сууну элбек кылып каар мен, аарыг-аржыкты сенден чайладыр мен^l. ²⁶ Сээң чер-чуртуңга уруг дүжүрер база үре-төл чок херээженнер турбас^m; сээң назыныңны узадыр мен.

²⁷ Чаалажып чедө бээриң чоннарның шуптузун аймаарадып, сүртедир мен база сээң дайзыннарның шуптузун сенден дөзө бээр кылдыр кылып каар менⁿ. ²⁸ Улуг арыларны** сенден мурнай чорудар мен^o, олар сээң мурнундан хиввейлерни, хананейлерни болгаш хеттерни сывырып чорудуптар. ²⁹ Сээң мурнундан ол чоннарны чаңгыс эвес чыл дургузунда чоорту үндүр сывырар мен, оон башка чер ээнзиреп, шөлдерге черлик аң-мең өзүп-көвүдээш, сеңээ айыылдыг апаар^p. ³⁰ Оларны сээң келген черинден бичии-бичиилеп – сен өзүп-көвүдээш, бо черни ээлеп алгыжеңге чедир – үндүр сывырар мен. ³¹ Кызыл далайдан Филистим далайга*** чедир, ээн кургаг ховудан Евфрат хемге чедир черни сеңээ ээлээр девискээр кылдыр бээр мен^q, ол черде чурттап турар улусту сеңээ аштырар кылдыр кылып каарымга, оларны сывырып чорудуптар сен. ³² Ол чоннар-биле-даа, оларның бурганнары-биле-даа керээ чарба. ³³ Олар сээң чериңге чурттавас ужурлуг, оон башка сени Меңээ удур бачыг үүлгедир чорукче кирире бээрлер; оларның бурганнарынга бараан болур болзунза, бодун дузакка туттуруп алганың ол-дур^r».

Чагыг-керээни хан-биле быжыглап доктаатканы

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Сен, Аарон, Надав болгаш Авиуд^s база Израильдин баштыңнарыңдан чеден кижит^t Мээн турар даамче үнүп келгеш, Меңээ ырактан мөгөйинер. ² Моисей чааскаан Менче чоокшулазын, а арткан улус чоокшулавазын; чон олар-биле кады дагже үнмезин».

* 23:18 Байырлал – Хосталышкын байырлалын ынча деп турар чадапчок (34:25 көр).

** 23:28 Азы: «Улуг коргуушкунну».

*** 23:31 Филистим далай – Чер ортузу далай.

^a Хост. 34:20

^b Хост. 34:22; Ы. х. к. 16:9

^c Лев. 23:33-43;

Сан. 29:12-39;

Ы. х. к. 16:13-15; 31:10-11

^d Хост. 34:23

^e Хост. 34:26;

Ы. х. к. 26:2

^f Хост. 34:26; Лев. 22:28;

Ы. х. к. 14:21; 22:6

^g Хост. 14:9; Мал. 3:1;

Мф. 11:10; Мк. 1:2;

Лк. 7:27

^h Э. д. 12:3; Ы. х. к. 30:7

ⁱ Хост. 33:2; Ы. х. к. 7:1;

Иис. 3:10

^j Хост. 20:5

^k Сан. 33:52

^l Ы. х. к. 7:15

^m Ы. х. к. 7:14

ⁿ Ы. х. к. 2:25; 28:7;

Иис. 2:9

^o Ы. х. к. 7:20; Иис. 24:12

^p Ы. х. к. 7:22

^q Э. д. 15:18; Сан. 34:1-12;

Ы. х. к. 11:24; Иис. 1:4;

Ыд. ыр. 71:8

^r Хост. 34:12;

Ы. х. к. 7:16;

Иис. 23:12-13; Башт. 2:3;

Ыд. ыр. 105:36

^s Хост. 6:23

^t Сан. 11:16

^a Хост. 19:8

³ Моисей чонга келгеш, Дээрги-Чаяакчының хамык сөстөрүн болгаш дүрүм-хоойлуларын оларга дамчыдып чугаалаан. Бүгү чон чаңгыс үн-биле: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан бүгү чүвезин күүседир бис^a» – деп харыылаан. ⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчының хамык сөстөрүн бижип алган, а даартазында эртежик тургаш, даг эдээнге өргүл салыр бедигээшти база Израильдиң он ийи аймаан көргүскен он ийи даш көжээни тургузуп каан. ⁵ Ооң соонда ол израиль чоннуң аныяк эрлерин чорудуптарга, олар бүрүн өрттедир өргүл малдарын эккелгеннер, а оон Дээрги-Чаяакчыга салыр эп-найырал өргүлүнүң бугажыктарын дөгөргеннер. ⁶ Моисей малдың ханының чартыын тавактарга кудуп каан, а өске чартыын өргүл салыр бедигээшче төккөн. ⁷ Оон чагыг-керээни бижээн дүрүг-номну ап алгаш, чонга дыңналдыр номчуп бээрге, израильчилер: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан бүгү чүвезин күүседир бис, дыңнангыр болур бис» – дээннер. ⁸ Моисей ынчан өргүл малының ханын узуп алгаш, чонче бызай чажып: «Бо бүгү сөстөргө хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының силер-биле чарган чагыг-керээзиниң ханы бо-дур^b» – деп турган.

^b Зах. 9:11; Мк. 14:24; Евр. 9:20^c Э. д. 32:30; Хост. 33:20; Ин. 1:18^d Иез. 1:26

⁹ Ооң соонда Моисей, Аарон, Надав болгаш Авиуд олар база Израильдиң чеден баштыңы дагже үне бергеннер. ¹⁰ Олар аңаа Израильдиң Бурганнын көрүп кааннар^c. Ооң турар чери дээр ышкаш аяс, сапфир дашка дөмей болган^d. ¹¹ Бурган израиль чоннуң шилиттинген бо улузун узуткаваан; олар Бурганнын көргөннер база ашта-нып-чемненип дойлааннар.

Моисейниң даг кырынга дөртен хонук турганы

^e 3 Хаан. 19:11

¹² Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Менче, даг бажынче үнүп келгеш, орта тур^e; Мен сенээ улусту өөредир кылдыр хоойлу болгаш айтышкыннар бижип кааным калбак даштарны бээр мен^f» – деп чугаалаан. ¹³ Моисей бодунуң дузалакчызы Иисусту^g эдертип алгаш, Бурганның даанче үне берген. ¹⁴ А баштыннарга ол: «Бис силерже ээп келгиже-виске чедир маңаа туруңар; Аарон болгаш Хур силер-биле артып калзын – кандыг-бир кижиге херээн шиитпирледир дей берзе, оларга барып шиитпирлетсин» – деп чугаалаан.

^f Хост. 31:18^g Сан. 11:28; 14:6; 27:18

¹⁵ Моисей дагже үне бээрге, булут дагны бүргей апкан; ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чырыы Синай дагже дүжүп келген; булут дагны алды хүн дургузунда шыва ап келген, а чедиги хүнде Дээрги-Чаяакчы булут аразындан Моисейни кый дээн. ¹⁷ Даг кырында Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чырыы израиль чоннуң карактарынга чалбырааштыг от дег көстүп турган^h. ¹⁸ Моисей булуттуң ортузунче кирип, дагже улам бедидир үне берген; даг бажынга ол дөртен хүн, дөртен дүн дургузунда турганⁱ.

^h Хост. 24:1; Ы. х. к. 4:24; Евр. 12:29ⁱ Хост. 34:28;

3 Хаан. 19:8

Ыдыктыг өргээ-майгынны тудары-биле салган өргүл белектери

(Хост. 35:4-9)

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга чугаала: олар Менээ өргүл белектерин эккеп берзин. Эки туразы-биле салып турар кижиге бүрүзүндөн өргүл белектерин хүлээп алыңар. ³ Улустан хүлээп ап болуруңар өргүл белектери бо-дур: алдын, мөңгүн, хүлер; ⁴ көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өң-нүг пөстер, ак лён, өшкү дүгү; ⁵ кызыдыр будаан кошкар кежи, тахаш* кежи; акация ыяжы; ⁶ чырыткыже кудар олива үзү, бараалгакчыларны шилип чаар үс кылырынга база айдызаарынга ажыглаар чаагай чыттыг чүүлдер; ⁷ оникс дээр үнелиг даштар болгаш эфод деп хепке база ыдыктыг хапчыгашка быжыглаар үнелиг даштар.

⁸ Улус Менээ ыдыктыг өргээ-майгынны тудуп берзин, ынчан оларның аразынга чурттаар мен^j. ⁹ Өргээ-майгынның хевирин, ооң хамык херекселдеринин хевирин сенээ канчаар көргүзүп турар-дыр мен, шуптузун шак ынчаар кылып калыңар».

^j Лев. 26:11-12;

3 Хаан. 6:13; Иез. 37:27

* 25:5 Тахаш – кандыг дириг амытан дугайында чугаа чоруп турары эки билдинмес. Далай амытаны бооп чадавас.

Ыдыктыг аптара*(Хост. 37:1-9)*

¹⁰ «Акация ыяжындан ыдыктыг аптарадан кылып аар силер^а; ооң узуну ийи чартык кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту, а бедии бүдүн чартык кыры дурту болзун. ¹¹ Арыг алдындан алгаш, аптараның иштин-даштын шап ал, ооң кырын дескинди алдын хаажыдан кылып каг. ¹² Дөрт алдын дээрбектен шуткааш, аптараның дөрт адаккы азынга: ийи дээрбекти – бир талазынга, ийизин – өске талазынга быжыглап каг. ¹³ Ооң соонда акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелер чазап кылгаш, оларны алдын-биле шап ал. ¹⁴ Көдүрткүүш-мергелерни аптараның ийи талазында дээрбектерге кедиргеш, аптараны көдүрүп дажыглаарда ажыглаар силер. ¹⁵ Аптараның дээрбектеринге мергелер үргүлчү турзун, оларны черле ушта тыртпаңар. ¹⁶ Ыдыктыг аптараже Мээң сенээ бээрим чагыг-керээни бадыткаан бижиктен суп каг.

^а Ы. х. к. 10:1

¹⁷ Арыг алдындан аптара дуй каар халыптан* кылып аар сен; ооң узуну ийи чартык кыры дурту, а дооразы – бүдүн чартык кыры дурту болзун. ¹⁸ Оон алдынны хевилей соктап тургаш, халыптын ийи талакы кыдынга ийи херувим дүрзүзүндөн кылып аар сен. ¹⁹ Оларны халыптын ийи талазы-биле тудуш чаңгыс кылдыр, бир херувим халыптын бир кыдынга, а бирээзи – өске кыдынга турар кылдыр кылып каг. ²⁰ Херувимнер бот-боттарынче көрнүштүр турзуннар база халыпче углай көрүп, өрү алзы хере сунган чалгыннары-биле ону шыва апсыннар. ²¹ Халыпты ыдыктыг аптараның кырынга салып каг. Ол аптараже Мээң сенээ бээрим чагыг-керээни бадыткаан бижикти суп каг^б.

^б 3 Хаан. 8:9

²² Мен ыдыктыг аптараның кырында турар ийи херувимниң аразынга сенээ ажыттынып, сээң-биле чугаалажыр мен^с. А сен израиль чонга сенээ чугаалап бээрим бүгү айтыышкыннарны дамчыдар сен».

^с Лев. 16:2; Сан. 7:89; 17:4**Ширээ***(Хост. 37:10-16)*

²³ «Акация ыяжындан ширээден кылып аар сен; ооң узуну ийи кыры дурту, дооразы бир кыры дурту, а бедии бүдүн чартык кыры дурту болзун. ²⁴ Ону арыг алдын-биле шап ал, а кырын дескинди алдын хаажыдан кылып аар сен. ²⁵ Ширээни дескинди дөрт илиг хире куржагдан кылгаш, ону долгандыр алдын хаажыдан кылып аар сен. ²⁶ Оон ширээге дөрт алдын дээрбектен кылгаш, оларны ширээниң азыгларында турар дөрт бутка быжыглап каг. ²⁷ Дээрбектер куржагның чанынга ширээни дажыглаар көдүрткүүш-мергелер кедиреринге херек болур ужурлуг. ²⁸ Акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелер кылгаш, алдын-биле шап ал, олар ширээни көдүрүп дажыглаарынга херек болур. ²⁹ Ол ышкаш арыг алдындан ширээге ажыглаар херекселдерден: тавактар, хымыштар, арага кудуп чажар аяктар, дашкалардан кылып аар сен. ³⁰ Ол ширээге Меңээ өргүүр ыдыктаан хлебти үргүлчү салып турар сен^д».

^д Лев. 24:5-9**Миндаль ыяшка дөмей чырыткы***(Хост. 37:17-24)*

³¹ «Арыг алдынны хевилей соктап тургаш, чырыткыдан кылып аар сен; ооң дөжээ, сывы, адырлары, чечек баштары, бүүрекчигештери болгаш чечек бүрүлери шупту тудуш чаңгыс болур ужурлуг. ³² Чырыткының сывындан алды адыр үнер ужурлуг: үш адыр – бир талазындан, өске үш адыр – өске талазындан. ³³ Бир адырга-ла миндаль

* 25:17 Халып – еврей дылда «каппорет» деп сөс «халып» деп-даа, «бачыг арыглаар чер» деп-даа уткаларны илередип турар.

ыяш чечээ ышкаш үш чечек бажы, бүүрекчигештер болгаш бүрүлери кады турар – чырыткы-биле тудуш чаңгыс өске адырлар шуптузу ындыг тургузуглуг болур. ³⁴ А чырыткының сывынга миндаль ыяш чечээ ышкаш дөрт чечек бажындан – оларның бүүрекчигештери болгаш чечек бүрүлеринден – кылып каг. ³⁵ Чырыткының сывындан үнген алды адыр бар – ийи адырның адаанда бир бүүрекчигеш турар, өске ийи-ийи адырның адаанда база бир-бир бүүрекчигеш бар. ³⁶ Бүүрекчигештер-даа, адырлар-даа чырыткы-биле тудуш чаңгыс болзуннар; чырыткыны бүдүнү-биле арыг алдындан хевилей соктап туруп кылган болур ужурлуг.

³⁷ Ооң соонда ол чырыткыга ажыглаар, үс кудар чеди деңден кылгаш, чырыткының мурнун чырыдар кылдыр, чеделдирзин ооң кырынга тургузуп каг. ³⁸ Арыг алдындан дең өзээ үзе ызырар кыскаштар болгаш дең кыпсырда ажыглаар савалардан кылып аар сен. ³⁹ Чырыткыны бо херекселдериниң шуптузу-биле катай бир °талант арыг алдындан кылып кагзын. ⁴⁰ Көрдүң бе, чырыткыны хевилей соктаарда, сеңээ даг бажынга көргүскен хевири олчаан кылдыр кылыр сен^а».

^а 1 Чыл. 28:19

Ыдыктыг майгынның шывыглары

(Хост. 36:8-19)

26 ¹ «Ээрип каан ак лёндан база көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден өргээ-майгынны шывар он шывыгдан даарап кылгаш, оларга херувимнер дүрзүлерин уранчыды хээлеп аргып каг. ² Шывыг бүрүзүнүн узуну чээрби сес кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту болзун: олар шуптузу дең хемчээлдиг болзун. ³ Беш шывыгны тудуштур даарап каан болзун, өске беш шывыг база аразында тудушкак болзун. ⁴⁻⁵ Баштайгы беш шывыгның сөөлгү шывыының кыдыынга көк өңнүг бежен илдиргеден кылып каг; даразында беш шывыгның сөөлгү шывыының кыдыынга база ынчалдыр кыл – илдиргелер бот-боттарынга дүгжүп турар ужурлуг. ⁶ Бежен алдын дээктен кылгаш, оларны илдиргелерге кедирип тургаш, баштайгы беш шывыгны өске беш шывыг-биле тудуштуруп каг, ынчан майгын чаңгыс тудуш майгын апаар.

⁷ Ооң соонда өшкү дүгүнден майгынны шывар он бир шывыгдан кылып аар сен. ⁸ Бир ындыг шывыгның узуну үжен кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту болзун: он бир шывыг шуптузу дең хемчээлдиг болзун. ⁹ Беш шывыгны тудуштур даарааш, өске алды шывыгны база бир аңгы тудуштуруп каг; алдыгы шывыгны майгынның чөөн талазынга, ынаар кирер чер кырынче ийи каът кылдыр дүрүп каг. ¹⁰ Баштайгы беш шывыгның кыдыында шывыгга бежен илдиргеден, өске алды шывыгның кыдыында шывыгга база бежен илдиргеден кылып каг. ¹¹ Ооң соонда бежен хүлөр дээк кылгаш, оларны илдиргелерге ызыртып, он бир шывыгны тудуштургаш, майгынны бүдүнгө чыып каг. ¹² Майгынның даштыкы шывыгларының артыгчызын – артык шывыгның чартыын майгынның артыкы, барыын талазынче арта каап каг. ¹³ А майгынның даштыкы шывыгларының узунунуң артыкшылын майгынның сонгу, мурнуу чүктерже көрүнген талаларынче, кайы-даа талазынче бир-бир кыры дурту кылдыр, черге дөжелдир арта каап кагзын. ¹⁴ Майгынны шывар өске ийи дээвиир-шывыгдан: бирээзин – кызыдыр будаан кошкар кештеринден, өскезин – тахаш^б кештеринден кылып аар сен».

^б Хост. 25:5

Майгынны тудуп турар рамкалар

(Хост. 36:20-34)

¹⁵ «Акация ыяжындан майгынны тудуп турар хана-каракталчак рамкалардан кылып аар сен. ¹⁶ Бир рамканың узуну он кыры дурту, калбаа бүдүн чартык кыры дурту болзун; ¹⁷ рамка бүрүзүнүн адаанга, ооң ийи кыдыынга тудуштурар ийи шишти чазап кагзын: рамкаларның шуптузун дөмейлештир кылыр ужурлуг. ¹⁸ Майгынның мурнуу чүкче көрүнген талазынга чээрби рамкадан кылгаш, ¹⁹ оларның адаанга тургузар

дөртен мөнгүн дөжөктөн кылып аар сен: ийи дөжөк-ле бир рамканың ийи шижинге дүгжүр болзун – шупту рамкалар-биле ынчалдыр кылыр ужурлуг. ²⁰ Майгынның соңгу чүкче көрүнгөн талазынга база чээрби рамкадан кылгаш, ²¹ оларның адаанга дөртен мөнгүн дөжөктөн: ийи дөжөк-ле бир рамка адаанга турар кылдыр кылып каг. ²² А ооң артыгы, барыын талазынга алды рамкадан кылып аар сен. ²³ Ол ышкаш майгынның артыгы талазының азыгларынга ийи рамканы кылып аар сен. ²⁴ Оларны адаандан тудуштургаш, үстүндөн чаңгыс дээрбекке кожуп каар ужурлуг, азыглар-да турар рамкалар дөмей болзун. ²⁵ Артыгы талага шупту сес рамка база оларны тургузар он алды мөнгүн дөжөк – ийи дөжөк-ле бир рамка адаанга – турар болзун.

²⁶ Акация ыяжындан рамкалар тудуштурар доора оорга ыяштардан кылып аар сен: майгынның бир талазынга – беш ыяшты; ²⁷ өске талазынга – бешти база майгынның артыгы, барыын талазынга – бешти. ²⁸ А эң узун доора оорга ыяш рамкаларның ортаа деңнели-биле майгынның бир кыдыындан өске кыдыынга чедир эртер ужурлуг. ²⁹ Рамкаларны алдын-биле шап ал, алдындан доора ыяштар сугар дээрбектерден кылгаш, ыяштарны база алдын-биле шап ал. ³⁰ Майгынны сеңээ даг бажынга айтып, көргүскен хевир ёзугаар тургузуп аар сен».

Майгынның ишти
(Хост. 36:35-38)

³¹ «Көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан көжегеден кылгаш, аңаа херувимнер дүрзүлерин уранчыды хээлеп аргып каг^a. ³² Акация ыяжындан көжеге азары-биле алдын аткактарлыг дөрт адагаштан кылып, алдын-биле шап кааш, оларны тургузар дөрт мөнгүн дөжөктөн кылып каг. ³³ Көжегени шывыглар дээктериниң адаанга аскаш, ооң артынче ыдыктыг аптараны кирип каг. Көжеге ыдыктыг өрээлди эң ыдыктыг өрээлден аңгылап турзун^b. ³⁴ Эң ыдыктыг өрээлде турар ыдыктыг аптараже халыптан салып каг. ³⁵ Көжегениң даштынга, майгынның соңгу чүкче көрүнгөн талазынга ширээден салгаш, аңаа дужааштыр, майгынның мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга чырыткыдан салып каг.

³⁶ Көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан майгынче кирер черни дуглаар өске көжегеден кылгаш, угулзалар аргып, каастап каг. ³⁷ Акация ыяжындан ол көжегени азары-биле алдын аткактарлыг беш адагаштан кылгаш, алдын-биле шап аар сен; ол ышкаш адагаштарны тургузар беш хүлер дөжөктөн шуткуп кудуп аар сен».

Өргүл салыр бедигээши
(Хост. 38:1-7)

27 ¹ «Акация ыяжындан өргүл салыр бедигээштен кылып аар сен. Ол дөрбелчин болзун, узуну болгаш дооразы беш кыры дурту, а бедии үш кыры дурту болзун. ² Бедигээштиң дөрт азыынга дөрт мыйыстан кылып аар сен^c; ол мыйыстар ооң-биле тудуш чаңгыс болзун; оон бедигээшти хүлер-биле шап ал. ³ Бедигээшке ажыглаар херекселдерден: хүл урар савалар, хүл-узарлар, хан кудар аяктар, илбектер болгаш көс дажыглаар хүүрекчигештерден – шуптузун хүлерден кылып аар сен^d. ⁴ Бедигээшке хүлер шишкииштен кылгаш, оон дөрт азыынга дөрт хүлер дээрбектен кылып каг. ⁵ Шишкиишти өргүл салыр бедигээштиң хаажызының адаанга, шишкииш бедигээштиң ортузунга чедип турар кылдыр, быжыглап каг. ⁶ Бедигээшке акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелерден кылгаш, хүлер-биле шап ал. ⁷ Көдүрткүүш-мергелерни бедигээшти ийи кыдыында дээрбектерге, ону көдүрүп дажыглаары-биле, кедирип каг. ⁸ Өргүл салыр бедигээшти сеңээ даг бажынга көргүскени дег, иштинде хос черлиг кылдыр, манзалардан кылып аар сен».

^a Лев. 16:2; 2 Чыл. 3:14; Мф. 27:51; Евр. 9:3

^b 3 Хаан. 6:16; 2 Чыл. 3:8; Мк. 15:38

^c 3 Хаан. 1:50; 2:28

^d 3 Хаан. 7:40; 2 Чыл. 4:11

Өргээ-майгынны долгандыр турар херим*(Хост. 38:9-20)*

⁹ «Майгынны долгандыр херимден кылып ал – майгынның мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга узуну чүс кыры дурту ээрип каан ак лён шывыглардан азып каг. ¹⁰ Шывыглар азар чээрби адагаштан, оларны тургузар чээрби хүлер дөжөктөн кылып аар сен. Адагаштарның дээктерин болгаш оларны тудуштурар тыртпаларны мөңгүндөн кылыр. ¹¹ Майгынның соңгу чүкче көрүнгөн талазынга, херимни дургаар узуну чүс кыры дурту шывыглардан азып каар ужурлуг. Оларны азарынга чээрби адагаш база чээрби хүлер дөжөк херек. Адагаштарның дээктерин болгаш оларны тудуштурар тыртпаларны мөңгүндөн кылыр. ¹² Майгынның барыын талазынга, херимниң калбаанга деңештир узуну бежен кыры дурту шывыглардан, оларны азар он адагаштан база он дөжөктөн кылып каг. ¹³ Херимниң чөөн талакы калбаа бежен кыры дуртунга дең болур. ¹⁴ Чөөн талада улус кирер черниң бир кыдыынга он беш кыры дурту шывыглардан, оларны азар үш адагаштан база үш дөжөктөн кылып каг; ¹⁵ улус кирер черниң өске кыдыынга он беш кыры дурту шывыглар, үш адагаш база үш дөжөк турзун. ¹⁶ А херимче кирер хаалга кылдыр көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан узуну чээрби кыры дурту шывыгдан угулзалар аргып, каастап кылып каг; ону азар дөрт адагаш база дөрт дөжөк турзун. ¹⁷ Херимни дескиндир турар адагаштарның дөгөрезин мөңгүн тыртпалар-биле тудуштурар ужурлуг, оларның дээктерин мөңгүндөн, а дөжөктерин хүлерден кылып ужурлуг.

¹⁸ Херимниң узуну чүс кыры дурту, дооразы бежен кыры дурту, а бедии беш кыры дурту болзун; шывыгларны ээрип каан ак лёндан, адагаштарның дөжөктерин хүлерден кылып кагзын. ¹⁹ Майгында бүгү талалыг ажыглап турар хамык херекселдерни, ооң хамык өргөннерин база херимниң өргөннерин дөгөрезин хүлерден кылып ужурлуг».

Чырыткы үзү*(Лев. 24:1-4)*

²⁰ «Оливадан сы бастырган, эң арыг үстү чырыткыга кудары-биле сенээ эккээрин израиль чонга дужаа. Ол үстү чырыткыны үргүлчү кыпсырынга ажыгла. ²¹ Аарон болгаш ооң оолдары Ужуражылга майгынында^a ыдыктыг аптараның мурнунда турар көжегениң даштынга чырыткыны Дээрги-Чаяакчының мурнунга кежээден эртенге чедир кывыскан турарын хайгааразыннар. Бо дээрге израиль чонга салгалдан салгал дамчып, кезээ мөңгөде доктааткан дүрүм-дүр».

^a Хост. 33:7**Бурганның дээди бараалгакчызының кедер хеви**

28 ¹ «Акың болур Ааронну база ооң оолдары Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар оларны, Мээң бараалгакчыларым болур кылдыр, израиль чоннун аразындан бодунче чоокшуладып ал. ² Сээң акың Ааронга ыдыктыг хептерден кылып бер – ол хүндүлелге төлептиг, каас-коя хептерлиг кижиге болзун. ³ Мээң арга-мергежил хайырлааным уран-шевер улуска чугаалап көр: олар Ааронну Мээң бараалгакчим кылдыр ыдыктаар хептерден аңаа белеткеп берзиннер. ⁴ Оларның белеткээр ужурлуг хептери бо-дур: хөрек баартыгы хевирлиг хап; эфод дээр хеп; тон; аргып каан чуга иштики узун хөйлең; тюрбан дээр бөрт болгаш кур*. Аарон биле оон оолдары

* 28:4 Бо хептерниң даштыкы хевири кандыг турганы еврей сөзүглөдөн тодаргай билдинмес. Ооң уржуу-биле чамдык аттарны, чижээлээрге, эфодту, еврей дылдан очулга чокка үлегерлеп алган.

Мээн бараалгакчыларым болур кылдыр, уран-шеверлер оларга ыдыктыг хептерден кылып берзиннер. ⁵ Олар ол хептерни алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ак лёндан кылзыннар».

Эфод болгаш ооң куру

(Хост. 39:1-7)

⁶ «Уран-шеверлер эфодту алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан уранчыды аргып кылзыннар. ⁷ Эфодтун ийи ужунга ону быжыглай шарыыр, эгин ажа каар кожаалардан чыпшыр даарап каар ужурлуг. ⁸ Эфодту куржаар курну, эфодтун бодун дег, алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан аргып кылыр ужурлуг. ⁹ Оникс дээр ийи үнелиг даштан ап алгаш, Израильдиң аймактарының аттарын оларга сиилбип каг: ¹⁰ бир дашка – алды, өскезинге база алды атты Израильдиң оолдарының баштай төрүттүнгенин барымдаалап сиилби. ¹¹ Даштан таңма оя кезер кижиниң кылыры дег, ол ийи дашка Израильдиң оолдарының аттарын сиилбээш, даштарны алдын хоога суп, хоолап каг. ¹² Оон оларны эфодтун эгин ажа каар кожааларыңа быжыглап каг. Ол даштар Бурганга израиль чонну сагындырып чорзун. Аарон аймактарының аттарын Дээрги-Чаяакчының мурнунга тураскаал кылдыр бодунун ийи эктинге ап чорзун. ¹³ Алдындан даштар салыр хоолардан кылып каг; ¹⁴ арыг алдындан долгактай өрүп тургаш, ийи илчирбежигештен кылгаш, ол өрүп каан илчирбежигештерни хооларга быжыглап каг».

Ыдыктыг хапчыгаш

(Хост. 39:8-21)

¹⁵ «Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун билип алырда ажыглаар хапчыгаштан даарап каг. Эфодту кылганы дег: алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан уранчыды кылып каг. ¹⁶ Ол хапчыгаш дөрбелчин, ийи каытталдыр сыга салып каан болзун, ооң узуну болгаш дооразы бир карыш болур ужурлуг. ¹⁷ Аңаа хоолап каан үнелиг даштардан дөрт одуруг кылдыр быжыглап каг^а: бирги одуругга рубин, топаз болгаш изумруд кожа турар; ¹⁸ ийиги одуругга – бирюза, сапфир болгаш алмаз; ¹⁹ үшкү одуругга – яхонт, агат болгаш аметист; ²⁰ дөрткү одуругга – хризолит, оникс болгаш яшма турар. ²¹ Ол даштарның ниити саны Израильдиң оолдарының аттары-биле дең санныг болур; даш бүрүзүңге он ийи аймактың кайы-бирээзиниң адын, таңмага оя кескен дег, сиилбип каг.

²² Арыг алдындан долгактай өрүп тургаш, хапчыгашка азар илчирбежигештерден кылып каг. ²³ Ол ышкаш ийи алдын дээрбектен кылгаш, оларны хапчыгаштың ийи үстүкү ужунга быжыглап каг. ²⁴ Оон өрүп каан ийи алдын илчирбежигешти хаптын ол ийи дээрбээнге кедирип каг; ²⁵ а ийи илчирбежигештин уштарын эфодтун мурнуу талазында, ооң эгин ажа каар ийи кожаазында турар хооларга быжыглап каг. ²⁶ Оон өске ийи алдын дээрбектен кылгаш, оларны хапчыгаштың ийи адаккы ужунга, ооң эфодче көрүнген иштии талазынга быжыглап каг. ²⁷ База ийи алдын дээрбектен кылгаш, оларны ийи кожааның эфодтун мурнуу талакы адаанга коштунар черинге, эфодтун курунун үстүңге быжыглап каг. ²⁸ Хапчыгаштың дээрбектерин эфодтун дээрбектеринге, эфодтун курунун үстүңге, көк өңнүг шидиг-биле кожуп кагзыннар. Ынчан хапчыгаш эфодтан чылып кээп дүшпес.

²⁹ Аарон ыдыктыг черже кирип тура, Израильдиң аймактарының аттарын чүрээниң дужунга – ыдыктыг хапта быжыглаан даштарга – Дээрги-Чаяакчының мурнунга

^а Исз. 28:13;
Ажыд. 21:19-20

^a Лев. 8:8; Сан. 27:21;
Ы. х. к. 33:8;
1 Хаан. 28:6; Эзра 2:63;
Неем. 7:65

тураскаал кылдыр үргүлчү ап чорзун. ³⁰ Ыдыктыг хапчыгашче урим биле туммимни* суп каг^a. Аарон Дээрги-Чаяакчының мурнунга көстүп кээп турда, ол чүүлдер оон чүрээниң дужунда болзуннар, ынчан Аарон Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургаш, израиль чонну чөптүү-биле шиидер арганы чүрээниң дужунга үргүлчү ап чоруур».

Бараалгакчыларның өске хептери

(Хост. 39:22-31)

³¹ «Эфодтуң адаанга кедер тондан бүрүнү-биле көк өңнүг пөстен даарап ал. ³² Оон ортузунга баш сугар ойбак чер турзун; ол ойбакты долгандыр, куяк хептиң ойбаанга дег, быжыдыр аргып каан минчик турар ужурлуг, оон башка ойбактың кыдыглары орлу бээр. ³³ Тоннуң эдээн дескинدير көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг удазыннардан кылган гранат чимистеринден аргып кылгаш, оларның аразынга алдын коңгулуурларны дескинدير азып каг. ³⁴ Коңгулуурлар болгаш гранаттар тоннун бүгү эдээн дескинدير аралаштыр турзуннар. ³⁵ Бурганга бараалгаарда, Аарон ол тонну кедип ап турзун. Аарон ыдыктыг черже, Дээрги-Чаяакчының мурнунче кирип база оон үнүп турда, коңгулуурлар үнү дыңналып турзун, оон башка ол өлүп каар.

³⁶ Арыг алдындан кылагар каасталгадан кылгаш, аңаа, таңмага оя кескени дег, „Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан“ деп сиилбип каг^b. ³⁷ Оон ону көк өңнүг шидиг-биле тюрбанның мурнунга быжыглап ал. ³⁸ Ол каасталга Аароннуң хаваанга турзун. Аарон израиль чоннун Бурганга бараалгадып турар ыдыктыг өргүлдериниң – улустун эккеп салып турар бүгү өргүлдериниң четпес талалары дээш бурууну боду чүктээр^c. Дээрги-Чаяакчыга ол өргүлдер таарымчалыг болур кылдыр, ыдыктыг каасталга үргүлчү Аароннуң хаваанга чоруур ужурлуг.

³⁹ Ааронга ак лёндан узун иштики хөйлеңден даарап бер; аңаа ак лёндан тюрбандан база угулзалай аргаан курдан кылып бер^d.

⁴⁰ Аароннуң оолдарына база иштики хөйлеңнерден, курлардан болгаш тускай бөрттерден белеткеп бер – олар хүндүлелге төлептиг, каас-коя хептерлиг улус болзуннар. ⁴¹ Шак ол хептерни акың Ааронга база оон оолдарына кедиргеш, оларны олива үзү-биле шилип чаап, ыдыктап каг, ынчан олар Мээң бараалгакчыларым болу бээрлер. ⁴² Оларга чуга лёндан иштики чүвүрлерден кылып бер; ол хеп оларның чанагаш эът-бодун белинден дөңмээнге чедир шыпсын. ⁴³ Аарон болгаш оон оолдары Ужуражылга майгынынче кирерде азы ыдыктыг черге бараан болур дээш өргүл салыр бедигээшке чоокшуларда, ол хептерни кедип алзыннар, оон башка буруудап, өлүп каарлар. Бо дээрге Ааронга болгаш оон бүгү салгакчыларына кезээ мөңгедө доктааткан дүрүм-дүр».

Бурганның бараалгакчыларын ыдыктаары

(Лев. 8:1-36)

29 ¹ «Меңээ бараалгаар ыдыктыг улус кылып каар дээш, Бурганның бараалгакчылары-биле кылыр ужурлуг чүүлдерин бо-дур. Четпес-дудуу эвес бир бугажык биле ийи кошкардан шилип ал; ² эң эки шынарлыг кызыл-тас далганындан быжырган дараазында аъш-чемден: ажыткы-биле хөөтпейн быжырган хлебтен, олива үзү холаан, ажыткы-биле хөөтпейн быжырган боовалардан болгаш олива үзү-биле кырын чаап каан хаарган далганнардан ап ал^e. ³ Шак ол далган-тараа аймаан аргаан хааржакка суккаш, хааржаа-биле катый эккел, бугажык биле кошкардан база эккел.

⁴ Аарон биле оон оолдарын Ужуражылга майгынынче кирер черге эккелгеш, сугга чундуруп каавыт. ⁵ Аароннуң кедер ыдыктыг хептерин алгаш, аңаа иштики

^e Лев. 2:4

* 28:30 Урим биле туммим – Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының аягылап турганы херекселдер.

хөйлеңни, тонну, эфодту, ыдыктыг хапчыгашты кедиргеш, эфодтун тускай куру-биле куржап каг. ⁶ Ооң бажынга тюрбанны кедиргеш, ыдыктыг каасталганы тюрбанга быжыглап каг. ⁷ Шилип чаар олива үзүн алгаш, ооң бажынче кудуп, ону чаап кага^a.

^a Хост. 30:30

⁸ Аароннуң оолдарын база эккелдиргеш, иштики хөйлеңнерден кедирип каг. ⁹ Оларга база Ааронга курлар куржааш, баштарынга тускай бөрттерден кедирип каг, ынчан оларның Бурганның бараалгакчылары болу бергени кезээ мөңгеде доктааттынар.

Аарон биле ооң оолдарын бараалгакчылар кылдыр ыдыктаарда, мынчаар кылып сен. ¹⁰ Бугажыкты Ужуражылга майгынының мурнунче эккел; Аарон биле ооң оолдары холдарын бугажыктың бажынче салзыннар. ¹¹ Оон бугажыкты Дээрги-Чаяакчының мурнунга, Ужуражылга майгынычче кирер чер чанынга дөгерип каг. ¹² Ооң ханын дозуп алгаш, салаанны ханче суккаш, өргүл бедигээжиниң мыйыстарын чаап кага^b, а арткан ханның шуптузун бедигээштиң дөжөөнчө төвүт. ¹³ Бугажыктың хамык ижин-хырын чаан, баарының эът-чаглыг кезээн болгаш ийи бүүрөөн чаа-биле катый ап алгаш, өргүл салыр бедигээшке өрттедивит^c. ¹⁴ Ол дээрге бачыт дээш өргүл-дүр. А бугажыктын эъдин, кежин болгаш чинин чоннуң турлааның даштынга аппарып өрттедивит^d.

^b Хост. 27:2

^c Лев. 3:3-4

^d Лев. 4:11-12; 16:27

¹⁵ Оон кошкарларның бирээзин тудуп ал. Аарон биле ооң оолдары кошкарның бажынче холдарын салзыннар. ¹⁶ Кошкарны дөгөргөш, ооң ханын дозуп алгаш, өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төвүт. ¹⁷ Кошкарны үзе-чаза кескеш, ишти-хырын база чодаларын сугга чуп каапкаш, ол бүгүнү ооң үзе-чаза кезип каапкан кезектери болгаш бажы-биле кады салып каг. ¹⁸ Ооң бүгү бодун өргүл салыр бедигээшке өрттедивит: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур^e.

^e Лев. 1:9

¹⁹ Оон ийиги кошкарны база тудуп ал. Аарон болгаш ооң оолдары кошкарның бажынче холдарын салзыннар. ²⁰ Кошкарны дөгөргөш, ооң ханын дозуп алгаш, Аароннуң база ооң оолдарының оң талакы кулактарының халбаңнарын болгаш оң талакы хол-буттарының улуг салааларын чаап бер, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң бүгү талаларынче төвүт. ²¹ Өргүл салыр бедигээште турар өргүл ханын база шилип чаар олива үзүн кудуп алгаш, Ааронче, ооң хевинче бызай чаш; ооң оолдарынче, оларның хептеринче база бызай чаш. Ааронну, ооң хевин; ооң оолдарын, оларның хептерин ынчалдыр ыдыктап каар сен.

²² Ооң соонда кошкарның чаан, ужазын, ижин-хырын чаан, баарының эът-чаглыг кезээн, ийи бүүрөөн чаа-биле катый ап ал; Ааронну бараан болуушкунче кирирде, ол кошкарны өргүүр болганда, оң талакы дөңмөөн база ап ал. ²³ Ол ышкаш Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан, ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган-тараалыг аргаан хааржактан бир борбак хлеб, олива үзү холаан бир боова болгаш бир чуга хаарган далгандан ап ал. ²⁴ Оон ол бүгүнү Аароннуң болгаш ооң оолдарының адыштарынга салып каг; Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгат. ²⁵ Ол бүгүнү олардан дедир ап алгаш, өргүл салыр бедигээшке бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өрттедивит: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур^f. ²⁶ Ааронну Бурганның бараалгакчызы болдурарда, өргүүр ужурулг кошкарның төжүн ап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгат – сээң алыр ужурулг үлүүн ол-дур.

^f Хост. 29:18

²⁷ Аарон биле ооң оолдарын бараалгакчылар болдурарда, өргүүр ужурулг кошкарның Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан төжү биле дөңмөөн ыдыктыг деп чарла. ²⁸ Израиль чоннуң салган өргүлдеринден Аарон биле ооң оолдары алыр кылдыр кезээ мөңгеде доктаадып каан үлүг ол-дур. Боттарының эп-найырал өргүлдеринден израиль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга салып турар онза белээ ол-дур.

²⁹ Аароннуң ыдыктыг хептери алызы барып ооң салгакчыларының шилчий бээр^g: олар ол хептерни кеткеш, шилип чаар ёзулалды эртип, бараалгакчылар болуру-биле ыдыктаттырар. ³⁰ Аароннуң орнун солуп, Бурганның дээди бараалгакчызы болу

^g Сан. 20:26

берген оон салгакчызы ыдыктыг черге бараан болуушкун кылып, Ужуражылга майгынынче кирип тура, ол хепти чеди хүн дургузунда кетсин.

³¹ Бараалгакчыларны ыдыктап турда, өргүлге салган кошкарның эьдин ыдыктыг черге дүлүп ал. ³² Аарон оолдары-биле ол кошкарның эьдин база аргаан хааржакта далган-тарааны Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга чизиннер. ³³ Оларны арыглап, Бурганның бараалгакчылары болур кылдыр ыдыктап турда эккеп салган өргүлдерни олар боттары чиир ужурлуг. Өргүлдерни өске кижичип болбас^a, ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдык аьш-чем-дир. ³⁴ Кошкар эьдиниң азы далган-тарааның кезик-чамдыызы эртенге чедир артып каар болза, отка өрттедигит. Ону чип болбас, ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдык аьш-чем-дир.

^a Лев. 22:10

³⁵ Мээң сеңээ дужааганым бүгү чүвени Аарон биле оон оолдарыңга хамаарыштыр кылыр сен. Оларны Бурганның бараалгакчылары болдурар эзулалды чеди хүн дургузунда кылып кел. ³⁶ Бачыт дээш өргүлдүн бугажыын арыглаашкын кылыры-биле хүннүн-не эккеп дөгөр. Өргүл бедигээжин арыглап, ол өргүлдү кыл база бедигээшти ыдыктап, ону олива үзү-биле чаап каг^b. ³⁷ Өргүл бедигээжин чеди хүн дургузунда арыглап, ыдыкта, ол ынчан аажок ыдыктыг чүүл болу бээр: аңаа дегген бүгү чүве база ыдыктыг апаар^c.

^b Хост. 30:26

^c Хост. 30:29; Лев. 6:18

Хүннүн-не салыр өргүлдер

(Сан. 28:1-8)

³⁸ «Өргүл бедигээжинге үргүлчү эккеп салыр малың бо-дур: хүннүн-не бир харлыг ийи хураганны дөгөрер сен. ³⁹ Хураганнарның бирээзин эртен, өскезин имир дүшкенде эккеп өргү. ⁴⁰ Бирги хураганны өргүп тура, бир °гинниң дөрттүн бири ишти эн арыг олива үзү холаан бир °эфаның оннун бири ишти эң шынарлыг далгандан, ол ышкаш бир гинниң дөрттүн бири ишти арагадан эккеп өргү. ⁴¹ Ийиги хураганны имир дүжерге, эртенгизин ышкаш, далган-тараа өргүлү болгаш арага өргүлү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл кылдыр^d эккеп сал. ⁴² Ол бүрүн өрттедир өргүлдерни Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салгалдан салгал дамчып доктаамал салыр силер. А Мен аңаа силер-биле ужуражыр мен база сээң-биле чугаалажыр мен. ⁴³ Мен аңаа израиль чон-биле ужуражыр мен – ол чер Мээң алдарымдан ыдыкталы бээр. ⁴⁴ Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээшти ыдыктаар мен; Мээң бараалгакчыларым болур кылдыр Ааронну болгаш оон оолдарын ыдыктаар мен. ⁴⁵ Израиль чоннун аразыңга чурттаар мен^e, оларның Бурганы болу бээр мен. ⁴⁶ Улус ынчан Мени оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы деп; оларның аразыңга чурттаар дээш оларны Египеттен үндүрүп эккелген деп билип алыр. Мен – оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!»

^d Хост. 29:18

^e Хост. 25:8

Айдызаар өргүл бедигээжи

(Хост. 37:25-28)

30 ¹ «Акация ыяжындан айдызаар өргүл бедигээжинден кылып аар сен. ² Ону дөрбелчин кылдыр кылыр сен: узуну болгаш дооразы бир кыры дурту, а бедии ийи кыры дурту болзун; оон азыгларыңга боду-биле тудуш чангыс мыйыстар турзун^f. ³ Бедигээштиң кырын, кыдыгларың болгаш мыйыстарын арыг алдын-биле шап ал, а дескиндир алдын хаажыны кылып каг. ⁴ Бедигээштиң хаажызыңа адаанга, ийи кыдыныңга ийи алдын дээрбектен кылып каг. Ол дээрбектерже көдүрткүүш-мергелер кедиргеш, айдызаар бедигээшти көдүрүп дажыглаар. ⁵ Бедигээштиң көдүрткүүш-мергелерин акация ыяжындан кылгаш, алдын-биле шап ал. ⁶ Оон бедигээшти ыдыктыг аптараның мурнунда азып каан көжеге баарыңга салып каг^g – ол бедигээш Мээң сээң-биле ужуражып кээрим халыптың дужунга турзун.

^f Хост. 27:2

^g 3 Хаан. 6:22

⁷ Аарон эргенниң-не, деңнерни белеткеп тура, айдызаар бедигээшке чаагай чыттыг чүүлдерден кыпсып, айдызазын. ⁸ Имир дүшкенде деңнерни кыпсып кээп тургаш, ол база катап айдызазын – ол чаагай чыттыг чүүлдерни Дээрги-Чаяакчының мурнунга салгалдан салгал дамчып, доктаамал айдызаар ужурлуг. ⁹ Айдызаар өргүл бедигээжинге ажыглаарын чөпшээрэвээн айдызаар чүүлдер кывыспанар^a; бүрүн өрттедир өргүлдер-даа, далган-тараа өргүлү-даа, арага өргүлү-даа кылбаңар. ¹⁰ Аарон чылда бир катап айдызаар бедигээштиң мыйыстары-биле арыглаашкын ёзулалын кылып ужурлуг. Улустуң бачыттары дээш өргүлдүң ханы-биле ол бедигээштиң мыйыстарын чаап, ону чылда бир катап, салгалдан салгал дамчып арыглаар ужурлуг^b. Ол айдызаар өргүл бедигээжи дээрге Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр аажок ыдыктыг чүүл-дүр».

^a Лев. 10:1^b Лев. 16:34

Ыдыктыг үндүрүг

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹² «Израиль чоннуң чизе-даңзызын тургузуп^c, олар шупту чеже бооп турарын тодарадып, санаар үеде эр кижиге бүрүзү Менээ амы-тыны дээш төлевирден берзин. Оон башка санаашкын үезинде олар айыыл-халапка таваржыр^d. ¹³ Чизелээшкинче кирип турар эр кижиге бүрүзү ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн °шекелдин чартыын төлезин^e. (А мөңгүн шекелдин деңзизи чээрби °герага деңнежир турган.)^e Ол чартык шекел дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган онза өргүл-дүр^f. ¹⁴ Чизелээшкинче кирип турар чээрби хардан өрү назылыг эр кижиге бүрүзү Дээрги-Чаяакчыга ол өргүлдү салыр ужурлуг. ¹⁵ Бай-даа, яды-даа кижиге чартык шекелден хөй-даа, эвээш-даа эвес мөңгүннү Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр бээр ужурлуг, ол дээрге амы-тынынар дээш төлевир-дир. ¹⁶ Израильчилернин шак ол төлевир акшазын чыып алгаш, ону Ужуражылга майгынынга хереглээри-биле ажыгла. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга израиль чон дугайында сагындырыг-дыр, силер дээш долаа-дыр^g».

^c Хост. 38:25; Сан. 1:2-4^d 2 Хаан. 24:15^e Лев. 27:25; Сан. 3:47; 18:16; Иез. 45:12^f Неем. 10:32^g Сан. 31:54

Хүлер чунар сава

(Хост. 40:30-32)

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Хүлер чунар савадан база ооң адаанга салыр хүлер дөжөктөн кылып алгаш, ону Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээштиң аразынга тургускаш, сугдан кудуп каг^h. ¹⁹ Аарон биле оон оолдары аңаа холдарын, буттарын чуп ап турзуннар. ²⁰ Олар Ужуражылга майгынынче кирер апарганда азы өргүл салыр бедигээшке бараан болуру-биле чоокшулап, Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдү өрттедир деп барганда, суг-биле чунуп алзыннар, оон башка өлүп каарлар. ²¹ Өлбөс дээш, боттарының хол-буттарын чуп алзыннар. Ааронга болгаш оон салгакчыларынга кезээ мөңгедө доктаадып каан дүрүм ол-дур».

^h Хост. 38:8

Ыдыктыг олива үзү

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²³ «Эң-не эки дээн чаагай чыттыг чүүлдерден ап ал. Деңзизи 500 °шекел мирра деп дамдылаачал чуктан; оон чартыг азы 250 шекел деңзилиг чаагай чыттыг корицадан; база-ла 250 шекел деңзилиг чаагай чыттыг кулузундан; ²⁴ деңзизи 500 шекел кассия деп чуктан (ол бүгүнү ыдыктыг черге ажыглаар шекелге* хемчээр сен) база бир °гин ишти олива үзүндөн ап ал. ²⁵ Ол бүгүдөн ыдыктыг шилип чаар олива үзүн – уран мергежилдиг кижиниң холуп кылыры дег үстү кылып кагⁱ. ²⁶ Ындыг олива үзү-биле Ужуражылга майгынын, ыдыктыг аптараны; ²⁷ ширээни болгаш оон хамык херекселдерин, чырыткыны болгаш оон хамык херекселдерин, айдызаар бедигээшти; ²⁸ бүрүн өрттедир өргүл

ⁱ Хост. 37:29

* 30:13,24 Ыдыктыг черге ажыглап турган шекел хүн бүрүнүң садыг-саарылгазынга ажыглап турганындан аар турган чадавас.

^a Лев. 8:10-11^b Хост. 29:37; Лев. 6:18^c Хост. 29:7; Лев. 8:10

бедигээжин болгаш ооң хамык херекселдерин, чунар саваны болгаш ооң дөжээн чаап каг^a. ²⁹ Ол бүгүнү ынчалдыр ыдыктап каг – олар ынчан аажок ыдыктыг чүүлдер болу бээр. Ол чүүлдерге дегген бүгү чүве ыдыктыг апаар^b.

³⁰ Ааронну болгаш ооң оолдарын шилип чаап каг^c; олар Мээн бараалгакчыларым болур кылдыр ыдыктап каг. ³¹ А израиль чонга: „Бо холуксаа дээрге Дээрги-Чаякчыга хамааржыр ыдыктыг шилип чаар олива үзү-дүр, ону салгалдан салгал дамчып ажыглаар силер – деп чугаала. – ³² Өске улустун мага-бодун ооң-биле чаап болбас, ооң-биле дөмей тургузуглуг холуксааны бодунарга кылбас ужурлуг силер. Ол дээрге ыдыктыг чүүл-дүр – ону ыдыктыг чүүл кылдыр көөр ужурлуг силер. ³³ Ооң-биле дөмей тургузуглуг холуксаа кылыр азы бараалгакчы эвес кижини ооң-биле чаап каар кым-даа турар болза, ону чонунун аразынга амылыг арттырбас ужурлуг“».

Чаагай чыттыг чүүл-биле айдызаары

³⁴ Дээрги-Чаякчы Моисейге мынча дээн: «Чаагай чыттыг чүүлдерден: стакадан, онихадан, халван дээр чуктан ап ал. Чаагай чыттыг чүүлдер-биле дең хемчээлдиг кылдыр арыг ладан дээр чуктан ап ал. ³⁵ Ол бүгүден чаагай чыттыг үс белеткээринге мергежээн кижиниң холдары-биле холаан дег, дус холумактыг, айдызаарынга херек арыг база ыдыктыг холуксаадан кылып алгаш^d, ³⁶ ону үүредир соктап каавыт. Ол хоюг айдызаар чүүлдүң бир кезиин Ужуражылга майгынында ыдыктыг «аптараның мурнунга* салып каг, Мен шак аңаа сээң-биле ужуражып кээр мен. Ону аажок ыдыктыг чүүл кылдыр көөр ужурлуг силер. ³⁷ Ол холуксаанын тургузуун өтгүндүр боттарынарга айдызаар чүүлдер кылбаңар: силерге демги холуксаа Дээрги-Чаякчыга хамааржыр ыдыктыг чүүл болзун. ³⁸ Боду чыттаар дээш аңаа дөмей холуксаа кылып алыр кижини чонунун аразынга амылыг арттырбас ужурлуг».

^d Хост. 37:29

Бурганның ус-шевер улусту шилип алганы

(Хост. 35:30-35)

31 ¹ Дээрги-Чаякчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Мени дыңна, Иуданың аймаанга хамааржыр Хурнуң оглунуң оглу, Урийниң оглу Веселиилди шилип алдым. ³ Мен ону Бодумнуң Сүлдем-биле бүргедим – билди-билигни, янзы-бүрү арга-мергежилди аңаа бердим^e. ⁴ Ынчангаш ол алдын, мөңгүн болгаш хүлер-биле чогаадыкчы, шевер ажылдар кылып шыдаар кижини болур; ⁵ ол үнелиг даштарны хоога сугары-биле кырлай кылыр; ыяшты оюп-хээлээр – кандыг-даа уран ажылды кылып билер болур. ⁶ Данның аймаанга хамааржыр Ахисамахтың оглу Аголиавты Веселиилге дузалакчы кылдыр шилип бердим база өске-даа уран-шевер улуска билди-билигни бердим.

^e 3 Хаан. 7:14

Олар Мээн сеңээ айтып дужааганым бүгү чүүлдү кылып кагзыннар: ⁷ Ужуражылга майгынын, ыдыктыг «аптараны болгаш ооң халывын, майгынын хамык херекселдерин; ⁸ ширээни болгаш ооң хамык херекселдерин; арыг алдын чырыткыны болгаш ооң хамык херекселдерин; айдызаар өргүл бедигээжин; ⁹ бүрүн өрттедир өргүлдер салыр бедигээшти болгаш ооң хамык херекселдерин; чунар саваны болгаш ооң дөжээн; ¹⁰ Бурганның бараалгакчызы Аароннуң бараан болурда кедер ыдыктыг каас-коя хептерин; ооң оолдарының бараан болурда кедер хептерин; ¹¹ шилип чаар олива үзүн, ыдыктыг черге ажыглаар чаагай чыттыг чүүлдерни – бо бүгүнү олар Мээн сеңээ айтып дужааганым ёзугаар кылып кагзыннар».

* 30:36 Ыдыктыг аптараның мурнунга – айдызаар өргүл бедигээжинге дээн чадапчок.

Амыр-дыш хүнүнү дугайында дүрүм-хоойлу
(Хост. 20:8-11)

¹² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹³ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Мээн айытканым амыр-дыш хүннерин сагыңар. Ол хүннер дээрге Мени – силерни ыдыктап каан Дээрги-Чаяакчы деп билип алзыннар дээш, Мээн-биле силерниң бүгү салгалдарыңарның аразыңга тургускан тускай бадыткал демдээ болур. ¹⁴ Амыр-дыш хүнүн сагыңар, ол силерге ыдыктыг хүн болзун. Ону херекке албаан кижини өлүрүп каар ужурлуг; ол хүнде ажыл кылыр кандыг-даа кижини чонунуң аразыңга амылыг арттырбас ужурлуг^a. ¹⁵ Улус алды хүн дургузунда ажыл-херээн кылзын, а чедиги хүн – Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан онзагай амыр-дыш хүнү-дүр. Амыр-дыш хүнүнде ажыл-херээн кылыр кандыг-даа кижини өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁶ Израиль чон амыр-дыш хүнүн утпайн сагып, ону мөңгө чагыг кылдыр салгалдан салгал дамчып доктаадып алзын. ¹⁷ Амыр-дыш хүнү Мээн-биле израиль чоннуң аразыңга кезээ мөңгөдө тургускан бадыткал демдээ-дир, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы алды хүн дургузунда чер биле дээрни чаяагаш, чедиги хүнде сагыш амыр дыштанган болгай^b».

^a Хост. 35:2;
Сан. 15:32-36

^b Э. д. 2:22; Хост. 20:8-11

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Синай дагга Моисей-биле чугаазын төндүргөн соонда, Бодунун холу-биле айтышкыннарны оюп бижээни, чагыг-керээни бадыткаан ийи калбак дашты Моисейге берип каан^c.

^c Хост. 24:12

Алдын бугажык
(Бл. х. к. 9:11-19)

32 ¹ Чон Моисейниң дагдан дыка үр дүшпейн турарын көргөш^d, Ааронну долгандыр чыгылып келгеш, аңаа: «Бисти баштаар бургандан* кылып бер че. Бисти Египеттен үндүрүп эккелген Моисей дээр кижиниң канчап барганын билбес-тир бис» – дээн^e. ² Аарон оларга: «Кадайларыңарның, оолдар-кыстарыңарның кулактарында алдын сыргаларны ужулгаш, меңээ эккеп беринер» – деп чугаалаан^f. ³ Бүгү улус кулактарында алдын сыргаларын уштуп, чыггаш, Ааронга эккеп берген. ⁴ Аарон улустуң холдарындан сыргаларны ап алгаш, ол алдындан бугажык шуткааш, ону кески-биле аян киир хевирлеп алган. Израильчилер ынчан: «Израиль чон, сээң бурганың бо-дур! Сени египет черден үндүрүп эккелген бурган бо-дур!^g» – деп турганнар. ⁵ Аарон ол бүгүнү көргөш, бугажыктың мурнунга өргүл салыр бедигээш тургускаш: «Даарта Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлал болур» – деп чарлаан. ⁶ Израильчилер даартазында эртен эрте тургаш, бүрүн өрттедир өргүлдерни база эп-найырал өргүлдерин эккеп салганнар. Улус-чон ижип-чири-биле олуруп алган, а ооң соонда самнап-хөглеп эгелээн^h.

^d Хост. 24:18

^e Аж.-ч. 7:40

^f Башт. 8:24-27

^g 3 Хаан. 12:28

^h 1 Кор. 10:7

⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: «Дагдан дүрген дүш, сээң египет черден үндүрө берген чонуң самырап ат болду. ⁸ Олар Мээн айтып бергеним оруктан дүргени кончуг соора барганнар-дыр. Боттарыңга бугажык шуткуп алгаш, аңаа мөгөйип, өргүлдер салып: „Израиль чон, сээң бурганың бо-дур! Сени египет черден үндүрүп эккелген бурган бо-дур!“ – дижип турарлар-дыр». ⁹ Оон Дээрги-Чаяакчы Моисейге улаштыр мынча дээн: «Мен бо чоннуң чөрүүзүн көрүп тур мен, дедири кончуг чон-дурⁱ. ¹⁰ Ам Меңээ шаптыктава, Мээн киленим оларга удур кыптыксын, оларны узуткап кааптайн, а оон-даа хой санныг чон сенден укталыр кылып каайн^j».

ⁱ Бл. х. к. 10:16

^j Сан. 14:12

¹¹ Ынчалза-даа Моисей Дээрги-Чаяакчы Бурганындан ээрежип дилеп эгелээн: «Дээрги-Чаяакчы, Сээң килениң чонунга удур кыптыкпазын! Сен бо чонну египет

* 32:1 Азы: «Бурганнардан».

^a Дан. 9:15

черден күштүг холуң-биле үндүрүп эккелдиң чоп^a. ¹² Египетчилер: „Ол израильчилерни Египеттен кара сагыштыгы-биле, дагларга өлүрүп каар дээш база чырык чер кырынга амылыг арттырбас дээш үндүрүп эккелген-дир“ – деп хыы ханып чугаалавазын. Кыптыгып турар килениңни чайладып көрөм, Бодунуң чонунну узуткаарындан ойталап көрөм. ¹³ Авраам, Исаак болгаш Иаковту бодап келем. Олар Сээн чалчаларың чордулар, оларга Бодунуң амы-тының-биле: „Үре-салгалыңарны дээрниң сылдыстары дег кылдыр көвүдедир мен; азаап турганым черниң шуптузун оларга бээр мен, олар ону кезээ мөңгөде ээлээр“ – деп даңгыраглап турдуң чоп^b.

^b Э. д. 22:16-17; 26:4

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан Бодунуң чонунга таварыштырар бооп азааны айбыл-халаптан ойталап, ону узуткавайн барган^c.

^c Сан. 14:20;
2 Хаан. 24:16; Иер. 18:8;
Иона 3:10

Моисейниң килеңнэни база буруулуларны узуткааны

¹⁵ А Моисей эргилгеш, дагдан дүжүп келген. Ол ийи талазында айтышкыннар бижээн чагы-керээниң ийи калбак дажын ап алгаш чораан. ¹⁶ Бурган Боду ол даштарны кылган, даштарда бижиктер база Бурганның оюп бижээни бижиктер турган. ¹⁷ Ол өйде Иисус чоннуң шимээрге турарын дыңнааш, Моисейге: «Улустуң турлаанда дайын-чааның кышкызы дыңналып тур!» – дээн. ¹⁸ А Моисей: «Бо дээрге тиилекчилерниң-даа алгы-кышкызы эвес-тир, тиилеттиргеннерниң-даа алгызы эвес-тир; ыры-хөгжүм үнүн дыңнап тур мен!» – деп харыылаан.

¹⁹ Улустуң турлаанга чеде бергеш, Моисей бугажыкты база самнаан улусту көрүп каан. Оон килеңи кыптыга бергеш, тудуп чораан калбак даштарын октап, дагың дөжээнге буза шаап каапкан. ²⁰ Ол оон улустуң шуккуп алганы бугажыкты отка өрттедикеш, алдынны хүлгүлештир чууруп, сугже тогладыр чажыпкаш, ол сугну израиль чонга албадап ижиртип турган^d.

^d Ы. х. к. 9:21

²¹ Моисей Аарондан: «Бо улус сээн чүңнү канчапты, чүге оларны ындыг улуг бачытче киридиң?» – деп айтырган. ²² А Аарон аңаа мынча деп харыылаан: «Дээргимниң килеңи кыптыкпазын. Бо чоннуң бузутка сундулуун билир-ле болгай сен. ²³ Олар меңээ: „Бисти баштап, эдерттип аппаар бургандан кылып бер. А Египеттен бисти үндүрүп эккелген Моисей дээр кижиниң канчап барганын билбес-тир бис“ – деп чугааладылар. ²⁴ Мен оларга: „Кымнарда алдын каасталгалар барыл, уштуп беринер“ – дээримге, ужулгаш, меңээ эккеп бердилер. А мен алдынны отче кири кааптарымга, оттан бо бугажык үнүп келди».

^e У. ч. 29:18

²⁵ Моисей чоннуң калчаарап барганын, Аароннуң улусту сула салып, дайзыннар-ының мурнунга Израильдиң адын баксыратканын көрүп каан^e. ²⁶ Ол ынчан чоннуң турлаанче кирер черге туруп алгаш: «Дээрги-Чаяакчының талазында кымнар барыл? Меңээ чедип келиңер!» – дээн. Левийниң салгакчылары шуптузу оон чанынга чыгып келген. ²⁷ Моисей оларга: «Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Кижү бүрүзү хылыжын курунга астып алгаш, улустуң турлаанга бир кыдындан өске кыдынга чедир кылаштап, кымны-даа болза – бодунуң акы-дунмазын, эжин, чоок кижизин безин – өлүрүп кагзын!“» – дээн^f. ²⁸ Левийниң салгакчылары Моисейниң чугаазын ёзугаар кылганнар: ол хүн израиль чондан 3000 хире кижү өлүртүп каан. ²⁹ А Моисей левиттерге: «Бөгүн кайыңар-даа бодунуң оглунга, акы-дунмазынга удур үнүп, боттарыңарны Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан-дыр силер. Ол ам силерге ачы-буянын хайырлаар» – деп чугаалаан.

^f Ы. х. к. 13:6-9

Моисейниң чонга база катап болушканы

³⁰ Даартазында хүндүс Моисей чонга: «Аажок улуг бачытты үүлгеткен-дир силер. Ынчаарга мен ам Дээрги-Чаяакчыге үне берейн, бачыдыңарны арыглаарын чедип аарым чадавас» – деп чугаалаан. ³¹ Моисей Дээрги-Чаяакчыга эеп келгеш: «О, бо

чон аажок улуг бачытты үүлгетти; бодунга алдындан бурган кылып алды – деп чугаалаан. – ³² Оларның бачыдын өршээп көрөм. Бир эвес өршээвес болзуңза, Сээн бижээниң номдан* мээң адымны база балап каавыт!»

³³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп харыылаан: «Чүгле Меңээ удур бачыт үүлгеткен кижинин адын Бодумнун номумдан балаар мен^a. ³⁴ Сен чоруй бар, Мээң сенээ айыткан черимче бо чонну эдертип аппарат; Мээң төлээм сээн мурнунга орук баштап чоруптар эвеспе. А демги улусту бачыды дээш кеземче хүнү кээрге, кезедир мен». ³⁵ Аарон израиль чонга бугажык шуткуп берген өйде, оларның кылып турган үүлгедиглери дээш, Дээрги-Чаяакчы оларже айыыл-халапты чоруткан.

^a Ис. 18:4, 20

Бурганның чон аразыңга чоруурундан ойталааны

33 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: «Бар че. Египеттен эдертип эккелгениң чон-биле моон чоруптуңар. Авраам, Исаак болгаш Иаковка: „Үре-салгалыңга ол черни бээр мен“ – деп даңгыраглааным черже чоруй барыңар. ² Бодумнун төлээмни силерге орук баштаар кылдыр чоруткаш, хананей, амор, хет, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарны сывырыптар мен^b. ³ Сүт болгаш ары чигири аккан байлак черже чоруптуңар^c; а Мен Бодум силерниң араңарга чорбас мен, оон башка силерни орук ара узуткап каар мен, чөрүүнер кончуг чон-на болгай силер». ⁴ Чон ол багай медээни дыңнааш, ыглап-сыктап эгелээн; кым-даа бодунун каасталгаларын кетпейн барган. ⁵ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Израиль чонга мону чугаала. Чөрүүнер кончуг чон-дур силер, Мен силерниң араңарга карак чивеш-даа хире үеде чоруур болзумза, силерни узуткап каар мен^d; ынчангаш астып алган каасталгаларыңар уштуп кааптыңар, а Мен силерни канчаарын көрүп көрейң» – дээн турган. ⁶ Израиль чон ынчан бодунун каасталгаларын Хорив дагның чанынга уштуп каапкаш барган чүве-дир.

^b Хост. 23:23

^c Хост. 3:8

^d Сан. 16:21

Ужуражылганың түр майгыны

⁷ А Моисей улустун турлаандан ырадыр майгын тиккеш, ону Ужуражылга майгыны деп адап алган^e. Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылыксаан кижини бүрүзү улустун турлааның даштында ол майгынның чанынга чедип кээр турган. ⁸ Моисей Ужуражылга майгынынче бар чыдырда, бүгү чон туруп кээр: кижини бүрүзү бодунун чадырынын эжиниң аксынга туруп алгаш, ол Ужуражылга майгынынче киргигегеге чедир, оон соондан хайгаарап көөр турган. ⁹ Кажан ол Ужуражылга майгынынче кире бээрге, өрүтөн булут чагы ынаар бадып келгеш, майгынче кирер черге туруп алыр, а Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле чугаалажыр болган. ¹⁰ Бүгү чон Ужуражылга майгынынче кирер черде турар булут чагыны көрүп каан санында-ла туруп кээр – кижини бүрүзү чадырынын эжиниң аксынга аңаа сөгүрүп мөгөөр турган.

^e Хост. 27:21

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле, кандыг-бир кижиниң эжи-биле чугаалашканы дег, удур-дедир көржүп алгаш, чугаалажыр болган. Моисей оон улустун турлаанче эеп кээр турган, а оон аныяк дузалакчызы – Нуннун оглу Иисус Ужуражылга майгынындан черле ырап көрбөөн.

Моисейниң Бурганны чон-биле кады чоруурун дилээни

¹² Моисей Дээрги-Чаяакчыга мынча дээн: «Сен меңээ: „Бо чонну эдертип аппарат“ – деп турар-дыр сен, ынчалзажок мээң-биле кады кымны чорударыңны айтып бербедиң. А Сен меңээ: „Мээң чоок таныырым кижини-дир сен, Мээң ээ көрнүүшкүнүмү чедип

* 32:32 Сээн бижээниң ном – Бурганның Бодунга хамааржыр улустун аттарын кири бижээни Амыдыралдын номун ынча деп турар.

алдың“ – дээн болгай сен. ¹³ А ам, бир эвес Сээң ээ көрнүүшкүнүнү чедип алган болзумза, чалбарып дилеп тур мен: Сээң бодап алган оруктарыңны меңээ ажыдып берем – ээ көрнүүшкүнүнү ам-даа чедип аар дээш, Сени билип ап көрейин; бо улус – Сээң чонуң дээрзин утпайн көрөм».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы анаа: «Мен Бодум сээң-биле кады чоруур мен, сенээ амырдышты хайырлаар мен» – деп харыылаан.

¹⁵ Моисей Анаа: «Сен Бодун бис-биле кады чорбас болзунза, бисти моон чорутпайн көрөм – деп чугаалаан. – ¹⁶ Мен болгаш Сээң чонуң Сээң ээ көрнүүшкүнүнү чедип алганывысты улус канчап билип аарыл? Чүглө Сээң бис-биле кады чорупканындан эвес бе? Ынчан мен-даа, Сээң чонуң-даа чер кырында бар өске кандыг-даа чондан онзагай болур бис^a».

^a Хост. 19:5; Сан. 23:9

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Сээң бо дилеп турар чүвенин база күүседир мен, чүге дээрге сен Мээң ээ көрнүүшкүнүнү чедип алган-дыр сен, Мээң чоок танырым кижидир сен» – деп харыылаан.

¹⁸ Моисей: «Өндүр чырыңны меңээ көргүзүп көрөм» – дээн.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы: «Мен сээң мурнуң-биле эртип, Бодумнуң өндүр-чаагайымны бүрүнү-биле делгеп көргүзүп, Дээрги-Чаяакчы деп адымны чарлаар мен; ээ көрнүр дээн кижимче ээ көрнүр мен, кээргээр дээн кижимни кээргээр мен^b» – деп аазаан.

^b Рим. 9:15

²⁰ Ооң соонда Ол: «Мээң арнымны көрбөс ужурлуг сен; Мени көргөн кижидир артып каап шыдавас^c» – дээн. ²¹ Дээрги-Чаяакчы улаштыр: «Мээң чанымда черге – бо хаяга туруп ал. ²² Мээң өндүр чырыым чайынналып бар чыдырда, Мен сени хаянын чарык черинге тургузуп кааш, эрте бербээн шаамда, сени холум-биле дуглай тудар мен. ²³ Кажан холумну чайладыштарымга, сен Мени артымдан көрүп каар сен, а арным сенээ көзүлбөс» – деп чугаалаан.

^c Э. д. 32:30; Иса. 6:5; Ин. 1:18

Бурганның Израиль-биле чагыг-керээни чаартканы

(Ы. х. к. 10:1-4)

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Бодунга мурнундагы калбак даштар ышкаш ийи калбак даштан чондуруп ал. Мен ол калбак даштарга сээң буза шаап каапканың даштарга турган сөстөрни оюп бижип каар мен. ² Даарта эртен белен бол; эртен Синай дагже үнүп келгеш, даг бажынга Мээң мурнумга бараалгап туруптар сен^d. ³ Кым-даа сээң-биле кады даг бажынче үнмезин, кым-даа ол дагга шуут көзүлбөзүн; шээр, бода малыңар безин ол даг чоогунга оыттавазын^e».

^d Хаан. 19:11

^e Хост. 19:12-13

⁴ Моисей биеэги даштар ышкаш ийи калбак даш чондуруп алгаш, эртен эрте тургаш, Дээрги-Чаяакчының дужааганын ёзугаар, Синай дагже үне берген. Ол ийи калбак дажын тудуп алгаш чораан. ⁵ Дээрги-Чаяакчы булут аразынга дүжүп келгеш, Моисейниң чанынга туруп алгаш, Бодунуң адын чарлаан. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейниң мурну-биле эрткеш, мынча деп чарлаан: «Дээрги-Чаяакчы мен – килеңнээчел эвес, кээргээчел, ээ көрнүүчел, өндүр улуг энерелдиг болгаш бүзүрелдиг Бурган мен!^f ⁷ Мен Бодумнуң энерелимни муң-даа дугаар салгалга көргүзүп, улустуң кем-буруузун, кемниг херектерин, бачыттарын өршээп турар мен, ынчалза-даа буруулуларны кеземче чокка арттырбас мен база адаларның кем-буруузу дээш ажы-төлдү, ажы-төлдүн ажы-төлүн үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедир мен^g».

^f Сан. 14:17-18;

^g 2 Чыл. 30:9; Неем. 9:17; Ыд. ыр. 85:15; 102:8; 110:4; 111:4; 114:5; 144:8; Ионл. 2:13; Иона 4:3

^h Хост. 20:5-6; Ы. х. к. 5:9

⁸ Моисей ол дораан доңгая кээп дүжүп, Бурганга мөгөйгөш: ⁹ «Дээргим, бир эвес мен Сээң ээ көрнүүшкүнүнү чедип алган болзумза, бистиң аравыска чоруп көрөм, Дээргим! Ийет, бо чоннуң чөрүүзү кончуг-дур, ындыг-даа болза, бистиң бузуттарывысты болгаш бачыттарывысты өршээп көрөм, бисти Бодунуң чонуң кылдыр хүлээп ап көрөм» – дээн.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Израиль-биле чагыг-керээни чарып тур мен. Сээң бүгү чонундун мурнунга чер-делегейге – кандыг-даа чоннарга моон мурнунда болуп көрбөөн кайгамчык чүүлдерни чаяар мен. Ынчан сени хүрээлээн бүгү улус Дээрги-Чаяакчының ажыл-херээн – Мээң сен дээш кайы хире кайгамчык херектер кылырымны көрүп каар. ¹¹ Мээң бөгүн сенээ дужаап турар чүүлдеримни күүсет. Мен ам сээң келген черинден амор, хананей, хет, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарны үндүр сывырар мен. ¹² Көрдүң бе, чеде бээрин черниң чурттакчылары-биле керээ чарып, эвилелдешпе, оон башка олар сенээ салган дузак дег апаар^a. ¹³ Оларның өргүл салыр бедигээштерин үрегдеп бузуп, даш көжээлерин чуура шаап, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каавыт^b. ¹⁴ Сен Дээрги-Чаяакчыдан өске бурганга мөгөйбес ужурлуг сен, Ооң адын „Хүннээчел“ дээр болдур ийин; хүннээчел Бурган-дыр ол^c.

^a Хост. 23:33^b Хост. 23:24; Ы. х. к. 7:5^c Хост. 20:5

¹⁵ Шак ол черниң чурттакчылары-биле керээ чарып, эвилелдешпе, оон башка олар боттарының бурганнарын эдерип самырааш, оларыңа өргүл салып тура, сени база чалаарга, оларның өргүлге салган аыш-чемин чип аар сен^d; ¹⁶ оон башка оларның кыстарын оолдарыңа кадай кылдыр ап бээр сен – ынчан оларның кыстары боттарының бурганнарын эдерип самырааш, сээң оолдарыңны база бурганнарының аайы-биле самыраашкынче кирип алыр^e.

^d Сан. 25:2^e Ы. х. к. 7:3-4; Башт. 3:6;

3 Хаан. 11:2-4; 16:31

^f Хост. 20:4

¹⁷ Бодунга шуткаан дүрүз-бурганнар кылба^f.

¹⁸ Ажыткы-биле хөөтпээн далганнар байырлалын сагы: Мээң дужааганым ёзуугар Авив айның доктааткан үезинде, чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далган-тараадан чи, чүге дээрге Авив айда Египеттен хосталып үнген болгай сен^g.

^g Хост. 12:14; Лев. 23:6

¹⁹ Баштай төрүттүнген эр хиндиктиг төл бүрүзү Мээңни болур, сенде бар бода-даа, шээр-даа малдың бүгү эр дун төлдери база Мээңни болур^h. ²⁰ Элчигенниң дун төлүн хураган азы анай-биле солуп, садып хостаар ужурлуг, а бир эвес садып хоставас болзунза, ооң мойнун сый шаап, өлүрүп каавыт. Силерниң дун оолдарыңарның шуптузун садып хостап* алыңар.

^h Хост. 13:2, 11-16

Кым-даа Мээң мурнумга хол куруг келбес ужурлугⁱ

ⁱ Хост. 23:15

²¹ Алды хүн дургузунда ажылда, а чедиги хүнде дыштан; тараа тарыыр, дүжүт ажаар үелерде безин чедиги хүнде дыштан^j.

^j Хост. 20:8-11

²² Кызыл-тастың баштайгы дүжүдү быжа бээрге, Чеди неделя байырлалын демдеглед чор^{**}, а чыл төнүп турда, дүжүт ажаалдазының байырлалын демдеглед чор.

²³ Чылда үш катап сээң бүгү эр улузун Израильдиң Бурганы, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бараалгап келзин^k. ²⁴ Мен чоннарны сээң келген черлеринден дезеринче албадап, кызыгаарларыңны алгыдар мен. Чылда үш катап Дээрги-Чаяакчының мурнунга бараалгап кээр болзунза, ол өйде кым-даа сээң чериңни эжелеп алыксавас.

^k Хост. 23:17

²⁵ Меңээ хан өргүп турар үенде, ажыткылыг хлебти катай өргүвө; Хосталышкын байырлалында салган өргүлдүң кандыг-даа кезиин даартагы эртенге чедир арттырба^l. ²⁶ Сээң чериңниң дүжүдүнүн башкылыын Бурганың Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп бараалгат.

^l Хост. 23:18; Ы. х. к. 16:4

Анайны ооң авазының сүдүңге хайындырба^m».

^m Хост. 23:19; Лев. 22:28;

Ы. х. к. 14:21

²⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бо сөстөрни бодунга бижип ал. Мээң сээң-биле база Израиль-биле чарып турарым чагыг-керээ дээрге бо сөстер ол-дур» – деп чугаалаан.

²⁸ Моисей шак аңаа, Дээрги-Чаяакчының чаныңга дөргөн хүн-дүннү эрттиргенⁿ;

ⁿ Хост. 24:18

* 34:20 13:13-ке немелде тайылбырны көр.

** 34:22 Чеди неделя байырлалы – еврей дылда «шавуот» дээр, «Беженги хүннүң байырлалы» азы «Баштайгы дүжүт байырлалы» деп аттарлыг, еврейлерниң Хосталышкын байырлалы эрткенден бээр беженги хүнде демдеглээр байырлал (Хост. 23:16; Лев. 23:15 көр).

ол өйде аьш-чем-даа чивээн, суг-даа ишпээн. Ол калбак даштарга он айтышкыныны – чагыг-керээниң бадыткал сөстөрүн бижип каан.

Моисейниң чырыткылыг арны

²⁹ Моисей Синай дагдан чагыг-керээни бадыткаан ийи калбак дашты тудуп алгаш, бадып келген. Бурган-биле чугаалажып турган болгаш, арны херелдендир чырый бергенин ол боду билбээн^a. ³⁰ Аарон болгаш бүгү израиль чон Моисейниң арны чырып турарын көргөш, олче чагдаарындан коргуп турганнар. ³¹ А Моисей Ааронну болгаш ниитилелдиң бүгү баштыңнарын кый дептерге, олар аңаа чедип келгеннер; ол ынчан олар-биле чугаалашкан. ³² Ооң соонда бүгү израиль чон Моисейже чоокшулап кээрге, ол Дээрги-Чаяакчының Синай дагга аңаа чугаалаан бүгү айтышкыннарын дамчыдып чугаалаан. ³³ Моисей улус-биле чугаалашкан соонда, арнын шывыг-биле дуглап алган. ³⁴ Ол Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалажыр дээш Аңаа чеде берген санында-ла, Ужуражылга майгынындан үнмээн шаанда, шывыгны арнындан ап кааптар турган^b. Кажан Моисей Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарын израильчилерге дамчыдар дээш үнүп кээрге, ³⁵ израиль чон Моисейниң арны херелдендир чырый бергенин көрүп турган, ынчангаш ол Дээрги-Чаяакчы-биле дараазында чугаалажышкынынга чедир арнын база катап шывыг-биле шып ап турган^c.

^a 2 Кор. 3:7-18

^b 2 Кор. 3:16

^c 2 Кор. 3:7-18

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында дүрүм-хоойлу

35 ¹ Моисей израиль чоннуң бүгү ниитилелин чыып алгаш, оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының силерге күүсетсин дээш берген айтышкыннары бо-дур. ² Алды хүн дургузунда ажил-херектеринер кылыңар, а чедиги хүн силерге ыдыктыг, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан онзагай амыр-дыш хүнү болзун; ол хүнде ажил-херээн кылыр кандыг-даа кижини өлүрүп каар ужурлуг^d. ³ Бүгү оран-саваларыңарга амыр-дыш хүнүнде от безин кывыспаңар».

^d Хост. 20:8-11; 31:14

Ужуражылга майгынынга ажыглаар эргезок чугула чүүлдер

(Хост. 25:1-7)

⁴ Моисей израиль чоннуң бүгү ниитилелинге мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан айтышкыннары бо-дур. ⁵ Дээрги-Чаяакчыга бээр онза өргүл белектеринден чыып алыңар. Эки туразы-биле өргүл белээн салып турар кижини бүрүзү Дээрги-Чаяакчыга дараазында белектерден: алдын, мөңгүн, хүлер; ⁶ көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөр, ак лён, өшкү дүгү; ⁷ кызыдыр будаан кошкар кежи, тахаш кежи^e; акация ыяжы; ⁸ чырыткыже кудар олива үзү, бараалгакчыларны шилип чаар үс кылырынга база айдызаарда ажыглаар чаагай чыттыг чүүлдер; ⁹ оник дээр үнелиг даштар болгаш эфодка база ыдыктыг хапчыгашка быжыглаар үнелиг даштардан эккеп берзин.

^e Хост. 25:5

¹⁰ Силерниң араңарда уран-шевер улус чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының дужааганы бүгү чүвени белеткеп кылзын: ¹¹ ыдыктыг өргээ-майгынны, ооң дээвири-шывыын болгаш шывыгларын; ооң дээктерин, хана-каракталчак рамкаларын болгаш доора оорга ыяштарын, адагаштарын болгаш дөжөктерин; ¹² ыдыктыг аптараны, ооң көдүрткүүш-мергелерин, халывын болгаш аптараның турар черин чажырап көжегени; ¹³ ширээни, ооң көдүрткүүш-мергелерин, хамык херекселдерин база Дээрги-Чаяакчыга өргээн ыдыктыг хлебтерни; ¹⁴ чырыдар чырыткыны, ооң херекселдерин, деңнерин болгаш чырыдып кыпсыр олива үзүн; ¹⁵ айдызаар өргүл бедигээжин, ооң көдүрткүүш-мергелерин, шилип чаар олива үзүн, айдызап кыпсыр чаагай чыттыг чүүлдерни, майгынче кирер черни дуглаар көжегени; ¹⁶ бүрүн өрттедир өргүлдер салыр бедигээшти, ооң хүлер шишкиижин, көдүрткүүш-мергелерин болгаш хамык

херекселдерин; чунар саваны, ооң дөжээн; ¹⁷ херимниң шывыгларын, адагаштарын, адагаштарның дөжөктөрүн болгаш майгынче кирер хаалга-шывыын; ¹⁸ майгынның болгаш ооң хериминиң өргөннөрүн база оларга шарыыр хендирлерни; ¹⁹ ыдыктыг черге бараан болурда кедер тускай хептерни – Бурганның бараалгакчызы Аароннун ыдыктыг хептерин болгаш ооң оолдарының Бурганга бараалгаарда кедер хептерин».

²⁰ Израиль чоннун бүгү ниитилели Моисейни каапкаш, тарай берген. ²¹ Дээрги-Чаяакчыга өргүл белектерин Ужуражылга майгынын тудуп тургузарынга, ооң хамык хереглелдеринге болгаш ыдыктыг хептерни даараарынга ажыглаар кылдыр эки туразы-биле эккеп бериксээн шупту улус ол бүгүнү эккеп берип турган. ²² Дузалаарын күзээн бүгү улус – эр-даа, херээжен-даа улус чедип кээп, Дээрги-Чаяакчыга өргүл белээ кылдыр алдынын: билектерни, сыргаларны, ызырткыларны, билектээштерни болгаш өске-даа алдын каасталгаларны эккеп берген. ²³ Бодунда көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөр, ак лён, өшкү дүгү, кызыдыр будаан кошкар кештери болгаш тахаш кештери^a бар улус ол чүүлдерин эккеп берип турган. ²⁴ Мөңгүн азы хүлөр бериксээн улус оозун Дээрги-Чаяакчыга өргүл белээ кылдыр эккеп берип турган. Бодунда акация ыяжы бар улус оозун майгынга чүнү-даа кылырынга ажыглазын дээш эккеп берип турган. ²⁵ Бүгү уран-шевер херээженнер дүк ээрер ажыл кылып, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрни эккеп берип турган. ²⁶ Сеткилинин айбызын дыңнаан бүгү уран-шевер херээженнер өшкү дүгүн ээрип турган. ²⁷ А төрөл бөлүктөр баштыңнары ооник дээр үнелиг даштарны, эфодка база хөрөк баартыгы хевирлиг хапка быжыглаар үнелиг даштарны эккеп берип турган. ²⁸ Баштыңнар ол ышкаш чаагай чыттыг чүүлдерни база чырыдарынга, шилип чаарынга болгаш чаагай чыттыг айдызаар холуксаалар кылырынга ажыглаар олива үзүн эккеп берип турган. ²⁹ Израиль чондан сеткилиниң айбызын дыңнаан эр-даа, херээжен-даа улус Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр кылырын дужааганы кандыг-даа ажылды кылырынга херектиг өргүл белектерин Дээрги-Чаяакчыга эки туразы-биле эккеп берип турган.

^a Хост. 25:5

Ус-шеверлерниң ажыл-ижиниң эгелээни (Хост. 31:1-6)

³⁰ Моисей ынчан израиль чонга мынча дээн: «Дыңнаңар, Дээрги-Чаяакчы Иуданын аймаанга хамааржыр Хурнун оглунун оглу, Урийниң оглу Веселиилди шилип алгаш, ³¹ ону Бурганның Сүлдези-биле бүргеди – билди-билигни, янзы-бүрү арга-мергежилди аңа берди. ³² Ол кижиге ам алдын, мөңгүн болгаш хүлөр-биле чогаадыкчы, шевер ажылдар кылып шыдаар; ³³ үнелиг даштарны хоога сугары-биле кырлай кылыр; ыяшты оюп-хээлээр – кандыг-даа уран ажылды кылып шыдаар. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы өске уран-шевер улусту өөредир арга-мергежилди Веселиилге база Данның аймаанга хамааржыр Ахисамахтың оглу Аголиавка берген. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы оларның чүрөктерин мерген угаан-биле бүргээн, ынчангаш олар кандыг-даа уран ажылды кылып шыдаар: ыяш-даш чонар; көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг удазыннардан база ак лёндан угулзалыг пөстөр аргып, даараар – уран-шевер улустун бүгү арга-мергежилин билир улус турган.

36 ¹ Ынчангаш Веселиил, Аголиав болгаш шупту уран-шевер улус бүгү ажыл-херекти Дээрги-Чаяакчы канчаар дужааганын, ынчаар кылыр ужурлуг. Дээрги-Чаяакчы оларга ыдыктыг черни тудары-биле кандыг-даа ажылды кылып шыдаар билди-билигни хайырлаан».

² Моисей Веселиилди, Аголиавтың болгаш Дээрги-Чаяакчының арга-мергежил хайырлааны, ажылдаксап турар бүгү уран-шевер улусту ажылдап эгелээри-биле кыйгырып эккелген. ³ Ол улус Моисейден израиль чоннун ыдыктыг черниң тудуун

кылыры-биле эккеп бергени бүгү өргүл белектерин ап алганнар. А ол аразында чон Моисейге эртенниң-не чаа-чаа белектерни эки туразы-биле эккелгеш туруп берген. ⁴ Ынчан ыдыктыг черниң тудуунга ажылдап турган шупту уран-шевер улус ажылын ара каггаш, ⁵ Моисейге чеде бергеш: «Чон хөлүн эрттир хойнү эккеп тур! Дээрги-Чаяакчының кылырын дужааган ажылынга херегинден көвүдей берди» – деп чугаалаан. ⁶ Моисейниң дужаалын ёзугаар улустуң турлаанга «Эр-даа, херээжен-даа улус ыдыктыг черге өргүүр дээш ам чүнү-даа эккелбезин» деп чарлаарга, чон өргүл белектери эккелбестей берген. ⁷ Чыгдынган куравырлар кандыг-даа ажылдар кылырынга четчир болган, харын-даа артып турган.

Ужуражылга майгынын кылганы

(Хост. 26:1-37)

⁸ Ооң соонда уран-шевер бүгү улус майгынын тудуп эгелээш, дараазында чүүлдерни кылган. Олар ээрип каан ак лёндан база көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден он шывыгны даарааш, оларга херувимнер дүрзүлерин уранчыды хээлеп аргып кааннар. ⁹ Шывыг бүрүзүнүң узуну чээрби сес кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту, а шывыглар шуптузу дең хемчээлдиг болган. ¹⁰ Шеверлер беш шывыгны тудуштур даарап каан, өске беш шывыгны база тудуштуруп кааннар. ¹¹ Баштайгы беш шывыгның сөөлгү шывыының кыдыынга көк өңнүг илдиргелер кылып кааннар; дараазында беш шывыгның сөөлгү шывыының кыдыынга база ынчалдыр кылганнар. ¹² Баштайгы беш шывыгның кыдыынга бежен илдиргени, дараазында беш шывыгның кыдыынга база ынчалдыр кылып кааннар – илдиргелер бот-боттарынга дүгжүп турган. ¹³ Бежен алдын дээк кылгаш, оларны илдиргелерге кедирип тургаш, баштайгы беш шывыгны өске беш шывыг-биле тудуштуруп, майгынын бүдүн кылдыр кожуп кааннар.

¹⁴ Ооң соонда өшкү дүгүнден майгынын шывары-биле он бир шывыг кылганнар.

¹⁵ Бир ындыг шывыгның узуну үжен кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту, а он бир шывыг шуптузу дең хемчээлдиг болган. ¹⁶ Шеверлер беш шывыгны бир аңгы тудуштур даарааш, өске алды шывыгны база тудуштуруп кааннар. ¹⁷ Баштайгы беш шывыгның кыдыында шывыгга бежен илдиргени, өске алды шывыгның кыдыында шывыгга база бежен илдиргени кылып кааннар. ¹⁸ Оон шывыгларны тудуш чаңгыс кылдыр тудуштурар бежен хүлер дээк кылып кааннар. ¹⁹ Майгынын шывар ийи дээвиир-шывыгны: бирээзин – кызыдыр будаан кошкар кештеринден, өскезин – тахаш кештеринден^а кылып кааннар.

²⁰ Майгынын тудуп турар хана-каракталчак рамкаларны акация ыяжындан кылып кааннар. ²¹ Рамка бүрүзүнүң узуну он кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту болган; ²² бир рамкада-ла тудуштурар ийи шиш бар турган – рамкаларның шуптузун дөмейлештир кылып кааннар. ²³ Майгынының мурнуу чүкче көрүнген талазынга чээрби рамканы кылгаш, ²⁴ оларның адаанга тургузар дөртөн мөңгүн дөжекти: ийи дөжек-ле бир рамканың ийи шижинге дүгжүр кылдыр кылып кааннар. ²⁵ Майгынын соңгу чүкче көрүнген талазынга база чээрби рамканы кылгаш, ²⁶ дөртөн мөңгүн дөжекти – ийи дөжек-ле бир рамка адаанга турар кылдыр кылып кааннар. ²⁷ А майгынын артыгы, барыын талазынга алды рамканы кылып кааннар. ²⁸ Ол ышкаш майгынын артыгы талазының азыгларынга ийи рамканы кылып кааннар. ²⁹ Оларны адаандан тудуштуруп кааш, үстүнден чаңгыс дээрбекке кожуп каан; азыгларда турар рамкалар дөмей болган. ³⁰ Артыгы талага шупту сес рамка база оларны тургузар он алды мөңгүн дөжек кылып каан: бир рамка адаанга-ла ийи дөжек турган.

³¹ Шеверлер ооң соонда акация ыяжындан майгынын бир талазынын рамкаларын тудуштурар беш доора оорга ыяшты; ³² майгынын өске талазынга беш ыяшты база артыгы, барыын талазынга беш ыяшты кылып кааннар. ³³ Майгынын бир кыдыындан өске кыдыынга чедир рамкаларның ортаа деңнели-биле эрткен эң узун доора оорга

^а Хост. 25:5

ыяшты база кылып кааннар. ³⁴ Оон ол рамкаларны алдын-биле шап кааш, ыяштар сугар дээрбектерни алдындан кылгаш, ыяштарны база алдын-биле шап кааннар.

³⁵ Көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан эн ыдыктыг өрээлди дуглаар көжеге кылгаш, анаа херувимнер дүрзүлерин уранчы-ды хээлеп аргып кааннар. ³⁶ Көжеге азар алдын аткактарлыг дөрт адагашты акация ыяжындан кылып, алдын-биле шаккаш, оларны тургузар дөрт мөңгүн дөжекти шуткуп кудуп кааннар.

³⁷ Ооң соонда майгынче кирер черни дуглаар көжегени көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан кылгаш, угулзалар аргып, каастап кааннар. ³⁸ Көжеге азар аткактарлыг беш адагаш кылып, оларның баштарын болгаш тыртпаларын алдын-биле шап кааш, оларга беш хүлер дөжекти кылып кааннар.

Ыдыктыг аптараны кылганы

(Хост. 25:10-20)

37 ¹ Веселиил акация ыяжындан ыдыктыг аптараны кылып каан^а. Ооң узуну ийи чартык кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту, а бедии бүдүн чартык кыры дурту болган. ² Ол аптараның иштин-даштын арыг алдын-биле шап кааш, ооң кырын дескиндир алдын хаажы кылып каан. ³ Дөрт алдын дээрбекти шуткуп кылгаш, аптараның дөрт адаккы азыынга: ийи дээрбек бир талазынга, база ийи дээрбек – өске талазынга турар кылдыр быжыглап каан. ⁴ Ооң соонда ол акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелер чазааш, оларны алдын-биле шап каан. ⁵ Көдүрткүүш-мергелерни, аптараны көдүрүп дажыглаарда ажыглаар кылдыр, ооң ийи талазында дээрбектерге кедирип каан.

^а Ы. х. к. 10:3

⁶ Ол арыг алдындан аптараны дуй каар халыпты кылып каан: ооң узуну ийи чартык кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту болган. ⁷ Халыптың ийи талакы кыдыынга ийи херувимни алдындан хевилей соктап кылып каан. ⁸ Оларны халыптың ийи талазы-биле тудуш чаңгыс кылдыр, бир херувим халыптың бир кыдыында, а база бирээзи – өске кыдыында турар кылдыр кылып каан. ⁹ Херувимнер бот-боттарынче көрнүштүр турганнар база халыпче углай көрүп, өрү алзы хере сунган чалгыннары-биле ону шыва апканнар.

Ширээни кылганы

(Хост. 25:23-29)

¹⁰ Веселиил акация ыяжындан ширээни кылып каан: ооң узуну ийи кыры дурту, дооразы бир кыры дурту, а бедии бүдүн чартык кыры дурту болган. ¹¹ Ширээни арыг алдын-биле шап каан, а кырын дескиндир алдын хаажыны кылып каан. ¹² Ону дескиндир дөрт илиг хире куржагны кылгаш, куржагны долгандыр алдын хаажыны кылып каан. ¹³ Ол оон ширээге дөрт алдын дээрбекти шуткуп кылгаш, оларны ооң азыгларында турар дөрт будунга быжыглап каан. ¹⁴ Дээрбектерни куржагның чанынга, ширээни дажыглаар көдүрткүүш-мергелерни кедирер кылдыр кылып каан. ¹⁵ Ол акация ыяжындан ширээни көдүрүп дажыглаар көдүрткүүш-мергелер кылгаш, оларны алдын-биле шап каан. ¹⁶ Оон арыг алдындан ширээге ажыглаар херекселдерни: тавактар, хымыштар, арага кудуп чажар дашкалар болгаш аяктарны кылып каан.

Чырыткыны кылганы

(Хост. 25:31-39)

¹⁷ Веселиил ооң соонда арыг алдындан чырыткыны хевилей соктап кылып каан; ооң дөжээ, сывы, адырлары, чечек баштары, бүүрекчигештери болгаш чечек бүрүлери – шупту тудуш чаңгыс болган. ¹⁸ Чырыткының сывындан алды адыр үнген:

үш адыр бир талазындан, база бир үш адыр өске талазындан үнген турган. ¹⁹ Бир адырга-ла миндаль ыяш чечээ ышкаш үш чечек бажын, бүүрекчигештерни болгаш бүрүлери катый кылып каан – чырыткы-биле тудуш чаңгыс өске адырлар шуптузу дөмей тургузуглуг болган. ²⁰ А чырыткының сывынга миндаль ыяш чечээ ышкаш дөрт чечек бажын – оларның бүүрекчигештерин болгаш бүрүлерин кылып каан. ²¹ Баштайгы ийи адырның адаанда бир бүүрекчигеш, өске ийи-ийи адырның адаанда база бир-бир бүүрекчигеш бар – чырыткының сывы-биле тудуш алды адыр шуптузу дөмей тургузуглуг турган. ²² Бүүрекчигештер-даа, адырлар-даа чырыткы-биле тудуш чаңгыс болган; ооң бүгү бодун арыг алдындан хевилей соктап кылып каан.

²³ Веселиил чырыткыга тургузар чеди деңни, дең өзээ кезер ызырар кыскаштарны болгаш дең кыпсырда ажыглаар саваларны арыг алдындан кылып каан. ²⁴ Ол чырыткыны ооң бүгү херекселдери-биле катый кылырынга бир ^о талант арыг алдын чарыгдаан.

Айдызаар өргүл бедигээжин кылганы

(Хост. 30:1-5)

²⁵ Веселиил акация ыяжындан айдызаар өргүл бедигээжин кылып каан. Ол ону дөрбелчин кылдыр кылган: узуну болгаш дооразы бир кыры дурту, а бедии ийи кыры дурту болган. Бедигээштиң азыгларында мыйыстары ооң-биле тудуш чаңгыс турган. ²⁶ Ол бедигээштиң кырын, кыдыгларын болгаш мыйыстарын арыг алдын-биле шап кааш, дескиндр алдын хаажыны кылып каан. ²⁷ Бедигээштиң хаажызының адаанга, ийи кыдыынга ийи алдын дээрбекти, ону дажыглаар көдүрткүүш-мергелерни кедирер дээш, кылып каан. ²⁸ Ол көдүрткүүш-мергелерни акация ыяжындан кылгаш, алдын-биле шап каан.

²⁹ Веселиил оон соонда ыдыктыг шилип чаар олива үзүн база чаагай чыттыг үс белеткээр кижиниң уран мергежили-биле холаан дег чаагай чыттыг арыг айдызаар холуксааны белеткеп каан^а.

^а Хост. 30:22-25, 34-38

Өргүл салыр бедигээшти болгаш чунар саваны кылганы

(Хост. 27:1-8)

38 ¹ Веселиил акация ыяжындан бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти кылып каан. Бедигээш дөрбелчин, ооң узуну болгаш дооразы беш кыры дурту, а бедии үш кыры дурту болган. ² Бедигээштиң дөрт азынынга, ооң-биле тудуш чаңгыс кылдыр, дөрт мыйысты кылып каан. Оон бедигээшти хүлер-биле шап каан. ³ Бедигээшке ажыглаар херекселдерни: хүл урар савалар, хүл-узарлар, хан кудар аяктар, илбектер болгаш көс дажыглаар хүүрекчигештерни – шуптузун хүлерден кылып каан. ⁴ Бедигээшке хүлер шишкишти кылгаш, ону бедигээштиң хаажызының адаанга, шишкиш бедигээштиң ортузунга чедип турар кылдыр быжыглап каан. ⁵ Ол оон хүлер шишкиштиң дөрт азынынга көдүрткүүш-мергелер кедирер дөрт дээрбекти шуткуп кылып каан. ⁶ Көдүрткүүш-мергелерни акация ыяжындан кылгаш, оларны хүлер-биле шап каан. ⁷ Көдүрткүүш-мергелерни бедигээштиң ийи кыдыында дээрбектерге, ону көдүрүп дажыглаар дээш, кедирип каан. Өргүл салыр бедигээшти иштинде хос черлиг кылдыр, манзалардан кылып каан.

⁸ Веселиил Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга бараан бооп турган херэеженнерниң берген хүлер көрүнчүктерин алгаш, ол хүлерден чунар сава биле ооң дөжөөн кылып каан^б.

^б Хост. 30:18

Ужуражылга майгынын долгандыр турар херимни кылганы

(Хост. 27:9-19)

⁹ Веселиил оон майгынын долгандыр турар херим кылып каан. Ооң мурнуу чүкче көрүнген талазынга ээрип каан ак лёндан узуну чүс кыры дурту шывыгларны;

¹⁰ шывыглар азар чээрби адагашты болгаш оларны тургузар чээрби хүлер дөжекти база адагаштарның мөңгүн дээктер болгаш тыртпаларын кылып каан. ¹¹ А ооң соңгу чүкче көрүнген талазынга база узуну чүс кыры дурту шывыгларны, оларны азар чээрби хүлер адагашты болгаш чээрби хүлер дөжекти база адагаштарның мөңгүн дээктери болгаш тыртпаларын кылып каан. ¹² Ол херимниң барыын талакы дооразынга узуну бежен кыры дурту шывыгларны, оларны азар он адагашты болгаш он дөжекти база адагаштарның мөңгүн дээктери болгаш тыртпаларын кылып каан. ¹³ Херимниң чөөн талакы дооразының узуну бежен кыры дуртунга дең кылдыр кылып каан. ¹⁴ Ол улус кирер черниң бир талакы кыдыынга узуну он беш кыры дурту шывыгларны, оларны азар үш адагашты болгаш үш дөжекти кылып каан; ¹⁵ улус кирер черниң өске талакы кыдыынга узуну он беш кыры дурту шывыгларны, оларны азар үш адагашты болгаш үш дөжекти кылып каан.

¹⁶ Веселиил херимниң бүгү талаларында шывыгларның шуптузун ээрип каан ак лёндан кылган. ¹⁷ А дөжектерни хүлерден; адагаштарның дээктери болгаш тыртпаларын мөңгүнден кылган; адагаштарның баштарын мөңгүн-биле шап каан, херимниң адагаштарын шуптузун мөңгүн тыртпалар-биле тудуштуруп каан.

¹⁸ Херимче кирер хаалга-шывыгны көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден база ээрип каан ак лёндан угулзалар аргып каастап кылган. Хаалга-шывыгның узуну чээрби кыры дурту, а бедии, херимни долгандыр аскан шывыгларныы ыш-каш, беш кыры дурту болган. ¹⁹ Ол хаалга-шывыгны дөрт хүлер дөжекке тургускан дөрт адагашка азып каан. Адагаштарның дээктерин мөңгүнден кылгаш, баштарын мөңгүн-биле шап кааш, тудуштуруп тыртпаларын мөңгүнден кылып каан. ²⁰ Майгынынң база херимни долгандыр турар шывыгларның өргеннерин шуптузун хүлерден кылып каан.

Майгынын тударынга ажыглаан металлдар даңзызы

²¹ Ыдыктыг майгынын – чагыг-керээни херечилээн майгынын^a тударынга үндүрген чарыгдалдарны санап каан даңзы бо-дур. Ол санаашкынны Моисейниң айтышкынын ёзугаар, Бурганның бараалгакчызы Аароннуң оглу Ифамарның удуртулгазы-биле левиттер кылган. ²² (Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр кылзын деп дужагааны бүгү чүвени Иуданың аймаанга хамааржыр Хурнуң оглунуң оглу, Урийниң оглу Веселиил кылып каан. ²³ А ооң-биле кады Данның аймаанга хамааржыр Ахисамахтың оглу Аголиав – уран-шевер чонукчу; көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден база ак лёндан угулзалыг пөстерниң шевер аргыкчызы, даараныкчызы кижии ажылдап турган.)

²⁴ Ыдыктыг черни тударынга ажыглаан, өргүл белээ кылдыр эккеп салган алдынның деңзизи 29 °талант база 730 °шекел (ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелдин деңзизин ёзугаар) болган*.

²⁵ Израиль ниитилелди чизелеп турда чыгдынган мөңгүн 100 талант база 1775 шекел (ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелдин деңзизин ёзугаар) болган^{b*}; ²⁶ чизелеткен, чээрби хардан улуг назылыг 603 550 эр кижии бүрүзүнден^c бир °бека (ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелдин чартыы) мөңгүннү хүлээп алган. ²⁷ Чүс талант мөңгүннү ыдыктыг черниң болгаш ооң көжегезиниң дөжектерин шуткуурунга ажыглаан: чүс дөжекке-ле чүс талант – бир дөжекке-ле бир талант мөңгүн үнген. ²⁸ 1775 шекел мөңгүннү адагаштарның дээктерин болгаш тыртпаларын кылырынга база адагаштарның баштарын мөңгүн-биле шап каарынга ажыглаан.

^a Аж.-ч. 7:44; Ажыд. 15:5

^b Хост. 30:12

^c Сан. 1:46; 2:32; 26:51

* 38:24, 25, 29 Бо шүлүктерде, чижеглеп алырга, 1000 килограмм алдын, 3430 килограмм мөңгүн, 2425 килограмм хүлер дугайында чугаа чоруп турар.

²⁹Өргүл белээ кылдыр салган хүлерниң деңзизи 70 талант база 2400 шекел болган*. ³⁰Хүлерден Ужуражылга майгынынче кирер черде адагаштарның дөжектерин, өргүл салыр хүлер бедигээшти, ооң хүлер шишкинжин болгаш хамык херекселдерин; ³¹херимни долгандыр турар адагаштарның болгаш херимниң хаалгазының адагаштарының дөжектерин; майгынның бүгү өргөннерин болгаш херимни долгандыр турар шывыгларның бүгү өргөннерин кылган.

Бурганның бараалгакчызының ыдыктыг хептерин белеткээни

(Хост. 28:6-43)

39 ¹Уран-шевер улус Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн ыдыктыг черге бараан болуп кедер дараазында каас-коя тускай хептерни – Аароннуң ыдыктыг хептерин даарап кааннар.

²Алдындан, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ак лёндан эфодту даарап кааннар. ³Ону кылырда, алдынны амалай калбартыр бастыргаш, амаларны удазыннай диле кескеш, ол алдын удазыннарны көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөр-биле база ак лён-биле холуштур угулзалай аргып, пөстү белеткеп кааннар. ⁴Эфодту быжыглай шарыыр, эгин ажа каар кожаалар кылгаш, ооң ийи ужунга чыпшыр даарап кааннар. ⁵Эфодту куржаар курну эфодтуң боду-биле дөмей кылдыр аргааш, эфод-биле тудуш кылып кааннар. Курну Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан аргып кылган.

⁶Оникс дээр үнелиг даштарны алдын хооларга суккаш, ол даштарга Израильдин аймактарының аттарын, таңмага ойган дег, сиилбип кааннар. ⁷Ол даштар Бурганга израиль чонну сагындырып чорзун дээш, оларны Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар эфодтуң эгин ажа каар кожааларына быжыглап кааннар.

⁸Ыдыктыг хапчыгашты, эфодту кылганы дег, алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан шевери-биле уранчыды даарап кылып кааннар. ⁹Ол хапты дөрбелчин, ийи каытталдыр сыга салган пөстен кылган, ооң узуну болгаш дооразы бир карыш болган. ¹⁰Олче дөрт одуруг үнелиг даштарны суп каан. Бирги одуругда – рубин, топаз болгаш изумруд; ¹¹ийиги одуругда – бирюза, сапфир болгаш алмаз; ¹²үшкү одуругда – яхонт, агат болгаш аметист; ¹³дөрткү одуругда – хризолит, оникс болгаш яшма деп даштарны суп каан. Оларның шуптузун алдын хооларга суп, хоолап кааннар. ¹⁴Ол даштарның нийти саны Израильдин оолдарының аттары-биле дең санныг – он ийи болган: даш бүрүзүнде-ле он ийи аймактың кайы-бирээзиниң адын, таңмага ойган дег, оюп-сиилбип кааннар.

¹⁵Хапчыгашка азар илчирбежигештерни арыг алдындан долгактай өрүп кылып кааннар. ¹⁶Ийи алдын хоону база ийи алдын дээрбекти кылгаш, дээрбектерни хапчыгаштың ийи үстүкү ужунга быжыглап кааннар. ¹⁷Ийи алдын илчирбежигешти хапчыгаштың ийи ужунга дээрбектерже суккаш, ¹⁸илчирбежигештерниң өске уштары эфодтуң мурнуу талазында, ооң эгин ажа каар ийи кожаазында турар хооларга быжыглап кааннар. ¹⁹Оон өске ийи алдын дээрбек кылгаш, оларны хапчыгаштың ийи адаккы ужунга, ооң эфодче көрүнгөн иштии талазынга быжыглап кааннар. ²⁰База ийи алдын дээрбек кылгаш, оларны ийи кожааның эфодтуң мурнуу талакы адаанга коштунар черинге, эфодтуң курунуң үстүнге быжыглап кааннар. ²¹Хапчыгаштың дээрбектерин эфодтуң дээрбектеринге, хапчыгаш эфодтуң курунуң үстүнге, эфодтан чылып кээп дүшпейн турар кылдыр, көк өңнүг шидиг-биле кожуп кааннар. Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылган.

* 38:29 38:24-те немелде тайылбырны көр.

²² Эфодтуң адаанга кедер тонну бүрүнү-биле көк өңнүг пөстен даарап кааннар. ²³ Ооң ортузунга баш сугар ойбак чер кылгаш, ол ойбакты долгандыр, ооң кыдыглары орулбазын дээш, куяк хептиң ойбаанга дег, быжыг минчик аргып кааннар. ²⁴ Тоннун эдээн дескиндир көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг ээрип каан удазыннардан болгаш ак лёндан гранат чимистерин аргып кылып кааннар. ²⁵ Арыг алдындан коңгулуурулар кылгаш, тоннун бүгү эдээн дескиндир гранаттар-биле аралаштыр халайтыр азып кааннар. ²⁶ Коңгулуурулар болгаш гранаттар тоннун бүгү эдээн дескиндир аралаштыр астынган турган. Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар ол тонну Бурганга бараан болурда кедер турган.

²⁷⁻²⁸ Аарон биле ооң оолдарынга ак лёндан иштики узун хөйлеңнерни; ол ышкаш ак лёндан тюрбанны, каас-коя тускай бөрттерни база ээрип каан чуга лёндан иштики чүвүрлерни кылып бергеннер. ²⁹ Ээрип каан ак лёндан база көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден курну угулзалай аргып кылып бергеннер. Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылып бергеннер.

³⁰ Арыг алдындан ыдыктыг кылагар каасталганы кылгаш, аңаа «Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан» деп бижикти, таңмага оя кескен дег, сиилбип кааннар. ³¹ Аңаа көк өңнүг шидигни, ону тюрбанга чыпшыр баглаар дээш, Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар быжыглап кааннар.

Майгынынң тудуун доосканы

³² Ужуражылга майгынын – ыдыктыг өргээни тударынга херек бүгү ажылдар ооң-биле доозулган. Израиль чон бүгү ажылдарны Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганы олчаан кылдыр кылган. ³³ Израильчилерниң кылгаш, Моисейге эккеп көргүскени бүгү чүүлдер бо-дур: Ужуражылга майгыны, ооң даштыкы шывыы база хамык херекселдери: дээктер, хана-каракталчак рамкалар, доора оорга ыяштары, адагаштар болгаш дөжектер; ³⁴ кызыдыр будаан кошкар кештеринден дээвиир-шывыг болгаш тахаш кежинден^a дээвиир-шывыг, көжеге; ³⁵ ыдыктыг аптара, ооң көдүрткүүш-мергелери, халывы; ³⁶ ширээ, ооң хамык херекселдери, Бурганга өргээн ыдыктыг хлебтер; ³⁷ арыг алдындан кылган чырыткы, ооң кырынга тургузар деңнер болгаш ооң хамык херекселдери, ынаар кудар олива үзү; ³⁸ айдызаар алдын бедигээш, шилип чаар олива үзү, айдызап кыпсыр чаагай чыттыг чүүлдер, Ужуражылга майгынынче кирер черни дуглаар көжеге; ³⁹ өргүл салыр хүлер бедигээш, ооң хүлер шишкижи, көдүрткүүш-мергелери болгаш хамык херекселдери, чунар сава, ооң дөжээ; ⁴⁰ херимниң шывыглары, адагаштары болгаш дөжектери, ооң хаалга-шывыы, хендирлери болгаш өргеннери, Ужуражылга өргээ-майгынынга бараан болурда ажыглаар хамык херекселдер; ⁴¹ ыдыктыг черге бараан болурда кедер тускай хептер – Бурганның бараалгакчызы Аароннун ыдыктыг хептери болгаш ооң оолдарының Бурганга бараалгаарда кедер хептери. ⁴² Израиль чон ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганыл, ол олчаан кылдыр кылып каан.

⁴³ Моисей оларның кылган бүгү чүвезин топтап көөрге, Дээрги-Чаяакчы канчаар дужааганыл, ол олчаан кылдыр кылып каан болганнар. Моисей ынчан израильчилерни алгап-йөрээп каан.

Моисейниң Ужуражылга майгынын тургусканы

40 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Бирги айның бирги хүнүнде Ужуражылга майгыны – ыдыктыг өргээден тургузуп каг. ³ Ынаар ыдыктыг аптараны кииргеш, оон ооң мурнунга көжегеден азып каг. ⁴ Ынаар ширээни кииргеш, ооң кырынга турар ужурлуг хамык херекселдерден таарыштыр салып каг. Чырыткыны кииргеш, олче ооң деңнеринден таарыштыр салып каг. ⁵ Ыдыктыг

^a Хост. 25:5

аптараның мурнунга айдызаар алдын бедигээштен тургузуп каг. Майгынче кирер черни дуглаар көжегеден азып каг. ⁶ Ужуражылга өргээ-майгынынче кирер черни мурнунга бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээштен тургузуп каг. ⁷ Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээштин аразынга чунар савадан тургускаш, сугдан кудуп каг. ⁸ Долгандыр турар херимден тургускаш, ооң хаалга-шывыын азып каг.

⁹ Ооң соонда шилип чаар олива үзүндөн ап алгаш, майгынны база ында бар бүгү чүвени чаап каг, майгын болгаш ооң хамык херекселдери ынчаар ыдыктыг болу бээрлер. ¹⁰ Бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти болгаш ооң хамык херекселдерин база чаап каг – өргүл бедигээжи ынчан аажок ыдыктыг чүүл болу бээр. ¹¹ Чунар саваны болгаш ооң дөжөөн чаап ыдыктап каг.

¹² Ооң соонда Ааронну оолдары-биле кады Ужуражылга майгынынче кирер черге эккеп алгаш, оларны чундуруп каг. ¹³ Ааронга ыдыктыг хептерни кедиргеш, шилип чаап каг: ол Мээң бараалгакчым болу бээр кылдыр, ону ыдыктап каг. ¹⁴ Ооң оолдарын база эккеп алгаш, иштики узун хөйлеңнерден кедирип каг. ¹⁵ Аароннун оолдары Мээң бараалгакчыларым болур кылдыр, ачазын шилип чагганың дег, оларны база шилип чаап каг. Ынчаар шилип чаары Бурганның бараалгакчылары болур эргени оолга кезээ мөңгедө, салгалдан салгал дамчып быжыглаар».

¹⁶ Моисей бүгү чүвени Дээрги-Чаяакчы аңаа канчаар дужааганыл, ол олчаан кылдыр кылып каан. ¹⁷ Ийиги чылдың бирги айының бирги хүнүндө майгынны тургузуп каан. ¹⁸ Моисей майгынны мынчаар тиккен: дөжөктерни салгаш, оларнын кырынче хана-каракталчак рамкаларны тургузуп, оларны доора оорга ыяштар-биле тудуштургаш, адагаштарны тургузуп каан. ¹⁹ Оон майгынны даштыкы шывыг-биле шыпкаш, ооң кырынга дээвиир-шывыг салып каан – ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²⁰ Моисей чагыг-керээни бадыткаан калбак даштарны алгаш, ыдыктыг аптараже суп каан^а; ыдыктыг аптарага көдүрткүүш-мергелерни быжыглааш, ону халып-биле дуй салып каан. ²¹ Ыдыктыг аптараны майгынче киригеш, көжегени азып, ыдыктыг аптараны дуглап каан – ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²² Моисей Ужуражылга өргээ-майгынынчың соңгу чүкче көрүнгөн талазынга, көжеге мурнунга ширээни тургускаш, ²³ ооң кырынга хлебтерни чыскаай салып каан – ону Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²⁴ Ужуражылга майгынынчың мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга, ширээге дужаштыр чырыткыны тургускаш, ²⁵ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга деңнерни таарыштыр салып каан – ону Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²⁶ Моисей Ужуражылга майгынынга, көжеге мурнунга айдызаар алдын бедигээшти тургускаш, ²⁷ чаагай чыттыг айдызаар чүүлдерни кыпсып каан – ону Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²⁸ Моисей майгынче кирер черни дуглаар көжегени азып каан. ²⁹ Оон ол черни мурнунга бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти тургускаш, бүрүн өрттедир өргүл биле далган-тараа өргүлүн бедигээшке салган – ону Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

³⁰ Ол Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээш аразынга чунар сава тургускаш, ынаар суг кудуп каан. ³¹⁻³² Моисей, Аарон болгаш ооң оолдары Ужуражылга майгынынче кирерде азы өргүл салыр бедигээшке чоокшуларда, чунар савага холдары биле буттарын чуп ап турганнар – ону Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзугаар кылып турганнар.

³³ Моисей майгынны долгандыр херимни тургускаш, ооң хаалга-шывыын азып каан. Моисей бодунун ажылын шак ынчаар дооскан.

^а 3 Хаан. 8:9

Дээрги-Чаяакчының булуду майгынның кырында

³⁴ Оон Ужуражылга майгынын булут шыва апкан^a, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры ыдыктыг өргээни бүргей апкан^b. ³⁵ Моисей Ужуражылга майгынынче кирип шыдаваан, чүгө дээрге ол өргээни булут хөмө дуглапкан, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры бүргей апкан.

^a Хост. 13:21

^b Ажыл. 15:8

³⁶ Оон ол булут майгынның кырындан өрү көдүрлүрге, израиль чон орукче үнүп, көжүн уламчылап турган^c. ³⁷ А булут өрү көдүрүлбейн баарга, олар турар черинден шимчеп үнмейн, ооң кажан өрү көдүрлүрүн манаар турганнар. ³⁸ Хүндүс майгынның кырынга Дээрги-Чаяакчының булуду турар, а дүне ол булут иштинге* от кывар турган – ону израильчилерниң шуптузу бүгү көштериниң үезинде көрүп келген.

^c Сан. 9:17-22

* 40:38 Азы: «Майгын иштинге».

Левит

(азы Чүдүлгө дүрүмнеринин ному)

Кирилде

Бо болза Моисейниң Беш номунуң үшкүзү-дүр. Номнуң «Левит» деп адын Эрги Чагыг-керээниң эрте-бурунгу грек очулгазындан алган – номда хөй дүрүмнер Левийниң аймаандан үнген Бурганның бараалгакчыларының кылыр ажыл-албанынга хамааржыр.

Номнуң болушкуннарын Бурганның Моисейге Синай даг чанынга бергени, «Хосталышкын» деп номда-ла бижиттинип эгелээн хоойлу-дүрүмнүң уланчызы кылдыр көргүскен. Номнуң эгезинде (1–10 эгелер) Бурганның бараалгакчыларынга негелделерни база өргүл кылырда оларның хүлээлгелерин тодарадып бижээн. Өргүл салышкыннарының утказы, хамыктың мурнунда, кижиге бодунуң Бурган-биле чаңгыс эптиг болур дээн чүткүлдүн илередип, хайырлаан ачы-буяны дээш, Аңаа өөрүп четтирип, чогуур алдар-хүндүнү Аңаа көргүзүп, бодунуң бачыттары болгаш үүлгедиглери дээш кыптыгар Ооң килеңин чайладып шыдаарында болур.

Ооң соонда (11–16 эгелер) израиль чонга чүдүлгө сагылгаларын ёзугаар арыг чүүлдү арыг эвес чүүлден аңгылаарының дугайында айтышкыннарны берген. Израильчилерниң чуртталгазы чүглө өргүлдөр салыры болгаш чүдүлгө сагылгаларын ёзугаар арыг болуру-биле кызгаарлаттынмайн, а ол ышкаш элээн хөй хуу, өг-бүлө, хөй-ништижи болгаш экономиктиг хүлээлгелерни хаара тудуп турган болбайн канчаар. Ол бүгүнү номнуң дараазында кезээнде (17–27 эгелер) тодарадып бижээн. Ол хүлээлгелерни күүседире израиль чонга ону чер-делегейде бар чоннар аразындан шилип алгаш, Бодунга хамааржыр чон кылып алган Бурганга төлөптиг, ыдыктыг болурунга дузалаар ужурулуг турган.

Ыдыктыг чоннуң улузу чүглө тодараттынган чүдүлгө сагылгаларын шын күүседиринден аңгыда, бот-боттарынга, мал-маганынга, чер-чуртунга шын хамаарылгалыг болурунун өөредиин алган турган. Ол хоойлуларның хөйү эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүң өске чоннарының хоойлуларынга элээн дөмейлешкек, ынчалза-даа, түңнөп чугаалаарга, бүгү талазы-биле Дээрги-Бурган-Чаяакчының аайынга кирер чүткүлгө үндөзилеттинген болганы-биле ылгалып турар.

Бүрүн өрттедир өргүл

1 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейни кый депкеш, Ужуражылга майгынындан аңаа мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Силерниң аранардан бир кижиге Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылыксаар болза, азырал амытаннарны – бода азы шээр малды эккеп салзын^а.

^а Лев. 6:8-13

³ Бир эвес ол кижинин өргүлү бүрүн өрттедир өргүл, а салыр малы – бода мал болур болза, четпес-дудуу эвес эр малын эккеп салзын. Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болзун дээш, Ужуражылга майгынынче кирер черже малын сүрүп эккелзин. ⁴ Оон демги кижиге холун өргүл малының бажынга салзын – Дээрги-Чаяакчы ооң өргүлүн хүлээп аарга, ол кижиге бодун арыглаар өршээлди чедип алыр. ⁵ Демги кижиге Дээрги-Чаяакчының мурнунга бода малын дөгөргин, а Аароннуң оолдары – Бурганның бараалгакчылары малдың ханын дозуп эккелгеш, Ужуражылга майгынынче кирер черде турар өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаарынче төпсүн. ⁶ Өргүлдү салган кижиге өргөөн малының кежин сойгаш, мага-бодун кезектей одура шаап каапсын. ⁷ А Аароннуң оолдары – Бурганның бараалгакчылары өргүл салыр бедигээшке от кывыскаш, ынаар

ыяштардан салып кагзыннар. ⁸ Олар малдың демги одура шапкан кезектерин, бажын болгаш чаан өргүл бедигээжинде салган отта хып чыдар ыяштарга чада салып кагзын.

⁹ Өргүл кылып турар кижиге бода малдың ишти-хырны болгаш чодаларын сугга чуп каапсын, а Бурганның бараалгакчызы ол бүгүнү өргүл салыр бедигээшке өрттетсин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур^a.

^a Хост. 29:18

¹⁰ А бир эвес ооң бүрүн өрттедир өргүлү шээр мал – хойлар азы өшкүлөр болза, четпес-дудуу эвес эр малын эккеп салзын. ¹¹ Ооң соонда өргөөн малын Дээрги-Чаяакчының мурнунга, өргүл бедигээжиниң сонгу талазынга дөгөрсин, а Аароннун оолдары – Бурганның бараалгакчылары ооң ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн. ¹² Өргүл салып турар кижиге малын кезектей одура шаап каапсын база бажы биле чаан аңгылап кагзын, а Бурганның бараалгакчызы оларны өргүл бедигээжинде салган отта хып чыдар ыяштарга чада салып кагзын. ¹³ Оон ол кижиге малдың ишти-хырны болгаш чодаларын сугга чуп каапсын, а Бурганның бараалгакчызы ол бүгүнү өргүл бедигээжинге эккеп салгаш, өрттетсин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур^b.

^b Лев. 1:9

¹⁴ А бир эвес ол кижиниң Дээрги-Чаяакчыга салган бүрүн өрттедир өргүлү куштардан болза, көгө-бугалардан азы көгээзиннерден эккеп өргүзүн^c. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы кушту өргүл салыр бедигээшке эккелгеш, мойнун оора долгааш, бажын бедигээш кырынга өрттетсин, а ханын бедигээштиң ханазынче сыргадып аксып каапсын. ¹⁶ Оон куштуң боостаазын чүглери-биле катай аңгылааш, өргүл бедигээжиниң чөөн талазында хул чыдар черже октапсын. ¹⁷ Ол ооң соонда кушту ийи чалгынындан туткаш, чара тыртыпсын, ынчалза-даа шуут ийи чара үзе тыртпазын^d, оон өргүл бедигээжинде салган отта чыдар ыяштарга өрттетсин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур^e.

^c Лев. 5:7; 12:8; 14:4; 15:14, 29; Сан. 6:10

^d Э. д. 15:10

^e Лев. 1:9

Далган-тараа өргүлү

2 ¹ «Кандыг-бир кижиге далган-тараазын Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салып турар болза^f, ооң өргүлү эң шынарлыг кызыл-тас далганындан болзун; ол кижиге далганынче олива үзүн кутсун база ладан дээр чаагай чыттыг чукту салзын.

^f Лев. 6:14-18; Сан. 15:4-9

² Оон өргүлге салыр далган-тараазын Аароннун оолдарынга – Бурганның бараалгакчыларынга аппарып берзин. Бурганның бараалгакчызы оортан бир адыш ишти далганны, олива үзүн болгаш ладанның шуптузун ап алзын – өргүлдүн сагындырыг болур кезээ ол-дур. Оон ону өргүл бедигээжинге өрттетсин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур^g. ³ А далган-тараа өргүлүнүн арткан кезээ Аароннуу болгаш ооң оолдарыны болур^h: Дээрги-Чаяакчыга өргөөн өргүлдер аразында аажок ыдыктыг өргүл ол-дур.

^g Лев. 1:9

^h Лев. 7:10; 10:13

⁴ Суугуга хаарган далган-тараа өргүп турар болзунза, ажыткы-биле хөөтпээн далгандан хаарган, олива үзү холаан боованы азы олива үзү-биле кырын чаап каан чуга хаарган далганнарны өргүⁱ. ⁵ А бир эвес өргүлүннү калбак тавак-пашка быжырган болзунзаⁱ, олива үзү холаан, ажыткы-биле хөөтпээн далгандан быжырган далган-тараа болзун. ⁶ Ону үүрмектей буза тырткаш, олива үзүндөн кудуп каг: далган-тараа өргүлү ол-дур. ⁷ А бир эвес өргүп турар далган-тарааны борбак пашка быжырган болзунза, олива үзү немеп каан далгандан быжырган өргүл болзун.

ⁱ Хост. 29:2

^j Лев. 6:21

⁸ Ынчалдыр белеткеп быжырган өргүлүннү Дээрги-Чаяакчыга эккелгеш, Бурганның бараалгакчызынга дамчыдып бер, а ол ону өргүл бедигээжинге салзын. ⁹ Оон ооң сагындырыг болур кезээн аңгылааш, өргүл бедигээжинге өрттетсин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур^k. ¹⁰ А далган-тараа өргүлүнүн арткан кезээ Аароннуу болгаш ооң оолдарыны болур: Дээрги-Чаяакчыга өргөөн өргүлдер аразында аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга эккеп

^k Лев. 1:9

^a Лев. 6:17 салып турарыңар кандыг-даа далган-тараа өргүлүн ажыткы-биле хөөтпээн болзун^a, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр кандыг-даа ажыткыны база ары чигирин отка өрттөтпөс ужурлуг силер. ¹² Оларны баштайгы дүжүттүң өргүлү кылдыр Дээрги-Чаяакчыга эккеп болур силер^b, ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг ыш болзун дээш өргүл бедигээжинге өрттөтпөнөр. ¹³ Далган-тарааның кандыг-даа өргүлүн дузап ал, өргүлүнү Бурганыңның чагыг-керээзин шынзыдып турар дус-биле дузаарын утпа: өргүлдериниң шуптузун дузап каан болзун^c.

^d Лев. 23:14 ¹⁴ А бир эвес Дээрги-Чаяакчыга чаа дүжүттүң баштайгы тараазындан далган-тараа өргүлү кылып турар болзуңза, баштай бышкан тараа баштарын отка хооргаш база үүредир соктааш, өргүлүң кылдыр эккел^d. ¹⁵ Тарааңче олива үзү куткаш, ладанны база салып каг: далган-тараа өргүлү ол-дур. ¹⁶ Бурганның бараалгакчызы үүредир соктаан тарааны, олива үзүн болгаш бүгү ладанны^e өрттөтсин: Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүл ол-дур^f».

Эп-найырал өргүлү

^g Лев. 7:11-21, 29-34 **3** ¹ «Бир эвес кандыг-бир кижини эп-найырал өргүлү салып, бода малын өргүп турар болза^g, четпес-дудуу эвес эр азы кыс бодазын Дээрги-Чаяакчыга эккелзин. ² Оон бодунуң холун өргүп турар малының бажынга салгаш, ону Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга дөгөргзин, а Аароннуң оолдары – Бурганның бараалгакчылары малдың ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн. ³ Оон соонда ол кижини эп-найырал өргүлүндөн ижин-хырын чаан, малдың иштинде хамык чагны отка өрттедири-биле салзын. ⁴ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катай, оорга чаан база баарның эт-чаглыг кезээн – ол бүгүнү бүүректер-биле кады аңгылап ужулгаш – өргүлгө салзын. ⁵ А Аароннуң оолдары ол чагларны өргүл бедигээжинге, отта салган ыяштарда чыдар бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өрттөтсин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур^h.

^h Лев. 1:9 ⁶ А бир эвес ол кижини Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлү кылдыр шээр мал салып турар болза, четпес-дудуу эвес эр азы кыс малды эккеп салзын. ⁷ Ол кижини өргүл кылдыр хой малды салып турар болза, оозун Дээрги-Чаяакчыга эккелгеш, ⁸ холун өргүлүнүң бажынга салгаш, Ужуражылга майгынынчы мурнунга дөгөргзин, а Аароннуң оолдары малдың ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн. ⁹ Оон ол кижини өргүл кылдыр салган малының чаан Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүл кылдыр эккелзин: ужазын мырыңай көп-белдирден үзе кескеш, бүдүнү-биле, а ол ышкаш ижин-хырын чаан база малдың иштинде хамык чагны өргүлгө салзын. ¹⁰ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катай болгаш оорга чаан база баарның эт-чаглыг кезээн – ол бүгүнү бүүректер-биле кады аңгылап ужулгаш, өргүлгө салзын. ¹¹ Бурганның бараалгакчызы ол чагларны өргүл салыр бедигээшке өрттөтсин: Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүл чеми ол-дурⁱ.

ⁱ Лев. 1:9; 21:6; Сан. 28:2; Из. 44:7 ¹² А бир эвес ол кижини өргүл кылдыр өшкү малды салып турар болза, оозун Дээрги-Чаяакчыга эккелгеш, ¹³ холун өргүлүнүң бажынга салзын база Ужуражылга майгынынчы мурнунга дөгөргзин, а Аароннуң оолдары өшкүнүң ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн. ¹⁴ Оон ол кижини эккелген малындан Дээрги-Чаяакчыга салган өргүл кылдыр ижин-хырын чаа болгаш малдың иштинде хамык чагны эккеп салзын. ¹⁵ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катай болгаш оорга чаан база баарның эт-чаглыг кезээн – ол бүгүнү бүүректер-биле кады аңгылап ужулгаш – өргүлгө салзын. ¹⁶ Бурганның бараалгакчызы ол чагларны өргүл салыр бедигээшке өрттөтсин: Дээрги-Чаяакчыга чаагай чыт, отка өрттедир өргүлдүң чеми ол-дур^j; чагның шуптузун Аңаа салыр херек^k. ¹⁷ Силерниң бүгү салгалдарыңарга, каая-даа чурттап чорзунарза, кезээ мөңгөде доктааткан дүрүм бо-дур: кандыг-даа чаг биле ханны чивеңер^l».

^j Лев. 1:9

^k Лев. 7:23

^l Э. д. 9:4; Лев. 7:26; 17:10;

Ы. х. к. 12:23-24;

Аж.-ч. 15:20, 29

Бурганның дээди бараалгакчызының бачыды дээш өргүл

4 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчының бир-ле айтышкынынга удур кандыг-бир кижичастырыг кылып бачыт үүлгедип, айтышкыннарның бирээзинге удур бир-ле чүве кылган дижик^a.

^a Лев. 5:15; Сан. 15:22-29

³ Бурганның дээди бараалгакчызы бачыт үүлгеткеш, оозу-биле чонну буруулуг кылып каан дижик. Ол үүлгеткен бачыды дээш өргүл кылдыр бода малындан четпес-дудуу эвес бугажыкты Дээрги-Чаяакчыга эккеп салзын. ⁴ Бурганның дээди бараалгакчызы бугажыкты Ужуражылга майгынынче кирер черге, Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелзин, холун ооң бажынга салзын. Оон бугажыкты Дээрги-Чаяакчының мурнунга дөгөрзин. ⁵ Ооң соонда бугажыктың ханын дозуп алгаш, Ужуражылга майгынынче кирип келзин, ⁶ оон Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ыдыктыг черниң көжегезиниң мурнунга салаазын ханче суккаш, чеди катап бызай чашсын. ⁷ Оон ол Ужуражылга майгынынчын иштинде турар, Дээрги-Чаяакчының мурнунда айдызаар өргүл бедигээжиниң дөрт мыйызын хан-биле чаап кагзын^b, а бугажыктың арткан ханының шуптузун Ужуражылга майгынынче кирер черде турар өргүл салыр бедигээштиң дөжөөнчө төпсүн. ⁸ Ооң соонда өргүлдүң бугажыктын хамык чагны: ижин-хырын чаа болгаш малдың иштинде хамык чагны уштуп каапсын. ⁹ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый болгаш оорга чаан база баарның эът-чаглыг кезең – ол бүгүнү бүүректөр-биле кады – аңгылап ужулзун. ¹⁰ Эп-найырал өргүлүңгө салган бугадан ол бүгүнү аңгылап уштуру ышкаш кылзын. Оон Бурганның бараалгакчызы ол чагларны өргүл салыр бедигээшке өрттетсин. ¹¹⁻¹² А бугажыктың арткан бүгү кезектерин: кежин, хамык эъдин, бажын болгаш чодаларын база ишти-хырын чини-биле катый чоннуң турлааның даштында хүл төгөр арыг черге үндүрө берзин, оон ыяштарга чада салгаш, өрттетсин. Бугажыкты хүл төгөр черге өрттедир болзун^c.

^b Хост. 30:1-2

^c Хост. 29:14;
Лев. 6:11; 9:11; 16:27;
Сан. 19:3, 5

Бүгү чоннуң бачыды дээш өргүл

¹³ «Израильдин бүгү чону частырыг кылып, бачыт үүлгеткен, а ол херек ниитилелдин көөр караандан чажыртына берген; улус Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарынга удур кылып болбас ужурлуг бир-ле чүве кылгаш, буруудай берген дижик^d. ¹⁴ Оларның үүлгеткен бачыды билдине бээрге, бүгү ниитилел бачыт дээш өргүл кылдыр кодан малдың аразындан бугажыкты үндүргеш, Ужуражылга майгынынчын мурнунга эккелзин. ¹⁵ Оон ниитилелдин баштыңнары Дээрги-Чаяакчының мурнунга холдарын бугажыктың бажынга салзын база ону дөгөрзин. ¹⁶ Бурганның дээди бараалгакчызы бугажыктың ханын Ужуражылга майгынынга эккелгеш, ¹⁷ Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ыдыктыг черниң көжегезиниң мурнунга салаазын ханга суккаш, чеди катап бызай чашсын^e. ¹⁸ Оон ол Ужуражылга майгынынчын иштинде турар, Дээрги-Чаяакчының мурнунда өргүл бедигээжиниң дөрт мыйызын хан-биле чаап кагзын, а арткан бүгү ханны Ужуражылга майгынынче кирер черде турар өргүл салыр бедигээштиң дөжөөнчө төпсүн. ¹⁹ Бугажыктың хамык чаан аңгылап ужулгаш, өргүл салыр бедигээшке өрттетсин ²⁰ база ооң мурнундагы бугажык-биле кылып бүгү чүүлдү ооң-биле кылзын. Бурганның бараалгакчызы ынчалдыр кылып, чонну арыглаарга, олар Бурганның өршээлин алыр. ²¹ Бурганның бараалгакчызы ол бугажыкты чоннуң турлааның даштынче үндүрө бергеш, ооң мурнундагы бугажыкты өрттеткени дег, база ынчаар өрттетсин: ниитилелдин салганы бачыт дээш өргүл ол-дур».

^d Сан. 15:24-25

^e Сан. 19:4

·Баштың кижиниң бачыды дээш өргүл

²² «Баштың кижиге бачыт үүлгедип, Дээрги-Чаяакчы Бурганының айтышкыннарынга удур кылып болбас бир-ле чүвени частырыг бооп кылгаш, буруудай берген дижик. ²³ Ол ынчан бодунун үүлгеткен бачыдын билип кааш, четпес-дудуу эвес дүктүгүр хунаны өргүлгө салзын. ²⁴ Оон хунаның бажынга холун салзын база ону бүрүн өрттедир өргүлдү дөгөрер черге, Дээрги-Чаяакчының мурнунга дөгөрзин: бачыт дээш өргүл ол-дур. ²⁵ Бурганның бараалгакчызы өргүлдүң ханынче салаазын суккаш, өргүл салыр бедигээштиң мыйыстарын чаап кагзын, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпсүн. ²⁶ Ооң соонда хунаның хамык чаан, эп-найырал өргүлүнүн чаа дег, өргүл салыр бедигээшке өрттетсин. Бурганның бараалгакчызы «баштың кижиниң бачыдын ынчалдыр арыглаарга, ол кижиге Бурганның өршээлин алыр».

Чоннун бир төлээлекчизиниң бачыды дээш өргүл

²⁷ «Чон аразындан кандыг-бир карачал кижиге частырыг кылып, бачыт үүлгеткеш, Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарының бирээзинге удур кылып болбас ужурулуг бир чүвө кылгаш, буруудай берген дижик^a. ²⁸ Ол бодунун үүлгеткен бачыдын билип кааш, бачыды дээш өргүл кылдыр четпес-дудуу эвес дүктүгүр кыс өшкүнү эккеп салзын. ²⁹ Оон холун өргүлүнүн бажынга салзын база бүрүн өрттедир өргүлдү дөгөрер черге бачыт дээш өргүлдүң өшкүзүн дөгөрзин. ³⁰ А Бурганның бараалгакчызы өргүлдүң өшкүзүнүн ханынче салаазын суккаш, бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээштиң мыйыстарын чаап кагзын, а арткан ханның шуптузун өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпсүн. ³¹ Оон Бурганның бараалгакчызы өшкүнүн хамык чаан, эп-найырал өргүлүнүн чаа дег, аңгылап ужулзун база Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт болзун дээш^b өргүл салыр бедигээшке өрттетсин; Бурганның бараалгакчызы демги кижини ынчалдыр арыглаарга, ол кижиге Бурганның өршээлин алыр.

³² А бир эвес ол кижиге бодунун бачыды дээш өргүл кылдыр хой малды салырын күзээр болза, четпес-дудуу эвес кыс хойну эккеп салзын. ³³ Ол кижиге холун өргүлүнүн бажынга салзын база бүрүн өрттедир өргүлдү дөгөрер черге хоюн бачыт дээш өргүл болу бээр кылдыр дөгөрзин. ³⁴ Бурганның бараалгакчызы өргүлдүң ханынче салаазын суккаш, бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээштиң мыйыстарын чаап кагзын, а арткан ханның шуптузун өргүл салыр бедигээштиң дөжөөнчө төпсүн. ³⁵ Оон хойнун хамык чаан, эп-найырал өргүлүнге салган хойнун чаан дег, аңгылап ужулзун база Дээрги-Чаяакчыга салган өске өргүлдер-биле кады өрттетсин. Бурганның бараалгакчызы демги кижини үүлгеткен бачыдындан ынчалдыр арыглаарга, ол кижиге Бурганның өршээлин алыр.

5 ¹ Шак мындыг бачыттар туруп болур. Кандыг-бир кижиге бир-ле чүүлдү көрүп, билген тургаш, каргыш салган сөстү* дыңнааш-даа азы херечи болу бергеш-даа, билир чүүлүн дыңнатпайн баар болза, буруузун боду чүктээр. ² Азы бир кижиге кандыг-бир арыг эвес чүүлге: арыг эвес аңның сегинге, азы арыг эвес азырал малдын сегинге, азы арыг эвес үүрмек дириг амыганның сегинге дегген болза, боду ындыг деп билбеше-даа, база арыг эвес болгаш буруулуг болур^c. ³ Азы бир кижиге арыг эвес өске кижиге (оон кээп турар, бужартап боор янзы-бүрү арыг эвес чүүлдерниң кандыгызы-даа хамаан чокка) деггеш, ону билип кааш, база буруулуг болур^d. ⁴ Азы бир кижиге улустун черле даңгыраглап чаңчыккан чүүлүнге хамаарыштыр бир-ле багай

^a Сан. 15:27

^b Лев. 1:9

^c Лев. 11 эге

^d Лев. 12, 13, 15 эгелер

* 5:1 Каргыш салган сөс – кандыг-бир кемниг херек үүлгеттинген болза, когараан кижиге азы шииткекчи херек үүлгедикчизинге каргыш салыры-биле кыжанып, ону буруузун минниринче албадар турган (Башт. 17:2 көр).

азы эки чүүл кылыр бооп, бодал чокка аксы-дангыраан берген болза^a, ону билип кааш, база буруулуг болур. ⁵Шак ындыг кижиле ол таварылгаларның кайызы-даа дээш буруулуг болза, кандыг бачыт үүлгеткенин ажыы-биле билинзин. ⁶Ооң соонда үүлгеткен бачыды дээш Дээрги-Чаяакчыга буруузун билингениниң өргүлү кылдыр кыс шээр малды: хойну азы дүктүгүр өшкүнү эккеп салзын. Бурганның бараалгакчызы ынчан ону бачыдындан арыглап каар.

⁷А бир эвес ол кижиниң шээр мал эккеп салыр харык-шинээ чок болза, бачыды дээш буруузун билингениниң өргүлү кылдыр Дээрги-Чаяакчыга ийи көге-буганы азы ийи көгээзинни эккеп салзын^b: бирээзи бачыт дээш өргүл, а өскези – бүрүн өрттедир өргүл болзун. ⁸Ол кижиле куштарын Бурганның бараалгакчызынга чедире берзин, а Бурганның бараалгакчызы баштай бачыт дээш өргүлдүн кужун өргүп, ооң мойнун оора долгазын, чүгле бажын мага-бодундан аңгылавазын. ⁹Оон ол өргүлдүн ханындан өргүл салыр бедигээштиң ханазынче бызай чашсын, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпсүн: бачыт дээш өргүл ол-дур. ¹⁰А өске кушту доктааткан чурум өзугаар бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салзын. Бурганның бараалгакчызы ол кижини үүлгеткен бачыдындан ынчалдыр арыглаарга, ол кижиле Бурганның өршээлин алыр. ¹¹Бир эвес ол кижиле ийи көге-буганы азы ийи көгээзинни эккеп салып шыдавак болза, үүлгеткен бачыды дээш бир ^cофа иштиниң оннун бир кезээ эн шынарлыг далганын эккеп салзын; ооң бачыт дээш өргүлү ол-дур. Ол кижиле өргүлүнүң далганынче олива үзү кутпазын база ладанны салбазын – ындыг чүүлдер өргүлгө турбас ужурулу^c. ¹²Оон өргүлүн Бурганның бараалгакчызынга эккеп берзин. А Бурганның бараалгакчызы өргүлдүн сагындырыг боор кезээ кылдыр бир долу адышты уруп алгаш, өргүл бедигээжинге Дээрги-Чаяакчыга салып, отка өрттетсин: бачыт дээш өргүл ол-дур. ¹³Бурганның бараалгакчызы демги кижини ол таварылгаларның кайы-бирээзинде үүлгеткен бачыдындан ынчалдыр арыглаарга, ол кижиле Бурганның өршээлин алыр. Далган-тараа өргүлүн салып турда дег, артып калган далган Бурганның бараалгакчызыны болур^d».

Кем-буруу дээш өргүл

¹⁴Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁵«Кандыг-бир кижиле частырыг кылып бачыт үүлгеткеш^e, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр ужурулу ыдыктыг чүүлдерин бараалгатпайн барган дижек. Ол кижиле кем-буруузу дээш өргүл кылдыр шээр малындан четпес-дудуу эвес кошкарны Дээрги-Чаяакчыга эккеп салзын. Кошкарның өртөөн ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн ^eшекелге* тодаратсын. ¹⁶Ыдыктыг чүүлдерге чедирген когаралы дээш, демги кижиле оон өртөөн төлөөш, өртектиң бештиң бирин база немей бергеш^f, Бурганның бараалгакчызынга хүлээдир ужурулу. А Бурганның бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн кошкарын өргөөш, демги кижини арыглаарга, ол кижиле Бурганның өршээлин алыр.

¹⁷А бир эвес кандыг-бир кижиле бачыт үүлгедип, Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарының бирээзинге удур кылып болбас чүве кылыр болза, боду-даа билбейн буруудай бергени ол-дур база буруузун ол боду чүктээр ужурулу. ¹⁸Ол кижиле кем-буруузу дээш өргүл кылдыр бодунун шээр малындан четпес-дудуу эвес кошкарны доктаадып каан өртектиң аайы-биле Бурганның бараалгакчызынга эккелзин. Бурганның бараалгакчызы демги кижини боду-даа билбейн кылган частырыгындан арыглаарга, ол кижиле Бурганның өршээлин алыр. ¹⁹Демги кижиниң Дээрги-Чаяакчының мурнунга буруудан кем-буруузу дээш салыр өргүлү ол-дур».

^a Башт. 11:30, 35;
1 Хаан. 14:24, 29;
Эккл. 5:4

^b Лев. 1:14; 12:8

^c Сан. 5:15

^d Лев. 2:3

^e Лев. 4:2, 27;
Сан. 15:22-29

^f Лев. 6:5; 22:14;
27:13, 15, 27, 31;
Сан. 5:7

* 5:15 Ыдыктыг черге ажыглап турган шекел хүн бүрүнүн садыг-саарылгазынга ажыглап турганындан аар турган чадавак (Хост. 30:13 көр).

6 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁻³ «Кандыг-бир кижиги Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгедип, кемниг херек кылып, өске кижининг бүзүрелин шын эвес ажыглап, аңаа шыгжадып каан азы түр када ажыглаары-биле берип каан чүвезин „албадым“ деп мегелээн, азы оорланган, азы өске кижининг чүвезин хунаап алган, азы улустунг чидирген чүвезин тып алгаш^a, меге даңгырак берип, чугаалаваан джжик^b. Шак ындыг хевирлиг кемниг херектер кылыр болза, ⁴ ол кижиги бачыт үүлгедип, буруудай берген-дир. Ындыг болганда, оорлап алган азы хунаап алган чүвезин база улустунг аңаа шыгжадып каан азы бодунунг тып алган чүвезин дедир эгидер ужурулуг. ⁵ Черле ынчаш мегелеп даңгырак бергени бүгү таварылгаларда ол кижиги кем-буруузу дээш өргүл салып турары хүнде эт-хөреңгини ёзулуг ээзинге бүрүнү-биле дедир эгидип бээр база оон өртээниң бештин бирин немей төлээр ужурулуг^c. ⁶ Оон ол кижиги Дээрги-Чаяакчыга кем-буруузу дээш өргүл кылдыр шээр малындан доктаадып каан өртект ёзугаар четпес-дудуу эвес кошкарны Бурганның бараалгакчызынга эккеп берзин. ⁷ А Бурганның бараалгакчызы ону арыглаарга, демги кижиги кылган бүгү-ле шак ол кем-буруулууг херектери дээш өршээлди алыр».

^a Хост. 23:4

^b Лев. 19:11

^c Сан. 5:7

Бүрүн өрттедир өргүл дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁹ «Ааронга болгаш оон оолдарынга айтышкынымны дамчыт: бүрүн өрттедир өргүл кылырының дүрүм-хоойлузу мындыг дээрзин чугаала^d. Бүрүн өрттедир өргүл ону өрттеткен бедигээшке дүннү өттүр, эртенге чедир чытсын база өргүл бедигээжининг оду өшпейн кыпсын. ¹⁰ Бурганның бараалгакчызы бодунунг иштики чүвүрлерин болгаш даштыкы хевин кедип алзын^e база бедигээште салгаш, кывыскан бүрүн өрттедир өргүлдүң хүлүн узуп, дүжүргөш, өргүл бедигээжининг чанынга салып кагзын. ¹¹ Оон кеткен хевин ужулгаш, өске хепти кеткеш, хүлдү чоннунг турлааның даштында арыг черже үндүргөш, төпсүн^f. ¹² Өргүл салыр бедигээште от черле өшпейн, үзүктел чок кыпсын, а Бурганның бараалгакчызы эртенниң-не бедигээште отка ыяштар салып, кывыссын^g база бүрүн өрттедир өргүлдү аңаа чада салзын, оон эп-найырал өргүлүнүң чаан өрттетсин. ¹³ Өргүл салыр бедигээште от черле өшпейн, үргүлчү кыпсын».

^d Лев. 1:2-17

^e Хост. 28:39-43

^f Лев. 4:2

^g Неем. 10:34

Далган-тараа өргүлүнүң дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

¹⁴ «Далган-тараа өргүлүнүң дугайында дүрүм-хоойлу бо-дур^h. Аароннунг оолдары ону Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээштинг баарынга эккеп салыр ужурулуг. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы далган-тараа өргүлүнден олива үзү холаан далганны болгаш өргүлдө бар бүгү-ле ладанны адыжын долдур ап алгаш, өргүлдүң сагындырыг болур шак бо кеззэн Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт кылдыр өргүл бедигээжинге өрттетсин. ¹⁶ Далган-тараа өргүлүнүң арткан кеззэн Аарон болгаш оон оолдары чизин; ону ажыткы-биле хөөтпейн быжыргаш, ыдыктыг черге, Ужуражылга майгынының херимининг иштинге чиир ужурулуг. ¹⁷ Далган-тараа өргүлүнг ажыткы-биле хөөтпейн быжырар херекⁱ; Мээң оларга отка өрттедир өргүлдерден аңгылап берген кеззээм ол-дур. Бачыт дээш өргүл азы кем-буруу дээш өргүл ышкаш, аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ¹⁸ Аароннунг салгалында эр хиндиктиг кижиги бүрүзү ону чип болур. Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүлдерден ону силерниң бүгү салгалдарыңарга үргүлчү алыр үлүүнөр кылдыр доктаадып каан. Аңаа дегген шупту улус^j ыдыктыг болу бээр*».

ⁱ Лев. 2:11

^j Хост. 29:37; Лев. 6:18

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁰ «Аарон болгаш оон оолдары Ааронну бараан болуушкунче шилип салган хүнден бээр Дээрги-Чаяакчыга

* 6:18 Азы: «Чүглө ыдыктыг болу берген улус аңаа дээп болур».

хүннүн-не бир °эфаның оннуң бири ишти эң шынарлыг далганны өргүл кылдыр эккеп салыр ужурлуг. Ооң бир чартыын – эртен, а ийиги чартыын – кезээ эккеп салыр ужурлуг. ²¹ Далганны калбак тавак-пашка олива үзү-биле холааш, экидир быжыргаш, кезектей буза тырткаш, өргүлгө сал^a: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт ол-дур^b. ²² Аароннуң орнун ээлезин дээш, ооң оолдарындан шилип каан дээди бараалгакчы шак ол далган-тараа өргүлүн кылыр ужурлуг – кезээ мөңгөдө доктааткан дүрүм ол-дур; Дээрги-Чаяакчыга салыр ындыг өргүлдү бүрүнү-биле өрттедир херек^c. ²³ Бурганның бараалгакчызының өмүнээзинден салган кандыг-даа далган-тараа өргүлүн бүрүнү-биле өрттедир ужурлуг, ону чип болбас».

^a Лев. 2:5^b Лев. 1:9^c Хост. 29:23-25

Бачыт дээш өргүл дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

²⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁵ «Ааронга болгаш ооң оолдарына мону чугаала. Бачыт дээш өргүл дугайында дүрүм-хоойлу мындыг болур^d: ону Дээрги-Чаяакчының мурнунга, бүрүн өрттедир өргүл дөгөрер черге дөгөрер херек; аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ²⁶ Бурганның бараалгакчыларының аразындан бачыт дээш өргүлдү эккеп салып турар кижини ону чип болур; ыдыктыг черге, Ужуражылга майгынының хериминиң иштинге чиир ужурлуг. ²⁷ Ол өргүлдүң эьдинге дегген бүгү улус ыдыктыг болу бээр, а бир эвес ооң ханы хевинче чаштай бээр болза, былчашкан ханны ыдыктыг черге чуп каавыт. ²⁸ Өргүлдү дой савага хайындырып турган болза, ол саваны чуура шаап кааптар херек^e, а бир эвес ону чес савага хайындырган болза, ол саваны сивирип алышташ, суг-биле чайып төгөр ужурлуг. ²⁹ Бурганның бараалгакчызының үре-салгалындан үнген эр кижини бүрүзү ону чип болур: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ³⁰ А улусту арыглаар дээш, Ужуражылганың ыдыктыг майгынынче ханын кирип эккээр өргүл бүрүзүн чири хоруглуг – ону отка өрттедир херек^f».

^d Лев. 4 эге^e Лев. 11:32; 15:12^f Лев. 16:27

Кем-буруу дээш өргүл дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

7 ¹ «Кем-буруу дээш өргүл дугайында дүрүм-хоойлу мындыг^g: ол дээрге аажок ыдыктыг өргүл болур. ² Ол өргүлдү бүрүн өрттедир өргүл дөгөрер черге дөгөрер херек. Бурганның бараалгакчызы ооң ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн. ³⁻⁴ Ол өргүл малының хамык чаан: ужазын, ижин-хырын чаан, оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый болгаш оорга чаан база баарның эьт-чаглыг кезээн – ол бүгүнү ангылап ужулгаш, өргүлгө салзын. ⁵ Бурганның бараалгакчызы ол чагларны өргүл бедигээжинге Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүл кылдыр өрттетсин: кем-буруу дээш өргүл ол-дур. ⁶ Бурганның бараалгакчызының үре-салгалындан үнген эр кижини бүрүзү ону чип болур: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур, ынчангаш ыдыктыг черге чиир ужурлуг.

^g Лев. 5:14–6:7

⁷ Бачыт дээш болгаш кем-буруу дээш ийи өргүл чаңгыс дүрүм-хоойлулуг: Бурганның бараалгакчыларының аразындан өргүл дамчыштыр улусту арыглаар кижини ооң эьдин алыр^h. ⁸ Бир эвес Бурганның бараалгакчызы кандыг-бир кижинин бүрүн өрттедир өргүлүн эккеп салыр болза, шак ындыг өргүл болган малдың кежин база боду алыр. ⁹ Ол ышкаш суугуга хаарган ийикпе, азы борбак пашка болгаш калбак тавак-пашка быжырган бүгү-ле далган-тараа өргүлдеринⁱ оларны эккеп салып турар бараалгакчы алыр. ¹⁰ А быжырбаан, олива үзү холаан азы кургаг далган-тараа өргүлдериниң шуптузу Аароннун бүгү оолдарыны болур^j; олар өргүлдерини аразында үлежип алыр ужурлуг».

^h Лев. 14:13ⁱ Лев. 2:4-5^j Лев. 2:3

Эп-найырал өргүлүнүң дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

¹¹ «Дээрги-Чаяакчыга улустун эккеп салып турары эп-найырал өргүлүнүң дугайында дүрүм-хоойлу мындыг^k. ¹² Бир эвес кандыг-бир кижини өөрүп четтиргенин илередип, ону эккеп салып турар болза, ол өргүлү-биле кады олива үзү холааш, ажиткы-биле

^k Лев. 3:1-17

^a Лев. 2:4; Сан. 6:15

хөөтпейн быжырган хлебти, олива үзү-биле кырын чагган чуга хаарган далганнарны база олива үзүн экидир холуп каан эң шынарлыг далгандан быжырган бооваларны эккеп салзын^a. ¹³ А оон ыңай өөрүп четтириешкин өргүлү-биле кады ажыткылыг хлебти база эккеп салыр ужурлуг. ¹⁴ Ол кижиге бодунун эккеп турары бүгү өргүлүндөн Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салзын дээш, далган-тарааның аймак бүрүзүндөн үзүп берзин: оларны эп-найырал өргүлүнүн ханын төпкөн бараалгакчы алыр.

^b Лев. 22:29-30

¹⁵ Өөрүп четтириешкин өргүлүнүн эьдин ону өргүлгө салган хүнде-ле чиир ужурлуг, даартагы эртенге чедир арттырып болбас^b. ¹⁶ А бир эвес кандыг-бир кижиге малды бодунун даңгыраан күүседир дээш азы эки туразы-биле эп-найырал өргүлү кылдыр эккеп салып турар болза, оон эьдин ону өргүүнү хүнде-даа, даартазында-даа чип болур^c.

^c Лев. 19:5-8

¹⁷ Ынчалза-даа өргүл эьди үшкү хүнде база артып каар болза, отка өрттедир ужурлуг. ¹⁸ А бир эвес ол кижиге эп-найырал өргүлүнүн эьдин үшкү хүнде чиир болза, Бурганга таарымчалыг болбас, ону өргүл кылган деп санапас; ол эьт бужартаан болур, а ону чигген кижиге буруузун боду чүктээр. ¹⁹ Кандыг-бир арыг эвес чүүлгө дегген өргүл эьдин база чип болбас – ону отка өрттедир ужурлуг. Арыг кижиге бүрүзү эьтти чип болур, ²⁰ а бир эвес кандыг-бир кижиге, арыг эвес апарган тургаш, Дээрги-Чаяакчыга салган эп-найырал өргүлүнүн эьдин чиир болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амы-тынныг арттырбас^d.

^d Лев. 22:3

²¹ Бир кижиге кандыг-даа арыг эвес чүвеге: азы арыг эвес кижиге, азы арыг эвес малга, азы бир-ле арыг эвес үүрмек дириг амытанга дегген соонда, Дээрги-Чаяакчыга салган эп-найырал өргүлүнүн эьдин чиир болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амы-тынныг арттырбас^e.

Өргүлдер дугайында өске дүрүм-хоойлу

^e Лев. 3:16-17

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²³ «Израиль чонга дараазында чүүлдү дамчыдып чугаала. Кандыг-даа инек, хой, өшкү мал чаан чивеңер^e. ²⁴ Бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга өлүрткөн малдың чаан кандыг-даа хереглелге ажыглап болур, чүглө чип болбас^f. ²⁵ Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салган малдың чаан чиир кандыг-бир кижиге турар болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амы-тынныг арттырбас. ²⁶ Чурттап турар бүгү аал-ораныңарга кандыг-даа ханны: куштуң-даа, мал-маганның-даа ханын чивеңер^g. ²⁷ А бир эвес кандыг-бир кижиге хан чиир болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амы-тынныг арттырбас».

^f Лев. 17:15

^g Э. д. 9:4; Лев. 3:17; 7:26; 17:10-11, 14; Ы. х. к. 12:23-24; Аж.-ч. 15:20, 29

²⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁹ «Израиль чонга дараазында чүүлдү дамчыдып чугаала. Дээрги-Чаяакчыга бодунун эп-найырал өргүлүн эккеп салып турар кижиге ол өргүлүнүн кезээн Дээрги-Чаяакчыга тускай өргүл кылдыр эккеп салыр ужурлуг. ³⁰ Ол кижиге Дээрги-Чаяакчыга салыр өргүлдү бодунун холу-биле эккеп салыр ужурлуг: өргүл чаа биле төштү салыр ужурлуг, төш дээрге Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл-дүр. ³¹ Оон соонда Бурганның бараалгакчызы чагны өргүл бедигээжинге өрттесин, а төш Аароннуу болгаш оон оолдарыны болур^h.

^h Сан. 6:20

³² Эп-найырал өргүлү кылдыр салган малдың оң талакы дөңмээн база Бурганның бараалгакчызынга бериңер. ³³ Аароннун оолдарының аразындан эп-найырал өргүлүнүн ханы биле чаан өргүлгө салып турган кижиге оң талакы дөңмекти үлүг кылдыр алыр. ³⁴ Чүгө дээрге израиль чоннун эп-найырал өргүлдеринден Меңээ бараалгаткан онза өргүлдер болур төш биле дөңмекти алгаш, Бурганның бараалгакчызы Ааронга болгаш оон оолдарынга берип турар мен. Ол дээрге израиль чоннун салып турар өргүлдеринден Бурганның бараалгакчыларының үргүлчү алыр үлүү-дүр».

³⁵ Аароннуу болгаш оон оолдарын Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг бараан болуру-биле эккелген хүнден бээр Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден оларның алыр үлүү шак ындыг боор-дур. ³⁶ Дээрги-Чаяакчы оларны шилип алган хүнүнде ол үлүгнү оларга бээр кылдыр израиль чонга айтышкынын берген. Оларның үргүлчү алыр

үлүү ол-дур.³⁷ Бүрүн өрттедир өргүл, далган-тараа өргүлү, бачыт дээш өргүл, кем-буруу дээш өргүл, Бурганның бараалгакчызын бараан болуушкунче кирир өргүл болгаш эп-найырал өргүлүнүн дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур.³⁸ Ол дүрүм-хоойлуну Дээрги-Чаяакчы Моисейге Синай дагга дамчыткан. Дээрги-Чаяакчы Бодунга өргүлдер эккеп салыр дугайында айтышкынны израиль чонга ээн курга Синай ховузунга берген үеде ол болган.

Ааронну болгаш ооң оолдарын бараан болуушкунче кииргени
(Хост. 29:1-36)

8¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронну оолдары-биле кады кый деп алгаш, ыдыктыг хептерни, шилип чаар олива үзүн, бачыт дээш өргүлдүн бугажыын, ийи кошкарны болгаш бир аргаан хааржак ишти ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнарны база ап ал. ³ Оон бүгү чонну Ужуражылга майгынынче кирер черге чыылдырывыт».

⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар кылган. Чон Ужуражылга майгынынче кирер черге чыгып келген. ⁵ Моисей ынчан чонга: «Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар кылыр ужурлуг чүүл бо-дур» – деп чугаалаан. ⁶ Оон ол Ааронну оолдары-биле кады чанынга эккеп, сугга чундурган. ⁷ Ооң соонда Ааронга чуга иштики узун хөйлең кедиргеш, кур-биле куржааш, даштыкы тон кедирип каан; хеп кырындан кедер эфодту база кедиргеш, ону быжыглап, эфодтуң тускай куру-биле куржап каан. ⁸ Оон аңаа ыдыктыг хапчыгаш кедиргеш, аңаа урим биле туммимни* суп каан^a. ⁹ Моисей Аароннуң бажынга тюрбан дээр бөрт кедиргеш, Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар бөрттүн мурнунга Ааронну Дээрги-Чаяакчыга бараалгатканының демдээ болур алдын каасталганы кадап берген^b.

¹⁰ Моисей оон шилип чаар олива үзүн алгаш, майгын биле ооң иштинде бүгү чүвени чаап, оларны ынчалдыр ыдыктап каан^c. ¹¹ Өргүл салыр бедигээшти чеди катап үс-биле бызай чашкаш, бедигээшти болгаш ооң бүгү херекселдерин, чунар саваны болгаш ооң таваан ыдыктап каан. ¹² Оон шилип чаар олива үзүн Аароннуң бажынче элээни кудуп, ону ыдыктаанының демдээ кылдыр чаап каан^d. ¹³ Ооң соонда Моисей Аароннуң оолдарын эккелдиргеш, Дээрги-Чаяакчының берген айтышкынын ёзугаар оларга иштики хөйлеңнер кедиргеш, кур-биле куржааш, тускай бөрттер кедирип берген.

¹⁴ Моисей бачыт дээш өргүл болур бугажыкты эккелген, а Аарон болгаш ооң оолдары бугажыктың бажынче холдарын салган. ¹⁵ Моисей ынчан бугажыкты дөгергеш, ханын дозуп алгаш, салаазын ханче суккаш, өргүл бедигээжин арыглап, ооң мыйыстарын^e бүгү талаларындан чаап каан, а арткан ханның шуптузун өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпкеш, ону арыглаары-биле ыдыктап каан. ¹⁶ Оон ол бугажыктың иштинде хамык чаан, баарының эът-чаглыг кезээн болгаш ийи бүүрөөн чаа-биле катый ап алгаш, өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен^f. ¹⁷ А бугажыктың эъдин, кезин болгаш чинин чоннуң турлааның даштынга Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар аппарып өрттедипкен^g. ¹⁸ Ооң соонда Моисей бүрүн өрттедир өргүлдүн кошкарны эккээрге, Аарон болгаш ооң оолдары кошкарның бажынче холдарын салганнар. ¹⁹ Моисей кошкарны дөгергеш, ооң ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпкен. ²⁰ Ооң соонда ол кошкарны үзе-чаза кескеш, бажын, мага-бодунуң кезектерин болгаш чаан өрттедипкен. ²¹ А ишти-хырны болгаш чодаларын сугга чуп каапкаш, кошкарны өргүл салыр бедигээшке бүрүнү-биле өрттедипкен: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт^h, Ооң Моисейге берген айтышкынын ёзугаар салган отка бүрүн өрттедир өргүл ол болган.

^a Хост. 28:30^b Хост. 28:36^c Хост. 30:26-29; Сан. 7:1^d Хост. 30:30^e Хост. 27:2^f Лев. 3:3-4^g Лев. 4:11-12^h Лев. 1:9

* 8:8 Урим биле туммим – Бурганның бараалгакчыларының Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш ажыглап турганы ийи херексел.

^a Лев. 14:14-17

²² Моисей оон Бурганның бараалгакчызын бараан болушкунче кириериниң өргүлү болур ийиги кошкарны эккээрге, Аарон болгаш ооң оолдары кошкарның бажынче холдарын салган. ²³ А Моисей кошкарны дөгөргөш, ханын дозуп алгаш, Аароннун оң талакы кулааның халбаңын, оң талакы хол-будунун улуг салааларын чаап берген^a. ²⁴ Аароннун оолдарын база чанынче кый деп алгаш, оң талакы кулактарының халбаңнарын, оң хол-буттарының улуг салааларын чаап берген, а ооң соонда арткан ханны өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпкөн. ²⁵ Моисей кошкарның чаан, ужазын, иштинде хамык чаан, баарның эът-чаглыг кезээн, ийи бүүректи чаа-биле катай база оң талакы дөңмекти ап алган. ²⁶ Ол Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан, ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган-тараалыг аргаан хааржактан бир хлепти, олива үзү холаан бир боованы база бир чуга хаарган далганын ап алгаш, өргүл малының чааның база оң талакы дөңмээниң кырынга салып каан. ²⁷ Оон ол бүгүнү Аароннун болгаш ооң оолдарының адыштарынга салгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан. ²⁸ Моисей ол бүгүнү оларның адыштарындан ап алгаш, өргүл бедигээжинге бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өрттедипкен: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл, Аңаа салган отка өрттеткен өргүл ол болган. Шак ол өргүл-биле Бурганның бараалгакчыларын бараан болушкунче киригени ол-дур. ²⁹ Оон Моисей төштү ап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан. Дээрги-Чаяакчының Моисейге берген айтышкынын ёзугаар өргүлдүн кошкарындан ооң алыр үлүү ол турган. ³⁰ Ооң соонда ол шилип чаар олива үзү биле өргүл салыр бедигээшке турган ханны ап алгаш, Ааронче база ооң хевинче бызай чашкан, а ол ышкаш ооң оолдарынче, оларның хептеринче база. Моисей Ааронну, ооң хевин, а ол ышкаш ооң оолдарын, оларның хептерин шак ынчаар ыдыктап каан.

³¹ Ооң соонда Моисей Ааронга болгаш ооң оолдарынга мынча дээн: «Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга эътти дүлгөш, бараан болушкунче кириер өргүлдү салыр аргаан хааржакта далган-тараа-биле кады чиңер. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Ону Аарон болгаш ооң оолдары чизин“ – деп айтышкын берген болгай. ³² А эът биле далган-тарааның артыын отка өрттедиптиңер. ³³ Силерни бараан болушкунче кириериниң хүннери эртпээн шаанда – чеди хүн дургузунда – Ужуражылга майгынының хериминиң иштинге артып калыңар, чүгө дээрге ол ёзулалдың үези ынча хүн үргүлчүлээр-дир. ³⁴ Силерни арыглаар дээш бөгүн канчаар кылганы дег, ынчаар кылып чоруурун Дээрги-Чаяакчы дужааган. ³⁵ Ужуражылга майгынының хериминиң иштинге чеди дүн-хүн дургузунда артып калыңар; өлбөс дээш, Дээрги-Чаяакчының айтышкынын сагыңар. Ол меңээ ынчаар дужааган болгай». ³⁶ Аарон болгаш ооң оолдары Дээрги-Чаяакчы Моисейниң аксы-биле чүнү дужааганыл, шуптузун күүсеткеннер.

Аароннун болгаш ооң оолдарының баштайгы өргүлдери

9 ¹ Сески хүнде Моисей Ааронну болгаш ооң оолдарын база Израильдин баштыңнарын кый деп алган. ² Ол Ааронга мынча дээн: «Бачыт дээш өргүл болур бугажык биле бүрүн өрттедир өргүл болур кошкарны – иелээ четпес-дудуу эвес малды ап алгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп сал. ³ Израиль чонга мону чугаала: „Бачыт дээш өргүл болур дүктүгүр хунаны, бүрүн өрттедир өргүл болур, четпес-дудуу эвес бир хар назылыг молдурга биле хураганы эккелинер. ⁴ Эп-найырал өргүлү болур буга биле кошкарны база үс-биле холаан далган-тараа өргүлүн эккелгөш, Дээрги-Чаяакчыга өргүңер, чүгө дээрге Ол бөгүн силерге кээп көстүр-дүр“». ⁵ Улус Моисейниң: «Эккелиңер!» – деп дужааган чүвезин Ужуражылга майгынының чанынган эккелген. Бүгү чон чедип келгөш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга туруп алган. ⁶ Моисей оларга: «Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар кылыңар,

ынчан Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чырыы силерге чырып кээр» – деп чугаалаан. ⁷ Оон ол Ааронга мынча дээн: «Өргүл салыр бедигээшче чоокшулай бергеш, бодуннун бачыт дээш өргүлүң биле бүрүн өрттедир өргүлүңнү эккеп салгаш, бодунну база чонну арыглап каг; чоннуң өргүлүн эккеп салгаш, Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар чонну арыглап каг».

⁸ Аарон өргүл салыр бедигээшче чоокшулап келгеш, бугажыкты бачыт дээш өргүл кылдыр эккеп дөгөрген; ынчаарга ол өргүл ооң боду дээш болган. ⁹ Аароннун оолдары ачазынга ханны ап бээрге, ол салаазын ханга суккаш, өргүл салыр бедигээштиң мыйыстарын чаап каан, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпкөн. ¹⁰ Аарон оон бачыт дээш өргүл болган малдың чаан, бүүректерин, баарының эт-чаглыг кезээн Дээрги-Чаяакчының Моисейге берген айтышкынын ёзугаар өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен. ¹¹ А эт биле кежин чоннун турлааның даштынга отка өрттедипкен^a. ¹² Ооң соонда Аарон бүрүн өрттедир өргүлдү дөгөргөргө, оолдары ачазынга ханны ап бээрге, өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпкөн. ¹³ Бүрүн өрттедир өргүлдүң мага-бодунуң кезектери болгаш бажын оолдары ап бээрге, Аарон ол бүгүнү өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен. ¹⁴ Оон ыңай ол өргүл малының ишти-хырыны биле чодаларын чуггаш, өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен.

¹⁵ Аарон ооң соонда чоннуң өргүлүн эккеп салган: дүктүгүр хунаны чоннун бачыт дээш өргүлү кылдыр ооң мурнундагы өргүлдүң бугажыын дег дөгөргөн. ¹⁶ Бүрүн өрттедир өргүлдү база эккелгеш, доктааткан чурум ёзугаар эккеп салган. ¹⁷ Далган-тараа өргүлүн азкелгеш, адыжын долдур уруп алгаш, эртенги бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өргүл бедигээжинге өрттедипкен. ¹⁸ Аарон оон чоннуң эп-найырал өргүлү кылдыр буга биле кошкарны дөгөргөш, оолдары ханны ап бээрге, өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпкөн. ¹⁹ Оолдары ачазынга буганың чаан, кошкарнын ужазын болгаш ижин-хырын чаан база баарының эт-чаглыг кезээн ап бергеннер. ²⁰ Оолдары чагны өргүл малдарының төштеринче салып каарга, Аарон чагны өргүл бедигээжинге өрттедипкен. ²¹ А өргүлдерниң төжү биле оң талакы дөңмээн Аарон Моисейниң дужааганын ёзугаар Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан.

²² Аарон оон чонче эргилип келгеш, холдарын өрү көдүргөш, чонну алгап-йөрээп каан болгаш бачыт дээш өргүлдү, бүрүн өрттедир өргүлдү база эп-найырал өргүлүн салган соонда, өргүл бедигээжиниң турар черинден дүжүп келген. ²³ Оон Моисей биле Аарон Ужуражылга майгынынче кире берген, а үнүп келгеш, чонну алгап-йөрээп каан^b. Ынчан Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы бүгү чонга чырып келген. ²⁴ Дээрги-Чаяакчыдан өөскүп үнгөн от өргүл салыр бедигээште бүрүн өрттедир өргүл биле чагны өрттедипкен^c. Чон ону көрүп кааш, өөрээнинден алгырып, сөгүрүп кээп дүжүп турган.

Бараалгакчыларның боттарын алдынары

10 ¹ Аароннун ийи оглу – Надав биле Авиуд^d – кайызы-даа бодунуң айдызаар саваларын алгаш, орта от салгаш, ол одунче айдызаар чүүлдер каап алганнар. Ынчалза-даа оларның Дээрги-Чаяакчыга эккеп салган оду Ооң оларга ажыглазын дээш бергени база таарымчалыг деп көргени от эвес болган^e. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчыдан от өөскөш^f, Надав биле Авиудту өрттедиптерге, олар Ооң мурнунга өлүп калганнар^g.

³ Моисей Ааронга: «Дээрги-Чаяакчының: „Менче чоокшулап кээп турар улус Мээң ыдыктымны хүндүлээр уjurлуг! Бүгү чоннуң мурнунга алдаржыыр мен!“ – дээш, чугаалаар бодаан чүвези бо ышкажыл^h» – дээрге, Аарон ыыт чок барган. ⁴ Моисей оон Аарон-биле алышкылар оолдары болур Мисаил биле Элицафанни (а олар Аароннун ачазының дунмазы Узиилдин оолдары турган чүве-дирⁱ) кый деп алгаш: «Бээр келгеш, төрөл дунмаларынарның мага-бодун ыдыктыг черден үндүрүп, чоннуң турлаанын

^a Лев. 4:11-12; Сан. 19:5

^b Сан. 6:22-27

^c Башт. 6:21;
3 Хаан. 18:38;
1 Чыл. 21:26; 2 Чыл. 7:1

^d Хост. 6:23

^e Хост. 30:9
^f Сан. 11:1; 16:35
^g Сан. 3:4; 26:61

^h Хост. 19:22

ⁱ Хост. 6:18, 22

даштынче аппарыңар» – дээн. ⁵ Мисаил биле Элицафан чоокшулап келгеш, Надав биле Авиудтуң хөйлеңнеринден тудуп алгаш, оларның сөөктерин чоннуң турлааның даштынче үндүрө бергеннер. ⁶ Оон Моисей Ааронга болгаш оон оолдары Элеазар биле Ифамарга мынча деп чугаалаан: «Өлбес дээш база Дээрги-Чаяакчы бүгү чонга килеңневезин дээш, кажыыдалдан бажыңар дүгүн үвүрертирбөңөр, хевинер ора-чаза сокпаңар^a. Ынчалза-даа силерниң ха-дуңмаңар – бүгү израиль чон Дээрги-Чаяакчының өрттедипкени кижилерниң ажыын ажып, ыглап-сыктап болур; ⁷ Ужуражылга майгынынче кирер черни каап чорбаңар, оон башка өлү бээр силер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының шилип чаар олива үзү-биле силерни чаап каан болгай^b». Аарон, Элеазар болгаш Ифамар олар Моисейниң сөзүн ёзугаар кылганнар.

⁸ Дээрги-Чаяакчы Ааронга мынча деп чугаалаан: ⁹ «Өлбес дээш, Ужуражылга майгынынче кирип тура, арага биле эзиртир суксун ишпе, сээң оолдарың база ишпезиннер: бүгү үрө-салгалыңарга кезээ мөңгеле доктааткан дүрүм ол-дур^c. ¹⁰ Силер оон ачызында ыдыктыг болгаш ыдыктыг эвес чүүлдү, ол ышкаш арыг болгаш арыг эвес чүүлдү ылгап шыдаар силер^d. ¹¹ база израиль чонну Дээрги-Чаяакчының аңаа Моисейни дамчыштыр бергени бүгү дүрүм-хоойлуларынга өөредип каар силер».

¹² Моисей Ааронга болгаш оон дириг арткан оолдары Элеазар биле Ифамарга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден артып калган далган-тараа өргүлүн алгаш, өргүл бедигээжиниң чанынга ажыткы-биле хөтпейн хаарган хевээрзин чинер: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ¹³ Ону ыдыктыг черге тургаш, чинер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден сээң база оолдарыңның алыр үлүүңер ол-дур^e: Дээрги-Чаяакчы менээ ынчаар дужааган чүве. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдер кылдыр бараалгаткан төштү-даа, дөңмекти-даа сен бодуң, оолдарың база кыстарың арыг черге чинер, чүгө дээрге израиль чоннуң эккеп салганы эп-найырал өргүлдеринден сээң база оолдарыңның алыр үлүүңер ол-дур. ¹⁵ Израильчилер Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан дөңмек биле төштү өргүп турар малдың чаа-биле катый Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр эккеп салыр ужурлуг: Дээрги-Чаяакчының айтыышкынын ёзугаар ол бүгү сээң база оолдарыңның үргүлчү алыр ужурлуг үлүүңер болур».

¹⁶ Моисей бачыт дээш өргүлдүң дүктүгүр хуназын тып чадап, дилеп туруп берген, а ону өрттедипкен бооп-тур^f. Ол ону билип кааш, Аароннуң дириг арткан оолдары Элеазар биле Ифамарга килеңнеп-хорадап, мынча деп турган: ¹⁷ «Чүгө бачыт дээш өргүлдү ыдыктыг черге чивээн силер? Ол дээрге аажок ыдыктыг өргүл-дур. Бүгү чоннуң кем-буруузун өршээп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыглаар дээш ол өргүлдү силерге берген болгай. ¹⁸ Ол өргүлдүң ханын ыдыктыг черге кирибээн болгай, ынчангаш силер мээң дужааганым ёзугаар оон эъдин ыдыктыг черге чиир ужурлуг турган силер^g».

¹⁹ А Аарон Моисейге: «Улус бөгүн бачыт дээш өргүл биле бүрүн өрттедир өргүлдү Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп салган болгай, а мен ындыг эпчок байдалга таварыштым. Бир эвес мен бөгүн бачыт дээш өргүлдү чиген болзумза, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болур турган бе?!» – дээн. ²⁰ Моисей ынчан акызының чугаазын чүүлдүг деп көргөн.

Арыг болгаш арыг эвес дириг амытаннар

(Бл. х. к. 14:3-20)

11 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаалаңар. Чер кырында бар, силерге чиирин чөпшээрээн дириг амытаннар бо-дур^h. ³ Кандыг-даа адыр дуоюлуг, кегженир дириг амытанны чип болур силер. ⁴ Адыр дуоюлуг азы кегженир дириг амытаннардан чүгле дараазында

^a Мк. 7:19;
Аж.-ч. 10:12-15;
Рим. 14:14

дириг амытаннарны чип болбас силер: тевени, чүгө дээрге ол кегженир-даа болза, адыр дуюу чок-тур, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁵ сарлык-дегени* база, чүгө дээрге ол кегженир-даа болза, адыр дуюу чок-тур, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁶ койгунну база, чүгө дээрге ол кегженир-даа болза, адыр дуюу чок-тур, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁷ хаванны база, чүгө дээрге ол адыр дуюг-луг-даа болза, кегженмес-тир, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур. ⁸ Ындыг янзылыг дириг амытаннарның эдин чивеңер, сегинге дегбеңер! Олар силерге арыг эвес боор-дур.

⁹ Сугга чурттаар бүгү дириг амытаннардан далайга азы хемге чоруур чакпалыг база казырыктыг амытаннарны чип болур силер. ¹⁰ А бүгү-ле үүрмек суг амытаннарыннан, сугга чоруур бүгү дириг амытаннардан далайга азы хемге чоруур чакпазы азы казыры чок дириг амытаннарның шуптузу силерге бужар чүүл болур. ¹¹ Олар силерге бужар чүүл болзун: оларның эдин чивеңер, сектеринден ческининер. ¹² Сугга чоруур чакпазы азы казыры чок бүгү дириг амытаннар силерге бужар чүүл болур.

¹³ А куштарның иштинден дараазында куштардан** ческининер (чип болбас, бужар амытаннар-дыр ол): эзирден, дастан, кара-дастан; ¹⁴ дээлдигенден, бичежек эзирлерниң бүгү хевирлеринден; ¹⁵ кускуннун бүгү хевирлеринден; ¹⁶ страустан, үгүден, ак-кускундан, хартыганың бүгү хевирлеринден; ¹⁷ кызыл-үгүден, балыкчы-үгүден, тулаа кужу ибистен; ¹⁸ ак-үгүден, пеликандан, тогдуктан; ¹⁹ шиленден, аистин бүгү хевирлеринден, итпиктен болгаш часкыдан.

²⁰ Дөрт-даяктап кылаштаар, ужар чалгынныг кандыг-даа курт-кымыскайк силерге бужар чүүл болур. ²¹ Ынчалза-даа дөрт-даяктап кылаштаар, ужар чалгынныг курт-кымыскайк аразындан шураар буттарлыг курт-кымыскайкты чип болур силер. ²² Оларның иштинден саранчаның, шартылааның, шергиниң янзы-бүрү хевирлерин*** чип болур силер^а. ²³ Өске кандыг-даа чалгынныг, дөрт даван-даяктыг курт-кымыскайк силерге бужар чүүл болур.

^а Мк. 1:6

²⁴ Дараазында дириг амытаннар силерни арыг эвес кылып каар, оларның сегинге дегген кижиги бүрүзү кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁵ Оларның кайы-бирээзиниң сегин көдүрүп турган кижиги бүрүзү хевин чуп аар ужурулуг база кежээге чедир арыг эвес болур^б. ²⁶ Адыр эвес дуюг-луг азы кегженмес мал бүрүзү силерге арыг эвес боор-дур. Ындыг малдың сегинге дегген кижиги бүрүзү арыг эвес болур. ²⁷ Бүгү дөрт даванныг дириг амытаннарның аразындан дуюг чок даваннарлыг дириг амытан бүрүзү силерге арыг эвес боор-дур, оларның сегинге дегген кижиги кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁸ Оларның сегин көдүрүп турган кижиги хевин чуп аар ужурулуг база кежээге чедир арыг эвес болур – шак ол дириг амытаннар силерге арыг эвес боор-дур.

^б Лев. 13:6, 34; 14:8, 9, 47; 15:5; 16:26, 28; 17:15; Сан. 19:10; 31:24

²⁹ Чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытаннардан силерге арыг эвес амытаннар бо-дур: дедир-даван, күске, улуг селескениң янзы-бүрү хевирлери; ³⁰ гекко, хамелеон, летаа селеске, кох селеске болгаш тиншемет селеске****. ³¹ Бүгү-ле үүрмек дириг амытаннардан олар силерге арыг эвес боор-дур: оларның сегинге дегген кижиги бүрүзү кежээге чедир арыг эвес болур. ³² Оларның сегиниң кандыг-бир кезээ дээпкен бүгү чүве: кандыг-даа ыяш аптара, азы хеп, азы хөм-кеш, азы шоодай база ажыл-херек кылырда ажыглаар кандыг-даа херексел арыг эвес болур; оларны сугже суп каар херек^с. Олар кежээге чедир арыг эвес болур, а ооң соонда арыг апаар. ³³ Оларның

^с Лев. 15:12; Сан. 19:15

* 11:5 Сарлык-деге – еврей дылда «шафан» дээр, хая-даштыг черге чурттаар үүрмек хээкчи (Ыд. ыр. 103:18; У. ч. 30:26 көр).

** 11:13 Куштар – куштарның аттарының чамдызын шын очулдурган деп бүзүрелдиг чугаалаары берге, оларның элээн хөйү чүглө Чоокку Чөөн чүкте чурттап турар, ынчангаш бо данзыны чижеглеп алган данзы деп билзе чогуур.

*** 11:22 Еврей сөзүглелде хээкчи курттарның дөрт аңгы хевириниң аттары кирген. Оларны тодарадып, чиге очулдуары кончуг берге.

**** 11:30 Бо дириг амытаннарны ылапты-биле тодарадып, амгы үениң дириг амытаннары-биле дөмейлей көөрү болдунмас. Ынчангаш оларның чамдыктарынын бурунгу еврей аттарын кириген.

^a Лев. 6:28; 15:12

сегинийн кандыг-бир кезээ кире берген кандыг-даа дой сава иштинде турар бүгү чүве арыг эвес апаар, а саваны буза шаап каар ужурлуг силер^a. ³⁴ Шак ындыг савага турган суг дегген кандыг-даа аьш-чем арыг эвес болур; ындыг савадан кудуп ижип турар кандыг-даа суксун база арыг эвес болур. ³⁵ Оларның сектеринийн кандыг-бир кезээ кире берген бүгү чүве арыг эвес болур; янзы-бүрү дой суугулар ынчап барза, оларны чуура шаап кааптар херек, чүге дээрге силерге арыг эвес боор-дур. ³⁶ Чүгле суг бажы азы суглуг кудук арыг хевээр артар. А демги үүрмек дириг амытаннарның сегинге дээпкен кижиге арыг эвес апаар. ³⁷ Оларның сегинийн кандыг-бир кезээ бир-ле тарыыр деп турар үрезинге дээптер болза, ол үрезин арыг хевээр артар. ³⁸ А бир эвес үрезинни суггарган соонда, оларның сегинийн кандыг-бир кезээ үрезинче кээп дүжер болза, ол силерге арыг эвес болур.

^b Лев. 17:15; 22:8;
Ы. х. к. 14:21

³⁹ Аьш-чемге ажыглап турарыңар кандыг-бир малыңар бодунуң өлүмү-биле өлүр болза, ооң сегинге дегген кижиге кезээге чедир арыг эвес болур^b. ⁴⁰ Ол сектин эьдин ап чиир кижиге хевин чуп аар ужурлуг база кезээге чедир арыг эвес болур. Оларның сегин көдүрүп турган кижиге база хевин чуп аар ужурлуг; ол кезээге чедир арыг эвес болур.

^c Лев. 19:2; 20:7, 26; 21:8;
1 Пет. 1:16; Евр. 12:10

⁴¹ Чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытан бүрүзү силерге бужар чүүл-дүр, ону чип болбас. ⁴² Хырнынга соястаар, дөрт-даяктап кылаштаар азы дөрттен хөй даваныг бүгү амытаннарны чивеңер – чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытан бүрүзү бужар чүүл болур. ⁴³ Бодунарны ындыг дириг амытаннар-биле бужартапнаңар база оларга деггеш, арыг эвес апарбаңар. ⁴⁴ Чүге дээрге Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен! Мен ыдыктыг болганымда, силер база ыдыктыг болу беринер^c. Бодунарны чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытан-биле арыг эвес болдурбаңар. ⁴⁵ Мен – Бурганыңар болур дээш силерни египет черден үндүрүп эккелген Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. Ыдыктыг бооп көрүңер, чүге дээрге Мен ыдыктыг-дыр мен.

^d Лев. 10:10; Исз. 44:23

⁴⁶ Мал-маган, куштар болгаш сугда азы чер кырында көжүп-шимчеп турар бүгү үүрмек дириг амытаннар дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур. ⁴⁷ Ону силерге арыг, чип болур база арыг эвес, чип болбас дириг амытанны аңгылазын дээш берген^d».

Чаш уруг төрүттүңерге, иезиниң арыгланьры

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга дараа-зында чүүлдү чугаала. Бир эвес херээжен кижиге иштелгеш, оол уруг божуп аар болза, боду чеди хүн дургузунда арыг эвес болур; ай демдээ көрүп турар үезинде дег, арыг эвес болур^e. ³ А сески хүнде чаа төрүттүңен оолдун дотаан кыргыжап демдектээр ужурлуг^f. ⁴ Оон демги херээжен төгүлген ханы дээш, үжен үш хүн дургузунда арыгланьр ужурлуг. Ол бодунуң арыгланьп турар үезинде, кандыг-даа ыдыктыг чүүлге дегбезин база ыдыктыг черже кирбезин^g.

^e Лев. 15:19

^f Э. д. 17:12

^g Лк. 2:22

⁵ Бир эвес херээжен кижиге кыс уруг божуп аар болза, ай демдээ көрүп турар үезинде дег, арыг эвес болур, чүгле ийи чеди хонук хуусаада; а ооң соонда ол херээжен төгүлген ханы дээш, алдан алды хүн дургузунда арыгланьр ужурлуг.

⁶ А бодунуң оглу азы кызы дээш арыгланьр хуусаазы эрте бээрге, демги херээжен бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир харлыг хураганны база бачыг дээш өргүл кылдыр көге-буганы азы көгээзинни Ужуражылга майгынынче кирер черге эккеп, Бурганның бараалгакчызынга бээр ужурлуг. ⁷ А Бурганның бараалгакчызы ол өргүлдү Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп салгаш, херээжен кижини арыглап каар. Оон ол херээжен төгүлген ханындан арыг апаар. Оол азы кыс божаан херээженге хамааржыр дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур. ⁸ А бир эвес херээжен кижинин

хураган өргүүр харыы чок болза, ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккелгеш^a, бирээзин – бүрүн өрттедир, а өскезин – бачыт дээш өргүл кылдыр салзын. Ынчан Бурганның бараалгакчызы ону арыглап каарга, ол херээжен арыг апаар».

^a Лев. 1:14; Лк. 2:24

Улустуң кеш аарыгларының дугайында

13 ¹Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ²«Мага-бодунуң кежинге ыжык, бузур азы кылагар сору тыпты берген кижиге турган дирик. Ол кижиниң оозу кеш аарыының балыынче шилчий берип болур, ынчангаш ону Бурганның бараалгакчызы Ааронга азы Аароннуң оолдарынга – Бурганның бараалгакчыларының кайы-бирээзинге эккээр херек. ³Бурганның бараалгакчызы кеште балыгны шинчилеп көөр. Бир эвес балыг черде дүктер агара берген база балыг кешче ханылап кире берген болза, ол дээрге кеш аары-дыр^b. Бурганның бараалгакчызы ол кижини шинчилеп көргөш, ону арыг эвес деп чарлаар.

^b Сан. 12:10;
4 Хаан. 5:1; 15:5;
2 Чыл. 26:20

⁴А бир эвес ол кижиниң кежинде кылагар сору кешче ханылап кирбээн база ол сорууда дүктер агара бербээн болза, Бурганның бараалгакчызы ындыг сорулуг кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каар ужурлуг. ⁵Бурганның бараалгакчызы чедиги хүнде ол кижини шинчилеп көргөш, балыг черниң хевири өскерилбээн база балыг кешке тарап үгдөрөвээн болза, ону база бир чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каар ужурлуг. ⁶Чеди хүн эрткен соонда, Бурганның бараалгакчызы демги кижини база катап шинчилеп көрзүн. Бир эвес балыг шоолуг илден эвес апарган база кешке тарап үгдөрөвээн болза, Бурганның бараалгакчызы ону арыг деп чарлаар ужурлуг: ол дээрге чүглө бузур-дур. А бузурлаан кижиге хевин чуп алзын, ынчан арыг болу бээр^c. ⁷А бир эвес арыглары дээш, Бурганның бараалгакчызынга кээп чораанынын соонда, ол кижиниң кежинде бузуру тарап үгдөрөп эгелээн болза, ол Бурганның бараалгакчызынга база катап кээп көстүр ужурлуг. ⁸Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң кежинде бузурнуң тарап үгдөрөөнин көрүп каар болза, ону арыг эвес деп чарлаар ужурлуг, чүгө дээрге кеш аарыглыг кижиге-дир.

^c Лев. 11:25

⁹Кандыг-бир кижиге кеш аарыглыг болза, ону Бурганның бараалгакчызынга эккээр херек. ¹⁰Бурганның бараалгакчызы ону шинчилеп көөргө, кежинде ак ыжык бар, ол ыжыкта дүктер агара берген база ыжыкта достак ириңниң эът бар болза, ¹¹ооң кежинде хоочураан кеш аарыы бар-дыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң арыг эвезин чарлазын, ону улустан түр када аңгылаан херээ чок, чүгө дээрге ооң арыг эвези илден-дир. ¹²Чамдыкта кеш аарыы кешти дургаар тарап үгдөрөөш, ооң балыы кижиниң кежин Бурганның бараалгакчызының көрүп шыдаар шаа-биле тейинден тавангайынга чедир шыва ап болур. ¹³Бурганның бараалгакчызы кеш аарыы кижиниң бүгү мага-бодун шыва апканын көрүп кагза, ону арыг деп чарлаар ужурлуг, чүгө дээрге кижиниң мага-боду бүрүнү-биле холайтыр агара берген болза, ол арыг арыг болур. ¹⁴Ынчалза-даа ол кижиниң мага-бодунга ириңниң эът көстүп кээри билек, ол арыг эвес апаар. ¹⁵Бурганның бараалгакчызы ириңниң эътти көрүп кааш-ла, ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг; ириңниң эът арыг эвес болур – ол дээрге кеш аары-дыр. ¹⁶А бир эвес ириңниң эът катап база агара бээр болза, ол кижиге Бурганның бараалгакчызынга база катап чеде берзин. ¹⁷Бурганның бараалгакчызы ону шинчилеп көөр. Бир эвес балыг чер агара берген болза, Бурганның бараалгакчызы арыг кижини арыг деп чарлазын, чүгө дээрге ол ам арыг болу берген-дир.

¹⁸Кандыг-бир кижиниң кежи оюлганнааш, оон экирий берген, ¹⁹а оюлган орнунга ак ыжык азы кызылзымаар кылагар сору тыптып келген болза, ону Бурганның бараалгакчызы шинчилеп көөр ужурлуг. ²⁰Бурганның бараалгакчызы кылагар соруну даштындан көөргө, кешче ханылап кире берген база дүктери агара берген болза, ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг: оюлганнап турган черге частып

үнүп келген кеш аары ол-дур. ²¹ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы шинчилеп көөргө, ол кылагар сору да ак дүктөр чок; боду кешче ханылап кирбээн база шоолуг илдең эвес болза, демги кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каапсын. ²² Ынчаарга кылагар сору кешке аажок тарап үгдерээр болза, Бурганның бараалгакчызы ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг: ол дээрге аарыг-дыр. ²³ А бир эвес кылагар сору кешке тарап үгдеревейн, ол-ла хевээр артар болза, чүглө оюлганның сорбуланы бергени ол-дур, ынчангаш Бурганның бараалгакчызы демги кижини арыг деп чарлаар.

²⁴ Кандыг-бир кижиниң кежинге өртең турган, а оон ол өрттенген черниң орнунга ак азы кызылзымаар ак өңнүг кылагар сору тыптып келген дижик. ²⁵ Бурганның бараалгакчызы ону шинчилеп көөргө, дүктери агара берген база кешче ханылап кире берген болза, ол дээрге өртеңге частып үнүп келген кеш аары-дыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг: кеш аарыындан аараан кижик болган-дыр. ²⁶ Ынчаарга Бурганның бараалгакчызы көөргө, кылагар сору да ак дүктөр чок, ол боду кешче ханылап кирбээн база шоолуг илдең эвес болза, демги кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каапсын. ²⁷ Бурганның бараалгакчызы ол кижини чедиги хүнде шинчилеп көрзүн: бир эвес кылагар сору кешке аажок тарап үгдерээр болза, ону арыг эвес деп чарлазын: кеш аарыындан аараан кижик болган-дыр. ²⁸ А бир эвес кылагар сору туружунда хевээр артып, кешке тарап үгдеревээр база шоолуг илдең эвес болза, ол дээрге чүглө өртеңден тывылган ыжык-тыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижини арыг деп чарлазын, чүгө дээрге өрттенген чер сорбуланган болган-дыр.

²⁹ Эр азы херээжен кижиниң бажынга азы сегелинге балыг турган дижик. ³⁰ Бурганның бараалгакчызы балыг черни шинчилеп көргөш, ол балыг кешче ханылап кире берген база ооң дүктери чиңгелеп, саргара берген болза, ол кижини арыг эвес деп чарлазын: кодур-бузур-дур, башта азы сегелде кеш аары-дыр. ³¹ Бурганның бараалгакчызы кодур-бузурнун балыын шинчилеп көрзүн: бир эвес ону даштындан көөргө, кешче ханылап кирбээн база ооң дүктери ам-даа карарбаан болза, кодур-бузурдан аараан кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап кагзын. ³² Бурганның бараалгакчызы оон чедиги хүнде кодур-бузурнун балыг черин шинчилеп көрзүн: бир эвес ол тарап үгдеревээр; ооң дүктери саргара бербээн база кодур-бузур кешче ханылап кирбээн болза, ³³ аарыг кижик чүлүттүнүп алзын, ынчалза-даа кодурлап-бузурлаан черин чүлүвес ужурлуг. Бурганның бараалгакчызы ынчан ол кижини база бир чеди хүн дургузунда улустан аңгылап кагзын. ³⁴ Бурганның бараалгакчызы оон кодур-бузурну чедиги хүнде шинчилеп көөргө, ол кешке тарап үгдеревээр база олче ханылап кирбээн болза, демги кижини арыг деп чарлазын. Ол кижик хевин чуп алзын, оон арыг болу бээр^a. ³⁵ А бир эвес ону арыг деп хүлээп көргөн соонда, кодур-бузуру аажок тарап үгдерей бээр болза, ³⁶ Бурганның бараалгакчызы ол кижини шинчилеп көргөш, кеште кодур-бузурнун тарап үгдерээнин көрүп кагза, саргара берген дүктөрнү-даа дилээр херээ чок: аарыг кижик арыг эвес-тир. ³⁷ А бир эвес кодур-бузурнун даштыкы хевири өскерилбээн база ында кара дүктөр үнүп келген болза, кодур-бузурнун экирээни ол-дур, а демги кижик арыг болу берген-дир. Бурганның бараалгакчызы ону арыг деп чарлазын.

³⁸ Эр азы херээжен кижиниң кежинге кылагар ак сорулар тыптып келген дижик. ³⁹ Бурганның бараалгакчызы ол кижини шинчилеп көргөш, ооң кежинде кылагар сорулар бүлүргей ак өңнүүн эскерип каар болза, кеште частып үнүп келген айыыл чок бузур-дур ол, а демги кижик арыг-дыр.

⁴⁰ Бир-ле кижиниң бажының дүгү дүже берген дижик: ол – тас баштыг-даа болза, арыг кижик-дир. ⁴¹ Ынчаарга ооң бажының мурнуу талазында дүктери дүже берген

^a Лев. 11:25; 13:6

дижик: ол – калчан баштыг-даа болза, арыг кижидир. ⁴² А бир эвес баштың калчанынга азы тазынга кызылзымаар ак балыг чер тыптып кээр болза, демги кижиниң бажынга частып үнүп келген кеш аары ол-дур. ⁴³ Бурганның бараалгакчызы аарыг кижини шинчилеп көөрге, ооң бажының калчан азы тас черинде ыжыы кызылзымаар ак өңнүг, а ол ыжыкты даштындан көөрге, улустун кежинде кеш аарыы ышкаш көстүр болза, ⁴⁴ ол дээрге кеш аарыындан аараан, арыг эвес кижидир. Ооң бажында балыг чер бар-дыр: Бурганның бараалгакчызы ону арыг эвес деп чарлаар ужурлуг.

⁴⁵ Шак ындыг балыглыг, кеш аарыындан аараан кижиди качыгдалдың самдар хевин кетсин; бажының дүгүн үвүргей ап чорзун; арнын думчуунуң алдынга чедир дуй орааттынып алзын база: „Арыг эвес мен! Арыг эвес мен!“ – деп алгырып, улусту сагындырып чорзун. ⁴⁶ Аарыының бүгү хүннеринде ол кижиди арыг эвес деп санаттырар. Ол кижиди арыг эвес болгаш, аңгы черге, чоннун турлааның даштынга чурттаар ужурлуг^а».

^а Сан. 5:2; 12:14; Лк. 17:12

Дүдүктүг хеп дугайында

⁴⁷ «Дүдүк* чер хеп аймаанга: дүктен азы лёндан кылган хепке, ⁴⁸ лён болгаш дүктен сырып азы ээрип туруп кылган пөске база алгы-хөмгө болгаш алгы-хөмден кылдынган кандыг-бир этке тыптып келген дижик. ⁴⁹ Бир эвес хепте, алгы-хөмде азы сыраан, ээрген пөсте база алгы-хөмден кылдынган кандыг-бир этте дүдүк чер ногаанзымаар азы кызылзымаар өңнүг болза, ол дээрге дүдүк-түр, ону Бурганның бараалгакчызынга көргүзөр херек. ⁵⁰ Бурганның бараалгакчызы дүдүктү шинчилеп көргөш, дүдүктүг хеп биле этти чеди хүн дургузунда аңгылап кагзын. ⁵¹ Оон чедиги хүнде дүдүктү шинчилеп көөрге, хепке, сырып азы ээрип туруп кылган пөске база кандыг-даа этти кылырынга ажыглаан алгы-хөмгө тарап үгдерей берген болза, ол дээрге халдавырлыг, арыг эвес дүдүк-түр. ⁵² Бурганның бараалгакчызы хепти, дүктен азы лёндан сыраан азы ээрген пөстү база кандыг-даа алгы-хөмден кылдынган этти, шак ындыг дүдүктүг болза, өрттедир ужурлуг: ол дээрге халдавырлыг, арыг эвес дүдүк-түр. ⁵³ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы дүдүктүн хепке, сырып азы ээрип туруп кылган пөске база алгы-хөмден кылдынган кандыг-бир этке тарап үгдеревээнин көрүп каар болза, ⁵⁴ дүдүк черлиг хеп биле этти чуурун дужаагаш, чеди хүн дургузунда база катап аңгылап кааптар ужурлуг. ⁵⁵ Чугган соонда, Бурганның бараалгакчызы хеп биле этти шинчилеп көөрге, дүдүк тарап үгдеревезе-даа, ооң даштыкы хевири өскерилбээн болза, ол арыг эвес-тир. Ону өрттедир херек: хеп биле эттиң иштии азы мурнуу талазын деже чипкен дүдүк-түр ол. ⁵⁶ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы көөрге, хеп биле этти чуп каапкан соонда, дүдүк шоолуг илден эвес апарган болза, ону хептен азы алгы-хөмден база сырып азы ээрип туруп кылган пөстен ора тыртып кааптар херек. ⁵⁷ Ынчаарга дүдүк хепке, сырып азы ээрип туруп кылган пөске болгаш кандыг-бир алгы-хөмден кылдынган этке база катап тыптып кээр болза, ол частып үнүп орап дүдүк-түр: шак ындыг дүдүктүг хеп биле этти өрттедивит. ⁵⁸ А бир эвес хепти, сырып азы ээрип туруп кылган пөстү база алгы-хөмден кылдынган кандыг-бир этти чуп каапкан соонда, дүдүк чиде бээр болза, ындыг хеп биле этти база катап чуур херек; ол ынчан арыг болу бээр».

⁵⁹ Дүктен азы лёндан кылган хепте болгаш сырып азы ээрип туруп кылган пөсте база алгы-кештен кылдынган кандыг-бир этте тыптып келген дүдүк дугайында, оларны арыг азы арыг эвес деп чарлаарының дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур.

* 13:47 Дүдүк – еврей дылда «дүдүк» деп билишкинни база «кеш аарыглары» деп билишкинни чаңгыс-ла ол «цараат» деп сөс-биле илередип турган.

Халдавырлыг кеш аарындан аарып турган улусту арыглаары

14 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Халдавырлыг кеш аарындан аараан кижини арыглаарда, ажыглаар ужурлуг дүрүм-хоойлу бо-дур^a. Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң аараанының дугайында дыңнап кааш, ³ чоннуң турлааның даштынче үне бээр ужурлуг. Ол бараалгакчы халдавырлыг кеш аарындан аарып турган кижиниң аарыы экирий бергенин көрүп каан дижик. ⁴ Бурганның бараалгакчызы ынчан арыгланып турар кижиге херек ийи арыг база дириг кушту^b, пөш ыяжының будуун, кызыл удазынны^c болгаш иссоп дээр үнүштү^d эккээрин улуска дужаазын. ⁵ А оон куштарның бирээзин агым сугдан ускан суг куткан дой сава кырынга дөггерин дужаазын. ⁶ Бурганның бараалгакчызы дириг кушту пөш ыяжының будуу, кызыл удазын болгаш иссоп-биле кады ап алгаш, оларның шуптузун демги суг кырынга дөггерген куштун ханынче супсун. ⁷ Ооң соонда халдавырлыг кеш аарындан арыгланып турар кижиге ол ханны чеди катап бызай чашкаш^e, ону арыг деп чарлазын, а кушту ажык шөлче ужудуп үндүрүпсүн^f.

⁸ Арыгланып турар кижиге бодунуң хевин чуп алзын^g; бүгү-ле дүктерин чүлүп каапсын база мага-бодун сугга чуп алзын, ол ынчан арыг болу бээр. Ооң соонда аарып турган кижиге чоннуң турлаанче кирип келгеш, бодунуң чадырының даштынга чеди хонзун. ⁹ А чедиги хүнде ол кижиге бодунуң дүктерин: бажының дүгүн, салын, хавааның кирбиин – бүгү-ле бар дүктерин чүлүп каапсын, оон хептерин чуп алзын база мага-бодун сугга чуп алзын, ол ынчан арыг болу бээр.

¹⁰ А сески хүнде ол кижиге четпес-дудуу эвес ийи эр хураганны, бир харлыг кыс хураганны база далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан, бир °эфаның оннун үш кезээ эң шынарлыг далганны болгаш бир °лог олива үзүн ап алгаш келзин. ¹¹ Ынчан арыглаашкынны кылыр бараалгакчы ол кижини ооң өргүлдери-биле кады Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургузуп кагзын. ¹² Ооң соонда эр хураганнарның бирээзин кем-буруу дээш өргүл кылдыр салзын база бир °лог олива үзүн ап алгаш, оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдер кылдыр бараалгатсын. ¹³ Оон эр хураганны бачыт дээш өргүлдү база бүрүн өрттедир өргүлдү дөггерер ыдыктыг черге дөггерзин. Бачыт дээш өргүл ышкаш, кем-буруу дээш өргүл Бурганның бараалгакчызыны болур^h: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур.

¹⁴ Бурганның бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн ханын дозуп алгаш, арыгланып турар кижиниң оң талакы кулааның халбаңын, оң холунуң улуг салаазы биле оң будунуң улуг эргээн чаап кагзынⁱ. ¹⁵ А ооң соонда бичии олива үзү узуп алгаш, солагай талакы адыжынче куткаш, ¹⁶ оң холунуң салаазын солагай талакы адыжында үсче суккаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салаазы-биле чеди катап бызай чашсын. ¹⁷ Бурганның бараалгакчызы адыжында арткан үзүн ап алгаш, арыгланып турар кижиниң оң талакы кулааның халбаңын, оң холунуң улуг салаазы биле оң будунуң улуг эргээн – кем-буруу дээш өргүлдүн ханының кырындан – чаап кагзын. ¹⁸ Оон адыжында артып калган үзүн арыгланып турар кижиниң бажынче кудупкаш, ону Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыглап кагзын. ¹⁹ Бурганның бараалгакчызы бачыт дээш өргүлдү эккеп салзын, арыгланып турар кижини оон арыг эвезинден арыглап кагзын. Оон бүрүн өрттедир өргүлдү дөггерзин. ²⁰ Бурганның бараалгакчызы бүрүн өрттедир өргүл биле далган-тараа өргүлүн өргүл бедигээжинге салып, демги кижини ынчалдыр арыглаарга, ол арыг болу бээр.

²¹ А ол кижиге яды бооп, долу үнелиг өргүлдер кылыр хары чок болза, бодун арыглаар дээш, бир эр хураганны кем-буруу дээш онза өргүл кылдыр Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып эккелзин. Оон ыңай далган-тараа өргүлү кылдыр °эфаның оннун бир кезээ олива үзү холаан, эң шынарлыг далганны; бир °лог олива үзүн база

^a Мф. 8:4; Мк. 1:44;
Лк. 5:14; 17:14

^b Лев. 1:14

^c Сан. 19:6

^d Хост. 12:22

^e 4 Хаан. 5:10

^f Лев. 16:22

^g Лев. 11:25

^h Лев. 7:7

ⁱ Лев. 8:23

²² бодунуң тып шыдаптары ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккелзин. Бир куш бачыт дээш өргүл, а өскези – бүрүн өрттедир өргүл болур.

²³ Арыгланып турарының сески хүнүндө демги кижини ол бүгүнү Бурганның бараалгакчызынга – Ужуражылга майгынынче кирер черге, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга – эккелзин. ²⁴ Бурганның бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн хураганы биле олива үзүн ап алгаш, оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдер кылдыр бараалгатсын.

²⁵ Оон кем-буруу дээш өргүлдүн хураганын дөгөрөр. Бурганның бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн ханын дозуп алгаш, арыгланып турар кижиниң оң талакы кулааның халбаңын, оң холунуң улуг салаазы биле оң будунуң улуг эргээн чаап кагзын^a.

²⁶ Бурганның бараалгакчызы олива үзүндөн элээни бодунуң солагай талакы адыжынче кудуп алзын. ²⁷ Ооң соонда оң холунуң салаазы-биле солагай адыжында үстү Дээрги-Чаяакчынын мурнунга чеди катап бызай чашсын. ²⁸ А оон адыжында олива үзүндөн алгаш, арыгланып турар кижиниң оң талакы кулааның халбаңын, оң холунуң улуг салаазы биле оң будунуң улуг эргээн – кем-буруу дээш өргүлдүн ханынын кырындан – чаап кагзын. ²⁹ Бурганның бараалгакчызы адыжында арткан үзүн арыгланып турар кижиниң бажынче кудуп, ону Дээрги-Чаяакчынын мурнунга арыглап кагзын. ³⁰ Оон арыгланып турар кижиниң эккеп шыдаары ийи көгө-буганың азы ийи көгээзинниң бирээзин өргүлгө салзын. ³¹ Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң эккеп шыдааны өргүлгө салыр куштарның бирээзин – бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин – бүрүн өрттедир өргүл кылдыр, далган-тараа өргүлү-биле кады салыр. Бурганның бараалгакчызы арыгланып турар кижини Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ынчалдыр арыглап каар».

^a Лев. 8:23

³² Халдавырлыг кеш аарыындан аараан база оозун арыглаар долу үнелиг өргүлдер кылыр харыы чок кижини дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур.

Бажыңнар ханаларында дүдүк

³³ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ³⁴ «Элезин дээш, силерге берип турарым ханаан черге чеде бээринерге, ээлеп чурттай бээр черинерде бажың-балгатче дүдүктү салыпкан дижик мен. ³⁵ Ынчан ындыг бажың ээзи Бурганның бараалгакчызынга баргаш: „Мээн бажыңымда аарыг дег чүве тыптып келди“ – деп чугаалазын. ³⁶ Бурганның бараалгакчызы дүдүктү шинчилеп көөрү-биле ол бажыңга чедип кээр бетинде, бажыңда бар бүгү чүве арыг эвес болу бербезин дээш, ол бүгүнү дашкаар үндүрүп кааптарын дужаазын. Ооң соонда Бурганның бараалгакчызы бажыңны шинчилеп көөрү-биле чедип кээр. ³⁷ Ол дүдүктү шинчилеп көөрге, бажыңның ханаларында дүдүк ногаанзымаар азы кызылзымаар ыйылчак черлер дег база даштындан көөрге, ханаларже ханылап кире берген болган дижик. ³⁸ Бурганның бараалгакчызы ынчан бажыңдан үнгөш, „Олче чеди хүн дургузунда кирип болбас“ дээр ужурлуг. ³⁹ Оон ол чедиги хүнде бажыңга база катап келгөш, шинчилеп көрзүн. Бир эвес дүдүк бажыңның ханаларын дургаар тарап үгдерей берген болза, ⁴⁰ дүдүй берген даштарны бузарын дужаагаш, оларны хоорай даштында арыг эвес черже үндүр октаттырыпсын. ⁴¹ А оон бажың иштин улуска бүрүнү-биле сивиртип каапкаш, сивирген малгаштың шуптузун хоорай даштында арыг эвес черже аппарып төктүрзүн. ⁴² Улус биеэги даштарның орнунга өске даштарны салгаш, чаа малгаш-биле бажыңны чаап каар.

⁴³ Ынчаарга даштарны бускаш, бажыңның эрги малгажын сивиргөш, чаа малгаш-биле чаап каан соонда, бажыңда дүдүк база катап частып үнүп кээр болза, ⁴⁴ Бурганның бараалгакчызы чедип келгөш, шинчилеп көөр ужурлуг. Бир эвес дүдүк бажыңда тарап үгдерей берген болза, ол дүдүк халдавырлыг-дыр, а бажың боду арыг эвес-тир. ⁴⁵ Ук бажыңны даштарын, ыяжын болгаш бүгү малгажын үрегдеп бускаш,

хоорай даштында арыг эвес черже сөөртүп үндүрөр херек. ⁴⁶Ол бажыңче кирип бол-
бас дээн бүгү үениң дургузунда ынаар кирген кижиге кежээге чедир арыг эвес болур.

^a Лев. 11:25

⁴⁷Аңаа удуп чыткан азы кемненген кижиге база хевин чуп алыр ужурлуг^a. ⁴⁸А бир
эвес Бурганнын бараалгакчызы чедип келгеш, ол бажыңны база катап малгаштап
чаап каан соонда, ында дүдүк тарап үгдереvээнин көрүп каар болза, бажыңны арыг
деп чарлаар ужурлуг, чүгө дээрге дүдүк эттине берген-дир. ⁴⁹Бурганнын бараалгак-
чызы бажыңны арыглаары-биле ийи кушту, пөш ыяжының будуун, кызыл удазынны
база иссоп дээр үнүштү ап алзын^b ⁵⁰база куштарнын бирээзин агым сугдан ускан
суг куткан дой сава кырынга дөгөрзин. ⁵¹Ол оон пөш ыяжының будуун, иссопту,
кызыл удазынны база дириг арткан кушту алгаш, дөгөргөн куштуң ханын холаан
демги сугже оларнын шуптузун суккаш, бажыңны чеди катап бызай чашсын. ⁵²Бур-
ганнын бараалгакчызы бажыңны куштуң ханын холаан демги суг-биле; дириг куш,
пөш ыяш будуу, иссоп болгаш кызыл удазын-биле ынчалдыр арыглап кагзын. ⁵³Оон
соонда дириг кушту хоорай даштындан ажык шөлчө уждуп үндүрзүн. Бурганнын
бараалгакчызы бажыңны ынчалдыр арыглаарга, ол арыг болу бээр».

^b Лев. 14:4

⁵⁴⁻⁵⁶Кандыг-даа халдавырлыг кеш аары болгаш кодур-бузур дугайында; хепте
азы бажыңда дүдүк дугайында база ыжык, бузур болгаш кылагар сору дугайында
дүрүм-хоойлу шак ыңдыг боор-дур. ⁵⁷Ол бүгү дүрүм-хоойлу арыг азы арыг эвес
болурун илередиринге херек^c.

^c Лев. 10:10

Эр улуска хамааржыр дүрүм-хоойлу

15 ¹Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ²«Израиль
чонга мону чугаалаңар. Кандыг-бир эр кижиниң мага-бодундан* сыстып
турар суук чүүлдер бар болза, оозу дээш, ол арыг эвес болу бээр. ³Ол кижиниң ма-
га-бодундан сыстып турар чүүл сыстып үнүп-даа турар азы мага-бодунга боглуп
артып-даа каар болза, дөмей-ле оон арыг эвезин көргүзөр.

^d Лев. 11:25

⁴Ындыг арыг эвес кижиниң чыткан дөжээ база олуруп турган кандыг-даа эди арыг
эвес болур. ⁵А оон дөжээнге дегген өске кижиге хевин чуп алыр, а боду сугга чунуп
алыр ужурлуг; ол кижиге кежээге чедир арыг эвес болур^d. ⁶Арыг эвес кижиниң олур-
ган черинге олурупкан өске кижиге хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг;
ол кижиге кежээге чедир арыг эвес болур. ⁷Арыг эвес кижиниң мага-бодунга дегген
өске кижиге хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижиге кежээге чедир
арыг эвес болур. ⁸Сыстып турар суук чүүлдүг кижиге арыг кижиге дүкпүрүптер
болза, арыг кижиге хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижиге кежээге
chedir арыг эвес болур. ⁹Арыг эвес кижиниң олурган олут бүрүзү база арыг эвес
болур. ¹⁰Шак ыңдыг кижиниң адаанга салып турган кандыг-бир чүүлге дегген ки-
жи бүрүзү кежээге чедир арыг эвес болур. А ол чүүлдү көдүрүп аппаар кижиге хевин
чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижиге кежээге чедир арыг эвес болур.
¹¹Сыстып турар суук чүүлдүг кижиге холун чуп албайн, өске-бир кижиге дегген
болза, өске кижиге бүрүзү хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижиге
кежээге чедир арыг эвес болур. ¹²Арыг эвес кижиге дой савага дегген болза, ол саваны
буза шаап каар херек. А бир эвес ыяш савага дегген болза, ону сугга чуур херек^e.

^e Лев. 6:28; 11:32

¹³Сыстып турар суук чүүлдүг кижиге оозундан адырлып-арыгланып алыр болза,
арыгланганындан бээр чеди хүн эрткенин манааш, хевин чуп алыр база мага-бодун
агым сугга чуп алыр ужурлуг; ол ынчан арыг болу бээр. ¹⁴Ол кижиге сески хүнде ийи
көгө-буганы азы ийи көгээзинни ап алгаш^f, Дээрги-Чаяакчының мурнунга, Ужуражылга
майгынынче кирер черге чедип келзин база куштарны Бурганнын бараалгакчызынга

^f Лев. 1:14

* 15:2 Мага-бот – бо сөс кижиниң алдыкы органнарын ойзу адап турар хире.

эккеп берзин. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы куштарның бирээзин бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салгаш, ол кижини сыстып турар суук чүүлүндөн Дээрги-Чаяакчының мурнунга ынчалдыр арыглап каар.

¹⁶ Бир-ле эр кижиниң үрези төгүлген болза, ол бүгү бодун сугга чуп каапсын; ол кижжи кежээге чедир арыг эвес болур^a. ¹⁷ Үре төктү берген хеп болгаш алгы-хөм бүрүзүн сугга чуп кааптар херек; ол чүүлдер кежээге чедир арыг эвес болур».

^a Ы. х. к. 23:10

Херээжен улуска хамааржыр дүрүм-хоойлу

¹⁸ «Эр кижжи херээжен кижжи-биле холбажырга, үрези төктү берген болза, иелээ сугга чунуп каапсыннар; олар кежээге чедир арыг эвес болурлар. ¹⁹ Бир эвес херээжен кижжи ай демдээ көргөн үезинде мага-бодундан ханы төктүп турар болза, чеди хүн дургузунда арыг эвес болур^b. Аңаа дегген кижжи бүрүзү кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁰ Ай демдээ көргөн үезинде ханы төктүп турар херээжен кижиниң чыдып азы олуруп турганы бүгү чүүл арыг эвес болур. ²¹ Демги херээженниң орун-дөжөөнгө дегген кижжи бүрүзү хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижжи кежээге чедир арыг эвес болур. ²² Демги херээженниң олурган чүүлүнгө дегген кижжи бүрүзү хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижжи кежээге чедир арыг эвес болур. ²³ Демги херээженниң дөжөөнгө азы олурган черинге чыткан бир-ле чүүлгө дегген кижжи кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁴ А бир эвес эр кижжи ай демдээ көргөн херээжен-биле холбашкаш^c, ооң ханынга боражып алыр болза, ол эр кижжи чеди хүн дургузунда арыг эвес болур, а ооң чыдып аары орун-дөжөк бүрүзү база арыг эвес болур.

^b Лев. 12:2

^c Лев. 18:19

²⁵ Херээжен кижиниң ханы ай демдээ көргөн үезинден ангы үеде хөй хүннер дургузунда азы ай демдээ көргөн үезинден ажыр төктүп туруп бээр болза, ол херээжен, ай демдээ көргөн үезинде дег, арыг эвес болур^d. ²⁶ Ол херээженниң ханы төктүп турар үезинде чыдары кандыг-даа орун-дөжөк, ооң ай демдээ көргөн үезинде чыткан орун-дөжөө дег, арыг эвес деп санаттырар. База ооң олуруп аары кандыг-даа эт, ай демдээ көргөн үезинде дег, арыг эвес болур. ²⁷ Ол орун-дөжөккө дегген кижжи бүрүзү арыг эвес болур болгаш хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижжи кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁸ А ол херээжен хан төктүүшкүнүндөн адырлып-арыгланып алгаш, чеди хүн эртерин манап алыр ужурлуг, ооң соонда ол арыг болу бээр. ²⁹ Сески хүнде ол херээжен ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни ап алгаш^e, Ужуражылга майгынынче кирер черге, Бурганның бараалгакчызынга эккеп берзин. ³⁰ Бурганның бараалгакчызы куштарның бирээзин бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салгаш, ол херээженни ооң арыг эвес хан төктүүшкүнүндөн Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыглап каар. ³¹ Израиль чон ооң аразында турар Мээң ыдыктыг өргөөмни бужартадып^f, бодунуң арыг эвезинден өлү бербес кылдыр, „Арыг эвес болбаңар!“ деп сагындырып көрүңер!»

^d Лев. 11:47; Мф. 9:20; Мк. 5:25; Лк. 8:43

^e Лев. 1:14

^f Сан. 5:3; 19:13, 20; Иер. 7:30; Иез. 5:11; 23:38

³²⁻³³ Сыстып турар суук чүүлдүг кижжи дугайында; үрези төгүлгөш, арыг эвес болу берген кижжи дугайында; ай демдээ көрүп турар херээжен кижжи дугайында; сыстып турар суук чүүлдүг эр, херээжен улус дугайында база арыг эвес херээжен-биле холбажыр эр кижжи дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур.

Өндүр улуг арыглаашкын хүнү

16 ¹ Аароннуң ийи оглу Дээрги-Чаяакчыже чоокшулай бергеш, өлүп калган соонда^g, Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле чугаалашкан. ² Ол Моисейге мынча дээн: «Аарон акыңга мону дамчыдып чугаала. Ол ыдыктыг черде аскан көжеге артынче кандыг-даа үеде туразында кирип турбазын^h. Шак ында ыдыктыг аптара болгаш ону дуй салыр халып бар, Мен ол халыптын кырынга булут аразындан көс-түп кээп турар менⁱ. Ынчангаш өлбес дизе, Аарон ынаар кирбезин!

^g Лев. 10:2

^h Хост. 26:31; 30:10; Мф. 27:51; Евр. 6:19; 9:3

ⁱ Хост. 25:22

³ Аарон эң ыдыктыг черже чүглө бачыт дээш өргүл кылдыр бугажыкты база бүрүн өрттедир өргүл кылдыр кошкарны эккеп салгаш, кирип болур. ⁴ Ол баштай мага-бодун чуп алгаш, мага-бодунга лён иштики чүвүрнү болгаш лёндан даараан ыдыктыг хөйлөнни кедип алзын, лён курну куржанзын база бажынга лён тюрбанны кетсин. Ол хептер дөгерези ыдыктыг хептер-дир^a. ⁵ Аарон оон чыгып келген израиль чондан бачыт дээш өргүл кылдыр ийи дүктүгүр хунаны база бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир кошкарны ап алзын. ⁶ А ооң соонда ол бодунун өмүнээзинден бачыт дээш өргүл кылдыр бугажыкты эккеп салып, бодун база өг-бүлезин арыглап алзын.

⁷ Ийи дүктүгүр хунаны база эккелгеш, Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээр-ги-Чаяакчынын мурнунга тургузуп кагзын. ⁸ Аарон ооң соонда ол ийи хунага кандыг үүле-салым таваржырын шилип, үлүгден тыртсын: бирги үлүг – Дээр-ги-Чаяакчыга өргүл боору, а ийигизи – чорударының үлүү* болур. ⁹ Аарон Дээр-ги-Чаяакчыны деп үлүг онаашкан дүктүгүр хунаны эккелгеш, бачыт дээш өргүл кылдыр салзын. ¹⁰ А чорударының үлүү онаашкан дүктүгүр хунаны Дээр-ги-Чаяакчынын мурнунга дириг бодун эккеп тургузуп кагзын. Ол хунаны дамчыштыр чонну арыглаар дээш, ону ээн кургаг ховуже салып чорудуптар ужурлуг.

¹¹ Аарон бодунун өмүнээзинден салып турары, бачыт дээш өргүлдүн бугажынын эккелгеш, ону дөгерип, бодун база өг-бүлезин арыглап алзын. ¹² Оон ол Дээр-ги-Чаяакчынын мурнунда турар айдызаар бедигээште оттуг көстерни хүүрекчигешти долдур узуп алгаш база айдызаар хоюдур соктап каан чагай чыттыг чүүлдерни кош-адыжын долдур уруп алгаш, эң ыдыктыг черже киире берзин. ¹³ Оон соонда айдызаар чагай чыттыг чүүлдерни Дээр-ги-Чаяакчынын мурнунда отка салып кагзын, ынчан оларның булутталчак ыжы ыдыктыг аптараның халывын бүргей аптар^b. Оон башка Аарон өлүп каар. ¹⁴ А оон ол бугажыктын ханындан алгаш, салаазын ынаар суп, халыптын кырын чөөн талазындан бызай чашсын; ол ышкаш халыптын мурнунга ханны салаазы-биле чеди катап бызай чашсын.

¹⁵ Аарон ооң соонда чоннун өмүнээзинден салып турар бачыт дээш өргүлдүн хуназын дөгергеш, ооң ханын көжеге артынче аппарзын база бугажыктын ханы-биле кылып турган бүгү чүвезин хунаның ханы-биле кылып, халыптын кырынче болгаш мурнунче бызай чашсын. ¹⁶ Ол ынчаар кылып, израиль чоннун бүгү бачыттарындан: оларның арыг эвезинден база кем-буруулуг үүлгедиглеринден эң ыдыктыг черни арыглап кагзын. Аарон оларда бар, оларның арыг эвес чоруунга боражып турар Ужуражылга майгыны-биле база ынчаар кылыр ужурлуг. ¹⁷ Аарон чонну арыглаар дээш эң ыдыктыг черже кирип турар өйде, ол оортан дедир үнгүжеге чедир, өске кым-даа Ужуражылга майгынынга турбас ужурлуг. Ол бодун, өг-бүлезин болгаш бүгү израиль чонну шак ынчаар арыглап кагзын.

¹⁸ Ооң соонда Дээр-ги-Чаяакчынын мурнунда турар өргүл бедигээжинге чеде бергеш, ону арыглап, бугажык биле хунаның ханындан ап алгаш, бедигээштин мыйыстарын бүгү талаларындан чаап кагзын^c. ¹⁹ Аарон оон салаазында хан-биле өргүл салыр бедигээшти чеди катап бызай чашсын. Ол бедигээшти израиль чоннун арыг эвезинден арыглап база ыдыктап кагзын.

²⁰ Аарон эң ыдыктыг черни, Ужуражылга майгынын болгаш өргүл салыр бедигээшти арыглап дооскаш, дириг хунаны эккелзин. ²¹ Ол ооң соонда ийи холун хунаны бажынга салып, ооң кырынга израиль чоннун бүгү кем-буруузун, бузуттарын болгаш бачыттарын ажыы-биле миннип чугаалааш база хунаже чая каапкаш, ону айбычы кижиге сүрдүргеш, ээн кургаг ховуже чорудупсун. ²² Хуна чоннун бүгү

^a Хост. 28:39-43; Исз. 44:18

^b Хост. 25:21-22

^c Хост. 30:10

* 16:8 Чорударының үлүү – еврей дылда ийги хунаны «Азazelге» деп айыткан. Болгу дег өске билишкин ёзуугаар «Азazel» деп сөс ээн кургаг ховуда чурттаан буктуң ады болур.

кем-буруузун бодунга ап алгаш, эрттинмес элдерлиг черже чоруй баар; ол хунаны ээн кургаг хову же шак ынчаар чорудуптар^a.

²³ Аарон Ужуражылга майгынынче кире берзин база эң ыдыктыг черже кирерде кедип турганы лён хептерин ужулгаш, оларын аңаа каапсын^b. ²⁴ Ол ыдыктыг черге мага-бодун сугга чуп каапкаш, үргүлчү кедер хевин кедип алган үнүп келзин, оон бодунуң өмүнээзинден салыр бүрүн өрттедир өргүл биле чоннуң өмүнээзинден салыр бүрүн өрттедир өргүлдү салып, бодун база чонну арыглазын. ²⁵ А бачыт дээш өргүлдүн чаан база өргүл салыр бедигээшке өрттетсин. ²⁶ Хунаны чорударының үлүү кылдыр сүрүп аппаратан кижин хевин чуп алыр база мага-бодун сугга чунуп алыр ужурулуг^c. Ооң соонда ол чоннуң турлаанче кирип кээп болур. ²⁷ Ханын арыглаашкын кылыры-биле эң ыдыктыг черже кири берген бачыт дээш өргүлдүн бугажы биле хуназын чоннуң турлааның даштынче үндүрө бергеш, кежин, эдин база чинин отка өрттетсин^d. ²⁸ Ол бүгүнү өрттедир кижин хевин база мага-бодун сугга чуп алыр ужурулуг. Ооң соонда ол чоннуң турлаанче кирип кээп болур.

²⁹ Силерге кезээ мөңгедө доктааткан дүрүм мындыг болзун: чеди айның онда боттарыңарны шеглээшкин-биле томаартыңар, кандыг-даа ажыл кылбанар^e. Үндезин чурттакчы-даа, аранарга чурттай берген даштыкы кижин-даа ону сагып чорзун. ³⁰ Чүгө дээрге шак ол хүнде силерни бүгү-ле бачыттарыңардан арыглаар: ынчан Дээрги-Чаякчының мурнунга «арыг болу бээр силер. ³¹ Ол хүн – силерге онзагай амыр-дыш хүнү-дүр, боттарыңарны шеглээшкин-биле томаартыңар: бо дээрге кезээ мөңгедө доктааткан дүрүм-дүр. ³² Шилип чаап каан, ачазының орнунга ыдыктыг бараан болушкун кызын дээш төлээлеттирген бараалгакчы^f – арыглаашкынны чорудар кижин ол болур ужурулуг. Ол ыдыктыг лён хептерин кедип алгаш, ³³ ыдыктыг черни, Ужуражылга майгынын, өргүл салыр бедигээшти; Бурганның бараалгакчыларын база бүгү чонну арыглазын. ³⁴ Израиль чонну бүгү бачыттарыңардан чылда бир катап арыглаар дээш, шак ол дүрүм-хоойлуну силерге мөңгези-биле доктааткан болзун».

Моисей бүгү чүүлү Дээрги-Чаякчының дужааганын ёзугаар кылган.

Ханга хамаарышкан дүрүм-хоойлу

17 ¹ Дээрги-Чаякчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронга болгаш оон оолдарыңга база бүгү израиль чонга мону чугаалап көр, Дээрги-Чаякчының оларга чугаалазын дээн айтышкынын дамчыт.

³ Израильчилер аразындан инек, хой, өшкү малын чоннуң турлаанга азы чоннуң турлааның даштынга дөгөргөн кижин бүрүзү ⁴ малын Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаякчыга өргүлгө эккеп салбас болза, хан төпкени дээш буруудаар: а хан төпкен болганда, ону бодунуң чонунуң аразыңга амылыг арттырбас.

⁵ Израиль чон шөлгө дөгөрип турары өргүл малын Дээрги-Чаякчыга – Ужуражылга майгынынче кирер черге, Бурганның бараалгакчызыңга эккелзин база оларны Дээрги-Чаякчыга салган эп-найырал өргүлү кылдыр дөгөрип салзын дээш, бо дүрүмнү берген^g. ⁶ Бурганның бараалгакчызы Ужуражылга майгынынче кирер чер чанында Дээрги-Чаякчыга өргүл салыр бедигээшке малдың ханын төпсүн база чагны Дээрги-Чаякчыга таарымчалыг чаагай чыт кылдыр өрттетсин^h. ⁷ Израиль чон самыралга алзып, сүрүп халып турары хуназыг дүрзү-бурганнарыңгаⁱ моон сонгаар өргүлдөр эккеп салбазын дээш, ындыг болзун. Бо дүрүм-хоойлуну оларның бүгү салгалдарыңга кезээ мөңгедө доктаадып каан болзун!

⁸ Чонга оон ыңай мону чугаала. Израильчи ийикпе, азы израиль чоннуң аразында чурттап турар даштыкы кижин бүрүн өрттедир өргүлдү азы черле кандыг-бир өргүлдү кылгаш, ⁹ Дээрги-Чаякчыга өргүлгө салыры-биле Ужуражылга майгынынче кирер черге эккелбес болза, ону чонунуң аразыңга амылыг арттырбас^j.

^a Лев. 14:7

^b Лев. 6:11

^c Лев. 11:25

^d Хост. 29:14; Лев. 4:11-12; 6:30; 9:11; Сан. 19:5; Евр. 13:11

^e Лев. 23:27-32; Сан. 29:7-11

^f Хост. 29:30

^g Ы. х. к. 12:15-20

^h Э. д. 8:21; Лев. 1:9

ⁱ 2 Чыл. 11:15

^j Ы. х. к. 12:20

^a Э. д. 9:4-6; Лев. 3:17
^b Евр. 9:22

¹⁰ Израильчи ийикпе, азы израиль чоннуң аразында чурттап турар даштыкы кижикандыг-бир хан чиир болза, Мен ол кижиге удур боор мен база ону чонунуң аразына амылыг арттырбас мен^a. ¹¹ Мага-боттуң амы-тыны – ханында болгай, Ынчангаш Мен силерни арыглаар дээш, өргүл салыр бедигээшке ханны ажыглаарын доктааткан мен, чүгө дээрге шак ол хан кижини арыглап турар^b. ¹² Ынчангаш израиль чонга: „Силерниң кайыңар-даа хан чивезин, ол ышкаш араңарда чурттап турар даштыкы кижикан база хан чивезин“ – деп чугаалаан ужурум ол.

^c Ы. х. к. 12:16, 24

¹³ Израильчи ийикпе, азы израиль чоннуң аразында чурттап турар даштыкы кижичири хоруваан черлик аң азы куш тудуп алза, ханын черже аксып каапкаш, доврак-биле хөө каар ужурулуг^c. ¹⁴ Чүгө дээрге кандыг-даа дириг амыганның амы-тыны ханында болур. Ынчангаш израиль чонга: „Кандыг-даа эъттиң ханын чивенер, чүгө дээрге кандыг-даа эът-ботту хан амы-тынныг кылыр болгай. Хан чиир кижибүрүзү амылыг артпас ужурулуг“ – деп чугаалаан мен.

^d Лев. 11:25, 40

¹⁵ Бодунуң өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга өлүрткен дириг амыганның эъдинчи кижибүрүзү: үндезин чурттакчы-даа, араңарга чурттай берген даштыкы кижиде хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурулуг, ол кижикежээге чедир-арыг эвес болур^d, а оон арыг болу бээр. ¹⁶ А бир эвес хевин чуп албас база мага-бодун чуп албас болза, буруузун боду чүктээр».

Эр-херээжен харылзааларны чурумчудар дүрүм-хоойлу

(Лев. 20:11-22)

^e Иез. 20:7-8; 23:8

18 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга монучугаала. Мен дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен. ³ Моон мурнунда чурттап турганыңар Египеттиң чонунуң чаңчылдарын ёзугаар чурттаванар^e база силерни эдертип аппарат чыдарым Ханаанның чоннарының чаңчылдарын ёзугаар чурттаванар, оларның доктааткан дүрүмнериниң аайы-биле барбанар. ⁴ Мээң хоойлуларымны күүсединер база Мээң дүрүмнеримни сагыңар, оларны чандыр баспайн эдеринер. Мен дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен. ⁵ Мээң дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагыңар. Оларны сагыыр кижикан оларның ачызында амылыг артар^f. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

^f Ы. х. к. 4:1; 32:47; Иез. 9:29; У. ч. 4:4; Иез. 18:9; 20:11; Рим. 8:13; 10:5; Гал. 3:12

⁶ Кым-даа бодунуң чоок төрели-биле холбажырын бодап, олче чоокшулаvas ужурулуг. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

⁷ Ачаңның мага-бодунуң тудуш кезээ болур аваң-биле холбашпа. Ол херээжен – сээң аваң-дыр, ооң-биле холбашпа.

^g Ы. х. к. 22:30

⁸ Ачаңның өске кадайы – соңгу иең-биле холбашпа: ооң шалдаңы дээрге ачаңның база шалдаңы болгай^g.

^h Ы. х. к. 27:22; 2 Хаан. 13:12

⁹ Ачаңның азы аваңның уруу болур угбаң азы дуңмаң-биле – ол аалыңарга-даа азы аалыңардан дашкаар-даа төрүттүнгөн болза – холбашпа^h.

¹⁰ Оглу-кызыңның уруу-биле холбашпа. Ооң шалдаңы дээрге бодунуң база шалдаңың болгай.

¹¹ Ачаңның кадайының уруу-биле холбашпа. Ол дээрге чаңгыс ададан төрүттүнгөн кыс дуңмаң-дыр, ооң-биле холбашпа.

¹² Ачаңның угба-дуңмазы-биле холбашпа. Ол дээрге ачаңның кады төрээни-дир.

¹³ Аваңның угба-дуңмазы-биле холбашпа. Ол дээрге аваңның кады төрээни-дир.

¹⁴ Ачаңның акы-дуңмазының кадайы-биле холбашпа. Ол дээрге сээң чааваң-дыр.

ⁱ Э. д. 38:26

¹⁵ Кенниң-биле холбашпа. Ол дээрге оглуңуң кадайы-дыр, ооң-биле холбашпаⁱ.

^j Мф. 14:4; Мк. 6:18

¹⁶ Акыңның азы дуңмаңның кадайы-биле холбашпа^j. Ооң шалдаңы дээрге акыңның азы дуңмаңның база шалдаңы болгай.

¹⁷ Херээжен кижиге биле чоок харылзаалыг чурттап турган болзунза, ооң уруу-биле азы ооң оглу-кызының уруу-биле холбашпа^a. Олар дээрге ооң төрөөн уруглары-дыр, ынчаар кылыры – самыраашкын-дыр.

^a Ы. х. к. 27:23

¹⁸ Кадайың дириг чорда, ооң кады төрөөнин кадай кылдыр ап, холбашпа; угбашкыларны адааннаштырба^b.

^b Э. д. 29:30; 30:15

¹⁹ Кадайың ай демдээ көрүп турар өйдө, холбажыр бодап, олче чоокшулава^c.

^c Лев. 15:24

²⁰ Өске кижиниң кадайы-биле хойгашпа, ол чорук сени арыг эвес кылып каар^d.

^d Хост. 20:14

²¹ Ажы-төлүңнүң кайы-бирээзин Молох бурганга өргүвө*, Бурганыңның адын бужартатпа. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

²² Херээжен кижиге биле дег, эр кижиге биле холбашпа. Ол дээрге бужар чүүл-дүр^e.

^e Э. д. 19:5; Башт. 19:22; Рим. 1:27

²³ Кандыг-даа мал-биле холбашпа, ол чорук сени арыг эвес кылып каар. Херээжен кижиге база, мал-биле холбажыр дээш, ооң чанынга барбас ужурлуг. Ол дээрге орта эвес бужар чүүл-дүр^f.

^f Хост. 22:19

²⁴ Бо чүүлдерниң кайызы-биле-даа бодунарны арыг эвес кылбаңар, чүге дээрге силерниң чурттаар черинерден үндүр сывырып турарым чоннар ол бүгү чүүлдерден бужартаан болгай. ²⁵ Чер база арыг эвес апарган^g. Мен ону ооң чурттаачыларының кем-буруузу дээш кезеткен мен: чер ында чурттаан чоннарны боду-ла үндүр кызыпкан. ²⁶ Мээң дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагыңар, үндезин чурттаачы-даа, араңарда чурттап турар даштыкы кижиге-даа ол бужар чүүлдерниң кайызын-даа кылбазыңар. ²⁷ Бүгү-ле ол бужар чүүлдерни бо черге кээр мурнуңарда аңаа чурттап турган улус үүлгедип турган, ынчангаш чер арыг эвес апарган болгай. ²⁸ Силер черни бужартадып егелээр болзунарза, демги чоннарны үндүр кызыпканы дег, чер силерни база үндүр кызыптар. ²⁹ Бир эвес кандыг-бир улус бо бүгү бужар чүүлдерни үүлгедир болза, оларны чонунуң аразыңа амылыг арттырбас. ³⁰ Бо черге силерниң мурнуңарда турган чоннар орта эвес бужар чаңчылдар эдерип турганнар. Олар дег кылбас дээш база ыңдыг херектер ужун арыг эвес апарбас дээш, Мээң хоойлуларымны сагыңар. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!»

^g Сан. 35:34; Иер. 2:7; Иез. 36:17

Бодун ыдыктыгы-биле алдынарының дүрүм-хоойлузу

19 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чоннуң бүгү ниитилелинге мону дамчыдып чугаала. Ыдыктыгы-биле чурттаңар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар болур Мен ыдыктыг-дыр мен^h.

^h Лев. 11:44; Ис. 24:19; 1 Пет. 1:16

³ Кижиге бүрүзү бодунуң авазы биле ачазын хүндүлезин база Мээң доктаатканым амыр-дыш хүннерин сагызыңарⁱ. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

ⁱ Хост. 20:8-12

⁴ Хоозун дүрүзү-бурганнарга мөгөйбөңөр база бодуңарга шуткаан бурганнар кылбаңар^j. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

^j Хост. 20:3-5; Ы. х. к. 5:8

⁵ Эп-найырал өргүлүнүң малын Дээрги-Чаяакчыга дөгөрип тура, ол Аңаа таарымчалыг болур кылдыр дөгөринер^k. ⁶ өргүл кылган хүнүңерде азы дараазында хүнде ону чиир ужурлуг силер, а үшкү хүнде артып калган кезеэн отка өрттедир херек. ⁷ Өргүл малының үшкү хүнде арткан кезеэн чиир болза, ол бужар чүүл болу бээр, ону чири Бурганга таарымчалыг болбас. ⁸ Ону үшкү хүнде чиир кижиге бүрүзү буруузун боду чүктээр, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдык өргүлдү бужартадып турар-дыр, ыңдыг кижини чонунуң аразыңа амылыг арттырбас.

^k Лев. 7:16-18

⁹ Бодунарның черинерге дүжүт ажаап тура, шөлүңерниң кыдыын чедир ажаавайн, арттырып калыңар база ажаап турар тараңар черге кээп дүжөр болза, чыгбаңар^l. ¹⁰ Виноград шөлүңде тараан виноградыңны бүрүнү-биле ажаава.

^l Лев. 23:22; Ы. х. к. 24:19; Руф. 2:1-2

* 18:21 Азы: «Молох бурганга бараалгадыры-биле бербе» (Лев. 20:2 көр).

^a Рүф 2:1, 15

^b Хост. 20:15; Лев. 6:2-3

^c Эф. 4:25; Кол. 3:9

^d Хост. 20:7; Ы. х. к. 5:11; Мал. 3:5

^e Ы. х. к. 24:14-15; Рим. 13:8

^f Хост. 23:2-3; Ы. х. к. 1:17

^g Хост. 23:1, 7; Ы. х. к. 27:25; 3 Хаан. 21:1-11

^h Мф. 18:15; Лк. 17:3

ⁱ У. ч. 20:22

^j 1 Хаан. 20:17; Мф. 5:43; 19:19; 22:39; Мк. 12:31; Лк. 10:27; Иак. 2:8;

^k Рим. 13:9; Гал. 5:14

^k Ы. х. к. 22:9

Черже кээп дүшкен каттарны-даа чыгба: ядыларга база өскөөртөн келген улуска арттырып каг^a. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

¹¹ Оорланмаңар^b, шын эвес чүүл чугаалаваңар база бот-боттарыңарны мегелевенеңер^c. ¹² Мегелеп Мээң адым-биле даңгыраглаваңар: Бурганыңарның адын баксыратпаңар^d. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ¹³ Өске кижини кызып-кыйба, үптөп-тонава, хөлезилеттинген ажилчынга төлевир бээрин дүннү өттүр тудуп, эртенге чедир соңгаарлатпа^e. ¹⁴ Дүлей кижини бак сөглеве, согурнуң мурнунга тептиге бээр моондак салба. Бурганыңдан коргуп чор. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

¹⁵ Улусту чөптүг эвес шиитпе. Яды-ла кижидир дээш, аңаа чымчак болба, күш-шыдалдыг-ла кижидир дээш, оң күзелин хандыраын бодава^f. Өске кижини шынның туружундан шиидип чор. ¹⁶ Улус аразынга хоп-меге дажыглава. Буруу чок кижини шаажылап кагзын дээш, шииткел үндүрер үеде меге херечилел кылба^g. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ¹⁷ Чүрээнге ха-дунмаңга көөр хөөн чок чорук шыгжава. Чоок кижини эдип-чазап сурга^h, ынчан ол кижиниң хайы-биле бачыттыг болбас сен. ¹⁸ Өжөөн негевиⁱ, чонунуң улузунга удур бак сагыш шыгжава, харын чанында кижиге бодунга бодун дег ынак бол^j. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

¹⁹ Мээң дүрүмнеримни сагыңар. Малыңны өске ук-уксаалыг мал-биле эдериштирбе. Чаңгыс шөлге ийи янзы үрезин тарыва^k. Янзы-бүрү пөстөр холуштур даараан хеп кетпе.

²⁰ Эр кижидир беле дүгдөп каан кул херээжен-биле хойгажыр өске кижидир турган дижи. Бир эвес ол кул херээженни демги кижидир амдыгаа чедир садып албаан азы хоставаан болза, оларны иелдирзин кезедир*, ынчалза-даа өлүмге онааштырбас ужурлуг, чүге дээрге ол херээжен хостуг эвес турган-дыр. ²¹ Ол эр кижидир кем-буруузу дээш өргүл кылдыр Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчыга кошкарны эккеп салзын. ²² Бурганның бараалгакчызы кошкарны Дээрги-Чаяакчының мурнунга кем-буруу дээш өргүл кылдыр салгаш, бачыг үүлгөткөн ол кижини арыглап каар. Ынчан демги кижидир үүлгөткөн бачыды дээш өршөөл алыр.

²³ Келир үеде ээлээр чуртунараже кире бергеш, кандыг-бир кат-химистиг ыяш тарып кагзыңарза, оң химистерин чири хоруглуг деп санаңар: оларны үш чыл дургузунда чивес ужурлуг. ²⁴ А дөрткү чылда ол ыяштың хамык химистери Дээрги-Чаяакчыны алгал-мактаарыңга херек ыдыктыг өргүл болур. ²⁵ Бешки чылда оң хамык химистерин чип болур силер база оң силерге бээр химистери өзүп-көвүдээр. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

²⁶ Ханныг эът чивенең^l; канчаар-даа болза илби кылып, төлгелевенең^m.

²⁷ Бажыңарның кыдыын долгандыр дөңүрөтпенең база салыңарның кыдыгларын таартпаңарⁿ. ²⁸ Өлгөн улус дээш кажыыдап, мага-бодуңарны чара кеспеңер^o база шыйбактаваңар, эът-кежинерге кадап будаан бижимелдер кылбаңар^{**}. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

²⁹ Бодунуң урууну самын-садарынче албадава^p, оон башка чурттуң чону самыралга алзып алыр база чуртту бузут бүргей апар.

³⁰ Мээң доктаатканым амыр-дыш хүннерин сагыңар^q база Мээң ыдыктыг черимни хүндүленер. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

³¹ Өлүг улустун сүнезиннерин кый дээр-даа, караң көрнүр-даа улуска барбаңар, арга-сүме айтырбаңар^r. Бодуңарны олардан бужартаарыңга чедирбенең. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

³² Буурул баштыг кижиниң мурнунга туруп кел, улуг назылыг улусту хүндүлө^s. Бурганыңдан коргуп чор. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

^l Э. д. 9:4;

Лев. 3:17; 7:26; 17:10;

Ы. х. к. 12:23-24;

Аж.-ч. 15:20, 29

^m Ы. х. к. 18:10

ⁿ Лев. 21:5

^o Лев. 21:5; Ы. х. к. 14:1

^p Ы. х. к. 23:17

^q Лев. 26:2

^r Хост. 22:18;

Ы. х. к. 18:11;

1 Хаан. 28:7

^s У. ч. 20:29

* 19:20 Азы: «Ол херекти истеп-хынаар ужурлуг».

** 19:27-28 Үстүндө айтылган ызулалдар ол үениң дүрү-бурганнарга чүдүүр улузунуң шажынчы ызулалдары бооп чадавас (3 Хаан. 18:28; Иер. 16:6; 41:5 көр).

³³ Силерниң черинерге чурттай берген даштыкы кижини кызып-кыйба^a. ³⁴ Ара-нарда чурттай берген өскээртен келген кижилерге үндезин чурттакчы ышкаш болзун: аңаа бодунга дег ынак бол, чүгө дээрге силер база египет черге өскээртен келген улус бооп чораан болгай силер^b. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

³⁵ Шииткел үндүрүп турда-даа, хемчээп болгаш дензилеп тура-даа, шын эвес кылбанар. ³⁶ Силерниң дензилээр дензинер, килдеринер, төктүүчел база суук чүүлдер хемчээр саваларыңар шын хемчээр болзун^c. Мен дээрге силерни египет черден үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

³⁷ Мээң бүгү дүрүмнерим болгаш хоюлуларымны сагыңар база күүсединер. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!»

^a Хост. 22:21

^b Хост. 12:49; Лев. 24:22; Сан. 15:16; Ы. х. к. 10:19

^c Ы. х. к. 25:13; У. ч. 11:1; 20:10; Иез. 45:10

Бачыт үүлгедиишкиннери дээш кеземче

20 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Израильдин чонундан ийикпе азы израильчилер аразында чурттап чоруур даштыкы улустан бодунуң ажы-төлүнүң кайы-бирээзин Молох бурганга бээр кижини өлүрүп каар херек^d: чурттуң чону ону даштар-биле соп каапсын. ³ Мен Бодум ол кижиге удур боор мен^e. Мээң ыдыктыг черимни бужартадыры-биле^f база Мээң адымны дора көөрү-биле ажы-төлүнүң кайы-бирээзин Молохка бергени дээш, Мен ону чонунуң аразыңа амылыг арттырбас мен. ⁴ Бир эвес чурттуң чону ажы-төлүнүң кайы-бирээзин Молохка берген кижини өлүрбөс дээш, оң үүлгедиин тоомча чок арттырар болза^g, ⁵ Мен Бодум ол кижиге база оң өг-бүлезинге удур боор мен! Оң бодун база Молохту эдерип, самыраар кылдыр чонунуң аразыңдан дуурайлап алганы бүгү улузун амылыг арттырбас мен.

⁶ Өлүг улустун сүнезиннерин кый дээр база караң көрнүр улуска барып, арга-сүмө айтырар болгаш оларны эдерип, самыраар кижиге Мен Бодум удур боор мен база ону чонунуң аразыңа амылыг арттырбас мен^h.

⁷ Бодуңарны ыдыктанар база ыдыктыг болуңарⁱ, чүгө дээрге Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен! ⁸ Мээң дүрүмнеримни сагыңар база күүсединер, чүгө дээрге Мен – силерни ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

⁹ Ачазы биле авазын бак сөглээр кижилер бүрүзүн өлүрүп каар херек^j. Ол кижилер ачазы биле авазын бак сөглөп турган-дыр: өлүмү дээш боду буруулуг-дур.

¹⁰ Ашактыг херэежен-биле – өске кижиниң кадайы-биле самырап турар эр кижилер бар болза, ол эр кижини база ол херэеженни өлүрүп каар херек^k.

¹¹ Ачазының өске кадайы – соңгу иези-биле хойгажыр кижилер ачазының мага-бодунуң тудуш кезээ-биле холбашкан дег болган-дыр. Ол кижини-даа, соңгу иезин-даа өлүрүп каар херек: өлүмү дээш олар боттары буруулуг-дур^l.

¹² Оглуңуң кадайы – кенни-биле хойгажыр кижилер бар болза, оң бодун-даа, кеннин-даа өлүрүп каар херек: олар бужар чүүлдү үүлгеткен-дир, өлүмү дээш, боттары буруулуг-дур^m.

¹³ Эр кижилер өске эр кижилер-биле, херэежен кижилер-биле дег, холбажыр болза, олар бужар чүүлдү үүлгеткен-дир. Оларны иелдирзин өлүрүп каар херек: өлүмү дээш, олар боттары буруулуг-дурⁿ.

¹⁴ Эр кижилер херэежен кижини болгаш оң авазын иелдирзин ап алгаш, кады чурттай бээр болза, бужар чүүл-дур. Силерниң араңарга бужар чүүл турбазын дээш, ол кижини-даа, ийи херэеженни-даа отка өрттедир херек^o.

¹⁵ Эр кижилер мал-маган-биле холбажыр болза, ол кижини өлүрер, а малды согар херек^p.

¹⁶ Херэежен кижилер мал-маган-биле холбажыр болза, ол херэеженни-даа, малды-даа өлүрүп каг. Оларны өлүрер ужурлуг: өлүмү дээш олар боттары буруулуг-дур.

^d Лев. 18:21

^e Лев. 17:10

^f Иез. 5:11

^g Ы. х. к. 17:2-5

^h Лев. 19:31

ⁱ Лев. 11:44

^j Хост. 21:17

^k Хост. 20:14; Лев. 18:20; Ы. х. к. 22:22; Ин. 8:5

^l Лев. 18:7-16; Ы. х. к. 22:30; Э. д. 35:22

^m Э. д. 38:26

ⁿ Лев. 18:22; Рим. 1:27

^o Лев. 18:17; Ы. х. к. 27:23

^p Хост. 22:19

- ^a Лев. 18:9; 2 Хаан. 13:12
- ^b Лев. 15:24; 18:19
- ^c Лев. 18:12-13
- ^d Лев. 18:14
- ^e Лев. 18:16; Мф. 14:4; Мк. 6:18
- ^f Хост. 3:17
- ^g Лев. 11:2-47; Ы. х. к. 14:4-20
- ^h Лев. 11:44
- ⁱ Лев. 19:31
- ^j Хост. 22:18
- ¹⁷ Эр кижиге ачазының ийикпе, азы авазының уруу болур кыс угба-дуңмазын ап алгаш, холбажыр болза, бужар чүүл үүлгеттинген-дир^a. Оларны боттарының чону көрүп турда, узуткап каар херек. Ол эр кижиге угба-дуңмазы-биле холбашкан-дыр: буруузун боду чүктээр-дир.
- ¹⁸ Эр кижиге ай демдээ көрүп турар кадайы-биле холбажыр болза, херээжен кижиниң төктүп турар ханын ажытканы дээш, оларның иелдирзин чонунуң аразынга амылыг арттырбас херек^b.
- ¹⁹ Аваңның угбазы азы дуңмазы – даай-аваң-биле, ачаңның угбазы азы дуңмазы – угбаң-биле холбашпа. Ынчап турар кижиге авазының азы ачазының кады төрээни-биле хойгажып турар-дыр, олар буруузун боттары чүктээр^c.
- ²⁰ Бодунуң ченгези-биле холбажыр кижиге төрөл акызының мага-бодунуң тудуш кезээ-биле холбашкан дег болган-дыр^d. Олар бачыдын боттары чүктээрлер, ажы-төл чокка өлүп каарлар.
- ²¹ Эр кижиге акызының азы дуңмазының кадайын ап алыр болза, бужар чүүл үүлгеттинген-дир^e, акызы азы дуңмазының мага-бодунуң тудуш кезээ-биле холбашкан дег болган-дыр. Олар ажы-төл чок болурлар.
- ²² Мээң бүгү дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагыңар база күүсединер. Оон башка Мээң аңаа чурттазыннар дээш аппарат чоруурум чурт силерни үндүр кыза бээр. ²³ Силерниң мурнуңардан үндүр сывырып турарым чоннуң чаңчылдарын эдербенең: олар бо бүгүнү үүлгедип турганнар, ынчангаш Мээң олардан ческингеним ол-дур. ²⁴ Ынчан силерге азаан мен: „Оларның черин ээлеп алыр силер. Мен силерге сүт болгаш ары чигири агып чыдар байлак черни өңчү кылдыр бээр мен^f“. Мен дээрге силерни бүгү чоннардан тускайлап ылгап каан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен. ²⁵ А силер база арыг мал-маган биле кушту арыг эвезинден ылгап чоруңар. Мээң арыг эвес деп тускайлап кааным мал-маган, куш болгаш чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытаннар-биле бодуңарны бужартатпаңар^g.
- ²⁶ Меңээ хамааржыр дээш ыдыктыг болуңар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы болур Мен ыдыктыг-дыр мен^h. Мен силерни Мээң улузум болзун дээш өске чоннардан тускайлап ылгап каан мен.
- ²⁷ Бир эвес эр азы херээжен кижиге өлүг улустуң сүнезиннерин кый дээр азы караң көрнүр болзаⁱ, оларны өлүрүп каар херек^j; ындыг улусту даштар-биле соп каапсын: өлүмү дээш олар боттары буруулуң-дур».

Бараалгакчыларның ыдыктыыга хамааржыр дүрүм-хоойлу

- 21** ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Бурганның бараалгакчыларыңа – Аароннуң оолдарыңа мону дамчыдып чугаала. Оларның кайызы-даа бодунуң чонунуң өлүг кижизинге деггени-биле арыг эвес болу бербезин^k. ² Ол чүглге бодунуң эң чоок төрелдеринге: авазы биле ачазыңа, оглу биле урууңа, акы-дуңмазы биле ³ бодунуң чанында чурттап турар, кижиге барбаан угба-дуңмазыңа дээп болур, олар дээш арыг эвес апарып болур. ⁴ Бодунуң чонунуң баштыңы болганда, Бурганның бараалгакчызы арыг эвес апарганы-биле чонун бужартатпас ужурлуг^{*}. ⁵ Бурганның бараалгакчылары кажыыдалын илередип, баштарын дөңгүрерти чүлүвес, салдарының кыдыгларын таартпас^l база мага-бодуңга чара кескен черлер кылбас ужурлуг. ⁶ Олар Бурганыңа хамааржыр дээш ыдыктыг болур база Бурганының адын дора көрбес ужурлуг; олар Дээрги-Чаяакчыга өргүлдү, Бурганыңа аыш-чемни эккеп салып турар болгаш^m, ыдыктыг болур ужурлуг.
- ^k Исз. 44:25
- ^l Лев. 19:27
- ^m Лев. 3:11

* 21:4 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның бараалгакчызы кадайы азы кадайының төрелдери өлүрге, арыг эвес апарып, бужартавас ужурлуг».

⁷Бурганның бараалгакчылары самыын-садар азы бужар херээженни кадай кылдыр ап болбас; ашаанга кагдырган херээженни база ап болбас^a, чүгө дээрге Бурганының мурнунга ыдыктыг болур ужурлуг улус-тур. ⁸Кижиги бүрүзү Бурганның бараалгакчызының ыдыктыын онзалап көрзүн, чүгө дээрге ол силерниң Бурганыңарга аьш-чемни өргүп турар болгай. Ол силерниң мурнуңарга ыдыктыг болур ужурлуг, чүгө дээрге Мен – силерни ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы – ыдыктыг болгай мен^b. ⁹Бурганның бараалгакчызының уруу самыын-садып, бодун бужартадыр болза, ачазын база бужартадып турары ол-дур: ындыг кысты отка өрттедир херек^c.

¹⁰Ха-дуңмазының аразындан шилигтинген дээди бараалгакчының бажынче шилип чаар олива үзүн куткан база бараан болуушкуннуң хевин кедери-биле ыдыктаан болгай. Ынчангаш ол бараалгакчы кажыыдалын илередип, бажының дүгүн үвүрертирбезин, хевин ора-чаза сокпазын^d, ¹¹кандыг-даа өлгөн кижиги чанынче чагдавазын, өлүп калган ачазы биле авазынга безин дегбезин – боду ынчалдыр арыг эвес болу бербезин^e. ¹²Дээди бараалгакчы бодунуң Бурганының ыдыктыг черин бужартатпас дээш, ыдыктыг черден үнмес ужурлуг, чүгө дээрге ону Бурганның шилип чаар үзү-биле чаап, ыдыктап каан-дыр^f. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. ¹³Ол кадай кылдыр чүглө арыг кысты алыр ужурлуг. ¹⁴Бурганның дээди бараалгакчызы дулгуяк азы ашаанга кагдырган; бужар азы самыын-садар херээженни албас ужурлуг, а чүглө бодунуң чонунуң иштинден үнген арыг кыс-биле өгленчир ужурлуг^g. ¹⁵Ол бодунуң үре-салгалын бодунуң чонунуң аразынга бужартатпас ужурлуг, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы болур Мен ону ыдыктап турар-дыр мен».

¹⁶Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁷«Ааронга мону чугаала: сээң бүгү үре-салгалындан кандыг-бир кижиге кемдээшкинниг болза, Бурганынга аьш-чем салып келбес ужурлуг. ¹⁸⁻²⁰Кемдээшкинниг кижиге бүрүзү: согур-даа, аскак-даа, арнының хевири үрөлгөн-даа, дудуу-даа, холу азы буду сынык-даа, күдүгүр-даа, ырбыска-чөлдүр-даа, караа аарыг-даа, кодур-бузур-даа, чуургалары чуурулган-даа кижиге өргүл салып келбезин^h. ²¹Бурганның бараалгакчызы Аароннуң ук-ызыгуурундан үнген мага-бодунда кемдээшкинниг кым-даа Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүл салып келбес ужурлуг. Ол кижиге кемдээшкинниг болганда, Бурганынга аьш-чем салып келбес ужурлуг. ²²Ол кижиге ыдыктыг өргүлдерден база аажок ыдыктыг өргүлдерден Бурганынга салган аьш-чемни чип болур. ²³Ынчалза-даа ооң ыдыктыг черни дуглаан көжегеже чоокшулаарын база өргүл салыр бедигээшке чоокшулаарын хоруп каан, чүгө дээрге кемдээшкинниг болган-дыр. Ол кижиге Мээң ыдыктыг чүүлдеримни бужартатпас ужурлуг, чүгө дээрге Мен – оларны ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен».

²⁴Моисей бо бүгүнү Ааронга болгаш ооң оолдарына база бүгү израиль чонга чугаалаан.

Бурганга салган өргүлдерниң ыдыктыгы

22 ¹Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²«Ааронга болгаш ооң оолдарына мону чугаала. Мээң ыдыктыг адымны бужартатпас дээш, олар израиль чоннуң Меңээ бараалгадып салган ыдыктыг өргүлдери-биле оваарымчалыг бооп көрзүннер. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ³Оларга мынчаар чугаала. Силерниң бүгү үре-салгалындан арыг эвес тургаш, израиль чоннуң Меңээ бараалгадып салган ыдыктыг өргүлдеринге дегген кижини Бодумнуң мурнунга амылыг арттыр-бас менⁱ. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ⁴Аароннуң ук-ызыгуурундан үнген кеш аарыгылыг азы мага-бодундан сыстып үнүп турар суук чүүлдүг кижиге бар болза^j, арыгланып албаан шаанда, ыдыктыг өргүлдери чивес ужурлуг.

Азы арыг эвес секке дегген^k, азы үрези тогүлгөн, ⁵азы кандыг-бир арыг эвес үүрмек дириг амытанга дегген, азы өске кижиниң кандыг-даа хевирлиг арыг эвес

^a Исз. 44:22

^b Лев. 11:44

^c Э. д. 38:24

^d Лев. 10:6; Исз. 24:17

^e Сан. 19:14

^f Лев. 10:7

^g Исз. 44:22

^h Ы. х. к. 23:1

ⁱ Лев. 7:20-21

^j Лев. 13:3; 15:2

^k Сан. 19:11

чүүлдериңге дегген бараалгакчы бар дижик. ⁶Шак ыңдыг арыг эвес чүүлдерге дегген кижжи кежээге чедир арыг эвес болур. Ол кижжи мага-бодун сугга чуп албаан шаанда, ыдыктыг өргүлдерни чип болбас ужурлуг. ⁷А хүн ашкан соонда, ол кижжи арыглып каапкаш, ыдыктыг өргүлдерни чип болур, чүге дээрге ооң чиир ужурлуг аьш-чеми ол-дур. ⁸Бурганның бараалгакчызы арыг эвес апарбас дээш, бодунуң өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга өлүрткен дириг амытанны чивес ужурлуг^a. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!⁹ Бачыттарын боттары чүктевес дээш база айтышкынымны үрээниниң ужун өлүп калбас дизе, бараалгакчылар Мээң айтышкыннарымны сагып чорзун. Мен дээрге оларны ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

^a Хост. 22:31;
Лев. 11:40; 17:15

¹⁰Бурганның бараалгакчызының өг-бүлезиниң кежигүнү эвес өске кым-даа: оон аалчызы кижжи база хөлезилеттинген ажылчын ыдыктыг өргүлдерни чивес ужурлуг^b.

^b Хост. 29:33

¹¹Бир эвес Бурганның бараалгакчызы хууда акша-мөңгүнү-биле кул кижжи садып алып болза, ол кул кижжи ыдыктыг өргүлдерни чип болур. Бурганның бараалгакчызының аал-оранынга төрүттүнген кулдар база ооң аьш-чемин чип болур^c. ¹²Бурганның бараалгакчызының уруу бараалгакчы эвес кижжиге өгленип алып болза, ыдыктыг өргүлдү чивес ужурлуг. ¹³Ынчалза-даа ооң уруу дулгук апаргаш азы ашаандан чарлы бергеш, уруг-дарыг чогуңдан, чалыы үезинде дег, ачазының бажыңынче чанып келген болза, ачазының аьш-чемин чип болур. А өске кым-даа ону чип болбас.

^c Сан. 18:11

¹⁴Бир эвес частырыг болуп, ыдыктыг өргүлдү чиптер кижжи турар болза, ыдыктыг өргүлге ооң бештин бир кезээн немээш, Бурганның бараалгакчызынга бээр ужурлуг^d. ¹⁵Бурганның бараалгакчылары израиль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып турары ыдыктыг өргүлдерин бужартатпазын. ¹⁶Бурганның бараалгакчылары эвес израильчилер ыдыктыг өргүлдерни чиир болза, олар бачыды дээш буруулуг болурлар*, чүге дээрге ол өргүлдерни Дээрги-Чаяакчы болур Мен ыдыктап турар болгай мен».

^d Лев. 6:5

¹⁷Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁸«Ааронга болгаш ооң оолдарыңга база бүгү израиль чонга мону чугаала. Үндезин израиль кижжи азы израиль чоннуң аразыңга чурттай берген даштыкы кижжи кандыг-бир даңгыраан күүсеткеш азы эки туразы-биле өргүл салгаш, оозун Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр эккеп салып турар дижик. ¹⁹Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болзун дээш, ол өргүлүнөр четпес-дудуу эвес, эр хиндиктиг бода мал азы хой-өшкү болзун. ²⁰Четпес-дудуулуг кандыг-даа малды эккеп өргүвөңөр, чүге дээрге ооңарны Дээрги-Чаяакчы хүлээп албас^e. ²¹Бир эвес бир-ле кижжи онза даңгыраан күүседип азы эки туразы-биле өргүл салып, Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлүн эккеп салып турар болза, ол өргүл четпес-дудуу эвес бода азы шээр мал болур ужурлуг: ынчан ону Дээрги-Чаяакчы хүлээп алып, ол малга кандыг-даа четпес-дудуу чүвө турбас ужурлуг.

^e Ы. х. к. 15:21; 17:1;
Мал. 1:8, 14

²²Согур азы аскак-дүсекк; кезип каан черлиг азы берттинген; кодурулуг, оюлганныг азы божаалыг малды Дээрги-Чаяакчыга эккеп салбанар, Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинге өргүл кылдыр салбанар. ²³Хөлүн эрттир узун азы чолдак хол-буттуг бода азы шээр малды эки тураның өргүлү кылдыр салып болур, а даңгырак күүседип, өргүлге салыр болза, таарымчалыг эвес болур. ²⁴Чуургаларын бырыштыр азы чуура базып, үзе тыртып азы кезип каан малды Дээрги-Чаяакчыга эккеп салбанар, бодунарның чер-чуртунарга ынчаар кылбанар**. ²⁵Өске чер чурттуг улустуң холундан шак ыңдыг малды Бурганынарга өргүл кылдыр эккеп салбанар: олар кемдээшкинниг-дир, четпес-дудуу-дур, ынчангаш Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болбас-тыр».

²⁶Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁷«Бызаа, хураган азы анай төрүттүнөр болза, чаш дириг амытан чеди хүн дургузунда иези-биле кады турзун,

* 22:16 Азы: «Оон башка Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг өргүлдерни чигеш, бачыды дээш буруулуг болурлар».

** 22:24 Бо домактың болгу дег өске уткаы мындыг: «Бодунарның чер-чуртунарга малынарны чазаваңар».

а сески хүнден ыңай Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салырынга таарымчалыг болу бээр^a. ²⁸ Ынчалза-даа инек болгаш шээр малдың төлүн төрөөн иези-биле кады чаңгыс хүнде дөгербенер^b. ²⁹ Дээрги-Чаяакчыга салыр өөрүп четтириишкин өргүлүн дөгерип турар болзунарза^c, Дээрги-Чаяакчы ону силерден хүлээп алыр кылдыр өргүнер: ³⁰ өргүл малын даартагы хүнге чедир арттырбайн, ол-ла хүнде чиир херек^d. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

^a Хост. 22:30

^b Хост. 23:19; Ы. х. к. 22:6

^c Лев. 7:12

^d Лев. 7:12-15

³¹ Мээң айтыышкыннарымны сагыңар база күүсединер. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ³² Израиль чоннуң аразыңга Мени ыдыктай көрзүн дээш, Мээң ыдыктыг адымны бужартатпаңар. Мен – силерни ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ³³ Мен силерни египет черден Бурганыңар болур дээш үндүрүп эккелдим. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!^e

^e Сан. 15:41

Байырлалдарга хамаарышкан дүрүм-хоойлу

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Ыдыктыг чыыштар деп чарлаар уjurлууңар Дээрги-Чаяакчының байырлалдары бо-дур; Мээң байырлалдарым бо-дур.

³ Алды хүн дургузунда ажилдаңар, а чедиги хүн – онзагай амыр-дыш хүнү, ыдыктыг чыыш хүнү-дүр^f. Ынчан кандыг-даа ажил кылбаңар, ол хүн – чурттап турар бүгү аал-ораныңарга Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш хүнү-дүр.

^f Хост. 20:8; 35:2

⁴ Доктааткан үе кээрге, улусту чыылдырар уjurлууңар ыдыктыг чыыштар, Дээрги-Чаяакчының байырлалдары бо-дур. ⁵ Бир айның он дөртте, имир дүшкенде, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалы болур^g. ⁶ Ол-ла айның он бешки хүнүнде Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан база бир байырлал – Ажыткы-биле хөөтпээн далганнар байырлалы болур. Чеди хүн иштинде ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар чиир силер. ⁷ Ол байырлалдың бирги хүнүнде ыдыктыг чыыштан кылыңар, хүннүң кылыр ажил кылбаңар. ⁸ Чеди хүн дургузунда Дээрги-Чаяакчыга өргүлдерни эккеп салып туруңар. А чедиги хүнде ыдыктыг чыыш болур, ынчан хүннүң кылыр ажил кылбаңар^h».

^g Хост. 12:1-13

^h Хост. 12:14-20; 13:3-7

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁰ «Израиль чонга мону чугаала. Мээң силерге берип турарым черге чеде бергеш, дүжүт ажаай берзинерзе, баштайгы дүжүдүңерниң бирги моожазын Бурганның бараалгакчызыңга эккеп бериңерⁱ.

ⁱ Хост. 23:19; 34:26;

Сан. 15:20; Ы. х. к. 26:2

¹¹ Бурганның бараалгакчызы бирги моожаны амыр-дыш хүнүнүн даартазында Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгатсын. Ынчан ооңар Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болур. ¹² Бирги моожаны Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр хүнде четпес-дудуу эвес бир харлыг эр хураганны Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салыңар. ¹³ А ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн: олива үзү холаан, бир °эфаның оннуң ийизи ишти эң шынарлыг далганны Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл кылдыр салыңар, оон ыңай олче бир °гинниң дөрттүн бири ишти арагадан кудуңар. ¹⁴ Бурганыңарга өргүлдү эккеп салыр хүнүңерге чедир чаа дүжүттүн хлевин-даа, хоорган тараазын-даа, тараа баштарын-даа чивенер: силерниң бүгү салгалдарыңарга, чурттап турар бүгү аал-ораныңарга кезээ мөңгедө доктаадып каан дүрүм ол-дур.

¹⁵ Амыр-дыш хүнүнүн даартазында хүнден – өргүлге салыр моожаны эккеп салган хүнүңерден ыңай чеди катап чеди хонукту санап алыңар: ол үе бүрүнү-биле эртер уjurлуг^j. ¹⁶ Чедиги чеди хонуктун соонда үнер бирги хүнге чедир бежен хүннү санап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга чаа далган-тараа өргүлүн салыңар. ¹⁷ Чурттап турар аал-ораныңардан Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр ийи хлебти бараалгадып эккелиңер. Шаа ол хлебти бир °эфаның оннуң ийизи ишти далганны ажыткы-биле хөөткеш, быжырар уjurлуг силер. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган баштайгы

^j Хост. 23:16; 34:22;

Ы. х. к. 16:9

дүжүттүн өргүлү-дүр. ¹⁸ Ооң соонда хлебтен аңгыда, чеди баш четпес-дудуу эвес бир харлыг эр хураганны, бир бугажыкты база ийи кошкарны эккелиңер. Олар Дээр-ги-Чаяакчыга салган бүрүн өрттедир өргүлдер болзун. А ол ышкаш далган-тараа өргүлү болгаш арага өргүлүн Дээр-ги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл кылдыр эккеп салыңар. ¹⁹ Оон ыңай дүктүгүр хунаны бачыт дээш өргүл кылдыр база ийи баш бир харлыг эр хураганны эп-найырал өргүлү кылдыр салыңар. ²⁰ Бурганның бараалгакчызы оларны Дээр-ги-Чаяакчыга онза өргүлдер кылдыр бараалгадып, баштайгы дүжүттүн далган-тараазы болгаш ийи хураган-биле кады өргүлге салыр: олар Дээр-ги-Чаяакчыга бараалгаткан ыдыктыг өргүл болур база Бурганның бараалгакчызынга хамааржыр. ²¹ Шак ол хүнде ыдыктыг чыыш болурун чонга чарлап чугаалаңар, хүннүң кылыр ажыл кылбаңар: бо дээрге силерниң бүгү аал-ораныңарга, бүгү салгалдарыңарга кезээ мөңгедө доктаадып каан дүрүм-дүр.

²² Бодуңарның черинерге дүжүт ажаап тура, шөлүңерниң кыдыын чедир ажаавайн, арттырып калыңар база ажаап турар тарааңар черже кээп дүжер болза, чыгбаңар: ону ядыыларга база өскөөртөн келген улуска арттырып калыңар^a. Мен – Дээр-ги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!»

^a Лев. 19:9; Ы. х. к. 24:19; Руф. 2:1, 15

²³ Дээр-ги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁴ «Израиль чонга мону чугаала. Чедиги айның бирги хүнү силерге амыр-дыш хүнү, Трубалар байырлалы болгаш ыдыктыг чыыш болуп эртсин^b. ²⁵ Хүннүң кылыр ажыл кылбаңар, Дээр-ги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүлден салыңар».

^b Сан. 29:1-6

²⁶ Дээр-ги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁷ «А ол-ла чедиги айның онгу хүнү – өндүр улуг арыглаашкын хүнү-дүр, ынчан силерге ыдыктыг чыыш болуп эртсин. Бодуңарны шеглээшкин-биле томаартыңар база Дээр-ги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүлден салыңар^c. ²⁸ Ол хүнде кандыг-даа ажыл кылбаңар, чүгө дээрге силерни Дээр-ги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунга арыглаар хүн-дүр. Ол дээрге өндүр улуг арыглаашкын хүнү-дүр. ²⁹ А ол хүнде бодун шеглээшкин-биле томаартпас кижин бүрүзүн чонунуң аразыңга амылыг арттырбас. ³⁰ Шак ол хүнде кандыг-бир ажыл кылыр кижин турар болза, Мен ону чонунуң аразыңга узуткап каар мен. ³¹ Кандыг-даа ажыл кылбаңар: ол дээрге силерниң бүгү аал-ораныңарга, бүгү салгалдарыңарга кезээ мөңгедө доктаадып каан дүрүм-дүр. ³² Ол дээрге силерге онзагай амыр-дыш хүнү-дүр. Айның тоску хүнүнүң кежээзинде бодуңарны шегленер: ол кежээден эгелээш, онгу хүннүң кежээзинге чедир амыр-дыжыңарны сагыңар».

^c Лев. 16:29-31; Сан. 29:7-11

³³ Дээр-ги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ³⁴ «Израиль чонга мону чугаала. Чедиги айның он беште Чадырлар байырлалы эгелээр. Ол байырлал Дээр-ги-Чаяакчыга бараалгаткан чеди хүн дургузунда үргүлчүлээр^d. ³⁵ Ооң бирги хүнүнде ыдыктыг чыыш болур, ынчан хүннүң кылыр ажыл кылбаңар. ³⁶ Чеди хүн дургузунда Дээр-ги-Чаяакчыга отка өрттеткен өргүлдү эккеп салып туруңар. Сески хүнде силерге база бир ыдыктыг чыыш болур, ынчан Дээр-ги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүлдү салыр силер. Онзагай чыыш болур үе ол-дур, ынчан хүннүң кылыр ажыл кылбаңар.

^d Сан. 29:12-39; Ы. х. к. 16:13-15

³⁷ Дээр-ги-Чаяакчының байырлалдары шак ындыг боор-дур, ыдыктыг чыыштарны ол үедө эрттирер кылдыр доктаадып алыр силер. Ынчан Дээр-ги-Чаяакчыга дараазында өргүлдерни: бүрүн өрттедир өргүлдү, далган-тараа өргүлүн, эп-найырал өргүлдерин база арага өргүлдерин – өргүл бүрүзүн бодунуң өргүүр ужурлуг хүнүнде эккеп салыр силер. ³⁸ Ол бүгүнү Дээр-ги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш хүннерин утпайн, силерниң бүгү анаа өргүлдеринерден ажыр, хамык даңгырак күүсеткен өргүлдеринерден база Дээр-ги-Чаяакчыга эккеп салырыңар бүгү эки тура өргүлдеринерден ажыр эккеп салыңар.

³⁹ А чедиги айның он беште, черниң беримчези болур дүжүттү ажаап каапкаш, Дээр-ги-Чаяакчының байырлалын чеди хүн дургузунда байырлаңар: бирги болгаш

сөөлгү хүнде дыштаньр силер^a 40 Бирги хүнде бодунарга каас-чараш ыяштың чимистерин, пальма ыяжының бүрүлүг будуктарын, сырый, калбак бүрүлүг ыяштың адырларын база хем эрииниң талдарын ап алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунга чеди хүн өөрүп-хөгөңөр^b. 41 Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ол байырлалды чылдын-на чеди хүн байырланар: силерниң бүгү салгалдарыңарга кезээ мөңгедө доктаадып каан дүрүм ол-дур – ону чедиги айда байырлап чоруңар. 42 Чадырларга чеди хүн чурттаңар: Израильдиң үндезин чурттакчызы болур кижиги бүрүзү шак ол чадырларга чурттаар ужурлуг. 43 Силерниң хамык үре-салгалыңар Мээң израиль чонну Египеттен үндүрүп эккелгеш, чадырларга чурттадып каанымны билип алзын. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен».

^a Хост. 23:16^b Неем. 8:14-16

44 Моисей оон израиль чонга Дээрги-Чаяакчының байырлалдарының дугайында дамчыдып чугаалап берген.

Алдын колду болгаш ыдыктаан хлебтер

24 1 Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: 2 «Ыдыктыг черде турар чырыткы^c үргүлчү кыпсын дээш, чырыдарда ажыглаар, оливадан сы бастырган, эң арыг үстү сенээ эккээрин израиль чонга дужаа^d. 3 Аарон чырыткыны Ужуражылга майгынында ыдыктыг аптараның мурнунда турар көжегениң даштынга, Дээрги-Чаяакчының мурнунга кезээден эртенге чедир үргүлчү тургузар ужурлуг: силерниң салгалдарыңарга кезээ мөңгедө доктаадып каан дүрүм ол-дур. 4 Аарон чырыткыларны Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыг алдындан кылган колдуга* үргүлчү кыпсыр ужурлуг.

^c Хост. 25:31^d Хост. 27:20-21

5 Эң шынарлыг далганны алгаш, он ийи хлебтен быжырып ал: хлеб бүрүзүн быжыраыңа бир °эфаның оннуң ийи кезээ далган үнер ужурлуг. 6 Оларны Дээрги-Чаяакчының мурнунда арыг алдындан кылган ширээге*, бир одуругга алды хлеб чыдар кылдыр, ийи одуруглай салып каг^e. 7 Одуруг бүрүзүңгө кончуг эки ладанны салып каг. Ол ладанны хлебтер орнунга, өргүлдүң сагындырыг болур кезээ дег кылдыр өрттөтсін. 8 Элчеглиг амыр-дыш хүнү кээрге-ле, ол хлебтерни Дээрги-Чаяакчының мурнунга үргүлчү салып турар херек: израиль чоннуң мөңгө хүлээлгези ол-дур. 9 Шак ол хлеб Ааронга болгаш ооң оолдарыңа хамааржыр, олар ону ыдыктыг черге чиир ужурлуг^f, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден оларга аажок ыдыктыг өргүл ол-дур: оларның үргүлчү алыр үлүү ол-дур».

^e Хост. 25:30^f 1 Хаан. 21:6; Мф. 12:4

Бурганны болгаш өске улусту хүндүлээри

10 Бир израиль херээженниң египет ачалыг оглу турган. Ол кижиги израиль чоннуң аразыңа тургаш, чоннуң турлаанга израиль кижиги-биле алгыш-кырыш үндүргөн. 11 Израиль херээженниң оглу Дээрги-Чаяакчының адын бак сөглеп, каргаптарга, ону Моисейге эккелген. (Ооң авазы Данның төрөл бөлүүндөн үнгөн Даври дээр кижинин уруу Саломит чүве-дир.) 12 Ол оолду Дээрги-Чаяакчының күзел-соруу улуска ажыттыңгыжеге чедир хоругдап кааннар^g.

^g Сан. 15:34

13 Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: 14 «Мени бак сөглеп, каргап турган кижини чоннуң турлааның даштынче үндүрө бер, ооң каргыжын дыңнап турган хамык улус холдарын ооң бажынче салзын база чыгылып келген бүгү улус ону даштар-биле соп каапсын^h. 15 Израиль чонга мону чугаала. Бодунуң Бурганың бак сөглеп, каргаар кижиги бүрүзү бачыдын боду чүктээрⁱ. 16 Дээрги-Чаяакчының адын бак сөглеп, каргаар кижини өлүрүп каар херек, бүгү чон ону даштар-биле соп каапсын: Израильдиң үндезин чурттакчызы-даа кижини,

^h Сан. 15:35-36ⁱ Хост. 20:7; Ы. х. к. 5:11

* 24:4, 6 Азы: «Арыг колду», «арыг ширээ».

өскээртен келген-даа кижини, Дээрги-Чаяакчының адын бак сөглөп, каргаар-ла болза, өлүрүп каар херек^a.

^a 3 Хаан. 21:10

^b Э. д. 9:6; Хост. 21:12; Сан. 35:31

^c Хост. 21:33, 34

¹⁷ Бир кижини өскө кижини өлүрер болза, ооң бодун өлүрүп каар херек^b. ¹⁸ А өске кижиниң малын өлүрген кижини ол малдың орнун дириг мал-биле тургузуп, төлээр ужурлуг^c. ¹⁹ Өске кижиге кемдээшкин чедирер кижини турар болза, ооң кылганы дег чүвени аңаа база кылзын^d. ²⁰ Сыйык сөөк дээш – сыйык сөөк, карак дээш – карак, диш дээш – диш: ооң өске кижиге чедиргени дег кемдээшкинни аңаа база чедирер ужурлуг. ²¹ Мал өлүрген кижини ооң орнун тургузуп, төлээр ужурлуг, а кижини өлүрген кижини өлүрүп каар херек. ²² Силерге чаңгыс дүрүм-хоойлу турзун: ол үндезин чурттакчы-даа кижиге, өскээртен келген-даа кижиге дөмей болзун^e. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!»

^d Хост. 21:23-25; Ы. х. к. 19:21; Башт. 1:7; Мф. 5:38

^e Хост. 12:49; Лев. 19:34; Сан. 15:16; Ы. х. к. 10:19

²³ Моисей ол бүгүнү израиль чонга дамчыдып чугаалаарга, олар Дээрги-Чаяакчыны каргап турган кижини чоннуң турлааның даштынче үндүрө бергеш, даштар-биле соп каапканнар. Олар Дээрги-Чаяакчының Моисейге берген айтышкынын ынчалдыр күүсеткеннер.

Амыр-дыш чылы

(Хост. 23:10-11)

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы -Синай дагга Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Мээң силерге берип турарым чуртка чеде бергениңерде, чер Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш үезинде дыштаныр ужурлуг. ³ Шөлүңерни алды чыл болбаазырадып тарыңар, виноградыңар шөлүн ажаап-карактаңар база чериңерниң дүжүдүн ажаап көрүңер^f. ⁴ А чедиги чыл черниң онзагай амыр-дыш чылы, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш чылы болзун: ынчан шөлүңерни болбаазырадып тарываңар, виноградыңар шөлүн ажаап-карактаваңар. ⁵ Боду чайгаар үнүп келген дүжүдүңерни ажааваңар база ажаап-карактаваан сыптарда виноград чимистерин чыгбаңар: черниң амыр-дыш чылы келгени ол-дур. ⁶ Черниң амыр-дыш чылының үези силерни аыш-чем-биле хандырат: сеңээ, сээң эр, херээжен кулуңга, хөлезилеттинген ажылчыныңга болгаш аалында чурттап турар даштыкы кижиге; ⁷ мал-маганыңга база черинде турар аң-менге чериңниң бүгү дүжүдү аыш-чем болур».

^f Лев. 26:34-35

Беженги чыл – Хосталга чылы болур

⁸ «Чеди катап чеди чылды санап алыңар, ынчан силерге чеди амыр-дыш чылын кириштир дөргөн тос чыл хуусаалыг үе санаттынып кээр. ⁹ Чедиги айның онгу хүнүнде^g мыйыс эдискини* этсиңер. Өндүр улуг арыглаашкын хүнүнде силерниң бүгү чериңерге мыйыс эдискини этсиңер. ¹⁰ Беженги чылды ыдыктай көргөш, чериңерде чурттаан бүгү улуска хосталышкынны чарлаңар: ол чыл силерге Хосталга чылы болзун. Хувааглыг черин садыпкан кижини бүрүзү черин дедир эгидип алзын база кулданыгже саттырыпкан кижини бүрүзү өг-бүлезинче ээп келзин. ¹¹ Беженги чыл силерге Хосталга чылы болзун. Чүнү-даа тарываңар база черге боду чайгаар үнүп келген дүжүттү ажааваңар, ажаап-карактаваан сыптарда виноград чимистерин чыгбаңар. ¹² Ол дээрге Хосталга чылы-дыр. Ол силерге ыдыктыг болзун. Шөлде өзүп үнгөн ногаа-чимисти чиир силер.

^g Лев. 23:27

¹³ Шак ол Хосталга чылында хувааглыг черин садыпкан кижини бүрүзү черин дедир эгидип алзын. ¹⁴ Өске кижиге чериңер садып азы ооң черин садып ап тура, бот-бот-тарыңарны когаратпаңар. ¹⁵ Дараазында Хосталга чылыңга чедир арткан чылдарны санааш, ол чылдарның санын барымдаалап, черниң өрттээн доктааткаш, өске кижиден

* 25:9 Мыйыс эдиски – еврей дылда «шофар» дээр, кошкар мыйызындан кылган этсир хөгжүм херексели.

черни садып ал, а ол кижиге дүжүт чыып алганы чылдарның санын барымдаалап, черни сеңээ садар ужурлуг^a. ¹⁶ Шак ындыг чылдар хөй болган тудум-на, өртекти өстүрер ужурлуг сен, а ол чылдар эвээш боор болза, өртекти бадырар ужурлуг сен, чүгө дээрге демги кижиге сеңээ дүжүт санын садып турар болгай. ¹⁷ Бот-боттарыңарны когаратпаңар, Бурганыңардан коргуңар; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар – Мен-не болгай мен.

^a Лев. 27:17-24

¹⁸ Мээң дүрүмнеримни күүсединер, хоойлуларымны сагыңар база күүсединер, ынчан чериңерге сагыш амыр чурттаар силер. ¹⁹ Чер силерге элбек дүжүттү бээрге, аыш-чемиңер четчир боор, чериңер кырынга сагыш амыр чурттаар силер. ²⁰ „Чедиги чылда тарывас база дүжүт ажаавас болзувусса, чүнү чиир бис?“ – деп айтыра бээриңер чадавас. ²¹ Мен алдыгы чылда Бодумнуң ачы-буянымны силерге чорудуп бээр мен: ол чыл силерге үш чылда четчир дүжүттү хайырлаар^b. ²² Сески чылда тарааңар тарып тура, эрги дүжүдүңерни чиир силер. Чүглө тоску чылда, сески чылдың дүжүдү үнүп кээрге, чаа дүжүдүңерни чиир силер.

^b Ы. х. к. 28:8

²³ Чер Меңээ хамааржыр, ынчангаш ону кезээ мөңгедө садып болбас, а силер дээрге Мээң черимге түр када турумчуп алган көшкүн улус-тур силер^c. ²⁴ Элеп турарыңар бүгү черге биеэги ээге хувааглыг черин дедир садып алырын чөпшээрер.

^c 1 Чыл. 29:15

²⁵ Бир эвес ха-дунма чонундан бир кижиге ядарай бергеш, хувааглыг чериниң кезин садып турар болза, ооң чоок төрөли-камгалакчызы чедип келгеш, төрелиниң садыпкан черин дедир садып алзың^d. ²⁶ А ядараан кижиниң орнунга черни дедир садып алыр төрөли тывылбаан джик. Ынчан ол кижиге черин дедир садып алырыңга четчир акша-хөреңги тып аар болза, ²⁷ дараазында Хосталга чылыңга чедир арктан чылдарны санааш, черин садыпкан кижизинге артыкшылдыг төлевириңи эгидип бергеш, хувааглыг черин дедир эгидип алзың. ²⁸ А бир эвес ол кижиде черни садып алган турган кижиге эгидип бээр акша-хөреңги чок болза, ооң чери Хосталга чылыңга чедир садып алган кижиниң ээлелиңге артып каар. Хосталга чылында чер биеэги ээзинче эглип кээр, ол кижиге база катап бодунуң чериниң ээзи болу бээр^e.

^d Руф 3:9; 4:3-6;
Сан. 27:11; Иер. 32:7

^e Лев. 27:19-21

²⁹ Ынчаарга кандыг-бир кижиге долгандыр ханалап каан хоорайда турар чуртталга бажыңын садыпкан болза, ону сатканыңдан бээр бүдүн чыл дургузунда дедир садып алырын чөпшээрээр. ³⁰ Бир эвес ээ кижиге бүдүн чыл эрткижеге чедир бажыңын дедир садып албас болза, долгандыр ханалап каан хоорайда турар чуртталга бажыңы ону садып алган кижиге болгаш ооң бүгү салгакчыларыңга кажан кезээде артып каар; ол бажыңны Хосталга чылында-даа ээзинге дедир эгитпес. ³¹ А долгандыр ханалаваан суурларда турар бажыңарны черде шөлдер-биле деңней көөр: оларны кажан-даа дедир садып ап болур, а Хосталга чылында олар биеэги ээлериңче дедир эглип кээр.

³² А левиттерниң хоорайларыңга хамаарыштыр алыр болза^f, левиттер боттарының ээлээн хоорайларында бажыңарны кажан-даа дедир садып ап болур. ³³ Кандыг-бир кижиге левиттерден бажың садып алыр болза^g, левиттерниң ээлээн хоорайында турар садыпкан бажың Хосталга чылында ээзинче дедир эглип кээр. Чүгө дээрге левиттерниң хоорайларында турар бажыңар израиль чоннуң аразыңга оларның ээлел чери болур. ³⁴ А левиттерниң хоорайларының чанында одар-белчирилерни садып болбас, чүгө дээрге олар кезээ мөңгедө левиттерниң ээлел чери болур.

^f Сан. 35:2; Инс. 21:1-40

³⁵ Ха-дунма чонундан бир кижиге ядарай бергеш, бодун шуут азырап шыдавайн баар болза, өскээртен келген, чуртуңарга түр када чурттап турар кижини дег, ону деткип көр^g; ол силерниң араңарга амыдырап артсын. ³⁶ Аңаа акша чегдиргеш, хөө хуузун алба, бергениңден хөйүнү негеве^h. Бурганыңдан коргуп чор, демги кижиге силерниң араңарга амыдырап артсын. ³⁷ Аңаа акша-мөңгүн бергеш, хөө хуузун алба, аыш-чемиң берип тура, бергениңден хөйүнү дедир негеве. ³⁸ Мен дээрге силерге ханаан

^g 1 Ин. 3:17

^h Хост. 22:25-27;
Ы. х. к. 15:7-8

* 25:33 Өске бурунгу сөзүглелде «Левиттерниң кайы-бирээзи бажыңын дедир садып албайн барза» деп бижээн.

черни бээр дээш база Бурганыңар болур дээш, силерни египет черден үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

^a 4 Хаан. 4:1; Неем. 5:5; Мф. 18:25
^b Ы. х. к. 24:14
^c Хост. 21:2; Ы. х. к. 15:12

^d 1 Кор. 7:23
^e Эф. 6:9

³⁹ А бир эвес ха-дуңма чонундан ядарай берген бир кижини сеңээ садыптар болза^a, аңаа кулдуң кылыр ажылына онаава^b. ⁴⁰ Ол сээңинге хөлезилеттинген ажилчын дег, түр када хөлөчиң дег турзун; чүгле Хосталга чылынга чедир сеңээ ажилдап берзин^c. ⁴¹ А ол чыл кээрге, ооң боду-даа, ажы-төлү-даа сээң аалыңдан өг-бүлезинче, ада-өгбөзиниң ээлел черинче дедир эеп чана берзин. ⁴² Чүге дээрге израиль чон – египет черден Мээң үндүрө берген кулдарым-дыр: оларны кулгулаштыр садып болбас^d. ⁴³ Оларны каржы-дошкун чагырба^e, Бурганыңдан коргуп чор. ⁴⁴ А силерге эр азы херээжен кул турзун деп бодаар болзунарза, силерни хүрээлээн чоннардан эр азы херээжен кулду садып алынар. ⁴⁵ Силерниң араңарда чурттап турар даштыкы улустуң уруг-дарыын база садып ап болур силер. Оларның өг-бүлези силерниң чуртуңарга көжүп келгенде төрүттүнген ажы-төлүн база садып ап болур силер. Шак ындыг улус силерниң өнчүнер бооп болур. ⁴⁶ Оларны ажы-төлүнерге өнчү кылдыр арттырып каап болур силер. Ажы-төлүнер кулдарыңарның ээлери болур дээш салгап алыр: оларны кажан кезээде кулданып ап болуруңар ол. А силерниң ха-дунмаңарны – израиль чонну каржы-дошкуну-биле чагырбаңар.

^f Неем. 5:5

⁴⁷ Силерниң араңарда чурттап турар даштыкы кижиниң баы-шыдалдыг апарган, а ха-дунма чонундан бир кижини ядарай бергеш, даштыкы кижиниң азы ооң өг-бүлезиңиң кулу кылдыр саттырыпкан дижек^f. ⁴⁸ Ындыг таварылыга, ол кижини садыпкан соонда дедир садып ап болур. Ону ооң акы-дунмаларының бирээзи дедир садып алзын^g. ⁴⁹ Азы ооң төрөл акызы, азы ол акызының оглу, азы төрөл бөлүүндөн чоок төрөлдөриниң бирээзи ону дедир садып алзын. Азы ол боду бай-шыдалдыг апаар болза, бодун садып хостап алзын.

⁵⁰ Ынчан ол кул кижини ону садыпканы чылдан бээр ээлчеглиг Хосталга чылынга чедир арткан үени санааш, ону садып алган кижини-биле санажып алзын. Ол кижини бодун садыпкан акша-мөңгүннү чылдар санынга хуваагаш, төлээр акшаны берзин; ооң ээ кижиге турган үезин хөлезилеттинген ажилчын бооп турганы хуусаа кылдыр санаар херек. ⁵¹ Хосталга чылынга чедир ам-даа хөй чылдар арткан болза, демги кижини оларның санын барымдаалап, ону садыптарга, алган акша-мөңгүнүн бодун дедир садып хостап турары дээш эгидип бээр ужурлуг. ⁵² А Хосталга чылынга чедир эвээш чылдар арткан болза, демги кижини оларны кириштир санааш, ол чылдарның санын барымдаалап, бодун дедир садып хостап турары дээш төлээр ужурлуг.

⁵³ Саттырыпкан кижини бүгү ол чылдарда ээзиниң хөлезилеттинген ажилчыны дег болзун: ээ кижини демги кижини каржы-дошкуну-биле чагыра бээрин болдурбаңар. ⁵⁴ Саттырыпкан кижини шак ынчаар дедир саттынып хосталбас-даа болза, Хосталга чылында ол боду-даа, ажы-төлү-даа хосталып, эеп чана бээр ужурлуг^h. ⁵⁵ Чүге дээрге израиль чон – Мээң кулдарым-дыр. Мээң египет черден үндүрө берген кулдарым – олар-дыр. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

^h Хост. 21:2; Ы. х. к. 15:12

Дыңнангыр чорук дээш ачы-буян
(Ы. х. к. 11:13-15; 28:1-14)

26 ¹ «Боттарыңарга хоозун дүрзүлөр, кижини холу-биле шуткуп-чазаан бурганнар, ыдыктыг адагаштар кылбаңар база чер-чуртуңарга даш көжөөлөр тургузуп, оларга мөгейбөңөрⁱ; Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар болгай мен! ² Мээң доктаатканым амыр-дыш хүннерин сагыңар база Мээң ыдыктыг черимни хүндүлөңөр^j. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

ⁱ Хост. 20:4-5; 23:24
^j Лев. 19:30

³ Мээң дүрүмнерим ёзугаар амыдыраар болгаш Мээң айтышкыннарымны сагыңар база күүседир болзунарза, ⁴ Мен силерге чаас-чаашкынны чогуур өйүндө бээр

мен^а; ынчан чер бодунун дүжүдүн, а шөлдерде ыяштар – чимизин бээр^б. ⁵ Виноград чыылдазынга чедир элбек дүжүдүнер бастыраарын, а тарылга үезинге чедир элбек виноградаңар чыырын уламчылаар силер. Аыш-чемиңерни тоттур чип, чер-чуртуңарга сагыш амыр чурттаар силер. ⁶ Мен силерниң чуртуңарга амыр-тайбынны тургузар мен; удуп чыдып аарыңарга, силерни коргудуп-дүвүредир кым-даа турбас^с, айыылдыг аңнарны чер-чуртуңардан үндүр сывырар мен^д база дайзынның аг-шерии чуртуңар таварып эртпес. ⁷ Дайзыннарныңарны үндүр сывырар силер; оларны хылыш-биле кыргып-хыдып узуткаар силер. ⁸ Силерниң бежиңер чүс кижини, а чүзүңер – түмен шеригни үндүр сывырар^е, дайзыннарныңарны хылыш-биле кыргып-хыдып, узуткаар силер. ⁹ Силерже ээ көрүңгеш, хөй ажы-төлдү хайырлап, өс-түрүп-көвүдедир мен, силер-биле чагыг-керээмни быжыглаар мен. ¹⁰ Оон мурнунда курлавырлап алган дүжүдүнер аажок хөй болур. Чаа дүжүттү шыгжаар дээш, эрги дүжүттү үндүр безин эже бээр силер.

¹¹ Чурттаар өргээмни араңарга тургузуп алыр мен^ф, силерден хая көрүңмес мен. ¹² Силерниң араңарга чоруп турар мен; силерге Бурган болур мен, а силер Мээн чонум болур силер^г. ¹³ Мен – силерни, египетчилерге кулдар болбазыңнар дээш, египет черден үндүр берген Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен^h. Дөңгүңерни чуура шапкаш, оорга-мойнуңарны хөндүрткеш, силерни эдертип аппарган мен».

Дыңнангыр эвес чорук дээш кеземче

(Ы. х. к. 28:15-68)

¹⁴ «А бир эвес Мени тооп дыңнанас, бо бүгү айтышкыңнарны күүсетпес болзуңарза; ¹⁵ Мээн дүрүмнеримни тооп көрбөс, хоойлуларымны херекке албас болзуңарза база оонар ужун Мээн бүгү айтышкыңнарымны күүсетпестээр болгаш Мээн чагыг-керээмни үрээр болзуңарза, чүү боорул? ¹⁶ Ынчан Мен база силерни бак көөр мен. Силерже коргунчуг айыыл-халапты: харыксырадыр аарыгларны, халыынны салыр менⁱ. Ол аарыглардан карактарыңар шылап баксыраар, сеткил-хөңнүңер хинчектенир. Ынчан үрезиниңерни хей черге тарыыр силер, оонар дайзыннарныңарга чемиш болур^j. ¹⁷ Мен силерге удур боор мен, дайзыннарныңарга аштырып алыр силер^k; көрүшпес улузуңар силерни чагырып алыр; силерни кым-даа сүрбейн турда безин, дезип маңажыр силер^l.

¹⁸ Ол бүгү болуп турда-ла, Мени тооп дыңнанас болзуңарза, бачыттарыңар дээш кеземчени чеди катап көвүдедир мен. ¹⁹ Күш-шыдалыңарның улуургак чоруун сый шавар мен. Дээрни демир дег, черни чес дег кылып каар мен^{*}. ²⁰ Ынчан силерниң күчү-күжүңер хей черге харыксырап төнер, черинер дүжүдүн бербес, черде ыяштар чимизин бербес. ²¹ А бир эвес Меңээ удур хөделиишкин кылып, Мени тооп дыңнаарын күзевес болзуңарза, бачыттарыңар дээш кеземче согуг санын чеди катап көвүдедир мен^m. ²² Ынчан силерже черлик аң-араатаннарны салыптар менⁿ. Олар ажы-төлүңерни тудуп алгаш баар, мал-маганыңарны кырып чиптер, силерни эвээжедир узуткап кааптар, оруктарыңар ээнзирей бээр!

²³ А ол бүгүнүң соонда безин халдавырлыг болур болзуңарза, Меңээ удур хөделиишкин кылып болзуңарза, ²⁴ Мен база силерге удур апаар мен: бачыттарыңар дээш кеземче согуг санын чеди катап көвүдедир мен. ²⁵ Чагыг-керээмни үрээниңер дээш, өжөөн негээр аг-шеригни силерже ыдар мен. Ынчан хоорайларыңарже чаштына бээр силер, ынчалза-даа силерниң араңарга аарыг-аржыкты нептередиптеримге, дайзынның холунче кире бээр силер. ²⁶ Аыш-чемиңер курлавырын узуткап каар мен^o, ынчан он херээжен кижиниң шупту арткан далганын быжыраарыңа чаңгыс-ла суугу четчир база хаарган далганыңарны бичиилеп чедиштирер силер. Ону чигеш, тотпас силер^p.

^a Ы. х. к. 11:14; 28:12;

Иез. 34:27

^b Ыд. ыр. 66:7; 84:13

^c Иер. 30:10; 46:27;

Иез. 39:26; Мих. 4:4

^d Иез. 34:25

^e Ы. х. к. 32:30;

Иис. 23:10;

^f 2 Чыл. 24:24; Иса. 30:17

^f Иез. 37:26

^g Иер. 30:22; Иез. 11:20;

Зах. 13:9; Ажыл. 21:3

^h Хост. 20:2; Ы. х. к. 5:6

ⁱ Ы. х. к. 28:22;

^j 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28

^j Башт. 6:4; Иер. 5:17;

Мих. 6:15

^k Башт. 2:14; 3 Хаан. 8:33

^l Иис. 7:4; У. ч. 28:1

^m Э. д. 4:15; Ыд. ыр. 78:12

ⁿ Ы. х. к. 32:24

^o Иса. 3:1;

Иез. 4:16; 5:16; 14:13

^p Иса. 9:20; Мих. 6:14;

Агг. 1:6

* 26:19 Бо сөстөрнүң узказы мындыг: «Дээр силерже чазын чагдырбас, чер силерге дүжүдүн бербес» (Ы. х. к. 28:23 көр).

27 А бир эвес ооң соонда-даа Мени дыңнаваас болзунарза база Меңээ удур хөделишкин кылыр болзунарза, 28 Мен килеңней берип, силерге удур апаар мен база бачыттарыңар дээш кеземче согуг санын чеди катап көвүдөдир мен. 29 Аштааныңардан оолдар-кыстарыңарның эът-бодун чиир силер^a. 30 Мөгөйишкин кылыр бедик черлеринерни үрегдеп, мөгөйип турар адагаштарыңарны бузуп кааптар мен; мөчү-сөөктеринерни дүрзү-бурганнарыңар бузундуларыңарны октаптар мен^b. Мээн сеткилим силерден хөңнү кала бээр. 31 Силерниң хоорайларыңарны ээнзиредир мен, ыдыктыг дээн черлеринерни хоозурадыр мен^c база өргүлдериңарниң чаагай чыдын таарымчалыг деп көрүп тынмас мен. 32 Чер-чуртуңарны хоозурадып каарымга, аңаа чурттай берген дайзыннарыңар безин кайгап-харай бээр^d. 33 А силерни өске чоннар аразыңа тарадыр мен^e. Хылыжымны ужулгаш, сооңарже анныр мен. Чер-чуртуңар ээнзирээр, хоорайларыңар үрелип бустур.

34 Дайзыннарыңар чуртунче силерни алгаш баар. Чер ынчан бодунун ээнзиреп-хоозураарының бүгү үезинде дыштанмааны амыр-дыш чылдарының орнун тургузуп алыр. Чер амыр-тамчыын көрө бээр, дыштанмааны бүгү амыр-дыш чылдарының орнун тургузуп алыр^f. 35 Силер аңаа чурттап туруңарда, чер амыр-дыш чылдарында чеже хире амыр-тамчыын көрбөөниң, хоозуралының бүгү үезинде шак ол амыр-тамчыын көрө бээр. 36 А силерден дириг арткан улус канчаарыл? Дайзыннарының чурттарыңа оларның чүректеринче коргуушкунну сиңирер мен: хатка чайганган бүрү шылыраарга, хылыш туткан кижы сывыртаан-даа дег, дезип ыңай боорлар. Сүрүп турар кижы чок-даа болза, пет кээп ужарлар. 37 Силерни сүрүп турар хылыш туткан кижы-даа бар дег, бот-бодуңарга тептигер силер^g. Дайзыннарыңарга удур туржур күжүңер чок болур^h. 38 Өске чоннар аразыңа кылыр силер, дайзыннарыңар чурту силерни сырыптар. 39 А силерден артып калган улус дайзыннарыңарның чурттарыңа боттарының-даа, ада-өгбелериниң-даа кем-буруузу дээш хилинчек көөрлөр.

40 Ынчан олар боттарының болгаш ада-өгбезиниң кем-буруузуң база Меңээ өскерлип, кемниг херектер үүлгеткеннерин, Меңээ удур болуп турганнарын миннирлерⁱ. 41 Мээн база оларга удур апарганымны, оларны дайзыннарының чуртунче апарганымны миннирлер. Бир эвес оларның бачыттыг чүректери томаарый бээр; олар кем-буруузу дээш кеземчени хүлээп алыр болза, 42 Мен база Иаков, Исаак болгаш Авраам-биле чарган чагыг-керээлеримни бодап кээр мен; бо чер-чуртту база бодап кээр мен. 43 А ооң бетинде ол улус бо черни каггаш чоруптарга, олар чокта, ээнзиреп каар чер дыштанмааны амыр-дыш чылдарының орнун тургузуп алыр. А ол улус кем-буруузу дээш – Мээн хоойлуларымны тоовайн турганы база Мээн дүрүмнеримден хая көрнүп турганы дээш – кеземчени хүлээп алыр. 44 Бо бүгү ындыг-даа бооп турза, Мен оларны, дайзыннарының чуртунга турда, тоовайн барбас мен, олардан хая көрүңмес мен. Оларны узуткавас мен база олар-биле чарган чагыг-керээмни үревес мен. Мен дээрге оларның Дээрги-Чаяакчы Бурганы-ла болгай мен! 45 Олар дээш, өгбелери-биле чарган чагыг-керээмни бодап кээр мен. Мен оларга Бурган болур дээш, бүгү өске чоннар көрүп турда, оларның өгбелерин египет черден үндүрө берген мен. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!»

46 Дээрги-Чаяакчының Синай дагга Моисейни дамчыштыр израиль чонга доктаадып кааны дүрүм-хоойлулар, сургаалдар шак ындыг боор-дур.

Дээрги-Чаяакчыга даңгырактар болгаш ыдыктыг өргүлдер

27 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Бир-ле кижини доктааткан өртөк ёзугаар Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктаар деп онза даңгырак берген джик сен¹. ³⁻⁷ Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктаан кижини дедир хостаар дизинзе, доктааткан

^a Ы. х. к. 28:53;
4 Хаан. 6:29; Ыы. 4:10;
Иер. 19:9; Иез. 5:10
^b 4 Хаан. 23:20;
2 Чыл. 34:5; Иез. 6:5
^c 4 Хаан. 25:9

^d Ы. х. к. 29:24;
3 Хаан. 9:8; Иер. 18:16
^e Ы. х. к. 4:27; 28:64;
Неем. 1:8; Иер. 9:16;
Иез. 12:15; Зах. 7:14

^f Хост. 23:10-11;
Лев. 25:2-7; 2 Чыл. 36:21

^g Иер. 46:16

^h Ис. 7:12; Башт. 2:14

ⁱ 3 Хаан. 8:47;
2 Чыл. 6:37; Неем. 9:2;
Дан. 9:4-5

^j Сан. 30:1-17;
Башт. 11:30;
1 Хаан. 1:11, 28

өртекти: чээрбиден алдан хар чедир назылыг эр кижиге дээш – бежен мөнгүн ыдыктыг °шекелди^{*}; херэежен кижиге дээш – үжен шекелди; бештен чээрби хар чедир назылыг улус болза, эр кижиге дээш – чээрби шекелди, а кыс кижиге дээш – он шекелди; бир айдан беш хар чедир назылыг улус болза, эр кижиге дээш – беш шекелди, а кыс кижиге дээш – үш шекелди; алдан хардан улуг назылыг улус болза, эр кижиге дээш – он беш шекелди, а херэежен кижиге дээш – он шекелди төлээр ужурлуг сен. ⁸ А бир эвес доктааткан өртекти төлээр харыың чок болза, ыдыктаан кижиге Бурганның бараалгакчызының мурнунга эккел. Бурганның бараалгакчызы ыдыктаан кижиге өнчү-хөреңгизин үнелеп көргөш, ону барымдаалап, төлээр өртээни доктаатсын.

⁹ А бир эвес Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып болур малды өргүүрүн азаан болзуңза, ол малың ыдыктыг болу бээр. ¹⁰ Ол малды солуй салып, эки малды багайы-биле, багайын – экизи-биле орнаvas ужурлуг сен. А бир эвес малды өске мал-биле солуур болзуңза, баштай салган-даа, орнап турар-даа малың Дээрги-Чаяакчыга салган ыдыктыг өргүл болур. ¹¹ Ынчаарга азаан малың кандыг-ла-бир арыг эвес, Дээрги-Чаяакчыга өргүп болбас мал болза, ооңу Бурганның бараалгакчызынга эккеп көргүс. ¹² Бурганның бараалгакчызы ол малдың эки-багайын үнелеп көрзүн: өртөөн чеже кылдыр доктаадыр-дыр, ынчалдыр болзун. ¹³ Бир эвес ол малыңны дедир садып алыр деп турар болзуңза, доктааткан өртекке немей өртектиң бештиң бирин бээр сен^a.

^a Лев. 6:5

¹⁴ Бир-ле кижиге бодунуң бажынын Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктап турар болза, Бурганның бараалгакчызы ол бажының эки-багайын үнелеп көрзүн: өртөөн чеже кылдыр доктаадыр-дыр, ынчалдыр болзун. ¹⁵ Бир эвес бажының бараалгадыпкан кижиге оозун дедир садып алыр деп турар болза, доктааткан өртекке немей өртектиң бештиң бирин берзин, ынчан бажың ооңу болу бээр.

¹⁶ Бир-ле кижиге бодунуң хувааглыг черинде шөлдү Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктап турар болза, ол дээш доктааткан өртект тарыыр үрезин хемчээлинден хамаарышсын: бир °хомер ишти арбай дээш, бежен мөнгүн °шекелди төлезин. ¹⁷ Кандыг-бир кижиге шөлүн Хосталга чылы эрткен соонда дораан-на Бурганга бараалгадып, ыдыктап турар болза, доктааткан өртект өскерилге чокка артсын^b. ¹⁸ А кандыг-бир кижиге шөлүн Хосталга чылы эрткен соонда, элээн болгаш, бараалгадып, ыдыктап турар болза, Бурганның бараалгакчызы дараазында Хосталга чылынга чедир арткан чылдарның санын барымдаалап, акша-мөнгүнү санааш, төлээр ужурлуг түңнү доктааткан өртектен казып каапсын. ¹⁹ Шөлүн бараалгаткан кижиге оозун дедир садып алырын күзээр болза, доктааткан өртекке немей өртектиң бештиң бир кезээ акша-мөнгүнү берзин, ынчан ол шөл база катап ооңу болу бээр. ²⁰ Ынчаарга ол кижиге шөлүн дедир садып албас болза азы ук шөлдү өске кижиге садыпкан болза, ону ам дедир садып аары болдунмас^c. ²¹ Ынчан ол шөл Хосталга чылында Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг өргүл болу бээр; Бурганга кезээ мөңгедө тураскааткан шөлдү дег, ону Бурганның бараалгакчызы ээлээр^d.

^b Лев. 25:15

^c Лев. 25:28

^d Сан. 18:14

²² А бир эвес кандыг-бир кижиге ооң хувааглыг черинге хамаарышпас шөлдү садып алгаш, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктап турар болза, ²³ Бурганның бараалгакчызы Хосталга чылынга чедир арткан чылдарны санааш, өртекти доктаадыр ужурлуг. А демги кижиге доктаадып каан өртекти барымдаалап, акшаны ол-ла хүндүс Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг өргүл кылдыр бээр ужурлуг. ²⁴ Ол шөл Хосталга чылында демги кижинин садып алганы ээзинче – черни хуваалда ёзуугаар ээлеп турар кижиге эглип кээр. ²⁵ Доктааткан өртект бүрүзүн ыдыктыг °шекел-биле санаашсын: бир шекелдин дензизи чээрби °герага^e дең болзун.

^e Хост. 30:13

* 27:3-7 5:15-ке немелде тайылбырны көр.

²⁶ Мал-маганның эң баштай төрүттүнгөн бүгү төлдери Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр, ынчангаш оларны кым-даа бараалгадып, ыдыктап шыдавас. Бода-даа, шээр-даа мал болур болза, олар Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр-ла болгай^a. ²⁷ А бир эвес арыг эвес малды бараалгадып, ыдыктап турар болза, ону доктааткан өртекке немей өртектиң бештиң бирин бергеш^b, дедир садып ап болур. Ынчаарга малды дедир садып алыр кижичок болза, ону доктааткан өртек-биле садар херек.

^a Хост. 13:2, 11-16

^b Лев. 6:5

²⁸ Кижиниң хуу өнчү-хөреңгизинден Дээрги-Чаяакчыга кезээ мөңгедө тураскаадып турары кандыг-даа чүүлдү: кижини-даа, малды-даа, хувааглыг черде шөлдү-даа садып азы дедир садып ап болбас. Кезээ мөңгедө Бурганга тураскааткан кандыг-даа чүүл Дээрги-Чаяакчыга аажок ыдыктыг өргүл болур. ²⁹ Бир эвес шак ол кезээ мөңгедө тураскааткан чүүл кижичок болур болза, ону дедир садып ап болбас; ындыг кижини өлүмгө онаар херек^c

^c Сан. 21:2; Башт. 11:35

³⁰ Черге өзүп үнер бүгү чүүлдүң оннуң бир кезии – шөлдерниң дүжүдү болгаш ыяштарның чимистери Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр, ол дээрге Аңаа салган ыдыктыг өргүл-дүр^d. ³¹ Бир эвес кандыг-бир кижичок бодунуң оннуң бир кезии үлүүн дедир садып алырын күзээр болза, ооң өртөөн төлезин база өртектиң бештиң бир кезиин немей берзин^e. ³² Бода болгаш шээр малдың оннуң бир кезиин – демдектөөн бүгү малды Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктаар ужурлуг. ³³ Онгу малдың ээзи кижичок оларны эки-багайлап ылгавазын база солувазын; а бир эвес ээ кижичок шак ындыг малды солуп алыр болза, ол мал-даа, солуй салган малы-даа ыдыктыг өргүл болур база ону дедир садып алыры болдунмас».

^d Сан. 18:21; Ы. х. к. 14:22

^e Лев. 6:5

³⁴ Дээрги-Чаяакчының израиль чонга Моисейни дамчыштыр «Синай дагга берген айтыышкыннары шак ындыг боор-дур.

Саннар

Кирилде

Моисейниң Беш номунуң дөрткүзү болур бо ном «Саннар» деп адын израиль чон Египеттен Ханаанче орукка бар чыдырда кылган чизе-даңзы ёзугаар алган. А еврей дылда ук ном «Эн кургаг ховуда» деп аттыг. Номда болушкуннарның кайда болуп турарын ол ат тода көргүзүп турар.

Бурган кол хоойлу-дүрүмнү израиль чонга Синай дагга берген соонда, Моисей дайылдажып шыдаар эр израильчилерниң (левиттерни база аңгы санааш) шуптузун санап каан. Оон Бурганның айтыышкынын ёзугаар чамдык хоойлужудулга дүрүмнеринге немелде киригеш, израильчилерни Дээрги-Чаяакчының оларга бээр бооп аазаан черинче көжеринге белеткеп каан (1–9 эгелер).

Ынчалза-даа израиль чон Кадес-Варниге (Ханаанның мурнуу кызыгаарының чанында чер) чеде бергеш, хайгыылчыларның чугаазынга бүзүрөп, ханаан черни эжелеп аарындан корткан. Ол дээш, израильчилер эн кургаг ховуга барык дөртөн чыл дургузунда көжүп чоруур кеземче алган (10–20 эгелер). Израильчилерниң Бурганны тооп дыңнавап салгалы бүрүнү-биле кырлып калган соонда, чон чоорту Ханаанның чанында черлерни эжелеп ап эгелээш, Иордан хемниң чөөн талазында Моав дээр чуртка чедип келген (21–36 эгелер).

Ол бүгү үениң дургузунда израиль чон Моисейге удур хөй катап хомудап, хыйланып, Бурганга удур үймээн үндүрүп, кижилерниң аажы-чаңынга айылажыр сорук чок болгаш өскерлишчел чоруун үргүлчү көргүзүп келген. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы, шак ол чагырга билбес улусту кезедип тургаш безин, Бодунуң шилип алган чонунга шынчы бооп арттып, ол дээш сагыш човап, Израильдиң дайзыннарының кара сагыштыг бодалдарынга удур хөделип, дайзыннарны базар арганы аңаа берип турган. Чоннуң баштыңнары Моисей биле Аарон безин Бурганга бүрүнү-биле дыңнангыр эвес бооп турда-ла, Ол израильчилерниң өгбелеринге бээр бооп аазааны чер-же израиль чонну эккээр дээн Бодунуң бодалын соксатпайн күүседип турган.

Израиль чоннуң баштайгы чизе-бүрүткели

1 Дээрги-Чаяакчы Моисейге Синай ховузунга^a, Ужуражылга майгынын-га^b, израильчилерниң Египеттен хосталып үнгениниң ийиги чылында, ийи айның бирээде мынча деп дужааган: ²⁻³ «Сен Аарон-биле бүгү израиль ниитилелдиң санаашкынын төрөл бөлүктерин, ада-өгбезин барымдаалап кылып калыңар, шупту эр улусту санаашкынче кирип, кымны-даа арттырбайн даңзылаңар^c. Израиль шеригге албан-хүлээлге эртирип шыдаар, чээрби хардан өрү назылыг шупту эр улусту чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле санап калыңар. ⁴ Аймак бүрүзүнден-не бодунуң аймааның баштыңы болур кижин санаашкынны силер-биле кады чорутсун. ⁵ Силерге дузалажыр эр кижилерниң аттары бо-дур:

Рувимниң аймаандан – Шедеурнуң оглу Элицур^d;

⁶ Симеоннуң аймаандан – Цури-Шаддайның оглу Шелумиил^e;

⁷ Иуданың аймаандан – Аминадавтың оглу Наассон^f;

⁸ Иссахарның аймаандан – Цуарның оглу Нафанаил^g;

⁹ Завулоннуң аймаандан – Хелоннуң оглу Элиав^h;

¹⁰ Иосифтиң оглу Эфремниң аймаандан – Аммиудтуң оглу Элишамаⁱ;

Иосифтиң оглу Манассияның аймаандан – Педацирунуң оглу Гамалиил;

¹¹ Вениаминниң аймаандан – Гидеонийниң оглу Авидан^j;

^a Хост. 19:1

^b Хост. 25:22

^c Хост. 30:12-14; 38:26;
Сан. 26:2; 2 Хаан. 24:1;
1 Чыл. 21:2

^d Сан. 7:30

^e Сан. 7:36

^f Хост. 6:23; Руф 4:20;
1 Чыл. 2:10

^g Сан. 7:18

^h Сан. 7:24

ⁱ Сан. 7:48

^j Сан. 7:60

^a Сан. 7:66

^b Сан. 7:72

^c Сан. 7:42

^d Сан. 7:78

¹² Данның аймаандан – Амми-Шаддайның оглу Ахиезер^a;

¹³ Асирниң аймаандан – Охранның оглу Пагиил^b;

¹⁴ Гадтың аймаандан – Регуилдин оглу Элиасаф^c;

¹⁵ Неффалимниң аймаандан – Энанның оглу Ахира^d».

¹⁶ Ол эр кижилер дээрге израиль ниитилелден шилиттинген, ада-өгбе төрөл бөлүктөрүнүн – Израильдин аймактарының баштыңнары улус турган. ¹⁷ Моисей биле Аарон шак ол аттарын адаан улусту кыйгырып эккелгеш, ¹⁸ ийи айның бирээде бүгү израиль ниитилелди чыып алганнар. Чээрби хардан өрү назылыг эр улус боттарының төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин айыткаш, санаашкынче боттарын кирип, кижилер арттырбайн даңзыладып алганнар. ¹⁹ Моисей израильчилерниң санаашкынын Синай ховузуна Дээрги-Чаяакчының дужааганын ёзугаар күүсеткен.

²⁰ Израильдин дун оглу Рувимниң үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – кымны-даа арттырбайн санап кааннар. ²¹ Рувимниң аймаанда эр улусту санаарга, 46 500 кижилер болган^e.

^e Сан. 26:7

²² Симеоннун үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – кымны-даа арттырбайн санап кааннар. ²³ Симеоннун аймаанда эр улусту санаарга, 59 300 кижилер болган^f.

^f Сан. 26:14

²⁴ Гадтың үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ²⁵ Гадтың аймаанда эр улусту санаарга, 45 650 кижилер болган^g.

^g Сан. 26:18

²⁶ Иуданың үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ²⁷ Иуданың аймаанда эр улусту санаарга, 74 600 кижилер болган^h.

^h Сан. 26:22

²⁸ Иссахарның үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ²⁹ Иссахарның аймаанда эр улусту санаарга, 54 400 кижилер болганⁱ.

ⁱ Сан. 26:25

³⁰ Завулоннун үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ³¹ Завулоннун аймаанда эр улусту санаарга, 57 400 кижилер болган^j.

^j Сан. 1:27

³² Иосифтиң оглу Эфремниң үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ³³ Эфремниң аймаанда эр улусту санаарга, 40 500 кижилер болган^k.

^k Сан. 26:37

³⁴ Иосифтиң оглу Манассияның үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ³⁵ Манассияның аймаанда эр улусту санаарга, 32 200 кижилер болган^l.

^l Сан. 26:34

³⁶ Вениаминниң үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ³⁷ Вениаминниң аймаанда эр улусту санаарга, 35 400 кижилер болган^m.

^m Сан. 26:41

³⁸ Данның үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту

эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ³⁹ Данның аймаанда эр улусту санаарга, 62 700 кижиге болган^a.

^a Сан. 26:43

⁴⁰ Асирниң үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ⁴¹ Асирниң аймаанда эр улусту санаарга, 41 500 кижиге болган^b.

^b Сан. 26:47

⁴² Неффалимниң үре-салгалын – дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чээрби хардан өрү назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип – санап кааннар. ⁴³ Неффалимниң аймаанда эр улусту санаарга, 53 400 кижиге болган^c.

^c Сан. 26:50

⁴⁴ Санаашкынны эрткен улус ол-дур. Моисей, Аарон болгаш Израильдин он ийи баштыңының – бир аймактан-на бир кижиниң санап кааны улус ол-дур. ⁴⁵ Шупту израильчилерни – чээрби хардан өрү назылыг, израиль шеригге албан эрттирип шыдаар бүгү улусту – төрөл бөлүктөр барымдаалап санап кааннар. ⁴⁶ Санаашкынны эрткен шупту эр улус 603 550 кижиге болган^d.

^d Хост. 38:26; Сан. 26:51

⁴⁷ А левиттерни санаашкын эрткен чон аразынче, ада-өгбезиниң аймаан барымдаалап, кирип санап барган. ⁴⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп дужааган турган: ⁴⁹ «Чүгле Левийниң аймаан чизе-данзыже кирибе, оларны өске израильчилер-биле кады санава. ⁵⁰ Сен левиттерге Ужуражылга майгынын, ооң хамык херекселдерин болгаш ооң иштинде турар бүгү чүүлдү хүлээндирип каг – олар майгынын болгаш ооң хамык херекселдерин да-жыглазын, аңаа бараан болзун, ооң чанынга турлагжып алзын. ⁵¹ Ужуражылга майгынын көжүрүп турда, ону левиттер дүрүп, буссун, а майгынын тигер апарганда, ону олар тиксин. Өске-бир кижиге майгыныче чоокшулап кээр болза, ону өлүрүп каар ужурлуг. ⁵² Израильчилер боттарынын туктарынын чанынга чурум-чыскаалдыг бөлүктөр ёзугаар турлагжып алып ужурлуг. ⁵³ А левиттер израиль чоннун ниитилелинче Бурган килеңневезин дээш^e, майгынын долгандыр турлагжып алгаш^f, ол дээш ээ-харысалгалыг болур ужурлуг».

^e Сан. 8:19; 16:46. 18:5

^f 1 Чыл. 9:27

⁵⁴ Израиль чон бүгү чүвени Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганын, ынчаар күүсеткен.

Турлагжысырының дүрүмнери

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль кижиге бүрүзү бодунун аймааның сүлдө демдектеринин база тугунун чанынга турлагжыыр ужурлуг; олар Ужуражылга майгынын долгандыр, бичии ырадыр турлагжып алзыннар.

³ Майгынын мурнунга, ооң чөөн талазынга турлагжыыр улус бо-дур. Аңаа Иуданың аймаа чурум-чыскаалдыг бөлүктөр айы-биле турлагжызын, оларның тугун аңаа асын; ол аймактын баштыңы – Аминадавтын оглу Наассон^g. ⁴ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 74 600 эр кижиге.

^g Сан. 1:7

⁵ Иуданың аймаа-биле кады Иссахарның аймаа турлагжып алзын, ол аймактын баштыңы – Цуарның оглу Нафанаил. ⁶ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 54 400 эр кижиге.

⁷ Завулоннун аймаа база аңаа турлагжып алзын; ол аймактын баштыңы – Хеллоннун оглу Элиав. ⁸ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 57 400 эр кижиге.

⁹ Иуданың аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен, чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскен эр улустун ниити саны – 186 400 кижиге. Олар көш үезинде бирги ээлчегде шимчеп үнер ужурлуг^h.

^h Сан. 10:14

¹⁰ Мурнуу чүкке Рувимниң аймаа чурум-чыскаалдыг бөлүктөр айы-биле турлагжызын, оларның тугун аңаа асын; ол аймактын баштыңы – Шедеурнун оглу Элицур. ¹¹ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 46 500 эр кижиге.

¹² Рувимниң аймаа-биле кады Симеоннуң аймаа турлагжып алзын; ол аймактын баштыңы – Цури-Шаддайның оглу Шелумиил. ¹³ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 59 300 эр киж.

¹⁴ Гадтың аймаа база аңаа турлагжып алзын; ол аймактын баштыңы – Регуилдин оглу Элиасаф. ¹⁵ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 45 650 эр киж.

¹⁶ Рувимниң аймаанга баштаткан турлагда санаашкынны эрткен, чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскен эр улустуң ниити саны – 151 450 киж. Олар ийиги ээлчегде шимчеп үнөр ужурлуг^a.

^a Сан. 10:18-20

¹⁷ Ооң соонда Ужуражылга майгыны шимчеп үнүптер, левиттерниң турлаа өске турлагларның ортузунга чоруур. Олар турлагга канчаар турганыл, ол-ла турушта-рын эзугаар бар чыдар, киж бүрүзү чыскаалды сагып, тугунуң чанындан ыравас ужурлуг^b.

^b Сан. 10:17, 21

¹⁸ Барыын чүкке Эфремниң аймаа чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле турлагжызын, оларның тугун аңаа ассын; ол аймактын баштыңы – Аммиудтуң оглу Элишама. ¹⁹ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 40 500 эр киж.

²⁰ Эфремниң аймаа-биле кады Манассияның аймаа турлагжып алзын; ол аймактын баштыңы – Педацурнуң оглу Гамалиил. ²¹ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 32 200 эр киж.

²² Вениаминниң аймаа база аңаа турлагжып алзын; ол аймактын баштыңы – Гидеонийниң оглу Авидан. ²³ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 35 400 эр киж.

²⁴ Эфремниң аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен, чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскен эр улустуң ниити саны – 108 100 киж. Олар үшкү ээлчегде шимчеп үнөр ужурлуг^c.

^c Сан. 10:22-24

²⁵ Соңгу чүкке Данның аймаа чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле турлагжызын, оларның тугун аңаа ассын; ол аймактын баштыңы – Амми-Шаддайның оглу Ахизер. ²⁶ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 62 700 эр киж.

²⁷ Данның аймаа-биле кады Асирниң аймаа турлагжып алзын; ол аймактын баштыңы – Охранның оглу Пагиил. ²⁸ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 41 500 эр киж.

²⁹ Неффалимниң аймаа база аңаа турлагжып алзын; ол аймактын баштыңы – Энанның оглу Ахира. ³⁰ Ол аймакта санаашкынны эрткен аг-шериг – 53 400 эр киж.

³¹ Данның аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен эр улустуң ниити саны – 157 600 киж. Олар боттарының туктарың көдүргөш, сөөлгү ээлчегде шимчеп үнөр ужурлуг^d».

^d Сан. 10:25-27

³² Төрөл бөлүктөр барымдаалап санаашкынны эрткен израиль чон ол-дур. Турлагларда чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле санаашкынны эрткен эр улустуң ниити саны – 603 550 киж^e. ³³ А левиттер Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын эзугаар израиль чон-биле кады санаашкынны эртпейн барган^f.

^e Хост. 38:26;

Сан. 1:46; 26:51

^f Сан. 1:47-53

³⁴ Израиль чон ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын эзугаар күүседип, туктарының чанынга турлагжып, киж бүрүзү бодунуң төрөл бөлүү-биле, дөргүл-төрели-биле кады көжүп чоруп турган.

Левиттерниң чизе-бүрүткели болгаш албан-хүлээлгелери

3 ¹ Аарон биле Моисейниң төрөл бөлүүндөн укталган улус бо-дур. Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле Синай дагга чугаалажып турган үеде, ²⁻³ Аарон дараазында оолдарлыг болган: дун оглу Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар^g. Оларны Бурганга бараан боор кылдыр ыдыктап, шилип чаап каан турган. ⁴ Ынчалза-даа Надав биле Авиуд ийи Синай ховузунга Дээрги-Чаяакчының таарымчалыг деп көрбээни отту Аңаа эккеп салгаш, Ооң мурнунга өлүп калган^h, а оларның соон салгаар оолдары

^g Хост. 6:23

^h Лев. 10:2

турбаан. Чүглe Элеазар биле Ифамар ачазы Аарон-биле кады Дээрги-Чаяакчынын бараалгакчылары бооп арткан^a.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁶ «Левийниң аймаан, Бурган-нын бараалгакчызы Ааронга дузалаар кылдыр^b, ооң мурнунга эккеп каг. ⁷ Левиттер ыдыктыг черге кылыр ужурлуг ажылдар кылып, Аароннун база шупту чоннун өмүнээзинден Ужуражылга майгынынын мурнунга албан-хүлээлгени күүсетсиннер. ⁸ Олар майгынның хамык эт-херекселдери дээш ээ-харысалгалыг болуп, ыдыктыг черге ажылдар кылып, израильчилерниң албан-хүлээлгелерин күүсетсиннер. ⁹ Левиттерни Ааронга болгаш ооң оолдарына хүлээди бер – израиль чоннун аразындан Ааронга хүлээди бээр ужурлуг улус ол-дур^c. ¹⁰ А Ааронга болгаш ооң оолдарына боттарының бараалгакчы хүлээлгезин күүседир даалгадан берип каг – өске-бир кижиле ол бараан болушкунга киржи бээр болза, ону өлүрүп каар ужурлуг^d».

¹¹ Оон Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп дужааган: ¹² «Мен левиттерни израиль чоннун баштай төрүттүнген бүгү оолдарының орнунга ап алган мен, ынчангаш олар ам Меңээ хамааржыр. ¹³ Дун төл бүрүзү-ле Мээни болгай; шупту египет дун төлдерни узуткап каан хүнүмде израиль чонда кижиниң-даа, мал-маганның-даа дун төлдерин Бодумга аңгылап, ыдыктап алган мен – олар ам Меңээ хамааржыр^e. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге Синай ховузунга мынча деп чугаалаан: ¹⁵ «Левийниң үре-салгалын оларның төрөл бөлүктерин, ада-өгбезин барымдаалап, чизелеп сана. Бир айдан өрү назылыг шупту эр улусту санап каг». ¹⁶ Моисей оларны Дээрги-Чаяакчының дужаал берген сөзүнүн аайы-биле санап каан.

¹⁷ Левийниң оолдарының аттары бо-дур: Гирсон, Кохат болгаш Мерари^f. ¹⁸ Гирсоннун оолдарының аттары: Ливни биле Шимей^g, олардан төрөл бөлүктер укталган. ¹⁹ Кохаттың оолдары Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиил олардан база төрөл бөлүктер укталган^h. ²⁰ Мерариниң оолдары Махли биле Мушиден база төрөл бөлүктер укталганⁱ. Левийден укталган, ада-өгбе барымдаалап адаан төрөл бөлүктер ол-дур.

²¹ Гирсондан укталган төрөл бөлүктер: ливни биле шимей; олар Гирсоннун төрөл бөлүктери-дир. ²² Оларны санаарга, бир айдан өрү назылыг эр улустун ниити саны 7500 кижиле болган. ²³ Гирсондан укталган төрөл бөлүктер майгынның артынга, ооң барыын талазынга турлагжып аар турган^j. ²⁴ Гирсоннун үре-салгалынын баштыңы – Лаелдин оглу Элиасаф. ²⁵ Ужуражылга майгынынга Гирсоннун үре-салгалынга хайгаараар кылдыр дагзып турар чүүлдер бо-дур^k: майгынның боду, ооң шывыы, майгынче кирер черниң көжегези, ²⁶ майгынны болгаш өргүл салыр бедигээшти долгандыр турар херимниң шывыглары, херимче кирер черниң хаалга-шывыы база майгынның шупту ажылдарын кылырынга херек хендирлер.

²⁷ Кохаттан укталган төрөл бөлүктер: амрам, ицгар, хеврон болгаш узиил; олар Кохаттың төрөл бөлүктери-дир^l. ²⁸ Оларда бир айдан өрү назылыг эр улустун ниити саны 8600* кижиле болган. Олар ыдыктыг чүүлдер дээш ээ-харысалгалыг турган. ²⁹ Кохаттан укталган төрөл бөлүктер майгынның мурнуу чүкче көрүнген талазынга турлагжып аар турган. ³⁰ Кохаттың үре-салгалынын баштыңы – Узиилдин оглу Элицафан. ³¹ Оларга хайгаараар кылдыр дагзып турар чүүлдер бо-дур: ыдыктыг аптара, ширээ, чырыткы, өргүл салыр бедигээштер, Бурганга бараан болурда ажылаар ыдыктыг савалар база көжеге. Оларның кылыр ажылы шак ол чүүлдер-биле холбаалыг^m.

³² А левиттерниң баштыңнарының даргазы – Аарон бараалгакчынын оглу Элеазар. Ыдыктыг чүүлдер дээш ээ-харысалгалыг улус ооң хайгааралынын адаанда турарⁿ.

^a 1 Чыл. 24:2^b Сан. 18:2^c Сан. 8:19; 18:6^d Сан. 16:40; 2 Чыл. 26:18^e Хост. 13:2. 11-16^f Э. д. 46:11;

Хост. 6:16-19. 10:2

^g 1 Чыл. 6:17; 23:7^h 1 Чыл. 6:2, 18; 23:12ⁱ 1 Чыл. 6:19; 23:21^j Сан. 1:53^k Сан. 4:24-26^l 1 Чыл. 26:23^m Сан. 4:4, 15ⁿ Сан. 4:16

³³ Мерариден укталган төрөл бөлүктөр: махли биле муши; олар Мераринин төрөл бөлүктери-дир. ³⁴ Оларны санаарга, бир айдан өрү назылыг эр улустуң ниити саны 6200 кижиге болган. ³⁵ Мераринин үрө-салгалының баштыңы – Авихаилдин оглу Цуриил. Ол төрөл бөлүктөр майгынның соңгу чүкчө көрүнгөн талазынга турлагжып аар турган. ³⁶ Мераринин үрө-салгалынга хайгаараар кылдыр дагзып турар чүүлдер бо-дур^a: майгынны тудуп турар рамкалар, доора оорга ыяштар, адагаштар, дөжөктөр болгаш майгынның эт-херекселдери; оларның кылыр ажылы ол чүүлдер-биле холбаалыг. ³⁷ Ол ышкаш даштыкы херимниң бүгү талаларында адагаштарны, оларның дөжөктөрүн, өргөннерин болгаш хендирлерин база хайгаарап турганнар.

^a Сан. 4:31-32

³⁸ А Ужуражылга майгынының мурнунга, ооң чөөн чүкчө көрүнгөн талазынга Моисей база Аарон оолдары-биле турлагжып аар турган. Оларга израиль чоннун өмүнээзинден ыдыктыг өргээге албан-хүлээлге күүседирин хүлээндирген; ыдыктыг черге чоокшулап келген өске кижини өлүрүп каар ужурулг.

³⁹ Моисей биле Аароннуң Дээрги-Чаяакчының дужааганын ёзугаар санап кааны, бир айдан өрү назылыг эр левиттерниң ниити саны 22 000 кижиге болган^b.

^b Сан. 26:62

Дун оолдарны садып хостааны

⁴⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Израиль чоннун бир айдан өрү назылыг шупту дун оолдарын санаашкынче кирип, даңзылап каг. ⁴¹ А левиттерни Меңээ аңгылап бараалгат, израиль чоннун шупту дун оолдарының орнунга – левиттерни, израильчилерниң шупту дун бооп төрүттүнгөн мал-маганының орнунга – левиттерниң мал-маганын алыр мен» – деп чугаалаан.

⁴² Моисей Дээрги-Чаяакчының дужааганын ёзугаар израиль чоннун шупту дун оолдарын санап каан. ⁴³ Санаашкын кылырга, бир айдан өрү назылыг дун оолдарының ниити саны 22 273 кижиге болган.

⁴⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁴⁵ «Израиль чоннун шупту дун оолдарының орнунга левиттерни, а мал-маганының орнунга – левиттерниң мал-маганын аңгылап ал, левиттер Меңээ хамаарышсын. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. ⁴⁶ А израиль чоннун дун оолдары дээш алыр, левиттерниң санындан артып турар 273 кижиге дээш садызы мындыг болур: ⁴⁷ бир кижиге дээш-ле беш °шекел мөңгүнден чыып аар сен^c – ыдыктыг черге ажыглаар шекелди ажыглап, дензиле*. (Бир шекелдин деңзизи чээрби °гегага дең болур.)^d ⁴⁸ Ол мөңгүннү Ааронга болгаш ооң оолдарынга израиль чонда артып турар улусту садып хостаар кылдыр бериптер сен».

^c Хост. 13:13;

Сан. 18:15-16

^d Хост. 30:13

⁴⁹ Моисей левиттер-биле солуурга, саны артып турар дун оолдар дээш садызы кылдыр берген мөңгүннү ап алган. ⁵⁰ Ол израильчилерниң дун оолдары дээш ыдыктыг черге ажыглаар 1365 °шекел деңзилиг мөңгүннү чыып алган. ⁵¹ Моисей Дээрги-Чаяакчының аңаа дужаал берген сөзүнүң аайы-биле садызы болган мөңгүннү Ааронга болгаш ооң оолдарынга хүлээдип берген.

Кохаттың үрө-салгалының ажыл-үүлези

4 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча дээн: ² «Левийниң аймааның аразындан Кохаттың үрө-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каг – ³ үжөн хардан бежен хар чедир назылыг^e, Ужуражылга майгынынга ажылдаар албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап каг. ⁴ Кохаттың үрө-салгалының майгынга кылыр ажылдары аажок ыдыктыг чүүлдер-биле харылзаалыг болур.

^e Сан. 8:24-25;

1 Чыл. 23:3, 24, 27

* 3:47 Ыдыктыг черге ажыглап турган шекелдин деңзизи өске черлерге ажыглаар шекелден ылгалдыг турган чадавас, ынчангаш мында ооң деңзизин тодарадып турар.

⁵ Турлагда чон көжүп үнер деп турда, Аарон оолдары-биле майгынче киргеш, көжегени дүжүргеш, ооң-биле ыдыктыг аптараны шып кагзын. ⁶ Оон аптараны тахаш кештеринден^a даараан шывыг-биле шыпкаш, ооң кырынга көк өңнүг, бүдүн кезектен бүткен постү чаткаш, көдүрткүүш-мергелерни кедирип кагзын.

^a Хост. 25:5

⁷ Ыдыктаан хлебтер салыр ширээге көк өңнүг шывыг чаткаш, аңаа тавактар, хымыштар, арага кудуп, чажар аяктар болгаш дашкаларны салып кагзын; ширээ кырынга үргүлчү эккеп салыр ужурлуг өргүл хлебтерин салып каан турзун. ⁸ А ол бүгүнү кызыл өңнүг шывыг-биле, оон тахаш шывыг-биле шыпкаш, көдүрткүүш-мергелерни кедирип кагзын.

⁹ Көк өңнүг шывыгны ап алгаш, чырыткыны база оон деңнерин, дең өзээ үзе ызырар кыскаштарны, дең кыпсырда ажыглаар саваларны, чырыткыга ажыглаар олива үзү кудар хамык саваларны шып кагзын. ¹⁰ Оон чырыткыны база оон хамык херекселдерин тахаш шывыг-биле ораай шыпкаш, көдүрткүүш-мергеге ааттындыр азып кагзын.

¹¹ Айдызаар алдын бедигээшке көк өңнүг шывыгны чаткаш, ону тахаш шывыг-биле шыпкаш, бедигээштиң көдүрткүүш-мергелерин кедирип кагзын.

¹² Олар ыдыктыг майгынга ажыглаар хамык эт-херекселдерни ап алгаш, көк өңнүг шывыг-биле ораагаш, тахаш шывыг-биле шыпкаш, көдүрткүүш-мергеге азып кагзын.

¹³ Өргүл салыр бедигээштиң хүлүн аштап каапкаш, ону кызыл-хүрең өңнүг шывыг-биле шып кагзын. ¹⁴ Өргүл бедигээжинге ажыглаар хамык эт-херекселдерни: көс дажыглаар хүүрекчигештерни, илбектерни, хүл-узарларны, хан кудар аяктарны бедигээш кырынче салып кааш, ону тахаш шывыг-биле шыпкаш, ооң көдүрткүүш-мергелерин кедирип кагзын.

¹⁵ Турлагда чон көжүп үнер деп турда, Аарон оолдары-биле ыдыктыг майгынны база оон хамык эт-херекселдерин шып каан соонда, Кохаттын үре-салгалы ол бүгүнү дажыглаар дээш чедип келзин, ынчалза-даа олар ыдыктыг чүүлдерге дегбезин – оон башка өлүп каарлар^b.

^b 2 Хаан. 6:6-7;
1 Чыл. 13:9-10

¹⁶ Аарон бараалгакчының оглу Элеазарның хайгааралында турар чүүлдер бо-дур: чырыткыже кудар олива үзү, айдызаар чаагай чыгтыг холуксаа, үргүлчү эккеп салыр ужурлуг далган-тараа өргүлү болгаш шилип чаар олива үзү. Элеазарның хайгааралынга бүгү ыдыктыг майгын болгаш ында бар хамык эт-херекселдер турар^c.

^c Сан. 3:32

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Кохаттын төрөл бөлүү левиттер аразынга узуткаттырып аар кылдыр кылбаңар. ¹⁹ Харын улус аажок ыдыктыг чүүлдерге чоокшулап тура, дириг артып, өлбезин дээш, мынчалыңар: Аарон оолдары-биле майгынче киргеш, оларны кылыр ажылының база дажыглаар чүгүнүнү чанынга тургузуп кагзын. ²⁰ А ыдыктыг чүүлдерни шарып турда, Кохаттын үре-салгалы ынаар көрбезин – оон башка өлүп каарлар^d».

^d 1 Хаан. 6:19

Гирсоннуң үре-салгалының ажыл-үүлези

²¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²² «Гирсоннуң үре-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каг – ²³ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажылдап-даа, аңаа албан-хүлээлгезин күүседип-даа шыдаар эр улустун шуптузун санап каг.

²⁴ Гирсоннуң үре-салгалының чүк дажыглап ажылдап тургаш, кылыр чүүлдери бо-дур^e. ²⁵ Олар майгынның бодун база шывыгларын, ооң дээвиір-шывыын, кырынга салыр тахаш шывыын, майгынче кирер черни дуглаар көжегени дажыглазын. ²⁶ Майгынны база өргүл салыр бедигээшти долгандыр турар херимниң шывыгларын, ынаар кирер хаалга-шывыгны, шупту шывыгларның хендирлерин база оларга хамааржыр хамык эт-херекселди дажыглазын. Гирсоннуң төрөл бөлүү ол бүгү чүүлдерге хамаарыштыр кылыр ужурлуг шупту ажылдарны кылзын. ²⁷ Гирсоннуң үре-салгалы

^e Сан. 3:25-26

чүьк дажыглаар база өске-даа хамык ажылдарны Аароннуң болгаш ооң оолдарынын айытканын ёзугаар кылзын. Оларга дажыглап турар бүгү чүүлдери дээш ээ-харыы-салганы хүлээндирип калыңар. ²⁸ Гирсоннуң үре-салгалының төрөл бөлүү Аарон бараалгакчының оглу Ифамарның хайгааралы-биле Ужуражылга майгынынга ол ажылдарны кылыр ужурлуг».

Мерариниң үре-салгалының ажыл-үүлези

²⁹ «Мерариниң үре-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каг – ³⁰ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажылдап, албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап каг. ³¹ Оларның майгынга ажыл-албан кылып, дажыглаар чүүлдери бо-дур^a. Олар майгынын тудуп турар рамкаларны болгаш доора оорга ыяштарны, адагаштарны болгаш дөжектерни дажыглазын. ³² Майгынын долгандыр турар херимниң бүгү талаларында адагаштарын, оларның дөжектерин, өргеннерин, хендирлерин, ол бүгүге ажыглаар хамык эт-херекселдерин база дажыглазын. Кижилер бүрүзүнге ооң дажыглаар ужурлуг эт-херекселдин тодарадып беринер. ³³ Мерариниң үре-салгалының төрөл бөлүү Ужуражылга майгынынга Аарон бараалгакчының оглу Ифамарның хайгааралы-биле ол бүгү ажылдарны кылыр ужурлуг».

^a Сан. 3:36-37

Албан-хүлээлге күүседип шыдаар левиттерни санааны

³⁴ Моисей, Аарон болгаш израиль нийтилелдин баштыңнары Кохаттын үре-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санааш, ³⁵ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажылдаар албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап кааннар. ³⁶ Оларның төрөл бөлүүн санаарга, 2750 эр кижилер бар болган. ³⁷ Кохаттын төрөл бөлүүндөн санаттыңан, майгында бараан болуп турар улус шупту ол-дур; Моисей биле Аарон оларны Дээржи-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген айтыышкынын ёзугаар санап каан.

³⁸ Гирсоннуң үре-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санааш, ³⁹ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажылдаар албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап кааннар. ⁴⁰ Оларның төрөл бөлүүн ада-өгбезин барымдаалап санаарга, 2630 эр кижилер бар болган. ⁴¹ Гирсоннуң үре-салгалының төрөл бөлүүнде санаттыңан, майгында бараан болуп турар улус шупту ол-дур; Моисей биле Аарон оларны Дээржи-Чаяакчының айтыышкынын ёзугаар санап каан.

⁴² Мерариниң үре-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санааш, ⁴³ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажылдаар албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап кааннар. ⁴⁴ Оларның төрөл бөлүүн санаарга, 3200 эр кижилер бар болган. ⁴⁵ Мерариниң үре-салгалының төрөл бөлүүнде санаттыңан улус ол-дур; Моисей биле Аарон оларны Дээржи-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген айтыышкынын ёзугаар санап каан.

⁴⁶ Моисей, Аарон болгаш израиль чоннуң баштыңнары шупту левиттерни оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каан. ⁴⁷⁻⁴⁸ Үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажылдап-даа, аңаа албан-хүлээлгезин күүседип-даа шыдаар шупту эр улусту санаарга, 8580 кижилер бар болган. ⁴⁹ Дээржи-Чаяакчының дужаалын ёзугаар, Моисейниң хайгааралының адаа-биле левит кижилер бүрүзүнүн кылыр ажылдарын, дажыглаар чүьгүн тодараткаш, оларның шуптузун Дээржи-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар санап каан.

Арыг эвес улус дугайында дүрүм-хоойлу

5 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Кеш аарыглыг^a, мага-бодундан чүве сыстып турар^b база өлгөн кижиге деггеш, арыг эвес апарган улустун шуптузун турлагдан шөлүптөрин израиль чонга дужаа^c. ³ Эр-даа, херэежен-даа улус болза, турлагдан шөлүптүнер – Мээң чон аразында чурттап турарым турлагны олар бужартатпазын^d».

^a Лев. 13:3

^b Лев. 15:2

^c Лев. 13:46

^d Лев. 15:31

⁴ Израиль чон ынчалдыр кылып, шак ындыг улусту турлагдан шөлүпкен; израильчилер Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганыл, ынчаар күүсеткен.

Кем-буруу дээш төлевир

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁶ «Израиль чонга мону чугаала. Бир эр азы херэежен кижиге өске кижиге удур кандыг-бир бачыт үүлгеткени-биле Дээрги-Чаяакчыга удур кемниг херек кылыр болза, ол дээш буруулу-дур^e. ⁷ Ынчангаш ол эр азы херэежен кижиге үүлгеткен бачыдын миннип чугаалазын, чедирген когаралы дээш төлевирнин бүрүн өртөөнгө ол эт-хөреңгиниң өртөөниң бештиң бирин немээш, когараан кижиге төлезин^f. ⁸ Когараан кижиге боду өлүп калган, а ооң чоок төрөлдери турбаан дижик. Чедирген когарал дээш төлевирни алыр кижиге чок болза, ол Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр – ынчангаш бараалгакчының буруулу кижини арыглап турары кем-буруу дээш өргүүр кошкарга немей ол төлевир бараалгакчыны болзун.

^e Лев. 6:2-3

^f Лев. 5:5; 6:5

⁹ Израиль чоннуң бараалгакчыга эккеп турар ыдыктыг онза өргүлдери шуптузу база бараалгакчыга хамааржыр. ¹⁰ Кандыг-даа кижиниң ыдыктыг өргүлү бараалгакчыга хамааржыр; кандыг-даа кижиниң бараалгакчыга эккеп берип турар чүвези аңа хамааржыр».

Хүннээшкин дугайында дүрүм-хоойлу

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹² «Израиль чонга мону дыңнадып чугаала. Кандыг-бир эр кижиге кадайы өскерлип, ашаанга шынчы эвес апарган дижик. ¹³ Өске эр кижиге ол кадай-биле хойгашкаш, үре төгерге, ол чорук херэеженниң ашаанга билдинмейн барып, демги херэежен чажыды-биле бужар болу бээрге, аңа херечи болур кижиге турбаан, херэеженниң мегези туттурбаан дижик^g. ¹⁴ Ашаа хүннээчел сагышка алзып, бодунуң арыг эвес кадайын хүнней берген азы арыг эвес апарбаан-даа кадайын хей черге хүнней берген дижик. ¹⁵ Ашаа ынчан кадайын Бурганниң бараалгакчызынга эккелгеш, ол дээш өргүл кылдыр бир ^oфа иштинин оннуң бир кезээ арбай далганын салзын, ынчалза-даа далганче олива үзү кутпазын база ладан салбазын^h, чүгө дээрге ол далган-тараа – хүннээшкин өргүлү-дүр, кем-буруу дугайында сагындырап турар сактыышкын өргүлү-дүр.

^g Хост. 20:14; Лев. 18:20

^h Лев. 5:11

¹⁶ А бараалгакчы ол херэеженни Дээрги-Чаяакчының мурнунче чоокшулады берзин. ¹⁷ Оон дой савага ыдыктыг суг куткаш, Ужуражылга майгынының иштинде черден доврактан ап алгаш, ол сугже урупсун. ¹⁸ Бараалгакчы демги херэеженни Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургускаш, ооң бажының дүгүн часкаш, сактыышкын өргүлүн ооң холунга тутсуп берзин – ол дээрге хүннээшкин өргүлү-дүр, а бараалгакчының холунга херэежен кижиге каргыш халдадыр ажыг суг* турар.

¹⁹ Ооң соонда бараалгакчы демги херэеженниң аксы-сөзүн алыр дээш: „Сээң-биле кым-даа хойгашпаан болза, сен арыг хевээр артып, ашаанга өскерилбээн болзуңза, каргыш халдадыр бо ажыг суг сеңээ хора чедирбес. ²⁰ А бир эвес ашаанга өскерлип, бужар апарган болзуңза, ашаандан өске эр кижиге-биле хойгажыпкан болзуңза...“ – дээр.

* 5:18 Азы: «Човалаң халдадыр суг» азы «Шенээшкин суу».

²¹ Бараалгакчы оон ол херээженге каргыш салып, мынча деп чугаалаар: „Дээрги-Чаяакчы сени бодунуң чонунга каргаттырып, бак сөглеттирген кижиге кылып кагзын – сээң урууң савазы кургап, хырның сиңе берзин. ²² Каргыш халдадыр бо суг ишти-хырныңче кири аксын^a – сээң урууң савазы кургап, хырның сиңе берзин“. А херээжен кижиге: „Аминь, ындыг-ла болзун“ – деп даңгыраглазын. ²³ Бараалгакчы ол каргыш сөстөрүн дүрүг-номга бижээш, ажыг сугже балалдыр чуп каапсын, ²⁴ оон каргыш халдадыр ажыг сугну демги херээженге ижиртир ужурлуг – аңаа ажыг-човалаң көргүзөр ол суг оң иштинче кире берзин.

²⁵ Бараалгакчы ол херээженниң холундан хүннээшкин өргүлүнүң далган-тараазын ап алгаш, ону онза өргүл кылдыр Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинче салып кагзын. ²⁶ Бараалгакчы далган-тараа өргүлүндөн бир адыш ишти – сагындырыг болур кезээн ап алгаш, ону өргүл бедигээжинге өрттедипсин, а ооң соонда демги херээженге сугну ижиртсин. ²⁷ Сугну херээженге ижирткен соонда, ол бужар бооп, ашаанга өскерилген болза, каргыш халдадыр суг ооң иштинче киргеш, ажыг-човалаң көргүзөр – ооң уруг савазы кургап, хырны сиңе бээр, ол херээжен чонунуң аразынга каргаттырар. ²⁸ А бир эвес ол херээжен бужар чүве кылбаан, арыг хевээр болза, аңаа хора халдапас, харын ажы-төл божуп шыдаар аргалыг болур.

²⁹ Хүннээшкин дугайында дүрүм-хоойлу бо-дур: кадайы ашаанга өскерилгеш, арыг эвес болу бергенде ³⁰ азы ашаа кижиге хүннээчел сагышка алыскаш, кадайын хүннэй бергенде, ону ажыглаар. Ашаа ол таварылгада кадайын Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп тургузуптарга, бараалгакчы ол бүгүнү бо дүрүм-хоойлу ёзугаар кадайынга хамаарыштыр күүседир. ³¹ Ашаа кижиге буруудан арыг болур, а кадайы буруузун боду чүктээр».

Назорейлер дугайында дүрүм-хоойлу

Б ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Бир эвес эр азы херээжен кижиге назорей* болурунуң онза даңгыраан берип, бодун Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр деп турар болза^b, ³ ол кижиге арага болгаш өске-даа эзиртир суксун ижеринден ойталаар, виноградтан кылган ажыг хандыны азы кандыг-даа өске суксунну ишпес ужурлуг база чаа виноград каттарын-даа, кадырып каан үзүмнү-даа чивес ужурлуг. ⁴ Назорей бооп аңгыланган хуусаазының дургузунда ол кижиге виноградтан кылган кандыг-даа аыш-чем чивес ужурлуг; виноград сөөкчүгештерин-даа, ооң картын-даа чивезин.

⁵ Назорей бооп даңгыраглаан хуусаазының дургузунда ол кижиге бажының дүгүн шуут таарып, чүлүвес ужурлуг. Дээрги-Чаяакчыга бодун бараалгаткан хуусаазы эрт-кижеге чедир, ол кижиге ыдыктыг бооп артар, бажының дүгүн узадыр өстүрер ужурлуг^c.

⁶ Дээрги-Чаяакчыга бодун бараалгаткан хуусаазының дургузунда ол кижиге секче чоокшулапас ужурлуг^d. ⁷ Бодунуң ада-иези азы бодунуң акы-дунмазы, азы угба-дунмазы өлү бээрге безин, ол кижиге оларже чоокшулавазын – арыг эвес апарбазын – Бурганга бараалгаттырганының демдээ** ооң бажында көскү болгай. ⁸ Назорей бооп турары хуусааның дургузунда ол кижиге Дээрги-Чаяакчының мурнунга ыдыктыг болур ужурлуг.

⁹ А назорейниң чанынга кандыг-бир кижиге хенертен өлүп каарга, ооң назорей болганын демдегеп турар бажы** бужартай берген дижек. Ол назорей кижиге ооң соонда чеди хүн эрткенде – бодун арыглаар ужурлуу хүнде – бажының дүгүн дөңгүрертир чүлүп алзын. ¹⁰ Сески хүнде ол кижиге ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни

^a Ыд. ыр. 108:18

^b Башт. 13:5; Ам. 2:11-12

^c Иез. 44:20

^d Лев. 21:11

* 6:2 Назорей – бо еврей сөс «аңгылаткан» азы «бараалгаткан» деп уткалыг.

** 6:7, 9 Демдек – назорей кижинин бажының узун дүгү.

Бурганның бараалгакчызынга, Ужуражылга майгынынче кирер черге эккээр ужурлуг^a. ¹¹ Бараалгакчы ол ийи куштуң бирээзин бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин – бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салгаш, өлүг кижиниң чанынга тургаш, арыг эвес апарган назорейни арыглап, ооң бажын ол-ла хүн ыдыктап кагзын. ¹² Демги кижидун Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, назорей болган хуусаазын катап эгелеп алгаш, кем-буруу дээш өргүл кылдыр бир харлыг эр хураганны эккеп салыр ужурлуг; а биеэги хуусаа хилис барган, чүге дээрге ооң баштай назорей бооп аңгыланганы бужар апарган-дыр.

^a Лев. 1:14; 5:7

¹³ Назорей бооп турар хуусаазы төне берген назорей кижидугайында дүрүм бо-дур. Ол кижини Ужуражылга майгынынче кирер черге эккээрге, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга дараазында өргүлдери: четпес-дудуу эвес бир харлыг эр хураганны бүрүн өрттедир өргүл кылдыр, четпес-дудуу эвес бир харлыг кыс хураганны бачыт дээш өргүл кылдыр, четпес-дудуу эвес бир кошкарны эп-найырал өргүлү кылдыр эккеп салыр ужурлуг^b. ¹⁵ Бир аргаан хааржак ишти – кызыл-тас далганындан ажыткы-биле хөөтпейн быжырган, олива үзү холаан хлебтерни база олива үзү-биле кырын чаап каан чуга хаарган далганнарны эккеп салзын. Ол бүгү өргүлдер-биле кады далган-тараа база арага өргүлдерин салзын^c.

^b Лев. 3:6; 4:32

^c Лев. 2:4

¹⁶ Бурганның бараалгакчызы ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелгеш, назорейниң бачыт дээш өргүлүн база бүрүн өрттедир өргүлүн салзын. ¹⁷ Бараалгакчы оон эп-найырал өргүлүнүн кошкарын бир аргаан хааржак ишти далганнар база хлебтер-биле кады Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салзын. Оон далган-тараа өргүлүн болгаш арага өргүлүн база салзын.

¹⁸ Назорей кижидугайында кирер черге ол назорей дээрзин демдегеп турган бажын дөңгүрертир чүлүп алзын база бажының дүгүн ап алгаш, эп-найырал өргүлүнүн адаанда отче каапсын. ¹⁹ Бараалгакчы дүлүп каан кошкар өштүн база аргаан хааржактан бир хлебти, бир чуга хаарган далганын ап алгаш, бажын дөңгүрертир чүлүдүп алган назорейге тутсуп берзин^d. ²⁰ Оон бараалгакчы ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдер кылдыр бараалгатсын. Шак ол ыдыктыг өргүлдер Дээрги-Чаяакчыга өргүп салган төш болгаш дөңмек-биле кады бараалгакчыга хамааржыр^e. Оон соонда назорей кижидугайында ижип болур.

^d Хост. 29:23-24

^e Лев. 7:31

²¹ Назорей болурунун даңгыраан берген кижидугайында дүрүм ол-дур. Оон назорей болганы дээш Дээрги-Чаяакчыга салыр ужурлуг өргүлү ол-дур. Оон аңгыда ол кижидунун шаа-биле өске өргүлдерни база салып болур. Ол кижидун назорей болурунун дугайында дүрүм ызуугаар канчаар даңгырагланган, ынчаар күүседир ужурлуг».

Бараалгакчыларның чонну алган-йөрээни

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²³ «Ааронга болгаш оон оолдарыңга мону дамчыдып чугаала. Олар израиль чонну йөрээп тура^f, мынча дизин:

^f Лев. 9:23; Ы. х. к. 21:5; 1 Чыл. 23:13

²⁴ „Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буян хайырлап, сени кадагалазын!^g

^g Ыд. ыр. 120:8; 133:3

²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чырыткылыг арны-биле сени херелдендир чырытсын, сенче ээ көрүнзүн!^h

^h Ыд. ыр. 4:7; 30:17; 66:2; 79:4, 8, 20; 118:135

²⁶ Дээрги-Чаяакчы көрүжүн сенче ээлдирзин, чаагай чорукту сенээ хайырлазын!⁴⁴

²⁷ Аарон болгаш оон оолдары Мээң адым-биле израильчилерни йөрээзин, Мен ынчан оларга ачы-буяным хайырлаар мен».

Чоннуң баштыңнарының өргүлдери

^a Хост. 40:17

^b Лев. 8:10

7 ¹ Моисей Ужуражылга майгынын тудуп дооскаш^a, ону, ооң хамык херекселдерин олива үзү-биле чаап, ыдыктап каан база өргүл салыр бедигээшти, ооң хамык херекселдерин чаап, ыдыктап каан^b. ² Ынчан Израильдин аймактарының баштыңнары аңаа чедип келгеннер. Төрөл бөлүктерниң улуг кижилери, санаашкынны эргелеп-башкарып турган улус ол чүве-дир. ³ Олар боттарының дараазында өргүлдерин Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелгеннер. Кыры шывыгылыг алды терге биле он ийи буганы: ийи баштыңдан-на – бир терге база бир баштыңдан-на – бир буга кылдыр өргээ-майгынын мурнунга эккеп кааннар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁵ «Баштыңнарының өргүп турар чүүлдерин хүлээп ал – ол бүгүнү майгынга ажылдар кылырда ажыглаар кылдыр левиттерге, кылып турар ажылын барымдаалап, бериптер сен».

⁶ Моисей тергелер биле бугаларны хүлээп алгаш, левиттерге дамчыдып берген.

^c Сан. 4:25

^d Сан. 4:31

⁷ Ийи терге биле дөрт буганы Гирсоннуң үре-салгалынгга, оларның кылып турар ажылының хевирин барымдаалап, хүлээди берген^c; ⁸ дөрт терге биле сес буганы Мерариниң үре-салгалынгга, кылып турар ажылын барымдаалап, хүлээди берген^d; ол эт-херексел Аарон бараалгакчының оглу Ифамарның хайгааралында турган. ⁹ А Кохаттың үре-салгалынгга чүнү-даа бербээн, чүге дээрге оларның ажылы – ыдыктыг чүүлдерни боттарының эгиннеринге салгаш, дажыглаары турган^e.

^e Сан. 3:31

¹⁰ Чоннуң баштыңнары өргүл салыр бедигээшти олива үзү-биле чаап каан хүнде бедигээшти ыдыктаанынгга бараалгаткан өргүлдерни ооң мурнунга эккеп салып кааннар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бир хүнде-ле бир баштың кижиде бедигээшти ыдыктаанынгга бараалгаткан өргүлүн эккеп турзун» – дээн.

^f Хост. 6:23; Сан. 1:7

¹² Бирги хүнде бодунуң өргүлүн эккелген кижиде – Аминадавтың оглу, Иуданың аймааның баштыңы Наассон болган^f. ¹³ Ооң өргүлү бо-дур: 130 °шекел деңзилик бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилик бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ¹⁴ айдызаар чүүлдер-биле^g долдуруп каан, 10 шекел деңзилик бир алдын дагыл*: ¹⁵ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр^h – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ¹⁶ бачыт дээш өргүл кылдырⁱ – бир дүктүгүр хуна; ¹⁷ эп-найырал өргүлү кылдыр^j – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Аминадавтың оглу Наассоннуң өргүлү ол-дур.

^g Хост. 30:34-35

^h Лев. 1:2-3

ⁱ Лев. 4:23-24

^j Лев. 3:1

¹⁸ Ийиги хүнде Цуарның оглу, Иссахарның аймааның баштыңы Нафанаил өргүлүн эккелген^k. ¹⁹ Ол бодунуң өмүнээзинден дараазында өргүлдерни эккелген: 130 шекел деңзилик бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилик бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ²⁰ айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилик бир алдын дагыл; ²¹ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар болгаш бир харлыг эр хураган; ²² бачыт дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хунаны; ²³ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна болгаш бир харлыг беш эр хураган. Цуарның оглу Нафанаилдин өргүлү ол-дур.

^k Сан. 1:8

²⁴ Үшкү хүнде Хелоннуң оглу, Завулоннуң үре-салгалының баштыңы Элиав чедип келген^l. ²⁵ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилик бир мөңгүн тавак, 70 шекел

^l Сан. 1:9

* 7:13, 14 Чижеглеп алырга, мөңгүн тавак – 1,4 хире килограммга, мөңгүн хува аяк – 750 хире граммга, а алдын дагыл – 110 хире граммга ден.

деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ²⁶ айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ²⁷ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ²⁸ бачыг дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ²⁹ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Хелоннуң оглу Элиавтың өргүлү ол-дур.

³⁰ Дөрткү хүнде Шедеурнуң оглу, Рувимниң үре-салгалының баштыңы Элицур чедип келген^a. ³¹ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилиг бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ³² айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ³³ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ³⁴ бачыг дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ³⁵ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Шедеурнуң оглу Элицурнуң өргүлү ол-дур.

^a Сан. 1:5

³⁶ Бешки хүнде Цури-Шаддайның оглу, Симеоннуң үре-салгалының баштыңы Шелумиил чедип келген^b. ³⁷ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилиг бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ³⁸ айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ³⁹ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ⁴⁰ бачыг дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ⁴¹ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Цури-Шаддайның оглу Шелумиилдин өргүлү ол-дур.

^b Сан. 1:6

⁴² Алдыгы хүнде Регуилдин оглу, Гадтың үре-салгалының баштыңы Элиасаф чедип келген^c. ⁴³ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилиг бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ⁴⁴ айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ⁴⁵ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ⁴⁶ бачыг дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ⁴⁷ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Регуилдин оглу Элиасафтың өргүлү ол-дур.

^c Сан. 1:14

⁴⁸ Чедиги хүнде Аммиудтуң оглу, Эфремниң үре-салгалының баштыңы Элишама чедип келген^d. ⁴⁹ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилиг бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ⁵⁰ айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ⁵¹ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ⁵² бачыг дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ⁵³ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Аммиудтуң оглу Элишаманың өргүлү ол-дур.

^d Сан. 1:10;
1 Чыл. 7:26-27

⁵⁴ Сески хүнде Педаурнуң оглу, Манассияның үре-салгалының баштыңы Гамалиил чедип келген^e. ⁵⁵ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилиг бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ⁵⁶ айдызаар

^e Сан. 1:10

чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ⁵⁷ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ⁵⁸ бачыт дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ⁵⁹ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Педацурнуң оглу Гамалиилдин өргүлү ол-дур.

^a Сан. 1:11

⁶⁰ Тоску хүнде Гидеонийниң оглу, Вениаминниң үре-салгалының баштыңы Авидан чедип келген^a. ⁶¹ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилиг бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ⁶² айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ⁶³ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ⁶⁴ бачыт дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ⁶⁵ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Гидеонийниң оглу Авиданның өргүлү ол-дур.

^b Сан. 1:12

⁶⁶ Онгу хүнде Амми-Шаддайның оглу, Данның үре-салгалының баштыңы Ахизер чедип келген^b. ⁶⁷ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилиг бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ⁶⁸ айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ⁶⁹ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ⁷⁰ бачыт дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ⁷¹ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Амми-Шаддайның оглу Ахизерниң өргүлү ол-дур.

^c Сан. 1:13

⁷² Он бирги хүнде Охранның оглу, Асирниң үре-салгалының баштыңы Пагиил чедип келген^c. ⁷³ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилиг бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ⁷⁴ айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ⁷⁵ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ⁷⁶ бачыт дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ⁷⁷ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Охранның оглу Пагиилдин өргүлү ол-дур.

^d Сан. 1:15

⁷⁸ Он ийиги хүнде Энанның оглу, Неффалимниң үре-салгалының баштыңы Ахира чедип келген^d. ⁷⁹ Ооң өргүлү бо-дур: 130 шекел деңзилиг бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилиг бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) – ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эң шынарлыг кызыл-тас далганы-биле долдуруп каан болган; ⁸⁰ айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилиг бир алдын дагыл; ⁸¹ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр – бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган; ⁸² бачыт дээш өргүл кылдыр – бир дүктүгүр хуна; ⁸³ эп-найырал өргүлү кылдыр – ийи буга, беш кошкар, беш хуна, бир харлыг беш эр хураган. Энанның оглу Ахираның өргүлү ол-дур.

⁸⁴ Өргүл салыр бедигээшти олива үзү-биле чаап турган хүнде, ону ыдыктаанынга бараалгадып, Израильдин баштыңнарының салган өргүлдери бо-дур: он ийи мөңгүн тавак, он ийи мөңгүн хува аяк, он ийи алдын дагыл. ⁸⁵ Бир мөңгүн тавак-ла 130 шекел деңзилиг, бир мөңгүн хува аяк-ла 70 шекел деңзилиг – ол мөңгүн савалар ниитизи-биле 2400 ыдыктыг шекел деңзилиг турган. ⁸⁶ Айдызаар чүүл-биле долдуруп каан он ийи алдын дагылдың бирээзи-ле 10 ыдыктыг шекел деңзилиг, а оларның ниити деңзизи 120 шекел болган.

⁸⁷ Бүрүн өрттеткен өргүл кылдыр салган мал шупту бо-дур: он ийи бугажык, он ийи кошкар, бир харлыг он ийи эр хураган. Олар-биле кады далган-тараа өргүлүн

база бачыт дээш өргүл кылдыр он ийи дүктүгүр хунаны салган.⁸⁸ Эп-найырал өргүлү кылдыр салган мал шупту бо-дур: бода малдан – чээрби дөрт буга, алдан кошкар, алдан хуна, бир харлыг алдан эр хураган. Өргүл бедигээжин олива үзү-биле чаап каарга, ону ыдыктаанынга бараалгадып салган өргүлдер ол-дур.

⁸⁹ Моисей Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалажыр дээш Ужуражылга майгынынче кирип келгеш, ыдыктыг аптараның халывының кырында турар ийи херувимниң аразындан ооң-биле чугаалашкан үннү дыңнап турган^a: Дээрги-Чаяакчы аңаа ын-чалдыр чугаалап турган.

^a Хост. 25:22

Чырыткыны шын кыпсыры

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронга дыңнадып: „Чырыткының деңнерин кыпсып каарыңга, чеди дең чырыткының мурнунда черни чырыдар ужурлуг“ – деп чугаалап каг». ³ Аарон шак ынчаар кылып, Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар, деңнерни чырыткының мурнунче чырыдар кылдыр тургускаш, кыпсып каан. ⁴ Чырыткының тургузуу бо-дур: ону сывындан эгелээш, чечек бүрүлеринге чедир*, Дээрги-Чаяакчының Моисейге көргүскен хевири олчаан кылдыр, алдындан хевилей соктап кылып каан.

Левиттерни Дээрги-Чаяакчыга бараалгатканы

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁶ «Израиль чоннуң аразындан левиттерни аңгылап алгаш, оларны арыглап каг. ⁷ Левиттерни мынчалдыр арыглаар сен: оларже бачыт арыглаар сугну^b бызай чаш; олар мага-бодун бүрүнү-биле тазартыр чүлүп, хептерин чуп алзын. Ынчан левиттер арыгланы бээр.

^b Сан. 19:9, 17

⁸ Олар бугажыкты база ооң-биле кады салыр далган-тараа өргүлүн – олива үзү холаан, эң шынарлыг кызыл-тас далганын ап алзын^c: бачыт дээш өргүл кылдыр өске бугажыктан база ап аар сен. ⁹ Оон левиттерни Ужуражылга майгынының мурнунга эккелгеш, израиль чоннуң бүгү ниитилелин чыыптар сен. ¹⁰ Левиттерни Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккээринге, израильчилер оларга холун дегзир ужурлуг. ¹¹ А Аарон левиттерни израиль чоннуң өмүнээзинден салган онза өргүл кылдыр Дээрги-Чаяакчыга бараалгатсын – олар ынчан Аңаа бараан болуушкунун күүседир.

^c Лев. 2:1

¹² Левиттер холдарын бугажыктарның бажынга салзын; бир бугажык – Дээрги-Чаяакчыга салган бачыт дээш өргүл, өскези – бүрүн өрттедир өргүл болур. Ол өргүлдер левиттерни арыглап каар. ¹³ Аароннуң болгаш ооң оолдарының мурнунга левиттерни тургускаш, оларны Дээрги-Чаяакчыга салган онза өргүл кылдыр бараалгат. ¹⁴ Левиттер Мээңи болу берзин дээш, оларны израиль чоннуң аразындан аңгылап каг^d.

^d Сан. 3:45

¹⁵ Олар ооң соонда – сен оларны арыглааш, Меңээ онза өргүл кылдыр салганың соонда – Ужуражылга майгынынга ажилдар кылыр дээш, ынаар кире бээрлер. ¹⁶ Чүге дээрге оларны Меңээ израиль чоннуң аразындан бүрүнү-биле хүлээдип берген, оларны Мен израиль чоннуң кандыг-даа баштай төрүттүнген оолдарының орнунга Бодумга ап алган мен^e. ¹⁷ Израильде кандыг-даа дун төл – кижиниң-даа, мал-маганың-даа дун төлү – Мээңи болур, египет черде бүгү дун төлдерни узуткап каан хүнүмде израиль чоннуң дун төлдерин Бодумга аңгылап ыдыктап алган мен. ¹⁸ Мен израиль чоннуң бүгү дун төлдериниң орнунга левиттерни Бодумга ап алган мен. ¹⁹ Левиттерни израиль чоннуң аразындан аңгылап алгаш, Ааронга болгаш ооң оолдарынга хүлээдип бердим^f – левиттер шупту израиль чоннуң өмүнээзинден Ужуражылга майгынынга ажилдар кылып, Мээң килеңимни чондан чайладып турзун^g. Ынчан ыдыктыг майгынче чоокшулап-даа турза, израильчилерже айыыл-халап салбас мен».

^e Хост. 13:2, 11-16

^f Сан. 3:9

^g Сан. 1:53

* 8:4 Чырыткы миндаль ыяшка дөмей (Хост. 25:31-40 көр).

²⁰ Моисей, Аарон база бүгү израиль чон левиттерге хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылган. ²¹ Левиттер бачыттан арыгланып, хептерин чуп алган; Аарон оон оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл дег кылдыр бараалгаткан болгаш левиттерни арыг кылып каар дээш арыглаашкын ёзулалын күүсеткен. ²² Ооң соонда левиттер Аароннуң болгаш ооң оолдарының хайгааралы-биле ажылдар кылыр дээш Ужуражылга майгынынче кире бергеннер. Аарон оолдары-биле левиттерге хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылган.

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁴ «Левиттерге хамаарышкан дүрүм бо-дур: чээрби беш хардан өрү назылыг левит кижини бүрүзү майгынга ажылдаар албан-хүлээлгени күүседир ужурулуг^a. ²⁵ а бежен харлаан соонда, албан-хүлээлгезин күүседиринден хосталып, оон ыңай ажылдавас ужурулуг. ²⁶ Ол ынчан ха-дунмазынга майгынга албан-хүлээлге күүседиринге дузалашсын, ынчалза-даа боду ажылдар кылбазын. Левиттерниң күүседир албан-хүлээлгезин тодарадып тура, ол дүрүмнү сагып чор».

Хосталышкын байырлалының дугайында дүрүмнер

9 ¹ Дээрги-Чаяакчы израильчилерниң египет черден хосталып үнгениниң ийиги чылының бирги айында Синай ховузунга Моисей-биле чугаалашкаш: ² «Израиль чон Хосталышкын байырлалын доктааткан үеде демдегледип эрттирзин^b. ³ Бо айның он дөртте, имир дүшкенде, ону эрттирер кылдыр доктаадып каан үеде, ооң бүгү ёзулал-чаңчылдарын сагывышаан, демдегледип байырланаар» – дээн.

⁴ Моисей оон израиль чонга Хосталышкын байырлалы эрттирерин дужааган. ⁵ Улус ону Синай ховузунга бир айның он дөртте, имир дүшкенде, демдегледип эрттирген. Израиль чон бүгү чүвени, Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганын, ынчаар күүсеткен.

⁶ Чамдык улус өлүг кижилерниң мага-бодунче чоокшулааш, арыг эвес апарган болгаш^c, Хосталышкын байырлалын ол хүн демдегледип эрттирип шыдавайн барган. Олар Моисей биле Ааронга ол-ла хүн чедип келгеш, ⁷ Моисейден: «Өлгөн кижилерниң мага-бодунче чоокшулааш, арыг эвес апардывыс; израиль чоннуң аразынга Дээрги-Чаяакчыга өргүлдү доктааткан үеде эккеп салыр аргавысты казаан херээ чүл?» – деп айтырганнар.

⁸ Моисей оларга: «Манап турунар, Дээрги-Чаяакчының силерге хамаарыштыр чүү деп дужаарын дыңнаптайн» – дээн.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁰ «Израиль чонга мону чугаала. Силерниң кайы-бирээнер азы үре-салгалыңар секче чоокшулааш, арыг эвес апарган азы ырак орукка чораан-даа болза, ол кижини база Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегледип эрттирер ужурулуг. ¹¹ Ийи айның он дөртте, имир дүшкенде, ол кижини ону демдегледип эрттирзин^d, байырлал малының эъди-биле кады ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар болгаш ажыг оът холуу чизин. ¹² Малдың эъдин даартагы эртенге чедир арттырбазын база ооң сөөктерин сыкпазын^e; Хосталышкын байырлалын демдегледип эрттирерде, ооң шупту дүрүмнерин сагызын. ¹³ А арыг болгаш орукка чорбаан кижини Хосталышкын байырлалын демдегледип эрттирбээн болза, ол кижини чонунуң аразынга амылыг арттырбас, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыга салыр өргүлүн доктааткан үеде эккелбээн-дир, ол кижини бачыдын боду чүктээр.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегледип турар кижини силерниң араңарда чурттай берген даштыкы кижини болза, ол кижини шупту ёзулал-чаңчылдарны барымдаалап, ону демдегледип эрттирер ужурулуг. Өскээртен келген кижиге-даа, үндезин чурттаакчыга-даа чаңгыс аай дүрүм турзун^f».

^a Сан. 4:3;
¹ Чыл. 23:24, 27

^b Хост. 12:1; Лев. 23:5

^c Лев. 21:1; Сан. 5:2

^d Хост. 12:6; 2 Чыл. 30:2

^e Хост. 12:46; Ин. 19:36

^f Хост. 12:48-49

Майгын кырында булут биле от

15-Ужуражылга майгынын – ыдыктыг өргээни тип каан хүнде ону булут шыва апкан. Кежээден эгелээш, эртенге чедир майгын кырынга от ышкаш чүве чырып хонар турган^a. 16 Үргүлчү ындыг бооп келген: хүндүс* майгынны булут бүргей дуглаар, а дүне ооң кырынга от ышкаш чүве чырып хонар. 17 Кажан булут майгынның кырындан көдүрлү бээрге, израиль чон ооң соондан көжүп үнер, а булут каяа доктаар-дыр, олар база аңаа доктаар болу берген^b. 18 Израиль чон шак ынчаар, Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар, көжүп үнер база турлагжып доктаар турган; кажан булут майгынның кырынга шимчевейн турар үеде, олар база ол черге турар турган. 19 Бир эвес булут майгынның кырынга үр үеде шимчевейн турар болза, израильчилер база Дээрги-Чаяакчының айтышкынын эдерип, көжүп үнемес турганнар; 20 чамдыкта булут майгынның кырынга каш хонук иштинде турар болган: олар ынчан Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар доктаап, база-ла Ооң айтышкынын ёзугаар көжүп үнүп турган. 21 Чамдыкта булут чүгле дүннү өттүр доктаап турупкаш, эртен көдүрлүрге, олар база көжүп үнүп турган, чамдыкта булут хондур-хүнзедир шимчевейн туруптар болган, а ол көдүрлүрге-ле, олар көжүп үнүп турган. 22 Бир эвес булут майгын кырынга ийи хонук азы бир ай дургузунда, азы оон үр үеде шимчевейн турар болза, израиль чон көжүп үнмейн, манап артар турган, а ол көдүрлүрү билек, шимчеп үнүптер турган. 23 Израильчилер Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар турлагжып доктаап, көжүп үнүп турганнар – олар Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген дужаалын ёзугаар Ооң айтышкынын сагып келгенер.

^a Хост. 13:21; 40:17

^b Хост. 40:36

Мөңгүн трубалар

10 1 Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: 2 «Бодуңга ийи мөңгүн трубадан хевилей соктап кылып ал – оларны чонну чыылдырарда база турлагларны көдүрүп, медээлээрде ажыглаар сен. 3 Оларны иелдирзин этси бээрге^c, бүгү чон Ужуражылга майгынынче кирер черге, сээң чаныңга чыгып кээр. 4 Трубаларның чүгле бирээзин этсирге, Израильдиң аймактар баштыңнары сээң чаныңга чыгып кээр. 5 А онза аялга ойнаарыңарга, чөөн чүкче көрүндүр тиктинген турлаглар көдүрлүп үнер^d; 6 онза аялганы ийи дугаар ойнаарыңарга, мурнуу чүкче көрүндүр тиктинген турлаглар көдүрлүп үнер^e. Чоннуң көжүп үнерин онза аялга медээлезин. 7 А чонну чыылдырарда база трубалар этсирер, ынчалза-даа онза аялга ойнаванар. 8 Трубаларны этсир ужурлуг улус – Аароннуң оолдары, Бурганның бараалгакчылары-дыр: силерниң келир салгалдарыңарга кезээ мөңгөде доктаадып каан хоойлу ол-дур^f.

^c Иоил 2:15

^d Сан. 2:3-9

^e Сан. 2:10-16

^f 1 Чыл. 15:24

9 Бодуңарның чериңерге силерже халдаан дайзын-биле чаалажып үнүп тура, трубаларны этсинер^g, ол аялга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга силерни сагындырар – Ол силерни дайзыннарыңардан камгалап каар. 10 Ол ышкаш өөрүп-хөгөп тура, байырлалдарыңар үезинде, ай чааларында база трубаларыңар этсинер^h, бүрүн өрттедир өргүлдер биле эп-найырал өргүлдерин салып тураⁱ, этсинер – ол дээрге Бурганыңарга боттарыңар дугайыңарда сагындырыг болур. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен».

^g Сан. 31:6;

2 Чыл. 13:12, 14

^h Сан. 29:1; Ыд. ыр. 80:4

ⁱ Сан. 28:11-15

Израиль чоннуң Синайдан көжүп үнгени

11 Ийиги чылдын ийи айның чээрбиде булут ыдыктыг өргээден көдүрлү берген. 12 Израиль чон Синай ховузундан көжүп чорупкан; булут оон ээн кургаг Фаран

* 9:16 Өске бурунгу сөзүглелде «хүндүс» деп сөс таварышпайн турар.

- ^a Э. д. 21:21 ховузунга доктаай берген^a. ¹³ Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген айтышкынын ёзугаар оларның бир дугаар көжүп үнгени ол.
- ^b Сан. 2:9 ¹⁴ Иуданың үре-салгалының тугу эн мурнунга, чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан^b; ол мөөң улусту Аминадавтын оглу Наассон баштап бар чыткан^c. ¹⁵ Иссахарның аймааның бөлүүн Цуарның оглу Нафанаил баштап бар чыткан. ¹⁶ Завулонуң аймааның бөлүүн Хелоннуң оглу Элиав баштап бар чыткан.
- ^c Сан. 1:7-9 ¹⁷ Оон өргээ-майгынны бузуп каапкан соонда, ону көдүрүп дажыглаар улус – Гирсон биле Мерариниң үре-салгалы шимчеп үнүпкен^d.
- ^d Сан. 2:17 ¹⁸ Рувимниң үре-салгалының тугу чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан^e; ол мөөң улусту Шедеурнуң оглу Элицур баштап бар чыткан. ¹⁹ Симеоннуң аймааның бөлүүн Цури-Шаддайның оглу Шелумиил баштап бар чыткан. ²⁰ Гадтың аймааның бөлүүн Регуилдиң оглу Элиасаф баштап бар чыткан. ²¹ Ооң соо-биле ыдыктыг чүүлдерни дажыглаан Кохаттың үре-салгалы бар чыткан^f. (А өргээ-майгынны оларның чаа турлагга чеде бээриниң бетинде тургузуп каар ужурлуг турган.)
- ^e Сан. 2:10-16 ²² Эфремниң үре-салгалының тугу чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан^g; ол мөөң улусту Аммиудтуң оглу Элишама баштап бар чыткан. ²³ Манассияның аймааның бөлүүн Педацирунуң оглу Гамалиил баштап бар чыткан. ²⁴ Вениаминниң аймааның бөлүүн Гидеонийниң оглу Авидан баштап бар чыткан.
- ^f Сан. 4:4-15; 7:9 ²⁵ Шупту ол бөлүктөрниң эн соондан Даның үре-салгалының тугу чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан^h; ол мөөң улусту Амми-Шаддайның оглу Ахизер баштап бар чыткан. ²⁶ Асирниң аймааның бөлүүн Охранның оглу Пагиил баштап бар чыткан. ²⁷ Неффалимниң аймааның бөлүүн Энанның оглу Ахира баштап бар чыткан. ²⁸ Израиль чоннуң бөлүктөр аайы-биле көжүп үнүп турган чурум-чыскаалы ол-дур. Олар шак ынчаар көжүп чоруп турганнар.
- ^g Сан. 2:18-24 ²⁹ Моисей Мадиянның чурттакчызы, бодунуң каты Рагуилдиңⁱ оглу Ховавка: «Дээрги-Чаяакчының биске бээр бооп азааны черже көжүп үнүп тур бис^j. Бистиң-биле кады чорувут, сеңээ эки хамаарылгалыг боор бис, Дээрги-Чаяакчы израиль чонга ачы-буянны азаан-на болгай^k» – дээн.
- ^h Сан. 2:25-31 ³⁰ Ынчалза-даа Ховав аңаа: «Чорбас мен, бодумнуң черимче, төрөл улuzумче чанарым ол-дур» – деп харыылаан.
- ⁱ Хост. 2:18 ³¹ А Моисей мынча дээн: «Бисти кагбайн көрем, ээн кургаг ховуга турлагжыкырывыска таарымчалыг черлерни билир-ле болгай сен, биске карак боор сен; ³² бистиң-биле кады баар болзунза, Дээрги-Чаяакчының биске көргүзөр ачы-буянындан сеңээ база көргүзөр бис^l».
- ^j Э. д. 12:7 ³³ Израильчилер Дээрги-Чаяакчының даандан үш хүннүң оруунче үнүпкеннер; Дээрги-Чаяакчы оларның турлагжып доктаар черин көрүп берзин дээш, Ооң ыдыктыг аптаразы үш хүн дургузунда оларга орук баштап бар чыткан. ³⁴ Олар хонган черинден көжүп үнерге, Дээрги-Чаяакчының булуду хүндүс оларны кырындан шыва ап чораан^m.
- ^k Э. д. 32:12 ³⁵ Ыдыктыг аптараны орукче үндүрүп турда, Моисей: «Туруп келемⁿ, Дээрги-Чаяакчы, Сээң дайзыннарың тарай маңнажы берзин, Сени көөр хөңнү чок улус Сенден дезип ыңай болзун!» – деп турган. ³⁶ А ыдыктыг аптара доктаай бээрге, ол: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң муң-сая чонунче ээп кел!» – деп турган.
- ^l Башт. 1:16
- ^m Хост. 13:21
- ⁿ Ыд. ыр. 67:2; Иса. 33:10

Чоннуң хыйланганы

11 ¹ Израиль чон түрегдели дээш Дээрги-Чаяакчыга дыңналдыр хыйланып эгелээн. Дээрги-Чаяакчы ону дыңнааш, килеңи кыптыга берген. Оларның аразынга Ооң оду чалбышталдыр хып, турлагның кыдыын өрттендир чипкен^o. ² Чон Моисейден дуза дилеп кыйгырарга, ол Дээрги-Чаяакчыга мөргүл кылган соонда, от

^o Лев. 10:2; Сан. 16:35

өже берген^a. ³ Ол черни Тавера* деп адап каан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының оду оларның аразынга кыва берген.

^a Иак. 5:16

⁴ Израиль чоннуң аразынга өскээртен келген өөдежок улус бар турган^b. Олар алыксак-чиксек чоруун көргүзүп эгелээрге, израиль чон олар-биле кады база катап ыглап-сыктап: «Бисти эът-биле чемгерзин!»^c ⁵ Египетке халаска чип турган балыы-высты утпаан бис, а ол ышкаш огурецтер, дынъяларны, кулча, согуна, чеснокту база; ⁶ а бо чемден хөңнүвүс кала берди^d – маннадан өске, каракка илдигер чүү-даа чоктур!» – джи берген. ⁷ (Манна дээрге кориандр үрезиннери дег, хевири бдолах деп ыяш чугу ышкаш тараа турган. ⁸⁻⁹ Дүне турлагже шалың дүжерге, манна база ынаар дүжүп кээр турган^e. Чон ыңай-бээр кылаштап, маннаны чыып алгаш, азы дээрбеге дээрбелеп, азы согаашка соктап ап, оон пашка хайындыргаш, боовалар быжырып чип турган; ооң амданы олива үзү холаан боова ышкаш болган.)

^b Хост. 12:38

^c 1 Кор. 10:6

^d Сан. 21:5

^e Хост. 16:13, 15-31

¹⁰ Чон өг-бүлелер айыы-биле, кижип бүрүзү чадырының мурнунда ыглажып орарын Моисей дыннап каан; Дээрги-Чаяакчының килеңи күштүү-биле кыптыга берген, Моисейниң хөңнү база ол бүгүден баксырай берген. ¹¹ Ол ынчан Дээрги-Чаяакчыга мынча деп чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчы, чүге чалчаң мени мынчаар бак аажылааарың ол? Бүгү чонну менче чүдүрүп каан ужуруң чүл, Сээң карактарың чүге менче ээ көрүнмези ол? ¹² Мен бо бүгү чон-биле иштиг-сааттыг чораан эвес мен азы ону божуп алган эвес мен, ол хиреде-ле: „Чаш төлдү холунда көдүрүп алган бар чыдар уруг эмзирер херэежен дег, ол чоннун ада-өгбөзүңгө бээр бооп аазааным черже ону холунга көдүрүп алгаш, чедире бер“ – деп чооруң ол? ¹³ Бо чоннуң шуптузунга бээр эътти кайыын эккээр мен?! Олар мээң мурнумда ыглап-сыктап: „Биске чиир эъттен бер!“ – джип турлар. ¹⁴ Мен чааскаан бо чон дээш сагыш човап шыдавас мен, ол чүкк меңээ хөлүн эрттир аар-дыр^f. ¹⁵ Меңээ хамаарылган ындыг чүве болза, мени өлүрүп кааның дээр боор^g, а бир эвес Сээң карактарың менче ээ көрнүп турар болза, човалаңым менден адырылзын».

^f Хост. 18:18; Ы. х. к. 1:9

^g Иона 4:3

Бурганның харызы

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Израильдин баштыңнарының аразындан Меңээ чоннуң удуртукчулары дээрзин билириң чеден кижиден чыып бер^h. Оларны Ужуражылга майгынының чанынга эккел, аңаа сээң-биле кады турзуннар. ¹⁷ Мен дүжүп келгеш, аңаа сээң-биле чугаалажыр мен; сени бүргээн Сүлдемден оларга база берип каар менⁱ – олар чонну сээң-биле кады көдүржүр, сен ону чааскаан көдүрүп алгаш чорбас сен.

^h Хост. 24:1; Ы. х. к. 1:15

ⁱ 4 Хаан. 2:9; Неем. 9:20

¹⁸ А чонга мынча дээр сен: „Даартагы хүн дээш, ыдыктанып алыңар^j, ынчан эът чиир силер, чүге дээрге ‘Бисти эът-биле чемгерзин! Египетке эки-ле чурттап чорду-вус ийин’ джип, Дээрги-Чаяакчыга дынналдыр ыглап-сыктап турган-дыр силер; Ол ам эът бээрге, чиир силер. ¹⁹ Чаңгыс хүн эвес, ийи, беш, он-даа хүн эвес, чээрби хүн безин эвес, ²⁰ а бүдүн ай дургузунда ону чиир силер – араңарда турар Дээрги-Чаяакчыны тоовайн, Ооң мурнунга ыглап-сыктап, ‘Египеттен чүге үнүп чоруй барган бис?’ деп турганыңар ужун – ол эът аксы-думчуунардан дедир үнүп, кустуккуже, силерге ческинчиг болу бергиже, ону чиир силер“».

^j Хост. 19:10

²¹ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан: «Мээң ам аразында турарым чон 600 000 чадаг эр кижилиг-дир^k, а Сен болза: „Мен эът бээримге, олар бүдүн ай дургузунда чиир“ – деп тур сен. ²² Шээр база бода малыысты кодан-коданы-биле дөгериң-даа берзивиссе, оларга четчир деп бе? Далайның хамык балыын-даа оларга тудуп берзе, четчир деп бе?» – деп айтырган.

^k Хост. 12:37

* 11:3 Тавера – «кывыышкын» дээн уткалыг сөс.

^a Иса. 50:2; 59:1^b Сан. 23:19; Иез. 12:25

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Дээрги-Чаяакчының холу чолдая берген деп бодадың бе?^a Сеңээ чугаалаан сөзүмнүн бүдер-бүтпезин ам көөр сен^b» – дээн.

²⁴ Моисей баргаш, Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн чонга дамчыткаш, ооң баштыңнарындан чеден кижини чыып алгаш, Ужуражылга майгынын дескиндир тургузуп каан. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан булут аразынга дүжүп келгеш, Моисей-биле чугаалашкан. Оон Моисейни бүргээн Сүлдеден чеден баштыңга база берип каан. Олар Сүлдеге бүргедипкен дораан-на өттүр билип медеглеп эгелээннер, а оон соксап кааннар.

²⁶ Шилиттинген чеден баштыңның ийизи турлагга артып калган турган. Оларнын аттары Элдад биле Модад чүве-дир. Олар майгын чанынче үнмээн-даа болза, Сүлде оларны база бүргей апкан. Ынчангаш олар турлагга өттүр билип медеглеп эгелээн. ²⁷ Бир элээди оол маңнап келгеш, Моисейге сөс чедирип: «Элдад биле Модад турлагда өттүр билип медеглеп турлар» – дээн.

²⁸ Нуннун оглу Иисус – аныяндан бээр Моисейниң дузалакчызы*: «Мээң дээргим Моисей! Оларны хоруп көрүңерем» – деп чугаалаан. ²⁹ А Моисей аңаа: «Мени дээш хүннөп турарың ол бе? Дээрги-Чаяакчы бүгү чонга Бодунун Сүлдезин чорудуп берген болза! Олар шупту Ооң медээчилери болу берген болза!» – дээн. ³⁰ Моисей оон турлагже Израильдин баштыңнары-биле ээп келген.

³¹ Дээрги-Чаяакчының дужааганын эзугаар далайдан хат көдүрүлгеш, ол черже матпадактарны хадып эккелгеш, турлаг чанынга тарадыр октап каапкан: матпадактар турлаг чанында черни бир талаже бир хүннүк чоруур хире ырадыр, өске талаже бир хүннүк чоруур хире ырадыр база кылыны ийи кыры дурту хире кылдыр шыва апкан^c. ³² Чон барып, ол хүннү бадыр, ол дүннү өттүр база дараазында хүннү бадыр матпадактарны чыып ап турган, эн эвээшти чыып алган кижини безин он °хомер** иштин долдуруп алган! Израильчилер матпадактарны турлагны долгандыр чада салып алганнар. ³³ Эт ам-даа оларның диштеринде хевээр артып, хырын иштинче кирип четтикпээнде, Дээрги-Чаяакчының килеңи чонче кыптыгып, Ол хөй улусту аажок күштүг айыыл-халап-биле чок кылып каан. ³⁴ Шак ол черге Киброт-Гаттаава*** деп ат тывыскан, чүге дээрге аңаа алыксак-чиксек улусту ажаап каан чүве-дир.

^c Хост. 16:13^d Сан. 33:17

³⁵ Чон оон Киброт-Гаттаавадан көжүп үнгеш, Асиротка четкеш, доктаай берген^d.

Мариам биле Аароннун Моисейге удурланганы

12 ¹ Моисей кадай кылдыр эфиоп херээжен ап алган турган чүве-дир. Мариам биле Аарон аңаа удур чүве чугаалап: «Эфиоп кадай ап алган сен!» – деп турган. ² Олар оон ыңай: «Дээрги-Чаяакчы чаңгыс-ла Моисейни дамчыштыр чон-биле чугаалажып турган чүве бе? Ол бисти дамчыштыр база чон-биле чугаалажып турду чоп!» – дээннер. Дээрги-Чаяакчы ол бүгүнү дыңнап каан.

³ А Моисей болза чер кырында кижини төрөлгетенин иштинде эн биче сеткилдиг кижини турган.

⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан хенертен Моисей, Аарон болгаш Мариам оларга: «Силер үжелээ Ужуражылга майгынының чанынче үнүп келинер» – деп чугаалаан. Олар ынчан үжелээ ынаар чеде берген. ⁵ Дээрги-Чаяакчы булут чагы аразынга дүжүп кээп, майгынче кирер чер чанынга туруп алгаш, Аарон биле Мариамны кый дээрге, олар иелээ чоокшулап келген. ⁶ Оларга Дээрги-Чаяакчы: «Мээң сөстөрүмни дыңнанар: бир эвес силернин араңарда медээчи кижини турар болза, Дээрги-Чаяакчы мен онза көстүүшкүн кылып, аңаа ажыттынар мен; дүжүнге кирип, ооң-биле чугаалажып

* 11:28 Азы: «Моисейниң дузалакчызы, ооң шилип алган улузунун бирээзи».

** 11:32 Он хомер 2000 литр ажыг ишкери.

*** 11:34 Киброт-Гаттаава – «Алыксак-чиксек чоруктуң чевеглери» дээн уткалыг ат.

мен^a. ⁷ А Мээң чалчам Моисей-биле ындыг эвес – бүгү чонум аразында дыка бүзүрелдиг кижиге ол болгай^b. ⁸ Мен ооң-биле удур-дедир көржүп алгаш^c, элдээртип чажырбаан, тодаргай уткалыг чугаа кылып турар мен, Дээрги-Чаяакчының овурун^d ол көрүп турар болгай. Ынчангаш Мээң чалчам Моисейге удур чүве чугаалаарын канчап диттир силер?!» – дээн.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Мариам биле Ааронга удур килеңи кыптыгып, оларны каапкаш барган. ¹⁰ Булут майгын кырындан көдүрлү бээрге, Мариам кеш аарыы-биле – хар дег ак чүүл-биле – шыптына берген болган^e! Аарон кеш аарыглыг апарган Мариам-че көргөш, ¹¹ Моисейге: «Дээргим, бистиң мелегейзип, бачыт үүлгеткенивис дээш, буруувусту бисче чүдүрбейн көрөм. ¹² Иезиниң иштинден үнүп кээрге-ле, мага-бодунуң чартыгы ирип калган болур өлүг төрүттүнген чаш төлге Мариам дөмейлешпезин!» – деп чугаалаан.

¹³ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп: «Бурганым, ону экиртип көрөм!» – деп кыйгырган. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бир эвес ачазы ооң арнынче дүкпүрүпкөн болза, ооң ады чеди хүн дургузунда баксыравас чүве бе? Ындыг болганда, ону чеди хүн дургузунда турлагдан үндүрүп, улустан аңгылап каапсын^f, а ооң соонда ол ээп кээп болур» – деп харыылаан.

¹⁵ Мариам чеди хүн дургузунда турлагның даштынга, улустан аңгы черге турган, а чон ол ээп келгиге чедир көжүп үнмээн.

Хайгыылчыларның Ханаанче чорааш келгени

(Ы. х. к. 1:19-25)

13 ¹ Израиль чон ооң соонда Асироттан көжүп үнгөш, Фаран ховузунга турлагжып алган^g. ² Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ³ «Мээң израиль чонга берип турарым ханаан черни шинчип көрзүн дээш элээн каш кижиден айбылап чорудувут. Оларның ада-өгбезиниң аймак бүрүзүнден-не бир кижиге кылдыр^h, баштың улустан чорудар силер» – деп чугаалаан.

⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар израиль чоннуң баштыңнарындан тургустунган бөлүк улусту Фаран ховузундан Ханаанче чорудупканⁱ. ⁵ Оларның аттары бо-дур:

Рувимниң аймаандан – Заккурнуң оглу Шаммуи;

⁶ Симеоннуң аймаандан – Хорийниң оглу Сафат;

⁷ Иуданың аймаандан – Иефонниң оглу Халев^j;

⁸ Иссахарның аймаандан – Иосифтиң оглу Игал;

⁹ Эфремниң аймаандан – Нуннуң оглу Осия;

¹⁰ Вениаминниң аймаандан – Рафунуң оглу Фалтий;

¹¹ Завулонуң аймаандан – Содийниң оглу Гаддиил;

¹² Иосифтиң оглу Манассияның аймаандан – Сусийниң оглу Гаддий;

¹³ Данның аймаандан – Гемаллийниң оглу Аммиил;

¹⁴ Асирниң аймаандан – Михаилдиң оглу Сефур;

¹⁵ Неффалимниң аймаандан – Вофсийниң оглу Нахбий;

¹⁶ Гадтың аймаандан – Махийниң оглу Геуил.

¹⁷ Ханаан черни шинчип көрзүн дээш, Моисейниң айбылап чорудупкан улузу ол-дур. Моисей Нуннуң оглу Осияны Иисус* деп адап алган^k.

¹⁸ Моисей оларны Ханаанны шинчип көрзүн дээш чорудуп тура: «Негев деп ээн кургаг ховуну таварып эртиңер, дагларже үнүңер; ¹⁹ ол черниң кандызын топтап көрүңер, ында кандыг чон чурттап турарын, ооң күштүүн азы кошкаан, эвээжин азы

^a Э. д. 46:2; Дан. 8:2

^b Евр. 3:2, 5

^c Хост. 33:11

^d Хост. 33:19

^e Лев. 13:3

^f Лев. 13:46; Сан. 5:2

^g Сан. 10:12; Э. д. 21:21

^h Иис. 3:12

ⁱ Сан. 32:8; Ы. х. к. 1:22

^j Сан. 13:31

^k Сан. 11:28; 14:6

* 13:17 Осия – «камгалаар» дээн уткалыг, Иисус – «Дээрги-Чаяакчы камгалаар» дээн уткалыг.

хөйүн көрүп билип алынар; ²⁰ ол улустун чурттап турар чериниң кандызын: эки азы багайын, оларның чурттап турар хоорайларының кандызын: чоннун быжыглаттынмаан турлагларда азы быжыглалдыг шивээлерде чурттап турарын көрүп билип алынар; ²¹ ол черниң дүжүткүрүн азы дүжүткүр эвезин, ында ыяштар бар азы чогуң көрүп билип алынар. Дидим болуңар, ол черниң чимистерин бээр эккелер» – деп чагаан. (А ол үе дээрге виноградтын баштай бышкан чимистерин чыыр үе турган.)

²² Олар хайгыыл кылып чорупкаш, мурнуу чүкте ээн кургаг Цин ховузундан эгелээш, соңгу чүкте Лево-Хамат чоогунда Реховка чедир черлерни шинчип көргеннер. ²³ Негевти таварып эрткеш, Хевронга чеде бергеннер. Ол хоорайга Энактын үре-салгалы*: Ахиман, Шешай болгаш Талмай чурттап турган^d. (Хевронну Египетте Цоан хоорайдан^b чеди чыл мурнай туткан чүве-дир.) ²⁴ Хайгыылчылар оон соонда Эшкол** деп шынаага чедип келгеш, бир салбак каттыг виноград будуун сыптан кезип алганнар^c – ону ийи кижиге мергеге аскаш, көдүрүп чораан, аңаа немей гранат биле фиға чимистери ап алганнар. ²⁵ Ол черни израильчилер Эшкол деп адап алган, чүге дээрге оон виноград салбаа кезип алган чүве-дир.

²⁶ Хайгыылчылар ол черни шинчип көрүп алгаш, дөргөн хонук эрткенде, эеп келгеннер. ²⁷ Олар Моисей биле Ааронга база бүгү израиль ниитилелге Фаран ховузунга, Кадес деп черге чедип келгеш, оларга харыы тудуп чугаалааш, чедип чорааны черниң чимистерин көргүскеннер. ²⁸ Хайгыылчылар Моисейге мынча деп чугаалап турганнар: «Сээң бисти айбылап чорудупканың черге четкеш келдивис. Шынап-ла, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак чер болду, оон чимистери бо-дур. ²⁹ Ынчалза-даа ол черде чурттап турар чон күштүг-дур, оон хоорайлары быжыглалдыг болгаш аажок улуг-дур; Энактын үре-салгалын база аңаа көрдүвүс. ³⁰ Амалик чон^d ол черниң мурнуу талазында, хет, иевус болгаш амор чоннар – дагларда, а хананей чон далай чанында база Иордан хемниң кыдыын дургаар чурттап турар болду».

³¹ А Халев Моисейниң мурнунга чонну оожургадып: «Баргаш, ол черни эжелеп аалы, оларны тиилеп шыдаар бис» – деп турган^e.

³² Ынчалзажок оон-биле кады хайгыылдап чораан кижилер: «Ол улуска удур тулчуп шыдавас бис, олар бистен күштүг-дүр!» – дижир болган^f. ³³ Олар израиль чоннун аразынга шинчип көрүп чорааны чер дугайында бак чугаа-соот тарадып: «Топтап көөр дээш таварып эрткенивис чер дээрге ында чурттаан улустун бажын чип турар чер-дир^g; аңаа көргенивис шупту улус бедик-чаагай чорду; ³⁴ Энактын үре-салгалы болур, кончуг улуг-шыырак уктуг, боттары база кайгамчык улуг улусту^h аңаа көрдүвүс, оларның мурнунга бодувусту шартылаага деңней көөр чордувус, олар бисче база шартылааже дегⁱ кылдыр көрүп турду» – деп турганнар.

Чоннун Египетче эеп чоруксааны (Ы. х. к. 1:26-32)

14 ¹ Ол дүне бүгү израиль ниитилел алгы-кышкы көдүрүп турган, чон ыглап-сыктап турган. ² Шупту израильчилер, бүгү ниитилел, Моисей биле Ааронга удур хыйланып, оларга: «Египет черге өлү бээривис кай азы бо ээн кургаг ховуга өлү бээривис кай!³ Дээрги-Чаяакчы бисти ханаан черге чүге эдертип бар чыдарыл – хылыштан кырлып калзын дээш бе? Кадайларывыс, ажы-төлүвүс дайзынның олчазы болу берзин дээш бе? Египетче эеп чорупканывыс дээре эвес бе?!» – деп турганнар. ⁴ Улус бот-боттарынга: «Өске баштынчыдан томуйлап алгаш, Египетче дедир чоруй бараалы» – дижип турган^k.

^a Ис. 15:14; Башт. 1:10

^b Ыд. ыр. 77:12, 43; Ис. 19:11; 30:4

^c Сан. 32:9; Ы. х. к. 1:24-25

^d Хост. 17:8

^e Сан. 13:7; 14:6; 26:65; 32:12; 34:19; Ы. х. к. 1:36; Ис. 14:6-15; 15:13-19; Башт. 1:12-15;

^f Чыл. 2:9, 18

^g Ис. 14:8

^h Иез. 36:12

ⁱ Э. д. 6:4

^j Иса. 40:22

^j Хост. 16:3; Сан. 20:3

^k Неем. 9:17

* 13:23 Энак деп сөс «моюн» дээн уткалыг. «Энактын үре-салгалы» дээрге узун моюннуг азы кайгамчык улуг мага-боттук улусту ойзу адааны ол бооп чадавас (Ы. х. к. 1:28; 2:10; 9:2; Ис. 11:21-22 көр).

** 13:24 Эшкол – «виноград салбаа» дээн уткалыг ат.

⁵Моисей биле Аарон бүгү израйль ниитилел көрүп турда, доңгая кээп дүшкеннер^a.
⁶А Нуннуң оглу Иисус^b биле Иефоннийниң оглу Халев^c – ханаан черни шинчип көрүп чораан улустуң ийизи – хептерин ора соп каапкаш^d, ⁷бүгү израйль ниитилелге мынча дээннер: «Бистиң топтап көрүп чораан черивис дыка эки чер чүве, ⁸бир эвес Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер болзувусса, Ол бисти демги черже чедирип, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни биске бээр-дир ийин. ⁹Чүгле Дээрги-Чаяакчыга удур үймээн үндүрбөңер база ол черниң чурттакчыларындан кортпаңар, чүге дээрге бис оларны аыш-чем дег сырыптар бис: оларда ам камгалал чок болгай, а Дээрги-Чаяакчы бистиң талавыста-дыр^e. Олардан кортпаңар!»

^a Сан. 16:4, 22, 45; 20:6; Ис. 7:6

^b Хост. 24:13; Сан. 11:28

^c Сан. 13:31

^d Мк. 14:63; Аж.-ч. 14:14

¹⁰Бүгү ниитилел: «Бо ийи кижини даштар-биле соп кааптар-дыр!» – дей берген^f. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы израйль чонга Ужуражалга майгынының кырынга чырып көстүп келген.

^e Рим. 8:31

^f Хост. 17:4

¹¹Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле чугаалажып: «Бо чон Мени кажанга дээр херекке албазыл? Оларның аразынга эндерик көскү демдектер көргүзеримге-даа, олар Менээ чежеге дээр бүзүрөвезил? ¹²Мен бо чонну, аарыг-хай халдаткаш, узуткап кааш, сенден оон-даа хой санныг болгаш күштүг чон укталыр кылып каайн^g» – дээн.

^g Хост. 32:10

¹³Моисей Дээрги-Чаяакчыга харыылаан: «Сен бо чонну египет чоннуң аразындан Бодуннуң күчү-күжүң-биле үндүрө бердиң чоп. Египетчилер ам боттандырар деп турар кеземчен дугайында дыңнап кааш, ¹⁴ол дугайында ханаан черниң чурттакчыларынга чугаалаптар. А ол улус Сээң израйльчилер аразында турарыңны, олар-биле удур-дедир көржүп алгаш, Бодунну көргүскениңни, Сээң булудуннуң оларның кырында турарын, Сээң оларның мурнунда: хүндүс боорга – булут чагы, дүне боорга – от чагы аразында бар чыдарыңны дыңнаан болгай, Дээрги-Чаяакчы^h. ¹⁵Бир эвес Сен бо чонну, чаңгыс кижини дег, узуткап каар болзунза, ат-алдарың дугайында дыңнаан чоннар: ¹⁶„Дээрги-Чаяакчы бээр бооп аазап, даңгырагалаан черинче бо чонну чедирип шыдавады, ынчангаш ону ээн кургаг ховуга узуткап кагды“ – дижирⁱ.

^h Хост. 15:14-15

ⁱ Ы. х. к. 9:28

¹⁷⁻¹⁸Ынчангаш Дээргиниң өндүр бедик күчү-күжү илерезин. Сээн: „Дээрги-Чаяакчы килеңнээчел эвес, элбек энерелдиг^j, улустуң кем-буруузун, кемниг херектерин өршээп турар, ынчалза-даа буруулугларны кеземче чокка арттырбас база адаларының кем-буруузу дээш үре-салгалын үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедип турар^k“ – деп чугаалааның ёзугаар болзун. ¹⁹Өндүр улуг энерелдиң-биле бо чоннуң кем-буруузун, ону Египеттен эгелээш, маңаа чедир өршээп келгениң дег, өршээп көрөм».

^j Хост. 34:6

^k Хост. 20:5; Ы. х. к. 5:9

Кеземчениң дөртен чылын доктаатканы

(Ы. х. к. 1:34-40)

²⁰Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Сээң сөзүң ёзугаар өршээп тур мен, ²¹ындыг-даа болза, Бодуннуң амы-тыным-биле база Бодуннуң чер-делегейни бүргээн алдарым-биле^l даңгыраглап тур мен. ²²Мээң өндүр чырыымны көргөн база Египетке болгаш ээн кургаг ховуга кылып турган көскү демдектеримни көргөн, Мени ам мырыңай он катап шенээн, сөзүмнү дыңनावайн турган бүгү улус ²³оларның ада-өгбезинге бээр бооп аазап, даңгыраглаан черимни көрбөйң баар^m. Мени херекке албайн турган бүгү улус ол черни көрбөс. ²⁴А Мээң чалчам Халевти, ооң сеткил-сагыжы оларныындан аңгы болганы дээш база ооң Менээ бүрүнү-биле чагыртканы дээшⁿ, шинчип көрүп чораан черинче ам бир катап чедирер мен; ооң үре-салгалы ол черни салгап алыр^o.

^l Ыд. ыр. 71:19;

Иса. 6:3; 11:9; Авв. 2:14

^m Ы. х. к. 12:9-10;

Ыд. ыр. 94:11

ⁿ Сан. 13:30; 14:6

^o Ис. 14:10

²⁵Амалик биле хананей чоннар шак ол шынаада чурттап турар, ынчангаш силер даарта дедир ээп, Кызыл далай баар орук-биле ээн кургаг хову же чоруй барыңар».

²⁶Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ²⁷«Бо бузуттуг ниитилел чежеге дээр Менче хыйланып кээрил? Израиль чоннуң Менче хыйланган чугаа-соодун дыңнадым. ²⁸Оларга Дээрги-Чаяакчы мээң дараазында сөстөрүмни

дамчыт. Бодумнун амы-тыным-биле даңгыраглап тур мен: Мээң дугайымда дыңналдыр хомуудап турганыңар дег, силер-биле база ылап-ла ынчаар кылыр мен; ²⁹ бо ээн кургаг ховуга мөчү-сөөктеринер чыдып каар^a – силерниң аранарда чээрби хардан өрү назылыг, санаашкын эрткен улус шупту^b Менче хыйланып турганы дээш маңаа кырлып каар. ³⁰ Иефоннийниң оглу Халев биле Нуннун оглу Иисустан ангыда, силерниң кайыңар-даа силерни чурттадып каар бооп даңгыраглап турган черимче кирбес^c. ³¹ „Дайзыннарга олча-тывыш болу бээр улус-тур“ деп турган ажы-төлүңерни Мен ынаар кирире бээр мен, олар силерниң тооааныңар черге чурттай бээр. ³² Силерниң мөчү-сөөгүңер бо ээн кургаг ховуга чыдып каар, ³³ а ажы-төлүңер ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда көжүп тояап^d, силер шупту бо ээн кургаг ховуга сектер бооп чыдып калбаан шаанарда, силерниң Меңээ өскерилгенинер дээш кеземче көрүп кээр. ³⁴ Бо черни шинчип көрүп турганыңар дөртөн хүннүн саны-биле бачыттарыңар дээш дөртөн чыл дургузунда – бир хүн дээш-ле, бир чыл – кеземче көөр силер^e, Мээң силерге удур болу бергеним деп чүл ол дээрзин ынчан билип аар силер. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы мен чугаалап тур мен: Меңээ удур сүлчээ кылган бо бузуттуг ниитилелди шак ынчаар кезедир мен – олар шупту бо ээн кургаг ховуга амызы үстүп, өлүп каар».

³⁶⁻³⁷ Ол черни шинчип көрзүн дээш Моисейниң айбылап чорудупкан улузу – оон ээп келгеш, демги чер дугайында бак чугаа-соот тарадып, бүгү ниитилелди Моисейге удур хыйланырыңар албадапкан улус – Дээрги-Чаяакчының ыдыпканы айыыл-халапка алзып, өлүп калган. ³⁸ Чүглө Нуннун оглу Иисус биле Иефоннийниң оглу Халев ол черни шинчип көрүп чораан улус аразыңдан дириг арткан^f.

Израильчилерниң Ханаанче кирерин шенээни
(Ы. х. к. 1:40-46)

³⁹ Моисей ол сөстөрни бүгү израиль чонга дамчыдып чугаалаарга, чон аажок мунгарай берген. ⁴⁰ Даартазында эртен олар эртежик туруп келгеш: «Дээрги-Чаяакчының чугаалап турган черинче бараалы, бачыт үүлгеткенивис шын-дыр» – дижип, даглыг черже чоруур деп турган.

⁴¹ Моисей ынчан мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының айтыышкынын чүге тооп дыңнавайын тур силер? Ындыг чорууңар чедимче чок болур. ⁴² Дээрги-Чаяакчы силерниң аранарда эвес-тир, ынаар үнменер – оон башка дайзыннарныңар силерни чылча шаап кааптар. ⁴³ Амалик биле хананей чоннар силерни ында манап турар болгай^g, хылыштан кырлып каар силер, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан-дыр силер, ынчангаш Ол силерниң талаңарга чаалашпас».

⁴⁴ Ынчалза-даа израильчилер бардамнаны бергеш, даглыг черже чорупканнар; а Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптаязы биле Моисей турлагга артып калган. ⁴⁵ Ол дагларга чурттап турган амаликтер биле хананейлер дүжүп келгеш, израильчилерни чылча шапкаш, Хормага чедир сывыртаан^h.

Өргүлдер дугайында немелде дүрүм-хоойлулар

15 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Мээң силерге берип турарым, ээлеп чурттаарыңар черже кире бергеш, ³ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыгтыг өргүлдерден салыр силерⁱ. Бүрүн өрттедир өргүл^j база өске-даа: азы онза даңгырак күүседирде салыр, азы эки тура-биле салыр^k, азы байырлалдарыңарда салыр^l өргүлдер кылдыр бода-даа, шээр-даа малыңарны эккээр силер.

⁴⁻⁵ Бир эвес өргүп турар малы хураган болза, Дээрги-Чаяакчыга ону салып турар кижини оң-биле кады далган-тараа өргүлүн: бир °гинниң дөрттүң бири хире олива

ⁱ Хост. 29:18

^j Лев. 1:2-3

^k Лев. 22:21

^l Хост. 23:14

^a Евр. 3:17

^b Сан. 1:2-3

^c Сан. 26:64-65

^d Ы. х. к. 1:3; 8:2

^e Иез. 4:5-6

^f Сан. 26:65

^g Сан. 13:30

^h Сан. 21:3; Башт. 1:17

үзү холаан, бир °эфаның оннун бири хире эң шынарлыг кызыл-тас далганын база өргүзүн. Бүрүн өрттедир өргүлдү азы өске-даа өргүлдү салып тура, хураган бүрүзү-биле кады бир гинниң дөрттүн бири хире арага өргүлүн база эккеп чаш.

⁶ Бир эвес өргүп турар малы кошкар болза, ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн: бир °гинниң үштүн бири хире олива үзү холаан, бир °эфаның оннун ийизи хире эң шынарлыг кызыл-тас далганын база эккеп сал, ⁷ ол ышкаш бир гинниң үштүн бири хире арага өргүлүн база эккеп чаш – Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл ол-дур.

⁸ Бир эвес азы бүрүн өрттедир, азы онза даңгырак күүседир, азы эп-найырал өргүлү^a кылдыр Дээрги-Чаяакчыга буга эккеп салып турар болзунза, ⁹ ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн: чартык °гин хире олива үзү холаан, бир °эфаның оннун үжү хире эң шынарлыг кызыл-тас далганын база эккеп сал, ¹⁰ ол ышкаш чартык гин хире арага өргүлүн эккеп чаш – Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүл ол-дур^b. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга буганы, кошкарны, хойну, өшкүнү өргүп турар саныңарда-ла, ынчалдыр кылыңар. ¹² Чеже малды эккеп өргүп турар-дыр силер, оларның баш бүрүзү-биле ынчалдыр кылыңар.

¹³ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүлдү эккеп салып тура, Израильдин үндезин чурттакчызы болур кижиге бүрүзү ынчалдыр кылыр ужурулуг. ¹⁴ Бир эвес силерниң араңарда түр када чурттап чоруур даштыкы кижиге азы силерниң араңарда салгалдан салгал дамчып чурттап чоруур өске сөөк кижиге Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл салып турар болза, силерниң кылып турарыңар дег, база ынчалдыр кылыр ужурулуг. ¹⁵ Израиль чон, силерге-даа, араңарда чурттап чоруур даштыкы кижиге-даа чаңгыс-ла хоойлу^c – силерниң шупту салгалдарыңарга кезээ мөңгедө күштүг хоойлу турар ужурулуг: силер-даа, өскээртен келген кижиге-даа Дээрги-Чаяакчының мурнунга ылгал чок болур. ¹⁶ Силерге-даа, араңарда чурттап турар даштыкы кижиге-даа чаңгыс-ла ол хоойлу, чаңгыс-ла ол дүрүм турзун».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы оон Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Силерни эдертип бар чыдарым черге чеде бергеш, ¹⁹ ол черге үнген далган-тарааны чип тура^d, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлден салыңар: ²⁰ тараанарның баштайгы дүжүдүндөн хаарган чуга далганы өргүңер – ону тараа шаңыңдан өргүл кылдыр салыңар. ²¹ Тараанарның баштайгы дүжүдүндөн онза өргүлдү Дээрги-Чаяакчыга салгалдан салгал дамчып салыңар».

Частырыг болуп үүлгеттинген бачыттар дээш өргүл дугайында

²² «Бир эвес Дээрги-Чаяакчының Моисейге чугаалаан хамык айтышкыннарының кайы-бирээзин частырыг болуп күүсетпейн барзыңарза^e, чүү боорул? ²³ А Дээрги-Чаяакчы ол айтышкыннарны Моисейни дамчыштыр силерге берген, олар Дээрги-Чаяакчының берген хүнүндөн эгелээш, салгалдан салгал дамчып күштүг болгай. ²⁴ Кандыг-бир айтышкын ниитилелдин чедир көрбээни-биле частырыг болуп күүсеттиммэн болза^f, бүгү ниитилел бир бугажыкты Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг бүрүн өрттедир өргүл кылдыр эккеп салзын, ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн болгаш арага өргүлүн салзын база бачыг дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунаны салзын.

²⁵ Бурганның бараалгакчызы бүгү израиль ниитилелди арыглап каарга, олар өршээтирер, чүге дээрге частырыг болган-дыр, а олар Дээрги-Чаяакчыга өрттедир өргүлдү эккеп салган-дыр база боттарының частырыгы дээш Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыг дээш өргүлдү эккеп салган-дыр. ²⁶ Бүгү израиль ниитилел база оларның аразында чурттап турар даштыкы кижиге өршээтирер, чүге дээрге бүгү чон бачыгты частырыг болуп үүлгеткен-дир.

^a Лев. 3:1^b Лев. 1:9^c Хост. 12:49;
Лев. 19:34; 24:22;
Ы. х. к. 10:19^d Ис. 5:11-12^e Лев. 4:2, 27; 5:15^f Лев. 4:13

^a Лев. 4:27-28 ²⁷ А бир эвес чүглө чаңгыс кижичастырыг болуп бачыт үүлгеткен болза, ол кижичастырыг бир харлыг өшкүнү бачыт дээш өргүл кылдыр эккеп салзын^a. ²⁸ Дээрги-Чаяакчының мурнунга частырыг болуп бачыт үүлгеткен кижини бараалгакчы арыглап каар – ол кижичастырыг арыглаттына бээр база өршээттирер. ²⁹ Кандыг-бир кижичастырыг болуп бир чүве үүлгедир болза, израиль чоннун аразынга төрүттүнген кижиге-даа, силерниң араңарда чурттап турар даштыкы кижиге-даа хамаарыштыр силерге чаңгыс хоойлу турзун^b.

^b Сан. 15:15

^c Евр. 10:26

³⁰ А бир эвес үндезин чурттакчылар аразындан азы өскээртен келген улус аразындан кандыг-бир кижичастырыг кара өжегээр бачыт үүлгедир болза^c, ол кижичастырыг Дээрги-Чаяакчыны дорамчылап турар-дыр, ону чонунун аразынга амылыг арттырбас ужурлуг. ³¹ Ол кижичастырыг Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооваан-дыр база Ооң айтышкынын үрээн-дир; ону амылыг арттырбас ужурлуг, ол кижичастырыг буруузун боду чүктезин».

Амыр-дыш хүнүн сагываан кижичастырыг дугайында

^d Хост. 35:3

³² Израиль чон ээн кургаг ховуга турда, улус амыр-дыш хүнүнде ыяш чыып турган кижичастырыг эскерип каан^d. ³³ Ооң ыяш чыып турганын эскерип каан улус ону Моисей биле Ааронга база бүгү ниитилелге эккелген. ³⁴ Ол кижичастырыг чүнү канчаары тодараттынмаан болгаш, ону хоругдап каан^e.

^e Лев. 24:12

^f Хост. 31:14

^g Лев. 24:14-16

³⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ол кижичастырыг өлүр ужурлуг^f, ону бүгү ниитилел турлагаштыңга даштар-биле соп каапсын» – дээн^g. ³⁶ Бүгү чон демги кижини турлагдан ырады бергеш, даштар-биле соп каапкан; Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар ол өлүп калган.

Дүрүм-хоойлу дугайында сагындырыг

^h Ы. х. к. 22:12; Мф. 23:5

³⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ³⁸ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Олар салгалдан салгал дамчып боттарының хептериниң кыдыгларыңга салбактардан кылып ап чорзун^h база ол салбактарже көк өңнүг удазыннардан киир өрүп ап чорзун. ³⁹ Удазыннар салбактарга чорзун, а силер оларже көргеш, Дээрги-Чаяакчының шупту айтышкыннарын сактып, оларны күүседип чоруур силер база силерни самыралче киир тыртып турар чүрээнер биле караанарны эдербейн баар силер. ⁴⁰ Ынчан силер Мээң шупту айтышкыннарымны сактып, күүсединер, Бурганыңар дээш ыдыктыг болуңарⁱ. ⁴¹ Мен дээрге силерни египет черден силерге Бурган болур дээш үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен. Мен – Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен^j».

ⁱ Лев. 11:44

^j Лев. 22:33

Моисей биле Ааронга удур тура халышкын

(Ыд. ыр. 105:16-18)

^k Хост. 6:16, 18, 21

16 ¹ Левийниң аймаандан укталган Кохаттың үре-салгалы, Ицгарның оглу Корах^k база Рувимниң аймаандан укталган Элиавтың оолдары Дафан биле Авирон, Фалеттиң оглу Авнан олар ² Моисейге удур тура халаан; израиль чоннун аразындан ниитилелдин шилиттинген баштынчылары болур, ат-сураглыг 250 кижичастырыг база оларга каттыжа берген. ³ Олар шупту Моисей биле Ааронга удур чыгылып алгаш: «Хөлүн эрттире берген-дир силер; бүгү израиль чон, кижичастырыг бүрүзү ыдыктыг болгай^l, Дээрги-Чаяакчы оларның аразында чурттап турар-дыр! А силер чүге бодуңарны Дээрги-Чаяакчының чонундан өрү көрүп турар силер?» – дээннер.

^l Хост. 19:6

^m Сан. 14:5

ⁿ 2 Тим. 2:19

⁴ Моисей ону дыңнап кааш, доңгая кээп дүшкен^m. ⁵ Оон Корахка база ооң шупту талалакчыларыңга: «Даарта эртен Дээрги-Чаяакчы кымның Аңаа хамааржырынⁿ база кымның ыдыктыын көргүзүптер, ол кижини Бодунче чоокшуладып аар; Ол шилип алган кижизин Бодунче чоокшуладып аар. ⁶ Мынчаар кылып көрүңер: Корах

база оон талалакчылары, силер айдызаар савалардан ап алгаш,⁷ даарта ол саваларга оттан салгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга айдызаар чаагай чыттыг чүүлдерден ынаар каап алынар^a; Дээрги-Чаяакчының шилип алыр кижизи ылап-ла ыдыктыг боор эвеспе. Хөлүн эрттире берген-дир силер, Левийниң үре-салгалы!» – дээн.

^a Лев. 10:1

⁸ Оон Моисей Корахка мынча дээн: «Левийниң үре-салгалы, дыннап көрүнер!⁹ Израильдин Бурганы силерни израиль ниитилелден аңгылааш^b, Дээрги-Чаяакчының майгынының чанынга албан-хүлээлге күүсетсин дээш база чоннун орнунга албан-хүлээлге күүседип, аңаа бараан болзун дээш, Бодунче чоокшуладып алган болгай – ол безин силерге эвээш болду бе?¹⁰ Дээрги-Чаяакчы сени, сээң хамык хадунмаңны – Левийниң үре-салгалын Бодунче чоокшуладып алган болгай, а силер Бурганның бараалгакчылары болур албан-хүлээлгени база алыксап турар-дыр силер.¹¹ Ынчангаш сен-даа, сээң хамык талалакчыларың-даа Дээрги-Чаяакчыга удур каттыжып алган-дыр силер. Аарон чүнү канчапкан кижил, чүге олче хыйланып турарынар ол?^c»

^b Сан. 8:14

^c Хост. 16:7-8

¹² Моисей Элиавтың оолдары Дафан биле Авиронну кыйгыртып, улус айбылапкан. А олар: «Барбас бис!¹³ Бисти сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черден үндүрө бергеш, ээн кургаг ховуга чок кылыр деп турарың эвээш болду бе? Сен аңаа немей бисти чагырар бодап тур сен бе?!^d ¹⁴ Бисти сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже эккелген эвес сен, шөлдер биле виноград тараан черлерни биске ээлээр кылдыр берген эвес сен. Бо чоннун карактары хаптап каан-дыр сен. Барбас бис!» – дээн.

^d Хост. 2:14

¹⁵ Моисей аажок хорадааш, Дээрги-Чаяакчыга: «Оларның өргүлдеринче кичээнгей салбайн көр. Оларның чаңгыс элчигенин-даа албаан мен^e, чаңгысынга-даа бак чүве кылбаан мен» – дээн.

^e 1 Хаан. 12:3

Үймэнчилерни кезеткени

¹⁶ Моисей Корахка мынча дээн: «Сен хамык талалакчыларың-биле даарта Дээрги-Чаяакчының мурнунга турунар – сен, сээң талалакчыларың база Аарон.¹⁷ Кайыңар-даа бодунун айдызаар савазын ап алгаш, ынаар чаагай чыттыг чүүлдерин ургаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелзин. Кижидүрүзү савазын эккелген соонда, 250 айдызаар сава база сээң биле Аароннун савалары аңаа турзун».

¹⁸ Кижидүрүзү бодунун айдызаар савазын ап алгаш, аңаа от салгаш, чаагай чыттыг чүүлдерин ургаш, Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга туруп алган, Моисей биле Аарон база аңаа турган.¹⁹ Корах бүгү израиль ниитилелди майгынче кирер чер чанынга оларга удур чыыпкан.

Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы бүгү чонга көстүп келген.²⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга: ²¹ «Бо чондан аңгыланып алыңар, ынчан Мен оларны карак чивеш дээр аразында узуткап каайн^f» – дээн.

^f Хост. 33:5

²² А Моисей биле Аарон донгая кээп дүшкеш^g: «Бурганывыс, бүгү амылыг чүүлду тынгарып турар Бурган!^h Чаңгыс кижидүрүзү бачыт үлгедирге, бүгү чонга килеңнээрин ол бе?ⁱ» – дээннер.

^g Сан. 14:5

^h Сан. 27:16; Иов 12:10; Эклл. 12:7; Зах. 12:1; Аж.-ч. 17:28

ⁱ Э. д. 18:23

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ²⁴ «Бо чонга мону дамчыт. Корах, Дафан болгаш Авироннун оран-савазындан ырай беринер де» – деп чугаалаан.²⁵ Моисей ол-ла дораан Дафан биле Авиронче чорупкан, Израильдин «баштыңнары оон соондан бар чыткан.²⁶ Ол ынчан чонга: «Бо бузуттуг улустун чадырларындан ырай беринер^j база оларга хамааржыр чүү-даа чүвеге дегбөңөр, оон башка оларның бүгү бачыттарының уржуу-биле узуткаттырар силер» – дээн.

^j 2 Тим. 2:19

²⁷ Чон ынчан Корах, Дафан болгаш Авирон оларның оран-савазындан бүгү талаларже ырай берген. А Дафан биле Авирон дашкаар үнүп келгеш, чадырларының эжиктериниң чанынга кадайлары болгаш улуг-биче ажы-төлү-биле кады турганнар.

- ^a 3 Хаан. 22:28
- ^b Ыд. ыр. 54:16
- ^c У. ч. 1:12
- ^d Лев. 10:2; Сан. 11:1
- ^e Сан. 3:10; 2 Чыл. 26:18
- ^f Хост. 33:5
- ^g Сан. 14:5
- ^h Лев. 16:12
- ⁱ Сан. 1:53
- ²⁸ Моисей мынча дээн: «Бо бүгү ажил-херектерни кылзын дээш мени Дээрги-Чаякчының айбылап чорутканын, ол бүгүнү бодумнун турам-биле кылбайн туарымны бадыткаар чүүл бо-дур: ²⁹ бо улус, шупту өске улус ышкаш, анаа өлүм-биле өлүр болза, шупту улустун чайлап шыдавазы төнчү оларга база таваржыр болза, мени Дээрги-Чаякчы айбылап чорутпаан болур^a. ³⁰ А бир эвес Дээрги-Чаякчы анаа эвес кайгамчык чүүлдер көргүзөр болза – чер, аксын азадыпкан дег, бо улусту база оларга хамааржыр бүгү чүвени ажырыптар болза, олар диригге-ле алдыы оранче кире бээр болза^b – олар Дээрги-Чаякчыны дора көргөн дээрзин билип аар силер».
- ³¹ Моисей ол сөстөрни чугаалап доозуптары билек, демги улустун адаанда чер ойлуп кире берген. ³² Чер, аксын азадыпкан дег, ол улусту, оларның өг-бүлелерин, Корахка хамааржыр шупту улусту база бүгү эт-хөреңгини ажырыпкан. ³³ Олар диригге-ле алдыы оранче кире берген^c, оларга хамааржыр бүгү чүве база ээлери-биле кады чер адаанче ажытталы берген. Чер оларны хөөп алган; олар ниитилелде амылыг чон санындан казыттына берген.
- ³⁴ Ол улусту долгандыр турган шупту израильчилер оларның алгы-кышкызын дыннап кааш: «Чер бисти база ажырыптазын!» – дижип, тарай маңнажы бергеннер. ³⁵ Дээрги-Чаякчыдан от өөскээш, айдызаар чүүлдер эккелген 250 кижини узуткап каан^d.
- ³⁶ Дээрги-Чаякчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ³⁷⁻³⁸ «Аароннун оглу Элеазар бараалгакчыга мону чугаала. Ол өрттенип өлгөн улустун айдызаар саваларын чыып алгаш, оларның одун ырадыр төксүн, чүге дээрге ол бачыттыг улус бодунун амы-тыны-биле төлээш, саваларын ыдыктап алган болгай. Оларның айдызаар саваларындан өргүл бедигээжи шывар ама честерни калбартыр бастырып калыңар, чүге дээрге олар саваларын Дээрги-Чаякчының мурнунга эккелген болгаш, савалар ыдыкталы берген-дир; олар ам израиль чонга сагындырыг болур».
- ³⁹ Элеазар бараалгакчы өрттенип өлгөн улустун эккелген хүлер айдызаар саваларын чыып алгаш, өргүл бедигээжин шывар кылдыр, калбак амалар кылдыр бастыртып каан. ⁴⁰ Аароннун үре-салгалындан укталбаан, кандыг-даа өске кижини Дээрги-Чаякчының мурнунга айдызап келбес ужурлуун, оон башка Корах болгаш оон талалакчылары-биле болган чүве ол кижини-биле база болурун израиль чонга сагындырганы ол^e. Элеазар ону Дээрги-Чаякчының Моисейни дамчыштыр чугаалаанын ёзугаар кылган.

Аароннун үймээн үндүрген чонну камгалааны

⁴¹ Даартазында хүндүс бүгү израиль ниитилел Моисей биле Ааронче: «Силер Дээрги-Чаякчының улусун өлүрдүнер!» – деп хыйланып турган. ⁴² Чон Моисей биле Ааронга удур чыгып келгеш, Ужуражылга майгынынче көөрге, булут ону бүргей апкан, Дээрги-Чаякчының өндүр чырыы көстүп келген болган. ⁴³ Моисей биле Аарон майгын чанынга чедип кээрге, ⁴⁴ Дээрги-Чаякчы Моисейге: ⁴⁵ «Бо ниитилелден ырай беринер, Мен оларны карак чивеш дээр аразында узуткап каайн^f» – дээн. Олар ынчан доңгай кээп дүшкеннер^g.

⁴⁶ Моисей Ааронга: «Айдызаар саваны ап алгаш, өргүл бедигээжинде оттан ынаар салып каг база чаагай чыттыг чүүлден каап ал^h, оон чонче дүрген аппарат, Дээрги-Чаякчының килеңин олардан чайладып кагⁱ, чүге дээрге Оон килени улусту таварып, айбыл-халапты халдадып эгелээн-дир» – дээн.

⁴⁷ Аарон Моисейниң чугаалаанын ёзугаар айдызаар саваны ап алгаш, чон аразынче маңнап чорупкан. Көөрге, чонче айбыл-халап халдап эгелээн болган. Аарон чаагай чыттыг чүүлдерни каап алгаш, Бурганның килеңин чондан чайладып каан. ⁴⁸ Ол өлүг база дириг улус аразында туруп аарга, айбыл-халап улусче халдавайн

барган^a. ⁴⁹Корахтың буруузу дээш өлгөн улустан аңгыда, ол айыыл-халаптан 14 700 кижил өлгөн. ⁵⁰Айыыл-халап улусче халдавайн баарга, Аарон майгынче кирер черже, Моисейниң чанынче дедир чедип келген.

^a Сан. 25:8; 2 Хаан. 24:25

Аарон – дээди бараалгакчы дээрзин Бурганның бадыткааны

17 ¹Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²«Израиль чон-биле чугаалаш. Оларның аймак бүрүзүндөн, аймактарның баштың бүрүзүндөн бир-бир – шупту он ийи даянгыштан* ап ал, баштың бүрүзүнүң адын оон даянгыжынга бижип каг; ³Аароннуң адын Левийниң аймааның даянгыжынга бижип каг, баштың бүрүзү-ле бир даянгыш берген турар ужурлуг. ⁴Даянгыштарны Мээң силер-биле ужуражып кээп турарым черге – Ужуражылга майгынында ыдыктыг аптара мурнунга эккеп салып каг^b. ⁵Мээң шилип алыр баштыңымын даянгыжы чечектели бээр. Ынчан израиль чоннун силерже хыйланышкынындан кулаам дыштаныр».

^b Хост. 25:22

⁶Моисей израиль чон-биле чугаалашкан соонда, оларның шупту баштыңнары аңа даянгыштарын берген. Бир баштың-на бир даянгыш кылдыр, аймактарның санын эзугаар он ийи даянгышты эккелген, Аароннуң даянгыжы оларның аразынга турган. ⁷Моисей даянгыштарны ыдыктыг майгынче кирип, Дээрги-Чаяакчыны мурнунга салып каан.

⁸Даартазында хүндүс Моисей майгынче кирип келгеш, көөрге, Левийниң аймаан төлээлээн Аароннуң эккелген даянгыжының бүүрекчигештери үнүп, чечектери частып, миндаль тооруктарын берип эгелээн болган^c. ⁹Моисей шупту даянгыштарны Дээрги-Чаяакчыны мурнундан бүгү израиль чонче үндүрө бээрге, улус болган чүүлдү көргөш, боттарының эккеп берген даянгыштарын ап алган. ¹⁰Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Аароннуң даянгыжын база катап ыдыктыг аптараның мурнунга салып каг – даянгыш үймээнчи улуска сагындырыг кылдыр кадагалаттынзын, оларның хыйланышкынындан Мээң кулаамга ынчалдыр дыш бээр сен, олар өлбейн баар» – дээн. ¹¹Моисей Дээрги-Чаяакчы аңа канчаар дужаганыл, ынчаар кылган.

^c Евр. 9:4

Бараалгакчылар биле левиттерниң бараан болушкуну

¹²Израиль чон Моисейге: «Көр даан, өлүр деп бардывыс, узукаттырып аарывыс ол-дур, шупту өлдүвүс-ле! ¹³Дээрги-Чаяакчының майгынынче чоокшулаан кандыгдаа кижил өлүп каар болгай. Бис база шупту өлүр бис бе?!» – деп эгелээн.

18 ¹Дээрги-Чаяакчы Ааронга мынча дээн: «Сен, оолдарың база төрөл бөлүүн ыдыктыг майгынга удур үүлгеткен кем-буруу бүрүзүн бодуңар чүктээр силер^d; сен оолдарың-биле Бурганга бараан болур албан-хүлээлгөңерге удур үүлгеткен кем-буруу бүрүзүн бодуңар чүктээр силер. ²А ол ышкаш бодуңуң ха-дуңманы – Левий өгбөңден укталган аймакты бодуңче чоокшуладып ал, олар сенээ каттыжып, оолдарың-биле кады майгынның мурнунга турар үенде, силерге дузалашсын^e. ³Олар сээң даалгаларыңны база майгында шупту ажал-херектерни күүсетсин; чүгле ыдыктыг черниң эт-херекселинче болгаш өргүл салыр бедигээшче чоокшулавазын, оон башка олар-даа, силер-даа өлү бээр силер. ⁴Олар сенээ каттышсын база майгынга албан-хүлээлге күүседип, аңа хамааржыр шупту ажалдарны кылзын, а өске кижил силерже чоокшулавазын.

^d Хост. 28:38

^e Сан. 3:6-10

⁵А силер ыдыктыг майгын иштинде болгаш өргүл бедигээжинде албан-хүлээлгөңерни израиль чонче моон сонгаар килеңим көдүрүлбес кылдыр күүсединер^f. ⁶Дыңнаңар даан, силерниң ха-дуңмаңар болур левиттерни Мен израиль чоннун

^f Сан. 1:53

* 17:2 Даянгыш – кижиниң ат-алдарын, эрге-чагыргадын көргүзүп турар.

аразындан Бодумга ап алган болгай мен, ам оларны майгынга албан-хүлээлге күүседир кылдыр силерге белекке бердим. ⁷ Сен оолдарың-биле өргүл бедигээжинде база көжеге артында^a – эң ыдыктыг өрээлде турар бүгү чүвеге хамаарышкан бараалгакчы албан-хүлээлгенерни таптыг сагып, күүсединер. Мен силерге бараалгакчы болур албан-хүлээлгени белек кылдыр берип тур мен, а ыдыктыг майгынче чоокшулаар өске кижини өлүрүп каар ужурлуг^b».

^a Хост. 26:31; Лев. 16:2

^b Сан. 1:51

Бараалгакчылар биле левиттерниң алыр ужурлуг үлүглери

⁸ Дээрги-Чаяакчы Ааронга оон ыңай мынча дээн: «Дыңна даан, израиль чоннун Меңээ бараалгадып турар бүгү ыдыктыг өргүлдерин хайгаараарын сеңээ дагып тур мен^c. Өргүлдерни кезээ мөңгедө алыр үлүүнер кылдыр сеңээ болгаш сээн оолдарыңга берип тур мен^d. ⁹ Аажок ыдыктыг өргүлдерден сээн алыр ужурлууң өрттетпес үлүг бо-дур: улустуң Меңээ эккеп салып турар кандыг-даа далган-тараа өргүлү, бачыт дээш өргүлү база кем-буруу дээш өргүлү; ол өргүлдер дээрге аажок ыдыктыг, сеңээ болгаш сээн оолдарыңга хамааржыр өргүлдер-дир. ¹⁰ Ол бүгүнү аажок ыдыктыг черге чиир силер*: үре-салгалыңның шупту эр улузу ону чип болур, ол өргүлдер сеңээ ыдыктыг болзун.

^c Лев. 7:32; Сан. 5:9

^d Хост. 29:28

¹¹ Израиль чоннуң онза өргүлдери шуптузу база сээни болур. Мен оларны сеңээ, сээн оглу-кызыңга кезээ мөңгедө алыр үлүүнер кылдыр берип тур мен. Сээн өг-бүлөңдө ‘арыг кижиги бүрүзү ол өргүлдерни чип болур^e.

^e Лев. 22:2, 3, 11-13

¹² Сеңээ эң шынарлыг чаа олива үзү, эң эки чаа виноград арагазы болгаш далган-тарааны^f – улустуң Дээрги-Чаяакчыга өргүп турары баштайгы дүжүдүн берген мен.

^f Ы. х. к. 18:4

¹³ Чоннун черинде үнгөн бүгү дүжүттүң башкылыгы – оларның Дээрги-Чаяакчыга эккээр өргүлдери – сээни болзун^g. Сээн өг-бүлөңдө ‘арыг кижиги бүрүзү ол өргүлдерни чип болур.

^g Хост. 23:19

¹⁴ Израиль чоннун Дээрги-Чаяакчыга кезээ мөңгедө тураскааткан бүгү чүвези сээни болзун^h.

^h Лев. 27:21, 28

¹⁵ Кандыг-даа дириг амытанның Дээрги-Чаяакчыга эккеп өргүп турар баштай төрүттүнген эр төлү – кижиниң-даа, мал-маганныы-даа болза – сээни болзунⁱ. Чүглө кижиниң дун оглун садып хостап аар ужурлуг, ‘арыг эвес малдың дун төлүн база садып хостаар ужурлуг. ¹⁶ А олар дээш садызы бо-дур: бир ай назылыг төл дээш доктааткан өртекти – ыдыктыг черге ажыглаар беш °шекел мөңгүннү алыр сен. (Ыдыктыг шекелдиң деңзизи чээрби °герага дең.)^j

ⁱ Хост. 13:2, 11-16;
Сан. 3:46-47

^j Хост. 30:13

¹⁷ Ынчалза-даа баштай төрүттүнген буга, хой азы өшкү дээш садызы кылдыр чүнү-даа алба: ол малдар дээрге ыдыктыг өргүлдер-дир^k, оларның ханын өргүл бедигээжинче төвүт, а чаан өрттедиптер сен – Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл ол-дур. ¹⁸ Онза өргүлдүң төжү биле он талакы дөңмек эъдиниң сеңээ хамааржыры дег, оларның эъди база сеңээ хамааржыр^l. ¹⁹ Израиль чоннун Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып турар ыдыктыг өргүлдериниң шуптузун сеңээ, сээн оглу-кызыңга кезээ мөңгедө алыр үлүүнер кылдыр берип тур мен; ол дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунга мөңгө, дус-биле шынзыттыңган чагыг-керээ-дир^m, ону сээн-биле болгаш сээн үре-салгалың-биле чарып тур мен».

^k Хост. 13:2, 11-16

^l Хост. 29:26-28

^m Лев. 2:13; 2 Чыл. 13:5

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Ааронга оон ыңай мынча дээн: «Израильчилерниң черинге сээн хуваагылыг чериң, оларның аразыңга алыр үлүүн турбас. Израиль чоннун аразыңга сээн үлүүн биле өнчүң – Мен-дир менⁿ. ²¹ А Левийниң үре-салгалыңга оларның Ужуражылга майгыныңга албан-хүлээлге күүседип, кылып турар ажил-херээ дээш, Мен Израильде бар бүгү чүвениң оннуң бир кезиин өнчү кылдыр берип тур

ⁿ Ы. х. к. 10:9; 12:12;
14:27; 18:1-2;
Иис. 13:33; 14:3; 18:7;
Иез. 44:28

* 18:10 Азы: «Ол бүгүнү аажок ыдыктыг чүүлдер дег кылдыр чиир силер».

мен^a. ²² Израиль чон майгынче моон сонгаар чоокшулавазын, оон башка олар бачыдын чүктөп, өлүп каарлар. ²³ Левиттер майгынга албан-хүлээлгезин эрттирзин, майгынга удур кылган кандыг-даа кем-бурууну боттары чүктезин. Ол дүрүмнү силерге салгалдан салгал дамчып кезээ мөңгедө доктаадып каан. Левиттер израиль чоннун аразынга хувааглыг чер албас. ²⁴ Израиль чоннун Дээрги-Чаяакчыга салып турар өргүлдөринин оннун бир кезин левиттерге өнчү кылдыр берип тур мен. Ынчангаш: „Олар израиль чоннун аразынга хувааглыг чер албас“ – деп, левиттерге хамаарыштыр чугаалаан мен».

^a Лев. 27:30; Ы. х. к. 14:22

²⁵ Дээрги-Чаяакчы оон Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁶ «Левиттерге мону дамчыдып чугаала. Мээң израильчилерден ап алгаш, силерге өнчү кылдыр берип турарым үлүүнерни – оларнын эдилээн чүвезинин оннун бир кезин хүлээп ап тура, Дээрги-Чаяакчыга демги оннун бир кезинин оннун бир кези болур өргүлдү салыр силер^b. ²⁷ Ол өргүлүнер шаңыңарнын тараазы, виноград сы базар оңгарыңарнын арагазы деп санаттынар. ²⁸ Силер база израиль чондан ап турарыңар оннун бир кезинден Дээрги-Чаяакчыга өргүлдөн салыңар, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ол өргүлдү Аарон бараалгакчыга бериңер. ²⁹ Силерге берип турар шупту белектерден Дээрги-Чаяакчыга өргүлдү салыңар, эң эки, ыдыктап каан чүүлдү шилип, Анаа өргүңер.

^b Неем. 10:38

³⁰ Левиттерге мону база чугаала. Өнчүнернин эң эки кезин Дээрги-Чаяакчыга өргүүр болзуңарза, оңар шаңыңарнын тараазы, сы бастырган виноградыңарнын арагазы деп санаттыңар. ³¹ А силер: бодуңар-даа, өг-бүлөңер-даа алган үлүүнерни кандыг-даа черге чип болур силер – Ужуражылга майгынында кылып турар ажылыңар дээш төлевир ол-дур. ³² Үлүүнернин эң эки кезин Дээрги-Чаяакчыга өргүп турзуңарза, ооң арткан кезин чигениңер дээш бачыг чүктөвөс силер, ынчалдыр кылыр болзуңарза, израиль чоннун Бурганга салган ыдыктыг өргүлдөрин бужар-татпас силер база өлбөс силер».

Арыглаашкын суу

19 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Дээр-ги-Чаяакчынын израиль чонга чагып, доктаадып каан хоойлузу бо-дур. Израильчилер сенээ четпес-дудуу эвес, кемниг эвес, мойнунга ыяш хомут кедип көрбөөн шилги инектен эккелзин^c. ³ Ол инекти Элеазар бараалгакчыга бериптиңер, бараалгакчы ону турлагнын даштынче үндүрө бээрге, боду көрүп турда, улус инекти аңаа согар ужурлуг. ⁴ Оон Элеазар бараалгакчы ооң ханынче салаазын суккаш, Ужуражылга майгынынын мурнунче чеди удаа бызай чашсын^d. ⁵ Элеазар көрүп турда, демги инекти өрттетсин: ооң кежин, эьдин болгаш ханын чини-биле кады өрттетсин^e. ⁶ Бараалгакчы пөш будуун, иссоп дээр үнүштү^f, кызыл удазынны^g өрттедип турар инекче октапсын. ⁷ Бараалгакчы хептерин чуп алзын база мага-бодун сугга чуп алзын, ооң соонда турлагже кирип болур; ол кежээге чедир арыг эвес болур^h. ⁸ Инекти өрттедип турган кижини база хептери биле мага-бодун сугга чуп алзын; ол кижини кежээге чедир арыг эвес болур. ⁹ Өске-бир арыг кижини инектин хүлүн чыггаш, турлагнын даштында арыг черге салып кагзын – ол хүлдү арыглаашкын суунгаⁱ ажыглаары-биле израиль чон кадагалазын. Бачыг дээш өргүл ол-дур. ¹⁰ Инектин хүлүн чыгган кижини хептерин чуп алзын; ол кижини кежээге чедир арыг эвес болур^j. Ол дээрге израиль чонга база оларнын аразында чурттап турар даштыкы улуска кезээ мөңгедө доктаадып каан дүрүм-дур.

^c Ы. х. к. 21:3; 1 Хаан. 6:7

^d Лев. 4:16-17

^e Хост. 29:14; Лев. 4:11-12; 9:11

^f Хост. 12:22

^g Лев. 14:4

^h Лев. 11:25

ⁱ Сан. 8:7

^j Лев. 11:25

¹¹ Кандыг-бир өлүг кижинин мага-бодунга дегген кижини чеди хүн дургузунда арыг эвес болур. ¹² Ол кижини бо арыглаашкын суу-биле үшкү база чедиги хүнде бачыгтан арыгланып аар болза, арыг деп санаттыңар; а үшкү база чедиги хүнде бодун арыгланып албас болза, арыг эвес артар^k. ¹³ Өлүг кижинин мага-бодунга деггеш,

^k Сан. 31:19

- ^a Лев. 15:31 бодун арыгланып албаан кандыг-даа кижиге Дээрги-Чаяакчының өргээзин бужартадып турары ол-дур^a, ол кижиге израиль чоннуң аразына амылыг артпас, чүгө дээрге арыглаашкын суун олче чашпаан-дыр, ол кижиге арыг эвес бооп артпышаан-дыр.
- ^b Лев. 11:32 ¹⁴ Бир-ле кижиге оран-савазына өлүп калган болза, мындыг дүрүмнү ажыглаар. Оон чадырында турар бүгү улус база ынаар кирип кээр кандыг-даа кижиге чеди хүн дургузунда арыг эвес болур. ¹⁵ Халывын быжыглай шарываан кандыг-даа ажык сава арыг эвес болур^b. ¹⁶ Ажык черге тургаш, азы кижиге холундан өлгөн кижиге, азы бодунуң өлүмү-биле өлгөн кижиге, азы өлүг кижиниң сөөктеринге, азы өлүг кижиге хааржаанга дегген кижиге чеди хүн дургузунда арыг эвес болур.
- ^c Хост. 12:22 ¹⁷ Арыг эвес кижини арыглаары-биле демги өрттөткөн, бачыт дээш өргүл болган инектин хүлүн узуп алгаш, саваже ургаш, ынаар агым сугдан кудуп кагзын. ¹⁸ Оон кандыг-бир арыг кижиге иссоптан ап алгаш^c, ону сугже суккаш, чадырже болгаш ында турар шупту саваларже, кижилерже база азы өлүг кижиниң сөөктеринге, азы өлүрткөн кижиге, азы боду өлгөн кижиге, азы өлүг кижиге хааржаанга дегген кижиге бызай чашсын. ¹⁹ Арыг кижиге үшкү база чедиги хүнде арыг эвес кижиге сугну бызай чажарга, ол чедиги хүнде бачыттан арыг болу бээр. Арыг эвес турган кижиге хептерин база мага-бодун сугга чуп алзын, оон кежээликтей арыг болу бээр^d.
- ^d Лев. 11:25 ²⁰ А арыг эвес болу бергеш, бачыттан арыгланып албаан кижини чон аразына амылыг арттырбас ужурлуг, чүгө дээрге ол кижиге Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг өргээзин бужартаткан-дыр^e, арыглаашкын суун бодунче чаштыртпаан-дыр, арыг эвес бооп арткан-дыр. ²¹ Израильчилерге ол дүрүмнү кезээ мөңгөде чоктаадып каан болзун. Арыглаашкын суун бызай чажып турган кижиге хептерин чуп алзын; арыглаашкын суунга дегген кижиге кежээге чедир арыг эвес болур. ²² Арыг эвес кижиниң дегген бүгү чүвези арыг эвес болу бээр; ол бүгүгө дегген кижиге база кежээге чедир арыг эвес болур^f».
- ^e Лев. 15:31
- ^f Агг. 2:13

Мариамның мөчээни

- 20** ¹ Бүгү израиль ниитилел ээн кургаг Цин ховузунга дөртенги чылдың бир айда чедип келгеш, Кадеске доктааган. Мариам аңа чок апарга, ону ол черге ажаап каан^g.
- ^g Хост. 15:20

Моисейниң частыры

- ^h Хост. 17:1-7 ² Ижер суу чок боорга, чон Моисей биле Ааронга удур чыгып келген^h. ³ Израиль чон Моисей-биле алгыжып: «Бистин ха-дунмавыс Дээрги-Чаяакчының мурнунга өлү берген өйдө бис база өлү бээривис кай!ⁱ ⁴ Дээрги-Чаяакчының чонун чүгө бо ээн кургаг ховуже эккелдинер, бисти маңа мал-маганывыс-биле кады өлзүн дээш бе? ⁵ Бисти Египеттен чүгө үндүрүп эккелдинер, шак бо багай, тараа тарыттынмас, фиға ыяштары-даа, виноград-даа, гранат чимистери-даа чок, ижер суг безин тывылбас черже эккээр дээш бе?» – деп турганнар. ⁶ Моисей биле Аарон чыылган чондан ырап, Ужуражылга майгынынче кирер черже чорупкаш, доңгая кээп дүжерге^j, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры оларга көстүп келген.
- ⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁸ «Дуу ол даянгышты ап алгаш, Аарон акың-биле кады чонну чыггаш, олар көрүп турда, бо чалымга бодунун иштинде суун бээрин чугаала. Ынчалдыр оларга чалымдан сугну аксып үндүрүп бээр сен, чонга суг ижиртип, оң мал-маганын суггарар сен».
- ⁹ Моисей Дээрги-Чаяакчының мурнунда турган даянгышты Оон дужаалын ёзугаар ап алган. ¹⁰ Моисей биле Аарон чонну чалым чанынга чыып алган. Моисей оларга: «Үймээнчи улус, дыңнаңар, бо чалымдан силерге сугдан аксып берээли бе?» – дээн^k.
- ¹¹ Ол холун көдүргеш, чалымны даянгыжы-биле ийи катап кагарга, хөй суг аттыгып үнүп, чон-даа, оң мал-маганы-даа ол сугну ижип алган. ¹² А Дээрги-Чаяакчы
- ⁱ Хост. 16:3; Сан. 14:2
- ^j Сан. 14:5
- ^k Ыд. ыр. 105:33

Моисей биле Ааронга: «Меңээ бүзүревейн барып, Мээң ыдыктыымны израиль чон көрүп турда, хүндүлөвээнинер дээш, бо чонну Мээң оларга берип турарым черже баштап алгаш, кирбес силер^a» – дээн.

^a Сан. 27:14; Ы. х. к. 31:2

¹³ Ол дээрге Мериваның* суу деп чер-дир. Ооң чанынга израиль чон Дээрги-Чаякчы-биле алгышкан. Дээрги-Чаякчы аңаа Бодунуң ыдыктыын көргүскөн.

Эдомнуң Израильди эрттирбейн барганы

¹⁴ Моисей Кадестен Эдомнуң хаанынче төлээлекчилерин чорудуп, сөс дамчыткан: «Силерниң ха-дунмаңар болур израиль чон мону дамчыдып тур^b. Биске таварышкан хамык бергедээшкиннер дугайында билир болгай силер. ¹⁵ Бистиң ада-өгбевис Египетче көжүп чоруй барган турган, ол черге үр чурттаан бис^c. Египетчилер бисти, ада-өгбевисти бак көрүп турган^d. ¹⁶ А бис Дээрги-Чаякчыдан дуза дилеп кыйгы-рарывыска, Ол бистиң үнүвүстү дыңнап кааш^e, Бодунуң төлээзин чорудуп, бисти Египеттен үндүрүп эккелген^f. Бис ам силерниң кызыгаарыңар кыдыында Кадес хоорайда чедип келдивис. ¹⁷ Силерниң черинер таварты эрте бээрин биске чөпшээрер көрүнер. Силерниң шөлдериңерни, виноград тараан черлериңерни базып эртпес бис, кудуктарыңардан суг узуп ишпес бис, Хаан Оруу-биле** чоруптар бис. Силерниң кызыгаарларыңарны эртпээн шаанда, оруктан оң-даа, солагай-даа талаже эгбес бис^g».

^b Э. д. 25:24-26; Ы. х. к. 2:4

^c Э. д. 46:6-7

^d Хост. 1:11

^e Хост. 2:23; 3:7

^f Хост. 14:19

^g Сан. 21:22; Ы. х. к. 2:27

¹⁸ Ынчалза-даа эдом чон аңаа: «Бистиң черивис дамчыштыр эртпенер, оон башка хылыжывыс туткаш, силерге удур чаалажып үнер бис» – деп харыылаан.

¹⁹ Израиль чон аңаа: «Чүгле улуг орук-биле эрте бериксеп тур бис. А бир эвес бис азы мал-маганывыс силерниң сууңарны ижер болзувусса, ол дээш төлээр бис, чүгле эрте кылаштай берээли, дилеп турар чүвевис чүгле ол-дур!» – деп дамчыткан^h.

^h Ы. х. к. 2:28

²⁰ А Эдом аңаа: «Эртпенер!» – деп харыылааш, хөй санныг аг-шерии-биле база күчүлүг холу-биле Израильге удур тулчур дээш үнүп келген. ²¹ Ынчангаш эдом бодунуң девискээрин таварты эртерин Израильге чөпшээрэвээн. Израиль ону кыды-биле оюп эрте бергенⁱ.

ⁱ Башт. 11:16-17

Аароннуң мөчээни

²² Израиль чон Кадестен көжүп үнгөш, бүгү ниитилели-биле Ор деп дагга чеде берген^j. ²³ Дээрги-Чаякчы Моисей биле Ааронга Ор дагга, Эдомнуң кызыгаарының чанынга мынча деп чугаалаан: ²⁴ «Аарон бодунуң өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баар, Мериваның суунуң чанынга Мээң сөзүмге удурланып турганыңар дээш, израиль чонга берип турарым черже ол кирбес^k. ²⁵ Ааронну база ооң оглу Элеазарны эдерткеш, оларны Ор дагже үндүрө бээр сен. ²⁶ Аароннуң хептерин ужулгаш, ооң оглу Элеазарга кедирип каар сен^l. Аарон аңаа сөөлгү оруунга белеткенир, оон мөчүүр».

^j Сан. 33:37

^k Сан. 20:12

^l Хост. 28:2; 29:29

²⁷ Моисей Дээрги-Чаякчының дужааганын ёзуугаар кылган. Олар үжелээ Ор дагже, бүгү чон көрүп турда, үне бергеннер. ²⁸ Моисей Аароннуң хептерин ужулгаш, ооң оглу Элеазарга кедирип каан. Аарон аңаа, даг бажыңга мөчээн^m. А Моисей биле Элеазар дагдан дүжүп келген. ²⁹ Бүгү чон Аароннуң мөчээнин билип каан. Шупту израильчилер үжен хүн дургузунда Аароннуң ажыын ажып, ыглажып турганⁿ.

^m Сан. 33:38-39; Ы. х. к. 10:6

ⁿ Ы. х. к. 34:8

Хананей чон-биле тулчуушкун

21 ¹ Негевте Арадтың хананей хааны израиль чоннуң Афаримче баар орук-биле бар чыдарын дыңнап кааш, оларга удур тулчуп үнгөш, элээн каш кижини тудуп алгаш барган^o. ² Израиль чон Дээрги-Чаякчыга: «Бо чонну бистиң холувуска

^o Сан. 33:40

* 20:13 Мерива – «Алгыш-кырыш» дээн уткалыг ат (Хост. 17:7 көр).

** 20:17 Хаан Оруу – мурнуу чүкте Акаба мугулдурдан сонгу чүкте Дамаск хоорайга чедире бээр кол орук.

хүлээдип бээр болзунза, оларның хоорайларын Сеңээ тураскаадып, бүрүнү-биле узуткап каар бис^а» – деп даңгыраглаан^б. ³ Дээрги-Чаяакчы израиль чонну дыңнап кааш, хананейлерни ооң холунга хүлээдип берген. Израильчилер оларны-даа, оларның хоорайларын-даа бүрүнү-биле узуткап кааш, ол черге Хорма* деп ат тывыскан.

^а Лев. 27:29; Ы. х. к. 7:2; Башт. 11:30-31
^б Э. д. 28:20

Чес чылан

⁴ Израильчилер Ор дагдан Кызыл далайже баар орук-биле эдом черни оюп чорупканнар^с. Орук ара улустуң шыдамы чидип, ⁵ Бурган биле Моисейге: «Бисти Египеттен чүге үндүрүп эккелдинер, ээн кургаг ховуга өлзүн дээш бе? Мында аьш-чем-даа, суг-даа чок-тур, а бо ческинчиг аьш-чем хөңнүвүске дээпти» – деп хыйланып эгелээн^д.

^с Башт. 11:18

^д Сан. 11:4-6, 20

⁶ Дээрги-Чаяакчы ынчан чонче хоранныг чыланнар салыптарга, олар улусту шап туруп бээрге, хөй израильчилер өлүп хораан. ⁷ Чон Моисейге чедип келгеш: «Дээрги-Чаяакчыга болгаш сеңээ удур чүве чугаалап, бачыт үүлгеттивис. Ол чыланнарны бистен ырадыр кылдыр Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрөм» – дээн.

⁸ Моисей чон дээш мөргүл кылырга, Дээрги-Чаяакчы анаа: «Бодуңга чылан дүрзү-зүнден кылып алгаш, ону тук сывынга бедидир быжыглап ал. Чыланга шактырган кижиги бүрүзү ынаар көрүпкеш, амылыг артар» – дээн. ⁹ Моисей Ches чылан дүрзүзү кылып алгаш, ону тук сывынга бедидир быжыглап каан. Чылан кижини шапкан болза, ол кижиге Ches чыланче көрүпкеш, амылыг артып каап турган^е.

^е 4 Хаан. 18:4; Ин. 3:14

Моавче орук

¹⁰ Израиль чон ол черден көжүп үнгеш, Овот деп черге доктааган^ф. ¹¹ Овоттан көжүп үнгеш, Ийе-Аварим деп черге – Моавтан чөөн чүкче углай чыдар ээн кургаг ховуга доктааган^г. ¹² Оортан көжүп үнгеш, Заред деп шынаага доктааган^h. ¹³ А оортан көжүп үнгеш, ээн кургаг ховуга, амор черниң девискээринден үндүр агып чыдар Арнон хемниң эриинге доктааган^и, а Арнон Моавтың кызыгаары болуру^j, ол хем моав биле амор черлерниң аразында чыдар чүве-дир. ¹⁴ Ынчангаш «Дээрги-Чаяакчының дайын-чааларының номунда» ¹⁵ Суфтун девискээринде Вагеб хоорай, Арнон шынаалары болгаш Моавтың кызыгаарында Ар хоорайга^к чедир аккан суглар дугайында бижээн.

^ф Сан. 33:43

^г Сан. 33:44
^h Ы. х. к. 2:13

^и Сан. 22:36
^j Башт. 11:18

^к Ы. х. к. 2:9, 18, 29; Иса. 15:1

¹⁶ Израиль чон оортан Беэрже** көжүп үнген – ол чер дээрге Дээрги-Чаяакчының Моисейге: «Чонну чыывыт, оларга сугдан берейн» – деп турган кудуу болган. ¹⁷ Израиль чон ынчан бо ырны ырлап берген:

«Сууң долу-ла болзун, кудук!

Кудукту алгап ырлаңар.

¹⁸ Нояннарның казып кааны,

чоннуң баштыңчыларының даянгыштары

болгаш мергелери-биле казып кааны кудук-тур сен!»

Ээн кургаг ховудан олар Матаннаже чорупканнар. ¹⁹ Чон Матаннадан көжүп үнгеш, Нагалиилче, оон Нагалиилден Вамотче көжүп үнген. ²⁰ А Вамоттан көжүп үнгеш, Моавтың оргулаажында турар, ээн кургаг хову же көрүнген Фасги сынның эдээнде чаттылган шынааже чорупкан.

* 21:3 Хорма – «Бүрүнү-биле узуткаан» дээн уткалыг ат (Башт. 1:17 көр).

** 21:16 Бээр – «кудук» дээн уткалыг сөс.

Сигон биле Ог хааннарның аштырганы

(Ы. х. к. 2:24–3:11; Башт. 11:19-22)

²¹ Израиль чон Сигон дээр амор хаанче төлээлекчилерин чорудуп, мындыг сөс дамчыткан: ²² «Силерниң черинер таварты эрте бээрин биске чөпшээреп көрүнер. Силерниң шөлдериңер биле виноград тараан черлериңерни таварбас бис, кудуктарыңардан суг узуп ишпес бис, Хаан Оруу-биле чорупкаш, силерниң кызыгаарыңарны эртпээн шаавыста, ол оруктан үнмес бис^а».

^а Сан. 20:17, 19

²³ Ынчалза-даа Сигон хаан израиль чонга бодунуң девискээрин дамчыштыр эртерин чөпшээрэвээн. Ол бодунуң шупту албаты чонун чыып алгаш, израиль чон-биле тулчур дээш ээн кургаг ховуже үнгеш, Иааца деп черге олар-биле чаалашкан.

²⁴ Израиль Сигонну хылыш-биле тиилеп кааш, ооң черин Арнон хемден Иавок хемге чедир эжелеп алгаш, аммон чоннуң чериниң бетинге доктааган, чүге дээрге ол чоннуң кызыгаары быжыг камгалалдыг турган^б. ²⁵ Израиль аморларның хамык хоорайларын эжелеп алгаш, оларны ээлеп чурттай берген. Израильчилер Эсевон деп найысылал хоорайны база ооң чоок-кавызында хоорайжыгаштарны эжелеп алган; ²⁶а Эсевон болза амор хаан Сигоннуң чурттап турган хоорайы-дыр. Сигон Моавтың биеэги хааны-биле чаалашкаш, ооң бо черин Арнонга чедир хунаап алган чүве-дир.

^б Ы. х. к. 3:16; Ис. 12:2; Башт. 11:13

²⁷ Ынчангаш чечен-мерген кижилерниң мынча дижир ужуру ол:

«Эсевонга чедип келиңер,

Сигоннуң хоорайы туттунуп, катап тургустуна берзин.

²⁸ Эсевондан от, Сигоннуң хоорайындан чалбыыш өөскээш,

Моавтың Ар хоорайын база Арнон кыдыында Вамоттуң ээлерин

өрттендир чипти^с.

^с Иер. 48:45-46

²⁹ Моав, ат болган сен!

Хамос бурганның чону^д, узуткаттырып алган сен!

^д Башт. 11:24; Руф 1:15; 3 Хаан. 11:7; 4 Хаан. 23:13; Иер. 48:7

Хамостун эр улузу десе берген,

кыс улузу амор хаан Сигонга туттуруп алган.

³⁰ А бис аморларны согуннар-биле адып, базып кагдывыс.

Эсевондан Дивонга чедир^е хоорайларны бузуп кааптывыс,

^е Сан. 32:3; Ис. 13:17; Иса. 15:2; Иер. 48:18

Медева чоогунда^ф Нофа хоорайга чедир хоозураттывыс».

^ф 1 Чыл. 19:7; Иса. 15:2

³¹ Израиль чон ынчалдыр амор черни ээлеп чурттай берген. ³² Моисей Иазер хоорайны^г хайгылдап көрзүн дээш улус айбылап чороткан соонда, израильчилер ол хоорайны, ооң чоок-кавызында хоорайжыгаштарны эжелеп алгаш, аңаа чурттап турган аморларны үндүр сывырыпкан.

^г Сан. 32:1; Ис. 13:25; 2 Хаан. 24:5; Иер. 48:32

³³ Оон израиль чон өскээр эггеш, Васанче шиглей чорупкан. Васанның хааны Ог шупту албаты чону-биле израильчилерге удур тулчуп үнгеш, Эдрея чанынга олар-биле чаалашкан^h. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ол хаандан кортпа, ону база ооң шупту албаты чону биле чуртун сээң холуңга хүлээдип бээр мен; сен ону Эсевонга чагырып турган амор хаан Сигонну ышкаш аажылаар сен» – дээнⁱ.

^h Ис. 13:12

³⁵ Израильчилер Ог хаанны, ооң оолдарын, шупту албаты чонун узуткап кааннар, чаңгыс-даа кижиди дириг арттырбааннар, а оон ооң черин эжелеп алганнар.

ⁱ Ы. х. к. 3:1-2**Валаам биле моав хаан**

22 ¹ Израиль чон көжүп үнгеш, Моавтың ховуларынга, Иордан хемниң чөөн талазынга, Иерихон хоорайның дужунга доктааган. ²⁻⁴ Сепфорнуң оглу, Моавтың ол үдеги хааны Валак Израильдин амор чонну канчалганын шуптузун

^a Башт. 11:25

^b Хост. 15:15

^c Иов 40:10

көргөн чүве-дир^a. Моав чоннуң израиль чондан коргары аажок болган, чүге дээрге израильчилер дыка хөй санныг турган. Моавчылар израиль чонче чииртимней көрүп, коргуп турган^b. Моав чон ынчан мадиан чоннуң баштыңчыларынга: «Шөлде оът-сиген чиген шары дег^c, бо чон бисти долгандыр туарар бүгү чүвени чиир деп барды» – дээн.

^d Ы. х. к. 23:4

^e Ис. 24:9; Неем. 13:2;
Мих. 6:5

⁵ Ынчангаш Валак Беорнуң оглу Валаам деп кижини кыйгыртыр дээш бодунун төлээлекчилерин айбылап чорудупкан. Валаам Евфрат хемниң кыдыында Петор деп черге, бодунун төрөөн черинге, чурттап турган^d. Валак аңаа мынча деп сөглеткен: «Египеттен бир чон үнүп келгеш, чер кырын шыва апты, ол ам мээң чанымда туруп алды. ⁶ Дүрген чедип кээп көр, меңээ дузалап, бо чонну каргап көр^e, чүге дээрге ол бистен күштүг-дүр. Канчап билир, ынчан ону тиилээр харыктыг бооп, черимден үндүр сывырыптарымны. Сээң йөрөөп каан кижиге йөрөөл доктаарын, каргап каан кижиге каргыш доктаарын билир-ле болгай мен».

⁷ Моав биле Мадиянның баштыңчылары каргыш салганы дээш бээр төлевирин холдарынга тудуп алгаш, Валаамга чедип келгеш, Валактың сөстөрүн аңаа дамчытканнар. ⁸ Валаам оларга: «Бо дүне маңаа хонуп алынар, Дээрги-Чаяакчы меңээ чүү дээр болдур, силерге ынчаар харыылаар мен» – дээн. Моавтың нояннары Валаам сугга артып калганнар.

⁹ Бурган Валаамга чедип келгеш: «Аалыңда кымнар келгени ол?» – деп айтырган.

¹⁰ Валаам Аңаа мынча деп харыылаан: «Моавтың хааны, Сепфорнуң оглу Валак менче улузун чорудуп: ¹¹ „Египеттен бир чон үнүп келгеш, чер кырын шыва апты. Дүрген чедип кээп көр, меңээ дузалап, бо чонга каргыштан салып көр. Канчап билер, ооң-биле тулчур харыктыг бооп, черимден ону үндүр сывырыптарымны“ – деп сөглетти».

¹² Бурган Валаамга: «Оларны эдербе, ол чонга каргыш салба, чүге дээрге Меңээ йөрөөткен чон-дур» – деп чугаалаан.

¹³ Валаам даарта эртен туруп келгеш, Валактың нояннарынга: «Чуртунарже чана беринер, Дээрги-Чаяакчы мээң силер-биле чоруурумну чөпшээревейн тур» – дээн.

¹⁴ Моав нояннар Валакче эеп келгеш: «Валаам бистиң-биле чоруурундан ойталады» – деп чугаалааннар. ¹⁵ Валак ынчан Валаамче демги айбычыларындан хөй, олардан артык ат-сураглыг нояннарын чорудупкан. ¹⁶ Ол нояннар Валаамга чеде бергеш: «Сепфорнуң оглу Валак сенден: „Меңээ чедип кээринден ойталавайн көр, ¹⁷ мен сеңээ аажок улуг алдар-хүндү көргүзүп, дилээн чүвөңни-ле күүседир мен. Чүгле чедип келгеш, меңээ дузалап, бо чонга каргыштан салып көр“ – деп дилеп тур» – дээннер.

^f 3 Хаан. 13:8

^g 3 Хаан. 22:14

¹⁸ Валаам Валактың дүжүметтеринге: «Валак хаан меңээ алдын, мөңгүн долу ордузун-даа бээр болза^f, Дээрги-Чаяакчы Бурганымның айтышкынын үреп, бодумнун турам-биле чүү-даа чүве кылып шыдавас мен^g. ¹⁹ Ындыг-даа болза, силер база бо дүне маңаа хонунар, Дээрги-Чаяакчының меңээ ам чүү дээрин билип алың» – деп харыылаан.

²⁰ Бурган Валаамга дүне чедип келгеш: «Бо улус сени чалап чедип келген болза, олар-биле кады чорувут. Ынчалза-даа чүгле Мээң сеңээ чугаалаан чүвөңни кылыр сен» – дээн.

Валаамның элчигени

²¹ Валаам даарта эртен тургаш, бодунун кыс элчигенин мунгаш, моав нояннар-биле кады чорупкан. ²² Ол чоруптарга, Бурганның килеңи кыптыга берген, Дээрги-Чаяакчының төлээзи аңаа удур туржур дээш ооң оруунга туруп алган. А Валаам элчигенин мунгаш, ийи чалказын эдертип алгаш, бар чыткан. ²³ Холунда хылыш

тудуп алган, орукта турар Дээрги-Чаяакчының төлээзин элчиген көрүп кааш^a, оруктан эггеш, шөлчө чорупкан, а Валаам, орукче кирип аар дээш, ону хап-соп эгелээн.

^a Иис. 5:13

²⁴ Дээрги-Чаяакчының төлээзи ынчан виноград тараан шөлдер аразында оруктун кызаалай берген, ийи талазындан херимнеп каан черинге туруп алган. ²⁵ Элчиген Дээрги-Чаяакчының төлээзин көрүп кааш, херимге чыпшыр турупкаш, Валаамның будун кызыптарга, ээзи ону база катап хап-соп эгелээн.

²⁶ Дээрги-Чаяакчының төлээзи мурнунче эрте бергеш, оң-даа, солагай-даа талаже эеп, ояр орук чок, кызаа черге туруп алган. ²⁷ Элчиген Дээрги-Чаяакчының төлээзин көрүп кааш, Валаамның адаанга чыдып алган. Ээзиниң килеңи хайныгып, элчигенин холунда ыяжы-биле улдап эгелээн.

²⁸ Ынчан Дээрги-Чаяакчы элчигенни чугаа-сөстүг кылып каан. Ол мал Валаамдан: «Мен сеңээ багай чүнү кылдым, чүү дээш мени үш катап хап-соктуң?» – деп айтырган.

²⁹ Валаам элчигенге: «Сен мени дорамчылап куду көрдүң, холумга хылыш турган болза, сени ам бо дораан өлүрүп каар ийик мен!» – деп харыылаан.

³⁰ А элчиген Валаамдан: «Шагдан бээр, бо хүнге чедир мунуп келген элчигениң эвес-тир мен бе? Сени ынчаар тооп дыңнанас чаң меңээ турган ийик бе?» – деп айтырган.

Оозу: «Чок» – деп харыылаан.

³¹ Дээрги-Чаяакчы ынчан Валаамның карактарын ажыдыптарга, орукта турар холунда хылыш туткан Дээрги-Чаяакчының төлээзин ол көрүп кааш, анаа сөгүрүп, доңгая кээп дүшкен.

³² Дээрги-Чаяакчының төлээзи Валаамга: «Элчигениңни чүү дээш үш катап хап-соктуң? Мен сеңээ удур туржур дээш чедип келдим, чүге дээрге сээң бо орууң мээң мурнумга бак бооп турар-дыр. ³³ Элчиген мени көрүп кааш, менден ам мырыңай үш катап өскээр эеп тур. Бир эвес ол менден өскээр эгбээн болза, сени өлүрүп каар турган мен, а ону дириг хевээр арттырып каар ийик мен» – деп чугаалаан.

³⁴ Валаам Дээрги-Чаяакчының төлээзинге: «Бачыт үүлгеткеним шын-дыр, сээң мени доктаадып, орукта турарыңны билбээн-дир мен; бир эвес мээң бо чоруум сээң сеткилиңге таарышпас болза, чана берейн» – дээн.

³⁵ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Валаамга: «Бо улус-биле кады чорувут, чүгле мээң сеңээ чугаалаан сөстөримиң чугаалаар сен» – дээн. Валаам оон Валактың нояннары-биле кады чорупкан.

Валактың Валаамны уткуп алганы

³⁶ Валаамның кел чыдарын дыңнап кааш, Валак ону уткуп, шуут-ла чуртунун кызыгаарынче, Моавтың Арнон хемниң кыдыында бир хоорайже чеде берген^b. ³⁷ Валак Валаамга: «Сени кыйгыртып, улус чорудуп шаг болдум, чүге келбейн турдуң? Таанда-ла мен сеңээ хүндүткел көргүзүп шыдавас кижини мен бе?» – деп чугаалаан.

^b Сан. 21:13, 15

³⁸ А Валаам Валакка: «Көр даан, мен чедип-ле келдим, ынчалза-даа бодумнун турам-биле чүү-даа чүве чугаалап шыдаар мен бе? Бурган меңээ чүү деп чугаалаарымны айтыр-дыр, аксымдан чүгле ол сөстөр үнер^c» – дээн.

^c Ам. 3:8

³⁹ Валаам Валак-биле кады чорупкаш, Кириат-Хуцот хоорайга чедип келген. ⁴⁰ Валак элээн каш буга, хойну өргүл кылдыр дөгөргеш, эьдинден Валаамче база ооң-биле кады турган нояннараже чорудуп берген.

Валаамның бирги йөрээшкини

⁴¹ Даартазында эртен Валак Валаамны Вамот-Ваал деп бедик черже үндүре берген. Валаам оортан израиль турлагның кезик-чамдыын көрүп каан.

^a Иов 42:8; 1 Чыл. 15:26

23 ¹ Валаам Валакка: «Меңээ борта өргүл салыр чеди бедигээштен тудуп бер база чеди бугажык биле чеди кошкардан эккеп сал^a» – дээн. ² Валак Валаамның сөзүн ёзугаар кылган. Олар иелээ бир өргүл бедигээжинге-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып кааннар.

³ Валаам ынчан Валакка: «Өргүлдерин чанынга артып кал, а мен өскээр баргаш кэйн, Дээрги-Чаяакчы меңээ уткуштур чедип келгеш, сеңээ медээлээр ужурлуг чүүлүмнү көргүзүп бээр чадавас» – дээш, өске бедик тас черже чорупкан.

⁴ Бурган Валаамга ужуражып кээрге, Валаам Аңаа: «Өргүл салыр чеди бедигээш белеткедим, бир бедигээште-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып кагдым» – дээн.

⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан Валаамга чүнү чугаалаар ужурлуун айтып бергеш: «Валакче дедир баргаш, ынча деп чугаалаар сен» – дээн.

⁶ Валаам Валакче эеп кээрге, оозу ам-даа Моавтың бүгү нояннары-биле кады өргүлдөр чанында турар болган. ⁷ Валаам чеченчидир медеглеп эгелээн:

«Валак мени арамей чурттан,
Моавтың хааны мени чөөн чүкте даглардан бээр эккеп:
„Чедип кээп көр, меңээ дузалап, Иаковка каргыштан салып көр,
чедип кээп көр, Израильди каргап көр“ – диди.

⁸ Ынчалза-даа канчап каргыш салыр мен?

Бурган ол чонну каргавас-тыр.

Мен канчап каргаар мен?

Дээрги-Чаяакчы аңаа каргыш салбас-тыр^b.

⁹ Ол чонче хаяларлыг даг бажындан көрүп тур мен,

ону тейлер кырындан хайгаарап тур мен;

ол чон аңгы чурттап турар^c,

өске чоннарны боду-биле дең кылдыр көрбес-тир^d.

¹⁰ Иаковтуң элезин дег хөй чонун кым санап шыдаарыл^e,

Израильдин дөрттүң бир кезиин безин кым санап үндүрерил?

Мээң чуртталгам мөзүзү эки улустуң чуртталгазы дег төнзүн,

мээң сөөлгү шагым* оларны ышкаш болзун!»

¹¹ Валак тургаш: «Мени канчап турарың ол? Дайзыннарымны каргазын дээш сени эккеп алдым чоп, а сен оларны йөрээп кагдың!» – дээн.

¹² А Валаам: «Дээрги-Чаяакчы меңээ чүү деп чугаалаарын айтыр болдур, ону ол олчаан чугаалаар ужурлуг мен» – деп харыылаан.

Валаамның ийиги йөрээшкини

¹³ Валак аңаа: «Мээң-биле кады өске черже бараалы. Оортан ол чоннуң өске кезик-чамдыызын көрүп каар сен, а шуптузун көрбес сен. Меңээ дузалап, оларны ол черден каргап көр!» – деп чугаалаан.

¹⁴ Валак Валаамны Фасги сынның кырында Цофим оргулаажынче** эккелгеш, аңаа өргүл салыр чеди бедигээш туткаш, бир бедигээшке-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып каан. ¹⁵ Валаам ынчан Валакка: «Маңаа, өргүлүң чанынга артып кал, а мен Бурган-биле ужурашкаш кэйн» – деп чугаалаан.

* 23:10 Азы: «Мээң үре-салгалым».

** 23:14 Азы: «Доскуулчулар шөлчүгежи».

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Валаам-биле ужуражып, ооң чүү деп чугаалаар ужурлуун айтып бергеш: «Валакка дедир баргаш, ынча деп чугаалаар сен» – дээн. ¹⁷ Валаам Валакче ээп кээрге, оозу ам-даа Моавтын нояннары-биле кады өргүлдөр чанында турар болган. Валак демгизинден: «Дээрги-Чаяакчы чүү диди?» – деп айтырган.

¹⁸ Валаам чеченчидир медеглээн:

«Кичээнгейлиг дынна, Валак,
кулааң менче ээктир, Сепфорнуң оглу!
¹⁹ Бурган дээрге кижиге эвес-ле болгай^a,
Ол чүү дээш мегелээрил?^b
Бурган дээрге кижиге амытан эвес-ле болгай,
Ол чүү дээш өскээр бодай бээрил?^c

^a Ос. 11:9

^b 1 Хаан. 15:29;
2 Тим. 2:13; Тит. 1:1-2

^c Мал. 3:6

Ол эткен сөзүн ээлевейн барбас,
азаан соонда, күүсетпейн барбас.
²⁰ Бо чонну йөрээп каар даалга алган мен.

Бурган Боду бо чонну йөрээп каан-дыр,
а мен ону өскертип шыдавас мен.

²¹ Иаков-биле айыыл-халап болбас-тыр,
Израильде багай чүве чок бооп турар-дыр.

Ооң Бурганы Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чону-биле-дир,
чон Ооң дугайында „Хаанывыс!“ деп чарлап чугаалап турар-дыр.

²² Бурган оларны Египеттен үндүрүп эккелген,
олар черлик буга дег күчү-күштүг улус-тур^d.

^d Сан. 24:8

²³ Иаковка удур илби-шиди кылган ажыгы чок,
Израильге удур караң көрүнген ажыгы чок.

Үези кээрге, улус Иаковтуң дугайында:
„Бурганның Израильге кылган чүвези бо-дур!“ – деп чугаалажыр^e.

^e Ыд. ыр. 43:1

²⁴ Ол чон – арзылаң ышкаш туруп кээр,
араатан аң ышкаш көдүрлүп кээр^f,
олчазын дойлап чивээнде база
өлүрткеннерниң ханы-биле суксунун хандырбаанда,
дыштанып чыдарын билбес чон-дур».

^f Э. д. 49:9, 27

²⁵ Валак ынчан Валаамга: «Ол чонга каргыш салып, каргавас болзуңза, оода йөрээл салып, оларны йөрээв!» – дээн.

²⁶ Валаам тургаш: «Мен чүгле Дээрги-Чаяакчының меңээ чугаалаан бүгү чүвезин кылырымны сеңээ чугаалаважык мен бе?» – деп харыылаан.

Валаамның үшкү йөрээшкини

²⁷ Валак ынчан Валаамга: «Өске черже кады барып көрээли, канчап билир, демги чонга ол черден каргыш салырың Бурганга эки бооп көстүр чадавас» – дээн.

²⁸ Валак Валаамны Фегор дагның ээн кургаг ховуже көрүнген бажынче үндүрө берген.

²⁹ Валаам: «Меңээ борта өргүл салыр чеди бедигээштен тудуп бер база чеди бугажык биле чеди кошкардан эккеп сал» – деп Валакка чугаалаан.

³⁰ Валак Валаамның чугаалаанын ёзуугаар күүседип, бир өргүл бедигээжинге-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып каан.

24 ¹ Валаам Дээрги-Чаяакчының сеткилинге Израильди йөрээри тааржырын көрүп кааш, ооң мурнунда дег, өскээр төлгелеп барбайн, арнын ээн кургаг ховуже угландырып келген. ² Валаам ынаар көрүпкеш, аймактар аайы-биле турлагжып алган Израильди көрүп каан. Ынчан Бурганның Сүлдези Валаамны бүргөптөргө^a, ³ ол мынча деп чеченчидир медеглээн:

^a Сан. 11:25; Башт. 3:10;
1 Хаан. 10:10; 16:13;
19:20; 2 Чыл. 15:1;
20:14; 24:20

«Беорнуң оглу Валаам чугаалап тур,
өттүр көөр кижичугаалап тур;
⁴ Бурганның сөстөрүн дыңнап турар,
Күчүлүг Бурганның чорутканы көстүүшкүннү
көрүп турар кижичугаалап тур;
ол кижичугаалап тур,
өттүр көрүп турар.

⁵ Иаков, чадырларың чараш-каазын,
Израиль, оран-саваңның чараш-каазын!
⁶ Олар шынаалар ышкаш чаттыла берген-дир,
хем кыдыында сесерликтер дег-дир,
Дээрги-Чаяакчының тарып кааны алоз үнүштери дег-дир,
суг кыдыында үнген пөштер дег-дир.

⁷ Израильдин суу кочалдарның эриин ажа бээр,
үрезини арбын суглар эриинге өзүп үнер;
ооң хааны Агагтан* өндүр бедик болур,
ооң күрүнези көдүрлүр.

⁸ Бурган ол чонну Египеттен үндүрүп эккелген.
Ол чон черлик буга дег күчү-күштүг^b,
ол бодунун дайзыннары болур чоннарны сыырыптар,
оларның сөөктөрүн чуура шаап кааптар,
согуннары-биле өттүр адып кааптар.

^b Сан. 23:22

⁹ Израиль дүрлүп чыдып алган арзылаң азы араатан аң дег –
ону кым дүвүредип диттир боор!^c

^c Э. д. 49:9

Израиль, сени йөрээген кижичугаалаптур,
сеңээ каргыш салган кижичугаалаптур^d».

^d Э. д. 12:3; 27:29

¹⁰ Валактың килеңи Валаамче хайныгып, холдарын час кылдыр часкапкаш, Валаамга: «Дайзыннарымче каргыш салзын дээш сени кыйгыртып алдым чоп, а сен оларны ам мырыңай үш катап йөрээп кагдың!^e ¹¹ Аал-ораныңче дүрген чана бер. Мен сеңээ хүндүткел көргүзөр бодадым, ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы алдар-хүндүнү сенден чайладып тур» – дээн.

^e Ы. х. к. 23:5

Валаамның сөөлгү өттүр билген медеглели

¹² Валаам ынчан Валакка мынча дээн: «Менче айбылап чорудуп турган улузуңга:
¹³ „Валак хаан менээ алдын, мөңгүн долу ордузун-даа бээр болза, Дээрги-Чаяакчының айтышыкынын үрөп, бодумнуң турам-биле эки-даа, багай-даа чүве кылып шыдавас мен, Дээрги-Чаяакчы чүү дээр болдур, ону чугаалаар мен“ – деп чугаалаважык мен бе? ¹⁴ А ам бодумнуң чонумче чанарым ол-дур. Адыр, израиль чон сээң чонунну келир үеде канчаптарын сагындырып чугаалап берейн».

¹⁵ Валаам оон чеченчидир медеглээн:

* 24:7 Агаг – Израиль чон-биле үргүлчү адааннажып турган амалик чоннуң хааны Агаг бооп чадавас (1 Хаан. 15:8 көр).

«Беорнуң оглу Валаам чугаалап тур,
 өттүр көөр кижиге чугаалап тур;
 16 Бурганның сөстөрүн дыңнап турар,
 Дээди Өрүкүнүң бодалдарын билип турар,
 Күчүлүг Бурганның чорутканы көстүүшкүннү көрүп турар кижиге
 чугаалап тур;

ол кижиге доңгая кээп дүшкөш, өттүр көрүп турар.
 17 Мону көрүп тур мен, ынчалза-даа амгы үеде болбайн турар-дыр,
 мону көрүп тур мен, ынчалза-даа ырак үеде боттаныр-дыр.

Иаковтун үре-салгалындан шолбан сылдыс чырып үнүп кээр^a,
 Израильден чагырыкчы көдүрлүп кээр^b;
 ол чагырыкчы Моавтың кастыын чылча базар^c,
 Сифтиң шупту үре-салгалын чылча шавар*.

18 Эдом эжеледип аар^d,
 Сеир бодунуң дайзыннарынга эжеледип аар,
 а Израиль күчү-күжүн көргүзөр.
 19 Иаковтун салгакчызы чагырыкчы апаар,
 хоорайларга чаштыр дээш десе берген улусту ол узуткап каар».

^a Мф. 2:2; Ажыл. 22:16

^b Э. д. 49:10

^c Иер. 48:45

^d 2 Хаан. 8:14

20 Валаам амалик чонну көрүп кааш:
 «Чоннар аразында бир дугаар чон – амалик-тир,
 ынчалза-даа ооң төнчүзү – бүрүнү-биле узуткаттырары-дыр» – деп
 чеченчидир медеглээн^e.

^e Э. д. 36:12; Хост. 17:8

21 Оон ол кен чонну^f көрүп кааш:
 «Сээн чурттап турар чериң айыыл чок-тур,
 сээн уяңны хаяда туткан-дыр^g,
 22 ынчалза-даа кен чонну хоозурадып кааптар,
 Ассирия сени тудуп алгаш баар үе чедип кээр» – деп чеченчидир медеглээн.

^f Э. д. 15:19; Башт. 1:16;

4:11; 5:24;

1 Хаан. 15:6; 27:10;

30:29;

1 Чыл. 2:55; 21:28-29

^g Иер. 49:16

23 Валаам оон ыңай:

«Аа халак, Бурган ол бүгүнү кылырга,
 кым амылыг артар боор!

24 Китт чон** бодунуң черинден корабльдар-биле эжиндирип келгеш^h,
 Ассирияны-даа, Еверниң үре-салгалын-дааⁱ чагырып аар,
 ынчалза-даа олар боттары база бүрүнү-биле узуткаттырар!» – деп
 чеченчидир медеглээн.

^h Дан. 11:30

ⁱ Э. д. 10:21, 25

25 Валаам аал-оранынче чанып чорупкан; а Валак база бодунуң оруу-биле чоруй
 барган.

* 24:17 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. «Сифтиң үре-салгалы» деп сөстөрнүң болгу дег утказы мын-
 дыг: «Шупту көшкүн чоннар».

** 24:24 Китт чон – израильчилер ол үеде Чер ортузу далайнын ортулуктары биле чартык ортулуктарының чурттакчыларын
 ынчаар адап турган (Э. д. 10:4 көр).

Израильдің дүрзү-бурганнарға мөгейип турганы

^a Сан. 33:49; Ис. 2:1; 3:1

25 ¹ Израиль чон Ситтимге турлагжып алган турда^a, израиль эр улус моав кыстар-биле самыын харылзаа тудуп эгелээн. ² Моав кыстар боттарының бурганнарынга өргүл салып тура, израиль эр улусту чалап аарга, олар өргүл малының эьдин чип, моав бурганнарға мөгейип эгелээннер^b. ³ Израиль чон Фегор дагның бурганы ·Ваалче чайгыла бээрге, Дээрги-Чаяакчының килеңи Израильге удур кыштыга берген^c.

^b Хост. 34:15

^c Сан. 31: 16; Ис. 22:17;
Ыд. ыр. 105:28-29;
Ос. 9:10

^d Ы. х. к. 4:3; 21:22

⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Чоннуң шупту даргаларын эккеп алгаш, оларны чырыкта, хөйге көзүлдүр өлүргеш, мага-боттарын Дээрги-Чаяакчының мурнунга азып каг^d. Мээң килеңим ынчан Израильден чайлай бээр» – дээн.

⁵ Моисей израиль баштыңчыларга: «Кижн бүрүзү бодунун аймаанда Фегорнун бурганынче чайгыла берген улусту өлүрүп кагзын» – дээн.

⁶ Моисей биле бүгү израиль чон Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга качыгдап ыглажып турган үеде, бир израиль кижн чедип келгеш, Моисей биле бүгү израиль ниитилел көрүп турда, бодунун дөргүл-төрели улуска мадиан херэежен кижини эккеп көргүскен. ⁷ Аарон бараалгакчының оглу Элеазарның оглу Финеес^e болган чүүлдү көрүп кааш, чон аразындан үнгеш, холунга чыдазын тудуп алгаш, ⁸ демги израиль эр кижиниң соондан ооң майгынынче киргеш, эр-херэежен ийи кижини каытташтыр өттүр шанчып каан^f. Чыда херэежен кижиниң иштиңче кадалы берип, олар иелээ өлүп калган. Ынчан израиль чонну кырып турган айыыл-халап соксай берген^g. ⁹ А ол айыыл-халаптан шупту 24 000 кижн өлгөн чүве-дир.

^e Хост. 6:25

^f Ыд. ыр. 105:30

^g Сан. 16:48;
2 Хаан. 24:25

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹¹ «Аарон бараалгакчының оглу Элеазарның оглу Финеес Мээң килеңимни израиль чондан чайладышты; ол Мен дээш хүннээшкинин улус аразынга көргүстү, ынчангаш израиль чонну Бодунун хүннээшкиним дээш узуткавайн бардым; ¹² ынчангаш мону чугаала. Мен Финеес-биле эп-найыралдың дугуржулгазын чарып тур мен^h. ¹³ Ол дугуржулга дээрге аңа болгаш ооң үре-салгалынгаⁱ кезээ мөңгеде Бурганның бараалгакчылары бооп артарының дугуржулгазы-дыр, чүге дээрге ол бодунун Бурганы дээш хүннээчел хамаарылга көргүзүп, израиль чондан Мээң килеңимни чайладып кагды».

^h Иса. 54:10;
Иез. 34:25; 37:26;
Ос. 2:18

ⁱ 1 Чыл. 6:4-15

¹⁴ Мадан херэежен-биле кады өлүрткен израиль эр кижн Симеоннун аймаанда бир төрөл бөлүктүн ·баштыңы турган, ооң ады – Салунун оглу Зимри чүве-дир; ¹⁵ а өлүртүп каан мадиан херэеженниң ады – Хазва чүве-дир; ол херэежен мадиан аймактарның бирээзиниң баштыңы Цур деп кижиниң уруу турган^j.

^j Сан. 31:8

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁷ «Мадан чон-биле өжээнне-жип, оларны узуткаңар^k, ¹⁸ чүге дээрге олар силерниң дайзыннарыңар болу берген, сагыжы кара болгаш, силерни Фегорнун бурганы-биле база мадиан ·баштың кижн уруу Хазва деп херэежен-биле дуурайлап алган улус-тур». Фегорнун бурганынга мөгейген дээш, чонну айыыл-халап-биле кырып турган хүнде ол херэеженни өлүрүп каан чүве-дир.

^k Сан. 31:2, 7

Израиль чоннуң ийиги чизе-бүрүткели

26 ¹ Шак ол айыыл-халап эрте берген соонда, Дээрги-Чаяакчы Моисейге база Аароннун оглу Элеазар бараалгакчыга: ² «Бүгү израиль ниитилелдин санааш-кынын кылып калыңар, чээрби хардан өрү назылыг, Израильде шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту төрөл бөлүктөр барымдаалап санаңар» – деп чугаалаан^l.

^l Хост. 30:12-14; 38:26;
Сан. 1:2, 3; 2 Хаан. 24:1;
1 Чыл. 21:2

³ Моисей биле Элеазар бараалгакчы ол үеде Моавтың ховуларынга, Иордан хемниң кыдыбынга, Иерихоннун дужунга турлагжып турган израиль чонга: ⁴ «Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужаганын эзугаар чээрби хардан өрү назылыг шупту

эр улусту сананар» – деп чугаалаан. Египет черден үнүп келген израиль чоннун сан-данзызы бо-дур.

⁵ Израильдин улуг оглу Рувимниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур^a: Энохтан – энох төрөл бөлүк, Фаллудан – фаллу төрөл бөлүк, ⁶ Хецрондан – хецрон төрөл бөлүк, Хармиден – харми төрөл бөлүк^b. ⁷ Рувимден укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 43 730 эр кижиге болган^c.

⁸ Фаллунуң бир оглун Элиав дээр турган. ⁹ А Немуил, Дафан болгаш Авирон олар Элиавтың оолдары турган. Дафан биле Авирон дээрге израиль ниитилелден шилиттинген, Моисей биле Ааронга удур үймээн үндүрүп, Дээрги-Чаяакчыга удур тура халаан Корахка болгаш ооң талалакчыларынга каттышкан улус ол чүве-дир^d. ¹⁰ Ынчан чер, аксын азадыпкан дег, оларны болгаш Корахты ажырыпкан, оларнын хамык талалакчылары база өлүп калган, от 250 кижини чипкен^e; олар ынчан израиль чонга сагындырышкын болу берген турган. ¹¹ Ынчалза-даа Корахтың оолдары өлбейн барган чүве-дир^f.

¹² Симеоннуң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур^g: Немуилден – немуил төрөл бөлүк, Яминден – ямин төрөл бөлүк; Яхинден – яхин төрөл бөлүк, ¹³ Зерахтан – зерах төрөл бөлүк, Саулдан – саул төрөл бөлүк. ¹⁴ Симеоннуң аймаанда төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 22 200 эр кижиге болган^h.

¹⁵ Гадтың үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дурⁱ: Цефондан – цефон төрөл бөлүк, Хаггиден – хагги төрөл бөлүк, Шуниден – шунити төрөл бөлүк, ¹⁶ Озниден – озни төрөл бөлүк, Эриден – эри төрөл бөлүк, ¹⁷ Ародтан – арод төрөл бөлүк, Арелиден – арели төрөл бөлүк. ¹⁸ Гадтың үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 40 500 эр кижиге болган^j.

¹⁹⁻²⁰ Иуданың үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур (оон Ир биле Онан деп ийи оглу база турган, ынчалза-даа олар ханаан черге өлүп калганнар): Шеладан – шела төрөл бөлүк, Фарестен – фарес төрөл бөлүк, Зерахтан – зерах төрөл бөлүк^k. ²¹ Фарестиң төрөл бөлүктери бо-дур: Хецрондан – хецрон төрөл бөлүк, Хамулдан – хамул төрөл бөлүк. ²² Иудадан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 76 500 эр кижиге болган^l.

²³ Иссахарның үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур^m: Толадан – тола төрөл бөлүк, Фувадан – фува төрөл бөлүк, ²⁴ Иашувтан – иашув төрөл бөлүк, Шимрондан – шимрон төрөл бөлүк. ²⁵ Иссахардан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 64 300 эр кижиге болганⁿ.

²⁶ Завулоннуң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур^o: Середтен – серед төрөл бөлүк, Элондан – элон төрөл бөлүк, Яхлеилден – яхлеил төрөл бөлүк. ²⁷ Завулондан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 60 500 эр кижиге болган^p.

²⁸ Иосиф Манассия биле Эфрем деп ийи оолдуг турган^q, оларның үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур. ²⁹ Манассияның төрөл бөлүктери бо-дур^r: Махирден – махир төрөл бөлүк, Махирниң оглу Галаадтан – галаад төрөл бөлүк.

³⁰ Галаадтың үре-салгалындан укталган өске төрөл бөлүктөр бо-дур: Иезерден – иезер төрөл бөлүк, Хелектен – хелек төрөл бөлүк, ³¹ Асриилден – асриил төрөл бөлүк, Шехемден – шехем төрөл бөлүк, ³² Шемидадан – шемида төрөл бөлүк, Хеферден – хефер төрөл бөлүк.

³³ Хеферниң оглу Салпаад оолдары чок, а чүгле кыстарлыг кижиге турган, оон кыстарының аттары бо-дур: Махла, Ноа, Хогла, Милка болгаш Тирца^s. ³⁴ Манассиядан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 52 700 эр кижиге болган^t.

³⁵ Эфремниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур^u: Шутелахтан – шутелах төрөл бөлүк, Бехерден – бехер төрөл бөлүк, Тахандан – тахан

^a Хост. 6:14; 1 Чыл. 5:1-3

^b Э. д. 46:8-9

^c Сан. 1:21

^d Сан. 16:1-2

^e Сан. 16:31-35

^f Хост. 6:24

^g Э. д. 46:10; Хост. 6:15; 1 Чыл. 4:24

^h Сан. 1:23

ⁱ Э. д. 46:16

^j Сан. 1:25

^k Э. д. 38:1-30; 46:12; 1 Чыл. 2:3-5

^l Сан. 1:27

^m Э. д. 46:13; 1 Чыл. 7:1

ⁿ Сан. 1:29

^o Э. д. 46:14

^p Сан. 1:31

^q Э. д. 46:20

^r 1 Чыл. 7:14-19

^s Сан. 27:1-7

^t Сан. 1:35

^u 1 Чыл. 7:20-27

төрөл бөлүк. ³⁶ А Шутелахтың оглу Арандан – аран төрөл бөлүк. ³⁷ Эфремниң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 32 500 эр кижиге болган^a. Иосифтиң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур.

^a Сан. 1:33

^b Э. д. 46:21;
1 Чыл. 7:6-12; 8:1-5

³⁸ Вениаминниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур^b: Беладан – бела төрөл бөлүк, Ашбелден – ашбел төрөл бөлүк, Ахирамдан – ахирам төрөл бөлүк, ³⁹ Шуфамдан – шуфам төрөл бөлүк, Хуфамдан – хуфам төрөл бөлүк. ⁴⁰ Бела Ард биле Нееман деп ийи оолдуг турган; Ардтан – ард төрөл бөлүк, Неемандан – нееман төрөл бөлүк укталган. ⁴¹ Вениаминниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 45 600 эр кижиге болган^c.

^c Сан. 1:37

^d Э. д. 46:23

⁴² Данның үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур^d: Шухамдан – шухам төрөл бөлүк; Даның төрөл бөлүк айы-биле үре-салгалы ол-дур. ⁴³ Шухамдан укталган төрөл бөлүк ол-дур. Оларның ниити саны 64 400 эр кижиге болган^e.

^e Сан. 1:39

^f Э. д. 46:17;
1 Чыл. 7:30-40

⁴⁴ Асирниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур^f: Имнадан – имна төрөл бөлүк, Ишвадан – ишва төрөл бөлүк, Бриядан – брия төрөл бөлүк. ⁴⁵ Бриядан укталган өске төрөл бөлүктөр бо-дур: Хеверден – хевер төрөл бөлүк, Малхиилден – малхиил төрөл бөлүк. ⁴⁶ Асирниң Серах деп аттыг уруу база турган. ⁴⁷ Асирниң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 53 400 эр кижиге болган^g.

^g Сан. 1:41

^h Э. д. 46:24; 1 Чыл. 7:13

⁴⁸ Неффалимниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур^h: Яхцеилден – яхцеил төрөл бөлүк, Гуниден – гуни төрөл бөлүк, ⁴⁹ Иецерден – иецер төрөл бөлүк, Шиллемден – шиллем төрөл бөлүк. ⁵⁰ Неффалимниң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 45 400 эр кижиге болганⁱ.

ⁱ Сан. 1:43

^j Сан. 1:46

⁵¹ Ынчалдыр түңнөп кээрге, израиль чоннуң ниити саны 601 730 эр кижиге болган^j.

⁵² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁵³ «Бо аймактарга черни, санаашкынны эрткен кижилер санын барымдаалап, үлүглей хуваар ужурлуг^k. ⁵⁴ Хөй санныг аймак хувааглыг черниң улуг кезээн, а эвээш санныг аймак – эвээш кезээн алзын^l. Аймак бүрүзүңге хувааглыг черни, ооң санаашкынны эрткен улунун санын барымдаалап, бээр ужурлуг. ⁵⁵ Төлге даштары октааш, кымның каяа чурттаарын тодарадыр ужурлуг, улус ада-өгбелеринден укталган аймактарының адын эдилээн хувааглыг черлерни алзын. ⁵⁶ Хөй санныг-даа, эвээш санныг-даа аймакка черни төлге даштары октааш, үлүглей хуваар ужурлуг».

^k Ис. 11:23

^l Сан. 33:54

Левиттерниң санаашкыны (Хост. 6:16-25; 1 Чыл. 6:1-3, 16-30)

⁵⁷ Төрөл бөлүктөр айы-биле левиттерде санаашкын эрткен улус бо-дур: Гирсондан – гирсон төрөл бөлүк, Кохаттан – кохат төрөл бөлүк, Мерариден – мерари төрөл бөлүк. ⁵⁸ Левийден укталган өске төрөл бөлүктөр бо-дур: ливни төрөл бөлүк, хеврон төрөл бөлүк, махли төрөл бөлүк, муши төрөл бөлүк, корох төрөл бөлүк.

А Амрам Кохаттан укталган турган. ⁵⁹ Амрамның кадайының адын Иохаведа дээр чүве-дир, ол херээжен Левийниң уруу, Египетке Левийниң аймаанга төрүттүнген кижиге турган. Иохаведа бодунуң ашаа Амрамга Ааронну, Моисейни болгаш ол ийи оолдун угбазы Мариамны божуп берген.

^m Хост. 6:23-25

⁶⁰ Аарон болза Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар оларның ачазы турган^m. ⁶¹ Надав биле Авиуд Дээрги-Чаяакчының мурнунга Ооң таарымчалыг деп көрбээни от салгаш, өлүп калганⁿ.

ⁿ Лев. 10:2

^o Сан. 3:39

⁶² Левиттерниң ниити саны – бир айдан өрү назылыг – 23 000 эр кижиге болган^o. Оларны израиль чон-биле катгай санаваан, чүге дээрге израиль чоннуң аразыңга оларга хувааглыг чер бербээн турган.

⁶³ Моисей биле Элеазар бараалгакчының санап каан улузу ол-дур. Израиль чон Моавтың ховуларынга, Иордан хемниң кыдынга, Иерихоннун джунга турлагжып турда, олар санаашкынны кылып чоруткан. ⁶⁴ Ол улустуң аразында Моисей биле Аарон бараалгакчы израиль чонну Синай ховузунга санап турда, чизе-данзыже кирген улустуң чаңгызы-даа чок болган. ⁶⁵ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы ынчангы салгалдын улузу ээн кургаг ховуга өлүп каарын чугаалаан. Олардан чүгле Иефоннийн оглу Халев биле Нуннун оглу Иисус дириг арткан^a.

^a Сан. 14:28-30

Салпаадтың кыстарының алыр үлүү
(Сан. 36:1-12)

27 ¹ Салпаад деп кижини (ол дээрге Хеферниң оглу, Хефер Махирниң оглу, Махир Манассияның огулу, Манассия Иосифтиң огулу чүве-дир) беш кыстыг турган. Оларның аттары: Махла, Ноа, Хогла, Милка болгаш Тирца^b. ² Ол беш кыс Ужуражылга майгынынга чедип келгеш, Моисей биле Элеазар бараалгакчының база баштыңнар биле бүгү израиль ниитилелдин мурнунга туруп алгаш: ³ «Бистин ачавыс ээн кургаг ховуга өлүп калган. Ол Дээрги-Чаяакчыга удур сүлчээ кылып чыгып келген улустуң – Корахтын талалакчыларының санынче кирбээн^c, а бодунун бачыдының ужун өлү берген кижини. А ол черле оолдуг бооп көрбээн. ⁴ Оолдуг болбаан-на дээш ачавыстың ады чүге ооң төрөл бөлүүндөн казыттынып чиде бээр журулугул? Ооң ха-дунмазының ээлээн черлеринин аразынга биске база хувааглыг черден бериңерем» – дээннер^d.

^b Сан. 26:33; Ис. 17:3-4

^c Сан. 16:1-35, 49

^d Иов 42:15

⁵ Моисей оларның херээн Дээрги-Чаяакчыга дыңнадырга, ⁶ Ол Моисейге мынча дээн: ⁷ «Салпаадтың кыстары шынын чугаалап турлар, ачазының ха-дунмазының ээлээн черлеринин аразынга база хувааглыг черден үзүп, ооң уругларынга ээлээр өнчү кылдыр дамчыдып бер. ⁸ Израиль чонга мону чугаала. Бир эвес оолдуг болбаан кандыг-бир кижини өлүп калган болза, ооң хувааглыг черин уруунга дамчыдып беринер; ⁹ а ол кижинин уруу база чок болза, хувааглыг черин ооң кады төрөөн ха-дунмазынга дамчыдып беринер; ¹⁰ ооң кады төрөөн ха-дунмазы база чок болза, хувааглыг черин ооң ачазының ха-дунмазынга дамчыдып беринер; ¹¹ а бир эвес ол кижинин ачазының ха-дунмазы чок болза, хувааглыг черин ооң төрөл бөлүүндөн чоок төрели кижиге – ук черни салгап аар кылдыр – дамчыдып бериңер^e». Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужаганын эзугаар ол бүгү израиль чонга доктаадып каан дүрүм-хоойлу болган.

^e Руп 4:3-6; Иер. 32:6-9

Моисейниң соон салгаан чаа баштыңчы

¹² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Бо турар Аварим сынче үне бергеш, Мээн израиль чонга берип турарым черже көрүп көр^f. ¹³ Ол черни көрүп алгаш, акын Аарон ышкаш, өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баар сен^g. ¹⁴ Чүге дээрге силер Цин ховузунга израиль чон алгыш-кырыш үндүрүп турда, Мээн сөзүмге удурланып, суг чанынга чон мурнунга Мээн ыдыктымны хүндүлөвээн болгай силер». (Ол дээрге Цин ховузунда Кадес деп черде Мериваның суу чүве-дир.)^h

^f Ы. х. к. 3:27; 32:49

^g Сан. 20:24

^h Сан. 20:12-13

¹⁵ Моисей Дээрги-Чаяакчыга мынча деп чугаалаан: ¹⁶ «Бүгү амылыг чүүлдү тынгарып турар Дээрги-Бурган-Чаяакчыⁱ, бо ниитилелдин бажынга бир кижиден шилип салып каап көрөм. ¹⁷ Ол баштыңчы кижини оларны эдертип чорзун, дайын-чаа үезинде оларны баштазын, ынчан Дээрги-Чаяакчының чону кадарчы чок хойлар ышкаш болбас^j».

ⁱ Сан. 16:22

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге харыылаан: «Нуннун оглу Иисусту^k – эрес-дидим* кижини – кыйгыртып алгаш, бодунуң холуңну аңаа дегзип каг; ¹⁹ ону Элеазар

^j 3 Хаан. 22:17; Иез. 34:5;

Зах. 10:2; Мф. 9:36;

Мк. 6:34

^k Хост. 24:13

* 27:18 «Эрес-дидим» деп сөстөрнүн болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның Сүлдезинге бүргеткен».

^a Ы. х. к. 3:28; 31:14

^b Ис. 1:16-18

бараалгакчының база бүгү ниитилелдиң мурнунга тургускаш, олар көрүп турда, аңаа чонну баштаар даалгадан бер^a; ²⁰ бүгү израиль ниитилел ону тооп дыңнаар кылдыр^b, бодуннун эрге-чагырганны ооң-биле үлеш. ²¹ Иисус шийтпир үндүрерде, Элеазар бараалгакчының мурнунга туруп алзын, демгизи ынчан урим* дузазы-биле Дээрги-Чаяакчының шийтпирин айтырып, ажыдып берзин. Иисус болгаш бүгү израиль чон чүнү-даа кылырда, Элеазарның сөзүн эзугаар кылзын».

²² Моисей Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааганын эзугаар кылып, Иисусту кыйгыртып алгаш, Элеазар бараалгакчы биле бүгү чоннун мурнунга тургускаш, ²³ бодунун холдарын аңаа дээскеш, чонну баштаар даалганы берген. Бүгү чүве Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр чугаалаанын эзугаар күүсеттинген.

Хүннүң-не салыр өргүлдер

(Хост. 29:38-42)

^c Лев. 3:11; 21:6

^d Лев. 1:9

28 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дужаап чугаала. Менээ салып турар өргүлүнерни, өргүл чемин^c – Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүлдерни^d, доктааткан үезинде эккеп салыңар.

³ Оон өске оларга чугаалаар чүвең бо-дур. Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир харлыг, четпес-дудуу эвес ийи хураганны хүннүң-не доктаамал эккеп салзыңар. ⁴ Хураганнарның бирээзин эртен, өскезин имир дүшкенде эккеп салзыңар. ⁵ Далган-тараа өргүлү кылдыр бир °эфаның оннун бири хире эң шынарлыг далганга бир °гиннин дөрттүн бири хире эң арыг олива үзү холааш, эккеп салзыңар. ⁶ Ол дээрге -Синай дагга доктаадып кааны ышкаш, хүннүң-не салыр, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүл-дүр. ⁷ Ооң-биле кады арага өргүлүн база эккелзиннер. Бир хураган-биле кады бир °гиннин дөрттүн бири хире араганы Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр ыдыктыг черге чашсыннар. ⁸ Ийиги хураганны имир дүжерге, эртенгизин ышкаш, далган-тараа база арага өргүлү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүл кылдыр салыңар».

Амыр-дыш хүннүң өргүлдери

⁹ «Амыр-дыш хүнүңде-ле бир харлыг, четпес-дудуу эвес ийи хурагандан салыңар база далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан, бир °эфаның оннун ийизи хире далгандан салыңар, арага өргүлүңден база эккелинер. ¹⁰ Ол дээрге амыр-дыш хүнү кээрге-ле, доктаамал салып турар, хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлден база арага өргүлүңден аңгы, тускай бүрүн өрттедир өргүл-дүр^e».

^e Ис. 46:4-5

Ай чаазының өргүлдери

¹¹ «Ай чаазында-ла Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр ийи бугажык, бир кошкар болгаш бир харлыг чеди хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар^f. ¹² Бугажык бүрүзү-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр бир °эфаның оннун үжү хире далганга олива үзү холааш, салыңар база кошкар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан, бир эфаның оннун ийизи хире далгандан салыңар; ¹³ а хураган бүрүзү-биле кады олива үзү холаан, бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүл-дүр. ¹⁴ Аңаа немей бугажык бүрүзү-биле кады

^f Сан. 10:10

* 27:21 Урим – Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадырда, Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турган херексели (Хост. 28:30 көр).

чартык °гин хире арагадан, кошкар-биле кады – бир гинниң үштүң бири хире, хураган бүрүзү-биле кады – бир гинниң дөрттүң бири хире арагадан өргүнер. Ол дээрге чылдың шупту айларының чаазында салыр бүрүн өрттедир өргүл-дүр. ¹⁵ Доктаамал салып турар бүрүн өрттедир өргүл биле арага өргүлүнге немей Дээрги-Чаяакчыга бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан өргүнер».

Хаарган далганнар байырлалының өргүлдери

(Хост. 13:3-7; Лев. 23:5-8; Ы. х. к. 16:1-8)

¹⁶ «Бир айның он дөрткү хүнүнде Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалы болур^a. ¹⁷ Ол-ла айның он беште – Ажыткы-биле хөөтпээн далганнар байырлалы эртер, улус чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар чиир ужурулуг^b.

^a Хост. 12:1-13

^b Хост. 23:15

¹⁸ Ол байырлалдың бирги хүнүнде ыдыктыг чыыштан кылыңар, хүннүң кылыр ажыл кылбаңар. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр ийи бугажык, бир кошкар болгаш бир харлыг чеди хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ²⁰ Ол өргүлдер-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бир бугажык-биле кады бир °эфаның оннуң үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннуң ийизи хире далгандан, ²¹ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннуң бири хире далгандан салыңар. ²² Силерни арыглаары-биле бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. ²³ Ол бүгү өргүлдерни хүннүң-не салып турар эртенги бүрүн өрттедир өргүлдерге немей салыңар.

²⁴ Чеди хүн дургузунда ол өргүлдерни хүннүң-не салып туруңар, ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл чеми, отка өрттедир өргүл-дүр. Ону доктаамал салып турар бүрүн өрттедир өргүл-биле база арага өргүлү-биле кады салыңар. ²⁵ Оон чедиги хүнде база бир ыдыктыг чыыштан эрттиринер, ынчан хүннүң кылыр ажыл кылбаңар».

Беженги хүннүң байырлалының өргүлдери

(Ы. х. к. 16:9-12)

²⁶ «Баштайгы дүжүт эккеп турар хүнде, Чеди неделя байырлалында Дээрги-Чаяакчыга чаа дүжүттүң далган-тараазын өргүп тура, ыдыктыг чыыштан эрттиринер, хүннүң кылыр ажыл кылбаңар; ²⁷ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр ийи бугажык, бир кошкар болгаш бир харлыг чеди хурагандан салыңар. ²⁸ Ол мал-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бугажык бүрүзү-биле кады бир °эфаның оннуң үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннуң ийизи хире далгандан, ²⁹ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннуң бири хире далгандан салыңар. ³⁰ Ол ышкаш силерни бачыттан арыглаар кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. ³¹ Хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүл болгаш ооң-биле кады салыр далган-тараа өргүлүнге немей ол малды салыңар, олар-биле кады арага өргүлүн база эккелиңер; салып турар малыңар четпес-дудуу эвес болзун».

Трубалар байырлалының өргүлдери

29 ¹ «Чеди айның бирээде ыдыктыг чыыштан эрттиринер, хүннүң кылыр ажыл кылбаңар, ол силерге трубалар этсир хүн болзун^c. ² Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр бир бугажык, бир кошкар болгаш бир харлыг чеди хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ³ Олар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан:

^c Лев. 23:23-25

бугажык-биле кады бир °эфаның оннуң үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннуң ийизи хире далгандан, ⁴ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннуң бири хире далгандан салынар. ⁵ Ол ышкаш силерни арыглаары-биле бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салынар. ⁶ Ол бүгү өргүлдерни ай чаазының бүрүн өрттедир өргүлүнге база далган-тараа өргүлүнге немей, хүннүң-не салыр бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салыр далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салынар. Оларны доктааткан дүрүм ёзугаар салынар, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүлдер ол-дур».

Өндүр улуг арыглаашкын хүннүң өргүлдери

⁷ «Ол-ла чедиги айның онда ыдыктыг чыыштан эрттиринер: бодунарны шеглээшкин-биле томаартынар база кандыг-даа ажил кылбанар^а. ⁸ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр бир бугажык, бир кошкар болгаш бир харлыг чеди хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салынар. ⁹ Олар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бугажык-биле кады бир °эфаның оннуң үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннуң ийизи хире далгандан, ¹⁰ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннуң бири хире далгандан салынар. ¹¹ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салынар. Ол өргүлдер дээрге өндүр улуг арыглаашкын дээш онза өргүлге, хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салыр далган-тараа болгаш арага өргүлдеринге немей салыр өргүлдер-дир».

Чадырлар байырлалының өргүлдери

(Лев. 23:33-43; Ы. х. к. 16:13-15)

¹² «Чеди айның он беште база ыдыктыг чыыштан эрттиринер, хүннүң кылыр ажил кылбанар, Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлалды чеди хүн дургузунда демдеглеңер^б. ¹³ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр он үш бугажык, ийи кошкар болгаш бир харлыг он дөрт хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салынар. ¹⁴ Олар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан кызыл-тас далганындан: бугажык бүрүзү-биле кады бир °эфаның оннуң үжү хире далгандан, кошкар бүрүзү-биле кады бир эфаның оннуң ийизи хире далгандан, ¹⁵ он дөрт хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннуң бири хире далгандан салынар. ¹⁶ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салынар. Шупту ол өргүлдер дээрге хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салыр өргүлдер-дир.

¹⁷ Ийиги хүнде он ийи бугажык, ийи кошкар болгаш бир харлыг он дөрт хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салынар. ¹⁸ Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганнарның санын барымдаалап, аңгы-аңгы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салынар. ¹⁹ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салынар. Ол бүгү өргүлдер дээрге хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салыр өргүлдер-дир.

²⁰ Үшкү хүнде он бир бугажык, ийи кошкар болгаш бир харлыг он дөрт хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салынар. ²¹ Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн, бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганнарның санын барымдаалап, аңгы-аңгы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салынар. ²² Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салынар. Шупту ол өргүлдер дээрге хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салыр өргүлдер-дир.

^а Лев. 16:29-31; 23:27-32

^б Эзра 3:4

²³ Дөрткү хүнде он бугажык, ийи кошкар болгаш бир харлыг он дөрт хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ²⁴ Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн, бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганнарның санын барымдаалап, аңгы-аңгы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салыңар. ²⁵ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Ол бүгү өргүлдер дээрге хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салыр өргүлдер-дир.

²⁶ Бешки хүнде тос бугажык, ийи кошкар болгаш бир харлыг он дөрт хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ²⁷ Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн, бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганнарның санын барымдаалап, аңгы-аңгы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салыңар. ²⁸ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Ол бүгү өргүлдер дээрге хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салыр өргүлдер-дир.

²⁹ Алдыгы хүнде сес бугажык, ийи кошкар болгаш бир харлыг он дөрт хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ³⁰ Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн, бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганнарның санын барымдаалап, аңгы-аңгы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салыңар. ³¹ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Ол бүгү өргүлдер дээрге хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салыр өргүлдер-дир.

³² Чедиги хүнде чеди бугажык, ийи кошкар болгаш бир харлыг он дөрт хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ³³ Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн, бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганнарның санын барымдаалап, аңгы-аңгы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салыңар. ³⁴ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Ол бүгү өргүлдер дээрге хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салыр өргүлдер-дир.

³⁵ Сески хүнде онзагай чыыштан эрттириңер, хүннүн кылыр ажыл кылбанар. ³⁶ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир бугажык, бир кошкар болгаш бир харлыг чеди хурагандан – шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ³⁷ Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганнарның санын барымдаалап, аңгы-аңгы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салыңар. ³⁸ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Ол бүгү өргүлдер дээрге хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салыр өргүлдер-дир.

³⁹ Ол малдын шуптузун доктааткан байырлалдарыңар үезинде Дээрги-Чаяакчыга салыр ужурлуг силер. Оларны даңгырак күүсеткеш азы эки туранар-биле салып турарыңар^a бүрүн өрттедир, далган-тараа, арага база эп-найырал өргүлдеринге немей салыр ужурлуг силер».

^a Лев. 7:16

30 ¹ Моисей Дээрги-Чаяакчының анаа дужааган бүгү чүвезин израиль чонга дамчыдып чугаалаан.

Херээжен улустуң берген даңгырактары

² Моисей израиль чоннун аймактарының баштыңнарынга мынча деп чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчының дужаалы бо-дур. ³ Бир эвес кандыг-бир эр кижиге Дээрги-Чаяакчыга даңгырак берген азы бир-ле чүүлдү кылбазын азаан болза, ол кижиге сөглээн сөзүңге ээ бооп, шупту чүвени чугаалаан айы-биле күүседир ужурлуг^b.

^b Лев. 5:4; Ы. х. к. 23:21; Ыд. ыр. 49:14; Экл. 5:3

⁴Бир эвес ачазының аал-оранында чурттап турар аныяк кыс кижиге Дээрги-Чаяакчыга аазаашкын азы даңгырак бээрге, ⁵ачазы уруунун даңгыраан азы аазаашкынын дыңнап кааш, ол дугайында чүү-даа дивес болза, уруу шупту аазаашкыннары биле даңгырактарын күүседир ужурлуг. ⁶А бир эвес аныяк кыстың ачазы ол дугайында дыңнап кааш, күүседирин хоруур болза, уруунун шупту аазаашкыннары биле даңгырактары күш чок апаар, Дээрги-Чаяакчы ону ол дээш өршээр, чүгө дээрге ачазы аңаа хоруп каан-дыр.

⁷Бир эвес аазаашкын берген азы алызын бодавайн даңгырак берген турган кыс кижиге ашакка барып аарга, ⁸ооң ашаа ол дугайында дыңнап кааш, чүү-даа дивес болза, херэежен кижиге бодунун аазаашкыннары биле даңгырактарын күүседир ужурлуг. ⁹А бир эвес ооң ашаа ол дугайында дыңнап кааш, ол-ла хүндүс күүседирин хоруур болза, ашаа кадайының берген аазаашкынын болгаш алызын бодавайн даңгырак бергенин күш чок болдуруп каар, ынчан Дээрги-Чаяакчы ол херэеженни өршээр.

¹⁰Дулгуяк азы ашаандан чарылган херэежен кижиниң кандыг-даа даңгыраа азы берген аазаашкыны күүсеттинер ужурлуг.

¹¹Бир эвес ашактыг херэежен кижиге аазаашкын азы даңгырак берип, аашкынган болза, ¹²ашаа ол дугайында дыңнап кааш, чүү-даа дивээн база күүседирин хоруваан болза, ол херэежен бодунун берген аазаашкыннары биле даңгырактарын шуптузун күүседир ужурлуг. ¹³А бир эвес ооң ашаа аазаашкыннар дугайында дыңнап кааш, оларны күш чок болдуруп каар болза, ол херэеженниң аксындан үнген аазаашкыннар биле даңгырактар күш чок болу бээр: оларны ашаа үреп каапкан ужурунда, Дээрги-Чаяакчы ооң кадайын өршээр. ¹⁴Кадайының кандыг-даа аазаашкынын база бодун кызыгаарланыр дээш аашкынган кандыг-даа даңгыраан ашаа кижиге чок-ла болза чүүлзүнүп, чок-ла болза күш чок болдуруп каап болур. ¹⁵Бир эвес ашаа кижиге ол дугайында даартагы хүнге чедир чүү-даа дивес болза, ол ыт чогу-биле кадайының аазаашкыннары биле даңгырактарын шуптузун чүүлзүнген-дир, чүгө дээрге ол дугайында дыңнап кааш, чүү-даа дивээн-дир. ¹⁶А ашаа кижиге ол дугайында дыңнап каан соонда, элээн үе эрткенде, кадайының аазаашкыннары биле даңгырактарын күүсеттирбейн барган болза, кадайының буруузун боду чүктээр».

¹⁷Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганы, ашак-кадай улус аразында база адазы биле ооң аал-оранында чурттап турар аныяк уруунун аразында харылзаалар дугайында дүрүм-хоойлу ол-дур.

Мадан чондан өжээн негээн дайын

31 ¹Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²«Израиль чон дээш мадиан чондан өжээн неге^а, оон өгбелериңниң соондан өске оранче чоруй баар сен».

³Моисей чонга: «Бодунарның аранарда эр улусту чепселеп, шеригден чыңар, олар мадианнарга удур чаалажып үнзүн, Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр мадианнардан өжээн негээр. ⁴Бир израиль аймактан-на муң кижини шилип чыггаш, дайынче чорудуптунар» – дээн.

⁵Шупту израиль аймактардан 12 000 чепселенген дайынчыны, бир аймактан-на муң кижиге кылдыр, үндүрүп берген. ⁶Моисей ол аг-шеригни – бир аймактан-на муң кижини дайынче чорудупкан, олар-биле кады Элеазар бараалгакчының оглу Финеести база чорудуп, ыдыктыг херекселдер биле эткир үннүг трубаларны аңаа тутсуп каан^б. ⁷Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын эзугаар, израильчилер мадианнар-биле дайылдажып үнгеш, оларның шупту эр улузун узуткап кааннар.

⁸Израильчилерниң ынчан өлүрүп каан улузунун аразында Эвий, Рекем, Цур, Хур болгаш Рева деп беш мадиан хаан бар болган. Беорнуң оглу Валаамны база хылыш-биле шанчып өлүрүп каан^с.

^а Сан. 25:17

^б Сан. 10:9

^с Сан. 25:15; Ис. 13:21

⁹ Израиль чон мадианнарның херэеженнерин, ажы-төлүн тудуп аппараттар, оларның хамык мал-маганын коданын карартыр сүрүп алгаш барган, бүгү эт-хөрөңгизин олчалап алган. ¹⁰ Оон оларның чурттап турган черинде хоорайларны база оларның турлагларын өрттедикен. ¹¹ Израиль шериглер тудуп база олчалап алган бүгү чүвезин, кижилерни-даа, мал-маганны-даа ап алгаш, ¹² шупту туттурганнарны, мал-маганны база олча-тывышты Моисейге, Элеазар бараалгакчыга болгаш бүгү израиль ниитилелге, кажан турлаг Моавтың ховуларынга, Иордан хемниң кыдыынга, Иерихоннуң дужунга турда, эккеп бергеннер. ¹³ Моисей, Элеазар бараалгакчы болгаш чоннуң шупту баштыңнары оларга уткуштур турлагдан үнүп келгеннер.

¹⁴ Моисей шериг баштыңнарынга, дайындан ээп келген мун болгаш чүс шериг баштыңнарынга хорадай бергеш, ¹⁵ оларга мынча дээн: «Херэеженнерниң дөгөрезин амы-тынныг арттырып кааны ол бе?!» ¹⁶ Израиль чоннуң Фегорнуң бурганының аайынче кирип, Дээрги-Чаяакчыга өскерлиринге Валаамның сүмезин эзугаар чылдак болган улус олар-ла болгай, ол дээш Дээрги-Чаяакчының чонун айыыл-халап кырып турду чоп^b. ¹⁷ Ам дораан шупту мадиан оолдарны база эр кижиле харылзаалыг турган херэеженнерни өлүрүп кааптыңар^c. ¹⁸ А эр кижиле кажан-даа чоокшулажып көрбээн кыстарны өлүрбейн, бодуңарга арттырып алыңар^d.

¹⁹ Турлагның даштынга чеди хүн дургузунда туруңар; кижиле өлүрүп каан кым-даа кижиле база өлүрткен кижиниң мага-бодунга дегген кым-даа кижиле – силер-даа, тудуп алган улузуңар-даа үшкү болгаш чедиги хүнде арыгланым алзыңар^e. ²⁰ Хамык идик-хевинерни, алгы-хөмдөн, өшкү дүгүндөн кылган эт-севиңерни, шупту ыяш эдилел-херекселиңерни арыглап алыр ужурулуг силер».

²¹ Оон Элеазар бараалгакчы чаалажып чораан дайынчыларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының Моисейге айтып-чагаан дүрүм-хоойлузу бо-дур. ²² Алдынны, мөңгүннү, хүлерни, демирни, коргулчунну болгаш ак-коргулчунну – ²³ отка салып болур бүгү чүвени от дамчыштыр эрттиргеш, ооң соонда арыглаашкын суу-биле чуп кааптыңар, олар ынчан арыг апаар. А отка салып болбас бүгү чүвени суг дамчыштыр эрттиңер. ²⁴ Идик-хевинерни чедиги хүнде чуп кааптыңар, ынчан арыг апаар силер^f. Ооң соонда турлагже кирип кээп болур силер».

Дайын олчазын үлешкени

²⁵ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁶ «Тудуп эккелген бүгү улусту, сүрүп эккелген хамык мал-маганны Элеазар болгаш чоннуң төрөл бөлүктөриниң баштыңчылары-биле кады санап каг. ²⁷ Ол бүгү олча-тывышты чаалажып чораан дайынчыларга база арткан бүгү чонга ийи чара үлөп бер^g. ²⁸ Чаалажып чораан дайынчылардан Дээрги-Чаяакчыга бээр үндүрүгден ап ал; Ооң алыр үлүү – кижилерден-даа, бода малдан-даа, элчигеннерден-даа, шээр малдан-даа – 500-түң-не бирээзи болзун. ²⁹ Ол үндүрүгнү олча-тывыштың дайынчыларга хамааржыр чартындан алгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр Элеазар бараалгакчыга хүлээди бер. ³⁰ А израиль чоннуң алыр чартындан: кижилерден-даа, бода малдан-даа, элчигеннерден-даа, шээр малдан-даа 50-ниң-не бирээзи болур үндүрүгнү ап алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинде албан-хүлээлге эрттирип турар левиттерге хүлээди бер».

³¹ Моисей биле Элеазар бараалгакчы Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын эзугаар күүсеткеннер. ³² Чаалажып чораан улустун эккелген олчазының арткан кезээ мындыг болган: шээр мал – 675 000 баш; ³³ бода мал – 72 000 баш; ³⁴ элчиген мал – 61 000 баш; ³⁵ эр кижиле кажан-даа холбажып көрбээн кыстар – 32 000 кижиле.

³⁶ Чаалажып чораан дайынчыларның алган үлүү – шупту олчаның чартыгы – мындыг болган: шээр мал – 337 500 баш; ³⁷ ол шээр малдан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени – 675 баш; ³⁸ бода мал – 36 000 баш, ол бода малдан Дээрги-Чаяакчыга

^a 1 Хаан. 15:3

^b Сан. 25:1-5

^c Башт. 21:11

^d Ы. х. к. 21:10-14

^e Сан. 19:12, 22

^f Лев. 11:25; Сан. 19:10

^g Ис. 22:8; 1 Хаан. 30:24

үндүрүг кылдыр бергени – 72 баш; ³⁹ элчиген мал – 30 500 баш, ол элчиген малдан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени – 61 баш; ⁴⁰ кижилер – 16 000 киж, ол улустан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени – 32 киж. ⁴¹ Моисей Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааганын ёзугаар Дээрги-Чаяакчыга өргүп турар үндүрүгнү Элеазар бараалгакчыга хүлээдип берген.

⁴² Моисейниң чаалажып чораан улустуң олчазын ийи чара үлээш, арткан израиль чонга аңгылап берген кезии бо-дур. ⁴³ Арткан израильчилерниң алган үлүү – олчаның чартгы мындыг болган: шээр мал – 337 500 баш; ⁴⁴ бода мал – 36 000 баш; ⁴⁵ элчиген мал – 30 500 баш; ⁴⁶ кижилер – 16 000 киж. ⁴⁷ Моисей Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааганын ёзугаар израиль чоннуң алган чартыгындан – кижилерден-даа, мал-магандан-даа – беженниң-не бирээзин ап алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинде албан-хүлээлге эрттирип турар левиттерге хүлээдип берген.

Шериг баштыңнарының өргүлдери

⁴⁸ Моисейге шериг баштыңнары – муң, чүс шериг баштыңнары – чедип келгеш: ⁴⁹ «Силерниң чалчаларыңар бис баштап чораан дайынчыларывысты санап көөрү-вүске, чаңгыс-даа киж өлүртпээн болду. ⁵⁰ Ам бодувустуң олчалап алганывыс алдын кылыгларны: илчирбежигештерни, билектээштерни, билзектерни, сыргаларны болгаш өске-даа каасталгаларны Дээрги-Чаяакчыга амы-тынывыс дээш төлевир кылдыр өргүп тур бис^a» – дээннер.

⁵¹ Моисей биле Элеазар бараалгакчы оларның шупту алдын кылыгларын хүлээп алган. ⁵² Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр муң болгаш чүс шериг баштыңнарының салган алдынының деңзизи 16 750 °шекел* болган. ⁵³ (Дайынчы бүрүзү бодунга олча-тывышты үптөп алган турган.)^b ⁵⁴ Моисей биле Элеазар бараалгакчы муң болгаш чүс шериг баштыңнарындан алдынны хүлээп алгаш, израиль чонга сагындырыг кылдыр, Ужуражылга майгынынга – Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп кааннар^c.

Иорданның чөөн талазынга чурттай берген аймактар

32 ¹ Рувим биле Гадтың аймактарының өөр малы дыка хөй турган; ол улус Иазер биле Галаад деп черлерни көөргө^d, мал-маганга тааржыры аажок болган. ² Ынчангаш Гад биле Рувимниң аймактары Моисей биле Элеазар бараалгакчыга база ниитилелдин баштыңнарынга чедип келгеш: ³ «Атарот, Дивон, Иазер, Нимра, Эсевон, Элеале, Севам, Нево болгаш Веон деп черлер – ⁴ Дээрги-Чаяакчының израиль ниитилелдин мурнунга чылча шаап кааны чоннарның черлери^e мал-маганга дыка тааржыр-дыр, а силерниң чалчаларыңар бис өөр малдыг улус бис. ⁵ Бир эвес бисче ээ көрнүр болзуңарза, бо черни чалчаларыңар биске ээлээр кылдыр бериптиңер, бисти Иорданның ол чарыынче кежирбейн көрүңер» – дээннер.

⁶ Моисей Гад биле Рувимниң аймактарынга мынчаар харыылаан: «Ам чүл, ха-дуңмаңар дайылдажып чоруптар, а силер маңа артып каар мындыг бе? ⁷ Дээрги-Чаяакчының израиль чонга берип турар черинден ойталаар кылдыр оларны чүге ыдалап тур силер? ⁸ Силерниң ада-өгбөңерни Кадес-Варниден ханаан черни шинчип көрзүн дээш айбылап чорудуптарымга^f, олар ынчап турган болгай. ⁹ Олар Эшкол шынаага четкеш, ол черни көрүп кааш, израиль чонну Дээрги-Чаяакчының оларга берип турар черинче баарындан ойталадып каапкан болгай. ¹⁰ Ынчан Дээрги-Чаяакчының килеңи чонче кыптыгып, Ол мынча деп даңгыраглаан^g: ¹¹ „Египеттен үнүп келген, чээрби хардан өрү назылыг бо улустуң кайызы-даа Мээң Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга аазан черимни көрбөс^h, чүге дээрге Меңээ бүрүнү-биле чагыртпааннар-дыр.

^a Хост. 30:12

^b Ы. х. к. 20:14

^c Хост. 30:16

^d Сан. 21:32

^e Сан. 21:24, 35

^f Сан. 13:3-4, 21-33

^g Ы. х. к. 1:34-36

^h Сан. 14:29

* 31:52 Чижеглеп алырга, 170 килограмм хире деңзилиг.

¹² Чүглө Нуннуң оглу Иисус биле кенез уктуг Иефоннийниң оглу Халев^a ол черже кирер, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле чагыртканнар-дыр^c.

¹³ Дээрги-Чаяакчы Израильче килеңней бергеш, Оон мурнунга бак чүве үүлгеткен шупту салгал кырлып калгыжеге чедир, оларны ээн кургаг ховуга дөргөн чыл дургузунда тояап чоруур кылып каан^b. ¹⁴ Ам силер – бачыгтыг улустуң бөлүглели – Дээрги-Чаяакчы израиль чонче база катап килеңней берзин дээш, ада-өгбөнернин орнун ээлеп алган-дыр силер. ¹⁵ Бир эвес Дээрги-Чаяакчыдан ойталаар болзунарза, Ол израиль чонну база катап ээн кургаг ховуга арттырып каар – бүгү чонну узуткаттыларыңар ол-дур».

¹⁶ А демги улус Моисейге чеде бергеш, мынча дээннер: «Бис бо черге мал-маганывыска кажаалар база өг-бүлевиске хоорайлар тудуп аар бис. ¹⁷ Бодувус кымны-даа мурнай чепсегленгеш, арткан израиль чонну турар черлеринче чедире бербээн шаавыста, оларнын мурнунга чоруур бис^c. А өг-бүлевис, бо черниң чурттакчыларындан айыыл халдавас кылдыр, быжыглалдыг хоорайларга артып калзын. ¹⁸ Израиль чондан кижиге бүрүзү бодунуң хуваагыг черин албаан шаанда, аал-оранывысче чанмас бис^d. ¹⁹ Бир эвес Иорданның чөөн талазынга ээлээр чер алыр болзувусса, өске аймактар-биле кады Иорданның барыын талазынга болгаш оон ырадыр хуваагыг черлер албас бис^e».

²⁰ Моисей оларга: «Бир эвес ынчалдыр күүседип, чепсегленгеш, дайын-чааже Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар үнүптер болзунарза, ²¹ силерниң кайыңардаа чепсегленгеш, Иорданның ол чарыынче кежип, Дээрги-Чаяакчы дайзыннарын Бодундан ырадыр сывырыпкыжеге чедир, Оон дужаалын ёзугаар чоруптар болза база ²² ол чер эжелеттирип аар болза, оон соонда чана бергеш, Дээрги-Чаяакчы биле израиль чоннун мурнунга буруудапас силер, а бо чер Дээрги-Чаяакчының чөпшээрели-биле силерниң ээлээр черинер болур. ²³ А бир эвес ынчалдыр кылбас болзунарза, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыг үүлгеткен бооп, ол бачыдыңар дээш силерге онаажыр кеземчени билип аар силер. ²⁴ Өг-бүлеңерге хоорайлардан, мал-маганынарга кажаалардан тудуп алыңар, эткен сөзүңерни ээленер» – дээн.

²⁵ Гад биле Рувимниң аймактары Моисейге: «Силерниң чалчаларыңар бис дээргивис силернин дужааганыңар ёзугаар күүседир бис. ²⁶ Бистиң ажы-төлүвүс, кадаларывыс, өөр малывыс, шупту мал-маганывыс маңаа, Галаадтын хоорайларынга артып каар, ²⁷ а силерниң чалчаларыңар бис чепсегленип алгаш, дээргивис силернин чугаалап турарыңар дег, Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар дайылдажып үнүптер бис» – деп чугаалаан.

²⁸ Моисей оларга хамаарыштыр Элеазар бараалгакчыга, Нуннуң оглу Иисуска болгаш израиль чоннуң аймактарының баштыңнарынга айтышкын берип: ²⁹ «Бир эвес Гад биле Рувимниң аймактары силер-биле кады Иорданның ол чарыынче кеже бээр болза база шупту чепсегленип алгаш, Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар дайылдажыр болза, силер ол черни эжелеп алганыңар соонда, оларга Галаад деп черни ээлээр кылдыр бериптиңер. ³⁰ А бир эвес олар чепсегленгеш, силер-биле кады барбас болза, ээлээр черин силер-биле кады Ханаанга алырлар» – дээн.

³¹ Гад биле Рувимниң аймактары Моисейге: «Силерниң чалчаларыңар биске Дээрги-Чаяакчының чугаалаанын ёзугаар күүседир бис. ³² Чепсегленгеш, Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар ханаан черже чоруптар бис, а ээлээр хуваагыг черивис Иорданның чөөн талазында болзун» – деп харыылаан.

³³ Моисей ынчан Гад биле Рувимниң аймактарынга база Иосифтиң оглу Манасияның аймааның чартыынга амор хаан Сигоннуң күрүнезин, Васанның хааны Огтуң күрүнезин, ол девискээрде хоорайларны болгаш оларның чоок-кавызында бүгү черлерни айтып берген.

³⁴ Гадтың аймаа Дивон, Атарот, Ароер, ³⁵ Атарот-Шофан, Иазер, Иогбега, ³⁶ Бет-Нимра, Бет-Гаран деп быжыглалдыг хоорайларны катап тудуп тургузуп, хой кажааларын тудуп алган.

³⁷ Рувимниң аймаа Эсевон, Элеале, Кириатаим, ³⁸ Нево, Ваал-Меон (ол ийи хоорайны өскээр адап каан), Сивма деп хоорайларны катап тудуп тургузуп алгаш, оларга чаа аттар тывыскан.

³⁹ Манассияның оглу Махирниң төрөл бөлүү^a Галаадче чорупкаш, ол черни эжелеп алгаш, аңаа чурттап турган амор чонну үндүр сывырышкан. ⁴⁰ Моисей Галаадты Манассияның оглу Махирниң төрөл бөлүүнге үзүп бээрге, ол улус аңаа чурттай берген^b. ⁴¹ Манассияның үре-салгалы Иаир дээрзи ол черде хоорай-суурларны эжелеп алгаш, оларны «Иаирниң хоорай-суурлары» деп адап каан^c. ⁴² А Новах деп кижжи Кенат хоорайны база оон чоок-кавызында суурларны эжелеп алгаш, ол хоорайны бодунуң ады-биле «Новах» деп адап каан.

^a Э. д. 50:23;
1 Чыл. 7:14–15

^b Ис. 13:31; 17:1

^c Ы. х. к. 3:14–15;
3 Хаан. 4:13;
1 Чыл. 2:21–23

Израиль чоннуң Египеттен көжүп үнгенин катап бизжээни

33 ¹ Египет черден бодунуң чурум-чыскаалдыг бөлүктөрүн ёзугаар, Моисей биле Ааронга баштаткаш, үнүп келген израиль чоннуң көжүп эртип турган черлери бо-дур. ² Моисей Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар көжүп чораан үезинде чоннуң доктаап турган турлагларын тодарадып бижип каан. Оларның көш үезинде доктаап турган турлаглары бо-дур.

³ Израиль чон бир айның он беште Раамсестен көжүп үнген; олар Хосталышкын байырлалы демдеглээн хүннүң даартазында, бүгү египет чон көрүп турда, эрес-дидими-биле* бар чытканнар^d. ⁴ А египетчилер ол үеде Дээрги-Чаяакчының чок кылып кааны дун оолдарын ажаап турган – оларның бурганнарын Дээрги-Чаяакчы шиидип каан болган^e.

⁵ Израиль чон Раамсестен көжүп үнгеш, Сокхотка турлагжып алган^f.

⁶ Олар Сокхоттан көжүп үнгеш, ээн кургаг ховунуң кыдыында турар Этамга турлагжып алганнар^g.

⁷ Этамдан көжүп үнгеш, Ваал-Цефоннуң дужунда Пи-Гахиротче дедир ээпкеш, Мигдолдуң мурнунга турлагжып алганнар^h.

⁸ Пи-Гахироттан көжүп үнгеш, далай ортузу-биле ээн кургаг хову же эрте бергеш, Этам деп ээн кургаг ховуга үш хүн дургузунда чоруп-чоруп, Марага турлагжып алганнарⁱ.

⁹ Марадан көжүп үнгеш, Элимге чедип келгеннер. А Элимде он ийи суг бажы биле чеден пальма ыяш бар болган, олар аңаа турлагжып алганнар^j.

¹⁰ Израильчилер Элимден көжүп үнгеш, Кызыл далай чанынга турлагжып алганнар.

¹¹ Кызыл далайдан көжүп үнгеш, ээн кургаг Син ховузунга турлагжып алганнар^k.

¹² Син ховузундан көжүп үнгеш, Дофкага турлагжып алганнар.

¹³ Дофкадан көжүп үнгеш, Алушка турлагжып алганнар.

¹⁴ Алуштан көжүп үнгеш, Рефидимге турлагжып алганнар. Ол черде ижер суг чок болган^l.

¹⁵ Рефидимден көжүп үнгеш, Синай ховузунга турлагжып алганнар^m.

¹⁶ Синай ховузундан көжүп үнгеш, Киброт-Гаттаавага турлагжып алганнарⁿ.

¹⁷ Киброт-Гаттаавадан көжүп үнгеш, Асиротка турлагжып алганнар^o.

¹⁸ Асироттан көжүп үнгеш, Ритмага турлагжып алганнар.

¹⁹ Ритмадан көжүп үнгеш, Римнон-Фарецке турлагжып алганнар.

^d Хост. 14:8

^e Хост. 12:12, 29

^f Хост. 12:37

^g Хост. 13:20

^h Хост. 14:2

ⁱ Хост. 15:22–23

^j Хост. 15:27

^k Хост. 16:1

^l Хост. 17:1

^m Хост. 19:2

ⁿ Сан. 11:34

^o Сан. 11:35

* 33:3 Эрес-дидими-биле – дорт очулдуурга, «бедик хол-биле» дээн. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның күчү-күштүг холунун адаа-биле».

- ²⁰ Римнон-Фарецтен көжүп үнгөш, Ливнага турлагжып алганнар.
- ²¹ Ливнадан көжүп үнгөш, Риссага турлагжып алганнар.
- ²² Риссадан көжүп үнгөш, Кегелафага турлагжып алганнар.
- ²³ Кегелафадан көжүп үнгөш, Шафер даг чанынга турлагжып алганнар.
- ²⁴ Шафер дагдан көжүп үнгөш, Харадага турлагжып алганнар.
- ²⁵ Харададан көжүп үнгөш, Макелотка турлагжып алганнар.
- ²⁶ Макелоттан көжүп үнгөш, Тахатка турлагжып алганнар.
- ²⁷ Тахаттан көжүп үнгөш, Тарахка турлагжып алганнар.
- ²⁸ Тарахтан көжүп үнгөш, Мифкага турлагжып алганнар.
- ²⁹ Мифкадан көжүп үнгөш, Хашмонага турлагжып алганнар.
- ³⁰ Хашмонадан көжүп үнгөш, Мосеротка турлагжып алганнар.
- ³¹ Мосероттан көжүп үнгөш, Бене-Яаканга турлагжып алганнар^a. ^a Ы. х. к. 10:6
- ³² Бене-Яакандан көжүп үнгөш, Хор-Агидгадка турлагжып алганнар.
- ³³ Хор-Агидгадтан көжүп үнгөш, Иотвафага турлагжып алганнар^b. ^b Ы. х. к. 10:7
- ³⁴ Иотвафадан көжүп үнгөш, Авронага турлагжып алганнар.
- ³⁵ Аврондан көжүп үнгөш, Эцион-Гаверге турлагжып алганнар^c. ^c Ы. х. к. 2:8
- ³⁶ Эцион-Гаверден көжүп үнгөш, Цин ховузунда Кадеске турлагжып алганнар^d. ^d Сан. 20:1; 27:14
- ³⁷ Кадестен көжүп үнгөш, Эдом чурттуң кызыгаарында Ор дагның чанынга турлагжып алганнар^e. ³⁸ Аарон бараалгакчы Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар Ор дагже үне бергеш, израиль чоннуң египет черден үнүп чорутканының дөргөтөнгү чылында, беш айның бирээде ол дагга мөчөөн^f. ³⁹ Ор дагга мөчүүрде, Аарон 123 харлыгы турган. ^e Сан. 20:22
- ⁴⁰ Ол үеде ханаан черниң Негевте турар Арад хоорайының хананей хааны израиль чоннуң кел чыдарын дыңнап каан чүве-дир^g. ^g Сан. 21:1
- ⁴¹ Израильчилер Ор дагдан көжүп үнгөш, Салмонага турлагжып алганнар.
- ⁴² Салмонадан көжүп үнгөш, Пунонга турлагжып алганнар.
- ⁴³ Пунондан көжүп үнгөш, Овотка турлагжып алганнар^h. ^h Сан. 21:10
- ⁴⁴ Овоттан көжүп үнгөш, Моавтың кызыгаарында чыдар Ийе-Аваримге турлагжып алганнарⁱ. ⁱ Сан. 21:11
- ⁴⁵ Ол черден көжүп үнгөш, Дивон-Гадка турлагжып алганнар.
- ⁴⁶ Дивон-Гадтан көжүп үнгөш, Алмон-Дивлатаимге турлагжып алганнар.
- ⁴⁷ Алмон-Дивлатаимден көжүп үнгөш, Аварим дагларынга, Нево дагның баарынга турлагжып алганнар^j. ^j Ы. х. к. 32:49
- ⁴⁸ Аварим дагларындан көжүп үнгөш, Моавтың ховуларынга, Иордан хемниң кыдыынга, Иерихоннуң дужунга турлагжып алганнар^k. ^k Сан. 22:1
- ⁴⁹ Олар Иорданның чөөн талакы кыдыынга, Моавтың ховуларынга Бет-Иешимоттан Авел-Ситтимге чедир девискээрге турлагжып алганнар^l. ^l Сан. 25:1
- ⁵⁰ Дээрги-Чаяакчы Моавтың ховуларынга, Иордан хемниң кыдыынга, Иерихоннуң дужунга Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁵¹ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Иордан хемни кежиң, ханаан черге чеде бергеш, ⁵² ол черниң бүгү чурттакчыларын мурнуңардан сывырып чорудуптуңар, оларның чонуп, шуткуп кылган хамык дүрзү-бурганнарын узуткап кааптыңар, мөгөйишкин кылыр бедик черлерин үрегдеп кааптыңар^m. ⁵³ Ол черни эжелеп алгаш, аңаа чурттай бериңер, чүге дээрге Мен ону эзелдин дээш силерге берип тур мен. ⁵⁴ Черни үлээрде, төлге даштары октааш, төрөл бөлүк бүрүзүңге хувааглыг черден айтып бээр силер. Хөй санныг төрөл бөлүк – улуг хувааглыг чер, а эвээш санныг төрөл бөлүк – улуг эвес хувааглыг чер алзынⁿ; төлге даштары ол төрөл бөлүккө кайнаар айтып дүжер-дир, төрөл бөлүк хувааглыг черин аңаа алзын. Хувааглыг черлериңерни ада-өгбөңерден укталган аймактарыңар аайы-биле алыр силер. ^m Хост. 23:24; Ы. х. к. 7:5
- ⁿ Сан. 26:54

⁵⁵ А бир эвес бо черниң чурттакчыларын мурнуардан сывырып чорудуппас болзунарза, оларның арткан улузу силерге карактарыңарже кадалган чартылар, быктыңарже кадалган теннер дег болу бээр база ээлеп чурттай бээр чериңерге силерни кызып-кыяр. ⁵⁶ Мен ынчан силерни, оларны канчаар аажылаар деп турганым дег, ынчаар аажылаар мен».

*Ханаан черниң кызыгаарлары
(Иез. 47:13-21)*

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дужаап чугаала. Ханаан черже кире бээринеңерге, силерге ээлээр кылдыр хувааттыңан черниң кызыгаарлары бо-дур.

³ Ооң мурнуу талазы Цин ховузундан ыңай, Эдомнуң кызыгаарын дургаар шөйлүр, силерниң мурнуу кызыгаарыңар Дус далайның мурнуу кыдыындан эгелээш, барыын чүкче шөйлүр^a. ⁴ Ол кызыгаар мурнуу чүкке Акравим деп бедик черже шиглей шөйлүгеш, Цин ховузун таварып эрткеш, Кадес-Варниге чедер, оортан Гацар-Аддарга четкеш, Ацмонну таварып эртер. ⁵ Ацмондан ыңай кызыгаар Египет-биле кызыгаарда турар хемче шиглей шөйлүгеш, далайга чедер.

⁶ Барыын талакы кызыгаарыңар Улуг далай эрии болур.

⁷ Соңгу талакы кызыгаарыңарны Улуг далайдан Ор дагга^b чедир демдектеңер, ⁸ а Ор дагдан Лево-Хаматка чедир демдектеңер^c; кызыгаарның бурунгаар үне берген чери Цедадка чедер. ⁹ Оортан кызыгаар Цифронче шөйлүгеш, Гацар-Энанга чедер. Силерниң соңгу кызыгаарыңар ол-дур.

¹⁰ Чөөн кызыгаарыңарны Гацар-Энандан эгелеп алгаш, Шефамга чедир демдектеңер. ¹¹ Чөөн кызыгаар Шефамдан Ривлаже^d Аинниң чөөн талазындан шөйлүгеш, Киннерет хөлдүң* чөөн талакы эриктеринге чедер. ¹² Ооң соонда Иордан хемнин кыдыын дургаар баткаш, Дус далайга чедер. Силерниң чериңерниң бүгү талалардан кызыгаарлары ол-дур^e».

¹³ Моисей израиль чонга: «Дээрги-Чаяакчының тос аймакка база Манассияның аймааның чартыыңа бээр кылдыр дужаап каан чери бо-дур, силер ону төлге даштары октааш, үлежип аар силер. ¹⁴ Чүге дээрге Рувимниң болгаш Гадтың аймактары төрөл бөлүктөр аайы-биле база Манассияның аймааның өске чартыы хувааглыг черлерин ап алган-дыр. ¹⁵ Ол ийи аймак база Манассияның аймааның ол чартыы боттарының хувааглыг черлерин Иорданның чөөн талазынга, Иерихоннуң дужунга ап алган болгай» – деп айтып-чагаан.

Черни үлеп-хуваар улустуң аттары

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁷ «Черни силерге үлеп-хуваар улус бо-дур: Элеазар бараалгакчы биле Нуннуң оглу Иисус^f. ¹⁸ Олар-биле кады черни хуваар кылдыр бир аймактан-на бир баштың кижиден ап алыңар. ¹⁹ Ол баштың-нарның аттары бо-дур:

Иуданың аймаандан – Иефоннийниң оглу Халев^g;

²⁰ Симеоннуң аймаандан – Аммиудтуң оглу Самуил;

²¹ Вениаминниң аймаандан – Кислоннуң оглу Элидад;

²² Данниң аймаандан – Иоглийниң оглу Буккий;

²³ Иосифтиң оглу Манассияның аймаандан – Эфодтуң оглу Ханниил;

²⁴ Иосифтиң оглу Эфремниң аймаандан – Шифтанниң оглу Кемуил;

²⁵ Завулоннуң аймаандан – Фарнактың оглу Элицафан;

^a Ис. 15:1-4

^b Сан. 33:37-39

^c 4 Хаан. 14:25

^d 4 Хаан. 23:33; Иер. 39:5

^e Э. д. 15:18; Хост. 23:31;
Ы. х. к. 11:24; Ис. 1:4

^f Ис. 14:1; 19:51

^g Сан. 14:6

* 34:11 Киннерет хөл – ол ышкаш Геннисарет хөл азы Галилея хөлү деп адап турар.

²⁶ Иссахарның аймаандан – Азанның оғлу Фалтиил;

²⁷ Асирниң аймаандан – Шеломиниң оғлу Ахиуд;

²⁸ Неффалимниң аймаандан – Аммиудтун оғлу Педаил».

²⁹ Ханаан черни израиль чонга үлөп-хуваар кылдыр Дээрги-Чаяакчының дужаал берген улузу ол-дур.

Левиттерниң хоорайлары

(Иис. 21:1-42)

35 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге Моавтың ховуларынга, Иордан хемниң кыдыынга, Иерихоннун дужунга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дужаап чугаала. Олар боттарының ээлеп турар хувааглыг черлеринден левиттерге чурттаар хоорайлардан аңгылап берзин база хоорайларны долгандыр турар шөлдерни оларга үзүп берзин. ³ Левиттер ол хоорайларга чурттазын, а шөлдер оларның шупту мал-маганынга, кодан сүрүглеринге одар-белчири болзун. ⁴ Оларга бээр хоорайларыңарны долгандыр турар шөлдер хоорай ханаларыңдан бүгү талаларже 1000 кыры дурту* шөйлүр ужурлуг. ⁵ Ортузунда турар хоорайның даштынга чөөн талаже углай 2000 кыры дуртун, мурнуу талаже – 2000 кыры дуртун, барыын талаже – 2000 кыры дуртун, сонгу талаже – 2000 кыры дуртун хемчээп алыңар. Левиттерниң хоорайлар чоогунга алыр шөлдериниң хемчээли ол-дур.

⁶ Левиттерге берип турарыңар хоорайларның алдызы хоргадал-хоорайлар болзун^a – өлүрүкчү кижиниң десе бээр чери кылдыр оларны тускайлап каар силер. Оларга немей левиттерге дөртөн ийи хоорайдан аңгылап бээр силер. ⁷ Левиттерге бээр ужурлуг хоорайларыңарның ниити саны – дөртөн сес, оларны долгандыр турар шөлдерни база левиттерге бээр силер. ⁸ Израиль чоннун ээлел черинден хоорайлар аңгылап берип турда, хөй санныг аймак – хөй хоорайларны, эвээш санныг аймак – эвээш хоорайларны, бодунун алыр хувааглыг черинге дүүштүр, левиттерге аңгылап бээр ужурлуг».

^a Ы. х. к. 4:41-43;
Иис. 20:7-8

Хоргадал-хоорайлар

(Ы. х. к. 4:41-43; 19:1-13; Иис. 20:1-9)

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁰ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Иорданны кежи, ханаан черже кире бергеш, ¹¹ бодунарга хоргадал-хоорайлардан тодарадып алыңар. Бир кижини эндеп каан кижини ол хоорайларже десе берип шыдаар болзун^b. ¹² Өлүрүкчү кижиге ол хоорайлар өлүрткен кижиниң өжээнин негээн төрелинден хоргадаар чер болур; өлүрүкчү кижиниң ниитилел мурнунга шийттирбээн шаанда, өлбөс ужурлуг. ¹³ Силерниң аңгылап берип турарыңар хоргадал-хоорайларның саны алды болур ужурлуг. ¹⁴ Иорданның чөөн талазынга үш хоорайдан, ханаан черге база үш хоорайдан аңгылап калыңар – хоргадал-хоорайларыңар ол болзун. ¹⁵ Шак ол алды хоорай израильчилерге-даа, силерниң аранарда доктаамал азы түр када чурттап турар даштыкы кижиге-даа хоргадал-хоорайлар болзун, бир-ле кижини эндеп каан кижини ынаар десе берзин.

^b Хост. 21:13

¹⁶ Бир эвес кандыг-бир кижини өске-бир кижини демир эт-херексел-биле согарга, демгизи өлүп калган болза, сопкан кижини – өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁷ Кижини өлүр соп каап болур дашты кандыг-бир кижини холунга туткаш, өске-бир кижини согарга, демгизи өлүп калган болза, сопкан кижини – өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁸ Кижини өлүр соп каап болур ыяш эт-херекселди кандыг-бир кижини холунга туткаш, өске-бир кижини согарга, демгизи өлүп калган болза, сопкан

* 35:4 Өске бурунгу сөзүглелде «2000 кыры дурту» деп бижээн.

кижи – өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁹Өлүрткен кижиде дээш өжөөн негекчизи өлүрүкчүгө таваржы бергеш, ону өлүрүп каап болур. ²⁰Бир эвес кандыг-бир кижиде өске-бир кижини көөр хөңнү чогуңдан идиптерге азы олче сагыштыгы-биле бир чүве октаптарга, демгизи өлүп калган болза, ²¹азы өжөөргө, өске-бир кижини холу-биле шанчыптарга, демгизи өлүп калган болза, халдаашкын кылган кижиде – өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. Өлүрткен кижиде дээш өжөөн негекчизи өлүрүкчүгө таваржы бергеш, ону өлүрүп каап болур.

^a Хост. 21:13

²²А бир эвес кандыг-бир кижиде өске-бир кижини душ бооп, өжөөннөшпейн идиптерге, азы олче эндег болуп бир чүве октаптарга^a, ²³азы эскербөөни өске-бир кижиде кижини өлүрүп соп каап болур даш октаптарга, демгизи өлүп калган дирик. А ол кижиде өлгөн кижиниң дайзыны турбаан база аңаа бак чүве күзевөөн болза, ²⁴ниитилел өлүрүкчү кижиде биле өжөөн негекчизиниң аразында херекти бо дүрүмнөр ёзугаар үзе шийтпирлээр ужурлуг. ²⁵Ниитилел душ бооп кижиде өлүргөн кижини өжөөн негекчизиниң холундан камгалап, ооң мурнунда аңаа турганы хоргадал-хоорайже дедир чорудуптар ужурлуг. Ол кижиде ыдыктыг олива үзү-биле шилип чагган дээди бараалгакчының өлүмүңгө чедир ол хоорайга артып калзын^b. ²⁶Бир эвес өлүрүкчү кижиде бодунуң чурттап турары хоргадал-хоорайның кызыгаарыңдан ооң бетинде үнө бөөрге, ²⁷өжөөн негекчизиде ол кижини хоргадал-хоорайның даштынга тудуп алгаш, өлүрүп каан болза, ону өлүргөн дээш буруудапас. ²⁸Чүгө дөөрге өлүрүкчү дээди бараалгакчының өлүмүңгө чедир бодунуң хоргадал-хоорайныга артып каар ужурлуг турган; а дээди бараалгакчы өлгөн соонда, ол кижиде бодунуң ээлел черинче эеп кээп болур. ²⁹Ол бүгү силерге салгалдан салгал дамчып, чурттап турар шупту черлеринерге доктаадып каан дүрүм-хоойлу болзун.

^b Хост. 29:7

³⁰Кандыг-даа өлүрүкчү кижини элөөн каш херечиниң сөзүн ёзугаар өлүрүп каар ужурлуг. А чүглө чаңгыс херечи бар болза, ол кижини өлүрүп шийдип болбас^c.

^c Ы. х. к. 17:6; 19:15

³¹Кижиде өлүргөн дээш буруулуг кижиниң амы-тынының садыызы кылдыр төлевир албаңар, ол кижини өлүрүп каар ужурлуг^d. ³²Бир эвес хоргадал-хоорайже дезип чоруй барган кижиде бодунуң черинче чаныксай бээр болза, дээди бараалгакчы өлбөөнде, аңаа чөпшээрел бербөөр, ол дээш төлевир албаңар. ³³Чурттап турар черинерни ооң-биле бужартатпаңар; төгүлгөн хан черни бужартадып каар болгай^e, ол чер аңаа төгүлгөн хандан чүглө өлүрүкчү кижиниң ханы-биле арыглаттыңар^f.

^d Э. д. 8:22;
Хост. 21:12, 30

^e Ыд. ыр. 105:38

^f Э. д. 9:6

^g Лев. 18:25

³⁴Чурттап турарыңар, Мээң ында турарым черни ‘арыг эвес кылбаңар^g: Мен – Дээр-ги-Чаяакчы, израиль чоннун аразында чурттап турар мен!»

Салпаадтың кыстарының хувааглыг чери

(Сан. 27:1-7; Иис. 17:3-6)

36 ¹Галаадтың төрөл бөлүүнүң баштыңчылары (Галаад – Махирниң оглу, Махир – Манассияның оглу, а Манассия – Иосифтиң оглу) Моисейге база израиль чоннуң аймактарының баштыңнарынга чедип келгеш, ²мынча дөөннөр: «Дээр-ги-Чаяакчы бистиң дээргивиске черни израиль чонга төлгө даштары октааш, үлөп-хуваарын дужааган болгай. Дээр-ги-Чаяакчы бистиң акывыс Салпаадтың хувааглыг черин ооң кыстарыңга дамчыдып бөөрин база дужааган болгай. ³А ол кыстар израиль чоннуң өске-бир аймаандан үнгөн эрлер-биле өгленчип алган дирик. Ынчан ол кыстарның хувааглыг чери ада-өгбевистен биске дамчып келген черден казыттынып, өске аймактың черинге каттыжа бээр-дир, биске айтып берген хувааглыг чер кызырлыр-дыр. ⁴Кажан израиль чонга Хосталга чылы кээрге^h, Салпаадтың кыстарының хувааглыг черин оларның ашакка барганы аймак шуут-ла ээлеп аар-дыр, ада-өгбевистен биске дамчып келген черден оларның чери казыттына бээр-дир».

^h Лев. 25:10

⁵ Моисей израиль чонга Дээрги-Чаяакчының берген айтышкынын дамчыдып чугаалаан: «Иосифтиң үре-салгалының аймаа шынын чугаалап тур. ⁶ Салпаадтың кыстарынга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының айтышкыны бо-дур. Олар боттарының эки деп көргөн кижизи-биле өгленчип ап болур, ынчалза-даа чүгле ада-өгбезиниң аймаанга хамааржыр төрел бөлүктүң эр улузу-биле өгленчип алзыннар. ⁷ Израиль чонга хамааржыр хувааглыг чер бир аймактан өске аймакче шилчивезин, израиль кижиги бүрүзү бодунуң ада-өгбезиниң аймаанга хамааржыр черни кадагалап арттырар ужурлуг^а. ⁸ Израиль аймактарда бодунуң ачазының хувааглыг черин салгап алган кыс кижиги бүрүзү ачазының аймаанда төрел бөлүккө хамааржыр эр кижиги-биле өгленчип алыр ужурлуг^б, ынчан израиль кижиги бүрүзү бодунуң ада-өгбезиниң хувааглыг черин салгап алыр ⁹ база хувааглыг чер бир аймактан өске аймакче шилчивес. Израиль чоннуң аймак бүрүзү бодунуң хувааглыг черин кадагалап арттырар ужурлуг».

¹⁰ Салпаадтың кыстары Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганыл, ынчаар күүсеткен. ¹¹ Салпаадтың кыстары: Махла, Тирца, Хогла, Милка болгаш Ноа олар ачазының ха-дуңмазының оолдары-биле өгленчип алган. ¹² Олар Иосифтиң оглу Манассияның аймаанда бир төрел бөлүктүң эр улунга барып алган болгаш, оларның хувааглыг чери ачазының аймаанга хамааржып артып калган.

¹³ Дээрги-Чаяакчының израиль чонга Моисейни дамчыштыр Моавтың ховуларынга, Иордан хемниң кыдыынга, Иерихон хоорайның дужунга берген айтышкыннары болгаш дүрүмнери ол-дур.

^а 3 Хаан. 21:1-16;
Иез. 45:9; 46:18

^б 1 Чыл. 23:22

ЫДЫКТЫГ ХООЙЛУНУ КАТАПТААНЫ

Кирилде

Моисейниң Беш номуңуң төнчүзүнче «Ыдыктыг хоойлуну катаптааны» деп ном кирген. Номуңуң утка-хевири – еврей хоойлу доктаадыкчызы Моисейниң сөөлгү чагыг-сургаалы. Ол чагыг-сургаалды израиль чонга моав черге, Ханаанче халдап кирериниң бетинде берген. Номну Моисейниң үш узун чугаазынга (1–4 эгелер; 5–29 эгелер; 30–31 эгелер) база төнчү кезекке (32–34 эгелер) чарып болур.

Номуңуң ады мурнундагы номнарже кирген хөй хоойлулар ында катаптанып турарын көргүскен. Ооң-биле чергелештир элээн хөй санныг чаа хоойлулар таваржып турар. Бо ном дээрге бар турган хоойлу-дүрүмнерниң дорт катаптаашкыны эвес, а Бурганның чагыг-керээзин чаарткаш, израильчилерниң чаа салгалынга дамчытканы-дыр. Синай дагга баштайгы чагыг-керээни чарганындан бээр барык дөртөн чыл эрткен-не болгай. Хөй хоойлулар оон-даа бурунгаар – израиль чоннуң ханаан черге сууржуң чурттай бээри, кажан аңаа чаа байдалдарга тааржыр оон-даа тодаргай хоойлужудулга херек апаары үеже өттүр көрүп турар.

Номуңуң эң-не шылгараңгай кезектериниң бирээзи – Израильдиң оон соңгааргы төөгүзүн тайылбырлаар арганы берип турар йөрээшкннер болгаш каргыштар даңзызы болур. Еврейлерге сургаал кылган Бурганның медээчилери (ылаңгыя Иеремия) шак ол йөрээшкннер болгаш каргыштарны болганчок-ла барымдаалаар турган. Бурганның өргээзин бистин эрага чедир VII-ги чүс чылда чаартып турда, аңаа тывылган ном – бо ном азы ооң элээн улуг кези ол бооп чадавас (4 Хаан. 22 эге көр). Иосия хаан улустуң шагда-ла уттупканы Бурганның негелделерин база Ооң сөзүн тоовас улуска кыжжанган каргыштарын дыңнап кааш, коргуп-сүртей берген болгаш мөзү-шынар, шажын-чүдүлгө талазы-биле Моисейниң үезинден бээр израиль ништилелге туруп көрбөөн эң шыңгыы арыглаашкыны эселээн.

Бо ном монотеизмниң (чаңгыс Бурганга бүзүрээр, мөгөөр чоруктуң) тодаргай илерээшкннин база бүдүн еврей хоойлунуң алыс ужуру – чүглө Дээрги-Бурган-Чаяакчыга мөгөйип, Аңаа чүдөн артык ынак болурунда деп көргүзүп турар.

Ханаан черни ээлээр дугайында дужаал

1 ¹ Бо сөстөр дээрге Моисейниң бүгү израиль чонга Иордан хемниң чөөн талазында Арава шынаага база ээн кургаг ховуга, Суфтун дужунга, Фаран, Тофел, Лаван, Асирот болгаш Дизагав хоорайларның аразынга чугаалаан сөстери-дир. ² (Сеир дагларынга чедер орук-биле Хорив дагдан^a Кадес-Варниге^b чедир он бир хүн дургузунда чоруур турган.) ³ Египеттен хосталып үнген соонда, дөртөнги чылдың он бир айның бирээде^c Моисей израильчилер-биле чугаалашкаш, оларга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының айтып-чагаан бүгү чүвезин дамчытканы ол. ⁴ Эсевон хоорайга чуртун чагырып турган амор хаан Сигонну база Аштерот болгаш Эдрея хоорайларга чуртун чагырып турган Васанның хааны Огту базып каан соонда^d, ⁵ Моисей Иорданның чөөн талазынга, моав черге, бо хоойлуну тайылбырлап эгелээн:

⁶ «Хорив даг эдээнге турувуста, бистин Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы биске: „Бо даг чанынга чежеге дээр турар силер^e. ⁷ Барып көжүп үнүнер: амор чоннун даглыг чуртунче, оларның шупту кожаларының чурттап турар черлеринче^f: Иордан хемниң шынаазынче, даглыг черже, шатче, Негевче болгаш далай эриинче чоруй барынар; ханаан черни таварып эрткеш, Ливан дагларынга, улуг Евфрат хемге чеде беринер.

^a Хост. 3:1; 17:6; 33:6

^b Сан. 13:26; 32:8

^c Сан. 14:33

^d Сан. 21:21-35

^e Хост. 19:1; Сан. 10:11-12

^f Сан. 13:30

⁸Көрүнер даан, Мен бо черни силерге берип тур мен, ам баргаш, Дээрги-Чаяакчынын ада-өгбөнерге – Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга база оларның үре-салгалынга бээр бооп даңгыраглааны бо черни^a өнчү кылдыр хүлээп алынар^c – дээн болгай».

^a Э. д. 12:7; 26:3; 28:13

Израильдиң баштыңчыларын томуйлааны

⁹ «Мен ынчан силерге мынча деп турдум чоп: „Силерни чааскаан ууп чүктеп шыдавас-тыр мен^b. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерни өстүрүп-көвүдөдип кагды, ам дээрде сылдыстар дег хөй-дүр силер!^c ¹¹ Ада-өгбөнерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы силерни амгы саныңардан муң катап көвүдөтсин^d, силерге азап турганы дег, ачы-буянын хайырлазын! ¹² Мен канчап-ла чааскаан силерниң аар-бергөңерни ууп, үүрге-чүьгүңерни чүктеп шыдажыр база чаргыңарны чарар мен?! ¹³ Бодуңарга аймактар аайы-биле угаан-сарыылдыг, шылгаттынган* улустан шилип алыңар, мен оларны силерге баштыңчылар кылып бээр мен^e“.

^b Хост. 18:18; Сан. 11:14

^c Э. д. 15:5

^d 2 Хаан. 24:3

¹⁴ Силер меңээ: „Сээң биске айыткан шиитпириң эки-дир^e – деп харыыладыңар. ¹⁵ Мен ынчан силерниң аймактарыңардан кол кижилерни: угаан-сарыылдыг, шылгаттынган** улусту кыйгырткаш, силерге баштыңчылар кылып каан мен – олар муң, чүс, бежен болгаш он кижиге даргалар база аймак бүрүзүндө удуртукчулар апарган^e“.

^e Хост. 18:25; Сан. 11:16

¹⁶ Мен ынчан силерниң демги баштыңчыларыңарга мынча деп айтып-чагаан мен: „Ха-дунма чонуңарның чаргы-чаалызын дыңнап, израиль кижиге израиль кижиге-биле-даа, даштыкы кижиге-биле-даа чаргылдажып турар болза, шынны-биле шиидиңер^f. ¹⁷ Шииткел үндүрүп тура, улусту ылгай көрбөнер, аргажок ынай-даа, өндүр улуг-даа кижини деңге дыңнаңар^g, кандыг-даа кижиден кортпаңар, чүге дээрге силер улусту Бурганың өмүнээзинден шиидип турар силер; а шиитпирлээри эмин эрттир берге херекти меңээ эккелиңер, ону дыңнап көргөш, бодум шиитпирлээр мен^h“.

¹⁸ Оон мен силерниң кылыр ужурлуг шупту ажыл-херектеринерге хамаарыштыр айтышкыңарны база-ла ынчан берген мен».

^f Лев. 19:15;

Ы. х. к. 16:18-19;

У. ч. 31:9

^g Хост. 23:2-3; Лев. 19:15

^h Хост. 18:22, 26

Хайгылдаашкын база чоннуң кортканы

(Сан. 13–14)

¹⁹ «Бис ынчан Хоривтен көжүп үнгөш, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың дужааганын ёзугаар, амор чоннуң дагыг чуртунга чедер орук-биле чорупкаш, силерниң көргөңер аажок улуг коргунчуг ээн кургаг ховуну таварып эрткеш, Кадес-Варниге чеде берген бис. ²⁰ Мен силерге: „Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске берип турары амор чоннуң дагыг чуртунда чедип келдиңер, ²¹ көрүнер даан, бо черни Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерге берип турар-дыр, барып, ада-өгбөңерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының силерге чугаалап турганын ёзугаар, ону ээлеп алыңар, кортпаңар-даа, сүрээдевеңер-дааⁱ“ – дээн мен.

ⁱ Ы. х. к. 31:8; Инс. 1:9

²² А силер ынчан шупту меңээ чедип келгөш: „Бо черни биске шинчип көрүп бээр улустан баштай чорудуптаалы, олар бистиң эртер ужурлуг оруувус база барып чедер хоорайларывыс дугайында медээден эккелзин“ – дээн силер.

²³ Ол бодалды таарымчалыг деп көргөш, силерниң аранардан он ийи кижини – аймак бүрүзүндө-не бир кижиге кылдыр – шилип алган мен. ²⁴ Хайгылчылар чорупкаш, дагыг черге үнгөш, Эшкол шынаага чеде бергөш, ону шинчип көргөн. ²⁵ Оон ол черниң чимистерин тудуп алгаш, биске эккелгөш, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске берип турары чер дугайында медээлеп: „Эки чер-дир“ – деп чугаалаан.

* 1:13, 15 Азы: «Дуржулгалыг» азы «ат-сураглыг».

** 1:15 1:13-те немелде тайылбырны көр.

²⁶ А силер ынаар үнүксевейн, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның айтышкынынга удурланып, ²⁷ чадырларыңарга: „Биске хөңнү чок болгаш база бисти амор чоннун холунга хүлээдип берип, узуткап каар дээш, Дээрги-Чаяакчы бисти египет черден үндүрө берген-дир. ²⁸ Ынаар чедер харыывыс кайда боор. Хайгылычы ха-дуңмавыс ‘Ол чон бистен күчүлүг, улуг-шыырак-тыр, ооң хоорайлары улуг болгаш дээрге чедип турар быжыглалдарлыг-дыр, Энактың үре-салгалын* безин аңаа көрдүвүс’ деп чугаалааш, сорук-күжүвүстү кошкадыпты“ – деп хыйланып турган силер.

²⁹ А мен силерге: „Ол чондан кортпаңар-даа, сүрээдевенер-даа. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар мурнуңарда бар чыдар болгай, Ол, Египетке, бодуңар көрүп туруңарда, силерге кылганы дег, силерниң талаңарга чаалажыр^a. ³¹ Ээн кургаг ховуга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерни бүгү эрткен орууңарга, бо черге чедип келгиженерге чедир, ада кижиниң оглун чүктөп чорууру дег, чүктөп чораанын көргөн-не болгай силер^b“ – дээн болгай мен.

³² Ынчалза-даа ол таварылгада Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга бүзүрөвейн бардыңар; ³³ силерге турлагжып алыр чер көрүп бээр дээш мурнуңарга орук баштап бар чыткан Бурганга, силерге орук айтыр дээш дүне – от аразыңга, а хүндүс – булут аразыңга бар чыткан Бурганга бүзүрөвейн бардыңар^c».

Бурганның чонну кезеткени

(Сан. 14:20-45)

³⁴ «Дээрги-Чаяакчы силерниң чугаа-сөзүңерни дыңнап кааш, килеңнеп: ³⁵ „Бо улустан, бо бузуттуг салгалдан кым-даа ада-өгбөңерге бээр бооп аазааным эки черни көрбөс. ³⁶ Чүглө Иефоннийниң оглу Халев ол черни көөр; Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле чагыртканы дээш^d, Мен аңаа болгаш ооң үре-салгалыңга таварып эрткен черин бээр мен“ – деп даңгырагалаан.

³⁷ Силерниң хайыңар-биле Дээрги-Чаяакчы меңээ безин килеңнеп, мынча дээн: „Сен база ол черге кирбес сен^e; ³⁸ Нуннун оглу, сээң дузалакчың Иисус^f – ынаар кирер кижини ол-дур, сен ону сорук кирип, быжыглап каг, чүгө дээрге ол черни ээлээр кылдыр, израиль чонну баштап кирире бээр кижини ол-дур. ³⁹ ‘Дайзыннарга олча-тывыш болу бээр улус-тур’ деп турган чаш ажы-төлүңер, амгы үеде эки-бакты ылгап билбес оолдарыңар демги черге кире бээр, оларга ол черни бээримге, ээлеп алыр. ⁴⁰ А силер дедир эггеш, Кызыл далай чедер орук-биле ээн кургаг ховуже чоруптуңар^g».

⁴¹ Ынчан силер меңээ: „Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгеткен-дир бис, ам барып, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске дужааганын ёзугаар чаалажылы“ – деп харыылаан силер. Ооң соонда кайыңар-даа дайылдажыр чепсээн астып алгаш, даглыг черге үне бээри шуут белен деп бодаан. ⁴² А Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Оларга: ‘Ынаар үнөңер база дайылдашпаңар, чүгө дээрге араңарда Мен чок-тур мен. Оон башка дайзыннарыңарга чылча шаптырар силер’ – деп чугаала“ – дээн.

⁴³ Мен силер-биле чугаалашкан мен, ынчалза-даа мени тоовайн, Дээрги-Чаяакчының айтышкынынга удурланып, тураңар улгадып, даглыг черге үне бердинер. ⁴⁴ Ол даглыг черниң чурттакчылары – амор чон силерге удур чаалажып үнгеш, силерни арылар ышкаш сывыртап, Сеирден эгелээш, мырыңай Хормага чедир чылча шаап турган. ⁴⁵ Силер ынчан эеп келгеш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп, ылгажып турдуңар, а Ол сөстөринерни дыңнавайн эрттирип, силерни тоовайн барган. ⁴⁶ Ынчангаш силер Кадеске ол хире үр болган силер^h».

^a Хост. 14:14

^b Хост. 19:4;
Б. х. к. 32:11; Иса. 46:3

^c Хост. 13:21

^d Сан. 14:6-9, 24

^e Сан. 20:12; 27:14

^f Хост. 24:13;
Сан. 27:18-20

^g Сан. 20:1; Башт. 11:17

* 1:28 Энактың үре-салгалы дээрге кайгамчык улуг мага-боттуг улусту ойзу адааны ол бооп чадавас (Сан. 13:23; Б. х. к. 2:10; 9:2; Ис. 11:21-22 көр).

Израиль чон Эдом, Моав болгаи Аммоннуц чоогунда

2 ¹«Бис дедир ээпкеш, Дээрги-Чаяакчының меңээ чугаалаанын эзугаар, Кызыл далай чедер орук-биле ээн кургаг ховуже чорупкаш, Сеир дагларын үр үе дургузунда оюп эртип келген бис^a. ²Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча деп чугаалаан: ³„Бо дагларны чежеге дээр оюп эртип кээр силер, соңгу чүкче ээптинер. ⁴Чонга мону айтып-чагы. Силер чаңгыс сөөк ха-дуңмаңар – Исавтың үре-салгалының чурттап турары Сеирни таварып эртер силер. Олар силерден корга бээр, ⁵ындыг-даа болза, олар-биле дайылдажырындан кичээниңер, чүге дээрге Сеир дагларын ээлеп чурттаар кылдыр Исавка хүлээдип берген болгаш^b, оларның чериден силерге идик улдуну хире-даа чер бербес мен. ⁶Аыш-чемни олардан акша-биле садып чинер, сугну база акша-биле садып ижинер“.

^a Сан. 14:25; 21:4

^b Э. д. 36:8

⁷Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерниң кылып турар бүгү чүүлдеринерге ачы-буянны хайырлаан, шак бо кончуг улуг ээн кургаг ховуда көжүп чоруп турарыңарны-даа билир болгай; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силер-биле дөртөн чыл кады чоруп тур^c, хереглээн бүгү чүвенерни ап келдиңер. ⁸Оон Сеирде чурттап турар ха-дуңмавыс болур Исавтың үре-салгалының чаны-биле эрте берип, Арава шынаада Эйлат биле Эцион-Гаверни^d таварып эрткен оруктан эггеш, Моав ховузунче шиглей чорупкан бис.

^c Сан. 14:33

^d 3 Хаан. 9:26

⁹Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: „Моав чонну кызып-кыйба, ооң-биле дайылдашпа, чүге дээрге Ар хоорайны Лоттуң үре-салгалыңга* ээледип каан мен, ынчангаш ооң чериден сенээ хензиг-даа чер бербес мен“.

^e Башт. 11:15

¹⁰(Ооң мурнунда ол черге эмим чон – улуг-шыырак, хөй санныг, Энактың үре-салгалы ышкаш бедик-чаагай улус – чурттап турган^f. ¹¹Ол улусту, Энактың үре-салгалын дег, рефалар деп санап турган^g, а моавтар оларны эмимнер деп адап алган^h. ¹²А Сеирге ооң мурнунда хоррей чон чурттап турганⁱ, оон Исавтың үре-салгалы оларны чер-чуртундан үндүр сывырып, узуткап каапкаш, оларның черин ээлеп алган – израиль чон база Дээрги-Чаяакчының берген өңчүзү болур черни ынчалдыр ээлеп алган болгай.)

^f Сан. 13:23; Б. х. к. 1:28

^g Э. д. 14:5;

Б. х. к. 2:11, 20;

Иис. 12:4; 13:12;

2 Хаан. 21:16;

1 Чыл. 20:4

^h Э. д. 14:5-6

ⁱ Э. д. 36:20-30

^j Сан. 21:12

¹³Дээрги-Чаяакчы: „Ам көдүрлүп, Заред хемниң шынаазын кеже беринер“ – дээрге, Заред шынааны таварып эрте берген бис^j. ¹⁴Кадес-Варниден көжүп үнгеш, Заредти кеже берген үевиске чедир үжен сес чыл шуужуп эрткен. Ол үе дургузунда бистиң турлаавыста дайылдажып шыдаар эр улустуң салгалы, Дээрги-Чаяакчының оларга хамаарыштыр даңгыраглап турганы дег, бүрүнү-биле кырлып калган^k. ¹⁵Дээрги-Чаяакчының холу оларны, когу үзүлгүжеге чедир, турлагда чон аразындан төндүр узуткап турган. ¹⁶Ол салгалдын дайылдажып шыдаар эр улузу шупту кырлып, чон аразыңга артпаанда,

^k Сан. 14:29-35; 26:64-65

¹⁷Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: ¹⁸„Сен ам Моавтың кызыгаарындан үнүп, Ар хоорайның чаны-биле эртип бар чыдыр сен. ¹⁹Аммон чонга чоокшулап келген-дир сен. Оларны кызып-кыйба, олар-биле дайылдашпа; аммон чоннуң чериден сенээ хензиг-даа чер бербес мен^l, чүге дээрге ол черни Лоттуң үре-салгалыңга* ээледип каан мен“.

^l Башт. 11:15

²⁰(Ол чурт рефаларның чурту деп база санаттынып турар, ооң мурнунда аңаа рефалар чурттап турган, а аммоннар оларны замзумимнер деп адап алган^m. ²¹Олар улуг-шыырак, хөй санныг, Энактың үре-салгалы ышкаш бедик-чаагай чон болур; Дээрги-Чаяакчы оларны, аммоннар чедип кээрге, узуткап каан. Аммон чон замзумимнерниң черин эжелеп алгаш, аңаа чурттай берген. ²²Исавтың үре-салгалы Сеирге чедип кээрге, Бурган база ынчалдыр кылып, хоррей чонну узуткап каан болгай – олар хоррейлерниң черин эжелеп алгаш, амдыгаа чедир ында чурттап турарⁿ. ²³А Кафтордан чедип келген кафтор чон^{**} Газа хоорайга чедир суурларга чурттап турган аввей чонну узуткап кааш, оларның черинге чурттай берген^o.)

^m Э. д. 14:5-6

ⁿ Э. д. 36:20-30

^o Иис. 13:3-4

* 2:9, 19 Лоттуң үре-салгалы – моав биле аммон чоннар (Э. д. 19:36-38 көр). Лот болза Авраам өгбениң төрөл дунмазы турган.

** 2:23 Кафтор чон – филистим чоннуң ада-өгбези болур чоннун ады (Иер. 47:4; Ам. 9:7 көр).

*Сигон хаанның тиилеттиргени**(Сан. 21:21-26)*

²⁴ «Дээрги-Чаяакчы оон мынча дээн: „Көдүрлүп, көжүп үнгөш, Арнон хемнин шынаазын жеже бер; көр даан, сээң холунга Эсевоннуң амор сөөктүг хааны Сигонну база ооң черин хүлээдип берип тур мен – ооң-биле дайылдажып, ол черни эжелеп ап эгеле. ²⁵ Бо хүнден эгелээш, бүгү чырык черде чоннар сенден коргуп, сүрээдээр кылдыр кылып каар мен^a; сээң дугайында дыңнап каан чоннар аажок коргуп, сүрээдээнинден сирилей бээр“.

^a Хост. 15:14-16; 23:27

²⁶ Мен ынчан Кедемот ховузундан Эсевонда Сигон хаанче төлээлекчилерим чорудуптарымга, олар аңаа эп-найырал саналдап, сөс дамчыткан: ²⁷ „Силерниң чериңер таварты эрте бээрин биске чөпшээреп көрүңер. Бис чүгле орук-биле чоруп, он-даа, солагай-даа талаже эгбейн эрте бээр бис^b. ²⁸ Аъш-чемиңерни акша-биле садып чиир бис, сууңарны база акша-биле садып ижер бис, чүгле кылаштап эрте берип көрээли. ²⁹ Иорданны кежип, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске берип турар черинге чеде бергижевиске чедир, чериңер таварып эртерин, Сеирде чурттап турар Исавтын үре-салгалы база Арда чурттап турар моавтар дег, биске чөпшээреп көрүңер“.

^b Сан. 20:17-19

³⁰ Ынчалзажок Эсевоннуң хааны Сигон биске бодунуң черин таварып эртерин чөпшээревээн, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ону силерниң холуңарга хүлээдип бээр дээш, дошкуурадып база чөрүүледип каан; ам ынчалдыр бүткөн-даа-дыр!

³¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Көр даан, Мен сенээ Сигонну база ооң черин хүлээдип берип эгеледим, ооң черин эжелеп ап эгелей бер“ – дээн.

³² Сигон ынчан бодунуң шупту албаты чону-биле Иааца деп черге биске удур тулчуп үнүп келген. ³³ А Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс Сигонну биске хүлээдип бээрге, ону, ооң оолдарын база шупту албаты чонун базып каан бис. ³⁴ Ол үеде бис Сигонга хамааржыр хамык хоорайларны эжелеп алгаш, оларның шуптузунун чурттакчы чонун бүрүнү-биле узуткап каан бис – эр-даа, херээжен-даа улусту, ажы-төлдү-даа чок кылып, кымны-даа диригге арттырбаан бис. ³⁵ Чүгле оларның мал-маганын база эжелеп алганывыс хоорайларда үнелиг чүүлдерни бодувуска олча-тывыш кылдыр ап алган бис. ³⁶ Арнон хемниң эринде турар Ароер хоорай биле шынаада турар өске-бир хоорайдан эгелээш^c, Галаадка чедир биске удур туржуп шыдаар хоорай турбаан, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс оларның шуптузун биске хүлээдип берген. ³⁷ Чүгле аммоннарның черинче чоокшулаваан силер; Иавок хемниң кыдыында база дагларда турар хоорайларынче – Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың оларга дээрин хоруп кааны шупту черлерже – чоокшулаваан силер».

^c Ис. 13:9*Ог хаанның тиилеттиргени**(Сан. 21:31-35)*

3 ¹ «Оон өскээр эггөш, Васанче шиглей чорупкан бис. Васанның хааны Ог бодунуң шупту албаты чону-биле Эдрея чанынга биске удур тулчуп үнүп келген. ² Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Ол хаандан кортпа, Мен ону, ооң шупту албаты чонун база чуртун сээң холунга хүлээдип бээр мен; сен ону Эсевонга чуртун чагырып турган амор хаан Сигонну ышкаш аажылаар сен“ – дээн^d.

^d Сан. 21:33-34

³ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс Васанның хааны Огту, ооң бүгү албаты чонун бистигиң холувуска хүлээдип берген; бис оларны кырып каарывыска, чангыс-даа дириг кижиге артпаан! ⁴ Ынчан Огга хамааржып турган хамык хоорайларны эжелеп алган бис; чангыс-даа хоорай биске чагыртпайн барбаан: алдан хоорайны – шупту Аргов девискээрни^e, Ог хаанның күрүнези Васанны чагырып алган бис. ⁵ Ол хоорайлар шупту бедик ханалар-биле, хаалгалар болгаш дээктер-биле быжыглаттынган турган.

^e 3 Хаан. 4:13

Дыка хөй быжыглал чок хоорайларны база эжелеп алган бис. ⁶ Эсевоннуң хааны Сигоннуң хоорайларынга кылганывыс дег, хоорай бүрүзүндө чурттап турар эр-даа, херэежен-даа улусту, ажы-төлдү-даа кырып каапкан бис^а. ⁷ А хамык мал-маганны база ол хоорайларның бүгү үнелиг чүүлдерин олча-тывыш кылдыр ап алган бис.

⁸ Бис ол үеде ийи амор хаанның чагырганы Иорданның чөөн талазында черни – Арнон хемден Эрмон дагга чедир – хунаап алган бис. ⁹ (Сидоннуң чурттакчылары Эрмон дагны^б Сирион деп адаар, а амор чон ону Сенир деп адаар болган^с.) ¹⁰ Оргулааш черде турар хамык хоорайларны, бүгү Галаадты база бүгү Васанны – Ог хаанның күрүнезинде Салха биле Эдрея хоорайларга чедир эжелеп алган бис^с.

¹¹ (Васанның хааны Ог дээрзи арткан сөөлгү рефаларның бирээзи турган чүведир^д. Ооң демир оруну* аммоннарның Равва хоорайында^е ам-даа бар болдур ийин. Кыры дурту-биле хемчээрге, ол оруннуң узуну тос кыры, дооразы дөрт кыры болган.)

Иорданның чөөн талазында черни эжелеп алганы

¹² «Бистиң ынчан эжелеп алган черивисти: Арнон хемниң шынаазының чанында турар Ароер хоорайдан эгелээш, даглыг Галаадтың чартык кезиин – ында турар хамык хоорайлар-биле катый – Рувим биле Гадтың аймактарынга хүлээдип берген мен^ф. ¹³ А Галаадтың арткан кезээ биле Огтуң күрүнези Васанны бүрүнү-биле Манассияның аймааның чартыгынга берип каан мен. (Бүгү Аргов девискээрни – бүгү Васанны „рефалар чурту“ деп адаар чүве. ¹⁴ Манассияның үре-салгалы Иаир дээрзи бүгү Аргов девискээрни гессур биле мааха аймактарның кызыгаарынга чедир эжелеп алгаш, Васанны бодунуң ады-биле „Иаирниң хоорай-суурлары“ деп адап алган, ол ат амдыгаа чедир арткан.)^г ¹⁵ Махирниң төрөл бөлүүнге Галаадты хүлээдип берген мен^г. ¹⁶ А Рувим биле Гадтың аймактарынга Галаадтан Арнон хемге чедир черни хүлээдип берген мен; ол черниң бир талакы кызыгаары Арноннуң шынаазының ортузу-биле эрткен, а Иавоктуң шынаазы – аммон чон-биле кызыгаар бооп турган^и; ¹⁷ ол ышкаш Иордан хемниң чөөн талазында шынааны база соңгу чүкте Киннерет хөлден^и мурнуу чүкте Дус далайның (азы Арава далайының)^к чөөн талазында Фасги сынның эдээнге чедир черни хүлээдип берген мен.

¹⁸ Ол үеде силерге мынча деп айтып-чагаан мен: „Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерге бо черни ээлээр кылдыр берген-дир. Дайылдажып шыдаар шупту эр улuzu-нар чепсегленгеш, ха-дуңмаңар – израиль чонну баштап алгаш, мурнап чорупсун; ¹⁹ чүгле кадайларыңар, ажы-төлүңер база мал-маганыңар – а силерде мал-маган эндерик дээрзин билир мен – силерге айтып бергеним хоорайларга артып калзын^л. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ха-дуңмаңарга база, силерге ышкаш, тайбың чуртталганы хайыр-лаарга, олар Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның Иорданның барыын талазынга берип турар черин ээлеп аарга, чүгле ынчан силерниң кайыңар-даа мээң хуваап бергеним чериңерже эеп кээп болур^м“.

²¹ Иисуска база ол үеде: „Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның демги ийи хаанны канчанганын ийи караң-биле көргөн болгай сен; таварып эртерин бүгү күрүнелерни база Ол ынчаар аажылаар^н. ²² Олардан кортпаңар, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар Боду силерниң талаңарда чаалажып турар болгай^о“ – деп чагып турган мен».

Моисейниң Ханаанче кирип болбас ужурулу

²³ «Мен ол үеде Дээрги-Чаяакчыга чаннып тейлеп: ²⁴ „Дээрги-Чаяакчы, Дээргим! Сен Бодуннуң чалчаңга өндүр бедииңни база күчү-күжүннү көргүзүп эгелей бердиң. Сээңи дег ажыл-херектерни кылып, Сээңи дег күчү-күштү көргүзүп шыдаар өске

^а Б. х. к. 7:2

^б Б. х. к. 4:48;

Иис. 11:3; 12:5

^с Ыд. ыр. 28:6;

1 Чыл. 5:23;

Сол. ыр. 4:8; Иез. 27:5

^д Э. д. 14:5;

Б. х. к. 2:11, 20

^е 2 Хаан. 11:1; 12:26

^ф Сан. 32:33; Иис. 13:8

^г Башт. 10:4

^и Сан. 32:39-41;

1 Чыл. 2:22

^и Сан. 21:24; Иис. 12:2

^л Сан. 34:11

^к Иис. 3:16

^л Сан. 32:17; 26; Иис. 1:14

^м Иис. 1:15; 22:4

^н Б. х. к. 7:19; Иис. 10:25

^о Хост. 14:14

* 3:11 Азы: «Ооң даш хомду-хааржаа».

^a Хост. 15:11

бурган дээрде-даа, черде-даа бар бе?^a ²⁵Иорданннң ындыы чарыынче жеже бергеш, ында чаттылып чыдар эки черни, чараш даглыг черни база Ливан дагларны көөрүн чөпшээреп көрем!^c – деп турган мен.

^b Сан. 20:12; Б. х. к. 1:37

²⁶Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы силерннң хайыңар-биле меңээ килеңней берген турган болгаш^b, мени тоовайн барган. Ол меңээ мынча дээн: „Болгаан! Меңээ моон соңгаар ынча диве; ²⁷Фасги сынннң бажынче үне бергеш, барыын, соңгу, мурнуу болгаш чөөн чүкче көрүп көр. Караң-биле көрүп ал, чүге дээрге бо Иордан хемни кешпес-тир^c сен. ²⁸Иисусту чагып-сурга, ону быжыктырып, сорук кирип каг, чүге дээрге бо чонну баштап чоруур база сээң ам көрүп каарын черни оларга ээлээр кылдыр бээр кижичи – ол-дур^d“.

^c Сан. 20:12; 27:12-13; Б. х. к. 31:2; 32:52; 34:4^d Сан. 27:18-19;

Б. х. к. 1:38

^e Сан. 25:5

²⁹Оон бис Бет-Фегорнуң дужунда^e шынаага доктаап туруп алган бис».

Бурганның хоойлузунга чагыртсын дээн чагыг

^f Лев. 18:5

4 ¹«Ынчангаш, израиль чон, сагыыр кылдыр силерге өөредип турарым дүрүм, хоойлуларны дыңнаңар, оларны күүседир болзунарза, амы-тынннң артар силер^f база ада-өгбөңерннң Бурганы Дээрги-Чаяакчынын силерге берип турар черин өнчү кылдыр алып силер. ²Мээң силерге берип турар айтышкыннарымга чүнү-даа немевенер база оон чүнү-даа казыванар^g; силерге чагып турарым Дээрги-Чаяакчы Бурганынарнын айтышкыннарын сагыңар. ³Фегорда ·Ваал бурганннң хайы дээш, Дээрги-Чаяакчынын кылган чүвезин караңар-биле көргөн болгай силер: Ваал бурганга мөгөйген кижичи бүрүзүн Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерннң араңарга амылыг арттырбаан болгай^h, ⁴ а силер, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга бердинген улус, шуптуңар амдыгаа чедир дириг-дир силер. ⁵Көрүнер даан, Дээрги-Чаяакчы Бурганымнын меңээ дужааганын ёзугаар, дүрүм, хоойлуларны силерге өөредип кагдым, эжелеп аар дээш кирип турарыңар черге оларны сагыңар. ⁶Оларны кадагалап, күүседир болзунарза, өске чоннар мурнунга угаан-сарыылдыг улус бооп көстүр силерⁱ, ол чоннар демги бүгү дүрүмнер дугайында дыңнап кааш: „Шынап-ла, бо өндүр улуг чон угаан-сарыылдыг-дыр!^c – дээр^j“.

^g Б. х. к. 12:32; У. ч. 30:6; Ажыл. 22:18^h Сан. 25:1-9ⁱ Ыд. ыр. 118:98^j Иов 28:28;

Ыд. ыр. 110:10

^k 2 Хаан. 7:23;

Ыд. ыр. 118:151; 144:18

^l Рим. 3:2; 7:12

⁷Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан кажан-даа дуза дилеп кыйгырарывыска, Оон биске чоогу дег, ындыг чоок бурганнарлыг өске кандыг өндүр улуг чон барыл?^k ⁸Мээң бөгүн силерге берип турар бүгү өөредим дег, ындыг чөптүг дүрүм, хоойлуларлыг өске кандыг өндүр улуг чон барыл?^l ⁹Чүгле сеткил-сагыжыңарны кадагалаңар, караңар-биле көргөңер Бурганның ажил-херектерин уттуңар халак, олар силерннң назыныңар дургузунда чүрээңерге шыгжаттынып артсын; шак ол ажил-херектерни ажы-төлүңерге-даа, оларнын ажы-төлүңге-даа чугаалап беринер^m. ¹⁰Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарнын мурнунга Жорив даг чанынга турганыңарны база Дээрги-Чаяакчынын меңээ ынчан: „Чонну Мээң чанымга чыывыт, оларга Бодумнун сөстөрими дыңнадып берейн – олар дыңнап алгаш, чер кырынга чурттаар назыныннң дургузунда Менден коргуп өөренип алзын база ажы-төлүн ол бүтүгө өөредип кагзын^c – дээнин чугаалап беринерⁿ“.

^m Б. х. к. 6:7; 11:19; 32:46; Ыд. ыр. 77:4; Иоил 1:3ⁿ Хост. 19:9, 16° Хост. 20:21; Евр. 12:18^p Хост. 20:1-17;

Б. х. к. 5:6-21

^q Хост. 24:12; 31:18

¹¹Силер чоокшулай бергеш, даг эдээңге туруп алган силер, а даг дээрннң хиндиинге чедир өөскээн отка бүргедипкен, дүмбей караңгы дүжүп, ону сырый кара булут бүргей берген^o. ¹²Дээрги-Чаяакчы силерге от иштинден чүве чугаалаан, Оон чүү дээнин дыңнап турган силер, а овор-дүрүзүн көрбээн силер, чүгле үнүн дыңнаан силер. ¹³Ол Бодунуң чагыг-керээзин – он айтышкыннын^p – силерге чарлааш, ону күүседирин дужаагаш, ийи калбак дашка бижип каан^q. ¹⁴Ол үеде Дээрги-Чаяакчы меңээ силерни, эжелеп аар дээш кирип турарыңар черге сагыыр кылдыр, дүрүм, хоойлуларга өөредип каарын дужааган».

Дүрзү-бурганнарга мөгөөринден кичээндириг

¹⁵ «Сеткил-сагыжынарны кадагалаңар, Дээрги-Чаяакчы Хорив дагга от иштинден силерге чүве чугаалап турган хүнде Ооң кандыг-даа овор-дүрзүзүн көрбээн болгай силер. ¹⁶ Кичээниңер! Самыырап, бодуңарга эр азы херээжен кижиге хевирлиг көргүскөн кандыг-бир шуткаан азы чазаан дүрзү кылып алдыңар халак^a. ¹⁷ Черде бар кандыг-бир мал-маганның, дээрде ужуп чоруур кандыг-бир чалгынныг куштун дүрзүзүн кылып алдыңар халак; ¹⁸ чер кырында соястап чоруур кандыг-бир амытанның, черден куду деңнелдиг сугларда кандыг-бир амытанның дүрзүзүн кылып алдыңар халак. ¹⁹ Дээрже көргөш, ооң шупту аг-шерин: хүннү, айны, сылдыстарны көрүп кааш, элзеттирип, оларга мөгөйип, бараан болуп эгеледиңер халак^b, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ол бүгүнү дээр адаанда шупту өске чоннарга, оларның үлүү кылдыр, хуваап берген болгай, ²⁰ а силерни, Ооң хуу өнчүзү болзун дээш, хайылдырар суугудан ужулган дег, Египеттен үндүрүп эккелген болгай^c. Ам Бурганның ындыг чону болганыңар көскү-дүр.

^a Хост. 20:4-5; Рим. 1:23

^b Иов 31:26-28;
4 Хаан. 17:16; 21:3;
Иер. 8:2

^c 3 Хаан. 8:51; Иер. 11:4

²¹ Силерниң хайыңар-биле Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар менче килеңнеп, мээн Иорданның ындыг чарыынче кешпезимни база Ооң силерге берип турары эки черге кирбесимни даңгыраглаан^d. ²² Ынчангаш Иорданны кешпейн, бо черге өлүр болган-дыр мен, а силер хемни кешкеш, дуу эки черни эжелеп аар силер. ²³ Чүгле кичээниңер: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силер-биле чарган чагыг-керээзин утпаңар база Ооң силерге хоруп дужааганын ёзуугаар бодуңарга кандыг-даа хевирлиг дүрзүлөр кылып албанар. ²⁴ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар – өрттендир чиир от-тур, хүннээчел Бурган-дыр^e.

^d Ы. х. к. 1:37; 3:26

^e Хост. 20:5; 24:17;
Ы. х. к. 9:3; Иса. 30:27;
Ам. 5:6; Евр. 12:29

²⁵ А ол черге ажы-төлүңер база оларның ажы-төлү төрүттүнүп келгенде, чүве тоовастап, самыырап: кандыг-даа хевирлиг дүрзүлөр кылып алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар мурнунга бузут үүлгедип, Ону хорададып алган дижик силер. ²⁶ Ынчаар болзуңарза, бөгүн дээр биле черни силерге удур херечилер кылдыр кыйгырып^f, сагындырып тур мен: ээлеп алыр дээш Иорданны кежиң турарыңар черден доп-дораан ис чок чиде бээр силер, аңаа үр-даа чурттавайн, узуткаттырып аар силер! ²⁷ Дээрги-Чаяакчы силерни өске чоннарже тоо быдарадып чорудуптар^g, Ооң силерни аппаары чоннар аразынга эвээш санныг бооп артар силер. ²⁸ Силер аңаа кижиге холу-биле ыяштан азы даштан кылган, көрүп, дыңнап, чемненип, чыт билип шыдавас бурганнарга бараан болур силер^h. ²⁹ Ынчалза-даа ол чурттарга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарже чүткүп, Ону дилеп эгелээр силер; бир эвес Олче бүгү чүлдү-чүрээңер-биле, бүгү сеткил-сагыжыңар-биле чүткүүр болзуңарза, тып чеде бээр силерⁱ. ³⁰ Айыыл-халапка алзып алган туруңарда, келир үеде ол бүгү силер-биле болу бергенде, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарже эглип, Ооң үнүн тооп дыңнаар силер. ³¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар – ээ-хайыралыг Бурган-дыр. Ол силерни каапкаш барбас, узуткап кагбас, силерниң ада-өгбөңер-биле чаргаш, даңгыраа-биле шынзыткан чагыг-керээзин утпас».

^f Ы. х. к. 32:1;
Ыд. ыр. 49:4

^g Лев. 26:33; Ы. х. к. 28:64

^h Ы. х. к. 28:36;
Ыд. ыр. 113:13-14;
Иер. 16:13

ⁱ Иер. 29:13-14

Дээрги-Чаяакчы – дың чаңгыс ёзулуг Бурган

³² «Бурганның чер кырынга кижини чаяап каан хүнүнден эгелээш^j, сээң тыптып кээрин мурнунда-ла эрте берген үелерни шинчилеп көр даан: бүгү чырык чер кырынга шак бо ышкаш өндүр улуг херек турган бе азы ол ышкаш чүве дыңналган бе? ³³ Сен ышкаш, Бурганның от иштинден чугаалап турар үнүн дыңнааш безин^k, дириг арткан өске-бир чон бар бе? ³⁴ Азы өске-бир бурган чедип келгеш, бодунга чонну өске чон аразындан ялалар, көскү демдектер, кайгамчык чүүлдер, чаа-да-йын, быжыг хол, күчү-күш болгаш аажок коргунчуг байдалдар-биле ап алырын

^j Иов 20:4

^k Хост. 19:21

шенээн бе? Египетке, сен көрүп турунда, Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол бүгүнү сен дээш кылган болгай. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурган дээрзин, Оон өске Бурган чок дээрзин билип алзын дээш, сенээ ол бүгүнү көргүскен-дир^a. ³⁶ Сенээ сургаал бээр дээш, Ол Бодунун үнүн дыңнаарын сенээ дээрден хайырлап, чер кырынга Бодунун өндүр улуг одун көргүскен^b, Ооң от иштинден дыңналган чугаа-сөзүн дыңнап турган сен.

³⁷ Дээрги-Чаяакчы сээң ада-өгбөңге ынак болгаш, оларны салгап арткан үре-салгалын шилип алгаш, сени өндүр улуг күчү-күжү-биле Египеттен Боду үндүрүп эккелген. ³⁸ Сенден улуг, күштүг чоннарны сээң мурнундан үндүр сывырыпкаш, оларның черинче сени кирип, черни сээң өңчүң кылдыр хуваап бээр дээш, ынчаар кылган-дыр. Ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр. ³⁹ Ынчангаш ам Дээрги-Чаяакчы – өрү дээрде, куду черде Бурган дээрзин^c, оон өске Бурган чок дээрзин билип ал, ону чүрээңге шыгжап ал^d. ⁴⁰ Мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Ооң дүрүм, хоойлуларын кадагала, ынчан сенээ болгаш сени салгап аар үре-салгалыңга эки болур база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ кезээ шагда берип турары черге үр чурттаар сен».

Үш хоргадал-хоорайны шилип кааны

(Сан. 35:9-34; БI. х. к. 19:1-13; Иис. 20:1-9)

⁴¹ Моисей ынчан Иорданның чөөн талазынга үш хоорай аңгылап каан. ⁴² Оон мурнунда өжээннешпейн турган кижизин сагыштыгы-биле эвес, билбейн эндеп каан кижилер ол хоорайларның кайы-бирээзинче десе бергеш, дириг артып каап болур турган. ⁴³ Шилиттинген хоргадал-хоорайлар бо-дур: ээн кургаг ховуда оргулааш черде турар, Рувимниң аймаанга хамааржыр Бецер хоорай, Галаадта турар, Гадтын аймаанга хамааржыр Рамот хоорай болгаш Васанда турар, Манассияның аймаанга хамааржыр Голан хоорай.

Моисейниң дүрүм-хоойлузунга кирилде

⁴⁴ Моисейниң израиль чонга дамчыткан хоойлузу бо-дур. ⁴⁵ Израиль чон Египеттен хосталып үнген соонда, Моисейниң оларга чугаалаан доктаалдары, дүрүмнери болгаш хоойлулары бо-дур. ⁴⁶ Моисей оларны чонга Иорданның чөөн талазынга, Бет-Фегорнун джунда шынаага, Эсевонга чуртун чагырып турган амор хаан Сигоннун черинге чугаалаан. Ооң мурнунда Моисей Египеттен хосталып үнген израиль чон-биле кады келгеш, Сигонну базып кааш, ⁴⁷ ооң база Васанның хааны Огтун черлерин – Иорданның чөөн талазынга чурттап чораан ийи амор хаанның черлерин эжелеп алган турган^e. ⁴⁸ Арнон хемниң эринде Ароерден эгелээш, Сийон (азы Эрмон) дагга четкен^f, ⁴⁹ Иорданның чөөн талазында бүгү шынааны ээлээн, Фасги сынның эдээнде Дус далайга четкен черлер ол турган^g.

Он айтышкын

(Хост. 20:1-17)

5 ¹ Моисей бүгү израиль чонну чыылдырып алгаш, чугаалаан: «Израиль, дыңна, бөгүн силерге дыңналдыр чугаалаарым дүрүм, хоойлуларны дыңнаар; оларны өөренип алгаш, күүседирин кызыдынар. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс Хорив дагга бистиң-биле чагыг-керээ чарган болгай. ³ Бистиң ада-өгбөвис-биле эвес, а бөгүн мында турар дириг улус – бис бүгүде-биле ол чагыг-керээни чарган болгай. ⁴ Дээрги-Чаяакчы ол дагның бажынга силер-биле удур-дедир көржүп алгаш, от иштинден чугаалажып турган^h; ⁵ а мен ол үеде, Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн силерге дамчыдып чугаалаар дээш, Ооң биле силерниң аранарга турган мен, чүге дээрге оттан корткаш, даг бажынче үнмээн болгай силерⁱ. Ол ынчан мынча дээн:

^a I Хаан. 2:2; Иса. 45:5; Мк. 12:32; I Кор. 8:4

^b Хост. 24:17

^c Иис. 2:11

^d Хост. 15:11;

3 Хаан. 8:23, 60

^e Сан. 21:21-35

^f БI. х. к. 3:9

^g БI. х. к. 3:17

^h Хост. 33:11

ⁱ Хост. 20:18; 21: 24:2

⁶ „Мен дээрge сени кул болуп чорааның Египеттен үндүрe берген Бурганын Дээрgi-Чаяакчы-дыр мен^a. ⁷ Сеңээ Менден өске кандыг-даа бурганнар турбазын^b.

⁸ Бодунга дүрзү-бурган кылба; өрү дээрде, куду чер кырында болгаш чер адаа сугда чоруур чүвениң кандыг-даа чурук-дүрзүзүн кылба^c. ⁹ Оларга мөгөйбе база бараан болба, чүге дээрge сээң Дээрgi-Чаяакчы Бурганың болур Мен – хүннээчел Бурган-дыр мен^d; Мени хүлээп көрбес улустуң ажы-төлүн, ада-өгбезиниң кем-буруузу дээш, үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедир мен^e. ¹⁰ А Меңээ ынак база Мээң айтышкыннарымны күүседир улуска муң салгал чедир энерелдиг болур мен^f.

¹¹ Дээрgi-Чаяакчы Бурганыңның адын хей черге адава; Дээрgi-Чаяакчының адын хей черге адап турар кижини Ол кеземче чокка арттырбас^g.

¹² Дээрgi-Чаяакчы Бурганыңның дужааганын эзугаар амыр-дыш хүнүн ыдыктай көрүп, сагып чор^h. ¹³ Алды хүн дургузунда ажилдап, янзы-бүрү ажил-херектерин кыл. ¹⁴ А чедиги хүн – Дээрgi-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан амыр-дыш хүндүр. Ол хүнде сен бодун-даа, сээң оглу-кызың-даа, сээң эр, херээжен кулдарың-даа, сээң шары, элчигениң-даа, бүгү өске мал-маганың-даа, сээң аал-ораныңда турар даштыкы кижиге-даа – дөгереңер кандыг-даа ажил-херек кылбанар, сээң эр, херээжен кулдарың база сен ышкаш дыштанып алзын. ¹⁵ Египет черге кул болуп чорааныңны, Дээрgi-Чаяакчы Бурганыңның сени оортан быжыг холу-биле база күчү-күжү-биле үндүрe бергенин утпайн чор, ынчангаш Дээрgi-Чаяакчы Бурганың сеңээ амыр-дыш хүнү доктаадырын дужааган болгай.

¹⁶ Дээрgi-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ дужааганын эзугаар ачаң биле аваңны хүндүлөп чорⁱ, ынчан сээң назының узаар база Дээрgi-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берип турары черге буян-кежиктиг чурттаар сен^j.

¹⁷ Кижиге өлүрбөк^k.

¹⁸ Кады чурттаан эжинге өскерилбе^l.

¹⁹ Оорлава^m.

²⁰ Өске кижиге удур хоозун херечилел кылбаⁿ.

²¹ Өске кижиниң кадайынче туралава база өске кижиниң аал-оранын, ооң шөлүн, ооң эр, херээжен кулдарын, ооң буга, элчигенин – өске кижиде бар чүү-даа чүвени алыксава^o».

Моисей – чон биле Бурганың аразында эптештирикчи

²² «Дээрgi-Чаяакчы ол сөстөрни чыылган бүгү чонга даг кырынга от, булут болгаш дүмбей караңгы аразындан ыткыр медеглээш, оон өске чүве чугаалаваан. Оон Бодунуң сөстөрин ийи калбак дашка бижээш, ол даштарны меңээ берип каан^p.

²³ Дүмбей караңгыдан үн дыңнап кааныңда база даг чалбышталдыр хып турда, сээң аймактарыңның шупту -баштыңнары база удуртукчулары меңээ чедип келгеш,

²⁴ мынча дээн болгай: „Дыңнап көрөм, Дээрgi-Чаяакчы Бурганывыс Бодунуң өндүр чыры биле бедин биске көргүстү, Ооң от иштинден дыңналган үнүн дыңнадывыс. Бурган кижиге-биле чугаалашкан соонда, ол кижиге дириг артып каарын бөгүн көрдү-вүс! ²⁵ Ындыг-даа болза, ам өлгөн херээвис чүл? Дээрgi-Чаяакчы Бурганывыстың үнүн ам бир дыңнап кагзывысса, өлүп каар болгай бис, ол кончуг улуг от бисти чиптер болгай^q. ²⁶ Бис ышкаш, дириг Бурганың от иштинден чугаалап турар үнүн дыңнааш, дириг арткан улус бар бе? ²⁷ Сен бодун Дээрgi-Чаяакчы Бурганывысче чоокшулай бергеш, Ооң чугаалаар бүгү чүвезин дыңнап ал, оон соонда Дээрgi-Чаяакчы Бурганывыстың сеңээ чугаалаан бүгү чүвезин биске дамчыдар сен, а бис дыңнап алгаш, күүседир бис^r».

²⁸ Мээң-биле чугаалажып туруңарда, Дээрgi-Чаяакчы дыңнап кааш, меңээ мынча дээн: „Бо чоннуң сеңээ чугаалап турган сөстөрин дыңнадым. Оларның чугаалап турар

^a Лев. 26:13

^b 4 Хаан. 17:35

^c Лев. 19:4; 26:1; Б. х. к. 27:15

^d Хост. 34:14; Б. х. к. 4:24; 6:15; Ис. 24:19; Наум 1:2

^e Хост. 34:7; Сан. 14:18

^f Б. х. к. 7:9

^g Лев. 19:12; 24:10-16

^h Хост. 31:14-17; Лев. 19:30; 23:3; 26:2; Сан. 15:32-36; Мк. 2:27-28; Лк. 13:14

ⁱ Лев. 19:3; Б. х. к. 27:16; Мф. 15:4; 19:19; Мк. 7:10; 10:19; Лк. 18:20

^j Эф. 6:2

^k Э. д. 9:6; Лев. 24:17;

Мф. 5:21; 19:18;

Мк. 10:19; Лк. 18:20;

Рим. 13:9; Иак. 2:11

^l Лев. 18:20; 20:10;

Б. х. к. 22:22; У. ч. 6:32;

Мф. 5:27; Рим. 13:9

^m Лев. 19:11; Мф. 19:18;

Рим. 13:9

ⁿ Хост. 23:1;

Б. х. к. 19:16-20;

У. ч. 19:5, 9; 21:28;

24:28; 25:18; Мф. 19:18

^o Иер. 5:8; Мф. 5:28;

Лк. 12:15; Рим. 7:7; 13:9

^p Хост. 31:18

^q Хост. 19:21

^r Хост. 20:18-19

^a Ы. х. к. 18:17

бүгү чүвези шын-дыр^a; ²⁹ оларның чүректери Менден коргуп, Мээң шупту айтышкыннарармын бүгү назынында сагыырынче туралыг боору кай! Ынчан оларга-даа, оларның үре-салгалынга-даа кезээ мөңгедө эки боор. ³⁰ Сен барып, чадырларынче чана бээр кылдыр оларга чугаала, ³¹ а бодуң манаа, Мээң-биле кады артып кал. Мен сенээ оларга өөредип каарың ужурлуг шупту айтышкыннар, дүрүмнер болгаш хоойлуларны чугаалап берейн. А бо улус Мээң оларга ээлээр кылдыр берип турарым черге чедө бергеш, ол бүгүнү күүсетсин^c. ³² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге дужааганын ёзугаар кылырын кызыдыңар, оң-даа, солагай-даа талаже өскээр барбаңар^b; ³³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге эдерерин айыткан оруу-биле чоруңар, ынчан амы-тынныг артар силер, силерге эки-чаагай болур база ээлеп чурттаар чериңерге узун назы назылаар силер^c».

^b Ис. 1:7; 4 Хаан. 22:2

^c Ы. х. к. 10:13

Дээрги-Чаяакчы – дың чаңгыс Бурганывыс

Б ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге өөредип каарын дужааган айтышкыннары, дүрүмнери болгаш хоойлулары бо-дур. Ээлеп чурттаар дээш бар чыдарыңар черге ол бүгүнү күүседирер. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан коргар силер, айтып-чагып турарым Ооң дүрүмнери биле айтышкыннарын боттарыңар, ажы-төлүңер болгаш ажы-төлүңерниң ажы-төлү амыдыралыңар дургузунда сагыыр силер^d; ынчан силерниң назыныңар узаар. ³ Дыңна, израиль чон, сенээ эки-чаагай болзун дээш база ада-өгбөңниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының сенээ чугаалап турганы дег^e, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черге эңдере өзүп-көвүдээрин дээш, ол бүгүнү күүседирин кызгыт.

^d Эккл. 12:13

^e Э. д. 15:5; 22:17

^f Мк. 12:29; Зах. 14:9

⁴ Дыңна, Израиль^f, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс – дың чаңгыс Дээрги-Чаяакчы-дыр!^{*} ⁵ Бодуннуң Бурганың Дээрги-Чаяакчыга бүгү-ле чүлдү-чүрээден, бүгү-ле сеткил-сагыжыңдан, шыдаар-ла шаандан ынак бол^g. ⁶ Бөгүн сенээ айтып-чагып турар сөстөрүмни сеткил-чүрээңге шыгжап ал. ⁷ Оларны бодуннуң ажы-төлүңге шингээттирип каг^h, бодуннуң бажыңыңа олургаш-даа, орукка чорааш-даа, удуп чыдып аарда-даа, оттуп келгеш-даа, ол сөстөр дугайында чугаалап чорⁱ. ⁸ Ол сөстөрүмни, сагындырыгылыг демдек дег, холуңга баглап ал, олар сээң карактарыңга көскү кертиг дег болзун^j. ⁹ Оларны бажыңыңның эжииниң кастыктарыңга база хаалганга бижип ал^k».

^g Ы. х. к. 11:13; Мф. 22:37; Мк. 12:30; Лк. 10:27

^h Ы. х. к. 4:9

ⁱ Ыд. ыр. 118:13

^j Хост. 13:9, 16;

Ы. х. к. 11:18

^k Ы. х. к. 11:20

Дээрги-Чаяакчыны уттуп болбазын сагындырганы

¹⁰ «Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ бээр бооп, Авраам, Исаак болгаш Иаков ада-өгбөңгө даңгыраглааны черже – бодуннуң тутпааның^l, чурттаарыңга таарымчалыг улуг хоорайларлыг черже сени кирире бээр; ¹¹ сээң чыып долдурбааның янзы-бүрү эт-хөреңги долган бажыңарны, сээң казып кылбааның кудуктарны, сээң тарывааның виноград сыптары биле олива ыяштары үнген шөлдерни сенээ бээр, аыш-чемни тоттур чиир сен. ¹² Ынчан кул болуп чорааның Египеттен сени үндүрө берген Дээрги-Чаяакчыны уттуп алдың халак. ¹³ Чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан корт, чүглө Аңаа бараан бол^m, чүглө Ооң ады-биле даңгыраглаⁿ. ¹⁴ Өске бурганнарны – сени долгандыр чурттап турар чоннарның бурганнарын эдербе. ¹⁵ Чүгө дээрге сээң Бурганың – чон аразында турар Дээрги-Чаяакчы – хуннээчел Бурган болгай^o; ынчаар болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның килеңи сенээ удур кыптыгып, Ол сени чырык чер кырыңга амылыг арттырбас.

^l Ис. 24:13

^m 4 Хаан. 17:36; Мф. 4:10; Лк. 4:8

ⁿ Ы. х. к. 10:20; Ис. 2:12; Иер. 4:2

^o Хост. 20:5

^p Хост. 17:2

^q Мф. 4:7; Лк. 4:12

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны, Масага шенеп турганыңар дег^p, моон сонгаар шеневенер^q. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге айтып-чагаан айтышкыннарын, доктаалдарын болгаш дүрүмнерин ыяк сагыңар.

* 6:4 Азы: «Дээрги-Чаяакчы – Бурганывыс-тыр, чүглө Дээрги-Чаяакчы».

¹⁸ Дээрги-Чаяакчының мурнунга чөптүг, эки чүведен кыл, ынчан сеңээ эки-чаагай болур, Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөңгө бээр бооп дангыраглап турган черин ээлеп аар сен; ¹⁹ ынчан, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Ол сээң хамык дайзыннарыңны сээң мурнундан үндүр сывырыптар^a.

^a Хост. 23:28-30

²⁰ Келир үеде сээң оглун: „Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың силерге айтып-чагып каан доктаалдары, дүрүмнери болгаш хоюлулары чүнү көргүзүп турарыл?“ – деп айтырар болза^b, ²¹ оглунга мынча деп харыылаар сен: „Египетке фараоннун кулдары турган бис, а Дээрги-Чаяакчы бисти быжыг холу-биле Египеттен үндүрө берген^c.

^b Хост. 12:26

^c Хост. 20:2

²² Дээрги-Чаяакчы фараонга удур, ооң шупту чоок улузунга, бүгү Египетке удур өндүр улуг коргунчуг бадыткал демдектерин база кайгамчык чүүлдерни, бис көрүп турувуста, кылган^d. ²³ Ада-өгбөвискө бээр бооп дангыраглап турганы черже бисти кирип, ону биске ээледи дээш, Ол бисти Египеттен үндүрө берген. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан кортсун дээш база бисти амы-тынныг арттырып каар дээш, Дээрги-Чаяакчы биске шупту бо дүрүмнерни күүседирин айтып-чагаан, ынчалзы-высса, назынывыс дургузунда биске эки-чаагай болур. Ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр.

^d Ыд. ыр. 134:8

²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске айтып-чагаан шупту айтышкыннарын Ооң мурнунга күүседирин кызыдар болзувусса, бис ылап-ла чөптүг-шынныг улус боор бис^e».

^e Ы. х. к. 24:13

Израиль – Бурганның шилиттинген чону

7 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганың эжелеп аар дээш бар чыдарың черже сени кирире бээр база хөй чоннарны: хет, гергес, амор, хананей, ферез, хиввей болгаш иевус дээр, сенден хөй санныг, күштүг чеди чонну сээң мурнундан үндүр сывырыптар^f.

^f Хост. 23:23

² Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң эргеңге хүлээди бээр, сен оларны базып каар сен. Ынчан оларны бүрүнү-биле узуткап каа^g, олар-биле эвилелдешпе, оларга хайыра бербе. ³ Ол чоннар-биле төрөлдешпе^h: уругларыңны оларның оолдарыңга кадай кылдыр бербе база оларның кыстарын оолдарыңга ап бербеⁱ; ⁴ чүгө дээрге олар сээң үре-салгалыңны Дээрги-Чаяакчыдан ойталаарынче күткүдерге, үре-салгалың өске бурганнарга бараан болуп эгелээр, ынчан Ооң килеңи чонче кыптыгар, Ол сени удаvain узуткап кааптар^j.

^g Сан. 21:2;

Ы. х. к. 3:6; 20:16-17;

Иис. 6:20

^h 2 Кор. 6:14

ⁱ Хост. 34:15-16;

Иис. 23:12-13; Башт. 3:6;

3 Хаан. 11:2-4

^j Ы. х. к. 6:15

⁵ Ол чоннарны мынчаар аажылаар ужурлуг силер. Оларның өргүл салыр бедигээштерин үрегедеп бузуп, даш көжээлерин чуура шаап, Ашера бурганга тураскааткан ыяштарын кезип кааптыңар база дүрзү-бурганнарын өрттедиптиңер^k. ⁶ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга хамааржыр ыдыктыг чон-дур сен^l, чер-делегейде бар бүгү чоннарның аразындан Бодунуң улуг үнелиг өнчү-хөреңгизи болзун дээш^m, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерни шилип алган. ⁷ Өске чоннардан хөй санныг дээш, Ол силерни шилип, хүлээп албаан-на болгай, бүгү чоннар аразында эң эвээш санныг-ла болгай силерⁿ. ⁸ А Дээрги-Чаяакчы силерге ынак^o болгаш база ада-өгбөнерге берген дангыраан күүседир дээш, силерни Египеттен быжыг холу-биле үндүрүп, кулданышкындан база Египеттиң хааны фараоннун холундан адырып хостаан болгай.

^k Хост. 23:24; 34:13

^l 1 Пет. 2:9

^m Хост. 19:5-6

ⁿ 1 Чыл. 16:19

^o Иер. 31:3; Ос. 11:1;

Мал. 1:2

⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганың – Ооң чагыг-керээзин сагыр база Аңаа ынак, Ооң айтышкыннарын сагып чоруур улустуң муң дугаар салгалыңга чедир энерелин хевээр арттырар Бурган^p, бүзүрелдиг Бурган дээрзин билип ал. ¹⁰ А Ону көөр хөңнү чок улустуң боттарын Ол кезедип, узуткаар. Ону көөр хөңнү чок кижиниң бодун Ол саадатпайн кезедир^q. ¹¹ Ынчангаш күүседир кылдыр мээң бөгүн сеңээ берип тураарым айтышкыннар, дүрүмнер болгаш хоюлуларны сагы».

^p Хост. 20:6; Ы. х. к. 5:10

^q Иов 34:11; Иса. 59:18;

Наум 1:2

Дыңнангыр чорук дээш шаңнал

- ^a Э. д. 17:2; 26:3
- ^b Хост. 23:26
- ^c Хост. 9:15; 15:26; 23:25
- ^d Хост. 23:33
- ^e Ы. х. к. 3:21; Ис. 10:25
- ^f Хост. 23:28; Ис. 24:12
- ^g Неем. 4:14
- ^h Хост. 23:29
- ⁱ Ис. 10:24; 11:12
- ^j Ис. 1:5
- ^k Ис. 7:20-21
- ¹² «Бир эвес шак ол дүрүмнерни тооп дыңнаар, сагыр база күүседир болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың, ада-өгбөңге даңгыраглаанын ёзугаар^a, Бодунун чагыг-керээзин болгаш энерелдин хевээр арттырар. ¹³ Дээрги-Чаяакчы сеңээ ынак болур, ачы-буянын хайырлаар: сени өстүрүп-көвүдөдип, хөй ажы-төлдүг кылып каар, Оон сеңээ бээр бооп ада-өгбөңге даңгыраглааны черге элбек дүжүттү, хөй далган-тарааны, арага-суксунну, олива үзүн хайырлаар, бода база шээр малынга хөй төлдерни хайырлаар. ¹⁴ Өске бүгү чоннарга бергенинден хөй ачы-буянын алыр сен; ажы-төл чок эр, херээжен улус турбас^b, мал-маганың база кызыравайн, чаш төлдүг болур. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы кандыг-даа аарыг-аржыкты сенден чайладып кааптар, Египетке көргөниң, сээң билириң хоралыг аарыгларны сенче халдатпас^c, харын ол аарыгларны сени көөр хөңнү чок бүгү улуска чыпшырып каар. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сээң эргенге хүлээдип бээри бүгү чоннарны сыырыптар сен; оларга хайыра бербе, оларның бурганнарынга мөгөйбе – ол дээрге сеңээ салган четки-дир^d.
- ¹⁷ Бир эвес ишти-хөңнүнде: „Ол чоннар менден хөй санныг-дыр, оларны канчап үндүр сывырып шыдаар мен“ дээр болзунза, канчалза эжил? ¹⁸ Олардан кортпа, Дээрги-Чаяакчы Бурганың фараонну база бүгү Египетти канчанганын сактып кел. ¹⁹ Карааң-биле көргөниң өндүр улуг кеземчелерни, бадыткал демдектерин, кайгамчык чүүлдерни база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сени Египеттен үндүрө берген быжыг холун, күчү-күжүн сактып кел. Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң коргуп турарың бүгү чоннарны база ынчаар аажылаар^e.
- ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар улуг арыларың* оларже ыдыптар^f. Силерден де-зип, чаштына бергеш, дириг арткан шупту улус узуткаттырып каар. ²¹ Ол чоннардан сүртеве, Дээрги-Чаяакчы Бурганың – сээң чонуңнуң аразында турар өндүр улуг болгаш сүртенчиг Бурган болгай^g. ²² Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң мурнуңдан чоорту үндүр сывырар; оларны дораан-на узуткап каарың болдунмас, оон башка шөлдерге черлик аң-мең көвүдөп, сеңээ айыылдыг апаар^h. ²³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң эргенге хүлээдип бээр, олар медээжок мөгүдөп, дүвүрээш, узуткаттырып аар. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарның хааннарын сээң холуңга хүлээдип бээргеⁱ, оларның ады чырык чер кырынга уттундура бээр кылып каар сен; сеңээ удур кым-даа туржуп шыдавас^j, алызы барып, оларны узуткап каар сен. ²⁵ Ол чоннарның бурганнарының дүрзүлерин отка өрттедидит, оларны каастап шыпкан алдын, мөңгүнү алыксава^k, оон башка ол каасталгалар сеңээ салган дузак апаар, ол дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга чүдек-бужар чүүлдер-дир. ²⁶ Бажыңчыче ындыг чүдек-бужар чүүлдерни киирбе, оон башка, сени база, оларны ышкаш, узуткап каар ужурлуг – ол чүүлдерни чүдек-бужар деп санап, ческин – ол дээрге узуткаттырар ужурлуг чүүлдер-дир».

Эки амыдырай бергеш, Бурганны уттуп болбазы

8 ¹ «Бөгүн силерге айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарын күүседирин кызыдыңар, ынчан амы-тынныг артып, өзүп-көвүдээр силер база Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөңгерге бээрин даңгыраглаан черинге чеде бергеш, ону эжелеп аар силер. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени ам дөртөн чыл дургузунда¹ ээн кургаг ховуда эдертип чоруп тур, ол орукту утпа; Ол сени томаартырын күзөп, сени шенеп^m, сеткил-сагыжында чүнү шыгжап чоруруңну – Оон айтышкыннарын сагыр-сагывазыңны билип алыксаан-дыр. ³ Ол сени томаартып, аштаткан соонда, сээң-даа,

¹ Хост. 16:35; Ам. 2:10

^m Хост. 15:25

ада-өгбөңниң-даа билбези манна-биле ашкарып-чемгерип турган^а. Кижиге амытан чүглө хлеб-биле эвес, а Дээрги-Чаяакчының чугаалаан бүгү чүвезиниң ачызында амыдыраар дээрзин Ооң сенээ билиндириксээни ол^б. ⁴ Ам дөргөн чыл дургузунда сээң кеткен хевинг элеп көрбеди, будуң черле ышпады^с. ⁵ Ада кижиниң оглун сургаары дег, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сени сургап турарын медресе билип аар сен^д. ⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганынның айтышкыннарын сагы, Ооң оруун эдер, Оон коргуп чор.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени эки черге эдиртип бар чыдар болгай. Ол дээрге хемнерлиг, кара сугларлыг, шынаалар биле дагларда суг баштары аттыгып үнүп чыдар чер-дир^е; ⁸ кызыл-тастыг, арбайлыг, виноград сыптары, фиға, гранат болгаш олива ыяштары үнген, ары чигирлиг чер-дир; ⁹ аш-чемни мага хандыр чиирин, чединмес деп чүве билбес бооруң чер-дир; даштардан демирни, даглардан чести чона шаап ап болур чер-дир. ¹⁰ Ол черге аш-чемни тоттур чиир сен, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сенээ берген эки чери дээш, Ону алгап-йөрээр сен.

¹¹ Кичээн! Мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Дээрги-Чаяакчы Бурганынның айтышкыннар, дүрүмнер болгаш хоойлуларын сагывайн баарындан база Ону уттуптарындан кичээн. ¹² Аш-чемни тоттур чиир сен, эки бажыңнар тудуп алгаш, оларны ээлеп чурттай бээр сен. ¹³ Бода-даа, шээр-даа малың дыка өзүп-көвүдээр, хөй алдын-мөңгүннүг апаар сен, бүгү эт-хөрөңгиң аажок хөй болу бээр! ¹⁴ Ынчан кул болуп чорааның египет черден сени үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы Бурганынның уттуп, улуургай бердин халак^ф. ¹⁵ Ол сени хоранныг курт-чыланнарлыг^г, суг чок, кургап калган черлерлиг улуг, коргунчуг ээн кургап хову таварты эрттире берген болгай^h; Ол сенээ кадыг хаядан сугну үндүр аксып берген болгайⁱ. ¹⁶ Ол сени ээн кургап ховуга ада-өгбөңниң билбези манна-биле чемгерип турган болгай^j. Сени томаартыр, шенээр дээш база соонда сенээ ачы-буян көргүзөр дээш, Ол ынчаар кылып турган. ¹⁷ Ишти-хөңнүнде: „Мээң күжүм, быжыг холум бо байлакты меңээ олчалап тып берди“ дей бердиң халак^k. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның утпайн чор, чүге дээрге сээң ада-өгбөңге даңгыраглааны Бодунуң чагыг-керээзин шынзыдарын күзээш, Ол сенээ байлак олчалап тывар күштү берип турар. Ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр.

¹⁹ А бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганынарны уттуп, өске бурганнар эдирип, оларга бараан болуп, мөгөөр болзуңарза, бөгүн баш бурунгаар сагындырып тур мен: өлүрүңер чайлаш чок. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның үнүн тооп дыңнанас болзуңарза, Ооң силерниң мурнуңарга узуткап турар чоннары дег, бодуңар база узуткаттырып аар силер!^l»

Чоннуң дыңнангыр эвези

9 ¹ «Дыңна, израиль чон! Сен ам Иорданны кежиң, сенден улуг болгаш күштүг, быжыгларды дээрге чедип турар улуг хоорайларлыг чоннарның черин эжелеп аар деп турар-дыр сен. ² Ында Энактың үре-салгалы: бедик-чаагай, улуг-шыырак улус чурттап турар, оларның дугайында билир сен база „Энактың үре-салгалыңга удур кым туржуп шыдаарыл?“ дээнин дыңнаан сен^m. ³ Ам билип ал: Дээрги-Чаяакчы Бурганың, өрттендир чиир от дегⁿ, сээң мурнунда бар чыдар. Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны узуткаар база сээң мурнунга сөгүртүр; Ооң сенээ азап турганы дег, удатпайн оларны үндүр сывырып, узуткап каар сен^o.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң мурнундан үндүр сывырып эгелээр-ге, ишти-хөңнүнде: „Чөптүг-шынныг боорумга, Ол мени бо черни ээлеп чурттаар кылдыр эккелди“ дивейн көр. Чок! Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны сээң мурнундан боттарының кем-буруузу дээш үндүр сывырып турар^p. ⁵ Чөптүг-шынныг, мөзүң эки болгаш, ол черге чеде берип, ону өңчү кылдыр алыр деп турарың ол бе? Чок!

^a Хост. 16:14-15, 31

^b Мф. 4:4; Лк. 4:4

^c Ы. х. к. 29:5; Неем. 9:21

^d У. ч. 3:12; Евр. 12:7

^e Ы. х. к. 11:11

^f У. ч. 30:9;

Ыд. ыр. 77:11; 105:21;
Ос. 13:6

^g Сан. 21:6

^h Ос. 13:5

ⁱ Хост. 17:6; Сан. 20:11

^j Хост. 16:5, 31

^k Башт. 7:2

^l Дан. 9:11

^m Сан. 13:23; Ы. х. к. 1:28

ⁿ Хост. 20:5; 24:17;

Ы. х. к. 4:24; Евр. 12:29

^o Хост. 23:29-31

^p Э. д. 15:16

Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң мурнуңдан кем-буруузу дээш кезедири-биле, сээң ада-өгбөң: Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга даңгыраглаан сөзүн күүседири-биле үндүр сывырып турар болгай^a. ⁶ Ынчангаш билип ал: Дээрги-Чаяакчы Бурганың бо эки черни чөптүүң дээш ээлээр кылдыр бербейн турар, харын чөрүү чон-на болгай сен!^b

^a Э. д. 50:24

^b 4 Хаан. 17:14;
2 Чыл. 30:8

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганны ээн кургаг ховуга кайы хире хорададып келгенинерни утпайн сактып чорунар: египет черден көжүп үнген хүнүңерден эгелээш, бо черге чедип келгенинерге чедир Дээрги-Чаяакчыга удурланып келген болгай силер. ⁸ Хорив даг чанынга безин Дээрги-Чаяакчыны хорададып алган силер, Ол килеңнээш, силерни узуткап каарының кырында турду^c. ⁹ Мен ол үеде Дээрги-Чаяакчының силер-биле чарган чагыг-керээзин бижээн ийи калбак дашты хүлээп аар дээш, даг бажынче үне бергеш, аңаа аыш-чем чивейн, суг ишпейн, дөртөн дүн-хүннү эрттирген мен^d. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң холу-биле айтышкыннар оюп бижээн ийи калбак дажын ап берген; чыгып келген хүнүңерде Дээрги-Чаяакчының даг бажынга, от иштинге чугаалаан шупту сөстөрүн ол даштарда оюп бижип каан болган^e.

^c Хост. 32:4, 10

^d Хост. 24:18; Мф. 4:2

^e Хост. 31:18

¹¹ Дөртөн дүн-хүн эрткен соонда, Дээрги-Чаяакчы меңээ чагыг-керээни бижээн ийи калбак дашты ап берген. ¹² Ол меңээ: „Туруп келгеш, доп-дораан моон дүже бер, чүге дээрге сээң Египеттен үндүре берген чонуң самыырап ат болду: олар Мээң айты бергеним оруктан дүргени кончуг өскээр барган-дыр, боттарыңга дүрзү-бурган шуткуп алган-дыр“ – дээн^f.

^f Хост. 32:7-10

¹³ Оон Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Бо чоннуң чөрүүзүн көрүп тур мен, дедири кончуг чон чүве. ¹⁴ Мени соксатпа, Мен оларны узуткап кааптайн, оларның адын чырык чер кырындан балап кааптайн^g, а сени олардан күштүг болгаш хөй санныг чоннуң өгбези кылып каайн^h“ – деп чугаалаан. ¹⁵ Мен эргилгеш, оду чалбыышталдыр кыпкан дагдан дүже берген мен, чагыг-керээни бижээн ийи калбак дашты ийи холумга тудуп алган мен. ¹⁶ Көөрүмге, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга удур бачыт үүлгедип, бодунарга бугажык дүрзүзү шуткуп ап, Дээрги-Чаяакчының силерге айыткан оруундан дүргени кончуг өскээр барган болган силер. ¹⁷ Ийи калбак дашты ийи холум-биле тудуп алгаш, оларны силер көрүп турунарда, черже октап, буза шаап каапкан мен.

^g Ыд. ыр. 9:6

^h Сан. 14:12

¹⁸ Оон Дээрги-Чаяакчының мурнунга доңгая кээп дүшкеш, ооң мурнунда дег, дөртөн дүн-хүн дургузунда ээрежип, аыш-чем-даа чивээн, суг-даа ишпээн менⁱ. Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип, Ооң мурнунга бузут үүлгедип турганыңар дээш – кылган шупту бачыдыңар дээш ээрежип турганым ол^j. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчының коргунчуг килеңинден коргуп, Ол хорадай бергеш, силерни чок кылып каар ирги бе деп сестип турган мен. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы ол удаада база мени тоопкан. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Ааронга база аажок килеңнээш, ону чок кылып каар деп бодаан, а мен ынчан Аарон дээш база мөргүп турган мен. ²¹ Силерниң бачыт үүлгедип, шуткуп алган бугажыңарны алгаш, өрттедипкен мен; ону чуура шаап, довурак дег үүрмектеп каапкаш, ооң хүлүн дагдан агып баткан хемче киир чажыпкан мен^k.

ⁱ Хост. 34:28

^j Хост. 32:11-14

^k Хост. 32:20

²² Силер Тавера, Масса болгаш Киброт-Гаттаавага база Дээрги-Чаяакчыны хорататкан силер^l. ²³ Дээрги-Чаяакчы силерни Кадес-Варниден чорудуп: „Баргаш, Мээң силерге берип турарым черни эжелеп алынар“ – дээрге, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның айтышкыныңга удурланып, Аңаа бүзүревейн барган силер, Ону тооп дыңнаваан силер^m. ²⁴ Силерни танып билип алган хүнүмден эгелээш, Дээрги-Чаяакчының айыыңга кирбес улус чордунар.

^l Хост. 17:7; Сан. 11:3, 34

^m Сан. 13:3; 14:1

²⁵ Дээрги-Чаяакчының мурнунга доңгая кээп дүшкеш, дөртөн дүн-хүн дургузунда ээрежип дилеп келген мен, чүге дээрге Ол силерни узуткап каар деп турган. ²⁶ Дээрги-Чаяакчыга мынча деп мөргүл кылган менⁿ: „Дээрги-Чаяакчы, Дээргим! Бодунуң өнчүң болур чонну узуткавайн көр. Сен ону Бодунуң өндүр бедииң-биле хостааш, күштүг

ⁿ Хост. 32:11-13

холун-биле Египеттен үндүрө берген болгай сен. ²⁷ Бодуңнун чалчаларың: Авраам, Исаак болгаш Иаков оларны бодап кел – бо чоннун чөрүүзүнчө, оон кем-буруузунча база бачыттарынча көрбөй көр. ²⁸ Бисти оон үндүрө бергениң черниң чурттакчылары: ‘Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонун оларга азаан черинге чедирип шыдавайн барып, оларга хөңнү чок апаргаш, өлүрүп каары-биле ээн кургаг ховуже эдертип эккелди’ – деп чугаалавазын^a. ²⁹ А израильчилер дээрге Сээң өндүр улуг күш-шыдалың-биле база күчүлүг холун-биле Египеттен үндүрө берген чонун-дур, Бодуннун өнчүн-дүр^b».

^a Сан. 14:16

^b Неем. 1:10

Чагыг-керээни чаартканы

(Хост. 34:1-4)

10 ¹ «Дээрги-Чаяакчы ынчан меңээ: „Бодуңга мурнундагы калбак даштар ыш-каш ийи калбак даштан чондуруп алгаш, Менче, даг бажынча үнүп кел, ыяш аптарадан база чазап ал^c. ² Мен ынчан ол калбак даштарга сээң буза шаап каапканың даштарга турган сөстөрни оюп бижип каар мен. Сен чаа даштарны ыдыктыг аптараже суп каар сен^d“ – дээн чүве.

^c Хост. 25:10

^d Хост. 25:16, 21

^e Хост. 37:1-9

³ Мен акация ыяжындан аптара чазап алгаш^e, биеэги даштар ышкаш ийи калбак даш чондурга, ол даштарны тудуп алгаш, дагже үнө берген мен. ⁴ Дээрги-Чаяакчы чыгып турган хүнүндө силерге от иштинден чугаалааны он айтышкынын^f ол ийи калбак дашка, оон мурнунда бижээни ышкаш, бижип каан болгаш ол даштарны меңээ ап берген^g. ⁵ Мен эргилгеш, дагдан бада бергеш, Дээрги-Чаяакчының меңээ дужааганын ёзугаар, калбак даштарны чазап алган аптарамче суп каан мен, олар ында шыгжаттыгынган^h.

^f Хост. 20:1-17;
Ы. х. к. 5:6-21

^g Хост. 34:28-29

^h Хост. 40:20; 3 Хаан. 8:9

⁶ (Израиль чон Беерот-Бене-Яакандан көжүп үнгеш, Мосера дээр черге чеде бергенⁱ; Аарон аңаа мөчээн, ону ол-ла черге орнукшудуп каан^j. Оон оглу Элеазар ачазының орнунга бараалгакчы апарган. ⁷ Чон оортан Гудгодче, Гудгодтан – хемнерлиг Иот-вафа дээр чуртче көжүп үнген^k. ⁸ Ол үеде Дээрги-Чаяакчы Левийниң аймаан Оон чагыг-керээзин шыгжаан аптараны көдүрүп дажыглаар, Аңаа бараан болуп, Оон мурнунга турар база Оон ады-биле чонну йөрээр кылдыр өске аймактардан аңгылап каан^l – амдыгаа чедир ыңдыг бооп турар. ⁹ Ынчангаш Левийниң аймаа өске ха-дуңма аймактар-биле кады хувааглыг чер, үлүг албаан, а Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын аңаа чугаалап турганы дег, Ол Боду оон үлүү болур.)^m

ⁱ Сан. 33:30-31

^j Сан. 20:28; 33:38

^k Сан. 33:33

^l Сан. 8:14

^m Сан. 18:20

¹⁰ Мен даг бажынга, биеэги үеде дег, дөргөн дүн-хүннү эрттирген менⁿ; Дээрги-Чаяакчы ол удаада база мени тооп көрүп, сени узуткавас деп шийтпирлээн. ¹¹ Оон Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Баргаш, бо чонну баштап чорувут, оларга бээр бооп ол чоннун ада-өгбезинге даңгыраглааным черни олар барып эжелеп алзын“ – деп чугаалаан^o».

ⁿ Хост. 34:28

^o Хост. 33:1

Ыдыктыг хоойлунуң алыс ужур-утказы

¹² «Израиль чон, ам дыңна: Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенден чүнү негеп тура-рыл?^p Ол чүгле Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан коргарыңны, Оон шупту оруктарын эдерериңни, Аңаа ынак боорунну, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бүгү чүлдү-чүрээңден, бүгү сеткил-сагыжыңдан бараан бооруңну^q база ¹³ бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарын, дүрүмнерин сагыырыңны күзеп турар. Ынчан сеңээ эки-чаагай болур^r.

^p Мих. 6:8

^q Ис. 24:14;
1 Хаан. 12:24

^r Ы. х. к. 5:33

¹⁴ Дээр, эң бедик дээр, чер, ында бар бүгү чүве Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга хамааржыр^s, ¹⁵ ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы чүгле силерниң ада-өгбенерни чоок хүлээп көрүп, оларга ынак апарган, оларны салган арткан үре-салгалы болур силерни өске шупту чоннар аразындан шилип алган^t – ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр.

^s Хост. 9:29; Неем. 9:6

^t Рим. 11:28

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңарны демдектеп, чүректериңер арыглап алыңар^u, моон соңгаар чөрүү болбаңар^v. ¹⁷ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы

^u Ы. х. к. 30:6; Иер. 4:4;

Рим. 2:29

^v Хост. 32:9

- ^a Ис. 22:22;
Ыд. ыр. 49:1; 135:2;
Дан. 2:47; 11:36
^b 1 Тим. 6:15;
Ажыд. 17:14; 19:16
^c Аж.-ч. 10:34; Рим. 2:34;
Гал. 2:6; Эф. 6:9;
Кол. 3:25; 1 Пет. 1:17
^d 2 Чыл. 19:7
^e Ыд. ыр. 67:5; 145:9
^f Хост. 22:21; Лев. 19:34
^g Ы. х. к. 6:13; 30:20
^h Э. д. 46:27; Хост. 1:5
ⁱ Э. д. 15:5; 22:17

Бурганынар – бурганнарның Бурганы^a, дээргилерниң Дээргизи-дир^b, өндүр улуг, күчү-күштүг, сүртенчиг Бурган-дыр. Ол улусту ылгай көрбөс^c база хээли албас^d; ¹⁸ Ол өскүс кижиге, дулгуяк херээженге болчуп, чөптүг шиитпирни үндүрер^e; Ол өскээртен келген кижиге ынак, анаа аьш-чем биле идик-хепти берип турар. ¹⁹ Силер база өскээртен келген кижиге ынак болунар, чүгө дээрге бодунар база египет черге өскээртен келген улус бооп чораан болгай силер^f.

²⁰ Чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганындан коргуп чор, Анаа бараан бол, Ооң-биле коштунчу бер, Ооң ады-биле даңгырагла^g. ²¹ Ол – сээң макталыңга төлептиг, Ол – сээң Бурганың, Ол сен дээш, ийи карааң-биле көрүп турунда, өндүр улуг, сүрээденчиг чүүлдери кылган. ²² Ада-өгбөң Египетке чедип кээрге, чеден* борбак кижиге турган^h, а ам Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени дээрге сылдыстар дег хөй санныг чон кылып каанⁱ».

Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг ажыл-херектери

11 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болуңар, Ооң сагызын деп дужааган бүгү чүвезин, Ооң дүрүмнерин, хоойлуларын болгаш айтышкыннарын кезээде сагып чоруңар. ² Бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сургаалын бодап келиңер. Бо бүгүнү билбес, көрбээн ажы-төлүңер-биле эвес, а силер-биле чугаалажып тур мен. Силер харын бо бүгүнү билир силер – Ооң өндүр бедииң, быжыг холун, күчү-күжүн, ³ Ооң бадыткал демдектерин, Египеттин хааны фараонну, фараоннуң бүгү куртун канчанганын билир силер. ⁴ Дээрги-Чаяакчының египет аг-шеригни, оларның дайынчы аьттарын, тергелерин канчанганын, олар силерни сүрүп бар чыдырда, Кызыл далайның суунга дүжүрүп, чылча шаап каанын^j, бөгүңгө чедир-даа ол байдал өскерилбээнин билир силер; ⁵ бо черге чедип келгичеңерге чедир, ээн кургаг ховуга Ооң силерни канчанганын билир силер^k; ⁶ Рувимниң үре-салгалы болур Элиавтың оолдары Дафан биле Авиронну Ооң канчанганын: чер аксын азадыпкан дег болуп, бүгү израиль чон көрүп турда, оларны, өг-бүлелерин, чадырларын – оларның аал-оранын бүрүнү-биле сыгырыпканын билир силер^l. ⁷ Дээрги-Чаяакчының кылып турган хамык өндүр улуг ажыл-херектерин караңар-биле көргөн болгай силер».

Израильге аазаттынган чер дээш Бурганың сагыш човаашкыны

⁸ «Мээң бөгүн силерге айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны сагыңар, ынчан силер күш кире бээр силер база барып эжелеп аар дээш Иорданны кежип, кирер деп турарыңар черни эжелеп ап шыдаар силер; ⁹ ынчан шак ол черге – Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөңерге база оларның үре-салгалыңга бээр бооп даңгыраглааны^m, сүт болгаш ары чигири агып чыдар байлак чергеⁿ узун назы назылаар силер.

¹⁰ Сээң эжелеп аар дээш бар чыдар чериң египет чер дег эвес болур. Оон үнүп келгениң египет черге болза, үрезиниң тарып алгаш, тарымал үнүштүг сесерликти дег, будуң күжү-биле суггарып аар турган болгай сен. ¹¹ А сээң эжелеп аар дээш кежип бар чыдар чериң даглар болгаш шынааларлыг, дээрден чаьс чаарга, ооң суун ижип аар чер-дир^o; ¹² Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чер дээш сагыш салып турар, Ол бүдүн чыл дургузунда ону карактаар^p.

¹³ Мээң бөгүн силерге айтып-чагып турар айтышкыннарымны тооп дыңнаар: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак боор, Анаа бүгү чүлдү-чүрээнерден, бүгү сеткил-сагыжыңардан бараан болур болзуңарза^q, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы силерниң черинерже күскү-даа, часкы-даа чаьсты чогуур үезинде чагдырар, ынчан тарааңарны ажаап, виноградыңар арагазын, оливаңар үзүн белеткеп аар силер^r. ¹⁵ Ол силерниң

- ^j Хост. 14:27-28
^k Ыд. ыр. 77:14-40
^l Сан. 16:31-33

- ^m Э. д. 50:24
ⁿ Хост. 3:8

- ^o Ы. х. к. 8:7
^p 3 Хаан. 9:3
^q Ы. х. к. 6:5; Ис. 22:5
^r Лев. 26:4; Иер. 5:24;
Ионл 2:23

* 10:22 Өске буруңгу сөзүглелде «чеден беш» деп бижээн.

шөлүңерге мал-маганыңар чиир оыт-сигенни өстүрүп бээр^a, силер база тоттур чиир аыш-чемниг болур силер.

^a Ыд. ыр. 103:14

¹⁶ Ынчалза-даа кичээниңер – чүрээнер дуурайлатпазын база чайгыла бергеш, өске бурганнарга бараан болуп, мөгөйбөнер!¹⁷ Ынчаар болзуңарза, Дээрги-Чаяакчының килеңи силерге кыптыгып, Ол дээрни дуглап каарга, чаыс чагбастай бээр^b, чер дү-жүдүн берип шыдавайн баар; Дээрги-Чаяакчының силерге берип турары эки черге удавайн өлүп чиде бээр силер».

^b 3 Хаан. 8:35; 17:1;
2 Чыл. 6:26

Израильдиң шилилгези

¹⁸ «Ынчангаш мээң ол сөстөримиңиң чүрээңерге, сеткил-сагыжыңарга шыгжап алыңар, оларны, сагындырыгыңың демдек дег, холуңарга баглап алыңар, олар силерниң карактарыңарга көскү кертиг дег болзун^c. ¹⁹ Бажыңыңарга олургаш-даа, орукка чорааш-даа, удуп чыдып аарда-даа, оттуп келгеш-даа, ол сөстөримиң дугайында чугаалап, оларны ажы-төлүңерге өөредип калыңар^d. ²⁰ Оларны бажың эжиңиңиң кас-тыктарыңа база хаалганыңарга бижип алыңар^e. ²¹ Ынчан силер-даа, ажы-төлүңер-даа Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөңерге бээр бооп даңгыраглаан черинге, дээрниң чер кырында кезээде турары дег, үр чурттаар силер.

^c Хост. 13:9, 16;
Ы. х. к. 6:8

^d Ы. х. к. 4:9

^e Ы. х. к. 6:9

²² Бир эвес силерге күүсетсин дээш айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны сагыр: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болур, Ооң шупту оруктарың эдерер, Ооң-биле коштунчу бээр болзуңарза,²³ Дээрги-Чаяакчы силерниң мурнуңардан бүгү чоннарны сывырып чорудуптар, силерден улуг, күштүг чоннарның черин эжелеп аар силер;²⁴ будуңар баскан кандыг-даа чер силерниң болур^f – черинерниң кызыгаары ээн кургаг ховудан Ливан дагларыңа чедир, Евфрат хемден Барың далайга чедир шөйлүр^g. ²⁵ Кым-даа силерге удур туржуп шыдаваыс^h: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар, силерге азап турганы дег, силерниң будуңар баскан чер бүрүзүңде улусту силерден коргуп, сүрээдээр кылып каар.

^f Ис. 1:3

^g Э. д. 15:18; Хост. 23:31;
Сан. 34:1-12; Ис. 1:4
^h Ы. х. к. 7:24

²⁶ Көрүңер даан, мен силерге азы йөрээшкениңи, азы каргышты шилип аарың салалдап тур менⁱ. ²⁷ Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның бөгүн силерге айтып-чагып турарым айтышкыннарың тооп дыңнаар болзуңарза, йөрээттирип, ачы-буян алыр силер^j, ²⁸ а бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның айтышкыннарың тооп дыңнавайн, бөгүн силерге айтып-чагып турарым оруктан өскээр барып, билбес чорааныңар бурганнар соо-биле чоруур болзуңарза, каргаттырар силер^k.

ⁱ Ы. х. к. 30:1, 15

^j Лев. 26:1-13;
Ы. х. к. 28:2-14

^k Лев. 26:14-45;
Ы. х. к. 28:15-45

²⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар эжелеп аар дээш кирип турар чериңерге силерни чедире бээрге, Гаризим дагга йөрээл сөзүңер чугаалаңар, а Гевал дагга каргыш сөзүңер чугаалаңар^l. ³⁰ Ол даглар Иорданның барың талазы-биле чоруткан оруктуң ыңдында, хемниң шынаазында чурттаан ханайлерниң черинде, Галгал хоорайның дужунда, Морэ деп дуб ыяштыг черде турар-ла болгай^m. ³¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге берип турар черинге чедип, ону эжелеп аар дээш, Иорданны кежиңип турар-дыр силер; ол черни эжелеп алгаш, аңаа чурттай бээр силер. ³² Ынчангаш мээң бөгүн силерге берип турарым шупту дүрүм, хоойлуларны сагырың кызыдыңар».

^l Ы. х. к. 27:12-13;
Ис. 8:33

^m Э. д. 12:6

Бурганга мөгөөр дың чаңгыс чер

12 ¹ «Ада-өгбөңерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының силерге ээлээр кылдыр берип турар черинге, аңаа чурттап кээр бүгү үенерде күүседирин кызыдар журлууңар дүрүм, хоойлулар бо-дур.

² Силерниң үндүр сывырып турарыңар чоннарның боттарының бурганнарыңа бараан болуп турар черлерин: олар бедик дагларга-даа, тейлерге-даа, хөлөгелиг саглагар ыяштар адаанга-даа турар болза, чок кылып кааптыңарⁿ. ³ Оларның өргүл салыр бедигээштерин бузуп, даш көжээлерин чуура шаап, Ашера бурганга тураскааткан

ⁿ 4 Хаан. 16:4

^a Хост. 23:24; 34:13;
Ы. х. к. 7:5; Башт. 2:2;
3 Хаан. 14:23

^b 3 Хаан. 18:29

^c Ы. х. к. 27:7

^d Башт. 17:6; 21:25
^e Ыд. ыр. 94:11

^f Ис. 23:1

^g 3 Хаан. 8:29

^h Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9

ⁱ Лев. 3:17; 7:26; 17:13

^j Ы. х. к. 14:27;
Неем. 13:10

ыяштарын өрттедип, бурганнарының дүрзүлерин чылча шаап кааптыңар^a; ол черге оларның аттарының дугайында безин сактыышкынны узуткап кааптыңар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынчалдыр мөгөйбес ужурлуг силер. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерниң шупту аймактарыңарның ээлеп чурттаар черлеринден Бодунуң ат-алдарының турумчуур черин шилип алыр. Бурганга мөгөөр дээш, шак ол черге чедип кээп турар силер^b. ⁶ Ынаар бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдериңерни, дүжүдүңер биле малыңарның Бурганга хамааржыр оннуң бир кезиин, тускай хуу өргүлдериңерни, даңгырак күүседип база эки тура-биле салып турар өргүлдериңерни, бода-даа, шээр-даа малыңарның дун төлдериң эккээр силер. ⁷ Ол черге өг-бүлелериңер-биле Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунга аштанып-чемненир силер, Ооң ачы-буянының ачызында чедип алган бүгү чүвөңер дээш өөрүп-хөглээр силер^c.

⁸ Кижини бүрүзү бодунуң шынныг деп санаар айы-биле бөгүн мында кылып турары дег, ол черге ынчаар кылбас ужурлуг бис^d. ⁹ Силер ам-даа амыр-дыш черинче^e – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге хуваап берип турар черинче кирбээн-дир силер. ¹⁰ А Иорданны кешкеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге хуваап берип турар черинге чурттай бээринерге, Ол силерни бүзээлээн дайзыннарыңарның шуптузундан адырып, амыр-дышты хайырлаар, ынчан айыыл чок чурттай бээр силер^f. ¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның Бодунуң ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинче^g мээң силерге айтып-чагып турар бүгү чүвөңи: бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдериңерни, дүжүдүңер биле малыңарның оннуң бир кезиин, тускай хуу өргүлдериңерни болгаш Дээрги-Чаяакчыга даңгырак бергеш, салып турар шупту шилиттинген өргүлдериңерни эккээр силер. ¹² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунга шупту: боттарыңар, оглу-кызыңар, эр, херээжен кулдарыңар – өөрүп-хөглөңер. Силерниң хоорайларыңарда чурттап турар левиттерни база хөглээшкиниңерге кирип алыңар, чүге дээрге олар силер-биле кады үлүг-хуу – хувааглыг чер албаан болгай^h. ¹³ Караанарга көзүлгөн-не чер бүрүзүңге бүрүн өрттедир өргүлдөр салырыңдан кичээниңер, ¹⁴ а чүгле Дээрги-Чаяакчының силерниң бир аймаңарның черинден шилип алган черинге бүрүн өрттедир өргүлдериңер салып, силерге айтып-чагып турарым бүгү чүвөңи кылыр силер».

Дөгөргөн малдың эът-ханын чиир-чивези

¹⁵ «Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның ачы-буян хайырлап, сеңээ берген малының эъдин чурттап турарың кандыг-даа черлерге дөгөргөш, күзээниң ёзугаар чип болур сен; чээрен азы иви эъдин ышкаш, ол эътти арыг-даа, арыг эвес-даа кижини чип болур^{*}; ¹⁶ чүгле хан чиве, ону черже, суг ышкаш, аксып каавыгⁱ. ¹⁷ А далган-тарааңның, винограддың арагазының болгаш оливан үзүнүң Бурганга хамааржыр оннуң бир кезиин, бода болгаш шээр малыңның дун төлдериң, Бурганга азааның шупту даңгырак өргүлдериң, эки тура-биле салып турар өргүлдериңни, тускай хуу өргүлдериңни чурттап турар черинге чивес ужурлуг сен. ¹⁸ А чүгле Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга, Ооң шилип алыр черинге ол бүгүнү чиир ужурлуг сен – бодун, оглу-кызың, эр, херээжен кулдарың чинер база сээң хоорайларыңда чурттап турар левит кижини-биле кады чи; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга бодунуң бүдүргениң бүгү чүвө дээш өөрүп-хөгле. ¹⁹ Левит кижини бодунуң черинге чурттап турар бүгү назыңыңда уттуп кагдың халак^j.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганың, сеңээ азааның ёзугаар, девискээриңни алгыдып бээрге, эът чиксей бергеш: „Эъттен чип көөр-дүр“ – дээр болзунза, күзээниң ёзугаар

* 12:15 Израильге иви биле чээренни өргүл кылдыр салып болбас турган, ынчангаш оларның эъдин арыг эвес улус база чип болур турган.

эът чип болур сен*. ²¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Бодунуң ат-алдары аңаа турум-чузун дээш шилип алыр чери сенден ырак болза, Дээрги-Чаяакчының сеңээ берген бода-даа, шээр-даа малындан кандыг-бир малды мээң дужааганым ёзугаар дөгөргөш, чурттап турар черинге күзэңниң ёзугаар чиир сен. ²² Ол малды, чээрэн биле иви эъдин ышкаш, чиир сен, арыг-даа, арыг эвес-даа кижиге ол эътти чип болур. ²³ Ынчалзажок хан чииринден шыңгызы-биле ойтала, малдың амы-тыны ханында болгай, оң эъди-биле кады амы-тынын чивейн көр^а. ²⁴ Хан чиве, ону черже, суг ышкаш, аксып каавыт. ²⁵ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүл кылып, хан чивес болзунза, сеңээ, сени салгаар үре-төлүңге эки-чаагай болур.

^а Э. д. 9:4;
Лев. 3:17; 7:26; 17:13

²⁶ А Бурганга айтып, өргүүр дээн малдарыңны, даңгырак бергеш, салып турар өргүлдеринни Дээрги-Чаяакчының шилип алыр черинге эккеп сал; ²⁷ ол черже эккелген малдарың бүрүн өрттедир өргүлдер болза, оларның эъдин-даа, ханын-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның өргүл салыр бедигээжинче салып каг, ынчалзажок өске өргүлдерин ханын Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның өргүл бедигээжинче төвүт, а эъдин чип аар сен. ²⁸ Сеңээ айтып-чагып турарым бо сөстөрнүн шуптузун тооп дыңнап, күүсет; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга эки, таарымчалыг бооп көстүр чүүлдер кылып болзунза, сээң бодунга, сени салгаар үре-төлүңге кезээ мөңгедэ эки-чаагай болур».

Ханаанның бурганнарынга мөгөйбези

²⁹ «Черин эжелеп алыр дээш бар чыдарың чоннарны Дээрги-Чаяакчы Бурганың үндүр сывырыпкаш, сээң мурнуңга узуткап каар, оларның черин ээлеп чурттай бээр сен. ³⁰ Ынчан кичээн: сээң мурнуңга ол чоннарны узуткап каан соонда, оларның ёзу-чаңчылын эдергеш, дузакка туттурба, оларның бурганнарынче чүткүп: „Бо чоннарның бурганнарынга бараан болуп турганы дег, мен база ынчаар кылып мен“ – диве^б. ³¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ынчалдыр мөгөйбе, чүгө дээрге Оон бужарзынары, көөр хөңнү чок чүүлдерни ол чоннар бодунуң бурганнарынга мөгөйгеш, кылып турар болгай, бодунуң оолдар, кыстарын безин бурганнарынга өргүп, отка өрттедип турар болгай^с.

^б 4 Хаан. 17:15

^с 4 Хаан. 17:31;
Иер. 7:31; 19:5

³² Силерге айтып-чагып турарым бүгү чүвени күүседирин кызыдынар, чугаалаан чүвемге чүнү-даа немевенер база оон чүнү-даа казыванар^д».

^д Ы. х. к. 4:2;
Ажыд. 22:18

Чонну дүрзү-бурганнарга мөгөеринче күткүп турар улусту узуткаары

13 ¹ «Бир эвес чон аразыңга ошчу кижиге азы дүш дүжээр кижиге илереп келгеш, силерге бадыткал демдээ азы кайгамчык чүүл көргүзерин азаарга, ² оң чугаалап турганы бадыткал демдээ азы кайгамчык чүүл бүдө бээр болза^е, ол кижиге: „Силерниң билбес чорааныңар бурганнарны эдерээли, оларга бараан болуулу“ – дээн дижит. ³ Ынчан ол ошчунуң азы дүшчүнүң сөстөрнүн дыңнаванар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ону дамчыштыр силерни шенеп, Аңаа бүгү чүлдү-чүрээрден, бүгү сеткил-сагыжыңардан ынаанарны билип алырын күзеп турар-дыр. ⁴ Чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны эдеринер, Оон коргуп чоруңар, Оон айтышкыннарын сагыңар, сөзүн дыңнаңар, Аңаа бараан болуңар база Ооң-биле коштунчу бериңер. ⁵ А ол ошчуну азы дүшчүнү өлүрүп каар ужурулуг^г. Чүгө дээрге ол кижиге кулдар болуп чорааныңар египет черден силерни үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан ойталаар кылдыр силерни көгүдүп, Бурганның силерге эдерер кылдыр айтып-чагааны оруктан силерни чайладырын күзеп турар-дыр; чон аразыңда бужар-бакты ынчаар узуткап калыңар.

^е Иер. 23:25, 32; Зах. 10:2

^г Мк. 13:22; 2 Фес. 2:9;
Ажыд. 13:13; 16:14

^г Ы. х. к. 18:20

* 12:20 Мурнундагы дүрүм-хоойлулар ёзугаар кижиге дириг амытанны чүглө Ужуражылга майгынының чанынга дөгөрип болур турган, а ам ону каая-даа дөгөрип болурун чөпшээрээн (Лев. 17:1-9 көр).

⁶ Бир эвес сээч чоок улузун: азы чаңгыс иеден төрүттүнгөн ха-дуңман, азы ог-луң, азы урууң, азы эрге-чассыг кадайың, азы эң чоок эжин сени бүдүү дуурайлап: „Сээң-даа, ада-өгбөңниң-даа билбес чорааны өске бурганнарны эдерип, оларга бараан болуулу“ – деп, ⁷ сени долгандыр турар чоок-даа, ырак-даа черлерде, черниң бир кыдыындан өске кыдыыңга чедир чурттап турар чоннарның бурганнарын айтып, чугаалаан дижик. ⁸ Ол кижиге-биле чөпшээрешпе, ону дыңнава база кээрге, аңа хайыра бербе база болушпа^a. ⁹ Харын ол кижини өлүрүп каг; сээң холуң ону өлүрери-биле кымныындан-даа мурнай көдүрүлзүн, а бүгү чоннун холу ооң соонда көдүрүлзүн^b. ¹⁰ Ону даштар-биле өлүр соп каг^c, чүге дээрге ол кижиге кул болуп чорааның египет черден сени үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы Бурганындан ойталаар кылдыр көгүдүп турган болгай. ¹¹ Бүгү израиль чон ол дугайында дыңнап кааш, корга бээр база силерниң араңарга ооң соонда ындыг бузут үлгетпестей бээр.

^a У. ч. 1:10

^b Хост. 32:27-28;

Ы. х. к. 17:7

^c Ы. х. к. 17:5

¹² Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ чурттазын дээш берип турар хоорайларының кайы-бирээзиниң дугайында багай медээ сеңээ чедип, ¹³ чон аразындан үнгөн дүржок улус^d ында илереп келгеш, хоорайының улузун дуурайлап: „Силерниң билбес чорааныңар өске бурганнарны эдерип, оларга бараан болуулу“ – дижип, оларны күткүдүп алганын дыңнап каан дижик сен. ¹⁴ Ол чугааны истеп, шинчип, таптыг айтырып ап көр; бир эвес ол бүгү шын болуп, ук бужар чорук чон аразыңга ылап-ла болган болза, ¹⁵ демги хоорайыңның чурттакчыларың хылыш-биле узуткап каг, ону база ында бар бүгү чүвени бүрүнү-биле үргедеп бузуп, чурттакчыларыңның мал-маганың безин хылыш-биле өлүрүп каг. ¹⁶ Ол хоорайдан олчалап алган эт-хөрөңгини ооң төп шөлүңге оваалай чыггаш, хоорайыңга база шупту эт-хөрөңгини Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга салган бүрүн өрттедир өргүл кылдыр өрттедивит; ол кезээ мөңгедө хорумналган бузундулар бооп артсын^e, ону кажан-даа катап тургуспазын. ¹⁷ Бурганга тураскааткан узуткаар ужурлуг чүү-даа чүве сээң холуңче кирбезин^f, ынчан Дээрги-Чаяакчы кыптыккан килениң чавырылдырар, сеңээ ээ-хайыралыг, өршээлдиг болур база ада-өгбөңге даңгыраглааның ёзугаар сени өстүрүп-көвүдөдир. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн дыңнап, бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым Ооң шупту айтышыкыннарын күүседип, Аңа таарымчалыг чүүлдү кылып чор».

^d Башт. 19:22; 20:13;

1 Хаан. 2:12; 10:27; 25:17;

2 Хаан. 16:7; 20:1;

3 Хаан. 21:10, 13

^e Инс. 8:28

^f Инс. 7:20-21

Кажыыдалдың хоруглуг ёзу-чаңчылы

^g Мф. 5:9; Ин. 1:12;

1 Ин. 3:1; 5:1; Рим. 8:14

^h Лев. 19:27-28; 21:5

ⁱ Хост. 19:5

14 ¹ «Силер – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның ажы-төлү силер^g; өлү берген улус дээш кажыыдаарда, мага-бодунарны чара кеспенер, хавааңар үстүңдө бажыңар дүгүн дөңгүрертир чүлүвенең^h, ² чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга хамааржыр ыдыктыг чон-дур сен, чер-делегейде бар бүгү чоннарның аразындан Ол сени Бодунуң улуг үнелиг өңчү-хөрөңгизи болзун дээш шилип алган болгайⁱ».

Израиль чоннуң чип болбас дириг амытаннары

(Лев. 11:1-47)

³ «Бужар чүү-даа чүве чиве. ⁴ Силерге чиирин чөпшээрээн дириг амытаннар бодур^{*}: инек, хой, өшкү мал, ⁵ иви, чээрэн, элик-хүлбүс, аргар, те-чунма, сайгак ⁶ база кандыг-даа адыр дуюглуг, кегженир дириг амытан. ⁷ Адыр дуюглуг азы кегженир дириг амытаннардан чүгле дараазында дириг амытаннарны чип болбас силер: те-вени, койгунну болгаш сарлык-дегени^{**}, чүге дээрге олар кегженир-даа болза, адыр дуюу чок дириг амытаннар-дыр, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур, ⁸ хаванны база чивес ужурлуг силер, чүге дээрге ол адыр дуюглуг-даа болза, кегженмес-тир,

* 14:4, 12 Дириг амытаннар, куштар – оларның аттарының чамдызын шын очулдурган деп бүзүрелдиг чугаалаары берге, оларның элээн хөйү чүгле Чоокку Чөөн чүкте чурттап турар, ынчангаш бо даңзыны чижеглөп алган даңзы деп билзе чогуур.

** 14:7 Сарлык-деге – еврей дылда «шафан» дээр, хая-даштыг черге чурттаар үүрмек хээчки.

ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур. Ындыг янзылыг дириг амытаннарның эьдин чивенер, сегинге дегбеңер!

⁹ Сугга чурттаар бүгү дириг амытаннардан чакпалыг база казырыктыг амытаннарны чип болур силер. ¹⁰ А чакпазы азы казырыы чок шупту суг амытаннарын чип болбас силер, олар силерге арыг эвес болур.

¹¹ Кандыг-даа арыг кушту чип болур силер; ¹² а дараазында куштарны* чивес ужурлуг силер: эзирни, дасты, кара-дасты, ¹³ дээлдигенни, бичежек эзирлерниң бүгү хевирлерин, ¹⁴ кускуннуң бүгү хевирлерин, ¹⁵ страусту, үгүнү, ак-кускунну, хартыганың бүгү хевирлерин, ¹⁶ кызыл-үгүнү, тулаа кужу ибисти, ак-үгүнү, ¹⁷ пеликанны, тогдукту, балыкчы-үгүнү, ¹⁸ шиленни, аистиң бүгү хевирлерин, итпикти болгаш часкыны. ¹⁹ Ужар чалгынныг кандыг-даа курт-кымыскайк силерге арыг эвес болур, оларны чивенер. ²⁰ А кандыг-даа ужар чалгынныг арыг амытанны чип болур силер.

²¹ Бодунуң өлүмү-биле өлгөн дириг амытан чиве^a. Ооң сегин хоорайында чурттап турар даштыкы кижиге беривит, ол кижини ону чизин азы өске чер чурттуг кижиге садывыт; а сен дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга хамааржыр, ыдыктыг чон болгай сен^b.

Анайны ооң авазының сүдүнге хайындырба^c.

^a Лев. 7:24; 11:39-40

^b Хост. 19:6

^c Хост. 23:19; 34:26

Дүжүттүң Бурганга хамааржыр оннуң бир кезиниң дугайында

²² «Чылдың-на шөлүнден ажаап ап турар бүгү дүжүдүңнүң оннуң бир кезиниң аңгылааш^d, ²³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Бодунуң ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинге, Ооң мурнунга чиир сен; далган-тарааңның, виноградын арагазының болгаш оливаң үзүнүң оннуң бир кезиниң база бода-даа, шээр-даа малыңның дун төлдерин ынаар эккеп, чиир сен. Ооң ачызында Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан бүгү назыныңда коргарынга өөренип алыр сен. ²⁴ А бир эвес ол черже чедер орук узун болза, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Бодунуң ат-алдарын аңаа көргүзөр дээш шилип алыр чери ырак болгаш, ол бүгү дүжүттү ынаар чедирип шыдавас болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың сеңээ элбек дүжүттү хайырлаан соонда, ²⁵ ол дүжүдүңнү акша-мөңгүңе орнапкаш, акша-мөңгүңүнүң холундан салбайн, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның шилип алыр черинче чорувут. ²⁶ Ол акша-мөңгүн-биле күзээн бүгү чүвеңни: бода-даа, шээр-даа малды, виноград арагазын, өске эзиртир суксунну – алыксаан бүгү чүвеңни садып ал; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга ол бүгүнү өг-бүлең-биле кады чип, өөрүп-хөлгээр сен. ²⁷ Сээң хоорайында чурттап турар левит кижини база уттуп кагба^e, чүге дээрге ооң сээң-биле кады ээлеп алган үлүү – хувааглыг чери чок болгай^f.

²⁸ Үш чыл эрткен санында-ла, үшкү чылда ажаап алган дүжүдүңнүң оннуң бир кезиниң бүрүнү-биле аңгылай чыгаш, хоорайыңга курлавырлап шыгжап ал^g. ²⁹ Ээлээр хувааглыг черни сээң-биле кады албаан левит кижини, сээң хоорайында чурттап турар даштыкы кижини, өскүс кижини болгаш дулгуяк кадай чедип келгеш, тоттур чемнензин, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң кылып турар шупту ажил-херектеринге ачы-буянны хайырлаар».

^d Лев. 27:30; Сан. 18:21

^e Ы. х. к. 12:19

^f Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9

^g Ы. х. к. 26:12

Өрелерни өршээрү

15 ¹ «Чеди чыл болгаш-ла, өрелерни өршээ^h. ² Ону мынчалдыр кылыр сен. Өске кижиге акшазын чээлиге берген кижини бүрүзү ооң өрезин өршээзин база ол кижиден (ха-дунмазындан) өре төлээрин негевезин, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыга турсакааткан „Өрелер өршээр үе“ чарлаттынган-дыр. ³ Даштыкы кижиниң өрезин негеп боор сен, а чаңгыс аймак-сөөктүг ха-дунмаңның сеңээ эгидер ужурлуг өрезин өршээⁱ. ⁴ Ынчаарга сээң чуртунга түрөңги кижини турбас ужурлуг, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сеңээ өңчү кылдыр хуваап берип турар черинге

^h Ы. х. к. 31:10;

Неем. 10:31

ⁱ Ы. х. к. 23:20

* 14:12 14:4-те немелде тайылбырны көр.

ачы-буянын хайырлаар; ⁵чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн тооп дыңнаар болзунца база мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны күүседирин кызыдар болзунца, ындыг болур. ⁶Дээрги-Чаяакчы Бурганың, чугаалап турганы дег, сенээ ачы-буянын хайырлаарга, хөй чоннарга акша-хөреңгини чээлиге бээр сен, а бодун чегдинмес сен^a; хөй чоннарны чагырар сен, а олар сени чагырбас^b.

^a Ы. х. к. 28:12

^b 3 Хаан. 4:21; Эзра 4:20

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ берип турар черинде хоорайларыңның кайы-бирээзинге сээң ха-дунмаңдан түреңги кижиге тыптып кээр болза, чүрээни дашталдырба база ол кижиниң мурнунга холдарың адыштанмай, ⁸холуңну олче сунуп, ооң хереглеп турар чүвезин хандыраы-биле чээлиден бер^c. ⁹„Чедиги чыл, өрелер өршээр чыл, чоокшулап олур“ деп бак сагыш угааныңга кирип кээринден кичээн, ынчан түреңги ха-дунмаңче бак көрүп, аңаа дуза кадарыңдан ойталадың халак, ынчаар болзунца, ол кижиге Дээрги-Чаяакчыга хомудаарга, бачыдын дээш буруудаар сен. ¹⁰Ол кижиге чээлиден бер, аңаа бергениң дээш сеткилиң хараадавазын, чүге дээрге ол чоруун дээш Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң шупту ажил-херектериңге база кылып турар бүгү чүүлдеринге ачы-буянын хайырлаар. ¹¹Чер кырынга түреңги улус кажан-даа үстүп-төнмес^d, ынчангаш сенээ: „Бодунуң черинде ха-дунмаң болур яды-түреңги кижиге дузалап, холуңну олче сунуп бер“ – деп дужаап тур мен».

^c Лев. 25:35-36;

Ыд. ыр. 36:26; Мф. 5:42;
Иак. 2:15; 1 Ин. 3:17

^d Мф. 26:11

Кулдарны хостаары

¹² «Бир эвес еврей ха-дунмаңдан эр азы херээжен кижиге бодун сенээ кул кылдыр садыпкан болза, ол кижиге алды чыл дургузунда кулуң болзун, а чедиги чылда ону аал-ораныңдан хосталгаже салывыт^e. ¹³Ол кижини аал-ораныңдан чорударда, хол куруг чорутпа, ¹⁴харын аңаа бодунуң мал-маганыңның, далган-тарааның болгаш виноградың арагазының кезиин бер: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ хайырлаан ачы-буяныңдан аңаа чүдүрүп бер. ¹⁵Египет черге кул болуп чорааныңны, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сени адырып хостап каанын утпайн чор, ынчангаш бөгүн сенээ бо бүгүнү айтып-чагып тур мен.

^e Хост. 21:2

¹⁶ А бир эвес эр кул кижиге сенээ болгаш сээң өг-бүлеңге ынак апарган болза база сээңинге эки чурттап турар болгаш, „Моон чорбас мен“ дээн болза, ¹⁷ооң кулаан эжикке чыпшыр иткеш, шивегей-биле үттеп ал, ол кижиге ынчан кезээ шагда сээң кулуң апаар^f. Херээжен кулуңга хамаарыштыр база шак ындыг дүрүмнү сагыр сен.

^f Хост. 21:5-6

¹⁸ Кул кижини аал-ораныңдан хостап салып турарың дээш сеткилиң карарбазын, чүге дээрге ол кул алды чыл дургузунда хөлезилеттинген ажилчынның ажил төлевириңден ийи катап хөй орулганы кирип берген-дир; Дээрги-Чаяакчы Бурганың кылып турар бүгү чүвезге ачы-буян хайырлаар».

Мал-маганың дун төлүн ыдыктаары

¹⁹ «Бода-даа, шээр-даа малыңның эр дун төлдерин Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгадып, ыдыктап бер^g: баштай төрүттүнген бугаңны ажилдадып ажыглава, баштай төрүттүнген шээр малыңның дүгүн кыргыва. ²⁰Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга ындыг малды чылдың-на эккеп, Дээрги-Чаяакчының шилип алыр черинге өг-бүлең-биле кады чиир сен.

^g Хост. 13:2, 11-16

²¹ А бир эвес ол мал четпес-дудуу: азы аскак, азы согур, азы өске-бир четпес чүүлдүг болза, ону Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга өргүвө^h. ²² А бодунуң чурттап турар черинге ону чип болур сен; арыг-даа, арыг эвес-даа кижиге, чээрен азы иви эьдин ышкаш, чип болур*. ²³ Чүглө ол малдың ханын чиве: ону черже, суг ышкаш, аксып каавытⁱ».

^h Лев. 22:20

ⁱ Лев. 17:13;

Ы. х. к. 12:23-24

* 15:22 Израильге иви биле чээренни өргүл кылдыр салып болбас турган, ынчангаш оларның эьдин арыг эвес улус база чип болур турган (12:15 көр).

Үш кол байырлал

(Хост. 12:1-39; 13:3-10; 23:14-17; Лев. 23:4-22, 33-43; Сан. 28:16-31; 29:12-39)

16¹ «Авив айны онзалап, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын эрттирип чор, чүгө дээрге авив айда Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени Египеттен дүне када үндүрө берген болгай. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан Хосталышкын байырлалының өргүлүн – бода азы шээр малыңны Дээрги-Чаяакчының Бодунуң ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинге дөгөрер сен. ³ Ол өргүл-биле кады ажыткылыг аыш-чем чиве, а кады чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган-тарааны – түрегделинни демдеглээн далган-тарааны чиир сен, чүгө дээрге египет черден дүвү-далаш үнүп чоруткан болгай сен^a; бүгү назыныңда египет черден көжүп үнген хүнүнү сактып чоруур дээш, ынчалдыр кыл. ⁴ Сээң ээлээн бүгү черинге чеди хонук дургузунда ажыткы турбас ужурулуг база байырлалдың бирги хүнүнүң кежээзинде дөгөргөн малыңның эъдин эртенге чедир арттырбас ужурулуг сен^b.

^a Хост. 12:11

^b Хост. 34:25

⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ берип турары ээлел чери бүрүзүңгө байырлалда өргүүр малды дөгөрип болбас, ⁶ а ону Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Бодунуң ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинге, чүглө аңаа, кежээ, хүн ажар ойде, Египеттен үнүп турганың үеде, дөгөрер сен. ⁷ Өргүл малын Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның шилип алыр черинге быжырып белеткээш, чиир сен, а даартазында эртен эеп чана бээр сен. ⁸ Алды хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган чиир сен, чедиги хүнде Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан онзагай чыыш болур, ол хүн ажыл кылбас сен.

⁹ Дүжүттү хол кадыбыры-биле ажаап эгелээр хүнден эгелээш, чеди неделяны санап алгаш^c, ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан Чеди неделя байырлалын демдеглеп эрттир, эки тура-биле өргүлден сал, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ хайырлаан ачы-буянының аайы-биле чежени салырын бодуң шиитпирле. ¹¹ Сен бодун, оглу-кызың, эр, херээжен кулдарың, сээң хоорайыңда чурттап турар левит кижиге, чон аразыңда турар даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээжен кижиге – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга, Ооң Бодунуң ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинге өөрүп-хөглөнөр. ¹² Египетке кул болуп чораныңны утпа^d, бо дүрүмнерни сагып, күүседип чор.

^c Хост. 34:22

^d Ы. х. к. 5:15

¹³ Тараанны бастырып, виноградаң хандызын сыскырып алгаш, чеди хүн дургузунда Чадырлар байырлалын демдеглеп эрттирер сен^e; ¹⁴ бодун, оглу-кызың, эр, херээжен кулдарың, сээң хоорайыңда чурттап турар левит кижиге, даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээжен кижиге ону байырлап, өөрүп-хөглөнөр. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның шилип алыр черинге Аңаа бараалгаткан байырлалды демдегле. Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ – бүгү дүжүдүңгө база кылып турар шупту ажыл-херээңгө ачы-буянын хайырлаар-дыр, ынчангаш чүглө өөрүп-хөглээр-дир сен.

^e Хост. 23:16

¹⁶ Шак ынчаар шупту эр улузуң чылда үш катап: Хаарган далганнар байырлалыңга, Чеди неделя байырлалыңга база Чадырлар байырлалыңга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга, Ооң шилип алыр черинге чедип кээр ужурулуг; ол чедип кээрге, кым-даа болза, Дээрги-Чаяакчының мурнунга хол куруг келбезин. ¹⁷ Кижиге бүрүзү Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның хайырлаан ачы-буянының аайы-биле өргүл белээн тудуп алгаш, чедип келзин».

Шииткекчилер биле удуртукчулар

¹⁸ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ берип турары хоорай бүрүзүңгө аймактар аайы-биле шииткекчилер биле удуртукчуларны томуйлап каг^f, олар чонну чөптүү-биле шиитсин^g. ¹⁹ Хоойлуну хажытпа, улусту ылгай көрбө^h, хээли алба – хээли мерген

^f Хост. 18:21; Эзра 7:25

^g Сан. 11:16;

Ы. х. к. 1:16-17

^h Хост. 23:2-3; Лев. 19:15

^a Хост. 23:8; 1 Хаан. 8:3;
У. ч. 17:8; Эклл. 7:7

угаанныг улусту согурартыр, актыг улустуң чугаа-сөзүн хажыдар^a. ²⁰ Чөптүг-шын-ныг чорукче, чүглө чөп-шынче чүткү! Ынчан дириг артар сен база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берип турар черин ээлээр сен».

Дүрзү-бурганнарга мөгеерин хоруддааны

^b Хост. 34:13; Ы. х. к. 7:5

²¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга тудуп алганың өргүл салыр бедигээш чанынга Ашера бурганга тураскааткан ыяштар тургуспа^b. ²² Мөгеер дээш даш көжөө тургуспа, Дээрги-Чаяакчы Бурганың оларны көөр хөңү чок болгай.

^c Лев. 22:20

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга кандыг-бир четпес чүүлдүг бода азы шээр малды өргүл кылдыр эккеп салба, ол дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга чүдек-бужар өргүл-дүр^c.

²⁻³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берип турары хоорайларыңның кайы-бирээзинде чурттаан чон аразында Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга бузут үүлгедир, Ооң чагыг-керээзин үрээр: барып, өске бурганнарга бараан болуп, хүнге, айга азы сылдыстарның шупту аг-шеринге мөгеер эр азы херээжен кижини тыптып кээп болур. Мен ынчаар кылырын хоруп каан-на болгай мен. ⁴ Сеңээ ону медээлээрге, дыңнап алгаш, эки истеп хына: бир эвес ол ылап шын бооп, Израильге шак ындыг чүдек-бужар чүве үүлгеттинген болза, ⁵ ол бузутту үүлгеткен эр азы херээжен кижини хоорайыңның эжик-хаалгазынга эккелгеш, даш-биле өлүрү соп каавыт^d. ⁶ Чүглө ийи азы үш кижиниң херечилээн аксы-сөзү бар болза, ол кижини өлүмгө шиидип болур; чаңгыс херечиниң аксы-сөзүн ёзугаар кижини өлүрүп шиидип болбас^e. ⁷ Херечилер ол кижини өлүрери-биле кымны-даа мурнай олче холун көдүрзүн, оон соонда бүгү чон шаажылаалга киржип, холун көдүрзүн^f, чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап калынар».

^d Ы. х. к. 13:10

^e Сан. 35:30; Ы. х. к. 19:15

^f Ы. х. к. 13:9

Шиитпирлээри берге херектери

⁸ «Бир эвес хоорайыңга кандыг-бир херекти: азы өлүрүүшкүннү, азы чаргы-чаалыны, азы кемдээшкинни үзе шиитпирлээри сеңээ берге болза, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның шилип алыр черинче чоруй бар. ⁹ Аңаа левит бараалгакчыларга база ол үеде орта турар шииткекчиге чеде бергеш, олардан айтырып көр. Олар сеңээ херекти канчаар үзе шиитпирлээрин айтып бээр^g. ¹⁰ Бараалгакчы биле шииткекчи сеңээ Дээрги-Чаяакчының шилип алыр черинге чүү дээр болдур, ол ёзугаар кылып, оларның сеңээ айтыры бүгү чүвени күүседирин кызыдар сен. ¹¹ Оларның сеңээ айтыр хоойлузу биле шиитпирин ёзугаар кылып сен; чугаалаар сөзүндөн оң-даа, солагай-даа талаже чайгылбас сен.

^g Ы. х. к. 19:17

¹² А Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараан болуп турар бараалгакчы биле шииткекчини тооп дыңнавас, туразы улуг кижини өлүрүп каар ужурлуг, Израильде бужар-бакты ынчаар узуткап каг. ¹³ Бүгү чон ол дугайында дыңнап кааш, корга бээр база оон соонда ынчаар туразы улгатпас».

Хаанны дүжүлгеге олуртуру

¹⁴ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берип турары черже чедип кээп, ону эжелеп, ээлеп чурттай бергеш, „Мени долгандыр чурттаан өске чоннар ышкаш, мени башкарар хаандан олуртуп аар-дыр“ деп барган дижик сен^h. ¹⁵ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның шилип аар хаанын сени башкарар кылдыр дүжүлгеге олуртуп алⁱ; шак ол хаанны ха-дуңмаң аразындан эккеп, дүжүлгеге олуртуп ап болур сен, ха-дуңмаң эвес, даштыкы кижини бодунга хаан кылбас сен. ¹⁶ Чүглө ол хаан кижини эндерик аът эдилевезин^j база эңмежок аът эккеп аар дээш Египетче чонну эгитпезин^k;

^h 1 Хаан. 8:5

ⁱ 1 Хаан. 9:16

^j Ис. 11:6; 2 Хаан. 8:4;
1 Чыл. 18:4

^k 3 Хаан. 10:28; 2
Чыл. 1:16; 9:28

Дээрги-Чаяакчы силерге: „Ол орук-биле черле дедир эгбене^а“ – деп чугаалаан-на болгай. ¹⁷Сагыш-хөңнүн дуурайлатпас дизе, хаан кижиге эңмежок кадай албазын^а база эндерик мөңгүн, алдын чыып, бодун байытпазын^б.

¹⁸Хаан кижиге дүжүлгеге саадапкаш, левит бараалгакчыларның шыгжап турары дүрүг-номдан ол хоойлуну бодунга чара бижидип алзын. ¹⁹Ук хоойлу хаанга турзун, ол ону бүгү назынында номчуп^с, Дээрги-Чаяакчы Бурганындан коргуп өөрөнзин база ол хоойлунун бүгү айтышкын, дүрүмнерин күүседир дээш кызытсын. ²⁰Ынчан хаан кижиге бодун ха-дуңма чонундан өрү көрдүмөс, ол хоойлудан оң-даа, сола-гай-даа талаже чайгылбас, шак ындыг хаан база ооң үре-салгалы үр үеде Израиль күрүнениң хааннары бооп, дүжүлгеге саадаар^с».

Бурганның бараалгакчылары биле левиттерниң алыр үлүү

18 ¹«Левит бараалгакчыларның, Левийниң бүгү аймааның өске израильчилер-биле кады алыр үлүү – хувааглыг чери чок, олар Дээрги-Чаяакчыга өртте-дип салган өргүлдер-биле, Ооң үлүү-биле аштанып-чемненир ужурлуг. ²Левийниң аймаа ха-дуңма аймактар аразына хувааглыг чер албас, Дээрги-Чаяакчының аңаа чугаалап турганы дег, Ол Боду левиттерниң үлүг-хуузу болур^д.

³Бурганның бараалгакчыларының чондан алыр ужурлуг чүүлдери бо-дур. Бода азы шээр мал өргүп турар кижиге бүрүзү бараалгакчыга малдың өштүн, чаактарын болгаш хырнын бээр ужурлуг^е. ⁴Ол ышкаш баштайгы далган-тарааны, виноградын арагазын болгаш оливан үзүн^ф – дүжүдүннүн башкылыын база хойларының баштай кыргаан дүгүн бараалгакчыга эккеп бер. ⁵Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганын сээң шупту аймактарыңдан Левийниң аймаан болгаш ооң үре-салгалын кажанда-даа Дээрги-Чаяакчының адынга бараан болуп, Ооң мурнунга турзун дээш шилип алган болгай.

⁶Бир эвес левит кижиге бүгү Израильде турар хоорайларның кайы-бирээзинден^г – түр чурттап турган черинден бодунун күзели-биле Дээрги-Чаяакчының шилип аары черге чеде бергеш, ⁷ол черде Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп турар шупту левит ха-дуңмазы ышкаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганының адынга бараан болуп эгелээр болза, ⁸ол левит кижиге ада-өгбезинден салгап алган эт-хөреңгизин садыпкаш, алган орулгазына немелде кылдыр өске левиттер-биле кады аыш-чем үлүүндөн ап турзун».

Караң көрнүр улусту эвес, а Бурганның медээчилерин дыңнаары

⁹«Дээрги-Чаяакчы Бурганының сеңээ берип турары черге кире бергеш, ында чурттап турар чоннарның үүлгедип турганы чүдек-бужар чүүлдерин өөренип алба^h. ¹⁰Чон аразына бодунун оглун азы руун от өтүр эрттирер кижиге турбас ужурлугⁱ; төлгечи, караң көрнүр кижиге, илбилиг сөстөр чугаалаар кижиге, сымыраачы, ¹¹шиш-пикчи, илбичи, өлүг улустун сүнезиннерин кыйгырар кижиге база турбазын^j. ¹²Чүгө дээрге ындыг чүүлдер кылып турар улус Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар болуп, шак ол бужар-бак чоруу дээш, Дээрги-Чаяакчы Бурганын оларны сээн мурнундан үндүр сывырып турар. ¹³Дээрги-Чаяакчы Бурганының мурнунга кем-буруу чок бол! ¹⁴Сээн үндүр сывырып турарың чоннар төлгелээр база караң көрнүр кижилерин дыңнаар болгай, а сеңээ Дээрги-Чаяакчы Бурганын ынчаар кылбазын айыткан болгай.

¹⁵Бурганын Дээрги-Чаяакчы сээң ха-дуңма чонун аразындан мен ышкаш медээчи кижини илередип бээр, ону тооп дыңнаар сен^k. ¹⁶Чүгө дээрге Хорив дагга чыыш кылган хүнүнде Дээрги-Чаяакчы Бурганындан дилег кылып: „Моон сонгаар Дээрги-Чаяакчы Бурганының үнүн дыңнавар мен, өлү бербес дээш, шак ол өндүр улуг отту көрбөс мен“ – деп турган сен^l.

¹⁷Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: „Улустун чугаалап турары шын-дыр^m. ¹⁸Мен оларга ха-дуңмазының аразындан сен ышкаш медээчини илередип бергеш,

^a 3 Хаан. 11:1-4; Неем. 13:26; У. ч. 31:3
^b 3 Хаан. 10:14, 27; 2 Чыл. 1:15; 9:27

^c Ис. 1:8

^d Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9; Ис. 13:14

^e Лев. 7:30-34

^f Сан. 18:12

^g Сан. 35:2; Башт. 17:7

^h Лев. 18:26-30; Ы. х. к. 12:29-31
ⁱ Лев. 18:21; 4 Хаан. 16:3; 17:17; 23:10; 2 Чыл. 33:6; Иер. 32:35
^j Хост. 22:18; Лев. 19:26, 31

^k Мк. 9:8; Ин. 1:21; Аж-ч. 3:22; 7:37

^l Хост. 20:19; Ы. х. к. 5:27

^m Ы. х. к. 5:28

^a Ин. 4:25

Бодумнун сөстөрими ооң аксындан үнер кылып каар мен. Ол медээчи оларга Мээн дужааган бүгү чүвемни чугаалаар^a; ¹⁹ а ооң Мээн өмүнээмден чугаалаан сөстөрин тооп дыңнаваас кижиден харыы негээр мен. ²⁰ Ынчалза-даа Мээн аңаа чугаалазын дивээн чүвемни Мээн адымдан диттип чугаалаар медээчи база өске бурганнарның өмүнээзинден чугаалаар медээчи өлүп каар ужурлуг^b.”

^b БI. х. к. 13:5;
Иер. 14:15; 23:30;
Иез. 13:8

²¹ Сагыжыңга „Медээчинин сөзүн Дээрги-Чаяакчы чугаалаваанын канчап билип аар бис?“ деп бодап болур сен. ²² Бир эвес медээчи: „Дээрги-Чаяакчының өмүнээзинден чугаалап тур мен“ – дээрге, ооң сөзү боттанып бүтпес болза, Дээрги-Чаяакчы ол сөстү чугаалаваан-дыр, медээчи ону боду диттип чугаалаан-дыр, ынчангаш оон кортпа).

Хоргадал-хоорайлар

(Сан. 35:9-34; БI. х. к. 4:41-43; Иис. 20:1-9)

19 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганың Бодунун сеңээ берип турар черин ээлээн чоннарны узуткап каарга, ол черни эжелеп ап, оларның хоорайларыңга, бажыңнарыңга чурттай бээр сен. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ ээлээр кылдыр берип турары черге үш хоорайдан бодунга аңгылап ал. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ хуваап берген черин үш кезекке үскеш, ол хоорайларже оруктардан кылып ал. Ол хоорайлар кандыг-даа өлүрүкчү кижинин хоргадаар чери болур.

⁴ Ынаар дезип чоруй баргаш, дириг артып каап шыдаар өлүрүкчү кижиге хамаарышкан дүрүм бо-дур. Ооң мурнунда өжээннешпейн турган кижизин сагыштыы-биле эвес, билбейн эндеп каан кижиге дугайында чугаалап турары ол. ⁵ Ооң чижээ бо-дур. Бир кижиге өске кижиге кады арыгже ыяш кезип киргеш, балды туткан холун карбаш кылырга, балды сывындан уштунган демир бис эжинге дээптерге, оозу чок апарган болза, өлүрүкчү болган кижиге, дириг артар дээш, демги үш хоорайның кайы-бирээзинче дезе берзин^c. ⁶ Орук хөлүн эрттир ырак болур болза, өлүрткен кижиге дээш өжээн негээн төрелинин сеткили хайнып-хөлзеп, өлүрүкчүнү сүрүп чорупкаш, чыпшыр четкеш, өлүрүп каап болур, а демги өлүрүкчү өлүмге шииттирбес ужурлуг, чүге дээрге өлүрүп каан кижизиге-биле ооң мурнунда өжээннешпейн турган-дыр. ⁷ Ынчангаш мен сеңээ „Бодунга үш хоорайдан аңгылап ал“ деп айтып-чагааным ол.

^c Хост. 21:13

⁸⁻⁹ Бир эвес бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны күүсе-дириг кызыдарыңга база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ынак бооп, бүгү назыңда Ооң оруктарын эдереринге, Дээрги-Чаяакчы Бурганың, ада-өгбөңге дангыраглап турганы дег, девискээриңни делгемчидип, ада-өгбөңге бээр бооп аазааны бүгү черни сеңээ бээр болза, ол үш хоорайга немей өске үш хоорайны база аңгылап алыр сен. ¹⁰ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ хуваап берип турары черге кем-буруу чок кижинин ханы төгүлбес, а сен ооң өлүмү дээш буруудаваас сен^d.

^d У. ч. 6:17

¹¹ Ынчалза-даа бир кижиге өске кижиге-биле өжээннешкеш, ону өлүрер дээш кедеп манап алгаш, олче халдап, өлүрүп кааш^e, ол хоорайларның кайы-бирээзинче дезе бээр болза, ¹² ооң чурттап турган хоорайының даргалары, ол кижини тудуп эккээр кылдыр, улус чорудупсун база ону өлүрүп каар кылдыр, өжээн негекчизинин холунга хүлээдип берзин. ¹³ Сен ол кижиге хайыра бербе; актыг кижинин өлүмү дээш кем-бурууну Израильден чайладып каавыт^f, ынчан сеңээ эки-чаагай апаар).

^e БI. х. к. 27:24^f БI. х. к. 21:9

Хувааглыг черниң кызыгаары

¹⁴ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ ээлээр кылдыр берип турар черинге алырын хувааглыг черде кожанңың черинин кызыгаарын демдеглээн, бурунгуларның тургузуп кааны дашты чылзы итпе^g».

^g БI. х. к. 27:17; Иов 24:2;
У. ч. 22:28; 23:10;
Ос. 5:10

Херечиниң өчүү

¹⁵ «Кандыг-бир кемниг херек кылган, бачыг үүлгеткен дээш буруудап турар кижиниң буруузу чаңгыс кижиниң удур херечилээни-биле бадыткаттынмас, оон буруузун бадыткаар дизе, ийи азы үш херечиниң өчүү херек^a.

^a Сан. 35:30; Ы. х. к. 17:6; Мф. 18:16; 2 Кор. 13:1; 1 Тим. 5:19; Евр. 10:28
^b Хост. 20:16

¹⁶ Бир эвес кара сагыштыг херечи кандыг-бир кижини кемниг херек кылган дээш буруудадып, аңаа удур херечилээр болза^b, ¹⁷ чаргылдашкан ийи кижини Дээрги-Чаяакчының мурнунга – ол үеде аңаа турар бараалгакчылар биле шииткекчилер мурнунга херээн сайгартсын^c. ¹⁸ Шииткекчилер эки истеп-хынаар ужурлуг; бир эвес демги херечиниң мегелеп херечилеп, чаңгыс аймак-сөөктүг кижиге удур хоп медээ кылганы илереп келген болза, ¹⁹ ол херечиниң ха-дуңмазы кижиге чедирер бодаан хоразын оон бодунга чедиринер^d; чон аразында турар ындыг бужар-бакты узуткап каг. ²⁰ Өске улус ол дугайында дыңнап кааш, корга бээр, чон аразынга ындыг бужар-бакты оон соңгаар үүлгетпестей бээр.

^c Ы. х. к. 17:9; 25:1

^d У. ч. 19:5

²¹ Буруулуг кижиге хайыра бербе: амы-тын дээш – амы-тын, карак дээш – карак, диш дээш – диш, бут дээш – бут деп кеземче доктааттынзын^e».

^e Хост. 21:23-25; Лев. 24:19-20; Мф. 5:38

Шериг хүлээлгези болгаш дайын чорудулгасы

20 ¹ «Дайзыныңга удур дайылдажып үнгеш, дайынчы аъттар биле тергелер база сенден хөй санныг аг-шериг көрүп кааш, кортпа, чүге дээрге сени египет черден үндүре берген Бурганың Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады болгай^f.

^f 2 Чыл. 13:12; 20:15-17

² Тулчуушкунче бар чыдырыңарда, Бурганның бараалгакчызы чедип келгеш, чонга мынча дизин: ³ „Израиль чон, дыңна, бөгүн дайзыннарыңар-биле тулчур деп тур силер, сорук-күжүнер кошкаш дивезин, коргуш чок болуңар, сүрээдеп хөлзевенер; ⁴ Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы силер-биле кады бар чыдар болгай, дайзыннарыңар-биле тулчу бээринерге, Ол силерге тиилелгени Боду хайырлаар!^g“

⁵ Удуртукчулар ынчан чонга мынча деп чарлазын: „Чаа бажың тудуп алгаш, аңаа чурттап четтикпээн кижини бар болза, чана берзин, оон башка ол кижини дайынга өлүртүп каар болза, өске кижини оон бажыңыңга чурттай бээр. ⁶ Чимистиг үнүштер тарып алгаш, оон дүжүдүн чыып чип четтикпээн кижини бар болза, чана берзин, оон башка ол кижини дайынга өлүртүп каар болза, өске кижини оон дүжүдүн ажаап аар. ⁷ Душтуу кыс-биле дүгдешкеш, оон-биле кады чурттаваан кижини бар болза, чана берзин, оон башка ол кижини дайынга өлүртүп каар болза, өске кижини ол кысты кадай кылып аар^g“. ⁸ Удуртукчулар чонга оон ыңай: „Кортук, сорук чок кижини бар болза, чана берзин, оон башка ол кижини ха-дуңмазын боду ышкаш чүрээ бош улус кылып каар“ – деп чарлазын^h. ⁹ Удуртукчулар ол бүгүнү чонга чугаалап дооскаш, чонну башкараар шериг баштыңнарын томуйлап каар ужурлуг.

^g Ы. х. к. 24:5

^h Башт. 7:3

¹⁰ Хоорайны эжелеп аар дээш чеде бергеш, аңаа тайбыңдан саналда. ¹¹ Бир эвес оон чурттакчылары сээң саналдаан тайбыңның хүлээп ап, эжик-хаалгазын ажыдып бээр болза, ында чурттап турар улус шупту сеңээ ажылдап берип*, бараан болзун. ¹² А ол хоорай сээң саналдаан тайбыңыңдан ойталап, сээң-биле дайылдажы бээр болза, ону бүзээлеп ал. ¹³ Кажан Дээрги-Чаяакчы Бурганың ону сээң холунга хүлээдип бээрге, ында чурттап турар шупту эр улусту хылыш-биле узуткап каг. ¹⁴ Чүгле херэеженнерни, ажы-төлдү, мал-маганны болгаш хоорайда артып калган бүгү чүвени – шупту олча-тывышты бодунга ап алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ хүлээдип бергени дайзыннарыңдан

* 20:11 Азы: «Албан-үндүрүг төлөп».

^a Сан. 31:7, 9; Иис. 8:2

алган олча-тывыжыңны ажыглап, эдиле^a. ¹⁵ Ол дүрүм сенден дыка ыракта турар хоорайларга хамааржыр, а Ханаанда чурттап турар чоннарның хоорайларынга хамаарышпас.

^b Ы. х. к. 7:2;
Иис. 10:40-41

¹⁶ А Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ оларның черин ээлеп аар кылдыр берип турары черде чоннарның хоорайларынга чаңгыс-даа дириг кижиге арттырба, ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ дужааганын ёзугаар, хет, амор, хананей, ферез, хиввей, иевус чоннарны бүрүнү-биле узуткап каг^b; ¹⁸ Ынчан олар боттарының бурганнарынга мөгөөрде сагып турары чүдөк-бужар ёзу-чаңчылыдарынга сени өөредип шыдавас, а сен Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга бачыт үүлгөтпөс сен.

^c 4 Хаан. 3:19

¹⁹ Кандыг-бир хоорайга удур дайылдажып, эжелеп аар дээш, ону үр үеде бүзээлээр болзунза, хоорайны долгандыр үнген ыяштарже балды аннып, үреве; оларның чимизин чип болур-ла болгай, ынчангаш ужурба!^c Шөлде үнген ыяш – кижиге эвес-ле болгай, ону бүзээлеп, ооң-биле дайылдашкан херээ чүү боор*. ²⁰ Чүглө чимистерин чөмгө хереглес деп билириң ыяштарны үрөп, ужурга, сээң-биле дайын чорудуп турар хоорайга удур, ону чагырып алыры-биле, бүзээлел ажылдары кылып, ажыглап болур сен».

Илереттинмээн өлүрүүшкүн

^d Сан. 19:2; 1 Хаан. 6:7

21 ¹ «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ ээлезин дээш берип турар черинге шөлде чыдар өлүрткен кижиге тывылган, а ону кым өлүрүп кааны билдинмес болза, ² сээң баштыңнарың база шииткекчилериң ынаар баргаш, ооң чыдар чери биле долгандыр турар хоорайлар аразын хемчээзин. ³ Өлүрткен кижиниң чыдар черинге эң чоок хоорайның даргалары ажылдадып чаажыктырбаан, мойнунга хомут черле кедирбээн инекти шилип алгаш^d, ⁴ үргүлчү суг агып чыдар шынааже, кажан-даа болбаазырадып, үрезин чажып көрбээн черже эккелгеш, аңаа ооң мойнун сыйып кагзын. ⁵ Бурганның бараалгакчылары – Левийниң үре-салгалы чедип келзин, чүгө дээрге оларны Дээрги-Чаяакчы Бурганның Бодунга бараан болзун, Ооң өмүнээзинден чонну йөрээзин дээш шилип каан болгай^e, ынчангаш кандыг-даа маргылдаалыг херекти база кемдээшкин чедирген таварылганы оларның сөзүн ёзугаар шиитпирлээр ужурлуг. ⁶ Өлүрткен кижиге эң чоок хоорайның шупту даргалары шынаага мойнун сыйып каан инектиң кырынга холдарын чуп алгаш: ⁷ „Бо ханны бистиң холувус төкпээн, чүү болганын карактарывыс көрбээн. ⁸ Дээрги-Чаяакчы, Бодуннуң хостап кааның израиль чонуну арыглап каап көр, кем-буруу чок кижиге өлүргөн дээш, Бодуннуң израиль чонуну буруудатпа^f“ – деп херечилезин. Олар ынчан ол кижиниң өлүмү дээш буруу чүктөвөс. ⁹ Дээрги-Чаяакчының мурнунга шын бооп көстүр чүүлдү кылып тургаш, актыг кижиге өлүргөн дээш бурууну чон аразындан чайладыр сен^g».

^e Сан. 6:22-27

^f Иона 1:14

^g Ы. х. к. 19:13

Туттурган херээжен кижиге-биле өгленири

¹⁰ «Кажан дайзыннарыңга удур чаалажып үнүп кээриңге, Дээрги-Чаяакчы Бурганың оларны сээң холуңга хүлээдип бээрге, оларны тудуп аппарган дижик сен. ¹¹ Туттурган улус аразында аянын чараш херээжен кижиге көрүп кааш, аңаа хандыкшый берип, кадай кылдыр ап алгаш, ¹² ону бажыңыңче эккеп алган дижик сен. Демги херээжен бажын дөңгүрертип^h, дыргаан кезип, ¹³ туттуруп кээрге кедип чораан хевин солуй кеттиниң алзын; сээң бажыңыңга артып калгаш, бир ай дургузунда ада-иезиниң ажыын ажып кажыдазын. Чүглө ооң соонда ол херээжен-биле чоокшулажып, ооң

^h 1 Кор. 11:6

* 20:19 Азы: «Ыяш сенден шивээже дезип кире берип шыдавас».

ашаа апаар сен, а ол сээң кадайың апаар. ¹⁴ А бир эвес ол херээжен сеткилицге таарышпайн барза, ону күзээн-не черинче хостап салывыт, чүгле акша-мөңгүнге орнап, сатпа, кул кижичи кылдыр хуулдурба*, чүгө дээрге ону сен бакка суп каан болгай сен».

Дун оолдун эргези

¹⁵ «Ийи кадайлыг бир эр кижичи оларның бирээзинге ынак, а өскезинге ынак эвес турган дижик^a. Ынак-даа, ынак эвес-даа кадайы аңаа оол божуп бээрге, ынак эвес кадайының оглу баштай төрүттүнүп, дун оглу апарган болза, ¹⁶ ол эр кижичи оолдарыңга эт-хөрөңгизин үлештирип тура, ынак эвес кадайыңдан баштай төрүттүнген оглунга хамааржыр үлүгнү ынак кадайының оглунга тывыспас ужурлуг. ¹⁷ Харын ол кижичи ынак эвес кадайыңдан оглун дун оглу кылдыр хүлээп көргөш, аңаа өнчүзүңден ийи дакпыр үлүгнү үзүп бээр ужурлуг^b, чүгө дээрге демги оол ооң ажы-төлүнүң баштайгызы болган-дыр, дун оолдун өнчү салгаар эргези аңаа хамааржыр-дыр».

^a Э. д. 29:30, 33

^b 4 Хаан. 2:9

Хайжок оол

¹⁸ «Бир эвес кандыг-бир кижичи хайжок, сөс дыңнанас, ада-иезиниң чугаазын тоовас, кезедирге-даа, чагыртпас оолдуг болза^c, ¹⁹ ада-иези ону бодунун хоорайының даргаларыңга, ол хоорайының шииткел черинге чедире берзин. ²⁰ Олар хоорайының даргаларыңга: „Бистиң бо оглувус хайжок, сөс дыңнанас, бисти тоовас, чазый болгаш арагачы кижичи-дир^d“ – деп чугаалазын. ²¹ Ынчан оларның хоорайының шупту чурттакчылары ол оолду даш-биле өлүр соп каапсын; чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен, ону дыңнааш, шупту израильчилер корга бээр».

^c Хост. 20:12; Ы. х. к. 5:16

^d У. ч. 23:20-21

Ыяшка азып каан кижичи каргаттырар

²² «Бир эвес кандыг-бир кижичи өлүрүп шиидер кеземчеге дүүшкен бачыт үүлгедип аарга, ону өлүрүп каан соонда, ооң мага-бодун ыяшка азып каар болзунза^e, ²³ мага-бот ыяшка хондур турбазын, ону ол-ла хүн ажаап каг^f, чүгө дээрге ыяшка азып каан кижичи Бурганга каргаттырган-дыр^g, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ хуваап берип турар черин ынчалдыр бужартатпас ужурлуг сен».

^e Сан. 25:4

^f Ис. 8:29; 10:26-27;

Ин. 19:31

^g Гал. 3:13

Ачы-дуза болгаш каттыштырып болбас чүүлдер

22 ¹ «Ха-дунма кижичиңниң бода азы шээр малы өөрүңден чыдып калганын көрүп кагзыңза, оларны көрбээчеп эрте бербе, а ээзинге эгидип бер^h. ² Ээзи кижичи чоок-кавыда чурттавайн турар азы сен ол мал-маган кымныыл дээрзин билбес болзунза, малды аалыңче апар. Ээзи кижичи дилеп чедип келгигеге чедир, ол малды тудуп тур, оон эгидип бээр сен. ³ Ха-дунма кижичиңниң элчигенин азы хевин база ынчаар сен. Ооң чидирикени, а сээң тып алганың кандыг-даа чүвени ынчаар сен, ону көрбээчеп эрте бербе.

^h Хост. 23:4

⁴ Бир эвес ха-дунма кижичиңниң элчигени азы бугазы чүгүңүн аарыңдан орукта кээп ушкан чыдарын көрүп кагзыңза, көрбээчеп эрте бербе, а демги кижиге дузалап, малды көдүржүп бер.

⁵ Херээжен кижичи – эр кижичи болур чүү-даа чүвени, эр кижичи – херээжен кижичи хевин кетпезин, чүгө дээрге ынчалдыр кылып турар кижичи бүрүзү Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүдек-бужар болур.

⁶ Бир эвес орук ара бир-ле ыяшта азы черде куш оолдары олулар азы чуургалар чыдар уяга таваржы бээринге, ава куш оолдары азы чуургалары-биле кады олулар

* 21:14 Азы: «Аңаа каржы аажы көргүспө».

^a Хост. 23:19; Лев. 22:28

болза, ол кушту ажы-төлү-биле кады алгаш барба^a. ⁷ Куш оолдарын ап ап болур сен, а иезин салывыт, ынчан сеңээ эки-чаагай болур, сээң назының узаар.

⁸ Чаа бажың тудуп тургаш, бажың кырында сери кыдыыңга камгалал чаактардан кылып каг^{*}, ынчан кандыг-бир кижги оон андарлы бээр болза, сээң бажыңыңга кижги өлгени дээш буруудавас сен.

^b Лев. 19:19

⁹ Виноград тарып алган шөлүңге өске янзы үрезин немей тарыва^b, оон башка тарып алган үрезиниң дүжүдүн-даа, виноградың чимизин-даа Дээрги-Чаяакчыга бээр ужурлуг сен база ону чип болбас сен.

¹⁰ Буга биле элчигенни чаңгыс угда ажыглап, чер андарба.

¹¹ Дүк биле лён холуштур даарап кылган хеп кетпе.

^c Сан. 15:38

¹² Даштыкы хевиниң дөрт кыдыыңга салбактардан чыпшыр даарап ал^c».

Чаа өгленген херээженниң арыы

¹³ «Кандыг-бир кижги кадай ап алгаш, ооң-биле кады хонган соонда, ол херээжен аңаа таарышпас-тыр деп шиитпирлээш, ¹⁴ ооң дугайында нүгүлдүг сөстөр тарадып, ону бак атка кирип: „Мен бо херээженни кадай кылдыр ап алгаш, ооң-биле кады хондум, а ол арыг кыс эвес болду“ – деп чугаалаар болза, ¹⁵ аныяк херээженниң ада-иези оон арыг кыс турганының бадыткал демдээн^{**} ап алгаш, хоорай даргаларынче, хоорайның шииткел черинче үндүрө берзин. ¹⁶ Кыстың ачазы даргаларга: „Уруумну бо кижиге кадай кылдыр берген мен, күдээм ам аңаа таарышпас апарды, ¹⁷ ынчангаш ол уруумнуң дугайында нүгүлдүг сөстөр тарадып, ‘Сээң урууң арыг кыс эвес болду’ деп тур, ынчалза-даа мээң уруумнуң арыг кыс турганының бадыткал демдээ бо-дур“ – деп чугаалаар ужурлуг. Оон хоорай даргаларының мурнууга урууңуң иштики хевин чада салып кагзын. ¹⁸ Ынчан ол хоорайның даргалары демги эр кижини эккелгеш, кезедир ужурлуг. ¹⁹ Олар ону, израиль кысты бак атка кииргени дээш, чүс °шекел деңзилиг мөңгүңге торгааш, ол акша-мөңгүнү кыстың адазыңга берзин. А кыс боду демги кижиниң кадайы бооп артсын, ол эр кижги арткан бүгү чуртталгазында ооң-биле чарлыр эргези чок.

²⁰ А бир эвес эр кижиниң чугаалаан чүвези шын болуп, аныяк кыстың арыг турганының бадыткал демдектери тывылбас болза, ²¹ даргалар ол кысты адазының бажыңының эжинге эккелзин, хоорайжылар ону аңаа даш-биле өлүр соп каапсын, чүгө дээрге ол кыс израиль чоннуң аразыңга бужар чорук кылып, адазының бажыңыңга чурттап тургаш-ла, самырап турган-дыр; чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен».

Эр, херээжен бачыттыг харылзаалар

^d Хост. 20:14;

Лев. 20:10; Ин. 8:5

²² «Ашактыг херээжен-биле хойгажып чыдар эр кижги илерээр болза, херээжен-даа кижги, ооң-биле хойгажып чыткан эр-даа кижги иелээн өлүр ужурлуг^d; Израильде ол бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен.

²³ Кандыг-бир эр кижги өске эр кижиниң дүгденишкен аныяк кызы-биле хоорайга ужуражы бергеш, ооң-биле хойгажыр болза, ²⁴ оларның иелдирзин хоорай хаалгазының чаныңга эккелгеш, даш-биле өлүр соп кааптыңар: аныяк кысты – хоорайга тургаш, дуза дилеп алгырбаан дээш, эр кижини – өске кижги душтуун бакка суп каан дээш; чон аразында ол бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен.

²⁵ Кандыг-бир эр кижги өске эр кижиниң дүгденишкен аныяк кызы-биле ажык шөлге ужуражы бергеш, аңаа күш дөгөп, хойгажыр болза, чүгле ол кыс-биле хойгажып чыткан эр кижини өлүрүп каар ужурлуг; ²⁶ а кыстың бодун канчанма-даа – ону

* 22:8 Чоокку Чөөн чүкке бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү кагт кылдыр ажыглап турган.

** 22:15 Бадыткал демдээ – аныяк кыс эр кижги-биле өгленгеш, баштайгы дүне кады хонган соонда, ханныг апарган иштики хеп бооп чадавас.

өлүрүп шиитки дег кем-бурууну ол үүлгөтпээн-дир; кандыг-бир кижиниң өске кижиге халдап, өлүрүп кааны ышкаш таварылга болган-дыр. ²⁷ Ол эр кижиге дүгденишкен эштиг аныяк кыс-биле ажык шөлгө ужуражы берген болгай, демги кыс дуза дилеп алгырага-даа, аңаа болчуп кээр кижиге чок болган-дыр.

²⁸ Кандыг-бир кижиге дүгденишкен эжиге чок аныяк кыс-биле ужуражы бергеш, ону күштеп, хойгажып чыдырда, кырынга улус келген болза, ²⁹ ол кыс-биле хойгажып чыткан эр кижиге ооң адазынга бежен ^ашекел мөңгүннү төлээр, а демги кысты кадай кылып алып ужурлуг; ол кысты бакка суп каан болгаш, эр кижиге ам аркан бүгү чуртталгазында ооң-биле чарлыр эргези чок^а.

³⁰ Кандыг-даа эр кижиге ачазының кадайы – соңгу иезин ап, ачазының хевиниң эдээн ажытпазын^б».

^а Э. д. 34:8;

Хост. 22:16-17;

^б Хаан. 13:1-22

Лев. 18:8; БI. х. к. 27:20

Израиль ниитилелге каттыжып болбас улус

23 ¹ «Чуургаларын чуура бастырып алган азы эр сүрүзүн одура кестиртип алган кижиге Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болбас^с. ² Сурас бооп төрүттүнген* кижиге Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болбас, ооң онгу салгал чедир үре-салгалы безин ол ниитилелге каттыжып болбас.

^с Лев. 21:18-20;

Иса. 56:4-5

³ Аммон азы моав аймак-сөөктүг кижиге Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болбас^д, оларның онгу салгал чедир үре-салгалы безин кажанда-даа ол ниитилелге каттыжып болбас, ⁴ чүгө дээрге Египеттен үнгеш, бар чыдырыңарда, олар сенээ аыш-чем биле суг бээринден ойталап, хүндүлөвээн-дир база сенче каргыш салдырар дээш Арам-Нахараимде Петор чурттуг Беорнуң оглу Валаамны сенээ удур хөлөзилеп алган-дыр^е. ⁵ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганың Валаамның сөстөрүн хүлээвейн, ооң каргыжын сенээ йөрөөшкин кылдыр хуулдурупкан^ф, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ ынак болгай; ⁶ чурттап чоруур бүгү үенде, кезээ мөңгөде ол чоннар-биле эп-найыралдашпа, оларга чаагай чорук күзеве.

^д Неем. 13:1-2; Ыгы. 1:10

^е Сан. 22:5-6

^ф Сан. 24:10; У. ч. 26:2

⁷ А эдом чонну дора көрбө, ол сээң ха-дуңмаң болгай^г; египет чонну дора көрбө, сен ооң черинге өскөөртөн келгеш, чурттап чораан болгай сен^г. ⁸ Сээң-биле аралаштыр чурттап турар эдом болгаш египет улустуң үшкү салгалында төрүттүнер ажы-төл Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болур».

^г Э. д. 25:24-26; 36:8;

Сан. 20:14

^г Хост. 22:21; 23:9

Турлагның арыг-шевери

⁹ «Дайзыннарыңа удур тулчуп үнгеш, кандыг-даа бак чүве кылырыңдан кичээнип чор. ¹⁰ Бир эвес дүне када кандыг-бир кижиниң үрези төгүлгөш, арыг эвес апарган болза, ол кижиге турлаг даштынче үне бергеш, дедир кирбес ужурлуг^и, ¹¹ а кежээ дү-жерге, сугга чунуп алзын, ынчан ол кижиге хүн ажа бээрге, турлагже кирип кээп болур.

^и Лев. 15:1-5

¹² Албаннаар чериң турлагның даштыңа турар ужурлуг. ¹³ Чепсээнден аңгыда, озук ап чоруур ужурлуг сен, турлаг даштыңа албаннап олурап апаргаш, ооң-биле черге онгар каскаш, кадыг албаныңны хөөп каар сен; ¹⁴ чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени камгалап, дайзыннарыңны сээң эргенге хүлээдип бээр дээш, турлааңда чоруп турар болгай^и, ынчангаш турлааң ыдыктыг болур ужурлуг, оон башка Ол сенде ыянчыг чүүл барын көрүп кааш, сени каапкаш баар».

^и Лев. 26:12

Дургуннаан кулдар

¹⁵ «Бодунуң дээргизинден Израильче дургуннап келген кул кижини ооң дээргизинге эгитпе, ¹⁶ ол кул кижиге израиль чоннуң аразыңа, сээң хоорайларыңның кайы-бирээзинге – таарымчалыг деп көргөш, шилип алган черинге чурттазын, ону базынма».

* 23:2 Азы: «Хан холужуушкунундан төрүттүнген».

Самыын-садар кижилер

¹⁷ «Израиль херэежен-даа, эр-даа улус аразындан дүрзү-бурганнарның өргээлеринде самыын-садар кижитурбас болзун^a. ¹⁸ Кандыг-даа даңгыраан күүседип тура, самыын-садар херэеженниң азы чүдек-бужар эрний ажылдап алган төлевирин Дээр-ги-Чаяакчы Бурганынның өргээзинге өргүл кылдыр салба, ол ийи самыын-садар чорук Дээр-ги-Чаяакчы Бурганынга чүдек-бужар чүүл болур».

^a Лев. 19:29;

3 Хаан. 14:24; 15:12;

22:46;

4 Хаан. 23:7; Ос. 4:14

Хөө хуузу

¹⁹ «Чаңгыс аймак-сөөк ха-дуңманга хөө хуузу алып сорулга-биле акша-мөңгүн, аыш-чем азы өске-бир чүве чегдирбе. ²⁰ Даштыкы кижиден хөө хуузу ап болур сен, а бодунуң ха-дуңма чонундан хөө хуузу алба^b, ынчан Дээр-ги-Чаяакчы Бурганын эжелеп аар дээш бар чыдарың черге кылыр бүгү чүвөңгө ачы-буянын хайырлаар».

^b Хост. 22:25; БІ. х. к. 15:3

Даңгырактар

²¹ «Дээр-ги-Чаяакчы Бурганынга даңгырак берип турар болзунза, ону саадатпайн күүсет^c, чүгө дээр-ге Дээр-ги-Чаяакчы Бурганын ол дээш сенден негеп аар, күүсетпээн дээш, бачыт чүктээр сен. ²² А бир эвес даңгырак бербээн болзунза, бачыт чүктевес сен. ²³ Аксындан үнген сөзүңнү сагып, күүсет. Дээр-ги-Чаяакчы Бурганынга эки тура-биле берген аксы-сөзүң эзугаар күүседир ужурлуг сен».

^c Сан. 30:3; Эккл. 5:3

Алык-сак-чиксек болбазы

²⁴ «Өске кижиниң виноград шөлүнче кирип келгеш, ооң чимизин мага хандыр, тоттур чип болур сен, а барба-саваңга чыгба.

²⁵ Өске кижиниң тараа тараан шөлүнче кирип келгеш, тараа баштарын холуң-биле чулуп чип болур сен^d, а дүжүдүн хол кадыыры-биле кеспе».

^d Мк. 2:23; Руф. 2:2

Өгленчири болгаиш чарлыры

24 ¹ «Бир эр кижитур кыс кижитур-биле өгленчип, ону кадай кылып алган соонда, ооң бир-ле бужар чүвезин билип каапкаш, кадайынга таарзынмайн барып, аңаа чарлыр дугайында бижик бижээш, холунга тудускаш, ону бажыңындан чорудупкан дижик^e. ² Демги херэежен кижитур ашааның бажыңындан чоруй баргаш, өске эр кижитур-биле өгленчип аарга, ³ ооң ол ашаа база аңаа хөңнү чок апаргаш, чарлыр дугайында бижик бижээш, кадайының холунга тудускаш, ону бажыңындан чорудупкан дижик азы ону кадай кылдыр ап алган ийиги ашаа өлүп калган дижик. ⁴ Ынчан ол херэеженни чандырыпкан баштайгы ашаа ону катап кадай кылдыр ап ап шыдавас, чүгө дээр-ге ол херэежен бужартай берген-дир – оларның катап чоокшулажыры Дээр-ги-Чаяакчының мурнунга чүдек-бужар чүве болур; Дээр-ги-Чаяакчы Бурганынның сеңээ хуваап берип турар черин ынчалдыр бачыт-биле бужартатпа^f.

^e Мал. 2:16; Мф. 5:31; 19:7; Мк. 10:4

^f Иер. 3:1

⁵ Чоокта чаа кадайланьп алган кижитур шеригже албазын база аңаа кандыг-даа албан-хүлээлге дааспазын, ол эр кижитур бажыңынга бир чыл дургузунда хостуг чурттап, алган кадайын хөглетсин^g».

^g БІ. х. к. 20:7; У. ч. 5:18

Ачы-дуза болгаиш чөптүг чорук дугайында дүрүмнер

⁶ «Кандыг-бир кижиге чээлиге акша берип тургаш, долаа кылдыр ол кижитур тараа дээрбелээр даштарын алба – шак ол даштар ооң амыдыралы-дыр.

⁷ Бодунуң ха-дуңма израиль чонунуң аразындан бир кижитур оорлааш, ону кулу кылып алган кижитур турар болза, ол ооржу кижитур өлүрүп каар ужурлуг^h; чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап каг.

^h Хост. 21:16

⁸ Араңарга халдавырлыг кеш аары тыптып кээринден оваарныңар^a, левит ба-
раалгакчыларның өөредип турар бүгү чүүлдерин шыңгы сагып, күүседидер, мээң
оларга айтып-чагааным ёзугаар хынамчалыг күүседидер; ⁹ Египеттен кел чыдыры-
нарда, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Мариамны канчалганын утпа^b.

^a Лев. 13:2

^b Сан. 12:10-15

¹⁰ Өске-бир кижиге чээлиге акша берип турар болзунза, долаа ап аар дээш оон
бажыңынче кирбейн, ¹¹ даштыгаа манап тур, сенден чээли алган кижиге долаазын
боду үндүрүп бээр. ¹² Бир эвес ол яды кижиге болза, оон долаа кылдыр берген
хевин дедир бербейн, удуп чыдып алба, ¹³ харын ол кижиге хеви-биле шуглангаш,
удуп чыдып алзын; сени алгап-йөрөөп кагзын дээш, оон берген долаазын хүн ажар
өйдө эгидип бер^c, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени чөптүг-шынынгы кижиге
кылдыр санаар^d.

^c Хост. 22:26-27

^d БІ. х. к. 6:25;
Ыд. ыр. 111:9

¹⁴ Хөлечиин болур яды-түреңги кижинин, ол кижиге сээң израиль ха-дуңмаңның
бирээзи-даа азы сээң черинде, хоорайларыңның кайы-бирээзинде чурттап турар
даштыкы кижиге-даа болза, сеткилин хомудатпайн^e, ¹⁵ аңаа ажил төлевирин хүннүң-
не, хүн ажар бетинде, төлөп берип тур^f, чүгө дээрге ол кижиге яды болгаш, алыр
төлевирин идегелдиг манап турар болгай, оон башка ол сеңээ хомудап, Дээрги-Ча-
аяакчыны кыйгырарга, бачыт үүлгеткен деп санаттырар сен^g.

^e Лев. 25:39

^f Лев. 19:13

^g Иак. 5:4

¹⁶ Ада кижиге ажы-төлүнүң кем-буруузу дээш өлүмгө онаар кеземче албас ужурлуг,
ажы-төл база адазы дээш өлүртпес ужурлуг; кижиге бүрүзү чүглө бодунуң кем-бу-
руузу дээш өлүртүр ужурлуг^h.

^h 4 Хаан. 14:6;

2 Чыл. 25:4;

Иер. 31:29-30; Иез. 18:20

ⁱ Хост. 22:21

¹⁷ Даштыкы кижинин база өскүс кижинин эргезин кызгадаваⁱ, дулгуяк херэежен-
нин хевин долаа кылдыр алба. ¹⁸ Египетке кул болуп чорааныңны, Дээрги-Чаяакчы-
ның сени оортан адырып хостаанын утпа, ынчангаш мен сеңээ ол бүгүнү кылырын
айтып-чагып тур мен.

¹⁹ Бодунуң черинге дүжүт ажаап тура, шөлгө бир моожаны көрбейн эрттирип-
кеш, ону ап, дедир келбе; ол тараа даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк
херэеженге артып калзын^j, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың кылып турарың кан-
дыг-даа ажил-херекке ачы-буянын хайырлаар. ²⁰ Олива ыяштарының чимизин дүжүр
шаап тура, будуктарда арткан чимистерни катап кээп, чыгба; олар сээң чуртунда
турар даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херэеженге артып калзын.
²¹ Виноградың шөлүндөн каттар ажаап ап тура, артып калган каттарны чедир чыг-
ба; олар даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херэеженге артып калзын.
²² Египет черге кул болуп чорааныңны утпа, ынчангаш мен сеңээ ол бүгүнү кылы-
рын айтып-чагып тур мен».

^j Лев. 19:9; 23:22;

Руф 2:1-2

Чөптүг кеземче

25 ¹ «Ийи кижиге аразынга маргылдаалыг херек үнгөн болза, олар шийткел
черинче барзын, аңаа шийткелчилер оларның чаргызын үзүп, буруу чок
кижини агартсын, а буруулуг кижини шийдип кагзын^k. ² Бир эвес шийткелчи
буруулуг кижини шыкпыштаары чүүлдүг деп көөр болза, ону донгайтыр чыт-
тыргаш, кем-буруузун барымдаалап, чеже катап согарын тодараткаш, боду көрүп
турда, шыкпыштаарын дужаазын. ³ Кижини дөртөндөн хөй катап шыкпыштап
болбас^l, оон хөй катап шыкпыштаар болза, демги ха-дуңмаң кижиге сээң мурнуңга
куду көрдүргени ол-дур».

^k БІ. х. к. 19:17

^l 2 Кор. 11:24

Тараа бастырып турар шары

⁴ «Тараа бастырып турар шарының аксынга хээрик кедирип, чемнениринге шап-
тыктава^m».

^m 1 Кор. 9:9; 1 Тим. 5:18

Үре-салгал дугайында

⁵ «Кады чурттап турган ийи алышкының бирээзи өлүп каарга, оон соон салгаар оглу чок болза, өлгөн кижиниң кадайы хары эр кижиге барбас ужурлуг. Ол херэженниң калган ашааның дуңмазы ооң-биле чоок харылзаа тудуп, кадай кылдыр ап алгаш, кады чурттазын^a. ⁶ Ол херэженниң дун оглу калган баштайгы ашааның соон салгаар оглу деп санадыр ужурлуг, ынчан өлү берген кижиниң ады Израильге уттундуруп читпес^b. ⁷ А бир эвес калган кижиниң дуңмазы чаавазын алыр хөңнү чок болза, ол херэжен кижиге хоорайның шииткел черинде даргаларга чеде бергеш: „Калган ашаамның дуңмазы акызының адын Израильге арттырып каарындан ойталап, мени кадай кылдыр ап алыр хөңнү чок-тур“ – деп чугаалазын. ⁸ Ынчан ол хоорайның даргалары демги эр кижини кыйгыртып алгаш, ооң-биле чугаалажыр ужурлуг; бир эвес ол кижиге ойталап: „Ол херэженни алыр хөңнү чогул“ – дээр болза, ⁹ ооң чаавазы, даргалар көрүп турда, олче чоокшулай бергеш, ооң кеткен идиин уштуп^c, арнынче дүкпүрүпкеш: „Бодунуң акызының ук-ызыгуурун тургуспас кижини ынчаар бак аажылаар ужурлуг!“ – деп чугаалазын. ¹⁰ Оон Израильге ойталап каапкан эр кижиниң өг-бүлезинге „Кызыл-даван кижиниң өг-бүлези“ деп ат тыпсып каар.

¹¹ Ийи эр кижиге чокшуп турда, оларның бирээзиниң кадайы ашаанга болчуп, ону эттеп турар кижиден адырып аар дээш, өске эр кижиниң ажы-төл төрүдөр сүрүзүнден сегирип аар болза, ¹² ол херэженниң холун одура шаап каг, аңаа хайыра бербе».

Садыг кылырда, ак сеткилдиг болуру

¹³ «Сээң деңзи шою сугар хавыңга шын эвес деңзилээр: аар-даа, чиик-даа деңзилик болза, чаңгыс хемчээл көргүзөр шойлар турбас ужурлуг; ¹⁴ сээң бажыңыңга тарааны шын эвес хемчээр: ишкири аңгы-даа болза, чаңгыс хемчээл көргүзөр савалар турбас ужурлуг^d. ¹⁵ Сээң деңзиң шою ылап шын деңзилик, а хемчээр саван ылап шын хемчээлдиг болур ужурлуг, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берип турар черинге назының узаар, ¹⁶ чүге дээрге ындыг ак сеткилдиг эвес чүве кылып турар кижиге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга чүдек-бужар болур».

Амалик чонну узуткаары

¹⁷ «Египеттен үнүп бар чыдырында, амалик чон сени канчанганын утпа^e: ¹⁸ ол чон сенче орукка харыксырап, могай берген чорунда халдап келген, кошкап-суларааш, сооңга чыдып калган бүгү улузуну кыра шаап каапкан, Бургандан-даа кортпаан болгай. ¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ эжелеп алгаш, ээлеп чурттаар кылдыр берип турар черинге Ол сени бүгү чүктен бүзээлээн шупту дайзыннарыңдан адырып, тайбың чуртталганы хайырлаарга, амалик чон дугайында сактыышкынны чырык чер кырындан балап каавыт, оон аажылаашкынын черле утпа!^f»

Баштайгы дүжүттүң оннуң бир кезиин өргүүру

26 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ хуваап берип турар черинге чедип келгеш, ону эжелеп ап, аңаа чурттай бергеш, ² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берип турары черден ажаап аарың, черниң беримчези баштайгы дүжүттүң шуптузун чыып ап, аргаан хааржакче бир кезиин суккаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Бодунуң ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинче чорувут^g. ³ Ол үеде ында турар бараалгакчыга чеде бергеш: „Дээрги-Чаяакчының биске бээр бооп ада-өгбевиске даңгыраглаан черинче кирип келгенимни бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга херечилеп тур мен“ – деп чугаала.

^a Мф. 22:24; Мк. 12:19; Лк. 20:28

^b Э. д. 38:8; Руф 4:10

^c Руф 4:7

^d Лев. 19:36

^e Хост. 17:8

^f 1 Хаан. 15:2-8

^g Хост. 23:19; 34:26; Лев. 23:10

⁴ Бараалгакчы аргаан хааржакты сээң холундан ап алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынга өргүл салыр бедигээш мурнунга салып каар. ⁵ А сен Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга мынча деп херечилээр сен: „Мээн өгбем Арам чурттуг тоянчы кижиге* турган. Ол Египетче чоруй баргаш, аңаа хой эвес төрөлдери-биле кады чурттай берген соонда^a, аңаа оон өндүр улуг, күштүг, хой санныг чон укталган^b. ⁶ А египет чон бисти бак аажылап, бастып, аар-берге ажил кылдыртып турган^c. ⁷ Бис ынчан ада-өгбевистиң Дээрги-Чаяакчы Бурганындан дуза дилеп кыйгырарывыска, Дээрги-Чаяакчы үнүвүстү дыңнап, бистиң хилинчээвисти, аар-берге ажил кылып, дарладып турарывысты көрүп каан^d. ⁸ Дээрги-Чаяакчы бисти Египеттен Бодунун быжыг холу-биле, күчү-күжү-биле, кончуг улуг коргунчуг байдалдар-биле, өндүр улуг бадыткал демдектери болгаш кайгамчык чүүлдер-биле үндүрө бергеш^e, ⁹ бо черже эккеп, сүт биле ары чигири агып чыдар бо байлак черни^f биске берген болгай. ¹⁰ Ынчанга ам Сээң меңээ берген чериден ажаап алганым баштайгы дүжүттү эккелдим, Дээрги-Чаяакчы“.

^a Э. д. 46:27

^b Хост. 1:7

^c Хост. 1:11, 14

^d Хост. 2:23-25; 3:9

^e Хост. 12:51

^f Хост. 3:8

Оон соонда ол өргүлүннү Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга салып кааш, Аңаа сөгүрүп, мөгөөр сен. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сенээ база сээң өг-бүлөңгө берген шупту ачы-буяны дээш өөрүп-хөглө – чон аразында турар левит кижиге болгаш даштыкы кижиге база сээң-биле кады өөрүп-хөглөзүн.

¹² Оннун бир кезээн чыыр хуусаа болур үшкү чыл санында-ла бүгү дүжүдүндөн – хевир бүрүзүндөн-не оннун бир кезээн аңгылап алгаш^g, левит кижиге, даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээженге бээр сен, олар ону сээң хоорайларыңга тоттур чип чурттазын^h. ¹³ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга мынча дээр сен: „Бодунун бажыңымдан ыдыктыг өргүлдү аппаратка, левит кижиге, даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээженге бериптим – меңээ чагып-сургаан шупту айтышкыннарың ёзугаар кылдым, оларны күүседиринден ойталап, утпадым. ¹⁴ Мен ол аыш-чемни кажыыдап тургаш, чип көрбөөн мен, арыг эвес тургаш, аңгылай салбаан менⁱ, өлүг улустун сүнезинин чемгерерин саналдаваан мен**“, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сөзүн тооп дыңнап, Сээң меңээ айтып-чагааның бүгү чүвени күүсеткен мен. ¹⁵ Бодунун ыдыктыг оран-саваң – дээрлерден куду алзы көрөм^j, Бодунун израиль чонунга база Сээң биске бергениң черге ачы-буяндан хайырла – сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни^k биске бээрин ада-өгбевиске даңгыраглаан болгай сен“.

^g Лев. 27:30

^h Ы. х. к. 14:28-29

ⁱ Лев. 7:20; 21:1, 11; Ос. 9:4

^j 2 Чыл. 30:27;

Ыд. ыр. 32:14; Иса. 63:15

^k Хост. 3:8

Израиль чон – Бурганга хамааржыр онзагай чон

¹⁶ «Бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганың шак ол дүрүм, хоойлуларны күүседирин айтып-чагып тур: оларны бүгү чүлдү-чүрээндөн, бүгү сеткил-сагыжыңдан сагып, күүсет. ¹⁷ Сен бөгүн Дээрги-Чаяакчыга Ол – сээң Бурганың дээрзин, Ооң оруктары-биле чорууруңну, Ооң дүрүмнери, хоойлулары болгаш айтышкыннарын сагы-рыңны, Ооң сөзүн тооп дыңнаарыңны азап чугаалаан сен. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы база, сенээ чугаалап турганы дег, Ооң улуг үнелиг өнчү-хөрөңгизи чон болуруңну^l, Ооң шупту айтышкыннарын сагыыр уjurлууңну бөгүн сенээ азап, медеглээн. ¹⁹ Ол сени Бодунун чаяаганы бүгү өске чоннардан өрү көдүрүп каарың^m, мактал-хүндүнү, алдар-атты, өндүр-чаагай чорукту сенээ хайырлаарың, Ооң чугаалап турганы дег, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның ыдыктыг чону болуруңну азап, медеглээнⁿ».

^l Хост. 19:5

^m Ы. х. к. 28:1

ⁿ Хост. 19:6

* 26:5 Арам чурттуг тоянчы кижиге – арам черге чурттап турган, ол чер чурттуг кадайларлыг чораан Иаковту ынча деп турар (Э. д. 28:5 көр).

** 26:14 Азы: «Өлүг кижиге чыдар черге аппаратка мен».

Гевал дагда даш тураскаалдар

27 ¹Моисей болгаш израиль чоннун баштыңнары чон-биле чугаалашкан. Моисей айтып-чагаан: «Бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым шупту айтыышкыннарны күүседир сен. ²Иорданның ындыы чарыынче, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берип турары черже кеже бергеш, бодунга улуг даштардан тургускаш^a, оларны чугайлап ал*». ³Хемни кеже бергеш-ле, ол даштарга бо хоойлунун шупту сөстөрүн бижип каг, оон соонда ада-өгбөннің Бурганы, Дээрги-Чаяакчының сеңээ азаанын ёзугаар, Ооң сеңээ берип турары, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже кире берип болур сен.

^a Ис. 4:1-3

⁴Иорданны кеже бергеш, бөгүн сеңээ айтып-чагааным ёзугаар, ол даштарны Гевал дагга тургускаш, чугайлап каг. ⁵Аңаа Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга өргүл салыр бедигээшти даштан, демир херексел ажыглавайн, тудуп каг^b. ⁶Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның өргүл бедигээжин хоюглап дүрбүвээн даштар-биле тудуп алгаш, аңаа Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бүрүн өрттедир өргүлдерден эккеп сал; ⁷эп-найырал өргүлдерин база эккеп салгаш, аңаа чип, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга өөрүп-хөглө^c. ⁸А демги даш тураскаалдарга бо хоойлунун шупту сөстөрүн көскү тодаргай кылдыр бижип каг^d».

^b Хост. 20:25; Ис. 8:30;
3 Хаан. 6:7

^c Ы. х. к. 12:7

^d Иса. 8:1; 30:8; Авв. 2:2

Он ийи каргыш

⁹Моисей болгаш левит бараалгакчылар бүгү израиль чон-биле чугаалашкан. Моисей чонга: «Израиль, топтап дыңна! Сен бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга хамааржыр чон болу бердиң!» ¹⁰Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн тооп дыңна, сеңээ бөгүн айтып-чагып турарым Ооң шупту айтыышкын, дүрүмнөрүн күүсет» – деп чугаалаан.

^e Ы. х. к. 26:18

¹¹Моисей ол хүн чонга оон ыңай мону айтып-чагаан: ¹²«Иорданны кеже бергениңде, Симеоннун, Левийнин, Иуданың, Иссахарның, Иосифтин болгаш Вениаминнин аймактары чонну йөрээри-биле Гаризим дагга туруп алзын^f. ¹³А Рувимнин, Гадтың, Асирнин, Завулоннун, Данның болгаш Неффалимнин аймактары чонга каргыш салыры-биле Гевал дагга туруп алзын.

^f Ы. х. к. 11:29; Ис. 8:33

¹⁴Левиттер бүгү израильчилерге ыткыр чарлазын:

¹⁵„Бодунга дүрзү-бурган шуткуп азы чазап кылып алгаш, оозун чажырып алган кижичи каргаттырар, кижичи холу кылган дүрзү-бурган болза Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүдек-бужар чүүл-дүр!“

^g Хост. 20:4-5; 34:17;
Ы. х. к. 5:8

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^g.

¹⁶„Ада-иезин бак көөр кижичи каргаттырар!“

^h Хост. 20:12; 21:17;
Лев. 19:3

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^h.

¹⁷„Кожазы кижиниң чериниң кызыгаарын демдеглээн дашты чылзы идипкен кижичи каргаттырар!“

ⁱ Ы. х. к. 19:14

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаарⁱ.

¹⁸„Согур кижини оруундан астырган кижичи каргаттырар!“

^j Лев. 19:14

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^j.

¹⁹„Даштыкы кижиниң, өскүс кижиниң болгаш дулгуяк херэеженниң эргезин кызагдаан кижичи каргаттырар!“

^k Хост. 22:21-22

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^k.

* 27:2 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке даштарга бижиттингир болзун дээш, оларны кылынналдыр чугайлап турган.

20 „Ачазының кадайы – соңғу иези-биле холбажыпкан кижиде каргаттырар!^a Ол кижиде ачазының хевиниң эдээн ажыткан-дыр“.

^a Лев. 18:8; БІ. х. к. 22:30

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар.

21 „Кандыг-бир мал-маган-биле холбажыпкан кижиде каргаттырар!“

^b Хост. 22:19; Лев. 18:23

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^b.

22 „Ачазының азы авазының уруу-биле холбажыпкан кижиде каргаттырар!“

^c Лев. 18:9; 2 Хаан. 13:12

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^c.

23 „Кат-иези-биле холбажыпкан кижиде каргаттырар!“

^d Лев. 18:17; 20:14

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^d.

24 „Өске кижини бүдүү өлүрүп каан кижиде каргаттырар!“

^e БІ. х. к. 19:11

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^e.

25 „Буруу чок кижини өлүрүп шиитсин дээш хээли алган кижиде каргаттырар!“

^f Хост. 23:7; БІ. х. к. 16:19

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^f.

26 „Бо хоойлунуң сөстөрүн деткивес база күүсетпес кижиде каргаттырар!“

^g БІд. ыр. 118:21;

Бүгү чон: „Аминь!“ – деп харыылаар^g».

Иер. 11:3; Гал. 3:10

Хоойлуну дыңнааны дээш, чонга йөрээшкннер

(Лев. 26:1-13; БІ. х. к. 11:13-15)

28 ¹ «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн тооп дыңнаар база бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым Ооң шупту айтышкыннарын күүседирин кызыдар болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени чер-делегейниң шупту чоннарындан өрү көдүрүп каар^h. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн тооп дыңнаар болзунза, бо йөрээшкнн бүрүнү-биле сеңээ доктаап, сеңээ хамаарыштыр чогуп бүдөр.

^h БІ. х. к. 26:19

³ Хоорайга-даа, шөлге-даа ачы-буянны алыр сен. ⁴ Сээң ажы-төлүн болгаш чериңден үнер дүжүт, бода база шээр малыңның төлү хөй болур. ⁵ Дүжүт чыыр аргаан хааржактарың, барба-саваң долу болур. ⁶ Кылып турар бүгү чүүлүңге, бүгү үелерде ачы-буянга бүргеттирер сенⁱ.

ⁱ БІд. ыр. 120:7

⁷ Дээрги-Чаяакчы сенче халдап турар дайзыннарыңны сээң мурнуңга чылча шаап каар: олар сеңээ удур чангыс орук-биле тулчуп үнүп келгеш, чеди аңгы орук-биле дезип ыңай болур^j.

^j Хост. 23:27

⁸ Дээрги-Чаяакчы сээң анмаарларыңны долдуруп бээр, кылып турар кандыг-даа ажил-херээңге чедишкнниң болур сен; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берип турары черге ачы-буянны алыр сен^k. ⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның айтышкыннарын сагып, Ооң оруктары-биле чоруур болзунза, Дээрги-Чаяакчы, сеңээ даңгыраглааны дег, сени Бодунга хамааржыр ыдыктыг чон кылдыр тургузуп каар^l. ¹⁰ Ынчан чер кырында шупту чоннар сээң Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңны дыннап кааш, сенден корга бээр.

^k Лев. 25:20-21

^l Хост. 19:6

¹¹ Дээрги-Чаяакчы сеңээ бээр бооп ада-өгбөңге даңгыраглаан черинге элбек-чаагай чорукту: бодуңга эндерик үре-төлдү, мал-маганыңга энмежок төлдү, чериңге элбек дүжүттү хайыраар. ¹² Дээрги-Чаяакчы сеңээ дээриниң эжиктерин – Бодунуң ачылыг эртине шыгжамырын ажыдып, сээң чериңге чаысты чогуур өйүңде чагдырып бээр^m. ¹³ Бодунуң ачылыг эртине шыгжамырын ажыдып, сээң чериңге чаысты чогуур өйүңде чагдырып бээрⁿ. ¹⁴ Бодунуң ачылыг эртине шыгжамырын ажыдып, сээң чериңге чаысты чогуур өйүңде чагдырып бээрⁿ.

^m БІ. х. к. 11:14

ⁿ БІ. х. к. 15:6

¹³ Бир эвес мээң бөгүн сенээ сагып, күүседир кылдыр айтып-чагып турарым Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның айтыышкыннарын тооп дыңнаар болзунза, Дээрги-Чаяакчы сени кудурук эвес, баш кылып каар, адаанга эвес, кырынга турар сен. ¹⁴ Чүглө мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым бүгү сөстөрдөн оң-даа, солагай-даа талаже чайлава, өске бурганнар эдербе, оларга бараан болба.

Хоойлуга чагыртпааны дээш, чонга каргыштар

(Лев. 26:14-45)

¹⁵ «Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн тооп дыңнава база мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Оон шупту айтыышкыннар, дүрүмнерин күүседирин кызытпас болзунза, шупту бо каргыштар сенээ доктаап, сени хөмө таварыыр^a.

¹⁶ Хоорайга-даа, шөлге-даа каргаттырар сен. ¹⁷ Дүжүт чыыр аргаан хааржактарың, барба-саваң каргаттырар. ¹⁸ Үре-төлүң, черинден үнер дүжүдүң, бода база шээр малыңның төлү каргаттырар. ¹⁹ Кылып турар бүгү чүүлүң бүгү үелерде каргаттырар.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы сенче, узукаттырып каггыжеңге чедир, кылып турар кандыг-даа ажыл-херээңче каргышты, мөгүдээшкинни болгаш хайны салыр – Дээрги-Чаяакчыдан ойталааның дээш, бузуттуг херектерин уржуу-биле удаvain өлүп каар сен. ²¹ Ээлеп чурттаар дээш кирип турарың черге Дээрги-Чаяакчы сенче, амы-тыныңны үзүп каггыжеге чедир, хамчык аарыгны салып кээр. ²² Оон Дээрги-Чаяакчы сенче харыксырадыр аарыгны, халыынны, дегдирер аарыгны халдадыр^b; сээң дүжүдүңче кандаашкынны, өрттендир чип турар изиг хатгы болгаш дүдүктү салыр^c – ол бүгү айыыл-халап өлгү-жеңге чедир сени истеп-сүрер. ²³ Сээң бажың кырында дээр демир дег, будуң адаанда чер чес дег апаар*. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы сээң черинче чаъс-чаашкын орнунга дээрден элезин-довурак бадырар^d – ол бүгү сенче амы-тының үзүлгүжеге чедир бадып кээр.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы сени дайзыннарыңга аштырып аар кылдыр хүлээдип бээр: оларга удур чангыс орук-биле тулчуп үнгеш, олардан чеди аңгы орук-биле дезип ыңай боор сен^e, бүгү чер-делегейнин күрүнелери сээң айыыл-халавыңны көргөш, „Дадайым!“ дээр. ²⁶ Улузунуң мөчү-сөөгү дээрниң хамык куштарыңга, черниң аңараатаныңга чемиш болур^f, оларны ойладып-хойзур кижиге тывылбас^g.

²⁷ Дээрги-Чаяакчы сенче, египетчилерже дег, иринниг балыгларны^h, оюлганнаар кеш аарыын база янзы-бүрү хевирлиг кодурларны халдадыр – ол дээрге эмнеттинмес аарыглар болур. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы сени солуудадыр, согурартыр болгаш аңгададыр; ²⁹ сен ынчан дал дүште, караңгыда согур кижиге дег, база суйбанып кылаштаар сенⁱ; бүгү оруктарыңга чедимче чок болур сен, дайзыннаар сени хүннүң-не кызып-кыйып, үптээр – сени кым-даа камгалавас.

³⁰ Херээжен кижиге-биле дүгдежип аарыңга, өске эр кижиге оон-биле хойгажыр; бажың тудуп алгаш, аңаа чурттап шыдавас сен; виноград тарып алгаш, ону ажыглап шыдавас сен^j; ³¹ сен көрүп турунда, бугаңны соп каарга, оон эьдин чивес сен; элчигениңни хунаап аппаргаш, сенээ дедир эгитпес; шээр малыңны дайзыннарыңга хүлээдип бээр – сени кым-даа камгалавас.

³² Сээң оглу-кызыңны өске чоннар тудуп аппаар^k, карактарың хүннү бадыр оларны дилегзинип көрдүңгөш, турлур деп баар, холдарың сула салдына бээр.

³³ Черинге үнер дүжүттү, ажыл-ижинниң бүгү үре-түннелин сээң билбезиң чон былаап чиир, үргүлчү кыстыртып, хилинчектенир сен^l. ³⁴ Караан-биле көрүп турарың бүгү чүведен угааның солуудай бээр. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы дискетерин биле чодаларыңче коргунчуг аарыг халдадыр – ол тавангайыңдан тейинге чедир бүгү бодуңу шыва аптар^m.

^a Дан. 9:11; Зах. 1:6; Мал. 2:2

^b Лев. 26:16; 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28

^c Ам. 4:9; Агг. 2:17

^d Иер. 3:3; Ам. 4:7

^e Ис. 7:4

^f 1 Хаан. 17:44, 46; Ыд. ыр. 78:2; Иер. 16:4; 19:7; 34:20

^g Иса. 17:2; Иер. 7:33

^h Хост. 9:10

ⁱ Иов 5:14; 12:25; Иса. 59:10; Соф. 1:17

^j Ы. х. к. 20:5-7; Иер. 8:10; Ам. 5:11; Соф. 1:13

^k 2 Чыл. 29:9

^l Башт. 6:4

^m Иов 2:7

³⁶ Дээрги-Чаяакчы сени база аңаа башкартыр дээш дүжүлгеге олуртуп алган хаанынны сээн-даа, ада-өгбөңнин-даа билбези черже аппаар^a, аңаа баргаш, ыяш биле даштан кылган хары бурганнарга бараан болур сен^b. ³⁷ Дээрги-Чаяакчының сени аппарып кааны черде бүгү чоннар сээн байдалынны көргөш, коргуп-сестир, адынны бужар үлегер-чижек кылдыр ажыглап, кочулап-шоодар^c.

³⁸ Шөлүңгө хөй үрезин тарып аар сен, а дүжүдүн эвээш болур^d, чүгө дээрге шартылаа чиптер^e. ³⁹ Виноград шөлдеринге виноград тарып, болбаазырадыр сен, а арага ишпес сен, чимис чыып албас сен^f, чүгө дээрге виноградты курт чиптер. ⁴⁰ Олива ыяштары сээн черинге каяа-даа үнер, а ооң үзүн ажыглап шыдавас сен, чүгө дээрге чимизи тоглап дүже бээр. ⁴¹ Оглу-кызың төрүттүнер, ынчалза-даа чаныңга арттырып ап шыдавас сен, чүгө дээрге оларны тудуп аппаар^g. ⁴² Сээн хамык ыяштарын биле черинде үнген бүгү дүжүдүннү шерги узуткап каар. ⁴³ Чон аразында чурттап турар даштыкы кижиге сенден арттыр депшип, улам-на өрү көдүрлүр, а сен улам-на куду бадар сен. ⁴⁴ Ол кижиге сенээ чээли бээр, а сен аңаа чээли бээр харык чок боор сен, ол – баш, а сен – кудурук болур сен.

⁴⁵ Сени узуткап каггыжеге чедир, шупту ол каргыштар сенээ доктаап, сени таварыыр база истеп-сүрер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сөзүн тооп дыңнавайн, Ооң сенээ айтып-чагаан айтышкын, дүрүмнерин сагывайн турган болгай сен. ⁴⁶ Ол каргыштар сенээ база сээн үре-салгалыңга кезээ мөңгөде бадыткал демдээ база барымдаа болур.

⁴⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга, бүгү чүвө элбекшилдиг турда, эки тура-биле бараан болбааның дээш^h, ⁴⁸ Дээрги-Чаяакчының сенээ удур салганы дайзыныңга бараан болуп, аштап-суксаар сен, кедер хеви чок, чүү-даа чүвези чок кижиге болур сен; Дээрги-Чаяакчы, сээн амы-тыныңны үзүп каггыжеге чедир, мойнунга демир хомут кедирип каарⁱ.

⁴⁹ Дээрги-Чаяакчы ырактан – чер-делегейнин кыдыындан – сенээ удур чон көдүрүп эккээр^j, дылын билбезиң чон сенче эзир ышкаш шүүргедеп ужуп кээр^k. ⁵⁰ Олар дээрге кадыг-дошкун шырайлыг, кырганнарны хүндүлөвөс, аныяктарны өршөөвөс улус болур. ⁵¹ Ол чон сени хоозурадып каггыжеге чедир, мал-маганыңның төлүн база черинге үнер дүжүттү чип кээр^l; сенээ далган-тараа, арага, олива үзүн база бода-даа, шээр-даа малыңның төлүн арттырбас, сээн амы-тыныңны үзүп каггыжеге чедир, былаап ап кээр.

⁵² Ол чон сээн идегеп турар бедик быжыг ханаларыңны бүгү черинге үрөп бузуп каггыжеге чедир, сени шупту хоорайларыңга кызып-кыйып, бүзээлеп кээр; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ бергени бүгү черге, шупту хоорайларыңга дайзын сени кызып-кыйып, бүзээлээр^m. ⁵³ Сен ынчан дайзыныңга бүзээледип, кыстыргаш, бодуннун үре-төлүннү, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сенээ бергени оглу-кызыңнын эът-бодун чиир сенⁿ. ⁵⁴ Чон аразыңга туразында, таалап чыргап чурттап чораан эр кижиге ха-дуңмазы кижиге, эргим ынак кадайынче, артып алган ажы-төлүнче кам-хайыра чок көөр; ⁵⁵ бодунуң чип турары ажы-төлүнүң эът-бодун чоок улунунун кайызыңга-даа бербөс, чүгө дээрге дайзының сени шупту хоорайларыңга бүзээлеп, кызагдап кээрге, ол эр кижиниң чиир өске аш-чеми чок болур. ⁵⁶ Чон аразыңга туразында, таалап-чыргап чурттап чораан болгаш, будун безин черге дээспейн чораан херээжен кижиге бодунун эргим ынак ашаанче, оглу-кызынче кам-хайыра чок көөр; ⁵⁷ дайзының сени шупту хоорайларыңга бүзээлеп, кызагдап кээрге, чиир өске аш-чем чоғундан ол херээжен божуп алган чаш төлүн уруг сырты-биле кады бүдүү чип амыдыраар^o.

⁵⁸ Бо дүрүг номда бижиттинген бо хоойлунуң шупту сөстөрүн күүседирин кызытпас, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның алдарлыг болгаш сүрөөденчиг адындан кортпас

^a 4 Хаан. 17:3-4; 24:15; 25:7; 2 Чыл. 33:11

^b Ы. х. к. 4:28

^c 3 Хаан. 9:7; 2 Чыл. 7:20; Иер. 24:9; Иез. 5:15

^d Мих. 6:15; Агг. 1:6

^e Иоил 1:4

^f Соф. 1:13

^g Ы. 1:5

^h Иез. 9:35

ⁱ Иер. 27:2

^j Иса. 5:26; Иер. 5:15

^k Иер. 48:40; 49:22;

Иез. 17:3; Ос. 8:1;

Авв. 1:8

^l Иез. 9:37; Иер. 5:17

^m 4 Хаан. 17:5; 25:1

ⁿ Лев. 26:29; 4 Хаан. 6:29;

Ы. 4:10; Иер. 19:9;

Иез. 5:10

^o 4 Хаан. 6:29; Ы. 4:10;

Иез. 5:10

болзунза, ⁵⁹ Дээрги-Чаяакчы сени база үре-салгалыңны анаа эвес айбыл-халап-биле үскүлештирер; Ооң сеңээ таварыштырар айбыл-халавы доктаамал база күчүлүг, аарыглары – хоралыг база доктаамал болур. ⁶⁰ Ол сенче Египетке көргөниң, коргуп турарың шупту аарыг-аржыкты халдадыр, олар сеңээ чыпшына бээр^a. ⁶¹ Дээрги-Чаяакчы сенче бо хоойлу номунда бижиттинмээн-даа янзы-бүрү аарыгларны, айбыл-халапты, амы-тыныңны үзүп каггыжеге чедир, халдадып кээр. ⁶² Дээрде сылдыстар ышкаш хөй-даа болзунарза^b, дыка эвээжиңер дириг артып каар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сөзүн дыңнавайн турган болгай силер.

^a Хост. 9:1-12

^b Э. д. 15:5; БІ. х. к. 10:22

^c Иер. 32:41

^d Лев. 26:33; БІ. х. к. 4:27; Неем. 1:8; Иер. 9:16; Иез. 12:15; Зах. 7:14

^e Иов 7:4

^f БІ. х. к. 17:16

^g Ос. 8:13; 9:3

⁶³ Силерге буян көргүзүп, силерни өстүрүп-көвүдөдип тура, Дээрги-Чаяакчының өөрүп турганы дег, силерни узуткап, кырып тура, Ол база өөрүүр^c; ⁶⁴ Дээрги-Чаяакчы сени бүгү чоннар аразыңга, чер-делегейниң бир кыдыындан өске кыдыыңга чедир тарадып кааптар^d, аңаа бодуннуң-даа, өгбөңниң-даа билбес чорааны, ыяш биле даштан кылган хары бурганнарга бараан болур сен. ⁶⁵ Ол чоннар аразыңга оожургал көрбөс сен, будун дыштандыраар чер тыппас сен. Дээрги-Чаяакчы аңаа чүрээни хөлзедип, дүвүредир, карааңны шыладып, баксырадыр, сеткил-хөңнүннү муңгарадып, хилинчектээр; ⁶⁶ амы-тыныңга үргүлчү айбыл кыжаныр, дүне-даа, хүндүс-даа коргуп-дүвүрээр сен, „Амы-тынныг артар мен“ деп бүзүрөл чок болур сен. ⁶⁷ Коргуушкунга алыскаш, көрүп турар чүвөңдөн мөгүдээш, эртен: „Дүрген-не кежээ дүшкөн болза!“, а кежээ: „Дүрген-не даң аткан болза!“ – дээр сен^e. ⁶⁸ Мээң сеңээ: „Ону моон соңгаар көрбөс сен“ – дээним орук-биле^f Дээрги-Чаяакчы сени Египетче, корабылдарга олурткаш, дедир эккээр^g, аңаа бодуңарны эр, херээжен кулдар кылдыр дайзыннарнарга садар дээринеңге, садып алыкчы тывылбас).

Моавка чагыг-керээни база катап чарганы

29 ¹ Дээрги-Чаяакчының Моисейге израиль чон-биле, Хорив дагга чарганы чагыг-керээзинден аңгыда^h, моав черге чарарын дужааган чагыг-керээзинин сөстери бо-дур.

^h Хост. 19:1-6

² Моисей бүгү израиль чонну чыылдырып алгаш, чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчының египет черге, силер көрүп турунарда, фараон-биле, ооң шупту дүжүметтери болгаш чурту-биле кылган бүгү чүүлүн көргөн болгай силер: ³ ол өндүр улуг ялаларны, бадыткал демдектерин база кайгамчык чүүлдерни караңар-биле көргөн болгай силер; ⁴ ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы силерге бөгүңгө чедир чүвө билип алыр кылдыр угаан бербээн-дир, көөр кылдыр карак бербээн-дир, дыңнап алыр кылдыр кулак бербээн-дирⁱ. ⁵ Ол: „Мен силерни дөртөн чыл дургузунда ээн кургаг ховуга эдертип кээримге безин, мага-бодуңарда хевинең-даа, будуңарда идиинер-даа элевээн болгай^j; ⁶ ол үе дургузунда анаа эвес аыш-чемни-даа чиген, анаа эвес суксунну-даа ишкен силер^k, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар – Мен дээрзин билип алган силер“ – дээн болгай.

ⁱ Иса. 6:9-10; Иер. 5:21; Рим. 11:8

^j БІ. х. к. 8:4; Неем. 9:21

^k Хост. 15:25; 16:4; 17:6

⁷ Бо черге чедип кээринеңге, Эсевоннуң хааны Сигон биле Васанның хааны Ог биске удур тулчуп үнүп кээрге, оларны чылча шаап каан бис^l. ⁸ Оларның черин эжелеп алгаш, Рувимниң, Гадтың аймактарыңга база Манассияның аймааның чартыыңга хуваап берген бис^m. ⁹ Ындыг болганда, бо чагыг-керээниң сөстөрүн сагып, күүүсединер, ынчан кылып турар бүгү чүүлдеринеңге чедишикинниг болур силерⁿ.

^l Сан. 21:21-35

^m Сан. 32:33

ⁿ 3 Хаан. 2:3

¹⁰ Силер шупту бөгүн мында Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунда тур силер: аймактарыңар баштыңары, даргаларыңар, удуртукчуларыңар, шупту эр израильчилер; ¹¹ бичии ажы-төлүңер, алган кадайларыңар, турлаңарда силер-биле кады чурттап, ыяжыңар чарып, сууңар суглап берип турар даштыкы улус база мында тур^o. ¹² Израиль чон, сен мында Дээрги-Чаяакчы Бурганың-биле чагыг-керээ чарып, ону даңгырак-биле бадыткап турарың ол-дур. Дээрги-Чаяакчы Бурганың

^o Иис. 9:21

бөгүн сээң-биле керээ чарып, ¹³ сени Бодунуң чону кылып ап турар-дыр, Ол ам сээң Бурганың апаар-дыр^a. Ол сеңээ ынчалдыр азаап, ада-өгбең болур Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга ынчалдыр даңгыраглап турган болгай. ¹⁴ Даңгырак-биле бадыйткаан шак бо чагыг-керээни чүгө силер-биле – ¹⁵ бөгүн мында Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың мурнунда мээң-биле кады турар улус-биле эвес, а бөгүн бистин аравыста ам-даа төрүттүмүнээн улус-биле база чарып тур мен.

^a Хост. 6:7

¹⁶ Египет черге канчаар чурттап турганывысты, орук ара биске таварышкан чоннарның черин канчаар эрткенивисти билир болгай силер. ¹⁷ Ол чоннарның чүдек-бужар чүүлдери – ыяш, даш, мөңгүн болгаш алдындан кылган дүрзү-бурганнарын көргөн силер. ¹⁸ Бөгүн силерниң араңарга ол чоннарның бурганнарын эдерип, бараан болур дээш, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан ойталап турар эр, херээжен кижиде, төрөл бөлүк-даа, аймак-даа турбас болзун. Силерниң араңарга кандыг-даа оо-хоранныг, ажыг чашпан дазылданып үнмезин^b. ¹⁹ Ындыг кижиде ол даңгырактың сөстөрүн дыңнап кааш, сеткил-хөңнүңгө бодун алгап-йөрээп: „Бодум турам-биле-даа чурттап чорааш, амыр-чыргалдыг болур мен“ – дээр болза, ол бак кижиде бодун-даа, өске улусту-даа айыыл-халапче киирер*. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ындыг кижиге өршээл көргүспес, харын Ооң килеңи кыптыгып, аңаа дыка хорадаар база бо номда бижиттинген шупту каргыш ол кижиниң кырынга дүжөр, Дээрги-Чаяакчы ооң адын чырык чер кырындан балап кааптар^c. ²¹ Дээрги-Чаяакчы ол кижини шак бо хоойлу номунда бижиттинген чагыг-керээниң хамык каргыштарын ӛзугаар Израильдин шупту аймактарындан аңгылап, бак аажылаар.

^b Евр. 12:15

^c БІ. х. к. 9:14; Ыд. ыр. 9:6

²² Дараазында салгал, силерниң сооңарда чурттаар ажы-төлүңер база ырак чурттан чедип кээр даштыкы кижиде черниң айыыл-халавын, Дээрги-Чаяакчының аңаа халдаткан аарыгларын көргөш: ²³ „Күгүр, дуска бүрүнү-биле чирткен^d, өрттенип калган чер-дир, тараа тарывастаан, дүжүт бербестээн, кандыг-даа оыт-сиген өзүп үнмес апарган чер-дир; Дээрги-Чаяакчы килеңнеп хорадааш, таптай базып каапкан Содом, Гоморра, Адма болгаш Цевом хоорайларның узуткаттырган үезинде дег хоозураан чер-дир“ – дээр^e.

^d Башт. 9:45

²⁴ Бүгү чоннар: „Дээрги-Чаяакчы бо черни чүү дээш ынчаар бак аажылааны ол? Чүү дээш ынчаар килеңнээни ол?“ – деп айтырар^f. ²⁵ Оларга хары бо-дур: „Чүгө дээрге бо чон ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының оларны Египеттен үндүрө бергеш, олар-биле чарган чагыг-керээинден ойталаан-дыр^g. ²⁶ Олар барып, хары бурганнарга бараан болуп, ооң мурнунда билбес турганы, Дээрги-Чаяакчының оларга үлүг кылдыр бербээни бурганнарга мөгейип турганнар. ²⁷ Ол бүгү дээш, Дээрги-Чаяакчының килеңи бо черге кыптыга берген. Ол ынаар бо номда бижиттинген хамык каргыштарны салыпкан^h. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы килеңнеп, кылыктанып, аажок хорадааш, оларны боттарының чуртунга дазылындан тура тырткаш, өске черге шөлүпкөн-дирⁱ. Ам ынчалдыр бүткөн-даа-дыр“.

^e Э. д. 14:2; 19:24; Иса. 13:19; Ос. 11:8;

^f Лев. 26:32; 3 Хаан. 9:8; 2 Чыл. 7:21; Иер. 22:8-9

^g 4 Хаан. 17:15

^h Лев. 26:14-39; БІ. х. к. 28:15-68; Зах. 5:3

ⁱ 3 Хаан. 14:14

^j У. ч. 25:2

²⁹ Чажыт чүве Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска хамааржыр^j, а Ооң ажыдып берген чүвезин биске болгаш үре-салгалывыска, ол хоойлунуң шупту сөстөрүн күүсетсин дээш, кезээ мөңгөде дамчыдып берген».

Бурганче эглишикин

30 ¹ «Кажан мээң шупту бо сөстөрүм – йөрээшкин-даа, каргыш салышкыны-даа^k – сээң-биле чогуп бүде бээрге, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сени оларже тарадып чорудупканы бүгү чоннар аразыңга ол дугайында боданы бергеш^l,

^k БІ. х. к. 11:26

^l Лев. 26:40

* 29:19 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Дорт очулдуарга, «Ынчан ол кижини кургаг кижиде кады чууй шаап алгаш баар» дээн.

^a 1 Хаан. 7:3; 3 Хаан. 8:48;
Иса. 55:7; Ос. 6:1

^b Иер. 32:37;
Иез. 34:13; 36:24

^c Неем. 1:9

^d Ы. х. к. 10:16;
Иер. 4:4; 31:33

^e Э. д. 12:3; Хост. 23:22

² бодуң-даа, үре-салгалың-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганыңче эглип кээп^a, бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым Ооң сөзүн бүгү чүлдү-чүрээнден, бүгү сеткил-сагыжыңдан тооп дыңнаар болзуңза, ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сеңээ эки чолду эгидер*, Ол сеңээ ээ-хайыралыын көргүзүп, оларның аразыңга тоо быдарадып кааны бүгү чоннар иштинден сени катап чыып эккээр^b. ⁴ Чер-делегейниң ужу-кыдыыңга чедир-даа тарай берген болзуңза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени аңаа чыггаш, оортан дедир эккээр^c. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени ада-өгбеңниң ээлеп чорааны черже эккээрге, ол черни ээлеп чурттаар сен; Ол сеңээ буянын көргүзүп, ада-өгбеңден-даа хөй санныг кылдыр өстүрүп-көвүдедир. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бүгү чүлдү-чүрээң-биле, бүгү сеткил-сагыжың-биле ынак болзун дээш, сээң-даа, үре-салгалыңның-даа чүректерин Ол Бодунга бараалгадып, демдектээр^d, ынчан дириг артар сен.

⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың шупту ол каргыштарын сени истеп-сүрүп турган дайзыннарыңче, сени көөр хөңнү чок улусче салыптар^e, ⁸ а сен Олче эглип кээп, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнап, Ооң айтышкыннарын, бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым дег, шуптузун күүседир сен. ⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганың кылып турар кандыг-даа ажил-херээңге чедишкинни элбээ-биле хайырлаар, сеңээ – хөй үре-төлдү, мал-маганыңга – хөй төлдү, чериңге – элбек дүжүттү хайырлаар. Дээрги-Чаяакчы сеңээ ачы-буян хайырлап тура, ада-өгбең дээш өөрүп турганы дег, сен дээш база өөрүүр, ¹⁰ чүге дээрге сен Ооң сөзүн тооп дыңнап, бо хоойлу номунда бижиттинген Ооң айтышкын, дүрүмнерин сагыыр сен база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңче бүгү чүлдү-чүрээң-биле, бүгү сеткил-сагыжың-биле эглип кээр сен».

Амыдырал биле өлүмнүң кайы-бирээзин шилип алыры

¹¹ «Бөгүн сеңээ айтып-чагып турар чагымыны билип аары сеңээ берге эвес, ол сенден ырак эвес болгай. ¹² Ол айтышкын дээрде эвес, ынчангаш: „Кым бис дээш дээрже үнүп^f, ону биске эккеп берип, дыңнадырыл? Ынчан ону күүседир ийик бис“ – дээн херээң чок. ¹³ Ол айтышкын далай ындында база эвес, ынчангаш: „Кым бис дээш далай ындынче чоруп, ону биске эккеп берип, дыңнадырыл? Ынчан ону күүседир ийик бис“ – дээн херээң чок. ¹⁴ Харын ол сөс сеңээ дыка чоок: ол сээң аксы-дылың биле чүрээңде, ынчангаш ону күүсет.

¹⁵ Көр даан, бөгүн сеңээ амыдырал биле буянны азы өлүм биле айыыл-халапты шилип аарын саналдап тур мен^g; ¹⁶ бөгүн сеңээ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ынакшыбырын, Ооң оруктары-биле чоруурун база Ооң айтышкыннарын, хоойлуларын болгаш дүрүмнерин күүседирин айтып-чагып тур мен, ынчан дириг артып, өзүп-көвүдээр сен, эжелеп аар дээш бар чыдар чериңге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сеңээ ачы-буянын хайырлаар. ¹⁷ А бир эвес сээң чүрээң Дээрги-Чаяакчыдан ойталап, Ону тооп дыңнаваң болза, сен элзеттирип, өске бурганнарга мөгейип, бараан болур болзуңза, ¹⁸ сеңээ бөгүн сагындырып тур мен: ээлеп чурттаар дээш Иорданны кежип турарың черге үр чурттавайн, өлүп каар сен.

¹⁹ Дээр биле черни бөгүн сеңээ удур херечилер кылдыр кыйгырып тур мен: амыдыралды азы өлүмнү, йөрээшкинни азы каргышты шилип аарын сеңээ саналдап тур мен. Амыдыралды шилип ал, ынчан сен-даа, үре-салгалың-даа дириг артар; ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ынак бол, Ооң сөзүн дыңнап, Ооң-биле коштунчу берип көр^h, чүге дээрге ада-өгбең Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга Дээрги-Чаяакчының бээр бооп дангыраглааны черге дириг артып, үр чурттаарың оон хамааржыр».

^f Рим. 10:6

^g Ы. х. к. 11:26; Иер. 21:8

^h Ы. х. к. 10:20

Нуннуң оглу Иисусту Моисейниң томуйлааны

31 ¹ Моисей барып, бүгү израиль чонга бо сөстөрни чугаалаан: ² «Мээң назы-харым 120 чеде берди^а, мен ам сени эдэртип алгаш чоруп шыдавас апардым. Дээрги-Чаяакчы база меңээ: „Бо Иордан хемни кешпес сен“ – дээн болгай^б. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени Боду баштап алгаш, чоруптар. Ол демги чоннарны сээң мурнуңга узуткап каарга, оларның черин эжелеп аар сен; Дээрги-Чаяакчының чугаалаанын ёзугаар, Иисус сени баштап чоруптар^с.

^а Ы. х. к. 34:7
^б Сан. 20:12; 27:12-13;
Ы. х. к. 3:27

⁴ Дээрги-Чаяакчы амор хааннар Сигон биле Огту узуткап, оларның черин хунаап алганы дег^д, ол чоннарны база ынчалдыр бак аажылаар. ⁵ Дээрги-Чаяакчы оларны силернин эргенерге хүлээдип бээрге, оларны мээң силерге айтып-чагаан шупту айтыышкыннарым ёзугаар аажылаар силер^е. ⁶ Кадыг-быжыг, эрес-дидим болуңар, олардан коргуп-сүртевенер, Дээрги-Чаяакчы Бурганың силер-биле кады Боду чоруптар, Ол силерден ойталавас, силерни кагбас^ф.

^с Ы. х. к. 1:38
^д Сан. 21:21-35
^е Ы. х. к. 7:2
^ф Иис. 1:5; 3 Хаан. 6:13

⁷ Моисей Иисусту кыйгыртып алгаш, бүгү израиль чон көрүп турда, аңаа: «Кадыг-быжыг, эрес-дидим бол^г, чүге дээрге бо чон-биле кады Дээрги-Чаяакчының оларның ада-өгбезинге бээр бооп даңгыраглаан черинче кирер-дир сен база ол черни чонга ээлээр кылдыр бээр-дир сен. ⁸ Дээрги-Чаяакчы сээң мурнуңга орук баштап чоруптар, Боду сээң-биле кады чоруур, Ол сенден ойталавас, сени кагбас; кортпа-даа, сүрээдеве-даа» – деп чугаалаан.

^г Иис. 1:6

Хоойлуну чеди чыл болгаи-ла, номчуур ужурлуг

⁹ Моисей ол хоойлуну бижээш, Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын дажыглаар албан-хүлээлгелиг леви́т бараалгакчыларга база Израильдиң шупту баштыннарынга хүлээдип берген. ¹⁰ Моисей оларга мынча деп чагып каан: «Чеди чыл эртерге-ле, Өрелер өршээр чылда^а, Чадырлар байырлалында^и, ¹¹ кажан бүгү израиль чон Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнуңга, Ооң шилип аар черинге чедип кээрге, бо хоойлуну бүгү чон мурнуңга дыңналдыр номчуп бээр силер^ј. ¹² Чонну: эр-даа, херэежен-даа улусту, ажы-төлдү, силерниң хоорайларыңарда чурттап турар даштыкы улусту чыып аар силер^к – олар хоойлуну дыңназын, ону өөренип алзын база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан кортсун, бо хоойлунун бүгү сөстөрүн күүседирин кызытсын. ¹³ Оларның бо хоойлуну билбес үре-салгалы база ону дыңнап кааш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан коргуп өөренип аар. Иорданны кежи́п, эжелеп аар дээш бар чыдарыңар черге чурттаар бүгү үенер дургузунда ынчалдыр кылыңар».

^а Ы. х. к. 15:1
^и Хост. 23:16
^ј 4 Хаан. 23:2; Неем. 8:3
^к Иис. 8:33, 35

Дээрги-Чаяакчының Моисей биле Иисуска берген даалгазы

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Көрдүң бе, өлүр хүнүң чоокшулап келди^л. Иисусту кый деп алгаш, Ужуражылга майгыныңга иелээ туруңар, Мен орта Иисуска даалга берейн^м» – дээн. Моисей биле Иисус чедип келгеш, майгын чаныңга туруп алганнар.

^л Ы. х. к. 34:5
^м Сан. 27:19

¹⁵ Булут чагы иштинде Дээрги-Чаяакчы майгын кырынга көстүп кээрге, ол булут чагы майгынче кирер чер чаныңга туруп алган^н. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Ада-өгбеңниң соондан аътанып, улуг уйгуң удуур-дур сен. А бо чон кирип бар чыдар чериниң хары бурганнарын эдерип, самыраар-дыр база Менден ойталап, Мээң олар-биле чарган чагыг-керээмни үрээр-дир^о. ¹⁷ Ынчан Мээң килеңим бо чонче кыптыга бээр; Мен оларны кааптар мен, олардан хая көрнү бээр мен. Бо чон дайзыннарга чемиш апаар, ону хой айыыл-халап, түрегдел таварыыр, ынчан ол: „Бурганывыс бистиң-биле эвес боорга, шак ол айыыл-халап бисти хөме тавараан ирги бе?“ – дээр^р. ¹⁸ А Мен ол үеде ооң өске бурганнарже чайгылгаш, үүлгедип аары хамык кем-буруузу дээш, оон хая көрнү бээр мен.

^н Хост. 33:9; Сан. 12:5
^о Хост. 34:15;
Башт. 2:12-13, 20;
Иер. 11:10
^р Сан. 14:42; Башт. 6:13

^a Ы. х. к. 32:1-43

¹⁹ Ынчангаш дараазында ырның сөстөрүн бижип алгаш^a, израиль чонга өөредип, ырладып турунар, бо ыр израиль чонга удур Мээң херечилелим болзун. ²⁰ Мен оларны, ада-өгбезинге даңгыраглап турганым ёзугаар, сүт болгаш ары чигири агып чыдар байлак черже кирире бээр мен^b; олар аңаа тоттур чемненип, семис-шыырак апаргаш, өске бурганнарже чайгылып, оларга бараан болур, а Мени херекке албайн баар, Мээң олар-биле чарган чагыг-керээмни үрээр. ²¹ Оларны хөй айыыл-халап биле түрегдел таварыырга, бо ыр оларга удур херечилел болур, чүге дээрге оларның уре-салгалы бо ырны утпайн, ырлажыр. Мээң оларга бээр бооп даңгыраглап турганым черже оларны кириерим бетинде, бөгүн-не, оларның чүнү кылыксап турарын, чүүже чүткүлдүүн билир мен».

^b Хост. 3:8

²² Ол-ла хүнде Моисей бо ырны бижээш, израиль чонга өөредип каан.

^c Ис. 1:6

²³ Дээрги-Чаяакчы ынчан Нуннуң оглу Иисуска даалга берип: «Кадыг-быжыг, зрес-дидим бол^c, чүге дээрге израиль чонну Мээң оларга бээр бооп даңгыраглааным черже кириер кижиге сен-дир сен, Мен сээң-биле кады болур мен» – деп чугаалаан.

Моисейниң израиль чонну кичээндиргени

^d Ис. 24:25-26

²⁴ Моисей бо хоойлунуң шупту сөстөрүн дүрүг номга төндүр бижээш^d, ²⁵ Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаязын дажыглап турар левиттерге айтып-чагаан: ²⁶ «Бо хоойлу номун ап алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның чагыг-керээзиниң аптаязының чанынга салып калыңар, бо ном аңаа чонга удур херечилел болур^e. ²⁷ Чүге дээрге мен силерниң сөс дыңнавазыңарны, чөрүүңерни билир-ле болгай мен: ам – силерниң араңарга дириг турумда безин – Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна-вас-тыр силер, а өлүп каарымга, мырыңай дедир апаар силер ыйнаан. ²⁸ Аймакта-рыңарның шупту -баштыңарын, шупту удуртукчуларыңарны мээң чанымга чыып эккелинер, мен оларга бо сөстөрни дыңналдыр чугаалап, оларга удур херечи боор кылдыр дээр биле черни кыйгырар мен. ²⁹ Өлү бээримге, бүрүнү-биле самыырап, мээң айтып-чагаан оруумдан чайлай бээринерни билир мен^f; келир үеде силерни айыыл-халаптар таварыыр, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, холуңарның кылып турар чүүлдери-биле Ону хорададып турар-дыр силер^g».

^e 4 Хаан. 22:8; 2 Чыл. 34:14

^f Башт. 2:12-13, 19

^g 4 Хаан. 22:17; 2 Чыл. 34:22

Моисейниң ыры

³⁰ Моисей бүгү израиль чон чыгып кээрге, оларга бо ырның сөстөрүн төнчүзүңге чедир дыңналдыр чугаалап берген:

32 ¹ «Дээр, мени дыңна, чугаалап көрей; чер, аксымдан үнген сөс-домакты дыңна^h.

^h Иса. 1:2; Мих. 1:2

² Мээң өөредиим чаъс ышкаш чай каапсын, сөс-домаам шалың ышкаш дүже берзинⁱ;

ⁱ Иса. 55:10-11

дымыргай чаъс ногаан үнүшче дег, чаъс-чайык оът-сигенче дег, чай каапсын^j.

^j Ыд. ыр. 71:6

³ Дээрги-Чаяакчының адын алдаржыдар мен. Бурганывысты үнелеп, алдаржыдыңар!

^k Мф. 5:48

⁴ Ол – бистиң Хаяыс, Ооң ажыл-херектери болбаазыраңгай^k, Оон шупту оруктары дорт^l;

^l 2 Хаан. 22:31; Ыд. ыр. 17:31

Бурган сөзүңге шынчы, Ында меге чүү-даа чок, Ол чөптүг болгаш шынныг^m.

^m Иов 34:10; Рим. 9:14

⁵ А Ооң сөзүн дыңна-вас, Ону тоовас бо улус Оон мурнунга самыырай берген-дир,

олар кем-буруулуг-дур, Ооң ажы-төлү эвес-тир.

⁶ Дээрги-Чаяакчыга ындыг хамаарылга көргүзүп болур бе,
о мелегей, бодал чок чон?!^a

Ол – сээң Адаң, Чаяакчын эвес ийикпе?!^b

Сени Ол чаяап, бут кырынга тургузуп каан болгай^c.

^a Иер. 5:21

^b Иса. 63:16; 64:8;
Ин. 8:41

^c Иса. 44:2; 51:13

⁷ Эрте-бурунгу үени сактып кел,

биеэги салгалдарның чурттап чораан чылдарын бодап көр^d;

адаңдан айтыр – ол сенээ харыылап бээр,

ирейлерден айтыр – олар сенээ чугаалап бээр^e.

⁸ Дээди Өрүкү Бурган чоннарга черни үлеп берип,

кижи төрөлгетенни тарай көжүрүп тура^f,

Бурганның оолдарының* санын барымдаалап,

чоннарның ээлээн черлерин кызыгаарлап каан.

⁹ Дээрги-Чаяакчының үлүү – Ооң чону ол,

Израиль – Ооң Бодунга хуваап алган өнчүзү-дүр^g.

^d Ыд. ыр. 76:6

^e Иов 8:8

^f Э. д. 11:8; Аж.-ч. 17:26

^g Хост. 19:5; Зах. 2:12

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Израильди ээн черден,

хат сыгырган ээн кургаг ховудан тып алгаш,

ону карактап-хайгаарап, ол дээш сагыш салып,

карак огу дег камгалап-камнап турган^h.

¹¹ Төлдерин уязындан ужуп үнеринче албадап,

оларның кырынга хайгаарап ужуп, чалгыннарын чада салып,

төлдерин шуптузун көдүрүп алгаш, чалгынынга олурткаш,

дажыглап аппаар эзир дегⁱ,

¹² Дээрги-Чаяакчы Израильди чааскаан эдертип чоруп турган,

Ооң-биле кады өске бурган турбаан.

¹³ Ол Израильди бедигээштерже көдүрүп аппаратан^j;

чон шөлдерниң дүжүдүн чип турган,

Дээрги-Чаяакчы ону хаядан чыгган ары чигири,

кадыг чалымдан үнген үс^k,

¹⁴ инек сүдүнүң хойтпаа, хой сүдү,

Васанның хураганнары, ирттериниң чаа база серге чаа болгаш

эң шынарлыг кызыл-тас-биле чемгерип турган;

виноград суксунун ол ижип турган.

^h Ыд. ыр. 16:8;

Иез. 16:5-6; Ос. 13:5;
Зах. 2:8

ⁱ Хост. 19:4; Иса. 31:5

^j Иса. 58:14

^k Иов 29:6

¹⁵ Ешурун** тодуп семирээш, дедирленгеш туруп берген;

ол шөртейтир семирп, чооннап калган^l,

бодун чаягаң Бурганны каапкан,

бодун камгалаар Хаяны^m куду көргөн.

¹⁶ Израильчилер өске бурганнарга мөгөйгешⁿ, Бурганны хорададып алган,

чүдек-бужар чүүлдерге мөгөйгеш, Ону килеңнедип алган^o.

¹⁷ Олар Бурганга эвес, буктарга –

боттарының биезде билбес турганы,

кожа чоннардан хүлээп алганы,

чаа, ада-өгбезиниң сагыжынга кирбейн чорааны бурганнарга***

^l Неем. 9:25

^m Ыд. ыр. 88:27; 94:1

ⁿ Башт. 5:8

^o Ыд. ыр. 77:58

* 32:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Бурганның оолдарының» эвес, а «израиль чоннуң» деп бижээн.

** 32:15 Ешурун – Израильдин ойзу адаан ады, «чөптүг-шынынг, мөзүзү эки» дээн уткалыг (Ы. х. к. 33:5, 26; Иса. 44:2 көр).

*** 32:17 Азы: «Ада-өгбезиниң сөгүрбейн чорааны бурганнарга».

^a Ыд. ыр. 105:37;
1 Кор. 10:20

^b Иса. 17:10; Иер. 2:32

^c 2 Чыл. 13:9; Иер. 5:7

^d Рим. 10:19

^e Иер. 15:14; 17:4

^f Иов 6:4;
Ыд. ыр. 7:13; 37:3;
Ыы. 3:12; Иез. 5:16

^g Лев. 26:22; Иер. 8:17;
Иез. 5:17

^h Ыы. 1:20; Иез. 7:15

ⁱ Ыд. ыр. 12:5; Иса. 10:13

^j Иса. 27:11; Иер. 4:22

^k Лев. 26:8; Инс. 23:10;
Башт. 15:15

^l Хаан. 2:2

өргүл салып турган^a.

¹⁸ Израиль, сени божуп-төрөөн Хаяны утгупкан-дыр сен, сени эъди аарып божаан Бурганны сагынмас-тыр сен^b.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Бодунун оглу-кызының бак херектерин көрүп кааш, хорадаанындан Бодунуң чонун херекке албас апарган.

²⁰ Ол мынча дээн: „Олардан хая көрнү бээр мен, алызы барып, олар-биле чүү боорун көөр мен, чүге дээрге олар – самыыраан салгал-дыр, бүзүрел чок ажы-төл-дүр.

²¹ Олар Бурган бооп шыдавас дүрзүлөр-биле Мээн хүннээчел сагыжымны оттуруп алды^c, хоозун дүрзү-бурганнары-биле анчыгзындырып алды; Мен чон дээр арга чок улус-биле

оларның хүннээчел сагыжын оттурар мен, угаан-бодал чок чон-биле анчыгзындырар мен^d.

²² Чүге дээрге киленим от дег кыптыга берди^e, ол алдыы оранның ханы дүвүнге чедир оя чип, черни база ооң дүжүдүн чип, дагларның дазыл-дөзүн өрттедип тур.

²³ Израильчилерже эндерик айыыл-халапты халдадыр мен, оларже согуннарымны төндүр адар мен^f;

²⁴ олар арып-доруп, харыксырай бээр, халыын-биле база хамчык аарыг-биле узуткаттырып аар; оларже араатан аңнарны база черде соястаан хоранныг кург-чыланнарны салыр мен^g.

²⁵ Даштыгаа ажы-төлдү хылыш кыргып-хыдып каар, бажыңнарга база аныяк оол-кысты-даа, чаш төлдү-даа, буурул баштыг ирейни-даа коргунчуг өлүм манап турар^h.

²⁶ Мен ‘Оларны чок кылып, олар дугайында сактыышкынны улус аразынга уттундура бээр кылып каайн’ деп болур турдум,

²⁷ ынчалза-даа израильчилерниң дайзыннары Мээн хөңнүмге дээптер ирги бе дээш, соксап кагдым.

Соксаваан болзумза, ол дайзыннар болган чүүлдү шын эвес тайылбырлап: ‘Бистиң холувустуң күжү тииледи,

ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчы кылбады!’ – деп мактаны бээр болгайⁱ’.

²⁸ Олар дээрге угаанын ышкыныпкан чон-дур,

боданыр безин харык чок улус-тур^j.

²⁹ Олар угаанныг улус турган болза, ол бүгүнүң дугайында боданып, алызы барып, олар-биле чүү боорун билип каар ийик.

³⁰ Ол улусту Хаязы дайзынынга тудуп бербээн болза, оларны Дээрги-Чаяакчы хүлээдип бербээн болза, канчап чаңгыс кижини муң шеригни сывырып чорудуп, ийи кижини түмен шеригни ойдадып чорудуп шыдаарыл?^k

³¹ Дайзыннарның бурганы бистиң Хаявыс ышкаш эвес^l, дайзыннарвыс боттары безин ону билип турар.

- 32 Оларның сыптарын Содомга тарып каан,
Гоморраның шөлдеринге олуртуп каан,
оларның чимистери – хоранныг, ажыг салбактар-дыр^a;
- 33 оларның хандызы – чылан хораны-дыр,
шагар чыланнарның кээргел чок хораны-дыр^b.
- 34 Бурган: „Ол бүгүнү утпаан мен,
Мээң шыгжамырларымда шыгжаттынып чыдар эвес чүве бе?
35 Менде олардан өжээн негеп, кезедир арга бар,
ынчан олар тайып кээп дүжер“ – дээн^c.
Оларже айбыл-халап хүнү чоокшулап келген,
оларга белеткеп каан кеземче удавас чедип кээр.
- 36 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун шын шиидип^d,
Бодунуң чалчаларынга ээ-хайыралыын көргүзөр,
чүге дээрге оларның күчү-күжү харыксырап,
кул-даа, хостуг-даа кижии барык артпаанын көрүп каар^e.
- 37 Ол ынчан мынча дээр: „Оларның бурганнары кайыл,
хоргадал бээр хаязы кайыл?^f
38 Оларның өргүл малдарының чаан чип,
өргүп куткан арагазын ижип турган бурганнары кайыл?
Ол бурганнар туруп келгеш, силерге дузалажып, чаглактан хайырлазын!
39 Көрүнер даан: Мен дээрге Бурган-дыр мен; Менден өске Бурган чок-тур^g;
Мен өлүрүп база тынгарып турар мен^h, балыглап база экиртип турар менⁱ,
кым-даа Мээң холумдан кижини адырып шыдавас^j.
40 Дээрниң мурнунга Бодунуң мөңгө амы-тыным-биле даңгыраглап
тур мен:
41 кылаш кыннып турар хылыжым чидидип алганымда^k,
шииткелди холумга хүлээп алганымда,
Мээң дайзыннарымдан өжээн негеп^l,
Мени көөр хөңнү чок улусту кезедир мен.
42 Согуннарымга хан ижиртир мен,
хылыжым өлүрткен база туттурган дайзынның эът-ханынга тодар^m,
ооң баштыңнарының баштарын одура шавар“.
- 43 Өске чоннар улузу, Бурганның чону дээш өөрүп-байырлаңар!ⁿ
Чүге дээрге Ол Бодунуң чалчаларының өлүмү дээш өжээн негээр^o,
Бодунуң дайзыннарындан өжээн негээр,
Бодунуң чери биле чонун арыглап каар болгай».
- 44 Моисей чонга чедип келгеш, ол ырның сөстөрүн Нуннуң оглу Иисус-биле кады
чонга дыңналдыр чугаалап берген.
45 Моисей ол сөстөрнүң шуптузун бүгү израиль чонга чугаалап дооскан соонда,
46 оларга мынча дээн: «Бөгүн силерге медээлеп турарым бүгү сөстөр дугайында
хандыр боданып, оларны ажы-төлүңерге – ол хоойлунуң шупту сөстөрүн күүседир-
дин кызыдар кылдыр – айтып-чагып калыңар^p. 47 Ол хоойлу дээрге силерге хоозун
сөстөр эвес-тир, ол – силерниң амыдыралыңар-дыр, Иорданны кежип, эжелеп аар
дээш бар чыдарыңар черге ол хоойлунуң ачызында үр чурттаар силер^q».
- ^a Э. д. 18:20
^b Ыд. ыр. 57:5-6
^c Рим. 12:19; Евр. 10:30
^d Ыд. ыр. 134:14;
Евр. 10:30
^e 3 Хаан. 14:10; 21:21;
4 Хаан. 9:8; 14:26
^f Башт. 10:14; Иер. 2:28
^g Хост. 20:3
^h 1 Хаан. 2:6; 4 Хаан. 5:7
ⁱ Иов 5:18; Ыд. ыр. 102:3;
146:3; Ос. 6:1
^j Иов 10:7; Иса. 43:13
^k Ыд. ыр. 7:13;
Иса. 27:1; 34:5; 66:16;
Иез. 21:3, 9-10
^l Ы. х. к. 32:41; Иса. 1:24
^m Иер. 46:10
ⁿ Рим. 15:10
^o Э. д. 4:10-12;
Ыд. ыр. 78:10;
Ажыд. 6:10; 19:2
^p Ы. х. к. 4:9
^q Лев. 18:5

⁴⁸ Ол-ла хүн Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле чугаалашкан: ⁴⁹ «Бо турар Аварим сынче чорупкаш, моав черде, Иерихоннуң дужунда турар Нево дагже үне бергеш, израиль чонга ээлеп чурттаар кылдыр берип турарым ханаан черже оортан көрүп көр^a. ⁵⁰ Ол дагнын бажынче үнгеш, Аарон акыңнын Ор дагга өлү бергеш^b, өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барганы дег, сен база мөчүүр сен. ⁵¹ Чүгө дээрге Кадесте Мериваның суунуң чанынга, Цин ховузунга израиль чоннуң аразынга Меңээ өскерлип, Мээң ыдыктыымны израиль чоннуң аразынга хүндүлөвөөн болгай силер^c. ⁵² Ам израиль чонга берип турарым черни ырактан көөр сен, ынчалза-даа ынаар кирбес сен!^d»

^a Сан. 27:12

^b Сан. 33:38

^c Сан. 20:12; 27:14

^d Ы. х. к. 3:27

Моисейниң чоннуң аймактарын йөрээни

(Э. д. 49:1-28)

^e Эзра 3:2; Ыд. ыр. 89:1

33 ¹ Бурганның кижизи Моисейниң^e өлүр бетинде израиль чонну йөрээп каан йөрээли бо-дур. ² Ол мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчы -Синайдан чедип келген,
Сеирден чонга хүн дег көстүп келген,
Фаран дагларындан чырып келген^f,
Ол Бодунуң түмен-түмен ыдыктыг төлээлериниң аразындан чедип келген^g,
Ооң холундан кызаңнаан от* чонга чырып турган^h.

³ Дээрги-Чаяакчы чоннарга** шын сеткилинден ынак,
ыдыктыг чоннуң улузу шупту Сээң холунда,
олар Сээң сөзүң дыңнаар дээш, Сээң будунче доңгая кээп дүшкеннер.

⁴ Моисей биске хоойлуну бергенⁱ,
ол хоойлу дээрге израиль ниитилелдин өнчүзү-дүр.

⁵ Израиль чоннуң аймактары -баштыңнары-биле кады чыгылып кээрге,
Дээрги-Чаяакчы Ешуруннуң^j хааны бооп турган***.

^f Ыд. ыр. 49:2; 79:2; 93:1;

Авв. 3:3

^g Дан. 7:10; Зах. 14:5;

Аж.-ч. 7:53; Гал. 3:19

^h Хост. 19:18

ⁱ Ин. 1:17; 7:19

^j Ы. х. к. 32:15; Иса. 44:2

⁶ Рувим дириг артып, өлүп читпезин,
ынчалза-даа ооң аймаа эвээш санныг**** болзун!»

⁷ Моисей Иуданың аймааның дугайында мынча дээн:
«Дээрги-Чаяакчы, Иуданың дилег-сөзүң дыңнап көрөм,
ону бодунуң төрелдеринче эккеп калам;
ооң бодунуң күчү-күжү четчир болзун,
а Сен ону дайзыннарындан адырып, дузалап көрөм».

⁸ Моисей Левийниң аймааның дугайында мынча дээн:
«Сээң туммим биле уримин***** Сеңээ бердинген улуста-дыр;
Сен оларны Массага шенеп көргөн сен,
олар-биле Мериваның суунуң чанынга маргыжып турган сен^k.

⁹⁻¹⁰ Ол аймактың улузу ада-иезиниң дугайында: „Оларже көрүмнес мен“ – деп,

^k Хост. 17:7; Сан. 20:13

* 33:2 Еврей сөзүглелде бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хоойлунуң оду».

** 33:3 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бодунуң чонунга» деп бижээн.

*** 33:5 Азы: «Моисей Ешуруннуң хааны бооп турган».

**** 33:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Хой санныг» деп бижээн.

***** 33:8 Туммим биле урим – Бурганның бараалгакчыларының Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруун тодарадыр дээш ажыглап турганы херекселдер (Хост. 28:30 көр).

ха-дуңмазын танывастап, ажы-төлүн тоовастай берип^a,
 Сээң сөзүңнү күүседип, чагыг-керээңни сагып турар болгай.
 Левиттер Иаковту Сээң хоойлуларыңга,
 Израильди Сээң дүрүмнеринге өөредип турар^b
 база Сенээ чыгтаар кылдыр айдызаар чүүлдер кыпсып^c,
 Сенээ өргүл салыр бедигээшке бүрүн өрттедир өргүлдерни салып турар.
 11 Дээрги-Чаяакчы, Левийниң күчү-күжүн йөрээп көр,
 ооң кылып турар ажил-херээ Сенээ таарымчалыг болзун;
 олче халдаан улусту чылча шаап көрөм,
 ону көөр хөңнү чок улус олче кажан-даа халдавазын».

^a Хост. 32:26-29^b Ы. х. к. 17:9-11;
2 Чыл. 17:9; Эзра 7:10
^c Хост. 30:7-8

12 Моисей Вениаминниң аймааның дугайында мынча дээн:
 «Дээрги-Чаяакчының ынак улузу Ооң чанынга айбыл чок чурттазын,
 Бурган оларны хүннү бадыр чаглактазын база чүктеп алгаш чорзун*».

13 Моисей Иосифтин аймактарының дугайында мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчы ооң черинге ачы-буянын хайырлап,
 дээрниң чаъс-шалыңын бадырып берзин,
 чер адаанда сугларны аксып берзин^d.

^d Э. д. 27:28

14 Хүн аңаа элбек дүжүттү эккелзин,
 айлар солчурга, чаагай дүжүт ажааттынзын.

15 Үе-дүптүң даглары эң эки үнүштерин берзин,
 эрте-бурунгу тейлер элбек белээн хайырлазын^e.

^e Э. д. 49:26; Авв. 3:6

16 Чер база ону шыпкан бүгү үнүш элбек дүжүдүн хайырлазын.

Хараган иштинден көстүп келген^f Бурганның энерели
 Иосифтин бажынче бадып келзин,

^f Хост. 3:2-4

ха-дуңмазының аразында онзагай кижиниң тейинче бадып келзин.

17 Ооң күш-шыдалы баштай төрүттүнген буганыы дег,

ооң ийи мыйызы шары мыйызы дег,

олары-биле ол шупту чоннарны

чер-делегейниң кыдыыңга чедир үзүп, сывыртаар^g.

^g 3 Хаан. 22:11

Эфремниң түмөн-түмөн, Манассияның муң-муң үре-салгалы ындыг-дыр^h».

^h Э. д. 48:19

18 Моисей Завулоннуң аймааның дугайында мынча дээн:

«Завулон, ажил-херектериң кылгаш, өөрүп-байырла;

Иссахар, чадырларыңга тургаш, өөрүп-байырла.

19 Ол ийи аймак өске чоннарны даанче чалап алгаш,

аңаа шын өргүлдерин салырⁱ,

ⁱ Ыд. ыр. 4:6

олар далайның байлаа-биле база

элезинде чажыра хөмгөн эргине-байлак-биле амыдыраар».

20 Моисей Гадтын аймааның дугайында мынча дээн:

«Гадтын ээлээн девискээрин делгемчидип турар Бурганга алдар;

Гад арзылаң дег амыдырап, олчазының холун база бажын үзерлеп кааптар^j.

^j 1 Чыл. 12:8

21 Ол эң эки черни бодунга шилип көрүп алыр^k,

^k Сан. 32:1-5, 16-19

ук черни баштыңга хуваап бээрин доктаадыр.

Гад чоннуң баштыңнары-биле кады келгеш,

* 33:12 «Чүктеп алгаш чорзун» деп сөстөрниң болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң дагларының аразыңга чурттазын».

Дээрги-Чаяакчының айтышкынын шын сагып,
израиль чон-биле кады Ооң дүрүмнерин күүседир».

²² Моисей Данның аймааның дугайында мынча дээн:
«Дан дээрге васан черден үне халып кээр аныяк арзылаң-дыр^a».

^a Ис. 19:47; Башт. 18:27

²³ Моисей Неффалимнің аймааның дугайында мынча дээн:
«Неффалим Дээрги-Чаяакчының ээ көрнүүшкүнүңге
сеткили ханган,

Ооң ачы-буянынга бүргеткен;
далай кыдыы биле мурнуу чүк –
ооң ээлеп чурттаар чери ол-дур^b».

^b Ис. 19:32-39

²⁴ Моисей Асирнің аймааның дугайында мынча дээн:
«Иаковтуң оолдарының аразында Асир эң хөй ачы-буян алзын,
ха-дуңмазы аңаа таарзынзын, ол олива үзү сүзүп кылаштазын.
²⁵ Сээң шивээлеринни демир болгаш хүлөр-биле быжыглазын,
бүгү назыныңда шыырак болур сен».

^c Ы. х. к. 32:15; 33:5;
Иса. 44:2

^d Хост. 15:11

^e Ыд. ыр. 54:20; 89:3; 92:2;
Авв. 1:12

^f Ыд. ыр. 89:1; 90:9

²⁶ «О, Ешурун^c, сеңээ дузалаар дээш,
булуттарда саадапкаш, дээрде кел чыдар
өндүр бедик Бурган ышкаш өске кым-даа чок^d.

²⁷ Үе-дүптөн бээр турган Бурган^e – хоргадалың-дыр^f,
Ооң мөңгө холдары сени тудуп турар,
Ол дайзыннарыңны сээң мурнуңдан сывыртап чорудуптар,
сеңээ „Дайзынны узутка!“ дээр.

^g Сан. 23:9

²⁸ Израиль айыыл чок, тускайлаң чурттап турар^g,
Иаковтуң үре-салгалы турар чер элбек далган-тараалыг база
виноград арагалыг,
ооң дээри чаъс-шалыңны бадырып бээр.

²⁹ Израиль, амыр-чыргалдыг сен!

Сен ышкаш, Дээрги-Чаяакчының камгалап турары өске чон бар бе?!^h

^h 2 Хаан. 7:23

ⁱ Э. д. 15:1; Ыд. ыр. 32:20

Дээрги-Чаяакчы – сеңээ дузалап турар дозуг-камгалал-дырⁱ,
сени өрү депшидер хылыш-тыр!

^j 2 Хаан. 22:45

Дайзыннарың сенден корткаш, чашпаалаар апаар^j,
оларның бедик черлерин таптай басып каар сен!»

Моисейнің мөчээни

34 ¹ Моавтың ховуларындан Моисей Нево дагже, Иерихон хоорайның дужунда турар Фасги сынның шыпшык бажынче үне берген. Дээрги-Чаяакчы аңаа бүгү чуртту: Галаадтан Дан хоорайга чедир черни; ² Неффалимнің бүгү черин, Эфрем биле Манассияның черлерин база Иуданың бүгү черин мырыңай Барыын далайга чедир; ³ оон -Негев ховузу, Пальмалар хоорайы Иерихондан^k Сигор хоорайга чедир^l Төгери к шынааны^m көргүскен.

⁴ Оон Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «„Бо черни силернің үре-салгалыңарга бээр мен“ – деп Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга бээр бооп даңгыраглаан черим бо-дурⁿ. Мен сеңээ ону карааң-биле көөр арганы бердим, ынчалза-даа сээң будуң ынаар киир баспас^o» – дээн.

^k Башт. 1:16; 3:13

^l Э. д. 14:2; 19:22

^m Э. д. 13:12

ⁿ Э. д. 12:7; 50:24

^o Ы. х. к. 3:27

⁵ Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисей аңаа, моав черге, Дээрги-Чаяакчының чугаалаанын ёзугаар мөчээн. ⁶ Ону Бет-Фегор хоорайның дужунда шынаада, моав черде хөөржүткен база ооң чевээ кайда дээрзин бөгүнге чедир кым-даа билбес^а. ⁷ Моисей 120 харлыында мөчээн^б, өлүрүнге чедир ооң карааның шоозу баксыраваан, күш-шыдалы сулараваан. ⁸ Израиль чон Моавтың ховуларынга Моисейниң ажыын ажып, үжөн хүн ыглап-сыктап келген^с.

Моисейниң ажыын ажыырының хүннери эрте бээрге, ⁹ бодунуң соон салгаар кылдыр Моисейниң томуйлап кааны^д Нуннуң оглу Иисус мерген угаанга бүргедипкен^е. Израиль чон аңаа чагыртып эгелээш, Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганыл, ынчаар кылып турган. ¹⁰⁻¹¹ Оон бээр Израильге Моисей ышкаш Бурганның медээчизи кажан-даа турбаан. Дээрги-Чаяакчы ооң-биле удур-дедир көржүп, таныжар турган^ф. Ол ону египет черже – фараонга, ооң дүжүметтеринге база бүгү египет чуртка удур бадыткал демдектери биле кайгамчык чүүлдер кылзын дээш – чорудупкан. ¹² Чүглө Моисей ындыг быжыг холдуг турган, чүглө ол ындыг коргунчуг чүүлдерниң шуптузун бүгү израиль чон көрүп турда кылып шыдаан.

^а Иуда 9^б Ы. х. к. 31:2^с Сан. 20:29^д Сан. 27:18, 23^е Иса. 11:2^ф Хост. 33:11

Нуннуң оглу Иисус

Кирилде

«Нуннуң оглу Иисус» деп ном Эрги Чагыг-керээниң төөгүлүг номнарлык кезээн ажыдын турар. Ук номнуң болушкуннары ханаан черниң кызыгаарынга Моисейниң өлгениниң соонда дораан эгелээш, ооң салгакчызы, Нуннуң оглу Иисус, мурнунда Моисей дег, израиль чонну билдилиг башкарып шыдаар бе деп айтырыгны көдүрүп турар. Номнуң кол утказы – ханаан черни израиль чонга ээледип чурттадыр дугайында Бодунуң аазаашкынын Бурганның канчаар күүсеткениниң дугайы болур. Иисустуң эрес-дидим башкарылгасы Бурганның ол бүгүнү күүседиринге кол арга болган.

Номну үш кол кезекке чарып болур – ханаан черни эжелеп алганы (1–12 эгелер), израиль аймактарның аразынга черни үлээни (13–22 эгелер), Бурган биле чоннуң аразынга чагыг-керээни чаартканы (23–24 эгелер).

Чер дээш демисел ыдыктыг дайынның дүрүмнерин ёзугаар чоруп турган. Бир эвес израиль чон Дээрги-Чаякакчыга бүгү сеткил-сагыжындан бердинер болза, дайын-чаага Ол Боду киржип, израильчилерге долу тишелгени берип турган. Бурганның дуужаалын ёзугаар, израильчилер эжелеп алган хоорайларын база ында бар чүвениң дөгөрезин узуткап кааптар ужурулуг база тыпкан олчазын шуптузун Бурганга өргүүр ужурулуг турган. Шериглерге тыпкан олчадан боттарынга чүнү-даа арттырып аарын чөпиээревлээ.

Черни эжелеп алган соонда, көдүрлүп келген чидиг айтырыг – израиль аймактар черни үлешкениниң соонда, чаңгыс чон бооп артар бе? Дүрзү-бурганнарга чүдүп, Бургандан ойталаарының болгаш аймактар аразынга дайын үнериниң айыылдары болуп турза-даа, Нуннуң оглу Иисустуң башкарып турган үезинде, израиль аймактар Дээрги-Чаякакчыга чаңгыс аай бердинген бооп арткан.

Иисус – израиль чоннуң чаа баштыңы

1 Дээрги-Чаякакчының чалчазы Моисейниң өлгениниң соонда, ооң дузалакчызы – Нуннуң оглу Иисуска^a Дээрги-Чаякакчы мынча дээн: ² «Мээң чалчам Моисей өлүп калды^b. Ам сен бүгү израиль чон-биле кады бо Иордан хемни кеже бер – Мээң бо чонга берип турарым чуртче чоруптунар. ³ Силерниң буттарыңар базар кандыг-даа черлерни, Моисейге аазааным ёзугаар, Мен силерге бериптер мен^c. ⁴ Силерниң чериңер кызыгаары ээн кургаг ховудан эгелээш, дуу Ливан дагларыңа, улуг Евфрат хемге база барыын чүкте Улуг далайга чедир шөйлүр^d – хет чоннуң бүгү чуртун ээлээр силер. ⁵ Бүгү назынында сеңээ удур кым-даа туржуп шыдавас болур^e. Моисей-биле кады чорааным ышкаш, сээң-биле база кады болур мен^f. Мен сени кагбас мен, сенден ойталавас мен^g.

⁶ Кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол^h. Сен бодунун чонунга Мээң оларнын ада-өгөбезинге бээр бооп даңгыраглааным бо черни ээлээр кылдыр хүлээдип бээр сен. ⁷ Чүгле кадыг-быжыг болгаш кончуг эрес-дидим бол. Мээң чалчам Моисейниң сеңээ чагааны хоойлуну бүрүнү-биле сагыырын утпа. Ол хоойлудан оң-даа, солагай-даа талаже чайгылбас болзунзаⁱ, сээң орууң каяа-даа ак болур. ⁸ Ол хоойлуда бижээн сөстөрни аксындан дүжүрбейн, үргүлчү чугаалап чор^j. Ону дүн-хүн дивейн бодап^k, сагыырын утпа – ынчан сээң чорууң чогуур болгаш орууң ажык болур. ⁹ Сеңээ дужаадым чоп: кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол, коргуп-сүртеве!^l Дээрги-Чаякакчы Бурганың каяа-даа сээң-биле кады боор».

¹⁰ Иисус чоннуң удуртукчуларынга^m: ¹¹ «Турлагны эргип кезээш, чонга: „Орукка чиир кылдыр аыш-чемден белеткеңер. Үш хонгаш, бо Иордан хемни кешкеш,

^a Хост. 24:13; Сан. 27:18-20;

^b Ы. х. к. 1:38

^c Ы. х. к. 34:5

^d Ы. х. к. 11:24

^e Э. д. 15:18; Сан. 34:1-12;

^f Ы. х. к. 11:24

^g Ы. х. к. 7:24

^h Хост. 3:12; Башт. 6:16

ⁱ Ы. х. к. 31:5-8; Евр. 13:5

^j Ы. х. к. 31:6-7, 23

^k Ы. х. к. 5:32

^l Ы. х. к. 17:18-19

^m Ыд. ыр. 1:2

ⁿ Ы. х. к. 1:21; 31:8

^o Ы. х. к. 16:18

Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге өнчү кылдыр берип турары черже ону ээлеп аары-биле чоруптар силер^а» – деп чарлаарын дужааган.

¹² А Рувимниң, Гадтың аймактарыңга база Манассияның аймааның чартыыңга Иисус мынча дээн: ¹³ «Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге чүнү чугаалаанын утпайн көрүнер: „Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерге бо черни бергеш, аңаа тайбың чуртталганы хайырлаан-дыр^а“. ¹⁴ Ам силерниң кадайларыңар, ажы-төлүңер, мал-маганыңар маңаа, Иорданның бо талазыңга, Моисейниң силерге берген черлеринге, артып калзын^а. А силер, дайылдажып шыдаар улус, чепсегленип алгаш, ха-дуңманарның оруун баштап, оларга дузалажыңар. ¹⁵ Амдыызында Дээрги-Чаяакчы оларга, силерге дег, тайбың чуртталганы хайырлаваан-дыр. Кажан олар Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның берип турары чуртун эжелеп аарга, чүгле ынчан силер эеп чанып келгеш, Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге бергени, Иордан хемниң чөөн талазында чуртту ээлеп ап болур силер^б».

¹⁶ Олар Иисуска: «Сен чүү деп чарлык болур сен, шуптузун күүседир бис. Кайнаар барыңар деп дужай-дыр сен, ынаар баар бис. ¹⁷ Моисейни дыңнап чораанывыс дег, сени дыңнаар бис – чүгле Дээрги-Чаяакчы Бурганың, Моисей-биле кады чорааны дег, сээң-биле кады чоруур болза. ¹⁸ Сээң чугаанчы тоовас болгаш сээң дужалыңны күүсетпес кижиги бүрүзү өлүртүр. Сен чүгле кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол!» – деп харыылааннар.

Хананей херээженниң хайгыылчыларга дузалааны

2 ¹ Нуннуң оглу Иисус ийи хайгыылчыга: «Ол черни база Иерихон хоорайны шинчилеп көрүп эккелиңер» – деп чугаалааш, оларны Ситтимден бүдүү чорудупкан. Ийи хайгыылчы Иерихонче чорупкаш, Раав деп самыын-садар херээженниң бажыңыңга чедип келгеш, аңаа хонуп артып калганнар^с.

² Иерихоннуң хааныңга: «Бо дүне бистиң черивисти көрүп аар дээш, израильчилер мында чедип келген-дир» – деп дыңнадыптарга, ³ хаан улузун Раавче чорудупкаш: «Сенде келген улусту биске үндүрүп бер. Олар бистиң чуртувусту көрүп аар дээш келген хайгыылчылар-дыр» – деп дужааган.

⁴ Ынчалза-даа Раав ийи хайгыылчыны чажырыпкаш, хаанның улузунга: «Ийе, танывазым эр улус меңээ келгеш чорутту. Оларның кайыын келгенин билбедим.

⁵ Карангылай бергенде, хоорайның улуг хаалгазын хаар өйде, олар чоруй барды. Кайнаар чорупканын мен билбес мен. Дүрген, оларны сүрүп чоруптуңар: силер оларны тудуп аар силер!» – деп харыылаан^д. ⁶ (Шынында хайгыылчыларны Раав бажың кырынче үндүргеш, чыып каан лён сыптарының адаанга чажырып каан турган.) ⁷ Хаанның улузу Иорданче углаан оруктап хайгыылчыларны сүрүп чорупкаш, кежиг аксыңга чедип келгеннер^е. Олар хоорайдан үнери билек, улуг хаалганы хаапкан.

⁸ А хайгыылчылар чаа-ла удуур деп турда, Раав бажың кырынче үнүп келгеш, оларга мынча дээн: ⁹ «Дээрги-Чаяакчы бистиң чуртувусту силерге берипкен деп билир мен. Бис шупту силерден коргуп тур бис. Черивистиң чурттакчыларының сузу бастынып тур!»^ф ¹⁰ Силер Египеттен чоруп туруңарда, Дээрги-Чаяакчы силерниң орууңарга турган Кызыл далайны кургадыпкан деп дыңнадывыс^г. Оон ыңай Иорданның ындында черниң ийи амор хааны – Сигон биле Огту узуткап кааныңарны база билир бис^а. ¹¹ Ону дыңнап кааш, бистиң сузувус бастынып калган. Силерге ам кым-даа удурланып дидинмес. Чүге дээрге силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы өрү дээрде-даа, куду черде-даа тергиидеп турар-дыр!¹²⁻¹³ Мээң силерге энерел көргүскеним дег, шак ынчалдыр силер мээң төрелдеримге энерелден көргүзериниңи Дээрги-Чаяакчының ады-биле меңээ даңгыраглаңар^д. Мээң ада-иемни, акыларымны,

^а Сан. 32:17; 26;
Ы. х. к. 3:18

^б Сан. 32:29; Ы. х. к. 3:20;
Иис. 22:1-9

^с Мф. 1:5; Иак. 2:25;
Евр. 11:31

^д 2 Хаан. 17:18-20

^е Башт. 3:28; 7:24

^ф Хост. 15:14-16; 23:27
^г Хост. 14:21

^а Сан. 21:21-35

^д Ы. х. к. 4:39;
3 Хаан. 8:23

^д Ы. х. к. 6:13

угбаларымны, дуңмаларымны, оларның өг-бүлелерин – бистиң шуптувусту өлүмден чайладырының бадыткалдыг демдээн меңээ арттырып беринер!»

¹⁴ Ынчан хайгыылчылар Раавка: «Силерниң амы-тыныңар дээш бис амы-тыны-выс-биле харыылаар бис! Бир эвес силер бистиң дугайывыста кымга-даа чугаалавас болзунарза, Дээрги-Чаяакчы биске бо черни бериптерге, бис сеңээ шынчы бооп, энерелден көргүзөр бис» – деп харыылааннар^а.

^а Башт. 1:24-25

¹⁵ Ооң соонда Раав оларга соңга дамчыштыр хендир-биле туттунуп дүжеринге дузалашкан^б. (Ооң бажыңы хоорайның ханазының бир кезии турган – хоорайның ханазы ооң чурттаар чери турган чүве-дир.)¹⁶ «Силерни сүрүп чоруткан улуска таварышпазы-биле, дагларже чоруптуңар. Ол улус чанып келгиче, аңаа үш хондур чаштынып туруңар, а ооң соонда бодуңарның орууңар-биле чоруптар силер» – деп, Раав оларга чагаан.

^б 1 Хаан. 19:12;
Аж.-ч. 9:25

¹⁷ Кандыг таварылгада оларның берген даңгыраа күштүг болурун хайгыылчылар Раав-биле дугуржуп алганнар: ¹⁸ «Кажан бис бо чуртка чедип кээривиске, сен бо кызыл хендирни бисти үндүрүпкениң сонгаңга баглап аар сен. Бодуң бажыңыңга ада-иенни, акы-дуңмаң болгаш бүгү төрелдериңни чыып аар сен. ¹⁹ Бир эвес оларның кайы-бирээзи бажыңыңдан кудумчуже үне бээр болза, өлүмү дээш ол боду буруулуг болур. А бир эвес сээн бажыңыңга турган улуска израильчилер дээр болза, ынчан бурууну бис чүктээр бис. ²⁰ А кым-бир кижиге бистиң дугайывыста чугаалаптар болзунза, ооң соонда бо даңгыраавыс күш чок болур эвеспе».

²¹ «Силерниң сөзүңер-биле болзун» – деп, Раав чөпшээрешкеш, хайгыылчыларны чорудупкан. Олар чоруй баарга, Раав соңгазынга кызыл хендирин баглап алган.

²² Сүрүп чораан улус орук дургаар дилээш, кымны-даа тыппайн чанып келгичеге чедир, хайгыылчылар дагларже чоруй баргаш, аңаа үш хондур чаштынып турганнар. ²³ Ооң соонда ийи хайгыылчы дедир чорупкан. Олар даглардан бадып, хемни кешкеш, Нуннуң оглу Иисуска чедип келгеш, олар-биле чүү болганын шуптузун аңаа чугаалап бергеннер. ²⁴ «Дээрги-Чаяакчы бо бүгү чуртту биске берипкен-дир. Ооң чурттакчылары бистен аажок коргуп-сүртеп турар-дыр» – деп, олар Иисуска чугаалааннар.

Иордан хемни кешкени

^с Сан. 25:1

3 ¹ Эртен эрте Иисус бүгү израильчилер-биле кады Ситтимден шимчеп үнгеш^с, Иорданга чедип келген. Хемни кешпейн чыда, олар аңаа хонуп аар дээш турумчуп алган. ² Үш хонук эрткенде, удуртукчулар турлагны эргип, ³ чонга мындыг дужаал үндүрүп, чарлааннар: «Левит бараалгакчылар Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның чагыг-керээзиниң аптаразын алгаш^д, шимчеп үнүптерин көрүп кааш-ла, силер база шимчеп үнгеш, оларның соондан чоруптар силер. ⁴ (Чүгле эмин эрттир чоокшулаваңар. Силерниң-биле ыдыктыг аптараның аразы 2000 кыры дурту хире хемчээлдиг болзун.) Шак ынчалдыр кайнаар баарын билип аар силер, чүге дээрге ооң мурнунда силер ол оруктап чоруп көрбээн болгай силер».

^д Ы. х. к. 31:9

⁵ Иисус чонга: «Ыдыктанып-арыгланьп алыңар, чүге дээрге даарта Дээрги-Чаяакчы силерниң араңарга кайгамчык чүүлдер кылыр болгай» – деп дужааган.

^е Лев. 20:7; Сан. 11:18

⁶ Ооң соонда Иисус: «Ыдыктыг аптараны алгаш^е, чонну баштап чоруптуңар» – деп бараалгакчыларга дужаарга, олар аптараны алгаш, чорупканнар.

⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Бөгүн Мен сени бүгү израиль чоннун мурнунга алдаржыдып эгелээр мен. Моисей-биле кады чорааным дег, Мен сээң-биле кады-дыр мен дээрин олар билип каар. ⁸ Ыдыктыг аптараны көдүрүп чоруур бараалгакчылар Иордан хемнин суун сүзүп кирипкеш, доктааптар кылдыр дужаалдан беривит» – дээн.

⁹ Иисус израильчилерге: «Бээр чоокшулап чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сөзүн дыңнаңар!» – деп дужааган. ¹⁰ Оон мынча дээн: «Дириг Бурган силер-биле кады деп чүвени база хананей, хет, хиввей, ферез, гергес, амор, невус чоннарны

силерниң мурнуардан үндүр ойладыптар деп чүвени мындыг янзылыг билип каар силер^a. ¹¹Бүгү чер-делегейниң Чагырыкчызының чагыг-керээзиниң аптаразын силерниң мурнуарда улус Иордан хемче аппарат чорлар^b. ¹²А силер Израильдин аймактарындан он ийи кижиден шилип алыр ужурлуг силер, аймак бүрүзүндөн-не бир кижиден^c. ¹³Кажан бүгү чер-делегейниң Чагырыкчызы болур Дээрги-Чаяакчының аптаразын көдүрүп чоруур бараалгакчыларның буттары Иорданның суун сүзүп кирери билек, ооң суу агымын соксадыптар, хемниң бажындан агып келген суг ханалаштыр туруптар^d. ¹⁴Чон турлагдан шимчеп үнгөш, Иорданны кежер дээш углапкан. Мурнунда бараалгакчылар ыдыктыг аптараны көдүрүп алган бар чытканнар. ¹⁵Тараа кезилдезинин үези турган. Иордан хем ол үеде эриктерин ажыр үерлей берген турган чүве-дир^e. Ыдыктыг аптараны көдүргөн бараалгакчылар Иорданның суун сүзүп кириптерге, оларның буттары сугга дээри билек, ¹⁶хемниң бажындан аккан суг элээн ырак черге, Царган чоогунда Адам хоорайга ханалаштыр турупкан. А хемниң адаанда суг Дус далайже (азы Арава далайынче)^f углай ага берген. ¹⁷Чон Иордан хемни Иерихоннун джундан кеже берген. Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын көдүргөн бараалгакчылар хемниң кургап калган дүвүнде чайгылыш чок турганнар. Израильчилер шупту өске талакы эрикче кеже бергиже дээр, хем кургаг чыткан^g.

^a Хост. 23:23^b Мих. 4:13; Зах. 4:14; 6:5^c Сан. 13:3^d Ыд. ыр. 113:3^e Чыл. 12:15^f Ы. х. к. 3:17^g Хост. 14:21, 29;
4 Хаан. 2:8

Тураскаал даштары

4 ¹Бүгү чон Иордан хемни кежип келгенде, Дээрги-Чаяакчы Иисуска: ²«Аймак бүрүзүндөн-не бир-бир кылдыр он ийи кижиден шилип алынар. ³Оларга Иордан хемниң дүвүндөн, бо бараалгакчыларның чайгылыш чок турар черинден, он ийи даш ап аарын дужаанар^h. Ол даштарны алгаш, хонар чериңерге аппарып алынар» – дээн.

⁴Иисус израильчилерниң аразындан он ийи кижини (аймак бүрүзүндөн-не бир-бир кылдыр) шилип алгаш, ⁵оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның аптаразының мурнунче, хемниң ортузунче чеде беринер. Кижини бүрүзү оон бодунун эктинге бир даштан салып алгаш, чорупсун – Израильде чеже аймак барыл, ынча дашты ап алынар. ⁶Ол даштар силерге тураскаалдыг демдек болзунⁱ. Келир үеде ажы-төлүңер силерден: „Бо чүү даштарыңарлы?“ – деп айтырза^j, ⁷оларга Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын Иордан хемни кежирип чыдырда, ол хемниң агымы канчаар соксай бергениниң дугайында чугаалап бээр силер. Ынчангаш бо даштар израильчилерге ол болуушкуннун дугайында мөңгө шагда тураскаал болур».

^h Ы. х. к. 27:2;
3 Хаан. 18:31ⁱ Э. д. 28:18; 35:14;
1 Хаан. 7:12
^j Хост. 12:26

⁸Израильчилер Иисустун дужааганын ёзугаар кылганнар: Иисуска Дээрги-Чаяакчының чугаалааны-биле, израильчилерниң аймак санынга дүүштүр Иордан хемниң дүвүндөн он ийи дашты алгаш, хонар черге эккеп салып алганнар. ⁹Иисус өске он ийи дашты алгаш, ыдыктыг аптараны көдүрүп чораан бараалгакчыларның буттарының баскан черинге салып каан. Ол даштар бо хуннерде-даа ында чыдар.

¹⁰Дээрги-Чаяакчының Иисусту дамчыштыр чонга дужаалы (Моисейнин Иисуска чагаан бүгү чүүлү) күүсеттингиче чедир, ыдыктыг аптараны көдүрүп чораан бараалгакчылар Иордан хемниң ортузунга турганнар. А чон өске талакы эрикче дүргөн кеже берген. ¹¹Шупту улус хемни кеже бээрге, Дээрги-Чаяакчының аптаразын көдүргөн бараалгакчылар чонну катап баштап алгаш чорупкан. ¹²Рувимниң болгаш Гадтың аймактары база Манассияның аймааның чартыы, Моисейниң оларга чугаалап турганы дег, чепсегленип алгаш, израильчилерни баштап чоруп органнар^k.

^k Сан. 32:17, 20

¹³Дайылдажырынга белен 40 000 хире аг-шериг Дээрги-Чаяакчының хайгааралы-биле Иерихон ховузунче чоруп орган.

¹⁴Дээрги-Чаяакчы ол хун Иисусту израильчилерниң мурнунга алдаржыдып каан. Оон эгелээш, олар Моисейни ханы хүндүлээр турганы дег, Иисусту бүгү назынының иштинде хүндүлээр апарганнар.

¹⁵⁻¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Чагыг-керээнийн аптаразын көдүрүп чоруур бараалгакчыларга: „Хемден үнүп келинер!“ – деп чугаала – дээрге, ¹⁷ Иисус бараалгакчыларга: «Хемден үнүп келинер» – деп дужааган.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээнийн аптаразын көдүрүп чораан бараалгакчылар хемден үнүп келгеш, кургаг черни базары билек, хемниң суу биеэги хевээр эрийн ажыр агып эгелээн чүве-дир.

¹⁹ Бир айның онгу хүнүндө израильчилер Иордан хемни кешкеш, Иерихоннун чөөн талазында Галгалга турлагжып алганнар. ²⁰ Иордан хемден ап алганы он ийи дажын Иисус Галгалга тургузуп кааш, ²¹ израильчилерге мынча деп чугаалаан: «Келир үеде силерниң ажы-төлүнер: „Бо чүү даштарыл?“ – деп айтырза, ²² силер оларга бо Иордан хемни израиль чон кургаг черлеп канчаар кежип келгениниң дугайын чугаалап бээр силер. ²³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар хемни кеже бергиженерге чедир, силерниң орууңарда Иордан хемниң суун кургадыпкан болгай. Бурганның Кызыл далайның суун, бис кеже бергижевиске чедир, кургадыпканы дег^a, Ол силерге шак-ла ынчаар дузалады чоп. ²⁴ Черниң бүгү чоннары Дээрги-Чаяакчынын холунуң кайы хире күштүүн билзин дээш^b, ол бүгү чүүл болган-дыр. Ол ышкаш силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы кажан кезээде Оон коргуп чорууруңарны күзеп турар».

^a Хост. 14:21

^b 3 Хаан. 8:42-43

5 ¹ Иорданнның барыын чүгүн чурттаан амор хааннар болгаш далай чоогу чурттуу хананей хааннар шупту Дээрги-Чаяакчы Иордан хемниң суун, израильчилер ону кеже бээр кылдыр, кургадып соолдурупканының дугайында медээни дыңнааш, кортканындан сузу бастынып калган. Израильчилер-биле олар ам туржуп диттикпээн.

Галгалга кыртыжап демдектээшкин болгаш Хосталышыкын байырлалын демдеглээни

² Ол өйде Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Чидиг бижектерден кылып алгаш, израиль чоннун аразында кыртыжадып демдектетпээн улус-биле ёзулалды кылып каг» – дээн. ³ Иисус чидиг бижектер кылып алгаш, израильчилерниң эр улузун Аралот деп тейге* кыртыжап демдектеп каан.

⁴ Иисустуң кыртыжап демдектээшкин ёзулалын кылганының чылдагааны мындыг чүве-дир. Дайылдажып шыдаар эр улус шупту Египеттен үнгеш, ээн кургаг ховуга чорааш, орук ара өлгүлөп калган^c. ⁵ Египеттен үнген бүгү эр улус кыртыжадып демдектетип алган турган, а ээн кургаг ховуга Египеттен көжүп турган үезинде төрүт-түнген эрлер кыртыжадып демдектетпээн турган. ⁶ Израильчилер ээн кургаг ховуга дөртөн чыл иштинде көжүп чоруп турган^d. Олар Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнаваан боорга, Ол: «Мээң силерниң ада-өгбеңерге бээр бооп даңгыраглааным чуртту – сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни^e – кажан-даа көрбөс силер» – деп оларга даңгыраглаан^f. Ынчангаш Египеттен үнген соонда, дайылдажып шыдаар турган эр улус шупту ол үе дургузунда мөчөөн. ⁷ Өлгөннерниң орнунга Дээрги-Чаяакчы оларның оолдарын өстүрүп каарга^g, ам Иисус оларны кыртыжап демдектеп кааны ол-дур. Көжүп турган үезинде оларны кыртыжаваан болганда, олар шупту кыртыжап демдектеттинмээн болган-дыр.

^c Сан. 14:29; 26:64-65

^d Сан. 14:33-34

^e Хост. 3:8

^f Сан. 14:23, 28-29

^g Сан. 14:31; Ы. х. к. 1:39

⁸ Шупту эр улусту кыртыжап демдектээн соонда, олар турлаанга экириирин манап турда, ⁹ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Бөгүн Мен силерден Египеттин бужарын адырып кагдым!» – дээн^h. Ынчангаш ол черни бөгүнге чедир Галгал** деп адаар чүве-дир.

^h Э. д. 34:14

* 5:3 Аралот тей – «Кыртыжап демдектээшкинниң тейи» деп уткалыг.

** 5:9 Галгал деп ат «адырар» деп сөске дөмейлешкек.

¹⁰ Израильчилер Галгалга турлагжып алгаш, айның он дөрт дугаар хүнүндө, кезжээ, Иерихоннун ховузунга «Хосталышкын байырлалын демдеглээннер»^а. ¹¹ Олар байырлалдың дараазында хүнүндө ол черде өзүп үнүп турар чимис, ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган база хооруп каан тараа чип турганнар. ¹² Ол черде өзүп турар чимистерни чип эгелээн хүнден бээр манна көзүлбестей берген^б. Израильчилерге манна ооң соонда көзүлбестээн – ол чылын олар ханаан черниң дүжүдү-биле чемненип турганнар.

^а Хост. 12:6; Сан. 9:5

^б Хост. 16:35

Иерихонну эжелеп алганы

¹³ Иисус бир катап Иерихоннун чоогунга тургаш, холунда хылыш тудуп алган кижиге көрүп кааш^с: «Бистин киживис сен бе азы дайзынывыс сен бе?» – деп айтырган.

^с Сан. 22:23

¹⁴ «Чок, мен дээрге Дээрги-Чаяакчының аг-шерииниң баштыңчызы-дыр мен. Ынчангаш мен мында келдим» – деп, ол харыылаан.

Иисус черге чедир мөгейгеш: «Мээң дээргим чалчазы меңээ чүнү чугаалаар ирги?» – деп айтырган.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчының шерииниң баштыңчызы: «Будунда кеткен идиктерин уштуп ал. Сээң турар черин ыдыктыг-дыр^д» – деп аңаа чугаалаан. Иисус ынчалдыр кылган.

^д Хост. 3:5

¹⁶ Иерихон хоорайның хаалгазы ол өйдө хаашкынныг болгаш дүкчүглүг турган. Израильчилерден коргар болгаш, кым-даа хоорайдан үнмээн, хоорайже кирерин кымга-даа чөпшээревейн турган.

6 ¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Иерихон хоорайны база ооң хаанын аг-шерии-биле кады сээң холуңга хүлээдип тур мен. ² Бүгү шериглериңер Иерихонну долгандыр алды хүн дургузунда хүнде-ле бир катап эргип турзун. ³ Ол ышкаш ыдыктыг аптараның мурнунга чеди бараалгакчы мыйыс эдискилер* тудуп алгаш кылашашсын. А чедиги хүнде хоорайны чеди катап долгандыр кылаштаңар, бараалгакчылар эдискилерни үрүп чорзуннар. ⁴ Кажан мыйыс эдискилерни үрүп эгелээрге^е, бүгү чон ону дыңнап кааш, кончуг ыыткыр кылдыр алгырышсын. Ынчан хоорайның ханазы буступ каар, силер турган черлериңерден-не хоорайже кире бээр силер» – деп чугаалаан.

^е Башт. 7:16-18

⁵ Нуннун оглу Иисус Бурганның бараалгакчыларын кыйгырткаш: «Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын көдүрүп алыңар. Чеди бараалгакчы аптараның мурнунга мыйыс эдискилер тудуп алгаш кылашашсын» – дээн. ⁶ А чонга Иисус: «Барып, хоорайны эргээш келиңер. Чепсектиг улус Дээрги-Чаяакчының аптаразының мурнунга чорзун» – дээн.

⁷ Иисус чонга ыңдыг дужаалды бериптерге, чеди бараалгакчы эдискилерин тудуп алгаш, Дээрги-Чаяакчының хайгааралының адаанда кылаштажып, эдискилерин үрүп чорупкан. Оларның соондан Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын аппарат чыткан. ⁸ Эдискилер үрген бараалгакчыларның мурнунда чепсектиг шериглер, а аптараның соо-биле чон чоруп орган. Олар чоруп олурда, эдискилерниң ыды дыңналып турган. ⁹ Иисус чонга мынча деп айтышкын берген: «Мен силерге дужааваан шаамда, ыытташпаңар, үн үндүрбөңер, силерниң аксыңардан чаңгыс-даа сөс үнмезин. „Алгыржыңар!“ дээримге, чүгле ынчан алгыржып эгелээр силер». ¹⁰ Ындыг янзылыг Дээрги-Чаяакчының аптаразы хоорайны бир долгангаш, турлагже ээп келген. Чон турлагга бир хонган.

¹¹ Дараазында хүн Иисус эрте туруп келгенде, бараалгакчылар Дээрги-Чаяакчының аптаразын алгаш чорупканнар. ¹² Чеди бараалгакчы Дээрги-Чаяакчының аптаразының

* 6:3 Мыйыс эдиски – еврей дылда «шофар» дээр, кошкар мыйызындан кылган этсир хөгжүм херексели.

мурнунда мыйыс эдискилерни үрүп бар чыткан. Оларның мурнунда – чепсектиг шериглер. Ыдыктыг аптараның соо-биле чон чоруп орган. Олар чоруп олурда, эдискилерниң ыды дыңналып турган. ¹³ Ындыг янзылыг ийиги хүн база хоорайны бир катап долгангаш, турлагже ээп келгеннер. Алды хүн иштинде ынчалдыр кылганнар.

¹⁴ Чедиги хүнде даң хаязында тургаш, ол-ла чыскаал-биле хоорайны чеди катап долгандыр эргээннер. Чүгле ол хүн хоорайны чеди катап долганганнар. ¹⁵ Бараалгакчылар чеди дугаарында эдискизин этсирге, Иисус чонга: «Алгыржыңар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы хоорайны силерге хүлээдип берген-дир! – дээн. – ¹⁶ Бо хоорайны болгаш ында бар бүгү-ле чүвени Дээрги-Чаяакчыга кезээ мөңгедө тураскаадып, бүрүнү-биле узуткаар ужурлуг бис^a. Чүгле Раав деп аттыг самын-садар херээжен болгаш ооң бажыңында турар шупту улус дириг артсын. Чүге дээрге ол бистиң чорудупкан хайгыылчыларывысты чажырыпкаш, камгалап каан^b. ¹⁷ Оваарымчалыг болунар, Бурганга тураскаадыр ужурлуг чүвелерден чүнү-даа албанар. Оон башка силер израиль турлагга хай-халап болгаш каргыш эккээр силер^c. ¹⁸ Бүгү алдын, мөңгүн база хүлер, демир эт-херекселдер – Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдыктыг чүүлдер-дир. Оларны Дээрги-Чаяакчының шыгжамырынче суп каар ужурлуг силер».

¹⁹ Израиль чон ыыткыр алгыржып, бараалгакчылар эдискилерин этсип эгелээн. Эдискилерниң үнүн дыңнап кааш, чон дыка ыыткыр алгыржып эгелээрге, хоорайның ханазы буступ кээп дүшкен^d. Ынчан израиль чон бүгү таладан шургуп киргеш, хоорайны эжелеп алган. ²⁰ Хоорайда дириг чүү-ле бар болдур, шуптузун хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан^e: эр-херээжен, кырган-чалы кижилерни, бода, шээр малды, элчигеннерни... ²¹ Ол черге хайгыыл кылып чораан ийи кижиге Иисус: «Демги самын-садар херээженниң бажыңыңа баргаш, ону бүгү төрелдери-биле кады хоорайдан үндүрүп эккелинер. Даңгырааңарны күүсединер» – дээн.

²² Хайгыылчы оолдар Раавтың бажыңыңа баргаш, оон бодун, ада-иезин, акы-дуңмазын, бүгү төрелдерин израильчилерниң турлааның даштынче аппаратаннар^f.

²³ А хоорайны болгаш ында бар чүвени дөгөрезин өрттедипкеннер. Чүгле алдын, мөңгүн база хүлер, демир эт-херекселди Дээрги-Чаяакчының өргээзинче шыгжап суп кааннар. ²⁴ А Раав деп самын-садар херээженни, ооң бүгү төрел-дөргүлүн Иисус диригге арттырып каан, чүге дээрге Раав Иисустуң Иерихонче чорудупканы хайгыылчыларын чажырыпкаш, камгалап каан. Раавтың салгалы бо хүннерде-даа израильчилерниң аразында чурттап чоруур^g.

²⁵ Ол өйдө Иисус мындыг каргыштыг сөстөрни чугаалаан: «Иерихон хоорайны катап тургузар кижиде Дээрги-Чаяакчыга каргаттырар! Хоорайның таваан салгаш, дун оглун оскунар! Ооң хаалгазын тургузуп кагаш, хеймер оглун оскунар!»^h

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Иисус-биле кады турган. Иисустуң ат-алдары бүгү чуртта тарай берген.

Аханның бачыды

7 ¹ Ынчалза-даа израильчилер Бурганга тураскааткан чүүлдерге удур кем-буруу үүлгеткен: Иуданың аймаандан Ахан деп кижиде ол чүүлдерден бир-ле чүвени ап алган. (Ахан дээрге Харминиң оглу, Харми Завдийниң оглу, Завдий Зерахтың оглу турганⁱ.) Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы израильчилерге килеңнеп ажынган.

² Иисус бодунун улузун Иерихондан Вефилдиң чөөн талазында Бет-Авенниң чоогунда турар Гай деп хоорайже чорудупкан. «Барып, ол черни билип эккелиңер» – деп, улузунга ол дужааган. Олар баргаш, ол черни көрүп алгаш келгеш, ³ Иисуска: «Бүгү чоннун ынаар барган херээ чок-тур. Баштай чүгле ийи-үш муң хире кижиде баргаш, Гайны эжелеп алзын. Ында улус эвээш-тир. Бүгү чонувусту түреткен ажыы чок боор» – дээннер.

^a Лев. 27:28; Ы. х. к. 20:17

^b Ис. 2:1-6

^c Ис. 7:12

^d Евр. 11:30

^e Ы. х. к. 7:2

^f Евр. 11:31

^g Мф. 1:5; Иак. 2:25; Евр. 11:32

^h 3 Хаан. 16:34

ⁱ Ис. 22:20; 1 Чыл. 2:6-7

⁴ Гайже 3000 хире израильчи дайылдажып чорупкан, ынчалза-даа олар гайжылардан дезер ужурга таварышкан^a. ⁵ Гайжылар израильчилерни хоорайның эжик-хаалгазындан Севаримге чедир сүрүп, дагның эдээнге оларны чылча шапкаш, үжен алды хире кижини өлүрүп кааннар. Ол болуушкундан израильчилернин сузу бастынып, холу салдына берген.

⁶ Иисус мунгаралдан хевин ора соп каапкаш, Дээрги-Чаяакчының аптаразынын мурнунга черже доңгайып кээп дүшкеш^b, кежээге чедир аңаа чыткан. Иисус-биле кады Израильдиң баштыңнары база ынчалганнар, баштарынче довурак бызап алганнар^c. ⁷ Ынчан Иисус: «Аа халак, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Чүге Сен бо чонну Иордан хемни кежирдин? Бисти амор чонга узуткадыр дээш бе?»^d Ооң орнунга бис Иордан хемнин ындынга артып каар чүвевисти! ⁸ Дээргим! Израильчилер дайзыннар-ындан дезипкенинин соонда, мен ам чүнү чугаалаар мен? ⁹ Хананей чон болгаш ол чернин өске-даа чурттакчылары ол дугайында дыңнааш, бисти бүзээлепкеш, чер кырындан адывысты чидир узуткап каары ол-дур!^e Ооң соонда Сээң улуг ат-алдарын канчаарыл?» – деп айтырган.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Иисуска мынча деп харыылаан: «Туруп кел, чүге мында доңгайып кээп дүшкен чыдарың ол? ¹¹ Израиль чон бачыт үлгеткеш, Мээң олар-биле чарганым дугуржулганы үреп каан. Олар Меңээ тураскааткан чүвени оорлап алгаш, ооң дугайында ыгтташпайн, боттарының эт-севиниң аразында чажырып алган-дыр! ¹² Ынчангаш израильчилер боттарының дайзыннар-ынга удур туржуп шыдавайн, дезипкен^f. Чүге дээрге олар боттары каргышка таварышкан. Бир эвес силер Меңээ тураскааткан чүвени узуткап, бодуңардан ыратпас болзуңарза, моон соңгаар Мен силер-биле кады болбас мен^g.

¹³ Туруп келгеш, чонну арыглап, ыдыкта. Оларга мону дамчыдып чугаала: даартагы хүнге белеткенип, ыдыктанып-арыгланып алыңар. Чүге дээрге Израильдин Бурганы – Дээрги-Чаяакчы: „Израиль чон, силерде Меңээ тураскааткан чүве бар-дыр! Силер ол чүведен адырлып албаан шаанарда, дайзыныңарга удур туржуп шыдавас болур силер“ – деп чугаалаан. ¹⁴ Даарта эртен манаа аймактар аайы-биле шупту чедип келинер^h. Дээрги-Чаяакчы кайы аймакче айтыптар болдур, олар төрөл бөлүк аайы-биле чедип келзин. Дээрги-Чаяакчының айытканы төрөл бөлүк аалдар аайы-биле чедип келзин. Дээрги-Чаяакчының айытканы аалдан эр улус шупту чедип келзин. ¹⁵ Кымдан Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан чүвелер тыптыр болдур, Дээрги-Чаяакчы-биле чарган керээни үреп, бужар херек кылганы дээш, ол кижини аңаа хамааржыр бүгү чүве-биле кады өрттеттирер ужурлуг!»

¹⁶ Даартазында эртен эрте Иисус израильчилерни аймак аайы-биле аңаа чедип кээрин дужаарга, Бурган Иуданың аймаанче айыткан. ¹⁷ Иуданың төрөл бөлүктөринге чедип кээрин дужаарга – олар чедип кээрге, Бурган Зерахтың төрөл бөлүүнче айытканⁱ. Иисус Зерахтың төрөл бөлүүндөн эр улуска чедип кээрин дужаарга, Бурган Завдийже айыткан. ¹⁸ Завдийниң аалында эр улусту келдиртип аарга, Иуданың аймаандан Зерахтың үре-салгалы, Завдийниң оглу Хармийниң Ахан деп оглунче айыткан.

¹⁹ Ынчан Иисус Аханга: «Оглум! Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып^j, чүнү үлгеткениңни менден чажырбайн, сөглөп бер» – дээн.

²⁰ Ахан Иисуска: «Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт кылганым шын^k. Ол мынчаар болган чүве. ²¹ Олчалап алганывыс чүүлдернин аразындан Сеннаардан келген бир чараш хепти^l база 200 °шекел мөңгүннү, 50 шекел дензилиг алдынын көрүп кааш, алыксааш, ап алдым. Ол чүвелерни шуптузун майгын иштинде черде чажырып каан мен, мөңгүн эң-не адаанда чыдар чүве» – деп харыылаан^m. ²² Иисус бодунуң айбычыларын Аханның майгынынче чорудупкан. Олар ынаар далаш-биле маңнажып чеде бергеш, чажырып каан чүвелерни майгындан

^a Лев. 26:17; Ы. х. к. 28:25^b Сан. 14:5^c 1 Хаан. 4:12; Неем. 9:1; Ыы. 2:10^d Хост. 5:22; 4 Хаан. 3:10^e Ыд. ыр. 82:4^f Лев. 26:37; Башт. 2:14^g Ис. 6:17^h 1 Хаан. 10:19, 21ⁱ Сан. 26:19-20^j Ин. 9:24^k 2 Хаан. 12:13^l Э. д. 10:10; 11:2^m Ы. х. к. 7:25-26; 13:17

тып алганнар; мөңгүн эн-не адаанда чыткан. ²³ Майгындан ол бүгүнү алгаш, Иисуска болгаш израильчилерге эккеп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салып бергеннер.

²⁴ Ооң соонда Иисус болгаш бүгү израильчилер Зерахтың үре-салгалы Аханны ап алганы мөңгүнү, хеви, алдыны-биле; оолдары, уруглары-биле; шээр болгаш бода малдары-биле, элчигеннери-биле; майгыны база бүгү-ле эт-севи-биле Ахор шынаазынче аппаратаннар. ²⁵ «Чүге сен биске хай-халап эккелдиң? – деп, Иисус аңаа чугаалаан. – Бөгүн сенээ Дээрги-Чаяакчы хай-халапты көргүзер!» Ынчан израильчилер шупту Аханны даш-биле өлүр соп каапканнар. Ол шынааже эккелген улузун болгаш мал-маганны израильчилер дөгerezин даш-биле өлүр соп каапкаш, өрттедишкеннер, ²⁶ а оларның кырындан даштар хорумнап кааннар – ол улуг хорум бо хүннерде-даа ында бар^a. Ооң соонда Дээрги-Чаяакчының килеци оожургаан. Ынчангаш ол черни бо хүннерге чедир Ахор шынаазы деп адаар чүве-дир*.

^a Иис. 7:26; 2 Хаан. 18:17

Гайны эжелеп алганы

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Дайылдажып шыдаар бүгү чонну чыып алгаш, Гайже чорувут. Коргуп сүрээдеве! Сээң холунга Мен Гайның хаанын, ооң чонун, ооң хоорайын болгаш бүгү черин хүлээдип берип тур мен^b. ² Иерихонну канчалган сен, Гайны болгаш ооң хаанын шак-ла ынчалдыр аажыла^c. Бо удаада Гайдан олчаны болгаш малды бодунарга ап болур силер^d. Хоорайның артыгы талазынга кедегден тургузуп ал» – дээн.

^b Иис. 6:1

^c Иис. 6:20

^d Ы. х. к. 20:14

³ Иисус дайылдажып шыдаар бүгү чон-биле Гайже чорупкан. Ол 30 000 эрес-дидим дайынчыны шилээш, дүне оларны мурнай чорудуп, ⁴ мынча деп дужааган: «Көрдүңер бе, хоорайның артыгы талазынга кедег тургузар силер^e. Хоорай чанындан ыраваңар, силер шупту белен туруңар! ⁵ А мен арткан улузум-биле хоорайга чеде бээр мен. Ол хоорайның чурттакчылары, мооң мурнунда дег, биске удур тулчуп үнүп кээрге, олардан дезиптер бис^f. ⁶ „Ынчан дег, болар бистен дезип турлар“ деп бодааш, олар бисти сүрүптер. Ынчалдыр хоорайдан оларны ырадып аппаар бис. Кажан бис дезиптеривиске, ⁷ силер кедегден туруп келгеш, хоорайны эжелеп аар силер. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар хоорайны силерниң холуңарга хүлээдип бээр. ⁸ Хоорайны эжелеп алгаш, ону өрттедиштиңер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар кылыңар. Көрдүңер бе, Мээң силерге дужаалым мындыг-дыр».

^e Башт. 20:29

^f Иис. 7:4-5; Башт. 20:32

⁹ Иисустуң чагаанын ёзугаар олар кедег тургузуп алгаш, Вефил биле Гайның аразынга, Гайның барыын талазынга, доктаап алганнар. А Иисус ол дүне шериг-лерниң аразынга хонган.

¹⁰ Эртен эрте Иисус чонну хынап көргөш, Израильдиң баштыңнары-биле кады оларны баштап алгаш, Гайже чорупкан. ¹¹ Дайылдажып шыдаар бүгү улус Иисус-биле кады хоорайга чоокшулап чеде бергеш, ооң чоогунга, соңгу талазынга доктаап алган. Оларның турлаа биле Гай хоорайның аразында шынаа бар турган. ¹² А Иисус 5000 хире кижини шилип алгаш, оларны Вефил биле Гайның аразынга, хоорайның барыын талазынга кедегге тургузуп каан. ¹³ Бүгү чон хоорайның соңгу талазынга туруп алган, а кедегге орган улус хоорайның барыын талазында турган. Ол дүне Иисус шынааның ортузунга чедип келген.

¹⁴ Гайның хааны ону көрүп кааш, эртен эрте хоорайның чурттакчыларын Иордан шынаазының баарында тодаргай черже дүрген үндүрүпкеш, израильчилерге удур тулчуп кирипкен. Хоорайның артыгы талазында кедег тургузуп каанын Гайның хааны билбээн. ¹⁵ Иисус болгаш бүгү израиль чон, аштырган улус дег, ээн кургаг хову же аткаар дезип эгелээннер. ¹⁶ Гайжылар хоорайның бүгү чонун дайзыннарны сүреринче

* 7:26 Ахор – «Хай-халап эккээр» дээн уткалыг сөс-биле дөмейлешкек (Ос. 2:15 көр).

кыйгырган. Иисусту сүрер дээш, олар хоорайдан ырап келгеннер. ¹⁷ Гайда болгаш Вефилде чаңгыс-даа эр кижиге артпаан, шупту израиль чонну сүрүп чорупкан. Ону сүрер дээш, хоорайның хаалгазын ажык каапканнар.

¹⁸ Ынчан Дээрги-Чаяакчы: «Холунда чепсээни Гайже угландыр айтывыт. Ол хоорайны сээң холунга хүлээди берип тур мен!» – дээрге, Иисус бодунуң холунда чепсээн ынаар угландыр айтыптары билек, ¹⁹ кедегге турган дайынчылар халдап кирипкеннер^a. Олар хоорайже шургул киргеш, эжелеп алган дораан-на ону өрттедипкеннер.

^a Башт. 20:37

²⁰ Гайның чурттакчылары хая көрнүп келгеш, хоорайының өрттенип турарын көрүп кааннар – ыш дээрже шөйлүп үнүп турган! Гайжыларның кайнаар-даа баар харыы чок апарган, чүге дээрге ээн кургаг ховуже дезип бар чыткан израильчилер хая көрнүп келгеш, ам оларже удур халдап эгелээн. ²¹ Иисус болгаш бүгү израиль чон кедегге турган улузунуң хоорайны эжелеп алганын билип кааш, хоорайның кырында ышты эскерип, ол-ла дораан дедир ээпкеш, гайжыларже удур халдап эгелээннер. ²² Кедегге турган дайынчылар оларга уткуштур хоорайдан үнүпкен. Ынчалдыр израильчилер боттарының дайыннарын дезип-даа, дириг артып-даа шыдапас кылдыр бүзээлпкеш, чаңгыс-даа кижиге диригге арттырбайн, чылча шаап кааннар^b. ²³ А Гайның хаанын диригге тудуп алгаш, Иисуска эккелгеннер^c.

^b Ы. х. к. 7:2

^c 1 Хаан. 15:8-9

²⁴ Оларны сүрүп чораан Гайның дайынчыларын ээн кургаг ховуга чаңгыс-даа кижиге арттырбайн чылча шапканының соонда, израильчилер хоорайга келгеш, ында арткан улустуң дөгөрезин хылыш-биле узуткап каапкан. ²⁵ Ол хүн Гайның өлгөн эр, херэежен чурттакчыларының саны 12 000 кижиге болган. ²⁶ Гайга чурттап чораан кижилерни шуптузун узуткаваан шаанда, Иисус холунда чепсээн черле салбаан. ²⁷ Хоорайдан тыпкан олчазын болгаш мал-маганны Дээрги-Чаяакчының Иисуска дужааганын ёзугаар, израильчилер боттарынга ап алганнар.

²⁸ Хоорайны Иисус өрттедипкен – ол мөңгедө хорум даштарже шилчий берген^d. Амгы үеде-даа ол ындыг хевээр чыдар. ²⁹ Гайның хаанын Иисус ыяшка азып каан^e. Хаанның мөчү-сөөгүн кежээге дээр ыяшка азып каан турган, а хүн ажар өйде ону дүжүргеш, хоорайның хаалгазының аксынче октаптарын Иисус дужааган^f. Оон кырынче эңмежок улуг даштарны хорумнап каапкан^g. Ол хорум бо хүннерде-даа ында турар чүве-дир.

^d Ы. х. к. 13:16

^e Ис. 10:26

^f Ы. х. к. 21:22-23

^g Ис. 7:26; 2 Хаан. 18:17

Ыдыктыг хоойлуну номчааны

³⁰ Ынчан Иисус Гевал даанга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти тудуп каан^h. ³¹ Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң израильчилерге чагып кааны, Моисейниң хоойлу номунда бижиттинген – хоюглап дүрбүвээн (демир херексел аңаа дегбээн) даштардан кылган бедигээш ол чүве-дирⁱ. Ол бедигээшке Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдү база эп-найырал өргүлдерин салып турган. ³² Ол черге, израильчилер көрүп турда, Иисус элээн каш даштарга Моисейнин бижээн хоойлу номунуң хоолгазын бижип каан. ³³ Бүгү израильчилер – үндезин израиль чон база оларга катчып келген даштыкы улус – баштыңнар, удуртукчулар база шииткекчилер-биле кады Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзинин аптаразының ийи талазынга туруп алганнар. Оларның бир чарты – Гаризим даг дужунда, өскелери – Гевал даг дужунда турганнар^j. Оларның ортузунда ыдыктыг аптараны көдүрер хүлээлгелиг левит бараалгакчылар турган. Бо бүгү Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң чонну алгап-йөрээр дээш моон мурнунда үндүргөн дужаалын ёзугаар болган чүве-дир.

^h Ы. х. к. 27:2, 5-6

ⁱ Хост. 20:25

^j Ы. х. к. 11:29; 27:12-13

³⁴ Оон соонда Иисус хоойлу номунда бижип каан бүгү чүвени – йөрээшкенин-даа, каргышты-даа – шуптузун номчаан^k. ³⁵ Израильдин чыгып келген бүгү чонунга – херэеженнерге, ажы-төлге, даштыкы улуска-даа^l – Моисейниң чагыгларының шуптузун, чаңгыс-даа сөс эрттирбейн, Иисус номчуп берген.

^k Ы. х. к. 28:1-68

^l Ы. х. к. 31:12

Гаваончуларның кажарлааны

9 ¹ Иордан хемниң барыын талазында дагларда, шат черлерде база Ливанга чедир Улуг далайның эриин дургаар чурттаан бүгү хааннар ол болуушкуннарны дыңнап каарга, хет, амор, хананей, ферез, хиввей база иевус чоннар ² Иисус биле Израильге удур демниң чаалажыры-биле каттыжып алганнар^a.

^a Э. д. 14:1-3;
Иис. 10:5; 11:5

^b Иис. 6:20; 8:28

³ А Гаваон хоорайның чурттакчылары Иисустун Иерихон биле Гайны канчапканын дыңнааш^b, ⁴ аңаа удур кажар арга ажыглаар деп бодап алганнар. Олар орукче мынчалдыр үнүпкеннер: аыш-чем хүнезинненип алгаш, элчигеннеринге орбак-самдар шоодайлар дергилеп алгаш, орбак-самдар, чамашкылыг хөм көгээржиктерге арагалар куткаш, арттынып алганнар. ⁵ Олар эрги, катап-катап улдургулап каан идиктер, элеп орлуп калган хептер кеткилеп алганнар. Хүнезинненип алган хлеви кургаг, тоглап турар болган. ⁶ Ынчалдыр олар израильчилерниң Галгалда турлаанда^c Иисуска болгаш израиль чонга чедип келгеш: «Бис ырак черден келдивис. Бистиң-биле тайбың керээзин чарып алыңар» – дээн.

^c Иис. 5:10

⁷ Израильчилер хиввей уктуг гаваончуларга: «Силер-биле канчап керээ чарар улус бис? Силер та бистиң чогувуста чурттап турар улус силер?» – деп харыылааннар.

⁸ Олар Иисуска: «Кымнар силер, кайыын келдиңер?» – дээннер.

Иисус олардан: «Кымнар силер, кайыын келдиңер?» – деп айтырган.

⁹ Гаваончулар: «Бис, сээн кулдарың, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның ат-алдарын дыңнааш, дыка ырак чурттан келдивис^d. Бис Ооң алдарының дугайында, Египетке кылган херектериниң дугайында шуптузун дыңнадывыс. ¹⁰ Иорданның ындыы талазында амор чоннун ийи хаанын – Эсевоннун хааны Сигонну база Астаротка чурттап чораан Васанның хааны Огту – Дээрги-Чаяакчының канчапканын дөгөрезин дыңнадывыс^e. ¹¹ Ол бүгүнү дыңнааш, чуртувустун баштыңнары болгаш чаңгыс чер чурттугларывыс биске мындыг даалга бердилер: „Аыш-чемден хүнезинненип алгаш, ол чонче чоруптуңар. ‘Бис силерниң кулдарыңар-дыр бис’ – деп оларга барып чугаалаңар. Ынчангаш бистиң-биле тайбың керээзин чарып алзыңнар^f. ¹² Силерже чоруур дээш, хүнезин белеткеп турувуста, бо хлевивис чылыг хевээр турду. Ам ол кургааш, тоглап турар апарган-дыр. ¹³ Арагалыг көгээржиктер бо-дур. Кажан оларны долдуруп ап турувуста, чаа турдулар, а ам орлугулап калганы ол-дур. Бистиң идик-хевивис безин узун орукка элеп, самдарарып калды» – дээннер.

^d Ы. х. к. 20:11, 15

^e Сан. 21:21-35

¹⁴ Израильчилер оларның аыш-чемин амзап көргеннер, а Дээрги-Чаяакчыдан чөпшээрел айтырбааннар^f. ¹⁵ Иисус олар-биле тайбың керээзин чарып алгаш^g, оларның амы-тынын кадагалаар бооп азаан. Ниитилелдиң нояннары база ол керээни үре-везин даңгыраглааннар.

^f Сан. 27:21

^g Иис. 11:19

¹⁶ Керээ чарып алганындан бээр үш хүн эрткенде, израильчилер ол улусту боттарындан ырак эвесте чурттап турар кожалары деп билип кааннар. ¹⁷ Израильчилер орукче үнүпкеш, үш дугаар хүнүнде оларның Гаваон, Кефира, Беерот база Кириат-Иарим деп хоорайларынга чедип келгеннер^h. ¹⁸ Израильчилер ол хоорайларның чурттакчыларын узуткай бербээннер, чүге дээрге ниитилелдиң нояннары оларга Израильдиң Бурганы – Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглаан болгай. Ол дээш бүгү ниитилел нояннарынга удур хыйланып эгелээн.

^h Иис. 18:25-28

¹⁹ Израильдин нояннары бүгү ниитилелге: «Израильдин Бурганы – Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларга дегбезин азаан болгай бис. Ынчангаш ам бис оларга дээп шыдаваз бис. ²⁰ Оларны мынчаалыңарам: чарган керээвис ужун Бурганның килеци биске дүшпези-биле оларны диригге арттырып каар бис. ²¹ Дириг чурттап чорайлар аан. Моон соңгаар олар бүгү ниитилеливиске суг узуп, ыяш чарып бээр кижилер болзун» – дээннерⁱ. Нояннар чүү дээнил, ынчалдыр болган.

ⁱ Ы. х. к. 29:11

²² Иисус гаваончуларны кыйгырыпкаш, оларга: «Бистиң чоогувуста хиренерде „Силерден дыка ыракта чурттап турар бис“ деп чүге мегеледиңер? ²³ Ол дээш каргаттырган силер! Чонуңар кажан кезээде кулдар болур: мээн Бурганымның өргээзинге суг узуп, ыяш чарып бээр кижилер болур силер!» – дээн.

²⁴ Гаваончулар Иисуска: «Сээң Бурганың бо черни силерге бергеш, ооң бүгү чурттакчыларын силерниң мурнунардан узуткап кааптарын бодунуң чалчазы Моисейге дужааган дээрзи^a биске, сээң кулдарыңга, дыңналып келген. Ынчангаш силерниң бисти өлүрүп кааптарыңардан аажок корткаш ынчалдывыс^b. ²⁵ Ам бис сээң холуңда-дыр бис. Биске хамаарыштыр чүнү канчаарыңны шын болгаш чөптүг деп санаар сен, шак ынчалдыр кыл» – деп харыылааннар^c.

²⁶ Иисус ынчалдыр израильчилерге гаваончуларны өлүртпейн барган. ²⁷ Ол хүнден эгелээш, Иисус гаваончуларны израиль ниитилелдиң болгаш Дээрги-Чаяакчыга өргүл бедигээжиниң суун узуп, ыяжын чарып бээр кижилери кылып каан. Бо хүннерде-даа олар ол хүлээлгезин Дээрги-Чаяакчының шилип алган черинде күүседип чоруурлар.

Амор чон-биле тулчуушкун

10 ¹ Иерусалимниң хааны Адониседек «Иисус Гайны эжелеп алгаш, чылча шаап кааш, Гайның хаанын Иерихоннуң хаанын дег аажылаан» деп дыңнаан^d. Ол ышкаш «Гаваоннуң чурттакчылары Израиль-биле тайбың керээзин чарып алгаш, ам израильчилерниң аразында турар» деп дыңнааш^e, ² Адониседек болгаш ооң улузу аажок корга берген^f. Чүге дээрге Гаваон – найысылал хоорайлардан дорайтавас, Гайдан-даа улуг хоорай турган. Гаваоннуң чурттакчылары шупту эрес-дидим улус турган чүве-дир. ³ Ынчангаш Иерусалимниң хааны Адониседек Хевроннуң хааны Гогамче, Иармуттуң хааны Фирамче, Лахистиң хааны Яфийже, Эглоннуң хааны Девирже: ⁴ «Меңээ чедип келгеш, Гаваонну чылча шаварыңга дузалажыңар, чүге дээрге ол Иисус болгаш израильчилер-биле тайбың керээзи чарып алган-дыр» деп сөс чедирери-биле шапкынчылар чорудупкан.

⁵ Амор чоннуң беш хааны: Иерусалим, Хеврон, Иармут, Лахис, Эглон хоорайларының хааннары катчып^g, шериглерин чыып алгаш, Гаваоннуң чоогунга боттарының турлаан кылып алгаш, аңаа удур дайылдажып эгелээн.

⁶ Гаваоннуң чурттакчылары израильчилерниң Галгалда турлаанда Иисусче: «Кулдарыңарны, бисти, кагбаңар! Биске дүрген дузалажып чедип келиңер, бисти камгалаңар! Дагларда чурттап чоруур амор чоннуң хааннары шупту катчып алгаш, бисче халдап келди» деп сөс чедирери-биле шапкынчылар чорудупкан.

⁷ Иисус дайылдажып шыдаар бүгү чон-биле, бодунуң эрес-дидим дайынчылары-биле Галгалдан үнүпкен. ⁸ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Дайзыннарда кортпа, Мен оларны сээң холуңга берип каан мен: олардан сеңээ удур кым-даа туржуп шыдавас^h» – дээн.

⁹ Иисус Галгалдан дүннү өттүр чоруп келгеш, дайзыннарга хенертен чедип келген.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы удурланыкчыларны израильчилерниң мурнунга аймап-дүвүрөй бээр кылыпкан болгашⁱ, израильчилер Гаваон чоогунга оларны чылча шаап каапканнар. Ооң соонда оларны Бет-Орон бедигээжинче баар оруктап сүргеш, Азека болгаш Македага чедир кыргып-хыдып келгеннер. ¹¹ Кажан удурланыкчылары израильчилерден Бет-Орон даан куду дезиптерге, Дээрги-Чаяакчы дээрден оларже улуг даштар октап эгелээни^j. Ол Азекага чедир даштар октап келген. Израильчилерниң хылыжындан өлгөн кижилерге бодаарга, даштыг долуга соктуруп өлгөннерниң саны дыка хөй болган^k.

¹² Ол хүн Иисус Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалашкан. Дээрги-Чаяакчы израильчилерге амор чонну тиилээр арганы берип турда, Иисус бүгү израиль чон дыңнап турда: «Гаваоннуң кырыңга доктаап турувут, хүнүм! А сен, айым, Айалон шынаазының

^a Ы. х. к. 7:1-2^b Хост. 15:14^c Иер. 26:14^d Иис. 6:20; 8:29^e Иис. 9:15^f Ы. х. к. 11:25^g Э. д. 14:1-3;

Иис. 9:2; 11:5

^h Иис. 1:5; 21:44ⁱ Башт. 4:15; 1 Хаан. 7:10;

Иса. 28:21

^j Хост. 9:23; Иса. 30:30;

Ажыд. 11:19; 16:21

^k 2 Хаан. 18:8

^a Авв. 3:11

кырынга доктаап турувут!» – дээн. ¹³ Чон дайзыннарындан өжээн негеп албаан шаанда, хүн-даа, ай-даа ашпайн, дээрге доктаай берген турган^a. Яшарның номунда*: «Хүн дээрниң ортузунга доктаай бергеш, хүнзедир шимчеш дивейн турган» деп, шак ынчалдыр бижип кагбаан ийик бе?

^b 4 Хаан. 20:10-11;
Иса. 38:8

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы кижиге амыганның сөзүн ынчалдыр тооп күүседир таварылга ол хүнге чедир-даа, ооң соонда-даа туруп көрбээн^b. Ылап-ла Дээрги-Чаяакчы Израиль дээш Боду тулушкан!

¹⁵ Ооң соонда Иисус биле бүгү израильчилер Галгалда турлаанче ээп келгеннер.

Беш амор хаанны өлүргени

¹⁶ А беш амор хаан дезипкеш, Македада куйга чашты бергеннер. ¹⁷ Македада куйга чаштына берген беш хаанның тыптып келгенин Иисуска дыңнадып кээрге, ¹⁸ Иисус: «Куйнуң аксын улуг даштар-биле дуглап кааш, ону улуска кадартып калыңар. ¹⁹ А боттарыңар дайзыннарны сүрерин ара соксатпайн, кудуруунда чыдып калганнарын кыргып-хыдыңар, оларның хоорайларынче чашты бээрин болдурбанар – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар оларны силерниң холуңарга хүлээдиң берген-дир!» – дээн.

²⁰ Иисус болгаш израильчилер дайзыннарын дөгөрезин чылча шаап кааптарга, олардан чүгле каш-ла кижиге дескеш, быжыглалдыг хоорайларынга чашты берген соонда, ²¹ бүгү чон Македада турлагда Иисусче тайбың ээп чедип келген. Ооң соонда кым-даа оларны бак сөглөп дидинмээн.

²² Ынчан Иисус: «Куйнуң аксын ажыткаш, ол беш хаанны меңээ үндүрүп эккеп бериңер» – дээн. ²³ Ооң дужаалын ёзугаар куйдан Иерусалим, Хеврон, Иармут, Лакис, Эглон хоорайларның беш хаанын үндүрүп эккелгеннер. ²⁴ Ол хааннарны эккээрге, Иисус бүгү израильчилерни кыйгырып алгаш, кады дайылдажып чорааны шериг баштынчыларыңа: «Бо хааннарже чоокшулап келгеш, оларның моюннарыңа бу-дунарны салып алыңар» – дээрге, олары шак ынчалдыр кылганнар^c.

^c Ы. х. к. 7:24

²⁵ Иисус шериг баштынчыларыңа: «Коргуп-сүртевеңер, кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим болуңар! Силерниң дайзыннарыңарны, черле кым силерге удур дайылдажыр болдур, Дээрги-Чаяакчы оларны шак-ла ынчалдыр аажылаар!^d» – дээн. ²⁶ Ооң соонда Иисус оларны өлүргеш, беш ыяшка мөчү-сөөгүн азып каан. Ынчалдыр оларны кежээге чедир азып каан турган^e.

^d Ы. х. к. 3:21; 7:19

^e Иис. 8:29

^f Ы. х. к. 21:22-23

²⁷ Хүн ажар өйдө Иисус ол мөчү-сөөктү дүжүргеш^f, ол хааннарның чаштып чытканы куйже кирип октапкаш, ооң аксын улуг даштар-биле дуглап каарын дужааган. Ол даштар бо хүннерде-даа ында турар.

Мурнуу чүкте хоорайларны эжелеп алганы

²⁸ Ол-ла хүн Иисус Македаны эжелеп алган. Ооң чурттакчыларын, чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан, а Македаның хаанын Иерихоннун хаанын дег аажылаан^g.

^g Иис. 6:20

²⁹ Иисус болгаш бүгү израиль чон Македадан Ливнаже чорупкаш, ынаар халдаан. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы Ливнаны ооң чурттакчылары болгаш хааны-биле кады израильчилерниң холунга берипкен. Олар Ливнаның чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан, а хаанын Иерихоннун хаанын дег аажылаан.

³¹ Ливнадан Иисус бүгү израиль чон-биле кады Лакисче чорупкаш, бодунун турлаан ооң чоогунга кылып алгаш, ынаар халдаан. ³² Дээрги-Чаяакчы Лакиссти израильчилерниң холунга берипкен: даартазында-ла Иисус хоорайны эжелеп алгаш,

* 10:13 Азы: «Эки мөзүдүг улустуң ному» (2 Хаан. 1:18 көр).

бүгү чурттакчыларын хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан. Лахисти база Ливнаны дег аажылааннар. ³³ Гезерниң хааны Горам Лахиске дузалажыр дээш чедип кээрге, Иисус ооң чонун база чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, кырып-хыдып каапкан.

³⁴ Иисус болгаш бүгү израиль чон Лахистен Эглонче чорупкаш, бодунуң турлаан ооң чоогунга кылып алгаш, ынаар халдааннар. ³⁵ Ол-ла хүн ол хоорайны эжелеп алгаш, чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып, узуткап каапкан. Эглонну база Лахисти дег аажылааннар.

³⁶ Иисус биле бүгү израиль чон Эглондан Хевронче чорупкаш, ынаар халдаан. ³⁷ Олар хоорайны эжелеп алгаш, ооң чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хааны-биле кады база ол чоок-кавының хоорай-суурларының чурттакчыларын хылыш-биле кыргып-хыдып каапканнар. Иисус Хевронну база оон бүгү чурттакчыларын, Эглонну дег, бүрүнү-биле узуткап каапкан.

³⁸ Иисус болгаш бүгү израиль чон Давирже ээп чорупкаш, ынаар халдаан^а. ³⁹ Олар хоорайны эжелеп алгаш, ооң чурттакчыларын хааны-биле кады база чоок-кавының хоорай-суурларының чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып каапканнар. Хевронну, Ливнаны база Ливнаның хаанын Иисус канчанганыл, Давирни база ооң хаанын ынчалдыр аажылаан.

⁴⁰ Ынчалдыр Иисус ол черниң бүгү чурттакчыларын чылча шаап каан. Дагларга, даглар эдээнге, шат черге, Негев ховузунга чурттаан хааннарны кыргып-хыдып, чаңгыс-даа амылып чүве арттырбайн, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын дужаалы-биле узуткап каапкан^б. ⁴¹ Кадес-Варниден Газага чедир, бүгү гошен чуртту Гаваонга чедир Иисус кыргып-хыдып каапкан. ⁴² Ол бүгү черлерни хааннары-биле кады Иисус хары угда эжелеп алган, чүге дээрге Израиль дээш ооң Бурганы – Дээрги-Чаяакчы Боду чаалажып турган чүве-дир.

⁴³ Ооң соонда Иисус биле бүгү израиль чон Галгалда турлаанче ээп чанып келген.

Соңгу чүкте хоорайларны эжелеп алганы

11 ¹ Асорнуң хааны Иавин ол болуушкуннарның дугайында дыңнааш, Мадоннуң хааны Иовавче, Шимроннуң болгаш Ахсафтың хааннарынче, ² соңгу чүкте даглыг черлерде хааннарже, Киннерет хөлдүң мурнуу чүгүндө Иордан хемнин шынаазында хааннарже, барыын чүкте шатта база Нафот-Дорда хааннарже, ³ чөөн чүктен далайга чедир чурттап турар хананей чонче, даглыг черлерде чурттап чоруур амор, хет, ферез, иевус чоннарже, Эрмон даг эдээнде Мицпа деп черде хиввей чонче шапкынчыларын чорудупкан. ⁴ Ол бүгү хааннар далайның элезини дег хөй санныг аг-шерии-биле кады дайынчы үнүпкеннер; оларның аъттары болгаш дайынчы тергелери эңмежок турган^с. ⁵ Ол хааннар шупту катчып алгаш^д, Израиль-биле чаалажыр дээш, Мером сугларының чоогунга кады турлагжып алганнар.

⁶ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Олардан кортпа. Даарта, бо-ла үеде, Мен оларнын шуптузун израильчилерге чылча шаптырар кылып каар мен. Сен оларның аъттарынын балдырларының сиирлерин үзе кезип каг^е, а дайынчы тергелерин өрттедивит» – дээн.

⁷ Иисус болгаш дайылдажып-ла шыдаар бүгү улус хенертен Мером сугларынче үнүп келгеш, дайыннарынче халдай бергеннер. ⁸ Дээрги-Чаяакчы ол хааннарның аг-шериин израильчилерниң холунга хүлээдип бээрге, оларны чылча шапкаш, артканнарын улуг Сидон хоорайга чедир, Мисрефот-Маимге чедир, чөөн чүкте Мицпа шынаазынга чедир сүргеш, дириг кижиге арттырбайн, шуптузун кыргып-хыдып каапканнар. ⁹ Иисус Дээрги-Чаяакчының чагааны дег, оларның аъттарын бертгиндиргеш, тергелерин өрттедиккен.

¹⁰ Дедир ээп ора, Иисус Асорну эжелеп алгаш, ооң хаанын хылыш-биле өлүрүп каапкан. (Ол үеге чедир Асор ол чоок-кавыда күрүнелерниң баштын хоорайы турган

^а Ис. 15:15; Башт. 1:11

^б Ы. х. к. 20:16-17

^с Башт. 7:12; 1 Хаан. 13:5

^д Э. д. 14:1-3; Ис. 9:1-2

^е Ы. х. к. 17:16;

2 Хаан. 8:4; 1 Чыл. 18:4

чүве-дир.)¹¹ Аңаа турган амылыг чүве бүрүзүн хылыш-биле кыргып-хыдып, чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, узуткап каапкаш, Асорну хуюктапкан.

^a Ы. х. к. 7:24

¹² Иисус ол хааннарны шуптузун тудуп ап^a, хоорайлары-биле кады эжелеп алгаш, оларны Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң дужааганын ёзуугаар хылыш-биле кыргып-хыдып, бүрүнү-биле узуткап каапкан^b. ¹³ Ындыг-даа болза, Иисустун өрттедикени Асордан аңгыда, израильчилер дөңнерде* турар хоорайларны өрттетпээннер. ¹⁴ Эжелеп алганы хоорайлардан тыпкан олчазын болгаш мал-маганны израильчилер боттары үлежип алганнар, а хоорайларның чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн хылыш-биле кыргып-хыдып каапканнар. ¹⁵ Ынчалдыр кылырын Дээрги-Чаяакчы Бодунун чалчазы Моисейге дужааган, а Моисей ону Иисуска дужааган чүве-дир^c. Дээрги-Чаяакчы Моисейге чүнү чагааныл, Иисус чаңгыс-даа сөс хажытпайн, шак-ла ынчалдыр күүсеткен.

^b Ы. х. к. 20:16-17

^c Хост. 34:11-12;
Ы. х. к. 7:2

¹⁶ Иисус ынчалдыр бүгү чуртту: дагларны, Негев ховуну шуптузун, Гошен деп черни шуптузун, шатты, Иордан хемниң шынаазын, Израильдин даглыг-даа, чавызааш-даа черлерин, ¹⁷ Эдомнун чоогунда турар Халлак дагдан Эрмон дааның эдээнде Ливан шынаазында турар Ваал-Гадка чедир эжелеп алгаш, шупту хааннарны туткаш, өлүрүп каапкан. ¹⁸ Үр үениң дургузунда Иисус ол бүгү хааннар-биле дайылдажып келген.

^d Ис. 9:7, 15

¹⁹ Гаваоннун чурттакчылары хиввейлерден аңгыда^d, израильчилер-биле тайбың керээзи чарган хоорай чок болган: оларның шуптузун дайын-биле чаалап алган. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны израильчилер-биле дайылдажыр кылдыр чөрүү-дедир кылып каан^e – израильчилер Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзуугаар оларны кыргып-хыдып, кам-хайыра чокка бүрүнү-биле узуткап каапсын дээш, Ол ынчаар кылган^f.

^e Хост. 4:21

^f Ы. х. к. 7:16; 20:16-17;
1 Хаан. 2:25

²¹ Ол үеде Иисус Хевронда, Давирде, Аनावта, Иудеяның болгаш Израильдин тейлеринде чурттап турар энак аймакче^g халдап келген. Иисус оларның хоорайларын эжелеп алгаш, боттарын бүрүнү-биле узуткап каапкан. ²² Израильчилерниң черинде энак аймактан чаңгыс-даа кижиге артпаан (олар чүгле Газада, Гефте база Азотта арткан)^h. ²³ Иисус ол бүгү чуртту эжелеп алгаш, Дээрги-Чаяакчының Моисейге чугаалаан бүгү сөстөрүн ёзуугаар, ону израильчилерге аймак аайы-биле үлеп бергеш, оларга ээлээри-биле берипкенⁱ.

^g Сан. 13:23; Ы. х. к. 1:28;
2:10; 9:2

^h 1 Хаан. 17:4

ⁱ Сан. 26:53

^j Ис. 14:15

Дайын төнгөн, ол чуртка тайбың үе доктааган^j.

Моисейниң тиилээни хааннар

12 ¹ Иордан хемниң чөөн талазында израильчилер Арнон хемден Эрмон даанга чедир бүгү Иордан шынаазының черлерин эжелеп алгаш, оларның хааннарын кыргып-хыдып каапкан. Ол хааннарның данзызы бо-дур:

² Эсевонга чурттап турган амор хаан Сигон. Ол хаан Арнон хемниң кыдыында Ароерни, Арнон шынаазын, Галаадтың чартыын база аммон чоннун чуртунун кызыгаары Иавок хемге чедир девискээрни чагырып турган^k. ³ Оон аңгыда Иордан шынаазы – Киннерет хөлдүн чөөн талакы эриктеринден мурнуу чүкте Арава далайының (азы Дус далайының) чөөн талакы эринде Бет-Иешимотка чедир, Фасги сынның эдээнге чедир девискээрни чагырып турган.

^k Сан. 21:24

⁴ Дараазында Васанның хааны Огтун девискээри турган. Ол – рефа уктуг сөөлгү артканнарның бирээзи чүве-дир^l. Ог Астаротка база Эдреяга чуртун чагырып турган^m. ⁵ Аңаа Эрмон даг, салха чер, гессур база мааха чоннар-биле кызыгаарга чедир Васанның бүгү девискээри, Галаадтың чартыы, Эсевоннун хааны Сигоннун кызыгаарына чедир черлер хамааржыр.

^l Ы. х. к. 2:11; 3:11;
Ис. 13:12

^m Сан. 21:33-35

* 11:13 Дөң – еврей дылда мында турар «тел» деп сөс шаг шаанда аңаа турган хоорайның орунунга дөңнелип арткан, өске чаа хоорай тудуп каан черни көргүзүп турар.

⁶ Дээрги-Чаяакчының чалказы Моисей база израильчилер ол хааннарны чылча шаап каан; Моисей оларның черлерин Рувимниң, Гадтың аймактарына база Манассияның аймааның чартыына ээлээр кылдыр бергилепкен^а.

^а Сан. 32:33; Ы. х. к. 29:8

Иисустуң тиилээни хааннар

⁷⁻⁸ Иордан хемниң барыын талазында Иисус биле израильчилер Ливан шынаазында турар Ваал-Гадтан Эдомнуң чоогунда турар Халлак даанга чедир чурттап чораан хааннарын чылча шаап каан. Хет, амор, хананей, ферез, хиввей база иевус чоннарның бүгү черлерин – дагларны, шатты, Иордан шынаазын, даглар эдектерин, ээн кургаг ховуну база Негевти – Иисус Израильдиң аймактарына ээлээри-биле үлөп берипкен. Ол чоннарның хааннары:

- ⁹ Иерихоннуң хааны,
- Вефил чоогунда Гайның хааны,
- ¹⁰ Иерусалимниң хааны,
- Хевроннуң хааны,
- ¹¹ Иармуттуң хааны,
- Лахистиң хааны,
- ¹² Эглоннуң хааны,
- Гезерниң хааны,
- ¹³ Давирниң хааны,
- Гадерниң хааны,
- ¹⁴ Хорманың хааны,
- Арадтың хааны,
- ¹⁵ Ливнаның хааны,
- Одолламның хааны,
- ¹⁶ Македаның хааны,
- Вефилдиң хааны,
- ¹⁷ Таппуахтың хааны,
- Хеферниң хааны,
- ¹⁸ Афектиң хааны,
- Шароннуң хааны,
- ¹⁹ Мадоннуң хааны,
- Асорнуң хааны,
- ²⁰ Шимрон-Мероннуң хааны,
- Ахсафтың хааны,
- ²¹ Таанахтың хааны,
- Мегиддоннуң хааны,
- ²² Кедестиң хааны,
- Кармил даанда Иокнеамның хааны,
- ²³ Нафот-Дорда Дорнуң хааны,
- Галгалда Гоимниң хааны,
- ²⁴ Тирцаның хааны – шупту үжен бир хаан.

Эжелеттинмээн черлер

13 ¹ Иисус назыдап кырый бээрге, Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: «Сен назыдап кырый бердиң, а эжелеп алыр ужурлуг черлер ам-даа дыка хөй болгай. ² Ол черлер бо-дур:

филистим база гессур чоннарның бүгү девискээрлери ³ (Египеттиң чөөн талазында Шихор хемден соңгу чүкте Экрон кызыгаарына чедир Ханаанның девискээрлери

^a Ы. х. к. 2:23

деп санаттынар. Ында филистимнерниң беш күрүне-хоорайы бар: Газа, Азот, Аскалон, Геф база Экрон^a);

⁴ аввей чоннуң мурнуу чүкте чери;

Сидон хоорайга хамааржыр Меарадан Афекке чедир база амор чоннуң кызыгаарына чедир бүгү ханаан чер;

^b 3 Хаан. 15:18;

Ыд. ыр. 82:8; Исз. 27:9

⁵ гевал чер^b;

Эрмон дааның эдээнде Ваал-Гадтан чөөн чүкте Ливо-Хаматка чедир бүгү ливан чер.

⁶ Ливандан Мисрефот-Маимге чедир даглыг черлерниң чурттакчылары – бүгү сидончуларны израиль чондан үндүр сывырыптар мен. Мээң сеңээ чагып кааным дег, ол черни израиль чонга өнчү кылдыр үлөп бер. ⁷ Бо черни тос аймакка база Манассиянын аймааның чартына ээлеп чурттаары-биле бер».

Иорданның чөөн чүгүнде черни үлээни

⁸ Дээрги-Чаяакчының чалказы Моисейниң бергенин ёзугаар Рувимниң болгаш Гадтың аймактары база Манассиянын аймааның өске чарты Иордан хемниң чөөн талазында дараазында черлерни ээлеп чурттаары-биле алганнар^c:

^c Сан. 32:33; Ы. х. к. 3:12

⁹ Арнон шынаазын дургаар чаттылган Ароерден болгаш шынаада турар хоорайдан эгелээш^d, Медевадан Дивонга чедир бүгү оргулааш –

^d Ы. х. к. 2:35

¹⁰ Эсевонну чагырган амор хаан Сигоннуң аммон чоннуң кызыгаарына чедир шупту хоорайлары;

¹¹ Гессур база мааха чоннарның девискээрлери, Галаад, бүгү Эрмон даг, Салхага чедир бүгү Васан – ¹² Астаротка болгаш Эдрейга чуртун чагырган Васанның хааны Огуң бүгү күрүнези. (Ог хаан дээрге рефа уктуг сөөлгү артканнарның бирээзи турган чүве-дир.)^e Моисей ол дайзыннарны чылча шапкаш, черлерин эжелеп алган. ¹³ Ынчалза-даа израильчилер гессур база мааха чоннарны үндүр ойлатпаан. Олар бо хүннерде-даа израильчилерниң аразында чурттап чоруур^f.

^e Исс. 12:4

^f 1 Чыл. 2:23

¹⁴ Моисей чүгле Левийниң аймаанга чер бербейн барган. «Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыры – оларның үүлө-хуузу ол-дур» – деп, Дээрги-Чаяакчы оларга чугаалаан болгай^g.

^g Ы. х. к. 18:1-2

Рувимниң девискээри

¹⁵ Моисей Рувимниң аймаанга төрөл бөлүк аайы-биле дараазында черлерни үлөп берген:

¹⁶ Арнон шынаазын дургаар чаттылган Ароерден болгаш шынаада турар хоорайдан эгелээш, Медевага чедир бүгү оргулааш;

¹⁷ Эсевон болгаш оон оргулаашта турар бүгү-ле суурлары – Дивон, Вамот-Ваал база Бет-Ваал-Меон, ¹⁸ Иааца, Кедемот база Мефаат, ¹⁹ Кириатаим, Сивма база шынаада турар тейде Цереф-Шахар, ²⁰ Бет-Фегор, Фасги сынның эдектери база Бет-Иешимот – ²¹ оргулаашта бүгү хоорайлар, Эсевонну чагырган амор хаан Сигонну күрүнези. Моисей Сигонну чылча шапкаш, хаанның томуйлааны чагырыкчыларны – Эвий, Рекем, Цур, Хур, Рева деп мадиан нояннарны^h – база өлүрүп каан. ²² Беорнуң оглу төлгечи Валаамны база, өскелерни дег, израильчилер хылыш-биле өлүрүп кааннарⁱ.

^h Сан. 25:15; 31:8

ⁱ Сан. 31:16

²³ Рувимниң аймааның черлериниң кызыгаары – Иордан хем. Оларның төрөл бөлүк аайы-биле ээлээр хоорай, суурлары ол чүве-дир.

Гадтың девискээри

²⁴ Моисей Гадтың аймаанга төрөл бөлүк аайы-биле дараазында черлерни үлөп берген:

²⁵ Иазер деп девискээр, Галаадтың бүгү хоорайлары, Равва хоорайның дужунда Ароерге чедир аммон чурттуң чартыы;

²⁶ Эсевондан Рамат-Мицпага болгаш Бетонимге чедир, Маханаимден Давир кызыгаарынга чедир черлер;

²⁷ шынаада турар Бет-Гарам, Бет-Нимра, Сокхот болгаш Цафон – Эсевоннун хааны Сигоннун күрүнезиниң арткан чери.

Ол девискээрниң кызыгаары – Иордан хемниң чөөн талазы биле Киннерет хөлдун кыды. ²⁸ Гадтын аймааның төрөл бөлүк аайы-биле ээлеп чурттаар хоорай, суурлары ол чүве-дир.

Манассияның чөөн чүкте девискээри

²⁹ Моисей Манассияның аймааның чартынынга база төрөл бөлүк аайы-биле ээлеп чурттаар черлерни үлеп берген:

³⁰ Маханаимден эгелээш, бүгү Васан күрүне (оон хааны – Ог), Васанда Иаирниң бүгү хоорай-суурлары – алдан хоорай^a;

^a 1 Чыл. 2:23

³¹ Галаадтын чартыгы;

Васанны чагырган Ог хаанның Астарот болгаш Эдрея деп найысылал хоорайлары. Манассияның оглу Махирниң үре-салгалының чартынынга төрөл бөлүктөр аайы-биле ол черлерни үлеп берген^b.

^b Сан. 32:41

³² Моисей Моавтын ховуларынга, Иорданның чөөн талазынга, Иерихондан чөөн чүкке ол черлерни ээлеп чурттаары-биле үлеп берген чүве-дир. ³³ А Левийниң аймаанга ол ээлээр чер бербээн. «Оларның үлүү – Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Боду ол-дур!» – деп, Дээрги-Чаяакчы оларга чугаалаан болгай^c.

^c Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9

Ханаан черни үлээни

14 ¹ Бурганның бараалгакчызы Элеазар, Нуннун оглу Иисус база аймактар баштыңнарының үлеп бергени-биле израиль чон ханаан черни ынчаар өңчү кылдыр алган^d. ² Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр чагааны-биле, ол черни төлге даштары октааш, израиль чоннун тос болгаш чартык аймаанга үлеп бергеннер^e. ³ Өске ийи болгаш чартык аймакка Моисей Иорданның чөөн талазында черни берген турган. А левиттерге оларның аразынга ээлээр чер бербээң^f. ⁴ Иосифтин салгалдарындан ийи аймак үнген: Манассия болгаш Эфрем^g. А левиттерге хуваагылыг чер бербээн. Чүглө чурттаар хоорайлар болгаш мал-маганын кадарар чер берген^h. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар чагып кааныл, израильчилер ынчалдыр черни хуваалда ёзугаар үлежип алганнар.

^d Сан. 34:17

^e Сан. 26:53-55; 34:13

^f Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9

^g Э. д. 48:5

^h Сан. 35:2

Халевтин элел чери

⁶ Иуданың үре-салгалы Галгалда Иисуска чедип кээрге, кенез уктуг Иефоннийниң оглу Халевⁱ аңаа мынча дээн: «Кадес-Варниге тургаш, Дээрги-Чаяакчы Бодунун кижизи Моисейге сээң болгаш мээң дугайымда чүү дээнин бодун билер сен.

ⁱ Сан. 13:31; 14:6

⁷ Дээрги-Чаяакчының чалказы Моисей мени Кадес-Варниден ханаан чер шинчилеп аары-биле чорудуп турда, дөргөн харлыг турган мен. Оон ээп келгеш, чүнү бодап турарымны аңаа шыны-биле чугаалаан мен. ⁸ Мээң кады чораан улузум чоннун сузун бастындыр чугаалап каапкан^j. А мен Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бүрүнү-биле чагыртып арткан мен. ⁹ Ынчан Моисей меңээ: „Сээң хайгыыл кылып чорааның чер мөңгө шагда сээң болгаш сээң үре-салгалыңны болур! Чүге дээрге сен Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бүрүнү-биле чагырттың“ – деп даңгыраглаан чүве^k.

^j Сан. 13:32; Ы. х. к. 1:28

^k Сан. 14:6-9, 24

¹⁰ Бо-дур, Дээрги-Чаяакчы ону аазааның ёзугаар бо хүнге чедир мээң амыдыралымны узадып чор. Моисейге Дээрги-Чаяакчы сөзүн бергенинден бээр дөргөн беш чыл эрткени ол-дур – ол үде израильчилер ээн кургаг ховулап чоруп орган. Ам мен сезен беш харлыг мен. ¹¹ Мээң кадыкшылым, Моисейниң мени чорудуп турганы

үеде дег, ам-даа быжыг-дыр. Ынчан кайы хире күштүг турган мен, ам-даа болза дайылдажырынга болгаш өске-даа ажыл-херектер чорударынга шыдалым четчир-дир.

^a Сан. 13:23; Ы. х. к. 1:28; 2:10; 9:2; Иис. 11:21

¹² Дээрги-Чаяакчының ынчан чугаалап турганы даглыг черни мээң холумга хүлээ-дип берип көр. Ында энак аймак чурттап турар^a, оларның хоорайлары улуг болгаш быжыг дээрзин бодун база дыңнап турдун. Дээрги-Чаяакчы мээң-биле кады болур болза, ол черни мен Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар эжелеп алың!»

^b Э. д. 23:2; 35:27;

Башт. 1:10

^c Иис. 15:13

^d Иис. 11:23

¹³ Иисус Иефоннийниң оглу Халевти алгап-йөрээп кааш, Хевронну ээлеп аары-биле аңаа берипкен. ¹⁴ Кенез уктуг Иефоннийниң оглу Халев бо хүннерде-даа Хевроннун ээзи болуп арткан, чүге дээрге ол Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле чагырткан. ¹⁵ (Хевронну ооң мурнунда Кириат-Арба деп адап турган^b. Ону Арба деп энак аймактын ат-сураглыг кижизинге тураскаадып адап каан чүве-дир.)^c

Дайын төнгөн, ол чуртка тайбың үе доктааган^d.

Иуданың девискээри

15 ¹ Төлге даштары октаарга, Иуданың аймаанга оларның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлүү болур черлер мындыг болган: мурнуу чүкте Эдомнун ужунда ээн кургаг Цин ховузу. ² Ооң мурнуу кызыгаары Дус далайның мурнуу талазында мугулдурдан эгелээр. ³ Кызыгаары мурнуу чүкте Акравим артын эрткеш, Цинни таварааш, Кадес-Варниниң мурнуу талазынга четкен. Оон Хецрон таварып эрткеш, Аддарже үнгеш, Каркаже ээптер. ⁴ Оон ыңай Адмонну таварааш, Египеттин кызыгаарында хемни дургаар чоруткаш, далайга четкен. Ол болза мурнуу кызыгаар болур^e. ⁵ Чөөн талакы кызыгаары – Дус далайдан Иордан хемниң аксынга чедир.

^e Сан. 34:3-5

А соңгу кызыгаар – Дус далайның ол мугулдурундан эгелээш, ⁶ моон ыңай черлерниң кызыгаары Бет-Хогланы эрткеш, соңгу таладан Бет-Араваны таварааш, Боганның Хаязынга четкен (Боган дээрге Рувимниң үре-салгалы турган)^f.

^f Иис. 18:17

⁷ Оон ыңайлаарга, кызыгаар Ахор шынаазындан Давирге четкеш, соңгу талада шынааның мурнуу чүгүнде Адуммим бедигээжиниң дужунда чыдар Галгалче ээпкен. Моон эгелээш, кызыгаар Эн-Шемеш сугларның үнгөн бажындан Эн-Рогелге четкен. ⁸ Оон ыңай кызыгаар Иевустуң – Иерусалимниң мурнуу талазында Бен-Энном шынаазын таварып эрткеш, ол шынааның барыын талазында база Рефаим шынаазының соңгу талазында турар дагже үнгөн. ⁹ Ол дагның бажындан баткаш, кызыгаар Нефтоах сугларының үнгөн бажын таварып, Эфрон даанда хоорайларга четкеш, Ваал (азы Кириат-Иарим) деп хоорайже ээптер. ¹⁰ Кызыгаар Ваалдан барыын чүкче, Сеир дагларынче углааш, Иарим (азы Кесалон) дааның соңгу талазы-биле эртер, оон Бет-Шемешче баткаш, Тимна таварып чоруур. ¹¹ Кызыгаар Экроннун соңгу талазы-биле Шикаронче ээпкеш, Ваал даан эрткеш, Иавнеилге чедер, далай чанынга төнер. Барыын талакы кызыгаарны Улуг далай ээлеп чыдар. ¹² Иуданың аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле ээлээн черлериниң кызыгаарлары бо-дур.

^g Сан. 13:31

¹³ Иисус Дээрги-Чаяакчының чагыы-биле Иефоннийниң оглу Халевке^g Иуданың аймааның черлериниң аразынга чер берген: Кириат-Арба (азы Хеврон) деп хоорай. Арба дээрге энак аймактын өгбези чүве-дир^h. ¹⁴ Халев ол хоорайдан үш энак кижини: Шешай, Ахиман база Талмайны үндүр ойладыпкан чүве-дирⁱ. ¹⁵ Кириат-Арбадан үнгеш, Халев Давирниң чурттакчыларынче дайын-чаалыг чорупкан. (Давирниң ооң мурнунда ады Кириат-Сефер турган)^j. ¹⁶ Халев: «Кым Кириат-Сеферни чылча шапкаш, эжелеп аар болдур, аңаа бодумнун уруум Ахсаны кадай кылдыр бээр мен» – деп аазаан^k.

^h Иис. 14:15; 21:11

ⁱ Сан. 13:23;

Башт. 1:10, 20

^j Иис. 10:38; Башт. 1:11

^k Башт. 1:12-15;

1 Хаан. 17:25

¹⁷ Ол хоорайны Халевтин дунмазы боор Кеназтын оглу Гофониил эжелеп алган. Ынчангаш Халев аңаа бодунун уруу Ахсаны кадай кылдыр берген.

¹⁸ Ахсаның чоруур өйү чедип кээрге: «Ачамдан өнчү кылдыр шөл дилеп аар болза эки» – деп Гофониилди сургап каан. Ахса ачазынга келгеш, элчигенинден дүжүп кээрге, Халев оон: «Чүнү хереглеген чор сен?» – деп айтырган.

¹⁹ «Меңээ ачы-буяндан хайырлап көрүнерем. Силер меңээ ээн кургаг ·Негевте черни бердинер, ам меңээ суглардан база беринерем» – деп, Ахса ачазындан дилээн. Ынчангаш Халев уруунга Үстүкү болгаш Адаккы суг баштарын берген^а.

^а Башт. 1:10-15

²⁰ Иуданың аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле алган черлери бо-дур:

²¹ Эдом-биле мурнуу талазында кызыгаарлажып турар хоорайлары – Кавцеил, Эдер, Иагур, ²² Кина, Димона, Адада, ²³ Кедес, Асор, Ифнан, ²⁴ Зиф, Телем, Валот, ²⁵ Гацор-Хадафа, Кириат-Хецрон (азы Асор), ²⁶ Амам, Шема, Молада, ²⁷ Хацар-Гада, Хешмон, Бет-Палет, ²⁸ Хацар-Шуал, Безд-Шева, Визиофея, ²⁹ Ваала, Ийим, Эцем, ³⁰ Элтолад, Кесил, Хорма, ³¹ Циклаг, Мадмана, Сансана, ³² Леваот, Шелихим, Аин, Риммон – суурлары-биле кады чээрби тос* хоорай.

³³ Шефела деп шат черде – Эштаол, Цора, Ашна, ³⁴ Заноах, Эн-Ганним, Таппуах, Гаенам, ³⁵ Иармут, Одоллам, Сохо, Азека, ³⁶ Шаараим, Адифаим, Гедера (азы Гедерофаим) – суурлары-биле кады он дөрт хоорай;

³⁷ Ценан, Хадаша, Мигдал-Гад, ³⁸ Дилеан, Мицфе, Иокфеил, ³⁹ Лахис, Боцкат, Эглон, ⁴⁰ Хаббон, Лахмас, Хифлис, ⁴¹ Гедерот, Бет-Дагон, Наама, Македа – суурлары-биле кады он алды хоорай;

⁴² Ливна, Этер, Ашан, ⁴³ Иффах, Ашна, Нецив, ⁴⁴ Кеила, Ахзив, Мареша – суурлары-биле кады тос хоорай;

⁴⁵ Экрон болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар;

⁴⁶ Экрондан далайга чедир Азоттуң чоогунда хоорай, суурлар;

⁴⁷ Азот болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар;

Газа болгаш Египетти кызыгаарлап турар хемге база Улуг далайга чедир Газага хамааржыр шупту хоорай, суурлар.

⁴⁸ Даглыг черде – Шамир, Иаттир, Сохо, ⁴⁹ Данна, Кириат-Санна (азы Давир), ⁵⁰ Анав, Эштемоа, Аним, ⁵¹ Гошен, Холон, Гило – суурлары-биле кады он бир хоорай;

⁵² Арав, Дума, Эшан, ⁵³ Ианум, Бет-Таппуах, Афека, ⁵⁴ Хумта, Кириат-Арба (азы Хеврон), Цигор – суурлары-биле кады тос хоорай;

⁵⁵ Маон, Кармил, Зиф, Юта, ⁵⁶ Изреел, Иокдам, Заноах, ⁵⁷ Каин, Гива, Тимна – суурлары-биле кады он хоорай;

⁵⁸ Халхул, Бет-Цур, Гедор, ⁵⁹ Маарат, Бет-Анот, Элтекон – суурлары-биле кады алды хоорай;

⁶⁰ Кириат-Ваал (азы Кириат-Иарим) база Аравва – суурлары-биле кады ийи хоорай.

⁶¹ Ээн кургаг ховуда – Бет-Арава, Миддин, Секаха, ⁶² Нившан, Ир-Мелах, Эн-Геди – суурлары-биле кады алды хоорай.

⁶³ А Иерусалимге чурттап чораан иевус чонну чуртундан Иуданың аймаа үндүр сывырып шыдаван^б. Амгы үеде-даа иевустар Иуданың үре-салгалы-биле кады Иерусалимде чурттап чоруурлар.

^б Башт. 1:8, 21;
2 Хаан. 5:6

Эфрем биле Манассияның девискээрлери

16 ¹ Ооң соонда төлге даштары октаарга, Иосифтин салгалдарынга мындыг үлүг онаашкан: оларнын девискээринин мурнуу кызыгаары Иерихон чоогунда (Иерихоннуң суг бажының чөөн талазында) Иордан хемден эгелээш, ээн

* 15:32 Бо даңзыда чээрби тостан-даа хөй хоорайларның ады кирип турар. Мында Симеоннуң аймаанга хамааржыр хоорайлар база кирген бооп чадавас (19:1-9 көр).

^a 2 Хаан. 15:32; 17:5

кургаг ховуну таварааш, даглыг черде турар Вефил хоорайга четкен. ² Вефилден Лузка четкеш, архи төрөл бөлүктүн черинде^a Атарот хоорайже шилчий берген. ³ Оон барыын чүкче даглардан бадып, иафлет төрөл бөлүктүн черин таварааш, Алдыы Бет-Оронга база Гезерге четкеш, далай кыдыынга төнгөн.

⁴ Иосифтин салгалдары болур Манассия болгаш Эфремниң аймактары база боттарының ээлээр черлерин алган чүве-дир. ⁵ Эфремниң аймааның төрөл бөлүк айы-биле алган черлери бо-дур: оларның мурнуу кызыгаары – чөөн чүкте Атарот-Адардан эгелээш, Үстүү Бет-Оронну таварааш, ⁶ далай кыдыынга төнгөн. Чөөн кызыгаары – соңгу чүкте Михметаттан чөөн чүкче ээп, Таанат-Силомни таварааш, Ианохтун чөөн талазы-биле эрткеш, ⁷ Атарот биле Нааратче даглардан баткаш, Иерихонга үскеш, Иордан хемге четкен. ⁸ Соңгу кызыгаары – Таппуахтан Кана хем-биле барыын чүкче эртип, далайга четкен.

Эфремниң аймааның төрөл бөлүк айы-биле алган черлери ол-дур. ⁹ Ол аймакка хоорай, суурларны Манассияның аймааның черинден ылгап берген чүве-дир. ¹⁰ Эфремниң аймаа Гезерге чурттап турган хананей чонну үндүр ойлатпаан болгаш, хананейлер ам-даа оларның аразында чурттап, оларның ажылын кылыр албатылары бооп чоруур чүве-дир^b.

^b Башт. 1:29; 3 Хаан. 9:16

^c Э. д. 41:51

^d 1 Чыл. 7:14

^e Сан. 32:40

17 ¹ Төлге даштарын Манассияның аймаа дээш октаан. Манассия дээрге Иосифтин дун оглу-дур^c. А Манассияның дун оглу Махир^d – галаадчыларның ада-өгбези^e. Галаадчылар эзулуг дайынчылар турган, ынчангаш Махирниң төрөл бөлүүнге Галаад болгаш Васан деп черлер онаашкан. ² А Манассияның өске салгалдары – Авиезерниң, Хелектиң, Асриилдин, Шехемниң, Хеферниң, Шеמידаның үре-салгалы – төрөл бөлүк айы-биле хувааглыг черлерни база алган^f. Иосифтин оглу Манассияның эр хиндиктиг салгалдары болгаш олардан укталган төрөл бөлүктер мындыг чүве-дир:

^f Сан. 26:30-32

³ Салпаад деп кижиги (ол дээрге Хеферниң оглу, Хефер – Галаадтын оглу, Галаад – Махирниң оглу, Махир – Манассияның оглу турган) эр хиндиктиг ажы-төлү чок, чүгле кыстарлыг турган чүве-дир. Ооң уругларының аттары бо-дур: Махла, Ноа, Хогла, Милка база Тирца^g. ⁴ Ол кыстар Бурганның бараалгакчызы Элеазарга, Нуннун оглу Иисуска база чоннун баштыңнарынга келгеш: «Дээрги-Чаяакчы бистин төрөл акыларывыстың аразынга биске хувааглыг чер бээр кылдыр Моисейге дужааган болгай» – дээрге, Дээрги-Чаяакчының дужаалы-биле оларга ада төрелиниң эр улузунун аразынга хувааглыг черни берген. ⁵ Ынчалдыр Манассияның аймаанга, Иордан хемниң ындында чыдар Галаад болгаш Васандан аңгыда, он девискээр онаашкан, ⁶ чүге дээрге Манассияның кыс улузу эр улузунун аразынга база хувааглыг черлерни алган. А Галаад деп черни Манассияның арткан үре-салгалынга берген.

^g Сан. 26:33; 27:1-7; 36:1-12

⁷ Манассияның аймааның чери Асирниң аймаандан Сихем дужунда Михметатка чедир чаттылган. Оон ыңайлааш, мурнуу чүкче – Эн-Таппуахче ээптер. ⁸ Таппуахтын чоок-кавызы Манассияга хамааржыр, а Таппуах хоорай боду кызыгаар черде турар болгаш, Эфремниң аймаанга хамааржыр чүве-дир. ⁹ Моон ыңай кызыгаар Кана хемче даглардан куду баткаш, далайга барып төнер. Хемниң мурнуу талазында турар хоорайлар Манассияга хамааржып турган-даа болза, оларны Эфремниң аймаанга ылгап берген. А хемниң соңгу талазында чер ам-даа Манассияга хамааржыр. ¹⁰ Хемниң мурнуу талазында черлер – Эфремниң, а соңгу талазында оларны – Манассияны. Манассияның барыын кызыгаары далай турган.

Соңгу чүгүнден Асирнин аймаа-биле, а чөөн чүгүнден Иссахарның аймаа-биле кызыгаарлажып турган. ¹¹ Иссахар биле Асирниң девискээрлеринден Манассияга Бет-Сан, Ивлеам, Дор, Эн-Дор, Таанах, Мегиддон боттарының чоок-кавызында

суурлары, ында бар бүгү чурттакчылары-биле кады хамааржыр. (Ол хоорайларнын үшкүзү – Нафат-Дор.)^{* 12} Манассиянын аймаа ол хоорайларны эжелеп ап шыдаваан, ынчангаш хананей чон оларда чурттап артып калган чүве-дир^a. ¹³ Израильчилер ооң соонда күштели бергеш, ол хананейлерни боттарынын ажылын кылдыртыр албатылары кылып алганнар, ынчалза-даа хоорайларындан үндүр ойлатпааннар.

^a Башт. 1:27-28

¹⁴ Иосифтин салгалдары Иисуска: «Чүге сен биске чурттун чүгле чаңгыс бичии девискээрин үлүүвүс кылдыр берип кагдын? Бис дыка хөй улус ышкажыл бис^b, Дээрги-Чаяакчы биске ачы-буян хайырлаан болгай» – дээннер.

^b Э. д. 48:19

¹⁵ Иисус оларга: «Бир эвес силер хөй улус болзуңарза, бир эвес силерге Эфрем даглары тар болза, фerez болгаш рефа чоннарнын чавызааш черинге баргаш, ында арга-арыглыг черни аштап алыңар» – дээн.

¹⁶ Иосифтин салгалдары: «Ийе, биске бо даглыг черлер эвээш-тир. А чавызаашта чурттап турар бүгү хананейлер – Бет-Сан болгаш ол чоок-кавынын-даа, Изреел шынаазынын-даа чурттакчылары дайынчы демир тергелерлиг болгай» – деп харыылааннар^c.

^c Башт. 1:19

¹⁷ Иосифтин салгалдары болур Эфремнин болгаш Манассиянын аймактарынга Иисус мынча дээн: «Силер хөй болгаш күштүг-дүр силер. Силернин үлүүнерге чаңгыс борбак девискээр онаажыр эвес. ¹⁸ Даглар-даа, бо арга-арыг-даа силернин болур. Арга-арыгны аштап-арыглап алыңар, ынчан ооң девискээри бүрүнү-биле силернин болур. Хананей чон чеже-даа демир тергелерлиг болгаш күштүг болза, силер оларны үндүр ойладыштар силер!»

Өске аймактарга черни үлээни

18 ¹Бүгү израиль ниитилел Силом хоорайга чыгып келгеш, аңаа Ужуражылга майгынын тип алган^d. Бүгү чуртту эжелеп алган-даа болза, ²израильчилернин чеди аймаа ам-даа үлелеге хувааглыг чер албаан турган.

^d Башт. 18:31

³Ынчан Иисус израильчилерге мынча дээн: «Силернин ада-өгбөңернин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын силерге бергени черни ээлеп аарда, ам чеже шүшпөңнөп кээр силер?

⁴Аймак бүрүзүндөн үш-үш кижиден шилип беринер. Оларны бо чуртту эргээш, чернин байдалын бижип демдеглед, аймактарга канчаар үлээрин билип алгаш, катап меңээ чедип кээр кылдыр чорудуптайн. ⁵Олар черни чеди кезекке чарып алзын. (Иуданын аймаа мурнуу чүкте хувааглыг черге турумчуп алзын, Иосифтин салгалдары соңгу чүкте хувааглыг черге турумчуп алзын.) ⁶Чернин байдалын бижип демдеглед алгаш, чеди кезекке үлөп алгаш, меңээ борта эккеп көргүзүнер. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстын мурнунга төлге даштарын октааш, ол черни силерге тодарадып бээр мен. ⁷Чүгле левиттер силернин араңарга хувааглыг чер албас, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчынын бараалгакчылары болуру – оларнын үлүг-хуузу-дүр^e. А Гадтын, Рувимнин аймактары болгаш Манассиянын аймаанын чартгы Дээрги-Чаяакчынын чалказы Моисейнин бергенин эзуугаар Иордан хемнин чөөн талазында черлерни ээлээр кылдыр алганнар^f».

^e Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9

^f Ис. 13:8

⁸Чернин байдалын бижиир ужурлуг улуска, чорурунуң бетинде, Иисус мындыг чарлык үндүрген: «Бо чуртту эргип кезээш, байдалын бижип алгаш, катап меңээ чедип келиңер. А мен ынчан маңаа, Силомга, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга төлге даштарын октааш, черни силерге тодарадып бээр мен». ⁹Ол улус чоруткаш, чуртту эргип кезээш, бүгү хоорайларын дептерге демдеглед, чеди кезекке үлөп алгаш, Силомда турлагда Иисуска чедип келген. ¹⁰Иисус Силомга Дээрги-Чаяакчынын мурнунга төлге даштарын октааш, израильчилернин арткан аймактарынга хувааглыг черлерни үлөп берген.

* 17:11 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Нафаттын үшкү кезээ база аңаа хамааржыр» деп бижээн.

Вениаминнің девискээри

¹¹ Баштай-ла Вениаминнің аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле дараазында хуваагылыг черни алган. Оларның үлүү болур чери Иуданың болгаш Иосифтин салгалдарының черлериниң аразында болган. ¹² Оларның соңгу кызыгаары – Иордан хемден эгелээш, Иерихоннун соңгу талазы-биле эрткеш, барыын чүкте дагларны таварааш, Бет-Авенниң ээн кургаг ховузунга четкен. ¹³ Оон кызыгаар Лузтуң (азы Вефилдин) мурнуу талазы-биле эрткеш, Алдыы Бет-Ороннун мурнуу чүгүнде дагда турар Атарот-Адарже бадып четкен. ¹⁴ Барыын кызыгаары – Бет-Орон дужунда (мурнуу чүгүнде) турар дагдан кызыгаар Иуданың аймааның Кириат-Ваал (азы Кириат-Иарим) деп хоорайынга эрткен. ¹⁵ Мурнуу кызыгаары – Кириат-Иаримден барыын чүкче чоруткаш, Нефтоах сугларының үнген бажынга четкен. ¹⁶ Оон кызыгаар Бен-Энном шынаазының баарында – Рефаим шынаазының соңгу талазында даглап баткаш, Бен-Энном шынаазын таварып, Иевус хоорайның мурнуу талазын эрткеш, Эн-Рогелче чорупкан. ¹⁷ Оон соңгу чүкче ээпкеш, Эн-Шемешти эрткеш, Адуммим бедигээжиниң дужунда чыдар Гелилотче углапкаш, Боганның Хаязынче бадып келген (Боган дээрге Рувимниң үре-салгалы турган)^a. ¹⁸ Оон кызыгаар Иордан шынаазынче көрүнген дагның ийин соңгу тала-биле эрткеш, шынааже бадып келгеш, ¹⁹ Бет-Хогланың соңгу талазы-биле чоруткаш, Иордан хемниң мурнуу аксынга – Дус далайының соңгу мугулдурунга чедип төнгөн. Вениаминнің девискээриниң мурнуу кызыгаары ол-дур. А чөөн кызыгаары – Иордан хем. ²⁰ Вениаминнің аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле алган черлериниң кызыгаары ындыг чүве-дир.

^a Иис. 15:6

²¹ Вениаминнің аймаанга төрөл бөлүктөр аайы-биле хамааржыр хоорайлар бо-дур: Иерихон, Бет-Хогла, Эмек-Кециц, ²² Бет-Арава, Цемараим, Вефил, ²³ Аввим, Фара, Офра, ²⁴ Кефар-Аммонай, Афни база Гива – суурлары-биле кады он ийи хоорай;

²⁵ Гаваон, Рама, Беерот, ²⁶ Мицпа, Кефира, Моца, ²⁷ Рекем, Ирфеил, Тарала, ²⁸ Цела, Элеф, Иевус (азы Иерусалим), Гивеат база Кириат-Иарим – суурлары-биле кады он дөрт хоорай^b.

^b Иис. 9:17

Вениаминнің аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери ол-дур.

Симеоннун девискээри

19 ¹ Ийи дугаарында Симеоннун аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хуваагылыг черни алган. Оларның чери Иуданың аймааның чериниң аразында болган.

^c 1 Чыл. 4:28-33

² Оларга хамааржыр хоорайлар бо-дур^c: Бээр-Шева (азы Шева), Молада, ³ Хацар-Шуал, Вала, Эцем, ⁴ Элтолад, Вефул, Хорма, ⁵ Циклаг, Бет-Маркавот, Хацар-Суса, ⁶ Бет-Леваот база Шарухен – суурлары-биле кады он үш хоорай;

⁷ Ан, Риммон, Этер база Ашан – суурлары-биле кады дөрт хоорай. ⁸ Ол хоорайларны долгандыр турар бүгү суурлар, Ваалат-Безрге (азы Негевте Рамага) чедир безин суурлар Симеонга хамааржыр. Симеоннун аймааның төрөл бөлүк аайы-биле үлелгеге алган черлери ындыг чүве-дир.

⁹ Симеоннун аймаанга черни Иуда аймааның черинден үзүп берген турган. Иуданың аймааның хуваагылыг чериниң девискээри оларга улуг турган болгаш, Симеоннун аймаанга черни оон аразындан берген чүве-дир^d.

^d Э. д. 49:7

Завулоннун девискээри

¹⁰ Үш дугаарында Завулоннун аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хуваагылыг черни алган. Оларның чериниң кызыгаары Саридке чедир шөйлүп чоруткан. ¹¹ Оон кызыгаары барыын чүкте Маралага четкеш, Дабешетти таварааш, Иокнеамның баарында хемге четкен. ¹² Саридтен дедир чөөн талада хүн үнер чүкче углааш, Кислот-Фаворже

эрткеш, Давратты таварааш, Иафияга четкен. ¹³ Моон чөөн талада Гат-Хеферге, Итта-Кацинге четкеш, Риммонну таварааш, Неяже углаан. ¹⁴ Оон кызыгаар Ханнатоннун соңгу талазы-биле эрткеш, Ифтах-Эл шынаазынга төнгөн. ¹⁵ Оон аңгыда Завулонга Каттат, Нагалал, Шимрон, Идеала база Вифлеем хоорайлар хамааржыр.

Суурлары-биле кады шупту он ийи хоорай Завулонга хамааржыр. ¹⁶ Завулоннун аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ол-дур^а.

^а Э. д. 49:13

Иссахарның девискээри

¹⁷ Дөрт дугаарында Иссахарның аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. ¹⁸ Оларның девискээринге хамааржыр хоорайлар бо-дур: Изреел, Кесуллот, Сунем, ¹⁹ Хафараим, Шион, Анахарат, ²⁰ Раввит, Кишион, Авец, ²¹ Ремет, Эн-Ганним, Эн-Хадда, Бет-Паец. ²² Оон ыңай кызыгаары Фавор, Шагацима база Бет-Шемеш деп хоорайларны таварааш, Иорданга чедип төнгөн – суурлары-биле кады он алды хоорай. ²³ Иссахарның аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ол-дур.

Асирниң девискээри

²⁴ Беш дугаарында Асирниң аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. ²⁵ Оларның девискээринге хамааржыр хоорайлар бо-дур: Хелкат, Хали, Ветен, Ахсаф, ²⁶ Аламелех, Амад база Мишал. Оларның кызыгаары барыын чүкте Кармил болгаш Шихор-Ливнафка четкен. ²⁷ Оон дедир-ле хүн үнер чүкче ээпкеш, Бет-Дагонда Завулоннун черлери-биле кызыгаарлажы бээр, а соңгу талазында Ифтах-Эл шынаазы чыдар. Ол черниң кызыгаарынче Бет-Эмек болгаш Неиел база кирип турар. Оон кызыгаар соңгу талазында Кавулче чоруптар. ²⁸ Оон ыңайлаарга Эврон, Рехов, Хаммон база Кана таварааш, Улуг Сидонга четкен. ²⁹ Кызыгаар Рамаже ээпкеш, шивээ-хоорай Тирге четкен, оон Хоссаже ээпкеш, далай кыдында Ахзив деп черге төнгөн. ³⁰ Оон аңгыда Умма, Афек база Рехов деп хоорайлар Асирге хамааржыр.

Суурлары-биле кады шупту чээрби ийи хоорай Асирге хамааржыр. ³¹ Асирниң аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары мындыг-дыр.

Неффалимниң девискээри

³² Алды дугаарында Неффалимниң аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. ³³ Оларның чериниң кызыгаары Хелефтен (Цананнимде аргадан) эгелээш, Адами-Некев, Иавнеил база Лаккумну таварааш, Иордан хемге барып төнгөн. ³⁴ Оон кызыгаары барыын чүкче ээпкеш, Азнот-Фаворну таварааш, Хуккокка четкен. Девискээри мурнуу чүгүндө Завулоннун черлери-биле, барыын чүгүндө Асирниң черлери-биле, чөөн чүгүндө Иордан хем-биле* кызыгаарлажып чыдар. ³⁵ Неффалим аймааның шивээ-хоорайлары: Циддим, Цер, Хамат, Раккат, Киннерет, ³⁶ Адама, Рама, Асор, ³⁷ Кедес, Эдрея, Эн-Гацор, ³⁸ Иреон, Мигдал-Эл, Хорем, Бет-Анат база Бет-Шемеш.

Суурлары-биле кады шупту он тос хоорай Неффалимге хамааржыр. ³⁹ Неффалимниң аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ол чүве-дир.

* 19:34 Өске бурунгу сөзүглелде «Иордан хем-биле, Иуданың черлери-биле» деп бижээн.

Данның девискээри

⁴⁰ Чеди дугаарында Даның аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. ⁴¹ Оларның девискээринге хамааржыр хоорайлар бо-дур: Цора, Эштаол, Шемеш хоорай, ⁴² Шаалаввин, Айалон, Ифла, ⁴³ Элон, Тимна, Экрон, ⁴⁴ Элтеке, Гивветон, Ваалат, ⁴⁵ Игуд, Бене-Верак, Гат-Риммон, ⁴⁶ Ме-Иаркон, Ракон, Иоппия хоорайның мурнунда чыдар чер база.

^a Башт. 1:34

(Даның аймаа бодунуң девискээринге эрге-чагыргазын чидирипкен соонда^a, ⁴⁷ Ласем деп хоорайже халдааш, ону эжелеп алгаш, ооң чурттакчыларын хылыш-биле шанчып өлүргөш, ээлеп чурттай берген. Ол хоорайны бодунуң өгбезинге ту-раскаадып, Дан деп адап алган.)^b

^b Башт. 18:24

⁴⁸ Даның аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ындыг чүве-дир.

Иисустуң эзел чери

⁴⁹ Хувааглыг черлерни үлежип дооскаш, израильчилер Нуннуң оглу Иисуска база боттарының аразындан хувааглыг черни бергеннер. ⁵⁰ Дээрги-Чаяакчының айыткалы-биле аңаа ооң бодунуң дилээни, Эфрем дагларында турар Тимнат-Се-рах хоорайны бергеннер^c. Иисус ол хоорайны катап тургузуп алгаш, аңаа чурттай берген.

^c Ис. 24:30; Башт. 2:9

⁵¹ Бурганның бараалгакчызы Элеазар, Нуннуң оглу Иисус база аймактарның баштыңнары төлге даштарын октааш, Силомда Ужуражылга майгынының кирер черинге Дээрги-Чаяакчының мурнунга израильчилерге шак ындыг хувааглыг чер-лерни үлеп бергеннер. Чер үлелгези ынчалдыр доозулган чүве-дир.

Хоргадал-хоорайлар

(Сан. 35:6, 9-34; Ы. х. к. 4:41-43; 19:1-13)

20 ¹⁻² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөстөрүн израильчилерге дамчыдары-биле Иисуска мынча дээн: «Моисейни дамчыштыр силерге чугаалап турганым дег, хоргадал-хоорайлардан кылып алыңар^d. ³ Сагышты-биле эвес, билбейн бир-ле кижини эндеп каан кижини өжээн негекчизинден ынаар дезе берип болур кылдыр, ындыг хоорайлар силерге хоргадал черлери болзун. ⁴ Ол хоорайларның кайы-бирээ-зинче дезип чеде берген кижини хоорайже кирер хаалга аксынга баргаш, хоорайның баштыңнарынга чүү болганын чажырбайн чугаалап берзин. Ынчан ол хоорайның улузу ону хүлээп алгаш, оларның аразынга чурттаар черден ылгап берзин. ⁵ Кажан өжээн негекчизи сүрүп кээрге, дезипкен кижини аңаа тудуп бербезиннер, чүге дээр-ге өлүрүүшкүннү ол сагышты-биле кылбаан, өлүрткен кижини-биле оон мурнунда өжээннөшпейн турган болгай. ⁶ Өлүрүкчү кижини ол хоорайга ниитилел ооң херээн сайгаргыже чедир чурттап турзун. Азы ол болушкун болуп турган үеде Бурганның дээди бараалгакчызы турган кижиниң өлүмүнге чедир аңаа чурттазын. Ооң соонда ол бодунуң дезипкени хоорайынче, аал-оранынче чана берзин».

^d Хост. 21:13

⁷ Ылгап ыдыктаан хоргадал-хоорайлар бо-дур:

Неффалим дагларында турар Галилеяда – Кедес;

Эфрем дагларында – Сихем;

Иуда дагларында – Кириат-Арба (азы Хеврон)

⁸ Иордан хемнин ындында, Иерихоннуң чөөн чүгүнде:

Рувимниң черинде, оргулааш черде, ээн кургаа ховуда – Бецер;

Гадтың черинде, Галаадта – Рамот;

Манассияның черинде, Васанда – Голан.

⁹Сагыштыгы-биле эвес өлүрүүшкүн кылган үндезин израильчилер-даа, Израильде чурттап турар даштыкы кижилер-даа өжээн негекчизинден дезип, ниитилелдин шииткелинин болурунга чедир хоргадалдан тып алзын дээш ылгап каан хоорайлар ол-дур.

Левиттерге хамааржыр хоорайлар

(Сан. 35:1-8; 1 Чыл. 6:54-81)

21 ¹⁻²Левийниң аймааның баштыңнары ханаан черниң Силом деп хоорайында Элеазар бараалгакчыга, Нуннуң оглу Иисуска база израильчилерниң өске аймактарының баштыңнарынга чедип келгеш: «Моисейни дамчыштыр Дээрги-Чаякчы биске чурттаар хоорайлар болгаш мал-маганывыска одар-белчиирлиг черлер бээрин дужааган болгай» – дээрге, ³ израильчилер левиттерге Дээрги-Чаякчының айтышыкынын ёзугаар боттарының ээлээн черлеринден дараазында чурттаар хоорайларны база долгандыр турар одар-белчиирлиг черлерни бергеннер.

⁴Төлге даштарын октаарга, баштайгы онаг Кохаттың төрөл бөлүүнгө дүшкөн^a. Левит уктуг Аарон бараалгакчының үре-салгалынга Иуданың, Симеоннуң база Вениаминниң аймактарының девискээрлеринден он үш хоорайны берген чүве-дир. ⁵А Кохаттың өске салгалдарынга Эфремниң, Данның аймактарының база Манассияның аймааның чартыының девискээрлеринден он хоорай онаашкан.

⁶Гирсоннуң төрөл бөлүүнгө – Иссахарның, Асирниң, Неффалимниң аймактарының база Васанда Манассияның аймааның чартыының девискээрлеринден он үш хоорай онаашкан.

⁷Мерариниң төрөл бөлүүнгө – Рувимниң, Гадтың база Завулоннуң аймактарының девискээрлеринден он ийи хоорай онаашкан. ⁸Төлге даштарын октааш, израильчилер Дээрги-Чаякчының Моисейни дамчыштыр дужааганын ёзугаар ол хоорайларны одар-белчиирлиг черлери-биле кады левиттерге берипкеннер.

⁹Иуданың база Симеоннуң аймактары дараазында хоорайларны адап шилээш, левиттерге берген. ¹⁰Баштайгы төлге даштары Левийниң оглу Кохаттың төрөл бөлүүнүң аразында Аароннуң үре-салгалынга дүшкөн. ¹¹Оларга Иуданың даглыг черинде Кириат-Арбаны (азы Хевронну) ооң чоок-кавызында одар-белчиирлиг черлер-биле кады берген. (Арба дээрге энак аймактың өгбези турган чүве-дир.)^b ¹²А хоорайны долгандыр шөлдерни база суурларны Иефоннийниң оглу Халевке ээлээр чер кылдыр берипкен чүве-дир.

¹³⁻¹⁵Ол аймактарның Аарон бараалгакчының үре-салгалынга берген хоорайлары бо-дур: өлүрүкчүлерниң хоргадаар хоорайы Хеврон, Ливна, Иаттир, Эштемоа, Холон, Давир, ¹⁶Аин, Ютта база Бет-Шемеш – шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады ийи аймактың бергени тос хоорай. ¹⁷⁻¹⁸А Аароннуң үре-салгалынга Вениаминниң аймааның берген хоорайлары бо-дур: Гаваон, Гева, Анатот база Алмон – одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

¹⁹Аароннуң үре-салгалынга – Бурганның бараалгакчыларынга ниитизи-биле он үш хоорайны оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген.

²⁰Оон төлге даштарын октаарга, левит уктуг Кохаттың арткан салгалдарының хоорайлары Эфремниң аймааның девискээрлеринден келген. ²¹⁻²²Эфремниң аймааның оларга берген хоорайлары бо-дур: өлүрүкчүлөр хоргадаар хоорай, Эфрем дагларында турар Сихем, Гезер, Кивцаим база Бет-Орон – шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай. ²³⁻²⁴Данның аймааның оларга берген хоорайлары: Элтеке, Гивветон, Айалон база Гат-Риммон – шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай. ²⁵Манассияның аймааның чартыының оларга берген хоорайлары: Таа-нах база Гат-Риммон – одар-белчиирлиг черлери-биле кады ийи хоорай.

^a Хост. 6:16-19;
Сан. 3:17-20

^b Иис. 14:15; 15:13

²⁶Кохаттың арткан салгалдарына ниитизи-биле он хоорайны оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген.

²⁷Левит уктуг Гирсоннун төрөл бөлүүнге Манассияның аймааның чартыынын берген хоорайлары: Васанда турар, өлүрүкчүлерниң хоргадаар хоорайы Голан база Бештера* – одар-белчиирлиг черлери-биле кады ийи хоорай.

²⁸⁻²⁹Иссахарның аймааның оларга берген хоорайлары: Кишион, Даврат, Иармут база Эн-Ганним, шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³⁰⁻³¹Асирниң аймааның оларга бергени хоорайлар: Мишал, Авдон, Хелкат база Рехов, шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³²Неффалимниң аймааның оларга бергени хоорайлар: Галилеяда турар, өлүрүкчүлерниң хоргадаар хоорайы Кедес, Хамот-Дор база Карфан – одар-белчиирлиг черлери-биле кады үш хоорай.

³³Гирсоннун төрөл бөлүүнге ниитизи-биле он үш хоорайны, оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген.

³⁴⁻³⁵Арткан левиттер – Мерариниң төрөл бөлүүнге Завулоннун аймааның бергени хоорайлар: Иокнеам, Карфа, Димна база Нагалал – одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³⁶⁻³⁷Рувимниң аймааның оларга бергени хоорайлар: Бецер, Иааца, Кедемот база Мефаат – одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³⁸⁻³⁹Гадтың аймааның оларга бергени хоорайлар: Галаадта турар, өлүрүкчүнүн хоргадаар хоорайы Рамот, Манахаим, Эсевон база Иазер – одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай. ⁴⁰Төлге даштарын октааш, левиттерниң арткан төрөл бөлүүнге – Мерариниң салгалдарына шупту он ийи хоорайны берген.

⁴¹Израильчилерниң ээлеп чурттаар девискээрлеринден левиттер ниитизи-биле дөртен сес хоорайны оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁴²Хоорай бүрүзү-биле кады ону долгандыр одар-белчиирлиг черлерни алганнар.

⁴³Ынчалдыр Дээрги-Чаяакчы израильчилерниң ада-өгбезинге даңгыраглаанын ёзугаар^a, ол бүгү черни бериптерге, олар ону эжелеп алгаш, ээлеп чурттай берген-нер. ⁴⁴Дээрги-Чаяакчы израильчилерниң ада-өгбезинге даңгыраглааны дег, оларга амыр-тайбыңны бүгү талазындан магадылап берген. Кандыг-даа дайзын израильчилерге удур туржуп шыдаваан^b. Дээрги-Чаяакчы оларның холунга бүгү дайзыннарын хүлээдип берген чүве-дир. ⁴⁵Дээрги-Чаяакчының израильчилерге чугаалаан эки сөстериңиң чаңгызы-даа күүсеттинмейн барбаан – шуптузу бүткен^c.

^a Э. д. 13:15; 15:18; 26:3; 28:13

^b Иис. 10:8; 23:10

^c 3 Хаан. 8:56

Ийи чартык аймактың чанып чорупканы

22 ¹Иисус оон соонда Рувимниң, Гадтың аймактарын база Манассияның аймааның чартыын кыйгырып алгаш, оларга мынча дээн: ²«Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисей силерге чүнү дужааганыл, дөгerezин күүседип, мээң айтып-чагаан сөстериңиңиңи шуптузун тооп дыңнадыңар^d. ³Бо хүнге чедир үр үениң дургузунда силер ха-дуңма чонну кагбайн, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның дужаалын хажытпайн күүсеттиңер. ⁴Ам Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерниң акы-дуңмаларыңарга Бодунуң азааны тайбың чуртталганы берген-дир^e. Ынчангаш ам Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге бергени ээлеп чурттаан чериңерже, Иордан хемниң ындынче, чана берип болур-дур силер. ⁵Чүгле Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге бергени хоойлу, айтышкыннарын утпайн сагыңар: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болуңар, Оон бүгү оруктарын эдериңер, Оон айтышкыннарын сагыңар. Оон-биле коштунчу беринер,

^d Сан. 32:18-22; Ы. х. к. 3:20; Иис. 1:12-15

^e Иис. 11:23

бүгү чүлдү-чүрээнерниң ханызындан бердинип, бүгү сагыш-сеткилинерден Аңаа бараан болуңар»^a.

⁶ Иисус оларны алгап-йөрээп кааш, чандырып чорудупкан. ⁷ (Манассияның аймааның бир чартыыңга черни Моисей Васанга берген турган. А ооң өске чартыыңга черни Иисус Иорданның барыын талазыңга ха-дуңмазының аразыңга берген.)^b Чанып чоруп турда, Иисус оларны алгап-йөрээп, ⁸ мынча дээн: «Аалдарыңарже аажок бай-шыдалдыг чанып чоруп тур силер. Силерниң мал-маганыңар-даа, алдын-мөңгүнүңер-даа, демир-чезиңер-даа, идик-хевинер-даа хөй-дүр. Дайзыныңардан тыпкан олчаңарны ха-дуңмаңар-биле үлежип алыңар»^c.

⁹ Ханаан черниң Силом хоорайыңга турган израильчилерни арттырып кааш, Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның чартыы Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр оларны ээлеп чурттазын дээш айтып-чагааны галаад черже чорупканнар.

Иорданның эриинге өргүл бедигээжи

¹⁰ Ханаан черде Иордан хемниң кыдыында Гелилот деп черге чедип келгеш, Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның чартыы Иорданның эриинге өргүл салыр улуг бедигээш тудуп алган. ¹¹ Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның чартыы ханаан черде, Израильдиң талазында Иорданның кыдыында Гелилотка өргүл салыр бедигээш тудуп алганының дугайында медээ өске израильчилерге дыңналы бээрге, ¹² ону дыңнап кааш, бүгү израиль ниитилел Силомга чыгылып, ол аймактарга удур дайын-чаалыг үнеринге белеткени берген.

¹³ Израильчилер баштай Галаадче Рувимниң, Гадтың аймактарынче база Манассияның аймааның чартыынче Элеазарның оглу Финеес бараалгакчыны чорудупканнар^d. ¹⁴ Ооң-биле кады он аймактан он баштыңны – аймак бүрүзүндөн бир-бир кижини, Израильдиң төрөл бөлүктөрүн баштаар улусту эдертип каан. ¹⁵ Олар Галаадка чедип келгеш, Рувимниң, Гадтың аймактарыңга база Манассияның аймааның чартыыңга мынча дээннер: ¹⁶ «Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр бүгү ниитилел мынча деп чугаалады: „Израильдиң Бурганының мурнунга кандыг үүлгедиг кылып алганыңар ол? Дээрги-Чаяакчыдан чүге ам ойталап турарыңар ол? Бодуңарга өргүл салыр бедигээш тудуп алганыңар – Дээрги-Чаяакчыга удур үймээниңер ол-дур»^e. ¹⁷ Фегорга үүлгеткен кем-буруувус биске эвээш деп бе?^f Ол дээш Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ниитилеливис айбыл-халапка онашкан-дыр. Бо хүннерге-даа чедир ол бузудуван арыгланмаан бис! ¹⁸ А ам силер Дээрги-Чаяакчыдан ойталап турар-дыр силер! Бөгүн силер Дээрги-Чаяакчыга удур үймөп турар-дыр силер, а даарта Ол бүгү израиль ниитилелге килеңней берзе канчаарыл? ¹⁹ Бир эвес чурттап турар чериңерни арыг эвес деп бодап турар болзуңарза, Дээрги-Чаяакчының майгыны турар черже чедип келгеш, бистиң аравыстан черден ап алыңар. Чүгле Дээрги-Чаяакчыга удур база биске удур тура халышпаңар. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстыыңдан аңгы өргүл салыр бедигээш бодуңарга кылбаңар. ²⁰ Бурганга тураскааткан чүве оорлап, кемниг херек үүлгеткеш, Зерахтың үре-салгалы Ахан чааскаан буруудажык бе?^g Кемниг үүлгедиңиң ужун ол чааскаан өлбөөн болдур ийин. Бурганның килеңи шупту израиль ниитилелге дүшкөн болгай!»^h

²¹ Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның чартыы өске израиль аймактарың баштыңнарыңга мынча деп харыылаан: ²² «Бурганнарның Бурганы^h – Дээрги-Чаяакчы! Бурганнарның Бурганы – Дээрги-Чаяакчы! Ол шупту чүвени билирⁱ, израильчилер база билип алзыннар! Бир эвес бис Бурганга удурланып азы

^a Ы. х. к. 6:5, 17; 11:22

^b Иис. 17:5

^c Сан. 31:27;
1 Хаан. 30:24

^d Сан. 25:7-13

^e Ы. х. к. 13:12-15
^f Сан. 25:1-5

^g Иис. 7:1, 5

^h Ы. х. к. 10:17
ⁱ 3 Хаан. 8:39

Оон ойталап турар болзувусса, бөгүн биске хайыра көргүспөңөр*! ²³ Бир эвес бис Дээрги-Чаяакчыдан ойталаар дээш азы бүрүн өрттедир өргүлдү, далган-тараа өргүлдөрдүн болгаш эп-найырал өргүлдөрдүн салыр дээш бо бедигээшти тудуп алган болзувусса, Дээрги-Чаяакчы Боду бисти шиидип кагзын!

²⁴⁻²⁵ Чок! Бис ону моон соңгааргы үеде силерниң салгалдарыңар бистиң салгалдарывыска: „Израильдин Бурганы – Дээрги-Чаяакчыга хамаарылга чок улус силер. Рувимниң болгаш Гадтың аймактары, Дээрги-Чаяакчы бистиң аравыста Иорданны кызыгаар кылып каан-дыр. Дээрги-Чаяакчыга бичии-даа хамаарышпас-тыр силер!“ – дей бээринден сезингеш, кылган бис. Ынчап баар болза, силерниң салгалдарыңарның буруузу-биле бистиң салгалдарывыс Дээрги-Чаяакчыга сөгүрүп, Оон кортпайн баар болгай.

²⁶ Ынчангаш бис бо бедигээшти бүрүн өрттедир азы өске өргүлдөр салыр дээш эвес, ²⁷ а бистиң болгаш силерниң моон соңгааргы салгалдарывыстың аразыңга бистиң бүрүн өрттедир-даа, эп-найыралдың-даа, өске-даа өргүлдөрдү салып, Дээрги-Чаяакчыга бараан болур эргевисти бадыткаар херечилел болзун дээш кылган бис. Ынчан силерниң салгалдарыңар бистиң салгалдарывыска: „Дээрги-Чаяакчыга бичии-даа хамаарышпас-тыр силер!“ – деп шыдавастар ийик. ²⁸ Бир эвес моон соңгаар биске азы бистиң салгалдарывыска ыңдыг сөстөр чугаалай бээр болза, бис мындыг харыыны берип болур бис: „Бистиң өгбелеривистиң тудуп кааны, Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшке дөмөй бо бедигээшти көрүп тур силер бе? Ол дээрге бүрүн өрттедир азы өске өргүл салыр бедигээш эвес-тир. Бистиң болгаш силерниң аравыста херечилел ол-дур“. ²⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың өргээзиниң мурнунда турар өргүл бедигээжинге немештир база бир бүрүн өрттедир-даа, далган-тараа-даа, азы өске-даа өргүл салыр бедигээш тудуп, Дээрги-Чаяакчыга удур үймөп, Оон ойталаар бодал бөгүн бисте чок!»

³⁰ Финеес бараалгакчы болгаш ооң-биле кады чораан ниитилелдин баштыңнары (Израильдин төрөл бөлүктөрдүн баштаар улус) Рувимниң, Гадтың база Манассияның аймактарының төлээлериниң чугаазын дыңнааш, олар-биле чөпшээрешкенер.

³¹ Ынчан Элеазарның оглу Финеес бараалгакчы Рувимниң, Гадтың база Манассияның аймактарыңга: «Дээрги-Чаяакчы бистиң аравыста дээрзин бөгүн көрүп тур бис^а. Дээрги-Чаяакчының мурнунга силер кемниг үүлгедиг кылбаан-дыр силер, харын-даа израиль чонну Дээрги-Чаяакчының килеңинден адырып каан-дыр силер» – дээн.

³² Рувимниң болгаш Гадтың аймактары-биле байырлашкаш, Элеазарның оглу Финеес бараалгакчы база баштыңнар Галаадтан Ханаанда израильчилерже эеп чанып келгеш, чүү болганын чугаалап бергенер. ³³ Ол медээге израильчилер таарзынып, Бурганны алгап-йөрөөп турганнар. Рувимниң болгаш Гадтың аймактарының чурттап турар черин чылча шавары-биле дайын-чаалыг баарының дугайында оон ыңай чугаалашпайн барганнар.

³⁴ Рувимниң болгаш Гадтың аймактары өргүл салыр бедигээшти «Херечилел» деп адап кааш: «Бо дээрге бистиң аравыска Дээрги-Чаяакчы – Бурган дээрзиниң херечилели-дир» – дээннер^б.

Иисустуң чонну хей-аът кииргени

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы израиль чонну бүгү-ле дайзыннардан камгалап, тайбын чуртталганы магадылап келгенинден бээр хөй үе эрткен^с. Назылап кырып калган Иисус ² бүгү израильчилерни – баштыңнарны, удуртукчуларны, шийткөкчилерни, даргаларны кыйгырып алгаш, оларга мынча дээн: «Мен-даа назылап кырып

^а Лев. 26:11-12

^б Э. д. 31:48

^с Ы. х. к. 12:10

* 22:22 Өске бурунгу сөзүглелде «Ол биске хайыра көргүспөңөң!» деп бижээн.

бердим. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силер дээш бо шупту чоннарга чүнү кылганын бодуңар көрдүңөр. Силерниң талаңарга Ол Боду дайылдажып турган болгай!^a

⁴ Көрүңөр даан, мен силерге Иордан хемден барыын чүкте Улуг далайга чедир чылча шапканым бүгү чоннарның база ам-даа ында артып калган чоннарның черлерин аймак аайы-биле үлөп бердим^b. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар Боду оларны силерниң муруңардан үндүр ойдадыпкаш, оларның черлерин силерге ээлеп чурттаар кылдыр эккеп бээр. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ынча деп аазаан болгай^c.

⁶ Силер Моисейниң хоойлу номунда бижип каан дүрүмнерни, бичии-даа хажытпайн, шыңгыы сагып, оң-даа, солагай-даа талаже чайгылбайн, бүрүн күүседир ужурлуг силер^d. ⁷ Бо чуртта артып калган чоннар-биле каттышпаңар. Оларның бурганнарының адын адап кыйгырбаңар, ол бурганнарның ады-биле дангырак бербенер^e. Ол бурганнарга мөгөйип, бараан болбаңар. ⁸ Бо хүннерге чедир Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-биле коштунчуп келгениңер дег, Анаа моон-даа сонгаар шынчы болуңар^f.

⁹ Дээрги-Чаяакчы улуг болгаш күштүг чоннарны силерниң муруңардан ойладыпкан болгай. Амга чедир силерге удур кым-даа туржуп шыдавады^g. ¹⁰ Силерниң кижии бүрүзү мун кижини ойладып турар^h, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар аазаанын эзугаар Боду силерниң талаңарда дайылдажып турар-дырⁱ. ¹¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болуңар – амы-тынныг артар силер*.

¹²⁻¹³ Мону билип алыңар: бир эвес силер Бургандан ойталап, араңарда артып калган өске чоннар-биле холбажып, төрөл харылзаалар тудар болзуңарза^j, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ол чоннарны силерниң муруңардан үндүр ойлатпас апаар^k. Ол чоннар силерге дузак, четки, силерни согар кымчы база карааңарже кадалыр тен болу бээр^l. Сөөлүңде барып Дээрги-Чаяакчының силерге бергени чаагай черден бодуңар чиде бээр силер^m.

¹⁴ Ам мен кижии бүрүзүнүң баар сөөлүгү оруунче чоруптар менⁿ. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның аазаан эки чүүлдеринден күүсеттинмейн барган чүве чок дээрзин чүрээнерниң, сеткил-сагыжыңарның ханызындан шуптуңар эки билер силер. Олар шупту бүткөн, чаңгызы-даа күүсеттинмейн барбаан болгай^o. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ол эки аазаашкыннарын канчаар күүсеткенил, шак ынчалдыр Бодунуң чугаалаан кыжанышкыннарын база күүседип^p, Бодунуң силерге берген бо чаагай черинге силерни узуткап шыдаар. ¹⁶ Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силер-биле чарганы чагыг-керээни үреп, өске бурганнарга мөгөйип, бараан болуп эгелээр болзуңарза, ынчан Дээрги-Чаяакчының килеңи силерге дүжер – силер үр-даа болбайн, Ооң силерге берген чаагай черинден чиде бээр силер».

Бурган-биле керээзин чоннуң чаартканы

24 ¹ Иисус Израильдиң бүгү аймактарын Сихемге чыып алгаш, оларның баштыңнарын, удуртукчуларын, шииткекчилерин база даргаларын кыйгыртып алган. Олар Бурганның муруңа чедип кээрге, ² Иисус бүгү чонга Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының дараазында сөстөрүн дамчыдып, мынча деп чугаалаан: «Шаг төөгүдөн бээр силерниң ада-өгбөнөр, оларның иштинде Авраам биле Нахорнуң адазы Фарра^q, Евфрат хем ындынга чурттап, өске бурганнарга бараан болуп чораан. ³ Силерниң өгбөнөр Авраамны хем ындындан ханаан черже эккелгеш, бо черни шуптузуң эргиткен мен^r. Мен ооң салгалдарын көвүдеткеш, аңаа Исаакты хайырлаан мен^s. ⁴ Исаакка Иаков биле Исавты хайырлаан мен^t. Исавка ээлээр кылдыр даглыг Сеирни берген мен^u. А Иаков оолдары-биле Египетче чоруй барган^v.

^a Хост. 14:14

^b Ис. 13:1-7

^c Сан. 33:53

^d Ы. х. к. 5:32; 28:14

^e Хост. 23:13

^f Ы. х. к. 10:10

^g Ис. 10:8; 21:44

^h Лев. 26:8; Ы. х. к. 32:30; Башт. 15:15

ⁱ Хост. 14:14

^j Хост. 34:15-16; Ы. х. к. 7:3

^k Башт. 2:21

^l Хост. 23:33

^m Ы. х. к. 7:4

ⁿ 3 Хаан. 2:2

^o Ис. 21:45; 3 Хаан. 8:56

^p Лев. 26:14-39; Ы. х. к. 28:15-68

^q Э. д. 11:27-32

^r Э. д. 12:1-5

^s Э. д. 21:2-3

^t Э. д. 25:24-26

^u Э. д. 36:8

^v Э. д. 46:5-7

* 23:11 Азы: «Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга сеткилицер ханызындан ынак боорун кызыңар».

^a Хост. 3:10; 4:14

^b Хост. 7–12 эге

^c Хост. 12:51

^d Хост. 14:9

^e Хост. 14:20

^f Хост. 14:28

^g Сан. 14:33-34; Иис. 5:6

^h Сан. 22:5-6; Ы. х. к. 23:4

ⁱ Сан. 24:10; Ы. х. к. 23:5

^j Иис. 3:17

^k Иис. 6:1; 10:10; 11:8

^l Сан. 21:21-35;

Ыд. ыр. 43:4

^m Ы. х. к. 6:10, 11

ⁿ Ы. х. к. 10:12;

1 Хаан. 12:24

^o 3 Хаан. 18:21

⁵ Моисей биле Ааронну ынаар чорудупкаш^a, Египетти Мээң чорутканым айыыл-халаптар-биле кезеткен мен^b. Оон силерни ол черден үндүрүп эккелген мен^c. ⁶ Силерниң өгбелериниң Египеттен үндүрүп эккээримге, силер Кызыл далайга чедип келген силер. Ынчан египетчилер силерниң өгбелериниң далайга чедир аъттыг, дайынчы тергелерлиг сүргеннер^d. ⁷ Силерниң өгбелеринер Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырарга, Ол израильчилер биле египетчилерниң аразынга дүмбей караңгы тургузупкан^e. Дээрги-Чаяакчы египетчилерге удур далай аксыптарга, олар аңаа дүлнүп калганнар^f. Египетчилер-биле чүнү кылыпканымны силер боттарыңар караңар-биле көргөн силер. Ооң соонда силер үр үеңиң дургузунда ээн кургаг ховуга чурттаан силер^g.

⁸ Силерни Мен Иорданның барыын талада амор чоннуң чуртунче эккелген мен. Аморлар силер-биле дайылдажып эгелээрге, оларны Мен силерниң холуңарга берип каан мен. Мен оларны кыргып-хыдып кааптарымга, силер оларның черлерин ээлээр кылдыр ап алган силер. ⁹ Ынчан Сепфорнуң оглу, моав хаан Валак израильчилерге удур дайылдажып үнгөш, Беорнуң оглу Валаамны силерни каргаттырары-биле кыйгыртып алган турган^h. ¹⁰ Ынчалза-даа Валаамны дыңнаар хөңнүм чок болган, ынчангаш ол силерни алгап-йөрөөп каанⁱ. Силерни ооң холундан Мен адырып каан мен. ¹¹ Оон Иорданны кешкеш, Иерихонга чедип келген силер^j. Силер-биле иерихончулар, амор, ферез, хананий, хет, гергес, хиввей база иевус чоннар дайылдажып эгелээрге, Мен оларны силерниң холуңарга берипкен мен^k.

¹² Силерниң хылыштарыңар-даа эвес, чаларыңар-даа эвес, а Мээң чорутканым улуг арылар* ийи амор хаанны мурнуңардан үндүр ойдадыпканы ол-дур^l. ¹³ Силерге Мен бодуңар холуңар-биле болбаазыратпааныңар черни база тутпааныңар хоорайларны бердим^m. Ам силер ол хоорайларда чурттап, бодуңар холуңар-биле тарып өстүрбээниңер виноградтың, оливаның кат-чимизин чип чурттап чор силер».

¹⁴ Оон Иисус мынча дээн: «Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруңар, Аңаа арыг-шынчы сеткилиңер ханызыңдан бараан болуңарⁿ. Ада-өгбөңерниң Евфрат хем ындынга болгаш Египетке чурттап турган үезинде бараан болуп чорааны бурганнарыңдан ойталаңар. Чүглө Дээрги-Чаяакчыга бараан болуңар. ¹⁵ Бир эвес силер Дээрги-Чаяакчыга бараан болуруңга таарзынмас болзуңарза, кымга бараан болуруңарны бөгүн шилип алыңар^o: Евфрат хем ындынга чурттап чорааш, ада-өгбөңерниң чүдүп чорааны бурганнарыңга бе? Амгы үеде оларның черинде чурттап турарыңар аморларның бурганнарыңга бе? А мен болгаш мээң өг-бүлөм Дээрги-Чаяакчыга бараан болур бис!»

¹⁶ Чон Иисуска: «Дээрги-Чаяакчыдан ойталааш, өске бурганнарда бараан болур деп чүве биске кажан-даа болбас! ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс бисти-даа, өгбелеривисти-даа египет кулданышкындан адырып каан. Бистиң мурнувуска кайгамчыктыг чүүлдерни Ол кылып чораан. Ол бисти хары чоннарның черлеринге бүгү эрткен оруувуста карактап, оларның шуптузундан камгалал-кадагалап чораан. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы аморларны – бо черге чурттап чораан чоннарны бистиң мурнувустан үндүр ойдадыпкан болгай. Ынчангаш бис Аңаа бараан болур бис, Ол бистиң Бурганывыс-тыр» – деп харыылаан.

¹⁹ Оон Иисус чонга: «Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп шыдавас силер. Ол – ыдыктыг Бурган-дыр!^p Ол – хүннээчел Бурган-дыр^q! Ол силерниң үймээнчи чорууңарны болгаш бачыттарыңарны шыдажып эртпес. ²⁰ Бир эвес силер Дээрги-Чаяакчыдан ойталап, хары бурганнарда бараан болур болзуңарза, Ол силерге хайырлаан бүгү ачы-буянының соонда хора чедирип, силерни узуткап кааптар^r» – дээн.

^p Лев. 19:2

^q Хост. 20:5

^r 1 Хаан. 12:25

²¹ «Чок, бис Дээрги-Чаяакчыга бараан болур бис» – деп, чон харыылаан.

²² «Дээрги-Чаяакчыга бараан болур деп шилилгенерниң херечилери боттарыңар болур силер» – деп, Иисус чугаалаарга: «Ийе, херечилер бис» – деп, чон бадыткаан.

²³ «Ынчаарга силерде кандыг хары бурганнар барыл, олардан ойталааш, чүрээнерни Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже угландырыңар» – деп, Иисус чугаалаан.

²⁴ Чон Иисуска: «Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска бараан болур бис, Ону тооп дыңнаар бис» – дээн.

²⁵ Иисус ол хүн Сихемге чоннуң өмүнээзинден Бурган-биле керээ кылып алгаш, оларга дүрүм-хоойлу үндүрүп каан, ²⁶ Бурганның хоойлу номунга ол бүгүнү киир бижип каан^a. Ооң соонда ол улуг даш ап алгаш, ону Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг черинде дуб ыаш адаанга салып кааш^b, ²⁷ бүгү чонга: «Көрүңер, бо даш бистиң аравыска херечилел болур^c, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчының бистиң-биле чугаазын дөгerezин дыңнаан. Бир эвес силер Бурганыңарны мегелээн болзуңарза, ол силерге удур херечи болур» – дээн.

^a Ы. х. к. 31:24

^b Э. д. 35:4; Башт. 9:6

^c Э. д. 31:44-45

²⁸ Ынчан Иисус чонну ээлеп чурттаан черлеринче тарадып чандырыпкан^d.

^d Башт. 2:6

Иисустуң мөчээни

(Башт. 2:7-9)

²⁹ Ооң соонда Нуннуң оглу, Дээрги-Чаяакчының чалчазы Иисус 110 харлыг тургаш, өлүп калган. ³⁰ Иисусту бодунун ээлээн черинге, Эфрем дагларында Гааш дагның соңгу талазында турар Тимнат-Серакка хөөржүдүп каан^e. ³¹ Израильчилер Иисус дириг чорда-даа, Иисустуң соонда Дээрги-Чаяакчының Израиль дээш чүнү кылганын билер баштыңнарның үезинде-даа Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп келгеннер.

^e Ис. 19:50; Башт. 2:9

³² А Иосифтиң мөчү-сөөгүн израильчилер Египеттен Сихемге эккелгеш, Иаковтуң Эмморнуң салгалындан (Эмморнуң бир оглун Сихем дээр турган) чүс кесита-биле* садып алганы, Иосифтиң үре-салгалының ээлээн чери апарган шөлүңге ажаап кааннар^f.

^f Э. д. 33:19; 48:22; 50:25

³³ Ооң соонда Аароннуң оглу Элеазар база өлүп калган. Ону Эфрем дагларында, оглу Финеестиң Гива деп хоорайыңга ажаап каан чүве-дир.

* 24:32 Кесита – эрте-бурунгу үеде акша-мөңгүнүнүң бир хемчээли. Бир кесита бир хой өртээ-биле деңнежип турган чадавас.

Баштыңчылар үези

Кирилде

Баштыңчылар ному израиль аймактарның төөгүзүнүң эң нарын болгаш ужур-дүрүм чок үезинде – Ханааны эжелеп алганының соонда чылдардан чонну бирги хааннар башкарып эгелээнинге чедир – чуртталгазын көргүскен.

Номда төөгү Нуннуң оглу Иисустуң өлгениниң соонда израиль аймактар Ханаанның чоннарын ол черден чедир үндүр сывыртавайн барганындан эгелээн. Ооң орнунга израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга ол чоннарның бужар ʼэзу-чаңчылдарын болгаш чүдүлгезин өттүнүп эгелээннер (1:1–2:9).

Номнуң кол кезиш (2:10–16:31) израиль чоннуң чуртталгазында катаптанып турар эргилдени көргүскен. Катаптанып турар болушкуннар мындыг: чон бачыт кылып эгелээр; Бурган оларны өске чоннарга дарладып кезедир; израильчилер Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп эгелээр; Дээрги-Чаяакчы бир азы элээн каш аймактарны камгалазын дээш, хостакчы баштыңчыны көдүрүп бээр. А ол баштыңчылар Бурганның шилип алган кижилери-даа турган болза, боттарының кошкак талалары болгаш угаан чок кылган чүүлдери-биле боттарын-даа, аймак-чонун-даа бачытче бо-ла кириптер турганнар.

Ном израильчилерниң аразынга ол үеде тергидеп турган ʼэзу-чурум чок чорукту онзалап көргүскен ийи коргунчуг болушкун-биле төнер (17–18 база 19–21 эгелер). Кажан кижилер хамык чувени чүгле бодунуң шынныг деп санаар айы-биле кылып эгелээрге, израиль ниитилел кайы хире дүрген үрелип, буурап турары мында тода көстүп турар.

Израиль аймактарның чедишикиннери болгаш буураашкыннары

^a Ис. 24:29

^b Башт. 20:18

1 ¹ Иисустуң өлгениниң соонда^a, израиль чон Дээрги-Чаяакчыдан: «Бистиң кайывыс Ханаан чурттуглар-биле дайынче баштай чоруурул?» – деп айтырган^b.

² «Иуданың аймаа баар – деп, Дээрги-Чаяакчы харыылаан. – Мен бо чуртту оон холунга хүлээдип бээр мен».

³ Иуданың аймаа Симеоннуң аймаа-биле хан төрөл болгаш: «Силер бистин үлүүвүске каттыжыңарам, ынчангаш хананейлер-биле дайылдажыылы, силернин үлүүңерге бис база оон каттыжар бис» – деп аңа саналдаан. Симеоннуң аймаа ооң-биле каттыжып алгаш чорупкан. ⁴ Ынчалдыр Иуданың аймаа дайынче чорупканда, Дээрги-Чаяакчы хананей биле фerez чоннарны оон шериглеринге аштырар кылдыр берипкен, ынчангаш олар Везек деп черге демгилерниң 10 000 кижизин чок кылып каапканнар. ⁵ Везекке^c олар Адони-Везек деп хаан-биле уткужа бергеш, ооң-биле тулушкаш, хананейлер биле фerezтерни чылча шапканнар. ⁶ Адони-Везек дезипкен, ынчалза-даа иудейлер ону сүрүп чорааш тудуп алгаш, ооң холдарының болгаш буттарының улуг-салааларын одура кезип каапканнар. ⁷ Ынчан Адони-Везек: «Мен оон мурнунда өске чеден хаанның холдарының болгаш буттарының улуг-салааларын одура кезип каарымга, олар мээң чиген чемимниң тогланчыларын чыып чип чораан чүве; мээң канчаар кылып турганым ышкаш, ам Бурган мени база ынчаар ялалды^d» – дээн. Ону Иерусалимге эккелгеннер, аңаа-ла ол өлүп калган.

^c 1 Хаан. 11:8

^d Лев. 24:19

⁸ Иуданың аймаа Иерусалим хоорай-биле база дайылдашкаш, ону эжелээш, хылыш-мези-биле оон чурттакчыларын кыргып-хыдып каан соонда, хоорайны өрттедипкеннер^e. ⁹ Ооң соонда Иуданың аймаа дагларга, Негев ховузуңга болгаш Шефела

^e Ис. 15:63; 2 Хаан. 5:6

деп шат черге чурттап турган хананейлер-биле дайылдажып чорупкан. ¹⁰ Ынчалдыр Иуданың аймаа Хевронга чурттап турган хананейлерже чорупкан (Хевроннуң оон мурнунда ады Кириат-Арба турган^a), ооң шериглери аңаа Шешай, Ахиман болгаш Талмайны чылча шаап кааннар^b. ¹¹ Оон үнгеш, иудейлер Давирниң чурттакчыларынынче дайын-чаалыг чорупкан^c. (Давирниң оон мурнунда ады Кириат-Сефер турган). ¹² Ынчан Халев^d: «Кым Кириат-Сеферни чылча шапкаш, эжелеп аар болдур, аңаа бодумнуң уруум Ахсаны кадай кылдыр бээр мен» – деп азаан^e. ¹³ Ол хоорайны Халевтиң дунмазы боор Кеназтың оглу Гофониил эжелеп алган. Ынчангаш Халев аңаа бодунуң уруу Ахсаны кадай кылдыр берген.

^a Ис. 14:15^b Сан. 13:23; Ис. 15:14^c Ис. 10:38; 15:15^d Сан. 13:31^e Ис. 15:13-19

¹⁴ Ахсаның чоруур өйү чедип кээрге: «Ачамдан өнчү кылдыр шөл дилеп аар болза эки» – деп Гофониилди сургап каан. Ахса ачазынга келгеш, элчигенинден дүжүп кээрге, Халев оон: «Чүнү хереглеп чор сен?» – деп айтырган.

¹⁵ «Меңээ ачы-буяндан хайырлап көрүнерем. Силер меңээ ээн кургаг Негевте черни бердиңер, ам меңээ суглардан база беринерем» – деп, Ахса ачазындан дилээн. Ынчангаш Халев уруунга Үстүкү болгаш Адаккы суг баштарын берген.

¹⁶ (Моисейниң кен аймак-сөөктүг^f катының ук-салгалы ынчан Иуданың аймаа-биле кады Пальмалар хоорайындан^g үнгеш, Арад хоорайның чанында чыдар Иуданың аймаанга хамааржыр Негев ховузунче чорупканнар. Аңаа келгеш, чон аразынга турмуң чурттай бергеннер.)^g

^f Сан. 24:21^g Сан. 10:29-32

¹⁷ Иуда биле Симеон деп хан төрөл аймактар оон соонда чорупкаш, Цефафка чурттап турган хананейлерни чылча шаап, Цефафты бүрүнү-биле узуткап кааннар, ынчангаш ол хоорайның адын Хорма дээр апарган^{**}. ¹⁸ Иуданың аймаа Газа, Аскалон болгаш Экрон хоорайларны чоок-кавы девискээрлери-биле база чаалап алган. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Иуданың аймаа-биле кады турган. Ол аймак даглыг девискээрни эжелеп алган, а чавызааш черниң чурттакчыларын ойлатпаан, чүге дээрге ол улустуң дайынчы демир тергелери бар болган^h. ²⁰ Ынчан иудейлер Моисейниң сөзүнүн аайы-биле Халевке Хеврон хоорайны берипкеннерⁱ, а ол Хеврондан энак уктуг демги үш кижини үндүр сывыртапкан^j.

^h Ис. 17:16, 18ⁱ Сан. 14:24; Ис. 14:13^j Башт. 1:10; Сан. 13:34; Ы. х. к. 2:10

²¹ А Вениаминниң аймаа Иерусалимге чурттап турган иевус чонну үндүр сывыртавайн барган, ынчангаш иевустар вениаминчилер-биле Иерусалимде амдыгаа чедир чурттап чоруурлар^k.

^k Ис. 15:63

²² Иосифтен укталган аймактар шак-ла ынчаар Вефилче чорупканнар. Дээрги-Чаяакчы олар-биле кады турган. ²³ Аңаа келгеш, олар Вефилди хайгаарап көрүп турганнар. (Ол хоорайның оон мурнунда ады Луз турган.)^l ²⁴ Хайгыылчылар хоорайдан үнген бир кижини көрүп кааш, аңаа: «Сен биске хоорайже кирер аргадан айтып бер, ынчан бис сеңээ энерелдиг боор бис» – дигеннер^m. ²⁵ Ол кижини хоорайже кирер арганы айтып бээрге, олар хоорайның чурттакчыларын хылыш-мези-биле кыргып-хыдып кааннар, а амдыы кижини болгаш оон бүгү-ле төрөл бөлүүн салып чорудупканнар. ²⁶ (Ол кижини хет чоннуң черинче көжүп чорупкаш, аңаа хоорай туткаш, ону Луз деп адап каан. Оон ол ады амдыгаа чедир өскерилбээн.) ²⁷ Ынчалза-даа Манассияның аймаа Бет-Сан, Таанах, Дор, Ивлеам, Мегиддон хоорайларның болгаш оларга чагырткан хоорай-суурларның чурттакчыларын үндүр сывыртавайн барган, ынчангаш хананейлер ол черге чурттап артып калганнарⁿ.

^l Э. д. 28:19^m Ис. 2:14ⁿ Ис. 17:11-13

²⁸ Израиль чон күш киргеш, хананейлерни бодунуң ажылын кылдыртыр албатылары кылып алган, ынчалза-даа чурттан үндүр сывыртаваан.

²⁹ Эфремниң аймаа Гезерде чурттап турар хананейлерни үндүр сывыртаваан, ынчангаш хананейлер ол аймактын аразынга чурттап артып калганнар^o.

^o Ис. 16:10; 3 Хаан. 9:16

* 1:16 Пальмалар хоорайы – Иерихон (Ы. х. к. 34:3 көр).

** 1:17 Хорма – «Бүрүнү-биле узуткаан» деп ат (Сан. 21:2-3 көр).

³⁰ Завулоннуң аймаа Китроннуң болгаш Наглолдуң чурттакчыларын үндүр сывыртаваан, ынчангаш хананейлер ол аймактың аразынга чурттап, оларның ажылын кылып албатылары бооп турганнар.

^a Ис. 19:24-30

³¹ Асирниң аймаа Акконуң болгаш Сидоннуң чурттакчыларын, Ахлавтың, Ахзивтиң, Хелваның, Афектиң болгаш Реховтуң чурттакчыларын үндүр сывыртаваан^a.

³² Ынчангаш Асирниң аймаа ол черниң чурттакчылары – хананейлерниң аразынга чурттап турган, чүге дээрге демгилерни үндүр сывыртавайн барган.

³³ Неффалимниң аймаа Бет-Шемештиң болгаш Бет-Анаттың чурттакчыларын үндүр сывыртаваан, ынчангаш ол черниң хананей чурттакчыларының аразынга чурттап турган, а Бет-Шемештиң болгаш Бет-Анаттың чурттакчылары неффалимчилерниң ажылын кылып албатылары бооп турган^b.

^b Ис. 19:32-39

³⁴ Даның аймаан амор чон дагларже кызып үндүрүпкеш, чавызаашче эрттирбейн турган^c. ³⁵ Ынчангаш аморлар Херес дагның кырынга, Айалонга база Шаалвимге чурттап артып калганнар, ынчалза-даа Иосифтен укталган аймактар оларны базып каан болгаш боттарының ажылын кылдыртыр албатылары кылып алганнар.

^c Ис. 19:46

^d Сан. 34:4; Ис. 15:3

³⁶ Амор чоннуң девискээри Акравим артындан^d база Селадан ыңай оон-даа ырадыр шойлүп-чаттылган турган.

Бурганның төлээзиниң чонну чемелээни

2 ¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчының төлээзи Галгалдан Бохимче чедип келгеш, мынча дээн: «Мен силерни Египеттен хостап үндүрген мен база ада-өгбөңерге азааным черже силерни эккелген мен. Ынчан Мен: „Силер-биле чарган чагыг-керээмни мөңгө шагда үревес мен^e – деп сөзүм бергеш, – ² а силер бо черниң чурттакчылары-биле керээ кылбаңар, оларның өргүл бедигээштерин үрегдеп кааптыңар“ – деп чагаан мен^f. Ынчалза-даа силер Мээң сөзүмнү дыңнавайн бардыңар. Чүнү үүлгедип алганыңар ол? ³ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен: ол чоннарны силерниң черинерден ойлатпас мен, ынчан олар силерниң мойнуңарда дузак апаар, оларның бурганнары силерге четки апаар^g». ⁴ Дээрги-Чаяакчының төлээзи бүгү израиль чонга бо сөстөрни чугаалаарга, шупту израильчилер кыпсынчыг алгы-кышкы көдүрүп, ыглай берген. ⁵ Ынчангаш ол черниң адын Бохим* деп адаар апарган. Аңа израильчилер Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылганнар.

^e Э. д. 17:7

^f Ы. х. к. 7:2; 12:3

^g Хост. 23:33

Иисустуң мөчээни

(Иис. 24:28-31)

⁶ Иисус чонну тарадыпкан турган үеде, израильчилер боттарының хувааглыг черлерин ээлээр дээш тус-тузунда чорупкан. ⁷ Чон ынчан Иисустуң назынының дургузунда база Иисустуң соонда дириг чораан, Дээрги-Чаяакчының Израильге кылганы бүгү-ле өндүр улуг ажыл-херектерин көрүп чораан – баштыңнарның назынының дургузунда Дээрги-Чаяакчыга бараан бооп чурттап чораан. ⁸ Нуннуң оглу, Дээрги-Чаяакчының чалчазы Иисус 110 харлыг тургаш, өлүп калган. ⁹ Иисусту бодунуң ээлээн черинге, Эфрем дагларында Гааш дагның соңгу талазында турар Тимнат-Хереске хөөржүдүп каан^h.

^h Ис. 19:50

Чоннуң Дээрги-Чаяакчыдан ойталааны

¹⁰ Ол үенин бүгү улузу өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, оларнын орнунга Дээрги-Чаяакчыны болгаш Оң израиль чонга кылганы ажыл-херектерин билбесⁱ өске салгал келген. ¹¹ Израиль чон Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак

ⁱ Иов 18:21; Иер. 9:3; 2 Фес. 1:8

* 2:5 Бохим – «Ыглап турарлар» деп уткалыг ат.

херектер үүлгедип, Ваал бурганның дүрзүлеринге бараан бооп эгелээн^а. ¹² Олар боттарының адаларын Египеттен хостап үндүргөн Бургандан, адаларының Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан хая көрүнгөш, хары бурганнарже – израильчилерни долгандыр чурттап турар чоннарның бурганнарынче көрнүп, оларга мөгейип эгелээн болгаш оозу-биле Дээрги-Чаяакчыны хорададып алганнар^б. ¹³ Дээрги-Чаяакчыдан хая көрүнгөш, Ваал база Астарта бурганнарның дүрзүлеринге бараан бооп эгелээннер^с.

¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчының израильчилерге килеңи кыптыккаш, оларны үптекчилерниң холунче кирип берипкен болгаш дээрбечилер оларны үптөп дээрбедеп турган; Дээрги-Чаяакчы оларны долгандыр чурттап турган дайзыннарның холунче кирип берипкен болгаш, олар дайзыннарга удур туржуп шыдавас апарганнар^д.

¹⁵ Олар кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчының оларга чугаалааны болгаш даңгыраглааны эзугаар^е, Ооң холу оларны кадыг-дошкуну-биле кызып-кыйып турган.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы оларга баштыңчыларны база тургузуп берип турган, а баштыңчылар оларны үптекчилерниң холундан камгалап турган. ¹⁷ Ынчалза-даа чон баштыңчыларын-даа дыңнавайн, самырааш, хары бурганнарны эдерип, оларга мөгейип турган^ф. Ынчангаш олар Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарынга чагыртып чораан өгбелериниң оруундан соора барып, дүргени-биле өскээр чоруп, өгбелериниң изин истевейн турганнар.

¹⁸ Чонга баштыңчыны тургузуп берип тура, Дээрги-Чаяакчы Боду ол баштыңчы-биле кады турган болгаш ооң назынының дургузунда израильчилерни дайзыннардан камгалап турган; чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларның дарлакчыларга дарлаткаш, кыдыглакчыларга кыдыглаткаш, човууртаан уё-човуурун дыңнааш, кээргеп турган^г. ¹⁹ Ынчалза-даа баштыңчы чок апаарга-ла, израильчилер катап база адаларындан дора болуп, хары бурганнарже чайгылып, оларга бараан болуп, оларга мөгейип эгелээр турганнар. Ынчалдыр олар боттарының үүлгедиглеринден болгаш чөрүү-хедер оруундан ыравайн турганнар. ²⁰ Ынчаарга Дээрги-Чаяакчының израильчилерге килеңи кыптыгып келгөш, мынча дээн: «Бо чон Мээң оларның адалары-биле тургусканым чагыг-керээмни үреп турары дээш база Мээң сөзүмнү дыңнавайн турары дээш, ²¹ Иисустуң өлүр мурнунда арттырып кааны чоннарның чаңгызын-даа израильчилерниң мурнундан үндүр сывыртавас мен^г. ²² Болар Дээрги-Чаяакчының оруундан, адаларының туттунуп чорааны дег, туттунар бе, ооң айы-биле чоруур бе азы чок бе деп хынап, ол чоннар-биле Израильди шенээрим ол». ²³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны дораан үндүр сывыртавайн барган база Иисустуң холунга бербейн барган.

Ханаанга чурттап арткан чоннар

З ¹⁻² Ханаан дайыннарын көрбээн болгаш билбес чаа салгалдың израильчилерин шенээр дээш, оларның дайын көрбээн салгалдары дайынга өөрөнзин дээш, Дээрги-Чаяакчының арттырып каан чоннары бо-дур^и: ³ беш күрүне-хоорайга чурттаан филистимнер; Ливан дагларынга – Ваал-Эрмон дагдан Лево-Хаматка чедир чурттаан шупту хананейлер, сидончулар база хиввейлер. ⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейни дамчыштыр израильчилерниң адаларынга Бодунуң берген айтышкыннарынга чагыртып чоруур бе деп оларның амгы салгалын хынап шенээр дээш, ол чоннарны арттырып каан турган. ⁵ Ынчангаш израильчилер хананей, хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның аразынга чурттап турган, ⁶ оларның уругларын кадай кылдыр ап, боттарының уругларын оларның оолдарынга кадай кылдыр берип база оларның бурганнарынга бараан болуп турган^л.

^а Башт. 3:7; 4:1; 6:1; 10:6; 13:1

^б Ы. х. к. 31:16-17

^с 1 Хаан. 7:4

^д Лев. 26:37; Ис. 7:12

^е Лев. 26:14-46; Ы. х. к. 28:15-68

^ф Хост. 34:15; Ы. х. к. 31:16

^г Хост. 2:23-25

^г Ис. 23:12-13

^и Ис. 13:2-6

^л Хост. 34:16

Гофониил

⁷ Израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип, боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыны уткаш, Ваал болгаш Ашера бурганнарның дүрзүлеринге бараан болуп турган^a. ⁸ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының Израильге килени кыптыгып, оларны Арам-Нахараимниң хааны Хусар-Сафемниң холунче кирип берипкен. Израильчилер Хусар-Сафемге чагыртып, аңаа сес чыл иштинде бараан бооп келгенер. ⁹ Ынчан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелээннер, а Дээрги-Чаяакчы оларга Халевтиң дуңмазы Кеназтың оглу Гофониилди камгалакчы кылдыр тургузуп бээрге^b, Гофониил оларны камгалап каан^c. ¹⁰ Гофониилди Дээрги-Чаяакчының Сүлдези бүргээн^d, ынчангаш ол израиль чонну баштап, дайынче үнүпкен. Дээрги-Чаяакчы Арам-Нахараимниң хааны Хусар-Сафемни Гофониилдиң холунче кирип бериптерге, ооң холу Хусар-Сафемни ажып тиилеп каан. ¹¹ Ооң соонда израиль чер дөртен чыл иштинде тайбыңчаан. Оон Кеназтың оглу Гофониил чок апарган.

^a Башт. 2:11

^b 4 Хаан. 13:5

^c Башт. 1:13

^d Сан. 24:2;

Башт. 6:34; 11:29; 13:25;

14:6; 14:19; 15:14

Аод

¹² Израильчилер катап база-ла Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип эгелээн, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларның оозу дээш моав хаан Эглонну оларга удур күштелдирип, тургузуп каан. ¹³ Эглон бодунуң күжүнге немей аммон болгаш амалик шериглерни чыгаш, израильчилерни чылча шапкаш, Пальмалар хоорайын* эжелеп алган. ¹⁴ Израильчилер моав хаан Эглонга чагыртып, аңаа он сес чыл иштинде бараан бооп келген.

¹⁵ Ынчан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелээн, а Дээрги-Чаяакчы оларга Вениаминниң аймаандан үнген Гераның оглу Аодту камгалакчы кылдыр тургузуп берген. Ол кижини солагай турган^e. Израильчилер моав хаан Эглонга оларның үндүрүүн чедирер кылдыр Аодту чорударга, ¹⁶ ол бодунга узуну бир кыры дурттуг, аажок чидиг хылыш кылып алгаш, оозун оң талакы быктынга аскаш, хевиниң адаанга чажыра суп алган. ¹⁷ Оон чоруткаш, моав хаан Эглонга үндүрүүн сунуп четкен. А Эглон кончуг улуг семис кижини турган. ¹⁸⁻¹⁹ Аод үндүрүүн сунгаш, ооң-биле үндүрүг эккелген улусун Галгалда көжээ-даштарга** чедир үдээш, дедир келгеш, Эглонга: «Мээң силерге бүдүү чугаалаар чажыт чугаам бар, хаан» – дээн.

^e Башт. 20:16

Хаан бодунуң чанынга турган улуска: «Оожум!» – дээрге, олар үнгүлей берген.

²⁰ Хаан бодунуң аңгы сериин үстүкү өрээлинге олурган, Аод ынаар кире бергеш: «Силерге Бурганның медээзин дамчыдарым ол» – дээн. Эглон олудундан туруп кээрге, ²¹ Аод солагай холу-биле оң талакы быктындан хылыжын ушта тырткаш, ооң иштинче кирип шанчыпкан. ²² Хылыштың тудазы безин хаанның иштинче кире берген, ооң шиш бажы хаанның чаанче көзүлбес кылдыр кире берген; Аод хылышты ооң иштинден дедир ужулбайн барган, хылыштың бажы хаанның ийи будунун аразындан үнүп келген***. ²³ Аод ол өрээлдиң эжиин иштинден дээктеп кааш, өске эжик-биле үне берген.

²⁴ Кажан ол чоруптарга, Эглоннун чалчалары келгеш көөрге, үстүкү өрээлдин эжиин дуглап каан боорга: «Хаан албаннаар дээш сериин өрээлче кире берген-дир» – дишкеннер. ²⁵ Оон элээн үр, эпчоксуна бергигеге чедир манааннар, ынчалза-даа өрээлди кым-даа ажытпас боорга, дүлгүүр алгаш, ажыдыпкаш, көөрге, оларның

* 3:13 Пальмалар хоорайы – Иерихон (Ы. х. к. 34:3 көр).

** 3:18-19, 26 Азы: «Галгалда даштар казып ап турган черинге».

*** 3:22 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Албаны төктү берген».

хайыраатызы черде өлүг чыткан. ²⁶ Олар ынчап үе чидирип турар аразында, Аод демги-ле көжээ-даштар* чаны-биле эрткеш, Сеиратче чаштынып чоруй барган.

²⁷ Аңаа келгеш, Аод Эфрем дагларының кырынга мыйыс эдиски этсипкен^a. Ынчангаш израильчилер ооң-биле кады даглардан куду бадыпканнар, а ол оларны баштап чораан. ²⁸ Ынчан Аод оларга: «Мени эдерип чоруп оруңар: чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы силерниң дайзыннарыңар моавтарны силерниң холуңарже кирип берген-дир» – дээн. Олар ону эдерип чорупкаш, Иордан хемде Моавче эртер кежигини^b эжелеп алгаш, олап кымны-даа эрттирбейн турупканнар. ²⁹ Ол үеде израильчилер 10 000 хире шупту күштүг-шыырак моавтарны кырып каапкан, кым-даа дезип шыдаваан. ³⁰ Шак ынчаар ол хүн Моав Израильдиң мурнунга томаарып сөгүрген, а израиль чер ооң соонда сезен чыл иштинде тайбыңчаан.

^a Башт. 6:34; 1 Хаан. 13:3

^b Ис. 2:7; Башт. 7:24

Самегар

³¹ Аодтуң соонда Анаттың оглу Самегар баштыңчы турган^c; ол кижии 600 филистим кижини мал сүрер шиш баштыг ыяш-биле кыра шапкан^d. Ол база Израильди камгалаан.

^c Башт. 5:6

^d 1 Хаан. 13:19

Девора биле Варак

4 ¹ Аод чок апарган соонда, израильчилер катап база-ла Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип эгелээн^e. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы оларны Асорнуң хананей хааны Иавинниң холунче кирип берипкен^f, а Иавинниң шериг баштыңы Харошет-Гоимге чурттап турган Сисара дээрзи турган^g. ³ Израильчилер ынчан Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелээн. Чүге дээрге Иавин 900 дайынчы демир тергелиг турган, израильчилерни ол чээрби чыл иштинде каржызы-биле дарлап келген.

^e Башт. 2:11

^f Ис. 11:10

^g 1 Хаан. 12:9

⁴ Ол үеде израиль чонну Лapidоттуң кадайы, өттүр билип медеглээр Девора дээр херээжен баштап турган. ⁵ Ол Эфрем дагларында Рама биле Вефил аразында Девораның Пальмазының адаанга улус хүлээп саадап орган, а израильчилер аңаа шын шииткел дилеп кээп турганнар. ⁶ Девора Авиноамның оглу, Неффалимниң Кедесте^h чурттап турар Варактыⁱ кый деп, келдиртип алгаш, аңаа: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы сеңээ: „Неффалим болгаш Завулон аймактарыңдан 10 000 кижини алгаш, Фавор дагже^j чеде бер. ⁷ Мен сеңээ ол черде Киссон хемге^k Иавинниң шериг баштыңы Сисараны, ооң дайынчы тергелерин болгаш аг-шерииң эккеп бергеш, сээң холунче кирип бээр мен^c деп айыткап тур» – деп чугаалаан. ⁸ Варак аңаа: «Бир эвес силер мээң-биле кады баар болзуңарза, баар мен, барбас болзуңарза, барбас мен» – деп харыылаан.

^h Ис. 19:37

ⁱ Евр. 11:32

^j Иер. 46:18

^k 3 Хаан. 18:40

⁹ Девора аңаа: «Сээң-биле баарын баар мен, чүгле харын сээң ам чоруур орууңга алдар сээңии эвес апаар – Дээрги-Чаяакчы Сисараны херээжен кижиниң холунче кирип бериптер» – дээн. Ынчангаш Девора Варак-биле кады Кедесче чорупкан. ¹⁰ Варак Завулон болгаш Неффалимниң аймактарын Кедесче кый деп, чыып алган, 10 000 кижии ону эдерип чорупкан, а Девора база ооң-биле кады чорупкан.

¹¹ Ол үеде кен аймак-сөөктүг Хевер деп кижии Моисейниң катының оглу Ховавтын адыры кеннерден хоорлуп чорупкаш^l, Кедестиң чанында Цааннимде арга кыдыыңга^m бодунуң майгынын тип алган турган.

^l Сан. 10:29; 24:21;

Башт. 1:16

^m Ис. 19:33

¹² Ынчан Сисарага Авиноамның оглу Варак Фавор даг кырынче үне берген деп дыңнадыг келген. ¹³ Сисара 900 дайынчы демир тергелерин дөгerezин болгаш ооң-биле кады турган шерииң кый деп, чыып алгаш, Харошет-Гоимден Киссон хемге

* 3:26 3:18-19-та немелде тайылбырны көр.

чедип келген. ¹⁴ Ынчан Девора Варака: «Че, Дээрги-Чаяакчы Сисараны сээң холуңче бөгүн кирип бээр, Ол Боду сени баштап чоруур» – дээн. Варак 10 000 кижизин баштап алгаш, Фавор дагдан бадып келген. ¹⁵ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Сисараны, ооң дайынчы тергелерин болгаш шериглерин Варактын хылыжындан аймап девидей бээр кылдыр кылыпкан^a, а Сисара дайынчы тергезинден дүже халааш, чадаг дезипкен. ¹⁶ Варак ооң дайынчы тергелерин болгаш бүгү-ле шерийн Харошет-Гомимге чедир сүрген. Сисараның бүгү-ле шерий хылыштан кырлып калган, кым-даа дириг артпаан.

^a Ис. 10:10

¹⁷ А Сисара кен Хеверниң кадайы Иаилдин майгынынче чадаг дезип чедип келген, чүге дээрге Асорнуң хааны Иавин биле кен Хеверниң өг-бүлезиниң аразында тайбың турган. ¹⁸ Иаил Сисарага уткуй үнүп келгеш: «Кириңер, дээргим, бээр, мээң майгынымче кирип келиңер, кортпаңар» – дээн. Сисара ооң майгынынче кире бээрге, Иаил ону хевис-биле чажыра шуглап каан. ¹⁹ Сисара аңаа: «Меңээ бичии сугдан берем, суксап тур мен» – дээн. Иаил сүттүг көгээржиин ажыткаш, Сисарага ижиртип кааш, катап база хевис-биле шуглап каан. ²⁰ Сисара аңаа: «Майгыныңның эжииниң чанынга туруп ал, ынчангаш кандыг-бир кижикелгеш, „Мында улус бар бе?“ деп айтырар болза, „Чок“ дээр сен» – дээн. ²¹ Ынчан Хеверниң кадайы Иаил майгынынң өргени биле маска ап алгаш, Сисараның чанынга оожум чедип келгеш, өргени ооң чулчургайынче киир шаапкаш, бажын черге чыпшыр кадап каан. А ол шылаанындан удуп чыткан болгаш, ол-ла хевээр өлүп калган.

²² Ол үеде Варак Сисараны истеп-сүрүп чедип келген. Иаил аңаа уткуй үнүп келгеш: «Бээр кириңер, мен силерге дилеп турар кижиниң көргүзейн» – дээн. Ол кире бергеш көөрге, Сисара чулчургайынче өргөн киир кадап каан, өлүг чыткан. ²³ Шак ынчаар Бурган ол хүн хананей хаан Иавинни израильчилерниң мурнунга томаартып сөгүрткен. ²⁴ Израильчилерниң холу, хананей хаан Иавинни когун үзе узуткаваан шаанга чедир, хүнден хүнче улам күштелип турган.

Девораның ырызы

5 ¹ Ол хүн Девора Авиноамның оглу Варак-биле кады мынчаар ырлаан:

² «Израиль чон дайынга белеткенгеш*, бодунуң чүткүлүн көргүстү, ол дээш Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдыңар!

³ Хааннар, дыңнаңар, чагырыкчылар, кулаңар ээктиринер: мен Дээрги-Чаяакчыга, Израильдин Бурганынга ырлап тур мен, Дээрги-Чаяакчыга хөгжүмнү ойнап тур мен.

⁴ Кажан Сен, Дээрги-Чаяакчы, Сеирден үнгеш, Эдом ховуларындан чоруп орунда^b, чер сириңейнип, дээрден дамдылап, булуттар суун төп турду^c.

⁵ Дээрги-Чаяакчының мурнунга даглар сирлеңейнип эстип турду, Синай даг безин Израильдин Бурганының мурнунга сириңейнип эрип турду^d.

^b Ы. х. к. 33:2

^c 2 Хаан. 22:8; Ыд. ыр. 17:8; 67:9; 76:18; 96:4

^d Хост. 19:18

^e Башт. 3:31

^f Башт. 4:17

⁶ Анаттын оглу Самегарның үезинде^e, Иаилдин хүннеринде^f чорук кылган улус долганыр оруктар-биле чоруп турган.

* 5:2 Бо сөстөрниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Баштыңнар ылап-ла баштап эгелээн».

⁷ Ынчан Израильге күштүг улус* артпаан,
мен, Девора – Израильдин иези,
көстүп келгидемге чедир ындыг турган.

⁸ Чон чаа бурганнарны шилип алган турган^a,
ынчангаш эжик-хаалга чанынга дайын бооп турган.
Израильдин 40 000 кижизинин чыдазы болгаш дозуг-камгалалдары
көстүр турган бе?^b

^a Ы. х. к. 32:16

^b I Хаан. 13:19, 22

⁹ Израильдин шериг баштыңнары болгаш чон аразында эки турачылар,
мээч чүрээм силерге кыйгы салып тур;

Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдыңар!

¹⁰ Ак элчигеннер мунуп алган чоруурлар,
хевистер кырында саадап олурулар
база оруктарда кылаштап чоруурлар,
ырлаңар-ла!

¹¹ Ыраажылар** кудук, суглуг черлер аразынга
Дээрги-Чаяакчыны Ооң тиилелгези дээш алдаржыдып ырлазыннар!
Израильдин күштүглерин* тиилелгези дээш мактап ырлазын!

Ынчан Дээрги-Чаяакчының чону хоорай хаалгазының чанынга
чедип келгеш:

¹² „Оттуп кел, Девора, оттуп кел!“

Оттуп келгеш, ырла-ла!

Дүрген че, Варак!

Туттурган дайзыннарны бээр эккел, Авиноамның оглу!^c – дээн.

¹³ Ынчан ызыгууртаннарның артканнары меңээ чедип келген,
Дээрги-Чаяакчының чону күштүглерин-биле чедип келген.

¹⁴ Амалик черде турумчуй берген эфрем аймактыг улус чедип келген,
оларның соонда Вениаминин улузу өске төрөл аймактары-биле кады
база махир төрөл бөлүктүң баштыңнары^d
база Завулоннун дүжүметтери кээп турду.

^d Сан. 32:39

¹⁵ Иссахарның беглери база Девора-биле кады турду,
Иссахарның аймаа Варакты эдерип, шынааже халдап батты.

А Рувимнин аймаанда боттарының аразында
улуг чөрүлдээ турду.

¹⁶ Чүге хой кажааларының аразында
кодан хойнуң алгызын дыңнап олур силер?

Рувимнин аймаанда боттарының аразында чөрүлдээ улуг.

¹⁷ Галаадчылар Иордан ындынга ол-ла хевээр артып калган^e,
ол ышкаш Дан база бодунуң корабльдары-биле ол-ла хевээр артып калган.
Асир база далай эринде корабльдар доктаап турар черлеринин чанынга
ол-ла хевээр артып калган.

^e Ис. 13:24-28

¹⁸ А Завулон – бодунуң амы-тынын-на камнап орбаан чон-дур^f,
ол ышкаш даг шынаалары чурттуг Неффалим база.

^f Башт. 4:10

¹⁹ Хааннар келгеш, тулуштулар,

* 5:7, 11 Бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Суурларның чурттакчылары».

** 5:11 Бо сөстүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Адыгжылар».

^a Ис. 17:11

·хананей хааннар Мегиддоннуң хемнериниң чанында Таанахка тулуштулар^a,

ынчалза-даа бичии-даа мөңгүн албайн бардылар.

²⁰ Дээрде сылдыстар безин боттарының дээрде оруктарындан Сисарага удур тулуштулар.

^b Башт. 4:7

²¹ Киссон хем оларны ол-ла дораан чууй шаап бадырып турду, бурун шагдан аккан Киссон хем^b.

Күчү-күштүг бурунгаарлап, чүткү-ле, сеткилим!

²² Ынчан аъттарның дуюглары кулак уюк дагжап турган, ооң чүгүрүктериниң күштүг маңындан.

²³ „Мероз хоорайны карганар! – деп, Дээрги-Чаяакчының төлээзи чугаалаан. – Дээрги-Чаяакчыга дуза кадып келбээни дээш,

ооң чурттакчыларын карганар, Дээрги-Чаяакчыга болгаш чоннуң күштүглеринге дузалашпааны дээш, карганар“.

^c Башт. 4:17

²⁴ А кен Хеверниң кадайы Иаил^c херээженнер аразынга йөрээттирер болзун, майгыннарда чурттап чоруур херээженнер аразынга йөрээттирер болзун!

^d Башт. 4:19

²⁵ Сисара суг дилээрге, ол аңаа сүт кудуп берген, ызыгуурган аяанга сүттүң үстүн кудуп берген^d.

²⁶ Оон ол солагай холун өргенче сунгаш, оң холун ажилчыннарның масказынче сунгаш, Сисараның бажын чара шаапкан,

^e Башт. 4:21

чулчургайын өттүр кадааш, чуура шаапкан^e.

²⁷ Сисара ооң буттарына чедир доңгайып кээп дүшкеш, аңаа чыткан, каяа доңгая дүжүп чытканыл, ол-ла черинге чыда өлүп калган.

²⁸ А Сисараның иези соңгадан бакылап, көзенек өттүр: „Оглумнуң аъттыг шерии чүге дүрген келбейн турар чүвөл, ооң дайынчы тергелери чүге дагжавайн турар чүвөл?“ – деп кускуннап турган.

²⁹ Ооң угаанныг агайлары болгаш ол боду база бодунуң сөстөринге:

³⁰ „Билдингир-ле, олар тыпкан олчазын дайынчы бүрүзүнге бир-бир азы ийи-ийи кыс кылдыр үлежип турлар боор;

а олчалап алганы чүзүн-баазын өңнүг хеп-сын Сисараны болур, угулзалап даараан хеп-сын, олча-тывыш кылдыр уштуп алганы хеп-сын Сисараның эгиннеринде болур“ – деп харыылап турган.

³¹ Шак ынчалдыр Сээң дайзыннарың дөгерези кырлып турзун, Дээрги-Чаяакчы!

А Сеңээ ынак улус бүгү-ле күчү-күжү-биле үнүп кел чыдар хүн дег болзуннар!^f»

^f Ыд. ыр. 36:6

Израиль чер ооң соонда дөртөн чыл иштинде тайбыңчаан.

Мадан дарлал

6 ¹ Израильчилер катап база-ла Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак хектер үүлгедип эгелээн^а, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларны мадиан чоннун холунче чеди чыл иштинде кирип берипкен^б. ² Маданнарның израиль чонну чагырган холу аар-берге турган болгаш, израильчилер мадианнардан чаштынар черлер – дагларның чарык черлеринге, куйларга камгаланыр быжыглалдар кылып ап турган. ³ Израиль чон тараазын тарып каарга-ла, мадианнар, амаликтер болгаш чөөн чүктүң өске-даа аймактары келгеш, оларның черинче халдаар турган. ⁴ Израиль черге майгыннарын тип алгаш, оларның тараа-быдаазын мырыңай Газаның чоок-кавызынга чедир хоозурадып кааптар^с база Израильге азыраныпкы дег хой-даа, шары-даа, элчиген-даа арттырбас турган. ⁵ Олар мал-маганы-биле, майгыннары-биле кээр боорда, оларның боттары болгаш тевелери саң-түң чок турганындан, шартылаа дег хөй санның кээр турганнар, ынчангаш израиль черни хоозурадыр таптай басып турганнар. ⁶ Израиль чон мадианнарның ындыг халдаашкыннарындан аргажок ядарап түрей бергеш, Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелээн.

⁷ Кажан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, мадианнардан камгалал дилей бээрге, ⁸ Дээрги-Чаяакчы оларга Бодунуң медээчи кижизин чорудуп берген. Медээчи Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Мен силерни Египеттен үндүрүп, кулданышкындан хостаан мен; ⁹ силерни египетчилерниң болгаш бүгү өске дарлакчыларның холдарындан адыргаш^д, оларны силерниң мурнуңардан ояладып чорудупкаш, оларның черин силерге берген мен. ¹⁰ Силерге: „Мен, Дээрги-Чаяакчы, силерниң Бурганыңар-дыр мен; оларның черинде чурттап турарыңар амор чоннун бурганнарынга чүдүвөнөр“ – дээн мен, ынчалза-даа силер Мээң сөзүмнү дыңнавайн бардыңар».

Бурганның Гедеега даалга бергени

¹¹ Ол үеде Дээрги-Чаяакчының төлээзи келгеш, Офрада турар дубтуң чанынга олуруп алган, а ол дуб Авиезерниң салгалы^е Иоастың ыяжы турган; Иоастың оглу Гедее ынчан мадианнардан чаштына бергеш, виноград сы бызар оңгарга кызыл-тас соктап орган. ¹² Дээрги-Чаяакчының төлээзи Гедеедун мурнунга көстүп келгеш: «О, күштүг-шыырак кижил! Дээрги-Чаяакчы сээң-биле!» – диген.

¹³ «О, мээң дээргим! – деп, Гедее аңаа харыылаан. – Бир эвес Дээрги-Чаяакчы шынап-ла бис-биле болза, чүге биске бо бүгү бергедээшкиннер болуп турарыл?^ф Бистиң адаларывыстың биске чугаалап турганы Бурганның кайгамчык ажил-херектери кайыл? Олар биске „Дээрги-Чаяакчы бисти Египеттен үндүрүп хостап каан“ деп чугаалап турган болгай. А ам Дээрги-Чаяакчы бисти каапкаш, мадианнарның холунче кирип берипкен-дир!»

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы олче көргеш: «Сен ам баргаш, бүгү күчү-күжүң-биле израиль чонну мадианнарның холундан адырып хостап каг! Сени айбылап чорудуп тур мен» – дээн.

¹⁵ Гедее Аңаа: «О, дээргим! Канчап мен израиль чонну камгалап шыдаар мен? Мээң төрөл бөлүүм Манассияның аймааның аразында эң чөгенчи-ле болгай^г, а мен бодум өг-бүлөмниң эң бичиизи-ле болгай мен» – деп харыылаан.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Мен сээң-биле болур мен^г, ынчангаш сен мадианнарны, чаңгыс кижини дег, чылча шаап каар сен!» – дээн.

¹⁷ Гедее Оон: «Бир эвес Сен менче ээ көрүп турар болзуңза, ылап-ла Сен мээң-биле чугаалажып турарыңның бадыткал демдээн көргүзүп көрөм^г. ¹⁸ Мен бээр эглип

^а Башт. 2:11^б Э. д. 25:1; Сан. 25:17-18^с Лев. 26:16;

Ы. х. к. 28:31-33

^д 1 Хаан. 10:18^е Ис. 17:2^ф Ы. х. к. 31:17^г 1 Хаан. 9:21; 18:18^г Хост. 3:12; Ис. 1:5^г 4 Хаан. 20:8;

Ыд. ыр. 85:17

келбээн шаамга чедир база Сеңээ өргүлүмнү эккеп сөңневээн шаамга чедир моон чорбайн көр» – деп дилээн.

^a Э. д. 18:3-8

Ол Гедеонга: «Мен маңаа сени манап олулар мен» – дээн^a.

¹⁹ Гедеон оон чорупкаш, бир анай эьдин хайындыргаш, бир °эфа далган хаарып алган. Ол эьдин тавакка салгаш, мүнүн дой савага куткаш, дуб ыяштың чанынга орган аалчызынга эккеп берген.

^b Башт. 13:19

²⁰ Бурганның төлээзи: «Эьдиң биле хаарган далганыңны бо даш кырынга салгаш, мүнүннү ооң кырынче кудувут» – деп айыткан. Гедеон ол-ла хевээр күүсеткен^b.

^c Лев. 9:24; 3 Хаан. 18:38

²¹ Дээрги-Чаяакчының төлээзи холунда даянгыжының ужу-биле эьтке болгаш далганга дээптерге, даштан от хып үнүп келгеш, эьт биле далганны чипкен^c! Дээр-ги-Чаяакчының төлээзи ол дораан көзүлбейн барган.

^d Э. д. 32:30

²² Ынчан Гедеон оон мурнунга шынап-ла Дээрги-Чаяакчының төлээзи турган-дыр деп билип каан. «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! – деп, ол човууртай берген. – Ат-ла болдум, чүге дээрге Сээң төлээң-биле удур-дедир көржүп, ужураштым^d».

²³ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы анаа: «Кортпа, шупту чүве амыр-чаагай болур! Сен дириг артар сен!» – дээн. ²⁴ Гедеон ол черге Дээрги-Чаяакчыга өргүл бедигээжи кылгаш, ону «Яхве-Шалом»* деп адап каан. (Ол өргүл бедигээжи авиезер төрөл бөлүктүн черинде Офрада бо хүнге чедир турар.)

²⁵ Ол дүне Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Ачаңның коданындан семиртир азырап каан чеди харлыг бугажыкты ап ал**». Ачаңның Ваал бурганга өргүл кылып бедигээжин үрөп каавыт база ооң чанында турар Ашера бурганга тураскааткан адагашты одура шаап каавыт. ²⁶ Оон бо хая-даштың кырынга Бурганның Дээрги-Чаяакчыга өргүл бедигээжинден чурум ёзугаар кылгаш, семис бугажыкты анаа бүрүн өрттедип өргүүр сен, а одура шаапканың Ашера адагажы от салыр ыяжың болур».

²⁷ Гедеон бодунуң чалчаларының аразындан он кижши шилип алгаш, Дээрги-Чаяакчының анаа айытканы ёзугаар кылган. Ынчалза-даа ол бодунуң ада төрелдеринден болгаш хоорайның өске-даа чурттакчыларындан корткаш, бо бүгүнү хүндүс эвес, дүне кылган. ²⁸ Эртенинде хоорайның чурттакчылары туруп келгеш, көөрге, Ваалга өргүл бедигээжин үрөп каапкан база ооң чанынга турган адагашты одура шаап каапкан, а чаа тургускан өргүл бедигээжинде семис бугажыкты өргүл кылдыр өрттедип каан болган. ²⁹ Ынчан олар аразында: «Ону кым үүлгеткенил?» – джип турганнар. Ынчаар айтырып, сураглап тургаш, ону Иоастың оглу Гедеон кылган деп билип алганнар. ³⁰ Хоорайның чурттакчылары Иоаска: «Оглуңну бээр үндүр, ол Ваалдың өргүл бедигээжин үрээни болгаш ооң чанынга турган адагашты одура шапканы дээш, өлүр ужурулуг!» – дээннер.

³¹ Иоас анаа удур чедип келгеннерге шуптузунга мынча деп харыылаан: «Ваал дээш силер туржур, силер ону камгалаар силер бе? Ол дээш турушкан кижши даарта эртенге чедир өлүртүп каар! Бир эвес Ваал Бурган болза, ооң өргүл бедигээжин үрөп каапканы дээш, ол боду боду дээш турушсун». ³² Ол хүнден эгелээш, улус: «Өргүл бедигээжин үрээни дээш, Ваал ооң-биле боду турушсун» – дишкеш, Гедеонну Иероваал дээр апарган***.

Гедеоннуң дайынга белеткели

³³ Ол үеде мадианнар, амаликтер база өске чөөн аймактар шупту чыгылып алгаш келгеш, Иордан хемни кешкеш, Изреел шынаазынга^e турлагланып алганнар. ³⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Гедеонну бүргөп алган^f. Гедеон мыйыс эдискизин

^e Ис. 17:16; Ос. 1:5

^f Сан. 24:2; Башт. 3:10

* 6:24 Яхве-Шалом – «Амыр-чаагай чоруктун Дээрги-Чаяакчызы» дээн уткалыг.

** 6:25 Азы: «Ачаңның коданындан бугажыкты база чеди харлыг өске бугажыкты».

*** 6:32 Еврей дылда «Иероваал» деп ат «Ваал турушсун» деп сөстөргө дөмөйлөшкөк.

этсиптерге^a, авиезер төрөл бөлүк ооң соондан чорупкан. ³⁵ Манассияның бүгү аймаанче медээчилерни ыдыптарга, ол аймак база ону эдерипкен. Асирниң, Завулонун, Неффалимниң аймактарынче медээчилерни чорудуптарга, олар база дайынга киржир болуп чедип келгеннер.

³⁶ Ынчан Гедеон Бурганга мынча дээн: «Бир эвес Сен аазааның ёзугаар шынап-ла мээң холум-биле израиль чонну камгалаар деп турар болзунза, ону бадыткап көрем: ³⁷ мен бо шаңга хой дүгүн чадып каайн. Бир эвес шалың чүгле дүк кырынга дүжүпкен, а долгандыр чер кургаг чыдар болза, ынчан Сен аазааның ёзугаар Израильди мээң холум-биле камгалап каар сен деп шынзыгар мен». ³⁸ Ол хевээр болган: Гедеон эртенінде туруп келгеш, дүктү сыза туткаш, бир аяк шалың суун сызып алган.

³⁹ Ынчан Гедеон Бурганга мынча дээн: «Ам бир чүве чугаалаар болзумза, ам бир катап дүк-биле шенелде кылыр болзумза, менче килеңневейн көр. Ам дүк кургаг, а долгандыр бүгү чер шалыңныг чытсын». ⁴⁰ Бурган ол дүне ол-ла хевээр кылган: чүгле дүк кыры кургаг, а бүгү чер шалыңныг чыткан.

Гедеоннун дайыннарны чылча шапканы

7 ¹ Иероваал азы Гедеон база ооң-биле кады турган бүгү шериг эртен эрте туруп келгеш, Харод дээр суг бажының чанынга турлагланып алган; мадиан турлаг олардан сонгу чүкте Морэ деп тей чанында шынаага турган. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Сээң эдерткен шерииң эмин эрттир хөй-дүр, оларның холунче мадианнарны кирип бербес мен, оон башка израильчилер Мээң мурнумга чоргаарап, бодувусту бодувус камгалап алдывыс деп барып болур^b. ³ Ынчангаш шерииңге „Кым коргуп, сириңейнип турарыл, ол кижиги Галаад дагдан чоруп, дедир чана берзин“ деп чарла^c». 22 000 кижиги дедир чана берген, а 10 000 кижиги артып калган.

⁴ Оон Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Кижиги саны ам-даа хөй-дүр; оларны суг чанынга эккел, аңаа Мен сеңээ дайынчыларны шилип бээр мен. „Сээң-биле кады чорзун“ дээр улузум сээң-биле чорзун, а „Сээң-биле чорбас ужурлуг“ дээн улузум чорбазын». ⁵ Гедеон улузун суг чанынга эккээрге, Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Сугну ыт ышкаш чылгап ижерлерни аңгы чыскаап ал, а дискек кырынга олуруп, доңгайып алгаш ижерлерни бир аңгы чыскаап ал» – дээн. ⁶ Сугну адыжынга узуп алгаш, ыт ышкаш чылгап ижер улустуң саны 300 кижиги болган, а өске арткан улус дискек кырынга олуруп, доңгайып алгаш, ижер болган. ⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Сугну чылгап ижип турган 300 кижиниң күжү-биле мадианнарны сээң холунче кирип, чонну камгалап каар мен, а өске арткан улус тарап чанзын». ⁸ Чанып чорупкан улустан аыш-чем курлавырын болгаш мыйыс эдискилерни ап алгаш, Гедеон шупту израильчилерни майгыннарынче салып чорудупкан, а чанынга 300 кижини арттырып алган.

Мадиан турлаг оон дөвүн адаанда шынаага турган. ⁹ Ол дүне Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Тургаш, адаанда турлагже бадып халда, ону сээң холунче кирип берип тур мен. ¹⁰ А бир эвес халдаарындан коргар болзунза, чалчаң Фура-биле кады баткаш кел, ¹¹ аңаа дайынның чүнү чугаалажып турарын дыңнап аар сен, оон сен дидимненип, холдарың быжый бээр, ынчан ол турлагже халдаар сен».

Гедеон чалчазы Фура-биле кады баткаш, турлагда шериглерниң мырыңай чанынга чеде берген. ¹² Мадианнар, амаликтер база өске чөөн аймактар шынаа сыңмас шартылаалар дег хөй чыгылы берген турган, а оларның төвелери далай эринде элезин дег санап четпес болган^d. ¹³ Гедеон чоокшулап чеде бергеш, дыңнаарга, оларның бирээзи өскезинге дүжүн мынча деп чугаалап турган: «Дүжүмде борбак арбай далганы мадиан турлаг иштинче чуглуп киргеш, майгынга үзерге, майгын барып дүшкеш,

^a Башт. 3:27; 1 Хаан. 13:3

^b Ы. х. к. 8:17

^c Ы. х. к. 20:8

^d Ис. 11:4; 1 Хаан. 13:5

үрелип кагды». ¹⁴ Өскези демгизинге мынча деп харыылаан: «Ол дээрге өске чүү-даа эвес, а израильчи Иоастың оглу Гедеоннуң хылыжы-дыр; Бурган мадианнарны болгаш бүгү турлагны ооң холунче кирип берип турары ол-дур».

¹⁵ Гедеон дүштү болгаш ооң тайылбырын дыңнап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга чалбарып тейлээн. Оон ол израиль турлагже ээп чедип келгеш: «Туруңар! Дээрги-Чаяакчы мадиан турлагны силерниң холуңарже кирип берип тур!» – деп кыйгырган. ¹⁶ Гедеон 300 кижини үш бөлүккө үскеш^a, дайынчы бүрүзүңгө мыйыс эдиски болгаш доңга тутсуп берген, а доңгалар иштинге оттуг кезектер кыпсып берген. ¹⁷ «Менче көрүп тургаш, мен ышкаш кылыңар! – деп, ол дайынчыларга дужааган. – Мен оларның турлааның кыдыныга чеде бергеш, чүнү кылыр-дыр мен, ол хевээр кылыр силер: ¹⁸ мен мээң-биле кады чоруур бөлүк-биле мыйыс эдискилерни этси бээривиске^b, силер база дайынның турлаан бүзээлеп, мыйыс эдискилеринерни этсип: „Дээрги-Чаяакчы дээш база Гедеон дээш!“ – деп алгыржыр силер!»

¹⁹ Гедеон болгаш ооң-биле кады чүс кижитурлаг кыдыынче дүн ортузунда, таңныылдар чаа солушканда чеде бергеш, мыйыс эдискилерин этсип, холдарында тудуп чорааны доңгаларын буза шапкылапканнар. ²⁰ Ол дораан үш бөлүк эдискилерин деңге этсипкеш, доңгаларын буза шапкылапкан соонда, солагай холдарында оттуг кезектерин, оң холдарында мыйыс эдискилерин тудуп алган, оларын эдиспишаан, «Дээрги-Чаяакчының база Гедеоннуң хылыжы!» деп алгыржып туруп бергеннер.

²¹ Кижитурлаг долгандыр бодунуң туружунга турган, а турлаг иштинде улус шупту аай-дедир маңнажып, алгыржып эгелээш, дезипкен. ²² 300 кижитурлаг эдискилерин этсип турар аразында, Дээрги-Чаяакчы турлаг иштинде бүгү улустун хылыштарын бот-боттарынычеге угландыр халдадыпкан^c. Бүгү шериг Бетшитта-Царерага чедир, Табват чанында Авел-Мехоланың кызыгаарынычеге дезе берген. ²³ Израильдин Неффалим, Асир болгаш бүгү Манассия аймактарынычеге кыйгы салырга, олар мадианнарны сүргеш чыдыпкан.

²⁴ Гедеон Эфрем дагларының бүгү девискээринче медээчилер чорудупкаш, кыйгы салган: «Мадианнарга уткуштур баткаш, оларның хемче баар оруун дозуңар, Иорданның кежиглерин Бет-Варага чедир эжеленеңер!» Эфремчилер шупту чыылгаш, Иорданның кежиглерин Бет-Вара чедир эжелеп алганнар^d. ²⁵ Мадианнарның Олив болгаш Зив деп ийи баштыңчызы туттурган. Оливти Цур-Оливке, а Зивти Иекев-Зивке өлүргөн^e. Израильчилер мадианнарны улаштыр сүрүпкеннер, а Олив биле Зивтиң баштарын Иордан ындында Гедеонга эккеп берген.

8 ¹ Ынчан эфремчилер Гедеонга: «Чүге сен мадианнар-биле дайылдажырда, бисти кыйгырбадың, чүге ынчалдың?» – деп кедергей хорадап чедип келгеннер^f.

² Гедеон оларга мынча деп харыылаан: «Силерниң ам чаа кылганыңар хире мен чүнү кылдым? Авиезерниң чыгган хөй кат-чимизинге деңнээрге, Эфремниң чыып алганы арткан каттары дээр эвес бе? ³ Бурган мадиан баштыңчылар Олив биле Зивти силерниң холуңарже кирип берген болгай, силерниң кылганыңар хире чүнү кылып шыдаан мен?» Кажан ол ындыг сөстөрни чугаалаарга, ынчан харын оларның сагыш-хөңнү оожургаан^g.

Гедеоннуң өжээн негээни

⁴ Гедеон болгаш ооң 300 дайынчызы Иорданга келгеш, ол чарыкче жеке берген. Олар дайыннарны сүрүп чорааш, могап шылай бергеннер. ⁵ Сокхоттуң чурттакчыларынга келгеш^h, Гедеон: «Мээң улузумга каш борбак хлебтен берип көрүңер, олар могап шылай бердилер. Мен мадиан хааннар Зевей биле Салманның соондан сүрүп бар чор мен» – дээн.

^a 1 Хаан. 11:11; Иов 1:17

^b Ис. 6:4

^c 1 Хаан. 14:20;
2 Чыл. 20:22-23

^d Ис. 2:7; Башт. 3:28

^e Ыд. ыр. 82:12

^f Башт. 12:1

^g У. ч. 15:1

^h Э. д. 33:17

⁶ Сокхоттуң чагырыкчылары аңаа мынча деп харыылаан: «Зевей биле Салманны тудуп алган эвес сен, чүге бис сээң шерииңни чемгерер ужурлуг бис?»^a

^a 1 Хаан. 25:11

⁷ Гедеон оларга: «Ол дээш, Дээрги-Чаяакчы Зевей биле Салманны мээң холумче кирип бериптерге, силерниң мага-бодуңарны ховунуң теннери-биле болгаш хараган-биле* хинчектеп кезедир мен» – дээн. ⁸ Оон ол Пенуэлче чеде бергеш^b, ооң чурттакчыларынга база демги-ле дилеглиг сөстөрүн чугаалаан, ынчалза-даа Пенуэлдиң чурттакчылары база сокхотчулар-биле дөмей харыылаан. ⁹ Ынчаарга Гедеон пенуэлчилерге база: «Тиилелгелиг эглип келгеш, суурганарны үрөп бузуп кааптар мен» – дээн.

^b Э. д. 32:30

¹⁰ Зевей биле Салман чөөн чүктүң аймактарының бүгү аг-шерииңден арткан 15 000 хире дайынчызы-биле кады Каркорга турганнар, оларның хылыш тудуп шыдаар 120 000 шерии кырлып калган. ¹¹ Гедеон Новах болгаш Иогбеганың чөөн чүгүнде көшкүн улустуң оруу-биле эрткеш^c, сезиг чок турган дайзыннарның турлаан чылча шапкан. ¹² Ийи мадиан хаан Зевей биле Салман дезипкеннер. Гедеон оларны сүрүп четкеш, тудуп алган, а оларның шерииң тарадыр сывыртапкан.

^c Сан. 32:35, 42

¹³ Иоастың оглу Гедеон дайындан Херес деп арт таварып ээп келгеш, ¹⁴ Сокхоттуң чурттакчызы бир аныяк оолду тудуп алгаш, байысаарга, ол оол Гедеонга Сокхоттуң чеден чеди чагырыкчы болгаш баштыңының аттарын бижип берген. ¹⁵ Оон Гедеон Сокхотка келгеш, ооң чурттакчыларынга мынча дээн: «„Зевей биле Салманны тудуп алган эвес сен, чүге бис сээң шылап турупкан улузуңну чемгерер ужурлуг бис?»^d дижип, мени кочулап турганыңар Зевей биле Салман бо-дур!» ¹⁶ Гедеон Сокхоттуң баштыңнарын туткаш, оларны ховунуң теннери-биле болгаш хараган-биле* кезеткен. ¹⁷ Оон ол Пенуэлдиң суургазын база үрегдеп бускаш^d, хоорайның эр улузун кыра шаап каан.

^d 3 Хаан. 12:25

¹⁸ Гедеон Зевей биле Салмандан: «Силерниң Фаворга өлүрүп каапканыңар улус кандыг турган ийик?» – деп айтырган.

Демгилери аңаа: «Олар сээң-биле дөмей, кайызы-даа хаанның оолдары хевирлиг чорду» – деп харыылаан.

¹⁹ Гедеон: «Олар мээң акыларым, мээң авамның оолдары турган чүве. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: бир эвес силер оларны дириг арттырып каан болзуңарза, силерни өлүрбөс ийик мен» – дээн. ²⁰ Оон ол бодунуң улуг оглу Иетерге: «Тургаш, бо ийини өлүрүп каавыт!» – дээн. Ынчалза-даа оглу ам-даа бичии болгаш, хылыжын уштурундан корга берген. ²¹ Ынчаарга Зевей биле Салман: «Ынчаарга сен бодуң бисти өлүрүп каавыт че. Сээң хире-шааң ол-ла ыйнаан» – дээннер. Гедеон Зевей биле Салманны өлүрүп каапкаш^e, оларның тевелериниң моюннарынга чораан чартык ай хевирлиг каасталгаларны^f ап алган.

^e Ыд. ыр. 82:12

^f Иса. 3:18

Гедеоннуң өске ажыл-херектери

²² Ынчан израильчилер Гедеонга мону чугаалааннар: «Сен бисти уштап-башкар^g, оон ук-салгалың бисти башкарзын, чүге дээрге сен бисти мадианнар холундан адырып каан сен».

^g 1 Хаан. 8:5

²³ Гедеон оларга: «Мен-даа силерни башкарбас мен, мээң оглум-даа башкарбас, силерни Дээрги-Чаяакчы башкарзын» – деп харыылаан. ²⁴ Оон Гедеон: «Силерден чаңгыс дилег кылын. Дайзындан алган олчаңардан кижги бүрүзү меңээ бир-бир сыргадан беринер^h» – дээн. (Дайзыннар измаилчилер болгандаⁱ, оларга алдын сыргалар турган.)

^h Хост. 32:1-4

ⁱ Э. д. 25:12-18

²⁵ Израильчилер: «Ийе, бээр бис» – дишкеннер. Оон шывыг-хепти черге чаткаш, ынаар кижги бүрүзү бодунуң олчазындан бир-бир сырганы каап бергеннер. ²⁶ Чартык

* 8:7, 16 Азы: «Тараа бастырап херексел-биле».

ай хевирлиг алдын каасталгаларны, өөктерни, мадиан хааннарның каас-коя хевин база оларның тевелеринге чораан алдын мончарларны санаваска безин, Гедееоннун дилеп алганы чүгле алдын сыргаларның дензизи 1700 °шекел* болган. ²⁷ Гедееон ол алдындан эфод** кылгаш, ону бодунун хоорайы Офрага салып каан, а израильчилер ынаар барып, эфод-биле самырап эгелээн. Ынчалдыр ол эфод Гедееонга болгаш оон уре-салгалынгга четки апарган^a.

^a Ы. х. к. 7:16

²⁸ Шак ынчаар мадианнар израильчилерге томаартып сөгүргөш, бажын ол-ла хевээр көдүрбейн барганнар, а Гедееоннун назынының дургузунда дөргөн чыл иштинде израиль чер тайбыңчаан.

²⁹ Иоастың оглу Иероваал-Гедееон чана бергөш, бодунун бажыңынгга чурттап турган. ³⁰ Ол бодунун төрдүп кааны чеден оолдуг турган, чүгө дээрге оон алган кадайлары хөй турган. ³¹ База Сихемге чурттап турган оон кул-кадайы аңаа бир оолду божуп берген, Гедееон ону Авимелех деп адап каан^b.

^b Башт. 9:1

³² Иоастың оглу Гедееон буурул баштыг кырган апаргаш өлгөн, ону Авиезерниң Офрада ачазы Иоастың чевег-куюнда орнукшудуп каан. ³³ Гедееон өлүп каарга, израиль чон катап база самырап, Ваалдың дүрзүлеринге мөгөйип эгелээн болгаш Ваал-Веритти*** боттарынгга бурган кылдыр тургузуп алган. ³⁴ Израильчилер оларны долгандыр турар дайзыннарындан камгалап адырып чорааны Дээрги-Чаяакчыны уттупканнар. ³⁵ Ол ышкаш Иероваал-Гедееоннун ук-салгалынгга оон израиль чонга чедирген бүгү ачы-буяны дээш, энерел көргүспейн барганнар.

Авимелехтиң хаан апарганы

9 ¹ Иероваалдың оглу Авимелех Сихем хоорайда авазының акы-дуңмазы база бүгү төрөл бөлүү-биле мындыг чугаа кылган: ² «Сихемниң бүгү чурттакчыларынгга: „Силерни Иероваалдың чеден оглу шупту башкарага дээре бе азы чаңгыс кижиги башкарага дээре бе?“ – деп тургаш, ынчаар сургап калыңар. Ынчангаш мен силерниң хан төрелиңер болурумну утпанар».

³ Авимелехтин даайлары ол сөстөрни Сихемниң бүгү чурттакчыларынгга чугаалап, оларны сургап каапкан, ынчангаш олар, «Ол бистиң төреливис-ле болгай» дишкеш, Авимелехтиң талазынче чайгыла бергеннер. ⁴ Сихемчилер аңаа Ваал-Вериттиң өргээзинден чеден °шекел мөңгүн берген^c, а Авимелех оон-биле хоозун дүржөк улус хөлезилеп эдертип алгаш, чорупкан. ⁵ Авимелех Офрада ачазының бажыңынче чедө бергөш, бодунун акы-дуңмаларын, Иероваалдың чеден оглун чаңгыс даш кырынгга өлүрүп каапкан^d. Иероваалдың чүгле хеймер оглу Иофам чаштыга бергөш, дириг арткан.

^c Башт. 8:33

^d 4 Хаан. 11:1

⁶ Сихемниң база Бет-Миллонун бүгү чурттакчылары ыдыктыг дуб чанынгга чыылгаш^e, Авимелехти боттарының хааны кылдыр чарлап алганнар^f.

^e Э. д. 35:4; Инс. 24:26

^f 3 Хаан. 12:1

⁷ Кажан ол дугайында Иофамга чугаалаарга, ол Гаризим дагның бажынче үнө бергөш^g, оон кырындан мынчаар алгырып чугаалаан: «Мени дыңнаңар, сихемчилер, ынчан силерни Бурган дыңнаңар!»

^g Ы. х. к. 11:29; 27:12; Инс. 8:33

⁸ Бир катап ыяштар боттарынгга хаан шилип тургузуп аар дээш, олива ыяжынгга: „Бистиң хаанывыс бооп көрөм!“ – дишкеннер^h.

^h 4 Хаан. 14:9

⁹ Олива ыяжы оларга: „А бодумнун үзүмнү – бурганнарны-даа, кижилерни-даа хүндүлээр үзүмнү канчаар мен? Өске ыяштарның кырынгга тергиидеп аар-ла дээш, үзүмнү моон сонгаар бербес мен бе?“ – деп харыылаан.

* 8:26 Амгы үениң хемчээлин алырга, барык 20 килограмм.

** 8:27 Эфод – Чамдыкта бо сөс-биле Бурганның бараалгакчыларының Оон күзел-соруун билип алырын дузалаар херекселди илередип турган (Хост. 28:6-30; Башт. 17:5 көр).

*** 8:33 Ваал-Верит – «Чагыг-керээ чарган Ваал», «Чагыг-керээ ээзи» дээн.

¹⁰ Ынчан ыяштар фи́га ыяжынга: „Сен бистиң хаанывыс бооп көрөм!“ – дишкеннер.

¹¹ Фи́га ыяжы оларга: „А мээң чаагай чигирзиг чимистерим? Өске ыяштарның кырынга тергийдеп аар-ла дээш, чимистеримни моон соңгаар бербес мен бе?“ – деп харыылаан.

¹² Оон ыяштар виноград сывынга: „Сен бистиң хаанывыс бооп көрөм!“ – дишкеннер.

¹³ Виноград сывы оларга база-ла: „А мээң хандым, бурганнарны-даа, кижилерни-даа хөгледи́р хандым?^a Өске ыяштарның кырынга тергийдеп аар-ла дээш, бодумнун хандымны моон соңгаар бербес мен бе?“ – деп харыылаан.

^a Ыд. ыр. 103:15

¹⁴ Адак соонда шупту ыяштар тенниг хараганга: „Сен бистиң хаанывыс бооп көрөм!“ – дишкеннер.

¹⁵ Хараган оларга мынча деп харыылаан: „Бир эвес силер шынап-ла мени хааныңар кылып ап турар болзуңарза, бээр кээп, мээң хөлегемге хоргадап алыңар, а бир эвес хоргадавас болзуңарза, теннеримден от хып үнгеш, Ливанның пөштерин өрттедиптер!^b“

^b Иез. 31:3

¹⁶ Ынчангаш ам боданып көрүнер, Авимелехти хаан кылып алгаш, чөптүг болгаш шын кылган-дыр силер бе? Иероваалдың чедиргени ачы-буяны дээш, аңаа болгаш ооң үре-салгалынга буян-биле харыыладыңар бе? ¹⁷ Мээң ачам бодунун амы-тынын харамнанмай, силер дээш дайылдажып тургаш, силерни мадианнар холундан адырып кагды. ¹⁸ А ам силер мээң ачамның үре-салгалынга удур тура халып, ооң чеден оглун чаңгыс даш кырынга өлүргөш, ооң кулу херээженниң оглу Авимелехти, бодуңарның төрелиңер боорга, хаан кылып алдыңар. ¹⁹ Бир эвес силер Иероваал-биле болгаш ооң салгакчылары-биле шын болгаш чөптүг кылган болзуңарза, Авимелехке өөрүңер-ле, а Авимелех база силерге өөрзүн. ²⁰ Бир эвес силерниң кылганыңар чөптүг, шынның эвес болза, Авимелехтен от хып үнгеш, сихемчилерни болгаш Бет-Миллону өрттедипсин, база сихемчилерден болгаш Бет-Миллодан от хып үнгеш, Авимелехти өрттедипсин!»

²¹ Ооң соонда Иофам Беэр деп черже дезе бергеш^c, аңаа акызы Авимелехтен чаштынып чурттап турган.

^c Сан. 21:16

Сихемниң болгаш Авимелехтиң буурааны

²² Авимелех израиль чонну үш чыл чагырып башкарган. ²³ Ынчалза-даа Бурган Авимелех биле сихемчилерге адаанзырак хөөннү чорудупкан^d, ынчангаш сихемчилер Авимелехке өскерлип, чагыртпастай берген. ²⁴ Иероваалдың чеден оглунун төгүлген ханы дээш өжээн оларны өлүргөн дуңмазы Авимелехтен-даа, Авимелехти бо өлүрүүшкүнге деткип, ооң холун быжыглап турган сихемчилерден-даа негеттинзин дээш, Бурган ынчаар кылган. ²⁵ Сихемчилер даглар кырынга Авимелехке удур дозуг кедеглер тургускулап алгаш, оларның чаны-биле эрткен-дүшкен кижии бүрүзүн үптеп турганнар. Бо дугайында Авимелехке дыңнаткан.

^d 1 Хаан. 16:14

²⁶ Сихемче Эведтиң оглу Гаал бодунун акы-дуңмазы-биле база чедип келген, а сихемчилер аңаа ооргаланы бергеннер. ²⁷ Олар виноград шөлдериңге барып, дүжүдүн ажаап, виноградын сызып, хөглөп-байырлап, боттарының бурганының өргээзинге баргаш, аңаа дойлап, Авимелехти бактап, кармап турганнар. ²⁸ Эведтиң оглу Гаал мындыг сөстөр чугаалап турган: «Авимелех дээрге кымыл ол? А Сихем дээрге чүл ол? Чүге бис Авимелехке чагыртыр ужурлуг бис? Ол дээрге Иероваалдың оглу-дур, а Зевул дээрге чүгле ооң томуйлап кааны дарга-дыр! Сихемниң үндезеликчизи Эмморнун салгалдарыңга чагыртып, бараан болуңар!^e А Авимелехке чүү дээш бараан боор бис? ²⁹ Бо чонну мээң холум башкарып турган болза!^f Авимелехти моон ойладыштар ийик мен». Оон: «Авимелех, шерииң мөөңнээш, тулчуушкунче үн!» – деп алгырган.

^e Э. д. 34 эге

^f 2 Хаан. 15:4

³⁰ Хоорайның чагырыкчызы Зевул Эведтиң оглу Гаалдың бо сөстөрүн дыңнааш, килеңнеп үнген. ³¹ Ол кажар арга-биле Авимелехче медээчилер чорудупкаш, мындыг сөстөр дамчыткан: «Эведтиң оглу Гаал акы-дуңмазы-биле кады Сихемде чедип келген, ооң чонун сеңээ удур көдүрүп тур. ³² Ынчангаш сен бодунуң улузун-биле кады дүне тургаш, хоорай чанынга ховуга дозуг кедегден тургузуп каг. ³³ А эртен, хүн үнүп кээрге, хоорайже халдай бер. Ол үеде Гаал бодунуң улузу-биле хоорайдан сеңээ удур үнүп кээрге, олче холунуң шыдаар-ла шаа-биле халдаар сен».

³⁴ Авимелех дүне бодунуң бүгү улузу-биле тургаш, Сихемниң чанынга дөрт бөлүк дозуг кедег тургузуп алган. ³⁵ Эртенинде Эведтиң оглу Гаал хоорайдан үнгеш, ооң хаалгазының чанынга турган, ынчан Авимелех бодунуң улузу-биле кедегден үнүп келген. ³⁶ Гаал ол улусту көрүп кааш, Зевулга: «Даг бажындан улус бадып кел чыдыр» – дээн.

Зевул анаа: «Дагларның хөлегези сеңээ кижилер кылдыр көзүлген-дир» – дээн.

³⁷ Гаал катап база: «Көрем, Табур-Эрецтен улус бадып кел чыдыр, а өске бир бөлүк Элон-Меоннимден кел чыдыр!» – дээн.

³⁸ Зевул анаа: «„Авимелех дээрге кымыл ол, чүге бис анаа бараан боор ужурлуг бис?“ деп турган аксы-сөзүң кайыл? Сээң дорамчылап турганың улус ол-дур, ам бары олар-биле тулуш че!» – дээн.

³⁹ Гаал ынчан сихемчилерни баштап алгаш, Авимелех-биле тулушкан. ⁴⁰ Авимелех оларны ойтур шапкаш, хоорайның хаалгазынга чедир сүрүп, хөй кижини кырып каан. ⁴¹ Ооң соонда Авимелех Арумага туруп алган, а Зевул Гаалды болгаш ооң акы-дуңмазын Сихемден үндүр сывыртапкан.

⁴² Даартазында сихемчилер хоорайдан шөлдөрүнче үнүп келген, ол дугайында Авимелехке дыңнадыг келген. ⁴³ Ол бодунуң шерин үш бөлүккө үскеш, шөлдерге дозуг кедеглер тургузуп каан. Сихемчилерниң хоорайдан үнүп келгенин көрүп кааш, оларже халдааш, чылча шапкан. ⁴⁴ Авимелех бодунуң бөлүү-биле хоорайның хаалгазынче халдап турда, өске ийи бөлүк шөлдерже үнүп келгеннерже халдап, оларны кыра шаап турган. ⁴⁵ Авимелех хоорайга удур ол хүн хүнзедир тулушкаш, ону эжелеп алгаш, анаа турган чонну кырып каапкан. Оон ол хоорайны үрегдеп бускаш^a, ол черге дус чажып каан^b.

⁴⁶ Сихемниң суургазынга турган бүгү улус ол дугайында дыңнап кааш, Эл-Вериттиң* өргээзиниң быжыглалдыг черинче чоруй барган. ⁴⁷ Сихемниң суургазынга турган улус шупту ында чыглы берген деп Авимелехке дыңнадырга, ⁴⁸ ол бодунуң улузун шуптузун эдертип алгаш, Селмон дагның кырынче үнүп келген^c. Анаа келгеш, Авимелех балды-биле ыяш будуктары одура шапкылап алгаш, эктинге салгаш, бодунуң улузунга: «Мээң чүнү кылып турарымны көрдүнер, ам силер база дүрген ынчаар кылыңар!» – дээн. ⁴⁹ Ынчан оларның кижии бүрүзү будуктар одура шапкылап алгаш, Авимелехтиң соондан баргаш, быжыглалдыг черниң чанынга от салгаш, ол черни өрттедипкен. Анаа турган сихемчилер – муң хире эр болгаш херээжен улус дөгере өлүп калган.

⁵⁰ Ооң соонда Авимелех Тевецке чеде бергеш, ол хоорайны бүзээлээш, эжелеп алган. ⁵¹ Хоорайның ортузунга быжыг суурга турган, хоорайның бүгү эр, херээжен чурттакчылары шупту ынаар дезе бергеш, иштинден дугланып алгаш, суурганың кырынче үне бергеннер. ⁵² Авимелех ол суурганы бүзээлеп алгаш, өрттедиптер дээш, ооң эжииниң чанынче чеде берген. ⁵³ Ынчан бир херээжен Авимелехтиң бажынче хол дээрбезиниң бузундузун октапкаш, ооң бажының сөөгүн оя шаапкан^d. ⁵⁴ Авимелех дораан бодунуң чепсек дажыглакчызы оолду кыйгырыпкаш: «Улус мени херээженге

^a 3 Хаан. 12:25

^b Ы. х. к. 29:29

^c Ыд. ыр. 67:15

^d 2 Хаан. 11:21

* 9:46 Өске бурунгу сөзүглелде «Эл-Верит» эвес, «Ваал-Верит» деп бижээн (8:33 көр).

өлүрткен дивес кылдыр, хылыжың ужулгаш, мени өлүрүп каг!» – деп дужааган^a. Ол оол Авимелехти хылыжы-биле өттүр шанчып өлүрүп каан. ⁵⁵Авимелехтин өлүп калганын көргөш, израильчилер тарап чана берген.

^a 1 Хаан. 31:4

⁵⁶Бодунуң чеден акы-дуңмазын өлүрүп, ачазынга удур кылган кем-херээ дээш, Авимелехти Бурган ынчаар шиидип каан. ⁵⁷Ол ышкаш сихемчилернин кылган кемниг үүлгедиин Бурган оларнын боттарынын баштарынче кудупкан. Иероваалдын оглу Иофамнын каргыжы оларга ынчаар четкен.

Тола болгаш Иаир

10 ¹Авимелехтин соонда Иссахарнын аймаандан Додонуң оглунуң оглу, Фуаның оглу Тола Израильдин камгалакчызы апарган. Ол Эфрем дагларында Шамирге чурттап турган. ²Тола израиль чонну чээрби үш чыл иштинде баштап келген. Ол чок апаарга, ону Шамирге ажаап каан.

³Оон соонда Галаад чурттуг Иаир израиль чонну чээрби ийи чыл дургузунда баштап келген. ⁴Иаир үжен оолдуг турган, а ол оолдары үжен элчигенниг база үжен хоорайлыг турган. Галаадта турар ол хоорайларны амдыгаа чедир «Иаирнин хоорай-суурлары» деп адаар^b. ⁵Иаир чок апаарга, ону Камонга орнукшудуп каан.

^b Ы. х. к. 3:14

Аммон болгаш филистим дарлаашкынар

⁶Израильчилер Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бужар-бак херектер үүлгедирин уламчылап турган^c. Олар Ваал болгаш Астартаның дүрзүлеринге, арамейлернин, сидончуларнын, моавтарнын, аммоннарнын база филистимнернин бурганнарынга чүдүп, оларга бараан бооп турган^d, а Дээрги-Чаяакчыны каапкаш, Аңаа бараан болбайн турганнар. ⁷Дээрги-Чаяакчы израиль чонга килеңнээш, ону филистимнернин болгаш аммоннарнын холунче кирип берипкен. ⁸Ол чылын олар израильчилерни чылча шапкаш, Иорданның чөөн чарында Галаадта амор черде чурттап чоруур бүгү израильчилерни он сес чыл дургузунда дарлап келгеннер. ⁹Ол ышкаш аммоннар Иуда, Вениамин болгаш Эфремнин аймактары-биле дайылдажыр дээш, Иорданны кеже бергеш, израильчилерни аажок кызагдап келген.

^c Башт. 2:11

^d 3 Хаан. 11:5;
2 Хаан. 23:13

¹⁰Ынчан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Сээң мурнуңга бачыгты үүлгеттис!»^e Бодувустун Бурганывысты каггаш, Ваалдын дүрзүлеринге чүдүп, бараан бооп турдуvus» – деп дуза дилээннер. ¹¹Дээрги-Чаяакчы израильчилерге мынча деп харылаан: «Египет, амор, аммон, филистим чоннар, ¹²сидончулар, амаликтер база маоннар* силерни дарлап чоржук чоп, а кажан силер Менден дуза дилеп, Мени кыйгырарыңарга, Мен силерни оларнын холундан адырып чорбаан ийик мен бе? ¹³А силер Мени каггаш, хары бурганнарга чүдүп, бараан бооп эгеледиңер; ол дээш моон соңгаар силерни камгалавас мен. ¹⁴Баргаш, шилип алганыңар бурганнарны кыйгырыңар, бо кызагдал үезинде силерни олар камгалазын!»^f

^e 1 Хаан. 7:6

^f Ы. х. к. 32:37

¹⁵Израильчилер Дээрги-Чаяакчыга: «Бачыгты кылдывыс, бисти канчаарыңны Бодун бил, чүгле ам бисти камгалап каап көр!» – дишкеннер. ¹⁶Олар хары бурганнардан ойталааш, чүгле Дээрги-Чаяакчыга чүдүп, бараан бооп эгелээн. Ынчан Израильдин хинчек-човулаңын көргөш, Дээрги-Чаяакчынын сеткил-чүрээ чыырлыш кынган.

¹⁷Аммон чон чыылгаш, Галаадка турлагланып алган, а израильчилер база чыылгаш, Мицпага турлагланып алган. ¹⁸Галаадчылар болгаш оларнын нояннары: «Аммоннарга удур дайынче бисти баштап кирир кижиги бүгү Галаадты чагырып башкара!» – дишип турганнар.

* 10:12 Өске бурунгу сөзүглелде «маоннар» эвес, «мадианнар» деп бижээн.

Иеффай^a Евр. 11:32

11 ¹ Галаадчы Иеффай күштүг-шыырак дайынчы турган^a. Ол самыын-садар херээженниң Галаад деп кижиден божаан оглу чүве-дир. ² А Галаадтын бодунуң кадайы база анаа оолдар божуп берген турган. Ол оолдар өзүп-доругуп келгеш, Иеффайга: «Сен бистиң ачавыстың салгакчызы эвес-тир сен, чүге дээрге сен өске херээженниң оглу-дур сен» – дээш, ону үндүр сывыртапканнар. ³ Иеффай ол акы-дунмаларындан дескеш, Тов деп черге чурттай берген^b; ону долгандыр дүржок улус чыгып, аңаа баштадып алган^c.

^b 2 Хаан. 10:6, 8^c 1 Хаан. 22:2

⁴Элээн үе эрткенде, аммоннар израиль чон-биле дайылдажып эгелээн. ⁵Аммоннар биле израильчилерниң аразында дайын болуп турар үеде, Галаадтын баштыңнары Товтан Иеффайны ап аар дээш келгеннер. ⁶Олар Иеффайга: «Келгеш, бистиң ше-риивистиң баштыңы бол, ынчан бис аммоннар-биле дайылдажыр бис» – дигеннер.

⁷Иеффай Галаадтын баштыңнарынга: «Силер мени көөр хөңнүңер чок тургаш, ачамның бажыңындан үндүр сывыртаптыңар чоп. Ам кээп, кызагалда таваржы бергеш, чүге менээ чедип келдиңер?» – дээн.

^d Башт. 10:18

⁸Галаадтын баштыңнары Иеффайга: «Сени аммоннарга удур дайынче бисти баштазын, бүгү галаадчыларның чагырыкчызы болзун дээш, келгенивис бо» – дигеннер^d.

⁹Иеффай олардан: «Бир эвес силер мени аммоннар-биле тулушсун дээш эгидип аарыңарга, Дээрги-Чаяакчы менээ тиилелгени хайырлаар болза, силерниң чагырыкчыңар бооп артып каар мен бе?» – деп айтырган.

^e Иер. 42:5

¹⁰Галаадтын баштыңнары Иеффайга: «Сээң чугаалааның ёзугаар кылыр бис дээрзинге Дээрги-Чаяакчы бистиң аравыска херечи болзун!» – деп аазааннар^e.

¹¹Иеффай Галаадтын баштыңнары-биле кады чорупкан, ынчан чон ону бодунуң чагырыкчызы болгаш шериг баштыңы кылып алган; ынчан Иеффай бодунуң негел-дезин Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга катап база чугаалаан.

¹²Оон Иеффай аммон хаанче элчиннер чоруткаш: «Бистен чүнү күзеп тур сен, чүге бистиң черивисче дайын-чаалыг чедип келдиң?» – деп дамчыткан.

^f Сан. 21:24-26

¹³Аммон хаан Иеффайның элчиннеринге: «Израильчилер Египеттен үнүп чоруп тура, бистиң черивисти – Арнон хемден тура, Иавок болгаш Иордан хемнерге чедир эжелеп алдылар^f. Ам черивисти эп-чөп-биле эгидип беринер!» – деп дамчыткан.

^g Ы. х. к. 2:9, 19^h Сан. 13:27; 14:25

¹⁴Иеффай бодунуң элчиннерин аммон хаанче катап база чоруткан. ¹⁵Олар аңаа баргаш, Иеффайның мындыг сөстөрүн дамчыткан: «Израиль чон моав-даа, аммон-даа черни хунаап эжелеп албаан^g. ¹⁶Израильчилер Египеттен үнгеш, ээн ховулап Кызыл далайже чорупкаш, Кадеске чеде бергеннер^h. ¹⁷Оон израильчилер Эдомнун хаанынче элчиннер чоруткаш: „Биске силерниң чериңер таварыштыр эрте бээрин чөпшээреп көрүңер“ – деп дилээннер, ынчалза-даа Эдомнун хааны чөпшээревээн; олар элчиннерин Моавтың хаанынче база чоруткан, ынчалза-даа ол база чөпшээре-вейн барган, ынчангаш израильчилер Кадеске артар ужурга таварышканⁱ.

ⁱ Сан. 20:14-21;
Ы. х. к. 1:46^j Сан. 21:4, 13

¹⁸Израильчилер оон шимчеп үнгеш, Эдомну болгаш Моавты ховулап оюп эрткеш, Моавтың чөөн талакы кыдыг-кызыгаарынга келгеш, Арнон хемниң ындынга турлагланып алганнар; олар Моавтың девискээринче кирбээннер, чүге дээрге Арнон Моавтың кыдыг-кызыгаары-ла болгай^j. ¹⁹Оон израильчилер Эсевонга амор чонну чагырып турган Сигон хаанче элчиннер чоруткаш: „Биске силерниң чериңер таварыштыр бодувустун чуртувусче эрте бээрин чөпшээреп көрүңер“ – деп дилээннер. ²⁰Ынчалза-даа Сигон израильчилерге бүзүревейн, ойталааш, бодунуң бүгү шерин чыгаш, Иаацага турлагланып туруп алгаш, израильчилер-биле тулушкан^k. ²¹Ынчан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Сигонну болгаш ооң чонун израильчилерниң холунче кирип бериптерге, израильчилер оларны чылча шапкан; шак ынчаар израиль

^k Сан. 21:21-23;
Ы. х. к. 2:26-37

чон аңаа чурттап турган аморларның бүгү черин ээлеп алган. ²² Олар Арнондан тура, Иавокка чедир, ээн ховудан тура Иорданга чедир бүгү амор черни ээлеп алганнар.

²³ Шак ынчаар Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы аморларны сывыртапкаш, оларның черин Бодунуң израиль чонунга берген, ам силер ону хунаап аар деп тур силер бе? ²⁴ Бодунарның бурганынар Хамостуң силерге берген черин ээлеп, эдилеп чоруур эвес силер бе?^a А бис база бодувустуң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының биске берген черин эдилеп, ээлеп чор бис.

^a Сан. 21:29

²⁵ Моавтың хааны Сепфорнуң оглу Валактан дээредээн чүң барыл?^b А ол израиль чон-биле бактажып, дайылдажып чоржук бе? ²⁶ Израильчилер Эсевонда болгаш оон чоок-кавызында хоорай, суурларда, Ароерде болгаш оон чоок-кавызында хоорай, суурларда база Арноннун эриин дургаар бүгү хоорайларда 300 чыл чурттап турар; чүге оон мурнунда бо черни эгидип аар дивейн турган силер? ²⁷ Силерниң мурнунарга бистиң буруувус чок, а силер бисче дайын-чаалыг чедип кээп, биске багай чүве кылып тур силер. Ынчангаш ам Шииткекчи Дээрги-Чаяакчы израильчилер биле аммоннарның аразында маргылдааны шын шиидип кагзын!^c

^b Сан. 22:2; Мих. 6:5

^c Э. д. 16:5

²⁸ Ынчалза-даа аммон хаан Иеффайның дамчытканы бо сөстөрни тооп дыңна-вайн барган.

Иеффайның даңгыраа

²⁹ Ол үеде Иеффайны Дээрги-Чаяакчының Сүлдези бүргеп алган^d. Иеффай Галаадты болгаш Манассияның черин эрткеш, Галаадта Мицпаны таварааш, аммоннарже чеде берген. ³⁰ Ынчан Иеффай Дээрги-Чаяакчыга даңгырак берип, мынча деп аазаан^e: «Бир эвес Сен аммоннарны мээң холумче кирип бериптер болзуңза, ³¹ аммоннардан амырменди дедир чанып кел чыдырымда, бажыңымның хаалгазындан менээ уткуй баштай үнүп келген амытанны Сеңээ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салыр мен^f». ³² Оон Иеффай аммоннарже халдааш, чаалашкан, а Дээрги-Чаяакчы оларны оон холумче кирип берипкен. ³³ Дээрги-Чаяакчы оларның Ароерден тура, Миннифке чедир^g чээрби хоорай-суурун, барык-ла Авел-Керамимге чедир чылча шаптыртып, дыка улуг аштырыышкыңга таварыштырган, оон соонда аммон чон израильчилерниң мурнунга томаарып чагырткан.

^d Сан. 24:2; Башт. 3:10

^e Э. д. 28:20

^f Сан. 21:2

^g Исз. 27:17

³⁴ Иеффай Мицпаже чанып кээрге, аңаа уткуй оон уруу тимпан соктап*, самнап хөглөп үнүп келген; ол оон чаңгыс уруу турган, оон оон өске оглу-даа, кызы-даа чок турган. ³⁵ Уруун көрүп кааш, ол качыгдалдан хевин ора тырткаш: «Ох, мээң уруум, мени ат кылдын! Мени хай-халапче чыгадыптын! Мен Дээрги-Чаяакчыга аксы-сөзүм берген болгай мен^h, ам оон ойталап шыдавас мен!» – деп алгырып үнген.

^h Лев. 5:4; Сан. 30:3

³⁶ Уруу аңаа мынча деп харыылаан: «Ачай, Дээрги-Чаяакчының мурнунга аксы-сөзүң берген болганыңда, Аңаа аазааның ёзугаар мээң-биле кыл: чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аммон дайзыннарындан сээң өжээниң негеп берген-дир». ³⁷ Оон ол адазынга: «Чүгле мындыг дилээм бар: ийи ай иштинде манап көр; мен өөрүм уруглар-биле дагларже баргаш, өгленмээн бооп артканымның ажыын ажып, олар-биле кады ыглап айын» – дээн.

³⁸ Иеффай уруунга: «Бар че» – дээш, ону ийи ай иштинде салыпкан. Уруу бодунун өөрү уруглар-биле дагларже баргаш, өгленмээн бооп артканының ажыын ажып ыглап алган. ³⁹ Ийи ай эрткенде, ол ачазынче эеп чедип келген, а ачазы аазааны ёзугаар ол-ла хевээр өг-бүле тутпайн барган уруунга хамаарыштыр бодунуң даңгыраан күүсеткен.

Оон эгелээш, Израильге мындыг чаңчыл тыптып келген: ⁴⁰ Израильдиң кыс уруглары чылдың-на дөрт хонук иштинде өскээр чоруй баргаш, галаадчы Иеффайның уруун сактып, оон ажыын ажып ыглажыр апарган.

* 11:34 Тимпан – дүңгүрге дөмейлешкек хөгжүм херексели, ону кижини бир холунга тудуп алгаш, өске холу-биле соп ойнаар.

Иеффайның эфремчилер-биле дайылдашканы

12 ¹Эфремчилер чыгып алгаш, Цафонче чедип келгеш, Иеффайга: «Аммоннар-биле чаалажып чоруурда, бисти чүге кыйгырып албадың? Ол дээш сени болгаш сээң бажыңыңны өрттедиптер бис!» – дээннер^а.

^а Башт. 8:1

²Иеффай оларга мынча деп харыылаан: «Мээң болгаш мээң чонум-биле аммоннарның аразыңга улуг адаан үндү, мен силерни кыйгырып турдум, ынчалза-даа силер мени камгалавайн бардыңар. ³Силер мени камгалавас-тыр силер деп билгеш, бодумнуң амы-тынымны айыылга чыгадып, аммоннар-биле чаалажып чоруптум, а Дээрги-Чаяакчы оларны мээң холумче кирип берипти. Ам кээп, чүге менче дайын-чаалыг чедип келдинер?»

⁴Оон Иеффай галаадчыларын шуптузун чыггаш, эфремчилер-биле чаалашкан. Галаадчылар ынчан эфремчилерниң шериин чылча шапкаш: «Силер эфремчилер – дезикчилер-дир силер, Галаад – Эфрем биле Манассияның аразында чүве-дир» – дижип турган*.

⁵Галаадчылар эфремчилерниң оруун дозуп, Иорданның кежиглерин дуй туруп алган. Дезип үнген эфремчилерниң кайы-бирээзи аңаа келгеш: «Ол чарыкче кеже бээрин чөпшээреп көрүңер» – деп дилээрге, галаадчылар: «Сен эфремчи эвес сен бе?» – деп айтырып турган. Келген-не кижилер: «Чок» – деп харыылап турган. ⁶Ынчаарга галаадчылар: «„Шибболет“ деп көрөм» – деп турганнар, а олар шын адап шыдавас болгаш, «Сибболет» деп турганнар. Галаадчылар ынча дээн кижилер бүрүзүн туткаш, Иорданның кежииниң чаныңга өлүрүп турган. Ынчаар ол үеде эфремчилерниң 42 000 кижизи кырылган.

⁷Галаадчы Иеффай израиль чонну алды чыл иштинде баштап келген. Кажан Иеффай чок апаарга, ону Галаадтың бир хоорайыңга орнукшудуп каан.

Ибцон, Элон болгаш Авдон

⁸Оон соонда Вифлеемден Ибцон израиль чонну баштап эгелээн. ⁹Ол үжен оолдуг, үжен кыстыг турган. Уругларын өске аймактарже ашакка берип, а үжен оглунга база өскээртен үжен уругну кадай кылдыр эккеп берип, өглөп-баштап каан. Ибцон израиль чонну чеди чыл дургузунда баштап келген. ¹⁰Ол чок апаарга, ону Вифлеемге орнукшудуп каан.

¹¹Оон соонда завулончу Элон Израильдиң баштыңчызы бооп, израиль чонну он чыл дургузунда баштап келген. ¹²Завулончу Элон чок апаарга, ону Завулоннуң черинде Айалонга орнукшудуп каан.

¹³Оон соонда Гиллелдиң оглу, Пирафон чурттуг Авдон израиль чоннуң баштыңчызы апарган. ¹⁴Ол дөртөн оолдуг, а ол оолдары үжен оолдуг турган; олар шупту чеден элчиген мунуп алгаш чоруур турган. Израильди ол сес чыл баштаан. ¹⁵Гиллелдиң оглу, пирафончу Авдон чок апаарга, ону Эфремниң черинде амалик чоннуң чурттап чораан даглыг черинде Пирафонда орнукшудуп каан.

Самсоннуң төрүттүнгени

13 ¹Израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак херектер үүлгедирин уламчылап турганнар^б, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларны филистим чоннуң холумче дөртөн чыл иштинде кирип берипкен. ²Ол үеде Дан аймактыг, Цора чурттуг^с Маной деп аттыг бир кижилер чурттап чораан, оон кадайы ажы-төл төрүвес

^б Башт. 2:11

^с Ис. 19:41

* 12:4 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Эфремчилер: „Эфрем биле Манассияның черлеринге чурттаан галаадчылар, силер дезикчилер-дир силер!“ – дээн болгай».

болган. ³ Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол херэеженге көстүп келгеш^a, мынча деп чугаалаан: «Сен төл төрүүр салым чок болгай сен, ынчалза-даа ам иштелгеш, оол божуур сен. ⁴ Көрдүң бе, мону сагы: арага-даа, өске-даа эзиртир суксун ишпе база кандыг-даа арыг эвес чем чиве. ⁵ Иштелгеш, оол божуптарыңга, ол оол бажының дүгүн таарып, чүлүвес ужурлуг, ол чүл дээрге, оглун уруг савазынга тургаш-ла, Бурганга бараалгаткан назорей кижиге болур^b; ынчангаш ол израиль чонну филистимнерниң холундан адырып, камгалап эгелээр».

^a Башт. 6:12; Лк. 1:28, 31

^b Сан. 6:1-21; 1 Хаан. 1:11

⁶ Ол херэежен ашаанга келгеш, мынча дээн: «Меңээ Бурганның кижизи кээп чорду, ол дээрниң төлээзи дег аажок түрлүг хевир-шырайлыг болду. Мен ооң кайыын келгенин айтырбадым, а ол меңээ ат-сывын адап бербеди. ⁷ Ол меңээ: „Иштелип-саатталгаш, оол божуур сен, ынчангаш арага-даа, өске-даа эзиртир суксун ишпе база кандыг-даа арыг эвес чем чиве, оглун уруг савазынга турар үезинден эгелээш, өлгүгеге чедир Бурганның назорей кижизи болур“ – дидир».

⁸ Маной Дээрги-Чаяакчыга мөргүп тейлээш: «О, Дээргим, Сээң чоруткан медээчиң биске катап база келгеш, ам төрүттүнер оолду канчаарывысты биске өөредип каап көрзүн» – деп дилээн. ⁹ Бурган Манойнуң дилээн дыңнап каан, ынчангаш Бурганның төлээзи ооң кадайыңга база катап чедип келген. Ынчан ол херэежен шөлге турган, а ашаа Маной ооң чанынга турбаан. ¹⁰ Манойнуң кадайы ол-ла дораан ашаанга маңнап четкеш, аңаа дыңнадып: «Меңээ чоокта кээп чораан кижиге катап база чедип келди» – дээн.

¹¹ Маной кадайың эдерип, ол кижиге чеде бергеш: «Мээң кадайым-биле чугаалажып турган кижиге сен сен бе?» – дээн.

Ол: «Ийе, мен-дир мен» – дээн.

¹² Маной: «Сээң сөзүң бүде бээрге, оглувуска хамаарыштыр чүнү сагыыр ужурлуг бис?» – деп айтырган.

¹³ Дээрги-Чаяакчының төлээзи мынча деп харыылаан: «Сээң кадайың аңаа чугаалааным бүгү чүүлдерден оваарнып чорзун. ¹⁴ Виноград сывының бүдүрүп турары чүнү-даа чивезин, арага-даа, өске-даа эзиртир суксун ишпезин, кандыг-даа арыг эвес чем чивезин – сээң кадайыңга чагып кааным чүүлдерни дөгезин сагып чорзун».

¹⁵ Ынчан Маной Дээрги-Чаяакчының төлээзинге: «Маңаа бичии манап көр, бис сенээ анай дөгериң, сөңнээли» – дээн^c.

^c Башт. 6:18

¹⁶ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Манойга: «Мени манадып аарыңга-даа, сээң чемиңни чивес мен, а бир эвес сен Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылыксап турар болзуңза, кыл че» – дээн. А Маной бо дээрге Дээрги-Чаяакчының төлээзи-дир деп билбээн.

¹⁷ Ынчангаш Маной Дээрги-Чаяакчының төлээзинден: «Сээң адың кымыл? – деп айтырган. – Кажан сээң сөзүң бүде бээрге, бис сээң адыңны алдаржыдар бис».

¹⁸ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының төлээзи: «Мээң адымны айтыргаш канчаар сен, ол кайгамчык ат-тыр» – дээн^d.

^d Э. д. 32:29

¹⁹ Ынчан Маной анайын болгаш далган-тараа өргүлүн алгаш, даш кырынга бүрүнү-биле өрттедип, Дээрги-Чаяакчыга өргүлүн кылган^e, а Ол, Маной биле ооң кадайы көрүп турда, кайгамчык чүүлдү кылган: ²⁰ кажан оттуң чалбыгыжы өргүл дажындан дээрже өөскүп үнүп эгелээрге, Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол чалбыгыш-биле кады дээрже көдүрлүп үне берген. Маной биле ооң кадайы ону көргөш, черже доңгая кээп дүшкеннер. ²¹ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Маной биле ооң кадайыңга ол-ла хевээр көзүлбестей берген, ынчан Маной ол дээрге Дээрги-Чаяакчының төлээзи-дир деп билдирип каан. ²² Маной кадайыңга: «Ам өлгенивис ол-дур, чүге дээрге бис Бурганны көрдүвүс!» – дээн^f. ²³ А кадайы аңаа: «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы бисти өлүрүксээн болза, Ол бистиң холувустан дамги өргүлдериңи албас, бистиң көргөн чүүлдеривисти-даа көргүспес, ындыг чүүлдерни бо үеде биске ажыдып бербес турган» – деп харыылаан.

^e Башт. 6:20

^f Э. д. 32:30

²⁴ Оон ол херэежен оол божааш, ону Самсон деп адап каан. Оол өзүп-доругуп орган, а Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунуң ачы-буянын хайырлап турган^a. ²⁵ Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Самсоннуң иштинге бир дугаарында, кажан ол Цора биле Эштаолдун аразында Данның турлаанга турда, хөделип эгелээн^b.

^a 1 Хаан. 2:21

^b Сан. 24:2; Башт. 3:10

Самсоннуң кудазы болгаш тывызы

14 ¹ Бир катап Самсон Тимна деп черже барып чорааш^c, аңаа бир филистим кыс көрүп каан^d. ² Оон чанып келгеш, ачазы биле авазыңга: «Тимнаже барып чорааш, аңаа бир филистим кыс көрдүм, ону меңээ кадай кылдыр ап бериңер^e» – дээн. ³ Авазы биле ачазы аңаа: «Сээң бодуң ха-дуңмаң аразында, бодуң чонунда кыстар чок бе, чүге ол кыртыжап демдектетпээн филистимнерден кадай алыр сен?» – дээннер^f. Самсон ачазыңга: «Меңээ кадай кылдыр ол уругну ап бер, ол меңээ таарышты» – дээн. ⁴ Ооң ава-ачазы бо бүгү Дээрги-Чаяакчының күзели-биле бооп турар дээрзин, Ол филистимнерни кезедир деп турар дээрзин билбээннер. Ол үеде филистимнер израиль чонну чагырып турган.

^c Ис. 15:10; 19:43

^d Э. д. 38:12

^e Э. д. 34:4

^f Э. д. 24:3, 4

⁵ Самсон ада-иези-биле кады Тимнаже чорупкан, а кажан олар Тимнаның виноград шөлдериңиң чаныңга чеде бээрге, Самсонга уткуй аныяк арзылаң ырланып кел чыткан. ⁶ Самсонче Дээрги-Чаяакчының Сүлдези бадып кээп^g, ол чепсек чок хол даяң боду арзылаңны анай ышкаш үзе-чаза тыртып каапкан. Чүнү кылганын ол ачазыңга-даа, авазыңга-даа ыыттаваан.

^g Сан. 24:2; Башт. 3:10

⁷ Самсон Тимнага келгеш, демги херэежен-биле чугаалашкаш, аңаа таарзынган. ⁸ Элээн каш хонганда, ол демги херэеженни ап аар дээш катап база чорупкаш, орук ара мындаагы арзылаңның сегин көрүп көөр дээш чеде берген; арзылаңның сегинде арылар уязы болгаш ары чигири бар болган. ⁹ Ол ары чигирин ап алгаш, орук ара чип чорааш, ада-иезинге келгеш, оларга бээрге, олар база чип турган, а Самсон оларга ары чигирин арзылаңның сегинден ап алганының дугайында ыыттаваан.

¹⁰ Шак ынчаар ооң ачазы демги аныяк кыстың бажыңыңга чеде берген, Самсон аңаа душтук оолдарның чаңчылы ёзугаар дой кылган. ¹¹ Самсонну көргөш, бажың ээлери аңаа кады дойлаар өнүктөр кылдыр үжен кижини чалап берген. ¹² Самсон демги өөрүңге мынча дээн: «Силерге тывызык салыйн, бир эвес силер дойнун болуру чеди хонук иштинде^h оон харызын тыптар болзуңарза, силерге үжен чуга хөйлең болгаш солуп кедер өске үжен хеп бээр мен. ¹³ Бир эвес тыппас болзуңарза, силер меңээ үжен чуга хөйлең болгаш солуп кедер үжен хеп бээр силер».

^h Э. д. 29:27

Олар аңаа: «Тывызыңны чугаала че, бис дыңнаалы» – дээн.

¹⁴ Самсон мындыг тывызык салган:

«Чип чораан чүведен чиир чүве үнген,
чигирзиг чүүл күштүг чүүлден үнген».

Демгилери үш хонук иштинде ол тывызыктың харызын тып чадап кааннар. ¹⁵ Дойнун дөрт дугаар* хүнүнде олар Самсоннуң кадайыңга: «Тывызыктың харызын ашааңны көгүдүп тургаш, айтырып алⁱ, оон башка бис сени ачаңның бажыңы-биле катый өрттедиптер бис! Силер бисти үптөп-тонаар дээш чалап алган эвес силер» – дээннер.

ⁱ Башт. 16:5

¹⁶ Самсоннуң кадайы оон мурнунга ыглап-сыктап тура: «Сен меңээ ынак эвес, мени көөр хөңүнү чок-тур^j, сен мээң чонумнуң оолдарыңга тывызык салгаш, оон харызын меңээ айтып бербес-тир сен» – дээн.

^j Башт. 16:15

* 14:15 Өске буруңгу сөзүглелде «чеди дугаар» деп бижээн.

Самсон аңаа: «Ооң харызын ада-иемге безин чугаалаваан мен. Таанда-ла барып-барып сеңээ айтып бээр мен бе?» – деп харыылаан. ¹⁷Кадайы ооң мурнунга дойнун чеди хонуунуң дургузунда ыглап-сыктап келген, а чеди дугаар хүнүндө Самсон, кадайының ээрежири кончуг боорга, тывызыктың харызын айтып берген. А кадайы ону бодунуң чонунуң оолдарыңга чугаалап берипкен.

¹⁸Ынчангаш чеди дугаар хүнде хүн ажар мурнунда хоорайжылар Самсонга: «Ары чигиринден артык чигирзиг чүү барыл, арзылаңдан артык күштүг чүү барыл» – деп харыылааннар.

Самсон оларга: «Бир эвес силер мээң инээм-биле чер аңдарбаан болзуңарза, мээң тывызыымның харызын тыппас турган силер» – дээн. ¹⁹Ол үеде Дээрги-Чаякчының Сүлдези Самсоннун кырынче бадып келген^а, ынчангаш ол Аскалонче баргаш, үжен филистимни өлүрүп үптээш, хеп-сынын тывызыкты тыпканнарга үлеп берипкен. Оон ооң килеңи кыптыгып келген болгаш ол ачазының бажыңынче чана берген. ²⁰А Самсоннун кадайы ооң-биле кады дойлап турган өңүктөринин бирээзинге ашакка барып алган.

^а Сан. 24:2; Башт. 3:10

Самсоннун филистимнерден өжээн негээни

15 ¹Элээн үе эрткенде, кызыл-тас ажаалдазының үезинде, Самсон анай ап алгаш, кадайыңга ужуражыр дээш чеде берген. Ол баргаш: «Кадайымың өрээлинче кирерим ол» – дээрге, кадайының ачазы ону кирибейн барган.

²Каты аңаа: «Мен сени оон көөр хөөн чок апарган деп бодадым, ынчангаш ону сээң өңнүүңге бериптим; ынчалза-даа ооң дунмазы бар, ол оон-даа артык, ооң орнунга дунмазын кадай кылдыр ап ап көрөм» – дээн.

³Ынчалза-даа Самсон: «Бо удаада мен филистимнерге хора халдадыр болзумза, оларның мурнунга актыг мен» – дээн. ⁴Самсон оон чорааш, 300 дилги тудуп алгаш, оларны ийи-ийи кылдыр кудуруктарыңдан кожа шарааш, оларның аразыңга оттуг кезектер чыпшыр баглап каан. ⁵Оон ол дилгилерни филистимнерниң шөлдеринче салыпкаш, оларның хөпөөннерин болгаш ажааттынмаан тараазын, виноград болгаш олива садтарын өрттедипкен.

⁶Филистимнер: «Ону кым үүлгетти?» – деп айтырарга, улус: «Тимна чурттуг кижиниң күдээзи Самсон ынчанган, чүге дээрге ол кижини Самсоннун кадайын өске кижиге берипкен» – дишкеннер. Филистимнер баргаш, ол херээженни болгаш ооң ачазын өрттедипкен. ⁷Самсон оларга: «Силер ындыг болганыңарда, мен силерден өжээним негеп аар мен, чүгле ынчан оожургаар мен» – дээн. ⁸Самсон ол филистимнерни кыра шапкаш, Этам дээр туруг-хаяның кашпалыңга барып туруп алган.

⁹Филистимнер Иудеяже чеде бергеш, Лехи деп черге турлагланып туруп алган. ¹⁰Ынчан иудейлер: «Чүү дээш биске удур дайын-чаалыг чедип келдинер?» – деп айтырган.

Филистимнер оларга: «Бис Самсонну тудуп хүлүп алгаш, оон биске удур багай чүве кылганы дээш хары негеп келдивис» – деп харыылаан.

¹¹Ону дыңнааш, 3000 иудей Этам туругнун кашпалыңга чеде бергеш, Самсонга: «Филистимнер бисти чагырып турар деп билбес эвес сен, чүге бисти ынчап турарың ол?» – деп айтырганнар.

Самсон оларга: «Олар менээ багай чүве кылырга, шак-ла ынчаар харыылааным ол-дур» – дээн.

¹²Олар аңаа: «Бис сени тудуп хүлүп алгаш, филистимнерге дужаап бериптер дээш келдивис» – дээн.

Самсон оларга: «„Сени боттарывыс өлүрбес бис!“ деп сөзүңер бериңер!» – дээн.

¹³ Олар анаа: «Чок, сени өлүрбөс бис, чүгле хүлүп алгаш, филистимнер холунга хүлээдип бээр бис» – дээннер. Оон олар Самсонну ийи чаа хендир-биле хүлүп алгаш, ол туруг-хаядан алгаш барганнар.

^a Сан. 24:2; Башт. 3:10

^b Сан. 6:6

^c Ы. х. к. 32:30;
Иис. 23:10

¹⁴ Кажан Самсон Лехиже чоокшулап кээрге, филистимнер олче алгы-кышкылыг маннажыпкан. Ынчан Дээрги-Чаяакчының Сүлдези ооң кырынче бадып келген^a болгаш ооң холдарында хүлүглер өрттенген удазыннар ышкаш кээп дүшкен. ¹⁵ Оон Самсон элчиген чаагының ам-даа кургаваан сөөгүн тып алгаш^b, ооң-биле муң филистимни кыра шаап каапкан^c. ¹⁶ Оон Самсон: «Элчиген чаагының сөөгү-биле муң кижини ийи оваа кылдыр өлүрүп каапкан болдум!» – дээн. ¹⁷ Ону чугаалааш, Самсон элчиген сөөгүн черже октапкаш, ол черни Рамат-Лехи* деп адап каан.

¹⁸ Оон ол кедергей суксай бергеш, Дээрги-Чаяакчыны кыйгыргаш: «Сен Бодуңнун чалчаң менээ мындыг улуг тиилелгени хайырладың, таанда-ла ам суксап өлүрүм ол бе, кыртыжап демдектетпээн хейлерге туттурарым ол бе?» – дээн. ¹⁹ Бурган Лехиге бир оңгарны оя шааптарга, оон суг агып эгелээн. Самсон ол сугну ижип аарга, оон күжү катап кирип, дирлип келген; ынчангаш Лехиде ол суг бажы бо хүннерге чедир Эн-Хакоре** деп аттыг бооп арткан.

²⁰ Филистимнерниң чагыргазының үезинде Самсон израиль чонну чээрби чыл дургузунда баштап келген.

Самсон Газа хоорайда

^d Иис. 15:47

16 ¹ Самсон бир катап Газага чеде бергеш^d, анаа бир самын-садар херэежен көрүп кааш, ооң бажыңынче кире берген. ² Газаның чурттакчылары хоорайда Самсон чедип келген деп билип кааш, ол черни бүзээлеп алгаш, ону хоорай хаалгазының чанынга хондур кедеп: «Даң адып кээрге, ону өлүрүп кааптар бис» деп шиитпирлээш, манап тура хонганнар. ³ Самсон дүн ортузунга чедир удааш, туруп келгеш, хоорайның хаалгазын ийи кыдында кастыктары-биле, дээктери-биле каттай-хаара тура тырткаш, көдүргеш, эгиннеринге салып алгаш, Хевроннун дужунда турар дагның бажынче аппарып каапкан.

Самсон болгаш Далида

⁴ Ооң соонда Самсон Сорек шынаазы чурттуг Далида деп херэеженге ынакшый берген. ⁵ Ол херэеженге филистимнерниң чагырыкчылары чедип келгеш: «Самсонну көгүдүп тургаш^e, ооң улуг күжүнүн чажыдын болгаш ону ажып тиилээш, бектеп-хүлүп, томаартыр аргазын билип ал, ол дээш сеңээ кижини бүрүзү 1100 °шекел мөңгүн бээр бис» – дээннер.

^e Башт. 14:15

⁶ Далида Самсондан: «Меңээ чугаалап көрем: сээн улуг күжүң чүде чүвөл, сени томаартыр дизе, чүү-биле сени хүлүүр болза эки чүвөл?» – деп айтырган.

⁷ Самсон анаа: «Мени ам-даа кургаваан, өл хевээр чеди сиир-кириш-биле хүлүп каар болза, ынчан мээң күжүм эвээжеп, анаа кижилер ышкаш апаар мен» – дээн.

⁸ Филистимнерниң чагырыкчылары Далидага ам-даа кургаваан, өл хевээр чеди сиир-кириш эккеп берген, а ол ооң-биле Самсонну хүлүп каан. ⁹ Ол үеде филистимнер Далиданың удуур өрээлинге чаштынып орган, а Далида: «Самсон! Филистимнер сеңээ удур келди-ле!» – дээн. Самсон ол сиир-кириштерни от дээпкен чинге удазыннар ышкаш кылдыр үзе тыртып каапкан. Ооң күжүнүн чажыды билдинмес бооп артып калган.

¹⁰ Далида Самсонга: «Сен мени кыжырып, мегелепкен-дир сен, ам шынын чугаалап көрем, чүү чүве-биле сени хүлүп ап болурул?» – дээн.

* 15:17 «Чаак сөөктүг бедик чер» дээн уткалыг.

** 15:19 «Кыйгырган кижиниң суг бажы» дээн уткалыг.

¹¹ Самсон аңаа: «Мени ажылга ажыглаваан чаа хендирлер-биле хүлүп каар болза^a, ынчан мээң күжүм эвээжеп, анаа кижилер ышкаш апаар мен» – дээн. ^a Башт. 15:13

¹² Далида чаа хендирлер алгаш, ооң-биле Самсонну хүлүп кааш: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» – дээн. (Ол үеде филистимнер удуур өрээлге чаштынып орган.) Самсон ол хүлүглери база удазыннар ышкаш үзе тыртып каапкан.

¹³ Далида Самсонга: «Сен мени катап база кыжырып мегелеп-ле турар-дыр сен, ам черле шынын ажыдып көрөм, чүү чүве-биле сени хүлүп ап болурул?» – дээн.

Самсон аңаа: «Мээң бажымның чеди тудум дүгүн аргыг херекселинде пөсчө киир аргып каар херек» – дээн.

¹⁴ Далида ооң бажының дүгүн аргыг херекселинге чыпшыр кадап кааш: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» – дээн. Самсон оттуп келгеш, ол кадагны бажының дүгүн киир аргып кааны пөс-биле катый-хаара тура тыртып каапкан.

¹⁵ Оон Далида Самсонга: «Сен меңээ: „Ынак мен“ – деп турар хиренде, шынында сээң чүрээң мээң-биле эвес-тир^b. Мени үш катап кыжырдың, а улуг күжүңнүң чажыдын ажыдып бербедиң» – дээн. ¹⁶ Оон эгелээш, Далида ону хүннүң-не чемелеп, ээрежи, ажыг сөстери-биле хинчектеп туруп бээрге, Самсон ооң оозундан аргажок шылай берген. ¹⁷ Ынчангаш ол Далидага сеткил-чүрээң ажыдып: «Мен бажым дүгүн чаңгыс-даа таарып чүлүвээн кижини мен, чүгө дээрге мен авамның иштинге тургаш-ла, Бурганга бараалгаткан назорей апарган кижини мен^c. Бир эвес мээң бажым дүгүн чүлүптөр болза, мээң күжүм мени кааптар. Ынчан анаа кижилер ышкаш апаар мен» – дээн.

^b Башт. 14:16

¹⁸ Самсон аңаа ам-на бүгү сеткил-чүрээң ажыткан-дыр деп билип кааш, Далида филистим чагырыкчыларны кыйгырыпкаш: «Ам-на чедип келиңер, бо удаада Самсон меңээ бүгү сеткил-чүрээң ажыдып берди» – деп дамчыткан. Филистим чагырыкчылар чедип келгеш, анаа азааны мөңгүнүн эккеп берген. ¹⁹ Оон Далида Самсоннун бажын бодунун дөңмектериниң кырынга салгаш, ону удудуп кааш, филистимнерниң бирээзин кыйгыргаш, Самсоннун бажының чеди тудум дүгүн кестирип каапкан. Самсоннун күжү ону каапкаш барган. Ынчалдыр Далида Самсонну томаартып базар чоруктуң эгезин салып каан*.

^c Сан. 6:2, 5; Башт. 13:5

²⁰ Далида: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» – дээрге, ол оттуп келгеш, «Ажырбас, бо удаада база адырлып хосталып аар мен» деп бодаан. Дээрги-Чаякчы ону каапкан деп ол билбээн. ²¹ Филистимнер ону сегирип алгаш, ооң карактарын дежип каапкан, оон Газага эккелгеш, хүлер кинчи-биле бектээш, кара-бажыңга тараа дээрбедедип каан. ²² А ооң кестирип алган дүгү катап өзүп эгелээн.

Самсоннун өлүмү

²³ Филистимнерниң чагырыкчылары боттарының бурганы Дагонга^d улуг өргүл кылып байырлаар дээш чыгып алгаш: «Бистиң бурганывыс дайзынывыс Самсонну холувусче кирип берди» – деп турганнар. ²⁴ Чон база Самсонну көргөш, бодунун бурганын алдаржыдып: «Бистиң бурганывыс дайзынывысты – черивисти хоозурадып, хөй улузувусту кырып турган кижини бистиң холувусче кирип берди» – деп турган. ²⁵ Олар сеткили өөрүп, хөглээш: «Самсонну бээр эккелиңер, ол бисти хөглетсин» – дишкеннер. Самсонну кара-бажыңдан эккелгеш, улусту хөгледири-биле бажыңның ийи адагажының аразыңга тургузуп каан. ²⁶ Самсон ону чедип чораан оолга: «Бо бажыңның туттунуп турар адагаштарының чаныңга мени чедирип калам, мен анаа чөленип айын» – дээн. ²⁷ Бажың иштинде эр, херээжен улус долу турган, филистимнерниң чагырыкчылары шупту аңаа турган база 3000 кижини Самсонну көрүп, шоодар дээш бажың кырынче үне берген турган.

^d 1 Хаан. 5:2;
1 Чыл. 10:10

* 16:19 Өске бурунгу сөзүглелде «Самсон суларап эгелээн, ооң күжү ону каапкаш барган» деп бижээн.

²⁸ Ынчан Самсон Дээрги-Чаяакчыны кыйгыргаш: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Мени бодап келем, меңээ ам чаңгыс катап күштен берем, Бурганым. Ам чаңгыс угда ийи караам дээш филистимнерден өжээнимни негеп алыин!» – деп дилээш, ²⁹ ийи холу-биле ол бажыңның туттунуп турганы ийи адагажын идип эгелээн. ³⁰ «Филистимнер-биле кады өлгей мен аан!» дээш, бар-ла бүгү күжү-биле адагаштарны идиптерге, бажың аңаа турган чагырыкчыларның болгаш бүгү улустун кырынче буступ барып дүшкен.

Ынчалдыр Самсон өлүп чыда, бодунун дайзыннарын дириг чорааш кыра шаап чораанындан артык хөйүнү өлүргөн. ³¹ Оон оон дунмалары болгаш бүгү ада төрелдери келгеш, ону ап алгаш, Цора биле Эштаол аразында оон ачазы Манойнуң чевег-куюнга орнукушдуп каан. Самсон израиль чонну чээрби чыл дургузунда баштап келген.

Миханың дүрзү-бурганы биле Бурганга бараалгакчызы

17 ¹ Эфрем дагларынга Миха деп аттыг бир кижичурттап чораан. ² Ол бодунун авазынга: «Сен 1100 °шекел мөңгүнүң оорлаткаш, каргыш сөс эдеринге, мен дыңнап турдум^а. А ол мөңгүн менде, ону мен ап алдым» – дээн.

^а Лев. 5:1

Авазы ынчан: «Дээрги-Чаяакчы мээң оглумга ачы-буян хайырлазын!» – дээн. ³ Миха авазынга оон мөңгүнүн эгидип берген. Авазы: «Бо мөңгүннү мен Дээрги-Чаяакчыга өргүп бараалгаткаш, оглумнун холунга берип тур мен! Бо мөңгүнден шуткаан дүрзү-бурган кылдырып алзын дээш^б, ону сеңээ эгидип турарым ол» – дээн.

^б Хост. 20:4

⁴ Миха авазынга мөңгүннү дедир бээрге, авазы оон 200 шекел мөңгүннү алгаш, эзилдирикчи шевер кижиге аппарып бээрге, ол оон дүрзү-бурган шуткуп берген^с. Оон эгелээш, ол дүрзү-бурган Миханың бажыңыга турган. ⁵ Миха Бурганга чүдүүр тускай бажыңныг турган. Ол эфод* болгаш дүрзү-бурганнар кылгаш, бодунун оолдарының бирээзин Бурганның бараалгакчызы кылдыр томуйлап каан^д. ⁶ Ол үеде Израильге хаан чок турган, кижичүрүзү бүгү чүвени бодунун шынныг деп санаар аайы-биле кылып чораан^е.

^с Иса. 46:6

^д 3 Хаан. 13:33

^е Ы. х. к. 12:8;

Башт. 18:1; 19:1; 21:25

^ф Руф 1:1; 1 Хаан. 17:12;

Мих. 5:2; Мф. 2:1

⁷ Ынчан иуда аймактыг бир аныяк левит оол Иудеяның Вифлеем хоорайга^г чурттап турган. ⁸ Ол оол Иудеяның Вифлеемден чорупкаш, турумчуп чурттаар чер дилеп чорааш, Эфрем дагларында Миханың бажыңыга чедип келген.

⁹ Миха оон: «Кайыын келдиң?» – деп айтырарга, ол: «Мен Иудеяның Вифлеемден келген кижичен, ам турумчуп чурттаар чер дилеп чоруурум бо» – деп харыылаан.

¹⁰ Миха аңаа: «Маңаа, мээң бажыңымга артып кал, ачам ышкаш хүндүлүг база мээң Бурганга бараалгакчым боор сен, а мен сеңээ чылда он °шекел мөңгүн төлээр мен, аңаа немей идик-хеп болгаш аъш-чем-биле хандырап мен» – дээн. ¹¹ Левит Миха-биле чурттаар бооп чөпшээрешкеш, оон оолдарының бирээзи ышкаш апарган. ¹² Миха ону Бурганның бараалгакчызы кылдыр томуйлап каарга, ол левит Миханың бажыңыга чурттай берген. ¹³ Миха ынчан: «Дээрги-Чаяакчы ам менче ээ көрнүр деп билир мен, чүге дээрге мээң Бурганга бараалгакчым – левит-ле болгай» – деп турган.

Данчыларның Лаисче көшкени

18 ¹ Ол үеде Израильге хаан чок турган^г. Ол хүннерде Данның аймаа чурттап туруп аар чер-девискээр дилеп чораан, чүге дээрге өске израиль аймактар чер-девискээрлиг бооп турда, Данның аймаа ол үеге чедир чер чок турган чүве-дир^д.

^г Башт. 17:6; 19:1; 21:25

^д Башт. 1:34-36

² Данның үре-салгалы боттарының бүгү төрөл бөлүктеринден беш кижини – Цора болгаш Эштаол чурттуг^е беш күштүг-шыырак дайынчыны шилээш: «Чер-чуртту кезип шинчилеп көрүп эккелинер» – дээш, чорудупкан чүве-дир.

^е Башт. 13:25; 16:31

* 17:5 Эфод – чамдыкта бо сөс-биле Бурганның бараалгакчыларының Оон күзел-соруун билип алырын дузалаар херекселди илередип турган (Хост. 28:6-30; Башт. 8:27 көр).

Хайгыылчылар Эфрем дагларында Миханың бажыңыңга келгеш, аңаа хонуп алган. ³ Олар Миханың бажыңыңга тургаш, аныак левиттиң үнүн дыңнааш, ону танып кааннар, ынчангаш оон: «Кым сени бээр эккелди, чүге мында сен, мында чүнү канчап турарың ол?» – деп айтырганнар.

⁴ Левит оларга: «Миха меңээ мындыг, мындыг чүве кылды – ол мени хөлезилеп алды, ынчангаш мен ам ооң Бурганга бараалгакчызы бооп тур мен» – дээн.

⁵ Олар левитке: «Бистиң бо бар чыдар чорук-херээвис чедишкинниг болур бе дээрзин Бургандан айтырып көрөм» – дээннер^a.

^a Сан. 27:21; Ос. 4:12

⁶ Бурганның бараалгакчызы оларга: «Амыр-тайбың чоруптуңар, силерниң оруу-нарны Дээрги-Чаяакчы карактап турар» – дээн.

⁷ Ол беш хайгыылчы улаштыр чорааш, Лаис хоорайга чеде берген^b. Олар аңаа хоорайның чурттакчылары сидончуларның чаңчылы-биле амыр-шөлээн, бичии-даа сезик чок чурттап турарың көргөн. Лаисчилерге күш дөгөп, черинден сывыртап, дарлап турар улус-даа чок болган. Олар Сидон хоорайдан ыракта боорда, кым-биле-даа эвилелдешпес улус болган.

^b Иис. 19:47

⁸ Ол беш хайгыылчы Цора биле Эштаолче чанып кээрге, оларның аймак чону: «Чүнү билип эккелдинер?» – деп айтырган.

⁹ Олар мынча деп харыылаан: «Ам шимчеп үнгеш, ол хоорайже халдаалыңар! Оларның черин бис кончуг эки деп көрдүвүс. Чоп хөй боданып, шүшпеңнеп турар силер. Барып ол черни эжелеп аалыңар. ¹⁰ Ол черниң чону амыр-шөлээн улус-тур, а чери дыка делгем. Бурган ол черни силерге берип турар-дыр, а ол кедергей бай-байлак чер-дир!»

¹¹ Данның аймаандан 600 дайынчы чепсегленгеш, Цора болгаш Эштаолдан үнүпкен. ¹² Олар орук ара Иудеяның Кириат-Иарим чоогунга^c, барыын талазыңга турлагланып турган. (Ынчангаш ол черни амдыгаа чедир Махане-Дан* деп адаар).

^c Иис. 15:60

¹³ Олар оон үнгеш, Эфрем дагларыңче углааш, Миханың аалыңга келген. ¹⁴ Оон мурнунда Лаисче чер көрүп ап чораан беш хайгыылчы ха-дунмазыңга: «Бо аалда эфод, дүрзү-бурганнар болгаш шуткаан дүрзү барын билер силер бе? Ону канчаарын боданыңар че!» – дээннер. ¹⁵ Оон олар Миханың аалында аныак левиттиң бажыңыңче киргеш, ооң-биле мендилешкен. ¹⁶ А 600 чепсегленген данчы хаалга чаныңга турган. ¹⁷ Демги-ле беш кижиге киргеш, шуткаан дүрзүнү, эфодту болгаш дүрзү-бурганнарны ап алган, а Бурганның бараалгакчызы ол үеде хаалга чаныңга 600 чепсегленген дайынчы-биле кады турган. ¹⁸ Демги улус Миханың аалыңче киргеш, ол бүгү чүлдериңиң ап аарга, Бурганның бараалгакчызы: «Ол канчап турарыңар ол?» – дээн.

¹⁹ Олар аңаа: «Ыгыттава, артык сөс этпейн көр. Ооң орнунга бис-биле кады чорувут, бистиң ачавыс ышкаш ачавыс болгаш Бурганга бараалгакчывыс боор сен. Чаңгыс кижиниң бажыңыңга бе азы бир бүдүн израиль аймакка бе, ол ийиниң кайызыңга Бурганның бараалгакчызы болуру дээре-дир?» – дээннер. ²⁰ Бурганның бараалгакчызы амырап-өөрээш, эфод, дүрзү-бурганнарны болгаш шуткаан дүрзүнү ап алгаш, данчылар-биле кады чорупкан. ²¹ Олар оон чорааш, өг-бүлелерин, мал-маганы, эт-хөрөңгизи-биле катай боттарың мурнадыр чорудупкан.

²² Олар Миханың аалыңдан ырай бергенде, Миханың кожжалары чыгылып алгаш, данчыларны сүрүп чеде берген. ²³ Олар данчыларже кыйгы салырга, дайынчылар хая көрнүп келгеш, Михага: «Сеңээ чүү херегил, чүге улузун чыып алдың?» – дээннер.

²⁴ Миха оларга: «Силер мээң кылып алган бурганнармыңны алгаш бардыңар^d, мээң Бурганга бараалгакчымыңны база алгаш бардыңар, оон артык чүве кайдал? Ол хиренерде: „Сеңээ чүү херегил?“ деп канчап ынча дээр силер?!» – дээн.

^d Э. д. 31:30

* 18:12 «Данның турлаа» дээн уткалыг.

²⁵ Данчылар аңаа: «Ыгыттава сен, сээң үнүң биске шуут дыңналбазын, оон башка бистиң аравыста чамдык улус хорадааш, силерже халдап болур. Ынчан бодуңну-даа, өг-бүлөңни-даа өлүртүп аар сен» – дээннер.

²⁶ Олар оруун уламчылап чоруй барган, а Миха оларның күжү хөй-дүр деп көргөш, дедир чана берген.

²⁷ А данчылар Миханың кылганы дүрзүнү болгаш Бурганга бараалгакчызын алгаш, Лаиске чеде бергеш, ооң амыр-шөлээн болгаш сезик чок чонун хылыш-биле кыра шапкаш, хоорайны өрттедикен^а. ²⁸ Лаисчилерни камгалаптар улус тывылбаан, чүге дээрже олар Сидондан ырак боорда, кым-биле-даа эвилелдешпейн чораан. Ол хоорай Бет-Рехов^б чанында шынаага турган. Данчылар хоорайны катап туткаш, аңаа чурттай берген. ²⁹ Олар чаа хоорайын боттарының өгбезинин, Израильдин оглу Данның ады-биле «Дан» деп адап алган. А биеэги ады Лаис чүве-дир.

³⁰ Данчылар аңаа ол дүрзү-бурганны тургузуп алган, а Моисейнин оглу* боор Гирсамның^с үре-салгалы Ионафан боду болгаш ооң оолдары Данның аймааның Бурганга бараалгакчылары бооп келген. Оларның туттуруушкунга кирер үезинге чедир ынчаар турган^д. ³¹ Бурганның өргээзи Силомга турар бүгү үеде^е Миханың кылганы дүрзү-бурган оларның хоорайыңга турган.

Вениаминчилерниң кемниг херээ

19 ¹ Ол үеде, кажан Израильге хаан чок турда^ф, Эфрем дагларның ырак булуңунга бир левит кижичурттап чораан. Ол бодунга Иудеяның Вифлеемден кул-кадай ап алган. ² Ол херээжен аңаа киленчээш**, Вифлеемде ачазының бажыңынче чана бергеш, аңаа дөрт ай болган. ³ Өөңүң ээзи «Ооң-биле эвилен-ээлдек чугаалашкаш, дедир эгидип алың» деп бодааш, ооң соондан бир чалчалыг, ийи элчигенниг чорупкан. Амды херээжен ону бодунун ачазының бажыңыңга эккелген. ⁴ Ол аныяк херээженниң ачазы күдээзин көрүп кааш, өөрүшкүлүг уткуп хүлээп алгаш, ооң бажыңыңга бичии када аалдап турар кылдыр күш-биле арттырып алган. Олар аңаа үш хондур аштанып-чемненип, хонуп-дүжүп келген.

⁵ Дөрт дугаар хүнүнде олар эртен туруп кээрже, левит дедир чанар дей берген. Катывүдээзинге: «Узун орукче үнер бетинде, күш кирип, бичии чемден аас девит» – дээн. ⁶ Олар ийилээ олуруп алгаш, аштанып-чемненген соонда, каты күдээзинге: «Сагыш-сеткилин өөрүп-хөглөп, дыштанзын, маңаа ам бир хонуп ал» – дээн. ⁷ Левит чанар дээш туруп келген, ынчалза-даа каты ээрежип туруп бээрже, ол аңаа катап база хонган.

⁸ Беш дугаар хүнүнде ол кижичанар дээш эртен туруп келген, ынчалза-даа каты ам база: «Хүн дүш ашкыже манап, күш кирип ал» – дээн. Олар ам база аштанып-чемненип эгелээн. ⁹ Оон ол кижичул-кадайы болгаш чалчазы-биле кады чанар дээш туруп келген, а ооң каты: «Ам кежээ дүжер деп барган-дыр, удавас имиртинней бээр болгай, ынчангаш маңаа хонуп ал, сагыш-сеткилин өөрүп-хөглезин, а даарта эртен тургаш, чанып чоруптар силер» – дээн.

¹⁰ Ынчалза-даа левит чөпшээрешпейн, чанып чорупкаш, Иевус хоорайның (амгы Иерусалимниң) чаныңга чедип келген^г. Ол чүьктүг ийи элчиген биле амды херээженни ап алгаш чораан. ¹¹ Олар Иевустун чаныңга чедип кээрже, кызыл-хүнней берген турган. Чалчазы дээргизинге: «Иевус чоннуң бо хоорайынче киргеш, аңаа хонуп аалы» – дээн. ¹² Ынчалза-даа дээргизи: «Чок, бис хары чоннуң хоорайынче кирбес бис, олар израильчилер эвес-ле болгай, бис Гиваже баар бис» – дээн.

^а Э. д. 49:17; Ис. 19:47

^б 2 Хаан. 10:6

^с Хост. 2:22; 18:3

^д 4 Хаан. 17:6

^е Ис. 18:1

^ф Башт. 17:6; 18:1; 21:25

^г Ис. 15:8, 63; 18:28

* 18:30 Өске буруңгу сөзүглелде «Манассияның оглу» деп бижээн.

** 19:2 Азы: «Аңаа өскерлип».

¹³ Левит бодунуң чалчазыңга: «Гивага азы Рамага чеде бергеш, аңаа хонуп аар бис» – дээн. ¹⁴ Оон олар улаштыр чорааш, Вениаминниң черинде Гиваның чаныңга чорда, хүн ажа берген. ¹⁵ Олар Гивага хонуп аар дээш, ынаар ээпкеш, хоорайның төп шөлүңге олуруп алганнар. Ынчалза-даа оларны кым-даа бажыңыңга хондура-ры-биле чалаваан.

¹⁶ Ол кежээ бир ашак кижиге шөлге ажылдап хүнээш, чанып бар чыткан. Ол Гивада чурттап турар-даа болза, чогуум боду Эфрем дагларындан келген кижиге болган. А Гиваны Вениаминниң аймаа ээлеп турган. ¹⁷ Ол ашак төп шөлде чорумал кижини көрүп кааш: «Кайыын үңгеш, кайнаар бар чыдыр сен?» – деп айтырган.

¹⁸ Левит аңаа мынча деп харыылаан: «Бис Иудеяның Вифлеемден үңгеш, Эфрем дагларының ырак булуңунче бар чыдыр бис. Мен бодум ол чер чурттуг кижиге мен, Иудеяның Вифлеемче баар ужурга таварыштым. Мен Дээрги-Чаяакчының өргээзинде Аңаа бараан болуп турзумза-даа*, мында мени кым-даа бажыңынче чалавас чүве-дир. ¹⁹ А бистиң элчигеннерге чиртир чемивис-даа, саван-тараавыс-даа бар, аш-чемивис-даа, арага-дарывыс-даа бар, чалчаларыңар биске чүү-даа херек чок».

²⁰ Ашак аңаа: «Сагыш човава, сеңээ чүү четпес-тир, мен бодум шуптузун бээр мен, чүгле кудумчуга хонма» – дээн^a. ²¹ Ашак ону бажыңынче чалап киригеш, ооң элчигеннеринге чем каап берген, а чорумалдар буттарын чуп алгаш, аштанып-чеменип орган.

²² Олар ынчаар өөрүп-хөглөп дыштанып орда, хоорайның дүржөк чурттакчылары^b ол бажыңны долгандыр туруп алгаш, ооң эжиин каңгырадыр соктап, бажың ээзи ашакка: «Сээң бажыңыңче кирген кижини үндүрүп бер, бис ону күштеп дора көрээли» – деп негээннер^c.

²³ Бажың ээзи дашкаар үңгеш, мынчаар чөптөп чугаалаан: «Чок, ха-дунма, багай чүве кылбанар, ол кижиге мээң аалчым ышкажыл, ооң-биле ындыг бужар чүве кылбанар! ²⁴ Мээң эр кижиге дегбээн уруум-даа бар-дыр, ол кижиниң кул-кадайы-даа бар-дыр, аалчымның орнунга силерге оларны үндүрүп берейн, оларны дора көрүп, күзээн-не чүвенерни кылыр силер, чүгле мээң аалчым-биле ындыг бужар чүве кылбанар!»

²⁵ Ынчалза-даа хоорайжылар ону дыңнаар-даа хире эвес болган. Ынчаарга левит бодунуң кул-кадайын туткаш, оларга үндүрүп берипкен. Олар ол херээженни дүннү өттүр даң аткыжеге чедир күштеп-күчүлөп, дошкун чазарлааш, чүгле даң хаяазында салып чорудупкан. ²⁶ Чер кыры чаа-ла агарып чырып турда, ол херээжен дээргизиниң хонганы бажыңның чаныңга чедип келгеш, эжик чаныңга барып дүшкеш, хүн үңгүжеге чедир аңаа чыткан.

²⁷ Дээргизи эртенинде туруп келгеш, оруун уламчылап чоруур дээш, эжикти ажыдыптарга, эжик чанында ооң кул-кадайы эргинден туттунуп алган чыткан. ²⁸ Ол аңаа: «Тур, чоруулу че!» – дээн. Ынчалза-даа харыы албаан. Левит ону элчигенге чүдүрүп алгаш, чанып чорупкан. ²⁹ Ол чанып келгеш, бижек ап алгаш, амдыы херээженниң мага-бодун он ийи кезекке үзе кескеш, Израильдиң булуң бүрүзүнче чорудупкан^d.

³⁰ Ону көргөн кижиге бүрүзү: «Израиль чон Египеттен үнүп чораан хүнден эгелээш, бо хүнге чедир болуп-даа көрбээн чүве-дир бо, таптыг бодангаш, чүңү канчаарын сүмележип тургаш, шиитпирлээли» – деп турган.

Вениаминниң аймаанга удур дайын

20 ¹ Оон ам шупту израильчилер, Дан хоорайдан тура, Беэр-Шевага чедир^e база галаад черден бүгү ниитилел, чаңгыс кижиге дег демниг Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга чыгып келген^f. ² Бурганның бүгү чонунуң шупту баштыңнары,

^a Э. д. 19:2; Иов 31:32

^b Ы. х. к. 13:13

^c Э. д. 19:5-9

^d 1 Хаан. 11:7

^e 1 Хаан. 3:20;
2 Хаан. 3:10; 24:2

^f 1 Хаан. 7:5; 11:7

* 19:18 Өске буруңгу сөзүглелде «Бажыңымче ам дедир чанып бар чыдарым бо» деп бижээн.

Израильдің шупту аймактары – 400 000 чепсегленген чадаг шериг чыгылып келген. ³ А Вениаминнің аймаа Израильдің шупту өске аймактары Мицпада чедип келген дээрзин дыңнап каан.

Оон израильчилер: «Бо кем-херек канчаар болганын чугаалаңар!» – дээн.

⁴ Өлүрткен херээженнің ашаа мынча деп харыылаан: «Мен кул-кадайым-биле Вениаминнің черинде Гиваже аңаа хонуп аар дээш чеде бердим. ⁵ Дүне Гиваның чурттакчылары мээң хонуп чытканым бажыңны бүзээлеп алгаш, мени өлүрүп каар деп турдулар. Олар мээң кул-кадайымны өлүрүңге чедир күштеп-күчүлеп кааптылар. ⁶ Мен бодумнуң кул-кадайымны ап алгаш, ооң мага-бодун үзе кескилээш, Израильдин булуң бүрүзүнче чорудуптум. Чүге дээрге олар израиль чонга удур чүдек-бужар кем-херек үүлгедип кагдылар^a. ⁷ Бүгү израильчилер, ам бо херекти сайгарып көргөш, маңаа дораан шиитпирлеңер!»

^a Э. д. 34:7

⁸ Бүгү чон чаңгыс кижиге дег бир демниг мындыг түңнел шиитпир үндүрген: «Бистин кайыбыс-даа ам аалдарже тарап чанмас. ⁹ Төлге даштарын октааш, ооң аайы-биле Гиваже халдаар бис. ¹⁰ Израильдин бүгү аймактарындан улус шилиир бис – чүстен он кижини, мундан чүс кижини, түмөндөн муң кижини – олар бүгү шеригте аыш-чем курлавыры чыып эккелзин. Бүгү шериг Вениаминнің черинде Гиваже халдааш, ооң чурттакчылары Израильдин адын баксыраткан бужар кем-херээ дээш ялалап кезедир ужурлуг!»

¹¹ Шупту израильчилер ол хоорайга удур чаңгыс кижиге дег бир демниг чыгылып келген. ¹² Оон Израильдин аймактары Вениаминнің бүгү төрөл бөлүктөрүнче ме-дээчилер чоруткаш, мындыг сөстөр дамчыткан: «Канчап силернин араңарга ындыг бужар үүлгедиг болганы ол? ¹³ Гиваның ол дүржөк улузун^b биске хүлээдип беринер, бис оларны өлүргөш, израиль чон аразында ындыг бужар-бакты узуткап каалы».

^b Ы. х. к. 13:13

Ынчалза-даа вениаминчилер боттарының-на ха-дуңмазы израильчилерни дыңнаар-даа хире эвес болган. ¹⁴ Вениаминнің аймаа израильчилер-биле дайылдажыр дээш, янзы-бүрү хоорай-суурлардан кээп, Гивага чыгылып алган. ¹⁵ Ынчан оон-моон чыылган вениаминчилернин саны 26 000 чепсегленген кижиге болган^c, аңаа Гиваның чурттакчыларындан 700 шилиндек дайынчы немешкен. ¹⁶ Ол бүгү шеригниң аразында 700 тускай шилиндек дайынчы турган, олар шупту солагай боорда-боорда^d, даш шывадаар херекселди ажыглааш, хыл безин часпас улус турган. ¹⁷ А израильчилерден Вениаминнің аймаан санаваска, 400 000 чепсегленген кижиге чыылган^e. Олар шупту тулчуушкунга белен дайынчылар турган.

^c Сан. 1:37; 26:41

^d Башт. 3:15

^e 1 Хаан. 11:8;
2 Хаан. 24:9

¹⁸ Израильчилер Вефилге* келгеш, Бургандан: «Вениаминнің аймаанга удур дайынче кым бисти баштап киририл?» – деп айтырган.

^f Башт. 1:1-2

Дээрги-Чаяакчы: «Силерни Иуданың аймаа баштаар» – деп харыылаан^f. ¹⁹ Эрте-нинде израильчилер Гиваның чанынга турлагланып туруп алган. ²⁰ Оон олар вениаминчилер-биле тулчуушкунга белеткенип, Гиваның мурнунга чыскаалып туруп алган. ²¹ Вениаминчилер Гивадан үнгөш, израильчилерже халдааш, ол хүн 22 000 кижини кыра шаап каапкан^g.

^g Э. д. 49:27

²² Израильчилер күжүн чыггаш, баштайгы хүнде турган черинге катап база чыскаалып туруп алган. ²³ А ооң мурнунда олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга кежээге чедир ыглап-сыктап: «Боттарывыстың ха-дуңмаларывыс вениаминчилер-биле ам база тулчур бис бе?» – деп Оон айтырып турган.

Дээрги-Чаяакчы оларга: «Тулчуңар!» – деп харыылаан. ²⁴ Ынчалдыр ийиги хүнде израильчилер катап база Вениаминнің дайынчыларыңче шимчеп үнүпкөн. ²⁵ Вениаминчилер ийи дугаар хүнүнде база Гивадан үнүп келгеш, тулушкаш, Израильдин 18 000 дайынчызын кыра шаап каапкан.

²⁶ Оон шупту израиль чон Вефилге* баргаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга ыглап-сыктап олуруп, ол хүннү бадыр -шээрленип, бүрүн өрттедир өргүлдер болгаш эп-найырал өргүлдери кылып турган. ²⁷⁻²⁸ (Ол үеде Бурганның ыдыктыг аптары аңаа турган. А Аароннун оглунун оглу, Элеазарның оглу Финеес ыдыктыг аптарының бараан болукчузу турган.)^a Израильчилер Дээрги-Чаяакчыдан: «Боттарывыстың ха-дунмаларывыс вениаминчилер-биле ам база тулчур бис бе азы соксадыр бис бе?» – деп айтырган.

^a Хост. 6:15; Сан. 25:7-13; Ис. 22:13

Дээрги-Чаяакчы оларга: «Тулчуңар! Даарта Мен оларны силерниң холуңарже кирип бээр мен» – деп харыылаан. ²⁹ Ынчан израильчилер Гиваны долгандыр дозуг кедег тургузуп кааннар^b.

^b Ис. 8:4

³⁰ Үш дугаар хүнүнде израильчилер катап база Вениаминниң аймаа-биле тулчур дээш, Гиваның мурнунга биеэги хевээр чыскаалып туруп алган. ³¹ Вениаминчилер израильчилерже уткуй үнгеш, хоорайындан ырай бергеннер. Олар израильчилерни ооң мурнунда дег өлүрбүшаан, бирээзи Вефилче баар, өскези Гиваже баар ийи орук дургаар сүрүп эгелээн. Олар ынчан үжен хире израильчини өлүрүп каан. ³² Вениаминниң шериглери «Бис оларны биеэги хевээр кыра шаап тур бис» деп бодааннар. А израильчилер «Олардан дескен бооп, хоорайындан ырадып алгаш, оруктарже үндүрүп аар-дыр» деп бодап алганнар^c. ³³ Бүгү израильчилер турган черлеринден чорупкаш, Ваал-Фамарга чыскаалып алган, а Гиваның барыын талазынга дозуг кедеге турганнары Гиваже халдап кирипкен. ³⁴ Бүгү Израильден чыып каан 10 000 шилиндек дайынчы Гиваже халдай бээрге, каржы-дошкун тулчуушкун эгелээн. Оларны хай-халап манап турар дээрзи Вениаминниң дайынчыларының сагыжынга безин кирбээн.

^c Ис. 8:5

³⁵ Дээрги-Чаяакчы Вениаминниң аймаан израильчилерниң мурнунга аштыры-ышкынга таварыштырган. Израильчилер ол хүн 25 100 чепсегленген вениаминчини кырып каапкан. ³⁶ Вениаминниң дайынчылары аштырганын көрүп кааннар.

А израильчилер Вениаминниң шериниң мурнунга баштай аткаарлап эгелээннер, чүге дээрге олар Гиваның чанында дозуг кедеге тургузуп кааны дайынчыларынга идегеп турган. ³⁷ Дозуг кедеге турган улус хоорайже халдап киргеш, хоорайжыларны дөгerezин кыра шаап каапкан^d. ³⁸ Израильчилер кедеге шериглери-биле хоорайдан үнген ыш халдашкынның демдээ боор кылдыр дугуржуп алган турган. ³⁹ Шак ынчаар, кажан израильчилер тулчуушкун шөлүндөн аткаарлап эгелээрге, Вениаминниң шериглери оларны сүрүп, үжен хире кижини өлүрүп тура, «Бис оларны биеэги хевээр кыра шаап тур бис» деп бодап турган. ⁴⁰ Ол үеде хоорайдан улуг ыш үнүп эгелээн. Вениаминчилер хая көрнүп кээрге, оларның хоорайы өрттенип, ыжы дээрге чедип турар болган. ⁴¹ Аткаарлап турган израильчилер дедир көрнүп келген, а Вениаминниң шериглери хай-халап келгенин билип кааш, девидей бергеннер.

^d Ис. 8:19

⁴² Олар ээн хову баар оруктап, израильчилерден дезипкеннер, ынчалза-даа израильчилерниң хылыжы оларны сүрүп тургаш, кырып эгелээн, а хоорайлардан уткуй үнген израильчилер оларның бажын дозуп, узуткап турган. ⁴³ Вениаминчилерни бүзээлеп алгаш, амыр-дыш бербейн сүрүп**, Гиваның чөөн талазынга чедир чылча шаап келгеннер. ⁴⁴ Вениаминниң аймаандан 18 000 күштүг-шыырак кижини ынчаар өлүрткен. ⁴⁵ Арткан вениаминчилер ээн хову же, Риммон деп туруг-хаяже дезипкен^e, а израильчилер оруктар дургаар оларның беш мунун кырып каапкан; оон оларны Гидомга чедир сүрүп тура, база ийи мунну чок кылып каапкан. ⁴⁶ Шупту катгыш-каш, ол хүн Вениаминниң шеринден 25 000 кижини өлүрткен, олар дөгerezини күштүг-шыырак дайынчылар турган.

^e Ис. 15:32

* 20:26 20:18-те немелде тайылбырны көр.

** 20:43 Азы: «Менухага чедир сүрүп».

⁴⁷ Вениаминниң дириг арткан дайынчылары 600 кижиге ээн ховуда Риммон дээр туруг-хаяже десе бергеш, аңаа дөрт ай турганнар. ⁴⁸ А израильчилер Вениаминниң чер-девискээринче эеп келгеш, бүгү хоорай-суурларын өрттедип-хуюктап, кижилерни-даа, мал-маганны-даа – шупту чүвени узуткап каапкан.

Дириг арткан вениаминчилерге кадайлар тып бергени

^a Башт. 20:1

21 ¹ Мицпага чыылган үезинде^a израильчилер кайызы-даа кыс уругларын вениаминчилерге кадай кылдыр бербес бооп даңгыраглан турган. ² Ам олар Вефилге чедип келгеш, Бурганның мурнунга кежээге чедир ыглап-сыктап хүнзээннер. Ыгыкыр ыглап тура, олар: ³ «Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы, Израильдиң бир аймаа чиде бээр кылдыр чүге ындыг чүве болган чоор?» – дижип турганнар. ⁴ Дараазында хүн чон эртен тургаш, өргүл бедигээжин туткаш, бүрүн өрттедир өргүлдер болгаш эп-найырал өргүлдери кылган.

⁵ Ынчан израильчилер: «Дээрги-Чаяакчының мурнунга чыыш кылып турувуста, Израильдиң шупту аймактарындан кым келбейн барган ийик?» – дишкеннер. Олар Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга келбээннерни өлүрер деп шыңгыы даңгырак сөстөрни эткеннер-не болгай. ⁶ Оон израильчилер ха-дунмазы Вениаминниң аймаан кээргеп, мынча дижип турганнар: «Израиль бодунун бир аймаан одура шаап, чидиргени ол-дур^b. ⁷ Ам оларның дириг артканнарынга кадайларны кайыын тып бээр бис? Бис оларга уругларывысты бербес бооп, Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглан болгай бис». ⁸ Оон база катап: «Израильдиң аймактарында Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга келбээннер бар бе?» – деп айтырып турганнар. Ол чыышка Галаадтың Иавис хоорайдан^c кым-даа келбээн дээрзи билдине берген. ⁹ Бүгү чонну хынап көөрге, оларның аразында Галаадтың Иавис хоорайдан чаңгыс-даа кижиге чок болган.

^b 1 Хаан. 9:21

^c 1 Хаан. 11:1

¹⁰ Оон Израильдиң ниити чыыжы ынаар 12 000 шеригни чорудупкаш, мынча деп дужааган: «Баргаш, Галаадта Иавистиң чурттакчыларың кадайлары болгаш ажы-төлү-биле катай чок кылып кааптыңар! ¹¹ Шупту эр улусту болгаш эр кижиге-биле холбажып каапкан херээжен улусту бүрүнү-биле узуткап кааптыңар!^d» ¹² Шериглер чорупкаш, Галаадта Иавистиң чурттакчыларының аразындан эр кижиге-биле холбажып көрбээн 400 арыг кысты тыпкаш, оларны ханаан черде Силомда турлагже эккелгеннер^e.

^d Сан. 31:17

^e Ис. 18:1

^f Башт. 20:47

^g Ы. х. к. 20:10

¹³ Израильдиң ниити чыыжы Риммон деп хая-туругда турар вениаминчилерге^f тайбың чарлаары-биле медээчилер чорудупкан^g. ¹⁴ Оон вениаминчилер дедир чанып келген, а Галаадта Иавистиң дириг арткан кыстарын оларга кадайлар кылдыр бергеннер, ынчалза-даа кыстарның саны четпейн барган.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы израиль аймактарның бүдүн-бүрүнүн камгалавайн барганындан чон Вениаминниң аймаан кээргеп турган. ¹⁶ Израиль ниитилелдиң баштыңнары: «Оларның артканнарынга кадайларны ам кайыын тып бээр бис? Вениамин аймактың бодунун херээженнерин чок кылып каапкан-на болгай бис» – деп турган. ¹⁷ Оон олар мынча дээннер: «Израильдиң чаңгыс-даа аймаа читпес кылдыр, Вениаминниң аймааның чер-девискээри оларның дириг арткан оолдарынга артсын. ¹⁸ Ынчалза-даа бис оларга уругларывысты кадай кылдыр берип шыдавас-тыр бис, чүге дээрге израильчилер ол дугайында „Вениаминчилерге уруун кадай кылдыр берген кижиге бүрүзү каргыш эдилээр болзун!^h» деп даңгырак берген болгай».

¹⁹ Оон: «Адырам, Силомга чылдың-на Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлал бооп турар болгай...» – дээннер. (Силом Вефилдин соңгу талазында, а Вефилден Сихем баар оруктун чөөн талазында база Левонаның мурнуу талазында турар.) ²⁰ Ынчангаш олар вениаминчилерге мынчаар сүмелзэн: «Баргаш,

виноград шөлдеринге чаштынып олуруп алынар. ²¹ Силомнуң аныяк кыстары байырлалда самнап эгелээр дээш үнүп кээрге^a, шөлдерден үне халчып келгеш, кижиге бүрүзү бодунга кадай кылдыр ол кыстарны бир-бир кылдыр тудуп алгаш, Вениаминниң черинче алгаш барзын. ²² А кажан оларның ачалары азы акылары биске хомудалдыг чедип кээрге, бис оларга: „Уругларыңар дээш бисти өршээп көрүңер, чүгө дээрге бис вениаминчилерниң кижиге бүрүзүңгө дайын үезинде кадай тып берип шыдавадывыс. А силерниң уругларыңарны оорлапкан болганда, силер база буруу чок силер!^{*cc} – деп харыылаар бис».

^a Хост. 15:20; Башт. 11:34

²³ Вениаминчилер ол-ла хевээр кылган, самнап турган уругларның аразындан кижиге бүрүзү бодунга кадай кылдыр бир-бирни оорлааш, чер-девискээринче чана бергеш, хоорай-суурлар катап тудуп, оларынга чурттап эгелээн. ²⁴ Ол-ла үеде израильчилер база аймак-адыр аайы-биле тус-тузунда боттарының чер-девискээринче тарап чана берген.

²⁵ Ол үеде Израильге хаан чок турган, кижиге бүрүзү бүгү чүвени бодунуң шынныг деп санаар аайы-биле кылып чораан^b.

^b Ы. х. к. 12:8;
Башт. 17:6; 18:1; 19:1

* 21:22 Азы: «Силер база бербеднер, ам силер бодуңар буруулуг силер».

Руф

Кирилде

Руфтуң төөгүзү Израильди хааннар ам-даа чагырбайн турган үеде (бистиң эрага чедир 1100 хире чыл үези) болуп турар.

Номнуң кол маадыры – Руф, Моав (Израиль-биле кожа чер) чурттуг аныяк херээжен. Еврей сөөк ашаа өлүп калза-даа, Руф бодунуң кунчуу Ноеминге канчаар-даа аажок бердингенин көргүзүп, израиль чонну болгаш ооң Бурганын бодунуу кылдыр хүлээп алыр. Руфтуң шак ындыг буянныын Дээрги-Чаяакчы шаңнал чок арттырбаан; ооң дидими болгаш ажылгыры Вооз дээр бай-шыдалдыг төрели кижиниң кичээнгейин хаара туткан. Израиль чаңчыл ёзугаар мөчөөн кижиниң акызы азы дуңмазы ооң дулгуяк арткан кадайын ап алыр ужурулуг турган, ынчангаш Вооз Руфту кадай кылдыр ап алгаш, качыгдалдыг Ноеминни база каптап аас-кежиктиг кылып каан.

Номнуң төнчүзүндө ада-өгбе даңзызы бар. Ында Вооз биле Руфтуң оглу Овид Израильдиң өндүр улуг хааны Давидтиң кырган-ачазы апарган деп айыткан. Ыдыктыг хоойлу ёзугаар моавтар израиль чон-биле холужуп болбас-даа турган болза (Ы. х. к. 23:3 көр), Руф Иисус Христостуң өгбелериниң бирээзи апарган (Мф. 1:5). Бир эвес кижги Бурганга ылап шынны-биле бүзүрээр база Ооң күзел-соруун ёзугаар чурттаар болза, Бурганның улусту язы-сөөк барымдаалап ылгавазын бо ном өөредип турар.

Иудей чаңчыл ёзугаар бо номну Беженги хуннүң байырлалында синагогага номчуур.

Хары черге өскүссүрел

^a Башт. 2:16

1 ¹ Израильди баштыңчылар чагырып турган өйде бо бүгү болган^a. Иудея черге аш-чут эгелей бээрге, Вифлеем хоорайдан бир кижги кадайы болгаш ийи оглу-биле моав черге чурттаар дээш чорупкан. ² Ол кижини Элимелех, кадайын – Ноемин, оолдарын – Махлон болгаш Хилеон деп адаар турган, олар Иудеянын Вифлеемден келген эфраттар* чүве-дир. Олар моав черге чедип келгеш, аңаа турумчуп алганнар. ³ Ноеминниң ашаа Элимелех ону ийи оглу-биле арттырып кааш, чок апарган. ⁴ Ооң соонда Ноеминниң оолдары бирээзин Орфа, а өскезин Руф деп адаар ийи моав уругну кадай кылдыр ап алгаш, аңаа он чыл хире чурттааннар. ⁵ Махлон болгаш Хилеон база чок апаарга, Ноемин ашаа-даа, оолдары-даа чок арткан. ⁶ Ол төрөөн чуртунче чоруур деп шиитпирлеп алган, чүге дээрге Моавка чурттап тура, Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун кээргеп, оларга ам-на дүжүт хайырлаанын дыңнап каан чүве-дир. А кенээттери база ону эдерип чорупканнар.

Руфтуң кунчуунга бердингени

⁷ Ынчангаш Ноемин кенээттери-биле кады чурттап турган черинден орукче дөгерингеш, Иудеяже дедир чорупкан.

⁸ Ноемин кенээттеринге: «Ада-иеңер бажыңынче чанып чоруптуңар. Меңээ болгаш калган оолдарымга энерел көргүскен болгай силер. Дээрги-Чаяакчы силерге база шак ындыг энерелдиг болзун. ⁹ Чер-чуртуңарга чаа ашактарга барып аар кылдыр, Ол силерге ээ көрүңзүн» – деп чугаалааш, оларны ошкап каан.

* 1:2 Эфраттар – Вифлеемге чурттап чораан бир төрөл бөлүктүң ады (Э. д. 35:19; 1 Хаан. 17:12; 1 Чыл. 2:50-51 көр).

А кенээттери: ¹⁰ «Чок, бис силер-биле кады силерниң чонуңарже чоруур бис» – деп ыы-сыылыг чугаалап туруп бергеннер.

¹¹ А Ноемин мынча дээн: «Чанып чоруптуңар, кыстарым. Мээң-биле чораан ажыы бар бе? Силерге ашак болу бээр кылдыр оолдар божуур харыым ам бар бе?*

¹² Чанып чоруптуңар, кыстарым, барыңар че. Ийи дугаар ашакка баар хире эвес кыраан-дыр мен. Бир эвес меңээ божуп аар идегел турган-даа болза база бо дүне-ле ашаам-биле хонгаш, оолдар божуп алган-даа болзумза, ¹³ олар өзүп келгиге чедир канчап манаар силер? Ашак чокка ыңдыг үр хинчектенип шыдаар силер бе? Чок, кыстарым, мээң салым-чолум силерниинден артык берге-дир. Дээрги-Чаяакчының холу меңээ удур-дур!^а».

^а Иов 19:21

¹⁴ Олар катап-ла ыглап-сыктап эгелээннер. Орфа кунчуун ошкап кааш, чана берген, а Руф оон салдынмайн турупкан. ¹⁵ «Орфа кенним бодунуң чонунче болгаш бурганнарынче чорупту^б. Сен база чанып чорувут» – деп, Ноемин чугаалаан.

^б Сан. 21:29

¹⁶ А Руф мынча деп харыылаан: «Мени ойлатпайн көрүңер, дедир ээп чанар кылдыр негевейн көрүңер. Кайнаар-даа баар болзуңарза, мен силерни эдерер мен, а каяа одагланып хонар-дыр силер, мен база анаа одагланып хонар мен. Силерниң чонуңар – мээң чонум, силерниң Бурганыңар – мээң Бурганым. ¹⁷ Силер каяа мөчүүр-дүр силер, мен база анаа өлүр мен, ол черге мени база орнукшудуп кагзын^с. Өлүмдөн өске чүве бисти чарар болза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан^д».

^с 2 Хаан. 15:21

^д 1 Хаан. 3:17; 25:22;

2 Хаан. 19:13;

3 Хаан. 2:23

¹⁸ Ооң-биле кады чоруур кылдыр Руфтуң быжыы-биле шийтпирлеп алганын көргөш, Ноемин ону көгүдерин соксап каан. ¹⁹ Олар оруун уламчылап чорупкаш, Вифлеемге чедип келгеннер.

Ажыг-човалаңныг ээп келишикин

Хоорайга чедип кээрлери билек, ооң чурттакчылары хөлзеп эгелээннер, а хоорайда херэеженнер: «Ойт, бо Ноемин-дир бе?!» – деп айтыржып турганнар.

²⁰ А демгизи: «Мени Ноемин деп адаванар, а Мара** деп аданар, Күчүлүг Бурган мээң салым-чолумну ажыг-човалаңныг, аар-берге кылдыр чаяаган. ²¹ Мен моон чоруурда, бай-шыдалдыг, чүм-даа бар турган болгай мен, а Ол мени ядыы-түрөңги кылдыр дедир эккелди. Кажан Күчүлүг Дээрги-Чаяакчы меңээ кээргел көргүспээнде, Ол меңээ хора чедирип турда, мени Ноемин деп адаан херээ чүл?» – деп харыылаан.

²² Шак ынчаар Ноемин бодунуң моав кенни Руф-биле кады Моавтан төрөөн чуртунче Вифлеемге хову-шөлде арбай ажаап эгелей берген үеде^е ээп чедип келген.

^е 2 Хаан. 21:9

Воозтуң Руфче ээ көрүңени

2 ¹⁻² Моав херэежен Руф Ноеминден чөпшээрел дилеп айтырган: «Мажак чыыры-биле шөлче барып болур мен бе? Менче ээ көрнүптер кижии таанда-ла тыпты бээр боор^ф».

^ф Лев. 19:9; Ы. х. к. 24:19

А демгизи чөпшээрер: «Бар че, кызым» – дээн.

Ноеминниң ашаа Элимелехтин бай-шыдалдыг төрели Вооз дээр кижии турган чүве-дир. ³ Руф шөлче чорупкаш, тараа ажаакчыларының соондан мажак чыып эгелээн, а ол чер демги Воозтуң чери бооп таваржы берген. ⁴ Вифлеемден Вооз чедип келгеш, тараа ажаакчылары-биле: «Дээрги-Чаяакчы силер-биле кады болзун!» – деп мендилешкен.

Демгилери: «Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буянын хайырлазын!» – деп харыылааннар^г.

^г Ыд. ыр. 128:8

* 1:11 Еврей чоннуң дүрүм-хоойлузун ёзугаар акызы чок апарган болза, ооң дуңмазы чаавазын кадай кылдыр ап алып журулуг турган (Ы. х. к. 25:5 көр).

** 1:20 Ноемин – амдангыг-чаагай дээн уткалыг ат, а Мара – ажыг-човалаң дээн уткалыг ат (Хост. 15:23 көр).

⁵ Вооз тараа ажаакчыларының хайгааракчызындан: «Бо кым деп херэежен боор?» – деп айтырган.

⁶ «Ол – моав черден Ноемин-биле кады чедип келген моав херэежен-дир – деп, демгизи тайылбырлап эгелээн. – ⁷ Тараа ажаакчылары кескен тараазын чыыптарга, моожалар аразынга артып каар мажак чыыр чөпшээрел диледи. Мырынай эртенден эгелеп, шөлде ажылдап турары ол-дур, барык-ла дыштанмас кижидир».

⁸ Вооз ынчан Руфка мынча дээн: «Мени кичээнгейлиг дыңна, кызым. Өске шөлче чорба. Маңаа артып каг, мээң ажылчын кыстарымдан чыда калбайн, чоруп тур. ⁹ Көрдүң бе, каяа тараа ажаар-дырлар, аңаа оларны эдер. Сеңээ дегбес кылдыр ажылчыннарымга чагып каан мен. Бир эвес суг ижиксей берзиңзе, ажылчыннарның суг ижер черинге чеде бергеш, оон ижип ап тур».

^a 1 Хаан. 25:23

¹⁰ Руф Воозка черге чедир мөгөйгеш^a: «Даштыкы кижиде болзумза-даа, дээргим чүге меңээ ындыг эки хамаарылга көргүзүп, кичээнгей салып турары ол ирги?» – деп айтырган.

¹¹ «Билир мен: ашаан өлгөн соонда, кунчуунга хөй-ле эки чүүлдү кылган чордун, ону улус меңээ чугаалады. Сен аваң-ачаңны болгаш өгбелериң чуртун кагаш, билбезиң өске чонче чедип келген болгай сен – деп, Вооз харыылаан. – ¹² Ол дээш Дээрги-Чаяакчы сеңээ авыралын көргүссүн база Ооң чалгынының адаандан чаглак^b дилеп чораның Израильдин Бурганындан алыр шаңналың улуг-ла болзунам^c».

^b Ыд. ыр. 16:8

^c 1 Хаан. 24:20

¹³ А Руф: «Бодунарның ээ көрнүрүнерни меңээ моон-даа соңгаар көргүзүнерем, дээрги^d. Мен силерниң ажылчыннарыңар-биле эннежир хире эвес-даа болзумза, мени оожургадаып, деткидинер» – деп чугаалаан.

^d 1 Хаан. 1:18

¹⁴ Дүштеки чем үезинде Вооз ону: «Бээр олурувут, хлеб биле амдан киирер холуксаадан ап ал» – деп кый дээн. Руф тараа ажаакчыларының чанынга олуруп аарга, Вооз ону хоорган тараа-биле хүндүлээн болгаш ол ынчан чүгле тоттур чемненип алган эвес, харын-даа чеми артып калган. ¹⁵ Руф ажылын уламчылаар дээш туруп келген, а Вооз бодунуң ажылчыннарынга: «Бир эвес ол моожалар аразындан тараа чыырын күзээр болза, аңаа моондак болбас силер^e. ¹⁶ Харын-даа шарыгдан чамдык сыптарны, ол бөлүп алзын дээш, черже каап, арттырып туруңар, ону чемелевеңер» – деп дужааган. ¹⁷ Ынчаар-ла Руф шөлге кежээге чедир ажылдаан, а кажан чыып алган мажаан бастыраарга, оон дүжүдү бир °эфа хире болган.

^e Лев. 19:10; 23:22; Ы. х. к. 24:19

Руфтуң чугаазы болгаш Ноеминниң өөрүшкүзү

¹⁸ Руф олчазын хоорайже чедирип эккелген, оон чыып алган тараазы хөй дээрзин кунчуу көргөн. Оон аңгыда, ол дүштеки чемден арткан хоорган тараазын ужулгаш, кунчуунга тутсуп берген.

¹⁹ «Бөгүн каяа мажак чыгдың? – деп, кунчуу оон айтырган. – Сеңээ буян көргүскен кижиде кижик-чолдуг-ла болзунам!»

Руф кымның черинге ажылдаар аргалыг болганын чугаалааш: «Ол кижиниң адын Вооз дээр болду» – деп немеп каан.

²⁰ Ноемин кеннинге чугаалаан: «Дириг-даа, өлүг-даа улуска бүзүрелдиг, энерелдиг Дээрги-Чаяакчы аңаа ачы-буянын көргүссүн^{*}. Оон немеп каан: «Ол кижиде бистиң кончуг чоок төреливис-тир. Ол – бистиң камгалакчыларывыстың^{**} бирээзи-дир».

²¹ Моав херэежен Руф кунчуунга: «Оон ажылчыннары дүжүдүн төндүр ажаап албаан шаанда, оларның чанындан мажак чыырын ол меңээ чөпшээреди» – деп чугаалаан.

* 2:20 Азы: «Воозтуң дириг-даа, өлүг-даа улуска бүзүрелдиг, энерелдиг боорун утпааны дээш, Дээрги-Чаяакчы аңаа ачы-буянын көргүссүн».

** 2:20 Камгалакчы – төрөл бөлүктө баштың эр кижиде. Оон хүлээлгези – берге байдалче кирип, баксырай берген дөргүл-төрелин камгалаары болур (Лев. 25:25 көр).

²² Ноемин кенни Руфка: «Кончуг эки-дир, кызым, ооң ажылчын кыстарынын чанынга турганың дээрe боор, чүгe дээрge өске улустуң шөлүнгe сени хомудадып болур болгай» – дээн. ²³ Арбай биле кызыл-тас ажаалдазы төнмээн шаанда, Руф Воозтуң ажылчыннарынын чанындан мажак чыып ап келген база ол үениң дургу-зунда кунчуу-биле кады чурттап турган.

Кунчуунуң күзээшкини

3 ¹ Бир катап Руфтуң кунчуу Ноемин кеннинге мынча дээн: «Кызым, сен ам бодуңуң чуртталгаң тудуп алырыңны күзээр кижидир мен. ² Ынчаарга ооң тараазының ажаакчылары-биле кады ажылдап турганың Вооз – бистиң өг-бүлевистиң чоок кижизи болгаш төреливис эвес-тир бе?»* Ол бо кежээ шаңга барып, арбайын арыглаар-дыр. ³ Чунуп, арыгланып-шеверленип база аянныг хептен кедип алгаш, тараа шаңынче чорувут. Ынчангаш Вооз кежээки чемин чивээнде база ижер суксунун ишпээнде, ооң караанга көзүлбе. ⁴ Кажан удуур дей бээрge, удуур черин демдектей көрүп ал. Оон ооң чанынга чеде бергеш, буттарының адаа талазындан чоорганын ажыткаш, чыдып аар сен. Оон ыңай чүнү канчаарыңны ол боду сенээ чугаалап бээр».

⁵ «Чугаалаан чүвeнерниң шуптузун күүседир мен» – деп, Руф харыылаан.

Шаңга болушкун

⁶ Руф тараа шаңынче чорупкаш, кунчуунуң чагаан бүгү чүвезин хажык чок күүсе-дип каан. ⁷ Вооз кежээки чемин чип база ижер суксунун ижип алгаш, сагыш-сеткили чазык апарып, бөлүп каан хөй тараа артынга удуп чыдыпкан. Ынчан Руф оожум чедип келгеш, ооң буттарының дужундан чоорганын ажыткаш, чыдып алган. ⁸ Орай дүне Вооз сырбаш кылдыр оттуп келгеш, хенертен бодуңуң буттарының адаанда чыдар херээжен кижини эскерип каан. ⁹ «Кым сен?» – деп, ол айтырган.

Демгизи: «Силерниң чалчаңар Руф-дур мен. Камгалакчым болгай силер. Чалгы-ныңар адаанга мени кызып ап көрүңер^a» – деп харыылаан.

^a Исз. 16:8

¹⁰ Вооз: «Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буянын көргүссүн, кызым. Бодуңга ядыы-даа, бай-шыдалдыг-даа үе-черген дилеп чорбайн, улгады берген Воозту хүндүлөп көргениң Ноеминге көргүскен энерелиңден-даа артык-тыр – деп чугаалаан. – ¹¹ Дүвүреве, кызым, сээң дилээңни күүседир мен, сени бүдүштүг херээжен дээрзин бүгү хоорай билир болгай^b. ¹² Ынчалза-даа сээң камгалакчың болурум шын-даа болза, менден-даа чоок төрөл-камгалакчың бар болгай. ¹³ Манаа дүннү чарып ал, а эртен, бир эвес ол кижиди сени камгалаарын – кадай кылып алырын күзээр болза, камгалап алгай аан. Бир эвес ол сени камгалап алырындан ойталаар чүвe болза, дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглаайн: мен сенээ өгленип алыр мен. Ынчангаш эртенге чедир уду че».

^b У. ч. 31:10

¹⁴ Руф бүгү дүннү ооң буттарының адаанга удуп эрттирген, а эргенинде, кажан кижиди кожазын танып шыдавас имиртиң турда, туруп келген. Вооз аңаа: «Шаңга херээжен кижиди кээп чораан дээрзин кым-даа билбес болзун» – дээн. ¹⁵ «Аржыылын уштуп, дыңзыг тут кай» – деп, ол улаштыр чугаалаан. Руф ынчаар кылырга, Вооз аңаа хөй-ле арбайны хемчээп, уруп бергеш, эгин ажыр чүктөп алырынга дузалашкан. Вооз оон хоорайже чорупкан.

¹⁶ Кажан Руф кунчуунга чедип кээрге, Ноемин: «Чүү болдун, кызым?» – деп айтырган.

Воозтуң анаа чүү дээнин, болган чүүлдүң дөгeрезин Руф чугаалап берген. ¹⁷ «„Кунчуунга хол куруг барба“ дээш, ол меңээ хөй-ле арбай уруп берди» – деп база немеп каан.

* 3:2 Израиль чоннуң чаңчылында төрөл бөлүүнүң иштинден бир кижиди-биле өг-бүлe тудары чогуумчалыг деп санаар турган (Ы. х. к. 25:5 көр).

¹⁸ Кунчуу аңаа: «Ам, кызым, бо херек чүнүң-биле төнери билдинмээнде, шыдамыккай мана. А Вооз бо херекти бөгүн-не албан чогулдуптаан шаанда оожургавас боор» – деп чугаалаан.

Садып алышкын эргези Воозта

^a 2 Хаан. 15:2; 18:4; 19:8

4 ¹ А Вооз хоорайже кирер хаалга чанынга чеде бергеш, аңаа олуруп алган^a. Ол өйде ооң дугайында чугаалап турган төрели бо эртип бар чыткан. Вооз ооң адын адап: «Бээр келем, тала, олурам!» – деп кый дээн. Демги кижиче чедип келгеш, олуруп алган. ² Ынчан Вооз хоорайның улуг назылыгларындан он эр кижини кый деп алгаш: «Олуруп көрүнер» – деп оларга чугаалаан. Кырганнар олуруп алган.

³ А Вооз төрелинге чугаалап-тыр: «Бистин акывыс Элимелехтин черин моав черден ээп чанып келген Ноемин садар деп барган-дыр. ⁴ Ол дугайын хоорайнын бо орап улуг назылыгларының мурнунга база мында олуруп херечилерниң мурнунга сеңээ дыңнадып тур мен. Бир эвес садып алырын күзезинзе, садып ал, а бир эвес садып албас болзунза, ойталааның дугайында чугаала, мен ону билип алыын. Сенден аңгы кым-даа бир дугаарында садып албас ужурлуг, а дараазында ээлчегде мен бар-дыр мен^b».

^b Лев. 25:25; Сан. 27:11; Иер. 35:4

«Садып алыр мен» – деп, ол кижиче харыылаан.

⁵ Ынчан Вооз: «Бир эвес сен Ноеминден черни садып алыр апарзынза, калган төрелинниң үре-салгалы үзүлбезин дээш, ооң моав кадайы Руфту база кадай кылып алыр апаар сен^c» – дээн.

^c Ы. х. к. 25:5

⁶ А демгизи: «Бодумнун ажы-төлүмге өнчү чедишпейн баар ирги бе деп сезингеш, Руфту алырындан ойталап тур мен. Мээн бо эргемни сен-не харын ажыглап көр, чүге дээрге мен ону ажыглап шыдавас-тыр мен» – деп чугаалаан. ⁷ (Ол үе-шагда израиль чонга садыглажышкын болгаш орнажышкынга хамаарышкан айтырыгны быжыглаарда, ооң киржикчилериниң бирээзи идиин ужулгаш^d, өскезинге тутсур ужурлуг турган. Дугуржулга күштүг деп Израильге шак ынчаар бадыткаттынар чүве-дир.) ⁸ Ынчангаш Воозка садып алышкын эргезин дүжүп берип тура, ол кижиче идиин уштуп сунган.

^d Ы. х. к. 25:9

⁹ А Вооз аңаа олурган улуг назылыгларга болгаш бүгү чонга чугаалаан: «Көрдүнер бе, силер ам Элимелехтин бүгү хуу өнчүзүн болгаш Хилеон биле Махлоннун бүгү хуу өнчүзүн Ноеминден ап турарымның херечилери силер. ¹⁰ Ол ышкаш, Махлоннун ат-сывын дөргүл-төрелиниң, ха-дунмазының аразынга уламчылаары-биле, ооң үре-салгалын болгаш ат-сывын бо черге арттылары-биле^e, ооң ээлел черин болгаш өнчү-хөрөңгизин өске кижилер холунга кирибеси-биле, моав херэежен Руфту кадай кылдыр ап тур мен. Силер ам ооң херечилери силер».

^e Ы. х. к. 25:6

¹¹ «Ийе, бис ам – херечилер бис. Израиль чоннун чаякчылары – Рахил болгаш Лия оларга ышкаш^f, бажының эргинин артап кирер кадайынга Дээрги-Чаяакчы ачы-буянын хайырлазын, а сен Эфратка^g бай-шыырак чуртта, Вифлеемге ат-сураглыг бол – деп, аңаа турган чон болгаш улуг назылыглар харыылаан. – ¹² Аныяк кадайының сеңээ божуп бээри, Дээрги-Чаяакчының хайырлаары үре-салгал, Иуда биле Фамарның оглу Фарестиң салгалы дег, өөр-өнер болзун^h».

^f Э. д. 29:31–30:24

^g Руф 1:2

^h Э. д. 38:27-29; 1 Чыл. 2:4-12

Дээрги-Чаяакчының Ноеминге хайырлаан авыралы

¹³ Ынчангаш Вооз Руфту бодунга кадай кылдыр ап алгаш, ооң-биле чоок холбажы берген. Дээрги-Чаяакчы Руфту иштелип-саатталы берген кылып кааргаⁱ, ол оол уруг божуп алган. ¹⁴ Ноеминге херэеженнер мынча деп турган: «Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол сени ам камгалакчы салгал чок арттырбаан-дыр, Израильге бо чаш төл алдаржызын. ¹⁵ Ол сээң амыдыралыңга өөрүшкү-маңнайны эгидип, кыраан назынында

ⁱ Э. д. 29:31

сеңээ өмөк-дөмөк болур. А ону божуп берген сеңээ ынак кенниң Руф чеди оолдан-даа артык эки болгай^а». ¹⁶ А Ноемин ам хойнунга олуртур оолдуг болуп, ону ажаап-те-жээп эгелээн болгаш бичии оолдуң кижизидикчизи апарган. ¹⁷ Кожалары анаа байыр чедирип, «Ноемин ам оолдуг болду» деп чугаалажып, бичии чашты Овид* деп адап кааннар. Ол оол Иессейнин адазы болгаш Давидтиң кырган-ачазы болган.

^а 1 Хаан. 1:8

Давид хаанның ук-ызыгууру
(1 Чыл. 2:4-15; Мф. 1:3-6)

¹⁸ Фарестиң^б үре-салгалының даңзызы бо-дур:

^б Э. д. 38:29

Фарестен Хецрон төрүттүнген.

¹⁹ Хецрондан Рам, Рамдан Аминадав төрүттүнген.

²⁰ Аминадавтан Наассон^с, Наассондан Салмон төрүттүнген.

^с Сан. 1:7

²¹ Салмондан Вооз, Воозтан Овид төрүттүнген.

²² Овидтен Иессей, Иессейден Давид төрүттүнген.

* 4:17 Овид – чалча дээн уткалыг. Мында, ол сөөлүндө барып кырган-авазы Ноеминниң дузалакчызы болур дээн утканы илередип турар.

Хаанныг чагырга үези

Бирги ном

Кирилде

Еврей чаңчылда бо ном «Самуилдиң бирги ному» деп аттыг. Чүге дээрге номнуң эгезинде Самуилдиң төрүттүнгениниң болгаш израиль чоннуң төөгүзүнге ооң киржилгезиниң дугайында чугаалап турар. Ол Бурганның медээчизи болгаш Израильдиң сөөлгү баштыңчызы турган. Ынчалза-даа тоожуушкуннуң дөзүндө Самуил эвес, а Израильдиң баштайгы хааннары туруп турар.

Номнуң баштайгы эгелеринде (1–7) Самуилдиң амыдыралын, израиль чонну шажын болгаш политика талазы-биле ооң удуртуп турганының дугайында тоожуп турар. Оон аңгыда мында ыдыктыг аптараның дугайында база Бурганның бараалгакчызы Илийни болгаш ооң бачыттыг оолдарын Бурганның шишкенениң дугайында чугаалап турар.

Дараазында эгелерде (8–15) Израильге хаанныг чагырганы доктаатканының болгаш удурланыкчы чоннар-биле чорудуп турган дайыннар дугайында бижээн. Израильдиң бирги хааны Саул дайзыннарга удур дайын чорударда, Бурганның сөзүн тооваан. Бурганның ат-алдарын хүндүлөп көрбээни дээш ону хаан кылдыр артырарындан Бурган ойталаан.

Саулдуң душкени-биле черселештир кичээнгейниң төвүнге Давид деп аттыг оол көстүп кээр. Ооң дайынчы чедишикиннери Саул-биле чөрүлдээге чедирип кээр (16–30). Давидтиң чедишикиннери дээрге ооң бодунуң күженишикиннери эвес, а аңаа Бурганның бүгү талазы-биле дузалажып турганының херечизи болган. Ном Саулдуң болгаш ооң оолдарының дайын үезинде өлүрткени-биле төнөр (31-ги эге).

Аннаның мөргээни болгаш Самуилдиң төрүттүнгени

1 ¹ Эфрем дагларында Цуфтуң төрөл бөлүүнге хамааржыр Раматаим хоорайга Элкана деп кижичурттап чораан. (Элкананың адазы – Иерохам, Иерохамнын адазы – Элиуй, Элиуйнуң адазы – Тоху, Тохунуң адазы – Цуф турган чүве-дир.) Элкана эфрат кижичурган*. ² Ол ийикадайлыг турган: бирээзиниң ады Анна, өскезиниң – Феннана. Феннада уруг-дарыг бар, а Аннаның ажы-төлүчок чүве-дир.

³ Чылдың-на Элкана бодунуң чурттап турган хоорайындан Силом хоорайже барып, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип, Аңаа өргүл салып турган чүве-дир^а. (Силомда Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары – Илийниң ийи оглу Офни биле Финеес чурттап турган.) ⁴ Элкана өргүл кылып келген үезинде, кадайы Феннага болгаш ооң бүгү оглу-кызынга өргүлгесалган эъттен үлүг бээр турган^б. ⁵ А Аннага ийи дакпыр үлүгнү** берип турган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы ону ажы-төлдүг болурундан кызагдаан-даа болза, Анна ашааның ынак кадайы турган. ⁶ Фенна Анна-биле адааннажып, «Дээрги-Чаяакчы сени ажы-төлдүг болурундан кызагдаан» деп чугаазы-биле дыка-ла хомудадып турган. ⁷ Дээрги-Чаяакчының өргээзинге баарга, чылдың-на ындыг турган: Фенна ону хомудадыр, а Анна ыглап-сыктаар,

^а Хост. 23:15;
Ы. х. к. 12:5-7

^б Ы. х. к. 12:17-18

* **1:1** Эфрат кижичурган – Элкана азы Эфреминиң аймаанга азы Вифлеемде чурттаан эфрат төрөл бөлүккө хамааржыр турганын бо сөс илередип турар.

** **1:5** «Ийи дакпыр үлүг» – еврей дылда бо сөстүң утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Онзагай үлүг».

аьш-чем-даа чивестээр. ⁸ Үндыг өйде ашаа Элкана аңаа: «Анна, чүге аьш-чем чивейн, ыглап-сыктап тур сен? Чүге сеткилиц хомудап ыглап тур сен? Мен сээң он-даа оглундан дээрэ эвес-тир мен бе?»^a – дээр турган.

^a Рүф 4:15

⁹ Бир катап Силомга өг-бүлези дойлаан соонда^b, Анна туруп келген. Ол өйде Бурганның бараалгакчызы Илий Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирер эжик аксында турар сандайга олурган чүве-дир. ¹⁰ Анна ынчан мунчулуп-мунгарааш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп, ыглап-сыктап турган. ¹¹ Ол Аңаа тейлеп: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы! Бир эвес Сен чаржынчыг чалчаң менче ээ көрнүп кээр болзунца, мени утпайн, менээ эр хиндиктиг төлден хайырлаар болзунца, ону мен Дээрги-Чаяакчыга бүгү назынында бериптер мен, ооң бажының дүгүнге бистиг чүве дегбес*» – деп даңгырак берген^c. ¹² Анна Дээрги-Чаяакчыга үр мөргүп-чаннып келгенинин дургузунда Илий ооң аксынче көрүп турган. ¹³ Анна чүрээнде мөргүп турда, ооң үнү дынналбайн, чүгле аксы шимчеп турган, ынчангаш Илий ону эзирик кижиге деп бодаан чүве-дир.

^b 1 Хаан. 12:7; 15:20

^c Э. д. 28:20

¹⁴ Илий аңаа: «Чежеге дээр эзирип кээр сен? Сергеп ал» – дээн.

¹⁵ Анна мынча деп харыылаан: «Чок, дээргим! Мен дээрге сеткил-сагыжымда кажыдалдыг херээжен кижиге-дир мен. Арага-даа, өске эзиртир суксун-даа ишпээн мен. Харын Дээрги-Чаяакчыга сеткил-сагыжымны тө каап берип тур мен. ¹⁶ Чалчаңар мени үен-даян кижиге деп бодаванар. Мен чүгле ханы хомудалымдан болгаш мунгаралымдан ындыг үр мөргүп турдум».

¹⁷ Илий Аннага: «Амыр-тайбың чорувут. Израильдин Бурганы сээң дилээңни хандырзын» – дээн.

¹⁸ Анна: «Чалчаңар менче ээ көрнүрүңерни моон-даа соңгаар дилеп тур мен!^d» – дээш, бодунуң оруу-биле чорупкан. Оон ол чазыга бергеш, аштанып-чемненип алган. ¹⁹ Эртенинде тургаш, Дээрги-Чаяакчыга мөгейип кааш, Рамада** бажыңынче ээп чанып келгеннер.

^d Рүф 2:13

Дээрги-Чаяакчы Аннаны утпаан. Элкана кадайы Анна-биле кады удуп, холбашкан соонда, ²⁰ үези кээрге, Анна саатталы бергеш, оол уруг божуп алган. «Ону Дээрги-Чаяакчыдан дилеп алган мен» дээш, оглун Самуил деп адап алган***.

²¹ Элкана өг-бүлези-биле кады Дээрги-Чаяакчыга ол чылдың өргүлүн кылып дээш база даңгыраан күүседир дээш чорупкан. ²² Анна олар-биле кады чорбайн, ашаанга мынча дээн: «Оглум эмигден үнерге, ону Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелгеш, Аңаа хүлээдиң бээр мен. Ынчан оглум аңаа кезээ мөңгедэ артып каар». ²³ Ашаа Элкана аңаа: «Сээңи-биле болзун, оглуң эмигден үнгүже, бажыңга артып кал. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн боттандыраар болзун»**** – дээн. Анна оглун өс-күжеге чедир эмзирер дээш артып калган.

²⁴ Оглу эмигден үнген соонда, Анна үш харлыг бугажык*****, бир °эфа далган, бир көгээржик арага ап алгаш, Силомда Дээрги-Чаяакчының өргээзинге оглун эккелген. Оглу ынчан ам-даа чаш турган. ²⁵ Элкана биле Анна бугажыкты өргүл кылдыр салгаш, бичии оолду Илийге эккелген. ²⁶ Анна: «Дээргим! Адыңар-биле даңгыраглап тур мен: шагда-ла, силер көрүп турунарда, маңаа туруп алгаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп турган херээжен мен-дир мен ийин, дээргим. ²⁷ Бо төлүмнү дээш мөргүп дилеп турган мен. Дээрги-Чаяакчы мээң дилээмни хандырып бергени ол-дур. ²⁸ Ам мен ону Дээрги-Чаяакчыга тураскаадырым ол-дур. Дээрги-Чаяакчыга ол бүгү назынында бараан болзун» – дээн. Ынчан олар аңаа Дээрги-Чаяакчыга мөгейип каан.

* 1:11 Бурганга бараалгаан улус (назорейлер) бажының дүгүн таарывас ужурлуг турган (Сан. 6:5; Башт. 13:5 көр).

** 1:19 Рама – Раматаим хоорайның кызырган ады.

*** 1:20 Самуил дээрге еврей дылда «дилээр» деп сөске-даа, «Бурган дыңнаан» деп сөстөргө-даа дөмейлешкек ат.

**** 1:23 Өске бурунгу сөзүглелде «Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы сээң сөзүң бүдеринге дузалаар болзун» деп бижээн.

***** 1:24 Азы: «Үш бугажык».

Аннаның мактал ырызы^a Лк. 1:46-55**2** ¹ Анна мөргүвүшаан^a:

«Дээрги-Чаяакчынын ачызында чүрээм өөрүп тур,
Ооң ачызында бажым көдүрлү берди.

^b Ыд. ыр. 33:3

Мен ам дайзыннарым мурнунга мактанып болур мен^b,
Сээң хайырлааның камгалалга өөрүп тур мен!

^c Хост. 15:11

² Дээрги-Чаяакчы дег ыдыктыг кым-даа чок^c,
Сенден өске Бурган чок,

^d Ы. х. к. 32:31

Бурганывыс дег өске Хая чок^d.

³ Улуургак сөстөр көвүдетпенер!

Аксыңардан бардам сөстөр үндүрбөңер!

Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы – бүгү чүвени билир Бурган,
Ол кижиниң ажыл-херээн сайгарып турар болгай.

^e Ыд. ыр. 36:15; 75:4

⁴ Күштүглерниң чалары сыйлыгылап каар^e,

а кошкактарның күжү немежир.

⁵ Тодуг-догаа чораан улус ам хырны дээш ажылдаар,

а аш чораан улус ам аштавас апаар;

^f Ыд. ыр. 67:7; 112:9;

Иса. 54:1

^g Иер. 15:9

үрө-төл чок чораан херээжен чеди катап божуур^f,

а хөй уругларлыг херээжен куруг артар^g.

^h Ы. х. к. 32:39

⁶ Дээрги-Чаяакчы өлүрүп-даа, диргизип-даа болур,
алдыы оранче кирип-даа, оон уштуп-даа болур^h.

⁷ Дээрги-Чаяакчы улусту ядарадып-даа, байыдып-даа,

куду базып-даа, өрү депшидип-даа болурⁱ;

ⁱ Иов 5:11; Ыд. ыр. 74:8^j Ыд. ыр. 106:41; 112:7

⁸ доозундан ядыы кижини көдүрүпⁱ,

түрөңги кижини боктан уштуп,

ызыгууртаннар-биле кожа олуртуп,

дүжүлгениң алдарын өнчү кылдыр аңаа берип шыдаар^k.

^k Иов 36:7;

Ыд. ыр. 112:7-8

^l Иов 38:6; У. ч. 8:29;

Ыд. ыр. 23:2; 101:26;

103:5

Дээрги-Чаяакчы өртемчейниң таваан салгаш,

аңаа чер-делегейни үндөзилээн болгай^l.

^m Ыд. ыр. 90:11; У. ч. 2:8ⁿ У. ч. 4:19; Иер. 23:12

⁹ Аңаа бердинген улусту Дээрги-Чаяакчы

кээп дүжеринден камгалап-кадагалап турар^m,

а бузуттуглар карангыда чиде бээрлерⁿ.

Кижини бодунуң күжү-биле чүнү-даа чедип албас болгай.

^o 1 Хаан. 7:10;

Ыд. ыр. 17:14

^p Ыд. ыр. 95:13

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Боду-биле сөс карышкан улусту узуткап кааптар,
оларже дээрден диңмирээн килеңин ыдар^o.

Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни ужу-кыдыыңга чедир шын шиидер^p,

Бодунуң шилип алган хааныңга күчү-күштү бээр,

ооң эрге-күжүн көдүрер» – деп чугаалаан.

¹¹ Элкана Рамаже чана берген, а бичии оглун Илий бараалгакчының чаныңга Дээрги-Чаяакчыга бараан болдурары-биле арттырып каан.

Илийниң оолдары

¹² Илийниң оолдары дүржок улус турган^a. Олар Дээрги-Чаяакчыны билбес турганнар. ¹³ Бурганниң бараалгакчыларының чонга хамаарыштыр чуруму мындыг турган: каян өргүлге мал эккээрге, ооң эъдин хайындырып турар үеде, Бурганниң бараалгакчызының чалчазы үш адыр серээ тудуп алган чедип кээр. ¹⁴ Ол серээни пашче азы сакпыңче суккаш, аңаа чүү ылдыртынып кээр болдур, бараалгакчыга ап бээр турган. Силомга кээп турган бүгү израиль чон-биле олар ынчалдыр кылып турганнар. ¹⁵ А Илийниң оолдарының чалчазы өргүлдүн чаан өрттедириниң мурнунда-ла өргүл салыкчызынга келгеш: «Бурганниң бараалгакчызы сээң хайындырган эъдинни албас-тыр, аңаа шиштеп чиир кылдыр чиг эъттен бер» – дээр турган. ¹⁶ Бир эвес кандыг-бир кижиге аңаа: «Баштай чагны чурум эзугаар өрттедипсин^b, ооң соонда эъттиң кандызын күзээр сен, ону ап алгай сен аан» – дээн болза, ол: «Чок, ам бо дораан эккел. Бербес болзуңа, күш-биле хунаап аар мен» – дээр турган. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчының мурнунга ол аныктарның бачыды дыка улуг болган. Чүге дээрге олар Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдү хүндүлөп көрбээннер*

^a Ы. х. к. 13:13^b Лев. 3:16-17; 7:25

¹⁸ А ам-даа бичии турган Самуил лён эфод** кедип алгаш, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп турган. ¹⁹ Авазы аңаа бичии шыва тоннар даарап алгаш, чылдың-на чогуур үезинде ачазы-биле кады өргүл кылып келгенде, оглунга хепти эккеп берип турган чүве-дир. ²⁰ Илий Элкана биле ооң кадайын алгап-йөрээп: «Дээрги-Чаяакчыдан дилеп алгаш, Аңаа хүлээдиң берипкениң оглунуң орнунга Ол сээң бо кадайыңга сен ээ ажы-төл божуп бээрин хайырлаар болзун!» – дээн. Ооң соонда олар чана берген. ²¹ Дээрги-Чаяакчы Аннаже ээ көрүнген болгаш, ол ооң соонда үш оолду база ийи кысты божаан. А бичии Самуил Дээрги-Чаяакчының хайгааралының адаанда өзүп орган^c.

^c Башт. 13:24

²² Илий назыдап кырып калган. Ол оолдарының израиль чонну канчаар аажылап турарын, оларның Ужуражылга майгынының кирер эжииниң аксында ажылдап турар херэеженнер-биле^d холбажып турарын дыңнап турган. ²³ Илий оолдарыңа: «Силер чүге бак үлгедиглер кылып турар силер? Мен бүгү чондан силерниң дугайыңарда багай чүве дыңнап тур мен. ²⁴ Соксанар, оолдарым, мен эки эвес медээлер дыңнап тур мен. Силер Дээрги-Чаяакчының чонун будап турар-дыр силер. ²⁵ Бир эвес бир кижиге өске кижиге удур бачыт кылган болза, ол кижиге дээш Бурганга мөргүп болур. А бир эвес бир кижиге Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үлгеткен болза, ол кижиге болчуп, кым мөргүп шыдаарыл?» – деп чугаалап турган. Ынчалза-даа оолдары ачазын дыңнавайн турганнар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларны узуткап кааптар деп шийтпирлеп алган чүве-дир^e. ²⁶ А Самуил улам-на өзүп орган болгаш, Дээрги-Чаяакчының база чоннуң сеткилинге кирери дам барып турган^f.

^d Хост. 38:8^e Ис. 11:20^f Лк. 2:52*Илийниң салгалдарыңа шииткелди чарлааны*

²⁷ Илийге Бурганниң бир кижизи чедип келгеш^g, аңаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының сөзү бо-дур: „Мен сээң төрөл бөлүүңге олар Египетке, фараоннуң чуртунга чурттап чорда, Мени билер кылып кагбаан ийик мен бе?^h ²⁸ Сээң төрөл бөлүүңнү израиль чоннуң бүгү аймактарының аразындан Бодумга бараалгакчылар кылдыр шилип алган менⁱ. Мен силерни Мээң өргүл салыр бедигээжимче үнер, Мээң мурнумга айдызаар, эфод хепти** кедер кылдыр шилип алган мен. Мен израильчилерниң бүгү өргүлдериң Меңээ салырын сээң төрөл бөлүүңге дагып каан мен. ²⁹ А силер чүге Мээң оран-савамга эккээрин дужааган янзы-бүрү өргүлдериңни таптап турар

^g 3 Хаан. 13:1^h Хост. 4:14, 27ⁱ Хост. 28:1; Сан. 18:8-19

* 2:17 Азы: «Кижилерниң хөңнүн калдырып, оларны ческиндирип турган».

** 2:18, 28 Эфод – Бурганниң бараалгакчылары кедер онзагай хеп (Хост. 28:6 көр).

силер? Чүгө сен оолдарыңны Менден артык хүндүлөп турар сен? Чүгө Мээң израиль чонумнун эккелген эн-не дээрэ дээн өргүлдериң сыгырып, шартайтыр семирп турар силер?^a 30 Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Сээң салгалың болгаш сээң төрөл бөлүүң кезээ мөңгөдө Менээ бараан болурун азап чораан болгай мен^a. Ындыг-даа болза, моон сонгаар ыңдыг болбас. Мени алдаржыдып чоруур улусту алдаржыдар мен^b, а Мээң ат-алдарымны базар улус куду көрдүртүр!^c 31 Көөр-даа сен, сени болгаш сээң төрөл бөлүүңнүн кижилерин күш чок кылып каарым үе кээр^d. Сээң салгалың аразыңдан кырырыңга чедир кым-даа чурттавас. 32 Мээң оран-савамга кайы хире түрегдээрлерин көөр сен. Израиль чонга шупту чүвө айлажыр-даа болза, сээң салгалың аразыңдан кырырыңга чедир кым-даа, кажан-даа чурттавас. 33 Ынчалза-даа Мен өргүл бедигээжинден сээң улузуннун шуптузун узуткавас мен. Ол бүгүнү көргөш, сээң карактарың оду өжүп, сагыш-сеткилиц хилчектени бээр; сээң бүгү салгалың ортумак назынында-ла өлгүлөп каар. 34 Сеңээ бадыткал демдээ бо-дур: ийи оглуң – Офни биле Финеес – чаңгыс хүнде өлүрлөр^e. 35 Бодумга бердинген бараалгакчыдан томуйлап аар мен^f. Ол Мээң сагыш-сеткилимни билир болгаш, бүгү чүвени Мээң күзелим-биле кылыр. Ооң салгалын быжыг кылып каар мен. Ол бараалгакчим бүгү назынында Мээң шилип алыр кижимге бараан болур. 36 Сээң салгалыңдан дириг артканнар шуптузу чаңгыс көпөөк база кескинди хлеб дээш аңаа сөгүрүп: ‘Дайнам хлеб тып чири-биле Бурганның бараалгакчызының дузалакчызы болуп ажилдаарын чөпшээрөп көрүңөр’ – деп чаннyp кээрлер^g».

^a Хост. 27:21^b У. ч. 4:8^c Иер. 8:9-10^d 3 Хаан. 2:27^e 1 Хаан. 4:11^f 3 Хаан. 2:35^g Ыл. ыр. 73:9; У. ч. 29:18; Ам. 8:11

Дээрги-Чаяакчының Самуилди кыйгырганы

3 1 Бичии Самуил Илийниң чанынга тургаш, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп турган. Ол хүннерде Дээрги-Чаяакчының чоруткан ажыдышкыннары ховар болуп, Ооң сөзү хаая дыңналып турган^g. 2 Бир катап Илий бодунун орунунга чыткан. Ооң карактары четпестеп, көөрү багай апарган турган. 3 Бурганның чырыткызы ам-даа өшпөөн турда*, Самуил Дээрги-Чаяакчының өргээзинге удуп чыткан. Ында Бурганның ыдыктыг аптаязы бар чүве-дир.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Самуилди кыйгырыпкан. Оол: «Дыңнап тур мен!» – деп харыылаан. ⁵ Самуил Илийге маңнап чеде бергеш: «Мында мен. Силер кыйгырыңарга, чедип келдим бо» – деп чугаалаан. Илий аңаа: «Мен сени кыйгырбадым. Дедир баргаш, удуп чыдып ал» – дээрге, ол барып чыдып алган.

⁶ Дээрги-Чаяакчы база катап Самуилди кый дээн. Самуил тургаш, катап-ла Илийге чедип келгеш: «Мында мен. Силер кыйгырыңарга, чедип келдим бо» – дээн. А Илий: «Сени кыйгырбадым, оглум. Барып удуп чыдып ал» – деп харыылаан. ⁷ (Ол үеге чедир Самуил Дээрги-Чаяакчының үнүн билбес, аңаа Дээрги-Чаяакчының сөзү ам-даа ажыттынмаан турган чүве-дир.)

⁸ Дээрги-Чаяакчы Самуилди үш дугаар кыйгырган. Самуил тургаш, Илийге чедип келгеш: «Мында мен. Силер кыйгырыңарга, чедип келдим бо» – дээн. Ынчан Илий оолду Дээрги-Чаяакчы кыйгырып турар-дыр деп билип каан. ⁹ Илий Самуилге: «Дедир чоруткаш, барып удуп чыдып ал. Кыйгырган үн дыңнап кагзыңза: „Чугаалап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, Сээң чалчаң дыңнап тур“ – деп харыылаар сен» – деп чагып каан. Самуил катап барып чыдып алган.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы чедип келгеш: «Самуил, Самуил!» – деп, ооң мурнунда дег, кыйгыра берген. Ынчан Самуил: «Чугаалап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, Сээң чалчаң дыңнап тур» – деп харыылаан. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Самуилге мынча дээн: «Мен Израильге бир херекти чогудар деп бардым. Ону дыңнаан бүгү кижилерниң кулактары

* 3:3 Даң адарыңга чедир бичии үе артканда (Хост. 27:21 көр).

безин түүгэйни бээр^a. ¹²Ол хүн Илийге база ооң салгалынга удур чугаалап турганым бүгү чүүлүмнү күүседир мен. Мен ол бүгүнү дөгөрезин күүседир мен. ¹³Оолдарының каргышка төлептиг кылдыр боттарын алдынып турарын* билгеш-даа, оларны чагырып соксатпаан кижиге. Ол дээш, ооң салгалын кезедиримниң дугайын Илийге чугаалаан мен. ¹⁴Ынчангаш Илийниң салгалынга даңгыраглап тур мен: оларны кандыг-даа өргүлдөр буруузундан арыглап шыдавас».

^a 4 Хаан. 21:12; Иер. 19:3

¹⁵Самуил удуп хонгаш, эртенинде Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң эжиин ажыдыпкан. Самуил ол көстүүшкүннүң дугайында Илийге чугаалаарындан коргуп турган. ¹⁶Илий: «Оглум Самуил» – деп кый дээрге, Самуил: «Дыңнап тур мен» – дээш, чедип келген. ¹⁷Илий Самуилге: «Бурган сенээ чүнү чугаалады? Менден чажырбайн чугаала. Сенээ чугаалаан чүвениң чаңгыс-даа сөзүн менден чажырар болзунза, Бурган сени канчаар-даа кезеткей аан^b» – дээн. ¹⁸Самуил Илийге чүнү-даа чажырбайн чугаалап берген. Ынчан Илий: «Ол дээрге Дээрги-Чаяакчы-дыр. Ол чүнү күзээрил, ону күүседир^c» – дээн.

^b Руф. 1:17

^c 2 Хаан. 10:12; 15:26

¹⁹Самуил өзүп келген. Дээрги-Чаяакчы үргүлчү ооң-биле кады бооп келген. Дээрги-Чаяакчының Самуилди дамчыштыр чугаалаан сөстөриниң чаңгызы-даа күүсеттинмейн барбаан^d. ²⁰Дээрги-Чаяакчы Бодунуң медээчизи болурун Самуилге бүзүрөөн дээрзин Дан хоорайдан Бээр-Шевага чедир^e бүгү израиль чон билир апарган чүве-дир. ²¹Дээрги-Чаяакчы Силомга көстүп кээрин уламчылап, Бодунуң сөзүн Самуилге ажыдып турган,

^d 1 Хаан. 9:6

^e Башт. 20:1

4 ¹а Самуил бүгү израильчилерге ол сөстү чугаалап турган.

Ыдыктыг аптараны израильчилерден аппаратаны

Израильчилер филистимнерге удур дайылдажып үнгеннер. Олар Авен-Эзерге турлагжып алган, а филистимнер Афекке турлагжып алган. ²Филистимнер израильчилерге удур турупканнар. Тулчушкун үезинде израильчилер филистимнерге чылча шаптыртып алганнар. Дайын шөлүнгө 4000 хире израильчи өлгөн. ³Турлаанга чедип келгеш, израильчилерниң баштыңнары мынча дишкеннер: «Бөгүн Дээрги-Чаяакчы чүге бисти филистимнерге чылча шаптыртып кагды? Силомдан Дээрги-Чаяакчының аптаразын бодувусче ап алылыңар^f. Ол биске турар болза, дайзыннарывыстан бисти камгалаар». ⁴Чон Силомче улус чорудуптарга, олар оон Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының аптаразын ап алгаш келгеннер. (Дээрги-Чаяакчының дүжүлгези ыдыктыг аптараның кырында, херувимнерниң ортузунда турган^g.) Бурганның аптаразының чанынга Илийниң Офни биле Финеес деп ийи оглу база чораан чүве-дир. ⁵Кажан Дээрги-Чаяакчының аптаразын турлагга эккээрге, израиль чон чер безин сириңейни бээр кылдыр күштүг алгырган.

^f Ис. 18:1

^g Хост. 25:22

⁶Филистимнер ол алгы-кышкыны дыңнааш: «Еврейлерниң турлаанда чүү ыңдыг алгы-кышкы болу берди?» – дижип тургаш, Дээрги-Чаяакчының аптаразын ында эккелгенин билип кааннар. ⁷Филистимнер корга бергеш: «Бурган ол турлагда чедип келген-дир – дээннер. – Ат болган-дыр бис! Мооң мурнунда кажан-даа ыңдыг чүве турбаан болгай. ⁸Ат болган-дыр бис! Ол күштүг бурганнарның холундан бисти кым адырарыл? Египетчилерни ээн кургаг ховуга шаажылап узуткап каапкан ынчангы бурганнар ол-дур. ⁹Филистимнер, кадыг-быжыг, эр соруктуг болунар. Бистиң оларны кулданып алганывыс дег^h, еврейлерге кулдандырбас диге, олар-биле эрес-дидим тулчуңар». ¹⁰Филистимнер тулчуп кириптерге, израильчилер аштырып алган. Кончуг улуг аштырышышкыга таварышкаш, кижиге бүрүзү бодунуң

^h Башт. 13:1

* 3:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Оолдарының Бурганны каргап турганын» деп бижээн.

майгынынче дезип халчып турган. Ол дайынга 30 000 израиль чадаг шериг өлүрткен. ¹¹ Бурганның аптаразын филистимнер ап алган, Илийниң ийи оглу Офни биле Финеес өлүртүп каан^a.

^a 1 Хаан. 2:34

Илийниң өлгени

¹² Ол хүн Вениаминниң аймаандан бир кижиге дайын шөлүндөн Силомга маңнап чедип келген. Качыгдал демдээ кылдыр ол идик-хевин ора соп алган, бажынче до-вурак-доозун чажып алган болган^b. ¹³ Ол кижиге чедип келгенде, Илий орук кыдыынга сандайга медээ манап олурган, чүгө дээрге ол Бурганның аптаразы дээш аажок сагыш човап турган. Ол кижиге хоорайга келгеш, чүү болганын чугаалап бээрге, бүгү чурттакчы чон ыглап-сыктап эгелээн. ¹⁴ Улустун ыы-сызын дыңнааш, Илий: «Чүү мындыг шимээн болу берди?» – дээн. Келген кижиге Илийге чедип келгеш, чүү болганын чугаалапкан. ¹⁵ (Илий ынчан тозан сес харлыг турган. Ооң карактары согураарып, көрбөстөй берген чүве-дир.)^c

^b Ис. 7:6; Неем. 9:1

^c 3 Хаан. 14:4

¹⁶ Ол кижиге Илийге келгеш: «Мен дайын шөлүндөн дем чаа маңнап келдим» – дээн. Илий: «Чүү болду, оглум?» – деп айтырган. ¹⁷ Шапкынчы кижиге: «Израиль чон филистимнерден дезип, улуг аштырышкынга таварышты. Силерниң оолдарыңар Офни биле Финеес өлүртүп алдылар. Бурганның аптаразын база алзып алдывыс» – деп харыылаан.

¹⁸ Бурганның аптаразының дугайында дыңнааш, Илий орган сандайындан аңдарылгаш, хаалга баарынга ойтга кээп дүшкен. Ол кырган болгаш аар болганындан молдуруу сыйылгаш, өлүп калган. Дөргөн чыл дургузунда Илий Израильдиң баштыңчызы болуп келген.

¹⁹ Илийниң кенни – Финеестиң кадайы божуур чеде берген иштиг турган чүве-дир. Бурганның аптаразының дугайында, бээниң база ашааның өлгениниң дугайында дыңнап кааш, ооң эьди аарый бергеш, божупкан. ²⁰ Ону божудуп турган херэеженнер ооң өлүрүнүң мурнунда аңаа мынча дээннер: «Кортпа, сен оолдуг болган-дыр сен^d». Ынчалза-даа ол чүнү-даа харыылаваан, тоомча чок болган. ²¹ Чаа төрүттүнген төлдү Ихавод* деп адап алгаш: «Израильдиң ат-алдары баткан-дыр» – деп, ол чугаалаан. Бурганның аптаразын база алзып алган, бээ биле ашаа база өлгөн боорга, ол ынча дээн. ²² «Израильдиң ат-алдары баткан-дыр, чүгө дээрге Бурганның аптаразын алзып алган-дыр» – деп, ол чугаалаан^e.

^d Э. д. 35:17

^e Ыд. ыр. 77:61

Ыдыктыг аптара – филистимнерде

5 ¹ Филистимнер Бурганның аптаразын ап алгаш, Авен-Эзерден Азотче эккелгеннер^f. ² Олар Бурганның аптаразын Дагон бурганның өргээзинче киригеш, Дагоннун дүрзүзүнүң чанынга салып кааннар^g. ³ Даартазында азотчулар эртен эрте туруп келгеш көөрге, Дагоннун дүрзүзү Дээрги-Чаяакчының аптаразының мурнунда донгая кээп дүшкен чыткан^h. Олар Дагоннун дүрзүзүн көдүрүшкеш, бодунун туружунга салып кааннар. ⁴ Ооң даартазында эртен эрте туруп кээрге, Дагоннун дүрзүзү Дээрги-Чаяакчының аптаразының мурнунда база катап доңгая кээп дүшкен чыткан. Ооң одурлуп калган бажы база ийи холу эргин аксында чытканⁱ. Дагоннун чүгле мага-боду артып калган болган. ⁵ Ынчангаш Дагоннун бараалгакчылары база Азотта Дагонга кээп турар чон ол эргинни бо хүннерге чедир баспайн турар^j.

^f Ис. 13:3

^g Башт. 16:23

^h Иса. 46:1

ⁱ Иса. 21:9; Иер. 50:2; Мих. 1:7

^j Соф. 1:9

⁶ Дээрги-Чаяакчы азотчуларны кадыг-дошкун аажылап, чылча шаап, оларны болгаш ол чоок-кавыда чонну ыжыктар-биле аартып турган^{**}. ⁷ Ол бүгүнү көргеш,

* 4:21 Ихавод – «Алдар чок» дээн ат.

** 5:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Бүгү чуртта күскелер өзүп-көвүдээн, хоорайда өлүмнүг хай-халап диргелип келген» деп немээн.

азотчулар: «Израильдің Бурганының аптаязы биске артпазын. Чүге дээрге Ооң холу биске болгаш бистиң бурганывыс Дагонга аар-дыр» – дижип турганнар. ⁸ Азотчулар филистим чагырыкчыларның шуптузун кыйгырып чыып алгаш: «Израильдің Бурганының аптаязын канчаар бис?» – деп айтырганнар. Олары: «Израильдің Бурганының аптаязын Гефче чорудуптаалыңарам» – дээннер. Ынчангаш Израильдің Бурганының аптаязын Гефче чорудупканнар. ⁹ Ыдыктыг аптараны чорудупкан соонда, Дээрги-Чаяакчы ол хоорайга дыка коргунчуг үүлени онааган. Хоорайның чурттакчылары, улуг-бичези чок, аарыгга туттурган, оларда ыжыктар көстүгүлөп келген чүве-дир. ¹⁰ Ооң соонда Бурганның аптаязын Экронче чорудупканнар. Экроннун чурттакчылары Бурганның аптаязын көргөш: «Бистиң чонувусту узуткадыр дээш Израильдің Бурганының аптаязын мында эккелген чүве бе» – деп алгыржып үнгеннер. ¹¹ Экрончулар филистим чагырыкчыларның шуптузун кыйгырып бөлүп алгаш, оларга мынча дээннер: «Израильдің Бурганының аптаязын дедир чорудуптуңар. Бистиң чонувусту кырып кааппазы-биле, ол бодунуң черинче чоруй барзын». Чүге дээрге хоорайда коргунчуг өлүм-чидимниг байдал тургустунуп келген, Бурганның холу оларны кадыг-дошкун аажылаан. ¹² Өлбээн чурттакчыларны ыжыктар шыва алы берген, хоорайда ыы-сыы дээрлерге чедир дыңналып турган.

Ыдыктыг аптараны дедир эккелгени

Б ¹ Дээрги-Чаяакчының аптаязы филистим черге чеди ай иштинде турган чүве-дир*. ² Филистимнер боттарының бурганнарының бараалгакчыларын болгаш төлгечилерни кыйгырып алгаш, олардан: «Дээрги-Чаяакчының аптаязын канчалзывысса экил? Ону турган черинге канчаар чедирип каарын биске айтып бериңерем» – деп айтырганнар.

³ Олар: «Израильдің Бурганының аптаязын дедир чорудар деп турар болзуңарза, ону анаа-ла чорудуппаңар. Анаа кем-буруу дээш өргүлден кылыңар^a. Ынчан силерниң балыг-бышкыныңар экирип, Дээрги-Чаяакчы чүү дээш силерни кезедип турарын билип аар силер» – деп харыылааннар.

^a Лев. 5:15, 16

⁴ «Кем-буруу дээш Дээрги-Чаяакчыга кандыг өргүл кылыр улус бис?» – деп, филистимнер айтырганнар.

Демгилери: «Филистим чагырыкчыларның саны-биле ыжыктың беш алдын дүрзүзүндөн база беш алдын күске хевиринден кылып алыңар, чүге дээрге кеземче силерниң шуптуңарга база силерниң чагырыкчыларыңарга дүжүп турар-дыр. ⁵ Ынчалдыр ыжыктарыңарның болгаш черни хоозурадып турар күскелеринерниң дүрзүлериң кылып алгаш, Израильдің Бурганын алдаржыдыңар. Канчап билир, Ол силерни, силерниң черинерни база силерниң бурганнарыңарны кадыг-дошкун аажылаवास апаар чадавас. ⁶ Бурганның мурнунга дедирленип, египетчилер болгаш фараон ышкаш, өжөш болган ажыы бар деп бе?^b Кажан Дээрги-Чаяакчы оларны кезедиптерге, олар израиль чонну салыпкан болгай^c.

^b Хост. 8:15, 32

^c Хост. 12:31

⁷ Ынчангаш бир чаа тергеден кылып алыңар. Мойнунга хомут черле кедирбээн, чаа төрөөн ийи инектен алгаш^d, оларны тергелеп алыңар, а бызааларын олардан аңгылааш, кажааже аппарыңар. ⁸ Дээрги-Чаяакчының аптаязын алгаш, ол тергеге салып калыңар. А кем-буруу дээш өргүлге эккелген алдын дүрзүлериңи хааржакка суккаш, ыдыктыг аптараның кыдыыңга салып алыңар. Ынчан тергелеп каан инектерни салып чорудуптуңар. ⁹ Ооң соонда чүү болурун көрүңер. Бир эвес олар Дээрги-Чаяакчының девискээринче, Бет-Шемешче** чоруптар болза, бо улуг хай-халапты

^d Сан. 19:2; Ы. х. к. 21:3

* 6:1 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Ол черниң бүгү кырын күскелер долдур өзүп-көвүдээн» деп немээн.

** 6:9 Бет-Шемеш – филистимнер болгаш израильчилерниң девискээрлериниң кызыгаарында хоорай (Иис. 15:10 көр).

Ол биске кылганы ол-дур. А бир эвес өскээр баар болза, биске Ол бак чаңнаваан-дыр, а шупту чүве таварылга бооп болганы ол-дур».

¹⁰ Филистимнер шак ынчалдыр кылганнар. Чаа төрөөн ийи инекти эккелгеш, оларны тергелеп алганнар, а бызааларын кажаага арттырып кааннар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчының аптаразын болгаш алдын ыжыктарлыг база күскелерлиг хааржакты тергеге салып алганнар. ¹² Инектер дорт-ла Бет-Шемешче баар оруктап чорупканнар. Олар оң-даа, солагай-даа талазынче эгбейн, чаңгыс ол оруктап эдип чоруп органнар. Филистим чагырыкчылар ооң соо-биле Бет-Шемештиң кызыгаарынга чедир кылашгашканнар.

¹³ Бет-Шемештиң чурттакчылары ол үеде шынаазынга кызыл-тас ажаап ап турганнар*. Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразын көрүп кааш, олар өөрүп турганнар.

¹⁴ Тергелеп каан инектер Бет-Шемеш чурттуг Иисустун шөлүнгө келгеш, улуг даш чанынга доктаай берген. Бет-Шемешчилер тергени одаар ыяш кылдыр үрей шаап алганнар, а инектерни Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр берипкеннер. ¹⁵ Левиттер Дээрги-Чаяакчының аптаразын база ооң-биле кады чораан алдын дүрзүлөр суп каан хааржакты дүжүрүп алгаш, улуг даш кырынга салып алганнар. Бет-Шемештиң чурттакчылары ол хүн Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир-даа, өске-даа өргүлдөр салганнар. ¹⁶ А беш филистим чагырыкчы ол бүгүнү көргөш, ол хүн Экронче ээп келгеннер.

¹⁷ Филистимнерниң Дээрги-Чаяакчыга кем-буруу дээш өргүлгө салган алдын ыжыктары мындыг: бирээзи Азот дээш, ийигизи Газа дээш, үшкүзү Аскалон дээш, дөрткүзү Геф дээш, бешкизи Экрон дээш чүве-дир^a. ¹⁸ А алдын күскелери беш филистим чагырыкчыга хамааржыр шупту хоорайларның – быжылалдыг хоорайларның-даа, ажык черде суурларның-даа – санынга дүгжүп турган. Дээрги-Чаяакчының аптаразын салып каан улуг даш – Бет-Шемеш чурттуг Иисустун шөлүндө турар даш – бо хүннерге чедир ол бүгүгө херчилел-дир.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Бет-Шемештиң чурттакчыларынга Ооң аптаразын бакылап көрүп турганы дээш кеземчени онааган^b. Ол 70 кижини** өлүрүп каан^c. Чон ыглап-сыктап турган, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы оларга коргунчуг кеземчени онааган.

²⁰ Бет-Шемештиң чурттакчылары: «Бо ыдыктыг Бурганның, Дээрги-Чаяакчының мурнунга кым туруп шыдаарыл? Бистен чоруткаш, Ол ам кымнарже углаарыл?» – деп айтырып турганнар. ²¹ Ооң соонда олар Кириат-Иаримниң чурттакчыларынга^d: «Филистимнер Дээрги-Чаяакчының аптаразын эгидип берип турлар. Келгеш, оңу ап алыңар» деп дамчыдары-биле элчилер чорудупкан чүве-дир.

7 ¹ Кириат-Иаримниң чурттакчылары Дээрги-Чаяакчының аптаразын ап алгаш, тей кырында Авинадавтың бажыңынга эккелгеш^e, ооң оглу Элеазарны аңгылап ыдыктап, Дээрги-Чаяакчының аптаразын кадарып-кадагалаар кижини кылып кааннар.

Самуилдиң Израильди башкарып турганы

² Ыдыктыг аптараны Кириат-Иаримге эккелгенинден бээр чээрби чыл эрте берген. Ынчан бүгү израиль чон муңгарап, Дээрги-Чаяакчыже дуза дилеп, көрнү берген. ³ Ол өйде Самуил бүгү израиль чонга чугаалаан: «Бир эвес силер сагыш-сеткилинер ханызындан Дээрги-Чаяакчыже эглип турар болзуңарза^f, бодуңарның араңардан хары бурганнарны, Астарта бурган дүрзүлериң ап кааптыңар. Сеткилинерниң ханызындан Дээрги-Чаяакчыга бердинип, чүглө Анаа бараан болуңар. Ынчан Ол силерни филистимнерниң холундан адырар». ⁴ Израильчилер Ваал биле

^a Ис. 13:3

^b Хост. 19:21

^c Сан. 4:20

^d Ис. 18:14

^e 2 Хаан. 6:3; 1 Чыл. 13:7

^f Ы. х. к. 30:1-10;

3 Хаан. 8:48; Иса. 55:7;

Ос. 6:1; Иоил 2:12

* 6:13 Кызыл-тас ажаалдазы май болгаш июнь айларда болур турган.

** 6:19 Өске бурунгу сөзүглелде «50 070 кижини» деп бижээн.

Астарта дүрзүлерин боттарындан ырадып каапкаш^a, чүгле чаңгыс Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп эгелээн.

⁵ Самуил оларга: «Бүгү израильчилерни Мицпага чыып алыңар^b, мен Дээрги-Чаяакчыга силер дээш мөргүүр мен» – дээн. ⁶ Олар Мицпага чыгып келгеш, суг узуп алгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга төпкөннер^c. Ол хүн олар шээрленип: «Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгеткен-дир бис» – деп турганнар^d. Мицпага Самуил израильчилерниң баштыңчызы апарган. ⁷ Израильчилерниң Мицпага чыгып алганын дыңнааш, филистим чагырыкчылар оларже халдаар дээш чорупканнар. Израильчилер ону билип кааш, филистимнерден корткаш, ⁸ Самуилден: «Бис дээш Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска мөргүүрүн соксагпайн көр. Ол бисти филистимнерден камгалазын» – деп дилеп турганнар. ⁹ Ынчан Самуил бир эмер хураганны ап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылган. Ол Израиль дээш мөргүүрге, Дээрги-Чаяакчы анаа харыылаан^e.

¹⁰ Самуил бүрүн өрттедир өргүлүн эккеп турда, филистимнер Израильче халдап келген чүве-дир. Ол хүн Дээрги-Чаяакчы филистимнерже күштүг диңмирээшкин ыдыпкаш^f, оларны аймаарадыпкан^g. Филистимнер израиль чонга чылча шаптырган. ¹¹ Израильчилер Мицпадан үнгеш, филистимнерни Бетхор чоогунга чедир сүрүп, базып кааннар. ¹² Самуил бир даш алгаш, ону Мицпа биле Шенниң аразынга салып кааш: «Дээрги-Чаяакчы амдыгаа чедир биске дузалаан» – дээш, ол черни Авен-Эзер* деп адап каан^h.

¹³ Филистимнерни ынчалдыр тиилээниң соонда, олар израильчилерниң кызыгаарынче кирбес апарган. Самуилдиң бүгү назынында Дээрги-Чаяакчының холу филистимнерге удурланып турган. ¹⁴ Израильчилер мооң мурнунда филистимнерниң Экрондан Гефке чедир эжелеп алган хоорайларын эгидип алганнар. Израильчилер ол хоорайларның чоок-кавызында черлерни база филистимнер холундан адырып алган. Израиль чон биле амор чоннуң аразында тайбың доктаай берген.

¹⁵ Самуил бүгү назынында Израильдиң баштыңчызы болуп чораан. ¹⁶ Чылдың-на ол Вефилди, Галгалды, Мицпаны эргип чорааш, Израильди ол черлерниң шуптузундан баштап чораан. ¹⁷ Ооң соонда ол Рамаже ээп кээп турган, чүге дээрге ооң бажыны анаа турган. Анаа тургаш, база-ла баштыңчы ажылын чорудуп турган. Ук черге ол Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тудуп каан.

Израиль чоннуң боттары хаанныг болуксааны

8 ¹ Самуил назыдап кырааш, бодунуң оолдарын Израильдиң баштыңчылары кылып каан. ² Ооң улуг оглунуң ады Иоил, ийи дугаар оглунуң ады Авия чүве-дир. Олар чонну Беэр-Шевадан баштап турган. ³ Ынчалза-даа Самуилдиң оолдары ачазының изин истевээн. Олар ажык-кончаа сүрер, хээли алыр болгаш шын эвес шиидер болганнарⁱ. ⁴ Израильдиң баштыңчылары шупту чыгып алгаш, Рамада Самуилдиң бажыңынга чедип келгеннер. ⁵ Олар Самуилге келгеш: «Силер назыдап кырып калдыңар, а оолдарыңар силерниң изинер истевээннер-дир. Өске бүгү чоннарда ышкаш, бисти башкарар хаандан томуйлап калыңар» – дээннер^j. ⁶ Оларның «Бисти башкарар хаандан томуйлап калыңар» деп дилээнге Самуил таарзынмаан.

Самуил Дээрги-Чаяакчыга мөргүүрге, ⁷ Дээрги-Чаяакчы анаа мынча дээн: «Чон сенээ чүү дээрил, оларны дыңна. Олар сенден эвес, харын оларны чагырбазын дээш, Менден ойталап турар-дыр. ⁸ Мен оларны Египеттен үндүрүп эккелгеним хүнден эгелээш, бо хүнге чедир олар Мени каапкаш, өске бурганнарга бараан

^a Башт. 2:13

^b Башт. 20:1

^c 2 Хаан. 14:14; 23:16; Ый. 2:19

^d Башт. 10:10

^e Ыд. ыр. 98:6

^f 1 Хаан. 2:10

^g Ис. 10:10; Ыд. ыр. 17:15

^h Э. д. 28:18; 35:14; Ис. 4:1-10

ⁱ Хост. 23:8; Ы. х. к. 16:19

^j Ы. х. к. 17:14; Башт. 8:5

* 7:12 Авен-Эзер – «Дузалап дажы» дээн ат.

болуп келгеннер. Ам олар сээң-биле база ынчаарлары ол-дур. ⁹ Ынчангаш оларның чугаазын дыңна. Чүгле хаанның оларны канчаар аажылаарын шыңгы сагындырып каг».

¹⁰ Хаан томуйлап каарын дилеп турган чонга Самуил Дээрги-Чаяакчының бүгү сөстөрүн дамчыдып берген. ¹¹ Ол мынча дээн: «Силерни башкарып чагырар хаанның силерни аажылаары мындыг болур^a: силерниң оолдарыңарны былаап алыр^b – чамдызын ол дайынчы тергелерге олуртуп каар, өскелеринге аът мундурар, бир чамдыктарын ооң чууазын үдеп чоруур чалчалар кылып алыр; ¹² оларның чамдызын муң шериг баштыңнары кылгаш, өскелерин бежен шериг баштыңнары кылып каар; чамдыктары хаанның шөлдерин болбаазырадыр, тараазын ажаар, ок-чемзээн дарганнаар, чамдызын чуузалар херекселдери кылыр кижилери кылып каар. ¹³ Хаан силерниң уругларыңарны былаап алыр, олар хаанның аыш-чемин кылыр, далганын быжырар, чаагай чыттыг үстерин кылыр кижилери болур. ¹⁴ Силерниң шөлдеринерни база эң-не эки виноградтыг, олива ыяштарлыг садтарыңарны алгаш^c, бодунуң дүжүметтеринге бериптер. ¹⁵ Тараанарның болгаш чимистеринерниң дүжүдүнүн онгу кезээн алгаш, бодунуң нояннарның база дүжүметтеринге бериптер. ¹⁶ Силерниң эр, херэежен кулдарыңарны, эң-не дээр дээн оолдарыңарны база элчигеннеринерни бодунга алгаш, оларны ажыктыг кылдыр албадап ажалдадыр. ¹⁷ Шээр малыңарның онгу кезээн алгаш баар; боттарыңар аңаа кулдар болур силер. ¹⁸ Ынчан силер хааныңар аажызындан уё-човууруңар төп, ыглажыр силер. А ол үеде Дээрги-Чаяакчы силерге харыылава^d». ¹⁹ Ынчалза-даа чон Самуилди тооп дыңнавайн: «Чок, биске хаан херек! ²⁰ Ынчан бис өске бүгү чоннар ышкаш болур бис: бистин хаанывыс бисти башкараар, дайынчааже ол бисти баштаар» – дээн. ²¹ Самуил чоннуң чугаазын шуптузун дыңнап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга дамчыдып берген. ²² Дээрги-Чаяакчы Самуилге: «Оларны дыңнап, хаандан томуйлап каг» – дээн. Самуил ооң соонда израильчилерге: «Ындыг-дыр, ам шупту хоорайларыңарже чангылай беринер» – дээш, оларны чорудупкан.

Саулдуң Самуил-биле ужурашканы

9 ¹ Вениаминниң аймаанга Кис деп бай-шыдалдыг кижичораан чүве-дир. (Кистин адазы – Авиил турган. Авиилдин адазы – Церон, Цероннуң адазы – Бехорат, Бехораттың адазы – Афия турган чүве-дир)^e. ² Кистин Саул дээр хып дээн чалы болгаш чараш оглу турган. Израиль чонда аңаа чедер чараш эр кижичораан чүве-дир. Ол чон аразындан бир баш бедик турган.

³ Бир катап Саулдуң ачазы Кистин элчигеннери чиде берген. Кис оглу Саулга: «Бир чалчадан эдертип алгаш, барып элчигеннерни диле» – дээн. ⁴ Олар Эфрем дагларындан, Шалиша деп черден^f дилээш, тыппааннар. Шаалим деп черде база чок болган. Вениаминниң черинден дилээш-даа, тыппааннар. ⁵ Цуф деп черге чедип келгеш, Саул кады чораан чалчазынга чугаалаан: «Дедир чоруулу. Ачам элчигеннерин тоовайн каапкаш, бис дээш сагыш човай берзе канчаар».

⁶ Чалчазы аңаа: «Бо хоорайда Бурганның алдарлыг бир кижизи бар-дыр ийин. Ооң чугаалаан чүвези албан бүде бээр кижичораан^g. Ам аңаа бараалы. Канчап билир, ол бистин кайнаар баарывысты айтып бээр чадавас» – дээн.

⁷ Саул чалчазынга: «Ол кижиге барып болур-ла ыйнаан бис. А аңаа чүнү аппарып бээр бис? Бистин хаптарывыста хүнезинивис төнгөн-дир. Бурганның кижизинге белек кылдыр чүнү бээр улус бис ынчаш?» – деп айтырган.

⁸ Чалчазы Саулга: «Менде дөрттүн бир кезини шекел мөңгүн бар, Бурганның кижизинге ону бериптер мен. Оон ол биске кайнаар баарывысты айтып бээр» – дээн.

⁹ (Израильге шаандан тура, кым-бир кижичораан чүве айтырар дээн болза, «Өттүр көөр кижиге бараалы» дээр турган, чүге дээрге Бурганның медээчилерин

^a Ы. х. к. 17:16-20

^b 1 Хаан. 14:52

^c 3 Хаан. 21:1-16

^d У. ч. 1:28; Иса. 1:15; Мих. 3:4

^e 1 Хаан. 14:51;

1 Чыл. 8:33; 9:39

^f 4 Хаан. 4:42

^g 1 Хаан. 3:19

шаанда «өттүр көөр кижилер» дээр турган-дыр.)¹⁰ Саул чалчазынга: «Дыка-ла эки чугаалаар-дыр сен. Че, бараалы» – дээрге, Бурганның кижизиниң чурттап турары хоорайже чорупканнар.¹¹ Олар хоорайже баар орукка суг узуп аар дээн кыстарга таваржы бергеш: «Мында өттүр көөр кижиге бар бе?» – деп айтырганнар.

¹² Кыстар: «Бар – деп харыылааннар. – Ол силерниң мурнуңарда хоорайда. Далажынар, ол мында чаа чедип келген, чүге дээрге бөгүн бедик черге чон өргүл кылып деп турар^a.¹³ Хоорайга баргаш, аңаа ужуражып четтиге бээр силер. Ол ам-даа өргүлден чем амзаар дээш бедик черге үнмээн. Ол кижиге келгеш, өргүлдү алгап-йөрөөвөөн шаанда, чон чемненип эгелевес ужурлуг. Чүгле ооң соонда чалаткан улус чемненип эгелээр. Барыңар, ам-даа аңаа ужуражып четтиге бээр силер».

^a 3 Хаан. 3:2

¹⁴ Саул чалчазы-биле хоорайже чорупкан. А кажан олар хоорайже ханылап кирип орда, Самуил бедикче үнер дээш оларга уткуштур үнүп келген.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Саулдуң кээриниң мурнунда хүн Самуилге мынча дээн чүве-дир: ¹⁶ «Даарта бо үеде Мен сенче Вениаминниң черинден бир кижиге чорудуптар мен. Сен ону олива үзү-биле чагаш, чагырыкчыңар бо деп, Мээң израиль чонумга айтып каг^{*}. Ол Мээң чонумну филистимнерниң холундан камгалап каар. Мен чонумну көрүп тур мен, ооң ыы-сыызы Меңээ дыңналып турар-дыр^b». ¹⁷ Самуил Саулду көрүп каарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Сеңээ Мээң чугаалап турганым кижиге ол-дур. Ол Мээң чонумнуң чагырыкчызы болур» – дээн.

^b Хост. 2:24-25; 3:9

¹⁸ Саул хоорайның хаалгазынга турган Самуилге чоокшулап чедип келгеш, оон: «Өттүр көөр кижиниң бажыңы кайдал, меңээ айтып бериңерем» – деп айтырган.

¹⁹ Самуил Саулга: «Өттүр көөр кижиге мен-дир мен. Бедик черге мээң мурнумга кылаштап үн. Аңаа баргаш, бөгүн силер мээң-биле кады чемненер силер. Даарта эртен сени чорударда, сээң сагыш-сеткилинде чүү барыл, дөгөрезин чугаалап бээр мен.

²⁰ А үш хүн бурунгаар чиде берген элчигеннериң дээш сагыш човааш чоор сен: олар тыптып келгеннер. Израильде эң-не күзенчиг чүвени кымга бээр ужурлуг чүвөл? Сеңээ база сээң аданның төрөл бөлүүнге эвес бе?» – дээн.

²¹ Саул оон: «Израильдиң аймактарының эң-не эвээш санныы болур Вениаминниң аймаандан укталган кижиге эвес мен бе?^c Мээң төрөл бөлүүм Вениаминниң салгалдарының аразында эң-не чөгөнчиг эвес чүве бе?^d Меңээ чүге ынчаар чугаалап турарыңар ол?» – деп айтырган.

^c Башт. 20:46; 21:6

^d Башт. 6:15

²² Самуил Саул биле ооң чалчазын ыдыктыг бедик черге эккелгеш, кол өрөөлчө кирип келгеш, ында олурган үжөн хире чалатканнарның аразында дөрге олуртуп каан. ²³ Самуил чем кылыкчызынга: «Сеңээ „арттырып каг“ деп чугаалааным аңгылап алганың чемни бо кижиге ап бер» – дээн.

²⁴ Чем кылыкчызы ужа, дөңмекти Саулдуң мурнунга салып берген.

Самуил аңаа: «Бо эътти аалчылар чалаан үемде аңгылап, сеңээ арттырып каан чүве болгай. Мону чип көрөм» – дээн. Ол хүн Саул Самуил-биле кады чемненген.

²⁵ Дагдан хоорайже бадып келгеш, Самуил Саул-биле сери кырынга чугаалашкан^{**}.

²⁶ Даң адып кээрге, Самуил сери кырында чыткан Саулду кыйгырып алгаш: «Тур че, сени үдеп каайн» – дээн. Саул туруп келгеш, Самуил-биле кады бажыңдан үнүп чорупкан. ²⁷ Кажан олар хоорай кыдыыңга чедип келгенде, Самуил: «Бисти мурнап бар чыдар кылдыр чалчаңга чугаала» – деп Саулга сүмелээн. Чалча мурнап чоруптарга, ол: «А сен ам доктаавыт, сеңээ Бурганның чугаалаан чүвезин дамчыдып берейн» – дээн.

* 9:16 Хаан кылдыр, Бурганның бараалгакчызы азы медээчизи кылдыр шилиттинген улустун бажын олива үзү-биле чаар турган (Лев. 8:12 көр).

** 9:25 Палестинага бажыңнар сери-крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү каат кылдыр ажыглап турган.

Самуилдің Саулду хаан болур кылдыр чаап кааны

10 ¹ Самуил олива үзү кудуп каан көгээржикти алгаш, үстү Саулдуң бажынче кудупкаш^a, ону ошкап кааш, мынча дээн: «Бо-дур, Дээрги-Чаяакчы сени шилип алгаш, Бодунуң ээлээн чериниң чагырыкчызы кылып кааны ол-дур. ² Менден чоруткаш, Вениаминниң чериниң кызыгаары Целцахта Рахилдин хөөрүнүң чанынга чорунда^b, сенээ ийи кижиге таваржып кээр. Олар сенээ: „Дилеп чорааның элчигеннер тыптып келген. Ачаң элчигеннерин-даа утгупкаш, силер дээш сагыш човап, ‘Ог-лумну канчап тып айын?’ деп туруп берген“ – дээрлер. ³ Оон улаштыр чорупкаш, Фавор деп дуб ыяштыг черге чедип кээр сен. Аңаа Вефилде Бурганга мөгөөр дээш бар чыдар үш кижиге ужуражы бээр сен: бирээзи үш анай тудуп алган, өскези үш хлеб тудуп алган, а үшкүзү арагалыг көгээржик тудуп алган болур. ⁴ Олар сээң-биле мендилешкеш, сенээ ийи хлеб бээрлер. Ону оларның холундан ап алыр сен. ⁵ Ооң соонда сен Гива-Элохимче үнүп кээр сен*. Ында филистимнерниң доскуул шериглери турар. Хоорайже кирип келгеш, бедик черден бадып орап Бурганның медээчилериниң бөлүүнге таваржы бээр сен. Олар шупту Дээрги-Чаяакчыны алгап, өттүр көрүп медеглеп турарлар. А оларның мурнунда хылдыг болгаш үрер хөгжүм ойнаан, дамбыралар соктаан хөгжүмчүлөр чоруп орап. ⁶ Сени Дээрги-Чаяакчының Сүлдези бүргөп алыр. Ынчан сен олар-биле денге өттүр көрүп медеглеп эгелээр сен. Көнгүс өске кижиге апаар сен.

⁷ Кажан ол кайгамчык чүүлдер сээң-биле бүдө бээрге, байдалды көрүп тургаш, хөделип эгеле, чүгө дээрге Бурган сээң-биле болур. ⁸ Сен Галгалче мени мурнай чорувут. Аңаа мен база бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылып чедө бээр мен. Мен сенээ келгичемге чедир чеди хонук мана. Ынчан мен сенээ чүнү канчаарын айтып бээр мен».

⁹ Саул Самуилден чоруптары билек, Бурган ооң сеткил-чүрөөн чаартып берген. Ынчангаш ол-ла хүн ооң хамык кайгамчык чүүлдери бүткен. ¹⁰ Саул Гивага чедип кээрге, аңаа Бурганның медээчилериниң бөлүү уткужуп келген. Ол өйдө Бурганның Сүлдези ону бүргөп аарга^c, ол база Бурганның медээчилери-биле кады өттүр көрүп медеглеп эгелээн. ¹¹ Саулду мурнунда-ла билир турган улус ону Бурганның медээчилериниң аразынга көргөш: «Кистиң оглу канчап барганы ол? Таанда Саул база Бурганның медээчилериниң аразында бе?» – дижип, бот-боттарындан айтыржып турганнар. ¹² Аңаа турганнарның бирээзи: «А дуу улустуң адалары база анаа кижилер эвес бе?» – дээн. («Таанда Саул база Бурганның медээчилериниң аразында бе?» деп чугаа ол болуушкундан тывылган^d.)

¹³ Ооң соонда Саул өттүр көрүп медеглээрин соксадып каапкаш, бедик черге үнүп чорупкан. ¹⁴ Саулдуң төрөл акызы оон база ооң чалчазындан: «Каяа чордуңар?» – деп айтырган.

Саул тургаш: «Элчигеннер дилеп чордуvus. Оларны тыппайн, Самуилге барды-выс» – деп харыылаан.

¹⁵ Акызы: «Самуил силерге чүнү чугаалады, меңээ чугаалап берем» – дээн.

¹⁶ Саул акызынга: «Ол биске элчигеннерниң тыпты бергенин дыңнатты» – дээш, Самуилдин аңаа эрге-чагырга берип каанының дугайында чүнү-даа чугаалаваан.

Саулду чонга хаан кылдыр таныштырганы

¹⁷ Ынчан Самуил чонну Дээрги-Чаяакчыга мөгөөри-биле Мицпаже кыйгырып эккелген. ¹⁸ Ол израильчилерге мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы

^a 1 Хаан. 9:16; 16:13;

² Хаан. 2:4; 3 Хаан. 1:34;

⁴ Хаан. 9:3

^b Э. д. 35:19

^c Сан. 24:2

^d 1 Хаан. 19:24

* 10:5 Гива-Элохим – Бо аттың болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның тейи».

мынча деп тур: „Мен израиль чонну Египеттен үндүрүп эккелдим, силерни египетчилерниң база өске-даа күрүнелерниң дарлалындан адырып каан болгай мен^а“. ¹⁹ Ам кээп силер бодунарны айыыл-халаптан, качыгдал-муңгаралдан камгалаар Бурганынардан ойталап: „Бисти чагырар хаандан томуйлап каг^а“ – деп, Оон дилеп турар-дыр силер. Ынчангаш ам Дээрги-Чаяакчының мурнунга аймактар, төрөл бөлүктөр айыы-биле тургулап алынар^б».

^а Башт. 6:9

²⁰ Самуил Израильдин бүгү аймактарын аңаа чоокшулап кээрин дужааган. Төлге даштары оларның аразындан Вениаминниң аймаанга дүшкөн. ²¹ Вениаминниң салгалдарын төрөл бөлүк айыы-биле чоокшулап кээрин дужааган. Төлге даштары олардан Матрийниң төрөл бөлүүнгө дүшкөн. Матрийниң төрөл бөлүүнүң улузу чоокшулап кээрге, төлге даштары оларның аразындан Кистиң оглу Саулга дүшкөн. Ынчан Саулду дилээш, тыппааннар.

^б Ис. 7:14

²² Дээрги-Чаяакчыдан: «Ол кижиге база катап маңаа кээр бе?»* – деп айтырарга, Дээрги-Чаяакчы: «Саул мында чүк аразында чаштып чыдыр» – дээн. ²³ Улус халчып чоруткаш, Саулду чүк аразындан тып эккелгеннер. Ол хөй улустан бир баш бедик көстүп турган. ²⁴ Самуил чонга: «Көрдүнер бе, Дээрги-Чаяакчы кымны хаан кылдыр шилип каан-дыр? Чон аразында аңаа деңнежир кижиге бар деп бе?» – дээн. Ынчан чон шупту: «Хаан делгерезин!» – деп алгыржып турган^с.

^с 2 Хаан. 16:16;
3 Хаан. 1:25, 31, 39;
4 Хаан. 11:12;
2 Чыл. 23:11
^д Ы. х. к. 17:14-20

²⁵ Самуил чонга хаанның күрүнениң чурумун чарлап бергеш^д, ону дүрүм-номче кири бижээш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салып каан. Ооң соонда чонну чандырып тарадыккан. ²⁶ Саул база Гивада бажыңынче чанып чорупкан. Сеткил-чүрөөн Бурганга оттуртуп алган дайынчылар ону эдерип чорупкан. ²⁷ А чамдык дүржөк кижилер^е: «Ол бисти камгалап шыдаар бе?» – деп турганнар. Олар Саулду куду көрүп, белек-даа бербээннер. А Саул ону эскербээн кижиге дег алдынып турган.

^е Ы. х. к. 13:13

Саулдуң аммон чонну тиилээни

11 ¹ Ооң соонда аммон хаан Наас чедип келгеш, Галаадта Иавис хоорайны^ф бүзээлеп алган. Иавистиң бүгү чурттакчылары Нааска: «Бистиң-биле керээден чарып ал, ынчан бис сенээ бараан болур бис» – дээннер.

^ф Башт. 21:8;
1 Хаан. 31:11-13

² Аммон хаан Наас оларга: «Мен силер-биле керээни чарып алыр мен. Ынчалза-даа бүгү Израильдин ат-алдарын баксырадыр дээш, силерниң кижиге бүрүзүнүн он талакы караан деже идип каар мен^г» – дээн.

^г Зах. 11:17

³ Иавистиң баштыннары аңаа: «Израильдин ужу-кыдыгларынче элчилер чорудар кылдыр биске чеди хонук хуусаадан бер. Бир эвес кым-даа бисти камгалавас болза, бис сенче үнүп кээр бис» – дишкеннер. ⁴ Элчилер Саулдуң хоорайы Гивага чедип келгеш, ол медээни чонга дыңналдыр тарадыккан. Ынчан бүгү чон алгы-кышкы үндүрүп, ыглап-сыктап эгелээш^г. ⁵ Саул ол өйдө ховудан бода малдың соондан чедип келгеш: «Бо чоннун чүзү канчап барганы ол, чүгө ыглажып турары ол?» – деп айтырган. Саулга Иавистиң чурттакчыларының сөстөрүн дамчытканнар.

^г Башт. 2:4; 21:2

⁶ Ынчан Бурганның Сүлдези Саулду бүргөп аарга^и, ол аажок килеңнеп хорадаан. ⁷ Ол ийи инектиң мөчүлөрүн үзе-чаза шапкаш, Израильдин аңгы-аңгы чүктөрүнче демги-ле элчилерни дамчыштыр тарадыккан^и. Ол: «Саул биле Самуилди эдербээн кижилерниң мал-маганын мындыг үүле манап турар» – деп чар тарадыккан. Бүгү чон Дээрги-Чаяакчыдан корга бергеш, чаңгыс кижиге дег демниң үнүп келген^к. ⁸ Саул оларны Везекке хынап көөргө^л, Израильдин шерии 300 000, Иуданың аймааның шерии 30 000 кижиге болган^м. ⁹ Келген элчилерге олар мынча дээн: «Галаадта Иавистиң чурттакчыларынга „Даарта дал дүш турда, силерни камгалап чедип кээр бис“ деп барып чугаалаңар».

^и Сан. 24:2; 1 Хаан. 10:10

^и Башт. 19:29

^к Башт. 20:1

^л Башт. 1:5

^м Башт. 20:17;
1 Хаан. 15:4;
2 Хаан. 24:9

* 10:22 Азы: «Өске кижиге бар бе?»

Элчилер Иавистиң чурттакчыларынга ону чугаалаарга, олар дыка өөрэннер. ¹⁰ Ынчан Иавистиң чурттакчылары Нааска: «Даарта бис силерге үнүп кээр бис. Канчалдыр күзээр силер, бисти ынчалдыр аажылаар силер» – деп чугаалааннар.

^a Башт. 7:16

¹¹ Дараазында хүн Саул шерин үш бөлүккө үзүп алган^a. Даң бажында аммоннар-ның турлааның ортузунче шургуп киргеш, хүндүскү изиг дүшпээнде, оларны чылча шаап каапканнар. Арткан аммоннар тоо быдарадыр десе бергеннер. ¹² Ынчан чон Самуилге мынча деп чугаалаан: «„Саул бисти хааннап шыдаар деп бе?“ деп турган улус кымнар ийик? Оларны бээр эккелинер, бис өлүрүп каар бис». ¹³ Ынчалза-даа Саул: «Бөгүн кымны-даа өлүрбес ужурлуг бис. Чүгө дээрге бөгүн Дээрги-Чаяакчы Израильди камгалаан-дыр» – дээн.

^b 1 Хаан. 10:8

¹⁴ Самуил чонга: «Галгалче бараалыңар^b, аңаа баргаш, Саулду база катап хаан кылдыр чарлап бадыткаалыңар» – дээн. ¹⁵ Бүгү чон Галгалче чорупкаш, Саулду Дээрги-Чаяакчының мурнундан Израильдиң хааны кылдыр катап бадыткап кааш, Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлдерин кылган. Саул база бүгү израильчилер аңаа аажок хөглээн чүве-дир.

Самуилдиң чонга сөөлгү чагы

12 ¹ Самуил израиль чонга: «Мен силерниң сөстериңерни шуптузун дыңнааш, силерге хаанны томуйлап кагдым^c. ² Бо-дур, силерниң хааныңар ам силерни баштаар. Мен силерни аныяамдан ам бо хүнге чедир баштап келдим. А мээң назыным кырып, бажым дүгү агарып калды. Мээң оолдарым силер-биле кады-дыр. ³ Дээрги-Чаяакчының болгаш ооң шилип каан хаанының мурнунга меңээ удур херечилер болуңар. Кымның шарызын, кымның элчигенин ап алган мен, кымны хомудадып азы кымны кызып-кыйган мен, кымдан карак көрбөстедир хээли алган мен^d, кымның херээн шын эвес шииткен мен?^e Бир эвес ындыг чүүлдер турган болза, шуптуңарга алган чүвемни эгидейн» – дээн.

^c 1 Хаан. 8:5; 10:24

^d Ы. х. к. 16:19

^e Сан. 16:15

⁴ Чон аңаа: «Силер бисти хомудатпаан-даа, кызып-кыйбаан-даа, кымның-даа чүзүн-даа албаан силер» – деп харыылаан.

⁵ Самуил чонунга: «Меңээ удур чүнү-даа тыппааныңар дугайында силерге Дээрги-Чаяакчы болгаш Ооң шилип каан хааны бөгүн херечилер болур» – дээн. Чон ооң-биле чөпшээрешкен. ⁶ Ынчан Самуил чонга мынча дээн: «Моисей биле Ааронну томуйлап каан база силерниң өгбелериңерни египет черден үндүрүп эккелген Дээрги-Чаяакчы херечи* болур. ⁷ Ам Дээрги-Чаяакчының өмүнээзинден мен силерге удур чугаалаар мен, силерге болгаш силерниң өгбелериңерге Дээрги-Чаяакчының көргүскен чөптүг чоруктарының дугайында чугаалаар мен.

^f Э. д. 46:6-7

^g Хост. 2:23

^h Хост. 12:36, 51

⁸ Кажан Иаков Египетке чедип келгенде^f, силерниң ада-өгбөңөр Дээрги-Чаяакчыдан ыы-сыылыг дилей бээрге^g, Ол Моисей биле Ааронну Египетче чорудуптарга, олар силерниң өгбелериңерни оон үндүргеш^h, бо черде эккеп чурттадып каан чүве болгай. ⁹ Ынчалза-даа олар боттарының Бурганын, Дээрги-Чаяакчыны, уттупканнар. Ынчан Дээрги-Чаяакчы силерниң өгбелериңерни оларга удур дайылдажып келген Асор хоорайның шериг баштыңы Сисараның, филистимнерниң база моав хаанның холдарыңа хүлээткенⁱ. ¹⁰ Олар катап-ла Дээрги-Чаяакчыга ыы-сыылыг: „Дээрги-Чаяакчыны тооп көрбөй, Ваал болгаш Астарта дүрзүлериңе бараан болуп, бачыттыг чүвени үүлгөткен-дир бис. Ам бисти дайзыннарның холундан адырып ап көр, бис чүглө Сеңээ бараан болур бис“ – деп чанннып келгеннерⁱ. ¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы силерге Иероваалды^k, Беданны^{**}, Иеффайны^l база Самуилди^m чорудупкаш, силерни

ⁱ Башт. 3:12; 4:2; 10:7; 13:1

^j Башт. 10:10

^k Башт. 6:32

^l Башт. 11:1

^m 1 Хаан. 7:10

* 12:6 Өске бурунгу сөзүглелде «херечи» деп сөс таварышпайн турар.

** 12:11 Өске бурунгу сөзүглелде «Бедан» эвес, а «Варак» деп бижээн.

долгандыр турган дайзыннардыр адырып каарга, силер айыыл чок чурттап келдинер. ¹² А кажан аммон чоннуң хааны Наас силерге удур үнүпкенин көрүп кааш^a, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар – силерниң хааныңар болур деп чүвени билип тургашла, силер менээ: „Чок, бисти хаан чагырзын“ – дидинер^b. ¹³ Ам хааныңар бо-дур: бодуңарның шилип тургаш, негеп алган хааныңар бо-дур. Дээрги-Чаяакчы силерниң хааныңарны томуйлап каан-дыр.

^a 1 Хаан. 11:1

^b 1 Хаан. 8:19

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар болзуңарза, Аңаа бараан болур болзуңарза, Ооң сөзүн дыңнаар болзуңарза, Ооң күзелинге удурланмас болзуңарза, силер болгаш силерни чагырып турар хааныңар Дээрги-Чаяакчыга бердингенинер ол болур. ¹⁵ А бир эвес силер Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаас, Ооң күзелинге удурланыр болзуңарза, силерниң өгбелеринерге удурланганы дег, Дээрги-Чаяакчы силерге удурланып үнер^c.

^c Лев. 26:14-15;

Ы. х. к. 28:15

¹⁶ Ам туруп келгеш, Дээрги-Чаяакчының силерниң мурнуңарга кылыр улуг херээн көрүңер. ¹⁷ Ам тараа ажаар үе эвес чүве бе? Ам мен Дээрги-Чаяакчыже кыйгы салыптарымга, Ол диңмирээшкинниг чаъс чорудуптар*. Ынчан силер бодуңарга хаан дилеп тургаш, кайы хире бузуттут чорук кылып алганыңарны көрүп база билип каар силер».

¹⁸ Самуил Дээрги-Чаяакчыже кыйгы салыптарга, Ол диңмирээшкинниг чаъсты ол хүн чорудупкан. Ынчан бүгү чон Дээрги-Чаяакчыдан болгаш Самуилден дыка корткан. ¹⁹ Чон Самуилден: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунга чалчаларың бисти өлбезин дээш мөргүп көрүңерем. Бүгү-ле бачыттарывыстың кырыңга, боттарывыска хаан дилеп тургаш, база бир бачыт немеп алганывысты миннип тур бис» – деп дилээн.

²⁰ Самуил чонга: «Кортпаңар. Бачытты кылган-дыр силер, ам канчаар, Дээрги-Чаяакчыдан черле ойталаваңар, чүрээнер ханызыңдан Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп чоруңар. ²¹ Ажык-дуза чок база камгалап шыдавас хоозун бурганнарга чүдүвенер^d, чүге дээрге олар чүү-даа эвес-тир^e. ²² А Дээрги-Чаяакчы Бодунуң өндүр улуг адын бодааш, Бодунуң чонун кагбас^f, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы силерни Бодунуң чону кылдыр шилип алган-дыр. ²³ Мен база Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт кылбазы-биле силер дээш мөргүүрүм соксатпас мен, силерге эки болгаш шын орукче баарын айтып бээр мен^g. ²⁴ А силер Дээрги-Чаяакчыдан коргуңар, Аңаа бүгү чүрээнер-биле шынчы бараан болуңар^h, Ол кайы хире улуг херектерни силер-биле кылганын көрүңер. ²⁵ Бир эвес багай чүве кылыр болзуңарза, силер база хааныңар узуткаттырар силерⁱ» – деп чугаалаан.

^d Ы. х. к. 11:16

^e 1 Кор. 8:4

^f Ыд. ыр. 93:14; Рим. 11:2

^g 3 Хаан. 8:36;

2 Чыл. 6:27

^h Ы. х. к. 10:12;

Иис. 24:14

ⁱ Иис. 24:20

Филистимнерге удур дайынның эгелээни

13 ¹ Саул үжен харлыында Израильдиң хааны болу берген. Ол Израильди дөргөн ийи чыл башкарып келген**. Саул 3 000 израильчини шилип алган: ² оларның ийи муңу Саул-биле кады Михмаска база Вефил даанга турган, а арткан муңу Ионафан-биле кады Вениаминниң черинде Гивага турган. Оон өске чонну Саул аал-оранынче чандырыпкан. ³ Гивага турган филистим доскуул шерин Ионафан чылча шаап каарга, ооң дугайында филистимнер дыңнап кааннар. А Саул: «Еврейлер дыңназын!» – дээш, бүгү чуртка мыйыс эдиски этсип^j, кыйгы салыр элчилерни чорудупкан. ⁴ Филистим доскуул шерин Саулдуң чылча шаап каанын бүгү израиль чон дыңнап кааш, филистимнерниң Израильди көөр хөңнү чок апарганын билип кааш, Галгалда турар Саулче баар деп барган. ⁵ Филистимнер

^j Башт. 3:27; 6:34

* 12:17 Тараа ажаар үеде Палестинага кажан-даа чаъс чагбас турган.

** 13:1 Бо домактың очулгазы бурунгу еврей чаңчылга даянып турар, еврей сөзүглелде ол саннар таварышпайн турар (Аж.-ч. 13:21 көр).

Израильге удур дайынга белеткени бергеннер: 3000* дайынчы терге, 6000 аъттыг шериг база далай эрииниң элезини дег хөй чадаг шериг чыгылып алгаш^a, Бет-Авенин чөөн талазында Михмаска турлагжып алганнар.

^a Ис. 11:4; Башт. 7:12

^b Израильчилер нарын байдалдыг апарганын билген, чүге дээрге шерии дайзын-нарга кыстырып эгелээн. Ынчангаш олар куйларга, шырыштарга, хая-даш аразынга, оңгарларга база чоогаларга чаштынып эгелээннер^b. ⁷ А чамдык еврейлер Иордан хемниң ындында Гадтың база Галаадтың девискээринче кеже бергеннер. Саул ам-даа Галгалда артып калган, а ону эдерген бүгү шерии коргуп-сүртеп турган.

^b Башт. 6:2; Иов 30:6

^c Самуилдин болчап кааны чеди хүн дургузунда Саул манап келген^c. Самуил Галгалга келбейн турган. Ынчан шерии Саулдан дезип чоруп эгелээн. ⁹ Саул: «Бүрүн өрттедир өргүлдери база эп-найырал өргүлдерин бээр эккелинер» – дээн. Ынчалдыр ол бүрүн өрттедир өргүлдү кылган. ¹⁰ Өргүлдүң сөөлгү эзулалын кылып турда, Самуил чедип кээп-тир. Ынчан Саул ооң-биле мендилежир дээш, уткуштур үнүп келген.

^c 1 Хаан. 10:8

¹¹ Самуил: «Чүнү кылып алганың ол?» – деп айтырган.

Саул анаа мынча деп харыылаан: «Шериглер мени каапкаш, тарап чоруп эгеледи, а силер болчашкан үевисте келбейн бардыңар. А филистимнер Михмаска чыгылып эгеледилер. ¹² Ынчан мен „Филистимнер Галгалда менче халдап кээр боор. А мен ам-даа Дээрги-Чаяакчыдан алгап-йөрээшкин айтырып албаан мен“ деп бодааш, бүрүн өрттедир өргүл кылыр ужурга таварыштым».

^d 2 Хаан. 24:10;
1 Чыл. 21:8

¹³ Самуил Саулга мынча дээн: «Мугулай чүве кылган-дыр сен^d. Дээрги-Чаяакчы Бурганынның айтышкынын күүсетпээн-дир сен. Бир эвес Оон айтышкынын күүсеткен болзунза, Дээрги-Чаяакчы сээн Израильде чагыргаңны кезээ мөңгедө быжыглап каар ийик. ¹⁴ А ам сээн чагыргаң быжыг бооп шыдавас. Дээрги-Чаяакчы Бодунга сеткилинге кирер кижини тып алгаш^e, ону Бодунуң чонунун чагырыкчызы кылып каар. Чүге дээрге сен Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын күүсетпээн-дир сен». ¹⁵ Ооң соонда Самуил Галгалдан Вениаминниң черинде Гиваже чорупкан.

^e Ыд. ыр. 88:20-21;
Аж.-ч. 13:22

Саул кады чораан улузун санап көөрге, 600 хире кижини болган чүве-дир. ¹⁶ Саул оглу Ионафан-биле база олар-биле кады арткан улус-биле Вениаминниң черинде Гивага турумчуп алганнар. А филистимнер Михмаска турлаг кылып, турумчуп алганнар. ¹⁷ Филистимнерниң турлаандан үш бөлүк шериг ол чуртту хоозурадыр сорулгалыг үнүпкен. Оларның бирээзи Офра баар оруктап Шуал девискээринче углапкан. ¹⁸ Өске бөлүк Бет-Орон оруу-биле чорупкан. А үшкүзү ээн кургаг черде Цевоим шынаазында кызыгаарже углапкан.

¹⁹ Ол үеде бүгү израиль черде дарганнар чок турган. Чүге дээрге еврейлерниң хылыш, чыда кылып аарындан филистимнер коргуп-сестип турганнар. ²⁰⁻²¹ Кажан андазыннарарының бистерин, демир-хүүректери, айыырлары, балдылары дөгейленип каарга, израильчилер филистимнерге баар ужурлуг турганнар. Боттарының андазыннарарының бистерин, демир-хүүректерин чидидерде, үштүң ийизи ^oшекел мөңгүн, а балдыларын, мал сүрүкчүзүнүнүң херекселдеринин баштарын чидидерде, үштүң бири шекел мөңгүн төлээр турган. ²² Ынчангаш дайын үезинде Саул-биле арткан бүгү шериглерде хылыш-даа, чыда-даа чок болган. Хылыш болгаш чыда чүглө Саулда база ооң оглу Ионафанда бар болган чүве-дир.

Ионафанның эрес-дидим чоруу

²³ Филистим шериглерниң бир бөлүү Михмас кежиинге чедип келген.

* 13:5 Өске бурунгу сөзүглелде «30 000» деп бижээн.

14 ¹Бир-ле хүн Саулдуң оглу Ионафан бодунуң чепсек тудукчузу чалчазынга: «Ол чарыкта филистим турлагже чоруптаалы че» – дээн. А ачазынга оон дугайында чугаалаваан. ²Ол үеде Саул Гива хоорайның кыдыы Мигронда гранат ыяжының адаанга турган. Ооң-биле кады 600 хире кижиге турган. ³Оларның аразында Дээрги-Чаяакчының Силомдан келген эфодтуг^a бараалгакчызы Ахия турган^b. (Ахия дээрге Ихаводтуң акызы Ахитувтуң оглу турган. А Ахитувтуң адазы – Финеес, кырган-адазы – Илий турган^c.) Ионафанның чорупканын кым-даа билбээн.

^a Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18

^b 1 Хаан. 22:1

^c 1 Хаан. 1:3

⁴Ионафанның филистимнерже эртер кежинин ийи талазында кадыр шиш хаялар бар турган: бирээзин Боцец, өскезин Сене дээр. ⁵Бир хая сонгу чүктен Михмасче көрүнген, өскези мурнуу чүктен Гиваже көрүнген. ⁶Ионафан чепсек тудар чалчазынга: «Чоруулу, кыртгыжадып демдектетпээн бо хейлерниң турлаанга бараалы. Канчап билер, Дээрги-Чаяакчы биске дузалаптар чадавас. Дээрги-Чаяакчыга хөй-даа, эвээш-даа улусту дамчыштыр камгалал бээри берге эвес болур^d» – дээн.

^d Башт. 7:4, 7

⁷Чепсек тудукчузу аңаа: «Чүнү күзээр-дир сен, ону кыл. Кайнаар барыксаар-дыр сен, ынаар бар, мен сээң-биле кады мен» – деп харыылаан.

⁸Ионафан мынча дээн: «Бис ол улустуң талазынче эрте бергеш, көскү черге туруп аар бис. ⁹Бир эвес олар биске: „Бис силерге чеде бергижевиске чедир аңаа турунар“ – дээр болза, турган черивиске доктаай бергеш, оларже чоокшулава бис. ¹⁰А бир эвес олар: „Бээр үнүп келинер“ – дээр болза, ынчан бис оларга чеде бээр бис, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларны бистин холдарывыска хүлээдип бергениниң демдээ ол болур».

¹¹Кажан олар иелээн көстүп үнүп кээрге, филистимнер: «Бо-дур, еврейлер чаштып чытканы кашпалдардан үнүп келдилер^e» – дээннер. ¹²Турлагда шериглер Ионафан биле оон чепсек тудукчун: «Бисче үнүп келинер. Силерге бир чүве чугаалаар бис» – деп кыйгырганнар. Ынчан Ионафан бодунуң чепсек тудукчунга: «Мээн соом-биле чоруп олур. Дээрги-Чаяакчы оларны Израильдиң холунга хүлээткени ол-дур» – дээн. ¹³Ионафан холдары-биле туттунуп, буттары-биле иттинип чорааш, үнүп эгелээн. Оон соондан чепсек тудукчузу база үнүп келген. Ионафан филистимнерни согарга, кээп дүжүп турганнар, а чепсек тудукчузу оон соонда оларны өлүр соп чораан. ¹⁴Ионафан биле оон чепсек тудукчузу баштайгы халдаашкын үезинде чээрби хире кижини улуг эвес шөлдүң девискээринге өлүрүп каапкан. ¹⁵Шөлде турлагда шериглер база бүгү доскуул шериглериниң аразында коргунчуг дүвүрээзин эгелээн. Чуртту хоозурадыр дайылдажып турган шериглер безин коргунчуг-сүртээн. Чер кыры сирлеш дээн, Дээрги-Чаяакчы филистимнерниң сеткил-чүректерин улуг коргуушкун-биле бүргөпкөн.

^e 1 Хаан. 13:6

Израильчилерниң тишелгези

¹⁶Ол үеде Вениаминниң черинде Гивада Саулдуң хайгыылчылары филистимнерниң турлаанда шериглер эвээжеп, ыңай-бээр маңажып эгелээнин көрүп кааннар.

¹⁷Саул кады турган шериглерге: «Бистин аравыстан кым үнүп чоруй барган-дыр, хынап көрүңер» – дээн. Хынап көөрге, Ионафан биле оон чепсек тудукчузу чок болган. ¹⁸Саул Ахияга: «Бурганның аптаразын эккел» – дээн^f. (Ынчан Бурганның аптаразы израильчилерге турган чүве-дир.) ¹⁹Саул Бурганның бараалгакчызы-биле чугаалажып турда, филистимнерниң турлаанда хөлзээзин улам күштелип эгелээн. Ынчан Саул бараалгакчыга: «Болзун че, чоор сен» – дээн.

^f Сан. 27:21

²⁰Саул болгаш оон улузу чыгып алгаш, тулчуушкун болган черге чедип келген. Аңаа коргунчуг улуг дүвүрээзин болган: филистим кижиге бүрүзү хылыжын чоок кижизинче аннып, бот-боттарын өлүржүп турган^g. ²¹Ынчан филистимнер-биле оон мурнунда кады чораан еврейлер Саул биле Ионафанның талазында израильчилерге каттыжа бергеннер. ²²Эфрем дагларынга чаштынып чыткан бүгү израильчилер

^g Башт. 7:22;

2 Чыл. 20:22-23

филистимнерниң дезипкенин дыңнап кааш, кады дайылдажыр дээш бодунуң чонунга каттыжа берген. ²³ Дээрги-Чаяакчы ол хүн ынчалдыр израиль чонну камгалап каан. А тулчуушкун Бет-Авенниң ындынче шилчий берген.

Саулдуң бодунуң шериин чем чивес кылдыр чагааны

²⁴ Израильчилер ол хүн шагзырап турупканнар. А Саул улузунга: «Кежээ дүшпээнде, мен дайзыннаримдан өжээн негеп албаанымда, чем амзаар кижичи каргаттырар» – дээш, оларның даңгыраан ап алган. Шериглерниң аразындан кым-даа чем амзаваан. ²⁵ Ынчан бүгү шерии арыгже чорупкан. А ында алаакта ары чигири бар болган. ²⁶ Арыг иштинче кирип келгеш, шериглер ары чигирин көрүп каан. Ынчалза-даа кым-даа ону амзаваан, чүге дээрге олар каргаттырарындан коргуп турган.

²⁷ А Ионафан ачазының шериглерден даңгырак ап турганын дыңнаваан болган. Ол тудуп чораан ыяжының ужу-биле ары чигирин ускаш, чипкен. Ооң карактары безин чырып келген. ²⁸ Шериглер аразындан бир кижичи аңаа: «Сээң ачаң: „Бөгүн чем чири кижичи турар болза, каргаттырар“ – дээн, ынчангаш чон могап турупкан» – деп чугаалаан. ²⁹ Ынчан Ионафан мынча дээн: «Мээң ачам бодунуң улузунга багай чүве кылган-дыр^а. Көрүнер даан, бо бичии ары чигирин чиптеримге, мээң карактарым чырып келди. ³⁰ Бир эвес шериглер боттарының дайзыннарындан тыпкан олчазындан чип алган болза, филистимнерни оон-даа артык кыргып-хыдывас бе?»

³¹ Филистимнерни ол хүн Михмастан Айалонга чедир^б кыргып-хыдып келгеш, израиль шериглер аажок могап турупкан. ³² Олар боттарының олча-тывыжынче халый бергеш, хойларны, шарыларны, бызааларны ол-ла черинге өзөөш, оларның эъдин ханы-биле чип турганнар. ³³ Саулга: «Чон Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт кылып тур: олар эъгти ханы-биле чип тур^с» – деп дыңнадыпкан. Ынчан Саул: «Силер бачыт кылган-дыр силер. Ам менээ улуг даштан чууп эккеп беринер» – дээн. ³⁴ Ооң соонда Саул мынча дээн: «Шериглерни эргий кезип чорааш, мынча денер: кижичи бүрүзү менээ бодунуң шарызын, бодунуң хоюн эккелзин. Маңаа өзөөш, маңаа чинер, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт кылбаңар, ханы-биле чивенер». Шериглер ол дүне боттарының шарыларын чедип эккелгеш, аңаа соп турганнар. ³⁵ Саул Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш анаа тудуп каан. Ол ооң Дээрги-Чаяакчыга тургусканы бир дугаар өргүл салыр бедигээжи болур.

³⁶ Саул: «Дүне када филистимнерни сүрүп чорупкаш, даң бажынга чедир оларны чаңгыс-даа кижичи арттырбайн узуткап, үптөп алылыңар» – дээн.

«Чүнү кылыксай-дыр силер, ону кылыңар» – деп, шериглер чугаалаан. А Бурганының бараалгакчызы: «Бургандан айтырып көрээлинер» – дээн.

³⁷ Саул Бургандан айтырган: «Филистимнерни сүрүп чоруптайн бе? Оларны израиль чоннуң холунга хүлээдир сен бе?» Ынчалза-даа Бурган ынчан аңаа харыы бербээн^д.

³⁸ Ынчан Саул: «Шериг баштыңчылары бээр чедип келзиннер, олар кым бөгүн бачыт кылганын тодарадып билип алзыннар. ³⁹ Израильдиң Камгалакчызы, дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: мээң оглум Ионафан безин бачыт кылган болза, ол база дораан өлүр» – дээн. Ынчалза-даа шериглер аразындан аңаа кым-даа харыы бербээн. ⁴⁰ Саул бүгү израильчилерге: «Силер шупту бир талазынга туруп алыңар, а мен оглум Ионафан-биле өске талазынга туруп алылы» – дээн.

Шериглер: «Чүнү кылыксай-дыр силер, ону кылыңар» – деп Саулга харыылаан.

⁴¹ Ынчан Саул: «Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Туммим-биле* бадыткалдан берип көрөм» – деп дилээн. Саул биле Ионафанны буруулуг деп тодараткан, а

^а Лев. 5:4

^б Инс. 10:12

^с Э. д. 9:4;
Лев. 3:17; 7:26; 17:10;
Ы. х. к. 12:23-24

^д 1 Хаан. 28:6

* 14:41 Туммим – Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турганы херексел (Хост. 28:30 көр).

чон актыг болган чүве-дир. ⁴² Саул: «Мээң биле оглум Ионафанның аразыңга төлгө даштан октаптыңар» – деп дилээн. Төлгө Ионафанга дүшкөн^а. ⁴³ Саул Ионафандан: «Сен чүнү канчаптың?» – деп айтырган.

^а Иона 1:7

Ионафан ачазыңга: «Мен тудуп чораан ыажым ужу-биле бичии ары чигири ап чипкен кижидир мен. Бо-ла-дыр, ол дээш ам өлүрүм ол-дур» – деп харыылаан.

⁴⁴ Саул: «Ионафан, бөгүн өлүр ужурлуг сен! Бир эвес ыңдыг эвес болза, Бурган мени канчаар-даа кезетсин!» – дээн.

⁴⁵ Ынчалза-даа шериглер Саулга мынча дээн: «Израильди ол хире камгалап каан кижиди, Ионафан канчап өлүр чүвөл? Канчап-даа ыңдыг болбас ужурлуг! Дириг Дээрги-Чаяакчы херечи болзун: ооң бажындан чаңгыс дүк-даа черже кээп дүжүп читпес^б, чүгө дээрге ол Бурганның ачы-дузасы-биле ол бүгүнү кылып турган болгай». Ынчалдыр чон Ионафанны хостап алган, ол дириг арткан.

^б 2 Хаан. 14:11;
3 Хаан. 1:52; Лк. 21:18;
Аж.-ч. 27:34

Саулдуң дайыннары болгаш өг-бүлези

⁴⁶ Ооң соонда Саул филистимнерни сүрерин соксаткан. А филистимнер бодунун черинче чоруй барганнар. ⁴⁷ Саул Израильге чагыргазын ынчалдыр быжыглап алган. Бодун долгандыр бүгү дайзыннары-биле: моав, аммон, эдом чоннар-биле, Цованың хааннары-биле^с база филистимнер-биле дайылдажып турган. Каяа-даа дайылдажып тургаш, ол тиилеп аар турган*. ⁴⁸ Саул эрес-дидим дайылдажып тургаш, амалик чонну база чылча шапкаш^д, Израильди эжелекчилерден хостап алган.

^с 2 Хаан. 8:3; 10:6

⁴⁹ Саул Ионафан, Иессуи база Малхисуа деп оолдарлыг турган^е. Ол ийи кыстыг чүве-дир: улуунуң ады – Мерова, а бичиизиниң – Мелхола^ф. ⁵⁰ Саулдуң кадайы – Ахимаастың уруу Ахиноам турган. Ооң шерииниң даргазы – бодунуң төрөл акызы Нирниң оглу Авенир деп кижиди турган^г. ⁵¹ (Саулдуң адазы Кис биле Авенирнин адазы Нир Авиилдин оолдары турган.)^h

^д 1 Хаан. 15:3, 7

^е 1 Хаан. 31:2;

^ф 1 Чыл. 8:33; 9:39; 10:1

^г 1 Хаан. 18:17-28;

19:11-17;

² Хаан. 3:13-16; 6:16-23

^г 2 Хаан. 2:8

^h 1 Хаан. 9:1;

1 Чыл. 8:33; 9:39

⁵² Саул бодунун чагыргазының үезинде филистимнер-биле доктаамал аар-берге дайынны чорудуп турган. Бир эвес Саул кандыг-бир дайылдажып шыдаар күштүг кижиди көрүп каар болза, ону бодунче ап аар турган чүве-дир^и.

^и 1 Хаан. 8:11

Амалик чонга удур дайын

15 ¹ Самуил Саулга: «Дээрги-Чаяакчы сени олива үзү-биле чаггаш, Бодунун израиль чонунуң хааны кылып кагзын дээш мени чорудупкан чүве^j – дээн. – Ам Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн дыңна. ² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дидир: „Израильчилер Египеттен чоруп олурда, амалик чон аңаа удур чүнү кылганын, ооң оруун дозуп турганын бодап келдим^к. ³ Ам барып, амалик чонну чылча шаап, бүрүнү-биле узуткап каавыт. Аңаа черле өршээл көргүспө. Ооң чүзүн-даа алба. Эр, херээжен-даа дивейн, элээди болгаш чаш-даа уруглар дивейн, инек-шары, өшкү-хой, тева, элчигенин-даа арттырбайн кыргып-хыдып кааптыңар^л“.

^j 1 Хаан. 9:16; 10:1

^к Хост. 17:8-16;

Ы. х. к. 25:17-19

⁴ Саул чонну Телаимге чыып эккелгеш көөрге, Израильден 200 000 база Иудеядан 10 000 чадаг шеригжи болган чүве-дир^l. ⁵ Саул амалик найысылалдың чоогунга чеде бергеш, шынаага кедег кылып алган. ⁶ Саул кен чонга^m: «Амалик улустуң аразындан аңгыланып чоруй барыңар. Оон башка силерни олар-биле кады узуткап каапсымза канчаар. Израильчилер Египеттен чоруп олурда, силер оларның шуптузунга энерел көргүскен болгай силер» – дээн. Кеннер амалик улустуң аразындан аңгыланып алганнар.

^l 1 Хаан. 11:8

^m Сан. 24:21; Башт. 1:16

⁷ Ынчан Саул амалик чонну Хавиладанⁿ Египеттиң чоогунда Сурнуң девискээрлеринге чедир чылча шаап каапкан. ⁸ Амалик хаан Агагты диригге тудуп алгаш^o, ооң

ⁿ Э. д. 2:11; 25:18

^o Ис. 8:23

* 14:47 Өске бурунгу сөзүглелде «Ол дайзыннарын кезедир турган» деп бижээн.

^a Хост. 17:14; Сан. 24:7

бүгү чонун жылыш-биле кыргып-хыдып каапкан^a. ⁹ Ынчалза-даа Саул болгаш оон шерии Агагты кээргээш, өршээп кааннар, эң эки шээр, бода малын, семис-шыырак хураганнарын база шупту эки малдарын кээргээш, өлүрбээннер. А чудангы, арган-дорган малды узуткап каапканнар.

Бурганның Саулдан хая көрнү бергени

^b Э. д. 6:6

¹⁰⁻¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Самуилге ажыдып: «Саулду хаан кылып каанымга Мен хараадап тур мен^b. Чүге дээрге ол Менден хая көрүнген, Мээң сөзүмнү дыңнаваан-дыр» – деп чугаалаан. Самуилдиң хөңнү баксырааш, дүннү өттүр Дээрги-Чаяакчыга чаннп мөргүп келген. ¹² Самуил эртен эрте тургаш, Саулга ужуражыр дээш чорупкан. Саул Кармилге баргаш^c, аңаа бодунга тураскаал тудуп кааш, Галгалче чоруй барганының дугайында Самуилге дыңнатканнар. ¹³ Самуил чедип кээрге, Саул аңаа: «Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буянын хайырлазын! Мен Дээрги-Чаяакчының чагыын күүсеттим» – дээн.

^c Инс. 15:55

¹⁴ Самуил: «Мээң кулаамда хойлар болгаш шарыларның эдери дыңналып турар кандаай чүвөл?» – деп айтырган.

¹⁵ Саул: «Оларны амалик чондан эккелген. Чүге дээрге шериглер Дээрги-Бурган-Чаяакчыга өргүл кылыр дээш, деңгели эң-не эки шээр, бода малды арттырып алган. Оон өскелерин бис шуптузун кыргып-хыдып каапкан бис» – деп харыылаан.

¹⁶ Самуил: «Болзун! Дүне када меңээ Дээрги-Чаяакчы чүү дээнин сенээ чугаалап берейн» – дээрге, оозу: «Чугаалап көрүңерем» – дээн. ¹⁷ Самуил Саулга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы сени Израильдиң хааны кылып турда, сен бодун-на чөгенчиг кижжи мен деп турдун чоп. Ам Израильдиң аймактарының кол кижизи апарган-дыр сен. ¹⁸ Сени Дээрги-Чаяакчы орукче айткарып тургаш: „Барып, бачыттыг амаликтерни бүрүнү-биле узуткап каг, шуптузун узуткап каггыжеңге чедир, олар-биле дайылдаш“ деп чугаалаважык бе? ¹⁹ Чүге сен Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнавайн, тыпкан олчаңче халый берген сен? Чүге Дээрги-Чаяакчының мурнунга багай чүве кылган сен?»

²⁰ Саул мынчаар харыылаан: «Мен Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнааш, Оон чоруткан черинче баргаш, амалик хаан Агагты тудуп эккелдим, амалик улусту бүрүнү-биле узуткап кагдым. ²¹ А шериглер шээр, бода малдың эң-не эки деңгелдиглерин силерниң Бурганынар Дээрги-Чаяакчыга Галгалга өргүл кылыр дээш олчалап алган чүве болгай».

^d Эккл. 4:17

²² Самуил: «Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдер Оон сөзүн дыңнааны дег үнелиг деп бе?^d Дыңнангыр болуру өргүл салырындан дээре, чагыртыры семис хой өргүүрүнден дээре болгай^e. ²³ А чагыртпас чорук дээрге илбишиди ышкаш бачыт-тыр, удурланыр чорук дээрге дүрзү-бурганнарга чүдээни-биле дөмей-дир. Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаарындан ойталааның дээш, Ол сени хаан кылдыр арттыраарындан ойталап каапкан-дыр^f» – деп чугаалаан.

^e Ыд. ыр. 39:7-8; 49:8-14; У. ч. 21:3; Иса. 1:11-17; Иер. 7:22-23; Мих. 6:6-8; Евр. 10:6

^f 1 Хаан. 13:14

²⁴ Саул Самуилден: «Дээрги-Чаяакчының сөзүн күүсетпейн, бачыт кылган-дыр мен. Силерни база дыңнаваан-дыр мен. Мен улустан корткаш, оларның сөзүн дыңнааным ол-дур. ²⁵ А ам менден мээң бачыдым адырып көр. Мээң-биле кады чоруулу. Мен Дээрги-Чаяакчыга барып мөгейип көрейн» – деп дилээн.

²⁶ Ынчан Самуил Саулга: «Сээң-биле кады чорувас мен. Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаарындан ойталааның дээш, Ол сени Израильдиң хааны кылдыр арттыраарындан ойталап каапкан-дыр» – дээн. ²⁷ Самуил чоруур дээш хая көрнү берген. Ынчалза-даа Саул ооң шыва тонунун эдэнден туттунупкаш, ора тыртып алган^g. ²⁸ Самуил аңаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы Израильде чагырганы сенден адыра тырткаш, сенден дээре өске кижиге берипкен-дир^h. ²⁹ Израильдиң мөңгө Бурганы

^g 3 Хаан. 11:30-31

^h 1 Хаан. 13:14; 28:17

меге чүве чугаалавас болгаш кылган херээ дээш бодалын өскертпес^а. Кижилер ыш-каш, кылган чүвезинге хараадаар хире эвес, Бурган-дыр ол».

³⁰ Саул оон: «Мен бачытты кылган-дыр мен. Ынчалза-даа силер ам мени мээн чонумнун баштыңнарының мурнунга, Израильдин мурнунга хүндүлөп, мээн-биле кады чоруптунар. Мен Дээрги-Бурган-Чаяакчыга барып мөгөйип көрейин» – деп дилээн. ³¹ Самуил Саулду барып эдэртип алган, Саул Дээрги-Чаяакчыга мөгөйгөн.

³² Ооң соонда Самуил: «Амалик хаан Агагты меңээ эккелиңер» – дээн. Илчирбеле биле шарыттырган* Агаг аңаа чоокшулап чедип келгеш: «Өлүмнүн айыылы менден чайлай берген бе?» – деп айтырган. ³³ А Самуил: «Сээң хылыжың иелеринден уругларын чарып турганы дег, херээженнер аразындан сээң аваң ынчалдыр оглундан чарылзын» – дээш, Агагты Дээрги-Чаяакчының мурнунга Галгалга шанчып өлүрүп каапкан. ³⁴ Оон Самуил Рамаже чоруй барган. А Саул Гивада бодунуң бажыңынче чана берген. ³⁵ Ооң соонда, өлгүжеге чедир, Самуил Саул-биле ужурашпаан^б. Ынчалза-даа Самуил Саул дээш муңгарап чораан. А Дээрги-Чаяакчы Саулду Израильдин хааны кылып кааны дээш хараадаан.

Самуилдин Давидти хаан болур кылдыр чаап кааны

16 ¹ Дээрги-Чаяакчы Самуилге мынча дээн: «Израильдин хааны кылдыр Мээн хүлээп албааным Саул дээш кажанга чедир муңгарап кээр сен? Бодунуң мыйыс саваңны олива үзү-биле долдуруп алгаш, чорувут^с. Мен сени Вифлеем чурт-туг Иессейге чорудуп тур мен, чүге дээрге ооң оолдарының аразындан Мен Бодумга хаанны көрүп алдым».

² Самуил: «Мен канчап чоруптар мен? Саул ону дыңнап кааш, мени өлүрүп кааптар болгай» – дээн.

Дээрги-Чаяакчы: «Инектен ап алгаш: „Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылыр дээш чедип келдим“ – деп чугаалааш, ³ Иессейни өргүл ёзулалынче чалап ал. Чүнү кылырын айтып бээримге, сен Мээн айтып бергеним кижини чаап, демдектеп каар сен» – деп чугаалаан.

⁴ Дээрги-Чаяакчы чүү дээнил, Самуил шак-ла ынчалдыр кылган. Кажан ол Вифлеемге чедип кээрге, хоорайның баштыңнары аңаа уткуштур девидеп үнүп келгеш: «Эп-найыралдыг келдинер бе?» – деп айтырганнар. ⁵ Ол: «Ийе, Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылыр дээш эп-найыралдыг келдим. Ыдыктанып-арыгланып алынар^д, мээн-биле кады өргүл ёзулалынга киржиңер» – дээн. Иессейни база ооң оолдарын ыдыктап кааш, оларны өргүлче чалаан.

⁶ Олар чедип кээрге, Самуил Элиавты^е көрүп кааш, «Дээрги-Чаяакчының шилип алган кижизи бо болгай аан» деп бодаан. ⁷ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Самуилге мынча дээн: «Ооң даштыкы хевиринче болгаш дурт-сынының узунунче көрбе. Ону Мен хүлээп албаан мен. Мен кижилер дег эвес мен. Кижилер улустун арын-шырайынче көөр, а Дээрги-Чаяакчы улустун чүрээнге көөр^ф». ⁸ Иессей Авинадавты Самуилге кыйгырып эккеп бээрге, оозу: «Дээрги-Чаяакчы бо кижини шилип албаан-дыр» – дээн. ⁹ Иессей Самуилге Шамманы^г эккээрге: «Дээрги-Чаяакчы мону база шилип албаан-дыр» – дээн. ¹⁰ Шак ынчалдыр бодунуң чеди оглун чедирерге, Самуил Иессейге: «Бо оолдардан Дээрги-Чаяакчы кымны-даа шилип албаан-дыр» – деп чугаалаан.

¹¹ Ынчан Самуил Иессейден: «Оолдарыңар шуптузу мында бе?» – деп айтырган. Иессей: «Бичези база бар. Ол хой кадарып чоруй барган-дыр» – деп харыылаан.

Самуил: «Ону сүрдүрүп эккелем. Ол бээр чедип келгиже, бис чемненмес бис» – дээн. ¹² Иессей биче оглун сүрдүрүп эккелген. Ол кызыл-сарыг баштыг, чараш карактарлыг,

^а Сан. 23:19; Тит. 1:2

^б 1 Хаан. 19:24

^с 1 Хаан. 9:16; 10:1

^д Иов 1:5

^е 1 Хаан. 17:13;
1 Чыл. 2:13-15;
2 Чыл. 11:19

^ф 3 Хаан. 8:39; У. ч. 21:2;
Иер. 11:20

^г 2 Хаан. 13:3; 21:21;
1 Чыл. 2:13; 20:7

чараш шырайлыг оол болган. Дээрги-Чаяакчы Самуилге: «Ол-дур. Тургаш, ону чаап каг» – дээн. ¹³ Самуил олива үстүг мыйысты алгаш, ону акылары көрүп турда, чаап каан^a. Ол хүнден эгелээш, Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Давидти бүргөп алгаш^b, оон адырылбаан. А Самуил оон соонда Рамаже чорупкан.

^a 1 Хаан. 10:1
^b Сан. 24:2

Давидтиң Саулга бараан болуп эгелээни

¹⁴ А Саулдан Дээрги-Чаяакчының Сүлдези адырлы берген. Ону Дээрги-Чаяакчының ыдыпканы каржы сүнезин аажок дүвүреди берген^c. ¹⁵ Саулдуң дүжүметтери аңаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчыдан келген каржы сүнезин силерни аажок дүвүредип турар-дыр. ¹⁶ Бистин дээргивис, бодунарның мурунарда турар чалчаларыңарга, бистерге, чадаганга тергийн ойнаар уран хөгжүмчү кижиден тып эккээр кылдыр дужаалдан берип калыңар. Кажан каржы сүнезин Бургандан чедип кээрге, ол кижиге хөгжүмге ойнап тургаш, силерни оожургадыр».

^c Башт. 9:23

¹⁷ Саул дүжүметтеринге: «Тергийн ойнаар уран хөгжүмчү кижиден меңээ тып эккеп бериңер» – деп чугаалаан^d.

^d 4 Хаан. 3:15

¹⁸ Ынчан оон дүжүметтериниң бирээзи: «Мен Вифлеем чурттуг Иессейниң бир оглун көргөн мен. Ол хөгжүмге ойнап билер, эрес-дидим болгаш дайылдажып билер, сөскүр-дылгыр, көрүштүг кижиге; Дээрги-Чаяакчы оон-биле кады чоруур» – дээн.

¹⁹ Саул бодунуң төлээлерин дамчыштыр Иессейге: «Хой кадарып турар оглун Давидти менче чорудувут» – деп сөглөдипкен.

²⁰ Иессей хлебти, көгээржикке араганы элчигенге чүдүргөш, бир анай бергөш, оглу Давидти Саулче чорудупкан. ²¹ Давид Саулга чедип келгөш, аңаа бараан болуп эгелээн. Ол Саулга дыка таарышкан болгаш, оон чепсек тудукчузу болу берген. ²² Саул Иессейге: «Давид меңээ бараан болуп тургай аан, чүгө дээрге ол мээң ээ көрүшкүнүмнү чедип алган-дыр» – деп сөглөдипкен. ²³ Кажан Бурганның чорутканы сүнезин Саулду эргип кээрге, Давид хөгжүмге ойнап эгелээр. Ынчан Саулга чиик болгаш эки апаар, каржы сүнезин оон ойлап чоруй баар болган.

Давидтиң Голиафты тиилээни

17 ¹ Филистимнер дайылдажыры-биле боттарының шериглерин бөлүп, Иуданың аймааның черинде Сохога чыгып келгөш, Сохо биле Азеканың аразында^e Эфес-Даммимге турлаг кылгаш, турумчуп алганнар. ² А Саул болгаш израильчилер чыгып алгаш, Эла шынаазыңга турлаг кылгаш, филистимнерге удур дайынга белеткени бергеннер. ³ Филистимнер бир талазында дагга, а израильчилер өске талазында дагга быжыгланып алганнар, оларның ортузунда шынаа бар чүве-дир.

^e Ис. 15:35

⁴ Филистимнерниң турлаандан Геф чурттуг Голиаф деп аттыг күчүтөн чааскаан үнүп келген^f: оон узуну алды кыры болгаш бир сөөм турган. ⁵ Бажында хүлер куяк бөрттүг, куяк хеп кеткен, оон хүлер куяк хевиниң деңзиси 5000 °шөкөл, ⁶ буттарында хүлерден кылган бут камгалаар хептиг, эгин артында хүлер дозуг-камгалалдыг. ⁷ Оон чыдазының чоону пөс-таавычыларның өзек ыяжы дег турган^g. А чыдазының демир бажының деңзиси 600 шөкөл чүве-дир*. Оон мурунда дозуг-камгалал тудукчузу чоруп олурган. ⁸ Голиаф үнүп келгөш, израиль шериглерже мынча деп алгырып чораан: «Чүү дээш дайылдажып үнүп келдиңер? Мен филистим кижиге мен, а силер Саулдуң кулдары эвес-тир силер бе?»^h Араңардан мээң-биле тутчур кижиден шилип алыңар, ол мээң чанымче чедип келзин. ⁹ Бир эвес ол мээң-биле месилдешкеш, мени өлүрүп каар болза, бис силерниң кулдарыңар болур бис. Бир эвес мен тиилээш, ону өлүрүп

^f Ис. 11:22

^g 2 Хаан. 21:19;
1 Чыл. 20:5

^h 1 Хаан. 8:17

* 17:4-7 Амгы үениң хемчээли-биле болза, Голиафтың дурту үш метр ажыг, оон куяк хеви бежен чеди хире килограмм, а чыдазының бажының деңзиси чеди хире килограмм турган.

каар болзумза, силер бистиң кулдарывыс болуп, биске бараан болур силер». ¹⁰ Оон ыңай ол: «Бөгүн мен Израильдин шериниң адын баксырадып каар мен. Бир кижиден үндүрүнер, ооң-биле тутчуп көрейн» – дээн. ¹¹ Филистим кижиниң ол чугаазын Саул болгаш бүгү израильчилер дыңнааш, шупту коргуп, аажок девидей бергеннер.

¹² Давид дээрге Иуданың черинде Вифлеем чурттуг Иессей деп аттыг эфрат* кижиниң сес оглунуң бирээзи турган. Иессей Саулдуң чагыргазының үзинде кырып калган турган. ¹³ Иессейниң үш улуг оглу Саул-биле кады дайынче чорупкан. Дайынче чорупкан үш оглунуң аттары бо-дур: улуу – Элиав, ийи дугаары – Авинадав, үшкүзү – Шамма^а. ¹⁴ Давид эн-не хеймери турган. Үш улуг акызы Саул-биле дайын чоруптарга, ¹⁵ Давид Саулдан чоруткаш, ачазының шээр малын кадарар дээш, Вифлеемче чанып келген чүве-дир.

^а 1 Хаан. 16:6-10;

¹ Чыл. 2:13-15

¹⁶ Филистим Голиаф дөртен хүн иштинде эртен, кежээ бодун көөргедип келген. ¹⁷ Иессей бир катап оглу Давидке: «Бир °эфа хооруп каан үрезиннерден база он хлебтен ап алгаш, турлагда акыларыңга дүрген аппарып бер. ¹⁸ А бо он быштакты муң шериг баштыңчызынга бергеш, акыларыңның амыр-кадыын айтыргаш, ону бадыткаар демдектен эккел^б. ¹⁹ Олар Саул болгаш бүгү израильчилер-биле Эла шынаазыңга филистимнер-биле тулчур-дур» – дээн. ²⁰ Давид эртен эрте тургаш, таңныылга хойларын хүлээдип кааш, чүгүгүн алгаш, ачазының дужааганын ёзугаар чорупкан. Ол израиль турлагга чедип келгенде, шериглер чыскаалыпкан, алгыкышкылыг тулчуушкунче үнеринге белеткенип турган. ²¹ Израильчилер болгаш филистимнер бот-боттарынга удурланыштыр чыскаалып алганнар. ²² Давид тудуп чораан чүгүгүн таңныылга арттырып кааш, чыскаалганнарга чеде бергеш, акыларының амыр-кадыын айтырган.

^б Э. д. 37:14

²³ Давид акылары-биле чугаалажып турда, Геф чурттуг Голиаф деп аттыг филистим күчүтен бодунуң демги-ле сөстөрүн катап чугаалаан. Давид ону дыңнап каан. ²⁴ Израильчилер ол кижини көрүп кааш, шупту аажок коргуп, оон дезип халчып турганнар. ²⁵ Олар мынча дижип турганнар: «Дуу ол үнүп келген кижини көрүп тур силер бе? Ол Израильди кочулаар дээш үнүп келген кижидир. Ол кижини өлүрүп каар кижитурар болза, ону хаан хөй өнчүлүг аажок бай кылып каар ийик, аңаа уруун кадай кылдыр бергеш^с, ооң ада төрелин Израильге албан-хүлээлгезинден хостуг кылып каар ийик». ²⁶ Давид чанында турган улустан: «Бо филистим кижини өлүрүп кааш, Израильдин адын камгалап каар кижини канчаарыл? Дириг Бурганның агшериин базынчактаар хире кыргыжадып демдектетпээн филистим чүү апарганыл бо?» – деп айтырган. ²⁷ Чон аңаа ол кижини өлүрүп каар болза, кандыг болурунун дугайында демги-ле сөстөрүн катап чугаалаан.

^с Ис. 15:16;

¹ Хаан. 18:17-19

²⁸ Давидтиң улуг акызы Элиав ооң чон-биле чугаазын дыңнап кааш, дуңмазынга хорадап чугаалаан: «Бээр чүге чедип келген сен, каш хоюңну ховуда кымда арттырып кааның ол? Сээң бодунну өрү көрдүнеринни болгаш чүрээң хейлиин билер мен. Сен тулчуушкун көөр дээш келген-дир сен». ²⁹ Давид акызынга: «Чүнү канчапкан кижидир мен? Мээң чугаалаан сөстөрүм дээш ажынып тур сен бе?» – дээн. ³⁰ Давид акызындан хая көрнү бергеш, өске кижиге демги-ле сөстөрүн катаптаарга, чон база шак-ла ынчаар харыылаан.

³¹ Давидтиң чугаалаан сөстөрүн дыңнаан улус Саулга дамчыдыптарга, ол ону кыйгырыпкан. ³² Давид Саулга: «Ол филистим кижидир дээш кымның-даа хөңнү баксыравазын. Силерниң чалчаңар мен ооң-биле барып тутчуп көрейн» – дээн.

³³ Саул Давидке: «Ол филистимге удур сен туржуп шыдавас сен, чүге дээрге сен ам-даа чаш оол-дур сен, а ол кижидир анык назынындан тура дайынчы кижидир» – дээн.

* 17:12 Эфрат – Вифлеемге чурттап чораан төрөл бөлүктүн ады (Руф 1:2 көр).

³⁴ Ынчан Давид Саулга мынча деп харыылаан: «Силерниң чалчанаар мен ачамнын хоюн кадарып чорумда, одардан арзылаң азы адыг хой аптар таварылгалар турган. ³⁵ Ындыг таварылгада мен араатанның соондан сүрүп маңнапкаш, олче халдай бергеш, ооң аспаандан хоюмну былаап ап турган мен. А бир эвес ол менче халып кээр болза, ооң селбегер дүгүнден туткаш, ойтур октааш, өлүрүп каар турган мен. ³⁶ Силерниң чалчанаар мен арзылаңны-даа, адыгны-даа өлүрүп чораан мен. Ол кыргызжадып демдететпээн филистим-биле база ынчаар аажылаар мен, чүге дээрге ол дириг Бурганның аг-шериин базынчактап турар-дыр». ³⁷ Оон ыңай Давид: «Мени арзылаң болгаш адыгның аспаандан адырып ап чораан Дээрги-Чаяакчы ол филистимниң холундан база адырып аар-ла ыйнаан» – дээн.

Саул Давидке: «Бар че, Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады-ла болзунам» – дээш, ³⁸ аңаа бодунуң хөйленин, бажынга хүлер куяк бөргүн база куяк хевин кедирип каан. ³⁹ Давид Саулдуң хевин кеткеш, хылыжын астып алгаш, кылаштап эгелээн, ынчалза-даа ындыг ок-чепсекке, хепке ол чаңчыкпаан турган. Оон Давид Саулга: «Ындыг хептиг кылаштап шыдавас, чаңчыкпаан-дыр мен» – дээш, ол бүгүнү уштуп каапкан. ⁴⁰ Давид даянгыыжын холунга тудуп алгаш, дамырак сугдан беш хоюг даш шилип алгаш, оларны ап чорааны кадарчылаарда тудар хавынга суп алган. Давид филистим кижиге удур холунда хаптыг, даш октаар хөм баглыг үнүпкөн. ⁴¹ Филистим база удур үнүпкөн. Ол Давидче чоокшулап кел-ле чыткан, а ооң мурнунда дозуг-камгалал тудукчузу чоруп орган. ⁴² Филистим Давидче кыжырыг-биле көргөн, чүге дээрге ол аныяк, аяанныг болгаш чараш болган.

⁴³ Филистим кижиге Давидке: «Менче чүге даянгыыш тудуп алган кел чыдыр сен? Ыт-тыр мен бе мен?» – дээш, Давидти бодунуң бурганнарының аттары-биле кармаан. ⁴⁴ Оон филистим кижиге Давидке: «Менче чоокшулап келем, сээң мөчү-сөөгүңнү мен дээрниң куштарынга база ховунуң аңнарынга каап берейн» – дээн^a.

⁴⁵ А Давид филистимге: «Сен менээ удур хылыштыг, чыдалыг, дозуг-камгалалдыг кел чор сен, а мен сенээ удур сээң кыжырып турганың израиль шеригниң Бурганы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле бар чор мен^b. ⁴⁶ Бүгүн Дээрги-Чаяакчы сени мээң холумга хүлээдип бээр. Мен сени өлүргеш, бажыңны ооруп каар мен. Оон филистим шериглерниң мөчү-сөөгүн дээрниң куштарынга база черниң аңнарынга каап бээр мен. Ынчан бүдүн делегей Израильде Бурган бар дээрзин билип алыр^c. ⁴⁷ Мында чыгылып келген бүгү кижилер Дээрги-Чаяакчының тиилеп аарынга хылыш болгаш чыда-даа херек чок деп билип алзын^d. Ол Боду-ла тиилеп аар, ынчангаш Ол силерни бистиң холдарывыска хүлээдип бээр» – деп харыылаан^e.

⁴⁸ Кажан филистим туруп келгеш, Давидче чоокшулап олурда, Давид филистимге уткуштур чыскаалган шериглерниң талазынче дүргөн маңнапкан. ⁴⁹ Давид хавынче холун суккаш, оон даш ап алгаш, филистимче хөм баг-биле октаптарга, дажы ооң хаваанче кадалы бээрге, ол кижиге черже донгая барып дүшкөн. ⁵⁰ Ынчалдыр Давид филистимни даш октаар хөм баг болгаш даш-биле тиилеп алган. Ол холунга хылыш безин тутпайн, тиилээш, филистимни өлүрүп каан^f. ⁵¹ Давид филистим кижиге халып чеде берип, филистим кижиниң кырынче үне халааш, ооң хылыжын хынындан ужулгаш, бажын одура шаап, өлүрүп каан. Филистимнер маадырының өлүп калганын көргөш, дезипкеннер.

⁵² Израиль болгаш Иудеяның улузу тура халчып келгеш, филистимнерни алгыкышкы-биле Гефтиң* ужунга база Экроннуң хаалгазының аксынга чедир сүргеннер. Аштырган филистимнер Шаарим оруунда^g Гефке база Экронга чедир кырылганнар. ⁵³ Израильчилер филистимнерни сүрүп-сүрүп, ээп келгеш, оларның турлаан үптөп

^a Ы. х. к. 28:26

^b Ыд. ыр. 19:8

^c 3 Хаан. 18:36

^d Ыд. ыр. 43:7

^e 2 Чыл. 20:15; Ос. 1:7

^f 2 Хаан. 23:21

^g Инс. 15:36

каапканнар. ⁵⁴ Давид филистим кижиниң бажын Иерусалимче апарган^a, а ооң окчепсээн чадырынга салып алган.

^a 2 Хаан. 5:6

⁵⁵ Филистимге удур үнүп келген Давидти көргөш, Саул шериг даргазы Авенирден^b: «Авенир, бо оол кымның оглул?» – деп айтырган. Авенир: «Хааным узун назылазын, билбес мен» – деп харыылаан. ⁵⁶ Хаан: «Бо оол кымның оглул деп барып айтырзынза» – дээн. ⁵⁷ Давид филистим кижини тиилеп кааш чоруп олурда, Авенир ону эдерттип алгаш, Саулга эккелген. Ол филистимниң бажын тудуп алган чораан. ⁵⁸ Саул оон: «Кымның оглу сен, оол?» – деп айтырган. Давид: «Силерниң чалчаңар Вифлеем чурттуг Иессейниң оглу мен» – деп харыылаан.

^b 1 Хаан. 14:51;
2 Хаан. 2:8

Ионафан биле Давидтиң найыралы

18 ¹ Давид Саул-биле чугаалажып доозупканда, Саулдун оглу Ионафан Давидтиң сагыш-сеткилин бодунуу дег билип, аңаа ынак апарган^c. ² Ол хүн Саул Давидти бодунче ап алгаш, ачазының бажыңынче чандырбаан. ³ А Ионафан Давид-биле эп-найыралдың дугуржулгазын кылып алган, чүге дээрге ол ооң сеткил-сагыжын бодунуу дег билип, аңаа ынак апарган. ⁴ Ионафан бодунуң кедип чорааны даштыкы хевин ужулгаш, Давидке берипкен. Бодунуң хөйленин, хылыжын, чазын, курун база аңаа берипкен. ⁵ Саул Давидти кайнаар-даа чорудуптарга, ол чүнү-даа угаан-сарыылдыг кылып турган. Ынчангаш Саул ону шериг улустуң даргазы кылып каан. Бүгү чонга болгаш Саулдун дүжүметтеринге ол тааржыр болган.

^c 1 Хаан. 20:17;
2 Хаан. 1:26

Саулдун Давидке адааргай бергени

⁶ Давид филистим кижини тиилеп каанының соонда шериглер чанып олурда, Израильдиң бүгү хоорайларының херэеженнери Саул хаанга уткуштур ыр-шоорлуг, хөглүг самнап, хөгжүм херекселдери-биле ойнап үнүп кээп турганнар^d. ⁷ Ойнап-хөглээн херэеженнер мынча деп ырлажып турганнар: «Саул муң-муң кижини, Давид түмен-түмен кижини тиилеп каан-дыр!^e» ⁸ Саулга ындыг чугаа дыңнаары анчыг болган, ынчангаш ол аажок хорадааш: «Давидке түмен-түмен, а меңээ чүгле муң-муң кижилер онаап турар-дыр. Аңаа ам чүгле хааннаары четпейн турар-дыр» – дээн. ⁹ Ол хүнден эгелээш, Саул Давидче каразып көөр апарган.

^d Хост. 15:20

^e 1 Хаан. 21:11; 29:5

¹⁰ Даартазында Саулду Бурганның чорутканы каржы сүнезин бүргөп алырга^f, ол бодунуң бажыңынга өттүр билип медеглеп чоруп турган. Ол өйде Давид, оон мурнунда хүннерде дег, хылдыг хөгжүмге ойнап орган. Ынчан Саулдун холунга чыда туттунуп келген чүве-дир. ¹¹ Саул чыданы: «Давидти ханага чыпшыр кадап-тайн адырам» деп бодааш, октапкан. Ынчалза-даа Давид ону ийи катап былдапкан. ¹² Саул Давидтен коргар апарган. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Давид-биле кады болган, а Саулдан Ол ойталап каапкан. ¹³ Ынчангаш Саул Давидти бодунуң чанындан ыраткаш, ону муң шериг баштыңчызы кылып каан. Давид шериглерниң дайынчы херектерин удуртуп турган. ¹⁴ Давид чүнү-даа кылганда, чедимчелиг болуп келген. Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады болган^g. ¹⁵ Саул ооң чедимчезин көргөш, оон дыка коргуп турган. ¹⁶ А бүгү Израиль болгаш Иудея аңаа ынак апарган, чүге дээрге ол чоннун дайынчы херектерин удуртуп турган.

^f 1 Хаан. 16:14

^g 2 Хаан. 7:9

Саулдун уруун Давидтиң кадай кылдыр алганы

¹⁷ Саул Давидке мынча дээн: «Бо мээң улуг уруум Меров-дыр. Ону мен сеңээ кадай кылдыр бээр мен^h. Сен чүгле эрес-дидим болуп, Дээрги-Чаяакчының дайынарарын чорудуп көрⁱ». Шынында Саул: «Давидтиң амы-тынын мээң холум эвес, филистимнерниң холу үскей аан» деп бодап алган. ¹⁸ Ынчалза-даа Давид Саулга: «Хаанның күдээзи болур хире кым-дыр мен мен? Мээң төрөл бөлүүм-даа, адамның

^h 1 Хаан. 14:49; 17:25

ⁱ 1 Хаан. 25:28

^a Башт. 6:15; I Хаан. 9:21;
2 Хаан. 7:18

^b 2 Хаан. 21:8

ук-төөгүзү-даа Израильде билдингир деп бе?» – дээн^a. ¹⁹ Давидке Саулдуң уруу Мерованы кадай кылдыр бээр дээрге, ону Мехола чурттуг Адриэлге шагда-ла кадай кылдыр берипкен болган^b.

²⁰ Ынчалза-даа Саулдуң өске уруу Мелхола Давидке ынакшый берген чүве-дир. Ол дугайын Саул дыңнап кааш, аңаа аажок таарзынган. ²¹ Саул: «Мелхоланы Давидке кадай кылдыр бээримге, ол аңаа дузак апаар. Ынчан ол филистимнернин холунче кире бээр» деп бодап алган. Ол Давидке: «Сен мээң-биле ам өске уруумну дамчыштыр төрөлдежир сен» – дээн. ²² Саул бодунуң дүжүметтеринге: «Давидке: „Хаан сенче ээ көрнүп турар-дыр. Ооң дүжүметтери шупту сенээ ынак-тыр. Хаан-биле төрөлдежип көр“ – деп бүдүү чугаалаңар» – деп дужааган.

²³ Саулдуң дүжүметтери ол сөстөрнүң шуптузун Давидтин кулаанга чедирерге, Давид оларга: «Хаанның күдээзи болуру белең херек деп бодаар силер бе? Мен дээр-ге яды болгаш көскү эвес кижидир мен» – дээн. ²⁴ Дүжүметтер Саулга Давидтин сөстөрнүң дамчыдып чугаалааннар.

²⁵ Саул: «Ынчаарга Давидке: „Хаан сенден уруу дээш суй белек негевес^c. Сен чүгле хаанның өжээнин негеп, чүс филистим кижини өлүргөш, бадыткалы кылдыр олардан үзе кезип алган кештерни эккеп көргүзөр ужурулуг сен^d“ – деп чугаалаңар» – дээн. Саул ынчалдыр Давидти филистимнернүң холу-биле чок кылып каар деп бодаан.

²⁶ Дүжүметтер хаанның сөстөрнүң Давидке чугаалаарга, Давид хаанның күдээзи болурунга таарзына берген. ²⁷ Айтып каан хүннери төнмээнде-ле, Давид бодунуң шериглери-биле чоруткаш, 200 филистимни өлүргөш, олардан үзе кескен кештерни шуптузун хаанга, ооң күдээзи болур дээш, эккелген. Саул уруу Мелхоланы Давидке кадай кылдыр берипкен.

²⁸ Саул Дээрги-Чаяакчы Давид-биле кады деп чүвени билген, көргөн. Оон аңгыда уруу Мелхола Давидке ынак дээрзин билген. ²⁹ Саул Давидтен оон-даа артык коргар апарган болгаш ооң бүгү назынында дайзыны болу берген. ³⁰ Кажан филистимнернүң баштыңчылары дайын чорудуп үнүп кээрге, эгезинден эгелээш, Давид Саулдуң өске дүжүметтеринден чедимчелиг болуп келген. Ынчангаш оон ады аажок алдаржый берген.

Саулдуң Давидти истеп-сүрүп эгелээни

19 ¹ Саул бодунуң оглу Ионафанга болгаш дүжүметтеринге Давидти өлүрүп кааптарының дугайында чугаалап турган. Ынчалза-даа Давид Саулдуң оглу Ионафаннүң сеткилинге кирип турган. ² Ионафан Давидке: «Мээң ачам Саул сени өлүрер арга дилеп турар-дыр. Даарта оваарымчалыг бол, кандыг-бир черге чашты бер. ³ А мен ачам-биле ховуже үне бергеш, ооң чанынга турар мен. Сээң чаштына берген чериннүң чоогунга ачам-биле сээң дугайында чугаалашкаш, ооң чүү дээнин сенээ чугаалап бээр мен» – дээн.

⁴ Ионафан ачазынга Давидтин дугайында эки чүүлдерни чугаалаан. Ол ачазынга: «Хаан бодунуң чалчазы Давидке удур бачыт кылбас-ла ыйнаан, чүге дээрге ол силерге удур кандыг-даа багай чүве кылбаан-дыр. Ооң кылып турар херектери шупту силерге ажыктыг-дыр. ⁵ Филистим күчүтөнни өлүрер деп тура, ол бодунуң амы-тынын артынга каапкан-дыр^e. Ынчан Дээрги-Чаяакчы бүгү Израильге улуг тиелелге берди. Силер ол бүгүнү көргөш, өөрүп-амырап турдунар. Ам чүү дээш буруу чок кижиге удур бачыт кылып, чылдагаан чок черге Давидти өлүрер деп турарыңар ол?» – дээн.

⁶ Ионафаннүң сөзүн дыңнааш, Саул: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: Давид өлбөс» – деп сөзүн берген. ⁷ Ионафан Давидти кыйгыраш, ол болган чугааны дамчыткаш, ону Саулга эккелген. Саул Давид-биле ооң мурнунда дег ээлдек чугаалашкан.

^e I Хаан. 17:48-49

Мелхоланың Давидти камгалап кааны

⁸ База катап дайын эгелээн. Давид филистимнерге удур тура халааш, оларны чылча шаап каапкан. Филистимнер оон дезип чорупканнар. ⁹ Бурганның чорутканы каржы сүнезин Саулду эргип келгенде^a, ол бажыңыга олурган. Ол холунга чыда тудуп олурган, а Давид ол өйде хылдыг хөгжүмге ойнап олурган чүве-дир. ¹⁰ Саул Давидти ханага чыпшыр кадаптар бодаан, ынчалза-даа демгизи былдаптарга, чыда ханаже кадалы берген. А Давид ол дүне дезипкеш, чаштына берген. ¹¹ Саул айбычыларын Давидтиң бажыңынче чорудупкаш, ону кедеп тургаш, эртен өлүрүп кааптарын дужааган^b. Ынчан Давидтиң кадайы Мелхола^c: «Сен бо дүне амы-тының камгалап, чашты бербес болзуңза, эртен өлүртүп аар сен» – дээн. ¹² Мелхола Давидти сонгадан үндүрүптерге, ол амы-тынын камгалап дезе берген^d. ¹³ Мелхола дүрзү-бурганны алгаш, орунунга чыттыргаш, ооң бажыңга өшкү кежи салгаш, хеп-биле шуглап каан. ¹⁴ Саул Давидти эккелзин дээш айбычыларын чорудуптарга, Мелхола: «Ол аарып турар» – дээн. ¹⁵ Саул айбычыларын Давидти дилеп тывары-биле катап чорудупкаш: «Ону өлүрер кылдыр орун-дөжээ-биле кады эккелинер» – дээн. ¹⁶ Саулдуң айбычылары чедип келгеш көөрге, орунда дүрзү-бурган, а ооң бажында өшкү кежи чыткан.

¹⁷ Саул Мелхолодан: «Чүге мээң дайзынымны дестирип чорудупкаш, мени мегелээниң ол?» – деп айтырган.

А Мелхола ачазыңга: «Ол меңээ: „Мени салбас болзуңза, сени өлүрүп кааптар мен“ – диди» – дээн.

Давидтиң Самуилче дезипкени

¹⁸ Давид ынчалдыр дезип камгалангаш, Рамада Самуилге чедип келгеш^e, Саулдуң ону канчанганын шуптузун чугаалап берген. Оон Самуил-биле чорупкаш, Наватка доктааган. ¹⁹ «Давид Раманың Наватта барган» деп Саулга дыңнадыпканнар. ²⁰ Саул айбычыларын Давидти эккээр кылдыр чорудупкан. Кажан олар өттүр билип медегледеп чыылган Бурганның медээчилерин болгаш оларны башкарып турган Самуилди көрүп каарга, Бурганның Сүлдези Саулдуң айбычыларын бүргей бээрге^f, олар өттүр билип медегледеп эгелээннер. ²¹ Ол дугайын Саулга дыңнадыптарга, ол өске айбычыларын чорудуптарга, олары база өттүр билип медегледеп эгелээннер. Үш дугаарында айбычыларын чорудуптарга, олар база өттүр билип медегледеп турганнар.

²² Саул Рамаже боду чорупкан. Сефте улуг кудук чанынга чеде бергеш: «Самуил биле Давид кайдал?» – деп айтырарга, аңаа: «Раманың Наватта» – деп харыылааннар. ²³ Саул Рамада Наватче чорупкан. Бурганның Сүлдези ону бүргей бээрге^g, ол чоруп ора, Рамада Наватка келгичеге чедир өттүр билип медегледеп турган. ²⁴ Ол база идик-хевин уштуп каапкаш, Самуилдин мурнунга чүвени өттүр көрүп медегледеп турган^h. Ол хүнзедир база ол дүннү өттүр чанагаш чыткан. («Таанда Саул база Бурганның медээчилериниң аразында бе?» дижир чугаа ол болушкундан тывылганⁱ.)

Ионафанның Давидке дузалааны

20 ¹ Давид Раманың Наваттан дезипкеш^j, Ионафанга чедип келгеш: «Сээң ачаңның мурнунга бачыттыг чүнү кылыпкан кижинен? Чүнү канчапкан, чүнү үүлгедипкен мен? Чүү дээш ачан мени өлүрер деп турар кижил?» – деп чугаалаан.

² Ионафан аңаа: «Чок, сен өлбес сен. Ачам менээ чугаалавайн, кандыг-даа херек кылбас ужурлуг. Ачам менден ону чүү дээш чажырап деп? Ол ынчанмас» – дээн.

³ Давид: «Сээң ээ көрүүшкүнүнүңү чедип алганымны ачаң эки билир, ынчангаш ол иштинде: „Ол дугайын Ионафан билбесин, оон башка хомудай бээр“ деп бодап

^a 1 Хаан. 16:14; 18:10

^b Ыд. ыр. 58:1

^c 1 Хаан. 14:49; 18:20-28;

² Хаан. 6:16-23

^d Ис. 2:15; Аж.-ч. 9:25

^e 1 Хаан. 7:17

^f Сан. 11:25; 24:2

^g Сан. 24:2

^h Иса. 20:2

ⁱ 1 Хаан. 10:11-12

^j 1 Хаан. 7:17

алган боор. Дириг Дээрги-Чаяакчының-даа, сээн-даа адынар-биле дангыраглап тур мен: мээн өлүмүм мыяда-дыр» – деп чугаалаан.

⁴ Ионафан Давидке: «Сен чүнү күзей-дир сен, ону сен дээш кылыр мен» – дээн.

⁵ Давид Ионафандан: «Дарта ай чаазы-дыр*. Мен хаан-биле кады чемненир ужур-луг мен. Сен мени салывыт, мен ховуга үш хондур, кежээге чедир чашты берейн. ⁶ Бир эвес ачаң мени айтырза, сен: „Давид менден чөпшээредип алгаш, бодунуң хоорайы Вифлеемче чорупту. Чүге дээрге аңаа ооң төрөл бөлүүнүң бо чылгы өргүл салыр хүннери болур дээр-дир“ – деп чугаала. ⁷ Бир эвес ол: „Ындыг-дыр“ – дээр болза, сээң чалчаң меңээ эки болур. А бир эвес ол ажынып эгелээр болза, каржы херекти ол шиитпирлээр дээрзин билип ал. ⁸ Сен бодунуң чалчанга энерелден көргүс, чүге дээрге сен чалчаң-биле Дээрги-Чаяакчының мурнунга дугуржулга кылган болгай сен. Бир эвес мен кандыг-бир буруу кылган болзумза, мени сен бодуң өлүрүп каавыт^а. Ачаңга мени чедирген херээң чүү боор?»

^а 2 Хаан. 14:32

⁹ Ионафан Давидке: «Ындыг чүве канчап-даа болбас! Бир эвес ачам сенээ удур кандыг-бир каржы үүлгедиг бодап алганын билип алзымза, ол дугайында сеңээ канчап дамчытпас кижини мен» – дээн.

¹⁰ Давид: «Бир эвес ачаң сеңээ каржы харыы бээр болза, ону меңээ кым дамчыдарыл?» – деп Ионафандан айтырган.

¹¹ Ионафан: «Ховуже үнээлем» – деп Давидке чугаалаарга, олар иелээн ховуже чорупканнар. ¹² Ионафан Давидке мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен: сонгузу хүн бо-ла үеде ачамның байдалын көөр мен. Бир эвес ооң сеңээ хамаарылгазы эки болза, мен сенче дыңнадыкчы чорудупкаш, ол дугайын чугаалаар мен. ¹³ Бир эвес мээң ачам сеңээ хамаарыштыр багай чүве кылыр деп бодап алган болза, дыңнадыпкаш, сени салып чорудуптар мен. Ынчан сен тайбың чоруптар сен. Бир эвес ындыг эвес болза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан! Дээрги-Чаяакчы мээң ачам-биле кады чорааны дег, сээң-биле кады болзун. ¹⁴ А сен база, мен дириг-ле артсымза, Дээрги-Чаяакчының энерелиң меңээ көргүзүп көр. ¹⁵ А бир эвес мен өлүп калзымза, мээң салгалымга энерелиң көргүзериңден ойталавайн көр^б. Дээрги-Чаяакчы Давидтиң дайзыннарын шуптузун чер кырынга узуткап кааптар үеде безин оон ойталавайн көр».

^б 2 Хаан. 9:1; 21:7

¹⁶ Ионафан ынчалдыр Давид болгаш ооң салгалы-биле керээ чарып алгаш: «Дээрги-Чаяакчы Давидтиң дайзыннарыңдан өжээнин негеп аар болзун!» – дээн. ¹⁷ Ионафан Давидке база катап ынакшылын бадыткап дангыраглаан, чүге дээрге ол аңаа боду бодунга дег ынак турган^с.

^с Лев. 19:18; 1 Хаан. 18:1;
2 Хаан. 1:26

¹⁸ Оон Ионафан Давидке мынча дээн: «Дарта ай чаазы-дыр. Сени албан айтырарлар, чүге дээрге сээң олудуң куруг болур. ¹⁹ Сен сонгузу хүн бадып келгеш, мооң мурнунда чаштып турганың черже дүрген чедип келгеш, Азел деп даштың чанынга олуруп аар сен. ²⁰ А мен ол даштың чанынче кара аткан кижини бооп, үш согундан адыптар мен. ²¹ Оон мен: „Барып согуннарны тып эккел“ – дээш, чалчамны чорудуптар мен. Бир эвес мен ол оолга: „Согуннар сээң артыңда чыдыр, ап ал“ – дээр болзумза, сен меңээ чедип кээр сен. Шупту чүве тайбың болганы ол, дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен: сеңээ багай чүве болбас. ²² А бир эвес мен ол оолга: „Согуннар сээң мурнуңда-дыр“ – дээр болзумза, ынчан сен чорувут. Сени Дээрги-Чаяакчы дестирип турары ол-дур. ²³ А сээң биле мээң аравыста чугаавыстың кезээ мөңгедө херечизи Дээрги-Чаяакчы болур».

* 20:5 Ай чаазында израильчилер Бурганга өргүлдер кылып, өргүл чемин чип, дойлап турган (Сан. 28:11-15 көр).

Саулдун Ионафанга ажына бергени

²⁴ Давид ховуже чаштып чоруй барган. Ай чаазы үнүп келгенде, хаан чемненир дээш олуруп алган. ²⁵ Хаан бодунуң доктаамал саадаар олудунга, хана чанынга олуруп алган. Ионафан туруп алган, а Авенир^a Саулдун чанынга олурган. Давидтиң олуду куруг артып калган. ²⁶ Ол хүн Саул чүнү-даа ыыттаваан, «Давид бужартай бергеш, арыг эвезинден адырлып албааны ол-дур» деп бодаан^b. ²⁷ Ай чаазының ийиги хүнү үнүп келген, а Давидтиң олуду ээн артып калган. Ынчан Саул оглу Ионафандан: «Чүге Иессейниң оглу дүүн-даа, бөгүн-даа чемненип келбеди?» – деп айтырган.

^a 1 Хаан. 14:50-51

^b Лев. 7:21; 11:24-28; 15:1-4

²⁸ Ионафан Саулга: «Давид менден Вифлеем баарын чөпшээредип алды. ²⁹ Ол менээ: „Бистиң хоорайда төрөл бөлүүвүстүң өргүл кылыр хүнү болур. Мени салып көрөм. Акым менээ чедип кээрин чагаан. Сен менче ээ көрнүр болзуңза, барып акыларымга ужурашкаш кэйн“ – диди. Ынчангаш Давид маңаа чемненип келбээни ол-дур» – деп харыылаан.

³⁰ Ынчан Саул Ионафанга аажок хорадай бергеш, мынча дээн: «Өөдөжок болгаш чагырга чок эшпиниң оглу! Бодуну болгаш аванны бак атка кирип, Иессейниң оглунуң талазында турарыңны мени билбес деп бодадың бе? ³¹ Иессейниң оглу чер кырынга дириг чоруур болза, сен хаан чагыргазын ап шыдавас сен. Ам бо дораан ону тыпкаш, менээ эккеп бер. Ол өлүр ужурлуг!»

³² Ионафан ачазы Саулга: «Ону чүү дээш өлүрер чүвөл? Ол чүнү канчапканыл?» – дээн.

³³ Ынчан Саул шанчып каар дээш оглунче чыда октапкан. Ионафан ол өйде ачазы Давидти ыяап-ла өлүрер дээн-дир деп билип каан. ³⁴ Ионафан аажок хорадааш, столдан туруп чоруй баргаш, ай чаазының ийиги хүнүнде чемненмээн, чүге дээрге ол Давид дээш база ачазының ону куду көргени дээш качыгдап турган.

Давидтиң Ионафан-биле чарлып байырлашканы

³⁵ Даартазында эрген Давидке айтып каан үезинде, Ионафан бичии оолду эдерттип алгаш, ховуже чорупкан. ³⁶ Бичии оолга ол: «Халы, мээң адыпкан согуннарымны диле» – дээн. Оол маңнап чорупкан, а ол согуннарны оолдун мурнунче адып турган. ³⁷ Бичии оол Ионафанның адыпкан согуннарын дилеп халып турган. А Ионафан оолга: «Көр даан, согун сээң мурнунда чыдыр» – деп алгырган. ³⁸ Оон соонда Ионафан оолче база алгырган: «Дүрген маңна, доктаава!» Бичии оол дээргизиниң согуннарын чыып алгаш чедип келген. ³⁹ Бичии оол чүнү-даа билбээн. Хамык хекреттиң ужурун чүгле Ионафан биле Давид билир турганнар. ⁴⁰ Ионафан оолга ап чорааны ча, согунун берипкеш: «Хоорайже апар» – дээн.

⁴¹ Оол чоруптарга, Давид даштың мурнуу талазындан чедип келгеш, үш катап черге чедир мөгейген. Олар куспактанчып, чыттажып, ыглап-сыктап турганнар. Давид Ионафандан артык ыглаан. ⁴² Ионафан Давидке: «Амыр-тайбың чорувут че. Дээрги-Чаяакчының адын адап: „Дээрги-Чаяакчы бистиң аравыста – сээң болгаш мээң үре-салгалывыстың аразында херечи болур“ дээнивис кезээ мөңгедө күштүг болзун». ⁴³ Давид чорупкан, а Ионафан хоорайже эеп чанып келген чүве-дир.

Бурганның бараалгакчызының Давидке дузалааны

21 ¹ Оон чоруткаш, Давид Нов хоорайда^c Бурганның бараалгакчызы Ахимелехке чедип келген. Ахимелех Давидти дүвүрел-биле уткуп алгаш: «Чүге чааскаан сен? Чүге сээң-биле кым-даа келбеди?» – деп айтырган.

^c Иса. 10:32

² Давид Бурганның бараалгакчызы Ахимелехке: «Хаан менээ даалга бергеш: „Сени чүү дээш чорутканымны, кандыг даалга бергенимни кым-даа билбес болзун“ дээн,

ынчангаш улузумну бир черде арттырып кагдым. ³Силерде кандыг чем барыл? Беш хлебтен берип көрүңерем азы оон аңгы кандыг-даа чемден болза» – дээн.

⁴Бурганның бараалгакчызы Давидке: «Менде анаа хлеб чок, чүгле ыдыктап каан хлеб бар. Бир эвес сээң улузуң херэеженнер-биле холбашпаан болза, чирилер-ле ыйнаан» – дээн*.

⁵Давид Бурганның бараалгакчызынга: «Дүүн-даа, бурунгу хүн-даа бистин-биле херэеженнер турбаан. Мээң үнүпкеним хүнден бээр оолдарның савалары арыг. Бир эвес орук арыг эвес-даа болза, саваларда хлебтер арыг артып каар**» – деп харыылаан.

⁶Бурганның бараалгакчызы аңаа Дээрги-Чаяакчының мурнундан ап каапкан ыдыктыг хлебтерни берген, чүге дээрге ында өргүл хлевинден өске хлеб чок турган^a. Эрги хлебтерниң орнунга ыдыктыг черге чаа быжырган хлебтерни салыр турган. ⁷(Ол хүн аңаа Дээрги-Чаяакчының мурнунга Саулдуң дүжүметтериниң бирээзи, кадарчыларының даргазы эдом аймак-сөөктүг Доик деп кижича саадай берген турган чүве-дир.)^b

⁸Давид Ахимелехтен: «Силерде чыда азы хылыш бар бе? Мен бодум хылыш-даа, өске кандыг-даа чепсек ап албаан-дыр мен, чүге дээрге хаанның даалгазы кончуг даштыг болган» – деп айтырган.

⁹Бурганның бараалгакчызы: «Эла шынаазынга сээң тиилеп кааның филистим Голиафтың хылыжын хепте ораап каан чыдыр-ла, дуу эфод^c артында. Оон өске мында кандыг-даа чепсек чок» – дээн.

Давид: «О, оон артык хылыш кайын тыптыр!^d Ону меңээ берип көрүңерем» – дээрге, ону ап берген.

Давидтиң филистим черге чааштынганы

¹⁰Давид барып, Саулдан ол-ла хүн дезип чоруткаш, Геф хоорайның хааны Анхуска чедип келген^e. ¹¹Дүжүметтери Анхуска: «Бо дээрге дуу чурттун хааны Давид эвес-тир бе? „Саул муң-мун, Давид түмен-түмен кижини тиилеп каан“^f деп ооң дугайында ырлажып, самнап турган эвес ийик бе?» – деп чугаалааннар. ¹²Ол сөстөр Давидтиң сагыш-сеткилин хөлзедипкен, Гефтиң хааны Анхустан ол дыка коргуп турган. ¹³Ынчангаш кажан ону тудуп аарга, ол улустун мурнунга арын-шырайын өскерттип алгаш, солуу кижича өттүнүп, хоорайның хаалгазынга чүве чуруп, салынче чараазын бадырып шаг болган^g. ¹⁴Анхус бодунуң дүжүметтеринге: «Көрзүңерзе, ол солуу кижича ышкажыл. Ону чүге бээр эккелдиңер? ¹⁵Бистин черивисте солуу улус чок деп бодадыңар бе? Мээң мурнумга ол үеннезин дээш эккелдиңер бе? Таанда-ла ол мээң бажыңымче кирери ол бе?» – дээн.

Давидти долгандыр улустуң каттыжып эгелээни

22 ¹Давид оон үнгеш, Одоллам куюнче дезип чоруй барган^h. Акылары болгаш төрөл бөлүү шуптузу ону дыңнааш, оон турган черинге чедип келгеннер. ²Аңаа кыстырып-кыйдырган, өре-ширелиг база сеткил-сагыжында хомудалдыг бүгү кижилер чыгып кээрге, Давид оларның баштыңы болу бергенⁱ, оларның саны – 400 хире кижича турган. ³Давид оон чоруткаш, Моавтың Мицпада моав хаанга чеде бергеш, аңаа: «Бурган мени канчаар болгаарын билип алгыжемге чедир, мээң авам биле ачам силерниңге чурттап турарын чөпшээрер көрүңерем» – деп дилээн.

^a Лев. 24:9; Мф. 12:3; Мк. 2:25; Лк. 6:3

^b 1 Хаан. 22:9; Ыд. ыр. 51:2

^c Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18

^d 1 Хаан. 17:51

^e 1 Хаан. 27:2;

^f 3 Хаан. 2:39

^f 1 Хаан. 18:7; 29:5

^g Ыд. ыр. 33:1

^h 2 Хаан. 23:13;

ⁱ Чыл. 11:15;

Ыд. ыр. 56:1; 141:1

ⁱ Башт. 11:3

* 21:4 Ыдыктыг хоойлу ёзугаар чоокку үеде херэежен-биле холбашкан эр кижича арыг эвес апаар, а арыг эвес улус ыдыктаан чем чип болбас турган (Хост. 19:15; Лев. 15:18 көр).

** 21:5 Бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң мурнунда дег, дайынчы аян-чорук үезинде мээң улузум херэеженнерге дегбес. Анаа аян-чорук үезинде безин оларның мага-боттары арыг болур улус чүве. А бөгүн олар кажандан-даа артык арыг».

⁴ Давид ада-иезин моав хаанга эккеп каарга, олар оглунун быжыглалдыг черге турар үезиниң дургузунда аңаа чурттап турганнар. ⁵ Оон Бурганның медээчизи Гад дээрзи^a Давидке: «Сен маңаа турба, Иуданың аймааның чуртунче чорувут, бар че» – дээн. Ынча дээн соонда, Давид Херет деп арыгга чедип келген.

^a 2 Хаан. 24:11;
1 Чыл. 21:9; 29:29

Саулдуң Бурганның бараалгакчыларындан өжээн негээни

⁶ Саул ынчан Давид бодунуң улузу-биле чедип келген деп дыңнап каапкан. Ол өйде Саул Гивада тейде тамариск ыяш адаанга чыда тудуп алгаш, саадап орган, а ооң дүжүметтери ону долганып алгаш турган. ⁷ Саул долгандыр турган бодунун дүжүметтеринге: «Мени дыңнаңар, Вениаминниң үре-салгалы, Иессейниң оглу силерге дүжүттүг, чимистиг шөлдерни бергеш, силерниң шуптуңарны муң болгаш чүс шериг баштыңчылары кылып каар деп бодап тур силер бе? ⁸ Чүге шуптуңар меңээ удур сүлчээлежиң алганыңар ол? Мээң оглум Иессейниң оглу-биле дугур-жулга кылып турда^b, мээң оглум меңээ удур мээң кулумну белеткеп, ам меңээ кедег тургузуп турда, силерниң чаңгызыңар-даа ол дугайында чоп меңээ чугаалаваан силер?» – дээн.

^b 1 Хаан. 18:3

⁹ Ынчан Саулдуң дүжүметтериниң аразыңа турган эдом Доик: «Новта Ахитувтун оглу Ахимелехке Иессейниң оглунуң кээп чораанын мен көрдүм^c. ¹⁰ Ахимелех Давид дээш Дээрги-Чаяакчыдан айтыргаш, аңаа аыш-чем бергеш, филистим Голиафтын хылыжын база берди^d» – дээн. ¹¹ Хаан Ахитувтун оглу, Новта Бурганның бараалгакчызы Ахимелехти база ооң бүгү төрөл бөлүүн, Бурганның бараалгакчыларын эккээр кылдыр улус чорудуларга, олар шупту хаанга чедип келгеннер.

^c 1 Хаан. 21:7;
Ыд. ыр. 51:2

^d 1 Хаан. 21:6, 9

¹² Саул: «Мени дыңна, Ахитувтун оглу» – дээн.

Оозу: «Дыңнап тур мен, дээргим» – дээн.

¹³ Саул оон: «Силер чүге меңээ удур сүлчээлежиң турар силер, сен Иессейнин оглу-биле кады? Чүге сен аңаа аыш-чем база хылыш бергениң ол? Чүге сен Давид дээш Дээрги-Чаяакчыдан айтыртынып турганың ол? Давид, ам кылып турары дег, меңээ удурланзын база кедег тургуссун дээш бе?» – дээн.

¹⁴ Ахимелех хаанга: «Силерниң чалчаларыңар аразыңа Давидтен өске кым силерге эң-не бердинген чүвөл? Ол силерниң күдээр-дир, силерниң чоок дүжүмединер-дир, силерниң ордуңарда хүндүткелдиг кижидир. ¹⁵ Давид дээш мен Бургандан баштай чүвө айтырар кижидир мен бе? Чок, ол бүгүге чалчаңар мени база мээң төрелдеримни буруудатпайн көрүңер, хаан. Чүге дээрге сүлчээниң дугайында силерниң чалчаңар мен чүнү-даа шуут билбес мен» – деп харыылаан.

¹⁶ Ынчан хаан: «Сени болгаш сээң төрелдериниң шуптузун өлүрер ужурлуг, Ахимелех» – дээн. ¹⁷ Хаан бодунуң чанында камгалакчыларыңа: «Барыңар, Дээрги-Чаяакчының бараалгакчыларын өлүрүп кааптыңар, чүге дээрге олар Давид-биле кады-дырлар, Давидтин менден десе бергенин билип турган хирезинде меңээ чугаалавааннар-дыр» – дээн. Ынчалза-даа хаанның чалчалары Дээрги-Чаяакчының бараалгакчыларыңа хол көдүрерин күзевээннер. ¹⁸ Ынчан хаан Доикке: «Сен бар, Бурганның бараалгакчыларын өлүрүп каавыт» – дээн. Эдом Доик чоруткаш, Бурганның бараалгакчыларыңа чалдааш, ол хүн лён эфод^e кедип чораан сезен беш кижини өлүрүп каан. ¹⁹ Бурганның бараалгакчыларының хоорайы Новтын чурттакчыларын кыргып-хыдып каапкан, эр-херээжен, аныяк-чаш кижилерни, бода-шээр малды, элчигеннерни кыргып-хыдып каапкан.

^e Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18

²⁰ Ахитувтун оглу Ахимелехтин Авиафар деп бир оглу дириг арткаш, Давидче десе берген^f. ²¹ Авиафар Давидке келгеш, Саулдуң Дээрги-Чаяакчының бараалгакчыларын узуткап каапканының дугайында чугаалап берген. ²² Давид Авиафарга: «Ол хүн эдом Доикти көргөш, ол ыяп-ла Саулга хоптаныштар деп билип турдум. Сээң

^f 1 Хаан. 23:6

төрөл бөлүүннүн узуткаттырганы дээш мен буруулуг-дур мен. ²³ Мээң-биле артып кал, кортпа. Мени өлүрүксеп турар кижиге сени база өлүрүксеп тур, ынчалза-даа сен мээң камгалалым адаанда болур сен» – деп чугаалаан^a.

^a 3 Хаан. 2:26

Давидтиң Кеиланың чурттакчыларын камгалап кааны

^b Ис. 15:44

23 ¹ Давидке: «Филистимнер Кеила хоорайже^b халдааш, ында тараа шаңнарын үптөп туруп берген-дир» – деп дыңнадыпканнар. ² Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Баргаш, ол филистимнерни басып каайн бе?» – деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы: «Бар, филистимнерни басып каапкаш, Кеиланы камгалап каг» – дээн. ³ Ынчалза-даа Давид-биле кады чораан улус аңаа: «Бис мында, Иуданың черинде безин, коргуп тур бис. Кеилаже филистим шеригге удур канчап баар улус бис?» – дээн. ⁴ Ынчан Давид Дээрги-Чаяакчыдан база катап айтырарга, Ол: «Бар, Кеилаже чорувут. Мен филистимнерни сээң холунга берип каар мен» – деп харыылаан. ⁵ Давид бодунун улузу-биле Кеилаже чорупкаш, филистимнер-биле дайылдашкан. Оларны кыргып-хыдып каапкаш, мал-маганын сүрүп аппараткан. Ынчалдыр Давид кеилажыларны камгалап каан.

^c 1 Хаан. 22:20

^d Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18

⁶ Ахимелехтин оглу Авиафар Кеилада Давидче дезип чоруурда^c, эфодту^d база ап алган чүве-дир. ⁷ Ол өйдө Саулга Давидтиң Кеилада чедип келгенин дыңнадырга, ол: «Бурган ону ам-на мээң холумга кирип бергени ол-дур. Чүгө дээрге ол хааглыг болгаш дүкчүглүг хоорайда бодун кажаалап алган-дыр» – дээн. ⁸ Саул бодунун бүгү шерини Кеилаже баргаш, Давидти база оон улузун бүзүлээринче кыйгырган.

^e 1 Хаан. 30:7

⁹ Давид Саулдун аңаа удур багай чүве бодап алганын билип кааш, Бурганның бараалгакчызы Авиафарга: «Эфодту бээр эккел» – дээн^e. ¹⁰ Давид мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы! Сээң чалчаң мен Саул Кеилага удур келгеш, бо хоорайны мен дээш узуткаар деп турарын дыңнап кагдым. ¹¹ Кеилажылар мени оон холунга хүлээдир бе? Сээң чалчаңның дыңнааны дег, Саул бээр кээр-дир бе? Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы! Чалчаңга меңээ чугаалап берип көрөм».

Дээрги-Чаяакчы: «Кээр» – деп харыылаан.

¹² Давид: «Кеиланың чурттакчылары мени болгаш мээң улузумну Саулдун холунга бээрлер бе?» – деп айтырган.

Дээрги-Чаяакчы: «Хүлээдир-дир» – дээн.

^f 1 Хаан. 22:2; 25:13; 27:2

¹³ Ынчан Давид болгаш оон улузу, 600 хире кижиге^f, Кеиладан баш углаан черже үнүп чорупкан. Саулга Давид Кеиладан дезип чорупкан деп дыңнадыптарга, ол ынаар чорбайн барган.

Давид Зиф ховузунда

^g Ис. 15:24; Ыд. ыр. 62:1

¹⁴ Давид ээн кургаг Зиф ховузунда даглыг быжыглалдыг черлерге турумчуп алган^g. Саул ону хүннүн-не дилеп турган, ынчалза-даа Бурган Давидти оон холунга хүлээтпээн. ¹⁵ Давид Зиф ховузунда Хореш деп черге Саул ону дилеп турарын көрүп турган. ¹⁶ А Саулдун оглу Ионафан Хореште Давидке келгеш, ону деткип, Бурганга идегээринче хей-аът кирипкен. ¹⁷ Ол Давидке мынча дээн: «Кортпа, мээң ачам Саулдун холу сеңээ четпес. Сен Израильди чагырып хааннаар сен, а мен сээң адаанда ийи дугаар кижиге боор мен. Мээң ачам Саул ону билир^h». ¹⁸ Олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга боттарының аразында дугуржулга кылып алганнарⁱ. Давид Хорешке артып калган, а Ионафан чана берген.

^h 1 Хаан. 24:21

ⁱ 1 Хаан. 18:3; 20:8

¹⁹ Зифтиң чурттакчылары Гивада Саулга чедип келгеш: «Давид бистиң Хореш деп черивисте, Иесимоннун мурнуу талазында Гахила бүүрелчининде быжыглалдыг черде чаштып турар^j. ²⁰ Ынчангаш, хаан, келгеш, күзелинерни боттандырып болур силер. А бистиң херээвис ону хаанның холунга хүлээдип бээривис болур» – дээннер.

^j 1 Хаан. 26:1;

Ыд. ыр. 53:1-2

²¹ Саул оларга: «Мени кээргээниңер дээш, Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буян хайырлазын. ²² Баргаш, ам база катап хынаңар, ооң барган черин, ону көргөн улусту билип алыңар. Оон башка ол кончуг кажар кижиги дээрзин менээ улус чугаалап турар-дыр. ²³ Ооң чаштып турар черлерин шуптузун билип алыңар. Ыяк билип алгаш кээринерге, мен силер-биле кады чоруптар мен. Бир эвес ол ында болза, мен ону Иуданың чериниң хөй муң улузунуң аразындан дилээр мен».

²⁴ Олар тургаш, Саулду мурнай Зифче чорупканнар. А Давид ынчан бодунуң улузу-биле Иесимоннуң мурнуу талазында Аравада ээн кургаг Маон ховузунга турганнар^a. ²⁵ Саул бодунуң шерии-биле ону дилеп чорупканнар. Давидке ооң дугайында дыннадыптарга, ол хаялыг черже үне бергеш, Маон ховузунга артып калган. Саул ону дыннап кааш, Давидти сүрүп, Маон ховузунче чорупкан. ²⁶ Саул дагнын бир талазынга чорда, Давид бодунуң улузу-биле өске талазынга турган. Давид Саулдан дүрген дезе бээр деп чорда, Саул шерии-биле ону тудуп аар дээш, оларны оюп чоруп орган. ²⁷ Ынчан Саулга медээчи кижиги келгеш: «Дүрген дедир чедип келиңер. Черивисче филистимнер халдап келди» – дээн. ²⁸ Саул Давидти сүрерин ара каапкаш, филистимнер-биле тулчур дээш дедир чедип келген. Ынчангаш ол черни Села-Гаммахлекот* деп адап каан чүве-дир.

^a Иис. 15:55

Давидтиң Саулду амы-тынныг арттырганы

(1 Хаан. 26:1-25)

24 ¹ Давид оон чоруткаш, Эн-Гедиде^b быжыглалдыг черлерге турумчуп алган. ² А Саул филистимнерге удур дайындан чедип кээрге, аңаа: «Давид Эн-Гединиң ээн кургаг ховузунда турар-дыр» – деп дыннапканнар. ³ Саул бүгү Израильден 3000 шилигтинген эрни эдертип алгаш, Давидти болгаш ооң улузун дилеп, Чунмалыг туругже чорупкан. ⁴ Ол чорааш, орук кыдыында хой кажааларыңга таваржы берген. Ында куй бар боорга, Саул чиигеп аар дээш ынаар кире берген. А ол куйнуң ханы иштинге Давид болгаш оон улузу олурган чүве-дир. ⁵ Давидке ооң улузу мынча деп турганнар: «Дээрги-Чаяакчының сеңээ: „Бо-дур, сээн дайзыныңны сээн холуңга берип тур мен“ – деп чугаалап турганы хүн бо-дур. Ооң-биле чүну канчаарыңны бодуң билир сен». Давид туруп келгеш, Саулдуң тонунуң эдээден билдиртпейн кезип алган. ⁶ Ынчалза-даа ооң соонда Саулдуң тонунуң эдээн кезип алганы Давидтиң арын-нүүрүңге эпчок апарган^c. ⁷ Ол бодунуң улузунга: «Мээң дээргимче ынчаар хол көдүрерин Дээрги-Чаяакчы менээ чөпшээрээр бе ынчаш. Ол болза Дээрги-Чаяакчының шилип алганы кижизи ышкажыл» – дээн^d. ⁸ Ол сөстери-биле Давид бодунуң улузун чемелеп, Саулче халдаарын хоруп каан^e.

^b Иис. 15:62

^c 2 Хаан. 24:10

^d 1 Хаан. 26:9;

2 Хаан. 1:14

^e Ыд. ыр. 7:5

Саул куйдан орукче үнүп кээрге, ⁹ Давид база үнүп келгеш, ооң соондан: «Мээң дээрги хааным!» – деп кыйгырган. Саул хая көрнүп кээрге, Давид аңаа черге чедир мөгейген. ¹⁰ Давид Саулга мынча деп чугаалаан: «Чүге силер улустун: „Давид Саулга удур багай чүве кылыр деп турар“ деп чугаазыңга бүзүрөп, оларны дыннап турар силер? ¹¹ Бөгүн куй иштинге Дээрги-Чаяакчы силерни мээң холумга кирип турганын бодуңар караңар-биле көрдүңер ышкажыл. Силерни өлүрүп каарын менээ сүмелеп турдулар. А мен силерни кээргээш: „Мээң дээргимче хол көдүрбес мен, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчының шилип алган кижизи-дир“ – дидим. ¹² Мээң адам! Мээң холумда силерниң тонуңардан кезип алганым быжындыны көрүңер. Мен ону кезип алгаш, силерни өлүрбедим. Силерге удур менде кандыг-даа каржы-бак бодал чок дээрин көрүп, билип алыңар. Мен силерге удур бачыт кылбадым^f. А силер мээң амы-тынмыгга чедер дээш мени сүрүп турар-дыр силер. ¹³ Силер биле мээң аравыска

^f Ыд. ыр. 58:4

* 23:28 Села-Гаммахлекот – «Адырлышкын хаязы» дээн ат.

^a Э. д. 16:5

Дээрги-Чаяакчы шииткекчи болур ыйнаан^a. Мээң өжээнимни силерден Дээрги-Чаяакчы негеп аар ыйнаан, а мен силерже хол көдүрбес мен. ¹⁴ Бурунгу үлегер чугаада „Бак үүлгедиглер бак улустан үнер“ дээн болгай. А мен силерже хол көдүрбес мен. ¹⁵ Израильдин хааны кымга удур үнүп келген чүвөл? Кымны истеп-сүрүп турар кижилер? Өлүг ытты азы чаңгыс бытты эвес бе? ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы шииткекчи болгай аан! Силер биле мээң аравыска Дээрги-Чаяакчы херечилээр ыйнаан. Ол мээң херээмни сайгарып көргөш, силерниң холунардан мени адырып каар».

¹⁷ Давид чугаазын төндүрүптөргө, Саул: «Сээн үнүн бе бо, оглум Давид?» – дээш, ыглапкан. ¹⁸ Оон ол Давидке: «Сен меңээ бодаарга, чөптүг-шынныг-дыр сен, чүгө дээрге сен меңээ экини күзеп турар-дыр сен, а мен сенээ хамаарыштыр багай чүвө бодап турган-дыр мен. ¹⁹ Бөгүн сен меңээ кээргээчел сеткилиц көргүскөш, ону бад-дыткадын. Дээрги-Чаяакчы мени сээң холунга хүлээдип турда, сен мени өлүрбедиң. ²⁰ Бодунуң дайзынын тудуп алгаш, кым менди-чаагай салып чорудуптар боор? Бөгүн меңээ эки чүүл кылганың дээш, Дээрги-Чаяакчы сени ачы-буян-биле шаңнаар^b. ²¹ Ам билер мен: сен ыяап-ла хаан болур сен^c, Израильди сен чагырар сен. ²² Ынчангаш мээң соомда мээң үре-салгалымны төндүрбезини база мээң адымны төрөл бөлүүмгө артпас кылдыр узуткавазынны меңээ Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангырагла».

²³ Давид Саулга даңгыраан берген. Оон Саул чана берген, а Давид бодунуң улузу-биле кады быжыгланып турумчуп алган черинче чорупкан.

Самуилдин өлгени

25 ¹ Самуил өлүп калган. Бүгү израильчилер чыгып келгөш, ол дээш качыгдап ыглашканнар. Ону Рамага, бодунуң бажыңының чанынга ажаап кааннар^d. А Давид ээн кургаг Фаран ховузунче дүжүп бадып келген^e.

^d 1 Хаан. 7:17

^e Э. д. 21:21; Сан. 10:2

Навалдың харамы база Авигеяның мерген угаанны

² Маон хоорайга хөлчок бай-шыдалдыг бир-ле кижилер чурттап чораан. Оон ээлээн чери Кармил хоорайга турган. Ол 3000 хойлуг, 1000 өшкүлүг чүвө-дир. Хой-өшкүзүн ол Кармилге кээп кыргып турган. ³ Ол кижиниң ады – Навал, ол Халевтин төрөл бөлүүнге хамааржыр^f. А кадайының адын Авигея дээр. Ол херээжен угаанныг болгаш чараш, а ашаа каржы-дошкун болгаш чаңы багай кижилер турган чүвө-дир.

⁴ Давид ээн кургаг ховуга тургаш, Навал хоюн кыргып турар деп дыңнаан. ⁵ Давид он кижини чорудуп, оларга мынча дээн: «Кармилче баргаш, Навалга барып, мээң адымдан байыр чедиринер. ⁶ Аңаа: „Экии! Сенээ, сээң өг-бүлөңгө, бүгү-ле улузунга менди-чаагай болурун күзедим. ⁷ Бөгүн мен сээң малың кыргып турар деп дыңнадым. Силерниң катарчыларыңар бистиң-биле кады чорда, оларны хомудатпаан бис. Кармилге турда, оларның чүзү-даа читпээн. ⁸ Чалчаларыңдан айтгырып көр даан, олар сенээ чугаалап-ла бээрлер ыйнаан. Ынчангаш бо оолдарга энерелиң көргүзөр боор сен, чүгө дээрге бис сенээ эки хүнде чедип келген бис. Бодунуң чалчаларың биске, оглуң Давидке чүнү берип шыдаар сен, шааң-биле берип көрөм“ – дээр силер».

⁹ Давидтиң улузу Навалга баргаш, ол сөстөрни чугаалааш, харызын ыт чокка манап турганнар. ¹⁰ Навал Давидтиң чалчаларыңа: «Иессейниң оглу Давид деп кым чүвөл ол? Амгы үеде боттарының дээргилеринден дезип чоруп турар кулдар-ла хой апарган-дыр. ¹¹ Мен бодумнуң хоюм кыргып турар улузумга бээр дээн хлевимни, суумну база эдимни кайыын-даа келгенин билбизим, танывазым улуска бериптер кижилер мен бе?» – деп харыылаан^g.

¹² Давидтиң чалчалары дедир чедип келгөш, Навалдың сөстөрүн дамчытканнар. ¹³ Ынчан Давид: «Хылыштарыңарны астып белеткенип алыңар!» – деп бодунуң улузунга чугаалаан. Олары ок-чепсээн астып белеткенип алганнар. Давид база

^g Башт. 8:6; Иса. 32:6

бодунуң хылыжын ап алган. Давид-биле кады 400 хире кижиге чорупкан, 200 кижиге турлаанга артып калган.

¹⁴ Навалдың кадайы Авигеяга бир чалчазы: «Давид ээн кургаг ховудан бодунун медээчилерин дамчыштыр бистиң дээргивиске байыр сөс дамчыдыптарга, ол олар-биле каржы-хажагай чугаалашкан-дыр. ¹⁵ А ол улус бисти дыка эки аажылап турду. Бисти хомудатпаан-даа, бис олар-биле кады ховуга чорувуста, чүвүс-даа читпээн болгай. ¹⁶ Бис оларның чоогунга мал кадарып чорувуста, олар биске дүне-хүндүс дивейн камгалакчыларывыс болуп турдулар. ¹⁷ Ынчангаш сен чүнү канчалза эки болурун боданып көр. Оон башка бистиң дээргивиске болгаш ооң аал-оранынга айыыл болуру албан апарган-дыр. А ол дүржөк кижиге-дир^a, ооң-биле чугаалажып болбас-тыр» – деп чугаалаан.

^a Ы. х. к. 13:13

¹⁸ Авигея далаш-биле 200 хлеб, ийи улуг хөм савада арага, өзөп белеткеп каан беш хой, беш °са* быжырган тараа, чүс шарыг үзүм, 200 шарыг фи́га чимизи алгаш, элчигеннерге чүдүрүп алган. ¹⁹ Ол бодунуң чалчаларынга: «Мени мурнай чоруп олурунар, мен силерниң сооңардан чоруур мен» – дээн. А ашаанга чүнү-даа ыыттаваан.

²⁰ Кажан Авигея элчигенин мунуп алгаш, дагның ээптээнден хенертен үнүп кээрге, анаа Давид болгаш ооң улузу уткужуп келген. ²¹ Ол үеде Давид мынча деп чугааланып турган: «Ээн кургаг ховуга ол кижиниң эт-хөрөңгизин хей-ле кадарып турган-дыр мен. Аңаа хамааржыр чүведен чүү-даа читпээн болгай. Мээң кылган эки херээмге ол багы-биле харыылады. ²² Бир эвес мен эртен даң бажынга чедир Навалдың аал-оранында эрлерниң шуптузун кыра шаппас болзумза, Бурган мени** канчаар-даа кезеткей аан!^b»

^b 1 Хаан. 3:17

²³ Авигея Давидти көрүп кааш, элчигенинден дүже халааш, ооң мурнунга доңгая кээп дүшкөш, черге чедир мөгөйген^c. ²⁴ Ооң буттарынга кээп дүшкөш, ол чугаалаан: «Мээң дээргим, бүгү буруу меңээ онаашкай аан^d. Шуптузун чугаалап бээрин чөпшээрөп көрүңерем, мени дыңнап көрүңерем. ²⁵ Мээң дээргим, ол дүржөк кижиге, Навалче, кичээңгей салбайн көрүңерем. Ооң ады кандыгыл, боду база ындыг кижиге-дир ол. Ооң ады Навал***, ооң угаан чогу адындан-на билдингир. А мен, силерниң чалчанаар, силерниң чорудупкан чалчаларыңарны көрбейн барган-дыр мен. ²⁶ Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле, силерниң адыңар-биле дангыраглап тур мен, дээргим: бөгүн Дээрги-Чаяакчы силерни хан төгүүшкүнүнче чорутпады, силерниң холуңарны өжөөн негээшкенинче углавады. Силерниң дайзыннарыңар база силерге каржы сеткилдиг улус Навал ышкаш апарзын^e.

^c Рүф 2:10

^d 2 Хаан. 14:9

^e 2 Хаан. 18:32; Дан. 4:16

²⁷ Мен, силерниң чалчанаар, бо белектерни силерге, дээргимге, эккелдим. Бо белектерни мен силерни эдерип турар чалчаларыңарга бээр дээш эккелдим, дээргим. ²⁸ Чалчанаар мээң буруумну өршээп көрүңерем. Дээрги-Чаяакчы силерниң салгалыңарны мөңгө кылып каар. Чүге дээрге мээң дээргим Дээрги-Чаяакчының дайыннарын чорудуп турар-дыр^f. Бүгү чуртталганаарда силерге багай чүве черле болбас. ²⁹ Бир эвес силерниң амы-тыныңарга чедер дээш, силерни истеп-сүрер кижиге тыпты берзе, дээргим силерниң амы-тыныңарны Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар карактап камгалаар, а силерниң дайзыннарыңарның кут-сүнезинин Ол Боду-ла даш дег үндүр октаптар. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы мээң дээргимге чугаалап турганы эки чүвөлериң шуптузун кылып бергеш, силерни Израильдиң чагырыкчызы кылып каар. ³¹ Ынчан мээң дээргим хей черге хан төгүүшкүнү кылбайн, бодуңарның өжөөнинер негээринден ойталаар болзуңарза, сеткил-чүрээнер оожум болур. Дээрги-Чаяакчы мээң дээргимге ачы-буяның чедирерге, силер чалчанаар мени сактып кээп көрүңерем».

^f 1 Хаан. 18:17

* 25:18 Беш са 35 ажыг литр хире болур.

** 25:22 Өске бурунгу сөзүглезде «мени» эвес, а «Давидтиң дайзыннарын» деп бижээн.

*** 25:25 Навал дээрге «сээдең, бужар-бак» деп уткалыг ат.

³² Давид Авигеяга: «Сени бөгүн менче уткуй чорудупкан Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! ³³ Бөгүн мени хан төгүүшкүнүнче болгаш өжээн негээш-кининче чорутпааның дээш, сээң угааныңны база бодуну алгап-йөрээп тур мен. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы мени сенээ багай чүве кылырындан чайлаткан-дыр. Израильдин дириг Бурганының ады-биле дангыраглап тур мен: бир эвес сен меңээ уткуй далашпаан болзунза, эртен даң бажынга чедир Навалдың аал-оранында эрлерниң шуптузун кыра шавар турган мен!» – дээн. ³⁵ Давид Авигеяның эккелген белектерин ап алгаш: «Бажыңыңче амыр-тайбың чана бер. Мен сээң сөзүңнү дыңнадым, сенче ээ көрүндүм» – дээн.

³⁶ Авигея Навалга чедип кээрге, ол бажыңында хаанныы дег улуг дой кылып турар болган. Ол хөглүг болгаш аажок эзирик болган. Авигея аңаа эртенге чедир чүнү-даа чугаалаваан. ³⁷ Эртенинде Навал элээр апарганда, кадайы аңаа шуптузун чугаалап бээрге, ооң чүрээ чайлы бер часкаш, боду даш көжээ дег апарган. ³⁸ Он хире хонук эрткенде, Дээрги-Чаяакчы Навалга кеземче онааптарга, ол өлүп калган.

³⁹ Давид Навалдың өлүп калганын дыңнап кааш: «Навалдың мени куду көргениниң өжээнин негеп алган Дээрги-Чаяакчыга алдар! Навалдың каржы сеткилинге Дээрги-Чаяакчы кеземче онаан-дыр, а Бодунуң чалчазы мени багай чүве кылырындан чайлаткан-дыр» – дээн. Оон соонда Давид Авигеяже ону кадай кылдыр алып дугайында сөс дамчыдыпкан. ⁴⁰ Давидтиң чалчалары Кармилде Авигеяга чедип келгеш: «Бисти сенче Давид чорудупту. Ол сени кадай кылдыр алыксап турар-дыр» – дээннер.

⁴¹ Авигея дораан черге чедир мөгөйгеш: «Көрүңер, дээргимниң чалчаларының буттарын чуур чалча болурунга безин белең мен» – дээн. ⁴² Авигея дүрген-не белеткенип алгаш, элчигенин мунупкаш, Давидтиң медээчилерин эдерип чорупкан. Ону беш чалча кыс үдеп чораан. Ол Давидтиң кадайы болу берген.

⁴³ Давид Изреелден Ахиноаманы база кадай кылдыр ап алган. Ынчалдыр Авигея биле Ахиноама ийи Давидтиң кадайлары апарган^a. ⁴⁴ А Саул Давидтиң кадайы турган бодунуң уруу Мелхоланы Галлим чурттуг Лаиштиң оглу Фалтийге берипкен^b.

^a 1 Хаан. 27:3; 30:5;

2 Хаан. 2:2; 3:2;

1 Чыл. 3:1

^b 2 Хаан. 3:14-15

Давидтиң Саулду база катап амы-тынныг арттырганы

(1 Хаан. 24:1-22)

26 ¹ Зифчилер Гивада Саулга чедип келгеш: «Давид бистиң черде Иесимоннуң дужунда Гахила бүүрелчининде чаштып турар-дыр» – деп чугаалааннар^c.

² Саул 3000 шилиттинген израильчини эдертип алгаш, Давидти дилээри-биле ээн кургаг Зиф ховузунче чорупкан^d. ³ Саул Иесимоннуң дужунда чыдар Гахила бүүрелчининге орук кыдыыңга турумчуп алган. А Давид ээн кургаг ховуга тургаш, Саулдуң ооң соондан чедип келгенин көрүп турган. ⁴ Давид хайгыылчылар чорудуптарга, олар Саулдуң шынап-ла чедип келгенин билип эккелгеннер.

⁵ Давид тургаш, Саулдуң турлаанче чеде бергеш, Саул биле ооң шерииниң даргазы, Нирниң оглу Авенирниң^e удуп чыткан черин көрүп алган. Саул турлагның төвүнде, а шериглери ону долгандыр удуп чыткан. ⁶ Давид хет аймак-сөөктүг Ахимелехтен база Саруйяның оглу, Иоавтың акызы Авессадан^f: «Саулдуң турлаанче мээң-биле кады кым баарыл?» – деп айтырган. Авесса: «Мен сээң-биле баар мен» – деп харыылаан. ⁷ Давид Авесса-биле кады дүне када Саулдуң турлаанга чедип келген. Саул турлагның төвүнде удуп чыткан, а чыдазын ооң бажында черже киир шанчып каан турган. Авенир болгаш ооң шериглери ону долгандыр удуп чытканнар.

⁸ Авесса Давидке: «Бөгүн Бурган дайзыныңны сээң холунда тутсуп берген-дир. Ону чыда-биле черге чыпшыр чаңгыс шанчыптарың сээң меңээ чөпшээреп көрөм, аңаа чаңгыс шимчээшкин-не чедер» – деп чугаалаан.

^c 1 Хаан. 23:19;

Ыд. ыр. 53:1-2

^d Ис. 15:24; Ыд. ыр. 62:1

^e 1 Хаан. 14:50; 17:55

^f 2 Хаан. 2:18

⁹ Ынчалза-даа Давид Авессага: «Ону өлүрбө. Дээрги-Чаяакчының шилип алган хаанынче хол көдүргөн кижиге буруу чок болур деп бодаар сен бе?» – дээн^a. ¹⁰ Давид оон мынча дээн: «Ону Дээрги-Чаяакчы Боду кезеткей аан. Азы хүнү кээрге, ол өлүп каар, азы дайын чорупкаш, өлүртүр^b. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: Оон шилип алган кижизинче бодумнуң холум көдүрбөс мен. ¹¹ Оон бажында турар чыдазын база суглуг саваны ап ал, ынчангаш чанаалы».

^a 1 Хаан. 24:7; Ыд. ыр. 7:5

^b 1 Хаан. 31:6

¹² Давид Саулдун бажында турган чыдазы биле суглуг саваны ап алган. Олар чанып чорупканнар. Оларны кым-даа көрбээн, кым-даа билбээн, кым-даа одунмаан, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Саулдун улузун ханы уйгуже кирип каан чүвө-дир^c. ¹³ Давид өске талаже эртип чоруй баргаш, ыракта даг бажынга барып туруп алган. Оларның аразы ырак турган.

^c Э. д. 2:21; 15:12

¹⁴ Давид шериглерни болгаш Нирниң оглу Авенирни: «Дыңнап тур сен бе? Харыылап көрөм, Авенир!» – деп кыйгырган.

Авенир аңаа: «Кым сен? Чүгө хаанны кыйгырып тур сен?» – деп харыылаан.

¹⁵ Давид Авенирге мынча дээн: «Сен ёзулуг эр кижиге сен ыйнаан? Израильде сээң-биле кым быражыр чүвөл? Чүгө сен бодунуң дээрги хааныңны камгалап-карактавайн турар кижиге сен? Чон аразындан бир-ле кижиге сээң дээрги хааныңны өлүрөр дээш кээп чораан-дыр. ¹⁶ Сен багай кылып турар-дыр сен. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: өлүмгө төлөптиг-дир силер, чүгө дээрге Бурганның шилип алган кижизин, бодунарның дээрги хааныңарны камгалап-карактаваан силер. Көрүп көрөм, хаанның бажынга турган чыдазы биле суглуг сава бар-дыр бе?»

¹⁷ Ынчан Саул Давидтиң үнүн танып кааш: «Оглум Давид, сээң үнүң бе бо?» – деп айтырган.

Давид: «Ийе, мээң үнүм-дүр, дээрги хааным» – дээн. ¹⁸ Оон соонда: «Мээң дээргим чүү дээш бодунуң чалчазын истеп-сүрүп турар ирги? Чүнү үүлгедип каан кижиге мен? Багай чүвө кылып каан мен бе? ¹⁹ Мээң хааным, бөгүн бодунарның чалчаңарның чугаазын дыңнап көрүнерем. Бир эвес силерни меңээ удур Дээрги-Чаяакчы чорудупкан болза, мээң амы-тыным Аңаа өргүл болзун! А бир эвес менче удур силерни кижилер чорудупкан болза, олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга каргаттырар болзун! Чүгө дээрге олар бөгүн мени Дээрги-Чаяакчының берген черинге арттырбазын бодап: „Бар, өске бурганнарга бараан бол“ дээш, үндүр ойладып турганнар болгай. ²⁰ Мээң ханым Дээрги-Чаяакчының мурнунга төгүлбезин. Силер, Израильдиң хааны, даглыг черге торлаа сүрери дег, чаңгыс быт дилеп чорупкан-дыр силер».

²¹ Саул: «Мен бачыт кылган-дыр мен^d. Чанып кел, оглум Давид. Мен моон соңгаар сеңээ багай чүвө черле кылбас мен, чүгө дээрге сен мээң амы-тынымны үнөлөп көргөн-дир сен. Мелегей чоруктар үүлгедип, улуг частырыг кылып турган-дыр мен» – деп билинген.

^d 1 Хаан. 15:24

²² Давид: «Хаанның чыдазы бо-дур. Оолдарның бирээзи келгеш, ап алзын. ²³ Дээрги-Чаяакчы улустуң актыын-шынныын болгаш бердингенин көрүп, кижиге бүрүзүн шаңнаар болзун^e. Дээрги-Чаяакчы силерни мээң холдарымга хүлээдип турда-даа, мен Дээрги-Чаяакчының шилип алган хаанынче хол көдүрбедим. ²⁴ Бөгүн силерниң амы-тыныңар меңээ кайы хире үнелиг болганыл, Дээрги-Чаяакчы мээң амы-тынымны база ынчаар үнөлээй аан. Ол мени кандыг-даа хилинчек-човалаңдан камгалаар болзун!» – дээн.

^e 2 Хаан. 22:21; Ыд. ыр. 17:21

²⁵ Ынчан Саул Давидке мынча дээн: «Бурган сеңээ ачы-буян хайырлазын, оглум Давид. Ажыл-херекти-даа кылып, кадыг-бергени-даа эртип чоруур-дур сен». Давид бодунуң оруун улап чорупкан, а Саул бодунуң черинче чанып келген.

Давидтиң филистим хаанга бараан болганы

27 ¹ Давид иштинде мынча деп боданган: «Кажан-бир мен дөмей-ле Саулдуң холунче кире бээр болгай мен. Филистим черже десе бээринден дээр чүве чок боор. Ынчан Саул мени бүгү израиль черден дилээш, шаа төнүп каарга, мен ооң холундан камгаланыр мен». ² Давид тургаш, боду-биле кады чораан 600 эр-биле кады^a Гефтиң хааны, Маохтуң оглу Анхусче чорупкан^b. ³ Давид Гефке Анхустуң чанынга бодунуң улузу-биле кады чурттап турган. Кижиги бүрүзү бодунуң өг-бүлези-биле. А Давид бодунуң ийи кадайы – изреелчи Ахиноама база Навалдын кадайы чораан кармилчи Авигея^c олар-биле. ⁴ Саулга Давидтиң Гефче десе берген дыннадыптарга, ооң соонда ол ону дилевестей берген. ⁵ Давид Анхуска: «Бир эвес мен силерниң сагыжыңарга кирер болзумза, меңээ ховуда хоорайларыңарнын бирээзинге чурттаар черден берип көрүнерем, мен аңаа чурттай берейн. Силерниң чалчанар мен хаанның чурттап турар хоорайыңга турган херээм чүү боор» – дээн. ⁶ Ынчан Анхус Давидке Циклаг хоорайны берген^d. Ынчангаш бо хүннерге чедир Циклаг Иудеяның хааннарының хоорайы бооп артып калган.

⁷ Давид филистим черге бир чыл дөрт ай чурттаан чүве-дир. ⁸ Давид бодунуң улузу-биле Египеттиң кызыгаарында Сурга чедир черни үе-дүптөн бээр ээлеп чурттаан гессур^e, гарзей база амалик^f чоннарже халдап тургаш, ⁹ оларны кыргып-хыдып каапкан. Эр-даа, херэежен-даа улусту дириг арттырбайн, шээр болгаш бода малдарын, элчигеннерин, тевелерин база идик-хевин былаап алгаш, Анхуска чедип кээп турган. ¹⁰ Анхус Давидтен: «Ам кымче халдап турдунар?» – деп айтырарга, Давид: «Негевте Иуданың аймааның чуртунче^g, иерахмеил аймактың чуртунче база кен аймактың чуртунче^h» – деп харыылаан. ¹¹ Давид эр-даа, херэежен-даа кижилерни дириг арттырбайн турган, Гефче эккелбээн. «Олар бисти улуска: „Давид филистим черге турган үезиниң дургузунда ол кезээде ынчалдыр кылган“ – дей бээрлер чадава» деп сезинген. ¹² Анхус Давидке бүзүрөп турган болгаш: «Израиль чон ам ону шуут көөр хөңнү чок-тур. Ынчангаш ол кезээ мөңгедө мээң чалчам болур» – деп бодап турган.

28 ¹ Ол үедө филистимнер Израиль-биле дайылдажыр дээш бодунуң шерин чыып турган. Анхус Давидке: «Билип тур сен бе? Сен бодуң улузуң-биле кады мээң шеримге катчып алгаш, чоруур сен» – деп чугаалаан. ² Давид Анхуска: «Силерниң чалчанар чүнү канчап шыдаарын ам көөр силер» – дээрге, Анхус: «Ынчаарга мен сени кезээде мээң хууда камгалакчым болур кылдыр томуйлап каар мен» – деп чугаалаан.

Саулдуң караң көрнүр херэеженге барганы

³ Самуил өлүп калган турган. Бүгү израильчилер ол дээш качыгдап ыглашкаш, ону оон хоорайы Рамага ажаап каан турганⁱ. А Саул караң көрнүр кижилер болгаш өлүглерниң сүнезиннерин кыйгырар кижилерни чуртундан үндүр ойдадыпкан чүве-дир^j.

⁴ Филистимнер чыгып алгаш, Сунемге^k барып турлаг кылып алганнар. Саул база бүгү израиль чонну чыып алгаш, Гелвуяга^l турлагжып алган. ⁵ Филистим шеригниң турлаан көрүп кааш, кортканындан Саулдуң чүрээ серт кылынган. ⁶ Саул Дээрги-Чаяакчыдан айтырарга, Ол аңаа ооң дүжүнде-даа, урим* дамчыштыр-даа, Бодунуң медээчилерин дамчыштыр-даа харыы бербээн^m. ⁷ Ынчан Саул дүжүметтеринге: «Меңээ өлүглерниң сүнезинин кыйгырар херэеженден тып бериңер, мен оон барып айтырайн» – деп дужаарга, олар аңаа: «Бо-дур, ындыг херэежен Эн-Дордаⁿ

^a 1 Хаан. 23:13

^b 1 Хаан. 21:10;
3 Хаан. 2:39

^c 1 Хаан. 25:43

^d Ис. 15:31

^e Ис. 13:2

^f 1 Хаан. 15:7

^g Ис. 15:31-32

^h Башт. 1:16;
1 Хаан. 30:29

ⁱ 1 Хаан. 25:1

^j Хост. 22:18; Лев. 19:31;

Ы. х. к. 18:10-12

^k Ис. 19:17

^l 1 Хаан. 31:1

^m 1 Хаан. 14:37;

2 Хаан. 22:42;

Ыд. ыр. 17:42

ⁿ Ис. 17:11

* 28:6 Урим – Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турганы херексел (Хост. 28:30 көр).

бар» – деп дыңнатканнар. ⁸ Саул бодунуң хевин солуй кеттингеш, ийи кижии эдерттип алгаш, дүне ол херэеженге чедип келген. Саул оон: «Меңээ төлгеден салып, мээң айтырган кижимниң сүнезинин кыйгырып берем» – деп дилээн.

⁹ Ынчалза-даа ол херэежен аңаа: «Караң көрнүр болгаш төлгечи кижилерни Саул чуртта чок кылып каанын билир-ле болгай сен. Чүге меңээ четки салып, мени өлүрер деп турарың ол?» – дээн.

¹⁰ Саул аңаа: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: ол чорук дээш сеңээ кандыг-даа багай чүве болбас» – деп аашкынган.

¹¹ Ол херэежен: «Кымның сүнезинин кыйгырып бээр мен?» – деп айтыраарга, Саул: «Самуилди кыйгырып берем» – дээн.

¹² Херэежен Самуилди көрүп кааш, Саулче: «Чүге мегеленип турганың ол? Саул ышкажыл сен!» – деп кышкырыпкан.

¹³ Хаан: «Кортпа. Чүнү көрүп тур сен?» – деп айтырган.

Херэежен: «Черден үнүп олар бурганнар көрүп тур мен!» – дээн.

¹⁴ «Кандыг хевирлиг-дир?» – деп Саул айтыраарга, төлгечи: «Назылай берген, шыва тоннуг эр кижии^a черден үнүп кел чор» – деп харыылаан. Ынчан Саул ол дээрге Самуил-дир деп билип кааш, черге чедир доңгая дүжүп мөгөйген.

^a 1 Хаан. 2:19; 15:27

¹⁵ Самуил: «Чүге мени дүвүредип, үндүр кыйгырдың?» – деп Саулдан айтырган.

Саул мынча дээн: «Меңээ дыка берге-дир. Филистимнер меңээ удур дайылдажып турар. Бурган мени каапкан болгаш^b, моон сонгаар Бодунуң медээчилерин дамчыштыр-даа, дүжүмде-даа меңээ харыы бербес-тир. Ынчангаш чүнү канчалзымза экил, мени өөредип кагзын дээш силерни кыйгырдым».

^b 1 Хаан. 18:12

¹⁶ Самуил аңаа мынчаар харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы сенден хая көрнү бергеш, сээң дайзының апарганда, менден ону айтыргаш канчаар сен? ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы мени дамчыштыр чугаалаан сөзүн күүсеткен-дир^c. Ол сээң холуңдан чагырганы алгаш, өске кижиге, Давидке, дамчыдып берип турар-дыр. ¹⁸ Чүге дээрге кажан Дээрги-Чаяакчы амаликтерже ажынып-хорадап, оларны узуткаар деп бодап турда, сен Ооң сөзүн тооп дыңнаваан-дыр сен^d. Ол дээш Дээрги-Чаяакчы ам сени ынчаар аажылап турар-дыр. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы сени-даа, Израильди-даа филистимнерниң холунга хүлээдип бээр. Эртен сен база сээң оолдарың мээң-биле кады турар силер^e, а Израильдин турлаан Дээрги-Чаяакчы филистимнерниң холунга хүлээдиптер».

^c 1 Хаан. 15:28

^d 1 Хаан. 15:29

²⁰ Самуилдин чугаазындан аажок корга бергеш, Саул черже калбак кеш дег барып дүшкен. Хондур, хүнзедир аыш-чем чивээнинден оон күжү суларап калган чүве-дир. ²¹ Төлгечи херэежен Саулга чедип келгеш, ооң аажок корга бергенин көрүп кааш, аңаа чугаалаан: «Силерниң чалчаңар мен дилээнерни тооп дыңнааш, бодумга айбылдыг турда-ла, силерниң дужаалыңарны күүсеттим. ²² Ам чалчаңарның сөзүн дыңнаарын силерден дилеп тур мен. Орукче үнүп чоруптарыңар мурнунда күш кирер кылдыр бичии хлебтен чип аарын сүмелеп тур мен».

^e 1 Хаан. 31:2, 4

²³ Ынчалза-даа ол: «Чемненмес мен» – дээш, ойталап каапкан. Дүжүметтери база херэежен ону көгүдүп эгелээрге, оларның аайынга кирип, черден тургаш, орунга олуруп алган. ²⁴ Херэеженниң аалынга семис бызаазы бар турган. Ол ону дүрген-не дөгөргеш, далган быжырып, боовалар белеткеп кылган. ²⁵ Саулга болгаш оон дүжүметтеринге аыш-чемин бээрге, олар чемненип алгаш, ол-ла дүне чорупканнар.

Давид Израильге удур дайынче барбас ужурулуг

29 ¹ Филистимнер бүгү шерийн Афекке чыып алган, а израильчилер Изреелде кара суг чанынга турлаг кылып алганнар. ² Филистим чагырыкчылар чүс-чүс, муң-муң шериглери-биле чоруп органнар, а Давид бодунуң улузу-биле соондан, Анхусту эдерип, кел чораан.

³ Филистим баштыннар: «Бо чүү еврейлерил?» – деп айтырып эгелээн.

Анхус оларга: «Бо дээрге Израильдиң хааны Саулдуң дүжүмеди Давид-тир. Ол менээ үр бараан болуп тур. Ол үениң дургузунда мен ооң багай талазын көрбөдим» – деп харыылаан.

⁴ Филистим баштыннар анаа аажок ажынып, мынча дээннер: «Бо кижини дедир чорудувут. Бистиң-биле дайынче чорупкаш, биске удур тулчу бербези-биле, ол сээн айтып берген черинге олурзун. Бистиң шериглеривистиң баштарын азап тургаш, ол бодунуң дээргизиниң энерелин ээлдирип алыр эвес деп бе? ⁵ Чоннуң „Саул муң-муң кижини, Давид түмен-түмен кижини тиилеп каан“^a деп ырлажып, самнап турганы Давид ол эвес бе?»

^a 1 Хаан. 18:7; 21:11

⁶ Анхус Давидти кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: сен шынчы сен. Сен мээң шериглерим-биле кады чораан болзунза, менээ дыка-ла эки турган ийик. Меңээ чедип келгенинден бо хүнге чедир сээн багай талаң черле эскербээн мен. Ынчалза-даа филистим чагырыкчыларга сен таарышпастыр сен. ⁷ Ынчангаш сен ам оларны бужургандырбайн, дедир амыр-тайбың чорувут».

⁸ Давид Анхуска: «Мен багай чүнү кылыпкан мен? Бо үениң дургузунда чалчанап менден чүнү эскердинер? Дээрги хаанымның дайзыннары-биле чүге барып дайылдажып болбас кижини мен?» – деп айтырган.

^b 2 Хаан. 14:17, 20; 19:27; Гал. 4:14

⁹ Анхус Давидке: «Мен сени Бурганның төлээзи дег^b эки кижини деп билир мен. Ынчалза-даа филистим баштыннар: „Ол бистиң-биле дайынче барбазын“ – дээр-дир. ¹⁰ Ынчангаш эртен эрте тургаш, чырый бээрге, кады келген дээргиңниң чалчалары-биле чорувут» – дээн.

¹¹ Давид бодунуң улузу-биле эртен эрте филистим черже ээп чоруур дээш туруп келген. А филистимнер Изреелче чорупканнар.

Давидтиң амалик чондан өжээн негээни

^c 1 Хаан. 27:6-7

30 ¹ Үш хүн эрткенде, Давид болгаш ооң улузу Циклагка^c чедип келгеш көөрге, амаликтер Негевче база Циклагже халдааш, хоорайны эжелеп алгаш, өрттедипкен болган чүве-дир. ² А хоорайга турган херээженнерниң шуптузун улуг-бичези хамаан чокка өлүрбейн, тудуп алгаш, сүрүп аппаратан болган. ³ Давид бодунуң улузу-биле хоорайга чедип кээрге, ону өрттедипкен, а оларның кадайларын болгаш ажы-төлүн тудуп аппаратан болган. ⁴ Давид болгаш ооң улузу ал-шаан төндүр ыглажып-сыктажып алганнар. ⁵ Давидтиң ийи кадайы – изреелчи Ахиноама база Навалдың кадайы чораан кармилчи Авигея^d – олар база туттуругга барган чүве-дир. ⁶ Давид берге байдалга келген. Улузу ону даш-биле соп кааптар бодап турган, чүге дээрге кижини бүрүзү бодунуң ажы-төлү дээш сагыш аарып турган.

^d 1 Хаан. 25:43

⁷ Ынчалза-даа Давид Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бүзүрели-биле быжыгланып турган. Ахимелехтиң оглу, Бурганның бараалгакчызы Авиафарга^e Давид: «Менээ эфодту эккеп бер^f» – дээрге, ол ону эккеп берген. ⁸ Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Ол дээрбечилерни сүрейн бе, оларга чедер мен бе?» – деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы: «Сүрүп чорувут. Оларга четкеш, бодунуң улузунну эгидип аар сен» – дээн.

^e 1 Хаан. 22:20; 23:6

^f Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18; 23:9

⁹ Давид боду база ооң-биле кады 600 кижини^g Восор хемге шаг-шинээ төнүп калган чедип кээрге, оларның чамдыызы анаа доктааган. ¹⁰ Давид 400 кижини эдертип алгаш, улаштыр сүрүп чорупкан. А 200 кижизи Восор хемни кежер шаг-шинээ чок болгаш, артып калганнар.

^g 1 Хаан. 23:13

¹¹ Ховудан египет кижини тып алгаш, Давидке эккелгеннер. Олар анаа аыш-чем бергеш, суг ижиртип кааннар. ¹² Анаа элээн хөй кургадып каан фиға чимизи, ийи шарыг үзүм бергеннер. Ону чигеш, ол күш кирип келген. Ол кижини үш дүн-хүн иштинде аыш-чем чивээн, суг ишпээн чүве-дир.

¹³ Давид оон: «Сээң дээргин кымыл? Кайыын келдиң?» – деп айтырган.

Ол: «Мен египет кижиге мен. Бир амалик кижиниң кулу-дур мен. Аарый бээримге, мени дээргим октапкаш чоруй барды. Оон бээр ам үш хүн эртти. ¹⁴ Бис Негевте керет аймактын чуртунче^a, Иуданың аймааның чуртунче база Халевтин төрөл бөлүүнүн чуртунче^b халдадывыс, а Циклагты өрттедиптивис» – деп харыылаан.

¹⁵ Давид оон: «Ол дээрбечилерге мени чедирип каар сен бе?» – деп айтыраарга, египет оол: «Мени өлүрбес база мээң дээргимниң холунга тутсуп бербес мен деп Бурганның ады-биле даңгыраглаар болзунарза, мен силерни ол дээрбечилерге чедирип каар мен» – дээш^c, ¹⁶ ону эдертип чорупкан.

Көөрге, амаликтер бүгү чуртта тарай берген, филистим черден болгаш Иудеядан эккеп алган олчазын байырап, аштанып-чемненип, дойлап турганнар. ¹⁷ Давид оларже имиртинде шаап халдааш, даартагы хүннүн кежээзинге чедир кыргып-хыдып каапкан. Олардан кым-даа дириг артпаан. Чүглө 400 аныяк кижиге тежелер мунупкаш, дезе берген^d.

¹⁸ Амаликтерниң үптөп апарган чүвезин Давид шуптузун ап алган, ийи кадайын база эгидип алган. ¹⁹ Амаликтерниң үптөп алган чүүлдеринден улуг-даа, бичии-даа улузу, ажы-төлү-даа – чүү-даа читпээн, шуптузун Давид эгидип алган. ²⁰ Давид амаликтерниң бүгү шээр болгаш бодаларын олчалап, боттарының малдарының мурнунга сүрүп аарга: «Бо Давидтин олчазы-дыр» – дижип чорааннар.

Давидтин тыпкан олчаны чөптүү-биле үлээни

²¹ Давид Восор хемниң кыдынынга шаг-шинээ төнгөш, артып калган 200 кижиге чедип келген. Олар ону көрүп кааш, аңаа болгаш ооң-биле кады чораан улугунга уткуштур үнүп келгеннер. Давид оларга чедип келгеш, мендилешкен. ²² Ынчан Давид-биле кады чораан улустун аразында багай, дүржөк кижилер: «Маңаа артып калгаш, бистиң-биле чорбаан улуска олчавысты бербес бис. Олар чүглө кадайларын болгаш ажы-төлүн ап алгаш чоруй барзыннар» – дижи бергеннер.

²³ Ынчалза-даа Давид мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы биске бо бүгүнү берген база бисти камгалап-карактап, биске удурланып келген дээрбечилерни холувуска хүлээдип берген соонда, ындыг чүве кылбайн көрүңер, ха-дуңма. ²⁴ Силер-биле кым чөпшээрержир деп? Дайынче чораан улус база эт-хөрөңгивис кадагалаан улус олчаны деңге үлежир ужурлуг^e». ²⁵ Ол хүнден эгелээш, ооң соонда-даа ол дүрүмнү сагыыр апарган. Ону хоойлуда бо хүннерге чедир Израильде сагып турар кылдыр кирип каан чүве-дир.

²⁶ Давид Циклагка чедип келгеш, эккелген олчазын Иудеяның баштыңнарынга, бодунуң өңүктөринге: «Дээрги-Чаяакчының дайзыннарындан келген олчадан силерге белек берип тур бис» – дээш чорудуп берип турган. ²⁷ Ол белектерни Вефилче, Негевтин Рамотче, Иаттирге, ²⁸ Ароерже, Шитмотче, Эштемоаже, ²⁹ Рахалче, иерахмил база кен аймактарның хоорайларың^f, ³⁰ Хормаже, Хорашанче, Атахче, ³¹ Хевронче база өске-даа – бодунуң улузу-биле барып турган бүгү черлеринче чорудупкан чүве-дир.

Саулдуң болгаш ооң оолдарының өлүрткени

(1 Чыл. 10:1-12)

31 ¹ Филистимнер биле израильчилер аразында тулчуушкун эгелээн. Израильчилер дайзыннардан Гелвуя даанга чедир дескеш^g, аңаа кыра шаптырып алган. ² Филистимнер Саулду болгаш ооң оолдарын сүрүп четкеш, Саулдуң оолдары Ионафанны, Аминадавты база Малхисуаны өлүрүп каапканнар^h.

³ Саулче халдаашкын кадыг-дошкун болган. Ча-согун-биле хөй катап аттыргаш, Саул аар балыгланган. ⁴ Саул бодунуң чөпсөк тудукчузундан: «Ол кыргыжадып

^a 2 Хаан. 8:18; 15:18; 20:7; 20:23; 3 Хаан. 1:38;

¹ Чыл. 18:17

^b Ис. 14:14; 1 Хаан. 27:10; 1 Чыл. 2:18-24

^c Ы. х. к. 23:15-16

^d 1 Чыл. 4:43

^e Сан. 31:27; Ис. 22:8

^f Башт. 1:16; 1 Хаан. 27:10

^g 1 Хаан. 28:4

^h 1 Хаан. 14:49; 1 Чыл. 8:33; 9:39; 10:1

^a Башт. 9:54

^b 2 Хаан. 1:10

демдектетпээн хейлер чедип келгеш, мени куду көрүп, өлүрбээнде, хылыжың ужулгаш, мени шанчып каавыт» – деп дилээн^a. Чепсек тудукчузу аажок корга бергеш, ынаваан. Ынчан Саул хылышты алгаш, бодун шаштыныпкан^b. ⁵Чепсек тудукчузу Саулдуң өлүп калганын көргөш, бодун база хылыш-биле шаштыныпкаш, Саул-биле кады өлүп калган чүве-дир. ⁶Ынчалдыр Саул, ооң үш оглу, ооң чепсек тудукчузу база ооң шупту улузу өлгүлөп калган.

⁷Шынааның өске талазында база Иордан хемниң ындында чурттап турар израильчилер израиль шеригниң дезип турарын, Саулдуң база ооң оолдарының өлүп калганын дыңнааш, боттарының хоорайларын ээн каггылапкаш чорупканнар. А филистимнер келгеш, хоорайларны ээлеп чурттай бергеннер.

⁸Даартазында филистимнер өлүрткен улусту үптөп аар дээш чедип келгеш, Гелвуй даанга өлүрткен Саулду база ооң үш оглун тып алганнар. ⁹Саулдуң бажын одура шапкаш, ок-чепсээн үптээш, бүгү филистим черге көргүзери-биле чорудупкан^c. Ынчалдыр олар чонга тиилелгезиниң дугайында боттарының дүрзү-бурганнарының өргээлеринге чарлапканнар. ¹⁰Саулдуң ок-чепсээн Астарта бурганниң өргээзинге^d салып каан, а ооң мөчү-сөөгүн Бет-Сан хоорайның ханазынга^e азып кааннар.

¹¹Галаадта Иавистиң чурттакчылары^f филистимнерниң Саулду канчалганының дугайында дыңнап кааш, ¹²бүгү эрес-дидим улузу хондур кылаштаккаш, Бет-Санниң ханазындан Саулдуң база ооң оолдарының мөчү-сөөктерин дүжүрүп алган^g. Оларны Иависте тамариск ыяш адаанга ажаап кааш, чеди хонук иштинде кажыдап, чем чивейн турган чүве-дир.

^c 2 Хаан. 1:20

^d Башт. 2:13

^e Ис. 17:11

^f 1 Хаан. 11:1-11;

2 Хаан. 21:10

^g 2 Хаан. 21:12

^h 2 Чыл. 16:14; 21:19

Хаанныг чагырга үези

Ийиги ном

Кирилде

Еврей чаңчылда бо номну «Самуилдин ийиги ному» деп адап турар.

Бо ном Давид канчап израиль чоннуң хааны апаргаиш, канчаар чагырып турганының дугайында төөгүнү уламчылап турар. Баштай чүгле мурнуу чукте Иуданың аймааның хааны (1–4 эгелер), а ооң соонда соңгу талазында Израильдин өске аймактарының база (5–20 эгелер). Ооң хааннаашкыны чижеслей алырга б. э. чедир 1010–970 чч. үргүлчүлээн.

Израильдин хаанының салгакчызының дугайында айтырыгга дорт хамаарылгалыг боорга, бо номда Давидтин бодунуң оолдары-биле аразында харылзаазынче эвээш эвес кичээнгейни углаан. 21–24 эгелерде Давидтин хааннаашкынынга хамааржыр өске-даа кол болуушкуннарының дугайын чугаалап турар, ынчалза-даа хронологияны шыңгыгы сагываан хире.

Давидтин чагыргазының үезинде израиль чоннуң төөгүзүндө ийи кол болуушкун болган. Бирээде, Давидтин Иерусалимни чаалап алганы болур (5:6–10 көр). Ол хоорай Израильдин найысылалы болу бергеш, бо хүннерге чедир делегей чергелиг болуушкуннарга кол черни ээлеп арткан. Ийиде, израиль чонну кезээде Давидтин салгакчызы хааннап баикарар деп Бурзанның азааны болур (7:1–17 көр).

Саулдуң өлгениниң дугайында Давидтин билип кааны

1 ¹ Саулдуң өлгениниң соонда^a, амалик чонну чылча шаап кааш^b, Давид Циклагче ээп чедип келген. Аңа ол ийи хонган. ² Үшкү хонукта Саулдуң турлаандан качыгдал демдээ кылдыр хевин ора соп, бажында доврак-доозун чажып алган бир кижиде Давидке чедип келгеш, аңа черге чедир мөгөйген.

³ Давид оон: «Кайыын келдин?» – деп айтырган.

«Израильдин турлаандан тынныг үндүм» – деп, ол харыылаан.

⁴ Давид: «Чүү болган чүвөл? Меңээ чугаалап бер» – дээн.

Ол кижиде тургаш: «Шериглер дайын шөлүндө дезип эгелээн. Дыка хөй улус өлүртүп кагды. Саул биле ооң оглу Ионафан база өлүп калды» – дээн.

⁵ «Саул биле оон оглу Ионафан өлгөн деп канчап билип алдың?» – деп, Давид медээ эккелген оолдан айтырган.

⁶ Оол мынча деп харыылаан: «Гелвуя даанга таваржы бээримге, аңа Саул бодунуң чыдазынга чөлөнип алган турду. А дайзынның дайынчы тергелери база айттыг шериглери олче чоокшулап кел-ле чыгты^c. ⁷ Саул хая көрнүп келгеш, мени көрүп кааш, кыйгырыпты. ⁸ Мен аңа чеде бергеш: „Дыңнап тур мен“ – дидим. Ол: „Кым сен?“ – деп айтырарга, мен: „Амалик кижидир мен“ – деп харыыладым. ⁹ Ынчан Саул менден: „Бээр чедип келгеш, мени өлүрүп каавыдам!^d Мен хинчектенип-бачыдап тур мен, а амы-тыным ам-даа үзүлбейн тур“ – деп диледи. ¹⁰ Балыглаткаш, ол чурттап шыдавап деп чүвени билип кааш, мен аңа чеде бергеш, ону өлүрүп кагдым. Мен оон бажынга кедип чорааны оваадайын база холунга суп чорааны билектээжин ап алгаш, дээргим силерге эккелдим».

^a 1 Хаан. 31:4

^b 1 Хаан. 30:17-20

^c 1 Хаан. 31:1-4;

1 Чыл. 10:1-6

^d Башт. 9:54

^a 2 Хаан. 13:31

¹¹ Ынчан Давид болгаш ооң кады чораан улузу качыгдап, хептерин ора соккулап алганнар^a. ¹² Олар дайынга өлүртүп каан Саул база ооң оглу Ионафан дээш, Дээрги-Чаяакчының аг-шерии дээш, израиль чон дээш кежээге чедир ыглап-сыктап, чүнү-даа чивейн, кажыыдап турганнар.

¹³ Давид медээ эккелген оолдан: «Кайыын келген сен?» – деп айтырган. «Мен бо черже көшкен амалик кижиниң оглу-дур мен» – деп, оол харыылаан.

^b 1 Хаан. 24:7

¹⁴ Давид оолга: «Дээрги-Чаяакчының шилип алган хаанынче хол көдүреринден канчап кортпааның ол?» – дээн^b.

¹⁵ Оон бодунуң бир кижизин кыйгырыпкаш: «Баргаш, ол чүвени өлүрүп каавыт» – дээрге, оозу амалик кижини шанчып өлүрүп каан.

¹⁶ Давид амалик кижиге: «Бодунуң бажыңче бодун-на хан кудуп алдың. „Дээрги-Чаяакчының шилип алган хаанын өлүрүп кагдым“ дээн сөстериң-биле сен бодун-на бодунга удур херечилеп алдың» – дээн.

Давидтиң кажыыдал ырызы

¹⁷ Оон Давид Саул биле ооң оглу Ионафанга кажыыдалдың бо ырызын тураскааткан. ¹⁸ «Ча-согун» деп ырыны* Давид иудей чонга өөредип каарын дужааган. (Ол ырыны Яшарның номунда** бижип каан). Ооң сөзү бо-дур:

¹⁹ – Сээң алдарың, о Израиль,
сээң бедиктеринде өлүртүп кагды!

Күчүлүглер канчаар кырлып турбады дээр!

^c Мих. 1:10

^d Ис. 13:3

²⁰ Ооң дугайында Геф хоорайга баргаш, чугаалашпаңар^c,

ону черле Аскалоннуң кудумчуларыңга чарлаванар^d,

оон башка филистимнер уруглары өөрүй бээр,

кыртыжадып демдектетпээн хейлерниң ажы-төлү байырлай бээр^e.

^e 1 Хаан. 31:9

^f 1 Хаан. 31:1

²¹ О, Гелвуя даглары!^f Силердиве шалың дүшпес,

чаъс чагбас болзун!

Чаагай дүжүттүг шөл-даа турбазын!

Чүге дээрге аңаа күштүглерниң дозуг-камгалалы бужартаан –

Саулдуң дозуг-камгалалы – ам кажан-даа кылаңнанас!

²² Күштүг дайзыннарның мага-бодунче кадалырындан,

оларның ханынга боражырындан

Ионафанның ча-согуну чалданмаан,

Саулдуң хылыжы халас ээлбээн болгай.

²³ Саул биле Ионафан –

бот-боттарыңга эргим, ынак чораан болгаш,

өске оран чоруурда безин чарылбаан-дыр.

Алыс боттары эзирден кашпагай,

арзылаңдан күштүг чорааннар-дыр.

²⁴ О Израильдиң уруглары!

Силерге аажок чараш каасталгалыг хептер берип,

алдын-биле шимеп даараан тон кедирип чораан

Саул дээштиң кажыыданар.

²⁵ Күчүлүглер канчаар дайылдажып, кырлып турбады дээр!

Ионафан бедиктерге барып өлдү.

* 1:18 Бо сөстериң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары: «Дайынчы чепсекти алгап-мактаан ырыны» азы «Дайылдажырыңга өөредип турар ырыны».

** 1:18 Азы: «Эки мөзүлүг улустуң ному» (Иис. 10:13 көр).

26 Мээн аажок эргим акым Ионафан,
сен дээш кажыдап тур мен.
Мээн-биле найыралың
өндүр улуг, чараш турган –
херээженнер ынакшылы ында-ла каар^a.
27 Күчүлүглер канчаар кырлып турбады дээр!
Дайын-чааның чепсээ сыйлып, чиде берген!

^a 1 Хаан. 18:1; 20:17

Давидтиң Иуданың аймааның хааны апарганы

2 1 Элээн үе эрткенде, Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Иудеяның кайы-бир хоорайынче баар мен бе?» – деп айтырган.

Дээрги-Чаяакчы: «Бар» – деп харыылаан.

Давид: «Кайнаар баар мен?» – деп айтырарга,

Ол: «Хевронче^b» – дээн.

^b Иис. 14:13-15

2 Давид ынаар чорупкан. Ооң-биле кады ийи кадайы – изреелчи Ахиноама база Навалдың кадайы чораан кармилчи Авигея^c – чорупкан чүве-дир. 3 Ол бодунун улузун өг-бүлелери-биле кады эдертип алгаш^d, Хеврон хоорайга турумчуп алган.

^c 1 Хаан. 25:43

^d 1 Хаан. 27:2-3

4 Иуданың аймааның төлээлекчилери Хевронга чедип келгеш, Давидти үс-биле чаап^e, боттарының аймааның хааны болур кылдыр шилип алган.

^e 1 Хаан. 16:13

Давидке Галаадта Иавистиң чурттакчылары Саулду орнукушудуп каанын дыңнадырга^f, 5 ол Иавистиң чурттакчыларыныче айбычыларын мындыг сөс чедирери-биле чорудупкан: «Дээргинер Саулга энерелден көргүзүп, ону ажаап кааныңар дээш, Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буянын хайырлазын, 6 Дээрги-Чаяакчы силерге энерелдиг, шынчы болзун. Ынчанганыңар дээш мен база силерге чаагай сеткилдиг болур мен. 7 Күштүг болгаш эрес-дидим болуңар; силерниң дээргинер Саул өлгөн-дир, ындыгдаа болза, Иуданың аймаа мени үс-биле чаап, бодунун хааны кылдыр шилип алды».

^f 1 Хаан. 31:11-13

Иевосфейниң Израильдиң хааны апарганы

8 А Саулдун шериниң даргазы, Нирниң оглу Авенир^g Саулдун оглу Иевосфейни Маханаим хоорайга^h эккелген. 9 Ону Галаад девискээрниң, Ашурнуң*, Изреелдиң, Эфрем биле Вениамин аймактарның – бүгү Израильдиң хааны кылып каан.

^g 1 Хаан. 14:50-51

^h Иис. 13:26

10 Израильди чагырып эгелээн үезинде, Саулдун оглу Иевосфей дөртөн харлыг турган. Ол ийи чыл дургузунда хааннаан. А Иуданың аймаа дөмей-ле Давид-биле кады артып калган. 11 Давид Хевронга чурттап тургаш, Иуданың аймаан чагырып хааннаанының хуусаазы чеди чыл алды ай болганⁱ.

ⁱ 2 Хаан. 5:5;

3 Хаан. 2:11; 1 Чыл. 3:4

Израильчилер биле иудейлерниң аразында дайын

12 Нирниң оглу Авенир база Саулдун оглу Иевосфейниң улузу Маханаимден Гаваонче чорупкан. 13 А Саруйяның оглу Иоав** Давидтиң улузу-биле кады оларга удур туруп, Гаваон хөөлбээнге^j уткужа бергеннер. Давидтиң дайынчылары хөөлбектиң бир талазынга, а Иевосфейниң дайынчылары – удур талазынга туруп алган.

^j Иер. 41:12

14 Авенир Иоавка: «Оолдарның чамдыызы бистиң мурнувуска үнүп келгеш, тулушуннар» – дээн. Иоав: «Ынчалзыннар» – деп харыылаан.

15 Саулдун оглу Иевосфейниң талазындан он ийи вениаминчи, Давидтиң талазындан база он ийи кижиги үнүп келгеннер. 16 Оларның кайызы-даа удурланькчызының бажындан сегирип алгаш, ооң быктынче хылыжын киир шанчыпкаш, деңге кээп

* 2:9 Эске бурунгу сөзүглелдерде «Ашурнуң» эвес, а «Асирниң аймааның», «гессур девискээрниң» деп бижээн.

** 2:13 Иоав – Давидтиң чээни, ооң шериниң баштыңчызы (8:16 көр).

ужуп турган. Ынчангаш Гаваонда ол черни Хелкат-Хаццирим* деп адап каан. ¹⁷ Оон соонда эн-не каржы-дошкун тулчуушкун эгелээн, Авенир израильчилер-биле кады Давидтиң улузунга аштырып алган.

^a 1 Хаан. 26:6; 2 Хаан. 3:30; 3:39; 16:9-10; 19:22; 23:18; 1 Чыл. 2:16

¹⁸ Аңаа Саруйяның Иоав, Авесса база Асаил деп үш оглу турган^a. Асаил, хову черниң чээрени дег, кончуг кашпагай болган. ¹⁹ Ол Авенирниң изин оң, солагай талазынче-даа чандыр баспайн, ызырты истеп чорупкан. ²⁰ Авенир хая көрнүп келгеш: «Сен сен бе бо, Асаил?» – деп айтырган.

Асаил: «Ийе, мен-дир мен» – дээн.

²¹ Ынчан Авенир мынча дээн: «Оң азы солагай талаже ээпкеш, оолдарның бирээзин сегирип алгаш, ооң ок-чепсээн ап ал». Ынчалза-даа Асаил Авенирден чыдып каар хөңнү чок болган. ²² Авенир катап база Асаилге сагындырып чугаалаан: «Мени сүрериң соксадып көрөм. Сени өлүрер хөңнүм чогул. Ооң соонда сээң акың Иоавтын арнынче канчап көөр мен?» ²³ Ынчалза-даа Асаил чыдып каарын күзевээн. Ынчан Авенир чыдазының соңгу ужу-биле ооң иштинче шанчыптарга, ооргазындан үнүп келген. Асаил барып ушкаш, ол-ла черинге өлүп калган. Асаилдиң кээп дүшкеш, өлүп калган черин таварып эрткен кижиги бүрүзү аңаа доктаар турган.

²⁴ Оон Иоав биле Авесса Авенирни сүрүп чорупкан. Гаваоннуң ээн кургаг ховузунче баар орукта Гиакхтың дужунда турар Амма деп тейге олар чедип келгенде, хүн ажа берген. ²⁵ Вениаминчилер Авенирни долгандыр чаңгыс шериг кылдыр бөлдүнчүп алгаш, бир тейниң бажынга турумчуп алган. ²⁶ Авенир Иоавче мынча деп кыйгы салган: «Хылыш-мези мөңгедө улус хыдып кээр деп бе? Бо чүве качыгдалдыг төнер дээрзин билбейн турар кижиги сен бе? Бодунуң-на ха-дуңмазын истеп-сүрерин соксадырын шериглериңге кажан дужаар кижиги сен?»

²⁷ Иоав: «Бурганның ады-биле даңгыраглап тур мен: бир эвес сен бо эртен өскээр чугаалаан болзуңза, мээң шериглерим ха-дуңмазын истеп-сүрерин ол-ла үеде соксап каан турар ийик» – дээн. ²⁸ Иоав трубазын этсиптерге, ооң шериглери доктаай бергеш, израильчилерни сүрбейн барган. Тулчуушкун соксай берген. ²⁹ Авенир бодунуң улузу-биле ол дүннү өттүр Иордан шынаазын таварып, хемни кешкеш, эртен дургу чорааш**, Маханаимге чедип келген.

³⁰ Иоав Авенирни сүрерин соксадып, ээп келгеш, шериглерин чыып алгаш көөрге, Асаилден аңгыда, Давидтиң улузу 19 кижиги четпес болган. ³¹ Давидтиң улузу Авенирниң вениаминчи шериглерин чылча шаап каан; олардан 360 кижиги өлүрткен чүве-дир. ³² Давидтиң улузу Асаилдиң мөчү-сөөгүн ап алгаш, Вифлеемде ачазының чевег-куюнга ажаап каан. Иоав бодунуң шериглери-биле дүннү өттүр чорааш, даңгаар эртен Хевронга чедип келген.

Давидтиң Хевронга төрүттүнген оолдары

(1 Чыл. 3:1-4)

3 ¹ Саул биле Давидтиң талалакчыларының аразында дыка үр үениң дургузунда дайын чоруп келген. Давидтиң талазы хүн келген тудум күш кирип турган, а Саулдуң талазы – кошкап баксыраан. ² Хевронга Давидтиң оолдары төрүттүнген. Оон дун оглу Аммонну изреелчи кадайы Ахиноама божаан чүве-дир^b. ³ Ийи дугаар оглу Хилавты*** кармилчи Навалдың кадайы чораан Авигея божаан. ⁴ Дөрткү оглу Адонияны – Аггит божаан^d; бешки оглу Шефатияны Авитал божаан. ⁵ Алдыгы оглу Ифреамны Давидтиң кадайы Эгла божаан. Давидтиң ол оолдары Хевронга төрүттүнген чүве-дир.

^b 1 Хаан. 25:43

^c 2 Хаан. 13:37

^d 3 Хаан. 1:5

* 2:16 «Хылыштар шөлү» дээн.

** 2:29 Азы: «Бүгү Битрон деп черни таварааш».

*** 3:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде Далуя азы Авия деп аттар таваржып турар.

Авенир биле Иевосфейниң маргышканы

⁶ Саул биле Давидтиң талалакчыларының аразында дайын үезинде Саулдун улузунун аразыга Авенирниң салдары улгадып орган*. ⁷ Саулдуң Рицпа дээр кул-кадайы турган. (Ол Айяның уруу турган чүве-дир.)^a Бир катап Иевосфей ол херээжен дугайында Авенирден: «Чүге сен мээң ачамның кул-кадайы-биле удуп турар сен?» – деп айтырган.

^a 2 Хаан. 21:8, 10

⁸ Авенир Иевосфейниң ол сөстери дээш дыка ажынган. Ол мынча дээн: «Иудейлерге бараан болуп турар саттыныкчы ыт-тыр мен бе? Мен сээң адаң Саулдун салгалынга, дөргүл-төрелинге база өңнүктеринге шынчы бооп арткан мен. Сени мен Давидтиң холунга хүлээтпедим. А сен ам кээп ол херээжен дээш мени буруудадып тур сен!» ⁹ Дээрги-Чаяакчының Давидке даңгыраглаан сөзүн мен ам боттандырбас болзумза^b, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан! ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы: „Саулдуң чагыргазын былаап алгаш, Дан хоорайдан Беэр-Шева хоорайга чедир^c бүгү Израильди болгаш Иудеяны чагырар хаан кылдыр Давидти дүжүлгеге олуртуп каар мен“ дээн болгай». ¹¹ Иевосфей Авенирге удур чүве чугаалаваан, чүге дээрге ол оон коргар турган.

^b 1 Хаан. 15:28; 16:13; 28:17

^c Башт. 20:1

Авенирниң Давид-биле эптежиң алганы

¹² Авенир бодунуң элчилерин Давидке мындыг сөс чедирери-биле ооң турган черинче чорудупкан: «Кымның чери чүвөл бо? Мээң-биле дугуржулгандан чарып алыңар. Ынчан бүгү израиль чон силерниң талаңарга апаар кылдыр силерни деткиир мен».

¹³ Давид: «Ындыг-дыр, мен сээң-биле керээ-дугуржулгандан чарып аар мен. Сенден чүгле чаңгыс дилээм бар. Меңээ ужуражып кээринде, Саулдуң уруу Мелхоланы эдертип эккеп көрөм^d. Оон башка мээң арнымны көрбөс сен» – дээн. ¹⁴ Оон Давид элчилерин Саулдуң оглу Иевосфейже: «Чүс филистим кижиниң өлүмүнүң өртгээ-биле алган кадайым Мелхоланы бер^e» деп чугаалазын дээш чорудупкан. ¹⁵ Иевосфейниң дужаалы-биле Мелхоланы ооң ашаандан – Лаиштиң оглу Фалтийден былаап алганнар^f. ¹⁶ Ооң ашаа кады чорупкаш, Бахуримге чедир ыглап чорааш үдээн. Авенир аңаа: «Чана бер» – дээрге, ол чүгле ынчан чана берген.

^d 1 Хаан. 14:49

^e 1 Хаан. 18:25

^f 1 Хаан. 25:44

¹⁷ Авенир Израильдиң баштыңнары-биле сүмелешкеш, мынча дээн: «Силер Давидти үр үе иштинде бодунарның хааныңар кылып алыксап чораан болгай силер. ¹⁸ Ам хөделир үеңер келген-дир. Дээрги-Чаяакчы Давидтиң дугайында: „Мээң чалчам Давидтиң холу-биле Мен израиль чонумну филистимнер болгаш өске-даа дайзыннардан камгалаар мен“ деп чугаалаан болгай». ¹⁹ Ол-ла чугаазын Авенир вениаминчилерге база чугаалаан. Ооң соонда Авенир вениаминчилер болгаш өске израильчилер чүнү күзеп турарын Давидке дыңнадыр дээш, Хевронче чорупкан. ²⁰ Авенир база ооң-биле кады чээрби кижжи Хевронда Давидке чедип кээрге, Давид оларга дой кылган. ²¹ Оон Авенир Давидке: «Мен туруп чоруптайн. Мен дээрги хаанымга израиль чонну шуптузун чыып эккеп берейн. Олар силер-биле дугуржулгандан чарып аарга, силер бодуңар туранар-биле оларны чагырып хааннаар силер» – дээн. Давид Авенирни амыр-тайбың салып чорудупкан.

Авенирниң өлүрткени

²² Ол үеде Иоав биле Давидтиң шериглери дайынчы аян-чоруктан хөй олчалыг ээп келген турган. Давид Авенирни амыр-тайбың салып чорудупкан, ынчангаш Авенир ол өйде Хевронга Давид-биле кады турбаан. ²³ Кажан Иоав кады чораан шерий-биле

* 3:6 Азы: «Саулдуң талазын деткип турган».

чедип кээрге, аңаа мынча дээннер: «Нирниң оглу Авенир чедип кээрге, хаан ону амыр-тайбың салып чорудупкан». ²⁴ Иоав хаанга чедип келгеш: «Ол канчаарың ол? Авенир чедип кээрге, чүгө салып чорудупканың ол? Ол ам чоруй барган ышкажыл. ²⁵ Нирниң оглу Авенирни билир болгай сен. Ол сени мегелээр сорулгалыг, сээң дайынчы херээңни, чүнү кылып турарынны шуптузун билип алыр дээш кээп чорааны ол-дур» – дээн.

²⁶ Давидтен үнгөш, Иоав шапкынчыларын Авенирни эккээр кылдыр чорудуптарга, олар ону Сира деп кудук чанындан тып эккелгеннер. А Давид ол дугайында чүнү-даа билбээн. ²⁷ Авенир Хевронга чедип кээрге, Иоав ону бүдүү чугаалажыр дээн кижиге бооп хоорайның хаалгазынче кири бергеш, ооң иштинче шанчыпкан^a. Иоав дуңмазы Асаил дээш өжөөн негеп^b, Авенирни ынчалдыр өлүрүп каан. ²⁸ Оон соонда ол бүгүнү дыңнап кааш, Давид мынча дээн: «Мен база мээң чонум Дээрги-Чаяакчының мурнунга Нирниң оглу Авенирниң өлгөни дээш бичии-даа буруулуг эвес бис. ²⁹ Ол дээш Иоав болгаш ооң төрөл бөлүү бажы-биле харыылазын! Иоавтың салгалы кажан кезээде аштаңгы, шээр аарыглыг, кеш аарыглыг^c, аскак-бүскөк, дайынга өлүртүр болзун!»

³⁰ (Иоав биле ооң акызы Авесса^d Авенирни ынчалдыр өлүрүп каан, чүгө дээрге Авенир Гаваонга дайын үезинде оларның дуңмазы Асаилди өлүрүп каан.)^e

Авенирни хоөржүткени

³¹ Давид Иоавка болгаш ооң кады чораан улузунга мынча дээн: «Хевинерни ора соп, качыгдалдың самдар хевинден кедип алгаш, Авенир дээш кажыдап ыглажыңар». Давид хаан оон мөчүзүн салган хааржактың соондан чоруп орган. ³² Хевронга Авенирни ажаап турда, хаан Авенирниң хөөрүнүн чанынга быткыр ыглап турган. Бүгү чон база ыглашкан. ³³ Авенир дээш хаан мынча деп кажыдалдыр ырызын ырылап турган:

«Таанда-ла Авенир бужар-бак кижиге дег
өлүр ужурулу турган бе?»

³⁴ Сээң холдарың хүлүглүг,
буттарың шарыглыг турган эвес.
Дээрбечилер мурнунга дег,
барып ужуп канчаарың ол?»

Бүгү чон база катап ол дээш ыглашкан.

³⁵ Оон соонда чон Давидке келгеш, аңаа хүн ашпайн чырык турда, чөмөнөп аарын сүмелээн. Ынчалза-даа Давид мынча деп даңгырак берген: «Бир эвес мен хүн ашпаанда, хлеб азы өске-даа чем чиир болзумза, Бурган мени канчаар-даа кезеткей аан!» ³⁶ Бүгү чон ону көргөн болгаш аңаа таарзынып турган. Черле хаанның кылып турар херектери оларга таарымчалыг бооп турган. ³⁷ Ол хүн Давидтиң бүгү улузу болгаш бүгү израиль чон Нирниң оглу Авенирниң өлүмүнге хаанның киржилгези чок дээрзин билип алган. ³⁸ Хаан бодунуң улузунга: «Бөгүн Израильде улуг баштыңчы өлгөн-дир деп чүвени билип тур силер бе? ³⁹ Бөгүн мен, шилиттирип алган хаан хиремде, ам-даа кошкак-тыр мен^f. Бо улус – Саруйяның оолдары^g менден дошкун-дур. Дээрги-Чаяакчы каржы кижиге ооң каржызының харыызын бээр-ле болзунам!» – дээн.

Иевосфейниң өлүрткени

4 ¹ Саулдуң оглу Иевосфей Хевронга Авенирниң өлүп калганын дыңнап кааш, холу салдына берген, а бүгү израиль чон дүвүрелге алзыпкан.

² Иевосфейниң шериглерин баштаар ийи кижизи турган: бирээзиниң ады – Баана, өскезини – Рихав. Олар Беерот чурттуг вениаминчи Реммоннуң оолдары турган.

^a 2 Хаан. 20:10

^b 2 Хаан. 2:23

^c Лев. 14:2; 15:2

^d 1 Хаан. 26:6;

2 Хаан. 2:18

^e 2 Хаан. 2:23

^f Иер. 38:5

^g 2 Хаан. 2:18; 16:9-10;
19:22

(Беерот хоорай Вениаминниң аймаанга хамааржыр чүве-дир^а. ³ Оон үндезин чурт-такчылары Гиффаимче^б дезе берген, бо хүннерге чедир ында чурттап чоруур.)

⁴ А Саулдуң база бир салгакчызы – ооң оглу Ионафанның аскак оглу турган чүве-дир^с. Изреелден Саул биле Ионафанның өлүмүнүн дугайында медээ чедип келгенде, ол оол беш харлыг турган. Ажаакчызы ону алгаш, далажып дезип турган үезинде оол кээп ушкаш, аскак апарган. Ооң адын Мемфивосфей дээр.

⁵ Бир катап бееротчу Реммоннуң оолдары Рихав биле Баана хүн хөөрей берген өйде, Иевосфейниң бажыңынга чеде бергеннер. Дүш үезинде ол орунунда дыштанып чыткан. ⁶ Рихав биле Баана алышкылар бажың иштинче тараа алыр дээн улус бооп кире бергеш, Иевосфейниң иштинче шанчып каапкаш, дезе бергеннер. ⁷ (Олар бажынче кирип кээрге, Иевосфей удуур өрээлинде орунунда дыштанып чыткан. Оон иштинче шанчып өлүрүп кааш, бажын ооруп алгаш, Иордан шынаазында оруктап дүннү өттүр чоруп келгеннер.) ⁸ Иевосфейниң бажын Хевронда Давидке эккеп бергеш, аңаа мынча дээннер: «Силерниң амы-тыныңарга чедиксеп турган дайзыныңар Саулдуң оглу Иевосфейниң бажы бо-дур. Бөгүн Дээрги-Чаяакчы бистин дээрги хаанывыс дээш Саулдан болгаш ооң салгалдарындан өжээни негеп алды».

⁹ Бееротчу Реммоннуң оолдары Рихав биле Баана алышкыларга Давид мынча деп харыылаан: «Мээң амы-тынымны кандыг-даа айыылдан адырып каан Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен^д – ¹⁰ каян бир кижиче меңээ эки медээ эккелдим деп бодап: „Саул олген“ дээрге, ындыг „эки“ медээ дээш ону сегирип алгаш, Циклагка өлүрүп каан болгай мен^е. ¹¹ Ам бак-бузуттуг улус буруу чок кижини бодунун-на бажыңынга орунунга чыдырда, өлүрүп каарга, ооң төккөн ханы дээш оларны кезедип, чер кырын олардан арыглавас кижиче мен бе?!» ¹² Ынча дээш, Давид бодунун улунга дужаал бээрге, олар Рихав биле Баана алышкыларны өлүргеш, оларның холбуттарын одура шапкаш, мага-боттарын Хевронда хөөлбек суг чанынга азып каан. А Иевосфейниң бажын алгаш, Хевронда Авенирниң чевег-куюнга ажаап кааннар.

Давидтиң бүгү Израильдиң хааны апарганы

(1 Чыл. 11:1-3)

5 ¹ Израильдиң бүгү аймактары Хевронда Давидке чедип келгеш: «Бо-дур бис, силерниң хан төрелиңер улус-тур бис – дээннер. – ² Шагдан бээр-ле, Саул бистин хаанывыс турар үелерде безин, израильчилерни дайын-чаага баштап турган кижиче силер силер^ф. Дээрги-Чаяакчы силерге: „Сен Мээң израиль чонумну кадарар сен^г. Израильдиң чагырыкчызы сен болур сен“ – деп чугаалап турду». ³ Израильдиң бүгү баштыңары Хевронда хаанга чедип кээрге, Давид хаан олар-биле Дээрги-Чаяакчының мурнунга керээ чарып алган. Олар Давидти Израильдиң хааны болур кылдыр чаап каан.

⁴ Хааннап эгелеп турда, Давид үжен харлыг турган. Ол дөртөн чыл иштинде хааннаан^h. ⁵ Хевронга Иудеяны чеди чыл алды ай иштинде чагырып келгенⁱ. А Иерусалимге үжен үш чыл иштинде бүгү Израильди болгаш Иудеяны чагырып хааннаан.

Давидтиң Иерусалимни эжелеп алганы

(1 Чыл. 11:4-9)

⁶ Хаан шериглери-биле Иерусалимде чурттап турар иевус чонга удур дайынче үнүпкен^j. Иевустар Давидке: «Сен бээр кирбес сен. Сени согур, аскак улус безин сывырып чорудуп боор» – дээннер. Ол дээрге «Давид бээр кирип шыдавас» дээни ол чүве-дир. ⁷ Ынчалза-даа Давид Сион шивээзин эжелеп алган. Ол болза Давидтиң Хоорайы-дыр*. ⁸ Ол хүн Давид мынча дээн: «Иевустарны өлүрер дээн кижиче бүрүзү

^a Ис. 18:25

^b Неем. 11:33

^c 2 Хаан. 9:3, 6

^d 3 Хаан. 1:29

^e 2 Хаан. 1:1-16

^f 1 Хаан. 18:13

^g Ыд. ыр. 77:71

^h 3 Хаан. 2:11;

ⁱ 1 Чыл. 29:27

^j 2 Хаан. 2:11

* 5:7 Сион дагда турар Иерусалимниң эрги талазы. Ында шивээ болгаш хаанның ордузу бар турган.

хоорайның суун* таварып эрте бергеш, Давидти көөр хөңнү чок „ол согур, аскак“ улусту чыда-биле шанчып өлүрзүн!» (Ол үеден бээр «Согур-даа, аскак-даа кижиге орду же кирбес» деп чугаа тывылган чүве-дир.)⁹ Давид ол шивээге турумчуп алгаш, ону Давидтин Хоорайы деп адап алган. Ол Милло шивээзинден эгелеп^a, хоорайны долгандыр быжыг камгалал кылып алган. ¹⁰ Давид улам-на күштүг бооп кел чыткан^b, Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы ооң-биле кады болуп турган.

^a 3 Хаан. 9:15; 9:24; 11:27;
2 Чыл. 32:5
^b Эсф. 9:4

Давид өз-бүлөзи-биле Иерусалимде

(1 Чыл. 14:1-7)

^c 3 Хаан. 5:1

¹¹ Тирниң хааны Хирам^c Давидче бодунуң элчилери-биле бызаңчы, дашчы улузун чорудупкан. Олар пөш чудуктар эккелгеш, Давидке орду тудуп бергеннер. ¹² Ынчан Дээрги-Чаяакчы ону Израильдин хааны кылдыр быжыглап, Бодунуң израиль чону дээш, ооң чагыргазын өрү көдүрүп каан-дыр деп Давид билип каапкан.

¹³ Хеврондан чедип келгениниң соонда, Давид Иерусалимден база кадайлар, кул-кадайлар ап алган. ¹⁴ Аңаа өске оолдар, кыстары төрүттүнген. Иерусалимге төрүттүнген ажы-төлүнүң аттары бо-дур^d: Шаммуй, Шовав, Нафан, Соломон, ¹⁵ Ивхар, Элишуа, Нефег, Иафия, ¹⁶ Элишама, Элиада болгаш Элифелет.

^d 1 Чыл. 3:5-8

Филистимнерни тишлээни

(1 Чыл. 14:8-17)

¹⁷ Давидти Израильдин хааны кылып каан деп дыңнааш, шупту филистимнер ону дилеп эгелээннер. Давид ону дыңнааш, шивээже кире берген. ¹⁸ Филистимнер Рефаим шынаазынга^e чедип келгеш, аңаа турумчуп алган^f. ¹⁹ Ынчан Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Филистимнер-биле тулчууйн бе? Оларны мээң холумга хүлээдип бээр сен бе?» – деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы Давидке: «Бар. Филистимнерни сээң холумга албан хүлээдип бээр мен» – деп чугаалаан. ²⁰ Давид Ваал-Перацимче келгеш^g, филистимнерни аңаа чылча шаап каан. Давид ынчан: «Дээрги-Чаяакчы дайзыннарымны мээң мурнумга, сугнуң чууй шавары дег, ууй шаап кагды» – дээн. Ынчангаш ол черни Ваал-Перацим деп адап каан^{**}. ²¹ Филистимнер ол черге боттарының дүрзү-бурганнарын каапкаш баарга, Давид бодунуң шериглери-биле оларны ап алган.

^e Иса. 17:5
^f 2 Хаан. 23:13

^g Иса. 28:21

²² Филистимнер катап база чедип келгеш, Рефаим шынаазынга турумчуп алганнар. ²³ Давид Дээрги-Чаяакчыдан сүме айтырарга, Ол: «Оларже уткуштур үнме. Оюп чоруткаш, оларның артындан – бальзам ыяштарлыг талазындан халда. ²⁴ Бальзам ыяштарның кырынга кылаш даажын дыңнап кааш-ла^h, халдап кирер сен – ол дааш дээрге филистим шеригни чылча шавар дээш, Дээрги-Чаяакчы сээң мурнунда чоруп орары ол-дур» – дээн. ²⁵ Давид Дээрги-Чаяакчының чугаалаанын ёзугаар кылгаш, филистимнерни Гевадан Гезерге чедир чылча шаап каан.

^h 4 Хаан. 7:6

Ыдыктыг аптараны Иерусалимге эккелгени

(1 Чыл. 13:6-14; 15:25-29; 16:1-3)

ⁱ Инс. 15:9, 60

Б ¹ Давид база катап Израильдин бүгү шилиттинген дайынчыларын – 30 000 кижини чыып алгаш, ² Иудеяда Ваал хоорайданⁱ Бурганның аптаразын алыр дээш чорупкан. Ол дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы саадаан, Ооң ады-биле адаан, кырында херувимнер^j дүрзүлери турар ыдыктыг аптара-дыр. ³ Бурганның аптаразын дугуйлуг чаа тергеге салгаш, тей кырында турар Авинадавтын бажыңындан^k үндүрүп эккелгеннер. Тергени сөөрткен шарыларны Авинадавтын оолдары Уза биле Ахио башкарып чорааннар. ⁴ Бурганның аптаразын Авинадавтын тейде турар

^j Хост. 25:22

^k 1 Хаан. 7:1

* 5:8 Бо домактын утказы эки билдинмес. Хоорайның суу – хоорайны суг-биле хандырып турар камгалалдыг чер чадавас.

** 5:20 Ваал-Перацим – «Дээрги ууй шапкан» дээн.

бажыңындан алгаш чорупканнар. Ахио аптараның мурнунга чоруп орган. ⁵ А Давид болгаш бүгү израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөглөп, шиви ыяштан кылган янзы-бүрү хылдыг база кагар хөгжүм херекселдеринге ойнап чорааннар.

⁶ Нахоннун тараа шаңыга чоокшулап келгенде, тергени сөөртүп чораан шарылар бүдүрүй бээрге, Бурганның аптаразы ийленип, андарлы бээр часкан. Уза холун сунупкаш, аптараны тудуп алган^а. ⁷ Дээрги-Чаяакчы Узага ынчанганы дээш ажына берген. Ынчангаш Бурган ону ол-ла черинге – Бурганның аптаразының чанынга өлүрүп каан. ⁸ Дээрги-Чаяакчы Узаже халдаарга, Давид хордай берген. Ол черни бо хүннерде-даа Парец-Уза* деп адаар. ⁹ Ол хүн Давид Дээрги-Чаяакчыдан корга бергеш: «Дээрги-Чаяакчының аптаразын канчап бодумче аппаар мен?» – дээн. ¹⁰ Давид Дээрги-Чаяакчының аптаразын бодунуң хоорайынче аппаарын күзевейн, ону Гефтен келген Овед-Эдом деп кижиниң бажыңынче чорудупкан.

^а Сан. 4:15

¹¹ Дээрги-Чаяакчының аптаразы гефчи Овед-Эдомнун бажыңынга үш ай иштинде турган. Дээрги-Чаяакчы Овед-Эдомга болгаш ооң бүгү өг-бүлезинге ачы-буян хайырлаан^б. ¹² Кажан Давидке: «Дээрги-Чаяакчы аптаразы дээш Овед-Эдомга база оон бүгү улузунга ачы-буян хайырлаан-дыр» – деп дыңнадырга, ол Бурганның аптаразын Овед-Эдомнун бажыңындан Давидтиң Хоорайынче байырымныг эккеп алган.

^б 1 Чыл. 26:4-5

¹³ Дээрги-Чаяакчының аптаразын көдүргөн улус алды базым кылып чорда, Давид бугажык биле семис бызаа өргүп салган. ¹⁴ Давид лён эфод** кедип алгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга чазала самнап турган^с. ¹⁵ Давид база бүгү израиль чон Дээрги-Чаяакчының аптаразын ыгт-шимээнниг, эдиски-труба этсип, эккел чораан. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының аптаразы Давидтиң Хоорайынче кирип орда, Саулдуң уруу Мелхола^д соңгадан көрүп турган. Дээрги-Чаяакчының мурнунда самнап халып чораан Давидти көрүп кааш, Мелхола ону чөгөнчиин деп бодаан.

^с Ыд. ыр. 150:4

¹⁷ Дээрги-Чаяакчының аптаразын эккелгеш, Давидтиң анаа белеткеп кааны^е бодунуң черинге – майгынының ортузунга салып кааннар. Давид Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кылган. ¹⁸ Бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кылып дооскаш, Давид чонну Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле алгап-йөрээп каан^ф. ¹⁹ Ооң соонда ол бүгү чонга, хөй-хөй израильчилерге – эр-даа, херэежен-даа улуска бир-бир хлеб, борбак эът база үзүмнүг боова үлөп берген. Бүгү чон бажыңнарынче тарап чана берген.

^д 1 Хаан. 14:49; 18:20-28; 19:11-17

^е 1 Чыл. 15:1

²⁰ Бодунуң өг-бүлезин алгап-йөрээп каар дээш, Давид чанып кээрге, Саулдуң уруу Мелхола анаа уткуштур үнүп келгеш, мынча дээн: «Израильдин хааны бөгүн бодун дыка-ла алдаржытты! Бодунуң албаты чонунуң кыс кулдарының мурнунга үен-даян кижиде-даа ышкаш шалдаң көстүр чыгысы самнап канчаары ол?»

^ф 3 Хаан. 8:14

²¹ Давид Мелхолага мынчаар харыылаан: «Ол дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүве ышкажыл. Сээң ачаңның болгаш ооң салгалының орнунга Ол мени шилип алгаш^г, Бодунуң израиль чонунуң чагырыкчызы кылып каан-дыр. Мен Дээрги-Чаяакчының мурнунга самнап, хөглээн мен. ²² Мен оон-даа артык сандарап батсымза, оон-даа чөгөнчиг апарзымза, сээң чугаалап турарың кул-кыстар дөмей-ле мени алдаржыдар». ²³ Ынчангаш Саулдуң уруу Мелхола өлгүже чедир ажы-төл чок болган чүве-дир.

^г 1 Хаан. 15:28

Нафанның оттур билген медеглели

(1 Чыл. 17:1-15)

7 ¹ Хаан бодунуң ордузунче көжүп кире берген үеде, Дээрги-Чаяакчы ону долгандыр турар дайзыннарындан хостуг кылып каанда, ² ол Нафан медеэчиге^h мынча дээн: «Көрөм, мен пөштен кылган ордуда чурттап турар-дыр мен, а Бурганның

^h 2 Хаан. 12:1;

3 Хаан. 1:8;

1 Чыл. 29:29;

2 Чыл. 9:29; 29:25;

Ыд. ыр. 50:2

* 6:8 Парец-Уза – «Узаже халдааны» дээн.

** 6:14 Эфод – Бурганның бараалгакчылары кедер онзагай хеп (Хост. 28:6 көр).

аптаразы анаа майгында турар-дыр». ³Нафан хаанга: «Чүнү кылырын күзей-дир сен, ону барып кыл. Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады болгай» – дээн.

⁴Ол-ла дүне Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Нафанга ажыдыпкан: ⁵«Мээң чалчам Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыт: Мээң чурттаар өргээмни сен тургузар сен бе? ⁶Израильчилерни Египеттен үндүрүп келгенимден бо хүнге чедир Мен өргээге чурттавадым. Бир черден өске черже көжүп чорааш, анаа майгынга чурттап чордум. ⁷Израильчилер-биле кады каяа-даа чорааш, Бодунуң израиль чонумну чагырар кылдыр дужааганым аймактарның кайы-бирээзинге: „Чүге Менээ пөштен өргээ тудуп бербээн силер?“ деп чугаалап көргөн мен бе?

⁸Ынчангаш Мээң чалчам Давидке Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыт: Мен сени, хой кадарып чорунда, Мээң израиль чонумнун чагырыкчызы кылдыр томуйлаан мен^a ⁹Каяа-даа чорунда, сээң-биле кады болуп, сээң мурнуңга дайзыннарыңны чылча шаап чордум^b. Сээң адыңны, чер кырының алдарлыг кижилерини дег, алдаржыдып каан мен. ¹⁰⁻¹¹Мен Бодунуң израиль чонумга боду чурттуг болзун база ону кым-даа дүвүретпезин дээш, черни аңгылап бергеш, аңаа доктаап чурттаар кылып каан мен.

Каржы-бак улус оларны моон мурнунда дег, Мен Бодунуң израиль чонумга баштыңчылар тургузуп каан үемде дег^c, кызып-кыйбас болур. Оон ыңай Мен сени бүгү дайзыннарыңдан адырып каар мен. Дээрги-Чаяакчы сээң ук-салгалыңны* Боду доктаадып каарын аазап турар-дыр. ¹²Кажан сен назылап кырааш, ада-өгбөң соондан өске оранче чоруй баарыңга^d, Мен сээң төрөөн үре-салгалыңны орнунга хаан кылгаш, ооң чагыргазын быжыглап каар мен. ¹³Ол салгакчың Мээң адымга тураскааткан өргээ тудуп каар^e, а Мен ооң хаан дүжүлгезин мөңгедө быжыглап каар мен. ¹⁴Мен оон Адазы болур мен, а ол Мээң оглум болур^f. Ол багай чүве үлгедир болза, Мен ону кижилерни дамчыштыр – оларның кымчызы-биле кезедир мен^g. ¹⁵Ындыг-даа болза, Мен сээң мурнунда хааннап турган Саулдан ойталааным дег, Бодунуң энерелимни салгакчыңдан кажан-даа ап кагбас мен. ¹⁶Мээң мурнумга** Сээң үре-салгалың болгаш чагыргаң кезээ мөңгедө чайгылыш чок болур, сээң дүжүлгөң мөңгези-биле артар^h».

¹⁷Нафан ол бүгү чугааны болгаш көстүүшкүннү Давидке дамчыдып берген.

Давидтиң Бурганга өөрүп четтиргени

(1 Чыл. 17:16-27)

¹⁸Ынчан Давид хаан Дээрги-Чаяакчының мурнунга барып чугаалаан: «О, Дээргим, Дээрги-Чаяакчы! Кым мен мен? Мээң ук-салгалым кымыл? Мени ынчаар көдүрер хире чүү кылдым? ¹⁹Ол бүгү безин Сеңээ эвээш болган-дыр, о, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Мени алдаржыдарыңдан эрткеш, Сен Бодунуң чалчаңның үре-салгалыңның келир үезин безин чугаалап бердиң. Сээң ол сөзүң улуска өөредиг болзун***, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! ²⁰Давид Сеңээ оон ыңай чүнү немей чугаалап шыдаар деп? Бодунуң чалчаңны билир-ле болгай сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! ²¹Бодунуң сөглөөн сөзүң бодааш, Бодунуң күзелиң-биле Сен өндүр улуг херекти кылып, Бодунуң чалчаңга ол бүгүнү ажыдып бердин. ²²Ынчангаш өндүр улуг-дур сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сеңээ деңнежипки дег кым-даа чок-тур, Сенден өске Бурган-даа чок-тур, бис боттарывыстың кулаавыс-биле дыңнадывысⁱ.

²³Кым Сээң израиль чонунга деңнежирил? Бо чон дег чер кырында өске чон чок^j, чүге дээрге бисти Бодунуң чону кылып аар дээш, Бурган кээп, бисти кулданыш-

^a 1 Хаан. 16:11-13;
Ыд. ыр. 77:70

^b 1 Хаан. 18:14

^c Башт. 2:14-16;
1 Хаан. 12:11

^d 3 Хаан. 2:10

^e 3 Хаан. 8:19

^f Ыд. ыр. 88:27-28;
2 Кор. 6:18; Евр. 1:5

^g Ыд. ыр. 88:31-33

^h Ыд. ыр. 88:5, 30, 36-37;
131:12;
Ин. 7:42

ⁱ Хост. 15:11

^j Ы. х. к. 4:7; 26:19; 33:29

* 7:10-11 Еврей дылда «бэт» деп сөс 5-ки шүлүктө «өргээ» деп утканы-даа, бо шүлүктө «ук-салгал» деп утканы-даа илередип турар. Бо үзүндүдө ол ийи аңгы уткалар-биле сөс оюну чоруп турар.

** 7:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Мээң мурнумга» эвес, а «Сен көрүп турунда» деп бижээн.

*** 7:19 Азы: «Сен кижы ышкаш кылдың».

кындан адырып алган. Сээң кайгамчык, коргунчуг херектерин ужун Израильдин ады* черинде билдингир апарган. Сен египетчилерден камгалаан Бодуннун чонуңнун мурнундан өске чоннарны-даа, оларнын бурганнарын-даа үндүр ойладыпкан эвес ийик сен бе? ²⁴ Сен израиль чонунну кезээ мөңгөдө Бодуннуу кылып алдың, а Бодун, Дээрги-Чаяакчы, ооң Бурганы болдун.

²⁵ А ам, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Бодуннун чалчанңың болгаш ооң ук-салгалынын дугайында берген сөзүңнү кезээ мөңгөдө быжыглап каг, Бодуннун аазаашкыныңны күүседип көрөм. ²⁶ Сээң адың кезээ мөңгөдө алдаржып чорзун, кижилер: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы – Израильдин Бурганы“ деп чугаалажып чорзун! Сээң чалчан Давидтин ук-салгалы Сээң мурнунга быжыг болзун! ²⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы – Израильдин Бурганы, Сен Бодуннун чалчанга: „Сээң ук-салгалыңны доктаадып бээр мен“ деп ажыдып берген болгай сен, ынчангаш Бодуннун чалчаң Сеңээ ынчалдыр мөргүп диттигипкен. ²⁸ О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сен Бурган сен! Сээң сөстериң шынныг, Сен Бодуннун чалчанга бо чаагай кежикти аазадың. ²⁹ Амдан эгелеп, Бодуннун чалчанңың ук-салгалы мөңгөдө Сээң хайгааралыңга чорзун дээш, аңаа ачы-буяның хайырлап көрөм. Сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, ол бүгүнү Бодун чугааладың. Сээң хайырлаан ачы-буяның-биле Сээң чалчанңың ук-салгалы кезээ мөңгөдө сайзырап-ла турар болзун!»

Давидтиң дайынчы чедишикиннери

(1 Чыл. 18:1-13)

8 ¹ Элээн үе эрткенде, Давид филистимнерни чылча шаап, томаарткаш, оларнын Метег-Гаамма деп хоорайын** эжелеп алган. ² Оон ыңай Давид моавтарны база чылча шапкан. Оларны черге чыттыргаш, хендир-биле хемчээп турган. Хендирнин ийи катап узунунга дең болганнарны өлүрүп, а үш катап дең болганнарны амы-тынныг арттырып турган. Моавтар Давидтин үндүт төлээр чалчалары апарган.

³ Цованың хааны, Реховтуң оглу Адраазар Евфрат хемниң унунга бодунуң чагыргазын катап тургузуп аар дээш кел чорда, Давид ону база чылча шаап каан^a.

⁴ Давид ол хаанның 1700 аъттыг база 20 000 чадаг шериглерин тудуп алган. Ол дайынчы тергелиг аъттарнын балдырларынын сиирлерин үзе кезип каапкан^b, олардан чүглө чүс аътты бодунга арттырып алган***. ⁵ Цованың хааны Адраазарга дузалажыр дээш Дамаскыда чурттап турар арамей чон чедип кээрге, Давид 22 000 арамейни чылча шаап каан. ⁶ Давид арамей хоорай Дамаскыга камгалал шерин тургузуп каан, ынчалдыр арамейлер Давидтиң үндүт төлээр чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тиилелге берип турган. ⁷ Давид Адраазарнын улузундан алдын дозуг-камгалалдарын ап алгаш, оларны Иерусалимге эккелген^c. ⁸ Адраазарнын Бетах база Беротай деп хоорайларындан Давид хаан дыка хөй хүлөр ап алган.

⁹ Давид Адраазарнын бүгү шерин чылча шаап каан деп, Хаматтын хааны Той дыннап каапкан. ¹⁰ Адраазар-биле дайылдашкаш, ону чылча шапканы дээш Давид хаанга байыр чедирип, ону алгап-йөрээри-биле Той хаан бодунуң оглу Иорамны олче чорудупкан, чүге дээрге Той Адраазар-биле дайылдажып турган. Иорам белек кылдыр мөңгүн, алдын база хүлөр савалар эккелген. ¹¹⁻¹² Давид хаан ол саваларны бүгү-ле чагырып алганы: арамей, моав, аммон, филистим, амалик чоннардан база Реховтуң оглу, Цованың хааны Адраазардан хавырып алганы алдын-мөңгүнү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга турсааткан^d.

^a 1 Хаан. 14:47;

3 Хаан. 11:24

^b Ис. 11:6

^c 4 Хаан. 11:10;

2 Чыл. 23:9

^d 3 Хаан. 7:51

* 7:23 Бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. «Израильдин ады» деп сөстериң болгу дег өске утказы мындыг: «Сээң адың».

** 8:1 Азы: «Оларнын найысылал хоорайын».

*** 8:4 Азы: «Ол дайынчы тергелерни узуткап каапкан, олардан чүглө чүс терге бодунга арттырып алган».

^a 4 Хаан. 14:7

¹³ Дус шынаазынга^a 18 000 эдом шеригни* чылча шапкаш, ээп келгениниң соонда, Давид алдаржый берген. ¹⁴ Ол бүгү эдом черге камгалал шерин тургузуп каан, ынчалдыр эдом чурттуглар шуптузу Давидтиң чалчалары апарган^b. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тиелелгени берген.

^b Э. д. 25:23; 27:40;
Сан. 24:18

Давидтиң чоок дүжүметтери
(2 Хаан. 20:23-26; 1 Чыл. 18:14-17)

^c 3 Хаан. 10:9

^d 2 Хаан. 2:13; 1 Чыл. 11:6

^e 3 Хаан. 4:3

^f 2 Хаан. 15:24; 20:25

^g 1 Чыл. 24:3

^h 2 Хаан. 23:20;

3 Хаан. 2:35; 4:4

¹⁵ Давид хаан бодунуң чонун шын шиидип, олар дээш чөптүг чорукту тургузуп, бүгү Израильди чагырып-башкарып турган^c. ¹⁶ Саруйяның оглу Иоав шериглер даргазы турган^d. Ахилудтуң оглу Иосафат төөгү бижээчизи турган^e. ¹⁷ Ахитувтуң оглу Садок^f биле Авиафарның оглу Ахимелех – Бурганның бараалгакчылары^g, а Серайя – бижээчи турган. ¹⁸ Иодайның оглу Ванея^h керет, пелет уктуг шериглерниң** баштыңчызы турган. А Давидтин оолдары Бурганның бараалгакчылары турган.

Давид болгаш Мемфивосфей

ⁱ 1 Хаан. 18:3; 20:15

^j 2 Хаан. 16:1-4; 19:17

9 ¹ Давид: «Саулдуң өг-бүлезинден арткан кижии ам бар бе? Мен аңаа Ионафан дээш энерел көргүскей эртик мен» – дээнⁱ.

² Саулдуң өг-бүлезинге бараан болган Сива деп чалча кижии турган^j. Ону Давидче кыйгыртып эккээрге, хаан: «Сива деп кижии сен сен бе?» – деп айтырган.

Оозу: «Силерниң чалчаңар мен-дир мен» – деп харыылаан.

³ Хаан: «Саулдуң салгалдарындан чаңгыс-даа кижии артпаан чүве бе? Мен аңаа Бурганны дег энерел көргүзүксеп тур мен» – дээн.

Сива хаанга: «Ионафанның аскак оглу бар» – деп харыылаан^k.

⁴ Хаан: «Кайдал ол?» – деп айтырган.

Сива: «Ол Лодавар чурттуг Аммиилдиң оглу Махирниң бажыңында турар^l» – деп харыылаан.

⁵ Давид хаан ону Лодаварда Аммиилдиң оглу Махирниң бажыңындан сүрдүрүпкен. ⁶ Ионафанның оглу, Саулдуң оглунуң оглу Мемфивосфей^m Давидке чедип келгеш, хаанны хүндүлөп черге чедир мөгөйген. Давид: «Мемфивосфей сен сен бе?» деп айтырган.

«Силерниң чалчаңар мен-дир мен» – деп ол харыылаан.

⁷ Давид аңаа мынча дээн: «Кортпа. Сээң ачаң Ионафан дээш мен сеңээ энерелдиг болур мен. Сээң кырган-ачаң Саулдуң шөлдөрүн сеңээ эгидип бээр мен. Сен мээң-биле кады чемненир сен».

⁸ Мемфивосфей мөгөйип кааш, чугаалаан: «Менче кичээңгей салыр хире кым мен мен? Мен дээрге өлген ыттан дээредевес кижии ышкажыл мен».

⁹ Хаан Саулдуң чалчазы чораан Сиваны кыйгырып алгаш, аңаа чугаалаан: «Саулга болгаш оон өг-бүлезинге чүү хамааржырыл, шуптузун сээң дээргиңниң оглунга берип тур мен. ¹⁰ Ынчангаш сен, оолдарың база кулдарың оон черин болбаазыраткаш, ону хандырап кылдыр дүжүдүн эккеп турунар. А сээң дээргиңниң оглу Мемфивосфей үргүлчү мээң-биле кады чемненир». Сива он беш оолдуг, чээрби кулдуг турган чүве-дирⁿ.

ⁿ 2 Хаан. 19:17

¹¹ «Мээң дээрги хааным чалчазы меңээ чүну чугаалаар болдур, шуптузун күүседир мен» – деп, Сива харыылаан. Ынчалдыр Мемфивосфей, Давид хаанның оолдарының бирээзи дег, ооң-биле кады чемненир апарган.

* 8:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «эдом» эвес, «арамей» деп бижээн.

** 8:18 Кереттер болгаш пелеттер – хаанның камгалакчылары турган өске аймак-сөөктүг шериглер чадавас (1 Хаан. 30:14 көр).

¹² Мемфивосфейниң Миха деп бичии оглу бар турган^a. Сиваның бажыңында чурттап турар улус шупту Мемфивосфейге бараан болур апарган. ¹³ Ийи буду аскак Мемфивосфей Иерусалимге чурттап турган, чүге дээрге ол хаан-биле кады үргүлчү чемненир турган.

^a 1 Чыл. 8:34

Аммон болгаш арамей шериглерни Давидтиң тиилээни

(1 Чыл. 19:1-19)

10 ¹ Элээн үе эрткенде, аммон чоннун хааны^b өлүп каарга, ооң орнунга оглу Аннон хааннай берген. ² Давид: «Наастың оглу Аннонга энерелден көргүзүп каайн. Ооң ачазы меңээ энерел көргүскен-не болгай» – деп чугаалааш, Аннонга ооң ачазы дээш кажыыдалын илередири-биле бодунун улузун чорудупкан. Олары аммоннарның чуртунга чедип кээрге, ³ аммон нояннар боттарының дээргизи Аннонга: «Давид бодунун улузун сээң ачанны хүндүлөп, кажыыдалын илеретсин дээш чорудупкан деп бодаар сен бе? Найысылалывысты хайгыылдап, шинчилеп көрүп алгаш, ооң соонда эжелээр сорулгалыг оларны Давид бээр чоруткан эвес деп бе?» – дээннер. ⁴ Аннон Давидтиң улузун тудуп алгаш, кижичи бүрүзүнүн салының чартыын чүлүп каапкаш, хептерин чаязынга чедир ора кезип каапкаш, дедир чандырыпкан. ⁵ Давидке ол дугайында чугаалаптарга, аажок куду көрдүргөн улуска уткуштур чалчаларын чорудупкан. Хаан оларга: «Салдарынар үнүп келгижеге чедир, Иерихонга турунар че, оон соонда чанып кээр силер» – деп дамчыткан.

^b 1 Хаан. 11:1

⁶ Аммоннар Давид оларны көөр хөңнү чок апарган дээрзин билип кааш, Бет-Рехов^c база Цовадан^d 20 000 арамей чадаг шеригни, Мааханың хаанындан 1000 шеригни база Товтан^e 12 000 шеригни хөлезилеп алган чүве-дир. ⁷ Давид ону дыңнап кааш, Иоавты бүгү шырак шериглери-биле кады ынаар чорудупкан. ⁸ Аммоннар үнүп келгеш, хоорайже кирер эжик-хаалгазының аксынга дайынчы ёзу-биле туруп алганнар, а Цовадан, Бет-Реховтан арамейлер база Товтан, Маахадан шериглер ховуда аңгы туруп алганнар. ⁹ Мурнунда-даа, артында-даа дайзыннары үнүп келгенин көрүп кааш, Иоав бүгү израиль шеригниң аразындан эң-не дээре дайынчыларны шилип алгаш, арамейлерге удур тургузупкан. ¹⁰ А арткан шериглерни ол акызы Авессага^f дагзып, аммоннарга удур чыскаапкан. ¹¹ Иоав акызынга мынчаар чагаан: «Бир эвес арамейлер мени ажып тиилээр деп барза, сен меңээ дузалажыр сен. А бир эвес аммоннар сени тиилээр деп барза, сенээ мен барып дузалажыр мен. ¹² Эрес-дидим бол, чонувус дээш, Бурганывыстың хоорайлары дээш чалданыш чок туржур бис. Дээрги-Чаяакчы Боду канчаар күзээрил, ынчалдыр кылзын^g». ¹³ Иоав бодунун шерии-биле арамейлерге удур үнүптөргө, олары дезип чорупкан. ¹⁴ А аммоннар арамейлерниң дезип турарын көргөш, боттары-ла Авессадан дескеш, хоорайынче кирип келгеннер. Оон Иоав аммон черден Иерусалимче ээп келген.

^c Башт. 18:28

^d 2 Хаан. 8:3

^e Башт. 11:3

^f 1 Чыл. 18:12

^g 1 Хаан. 3:18

¹⁵ Арамейлер израильчилерге аштырганын билип кааш, чаңгыс черге чыгып алганнар. ¹⁶ Адраазар хаан Евфрат хемниң ындында чурттап турар арамей чонну кыйгыртыптарга, олар Хелам деп черге чедип келген. Оларны Адраазар хаанның^h шерииниң даргазы Совак баштап турган. ¹⁷ Ол дугайында Давидке дыңнадыптарга, ол бүгү израиль шеригни чыып алгаш, Иордан хемни кешкеш, Хеламга чедип келген. Арамейлер Давидке удур чыскаалыпкаш, ооң-биле тулушканнар, ¹⁸ ынчалза-даа израильчилерден дезипкеннер. Давид арамейлерниң 700 дайынчы тергезин, 40 000 аъттыг шериин узуткап каан. Давид шериг баштыңчызы Совакты база чылча шапкан, ону аңаа өлүрүп каан. ¹⁹ Адраазарга чагыртып турган бүгү хааннар оон израильчилерге аштырып алганын билип кааш, израильчилер-биле тайбың керээзин чарып алгаш, оларга чагырты бергеннер. А арамейлер ооң соонда аммоннарга дузалажырындан сестир апарган чүве-дир.

^h 3 Хаан. 11:23

Давид биле Вирсавия

^a 3 Хаан. 20:22;

² Чыл. 36:10

^b 1 Чыл. 20:1

^c Ы. х. к. 3:11

11 ¹ Дараазында чылдың эгезинде^a, хааннар дайылдажыр дээш үнер үеде^b, Давид Иоавты бодунуң улузу-биле кады – бүгү израиль шеригни чорудуптарга, аммоннарны чылча шаап кааш, оларның найысылалы Равваны^c бүзээлеп алганнар. А Давид Иерусалимге артып калган чүве-дир.

² Бир кежээ Давид орунундан тургаш, ордузунуң серизинге агаарлап кылаштап турган. Сери кырындан ол чунуп турар херээженни көрүп каан. Ол херээжен дыка чараш болган чүве-дир. ³ Давид ол херээженниң дугайында билип эккээр кылдыр улунга даалга берген. Аңаа мынча дээннер: «Ол дээрге Элиамның^d уруу, хет аймак-сөөктүг Урияның^e кадайы Вирсавия-дыр^f». ⁴ Херээженни эккээри-биле бодунуң айбычыларын чорудуптарга, олар ону эккелген. Давид ооң-биле удуп чыдып алган. (Херээжен бодунуң арыг эвезинден чаа-ла адырлып алган турган чүве-дир.)^g Оон соонда херээжен чана берген.

^d 2 Хаан. 23:34

^e 2 Хаан. 23:39

^f 1 Чыл. 3:5

^g Лев. 15:19

⁵ Ол херээжен иштиг апаргаш, Давидче «Иштели бердим» деп сөгледипкен. ⁶ Давид Иоавка: «Менче хет Урияны чорудувут» – деп сөс дамчыдарга, Иоав Урияны Давидче чорудупкан. ⁷ Урия чедип кээрге, Давид оон Иоавтың база шеригниң амыр-кадыының дугайында, дайынның чоруп турарының дугайында айтырган. ⁸ Оон Давид Урияга: «Чангаш, дыштан че» – дээн. Урия хаанның ордузундан үнүп кээрге, ооң соондан улус хаанның сөңнэн аыш-чемин чедирип чорупканнар. ⁹ Ынчалза-даа Урия бажыңынче чанмайн, дээргизиниң чалчалары-биле кады хаанның ордузунуң эжииниң аксынга хонган чүве-дир.

¹⁰ Давидке: «Урия бажыңынче чанмаан-дыр» – деп сөглөп кээрге, ол Уриядан: «Сен чер чорааш, оруктан келген кижиги эвес сен бе? Бажыңыңче чүге чанмадың?» – деп айтырган.

¹¹ Урия Давидке: «Бурганның ыдыктыг аптаразы, израиль база иудей шериг – майгыннарда, мээн дээргим Иоав болгаш оон бүгү кижилери база ажык ховуда турардыр. Ындыг таварылгада мен канчап дойлап, кадайым-биле удуур дээш бажыңымче барып шыдаар кижиги мен? Хаан узун назылазын, адыңар-биле даңгыраглап тур мен: ындыг чүве кылбас мен!» – дээн.

¹² Ынчан Давид анаа: «Бөгүн база маңаа артып кал, а даарта сени мен дедир чорудуптар мен» – дээн. Ынчалдыр Урия ол хүн Иерусалимге артып калган. ¹³ Даартазында Давид Урияны кады дойлаарынче чалааш, аңаа эзиртир арага ижиртип каапкан. Ынчалза-даа кежээ апарга, Урия дээргизиниң чалчалары-биле кады удуп чыдып алган, бажыңынче чанмаан.

^h 3 Хаан. 21:8

¹⁴ Эртенинде Давид Иоавче чагаа бижээш^h, ону Урияны дамчыштыр чорудупкан. ¹⁵ Ол чагаада: «Урияны тулчуушкуннуң эң-не берге черинге тургузуп кааш, ол узуткаттырып аар кылдыр оон аткаарлаңар» деп бижип каан болган. ¹⁶ Ынчангаш Иоав Равва хоорайны бүзээлеп турган үезинде дайынның эң-не шыырак дайынчылары кайда турарын билип алгаш, Урияны ынаар чорудуп турган. ¹⁷ Хоорайжылар үнүп кээрге, оларның Иоавка удур тулчуушкунунга Давидтиң шериглеринден чамдык дайынчылар өлүртүп алган. Оларның аразында хет Урия база бар болган.

¹⁸ Тулчуушкуннуң канчаар чоруп турарының дугайында Иоав Давидке дыннадыры-биле ¹⁹ бодунуң айбычызынга мынча деп чагаан: «Кажан сен хаанга тулчуушкуннуң канчаар чоруп турарын чугаалап бээринге, ²⁰ хаан ажына бергеш: „Чүге тулчуушкун үезинде хоорайже ынчаар чоокшулай берген силер? Хоорайның ханаларындан силерге адып, соккулап эгелээрин билбес улус силер бе? ²¹ Иероваалдың оглу Авимелехти канчап өлүрүп каан чүвөл? Бир херээжен ооң кырынче ханадан дээрбе дажының бузундузун дүжүр идиптерге, ол Тевецке өлүп калган эвес ийик

бе?^a Чүге хоорайның ханазынче ынчаар чоокшулай берген улус силер?^a деп айтыра берзе, „Хет чалчаңар Урия база өлүрткен“ деп харыылаар сен».

^a Башт. 9:53

²² Айбычы кижии Давидке келгеш, Иоавтың чагып кааны ёзугаар шупту чүвени чугаалап берген. ²³ Айбычы Давидке мынча деп тайылбырлаан: «Ол улустун күжү бистен артык болгаш, биске удур халдап, ажык шөлче үнүп келген. Ынчалза-даа бис оларны дедир хоорайның хаалгазынче ойдадыпкан бис. ²⁴ Дайзынның шериглери ча-биле хана кырындан адып эгелээрге, силерниң улuzuнарның чамдызы өлгүлөп калган. Хет чалчаңар Урия база өлүрткен».

²⁵ Ынчан Давид элчиге: «Ол бүгү дээш муңгарааш чоор сен. Дайын үезинде хылыш кымга-даа дээптер чүве ышкажыл. Бүгү күжүнү хоорайга удур чыып алгаш, ону узуткап каг» – деп Иоавты деткип чугаалаарын дааскан.

²⁶ Урияның өлүп калганын дыннааш, ооң кадайы ашаа дээш кажыыдап ыглаан. ²⁷ Кажыыдал хүннери эрте бээрге, Давид Урияның кадайын бажыңынга эккеп, кадай кылып аарга, ол аңаа оол божуп берген. Дээрги-Чаяакчы Давидтиң ол чоруун каржы-бак үүлгедиг деп санаан.

Нафан медээчиниң Давидти сойгалап илереткени

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы Давидче Нафанны чорудупкан^b. Нафан Давидке келгеш, мынча дээн: «Бир хоорайга бирээзи бай, өскези ядыы ийи кижии чурттап чораан-дыр. ² Бай кижиниң шээр болгаш бода малы кончуг хөй турган. ³ А ядыы кижиниң чаңгыс хоюндан өске чүзү-даа чок турган. Ону ол хураган турда садып алгаш, азырап өстүрүп алган. Хураганы ооң ажы-төлү-биле кады өскөн чүве-дир. Ол ооң холундан чем чип, суг ижип, харын-даа ооң хойнунга удур өскөн болгаш, бодунуң уруу-биле дөмей турган. ⁴ Бай кижиге чорумал чедип кээрге, ол бодунун хоюн азы бода малын келген кижиге чем кылып бээри-биле өзээринден харамнанган. Ооң орнунга ядыы кижиниң чаңгыс хоюн өзээш, чорумалга чем кылып берген чүве-дир».

^b 2 Хаан. 7:2;
Ыд. ыр. 50:2

⁵ Давид ындыг кижиге аажок хорадай бергеш, Нафанга: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: ындыг чүвени үүлгеткен кижии өлүмге төлептиг! ⁶ Кээргээр сеткил чок болганы дээш, ындыг чүвени кылганы дээш, хөй дээш ол дөрт дакпыр төлээр апаар^c» – дээн.

^c Хост. 22:1

⁷ Нафан Давидке мынча дээн: «Ол бай кижии дээрге силер-дир силер! Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча диди: „Сени Мен Израильдин хааны болур кылдыр шилип алган мен^d. Сени Мен Саулдуң холундан камгалап алган мен. ⁸ Сеңээ Мен дээргиниң ордузун база ооң кадайларын хүлээдип берген мен. Сеңээ Мен Израиль биле Иудеяны берген мен. Бир эвес ол сеңээ эвээш болза, оон-даа хөйүнү немеп бергей эртик мен. ⁹ Чүге сен Дээрги-Чаяакчының мурнунга каржы чорук кылып, Ооң сөзүн тооп көрбедиң?^e Хет Урияны сен күчүлөп өлүрүп кааш, ооң кадайын ап алдың. Урияны сен аммоннарның чепсээ-биле узуткап каан болгай сен. ¹⁰ Ынчангаш сээң үре-салгалын үргүлчү күчүлөлге таваржыр. Чүге дээрге сен Мени тооп көрбээн болгаш хет Урияның кадайын ап алган сен“».

^d 1 Хаан. 16:13

^e Сан. 15:31

¹¹ Дээрги-Чаяакчы оон ыңай мынча дээн: «Мен сеңээ хай-халапты бодунун үре-салгалыңның талазындан ыдар мен. Сен көрүп турунда-ла, сээң кадайларыңны алгаш, чоок кижинге бериптер мен, ол чырык хүндүс безин олар-биле удуур^f. ¹² Сен үүлгедиңни бүдүү кылган сен, а Мен мону бүгү Израильдин мурнунга чырык хүндүс көзүлдүр кылыр мен».

^f 2 Хаан. 16:21-22

¹³ Давид Нафанга: «Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткеним шын-дыр» – дээн^g. Нафан Давидке: «Дээрги-Чаяакчы сээң бачыдыңны сенден чайладып каапкан, сен бодуң өлбөс сен – деп чугаалаан. – ¹⁴ Ындыг-даа болза, сээң үүлгеткен бачыдың

^g Ис. 7:20; 2 Хаан. 24:10;
Ыд. ыр. 31:5; 50:6

хайы-биле Дээрги-Чаяакчының дайзыннарынга Ону бак сөглээр арганы берген боорунга, сээң чаа төрүттүнген оглуң чайлаш чок өлүр». ¹⁵ Ынча дээш, Нафан чана берген.

Давидтиң чаш төлүнүң чок апарганы

Дээрги-Чаяакчы Урияның кадайының Давидке божуп берген оглунуң күжүн суларадыптарга, ол аарый берген. ¹⁶ Давид Бурганга мөргүп, чем чивейн, чааскаан черге чыдып алгаш^a, дүн эрттирген. ¹⁷ Ооң ордузунуң кол улузу аңаа чедип келгеш, ону черден тургузарга, ынаваан, олар-биле кады чем-даа чивээн. ¹⁸ Чеди хонук эрткенде, чаш төл чок апарган. Давидтиң чалчалары аңаа чаш төлдүң өлгенин чугаалаарындан кортканнар. Чүге дээрге олар: «Чаш төл дириг турда безин, хаан бисти дыңнавайн турду. Ам канчап аңаа чаш кижиниң чок апарганын чугаалаар бис? Ол ат болза канчаар?» деп бодаан. ¹⁹ Чалчаларының сымыранчып турарын көргөш, чаш кижичок апарганын Давид билип каан. Ол чалчаларындан: «Чаш кижичок апарды бе?» – деп айтырган.

Олары: «Ийе» – деп харыылаан.

²⁰ Ынчан Давид черден туруп келгеш, чунуп, үс-биле бажын чаап, эде кеттинип алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге барып тейлеп алган. Ооң соонда ол бодунуң ордузунга баргаш, аңаа чем бээрин негээш, аштанып-чемненип алган.

²¹ Чалчалары оон: «Силер чүге ынчаарыңар ол? Чаш кижичок дириг турда, силер чем чивейн, ыглап турдуңар. Ам ол чок апаарга, тургаш, чемненип турар-дыр силер?» – деп айтырган.

²² Давид мынча деп харыылаан: «Кажан чаш кижичок дириг турда, мен: „Канчап билир, Дээрги-Чаяакчы менче ээ көрнүр болза, чаш кижичок дириг артар чадавас“ деп бодааш^b, шээрленип, ыглап турдум. ²³ Ам ол чок апарганда, чүү дээш шээрленир деп мен? Ону эгидип аар харыктыг мен бе? Мен аңаа чеде бээр мен, а ол менче эглип келбес».

²⁴ Давид кадайы Вирсавияга баргаш, ону оожуктуруп, ооң-биле удуп, холбашкан. Кадайы иштели бергеш, аңаа оол уруг божуп берген. Оглун Соломон деп адап алган^c. Дээрги-Чаяакчы аңаа ынак болгаш, ²⁵ Нафан медээчини чорудуптарга, ол аңаа Иедидиа деп атты берген, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы ынчаар күзээн чүве-дир*.

Аммоннар-биле дайынның төнгени

(1 Чыл. 20:1-3)

²⁶ Ол үеде Иоав аммон черниң найысылалы Раввага^d удур дайылдажып тургаш, хаанның шивээзин^{**} эжелеп алган. ²⁷ Иоав айбычыларын Давидке чоруткаш: «Мен Равваже халдааш, хоорайның ижер суун эжелеп алдым. ²⁸ Ынчангаш арткан шериглерни чыып алгаш, хоорайже халдап киргеш, эжелеп ал. Оон башка хоорайны бодум эжелеп аар болзумза, ол мээң адым-биле ададыр апаар» – деп сөглөдипкен.

²⁹ Давид бүгү шериглерин чыггаш, барып Раввага удур дайылдашкаш, ону эжелеп алган. ³⁰ Давид аммон хаанның^{***} оваадайын ооң бажындан уштуп алгаш, боду кедип алган. Ол оваадай бир[°] талант алдын деңзилиг болгаш үнелиг даш-биле каастап каан турган чүве-дир. Давид ол хоорайдан дыка хөй олчалыг болган. ³¹ Чурттакчыларын Давид хоорайдан үндүргеш, оларны албадал-биле хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар тудуп алгаш ажылдаар база тууйбу өрттедир изиг суугулар чанынга ажылдаар кижилер кылып алган^{****}. Давид бүгү аммон хоорайларны база ынчалдыр аажылаан. Ооң соонда Давид бодунуң бүгү шерии-биле Иерусалимче ээп келген.

* 12:25 Иедидиа – «Дээрги-Чаяакчының ынак кижизи» дээн ат.

** 12:26 Азы: «Хаанның хоорайын».

*** 12:30 Азы: «Милхом бурганның».

**** 12:31 Азы: «Оларны хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар-биле эриндеп, изиг суугуларже кирип, шаажылаан».

^a 2 Хаан. 13:31

^b Иона 3:9

^c 1 Чыл. 22:9

^d Ы. х. к. 3:11

Амнон биле Фамар

13 ¹Элээн үе эрткенде, Давидтиң оглу Амнон Фамар деп чараш кыска хандыкшый берген. А Фамар дээрге Давидтиң өске оглу Авессаломнуң төрөөн дунмазы чүве-дир*. ²Бодунуң дунмазы болур Фамарга хандыкшаанындан хилинчектенип, Амнон аарый берген. Амнон ооң-биле чүнү-даа канчап шыдавас болган, чүге дээрге Фамарга кым-даа дегбээн, арыг кыс турган. ³Давидтиң акызы Шиманың^a оглу Ионадав^b Амноннуң эжи турган. Ол кончуг кажар кижичүве-дир.

^a 1 Хаан. 16:9; 1 Чыл. 2:13

^b 2 Хаан. 13:3

⁴Ионадав Амнондан: «Хаанның оглу, сен чүге хүн келген тудум-на арып турар апардың? Чылдагаанын менээ чугаалап көрөм» – деп айтырган.

Оозу: «Авессаломнуң дунмазы Фамарга ынакшый бердим» – деп харыылаан.

⁵Ионадав аңаа: «Орунга чыдып алгаш, аарыычаңнай бер. Ачаң сени көөр дээш чедип кээрге: „Мээн дунмам Фамар мен көрүп чыдырымда, чемден белеткээш, мени боду чемгерзин“ деп чугаала» – деп сүмелээн.

⁶Амнон орунга чыдып алгаш, аарыычаңнай берген. Хаан ону көөр дээш чедип кээрге, Амнон аңаа: «Мээн дунмам Фамар чедип келгеш, менээ чиир кылдыр, көрүп чыдырымда, бичии далгандан быжырып бергеш, мени боду чемгерзин» – дээн.

⁷Давид: «Акың Амноннуң бажыңыңа баргаш, аңаа чемден кылып берип көрөм» – деп Фамарже сөгледирикен. ⁸Фамар аарып чыдар акызы Амноннуң бажыңынче чорупкан. Ол далганны нугааш, акызы көрүп чыдырда, ону быжырыпкан. ⁹Паштан далганны ап бээрге, акызы чивес болган. Амнон: «Бажыңдан шупту улус үнө берзин» дээрге, кым-даа артпайн үнүп чоруй барган. ¹⁰Ынчан Амнон Фамарга: «Чемидни мээн удуур өрээлимче эккелгеш, мени чемгерип көрөм» – дээн. Фамар быжырып алган далганын акызының удуур өрээлинче эккелген.

¹¹Далганны чизин дээш чедире бээрге, Амнон Фамарны сегирип алгаш: «Дунмам, бээр кел, мээн-биле чыдып алам» – дээн.

¹²Фамар: «Чок, акый. Мени албадавайн көр. Израиль чон аразыңа ындыг чүве турбас ужурлуг. Ындыг сээдең үүлгедиг кылбайн көр^c. ¹³Бужартай бергеш, оон канчаар мен? А сен, сен Израильде сээдең-бак кижилерниң бирээзи деп санаттырар сен. Хаан-биле чугаалажып көр даан. Ол мени сеңээ бээринден ойталавас-тыр ийин» – деп дилээн.

^c Э. д. 34:7; Лев. 18:9

¹⁴Ынчалза-даа Амнон ону дыңнаарын күзевээн. Ол оон күштүг болгаш, Фамарны күштеп-чазарлап каапкан. ¹⁵Ооң соонда Амнон ону кедергей көөр хөңнү чок апарган. Аңаа ынак турганындан-даа артык кылдыр көрбөстей берген. Амнон аңаа: «Тур, моон ырап чор!» – дээн.

¹⁶Фамар: «Чок, мени ойдадыры дээрге мээн-биле ам чаа-ла кылып каан үүлгединден-даа артык каржы чорук-тур ол» – деп аңаа чугаалаан.

Ынчалза-даа Амнон ону тооваан. ¹⁷Ол бодунуң чалчазын кыйгырыпкаш: «Бо чүвени моон үндүр ойдадыпкаш, ооң соондан эжикти эки дүкчүп каг» – дээн. ¹⁸Чалча оол Фамарны үндүр ойдадыпкаш, ооң соондан эжикти хаап алган.

Фамар онзагай чараш хептиг чораан. Ындыг хепти хаанның кыс уруглары кедер турган. ¹⁹Фамар качыгдалдан бажынче хүл чаштынып алгаш, бодунуң кедип чорааны чараш хевин ора соп алгаш, бажын туттунуп алган ыглап-сыктап чораан. ²⁰Акызы Авессалом: «Акың Амнон сээң-биле турду бе? Ам канчаар сен, дунмам, ону ыгыттава. Ол дээрге сээң акың ышкажыл. Эмин эрттир мунгарааш канчаар сен» – деп Фамарга чугаалаан. Фамар акызы Авессаломнуң бажыңыңа кагдырган херээжен бооп чурттап чораан.

* 13:1 Оларның адазы Давид, ынчалза-даа Амноннуң авазы аңгы турган чүве-дир (2 Хаан. 3:2-5; 1 Чыл. 3:9 көр).

²¹ Давид хаан ол болушкунну дыңнааш, аажок ажынып-хорадаан. ²² А Авессалом Амнонга эки-даа, багай-даа чүве чугаалаваан. Ооң дуңмазы Фамарны күштеп-чарлап кааны дээш, ол Амнонну көөр хөңнү чок турган.

Авессаломнун Амнондан өжээн негээни

²³ Ийи чыл эрткен. Эфрем чериниң кызыгаарында Ваал-Гацорга Авессаломнун хоюнун кыргыздызы болган. Авессалом хаанның оолдарын шуптузун ынаар чалаан*.

²⁴ Авессалом хаанга келгеш: «Силерниң чалчаңар мен бөгүн хоюм кыргыздып тур мен. Дүжүметтеринер-биле кады ынаар барбас силер бе?» – деп айтырган.

²⁵ «Чок, оглум, – деп, хаан чугаалаан. – Сеңээ берге болбазын дээш, бис шуптувус ынаар барбас бис». Авессалом дилээрге-даа, ол ынаар баарындан ойталаан. Ынчалза-даа ол оглун алгап-йөрээп каан.

²⁶ Ынчан Авессалом: «Оода акым Амнон бистиң-биле кады барзын» – дээн.

Хаан оон: «Ооң ынаар барган херээ чүл?» – деп айтырган. ²⁷ Авессалом дилеп туруп бээрге, хаан Амнонну болгаш бүгү өске тажыларны чорудупкан. ²⁸ Авессалом бодунун чалчаларынга мынча деп чагып каан: «Көрдүнер бе, Амноннун эзири улгаткаш, хөөрей бээрге, мен силерге „Амнонче халдаңар“ дээримге, ону өлүрүп каар силер. Кортпаңар. Мен силерге дужаап тур мен, эрес-дидим болуңар». ²⁹ Авессалом канчаар дужаганыл, чалчалары ынчалдыр Амнонну аажылаан. Бүгү өске тажылар элчигеннерин мунупкаш, десе берген.

³⁰ Олар орукка чоруп олурда, тажыларны Авессалом шуптузун өлүрүп каапкан, олардан кым-даа дириг артпаан деп дамчыыр чугаа Давидтиң кулаанга чеде берген чүве-дир. ³¹ Хаан туруп келгеш, качыгдалдан хевин ора соп каапкаш^a, черже барып ушкан^b. Ооң чанынга турган дүжүметтери база хептерин ора соккулап каапкан.

³² Давидтиң акызы Шиманың оглу Ионадав^c мынча дээн: «Мээң дээрги хааным бодунун оолдарын шуптузун өлүрүп каан деп бодавазын. Чүгле чаңгыс Амнон өлүп калган. Чүге дээрге дуңмазы Фамарны күштеп каапкан хүнден эгелеп, Авессалом ону өлүрер деп бодап алган турган. ³³ Ынчангаш мээң дээрги хааным хей черге дүвүрөп, оолдары шупту өлүп калган деп бодавазын. Чүгле чаңгыс Амнон өлүп калган».

³⁴ А Авессалом ол үеде дезип чоруй барган.

Хайгыылга турган оол көрүштерге, барыын чүкте дагның ийинден дыка хөй чон чоруп орган. ³⁵ Ионадав хаанга: «Хаанның оолдары чоруп олур. Шупту чүве силерниң чалчаңарның чугаалааны дег болган-дыр» – дээн. ³⁶ Ол чугаалап доозары билек, тажылар ыы-сыылыг бо кирип келгеннер. Хаан болгаш ооң дүжүметтери база аажок качыгдап ыглашканнар.

³⁷ Авессалом дезип чоруткаш, Аммиудтуң оглу, гессур хаан Талмайга чеде берген^d. А Давид оглу дээш хөй хүннер иштинде качыгдап ыглаан. ³⁸ Авессалом дезипкени Гессурга үш чыл чурттаан. ³⁹ Давид Амноннун өлгениниң соонда оожургай бергеш, Авессаломну истеп-сүрерин соксаткан чүве-дир.

Иоавтың Авессаломну эгиткени

14 ¹ Хаан Авессаломну сактып, ону бодап турар дээрзин Саруйяның оглу Иоав эскерип турган. ² Иоав Текоя хоорайдан^e угаанныг херээжен келдиртип алгаш, аңаа мынча деп чугаалаан: «Кажыдал хевинден кедип алгаш, ыглаачаңнаар сен. Олива үзү чагдынып шеверленме, элээн хөй хүннер дургузунда мөчөөн кижиде дээш ыглап каапкан кажыдалдыг кижиде ышкаш кылдыр алдынар сен. ³ Хаанга чеде бергеш, мынча дээр сен...» – дээш, Иоав ол херээженге чүнү чугаалаарын айтып берген.

^a 2 Хаан. 1:11

^b 2 Хаан. 12:16

^c 2 Хаан. 13:3

^d 2 Хаан. 3:3; 1 Чыл. 3:2

^e 1 Чыл. 2:24;
2 Чыл. 11:6; 20:20;
Неем. 3:5; Иер. 6:1;
Ам. 1:1

* 13:23 Хөй кыргыздызының үезинде улус найыр-дой кылып, аалчылар чалап, байырлар турган.

⁴ Текоя чурттуг херээжен хаанга чедип келгеш, черге чедир мөгөйгеш: «О, хаан, меңээ дузалап көрүңер!» – дээн^a.

^a 4 Хаан. 6:26

⁵ Хаан: «Чүге келдиң?» – деп айтырарга, ол херээжен мынча дээн: «Ашаам өлүп калган дулгуяк-тыр мен. ⁶ Силерниң чалчаңар мен ийи оолдуг турган мен. Чарыпкы дег кым-даа чок ээн ховуга олар чокшу бергеш, бирээзи өскезин өлүрүп каан. ⁷ Ам бо-дур, силерниң чалчаңарга удур бүгү төрөл аймак тура халаан: „Акызының тынынга четкен өлүрүкчүнү биске бер! Бис акызының өжээнин негеп, ону өлүрүп каар бис. Ооң салгакчы болганы кандыг хамаан чүвөл?“ – дээрлер-дир. Чер кырынга мээң ашаамның салгалының адын арттырбас дээш, шак ынчалдыр олар мээң сөөлгү көзүмнү өжүрүп каары ол-дур».

⁸ Хаан аңаа: «Дүвүревейн бажыңыңче чана бер. Сээн айтырыңга хамаарыштыр дужаалдан берип каар мен» – дээн.

⁹ Текоя чурттуг херээжен хаанга: «Дээрги хааным, ол дээш шупту кем-буруу меңээ база мээң төрөл бөлүүмге онаашкай аан^b, а хаан болгаш ооң дүжүлгези буруу чок болур» – дээн.

^b 1 Хаан. 25:24

¹⁰ Хаан херээженге: «Бир эвес сенээ удур чүве чугаалаар кижичи бар болза, ону меңээ эккелзин. Ооң соонда ол сенээ дегбес апаар».

¹¹ Херээжен: «Өжээн негекчилери^c мээң оглумну өлүрбезин дээш, Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап көрүңерем, хааным» – дээн.

^c Сан. 35:19; Ы. х. к. 19:12

Хаан аңаа: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: сээн оглуңуң бажыңдан чаңгыс дүк безин кээп дүшпес^d» – деп харыылаан.

^d 1 Хаан. 14:45;
3 Хаан. 1:52; Лк. 21:18;
Аж.-ч. 27:34

¹² «Дээрги хаанымга чаңгыс сөс чугаалаарын чалчаңар меңээ чөпшээрер көрүңер» – деп, херээжен дилээн.

Хаан: «Чугаала че» – дээн.

¹³ Херээжен: «Чүге силер Бурганның чонунга удур ындыг бодадыг силер? Ынчаар чугаалап тура, хаан бодун буруудадып турар эвес деп бе? Чүге дээрге хаан үндүр ойлаттырыпканы кижини эгидип албаан-на болгай. ¹⁴ Бис шупту өлүп каар бис. Черже төпкеш, дедир чыып алыры болдунмас сугга дөмей-дир бис^e. Ынчалза-даа Бурган бистиң амы-тынывысты үспейн, кагдырган кижиден безин Боду ойталавазын күзеп турар-дыр. ¹⁵ Мен хаанымга бо сөстөрни чугаалаар дээш келдим, чүге дээрге мен чондан корга бердим. Силерниң чалчаңар мен: „Хаан-биле чугаалажып көрейин адырам, канчап билир, мээң дилээмни ол күүседиптер чадавас. ¹⁶ Хаан мени дыңнааш, оглум биле мени Дээрги-Чаяакчының берген черинге артпас кылдыр узуткаар дээн улустан адырып, камгалап каар чадавас боор^f“ деп бодадым. ¹⁷ Ынчангаш силерниң чалчаңар чугаалап турары бо-дур: дээрги хаанымның сөзү меңээ оожургалды эккээр болзун, чүге дээрге мээң дээрги хааным, Бурганның төлээзи дег^f, эки-бакты ылгап билир болгай. Дээрги-Чаяакчы кезээде силерниң-биле кады болзун!»

^e 1 Хаан. 7:6;
2 Хаан. 23:16

¹⁸ Хаан херээженге: «Мен сенден бир чүве айтырарымга, чажырбайн харыылаар сен» – дээн.

Херээжен: «Мээң дээрги хааным, айтырыңар, ажырбас» – деп харыылаан.

¹⁹ Хаан: «Бо бүгү чүүл Иоавтың киржилгези-биле болуп турар эвес бе?» – деп айтырган.

Херээжен мынча деп харыылаан: «Узун назылыг болуңар, мээң дээрги хааным, силерниң чугааңардан кижичи оң-даа, солагай-даа талазынче ойлап шыдавас-тыр. Ийе, силерниң чалчаңар Иоав чүнү чугаалаарын айтып бергеш, мени бээр чорудупту. ²⁰ Силерниң чалчаңар Иоав амгы байдалды өскерттир сорулгалыг ону кылган. Чер кырында чүүл болуп турарын шуптузун билириниң талазы-биле мээң дээргим, Бурганның төлээзи дег^g, угаанныг болгай».

^f 1 Хаан. 29:9;
2 Хаан. 19:27;

^g 1 Хаан. 29:9;
2 Хаан. 19:27

²¹ Ынчан хаан Иоавка: «Ындыг-дыр, сээң күзээниң ёзугаар кылыр мен. Барып, оолду – Авессаломну бээр эккел че» – деп чугаалаан.

^a 2 Хаан. 13:38

²² Иоав черге чедир мөгейгеш, хаанны алгап-йөрөөгөш, мынча дээн: «Дээрги хааным, бөгүн мен силерниң менче ээ көрүнгениңерге бүзүредим, чүге дээрге мээң дээрги хааным бодунуң чалчазының дилээн хандырган-дыр». ²³ Иоав Гессурже чоруткаш^a, Авессаломну Иерусалимче эккелген. ²⁴ А хаан: «Ол бажыңынче чоруй барзын, меңээ ол ужурашпазын» – дээн. Авессалом бажыңынче чоруй барган, хаанга ужурашпаан.

Авессаломнуң адазы-биле эптешкени

²⁵ Бүгү Израильде Авессаломга чедер чараш эр кижичок турган. Оон артык чаражын мактаткан эр кижичо даа турбаан чүве-дир. Тейинден таваңгайыңга чедир оон четпес чүвези черле чок турган. ²⁶ Бажын чылдың-на таартып ап турган, чүге дээрге бажының дүгүнүң сырыйындан ол аартай бээр турган. Бажының дүгүн кыргыдып-каш, деңзилээрге, оон аары хаанның деңзилээр хемчээли-биле 200 °шекел чеде бээр турган. ²⁷ Авессаломдан үш оол, чаңгыс кыс төрүттүнген. Уруунуң адын Фамар дээр^b. Ол кончуг чараш херээжен турган чүве-дир.

^b 2 Хаан. 13:1

²⁸ Авессалом Иерусалимге ийи чыл чурттааш, хаанга ужурашпаан. ²⁹ Авессалом Иоавты хаанче чорудар дээш, улус сүрдүрүпкен, ынчалза-даа Иоав аңаа кээринден ойталаан. Авессалом катап улус чорудуптарга, база катап ойталап каапкан. ³⁰ Ынчан Авессалом бодунуң чалчаларыңга: «Мээң шөлүмнүң чанында Иоавтың шөлүн көрүп тур силер бе? Ында ооң арбайы өзүп турар. Ону барып өрттедиптиңер» – дээн. Авессаломнуң чалчалары ол шөлду барып өрттедипкен.

³¹ Иоав тургаш, Авессаломнуң бажыңыңга чедип келгеш: «Сээң чалчаларың чүге мээң шөлүмнү өрттедипти?» – деп айтырган.

³² Авессалом Иоавка: «Сен хаанга баргаш, мынча деп айтырзын дээш сени сүрдүрүп турдум: „Мен Гессурдан чүге чедип келген кижичок мен? Мен аңаа артып калган болзумза, эки турган-дыр. Мен хаанның арнын көрүксеп тур мен. Бир эвес мен буруулуг кижичок болзумза, мени өлүрүп калыңар^c» – деп чугаалаан. ³³ Иоав хаанга Авессаломнуң сөстөрүн дамчыткан. Хаан Авессаломну кыйгыртыпкан. Ол хаанга чедип келгеш, черге чедир мөгейген. Хаан Авессаломну ошкап каан.

^c 1 Хаан. 20:8

Авессаломнуң сүлчээзи

15 ¹ Элээн үе эрткенде, Авессалом аъттарлыг, чуузалыг болгаш үдеп чоруур бежен камгалал шериглиг апарган^d. ² Ол эртенниң-не тургаш, хоорайже кирер хаалга аксында орук кыдыыңга туруп аар турган^e. Кандыг-бир кижичок бодунуң чаргызын хаанга дыңнадыр дээш кел чыдырда, Авессалом ону кыйгырып алгаш: «Кайы хоорайдан сен?» – деп айтырар турган. Келген кижичок: «Силерниң чалчаңар Израильдин ындыг-бир аймаандан» – деп харыылаар. ³ Ынчан Авессалом: «Сээң чаргын шынныг болгаш чөптүг-дүр, ынчалза-даа хаанның улузунуң сени дыңнаар чайы чок-тур» – дээр. ⁴ Ол мынча деп уламчылаар: «О, бир эвес мени бо чурттун баштыңчызы кылып каан болза!»^f Ынчан хомудалдыг, чаргылыг кижичок бүрүзү меңээ кээрге, мен шыны-биле шиидип турбас мен бе». ⁵ Кым-бир кижичок аңаа сөгүрүүр дээш чедип кээрге, Авессалом холдарын чада туткаш, ону куспактап, ошкап каар турган. ⁶ Чаргызын шийтпирлезин дээш хаанга кээп турган бүгү израильчилерге хамаарыштыр Авессалом ынчаар алдынып турган. Ынчалдыр ол бүгү израильчилерниң чүрөөн тудуп эгелээн.

⁷ Дөрт чыл* эрткенде, Авессалом хаанга: «Дээрги-Чаяакчыга берген даңгыраамны күүседире-биле Хевронче баргаш кээрин меңээ чөпшээреп көрүңер. ⁸ Силерниң

^d 3 Хаан. 1:5

^e Руф 4:1;
2 Хаан. 18:4; 19:8

^f Башт. 9:29

* 15:7 Өске буруңгу сөзүглелдерде «дөрт чыл» эвес, а «дөртен чыл» азы «дөртен хүн» деп бижээн.

чалчанар мен арамей чоннуң Гессурга чурттап тургаш: „Бир эвес Дээрги-Чаяакчы мени Иерусалимче эгидиптер болза, Аңаа өргүл кылыр мен“ деп даңгырак берген мен болгай» – дээн^a. ⁹ Хаан: «Амыр-тайбың чорувут» – деп чөпшээрээрге, Авессалом Хевронче дораан чорупкан.

^a Э. д. 28:20

¹⁰ Авессалом Израильдин бүгү аймактарынче бодунуң улузун бүдүү чорудуп тура: «Кажан силер мыйыс эдиски үнү дыңнап кааш-ла: „Авессалом Хевронга хаан апарган!“ деп чарлаар силер» – дээн. ¹¹ (Авессалом-биле кады Иерусалимден 200 кижичорупкан. Чалаарга, олар чүнү-даа билбейн, ак сеткил-биле чорупкан чүведир.) ¹² Авессалом өргүлдер кылып тургаш, Давидтиң Гило^b чурттуг сүмелекчизи Ахитофелди^c ооң хоорайындан үндүр бодунче кыйгыртып алган. Сүлчээ ынчалдыр улам күштөлип, Авессаломнуң талалакчылары улам-на көвүдөп орган^d.

^b Ис. 15:51

^c 1 Чыл. 27:33

^d Ыд. ыр. 3:2

Давидтиң Иерусалимден дезипкени

¹³ Давидке бир медээчи чедип келгеш: «Израильчилер Авессаломнуң талазынче чайгылып турлар» – дээн^e. ¹⁴ Давид Иерусалимге кады турган бүгү дүжүметтеринге: «Турунар, дезип чоруптаалыңар!^f Оон башка Авессаломдан камгаланыр кандыгдаа аргавыс чок-тур. Далажынар, маңаа турувуста, бисти тудуп алгаш, ат кылып, хоорайның чурттакчыларын өлүрүп каапса канчаар» – дээн. ¹⁵ Давидтиң улузу: «Дээрги хаанывыс чүү деп шийтпирлээрил, чалчаларыңар бис ону күүседиринге белен бис» – дээн.

^e 2 Хаан. 12:11

^f Ыд. ыр. 3:1

¹⁶ Хаан бүгү өг-бүлезин эдерткеш, шимчеп үнүпкен. Чүгле он кул-кадайын бодунун ордузун ээлеп карактаары-биле каапкан^g. ¹⁷ Бүгү чадаг улузунга үдеттирген хаан элээн черни эрткеш, хоорайның кыдыкы бажыңының чанынга доктаап турупкан.

^g 2 Хаан. 16:21-22; 20:3

¹⁸ Хаанның бүгү дүжүметтери база керет, пелет уктуг камгалакчылары^h ооң чанынга чоруп орган. А Гефтен келген 600 шериг шуптузу ооң мурнунга чоруп орган.

^h 1 Хаан. 30:14;

2 Хаан. 8:18

¹⁹ Хаан Гефтен келген Иттайга: «Сен чүге бистиң-биле кады чорурун ол? Дедир чорупкаш, демги хаан-биле артып кал, чүге дээрге сен төрөөн черинден үндүр ойлаттырган даштыкы кижичышкажыл сен. ²⁰ Сен дүүн чаа-ла келдин. А бөгүн сени мен бистиң-биле кады чор деп албадаар мен бе? Мен бодум баш углаан черже баар мен. Бодунуң чаңгыс чер чурттугларыңны алгаш, дедир чорувут. Дээрги-Чаяакчы сенээ энерелдиг болгаш шынчы болзун» – дээн.

²¹ Иттай хаанга мынча деп харыылаан: «Дириг Дээрги-Чаяакчының-даа, мээң дээрги хаанымның-даа ады-биле даңгыраглап тур мен: мээң хааным каяа-даа чорда, чалчанар мен өлүр-даа болзумза, база кады чоруур менⁱ».

ⁱ Руф 1:17

²² Давид Иттайге: «Ындыг-дыр, чоруулу че» – дээн. Гефчи Иттай бодунуң бүгү улузу-биле, бүгү ажы-төлү-биле кады чорупкан. ²³ Черниң бүгү чурттакчылары ыгыкыр ыглап турган. Бүгү шериг хаан-биле Кедрон хемни эрткеш^j, ээн кургаг ховуже углаан орукче үнүп келген.

^j 3 Хаан. 15:13;

4 Хаан. 23:4

Бүзүрелдиг дузалакчыларын Давидтиң Иерусалимче чорудупканы

²⁴ Садок^k болгаш ооң-биле турган бүгү левиттер Бурганның ыдыктыг аптаразын көдүржүп эккелгеш, салып каарга, Авиафар бараалгакчы^l бүгү шериг хоорайдан төндүр үнгүже, өргүл салып турган*. ²⁵ Хаан Садокка: «Бурганның аптаразын хоорайже дедир аппарат. Бир эвес Дээрги-Чаяакчы менче ээ көрнүр болза, Ол мени катап эгидиптер. Ынчан мен ыдыктыг аптараны база ооң турар черин көөр мен. ²⁶ А бир эвес Ол: „Сен Мээң сеткилимге таарышпаан сен“ дээр болза, ам канчаар, мени канчаарын Ол Боду билгей аан^m» – дээн. ²⁷ Оон хаан Садок бараалгакчыга мынча деп

^k 2 Хаан. 8:17

^l 1 Хаан. 22:20;

2 Хаан. 8:17; 20:25

^m 1 Хаан. 3:18

* 15:24 Азы: «Бедигээшке туруп алган».

^a 3 Хаан. 1:42

чугаалаан: «Көр даан, оглуң Ахимаасты база Авиафарның оглу Ионафанны^a эдертип алгаш, хоорайже амыр-тайбың чорувут. Оолдарынарны ийилдирзин эдерткилеп ал. ²⁸ Мен силерден медээни ээн кургаг ховуда хемниң кежиг аксынга манаар мен, көрдүңөр бе». ²⁹ Садок биле Авиафар Бурганның аптаразын Иерусалимче эккелгеш, аңа артып калганнар.

^b Зах. 14:4; Мк. 1:11;
Аж.-ч. 1:12

^c Эсф. 6:7

³⁰ Давид Елеон даанче^b үнүп бар чораш, ыглап чораан. Ол качыгдалдан бажын шып алган^c болгаш кызыл-даван чораан. Ооң кады чораан улузу шуптузу база баштарын шыпкылап алган, ыглажып кылаштап чораан. ³¹ Кажан Давидке: «Ахитофел Авессалом-биле сүлчээлешкен улус аразында-дыр» – деп дыңнадыптарга, ол: «Дээрги-Чаяакчы! Ахитофелдин сүмезин будалдырып көрөм!^d» – деп чалынган.

^d 2 Хаан. 16:23; 17:14

^e Ис. 16:2

³² Давид даг кырында Бурганга мөгейишкин кылыр черге үнүп кээрге, аңа уткуштур архи уктуг^e Хусий деп кижичоруп орган. Ол бодунуң хевин качыгдалдан ора сопкан, бажында доврак-доозун чажып алган болган. ³³ Давид аңа мынча дээн: «Бир эвес сен мээң-биле чоруур болзунза, меңээ аартык апаар сен^f.

^f 2 Хаан. 19:35

³⁴ А бир эвес сен дедир хоорайже баргаш, Авессаломга: „Силерниң чалчанаар болуйн, хаан. Мооң мурнунда силерниң ачанаарның чалчазы чордум, а ам силерниң чалчанаар болуйн“ дээр болзунза, Ахитофелдин сүмезин будап каапкаш, меңээ дузалап болур сен^g. ³⁵ Ында сээң-биле кады Бурганның бараалгакчылары Садок биле Авиафар база бар. Хаанның ордузунга чүнү дыңнаар-дыр сен, шуптузун оларга дамчыдып берип турар сен. ³⁶ Ында Садоктуң оглу Ахимаас база Авиафарның оглу Ионафан бар. Оларны дамчыштыр дыңнаан бүгү медээлериңни менче дамчыдып турар сен^h».

^g 2 Хаан. 17:5-14

^h 2 Хаан. 17:17

ⁱ 1 Чыл. 27:33

³⁷ Авессалом Иерусалимче кирип келгенде, Давидтиң өңнүү Хусийⁱ база хоорайже ээп келген чүве-дир.

Давид болгаш Сива

^j 2 Хаан. 9:2-13

16 ¹ Давид даг бажындан элээн чавызап бадып келгенде, аңа Мемфивосфейниң чалчазы Сива уткужуп келген^j. Ол ийи элчигенде 200 хлеб, чүс шарыг үзүм, чүс шарыг фи́га база хөм савада арага чүдүрүп алган чораан. ² Хаан: «Ону канчаарың ол?» – деп айтырган.

^k 2 Хаан. 17:29

^l 2 Хаан. 9:1-13

Сива тургаш: «Элчигеннерни хаанның өг-бүлезинге чорук кылып мунзун дээш, хлеб болгаш чимистерни чалчалары чизин дээш, а араганы ээн кургаг ховуда шылап турупкан улус ишсин дээш аппарат чыдыр мен» – деп харыылаан^k.

³ Хаан: «А сээң дээрги хааныңның оглу^l кайыл?» – дээн.

Сива хаанга: «Ол Иерусалимде артып калды. „Ам-на израильчилер мээң кырган-ачамның чагыргазын меңээ эгидип бээр боор“ деп ол бүзүрөп турар кижичи» – деп чугаалаан^m.

^m 2 Хаан. 19:27

⁴ Ынчан хаан Сивага мынча дээн: «Дыңна. Мемфивосфейге хамааржыр чүү-ле бар-дыр, ол бүгү ам сээңи болзун».

Сива черге чедир мөгейгеш: «Дээрги хааным, силерниң менче ээ көрүнгениңер моон соңгаар база уламчылаар болзун!» – деп четтиргенин илереткен.

Давид болгаш Шимей

⁵ Давид хаан Бахуримге чедип келгенде, оон Саулдун төрөл бөлүүнге хамааржыр бир кижичи үнүп келген. Ооң ады Гераның оглу Шимей. Ол Давидти бак сөглөп чоруп орган. ⁶ Давидти ооң шериглери долгандыр камгалап чорда-ла, ону база оон дүжүметтерин Шимей даш-биле соккулап турган. ⁷ Ол Давидти: «Моон ырап чор! Моон ыра, дүржөк, ханга борашкан чүве!» – деп сөглөп турган. – ⁸ Дээрги-Чаяакчы дүжүлгезин ээлээниң Саулдун өг-бүлезиниң төккөн ханы дээш сени шиидип турары

бо-дур. Ынчангаш эрге-чагырганы сээң оглуң Авессаломнуң холунга хүлээдирикени ол-дур. Ханга борашкан-дыр сен, ат болур сен!»

⁹ Саруйяның оглу Авесса^a хаандан: «Бо кончуг өлгөн ыттың мээң дээрги хаанымны чүгө бак сөглөп турары ол? – деп айтырган. – Мен баргаш, ооң бажын одура шааптайн, чөпшээрөп көрүңер» – деп дилээн.

^a 2 Хаан. 2:18

¹⁰ Хаан: «Ол мээң-даа, силерниң-даа херээнер эвес-тир, Саруйяның оолдары^b. Бир эвес Дээрги-Чаяакчы „Барып, Давидти бак сөглө“ дээн болза, аңаа удур „Чүгө сөглеттинип тур сен?“ деп шыдаар кижиге бар эвес» – дээн. ¹¹ Авессага болгаш бодунуң чалчаларыңа Давид мынча дээн: «Бодумнуң-на төрүп каан оглум мээң амы-тынымга чедиксеп турар-дыр. Ындыг болганда, бо вениаминчиниң дугайында чүнү чугаалаар боор. Чоор силер ону! Дээрги-Чаяакчы дужааган болганда, сөглеттинип турар ыйнаан. ¹² Канчап билир, Дээрги-Чаяакчы мээң човалаңымны көрүп кааш, бөгүн ол кижиниң каргыжының орнунга меңээ ачы-буян бээр чадавас». ¹³ Давид бодунуң улузу-биле оруун уламчылап чорупкан, а Шимей оларга чергелештир дагның эдээ-биле кылаштааш, Давидти бак сөглөвишаан, даш-биле соккулап, олче довурак чажып чораан.

^b 2 Хаан. 3:39; 19:22

¹⁴ Хаан болгаш ооң улузу шаг-шинээ төнүп, хемнин кежиг аксынга чедип келгеш, аңаа дыштаныры-биле доктаап алган.

Авессалом Иерусалимде

¹⁵ Ол үеде Авессалом болгаш бүгү израильчилер Иерусалимче кирип келген, оларның аразында Ахитофел база чораан. ¹⁶ Давидтиң өңнүү архи уктуг Хусий^c Авессаломга чедип келгеш: «Хаан делгерезин! Хаан делгерезин!» – дээн^d.

^c 2 Хаан. 15:34

^d 1 Хаан. 10:24

¹⁷ Авессалом Хусийден: «Кончуг өңнүүңге бердингениң ол бе кай? Чүгө ооң-биле кады чорбадың?» – деп айтырган.

¹⁸ Хусий Авессаломга мынча деп харыылаан: «Чок, мен Дээрги-Чаяакчының болгаш бүгү израиль чоннуң шилип алган кижизиниң талазында мен. Мен силер-биле артар мен. ¹⁹ Оон аңгыда мен кымга бараан боор мен? Ачаңарның оглунга эвес бе? Силерниң ачаңарга канчаар бараан бооп чораан мен, ынчалдыр силерге бараан боор мен».

²⁰ Оон Авессалом Ахитофелден: «Биске сүмеден кадып көр. Ам чүнү канчалзы-высса эжил?» – деп айтырган.

²¹ Ахитофел мынча деп сүмелээн: «Ачаңарның ордуну ээлеп карактаары-биле арттырып каан кул-кадайлары-биле холбажып удунар^e. Ынчан бүгү Израиль силерни ачаңарның мурнунга бужар кижиге апарган деп билип каар. Ынчангаш силерниң талаңарда турар хамык чоннуң холу дыңзый бээр».

^e 2 Хаан. 15:16; 20:3

²² Авессаломга ордунуң серизиниң кырынга майгын тип бергеннер. Ол бүгү израиль чон көрүп турда, ачазының кул-кадайлары-биле удуур дээш майгынче кирген^f.

^f 2 Хаан. 12:11-12

²³ Ол үеде Ахитофелдиң берип турган сүмелерин Бурганның Бодунуң сөглээн сөзүңге дең деп санап турган. Давид-даа, Авессалом-даа ооң сүмезин ынчалдыр үнөлөп дыңнаар турган.

Хусийниң Авессаломну будулдурганы

17 ¹ Ахитофел Авессаломга мынча дээн: «12 000 шеригден шилип аарын меңээ чөпшээрөп көрүңер. Бо дүне мен Давидти сүрүп чоруптайн. ² Амдызыңда ол могап-турупкан болгаш кошкак турда, ону мен коргудуптарымга, ооң бүгү улузу тарады маңнажы бээр болдур ийин. Мен чүгле хаанны өлүрүп кааш, ³ бүгү чонну силерге ээлдириптер мен. Олар ону эдэргени дег, силерге база эглип кээр. Силер ол чаңгыс кижиниң өлүмүн күзөп туруңарда, өске улус бүрүн артсын». ⁴ Ол сөстөр Авессаломга болгаш Израильдиң бүгү баштыңнарыңа дыка таарышкан.

^a 2 Хаан. 15:32

⁵ Ынчалза-даа Авессалом: «Архи уктуг Хусийни^a кыйгырыптыңар, ол чүү дээр эвес, дыңнап көрээлиңер» – дээн. ⁶ Хусий чедип кээрге, Авессалом: «Ахитофел ындыг сүме катты. Ооң чугаазын ёзугаар кылыр бис бе? Бир эвес хоржок деп бодаар болзунза, сүмөң кадып көрөм» – деп оон айтырган.

^b У. ч. 17:12; Ос. 13:8

⁷ Хусий Авессаломга: «Ахитофел бо удаада багай сүме берген-дир. ⁸ Силер ачаңарны болгаш ооң улузун билир болгай силер. Олар күштүг дайынчылар болгай. Ам олар, ховуда оолдарын хунааткан кыс адыг дег^b, ажынып-хорадап турарлар. Ачаңар дээрге дуржулгалыг дайынчы болгай, ол шериглер-биле кады аңаа хонуп-даа чытпас-тыр ийин. ⁹ Ам ол куйда азы кандыг-бир черде чашты берген чыдар. Кажан силерниң шериглериңерниң чамдыызы бир дугаар тулчуушкунда өлүр болза, ону дыңнаан улус: „Авессаломну эдерип чорутканнар чылча шаптырган-дыр“^c дижир болгай. ¹⁰ Ынчан арзылаң дег чүректиг эң-не эрес-дидим дайынчы безин корга бээр, чүге дээрге силерниң ачаңар күчүлүг дайынчы, а ооң шериглери эрес-дидим улус дээрзин бүгү Израиль билир болгай.

^c Башт. 20:1

¹¹ Ынчангаш мен силерге мону сүмелээр-дир мен: бүгү израиль черден – Дандан Беэр-Шевага чедир^c – далайның элезини дег, хөй санныг аг-шериг силерге чыгып келзин. Оларны силер бодуңар тулчуушкунче баштап кириңер. ¹² Ынчан бис Давид каяа-даа чаштып чыдырда, аңаа удур үнүп, шалыңның черге дүжери дег бүзээлээш, халдаар бис. Ол боду-даа, ооң шериглериниң чаңгызы-даа дириг артпас. ¹³ Бир эвес ол хоорайже кире бээр болза, бүгү Израиль ол хоорайже хендирлер эккээр. Ынчан бис ону үрээш, чаңгыс-даа даш артпас кылдыр хемче киир сөөртүр бис».

^d 2 Хаан. 15:31, 34

¹⁴ Авессалом болгаш бүгү израильчилер: «Архи Хусийниң сүмези Ахитофелдинден эки-дир» – дишкеннер. Авессаломга хора чедирер дээш, Ахитофелдиң чөптүг сүмезин Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр будап каан чүве-дир^d.

Хусийниң Давидче медээ чорутканы

¹⁵ Бурганның бараалгакчылары Садок биле Авиафарга Хусий мынча дээн: «Ахитофел Авессаломга болгаш Израильдиң баштыңарыңа ынчал-мынчал деп сүмелээн, а мен аңаа ынчал-мынчал деп өскээр сүмеледим. ¹⁶ Ынчангаш Давидче дүрген: „Эн кургаг ховуда хемниң кежиг аксыңга бо дүне хонма. Канчап-даа тургаш, хемни кеже бер“ – деп дамчыдыңар. Оон башка хаан болгаш ооң хамык улузу узуткаттыңар».

^e 2 Хаан. 15:36

^f Ис. 15:7; 18:16

¹⁷ Ионафан биле Ахимаас^e хоорайга көстүрүнден сестир болгаш, Эн-Рогел^f деп кара суг кыдыыңга турганнар. Бир чалча херэежен чүү болуп турарын дамчыдып чугаалаарга, олар Давидче дыңнадыр ужурлуг турганнар. ¹⁸ Оларны бир оол көрүп кааш, Авессаломга чугаалапкан. Ынчалза-даа олар кончуг дүрген чорупкаш, Бахуримге чедип келгеш, бир кижиниң бажыңының чанында казып каан кудук иштинче кирип, чаштына берген. ¹⁹ Бажыңның ээзи херэежен кудук кырыңга шывыг хере чадыпкаш, ооң кырыңга тараа чажып каан. Ынчангаш чүү-даа эскертинмес болган^g.

^g Ис. 2:1-6

²⁰ Авессаломнун улузу ол бажыңга келгеш, херэеженден: «Ахимаас биле Ионафан канчалды?» – деп айтырган. Херэежен оларга: «Олар хемни кеже бердилер» – дээн. Демгилери дилеп-дилеп, кымны-даа тыппайн, Иерусалимче дедир чана берген.

²¹ Улус чоруй баарга, Ахимаас биле Ионафан кудуктан үнүп келгеш, Давид хаанга баргаш: «Дүрген тургаш, хемни кежип чоруптуңар. Ахитофел силерге удур ынчал-мынчал деп сүмелээн-дир» – деп чугаалаан. ²² Давид болгаш ооң бүгү улузу Иордан хемни кежип чорупкан. Даң бажыңга чедир чаңгыс-даа кижиге артпаан, шупту хемни кеже бергеннер.

²³ Ахитофел бодунун сүмези күүсеттинмээн боорга, элчигенин мунгаш, бодунун хоорайында бажыңынче чана берген^h. Ол ажыл-херээн аайлап-башкарып кааш, моңунуп өлү бергенⁱ. Ону адазының чевег-куюнга орнукшудуп каан чүве-дир.

^h 2 Хаан. 15:12

ⁱ Мф. 27:5

²⁴ Давид Маханаимге^a чедип келген. А Авессалом болгаш ооң-биле кады бүгү израиль шериг Иордан хемни кежип келген. ²⁵ Авессалом шериг баштыңчызы кылдыр Иоавтың орнунга Амессай деп кижини^b салып алган. (Амессай дээрге измаилчи* Иетер деп кижиниң оглу чүве-дир^c. Иетер Наастың уруу, Саруйяның дунмазы Авигеяны кадай кылдыр алган. А Саруйя Иоавтың авазы чүве-дир.) ²⁶ Авессаломга баштаткан израильчилер галаад черге турлагжып алган.

²⁷ Давид Маханаимге чедип келгенде, аммоннарның найысылалы Равва^d чурттуг Наастың оглу Сови, Лодавар чурттуг Аммиилдин оглу Махир^e база Галаадтың Роглим чурттуг Верзеллий^f олар ²⁸ дөжек-кудус, аяк-шынак, дой савалар, кызыл-тас, арбай, далган, чочак-тараа, хооруп каан тараа, ²⁹ ары чигири, ак чем, шээр мал, инек сүдүнден кылган быштак – эндерик аьш-чемни Давидке болгаш ооң улузунга чизин дээш эккелгеннер^g. Олар: «Ээн кургаг ховуда улус турупкан, аштаан-суксаан болгай» – дээннер.

^a Иис. 13:26

^b 2 Хаан. 19:13; 20:9-10

^c 1 Чыл. 2:17

^d 2 Хаан. 12:26, 29

^e 2 Хаан. 9:4

^f 2 Хаан. 19:31-32;

3 Хаан. 2:7; Эзра 2:61; Неем. 7:63

^g 2 Хаан. 16:2

Авессаломнуң аштырганы болгаш өлүрткени

18 ¹ Давид бодунуң шериглерин хынап көргөш, чүс болгаш муң шериг баштыңчыларын томуйлап каан. ² Давид шериглериниң үштүң бир кезин Иоавка баштаткаш, база бир ол хирезин Саруйяның оглу, Иоавтың акызы Авессага баштаткаш, үш дугаар ол хирезин Гефтен келген Иттайга^h баштаткаш дайынче чорудупкан. Хаан шериглеринге: «Мен бодум ыяап-ла силерниң-биле кады чоруур мен» – дээн.

³ Шериглери аңаа: «Силер бистин-биле барбанар. Бир эвес бис дезер апарзывысса, дайзын бисче кичээнгей салбас. Бир эвес бистин чартывыс-даа өлүп каар болза, бисче кичээнгей салбас. А силер дээрге биске бодаарга, он муң катап үнелиг кижидир силер. Ынчангаш силер хоорайга артып, биске дузалаарыңга белен болзуңарза, эки боор» – деп чугаалааннар.

⁴ Хаан: «Канчалдыр кылзымза, силерге эки-дир, ынчалдыр кылыр мен» – деп харыылаан. Хаан хоорайның эжинин аксынга турда, шериглери чүстөп, муңнап чоруп турган. ⁵ Хаан Иоавка, Авессага база Иттайга: «Мени бодааш, Авессаломга хайыралыг бооп көрүнер» – деп чагаан. Хаанның бүгү шериг баштыңчыларыңга Авессаломга хамаарыштыр чагаанын шупту шериглер дыңнаан турган.

⁶ Давидтиң шериглери израильчилерге удур хову же үнүпкен, тулчуушкун Эфрем арыыңга болган. ⁷ Израильчилер Давидтиң шеринге бастырып алган. Ол хүн оларның когаралы дыка улуг – 20 000 кижиге болган. ⁸ Тулчуушкун ол чурттуң бүгү булуңнарыңга тарай берген. Ол хүн арга-арыгга амы-тыныңдан чарылган улус хылыштан өлгеннерден хөй болганⁱ.

^h 2 Хаан. 15:19-22

ⁱ Иис. 10:11

⁹ Авессалом Давидтиң улузунга таваржы берген. Ол элчиген мунуп алган чораан. Элчигени будуктарлыг улуг ыяш адаанче кире халый бээрге, Авессаломнун бажы ыяштың будуктарыңга ызыртына берген. Ол аңаа астынып каарга, элчигени маңнап чоруй барган чүве-дир. ¹⁰ Ону бир кижиге көрүп кааш: «Мен ыяшта астынып калган турган Авессаломну көрдүм» – деп Иоавка чугаалаан.

¹¹ Иоав медээ эккелген кижиге: «Чүүже? Сен ону көрдүң бе? Чүге ону ол-ла черинге өлүрүп кагдадың? Ол дээш мен сенээ он °шекел мөңгүн болгаш дайынчы курдан бээр ийик мен» – дээн.

¹² Ол кижиге Иоавка: «Меңээ муң шекел мөңгүн-даа берзинзе, мен хаанның оглунче хол көдүрбес ийик мен. Сенээ, Авессага база Иттайга хаан: „Мени бодааш, Авессаломга хора чедирбенең“ деп чагып турда, шупту дыңнаан болгай бис. ¹³ Бир эвес мен ону кара сагыш-биле өлүрүп каан болзумза, хаан дөмей-ле билип каар турган. А сен меңээ болушпас турган ийик сен» – дээн.

* 17:25 Өске буруңгу сөзүглелдерде «измаилчи» эвес, а «израильчи» азы «изреелчи» деп бижээн.

¹⁴ Иоав: «Сээң-биле үе чидирип турар харыым чогул» – дээн. Ол үш согун ап алгаш, ыяшта астынып калган-даа болза, ам-даа дириг турган Авессаломнуң чүрөөнчө кадай идипкен. ¹⁵ Иоавтың он чепсек тудукчузу Авессаломну долгандыр турупкаш, өлүрүп каапканнар. ¹⁶ Иоав шериглерин ара доктаадыр дээш трубаны этсиптерге, израильчилерни сүрүп чораан шериглер чедип келген. ¹⁷ Олар Авессаломнуң мөчү-сөөгүн арыг иштинде улуг оңгарже киир октапкаш, ооң кырынга дыка хөй даштар хорумнап каан^a. Ол үеде бүгү израильчилер бажыңнарынче тарап чангылай берген турган. ¹⁸ (Авессалом дириг тургаш-ла, Хааннар шынаазынга^b бодунга тураскаал кылып алган чүве-дир. Ол: «Мээң адым мөңгөжидер салгалым боор оглум-даа чоктур» деп бодап чорааш^c, ол тураскаалды бодунуң ады-биле адап каан. Бо хүннерге чедир ону «Авессаломга тураскаал» деп адап турар.)

^a Ис. 7:26; 8:29

^b Э. д. 14:17

^c 2 Хаан. 14:27

Давидке Авессаломнуң өлгенин дыңнатканы

¹⁹ Садоктуң оглу Ахимаас: «Мен хаанга дүрген баргаш, Дээрги-Чаяакчы ону дайзыннарының холундан камгалап каан дээрзин медээлэйин» – дээн.

²⁰ Ынчалза-даа Иоав аңаа: «Бөгүн сен эки медээчи бооп шыдавас сен, чүге дээрге хаанның оглу өлүп калган-дыр. Сен оон өске хүнде медээден чедиргей сен аан» – дээн. ²¹ Иоав бир эфиоп кижиге*: «Хаанга баргаш, чүнү көргениңни чугаала» – дээн. Ол кижии Иоавка мөгөйип кааш, маңнап чорупкан.

²² Ынчалза-даа Садоктуң оглу Ахимаас Иоавтан: «Чүү-даа болур болза, мен база ол кижиниң соондан маңнаптайн» – деп чаннып дилеп туруп берген.

Иоав аңаа: «Ынаар баргаш канчаар сен аан, оглум? Сен эки медээ эккелбес болгай сен» – деп база катап чугаалаан.

²³ Ахимаас: «Дөмей-ле барайн» – дээн.

Иоав: «Бар че» – деп чөпшээрээн.

Ахимаас Төгерик шынаа дамчыштыр оруктап халааш, бирги медээчини мурнай чеде берген.

²⁴ Ол өйде Давид хоорайның иштики болгаш даштыкы хаалгаларының аразынга олурган, а доскуулчу хаалга кырында суургага турган. Ол көрүптерге, орукта бир кижии чааскаан маңнап кел чораан. ²⁵ Доскуулчу хаанны кыйгырыпкаш, оон дугайын дыңнаткан. Хаан: «Бир эвес ол чаңгыс кижии болза, медээ эккел чыдар болгай аан» – дээн. Ол кижии чоокшулап-ла орган. ²⁶ Доскуулчу база бир кижии халып орарын көрүп каан. Ол адаанга турган хаалгачыга: «Дуу ол база бир кижии маңнап олур» – деп дыңнаткан. Хаан: «Ол база медээ эккел чыдыр боор» – дээн. ²⁷ Доскуулчу: «Мурнунда халып оорар кижии Садоктуң оглу Ахимаас-даа ышкаш чүве-дир» – дээн. «Ол эки кижии болгай – деп, хаан чугаалаан. – Ол эки медээ эккел чыдыр боор^d».

^d 3 Хаан. 1:42

²⁸ Ахимаас чедип келгеш: «Амыр-менди! – дээш, хаанга черге чедир мөгөйгеш, чугаалаан. – Силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга алдар! Мээң дээрги хаанымче холун көдүрген улусту Ол шиидип каан-дыр».

²⁹ Хаан: «Авессалом канчанганыл, бүдүн-бүрүн бе?» – деп айтырган.

Ахимаас: «Иоав хаанның өске чалчазы биле мени бээр чорудар деп турда, шериглер аразында хөлзээшкин болуп турганын эскердим. Ынчалза-даа Авессалом-биле чүү болганын билбедим» – деп харыылаан.

³⁰ Хаан аңаа: «Ыңай туруп алгаш, мана» – дээн. Ол кыдыыңга барып туруп алган.

³¹ Эфиоп кижии база чедип келген. Ол мынча дээн: «Дээрги хаанымга эки медээ эккелдим! Дээрги-Чаяакчы бөгүн силерге удур халдап турган дайзыннарыңардан силерни адырып каан-дыр!»

³² Хаан оон: «Авессалом канчанганыл, бүдүн-бүрүн бе?» – деп айтырган.

Медээчи: «Дээрги хаанымга удурланган дайзын бүрүзүңге ол оолга дег салым-хуу онаашкай аан^a» – деп харыылаан.

³³ Хаан муңгарай берген. Ол хаалга кырында турар өрээлинче кире бергеш, ыглапкан. Кылаштап бар чыда, ол: «О, мээң оглум Авессалом! Мээң оглум Авессалом! Сээң орнуңга мен өлү бээр чүвемни! О, Авессалом, мээң оглум, мээң оглум!» – деп ыглап чораан.

^a 1 Хаан. 25:26; Дан. 4:16

Иоавтың Давидти чемелээни

19 ¹ «Хаан Авессалом дээш ыглап-сыктап тур» – деп Иоавка дамчытканнар.

² Ол хүннүң тиилелгези бүгү чоннуң ыы-сыызынче шилчий берген. Чүге дээрге ол хүн бүгү улус хаанының оглу дээш кажыыдап турарын дыңнап каапкан.

³ Шериглер ол хүн, тулчуушкун үезинде дайын шөлүндөн дезипкеш, ады баксыраан шериглер дег, хоорайже чаштынып кирип турган. ⁴ А хаан арнын дуглап алган: «Мээң оглум Авессалом! Авессалом, мээң оглум, мээң оглум!» – деп ыыткыр ыглап-сыктап турган.

⁵ Ынчан аңаа Иоав чедип келгеш, мынча дээн: «Сен бөгүн сээң амы-тыныңны, сээң ажы-төлүннүң, кадайларыңны, кул-кадайларыңны амы-тынын мырыңдай чаа-ла камгалап каан улузунну бак атка кирип тур сен. ⁶ Сен бодунну көөр хөңнү чок улуска ынак, а сеңээ ынак улусту көөр хөңнүң чок кижидир сен. Сен бөгүн сээң шериг баштыңчыларың болгаш дүжүметтерин сеңээ кымнар-даа эвес-тир дээрзин кончуг эки бадыткадын. Бөгүн бис шупту өлүп калгаш, Авессалом дириг арткан болза, сен аажок өөрүүр турган-дыр сен деп билип тур мен. ⁷ Бээр үнүп келгеш, улузунну деткип, чугаалажып көр. Дээрги-Чаяакчының ады-биле ааш кыннып тур мен, бир эвес сен үнүп келбес болзунза, бо дүне сээң-биле чаңгыс-даа кижидир деп бил. Ол дээрге аныяандан тура, амдыгаа дээр көрүп келген човалаңыңдан-даа артык коргунчуг чүве-дир».

⁸ Хаан туруп келгеш, хоорайның хаалгазының чанынга кээп олуруп алган^b. Бүгү шериглерге «Хаан хаалга чанында олур» деп дыңнадыптарга, олар аңаа чедип келген. А израильчилер шупту бажыңнарынче десе берген чүве-дир.

^b Руф 4:1;
2 Хаан. 15:2; 18:4

Давидтиң Иерусалимче эеп келгени

⁹ Израильдин бүгү аймактарында чон маргыжып турган. Олар мынча дижип турганнар: «Хаан бисти дайзыннарның холундан адырып кагды, бисти филистим-нерниң холундан адырып кагды^c. Ам боду Авессаломнун хайында бо чурттан десе берген-дир. ¹⁰ Бистиң хаанывыс болзун дээш шилип алганывыс Авессалом дайынга өлгөн-дир. Давид хаанны дедир эгидип аар дээш, чүге чүнү-даа кылбайн турар силер?»

^c 2 Хаан. 5:20

¹¹ Давид хаан Бурганның бараалгакчылары Садок биле Авиафарже^d мынча деп сөглөдипкен: «Иудеяның баштыңнарынга мынча деп дамчыдыңар: „Хаанны ордузунче дедир эгидип аар дээн херекке чүге силер сөөлүндө киржир ужурулг улус силер? Ооң дугайында бүгү Израильдин чугаалап турары хаанга дыңналып келди ышкажыл. ¹² Силер дээрге мээң хан төрөлдөрүм болгай силер. Хаанны эгидип алып херекке чүге силер сөөлүндө киржир ужурулг улус силер?»^e ¹³ Амессайга база: „Мээң хан төрөлим эвес сен бе?»^f Сен бөгүндөн эгелээш, кажан кезээде Иоавтың орнунга мээң шериим баштыңчызы болур сен^f. Мегелептер болзунза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан^g» деп чугааланар.

^d 2 Хаан. 15:29

^e 2 Хаан. 17:25

^f 2 Хаан. 8:16

^g Руф 1:17

¹⁴ Давид бүгү иудейлерниң сеткил-сагыжын бодунче чаңгыс кижиде ээлдирип алган. Олар хаанче: «Бодунар хамык улузуңар-биле эглип келиңер» – деп сөглөдипкен. ¹⁵ Хаан эеп келгеш, Иордан хемге чедип келген. Иудейлер хаанны уткуп алгаш,

^a Ис. 4:19

^b 2 Хаан. 16:5

^c 2 Хаан. 9:2-13; 16:1-4

^d 2 Хаан. 16:5-13

^e Хост. 22:28

^f 2 Хаан. 16:9

^g 2 Хаан. 3:39; 16:10

^h 3 Хаан. 2:8, 36-46

ⁱ 2 Хаан. 9:1-13

^j 2 Хаан. 16:3

^k 1 Хаан. 29:9;

2 Хаан. 14:17, 20,

^l 2 Хаан. 9:7

^m 2 Хаан. 17:27-29

ⁿ 2 Хаан. 15:33

хемни кежирип аар дээш Галгалга^a чыгылып келген. ¹⁶Бахурим чурттуг вениаминчи Гераның оглу Шимей^b иудейлер-биле кады Давид хаанны уткуп аар дээш чедип келген. ¹⁷Ооң-биле кады муң вениаминчи база Саулдуң өг-бүлезиниң чалчазы Сива^c он беш оглу болгаш чээрби чалчазы-биле кады чедип келген. Олар далаш-биле хаанның чедип келгенинин мурнунда Иорданче чорупкан. ¹⁸Олар хаанның өг-бүлезин кежирер дээш, аңаа таарымчалыг болзун дээш, хемниң ындынче кежип келген.

Гераның оглу Шимей, хаан Иордан хемни кежип кээри билек, ооң мурнунга кээп мөгейгеш, ¹⁹аңаа чугаалаан: «Дээрги хааным, силер Иерусалимден чоруп туруңарда, мээң кылган чүүлүмнү^d үүлгедиг деп санавайн көрүңер. Ону сеткилинерге шыгжавайн көрүңер. ²⁰Чалчаңар мен бачыт үүлгеткенимни билир мен, ынчалза-даа дээрги хаанымны уткуур дээш, бөгүн мен Иосифтың салгалының* аразындан бир дугаарында чедип келдим».

²¹Саруйяның оглу Авесса: «Дээрги-Чаяакчының чаап шилип кааны хаанны бак сөглээни дээш^e, Шимей өлүр ужурлуг кижиге эвес чүве бе?» – деп айтырган^f.

²²Давид мынча дээн: «Ол мээң-даа, силерниң-даа херээңер эвес-тир, Саруйяның оолдары^g. Бөгүн силер чүге мээң удурланыкчыларым апардыңар? Бөгүн Израильге чаңгыс-даа кижини өлүрүп болур деп бе? Бөгүн мен Израильдиң хааны мен деп билбейн турар кижиге эвес мен?» ²³Хаан Шимейге: «Сен өлбөс сен» – дээш, аңаа дангыраан берген^h.

²⁴Саулдуң оглуңуң оглу Мемфивосфейⁱ база хаанга уткуштур үнүп келген. Хаан чорупкаш, менди-чаагай ээп келгичеге дээр, ол качыгдалдан будун чугбаан, салын чүлүвээн база хевин-даа чугбаан чүве-дир. ²⁵Кажан Иерусалимниң чурттакчылары хаанны уткуур дээш чедип кээрге, хаан оон: «Мемфивосфей, сен чүге мээң-биле кады чорбадың?» – деп айтырган.

²⁶Ол мынчаар харыылаан: «Дээрги хааным! Чалчаңар мен аскак болгаш, „Элчигеним мунуп алгаш, хаан-биле кады чоруптар мен“ деп чугаалап турдум. Ынчалза-даа мээң чалчам мени мегелеп каан. ²⁷Ол мени, силерниң чалчаңарны, хаанымның мурнунга нүгүлдөп каан-дыр^j. Ындыг-даа болза, мээң дээрги хааным Бурганның төлээзи дег болгай^k. Мени канчаарыңарны бодуңар билиңер. ²⁸Мээң төрөл бөлүүм өлүмдөн өске мээң дээрги хаанымдан чүнү-даа чаалап албаан-даа болза, силер чалчаңар менээ хаан-биле кады чөмөнө чок улустуң аразыңга олутту берген болгай силер^l. Мен хаанымга моон ыңай чарбыттыңар эргем чок».

²⁹Хаан аңаа: «Улаштыр чугаалаан херээң чок. Мен сеңээ Сива-биле кады шөлдери үлежип аарын дужаап тур мен» – дээн.

³⁰Мемфивосфей хаанга: «Дээрги хаанымның менди-чаагай ээп чанып келгени дээш, Сива шөлдериң дөгөрезин-даа болза ап алгай аан» – деп харыылаан.

³¹Хаанны Иордан хемни кежиришкеш, оон ыңай үдөп каар дээш, Галаад чурттуг Верзеллий база Роглимден чедип келген. ³²Верзеллий кырып назылаан, сезен харлыг турган. Ол дыка бай болгаш, хаан Манахаимге турда, ону бүгү талазы-биле хандырып турган чүве-дир^m. ³³Хаан Верзеллийге: «Мээң-биле кады чорувут, Иерусалимге чуртта, сени мен хандырап мен» – дээн.

³⁴Верзеллий мынча деп харыылаан: «Хаан-биле кады Иерусалимче чорааш канчаар мен. Мен ам кайы хире үр чурттаар деп мен? ³⁵Ам сезен харлыг-дыр мен. Эки чүүлдү багайындан ылгап шыдаар мен бе? Ижип-чип орап чөмөнчү амданын ылгап билир мен бе? Эр, кыс ыраажыларның үнүн дыңнап шыдаар мен бе? Дээрги хаанымга аартык болган ажыым чүү боор?ⁿ ³⁶Силерниң чалчаңар мен хааны-биле кады чүгле Иордан хемни кежер мен, ырадыр барбас мен. Хаанның мени ынчаар

* 19:20 Иосифтың салгалы – Израильдиң соңгу аймактарын ынча дээн.

шаңнаан херээ чүү боор?³⁷ Чалчанаарга дедир хоорайынче чоруткаш, ында ада-иезиниң хөөржүдүлге чериниң чанынга өлүрүн чөпшээреп көрүңер. А бо дээрге силерниң чалчанаар Кимгам-дыр^a. Ол мээң дээрги хааным-биле кады чорупкай аан. Ооң-биле чүнү канчаарын бодунар билиңер».

^a 3 Хаан. 2:7

³⁸ Хаан: «Кимгам мээң-биле кады чоруптарга, сен анаа чүнү күзээр сен, ону кылыр мен. А сээң кандыг күзелиң бар болдур, шуптузун күүседип бээр мен» – деп чугаалаан.

³⁹ Бүгү шериг Иордан хемни кеже бээрге, хаан база кежип келген. Хаан Верзеллийни ошкап кааш, ону алгап-йөрээп каан. Ооң соонда Верзеллий чана берген.

Израильчилер болгаш иудейлер аразында маргыштың эгелээни

⁴⁰ Хаан Галгалче чорупкан. Ооң-биле кады Кимгам база чорупкан. Иудеянын бүгү шериглери база Израильдиң шериглериниң чартыы ооң-биле кады чорупкан.

⁴¹ Удаваанда израильчилер хаанга чедип келгеш: «Чүге төрелдеривис болур иудейлер хаанны оорлапкаш, силерни, өг-бүлөңерни база бүгү улузуңарны хемни кежирип кагдылар?» – деп айтырганнар.

⁴² Бүгү иудейлер израильчилерге: «Хаан бистиң чоок төреливис боорга, ынчалдывыс. Ол дээш чүге хорадаар силер? Бис хаанның чемин чип, оон белек-селек ап алган улус бис бе?» – деп харыылаан.

⁴³ Израильчилер иудейлерге мынча дээн: «Хаанда бистиң он аймаавыс бар. Силерге көөрдө, Давидке хамаарыштыр бистиң эргевис улуг болдур ийин. Бисти чүге куду көөр силер? Хаанны дедир эгидериниң дугайында чугааны баштай бис эгелээн улус эвес бис бе?»^b

^b Иса. 11:13

Ынчалза-даа иудейлерниң сөзү израильчилерге бодаарга, оон-даа кадыг, туруштуг болган.

Давидке удур Савейниң тура халааны болгаш Амессайның өлүрткени

20 ¹ Ол черге бир дүржөк кижиги турган чүве-дир^c. Ол дээрге вениаминчи Бихриниң оглу Савей турган. Ол труба этсипкеш, мынча дээн: «Давид-биле бир баг болбаан бис! Иессейниң оглу-биле бир аай чүвүс барыл? Ынчангаш шупту аалдарыңарже эеп чангыланаар, израильчилер!»^d ² Бүгү израильчилер Давидти каапкаш, Бихриниң оглу Савейни эдерип чорупкан. А иудейлер бодунуң хаанынга шынчы болуп артып калгаш, ону эдерип, Иордандан Иерусалимче чорупкан.

^c Ы. х. к. 13:13

^d 3 Хаан. 12:16;
2 Чыл. 10:16

³ Давид Иерусалимге чедип келгеш, ордузун карактаары-биле арттырып каан турган он кул-кадайын таңныылдыг бажыңга чурттадып каан^e. Азырап турза-даа, олар-биле удувайн турган. Олар назынының төнчүзүңге чедир, дулгуяктар дег, ол бажыңга чурттап келген.

^e 2 Хаан. 15:16; 16:21-22

⁴ Давид Амессайга^f: «Үш хүн дургузунда бүгү иудейлерни меңээ чыып эккеп бер. Бодун база чедип кээр сен» – дээн. ⁵ Амессай иудейлерни чыып эккээр дээш чорупкаш, адаан хуусаазын эрттирипкен. ⁶ Ынчангаш Давид Авессага мынча дээн: «Бихриниң оглу Савей биске Авессаломдан-даа артык хора чедирер эвеспе. Иоавтың шериглерин эдертип алгаш, ону сүрүп чорувут. Оон башка ол быжыглалдыг хоорайларны тып алгаш, анаа чашты берзе канчаар». ⁷ Иоавтың шериглери, керет, пелет уктуг шериглер^g база бүгү күчүлүг дайынчылар Иерусалимден үңгеш, Бихриниң оглу Савейни сүрүп чорупканнар.

^f 2 Хаан. 17:25; 19:13

^g 1 Хаан. 30:14;
2 Хаан. 8:18

⁸ Гаваонда улуг даш чоогунга чорда, оларга Амессай уткужуп келген. Иоав шериг хептиг чораан, курунда хынныг хылыш астып алган. Ол мурнунче үнүп кээрге, хылыжы хынындан уштуруп келген чүве-дир. ⁹ Иоав Амессай-биле: «Амыр-ла бе, дуңмам?» – деп мендилешкеш, ону ошкап каар дээн кижиги бооп, оң холу-биле ооң

салындан сегирип алган. ¹⁰ Амессай Иоавтың өске холунда тудуп алганы хылыжын херекке албаан. Иоав хылыжын ооң иштинче киир шанчыптарга, шөйүндүлери черже төктү берген^a. Амессай өлүп калган, ону база катап шанчары негеттинмээн. А Иоав биле акызы Авесса Бихриниң оглу Савейни сүрерин уламчылаан.

^a 2 Хаан. 3:27

¹¹ Иоавтың улузунуң бирээзи Амессайның мөчүзүнүң чанынга тургаш: «Иоавка бердинген болгаш Давид хаанны деткиир улус Иоавты эдерзин!» – деп алгырып турган. ¹² Демги кижиге көөргө, Амессай орук ортузунда хан-чин апарган чыдарга, эрткен шериглер аңаа доктаар, ону көөр болган. Хамык улус аңаа доктаар, ону көөр боорга, ол кижиге Амессайны орук кыдында ховуже сөөрткөш, ону хептер-биле шып каан. ¹³ Амессайның мөчүзүн оруктан чайладып каан соонда, бүгү шериг Иоавты эдерип, Бихриниң оглу Савейни сүрүп чорупкан.

^b 4 Хаан. 15:29

¹⁴ А Савей Израильдиң аймактарын шуптузун Авел-Бет-Мааха деп хоорайга^b чедир таварып эрткен. Бер чурттуглар шупту база чыгып, ону эдерип чоруп турган. ¹⁵ Иоавтың бүгү шериглери ону Авел-Бет-Маахага чедир сүрүп келгеш, хоорайны бүзээлеп алган. Олар хоорайның ханазын долгандыр бүзээлел чалы кылып алгаш, хананы үрээр деп баарга, ¹⁶ бир угаанныг херээжен оларны кыйгырып эгелээн: «Дыңнап көрүңерем! Мени дыңнаңарам! Бээр чедип кээр кылдыр Иоавка чугааланаңарам. Мен ооң-биле чугаалажып көрейн».

¹⁷ Иоав чедип кээрге: «Иоав силер бе?» – деп оон айтырган.

Демгизи: «Ийе» – дээн.

Херээжен: «Силерниң чалчаңарның сөзүн дыңнаңарам» – дээрге, Иоав: «Дыңнап тур мен» – дээн.

¹⁸ Херээжен мынча дээн: «Шаандан тура мынча дижир болгай: „Шын харыны тывар дизинце, Авел хоорайдан айтыр“. Ажыл-херекти ынчаар шиитпирлээр турду. ¹⁹ Мээң хоорайым Израильдиң тайбың болгаш бүзүрелдиг хоорайларынын бирээзи-дир. А силер бо кол хоорайны узуткаар деп бодап турар-дыр силер. Чүгө Дээрги-Чаяакчының ээлел черин үрээр деп турарыңар ол?»

²⁰ Иоав: «Чок, ол ындыг эвес. Мен кажан-даа ону үрөп, хоозуратпас мен! ²¹ Мында хоорай үрээриниң дугайында чугаа чорбайн турар. Эфрем дагларындан келген Бихриниң оглу Савей деп кижиге Давид хаанче холун көдүргөн. Чаңгыс ол кижини меңээ үндүрүп бериңер, ооң соонда мен бо хоорайдан чоруптар мен» – деп харыылаан.

Херээжен Иоавка: «Ооң бажын бо ханадан силерге дүжүр октап бээр» – дээн. ²² Ол херээжен чонга бодунуң угаанныг сүмези-биле чеде берген. Бихриниң оглу Савейниң бажын кескеш, Иоавка октап бергенер. Ынчан Иоав трубаны этсиптерге, ооң шериглери хоорайдан ырап, чангылай берген. А Иоав Иерусалимде хаанче чоруй барган.

Давидтиң чоок дүжүмөттөрү (2 Хаан. 8:15-18; 1 Чыл. 18:14-17)

²³ Иоав бүгү израиль шериглерниң баштыңчызы турган, а Иодайның оглу Ванея – керет, пелет уктуг шериглерниң баштыңчызы турган^c. ²⁴ Адонирам – ажылчы күш даргазы^d, а Ахилудтун оглу Иосафат – төөгү бижикчизи турган. ²⁵ Шева – бижээчи, Садок биле Авиафар – Бурганның бараалгакчылары турган^e. ²⁶ Давидтиң үезинде Бурганның бараалгакчызы, Иаир чурттуг Гира Давидке база бараан болуп турган чүве-дир.

^c 1 Хаан. 30:14

^d 3 Хаан. 4:6; 5:14; 12:18

^e 2 Хаан. 15:24; 19:11

Саулдуң үре-салгалын шаажылааны

21 ¹ Давидтиң хааннап турган үезинде үш чыл улаштыр аш-чут болган. Давид ооң дугайында Дээрги-Чаяакчыдан айтырарга, Дээрги-Чаяакчы: «Ол бүгү Саулдуң хан борашкан херээниң хайы-биле болуп турар. Саул болгаш ооң салгалы буруузун чүктээр ужурлуг, чүгө дээрге ол Гаваон чурттугларны кыргып-хыдып каап-

кан-дыр» – дээн. ² Хаан гаваончуларны кыйгырып алгаш, олар-биле чугаалашкан. (Гаваончулар израиль чонга хамаарышпас турган. Олар амор чоннуң артынчызы турган чүве-дир. Израильчилер оларга хол дегбезин азап каан турган^a. Ынчалздаа Саул израиль болгаш иудей чон дээш гаваончуларның черин ээлээрин күзээш, оларны узуткап кааптарын оралдашкан.)

^a Иис. 9:15

³ Давид гаваончулардан мынча деп айтырган: «Силерге чүнү кылып берейн? Дээрги-Чаяакчының чонун алгап-йөрээп чоруур кылдыр, Саулдуң кем-буруузун арыглаар кылдыр чүнү кылып болур мен?»

⁴ Гаваончулар аңаа: «Саулдан база ооң өг-бүлезинден биске алдын-даа, мөңгүн-даа херек чок. А Израильде кымны-даа өлүрер эргевис чок» – дээннер.

Хаан: «Силерниң чугаалааныңар ёзугаар кылыр мен» – деп чугаалаан.

⁵ Олар хаанга: «Израиль черге бисти чурттатпас дээш, бисти өлүрүп, шуптувусту узуткап каар деп турган кижини ам канчаар деп бис. ⁶ Ооң салгалындан чеди кижиден биске беринер, оларны Гивага – Дээрги-Чаяакчының шилип кааны Саулдуң хоорайынга^b Ооң мурнунга шаажылаар бис» – деп харыылаан.

^b 1 Хаан. 10:26

А хаан: «Бээр мен» – дээн.

⁷ Давид хаан Саулдуң оглу Ионафан биле бодунуң аразында Дээрги-Чаяакчының ады-биле кылган даңгыраан бодааш^c, Ионафануң оглу, Саулдуң оглунуң оглу Мемфивосфейни кээргеп, гаваончуларга бербээн. ⁸ Хаан Рицпаның Армон биле Мемфивосфей деп ийи оглун ап алган. (Рицпа дээрге Айяның уруу турган. Ол ийи оолду Саулга божуп берген чүве-дир.)^d Оон ыңай хаан Мерованың* беш оглун база ап алган. (Мерова дээрге Саулдуң уруу турган. Ол оолдарын Мехола чурттуг Верзеллийниң оглу Адриэлге божуп берген.)^e ⁹ Хаан ол чеди кижини гаваончуларның холунга хүлээдип берген. Гаваончулар оларны Дээрги-Чаяакчының мурнунга дагга шаажылап өлүрген. Олар шупту кады өлгеннер. Оларны дүжүт ажаалдазының эге хүннеринде, арбай кезилдези эгелеп турда^f, өлүрүп кааннар. ¹⁰ Айяның уруу Рицпа качыгдал хевин ап алгаш, чыдар дөжек кылдыр ол хаяга чадып алган. Ол аңаа тараа кезилдези эгелээнинден тура, частыг үеге чедир тургаш, оолдарының мөчү-сөөгүн хүндүс дээрниң кужунга, дүне ховунуң аңыңа дээспээн.

^c 1 Хаан. 20:15

^d 2 Хаан. 3:7

^e 1 Хаан. 18:19

^f Руф 1:22

¹¹ Саулдуң кул-кадайы, Айяның уруу Рицпаның чүнү канчап турарын Давидке дыңнадыпканнар. ¹² Давид чоруткаш, Саулдуң болгаш ооң оглу Ионафануң мөчү-сөөктерин Галаадта Иавистиң чурттакчыларындан ап алган. (Филистимнер Саулду Гелвуяга өлүрүп кааш, мөчү-сөөгүн Бет-Санның төп шөлүңгө азып каан турган. А Иавистиң чурттакчылары оларның мөчү-сөөктерин бүдүү дүжүрүп апарган чүве-дир^g.) ¹³ Давид Саулдуң болгаш ооң оглу Ионафануң сөөктерин оон апарган, шаажылаан чеди кижиниң сөөктерин база чыып алган. ¹⁴ Саулдуң болгаш ооң оглу Ионафануң сөөктерин Вениаминниң черинде Целага^h Саулдуң адазы Кистин чевег-куюнга ажаап кааннар. Хаан чүнү дужааганыл, ынчалдыр кылганнар. Оон соонда Бурган ол израиль черге энерелдиг апарган чүве-дир.

^g 1 Хаан. 31:1-13

^h Иис. 18:28

Давидтиң шериглериниң маадырлыг чоруктары

¹⁵ Филистимнер биле Израильдин аразында дайын катап эгелээн. Давид шериглери-биле орукче үнүпкен. Олар филистимнер-биле дайылдажып турда, Давидтиң күжү суларап эгелээн. ¹⁶ Ынчан рефа уктугⁱ Иесвий деп кижини Давидти өлүрүп каар деп бодай берген. Оон чыдазының хүлер бажының деңзизи 300 °шекел^{**}, белинде чаа дайынчы курлуг кижини турган. ¹⁷ Давидке Саруйяның оглу Авесса дузалажыпкан.

ⁱ Ы. х. к. 2:11, 20-21

* 21:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Мерова» эвес, а «Мелхола» деп бижээн.

** 21:16 300 шекел – 3,5 кг хире.

Ол филистим кижиге халдай бергеш, ону өлүрүп каан. Ынчан Давидтин шериглери аңа даңгыраглап мынча дээннер: «Моон соңгаар силер бистин-биле кады дайынче үнмес силер. Израильдин чырыткызын өжүрүп болбас^a».

¹⁸ Элээн үе эрткенде^b, Гов деп черге филистимнер-биле база катап тулчуушкун болган. Ол үеде Хуша чурттуг Сивхай деп кижиге рефа уктуг^c Сапты өлүрүп каан.

¹⁹ Говка филистимнер-биле оон өске тулчуушкун база болган. Аңа вифлеемчи Ягаре-Оргимниң оглу Элханан Геф чурттуг Голиафты өлүрүп каан. Голиафтын чыдазының чоону пөс-таавычыларның өзек ыяжы дег турган^d.

²⁰ Гефке оон аңгы база тулчуушкун болган. Аңа кончуг улуг-шыырак бир кижиге турган. Ооң хол-будунуң салаалары алды-алды – шупту чээрби дөрт турган. Ол база рефа уктуг кижиге чүве-дир. ²¹ Ол кижиге израильчилерни бак сөглээр турган, ынчангаш ону Давидтин акызы Шимайның^e оглу Ионафан өлүрүп каан.

²² Ол дөрт кижиге шупту Геф чурттуг рефа улустун үре-салгалы турган^f. Олар Давидтин болгаш ооң улузунуң холундан барган чүве-дир.

Давидтин мактал ырын ырлааны

(Ыд. ыр. 17)

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы Давидти ооң хамык дайзыннарарының болгаш Саулдун холундан адырып каарга, ооң Дээрги-Чаяакчыга ырлаан ырызының сөстери бо-дур. ² Ол мынча дээн:

– Дээрги-Чаяакчы – мээң быжыг шивээм,
хоргадалым, камгалалым.

³ Мээң Бурганым – чалым-хаям^g.

Ол – дозуг-камгалалым^h,
мени камгалап турар күчү-күш,
мээң чаглаам болгаш хоргадалым.

Сен мени күчүлээшкинден камгалап кагдың.

⁴ Макталга төлептиг Дээрги-Чаяакчыданⁱ

дуза дилеп кый деп,
дайзыннарарымдан мени камгалаар идегелди
Оон алыр мен.

⁵ Өлүмнүң чалгылары мени ораап алган,
өлүмнүг айыыл эккээр суглар мени сүртеткен^j;

⁶ алды оранның кинчилери мени бектеп алган,
өлүмнүң дузаа мурнумда салдырган^k.

⁷ Кызыышкынгга алыскаш,
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кый дидим,
мээң Бурганымдан дуза дилеп кышкырдым.
Ол Бодунуң өргээзинден мээң үнүмнү дыңнап кагды,
дилег-кыйгым Ооң кулаанга чеде берди^l.

⁸ Чер шимчеп, сирилээн,
дээрнин дөжээ божаңнаан –
Дээрги-Чаяакчының килеңинден сирилеш дээн^m.

⁹ Ол килеңнээрге, думчуундан – ыш,
аксындан – өрттендир чиир чалынныг от
аттыгып үнүп, изиг көстер кызаңайндыр хып турганⁿ.

^a 3 Хаан. 11:36; 15:4;

4 Хаан. 8:19;

2 Чыл. 21:7;

Ыд. ыр. 131:17

^b 1 Чыл. 20:4-8

^c Ы. х. к. 2:11

^d 1 Хаан. 17:7

^e 1 Хаан. 16:9; 2 Хаан.

13:3; 1 Чыл. 2:13

^f Ис. 11:22

^g Ыд. ыр. 30:3-4; 70:3;

90:2; 143:2

^h Э. д. 15:1

ⁱ 1 Чыл. 16:25;

Ыд. ыр. 47:2; 95:4; 144:3

^j Ыд. ыр. 41:7; 92:4;

Иона 2:4

^k Ыд. ыр. 114:3-4

^l Ыд. ыр. 119:1; Иона 2:8

^m Башт. 5:5;

Ыд. ыр. 76:18; 96:4

ⁿ Ыд. ыр. 20:9;

Иса. 30:33; Иез. 20:48

- 10 Ол кудай-дээрни чара тырткаш, дүжүп келген^a,
кара булут кырынга буттарын салып алган^b.
- 11 Дээрги-Чаяакчы ·херувимни* мунупкаш,
чалгынныг хатты хөлге кылгаш, көстүп келген^c.
- 12 Ол дүмбей караңгыже,
дээрде чаъстыг, сырый булуттарже чаштып кире берген^d.
- 13 Дээрги-Чаяакчының мурнунга чырык чайынналып,
чаңныктар чырыткыланып турган.
- 14 Дээрги-Чаяакчы кудай-дээрден диңмиттиг диңмирээн –
Дээди Өрүкүнүң үнү чыжыраан^e.
- 15 Ол согуннарны салып^f, дайзыннарнын тарай сывырыпкан,
чаңныктарын дүжүрүп, оларны девидедипкен^g.
- 16 Дээрги-Чаяакчының түрлүг үнүндөн,
Ооң думчуундан аттыккан тыныштан
далай сыыгап, дүвү көстүп,
өртемчей өззэнге чедир ажыттынып келген^h.
- 17 Бурган бедик дээрден ээккеш, мени сегирип алгаш,
терең ээрем суглардан ушта тыртып каанⁱ;
- 18 Ол мени күчү-күштүг дайзыннардан,
күш-шыдалы менден ажыг өжзэтеннерден камгалап каан^j.
- 19 Дайзыннарм менче айыыл-халапка алысканым хүнде
халдап келген,
а Дээрги-Чаяакчы меңээ чөленгииш болган.
- 20 Ол мени шөлзөн черже үндүрүп^k, камгалап каан –
чүге дээрге мен Ооң сеткилинге кирген болган мен.
- 21 Дээрги-Чаяакчы чөптүүм дээш меңээ ачы-буян көргүскен,
холдарым арыы дээш мени шаңнаан^l.
- 22 Мен Дээрги-Чаяакчының оруктарындан соора барбаан мен,
Бурганымның мурнунга бузутче чайгылбаан мен;
- 23 Ооң бүгү айтышкыннарын эдерип чоруур мен,
Ооң дүрүм-хоойлуларындан ойталаваан мен.
- 24 Мен Ооң мурнунга кем-буруу чок мен^m,
бачыт үүлгетпес дээш кичээнип чор мен;
- 25 Дээрги-Чаяакчы мээң чөптүүм,
Ооң мурнунга арыым көргөш, мени шаңнаан.
- 26 Сеңээ шынчы улуска Сен база шынчы сен,
ак сеткилдиг кижиге ак сеткилдиг сен;
- 27 арыг улуска арыг сен, а бузуттуг улуска хамаарылгаң багай;
- 28 биче сеткилдиг улусту камгалап турар сен,
а адыыргактарга удурланып, оларны куду көрүп турар сенⁿ.
- 29 Дээрги-Чаяакчы, мээң чырыткым сен,
дүмбей өттүр меңээ чырыдып турар сен^o, Дээрги-Чаяакчы.
- 30 Сээң ачыңда аг-шеригни базып каар мен,

^a Ыд. ыр. 143:5; Иса. 64:1^b Наум 1:3^c Ыд. ыр. 103:3^d Хост. 20:21;
Ыд. ыр. 96:2^e 1 Хаан. 2:10; Иов 37:4;
Ыд. ыр. 67:34^f Авв. 3:11; Зах. 9:14^g 1 Хаан. 7:10^h Хост. 15:8;
Ыд. ыр. 105:9ⁱ Ыд. ыр. 143:7^j Ыд. ыр. 141:6^k Ыд. ыр. 30:8; 117:5^l 1 Хаан. 26:23; Иов 22:30^m Э. д. 6:9; Иов 1:1ⁿ Ыд. ыр. 100:5^o Иов 29:3;
Ыд. ыр. 118:105

* 22:11 Мында херувимни дайынчы аът-хөлге кылдыр көргүскен азы Дээрги-Чаяакчыны херувим сөөрткен чуузада олурар кылдыр көргүскен.

Бурганым ачызында шивээлер ханаларын ажа халыыр мен.

^a Ы. х. к. 32:4; Мф. 5:48

^b Ыд. ыр. 11:7; У. ч. 30:5

^c Э. д. 15:1

^d 4 Хаан. 5:15; Иса. 45:5;
Дан. 2:47

³¹ Бурган! – Оон оруу ·болбаазыраңгай^a,
Дээрги-Чаяакчының сөзү арыг шынчы^b;
Оон хоргадал алган бүгү улуска Ол – дозуг-камгалал^c.
³² Дээрги-Чаяакчыдан өске, Бурган кымыл^d;
Бурганывыстан өске, чалым-хая бар бе?

^e Ы. х. к. 32:13;

Иса. 58:14; Авв. 3:19

^f Ыд. ыр. 143:1

³³ Бурган мээң быжыг хоргадалым-дыр,
Бодунуң оруун актыг улуска айтып берип турар;
³⁴ буттарымны сыын буду дег кылып,
мени бедиктерже көдүрүп турар^e;
³⁵ холдарымны чаа-дайынга өөредип турар,
хүлөр чаны хере тыртыптар күштүг мен^f.

³⁶ Сен меңээ Бодунуң дозуг-камгалалыңны тутсуп берген сен,
Сээң деткимчең мени өндүр улуг кижиге кылып турар.

³⁷ Сен мээң оруумдан доктар-моондакты чайладып,
балдырларымны сирилевес быжыг кылып каан сен.

³⁸ Дайзыннарарымны истеп-сүргеш, узуткап каар мен,
оларны узуткап кагбаан шаамда, дедир эгбес мен.

³⁹ Оларны соп, чыттыр шаварымга, олчаан туруп шыдавастар –
буттарым адаанга калырлар.

⁴⁰ Сен дайын чорудар күш-шыдалды
шыңганнарарымга сиңирдиң,
менче халдап келгеннерни
мээң буттарым адаанга салып тур сен^g.

^g Ыд. ыр. 43:6

^h Хост. 23:27

⁴¹ Дайзыннарарымның ооргазын
меңээ көргүзүп, дезеринче албадаптың^h,
өжэтеннеримни узуткап кагдым.

⁴² Олар дуза манаарга, камгалакчызы чок-тур;

ⁱ 1 Хаан. 28:26; Иов 27:9;
У. ч. 15:29

Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээрге, оларга харыы бербес-тирⁱ.

⁴³ Оларны, довурак-доозун дег,
тарадыр эстедиптер мен,

^j Мих. 7:10; Зах. 10:5

кудумчуда малгаш дег, чуура таптай басып кааптар мен^j

⁴⁴ Сен мени бодумнуң чонумнуң үймээнинден камгаладың,
аймак-чоннарның бажыңга олурар кылдыр
мени камгалап кагдың;

^k Иса. 55:5

^l Ы. х. к. 33:29

безин билбес турганым чон ам меңээ бараан болуп турар^k;

⁴⁵ өске чер чурттуглар меңээ чашпаалап турар^l,

мээң дугайымда дыңнап кааш,
дораан-на чагыртып турду.

⁴⁶ Өске черлер улузунуң сузу бастынып,
шивээлеринден сириңейнип үнүп турду^m.

^m Мих. 7:17

⁴⁷ Дээрги-Чаяакчы дириг! Мээң чөлengiиш-хаямга алдар!

Мени камгалап турар Бурган кымдан-даа арттыр мактатсын!

⁴⁸ Ол – мен дээш өжээн негээр,

чоннарны меңээ башкартып турар^a,
⁴⁹ дайзыннарымдан мени адырып турар Бурган-дыр.
 Мени Сен меңээ удурланган улустан бедидир көдүрүп,
 күш дөгээр улустан камгалап турар сен^b.

^a Ыд. ыр. 46:3^b Ыд. ыр. 139:2

⁵⁰ Ол дээш, Сени өске чоннар мурнунга
 алдаржыдар мен, Дээрги-Чаяакчы,
 Сээң адыңны алгап ырлаар мен^c.

^c Рим. 15:9

⁵¹ Дээрги-Чаяакчы шилип алган хаанынга
 өндүр улуг тиилелгелерни шаңнап турар^d,
 Ол Давидке болгаш ооң үре-салгалынга
 кезээ мөңгедэ энерелдиг!^e

^d Ыд. ыр. 143:10^e 2 Хаан. 7:16

Давидтиң сөөлгү сөстери

23 ¹ Давидтиң сөөлгү сөстери бо-дур:

– Дээрги Өрүкүнүн көдүрүп кааны,
 Иаковтуң Бурганының чаап шилип каан кижизи,
 Израильдиң ындынныг үннүг ыраажызы* –
 Иессейниң оглу Давид өттүр билип медеглөп тур:

² Дээрги-Чаяакчының Сүлдези мени дамчыштыр чугаалап тур,
 Ооң Сөзү мээң аксымдан үнүп тур^f.

^f Аж.-ч. 2:30; 2 Пет. 1:21

³ Израильдиң Бурганы, Израильдиң Хаязы^g меңээ чугаалаан:
 «Чонну чөптүг чагырар дээн кижиги»

^g Ы. х. к. 32:4;
2 Хаан. 22:3

Бургандан коргуушкун-биле чагырар ужурлуг^h.

^h 2 Чыл. 19:7, 9;
У. ч. 16:12

⁴ Ол булут чок аяс дээрде үнүп орган хүн дег,
 эртенги хаяаның чырыгы дег,
 чаъс соонда оът-сиген өстүрер чырыткы дег».

⁵ Бурганның мурнунда мээң ук-салгалдарым ындыг эвес ийик бе?
 Ол мээң-биле хажыдып болбас болгаш
 быжыг дугуржулганы чарган болгайⁱ.

ⁱ 2 Хаан. 7:15-16;
Ыд. ыр. 88:30

Мээң камгалалым болгаш күзелдерим
 Ооң ачызында бодарап турар.

⁶ А дүржөк улус хол-биле туттунмас тенниг үнүш дег
 үндүр октадыптар.

⁷ Ындыг үнүштерге чүглө демир баштыг чыда-биле дээп болур,
 олар турар черинге бүрүнү-биле өрттеттирер.

Давидтиң маадырлары (1 Чыл. 11:11-41; 27:1-15)

⁸ Давидтиң дайынчыларының аттары бо-дур.

Тахкамон уктуг Йошев-Башевет** – алдарлыг үш маадырның аразында кол кижиги. Ол 800 дайзынга удур чыдалыг дайылдашкаш***, оларны чаңгыс тулчуушкун үезинде өлүрүп каан.

* 23:1 Азы: «Израильдиң күштүг Бурганының ынак кижизи».

** 23:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Йошев-Башевет» эвес, а «Иесваал» деп атты бижээн.

*** 23:8 Еврей дылда «чыдалыг дайылдашкаш» деп очулдурган сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң өске ады – Эцин курттуг Адино».

⁹ Давид-биле чораан үш маадырның ийи дугаары – Ахихиниң Додо деп оглунун оглу Элеазар турган. Израильчилер филистимнерни бак сөглээрге, демгилер тулчур дээш белеткенгенер. ¹⁰ Израильчилер оларга удур үнүптерге, Элеазарның холу шылаарга-даа, хылыжын салбайн филистимнерни соп келген. Ол хүн Дээрги-Чаяакчы улуг тиилелгени берген. Тулчуушкун соонда шериглер Элеазарга чедип келгеш, өлүрткеннерни үптээн.

¹¹ Үш дугаар кижиге Гарар чурттуг Агениң оглу Шамма турган. Филистимнер чочак-тараа тарып каан шөлдүг Лехи деп черже баар деп турда, израиль шериг олардан дезипкен. ¹² А Шамма шөлдүң ортузунга турупкаш, филистимнерни чылча шапкаш, шөлдү камгалап алган. Дээрги-Чаяакчы улуг тиилелгени берген.

¹³ Бир катап, дүжүт ажаалдазының үезинде, үжен шериг баштыңчызының аразындан ол үш маадыр Одоллам куюнга Давидке чедип келген^a. Ол үеде филистимнерниң шериг бөлүү Рефаим шынаазынга турлагжып алган турган^b. ¹⁴ (Давид быжыглалдыг шивээге, а филистимнерниң доскуул чери – Вифлеемге турган.) ¹⁵ Давид суг ижиксей бергеш: «Вифлеемниң хаалга аксында кудуктуң суун меңээ кым-бир кижиге эккеп берген болза» – дээн. ¹⁶ Ынчан ол үш маадыр филистимнерниң турлаан таварып эрткеш, Вифлеемниң хаалга аксында кудуктуң суун ускаш, Давидке эккеп берген. Ынчалза-даа сугну ижеринден ол ойталаан, ону Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр төпкеш^c, ¹⁷ мынча дээн: «Чок, мен ону ижип болбас мен, Дээрги-Чаяакчы! Ол суг дээрге боттарының амы-тынын артынга каапкаш чораан улустуң төккөн ханы эвес бе?» Ынча дээш, ол сугну ишпейн барган. Шак ыңдыг чоруктары ол үш маадыр кылып чораан чүве-дир.

¹⁸ Саруйяның оглу, Иоавтың акызы Авесса^d ол үш маадырның даргазы турган. Ол 300 дайзынны бодунуң чыдазы-биле узуткап кааш, демги үш маадыр-биле денге алдаржый берген. ¹⁹ Ол үш маадырдан-даа сураглыг апаргаш, оларның баштыңчызы апарган, ынчалза-даа үш маадырның санынче кирбээн.

²⁰ Иодайның оглу, Кавцеилден^e келген эрес-дидими-биле сурагжаан Ванея турган^f. Оң маадырлыг чоруктары хөй. Ванея арзылаң дег күштүг ийи моав кижини* өлүрүп каан. Оон аңгыда хар чаап турган үеде, оңгарже киргеш, аңаа арзылаң база өлүргөн. ²¹ Оон ыңай Ванея кончуг улуг-чаагай египет кижини база өлүрүп каан. Египет кижиге холунга чыда тудуп алган турда, Ванеяда чүгле даянгыгыш бар турган. Египет кижиниң чыдазын былаап алгаш, ол-ла чыдазы-биле ону өлүрүп каан^g. ²² Иодайның оглу Ванея ыңдыг чорук кылган кижиге-дир. Ол база демги үш маадыр дег алдаржый берген. ²³ Ванея үжен шериг баштыңчызының аразындан сураглыг турган, ынчалза-даа демги үш маадырның санынче кирбээн. Давид ону бодунга чоок дүжүмет кылып алган.

²⁴ Үжен шериг баштыңчызының санында: Иоавтың дуңмазы Асаил^h, вифлеемчи Додонуң оглу Элханан, ²⁵ Харод чурттуг Шамма биле Элика, ²⁶ Палти чурттуг Хелец, Текоя чурттуг Иккештин оглу Гира, ²⁷ Анатот чурттуг Авиезер, Хуша чурттуг Мебуннай, ²⁸ ахохи уктуг Селмон, Нетофа чурттуг Магарай, ²⁹ Нетофа чурттуг Баананың оглу Хелев, Вениаминниң черинде Гива чурттуг Рибайның оглу Иттай, ³⁰ Пирафон чурттуг Ванея, Нахле-Гааш чурттуг Иддай, ³¹ Арава чурттуг Ави-Албон, Бархум чурттуг Азмавет, ³² Шаалбон чурттуг Элияхба, Яшенниң оолдары, Ионафан, ³³ Гарар чурттуг Шамма, Арап чурттуг Шарарның оглу Ахиа, ³⁴ Мааха чурттуг Ахасбайның оглу Элифелет, Гило чурттуг Ахитофелдинⁱ оглу Элиам^j, ³⁵ Кармил чурттуг Хецро, Арба чурттуг Паарай, ³⁶ Цова чурттуг Нафанның оглу Игал, гад чер чурттуг Бани, ³⁷ аммон аймак-сөөктүг Целек, Беерот чурттуг Нахарай

^a 1 Хаан. 22:1

^b 2 Хаан. 5:18

^c 1 Хаан. 7:6

^d 2 Хаан. 2:18

^e Ис. 15:21

^f 2 Хаан. 8:18

^g 1 Хаан. 17:50

^h 2 Хаан. 2:18-23

ⁱ 2 Хаан. 15:12

^j 2 Хаан. 11:3

(ол Саруйяның оглу Иоавтың ок-чепсек тудукчузу турган), ³⁸ итра уктуг Гира биле Гареб, ³⁹ хет аймак-сөөктүг Урия^а.

^а 2 Хаан. 11:3-17

Шупту үжен чеди кижичүве-дир.

Израиль чоннун чизезин кылганы

(1 Чыл. 21:1-6)

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы катап база израильчилерге ажынып-хорадап эгелээш, Давидти көгүдүп: «Барып, Израильдин болгаш Иудеянын чонун санап экел» – деп чугаалаан^б. ² Хаан бодунун шеринин баштыңчызы Иоавка мынча дээн: «Дан хоорайдан Беэр-Шева хоорайга чедир^с израиль чоннун бүгү аймактарын эргип кезээш, меңээ чоннун сан-түнүн тодарадып эккеп беринер. Мен израильчилернин санын билип алыксап тур мен».

^б Сан. 1:2-4

^с Башт. 20:1

³ Иоав хаанга: «Силернин Бурганынар Дээрги-Чаяакчы кайы хире чон барыл, оларны чүс катап көвүдетсин^д, а мээң хааным ол бүгүнү караа-биле көрзүн. Чүге мээң дээрги хааным ындыг херек кылыксап турарыл?» – деп харыылаан. ⁴ Ынчалза-даа Иоав биле шериг баштыңчыларынга хаанның сөзү күштүг болган. Олар хаанның күзели-биле израиль чоннун чизезин кылыр дээш чорупкан. ⁵ Иордан хемни кеш-кеш, Ароер хоорайнын^е оң талазынга турумчуп алганнар. Ол хоорай Гадтың аймааның чурттап турары шынаада Иазерже^ф баар орукта турар чүве-дир. ⁶ Галаадты таварааш, Тахтим-Ходшиге баргаш, Дан-Яанга келгеннер. Оон Сидонче долганыр оруктап чорупканнар. ⁷ Ооң соонда Тир шивээзинге келгеш, хиввейлерниң болгаш хананейлерниң бүгү хоорайларынче углапканнар^г. Адак соонда олар Иудеянын мурнуу чүгүнде Беэр-Шевага чедип келген.

^д Ы. х. к. 1:11

^е Ы. х. к. 2:36

^ф Сан. 21:32

^г Ис. 11:3

⁸ Олар бүгү чуртту эргээш, тос ай чээрби хонук эрткенде, Иерусалимге чедип келгеннер. ⁹ Иоав хаанга чизениң түннелин берген. Хылыш тудуп шыдаар израиль дайынчыларнын саны 800 000, а иудей эр улус – 500 000 кижичүве болган^б.

^б Башт. 20:17;

1 Хаан. 11:8

Бурганның Давидке кеземче онаганы

(1 Чыл. 21:7-17)

¹⁰ Чонну санап түннээниниң соонда, Давидтин арын-нүүрү оттуп келген^и. Ол Дээрги-Чаяакчыга мынча дээн: «Ону кылгаш, улуг бачыг үүлгеткен-дир мен^й. О Дээрги-Чаяакчы, мен ам Сенден дилеп тур мен, Бодунун чалчанның буруузун адырып көр. Мен дыка-ла мугулай чүве кылган-дыр мен^к». ¹¹ Даартазында эртен Давид туруп кээринин мурнунда, Дээрги-Чаяакчы Бодунун өттүр көөр медээчизи Гадка^л сөзүн ажыдып: ¹² «Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчының бо сөзүн дамчыт: сеңээ Мен үш чүүл саналдап тур мен. Оларнын кайы-бирээзин бодунга шилип ал, ону кылыр мен» – дээн.

^и 1 Хаан. 24:6

^й 2 Хаан. 12:13

^к 1 Хаан. 13:13

^л 1 Хаан. 22:5

¹³ Гад Давидке чедип келгеш чугаалаан: «Чеди чыл дургузунда сээң чуртуңга аш-чут болзун бе, үш ай иштинде дайзыннарынга сүрдүргеш, дезип маннаар сен бе азы үш хонук иштинде сээң чуртуңга хамчык аарыг болзун бе? Ам таптыг боданып алгаш, мени чорудупкан Бурганга чугаалаар кылдыр харызын бер».

¹⁴ Давид Гадка мынча дээн: «Меңээ дыка берге-дир. Дээрги-Чаяакчының өршээли улуг болганда^м, бис шуптувус Ооң холунга кирээли. Чүгле кижилер холунга мен кирбээин».

^м Ыд. ыр. 118:156

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы израильчилерге ол эргенден эгелээш, чогуур хуусаага чедир хамчык аарыгны чорудупкан^н. Дан хоорайдан Беэр-Шева хоорайга чедир^о чондан 70 000 кижичүве өлгөн. ¹⁶ Бурганның төлээзи Иерусалимни хоозурадып каар дээш холун сунарга^п, Дээрги-Чаяакчы чонга айбыл-халап болганын кээрге бергеш^ч: «Болзун че! Ам холуң бадырып ал» – деп, чонну узуткап турар төлээзинге чугаалаан.

^н Хост. 30:12

^о Башт. 20:1

^п 4 Хаан. 19:35;

2 Чыл. 32:21; Иса. 37:36;

Аж.-ч. 12:23

^ч Иона 3:10

Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол өйде иевус аймак-сөөктүг Орнаның тараа шаңынын чанынга турган чүве-дир.

¹⁷ Чонну узуткап турган Бурганның төлээзин көрүп кааш, Давид Дээрги-Чаяакчыга: «Хоойлу-дүрүм үрөп, бачыт кылган кижиге мен-дир мен. А хойлар дег бо хөөкүй чон чүнү канчапкан деп? Сээң холуң чүгле мени база мээң төрөл бөлүүмнү кезеткей аан» – деп чугаалаан.

Давидтиң Бурганга өргүл бедигээжин тутканы

(1 Чыл. 21:18-27)

¹⁸ Ол хүн Гад медээчи Давидке келгеш, мынча дээн: «Иевус Орнаның тараа шаңынга барып, ол черге Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээштен тургузуп каг». ¹⁹ Дээрги-Чаяакчының Гадты дамчыштыр берген дужаалын күүседир дээш, Давид чорупкан. ²⁰ Кел чыткан хаанны болгаш ооң чалчаларын көрүп кааш, Орна уткуштур үнүп келгеш, черге чедир мөгөйген. ²¹ Орна: «Дээрги хааным чалчазынга канчап чедип келген ирги?» – деп айтырган.

Давид: «Сээң тараа шаңыңны садып аар дээш келдим. Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тудуп каар мен, ынчан чоннуң хамчык аарыгдан өлүп-кырлыры соксаар^a» – деп харыылаан.

^a Сан. 16:47-48

²² Орна Давидке: «Дээрги хааным өргүл кылдыр күзээн чүвезин чүнү-даа болза ап алзын, өргүп салзын. Бүрүн өрттедир өргүлге салыр малдар бо-дур, а хомуттарыны база тараа бастыраар херекселдерни от салырынга ажыглап болур^b. ²³ Ол бүгүнү, хааным, Орна силерге халаска берип тур». Оон ыңай Орна мынча дээн: «Силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы силерге ээ көрүнзүн!»

^b 3 Хаан. 19:21

²⁴ Ынчалза-даа хаан Орнага: «Чок, мен бо хамык чүүлдүң өртээн төлөп бээр мен. Мен Бодумнуң Бурганым Дээрги-Чаяакчыга халас алган чүве өргүвес мен» – деп харыылааш, тараа шаңын болгаш малды бежен ошекел мөңгүн-биле садып алган.

²⁵ Давид аңаа Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти туткаш, бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кылган^c. Ынчан Дээрги-Чаяакчы чуртче ээ көрүнген, израильчилерниң өлүп-кырлыры соксай берген чүве-дир^d.

^c 2 Чыл. 3:1

^d Сан. 16:48; 25:8

Хаанныг чагырга үези

Үшкү ном

Кирилде

Бо номда израиль чоннуң күрүнезиниң база Дээрги-Бурган-Чаяакчы биле чоннуң харылзаазының дугайында тоожуушкун уламчылап турар. Номну болуушкуннарны дес-дараалаштыр көргүскен аайы-биле үш кол кезекке чарып болур: 1) Хаан эрге-чагырганың Давидтен ооң оглу Соломонче шилчээни (1–2 эгелер); 2) Соломоннуң чагыргазы болгаш чедишишкуннери, ылаңгыя ооң Иерусалимге Бурганның өргээзин тутканы (3–11 эгелер); 3) Чоннуң ийи күрүне – соңгу чүктө Израиль, мурнуу чүктө Иудея кылдыр аңгыланганы база ол күрүнелерниң хааннарының бистиң эрага чедир IX вектин ортан үезинге чедир чагыргазы (12–22 эгелер).

Автор чагырыкчыларның кайызын-даа Дээрги-Бурган-Чаяакчыга ооң шынчызының деңгелин барымдаалап, үнелеп турар. Күрүнениң чедишишкини чогуу-на оон хамааржыр дээрзин ол көргүзүп турар. Кажан хаан кижиге бүгү-ле сеткил-чүрөөндөн чүгле Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип, Ону тооп дыңнаар болза, күрүне чечектелдир сайзыраар. А хаан дүрзү-бурганнарга мөгөйип, Бурганның хоойлузунга чагыртпас болза, айыыл-халап келир.

Хааннардан аңгыда, номда чугула рольду Бурганның медээчилери ойнап турар. Олар чонга Бурганның күзел-соруун медеглен, улуска болгаш хааннарга Дээрги-Чаяакчыга шынчы бооп артарын сагындырып турган. Бурганның ол үеде чурттап турган медээчилериниң аразында кол чер ээлеп турган кижиге – Илия медээчи. Бо номнуң сөөлгү эгелеринде чогуу-на ооң ажыл-херектери эң-не көскү болуп турар.

Давидтиң чөнүй бергени

1 ¹ Давид хаан кырып чөнүй берген. Ону шуглак-биле базырарга-даа, чылыгып шыдапас апарган. ² Дүжүметтери аңаа: «Дээрги хаанывыска аныяк арыг кыстан тып берээли, ол кыс хаан дээш сагыш салып, бараан болзун. Ол кыс хаанывыс силерни кускаптап алгаш чытсын – ынчан дээрги хаанывыс чылыга бээр^a» – дээннер.

³ Олар бүгү израиль черден чараш кыс дилеп, Сунем^b чурттуг Ависаганы тып алгаш, хаанга эккелгеннер. ⁴ Аныяк кыс кедергей чараш болган. Ол кыс хаанче сагыш салып, бараан болуп турган, ынчалза-даа хаан ооң-биле чоок харылзаа тудуп көрбөөн.

^a Эккл. 4:11

^b Ис. 19:18

Адонияның бодун боду хаан кылдыр чарлааны

⁵ Ол үеде Адония – Давид биле Аггиттин оглу^c: «Мен хаан болур мен!» – деп хоолургап турган. Ол тажы бодунга аъттарны, чуузаларны болгаш үдеп чоруур бежен камгалал шеригни тургузуп алган^d. ⁶ А ачазы аңаа кажан-даа: «Сен чүге ынчап тур сен?» – деп айтырыг салып, эпчоксундуруп көрбөөн. Адония Авессаломнуң соонда төрүттүнген чүве-дир^e. Ол дыка чараш турган. ⁷ Адония Саруйяның оглу, шериг баштыңчызы Иоав-биле^f база Бурганның бараалгакчызы Авиафар-биле^g дугуржурга, олар аңаа дузалажырын аазаан. ⁸ Үндыг-даа болза, Бурганның бараалгакчызы Садок^h, Иодайның оглу Ванеяⁱ, Бурганның медээчизи Нафан^j, Шимей, Рисий база Давидтин маадырлары^k Адонияны деткивейин барганнар.

⁹ Адония Эн-Рогел чоогунда^l Зохелет деп дашка хойлар, шарылар болгаш семис бызааларны өргүп, дөгерген. Ол бодунуң акы-дуңмалары болур бүгү тажыларны

^c 2 Хаан. 3:4

^d 2 Хаан. 15:1

^e 1 Чыл. 3:2

^f 2 Хаан. 2:18; 8:16

^g 1 Хаан. 22:20; 23:6

^h 2 Хаан. 20:25

ⁱ 2 Хаан. 8:18

^j 2 Хаан. 7:2

^k 2 Хаан. 23:8-39

^l 2 Хаан. 17:17

болгаш хааннын Иудея чурттуг бүгү дүжүметтерин чалап алган. ¹⁰ А Нафан ме-
дээчини, Ванеяны, Давидтиң маадырларын болгаш бодунуң дуңмазы Соломонну^a
чалаваан.

^a 2 Хаан. 12:24

¹¹ Ынчан Нафан Соломоннун иези Вирсавияга: «Аггиттиң оглу Адониянын хаан
апарганын, а бистиң дээргивис Давидтиң ону билбезин дыңнавааның ол бе, кай?
¹² Ындыг болганда, бодунуң база оглуң Соломоннун амы-тынын канчаар камгалап
аарыңны сүмелеп көрейн. ¹³ Ам дораан Давид хаанга баргаш, оон: „Дээрги хааным,
мээн оглум Соломон силерниң соонарда хаан болуп, дүжүлгенерге саадаарын чал-
чаң менээ даңгыраглаваан ийик силер бе?^b А Адония канчап хаан апарды?“ – деп
айтыр. ¹⁴ Сен хаан-биле чугаалажып турунда, мен кырыңарже кире бергеш, сээн
сөстериңни бадыткаар мен» – дээн.

^b 1 Чыл. 22:9

¹⁵ Вирсавия чөнүй берген хаанның удуур өрээлинче кире берген; ында Сунем
чурттуг Аvisaга аңаа бараан болуп турган. ¹⁶ Вирсавия хаанга мөгейип, сөгүрген.
Хаан: «Сенээ чүү херек ирги?» – деп айтырган.

¹⁷ Вирсавия аңаа мынча дээн: «Дээрги хааным! Силер чалчаңар менээ Дээрги-
Чаяакчы Бурганыңарның ады-биле: „Сээн оглуң Соломон мээн соомда хаан болуп,
дүжүлгемге саадаар“ – деп даңгыраглаан болгай силер. ¹⁸ Ам көрүңер даан, Адония
хаан апарган-дыр, а силер, дээрги хааным, ону билбес-даа-дыр силер. ¹⁹ Ол оглуңар
эндерик бугалар, хойлар болгаш семис бызааларны өргүп, дөгөргөш, бүгү тажы-
ларны, Бурганның бараалгакчызы Авиафарны болгаш шериг баштынчызы Иовты
чалап алган-дыр, а силерниң чалчаңар Соломонну чалаваан-дыр. ²⁰ Дээрги хааным,
бүгү израильчилер дээрги хааным силерниң соонарда дүжүлгенерге кым саадаарын
чарлаарыңарны билип аар дээш силерже көрүп турлар. ²¹ Оон башка дээрги хааным
силер өгбелеринер соондан өске оранче чоруй баарыңарга, мени база оглум Соло-
монну өскерликчилер деп санаар болгай».

²² Вирсавия хаан-биле чугаалажып турда, Нафан медээчи чедип келген. ²³ Хаан-
га: «Нафан медээчи келди» – деп дыңнадырга, Нафан хаанның өрээлинче кирип
келгеш, аңаа сөгүрүп, хаваан черге дээскен. ²⁴ Медээчи хаанга мынча дээн: «Дээр-
ги хааным! Силер: „Адония мээн соомда хаан апарып, дүжүлгемге саадаар“ – деп
чугаалаан ийик силер бе? ²⁵ Бөгүн ол оглуңар шынааже баткаш, эндерик бугалар,
хойлар болгаш семис бызаалар өргүп, дөгөргөш, бүгү тажыларны, шериг баштың-
чыларын болгаш Бурганның бараалгакчызы Авиафарны чалап алган-дыр. Ам олар
ооң-биле кады дойлап: „Адония хаан делгерезин!“^c – дижип турар-дыр. ²⁶ А силерниң
чалчаңар болур мени, Бурганның бараалгакчызы Садокту, Иодайның оглу Ванеяны
болгаш силерниң чалчаңар Соломонну чалаваан-дыр. ²⁷ Ол бүгү чүве дээрги хааным
силерниң күзел-сорууңар эзугаар болганы ол бе? Чалчаңар менээ дээрги хааным
силерниң соонарда дүжүлгенерге кым саадаарын чүге чугаалавааныңар ол ирги?»

^c 1 Хаан. 10:24

Давид хаанның дүжүлгени Соломонга дамчытканы

²⁸ Давид хаан: «Вирсавияны менче кый денер!» – дээн. Кадын кирип келгеш,
хаанның мурнунга туруп алган.

²⁹ Хаан ынчан: «Мени кандыг-даа айыылдан адырып каан дириг Дээрги-Чаяак-
чының ады-биле даңгыраглап тур мен^d. ³⁰ Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы-
ның ады-биле сеңээ: „Сээн оглуң Соломон мээн соомда хаан апарып, мээн орнумга
дүжүлгемге саадаар“ – деп аазаан сөзүмнү бөгүн-не күүседир мен».

^d 2 Хаан. 4:9

³¹ Вирсавия мөгейип, черге хаваан дегзи сөгүрээш: «Мээн дээрги хааным Давид
узун назылазын!» – дээн.

^e Неем. 2:3; Дан. 2:4

³² Давид: «Бурганның бараалгакчызы Садокту, Нафан медээчини болгаш Иодай-
ның оглу Ванеяны кыйгырып эккелиңер!» – дээн. Олар хаанга чедип келгенер.

³³ Хаан оларга: «Мээң чалчаларымны ап алгаш, оглум Соломонну элчигенимге мундургаш^a, Гихон суунче^b чедирип калыңар. ³⁴ Аңаа Бурганның бараалгакчызы Садок биле Нафан медээчи ону Израильдин хааны кылдыр томуйлап, үс-биле чаап кагзын^c. Силер мыйыс эдиски этсип, „Соломон хаан делгерезин!“ деп кыйгырыңар^d. ³⁵ Ооң соонда ону дедир үдеп эккелиңер. Ол бээр кээп, мээң дүжүлгемге саадапкаш, мээң орнумга хаанназын. Мен ону Израиль биле Иудеяның чагырыкчызы кылдыр томуйлап каан болгай мен» – дээн.

^a Эсф. 6:7-8

^b 2 Чыл. 32:30

^c 1 Хаан. 10:1

^d 2 Хаан. 15:10;
4 Хаан. 9:13

³⁶ Иодайның оглу Ванея хаанга: «Ындыг-ла болзунам! Мээң дээрги хаанымның Бурганы Дээрги-Чаяакчы силерниң шиитпириңерни боттандырзын! ³⁷ Дээрги-Чаяакчының мээң дээрги хааным-биле кады болганы дег, Ол Соломон-биле база кады болуп, оон дүжүлгезин мээң дээргим Давид хаанның дүжүлгезинден-даа өндүр бедик кылып кагзын!» – деп харыылаан.

³⁸ Бурганның бараалгакчызы Садок, Нафан медээчи, Иодайның оглу Ванея база керет, пелет уктуг шериглер^e Соломонну Давид хаанның элчигенинге мундургаш, Гихонче чедире бергеннер. ³⁹ Бурганның бараалгакчызы Садок ыдыктыг майгындан олива үзү куткан мыйыс алгаш, Соломонну чаап каан. Оон олар мыйыс эдиски эдискеннер; бүгү чон: «Соломон хаан делгерезин!» – деп кыйгырып турган. ⁴⁰ Бүгү чон Соломонну эдирип, лимбилеп ойнап, оларның алгы-кышкызындан чер сириңейни бээр кылдыр кедергей өөрүп турган.

^e 1 Хаан. 30:14;

2 Хаан. 8:18

⁴¹ Адония болгаш ооң бүгү чалап алган аалчылары доюн төндүрүп тура, дааш-шимээн дыңнап кааннар. Эдиски эткенин дыңнааш, Иоав: «Хоорайда чүү ындыг хөлзээзин болуп, шимээн үнүп турары ол?» – деп айтырган. ⁴² Ол төндүр чугаалап четтикпээнде-ле, Авиафар бараалгакчының оглу Ионафан чедип келген^f. Адония аңаа: «Бээр кел. Төлөптиг кижиге болгай сен, чугаажок, эки медээ эккелдиң ыйнаан» – дээн^g.

^f 2 Хаан. 15:27

^g 2 Хаан. 18:27

⁴³ Ионафан Адонияга: «Чок – деп харыылаан. – Дээрги хаанывыс Давид Соломонну хаан кылып кагды. ⁴⁴ Давид хаан ону Бурганның бараалгакчызы Садок, Нафан медээчи, Иодайның оглу Ванея база кереттер, пелеттер-биле^h кады чорудупту. Олар Соломонга хаанның элчигенин мундуруп кагды. ⁴⁵ Садок бараалгакчы биле Нафан медээчи ону Гихонга хаан кылдыр үс-биле чаап кагды. Олар оортан өөрүшкүлүг чоруптулар, хоорай ынчангаш хөлзеп үндү. Шак ол шимээн-даашты дыңнап турарыңар ол-дур. ⁴⁶ Соломон ам мырыңай хаанның дүжүлгезинде саадаптыⁱ. ⁴⁷ Хаанның бүгү дүжүметтери дээрги хаанывыс Давидке байыр чедирип келгеш: „Бурган Соломоннун адын силерниң адыңардан арттыр алдаржытсын, ооң дүжүлгезин силерниң дүжүлгөңерден өндүр бедик кылып кагзын!“ – деп турду. А орунда чыткан хаан Бурганга мөгейи^j, ⁴⁸ „Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол бөгүн дүжүлгедө бодумнуң салгакчымның олурарын көөр арганы меңээ берди“ – диди».

^h 1 Хаан. 30:14;
2 Хаан. 8:18

ⁱ 1 Чыл. 29:23

^j Э. д. 47:30

⁴⁹ Ынчан Адонияның аалчылары шупту корга бергеш, тура халчып, тарай бергеннер. ⁵⁰ А Адония, Соломондан корткаш, Бурганның өргээзинде өргүл салыр бедигээштиң азыгларындан^k барып туттунупкан*. ⁵¹ Улус Соломонга: «Адония Соломон хаандан корткаш, өргүл бедигээжиниң азыгларындан туттунуп алган тур. Ол: „Соломон хаан бөгүн бодунуң чалказы мени хылыш-биле шанчып өлүрбөс бооп даңгыраглазын“ – диди» – деп дыңнаткан.

^k Хост. 27:2; 3 Хаан. 2:28

⁵² Соломон: «Бир эвес ол төлөптиг кижиге болур болза, ооң бажындан чаңгыс дүк-даа черже кээп дүжүп читпес^l, а бир эвес ол бузут-багын көргүзөр болза, өлүп каар» – деп харыылаан. ⁵³ Соломон хаан улус айбылап чорудуптарга, олар Адонияны өргүл бедигээжинден эккелгеннер. Адония кирип келгеш, Соломон хаанга мөгейген. Соломон аңаа: «Бажыңыңче чана бер» – дээн.

^l 1 Хаан. 14:45;
2 Хаан. 14:11; Лк. 21:18;
Аж.-ч. 27:34

* 1:50 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүккө өргүл салыр бедигээшти хоргадаалдың ыдыктыг чери деп санаар турган, ынчангаш өжээн негекчилери ол черден хоргадаал дилеп келген улуска холун дегзиринден коргар турган.

Давидтиң Соломонга берген чагыглары

- 2** ¹ Давидтиң өлүр үези кээрге, ол бодунуң оглу Соломонга чагыын берип, чугаалаан: ² «Кижиги бүрүзүнүң баар сөөлүгү оруунче чоруурум ол-дур^a. Кадыг-быжыг, эр соруктуг бооп көр. ³ Моисейниң хоойлузунда бижип каанын ёзугаар Дээрги-Чаяакчы Бурганынның чагыг-керээзин кадагала. Ооң оруктарын эдерип, Ооң дүрүмнери болгаш айтышкыннарын, Ооң доктаалдары болгаш шиитпирлерин күүсет. Ынчаар болзунза, кылып турар бүгү чүүлдеринге, барган бүгү черинге чедишкинниг болур сен^b. ⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы: „Бир эвес сээң салгакчыларың боттарының оруктарын хынамчалыг көрүп, Меңээ бүгү-ле чүлдү-чүрөөндөн, сеткилиниң ханызындан бердинип чоруур болза, сен кажан-даа Израильдин дүжүлгезин ээлээр салгакчы чок артпас сен“ – деп меңээ чугаалаан сөзүн күүседир^c.
- ⁵ Оон ыңай Саруйяның оглу Иоавтың мени канчанганын билир сен^d. Ол кижиги израиль шеригниң ийи баштыңы: Нирниң оглу Авенир биле Иетерниң оглу Амессайны канчанган ийик? Иоав оларны, дайын үезинде төккөн хан дээш өжөөн негеп, тайбың үеде өлүрүп кааш, белинде куру биле будунда идиин ол ханга борап алган болгай^e. ⁶ Бодунуң мерген угааның ёзугаар кылып көр: Иоавтың буурул бажы өлүглер оранынче амыр-шөлөөн кире бээрин болдурбас сен.
- ⁷ А Галаад чурттуг Верзеллийниң оолдарыңа энерелден көргүс^f. Олар сээң ашчем-биле хандырып турар улузун санынче кирзин, чүге дээрге сээң акың Авессаломдан дезип чоруп турумда, мээң таламга арткан улус чүве^g.
- ⁸ Оон ыңай сенде Бахурим чурттуг, Вениаминниң аймаанга хамааржыр Геранын оглу Шимей дээрзи бар-дыр. Маханаимче бар чыдырымда, ол кижиги мени коргунчуг бак сөглөп, каргап турган^h. Ындыг-даа болза, кажан ол Иордан хемниң чанынга мени уткуп үнүп кээрге: „Сени хылыш-биле өлүрбес мен“ – деп Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглаан менⁱ. ⁹ А сен ону кеземче чок арттырба. Мерген угаанныг кижиги-дир сен, Шимейниң буурул бажы өлүглер оранынче ханы төктүп кире берзин дээш, ону канчаптарын билир-ле боор сен».
- ¹⁰ Давид оон ада-өгбезиниң соондан өске оранче чоруй барган. Ону Давидтиң Хоорайыңга* хөөржүдүп каан^j. ¹¹ Ол Израильди дөргөн чыл иштинде: чеди чылды Хевронга, үжен үш чылды Иерусалимге чагырган^k. ¹² А ачазы Давидтиң дүжүлгезинге Соломон саадапкан^l, ооң чагыргагы кедергей күштели берген.

Соломоннуң эрге-чагырганы быжыглааны

- ¹³ Аггиттиң оглу Адония Соломоннуң авазы Вирсавияга келген. Вирсавия оон: «Эп-найыралдыг келдиң бе?» – деп айтырган. Демгизи: «Эп-найыралдыг» – деп харыылаан. ¹⁴ Адония оон: «Силер-биле чугаалажыр чүвем бар» – дээн. Вирсавия: «Чугаала че» – дээн. ¹⁵ «Силер билир-ле болгай силер – деп, Адония чугаалаан. – Күрүне мээң эргемге турду, бүгү Израиль мээң дараазындагы хаан апаарымны манап турду. Ынчалза-даа бүгү чүве өскерлип, күрүне мээң дуңмамның эргезинде барды, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы ону аңаа хайырлаан-дыр^m. ¹⁶ Ам мен силерден чаңгыс-ла чүве дилеп тур мен, ойталавайн көрүнер». Хаанның авазы: «Чугаала че» – дээн. ¹⁷ Адония: «Соломон хаан-биле чугаалажып көрүнерем, ол силерге ойталаар эвес. Хаан меңээ Сунем чурттуг Ависаганыⁿ кадай кылдыр берип көрзүн» – дээн.

^a 3 Хаан. 1:1-4

* 2:10 Давидтиң Хоорайы – Иерусалимниң кезин (2 Хаан. 5:9 көр).

¹⁸ А Вирсавия: «Ындыг-дыр, хаан-биле сээң дугайында чугаалажып көрейн» – деп харыылаан.

¹⁹ Вирсавия Адонияга хамаарыштыр чугаа кылып, Соломон хаанга кээрге, ол аңаа уткуй туруп кээп, мөгөйип кааш, дүжүлгезинге олуруп алган. Иезинге база дүжүлге эккеп бээрин ол дужааган. Авазы оглунуң оң талазынга олуруп алган.

²⁰ «Менде сенден бичии дилег бар ийин – деп, ол чугаалаан. – Меңээ ойталавайн көрөм».

Хаан: «Дилеп көр, авай, силерге ойталавас мен» – деп харыылаан.

²¹ Вирсавия: «Сунем чурттуг Ависаганы сээң акың Адонияга кадай кылдыр берипсин» – дээн.

²² Соломон хаан авазынга: «Адонияга Сунем чурттуг Ависаганы бээрин чүге менден дилеп тур силер?^a Ындыг болза, аңаа күрүне чагырап эргеден база айтырып көр – ол мээң улуг акым-на болгай! Аңаа, Бурганның бараалгакчызы Авиафарга болгаш Саруйяның оглу Иоавка база айтыр!» – деп харыылаан.

^a 2 Хаан. 16:21-22

²³ Оон Соломон хаан Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглаан: «Бир эвес Адония ол дилээ дээш амы-тыны-биле төлевес болза, Бурган мени канчаар-даа кезеткей аан!

²⁴ Мени быжыктырып, мээң ачам Давидтиң дүжүлгезинге олурткаш, аазааның өзугаар^b, мени болгаш үре-салгалымны күрүне бажынга доктааткан Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: Адония бөгүн дораан өлүп каар ужурлуг!»²⁵ Соломон хаан Иодайның оглу Ванеяга^c дужаал бээрге, ол Адонияны барып өлүрүп каан.

^b 2 Хаан. 7:11-13;
1 Чыл. 22:10

^c 2 Хаан. 8:18

^d 1 Хаан. 22:20;

2 Хаан. 15:24

^e Ис. 21:18; Иер. 1:1

²⁶ А Бурганның бараалгакчызы Авиафарга^d хаан: «Анатот хоорайда^e бодунуң чериңче чоруй бар. Сени өлүрүп каар ужурлуг-дур, ынчалза-даа мен сени ам өлүрбес мен, чүге дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчының ыдыктыг аптаразын мээң ачам Давидтиң мурнунга көдүрүп^f, ачамның шыдажып эрткен бүгү чүвезин ооң-биле үлежип чораан-дыр сен» – дээн. ²⁷ Соломон Авиафарны Дээрги-Чаяакчыга бараан болур хүлээлгезинден чайладып каапкан. Силом хоорайга Дээрги-Чаяакчының Илий бараалгакчының үре-салгалынга хамаарыштыр чугаалаан сөзү ынчалдыр боттанган^g.

^f 1 Хаан. 23:6

^g 1 Хаан. 2:27-36; 3:12-14

^h 2 Хаан. 17:25; 18:14-15

²⁸ Иоавка ол медээлер чеде бээрге (а Иоав Авессаломну деткивээн-даа болза^h, Адонияны деткээн* турган), ол Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг майгынынче дезип кире халааш, өргүл салыр бедигээштиң азыгларындан туттунуп алганⁱ. ²⁹ Соломон хаанга Иоавтың Дээрги-Чаяакчының майгынынче дезип кире халааш, өргүл бедигээжиниң азыгларындан туттунуп алганын дыңнадыптарга, Соломон Иодайның оглу Ванеяны ыдып, аңаа: «Ону барып өлүрүп каг!» – деп дужааган.

ⁱ Хост. 27:2; 3 Хаан. 1:50

³⁰ Ванея Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг майгынынга чеде бергеш, Иоавка: «Хаан: „Үн!“ – деп дужаап тур» – дээн.

А демгизи: «Чок! Мен маңаа өлүр кижини мен» – дээн.

Ванея хаанга Иоавтың харызын дыңнаткан.

³¹ Хаан ынчан Ванеяга дужаал берген: «Ооң чугаалаанын өзугаар кыл^j. Ону өлүргеш, хөөржүдүп каг. Иоавтың актыг улусту өлүргени дээш бурууну менден база мээң ачамның үре-салгалындан ынчалдыр адырып каг^k. ³² Дээрги-Чаяакчы Иоавка төккөн ханы дээш кеземче онаар, чүге дээрге ол мээң ачам Давидтиң чөпшээрели чокка ийи буруу чок кижиге халдап, оларны хылыш-биле шанчып өлүрүп каан. Ол ийи кижини – Нирниң оглу, Израильдин шериг баштыңы Авенир биле Иетерниң оглу, Иудеяның шериг баштыңы Амессай^l – Иоавтан төлептиг улус турган. ³³ Оларның төгүлгөн ханы дээш буруу Иоавка база ооң салгалынга кезээ мөңгедэ артсын. А Давидке, ооң дүжүлгезинге, өг-бүлезинге болгаш үре-салгалынга Дээрги-Чаяакчы амыр-тайбыңдан кезээ мөңгедэ хайырлазын».

^j Хост. 21:14

^k Сан. 35:33

^l 2 Хаан. 3:27; 20:10

* 2:28 Өске бурунгу сөзүглелде «А Иоав Соломонну эвес, а Адонияны деткээн» деп бижээн.

³⁴ Иодайның оглу Ваняя Иоваты барып өлүрүп каан. Иоваты ховуга, бодунуң бажыңының чанынга хөөржүткен. ³⁵ Хаан Иодайның оглу Ваняяны Иоватың орнунга шериг баштыңчызы кылып каан^a, а Бурганның бараалгакчызы Садокту Авиафарның орнунга дээди бараалгакчы кылдыр томуйлаан^b.

³⁶ Ооң соонда хаан Шимейни^c кыйгыртып алгаш, аңаа мынча дээн: «Бодунга Иерусалимге бажыңдан тудуп алгаш, хоорайга чуртта, моон кайнаар-даа үнүп чорба. ³⁷ Үнүп чорупкаш, Кедроннуң суун^d кеже бээриң хүнде ыяап-ла өлүп каарыңны билип ал. Өлүмүң дээш бодунуң буруулуг болур сен».

³⁸ Шимей хаанга: «Ындыг-дыр. Силерниң чалчаңар мен дээрги хаанымның чугаалаанын ёзугаар кылыр мен» – деп харыылаан.

Шимей Иерусалимге үр үеде чурттап арткан. ³⁹ А үш чыл болгаш, ооң ийи кулу Мааханың оглу, Геф хоорайның хааны Анхусче^e дезе берген. Шимейге ооң кулдары Гефте турары дыңналы берген. ⁴⁰ Ынчан ол элчигенин эзертеп мунгаш, кулдарын дилеп, Гефте Анхусче чорупкан. Шимей кулдарын барып тып алгаш, оларны Гефтен дедир эккеп алган. ⁴¹ Соломонга Шимейниң Иерусалимден үнгеш, Гефке четкеш, эеп келгенин дыңнадыпкан. ⁴² Хаан Шимейни кыйгырып алгаш: «Мен сенден Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгырак ап, „Моон кайнаар-даа болза үнүп чоруй баар хүнүнде ыяап-ла өлүп каар сен“ – деп сагындырбажык мен бе? Сен ынчан меңээ: „Ындыг-дыр. Дыңнангыр боор мен“ – дээн болгай сен. ⁴³ А чүге сен Дээрги-Чаяакчыга берген даңгырааның күүсетпейн, мээң дужаалымны тооп дыңнавайн барганың ол?» – дээн^f.

⁴⁴ Хаан Шимейге оон ыңай: «Мээн ачам Давидче халдаткан бүгү бузудунну^g бодун билип, чүрээнде шыгжап чоруур-дур сен. Ам Дээрги-Чаяакчы сенээ үүлгеткен бузудун дээш кеземче онаар. ⁴⁵ А Соломон хаан Бургандан кээр ачы-буяанның болур, Давидтиң дүжүлгези Дээрги-Чаяакчының мурнунга кезээ мөңгедө тендиш дивейн турар!^h» – деп чугаалаан. ⁴⁶ Хаан оон Иодайның оглу Ваняяга дужаал бээрге, ол Шимейни барып өлүрүп каан. Чагырга ынчалдыр Соломоннуң холунга быжыга берген.

Соломон хаанның мерген угаан дилээн мөргүлү

(2 Чыл. 1:7-12)

3 ¹ Соломон Египеттиң хааны фараон-биле төрөлдежип, ооң уруун кадай кылдыр ап алганⁱ. Хаан бодунуң ордузун^j, Дээрги-Чаяакчының өргээзин^k болгаш Иерусалимни долгандыр хананы^l тудар бетинде, кадынын Давидтиң Хоорайынга^m чурттадып каан.

² А чон биеэги хевээр мөгейишкин кылыр бедик черлерге өргүл салып турган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ ам-даа туттунмаан турган чүве-дир. ³ Соломон бодунуң ачазы Давидтиң изин истеп, Дээрги-Чаяакчыга ынак турган, ындыг-даа болза, ол база демги-ле бедик черлерге Аңаа өргүл салып, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турганⁿ.

⁴ Бир катап хаан өргүл салыр дээш Гаваон хоорайже чорупкан, чүге дээрге кол бедик чер аңаа турган чүве-дир^o. Соломон ол бедигээшке бүрүн өрттедир муң өргүлдү салган. ⁵ Гаваонга Дээрги-Чаяакчы дүне када Соломоннуң дүжүңгө кирген^p. Бурган: «Сенээ чүнү берейн, дилеп ал» – дээн.

⁶ Соломон: «Сен Бодуннуң чалчаң, мээң ачам Давидке, ооң Сенээ бердингени дээш, Сээң мурнуңга чөптүг-шынның болгаш ак сеткилдиң болганы дээш, өндүр улуг энерелиң көргүстүн. Сен аңаа өндүр улуг энерелиңи хевээр арттырып, ам ынчалдыр бүткени дег, ооң дүжүлгезинге саадапкан оолду аңаа хайырладың. ⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганым, ам Сен Бодуннуң чалчаң мени ачам Давидтиң орнунга хаан кылып кагдың. А мен болза бичии оол-дур мен^q, албан-хүлээлгемни канчаар күүседирин билбес-тир мен. ⁸ Сээң чалчаң мен Сээң шилип алган чонуң аразында-дыр

^a 3 Хаан. 4:4

^b 1 Чыл. 29:22

^c 2 Хаан. 16:5-13

^d 2 Хаан. 15:23

^e 1 Хаан. 21:10; 27:2

^f Эккл. 8:2

^g 2 Хаан. 16:5-13

^h У. ч. 25:5

ⁱ 3 Хаан. 7:8; 9:16;

^j 2 Чыл. 8:11

^k 3 Хаан. 7:1

^l 3 Хаан. 6:38

^m 3 Хаан. 9:15

ⁿ 3 Хаан. 2:10

^o 3 Хаан. 22:43

^p 1 Чыл. 16:39

^q 3 Хаан. 9:2

^r 1 Чыл. 22:5; 29:1

мен. Ол дээрге санаары-даа, эргий көөрү-даа болдунмас хөлүн эрттир хөй чон-дур^a.
⁹ Ынчангаш Бодунуң чалчанга Сээн чонуңну шын шиидер база эки-бакты ылгап шыдаар кылдыр угаанныг чүректен хайырлап көр^b. Чүгө дээрге Сээн бо хөй санныг чонуңну кым башкарып шыдаарыл?» – дээн.

¹⁰ Дээргиге Соломондан ындыг дилег кирери таарымчалыг болган. ¹¹ Бурган аңаа мынча дээн: «Сен ынча деп дилээш, бодунга узун назынны-даа, байлакшылды-даа дилеведиң, дайзыннарың өлүмүн-даа дилеведиң, а шын шииткел кылып билир боору-биле угаан-сарыыл диледиң. ¹² Ындыг болганда, Мен сээн дилээңни хандырап мен. Сеңээ мерген угаанныг, сарыылдыг чүректи хайырлаар мен, сээн мурнунда-даа сен ышкаш угаан-сарыылдыг кижиге турбаан, сээн соонда-даа сеңээ дөмейлежир кижиге турбас^c. ¹³ Оон туржук, Мен сеңээ дилевээн-даа чүвеңни: байлакшыл биле алдар-атты бээр мен^d. Ынчангаш назының дургузунда хааннар аразында сээн-биле эннежир хаан турбас. ¹⁴ Бир эвес сен ачаң Давидтиң кылып турганы дег, Мээң оруктарым эдерип, Мээң дүрүмнерим, айтышкыннарымны күүседип, сагыыр болзунза, Мен сеңээ узун назынны хайырлаар мен^e».

¹⁵ Соломон ынчан оттуп келгеш, дүш көргенин билип каан. Ол Иерусалимче ээп келгеш, Дээргиниң ыдыктыг аптаразының мурнунга туруп алгаш, бүрүн өрттедир өргүлдери база эп-найырал өргүлдериң эккеп салган. Оон ол бодунуң бүгү дүжү-меттеринге дой кылган^f.

Соломон хаанның маргышты мерген угаанныг шиитпирлээни

¹⁶ Бир катап хаанга ийи самыын-садар херээжен келгеш, ооң мурнунга туруп алган. ¹⁷ Оларның бирээзи мынча дээн: «О, мээң дээргим! Бо херээжен-биле чаңгыс бажында чурттап тур мен. Ооң чанынга тургаш, божуп алдым, ¹⁸ а ооң соонда соңгузу хүнде ол база божуп алган. Бис кады турдувус, бис ийиден ангыда, бажыңга өске кым-даа турбаан.

¹⁹ Дүне када бо херээженниң чаш оглу өлүп калган, чүгө дээрге авазы удуп чыда, чаш оглун думчуктур базып алган.

²⁰ Дүне када ол туруп келгеш, чалчанап мен удуп чыдырымда, оглумну ап алгаш, хөрээнге чыпшыр чыттыргаш, бодунуң өлүг оглун мээң хөрээмге чыпшыр салып каан болду. ²¹ Эртен оглумну эмзирер дээш оттуп кээримге, ол өлүг чыдыр. Топтап көргөш, мээң божаан оглум эвес деп билип кааптым».

²² Өске херээжен: «Чок! Дириг оол мээңии-дир, а өлүг оол – сээңии-дир!» – дээн.

А бирги херээжен: «Чок! Өлүг оол сээңии-дир, а дириг оол – мээңии-дир!» – дээр болган. Олар хаанның мурнунга ынчаар маргыжып туруп берген.

²³ Хаан: «Бирээңер: „Мээң оглум дириг, а сээңии өлүг“ – деп турар, а өскеңер: „Чок! Сээң оглун өлүг, а мээңии дириг!“ – деп турар...» – дээн.

²⁴ Ооң соонда хаан: «Хылыштан эккелиңер» – дээн. Хаанга хылышты эккеп берген.

²⁵ Ынчан ол: «Дириг чаш оолду ийи чара одура шапкаш, бир чартыын бо херээженге, өске чартыын – дуу херээженге бериптиңер!» – деп дужааган.

²⁶ Оглу дириг турган херээжен, бодунуң чаш төлүн аажок кээргей бергеш, хаанга: «О, дээргим! Бо чаш оолду дуу херээженге бериптиңер, ону өлүрбейн-не көрүңер!» – дээн.

А өске херээжен: «Сээңии-даа эвес, мээңии-даа эвес болзун. Оолду одура шааптыңар!» – дээн.

²⁷ Хаан ынчан: «Дириг чаш төлдү өлүрбейн, бирги херээженге бериптиңер, оон авазы ол-дур» – деп доктааткан.

²⁸ Хаанның үндүрген шииткелин дыңнааш, бүгү Израиль ону ханы хүндүлөп эгелээн, чүгө дээрге аңаа шынныг шииткел үндүрерде хереглээр Бурганның мерген угаанын хайырлаан болган^g.

^a Э. д. 13:16

^b У. ч. 2:3-6; Иак. 1:5

^c 3 Хаан. 4:29-31; 5:12; 10:23; Эккл. 1:16

^d 3 Хаан. 10:14-29; 1 Чыл. 29:12

^e Ыд. ыр. 90:16

^f Э. д. 40:20; Эсф. 1:3; 2:18; Дан. 5:1; Мк. 6:21

^g У. ч. 16:10

Соломоннун дээди дүжүмөттөри болгаш тус чер чагырыкчылары

- 4** ¹ Соломон хаан бүгү Израильди чагырып турган. ² Ооң дээди дүжүмөттөри бо-дур: Садоктун салгакчызы Азария – Бурганнын бараалгакчызы^a; ³ Шишанын оолдары Элихорей биле Ахия – бижээчилер; Ахилудтун оглу Иосафат – төөгү бижикчизи^b; ⁴ Иодайнын оглу Ванея – шериг баштыңчызы^c; Садок биле Авиафар – Бурганнын бараалгакчылары^d; ⁵ Нафаннын оглу Азария – тус чер чагырыкчыларынын даргазы; Нафаннын оглу Завуд – Бурганнын бараалгакчызы, хааннын өңнүү^e; ⁶ Ахисар – орду хайгааракчызы; Авданын оглу Адонирам – ажилчы күш даргазы^f.
- ⁷ Соломон бүгү Израильди башкарып турар он ийи тус чер чагырыкчылыгы турган. Олар хаанга болгаш ооң чоок улузунга аыш-чем чорудуп бээр хүлээлгелиг чүве-дир. Кайызы-даа курлавыр аыш-чем-биле чылдың бир айында хандырылганы харыылаар ужурлуг турган. ⁸ Оларнын аттары бо-дур:
- Бен-Хур – Эфрем дагларында;
⁹ Бен-Декер – Макац, Шаалбим, Бет-Шемеш, Элон болгаш Бет-Ханан хоорайларда;
¹⁰ Бен-Хесед – Арубот деп черде, анаа Сохо биле бүгү хефер чер хамааржып турган;
¹¹ Бен-Авинадав – бүгү Нафат-Дор деп черде^g (ооң кадайы Соломоннун уруу Тафат турган);
¹² Ахилудтун оглу Баана – Таанах, Мегиддон хоорайларда^h болгаш Изреел хоорайданⁱ кудулдур, Цартаннын чоогунда чыдар бүгү Бет-Санда база Бет-Сандан Авел-Мехола хоорайга чедир, Иокмеам хоорайнын безин ындынга чедир;
¹³ Бен-Гевер – Галаадтын Рамот хоорайда^j; Манассиянын оглу Иаирнин Галаадта хоорай-суурлары^k, Васан деп черде Аргов девискээр – долгандыр ханаларлыгы, ханаларында хүлер дээктерлиг алдан хоорай^l анаа хамааржып турган;
¹⁴ Гиддонун оглу Ахинадав – Маханаим хоорайда;
¹⁵ Ахимаас – Неффалимнин черинде (ол Соломоннун уруу Васематты кадай кылдыр ап алган);
¹⁶ Хушайнын оглу Баана – Асирнин черинде болгаш Ваалотта;
¹⁷ Парухтын оглу Иосафат – Иссахарнын черинде;
¹⁸ Эланын оглу Шимей – Вениаминнин черинде;
¹⁹ Урийнин оглу Гевер – галаад черде (амор чоннун хааны Сигоннун черинде база Васаннын хааны Огтун черинде)^m чагырыкчы турган. Ол черлернин кайызы-даа чаңгыс чагырыкчылыгы турган.

Соломоннун байлак-чаагай күрүнези

- ⁿ Э. д. 22:17
- ²⁰ Иудея биле Израильдин чону далай эринде элезин дег хөй боопⁿ, дойлап, хөглөп чурттап турган. ²¹ Соломон Евфрат хемден эгелээш, филистим черге чедир база Египет-биле кызыгаарга чедир* бүгү күрүнелерни чагырып турган^o. Ол күрүнелер албан-үндүт төлөп^p, Соломонга ооң бүгү назынынын дургузунда бараан бооп келгенер.
- ²² Соломонга хүннүн-не эккеп дужаар ужурлуг аыш-чем бо-дур: үжен кор** ишти эң-не эки шынарлыгы далган болгаш алдан кор ишти анаа далган; ²³ тургузу семиртир азыраан он инек, одар-белчириге оыттап турган чээрби инек, чүс хой; ол ышкаш ивилер, чээрренер, сайгактар болгаш семиртир азыраан куштар.
- ²⁴ Чүге дээрге Соломон Евфрат хемнин барыын талазында, Типсахтан Газа хоорайга чедир турар бүгү күрүнелерни чагырып, чоок-кавыда бүгү чурттар-биле тайбын

* 4:21 Эске бурунгу сөзүглелде «Филистим черде хемден эгелээш, Египет-биле кызыгаарга чедир» деп бижээн.

** 4:22 30 кор – 6000 ажыг литрге деңнежир.

харылзаазын тудуп алган турган^a. ²⁵ Ооң бүгү назынының дургузунда Иудея биле Израиль сонгу чүкте Дан хоорайдан эгелээш, мурнуу чүкте Беэр-Шева хоорайга чедир кижиги бүрүзү бодунуң виноградын, фиға ыяжын болбаазырадып, айыыл чок, тайбың чурттап келген^b.

²⁶ Соломон дайынчы тергеге сугар аъттар баглап, тургузар 40 000 черлиг, 12 000 аъттыг шериглиг* турган^c. ²⁷ Тус чер чагырыкчыларының кайызы-даа бодунуң харыылаар айында Соломон хаанга болгаш хаан-биле кады чөмөннип турар улуска херек бүгү аыш-чөмни эккеп дужаап, чүү-даа чүве четчир болзун дээш, хайгаарап турган. ²⁸ Олар оон ыңай доктаадып каан черже дайынчы тергеге сугар болгаш өске-даа аъттар чиир арбай биле сигенни кайызы-даа бодунуң ээлчээнде чедирип берип турган.

^a 1 Чыл. 22:9

^b Мих. 4:4; Зах. 3:10

^c 3 Хаан. 10:26;
2 Чыл. 1:14; 9:25

Соломоннуң алдаржаан мерген угааны

²⁹ Бурган Соломонга мерген угаанны, чүве эндевес ханы угаанны болгаш далай эринде элезин дег хөмчөөл чок улуг угаан-сарыылды хайырлаан. ³⁰ Соломоннуң мерген угааны Чөөн чүктүң база Египеттиң бүгү улузунуң мерген угаанын ажып турган^d. ³¹ Ол бүгү улустан, ооң иштинде зерах уктуг^e Эфандан база Махолдуң Еман, Халкол, Дарда деп оолдарындан артык мерген угаанныг турган. Ооң алдар-ады бүгү чоок-кавы чоннарга тарай берген. ³² Ол 3000 хире угаадыглыг чугаа чугаалаан^f, 1005 ыр чогааткан^g. ³³ Ол үнүштер дугайында, Ливан сынның пөштеринден эгелээш, ханаларда үнүп келген иссоп деп чадан үнүшке чедир, чугаалап шыдаар чораан; дириг амыгтаннар, куштар, союстарлар болгаш балыктар дугайында база чугаалап шыдаар чораан. ³⁴ Соломоннуң мерген угаанын дыңнаар дээн улус бүгү чоннардан база чер-делегейде оон дугайында дыңнаан бүгү күрүнелерден кээп турган^h.

^d 3 Хаан. 3:12

^e 1 Чыл. 2:6; Ыд. ыр. 88:1

^f У. ч. 1:1; Эккл. 12:9

^g Сол. ыр. 1:1

^h 3 Хаан. 10:1;
2 Чыл. 9:23

Бурганның өргээзин тударынга белеткел

(2 Чыл. 2:3-18)

5 ¹ Тирниң хааны Хирам Соломонну ачазының орнунга хаан кылдыр томуйлап каанын дыңнааш, олче бодунуң элчилерин чорудупкан, чүге дээрге Хирам үргүлчү Давидтиң өңнүү чораан чүве-дирⁱ. ² Соломон база Хирамга дараазында сөстөрни дамчытсын дээш улус чоруткан: ³ «Мээн ачам Давид бодун бүгү таладан бүзээлээн чоннар-биле дайылдажып турган болгаш, Дээрги-Чаяакчы ооң бүгү дайыннарын будунуң адаанга салып бээрин манап турган болгаш, бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээни тудуп шыдаваан дээрин билир болгай сен^j. ⁴ А ам Дээрги-Чаяакчы Бурганым меңээ бүгү таладан амыр-дышты хайырлады: дайзыным-даа, айыыл-даа чок-тур^k. ⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының мээң ачам Давидке: „Сээң орнуңга дүжүлгеге олуртуп каарым оглуң Мээң адымга тураскааткан өргээни тудуп каар“ – дээнин ёзуугаар, мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчының ат-алдарынга тураскааткан өргээни тудар деп тур мен^l. ⁶ Ливан сынының пөштерин меңээ кезип бээр кылдыр дужаап көр. Мээң албатыларым сээң албатыларың-биле кады ажылдазын, мен сеңээ улuzuң дээш доктаадып каан өртээң ёзуугаар төлөп бээр мен. Сидончулар ышкаш ыяш-биле ажылдап билир улус бисте чогуң билир-ле болгай сен».

⁷ Соломоннуң сөстөрүн дыңнап алгаш, Хирам аажок амырап: «Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол Давидке бо хөй санныг чонну чагырып шыдаар мерген угаанныг оолду берген-дир» – дээн.

⁸ Хирам Соломонче улuzuң ыдып, сөс дамчыткан: «Менче ыткан улuzuңнун дамчыткан чүүлүн дыңнадым. Пөш, шиви ыяштарга хамаарыштыр сээң күзээн бүгү

ⁱ 2 Хаан. 5:11; 1 Чыл. 15:1

^j 1 Чыл. 22:8; 28:3

^k 1 Чыл. 22:9

^l 2 Хаан. 7:13;
1 Чыл. 17:12; 22:10; 28:6

* 4:26 Азы: «12 000 аъттыг».

чүвөнни күүседир мен. ⁹ Мээң албатыларым ол ыяштарны Ливан сындан далайже аппаарга, мен оларны сээң доктаадып каан чериңче далайлап салдады бээр мен. Аңаа ыяштарны адырып кааптарга, сен алгаш баар сен. А сен база мээң күзелимни боттандырып, мээң чоок улузумну аыш-чем-биле хандырып көр».

¹⁰ Хирам шак ынчаар Соломонну пөш, шиви ыяш-биле ооң күзээнин ёзугаар хандырып турган, ¹¹ а Соломон Хирамга ооң чоок улугун чемгерер 20 000 кор ишти кызыл-тасты база 20 кор ишти эн арыг олива үзүн чылдың-на берип турган*. ¹² Дээр-ги-Чаяакчы Соломонга мерген угаанны аазааны ышкаш хайырлаан^a. Соломон биле Хирам эп-найыралдыг чурттап, аразында эвилел тургузуп алганнар.

^a 3 Хаан. 3:12

¹³ Соломон хаан бүгү Израильге ажил албаны онаап, 30 000 ажилчынны ажилдадыры-биле чыып алган^b. ¹⁴ Ажилчыннарны ол Ливанче ээлчештир – бир айдала 10 000 кижини чорудуп турган: ол 10 000 ажилчын бир ай дургузунда Ливанга турар, а ийи ай дургузунда аал-чуртунга турар. Ажилчын күш даргазы Адонирам турган^c. ¹⁵ Соломон хаанда оон ыңай 70 000 аар чүък дажыкчызы, дагларда даш чонар 80 000 ажилчын, ¹⁶ тудуг ажилын хайгаарап көрүп, ажилчыннарны башка-рар 3300 дарга бар турган. ¹⁷ Өргээниң таваан чонуп каан даштардан салыр дээш, хаан улуг, эки шынарлыг даштардан тып, чонарын дужааган^d. ¹⁸ Соломоннуң база Хирамның ажилчыннары болгаш Гевалдан^e усчулар даштар чонуп, өргээни тудар ыяш, дашты белеткеп турганнар.

^b 3 Хаан. 9:15; 2 Чыл. 8:9

^c 3 Хаан. 4:6

^d 1 Чыл. 22:2

^e Ис. 13:5

Соломоннуң Бурганның өргээзин тутканы

(2 Чыл. 3:1-17)

Б ¹ Соломон хаан израиль чоннуң Египеттен хосталып үнгениниң 480-ги чылында, бодунун Израильди чагырып эгелээниниң дөрткү чылының Зиф деп ийиги айында Дээрги-Чаяакчының өргээзин тудуп эгелээн. ² Соломоннуң Дээрги-Чаяакчыга тудуп берген өргээзиниң узуну алдан кыры дурту, дооразы чээрби кыры дурту, бедии үжен кыры дурту болган. ³ Өргээниң мурнунда серилиг чер турган. Ол черниң узуну өргээниң дооразына деңнежип, чээрби кыры дурту болган, а өргээниң мурнунда оон дооразы он кыры дурту болган. ⁴ Өргээге хаан хана-каракталчак соңгалар кылып каан^f. ⁵ Соломон өргээни долгандыр ыдыктыг болгаш эн ыдыктыг өрээлдерниң ханаларын дургаар өрээлдерлиг даштыкы тудугну улай тудуп каан^g. ⁶ Ооң адаккы каъдының дооразы беш кыры дурту, ортаакы каъдының – алды кыры дурту, а үстүкү каъдының – чеди кыры дурту болган. Ол тудуг өргээниң ханазына чөлөмезин дээш, Соломон өргээни долгандыр ханадан кыдыынче үне берген чөлөнгиштер кылып каан.

^f Ис. 40:16; 41:16, 26

^g Ис. 41:6

⁷ Бурганның өргээзин тударда, чүгле даш бузар черге чонуп каан даштар ажыглаан. Ынчангаш ону тудуп турган черге маска, кески база өске-даа демир чепсек-херексел даажы дыңналбаан^h.

^h Ы. х. к. 27:5

⁸ Даштыкы тудугнуң адаккы каъдында** өрээлдерге кирер чер өргээниң оң талазында турган. Оортан чада ийиги каъгче, а оон үшкү каъгче үндүре бээр.

⁹ Бурганның өргээзин Соломон ынчалдыр тудуп дооскаш, ону пөш манзалар-биле шап каан. ¹⁰ Бүгү өргээни долгандыр даштыкы тудугну бедии беш кыры дурту кылдыр тудуп каан. Ол тудугну өргээге пөш чудуктар дузазы-биле тудуштуруп, быжыглаан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Соломонга Бодунун сөзүн ажыдып: ¹² «Сээң тудуп турарын өргээге хамаарыштыр. Бир эвес сен Мээң дүрүмнеримге чагыртыр, доктаалдарым ёзугаар кылыр, бүгү айтышкыннарымны күүседир болзунза, Мен сээң ачан

* 5:11 Амгы хемчээлдер ёзугаар 4 000 000 литр ажыг кызыл-тасты база 400 000 литр ажыг үстү берип турганы ол.

** 6:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Ортаакы каъдында» деп бижээн.

Давидке аазан сөзүмнү сени дамчыштыр күүседип^a, ¹³ израильчилерниң аразына чурттаар мен^b, Бодумнуң израиль чонумну кагбас мен^c» – деп чугаалаан.

^a 2 Хаан. 7:13, 16

^b Хост. 25:8

^c Ы. х. к. 31:6

Бурганның өргээзиниң иштин тудуп каастааны

¹⁴ Соломон Бурганның өргээзин тудуп дооскаш, ¹⁵ өргээниң ханаларын иштики талазындан, шаладан дээвириге чедир, пөш манзалар-биле шап каан, а шаланы шиви манзалар-биле шап каан. ¹⁶ Өргээниң артыгы талазынга кыдыындан чээрби кыры дурту чер үзүктээш, шаладан дээвириге чедир пөш манзалардан хана кылып, эң ыдыктыг өрээлди аңгылай тудуп каан^d. ¹⁷ Ол өрээлдиң мурнунда ыдыктыг өрээлдиң узуну дөртөн кыры дурту болган. ¹⁸ Өргээниң иштин пөш-биле шап кааш, ында тыквалар^e болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оюп каан. Бүгү чүвени пөш-биле шап каан, кайда-даа даш көзүлбес турган.

^d 3 Хаан. 26:33

^e 3 Хаан. 7:24

¹⁹ Соломон өргээниң артыгы талазынга Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын тургузар иштики өрээл белеткеп каан. ²⁰ Иштики өрээлдиң узуну, дооразы болгаш бедии чээрби кыры дурту болган; ол ону арыг алдын-биле шап каан, өргүл салыр бедигээшти база*. ²¹ Соломон өргээни иштии талазындан арыг алдын-биле шап каан. Оон алдын-биле шап каан иштики өрээлдиң мурнунга алдын илчирбелер шөйүп каан. ²² Ол ынчалдыр өргээниң бүгү иштии талазын база иштики өрээлге хамааржыр өргүл салыр бедигээшти алдын-биле шап каан^f.

^f Хост. 30:1, 3, 6

^g Хост. 25:18-20

²³ Иштики өрээлге ол олива ыяжындан бедии он кыры дурту ийи херувимни^g кылып каан. ²⁴ Бирги херувимниң ийи чалгынының кайызының-даа узуну беш кыры дурту. Ооң бир чалгынынын ужундан өске чалгынының ужунга чедир хемчээл он кыры дурту. ²⁵ Ийиги херувимниң чалгыннарының ийи ужуңуң аразы база он кыры дурту, чүге дээрге ийи херувимниң хемчээл, хевири дөмей турган. ²⁶ Кайы-даа херувимниң бедии он кыры дурту. ²⁷ Чалгыннарын хере сунган херувимнерни өргээниң иштики өрээлинге тургузуп каан. Бир херувимниң бир чалгыны бир ханага, өске херувимниң бир чалгыны өске ханага дээп турган, а оларның арткан ийи чалгыны өрээл ортузунга дегжип турган. ²⁸ Херувимнерни база алдын-биле шап каан.

²⁹ Соломон Бурганның өргээзиниң бүгү ханаларын долгандыр, иштики-даа, даштыкы-даа өрээлдерге херувимнер, пальмалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оя кезип каан. ³⁰ Өргээниң иштики-даа, даштыкы-даа өрээлдеринде шаланы ол алдын-биле шап каан.

³¹ Эң ыдыктыг өрээлче кирер кылдыр, олива ыяжындан беш-булуңнуг кастыктарлыг эжик кылып каан. ³² Олива ыяжындан кылган эжиктиң ийи чартыынга ол херувимнер, пальмалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оя кескеш, алдын-биле шап каан, херувимнер, пальмаларны алдыннап каан. ³³ Өргээниң даштыкы өрээлинче кирер черге ол база шак ынчаар олива ыяжындан дөрт-булуңнуг кастыктар кылып каан. ³⁴ Шивиден ийи эжик кылып каан, оларның кайызы-даа шимчеп турар ийи хаалгалыг турган^h. ³⁵ Эжик-хаалгаларга ол херувимнер, пальмалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оя кескеш, ол бүгүнү бир дески кылдыр алдын-биле шап каан.

^h Иез. 41:24

³⁶ Соломон өргээниң иштики шөлүн чонуп каан үш одуруг даштар-биле база чонуп каан бир одуруг пөш чудуктар-биле долгандыр херимнеп каанⁱ.

ⁱ 3 Хаан. 7:12; Эзра 6:4

³⁷ Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң таваан Соломоннуң хааннаашкынының дөрткү чылында, Зиф деп ийиги айда салган. ³⁸ Ооң хааннаашкынының он бирги чылында, Бул деп сески айда Бурганның өргээзин канчаар бодап алганын ёзуугар тудуп дооскан. Соломон ону чеди чыл дургузунда тудуп келген.

* 6:20 Азы: «Өргүл салыр бедигээшти пөш-биле шап каан».

Соломоннун ордузу

^a 3 Хаан. 9:10; 2 Чыл. 8:1

^b 3 Хаан. 10:17. 21

7 ¹ А бодунун ордузун Соломон он үш чыл болгаш, тудуп дооскан^a. ² Ол «Ливанын арга-эзими» дээр ордуну^b тудуп каан. Ооң узуну чүс кыры дурту, дооразы бежен кыры дурту, бедии үжен кыры дурту; ол орду дөрт одуруг пөш адагаштарлыг турган, а адагаштар кырында пөш чудуктар салып каан. ³ Адагаштар кырында чыдар чудуктар кырынга ордунун пөштен кылган сарапчазын салып каан. Бир одуруг адагаштарга-ла он беш чудук кылдыр, шупту дөртөн беш чудук турган. ⁴ Ордунун сонгалары бот-боттарынга дужааштыр, үш одуруг кылдыр турган. ⁵ Бүгү эжиктер болгаш эжик кастыктары дөрт-булуннуг; үш одуруг сонга бүрүзү-ле дужунда ханада сонгаларга дужааштыр турган.

⁶ Соломон узуну бежен кыры дурту, дооразы үжен кыры дурту адагаштарлыг бажың тудуп каан. Ооң мурнуу талазында адагаштарлыг серилиг чер, ооң мурнунда бедиктээш турган^c.

^c Исз. 41:25

^d Ыд. ыр. 121:5

⁷ Хаан улуска шииткел үндүрер дүжүлгелиг бажың азы Шиидилге бажыңы туткаш^d, ооң шалазын бүрүнү-биле пөш-биле шап каан. ⁸ А ооң чурттаар ордузу өске шөлде, Шиидилге бажыңының артында турган; ооң тургузуу база ыңдыг турган. Оон ыңай Соломон кадай кылдыр ап алганы фараоннун уруунга^e ол бажың ышкаш бажың тудуп берген.

^e 3 Хаан. 3:1; 2 Чыл. 8:11

⁹ Ол тудугларны – таваандан үстүнге чедир – база улуг шөлдү хемчээл ёзугаар чонуп каан, хирээ-биле даштыкы база иштики талазындан кезип каан эки шынарлыг даштардан кылган турган. ¹⁰ Тудугларның таваанга салып каан эки дээн улуг даштарның чамдызы он кыры дурту, чамдызы – сес кыры дурту хемчээлдиг турган. ¹¹ Оларның тавааның кырындан хемчээл ёзугаар чонуп каан эки дээн өске даштар болгаш пөш чудуктар салып каан. ¹² Улуг шөлдү чонуп каан үш одуруг даштар-биле база бир одуруг пөш чудуктар-биле долгандыр херимнеп каан^f. Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң иштики шөлүн болгаш өргээниң серилиг черин база ынчалдыр долгандыр херимнеп каан.

^f 3 Хаан. 6:36

Бурганның өргээзиниң адагаштары, херекселдери

(2 Чыл. 3:15-17; 4:2-5, 11-22)

^g 2 Чыл. 2:13-14

¹³ Соломон хаан Тир хоорайдан Хирам деп кижини чалаттырып эккелген^g. ¹⁴ Ол болза Неффалимниң аймаанга хамааржыр дулгуяк херэеженниң оглу чүве-дир. Ооң ачазы Тир чурттуг, хүлер-биле ажилдаар ус-шевер кижиге турган. Хирам хүлерден янзы-бүрү кылыглар кылып шыдаар, кедергей шевер, арга-мергежили бедик кижиге чүве-дир^h. Ол усчу Соломон хаанга келгеш, аңаа дааскан бүгү ажилды кылып берген.

^h Хост. 31:3-5; 35:31

ⁱ 4 Хаан. 25:16-17;

Иер. 52:21-23

¹⁵ Хирам ийи хүлер адагашты шуткуп тудуп каанⁱ. Оларның кайызының-даа бедии он сес кыры дурту болган, а кайызын-даа долгандыр он ийи кыры дурту узун хендир орааттына бээр турган. ¹⁶ Оон ол адагаштарның бажыңга салыр кылдыр хүлерден ийи капитель шуткуп куткан. Оларның кайызының-даа бедии беш кыры дурту болган. ¹⁷ Адагаштар бажында капительдерни өрүп каан илчирбегигештер болгаш улуг четкилер дүрзүлери каастап турган. Бир капительде-ле чеди четки бар турган. ¹⁸ Адагаштарда капительдерниң кырын каастап шывар кылдыр четкилерни долгандыр ийи одуруг гранат чимистери шуткуп каан. Ол ийи адагаштын бажын дөмейлештир кылып каан. ¹⁹ (А серилиг черде турар адагаштарның капительдерин дөрт кыры дурту бедик, лилия чечек хевирлиг кылдыр кылып каан.) ²⁰ Адагаштар бажында ийи капительге, четки чанында дөстөк черлерниң кырынга ийи чүс-ийи чүс гранат чимизин одуруглай долгандыр тургузуп каан. ²¹ Өргээниң серилиг черинге адагаштар тургузуп каан. Бирээзин оң талазынга тургускаш, Яхин деп адап

каан, а өскезин солагай талазынга тургускаш, Вооз* деп адап каан. ²² Адагаштарнын бажынга лилия чечек хевирлиг каасталгалар салып каан. Адагаштар кылыр ажыл ооң-биле доозулган.

²³ Оон Хирам «далай» дээр борбак чунар сава шуткуп куткан^а. Ооң бир эринден өске эринге чедир хемчээли он кыры дурту, бедии беш кыры дурту. Үжен кыры дурту узун хемчээр хендир ону долгандыр куржап турган. ²⁴ Далайның эриинин адаан долгандыр ийи одуруг тыквалар дег дүрзүлөр кылып каан^б. Бир кыры дурту хемчээлге-ле он тыква онаажыр болган. Тыкваларны далай-биле кады тудуш чаңгыс кылдыр шуткуп каан. ²⁵ Далай он ийи буга кырында турган; оларның үжү сонгу чүкче, үжү – барыын чүкче, үжү – мурнуу чүкче, үжү – чөөн чүкче көрүнгөн турган. Далай оларның ооргазында чыткан, а бугаларның соо ооң ортузунче, төпче угланган турган. ²⁶ Далайның кылыны дөрт илиг, а ооң эрии аяк эрии дег, лилия чечээ дег турган. Ооң ишкири 2000 бат**.

^а 4 Хаан. 16:17

^б 3 Хаан. 6:18

²⁷ Хирам оон ыңай он хүлер тергежигеш кылып каан. Тергежигеш бүрүзүнүн-не узуну дөрт кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту, бедии үш кыры дурту болган. ²⁸ Тергежигештернин тургузуу мындыг: олар рамкалар аразында турар ханажыгаштарлыг турган. ²⁹ Ол ханажыгаштарда база рамкаларның боттарында арзылаңнар, бугалар болгаш херувимнерни дүрзүлөп көргүскен. Арзылаңнарның база бугаларның кыры биле адаанда хевилээн каасталгалар бар. ³⁰ Бир тергежигеш-ле хүлер өзектиг дөрт хүлер дугуйлуг. Дөрт азыгда чунар саваны тудуп турар шуткуп куткан аскыыштар бар. Бир аскыыш дужунда-ла – хевилээн каасталгалар. ³¹ Тергежигештиң бажында ханызы бир кыры дурту төгерик үт бар. Ооң таваа-биле кады дооразы бүдүн чартык кыры дурту. Үтү долгандыр оюп хээлээн дүрзүлөр турган. (А тергежигештернин ханажыгаштары борбак эвес, дөрбелчин болган.) ³² Ханажыгаштар адаанда дөрт дугуйну өзектерин дамчыштыр тергежигешке кожуп, быжыглаан. Бир дугуйнуң-на бедии – бүдүн чартык кыры дурту. ³³ Дугуйларның тургузуу дайынчы тергениң дугуйларының тургузуу дег. Оларның өзектерин, куржагларын, салааларын болгаш өзектеринин иштин хүлерден шуткуп куткан.

³⁴ Бир тергежигеш-ле дөрт азыында бодундан бурунгаар үне берген дөрт аскыыштыг. ³⁵ Тергежигештиң бажында бедии чартык кыры дурту төгерик куржаг бар. Тергежигештиң тудалары болгаш ханажыгаштарын ооң бажы-биле тудуш чаңгыс кылдыр кылып каан. ³⁶ Тергежигештиң ханажыгаштар, тудаларынга – кайда-ла хостуг чер бар болдур – херувимнер, арзылаңнар болгаш пальмалар дүрзүлери оюп-сиилбип каан, а долгандыр – хевилээн каасталгалар бар. ³⁷ Ол ынчалдыр он тергежигеш кылып каан. Олар шупту бир аай шуткутунган, бир дөмей хевир, хемчээлдиг турган.

³⁸ Оон Хирам он хүлер чунар сава кылып каан. Оларның бирээзиниң-не ишкири дөртөн бат***, диаметри дөрт кыры дурту. Бир чунар сава-ла он тергежигештиң бирээзиниң кырында турган. ³⁹ Беш чунар саваны Бурганның өргээзиниң оң талазынга, база бежин – солагай талазынга, а далай дээр улуг саваны өргээниң оң талазынга, мурнуу-чөөн азыгга тургузуп каан.

⁴⁰ Хирам оон ыңай савалар, хүл-узарлар болгаш аяктар кылып каан^с.

^с Хост. 27:3; 38:3

Хирам Дээрги-Чаяакчының өргээзинге Соломон хаанның чагыын ёзугаар кылып турган бүгү ажылын ооң-биле дооскан. Ооң кылган чүүлдери бо-дур:

⁴¹ ийи адагаш, оларның бажында паш хевирлиг ийи дөстөк капитель, капитель-дерни каастап шып турар ийи четки;

* 7:21 Бо аттарның утказы эки билдинмес. Яхин – «Бурган тургузуп турар», а Вооз – «Бурганның күчү-күжү» дээн уткалыг бооп чадавас.

** 7:26 Дөртөн муң ажыг литр.

*** 7:38 Сес чүс ажыг литр ишкир.

⁴²ол ийи четкиге 400 гранат чимизи – ийи адагаш бажында капительдерни каастап шып турар ийи четкиниң кайызынга-даа ийи одуруг гранат чимизи онаажыр кылдыр;

⁴³он тергежигеш болгаш оларның кырында он чунар сава;

⁴⁴далай дээр бир улуг чунар сава болгаш ооң адаанда он ийи буга;

⁴⁵савалар, хүл-узарлар болгаш аяктар.

Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ажыглазын дээш, Хирам ол бүгү эт-херекселди Соломон хаанга кылайтыр хоюглап каан хүлөрдөн кылып берген. ⁴⁶Хаан ол эт-херекселди Иордан шынаазынга, Сокхот биле Цартанның аразында^a дойдан кылган шуткуур хепке шуткуп кударын дужааган. ⁴⁷Соломон ол бүгү эт-херекселди деңзилевээн, чүге дээрге олар дыка хөй турган. Хүлөрниң ниити деңзизи билдинмес бооп арткан^b.

⁴⁸Соломон оон ыңай Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ажыглаар бүгү алдын эт-херекселди кылып каан:

өргүл салыр алдын бедигээш^c, ыдыктаан хлебтер салыр алдын ширээ^d;

⁴⁹арыг алдындан кылган чырыткылар^e (эң ыдыктыг өрээлдин мурнунда, бежи – оң талазында, бежи – солагай талазында), чырыткының чечектери, деннери, дең өзээ үзе кезер ызырар кыскаштары;

⁵⁰арыг алдындан кылган чунар савалар, бижектер, хымыштар, хүүрекчигештер, айдызар савалар^f, өргээниң эң ыдыктыг иштики өрээлиниң база ыдыктыг өрээлиниң алдын шүнчүктери.

⁵¹Соломон хаанның Дээрги-Чаяакчының өргээзинге кылып турган бүгү ажылы ынчалдыр доозулган. Соломон бодунуң ачазы Давидтиң Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан чүүлдерин^g: алдын-мөңгүн биле эт-херекселди эккелгеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң эртине шыгжамырынче суктуруп каан.

Ыдыктыг аптараны Бурганның өргээзинче көжүргени

(2 Чыл. 5:2-14)

8 ¹Соломон оон Израильдин баштыңнарын, израиль аймактар, төрөл бөлүктөрдүн бүгү нояннарын Иерусалимде бодунче – Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын Давидтиң Хоорайындан^h, Сион дагдан өскээр көжүрөр дээш – кыйгырып алган. ²Бүгү израильчилер Соломон хаанның кыйгырганын ёзугаар байырлал уезинде, Атаним дээр чедиги айда чыгып келгенⁱ.

³Израильдин бүгү баштыңнары чедип кээрге, Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг аптараны көдүргөш, ⁴ооң-биле кады Ужуражылга майгынын база аңаа турган бүгү ыдыктыг эт-херекселди алгаш чорупканнар. Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер ол бүгүнү көдүрүп аппарат чыткан, ⁵а Соломон хаан болгаш ооң кыйгыры-биле чыылган бүгү израиль ниитилел ыдыктыг аптараның мурнунда бар чораан; олар өргүл кылдыр эндерик шээр болгаш бода малды эккеп салып турган – ол малды санаары-даа, эргий көөрү-даа болдунмас, хөлүн эрттир хөй болган.

⁶Бурганның бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын Ооң өргээзиниң иштинде турар черинге, эң ыдыктыг өрээлге эккелгеш, херувимнер чалгыннарының адаанга тургузуп каан^j. ⁷Херувимнерниң чалгыннары аптараның турар чериниң кырынга херлип^k, ооң бодун база ону көжүрөрдө ажыглаар көдүрткүүш-мергелерни^l шыва апкан турган. ⁸Көдүрткүүш-мергелер дыка узун болгаш, оларның уштары эң ыдыктыг өрээлдин мурнунда ыдыктыг өрээлден көстү бээр, ынчалза-даа өргээниң даштындан көөрге, көзүлбес турган. Олар ында амдыгаа чедир бар. ⁹Ыдыктыг аптарада ийи калбак даштан өске чүү-даа чок болган^m. Оларны ынаар Моисей Хорив дагның чанынга, кажан израильчилер египет черден үнүп келгенде, Дээрги-Чаяакчы ол дагга чон-биле чагыг-керээ чарып алган соонда, суп каан чүве-дирⁿ.

^a Ис. 3:16; 13:27

^b 4 Хаан. 25:16;
Иер. 52:20

^c Хост. 37:25-29

^d Хост. 25:30; 37:10-16

^e Хост. 25:31-40

^f Хост. 27:3

^g 2 Хаан. 8:11-12;
1 Чыл. 18:11

^h 2 Хаан. 5:7-9

ⁱ Лев. 23:34

^j Хост. 25:22; 26:33-34

^k 3 Хаан. 6:27;

2 Чыл. 3:10-13; 5:8

^l Хост. 25:13-15

^m Хост. 16:33-34;
Сан. 17:10

ⁿ Хост. 25:21; 40:20;
Ы. х. к. 10:5

¹⁰ Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг черден үнүп кээрге, Дээрги-Чаяакчының өргээзин булут бүргей апкан^a. ¹¹ Ынчангаш олар булуттуң хараазы-биле бараан болур харык чок болганнар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы Оон өргээзин бүргей апкан.

^a Хост. 40:34-35; Иса. 6:4; Ажыд. 15:8

¹² Соломон ынчан: «Дээрги-Чаяакчы чажыт дүмбей черге чурттаарын чугаалаан болгай^b. ¹³ Сеңээ мөңгө шагда чурттаар чер кылдыр өндүр улуг өргээ тудуп бердим» – дээн.

^b Ыд. ыр. 17:12; 96:2

Соломоннуң чонга чугаалаан чүвези
(2 Чыл. 6:3-11)

¹⁴ Израильчилер шупту аңаа чыгып келген турда, хаан оларже эргилгеш, алгап-йөрээп каан^c. ¹⁵ Оон ол мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол мээң ачам Давидке Бодунуң аксы-сөзү-биле азаан чүвезин Бодунуң холу-биле боттандырды. Дээрги-Чаяакчы: ¹⁶ „Бодумнуң израиль чонумну Египеттен үндүрө берген хүнүмден бээр Мен Израильдин кайы-даа аймаанга, Мээң адымга тураскааткан өргээни тургузар дээш, хоорай шилип албаан мен; ынчалза-даа Мээң израиль чонумну чагырар кылдыр ам Давидти шилип алган мен“ – деп чугаалаан болгай^d.

^c 2 Хаан. 6:18

¹⁷ Мээң ачам Давид Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ тударын күзөөн-даа болза^e, ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы аңаа: „Сен Мээң адымга тураскааткан өргээ тударын бодап алган-дыр сен, ол бодалың эки-даа-дыр. ¹⁹ Ынчалза-даа өргээни сен эвес, оглуң тудар. Сээң ботталдырган оглуң Мээң адымга тураскааткан өргээни тудуп каар-дыр“ – дээн^f.

^d 2 Хаан. 7:6-8;

1 Чыл. 17:5-7

^e 2 Хаан. 7:2;

1 Чыл. 17:1; 22:7

^f 2 Хаан. 7:12-13

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң азаашкынын күүсетти. Мен ам Оон азаанын ёзугаар^g мээң ачам Давидтен салгап алганым Израильдин дүжүлгезинде саадаптым база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ тудуп кагдым. ²¹ Мен өргээде Дээрги-Чаяакчының бистин ада-өгбевисти Египеттен үндүрө бергеш, олар-биле чарган чагыг-керээзин суп каан аптараның турар черин белеткеп кагдым».

^g 1 Чыл. 28:5

Бурганның өргээзин ыдыктап турда, Соломоннуң мөргүлү
(2 Чыл. 6:12-42)

²² Соломон бүгү израиль ниитилел көрүп турда, Дээрги-Чаяакчының өргүл салыр бедигээжинин мурнунга туруп алгаш, холдарын дээрже сунгаш^h, мынча дээн: ²³ «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Бедик дээрде-даа, чырык черде-даа Сеңээ дөмей Бурган чокⁱ. Бүгү чүлдү-чүрээ-биле Сээң оруктарыңны эдерип турар чалчаларыңга энерелиң көргүзүп, чагыг-керээни сагып турар-дыр сен. ²⁴ Бодунуң чалчан, мээң ачам Давидке берген сөзүңнү ээледин. Сен ол азаашкынны Бодунуң аксы-сөзүң-биле чугааладың, а бөгүн ону Бодунуң холуң-биле боттандырдың.

^h Эзра 9:5

ⁱ Хост. 15:11

²⁵ А ам, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң чалчаң, мээң ачам Давидке: „Бир эвес сээң оолдарың, бодунуң Мени дыңнап турганың дег, Мени тооп дыңнап, Мээң оруумдан өскээр барбас болза, Израильдин дүжүлгезинге Мээң мурнумга саадаар сээң салгакчың үстүп төнмес“ – дээн азаашкыныңны утпайн көрөм^j. ²⁶ Израильдин Бурганы, Бодунуң чалчан, мээң ачам Давидке Сээң берген сөзүң ам боттанзын!^k

^j 2 Хаан. 7:16; 3 Хаан. 2:4

^k 2 Чыл. 1:9; 6:17

²⁷ Ынчаарга Бурган чер кырынга чурттаар деп бе? Дээр, эң бедик дээр безин Сени сыңырып шыдапас болганда, мээң тудуп кааным бо өргээ Сени канчап сыңыраарыл?!^l ²⁸ Ындыг-даа болза, Бодунуң чалчаңның мөргүлүн, оон чалынганың дыңнап көрөм, Бурганым Дээрги-Чаяакчы! Бөгүн сээң мурнуңга Бодунуң чалчаңның мөргүп турар чалынган дилээн база мөргүлүн дыңнап көрөм! ²⁹ Сээң караан дүне-хүндүс бо өргээже, аңаа хамаарыштыр: „Мээң ат-алдарым манаа турар“ – дээн чериңче^m

^l 2 Чыл. 2:6; Иса. 66:1;

Аж.-ч. 7:48; 17:24

^m Ы. х. к. 12:11

шимдинмейн көрзүн. Бодуннун чалчанның бо черже шиглей көргөш, чанньп турар мөргүлүн дыңнап көрөм. ³⁰ Сээң чалчан, Сээң чонун бо черже шиглей көргөш, мөргүп эгелээрге, бистиң чалынган дилээвисти дыңнап көрөм. Чурттап турар дээринден дыңнап калам. А дыңнап кааш, өршээп көрөм.

^a Хост. 22:11

³¹ Бир кижиге өске кижиге удур бачыт үүлгеткен дижек. Буруудаттыргандан оон буруу чогуунун дугайында даңгырак негээрге, ол кижиге бо өргөөгө келгеш, Сээң өргүл бедигээжиңниң мурнунга даңгырак бээр^a. ³² Ынчан Сен дээрден дыңнап кааш, хемчег ап көрөм. Бодуннун чалчаларыңның херээн шиидип, буруулуг кижиге кеземчеден онаап, ооң кылган үүлгедиин бодунун бажынче халдадып көр, а буруу чок кижини агартып, ооң чөптүг-шынныын бадыткап көр.

^b Лев. 26:17

³³ Сээң израиль чонун Сеңээ удур бачыт үүлгеткеш, дайзыннарга чылча шаптырып алган дижек^b. Чонун Сенче эглип кээр, Сээң адынны алгап-мактаар, бо өргөөгө Сеңээ мөргүүр база Сеңээ чанньп, дилег кылыр. ³⁴ Ынчан Сен дээрден дыңнап кааш, Бодуннун израиль чонуннун бачыдын өршээп, оларның ада-өгбезинге Сээң берген черинче чандырып көрөм.

^c Ы. х. к. 11:17;
3 Хаан. 17:1; Агг. 1:10

³⁵ Дээр хагдына берип, Сээң чонуннун Сеңээ удур бачыт үүлгеткени дээш, чаьс чагбайн барган дижек^c. Сен ону кезедириңге, чонун оон бо черже шиглей көргөш, мөргүүр, Сээң адынны алгап-мактаар база бодунун бачыдындан ойталаар. ³⁶ Ынчан дээрден дыңнап кааш, Бодуннун чалчаларыңның, Бодуннун израиль чонуннун бачыдын өршээп көрөм. Оларга олап чоруур ужурулуг шынныг орукту айтып берип көрөм^d база Бодуннун чонунга Сээң өнчү кылдыр берген чериңге чаьстан чагдырып көрөм.

^d 1 Хаан. 12:23

³⁷ Аш-чут, хамчык аарыг, хуюкталдыр чиир хат, дүжүт аарыы, шергилер, мөөн шартылаа черге халавын халдаткан дижек; азы дайзын израиль чонну бодунун-на черинге, хоорайларынга кызгадап, бүзөөлеп алган дижек; азы кандыг-бир айыыл-халап, аарыг-аржык келген дижек^e. ³⁸ Бир кижиге азы Сээң бүгү израиль чонун кандыгдаа болза мөргүл кылып, чанньп дилээр болза, олар шупту боттарының чүрээнде качыгдалды ожаап билгеш, бо өргөөгө холдарын тейлеп сунар болза, ³⁹ ынчан Бодуннун чурттап турар дээринден дыңнап кааш, оларны өршээп, хөделип көрөм. Кижиге бүрүзүн оон ажил-херээн ёзугаар, ооң сеткил-чүрөөн билип, шын шиидип көрөм, чүгө дээрге чүглө Сен бүгү кижиге амытанның сеткил-чүрөөн билир болгай сен^f. ⁴⁰ Сээң оларның ада-өгбезинге бергениң чер кырынга чурттап турар үезиниң дургузунда олар Сенден коргуп чорзун.

^e Лев. 26:16;
Ы. х. к. 28:22; Ам. 4:9;
Агг. 2:17

^f 1 Чыл. 28:9; Аж.-ч. 1:24

⁴¹ А Сээң израиль чонуннун санынче кирбес, ынчалза-даа ырак черден Сээң алдар-адын дыңнааш, чедип келген даштыкы кижиге хамаарыштыр^g. ⁴² Улус Сээң өндүр улуг адын, Сээң күчүлүг холун болгаш күш-шыдалың дугайында дыңнап каар болгай. Кажан даштыкы кижиге чедип келгеш, бо өргөөгө шиглей көргөш, мөргүүрге, ⁴³ Бодуннун чурттап турар дээринден дыңнап каап көрөм, оон Сенден дилээн бүгү чүвезин күүседип берип көрөм. Оон чер-делегейниң бүгү чоннары Сээң адынны билип алзын, Сээң израиль чонун ышкаш, Сенден кортсун база мээң тудуп кааным бо өргөөни Сээң адын-биле адап каанын билип алзын.

^g Ыд. ыр. 101:16

⁴⁴ Кажан Сээң чонун бодунун дайзыны-биле дайылдажыр дээш Сээң айытканың орук-биле чорупкаш, Сээң шилип алганың бо хоорайже, Сээң адынга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргөөгө көрүңгеш, Дээрги-Чаяакчы сеңээ мөргүүрге, ⁴⁵ дээрден оон мөргүлүн, чалынган дилээн дыңнап кааш, аңаа дузадан кадып көрөм.

^h У. ч. 20:9; Эжкл. 7:20;
Иак. 3:2; 1 Ин. 1:8-10;
Рим. 3:23

⁴⁶ Сээң чонун Сеңээ удур бачыт үүлгедирге – а бачыт үүлгетпес кижиге чок-ла болгай^h – Сен аңаа килеңней бергеш, ону дайзыннарынга хүлээдип бээринге, олар ону тудуп алгаш, ыракта азы чоокта турар бодунун черинче аппаар дижек. ⁴⁷ Сээң чонун ол черге сеткил-чүрөө өскерилгеш, Сенче эглип, туттуруушкунда турар черинге Сеңээ: „Бис бачыт үүлгедип, бузут кылып алдывыс, буруудаан-дыр бис“ – деп

мөргүүр болза^a; ⁴⁸ бир эвес Сээч чонун ону тудуп аппаратан дайзыннарның черинге бүгү чүлдү-чүрээнден, сеткилиниң ханызындан Сенче эглип, Сээч ооң ада-өгбевинге берген черинче, Сээч шилип алганың хоорайже, Сээч адыңга тураскааткан, мээч тудуп кааным өргэеже көрүнгөш, Сеңээ мөргүүр болза^b, ⁴⁹ Бодунун чурттап турар дээринден ооң мөргүлүн болгаш чалынган дилээн дыңнап кааш, аңаа дузадан кадып көрөм, ⁵⁰ Бодунун чонунну Сеңээ удур үүлгөткөн бачыттары дээш өршээп көрөм. Ооң Сеңээ удур кылган бүгү кемниг херектерин өршээп, ону тиилеп алган дайзыннарының аңаа ээ-хайыралыг боор сагыжын оттуруп көрөм^c. ⁵¹ Чүгө дээрге ол Сээч чонун-дур, Сээч Египеттен – шак ол хайылдырар суугудан үндүрө берген хуу өнчүн-дүр^d.

⁵² Сээч карактарың Бодунун чалчан биле Бодунун израиль чонунун мөргүлүнче кичээнгейден салзын – бис Сенден дуза дилеп кыйгырарывыска-ла, бисти үргүлчү дыңнап көрөм. ⁵³ Чүгө дээрге Сен бистиң ада-өгбевисти Египеттен үндүрө бергеш, чалчаң Моисейни дамчыштыр медеглээниң ёзугаар, израиль чонну чер-делегейниң бүгү өске чоннарындан Бодунга хуу өнчү кылдыр аңгылап алган болгай сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы!^e»

Соломонун израиль чонну алган-йөрээни

⁵⁴⁻⁵⁵ Бодунун мөргүлүнүн үезинде Соломон холдарын хере сунуп алгаш, өргүл салыр бедигээш чанынга дискөк кырынга олурган. Ол бүгү мөргүлүн болгаш чалынган дилээн чугаалап дооскаш, туруп келгеш, чыылган бүгү израиль ниитилелди алган-йөрээгеш^f, дыңзыг үн-биле мынча дээн: ⁵⁶ «Азааның ёзугаар Бодунун израиль чонунга амыр-дышты хайырлаан Дээрги-Чаяакчыга алдар! Бодунун чалказы Моисейни дамчыштыр Ооң берген ачылыг азаашкыннарындан чаңгыс-даа сөс күүселде чок артпаан^g. ⁵⁷ Бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы, ада-өгбевис-биле кады чорааны дег, бистиң-биле кады болзун! Ол бисти кажанда-даа каапкаш барбазын! ⁵⁸ Ол бистиң чүректөривисти Бодунче ээлдирип алзын!^h Ынчан Ооң оруктары-биле чоруур бис, ада-өгбевиске Ооң айыткап-чагаан айтышкыннарын, дүрүмнерин болгаш хоойлуларын сагып, күүседир бис. ⁵⁹ Дээрги-Чаяакчының мурнунга мөргүп турган бо сөстөрүм Ооң чалказы меңээ база Ооң израиль чонунга хүннүн-не дуза катсын! Дүне-хүндүс-даа Ол мээч сөстөрүмни бодап чорзун, Бодунун кичээнгейинден үндүрбезин. ⁶⁰ Ынчан чер-делегейниң бүгү чоннары Дээрги-Чаяакчыны Бурган деп, Оон өске Бурган чок деп билип аарⁱ. ⁶¹ А силерниң чүректеринер Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс-биле бүрүн эп-найыралдыг болзун, ынчан силер, амгы үеде ышкаш, Ооң дүрүмнерин ёзугаар чурттап, Ооң айтышкыннарын күүседир силер».

Өргээни Бурганга бараалгатканы (2 Чыл. 7:4-10)

⁶² Хаан, ооң-биле кады бүгү израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга өргүл салып эгелээн. ⁶³ Соломон Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлү кылдыр 22 000 бода мал, 120 000 шээр мал эккеп салган. Хаан база бүгү израильчилер Дээрги-Чаяакчының өргээзин Аңаа ынчалдыр бараалгадып кааннар. ⁶⁴ Ол-ла хүн хаан Дээрги-Чаяакчының өргээзинин мурнунда турар шөлдүн төп кезээн ыдыктап каан – хаан аңаа бүрүн өрттедир өргүлдөр, далган-тараа өргүлдери болгаш эп-найырал өргүлдеринин үс-чаан эккеп салган. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунда турар хүлөр өргүл бедигээжи^j бүрүн өрттедир өргүлдөр, далган-тараа өргүлдери болгаш эп-найырал өргүлдеринин үс-чаан сыңары хире эвес болган.

⁶⁵ Соломон, а ооң-биле кады бүгү израильчилер – соңгу чүкте Лего-Хаматтан эгелээш, мурнуу чүкте Египет-биле кызыгаарда хемге чедир черлерден чыылган

^a Лев. 26:40; Неем. 9:2; Дан. 9:4-5

^b Иер. 29:12-14

^c Ыд. ыр. 105:46

^d Ы. х. к. 4:20; Иер. 11:4

^e Хост. 19:5; Ы. х. к. 14:2

^f 2 Хаан. 6:18

^g Иис. 21:45; 23:14

^h Ыд. ыр. 118:36

ⁱ Ы. х. к. 4:35, 39

^j 2 Чыл. 4:1

^a Лев. 23:34 мөөң чон – ол үеде байырлал кылган. Олар Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың мурнунга чеди хүн, оон база чеди хүн – катгышкаш, он дөрт хүн – байырлап келген^a. ⁶⁶ Дараазында хүнде Соломон чонну чандырыпкан. Улус хаанны алгап-йөрээгеш, Дээрги-Чаяакчының Бодунуң чалчазы Давидке база Бодунуң израиль чонунга кылган бүгү буяны дээш сеткил-чүрээнде өөрүп-хөглөп, аалдарынче тарап чорупкан.

Дээрги-Чаяакчының Соломонга база катап көзүлгени
(2 Чыл. 7:11-22)

9 ¹ Кажан Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзин, хаанның ордузун база тудуксаан бүгү чүвезин тудуп доозуптарга, ² Дээрги-Чаяакчы анаа, оон мурнунда Гаваонга көзүлгени дег^b, база катап көстүп келген. ³ Хаанга Ол мынча дээш: «Сээң мөргүлүң биле чалынган дилээни дыңнап кагдым. Мен сээң тудуп кааның, Мээң адымга кезээ мөңгедө тураскааткан өргээни ыдыктап алдым. Мээң көрүжүм биле бодалдарым кезээде ынаар угланган болур^c. ⁴ А сенээ хамаарыштыр. Бир эвес сен Мээң мурнумга, бодунуң ачаң Давид ышкаш, арыг чүректиг, шынчы чурттаар болзунза^d; Мээң бүгү айтышкыннарымны күүседип, Мээң дүрүм-хоойлуларымны сагыыр болзунза, ⁵ сээң ачаң Давидке: „Израильдин дүжүлгезин ээлээр салгакчы чок артпас сен“ – деп аазааным дег^e, сээң хаан дүжүлгезин Израильге кезээ мөңгедө быжыглап каар мен.

⁶ А бир эвес израильчилер силер азы силерниң үре-салгалыңар Менден хая көрнүп, силерге Мээң бергеним айтышкыннар, дүрүмнерни сагывас, күүсетпес болзунарза, өске бурганнарга бараан болуп, мөгейип баар болзунарза, ⁷ Мен израиль чонну силерге берген Мээң черимге турбас кылдыр узуткап каар мен^f, Бодунуң алдар-адымга дээш ыдыктап кааным бо өргээден ойталаар мен. Израиль ынчан бүгү чоннарга бужар үлегер-чижек, кочу-шоот апаар^g. ⁸ Бо өргээ ам бедик-тир*, ындыгдаа болза, ол үеде оон чаны-биле эрткен кижиге бүрүзү элдепсинер, кочулап сыгырар база: „Дээрги-Чаяакчы бо чуртту, бо өргээни чүгө ынчаар аажылааны ол?“ – деп айтырар^h. ⁹ А улус: „Олар ада-өгбезин египет черден үндүрө берген Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан ойталааш, өске бурганнар эдерип, оларга бараан болуп, мөгейгени дээш, Дээрги-Чаяакчы ол улусче бо айыыл-халапты ыткан“ – деп харыылаар».

Соломоннуң өске ажыл-херектери
(2 Чыл. 8:1-18)

¹⁰ Соломон ол ийи тудугну – Дээрги-Чаяакчының өргээзи биле хаанның ордузун – чээрби чыл иштинде тудуп дооскан соондаⁱ, ¹¹ Тирниң хааны Хирамга Галилея деп девискээрде турар чээрби хоорай берген, чүгө дээрге Хирам Соломонга пөш, шиви ыяшты болгаш алдынны оон күзээнин ёзугаар берип турган. ¹² А Хирам Соломоннуң берген хоорайларын көөр дээш Тирден чедип кээрге, олар анаа таарышпайн барган. ¹³ Ол: «Меңээ бо чүү адам хоорайлар бергениң ол, дуңмам?» – деп айтырган чүведир. Ынчангаш оларның турар черин Кавул** деп адап каан. Ол черниң ады амдыгаа чедир ындыг бооп арткан. ¹⁴ Хирам оон хаанга 120 °талант*** алдын чорудуп берген. ¹⁵ Соломон албадалдыг ажылчын күш ажыглап тургаш^j, Дээрги-Чаяакчының өргээзин, бодунуң ордузун^k, Милло шивээни^l, Иерусалимниң ханазын база Асор, Мегиддон болгаш Гезер хоорайларны тудуп каан. ¹⁶ (Египеттин хааны фараон Гезерге халдааш, эжелеп алган чүве-дир. Фараон хоорайны өрттедикеш, оон хананей чурттакчыларын^m кыра шаап каапкан болгаш ону бодунуң уруунга, Соломоннуң

^m Ис. 16:10

* 9:8 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Бо өргээ бузундулар бооп хуулар» деп бижээн.

** 9:13 Кавул – еврей дылда «Херекчок чүве-дир» дээн уткалыг сөс-биле дөмей дыңналыр ат (Иис. 19:27 көр).

*** 9:14 120 талант – 3600 ажыг килограммга деннежир.

кадайынга^a, өнчү кылдыр берипкен, ¹⁷ а Соломон Гезерни катап тудуп каан.) Оон ыңай Алды Бет-Орон^b, ¹⁸ Ваалат болгаш ээн кургаг ховуга Тадмор хоорайларны быжыглап тудуп каан. ¹⁹ А ол ышкаш аьш-чем курлавыры шыгжаар бүгү хоорайларны база бодунуң дайынчы тергелерин болгаш аьттарын тургузар хоорайларны тудуп каан^c. Соломон Иерусалимге, Ливанга болгаш чагырып турганы бүгү черлерге тудар дээн бүгү чүвезин тудуп каан.

²⁰ Соломон амор, хет, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның артынчызын (олар шупту израиль уктуг эвес турган) – ²¹ оларның чуртка артып калган, израильчилернин бүрүнү-биле узуткап шыдавааны үре-салгалын – кулдар ышкаш ажылдадып ажыглап турган, амдыгаа чедир ындыг бооп арткан. ²² А израильчилерни Соломон кул кылдыр ажыглаваан^d. Олар оон шериглери, дүжүметтери, нояннары, шериг баштыннары, оон дайынчы тергелеринин башкарыкчылары, аьттыг шеринин удуртукчулары бооп турган. ²³ Соломоннуң ажылдарының башкарыкчылары – ында ажылчын күштү хайгаарап турар 550 кижиге база турган.

²⁴ Фараоннуң уруу Давидтиң Хоорайындан Соломоннуң анаа тудуп берген ордузунче көже берген^e. Соломон оон соонда Милло шиввезин быжыглап тудуп каан^f.

²⁵ Соломон чылда үш катап Дээрги-Чаяакчыга тудуп бергени өргүл салыр бедигээшке бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери эккеп салып, Дээрги-Чаяакчының мурнунга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турган. Бурганның өргээзин ол ынчалдыр тудуп дооскан.

²⁶ Соломон оон ыңай эдом черде Эйлат хоорайның чанында Эцион-Гавер өртээлге^g, Кызыл далайның эринге корабльдар тудуп турган. ²⁷ А Хирам хаан бодунуң эжиндирип билер далайжыларын Соломоннуң улузу-биле кады корабльдарга албан эрттирзин дээш чорудупкан^h. ²⁸ Олар Офирже эжиндирип чорупкашⁱ, ол черден 420 °талант* алдын эккелгеш, Соломон хаанга чедире бергеннер.

Шеваның кадыны-биле ужуражышыкын

(2 Чыл. 9:1-12)

10 ¹ Шеваның кадыны^j Соломоннуң Дээрги-Чаяакчының ачызында алдаржаанын дыңнап кааш, анаа берге айтырыглар салып, шенээр дээш чедип келген^k.

² Ол кадын Иерусалимге хөй эдеринчилиг, чаагай чыттыг чүүлдер чүдүрген коштаан тежелерлиг, дыка хөй алдынның болгаш эргине даштарлыг келгеш, Соломонга барып ужурашкаш, оон-биле угаан-сагыжынга кирген бүгү чүве дугайында чугаа кылган^l. ³ Соломон оон бүгү айтырыгларыңа харыылап берген; хаанның анаа тайылбырлап шыдавааны билдинмес чүү-даа чүве чок болган. ⁴ Шеваның кадыны Соломоннуң бүгү мерген угаанын база оон тудуп каан ордузун көрген. ⁵ Оон хаанның столунда аьш-чемни, оон дүжүметтеринин оран-бажыңын, оон чалчаларының бараан болуп турарын, оларның идик-хевин, хаанның дашка тудукчуларын, оон Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп салып турар бүрүн өрттедир өргүлдерин база көргеш, кайгаанындан тыныжы бачымнай берген. ⁶ Хаанга ол мынча дээн: «Бодунуң чуртумга сээң херектерин болгаш мерген угааның дугайында дыңнаан мен, ол бүгү шын болду! ⁷ А мен маңа кээп, ол бүгүнү бодум караам-биле көрбээн шаамда, чугааларга бүзүревейн турдум. Ам көөрүмге, улус меңээ чартыын безин чугаалаваан бооп-тур: сээң мерген угааның биле байлакшылың мээң дыңнаанымдан оранчок хөй-дүр. ⁸ Сээң улузун амыр-чыргалдыг-дыр. Үргүлчү сээң мурнуңга бараан болуп, мерген угааныңны дыңнап турар чалчаларың амыр-чыргалдыг-дыр. ⁹ Сенче ээ көрнүп, сени Израильдин дүжүлгезинге олуртуп каан Бурган Дээрги-Чаяакчыга

^a 3 Хаан. 3:1; 7:8

^b Ис. 10:10-11

^c 3 Хаан. 4:26; 10:26;
2 Чыл. 1:14; 9:25

^d Лев. 25:9; 3 Хаан. 5:13

^e 3 Хаан. 3:1; 7:8

^f 2 Хаан. 5:9

^g Ы. х. к. 2:8;
3 Хаан. 22:48

^h 3 Хаан. 10:11

ⁱ Э. д. 10:29;
1 Чыл. 29:4;
Иов 22:24; 28:16;
Ыд. ыр. 44:10;
Иса. 13:12

^j Ыд. ыр. 71:10, 15;
Иса. 60:6; Иер. 6:20;
Иез. 27:22; 38:13;
Иоил 3:8

^k 3 Хаан. 4:34

^l Мф. 12:42; Лк. 11:31

алдар! Дээрги-Чаяакчы Израильге Бодунуң мөңгө ынакшылы дээш сени хаан кылып каан-дыр^a – сен ам чөптүг чорук биле шынныг шийткел ёзугаар кылыр-дыр сен^b».

^a 2 Чыл. 2:11

^b 2 Хаан. 8:15

¹⁰ Шеваның кадыны хаанга 120 °талант* алдын, эндерик чаагай чыттыг чүүлдер болгаш эртин даштарны белекке берген. Кадынның Соломон хаанга бергени дег эмгежок хөй чаагай чыттыг чүүлдерни улус кажан-даа эккеп көрбээн турган.

^c 3 Хаан. 9:27-28

¹¹ А Хирамның Офирден^c алдын сөөртүп эккеп турган корабльдары оортан дыка хөй сандал ыяш биле эртин даштар база сөөртүп эккелген. ¹² Хаан ол ыяштан Дээрги-Чаяакчының өргээзинге болгаш хаанның ордузунга чадалар чаактары база хөгжүмчүлөргө чадаган, чанзылар кылып берген. Амгы үеге чедир ынча хөй сандал ыяшты кажан-даа чуртче киир сөөртпээн, ынча хөй ыяш көстүп көрбээн.

¹³ Соломон хаан Шеваның кадынынга бодунуң черле берип чанчыккан белектеринден аңгыда, ооң күзээн-не, дилээн-не бүгү чүвезин база хайырлаан. Ооң соонда кадын улузу-биле кады чуртунче чана берген.

Соломоннуң бай-байлаа болгаш өндүр-чаагайы

(2 Чыл. 9:12-28)

¹⁴ Соломон чылдың-на 666 °талант** алдынны ап турган. ¹⁵ Оон аңгыда садыгжылардан, даштыкы садыглажылгадан, бүгү араб хааннардан, израиль девискээрлерниң чагырыкчыларындан ажык-орулганы ап турган.

¹⁶ Соломон хаан 200 улуг дозуг-камгалал кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Бир дозуг-камгалалды-ла кылырынга 600 °шекел*** алдын чарыгдаан. ¹⁷ Ол ышкаш 300 бичежек дозуг-камгалал база кылып алгаш, алдын-биле шап каан^d. Оларның бирээзин-не кылырынга үш °мина**** алдын чарыгдаан. Дозуг-камгалалдарны хаан «Ливанның арга-эзими» дээр ордуга^e тургузуп каан.

^d 3 Хаан. 14:26

^e 3 Хаан. 7:2

¹⁸ Хаан оон ыңай чаан сөөгүнден улуг дүжүлге кылгаш, ону арыг алдын-биле шап каан. ¹⁹ Дүжүлгеже үнер алды тепкииш турган, а ооң ооргазын үстүү талазынче төгерик кылдыр кылып каан. Дүжүлгениң олудунуң ийи талазынга хол салыр черлер кылгаш, оларның чанынга ийи арзылаң дүрүзү тургузуп каан. ²⁰ Оон ыңай алды тепкииште он ийи арзылаң – бир тепкииштиң-не ол-бо талазында ийи арзылаң кылдыр тургулаан. Өске кандыг-даа күрүнеге ол ышкаш коя каасталгалар кажан-даа туруп көрбээн.

²¹ Соломон хаанның бүгү дашка-кундагазын алдындан кылган турган; «Ливанның арга-эзими» дээр ордуда^f бүгү эт-херекселди база арыг алдындан кылган. Мөңгүнден кылган чүү-даа чок болган, чүге дээрге Соломоннуң үезинде мөңгүн хөй боорга, ону үнелевейн турган.

^f 3 Хаан. 7:2

²² Далайга хаан Хирамның корабльдары-биле кады Фарсисче эжиндирер корабльдарлыг турган^g. Үш чыл болгаш-ла, корабльдар эеп кээп, алдын-мөңгүн, чаан сөөгү, сарбашкыннар болгаш алдын-доос куштар сөөртүп эккеп турган.

^g Иса. 23:1; Иона 1:3

²³ Соломон хаан бай-байлаа болгаш мерген угааны-биле чер-делегейиниң бүгү хааннарын ажып турган^h. ²⁴ Чер-делегейде бүгү улус Соломоннуң угаан-чүрээнге Бурганның сиңниктиргени мерген угаанны дыңнаар дээш ооң-биле ужуражыксаар болганⁱ.

^h 3 Хаан. 3:12-13;

2 Чыл. 1:12

ⁱ 3 Хаан. 4:34; 10:1;

2 Чыл. 9:1

²⁵ Келген кижилер бүрүзү бодунуң белээн: алдын-мөңгүн эдилелдер, идик-хеп, ок-чепсек, чаагай чыттыг чүүлдер, аъттар болгаш элчигеннерни чылдың-на эккеп берип турган.

^j 3 Хаан. 4:26;

2 Чыл. 1:14-17

²⁶ Соломон дайынчы тергелер, аъттыг шерииниң санын көвүдөдип алган. Ол 1400 дайынчы тергелиг, 12 000 аъттыг шериглиг турган^j. Хаан дайынчы тергелер

* 10:10 120 талант – 3600 ажыг килограммга деңнежир.

** 10:14 666 талант – 20 ажыг тонна.

*** 10:16 600 шекел – алды ажыг килограммга деңнежир.

**** 10:17 Үш мина – 1,5 ажыг килограммга деңнежир.

биле аъттарны тускай хоорайларга^a, а чамдызын бодунуң чанынга, Иерусалимге, тудуп турган. ²⁷ Соломоннуң чагырган үезинде Иерусалимде чеже даш барыл, мөңгүн база ынча апарган, а пөштен кылган тудуглар эңдерлип, пөш ыяжын Шефела девискээринде фиға ыяжы дег анаа чүүл кылдыр санап турган. ²⁸ Соломонга аъттарны Египеттен база Кувадан эккеп турган^b – хаанның садыгжылары аъттарны Кувадан садып ап турган чүве-дир. ²⁹ Бир дайынчы тергени Египеттен эккеп, 600 °шекел мөңгүн-биле садып ап, а бир аътты 150 шекел мөңгүн-биле садып ап турган чүве-дир. Ол бүгүнү шак ынчаар, Соломоннуң садыгжыларын дамчыштыр, бүгү хет болгаш арамей хааннарга база чедирип берип турган.

^a 3 Хаан. 9:19

^b Ы. х. к. 17:16;
2 Чыл. 1:14-16

Соломоннуң өске бурганнарга мөгөйгени

11 ¹ Соломон хаан фараоннун уруундан ангыда, хой даштыкы херээженнерге – моав, аммон, эдом, сидон болгаш хет кыстарга ынак турган. ² Дээрги-Чаяакчы израильчилерни ол чоннарга хамаарыштыр: «Оларның кыстары-биле өг-бүлө тутпанаар, чүге дээрге олар силерниң сеткил-чүрээнерни боттарының бурганнарын эдерер кылдыр албан дуурайлап аар» – деп сагындырып турган^c. А Соломоннун ынак херээженнери ол чоннарга хамааржып турган-даа болза, хаан оларга хандыкшып, туралаар болган. ³ Ол 700 даңгына кадайлыг база 300 кул-кадайлыг турган; кадайлары ону шын оруктан өскээр самыырадып каапкан. ⁴ Соломон кырый бээрге, кадайлары ооң сеткил-чүрөөн хары бурганнар эдерер кылдыр дуурайлап алган, ооң сеткил-чүрөө Дээрги-Чаяакчы Бурганынга, ачазы Давидтиң сеткил-чүрөөнни бердингени дег, бүрүнү-биле бердинген эвес апарган^d. ⁵ Ол сидончуларның кыс бурганы Астартага^e, аммоннарның чүдек-бужар бурганы Милхонга бараан болуп эгелээн. ⁶ Соломон Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, Ону, бодунун ачазы Давидтиң эдерип чорааны дег, бүрүнү-биле эдербейн барган.

^c Хост. 34:16;
Ы. х. к. 7:3-4

^d 3 Хаан. 15:4;
Неем. 13:26
^e Башт. 2:13

⁷ Оон Иерусалимниң дужунда дагга Соломон моавтарның чүдек-бужар бурганы Хамоска^f база аммоннарның чүдек-бужар бурганы Молохка мөгөйишикин кылып черлер тудуп каан^g. ⁸ Боттарының бурганнарынга айдызап, өргүлдер салып турган бүгү даштыкы кадайларынга ынчалдыр кылып берген.

^f Сан. 21:29

^g 4 Хаан. 23:13

⁹ Дээрги-Чаяакчы Соломонга килеңней берген, чүге дээрге Израильдиң Бурганы анаа ийи катап көзүлген-даа болза^h, ооң чүрөө Дээрги-Чаяакчыга шынчы артпаан.

^h 3 Хаан. 3:5; 9:2

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Соломонга хары бурганнар эдерерин хоруп каан-даа болзаⁱ, ол Ооң айтышкынын тооп дыңнаваан. ¹¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Соломонга мынча дээн: «Бир-тээ, сен ынчаар кылып турар болганыңда, Мээң чагыг-керээмни база сенээ сагыырын айыткан Мээң дүрүмнеримни кадагалап албаан болганыңда, Израильде чагырганың сенден адыра тырткаш, сээң чалчаларыңның бирээзинге берип каар мен^j. ¹² Ынчалза-даа сээң ачан Давидти бодааш, сээң назының дургузунда Мен ынчаар кылбас мен. Чагырганы Мен сээң оглунуң холундан ушта тыртып аар мен.

ⁱ 3 Хаан. 9:6

^j 3 Хаан. 11:31

¹³ Бүгү күрүнени хунаап албас мен. Бодумнуң чалчам Давидти бодааш, Мээң шилип алганым Иерусалимни бодааш^k, Мен сээң оглунга бир аймактан арттырып бээр мен».

^k Ы. х. к. 12:5, 11

Соломоннуң дайзыннары

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Эдомнуң хаанындан укталган Гадад деп кижини Соломоннун удурланыкчызы кылып каан. ¹⁵ Биеэде, кажан Давид Эдомга чаалажып чоруп турда, шериг баштыңы Иоав бодунуң өлген улузун ажаап келгеш, Эдомда бүгү эр улусту кыра шаап каапкан^l. ¹⁶ Иоав болгаш бүгү израильчилер, Эдомда бүгү эр улусту кыргып-хыдып каггыжеге чедир, анаа алды ай дургузунда турганнар. ¹⁷ А Гадад, ынчан бичии оол, ооң ачазынга бараан болуп турган чамдык эдом дүжүметтер-биле кады Египетче десе берген. ¹⁸ Олар мадиан черден чорупкаш, Фаранга келгеннер^m.

^l 2 Хаан. 8:13;
1 Чыл. 18:13

^m Сан. 10:12

Оон Фарандан улус ап алгаш, Египеттиң хааны фараонга келгеннер. Фараон Гададка бажың-балгат, чер берип, аыш-чем-биле хандырган. ¹⁹ Фараон Гададка аажок таарзынган, ынчангаш аңаа бодунуң кадайы Тахпенеса кадынның дунмазын кадай кылдыр ап берген. ²⁰ Тахпенесаның дунмазы Гададка Генуват дээр оол божуп бээрге, Тахпенеса ону хаанның ордузунга доруктур азырап каан. Генуват ордуга фараоннун ажы-төлү-биле кады чурттап турган.

²¹ Египетке тургаш, Гадад Давид хаан өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган деп, шериг баштыңы Иоав база өлүп калган деп дыңнап кааш, фараонга: «Мени салып чорудуп көрүңерем, чуртумче чанайн» – дээн.

²² Фараон: «Чуртуңче чаныксааның ол хире күштүгү, мээцинде сенээ чүү четпейн турар апарды?» – деп айтырган.

Гадад: «Чүү-даа эвес, ындыг-даа болза, мени салып чорудуп көрүңерем!» – деп харыылаан.

²³ Дээрги-Чаяакчы, Гададтан ангыда, Элиаданың оглу Разонну – бодунуң дээргизи, Цованың хааны Адраазардан^a десе берген кижини – Соломоннун база бир удурланыкчызы кылып каан. ²⁴ Давид хаан Адразаарның шериин узуткап каан соонда^b, Разон бодунга шериглер чыып алгаш, дээрбечи бөлүктүн баштыңы апарган. Олар Дамаскыже чорупкаш, аңаа чурттай берип, Разонну Дамаскының хааны кылып алганнар. ²⁵ Соломон дириг турда, Разон үргүлчү Израильдин дайзыны бооп, Гададтын халдаткан бузут-багын көвүдөдип турган. Разон арамей чоннун хааны болуп, Израильди көөр хөңнү чок чораан.

Иеровоамның Соломонга удур үймээни

²⁶ А Наваттың оглу Иеровоам Соломон хаанга удур үймээн үндүргөн. Ол дээрге хаанның чалчаларының бирээзи, Цареда чурттуг, Эфремниң аймаанга хамааржыр кижиге турган, а ооң авазы Церуа дээр дулгуюк херээжен чүве-дир.

²⁷ Иеровоамның хаанга удур канчап үймээн үндүргениниң төөгүзү мындыг болган. Соломон Милло деп шивээни быжыглап тудуп^c, бодунуң ачазы Давидтин Хоорайының ханазында үрелген черлерни септеп турган чүве-дир. ²⁸ (А Иеровоам эрес-маадырлыг кижиге турган. Соломон ол аныяк эрнин ажылын кайы хире эки кылып турарын эскерип кааш, ону Иосифтен укталган аймактарга хамааржыр бүгү ажылчыннарның даргазы кылдыр томуйлап каан.) ²⁹ Ол үеде Иеровоам Иерусалимден үнер апарган. Орук ара аңаа чаа хеп кеткен Силом чурттуг Ахия медээчи^d ужуражы берген. Олар шөлге чүгле ийилээ турганнар. ³⁰ Ахия кедип чораан чаа хевин ужулгаш, он ийи кезек кылдыр ора тыртып алган^e. ³¹ Оон ол Иеровоамга мынча дээн: «Он кезекти бодунга ап ал, чүге дээрге Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур:

„Көр даан, Мен чагырганы Соломоннун холундан ушта тыртып, сенээ он аймакты берип тур мен^f. ³² Ынчалза-даа Мээң чалчам Давидти бодааш база Израильдин бүгү аймактарының аразындан Мээң шилип алганым Иерусалим хоорайны бодааш, аңаа бир аймактан арттырып бээр мен. ³³ Мен ынчаар кылыр мен, чүге дээрге Соломоннун улузу Менден ойталап, сидончуларның бурганы Астартгага, моавтарның бурганы Хамоска болгаш аммоннарның бурганы Милхомга мөгейип^g, Соломоннун ачазы Давид ышкаш, Мээң оруктарым эдербээн-дир, Мээң тааржыр деп көөр чүвемни кылбайн турган-дыр, Мээң дүрүмнерим, айтышкыннармыны сагывайн барган-дыр. ³⁴ Ынчалза-даа Мен Соломоннун холундан бүгү чагырганы албас мен. Мээң шилип алган чалчам, Мээң айтышкыннар, дүрүмнеримни сагып чораан Давидти бодааш, Мен Соломонну ооң назынының дургузунда чагырыкчы кылдыр арттырып каар мен. ³⁵ Ынчалза-даа Мен чагырганы ооң оглунун холундан хунаап алгаш, сенээ он

^a 2 Хаан. 10:16

^b 2 Хаан. 8:3; 10:18

^c 2 Хаан. 5:9; 3 Хаан. 9:24

^d 3 Хаан. 12:15; 14:2; 15:29;
2 Чыл. 9:29

^e 1 Хаан. 15:27

^f 3 Хаан. 11:11

^g Сан. 21:29; Башт. 2:13;
4 Хаан. 23:13

аймактан бээр мен. ³⁶ Иерусалимге – Мээн адымга тураскааткан, Бодумга шилип алганым хоорайга Мээн чалчам Давидтиң чырыткызы^a кажан-даа өшпезин дээш, Мен бир аймакты ооң оглу Соломонга арттырып бээр мен.

^a 2 Хаан. 21:17;
4 Хаан. 8:20

³⁷ А сени Мен шилип ап тур мен, сеткил-чүрөөн чүнү-ле күзээр болдур, шуптузун чагырар сен, Израильдиң хааны болур сен. ³⁸ Бир эвес сен, Мээн чалчам Давидтиң кылып турганы дег, Мээн сеңээ дужааган бүгү чүвемни күүседип, Мээн оруктарымны эдерип, Мээн тааржыр деп көөрүм чүвени кылып база Мээн дүрүмнерим, айттышкыннарымны сагыр болзуңза, Мен сээң-биле кады боор мен. Ынчан Давидке кылып бергеним дег, сээң үре-салгалыңны быжыглаар мен^b, Израильди сеңээ бээр мен. ³⁹ Мен Давидтиң үре-салгалын үүлгедиглери дээш кезедир мен, ынчалза-даа кезээ шагда эвес^c».

^b 2 Хаан. 7:16

⁴⁰ Соломон Иеровоамны өлүрүп каарын оралдашкан, ынчалза-даа Иеровоам Египетче, ол чурттун хааны Сусакамче^c десе берген, Соломоннуң өлүмүңге чедир аңаа турган.

^c 3 Хаан. 14:25;
2 Чыл. 12:2

Соломоннуң өлүмү (2 Чыл. 9:29-31)

⁴¹ Соломоннуң өске ажил-херектери, ооң кылып турган бүгү чүвези болгаш ооң мерген угааны «Соломоннуң ажил-херектериниң номунда» тодараттынып бижиттинген. ⁴² Соломон Иерусалимге бүгү Израильди дөргөн чыл дургузунда хааннаан. ⁴³ Оон ол өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону ооң ачазы Давидтиң Хоорайында ажаап каан. Соломоннуң оглу Ровоам ачазының орнунга хаан апарган.

Израильчилерниң Ровоамга удур үймээни (2 Чыл. 10:1–11:4)

12 ¹ Ровоам Сихем хоорайже^d чорупкан, чүге дээрге бүгү израильчилер ону хаан кылып аар дээш аңаа чыылган турган. ² Наваттың оглу Иеровоам^e Соломон хаандан дезип чорутканы Египетке тургаш, ол дугайында дыңнап каан болгаш Египеттен чанып келген*. ³ Израильчилер айбычылар чорудупкаш, Иеровоамны кыйгыртып аарга, ол бүгү израиль чон-биле кады Ровоамга чедип келген. ⁴ Олар: «Сээң ачаң биске аар чүък чүдүрүп каан-дыр^f, сен ам ачаңның биске албадап онааган күш четтинмес ажылын база биске чүдүрүп каан аар чүъгүн чиигедип бер. Бис ынчан сеңээ бараан болур бис» – дээннер.

^d Башт. 9:6

^e 3 Хаан. 11:26, 40

⁵ Ровоам: «Ам барыңар, үш хонгаш, катап чедип кээр силер» – деп харыылаан.

Чон оон тарап чоруй барган. ⁶ А Ровоам хаан ачазы Соломон дириг чорда, аңаа бараан болуп турган кырганнар-биле сүмележип эгелээн. Ол: «Бо чонга чүү деп харыылайын, кандыг сүме кадар силер?» – деп айтырган.

⁷ Кырганнар: «Бир эвес сен бөгүн бо чонга чалча апарып, оларга бараан болуп, ээлдек-эвилең чугаалашкаш, сеткилин хандырар харыы бээр болзуңза, олар кезээде сээң чалчаларың болур» – деп харыы бергеннер.

⁸ Ынчалза-даа хаан кырганнарның берген сүмезин хүлээп албайн, ооң-биле кады өскөн, аңаа бараан болуп турган аныяк оолдар-биле база сүмелешкен. ⁹ Ровоам: «Кандыг сүме силер кадар силер? Меңээ: „Сээң ачаңның биске чүдүрүп каан чүъгүн чиигет“ – деп турар бо чонга канчаар харыылаалы?» – деп айтырган.

^f 3 Хаан. 4:7, 22; 9:15

¹⁰ Ооң-биле кады өскөн аныяк оолдар: «Сеңээ: „Сээң ачаң биске аар чүък чүдүрүп каан-дыр, а сен ону чиигедип көр“ – деп турар бо чонга: „Мээн биче салаам ачамның белинден чоон. ¹¹ Мээн ачам силерге аар чүък чүдүрүп каан, а мен ону оон-даа аар

* 12:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Египетке артып калган» деп бижээн.

кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип турган, а мээң кеземчем скорпионнуң шагар дылы дег болур^а – дээр сен» – деп харыылааннар.

^a У. ч. 15:1

¹² Үш хүн эрте бээрге, Иеровоам болгаш бүгү чон Ровоам хаанның: «Үш хонгаш, катап чедип кээр силер» – деп дужааганын ёзугаар олче эглип келген. ¹³ Хаан чонга кадыг-дошкун харыы берген^a. Ирейлерниң каткан сүмезин херекке албайн, ¹⁴ аныяк оолдарның сүмелээнин ёзугаар: «Мээң ачам силерге аар чүьк чүдүрүп каан-дыр, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип турган-дыр, а мээң кеземчем скорпионнуң шагар дылы дег болур» – дээн.

^b 3 Хаан. 11:31

¹⁵ Хаан шак ынчаар чонну дыңнавайн барган. Силом чурттуг Ахияны дамчыштыр Наваттың оглу Иеровоамга Бодунуң чугаалаан сөзү боттанзын дээш^b, Дээрги-Чаяакчының ынчаар болур кылып кааны ол-дур. ¹⁶ Бүгү израиль чон хаан оларны дыңнавайн барганын көргөш, аңаа: «Давид-биле бир баг болган бис бе, Иессейнин оглу-биле бир аай чүвүс барыл? Израильчилер, аалдарыңарже эеп чангыланар!^c Давидтиң салгалы бодунуң төрөл бөлүүн чагырзын!» – деп харыылаан. Израильчилер оон аалдарынче тарай берген. ¹⁷ А Ровоам чүгле Иудеяның хоорайларында чурттаан израильчилерни чагырып арткан.

^c 2 Хаан. 20:1

^d 3 Хаан. 4:6; 5:14

¹⁸ Ровоам хаан чонче ажилчын күш даргазы Адонирамны^d айбылап чорудупкан, ынчалза-даа бүгү израильчилер ону даш-биле өлүр соп каапкан. А Ровоам дайынчы тергезинче дүвү-далаш үнө халааш, Иерусалимче дезе берген. ¹⁹ Израильчилер ынчалдыр Давидтиң салгакчыларынга удур амгы үеге чедир үймээн үндүрүп турар.

^e Ос. 8:4

²⁰ Бүгү израильчилер Иеровоамның эеп келгенин дыңнап кааш, ону хуралче кыйгырып алгаш, бүгү Израильдин хааны кылып алганнар^e. Давидтиң салгалынга чүгле Иуданың аймаа шынчы бооп арткан.

^f 2 Чыл. 12:5, 15

²¹ Соломоннуң оглу Ровоам Иерусалимге келгеш, Израильдин чонунга удур дайылдажып, бодунга хаанның чагырганы эгидип аарын шиитпирлээш, Иудеяның бүгү чонундан база Вениаминниң аймаандан 180 000 шилиндек шеригни чыып алган. ²² Ынчалза-даа Бурган Бодунуң кижизи Шемайга^f сөзүн ажыдып: ²³⁻²⁴ «Соломоннуң оглу, Иудеяның хааны Ровоамга, Иуда биле Вениаминниң бүгү аймак-чонунга база арткан чонга Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: боттарыңарның ха-дунмаңар израильчилер-биле чаалажып барбанар. Шуптунар бажыңнарыңарже чана беринер, чүге дээрге ол бүгү Мээң күзел-соруум ёзугаар болган-дыр» – дээн.

Олар Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнааш, ооң аайы-биле чана бергеннер.

Иеровоамның чонну дүрзү-бурганнарга мөггеринче кииргени

^g Башт. 9:45

^h Башт. 8:17

²⁵ Иеровоам Эфрем дагларында Сихем хоорайны^g быжыглай тудуп алгаш, аңаа чурттай берген. Ол оон чоруткаш, Пенуэл хоорайны^h быжыглай тудуп алган.

ⁱ Ы. х. к. 12:5-6

²⁶ Иеровоам сеткил-сагыжында мынча деп бодаан: «Чагырга Давидтиң салгалынче катап база шилчий берип боор-дур. ²⁷ Бир эвес бо чон Иерусалимде Дээрги-Чаяакчының өргээзинче өргүл салып баарын уламчылаар болзаⁱ, ооң сеткил-чүрээ бодунун дээргизи, Иудеяның хааны Ровоамче эгли бээр. Олар мени өлүрүп кааш, Иудеянын хааны Ровоамче эгли бээрлер».

^j 4 Хаан. 10:29; 17:16;

2 Чыл. 11:15; 13:8;

Ос. 8:5-6; 10:5; 13:2

^k Хост. 32:4

²⁸ Улузу-биле сүмелешкеш, хаан ийи алдын бугажык кылып алгаш^j, чонга: «Ам Иерусалимче барган херээнер чок-тур; израиль чон, сени египет черден үндүрө берген Бурганың* бо-дур» – дээн^k.

²⁹ Ынчангаш оларның бирээзин Вефил хоорайга, а өскезин – Дан хоорайга тургузуп каан. ³⁰ Ол чорук бачытка чедирген. Чон бугажыкка мөгөөр дээш Данга чедир безин барып эгелээн.

³¹ Иеровоам мөгейишкин кылыр бедик черлер тудуп, чон аразындан Левийнин салгакчыларынга хамаарышпас улусту Бурганның бараалгакчылары кылдыр томуйлап каан. ³² Ол сес айның он беште Иудеяда демдеглек турар байырлал ышкаш байырлал доктааткаш*, Вефилде өргүл салыр бедигээшке – кылып алган бугажыктарынга – өргүлдер салып турган. Ол Вефилге тудуп алганы бедик черлерге бараан болзун дээш, Бурганның бараалгакчыларын томуйлап каан. ³³ Израильчилерге байырлал доктаадып берип, бодунуң туразы-биле шилип алган хүнү – сес айның он беште Иеровоам Вефилде тудуп алганы өргүл салыр бедигээшке чаагай чыттыг өргүл салыры-биле чоокшулап келген.

Медээчиниң Вефилге удур өттүр билген медеглели

13 ¹ Иеровоам чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр дээш өргүл бедигээжиниң чанынга турда, Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар Иудеядан Вефилче Бурганның бир кижизи^a чедип келген. ² Ол кижиде Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар өргүл салыр бедигээшке алгырып эгелээн: «Өргүл бедигээжи! Өргүл бедигээжи! Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: Давидтиң салгалындан оол төрүттүнер. (Оон ады Иосия.) Ол бедик черлерде база сенде чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турар бараалгакчыларны өргүл кылдыр сээң кырыңга эккеп салыр. Кижиде сөөктерин сээң кырыңга өрттеди!»^b

^a 4 Хаан. 23:17

^b 4 Хаан. 23:15-16; Ам. 3:14

³ Ол-ла үеде Бурганның кижизи улуска бадыткал демдээ берип: «Ону Дээрги-Чаяакчы медеглээн деп бадыткал демдээ бо-дур: бо өргүл салыр бедигээш буступ каар, а ооң хүлү тарай бээр» – дээн.

⁴ Бурганның кижизиниң Вефилде өргүл бедигээжинге чүнү чугаалааның дыңнап кааш, Иеровоам хаан өргүл бедигээжинден холу-биле олче айтып: «Ону тудуп алыңар!» – деп дужааган.

Ынчалза-даа хаанның демги кижиде айыткан холу кадып калган, ол ону бодунче эй тыртып шыдаваан. ⁵ А өргүл бедигээжи Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыткан Бурганның кижизиниң бергени бадыткал демдээн ёзугаар буступ калган, ооң хүлү тарай берген.

⁶ Хаан ынчан Бурганның кижизинге: «Бараан бооп турарың Дээрги-Чаяакчыга мени өршээр кылдыр чаннанып көр, мээң холум экирий берзин» – дээн.

Бурганның кижизи Дээрги-Чаяакчыдан өршээл дилеп, чаннырга, хаанның холу экирий берип, ооң мурнунда дег кадык апарган^c. ⁷ Хаан Бурганның кижизинге: «Мээң ордумче кады бараалы, чемненип, күш кирип ал, мен сенээ белек берейн» – дээн.

^c Мк. 3:5; Иак. 5:16

⁸ А Бурганның кижизи хаанга: «Бир эвес сен меңээ байлаанчың чартыын-даа берип турган болзуңза^d, мен сээң-биле кады барбас ийик мен, бо черге аш-чем-даа чивес, суг-даа ишпес ийик мен. ⁹ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзү-биле меңээ: „Аш-чем чиве, суг ишпе, келген оруун-биле ээп чанма“ – деп дужааган болгай» – деп харыылаан. ¹⁰ Ынчангаш ол Вефилче келген оруу-биле ээп чанмас дээш, өске орук-биле чорупкан.

^d Сан. 22:18

¹¹ А Вефилге Бурганның бир кырган медээчизи чурттап турган чүве-дир. Ооң оолдары келгеш, Бурганның кижизиниң Вефилге ол хүн кылган бүгү чүвезин чугаалап бергеннер. Хаанга демги кижиниң чүү дээнин база дамчытканнар. ¹² Ачазы оолдарындан: «Ол кижиде кандыг орук-биле чоруй барды?» – деп айтырган.

Оолдары ачазынга Иудеядан келген Бурганның кижизиниң чоруй барган оруун айтып бергеннер. ¹³ Кырган медээчи оолдарынга: «Меңээ элчигенден эзертеп беринер» – дээн.

* 12:32 Моисейниң хоойлузун ёзугаар израиль чон чеди айның он бештен эгелээш, Чадырлар байырлалын демдеглек, байырлаар уjurлуг турган (Лев. 23:34 көр).

Олар аңаа элчиген эзертеп бээрге, ол ону мунуп алгаш, ¹⁴Бурганның демги кижизин сүрүп чорупкан. Ону дуб ыяш адаанга тып чеде бергеш, кырган медээчи: «Иудеядан келген Бурганның кижизи сен сен бе?» – деп айтырган.

Демгизи: «Ийе» – деп харыылаан.

¹⁵Ынчан кырган медээчи аңаа: «Мээң бажыңымче киргеш, чемненип ап көрөм» – дээн.

¹⁶А демгизи: «Мен сээң-биле кады дедир ээпкеш, бо черге аыш-чем-даа чип, суг-даа ижип шыдавас мен. ¹⁷Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзү-биле меңээ: „Аңаа аыш-чем-даа чиве, суг-даа иште база ынаар чеде берген орууң-биле ээп чанма“ – деп чугаалап каан болгай» – деп харыылаан.

¹⁸Кырган медээчи: «Мен база, сен ышкаш, Бурганның медээчизи-дир мен. Дээрги-Чаяакчының төлээзи меңээ Ооң сөзү-биле: „Ону бажыңыңче дедир келдиртип ал – чемненип, сугдан ижип алзын“ – деп чугаалады» – дээн.

Кырган медээчи өскезин мегелепкен болган.

¹⁹Иудея чурттуг кижии ооң-биле кады дедир ээп келгеш, ооң бажыңыңа чемненип, суг ижип алган. ²⁰Олар ам-даа чемненип олурда, демги кижини дедир келдиртип алган кырган медээчиге Дээрги-Чаяакчының сөзү ажыттыңан. ²¹Ол медээчи Иудеядан келген Бурганның кижизинге Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин ыткыр үн-биле дамчыткан: «Сен Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнавай, Ооң сенээ берген айтышкынын үрээң-дир сен. ²²Сен ээп келгеш, Ооң сенээ чемненирин, суг ижерин хоруп каан черге аыш-чем чип, суг ишкен-дир сен. Ынчангаш сээң мөчү-сөөгүнү ада-өгбөңниң чевег-куюнга хөөржүтпес».

²³Иудея чурттуг Бурганның кижизи чемненип, суксун ижип аарга, ону дедир экелген медээчи аңаа элчиген эзертеп берген. ²⁴Ол кижии хоорайдан чорупкан, а орук ара аңаа арзылаң таварышкаш, үзерлеп каапкан^а. Ооң мөчү-сөөгү орукта октаттына берген чыткан, а элчиген биле арзылаң ооң чанынга турган. ²⁵Олап эртип чыткан улус черде чыдар мөчү-сөөк биле ооң чанында турар арзылаңны көрүп кааш, кырган медээчиниң чурттап турар хоорайыңга ол дугайында барып чугаалааннар. ²⁶Демги кижини оруктан эгилдирипкен медээчи ол чугааны дыңнап кааш: «Ол болза Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнаваан Бурганның кижизи-дир. Дээрги-Чаяакчы ону Бодунуң аңаа медеглээн сөзүн ёзугаар арзылаңга каап бээрге, араатан ону үзерлеп, өлүрүп каан-дыр» – дээн.

²⁷Кырган медээчи оолдарыңга: «Меңээ элчигенден эзертеп бериңер» – дээрге, олар эзертеп күүсеткеннер.

²⁸Медээчи чорупкаш, орукта чыдар мөчү-сөөктү тып алган; ооң чанында элчиген биле арзылаң турар болган. Арзылаң мөчү-сөөктү-даа чивээн, элчигенни-даа үзерлевээн бооп-тур. ²⁹Кырган медээчи Бурганның кижизиниң мөчү-сөөгүн көдүргеш, элчигенче салып алгаш, ажыын ажып ыглап, ажаап каар дээш бодунуң хоорайыңче аппаратан. ³⁰Мөчү-сөөктү ол бодунуң ада-өгбөңиниң чевег-куюңче салып кааш, ооң ажыын ажып ыглап: «Хөөкүй дуңмамны аар!» – деп турган.

³¹Орнукушдулга соонда, ол бодунуң оолдарыңга: «Мен өлүп каарымга, Бурганның кижизин ажааган чевег-куйга мени ажаап, ооң сөөгүнүң чанынга мээң сөөгүмнү тудуп каар силер. ³²Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар ооң Вефилде өргүл салыр бедигээш дугайында база Самарияның хоорайларында мөгөйишкин кылыр бүгү бедик черлер дугайында чугаалаан сөзү ыяап-ла бүдөр ужурулуг» – дээн.

³³Ол болуушкун соонда безин Иеровоам бодунуң бузут-бактыг оруундан өскээр эгбээн. Ол мөгөйишкин кылыр бедик черлерге Бурганның бараалгакчылары кылдыр чон аразындан таварышкан-на кижилерни томуйлаарын уламчылап, бараан

^а 3 Хаан. 20:36

болурун күзээн кижини-ле бедик черлерде Бурганның бараалгакчызы кылып каап турган. ³⁴ Ол бачыт Иеровоамның ук-салгалын буураашкына база чырык чер кырынга турбас кылдыр узуткаттырырынга чедирген^a.

^a 3 Хаан. 14:10

Иеровоамның оглунуң өлгени

14 ¹ Ол үеде Иеровоамның оглу Авия аарый берген. ² Иеровоам кадайына мынча дээн: «Барып, улус сени Иеровоамның кадайы деп танывас кылдыр солуй кеттингеш, Силомче^b чорувут. Ында Бурганның медээчизи Ахия^c – мээң бо чоннун хааны апаарымны баш бурунгаар чугаалаан кижиде бар. ³ Чоруурда, хол куруг эвес, он хлеб, элээн каш боова болгаш доңгажыгаш ишти ары чигири ап алгаш, медээчиге баар сен^d. Ол сенээ оглувустуң канчап баарын чугаалап бээр».

^b Иис. 18:1

^c 3 Хаан. 11:29-31

^d 1 Хаан. 9:7-8

⁴ Иеровоамның кадайы ашааның чугаалаанын эзугаар кылып, Силомда Ахияның бажыңынче чорупкан. А Ахия кыраанындан согурарып, чүве көрбестей берген турган. ⁵ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Дыңна даан, Иеровоамның кадайы аарый берген оглунун дугайында сенден айтырар дээш кел чыдыр. Сен аңаа ынча деп база мынча деп харыылаар эвес сен бе. Келгеш, ооң кадайы өске херэежен бооп баажыландырдыр» – дээн.

⁶ Ахия эжик аксында демги херэеженниң базымнарының даажын дыңнап кааш: «Иеровоамның кадайы, кирип кел. Чүге солуй кеттиниң алганың ол? Менде сенээ багай медээлер бар-дыр. ⁷ Иеровоамга Израильди Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин барып дамчыт:

„Мен сени карачал чон аразындан депшидип, Мээң израиль чонумнун чагырыкчызы кылып кагдым^e. ⁸ Мен Давидтиң үре-салгалындан чагырганы хунаап алгаш, сенээ берип кагдым^f, ынчалза-даа сен Мээң чалчам Давид ышкаш эвес-тир сен. А ол болза Мээң айтышкынармынны күүседип, бүгү чүрээ-биле Мени эдерип, Мээң мурнумга чүгле эки чүвени кылып чораан болгай. ⁹ Сээң мурнуңда турган бүгү хааннарга көөрдө, хөй бузутту үүлгеттиң. Сен бодунга өске бурганнар, шуткумал дүрзү-бурганнар кылып ап^g, Мээң киленим кывыстың, а Мени артыңче октаптың^h.

^e 3 Хаан. 16:2

^f 3 Хаан. 11:31

^g 3 Хаан. 12:28

^h Иез. 23:35

¹⁰ Ынчангаш Мен сээң үре-салгалыңче айыыл-халап ыдар мен. Иеровоамдан укталган эр кижиде бүрүзүн – Израильде кул-даа, хостуг-даа* кижиниⁱ – кыра шаап каар мен^j. Сээң үре-салгалыңны, өдек-бокту когун үзе өрттедири дег, өрттедиптер мен.

ⁱ Ы. х. к. 32:36

^j 3 Хаан. 15:29; 21:21;

4 Хаан. 9:8

¹¹ Иеровоамга хамааржыр улустан хоорайга өлүп каар кижини ыттар чиптер, а хову-шөлге өлүп каар кижини дээрниң куштары соктап чиптер^к. Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

^k 3 Хаан. 16:4; 21:24

¹² А сен чана бер. Хоорайга будун бастынары билек, оглуң өлүп каар. ¹³ Бүгү Израиль ооң ажыын ажып ыглап, ажаап каар. Иеровоамның үре-салгалындан чүгле ону чеveg-куйга хөөржүдөр, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Иеровоамның улундан чүгле ол оолда бир-ле эки чүүл^l көрген-дир. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунга Израильди чагырар өске хаанны депшидип аар. Ол хаан Иеровоамның ук-салгалын кыргып-хыдыыр; ол хүн бо келген-дир^m. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Израильди узуткап каар, чон ынчан шапкын агымда чайганган кулузун дег боор. Ол израиль чонну ооң ада-өгбезинге бергени эки черден тура тыртып, Евфрат хемниң ындынга тарадып кааптарⁿ, чүге дээрге олар Ашера бурганга адагаштар тураскааткаш, Дээрги-Чаяакчыны хораткан-дыр. ¹⁶ Израильди Ол Иеровоамның бодунуң үүлгеткени база ооң израильчилерни үүлгедир кылдыр элзеткени бачыттары дээш садыптар».

^l 2 Чыл. 19:3

^m 3 Хаан. 15:27-30

ⁿ Ы. х. к. 29:28

¹⁷ Иеровоамның кадайы туруп келгеш, Тирца хоорайже дедир чорупкан. Ол бодунун ордузунун эргинин артай базары билек, оглу өлүп калган. ¹⁸ Бодунун чалчазы

* 14:10 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа».

Ахия медээчини дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн ёзугаар бүгү израильчилер оолдун ажыын ажып ыглажып, ажаап кааннар.

^a 2 Чыл. 13:2-20

¹⁹ Иеровоамның өске ажыл-херектери, ооң чорудуп турган дайыннары^a болгаш канчаар чагырып турганы Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодарттынып бижиттинген. ²⁰ Ол чээрби ийи чыл хааннааш, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Надав ачазының орнунга хаан апарган.

Ровоам – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 12:1-2, 9-16)

²¹ Соломоннун оглу Ровоам Иудеяга хааннап турган. Ол дөртен бир харлыында хаан апаргаш, Дээрги-Чаяакчының Израильдин бүгү аймактарындан Бодунун алдар-адын аңаа тургузар дээш шилип алган хоорайы Иерусалимге он чеди чыл дургузунда чагырган. Ооң авазы Наама дээр аммон херээжен турган чүве-дир.

²² Иудеяның чону Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Олар үүлгеткен бачыттары-биле Дээрги-Чаяакчыны боттарының ада-өгбезинден арттыр хорададып алганнар. ²³ Олар мөгейишкин кылыр бедик черлер, даш көжээлер база бедик тей бүрүзүңге-ле, сагларар ыяш адаанга-ла Ашера бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп алганнар. ²⁴ Ол чуртка дүрзү-бурганнар өргээлеринге самын-садар кижилер безин бар апарган^b. Улус-чон Дээрги-Чаяакчының израильчилерин мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарның бүгү чүдек-бужар чаңчылдарын үлегерлеп ап, ынчаар кылып турган.

^b Ы. х. к. 23:17

^c 3 Хаан. 11:40

²⁵ Ровоамның чагыргазының бешик чылында Египеттиң хааны Сусаким^c Иерусалимче халдап келген. ²⁶ Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинин база хаанның ордузунун эртине-байлаан алгаш барган. Сусаким бүгү чүвени, ооң иштинде Соломоннун кылып каан бүгү алдын дозуг-камгалалдарын^d ап алган. ²⁷ Ровоам хаан оларнын орнунга хүлер дозуг-камгалалдар кылгаш, хаанның ордузунче кирер черде турар камгалакчы шериглер баштыңнарынга хүлээди берген. ²⁸ Хаан Дээрги-Чаяакчының өргээзинче бар чыткан санында-ла, камгалакчы шериглер ол дозуг-камгалалдарны тудуп алган кады чоруур, а оон оларны таңнылдар өрээлинче дедир аппаар турган.

^d 3 Хаан. 10:17

²⁹ Ровоамның өске ажыл-херектери болгаш ооң кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодарттынып бижиттинген. ³⁰ Ровоам биле Иеровоамның аразынга үргүлчүлээшкинниг дайын чоруп турган. ³¹ Ровоам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтин Хоорайынга, ада-өгбезинин чанынга ажаап каан. Ооң аммон сөөк авазын Наама дээр турган. Ровоамның оглу Авиям ачазының орнунга хаан апарган.

Авиям – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 13:1–14:1)

15 ¹ Наваттын оглу Иеровоамның хааннаашкынының он сески чылында Авиям* Иудеяның хааны апарган. ² Ол Иерусалимге үш чыл хааннаан. Ооң авазы Авессаломдан укталган Мааха турган. ³ Авиям ачазының ооң мурнунда үүлгедип турган бүгү бачыттарын өттүнүп үүлгедип турган, ооң чүрээ, өгбези Давидтин чүрээ дег, Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле бердинмээн болган^e. ⁴ Ындыгдаа болза, Давидтин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Давидти бодааш, Иерусалимге аңаа чырыткыны берген^f – ооң салгакчызын өрү көдүрүп, Иерусалимни быжыглап каан. ⁵ Чүге дээрге Давид Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүлдү кылып, хет Урия-биле болган чүүлдү санаваз болза^g, назынының дургузунда Ооң аңаа дужааган бүгү чүвезинден өскээр барып көрбээн.

^e 3 Хаан. 11:4

^f 2 Хаан. 21:17;
3 Хаан. 11:36

^g 2 Хаан. 11:3-17

* 15:1 Авиям – бо хаанның «Мээң адам – Далай» дээн уткалыг адын Чылдар демдеглелинин ийиги номунда «Мээң адам – Дээрги-Чаяакчы» дээн уткалыг Авия деп бижип турар (2 Чыл. 13:1 көр).

⁶ Авиямның назынының дургузунда Ровоам биле Иеровоам хааннарның аразынга эгелээн дайын уламчылап келген. ⁷ Авиямның өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. Ооң биле Иеровоамның аразынга дайын чоруп турган. ⁸ Авиям өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Аса ачазының орнунга хаан апарган.

Аса – Иудеяның хааны
(2 Чыл. 14:2-5; 15:16–16:14)

⁹ Израильдиң хааны Иеровоамның чагыргазының чээрбиги чылында Аса Иудеяның хааны апарган. ¹⁰ Ол Иерусалимге дөртөн бир чыл хааннаан. Ооң кырган-авазы* Авессаломдан укталган Мааха турган.

¹¹ Аса, өгбези Давид ышкаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдерни кылып турган. ¹² Ол дүрзү-бурганнар өргээлеринге самыын-садар кижилерни чурттан үндүр сывырып^a, ада-өгбезинин кылып кааны бүгү дүрзү-бурганнарны чайладып каапкан. ¹³ Ол бодунуң кырган-авазы Мааханың кадын адын безин Ашера бурганга тураскааткан чүдек-бужар адагаш тургузуп алганы дээш казып каапкан. Аса ооң ол адагажын одуруп каапкаш, Кедрон шынаазынга өрттедипкен^b. ¹⁴ Мөгөйишкин кылыр бедик черлерни Аса узуткаваан-даа болза, ооң чүрээ бүгү назынында Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле бердинген турган. ¹⁵ Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинче ачазының база бодунуң Аңаа бараалгаткан белектерин: алдын-мөңгүннү, эдилелдер, саваларны эккелген^c.

¹⁶ Аса биле Израильдиң хааны Ваасаның аразынга оларның хааннап келген бүгү уезинде дайын чоруп келген. ¹⁷ Израильдиң хааны Вааса Иудеяга удур тулчуп үнгөш, иудей хаан Асаның черинден кымның-даа үнерин база ынаар кымның-даа кирерин болдурбас дээш, Рама хоорайны быжыглап эгелээн. ¹⁸ Аса ынчан Дээрги-Чаяакчының өргээзинин база хаанның ордузунуң эртине шыгжамырларында артып калган бүгү алдын-мөңгүннү ап алгаш^d, чалчаларынга хүлээдип бергөш, оларны Хезионнун оглунуң оглу, Тавримоннун оглу, Дамаскыда дүжүлгедө саадаан арамей хаан Венададче чорудуп^e, сөс ыткан: ¹⁹ «Бистин адаларывыстың аразынга дег, бис ийинин аравыска база эвилел турзун. Көр даан, мен сеңээ белек кылдыр алдын-мөңгүн чорудуп бердим. Израильдиң хааны Вааса мээң черимден ырап чоруй баар кылдыр, барып, ооң-биле эвилелини күш чок болдуруп көрөм».

²⁰ Венадад Аса хаанның саналы-биле чөпшээрешкеш, бодунуң шериг баштыңнарын Израильдин хоорайларынга удур чорудупкан. Олар Ийон, Дан болгаш Авел-Бет-Мааха хоорайлары, Киннереттиң бүгү девискээрин база Неффалимниң бүгү черин хоозурадып каапкан. ²¹ Вааса ол дугайында дыннап кааш, Раманы быжыглап тударын соксаткаш, Тирца хоорайже^f ээп келген. ²² А Аса хаан бүгү иудейлерни, чаңгыс-даа кижии уттуп кагбайн чыыптарга, олар Рамадан Ваасаның анаа тудуг кылып турган ыяш-дажын алгаш барганнар. Аса ол ыяш-даш-биле Вениаминниң черинде турар Гива хоорайны болгаш Мицпа хоорайны быжыглап алган.

²³ Асаның бүгү өске ажил-херектери, ооң бүгү өндүр улуг чоруктары, кылган бүгү чүвези болгаш тудуп каан хоорайлары Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. Чүглө кырый бээрге, ооң буттары аарып турган. ²⁴ Аса өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, өгбези Давидтиң Хоорайында ажаап каан. Ооң оглу Иосафат^g ачазының орнунга хаан апарган.

^a Ы. х. к. 23:17;
3 Хаан. 14:24

^b 4 Хаан. 23:4, 6, 12

^c 3 Хаан. 7:51

^d 3 Хаан. 14:26

^e 4 Хаан. 12:18

^f Сол. ыр. 6:4

^g 3 Хаан. 22:2

* 15:10 Азы: «Ооң авазы». Өске бурунгу сөзүглелде «Мааха» эвес, «Ана» деп атты бижээн.

Надав – Израильдин хааны^a 3 Хаан. 14:20

²⁵ Иеровоамның оглу Надав^a Иудеяның хааны Асаның чагыргазының ийиги чылында Израильдин хааны апаргаш, ону ийи чыл чагырган. ²⁶ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, ачазының оруктарын эдерип, ооң Израиль үүлгетсин дээш, элзедип кирип каан бачыдын база өттүнүп кылып турган.

^b Ис. 19:44; 21:23-24

²⁷ Иссахарның аймаандан үнген Ахияның оглу Вааса деп кижини Надавка удур сүлчээ кылгаш, ону Гивветон деп филистим хоорайга^b, кажан Надав база бүгү израильчилер ол хоорайны бүзээлеп турда, өлүрүп каан. ²⁸ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының үшкү чылында Вааса Надавты чок кылып кааш, ооң орнунга хаан апарган.

^c 3 Хаан. 14:10-11, 14; 21:21

²⁹ Чаа-ла чагырып эгелээш, Вааса Иеровоамның бүгү ук-салгалын кыра шаап каапкан. Ол Иеровоамның үре-салгалындан кымны-даа дириг арттырбайн, Бодунуң чалчазы, Силом чурттуг Ахияны дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн эзугаар^c, шуптузун узуткап каапкан. ³⁰ Ол бүгү узуткаашкын Иеровоамның бодунуң үүлгеткен бачыттары дээш, ооң Израиль үүлгетсин дээш элзедип кирип каан бачыттары дээш база ооң Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны килеңнеткени дээш болган.

³¹ Надавтың өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ³² Аса биле Израильдин хааны Ваасаның аразынга оларның хааннап турган бүгү үезинде дайын чоруп келген.

Вааса – Израильдин хааны

³³ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының үшкү чылында Ахияның оглу Вааса Тирца хоорайга бүгү Израильдин хааны апаргаш, чээрби дөрт чыл чагырган. ³⁴ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, Иеровоамның оруктарын эдерип, ооң Израиль үүлгетсин дээш, элзедип кирип каан бачыдын база өттүнүп кылып турган.

^d 2 Чыл. 19:2; 20:34

16 ¹ Ананийниң оглу Иеху деп кижиге^d Дээрги-Чаяакчы Ваасага хамаарышкан Бодунуң сөзүн ажыдып: ² «Мен сени доозун-довурактан алгаш, Мээн израиль чонумнуң чагырыкчызы кылдыр депшидип кагдым^e, а сен Иеровоамның оруун эдерип, Мээн израиль чонумну бачыт үүлгедиринче элзедип каарыңга, олар Мени боттарының бачыттары-биле килеңнедип турду. ³ Вааса, Мен сени, сээң үре-салгалыңны өрттедиптер мен. Наваттың оглу Иеровоамның ук-салгалы-биле кылган чүвемни сээң ук-салгалың-биле база кылып мен^f. ⁴ Ваасаның салгалындан хоорайга өлүп каар кижини ыттар чиптер, а ооң улузундан хову-шөлге өлүп каар кижини куштар соктап чиптер» – деп чугаалаан^g.

^e 3 Хаан. 14:7^f 3 Хаан. 15:29; 16:12^g 3 Хаан. 14:11; 21:24

⁵ Ваасаның өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези болгаш өндүр улуг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁶ Вааса өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Тирцага ажаап каан. Ооң оглу Ила ачазының орнунга хаан апарган.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Ваасага база ооң үре-салгалыңга хамаарышкан Бодунуң сөзүн, ооң Дээрги-Чаяакчының мурнунга үүлгеткен бүгү бачыды дээш, Ананийниң оглу Иехуну дамчыштыр чугаалаан турган. Чүге дээрге Вааса Иеровоамның үре-салгалын өттүнүп кылып турган херектери-биле база ооң ук-салгалын узуткааны-биле Дээрги-Чаяакчыны хорададып алган чүве-дир.

Ила – Израильдин хааны

⁸ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының чээрби алдыгы чылында Ваасаның оглу Ила Израильдин хааны апаргаш, Тирцага ийи чыл чагырган.

⁹ Иланың дүжүметтеринин бирээзи, дайынчы тергелерниң чартык кезээн башкарып турган Зимри дээрзи^h аңаа удур сүлчээ кылган. Кажан Ила Тирцага ордузунуң

^h 4 Хаан. 9:31

башкарыкчызы Арсаның бажыңыга арагалап турда, ¹⁰ Зимри кирип келгеш, ону өлүрүп каан. Ынчан Иудеяның хааны Асаның чагыргазының чээрби чедиги чылы турган. Зимри Иланың орнунга хаан апарган. ¹¹ Чаа-ла чагырып эгелээш, Зимри Ваасаның бүгү өг-бүлезин кыра шаап каапкан, чаңгыс-даа эр кижини – ооң төрөлдери-даа, эштерин-даа – дириг арттырбаан. ¹² Зимри Ваасаның бүгү үре-салгалын Дээрги-Чаяакчының Ваасага хамаарыштыр Бодунуң чалчазы Иеху медээчини дамчыштыр чугаалаан сөзүн ёзугаар^a узуткап каапкан. ¹³ Ол бүгү узуткаашкын Ваасаның, ооң оглу Иланың боттарының үүлгеткен бачыттары дээш, оларның Израиль үүлгетсин дээш, элзедип киирген бачыттары дээш база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны хоозун дүрзү-бурганнары-биле килеңнеткени дээш болган.

^a 3 Хаан. 16:3

¹⁴ Иланың өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Зимри – Израильдин хааны

¹⁵ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының чээрби чедиги чылында Зимри Тирцага хааннап эгелээш, чүгле чеди хүн чагырган. Израиль шериг ол үеде филистим хоорай Гиветонну^b бүзээлеп турган чүве-дир. ¹⁶ Шериг турлаанда израильчилер Зимриниң сүлчээ кылгаш, хаанны өлүрүп каанын дыңнааш, ол-ла хүн шериг баштыңы Омрини Израильдин хааны кылдыр чарлапканнар.

^b Ис. 19:44; 21:23;
3 Хаан. 15:27

¹⁷ Ооң соонда Омри болгаш ооң-биле кады бүгү израильчилер Гиветондан чоруй баргаш, Тирцаны бүзээлеп алганнар. ¹⁸ Зимри хоорайның эжелеттиргенин көрүп кааш, хаанның ордузунун иштики быжыглалдыг өрээлдеринче кире бергеш, ордуу өрттедипкеш, өлүп калган. ¹⁹ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгеткени дээш база Иеровоамның оруун эдерип – ооң Израиль үүлгетсин дээш, элзедип киирген бачыттарын өттүнүп кылып турганы дээш өлүп калган.

²⁰ Зимриниң өске ажыл-херектери болгаш ооң кылган сүлчээзи Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Омри – Израильдин хааны

²¹ Ынчан Израильдин чону ийи кезекке үстү берген: бир чарты Гинаттын оглу Тивнийни хаан кылып аар дээш деткип турган, а өске чарты Омрини деткээн. ²² Омриниң талазында чон Гинаттын оглу Тивнийниң талазында чондан күштүг болган. Тивний өлүп калган, а Омри хаан апарган. ²³ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының үжен бирги чылында Омри Израильдин хааны апаргаш, он ийи чыл дургузунда, ооң иштинде Тирцага алды чыл, чагырган. ²⁴ Омри Семир деп кижиден аңаа хамааржыр тейни ийи °талант* мөңгүн-биле садып алгаш, аңаа хоорай туткаш, ону ол тейниң ээзи турган Семирниң ады-биле Самария деп адап каан.

²⁵ Омри Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, ооң мурнундагы бүгү хааннардан хөй бачытты кылып турган^c. ²⁶ Ол Наваттын оглу Иеровоамның бүгү оруктарын эдерип, ооң Израиль үүлгетсин дээш, элзедип киирген бачыттарын өттүнүп кылып, хоозун дүрзү-бурганнары-биле Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип турган.

^c Мих. 6:16

²⁷ Омриниң кылган өске ажыл-херектери, ооң маадырлыг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁸ Омри өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга ажаап каан. Ооң оглу Ахав ачазының орнунга хаан апарган.

* 16:24 Ийи талант – алдан ажыг килограммга деңнежир.

Ахав – Израильдиң хааны

²⁹ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының үжен сески чылында Омриниң оглу Ахав Израильге хааннап эгелээш, Израильди ооң найысылалы Самарияга чээрби ийи чыл чагырган. ³⁰ Омриниң оглу Ахав Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыгты ооң мурнундагы бүгү хааннардаа арттыр үүлгеткен^a. ³¹ Ахавка Наваттың оглу Иеровоамның кылып чораан бачыгтарын өттүнүп үүлгедири четпес болган. Ол Сидоннуң хааны Этваалдың уруу Иезавелди^b кадай кылдыр ап алгаш, Ваал бурганга бараан болуп, мөгейип эгелээн^c. ³² Ахав Ваалдың өргээзин Самарияга тудуп бергеш^d, аңаа өргүл салыр бедигээш тургузуп каан. ³³ Ол Ашера бурганга адагаштар тураскаадып каан база Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны Израильдиң оон мурнундагы бүгү хааннарындан арттыр хорададып турган.

³⁴ Ахавтың чагырган үезинде Вефил чурттуг Ахиил деп кижии Иерихон хоорайны катап тудуп каан. Ол кижии хоорайның таваан салып каарга, оон дун оглу Авирам чок апарган, а хаалгазын тургузуп каарга, хеймер оглу Сегув чок апарган. Нуннуң оглу Иисусту дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ынчалдыр боттанган^e.

Илияның каңдаашкын болурун баш бурунгаар медеглээни

17 ¹ Галаадта Тешви чурттуг Илия деп кижии Ахавка: «Бараан болуп турарым Израильдиң дириг Бурганы Дээрги-Чаяакчының адындан чарлап тур мен: чүгле мээң сөзүм-биле болур дээрден башка, бо каш чылда маңаа шалың-даа дүшпес, чаъс-даа чагбас» – дээн^f.

² Оон Илияга Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн ажыдып: ³ «Моон чорупкаш, чөөн чүкче барып, Иордан хемниң ындында Хорат деп хемчигештиң чанынга чаштына бер. ⁴ Сугну хемчигештен ижер сен, а сени чем-биле хандыраарын Мен кускуннарга дужаап каар мен» – деп чугаалаан.

⁵ Илия Дээрги-Чаяакчының аңаа чугаалаанын эзугаар кылган. Ол Иорданның ындында Хорат деп хемчигешче чоруй баргаш, аңаа артып калган. ⁶ Кускуннар Илияга эртен, кежээ далган-тараа биле эът эккеп берип турган, а сугну ол хемден узуп ижип турган.

Сарепта чурттуг дулгуяк херээжен

⁷ Элээн үе эрткен соонда, ол хемчигеш соглуп калган, чүге дээрге чуртка чаъс чагбастай берген. ⁸ Ынчан медээчиге Дээрги-Чаяакчының сөзү ажыттырган: ⁹ «Ам Сидон черде Сарепта хоорайже^g чорупкаш, аңаа чуртта. Мен бир дулгуяк херээженге сени чем-биле хандыраарын дужаап каан мен».

¹⁰ Илия Сарептаже чорупкан. Ол хоорай хаалгазынга кээрге, ында бир дулгуяк херээжен ыяш чыып турган. Илия ону: «Хөй эвес сугдан аякка куткаш, меңээ эккеп берем» – деп кый депкен.

¹¹ Херээжен кижии суг ап бар чорда, медээчи ону катап база: «Меңээ кескинди хлебтен база эккеп берем» – деп кый дээн.

¹² «Дириг Дээрги-Бурган-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен – деп, демги херээжен харыылаан, – Менде хлеб чогул, а чүгле ыяш деспиде кош адыш ишти далган биле донгада хөй эвес олива үзү бар-дыр. Одаар ийи токпак ыяш ап алгаш, барып, ол далгандан оглумга база бодумга чем белеткеп чиир бис. Ол чем төнерге, өлүр бис ыйнаан».

¹³ Илия аңаа: «Кортпа, бажыңыңче баргаш, чугаалааның эзугаар кыл. А баштай ола далгандан меңээ бичии боовадан быжыргаш, эккеп бер. Оон соонда бодунга база оглунга чемден кылып аар сен. ¹⁴ Чүге дээрге Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы:

^a 3 Хаан. 21:25^b Ажыд. 2:20^c Хост. 34:16; Ос. 2:13^d 4 Хаан. 10:21^e Ис. 6:26^f Агг. 1:11^g Авд. 1:20; Лк. 4:26

„Мээң черже чаъс чагдырар хүнүмге чедир деспиде далган төнмес, доңгада үс эвээ-жевес“ – деп тур» – дээн.

¹⁵ Ол херээжен барып, Илияның чугаалаанын ёзугаар кылган. Хөй хүннер дургузунда ол боду-даа, ооң өг-бүлөзи-даа, Илия-даа чиир аъш-чемниг турган. ¹⁶ Дээр-ги-Чаяакчының Илияны дамчыштыр чугаалаан сөзүн ёзугаар деспиде далган-даа төнмээн, доңгада үс-даа эвээжевээн.

¹⁷ Элээн үе эрткенде, бажың ээзи херээженниң оглу аар аарааш, баксырап, шуут тынмайн барган. ¹⁸ Ынчан дулгуяк херээжен Илияга: «Силерде меңээ удур чүү барыл, Бурганның кижизи? Силер мээң оглумну өлүрүп, бачыгтарымны меңээ сагындырар дээш келгениңер ол бе?» – дээн.

¹⁹ Илия аңаа: «Оглуңну меңээ эккел» – деп харыылаан. Оолду ол авазының холундан ап алгаш, бодунун чурттап турганы үстүкү өрөөлчө көдүрүп үндүрө бергеш, орнунга чыттырып каан. ²⁰ Оон ол Дээр-ги-Чаяакчыны кыйгырып: «Дээр-ги-Чаяакчы Бурганым, таанда-ла Сен бажыңында чурттап турарым дулгуяк херээженниң оглун өлүрүп кааптып, аңаа безин айыыл таварыштырарың ол бе?» – деп мөргөөн. ²¹ Илия оолдуң кырынче үш катап чыдыптып^a, Дээр-ги-Чаяакчыны кыйгырып: «Дээр-ги-Чаяакчы Бурганым! Бо оолдуң амы-тыны мага-бодунче ээп келзин!» – деп мөргөөн.

²² Дээр-ги-Чаяакчы Илияның дилеглиг мөргүлүн дыңнап каан. Оолдуң амы-тыны ооң мага-бодунче ээп кээрге, ол дирли берген. ²³ Илия оолду көдүрүп алгаш, бодунун үстүкү өрөөлинден бадыра бергеш, ооң авазыңга хүлээди: «Көр даан, оглуң дириг-дир!» – дээн.

²⁴ Демги херээжен Илияга: «Ам ылап-ла билдим: силер Бурганның кижизи-дир силер, Дээр-ги-Чаяакчының силерни дамчыштыр чугаалаан сөзү шынныг-дыр!» – дээн.

Илия биле Авдий

18 ¹ Үр үе эрткенде, кандаашкынның үшкү чылында, Дээр-ги-Чаяакчы Илияга Бодунун сөзүн ажыдып: «Ахавка барып көстүп көр. Мен черже чаъстан чагдырыптар мен» – деп чугаалаан. ² Илия Ахав-биле ужуражыр дээш чорупкан.

Ол үеде Самарияга коргунчуг аш болуп турган. ³ Ахав бодунун хаан ордузунун башкарыкчызы Авдийни кыйгыртып алган. (Авдий болза Дээр-ги-Чаяакчыны ханы хүндүлээр, Аңаа мөгөөр кижичүве-дир. ⁴ Кажан Иезавел Дээр-ги-Чаяакчының медээчилерин узуткап турда^b, Авдий чүс медээчини ийи куй иштинге – бирээзинге-ле бежен кижини – чажырып алгаш, оларны аъш-чем, суг-биле хандырып турган.) ⁵ Ахав Авдийге: «Чуртта бүгү суг баштарын, хем-сугларны барып эргип көр. Аъттарывыс, элчигеннеривис чемгерер оът-сиген тып аар чадавас бис. Ынчан оларны сокпайн арттырып аар бис» – дээн.

⁶ Олар эргип көөр дээн черин аразында үлежип алган. Ахав бир талазынче, Авдий – өске талазынче чорупкан. ⁷ Авдий орукка чорда, аңаа Илия ужуражы берген. Авдий ону танып кааш, черге чедир мөгөйип: «Мээң дээргим Илия боор силер аа?» – дээн.

⁸ Демгизи аңаа харыылап: «Ийе, мен-дир мен. Эңге: „Илия мында-дыр“ – деп барып чугаала» – дээн.

⁹ Авдий мынча дээн: «Мен кандыг бачыт үүлгеттим? Чалчаңар мени өлүрүп каар кылдыр Ахавтың холунга чүге хүлээдиңер ол? ¹⁰ Дириг Бурганыңар Дээр-ги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: ээмниң силерни диледип, улус ытпааны чон-даа чок, күрүне-даа чок. Бир күрүне азы чон силерни ында чок деп дыңнадырга, дээргим олардан силерни тып чадап каанының дугайында даңгырак ап турду. ¹¹ А ам силер: „Эңге: ‘Илия мында-дыр’ – деп барып чугаала“ – дээр-дир силер. ¹² Мен силерни каапкаш баарымга, Дээр-ги-Чаяакчының Сүлдөзи силерни мээң билбезим черге алгаш барза канчаар^c. Мен Ахавка барып дыңнадыптарымга, ол силерни тыппайн баар болза, мени өлүрүп-ле каай. А мен, силерниң чалчаңар, аныяамдан-на

^a 4 Хаан. 4:34-35;
Аж.-ч. 20:10

^b 4 Хаан. 9:7

^c 4 Хаан. 2:16;
Иез. 3:12; 8:3;
Аж.-ч. 8:39

Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр кижиге мен. ¹³ Кажан Иезавел Дээрги-Чаяакчының медээчилерин өлүрүп турда, чүнү кылганымны улус мээң дээргим силерге чугаалавады бе? Мен чүс медээчини ийи куйга – бирээзинге-ле бежен кижини – чажырып алгаш, оларны аыш-чем, суг-биле хандырып турдум. ¹⁴ А ам силер менээ „Эңге: ‘Илия мында-дыр’ – деп барып чугаала“ – дээр-дир силер. Ол мени өлүрүп каар деп билинер!»

¹⁵ Илия: «Бараан болуп турарым дириг, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: бөгүн Ахавтың мурнунга турар мен!» – дээн.

Илия болгаш Ваал бурганның медээчилери

¹⁶ Авдий Ахавка барып ужурашкаш, Илияның дугайында чугаалаарга, Ахав Илияга уткуштур чорупкан. ¹⁷ Ону көрүп кааш, хаан: «Сен сен бе? Израильче хай-халап халдаткан кижиге сен сен бе?» – деп айтырган.

¹⁸ Илия: «Израильче хай-халапты мен халдатпадым – деп харыылаан. – Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарынга чагыртпастап, Ваалдың дүрзүлеринге мөгейип тургаш, сен база сээң төрөл бөлүүң халдаткан силер. ¹⁹ Ам улустан айбылапкаш, бүгү израиль чонну Кармил дагга меңээ чыып бер. Иезавелдиң чемгерип турар улузун – Ваал бурганның 450 медээчизин, Ашера бурганның 400 медээчизин ынаар эккел».

²⁰ Ахав бүгү израильчилерге чыгыр дугайында сөс чедирер улус чорудуп, ол медээчилерни Кармил дагга^a чыыпкан. ²¹ Илия чон мурнунче үнүп келгеш: «Чежеге чедир ийи чүдүлге аразынга чайгылып кээр силер?»^b Бир эвес ёзулук Бурган – Дээрги-Чаяакчы болза, Ону эдеринер^c, а бир эвес Ваал болза, Ваалды эдеринер – дээн.

Чон харыы кылдыр чүнү-даа ыыттаваан. ²² Илия ынчан оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының медээчилеринден мен чааскаан арткан-дыр мен^d, а Ваалдың медээчилери 450 кижиге-дир. ²³ Биске ийи бугажыктан эккеп берзин. Оон олар бир бугажыктан шилип алгаш, кезектей одура шапкаш, ыяштарже салып алзын, ынчалза-даа от кывыспазын. Мен база өске бугажыкты өргүүрү-биле белеткеп, ыяштарже салып алыын, ынчалза-даа от кывыспас мен. ²⁴ Силер ынчан боттарыңарның бурганыңар адын кыйгырар силер, а мен Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырар мен. От кыпсып харыылаар Бурган – ёзулук Бурган ол болур».

Бүгү чон: «Ындыг-дыр!» – деп чүүлзүнген.

²⁵ Илия Ваалдың медээчилеринге: «Ийи бугажыктың бирээзин шилип алгаш, ынча хөй болганыңарда, өргүүрү-биле баштай белеткеп алыңар. Бурганыңар адын кыйгырыңар, а от салбаңар» – дээн.

²⁶ Медээчилер оларга берип каан бугажыкты ап алгаш, өргүүрү-биле белеткеп кааннар. Ынчангаш эртенден эгелээш, дүшкө чедир Ваалдың адын кыйгырып: «Ваал, биске харыылап көр!» – деп чеже-даа алгыржырга, кандыг-даа харыы чок болган. Олар кылып алган өргүл салыр бедигээжиниң чанынга самнап халчып-ла турганнар.

²⁷ Дүшкө Илия оларны кочулап: «Дыңзыдыр алгыржыңар-ла, Ваал бурган болбайн канчаар. Ол, чок болза боданы берген, чок болза ажил-херек кылган, чок болза аян-чорук кылып чоруур боор. Удуп-даа чыдары чадапас, оттурар болза эки-дир» – деп турган.

²⁸ Медээчилер улам дыңзыдыр алгыржып, боттарының чаңчылын ёзугаар хылыштар, чыдалар-биле ханын төгүлдүр шаштынып турганнар. ²⁹ Дүшкө эрткен, а олар мырыңай кежээки өргүл салыр үеге чедир чеже-даа калчаарап алгыржырга, кандыг-даа харыы шуут чок болган, кым-даа харыылаваан^e.

³⁰ Илия ынчан бүгү чонга: «Менче чоокшулап келиңер» – дээн.

Улус олчө чоокшулап кээрге, ол үрөп бускан Дээрги-Чаяакчының өргүл салыр бедигээжин катап тургузуп каан. ³¹ Илия он ийи дашты – Дээрги-Чаяакчының ону Израиль деп эде адап кааны Иаковтан^f укталган аймактарның санын ёзугаар – ап

^a Ис. 19:26

^b 4 Хаан. 17:41

^c Ис. 24:15

^d 3 Хаан. 19:10, 14, 18

^e 4 Хаан. 4:31

^f Э. д. 32:28; 35:10;

4 Хаан. 17:34

алган. ³² Он ийи даштан ол Дээрги-Чаяакчыга алдар болдурган өргүл салыр бедигээш туткаш, ону долгандыр ийи °са* хире тараа кире бээр ишкир онгар казып алган.

³³ Илия ыяштарны бедигээшче салгаш, бугажыкты кезектей одура шапкаш, ыяш кырынче салып алган. ³⁴ Ооң соонда ол: «Дөрт улуг кочал долдур сугдан куткаш, өргүлче база ыяштарже кудуптуңар!» – дээн.

Ол: «Катаптаңар» – деп чугаалаан.

Улус катап база куткан.

Ол: «Үшкү удаа база ынчаар кылыңар» – дээн.

Улус сугну үшкү удаа куткан. ³⁵ Суг өргүл бедигээжин долгандыр агып, онгарны безин дола берген.

³⁶ Кежээки өргүл салыр үе кээрге, Илия медээчи бедигээшче чоокшулап келгеш: «Авраамның, Исаактың болгаш Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Сээң Израильде Бурган болурун база чалчаң мен бо бүгүнү Сээң сөзүң өзугаар кылганым бөгүн улуска билдингир апарзын!»^a ³⁷ Меңээ харыылап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, харыылап көрөм – бо чон Дээрги-Чаяакчы сени өзүлүг Бурган деп база Сээң оларның чүрөөн Бодуңче катап ээлдирип ап туарыңны билип алзын» – дээн.

^a 1 Хаан. 17:46

³⁸ Ынчан Дээрги-Чаяакчынын оду бадып келгеш^b, өргүлдү, ыяштар, даштар болгаш довуракты өрттендир чипкен, онгарда сугну кургадыр сырыпкан. ³⁹ Ону көргөш, бүгү чон хаваан черге дегзип, доңгая кээп дүшкөш: «Дээрги-Чаяакчы – Бурган-дыр!»^c Дээрги-Бурган-Чаяакчы-дыр!» – деп алгыржы берген.

^b Лев. 9:24; Башт. 6:21;
1 Чыл. 21:26; 2 Чыл. 7:1

^c Ыд. ыр. 99:3

⁴⁰ Илия оларга: «Ваалдың медээчилерин тудуп алыңар! Чаңгызы-даа десе бербе-зин!» – деп дужааган.

Улус медээчилерни тудуп аарга, Илия оларны Киссон хемче^d аппаргаш, кыра шаап каапкан^e.

^d Башт. 4:7

^e 4 Хаан. 10:25

Чаьстың катап база чаап эгелээни

⁴¹ Илия Ахавка: «Барып, аштанып-чемненип ал. Чаьс-чайык шимээрпел кел чы-дыр» – дээн.

⁴² Ахав хаан аштанып-чемненип аар дээш чорупкан, а Илия Кармил дагның ба-жынче үне бергеш, черже доңгайып олуруп алгаш, бажын дискектериниң аразынче суп алган. ⁴³ Оон ол чалчазыңга: «Барып, далайны көрүпкеш кел» – дээн.

Демгизи барып көргөш: «Чүү-даа көзүлбейн тур» – деп чедип келген. Илия аңаа: «Чеди катап барып көр» – дээн. ⁴⁴ Чалчазы чедиги удаада: «Далайдан адышка өй хемчээлдиг булут көдүрлүп ор» – деп келген.

Илия чалчазыңга: «Ахавка барып: „Чуузаңны белеткээш, чорувут, оон башка чаьс сеңээ шаптык боор-дур“ – деп дамчыт» – дээн.

⁴⁵ Ол аразында булуттарга бүргедипкен дээр карарып, хат-шуурган көдүрлүп, күштүг чайык кудуп эгелээң^f. Ахав ччуузазыңга орупкаш, Изреел хоорайже чоруп-кан. ⁴⁶ Дээрги-Чаяакчының холу Илияны башкарып эгелээрге^g, ол тонун куржанып алгаш, мырыңай Изреелге^h чедир Ахавтың мурнунга маңнап чораан.

^f Иак. 5:18

^g 4 Хаан. 3:15;
Иез. 1:3; 3:14

^h Иис. 19:18

Илия Синай дагда

19 ¹ Ахав Иезавелге Илияның кылган бүгү чүвезин, ооң иштинде «Ваалдың бүгү медээчилерин шанчып өлүрүп каанын чугаалаарга, ² Иезавел Илияже айбычызын ыдып, сөс дамчыткан: «Бир эвес ол медээчилернин амы-тынын үскениң дег, даарта бо үеге чедир сээң амы-тыныңны база үспес болзумза, бурганнар мени канчаар-даа кезеткей аан!»

* 18:32 Ийи са – он беш литр хире ишкир болур.

^a Э. д. 21:31
^b Иов 6:9; Иона 4:3, 8
^c Хост. 24:18; 34:28;
 Ы. х. к. 9:9
^d Хост. 3:1

³ Илия ону дыннааш, корга берип, амы-тынын камгалап дезипкен. Иудеяда турар Беэр-Шева хоорайга^a четкеш, ол чалчазы оолду аңа арттырып каан. ⁴ А боду ээн кургаг ховуда бир хүн чоруур черже чоруй баргаш, хараган адаанга оруп алгаш, бодунга өлүм дилеп: «Мен-даа болдум, Дээрги-Чаяакчы. Амы-тынымны үзүп каап көрөм^b, чүгө дээрге ада-өгбөмден дээрэдээр чүвөм чок-тур» – дээн.

⁵ Оон ол хараган адаанга чыда удуп калган. Хенертен Дээрги-Чаяакчынын төлээзи аңа дээпкеш: «Туруп кел, чемнен!» – дээн.

⁶ Илия долгандыр көөрге, бажының чанында отка хаарган далган биле суглуг доңга бар болган. Ол чемненип, суг ижип алгаш, катап база удуп калган.

⁷ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ийиги удаа келгеш, аңа дээпкеш: «Туруп, чемненип ал, оон башка ырак орукка шыдашпас сен» – дээн.

⁸ Илия туруп келгеш, чемненип, суг ижип алган. Салган ашь-чемни чип, күш кирип алгаш, ол дөртөн дүн-хүн чорааш^c, Бурганның Хорив деп даанга чеде берген^d.

⁹ Дагга Илия куйже кире бергеш, хонуп алган.

Оон Дээрги-Чаяакчы аңа Бодунун сөзүн ажыдып: «Илия, сен чүү дээш бээр келдиң?» – деп чугаалаан.

¹⁰ Ол: «Мен Аг-шериглиг Бурган Дээрги-Чаяакчыга дыка чүткүлдүг бараан болуп чордум. А израильчилер Сээн чагыг-керээнден ойталап, өргүл салыр бедигээштерини үрегдеп, медээчилериниң хылыш-биле шанчып өлүрүп кагды^e. Мен чааскаан арттым, олар ам мээң амы-тынымны база алыксап турлар» – деп харыылаан^f.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы: «Үнгеш, даг кырынга Мээң мурнумга туруп ал^g. Мен сээн чаның-биле эрте бээр мен!» – дээн.

Оон коргунчуг хат-казыргы хадып келгеш^h, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дагларны бузуп, хаяларны чуура шаап каапкан, ынчалза-даа ол хатта Дээрги-Чаяакчы көзүлбээн. Хаттын соонда чер шимчээшкини болган, ынчалза-даа аңа Дээрги-Чаяакчы көзүлбээн. ¹² Чер шимчээшкининиң соонда от хып келгенⁱ, ынчалза-даа ол отта Дээрги-Чаяакчы көзүлбээн. Оттуң соонда оожум үн дыңналган^j. ¹³ Үннү дыңнап кааш, Илия арнын шыва тону-биле дуглааш, үнүп кээп, куй аксынга туруп алган. Үн оон: «Илия, сен чүү дээш бээр келдиң?» – деп айтырган.

¹⁴ Илия: «Мен Аг-шериглиг Бурган Дээрги-Чаяакчыга дыка чүткүлдүг бараан болуп чордум. А израильчилер Сээн чагыг-керээнден ойталап, өргүл салыр бедигээштерини үрегдеп, медээчилерини хылыш-биле шанчып өлүрүп кагды. Мен чааскаан арттым^k, олар ам мени база өлүрүп каарын кызыдып тур» – деп харыылаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы аңа: «Келген орууң-биле дедир ээпкеш, Дамаскының ээн кургаг ховузунче чорувут. Ынаар чеде бергеш, Азаил деп кижини арамей чоннун хааны кылдыр томуйлап чаап каг^l. ¹⁶ Оон Намессийниң оглу Иехуну Израильдин хааны кылдыр томуйлап каг^m. А Авел-Мехола чурттуг Шафаттын оглу Элисейни сээң соон салгаар Бурганның медээчизи кылдыр томуйлап кагⁿ. ¹⁷ Азаилдин хылыжындан дириг арткан бүгү улусту Иеху өлүрүп каар. А Иехунун хылыжындан дириг арткан бүгү улусту Элисей өлүрүп каар^o.

¹⁸ А Мен Израильге Ваал бурганның мурнунга дискек кырынга сөгүрбээн, оон дүрзүлерин ошкаваан 7000 кижини Бодумга кадагалап алган мен» – дээн^p.

Элисейниң Илияны эдергени

¹⁹ Илия оортан чоруй баргаш, Шафаттын оглу Элисейни тып алган. Элисей ол үеде он ийи кош шары-биле чер чардырып турган, а боду он ийиги коштуң соо-биле бар чораан. Илия оон чаны-биле эртип чыткаш, ону шыва тону-биле шуглап каан. ²⁰ Элисей ынчан шарыларын каапкаш, Илияның соондан маңнап чорупкан.

^e 3 Хаан. 18:4

^f Рим. 11:3

^g Хост. 24:12; 34:2

^h Иса. 29:6;

Иер. 23:19; 30:23;

Иез. 1:4

ⁱ Хост. 3:2

^j Иов 4:16

^k 3 Хаан. 18:22

^l 4 Хаан. 8:13-15

^m 4 Хаан. 9:1-6

ⁿ 4 Хаан. 2:9-15

^o 4 Хаан. 2:24; Ос. 6:5

^p Рим. 11:4

Ол: «Авам-ачам-биле байырлажып, ошкап каарын чөпшээрер көрүнер. Ооң соонда силерни эдерер мен» – дээн^а.

^а Лк. 9:61-62

Илия: «Дедир ээвит. Мен сеңээ чүнү кылып берген кижиги мен?» – деп харыылаан.

²¹ Элисей дедир ээп келгеш, коштаан ийи шарызын соп алган. Ол ыяш андазынын өрттөткөш^б, эътти отка быжыргаш, улуска үлөп бээрге, олар чип турган. Ооң соонда ол Илияны эдерип чорупкаш, ооң дузалакчызы апарган.

^б 2 Хаан. 24:22

Венадад биле Ахавтын дайылдашканы

20 ¹ Арамей хаан Венадад хамык аг-шериин чыып алган^с. Ооң-биле кады үжен ийи өске хаан, аъттар болгаш дайынчы тергелер чораан. Ол барып, Самарияны^д бүзээлеп алгаш, аңаа удур дайылдажып эгелээн. ² Венадад хоорай иштинге турган Израильдиң хааны Ахавче элчиннер ыдып, ³ бодунуң сөзүн аңаа дамчыткан: «Сээң алдын-мөңгүнүң мээңии-дир, сээң кадайларыңның база ажы-төлүңнүн эң дээрелери – мээңии-дир».

^с 3 Хаан. 15:18;

^д 4 Хаан. 6:24; 8:7

^д 3 Хаан. 16:24

⁴ Израильдиң хааны: «Дээрги хааным, силерниң чугаалап турарыңар ышкаш, мен бодум-даа, менде бар бүгү чүве-даа силерниң-дир» – деп харыылаан.

⁵ Элчиннер оон катап база келгеш, Венададтың чугаалаан чүвезин дамчытканнар: «Сээң алдын-мөңгүнүңнү, кадайларыңны база ажы-төлүңнү меңээ бээрин негеп, улус чорудуп турган мен. ⁶ Даарта бо үеде чалчаларымны сенче чорудуптар мен. Олар сээң ордуну, албаты чонунуң бажыңнарын чиңчерлеп, үжээш, сээң үнелиг бүгү чүвечиңи алгаш баар».

⁷ Израильдиң хааны чурттуң бүгү баштың кижилерин чыылдыргаш, оларга: «Көрүңер даан, бо кижиги өш-өжээн өөскүдүп турар-дыр^е. Кажан ол мээң кадайларым биле ажы-төлүмнү, мээң алдын-мөңгүнүмнү эккелзин дээш улус чорудуптарга, ойталавадым чоп!» – дээн.

^е 4 Хаан. 5:7

⁸ Хамык баштың кижилер болгаш бүгү чон аңаа: «Ону дыңнаванар, ооң аайыңга кирбепер» – деп харыылаан.

⁹ Ахав ынчан Венададтың элчиннеринге: «Мээң дээрги хаанымга дамчыдыңар: чалчанар менден баштай негээн чүвечиңи күүседир мен, а бо удаадазын шыдавас мен» – деп харыы берген.

Олар чоруй баргаш, ооң харыызын Венададка дамчыткан. ¹⁰ Венадад ынчан Ахавче улус ыдып: «Мени эдерип келген кижиги бүрүзүңге Самарияның бузундулары оода адыш ишти хире артып каар болза, бурганнар мени канчаар-даа кезеткей аан!» – деп сөс дамчыткан.

¹¹ Израильдиң хааны: «Аңаа: „Дайынчы дериг-херекселин кедип турар кижиги оозун тиилелге соонда уштуп турар кижиге мактанмазын“ – деп дамчыдыңар» – деп харыылаан.

¹² Венадад ол харыы сөстү майгыннарыңга өске хааннар-биле кады арагалап оргаш, дыңнаан. Ол бодунуң улузунга: «Халдаашкыңга белеткениңер!» – деп дужааган. Олар хоорайже халдаарыңга белеткенип эгелээн.

Ахавтын Венададты чылча шапканы

¹³ Ол аразында Израильдиң хааны Ахавка Бурганның бир медээчизи келгеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа медеглээн: «Бо эндерик аг-шеригни көрүп тур сен бе? Мен ону бөгүн сээң холуңга хүлээдип бээр мен, ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен».

¹⁴ «А кымны дамчыштыр?» – деп, Ахав айтырган.

Бурганның медээчизи Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Тус чер чагырыкчыларының аныяк дайынчыларын дамчыштыр».

«А тулчуушкунну кым эгелээрил?» – деп, хаан айтырган.

Бурганның медээчизи: «Сен» – деп харыылаан.

¹⁵ Ахав ынчан тус чер чагырыкчыларының дайынчыларын чыып алган – олар 232 кижиге болган. Ооң соонда бүгү израиль шеригни чыып аарга, ниити саны 7000 кижиге болган. ¹⁶ Олар дүште тулчуп үнүпкеннер. А Венадад аңаа дузалап келген үжен ийи хаан-биле кады майгыннарынга эзиртир арагалап алган. ¹⁷ Тус чер чагырыкчыларының дайынчылары мурнай үнүпкеннер. Венадад улузун ыдыптарга, олар «Самариядан улус үнүптү» деп медээ дыңнап каан. ¹⁸ Хаан: «Израильчилер тайбың дилеп үнген болза, оларны диригге тудуп алыңар. Дайылдажыр дээш-даа үнген болза... диригге тудуп алыңар» – дээн.

¹⁹ Тус чер чагырыкчыларының дайынчылары база оларның соондан чоруп орган израиль шериг хоорайдан үнүп келгеш, ²⁰ кижиге бүрүзү бодунуң удурланкчызын өлүрүп турган. Арамейлер дезиптерге, израильчилер оларны сүрүп чорупкан, а арамей хаан Венадад аңдын мунгаш, аңтыг шериглери-биле кады четтирбейн барган. ²¹ Израильдин хааны бурунгаарлааш, аңтар биле дайынчы тергелерни чылча шаап*, арамейлерге аар аштырышышкынны таварыштырган.

²² Израильдин хааны Ахавка Бурганның медээчизи чоокшулап келгеш: «Барып, быжыгланып алгаш, чүнү канчаарын көрүп, боданып ал. Дараазында чылдың эгезинде^a арамей хаан сенче катап база халдаар-дыр» – дээн.

²³ Ол аразында арамей хаанның дүжүметтери аңаа сүме каткан: «Израильчилернин бурганнары – даглар бурганнары-дыр, ынчангаш олар бисти тиилеп алган-дыр. А бир эвес олар-биле оргулааш черге чаалажыр болзувусса, бис ыяап-ла тиилээр бис. ²⁴ Силер мынчаар кылып көрүңер: бүгү хааннарны шеригде туружундан чайлаткаш, өске шериг баштыңнары-биле солуп каавыт. ²⁵ Оон чидирип алган шеринер хире шеригден чыып алыңар: аңт орнунга аңт, дайынчы терге орнунга дайынчы терге турзун; ынчан израильчилер-биле оргулаашка дайылдашкаш, ыяап-ла тиилээр бис».

Венадад оларның сүмези-биле чөпшээрэжип, ынчаар кылган.

²⁶ Дараазында чылдың эгезинде Венадад хаан арамейлерни чыып алгаш, Израиль-биле дайылдажып, Афек хоорайже^b үнүпкен. ²⁷ Израильчилер база чыгып, аңш-чем курлавырын ап алгаш, арамейлерге удур үнүп келген. Олар дайынның мурнунга турлагланып аарга, ийи кодан өшкү ышкаш болган, а арамейлер чоок-кавы девискээрни дола берген.

²⁸ Бурганның кижизи Израильдин хаанынга келгеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Бир-тээ, арамейлер Дээрги-Чаяакчы мени шынаа-шөлдер Бурганы эвес, а чүгле даглар Бурганы деп бодап турар болганда, Мен ол эндерик аг-шеригни сээң холунга хүлээдип берейн, силер ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

²⁹ Удурланкчылар чеди хонук дургузунда бот-боттарынга удур турлагжып алгаш турган. Чедиги хүнде тулчуушкун эгелээн. Израильчилер чаңгыс хүн дургузунда арамей шеригниң 100 000 кижизин узуткап каан. ³⁰ Арамейлернин артынчызы Афек хоорайже дезипкен. Аңаа шеригниң арткан 27 000 кижизиниң кырынче хана барып ушкан. Венадад база хоорайже дезипкеш, шивээниң иштики өрээлдериниң бирээзинге чаштына берген.

³¹ Ооң чалчалары аңаа: «Израиль чоннуң хааннары өршээлдиг улус дээрзин дыңнаан бис. Томаараанывыстың демдээ кылдыр самдар хеп кеткеш, хендир-биле бажывысты ораап алгаш, Израильдин хаанынга бараалы, ынчан ол силерниң амыгыныңарны хайыралаар чадавас» – дээннер.

^a 2 Хаан. 11:1;
² Чыл. 36:10

^b 1 Хаан. 29:1

³² Ынчангаш олар самдар хеп кеткеш, хендир-биле бажын ораап алгаш, Израильдин хаанынга кээп: «Силерниң чалчаңар Венадад: „Мээң амы-тынымны хайыралап көрүнерем“ – деп тур» – дээннер.

Хаан: «Кай, ол ам-даа дириг бе? Ол мээң дунмам кижиге болгай» – дээн.

³³ Элчиннер ону эки демдек кылдыр хүлээп ап, далаш-биле ооң сөзүн деткип: «Ийе, Венадад силерниң дунмаңар болгай!» – дээннер.

Хаан: «Барып, ону бээр эккелинер!» – дээн.

Венадад чедип кээрге, Ахав ону бодунуң дайынчы тергезинче олуртуп алган.

³⁴ Венадад аңаа: «Мээң ачамның силерниң ачаңардан хунаап алган хоорайларын эгидип бээр мен^a. Мээң ачамның Самарияга кылып турганы дег, силер база Дамаскыга садыглаар базаарлар ажыдып ап болур силер» – дээн.

^a 3 Хаан. 15:20

Ахав: «Ындыг керээ эзугаар мен сени хостап салыр мен» – деп харыылаан.

Ийи хаан тайбың керээзи чарган соонда, Ахав Венададты хостап салыпкан.

Бурганның медээчизиниң Ахавты буруу шапканы

³⁵ Бурганның бир медээчизи Дээрги-Чаяакчының сөзүн эзугаар бир кижиге: «Мени эттеп көрөм!» – дээн. Демгизи ойталап каапкан.

³⁶ Ынчан ол медээчи: «Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнаваан болганында, менден ырап чоруй баарын билек, сени арзылаң өлүрүп каар» – дээн.

Демги кижиге чоруптарга, аңаа уткуштур арзылаң үнө халып келгеш, ону өлүрүп каан^b. ³⁷ Бурганның медээчизи өске кижиге тып алгаш: «Мени эттеп көрөм» – дээн. Ол кижиге ону балыгандыр эттеп каан. ³⁸ Ынчан Бурганның медээчизи барып, хаанны манап, орук чанынга туруп алган. Ол арнын шывыг-биле дуглап алган. ³⁹ Кажан хаан чаны-биле эртип чыдырда, медээчи алгыра берген: «Силерниң чалчаңар мен тулчушкунга киржип турумда, меңээ бир кижиге келгеш, туттурган дайынчы эккелгеш: „Бо кижини таңныылда. Бир эвес ол десе бээр болза, ооң орнунга бодунуң амы-тыныңны бээр сен^c азы бир °талант мөңгүн торгаал төлээр сен“ – дээн. ⁴⁰ А силерниң чалчаңар мен өске херектер кылып, чай чок турумда, туттурган кижиге чиде берип-тир».

^b 3 Хаан. 13:24

Израильдин хааны медээчиге: «Сээң шииткелин ындыг-дыр. Сен бодунга бодун онгар казып алдың» – дээн^d.

^d Иов 9:20; 15:6; Лк. 9:22

⁴¹ Ынчан Бурганның медээчизи арнында шывыгны дораан ажыда тыртыптарга, Израильдин хааны, бо дээрге Бурганның медээчилериниң бирээзи-дир деп, ону танып каан. ⁴² Медээчи хаанга Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Мээң бүрүнү-биле узуткап каар дээн кижимни холундан хостап салыпкан-дыр сен. Ынчангаш ооң амы-тыныңны орнунга сээң амы-тыныңны алыр-дыр, а ооң чонунун орнунга сээң чонуну чок кылыр-дыр».

⁴³ Израильдин хааны Самарияда ордузунче дүвүрелге алзып, хөңнү баксырап чанып келген.

Навуфейниң виноград шөлү

21 ¹ Элээн үе эрткенде, дараазында болушкуннар болган. Изреел хоорай чурт-туг Навуфей деп кижиге ол хоорайга, Самарияның хааны Ахавтың ордузунун чанынга, виноград тараан шөлдүг турган. ² Ахав Навуфейге: «Виноградың шөлү мээң ордум чанында-дыр, ону меңээ берип көрөм^e – огород кылып аайн. Орнунга мен сеңээ оон-даа эки виноград шөлү бээр мен азы, күзээр болзунза, өртөөн мөңгүн-биле төлеп берейн» – дээн.

^e 1 Хаан. 8:14

³ А Навуфей: «Ада-өгбөмден дамчып келген өнчүмнү сеңээ бериптеримни Дээрги-Чаяакчы болдурбазын!» – деп харыылаан^f.

^f Сан. 36:7; Иез. 46:18

^a 3 Хаан. 20:43

⁴ Ахав ордузунче дүвүрелге алзып, хөңнү баксырап чана берген^a, чүгө дээрге Изреел чурттуг Навуфей аңаа: «Ада-өгбөмден дамчып келген өнчүмнү сеңээ бербес мен» – дээн болган. Ол чем чииринден ойталап, орнунга хая көрнүп чыдып алган.

⁵ Хаанның кадыны Иезавел ооң өрээлинче кирип келгеш: «Чүгө мынчаар дүвүрөп турарың ол? Чүгө чем чиведин?» – деп айтырган.

⁶ Ахав аңаа: «Чүгө дээрге мен Изреел чурттуг Навуфейге: „Виноградың шөлүн меңээ садып көрөм азы, күзээр болзунза, ооң орнунга өске виноград шөлүндөн берейн“ – дидим. А ол: „Мен сеңээ виноградым шөлүн бербес мен“ – дээр-дир» – деп харыылаан.

⁷ Иезавел кадын аңаа: «Ол канчап турарың ол, сени Израильдиң хааны дээр-даа аргажок-тур! Туруп, чемненип ал, оожургап көр! Изреел чурттуг Навуфейниң виноград шөлүн мен сээң холуңга кирип бэйн» – дээн.

^b 2 Хаан. 11:14

⁸ Кадын Ахавтың адындан чагаалар бижээш^b, оларны ооң таңмазы-биле диизелээш, Навуфей-биле кады чангыс хоорайга чурттап турган чоннуң баштыңнарынче болгаш ызыгууртаннарже чорудупкан. ⁹ Чагааларга ол мынча деп бижээн:

«Шээрлээшкин хүнүнден чарлаңар, Навуфейни чон аразынга хүндүлүг черже олуртуп калыңар. ¹⁰ А аңаа дужааштыр ийи дүржөк кижиден олуртуп калыңар. Олар аңаа удур херечилеп, Навуфейниң Бурганны база хаанны бак сөглөп турганын чугаалазын^c. Ооң соонда ону хоорайдан үндүрө бергеш, даш-биле соп өлүрүп калыңар».

^c Хост. 22:28; Лев. 24:16

¹¹ Навуфейниң хоорайынга чурттап турган чоннуң баштыңнары болгаш ызыгууртаннар Иезавелдиң бижип, чоруткан чагааларында оларга дужааганын ёзугаар кылып эгелээннер. ¹² Олар шээрлээшкин чарлааш, Навуфейни чон мурнунда хүндүлүг черге олуртуп кааннар. ¹³ Оон ийи дүржөк кижикээп, аңаа дужааштыр олуруп алгаш, чон мурнунга ону буруудадып: «Навуфей Бурганны база хаанны бак сөглөп турду» – дээн. Улус ону хоорайдан үндүрө бергеш, даш-биле соп өлүрүп каан.

¹⁴ Олар оон Иезавелге «Навуфейни даш-биле соп кааптарга, ол өлүп калды» деп медээ чедирер айбычылар чорудупкан. ¹⁵ Навуфейни даш-биле соп өлүргенин дыңнап кааш, Иезавел Ахавка: «Барып, Изреел чурттуг Навуфейниң сеңээ садарындан ойталаан виноград шөлүн бодунга ап ал. Ол кижик ам чок апарган, өлүг-дүр» – дээн.

¹⁶ Ахав Навуфейниң өлгенин дыңнап кааш, ооң виноград шөлүн бодунга барып ап аар дээш чорупкан.

^d 3 Хаан. 17:1

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Тешви чурттуг Илияга^d ажыдып, мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Израильдиң хааны, Самарияда чагырып турар Ахавка уткуштур чорувут. Ол хаан ам Навуфейниң виноград шөлүн ээлеп аар дээш чеде берген турар-дыр.

¹⁹ Аңаа Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: „Сен кижик өлүрүп кагдың, а ам ооң өнчүзү болур черни база ээлеп ап тур сен бе?“ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин уламчылап дамчыт: „Ыттар Навуфейниң ханын чылгап турган черге сээң ханыңны база ыттар чылгаар!^e»

^e 3 Хаан. 22:38;
4 Хаан. 9:24-26

²⁰ Илия Ахавче чорупкан. Ахав Илияга: «Мээң дайзыным, сен мени тып алдың!» – дээн.

«Тып алдым – деп, демгизи харыылаан, – чүгө дээрге сен Дээрги-Чаяакчының мурнунга бодунуң бузут-бактыг чүве кылары-биле садыптың. ²¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Мен сенче айыыл-халап ыдар мен, сени өрттедиптер мен. Ахавтың үресалгалында эр кижик бүрүзүн – кул-даа, хостуг-даа кижини* – кыра шаап каар мен^f.

^f 4 Хаан. 9:8; 10:7

* 21:21 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа кижини».

22 Сээн ук-салгалынны Наваттын оглу Иеровоамның салгалы-биле база Ахиянын оглу Ваасаның салгалы-биле дөмейлештир аажылаар мен^a, чүге дээрге сен Мени килецнеттин, Израильди бачыгче кирип кагдың^c. 23 А Иезавелге хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Иезавелди ыттар Изреелдин ханазынын баарынга чип кааптар^b. 24 Ахавка хамааржыр улустан хоорайга өлүп каар кижини ыттар чиптер, а хову-шөлге өлүп каар кижини дээрниң куштары соктап чиптер^c».

25 (Кадайы Иезавелге күткүттүргеш^d, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут-бактыг чүве кылыры-биле бодун садыпкан Ахав ышкаш кижиге туруп-даа көрбээн. 26 Ол хаан кедергей бужар чүүлдер кылып, Дээрги-Чаяакчының израильчилернин мурнундан сывыртапканы амор чон ышкаш^e, дүрзү-бурганнарга мөгейип турган чүве-дир.)

27 Ахав ол сөстөрни дыңнап кааш, кедип чораан хевин ора тыртып каапкаш, качыгдалдың самдар хевин кедип алгаш, шээрленип эгелээн. Ол качыгдал хевин ужулбайн удуп, муңчулуп чоруп турган.

28 Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Тешви курттуг Илияга ажыдып: 29 «Ахавтын Мээн мурнумга канчаар томаарый бергенин көрдүң бе? Мээн мурнумга томаарааны дээш, ол дириг чорда, Мен олче айыыл-халап ытпас мен, ынчалза-даа оон оглунун назынында Ахавтын үре-салгалынче айыыл-халап ыдар мен^f» – деп чугаалаан.

Михейниң Ахавты баш бурунгаар сагындырганы

(2 Чыл. 18:2-34)

22 1 Дараазында үш чыл дургузунда арамейлер биле израильчилер аразында дайылдашаан. 2 А үшкү чылдың төнчүзүндө Иудеяның хааны Иосафат^g Израильдин хааны-биле ужуражып чорупкан. 3 Израильдин хааны бодунун дүжүметтеринге: «Галаадта Рамот хоорай биске хамааржыр дээрин билбес силер бе?^h А бис ону арамей хаандан эгидип аарын безин шеневес-тир бис» – дээн.

4 Израильдин хааны Иосафатка: «Галаадта Рамотка удур мээн-биле кады дайылдажып үнер сен бе?» – деп айтырганⁱ.

Иосафат Израильдин хаанынга: «Сен канчаар-дыр сен, мен база ынчаар мен; мээн чонум-даа, аъттарым-даа сээң чонуң, аъттарың ышкаш болур» – деп харыылаан.

5 А оон ыңай Иосафат Израильдин хаанынга: «Баштай Дээрги-Чаяакчыдан сүмеден айтырып көр» – дээн.

6 Израильдин хааны Бурганның 400 хире медээчизин чыып алгаш^j, олардан: «Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар мен бе азы барбас бе?» – деп айтырган.

Олар: «Барып көрүнер, Дээрги-Чаяакчы ол хоорайны хаанның холунга хүлээдип бээр-дир» – деп харыылаан.

7 А Иосафат: «Мында Дээрги-Чаяакчының оон өске медээчизи чок чүве бе? Оон база айтырып көрээли» – дээн^k.

8 Израильдин хааны Иосафатка: «Дээрги-Чаяакчыдан ону дамчыштыр айтырып болурувус база бир кижиге бар чүве, ынчалза-даа ону көөр хөңнүм чок, чүге дээрге ол менээ хамаарыштыр эки эвес, чүгле багай чүве өттүр билип медеглээр-дир. Ол болза Имлайның оглу Михей-дир» – деп харыылаан.

Иосафат: «Хаан кижиге ынча дээринге, кайын боор» – деп харыылаан. 9 Ынчан Израильдин хааны чалчаларының бирээзин кыйгыраш: «Имлайның оглу Михейни доп-дораан бээр эккел!» – дээн.

10 Израильдин хааны болгаш Иудеяның хааны Иосафат хаан хептерин кедип алгаш, кайызы-даа Самарянын хаалгазының баарында шаң черде бодунун дүжүлгезинге саадап олурган, а бүгү медээчилер оларның мурнунга өттүр билип медеглеп турган. 11 Медээчилернин бирээзи, Хенаананың оглу Седекия, бодунга демир мыйыстар кылып алгаш^l: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур:

^a 3 Хаан. 15:29; 16:11

^b 4 Хаан. 9:10, 36

^c 3 Хаан. 14:10; 16:4

^d 3 Хаан. 16:31; Ажыд. 2:20

^e Э. д. 15:16; 4 Хаан. 21:11

^f 4 Хаан. 9:25; 10:1-7

^g 3 Хаан. 15:24

^h Ы. х. к. 4:43; Ис. 21:38-39

ⁱ 4 Хаан. 3:7

^j 3 Хаан. 18:19

^k 4 Хаан. 3:11

^l Ы. х. к. 33:17; Мих. 4:13; Зах. 1:18-19

„Арамейлерни кыргып-хыдываажеңге чедир, оларны мындыг мыйыстар-биле үзер сен“» – дээн.

¹² Бүгү өске медээчилер база-ла ол дугайында өттүр билип медеглеп: «Галаадта Рамотче барып көрүнер, тиилеп аар силер, Дээрги-Чаяакчы ону хаанның холунга хүлээдип бээр-дир» – дишкен.

¹³ Михайни кыйгырып барган айбычы аңаа: «Дыңна даан, өске медээчилер, шупту чаңгыс кижиге дег, хаанга чедишкинни баш бурунгаар медеглеп тур. Сээң сөзүң оларның кайызының-даа сөстери дег болзун – сен база эки чүведен чугаалап көр» – дээн.

¹⁴ А Михай: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: хаанга чүгле Дээрги-Чаяакчының меңээ чугаалаан чүвезин дамчыдар мен» – дээн^а.

¹⁵ Медээчи чедип кээрге, хаан оон: «Михей! Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар бис бе азы барбас бис бе?» – деп айтырган.

Михей: «Барып көрүнер, тиилеп аар силер, Дээрги-Чаяакчы ону хаанның холунга хүлээдип бээр-дир» – деп харыылаан.

¹⁶ А хаан аңаа: «Дээрги-Чаяакчының өмүнээзинден алыс шындан өске чүнү-даа чугаалавазыңны сенден дилеп, чеже катап аксы-сөзүң алыр ужурлуг мен?» – дээн.

¹⁷ Михай мынча деп харыылаан: «Мен бүгү израильчилерни дагларда кадарчызы чок хойлар ышкаш тоо быдарай берген чоруур кылдыр көрдүм^б. Дээрги-Чаяакчы: „Оларның ээзи чок-тур, кайызы-даа бажыңынче амыр-тайбың чана берзин“ – деп чугаалады».

¹⁸ Израильдин хааны Иосафатка: «Ол медээчи меңээ хамаарыштыр кажан-даа эки эвес, чүгле багай чүве өттүр билип медеглээрин сеңээ чугаалаан ийик мен чоп» – дээн.

¹⁹ А Михай уламчылап чугаалаан: «Ам Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн дыңнап көр. Мен Дээрги-Чаяакчыны Ону долгандыр турар дээрнин аг-шерии-биле кады Бодунуң дүжүлгезинде саадап олулар кылдыр көрдүм^с. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы: „Ахав барып, Галаадтың Рамотка өлүп каар кылдыр, кым ону кажарлап үндүрерил?“ – деп айтырды. Оон бир төлээзи бир янзы, өске төлээзи өске янзы саналдап турду. ²¹ Ынчан база бир төлээ бурунгаар үнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга туруп алгаш: „Мен ону кажарлап үндүрүптер мен“ – диди. Дээрги-Чаяакчы: „Канчаар?“ – деп айтырды. ²² Ол төлээ: „Мен моон чоруткаш, хаанның бүгү медээчилери мегелеп чугаалап турар кылып каар мен“ – деп харыылады. Дээрги-Чаяакчы: „Сен ону кажарлап үндүрүптер сен, чедишкинниг болур сен. Барып, ону кылып каг“ – диди. ²³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ам сээң бүгү медээчилерини мегелеп чугаалаар кылып каан-дыр^д, а сээң-биле айыыл-халап боорун доктааткан-дыр».

²⁴ Ынчан Хенаананың оглу Седекия Михайже чоокшулап келгеш, оон чаагынче дажыпкаш: «Дээрги-Чаяакчының Сүлдези сени дамчыштыр чугаалаар дээш, канчап менден сенче шилчий бергени ол?» – деп айтырган. ²⁵ Михай: «Сен ол дугайында шивээниң иштики өрээлдерниң бирээзинге^е чаштына бээрин хүнде билип аар сен» – деп харыылаан.

²⁶ Ынчан Израильдин хааны: «Михейни тудуп алгаш, ону хоорай даргазы Амонче база Иоас тажыже чорудупкаш, ²⁷ хаанның чугаалаан чүвезин оларга дамчыдынар: бо кижини кара-бажыңга олурткаш^ф, мен амыр-менди ээп келбээн шаамда, аңаа эвээш хлеб, сугдан өске аыш-чем бербенер» – деп дужааган.

²⁸ Михай: «Бир эвес сен амыр-менди ээп кээр болзунза, мени дамчыштыр Дээрги-Чаяакчы чугаалаваан боор эвеспе» – дээн^г. Оон ол: «Бүгү аймактар, дыңнаңар!» – деп немеп каан^h.

²⁹ Израильдин хааны биле Иудеяның хааны Иосафат Галаадта Рамотче чорупкан-нар. ³⁰ Израильдин хааны Иосафатка: «Мен таныттынмас кылдыр солуй кеттиниң

^а Сан. 22:18; 24:13

^б Сан. 27:17; Исз. 34:5

^с Иса. 6:1; Дан. 7:9;
Ажыл. 4:2

^д Иер. 20:7; Исз. 14:9

^е 3 Хаан. 20:30

^ф 2 Чыл. 16:10

^г Сан. 16:29

^h Мих. 1:2

алгаш, тулчур мен, а сен хаан хевин-биле артып каап көр» – дээн. Израильдиң хааны солуй кетгинип алгаш, тулчуп кирипкен^a.

^a 4 Хаан. 35:22

³¹ Арамей хаан дайынчы тергелериниң үжен ийи башкарыкчызынга: «Карачалдаа, ат-алдарлыг-даа улус-биле чаалашпаңар, чүглө Израильдиң хааны-биле чаалажыңар» – деп дужааган. ³² Дайынчы тергелер башкарыкчылары Иосафатты көрүп кааш, «Бо кижии Израильдиң хааны болбайн канчаар» деп бодааш, олче халдаар дээш ээпкеннер. Иосафат алгыра бээрге, ³³ олар Израильдиң хааны ол эвес-тир деп билип кааш, ону сүрбейн барганнар.

³⁴ Ол аразында бир дайынчы чазын хере тырткаш, Израильдиң хаанын куяк хевиниң тиин өттүр душ бооп балыглапкан. Хаан бодунун дайынчы терге башкарыкчызынга: «Аъттарны ээй тырткаш, мени тулчуушкун шөлүндөн үндүр сөөртү бер, мен балыгладыштым» – дээн^b.

^b 2 Чыл. 35:23

³⁵ А тулчуушкун ол хүн улам киткээн, ынчангаш хаан дайынчы тергезинге арамейлерниң дужунга туруп алгаш, артып калган. Ооң балыындан хан тергеже төктүп турган, а кезжэ ол өлүп калган. ³⁶ Хүн ажып турда, бүгү израиль шериг: «Кижии бүрүзү бодунун хоорайынче, бодунун черинче ээп чанзын!» – деп дужаал алган.

³⁷ Хаан өлүп каарга, израильчилер ону Самарияже сөөртүп эккелгеш, аңаа ажаап каан. ³⁸ А дайынчы тергени Самарияда бир хөөлбекке чуп каапкан. Ыттар хаанның ханын чылгап каапкан, самын-садар херээженнер ол сугга чунуп турган – бүгү чүве Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү-биле болган^c.

^c 3 Хаан. 21:19

³⁹ Ахавтың хааннап тургаш кылган өске бүгү ажыл-херектериниң дугайында, оон чаан сөөгү-биле шап каан ордузунун дугайында^d, туттуруп кааны хоорайларының дугайында Израильдиң хааннарының чылдар бижилгезинде тодарадып бижээн.

^d Ам. 3:15

⁴⁰ Ахав өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Охозия ачазының орнунга хаан апарган.

Иосафат – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 20:31–21:1)

⁴¹ Асаның оглу Иосафат Израильдиң хааны Ахавтың чагыргазының дөрткү чылында Иудеяның хааны апарган^e. ⁴² Иосафат үжен беш харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге чээрби беш чыл хааннаан. Ооң авазының ады – Салаилдиң уруу Азува чүве-дир. ⁴³ Иосафат бодунун ачазы Асаның бүгү оруктары-биле чоруп, оон өскээр барбайн, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүвени кылып турган. Ынчалза-даа мөгейишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан^f, чон аңаа өргүлдер салырын база айдызаарын уламчылап турган. ⁴⁴ Иосафат Израильдиң хааны-биле тайбың керээзи чарып алган^g.

^e 3 Хаан. 15:24

^f 3 Хаан. 3:3; 15:14

^g 2 Чыл. 18:1

⁴⁵ Иосафаттың өске ажыл-херектери, оон кылган өндүр улуг чоруктары, канчаар чаалажып чорааны Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодарадып бижиттинген. ⁴⁶ Ооң ачазы Асаның үезинде ам-даа арткан турган, дүрзү-бурганнар өргөөлеринге самын-садар кижилерни Иосафат чер кырынга артпас кылдыр узуткап каапкан^h.

^h Ы. х. к. 23:17;

3 Хаан. 15:12

ⁱ 2 Хаан. 8:14;

4 Хаан. 8:20

^j 3 Хаан. 9:28;

1 Чыл. 29:4;

Иов 22:24; 28:16;

Ыд. ыр. 44:8; Иса. 13:12

^k Ы. х. к. 2:8

⁴⁷ Эдомга ынчан хаан турбаан, бир кижии ооң хүлээлгезин күүседип турганⁱ.

⁴⁸ Иосафат Офирден алдын сөөртүп алыр дээш^j, ырадыр эжиндирер корабльдар тудуп алган, ынчалза-даа олар ынаар четпейн, Эцион-Гавер өртөөлинге^k буза шаптырып алган. ⁴⁹ Ынчан Ахавтың оглу Охозия Иосафатка: «Мээң улузум сээң улузун-биле кады корабльдарга эжиндирип чорупсун» – дээн. Ынчалза-даа Иосафат ынавайн барган.

⁵⁰ Иосафат өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, өгбези Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Иорам ачазының орнунга хааннай берген.

Охозия – Израильдиң хааны

⁵¹ Ахавтың оглу Охозия Иудеяның хааны Иосафаттың чагыргазының он чеди-ги чылында Самарияга Израильдиң хааны апаргаш, чуртту ийи чыл чагырган. ⁵² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут кылып, бодунуң ава-ачазының оруун база Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачытче кирип каан хаанның оруун эдерип турган. ⁵³ Охозия Ваалга бараан болуп, аңаа мөгейип, ачазының кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип алган.

Хаанныг чагырга үези

Дөрткү ном

Кирилде

Бо номда Израиль биле Иудея күрүнелер дугайында мурнундагы номда тоожуушкун уламчылап, бистиң эрага чедир IX вектиң ортан үезинден VI вектиң ортан үезинге чедир үени хаара тудуп турар. Номну ийи кол кезекке чарып болур: 1) ассирийлерниң Самарияны 722 чылда эжелеп алганынга чедир ийи күрүнениң төөгүзү (1–17 эгелер); 2) вавилончуларның Иерусалимни 586 чылда эжелеп алганынга чедир мурнуу күрүнениң төөгүзү (18–25 эгелер).

Израильчилерниң Дээрги-Бурган-Чаяакчыга шынчы эвези дээш, Ооң оларга хөй катап сагындырып турганын ёзугаар, ол бүгү айыыл-халап олар-биле болган. Иерусалимни узуткааны болгаш Иудеяның чурттакчы чонунуң хөй кезин Вавилонче тудуп аппаратаны еврей чоннуң төөгүзүндө эң чугула үелерниң бирээзи апарган.

Номнуң бир дугаар чартыында эң улуг кичээнгей – Бурганның медээчизи Элисейде. Ол болза Илия медээчизи өөреникчизи болгаш салгакчызы турган.

Илия биле Охозия

1 ¹ Израильдиң хааны Ахав өлгөн соонда^a, Моав Израильге удур тура халаан^b.
² Охозия хаан Самарияда ордузунуң үстүкү өрээлиниң соңгазындан кээп дүшкеш^c, кемдей берген. Ол элчилеринге: «Бо кемдээшкинден экириир-экиривезимни Экрон хоорайның^d бурганы Веелзевулдан^e барып айтырынар» – деп чагааш, айбылап чорудупкан^f.

³ Ынчан Дээрги-Чаяакчының төлээзи Тешви чурттуг Илияга^g: «Самарияның хаанының айбылапкан улузунга уткуштур баргаш, оларга: „Израильде Бурган чок бе, чүге силер Экроннун бурганы Веелзевулдан чүве айтырып бар чыдыр силер? – деп чугаалаар сен. – ⁴ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы хаанга: ‘Ам чыдар орун-дөжөөндөн турбас сен, өлүп каар сен’ – деп дамчытты“ – дээн.

Илия чорупкаш, ынчалдыр дыңнаткан.

⁵ Айбылаткан элчилер Охозияже дедир чедип кээрге, ол: «Чүге ээп келдинер?» – деп айтырган.

⁶ Олар: «Биске уткуштур бир кижини үнүп келди – деп харыылааннар. – Ол кижини биске: „Силерни айбылап чорудупкан хаанче ээп келгеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыдынар: Израильде Бурган чок бе, чүге сен Экроннун бурганы Веелзевулдан чүве айтырып, улус айбыладың? Ынчангаш ам чыдар орун-дөжөөндөн турбас сен, өлүп каар сен“ – диди.

⁷ Хаан олардан: «Силерге уткуштур үнүп келгеш, ол сөстөрнү чугаалаан кижиниң хевири кандыг-дыр?» – деп айтырган.

⁸ Олар: «Селбегер, белинде хөм курлуг кижини болду» – деп харыылааннар^h.

Хаан: «Ол болза Тешви чурттуг Илия-дыр» – дээн.

⁹ Ынчангаш хаан Илияже шериг баштыңын бежен шерии-биле кады чорудупкан. Ол баштың даг бажында олурган Илияны көрүп кааш, олче үнүп келгеш: «Бурганның кижизи, хаан: „Дүжүп кел!“ – деп дужаап тур» – дээн.

^a 3 Хаан. 22:37

^b 2 Хаан. 8:2; 4 Хаан. 3:5

^c Аж.-ч. 20:9

^d Ис. 13:3

^e Мф. 10:25; 12:24;

Мк. 3:22; Лк. 11:15

^f 4 Хаан. 8:8

^g 3 Хаан. 17:1; 21:17

^h Зах. 13:4; Мф. 3:4;

Мк. 1:6

^a Иов 1:16
^b Лк. 9:54

¹⁰ А Илия аңаа: «Бир эвес мен Бурганның кижизи болзумза, дээрден от дүжүп кээп, сени, сээң бежен шериинни чипсин!» – деп харыылаан. Оон дээрден от дүжүп келгеш^a, баштыңны бежен шери-биле кады чипкен^b.

¹¹ Хаан ынчан Илияже өске шериг баштыңын бежен шери-биле кады чорудупкан. Ол баштың Илияга: «Бурганның кижизи, хаан: „Доп-дораан дүжүп кел!“ – деп дужаап тур» – дээн.

¹² Илия аңаа: «Бир эвес мен Бурганның кижизи болзумза, дээрден от дүжүп кээп, сени, сээң бежен шериинни чипсин!» – деп харыылаан. Оон Бурганның оду дээрден дүжүп келгеш, баштыңны бежен шери-биле кады чипкен.

¹³ Хаан ынчан үшкү шериг баштыңын бежен шери-биле кады чорудупкан. Ол баштың дагже үнүп кээп, Илияның мурнунга дискектенип олура дүшкеш: «Бурганның кижизи! Мээң амы-тынымны, силерниң чалчаларыңар болур бо бежен кижиниң амы-тынын хайыралаарыңарны дилеп тур мен! ¹⁴ Дээрден дүжүп келген от биеэги ийи баштыңны бежен-бежен шери-биле кады чипти чоп. А ам мээң амы-тынымны өршээп көрүңер!» – деп чаннып чугаалаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Илияга: «Бо киж-биле кады бар, оон кортпа» – дээн.

Илия ынчан тургаш, баштың-биле кады хаанче бада берген. ¹⁶ Хаанга ол: «Дээр-ги-Чаяакчы: „Сен Экроннун бурганы Веелзевулдан чүве айтырып, элчилер ыдып турар-дыр сен. Израильде Бурган чок бе, Ооң сөзүн Бодундан айтырып болбас чүве бе? Ынчангаш ам чыдар орун-дөжээнден турбас сен, өлүп каар сен“ – деп тур» – дээн.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчының Илияны дамчыштыр чугаалаан сөзүн ӛзугаар хаан өлүп калган. Охозия оолдуг болбаан чүве-дир, ынчангаш ооң дуңмазы* Иехорам Охозияның орнунга хаан апарган. Ынчан Иудеяның хааны Иосафаттың оглу Иорамның чагыргазының ийиги чылы турган.

¹⁸ Охозияның кылган өске ажил-херектери Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Бурганның Илияны дээрже алгаш барганы

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы Илияны казыргы иштинге дээрже көдүрө бээр деп барган үеде^c Илия биле Элисей^d Галгалдан^e кел чыткан. ² Илия Элисейге: «Маңаа артып каап көрөм, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы мени Вефилче чорудуп тур» – дээн.

А Элисей: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле база силерниң адыңар-биле даңгыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» – деп харыылаан.

Олар ийилээ Вефилче чорупкан. ³ Вефилге Бурганның медээчилериниң бөлүү Элисейге уткуй үнүп келгеш: «Дээрги-Чаяакчы бөгүн дээргинни сенден** чарып, алгаш баарын билир сен бе?» – деп айтырганнар.

«Ийе, билир мен – деп, ол харыылаан. – Ол дугайында ыттаваңар».

⁴ Илия: «Элисей, сен маңаа артып каап көрөм, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы мени Иерихонче^f чорудуп тур» – дээн.

«Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле, силерниң адыңар-биле даңгыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» – деп, Элисей харыылаан. Оон олар ийилээ Иерихонче чорупкан. ⁵ Иерихонга Бурганның медээчилери Элисейге келгеш: «Дээрги-Чаяакчы бөгүн дээргинни сенден** чарып, алгаш баарын билир сен бе?» – деп айтырганнар.

«Ийе, билир мен – деп, ол харыылаан. – Ол дугайында ыттаваңар».

⁶ Илия аңаа: «Маңаа артып каап көрөм, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы мени Иордан хемче чорудуп тур» – дээн.

^c Ӈ. д. 5:24
^d 3 Хаан. 19:19-21
^e Ис. 5:9

^f 3 Хаан. 16:34

* 1:17 Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң дуңмазы» деп сөстөр таварышпайн турар.

** 2:3, 5 Азы: «Сээң бажыныңның кырындан».

Элисей: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле база силерниң адынар-биле даңгыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» – деп харыылаан. Оон олар ийилээ чорупкан. ⁷ Кажан олар Иорданның чанынга доктаай бээрге, Бурганның бежен медээчизи келгеш, олардан ырадыр дужаштыр туруп алган. ⁸ Илия тонун уштуп, дүрүп алгаш, сугну ооң-биле сопкан. Суг оң, солагай талаже ийи чарлып, орук чайлай турупкан, олар хемни кургаг черлеп жеже бергеннер^a. ⁹ Олар жеже бээрге, Илия Элисейден: «Мени сенден чарып, алгаш баар бетинде, сенээ чүнү кылып берейн? Чүнү дилээр сен?» – деп айтырган.

^a Хост. 14:21, 29;
Иис. 3:16

Элисей: «Бурганның силерде бар күжүнден ийи дакпыр үлүгнү салгап алган болзумза^b» – деп харыылаан.

^b Сан. 11:17, 25;
Ы. х. к. 21:17

¹⁰ «Берге-ле чүве дилеп турар-дыр сен – деп, Илия харыылаан. – Бир эвес мени сенден канчаар алгаш баарын көөр болзунза, сээнии-биле болур, а көрбөс болзунза, ындыг чүве болбас».

¹¹ Олар орукка чугаалажып бар чыдырда, хенертен оттуг дайынчы терге болгаш оттуг аыттар көстүп келгеш, оларны чарып каапкан. Илия казыргы иштинге дээрже көдүрлү берген. ¹² Элисей ону көрбүшаан: «Ачай! Ачай! Израильдин дайынчы тергелери, аыттыг шерии!» – деп алгырып турган^c.

^c 4 Хаан. 6:17; 13:14

Элисей Илияны оон ыңай көрбөй баргаш, кеткен хевин качыгдалдан ийи чара ора соп каапкан.

¹³ Илияның черже кээп дүшкен тонун Элисей ап алгаш, дедир чоруткаш, Иорданның эринге туруп алган. ¹⁴ Ол Илияның кээп дүшкен хевин тудуп алгаш, сугну ооң-биле сопкаш: «Илияның Бурганы Дээрги-Чаяакчы кайыл ынчаш?!» – дээн.

Ол сугну соптарга, суг оң, солагай талаже ийи чарлып, орук чайлай турупкан, Элисей оон хемни жеже берген. ¹⁵ Бурганның Иерихонда медээчилери Элисейни ырактан көрүп кааш: «Илияга турган күчү-күш Элисейже шилчий берген-дир» – дээннер. Олар аңаа уткуштур үнүп келгеш, черге чедир мөгөйгеннер.

¹⁶ Медээчилер: «Чалчаларынар бисте бежен шыырак эр кижиге бар-дыр. Оларга силерниң дээргинерни барып дилээрин чөпшээрер көрүнерем. Дээрги-Чаяакчының Сүлдези ону алгаш баргаш, кандыг-бир дагда азы шынаада октапкан чадава^d» – дээннер.

^d 3 Хаан. 18:12;
Иез. 3:12; 8:3;
Аж.-ч. 8:39

Элисей: «Чок, оларны чорутпаңар» – деп харыылаан.

¹⁷ Ынчалза-даа олар аажок ээрешкеш туруп бээрге, ол чөпшээрэжи: «Улузуңарны чорудуптуңар» – дээн.

Бежен кижиге чорудуптарга, айбылаткан улус Илияны үш хүн дилээш, тыппаан.

¹⁸ Олар Иерихонга артып калган турган Элисейже эеп кээрге, ол: «Силерге „Чорбаңар!“ деп чугааладым чоп» – дээн.

Элисейниң кылган кайгамчык чуулдери

¹⁹ Иерихон хоорайның чурттакчылары Элисейге: «Дээрги, көрүп турарыңар дег, бо хоорай эки черде турар-дыр, ынчалза-даа суу багай болгаш чери үнүш-дүжүт чок-тур» – дээннер.

²⁰ Ол: «Менээ чаа аяктан эккелгеш, ынаар дустан уруп калыңар» – дээн.

Олар аякты эккелгеннер. ²¹ Элисей суг бажынче барып, дусту ынаар урупкаш: «Дээрги-Чаяакчы: „Мен бо сугну экиртип кагдым. Моон соңгаар ооң уржуу-биле өлүм-даа болбас, чер-даа үнүш-дүжүт чок болбас“ – деп чугаалады» – дээн.

²² Амдыгаа чедир ол суг Элисейниң чугаалаан сөзүн өзугаар эки-чаагай бооп арткан.

²³ Элисей оортан Вефилче үнүпкен. Ол орукка чорда, хоорайдан бичии оолдар үнүп келгеш, ону кочулап: «Эй, тас-баштыг, моон чоруп чор! Эй, калчанмай, чоруп чор!» – деп алгырып турган^e.

^e Иов 19:18

²⁴Ол эргилип келгеш, оларже көргөш, Дээрги-Чаяакчының ады-биле кармап каан. Арыгдан ийи кыс адыг үнүп келгеш, оолдарның аразындан дөргөн ийизин үзерлеп каапкан.

^a Ис. 19:26;
3 Хаан. 18:20

²⁵Оортан Элисей Кармил дагже чорупкан^a, а оон Самарияже ээп келген.

Моавтың аштырышыкыны

3 ¹Иудеяның хааны Иосафаттың чагыргазының он сески чылында Ахавтың оглу Иехорам Самарияга Израильдин хааны апаргаш, он ийи чыл чагырган. ²Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Чүгле ада-иези хире хөйну үүлгетпээн, чүге дээрге ачазының тургузуп кааны Ваалга тураскааткан көжээни^b ол чайладып каапкан. ³Ындыг-даа болза, ол Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачытче кирип каан хаанның бачыттарындан чайлаваан, олардан ойталаваан^c.

^b 3 Хаан. 16:31;
4 Хаан. 10:26
^c 3 Хаан. 12:28-32

⁴Моавтың хааны Меша хөй малдыг турган чүве-дир. Ол Израильдин хаанынга үндүрүг төлөп, 100 000 хөйну база 100 000 кошкарның кыргаан дүгүн чорудуп берип турган. ⁵А кажан Ахав өлүп каарга, Моавтың хааны Израильдин чаа хаанынга удур тура халаан^d. ⁶Ынчан Иехорам хаан Самариядан үнгөш, бүгү израиль аг-шеригни чыып алган. ⁷Ол оон ыңай Иудеяның хааны Иосафатка: «Моавтың хааны меңээ удур тура халыды. Сен мээң-биле кады Моавка удур дайылдажып үнер сен бе?» – деп сөс дамчыдып, элчилер ыткан^e.

^d 4 Хаан. 1:1

Иосафат: «Сен канчаар-дыр сен, мен база ынчаар мен; мээң чонум-даа, айттарым-даа сээң чонуң, айттарың ышкаш болур» – деп харыылаан.

^e 3 Хаан. 22:4

⁸Оон ол: «Кандыг орук-биле чоруур бис?» – деп айтырган.

Иехорам: «Эдомнун ээн кургаг ховузун тавараан орук-биле» – деп харыылаан.

^f 3 Хаан. 22:47

⁹Израильдин хааны, Иудеяның хааны болгаш Эдомнун хааны^f орукче үнүпкөнер. Дескинер орук-биле чеди хүн чораан соонда, аг-шеригге-даа, олар-биле кады чораан мал-маганга-даа ижер суг артпаан.

¹⁰«Аа халак! – деп, Израильдин хааны чугаалаан. – Дээрги-Чаяакчы бис үш хааны Моавтың холунга хүлээдип бээри-биле чыып алган-дыр^g».

^g Ис. 7:7

¹¹А Иосафат: «Мында Дээрги-Чаяакчының медээчизи канчап чок болду, ону дамчыштыр Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көрзе чүл?» – деп айтырган^h.

^h 3 Хаан. 22:7

Израильдин хаанының бир дүжүмеди: «Мында Шафаттың оглу Элисей бар-дыр, ол Илияның хол чуур суун кудуп берип, чалказы бооп турган кижиге» – деп харыылаан.

¹²Иосафат: «Дээрги-Чаяакчының сөзү Элисейде-дир» – дээн.

Израильдин хааны, Иосафат хаан болгаш Эдомнун хааны медээчиже чорупканнар.

ⁱ 3 Хаан. 18:19; 22:6

¹³Элисей Израильдин хаанынга: «Чүге менден чүве айтырып тур сен? Ачаң биле аваңның бурганнарының медээчилеринче барⁱ» – дээн.

Израильдин хааны аңаа: «Чок, барбас мен, чүге дээрге бис үш хаанны Моавтың холунга хүлээдип бээри-биле Дээрги-Чаяакчы чыып алган болгай» – деп харыылаан.

¹⁴Элисей: «Аңаа бараан болуп турарым Аг-шериглиг дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: Иудеяның хааны Иосафатты хүндүлээрим аажок болду, оон башка сенче көрүнмес-даа, сени эскербес-даа ийик мен. ¹⁵А ам менче хөгжүмчү кижиден эккелинер» – дээн^j.

^j 1 Хаан. 10:5; 16:17

Хөгжүмчү ойнап турда, Дээрги-Чаяакчының холу Элисейни башкарып эгелээрге^k, ¹⁶ол мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы: „Бо шынааны дургаар хөй-хөй оңгарлардан казыңар*“ – деп тур. ¹⁷Чүге дээрге Ол: „Силер хат-даа, чабс-даа көрбөс силер, а бо шынааны суг дола бээр, силер боттарыңар-даа, мал-маганыңар-даа, бүгү дириг амытаннарыңар-даа ону ижер“ – деп чугаалаан болгай. ¹⁸Дээрги-Чаяакчыга ол болза

^k 3 Хаан. 18:46

* 3:16 Азы: «Мен бо шынааны хөй-хөй хөөлбектерлиг кылып каар мен».

чүү-даа эвес-тир; Ол Моавты база силерниң холуңарга хүлээдип бээр. ¹⁹ Силер кандыг-даа быжыглалдыг хоорайны, кандыг-даа шилиндек хоорайны эжелеп аар силер. Бүгү чимистиг ыяштарны кезип^a, суг баштарын дуй базырып, дүжүткүр шөлдерни даштар-биле хөмө октап кааптар силер».

^a Ы. х. к. 20:19

²⁰ Даартазында эрген, далган-тараа өргүлү кылыр үеде^b, хенертен Эдомнун талазындан суг агып баткаш, чер кырын дола берген. ²¹ А моавтар, үш хаанның олар-биле чаалажып кел чыдарын дыңнааш, дайынчы кур куржанып шыдаар бүгү улузун чыгаш, кызыгаарга туруп алганнар. ²² Олар эртен эрте туруп кээрге, хүн суг кырында чырып турган. Моавтарга мурнунда аккан кызылзымаар суг хан ышкаш кылдыр сагындырган.

^b Хост. 29:39-40

²³ «Хан-дыр! – деп, олар чугаалааннар. – Бо хааннар аразында чаалашкаш, бот-боттарын чок кылып алган-дыр. Моав ам оларны үптээр дээн-дир».

²⁴ Оон моавтар израиль турлагга кээрге, израильчилер уткуй үнгеш, оларны чылча шаварга, олар дезипкеннер. Израильчилер моавтарны сүрүп, кыргып-хыды-ырын соксатпаан. ²⁵ Олар моав хоорайларны үрегдеп бузуп каапканнар, дүжүткүр шөлдерге дайынчы бүрүзү даш шывадап тургаш, хөмө октап каапканнар. Олар бүгү суг баштарын дуй базырып, бүгү чимистиг ыяштарны кезип каапканнар. Чүгле Кир-Харешет хоорайга^c даш ханалар артып калган. Даш октаар чепсектиг дайынчылар ону база бүзээлепкеш, халдап келгеннер.

^c Иса. 16:7

²⁶ Моавтын хааны тулчуушкунга аштырып турарын көрүп кааш, хылыш-биле чепсегленген 700 киж и эдертип алгаш, Эдомнун хаанынче* чаза таварып эртерин шенээн. Ынчалза-даа шыдавайн барган. ²⁷ Ынчан ол бодунун соонда хааннаар ужур-луг турган дун оглун алгаш, ону хоорай ханазынга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр өргүпкен^d. Ол чорук израильчилерге удур улуг килеңни хайныктырган**. Израиль шериг хоорайдан аткаарлап, боттарының черинче ээп келген.

^d Мих. 6:7

Кайгамчык олива үзү

4 ¹ Бурганның бир медээчизинин кадайы ыглап-сыктап, Элисейден дуза дилээн: «Силерниң чалчанаар, мээң ашаам, өлүп калды. Силер билир-ле болгай силер: ол хөөкүй Дээрги-Чаяакчыдан коргар чораан киж и. А ам аңаа акша чегдирген киж и келгеш, мээң ийи оглумну кулданып аар деп тур^e».

^e Лев. 25:39-41; Неем. 5:5; Мф. 18:25

² Элисей аңаа: «Сеңээ кандыг дуза көргүзейн? Бажыңында чүү барын чугаалап көрөм» – дээн.

«Силерниң чалчанаар мээң бажыңымда чүү-даа чок – деп, херээжен харыылаан. – Чүгле доңгада бичии олива үзү бар».

³ Элисей аңаа: «Бүгү кожаларыңның курут саваларын барып дилеп эккел, көвү-дедир чыып ал. ⁴ Оон соонда бажыңыңче киргеш, эжиң хаап ал, чүгле бодун база оолдарың турар силер. Оон шупту саваларже доңганда үстен кудар сен. Бирээзин долдургаш-ла, ыңай тургузуп каап турар сен» – дээн.

⁵ Ол херээжен чоруткаш, эжиин хаап алган, бажыңга чүгле боду база оолдары турганнар. Оолдары саваларны ап бээрге-ле, авазы долдуруп турган. ⁶ Кажан савалар шупту долдуртуна бээрге, херээжен киж и бир оглунга: «Ам бир савадан ап бер» – дээн. А оглу: «Ам чаңгыс-даа сава артпаан-дыр» – деп харыылаан. Үс ынчан төгүлбестей берген.

⁷ Дулгуяк херээжен ол дугайында Бурганның кижизинге барып чугаалаарга, демгизи: «Үстү барып садыпкаш, өрөң төлевит, а артып калган акша оолдарың-биле кады чурттаарыңарга четчир» – дээн.

* 3:26 Өске бурунгу сөзүглелде «Арамей хаанче» дээн.

** 3:27 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Израильчилерниң аразыңга аажок улуг сагыш аары-ышкынын болдурган» деп бижээн.

Элисейниң Сунем чурттуг херээженниң оглун диргискени

^a Иис. 19:18

⁸ Бир катап Элисей Сунем хоорайга келген^a. Аңаа бир бай-шыдалдыг херээжен кижичурттап турган. Ол херээжен медээчини бодунуң бажыңыга доктаап, чемненир кылдыр дилеп алган. Элисей Сунем хоорайны таварып эрткен санында-ла, аңаа доктаагаш, чемненип ап турган. ⁹ Ол херээжен ашаанга: «Үргүлчү бажыңывыс чаны-биле эртип турар кижичурттап турган – Бурганның ыдыктыг кижизи деп билир мен. ¹⁰ Бажың кырынга улуг эвес өрээлден кылгаш, ол кижиге орун-дөжек, стол-сандай салып, чырыткыдан тургузуп берээли. Биске кээп тура, ол аңаа доктаап турзун» – дээн.

^b 4 Хаан. 5:20-27; 8:4-5

¹¹ Бир катап Элисей ынаар чедип келгеш, өрөөлчү үнө бергеш, дыштанып чыдып алган. ¹² Оон ол бодунуң чалчазы Гиезийге^b: «Сунем чурттуг херээженни кыйгырывыт» – дээн.

Чалча кыйгырыптарга, херээжен Элисейге чедип келген.

¹³ Элисей чалчазыга: «Ол херээженге мону дамчыт: бисче сагыш салып, бодунну бергедедип тур сен. Бис сеңээ чүнү кылып берээли? Хаан-биле азы шериг баштыңы-биле сен дээш дилег кылып, чугаалажылы бе?» – дээн.

Херээжен: «Бодунуң чонум аразында эки чурттап чор мен, ажырбас» – деп харыылаан.

¹⁴ Элисей чалчазыдан: «Аңаа чүнү кылып берзе экил?» – деп айтырган.

Гиезий: «Харын, оглу чок кижичурттап, а ашаа кырып калган» – деп харыылаан.

¹⁵ Элисей ынчан: «Ону кый девит» – дээн.

Гиезий кый дептерге, демги херээжен эжик аксынга туруп алган.

¹⁶ Элисей: «Келир чылын, бо-ла үеде, холуңга оглунну көдүрүп алган турар сен» – дээн^c.

^c Э. д. 18:14

«Чок, дээргим – деп, херээжен удурланган. – Бурганның кижизи, чалчаңар мени мегелевейн көрүңерем!»

¹⁷ Элисейниң аңаа чугаалаанын ёзугаар, дараазында чылын, ол-ла үеде, ол херээжен иштели бергеш, оол уруг божуп алган.

¹⁸ Оол оон өзүп келген. Бир катап ол тараа кезикчилериниң аразында турган ачазыңа чорупкан. ¹⁹ Оглу ачазыга: «Бажым! Бажым аарып тур!» – дээн.

Ачазы чалчазыга: «Бо оолду авазыңа аппар» – дээн.

²⁰ Чалча оолду көдүрүп алгаш, авазыңа чедире берген. Оглу авазының хойнунга дүшкө чедир олургаш, өлүп калган. ²¹ Авазы тургаш, оглун Бурганның кижизиниң орунунга барып салып кааш, эжин хаггаш, үнө берген. ²² Оон ол ашаан кыйгырып алгаш: «Чалчаларың бирээзин база бир элчигенден чорудуп берип көрөм, мен Бурганның кижизинге дүрген чедипкеш, эеп кээйн» – дээн.

²³ «Бөгүн ынаар барган херээң чүл? – деп, ашаа айтырган. – Ай чаазының байырлалы-даа эвес-тир^d, амыр-дыш хүнү-даа эвес-тир».

Кадайы: «Бүгү чүвө эки болур» – деп харыылаан.

²⁴ Оолдуң авазы элчигенни эзертеп, мунгаш, чалчага: «Чедип алгаш, чорувут. Мени камнава, чугаалаваан шаамда, доктаавас сен» – дээн.

²⁵ Херээжен кижичурттап, Кармил дагда Бурганның кижизинге чедип келген. Бурганның кижизи ону ырактан-на көрүп кааш, чалчазы Гиезийге: «Көр даан, Сунем чурттуг херээжен ышкажыл! ²⁶ Аңаа уткуштур маңап баргаш: „Амыр-менди-ле сен бе? Ашаан амыр-менди бе? Оглуң амыр-менди бе?“ – деп айтыр» – дээн. Ол херээжен: «Амыр-менди тур бис» – деп харыылаан.

²⁷ А даг кырында Бурганның кижизинче үнүп келгеш, херээжен кижичурттап, буттарыңдан куужактаныпкан^e. Гиезий ону чайладыр идиптер дээш чедө бээр, Бурганның

^e Мф. 28:9

кижизи: «Ону дүвүретпе! Ажыг-шүжүү аажок улуг кижидир, а Дээрги-Чаяакчы ону менден чажырып, менээ чугаалаваан-дыр^а» – дээн.

²⁸ «Мен дээргим силерден оол дилээн ийик мен бе? – деп, херээжен чугаалаан. – „Идегелим хей оттурбайн көрүңерем“^{*а} – дивежик мен бе?»

²⁹ Элисей ынчан Гиезийге: «Куржанып алгаш^б, холунга мээң даянгыбыжымны тудуп алгаш^с, чорувут. Кандыг-бир кижидиле ужурашсынза, мендилешпе; сээң-биле кандыг-бир кижидилежир болза, харылава^д. Мээң даянгыбыжымны оолдуң арнынче салып каг» – дээн.

³⁰ А оолдуң авазы: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле база силерниң адыңар-биле даңгыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» – дээн.

Ынчан Элисей туруп келгеш, ол херээженниң соондан чорупкан.

³¹ Гиезий оларны мурнап бар чыткан болгаш, даянгыышты оолдуң арнынче салып каан, ынчалза-даа кандыг-даа хары шуут чок болган^е. Гиезий Элисейге уткуй үнүп келгеш: «Оол одунмады^ф» – деп дыңнаткан.

³² Элисей бажыңче киргеш, көөрге, ооң орун-дөжөөндө өлүг оол чыткан.

³³ Ол өрөөлчө кире бергеш, ийилээ артары-биле эжикти хаап, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээң^г. ³⁴ Оон ол орунчө үнө бергеш, оолдуң кырынга чыдып ап^h, бодунуң аксын – ооң аксынчө, карактарын – карактарынчө, холдарын – холдарынчө чыпшыр дегип алган. Элисей оолдуң кырынга чаттылдыр чыдып аарга, ооң мага-боду чылып берген. ³⁵ Элисей туруп келгеш, өрөөлчө аай-дедир кылаштапкаш, оон катап база орунчө үнө бергеш, оолдуң кырынга чыдып алган. Оол чеди катап азыргаш, карактарын ажыдыпкан. ³⁶ Медээчи Гиезийни кый депкеш: «Сунем чурттуг херээженни кыйгырывыт» – дээрге, демгизи айбыны күүсеткен.

Херээжен кижидип кээрге, Элисей: «Оглуңу ап ал» – дээн.

³⁷ Ава чоокшулап келгеш, медээчинин будунуң баарынчө кээп дүжүп, сөгүрген. Оон оглун ап алгаш, үнө берген^и.

Пашта хораннап каан быдаа

³⁸ Элисей Галгалчө^е эеп келген. Ол черде аш болуп турган. Бурганның бөлүк медээчилери оон мурнунга олурда, Элисей чалчазыңга: «Улуг паштан тиккеш, бо медээчилерге быдаадан хайындырып бер» – дээн.

³⁹ Медээчилерниң бирээзи шөлчө ногаа чыып үнө бергеш, бир черлик үнүш тып алган. Ол ооң черлик чимистерин хойнунга эңдере чыып алган эеп келгеш, оларны доорааш, быдаалыг пашчө кири каапкан. Оларның кайызы-даа ол үнүштү билбес болган. ⁴⁰ Быдааны улуска кудуп берген. А олар чип эгелээш-ле: «Бурганның кижизи, пашта өлүм бар-дыр!» – деп алгыржып, чемни чип шыдавайн барганнар.

⁴¹ Элисей: «Далгандан эккелиңер» – дээн.

Ол далганны пашчө урупкаш: «Улуска кудуп бериңер, чемнензиннер» – дээн.

Быдаалыг пашта хоралыг чүү-даа артпаан болган.

Бурганның чүс медээчизин Элисейниң тоттурганы

⁴² Ваал-Шалиша хоорайдан^к бир кижидип келгеш, Бурганның кижизинге баштайгы дүжүттөн быжырган чээрби арбай боовазы болгаш хавы чазылбаан кызыл-тас баштары эккеп берген. Элисей: «Улуска беривит, чемнензиннер» – дээн^л.

⁴³ Ооң чалчазы: «Чүс кижини мооң-биле канчап чемгерип шыдаар мен?» – деп айтырган.

^а Э. д. 18:17; Ам. 3:7

^б 3 Хаан. 18:46

^с Хост. 7:19; 14:26

^д Лк. 10:4

^е 3 Хаан. 18:29

^ф Ин. 11:11

^г Иак. 5:16

^h 3 Хаан. 17:21;
Аж.-ч. 20:10

^и Евр. 11:35

^е Инс. 5:9; 4 Хаан. 2:1

^к 1 Хаан. 9:4

^л Мф. 14:16-21; 15:32-38;
Мк. 6:37-44; 8:4-9;
Лк. 9:13-17; Ин. 6:5-13

* 4:28 Азы: «Мени мегелевейн көрүңерем».

А Элисей: «Улуска беривит, чемнензиннер. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы: „Олар тоттур чемненип аар, харын-даа артып каар“ – деп чугаалады» – дээн.

⁴⁴ Ынчан чалча аыш-чемни медээчилерге үлөп берген. Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар олар тоттур чемненип алган, чем харын-даа артып калган.

Нееманның аарыын экирткени

^a Лк. 4:27

5 ¹ Арамей хаанның шериг баштыңчызы Нееман деп кижиге турган^a. Дээргизи ону улуг кижиге санап, хүндүлээр турган, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ону дамчыштыр арамей черге тиилелгени хайырлап турган чүвө-дир. Нееман шылгараңгай дайынчы-даа болза, кеш аарыглыг кижиге болган^b. ² Бир катап арамей дайынчы бөлүктөр Израильче халдаашкын кылгаш, бичии кыс уруг тудуп эккелген. Ол уруг Нееманның кадайынга бараан болуп эгелээн. ³ Уруг бодунун дээргизинге: «О, мээң дээргим Бурганның Самарияда медээчизинге баргаш келген болза! Медээчи оон аарыын адырып кааптар-дыр ийин» – дээн.

^b Лев. 13:3

⁴ Нееман бодунун дээргизинге баргаш, израиль черден келген уругнуң чүнү чугаалаанын дамчыткан.

⁵ «Баргаш кел харын – деп, арамей хаан чугаалаан. – А мен Израильдин хаанынга чагаа бижип бээр мен».

Нееман 10 °талант мөңгүн, 6000 °шекел алдын* болгаш 10 солуп кедер хеп ап алгаш, чорупкан. ⁶ Ол Израильдин хаанынга «Бо чагаа-биле кады сенче мээң дүжумедим Нееманны чорудуп олур мен, оон кеш аарыын адырып берем» деп бижээн чагаа эккелген.

^c Ы. х. к. 32:39

⁷ Израильдин хааны чагааны номчааш, кеткен хевин качыгдалдан ора тырткаш: «Өлүрүп-даа, тынгарып-даа шыдаар Бурган мен бе мен?^c Бо кижиниң кеш аарыын адырып каар кылдыр, арамей хаан ону менче чүгө чорутканы ол? Билдингир херектир, мээң-биле бактажыр чылдак дилеп турары ол-дур оон^d» – дээн.

^d 3 Хаан. 20:7

⁸ Бурганның кижизи Элисей Израильдин хаанының качыгдалдан хевин ора тыртып каапканын дыңнааш, аңаа: «Чүгө кеткен хевин ора тыртып алдың? Ол кижиге меңээ келгеш, Израильде Бурганның медээчизи барын билип алзын» – деп сөс дамчыткан.

^e Лев. 14:7

⁹ Нееман аыттарлыг, чууздаларлыг халдып келгеш, Элисейниң бажыңынче кирер черге доктаай берген. ¹⁰ Элисей олче бодунун чалчазын айбылап: «Барып, Иордан хемге чеди катап чунуп каавыт^e – мага-бодун экирип, арыгланы бээр сен» – деп сөглеткен.

¹¹ Нееман килеңней бергеш, чоруй барган. Ол: «Мен израиль медээчи үнүп кээп, мурнумга туруп алгаш, бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырып, холу-биле аарыг черимге деггеш, кеш аарыын менден адырып каар боор деп боодаым. ¹² Дамаскының хемнери Авана биле Фарфар Израильдин бүгү сугларындан эки эвес чүвө бе? Мен ол хемнерге чунуп алгаш, арыгланы берип болбас турган мен бе?» – дээн.

Нееман эргилгеш, килеңи хайныгып, дедир чоруй барган. ¹³ Оон чалчалары чоокшулап кээп, аңаа: «Ачавыс, бир эвес медээчи силерге кандыг-бир берге чүүл чугаалаан болза, ону кылып-ла турдуңар ыйнаан. Ол силерге чүглө: „Чунуп каавыт – арыгланы бээр сен“ – дээрге, чүгө ынчап болбазыл?» – дээннер.

¹⁴ Ынчан Нееман Бурганның кижизиниң чугаалаанын ёзугаар барып, Иорданың суунга чеди катап шымныптарга, оон мага-боду экирип, чаш уругнуу дег арыг апарган. ¹⁵ Нееман болгаш ону үдөп чораан бүгү улус Бурганның кижизинче эеп келген. Медээчиниң мурнунга туруп алгаш, ол: «Бүгү чер-делегейде Израильдин

* 5:5 300 ажыг килограмм мөңгүн, 60 ажыг килограмм алдын.

Бурганындан өске Бурган чогуу мен ам билип алдым^a. Ынчангаш чалчаңар мээн белээмни хүлээп ап көрүңерем» – дээн.

¹⁶ Бурганның кижизи: «Бараан болуп турарым дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: белээңни хүлээп албас мен!» – дээн.

Демгизи чеже-даа албадаарга, медээчи ойталап каапкан^b. ¹⁷ Нееман ынчан: «Бир эвес алыр хөңнүңөр чок болза, силерниң чалчаңар меңээ ийи элчиген сөөртүп аппаар хире довурактан берзин. Чүгө дээрге силерниң чалчаңар моон соңгаар Дээрги-Чаяакчыдан өске бурганга бүрүн өрттедир-даа, өске-даа өргүлдер эккеп салбас*.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы силерниң чалчаңар мени чүглө чаңгыс чүүл дээш өршээзин: мээн дээрги хааным Риммон бурганга мөгөөр дээш ооң өргээзинче кирип тура, мээң холумга чөленип аар кижини, ынчан мен база мөгөөр аппаар мен. Риммоннуң өргээзинге ол мөгөйишиким дээш, Дээрги-Чаяакчы силерниң чалчаңарны өршээзинем» – дээн.

¹⁹ Элисей: «Амыр-тайбың чоруй барып көр» – дээн.

Гиезийниң хоптак чоруу

Нееман дыка ыраваанда, ²⁰ Бурганның кижизи Элисейниң чалчазы Гиезий^c «Мээн дээргим арамей Нееманның эккелген белээн албайн, салып чорудупту. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: ооң соондан маңнап чоруткаш, кандыг-бир чүвезин ап аайн» деп бодаан. ²¹ Гиезий Нееманның соондан маңнап чорупкан. Нееман соондан маңнап орап кижини көрүп кааш, аңаа уткуштур «чуузазындан дүжүп келгеш: «Менди-чаагай-ла бе?» – деп айтырган.

²² «Менди-чаагай бис – деп, Гиезий харыылаан. – Дээргим мени: „Эфрем дагларындан ийи аныяк медээчи чедип келди. Оларга бир °талант мөңгүн биле ийи солуп кедер хептен берип көрөм“ – деп чугаалазын дээш чорутту» – дээн.

²³ Нееман: «Ынчанмайн канчаар! Ийи-даа талантыдан ап ал» – деп харыылаан.

Ол Гиезийни бүзүредип тургаш, ийи талант мөңгүн биле ийи солуп кедер хепти ийи шоодайга суп берген. Шоодайларны ийи чалчазынга ап бээрге, олар Гиезийнин мурнунга шоодайларны чүктеп алгаш чорупканнар. ²⁴ Гиезий тейже үнүп келгеш, ол бүгүнү чалчалардан ап алгаш, бажыңыга чажырып каан. А чалчаларны чорудуптарга, олар чана бергеннер. ²⁵ Ооң соонда ол бодунуң дээргизиниң мурнунга кээп туруп алган. Элисей: «Гиезий, сен каяа чордуң?» – деп айтырган.

Демгизи: «Силерниң чалчаңар мен кайнаар-даа барбадым» – деп харыылаан.

²⁶ А Элисей аңаа: «Кажан ол кижини чуузазындан сеңээ уткуштур дүжүп кээп турда, мээң чүрээм сени үдеп турбажык бе? Акша-мөңгүн, идик-хеп, олива ыяштар, виноград шөлдери, сүрүг малдар, эр, кыс чалчалар алыр үе эвес-тир. ²⁷ Нееманның кеш аары сеңээ база сээң үре-салгалыңга кезээ мөңгөдө чыпшынып артсын» – дээн.

Гиезий Элисейниң бажыңындан кеш аарындан хар ышкаш агара берген үнүп келген^d.

^d Хост. 4:6; Сан. 12:10

Элисей болгаш балды

Б ¹ Бурганның медээчилери Элисейге: «Дыңнаңар даан, силерниң башкарылганаңар адаанда чурттап турарывыс бо чер биске дыкпыш-тыр. ² Биске Иордан хемче баарын чөпшээрөп көрүңерем. Кайывыс-даа бир чудуктан ап алгаш, аңаа чурттаар бажың-савадан тудуп аалы» – дээннер.

Ол: «Чаа, барыңар» – деп харыылаан.

³ Оларның бирээзи: «Чалчаларыңар бис-биле кады барыксавайн-дыр силер бе?» – деп айтырган.

* 5:17 Нееман Дээрги-Чаяакчыга чүглө Аңаа хамааржыр израиль черниң довураанга мөгөйип болур деп санап турган.

Элисей: «Баргай-ла мен» – деп харыылааш, ⁴ медээчилер-биле кады чорупкан. Олар Иордан хемге келгеш, ыяш кезип эгелээннер. ⁵ Оларның бирээзи ыяш ужуруп турда, балдызының демир бизи сугже кээп дүшкен.

«Аа халак, дээргим! – деп, ол алгыра берген. – Ачылап алган балдым чүве!»

⁶ Бурганның кижизи: «Кайнаар кээп дүштү?» – деп айтырган.

Кажан демгизи ол черни көргүзөргө, Элисей будук одура шапкаш, ынаар октаптарга, балдызының бизи суг кырынга салдап үнүп келген. ⁷ Элисей: «Ооңу ап ал» – дээн. Демги кижин холун сунгаш, балдызының бизин ап алган.

Элисей болгаш согурарган арамейлер

⁸ Арамей хаан Израильге удур чаалажып турган. Ол бодунуң дүжүметтери-биле сүмележип: «Турлаамны дуу орта база дуу орта тип аар мен» – деп шиитпирлеп турган.

⁹ А Бурганның кижизи Израильдин хаанынче кижин айбылап: «Ол черни таварып эртеринден кичээн! Ында арамейлер туруп алган-дыр» – деп сөгледипкен.

¹⁰ Израильдин хааны Бурганның кижизиниң айыткан черин хынадып турган. Элисей хаанны хөй катап баш бурунгаар сагындырган; хаан ындыг черлерге сезиктиг болур турган. ¹¹ Арамей хаан ол дээш аажок дүвүрөөн. Ол бодунуң дүжүметтерин кыйгырып алгаш: «Меңээ чугаалаңар, бистиң улузувустан кым Израильдин хаанынга медээ чедирип турарыл?» – деп айтырган.

¹² «Кым-даа эвес, дээрги хааным – деп, дүжүметтерниң бирээзи харыылаан. – Израиль чурттуг Элисей медээчи удур эрээлинерге чугаалаан сөстериңерни безин Израильдин хаанынга катаптап чугаалап шыдаар кижин-дир».

¹³ «Ооң кайда турарын барып билип эккелиңер – деп, хаан дужааган, – мен ону тудуп эккээр кылдыр улус чорудуптайн».

^a Э. д. 37:17

Хаанның улузу анаа: «Ол Дотанда^a турар-дыр» – деп дыңнатканнар. ¹⁴ Хаан ынаар аъттар, дайынчы тергелер болгаш хөй шериг чорудупкан. Олар дүне када келгеш, хоорайны бүзөөлөп алганнар. ¹⁵ Даартазында эртен медээчинин чалчазы эртежики тургаш, үнүп көөргө, хоорайны аъттарлыг, дайынчы тергелерлиг шериг бүзөөлөп алган болган.

Чалча: «Ах, дээргим, канчаар бис ам?» – деп айтырган.

¹⁶ «Кортпа – деп, медээчи харыылаан. – Бистиң талавыста шериг оларның талазында шеригден хөй-дүр^b».

^b 2 Чыл. 32:7

¹⁷ Элисей оон: «О, Дээрги-Чаяакчы, көрүп шыдаар кылдыр, оон караан ажыдып берем» – деп мөргөөн.

Дээрги-Чаяакчы чалчаның караан ажыдып берген. Ынчан ол топтап көөргө, дагны оттуг аъттар, дайынчы тергелер шыва апкан болган^c, олар Элисейни долгандыр турган. ¹⁸ Кажан арамейлер Элисейге шимчеп үнүптерге, ол Дээрги-Чаяакчыга: «Бочонну согурартып каап көрөм» – деп мөргөөн.

^c Ыд. ыр. 67:18; Зах. 1:8; 6:1

Элисейниң дилээн ёзугаар Дээрги-Чаяакчы дайыннарны согурартып каанд^d. ¹⁹ Элисей оларга: «Ол орук, ол хоорай бо эвес-тир. Мээн соомдан чоруптунар. Мен силерни дилеп турар кижинерге чедирип каар мен» – дээн.

Оон оларны Самарияга чедире берген. ²⁰ Арамейлер хоорайже кирип кээрге, Элисей: «О, Дээрги-Чаяакчы, бо улус көөр кылдыр, оларның карактарын ажыдып берем» – деп дилээн.

Дээрги-Чаяакчы оларның карактарын ажыдып бээрге, олар Самарияда турарын көрүп кааннар. ²¹ Израильдин хааны оларны көрүп кааш, Элисейден: «Ачай, бо улусту кыра шаап кааптайн бе?» – деп айтырган.

²² «Хоржок, өлүрбе – деп, медээчи харыылаан. – Бодунуң хылыжың база ча-согунуң дузазы-биле тудуп албаан улузуну өлүрбес ужурулуг сен. Оларга аыш-чем биле сугдан беринер^e, чемненип алгаш, боттарының дээргизинче чана берзиннер».

^e 2 Чыл. 28:15; У. ч. 25:21; Рим. 12:20

²³ Хаан оларга улуг дой белеткеп бээрге, арамейлер ижип-чип шаг болган. Оон оларны салып чорудуптарга, олар дээргизинче эеп келгеннер. Арамей дээрбечи бөлүктөр ооң соонда израиль черже халдап көрбээн.

Бүээлеттирген Самарияда коргунчуг аш

²⁴ Элээн үе эрткенде, арамей хаан Венадад^а бүгү аг-шерин чыггаш, халдап үнгеш, Самарияны бүзээлеп алган. ²⁵ Хоорайга коргунчуг аш эгелээн. Бүзээлээшкин аажок узамдыкканындан элчиген бажын сезен^б шекел мөңгүнге, а бичии көге-буга өдээн беш шекел мөңгүнге садып турган.

^а 3 Хаан. 15:18; 20:1;

^б 4 Хаан. 8:27

²⁶ Израильдин хааны бир катап хоорай ханазының кыры-биле эртип бар чыдырда, бир херээжен кижии аңаа: «Дээрги хааным, дузалап көрүңерем!» – деп алгырып, дилег кылган^б.

^б 2 Хаан. 14:4

²⁷ Хаан: «Бир эвес сеңээ Дээрги-Чаяакчы дузалавайн турар болза, мен сеңээ канчап дузалап шыдаар мен? Шандан бе, виноград сы базар онгардан бе?» – деп харыылаан.

²⁸ Хаан оон: «Чүү болганы ол?» – деп айтырган.

Ол херээжен: «Дуу херээжен меңээ: „Оглуңну бер, бөгүн ону чиили, а даарта мээң оглумну чиир бис“ – диди. ²⁹ Мээң оглумну хайындыргаш, чип алдывыс^с. Дараазында хүнде мен аңаа: „Оглуңну бер че, ам ону чиили“ – дидим. А ол оглун чажырыпты» – дээн.

^с Лев. 26:29;

Ы. х. к. 28:57; Ыы. 4:10

³⁰ Херээжен кижиниң сөстөрүн дыңнааш, хаан кеткен хевин качыгдалдан ора соп каапкан. Ол хана кырлап бар чыдырда, чон хаанның ора соп каапкан хевиниң адаанда качыгдалдың самдар хеви барын көрүп каан. ³¹ Хаан: «Бир эвес Шафатгың оглу Элисейниң бажын бөгүн ооң экинге арттырып каар болзумза, Бурган мени канчаар-даа кезеткей аан!» – дээн.

³² Ол бодунун айбычызын медээчиже чорудупкан. Элисей бажыңыга чоннун баштыңнары-биле кады олурган. Айбычы келбээнде, чоннун баштыңнарынга ол: «Бо өлүрүкчү менче бажым алыр кижии чорудупканын билир силер бе? Көрдүңер бе, айбычы чедип кээрге, эжикти хаап, ооң мурнунга дуглап алгаш, кирибечер. Адыр, айбычының артында ооң дээргизиниң базымнары дагжап тур!» – дээн.

³³ Элисей олар-биле чугаалашпышаан турда, айбычы аңаа чедип келгеш, хаанының сөстөрүн дамчыткан: «Бо айыыл-халап Дээрги-Чаяакчыдан келген-дир. Мен ам Дээрги-Чаяакчыга оон ыңай идегээш чоор мен?»

7 ¹ А Элисей: «Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна. Ол: „Даарта бо үеде Самария хоорайның төп шөлүңге бир хап ишти эки шынарлыг далганны-даа, ийи хап ишти арбайны-даа чаңгыс^б шекел мөңгүнге садар“ – деп чугаалады» – дээн.

² Ынчан Израильдин хаанының чөленип алгаш турганы дүжүмет Бурганның кижизинге: «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы дээрниң эжиктерин ажыдыпкан-даа болза^д, ындыг чүве канчап болурул?» – дээн.

^д Мал. 3:10

Элисей: «Сен ону караң-биле көөр сен, ынчалза-даа ол чемни чивес сен!» – деп харыылаан^е.

^е 4 Хаан. 7:17

Бүзээлээшкинниң төңчүзү

³ Хоорай хаалгазының чанынга кежи аарыг дөрт кижии турган. Олар бот-боттарынга мынча дишкеннер: «Өлү бээриности манап, маңаа олурган херээвис чүл? ⁴ Бир эвес хоорайже баар деп шиитпирлээр болзувусса, ында аш болуп турар болгаш, аңаа өлүп каар бис. А бир эвес маңаа артып каар болзувусса, база өлүп каар бис. Арамейлерниң турлаанче баргаш, дүжүп берээли. Олар бисти диригге арттырып каар болза, амы-тынывыс үзүлбес, а тынывысты үзүп кагза, өлүп каар бис».

⁵ Олар имиртинде тургаш, арамей турлагже чорупканнар. Турлагның кыдыынга чоокшулап кээрге, ында кым-даа чок болган! ⁶ Чүге дээрге Дээрги арамей шеригге дайынчы тергелер, аъттар болгаш улуг аг-шериг даажы дыңналдырыпкан чүве-дир^a. Арамейлер ынчан бот-боттарынга: «Израильдин хааны бисче халдаар дээш, хет база египет хааннарны биске удур хөлезилеп алган-дыр!» – дишкеннер. ⁷ Олар тургаш, чадырларын, аъттарын болгаш элчигеннерин каапкаш, имиртинде дезипкеннер. Турлаан турган хевээрзин каапкаш, амы-тынын камгалап дезипкеннер^b.

⁸ Кеш аарыглыг улус турлагның кыдыынга чеде бергеш, бир чадырже кирип келген. Олар чемненип, суксун ижип алгаш, оортан алдын-мөңгүн, хептер ап алгаш, барып чажырып кааннар. Оон дедир ээп келгеш, өске чадырже киргеш, оон база чүү-хөө алгаш, барып чажырып кааннар. ⁹ Ооң соонда бот-боттарынга: «Бис шын эвес кылып тур бис, бо дээрге эки медээлер хүнү-дүр, а бис оларны ыттавайн тур бис. Бир эвес даң адарын манаар болзувусса, кем-буруулуг апаар бис. Ам дораан барып, ол дугайында хаанның ордузунга дыңнадылы» – дишкеннер.

¹⁰ Олар барып, хоорайның хаалгачыларын кыйгырыпкаш: «Арамейлерниң турлаанга четкеш келдивис, а ында кижиде даа чогул, кижиде үнү-даа дыңналбас-тыр. Чүгле баглап каан аъттар, элчигеннер болгаш турган хевээр артып калган чадырлар бар болду» – деп чугаалааннар.

¹¹ Хаалгачылар медээни чарлапкан, ол дугайында хаанның ордузунга айыткаан.

¹² Хаан дүне када туруп келгеш, бодунун дүжүметтеринге: «Арамейлерниң бисти канчаар деп турарын силерге чугаалап берейн. Олар бистиң аштап турарывысты билир болгаш, „Израильчилер хоорайдан үнүп кээрге, диригге тудуп алгаш, хоорайынче халдап кире берээли“ деп бодап, шөлге чаштына бээр дээш, турлаан каапкан-дыр» – дээн.

¹³ Ооң дүжүметтериниң бирээзи: «Хоорайда дириг арткан аъттарның бежин ап алгаш, чүү болганын билип эккээр кылдыр улустан чорудуптаалы. Олар, хоорайда ам-даа арткан мөөң израильчилер ышкаш, удавас дөмей-ле өлүп каар болгай» – дээн.

¹⁴ Хайгыылчылар аъттарда кошкан ийи дайынчы терге ап алганнар. Хаан оларны арамей аг-шеригниң соондан чорудупкаш: «Чүү болганын барып көрүңер» – деп дужааган.

¹⁵ Олар арамей аг-шеригни шуут-ла Иордан хемге чедир эдерип, бүгү орук далаштыг дескен арамейлерниң октапкан идик-хеви, шериг херексели-биле шыптынганын көрүп чорааннар. Айбылатканнар ээп келгеш, көргөн чүвезин хаанга айыткааннар. ¹⁶ Чон хоорайдан үнгеш, арамей турлагны үптөп каапкан. Дээрги-Чаяакчының азаан сөзүн ёзуугаар бир хап ишти эки шынарлыг далганны-даа, ийи хап ишти арбайны-даа чүгле чаңгыс °шекел мөңгүнге садып эгелээн.

¹⁷ А хаан ооң холунга чөленип турганы дүжүметке хоорай хаалгазы кадартып каан. Чон ол дүжүметти хаалгага өлүр таптап каапкан. Дүжүметтиң өлүмү Бурганның кижизиниң, кажан хаан ооң бажыыныга кээп чорда, чугаалааны ёзуугаар болган^c. ¹⁸ Бурганның кижизи хаанга: «Даарта бо үеде Самарияның төп шөлүнге бир хап ишти эки шынарлыг далганны-даа, ийи хап ишти арбайны-даа чаңгыс шекел мөңгүнге садар» – дээн турган. ¹⁹ Ол дүжүмет Бурганның кижизинге: «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы дээрниң эжиктерин ажыдыпкан-даа болза, ындыг чүве канчап болурул?» – дээн турган. А Элисей: «Сен ону карааң-биле көөр сен, ынчалза-даа ол чемни чивес сен!» – деп харыылаан турган. ²⁰ Дүжүмет-биле ынчалдыр болган-даа: чон ону хаалгага таптап кааптарга, ол өлүп калган.

^a 2 Хаан. 5:24;
^b 4 Хаан. 6:17

^b Ыд. ыр. 47:6

^c 4 Хаан. 7:2

Сунем чурттуг херээженниң хувааглыг чери

8 ¹Оглун диргизип кааны херээженге^a Элисей: «Өг-бүлөң-биле кады чорупкаш, турумчуп шыдаптар черинге чуртта, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы бо чуртче чеди чыл үргүлчүлээр аш ыдыпкан-дыр^b» – дээн.

^a 4 Хаан. 4:35-37

^b Э. д. 41:27

²Херээжен кижидораан Бурганның кижизиниң сөзүн ёзугаар кылган. Ол өг-бүлө-зи-биле кады чоруй баргаш, филистим черге чеди чыл чурттаан. ³Чеди чыл болгаш, ол херээжен филистим черден ээп чанып келгеш, бодунуң бажыңы биле хувааглыг черин эгидип бээрин дилээр дээш, хаанче чорупкан. ⁴А хаан ол үеде Бурганның кижизиниң чалчазы Гиезий-биле^c чугаалажып турган. Ол: «Элисейниң кылган бүгү өндүр улуг херектериниң дугайында менээ чугаалап бер» – дээн.

^c 4 Хаан. 4:12; 5:20-27

⁵Гиезий хаанга Элисейниң өлгөн кижини канчаар диргискенин чугаалап турар аразында, дирли берген оолдуң авазы хаандан бодунуң бажыңы биле черинге хамаарыштыр дилег кылып келген. Гиезий: «Дээрги хааным, ол херээжен бо-дур, а Элисейниң диргизип кааны ооң оглу – бо-дур!» – дээн.

⁶Хаан херээженден айтырарга, ол аңаа чугаалап берген. Ынчан хаан оон херээн сайгарар кылдыр бир дүжүметти быжыглап бергеш: «Бо херээженге хамааржып турган бүгү чүвени эгидип бер, ооң чурттан чоруй барган хүнүнден эгелээш, бо хүнге чедир аңаа хамааржыр шөлден кирген ажык-орулганы база эгидип бер» – дээн.

Азаилдиң арамей хаан апарганы

⁷Элисей Дамаскыга арамей хаан Венадад^d аарып турда, чедип келген. Хаанга «Бурганның кижизи келген-дир» деп дыңнадыптарга, ⁸ол Азаил деп кижиге^e: «Белектен ап алгаш, Бурганның кижизин барып утку^f. Ону дамчыштыр Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көр, мээң бо аарыгдан экириримни айтыр^g» – дээн.

^d 4 Хаан. 6:24

^e 3 Хаан. 19:15, 17

^f 1 Хаан. 9:7

^g 4 Хаан. 1:2

⁹Азаил Дамаскының дөртен теве чүгү эң эки барааннарын белек кылдыр ап алгаш, Элисейге уткуштур чорупкан. Ол Элисейниң мурнунга кээп турупкаш: «Оглунар, арамей хаан Венадад, мени силерден: „Бо аарыымдан экириир мен бе?“ – деп айтырары-биле айбылап чорутту» – дээн.

¹⁰Элисей: «Хаанга: „Экирий бээр-дир сен“ – деп барып чугаала. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының менээ ажытканын ёзугаар ол ылап-ла өлүп каар кижидир» – дээн.

¹¹Ол ынчан демгизинче шиглей көргөш, үзе кайгап туруп бээрге, демгизи эгени берген. Бурганның кижизи ыглап бадырыпкан.

¹²«Мээң дээргим чүге ыглап турар чоор?» – деп, Азаил айтырган.

«Чүге дээрге израильчилерге кандыг бак чүве кылырынчы билир-дир мен^h – деп, Элисей харыылаан. – Оларның шивээлерин өрттедип, аныяк оолдарын хылыш-биле шанчып өлүрүп, чаш төлдерин черже чылча октапⁱ, иштиг херээженнерин хылыш-биле одура шавар-дыр сен^j».

^h 4 Хаан. 10:32; 12:17; 13:22; Ам. 1:3-4

ⁱ Ыд. ыр. 136:9; Иса. 13:16; Ос. 14:1; Наум 3:10

^j Ос. 14:1; Ам. 1:13

¹³Азаил: «Силерниң чалчанар мен чүгле чөгенчиг ыт-тыр мен! Канчап мен ындыг улуг херектер үүлгедир мен?» – дээн.

Элисей: «Дээрги-Чаяакчы менээ сээң арамей чоннуң хааны апаарыңны ажытты» – деп харыылаан^k.

^k 3 Хаан. 19:15, 17

¹⁴Азаил ынчан Элисейден чоруй баргаш, дээргизинче дедир чедип келген. Венадад: «Элисей сеңээ чүү диди?» – деп айтырарга, Азаил: «Ол менээ силерниң экирий бээринерни чугаалады» – деп харыылаан.

¹⁵А дараазында хүнде ол чоорган алгаш, сугга өттүргөш, Венададтың арнын дуглай салып каарга, хаан өлүп калган. Азаил ооң орнунга хаан апарган.

Иорам – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 21:4-20)

¹⁶ Израильдин хааны, Ахавтың оглу Иехорамның чагыргазының бешки чылында Иудеяның хааны Иосафаттың оглу Иорам Иудеяга хааннап эгелээн. (Иосафат ам-даа хаан бооп турган.)^{*} ¹⁷ Ол үжен ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге сес чыл чагырган. ¹⁸ Иорам Израильдин хааннарының оруун эдерип^a, Ахавтың өг-бүлезин өттүнүп^b чурттап турган, чүге дээрге Ахавтың уруун кадай кылып алган чүве-дир. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ¹⁹ Ындыг-даа болза, Бодунуң чалчазы Давидти бодааш, Дээрги-Чаяакчы Иудеяны узуткаарын күзевээн. Ол Давидке ооң үре-салгалы, өшпес чырыткы дег^c, кажан кезээде хаан болуп чагыраарын азаан турган.

^a 3 Хаан. 12:28-30^b 3 Хаан. 16:31-33^c 2 Хаан. 21:17;

3 Хаан. 11:36

^d Э. д. 27:40;

3 Хаан. 22:47

²⁰ Иорамның үезинде эдом чон Иудеяның эрге-чагыргазына удур тура халааш, боттарына хаан олуртуп алган^d. ²¹ Ынчангаш Иорам бүгү дайынчы тергелери-биле Цаир хоорайже чорупкан. Эдомнар ону бүзээлеп аарга, Иорам дүне када тургаш, эдомнарже, оларның дайынчы тергелеринин башкарыкчыларынче халдаан. Ынчалза-даа ооң шерии аалдарынче дезе берген. ²² Эдом ынчалдыр Иудеяның чагыргазының адаандан үнгеш, амдыгаа чедир аңаа чагыртпайн турар. Ол-ла үеде Ливна хоорай база ооң чагыргазының адаандан үне берген.

²³ Иорамның өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁴ Иорам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону ада-өгбезинин чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Охозия ачазының орнунга хаан апарган.

Охозия – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 22:1-6)

²⁵ Израильдин хааны, Ахавтың оглу Иехорамның чагыргазының он ийиги чылында Иудеяның хааны Иорамның оглу Охозия хааннап эгелээн. ²⁶ Охозия чээрби ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бир чыл чагырган. Ооң авазын Гофолия дээр турган^e, ол – Израильдин хааны Омринин үре-салгалы чүве-дир. ²⁷ Охозия Ахавтың өг-бүлезинин оруун эдерип, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган, чүге дээрге Ахавтың өг-бүлези-биле төрөлдежип алган чүве-дир.

^e 4 Хаан. 11:1

²⁸ Охозия Ахавтың оглу Иехорам-биле кады арамей хаан Азаилге^f удур дайылдажыры-биле Галаадта Рамот хоорайже^g үнүпкен. Арамейлер Иехорамны балыглап кааннар. ²⁹ Иехорам хаан арамей хаан Азаил-биле Рамот чанынга тулчуп тургаш, арамейлерден алган балыгларын экиртири-биле Изреелче ээп келген. А Иудеяның хааны, Иорамның оглу Охозия Ахавтың оглу Иехорам-биле ужуражыр дээш Изреелче чорупкан, чүге дээрге демгизи балыгладыпкан болган.

^f 4 Хаан. 8:15^g 3 Хаан. 22:3**Бурганның Иехуну хаан кылдыр томуйлааны**

9 ¹ Элисей медээчи өске бир медээчини кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Куржанып алгаш, олива үзү кудуп каан бо көгээржикти тудуп алгаш, Галаадта Рамотче^h чорувут. ² Ынаар чеде бергеш, Намессийнин оглунуң оглу, Иосафаттың оглу Иехунуⁱ тып ал. Иехуга баргаш, ону ха-дунмазының аразындан үндүргеш, иштики өрээлче аппарат. ³ Бо көгээржикти алгаш, олива үзүн ооң бажынче кудупкаш^j, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: „Мен сени Израильдин хааны кылдыр томуйлап кагдым“. Оон эжикти ажыткаш, дораан дезивит!»

^h 4 Хаан. 8:28ⁱ 3 Хаан. 19:16^j 1 Хаан. 10:1

* 8:16 «Иосафат ам-даа хаан бооп турган» деп домак өске бурунгу сөзүглелдерде таварышпайн турар.

⁴ Медээчи аныяк оол Галаадта Рамотче чорупкан. ⁵ Ол ынаар чеде бергеш, кады олулар шериг баштыңнарын көрүп каан.

Аныяк оол: «Шериг баштыңы, менде силерге дамчытсын дээн сөс бар» – дээн.

Иеху: «Бистиң кайывыска?» – деп айтырган.

«Силерге, шериг баштыңы» – деп, оол харыылаан.

⁶ Иеху тургаш, бажыңче кире берген. Аныяк медээчи ооң бажынче олива үзүн кудупкаш: «Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: Мен сени Бодуннун израиль чонуннун хааны кылдыр томуйлап кагдым. ⁷ Сен дээргин Ахавтың өг-бүлезин кыргып-хыдып каар сен, Мен ынчан медээчилеримниң ханы дээш, Иезавелдиң төккени Дээрги-Чаяакчының бүгү чалчаларының ханы дээш^a, өжээним негеп аар мен. ⁸ Ахавтың бүгү үре-салгалы өлүп каар. Ахавтан укталган эр кижиги бүрүзүн – кул-даа, хостуг-даа* кижини^b – кыра шаап каар мен. ⁹ Мен Ахавтың үре-салгалын Наваттың оглу Иеровоамның үре-салгалы дег база Ахияның оглу Ваасаның үре-салгалы дег кылып каар мен^c. ¹⁰ А Иезавелди Изреелдиң мурнунга ыттар чип кааптар^d, ону кым-даа хөөржүтпес» – дээн.

^a 3 Хаан. 18:4

^b Ы. х. к. 32:36

^c 3 Хаан. 14:10; 15:29; 16:11; 21:21-22

^d 3 Хаан. 21:23; 4 Хаан. 9:36

Оон медээчи эжикти ажыткаш, дезип чоруй барган.

¹¹ Иеху бодунун дээргизиниң дүжүметтеринге чедип кээрге, олар: «Шупту чүве эки-ле бе? Ол тенек аарыг кижиге^e чүге сенээ кээп чорду?» – деп айтырганнар.

^e Иер. 29:26; Ос. 9:7

Иеху: «Ындыг улустун кайы хире хоозун чүве чулчуруп чоруурун боттарыңар билир-ле болгай силер!» – деп харыылаан.

¹² Олар: «Билбес бис! Чугаалап берем» – дээннер.

Иеху: «Ол меңээ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыдып: „Мен сени Израильдиң хааны кылдыр томуйлап кагдым“ – диди» – дээн.

¹³ Олар далашты-биле тоннарын ужулгаш, чаданың тепкиштеринге-ле аңа чада салып бергеннер^f. Оон мыйыс эдиски этсип: «Иеху хаан делгерезин!» – деп алгыржып турганнар^g.

^f Мф. 21:8; Мк. 11:8

^g 2 Хаан. 15:10; 3 Хаан. 1:34

Иехунун Иехорам биле Охозияны өлүргени

¹⁴ Намессийниң оглунун оглу, Иосафаттың оглу Иеху Иехорам хаанга удур сүлчээ кылган.

Иехорам ынчан бүгү израильчилер-биле кады Галаадта Рамот хоорайны арамей хаан Азаилден камгалап турган чүве-дир^h. ¹⁵ Ындыг-даа болза, Иехорам хаан Азаил-биле дайылдажып тургаш, арамейлерден алган балыгларын эмнеп аар дээш, Изреелче эеп чанып келген турган.

^h 4 Хаан. 8:28-29

Иеху улунунга: «Бир эвес чүрээңер-биле мээң таламда болзуңарза, кымга-даа Рамот хоорайдан дезип үнгеш, Изреелге медээ чедирер арга бербееңер» – дээн.

¹⁶ Ол дайынчы тергеге олурупкаш, Изреелче чорупкан, чүге дээрге Иехорам ында сегип чыткан, а Иудеяның хааны Охозия оон-биле ужуражып чедип келген турган.

¹⁷ Изреелдиң суургазында турган таңныыл Иехунун шериглериниң кел чыдарын көрүп кааш: «Шериглер көрүп кагдым!» – деп алгыра берген.

«Оларга уткуштур аъттыг шеригжиден чорудувут – деп, Иехорам дужааган. – Ол „Шупту чүве эки бе?“^{**} – деп айтырзын».

¹⁸ Аъттыг шеригжи Иехуга уткуштур үнүп келгеш: «Хаан: „Шупту чүве эки бе?“ – деп айтырып тур» – дээн.

Иеху: «Чүвениң эки боору сенээ кандыг хамаанныг чүвөл? Мени эдерип чорувут» – деп харыылаан.

* 9:8 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа».

** 9:17 Азы: «Тайбың-биле келдинер бе?»

А таңныыл: «Элчи оларга чеде берди, ынчалза-даа ээп келбеди» – деп дыңнаткан.

¹⁹ Хаан ынчан өске аъттыг шеригжини чорудупкан. Ол Иехунун улузунга чеде бергеш: «Хаан: „Шупту чүве эки бе?“ – деп айтырып тур» – дээн.

Иеху: «Чүвениң эки боору сенээ кандыг хамаанныг чүвел? Мени эдерип чорувут» – деп харыылаан.

²⁰ А таңныыл: «Элчи оларга чеде берди, ынчалза-даа ээп келбеди. Мурнунда кел чыдар кижиниң Намессийниң үре-салгалы Иехуга дөмейин – калчаа тенек кижиишкеш халдып олур» – деп дыңнаткан.

²¹ Иехорам: «Мээң чуузамны белеткеңер!» – деп дужааган.

Чуузаны аъттарга кожупкан. Израильдиң хааны Иехорам биле Иудеяның хааны Охозия олар, кайызы-даа бодунуң чуузазынга, Иехуга уткуштур үнүпкеннер^a. Олар ооң-биле изреелчи Навуфейге хамааржып турган хувааглыг черге ужуражы бергеннер^b.

²² Иеху-биле ужуражы бергеш, Иехорам: «Иеху, шупту чүве эки бе?» – деп айтырган.

Иеху: «Сээң аваң Иезавелдиң самыыраары база караң көрнүрү дендеп турда, кандыг эки чүве туруп боорул?» – деп харыылаан.

²³ Иехорам дедир ээпкеш: «Охозия, өскерликчи чорук-тур!» – деп алгырбышаан, дезипкен.

²⁴ Иеху чазын хере тырткаш, Иехорамның ийи чарын аразынче адыпкан. Согун хаанның чүрөөн өде бээрге, ол чуузазынга кээп дүшкен. ²⁵ А Иеху бодунуң дүжүмеди Бидекарга: «Ооң мөчү-сөөгүн алгаш, изреелчи Навуфейниң хувааглыг черинче октавыт. Сакты-дыр сен бе, бис ийилээ ооң ачазы Ахавтың соондан аъттыг бар чыдырывыста, Дээрги-Чаяакчы аңаа хамаарыштыр мынча деп медеглээн ийик: ²⁶ „Мен дүүн Навуфейниң ханын база ооң оолдарының ханын көрдүм. Олар дээш, шак ол черге сени албан кезедир мен“^c. Ынчангаш ооң мөчү-сөөгүн алгаш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар ол черге октавыт» – дээн.

²⁷ Болган чүүлү көрүп кааш, Иудеяның хааны Охозия Бет-Хагганче* баар орук-биле дезипкен. Иеху Охозияны сүрүп: «Ону база өлүрүп калынар!» – деп алгырып чораан.

Охозия Ивлеам чоогунда Гурже көдүрлүп орда, ону чуузазынга балыглапканнар. Ол Мегиддон хоорайже дезип киргеш, аңаа өлүп калган^d. ²⁸ Чалчалары ону Иерусалимче чуузага сөөртүп эккелгеш, ооң чевег-куюнга, ада-өгбезиниң чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап кааннар^e. ²⁹ (Охозия Ахавтың оглу Иехорамның чагыргазының он бирги чылында Иудеяның хааны апарган турган чүве-дир.)

Иезавелдиң чүдек-бужар өлүмү

³⁰ Иеху оон Изреелче чорупкан. Иезавел ол дугайында дыңнап кааш, караанын кирбиин будуп, бажының дүгүн аян киир дырап алгаш, соңгаже көрүп олурган.

³¹ Кажан Иеху хоорай хаалгазынче кирип кээрге, Иезавел: «Шупту чүве эки бе, бодунуң дээргизин өлүрүп каан Зимри^f?»** – дээн.

³² Иеху соңгаже өрү көргеш: «Кым мээң таламдал, кым барыл?» – дээн.

Ийи азы үш чалча соңгадан олче бакылап келген. ³³ Ол: «Ону дүжүр октаптыңар!» – дээн.

Иезавелди дүжүр октапканнар. Ону аъттар таптай базып кааптарга, ооң ханы ханаже болгаш аъттарже чаштай берген.

³⁴ Иеху ордуе кирип келгеш, ижип-чип алган. Оон ол: «Бо каргыштыг херэеженче сагыш салып, хөөржүдүп калыңар, чүге дээрге ол болза хаанның уруу-дур!^g» – дээн.

^a 2 Чыл. 22:7

^b 3 Хаан. 21:1

^c 3 Хаан. 21:19

^d 2 Чыл. 22:9

^e 4 Хаан. 23:30

^f 3 Хаан. 16:9-13

^g 3 Хаан. 16:31

* 9:27 Азы: «Сесерликте бажыңче».

** 9:31 Азы: «Бодунуң дээргизин өлүрүп каан Зимриге амыр-тайың турган бе?»

³⁵ Ону хөөржүдүп чорупкаш, баш сөөгү, буттар, холдарның адыштарындан өске чүнү-даа тыппааннар. ³⁶ Улус ээп келгеш, Иехуга дыңнадырга, ол: «Дээрги-Чаяакчының Бодунун чалказы, Тешви чурттуг Илияны дамчыштыр: „Изреел мурнунга ыттар Иезавелдин мага-бодун чип кааптар^a. ³⁷ Ооң мөчү-сөөгү Изреел мурнунга шөлде төккөн өдек дег болур, кым-даа: ‘Иезавел ол-дур’ – деп шыдаваc“ – деп чугаалаан сөзү боттанганы ол-дур» – дээн.

^a 3 Хаан. 21:23;
4 Хаан. 9:10

Ахав хаанның үре-салгалының кырдырганы

10 ¹ Ахав Самарияга^b чеден үре-салгалдыг турган. Иеху чагаалар бижээш, Самарияда Изреелдин чагырыкчыларынче, чоннуң баштыңнарынче, Ахавтын үре-салгалының кижизидикчилеринче чорудупкан. Чагааларның утказы мындыг: ² «Бо чагаа силерге чедери билек, бир-тээ силерде дээргинерниң үре-салгалы, дайынчы тергелер, аыттар, быжыглалдыг хоорай болгаш ок-чепсек бар болганда, ³ дээргинерниң эң эки, эң төлептиг салгакчызын шилип алгаш, ону Ахавтын дүжүлгезинге олуртуп калыңар. Ынчалза-даа силер дээргинерниң үре-салгалын камгалап, чаалажыр апаар силер».

^b 3 Хаан. 16:24

⁴ А олар аажок корткаш: «Ийи хаан ооң-биле туржуп шыдаваанда, бис канчап шыдаар бис?!» – деп барганнар.

⁵ Хаанның ордузунун башкарыкчызы, хоорай чагырыкчызы, чоннуң баштыңнары болгаш тажыларның кижизидикчилери Иехуже: «Бис – силерниң чалчаларыңар-дыр бис, чугаалаан бүгү чүвечерни күүседир бис. Кымны-даа хаан кылдыр олуртпас бис, күзээн-не чүвечерни кылып көрүңер» – деп сөс дамчытканнар.

⁶ Ынчан Иеху оларже мындыг уткалыг ийиги чагаа бижээн: «Бир эвес силер мээң таламда бооп, мээң сөзүмнү дыңнаар болзуңарза, дээргинерниң үре-салгалы оолдарның баштарын кезип алгаш, даарта бо үеде менче, Изреелче чедип келиңер».

А тажылар, шупту чеден кижиге, оларны кижизидерин бүзүрөп дааскан хоорайның ызыгууртан улузунга турган чүве-дир. ⁷ Чагаа алгаш, ол улус тажыларның шуптузун өлүрүп каапкан^c. Олар өлүрткенерниң баштарын хааржактарже суккаш, Изреелде Иехуже чорудупканнар. ⁸ Айбылаткан төлээ кижиге келгеш, Иехуга: «Тажыларның баштарын эккелди» – деп айыткан.

^c 3 Хаан. 21:21;
4 Хаан. 9:8

Иеху: «Оларны хоорай хаалгазының чанынга эртенге чедир ийи оваа кылдыр чый салып калыңар» – деп дужааган.

⁹ Даартазында эртен Иеху үнүп келгеш, чон мурнунга туруп алгаш: «Силерде буруу чок. Бо дээрге мен дээргимге удур сүлчээ кылгаш, ону өлүрүп кааным ол-дур, ынчаарга ол бүгү улусту кым өлүрүп кааныл? ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының Ахавтын үре-салгалыңа удур чугаалаан чаңгыс-даа сөзү күүсеттинмейн барбазын билип алыңар. Дээрги-Чаяакчы Бодунун чалказы Илияны дамчыштыр чугаалаан чүвезин кылган-дыр^d» – дээн.

^d 3 Хаан. 21:19, 21, 29

¹¹ Иеху оон Изреелде Ахавтын үре-салгалындан артып калган бүгү улусту, оон ызыгууртаннарын, чоок кижилерин, томуйлап кааны Бурганның бараалгакчыларын өлүрүп каапкан – Ахавтын улузундан чаңгыс-даа кижиге дириг артпаан.

Охозияның төрелдерин Иехунун өлүргени

¹² Ооң соонда Иеху Изреелден үнгеш, Самарияже чорупкан. Ол Кадарчылар турлаа дээр черге тургаш, ¹³ Иудеяның хааны Охозияның төрелдеринге ужуражы бергеш: «Кымнар силер?» – деп айтырган.

Олар: «Бис – Охозияның төрелдери-дир бис. Тажылар болгаш хаан уктуг өске-даа оолдарның амыр-кадыын айтырып бар чыдыр бис» – деп харыылааннар.

¹⁴ Иеху: «Оларны диригге тудуп алыңар!» – деп дужааган.

Ол улусту диригге тудуп алганнар. Оон дөргөн ийи кижини Кадарчылар турлаанда кудук чанынга өлүрүп кааннар. Иеху оларның чаңгызын-даа диригге арттырбаан^a.

^a 2 Чыл. 22:8

^b 1 Чыл. 2:55

^c Иер. 35:8

¹⁵ Оортан чоруткаш, ол аңаа уткуштур кел чыткан Рехавтың^b оглу Ионадавты көрүп каан^c. Иеху ону мендилээш: «Мээң чүрээмниң сенээ шынчызы дег, сээң чүрээң мээңиинге база шынчы бе?» – деп айтырган.

Ионадав: «Ийе» – деп харыылаан.

Иеху: «Ындыг болза, холуң бээр сун» – дээн.

Демгизи холун сунуп бээрге, Иеху ону тергеже үндүр тыртып алган.

¹⁶ Иеху: «Мээң-биле кады чорувут. Дээрги-Чаяакчы дээш хүннеп турарымны көөр сен» – дээш, ону бодунун тергезинге олуртуп алгаш, чорупкан.

¹⁷ Самарияга келгеш, Иеху Ахавтың ында артып калган бүгү улузун кыра шаап каапкан. Ол Дээрги-Чаяакчының Илияга чугаалаан сөзүн эзугаар оларны узуткап каан^d.

^d 3 Хаан. 21:19, 21, 29

Вaalдың бараалгакчыларын Иехунуң узуткап кааны

¹⁸ Оон Иеху бүгү чонну чыып алгаш: «Ахавтың ·Ваалга бараан болушкуну эвээш болуп турган-дыр^e, а мен аңаа оон артык бараан болур мен. ¹⁹ Ваалдың бүгү медээчилерин^f, ооң бүгү мөгейикчилерин, бүгү бараалгакчыларын менче кыйгырып эккелинер. Көрдүңер бе, олар кижини арттырбайн келген турзун, чүге дээрге мен Ваалга өндүр улуг өргүл кылырым ол-дур. А келбээн кижини бүрүзү амы-тынныг артпас» – дээн.

^e 3 Хаан. 16:31-32

^f 3 Хаан. 18:19; 22:6

Иеху кажар сагыш-биле ынчаар кылып, Ваалга мөгейип турар улусту кыргып-хыдыыр деп бодап алган. ²⁰ Ол: «Ваалга турсакааткан байырлалдыг чыыштан чарлаңар» – дээн.

Улус чыыш боорун чарлапкан. ²¹ Иеху бүгү Израильге медээ тараткан. Ваалдың бүгү бараан болукчулары чедип келген, чаңгыс-даа кижини келбейн барбаан. Олар Ваалдың өргээзинге^g сыңмарлаштыр чыгып келген. ²² Иеху хеп кадагалакчызынга: «Ваалдың бүгү мөгейикчилеринге тускай хептен эккеп бер» – дээрге, демгизи оларга хеп эккеп берген.

^g 3 Хаан. 16:32

²³ Оон Иеху биле Рехавтың оглу Ионадав Ваалдың өргээзинче кире берген. Иеху Ваалдың мөгейикчилеринге: «Силерниң араңарда Дээрги-Чаяакчының мөгейикчилери чок, а чүгле Ваалдың мөгейикчилери бар дээрзин хынап көрүп, бүзүрөп алыңар» – дээн.

²⁴ Демгилери бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдер кылыры-биле өргээже кире бергеннер. Иеху сезен кижини даштыгаа тургузуп кааш: «Бир эвес силерниң холуңарга хүлээдиң берип турарым улустуң кайы-бирээзин амы-тынныг үндүрөп кижини турар болза, ол кижини бодунуң амы-тыны-биле харыылаар^h» – деп сагындырып каан.

^h 3 Хаан. 20:39

²⁵ Бүрүн өрттедир өргүлдү кылып дооскан дораан-на, Иеху таңныылдарга база шериг баштыңнарынга: «Киргеш, оларны кырып кааптыңар, чаңгызын-даа диригге арттырбаңар» – дээн.

Таңныылдар биле шериг баштыңнары Ваалдың мөгейикчилерин хылыш-биле шанчып каапканнарⁱ. Мөчү-сөөктерни дашкаар үндүр октапкаш, Ваалдың өргээзиниң иштики ыдыктыг өрээлинче кире бергеннер. ²⁶ Олар Ваалдың өргээзинден ыдыктыг көжээни үндүргеш^j, өрттедикеннер. ²⁷ Оон Ваалдың көжээзин чуура шапкаш, ооң өргээзин үрөп бузуп каапкаш, аңаа албаннаар чер кылып алганнар^k. Амдыгаа чедир-даа ыңдыг хевээр.

ⁱ 3 Хаан. 18:40

^j 4 Хаан. 3:2

^k 4 Хаан. 23:14

²⁸ Иеху израиль черге ·Ваалга мөгөөр чорукту ынчалдыр узуткап каан. ²⁹ Ынчалза-даа ол Наваттың оглу Иероваамның – Израильди бачыгче кириген хаанның бачыгтарындан ойталаваан. Улус Вефил биле Дан хоорайларда алдын бугажыктарга мөгөөрин уламчылап турган^l.

^l 3 Хаан. 12:28

³⁰ Дээрги-Чаяакчы Иехуга: «Меңээ таарымчалыг чүвени боттандырып, Мээң бо-
дап алган бүгү чүвемни Ахавтың үре-салгалы-биле кылган-дыр сен. Ынчангаш сээң
үре-салгалың дөрткү салгалга чедир Израильдин дүжүлгезинге саадаар» – дээн^a.

^a 4 Хаан. 15:12

³¹ Ынчалза-даа Иехуда Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының дүрүм-хоойлузун
бүгү чүлдү-чүрээнден күүседир чүткүл чок болган. Ол Израильди бачытче кириген
Иеровамның бачыттарындан ойталаваан.

Иехунуң чагыргазының төнчүзү

³² Ол үеде Дээрги-Чаяакчы Израильди кезиктей чарып, бичииледип эгелээн. Азаил
хаан израильчилерни оларның бүгү девискээринге чылча шаап^b, ³³ Иорданның чөөн
талазынга, бүгү галаад черге (Гад, Рувим болгаш Манассияның черлери-биле кады),
Арнон хемниң шынаазында турар Ароер хоорайдан эгелээш^c, Галаадты таварааш,
васан черге чедир аштырышышкыга таварыштырган.

^b 4 Хаан. 8:12

^c Ы. х. к. 2:36

³⁴ Иехунуң өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чорукта-
ры Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

³⁵ Иеху өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга ажаап
каан. Ооң оглу Иоахаз ачазының орнунга хаан апарган. ³⁶ Иеху Израильди ооң на-
йысылалы Самарияга чээрби сес чыл чагырган.

Гофолия болгаш Иоас

(2 Чыл. 22:10–23:21)

11 ¹ Охозияның авазы Гофолия^d оглунуң өлүп калганын дыңнааш^e, ол дораан
хаан уктуг бүгү улусту узуткап каапкан^f. ² Ынчалза-даа Иорам хаанның
уруу, Охозияның дуңмазы Иосавет Охозияның оглу Иоасты өлүртүр ужурлуг турган
тажылар аразындан бүдүү аппаратан. Иосавет оолду база ону эмзирип турган херээ-
женни удуур өрээлге чажырып каан. Иоасты Гофолиядан ынчаар чажырып каарга,
оол өлүртпейн барган. ³ Гофолия чуртту чагырып турган үеде оол эмзирикчизи-биле
кады Дээрги-Чаяакчының өргээзинге алды чыл чаштынып турган.

^d 4 Хаан. 8:26

^e 4 Хаан. 9:27

^f Башт. 9:5

⁴ Гофолияның чагыргазының чедиги чылында Иодай бараалгакчы кари уктуг
таңныылдар биле камгалакчы шериглерниң чүс шериг баштыңнарынче улус ай-
былап чоруткаш, оларны бодунче, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чалап алган.
Ол баштыңнар-биле дугуржулга кылып, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге оларның
дангыраан алгаш, хаанның оглун оларга көргүскен. ⁵ Иодай оларга дужаал берген:
«Силер мынчаар кылыр ужурлуг силер. Үш кезекке үстүп алыңар – амыр-дыш хү-
нүнде албан-ажыл эрттирип турар^g силерниң үштүң бир кезиңер хаанның ордузу-
нун мурнунга таңныылдазын, ⁶ өске үштүң бир кезиңер Сур хаалганың чанынга
турзун, а арткан үштүң бир кезиңер Ахар-Харацим хаалгага турзун, ордуңу ээл-
чеглежип камгалаңар. ⁷ Ол ышкаш амыр-дыш хүнүнде албан-ажылындан халажыр
ужурлуг ийи кезекке хамааржыр улус Дээрги-Чаяакчының өргээзин таңныылдап,
хаанны камгалап артып калыңар. ⁸ Хаанны долгандыр ок-чепсектиг туруп алгаш,
өргээниң девискээринче* чоокшулап келген кижиги бүрүзүн өлүрүп турар силер. Хаан
кайнаар-даа баар болза, ооң чанынга чоруп туруңар».

^g 1 Чыл. 9:25

⁹ Чүс шериг баштыңнары Иодай бараалгакчының дужаалын күүсеткен. Баштын
бүрүзү бодунуң улусун – амыр-дыш хүнүнде ажил-албанынче үнүп турар-даа, ажил-
албанындан халажып чоруп турар-даа улусту – эдертип алгаш, Иодай бараалгакчыга
чедип келген. ¹⁰ Чүс шериг баштыңнарынга Иодай Давид хаанга хамааржыр, Дээрги-
Чаяакчының өргээзинге шыгжаттынып турган чыдаларны, дозуг-камгалалдарны үлөп

* 11:8 Азы: «Силерниң одурууңарже».

^a 2 Хаан. 8:7; 1 Чыл. 18:7

берген^a. ¹¹ Камгалакчы шериглер ок-чепсээн холунга туткаш, хаанны долгандыр – Бурганның өргээзиниң оң талазындан солагай талазынга чедир, өргүл салыр бедигээш биле өргээни дескиндир туруп алганнар. ¹² Иодай Иоас тажыны үндүрө бергеш, аңаа оваадай кедирип, ыдыктыг хоойлунун хоолгазын^b берип каан*. Оон тажыны хаан кылдыр чарлап, олива үзү-биле чаап каарга, чыылган чон: «Хаан делгерезин!» – деп алгыржып, адыш часкап турган^c.

^b Ы. х. к. 17:18-19

^c 1 Хаан. 10:24

¹³ Шериглер биле чоннуң алгы-кышкызын дыңнап кааш, Гофолия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда турар чонче чорупкан. ¹⁴ Ол топтап көөрге, чаңчыл ёзугаар хаан турар черде – өргээниң адагажының чанында^d – хаан бо турган! Оон чанында шериг баштыңнары, трубалар этсир улус бар болган, а чурттун бүгү чону өөрүп-байырлап, трубалар этсип турган. Гофолия кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып: «Сүлчээ! Сүлчээ!» – деп алгыра берген.

^d 4 Хаан. 23:3;
2 Чыл. 6:13; 34:31

¹⁵ Иодай бараалгакчы шеригни башкарып турган чүс шериг баштыңнарынга дужаал берип: «Ону өргээниң девискээринден** үндүрө бергеш, эдерип чорупкан кижги бүрүзүн хылыш-биле шанчып өлүрүп калынар. Чүгле Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ону өлүрүп болбас» – дээн.

^e Неем. 3:28; Иер. 31:40

¹⁶ Гофолияны сегирип алганнар; кадын хаанның ордузунче аъттар кирер черге^e чедип келгеш, аңаа өлүртүп алган.

¹⁷ А Иодай Дээрги-Чаяакчы биле хаанның, чоннуң аразынга, ол чон Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр чон боор дугайында, керээ чарган. Оон ыңай хаан биле чоннуң аразынга керээ чарган. ¹⁸ Чурттун бүгү чону Ваалдың өргээзинче баргаш, ону үрөп бузуп каапкан^f. Улус өргүл салыр бедигээштерни база Ваалдың дүрзүлерин бүрүнү-биле чуура шаап, өргүл бедигээжиниң мурнунга Ваалдың бараалгакчызы Матганны өлүрүп каан.

^f 4 Хаан. 10:27

Оон Иодай бараалгакчы Дээрги-Чаяакчының өргээзи дээш сагыш салыр кылдыр улус тургузуп каан. ¹⁹ Иодай чүс шериг баштыңнарын, кари уктуг таңныылдарны, камгалакчы шериглерни болгаш чурттун бүгү чонун эдертип аарга, олар шупту хаанны Дээрги-Чаяакчының өргээзинден кады үндүрө бергеш, Харацим хаалгазын дамчыштыр ордуже кирип келген. Иоас дүжүлгеде бодунуң саадаар черин ээлепкен. ²⁰ Чурттун бүгү чону өөрүп-хөгөп турган, а хоорайжылар, Гофолияны хаанның ордузунга хылыш-биле шанчып каан соонда, оожургай берген. ²¹ Иоас хааннап эгелээрде, чеди харлыг турган.

Иоастың Бурганның өргээзин септеттиргени

(2 Чыл. 24:1-27)

12 ¹ Иоас Иехунуң чагыргазының чедиги чылында хааннап эгелээш, Иерусалимге чуртту дөргөн чыл чагырган. Оон авазын Цивия дээр турган, Беэр-Шева чурттуг херээжен чүве-дир. ² Ол назынының дургузунда Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүве кылып келген, чүге дээрге Иодай бараалгакчы ону чагып-сургап турган чүве-дир. ³ Чүгле мөгөйишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан^g, чон аңаа өргүл салырын, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсырын соксатпаан.

^g 3 Хаан. 15:14; 22:43

⁴ Бурганның бараалгакчыларынга Иоас: «Дээрги-Чаяакчының өргээзинче ыдыктыг өргүл кылдыр эккеп турар бүгү акша-мөңгүннү – үндүрүг төлээн-даа, улустун эки туразы-биле бергени-даа акша-мөңгүнүн чыып калынар. ⁵ Бараалгакчылар өргүл кылып турар улустан*** акша-мөңгүннү алгаш, Бурганның өргээзинде септээр ужуруг бүгү үрелик черлерни септээри-биле ажыглазын» – дээн.

* 11:12 Азы: «Каасталгалар-биле каастап каан».

** 11:15 Азы: «Одуруглай чыскаалган шериглер аразы-биле».

*** 12:5, 7 Бо сөстөрүнүң утказы эки билдинмес. Болгу дөг өске утказы: «Таныштарындан».

⁶ Ынчалза-даа Иоастың чагыргазының чээрби үшкү чылында-даа Бурганның өргээзинде үрелик черлерни бараалгакчылар септевээн болган. ⁷ Ынчангаш Иоас хаан Иодай бараалгакчыны база өске бараалгакчыларны кыйгырткаш: «Бурганның өргээзин чүге септевейн тур силер? Өргүл кылып турар улустун* акша-мөңгүнүн боттарыңар хереглээр дээш алырын соксадыңар. Ол акша-мөңгүнү өргээни септээри-биле дамчыдып беринер» – дээн.

⁸ Бурганның бараалгакчылары ынчан боттары чондан оон ыңай акша-мөңгүн-даа албас, Бурганның өргээзин-даа боттары септевес бооп чөпшээрешкенер. ⁹ Иодай бараалгакчы хааржак ап алгаш, ооң кырын үттеп каан. Ол ону өргүл салыр бедигээш чанынга, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирер черниң оң талазынга салып каан. Кирер черни танныылдаан бараалгакчылар Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккеп турган бүгү акша-мөңгүнү хааржакче киир каап эгелээн^a. ¹⁰ Бараалгакчылар хааржакта хой акша-мөңгүн чыглы бергенин көрүп каан санында-ла, хаанның бижээчизи биле дээди бараалгакчы кээп, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккелген акша-мөңгүнү ужулгаш, санап, шоодайларже суп турган. ¹¹⁻¹² Акша-мөңгүн катап санаттыңарга, ону өргээде ажил башкара улуска берип каарга, олар өргээде ажилдап турар чазаныкчылар биле тудугжуларга, хана салып, даш чонуп турар ажилчыннарга төлевир кылдыр бээр турган чүве-дир. Олар оон ыңай Дээрги-Чаяакчының өргээзинде үрелик черлер септээринге херек ыяш база чонуп каан даштар садып ап, өргээни септээринге үнген база өске-даа чарыгдалдарны төлеп турганнар.

¹³ Ынчалза-даа мөңгүн тавактар, бижектер, аяктар, хөгжүм херекселдери, өске-даа алдын-мөңгүн савалар кылыры-биле Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп турган акша-мөңгүнү ажыглаваан. ¹⁴ Ол акша-мөңгүнү өргээни септеп турган ажилчыннарга төлевир кылдыр берип турган. ¹⁵ Ажилчыннарга төлээр акша-мөңгүн үлээрин дагзып каан улустан канчаар чарыгдаанын айтырбас турган, чүге дээрге оларга бүзүрөп болур улус чүве-дир^b. ¹⁶ А кем-буруу дээш өргүл база бачыт дээш өргүл кылдыр^c эккелген акша-мөңгүнү Дээрги-Чаяакчының өргээзинче киирбес турган – ол акша-мөңгүн Бурганның бараалгакчыларынга хамааржыр чүве-дир.

¹⁷ Ынчан арамей хаан Азаил Геф хоорайга удур дайылдажып үнгеш, ону эжелеп алган^d. Оон ол Иерусалимче халдаар деп шийтпирлээн. ¹⁸ Ынчалза-даа Иудеяның хааны Иоас өгбелери болур Иудеяның хааннары Иосафат, Иорам болгаш Охозия оларның Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп салган бүгү ыдыктыг чүүлдерин, бодунуң өргээн ыдыктыг чүүлдерин база өргээниң болгаш хаанның ордунуң эртине шыгжамырларындан тывылган бүгү алдыны алгаш, арамей хаан Азаилче чорудупкан^e. Азаил ооң соонда Иерусалимче халдавайн барган.

¹⁹ Иоастың өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁰ Оон дүжүметтери аңаа удур сүлчээ кылгаш, ону Силла деп черже баар орукта Бет-Миллога өлүрүп каан^f. ²¹ Иоасты ооң дүжүметтери: Шимеаттың оглу Иозавад** биле Шомерниң оглу Иегозавад өлүрүп каан. Ол өлү бээрге, ону ада-өгбезиниң чанынга, Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Амасия ачазының орнунга хаан апарган.

Иоахаз – Израильдиң хааны

13 ¹ Охозияның оглу, Иудеяның хааны Иоастың чагыргазының чээрби үшкү чылында Иехунуң оглу Иоахаз Израильдиң хааны апаргаш^g, чуртту оон найысылалы Самарияга он чеди чыл чагырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга

^a Мк. 12:41; Лк. 21:1

^b 4 Хаан. 22:7

^c Лев. 4:24; 5:15; 7:7; Сан. 18:19

^d 4 Хаан. 8:12

^e 3 Хаан. 15:18

^f 2 Чыл. 24:23-26

^g 4 Хаан. 11:35

* 12:7 12:5-те немелде тайылбырны көр.

** 12:21 Өске бурунгу сөзүглелде «Иозакар» деп атты бижээн.

бузут үүлгедип, Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарын өттүндүр кылып, олардан ойталаваан^a. ³ Дээрги-Чаяакчының килеңи израильчилерге кыптыгып^b, оларны үргүлчү арамей хаан Азаилдин, ооң оглу Венададтың холунга хүлээди берип турган^c.

⁴ Иоахаз Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп чаннырга, Ол ону дыңнап каан, чүгө дээрге арамей хаанның Израильди кайы хире кызагдап турарын көрүп турган^d. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Израильге камгалакчы тургузуп бээрге^e, чурт арамейлерниң холундан адырлы берген. Израильчилер боттарының аалдарына биезде ышкаш амыр-тайбың чурттап эгелээн. ⁶ Ындыг-даа болза, олар Израильди бачытче кириген Иеровоамның салгалдарының бүгү бачыттарындан ойталавайн, оларны үүлгедирин уламчылааннар. Самарияга Ашера бурганга тураскааткан адагаш хевээр турган^f.

⁷ Иоахазтың аг-шеринден бежен аъттыг шеригжи, он дайынчы терге болгаш 10 000 чадаг шеригжиден аңгыда, кым-даа, чүү-даа артпаан, чүгө дээрге арамей хаан ол аг-шеригни кыргып-хыдып, бастырган тараа дег кылып каан.

⁸ Иоахазтың өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁹ Иоахаз өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга ажаап каан. Ооң оглу ачазының орнунга хаан апарган.

Иехоаш – Израильдин хааны

¹⁰ Иудеяның хааны Иоастың чагыргазының үжен чедиги чылында Иоахазтың оглу Иехоаш Израильдин хааны апаргаш, чуртту оон найысылалы Самарияга он алды чыл чагырган. ¹¹ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачытче кириген хаанның бүгү бачыттарындан ойталавайн, оларны үүлгедирин уламчылаан^g.

¹² Иехоаштың өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары, Иудеяның хааны Амасия-биле канчаар чаалажып чорааны Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген^h. ¹³ Иехоаш өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, дүжүлгеге ону Иеровоам солаан. Иехоашты Самарияга, Израильдин чок апарган хааннарының чанынга ажаап каан.

Элисейниң өлүмү

¹⁴ Элисей аарый берген. (Медээчи сөөлүнде ол аарындан өлүп калган.) Израильдин хааны Иехоаш аңаа ужуражып келгеш, ол дээш ыглап: «Ачай! Ачай! Силер Израильдин дайынчы тергелерлиг, аъттарлыг аг-шерии дег турган силер!» – деп кыйгырып турганⁱ.

¹⁵ Элисей: «Ча-согундан ап ал» – дээн.

Иехоаш ча-согун эккелген. ¹⁶ Медээчи хаанга: «Ча-согунну тудуп ал» – дээн.

Демгизи ча-согунну тудуп аарга, Элисей холдарын хаанның холдарына дегзип алган.

¹⁷ Медээчи: «Чөөн чүкче көрүнген соңганы ажыдывыт!» – дээрге, хаан ажыдыпкан.

Элисей: «Адывыт!» – дээн.

Иехоаш адыптарга, медээчи: «Дээрги-Чаяакчының тиилелгезиниң согуну, арамей чонну тиилээр согун бо-дур! Арамейлерни сен Афекке^j бүрүнү-биле чылча шавар сен» – дээн.

¹⁸ Оон Элисей: «Согуннарны ап ал» – дээн.

Хаан согуннарны тудуп аарга, медээчи аңаа: «Олар-биле черни хап-соп көрем» – дээн.

Хаан үш катап хап-сопкаш, соксап каан. ¹⁹ Бурганның кижизи аңаа килеңнеп: «Черни беш азы алды катап сопкан болзунза, арамей күрүнени бүрүнү-биле узуткап

^a 3 Хаан. 12:28; 14:16

^b Башт. 2:14

^c 4 Хаан. 8:12

^d Хост. 3:7, 9

^e Башт. 3:9

^f 3 Хаан. 16:33

^g 3 Хаан. 12:28; 14:16

^h 4 Хаан. 14:8-15

ⁱ 4 Хаан. 2:12; 6:17

^j 3 Хаан. 20:26

каар ийик сен. Ам ону чүглө үш катап чылча шавар-дыр сен» – дээн. ²⁰ Элисей өлүп каарга, ону ажаап каан.

Чылдың-на чазын Моавтан дээрбечи бөлүктөр чуртче халдап чаңчыга берген чүве-дир. ²¹ Бир катап мөчөөн кижини ажаап турган израильчилер дээрбечи бөлүк көрүп кааш, ол кижини Элисейниң чевег-куюнче далаштыг октапканнар. Мөчү-сөөк Элисейниң сөөгүнге дээптери билек, өлүг кижини дирилгеш, бут кырынга туруп келген.

Израильдин арамей күрүне-биле чаалашканы

²² Арамей хаан Азаил Иоахазтын чагырган бүгү үезинде Израильди кызып-кыйып турган^a. ²³ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы израиль чонга ээ-хайыралыг болуп, оларны кээргеп, Авраам, Исаак болгаш Иаков олар-биле чарган чагыг-керээзин бодааш, израильчилерже сагыш салып турган. Дээрги-Чаяакчы амдыгаа чедир оларны узуткап каарын, Бодунун мурнундан сывырып чорудуптарын күзевейн турар.

^a 4 Хаан. 8:12

²⁴ Арамей хаан Азаил өлүп каарга, ооң оглу Венадад ачазының орнунга хаан апарган. ²⁵ Иоахазтын оглу Иехоаш Азаилдин оглу Венададтын бодунун ачазындан чаалап алган хоорайларын дедир чаалап алган. Иехоаш Венададты үш катап чылча шаап^b, Израильдин хоорайларын эгидип ап турган.

^b 4 Хаан. 13:19

Амасия – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 25:1-4, 17-24)

14 ¹ Израильдин хааны, Иоахазтын оглу Иехоаштын чагыргазының ийиги чылында Иудеяның хааны Иоастын оглу Амасия хаан апарган^c. ² Ол чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Ооң авазын Иегоаддин дээр турган, Иерусалим чурттуг херэежен чүве-дир.

^c 4 Хаан. 12:21

³ Амасия Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүве кылып турган, ындыг-даа болза, ооң өгбези Давид ышкаш хире хөйүнү кылбаан. Ол бүгү чүвени бодунун ачазы Иоас ышкаш кылып турган. ⁴ Чүглө мөгейишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан^d. Чон аңаа өргүлдер салырын, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсырын соксатпаан.

^d 4 Хаан. 12:3

⁵ Кажан Амасияның холунда эрге-чагырга быжыга бээрге, ол бодунун хаан ачазын өлүргөн дүжүметтерни шаажылап каан^e. ⁶ Ынчалза-даа өлүрүкчүлөрнүн ажы-төлүн Амасия өлүрбөөн. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Моисейни дамчыштыр айтып-чагааны дүрүм-хоойлу номунда: «*Ада кижини ажы-төлүнүн кем-буруузу дээш өлүмге онаар кеземче албас ужурлуг, ажы-төл база адазы дээш өлүрттес ужурлуг; кижини бүрүзү чүглө бодунун кем-буруузу дээш өлүр ужурлуг*» – деп дужааган чүве-дир^f.

^e 4 Хаан. 12:20

⁷ Амасия Дус шынаазынга^g 10 000 эдом шеригни чылча шапкаш, Села хоорайны^h чаалап алгаш, аңаа Иокфеил деп ат тывысканⁱ, ол черни амдыгаа чедир ынчаар адап турар.

^f Ы. х. к. 24:16

^g 2 Хаан. 8:13

^h Иса. 16:1

ⁱ Ис. 15:38

⁸ Амасия Иехунун оглунун оглу, Иоахазтын оглу, Израильдин хааны Иехоашче элчилер ыдып: «Арыннарывыс удур-дедир көржүп ужуражылы!» – деп чөңгээлиг сөс дамчыткан.

⁹ А Израильдин хааны Иехоаш Иудеяның хааны Амасияга мынча деп харылаан^j: «Ливан сынында бир-ле тенниг үнүш пөш ыяшка: „Урууңну мээң оглумга кадай кылдыр бер“ – деп сөглеткен. А оон Ливан сынының черлик аң-меңи келгеш, тенниг үнүштү таптап каапкан. ¹⁰ Ийе, сен Эдомну чылча шаап кагдың, ам ол дээш менээргенип турар-дыр сен. Тиилелген дээш мактан, ынчалза-даа аал-чуртуңга артып кал! Бодунга айыыл-халап дилеве, оон башка буураар сен, Иудея база сээң-биле кады узуткаттырар!»

^j Башт. 9:8-15

¹¹ Ынчалза-даа Амасия сагындырыгны тоовайн баарга, Израильдин хааны Иехоаш аңаа удур үнүп келген. Иехоаш биле Иудеяның хааны Амасия Иудеяда Бет-Шемеш

^a Ис. 15:10 деп черге^a удур-дедир көржүп ужурашкан. ¹² Иудея Израильге чылча шаптырып алган, бүгү иудейлер аалдарынче тарай маңнажы берген.

^b Неем. 8:16; Иер. 31:38; Зах. 14:10 ¹³ Израильдин хааны Иехоаш Иудеянын хааны, Охозиянын оглунун оглу, Иоастын оглу Амасияны Бет-Шемештин чанынга тудуп алган. Оон ол Иерусалимче чорупкаш, хоорайнын ханазын – Эфрем хаалгазындан эгелээш, Азыгда хаалгага чедир^b – 400 кыры дурту черни үрегдеп каапкан. ¹⁴ Иехоаш Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден база хааннын ордузунун эртине шыгжамырларындан тывылган шупту алдын-мөңгүннү, шупту саваларны алгаш барган^c. Оон ыңай ол долаа кылдыр улус тудуп алгаш, Самарияже ээп келген.

^c 3 Хаан. 7:51; 4 Хаан. 12:18 ¹⁵ Иехоаштын өске ажыл-херектери, оон кылган чүвези, өндүр улуг чоруктары, Иудеянын хааны Амасия-биле оон канчаар чаалажып турганы Израильдин хааннынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген^d. ¹⁶ Иехоаш өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга, Израильдин чок апарган хааннынын чанынга ажаап каан. Оон оглу Иеровоам ачазынын орнунга хаан апарган.

^d 4 Хаан. 13:12

Амасиянын өлгени (2 Чыл. 25:25-28)

^e Ис. 10:3 ¹⁷ Израильдин хааны, Иоахазтын оглу Иехоаштын өлгенинин соонда, Иудеянын хааны, Иоастын оглу Амасия он беш чыл чурттаан. ¹⁸ Амасиянын өске ажыл-херектери Иудеянын хааннынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹⁹ Иерусалимге аңаа удур сүлчээ кылырга, ол Лахис хоорайже^e дезе берген. Ынчалза-даа дайзыннаны оон соондан Лахисче улус ыдыпкаш, ону аңаа өлүрүп каан. ²⁰ Амасиянын мөчү-сөөгүн Иерусалимче аытарга дедир чүдүрүп эккелгеш, оон ада-өгбезинин чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан.

^f Ы. х. к. 2:8; 3 Хаан. 9:26 ²¹ Оон Иудеянын бүгү чону Амасиянын он алды харлыг оглу Азарияны* ачазынын орнунга хаан кылып алган. ²² Амасия өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган соонда, Азария Эйлат өртөөлди^f Иудеяга дедир эгидип алгаш, ону быжыглап тудуп каан.

Иеровоам II – Израильдин хааны

^g 3 Хаан. 12:28; 14:16 ²³ Иудеянын хааны, Иоастын оглу Амасиянын чагыргазынын он бешки чылында Израильдин хааны Иехоаштын оглу Иеровоам хаан апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга дөргөн бир чыл чагырган. ²⁴ Ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип, Наваттын оглу Иеровоамнын – Израильди бачытче кириген хааннын бүгү бачыттарындан ойталаваан^g.

^h Сан. 34:8; 3 Хаан. 8:65 ²⁵ Иеровоам Израильдин кызыгаарын Лево-Хаматтан эгелээш^h, Дус далайга чедир катап тургускан. Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Бодунун Гат-Хеферⁱ чурттуг чалчазы, Амиттайнин оглу Ионаны^j дамчыштыр чугаалаан сөзүн ынчалдыр күүсеткен. ²⁶ Чүге дээрге Израильде бүгү улустун – кул-даа, хостуг-даа** улустун улуг хилинчекке алысканын^k, оларга дузалаптар кижичогун Дээрги-Чаяакчы көрүп турган^l. ²⁷ Ол Израильдин адын чырык черге турбас кылдыр балап каарын чугаалаваан болгаш, чонну Иехоаштын оглу Иеровоамнын холу-биле камгалап каан.

^m 2 Чыл. 8:3 ²⁸ Иеровоамнын өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары, оон канчаар чаалажып турганы, Иудеяга хамааржыр апарган турган Дамаск биле Хаматты^m Израильге канчаар эгиткени Израильдин хааннынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁹ Иеровоам өгбелеринин – Израильдин хааннынын соондан өске оранче чоруй барган. Оон оглу Захария ачазынын орнунга хаан апарган.

* 14:21 Бо хааннын адын Чылдар демдегелинин ийиги номунда, Исаяя медээчинин номунда болгаш бо номнун чамдык шүлүктеринде Озия деп база бижип турар.

** 14:26 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа».

Азария – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 26:1-4, 21-23)

15 ¹ Израильдин хааны Иеровоамның чагыргазының чээрби чедиги чылында Иудеяның хааны Амасияның оглу Азария* хаан апарган^a. ² Ол он алды харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге бежен ийи чыл чагырган. Оон авазын Иехолия дээр турган, Иерусалим чурттуг херэежен чүве-дир.

^a 4 Хаан. 14:21

³ Азария Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдерни, ачазы Амасияның кылып турганы дег^b, кылып турган. ⁴ Чүгле мөгейишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан^c. Чон аңаа өргүл кылырын, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсырын уламчылап турган.

^b 2 Чыл. 25:2^c 3 Хаан. 15:14; 22:43

⁵ Дээрги-Чаяакчы Азарияны кеш аары-биле кезедип каан^d. Ол өлгүжеге чедир аарыын эдилеп, аңгы бажыңга чурттаар ужурга таварышкан^e. Хаанның оглу Иоафам орду башкарып, чонну чагырып турган.

^d Лев. 13:3^e Лев. 13:46

⁶ Азарияның өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁷ Азария өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, Давидтин Хоорайыңга ажаап каан. Оон оглу Иоафам ачазының орнунга хаан апарган.

Захария – Израильдин хааны

⁸ Иудеяның хааны Азарияның чагыргазының үжен сески чылында Иеровоамның оглу Захария Израильдин хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга алды ай чагырган. ⁹ Ада-өгбези ышкаш, ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Ол Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачытче киирген хаанның бачыттарындан ойталаваан^f.

^f 3 Хаан. 12:28; 14:16

¹⁰ Иавистиң оглу Шаллум Захарияга удур сүлчээ кылган. Ол ону чон мурнунга өлүрүп кааш, оон орнунга хаан апарган. ¹¹ Захарияның өске ажыл-херектери Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹² Дээрги-Чаяакчының Иехуга: «Сээн үре-салгалың Израильдин дүжүлгезинге дөрткү салгалга чедир саадаар» – дээн сөзү ынчаар боттанган^g.

^g 4 Хаан. 10:30**Шаллум – Израильдин хааны**

¹³ Иавистиң оглу Шаллум Иудеяның хааны Озияның чагыргазының үжен тоску чылында хаан апаргаш, чуртту Самарияга бир ай чагырган. ¹⁴ Оон Гадийниң оглу Менаим Тирца хоорайдан^h Самарияга чедип келген. Иавистиң оглу Шаллумну ол Самарияга өлүрүп кааш, оон орнунга хаан апарган.

^h 3 Хаан. 14:17

¹⁵ Шаллумнуң өске ажыл-херектери, оон кылган сүлчээзи Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Менаим – Израильдин хааны

¹⁶ Менаим Тирцадан үнгеш, Типсах хоорайже халдааш, ында база оон чоок-кавызында чурттап турар бүгү улусту кыра шаап каапкан, чүге дээрге чон хоорай хаалгазын аңаа ажытпаан. Менаим Типсахта бүгү иштиг херэеженнерни безин одура шаап каапкан.

¹⁷ Иудеяның хааны Азарияның чагыргазының үжен тоску чылында Гадийниң оглу Менаим Израильдин хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга он чыл

* 15:1 Бо хаанның адын Чылдар демдегелелиниң ийиги номунда, Исаяя медээчиниң номунда болгаш бо номнуң чамдык шүлүктөрүндө Озия деп база бижип турар.

чагырган. ¹⁸Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Хааннаашкынының бүгү үезинде ол Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан^a.

^a 3 Хаан. 12:28; 14:16

^b 1 Чыл. 5:26

^c Ос. 5:13

¹⁹Ол үеде Ассирияның хааны Фул* Израильче халдап келген^b. Менаим ооң деткимчезин чедип ап^c, күрүне башкарар эрге-чагыргазын быжыглаар дээш, аңаа муң °талант** мөңгүн берген. ²⁰Менаим ол акша-мөңгүннү израильчилерден төлөттирип алган. Бай кижини бүрүзү-ле*** Ассирияның хаанынга бээр кылдыр бежен °шекел мөңгүн дужаар ужурулуг турган. Ынчан Ассирияның хааны чуртту эжелевейн барып, ээп чана берген.

²¹Менаимниң өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдиң хаанның чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²²Менаим өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Факия ачазынын орнунга хаан апарган.

Факия – Израильдиң хааны

²³Иудеяның хааны Азарияның чагыргазының беженги чылында Менаимниң оглу Факия Израильдиң хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга ийи чыл чагырган.

^d 3 Хаан. 12:28; 14:16

²⁴Факия Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Ол Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан^d.

²⁵Ремалияның оглу Факей, Факияның дүжүмеди, аңаа удур сүлчээ кылган. Факей Галаад чурттуг бежен кижини эдертип алгаш, Самарияда хаанның ордузунун шивээзинге Факияже халдаан. Ол Аргов болгаш Арийе**** олар-биле Факияны өлүрүп кааш, ооң орнунга хаан апарган.

²⁶Факияның өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдиң хаанның чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Факей – Израильдиң хааны

²⁷Иудеяның хааны Азарияның чагыргазының бежен ийиги чылында Ремалияның оглу Факей Израильдиң хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга чээрби чыл чагырган. ²⁸Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Факей Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан^e.

^e 3 Хаан. 12:28; 14:16

²⁹Факейниң Израильди чагырып турган үезинде Ассирияның хааны Тиглат-Пилесер халдап келгеш, Ийон, Авел-Бет-Мааха, Ианох, Кедес болгаш Асор хоорайлары, Галаад биле Галилеяның девискээрлерин, Неффалимнин аймааның бүгү черин эжелеп алгаш, чонну Ассирияже тудуп алгаш барган.

³⁰Иланың оглу Осия Ремалияның оглу Факейге удур сүлчээ кылгаш, олче халдап, өлүрүп каан. Озияның оглу Иоафамның чагыргазының чээрбиги чылында Осия Факейниң орнунга хаан апарган****.

³¹Факейниң өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдиң хаанның чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Иоафам – Иудеяның хааны (2 Чыл. 27:1-9)

³²Ремалияның оглу, Израильдиң хааны Факейниң чагыргазының ийиги чылында Иудеяның хааны Озияның оглу Иоафам хаан апарган^f. ³³Ол чээрби беш харлыында

^f 4 Хаан. 15:7

* 15:19 Фул хаан – өске ады-биле Тиглат-Пилесер (бистин эрага чедир 744–727 чч.).

** 15:19 Үжен ажыг тоннага деңнежир.

*** 15:20 Азы: «Дайынчы бүрүзү-ле».

**** 15:25 Бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Кижилерже эвес, а кандыг-бир черже айтып турар кадавас.

***** 15:30 Өске бурунгу сөзүглелде бо домак таварышпайн турар.

хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ооң авазы – Садоктун уруу, Иеруша дээр херээжен турган чүве-дир. ³⁴ Иоафам Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ачазы Озияның кылып турганы дег, таарымчалыг чүүлдер кылып турган^a. ³⁵ Чүгле мөгейишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан^b: чон аңаа өргүлдер салып, чагай чыттыг чүүлдер кыпсырын уламчылап турган. Дээрги-Чаяакчының өргээзинин Устүкү хаалгазын^c быжыглай тудуп каан хаан Иоафам чүве-дир.

^a 2 Чыл. 26:4^b 3 Хаан. 15:14; 22:43^c 2 Чыл. 23:20

³⁶ Иоафамның өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ³⁷ (Ооң чагырган үезинде Дээрги-Чаяакчы Иудеяга удур арамей хаан Рецинни база Ремалияның оглу Факейни ыдып эгелээн.)^d ³⁸ Иоафам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, ооң өгбези Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Ахаз ачазының орнунга хаан апарган.

^d 4 Хаан. 16:5; Иса. 7:1

Ахаз – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 28:1-27)

16 ¹ Ремалияның оглу Факейниң чагыргазының он чедиги чылында Иудеяның хааны Иоафамның оглу Ахаз хаан апарган. ² Ол чээрби харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ахаз бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга, бодунуң өгбези Давид-биле деңизэрге, таарымчалыг чүүлдер кылбай турган. ³ Ол Израильдин хааннарының оруун эдерип^e, Дээрги-Чаяакчының израильчилерниң мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарның чүдек-бужар чаңчылдарын өттүнүп, оглун безин от өттүр эрттирген^f. ⁴ Ахаз мөгейишкин кылыр бедик черлерге, тейлер бажынга болгаш саглагар ыяштың-на адаанга^g өргүлдер салып, айдызап турган.

^e 3 Хаан. 12:28-30^f Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10^g Ы. х. к. 12:2

⁵ Ынчан арамей хаан Рецин болгаш Ремалияның оглу, Израильдин хааны Факей олар Иерусалимге удур чаалажып үнгеш^h, Ахазты бүзээлеп алганнар, ынчалзадаа тиелеп шыдаваннар. ⁶ Ол үеде арамей хаан Рецин Эйлат өртөөлди эгидип анⁱ, иудейлерни оон үндүр сывырыпкан. Эйлатка арамей чон* чурттай берген, олар ында амдыгаа чедир чурттап турар.

^h 4 Хаан. 15:37; Иса. 7:1ⁱ Ы. х. к. 2:8;

4 Хаан. 14:22

⁷ Ахаз Ассирияның хааны Тиглат-Пилесерже^j элчиннер ыдып: «Мен – силернин чалчанар-дыр мен. Силернин оглунар дег-дир мен. Чедип келгеш, менче халдаан арамей болгаш израиль хааннардан мени камгалап көрүңерем» – деп сөглеткен.

^j 4 Хаан. 15:19, 29

⁸ Ахаз Дээрги-Чаяакчының өргээзинден болгаш хаанның ордузунуң эртине шыгжамырындан тывылган алдын-моңгүннү алгаш, Ассирияның хаанынче хээли белээ кылдыр чорудупкан^k. ⁹ Ол хаан ооң дилээн күүседип, Дамаскыже халдааш, эжелеп алган. Хоорайның чурттакчыларын хаан Кир деп черже^l тудуп алгаш барган, а Рецинни өлүрүп каан. ¹⁰ Ынчан Ахаз хаан Ассирияның хааны Тиглат-Пилесер-биле журажыр дээш, Дамаскыже чорупкан. Дамаскыга ол өргүл салыр бедигээш көрүп кааш, Бурганның бараалгакчызы Урияже^m өргүл бедигээжиниң чуруун болгаш оон тургузуунуң тодаргай шыйыын чорудупкан. ¹¹ Урия бараалгакчы Ахаз хаанның Дамаскыдан чорудупкан үлегерин ёзугаар өргүл бедигээжин тудуп каан. Ол ону Ахаз хаанның Дамаскыдан эеп кээриниң бетинде тудуп четтигипкен.

^k 4 Хаан. 12:18^l Иса. 22:6; Ам. 1:5; 9:7^m Иса. 8:2

¹² Хаан Дамаскыдан эеп келгеш, өргүл бедигээжин топтап көргөш, чоокшулап кээп, өргүлүн эккеп салган. ¹³ Ол бүрүн өрттедир өргүлдерин, далган-тараа өргүлдерин өрттөткөш, арага өргүлүн чашкаш, бедигээшче эп-найырал өргүлүнүн малдарының ханын төккөн. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчының мурнунга турган өргүл салыр хүлер бедигээштиⁿ хаан Бурганның өргээзиниң мурнунда – чаа өргүл бедигээжи

ⁿ Хост. 27:1; 2 Чыл. 4:1

* 16:6 Өске бурунгу сөзүглелде «арамей чон» эвес, а «эдом чон» деп бижээн.

биле өргээниң аразында – туружундан көжүрүп, чаа бедигээштиң соңгу талазынга тургузуп каан. ¹⁵ Ахаз оон Бурганның бараалгакчызы Урияга: «Чаа улуг өргүл бедигээжинге эртенги бүрүн өрттедир өргүлдерни, кежээки далган-тараа өргүлдерин^a, хаанның бүрүн өрттедир болгаш далган-тараа өргүлдерин, чурттуң бүгү чонунун бүрүн өрттедир болгаш далган-тараа өргүлдерин база арага өргүлдерин эккеп сал. Бо өргүл бедигээжинче бүрүн өрттедир өргүл малының база өске-даа өргүл малының ханын төндүр төвүт. А хүлөр өргүл бедигээжин мен Бурганның күзел-соруун айтыраы-биле ажыглаар мен»* – деп дужааган.

^a Хост. 29:39-41

¹⁶ Бурганның бараалгакчызы Урия бүгү чүвени Ахаз хаанның дужааганын ёзугаар кылган. ¹⁷ Ахаз хаан өргээде тергежигештерни адырып каапкан^b. Ол «далай» дээр чунар саваны ону тудуп турган хүлөр бугалардан дүжүргөш^c, даш тавак кырынга салып каан. ¹⁸ Өргээде тудуп каан амыр-дыш хүнүнде ажыглаар өдүгнү болгаш хаанга хамааржыр даштыкы кирер черни Ахаз Дээрги-Чаяакчының өргээзинден ап каапкан. Ол ону Ассирияның хааны дээш ынчаар кылган^d.

^b 3 Хаан. 7:27-39

^c 3 Хаан. 7:23-26

^d Иер. 2:18;
Иез. 16:28; 23:12

¹⁹ Ахазтың өске ажыл-херектери, ооң кылган чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁰ Ахаз өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Эзекия ачазының орнунга хаан апарган.

Осия – Израильдиң сөөлгү хааны

17 ¹ Иудеяның хааны Ахазтың чагыргазының он ийиги чылында Иланың оглу Осия Израильдин хааны апаргаш^e, чуртту найысылалы Самарияга тос чыл чагырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган, ынчалза-даа Израильдиң ооң мурнундагы хааннары ышкаш хөй бузут үүлгетпээн.

^e 4 Хаан. 15:30

³⁻⁴ Осия Ассирияның хааны Салманассарга чагыртып, аңаа чылдың-на албан-үндүт төлөп турган. Оон Салманассар Осияның өскерликчи чоруун эскерип каан – Осия Египеттиң хааны Соже** элчилер ыдып, ооң мурнунда төлөп турган албан-үндүдүн төлөвестей берген. Ынчангаш Салманассар Израильге удур чаалажып үнүпкеш, Осия хаанны тудуп алгаш, кара-бажыңга суп каан^f.

^f Ы. х. к. 28:36

⁵ Ассирияның хааны бүгү чуртка удур чаалажып үнгөш, Самарияже халдааш, ону үш чыл бүзээлээн^g. ⁶ Осияның чагыргазының тоску чылында Салманассар Самарияны эжелеп ап, израильчилерни Ассирияже тудуп апаргаш, оларны Халакка, Хавор хем чанында Гозанга болгаш Мидияның хоорайларынга чурттадып каан^h.

^g Ы. х. к. 28:52;
4 Хаан. 18:9-12; Ам. 3:11

^h 1 Чыл. 5:26

Израиль чүгө туттуруушкунга таварышканыл

⁷ Оларны Египеттен үндүрө берген, ук чурттуң хааны фараоннуң холундан адырып каан боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыгаⁱ удур израильчилер бачыт үүлгеткен. Олар өске бурганнарга мөгейип, ⁸ бүгү чүвени Дээрги-Чаяакчының оларның мурнундан үндүр сывырышканы чоннарның чаңчылдарын ёзугаар^j, Израильдин хааннарын өттүнүп кылып турган.

ⁱ Лев. 25:38; Хост. 20:2

^j Лев. 18:3; Ы. х. к. 18:9

⁹ Израильчилер боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг эвес чүүлдерни чажыды-биле кылып турган. Олар бүгү хоорай-суурларынга – быжыглалдыг улуг хоорайларга-даа, ында чүгле чаңгыс таңныылдаар суурга турар черлерге-даа^k мөгейишкин кылыр бедик черлер тудуп алганнар. ¹⁰ Бедик тей бүрүзүнге база саглагар ыяш адаанга-ла даш көжээлер болгаш Ашера бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп алганнар^l. ¹¹ Мөгейишкин кылыр бүгү бедик черлерге израильчилер,

^k 4 Хаан. 18:8

^l Хост. 23:24

* 16:15 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хүлөр бедигээжин канчаарын мен ам-даа бодап көөр мен».

** 17:3-4 Азы: «Со хоорайда Египеттиң хаанынче».

Дээрги-Чаяакчының оларның мурнундан үндүр сывырыпканы чоннар дег, чаагай чыттыг өргүлдөр кылып турган. Олар бузут-бактыг херектер кылып, Дээрги-Чаяакчының килеңин кыптыктырып турган. ¹² Дээрги-Чаяакчы: «Ынчанманар!» – деп чугаалап турда-ла, олар дүрзү-бурганнарга мөгейип турган^a.

^a Хост. 20:4-5

¹³ Дээрги-Чаяакчы Израиль биле Иудеяны Бодунуң өттүр көөр бүгү медээчилерин дамчыштыр: «Бузуттуг оруктарыңардан чайлаңар; ада-өгбөңөргө күүседирин дужааганым, Мээң чалча-медээчилеримни дамчыштыр силерже чорудуп бергеним бүгү хоойлум ёзугаар Мээң айтышкын, дүрүмнеримни сагып, күүсединер» – деп сагындырып турган^b.

^b Неем. 9:30;

Иер. 18:11; 36:3

¹⁴ Ынчалза-даа олар тооп дыңнавааннар, боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөвөс ада-өгбөңиниң чөрүүзү дег чөрүү болганнар^c. ¹⁵ Олар Дээрги-Чаяакчының дүрүмнерин, Ооң оларның ада-өгбөңи-биле чарган чагыг-керээзин, Ооң оларга ажыдып турган сагындырыгларын тоовайн барганнар^d. Олар хоозун дүрзү-бурганнарны эдерип, боттары база хоозун куруг апарганнар^e. Дээрги-Чаяакчы израильчилерге оларны долгандыр чурттап турар чоннарның кылып турар чүүлдерин кылырын хоруп каан-даа болза^f, олар ол чоннарны өттүнүп чурттап турганнар. ¹⁶ Олар боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчының бүгү айтышкыннарындан ойталап, боттарынга бугажык хевирлиг ийи дүрзү-бурган шуткуп алганнар^g болгаш «Ашера бурганга адагаштар тураскаатканнар^h. Олар сылдыстарның бүгү аг-шеринге мөгейип, «Вал бурганга бараан болуп турганнарⁱ. ¹⁷ Израильчилер оглу-казын от өттүр эртирип^j, төлгөлөп, каран көрнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үлгедири-биле боттарын садып, Ону килеңнедип турган. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Израильге күштүү-биле килеңней бергеш, ооң чонун бодунуң мурнундан сывырыпкан. Иуданың аймаандан аңгыда, өске кым-даа артпаан.

^c Ы. х. к. 9:6; 2 Чыл. 30:8

^d Ы. х. к. 29:25

^e Иер. 2:5; Рим. 1:21

^f Ы. х. к. 12:30

^g 3 Хаан. 12:28

^h 3 Хаан. 14:15; 16:33

ⁱ Ы. х. к. 4:19;

4 Хаан. 21:3; 23:5

^j Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10

¹⁹ Ынчалза-даа Иуданың аймаа безин бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарын күүсетпейн, Израильдиң кирип каан чаңчылдарын эдерип чурттап турган^k. ²⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Иаковтуң бүгү үре-салгалындан ойталаан. Ол израильчилерни кезедип, оларны үптекчилерниң холунга хүлээдип турган^l, а адак сөөлүндө оларны Бодунуң мурнундан сывырыпкан.

^k Иер. 3:8

^l 4 Хаан. 13:3; 15:29

²¹ Кажан Дээрги-Чаяакчы Израильди Давидтиң салгалындан ушта тыртып кааптарга^m, израильчилер Наваттың оглу Иеровоамны хаан кылып алганⁿ. Иеровоам оларны Дээрги-Чаяакчыдан өскээр аппараттарга, улуг бачытче кирип каан^o. ²² Израильчилер Иеровоамның кылып турган бүгү бачыттарын өттүнүп, олардан ойталаваан. ²³ Адак соонда Дээрги-Чаяакчы израиль чонну Бодунуң бүгү чалча-медээчилерин дамчыштыр сагындырып турганы дег, Бодунуң мурнундан сывырып чорудупкан – израильчилерни боттарының чуртундан Ассирияже тудуп алгаш барган, олар амдыгаа чедир ында чурттап турар.

^m 4 Хаан. 11:11, 31

ⁿ 3 Хаан. 12:20

^o 3 Хаан. 12:28-30

Самарияның чаа чурттакчылары

²⁴ Ассирияның хааны Вавилон, Кута, Авва, Хамат болгаш Сепарваим деп черлерниң чурттакчыларын көжүрүп эккелгеш, Самарияга чагырткан хоорайларга израильчилерниң орнунга чурттадып каан. Олар Самарияны ээлеп алгаш, ооң хоорайларынга чурттай берген^p. ²⁵ Олар аңаа чаа-ла чурттап эгелеп тура, Дээрги-Чаяакчыга мөгейбейн турганнар. Ынчангаш Ол оларже арзылаңнар ыдыптарга, араатаннар оларның чамдызын өлүрүп турган. ²⁶ Ассирияның хаанынга ол дугайында: «Силерниң көжүрүп үндүрө бергеш, Самарияга чагырткан хоорайларга чурттадып каан чоннарыңар ол черниң бурганының дүрүмнерин билбес-тир. Ол бурган оларже арзылаңнар ыдыптарга, араатаннар оларны өлүрүп турар-дыр, чүгө дээрге олар ук черниң бурганының дүрүмнерин билбес-тир» деп медээ чедирген.

^p Эзра 4:2, 10

²⁷ Ынчан хаан: «Самариядан тудуп алгаш барганыңар бараалгакчыларның бирээзин ынаар чорудуптунар. Ол аңаа чурттап, оларны ук черниң бурганының дүрүмнеринге өөредип кагзын» – деп дужааган.

²⁸ Самариядан тудуп алгаш барган бараалгакчыларның бирээзи ээп чанып келгеш, Вефилге^a чурттап, Дээрги-Чаяакчыга канчаар мөгеерин улуска айтып берип эгелээн.

^a 3 Хаан. 12:29

²⁹ Ынчалза-даа аймак-чон бүрүзү чурттай берген хоорайларынга бодунун дүрзү-бурганнарын база кылып ап, оларын Самарияның биеэги чурттакчыларының бедик черлерде тудуп кааны өргээлерге тургузуп алган. ³⁰ Вавилоннун чурттакчылары Сокхот-Бенот дээр, Кутаның чурттакчылары – Нергал дээр, Хаматтың чурттакчылары – Ашима дээр, ³¹ а аввийлер Нивхаз биле Тартак дээр дүрзү-бурганнар кылып алган. Сепарваимниң чурттакчылары төрөөн чериниң бурганнары болур Адрамелех биле Анамелехке өргүл кылдыр боттарының оолдарын өрттедип турган^b. ³² Олар ол кадында Дээрги-Чаяакчыга база мөгейип, бедик черлерге бараан болуру-биле боттарының аразындан таварышкан-на улусту томуйлап каарга^c, ол бараалгакчылар бедик черлерде өргээлерге өргүл салып, бараан болуп турган. ³³ Олар Дээрги-Чаяакчыга мөгейип турганнар, ынчалза-даа боттарын оортан көжүрүп үндүрө берген черлерниң чаңчылдарын ёзугаар боттарының бурганнарынга база бараан болуп турганнар^d.

^b Ы. х. к. 12:31

^c 3 Хаан. 12:29

^d Соф. 1:5

³⁴ Амдыгаа чедир олар биеэги чаңчылдарын сагып турарлар. Олар Дээрги-Чаяакчыга шыны-биле мөгейбейн, Ооң Израиль деп ат тывысканы^e Иаковтың үре-салгалынга берген дүрүмнер, чаңчылдар, хоойлулар болгаш айтышкыннарны сагывайн база күүсетпейн турарлар.

^e Э. д. 32:28; 35:10

³⁵ А Дээрги-Чаяакчы израильчилер-биле чагыг-керээ чарып алгаш, оларга: «Өске бурганнарга чүдүвөнер, оларга мөгейип, бараан болбаңар база өргүлдер кылбаңар^f.

^f Ы. х. к. 5:9; Башт. 6:10

³⁶ Силерни егилет черден өндүр улуг күжү-биле, күштүг холу-биле үндүрө берген Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, чүгле Аңаа бараан болуп, өргүлдерден кылыңар^g. ³⁷ Ооң силерге бижип берген дүрүмнер, чаңчылдар, хоойлулар болгаш айтышкыннарын кезээде сагып, күүсединер. Өске бурганнарга мөгейбөнер^h. ³⁸ Мээң силер-биле чарган чагыг-керээмни утпаңар, өске бурганнарга мөгейбөнер. ³⁹ Чүгле силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруңар, Ол ынчан силерни бүгү дайзыннарыңарның холундан адырып, камгалаар» – деп дужааган турган болгай.

^g Ы. х. к. 6:13

^h Хост. 20:5

⁴⁰ Ынчалза-даа олар Ону тооп дыңнавааннар, боттарының биеэги чаңчылдарын сагып артканнар. ⁴¹ Дээрги-Чаяакчыдан коргуп тургаш безин, ол чоннар дүрзү-бурганнарга база бараан болуп турганнарⁱ. Оларның ажы-төлү, ажы-төлүнүң үре-салгалы ада-өгбезиниң кылып турган чүвезин амдыгаа чедир кылып турар.

ⁱ 3 Хаан. 18:21

Эзекия – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 29:1-2)

18 ¹ Иланың оглу, Израильдиң хааны Осияның чагыргазының үшкү чылында Иудеяның хааны Ахазтың оглу Эзекия хаан апарган. ² Ол чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Ооң авазын Ави дээр турган, ол – Захарияның уруу чүве-дир. ³ Эзекия Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдер, өгбези Давидтиң кылып турганы дег, кылып турган. ⁴ Эзекия мөгейишкин кылыр бедик черлерни узуткап, ыдыктыг даш көжээлерни буза шаап, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каапкан^j. Ол Моисейниң кылып каан чес чыланын база чуура шаап каапкан^k, чүге дээрге шак ол үеге чедир израильчилер аңаа чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турган. Чыланни Нехуштан деп адап каан чүве-дир.

^j Ы. х. к. 16:21-22;

² Чыл. 31:1

^k Сан. 21:8-9

⁵ Эзекия Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга ынаныр турган. Иудеяның бүгү хааннарының аразындан аңаа дөмей хаан ооң мурнунда-даа, ооң соонда-даа

турбаан^a. ⁶ Ол Дээрги-Чаяакчыга аажок бердинип, Ону салдыкпайн эдерип, Оон Моисейни дамчыштыр айтып-чагаан айтышкыннарын күүседип чораан. ⁷ Ынчаарга Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады болган: Эзекия кылган-на бүгү чүвезинге чедишкинниг бооп турган.

^a 4 Хаан. 23:25

Ол Ассирияның хаанынга чагыртпайн барган, аңаа бараан болбастай берген. ⁸ Эзекия филистимнерни Газа хоорайга болгаш ооң чоок-кавызында черлерге чедир – быжыглалдыг улуг хоорайларга-даа, ында чүгле чаңгыс таңныыл суурга турар черлерге-даа^b – кыргып-хыдып, узуткап каапкан.

^b 4 Хаан. 17:9

⁹ Эзекия хаанның чагыргазының дөрткү чылында – Иланың оглу, Израильдин хааны Осияның чагыргазының чедиги чылында Ассирияның хааны Салманассар Самарияга удур чаалажып үнгеш, ону бүзээлеп алган^c. ¹⁰ Үш чыл болгаш, ассирийлер хоорайны эжелеп алган. Самария Эзекияның чагыргазының алдыгы чылында – Израильдин хааны Осияның чагыргазының тоску чылында эжелеттирген.

^c 4 Хаан. 17:3-7; Ам. 3:11

¹¹ Ассирияның хааны израильчилерни бодунуң күрүнезинче тудуп аппаргаш, оларны Халакка, Хавор хем чанында Гозанга болгаш Мидияның хоорайларынга чурттадып каан^d. ¹² Ол бүгү чүүл израильчилер-биле боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнавайн, Оон чагыг-керээзин үрээни дээш – Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң дужагаан бүгү чүвезин дыңнавааны, күүсетпейн барганы дээш болган^e.

^d 1 Чыл. 5:26

^e Ос. 14:1

Ассирияның Иерусалимге кыжанганы

(2 Чыл. 32:1-19; Иса. 36:1-22)

¹³ Эзекия хаанның чагыргазының он дөрткү чылында Ассирияның хааны Сеннахирим Иудеяның бүгү быжыглалдыг хоорайларыңче халдааш, эжелеп алган. ¹⁴ Иудеяның хааны Эзекия Лахис хоорайда^f Ассирияның хааныңче: «Буруулуг болган-дыр мен. Мени каапкаш барып көрүнерем, ынчан менден негээр-ле чүвечерни силерге төлеп бээр мен» – дээн сөс дамчыдары-биле элчи ыткан.

^f Ис. 15:39

Ассирияның хааны Эзекия хаандан торгаал кылдыр 300 °талант мөңгүн болгаш 30 талант алдын негээн*. ¹⁵ Эзекия аңаа Дээрги-Чаяакчының өргээзинден база хаанның ордузунуң эртине шыгжамырындан тывылган шупту мөңгүннү берипкен^g. ¹⁶ База-ла ол үеде Иудеяның хааны Эзекия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң эжиктерин болгаш эжик чаактарын шап каан бүгү алдынны карттааш, Ассирияның хаанынга берипкен.

^g 3 Хаан. 15:18; 4 Хаан. 12:18

¹⁷ Оон Ассирияның хааны Лахис хоорайдан^h Иерусалимде Эзекия хаанче кол шериг баштыңын, дүжүметтериниң даргазын болгаш кол дашка тудукчузун хөй санныг аг-шериг-биле кады чорудупкан. Олар Иерусалимге келгеш, Үстүкү хөөлбектиң суг дамчыдар хоорзаларының чанынга, Хеп чуур шөлче баар орукка туруп алганнарⁱ.

^h Ис. 15:39

¹⁸ Олар хаанны кыйгырарга, Хелкияның оглу, орду башкарыкчызы Элиаким^j, Севна бижээчи^k болгаш Асафтың оглу, чылдар бижикчизи Иоах олар үнүп келген.

ⁱ Иса. 7:3

^j Иса. 22:20

^k Иса. 22:15; 37:2

¹⁹ Кол дашка тудукчузу оларга мону чугаалаан: «Ассирияның өндүр улуг хаанының бо сөстөрүн Эзекияга дамчыдынар:

Сээң идегелиң кайыын келгенил? ²⁰ Сен чүгле хоозун сөстөр чугаалап турдун, а дайын чорударда, мергежил база күш херек! Кымга идегээш, меңээ удур тура халыдың? ²¹ Сен ам Египетке – кулузун дег чинге, шала сыйылган даянгышка идегээр-дир сен^l. А ындыг даянгыш аңаа чөлөнгөн кижиниң адыжынче кадалып, өттүр идиптер. Египеттин хааны фараон аңаа идегээн бүгү улуска база ындыг боор^m. ²² Азы силер меңээ: „Бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыга идегээр бис“ – дээр чадавас силер.

^l Исз. 29:6

^m Иса. 30:2

* 18:14 Тос ажыг тонна мөңгүңе, тос чүс ажыг килограмм алдынга деңежир.

Ындыг-даа болза, Эзекия Ооң ыдыктыг бедик черлерин база өргүл бедигээштерин узуткап каапкаш, Иудея биле Иерусалимниң чурттакчыларынга: „Чүглө маңаа, Иерусалимде турар бо өргүл салыр бедигээш чанынга Бурганга мөгөйинер“ – деп дужааган эвес чүве бе?^a

^a 4 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 31:1

²³ Ынчаарга мээң дээргим – Ассирияның хааны-биле мөөрейлежип көрөм: мен сенээ 2000 аъттан берейн, оларны мунар улус тып шыдаар сен бе? ²⁴ Египеттиң дайынчы тергелеринге, аъттыг шеринге идегеп тургаш безин, мээң дээргимниң нояннарының оода бирээзин, эң кошкаан-даа болза, ойтур шаап шыдаар сен бе? ²⁵ Ооң кадында, бо черни хоозурадыр дээш Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун ёзугаар бээр келген эвес мен бе? Ол Боду менээ: „Ол чуртче баргаш, ону хоозурат!“ – деп чугаалаан болгай.

²⁶ Ынчан Хелкияның оглу Элиаким, Севна болгаш Иоах олар кол дашка тудукчундан: «Силерниң чалчаларыңар бис-биле арамейлеп чугаалажып көрүңөрем^b – ол дылды билир бис. Хоорай ханазында турар чонувус дыңнап турда, бис-биле еврейлеп чугаалашпайн көрүңөрем» – деп дилээн.

^b Эзра 4:7; Дан. 2:4

²⁷ Кол дашка тудукчузу оларга: «А мээң дээргим мени бо сөстөрни чүглө силерге база силерниң дээргинерге дамчытсын дээш чоруткан деп бе? Чок! Ханада турар, силер-биле кады боттарының мыяан чииринге, сидиин ижеринге чыгаткан бүгү улуска база дамчытсын диди!» – деп харыылаан.

²⁸ Кол дашка тудукчузу туруп келгеш, еврейлеп дыңзыдыр чугаалап эгелээн: «Өндүр улуг хаанның, Ассирияның хаанының сөстөрүн дыңнаңар! ²⁹ Хаан мынча деп тур:

Эзекияга мегелетпөңөр. Ол силерни мээң холумдан камгалап шыдавас!

³⁰ Эзекия силерниң сагыжыңарже Дээрги-Чаяакчыга ынаныр дугайында бодал кирибезин, „Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар, бо хоорайны Ассирияның хаанының холунга хүлээтпес“ деп аазавазын. ³¹ Эзекияны дыңнаваңар!

Ханадан менче дүжүп келгеш, мээң мурнумга сөгүрүп олуруп, чагыртыңар – ынчан силерниң кайыңар-даа бодунуң тараан виноградын, фи́га чимизин чиир база бодунуң кудуунда суун ижер^c. ³² А оон мен ээп келгеш, силерни боттарыңарның чуртуңар ышкаш өске чуртче алгаш баар мен – ол чурт дээрге далган-тараа, арага, аыш-чем болгаш виноград шөлдери, олива үзү болгаш ары чигири-биле байлак чурт-тур^d. Ынчан дириг артар силер, өлбөс силер. Эзекияны дыңнаваңар, чүге дээрге ол: „Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар“ – деп чугаазы-биле силерни дуурайлап турар-дыр. ³³ Өске чоннарның бурганнары Ассирияның хаанының холундан боттарының чурттарын камгалаан бе кай? ³⁴ Хамат биле Арпадтың бурганнары кайыл, Сепарваимниң, Енаның, Иванның бурганнары кайыл?^e Самарияны олар мээң холумдан адырып шыдаан бе кай? ³⁵ Ол чурттарның бурганнарының кайызы бодунуң черин мээң холумдан адырып алганыл?^f Таанда-ла Дээрги-Чаяакчы Иерусалимни мээң холумдан адырыптар деп бе?»^g

^c 3 Хаан. 4:25

^d Ы. х. к. 8:7-10

^e 4 Хаан. 17:24; Иса. 10:9

^f Дан. 3:15

^g 4 Хаан. 19:12; Иса. 10:11

³⁶ А олар ытташпаан, аңаа чаңгыс сөс-даа харыылаваан, чүге дээрге Эзекия хаан: «Аңаа харыы бербеңер» – деп дужааган турган. ³⁷ Хелкияның оглу, орду башкарыкчызы Элиаким, Севна бижээчи болгаш Асафтың оглу, чылдар бижикчизи Иоах олар кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып каапкаш, хаанга келгеш, кол дашка тудукчунуң сөстөрүн аңаа дамчытканнар.

Эзекияның Бургандан дуза дилеп мөргээни

(2 Чыл. 32:20-22; Иса. 37:1-38)

19 ¹ Эзекия хаан ол бүгүнү дыңнааш, бодунуң хевин ора тыртып каапкаш, качыгдал хевин кеткеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупкан. ² Оон хаан орду башкарыкчызы Элиакимге, Севна бижээчиге^a болгаш Бурганның бараал-
гакчыларының баштыңнарынга качыгдал хевин кедиргеш, оларны Амоцтуң оглу Исайя медээчиже чорудупкан.

^a Иса. 22:15, 20; 36:3

³ Олар Исайяга Эзекия хаанның бо сөстөрүн дамчыткан: «Кызагдал, кеземче болгаш куду көрүүшкүннүң хүнү келген-дир – ажы-төл хырын иштинден үнериниң кырында келген, а иезиниң божуур шаг-шинээ чок!»^b ⁴ Ассирияның хааны бодунуң кол дашка тудукчузунга дириг Бурганны дорамчылаар даалга берген. Ооң бүгү сөстөрүн сээң Бурганың Дээрги-Чаяакчы дыңнап каан болза! Ол дыңнаан сөстери дээш ону кезеткен болза!^c Чоннуң артынчызы дээш дилеп, мөргүп көрөм».

^b Ос. 13:13^c 2 Хаан. 16:12

⁵ Эзекия хаанның дүжүметтери Исайяга чедип кээрге, ⁶ Исайя оларга мынча дээн: «Боттарыңарның дээргинерге Дээрги-Чаяакчының: „Дыңнаан сөстөрүнден – Ассирияның хаанының чалчаларының Мени дорамчылап турган сөстөрүндөн кортпа»^d. ⁷ Мен ону сагыш алындырар мен – ол хаан бир медээ дыңнап кааш, бодунуң чуртунче дедир чоруй баар. Мен ону аңаа хылыш-биле шаштырып каар мен“ – деп чугаалаан чүвезин дамчыдып беринер».

^d Иса. 10:24

⁸ Кол дашка тудукчузу Ассирияның хаанының Лахистен чоруй барганын дыңнааш, Иерусалимден аткаарлап, Ливна хоорайны^e бүзээлеп алгаш турган хаанны тып чеде берген.

^e Ис. 10:29-30

⁹⁻¹⁰ Оон Сеннахирим хаан Эфиопияның хааны Тиргактың ооң-биле дайылдажып үнүпкенин дыңнап каан. Сеннахирим Иудеяның хааны Эзекияже элчиннерин катап база чорудуп, оларга мындыг сөстөр дамчыдарын дужааган:

«Сээң идегеп турар Бурганың „Иерусалим Ассирияның хаанының холунче кирбес“ деп азаашкыны-биле сени мегелевезин. ¹¹ Ассирияның хааннары бүгү чурттарны канчанганын билир-ле болгай сен – оларны бүрүнү-биле узуткап кагды чоп! А сен канчап камгалал алыр сен? ¹² Мээн ада-өгбемниң кыргып-хыдып каан чоннарының бурганнары – Гозан, Харран^f, Рецеф хоорайларның база Фалассар хоорайга чурттап турган эден чоннуң бурганнары – ол бүгү улузун камгалап шыдаан бе? ¹³ Хамат биле Арпад хоорайларның хааннары, Сепарваим, Ена болгаш Ивва хоорайларның хааннары ам кайыл?»^g

^f Э. д. 11:31^g 4 Хаан. 18:33-34

¹⁴ Эзекия элчиннерден чагааны алгаш, номчуп көргөн. Оон соонда ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинге баргаш, дүрүгнү Дээрги-Чаяакчының мурнунга чада туткан.

¹⁵ Эзекия Дээрги-Чаяакчының мурнунга мөргүп эгелээн: «О, Дээрги-Чаяакчы, херувимнер кырында саадаан Израильдиң Бурганы!* Сен – чер-делегейниң бүгү күрүнелеринге дың чаңгыс Бурган сен^h, чер биле дээрни Сен чаяаган сен. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы, кулааң ээктиргеш, дыңнап көрөм!ⁱ Дээрги-Чаяакчы, караан ажыткаш, көрүп көрөм!^j Дириг Бурганны дорамчылазын дээш элчиннер чорудупкан Сеннахиримниң сөстөрүн дыңнап көрөм. ¹⁷ О, Дээрги-Чаяакчы, шын-на

^h Ы. х. к. 6:4;

3 Хаан. 18:39; Неем. 9:6;

Ыд. ыр. 85:10; Иса. 44:6

ⁱ Ыд. ыр. 30:3; 70:2^j 2 Чыл. 6:40; Дан. 9:18

* 19:15 Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарада тургускан херувимнер дүрзүлериң кырында, Бодунуң дүжүлгезинде дег, саадап олурар дээни ол (Хост. 25:17-22 көр).

болгай – Ассирияның хааннарының ол чоннарны чурттары-биле кады хоозураткаш, ¹⁸ оларның бурганнарын отче октап, узуткап кааны шын-на болгай. Чүге дээрге ол бурганнар болза Бурган эвес^a, а кижини холу кылган ыяш база даш ышкажыл^b. ¹⁹ А ам, Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, бисти дайзынның холундан адырып көрөм! Чер-делегейниң бүгү күрүнелери Дээрги-Чаяакчы сени дың чаңгыс Бурган деп билип алзын!»^c

^a Иер. 16:20

^b 2 Чыл. 32:19

^c Ыд. ыр. 82:19

²⁰ Амоцтуң оглу Исаяя Эзекияга мону дамчыдарын айыткан: «Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Сен Ассирияның хааны Сеннахиримге хомудап, Меңээ мөргүдүң, а Мен дыңнап кагдым“ – дээн. ²¹ Ол хаанга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү бо-дур: „Күжүр Сион-кыс сени куду көрүп, кочулаар. Иерусалим-кыс сени соодан көргөш, чүгле бажын чаяр. ²² Сен кымны дорамчылап, кымны бак сөглөп тур сен? Кымче хөрөктөнип, турамы-биле көрүп тур сен? Израильдиң ыдыктыг Бурганынче! ²³ Бодуңнуң элчиннериң дамчыштыр Дээргини дорамчылап турдуң. Сен: ‘Эндерик дайынчы тергелерлиг мен^d, даглар баштарынче, Ливан сынның ооргаларынче көдүрлүп турдум! Ливанның бедик пөштерин, ооң эки дээн шивилерин ужурдум. Ооң эн ырак булуннарынга чедип, эн эки эзимге чеде бердим. ²⁴ Мен хары черлерге кудуктар казып, оларның суун ижип турдум. Египеттиң хамык хем-сугларын бодумнуң будум-биле таптай базып, кургаттым’ – дээн сен.

^d Ыд. ыр. 19:8

²⁵ Ол бүгүңү шаандан бээр Мээң белеткеп келгенимни дыңнавааның ол бе? Сен быжылгалдыг хоорайларны бузундулар оваазы кылып кагдың – ол дээрге шаг шаанда-ла бодап алган чүвемни ам сени дамчыштыр боттандырганым ол-дур^e. ²⁶ Ол хоорайларның чурттакчылары күш чок апарган, коргушка алзып, ады баксыраан. Олар шөлде оыт-сиген дег, чаш көк дег, бажың кырында үнген^{*}, өзүп үнер бетинде-ле өрттендир чирткен чаш сыптар дег^f. ²⁷ А Мен сээң дугайында бүгү чүвени билир мен^g: кажан туруп кээп, олуруп аарыңны, үнүп, кирип турарыңны, Меңээ хорадай бергениңни. ²⁸ Меңээ хорадап турарың дээш база Мээң кулаамга четкен турамың дээш, Мен сээң думчууң үдүнче – дээрбек, аксыңче – суглук сугар мен^h, чедип келген орууң-биле сени дедир чорудуптар менⁱ.

^e Иса. 45:7

^f Ыд. ыр. 128:6

^g Ыд. ыр. 138:1-2

^h Иез. 29:4; 38:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15

ⁱ Иса. 7:11

²⁹ Эзекия, сенээ бадыткал демдээ бо-дурⁱ: бо чылын база келир чылын боду чайгаар үнген тараа чиир силер. А үшкү чылын – тараадан тарааш, ажаап алыңар, виноградтан тарып олурткаш, чимизин чиңер. ³⁰ Ынчан иудей чоннуң артынчызы база катап черге хандыр дазылданыр^j, элбек-чаагай чимистелир. ³¹ Чоннуң артынчызы Иерусалимден үнер, дириг арткан улус – Сион дагдан дүжүп кээр. Дээрги-Чаяакчының күштүг күзели ол бүгүңү боттандыра!»^k

^j Иса. 27:6

^k Иса. 9:7

³² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Ассирияның хаанының дугайында мынча дээн: «Ол хаан бо хоорайже кирбес, согунун олче атпас, хоорайның мурнунга дозуг-камгалалдыг көстүп келбес, аңаа удур бүзээлел чалы оваалап тутпас^l. ³³ Ол бодунун келген оруу-биле дедир чоруй баар, бо хоорайже кирбес – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ³⁴ Мен бо хоорайга болчуп, Бодумну бодааш, Бодумнуң чалчам Давидти бодааш, ону камгалаар мен!»

^l 2 Хаан. 20:15

^m 2 Хаан. 24:16;

1 Чыл. 21:15

ⁿ Наум 3:3

^o Э. д. 10:11; Иона 1:2

^p Э. д. 8:4; Иер. 51:27

^q Эзра 4:2

³⁵ Ол дүне мындыг чүве болган. Дээрги-Чаяакчы Бодунун төлээзин чорудупкаш^m, ассирий аг-шеригниң турлаанга 185 000 кижини узуткап каан. Эргенинде көөрге, долгандыр чүгле мөчү-сөөктер чыткылаанⁿ. ³⁶ Ынчангаш Ассирияның хааны Сеннахирим аткаарлап чорупкаш, найысылал хоорай Ниневияже^o ээп чана берген.

³⁷ Оон бир-ле ол бодунун бурганы Нисрохтуң өргээзинге мөгөйип турда, Адрамелех биле Сарецер олар ону хылыш-биле шанчып кааш, арарат черже^p десе бергеннер. Хаанның оглу Асардан^q ачазын солуп, дүжүлгеге саадапкан.

* 19:26 Оыт-сиген үрезини бажың кырынче хадый берзе-даа, хөрзүн чедишпезинден өзүп үнүп шыдавас турган.

Эзекияның аарааны

(2 Чыл. 32:24-26; Иса. 38:1-8)

20 ¹ Ол үеде Эзекия аарый берген, өлүрүнүң кырында келген. Амоцтуң оглу Исаяя медээчи аңаа келгеш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыдып: «Ажыл-херээңни айылап-башкарып ал, ам өлүр-дүр сен, назының төнгөн-дир» – деп чугаалаан. ² Эзекия ханаже хая көрнүп алгаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн: ³ «О, Дээрги-Чаяакчы, сактып кээп көрөм! Мен Сээң мурнуңга шынчы чурттап, сеткилимден бердинип келдим, Сенээ таарымчалыг чүүлдү кылып чордум!»^a Оон Эзекия ишкирнип ыглай берген.

^a 4 Хаан. 18:3

⁴ Исаяя ордуңуң ортаакы шөлүндөн* ам-даа үнмээн турда, Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунуң сөзүн ажыдып: ⁵ «Ээп келгеш, Мээң чонумнун чагырыкчызы Эзекияга оон ада-өгбези Давидтиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының бо сөстөрүн дамчыт: Мен сээң дилег-мөргүлүннү дыңнадым, карааң чажын көрдүм^b – ынчангаш Мен сени экиртип каар мен, соңгузу хүн Мээң өргээмче баар сен. ⁶ Мен сээң назыныңга он беш чылды немеп берип тур мен, ол ышкаш Ассирияның хаанының холундан сени база бо хоорайны адырып каар мен – Бодум дээш, Мээң чалчам Давид дээш, бо хоорайга болчур мен^c» – деп чугаалаан.

^b Ыд. ыр. 38:13; 55:9^c 4 Хаан. 19:34

⁷ Исаяя: «Фига чимизинден кылган эмден хаанга эккелзин» – дээн.

Хаан экирий берзин дээш, оон улузу эмни эккелгеш, ириңниг балыгга чыпшыр салыпкан. ⁸ Эзекия ынчан Исаяядан: «Дээрги-Чаяакчының мени экиртириниң база соңгузу хүн Оон өргээзинче баарымның бадыттал демдээ кандыг боорул?» – деп айтырган^d.

^d Башт. 6:17

⁹ Исаяя: «Дээрги-Чаяакчының аазаашкынын күүседириниң бадыттал демдээ мындыг болзун: хөлеге чаданы куду он тепкииш бада берзин бе азы он тепкииш дедир чылып, көдүрлү берзин бе?»

¹⁰ «Хөлегениң чаданы куду он тепкииш бада бээри белен-не болгай – деп, Эзекия харыылаан. – Чок, ол он тепкииш дедир чылып, көдүрлү берзин».

¹¹ Исаяя медээчи Дээрги-Чаяакчыны кыйгырыптарга, Ахазтың чадазының тепкииштерин куду бадып келген хөлегени Ол дедир, он тепкииш өрү, чылзыдыпкан^e.

^e Ис. 10:13**Вавилоннун элчиннери**

(2 Чыл. 32:31; Иса. 39:1-8)

¹² Ол үеде Валаданның оглу, Вавилоннун хааны Меродах-Валадан Эзекияның аарый бергенин дыңнап кааш, олче чагаа база белектер чорудупкан. ¹³ Эзекия элчиннерни дыңнап алгаш, оларга эртине-байлак шыгжаар бүгү черлерин көргүскен: алдын-мөңгүннү, чаагай чыттыг чүүлдер биле улуг үнелиг үстери, ок-чепсек шыгжаар черни – бодунун шыгжамырларында бар-ла бүгү чүвени көргүскен^f. Эзекияның ордузунда-даа, бүгү күрүнезинде-даа оон оларга көргүспээн чүвези артпаан.

^f 2 Чыл. 32:27

¹⁴ Исаяя медээчи Эзекия хаанга чедип келгеш: «Ол улус сенээ чүнү чугаалады, олар кайыын келген-дир?» – деп айтырган.

«Ырак чурттан – деп, Эзекия харыылаан. – Олар Вавилондан кээп чорду».

¹⁵ Медээчи: «Олар сээң ордунда чүнү көрдү?» – деп айтырган.

«Олар мээң ордумда бүгү чүвени көрдү! – деп, Эзекия харыылаан. – Мээң эртине-байлак шыгжаар черлеримде оларга көргүспээн чүвем артпады».

¹⁶ Ынчан Исаяя Эзекияга: «Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна: ¹⁷ „Сээң ордунда бар бүгү чүвени, сээң ада-өгбеңниң бөгүңге чедир чыып алган бүгү чүвезин Вавилонче

* 20:4 Өске буруңгу сөзүглелде «Хоорай иштинден» деп бижээн.

^a 4 Хаан. 24:13;
2 Чыл. 36:10;
Иер. 20:5; 27:19-21;
Мих. 4:10

^b 4 Хаан. 24:12; 25:7;
2 Чыл. 33:11

^c Неем. 2:14

^d 2 Чыл. 32:27-33

алгаш баар хүннер кээр, маңаа чүү-даа артпас^a – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаандыр. – ¹⁸Сээн төрүткен, сээн ботталдырган үре-салгалыңның чамдызын тудуп алгаш баар^b, олар Вавилоннуң хаанының ордузунга актлаткан чалчалар апаар^c» – дээн.

¹⁹ А Эзекия Исаяга: «Сээн меңээ дамчытканың Дээрги-Чаяакчының сөзү экидир» – дээн. Чүгө дээрге хаан «Мээң бодумнуң назынымда амыр-тайбың, айыыл чок чорук үргүлчүлээр боор» деп бодапкан чүве-дир.

²⁰ Эзекияның өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү өндүр улуг чоруктары, суг хөөлбээн^c база суг аксып киирер өдүгнү ооң канчаар кылып, сугну найысылалче кииргени Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген^d. ²¹ Эзекия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Манассия ачазының орнунга хаан апарган.

Манассия – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 33:1-9)

21 ¹ Манассия он ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бежен беш чыл чагырган. Ооң авазын Хефциба дээр турган чүве-дир. ² Манассия Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, Ооң израильчилерниң мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарның чүдек-бужар чаңчылдарын өттүнүп турган. ³ Ол бодунуң ачазы Эзекияның үрөп бузуп каапканы бедик черлерни^e катап тудуп, Израильдин хааны Ахавты өттүнүп^f, Ваал бурганга өргүл салыр бедигээштер, Ашера бурганга тураскааткан адагаш тургузуп каан^g. Манассия сылдыстарның бүгү аг-шеринге мөгейип, аңаа бараан болуп турган^h. ⁴ Ол Дээрги-Чаяакчының аңаа хамаарыштыр: «Иерусалимге алдар-адымны тургузуп каар мен» – дээни өргээзингеⁱ өргүл салыр бедигээштер тудуп каан^j. ⁵ Манассия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң даштыкы, иштики шөлүнгө^k сылдыстарның бүгү аг-шеринге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁶ Ол бодунуң оглун от өттүр эрттирипкен^l, төлгөлөп, илби-шиди кылыр^m база өлүг улус сүнезени кыйгырар, караң-көрнүр улус-биле харылзажып турганⁿ. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөй бузутту үүлгедип, Ооң киленин кыптыктырып турган. ⁷ Ол Ашера бурганның оюп хээлээн дүрзүзүн кылып алгаш, ону Бурганның өргээзинге тургузуп каан.

А Дээрги-Чаяакчы ол өргээге хамаарыштыр Давид хаанга база ооң оглу Соломонга: «Мен бо өргээге база Израильдин бүгү аймактарының аразындан шилип алганым Иерусалимге Бодумнуң алдар-адымны мөңгези-биле тургузуп каар мен. ⁸ Бир эвес израильчилер Мээң оларга дужааган бүгү чүвемни күүседип, оларга Мээң чалчам Моисейниң бергени бүгү дүрүм-хоойлуну сагып чурттаар болза, Мен оларны ада-өгбезинге берген черимден моон соңгаар улчуп чорбас кылып каар мен» – деп турган^o.

⁹ Ынчалза-даа чон Бурганның сөзүн тооп дыңнавайн барган. Манассия чонну шын оруундан өскээр аппаарга, олар Дээрги-Чаяакчының израильчилерниң мурнундан кыргып-хыдып каапканы чоннардан-даа хөй бузут үүлгедип эгелээн.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалча-медээчилерин дамчыштыр мынча дээн турган: ¹¹ «Иудеяның хааны Манассия ындыг чүдек-бужар бачыттар үүлгедип^p, ооң мурнунда турган амор чоннуң бүгү бузудундан хөй бузутту кылган-дыр^q; ол бодунуң дүрзү-бурганнары-биле Иудеяны бачытче киирген-дир. ¹² Ол дээш Мен Иерусалимче база Иудеяже коргунчуг айыыл-халап ыдар деп тур мен – деп, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – Ол дугайында дыңнап каан кижиниң ийи кулаа кайгаанындан түүгейни бээр^r. ¹³ Мен Иерусалимни хынап, аңаа кеземчени, Самарияга болгаш Ахавтың үре-салгалыңга хемчээп бергимен дег^s, хемчээп бээр мен. Аякты чодары дег, Иерусалимни чодар мен – чоткаш, доңгайтыр салып каар мен. ¹⁴ Мээң өнчүм боор чондан артып калган улусту каапкаш баар мен, оларны дайзыннарның холунга хүлээдип бээр мен. Оларны бүгү дайзыннары олча кылып, үптээр, ¹⁵ чүгө

^e 4 Хаан. 18:4

^f 3 Хаан. 16:32-33

^g Ы. х. к. 16:21

^h Ы. х. к. 4:19;

4 Хаан. 17:16; 23:5;
Иер. 8:2

ⁱ Ы. х. к. 12:11;

3 Хаан. 18:29

^j Иер. 7:30; 32:34

^k 3 Хаан. 6:36; 7:12

^l Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10

^m Лев. 19:26

ⁿ Лев. 19:31

^o 3 Хаан. 9:3; 2 Чыл. 7:12

^p Иер. 15:4

^q Э. д. 15:16; 3 Хаан. 21:26

^r 1 Хаан. 3:11; Иер. 19:3

^s 3 Хаан. 21:21;

4 Хаан. 17:6

дээрge олар Мээң мурнумга бузут үүлгедип, оларның ада-өгбезиниң Египеттен үне берген хүнүнден эгелээш, амдыгаа чедир Мени килеңнедип келди».

¹⁶ Манассия Иудеяны бачытче кирип, ооң чону Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедир кылып каан бачыдындан ангыда, дыка хой буруу чок ханны төп, Иерусалимни хан-биле бир кыдыындан эгелээш, өске кыдыынга чедир долдуруп каан^a.

^a 4 Хаан. 24:4

¹⁷ Манассияның өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези база ооң үүлгеткен бачыттары Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген^b. ¹⁸ Манассия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону ооң ордузунуң сесерлинге – Уза сесерлинге^c ажаап каан. Ооң оглу Амон ачазының орнунга хаан апарган^d.

^b 2 Чыл. 33:18

^c 4 Хаан. 21:26; Ин. 19:41

^d 2 Чыл. 33:20

Амон – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 33:21-25)

¹⁹ Амон чээрби ийи харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге ийи чыл чагырган. Ооң авазын Мешуллет дээр турган, ол – Ятба чурттуг Харуцтуң уруу чүве-дир. ²⁰ Амон, ачазы Манассия ышкаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ²¹ Ол ачазының чоруп турган оруктарын эдерип, ачазының бараан болуп турганы дүрзү-бурганнарга бараан болуп, оларга мөгөйип турган^e. ²² Ол ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны каапкаш, Ооң оруун эдербейн турган.

^e 4 Хаан. 21:2-7

²³ Амоннуң дүжүметтери аңаа удур сүлчээ кылгаш, хаанны ооң ордузунга өлүрүп каан. ²⁴ Ынчалза-даа чурттуң чону бүгү сүлчээчилерни кыра шаап каапкаш, Амоннуң оглу Иосияны ачазының орнунга хаан кылып алган.

²⁵ Амоннуң кылган өске ажил-херектери Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁶ Ону Уза сесерлинде^f ооң чевег-куюнга ажаап каан. Ооң оглу Иосия ачазының орнунга хаан апарган.

^f 4 Хаан. 21:18

Иосияның Иудеяга хааннап эгелээни

(2 Чыл. 34:1-13)

22 ¹ Иосия сес харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үжен бир чыл чагырган. Ооң авазын Иеида дээр турган, ол – Боцкат^g чурттуг Адайяның уруу чүве-дир. ² Иосия Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган база бодунуң өгбези Давидтиң бүгү оруктарын эдерип, оң-даа, солагай-даа талаже барбаан^h.

^g Ис. 15:39

^h Ы. х. к. 5:32

³ Чагыргазының он сески чылында Иосия хаан Мешулламның оглу, Ацалияның оглу Шафан бижээчини Дээрги-Чаяакчының өргээзинче айбылап чорудупкан. Хаан мынча дээн: ⁴ «Бурганның дээди бараалгакчызы Хелкияга четкеш кел, ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккелген, хаалгачыларның чондан чыгган акша-мөңгүнүн саназынⁱ. ⁵ Ол акша-мөңгүннү Дээрги-Чаяакчының өргээзинде ажил башкарып турар харагалзакчыларга берип кагзын, а олар өргээде септелге кылып турар ажилчыннар: ⁶ бызаңчылар, тудугжулар, дашчыларга төлеп берзин. Олар оон ыңай өргээни септээринге херек ыяш болгаш чонуп каан даштардан садып каап турзун. ⁷ Оларның холунче дамчыткан акшаны канчаар чарыгдаанын айтырган херээ чок, чүге дээрge оларга бүзүрөп болур улус-тур^j».

ⁱ 4 Хаан. 12:9-15

^j 4 Хаан. 12:15

Ыдыктыг хоойлу номунуң тывылганы

(2 Чыл. 34:14-28)

⁸ Дээди бараалгакчы Хелкия Шафан бижээчиге: «Мен Дээрги-Чаяакчының өргээзинден ыдыктыг хоойлунуң дүрүг номун тып алдым» – дээн^k.

^k Хост. 24:7;

Ы. х. к. 31:24-26

Хелкия номну Шафанга тутсуп бээрge, ол ону номчуп көргөн.

⁹ Ооң соонда Шафан бижээчи хаанга келгеш: «Силерниң чалчаларыңар Дээрги-Чаяакчызының өргээде бар-ла акша-мөңгүннү чыып алгаш, өргээде ажил башкарып турар харагалзакчыларга дамчыдып бердилер» – деп айыткаан.

¹⁰ Оон Шафан бижээчи хаанга: «Хелкия бараалгакчы менээ бир дүрүг ном берди» – деп дыңнаткаш, ону хаанның мурнунга номчуп берген. ¹¹ Ыдыктыг хоойлунун номунун сөстөрүн дыңнааш, хаан кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып каапкан.

^a Иер. 26:24; 39:14; 40:5

¹² Ол Хелкия бараалгакчыга, Шафанның оглу Ахикамга^a, Михайниң оглу Ахборга, Шафан бижээчиге болгаш бодунун чалказы Асайяга мынча дээн: ¹³ «Барып, мээң өмүнээмден база бүгү иудей чоннун өмүнээзинден бо номнуң сөстөриниң дугайында Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көрүңер. Ада-өгбевис бо номнуң сөстөрүн тооп дыңнавайн турган, биске хамаарыштыр бижээн бүгү чүүл эзугаар кылбайн чораан боорга, Дээрги-Чаяакчының коргунчуг килени бисче кыптыккан-дыр^b».

^b Ы. х. к. 29:27

¹⁴ Хелкия бараалгакчы, Ахикам, Ахбор, Шафан болгаш Асайя олар Шаллумнун өттүр билип медеглээр кадайы Олда-биле чугаалажыр дээш чорупканнар^c. (Шаллум болза хаанның хевиниң кадагалакчызы кижичүве-дир. Ол Тикваның оглу турган, а Тиква – Хархастың оглу турган чүве-дир.) Олда Иерусалимниң чаа кезээнге чурттап турган^d. ¹⁵ Ол херээжен оларга мынча дээн: «Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Силерни Менче айбылап чорудупкан кижиге ¹⁶ Мээң чугаалаан чүвемни дамчыдыңар: Мен бо черже база ооң чурттакчыларынче айыыл-халапты – Иудеяның хаанының номчааны номда бижээн бүгү чүлдериңи ыдарым ол-дур. ¹⁷ Менден ойталааны дээш, хары бурганнарга айдызап, боттарының холу-биле кылган бүгү чүлдери-биле Мени хорадатканы дээш^e, Мээң киленим бо черже кыптыккан, ол ам өжүртүнмес^c – деп чугаалады.

^c Лк. 2:36; Аж.-ч. 21:9; 1 Кор. 11:5

^d Соф. 1:10

¹⁸ Дээрги-Чаяакчыдан чүве айтырары-биле силерни айбылап чорудупкан Иудеяның хаанынга мону дамчыдыңар: дыңнаан сөстериң дугайында Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн-дир: ¹⁹ „Сээң чүрээниң чымчай бергени дээш, бо черге база ооң чурттакчыларыңа удур Дээрги-Чаяакчының чүве чугаалап, олар каргыштыг хоозуралга алзып аар дээнин дыңнааш^f, Мээң мурнумга бодунну томаартканың дээш, кеткен хевинни ора тыртып, Мээң мурнумга ыглап турганың дээш, Мен сени дыңнап кагдым^g – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ²⁰ Ынчангаш Мен сени ада-өгбөңге кадып каар мен, чевег-куйга амыр-тайбың ажааттырар сен^h. Мээң бо черже ыдарым айыыл-халапты сээң карааң көрбес^c».

^e Ы. х. к. 31:29

Айбычылар ол харыны хаанга дамчыдып берген.

^f Лев. 26:31; Иер. 44:22

^g Иса. 57:15

^h 4 Хаан. 23:24; Иса. 57:1-2

Иосияның Иудеяны дүрзү-бурганнарга чүдүүр чоруктан арыглааны (2 Чыл. 34:29-32)

23 ¹ Хаан Иудея биле Иерусалимниң бүгү -баштыңнарын кыйгыртып алган. ² Оон хаан Дээрги-Чаяакчының өргээзинче Иудеяның бүгү чону-биле, Иерусалимниң бүгү чурттакчылары-биле кады чорупкан. Бурганның бараалгакчылары болгаш медеэчилери, бүгү чон – карачал-даа, ызыгуурган-даа улус ооң-биле кады чорупкан. Чонга ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинден тывылган номда бижиттинген чагыг-керээниң бүгү сөстөрүн дыңналдыр номчуп бергенⁱ. ³ Хаан өргээниң адагажының чанынга туруп алгаш^j, ол номда бижиттинген чагыг-керээниң сөстөрүн сагыры-биле Дээрги-Чаяакчының мурнунга Ооң айтышыкыннарын, доктаалдарын, дүрүмнерин бүгү чүлдү-чүрээнден, бүгү сагыш-сеткилинден күүседип, Ону эдерер керээ чарып алган^k. Бүгү чон ол керээни хүлээп алган.

ⁱ Ы. х. к. 31:11

^j 4 Хаан. 11:14

^k 2 Чыл. 15:12; 29:10; 34:31

⁴ Хаан Бурганның дээди бараалгакчызы Хелкияга, оон куду дужаалдыг бараалгакчыларга, өргээниң хаалгачыларыңа ·Ваал, ·Ашера бурганнарга, сылдыстарның

бүгү аг-шеринге мөгеери-биле кылган бүгү чүүлдерни Дээрги-Чаяакчының өргээзинден үндүрерин дужааган^a. Хаан ол бүгүнү Иерусалимниң кызыгаарындан дашкаар, Кедрон шынаазынга өрттедикеш^b, хүлүн Вефилче аппараттып каапкан. ⁵Иосия Иудеяның хааннарының мөгейишкин кылыр бедик черлерге, чурттуң хоорайларынга база Иерусалимни долгандыр айдызаар өргүлдер кывыссын дээш томуйлап кааны бараалгакчыларны дүжүрүп каапкан. Ол бараалгакчылар ·Ваалга, ай-хүнге, сылдыстарга – дээрниң бүгү аг-шеринге айдызаашкын кылып турган чүве-дир^c.

^a 4 Хаан. 21:3

^b 3 Хаан. 15:13

^c 4 Хаан. 17:16; 21:3

^d Ы. х. к. 16:21

⁶Хаан ·Ашера бурганга тураскааткан адагашты^d Дээрги-Чаяакчының өргээзинден Иерусалимден дашкаар үндүргөш, Кедрон шынаазынга өрттедикен. Ол ону хоюдур чуура дүрбээш, хүлүн карачал улустуң чевеглериниң кырынга тарадыр хадыдыпкан. ⁷Иосия оон Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң чанында туттунган, самыын-садар кижилер чурттап турган^e база херээженнерниң ·Ашера бурганга хеп аргып* турган бажыңнарын үреп бузуп каапкан.

^e Ы. х. к. 23:17;

3 Хаан. 14:24

⁸Иосия бүгү бараалгакчыларны Иудеяның хоорайларындан үндүрүпкеш, Гивадан эгелээш, Беэр-Шевага чедир ол бараалгакчыларның айдызап турганы бедик черлерни бужартадып каапкан. Найысылалдың хаалгазының чанында – хоорай чагырыкчызы Исустуң хаалгазынче кирер чер чанында, кол хаалганың солагай талазында турар мөгейишкин кылыр бедик черлерни база ол үреп бузуп каапкан. ⁹Ол бедик черлерниң бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының Иерусалимде өргүл бедигээжинге өргүл салып, бараан болбай турган-даа болза, ажыткы-биле хөөтпейн быжырган бооваларны өске бараалгакчы ха-дунмазы-биле кады чип турган^f.

^f Ис. 44:10-14

^g Ис. 15:8;

Иер. 7:31-32; 19:6

^h Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10

¹⁰Иосия Бен-Энном шынаазында Тофетте өргүл бедигээжин^g, аңаа кым-даа оон ыңай оглу-кызын Молох бурганга от өттүр эрттирбезин дээш^h, бужартадып каапкан.

¹¹Ол Иудеяның хааннарының Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирер чер чанынга хүнге тураскаадып тургузуп турган аъттарын ап каапкан. Ол аъттар өргээниң даштыкы шөлүнге, Нафан-Мелех дүжүметтин хуу өрээлиниң чанынга турган чүве-дир. Оон Иосия хүнге тураскааткан ·чуузаларны база өрттедикен. ¹²Иосия Иудеяның хааннарының Ахазтың үстүкү өрээлиниң кырынга тургузуп кааны өргүл салыр бедигээштерни база Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң ийи шөлүнге Манассия хаанның тудуп кааны өргүл салыр бедигээштерниⁱ үрепкеп, буза шапкаш, бузундуларын Кедрон шынаазынче үндүр октапкан.

ⁱ 4 Хаан. 21:4-5

¹³Израильдин хааны Соломон Иерусалимниң чөөн талазынга, Өлүм-чидим дааның** муруну талазынга сидончуларның чүдек-бужар бурганы Астартага, моав чоннуң бужар бурганы Хамоска, аммон чоннуң чүдек-бужар бурганы Молохка мөгейишкин кылыр бедик черлер тудуп каан турган^j. Иосия ол черлерни база бужартадып каапкан. ¹⁴Ол ыдыктыг көжээлерни чуура шаап, ·Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каапкаш, оларның турган черинге кижини сөөктери салып каан^k.

^j Сан. 21:29;

3 Хаан. 11:5-7

^k Хост. 23:24;

4 Хаан. 10:27

¹⁵Вефилде өргүл салыр бедигээшти база Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачыгче кириген хаанның тудуп каан бедик черин безин Иосия үреп бузуп каапкан^l. Мөгейишкин кылыр бедик черни ол өрттедикен, хоюдур чуура дүрбүп каапкан, ·Ашера бурганга тураскааткан адагашты база өрттедикен. ¹⁶Иосия оон долгандыр көрдүнгөш, дагның ийинде чевеглерни көрүп кааш, улус айбылап, ында чыдар сөөктерни уштуп эккеп, өргүл бедигээжинге өрттедиктерин дужааган. Ол бүгү ону баш бурунгаар чугаалаан Бурганның кижизиниң дамчытканы Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар болган^m.

^l 4 Хаан. 12:28

^m Лев. 26:30; 3 Хаан. 13:2

¹⁷Хаан: «Дуу ол кымның тураскаал дажы боор?» – деп айтырган.

* 23:7 «Хеп аргып» деп сөстөрнүн болгу дег өске уткаы: «Чадыржыгаштар кылып».

** 23:13 Елеон дааның ойзу адаан ады бооп чадавас (2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4; Аж.-ч. 1:12 көр).

Хоорайнын чурттакчылары: «Бо дээрge Иудеядан келген, силерниң Вефилде өргүл бедигээжи-биле кылган чүвөөрни баш бурунгаар чугаалаан Бурганнын кижизинин чевээ-дир»^a – деп харыылааннар.

^a 3 Хаан. 13:30-31

¹⁸ Хаан: «Ооң дыжын үрөвөөр, кым-даа ооң сөөгүнге дегбезин» – дээн. Ынчангаш ол медээчинин база Самариядан келген медээчинин сөөктерин хевээр арттырып кааннар.

¹⁹ Иосия оон ыңай Израильдин хааннарынын, Дээрge-Чаяакчыны килеңнедип, Самариянын хоорайларында бедик черлерге тудуп каан өргээлерин база үрөп каапкан. Вефилге кылган бүгү чүвезин хаан ол черлер-биле база кылган. ²⁰ Иосия ол бедик черлерге турган бүгү бараалгакчыларны өргүл бедигээштеринге өлүрүп каапкаш^b, сөөктерин бедигээштерге өрттедипкен^c. Ооң соонда ол Иерусалимче ээп келген.

^b Хост. 22:20

^c Лев. 26:30; 3 Хаан. 13:2

Чоннуң Хосталышкын байырлалын демдеглээни

(2 Чыл. 35:1-19)

²¹ Хаан бүгү чонга: «Чагыг-керээниң номунда бижээнин эзугаар боттарыңарнын Бурганынар Дээрge-Чаяакчынын мурнунга Хосталышкын байырлалын демдег-леңер» – деп дужааган^d.

^d Хост. 12:3-11;

Ы. х. к. 16:2-8

²² Израильди баштап турган баштыңчылар үезинден бээр, Израильдин база Иудеянын хааннарынын чагырып турган бүгү үезинде ол байырлал ышкаш байырлал бооп көрбөөн чүвөө-дир. ²³ А Иосия хааннын чагыргазынын он сески чылында Иерусалимге Дээрge-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегеп эрттирген.

²⁴ Иосия оон ыңай өлүг улус сүнезини кыйгырар, караң көрнүр кижилерни, Иудея биле Иерусалимден тывылган чүдек-бужар ээреннерни, дүрзү-бурганнарны узуткап каапкан^e. Ол ону Хелкия бараалгакчынын Дээрge-Чаяакчынын өргээзинден тып алганы дүрүг номда бижиттинген ыдыктыг хоойлунун сөстөрүн күүседире-биле кылган. ²⁵ Иосиянын мурнунда-даа, ооң соонда-даа аңаа дөмей – бүгү чүлдү-чүрээ-биле, бүгү сеткил-сагыжы-биле, бүгү күчү-күжү-биле, Моисейнин бүгү хоойлузун эзугаар Дээрge-Чаяакчыже ээлген хаан турбаан^f.

^e Лев. 19:31; 20:27;

Ы. х. к. 18:10-12

^f 4 Хаан. 18:5

²⁶ Ынчанмыже Дээрge-Чаяакчы Манассия хааннын Ону килеңнеткен бүгү бачыгтары дээш^g Иудеяже кыптыккан коргунчуг килеңинден, хорадаан сагыжындан ойталаваан. ²⁷ Дээрge-Чаяакчы: «Израильди Бодумдан чайладып каапканым дег, Иудеяны база Бодумдан чайладып кааптар мен, шилип алганым бо Иерусалим хоорайдан база „Мээң ат-алдарым маңаа турар“ дээним өргээден^h ойталаар мен» – дээн.

^g 4 Хаан. 21:11; Иер. 15:4

^h 4 Хаан. 21:4

Иосиянын өлүмү

(2 Чыл. 35:20-27)

²⁸ Иосиянын өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁹ Иосиянын чагыргазынын үезинде Египеттин хааны Нехао фараонⁱ Ассириянын хаанынга уткуй Евфрат хемче үнүп келген. Иосия хаан аңаа удур үнүп кээрге, фараон ону Мегиддонга^j көрүп кааш, өлүрүп каан. ³⁰ Хааннын чалчалары ооң мөчү-сөөгүн Мегиддондан Иерусалимче сөөртүп эккелгеш, ооң чевег-куюнга ажаап каан^k. А чурттуң чону Иосиянын оглу Иоахазты олива үзү-биле чаап^l, ону ачазынын орнунга хаан кылып алган.

ⁱ Иер. 46:2

^j Ис. 17:11

^k 4 Хаан. 9:28

^l 1 Хаан. 10:1

Иоахаз – Иудеянын хааны

(2 Чыл. 36:1-4)

³¹ Иоахаз* чээрби үш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай чагырган. Ооң авазын Хамутал дээр турган, ол – Ливна чурттуг Иеремиянын уруу

* 23:31 Иер. 22:11 болгаш 1 Чыл. 3:15-те бо хаанны «Шаллум» дээр.

чүве-дир^a. ³² Иоахаз ада-өгбезиниң кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ³³ Нехао фараон Иоахазты, ол Иерусалимге оон ыңай чагырбазын дээш, хамат черде Ривла хоорайга^b тудуп хоругдааш, Иудеяга чүс °талант мөңгүн болгаш бир талант алдын* төлээр торгаал онаап каан. ³⁴ Нехао фараон Иосияның оглу Элиакимни ачазының орнунга хаан кылдыр салгаш, ооң адын Иоаким деп ат-биле солуп берген^c. А Иоахазты Египетче алгаш барган, ол аңаа өлүп калган^d. ³⁵ Нехао фараонга ооң негээн алдын-мөңгүнүн төлөп бээри-биле Иоаким чурттуң чонунга үндүрүг онаап, кижиги бүрүзүнүң шинээн доктааткаш, алдын-мөңгүнү төледип алган.

^a 4 Хаан. 24:18

^b Сан. 34:11; Иер. 39:5

^c 4 Хаан. 24:17; Дан. 1:7

^d Иер. 22:12

Иоаким – Иудеяның хааны

(2 Чыл. 36:5-8)

³⁶ Иоаким чээрби беш харлыгында хааннап эгелээш, Иерусалимге чуртту он бир чыл чагырган. Ооң авазын Зебудда дээр турган, ол – Рума чурттуг Федаияның уруу чүве-дир. ³⁷ Иоаким ада-өгбезиниң кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган.

24 ¹ Иоакимниң чагырган үезинде Вавилоннун хааны Навуходоносор^e чуртче халдап кирип келген. Иоаким Навуходоносорга үш чыл чагырткаш, оон хая көрнү берип, аңаа удур тура халаан. ² Дээрги-Чаяакчы Иоакимче халдей, арамей, моав болгаш аммон дээрбечи бөлүктөрни ыдып, Иудеяны узуткап кагзыннар деп турган. Дээрги-Чаяакчының Бодунун чалча-медээчилерин дамчыштыр чугаалаан сөзүн эзугаар ынчаар болганы ол^f. ³⁻⁴ Ол бүгү Иудея-биле Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун эзугаар, иудейлерни Оон мурнундан ырадып кааптар дээш болган. Чүге дээрге Манассия хаанның бачыттары дээш, ооң үүлгеткен бүгү чүвези дээш, оон буруу чок улустун ханын төп, Иерусалимни оларның ханы-биле долдурганы дээш^g, Дээрги-Чаяакчы ону өршээр хөңнү чок болган.

^e Иер. 25:1; Дан. 1:1

^f 4 Хаан. 20:17; 21:12-14; 23:27

^g 4 Хаан. 21:2-7; 16: 23:26

⁵ Иоакимниң өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеяның хаанның чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁶ Иоаким өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ооң оглу Иехония ачазының орнунга хаан апарган.

⁷ А Египеттин хааны бодунун чуртундан оон ыңай үнмээн, чүге дээрге Вавилоннун хааны аңаа хамааржыр бүгү черни Египеттин кызыгаарында хемден эгелээш, Евфрат хемге чедир эжелеп алган.

Иудеяның хааны Иехонияның туттуруп алганы

(2 Чыл. 36:9-10)

⁸ Иехония он сес харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай чагырган. Ооң авазын Нехушта дээр турган, ол – Иерусалим чурттуг Элнафанның уруу чүве-дир. ⁹ Иехония ачазының кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган.

¹⁰ Ол үеде Вавилоннун хааны Навуходоносорнун дүжүметтери Иерусалимге келгеш, ону бүзээлеп алганнар. ¹¹ Навуходоносор боду ооң улузунун бүзээлеп алгаш турган хоорайынга чедип кээрге, ¹² Иудеяның хааны Иехония, ооң авазы, нояннары, шериг баштыңнары болгаш дүжүметтери аңаа дүжүп бергеннер.

Вавилоннун хааны бодунун чагыргазының сески чылында Иехонияны тудуп алган^h. ¹³ Дээрги-Чаяакчының баш бурунгаар чугаалап турганы дегⁱ, Навуходоносор Дээрги-Чаяакчының өргээзинин база хаанның ордузунун бүгү эртинге-байлаан

^h 4 Хаан. 20:18;

Иер. 24:1-2;

Иез. 17:12-13

ⁱ 4 Хаан. 20:17; Иер. 20:5

* 23:33 Өске бурунгу сөзүглелде «Чүс талант алдын» деп бижээн.

^a Дан. 1:2

аппарган^a – Израильдиң хааны Соломоннуң Дээрги-Чаяакчының өргээзинге кылып каан бүгү алдын саваларын кезе шаап каапкан. ¹⁴Ол Иерусалимниң бүгү чурттакчыларын: бүгү нояннарны, күчү-күштүг дайынчыларны, бүгү ус-дарган, шевер улусту – шупту 10 000 кижини тудуп алгаш барган. Чурттуң чүгле ядыы карачал чону артып калган. ¹⁵Навуходоносор Иехонияны Иерусалимден Вавилонче тудуп алгаш барган, ооң-биле кады хаанның авазын, ооң кадыннарын, дүжүметтерин, чурттуң ат-алдарлыг улузун база аппаратан^b. ¹⁶Вавилоннуң хааны 7000 дайынчылыг бүгү шеригни, 1000 дарган, ус-шевер улусту, бүгү дайылдажып шыдаар күштүг улусту Вавилонче тудуп аппаратан. ¹⁷Навуходоносор Иехонияның орнунга ооң төрөл акызы Маттанияны хаан кылып кааш^c, Маттанияның адын Седекия кылдыр солуп берген^d.

^b Ы. х. к. 28:36;
Иер. 24:1; Иез. 17:12

^c 4 Хаан. 23:34; Иер. 37:1

^d Дан. 1:7

Седекия хаан болгаш Иерусалимниң буурааны

(2 Чыл. 36:11-21; Иер. 39:1-10; 52:1-27)

¹⁸Седекия чээрби бир харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он бир чыл чагырган. Ооң авазын Хамутал дээр турган, ол – Ливна чурттуг Иеремияның уруу чүве-дир^e. ¹⁹Седекия Иоакимниң кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ²⁰Ынчаарга Иерусалим биле Иудеяга болуп турган чүве Дээрги-Чаяакчыны килеңнедиптерге, Ол оларның чурттакчыларын Бодунуң мурнундан сывырыпкан.

^e 4 Хаан. 23:31

^f Иез. 17:15

Седекия Вавилоннуң хаанынга удур тура халаан^f.

25 ¹Седекияның чагыргазының тоску чылында, он айның онда Вавилоннуң хааны Навуходоносор бодунун бүгү аг-шерии-биле Иерусалимге чедип кээп, ону бүзээлеп, хоорайны долгандыр бүзээлел чалдары тудуп алган^g. ²Хоорайның бүзээлээшкини Седекия хаанның чагыргазының он бирги чылынга чедир үргүлчүлөөн.

^g Ы. х. к. 28:52

³Хоорайда аш кедереп, чурттакчы чон чиир аъш-чем чок арткан. Дөрт* айның тоста ⁴халдейлер хоорайның ханазын деже шаапкан. Бүгү иудей дайынчылар дүне када хоорайдан ийи хана аразында, Хаан сесерлииниң чанында турар хаалга дамчыштыр үнгөш, Иордан шынаазынче баар орук-биле дезипкен. А халдейлер ол үеде хоорайны бүзээлеп алган турган. ⁵Халдей шериг иудей хаанны сүрүп чорупкаш, Иерихон ховуларынга чыпшыр четкен. Седекияның бүгү шерии ону каапкаш, тардыр маңажы берген. ⁶Хаанны тудуп алгаш, Ривла хоорайда^h Вавилоннуң хаанынче эккелгөш, шиидип каанⁱ. ⁷Седекия көрүп турда, ооң оолдарын өлүрүп каан^j, а оон ону согурарткаш, хүлер кинчи-биле бектээш, Вавилонче аппаратан^k.

^h Сан. 34:11;

ⁱ 4 Хаан. 23:33

^j Иер. 21:7; Иез. 23:24

^k Соф. 1:8

^l Ы. х. к. 28:36;

^m 4 Хаан. 20:18

ⁿ Иер. 32:1

^o Иер. 39:9; 40:1

⁸Беш айның чедиде (Вавилоннуң хааны Навуходоносорнуң чагыргазының он тоску чылында)^l Иерусалимче Вавилоннуң хаанының дүжүмеди, камгалакчы шериглер даргазы Навузардан^m чедип келген. ⁹Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзин, хаанның ордузун, Иерусалимниң бүгү бажыңнарын – улуг дээн бажыңнарын шуптузун өрттедипкенⁿ. ¹⁰Камгалакчы шериглер даргазы-биле кады келген халдей шериг Иерусалимни долгандыр турган ханаларны үреп бузуп каапкан^o. ¹¹Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан хоорайда дириг арткан улусту, а ол ышкаш Вавилоннуң хаанынга дүжүп берген улусту – бүгү арткан мөөң чонну тудуп алгаш барган. ¹²Чүгле карачал улустуң чамдызын камгалакчы шериглер даргазы виноград болгаш тараа шөлдериң ажаап болбаазырадыр кылдыр арттырып каан.

^p Лев. 26:31; Иез. 16:41

^q Неем. 1:3

¹³Халдейлер Дээрги-Чаяакчының өргээзинге турган хүлер адагаштарны, тергежи-гештерни, «далай» дээр хүлер чунар саваны^p үрей соктап каапкаш, ол чүүлдерниң хүлерин Вавилонче аппаратаннар^q. ¹⁴Олар оон ыңай хүл урар савалар, хүл-узарлар,

^r 3 Хаан. 7:15-37;

^s 2 Чыл. 4:1-15

^t Иер. 27:19

* 25:3 Өске бурунгу сөзүглелде «дөрт» деп сөс таварышпайн турар.

бижектер болгаш хымыштарны – Бурганга бараан болурда ажыглаар бүгү хүлөр эт-херекселди алгаш барганнар^а. ¹⁵ Камгалакчы шериглер даргазы алдын-мөңгүн хүүрекчигештер биле кыскаштарны база алгаш барган. ¹⁶ Соломоннун Дээрги-Чаякчының өргээзинге кылып кааны ийи адагаш, «далай» дээр чунар сава болгаш тергежигештерге хамаарыштыр алырга, ол бүгү херекселдерни кылган хүлөр деңзилеттинмес аар турган^б. ¹⁷ Бир адагаш-ла он сес кыры дурту бедик^с, ооң кырында хүлөр капительдин бедии үш кыры дурту; капительдин даштыгы талазын четки хевирлиг, хүлөрдөн кылган гранат чимистерлиг каасталга шыпкан турган (ийиги адагашта база-ла ындыг четки хевирлиг каасталга бар).

^а 3 Хаан. 7:45, 50

^б 3 Хаан. 7:47

^с 3 Хаан. 7:15-22

¹⁸ Камгалакчы шериглер даргазы Бурганның дээди бараалгакчызы Серайяны^д, ийиги бараалгакчы Софонияны^е болгаш Бурганның өргээзинче кирер черниң үш таңныылын база тудуп алгаш барган. ¹⁹ Оон ыңай хоорайдан ол дарга шериглер баштыңын, хаанның ам-даа хоорайга арткан турган беш чоок дүжүмедин, чурттуң чонун шериг хүрээлеңинче киир бижиир хүлээлгелиг шеригниң кол бижээчизин болгаш хоорайга турган алдан чурттакчыны тудуп алгаш барган. ²⁰ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан оларны тудуп аппарат, Ривлада Вавилоннун хаанынга чедире берген. ²¹ Вавилоннун хааны ол бүгү улусту хамат черде Ривла хоорайга шаажылап өлүрүп каан, а Иудеяның чонун бодунун черинден көжүрүп үндүрген.

^д 1 Чыл. 6:14; Эзра 7:1

^е Иер. 21:1; 29:25; 37:3

Годолияның Иудеяга чагырыкчы апарганы (Иер. 40:7-9; 41:1-3)

²² Вавилоннун хааны Навуходоносор ооң Иудеяга арттырып каан чонунун чагырыкчызы кылдыр Шафанның оглунун оглу, Ахикамның^ф оглу Годолияны томуйлап каан^г. ²³ Бүгү иудей шериг баштыңнары: Нафанияның оглу Измаил, Карейниң оглу Иоханан, Нетофа чурттуг Танхуметтин оглу Серайя болгаш Мааха чурттуг Иазания олар Вавилоннун хаанының Годолияны чагырыкчы кылдыр томуйлап каанын дыңнап кааш, боттарының улузу-биле кады Мицпа хоорайда^h Годолияже чедип келгенер. ²⁴ Годолия оларга база оларның улузунга: «Халдей дүжүметтерден кортпанар, чуртка артып калгаш, Вавилоннун хаанынга бараан болуңар. Ынчан менди-чаагай болур силер» – деп даңгыраглап чугаалаан.

^ф 4 Хаан. 22:12;

Иер. 26:24

^г Иер. 39:14; 40:5, 7

^h Иис. 18:26

²⁵ Ынчалза-даа чеди айда Элишаманың^и оглунун оглу, Нафанияның оглу, хаан уктуг Измаил он кижизи-биле кады келгеш, Годолияны база ооң-биле кады Мицпага турган иудейлер болгаш халдейлерни өлүрүп каан. ²⁶ Ооң соонда бүгү чон, карачал-даа, ызыгууртан-даа улус база шериг баштыңнары, халдейлерден корткаш, Египетче дезе берген^j.

^и Иер. 36:13

^j Иер. 43:4-7

Иехонияны хостааны (Иер. 52:31-34)

²⁷ Иудеяның хааны Иехонияны тудуп аппарат соонда^к үжен чеди чыл эрткенде, Вавилоннун хааны Эвил-Меродах^l бодунун чагыргазының бирги чылында Иехония хаанга өршээл көргүскен. Эвил-Меродах Иехонияны он ийи айның чээрби чедиде кара-бажыңдан үндүргеш, ²⁸ ооң-биле эп-найыралдыг чугаалашкан база ол үеде Вавилонга турган бүгү өске хааннарга бодаарга, бедик, хүндүткелдиг черге олуртуп каан. ²⁹ Иехония кара-бажыңга кедип турган хевин солуп каапкаш, амыдыралының төнчүзүңге чедир Эвил-Меродах-биле кады чөмөнөп келген. ³⁰ Ол Вавилоннун хаанындан доктаамал хандырылганы хүннүң-не, арткан бүгү назынында ап келген.

^к 4 Хаан. 24:12, 15

^l Иер. 27:7

Чылдар демдеглели

Бирги ном

Кирилде

Чылдар демдегелелиниң номнары нургулайында Хаанның чагырга номнарында бижиттинген болуушкуннары арай өске бодал-биле катап чугаалап турар. Эзра болгаш Неемияның номнарын тургускан ол-ла кижилер бо номну база бижээн чадавас.

1–9 эгелер – израиль чоннуң Вавилонда туттуруушкундан ээп келгениниң соондагы үени кириштир (мырыңай бистиң эрага чедир V векке чедир) чоннуң төрөл салгал даңзылары. Ол даңзыларда эң улуг кичээнгейни Иуда, Вениамин болгаш Левийниң аймактарынче салып турар.

10–21 эгелерде Давидтиң чагыргазының чамдык чугула болуушкуннарын ооң мурнундагы хаан Саулдуң өлүмүндөн эгелеп истеп көрүп турар. Давид хаан – бо номда эң чугула кижилер. Ылап-ла ол Иерусалим хоорайны Дээрги-Чаяакчыга чүдүүр төп чер кылгаш, Аңаа төлептиг, шын мөгөйишикинни доктаадып каан. Чылдар демдегелелиниң бирги номунда Хаанның чагырганың ийиги номунга көөрдө, Давидтиң үүлгедиглеринче кичээнгей дыка эвээш салдыган.

22–29 эгелер – Бурганның өргээзин тудар дээш Давидтиң белеткели (онза кичээнгей левиттер болгаш Бурганның бараалгакчыларынче угланган). Автор ооң-биле Давидти Бурганның өргээзиниң база Бурганга бараан болурунун чурумунун ёзулуг үндезилекчизи кылдыр көргүзүп турар. А өргээниң бодун Давид өлгөн соонда ооң оглу Соломоннун күженишикиннери-биле туткан.

Чамдыкта Чылдар демдегелелиниң номнарында бижиттинген медээлер Библияның өске номнарында чергелешкек черлерде кирген медээлерден ылгалып турар. Номчукчу мону сактып аар уjurлуг: Чылдар демдегелелериниң автору Хаанның чагырга номнарында тодарадып бижээн чүүлдерни анаа-ла өттүндүр биживейин турар – ол боду тускай сонургалдарлыг болгаш, ооң кичээнгейин арай өске болуушкуннар хаара тудуп болур.

Адамдан Авраамга чедир (Э. д. 5:1-32; 10:1-32; 11:10-26)

1 ¹ Адам, Сиф, Энос, ² Кайнан, Малелеил, Иаред, ³ Энох, Мафусал, Ламех, ⁴ Ной. Нойнун оолдары: Сим, Хаам база Иафет.

⁵ Иафеттиң оолдары*: Гомер, Магог, Мадай, Иаван, Тувал, Мешех база Тирас.

⁶ Гомерниң оолдары: Аскеназ, Рифат болгаш Тогарма. ⁷ Иаванның оолдары: Элиса биле Фарсис, китт чон биле родан чон.

⁸ Хаамның оолдары: Хуш, Египет, Фут база Ханаан. ⁹ Хуштуң оолдары: Сева, Хавила, Савта, Раама база Савтеха. Рааманың оолдары: Шева биле Дедан. ¹⁰ Хуштуң бир салгакчызы Нимрод деп аттыг кижилер база турган. Ол чырык чер кырынга дыка күштүг маадыр болган. ¹¹ Египеттиң үре-салгалы: лидий чон, анам чон, легав чон, нафтух чон, ¹² патрус чон, каслух чон (а олардан филистим чон тывылган) болгаш кафтор чон. ¹³ Ханаанның үре-салгалы: ооң дун оглу Сидон, Хет, ¹⁴ иевус чон, амор чон, гергес чон, ¹⁵ хиввей чон, арак чон, син чон, ¹⁶ арвад чон, цемарей чон болгаш хамаг чон.

* 1:5 Сим, Хаам база Иафеттиң салгалдарының аттары дээрге бурунгу Чөөн чүктүң аймак, чоннар, хоорайларының аттары болур. Амгы үеде ол аттарның чамдыктары биске билдинмес.

¹⁷ Симниң оолдары: Элам, Ассур, Арфаксад, Луд, Арам, Уц, Хул, Гефер база Мешех. ¹⁸ Арфаксадтан Сала төрүттүнгөн, Саладан Евер төрүттүнгөн. ¹⁹ Еверден ийи оол төрүттүнгөн: бирээзиниң ады – Фалек, чүгө дээрге ооң үезинде делегейниң чурттакчылары бот-боттарындан аңгыланып чарлы берген*; ооң дуңмазының ады – Иоктан. ²⁰ Иоктанның үре-салгалы: Алмодад, Шалэф, Хацармавет, Иерах, ²¹ Гадорам, Узал, Дикла, ²² Эвал, Авимаил, Шева, ²³ Офир, Хавила болгаш Иовав. Олар шупту Иоктанның үре-салгалы-дыр.

²⁴ Сим, Арфаксад, Сала, ²⁵ Евер, Фалек, Рагав, ²⁶ Серух, Нахор, Фарра, ²⁷ Аврам, ону Авраам база дээр^а.

^а Э. д. 17:5; Лк. 3:34-36

Авраамдан укталган төрөл аймактар

(Э. д. 25:1-4, 12-16; 36:1-19)

²⁸ Авраамның оолдары: Исаак биле Измаил^б. ²⁹ Оларның салгалдары бо: Измаилдин дун оглу Навайот, ооң соондалары Кедар, Адбеел, Мивсам, ³⁰ Мишма, Дума, Масса, Хадад, Фема, ³¹ Иетур, Нафиш база Кедма. Олар дээрге Измаилдин оолдары-дыр.

^б Э. д. 16:15-16; 21:2-3

³² Авраамның кул-кадайы Хеттураның божаан оолдары: Зимран, Иокшан, Медан, Мадан, Ишбак болгаш Шуах. Иокшанның оолдары: Шева биле Дедан. ³³ Маданниң оолдары: Эфа, Эфер, Энох, Авида база Элдага. Олар шупту Хеттураның үре-салгалы чүве-дир.

³⁴ Авраамдан Исаак төрүттүнгөн. Исаактың оолдары: Исав биле Израиль^с.

^с Э. д. 25:25-26; 32:28

³⁵ Исавтың оолдары: Элифаз, Рагуил, Иеуш, Иеглом болгаш Корах. ³⁶ Элифазтың оолдары: Теман, Омар, Цефо, Гагам, Кеназ, Тимна, Амалик**. ³⁷ Рагуилдин оолдары: Нахат, Зерах, Шамма болгаш Миза.

Эдом черниң үндезин чурттакчылары

(Э. д. 36:20-30)

³⁸ Сеирниң оолдары: Лотан, Шовал, Цивеон, Ана, Дишон, Эцер болгаш Дишан.

³⁹ Лотанның оолдары: Хори биле Гомам. А Лотанның Тимна деп кыс дуңмазы бар турган.

⁴⁰ Шовалдын оолдары: Алеан, Манахат, Эвал, Шефи база Онам.

Цивеоннун оолдары: Айа биле Ана.

⁴¹ Ананың ажы-төлү: Дишон.

Дишоннун оолдары: Хамран, Эшбан, Итран болгаш Херан.

⁴² Эцерниң оолдары: Билган, Зааван болгаш Акан.

Дишанның оолдары: Уц биле Аран.

Эдомнун хааннары

(Э. д. 36:31-39)

⁴³ Израиль чоннун хааннары тыптырының-даа мурнунда эдом черге башкарып чораан хааннар бо-дур:

Беорнун оглу Бела, ооң хоорайының ады Дингава чүве-дир.

⁴⁴ Бела өлүп каарга, ооң орнунга Восорадан^д келген Зерахтын оглу Иовав хааннай берген.

^д Иса. 34:6; 63:1

⁴⁵ Иовав өлүп каарга, теман черден^е келген Хушам хааннай берген.

^е Э. д. 36:15; Иов 2:11; Иез. 25:13

⁴⁶ Хушам өлүп каарга, Моавтың оргулаажынга мадиан чонну чылча шаап каан Бедадтын оглу Гадад хааннай берген. Ооң хоорайының адын Авит дээр.

⁴⁷ Гадад өлүп каарга, Масрекадан келген Самла хааннай берген.

* 1:19 Еврей дылда «Фалек» деп ат «аңгыланып чарлы бээр» деп сөскө дөмейлешкек.

** 1:36 Өске бурунгу сөзүглелде «Тимнаның божааны Амалик» деп бижээн.

⁴⁸ Самла өлүп каарга, хем чоогунда Реховоттан келген Саул хааннай берген.

⁴⁹ Саул өлүп каарга, Ахборнуң оглу Баал-Ханан хааннай берген.

⁵⁰ Баал-Ханан өлүп каарга, Гадар хааннай берген. Ооң хоорайының ады Пау. Оон кадайы Мегагавтын оглу Матредтин уруу Мегетавеел чүве-дир. ⁵¹ Гадар база өлүп калган.

^a Э. д. 36:40-43

Эдомнуң аймактарының* аттары бо-дур^a: Тимна, Алва, Иетет, ⁵² Оливема, Эла, Пинон, ⁵³ Кеназ, Теман, Мивцар, ⁵⁴ Магдиил, Ирам. Эдом чоннуң аймактары ол-дур.

Иуданың үре-салгалы

^b Э. д. 29:32-35; 30:6-20;
Хост. 1:1-4

2 ¹ Израильдин оолдары бо-дур^b: Рувим, Симеон, Левий, Иуда, Иссахар, Завулон, ² Дан, Иосиф, Вениамин, Неффалим, Гад болгаш Асир.

^c Э. д. 38:1-30; 46:12;
Сан. 26:19-20

³ Иуданың оолдары^c: Ир, Онан база Шела – олар үжелээн хананей Шуаның уруундан төрүттүнгенер. Иуданың дун оглу Ир Дээрги-Чаяакчының мурнунга кем-буруулуг болган, ынчангаш Ол ону чок апаар кылдыр кылып каан. ⁴ Кенни Фамар^d Иудага Фарес биле Зерахты божуп берген. Иуда беш оолдуг турган.

^d Руф 4:12; Мф. 1:3

⁵ Фарестиң оолдары^e: Хецрон биле Хамул.

^e Руф 4:18

^f 3 Хаан. 4:31;
Ыд. ыр. 88:1

⁶ Зерахтын оолдары: Зимри, Эфан, Еман^f, Халкол база Дара. Олар шупту беш кижиге.

^g Ис. 7:1, 25

⁷ Харминиң оглу: Ахар^{**}. (Бурганга тураскааткан чүүлдерге удур кем-буруу үүлгеткеш, Израильге хай-халапты эккелген кижиге ол-дур.)^g ⁸ Эфанның оглу: Азария.

Давид хаанның ук-ызыгууру болгаш төрөл салгалы

(Руф 4:18-22; Мф. 1:3-6)

^h Сан. 1:7; 2:3

⁹ Хецроннуң төрөөн оолдары: Иерахмеил, Рам болгаш Халев. ¹⁰ Рам Аминадавты төрөөн, а Аминадав Иуданың аймааның баштыңы Наассонну^h төрөөн чүве-дир. ¹¹ Наассоннуң оглу Салмон, Салмоннуң оглу Вооз. ¹² Воозтан Овид төрүттүнген, Овидтен Иессей төрүттүнген.

ⁱ 1 Хаан. 16:6-9; 17:13;

^j 1 Чыл. 20:7

¹³ Иессейнин дун оглу Элиавⁱ, ийи дугаары – Авинадав, үшкүзү – Шима^j, ¹⁴ дөрткүзү – Нафанаил, беш дугаары – Раддай, ¹⁵ алдыгызы – Оцем, чедигизи – Давид.

^k 2 Хаан. 2:18

^l 2 Хаан. 19:13; 20:9-10

^m 2 Хаан. 17:25

¹⁶ Оларның кыс дунмалары: Саруйя биле Авигея. Саруйя үш оолдуг: Авесса, Иоав база Асаил^k. ¹⁷ Авигея Амессайны^l төрөөн. Амессайнын адазы измаилчи^{***} Иетер чүве-дир^m.

Хецроннуң база Халевтин үре-салгалы

¹⁸ Хецроннуң оглу Халевтин бодунуң кадайы Азувадан (Иериофадан база) оолдары бо-дур: Иешер, Шовав база Ардон. ¹⁹ Азува өлүп каарга, Халев Эфратаны кадай кылдыр ап алган. Ол аңаа Хур деп оолду божуп берген. ²⁰ Хурнуң оглу Урий, Урийниң оглу Веселиил болганⁿ.

ⁿ Хост. 31:2

^o Сан. 26:29; 32:39

²¹ Оон Хецрон алдан харлыг тургаш, Галаадтын адазы Махирниң^o уруу-биле хол-башкан. Ол Хецронга Сегув деп оол божуп берген. ²² Сегувтан Иаир төрүттүнген. Галаад черге ол чээрби үш хоорайлыг турган^p. ²³ Ынчалза-даа гессурлар болгаш арамейлер ол черге алдан хоорайны эжелеп алган^q. Ол хоорайларның аразында Иаирниң хоорай-суурлары, Кенат хоорай болгаш аңаа хамааржыр хоорай-суурлар бар турган. Аңаа чурттап турган улус шуптузу Галаадтын адазы Махирден укталган.

^p Сан. 32:41

^q Ис. 13:13, 30

²⁴ Хецроннуң Халев-Эфрата деп черге өлгениниң соонда, оон кадайы Авия Ашхурну божаан. Ашхур дээрге Текоянын үндезилекчизи-дир^f.

^r 2 Хаан. 14:2; 1 Чыл. 4:5

* 1:51 Азы: «Эдомнуң баштыңнарының».

** 2:7 Ахар – «хай-халап эккээр» дээн уткалыг сөс-биле дөмейлешкек.

*** 2:17 Өске бурунгу сөзүглелдерде «измаилчи» эвес, а «израильчи» деп бижээн.

Иерахмеилдин үре-салгалы

²⁵ Хецроннун дун оглу Иерахмеилдин^a оолдары: дун оглу Рам, ооң соонда Вуна, Орен, Оцем болгаш Ахия. ²⁶ Иерахмеилдин Афара деп өске кадайы база турган. Ол Онам деп оолду божаан. ²⁷ Иерахмеилдин дун оглу Рамның оолдары: Маац, Ямин болгаш Экер.

^a 1 Чыл. 2:9

²⁸ Онамның оолдары: Шаммай биле Иада.

Шаммайның оолдары: Надав биле Авишур.

²⁹ Авишурнун кадайын Авихаил дээр. Ол аңаа Ахбан биле Молид деп оолдарны божуп берген.

³⁰ Надавтың оолдары: Селед биле Афаим. А Селед ажы-төл чок бооп өлгөн.

³¹ Афаимның оглу: Иший. Ишийның оглу: Шешан. Шешанның оглу: Ахлай.

³² Шаммайның дунмазы Иаданың оолдары: Иетер биле Ионафан. Иетер ажы-төл чок бооп өлгөн.

³³ Ионафанның оолдары: Пелет биле Заза. Олар шупту Иерахмеилдин салгалдары-дыр.

³⁴ Шешан оолдар чок, чүгле кыстарлыг болган. Ооң Иарха деп египет кулу турган. ³⁵ Шешан бодунун бир уруун кулу Иархага кадай кылдыр берипкен. Уруу Иархага Аттай деп оол божуп берген. ³⁶ Аттайдан Нафан төрүттүнгөн. Нафандан Завад төрүттүнгөн. ³⁷ Завадтан Эфлал төрүттүнгөн. Эфлалдан Овид төрүттүнгөн. ³⁸ Авидтен Иеху төрүттүнгөн. Иехудан Азария төрүттүнгөн. ³⁹ Азариядан Хелец төрүттүнгөн. Хелецтен Элеаса төрүттүнгөн. ⁴⁰ Элеасадан Сисмай төрүттүнгөн. Сисмайдан Шаллум төрүттүнгөн. ⁴¹ Шаллумдан Иекамия төрүттүнгөн. Иекамиядан Элишама төрүттүнгөн.

Халевтиң өске үре-салгалы

⁴² Иерахмеилдин дунмазы Халевтиң оолдары: дун оглу Меша (ол Зифтиң үндезилекчизи болур) база өске оглу Мареша (ол Хевроннун үндезилекчизи болур).

⁴³ Хевроннун оолдары: Корах, Таппуах, Рекем болгаш Шема. ⁴⁴ Шема Рахамны (Иоркеамның үндезилекчизин) төрөөн. А Рекемден Шаммай төрүттүнгөн. ⁴⁵ Шаммайның оглу Маон. А Маон дээрге Бет-Цурнун үндезилекчизи-дир.

⁴⁶ Халевтиң кул-кадайы Эфа Харран, Моца болгаш Газез деп оолдарны төрөөн. А Харрандан Газез төрүттүнгөн.

⁴⁷ Иегдайның оолдары: Регем, Иофам, Гешан, Пелет, Эфа болгаш Шааф.

⁴⁸ Халевтиң өске кул-кадайы Мааха Шевер биле Тирхана деп оолдарны божаан.

⁴⁹ Оон аңгыда Шаафты (ол Мадманнаның^b үндезилекчизи болур) база Шеваны (Махбена биле Гивеяның үндезилекчизи болур) төрөөн. Халевтиң Ахса деп уруу база турган^c.

^b Ис. 15:31^c Ис. 15:17

⁵⁰ Болар база Халевтиң салгалдары-дыр, олар Эфратаның дун оглу Хурдан укталган^d: Кириат-Иаримның үндезилекчизи Шовал, ⁵¹ Вифлеемның үндезилекчизи Салма, Бет-Гадерниң үндезилекчизи Хареф.

^d 1 Чыл. 2:19

⁵² Кириат-Иаримның үндезилекчизи Шовалдың үре-салгалы: Гарое чурттуглар, Менухот чурттугларның чарты. ⁵³ Кириат-Иаримның төрөл бөлүктери: итра, пут, шумат болгаш мишра. Олардан Цора^e болгаш Эштаол чурттуглар укталып тывылган.

^e 1 Чыл. 4:2

⁵⁴ Салманың үре-салгалы: вифлеемчилер, нетофажылар, Атарот-Бет-Иоав чурттуглар база цорит деп төрөл бөлүк – Менухот чурттугларның өске чарты.

⁵⁵ Иависке чурттап чораан бижээчилерниң төрөл бөлүктери: тира, шимеа, суха. Олар дээрге Хаматтан (рехав төрөл бөлүктүн^f өгбезинден) укталган кен аймак-тыр^g.

^f 4 Хаан. 10:15;

Иер. 35:2, 8

^g Сан. 24:21; Башт. 1:16

*Давид хаанның ажы-төлу**(2 Хаан. 3:1-5; 5:14-16)*

3 1 Давидтиң Хевронга төрүттүнгөн оолдары бо-дур: дун оглу – изреелчи Ахиноаманың^a божааны Амнон^b. Ийигизи – кармилчи Авигеяның божааны Даниил*. 2 Үшкүзү – гессур хаан Талмайның^c уруу Мааханың оглу Авессалом^d. Дөрткүзү – Аггиттың оглу Адония^e. 3 Бешкизи – Авиталдың божааны Шефатия. Алдыгызы – кадайы Эгланың божааны Ифреам. 4 Хевронга Давидтиң алды оглу төрүттүнгөн. Аңаа Давид чеди чыл алды ай дургузунда хааннаан^f.

Оон Иерусалимге Давид үжен үш чыл иштинде хааннаан^g. 5 Давидтиң дараазында оолдары Иерусалимге төрүттүнгөн^h: Шима, Шовав, Нафан болгаш Соломон, дөртелдирзин Аммиилдин уруу Вирсавия божаанⁱ. 6 Ивхар, Элишама, Элифелет, 7 Ногах, Нефег, Иафия, 8 Элишама, Элиада болгаш Элифелет – тос кижилер. 9 Давидтиң кул-кадайларының божааны оолдарындан аңгыда, бодунуң оолдары ол-дур. Оларның кыс дунмазы – Фамар^j.

Иудеяның хааннары

10 Соломоннуң оглу Ровоам^k, оон оглу Авия^l. Авияның оглу Асам^m, Асаның оглу Иосафатⁿ. 11 Иосафаттың оглу Иорам^o, оон оглу Охозия^p. Охозияның оглу Иоас^q. 12 Иоастың оглу Амасия^r. Амасияның оглу Азария^s, оон оглу Иоафам^t. 13 Иоафамның оглу Ахаз^u, оон оглу Эзекия^v. Эзекияның оглу Манассия^w. 14 Манассияның оглу Амон^x, оон оглу Иосия^y.

15 Иосияның оолдары: дун оглу Иоханан^z, ийи дугаар оглу Иоаким, үшкүзү Седекия^z, дөрт дугаары Шаллум^{za}.

16 Иоакимниң оолдары: Иехония^{zb} биле Седекия.

Иехония хаанның үре-салгалы

17 Иехонияның оолдары: Асир, Салафиил^{***}, 18 Малкирам, Федаия, Шенацар, Иекания, Гошама болгаш Надавия.

19 Федаияның оолдары: Зоровавел^{zc} биле Шимей.

Зоровавелдин оолдары: Мешулам биле Анания база оларның Шеломит деп кыс дунмазы. **20** Оон аңгыда беш оглу: Хашува, Огел, Берехия, Хасадия болгаш Иушав-Хесед.

21 Ананияның үре-салгалы: Фелатия биле Исая, Рефайяның оолдары, Арнанның оолдары, Авдийниң оолдары, Шеханияның оолдары.

22 Шеханияның оглу: Шемайя^{zd}. Шемайяның оолдары: Хаттуш^{ze}, Игеал, Бариах, Неария болгаш Шафат. Шупту алды кижилер.

23 Неарияның үш оглу: Элиоенай, Эзекия болгаш Азрикам. **24** Элиоенайның чеди оглу: Годавьягу, Элиашив, Фелайя, Аккув, Иоханан, Делайя болгаш Ананий.

Иуданың үре-салгалы

4 1 Иуданың үре-салгалы^{zf}: Фарес, Хецрон, Харми, Хур болгаш Шовал^{zg}. 2 Шовалдың оглу Реайя Яхатты төрөөн. Яхаттан Ахумай биле Лагад төрүттүнгөн. Олардан Цора чурттугларның төрөл бөлүктери укталган^{zh}.

3 Этамның оолдары^{****} бо-дур: Изреел, Ишма болгаш Идбаш. Оларның кыс дунмазы – Гацлелпони. **4** Эфратаның дун оглу, Вифлеемниң үндезилекчизи Хурнуң оолдары бо-дур^{zi}: Пенуэл (Гедорнуң үндезилекчизи) база Эзер (Хушаның үндезилекчизи).

^a 1 Хаан. 25:43^b 2 Хаан. 13:1^c 2 Хаан. 13:37^d 2 Хаан. 15:10^e 3 Хаан. 1:5-6^f 2 Хаан. 2:11^g 2 Хаан. 5:4-5^h 1 Чыл. 14:4-7ⁱ 2 Хаан. 11:3^j 2 Хаан. 13:1^k 2 Чыл. 9:31^l 2 Чыл. 13:1^m 2 Чыл. 14:1ⁿ 2 Чыл. 17:1^o 2 Чыл. 21:1^p 2 Чыл. 22:1^q 2 Чыл. 24:1^r 2 Чыл. 25:1^s 4 Хаан. 15:1; 2 Чыл. 26:1^t 2 Чыл. 27:1^u 2 Чыл. 28:1^v 2 Чыл. 29:1^w 2 Чыл. 33:1^x 2 Чыл. 33:21^y 2 Чыл. 34:1^z 2 Чыл. 36:11^{za} 2 Чыл. 36:1; Иер. 22:11^{zb} 4 Хаан. 24:8-15;

2 Чыл. 36:9-10

^{zc} Эзра 2:2; 3:2;

Неем. 12:1;

Агг. 1:1; 2:20-23;

Зах. 4:6-10

^{zd} Неем. 3:29^{ze} Эзра 8:2^{zf} Э. д. 46:12^{zg} 1 Чыл. 2:4-7^{zh} 1 Чыл. 2:53^{zi} 1 Чыл. 2:50-51

* 3:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо атты «Далуия», «Хилав» деп бижээн.

** 3:15 Өске бурунгу сөзүглелде бо атты «Иоахаз» деп бижээн.

*** 3:17 Азы: «Гуттурган Иехонияның оолдары: Салафиил...»

**** 4:3 Өске бурунгу сөзүглелде «оолдары» эвес, а «адазы» деп бижээн.

⁵ Текояның үндезилекчизи Ашхур^a ийи кадайлыг турган: Хела биле Наара. ⁶ Наара Ашхурга Ахузам, Хефер, Тимни болгаш Ахашфари деп оолдарны божуп берген. Наараның оолдары ол-дур. ⁷ Хеланың оолдары: Церет, Цохар болгаш Этнан.

^a 1 Чыл. 2:24

⁸ Коцтан Анув биле Цовева төрүттүнген база Гарумнуң оглу Ахархелдин төрөл бөлүктери укталган.

⁹ Иавис деп кижги бодунуң акы-дуңмаларындан артык алдарлыг апарган. (Авазы: «Мен ону хинчектенип тургаш божаан мен» – дээш, Иавис деп адап каан*). ¹⁰ Иавис Израилдин Бурганынче кыйгы салгаш, мөргээн: «Сен менээ Бодунуң ачы-буяныңны хайырлап, мээң черимниң девискээрин делгемчидип каан болзунза! Хилинчектенмес кылдыр, Сээң холуң мени айыыл-халаптан камгалап, деткээн болза!» Ынчан Бурган оон дилээн хандырган.

¹¹ Шуханың дуңмазы Хелув Махирни төрөөн. Махир дээрге Эштоннуң адазы-дыр.

¹² Эштоннуң оолдары: Бет-Рафа, Пасаех болгаш Техинна (Наас хоорайның үндезилекчизи). Олар Реханың чурттакчылары-дыр.

¹³ Кеназтын оолдары: Гофониил^b биле Серайя. Гофониилдин оолдары: Хатат биле Меонатай**. ¹⁴ Меонатайның оглу Офра, а Серайяның оглу Иоав. Иоав – Харашим шынаазының үндезилекчизи. Ол шынааның чурттакчылары ус-дарган улус болган.

^b Ис. 15:17;
Башт. 1:13; 3:9

¹⁵ Иефоннийның оглу Халевтин^c оолдары: Ир, Ила болгаш Наам. Иланың оглу: Кеназ.

^c Сан. 13:6, 31

¹⁶ Иегаллелелдин оолдары: Зиф, Зифа, Тирия болгаш Асарел.

¹⁷⁻¹⁸ Эзрааның оолдары: Иетер, Меред, Эфер болгаш Иалон. Мередтин кадай кылдыр алганы фараоннуң уруу Битяның оолдары бо-дур: Мириам, Шаммай болгаш Ишбах (Эштемоеаның үндезилекчизи)***. Ооң иудей кадайы Иередти (Гедорнуң үндезилекчизин), Хеверни (Сохонуң үндезилекчизин) болгаш Иекутиилди (Заноахтын үндезилекчизин) төрөөн.

¹⁹ Годияның кадайы Нахамның кыс дуңмазы болур. Ооң үре-салгалы: Кеила чурттуг гарми төрөл бөлүк база Эштемое чурттуг мааха төрөл бөлүк.

²⁰ Шимоннуң оолдары: Амнон, Ринна, Бенханан болгаш Тилон.

Ишийнин оолдары: Зохет биле Бен-Зохет.

²¹ Иуданың оглу Шеланың үре-салгалы^d: Леханың үндезилекчизи Ир; Марешаның үндезилекчизи Лаеда; Бет-Ашбея чурттуг лён кылып турар төрөл бөлүктөр;

^d Э. д. 38:5; Сан. 26:20

²² Иоким база Хозеваның чурттакчылары; Моавтын чагырыкчылары Иоас биле Сараф; Иашуви-Лехем база****. (Ол шагда-ла болган болушкуннар-дыр.) ²³ Олар дээрге пор сава кылыкчызы улус-тур, олар Нетайм биле Федерага чурттап, хаанга бараан болуп чораан.

Симеоннуң үре-салгалы

²⁴ Симеоннуң оолдары^e: Немуил, Ямин, Ярив, Зерах болгаш Саул. ²⁵ Саулдуң оглу Шаллум. Шаллумнуң оглу Мивсам. Мивсамның оглу Мишма. ²⁶ Мишманың оглу Хаммуил. Хаммуилдин оглу Заккур. Заккурнуң оглу Шимей. ²⁷ Шимей он алды оолдуг, алды кыстыг турган. А ооң акы-дуңмаларының ажы-төлү хөй эвес турган. Ынчангаш оларның төрөл бөлүктөрүниң саны Иуданың аймаанга бодаарга, шоолуг хөй эвес турган*****. ²⁸⁻³¹ Давид хаанның үезинге чедир Симеоннуң үре-салгалы дараазында хоорайларга чурттап турган^f: Беэр-Шевага, Моладага, Хацар-Шуалга,

^e Сан. 26:12-14

^f Ис. 19:1-9

* 4:9 «Иавис» деп ат «хилинчек» деп еврей сөске дөмейлешкек.

** 4:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Меонатай» деп ат таварышпайн турар.

*** 4:17-18 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелди эзууга ол үш оол Иетерден төрүттүнген.

**** 4:22 Бо домактын утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Моав кыстар-биле огленип алгаш, Лехемче ээп келген Иоас биле Сараф».

***** 4:27 Симеоннуң аймааның ээлээн чери Иуданың аймааның чериниң иштинге турган.

Вилгага, Эцемге, Толадка, Вефуилге, Хормага, Циклагка, Бет-Маркавотка, Хацар-Сусимге, Бет-Бирейге база Шааримге. ³² Симеончулар чоок-кавы суурлары-биле кады Этам, Аин, Риммон, Токен болгаш Ашан деп беш хоорайлыг база турган. ³³ Ол хоорайларны долгандыр Ваал хоорайга чедир суурлар оларныы турган. Симеоннун аймаанын чурттап чораан девискээри ындыг турган-дыр. Симеончулар ада-өгбелеринин даңзызын утпайн чораан.

³⁴ Мешовав, Ямлех, Амасияның оглу Иоша, ³⁵ Иоил, Иошиваның оглу Иеху (Иошиваның адазы – Серайя, Серайяның адазы – Асиил), ³⁶ Элиоенай, Якова, Ишохая, Асайя, Адил, Ишимиил, Ванея, ³⁷ Шифиниң оглу Зиза (Шифиниң адазы – Аллон, Аллоннун адазы – Иедайя, Иедайяның адазы – Шимри, Шимриниң адазы – Шемайя) – ³⁸ аттарын адаткан ол кижилер шупту төрөл бөлүктөрүнүн баштыңнары чораан. Оларның төрөл бөлүктери өзүп-көвүдээн болгаш, ³⁹ олар мал-маганынга одар-белчиир дилеп, Гедор чанында шынааның чөөн талазынга чедир көжүп чораан. ⁴⁰ Ынчалдыр олар чаагай одарларлыг, делгем, оожум болгаш айыыл чок черлерни тып алганнар. Олар келгиге чедир, аңаа Хаамның чамдык үре-салгалы чурттап турган. ⁴¹ Аттары бижиттинген улус иудей хаан Эзекияның үзүндө^a чедип келгеш, Хаамның үре-салгалының майгыннарын болгаш Меун^b деп аймакты* бүрүнү-биле узуткап каапкаш, оларның черинге бо хүннерге чедир турумчуп алганнар. Чүгө дээрге ол черлер оларның мал-маганынга тааржыр одар-белчиирлиг болган. ⁴² Оон аңгыда Симеоннун үре-салгалының аразындан 500 кижиге Сеир дагларынче чорупкан^c. Оларны Ишийиниң оолдары – Фелатия, Неария, Рефайя болгаш Узиил баштап чораан. ⁴³ Сеирге олар артып калган амаликтерни^d чылча шаап кааш, бо хүннерге чедир ында чурттап чоруурлар.

Рувимниң үре-салгалы

5 ¹ Израильдин дун оглу Рувимниң үре-салгалы бо-дур. Рувим – дун оглу^e. Ынчалза-даа кажан ол ачазының орун-дөжөөн бужартатканының соонда^f, улуу болур эргезин Израильдин оглу Иосифтин оолдарына берипкен^g. Ынчангаш Рувимниң ады төрөл аймактар даңзызында улуу кылдыр кирбейн турар. ² Иуда бодунуң акы-дуңмаларының аразында эң күш-шыдалдыг-даа болза, Израильдин чагырыкчызы оон үнген-даа болза^h, улуу болур эрге ооңу болбайн, Иосифтин аймаанче шилчий берген.

³ Израильдин дун оглу Рувимниң оолдары: Энох, Фаллу, Хецрон болгаш Хармиⁱ.

⁴ Иоилдин үре-салгалы: Шемайя, Шемайяның оглу Гог, Гогтун оглу Шимей, ⁵ Шимейниң оглу Миха, ооң оглу Реайя, ооң оглу Ваал, ⁶ Ваалдың оглу Беэра. Беэра дээрге рувимчилернин нояны турган. Ону ассирий хаан Тиглат-Пилесер^j тудуп аппаратан. ⁷⁻⁸ Ооң төрөлдери, төрөл бөлүк айы-биле, оларның ада-өгбелер даңзызы эзугаар мындыг турган: кол кижиге Иеиел, ооң соонда Захария база Бела. (Беланың адазы Азат, Азаттың адазы Шема, Шеманың адазы Иоил). Беланың улузу Ароерден Невога база Ваал-Меонга^k чедир чурттап чораан. ⁹ А чөөн талазынче олар ээн кургаг ховунун Евфрат хемче шөйүлгөн эн-не ужунга чедир чурттап чорааннар. Чүгө дээрге галаад черге^l оларның мал-маганы дыка хөй турган. ¹⁰ Саул хаанның үзүндө олар агар аймак-биле^m дайылдажып, ону тиилеп каан. Олар майгыннарынга Галаадтын чөөн талазында бүгү девискээрге чурттай бергеннер.

Гадтың үре-салгалы

¹¹ Гадтың үре-салгалы рувимчилер-биле дужааштыр васан черге, Салхага чедир чурттап чораанⁿ. ¹² Васанда оларның кол кижизи Иоил турган, Шафан ийи дугаары, ооң соонда – Иаанай биле Шафат. ¹³ Оларның чеди акы-дуңмазы төрөл бөлүктөр

^a 2 Чыл. 29:1

^b 2 Чыл. 20:1; 26:7

^c Э. д. 36:8

^d 1 Хаан. 15:8; 30:17

^e Э. д. 29:32

^f Э. д. 35:22; 49:3-4

^g Э. д. 48:15-22

^h Э. д. 49:8-10; Мих. 5:2

ⁱ Э. д. 46:9; Хост. 6:14; Сан. 26:5-6

^j 2 Чыл. 28:20

^k Сан. 32:38

^l Ис. 22:9

^m 1 Чыл. 5:19; 27:31; Ыд. ыр. 82:7

ⁿ Ы. х. к. 3:10; Ис. 12:5; 13:11

аайы-биле мындыг аттарлыг: Михаил, Мешуллам, Шева, Иорай, Иаакан, Зия болгаш Евер. ¹⁴ Олар шупту Хурийниң оглу Авихаилдиң үре-салгалы-дыр. (Хурийниң адазы Яроах, Яроахтын адазы Галаад, Галаадтын адазы Михаил, Михаилдин адазы Иешитай, Иешитайның адазы Яхдо, Яхдонун адазы Буз.) ¹⁵ Гуниниң оглу Авдиилдин оглу Ахи бодунуң төрөл бөлүүнде кол кижиге турган. ¹⁶ Гадчылар Галаадка, Васанга болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурларга база Шарон оргулаажынын^a одар-белчи-ирлериниң эң-не кыдыг кызыгаарларынга чедир чурттап чорааннар. ¹⁷ Олар шупту Иудеяның хааны Иоафамның үезинде^b база Израильдиң хааны Иеровоамның үезинде^c чизеледип чораан.

^a Сол. ыр. 2:1; Аж.-ч. 9:35

^b 2 Чыл. 27:1

^c 4 Хаан. 14:23

¹⁸ Рувимчилер, гадчылар болгаш Манассияның аймааның чартыгы – хылыш, дозуг-камгалал тудуп, ча адып билир дуржулгалыг, эрес-дидим дайынчылар. Дайынче үнүп шыдаар 44 760 эр улус бар турган. ¹⁹ Олар агар, иетур, нафиш болгаш надав аймактар-биле дайылдажып үнүпкеш, ²⁰ дузаламчыны алганнар. Бурган агарлар болгаш оларның бүгү талалакчыларын израильчилерниң холунга хүлээдип берген, чүге дээрге израильчилер дайын үезинде Оон дуза дилеп чанньп турганнар. Олар Бурганга ынаныр боорга, Ол мөргүлүнге харыылаан. ²¹ Израильчилер дайзыннарының мал-маганын эжелеп алган: 50 000 тевени, 250 000 шээр малды, 2000 элчигенни. 100 000 кижини база тудуп алган. ²² Өлүрткен дайзыннар дыка хөй болган, чүге дээрге ол дайын Бурганның күзели-биле болган. Израильчилер ол аймактарның черлеринге туттуруушкун үезинге^d чедир чурттааннар.

^d 4 Хаан. 15:29; 17:6

Иорданның ында Манассияның аймааның чартыгы

²³ Манассияның аймааның чартыгы ол черге Васандан Ваал-Эрмонга чедир, Сенирге база Эрмон дагга^e чедир чурттап чораан. Олар хөй турган. ²⁴ Оларның төрөл бөлүктөрүниң кол улузу бо-дур: Эфер, Иший, Элиил, Азриил, Иеремия, Голавия болгаш Иагдиил – күш-шыдалдыг, ат-алдарлыг, боттарының төрөл бөлүктөрүниң баштыңнары.

^e Ы. х. к. 3:9;

Сол. ыр. 4:8; Иез. 27:5

²⁵ Ынчалза-даа манассияжылар боттарының ада-өгбелериниң Бурганынга өскерлип, Оон оларның мурнундан узуткап кааны ол черниң чоннарының бурганнары-биле самырап эгелээн. ²⁶ Ынчан Израильдиң Бурганы Ассирияның хааны Фулду (азы Тиглат-Пилесерни)^f оларга удурландыраарга, ол хаан рувимчилерни, гадчыларны болгаш манассияжыларның ол чартыын оларның черинден туттуруп алгаш барган. Оларны Халахче, Хаворже, Аруже база Гозан хемче көжүрүпкөн^g – олар бо хүннерге чедир ында чурттап чоруур.

^f 4 Хаан. 15:19, 29

^g 4 Хаан. 17:6; 18:11

Дээди бараалгакчы болур левиттер

(Эзра 7:1-5)

6 ¹ Левийниң оолдары: Гирсон, Кохат болгаш Мерари^h. ² Кохаттың оолдары: Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиилⁱ. ³ Амрамның ажы-төлү: Аарон, Моисей болгаш Мариам^j. Аароннуң оолдары: Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар^k.

^h Э. д. 46:11; Хост. 6:16;

Сан. 26:57

ⁱ Хост. 6:18

^j Сан. 26:59

^k Лев. 10:1, 12

^l Сан. 25:7

^m 2 Хаан. 8:17;

3 Хаан. 2:35

ⁿ 3 Хаан. 4:2

⁴ Элеазар Финеести төрөөн^l, Финеес Авишуйну төрөөн. ⁵ Авишуй Буккийни төрөөн, Буккий Узийни төрөөн. ⁶ Узий Зерахияны төрөөн, Зерахия Мерайотту төрөөн. ⁷ Мерайот Амарияны төрөөн, Амария Ахитувту төрөөн. ⁸ Ахитув Садокту төрөөн^m, Садок Ахимаасты төрөөн. ⁹ Ахимаас Азарияны төрөөнⁿ, Азария Иохананны төрөөн. ¹⁰ Иоханан Азарияны төрөөн. Азария дээрге Соломоннуң Иерусалимге тудуп кааны өргээзинге Бурганның бараалгакчызы болуп турган кижиге ол. ¹¹ А Азария Амарияны төрөөн, Амария Ахитувту төрөөн. ¹² Ахитув Садокту төрөөн, Садок Шаллумну төрөөн^o.

^o 1 Чыл. 9:11; Неем. 11:11

¹³ Шаллум Хелкияны төрөөн, Хелкия Азарияны төрөөн. ¹⁴ Азария Серайяны^p төрөөн, Серайя Иоседекти төрөөн. ¹⁵ Дээрги-Чаякчы Иудея биле Иерусалим чурттугларны Навуходонсорнуң холу-биле өскээр көжүрүп турда^q, Иоседек база туттуругга барган.

^p 4 Хаан. 25:18; Эзра 7:1;

Иер. 52:24

^q 2 Чыл. 36:20

Левийниң өске үре-салгалы^a Э. д. 46:11; Хост. 6:16;

Сан. 26:57

^b Хост. 6:18^c Хост. 6:19; 1 Чыл. 23:21

¹⁶ Левийниң оолдары: Гирсон^{*}, Кохат болгаш Мерари^a. ¹⁷ Гирсоннун оолдары: Ливни болгаш Шимей. ¹⁸ Кохаттың оолдары: Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиил^b. ¹⁹ Мерариниң оолдары: Махли биле Муши^c.

Өгбелериниң аайы-биле Левийден укталган төрөл бөлүктөр бо-дур. ²⁰ Гирсондан: ооң оглу Ливни, Ливниниң оглу Яхат, Яхаттың оглу Зимма, ²¹ Зимманың оглу Иоах, Иоахтың оглу Иддо, Иддонун оглу Зерах, Зерахтың оглу Иеафрай.

^d Хост. 6:24

²² Кохаттың үре-салгалы: Аминадав, ооң оглу Корах, Корахтың оглу Асир, ²³ Асирниң оглу Элкана, Элкананың оглу Авиасаф^d, Авиасафтың оглу Асир, ²⁴ Асирниң оглу Тахат, Тахаттың оглу Уриил, Уриилдин оглу Узия, Узияның оглу Саул. ²⁵ Элкананың үре-салгалы: Амессай биле Ахимот, ²⁶ Ахимоттун оглу Элкана, Элкананың оглу Цофай, Цофайның оглу Нахат, ²⁷ Нахаттың оглу Элиав, Элиавтын оглу Иерохам, Иерохамның оглу Элкана. ²⁸ Самуилдин оолдары: дун оглу Иоил, ийи дугаар оглу Авия^{**}.

²⁹ Мерариниң үре-салгалы: Махли, ооң оглу Ливни, Ливниниң оглу Шимей, Шимейниң оглу Уза, ³⁰ Узаның оглу Шима, Шиманың оглу Хаггия, Хаггияның оглу Асайя.

Бурганниң өргээзинде хөгжүмчүлөр^e 1 Чыл. 16:1-6^f 2 Чыл. 5:2

³¹ Ыдыктыг аптараны Дээрги-Чаяакчының өргээзинге аппарып каанының соонда, Давидтин аңаа ыраажылар даргалары кылып каан улузунун аттары бо-дур^e. ³² Солломоннун Иерусалимге Дээрги-Чаяакчының өргээзин тудуп каарынга чедир^f, олар Ужуражылга майгынының мурнунга ырлап бараан бооп турганнар. Олар доктааткан дүрүм ёзуугаар боттарының хулээлгезин күүседип келген. ³³ Оолдары-биле кады орта бараан болуп турган улус бо-дур:

Кохаттың үре-салгалындан – ыраажы Еман^g. Ооң ада-өгбелери бо-дур: Иоил, Самуил, ³⁴ Элкана, Иерохам, Элиил, Тоах, ³⁵ Цуф, Элкана, Махат, Амессай, ³⁶ Элкана, Иоил, Азария, Софония, ³⁷ Тахат, Асир, Эвиасаф, Корах, ³⁸ Ицгар, Кохат, Левий, Израиль.

^h 1 Чыл. 15:17; 25:1;

2 Чыл. 5:12

³⁹ Еманның оң талазынга ооң төрели Асаф^h туруп алгаш, ырлап чораан. Асафтың ада-өгбези бо-дур: Берехия, Шима, ⁴⁰ Михаил, Ваася, Малхия, ⁴¹ Эфний, Зерах, Адайя, ⁴² Эфан, Зимма, Шимей, ⁴³ Яхат, Гирсон, Левий.

ⁱ 1 Чыл. 15:17; 25:1;

2 Чыл. 5:12

⁴⁴ А оларның ха-дуңмалары – Мерариниң үре-салгалының төлээлекчизи Эфанⁱ солагай талазынга турган. Эфанның ада-өгбези бо-дур: Киший, Авдий, Маллух, ⁴⁵ Хашавия, Амасия, Хелкия, ⁴⁶ Амций, Бани, Шемер, ⁴⁷ Махли, Муши, Мерари, Левий.

Аароннун үре-салгалы

⁴⁸ Оларның өске ха-дуңмалары болур левиттерге Бурганниң өргээ-бажыңында янзы-бүрү ажилдар онаажып турган. ⁴⁹ А Аарон болгаш ооң үре-салгалы аажок ыдыктыг албан-хулээлге кылып, бүрүн өрттедир өргүл бедигээжи база айдызаар өргүл бедигээжинге өргүлдер салып^j, израиль чонну хай-бачыдындан арыглап^k, Бурганниң чалчазы Моисейниң айытканы-биле бараан болуп турганнар. ⁵⁰ Аароннун үре-салгалы бо-дур^l: ооң оглу Элеазар, Элеазарның оглу Финеес, Финеестин оглу Авишуй, ⁵¹ Авишуйнун оглу Буккий, Буккийниң оглу Узий, Узийниң оглу Зерахия, ⁵² Зерахияның оглу Мерайот, Мерайоттун оглу Амария, Амарияның оглу Ахитув, ⁵³ Ахитувтун оглу Садок, Садоктун оглу Ахимаас.

^j Хост. 30:7; Лев. 1:7^k Лев. 4:20^l 1 Чыл. 6:4-8

* 6:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Гирсам» деп бижээн.

** 6:28 Өске бурунгу сөзүглелде «Иоил» деп ат таварышпайн турар.

*Левиттерниң чурттаан черлери**(Сан. 35:1-8; Иис. 21:1-42)*

⁵⁴ Левиттерниң хувааглыг девискээрлерге чурттаан черлери бо-дур. Баштайгы төлге даштары Кохаттың төрөл бөлүүнүң аразында Аароннуң үре-салгалынга дүшкөн чүве-дир^a. ⁵⁵ Оларга Иуданың черинде Хеврон хоорайны болгаш оң чоок-кавызында одар-белчиирлиг черлерни берген. ⁵⁶ (А хоорайны долгандыр турар шөлдерни болгаш суурларны Иефоннийниң оглу Халевке берген.)^b ⁵⁷ Аароннуң салгалдарына дараазында хоргадал-хоорайлары: Хевронну, Ливнаны болгаш оң одар-белчиирлиг черлерин, Иаттирни, Эштемоаны болгаш оң одар-белчиирлиг черлерин, ⁵⁸ Хилен биле Давирни оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады, ⁵⁹ Ашан биле Бет-Шемешти оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген. ⁶⁰ А Вениаминниң аймааның черинден Аароннуң салгалдары Геваны, Аллеметти, Анатотту оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. Оларның төрөл бөлүктөр аайы-биле алган хоорайларының ниити саны – он үш*.

⁶¹ Кохаттың арткан салгалдары Манассияның аймааның чартыгының черинден төлге даштар октааш, он хоорайны алган. ⁶² Гирсоннуң салгалдары төрөл бөлүк аайы-биле Иссахарның, Асирниң, Неффалимниң база Васанга чурттаан Манассияның аймактарының черлеринден он үш хоорайны алганнар. ⁶³ Мерариниң салгалдары төрөл бөлүк аайы-биле Рувимниң, Гадтың, Завулонуң аймактарының черлеринден он ийи хоорай алган.

⁶⁴ Израильчилер левиттерге ынчалдыр хоорайларын болгаш одар-белчиирлиг черлерин бергеннер. ⁶⁵ Төлге даштар октааш, олар левиттерге Иуданың, Симеоннуң база Вениаминниң аймактарындан хоорайларны адап шилээш бергеннер.

⁶⁶ Кохаттың салгалдарының чамдык төрөл бөлүктөрине Эфремниң аймаа хоорайлар берген. ⁶⁷⁻⁶⁹ Дараазында хоргадал-хоорайлар берген: Эфрем дагларында Сихемни, Гезерни, Иокмеамны, Бет-Оронну, Айалонну база Гат-Риммонну одар-белчиирлиг черлери-биле кады. ⁷⁰ Кохаттың арткан салгалдары Анер биле Билеам хоорайлары одар-белчиирлиг черлери-биле Манассияның аймааның чартыгындан алганнар.

⁷¹ Гирсоннуң салгалдарына Манассияның аймааның чартыгы Васанда Голанны база Аштаротту оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады бергеннер. ⁷²⁻⁷³ Иссахарның аймаандан гирсончулар Кедести, Давратты, Рамотту база Анемни одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁷⁴⁻⁷⁵ Асирниң аймаандан Машалды, Авдонну, Хукокту база Реховту одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁷⁶ Неффалимниң аймаандан Галилеяда Кедести, Хаммонну база Кириатаимни одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар.

⁷⁷ Арткан левиттер – Мерариниң салгалдары Завулонуң аймаандан Риммонну база Фаворну оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁷⁸⁻⁷⁹ Рувимниң аймаандан Иерихондан чөөн талазында Иорданның ол чарында Иаацаны, ээн кургаг ховуда Бецерни, Кедемотту база Мефаатты одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁸⁰⁻⁸¹ Гадтың аймаандан Галаадта Рамотту, Маханаимни, Эсевонну база Иазерни одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар.

Иссахарның үре-салгалы

7 ¹ Иссахарның оолдары: Тола, Фуа, Иашув база Шимрон – дөрт кижиг^c.

² Толаның оолдары: Узий, Рефайя, Иериил, Яхмай, Ивсам база Самуил. Олар Толадан укталган төрөл бөлүктөрниң кол кижилери болур. Толаның үре-салгалы

^a Хост. 6:16-19;
Сан. 3:17-20

^b Иис. 14:13

^c Э. д. 46:13; Сан. 26:23

* 6:60 Эске номда (Иис. 21:16, 17-де) Ютта биле Гаваон хоорайлар база демдеглеттинген.

салгалдан салгал дамчып күштүг-шыырак улус турган. Давидтиң чагыргазынын үезинде оларның саны 22 600 кижиге турган.

³ Узийниң оглу – Израхия.

Израхияның оолдары: Михаил, Авдий, Иоил болгаш Ишшия – беш кижиге. Олар шупту баштыңнар чораан. ⁴ Оларның төрөл бөлүктөрүнөн дайылдажып шыдаар 36 000 шериге турган. Чүгө дээрге оларның кадайлары болгаш оолдары хөй турган. ⁵ Оларның төрөлдери – Иссахардан укталган бүгү улус күштүг-шыырак кижилер чораан. Төрөл аймак даңзызынче кири бижиткен эр улустун ниити саны 87 000 кижиге^a.

^a Сан. 1:29

Вениаминниң үре-салгалы

^b Э. д. 46:21; Сан. 26:38;
1 Чыл. 8:1-5

⁶ Вениаминниң оолдары^b: Бела, Бехер база Иедиаил – үш кижиге.

⁷ Беланың оолдары: Эцбон, Узий, Узиил, Иеримот болгаш Ири – беш кижиге. Олар бөлүктөрүнүн кол кижилери, күштүг-шыырак улус чораан. Төрөл бөлүктөр даңзызында эр улустун саны 22 034 кижиге.

⁸ Бехерниң оолдары: Земира, Иоас, Элиезер, Элиоенай, Омри, Иремот, Авия, Анатот болгаш Алемет – олар шупту Бехерниң оолдары-дыр. ⁹ Төрөл аймак даңзызынче салгалдар айы-биле баштыңнар болгаш 20 200 күштүг-шыырак кижиге кири бижиттинген.

¹⁰ Иедиаилдин оглу: Билган. Билганның оолдары: Иеус, Вениамин, Аод, Хенаана, Зетан, Фарсис болгаш Ахишахар. ¹¹ Иедиаилдин ол оолдары шупту төрөл бөлүктөрүнүн баштыңнары, күштүг-шыырак улус турган. Дайылдажырынга белен шериглерниң саны 17 200 кижиге.

¹² Ирниң оолдары – Шуппим биле Хуппим. Ахерниң оглу – Хушим.

Неффалимниң үре-салгалы

^c Э. д. 46:24-25;
Сан. 26:48-49
^d Э. д. 30:7-8

¹³ Неффалимниң оолдары^c: Яхцеил, Гуни, Иецер база Шаллум – олар Валланың үре-салгалы-дыр^d.

Манассияның үре-салгалы

^e Сан. 26:31

^f Э. д. 50:23; Сан. 32:39

¹⁴ Манассияның оглу: Асриил^e. Ону Манассияның арамей кул-кадайы божуп берген. Галаадтың адазы Махир ол кул-кадайындан укталган^f. ¹⁵ Махир Хуппим биле Шуппим уктуг кыс-биле өгленип алган*. (Махирниң кыс дунмазының адын Мааха дээр).

^g Сан. 26:33; 27:1

Ийи дугаар кижини Салпаад дээр. Салпаад чүгле кыстарлыг турган^g.

¹⁶ Махирниң кадайы Мааха оол божааш, ону Переш деп адап алган. А оң дунмазының адын Шереш дээр. А оң оолдары: Улам биле Рекем. ¹⁷ Уламның оглу: Бедан. Манассияның оглу Махирниң оглу Галаадтың үре-салгалы ол-дур.

¹⁸ Оң кыс дунмазы Молахет Ишгодту, Авиезерни база Махланы төрөөн.

^h Сан. 26:32. Ис. 17:2

¹⁹ Шемиданың оолдары: Ахиан, Шехем, Ликхи болгаш Аниам^h.

Эфремниң үре-салгалы

ⁱ Сан. 26:35-37

²⁰ Эфремниң үре-салгалдары бо-дурⁱ: Шутелах, оң оглу Беренд, Берендтиң оглу Тахат, Тахаттың оглу Элеада, Элеаданың оглу Тахат, ²¹ Тахаттың оглу Завад, Завадтың оглу Шутелах.

Эфремниң Эзер болгаш Элеад деп оолдары база турган. Эзер биле Элеад Гефтиң үндезин чурттакчыларының мал-маганын оорлап сүрүп аар дээр кээрге, оларны

* 7:15 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Махир Хуппим биле Шуппимге кадайлар тып алган».

өлүрүп каан. ²² Адазы Эфрем олар дээш хөй хүннер иштинде кажыыдап ыглап келген. Төрөлдери ону аргалап кээп турган. ²³ Ооң соонда ол кадайы-биле чоокшулажып удуурга, кадайы саатталы бергеш, аңаа оол божуп берген. Ол ону Брия деп адап алган, чүгө дээрге ооң бажыңыңга качыгдал болган*. ²⁴ Брияның Шеера деп уруу турган. Ол Алды болгаш Үстүкү Бет-Оронну^a база Узен-Шеераны тудуп каан. ²⁵ Брияның оглу – Рефай, Рефайның оглу – Решеф, Решефтин оглу – Телах, Телахтын оглу – Тахан, ²⁶ Таханның оглу – Лаедан, Лаеданның оглу – Аммиуд, Аммиудтун оглу – Элишама^b, ²⁷ Элишаманың оглу – Нун, Нуннун оглу – Иисус^c.

^a Иис. 16:3, 5

^b Сан. 1:10; 7:48

^c Сан. 13:9, 17

²⁸ Эфреминң аймааның ээлээн черлери бо-дур: Вефил болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар; чөөн талазында Нааран; барыын талада Гезер болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар; Сихем болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар; Гая** болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурларга чедир. ²⁹ А Манассияның аймааның чери-биле кызыгаарында: Бет-Сан, Таанах, Мегиддон, Дор болгаш оларга хамааржыр хоорай, суурлар^d. Израильдинң оглу Иосифтинң салгалдары ол черлерге чурттап турганнар.

^d Иис. 17:11

Асирниң үре-салгалы

³⁰ Асирниң оолдары^e: Имна, Ишва, Ишви база Брия, оларның кыс дуңмазы Серах. ³¹ Брияның оолдары: Хевер биле Малхиил. Малхиил дээрге Бирзаиттинң адазы-дыр. ³² Хевер Иафлетти, Шомерни, Хотамны база оларның кыс дуңмазы Шуяны төрөөн. ³³ Иафлеттинң оолдары: Пасах, Бимгал база Ашват. Иафлеттинң оолдары ол-дур. ³⁴ Шомерниң оолдары: Ахи, Рохга, Ихубба болгаш Арам. ³⁵ Ооң дуңмазы Хотамның оолдары: Цофах, Имна, Шелеш болгаш Амал. ³⁶ Цофахтынң оолдары: Суах, Харнефер, Шуал, Бери, Имра, ³⁷ Бецер, Год, Шамма, Шилша, Итран болгаш Беера. ³⁸ Иетерниң оолдары: Иефонний, Фиспа база Ара. ³⁹ Улланың оолдары: Арах, Ханниил база Риция. ⁴⁰ Асирниң ол үре-салгалы шуптузу төрөл бөлүктериниң баштыңнары, шилиндек күштүг-шыырак дайынчылар, эң кол нояннар турган. Төрөл аймак даңзызынче кири бижиттинген шериглерниң саны 26 000 кижиге турган.

^e Э. д. 46:17-18;

Сан. 26:44-46

Вениаминниң өске үре-салгалы

8 ¹ Вениамин дун оглу Беланы, ийиги оглу Ашбелди, үшкү оглу Ахрайны, ² дөрткү оглу Ноханы база бешки оглу Рафаны төрөөн^f.

^f Э. д. 46:21;

Сан. 26:38-41;

1 Чыл. 7:6-12

³ Беланың оолдары: Аддар, Гера, Авиуд, ⁴ Авишуа, Нееман, Ахоах, ⁵ Гера, Шефун болгаш Хурам.

⁶ Гевага чурттап чораан, оон Манахатче көжүрткен төрөл бөлүктерниң баштыңнары чораан Эхудтун оолдары бо-дур: ⁷ Нееман, Ахия база оларны көжүргөн Гера; Гера Уза биле Ахихудту төрөөн.

⁸⁻⁹ Шегараим деп кижиге Хушим биле Баара деп кадайларын чандырыпкан соонда, оолдары Ходеш деп өске кадайындан моав черге төрүттүнгөн: Иовав, Цивия, Меша, Малхам, ¹⁰ Иеуц, Шахия болгаш Мирма. Төрөл бөлүктөр баштыңнары чораан оолдары ол-дур. ¹¹ А Хушимден Авитув биле Элпаал төрүттүнгөн.

¹² Элпаалдын оолдары: Евер, Мишам, Шемер (ол Оно биле Лод хоорайларны^g болгаш оларга хамааржыр суурларны тудуп каан), ¹³ Брия болгаш Шема. Олар дээрге Гефтин чурттакчыларын үндүр ойдадыпкан, Айалонга чурттаан төрөл бөлүктерниң баштыңнары чораан улус чүве-дир.

^g Эзра 2:33

¹⁴ Ахио, Шашак, Иремот, ¹⁵ Зевадия, Арад, Эдер, ¹⁶ Михаил, Ишфа болгаш Иоха – Брияның оолдары-дыр.

* 7:23 «Брия» деп ат «качыгдалдыг» деп еврей сөске дөмейлешкек.

** 7:28 Өске бурунгу сөзүглелде «Газа» деп бижээн.

¹⁷ Зевадия, Мешуллам, Хизкий, Хевер, ¹⁸ Ишмерай, Излия база Иовав – Элпаалдың оолдары-дыр.

¹⁹ Иаким, Зихрий, Завдий, ²⁰ Элиенай, Цилфай, Элиил, ²¹ Адайя, Берайя база Шимрат – Шимейниң оолдары-дыр.

²² Ишпан, Евер, Элиил, ²³ Авдон, Зихрий, Ханан, ²⁴ Анания, Элам, Антофия, ²⁵ Ифдия болгаш Пенуэл – Шашактың оолдары-дыр.

²⁶ Шамшерай, Шехария, Аталия, ²⁷ Иаарешия, Элия болгаш Зихрий – Иерохамның оолдары-дыр.

²⁸ Ол дээрге төрөл бөлүктериниң баштыңнары-дыр. Олар Иерусалимге чурттап чорааннар.

Саул хаанның өгбелери, үре-салгалы

(1 Чыл. 9:35-44)

²⁹ Гаваончуларның өгбеси Иеиел* Гаваонга чурттап турган. Ооң кадайының ады Мааха. ³⁰ Ооң дун оглу Авдон, оон аңгы оолдары: Цур, Кис, Ваал, Нир**, Надав, ³¹⁻³² Гедор, Ахио, Зехер болгаш Миклот (ол Шимейни төрөөн). Олар Иерусалимге дөргүл-төрелиниң аразынга ха-дуңмалары-биле кады чурттап чорааннар.

³³ Нир Кисти төрөөн. Кис Саулду төрөөн^a. Саул Ионафан, Малхисуа, Авинадав база Эшбаалды*** төрөөн^b. ³⁴ Ионафаннның оглу – Мериббаал^{c****}. А Мериббаалдың оглу Миха^d. ³⁵ Миханың оолдары: Питон, Мелех, Тааря болгаш Ахаз. ³⁶ Ахаз Иоиадданы төрөөн. Иоиадда Алемет, Азмавет болгаш Зимрини төрөөн. Зимри Моцаны төрөөн. ³⁷ Моца Биняаны төрөөн. Биняаның оглу Рафа, Рафаның оглу Элеаса, Элеасаның оглу Ацел. ³⁸ Ацел алды оолдуг турган, оларның аттары бо: Азрикам, Бохру, Измаил, Шеария, Авдий болгаш Ханан. Олар шупту Ацелдин оолдары-дыр.

³⁹ Ацелдин дуңмазы Эшектин оолдары: дун оглу Улам, ийи дугаары Иеуш, үшкүзү Элифелет. ⁴⁰ Уламның оолдары ча адар күш-шыдалдыг дайынчылар чораан. Оларның оолдары болгаш оолдарының оолдары хөй турган: 150 киж.

Ол улус шупту Вениаминниң салгалдары-дыр.

Туттуруушкундан Иерусалимче ээп келгеннер

(Неем. 11:1-22)

9 ¹ Ынчалдыр бүгү израильчилерниң төрөл бөлүктер аайы-биле чизе-данзызын тургускан, Израильдин хааннарының төөгү бижилгезинче кириген.

Иудейлер уjur-дүрүм чок чоруктары дээш Вавилонче көжүртүпкен соонда^e, ² Израильдин хоорай, суурларынга катап база чурттап эгелээн баштайгы улус израильчилер, Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш Бурганның өргээзинде ажилчыннар^f болган.

³ Иуданың, Вениаминниң, Эфремниң база Манассияның аймактарындан дараазында улус Иерусалимге турумчуп алган.

⁴⁻⁶ Иуданың аймаандан^g: Фарестин үре-салгалындан^h – Утай (ол дээрге Аммиудтуң оглу, Аммиуд Омриниң оглу, Омри Имрийниң оглу, Имрий Баниниң оглу); Шеланыңⁱ үре-салгалындан – төрөл бөлүүнүн баштыңы Асайя болгаш ооң оолдары; Зерахтың^j үре-салгалындан – Иеуил болгаш ооң акы-дуңмалары. Шуптузу 690 киж.

⁷ Вениаминниң аймаандан: Саллу (ол дээрге Мешулламның оглу, Мешуллам Годавияның оглу, Годавия Гассенуаның оглу); ⁸ Иерохамның оглу Ивний; Эла (ол

^a 1 Хаан. 9:1; 14:51

^b 1 Хаан. 14:49; 31:2;
1 Чыл. 10:2

^c 1 Хаан. 14:49; 31:2;
1 Чыл. 9:40; 10:2

^d 2 Хаан. 9:12

^e 2 Чыл. 36:20

^f Эзра 2:70; Неем. 7:73

^g 1 Чыл. 2:5-6

^h Э. д. 38:29

ⁱ Э. д. 38:5

^j Э. д. 38:30

* 8:29 Өске бурунгу сөзүглелде «Иеиел» деп ат таварышпайн турар.

** 8:30 Өске бурунгу сөзүглелде «Нир» деп ат таварышпайн турар.

*** 8:33 Саулдун 2 Хаан. 2–4 эгелерде Иевосфей деп адаткан демги-ле оглу ол болгу дег.

**** 8:34 Ооң өске адын Мемфивосфей дээр (2 Хаан. 9:6; 19:24 көр).

Узийниң оглу, а Узий Михрийниң оглу); Мешуллам (ол Шефатияның оглу, Шефатия Регуилдиң оглу, Регуил Ивнийниң оглу); ⁹ база салгалдар аайы-биле оларның акы-дунмалары, шупту боттарының төрөл бөлүктөрүнүн баштыңнары чүве-дир. Шуптузу 956 киж.

Бараалгакчылар болгаш левиттер

¹⁰ А Бурганның бараалгакчыларындан: Иедайя, Иегоиарив, Яхин, ¹¹ Бурганның өргээзинде эргелекчи Азария (ооң ада-өгбелери – Хелкия, Мешуллам, Садок, Мерайот болгаш Ахитув), ¹² Адайя (ооң ада-өгбелери – Иерохам, Пашхур, Малхия, Маасай, Адиил, Яхзера, Мешуллам, Мешуллемит болгаш Иммер) ¹³ болгаш оларның акы-дунмалары – төрөл бөлүктөрүнүн баштыңнары, Бурганның өргээзинге бараан болурунга шылгараан улус. Шуптузу 1760 киж.

¹⁴ Левиттерден: Мерариниң үре-салгалындан – Шемайя (ол дээрге Хашувтун оглу, Хашув Азрикамның оглу, Азрикам Хашавияның оглу); ¹⁵ оон ыңай Вакбакар, Хереш, Галал база Маттания (ол Миханың оглу, Миха Зихрийниң оглу, а Зихрий Асафтың оглу); ¹⁶ оон ыңай Авдий (ол Шемайяның оглу, Шемайя Галалдың оглу, а Галал Идифуннуң оглу) база Нетофаның чоок-кавызы чурттуг Берехия (ол Асаның оглу, Аса Элкананың оглу).

¹⁷ А хаалгачылардан^a: Шаллум, Аккув, Талмон, Ахиман база оларның акы-дунмалары. Оларның кол кижизи Шаллум турган. ¹⁸ Ол хаалгачылар бо үеге чедир чөөн талакы Хаан Хаалгазын кадарбышаан хевээр. Оларның төрөл бөлүү левиттерниң турлааның хаалгачылары турган. ¹⁹ Шаллум (ол Корениң оглу, Коре Эвиасафтың оглу, Эвиасаф Корактың оглу) база ооң төрөл ха-дунмалары – корак төрөл бөлүк албан-хүлээлгезин өзугаар ыдыктыг майгынның хаалгазын кадарар, оларның өгбелери база Дээрги-Чаяакчының турлаанга кирер черни кадарып чорааннар болгай. ²⁰ Шаг шаанда Элеазарның оглу Финеес оларның даргазы турган, Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады турган^b. ²¹ Мешелемияның оглу Захария Ужуражылга майгынының хаалгачызы турган^c.

²² Хаалгачылар кылдыр шилиттингеннерниң ниити саны 212 киж. Оларны чурттап турар черлериниң аайы-биле данзыже кириген. Давид биле өттүр көөр Самуил хаалгачыларны оларның шынчы бердингени дээш томуйлап дагзып каан^d. ²³ Олар болгаш оларның үре-салгалы Дээрги-Чаяакчының өргээ-майгынының хаалгазын кадарар ужурлуг. ²⁴ Хаалгачылар дөрт талада: чөөн, барыын, соңгу болгаш мурнуу талада турганнар. ²⁵ А хаалгачыларның суурларга чурттаан төрөлдери оларга доктааткан үеде келгеш, чеди хонар турганнар^e. ²⁶ Левит хаалгачыларның дөрт даргазынга Бурганның өргээзинде өрээлдерни база ында бар эртин-байлакты кадарарын бүзүрөп дааскан. ²⁷ Бурганның өргээзин кадарар база эртенниң-не эжик ажыдар хүлээлгелиг болгаш, ол хаалгачылар ооң даштынга долгандыр хонуп турганнар^f.

²⁸ Левиттерниң чамдызынга Бурганга бараан болурда ажыглаар эт-херекселди хүлээдип каар турган. Ол левиттер бо эт-херекселди улус ажыглаар дээш алырга база дедир эгидерге, санап аар турган. ²⁹ А чамдыктары өске херекселдерни, оон иштинде ыдыктыг эт-херекселди, кадагалаар хүлээлгелиг. Ол ышкаш далганны, араганы, олива үзүн, айдызаар чүүлдерни база чаагай чыттыг бүдүмелдерни. ³⁰ А чаагай чыттыг бүдүмелдерни холуур харыысалга Бурганның бараалгакчыларының чамдызынга онаашкан^g. ³¹ Левит Маттифияга (корак уктуг Шаллумнуң дун оглунга) далганнар хаарарын бүзүрөп дагзып каан. ³² А амыр-дыш хүн санында хереглээр ыдыктыг хлеб быжыраар, одуруглай салыр хүлээлге кохат уктуг чамдык левиттерге онаашкан^h.

^a Эзра 2:42; Неем. 7:45

^b Сан. 25:7-13

^c 1 Чыл. 26:2

^d 2 Чыл. 8:14

^e 4 Хаан. 11:5

^f Сан. 1:53

^g Хост. 30:23-25

^h Лев. 24:5-9

³³ Төрөл бөлүктөрийнч баштыннары болур ыраажы левиттер өргээнин өрээлдеринде чурттап^a, өске ажылдардан хостуг турганнар, чүгө дээрге олар херек апарганда, дүн-хүн дивейн, ырлаар хүлээлгезин күүседир ужурлуг^b.

³⁴ Олар дээрге левиттеринч төрөл бөлүктөрийнч баштыннары-дыр. Олар Иерусалимге чурттап турганнар.

Саул хаанның өгбелери, үре-салгалы

(1 Чыл. 8:29-38)

³⁵ Гаваончуларның өгбези Иеиел Гаваонга чурттап турган. Ооң кадайының ады Мааха. ³⁶ Ооң дун оглу Авдон, оон аңгы оолдары Цур, Кис, Ваал, Нир, Надав, ³⁷ Ге-дор, Ахио, Захария болгаш Миклот. ³⁸ Миклот Шимамны төрөөн. Олар Иерусалимге дөргүл-төрелинч аразынга ха-дуңмалары-биле кады чурттап чорааннар.

³⁹ Нир Кисти төрөөн. Кис Саулду төрөөн^c. Саул Ионафан, Малхисуа, Авинадав болгаш Эшбаалды төрөөн*. ⁴⁰ Ионафанның оглу – Мериббаал**. А Мериббаалдың оглу Миха. ⁴¹ Миханың оолдары: Пион, Мелех, Тахрея болгаш Ахаз***. ⁴² Ахаз Иараны төрөөн. Иара Алемет, Азмавет болгаш Зимрини төрөөн. Зимри Моцаны төрөөн. ⁴³ Моца Бинеяны төрөөн. Бинеяның оглу Рефайя, Рефайяның оглу Элеаса, Элеасаның оглу Ацел. ⁴⁴ Ацел алды оолдуг турган, оларның аттары бо: Азрикам, Бохру, Измаил, Шеария, Авдий болгаш Ханан. Олар дээрге Ацелдин оолдары-дыр.

Саулдуң болгаш ооң оолдарының өлүрткени

(1 Хаан. 31:1-13)

10 ¹ Филистимнер биле израильчилер аразынга тулчуушкун үезинде, израильчилер дайзыннардан Гелвуя даанга чедир дескеш^d, аңа кыра шаптырып алган. ² Филистимнер Саулду болгаш ооң оолдарын сүрүп четкеш, Саулдуң оолдары Ионафанны, Авинадавты база Малхисуаны өлүрүп каапканнар^e.

³ Саулче халдаашкын кадыг-дошкун болган. Ча-согун-биле хөй катап аттыргаш, Саул балыгланган. ⁴ Саул бодунуң чепсек тудукчузундан: «Ол кыргыжадып дем-дектетпээн хейлер чедип келгеш, мени куду көрбээнде, хылыжың ужулгаш, мени шанчып каавыт» – деп дилээн^f. Чепсек тудукчузу аажок корга бергеш, ынаваан. Ынчан Саул хылышты алгаш, бодун шаштыныпкан^g. ⁵ Чепсек тудукчузу Саулдуң өлүп калганын көргеш, бодун база хылыш-биле шаштыныпкаш, өлүп калган чүведир. ⁶ Ынчалдыр Саул болгаш ооң үш оглу өлүп калган, олар-биле кады ооң бүгү ук-салгалы кырлып төнгөн.

⁷ Шынаада чурттап турар бүгү израильчилер оларның шерининч дезип турарын, Саулдуң база ооң оолдарының өлүп калганын дыңнааш, боттарының хоорайларын ээн кагылапкаш чорупканнар. А филистимнер келгеш, хоорайларны ээлеп чурттай бергеннер.

⁸ Даартазында филистимнер өлүрткен улусту үптөп аар дээш чедип келгеш, Гелвуя даанга өлүрткен Саулду база ооң оолдарын тып алганнар. ⁹ Саулдуң мөчү-сөөгүн үптээш, бажын база ок-чепсээн ап алгаш, бүгү филистим черге көргүзери-биле чорудупканнар^h. Ынчалдыр олар чонга тиелелгезининч дугайында боттарының дүрзү-бурганнарының мурнунга чарлапканнар. ¹⁰ Саулдуң ок-чепсээн боттарының бурганнарының өргээлеринге салып каан, а ооң бажын Дагон бурганның өргээзинге азып кааннарⁱ. ¹¹ Галаадта Иавистинч бүгү чурттакчылары филистимнернинч Саулду канчалганының дугайында дыңнап кааш^j, ¹² бүгү эрес-дидим улuzu чорупкаш,

^a Неем. 10:39

^b Ыд. ыр. 133:1

^c 1 Хаан. 9:1; 14:51

^d 1 Хаан. 28:4

^e 1 Хаан. 14:49;
1 Чыл. 8:33; 9:39

^f Башт. 9:54

^g 2 Хаан. 1:10

^h 2 Хаан. 1:20

ⁱ Башт. 16:23; 1 Хаан. 5:2

^j 1 Хаан. 11:1-11;
2 Хаан. 21:10

* 9:39 Саулдуң 2 Хаан. 2–4 эгелерде Иевосфей деп адаткан демги-ле оглу ол болгу дег.

** 9:40 Ооң өске адын 2 Хаан. 9:6; 19:24-те Мемфивосфей дээр.

*** 9:41 Өске бурунгу сөзүглелде «Ахаз» деп ат таварышпайн турар.

Саулдун база ооң оолдарының мөчү-сөөгүн дүжүрүп алган^a. Оларны Иависке эк-келгеш, дуб ыяш адаанга ажаап кааш, чеди хонук иштинде кажыыдап, чем чивейн турган чүве-дир.

¹³⁻¹⁴ Саул ынчалдыр өлгөн, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп көр-бейн. Аңаа удур кем-буруу үүлгеткен^b база, айтырыг кылып, Дээрги-Чаяакчының орнунга караң көрнүр кижиге барган^c. Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ону өлүрүп кааш, ооң хааннаар эргезин Иессейниң оглу Давидке берипкен.

Давидтиң бүгү Израильдиң хааны апарганы
(2 Хаан. 5:1-3, 6-10)

11 ¹Бүгү израильчилер Хевронда Давидке чыгып келгеш: «Бо-дур, силернин хан төрелинер улус-тур бис – дээннер. – ²Шагдан бээр-ле, Саул хаан турар уелерде безин, израильчилерни дайын-чаага баштап турган кижиге силер силер^d. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерге: „Сен Мээң израиль чонумну кадарар сен^e. Израиль чонумнун чагырыкчызы сен болур сен“ – деп чугаалап турду». ³Израильдиң бүгү баштыңнары Хевронда хаанга чедип кээрге, Давид олар-биле Дээрги-Чаяакчының мурнунга керээ чарып алган. Олар Давидти Израильдиң хааны болур кылдыр Дээрги-Чаяакчының Самуилди дамчыштыр чугаалаан сөзүн ёзугаар чаап кааннар^f.

⁴Давид болгаш бүгү израильчилер Иерусалимче (азы Иевусче) чорупкан. Ол хоорайга тус черниң чурттакчылары иевустар турган^g. ⁵Иевустун чурттакчылары Давидке: «Сен бээр кирбес сен» – дээннер. Ынчалза-даа Давид Сион шивээзин эжелеп алган. Ол болза Давидтиң Хоорайы-дыр*. ⁶Давид мынча дээн: «Кым улусту мурнай иевустарны чылча шаап каарыл, ол кижиге шериг баштыңчызы болур». Саруйянын оглу Иоав кымны-даа мурнай Иевусче киргеш, шериг баштыңчызы апарган^h. ⁷Давид ол шивээге турумчуп алган, ынчангаш ону Давидтиң Хоорайы деп адаан. ⁸Давид Милло шивээзинден эгелепⁱ, хоорайны долгандыр быжыг камгалал кылып алган. А хоорайның арткан кезээн Иоав чаарткан. ⁹Давид улам-на күштүг бооп кел чыткан^j, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады болуп турган.

Давидтиң маадырлары
(2 Хаан. 23:8-39; 1 Чыл. 27:1-15)

¹⁰ Дээрги-Чаяакчының израиль чонга чугаалаанын ёзугаар Давидти хаан болдуруп, бүгү израильчилер-биле кады ооң хааннаашкынын деткип турган кол дайынчылары бо-дур.

¹¹ Давидтиң дайынчыларының даңзызы бо-дур: хакмон уктуг Яшавам**, үжен шериг баштыңчызының аразында кол кижиге. Ол 300 дайзынче чыдазын көдүргеш, оларны чаңгыс тулчушкун үезинде өлүрүп каан. ¹²Ооң соонда ахохи уктуг Додонун оглу Элеазар турар, ол база үш маадырның аразында. ¹³Ол Давид-биле кады филистимнерниң тулчушкунче чыгып турган чери Фас-Дамимге турган. Ол кезек черге арбай тарып каан турган чүве-дир. Израиль шериг филистимнерден дезип эгелээрге, ¹⁴олар шөлдүн ортузунга артып калгаш, ол кезек черни камгалап ап, филистимнерни чылча шаап кааннар. Ынчалдыр Дээрги-Чаяакчы улуг тиилелгени берген.

¹⁵Бир катап үжен шериг баштыңчызының аразындан ол үш маадыр хаяда Одоллам куюнга Давидке чедип келген^k. Ол үде филистимнерниң турлаа Рефаим шынаазынга турган^l. ¹⁶(Давид быжыглалдыг шивээге, а филистимнерниң доскуул чери – Вифлеемге турган). ¹⁷Давид суг ижиксей бергеш: «Вифлеемниң хаалга аксында кудуктуң суун меңээ кым-бир кижиге эккеп берген болза» – дээн. ¹⁸Ынчан

^a 2 Хаан. 21:12^b 1 Хаан. 13:13; 15:23^c 1 Хаан. 28:7^d 1 Хаан. 18:13^e Ыд. ыр. 77:71^f 1 Хаан. 16:13^g Ис. 15:63; Башт. 1:8, 21^h 2 Хаан. 8:16ⁱ 3 Хаан. 9:15; 9:24; 11:27;^j 2 Чыл. 32:5^k Эф. 9:4

* 11:5 Сион дагда турар Иерусалимниң эрги талазы. Ында шивээ болгаш хаанның ордузу бар турган.

** 11:11 Ёске бурунгу сөзүглелде «Яшавам» эвес, а «Исваал» деп атты бижээн.

ол үш маадыр филистимнерниң турлаан таварып эрткеш, Вифлеемниң хаалга аксында кудуктуң суун ускаш, Давидке эккеп бергеннер. Ынчалза-даа Давид сугну ижеринден ойталаан, ону Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр төпкеш^a, ¹⁹мынча дээн: «Чок, мен ону ижип болбас мен, Бурганым! Бо улустуң ханын мен ижип шыдаар деп мен бе? Олар боттарының амы-тынын харамнанмайн чорааш, ону эккелдилер ышкажыл». Ынча дээш, ол сугну ишпейн барган. Шак ындыг чоруктарны ол үш маадыр кылып чораан чүве-дир.

^b 2 Хаан. 2:18

²⁰Иоавтың акызы Авесса^b ол үш маадырның даргазы турган. Ол 300 дайзынны бодунуң чыдазы-биле узуткап кааш, демги үш маадыр-биле деңге алдаржый берген. ²¹Авесса ол үш маадырдан ийи катап сураглыг апаргаш, оларның баштыңчызы болган, ынчалза-даа үш маадырның санынче кирбээн.

^c Ис. 15:21

^d 2 Хаан. 8:18

²²Иодайның оглу, Кавцеилден^c келген эрес-дидими-биле сурагжаан Ванея турган^d. Ол арзылаң дег күштүг ийи моав кижини өлүрүп каан*. Оон аңгыда хар чаап турган үеде, онгарже киргеш, анаа арзылаң база өлүрген. ²³Оон ыңай Ванея узуну беш кыры египет кижини база өлүрүп каан. Египет кижиниң холунда чыданың чоону пөс-таавычыларның өзек ыяжы дег турган, ындыг-даа болза, Ванея анаа даянгыыш тудуп алган чеде бергеш, египет кижиниң чыдазын былаап алгаш, ол-ла чыдазы-биле ону өлүрүп каан^e. ²⁴Иодайның оглу Ванея ындыг чорук кылган кижидир. Ол база демги үш маадыр дег алдаржый берген. ²⁵Ванея үжен шериг баштыңчызының аразындан сураглыг турган, ынчалза-даа демги үш маадырның санынче кирбээн. Давид ону бодунга чоок дүжүмет кылып алган.

^e 1 Хаан. 17:50

^f 2 Хаан. 2:18-23

²⁶Өске эрес-дидим дайынчылар бо-дур: Иоавтың дуңмазы Асаил^f, вифлеемчи Додонуң оглу Элханан, ²⁷Гарод чурттуг Шаммот, Пелон чурттуг Хелец, ²⁸Текоя чурттуг Иккештиң оглу Гира, Анатот чурттуг Авиезер, ²⁹Хуша чурттуг Сивхай, Ахох чурттуг Илай, ³⁰Нетофа чурттуг Магарай, Нетофа чурттуг Баананың оглу Хелед, ³¹Вениаминниң черинде Гива чурттуг Рибайның оглу Иттай, Пирафон чурттуг Ванея, ³²Нахле-Гааш чурттуг Хурай, Арава чурттуг Авиел, ³³Бахарум чурттуг Азмавет, Шаалбон чурттуг Элияхба, ³⁴Гизон чурттуг Гашемниң оолдары, Гарар чурттуг Шагениң оглу Ионафан, ³⁵Гарар чурттуг Сахарның оглу Ахиам, Урнуң оглу Элифал, ³⁶Махера чурттуг Хефер, Пелон чурттуг Ахия, ³⁷Кармил чурттуг Хецро, Эзбайның оглу Наарай, ³⁸Нафанның дуңмазы Иоил, Гагрийниң оглу Мивхар, ³⁹аммон аймак-сөөктүг Целек, Беерот чурттуг Нахарай (ол Саруйяның оглу Иоавтың ок-чепсек тудукчузу турган), ⁴⁰итра уктуг Гира биле Гарев, ⁴¹хет аймак-сөөктүг Урия^g, Ахлайның оглу Завад, ⁴²Шизаның оглу Адина (ол дээрге Рувимниң аймаанда баштың кижини, ооң-биле кады үжен шериг турган), ⁴³Мааханың оглу Ханан, Мифан чурттуг Иосафат, ⁴⁴Аштерот чурттуг Озия, Ароер чурттуг Хотамның оолдары Шама биле Иеиел, ⁴⁵Шимриниң оглу Иедиаил база ооң Тиц чурттуг дуңмазы Иоха, ⁴⁶Махавим чурттуг Элиел, Элнаамның оолдары Иеривай биле Иошавия, Моав чурттуг Ифма, ⁴⁷Мецовая чурттуг Элиел, Овид болгаш Иаасиил.

^g 2 Хаан. 11:3-17

Давидтиң баштайгы талалакчылары

^h 1 Хаан. 27:6

12 ¹Давид Кистиң оглу Саулдан чаштып турда, Циклагка келген^h, анаа дайын чорударынга дузалажыр дээн эрес-дидим дайынчыларның чамдыызы бо-дур. ²Олар – ча-биле чепсегленген, оң, солагай холдары-биле дажап, ча-согун-биле адып билир турган улусⁱ – Вениаминниң аймаандан Саулдуң төрөлдери чүве-дир. ³Гива чурттуг Шемааның оолдары Ахиезер (баштыңчы) биле Иоас; Азмаветтиң оолдары Иезиел биле Пелет; Анатот чурттуг Бераха биле Иеху; ⁴Гаваон чурттуг Ишмайя (ол

ⁱ Башт. 3:15; 20:16

* 11:22 Өске бурунгу сөзүглелде «Ариил деп моав кижиниң ийи оглун» деп бижээн.

дээрге үжен шериг баштыңчызының бирээзи база оларның даргазы); Гедера чурт-туг Иеремия, Яхазил, Иоханан база Иегозавад; ⁵ Хариф чурттуг Элзуай, Иремот, Веалия, Шемария база Шефатия; ⁶ корах төрөл бөлүктөн Элкана, Ишияху, Азариил, Иоезер база Иошавам; ⁷ Гедор чурттуг Иерохамның оолдары Иоела биле Зевадия.

⁸ Гадтын аймаандан база Давидтиң ээн кургаг ховуда шивээзинче эрес-дидим, чыда болгаш дозуг-камгалалдыг дайынчылар шилчип келген. Олар арзылаң дег шириин шырайлыг^a, дагларда те-чуңма дег кашпагай улус. ⁹ Оларның баштыңчызы Эзер, ийи дугаарында Авдий, үшкүзү Элиав, ¹⁰ дөрткүзү Мишманна, бешкизи Иеремия, ¹¹ алдыгызы Атай, чедигизи Элиел, ¹² сескизи Иоханан, тоскузу Элзавад, ¹³ онгузу Иеремия, он биргизи Махбанай. ¹⁴ Ол гадчылар шериг баштыңчылары бооп турган: эн бичези чүс шериг баштаан, а эң улуу муң шериг баштап турган чүве-дир*. ¹⁵ Олар Иордан хемни бир дугаар айда, ол эриин ажыр дажый бергенде^b, кежип алгаш, шынааның бүгү чурттакчыларын чөөн болгаш барыын чүктөрже тарадыр ойладыпканнар.

^a Ы. х. к. 33:20

^b Иис. 3:15

¹⁶ Давидтиң шивээзинче Вениаминниң болгаш Иуданың аймактарындан чамдык улус чедип кээрге, ¹⁷ Давид оларга уткуштур үнүп келгеш: «Бир эвес силер меңээ дузалажыр дээш келген болзуңарза, сеткил-чүрээм силер-биле тудуш чаңгыс болур. А бир эвес силер, кажан мээң холдарым күчүлээшкинден арыг турда, мени дайзын-нарымга садар дээш келген болзуңарза, бистиң өгбелеривистиң Бурганы көргөш, шииткей аан» – дээн. ¹⁸ Ынчан Бурганның Сүлдези үжен шеригниң баштыңчызы Амессайны бүргөп келген, ол мынча дээн: «Амыр-ла, Давид. Бис сээң-биле кады бис, Иессейниң оглу! Сеңээ болгаш сээң талалакчыларыңга чедишкинни күзөп тур бис, чүге дээрге Бурганың сенээ дузалажып турар болгай». Давид оларны хүлээп алгаш, бодунуң шериглериниң баштыңчылары кылып каан.

¹⁹ Манассияның аймаандан база чамдык улус Давидтиң талазынче шилчип келген. Ол үеде Давид филистимнер-биле кады Саулга удур дайылдажыр дээш үнүпкен турган чүве-дир. (Херек кырында Давид филистимнерге дузалашпаан, чүге дээрге филистим чагырыкчылар «Ол дээргизи Саулдуң талазынче шилчий бергеш, боттарывыстың бажывысче суг кудар» деп сүмөлешкеш, ону чорудупкан.)^c ²⁰ Кажан Давид Циклагче ээп чанып орда, Манассияның аймаандан дараазында улус ооң талазынче шилчип келген: Аднах, Иозавад, Иедиаил, Михаил, Иегозавад, Элиуй болгаш Цилтай. Олар Манассияның муң шериг баштыңчылары, ²¹ шупту эрес-дидим дайынчылар-дыр. Олар Давидке ооң шерин баштаарыңга** дузалажып эгелээн, ооң шериг баштыңчылары апарган. ²² Ынчалдыр Давидке хүннүн-не дузалажыр улус кээп-ле турган, түннелинде ооң шерии Бурганның аг-шерии дег хөй апарган.

^c 1 Хаан. 29:2-9

Шериглериниң Давидти хаан кылып аары-биле чыылганы

²³ Давид Хевронга турда, Дээрги-Чаяакчының сөзүн эзугаар^d, Саулдуң эрге-чагыргазын хүлээдир дээш келген шериглерниң саны бо-дур:

^d 1 Хаан. 15:28; 16:13; 28:17

²⁴ Иуданың аймаандан – дайылдажырыңга белен, чыдалыг болгаш дозуг-камгалалдыг 6800 кижиге.

²⁵ Симеоннуң аймаандан – 7100 эрес-дидим дайынчы.

²⁶ Левийниң аймаандан – 4600 кижиге. ²⁷ Аароннуң төрөл бөлүүнүң баштыңы Иодай, ооң-биле кады 3700 кижиге. ²⁸ Эрес-дидим аныяк Садок^e база ооң төрөл бөлүүндөн 22 ноян.

^e 2 Хаан. 8:17

²⁹ Саулдуң төрөлдери болур Вениаминниң аймаандан – 3000 кижиге. Оларның хөй кезии ол үеге чедир Саулга болгаш ооң салгалдарыңга шынчы арткан турган.

* 12:14 Азы: «Эң бичези 100 шеригге дең, эң улуу 1000 шеригге дең».

** 12:21 Азы: «Давидке удур келген дээрбечи бөлүктү базарыңга».

³⁰ Эфремнің аймаандан – боттарының төрөл бөлүктөрүндө ат-сураглыгы 20 800 эрес-дидим дайынчы.

³¹ Манассияның аймааның чартыындан – 18 000 кижиде. Оларны Давидти хаан болдурууна киришсин дээш, адап тургаш келдирткен.

³² Иссахарның аймаандан – 200 мерген угаанның баштың кижиде келген. Олар дээрге Израиль кажан, чүнү кылза дээре дээрзин билер улус – а баштыңнарның бүгү ха-дуңмалары оларның сөзүн тооп дыңнаар турган.

³³ Завулонуң аймаандан – дайылдажырынга белен кылдыр бүгү тала-биле чепсегленген 50 000 шериг демни-биле Давидке чедип келгеннер.

³⁴ Неффалимнің аймаандан – 1000 баштыңчы; олар-биле кады чыдалыг болгаш дозуг-камгалалдыг 37 000 кижиде.

³⁵ Данның аймаандан – дайылдажырынга белен 28 600 кижиде.

³⁶ Асирнің аймаандан – дайылдажырынга белен 40 000 дайынчы.

³⁷ Иордан хемнің ындыындан – Рувимнің, Гадтың аймактарындан база Манассияның аймааның чартыындан бүрүн чепсегленген 120 000 кижиде келген.

³⁸ Ол шериглер шуптузу дайынчы өзү-биле, Давидти бүгү Израильдин хааны кылып каар дээш, изиг күзели-биле Хевронга чедип келгеннер. Өске-даа бүгү израильчилер чаңгыс үн-биле Давидти хаан болдуруксап турганнар. ³⁹ Давидтиң чанынга ол дайынчылар үш хүн иштинде дойлап келгеннер, чүге дээрге ха-дуңмалары оларны аыш-чем-биле хандырган чүве-дир. ⁴⁰ Иссахарның, Завулонуң база Неффалимнің черлеринден безин оларның чок улузу хөй аыш-чемни: далганны, фиға чимизин, үзүмнү, араганы, олива үзүн элчигеннерге, тевелерге, мулдарга, шарыларга чүдүрүп эккелген, бода, шээр малды база сүрүп эккелген, чүге дээрге израиль чон өөрүп-байырлап турган.

Ыдыктыг аптараны Иерусалимге эккээрин оралдашканы
(2 Хаан. 6:1-11)

13 ¹ Давид муң, чүс шериг баштыңчылары база бүгү өске-даа баштыңнар-биле сүмелешкеш, ² бүгү израиль ниитилелге мынча дээн: «Бир эвес силерге таарымчалыг болза, бир эвес бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы күзээр болза, бүгү израиль девискээрлерде дөргүл-төреливиске, оларның иштинде одар-белчиирлиг хоорайларда чурттап турар бараалгакчыларга база левиттерге, шупту биске чыгылып кээр кылдыр дыңнадыптаалыңарам. ³ Ынчангаш Бурганывыстың аптаразын бодувусче ап алылыңар, чүге дээрге Саулдуң үезинде Ооң күзел-соруун айтырар аргавыс чок турган-дыр».

⁴ Бүгү чон ооң-биле чөпшээрешкен, чүге дээрге ол херек шупту улуска чөптүг ышкаш болган. ⁵ Ынчалдыр Давид Бурганның аптаразын Кириат-Иаримден эккеп аары-биле Египетти кызыгаарлап турар Шихор хемден Лево-Хаматка чедир бүгү израильчилерни чыып алган. ⁶ Давид болгаш бүгү израиль чон Иудеяда Ваалче (азы Кириат-Иаримче)^a ында турар Бурганның аптаразын алыр дээш чорупкан^b. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчы саадаан, Ооң ады-биле адаан, херувимнер дүрзүлери турар ыдыктыг аптара чүве-дир^c. ⁷ Бурганның аптаразын дугуйлуг чаа тергеге салгаш, Авинадавтың бажыңындан үндүрүп эккелгеннер. Тергени сөөрткен шарыларны башкарып чорааннар – Уза биле Ахио. ⁸ А Давид болгаш бүгү израиль чон Бурганның мурнунга бар шаа-биле хөглөп, ырлажып, янзы-бүрү хылдыг, кагар, база үрер хөгжүм херекселдеринге ойнап чорааннар.

⁹ Хидонуң тараа шаңынга чокшулап келгенде, тергени сөөртүп чораан шарылар бүдүрүй бээрге, ыдыктыг аптара ийленип, андарлы бээр часкан. Ону тудар дээш, Уза холун сунупкан^d. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Узага ыдыктыг аптарага дээпкени дээш, ажына берген. Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ону ол-ла черинге – Бодунуң мурнунга

^a Ис. 15:9, 60

^b 1 Хаан. 7:1-2

^c Хост. 25:22

^d Сан. 4:15

өлүрүп каан. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Узаже халдаарга, Давид хорадай берген. Ол черни бо хүннерде-даа Парец-Уза* деп адаар. ¹² Ол хүн Давид Бургандан корга бергеш, мынча дээн: «Бурганның аптаразын канчап бодумче аппаар мен?» ¹³ Давид ыдыктыг аптаразын бодунуң хоорайынче аппаратбаан, ону Гефтен келген Овед-Эдом деп кижиниң бажыңынче чорудупкан.

¹⁴ Бурганның аптары гефчи Овед-Эдомнуң бажыңынга, өг-бүлезинге үш ай иштинде турган. Дээрги-Чаяакчы Овед-Эдомнуң өг-бүлезинге болгаш ооң шупту чүвезинге ачы-буян хайырлаан^a.

^a 1 Чыл. 26:4-5

Давид өг-бүлези-биле Иерусалимде
(2 Хаан. 5:11-16)

14 ¹ Тирниң хааны Хирам^b Давидче бодунуң элчилери-биле, аңаа орду тудуп берзин дээш дашчылар, бызаңчылар чорудупкан, олар пөш чудуктар эккелген. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы ону Израильдиң хааны кылдыр быжыглап каан деп Давид билип каапкан, чүге дээрге ооң чагыргазы Бурганның израиль чону дээш өрү көдүрүлгөн.

^b 3 Хаан. 5:1

³ Давид Иерусалимге база кадайлар ап алган. Олардан Давидтин өске оолдары, кыстары төрүттүнгөн. ⁴ Иерусалимге төрүттүнгөн ажы-төлүнүң аттары бо-дур^c: Шаммуи, Шовав, Нафан, Соломон, ⁵ Ивхар, Элишуа, Элфелет, ⁶ Ногах, Нефег, Иафия, ⁷ Элишама, Веелиада база Элифелет.

^c 1 Чыл. 3:5-8

Филистимнерни тиилээни
(2 Хаан. 5:17-25)

⁸ Давид бүгү Израильдиң хааны апарган деп дыңнааш, шупту филистимнер ону дилеп эгелээннер. Давид ону дыңнааш, оларга удур үнүпкен. ⁹ Филистимнер Рефаим шынаазынга кээп турумчуп алганнар^d. ¹⁰ Ынчан Давид Бургандан: «Филистимнер-биле тулчууйн бе? Оларны мээң холумга хүлээдип бээр сен бе?» – деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Бар. Оларны сээң холунга хүлээдип бээр мен» – дээн. ¹¹ Олар Ваал-Перацимге кээрге^e, Давид оларны чылча шаап каапкан. Ол: «Бурган мээң холум-биле дайзыннарармын, сугнуң чууй шавары дег, ууй шаап кагды» – дээн. Ынчангаш ол черни Ваал-Перацим деп адап кааннар^{**}. ¹² Филистимнер ол черге боттарының бурганнарын каапкаш баарга, Давидтиң дужаалы-биле оларны өрттедиккенер.

^d 2 Хаан. 23:13

^e Иса. 28:21

¹³ Филистимнер катап база ол шынаага кээп турумчуп алганнар. ¹⁴ Давид база катап Бургандан сүме айтыраарга, Ол аңаа: «Оларже дорт үнме. Оюп чоруткаш, оларның артындан – бальзам ыяштарлыг талазындан халда. ¹⁵ Бальзам ыяштарның кырынга кылаш даажын дыңнап кааш-ла^f, тулчуушкунну эгелээр сен – ол дааш дээрге филистим шеригни чылча шавар дээш, Бурган сээң мурнунда чоруп олары ол-дур» – дээн. ¹⁶ Давид Бурганның чугаалааны ёзугаар кылган, ооң дайынчылары филистим шеригни Гаваондан Гезерге чедир чылча шаап каан. ¹⁷ Давидтиң ат-алдары бүгү чурттарга тарай берген. Дээрги-Чаяакчы ону бүгү чоннарның аразынга коргунчуг кижиги кылып каан^g.

^f 4 Хаан. 7:6

^g Хост. 15:14-16; 23:27;
Ы. х. к. 2:25

Ыдыктыг аптараны көдүреринге харысалгалыг левиттер, бараалгакчылар

15 ¹ Давидтиң Хоорайынга хаан бажыңнар тудуп алган соонда, Бурганның аптарының турар черин белеткээш, аңаа майгын тип каан. ² Ынчан Давид: «Бурганның аптаразын левиттерден өске кым-даа көдүрүп болбас. Чүге дээрге

* 13:11 Парец-Уза – «Узаже халдааны» дээн.

** 14:11 Ваал-Перацим – «Дээрги ууй шапкан» дээн.

оларны ыдыктыг аптараны көдүрзүн дээш база Аңаа мөңгө шагда бараан болзун дээш, Дээрги-Чаяакчы Боду шилип алган» – дээн. ³ Белеткеп кааны черинче Дээр-ги-Чаяакчының аптаразын кириер дээш, Давид бүгү израильчилерни Иерусалимче чыып эккелген. ⁴ Ол ышкаш Давид Аароннун салгалдарын база левиттерни чыып алган^a: ⁵ Кохаттын үре-салгалындан – 120 кижини оларнын баштыңы Уриил-биле; ⁶ Мераринин үре-салгалындан – 220 кижини оларнын баштыңы Асайя-биле; ⁷ Гирсоннун үре-салгалындан – 130 кижини оларнын баштыңы Иоил-биле; ⁸ Элицафанның үре-салгалындан – 200 кижини оларнын баштыңы Шемайя-биле; ⁹ Хевроннун үре-салгалындан – 80 кижини оларнын баштыңы Элиел-биле; ¹⁰ Узиилдин үре-салгалындан – 112 кижини оларнын баштыңы Аминадав-биле.

^a 1 Чыл. 6:16-30

¹¹ Оон ыңай Давид Бурганның бараалгакчылары Садок биле Авиафарны^b болгаш левиттер Уриил, Асайя, Иоил, Шемайя, Элиел база Аминадавты кыйгыргаш, ¹² оларга: «Силер – левиттерниң төрөл бөлүктеринин баштыңнары-дыр силер. Бодуңар болгаш ха-дуңмаңар ыдыктанып-арыглаттынып алгаш, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының аптаразын мээң белеткеп кааным черже эккелиңер. ¹³ Моон мурнунда Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптараны левиттер силер эвес, өске улустун көдүргени дээш, бисче халдаан болгай^c. Ону канчаар кылып ужурлуг турганын бис Дээрги-Чаяакчыдан айтырып албаан болган бис». ¹⁴ Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының аптаразын көдүрер дээш, ыдыктанып-арыглаттынып алганнар. ¹⁵ Левиттер Бурганның аптаразын, Моисейнин чагып кааны Дээрги-Чаяакчының сөзүн ызугаар, узун ыяш кырынга салгаш, эгин-неринге салып алган көдүрүп чорааннар^d.

^b 2 Хаан. 20:25

^c 1 Чыл. 13:7-11

^d Хост. 25:14; Сан. 7:9

Хөгжүмчү левиттер

¹⁶ Давид левиттерниң баштыңнарынга аймааның аразындан ыраажыларын база чадаган, чанзы болгаш кимвалдарга ойнаар хөгжүмчүлерин өөрүшкүнүң ырын ыткыр ырлаары-биле томуйлап каарын дужааган^e. ¹⁷ Левиттер Иоилдин оглу Еманны, оон төрөлдөрдөндөн – Берехияның оглу Асафты база мерари төрөл бөлүктөн – Кушайянын оглу Эфанны шилип алганнар^f. ¹⁸ Олар-биле кады олардан куду эргелиг: Захарияны*, Азиилди, Шемирамотту, Иехиилди, Уннийни, Элиавты, Ванеяны, Маасеяны, Маттафияны, Элифлеуйну, Микнейни база Овед-Эдом биле Иеиел деп хаалгачыларны база томуйлап кааннар. ¹⁹ Еман, Асаф болгаш Эфан^g хөгжүмчүлөр хүлер кимвалдарга ыткыр ойнаар турган. ²⁰ Захария, Азиил, Шемирамот, Иехиил, Унний, Элиав, Маасея база Ванея – чанзыга аламот деп аян-биле ойнаар^{**}. ²¹ А Маттафия, Элифлеуй, Микней, Овед-Эдом, Иеиел болгаш Азасия чадаганга ойнап, шеминит^{**} деп аян-биле ырлаарын баштап турган. ²² Левиттерниң баштыңы Хенания ыры башкызы^{***} турган, чүгө дээрге оон мергежилди кончуг. ²³ Берехия биле Элкана – ыдыктыг аптара чанында хаалгачылар. ²⁴ Бурганның бараалгакчылары Шевания, Иосафат, Нафанаил, Амессай, Захария, Ванея база Элиезер Бурганның аптаразының мурнунга труба этсир ужурлуг^h. Овед-Эдом биле Иехия – ыдыктыг аптара чанында хаалгачылар.

^e 2 Чыл. 5:12; Ыд. ыр. 150:3-5

^f 1 Чыл. 6:33, 39, 44

^g 3 Хаан. 4:31; Ыд. ыр. 88:1

^h Сан. 10:8

Ыдыктыг аптараны Иерусалимче эккелгени

(2 Хаан. 6:12-19)

²⁵ Давид болгаш Израильдин баштыңнары база муң шериг баштыңчылары Дээр-ги-Чаяакчының чагыг-керээзинин аптаразын Овед-Эдомнун бажыңындан үндүрер

* 15:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Бен» деп атты немээн.

** 15:20, 21 Аламот, шеминит – бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. «Аламот» дээрге «бедик үн», а «шеминит» – «чавыс үн» дээн чадавас (Ыд. ыр. 6:1; 45:1 көр).

*** 15:22 Бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ыдыктыг аптараны көдүрер кол кижин».

дээш чорупканнар. ²⁶ Дээрги-Чаяакчының аптаразын көдүргөн левиттерге Бурган дузалажып каарга, чеди бугажыкты база чеди кошкарны өргүл кылдыр салганнар^a.

^a Сан. 23:1; Иов 42:8

²⁷ Давид, аптара көдүрүп чораан бүгү левиттер, ыраажылар болгаш оларның башкызы Хенания шуптузу ак лён тоннуг чораан. Давид оон аңгыда лён эфод* кедип чораан.

²⁸ Ынчалдыр бүгү Израиль Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразын ыт-шимээнниг, эдиски-трубаларның, кимвалдарның, чадаган-чанзының үделгези-биле кирип эккелген. ²⁹ Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразын Давидтиң Хоорайынче кирип орда, Саулдуң уруу Мелхола^b соңгадан көрүп турган. Самнап хөглеп чораан^c Давид хаанны көргөш, Мелхола ону чөгөнчин деп бодаан.

^b 1 Хаан. 14:49; 18:20-28; 19:11-17

^c Ыд. ыр. 150:4

16 ¹ Бурганның аптаразын эккелгөш, Давидтиң аңаа белеткеп кааны^d майгы-нының ортузунга салып кааш, Бурганга бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылганнар. ² Бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылып дооскаш, Давид чонну Дээрги-Чаяакчының ады-биле алгап-йөрээп каан. ³ Оң соонда ол бүгү израильчилерге – эр-даа, херэежен-даа кижилерге бир хлеб, бир борбак эът база бир үзүмнүг боова үлөп берген.

^d 1 Чыл. 15:1

⁴ Ыдыктыг аптараның мурнунга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдаржыдып, четтиргенин илередиң база Ону мактап бараан болур кылдыр Давид дараазында левиттер томуйлап каан^e. ⁵ Асафты^f удуртукчузу кылгаш, оон соонда Захарияны, Иеиелди, Шемирамотту, Иехиилди, Маттафияны, Элиавты, Ванеяны, Овед-Эдомну база Иеиелди. Олар чанзыга болгаш чадаганга ойнаар ужурулуг. А Асаф кимвалдарга ойнаар. ⁶ Ванея биле Яхазиил бараалгакчылар Бурганның чагыг-керээзиниң аптаразының мурнунга доктаамал труба этсир.

^e 1 Чыл. 6:31

^f 1 Чыл. 6:39

Бурганны мактаан ыры

(Ыд. ыр. 104:1-15; 95:1-13; 105:1, 47-48)

⁷ Ол хүн Давид Асафка болгаш оон ха-дуңмазынга Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып ырлажыр даалга бир дугаар берип каан турган:

⁸ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер,

Оң адын адап, мактаңар,

өске чоннарга Оң ажыл-херектерин медээлеңер;^g

^gИса. 12:4

⁹ Ону алгап ырлаңар, Аңаа ырлап беринер;

Оң кылган бүгү кайгамчык чүүлдерин чугаалап беринер^h.

^hИер. 21:2

¹⁰ Оң ыдыктыг ады дээш чоргаараңар;

Дээрги-Чаяакчыже чүткүп чоруур улустуң

сеткил-сагыжы өөрүп-хөглезин.

¹¹ Күчүлүг Дээрги-Чаяакчыны эдеринер,

Оң-биле үргүлчү кады турар дээш чүткүңерⁱ.

ⁱЫд. ыр. 23:6; 26:8

¹²⁻¹³ Дээрги-Чаяакчының чалчазы Израильдин үре-салгалы,

Иаковтуң салгалы, Бурганның шилип алган улузу!

Оң кылган кайгамчык чүүлдерин, Оң көскү демдектерин,

Оң аксындан үнген шын шииткелдерин сактып чоруңар^j.

^jЫд. ыр. 76:12-13

¹⁴ Ол дээрге бистиң Бурганывыс, Дээрги-Чаяакчы-дыр:

бүгү чер-делегейде Оң шын шииткелдери бар^k.

^kИса. 26:9

* 15:27 Эфод – Бурганның бараалгакчылары кедер онзагай хеп (Хост. 28:6 көр).

- ^a Ы. х. к. 7:9
- ^b Э. д. 17:2; 26:3
- ^c Э. д. 35:11-12
- ^d Ы. х. к. 7:7; 26:5
- ^e Э. д. 12:17; 20:3
- ^f Э. д. 20:7
- ^g Ыд. ыр. 9:2
- ^h 2 Хаан. 22:4;
Ыд. ыр. 17:4; 144:3
- ⁱ Хост. 18:11
- ^j Иса. 44:24; Иер. 10:12
- ^k Ыд. ыр. 28:1
- ^l Иса. 44:23; 49:13
- ^m Ыд. ыр. 92:1
- ⁿ Ыд. ыр. 97:7
- ^o Ыд. ыр. 9:9
- ^p 2 Чыл. 5:13; 20:21;
Эзра 3:11; Ыд. ыр. 105:1
- 15 Ооң берген чагыг-керээзин – чоннуң муңгу салгалынга чедир^a чагаан сөзүн кезээ мөңгеде сактып чорунар.
- 16 Ол ону Авраам-биле чаргаш,
Исаакка Бодунуң даңгыраан берген^b.
- 17 Ол ону Иаковка дүрүм-хоойлу кылдыр доктааткаш,
Израильге мөңге чагыг-керээ кылдыр быжыглаан:
- 18 «Сеңээ өнчү кылдыр ханаан черни бээр мен»^c.
- 19 Өгбелеринер аажок эвээш санныг, көңгүс хөй эвес турда,
олар Ханаанга өскээртен келген улус турда^d,
- 20 олар бир чондан өске чонче,
бир күрүнеден өске аймактың күрүнезинче көжүп чоруп турда,
21 Бурган оларны дарлаар арганы кандыг-даа кижиге бербейн,
хааннарны олар дээш чемелеп^e:
- 22 «Мээң шилип алган улузумга дегбөңөр,
Мээң медээчилеримге^f багай чүве кылбаңар!» – деп турган.
- 23 Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла,
хүннүң-не Ооң камгалалын медээлеңер!
- 24 Шупту чоннарга – Ооң алдарын,
бүгү аймактарга – Ооң кылган кайгамчык чүүлдерин чугаалап чедиңер^g.
- 25 Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг база макталга төлептиг^h,
өске бурганнардан артык коргунчуг болгайⁱ.
- 26 Өске чоннарның бурганнары шуптузу хоозун дүрзүлөр-дир,
а Дээрги-Чаяакчы дээрлерни чаяаган болгай^j.
- 27 Чайынналчак мактал-хүндү – Ооң мурнунда,
күчү-күш болгаш өөрүшкү – Ооң турар черинде.
- 28 Чоннарның аймактары, Дээрги-Чаяакчыны мактаңар,
Ооң алдары биле күчү-күжүн мактаңар;^k
- 29 Дээрги-Чаяакчының алдарлыг адын алгаңар,
өргүлдеринер ап алгаш, Ооң мурнунче кирип келиңер.
Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыг өргээзинге турда,
Аңаа мөгейиңер.
- 30 Бүгү чер-делегей, Ооң мурнунга коргуп сириле!
Ол өртемчейни быжыг үндезинде тургузуп каан –
тендиш дивес-тир.
- 31 Дээрлер өөрүп-хөглезин, чер-делегей өөрүп-байырлазын^l.
Чоннар аразынга: «Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!» дишсиннер^m.
- 32 Далай болгаш ону долган бүгү чүве шимээргеп доюлзунⁿ,
хову-шөлдөр болгаш ында амыдыраан бүгү чүве өөрүзүн.
- 33 Арга-эзимде ыяштар Дээрги-Чаяакчының мурнунга өөрүп ырлашсын,
Ол чер-делегейни шын шиидер дээш кел чыдар болгай^o.
- 34 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер;
Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир^p.
- 35 Мынча деп мөргүңер:
«Камгалакчы Бурганывыс, бисти камгалап көр;

Сээң ыдыктыг адыңны мактаар кылдыр,
Сээң мактал-хүндүң-биле чоргаарланыр кылдыр,
өске чоннар аразындан бисти бөлүп чыып,
олардан камгалап көр».

³⁶ Израильдиң Бурганынга – Дээрги-Чаяакчыга
кажан-даа, кезээ мөңгедө алдар!^a

^a Ыд. ыр. 40:14

Ынчан бүгү чон: «Ындыг-ла болзунам!» – деп чугаалааш, Дээрги-Чаяакчыны мактаан.

Бурганга доктаамал бараан болушкун

³⁷⁻³⁸ Давид Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптарызының мурнунга доктаамал, хүннүң-не бараан болур кылдыр Асафты болгаш ооң ха-дуңмаларын^b, Овед-Эдомну болгаш ооң төрөл бөлүүндө алдан сес кижини аңаа арттырып каан. Идифуннун оглу Овед-Эдом база Хоса хаалгачылар турган. ³⁹ А Садок бараалгакчыны болгаш ооң төрөлдери – Бурганның бараалгакчыларын^c Гаваонда бедик черде^d турар Дээрги-Чаяакчының майгынынга тургузуп каан. ⁴⁰ Олар Дээрги-Чаяакчыга, Ооң Израильге чагаан хоойлузунда бижип каанын эзуугаар, өргүл салыр бедигээшке эртен-кежээ бүрүн өрттедир өргүлдерни доктаамал кылыр ужурулу^e. ⁴¹ Оон ыңай энереги кезээ шагда үстүп төнмөс Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдар кылдыр Еманны^f, Идифунну база адап шилиттинген өске-даа улусту томуйлап каан. ⁴² Еман биле Идифун^g тру-баларга, кимвалдарга болгаш Бурганны алдаржыдар өске хөгжүм херекселдеринге ыткыр ойнап турган. А Идифуннун оолдары хаалга кадарып турган.

^b 1 Чыл. 16:5

^c 1 Чыл. 15:11

^d 3 Хаан. 3:4

^e Хост. 29:38

^f 1 Чыл. 6:33

^g 1 Чыл. 25:1;

Ыд. ыр. 38:1

Нафанның өттүр билген медеглели

(2 Хаан. 6:19–7:17)

⁴³ Хамык улус бажынарарынче тарап чана берген, Давид база өг-бүлезин алгап-йөрөөп каар дээш чанып келген чүве-дир.

17 ¹ Давид бодунун ордузунче көжүп кире бергеш, Нафан медеэчиге^h мынча дээн: «Көр даан, мен пөштен кылган ордуда чурттап турар-дыр мен, а Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптарызы анаа майгында турар-дыр». ² Нафан Давидке: «Чүнү кылырын күзей-дир сен, ону кыл. Бурган сээң-биле кады болгай» – дээн. ³ Ол-ла дүне Бурган Бодунун сөзүн Нафанга ажыдыпкан: ⁴ «Мээң чалчам Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыт: Меңээ чурттаар өргээни сен тургуспас сен. ⁵ Израиль чонну Египеттен хостап үндүрүп келгенимден бо хүнге чедир Мен өргээге чурттавадым. Бир майгындан өске майгыныче көжүп чорааш, чурттап чордум. ⁶ Израиль чон-биле кады каяа-даа чорааш, Бодунун чонумну чагырар кылдыр дужааганым баштыңчыларның кайы-бирээзинге: „Чүге Меңээ пөштен өргээ тудуп бербээн силер?“ деп чугаалап көргөн мен бе?»

^h 2 Хаан. 7:1; 12:1

⁷ Ынчангаш Мээң чалчам Давидке Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыт: Мен сени, хой кадарып чорунда, Мээң израиль чонумнун чагырыкчызы кылдыр томуйлаан менⁱ. ⁸ Каяа-даа чорунда, сээң-биле кады болуп, сээң мурнуңга дайзыннарарыңны чылча шаап чордум^j. Сээң адыңны, чер кырының алдарлыг кижилерини дег, алдаржыдып каан мен. ⁹⁻¹⁰ Мен Бодунун израиль чонумга боду чурттуг болзун база ону кым-даа дүвүретпезин дээш, черни аңгылап бергеш, аңаа доктаап чурттаар кылып каан мен.

ⁱ 1 Хаан. 16:11-13;

Ыд. ыр. 77:70

^j 1 Хаан. 18:14

Каржы-бак улус оларны мооң мурнунда дег, Мен Бодунун израиль чонумга баштыңчылар тургузуп каан үемде дег^k, дарлапас болур. Оон ыңай Мен сээң бүгү

^k Башт. 2:14-16;

1 Хаан. 12:11

дайзыннарыңны томаартып каар мен. Дээрги-Чаяакчы Мен сээң ук-салгалыңны* Бодум тургузуп каарымны азап тур мен. ¹¹ Назылап кырааш, ада-өгбөң соондан өске оранче чоруй баарыңга^a, Мен сээң төрөөн ук-салгалыңны орнунга хаан кылгаш, ооң чагыргазын быжыглап каар мен. ¹² Ол салгакчың Менээ өргээ тудуп каар^b, а Мен ооң дүжүлгезин кезээ мөңгедө быжыглап каар мен. ¹³ Мен ооң Адазы болур мен, а ол Мээң оглум болур^c. Мен Бодумнун энерелимни салгакчыңдан, сээң мурнунда хааннап турган кижиден ойталааным дег, кажан-даа ап кагбас мен. ¹⁴ Ону Мен Бодумнун өргээмниң болгаш күрүнемниң кырынга кезээ мөңгедө тургузуп каар мен, ооң дүжүлгези мөңгези-биле артар^d». ¹⁵ Нафан ол бүгү чугааны болгаш көстүүшкүннү Давидке дамчыдып берген.

Давидтиң Бурганга өөрүп четтиргени

(2 Хаан. 7:18-29)

¹⁶ Ынчан Давид хаан Дээрги-Чаяакчының мурнунга барып чугаалаан: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Кым мен мен? Мээң ук-салгалым кымыл? Мени ынчаар көдүрер хире чүнү кылдым? ¹⁷ Ол бүгү безин Сеңээ эвээш болган-дыр, о, Бурган! Мени алдаржыдарыңдан эрткеш, Сен Бодуннун чалчаңның үре-салгалыңның келир үезин безин чугаалап бердиң. Сен мени кол кижиде дег көрдүң, Дээрги-Бурган-Чаяакчы. ¹⁸ Бодуннун чалчаңны алдаржытканың дээш Давид Сеңээ оон ынай чүнү немей чугаалап шыдаар деп? Бодуннун чалчаңны билир-ле болгай сен! ¹⁹ О, Дээрги-Чаяакчы! Бодуннун чалчаңны бодааш, Бодуннун күзелиң-биле Сен өндүр улуг херекти кылып, ол бүгү чаагай азаашкыннарны ажыдып бердиң. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы! Сеңээ деннежир Бурган чок-тур, Сеңээ деннежипки дег кым-даа чок-тур, Сенден өске Бурган-даа чок-тур, бис боттарывыстың кулаавыс-биле дыңнадывыс^e. ²¹ Кым Сээң израиль чонунга деңнежиле? Чер кырында бо чон дег өске чон чок^f, чүге дээрге бисти Бодуннун чону кылып аар дээш, Бурган кээп, бисти кулданышкыңдан адырып алган. Сээң кайгамчык, коргунчуг херектериң ужун Сээң адың билдингир апарган. Сен египетчилерден камгалаан чонуннун мурнундан өске чоннарны-даа үндүр ойдадыпкан эвес ийик сен бе? ²² Сен израиль чонунну кезээ мөңгедө Бодуннуу кылдыр ап алдың, а Бодун, Дээрги-Чаяакчы, ооң Бурганы болдун.

²³ А ам, Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун чалчаңның болгаш ооң ук-салгалыңның дугайында берген сөзүңнү кезээ мөңгедө шынзыдып көрөм, Бодуннун азаашкыныңны күүседип көрөм. ²⁴ Сээң адың кезээ мөңгедө артып, алдаржып чорзун, кижилер: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы – Израильдиң Бурганы! Израильде Бурган ол-дур!“ деп чугаалажып чорзун! Сээң чалчаң Давидтиң ук-салгалы Сээң мурнунга быжык болзун! ²⁵ Мээң Бурганым, Сен Бодуннун чалчаң менээ ук-салгалымны доктаадып бээриңни ажыдып берген болгай сен, ынчангаш Бодуннун чалчаң Сээң мурнунга мөргүүрүн шиитпирледи. ²⁶ О, Дээрги-Чаяакчы! Сен – Бурган сен! Сен Бодуннун чалчаңга бо чаагай кежикти азадың. ²⁷ Бодуннун чалчаңның ук-салгалы мөңгедө Сээң хайгааралыңга чорзун дээш, аңаа ачы-буяның хайырлап эгеледин. Дээрги-Чаяакчы, ачы-буяңны Сен хайырлаар болзунза, ол ачы-буяң кезээ мөңгедө артып каар!»

Давидтиң дайынчы чедишикиннери

(2 Хаан. 8:1-14)

18 ¹Элээн үе эрткенде, Давид филистимнерни чылча шаап, томаарткаш, Геф хоорайны болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурларны эжелеп алган. ²Оон ыңай Давид моавтарны база чылча шапкан. Моавтар Давидтиң үндүт төлээр чалчалары апарган.

* 17:9-10 Еврей дылда «бэт» деп сөс 4-кү шүлүктө «өргээ» деп утканы, бо шүлүктө «ук-салгал» деп утканы илередип турар. Бо үзүндүдө ол ийи ангы уткалар-биле сөс оюну чоруп турар.

^a 3 Хаан. 2:10

^b 3 Хаан. 8:19

^c Ыд. ыр. 88:27;
2 Кор. 6:18; Евр. 1:5

^d Ыд. ыр. 88:5, 30, 36-37;
131:12; Ин. 7:42

^e Хост. 15:11

^f Ы. х. к. 4:7; 26:19; 33:29

³Цованың хааны Адраазар Евфрат хемнин унунга бодунуң чагыргазын тургузуп аар дээш кел чорда, Давид ону Хамат хоорай чанынга чылча шаап каан^a. ⁴Давид ол хаанның 1000 дайынчы тергезин, 7000 аъттыг, 20 000 чадаг шерии тудуп алган. Ол дайынчы тергелиг аъттарның балдырларының сиирлерин үзе кезип каапкан^b, олардан чүгле чүс аътты бодунга арттырып алган*. ⁵Цованың хааны Адраазарга дузалажыр дээш Дамаскыда чурттап турар арамей чон чедип кээрге, Давид 22 000 арамейни чылча шаап каан. ⁶Давид арамей хоорай Дамаскыга камгалал шериин тургузуп каан, ынчалдыр арамейлер Давидтиң үндүт төлээр чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тиилелге берип турган. ⁷Давид Адраазарның улузундан алдын дозуг-камгалалдарын ап алгаш, оларны Иерусалимге эккелген^c. ⁸Адраазарның Тивхат болгаш Кун деп хоорайларындан Давид дыка хей хүлер ап алган. (Ол хүлерден Соломон «далай» дээр чунар саваны, Бурганның өргээзиниң адагаштарын база хүлер эт-херекселди кылып каан.)^d

^a 1 Хаан. 14:47

^b Ис. 11:6

^c 4 Хаан. 11:10;
2 Чыл. 23:9

^d 3 Хаан. 7:15-47

⁹Давид Цованың хааны Адраазарның бүгү шериин чылча шаап каан деп, Хаматтың хааны Тоу дыңнап каапкан. ¹⁰Адраазар-биле дайылдашкаш, ону чылча шапканы дээш Давид хаанга байыр чедирип, ону алгап-йөрээри-биле Тоу хаан бодунуң оглу Гадорамны** олче чорудупкан, чүге дээрге Тоу Адраазар-биле дайылдажып турган. Гадорам белек кылдыр янзы-бүрү алдын, мөңгүн база хүлер савалар эккелген. ¹¹Давид хаан ол саваларны бүгү өске чоннардан – эдом, моав, аммон, филистим болгаш амалик чоннардан ап алганы алдын-мөңгүнү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан^e.

^e 3 Хаан. 7:51

¹²Саруйяның оглу Авесса Дус шынаазынга 18 000 эдом шеригни чылча шапкан.

¹³Ол эдом черге камгалал шериин тургузуп каан, ынчалдыр эдом чурттуглар шуптузу Давидтиң чалчалары апарган^f. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тиилелге берген.

^f Э. д. 25:23; 27:40;
Сан. 24:18

Давидтиң чоок дүжүмөттөри

(2 Хаан. 8:15-18; 20:23-26)

¹⁴Давид хаан бодунуң чонун шын шиидип, олар дээш чөптүг чорукту тургузуп, бүгү Израильди чагырып-башкарып турган. ¹⁵Саруйяның оглу Иоав шериглер даргазы турган^g. Ахилудтун оглу Иосафат төөгү бижээчизи турган^h. ¹⁶Ахитувтун оглу Садокⁱ база Авиафарның оглу Авимелех*** – Бурганның бараалгакчылары^j, а Шауша – бижээчи турган. ¹⁷Иодайның оглу Ванея^k керет, пелет уктуг шериглерниң**** баштынчызы турган. А Давидтиң оолдары хаанның дужаалдарының күүселдезин хандырап кол кижилер турган.

^g 2 Хаан. 2:13; 1 Чыл. 11:6

^h 3 Хаан. 4:3

ⁱ 2 Хаан. 15:24; 20:25

^j 1 Чыл. 24:3

^k 2 Хаан. 23:20; 3 Хаан. 2:35; 4:4

Аммон болгаш арамей шериглерни Давидтиң тишлээни

(2 Хаан. 10:1-19)

19 ¹Элээн үе эрткенде, аммон хаан Наас¹ өлүп каарга, ооң орнунга оглу хаанай берген. ²Давид: «Наастың оглу Аннонга энерелден көргүзүп каайн. Чүге дээрге ооң ачазы менээ энерел көргүскен чүве» – деп чугаалааш, бодунуң элчилерин Аннонга ооң ачазы дээш кажыыдалын илередири-биле чорудупкан. Олары аммоннарның чуртунга чедип кээрге, ³аммон нояннар Аннонга: «Давид бодунуң улузун сээң ачаңны хүндүлөп, кажыыдалын илеретсин дээш чорудупкан деп бодаар сен бе? Олар бистиң черивисти хайгыылдап, шинчилеп көрүп алгаш, ооң соонда эжелээр

¹ 1 Хаан. 11:1

* 18:4 Азы: «Ол дайынчы тергелерни узуткап каапкан, олардан чүгле чүс терге бодунга арттырып алган».

** 18:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иорам» деп бижээн.

*** 18:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Ахимелех» деп бижээн.

**** 18:17 Кереттер болгаш пелеттер – хаанның камгалакчылары турган өске аймак-сөөктүг шериглер чадавас (1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 көр).

сорулгалыг келген эвес бе?» – дээннер. ⁴ Аннон Давидтиң улузун тудуп алгаш, кижилер бүрүзүнүн салын чүлүп каапкаш, хептерин чаязынга чедир ора кезип каапкаш, дедир чандырыпкан. ⁵ Олар чанып турда, Давидке ол дугайында дыңнадыг кээрге, аажок куду көрдүргөн улуска уткуштур чалчаларын чорудупкан. Хаан оларга: «Салдарынар үнүп келгичеге чедир Иерихонга турунар че, оон соонда чанып кээр силер» – деп дамчыткан.

⁶ Аммоннар Давид оларны көөр хөңнү чок апарган дээрзин билип кааннар. Ынчан Аннон болгаш аммон чон дайынчы тергелер болгаш аыттыг шериглер хөлөзилеп аар дээш, Нахараим болгаш Мааха чурттуг арамейлерге, Цова күрүнеже^a муң °талант мөңгүн чорудупкан. ⁷ Аммоннар 32 000 дайынчы тергени база Мааханың хаанын шерии-биле кады хөлөзилеп аарга, олар Медева хоорайның чанынга^b кээп турлагжып алган. Ынчан аммоннар боттарының хоорайларындан чыгып келгеш, дайылдажырынга белеткени берген. ⁸ Давид ону дыңнап кааш, Иоавты бүгү шыырак шериглери-биле кады ынаар чорудупкан. ⁹ Аммоннар үнүп келгеш, хоорайже кирер черниң аксынга дайынчы ёзу-биле туруп алган, а оларга дузалажып келген хааннар ховуда аңгы туруп алган.

¹⁰ Мурнунда-даа, артында-даа дайзыннары үнүп келгенин көрүп кааш, Иоав бүгү израиль шеригниң аразындан эң-не дээр дайынчыларны шилип алгаш, арамейлерге удур тургузупкан. ¹¹ А арткан шериглери ол акызы Авессага^c дагып каарга, олар аммоннарга удур чыскаалыпкан. ¹² Иоав акызынга мынчаар чагаан: «Бир эвес арамейлер мени ажып тиилээр деп барза, сен менчээ дузалажыр сен. А бир эвес аммоннар сени тиилээр деп барза, сенчээ мен дузалажыр мен. ¹³ Эрес-дидим бол, чонуvus дээш, Бурганывыстың хоорайлары дээш чалданыш чок туржур бис. Дээрги-Чаяакчы Боду канчаар күзээрил, ынчалдыр кылзын^d». ¹⁴ Иоав бодунуң шерии-биле арамейлерге удур үнүптөргө, олар дезип чорупкан. ¹⁵ А аммоннар арамейлерниң дезип турарын көргөш, боттары-ла Иоавтың акызы Авессадан дескеш, хоорайынче кирип келген. Оон Иоав Иерусалимче чоруй барган.

¹⁶ Арамейлер израильчилерге аштырганын билип кааш, Евфрат хемниң ындында чурттап турар арамей чонну кыйгырып эккээри-биле шапкынчылар чорудупкан. Ол арамейлерни Адраазар хаанның^e шерииниң даргазы Софак баштап турган. ¹⁷ Ол дугайында Давидке дыңнадыптарга, ол бүгү израиль шеригни чыып алгаш, Иордан хемни кешкеш, арамейлерге удур шериин чыскаапкан. Арамейлер Давид-биле тулушканнар, ¹⁸ ынчалза-даа израильчилерден дезипкеннер. Давид арамейлерниң 7000 дайынчы тергезин, 40 000 чадаг шериин узуткап каан, шериг баштыңчызы Софакты база өлүрүп каан. ¹⁹ Адраазарга чагыртып турган улус израильчилерге аштырып алганын билип кааш, Давид-биле тайбың керээзин чарып алгаш, аңаа чагырты берген. А арамейлер оон соонда аммоннарга дузалажыксавас апарган.

Давидтиң дайыннары
(2 Хаан. 11:1; 12:26-31; 21:18-22)

20 ¹ Дараазында чылдың эгезинде, хааннар дайылдажыр дээш үнер үеде^f, Иоав шериглери-биле аммоннарның чуртун үптөп каапкаш, ооң найысылалы Равваны^g бүзээлеп алган. А Давид Иерусалимге артып калган. Иоав Равваны эжелеп алгаш, үрегдеп каапкан. ² Давид келгеш, аммон хаанның^{*} оваадайын ооң бажындан уштуп алгаш, боду кедип алган. Ол оваадай бир °талант алдын деңзилиг болгаш үнелиг даш-биле каастап каан турган чүве-дир. Давид ол хоорайдан дыка хөй олчалыг болган. ³ Чурттакчыларын Давид хоорайдан үндүргөш, оларны албадал-биле хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар тудуп алгаш ажылдаар улус кылып каан^{**}. Давид

^a 2 Хаан. 8:3

^b Сан. 21:30; Ис. 13:9, 16

^c 1 Чыл. 18:12

^d 1 Хаан. 3:18

^e 3 Хаан. 11:23

^f 2 Хаан. 11:1

^g Ы. х. к. 3:11

* 20:2 Азы: «Милхом бурганның».

** 20:3 Азы: «Оларны хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар-биле эридеп, шаажылаан».

бүгү аммон хоорайларны база ынчалдыр аажылаан. Ооң соонда Давид бодунуң бүгү шерии-биле Иерусалимче эеп келген.

⁴Элээн үе эрткенде, Гезер хоорай чанынга филистимнер-биле тулчуушкун болган. Ол үеде Хуша чурттуг Сивхай деп кижини рефа уктуг^a Сиппайны өлүрүп каан. Ынчалдыр филистимнер томаараан чүве-дир. ⁵Филистимнер-биле болган оон өске тулчуушкун үезинде, Ягирниң оглу Элханан Геф чурттуг Голиафтын дунмазы Лахмини өлүрүп каан. Лахминиң чыдазының чоону пөс-таавычыларның өзек ыяжы дег турган^b. ⁶Гефке оон аңгы база тулчуушкун болган. Аңаа кончуг улуг-шыбырак бир кижини турган. Ооң хол-будунуң салаалары алды-алды – шупту чээрби дөрт турган. Ол база рефа уктуг кижини чүве-дир. ⁷Ол кижини израильчилерни бак сөглээр турган, ынчангаш ону Давидтин акызы Шиманын^c оглу Ионафан өлүрүп каан. ⁸Ол кижилер шупту Геф чурттуг рефа улустун үре-салгалы турган^d. Олар Давидтин болгаш оон улузунуң холундан барган чүве-дир.

^a Ы. х. к. 2:11

^b 1 Хаан. 17:7

^c 1 Хаан. 16:9;

^d 2 Хаан. 13:3; 1 Чыл. 2:13

^e Иис. 11:22

Израиль чоннуң чизезин кылганы

(2 Хаан. 24:1-9)

21 ¹Эрлик^e израиль чонга удурланып, Давидти израильчилернин чизезин кылары-биле көгүдүп каан. ²Давид Иоавка болгаш чоннуң баштыңчыларынга: «Баргаш, Дан хоорайдан Беэр-Шева хоорайга чедир^f израиль чонну санап эккеп бериңер. Мен чоннуң санын билип алыксап тур мен» – дээн^g. ³Иоав аңаа мынча деп харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунуң санын чүс катап көвүдетсин^h. Олар шупту мээң дээрги хаанымның чалчалары эвес ийик бе? Мээң дээргим чүге ону ынчаар кылыксап турарыл? Хаанның Израильге кем-буруу халдаткан херээ чүл?»

^e Иов 1:6; Зах. 3:1;

Мф. 4:3; 1 Кор. 7:5;

1 Фес. 3:5;

Ажыд. 12:9-10

^f Башт. 20:1

^g Сан. 1:2-4

^h Ы. х. к. 1:11

⁴Ынчалза-даа хаанның сөзү Иоавка күштүг болган. Иоав бүгү Израильди эргип кезээш, Иерусалимче эеп келгеш, ⁵Давидке чизениң түңнелин берген. Бүгү Израильде хылыш тудуп шыдаар эр улустун саны 1 100 000 кижини болган, а Иудеяда хылыш тудуп шыдаар эр улус – 470 000 кижини болганⁱ. ⁶Ынчалза-даа Иоав ниити даңзыже Левий болгаш Вениаминниң аймактарын кирибээн^j, чүге дээрге хаанның дужаалынга ол шуут таарзынмаан.

ⁱ Башт. 20:17;

1 Хаан. 11:8

^j 1 Чыл. 27:24

Бурганның Давидке кеземче онааганы

(2 Хаан. 24:10-17)

⁷Давидтин дужаалын Бурган бачыттыг деп санаан, ынчангаш Ол Израильди кезеткен. ⁸Ынчан Давид Бурганга: «Бо херекти кылгаш, улуг бачыт үүлгеткен-дир мен^k. Мен ам Сенден дилеп тур мен, Бодунуң чалчаңның буруузун адырып көр. Мен дыка-ла мугулай чүве кылган-дыр мен^l» – дээн. ⁹Дээрги-Чаяакчы Давидтин өттүр көөр кижизи Гадка^m мынча дээн: ¹⁰«Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчының бо сөзүн дамчыт: Мен сеңээ үш чүүл саналдап тур мен. Оларның кайы-бирээзин бодунга шилип ал, ону кылыр мен».

^k 2 Хаан. 12:13

^l 1 Хаан. 13:13

^m 1 Хаан. 22:5

¹¹Гад Давидке чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыткан: «Шилип ал: ¹²азы үш чыл иштинде аш-чут болур; азы үш ай иштинде сени көөр хөңнү чок дайзыннарыңның хылыжы сени сүрүп кээр; азы үш хонук иштинде бүгү израиль черге Дээрги-Чаяакчының төлээзи чонну хамчык аарыг-биле – Бурганның хылыжы-биле кырып кээр. Ам боданып алгаш, мени чорудупкан Бурганга чугаалаар кылдыр харызын бер».

¹³Давид Гадка: «Меңээ дыка берге-дир. Дээрги-Чаяакчының өршээли кончуг улуг болгандаⁿ, мен Ооң холунга кирип берейн. Чүгле кижилер холунга мен кирбэейн» – деп харыылаан.

ⁿ Ыд. ыр. 118:156

^a Хост. 30:12

^b 4 Хаан. 19:35;
2 Чыл. 32:21; Иса. 37:36;
Аж.-ч. 12:23
^c Иона 3:9

¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы израильчилерже хамчык аарыгны чорудупкан^a. Ол аарыгдан 70 000 кижичок апарган. ¹⁵ Бурган Бодунуң төлээзин Иерусалимни хоозурадыры-биле чорудупкан^b. Ынчалза-даа узуткакчы төлээ хоорайны хоозурадып эгелээрже, Дээрги-Чаяакчы чонга айыыл-халап болганын көрүп, кээргей бергеш^c: «Болзун че! Ам холун бадырып ал» – дээн. Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол өйдө иевус аймак-сөөктүг Орнанның тараа шаңының чанынга турган чүве-дир.

¹⁶ Давид топтап көргеш, холунда тудуп алган хылыжын Иерусалимче сунуп алган, чер биле дээрниц аразында турар Дээрги-Чаяакчының төлээзин эскерип каан. Качыгдал хеви кеткен Давид болгаш чоннуң баштыңнары черге чедир сөгүрүп кээп дүшкеннер. ¹⁷ Давид Бурганга: «Чоннуң чизезин кылырын мен дужааган эвес ийик мен бе? Бачытты болгаш багай чүвени мен кылган-дыр мен. А хойлар дег бо хөөкүй чон кандыг буруулугул? Дээрги-Чаяакчы, мээң Бурганым! Сээң холун чүгле мени база мээң төрөл бөлүүмнү кезеткей аан. А Бодунуң чонуну өлүрбейн көрөм» – деп чугаалаан.

Давидтиң Бурганга өргүл бедигээжин тутканы
(2 Хаан. 24:18-25)

¹⁸ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Гадка: «Иевус Орнанның тараа шаңынга келгеш, ол черге Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээштен тургузуп кагзын деп Давидке барып чугаала» – дээн. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчының өмүнээзинден Гадтын чугаалаанын ёзугаар күүседир дээш, Давид чорупкан. ²⁰ Ол үеде Орнан тараа бастырып тура, хая көрнүп келгеш, Бурганның төлээзин көрүп каан. Ооң дөрт оглу чаштына берген. ²¹ Давид Орнанның тараа шаңынга чедип келген. Орнан Давидти көрүп кааш, шаңындан үнүп келгеш, аңаа черге чедир мөгөйген.

²² Давид Орнанга: «Меңээ тарааң шаңын берип көрөм. Ол черге мен Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тудуп каайн, ынчан чоннуң хамчык аарыгдан өлүп-кырлары соксаар^d. Долу өртекке ону меңээ садывыт» – деп чугаалаан.

^d Сан. 16:47-48

²³ Орнан Давидке: «Ап алыңар, ажырбас. Дээрги хааным күзээн-не чүвезин чүнү-даа болза кылзын. Бо малды бүрүн өрттедир өргүлге берип тур мен. Тараа бастырап херекселдерни от салырынга^e, а кызыл-тасты – далган-тараа өргүлүн кылырынга ажыглап болур силер. Бо бүгүнү мен халаска берип тур мен» – дээн.

^e 3 Хаан. 19:21

²⁴ Ынчалза-даа Давид хаан Орнанга: «Чок, мен шуптузун долу өртээ-биле садып аар мен. Сеңээ хамааржыр чүвелерни халас алгаш, Дээрги-Чаяакчыга өргүвес мен» – деп харыылааш, ²⁵ ол чер дээш Орнанга 600 °шекел алдынны төлеп берген.

²⁶ Давид аңаа Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти туткаш, бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кылган^f. Давид Дээрги-Чаяакчыны дилеп кыйгырарга, Ол дыңнап кааш, дээрден бүрүн өрттедир өргүл бедигээжинче от чорудуп харыылаан^g. ²⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бодунуң төлээзинге: «Хылыжың хынынче сүп ал» – деп чугаалаан.

^f 2 Чыл. 3:1

^g Лев. 9:24; Башт. 6:21;
3 Хаан. 18:38

Бурганның өргээзин тудар черни Давидтиң шилип кааны

²⁸ Ол үеде Давид иевус Орнанның тараа шаңынга Дээрги-Чаяакчының аңаа харыылаанын билип кааш, ол черге өргүл салган. ²⁹ (Моисейниң ээн кургаг ховуга кылып кааны Дээрги-Чаяакчының майгыны болгаш бүрүн өрттедир өргүл бедигээжи ол үеде Гаваонда ыдыктыг черге турган^h. ³⁰ Давид Дээрги-Чаяакчының төлээзиниң хылыжындан коргар болгаш, Бурганның өршээлин дилээри-биле ынаар барып шыдаваан.)

^h 1 Чыл. 16:39; 2 Чыл. 1:3

22 ¹ Ынчан Давид: «Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзи маңаа турар, израиль чоннуң бүрүн өрттедир өргүл бедигээжи база» – деп чугаалаан^a.

^a 2 Чыл. 3:1

Бурганның өргээзин тударыңга белеткел

² Давид Израильде чурттап турар даштыкы улусту чыып эккээрин дужагаш, оларның иштинден даш чонар ажилчыннарны томуйлааш, Бурганга өргээ тудары-биле даштар хоюгладып чондуруп каан^b. ³ Давид өргээниң хаалга-эжиктеринге кадаглар болгаш илдиргелер кылыр хөй демир база деңзилеттинмес хөй хүлер белеткеп каан^c.

^b 3 Хаан. 5:17

^c 3 Хаан. 7:47

⁴ Сан-түң чок хөй пөш ыяш база белеткээн – Сидон болгаш Тир чурттуглар Давидке дыка хөй пөш ыяш эккеп берген чүве-дир^d.

^d 3 Хаан. 5:6

⁵ Давид: «Мээң оглум Соломон аныяк болгаш дуржулга чок болгай^e. А Дээрги-Чаяакчыга тудар өргээ каая-даа туруп көрбээн кайгамчык улуг, алдарлыг болгаш өндүр-чаагай болур ужурлуг. Ынчангаш мен аңаа херек чүүлдерни белеткеп бээр мен» – дээш, өлүрүнүн мурнунда тудугга херек дыка хөй чүүлдерни белеткеп каан.

^e 1 Чыл. 29:1

⁶ Оон ол оглу Соломонну кыйгырып алгаш, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргээни тудуп каарын чагып каан.

⁷ Давид Соломонга мынча дээн: «Оглум! Мен Бурганым Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ тудуп каарын күзеп чордум^f. ⁸ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн меңээ ажыдып, мынча диди: „Сен улуг дайыннар чорудуп, хөй хан төккөн сен. Мээң адымга тураскааткан өргээни сен тутпас сен, чүге дээрге чер кырыңга хөй хан төккенини билир мен^g. ⁹ Ындыг-даа болза, сенден төрүттүнген оол тайбыч кижилер болур, Мен долгандыр турар дайзыннардан ону адырып, аңаа амырдыш хайырлар мен^h. Ооң ады Соломон болур*. Ооң хааннаашкынының үезинде Израильге тайбыч болгаш оожургалды хайырлар менⁱ. ¹⁰ Мээң адымга тураскааткан өргээни тудар кижилер ол-дур. Ол Мээң оглум болур, а Мен ооң Адазы болур мен. Оон Израильди чагырган хаан дүжүлгезин кезээ мөңгөде быжыглап каар мен^j».

^f 2 Хаан. 7:2;

3 Хаан. 8:17; 1 Чыл. 17:1

^g 3 Хаан. 5:3; 1 Чыл. 28:3

^h 3 Хаан. 5:4

ⁱ 3 Хаан. 4:24

^j 2 Хаан. 7:13-14

¹¹ Ынчангаш, оглум, Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады болзун! Сени чедишкиннер кагбас болзун, Бурганың Дээрги-Чаяакчының сээң дугайыңда чугаалааның ёзугаар, сен аңаа өргээден тудуп бер. ¹² Дээрги-Чаяакчы сенээ угаан-сарыылды хайырлап, Израильди чагырар кылып каар болзун. Бурганың Дээрги-Чаяакчының хоойлузун сагып чор. ¹³ Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр израиль чонга берген дүрүм-хоойлуларын шыңгыы сагып болзунза, ынчан сен чедишкинниг болур сен. Кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол, коргуп-сүртөвө!^k ¹⁴ Көр даан, Дээрги-Чаяакчының өргээзин тударыңга хереглээр чүүлдерни белеткээринге дыка хөй күжүм үндүргөн мен^{**}: 100 000 °талант алдын, 1 000 000 талант мөңгүн, а демир болгаш хүлер деңзилеттинмес хөй. Ыяш болгаш дашты база белеткеп каан мен, а сен бодунуң база аңаа немей тып аар сен. ¹⁵ Сээң ажилчыннарың, даш чонукчуларың, кезикчилерин, бызаңчыларың болгаш янзы-бүрү ажил кылыр ус-шеверлерин эндерик. ¹⁶ Алдын, мөңгүн, хүлер, демир сан-түң чок хөй-дүр – кылып эгелей бер. Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады болзун».

^k Инс. 1:6; 1 Чыл. 28:20

¹⁷ Давид оглу Соломонга дузалажыр кылдыр Израильдин бүгү нояннарыңга чагып каан: ¹⁸ «Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы силерниң-биле кады эвес ийик бе? Силерге Ол бүгү таладан амыр-тайбың хайырлап чораан эвес бе?¹ Бо черниң чурттакчыларын Ол мээң холумга хүлээдип берген болгай, ынчангаш чер-чурт Дээрги-Чаяакчының болгаш Ооң чонунуң чагыргазында болган. ¹⁹ Ынчангаш сеткил-чүрээнерни Бурганыңар Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун күүседиринге

¹ 1 Чыл. 23:25

* 22:9 Соломон деп ат «амыр-тайбың» дээн уткалыг.

** 22:14 Азы: «Яды-түрөңгилер болумза-даа, Дээрги-Чаяакчының өргээзин тударыңга хереглээр чүүлдерни белеткеп каан мен».

тураскаадынар; Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын база ыдыктыг эт-херекселдерин шыгжаар кылдыр Дээрги-Бурган-Чаяакчының адынга тураскааткан ыдыктыг өргээни тудуп эгелеңер».

Левиттерниң төрөл бөлүктери

23 ¹ Давид мага хандыр чурттап, назылап кырааш, оглу Соломонну Израильдин хааны кылып кааш^a, ² Израильдин бүгү баштыңчыларын, Бурганнын бараалгакчыларын болгаш левиттерни чыып алган. ³ Үжен хардан өрү назылыг^b левиттерни санап көөрге, оларның ниити саны 38 000 эр кижиге болган. ⁴ Олардан Дээрги-Чаяакчының өргээзинге янзы-бүрү ажылдар чорудары-биле 24 000 кижиге томуйлап каан. Удуртукчу болгаш шииткекчилер – 6000 кижиге, ⁵ хаалга кадарар 4000 кижиге база Дээрги-Чаяакчыга алдар-мактал тудуп, Давидтиң кылганы хөгжүм херекселдеринге^c ойнаар – 4000 кижиге болган.

⁶ Давид оларны Левийиниң оолдары – Гирсон, Кохат база Мерариниң аайы-биле^d үш кол бөлүккө чарып каан чүве-дир.

⁷ Гирсончулар – Лаедан биле Шимей^e. ⁸ Лаеданның оолдары: кол кижиге Иехиил^f, Зетам база Иоил – үш кижиге. ⁹ Шимейниң оолдары: Шеломит, Хазиил база Аран – үш кижиге. Олар Лаеданның салгалдарының баштыңчылары чүве-дир.

¹⁰ Шимейниң оолдары: Яхат, Зиза, Иеуш болгаш Брия. Олар дөртөлээ Шимейниң оолдары-дыр. ¹¹ Яхат кол кижиге турган. Зиза – ийи дугаары. А Иеуш биле Брия хөй эвес ажы-төлдүг болгаш, чаңгыс төрөл бөлүк кылдыр санаттырар апарган.

¹² Кохаттың оолдары: Амрам, Ицгар, Хеврон база Узиил – дөрт кижиге^g.

¹³ Амрамның оолдары: Аарон биле Моисей^h. Ааронну (бодун болгаш ооң оолдарын) Дээрги-Чаяакчыга бараан болзун дээш мөңгеден аңгылап каан турганⁱ. Олар аажок ыдыктыг херекселдерни кадарар, Дээрги-Чаяакчының мурнунга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр, Ооң ады-биле чонну алгап-йөрээр ужурлуг турганⁱ. ¹⁴ Моисей – Бурганнын кижизи турган^k. Ооң үре-салгалы анаа левиттер деп санаттырар.

¹⁵ Моисейниң оолдары: Гирсам биле Элиезер^l. ¹⁶ Гирсамның оолдарындан: кол кижиге Шевиул^m. ¹⁷ Элиезерниң оолдарындан: кол кижиге Рехавияⁿ. Элиезерниң оон өске оолдары турбаан-даа болза, Рехавияның оолдары дыка хөй болган чүве-дир.

¹⁸ Ицгарның оолдарындан: кол кижиге Шеломит.

¹⁹ Хевроннун оолдарындан: кол кижиге Иерия, ийи дугаары Амария, үшкүзү Яхазиил, дөрткүзү Иекамам^o.

²⁰ Узиилдин оолдары: кол кижиге Миха^p, ийи дугаары Ишшия.

²¹ Мерариниң оолдарындан: Махли биле Муши^q. Махлиниң оолдарындан: Элеазар биле Кис. ²² Элеазар оолдар чок тургаш, өлүп калган. Ол чүгүле кыстарлыг турган. Кыстарын оларның төрөлдери – Кистиң оолдары кадай кылдыр ап алган^r.

²³ Мушиниң оолдарындан: Махли, Эдер база Иремот – үш кижиге^s.

²⁴ Левийниң төрөл бөлүк аайы-биле салгалдары ол-дур. Левиттер деп санадып, баштыңчыларының аайы-биле аттарын ададып, даңзыже кири бижиткен – чээрби

^a 1 Чыл. 29:28

^b Сан. 4:3

^c 2 Чыл. 29:26;

Неем. 12:36

^d Хост. 6:16; Сан. 26:57

^e 1 Чыл. 26:21-22

^f 1 Чыл. 29:8

^g Хост. 6:18; 1 Чыл. 6:18

^h Хост. 6:20

ⁱ Хост. 28:1

^j Сан. 6:22-27

^k Ы. х. к. 33:1

^l Хост. 18:3-5

^m 1 Чыл. 26:24

ⁿ 1 Чыл. 26:25

^o 1 Чыл. 24:23

^p 1 Чыл. 24:24

^q Хост. 6:19; 1 Чыл. 23:21

^r Сан. 36:8

^s 1 Чыл. 24:30

хардан өрү назылыг^a, Дээрги-Чаяакчының өргээзинде ажил-албан чорудуп турар улус ол чүве-дир. ²⁵ Давид мынча дээн болгай: «Израильдиң Бурганы, Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга амыр-тайбың хайырлап^b, Иерусалимде мөңгези-биле чурттай берген. ²⁶ Левиттер моон соңгаар Бурганга бараан болуру-биле ыдыктыг майгынны, аңаа хамааржыр эт-херекселди сөөртүп чорбас». ²⁷ Давидтиң сөөлгү чагы-биле чээрби хардан өрү назылыг левиттерни ынчалдыр санаан чүве-дир.

²⁸ Левиттер Дээрги-Чаяакчының өргээзинде Аароннуң үре-салгалының чорудуп турар албан-ажылынга дузалажыр: өргээниң шөлдериң, шыгжаар өрээлдерин хайгаараар, бүгү ыдыктыг чүүлдерни арыг хевээр кылдыр кадагалаар база өске-даа ажилдарны кылчыр^c. ²⁹ Олар Дээрги-Чаяакчыга салыр ыдыктыг хлеб дээш, далган-тараа өргүлү кылырда ажыглаар далган дээш, ажыткы чок боовалар дээш, быжырган, үс-биле холбашкан өргүлдер дээш база ол бүгүнүң хемчээли болгаш деңзизи дээш сагыш човаар. ³⁰ Олар эртенниң-не Дээрги-Чаяакчыга четтиргенин илередип, Ону алгап-мактаар ужурлуг. Ол ёзулалды кежээ база катаптаар. ³¹ Амыр-дыш хүнүнде, ай чаазында база байырлалдарда Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылып турар^d. Олар чурум ёзугаар доктаадып каан саны-биле Дээрги-Чаяакчыга доктаамал бараан болур ужурлуг. ³² Олар Ужуражылга майгынын болгаш ыдыктыг чүүлдерни кадагалап, ха-дунмазы болур Аароннуң үре-салгалынга дузалажып, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге боттарының хүлээлгелерин күүседип турар чүве-дир.

Бурганның бараалгакчыларын чарып кааны

24 ¹ Аароннуң салгалдарының бөлүктери бо-дур. Аароннуң оолдары: Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар^e. ² Надав биле Авиуд адазының-даа мурнунда өлүп калган, оларның ажы-төлү чок^f. Ынчангаш чүглө Элеазар биле Ифамар Бурганның бараалгакчылары бооп артканнар^g. ³ Элеазарның салгакчызы Садок база Ифамарның салгакчызы Ахимелех^h оларның дузазы-биле Давид хаан бараалгакчыларны албан-хүлээлгелериниң аайы-биле бөлүктөргө чарып каан. ⁴ Элеазардан укталган баштың улус Ифамардан укталганнарга бодаарга, хөй болган. Ынчангаш оларны мынчаар чарган: Элеазарның салгалдары – он алды төрөл бөлүк, а Ифамарның салгалдары – сес төрөл бөлүк болган. ⁵ Оларны кандыг-даа тала тыртпайн, төлгө даштарының дүшкенин ёзугаар чарып каан, чүгө дээрге Элеазарның-даа, Ифамарның-даа үре-салгалы Бурганның мурнунга – ыдыктыг черге бараан болур дең эргелиг турган чүве-дир. ⁶ Давид хаан, чоннуң нояннары, Бурганның бараалгакчызы Садок, Авиафарның оглу Ахимелех болгаш бараалгакчыларның, левиттерниң төрөл салгалдарының баштыңнары көрүп турда, төрөл бөлүктөрниң аттарын Нафанаилдиң оглу, левит бижээчи Шемайя бижип алган: бирээзин Элеазардан укталган төрөл бөлүк, өскезин – Ифамардан укталган төрөл бөлүк оочур ёзугаар алган чүве-дир.

⁷ Баштайгы төлгө Иегоиаривке дүшкөн, ийигизи – Иедайягаⁱ, ⁸ үшкүзү – Харимге, дөрткүзү – Сеоримге, ⁹ бешкизи – Малхияга, алдыгызы – Мияминге, ¹⁰ чедигизи – Гаккоцка, сескизи – Авияга^j, ¹¹ тоскузу – Иисуска, онгузу – Шеханияга, ¹² он биргизи – Элиашивке, он ийигизи – Иахимге, ¹³ он үшкүзү – Хуппага, он дөрткүзү – Иешевавка, ¹⁴ он бешкизи – Вилгага, он алдыгызы – Иммерге, ¹⁵ он чедигизи – Хезирге, он сескизи – Гапицеце, ¹⁶ он тоскузу – Петахияга, чээрбигизи – Иезекиилге, ¹⁷ чээрби биргизи – Яхинге, чээрби ийигизи – Гамулга, ¹⁸ чээрби үшкүзү – Делайяга, чээрби дөрткүзү – Маазияга дүшкөн чүве-дир. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчының өргээзинче бараалгап баарда, оларның өгбези Аароннуң Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының чагыын ёзугаар тургузуп кааны ындыг чурум-биле кирер турган.

^a Сан. 4:3; 8:24-25;
² Чыл. 31:17; Эзра 3:8

^b 1 Чыл. 22:18

^c Сан. 3:6-9

^d Сан. 28:9-15

^e Хост. 6:23

^f Лев. 10:2

^g Сан. 3:4

^h 2 Хаан. 8:17

ⁱ Эзра 2:36; Неем. 7:39

^j Лк. 1:5

Өске левиттер^a 1 Чыл. 23:13-23²⁰ Левийниң оон өске салгалдарынга хамааржыр улус^a.

Амрамның оолдарындан: Шуваил. Шуваилдиң оолдарындан: Иехдия.

²¹ Рехавияның оолдарындан: кол кижии Ишшия.²² Ицгарның оолдарындан: Шеломот. Шеломоттуң оолдарындан: Яхат.^b 1 Чыл. 26:31²³ Хевроннуң оолдарындан^{*}: Иерия^b, ийи дугаары Амария, үшкүзү Яхазиил, дөрткүзү Иекамам.²⁴ Узиилдиң оолдарындан: Миха. Миханың оолдарындан: Шамир. ²⁵ Миханың дуңмазы – Ишшия. Ишшияның оолдарындан: Захария.²⁶ Мерариниң оолдарындан: Махли, Муши болгаш оон үре-салгалы Иаазияның оолдары. ²⁷ Мерариниң Иаазиядан укталган үре-салгалы: Шогам, Заккур база Иври. ²⁸⁻²⁹ Махлиден: Элеазар (ооң оолдары чок турган чүве-дир) биле Кис. Кистиң оолдарындан: Иерахмиил. ³⁰ Мушиниң оолдарындан: Махли, Эдер база Иремот.Левиттерниң салгалдары оларның төрөл бөлүктөрүнүн аайы-биле ол-дур. ³¹ Давид хаан, Бурганның бараалгакчылары Садок, Ахимелех болгаш бараалгакчыларның, левиттерниң төрөл салгалдарының баштыңнары көрүп турда, ол левиттер база төлге даштарын ха-дуңмазы болур Аароннуң салгакчылары-биле деңге октааннар^c. Улуг акыларының болгаш бичии дуңмаларының өг-бүлелериниң эргелерин деңнеп каан чүве-дир.^c 1 Чыл. 25:8; 26:13; Неем. 11:1*Ыраажы хөгжүмчүлөр*^d 1 Чыл. 6:33, 39; 15:17; 16:42**25** ¹ Давид хаан левит баштыңчылар-биле кады^{**} Асафтың, Еманның база Идифуннуң оолдарын^d чадаган, чанзы база кимвалдарның үделгези-биле өттүр билип ырлаар кылдыр аңгылап алган. Ындыг албан-хүлээлгелиг улустуң даңзызы бо-дур.² Асафтың оолдарындан: Заккур, Иосиф, Нафания болгаш Асарела. Асаф Давид хаанның айтыышкынын ёзугаар өттүр билип ырлап, бодунуң оолдарын удуртуп турган.³ Идифуннуң оолдары: Гедалия, Цери, Исая, Шимей^{***}, Хашавия база Маттафия – шупту алды кижии. Чадаган үделгези-биле Дээрги-Чаяакчыга алдар болгаш мактал тудуп, өттүр билип ырлаар ачазы Идифун оларны удуртуп турган.⁴ Еманның оолдары: Буккия, Маттания, Узиил, Шевуил, Иремот, Анания, Ананий, Элиата, Гиддалти, Ромамти-Эзер, Иошбекаша, Маллотти, Готир база Махазиот.⁵ Олар шупту хаанның өттүр көөр кижизи Еманның оолдары-дыр. Бурган Бодунуң Еманны көдүрер деп аазаанын ёзугаар аңаа он дөрт оол, үш кысты хайырлаан.⁶ Олар шупту Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзинге ачазының удуртулгалызы-биле кимвалдар, чанзы болгаш чадаган үделгези-биле ырлап бараан болуп турган. Асаф, Идифун база Еман олар хаанга чагыртып турган чүве-дир. ⁷ Олар ха-дуңмазы-биле кады Дээрги-Чаяакчыга ырлап бараалгаар талазы-биле дуржулгалыг турган. Оларның ниити саны 288 кижии чүве-дир.⁸ Олар боттарының күүседир хүлээлгелериниң чурумун тодарадыр дээш, аныяктар улуг улус-биле, өөреникчизи – башкызы-биле деңге, төлге даштары октаан^e:^e 1 Чыл. 26:13⁹ Баштайгы төлге Асафтың төрөл бөлүүндөн Иосифке дүшкен.

Ийигизи – Гедалияга (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижии турган);

¹⁰ үшкүзү – Заккурга (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижии турган);^{*} 24:23 Өске бурунгу сөзүглелде «Хевроннуң оолдары» деп сөстөр таварышпайн турар.^{**} 25:1 Азы: «Шериг баштыңчылары-биле кады».^{***} 25:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Шимей» деп ат таварышпайн турар.

¹¹ дөрткүзү – Ицриге (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

¹² бешкизи – Нафанияга (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

¹³ алдыгызы – Буккияга (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

¹⁴ чедигизи – Иесарелага (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

¹⁵ сескизи – Исаяга (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

¹⁶ тоскузу – Маттанияга (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

¹⁷ онгузу – Шимейге (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

¹⁸ он биргизи – Азариилге (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

¹⁹ он ийигизи – Хашавияга (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²⁰ он үшкүзү – Шуваилге (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²¹ он дөрткүзү – Маттафияга (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²² он бешкизи – Иремотке (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²³ он алдыгызы – Ананияга (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²⁴ он чедигизи – Йошбешкашага (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²⁵ он сескизи – Ананийге (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²⁶ он тоскузу – Маллотиге (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²⁷ чээрбигизи – Элиатага (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²⁸ чээрби биргизи – Готирге (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

²⁹ чээрби ийигизи – Гиддалтиге (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

³⁰ чээрби үшкүзү – Махазитка (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган);

³¹ чээрби дөрткүзү – Ромамти-Эзерге (ооң-биле ха-дуңмазы болгаш оолдары – шупту он ийи кижиге турган) дүшкен.

Бурганның өргээзиниң хаалгачылары

26

¹ Хаалгачыларның үлелгези бо-дур.

Корахтың төрөл бөлүүндөн: Асафтың үре-салгалы, Корениң оглу Мешелемия. ² Мешелемияның оолдары: дун оглу Захария^a, ийигизи Иедиаил, үшкүзү Зевадия, дөрткүзү Иатниил, ³ бешкизи Элам, алдыгызы Иегоханан, чедигизи Элиоенай.

^a 1 Чыл. 9:21

^a 1 Чыл. 15:18, 21, 24

⁴ Овед-Эдомнуң^a оолдары: дун оглу Шемайя, ийигизи Иегозавад, үшкүзү Иоах, дөрткүзү Сахар, бешкизи Нафанаил, ⁵ алдыгызы Аммиил, чедигизи Иссахар, сескизи Пеултай. (Дээрги-Чаяакчы Овед-Эдомга ачы-буянын хайырлап каан болгай.)^b ⁶ Шемайя деп оглунуң оолдары шупту күштүг-шыырак улус болгаш, төрөл бөлүүндө удуртукчулар турган. ⁷ Шемайяның оолдары: Офни, Рефаил, Овид, Элзавад. Оларның төрөлдери Элиуй биле Семахия база шыырак улус чораан. ⁸ Олар шупту Овед-Эдомнуң үрө-салгалы болган. Оларның боттары-даа, оолдары болгаш ха-дуңмазы-даа шупту ажылга кызымак, шыырак улус болган чүве-дир. Шупту алдан ийи кижич.

^b 2 Хаан. 6:11;
1 Чыл. 13:14

^c 1 Чыл. 16:38

⁹ Мешелемияның оолдары болгаш ха-дуңмазы – он сес шыырак кижич болган.

¹⁰ Мерариниң төрөл бөлүүндө Хосаның оолдары: Шимри – кол кижич. (Шимри дун оглу эвес-даа болза, ачазы ону кол кижич кылып каан.) ¹¹ Ийигизи Хелкия, үшкүзү Тевалия, дөрткүзү Захария. Хосаның оолдары болгаш ха-дуңмазы шупту он үш кижич турган.

¹² Бо хаалгачылар, боттарының ха-дуңмазы ышкаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бараан болур албан-хүлээлгелерин боттарының баштыңнарының аайы-биле алганнар. ¹³ Кайы хаалгаларны кадарарын тодарадыр дээш, олар төрөл аймак аайы-биле улуг-бичези деңге төлгө даштары октааннар^d. ¹⁴ Чөөн талакы хаалганың төлгөзи Шелемияга дүшкөн. Ооң оглу – угаанның сүмелекчи Захария дээш төлгө октаарга, аңаа Соңгу хаалга онаашкан. ¹⁵ Мурнуу чүктө хаалганың төлгөзи Овед-Эдомга дүшкөн, а курлавыр бажыңнарының^e төлгөзи ооң оолдарынга таварышкан. ¹⁶ Барыын талакы хаалганың база үстүү орукта Шаллехет хаалганың төлгөлери Шуппим биле Хосага дүшкөн.

^d 1 Чыл. 25:8

^e Неем. 12:25

Таңныылдар душ-дужунда тургулап алган турар чүве-дир. ¹⁷ Чөөн талада алды, соңгу болгаш мурнуу чүктеринде дөрт-дөрт, а курлавыр бажыңнарында ийи-ийи таңныыл левит турган. ¹⁸ Барыын талада Парбар деп черге ийи, а оон үнген орукка дөрт кижич турган.

¹⁹ Коррах болгаш Мерариниң үрө-салгалдары боор хаалгачыларның үлөлгөзи бо-дур.

Левиттерниң өске албан-хүлээлгелери

²⁰ Оларның ха-дуңмазы левиттер* Бурганның өргээзиниң үнелиг эртинелерин база ыдыктыг өргүл-белектерни кадарып турган. ²¹⁻²² Гирсондан укталган Лаеданның оолдары – төрөл бөлүүнүң баштыңнары гирсончулар: Иехиил болгаш ооң оолдары Зетам биле Иоил^f Дээрги-Чаяакчының өргээзинде эртинелерни кадарып турган.

^f 1 Чыл. 23:7-8

²³ Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиилден укталган левиттерге хамаарыштыр:

^g 1 Чыл. 23:16

^h 1 Чыл. 23:16

²⁴ Моисейниң оглу Гирсамдан укталган Шевиул^g эртинелер шыгжамырларының кол таңныылы турган. ²⁵ Гирсамның дуңмазы Элиезерниң оглу Рехавия^h, ооң оглу Исаяя. Исаяяның оглу Иорам, ооң оглу Зихрий. Зихрийниң оглу Шеломит. ²⁶ Шеломит бодунуң ха-дуңмазы-биле кады Давид хаанның, төрөл бөлүктөр баштыңнарының, муң, чүс шериг даргаларының Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан өргүл-белектеринин шыгжамырларынⁱ кадарып турган. ²⁷ Чаалап тыпкан олчаларының чамдыызы-биле ол дайынчылар Дээрги-Чаяакчының өргээзин хандырып турган. ²⁸ Өттүр көөр Самуилдиң-даа, Кистиң оглу Саулдуң-даа, Нирниң оглу Авенирниң-даа, Саруйяның оглу Иоавтың-даа – оларның тыпкан бүгү олча-кежи Шеломиттиң болгаш ооң ха-дуңмазының холунга баар турган.

ⁱ 2 Хаан. 8:11

^j Неем. 11:16

²⁹ Ицгарның төрөл бөлүүндө: Хенания болгаш ооң оолдары Бурганның өргээзинден дашкаар ажилдар кылып турган^j, олар бижээчилер болгаш шииткекчилер турган.

* 26:20 Өске бурунгу сөзүглелде «Левиттерниң бирээзи Ахия» деп бижээн.

³⁰Хевроннун төрөл бөлүүндөн: Хашавия^a болгаш ооң ха-дуңмазы – 1700 шыырак улус – Иордан хемниң барыын талазында израиль черни хайгаарап, Дээрги-Чаякчыга болгаш хаанга бараан болуп турган. ³¹Хеврончуларның кол кижизи Иерия турган^b. Давидтин хааннаашкынының дөртен дугаар чылында хеврончуларның төрөл бөлүүн шинчилеп көөрге, Галаадтын Иазер хоорайда^c кончуг күштүг-шыырак улус бар болган. ³²Давид ынчангаш Иерияны болгаш ооң 2700 шыырак ха-дуңмазын (шуптузу төрөл бөлүктөр баштыңнары) Бурганның болгаш хаанның бүгү ажил-херектерин күүседир кылдыр томуйлап, Рувимниң, Гадтың аймактарының база Манассияның аймааның чартыының даргалары кылып каан чүве-дир.

^a 1 Чыл. 27:17^b 1 Чыл. 24:23^c Ис. 21:39; 1 Чыл. 6:81

Израиль шеригниң салбырлары

(2 Хаан. 23:8-39; 1 Чыл. 11:10-47)

27 ¹Шериглерниң салбырлар айы-биле удуртукчуларының даңзызы – израиль төрөл бөлүктөрниң даргаларынын, муң болгаш чүс шериг баштыңчыларының даңзызы бо-дур. Чылды өттүр ай санында-ла бир салбыр хаанга бараан болуп журлуг турган. Салбыр бүрүзүнге 24 000 кижиге турган.

²Баштайгы айда бирги салбырны Завдиилдин оғлу Яшавам удуртуп турган. Ооң салбырынга 24 000 кижиге турган. ³Ол Фарестин үре-салгалы^d, бир дугаар айда шериг баштыңнарының даргазы турган.

^d Сан. 26:19-20

⁴Ийиги айда шериг салбырының даргазы – ахохи уктуг Додай. Ооң кол дузалакчызын Миклот дээр. Ол салбырга база 24 000 кижиге турган.

⁵Үшкү айда кол шериг даргазы – Бурганның бараалгакчызы Иодайның оғлу Ванея^e. Ооң салбырынга база 24 000 кижиге турган. ⁶Ванея дээрге алдаржаан үжен шериг баштыңчызынын бирээзи, оларны баштаан кижиге турган. Ол салбырга ооң бодунун оғлу Аммизавад база турган.

^e 2 Хаан. 8:18

⁷Дөрткү айда шериг даргазы – Иоавтың дуңмазы Асаил^f. Оғлу Зевадия ооң салгакчызы болган. Ол салбырга 24 000 кижиге турган.

^f 2 Хаан. 2:18-23

⁸Бешки айда шериг даргазы – израх уктуг Шамхут. Ооң салбырынга 24 000 кижиге турган.

⁹Алдыгы айда шериг даргазы – Текоя чурттуг Иккештин оғлу Гира. Ооң салбырынга база 24 000 кижиге турган.

¹⁰Чедиги айда шериг даргазы – Эфремниң үре-салгалы, Пелон чурттуг Хелец. Ооң салбырынга база 24 000 кижиге турган.

¹¹Сески айда шериг даргазы – Зерахтың үре-салгалы, Хуша чурттуг Сивхай^g. Ооң салбырынга база 24 000 кижиге турган.

^g 2 Хаан. 21:18;
1 Чыл. 20:4

¹²Тоску айда шериг даргазы – Вениаминниң үре-салгалы, Анатот чурттуг Авиезер. Ооң салбырынга база 24 000 кижиге турган.

¹³Онгу айда шериг даргазы – Зерахтың үре-салгалы, Нетофа чурттуг Магарай. Ооң салбырынга база 24 000 кижиге турган.

¹⁴Он бирги айда шериг даргазы – Эфремниң үре-салгалы, Пирафон чурттуг Ванея. Ооң салбырынга база 24 000 кижиге турган.

¹⁵Он ийиги айда шериг даргазы – Гофониилдин үре-салгалы^h, Нетофа чурттуг Хелдай. Ооң салбырынга база 24 000 кижиге турган.

^h Ис. 15:17;
Башт. 1:13; 3:9;
1 Чыл. 4:13

Аймактарның баштыңчылары

¹⁶Израиль аймактарның баштыңчылары бо-дур:
Рувимниң аймааның даргазы – Зихрийниң оғлу Элиезер;
Симеоннун – Мааханың оғлу Шефатия;

^a 1 Чыл. 26:30

^b 1 Чыл. 24:3

¹⁷ Левийниң – Кемуилдин оглу Хашавия^a (а Аароннуң төрөл бөлүүнүң – Садок^b);

¹⁸ Иуданың – Давидтиң төрели Элиуй*;

Иссахарның – Михаилдин оглу Омри;

¹⁹ Завулоннуң – Авдийниң оглу Ишмайя;

Неффалимниң – Азриилдин оглу Иеримот;

²⁰ Эфремниң аймааның – Азазияның оглу Осия;

Манассияның аймааның чартынының – Федайяның оглу Иоил;

²¹ Галаадта Манассияның аймааның өске чартынының – Захарияның оглу Иддо;

Вениаминниң – Авенирниң оглу Иаасиил;

²² Данның – Иерохамның оглу Азариил. Израильчилерниң аймактарын баштаан улус ол-дур.

²³ Давид хаан чизезин кылып тургаш, чээрби хардан куду назылыг улусту санаваан. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы израильчилерни дээрниң сылдызы дег хой кылып каарын аазаан болгай^c. ²⁴ Саруйяның оглу Иоав санаашкынны кылып эгелээш, төндүрбээн^d. Ол чизе дээш Бурганның килеңи Израильге дүшкен чүве-дир. Ынчангаш оларның санын Давид хаанның чылдар демдеглелиниң номунче кирбээн.

^c Э. д. 15:5

^d 1 Чыл. 21:6-7

Хаанның өске дүжүметтери

²⁵ Хаанның эртине шыгжамырларын Адиилдин оглу Азмавет таңныылдап турган.

Шөлде, хоорай-суурда болгаш суургада курлавырларны Озияниң оглу Ионафан хайгаарап турган.

²⁶ Шөлде чер болбаазырадып ажылдап турар улус – Хелувтуң оглу Эзрийниң хайгааралының адаанда.

²⁷ Рама чурттуг Шимей виноград шөлдерин, а виноградтан кылган арага шыгжамырларын Шефам чурттуг Завдий хайгаарап турган.

²⁸ Шефела девискээринде олива болгаш фи́га ыяштарлыг черни – Гедер чурттуг Баал-Ханан;

олива үзүнүң курлавырын – Иоас;

²⁹ Шарон девискээринде турар бода малды – Шарон чурттуг Шитрай; шынааларда малды – Адлайның оглу Шафат;

³⁰ тевелерни – измаил уктуг Овил;

элчигеннерни – Меронот чурттуг Иехдия;

³¹ шээр малды – агар уктуг^e Иазиз кадарып турган. Олар шупту Давид хаанның кошкул-хөрөңгизиниң удуртукчулары турган.

^e 1 Чыл. 5:10;

Ыд. ыр. 82:7

³² Давидтиң төрөл акызы, угаанныг Ионафан бижээчи эки сүмелекчи турган.

Хакмон уктуг^{**} Иехиил хаанның оолдарын кижизидип турган.

³³ Ахитофел – хаанның сүмелекчизи турган^f.

Архи уктуг Хусий – хаанның өннүү турган^g.

³⁴ Ахитофелдин салгакчылары Ваняның оглу Иодай биле Авиафар турган.

Иоав – хаанның шериг даргазы турган^h.

^f 2 Хаан. 15:12; 16:20

^g 2 Хаан. 15:37; 17:7;

3 Хаан. 4:5;

^h 1 Чыл. 11:6

* 27:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Элиуй» эвес, «Элиав» деп ат бижээн.

** 27:32 Азы: «Хакмониниң оглу».

Өргээ дугайында Давидтиң чагыы

28 ¹ Давид Израильдин бүгү баштыңчыларын: аймактар баштыңчыларын, хаанга бараан болуп турар шериг салбырларының даргаларын, муң болгаш чүс шериг баштыңчыларын, хаанның болгаш оолдарының кошкул-хөрөңгизинин удуртукчуларын, дүжүметтерин, дайынчыларын – бүгү күштүг-шыбырак улусту Иерусалимге чыып алган^a. ² Давид хаан туруп келгеш, чугаалаан:

«Мени дыңнаңар, ха-дунма чонум! Бурганывыстың будун салыр ширтээ^b – Дээр-ги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразы турар өргээ тудуп кагзымза деп күзеп чордум^c, ону тударыңга херектиг чүүлдерни белеткеп каан мен. ³ Ынчалза-даа Бурган меңээ: „Мээң адымга тураскааткан өргээни сен тутпас сен^d. Чүге дээрге сен хөй чаалашкан, хөй хан төп чораан кижидир сен“ – диди^e. ⁴ Израильдин Бурганы Дээр-ги-Чаяакчы бүгү төрөлдери аразындан мени шилип алгаш^f, Израильдин мөңгедө хааны кылып каан болгай^g. Бурган Иуданың аймаан тергийдээр кылдыр^h, а ол аймак иштинден мээң төрөл бөлүүмнү шилип алган. Оон Дээр-ги-Чаяакчы ачамның оолдарының аразындан бүгү израиль чонну чагырар кылдыр мени шилип алган.

⁵ Дээр-ги-Чаяакчы меңээ хөй оолдарны бергенⁱ. Оларның аразындан Ол мээң оглум Соломонну шилип алгаш, Бодунуң бергени хаанның дүжүлгезинге олуртуп, Израильди чагырзын деп турар-дыр^j. ⁶ Меңээ Ол: „Мээң ордумну болгаш ооң шөлдери сээң оглун тудуп каар. Ону Мен Бодумга оол кылдыр шилип алдым, ынчангаш Мен ооң Адазы болур мен^k. ⁷ Бир эвес ол Мээң айтышкыннарымны, дүрүмнеримни бо хүнге чедир сагып келгени дег күүседир болза, ооң хааннаашкынын мөңгедө быжыглап каар мен“ – диди. ⁸ Бөгүн мен Дээр-ги-Чаяакчының бүгү израиль чону көрүп турда, Бурганывыс дыңнап турда, силерге чагыг берип тур мен: бодуңарның Бурганыңар Дээр-ги-Чаяакчының бүгү айтышкыннарын шыңгы сагып чоруңар! Ынчан бо магалыг-чаагай черни ээлээрин уламчылап, ажы-төлүңерге ону өңчү кылдыр арттырып бээр силер.

⁹ А сен, оглум Соломон, ачаңның Бурганын билип ал, Аңаа бүгү сеткил-сагыжыңдан, эки тураң-биле бараан бол, чүге дээрге Дээр-ги-Чаяакчы бүгү улустун чүрөөн шылгап^l, оларның бодалдарының шимчээшкиннерин билир болгай^m. Бир эвес Олче чүткүүр болзунза, Ол сеңээ тыптырⁿ. А бир эвес Оон ойталаар болзунза, Ол сенден кезээ мөңгедө хая көрнү бээр. ¹⁰ Көр даан, сени Дээр-ги-Чаяакчы ыдыктыг өргээзин тудар кылдыр шилип алган. Кадыг-быжыг бол, хөделип эгеле.

¹¹ Ынча дээш, Давид оглу Соломонга өргээниң хевир-чуруун берип каан. Ында оон серилиг черин, янзы-бүрү тудугларын, эртинелиг шыгжамырларын, үстүкү өрээлдерин, иштики өрээлдерин, ыдыктыг аптара турар өрээлди – шуптузун көргүзүп каан болган. ¹² Дээр-ги-Чаяакчының өргээзин Давид канчаар кылыксап турганыл, ынчалдыр көргүзүп каан: ооң шөлдериң, долгандыр өрээлдерни, Бурганның өргээзиниң эртинелерин болгаш ыдыктыг өргүл-белектерин шыгжаар өрээлдерни – шупту чүвени ында көргүзүп каан чүве-дир. ¹³ Бурганның бараалгакчыларының база левиттерниң салбырларының дугайында чагыгларын^o, Дээр-ги-Чаяакчының өргээзинге бараан болуушкуннуң бүгү ажылдарын, херекселдерин чагып каан. ¹⁴ Янзы-бүрү бараан болуушкуннарда ажыглаар алдын-мөңгүн херекселдерниң деңзизин; ¹⁵ бараан болуп турда ажыглаар янзы-бүрү алдын-мөңгүн чырыткыларның болгаш деңнерниң деңзизин; ¹⁶ Дээр-ги-Чаяакчының мурнунга ыдыктыг хлеб салыр алдын ширээлерге алдынны, мөңгүн ширээлерге мөңгүннү; ¹⁷ арыг алдындан кылган илбектер, аяктар болгаш дашкаларны; янзы-бүрү алдын-мөңгүн тавактарның деңзизин; ¹⁸ айдызаар өргүл салыр бедигээшке деңзилеп каан арыг алдынны; херип алган чалгыннары-биле Дээр-ги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразын шып алган^p, Ооң мунганы алдын

^a 1 Чыл. 23:2^b Иса. 60:13; 66:1; Иез. 43:7^c 2 Хаан. 7:1; 1 Чыл. 17:1^d 2 Хаан. 7:5^e 3 Хаан. 5:3; 1 Чыл. 22:8^f 1 Хаан. 16:12-13^g 1 Чыл. 17:27^h Э. д. 49:8; Ыд. ыр. 77:68; 1 Чыл. 5:2ⁱ 1 Чыл. 3:1-9; 14:3-7^j 1 Чыл. 22:9;

2 Чыл. 1:8; 6:10

^k 2 Хаан. 7:13-14^l 1 Чыл. 29:17; У. ч. 17:3^m 3 Хаан. 8:39;

2 Чыл. 6:30; Аж.-ч. 1:24

ⁿ 2 Чыл. 15:2; Иса. 55:6;

Иер. 29:13

^o 1 Чыл. 23:6; 24:6^p Хост. 25:20

^a Ыд. ыр. 17:11; 98:1^b Хост. 25:40^c Ис. 1:6; 1 Чыл. 22:13

·херувимнерни^a овор-хевирин база оглунга берген. ¹⁹ Бо бүгү Дээрги-Чаяакчынын Давидке айтып каанын ёзугаар хевир-чурукче киир бижиттинген^b.

²⁰ Оон ыңай Давид оглу Соломонга мынча дээн: «Кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол^c, хөделип эгеле! Чүден-даа сестип кортпа, чүге дээрге Бурганым – Дээрги-Бурган-Чаяакчы – сээң-биле кады. Ол сени кагбас, сенден ойталавас, Ооң өргээзинде бараан болур ажылдарны албан доозар сен. ²¹ Бурганның бараалгакчыларының, левиттерниң салбырлары Ооң өргээзинге кандыг-даа ажылды кылырынга белен. Ус-шевер ажылдың кайы-даа хевирин билир кижиге эки тура-биле сеңээ дузалажыр, нояннар болгаш бүгү чон сээң бүгү дужаалдарыңны күүседиринге белен».

Ыдыктыг өргээге өргүл-белектерни бергени

^d 3 Хаан. 3:7; 1 Чыл. 22:5

29 ¹ Давид хаан бүгү чонга мынча дээн: «Мээң оглум Соломон, Бурганның шилип алган кара чаңгыс кижиге, аныяк болгаш дуржулга чок-тур^d. Ажыл кончуг улуг, чүге дээрге бо өргээ анаа кижини эвес, а Дээрги-Бурган-Чаяакчыны болгай. ² Мен Бурганымның өргээзинге херектиг чүүлдерни шыдаар шаам-биле белеткеп кагдым – алдын-мөңгүннү, хүлерни, демирни болгаш ыяшты, оон аңгыда оникс дашты, каасталгага херек оюу, мань база хөй янзы-бүрү өңнүг үнелиг даштарның бүгү хевирлерин белеткеп кагдым. ³ Оон ыңай Бурганымның өргээзинге ынак болгаш, белеткеп кааным чүүлдерниң кырынга бодумнун хууда алдын-мөңгүнүнү ыдыктыг өргээге берип тур мен: ⁴ Офирден^e эккелген 3000 °та-лант алдынны, 7000 талант арыг мөңгүннү* тудугларның ханаларын шыварынга, ⁵ шупту алдын болгаш мөңгүн эдилелдерге база кандыг-даа ус-шеверлээр ажылдар кылырынга берип тур мен. Өске кым бөгүн Дээрги-Чаяакчыга эки тура-биле өргүл-белек кылырынга беленил?»^f

^e Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; Иов 22:24^f Хост. 25:2

⁶ Ынчан Израильдин төрөл бөлүк, аймактар баштыңчылары, муң болгаш чүс шериг баштыңнары, хаанның дагып каан ажылдарының удуртукчулары эки тура-биле өргүл-белектерин кылып эгелээн. ⁷ Бурганның өргээзин тудар ажылга олар 5000 °та-лант база 10 000 дарик** алдынны, 10 000 талант мөңгүннү, 18 000 талант хүлерни база 100 000 талант демирни берген. ⁸ Үнелиг даштары бар улус Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шыгжамырынче, Гирсоннун үре-салгалы Иехиилдин холунга^g хүлээдип берип турган. ⁹ Боттарының даргаларының Дээрги-Чаяакчыга эки тура-биле өргүлдөр кылып турарынга чон аажок өөрүп турган. Чүге дээрге олар өргүлдү чүрээниң ханызындан кылып турган^h. Давид хаан база ол бүгү болуушкунга аажок өөрүп турган чүве-дир.

^g 1 Чыл. 23:7-8^h 2 Кор. 9:7

Давидтиң макталдыг мөргүлү

¹⁰ Давид Дээрги-Чаяакчыны бүгү чоннун мурнунга мынчаар алгап-йөрээп турган:

«Дээрги-Чаяакчы, өгбевис Израильдин Бурганы***, Сеңээ алдар-мактал!

¹¹ Дээрги-Чаяакчы, өндүр улууң болгаш күжүң, өндүр-чаагайың, тии-лелгең болгаш алдарың – Сээнии-дир. Дээрде-даа, черде-даа – бүгү чүве Сеңээ хамааржыр болгайⁱ. Чагырга – Сээнии-дир, Дээрги-Чаяакчы! Сен бүгү чүвениң кырында өндүр бедик Баштың сен. ¹² Байлакшыл болгаш ат-алдар Сенден бодараар^j, Сен бүгү чүвени чагырып турар сен. Сээң холунда – күш болгаш эрге-чагырга^k, Сээң холуң бүгү улусту көдүрер болгаш быжыглаар.

ⁱ Ыд. ыр. 23:1; 88:12^j 3 Хаан. 3:13^k 2 Чыл. 20:6

* 29:4 Тозан ажыг тонна алдынга, ийи чүс он ажыг тонна мөңгүңе ден.

** 29:7 Дарик – алдын чоос ады.

*** 29:10 Азы: «Израильдин Бурганы, бистиң Адавыс».

¹³ А ам, бистин Бурганывыс, Сеңээ четтиргенивис илередип, Сээн алдарлыг адынны алгап-мактап тур бис. ¹⁴ Шак бо өргүл-белекти кылып хире мен база мээң чонум чүү бис? Бо бүгү Сээн ачында болуп турар-дыр. Бис Сээн холундан алган чүвевисти Сеңээ эгидип турарывыс ол-дур. ¹⁵ Сээн мурнунда бис, шупту өгбелеривис ышкаш, чүгле түр када маңаа турумчуп алган көшкүн улус-тур бис^a. Бистин чер кырында хүннеривис хөлөгө-биле дөмей-дир^b – өлүмден дезип-ойлаар идегеливис чок. ¹⁶ Дээр-ги-Чаяакчы, бистин Бурганывыс, Сээн ыдыктыг адыңга тураскааткан өргээни тударынга белеткеп каанывыс бо бүгү байлакшыл Сээн холундан келген болгаш, долузу-биле Сеңээ хамааржыр^c.

^a Лев. 25:23;
Ыд. ыр. 38:13; 118:19
^b Иов 14:2;
Ыд. ыр. 101:12; 143:4

^c Агг. 2:8

¹⁷ Мен билип тур мен, мээң Бурганым, Сен улустуң чүрээн хынап, оларның шынчы сеткилин билип алыксап турар болгай сен^d. Мен бо бүгүнү арыг сеткилимден берген мен. Ам Сээн мында турар чонуң эки тура-биле өргүл-белек берип турарын өөрүшкү-биле көрүп тур мен. ¹⁸ Дээр-ги-Чаяакчы, өгбелеривис Авраам, Исаак болгаш Израильдин Бурганы, Бодуннун чонуннун сеткил-хөңнүн быжыгла, оларны кезээ шагда Сеңээ ындыг шынчы бодалдыг болдуруп көр.

^d 1 Чыл. 28:9; У. ч. 17:3

¹⁹ А Мээң оглум Соломонну Сээн айтышкыннарыңны, дужаалдарыңны, дүрүмнериңни хажык чокка чүрээниң ханызындан күүседир, мээң белеткеп кааным чүүлдер-биле^e ыдыктыг өргээни тудар болдуруп көр».

^e 1 Чыл. 22:14

²⁰ Ооң соонда Давид бүгү чонга мынча дээн: «Бурганыңар Дээр-ги-Чаяакчыны алгап-йөрөөңер!» Ынчан шупту боттарының өгбелериниң Бурганы Дээр-ги-Чаяакчыны алгап-йөрөөңер. Олар Дээр-ги-Чаяакчыга болгаш хаанга черге чедир мөгөйип кээп дүшкеннер. ²¹ Даартазында чон Дээр-ги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр муң бугажыкты, муң хойну, муң хураганны база арага өргүлдерин бүгү Израильдин адындан кылган. ²² Ол хүн олар Дээр-ги-Чаяакчының мурнунга улуг өөрүшкү-биле дойлаан.

Чаа хаан Соломон

Ооң соонда чон Давидтин оглу Соломонну Дээр-ги-Чаяакчының шилип алганы хаан кылдыр олива үзү-биле база катап чаап алган^f. А Садокту Бурганның бараалгакчызы кылдыр база чаап алган^g. ²³ Соломон Дээр-ги-Чаяакчының берген дүжүлгезинге ачазы Давидтин орнунга олурупкан^h. Ол чедишкинниг болуп турган, бүгү Израиль аңаа чагырты берген. ²⁴ Шупту нояннар, күчүлүг дайынчылар болгаш Давид хаанның оолдары Соломон хаанны деткирин даңгыраглааннар. ²⁵ Дээр-ги-Чаяакчы Соломонну бүгү Израильдин мурнунга аажок өндүр улуг кылыпⁱ, аңаа ооң мурнундагы Израильдин хааннарының көрүп көрбээни өндүр бедик чагырганы хайырлаан чүве-дир^j.

^f 3 Хаан. 1:39
^g 3 Хаан. 2:35
^h 3 Хаан. 2:12

ⁱ 2 Чыл. 1:1
^j 3 Хаан. 3:13; 2 Чыл. 1:12

²⁶ Иессейниң оглу Давид бүгү Израильдин хааны турган. ²⁷ Ол Израильди дөртен чыл иштинде: чеди чылды Хевронга, үжен үш чылды Иерусалимге чагырган^k. ²⁸ Ол бай-шыдалдыг болгаш алдар-аттыг амыдыралды мага хандыр чурттап эрткеш, кыраан назынында өлүп калган. Оглу Соломон ооң орнунга хаан болган. ²⁹ Давид хаанның ажил-чорудулгазының дугайында эгезинден төнчүзүңге чедир Бурганның медээчилери – өттүр көөр Самуил^l, Нафан^m болгаш Гадⁿ бижээн. ³⁰ Ол номнарда хаанның күчү-күштүүн, бүгү чагыргазының үезинде Давид-биле, Израиль болгаш өске-даа чурттар-биле чүү болуп турганын бижээн.

^k 2 Хаан. 2:11; 5:4-5;
3 Хаан. 2:11

^l 1 Хаан. 16:13
^m 2 Хаан. 7:2
ⁿ 1 Хаан. 22:5

Чылдар демдеглели

Ийиги ном

Кирилде

Бо ном израиль чоннуң бистиң эрага чедир X вектен VI вектин эгезинге чедир төөгүзүн тоожурун уламчылап турар.

Номнуң бирги кезээнде (1–9 эгелер) Соломоннуң хааннаашкынын болгаш ооң Иерусалимге Бурганның өргээзин тутканын көргүскен. Ийиги кезээнде (10–36 эгелер) Иудея күүрунениң төөгүзүн Иерусалимни 586 чылда Вавилоннуң эжелеп алганынга чедир шинчилеп көргүскен. Чылдар демдеглелдериниң Хаанның чагырга номнарындан бир ылгалы болза Израильдин хааннарын чүгле олар Иудеяның төөгүзүнге кандыг-бир ужур-уткалыг чүүл кылган таварылгада адап турарында. Чылдар демдеглелиниң бирги номунда ышкаш, бо номда база автор иудей күүрунеге Дээрги-Чаяакчыга бараан болурда, левиттерниң ажыл-хүлээлгезинче онза кичээнгей салган.

Ном Персияның хааны Кирниң 538 чылда иудей чонга төрөөн черинче эеп чанар чөпшээрел берген чарлыгы-биле төнгөн. Ол чарлык Эзраның номунуң эгезинде база таваржып, ооң-биле еврейлерниң Вавилон күүрунеге туттуруушкунга чедир төөгүзүн оларның Иудеяже эеп келген соондагы төөгүзү-биле холбап турар.

Соломоннуң Бургандан мерген угаан дилээни

(3 Хаан. 3:4-14)

1 ¹ Давидтин оглу Соломон бодунуң күүрүнезин быжыг тудуп, чагыра берген. Хаанның Бурганы Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады бооп, ону аажок өндүр улуг кижжи кылып каан^a.

² Соломон бүгү израиль чонну – муң болгаш чүс шериглер даргаларын, шииткекчилерни, бүгү Израильде нояннаарны, төрөл салгалдар баштыңнарын чыгдырып алган. ³ Бүгү чыылган чон-биле кады Соломон Гаваон хоорайда бедик черже чорупкан, чүге дээрге аңаа Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң ээн кургаг ховуда тип кааны Бурган-биле Ужуражылга майгыны турган^b. ⁴ (Давид хаан Бурганның ыдыктыг аптаразын Кириат-Иарим хоорайдан^c аңаа белеткеп алган черинче – Иерусалимде тип каан өске майгынче аппарып каапкан турган^d. ⁵ А Хурнуң оглунуң оглу, Урийниң оглу Веселиилдин^e кылып кааны өргүл салыр хүлер бедигээш^f Гаваонда Дээрги-Чаяакчының майгынының мурнунга артып калган чүве-дир, ынчангаш Соломон бүгү чыыш-биле кады аңаа Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалашкан.) ⁶ Соломон Дээрги-Чаяакчының мурнунга Ужуражылга майгынының баарынга турган өргүл салыр хүлер бедигээшче үне бергеш, аңаа бир муң бүрүн өрттедир өргүлдү кылган.

⁷ Ол дүне Бурган Соломонга көстүп келгеш: «Сенээ чүнү берейн, дилеп ал» – дээн.

⁸ Соломон Бурганга мынча деп харыылаан: «Сен мээң ачам Давидке өндүр улуг энерелин көргүзүп, ооң орнунга хаан кылдыр мени салып кагдың^g. ⁹ А ам, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, мээң ачам Давидке Сээң чугаалаан сөзүң боттанзын^h. Сен мени черниң элезин-довураа дег хөй санның чоннуң хааны кылып каан-на болгай сенⁱ. ¹⁰ Ам меңээ мерген угаан биле билигден хайырлап көр, Сээң дузаң чок болза, бо өндүр улуг чонуну кым баштап шыдаарыл?»

^a 1 Чыл. 29:25

^b 1 Чыл. 16:39; 21:29

^c 1 Чыл. 13:5-6

^d 2 Хаан. 6:17; 1 Чыл. 15:1

^e Хост. 31:2

^f Хост. 27:1; 38:1

^g 1 Чыл. 28:5

^h 3 Хаан. 8:26;

2 Чыл. 6:17

ⁱ Э. д. 13:16; 28:14

¹¹ Бурган Соломонга мынча дээн: «Сээң чүрээнге ындыг дилег турган болгаш, байлакшыл-элбекшил-даа, ат-алдар-даа, дайзыннарың өлүмүн-даа база бодунга узун назын-даа дилеведиң, а сени ооң хааны кылып кааным Мээң чонумну башкарар мерген угаан биле билигни бодунга диледиң. ¹² Ындыг болганда, Мен сеңээ мерген угаан биле билигни хайырлаар мен. Оон туржук, сээң мурнунда турган хааннарның кайызынга-даа турбаан, сээң соонда чагырар хааннарга база турбас байлакшыл-элбекшил болгаш ат-алдарны база сеңээ хайырлаар мен^а».

^а 3 Хаан. 4:29-31; 5:12;
10:23; Эккл. 1:16

¹³ Соломон Гаваонда ыдыктыг бедик черден – Ужуражылга майгынындан Иерусалимче чедип келгеш, Израильди чагыра берген.

Соломоннуң аг-шериг болгаш байлакшылды чыып алганы

(3 Хаан. 10:26-29)

¹⁴ Соломон дайынчы тергелериниң, аъттыг шериниң санын көвүдөдип алган. Ол 1400 дайынчы тергелиг, 12 000 аъттыг шериглиг турган^б. Хаан дайынчы тергелер биле аъттарны тускай хоорайларга^с, а чамдызын бодунуң чанынга, Иерусалимге, тудуп турган. ¹⁵ Соломоннуң чагырган үезинде Иерусалимде чеже даш барыл, алдын-мөңгүн база ынча апарган, а пөштен кылган тудуглар эндерлип, пөш ыяжын Шефела девискээринде фи́га ыяжы дег анаа чүүл кылдыр санаар апарган. ¹⁶ Соломонга аъттарны Египеттен база Кувадан эккеп турган^д – хаанның садыгжылары аъттарны Кувадан садып ап турган чүве-дир. ¹⁷ Бир дайынчы тергени Египеттен 600 °шекел мөңгүн-биле садып эккеп, а бир аътты 150 шекел мөңгүн-биле садып ап турган чүве-дир. Ол бүгүнү шак ынчаар, Соломоннуң садыгжыларын дамчыштыр бүгү хет болгаш арамей хааннарга база чедирип берип турган.

^б 3 Хаан. 4:26

^с 3 Хаан. 9:19

^д Ы. х. к. 17:16

Бурганның өргээзин тударынга белеткел

(3 Хаан. 5:1-18)

2 ¹ Соломон Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан өргээ болгаш бодунга хаан ордузу тудар деп бодап алган. ² Ол 70 000 кижини дажыкчылар кылдыр, 80 000 кижини дагларга даш чонукчулары кылдыр, 3600 кижини – ажилчыннар башкарар даргалар кылдыр тургузуп каан.

³ Соломон Тирниң хааны Хирамга дараазында сөстөрни дамчытсын дээш улус чоруткан: «Мээң ачам Давид бодунга чурттаар орду тудуп турда, аңаа пөштер чорудуп берип турганың дег^е, меңээ база чорудуп берип көрөм. ⁴ Мен бодумнуң Бурганым Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан өргээ тудар деп тур мен. Ону Аңаа бараалгадып, Ооң мурнунга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр мен, ыдыктаан хлебтерни үргүлчү салыр мен база амыр-дыш хүннеринде, Ай чаазының байырлалдарында болгаш Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының доктаатканы өске байырлалдарда бүрүн өрттедир өргүлдерни эртен, кежээ кылыр мен. Израильге ындыг айтышкынны кезээ мөңгөде берген-дир.

^е 1 Чыл. 14:1

⁵ Мээң тудуп турар өргээм өндүр улуг болур, чүгө дээрге бистин Бурганывыс бүгү бурганнардан өндүр бедик болгай^ф. ⁶ Дээр, эң бедик дээр безин Ону сыңырып шыдавас болганда, кым Аңаа өргээ тудуп бээр харыктыгыл?^г Аңаа өргээ тудуп берипки дег кым мен мен? Ооң мурнунга чаагай чыттыг өргүлдер өрттедип шыдаарыңга-ла өй болдум бе.

^ф Ыд. ыр. 134:5

^г 3 Хаан. 8:27;

2 Чыл. 6:18; Иса. 66:1

⁷ Ынчангаш менче алдын-мөңгүн, хүлер болгаш демир-биле чогаадыкчы ажилдап билир, а ол ышкаш кызыл, кызыл-хүрең болгаш көк өңнүг пөстөр-биле ажилдап билир база ыяш, дашты оюп хээлеп билир усчу кижиден чорудуп берип көрөм – ол кижини Иудея биле Иерусалимге мээң ачам Давидтиң томуйлап кааны уран-шевер улус-биле^h кады ажилдазын.

^h 1 Чыл. 22:15

⁸ Меңээ оон ыңай Ливандан пөш, шиви болгаш сандал ыяштан чорудуп берип көр, чүгө дээрге сээң ажилчиннарыңның ыяш кезеринге мергежээнин билир мен. Мээң чалчаларым сээң чалчаларың-биле кады ажилдап, ⁹ меңээ хой ыяштан белеткеп берзин, чүгө дээрге мээң тудуп турар өргээм өндүр улуг болгаш кайгамчык болур. ¹⁰ Сээң ыяш кезип турар чалчаларыңга 20 000 °кор ишти дээрбелеп каан кызыл-тасты база ол хире арбайны, 20 000 °бат ишти араганы база ол хире олива үзүн бээр мен*».

^a ³ Хаан. 10:9

¹¹ Тирниң хааны Хирам Соломонче чагаа бижип: «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга ынак-тыр, ынчангаш сени ооң хааны кылып каан-дыр» – деп харыылаан^a.

¹² Хирам оон ыңай: «Чер биле дээрни чаяап каан Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Давид хаанга Ол мерген угаанныг, сарыылдыг болгаш чүве эндевес оолду хайырлаан-дыр. Ол оол Дээрги-Чаяакчының өргээзин база бодунуң ордузун тудар-дыр.

^b ³ Хаан. 7:13-14

¹³ Мен сенче Хирам-Авий дээр билди-билиглиг шевер кижини чорудуп берейн^b.

¹⁴ Ооң авазы Данның аймаандан укталган, а ачазы Тир хоорай чурттуг кижиги. Хирам-Авий алдын-мөңгүн-биле, хүлөр болгаш демир-биле, даш болгаш ыяш-биле, а ол ышкаш кызыл, кызыл-хүрөң, көк пөстөр-биле, чуга лён пөстөр-биле ажилдап билир, оюп хээлээр ажилдарга дуржулгалыг, аңаа дааскан кандыг-даа чагыгны күүседип шыдаар кижиги. Ол сээң ус-шеверлериң-биле болгаш сээң ачаң, мээң дээргим Давидтин ус-шеверлери-биле кады ажилдаар.

^c Ис. 19:46

¹⁵ Мээң дээргим, аазап кааның кызыл-тас, арбай, олива үзү болгаш араганы бодунуң чалчаларыңга чорудуп берип көрөм. ¹⁶ А бис сеңээ Ливанда ыяшты, чезени хереглээр-дир сен, ынчаны кезип бергеш, салдар даггаш, далайлап Иоппия хоорайже^c салдады бээр бис, а сен оортан Иерусалимче сөөртүп ап шыдаптар сен».

^d ¹ Чыл. 22:2

¹⁷ Соломон ынчан израиль черде чурттап турар даштыкы улустун чизезин, оон ачазы Давидтин кылган чизезиниң^d соонда кылырга, 153 600 кижиги бар болган. ¹⁸ Хаан олардан дажыкчы бооп ажилдаар 70 000 кижини, дагларга даш чонар 80 000 кижини база чонну албадап ажилдадыр 3600 дарганы тургузуп каан.

Соломоннуң Бурганның өргээзин тутканы

(3 Хаан. 6:1-38; 7:15-21)

^e Э. д. 22:2

3 ¹ Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзин Иерусалимге, Мориа дагга^e – оон ачазы Давидке Дээрги-Чаяакчының көзүлген черинге тудуп эгелээн. Давидтин белеткеп каан ол чери иевус сөөктүг Орнанның тараа шаңыга турган^f. ² Хаан өргээни ийи айның ийиде, бодунуң чагыргазының дөрткү чылында тудуп эгелээн.

^f ¹ Чыл. 22:1

³ Бурганның өргээзин тударда, Соломоннуң салган тавааның хемчээли бо-дур: узуну алдан кыры дурту, а дооразы чээрби кыры дурту (кырының биеэги хемчээлин ёзугаар). ⁴ Өргээнин мурнунда серилиг чер турган. Ооң узуну өргээнин дооразыңга дең – чээрби кыры дурту, а бедии чээрби кыры дурту^{**}. Хаан ону иштинден арыг алдын-биле шап каан. ⁵ Өргээнин улуг өрээлин шиви шагыг-биле шыпкаш, ону арыг алдын-биле шап, аңаа пальмалар болгаш илчирбегештер дүрзүлери оюп каан. ⁶ Өргээни улуг үнелиг даштар-биле каастап каан; Соломоннуң ажыглаан алдыны Парваимден эккелген алдын турган. ⁷ Өргээнин иштинде чудуктар, эргиннер, ханалар, эжиктерни алдын-биле шап кааш, ханаларга херувимнер дүрзүлери оя кезип каан.

⁸ Оон Соломон эң ыдыктыг өрээлди кылып каан: оон узуну, өргээнин дооразы дег, чээрби кыры дурту, дооразы база чээрби кыры дурту. Оон ону иштинден

* ^{2:10} 20 000 кор, бат ишти – амгы хемчээлдер ёзугаар 4 000 000 ажыг литр кызыл-тас болгаш арбай, 400 000 ажыг литр арага болгаш олива үзү.

** ^{3:4} Өске бурунгу сөзүглелде «Чүс чээрби кыры дурту» деп бижээн.

600 °талант* деңзилик эки шынарлыг алдын-биле шап каан. ⁹ Алдын кадаглар 50 °шекел** деңзилик турган. Үстүкү өрээлдерни база алдын-биле шап каан.

¹⁰ Эң ыдыктыг өрээлге ийи херувим^a оя кезип кылгаш, алдын-биле шап каан. ^a Хост. 25:18-20

¹¹ Херувимнерниң чалгыннарының ниити узуну чээрби кыры дурту. Бирги херувимниң бир чалгыны (ооң узуну беш кыры дурту) өргээниң бир ханазынга дээп турган, а шак-ла ындыг хемчээлдиг өске чалгыны ийиги херувимниң чалгынынга дээп турган. ¹² База-ла шак ынчаар ийиги херувимниң беш кыры дурту узун бир чалгыны өргээниң өске ханазынга дээп турган, а шак-ла ындыг хемчээлдиг өске чалгыны бирги херувимниң чалгынынга дээп турган. ¹³ Ол херувимнерниң хере сунган чалгыннарының узуну чээрби кыры дурту болган. Олар бут кырында, ыдыктыг өрээлче көрүндүр тургулаан.

¹⁴ Соломон көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл пөстөрдөн база чуга лёндан көжеге кылгаш, аңаа херувимнер дүрзүлерин хээлеп аргып каан^b.

^b Хост. 26:31

¹⁵ Өргээниң мурнунга ол бедии үжен беш кыры дурту ийи адагаш тургузуп каан^c. Оларның кайызының-даа бажынга бедии беш кыры дурту капитель кылып каан.

^c 4 Хаан. 25:16-17; Иер. 52:21-23

¹⁶ Иштики өрээлге илчирбежигештер кылгаш, база-ла адагаштарның баштарынга салып каан. Оон ыңай чүс гранат чимизи кылгаш, илчирбежигештерже салып каан.

¹⁷ Адагаштарны өргээниң мурнунга, бирээзин – оң, өскезин – солагай талазынга тургускаш, оң талазындазын Яхин деп, а солагай талазындазын Вооз деп адап каан***.

Бурганның өргээзиниң эт-херекели

(3 Хаан. 7:23-51)

4 ¹ Соломон өргүл салыр хүлер бедигээш кылып каан^d. Ооң узуну чээрби кыры дурту, дооразы база чээрби кыры дурту, бедии он кыры дурту. ² Оон «далай» дээр борбак чунар сава шуткуп куткан^e. Ооң бир эринден өске эринге чедир хемчээли он кыры дурту, бедии беш кыры дурту. Үжен кыры дурту хемчээр хендир ону долгандыр куржап турган. ³ Далайның адаан долгандыр бугаларга дөмей ийи одуруг дүрзүлөр турган. Бир кыры дурту хемчээлге-ле он буга онаажыр турган. Оларны далай-биле кады тудуш чангыс кылдыр шуткуп каан.

^d 2 Чыл. 7:7; 8:12

^e 4 Хаан. 16:17

⁴ Далай он ийи буга кырында турган; оларның үжү сонгу чүкче, үжү – барыын чүкче, үжү – мурнуу чүкче, үжү – чөөн чүкче көрүнгөн турган. Далай оларның ооргазында чыткан, а бугаларның соо ооң ортузунче, төпче угланган турган. ⁵ Далайның кылыны дөрт илиг, а ооң эрии аяк эрии дег, лилия чечээ дег турган. Оон ишкири – 3000 °бат****.

⁶ Он чунар сава кылгаш, бежин Бурганның өргээзиниң оң талазынга, база бежин – солагай талазынга тургузуп каан. Оларга бүрүн өрттедир өргүлдерни чуп турган^f. А далайны Бурганның бараалгакчылары чунары-биле ажыглап турган.

^f Иез. 40:38

⁷ Он алдын чырыткыны дүрүмде доктаатканын ёзугаар кылгаш^g, Бурганның өргээзинге, бежин – оң талазынга, бежин – солагай талазынга, тургузуп каан.

^g Хост. 25:31-39

⁸ Он ширээ кылгаш, Бурганның өргээзинге, бежин – оң талазынга, бежин – солагай талазынга, тургузуп каан. Оон ыңай чүс алдын аяк кылып каан.

⁹ Бурганның бараалгакчылары турар шөл, улуг шөл, шөлче үнер-кирер эжиктер кылгаш, эжиктерни хүлер-биле шап каан. ¹⁰ «Далай» дээр улуг саваны өргээниң оң талазынга, мурнуу-чөөн азыгга тургузуп каан.

* 3:8 600 талант – 20 ажыг тоннага деңнежир.

** 3:9 50 шекел – чартык килограммдан ажыг деңзиге деңнежир.

*** 3:17 Бо аттарның утказы эки билдинмес. Яхин – «Бурган тургузуп турар», а Вооз – «Бурганның күчү-күжү» дээн уткалыг бооп чадавас.

**** 4:5 3000 бат – 60 000 ажыг литр.

¹¹ Хирам савалар, хүл-узарлар болгаш аяктар кылып каан.

Ооң соонда Хирам Бурганның өргээзинге Соломон хаанның чагыын ёзугаар кылып турган ажылын дооскан. Ооң кылган чүүлдери бо-дур:

¹² ийи адагаш, оларның бажында паш хевирлиг ийи капитель, капительдерни каастап шып турар ийи четки;

¹³ ол ийи четкиге 400 гранат чимизи – ийи адагаш бажында капительдерни каастап шып турар ийи четкиниң кайызынга-даа ийи одуруг гранат чимизи онаажыр кылдыр;

¹⁴ тергежигештер болгаш оларның кырында чунар савалар;

¹⁵ «далай» дээр бир улуг чунар сава болгаш ооң адаанда он ийи буга;

¹⁶ савалар, хүл-узарлар болгаш серээлер.

Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ажыглазын дээш, Хирам-Авий Соломон хаанга ол бүгү эт-херекселди кылайтыр хоюглап каан хүлөрдөн кылып берген. ¹⁷ Хаан ол эт-херекселди Иордан шынаазынга, Сокхот биле Цареданың аразынга дойдан кылган шуткуур хепке шуткуп кударын дужааган. ¹⁸ Соломон ол бүгү эт-херекселди эндере кылдыртып каан болгаш, хүлөрниң ниити деңзизи билдинмес бооп арткан.

¹⁹ Соломон оон ыңай Бурганның өргээзинге ажыглаар бүгү алдын эт-херекселди кылып каан: өргүл салыр алдын бедигээш, ыдыктаан хлебтер салыр ширээлер; ²⁰ Эң ыдыктыг өрөөл мурнунга дүрүм ёзугаар кыпсыр кылдыр арыг алдындан кылган чырыткылар болгаш оларның деңнери; ²¹ чырыткының чечектери, деңнери, дең өзээ үзе кезер кыскаштары – оларны эң шынарлыг алдындан кылган; ²² арыг алдындан кылган бижештер, хымыштар, хүүрекчигештер, айдызаар савалар; өргээниң эжиктери – ооң эң ыдыктыг иштики өрөөлиниң база ыдыктыг өрөөлиниң алдын эжиктери.

5 ¹ Соломоннуң Дээрги-Чаяакчының өргээзинге кылып турган бүгү ажылы ынчалдыр доозулган. Соломон бодунуң ачазы Давидтиң Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан чүүлдерин: алдын-мөңгүн биле эт-херекселди эккелгеш, Бурганның өргээзиниң эртине шыгжамырынче суктуруп каан.

Ыдыктыг аптараны Бурганның өргээзинче көжүргени

(3 Хаан. 8:1-13)

² Соломон оон Израильдин баштыңнарын, израиль аймактар, төрөл бөлүктөрдүн бүгү нояннарын Иерусалимче – Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын Давидтиң Хоорайындан^a, Сион дагдан өскээр көжүрөр дээш – кыйгырып алган.

³ Бүгү израильчилер хаанның кыйгырганын ёзугаар байырлал үезинде, чеди айда чыгып келген.

⁴ Израильдин бүгү баштыңнары чедип кээрге, левиттер ыдыктыг аптараны көдүргөш, ⁵ ооң-биле кады Ужуражылга майгынын база анаа турган бүгү ыдыктыг эт-херекселди алгаш чорупканнар. Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер ол бүгүнү көдүрүп аппарат чыткан. ⁶ Соломон хаан болгаш ооң кыйгыры-биле чыылган бүгү израиль ниитилел ыдыктыг аптараның мурнунда турган; олар өргүл кылдыр эндерик шээр болгаш бода малды эккеп салып турган – ол малды санаары-даа, эргий көөрү-даа болдунмас, хөлүн эрттир хөй болган.

⁷ Бурганның бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын Ооң өргээзиниң иштинде турар черинге, эң ыдыктыг өрөөлгө эккелгеш, херувимнер чалгыннарының адаанга тургузуп каан. ⁸ Херувимнерниң чалгыннары ыдыктыг аптараның турар чериниң кырынга херлип^b, ооң бодун база ону көжүрөрдө ажыглаар көдүрткүүш-мергелерни^c шыва апкан турган. ⁹ Аптараның көдүрткүүш-мергелери дыка узун болгаш, оларның уштары эң ыдыктыг өрөөлдин мурнундан көстү бээр, ынчалза-даа өргээниң даштындан көөрге, көзүлбөс турган. Олар ында амдыгаа чедир

^a 2 Хаан. 6:12

^b Хост. 25:22; 26:33-34;

2 Чыл. 3:10-13

^c Хост. 25:13-15

бар. ¹⁰ Ыдыктыг аптарада ийи калбак даштан өске чүү-даа чок болган^a. Оларны ынаар Моисей :Хорив дагның чанынга, кажан израильчилер Египеттен үнүп келгенде, Дээр-ги-Чаяакчы ол дагга чон-биле чагыг-керээ чарып алган соонда, суп каан чүве-дир^b.

¹¹ Бурганның бараалгакчылары өргээниң ыдыктыг черинден үнүп келген. Аңаа турган бараалгакчылар, кандыг-даа салбырга хамааржып турган болза^c, шупту арыг-ланып-ыдыктаны берген чүве-дир. ¹² Бүгү левит ыраажылар – Асаф, Еман, Идифун болгаш оларның оолдары^d, ха-дунмазы чуга лён хептер кедип алгаш, өргүл салыр бедигээштиң чөөн талазынга туруп алган, кимвалдар, чадаганнар, чанзыларга ойнап турганнар^e. Бурганның 120 бараалгакчызы трубалар тудуп алган, олар-биле кады ойнап турган. ¹³ Труба эдискен-даа, ырлашкан-даа улус аяннашкак кылдыр ойнап, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактап, Аңаа өөрүп четтирип тура, чаңгыс үннүг дег болган. Трубалар этсип, кимвалдар болгаш өске-даа хөгжүм херекселдеринге ыткыр ойнавышаан^f, олар Дээрги-Чаяакчыны: «Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир» – деп алгап-мактап турганнар^g.

Оон Дээрги-Чаяакчының өргээин булут бүргей апкан. ¹⁴ Ынчангаш Бурганның бараалгакчылары булуттуң хараазы-биле бараан болур харык чок апарган, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы Ооң өргээин бүргей апкан^h.

6 ¹ Соломон ынчан: «Дээрги-Чаяакчы чажыт дүмбей черге чурттаарын чугаалаан болгайⁱ. ² Мен Сеңээ мөңгө шагда чурттаар чер кылдыр өндүр улуг өргээ тудуп бердим» – дээн.

Соломоннуң чонга чугаалаан чүвези

(3 Хаан. 8:14-21)

³ Израильчилер шупту аңаа чыгылып келген турда, хаан оларже эргилгеш, алгап-йөрээп каанⁱ. ⁴ Оон ол мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол мээң ачам Давидке Бодунуң аксы-сөзү-биле аазаан чүвезин Бодунуң холу-биле боттандырды. Дээрги-Чаяакчы: ⁵ „Бодумнуң израиль чонумну египет черден үндүрө берген хүнүмден бээр, Мен Израильдин кайы-даа аймаанга, Мээң адымга тураскааткан өргээни тургузар хоорай шилип албаан мен база Мээң израиль чонумнун чагырыкчызы болур кижиги шилип албаан мен. ⁶ Ынчалза-даа ам Мээң адымга тураскааткан боору-биле Иерусалимни шилип алган мен база Мээң израиль чонумну чагырар кылдыр Давидти шилип алган мен“ – деп чугаалаан болгай^k. ⁷ Мээң ачам Давид Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ тударын күзээн-даа болза^l, ⁸ Дээрги-Чаяакчы аңаа: „Сен Мээң адымга тураскааткан өргээ тударын бодап алган-дыр сен, ол бодалың эки-даа-дыр. ⁹ Ынчалза-даа өргээни сен эвес, оглуң тудар. Сээң ботталдырган оглуң Мээң адымга тураскааткан өргээни тудуп каар-дыр“ – дээн^m.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң аазаашкынын күүсетти. Мен ам Ооң аазаанын ёзу-гаарⁿ мээң ачам Давидтен салгап алганым Израильдин дүжүлгезинде саадаптым база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ тудуп кагдым. ¹¹ Мен өргээде Дээрги-Чаяакчының израильчилер-биле чарган чагыг-керээни шыгжап каан ыдыктыг аптараны тургузуп кагдым».

Бурганның өргээин ыдыктап турда, Соломоннуң мөргүлү

(3 Хаан. 8:22-53)

¹² Соломон бүгү израиль ниитилел көрүп турда, Дээрги-Чаяакчының өргүл салыр бедигээжиниң мурнунга туруп алгаш, холдарын өрү сунупкан^o. ¹³ Хаан узуну болгаш дооразы беш кыры дурту, а бедии үш кыры дурту хүлер бедиктээш кылгаш,

^a Хост. 16:33-34; Сан. 17:10

^b Хост. 25:21; 40:20; Ы. х. к. 10:5

^c 1 Чыл. 24:1-9

^d 1 Чыл. 6:33, 39; 25:1

^e 1 Чыл. 15:16; Ыд. ыр. 150:3-5

^f 1 Чыл. 16:42

^g 1 Чыл. 16:34; Эзра 3:11; Ыд. ыр. 105:1

^h Хост. 40:34-35

ⁱ Ыд. ыр. 17:12; 96:2

^j 2 Хаан. 6:18

^k 2 Хаан. 7:6-8; 1 Чыл. 17:5-7

^l 2 Хаан. 7:2; 1 Чыл. 17:1; 22:7

^m 2 Хаан. 7:12-13

ⁿ 1 Чыл. 28:5

^o Эзра 9:5

ону даштыкы шөлдүн ортузунга тургузуп каан турган. Ол бедиктээш кырынга туруп алгаш, бүгү израиль ниитилелдин мурнунга дискектерин черге дегзип, холдарын дээрже сунгаш, мынча дээн: ¹⁴ «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Дээрде-даа, черде-даа Сеңээ дөмей Бурган чок^a. Бүгү чүлдү-чүрээ-биле Сээн оруктарыңны эдерип чоруур чалчаларыңга энерелиң көргүзүп, чагыг-керээни сагып турар-дыр сен. ¹⁵ Бодуннун чалчаң, мээң ачам Давидке берген сөзүңнү ээледин. Сен ол азаашкынны Бодуннун аксы-сөзүң-биле чугааладың, а бөгүн ону Бодуннун холуң-биле боттандырдың.

^a Хост. 15:11

¹⁶ А ам, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун чалчаң, мээң ачам Давидке: „Бир эвес сээн оолдарың, сээн Мени дыңнап турганың дег, Мени тооп дыңнап, Мээң хоойлумда айыткан оруктан өскээр барбас болза, Израильдин дүжүлгезинге Мээң мурнумга саадаар сээн салгакчың үстүп төнмөс“ – дээн азаашкынның утпайн көрөм^b. ¹⁷ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун чалчаң Давидке Сээн берген сөзүң ам боттанзын!^c

^b 2 Хаан. 7:16; 3 Хаан. 2:4

^c 2 Чыл. 1:9

¹⁸ Ынчаарга Бурган чер кырынга кижилер-биле кады чурттаар деп бе? Дээр, эн бедик дээр безин, Сени сыңырып шыдавас болганда, мээң тудуп кааным бо өргээ Сени канчап сыңыраарыл?!^d ¹⁹ Ындыг-даа болза, Бодуннун чалчаңның мөргүлүн, ооң чалынганын дыңнап көрөм, Бурганым Дээрги-Чаяакчы! Сээн мурнунга Бодуннун чалчаңның мөргүп турар чалыңган дилээн база мөргүлүн дыңнап көрөм! ²⁰ Сээн карааң дүне-хүндүс бо өргээже, ат-алдарың аңаа турарын азаан чериңче^e шимдинмейн көрзүн. Бодуннун чалчаңның бо черже шилгей көргөш, чаннып турар мөргүлүн дыңнап көрөм. ²¹ Сээн чалчаң, Сээн чонун бо черже көрүп алгаш, мөргүп эгелээрге, оларның чалыңган дилээн дыңнап көрөм. Чурттап турар дээринден дыңнап каап көрөм. А дыңнап кааш, өршээп көрөм.

^d 2 Чыл. 2:6; Иса. 66:1

^e Ы. х. к. 12:11

²² Бир кижиге өске кижиге удур бачыт үүлгеткен дирик. Буруудаттыргандан оон буруу чогуң дугайында даңгырак негээрге, ол кижиге бо өргээге келгеш, Сээн өргүл салыр бедигээжиниң мурнунга даңгырак бээр^f. ²³ Ынчан Сен дээрден дыңнап кааш, хемчегден ап көрөм. Бодуннун чалчаларыңның херээн шиидип, буруулуг кижини буруудадып, ооң кылган үүлгедиин бодунун бажынче халдадып көрөм, а буруу чок кижини агартып, ооң чөптүг-шынныын бадыткап көрөм.

^f Хост. 22:11

²⁴ Сээн израиль чонун Сеңээ удур бачыт үүлгеткеш, дайзыннарга чылча шаптырып алган дирик^g. Чонун Сенче эглип кээр, Сээн адыңны алгап-мактаар, бо өргээге Сеңээ мөргүүр база Сеңээ чаннып, дилег кылыр. ²⁵ Ынчан Сен дээрден дыңнап кааш, Бодуннун израиль чонуннун бачыдын өршээп, Сээн оларга база оларның ада-өгбөзинге берген чериңче чандырып көрөм.

^g Лев. 26:17

²⁶ Дээр хагдына берип, Сээн чонуннун Сеңээ удур бачыт үүлгеткени дээш, чаъс чагбайн барган дирик^h. Сен ону кезедиринге, чонун оон бо черже көрүп алгаш, мөргүүр, Сээн адыңны алгап-мактаар база бодунун бачыдындан ойталаар. ²⁷ Ынчан дээрден дыңнап кааш, Бодуннун чалчаларыңның, Бодуннун израиль чонуннун бачыдын өршээп көрөм. Оларга эдерип чоруур уjurлуг шынныг орукту айтып берип көрөмⁱ база Бодуннун чонунга Сээн өңчү кылдыр берген чериңче чаъстан чагдырып көрөм.

^h Ы. х. к. 11:17;
3 Хаан. 17:1

ⁱ 1 Хаан. 12:23

²⁸ Аш-чут, хамчык аарыг, хуюкталдыр чиир хат, дүжүт аарыы, шергилер, мөөң шартылаа черге халавын халдаткан дирик; азы дайзын израиль чонну бодунун-на черинге, хоорайларыңга кызагдап, бүзээлеп алган дирик; азы кандыг-бир айыыл-халап, аарыг-аржык келген дирик^j. ²⁹ Бир кижиге азы Сээн бүгү израиль чонун кандыг-даа болза мөргүл кылып, чаннып дилээр болза, олар шупту качыгдал, муңгагдалды ожаап билгеш, бо өргээже холдарын тейлеп сунар болза, ³⁰ ынчан Бодуннун чурттап турар дээринден дыңнап кааш, оларны өршээп көрөм. Кижиге бүрүзүн ооң ажил-херээн ёзугаар, ооң сеткил-чүрөөн билип, шын шиидип көрөм, чүге дээрге чүгле Сен

^j Лев. 26:16;
Ы. х. к. 28:22;
Ам. 4:9; Агг. 2:17

кижи амытанның сеткил-чүрөөн билир болгай сен^a. ³¹ Сээң оларның ада-өгбезинге бергениң чер кырынга чурттап турар үезиниң дургузунда олар Сенден коргуп, Сээң оруктарыңны эдерип чорзун.

³² А Сээң израиль чонунуң санынче кирбес, ынчалза-даа ырак черден Сээң алдар-адың дыннааш, чедип келген даштыкы кижиге хамаарыштыр^b. Кажан ол даштыкы кижиге Сээң өндүр улуг адың, Сээң күчүлүг холун болгаш күш-шыдалың дугайында дыннааш, чедип кээп, бо өргээже көрүп алгаш, мөргүүрге, ³³ Бодунуң чурттап турар дээринден дыннап каап көрөм, ооң Сенден дилээн бүгү чүвезин күүседип берип көрөм. Оон чер-делегейниң бүгү чоннары Сээң адыңны билип алзын, Сээң израиль чонуң ышкаш, Сенден кортсун база мээң тудуп кааным бо өргээни Сээң адың-биле адап каанын билип алзын.

³⁴ Кажан Сээң чонун бодунуң дайзыннары-биле дайылдажыр дээш Сээң айыткан орууң-биле чорупкаш, Сээң шилип алганың бо хоорайже, Сээң адыңга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргээже көрүнгөш, Сеңээ мөргүүрге, ³⁵ дээрден ооң мөргүлүн, чалынган дилээн дыннап кааш, аңаа дузадан кадып көрөм.

³⁶ Сээң чонуң Сеңээ удур бачыт үүлгедирге – а бачыт үүлгетпес кижиге чок-ла болгай^c – Сен аңаа килеңней бергеш, ону дайзыннарыңга хүлээдип бээринге, олар ону тудуп алгаш, ыракта азы чоокта турар черге аппаар дижик. ³⁷ Сээң чонуң ол черге сеткил-чүрөө өскерилгеш, Сенче эглип, туттуруушкунда турар черинге Сеңээ: „Бис бачыт үүлгедип, бузут кылып алдывыс, буруудаан-дыр бис“ – деп мөргүүр болза^d; ³⁸ бир эвес Сээң чонуң туттуруушкунда турар черинге бүгү чүлдү-чүрөөндөн, сеткилиниң ханызындан Сенче эглип, Сээң ооң ада-өгбезинге берген чериңче, Сээң шилип алганың хоорайже, Сээң адыңга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргээже көрүнгөш, мөргүүр болза^e, ³⁹ Бодунуң чурттап турар дээринден ооң мөргүлүн болгаш чалынган дилээн дыннап кааш, аңаа дузадан кадып көрөм. Бодунуң чонуну Сеңээ удур үүлгеткен бачыттары дээш өршээп көрөм.

⁴⁰ Ийе, мээң Бурганым, Сээң караан ажык болзун, Сээң кулаан бо черге чугаалаан мөргүл сөстөрүнче кичээнгейлиг болзун^f.

⁴¹ А ам, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, туруп келгеш, амыр-дыжың черинче чедип кел – Сен Бодун, күчү-күжүңнү демдеглээн ыдыктыг аптара база. Сээң бараалгакчыларың, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, камгалалың хеп дег кедип алзын^g, Сеңээ бердинген улус Сээң ачы-буяның дээш өөрүп-хөглезин^h. ⁴² Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Бодунуң шилип чагганың хаандан хая көрүңмеⁱ. Сээң чалчаң Давидке аазаан энерелиң дугайында бодап чор!^{*}»

Өргээни Бурганга бараалгатканы

(3 Хаан. 8:62-66)

7 ¹ Соломон мөргүлүн чугаалап доозуптарга, дээрден от бадып келгеш^j, бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдерни чипкен, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры Ооң өргээзин бүргей апкан^k. ² Бурганның бараалгакчылары өргээже кирер харык чок болган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры Ооң өргээзин бүргей апкан. ³ Бүгү израильчилер оттуң бадып келгенин, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры өргээ кырында турарын көргөш, бедиктээште черге хаваан дегзип мөгөйгөш, Ону алдаржыдып:

«Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир^l!» – дижип турган.

^a 1 Чыл. 28:9;
Ыд. ыр. 43:20;
У. ч. 15:11; Аж.-ч. 1:24

^b Ыд. ыр. 101:16

^c У. ч. 20:9; Эккл. 7:20;
Иак. 3:2; 1 Ин. 1:8-10;
Рим. 3:23

^d Лев. 26:40; Неем. 9:2;
Дан. 9:4-5

^e Иер. 29:12-14

^f Неем. 1:6, 11;
Ыд. ыр. 129:2

^g Иов 29:14

^h Ыд. ыр. 131:8-9

ⁱ Ыд. ыр. 131:10

^j Лев. 9:24; Башт. 6:21;

3 Хаан. 18:38;

1 Чыл. 21:26

^k Хост. 40:34-35;

2 Чыл. 5:14

^l Эзра 3:11; Ыд. ыр. 105:1

* 6:42 Азы: «Сээң чалчаң Давидтиң бердинген чоруунуң дугайында бодап чор».

⁴ Хаан, ооң-биле кады бүгү чон Дээрги-Чаяакчының мурнунга өргүл салып эгелээн. ⁵ Соломон хаан өргүл кылдыр 22 000 бода мал, 120 000 шээр мал эккеп салган. Хаан база бүгү чон Бурганның өргээзин Аңаа ынчалдыр бараалгадып каан. ⁶ Бурганның бараалгакчылары боттарының албан-хүлээлгезин күүседип эгелээн, олар-биле кады Дээрги-Чаяакчының хөгжүм херекселдерин туткан левиттер турган. Ол хөгжүм херекселдерин Давид хаан Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдары-биле кылып каан, Оон үстүп төнмөс энерелин алгап-мактаарын левиттерге дагзып каан чүве-дир. Бурганның бараалгакчылары левиттерниң дужунга туруп алгаш, трубаларын этсип турган. Бүгү израильчилер бут кырынга турган.

⁷ Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзинин мурнунда турар шөлдүң төп кезээн ыдыктап каан – хаан аңаа бүрүн өрттедир өргүлдерни база эп-найырал өргүлдеринин үс-чаан эккеп салган. Чүгө дээрге ооң кылып кааны хүлер өргүл бедигээжи^a бүрүн өрттедир өргүлдерни, далган-тараа өргүлдерин болгаш өргүл малдарының чаан сыңырып шыдавас болган. ⁸ Соломон, а ооң-биле кады бүгү израильчилер – сонгу чүкте Лево-Хаматтан эгелээш, мурнуу чүкте Египет-биле кызыгаарда хемге чедир черлерден чыылган мөөң чон – ол үеде чеди хүн үргүлчүлээн байырлал кылган^b. ⁹ А дараазында хүнде олар онзагай чыыш кылган. Өргүл салыр бедигээшти ыдыктаанын чеди хүн, байырлалды база чеди хүн демдеглээн. ¹⁰ Чеди айның чээрби үште хаан чонну аалдарынче чандырыпкан. Улус Дээрги-Чаяакчының чалчазы Давидке, Соломонга база Бодунуң израиль чонунга кылган бүгү буяны дээш сеткил-чүрээнде өөрүп-хөглөп турган.

Дээрги-Чаяакчының Соломонга көзүлгени

(3 Хаан. 9:1-9)

¹¹ Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзин база хаанның ордузун тудуп дооскан – Дээрги-Чаяакчының өргээзинге, бодунуң ордузунга кылыр деп бодап алган бүгү чүвезин чедишкинниг кылып дооскан. ¹² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Соломонга дүне када көстүп келгеш^c, мынча дээн: «Сээң мөргүлүңнү дыннап кааш, бо черни Меңээ өргүл салыр өргээ кылдыр шилип алдым.

¹³ Мен дээрни хаап каарымга, чаъс чагбайн баар дижик, азы мен шартылаага черни чип кааптарын дужаар, азы Бодумнуң чонумче хамчык аарыг ыдыптар дижик мен^d. ¹⁴ Бир эвес Мээң адым-биле адаттынып турар Мээң чонум томаарый бергеш, мөргүп, Менче чүткүп эгелээр болза^e, бузуттуг-бак оруктарындан өскээр чайлай бээр болза, Мен дээрден дыннап кааш, ооң бачыттарын өршээр мен база ооң черин экиртип каар мен. ¹⁵ Ийе, Мээң караам силерже көөр, Мээң кулаам бо черге чугаалаан мөргүлдерже кичээңгей салыр^f. ¹⁶ Мен ам Мээң алдар-адым аңаа кезээ мөңгедө турзун дээш, бо өргээни шилип, ыдыктап алдым. Мээң караам биле бодал-чүрээм кезээ шагда аңаа турар^g.

¹⁷ А сеңээ хамаарыштыр. Бир эвес сен Мээң мурнумга бодунуң ачаң Давид ышкаш чурттаар болзуңза; Мээң бүгү айтышкыннарымны күүседир, Мээң дүрүм-хоойлуларымны сагыыр болзуңза, ¹⁸ сээң ачаң Давидке: „Израильди чагырар салгакчы чок артпас сен“ – деп ооң-биле керээ чарганым дег^h, сээң хаан дүжүлгөнни быжыглап каар мен.

¹⁹ А бир эвес израильчилер силер Менден хая көрнүп, силерге Мээң берген айтышкын, дүрүмнеримге чагыртпас болзуңарза, өске бурганнарга бараан болуп, мөгейип баар болзуңарза, ²⁰ Мен израиль чонну силерге берген Мээң черимден дазылы-биле тура тыртып каар менⁱ, Бодумнуң алдар-адымга дээш ыдыктап кааным бо өргээден ойталаар мен. Израильди ынчан бүгү чоннарга бужар үлегер-чижек, кочу-шоот кылып каар мен^j. ²¹ Бедий берген бо өргээ бузундулар апаар, ооң чаны-биле эрткен кижиге бүрүзү элдепсинер база: „Дээрги-Чаяакчы бо чуртту, бо өргээни чүгө

^a 2 Чыл. 4:1

^b Лев. 23:34

^c 3 Хаан. 3:5

^d 2 Чыл. 6:26, 28

^e 2 Чыл. 12:7

^f 2 Чыл. 6:40

^g Ы. х. к. 11:12

^h 3 Хаан. 2:4

ⁱ Ы. х. к. 4:26

^j Ы. х. к. 28:37

ынчаар аажылааны ол?^а – деп айтырар^а. ²² А улус: „Олар ада-өгбезин египет черден үндүрө берген Дээрги-Чаяакчызы – адаларының Бурганындан ойталааш, өске бурганнар эдерип, оларга бараан болуп, мөгөйгени дээш, Дээрги-Чаяакчы ол улусче бо айыыл-халапты ыткан“ – деп харыылаар».

^а Лев. 26:32;
Ы. х. к. 29:24;
Иер. 22:8; 52:13

Соломоннуң өске ажыл-херектери

(3 Хаан. 9:10-28)

8 ¹ Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзи биле хаанның ордузун чээрби чыл иштинде тудуп дооскан соонда^б, ² Хирам хаанның аңаа берген хоорайларын база катап туткаш, ол хоорайларга израильчилерни чурттадып каан. ³ Оон соонда Соломон Хамат-Цоваже чорупкаш, ону эжелеп алган. ⁴ Ол ээн кургаг ховуга Тадмор хоорайны база Хаматка таваан салганы аыш-чем курлавыры шыгжаар хоорайларның шуптузун тудуп каан. ⁵ Соломон Үстүү Бет-Орон болгаш Алдыы Бет-Орон деп хоорайларны^с быжыглай тудуп, оларны ханаларлыг, дээктерлиг хаалгаларлыг шивээ-хоорайлар кылып каан^д. ⁶ Ол Ваалат хоорайны, аыш-чем курлавыры шыгжаар бүгү хоорайларны база бодунуң дайынчы тергелерин болгаш аыттарын тургузар хоорайларны катап тудуп каан. Соломон Иерусалимге, Ливанга болгаш чагырып турганы бүгү черлерге тудар дээн бүгү чүвезин тудуп каан.

^б 3 Хаан. 6:38; 7:1

^с Иис. 16:3, 5
^д Ы. х. к. 3:5

⁷ Соломон хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның (олар шупту израильчилер эвес турган) артынчызын – ⁸ оларның чуртка артып калган, израильчилерниң узуткавааны үре-салгалын – кулдар ышкаш ажылдадып ажыглап турган, амдыгаа чедир ындыг бооп арткан. ⁹ А израильчилерни Соломон бодунуң ажылын кылып кулдар кылдыр ажыглаваан^е. Олар оон шериглери, нояннары, шериг баштыңнары, оон дайынчы тергелериниң башкарыкчылары, аыттыг шериг удуртукчулары бооп турган. ¹⁰ Соломон хаанның ажылчын күжүн хайгаараар 260 кол башкарыкчы кижии база турган чүве-дир.

^е Лев. 25:9; 3 Хаан. 5:13

¹¹ А фараоннуң уруун Соломон Давидтиң Хоорайындан аңаа тудуп бергени ордуже көжүрүпкен^ф. Чүге дээрге ол: «Мээң кадайым Израильдиң хааны Давидтиң ордузунга чурттавас ужурлуг – Дээрги-Чаяакчының аптаразын кирип турган черлер ыдыктыг болур болгай» – деп чугаалаан чүве-дир.

^ф 3 Хаан. 3:1; 7:8

¹² Ол үеде өргэениң серилиг чериниң дужунга тудуп кааны Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинге^г Соломон Аңаа бүрүн өрттедир өргүлдер кылып эгелээн. ¹³ Хаан Моисейниң айтышкынын ёзугаар хүннүң-не доктааттыңган өргүлдерни амыр-дыш хүннеринде, Ай чаазының байырлалдарында болгаш чылдың үш кол байырлалы: Хаарган далганнар, Чеди неделя, Чадырлар байырлалдарында кылып турган^h. ¹⁴ Бодунуң ачазы Давидтиң дүрүмүнде доктаатканын ёзугаарⁱ, Соломон албан-хүлээлге кылыры-биле Бурганның бараалгакчыларының салбырларын томуйлап каан. Левиттерниң салбырларын база, олар Бурганны алгап-мактазын дээш, өргээге хүннүң-не кылып ажылдар кылырынга Бурганның бараалгакчыларынга дузалашсын дээш, томуйлап каан. Оон ыңай ол хаалгачыларны бөлүктөр аайы-биле хаалга бүрүзүнге тургузуп каан, чүге дээрге Бурганның кижизи Давид ынчаар айтып чагаан турган^j.

^г 2 Чыл. 4:1; 7:7

^h Ы. х. к. 16:1-17
ⁱ 1 Чыл. 24:6; 25:1

¹⁵ Хаанның бараалгакчылар биле левиттерге хамаарышкан айтышкынын, оон иштинде эртинге-байлак шыгжамырларының дугайында айтышкынын, израильчилер черле үрөп көрбээн.

^j 1 Чыл. 9:22

¹⁶ Соломоннуң бүгү ажыл-херээ Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң таваан салган хүнден эгелээш, ону тудуп дооскан хүнге чедир күүсеттинген. Дээрги-Чаяакчының өргээзин бүрүнү-биле тудуп каан.

¹⁷ Ынчан Соломон Кызыл далайның эринде, эдом черде турар Эцион-Гавер болгаш Эйлатче чорупкан^k. ¹⁸ Хирам хаан аңаа бодунуң эжиндирип билер далайжылары

^k Ы. х. к. 2:8;
4 Хаан. 14:22

башкарган корабльдарын бодунуң дүжүмөттериниң дузазы-биле чорудуп берген. Ол далайжылар Соломоннуң улузу-биле кады Офирже эжиндирип чорупкаш^a, оортан 450 °талант алдын эккелгеш^{*}, Соломон хаанга чедире бергеннер.

^a Э. д. 10:29;
1 Чыл. 29:4;
Иов 22:24; 28:16;
Ыд. ыр. 44:10;
Иса. 13:12

Шеваның кадыны-биле ужуражышкын
(3 Хаан. 10:1-13)

^b Ыд. ыр. 71:10, 15;
Иса. 60:6; Иер. 6:20;
Иез. 27:22; 38:13;
Ионл 3:8
^c 3 Хаан. 4:34
^d Мф. 12:42; Лк. 11:31

9 ¹Шеваның кадыны^b Соломоннуң алдаржаанын дыңнап кааш, аңаа берге айтырыг-лар салып, шенээр дээш^c Иерусалимге хөй эдеринчилиг, чаагай чыттыг чүүлдер чүдүрген коштаан тевелерлиг, дыка хөй алдынныг болгаш эртине даштарлыг чедип келген. Ол кадын Соломонга барып ужурашкаш, ооң-биле угаан-сагыжынга кирген бүгү чүве дугайында чугаа кылган^d. ²Соломон ооң бүгү айтырыгларынга харыылап берген; Соломоннуң аңаа тайылбырлап шыдавааны билдинмес чүү-даа чүве чок болган. ³Шеваның кадыны Соломоннуң мерген угаанын база ооң тудуп каан ордузун көргөн. ⁴Оон хаанның столунда аыш-чемни, ооң дүжүмөттериниң оран-бажынын, ооң чалчаларының бараан болуп турарын, оларның идик-хевин, хаанның дашка тудукчуларын, оларның идик-хевин, ооң Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп салып турар бүрүн өрттедир өргүлдериң** база көргөш, кайгаанындан тыныжы бачымнай берген.

⁵Кадын ынчан Соломон хаанга мынча дээн: «Бодумнуң чуртумга сээң херектерин болгаш мерген угааның дугайында дыңнаан мен, ол бүгү шын болду! ⁶А мен маңаа кээп, ол бүгүңү бодум караам-биле көрбөөн шаамда, ол чугааларга бүзүревейн турдум. Ам көөрүмге, улус меңээ сээң бодап четпес мерген угааның чартыының дугайында безин чугаалаваан бооп-тур: мээң дыңнааным дамчыыр чугааны оранчок ажып турар-дыр сен. ⁷Сээң улузун амыр-чыргалдыг-дыр. Үргүлчү сээң мурнунга бараан болуп, мерген угааныңны дыңнап турар чалчаларың амыр-чыргалдыг-дыр. ⁸Сенче ээ көрнүп, сени Бодунуң дүжүлгезинге хаан кылдыр Бодунуң адындан чагырары-биле олуртуп каан Бурганың Дээрги-Чаяакчыга алдар! Сээң Бурганың Израилге ынакшылы дээш база ону кезээ мөңгедө тургузуп каар дээш, сени ооң хааны кылып каан-дыр^e – сен ам чөптүг чорук биле шынныг шийткел ёзугаар кылыр-дыр сен^f».

^e 2 Чыл. 2:11
^f 2 Хаан. 8:15

⁹Шеваның кадыны хаанга 120 °талант алдын***, эндерик чаагай чыттыг чүүлдер болгаш эртине даштарны белекке берген. Кадынның Соломон хаанга бергени дег эмгежок хөй чаагай чыттыг чүүлдер аңаа кажан-даа турбаан.

^g 3 Хаан. 9:27-28

¹⁰Хирамның болгаш Соломоннуң Офирден^g алдын сөөртүп эккеп турган чалчалары оортан сандал ыяш биле эртине даштар база сөөртүп эккелген. ¹¹Хаан ол ыяштан Дээрги-Чаяакчының өргээзинге болгаш хаанның ордузунга чадалар база хөгжүмчүлөргө чадаган, чанзылар кылып берген. Аңаа дөмейлежир хире чүүлдерни улус Иудеяга ооң мурнунда көрүп көрбөөн.

¹²Соломон хаан Шеваның кадынынга ооң хаанга эккелген белектеринден-даа хөйүнү, ооң күзээн-не, дилээн-не бүгү чүвезин хайырлаан. Ооң соонда кадын улузу-биле кады чуртунче чана берген.

Соломоннуң бай-байлаа болгаш өндүрү
(3 Хаан. 10:14-29)

¹³Соломон чылдың-на 666 °талант**** алдынны ап турган. ¹⁴Оон аңгыда садыгжылардан, даштыкы садыгжылардан ажык-орулга кирип турган. Бүгү араб хааннар,

* 8:18 450 талант – он үш ажыг тонна.

** 9:4 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Ооң ону дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирип турганы үстүкү өрээлди» деп бижээн.

*** 9:9 120 талант – үш чартык ажыг тонна.

**** 9:13 666 талант – чээрби ажыг тонна.

израиль девискээрлерниң чагырыкчылары Соломонга алдын-мөңгүннү база эккеп берип турган. ¹⁵ Соломон хаан 200 улуг дозуг-камгалал кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Бир дозуг-камгалалды кылырынга 600 °шекел* алдын чарыгдаан. ¹⁶ Ол ышкаш 300 бичежек дозуг-камгалал база кылып алгаш, алдын-биле шап каан^a. Оларның бирээзин-не 300 шекел алдын-биле кылган**. Дозуг-камгалалдарны хаан «Ливанның арга-эзими» дээр ордуга^b тургузуп каан.

^a 3 Хаан. 14:26

^b 3 Хаан. 7:2

¹⁷ Хаан оон ыңай чаан сөөгүнден улуг дүжүлге кылгаш, ону арыг алдын-биле шап каан. ¹⁸ Ынаар үнер алды тепкииш биле бут салыр алдын сандайны дүжүлгеге быжыглап каан турган. Дүжүлгениң олудунуң ийи талазынга хол салыр черлер кылгаш, оларның чанынга ийи арзылаң дүрзүзү тургузуп каан. ¹⁹ Оон ыңай алды тепкииште он ийи арзылаң – бир тепкииштиң-не ол-бо талазында ийи арзылаң кылдыр тургулаан. Өске кандыг-даа күрүнеге ол ышкаш коя каасталгалар кажан-даа туруп көрбээн.

²⁰ Соломон хаанның бүгү дашка-кундагазын база алдындан кылган турган; «Ливанның арга-эзими» дээр ордуда бүгү эт-херекселди база арыг алдындан кылган. Мөңгүндөн кылган чүү-даа чок болган, чүгө дээрге Соломоннуң үезинде мөңгүн хөй боорга, ону үнелевейн турган. ²¹ Хаан далайга Хирамның чалчалары-биле Фарсисче эжиндирер корабльдарлыг турган^c. Үш чыл болгаш-ла, корабльдар эеп кээп, алдын-мөңгүн, чаан сөөгү, сарбашкыннар болгаш алдын-доос куштар сөөртүп эккеп турган.

^c 3 Хаан. 22:48

²² Соломон хаан бай-байлаа болгаш мерген угааны-биле чер-делегейниң бүгү хааннарын ажып турган^d. ²³ Чер-делегейде бүгү хааннар Соломоннуң угаан-чүрөөнче Бурганның сиңниктиргени мерген угаанны дыңнаар дээш ооң-биле ужуражыксаар болган^e. ²⁴ Келген кижилер бүрүзү бодунуң белээн: алдын-мөңгүн эдилелдер, идик-хеп, ок-чепсек, чаагай чыттыг чүүлдер, аъттар болгаш элчигеннерни чылдың-на эккеп берип турган.

^d 3 Хаан. 3:12-13;
2 Чыл. 1:12

^e 3 Хаан. 4:34; 10:1;
2 Чыл. 9:1

²⁵ Соломон аът баглап тургузар болгаш дайынчы терге турар 4000 черлиг, 12 000 аъттыг шериглиг*** турган^f. Хаан дайынчы тергелер биле аъттарны тускай хоорайларга^g, а чамдызын бодунуң чанынга, Иерусалимге, тудуп турган^h. ²⁶ Соломон Евфрат хемден эгелээш, филистим черге чедир база Египет-биле кызыгаарга чедир бүгү күрүнелерни чагырып турганⁱ. ²⁷ Соломоннуң чагырган үезинде Иерусалимде чеже даш барыл, мөңгүн база ыңча апарган, а пөштен кылган тудуглар эңдерлип, пөш ыяжын Шефела девискээринде фиға ыяжы дег анаа чүүл кылдыр санаар апарган. ²⁸ Соломонга аъттарны Египеттен база бүгү өске чурттардан эккеп турган^j.

^f 3 Хаан. 4:26;
2 Чыл. 1:14-17

^g 3 Хаан. 9:19

^h 3 Хаан. 4:26

ⁱ 3 Хаан. 4:21

^j Ы. х. к. 17:16;
2 Чыл. 1:14-16

Соломоннуң өлүмү (3 Хаан. 11:41-43)

²⁹ Соломоннуң өске ажил-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Нафан медээчиниң бижилгелеринде, Силом чурттуг Ахияның өттүр билген медеглелинде болгаш өттүр көөр Аддонунң**** Наваттың оглу Иеровоам дугайында көстүүшкүндө тодараттынып бижиттинген. ³⁰ Соломон Иерусалимге бүгү Израильди дөртөн чыл дургузунда чагырган. ³¹ Оон ол өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону ооң ачазы Давидтиң Хоорайында ажаап каан. Соломоннуң оглу Ровоам ачазының орнунга хаан апарган.

* 9:15 600 шекел – алды ажыг килограммга деңнежир.

** 9:16 300 шекел – үш ажыг килограммга деңнежир.

*** 9:25 Азы: «12 000 аъттыг».

**** 9:29 Өске бурунгу сөзүглелде «Иоилян» деп атты бижээн.

Израильчилерниң Ровоамга удур үймээни

(3 Хаан. 12:1-23)

^a Башт. 9:6

^b 3 Хаан. 11:26, 40

^c 3 Хаан. 4:7, 22; 9:15

10 ¹Ровоам Сихем хоорайже^a чорупкан, чүге дээрге бүгү израильчилер ону хаан кылып аар дээш аңаа чыгылып алган турган. ²Наваттың оглу Иеровоам^b Соломон хаандан дезип чорутканы Египетке тургаш, ол дугайында дыңнап кааш, Египеттен чанып келген. ³Израильчилер айбычылар чорудупкаш, Иеровоамны кыйгыртгып аарга, ол бүгү израильчилер-биле кады Ровоамга чедип келген. ⁴Олар: «Сээң ачаң биске аар чүък чүдүрүп каан-дыр^c, ам ачаңның биске албадап онааган күш четгинмес ажылын база биске чүдүрүп каан аар чүөгүн чиигедип бер. Бис ынчан сеңээ бараан болур бис» – дээннер.

⁵Ровоам: «Үш хонгаш, катап чедип кээр силер» – деп харыылаан.

Чон оон тарап чоруй барган.

⁶А Ровоам хаан ачазы Соломон дириг чорда, аңаа бараан болуп турган кырганнар-биле сүмележип эгелээн. Ол: «Бо чонга чүү деп харыылаайн, кандыг сүме кадар силер?» – деп айтырган.

⁷Кырганнар: «Бир эвес сен бо чонга буяндан кылып, оларның күзелин хандырап харыы берип, ээлдек-эвилен чугаалажыр болзунза, олар кезээде сээң чалчаларың болур» – деп харыы бергеннер.

⁸Ынчалза-даа хаан кырганнарның берген сүмезин хүлээп албайн, ооң-биле кады өскен, аңаа бараан болуп турган аныяк оолдар-биле база сүмелешкен. ⁹Ровоам: «Силер кандыг сүме кадар силер? Меңээ: „Сээң ачаңның биске чүдүрүп каан чүөгүн чиигет“ – деп турар бо чонга канчаар харыылаалы?» – деп айтырган.

¹⁰Ооң-биле кады өскен аныяк оолдар: «„Сээң ачаң биске аар чүък чүдүрүп каан-дыр, а сен ону чиигедип көр“ – деп турар чонга: „Мээң биче салаам ачамның белинден чоон. ¹¹Мээң ачам силерге аар чүък чүдүрүп каан, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип турган, а мээң кеземчем скорпионнун шагар дылы дег болур“ – дээр сен» – деп харыылаан.

¹²Үш хүн эрте бээрге, Иеровоам болгаш бүгү чон Ровоам хаанның «Үш хонгаш, катап чедип кээр силер» деп дужааганын ёзугаар олче чедип келген. ¹³Хаан оларга кадыг-дошкун харыы берген. Ирейлерниң сүмезин херекке албайн, аныяк оолдарның сүмелээнин ёзугаар: ¹⁴«Мээң ачам силерге аар чүък чүдүрүп каан-дыр, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип турган-дыр, а мээң кеземчем скорпионнун шагар дылы дег болур» – дээн.

¹⁵Хаан шак ынчаар чонну дыңнавайн барган. Дээрги-Бурган-Чаяакчының Силом чурттуг Ахияны дамчыштыр Наваттың оглу Иеровоамга Бодунуң чугаалаан сөзү боттанзын дээш^d, ынчаар болур кылып кааны ол-дур. ¹⁶Бүгү израиль чон хаан оларны дыңнавайн барганын көргөш, аңаа: «Давид-биле бир баг болган бис бе, Иессейниң оглу-биле бир аай чүвүс барыл? Израильчилер, аалдарыңарже ээп чангылаңар!^e Давидтиң салгалы бодунуң төрөл бөлүүн чагырзын!» – деп харыылаан. Бүгү израильчилер оон аалдарынче тарай берген. ¹⁷А Ровоам чүгле Иудеяның хоорайларында чурттаан израильчилерни чагырып арткан.

^d 3 Хаан. 11:31

^e 2 Хаан. 20:1

^f 3 Хаан. 4:6; 5:14

¹⁸Ровоам хаан чонче ажылчы күш даргазы Адонирамны^f айбылап чорудупкан, ынчалза-даа израильчилер ону даш-биле өлүр соп каапкан. А Ровоам чууазыңче дүвү-далаш үне халааш, Иерусалимче десе берген. ¹⁹Израильчилер ынчалдыр Давидтиң салгакчыларыңга удур амгы үеге чедир үймээн үндүрүп турар.

11 ¹Ровоам Иерусалимге келгеш, Израильдиң чонунга удур дайылдажып, бодунга хаанның чагырганы эгидип аарын шиитпирлээш, Иудеяның чонундан база Вениаминниң аймаандан 180 000 шилиндек шеригни чыып алган. ²Ынчалза-даа

Дээрги-Чаяакчы Бодунуң кижизи Шемайяга^a сөзүн ажыткан: ³⁻⁴ «Соломоннуң оглу, Иудеяның хааны Ровоамга, Иуда биле Вениаминниң аймактарында бүгү израильчилерге Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: боттарыңарның ха-дунманар-биле чаалажып барбаңар. Шуптуңар бажыңнарыңарже чана беринер, чүге дээрге ол бүгү Мээң күзел-соруум ёзугаар болган-дыр».

Олар Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнааш, Иеровоамга удур тулчуп үнмейн чана бергеннер.

Ровоамның Иудеяның хоорайларын быжыглааны

⁵Ровоам Иерусалимге чурттап турган. Ол Иудеяда хоорайларны халдаашкындан камгалаары-биле быжыглап каан^b. ⁶Ол хоорайлар бо-дур: Вифлеем, Этам, Текоя, ⁷Бет-Цур, Сохо, Одоллам, ⁸Геф, Мареша, Зиф, ⁹Адораим, Лахис, Азека, ¹⁰Цора, Айалон болгаш Хеврон. Иуда биле Вениаминниң аймактарының черлеринде турар ол хоорайлар быжыглаттынган. ¹¹Ровоам ол шивээлерни быжыглааш, оларга шериг баштыңнарын томуйлап, аыш-чем, олива үзү болгаш арага шыгжаар черлер кылып каан. ¹²Ол оон ыңай хоорай бүрүзүнге дозуг-камгалалдар, чыдалар бергеш, аажок күштүг кылдыр быжыглап каан. Иуда биле Вениаминниң аймактарының черлери ынчалдыр ооң холунга артып калган.

¹³Бүгү израиль черде бар шупту девискээрлерден Бурганның бараалгакчылары биле левиттер Ровоамга каттыжып келген. ¹⁴Левиттер боттарының одар-белчиирлерин, ээлээн черлерин каапкаш^c, Иудея биле Иерусалимче чедип келген, чүге дээрге Иеровоам оолдары-биле оларны Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары боор албан-ажылдан чайладып каапкан чүве-дир. ¹⁵Иеровоам мөгейишкин кылыр бедик черлерге өске бараалгакчылар томуйлап каан^d; ол аңаа бодунуң кылып алган дүрзү-бурганнарын – хуналар биле бугажыктарын тургузуп каан^e. ¹⁶Израильдин бүгү аймактарындан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мөгеееринге чүрээ-биле бердинипкен улус ада-өгбезинин Бурганынга өргүлдер кылыры-биле левиттерниң соондан Иерусалимге кээп турган. ¹⁷Олар Иудея күрүнени быжыглап, Соломоннуң оглу Ровоамны үш чыл деткип, ол үениң дургузунда Давид биле Соломон хааннарның оруун истеп келген.

Ровоамның өг-бүлези

¹⁸Ровоам хаан Давидтин оглу Иеримоттун уруу Махалатты кадай кылып алган. Махалаттын авазы Авихаил Иессейниң оглу Элиавтын^f уруу болур чүве-дир. ¹⁹Махалат хаанга Иеуш, Шемария болгаш Загам деп үш оол божуп берген. ²⁰Ровоам ооң соонда Авессаломдан укталган Мааханы кадай кылып алган. Мааха хаанга Авия, Аттай, Зиза болгаш Шеломитти божуп берген. ²¹Хаан Авессаломдан укталган Маахага бодунун бүгү өске кадайларындан база кул-кадайларындан артык ынак турган. А ол ниитизи-биле он сес кадайлыг, алдан кул-кадайлыг, чээрби сес оолдуг, алдан кыстыг турган чүве-дир.

²²Ровоам Мааханың оглу Авияны хааннадыр дээш, ону ооң акы-дуңмаларынын аразында кол кижини кылып каан^g. ²³Ол угаан-сарыылдыын көргүзүп, шупту оолдарын Иудея биле Вениаминниң бүгү девискээринче, бүгү быжыглалдыг хоорайларже тарадып чорудупкаш, оларны азырап-хандырап эндерик чүүлдер бергеш, хөй кадайлар айтырып берген.

Египеттиң Иудеяже халдааны

(3 Хаан. 14:22-28)

12 ¹Ровоамның хаан эрге-чагыргазы быжыгып, күш кирип алган соонда, ол бүгү израиль чон-биле кады Дээрги-Чаяакчының хоойлузундан ойталап каапкан. ²Ровоамның чагыргазының бешки чылында Египеттиң хааны Сусаким^h

^a 2 Чыл. 12:5, 15

^b 3 Чыл. 8:5

^c Сан. 35:2-3

^d 3 Хаан. 12:31; 13:33

^e Лев. 17:7; 3 Хаан. 12:28

^f 1 Хаан. 16:6; 17:13

^g Ы. х. к. 21:15-17

^h 3 Хаан. 11:40

израильчилерге удур дайылдажыр дээш Иерусалимче чорупкан. Олар Дээрги-Чаякчыга шынчы чоруун үрэн болгай. ³ Сусахим 1200 дайынчы тергелиг, 60 000 аъттыг шериглиг болгаш Египеттен ооң-биле кады келген ливий, сукхий болгаш эфиоп эмге-санчок чадаг шериглиг халдааш, ⁴ Иудеяда быжыглалдыг хоорайларны^a эжелеп алгаш, Иерусалимге чоокшулап келген.

^a 2 Чыл. 11:5-12

⁵ Ынчан Иудеяның нояннары Сусахимден камгалал дилеп, Иерусалимге чыгып келген. Шемайя медээчи^b база келгеш, Ровоам биле ол нояннарга Дээрги-Чаякчының чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Силер Менден ойталаан силер, ынчангаш Мен база силерден ойталап, Сусахимниң холунга хүлээдип тур мен».

^b 3 Хаан. 12:22;
2 Чыл. 11:2

⁶ Израильдиң нояннары биле хаан томаарый бергеш: «Дээрги-Чаякчы чөптүг-шынныг-дыр!» – дээннер^c.

^c Хост. 9:27

⁷ Дээрги-Чаякчы оларның томаараанын көрүп кааш, Бодунуң сөзүн Шемайяга ажыткан: «Томаарааны дээш, Мен оларны хыдывайн, удавас камгалаар мен. Мээн киленим Иерусалимче кыптыкпас – Сусахимниң холу ону кезетпес. ⁸ Ындыг-даа болза, Менээ бараан болуру-биле хары күрүнелерге бараан болурунун аразында ылгалды билип алзыннар дээш, олар Сусахимниң чалчалары апаар».

⁹ Египеттиң хааны Сусахим Иерусалимге удур келгеш, Дээрги-Чаякчының өргээзиниң база хаанның ордузунун эргине-байлаан алгаш барган. Ол бүгү чүвени, ооң иштинде Соломоннуң кылып каан алдын дозуг-камгалалдарын^d ап алган. ¹⁰ Ровоам хаан оларның орнунга хүлер дозуг-камгалалдар кылгаш, хаанның ордузунче кирер черде турар камгалакчы шериглер баштыңнарынга хүлээдип берген. ¹¹ Хаан Дээрги-Чаякчының өргээзинче бар чыдар санында-ла, камгалакчы шериглер ол дозуг-камгалалдарны тудуп алган кады чоруур, а оон таңнылдар өрээлинче дедир аппаар турган.

^d 3 Хаан. 10:17

¹² Ровоам томаарый бээрге, Дээрги-Чаякчының килеңи оон чайлап, ону бүрүнү-биле узуткавайн барган. Ооң кадында ол үеде Иудеяга эки чүүлдер бар турган^e.

^e 2 Чыл. 19:3

Ровоамның өске ажыл-херектери

(3 Хаан. 14:29-31)

¹³ Ровоам Иерусалимге быжыг туруштуг хаан апарган. Ол дөртөн бир харлыында хааннап эгелээш, Дээрги-Чаякчының Израильдиң бүгү аймактарының аразындан Ооң алдар-адынга тураскааткан боор кылдыр шилип алган хоорайы Иерусалимге чуртту он чеди чыл чагырган. Ооң аммон сөөк авазын Наама дээр турган. ¹⁴ Дээрги-Чаякчыже бодунуң чүрээниң ханызындан чүткүвээн болгаш, Ровоам бузут үүлгедип турган.

^f 3 Хаан. 12:22;

2 Чыл. 11:2; 12:5

^g 2 Чыл. 9:29; 13:22

¹⁵ Ооң ажыл-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Шемайя медээчи^f биле өттүр көөр Аддонун^g бижилгелеринде, төөгү бижимелдериниң аразында, тодараттынып бижиттинген. Ровоам биле Иеровоамның аразынга үргүлчүлээшкинниг дайын чоруп турган. ¹⁶ Ровоам өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Авия ачазының орнунга хаан апарган.

Авия хаан

(3 Хаан. 15:1-24)

13 ¹ Иеровоамның хааннаашкынының он сески чылында Авия* Иудеяның хааны апарган. ² Ол Иерусалимге үш чыл хааннаан. Ооң авазы Гива чурттуг Уриилдиң уруу Михайя турган.

* 13:1 Авия – Бо хаанның «Мээн адам – Дээрги-Чаякчы» дээн уткалыг адын Хаанның чагырга үезиниң үшкү номунда «Мээн адам – Далай» дээн уткалыг Авиям деп бижип турар (3 Хаан. 15:1 көр).

Авия биле Иеровоамның аразында дайын чоруп турган. ³ Авия дайынче 400 000 шилиндек, эрес-дидим дайынчылыгы аг-шеригни үндүрүп келген, а Иеровоам аңа удур 800 000 база-ла эрес-дидим, шилиндек дайынчылыгы аг-шерии-биле үнүп келген. ⁴ Авия Эфрем дагларында Цемараим дааның бажында туруп алгаш, мынча дээн: «Иеровоам болгаш бүгү израильчилер, мени дыңнаңар!» ⁵ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Израильди хааннаар эргени Давидке болгаш ооң үре-салгалында шынзыттыңган керээ ёзугаар кезээ мөңгедэ бергенин билбес силер бе?^a ⁶ Ынчал-за-даа Наваттың оглу Иеровоам – Давидтиң оглу Соломоннун чалчазы бодунун дээргизинге удур тура халаан-дыр^b. ⁷ Хоозун, дүржок улус ону долгандыр чыгып алгаш, Соломоннун оглу Ровоамга удур үнүп келген-дир, а Ровоам аныяк, дуржулга чок болгаш, оларга удур туржур харыы чок болган-дыр.

^a 2 Хаан. 7:12-13

^b 3 Хаан. 11:26

⁸ Ам силер Давидтиң үре-салгалының холунда турар Дээрги-Чаяакчының кү-рүнезинге удурланыр бодап турар-дыр силер. Ийе, силер эндерик хөй санныг-дыр силер, Иеровоамның силерге бурганнар кылдыр кылып бергени алдын бугажыктарлыг-дыр силер^c. ⁹ Силер Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары болур Аароннун үре-салгалын болгаш левиттерни үндүр сывырыпкаш^d, кожа чоннарның үлегери-биле буттарыңарга өске бараалгакчылар томуйлап алган эвес силер бе? Бурган болбас дүрзүлүрге^e бараалгаксаан кижы бүрүзү бир бугажык болгаш чеди кошкарлыг чедип келгеш, оларның бараалгакчызы апаар-дыр!

^c 3 Хаан. 12:28

^d 2 Чыл. 11:14

^e Иер. 5:7; 16:20

¹⁰ А биске хамаарыштыр. Дээрги-Чаяакчы – бистиң Бурганывыс-тыр, бис Оон ойталаваан бис. Аңа Аароннун үре-салгалы болур бараалгакчылар бараан болуп турар, левиттер база албан-хүлээлгезин күүседип турар. ¹¹ Олар үргүлчү-ле эртен, кежээ Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдер кылып, чаагай чыттыг чүүлдер-биле айдызап, арыг ширээге ыдыктаан хлебтерни одуруглай салып, алдын чырыткыны болгаш оон деңнерин кежээниң-не кыпсып турар. Бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының дүрүмнерин сагып турар-дыр бис, а силер Ону каапкаш баргандыр силер. ¹² Бурган бистиң-биле-дир, Ол – бистиң Баштыңчывыс-тыр. Ооң бараалгакчылары трубаларын дыңзыдыр этсип, силерге удур тулчуушкунче кыйгырып тур^f. Израильчилер, ада-өгбенерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы-биле чаалашпаңар, чедишкинниг болбас силер!»

^f Сан. 10:9

¹³ Иеровоам ол аразында Авияның шерииниң артында бөлүк шериглерин чорудупкан, ынчангаш израильчилер Иудеяның аг-шерииниң мурнунга-даа, оларның артында кедеге-даа турган. ¹⁴ Иудей дайынчылар хая көрнүп келгеш, дайзыннар оларже арты-мурнундан халдап турарын көрүп каан. Олар ынчан Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп, кыйгырып эгелээн, Бурганның бараалгакчылары трубаларын этси берген. ¹⁵ Иудеяның дайынчылары дыңзыдыр кыйгы салырга, Бурган Авияның база Иудеяның аг-шерииниң мурнунга Иеровоамны база бүгү израильчилерни чылча шаап каапкан. ¹⁶ Израильчилер иудейлерден дезип маңнажып эгелээн, Бурган оларны иудей дайынчыларның холунче кирип берген. ¹⁷ Авия болгаш ооң улузу израильчилерге аар чидириг таварыштырган, оларның аг-шериинден 500 000 шилиндек дайынчы өлүрткен. ¹⁸ Израильчилер ынчан аштырып, томаараан, а Иудеяның чону тиилеп алган, чүгө дээрге ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга ынанып турган.

¹⁹ Авия Иеровоамны сүрүп чоруткаш, ооң Вефил, Иешана болгаш Эфрон деп хоорайларын база оларның чоок-кавызында хоорай-суурларны эжелеп алган.

²⁰ Авияның үезинде Иеровоам оон ыңай күш кирип шыдаваан. Дээрги-Чаяакчы ону кезедирге, ол өлүп калган^g. ²¹ А Авия күш кире берген. Ол бодунга он дөрт кадай ап алгаш, чээрби ийи оолду, он алды кысты төрүдүп каан.

^g 3 Хаан. 14:20

²² Авияның өске ажыл-херектери, ооң кылган болгаш чугаалаан чүвези Аддо медээчиниң^h төөгү тайылбырлыгы дептеринде бижиттинген.

^h 2 Чыл. 9:29; 12:15

14 ¹ Авия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Аса ачазының орнунга хаан апарган. Оон үезинде чер-чурт он чыл дургузунда тайбынчаан.

Аса хаан
(3 Хаан. 15:9-12)

² Аса бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга эки болгаш таарымчалыг чүүлдер кылып турган. ³ Ол хары бурганнарга өргүл салыр бедигээштерни, мөгөйишкин кылыр бедик черлерни чайладып каапкан, ыдыктыг көжээлерни чуура шапкаш, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каапкан.^a ⁴ Аса иудейлерге ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже чүткүүрүн, Ооң хоойлузун база айтышкыннарын күүседирин дужааган. ⁵ Ол Иудеяның бүгү хоорайларына мөгөйишкин кылыр бедик черлерни, ыдыктыг дээн адагаштарны чайладып каапкан. Күрүне оон үезинде тайбың чурттап турган. ⁶ Чуртка тайбың турда, Аса Иудеяга быжыглалдыг хоорайларны тудуп каан^b. Ол чылдарда кым-даа оон-биле дайылдашпаан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аңаа амыр-тайбыңны хайырлаан^c.

⁷ Аса иудейлерге: «Бо хоорайларны тудуп алгаш, оларны суургаларлыг, хаалгаларлыг болгаш дээктерлиг ханалар-биле быжыглап аалы. Чер амдызында бистиидир, чүге дээрге бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыже чүткүп турар-дыр бис. Олче чүткүүрүвүске, Ол биске бүгү талалардан амыр-тайбыңны хайырлаан-дыр» – дээн. Олар хоорайлар тудуп эгелээш, чедишкинниг болган.

Асаның эфиоптарны чылча шапканы

⁸ Асаның аг-шерии Иуданың аймааның улуг дозуг-камгалал болгаш чыда-биле чепсегленген 300 000 кижизинден база Вениаминниң аймааның бичии дозуг-камгалал болгаш ча-согун-биле чепсегленген 280 000 кижизинден бүткен турган. Олар шупту күштүг-шыырак дайынчылар чүве-дир.

⁹ Оларга удур эфиоп Зерах 1 000 000 дайынчылыг аг-шерии-биле, 300 дайынчы тергези-биле тулчуп үнгөш, Мареша хоорайга^d чеде берген. ¹⁰ Аса аңаа удур үнүп келген. Олар тулчуру-биле Мареша чанында Цефата шынаазына чыскаалып алган.

¹¹ Аса бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Дээрги-Чаяакчы, күштүглерге удур туржуп турар кошкак улуска чүгле Сен дузалап шыдаар сен*. Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы, биске дузалап көрөм, чүге дээрге Сеңээ ынаныр-дыр бис, бо аг-шеригге удур Сээң адың дээш тулчуп үнүп келген-дир бис. Дээрги-Чаяакчы, Сен – бистиң Бурганывыс сен! Кижиди амытан Сени ажып тилевезин!» – дээн.

¹² Дээрги-Чаяакчы эфиоптарны Асаның база иудейлерниң мурнунга чылча шаап каарга, олар дезипкен. ¹³ Аса бодунуң аг-шерии-биле кады эфиоптарны Герар хоорайга чедир сүрүп келген. Эфиоптарның дыка хөй кижизи өлүрткен, олар аштырышкындан оон ыңай оңгарлып шыдаваан**, олар Дээрги-Чаяакчыга болгаш Ооң аг-шериинге чылча шаптырган. Иудей дайынчылар эндерик хөй олча-тывыштыг болган. ¹⁴ Асаның аг-шерии Герарның чоок-кавызында^e бүгү хоорай-суурларны үрегдеп каапкан, чүге дээрге ында чурттап турар улусче Дээрги-Чаяакчы коргуушкун ыдыпкан^f. Иудейлер бүгү хоорай-суурларны үптөп каапкаш, дыка хөй олча-тывышты алгаш барган. ¹⁵ Кадарчыларның чадырларынче база халдааннар, хөй шээр мал, тебе коданнарын сүрүп аппаратаннар. Оон олар Иерусалимче эеп келген.

^a Хост. 23:24; 34:13

^b 2 Чыл. 11:5

^c 2 Чыл. 15:15; 20:30

^d Ис. 15:44; 2 Чыл. 11:8

^e Э. д. 10:19; 20:1; 26:1

^f 2 Чыл. 17:10; 20:29

* 14:11 Азы: «Дээрги-Чаяакчы, Сен күштүглерге-даа, кошкак улуска-даа дузалап шыдаар эвес сен бе?»

** 14:13 Азы: «Эфиоптар кырдырып каан, олардан чаңгыс-даа дириг кижиди артпаан».

Аса хаанның чаартылгалары

15 ¹Одетиң оглу Азарияны Бурганның Сүлдези бүргей апкан^a. ²Азария Асага уткуй үнүп келгеш, мынча дээн: «Аса база Иудея биле Вениаминниң бүгү аймак-чону, мени дыңнаңар! Дээрги-Чаяакчы-биле кады болзуңарза, Ол база силер-биле кады болур. Олче чүткүүр болзуңарза, Ол силерге тыптыр^b. А Ону каапкаш баар болзуңарза, Ол база силерни кааптар. ³Израиль чон үр үеде алыс шынныг Бурган чок, өөредиг бээр Бурганның бараалгакчызы чок болгаш ыдыктыг хоойлу чок чораандыр*. ⁴Ынчалза-даа чон кызгалда алыскаш, Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже эглип, Олче чүткүп эгелээрге, Ол оларга ажыттынган-дыр. ⁵Ол үеде чорумал улуска айыылдыг турган, чүге дээрге чер-девискээрлерниң бүгү чурттакчыларынга дүвүрээзинниг үе болган. ⁶Бир аймак-чон өске аймак-чонну, бир хоорай өске хоорайны базап турган, чүге дээрге Бурган оларны янзы-бүрү кызгалдашкыннар-биле хөлзедипкен болган^c. ⁷А силер кадыг-быжыг болуңар^d, холуңар суларавазын, чүге дээрге кылган ажил-херээнер дээш шаңнал алып силер».

⁸Аса ол сөстөрни – Одет медээчининиң оглу Азарияның** өттүр билген медеглелин – дыңнап кааш, сорук кирип, Иудея биле Вениаминниң черлеринден база Эфрем дагларынга эжелеп алган хоорайларындан чүдек-бужар дүрзү-бурганнарны ап каапкан. Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда турар Ооң өргүл бедигээжин септеп-чаартып каан.

⁹Оон Аса иудейлер биле вениаминчилерниң шуптузун база Эфрем, Манассия болгаш Симеоннун черлеринден көжүп келгеш, олар-биле кады чурттай берген улусту чыып алган. Израильден дыка хөй улус Асаның Бурганы Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады дээрзин көргөш, ооң талазынче шилчип келген турган чүве-дир^e.

¹⁰Ол бүгү улус Асаның чагыргазының он бешки чылының үш айда Иерусалимге чыгып келген. ¹¹Ол хүн олар дайзыннардан үптеп алган олча-тывыжындан^f Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр 700 бода, 7000 шээр малды эккеп салган, ¹²а ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже боттарының бүгү-ле чүлдү-чүрээнден, бүгү-ле сеткил-сагыжындан чүткүүр дугайында керээ чарып алганнар^g. ¹³Ынчаарга Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже чүткүвес кижилер бүрүзү, улуг, бичези, эр, херээжени хамаан чокка, өлүртүп каар ужурлуг турган^h. ¹⁴Улус-чон Дээрги-Чаяакчыга дыңзыдыр даңгыраглап, өөрүшкүлүг алгырып, трубалар, мыйыс эдискилер этсип турган. ¹⁵Иудеяның бүгү чону даңгыраа дээш өөрүп турган, чүге дээрге ону бүгү-ле чүлдү-чүрээнден берген чүве-дир. Олар Бурганче кызып чүткүп турган, ынчангаш Ол оларга ажыттынган. Дээрги-Чаяакчы оларга бүгү таладан амыр-тайбыңны хайырлаанⁱ.

¹⁶Ол бодунуң кырган-авазы*** Мааханың кадын адын безин казып каапкан, чүге дээрге Мааха Ашера бурганга тураскааткан чүдек-бужар адагаш тургузуп алган болган^j. Аса ооң ол адагачын одуруп, кезектей кезип каапкаш, Кедрон шынаазынга өрттедипкен^k. ¹⁷Израильдиң мөгейишкин кылыр бедик черлерин Аса узуткаваан-даа болза, ооң чүрээ бүгү назынында Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле бердинген турган. ¹⁸Ол Бурганның өргээзинче ачазының база бодунуң Аңаа бараалгаткан белектерин: алдын-мөңгүнү, эдилел, саваларны эккелген.

¹⁹Асаның чагыргазының үжен бешки чылынга чедир дайын-чаа болуп көрбээн.

^a Сан. 24:2;
² Чыл. 20:14; 24:20

^b 1 Чыл. 28:9; Иса. 55:6;
Иер. 29:13

^c Мк. 13:8

^d Иис. 1:6-7

^e 2 Чыл. 11:16

^f 2 Чыл. 14:15

^g 4 Хаан. 23:3;
² Чыл. 29:10; 34:31

^h Ы. х. к. 13:6-9

ⁱ 2 Чыл. 14:6; 20:30

^j 3 Хаан. 15:13-15

^k 4 Хаан. 23:4, 6, 12

* 15:3 Өске тайылбыр ёзуугар ол сөстөр эрткен эвес, а келир үеге хамааржыр.

** 15:8 Өске бурунгу сөзүглелде «оглу Азарияның» деп сөстөр таварышпайн турар.

*** 15:16 Азы: «Бодунуң авазы».

*Асаның Израиль-биле дайылдашканы**(3 Хаан. 15:17-22)*

16 ¹ Асаның чагыргазының үжен алдыгы чылында Израильдин хааны Вааса Иудеяга удур тулчуп үнгеш, иудей хаан Асаның черинден кымның-даа үнерин база ынаар кымның-даа кирерин болдурбас дээш, Рама хоорайны быжыглап эгелээн.

² Аса ынчан Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң база хаанның ордузунун эртине шыг-жамырларындан алдын-мөңгүннү үндүргеш^a, Дамаскыга чагырып олурган арамей хаан Венададче чорудуп^b, сөс ыткан: ³ «Бистиң адаларывыстың аразынга дег, бис ийиниң аравыска база эвилел турзун. Көр даан, мен сенээ алдын-мөңгүн чорудуп бердим. Израильдин хааны Вааса мээң черимден ырап чоруй баар кылдыр, барып, оон-биле эвилелинни күш чок болдуруп көрөм».

⁴ Венадад Аса хаанның саналы-биле чөпшээрешкеш, бодунун шериг баштыңнарын Израильдин хоорайларынга удур чорудупкан. Олар Ийон, Дан болгаш Авел-Маим хоорайларны база Неффалимниң девискээринде курлавыр шыгжаар бүгү хоорайларны хоозурадып каапкан. ⁵ Вааса ол дугайында дыңнап кааш, Раманы быжыглап тудар ажылын соксаткан. ⁶ А Аса хаан бүгү иудейлерни чыыптарга, олар Рамадан Ваасаның аңаа тудуг кылып турган ыяш-дажын алгаш барганнар. Аса ол ыяш-даш-биле Гива болгаш Мицпа хоорайларны быжыглап алган.

⁷ Ол үеде Иудеяның хааны Асага өттүр көөр Ананий чедип келгеш, мынча дээн: «Сен арамей хаанга идегеп, бодунун Бурганың Дээрги-Чаяакчыга ынанмаан боорунга^c, арамей хаанның аг-шерии сээң холундан камгаланып үнген-дир. ⁸ Эфиоптар болгаш ливийлерге дыка хөй дайынчы тергелерлиг, аыттарлыг күчүлүг аг-шериг турбаан чүве бе?^d Ындыг-даа болза, сен Дээрги-Чаяакчыга ынанып турган боорунга, Ол оларны сээң холунга хүлээдип берген-дир. ⁹ Дээрги-Чаяакчының карактары, Аңаа чүрээнден бүрүнү-биле бердинген улусту быжыглаар дээш, бүгү чер-делегейни эргий көрүп турар^e. Сен бодамча чок болган-дыр сен, ол дээш, амдыгааштан эгелеп, дайыннар чорудар-дыр сен^f».

¹⁰ Аса хаан медээчиге килеңней берген. Ол ону кара-бажыңнап, хол-будун доор-баш ыяшка кыстыртып каан, чүге дээрге аңаа аажок хорадаан чүве-дир^g. Аса оон ыңай ол үеде чон аразында чамдык улусту база кызып-кыйып турган.

¹¹ Асаның ажил-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Иудеяның база Израильдин хааннарының номунда бижиттинген. ¹² Чагыргазының үжен тоску чылында Асаның буттары аарый берген. Аары аажок аар-даа турган болза*, ол Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилевейн, эмчилерге идегеп турган. ¹³ Аса өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барып, чагыргазының дөртөн бирги чылында чок апарган. ¹⁴ Ону Давидтин Хоорайынга, бодунга белеткеп алганы чевег-куйга ажаап каан. Чон Асаны янзы-бүрү чагай чыттыг чүүлдер-биле долдурган хааржакка салгаш, аңаа алдар-хүндү кылдыр улуг одаг кывыскан.

Иосафат хаан

17 ¹ Асаның оглу Иосафат ачазының орнунга хаан апаргаш, Израильге удур быжыгланып алган. ² Ол Иудеяның бүгү быжыглалдыг хоорайларынга^h шериг тургускаш, бүгү иудей черге база оон ачазы Асаның эжелеп алганы Эфремниң хоорайларынга таңныыл шерии тургузуп каан.

³ Дээрги-Чаяакчы Иосафат-биле кады болган, чүге дээрге ол өгбези Давидтин баштайгы оруктарын** эдерип турган. Иосафат Ваалдың дүрзүлеринге мөгейбейн,

^a 3 Хаан. 14:26^b 4 Хаан. 12:18^c Иса. 31:1; Иер. 17:5^d 2 Чыл. 12:3; 14:9^e У. ч. 5:21; Иер. 16:17; 32:19; Зах. 4:10^f 3 Хаан. 15:32^g 2 Чыл. 18:26^h 2 Чыл. 11:5

* 16:12 Азы: «Аары мага-бодунун үстүкү кезээнге чеде берген-даа болза».

** 17:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Ачазының баштайгы оруктарын» деп бижээн.

⁴ бодунуң ачазының Бурганынче чүткүп, Израильдиң чаңчылдарын ёзугаар эвес^a, а Бурганның айтышкыннарын ёзугаар чурттап турган. ⁵ Дээрги-Чаяакчы күрүнени Иосафаттың холунга быжыктырып каан, бүгү иудейлер анаа белектер эккеп берген, ол хөй бай-байлактыг, алдар-хүндүлүг апарган. ⁶ Ооң чүрээ Дээрги-Чаяакчының оруктары дээш чоргаарланып турган, ооң кадында ол Иудеяда мөгейишкин кылып бедик черлерни база Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны ап каапкан.

⁷ Чагыргазының үшкү чылында ол бодунуң нояннары Бенхаил, Авдий, Захария, Нафанаил болгаш Михей оларны Иудеяның хоорайларынга чонну өөрөтсин дээш чорудупкан. ⁸ Ноябрьнар-биле кады левиттер Шемайя, Нафания, Зевадия, Асаил, Шемирамот, Ионафан, Адония, Товия болгаш Тов-Адонияны база Бурганның барааллакчылары Элишама болгаш Иорамны чорудупкан. ⁹ Олар Дээрги-Чаяакчының хоойлузунуң дүрүг-номун ап алгаш, Иудеяга улусту өөредип чоруп турган. Иудеяның бүгү хоорайларын эргий кезип, чонну өөредип чорааннар.

¹⁰ Иудеяны долгандыр турар бүгү күрүнелерни Дээрги-Чаяакчының ыдыпкан коргуушкуну хөмө апкан^b, олар Иосафат-биле чаалашпайн турган. ¹¹ Чамдык филистимнер Иосафатка белектер эккеп берип, албан-үндүт кылдыр мөнгүн берип турган, а арабтар анаа шээр мал: 7700 кошкар болгаш 7700 хуна сүрүп эккелген.

¹² Иосафат улам-на күчү-күштүг апар чыткан. Ол Иудеяга шивээлер болгаш аъш-чем курлавыры шыгжаар хоорайлар тудуп каан. ¹³ Иудеяның хоорайларынга ол хөй курлавыр шыгжап турган*, а Иерусалимге күштүг-шыырак дайынчылардыг шериглиг турган. ¹⁴ Ол шериглерниң төрөл салгалдар аайы-биле данзызы бо-дур:

Иуданың аймаандан үнген муң шериг баштыңнары: 300 000 күштүг-шыырак дайынчылыг шериг баштыңы Адна; ¹⁵ ооң соонда 280 000 дайынчылыг шериг баштыңы Иоханан; ¹⁶ ооң соонда 200 000 күштүг-шыырак дайынчылыг Зихрийнин оглу Амасия. Ол бодун Дээрги-Чаяакчыга эки туразы-биле бараалгаткан чүве-дир.

¹⁷ Вениаминниң аймаандан: ча-согун болгаш дозуг-камгалал-биле чепсегленген 200 000 шериглиг күштүг-шыырак дайынчы Элиада; ¹⁸ ооң соонда 180 000 чепсегленген дайынчылыг Иегозавад.

¹⁹ Хаанның бүгү Иудеяга быжыглалдыг хоорайларга таарыштыр тургузуп каан дайынчыларындан аңгыда, анаа бараан болуп турган дайынчылар ол-дур.

Иосафаттың Ахав-биле эвилели

(3 Хаан. 22:4-35)

18 ¹ Иосафат хөй бай-байлактыг, улуг алдар-хүндүлүг турган. Ол Ахав хаан-биле кудашкылар бооп төрелдежип алган^c. ² Элээн каш чыл эрткенде, ол Ахавче баар дээш Самарияже чорупкан. Ахав аңаа база ооң-биле кады чораан улуска дыка хөй шээр болгаш бода мал дөгерип бергеш, ону Галаадта Рамот хоорайже^d халдаар кылдыр көгүдүп турган. ³ Израильдиң хааны Ахав Иудеяның хааны Иосафатка: «Галаадта Рамотка удур мээң-биле кады үнер сен бе?» – дээн^e.

Демгизи аңаа: «Сен канчаар-дыр сен, мен база ынчаар мен; мээң чонум база сээң чонуң ышкаш болур: сээң-биле кады дайылдажып үнер мен!» – деп харыылаан.

⁴ А оон ыңай Иосафат Израильдиң хаанынга: «Баштай Дээрги-Чаяакчыдан сүмеден айтырып көр» – дээн.

⁵ Израильдиң хааны Бурганның 400 медээчизин чыып алгаш^f, олардан: «Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар бис бе азы барбас бе?» – деп айтырган.

Олар: «Барып көрүңер, Бурган ол хоорайны хаанның холунга хүлээдип бээр-дир» – деп харыылаан.

^a 3 Хаан. 12:28

^b 2 Чыл. 14:14; 20:29

^c 2 Чыл. 21:6

^d Ы. х. к. 4:43; Ис. 21:38-39

^e 4 Хаан. 3:7

^f 3 Хаан. 18:19

* 17:13 Азы: «Ол Иудеяның хоорайларынга хөй ажылды кылып турган».

⁶ А Иосафат: «Мында Дээрги-Чаяакчының оон өске медээчизи чок чүве бе? Оон база айтырып көрээли» – дээн^а.

^а 4 Хаан. 3:11

⁷ Израильдин хааны Иосафатка: «Дээрги-Чаяакчыдан ону дамчыштыр айтырып болурувус база бир кижиге бар чүве, ынчалза-даа ону көөр хөңнүм чок, чүгө дээрге ол менээ хамаарыштыр эки чүве чугаалавас, а үргүлчү багай чүве өттүр билип медеглээр-дир. Ол болза Имлайның оглу Михай-дир» – деп харыылаан.

Иосафат: «Хаан кижиге ынча дээрциге, кайын боор» – деп харыылаан.

⁸ Ынчан Израильдин хааны чалчаларының бирээзин кыйгыргаш: «Имлайның оглу Михайни доп-дораан бээр эккел!» – дээн.

⁹ Израильдин хааны болгаш Иудеяның хааны Иосафат хаан хептерин кедип алгаш, кайызы-даа Самарияның хаалгазының баарында шан черде бодунун дүжүлгезинге саадап олурган, а бүгү медээчилер оларның мурнунга өттүр билип медеглеп турган.

¹⁰ Медээчилерниң бирээзи, Хенаананың оглу Седекия, бодунга демир мыйыстар кылып алгаш^б: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: „Арамейлерни кыргып-хыдывааженге чедир, оларны мындыг мыйыстар-биле үзер сен“» – дээн.

^б Ы. х. к. 33:17;
Зах. 1:18-19

¹¹ Бүгү өске медээчилер база-ла ол дугайында өттүр билип медеглеп: «Галаадта Рамотче барып көрүнер, тиилеп аар силер, Дээрги-Чаяакчы ону хаанның холунга хүлээдип бээр-дир» – дээннер.

¹² Михайни кыйгырып барган айбычы аңаа: «Дыңна даан, өске медээчилер, шупту чаңгыс кижиге дег, хаанга чедишкени баш бурунгаар медеглеп тур. Сээң сөзүң оларның кайызының-даа сөстери дег болзун – сен база эки чүведен чугаалап көр» – дээн.

¹³ А Михай: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: чүгле Бурганымның менээ чугаалаан чүвезин хаанга дамчыдар мен» – дээн^с.

^с Сан. 22:18; 24:13

¹⁴ Медээчи чедип кээрге, хаан оон: «Михей! Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар бис бе азы барбас бе?» – деп айтырган.

Михей: «Барып көрүнер, тиилеп аар силер. Оларны силерниң холуңарга хүлээдип бээр-дир» – деп харыылаан. ¹⁵ А хаан аңаа: «Дээрги-Чаяакчының өмүнээзинден алыс шындан өске чүнү-даа чугаалавазыңны сенден дилеп, чеже катап аксы-сөзүң алып журулук кижиге мен?!» – дээн.

¹⁶ Михай ынчан: «Мен бүгү израильчилерни дагларда кадарчызы чок хойлар ыш-каш тоо быдарай берген чоруур кылдыр көрдүм^д. Дээрги-Чаяакчы: „Оларның ээзи чок-тур, кайызы-даа бажыңынче амыр-тайбың чана берзин“ – деп чугаалады» – дээн.

^д Сан. 27:17; Исз. 34:5

¹⁷ Израильдин хааны Иосафатка: «Ол медээчи менээ хамаарыштыр кажан-даа эки эвес, чүгле багай чүве өттүр билип медеглээрин сеңээ чугаалаан ийик мен чоп» – дээн.

¹⁸ А Михай уламчылап чугаалаан: «Ам Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүң дыңнаңар. Мен Дээрги-Чаяакчыны Ону долгандыр турар дээрниң аг-шерии-биле кады Бодунун дүжүлгезинде саадап олурар кылдыр көрдүм^е. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы: „Израильдин хааны Ахав барып, Галаадтын Рамотка өлүп каар кылдыр, кым ону кажарлап үндүрерил?“ – деп айтырды. Ооң бир төлээзи бир янзы, өске төлээзи өске янзы саналдап турду. ²⁰ Ынчан база бир төлээ бурунгаар үнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга туруп алгаш: „Мен ону кажарлап үндүрүптер мен“ – диди. Дээрги-Чаяакчы: „Канчаар?“ – деп айтырды. ²¹ Ол төлээ: „Мен моон чоруткаш, хаанның бүгү медээчилери мегелеп чугаалап турар кылып каар мен“ – деп харыылады. Дээрги-Чаяакчы: „Сен ону кажарлап үндүрүптер сен, чедишкениң болур сен. Барып, ону кылып каг“ – диди. ²² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ам сээң медээчилериниң мегелеп чугаалаар кылып каан-дыр, а сээң-биле айыыл-халап боорун доктааткан-дыр».

^е Иса. 6:1; Дан. 7:9;
Ажыд. 4:2

²³ Ынчан Хенаананың оглу Седекия Михайже чоокшулап келгеш, ооң чаагыңче дажыпкаш: «Дээрги-Чаяакчының Сүлдези сени дамчыштыр чугаалаар дээш, кандыг орук-биле менден сенче шилчий бергени ол?» – деп айтырган.

²⁴ Михей: «Сен ол дугайында шивээний иштики өрээлдериниң бирээзинге^a чаштына бээриң хүнде билип аар сен» – деп харыылаан.

²⁵ Ынчан Израильдиң хааны: «Михейни тудуп алгаш, ону хоорай даргазы Амонче база Иоас тажыже чорудупкаш, ²⁶ хаанның чугаалаан чүвезин оларга дамчыдынар: „Бо кижини кара-бажыңга олурткаш^b, мен амыр-менди ээп келбээн шаамда, аңаа эвээш хлеб, сугдан өске аыш-чем бербеңер^c – деп дужааган.

²⁷ Михей: «Бир эвес сен амыр-менди ээп кээр болзуңза, мени дамчыштыр Дээрги-Чаяакчы чугаалаваан боор эвесле» – дээн^c. Оон ол: «Бүгү аймактар, дыңнаңар!» – деп немеп каан^d.

²⁸ Израильдиң хааны биле Иудеяның хааны Иосафат Галаадта Рамотче чорупкан-нар. ²⁹ Израильдиң хааны Иосафатка: «Мен таныттынмас кылдыр солуй кеттинип алгаш, тулчур мен, а сен хаан хевиң-биле артып каап көр» – дээн. Израильдиң хааны солуй кеттинип алган, оон тулчур кирипкеннер.

³⁰ Арамей хаан дайынчы тергелериниң башкарыкчыларынга: «Карачал-даа, аталдарлыг-даа улус-биле чаалашпанаңар, чүгле Израильдиң хааны-биле чаалажыңар» – деп дужааган. ³¹ Дайынчы тергелер башкарыкчылары Иосафатты көрүп кааш, «Бо кижини Израильдиң хааны-дыр» деп бодааш, олче халдаар дээш бүзээлеп алганнар. А Иосафат алгыра бээрге, Дээрги-Бурган-Чаяакчы аңаа дуза кадып, оларны оон чайладып каапкан. ³² Дайынчы тергелер башкарыкчылары Израильдиң хааны ол эвес-тир деп билип кааш, ону сүрбейн барганнар.

³³ Ол аразында бир дайынчы чазын хере тырткаш, Израильдиң хаанын куяк хевиниң тиин өттүр душ бооп балыглапкан. Хаан бодунуң дайынчы терге башкарыкчызынга: «Аытгарны ээй тырткаш, мени тулчуушкун шөлүндөн үндүр сөөртү бер, мен балыгладыптым» – дээн^e.

³⁴ А тулчуушкун ол хүн улам киткээн, ынчангаш Израильдиң хааны дайынчы тергезинге арамейлерниң дужунга кежээге чедир турган. Хүн ажар өйде ол өлүп калган.

Иосафатты Бурганның медээчизиниң чемелээни

19 ¹ Иудеяның хааны Иосафат Иерусалимде бодунуң ордузунче менди-чаагай чанып келген. ² Хаанга уткуй Ананийниң өттүр көөр оглу Иеху^f үнүп келгеш, аңаа мынча дээн: «Бузуттуг кижиге дузалап, Дээрги-Чаяакчыны көөр хөңнү чок улуска ынак апарып канчаарың ол? Дээрги-Чаяакчы ол дээш сеңээ килеңнеп тур. ³ Ындыг-даа болза, сенде эки чүүлдер база бар-дыр^g – сен чер-чуртту Ашера бурганга тураскааткан адагаштардан арыглап каан-дыр сен база сеткил-чүрээни Бурганны эдереринге бараалгаткан-дыр сен».

Иосафаттың шииткекчилерни томуйлааны

⁴ Иосафат Иерусалимге чурттап турган. Ол катап база чон аразыңга Беэр-Шевадан эгелээш, Эфрем дагларыңга чедир чоруп, улусту оларның ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже ээлдирип турган. ⁵ Чер-чуртка, Иудеяның бүгү быжыглалдыг хоорайларыңга Иосафат шииткекчилер томуйлап каан^h. ⁶ Хаан шииткекчилерге: «Кылып турар чүвеңерже кичээнгейлиг көрүңер, чүге дээрге силер улустуң адындан эвес, а Дээрги-Чаяакчының адындан шиидер болгай силер, шииткел үндүрген саныңарда-ла, Ол силер-биле кады болурⁱ. ⁷ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруңар. Оваарымчалыг шиидиңер, чүге дээрге бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы чөптүг, Ол улусту ылгай көөрүн, хээли алырын чөпшээревес» – дээн^j.

⁸ Иосафат Иерусалимге база чамдык левиттерни, Бурганның бараалгакчыларын болгаш израиль чоннуң төрөл салгалдар баштыңнарын Дээрги-Чаяакчының адындан шииткел үндүрер, чаргы-чаалы үзөр улус кылдыр томуйлап каан^k. Олар Иерусалимге

^a 3 Хаан. 20:30

^b 2 Чыл. 16:10

^c Сан. 16:29

^d Мих. 1:2

^e 2 Чыл. 35:23

^f 3 Хаан. 16:1;

2 Чыл. 20:34

^g 2 Чыл. 12:12

^h Ы. х. к. 16:18

ⁱ Рим. 13:4

^j Ы. х. к. 1:17

^k Ыд. ыр. 121:5

^a 2 Хаан. 23:3

^b Ы. х. к. 17:8-9;
Иез. 3:17; 33:7

чурттап турган. ⁹ Хаан оларга мынча деп чагаан: «Силер ак сеткилдий-биле, бүгү-чүлдү-чүрээрден, Дээрги-Чаяакчыдан коргуп бараан болур ужурлуг силер^a. ¹⁰ Боттарының хоорайларында чурттап турар ха-дуңманардан силерге кандыг-даа маргылдаалыг – өлүрүкчү чорук дугайында-даа, ыдыктыг хоойлу, айтышкындар, дүрүмнөр дугайында-даа херек кирер болза, ол улуска Дээрги-Чаяакчыга удур кем-буруу кылбазын сагындырар ужурлуг силер^b, оон башка Ооң килеңи силерже, ха-дуңманарже халдаар. Ынчаар кылыр болзунарза, кем-буруу чок боор силер. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга хамаарышкан бүгү херектерге силерни Бурганның дээди бараалгакчызы Амария башкарзын, а хаанга хамаарышкан бүгү херектерге силерни Измаилдин огулу, Иуданың аймааның чагырыкчызы Зевадия башкарзын. Левиттер силерге бижээчилер болур. Кылып турар чүүлдеринерге быжыг болунар. Дээрги-Чаяакчы эки чүүл кылып чоруур улус-биле кады болзун».

**Моав, аммон чоннарның база
Сеирниң чурттакчыларының аштырыышкыны**

20 ¹ Оон соонда моавтар, аммоннар болгаш чамдык меуннар* Иосафат-биле чаалажыр дээш үнүпкен. ² Улус чедип келгеш, Иосафатка: «Эдомдан**», Дус далайының ындындан сенээ удур дүк-түмөн аг-шериг кел чыдыр. Олар ам Хацацон-Фамарда^c (тодаргайлаарга, Эн-Гедиде) келди!» – деп дыңнаткан.

^c Э. д. 14:7

^d Эзра 8:21; Иер. 36:9;
Иона 3:5

³ Иосафат корга бергеш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээр деп шийтпирлээн. Ол бүгү Иудеяга шээрлээшкин чарлаан^d. ⁴ Иудейлер Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээр дээш чыгылып келген. Улус Иудеяның бүгү хоорайларындан Аңаа чаннып, дилег кылыр дээш чедип келген.

^e 1 Чыл. 29:12

^f Иса. 41:8; Иак. 2:23

^g 3 Хаан. 8:33, 37

^h 2 Чыл. 6:28, 34

⁵ Иосафат Дээрги-Чаяакчының өргээзинге, чаа шөл мурнунга иудейлер биле иерусалимчилерниң чыыжынга туруп келгеш, ⁶ мынча дээн: «Ада-өгбевистиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Дээрде саадаан Бурган Сен эвес сен бе? А бүгү чоннарның күрүнелерин Сен чагырып турар сен. Сээң холунда эрге-чагырга, күчү-күш бар^e, кым-даа Сенээ удур туржуп шыдавас! ⁷ Бурганывыс, бо черниң биеэги чурттакчыларын Сээң израиль чонунун мурнундан Сен сывырып чорудуптуп, ону Бодунун өннүү^f Авраамның үре-салгалынга кезээ мөңгедө берипкен эвес сен бе? ⁸ Олар бо черге чурттап, аңаа Сээң адынга тураскааткан өргээ тудуп кааннар. Олар мынча деп турган: ⁹ „Бир эвес айыыл-халап: дайын-чаа, кеземче, хамчык аарыг азы аш-чут бисти таварыыр болза^g, бис Сээң адың-биле алдаржаан бо өргээниң баарынга Сээң мурнунга туруп алгаш, кызгадатканывыстан Сени кыйгырар бис, а Сен бисти дыңнап кааш, камгалаар сен^h“.

ⁱ Ы. х. к. 2:5, 9, 19

^j Сан. 20:21

^k Ыд. ыр. 24:15; 122:1-2;
140:8

¹⁰ А ам көр даан, аммоннар, моавтар болгаш Сеир дагларының чурттакчылары чедип келди. Израильчилер египет черден үнүп бар чыдырда, Сен оларга ук чоннарның черлеринче кирерин чөпшээрэвээн сенⁱ. Ынчангаш израиль чон оларның кыдыынче ээпкеш, оларны хыдывайн барган^j. ¹¹ Ам олар Сээң биске өнчү кылдыр бергениң ээлел черинден бисти үндүр сывырар дээш чедип келген-дир. Оларның биске харыызы ол-дур. ¹² Бурганывыс! Сен оларны шиидип көрөм. Чүгө дээрге бисче кел чыдар эндерик хөй аг-шеригге удур туржур күжүвүс чок-тур. Чүнү канчаптар аайын тыппас-тыр бис, карактарывыс чүглө Сенче көрүп тур!^k»

¹³ Бүгү иудейлер аңаа боттарының чаш ажы-төлү, кадайлары болгаш оолдары-биле кады Дээрги-Чаяакчының мурнунга турган. ¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Захарияның огулу Яхазиилди – Асафтан укталган левит кижини – чыылган чон аразынга

* **20:1** Меуннар – Сеир дагларының чоок-кавызынга, Меун хоорайга чурттап турган аймак (1 Чыл. 4:41 көр). Өске бурунгу сөзүглелде «Чамдык аммоннар» деп бижээн.

** **20:2** Өске бурунгу сөзүглелде «Арамей черден» деп бижээн.

бүргей апкан^a. (Захария Ванеяның оглу, Ванея – Иеиелдин оглу, Иеиел – Маттанияның оглу болур чүве-дир.) ¹⁵ Яхазиил мынча дээн: «Иудея биле Иерусалимнің бүгү чурттакчылары болгаш Иосафат хаан, мени дыңнаңар! Дээрги-Чаяакчының силерге чугаалаан чүвези бо-дур: шак ол эндерик хөй аг-шеригден коргуп-сүртевенер, чүге дээрге силернің эвес, а Бурганның дайыны-дыр. ¹⁶ Даарта оларга уткуй тулчуп үнүнер. Олар Циц деп артче үнүп кел чыдар болур. Силер оларны шынааның ужунга, ээн кургаг Иеруил ховунун мурнунга тып аар силер. ¹⁷ Бо удаада тулушпас силер. Чүгле барып туруп алгаш, Дээрги-Чаяакчының силерге хайырлап турар камгалалынче көрүңер. Иудея биле Иерусалим, коргуп-сүртевенер. Даарта оларга уткуштур үнүп келиңер, Дээрги-Чаяакчы силер-биле кады болур^b».

^a 2 Чыл. 15:1

¹⁸ Иосафат черге хаваан дегзип мөгейген, Иудеяның база Иерусалимнің бүгү чурттакчылары база Дээрги-Чаяакчыга мөгейип, Ооң мурнунга кээп дүшкен. ¹⁹ Ынчан Кохат биле Корахтан укталган^c левиттер Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны аажок дыңзыг үн-биле алгап-мактаар дээш туруп келген.

^b Ы. х. к. 20:1-4

²⁰ Иосафаттың шерии эртен эрте тургаш, Текоя чанында^d ээн кургаг ховуже үнүпкен. Олар үнүп чоруп турда, Иосафат туруп келгеш: «Иудея биле Иерусалимнің чурттакчылары, мени дыңнаңар! Силернің Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга бүзүренер, ынчан чайгылыш чок боор силер; Ооң медээчилеринге бүзүренер, ынчан чедишикинниг боор силер» – дээн.

^c Хост. 6:16;
1 Чыл. 6:16-18; 9:19

^d 2 Хаан. 14:2

²¹ Хаан чон-биле сүмелешкеш, Дээрги-Чаяакчыга ырлап бээр ужурлуг улусту база Ооң өндүр бедик ыдыктыын алдаржыдып: «Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир!^e» – деп чоруур ужурлуг улусту томуйлааш, шериглер мурнунга тургузуп каан.

^e 1 Чыл. 16:34;
2 Чыл. 5:13; Эзра 3:11;
Ыд. ыр. 105:1

²² Олар ырлажып, алдаржыдып эгелээрге, Дээрги-Чаяакчы Иудеяже халдап кирип келген аммоннар, моавтар болгаш Сеирнің чурттакчыларының аразынга чөрүлдээ үндүрүптөргө, олар чылча шапчып алган: ²³ аммоннар биле моавтар Сеирнің чурттакчыларын кыргып-хыдыры-биле халдай бергеш, оларны бүрүнү-биле узуткап каапкан, оон бот-боттарын өлүржүп эгелээн^f.

^f Башт. 7:22;
1 Хаан. 14:20;
2 Чыл. 20:22-23

²⁴ Иудейлер ээн кургаг хову мурнунда бедээн черге чедип келгеш, шак ол эндерик хөй аг-шеригже көөрге, чүгле черде чыдар мөчү-сөөктер көзүлген, кым-даа дириг артпаан болган. ²⁵ Иосафат бодунун чону-биле дайзыннардан олчазын ап аар дээш келгеш, дыка хөй эт-хөрөңги, идик-хеп* болгаш үнелиг эт-сеп тып ап, алгаш чоруй барып шыдаарындан хөйну чыып алган. Олар үш хүн чыып келген – олчазы ындыг хөй болган! ²⁶ А дөрткү хүнде олар Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээп турганы Бераха шынаазынга чыгып келген. Ынчангаш ол черни амдыгаа чедир Бераха** шынаазы деп адап турар.

²⁷ Ооң соонда бүгү иудейлер биле иерусалимчилер Иосафатка баштадып алгаш, Иерусалимче өөрүшкүлүг чанып чорупкан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы дайзыннарын ажып тиилээш, оларны өөртүп каан. ²⁸ Иерусалимге келгеш, чадаганнар, чанзылар болгаш трубаларга ойнавышаан, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупканнар.

²⁹ Дээрги-Чаяакчы Боду Израильдин дайзыннары-биле чаалажып турган деп дыңнап кааш, бүгү кожа күрүнелер Бургандан коргуушкунга алзыпкан^g. ³⁰ А Иосафаттың күрүнези тайбыңчыраан, чүге дээрге ооң Бурганы аңа чүк-чүгүнден амыр-дышты хайырлаан^h.

^g 2 Чыл. 14:14; 17:10

^h 2 Чыл. 14:6; 15:15

* 20:25 Өске бурунгу сөзүглелде «мөчү-сөөктер» деп бижээн.

** 20:26 Бераха – «Алгыш-йөрээл» дээн уткалыг.

Иосафаттың сөөлгү чылдары*(3 Хаан. 22:41-50)*

³¹ Иосафат Иудеяны ынчалдыр чагырып турган. Ол үжөн беш харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге чээрби беш чыл хааннаан. Ооң авазының ады – Салаилдин уруу Азува чүве-дир. ³² Иосафат бодунуң ачазы Асаның оруктары-биле чоруп, оон өскээр барбайн, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган. ³³ Ынчалза-даа мөгейишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан, чон бодунуң бүгү сеткил-чүрээ-биле ада-өгбезиниң Бурганынче ам-даа ээлбээн турган.

³⁴ Иосафаттың өске ажил-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Аанийниң оглу Иехунуң^a Израильдиң хааннарының номунче кирген бижилгелеринде бижиттинген.

³⁵ Соонда барып, Иудеяның хааны Иосафат Израильдин бузут кылып турган хааны Охозия-биле дугуржулга кылгаш, ³⁶ Фарсисче эжиндирер корабльдар тудуп аар дээш ооң-биле каттыжып алган. Олар корабльдарны Эцион-Гавер өртөөлгө тудуп алган. ³⁷ Ынчан Мареша чурттуг Додаваның оглу Элиезер Иосафатка удур өттүр билген медеглел кылып: «Бир-тээ сен Охозия-биле каттыжып алган болганында, Дээрги-Чаяакчы сээң ажил-херээни буурадып каар-дыр» – дээн.

Корабльдар буза шаптырган, Фарсисче эжиндирип шыдавайн барган.

21 ¹ Иосафат өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларнын чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Иорам ачазының орнунга хааннай берген. ² Иорамның дуңмалары – Иосафаттың оолдары Азария, Иехиил, Захария, Азарияху, Михаил болгаш Шефатия олар турган. Олар шупту Израильдиң хааны* Иосафаттың оолдары-дыр. ³ Ачазы оларга Иудеяда быжылгалдыг хоорайлар-биле кады алдын-мөңгүн, улуг үнелиг чүүлдерни белекке берген, а күрүне башкарар эргени улуг оглу Иорамга берген.

Иорам хаан*(4 Хаан. 8:16-24)*

⁴ Иорам ачазының күрүнезин хааннап эгелеп, быжыгып алгаш, бодунуң бүгү дуңмаларын база чамдык израиль нояннарыны хылыш-биле шанчып өлүрүп каан. ⁵ Ол үжөн ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге сес чыл чагырган. ⁶ Иорам Израильдиң хааннарының оруун эдерип^b, Ахавтың өг-бүлезин өттүнүп чурттап турган, чүгө дээрге Ахавтың уруун кадай кылып алган чүве-дир^c. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ⁷ Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчы Давид-биле чарган керээзин бодааш, ооң үре-салгалын узуткаарын күзевээн. Ол Давидке база ооң үре-салгалынга олар, өшпес чырыткы дег^d, кажан кезээде хаан болуп чагыраарын азаан турган.

⁸ Иорамның үезинде эдом чон Иудеяның эрге-чагыргазынга удур тура халааш, боттарынга хаан олуртуп алган^e. ⁹ Ынчангаш Иорам шериг баштыннары-биле, бүгү дайынчы тергелери-биле ынаар чорупкан. Эдомнар ону бүзөөлөп аарга, Иорам дүне када тургаш, эдомнарже, оларның дайынчы тергелериниң башкарыкчыларынче халдаан. ¹⁰ Ынчалза-даа Эдом Иудеяның чагыргазының адаандан үнгеш, амдыгаа чедир аңаа чагыртпайн турар. Ол-ла үеде Ливна хоорай база ооң чагыргазының адаандан үне берген, чүгө дээрге ол ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан болган. ¹¹ Иорам оон ыңай Иудеяның дагларынга мөгейишкин кылыр

^a 3 Хаан. 16:1;

2 Чыл. 19:2

^b 3 Хаан. 12:28-30^c 2 Чыл. 18:1^d 2 Хаан. 21:17;

3 Хаан. 11:36

^e Э. д. 27:40;

3 Хаан. 22:47

* 21:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Иудеяның хааны» деп бижээн.

бедик черлер кылгаш, Иерусалимнің чурттакчыларын самырадып, Иудеянын чонун шын оруктан астыктырып каан.

¹²Иорамга Илия медээчиден^a чагаа келген. Ында мынча деп бижээн болган: «Сээң өгбөң Давидтиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: сээң ачан Иосафаттың болгаш Иудеянын хааны Асаның оруктарын эдербээн-дир сен^b. ¹³Израильдин хааннарының оруктарын эдерип^c, Ахавтың өг-бүлезиниң үлегери-биле^d Иудеянын чонун, Иерусалимнің чурттакчыларын самырадып каан-дыр сен. А сенден эки улус болур дуңмаларыңны – ачаңның үре-салгалын өлүрүп каан-дыр сен. ¹⁴Ол бүгү дээш, Дээрги-Чаяакчы сээң чонуңга, оолдарыңга, кадайларыңга, сенде бар бүгү чүвөгө аар-берге кеземче онаар. ¹⁵А сен бодуң ишти-хырныңнын коргунчуг аарыындан хинчектенир сен, адак соонда ишти-хырның хүн санында уштуруп эгелээр».

^a 3 Хаан. 17:1

^b 2 Чыл. 14:2-5; 17:3-4

^c 3 Хаан. 12:28-30

^d 3 Хаан. 16:31-33

¹⁶Дээрги-Чаяакчы Иорамга удур филистимнер болгаш эфиоптарның кожалары арабтарның адаан-өжээнин хайындырыпкан^e. ¹⁷Олар Иудеяже халдап киргеш, хаанның ордузунга турган бүгү эт-хөрөңгини эжелеп ап, ооң оолдарын, кадайларын база тудуп алгаш барган. Охозия* деп адаар хеймер оглундан аңгыда, кымны-даа арттырбааннар.

^e 2 Чыл. 17:11

¹⁸Ол бүгүнүң соонда Дээрги-Чаяакчы хаанның ишти-хырнынга эмнеттинмес аарыг халдадып каан. ¹⁹Хүн санында ындыг бооп келгеш, ийиги чылды төнчүледир ооң ишти-хырны аарыындан уштуруп кээп дүшкен, ол кедергей хинчектенип өлүп калган. Чон анаа алдар-хүндү кылдыр, ооң ада-өгбөзинге дег, улуг одаг кывыспаан^f.

^f 2 Чыл. 16:14

²⁰Иорам үжен ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге сес чыл чагырган. Ол чок апарга, кым-даа ооң ажыын ажып ыглаваан, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан, ынчалза-даа хааннар хөөржүдөр чевег-куйларга эвес.

Охозия хаан

(4 Хаан. 8:25–9:29)

22 ¹Иерусалимнің чурттакчылары Иорамның биче оглу Охозияны ачазынын орнунга хаан кылып алган, чүгө дээрге арабтар-биле кады иудей турлагже чаза таварып кирип келген шериглер улуг тажыларны кыра шаап каапкан чүве-дир. Иудеянын хааны Иорамның оглу Охозия ынчалдыр хаан апарган. ²Ол чээрби ийи харлыында** хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бир чыл чагырган. Ооң авазын Гофолия дээр турган^g, ол – Омриниң үре-салгалы чүве-дир.

^g 4 Хаан. 11:1;

2 Чыл. 22:10

³Охозия база Ахавтың өг-бүлезиниң оруун эдерип турган, чүгө дээрге ооң авазы бузуттуг-бак херектер үүлгедирин оглунга сүмелеп турган. ⁴Ол Ахавтың өг-бүлезин өттүнүп^h, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган, чүгө дээрге ооң ачазы өлүп каарга, Ахавтың улузу Охозияның чөвүлекчилери апарып, ону өлүмгө чедирген. ⁵Охозия ол өг-бүлениң сүмезин эзугаар Ахавтың оглу, Израильдин хааны Иехорам-биле кады арамей хаан Азаилгеⁱ удур дайылдажыры-биле Галаадта Рамот хоорайже^j үнүпкен. Арамейлер Иехорамны балыглап каан. ⁶Иехорам арамей хаан Азаил-биле Рамот чанынга тулчуп тургаш, алган балыгларын экиртири-биле Изреелче ээп келген. А Иудеянын хааны, Иорамның оглу Охозия*** Ахавтың оглу Иехорам-биле ужуражыр дээш Изреелче чорупкан, чүгө дээрге демгизи аарып чыткан.

^h 3 Хаан. 16:31-33

ⁱ 4 Хаан. 8:15

^j 3 Хаан. 22:3

⁷Бурганның күзел-соруун эзугаар Охозия Иехорамга келгеш, өлүп калган. Ол мынчаар болган: Охозия Иехорамга келгеш, ооң-биле кады Намессийнин оглу Иехуга – Дээрги-Чаяакчының Ахавтың өг-бүлезин кыргып-хыдыыр кылдыр шилип

* 21:17 Өске бурунгу сөзүглелде «Иоахаз» деп атты бижээн.

** 22:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Дөртөн ийи харлыында» деп бижээн.

*** 22:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Азария» деп бижээн.

чаап каан кижизинге уткуй үнүп келген.⁸ А Иеху Ахавтың өг-бүлезинге шииткелди күүседип тура, Охозияга бараан болуп турган Иудеяның нояннарын, ооң төрөлдери-нин оолдарын тып алгаш, кыра шаап каапкан^a.⁹ Оон ол Охозияны дилеп чорупкан. Иехунуң улузу Охозияны, кажан ол Самарияга чаштып турда, тудуп алгаш, Иехуга эккелген. Охозияны шаажылап өлүргөш, ажаап кааш: «Ол дээрге бүгү-ле сеткил-чүрээ-биле Дээрги-Чаяакчыже чүткүп турган Иосафаттын^b оглу-дур» – дээннер.

А Охозияның өг-бүлезинден хаан эрге-чагырганы ээлеп шыдаар кижиге артаан.

Гофолия болгаш Иоас

(4 Хаан. 11:1-20)

¹⁰ Охозияның авазы Гофолия^c оглунуң өлүп калганын дыңнааш, ол дораан Иудеяда хаан уктуг бүгү улусту узуткап каапкан^d.¹¹ Ынчалза-даа Иорам хаанның уруу Иосавет Охозияның оглу Иоасты өлүртүр ужурлуг турган тажылар аразындан бүдүү аппараткан. Иосавет оолду база ону эмзирип турган херэеженни удуур өрөөлгө чажырып каан. Иорам хаанның уруу, Иодай бараалгакчының кадайы, Охозия хаанның дунмазы Иосавет Иоасты Гофолиядан ынчаар чажырыптарга, оол өлүртпейн барган.¹² Гофолия чуртту чагырып турган үеде оолду улус Бурганның өргээзинге алды чыл чажырып келген.

23 ¹ Гофолияның чагыргазының чедиги чылында Иодай бараалгакчы шиит-пирлии-биле хөделип берипкен. Ол дараазында чүс шериг баштыңнары-биле дугуржулга кылган: Иерохамның оглу Азария, Иегохананның оглу Измаил, Овидтиң оглу Азария, Адайяның оглу Маасея болгаш Зихрийниң оглу Элишафат.² Чүс шериг баштыңнары Иудеяны эргип кезээш, чурттуң бүгү хоорайларындан левиттер биле израиль төрөл салгалдар баштыңнарын чыып алган. Олар Иерусалимге чедип кээрге,³ чыылган улус шупту Бурганның өргээзинге хаан-биле керээ чарып алган.

Иодай оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының Давидтиң үре-салгалынга хамаарыштыр аазааны дег, хаанның оглу чагырар ужурлуг^e.⁴ Силер мынчаар кылыр ужурлуг силер. Үш кезекке үстүп алыңар. Амыр-дыш хүнүнде ажыл-албан эрттирип турар^f үштүң бир кезиинер – Бурганның бараалгакчылары биле левиттер – өргээниң эжик-хаалгазын таңныылдазын;⁵ өске үштүң бир кезиинер хаанның ордузунун мурнунга таңныылдазын, арткан үштүң бир кезиинер Иесод хаалганы таңныылдазын, а арткан бүгү чон Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шөлдеринге турзун.⁶ Бурганның бараалгакчылары биле бараан болукчу левиттерден аңгыда, кым-даа Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирбезин. Олар болза ынаар кирип болур, чүге дээрге ыдыктанып алган-дыр. А чон Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар таңныылдап турзун.⁷ Левиттер, хаанны долгандыр ок-чепсектиг туруп алгаш, өргээже чоокшулаан кижиге бүрүзүн өлүрүп турар силер. Хаан кайнаар-даа баар болза, ооң чанынга чоруп туруңар».

⁸ Левиттер биле бүгү иудейлер Иодай бараалгакчының дужаалын күүсеткен. Кижиге бүрүзү бодунуң улузун – амыр-дыш хүнүнде ажыл-албанынче үнүп турар-даа, ажыл-албанындан халажып чоруп турар-даа улусту – эдертип алган, чүге дээрге Иодай бараалгакчы солчур ужурлуг бараалгакчылар бөлүктөрүн чорутпайн барган чүве-дир.⁹ Чүс шериг баштыңнарынга Иодай бараалгакчы Давид хаанга хамааржыр, Бурганның өргээзинге шыгжаттынып турган чыдаларны, улуг, биче дозуг-камгалалдарны үлөп берген.¹⁰ Оон Иодай бүгү чонну, кижиге бүрүзүнүң чыдазын холунга тудускаш, хаанны долгандыр – Бурганның өргээзиниң оң талазындан солагай талазынга чедир, өргүл салыр бедигээш биле өргээни дескиндир тургузуп каан.

^a 4 Хаан. 10:11-14

^b 2 Чыл. 17:4

^c 2 Чыл. 22:2

^d Башт. 9:5

^e 2 Хаан. 7:12-13

^f 1 Чыл. 9:25

¹¹ Оон Иоас тажыны үндүрө бергеш, анаа оваадай кедирип, ыдыктыг хоойлунун хоолгазын^a берип каан*. Иодай биле ооң оолдары тажыны хаан кылдыр чарлап, олива үзү-биле чаап кааш: «Хаан делгерезин!» – деп алгыржып турган^b.

^a Ы. х. к. 17:18-19

^b 1 Хаан. 10:24

¹² Хаанга байыр чедирген чон биле шериглерниң алгы-кышкызын дыңнап кааш, Гофолия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда турар чонче чорупкан. ¹³ Ол топтап көөрге, өргээниң хаан кижиге хамааржыр^c адагажының чанында, кирер чер чанында хаан бо турган! Ооң чанында шериг баштыңнары, трубалар этсир улус бар болган, а чурттуң бүгү чону өөрүп-байырлап, трубалар этсип, хөгжүм херекселдерлиг ыраажылар мактал ырлары ырлап турган. Гофолия кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып: «Сүлчээ! Сүлчээ!» – деп алгырган.

^c 4 Хаан. 23:3;

2 Чыл. 6:13

¹⁴ Иодай бараалгакчы шеригни башкарып турган чүс шериг баштыңнарын кыйгырткаш: «Ону өргээниң девискээринден** үндүрө бергеш, эдерип чорупкан кижиге бүрүзүн хылыш-биле шанчып өлүрүп калынар. Чүглө Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ону өлүрбөнер» – дээн.

¹⁵ Гофолия кадын хаанның ордузунче аъттар кирер хаалгага^d чедип кээрге, ону анаа сегирип алгаш, өлүрүп кааннар.

^d Неем. 3:28; Иер. 31:40

¹⁶ А Иодай боду биле бүгү чоннуң база хаанның аразынга, олар шупту Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр чон боор дугайында, керээ чарган. ¹⁷ Бүгү чон Ваалдың өргээзинче баргаш, ону үрөп бузуп каапкан^e. Улус өргүл салыр бедигээштерни база Ваалдың дүрзүлерин чуура шаап, өргүл бедигээжиниң мурнунга Ваалдың бараалгакчызы Маттанны өлүрүп каан.

^e 4 Хаан. 10:27

¹⁸ Оон Иодай Дээрги-Чаяакчының өргээзи дээш сагыш салыр кылдыр левит-бараалгакчылар тургузуп каан. Давид хаан Моисейниң хоойлузунда бижиттингенин ёзугаар^f Дээрги-Чаяакчының өргээзинге Анаа бүрүн өрттедир өргүлдер салыр хүлээлгени оларга онааган турган болгай^g. Давидтиң доктаатканын ёзугаар, олар ону өөрүшкүлүг, ырлап-шоорлап күүседир ужурлуг турган. ¹⁹ Оон ыңай Иодай Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң хаалгаларынга, кандыг-бир-ле чылдагаан-биле арыг эвес апарган кижиге^h ынаар кирип шыдавас кылдыр, хаалгачылар тургузуп каан.

^f Сан. 28:2

^g 1 Чыл. 23:6; 24:6

^h Лев. 11–15 эгелер

²⁰ Иодай чүс шериг баштыңнарын, ызыгууртаннарны, чоннуң даргаларын болгаш чурттуң бүгү чонун эдертип алгаш, хаанны Дээрги-Чаяакчының өргээзинден үндүрө берген. Олар Үстүкү хаалга дамчыштыр ордуже кады кирип келгеш, Иоасты дүжүлгедө саадаар черинге олуртуп каан. ²¹ Чурттуң бүгү чону өөрүп-хөглөп турган, а хоорайжылар, Гофолияны хылыш-биле шанчып каан соонда, оожургай берген.

Иоастың Бурганның өргээзин септеттиргени

(4 Хаан. 12:1-15)

24 ¹ Иоас хааннап эгелээрде, чеди харлыг турган. Ол чуртту Иерусалимге дөртөн чыл чагырган. Ооң авазын Цивия дээр турган, Беэр-Шева чурттуг херээжен чүве-дир. ² Иоас Иодай бараалгакчының назынының дургузунда Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүлдер кылып келген. ³ Иодай анаа ийи кадай ап берген. Хаан олардан оолдар, кыстарлыг болган.

⁴ Элээн үе эрткен соонда, Иоас сеткил-чүрээнге Дээрги-Чаяакчының өргээзин чаартып каар деп шиитпирлээн. ⁵ Ол Бурганның бараалгакчылары биле левиттерни чыып алгаш, оларга: «Иудеяның хоорайларын эргип кезип, бүгү израильчилерден чылдың-на Бурганыңарның өргээзин септээринге херек акша-мөңгүндөн чыңар, ол ажылды дүрген чорудуңар!» – дээн.

* 23:11 Азы: «Каасталгалар-биле каастап каан».

** 23:14 Азы: «Одуруглай чыскаалган шериглер аразы-биле».

Ынчалза-даа левиттер далашпайн барган. ⁶ Хаан ынчан оларның башкарыкчызы Иодайны кыйгырып алгаш, аңаа: «Сен чүге ·Ужуражылга майгынынга эккээр кылдыр Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисей биле израильчилерниң чыыжының доктаадып кааны албан-үндүттү Иудеядан база Иерусалимден чыырын левиттерден негевейн тур сен?» – дээн^а.

^а Хост. 30:11-16

⁷ (Бузуттуг-бак Гофолия оолдары-биле Бурганның өргээзин үреп ажыткаш, Дээрги-Чаяакчының бүгү ыдыктыг эт-херекселин безин ·Ваалдың дүрзүлеринге бараан болурда ажыглап турган чүве-дир.)

⁸ Хаанның дужаалын ёзугаар хааржак кылгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинин хаалгазының чанынга, өргээнин даштынга салып кааннар. ⁹ Иудея биле Иерусалимде улус-чонга Бурганның чалчазы Моисейнин ээн кургаг ховуга израильчилерге доктаадып каан албан-үндүдүн Дээрги-Чаяакчыга эккээрин чарлаан. ¹⁰ Бүгү нояннар болгаш бүгү чон өөрүшкү-маннайлыг акша-мөңгүннү эккеп, хааржак дола бергигеже чедир салып турган^б. ¹¹ Левиттер хааржакты хаанның дүжүметтеринге эккээрге, олар ында хөй акша-мөңгүн чыглы бергенин көрүп каан санында-ла, хаанның бижээчизи биле дээди бараалгакчының бүзүреттирген кижизи кээп, хааржакты божудуптар турган. Оон хааржакты катап база турган черинге салып каап турганнар. Олар үргүлчү* ынчалдыр кылып тургаш, дыка хөй акша-мөңгүн чыып алган. ¹² Хаан биле Иодай акша-мөңгүннү Дээрги-Чаяакчының өргээзинде ажыл башкарап улуска берип каарга, олар өргээни чаартыр, септээр ажылды кылыр кылдыр даш чонукчуларын, чазаныкчыларны болгаш демир база хүлер-биле дарганнаар шеверлерни хөлезилеп ап турган.

^б Мк. 12:41; Лк. 21:1

¹³ Ажылчыннар кызымаккай ажылдап, Бурганның өргээзинин баштайгы байдалын катап тургузуп, быжыглап кааннар. ¹⁴ Бүгү ажылды дооскаш, олар хаан биле Иодайга акша-мөңгүннү артыын эккелген. Ол акша-мөңгүнден Дээрги-Чаяакчының өргээзинин эт-херекселин: бараан болурда база бүрүн өрттедир өргүлдер салырда ажыглаар эт-херексел, аяктар болгаш өске-даа алдын-мөңгүн савалар кылып кааннар. Иодайның назынының дургузунда Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бүрүн өрттедир өргүлдерни үргүлчү салып турган.

¹⁵ Иодай чөнүй берип, чуртталгазынга пөккеш, өлүп калган. Ол чүс үжен харлыында чок апарган. ¹⁶ Ону Давидтиң Хоорайынга хааннар-биле кады ажаап каан, чүге дээрге ол Израильге Бурган дээш база Ооң өргээзи дээш эки чүүлү кылып турган.

Иоастың Бургандан ойталааны

(4 Хаан. 12:17-21)

¹⁷ Иодай өлген соонда, Иудеяның нояннары Иоас хаанга мөгейип келген. Оон хаан оларны дыңнаар апарган. ¹⁸ Израильчилер боттарының ада-өгбезинин Бурганы Дээрги-Чаяакчының өргээзин каапкаш, ·Ашера бурганга тураскааткан адагаштарга, дүрзү-бурганнарга бараан болуп эгелээн^с. Оларның ол кем-буруузу дээш, Иудея биле Иерусалимче Дээрги-Чаяакчының килеңи кыптыга берген. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы оларны Бодунче ээлдирер дээш медээчилерин чорудуп турган, ол медээчилер оларны чагып-сургап турган, ынчалза-даа олар тооп дыңнарас болган^д.

^с Ы. х. к. 16:21-22

^д Иер. 25:4

²⁰ Бурганның Сүлдези ынчан Иодай бараалгакчының оглу Захарияны бүргей апарга^е, ол чоннун мурнунда бедиктээшке туруп алгаш, Бурганның оларга чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Силер чүге Дээрги-Чаяакчының айтыышкыннарын үреп тур силер? Чедимчелиг болбас силер. Дээрги-Чаяакчыдан ойталааныңар дег, Ол база силерден ойталаар».

^е Сан. 24:2; 2 Чыл. 15:1

²¹ Улус-чон Захарияга удур сүлчээ кылгаш, ону Иоас хаанның дужаалын ёзу-гаар Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шөлүнге даш-биле соп өлүрүп каан^a. ²² Оон Иоас хаан Захарияның ачазы Иодайның аңаа көргүскен энерелин сагынмай, оон оглун өлүрүп каан. Өлүп чыда, Захария: «Дээрги-Чаяакчы көрүп кааш, өжээн негезин!» – дээн^b.

^a Мф. 23:35; Лк. 11:51

^b Э. д. 9:5

²³ Ол чылдың төнчүзүндө Иоаска удур арамей шериг үнүпкеш, Иудея биле Иерусалимче халдааш, чоннун бүгү нояннарын кырып каапкан. Арамейлер үптөп алган бүгү олчазын Дамаскыда боттарының хаанынче чорудупкан. ²⁴ Арамей шериг эвээш санныг-даа турган болза, Дээрги-Чаяакчы оларның холунга дыка хөй санныг иудей аг-шеригни хүлээдип берген^c. Ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан иудейлерниң ойталааны дээш, Иоаска онаашкан шииткел күүсеттинген. ²⁵ Чоруп тура, арамейлер аар балыглаттырган Иоасты чыттырзын арттырып каан. Ынчан хаанның дүжүметтери Иодай бараалгакчының оглунун өлүмү дээш аңаа удур сүлчээ кылгаш, орун-дөжөөнгө өлүрүп каан. Иоас өлү бээрге, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан, ынчалза-даа хааннар чевээнге эвес.

^c Лев. 26:8; Иса. 30:17

²⁶ Аңаа удур сүлчээ кылган улус болза аммон херээжен Шимеаттың оглу Завад биле моав херээжен Шимриттиң оглу Иегозавад болган.

²⁷ Иоастың оолдарының дугайы, аңаа удур хөй өттүр билген медеглелдер дугайы болгаш Бурганның өргээзин катап тургусканының дугайы хааннарның төөгү номунда бижиттинген. Оон оглу Амасия ачазының орунунга хаан апарган.

Амасия хаан (4 Хаан. 14:1-22)

25 ¹ Амасия чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Оон авазын Иегоаддан дээр турган, Иерусалим чурттуг херээжен чүве-дир. ² Амасия Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүлдер кылып турган, ындыг-даа болза, хаанның чүрээ Аңаа бүрүнү-биле бердинмээн болган. ³ Кажан Амасияның күрүне башкараар эрге-чагыргазы быжыга бээрге, ол бодунун хаан ачазын өлүргөн дүжүметтерни^d чок кылып каан. ⁴ Ынчалза-даа оларның ажы-төлүн Амасия өлүрбээн. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Моисейни дамчыштыр айтып-чагааны дүрүм-хоойлу номунда: «Ада кижини ажы-төлүнүн кем-буруузу дээш өлүмгө онаар кеземче албас ужурлуг, ажы-төл база адазы дээш өлбөс ужурлуг; кижини бүрүзү чүглө бодунун кем-буруузу дээш өлүртүр ужурлуг» – деп дужааган чүве-дир^e.

^d 2 Чыл. 24:25-26

^e Ы. х. к. 24:16

⁵ Амасия Иудеяның чонун чыып алгаш, оларны төрөл салгалдар аайы-биле бөлүктерге үскеш, бүгү иудей болгаш вениаминчи дайынчыларны муң болгаш чүс шериг баштыңнарынга чагыртып каан. Хаан оларның чээрби хардан өрү назылыг улузун санаарга^f, дайынче үнүп шыдаар, чыда, дозуг-камгалал тудуп билир 300 000 шилиндек дайынчы бар болган. ⁶ Оон ыңай ол Израильден 100 000 күштүг-шыырак дайынчыны 100 °талант* мөңгүн-биле хөлезилеп алган. ⁷ А Бурганның бир кижизи аңаа келгеш: «Хаан, израиль шериглер сээң-биле кады чорбазын, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы израильчилер-биле – Эфремниң бүгү улузу-биле эвес-тир. ⁸ А сен чааскаан барып, эки белеткенгеш, эрес-дидим чаалаш**». Оон башка Бурган сени дайының мурнунга буурадып каар, чүгө дээрге Бурганда деткиир-даа, буурадыр-даа күш бар» – дээн.

^f Сан. 1:3

⁹ Амасия Бурганның кижизинден: «Израиль шериглерге төлөп бергеним 100 °талант мөңгүнүнү канчаарыл?» – деп айтырган.

* 25:6 100 талант – үш ажыг тоннага деңнежир.

** 25:8 Бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Бир эвес сен тулчуп үнгеш, эрес-дидим чаалажыр-даа болзунза».

Бурганның кижизи: «Дээрги-Чаяакчы сеңээ оон хөйнү берип шыдаар» – деп харыылаан.

¹⁰ Амасия ынчан Эфремниң черинден аңаа чедип келген аг-шеригни тарадып, аал-оранынче чандырыпкан. Олар Иудеяга аажок хорадап, аал-оранынче килеңи кыптыгып чана берген.

^a 2 Хаан. 8:13

¹¹ А Амасия дидимнени бергеш, бодунуң аг-шерииң Дус шынаазынче^a аппарат, аңаа Сеирниң* 10 000 шерииң өлүрүп каан. ¹² Иудейлер оон өске 10 000 кижини диригге тудуп алган. Ол улусту хая бажынче аппарат, оортан дүжүр октаптарга^b, шупту өлгүлөп калган.

^b Ыд. ыр. 140:6

¹³ Ол аразында Амасияның кады чаалашпас дээш дедир чорудупканы израиль аг-шериг Самариядан эгелээш, Бет-Оронга чедир иудей хоорайларже халдап чоруп берген. Олар 3000 кижини өлүрүп кааш, эндерик хөй олча-тывышты үптөп алган.

¹⁴ Сеирде эдом чонну чылча шапкан соонда ээп келгеш, Амасия оларның дүрзү-бурганнарын эккелгеш, бодунуң бурганнары кылдыр салып алгаш, оларга мөгөйип, айдызаашкын кылып турган^c. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчының килеңи Амасияже кыптыга берген. Ол медээчизин хаанче чорудуптарга, демгизи аңаа: «Сен чүге бо чоннуң бурганнарынга мөгөйип тур сен? Олар боттарының чонун сээң холундан камгалап шыдаан эвес» – дээн.

^c 2 Чыл. 28:23

¹⁶ Медээчи ону айтырарга, хаан: «Бис сени хаанның чөвүлөкчизи кылып каан бис бе? Соксап көр! Оон башка өлүртүп каар сен» – деп харыылаан.

Ынчан медээчи ыттавайн барган, а оон: «Билип кагдым, Бурган сени узуткаар деп шийтпирлээн-дир, чүге дээрге сен шак ынчаар кылып, мээң сүмем дыңнавайн барган-дыр сен» – дээн.

¹⁷ Иудеяның хааны Амасия чөвүлөкчилери-биле сүмөлөшкөш, Иехунуң оглунуң оглу, Иоахазтың оглу, Израильдиң хааны Иехоашче элчилер ыдып: «Арыннарывыс удур-дедир көржүп ужуражыылы!» – деп чөңгээлиг сөс дамчыткан.

^d Башт. 9:8-15

¹⁸ А Израильдиң хааны Иехоаш Иудеяның хааны Амасияга мынча деп харыылаан^d: «Ливан сынында бир-ле тенниг үнүш пөш ыяшка Ливан сынының пөжүңге: „Уруунну мээң оглумга кадай кылдыр бер“ – деп сөглеткен. А оон Ливан сынының черлик аң-меңи келгеш, тенниг үнүштү таптап каапкан. ¹⁹ „Эдомну чылча шаап кагдым!“ – деп мактанып, менээргенип турар-дыр сен. Ынчалза-даа аал-чуртуңга артып кал! Бодунга айыыл-халап дилеве, оон башка буураар сен, Иудея база сээң-биле кады узуткаттыр!»

²⁰ Ынчалза-даа Амасия сагындырыгны тоовайн барган, чүге дээрге Эдомнуң бурганнарынга мөгөйип турганы дээш, Иехоаштың холунга иудейлерни хүлээдип бээри-биле Бурган ынчаар доктааткан болган. ²¹ Израильдиң хааны Иехоаш тулчуп үнүп келген. Иехоаш биле Иудеяның хааны Амасия Иудеяда Бет-Шемеш деп черге^e удур-дедир көржүп ужурашкан. ²² Иудея Израильге чылча шаптырып алган, бүгү иудейлер аалдарынче тарай маңнажы берген. ²³ Израильдиң хааны Иехоаш Иудеяның хааны, Охозияның оглунуң оглу, Иоастың оглу Амасияны Бет-Шемештин чанынга тудуп алгаш, Иерусалимге эккелген. Оон хоорайның ханазын – Эфремниң хаалгазындан эгелээш, Азыгда хаалгага чедир^f – 400 кыры дурту черни үрегдеп каапкан. ²⁴ Иехоаш Бурганның өргээзинге Овед-Эдомнуң хайгааралынга турган шупту алдын-мөңгүннү, шупту саваларны база хаанның ордузунуң эргинелерин алгаш барган^g. Оон ыңай ол долаа кылдыр улус тудуп алгаш, Самарияже ээп келген.

^e Ис. 15:10

^f Неем. 8:16; Иер. 31:38; Зах. 14:10

^g 3 Хаан. 7:51;
4 Хаан. 12:18;
1 Чыл. 26:15

²⁵ Израильдиң хааны, Иоахазтың оглу Иехоаштың өлгөниң соонда, Иудеяның хааны, Иоастың оглу Амасия он беш чыл чурттаан. ²⁶ Амасияның өске ажил-херектери,

* 25:11 Азы: «Эдомнуң».

эгезинден эгелээш, төнчүзүнгө чедир, Иудеяның болгаш Израильдин хааннарынын номунда тодараттынып бижиттинген. ²⁷ Амасия Дээрги-Чаяакчидан ойталаан соонда, аңаа удур Иерусалимге сүлчээ кылырга, ол Лахис хоорайже^a десе берген. Ынчалза-даа дайзыннары ооң соондан Лахисче улус ыдыпкаш, ону аңаа өлүрүп каан. ²⁸ Амасияның мөчү-сөөгүн айттарга дедир чүдүрүп эккелгеш, ада-өгбезиниң чанынга, Иудеяның найысылалынга* ажаап каан.

^a Ис. 10:3

Озия хаан
(4 Хаан. 15:1-7)

26 ¹ Оон Иудеяның бүгү чону Амасияның он алды харлыг оглу Озияны** ачазының орнунга хаан кылып алган. ² Амасия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган соонда, Озия Эйлат өртээлди^b Иудеяга дедир эгидип алгаш, ону быжыглап тудуп каан.

^b Ы. х. к. 2:8; 3 Хаан. 9:26

³ Озия он алды харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге бежен ийи чыл чагырган. Ооң авазын Иехолия дээр турган, Иерусалим чурттуг херээжен чүве-дир.

⁴ Озия Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдерни, ачазы Амасияның кылып турганы дег^c, кылып турган. ⁵ Захарияның назынының дургузунда Озия Бурганче чүткүп турган, чүге дээрге Захария ону Бургандан коргуп чоруур кылдыр чагып-сургап чораан чүве-дир^d. Озияның Дээрги-Чаяакчыже чүткүп турган үезинде Бурган аңаа чедишкинни хайырлап келген.

^c 2 Чыл. 25:2

^d 2 Чыл. 24:2

⁶ Озия ооң соонда филистимнерге удур тулчуп үнгөш, Геф, Иавне болгаш Азот хоорайларның ханаларын үрөп бузуп каапкан. Оон ол Азот хоорайның чанынга база филистимнерниң девискээринде өске-даа черлерге бодунуң хоорайларын тудуп каан. ⁷ Бурган Озияга филистимнерге удур, Гур-Ваалга чурттап турган арабтарга болгаш меуннарга^e удур дайын-чаага дузалап турган. ⁸ Аммоннар база Озияга албан-үндүт төлеп турган^f, ооң ады Египеттиң кызыгаарынга чедир алдаржый берген, чүге дээрге ол аажок күчү-күштүг апарган чүве-дир.

^e 1 Чыл. 4:41; 2 Чыл. 20:1

^f 2 Чыл. 17:11

⁹ Озия Иерусалимге Азыгда хаалганың кырынга, Шынаа хаалгазының кырынга болгаш хананың азынынга^g камгалал суургалар туткаш, оларны быжыглап каан. ¹⁰ Ол ээн кургаг ховуга база камгалал суургалар тудуп, хөй кудуктар оюп кылып каан, чүге дээрге шат болгаш оргулааш черлерде хөй сүрүг малдыг турган. А дагларга болгаш дүжүткүр черлерге ооң тараачыннары база виноград ажаакчылары ажылдап турган, чүге дээрге Озия чер ажылынга ынак кижичүве-дир.

^g 4 Хаан. 14:13;

Неем. 2:13; 3:13; 3:19-20

¹¹ Озия Иеиел бижээчиниң болгаш Маасея харагалзакчының даңзызын ёзугаар тургускан база хаанның нояннарының бирээзи Ананияга баштаткан, тулчуушкунче салбырлар айы-биле үнеринге белен аг-шериглиг турган. ¹² Күштүг-шыырак шериглерниң төрөл салгалдар айы-биле баштыңнарының ниити саны 2600 кижичүве-дир. ¹³ Оларга 307 500 өөредип каан дайынчы – хаанны деткип, дайзыннарга удур тулчур шериг күжү чагыртып турган. ¹⁴ Озия бүгү аг-шеринге дозуг-камгалалдар, чыдалар, куяк бөрттер, хептер, ча-согуннар болгаш шывадаар даштар белеткеп берген. ¹⁵ Иерусалимге ол шевер ус-дарганнарга согуннар адар, улуг даштар шывадаар чепсек-херекселдер чогааттырып кылгаш, оларны суургаларга база ханалар азыгларынга тургузуп каан. Озияның ат-алдары талыйтыр нептерей берген, ол улуг деткимче ап, күчүлүг хаан апарган.

¹⁶ Ынчалза-даа ол күчү-күштүг апаарга, сеткил-чүрээ улуургап, ону буураашкына чедирген. Озия бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга шынчы чоруун үрөп,

* 25:28 Өске бурунгу сөзүглелде «Давидтиң хоорайынга» деп бижээн.

** 26:1 Бо хаанның адын Хаанныг чагырга үезиниң дөрткү номунда болгаш өске номда бир шүлүктө (1 Чыл. 3:12) Азария деп база бижип турар.

айдызаар бедигээшке чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр дээш Ооң өргээзинче кире берген. ¹⁷Бурганның бараалгакчызы Азария болгаш ооң-биле кады сезен эрес-дидим бараалгакчы хаанның соо-биле кире берген. ¹⁸Олар Озия хаанга удурланып, аңаа: «Сен Дээрги-Чаяакчыга айдызаар өргүл кылбас уjurлуг сен, ол дээрге Аароннун үре-салгалының, Бурганның бараалгакчыларының херээ-дир, оларны айдызаар кылдыр ыдыктап каан-дыр^a. Ыдыктыг өргээден үне бер. Кем-буруулуг болган-дыр сен, ол дээш, Дээрги-Бурган-Чаяакчы сенээ алдар-хүндү көргүспес» – дээннер.

^a Сан. 3:10; 16:40; 18:7

¹⁹Холунда айдызаар сава туткан Озия килеңней берген. Дээрги-Чаяакчының өргээзинде айдызаар өргүл бедигээжиниң мурнунга хаан Бурганның бараалгакчыларынга килеңнеп турар аразында, олар көрүп турда, ооң хаваанга кеш аарыы тыптып келген. ²⁰Бурганның дээди бараалгакчызы Азария база бүгү бараалгакчылар хаанче көөрге, ооң хаваанда кеш аарыы бар болган. Хаанны оон үне бээр кылдыр далаштырып турганнар, ол боду-даа дүрген үнүксей берген, чүге дээрге ону Дээрги-Чаяакчының кезеткени илдең болган^b.

^b Сан. 12:10

^c Лев. 13:46

²¹Озия хаан өлгүжеге чедир кеш аарыын эдилеп, аңгы бажынга чурттаар^c, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирбес салым-хуулуг болган. Ооң оглу Иоафам ордуну башкарып, чонну чагырып турган.

²²Озияның өске ажыл-херектерин, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Амоцтун оглу Исая медээчи^d бижип каан. ²³Озия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, кеш аарыглыг кижидээш, ону оларның чоогунда хааннар чевээ турар шөлге ажаап каан. Ооң оглу Иоафам ачазының орнунга хаан апарган.

^d Иса. 1:1; 6:1

Иоафам хаан

(4 Хаан. 15:32-38)

27 ¹Иоафам чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ооң авазы – Садоктун уруу, Иеруша дээр херээжен чүве-дир. ²Иоафам Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ачазы Озияның кылып турганы дег^e, таарымчалыг чүүлдер кылып турган. Чүглө ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чаза басып кирбээн^f. А чон бачыт үлгедирин соксатпаан. ³Иоафам Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң Үстүкү хаалгазын база Иерусалимниң Офел тейде^g ханазын хөй черде быжыглап каан. ⁴Оон ыңай Иудеяның дагларынга хоорайларны, арга-эзимниг черлерге шивээлерни база камгалал суургаларны тудуп каан.

^e 2 Чыл. 26:4

^f 2 Чыл. 26:16

^g 2 Чыл. 33:14;
Неем. 3:26; 11:21

⁵Иоафам аммон хаан-биле дайылдашкаш, ону тилеп алган. Аммоннар аңаа үш чыл дургузунда чылдың-на 100 °талант* мөңгүннү, 10 000 °кор** кызыл-тасты болгаш база ол хире арбайны эккеп берип турган. ⁶Иоафамның ындыг күчүлүг апарган чылдагааны ооң бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчыга чагыртып чурттап чоранында болган.

⁷Иоафамның өске ажыл-херектери, ооң бүгү дайын-чаазы болгаш чуртталгазы Израиль биле Иудеяның хааннарының номунда тодараттынып бижиттинген. ⁸Ол чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. ⁹Иоафам өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Ахаз ачазының орнунга хаан апарган.

Ахаз хаан

(4 Хаан. 16:1-20)

28 ¹Ахаз чээрби харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга, бодунун өгбези Давид-биле деңнээрге, таарымчалыг чүүлдер кылбайн турган. ²Ол Израильдиң хааннарының

* 27:5 100 талант – үш ажыг тоннага деңнежир.

** 27:5 10 000 кор – 2 000 000 ажыг литрге деңнежир.

оруун эдерип, Ваал бурганга мөгөөр дээш, шуткуп куткан дүрзүлөр безин кылып алган. ³ Ахаз Бен-Энном шынаазынга айдызаар өргүлдөр кылып, Дээрги-Чаяакчының израильчилерниң мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарның чүдек-бужар чаңчылдарын өттүнүп, бодунун оолдарын от-биле өрттеди турган^a. ⁴ Ол мөгөйиш-кин кылыр бедик черлерге, тейлер бажынга болгаш саглагар ыяштың-на адаанга^b өргүлдөр салып, айдызап турган.

^a Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10

^b Ы. х. к. 12:2

⁵ Ынчаарга Бурганы Дээрги-Чаяакчы Ахазты арамейлерниң хаанының холунга хүлээди бээрге^c, олар ону чылча шапкаш, чонундан хөй улусту Дамаскыже тудуп аппаратан. Оон Ахазты Израильдин хаанының холунга база хүлээди бээрге, ол хаан аңаа аар аштырышкын таварыштырган. ⁶ Ремалияның оглу Факей Иудеяның 120 000 күштүг-шыырак дайынчызын чаңгыс хүн хыдып каапкан, чүге дээрге иудей чон ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны каапкан болган. ⁷ Эфремчилерниң маадыры Зихрий дээрзи Ахаз хаанның оглу Маасеяны, орду башкарыкчызы Азрикамны болгаш хаанның соонда ийиги кижилер Элкананы өлүрүп каан. ⁸ Израильчилер боттарының иудей ха-дунмазының 200 000 кадайларын, оглу-кызын тудуп алган. А ол ышкаш эндерик хөй олча-тывышты үптөп алгаш, Самарияже чорудупканнар.

^c Иса. 7:1

⁹ А аңаа Дээрги-Чаяакчының Оded дээр медээчизи турган чүве-дир. Медээчи Самарияже эеп кел чыткан аг-шеригниң мурнунче үнүп келгеш, мынча дээн: «Ада-өгбөцөрниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы Иудеяның чонунга килеңнээш, оларны силерниң холунарга хүлээди бергени шын-дыр. Ындыг-даа болза, силерниң оларны кыргып-хыдып турган килеңиер эмин эрттип, ооң дугайында сураг дээрде чеде берген-дир^d. ¹⁰ Ам силер Иудеяның база Иерусалимниң чурттакчы чонун эр-кыс кулдарынар кылып аар деп тур силер. А силер база боттарыңарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчының мурнунга кем-буруулуг эвес силер бе? ¹¹ Ынчаарга мени тооп дыннап, тудуп алган ха-дунманарны дедир салып чорудуптунар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының килеңи силерже кыптыккан-дыр».

^d Эзра 9:6; Ажыд. 18:5

¹² Эфремчилерниң чамдык баштыңнары – Иегохананниң оглу Азария, Мешилле-моттуң оглу Берехия, Шаллумнуң оглу Эзекия болгаш Хадлайның оглу Амоса – эеп кел чыткан шериглерни сагындырып: ¹³ «Туттурган улусту бээр эккелбөцөр, оон башка Дээрги-Чаяакчының мурнунга буруулуг апаар бис. Бачыттарывысты, кемниг херектеривисти улгаттырып аар дээн силер бе? Кем-буруувус ол чокка-ла кончуг улуг-дур, Ооң килеңи Израильче кыптыккан-дыр» – дээннер.

¹⁴ Дайынчылар ынчан баштыңнарның база бүгү чыылган чоннун мурнунга тудуп алган улузундан база олча-тывыжындан ойталаан. ¹⁵ Аттары адаттыгган кижилер туттурган иудейлерни хүлээп алгаш, ол чанагаш улустуң шуптузун олча-тывыштан хеп алгаш, хепкерип каан. Олар туттурганнарга идик-хеп кедиргеш, аыш-чем, суг бергеш, эм үс-биле чаап каан^e. Оон бүгү кошкак улуска элчигеннер мундургаш, Пальмалар хоорайы дээр Иерихонче^f, оларның ха-дунмазынче чорудупкаш, боттары Самарияже эеп келгеннер.

^e 4 Хаан. 6:22; У. ч. 25:21;

Рим. 12:20

^f Ы. х. к. 34:3; Башт. 1:16

¹⁶ Ол үеде Ахаз хаан Ассирияның хаанындан дуза дилеп, элчилер ыдыпкан. ¹⁷ Эдом чон база катап халдап келгеш, иудейлерни чылча шаап, чамдык улусту тудуп аппаратан чүве-дир^g. ¹⁸ А филистимнер Иудеяның Шефела болгаш Негев де-вискээрлеринде хоорайларны хоозурадып туруп берген. Олар Бет-Шемеш, Айалон, Гедерот, а ол ышкаш Сохо, Тимна, Гимза хоорайларны база оларның чоок-кавызында хоорай-суурларны эжелеп алгаш, аңаа чурттай берген^h. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Иудеяны Ахаз хаан дээш шак ындыг дорамчылап таварыштырган, чүге дээрге ол хаан Иудеяны самырадып, Дээрги-Чаяакчыга шынчы эвес болган чүве-дир. ²⁰ Ахазка Ассирияның хааны Тиглат-Пилесерⁱ чедип келген, ынчалза-даа дуза кадар орнунга, кызагдап эгелээн. ²¹ Ахаз Дээрги-Чаяакчының өргээзинден, хаанның ордузундан

^g Ам. 1:11

^h Ам. 1:6

ⁱ 4 Хаан. 15:29

болгаш нояннар бажыңнарындан эртине-байлак чыып алгаш, Ассирияның хаанынга берипкен, ынчалза-даа ол чорук аңаа дузалаваан.

²² Кызагаткан үезинде-даа Ахаз хаан Дээрги-Чаяакчыга шынчы чорукту улам күштүг үрөп турган. ²³ Ол Дамаскының бурганнарынга, ону олар чылча шаап каан деп бодааш, өргүлдер салып: «Арамей хааннарның бурганнары оларга дузалап турар-дыр. Мен ол бурганнарга өргүлден салыйн, олар меңээ дузалазын» – деп турган. Ынчалза-даа олар ону база бүгү израиль чонну буураашкынга чедирип каан.

²⁴ Ахаз Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзиниң эт-херекселин чыып алгаш, буза шаап, чара кезип каапкан. Өргээниң эжиктерин хаггаш, Иерусалимниң янзы-бүрү булуңнарынга өргүл салыр бедигээштер тургузуп каан. ²⁵ Иудеяның бүгү хоорайларынга хары бурганнарга айдызаар өргүл кылыр бедик черлер тургускаш, ооң-биле ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны хорададып алган.

²⁶ Ахазтың өске ажыл-херектери болгаш чуртталгазы эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир Иудея биле Израильдиң хааннарының номунда тодараттынып бижиттинген. ²⁷ Ахаз өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Иерусалим хоорайга ажаап каан, ынчалза-даа ооң мөчү-сөөгүн Израильдиң хааннарының чевег-куюнга салбаан. Ооң оглу Эзекия ачазының орнунга хаан апарган.

Эзекия хаанның өргээни арыглап чаартканы

(4 Хаан. 18:1-3)

29 ¹ Эзекия чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Ооң авазын Авия дээр турган, ол – Захарияның уруу чүве-дир. ² Эзекия Дээрги-Чаяакчының мурнунга, өгбези Давидтиң кылып турганы дег, таарымчалыг чүүлдер кылып турган.

³ Бодунуң чагыргазының бирги чылының бирги айында-ла Эзекия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң эжиктерин ажыткаш, септеп, быжыглап каан. ⁴ Бурганның бараалгакчылары биле левиттерни өргээниң чөөн талазында шөлге чыггаш, ⁵ мынча дээн: «Левиттер, мени дыңнаңар! Ам боттарыңар ыдыктанып-арыгланып алгаш, ада-өгбелериниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының өргээзин ыдыктап калыңар, ыдыктыг черден чүдек-бужар чүвени үндүр октаптыңар. ⁶ Ада-өгбевис Дээрги-Чаяакчыга шынчы чорукту үрөп, бистиң Бурганывыстың мурнунга таарымчалыг эвес чүүлдер кылып, Ону каапкаш барып, Ооң өргээзинден көрүжүн чайладып, хая көрнү берген-дир. ⁷ Олар Израильдиң Бурганының ыдыктыг өргээзинде серилиг черниң эжин хаап^a, чырыткыларны өжүрүп каапканнар, чаагай чыттыг чүүлдер кыыспайн, бүрүн өрттедир өргүлдер кылбайн турганнар. ⁸ Ол дээш, Дээрги-Чаяакчы Иудея биле Иерусалимге килеңней берген. Ол оларны хоозураар болгаш кочуладыр кылдыр бериптерге, ам бодунар көрүп турарыңар дег, коргунчуг апарганнар. ⁹ Ынчангаш адаларывыс хылышка кырдырган-дыр, а оолдарывыс, кыстарывыс болгаш кадайларывыс туттуруушкунда турар-дыр. ¹⁰ Ам мен Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы-биле керээ чарып аарын күзөп тур мен^b – Ооң кыптыккан килеңи бистен чайлазын. ¹¹ Ажы-төлүм! Сагыш амыр болбаңар, чүге дээрге силерни Дээрги-Чаяакчы Ооң мурнунга бараан болур база чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр кылдыр шилип алган болгай^c».

¹² Дараазында левиттер бараан болуушкунун эгелээн:

^a 2 Чыл. 28:24

^b 4 Хаан. 23:3;
2 Чыл. 15:12; 34:31

^c Лев. 8:14

^d Сан. 3:17

Кохаттың үре-салгалындан^d – Амессайның оглу Махат, Азарияның оглу Иоил;

Мерариниң үре-салгалындан – Авдийниң оглу Кис, Иегаллелелдиң оглу Азария;

Гирсоннун үре-салгалындан – Зимманын оглу Иоах, Иоахтың оглу Эден;

¹³ Элицафаннун үре-салгалындан^a – Шимри биле Иеиел;

Асафтын үре-салгалындан^b – Захария биле Маттания;

¹⁴ Еманнун үре-салгалындан – Иехиел биле Шимей;

Иидифуннун үре-салгалындан^c – Шемайя биле Узиил.

^a 1 Чыл. 15:8

^b 1 Чыл. 6:39

^c 1 Чыл. 16:41-42

¹⁵ Олар боттарының ха-дуңмазын чыып, ыдыктанып алгаш, хаанның дужааганы биле, Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн ёзугаар, Ооң өргээзин арыглаар дээш чорупканнар. ¹⁶ Бурганның бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кире бергеш, оон тып алганы арыг эвес бүгү чүвени өргээниң шөлүнчө үндүрүп каапканнар. Оон левиттер ол бүгүнү алгаш, Кедрон шынаазынче^d аппарган. ¹⁷ Олар бир айның бирээде арыглаашкынны кылып эгелээш, ол-ла айның сесте Дээрги-Чаяакчының өргээзинин серилиг черинге чеде бергеннер. Өргээни оон ыңай сес хүн ыдыктап-арыглап келгеш, бир айның он алдыда доозупканнар.

^d 2 Хаан. 15:23

¹⁸ Оон Эзекия хаанга келгеш: «Бис Дээрги-Чаяакчының өргээзин бүрүнү-биле арыглап кагдывыс: бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти ооң бүгү херексели биле, ыдыктаан хлебтер салыр ширээни ооң бүгү херексели биле; ¹⁹ Ахаз хаанның чагырып тургаш, Бургандан ойталааш, бужартадып кааны бүгү эт-херекселди^e бис ажыглаары биле ыдыктап каан бис. Олар ам Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинин мурнунда бо-дур» – дээн.

^e 2 Чыл. 28:24

²⁰ Даартазында эрген Эзекия хаан тургаш, хоорайның даргаларын чыып алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупкан. ²¹ Олар чеди бугажык, чеди кошкар болгаш чеди хураганын бүрүн өрттедир өргүл кылдыр, чеди хунаны бачыт дээш өргүл кылдыр күрүнө, ыдыктыг өргээ болгаш иудей чон дээш эккелген. Хаан Бурганның бараалгакчыларынга, Аароннун үре-салгалынга бүрүн өрттедир өргүлдү Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинче салырын дужааган. ²² Бугажыктарны соккан соонда, Бурганның бараалгакчылары оларның ханын дозуп алгаш, өргүл бедигээжинче төпкөн^f. Оон кошкарларны дөгөргеш, ханын өргүл бедигээжинче төпкөн. Оон хураганнарны дөгөргеш, ханын өргүл бедигээжинче төпкөн. ²³ А бачыт дээш өргүл болур хуналарны хаанның база чыылган чоннун мурнунга эккеп тургузуп каарга, олар холдарын малдарже салган^g. ²⁴ Бурганның бараалгакчылары хуналарны дөгөргеш, бүгү израиль чоннун бачыттарын арыглаар кылдыр, оларның ханы биле өргүл бедигээжин арыглап каан, чүге дээрге хаан бүрүн өрттедир өргүл биле бачыт дээш өргүлдү бүгү Израиль дээш кылырын дужааган турган.

^f Лев. 8:15

^g Лев. 4:15

²⁵ Эзекия Давид хаанның, ооң өттүр көөр кижизи Гадтың болгаш Нафан медээчиниң^h доктаатканын ёзугаар кимвалдарлыг, чадаганнарлыг болгаш чанзыларлыг левиттерни Дээрги-Чаяакчының өргээзинге тургузуп каанⁱ. Ол доктаалды Дээрги-Чаяакчы медээчилерин дамчыштыр берген чүве-дир. ²⁶ Левиттер Давид хаанның хөгжүм херекселдерин тудуп алгаш^j, Бурганның бараалгакчылары трубалар тудуп алгаш, белен турган.

^h 2 Хаан. 12:1;

ⁱ 1 Чыл. 21:9; 2 Чыл. 8:14

^j 1 Чыл. 25:6

^k 1 Чыл. 23:5

²⁷ Эзекия ынчан бүрүн өрттедир өргүлдү өргүл бедигээжинче салырын дужааган. Өргүл салышыкыны эгелээрге, Израильдин хааны Давидтин хөгжүм херекселдери биле трубаларынга үдеткен Дээрги-Чаяакчыга йөрөөл ырлары эгелээн. ²⁸ Бүрүн өрттедир өргүл салышыкыны доозулбаан шаанда, бүгү чыылган чон Бурганга мөгейип турган, ыраажылар ырлажып, трубаларны этсип турган.

²⁹ Өргүл салышыкыны доозулган соонда, хаан болгаш ооң-биле кады турган бүгү улус дискет кырынга олуруп, Дээрги-Чаяакчыга мөгейген. ³⁰ Эзекия хаан болгаш нояннар левиттерге Дээрги-Чаяакчыны Давид хаанның болгаш өттүр көөр Асафтын сөстери биле алдаржыдарын дужааган. Левиттер өөрүшкүлүг алдаржыдып, хаваан

черге дегзип, мөгейип турган. ³¹ Эзекия улаштыр: «Силер ам боттарыңарны Дээр-ги-Чаяакчыга бараалгаттыңар. Бээр чоокшулап, өөрүп четтириишкин өргүлдери биле өске-даа өргүлдерни Дээр-ги-Чаяакчының өргээзинче эккелиңер» – дээн. Бүгү чыылган чон өөрүп четтириишкин өргүлдери биле өске-даа өргүлдерни эккелген. Ынчаар кылыксаан кижиги бүрүзү бүрүн өрттедир өргүлдерни эккеп турган. ³² Чон-нун эккелгени бүрүн өрттедир өргүл малы 70 буга, 100 кошкар, 200 хураган болган. Ол бүгү мал – Дээр-ги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл-дүр. ³³ Өске ыдыктыг өргүл малы 600 бода, 3000 шээр мал болган. ³⁴ А Бурганның бараалгакчылары эвээш болганындан, ол бүгү өргүл малының кежин союп күш четпейн барган. Ынчангаш оларга ха-дуңмазы левиттер ажил төнмээн шаанда база өске бараалгакчылар ыдыктанып-арыгланып албаан шаанда, дузалажып турган, чүгө дээр-ге левиттер боттарын ыдыктаар талазы-биле, бараалгакчыларга көөрдө, кызымак улус чүве-дир. ³⁵ Бүрүн өрттедир өргүлдер, эп-найырал өргүлдериниң үс-чаа болгаш бүрүн өрттедир өргүлдер-биле кады кудар арага өргүлдеридыка хөй болган.

Дээр-ги-Чаяакчының өргээзинге бараан болуушкунну ынчаар катап тургускан. ³⁶ Эзекия болгаш бүгү чон Бурганның чонну ынчаар таарыштыр белеткеп кааны дээш өөрүп турган, чүгө дээр-ге ол ажил-херек дүрген кылдына берген чүве-дир.

Эзекияның Хосталышкын байырлалын демдеглээни

30 ¹ Эзекия бүгү Израильдин болгаш Иудеяның чонунче шапкынчылар чоруткан, а Эфрем биле Манассияның чонунга база чагаалар бижип, Израильдин Бурганы Дээр-ги-Чаяакчыга тураскааткан. Хосталышкын байырлалын демдеглээри-биле Иерусалимде Ооң өргээзинге чыгып кээрин чалаан. ² Хаан, ооң нояннаны болгаш Иерусалимде бүгү ниитилел чөвүлешкеш, Хосталышкын байырлалын ийи айда эрттирер деп шийтпирлээн^a. ³ Олар ону бир айда эрттирип шыдавайн барган, чүгө дээр-ге ыдыктанып ап четтигипкен Бурганның бараалгакчылары чедишпейн турган^b, чон база Иерусалимге чыгып келбээн болган. ⁴ Ол шийтпир хаанга-даа, бүгү ниитилелге-даа таарышкан. ⁵ Ынчаарга олар бүгү израильчилерге, сонгу чүкте Дандан эгелээш, мурнуу чүкте Бээр-Шевага чедир^c, Израильдин Бурганы Дээр-ги-Чаяакчыга тураскааткан Хосталышкын байырлалын демдеглээри-биле Иерусалимге келир кылдыр чарлаарын шийтпирлээн. Чүгө дээр-ге ол байырлалды, ыдыктыг хоойлуда айытканы дег кылдыр, хөй санныг чон шагдан бээр демдеглеп көрбээн болган.

⁶ Хаанның, ооң нояннанының чагааларын тарадып чедирген шапкынчылар бүгү Израиль биле Иудеяны эргип кезип, хаанның дужаалын эзуугаар медеглеп чораан:

«Израиль чон! Авраамның, Исаактың болгаш Израильдин Бурганы Дээр-ги-Чаяакчыже эглип келиңер^d, ынчан Ол база силерниң чонунарның Ассирияның хааннарының холундан уштунуп дескен артынчызынче эглип келир. ⁷ Боттарының ада-өгбезиниң Бурганы Дээр-ги-Чаяакчыга шынчы чоруун үрээн адаларыңар болгаш ха-дуңмаңар дег болбанар^e: Ол оларны хоозураашкынга таварыштырган дээрзин ам бодуңар көрүп тур силер. ⁸ Силер ам ада-өгбөңер дег чөрүү болбанар^f, Дээр-ги-Чаяакчыже холуңар сунуңар. Ооң кезээ мөңгөде ыдыктап каан өргээзинче чедип келиңер. Силерниң Бурганыңар Дээр-ги-Чаяакчыга бараан болуңар, Ол ынчан кыптыккан килеңин силерден чайладыр. ⁹ Дээр-ги-Чаяакчыже эглип кээр бооруңарга, силерниң ха-дуңмаңарны, ажы-төлүңерни тудуп алган ассирийлер оларны кээргей бээр, олар ынчан бо чуртче чанып кээр, чүгө дээр-ге бистиң Бурганывыс Дээр-ги-Чаяакчы ачылыг болгаш кээргээчел^g. Силер Олче эглип кээр болзуңарза, Ол силерден хая көрүңмес».

^a Сан. 9:9-11

^b 2 Чыл. 29:34

^c Башт. 20:1

^d Иер. 4:1; Иоиц 2:12

^e Иез. 20:18

^f Хост. 32:9; 4 Хаан. 17:14

^g Хост. 34:6

¹⁰ Шапкынчылар Эфремниң, Манассияның аймактарының черинге, мырыңай Завулоннуң аймааның черинге чедир хоорайлар кезип чоруп турган, а улус-чон оларны кыжырып, дорамчылап кочулаар болган. ¹¹ Ындыг-даа болза, Асир, Манассия болгаш Завулоннуң аймактарындан чамдык улус томаарый берип, Иерусалимге чедип келген. ¹² А Иудеяга Бурганның холу чонга дузалап, хаанның база нояннарның Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар дужааган чүвезин күүседир эп-сеткилди аңаа хайырлаан.

¹³ Иерусалимге ийи айда эндерик хөй чон Хаарган далганнар байырлалын демдеглээр дээш чыгып келген. ¹⁴ Ол улус хөделип эгелээш, Иерусалимниң кудумчуларыга турган өргүл салыр бедигээштерни^a, айдызаашкын кылыр бедигээштерни ап каапкаш, оларны Кедрон шынаазынче октапкан. ¹⁵ Ийи айның он дөртте олар Хосталыышкын байырлалының анай-хураганнарын дөгөргөн. Бурганның бараалгакчылары биле левиттер, ыяды бергеш, ыдыктанып ап, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бүрүн өрттедир өргүлдерни эккеп салган. ¹⁶ Олар Бурганның кижизи Моисейниң^b хоойлузунда айтып каанын ёзугаар боттарының турар ужурлуг черлерин ээлепкен. Бурганның бараалгакчылары левиттерден өргүл малының ханын алгаш, өргүл бедигээжинче төп турган. ¹⁷ Чыылган чон аразында ыдыктанып-арыгланыр ёзулал эртпээн улус хөй болганындан, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр Хосталыышкын байырлалының анай-хураганнарын бүгү арыг эвес улустун адындан левиттер дөгөрип, ол өргүлдерниң Дээрги-Чаяакчының мурнунга ыдыктыын хевээр арттырган.

^a 2 Чыл. 28:24^b Ы. х. к. 33:1

¹⁸ Чоннуң хөй кезии, колдуунда-ла Эфрем, Манассия, Иссахар болгаш Завулоннуң аймактарындан үнген улус, ыдыктанып-арыгланып албаан болган, ынчалза-даа олар ыдыктыг хоойлунуң айтыышкынын үреп, өргүл эьдин чип турган^c. ¹⁹ А Эзекия олар дээш мөргүп: «Ыдыктыг арыгланыышкын ёзулалын эртпээн-даа болза, ада-өгбезиниң Бурганынче сеткил-чүрээнден чүткүп турар бүгү улусту ачы-буянныг Дээрги-Чаяакчы өршээзин!» – дээн. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Эзекияны дыңнап кааш, чонну өршээген*.

^c Хост. 12:43-49

²¹ Иерусалимге турган израильчилер Хаарган далганнар байырлалын^d чеди хүн дургузунда аажок өөрүп-хөглөп байырлап келген. Левиттер биле Бурганның бараалгакчылары хөгжүм херекселдеринге үдөдип, Дээрги-Чаяакчыны хүннүн-не ыткыр алдаржыдып ырлап турган. ²² Эзекия Дээрги-Чаяакчыга бараан болуушкунну мергежилдиг кылып билир бүгү левиттерниң сеткилин өөртүп, чугаалашкан. Чеди хүн дургузунда улус байырлалдың аыш-чемин чип, эп-найырал өргүлдерин салып, ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып турганнар.

^d Хост. 12:15; 13:6

²³ Бүгү чыылган чон ам-даа чеди хүн байырлаар деп сүмележип шийтпирлээш, ол чеди хүнде база байырлалды демдеглеп, хөглөп эрттиргеннер. ²⁴ Иудеяның хааны Эзекия чыылган чонга 1000 бугажык, 7000 шээр мал берген, а нояннар чыылганнарга 1000 бугажык, 10 000 шээр мал берген. Хөй санныг Бурганның бараалгакчылары ам ыдыктанып алган турган. ²⁵ Иудеядан чыгып келген бүгү улус, Бурганның бараалгакчылары биле левиттер, Израильден чыгып келген бүгү улус база оон мурнунда Израильден көжүп келгеш, Иудеяга чурттай берген кижилер – олар шупту өөрүп-хөглөп турган. ²⁶ Иерусалимге аажок улуг хөглээшкин болган, чүге дээрге Давидтиң оглу, Израильдин хааны Соломоннуң үезинден бээр^e Иерусалимге ол ышкаш байырлал болуп көрбээн чүве-дир. ²⁷ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер туруп келгеш, чонну алгап-йөөрээр^f, Бурган оларны дыңнап каан, оларның мөргүлү Оон дээрде ыдыктыг оран-савазынга чеде берген болган^g.

^e 2 Чыл. 7:8-10^f Сан. 6:23-27^g Ы. х. к. 26:15

31 ¹ Ол бүгү доозулган соонда, аңаа турган бүгү израильчилер Иудеяның хоорайларынче чорупкаш, ыдыктыг көжээлерни буза шаап, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны ужуруп каапкан^a. Олар бүгү Иудеяга, Вениамин, Эфрем болгаш Манассияның аймактарының бүгү девискээрлеринге мөгөйишкин кылыр бедик черлерни болгаш өргүл салыр бедигээштерни бүрүнү-биле үрегдеп каапкан. Оон бүгү израильчилер боттарының хувааглыг черлеринче, боттарының хоорайларынче ээп келген.

^a Ы. х. к. 16:21-22

Бурганның бараалгакчыларының хандырылгасынга хамаарыштыр

² Эзекия Бурганның бараалгакчылары биле левиттерни салбырлар аайы-биле, оларның кайызы-даа бараалгакчы азы левит ажыл-хүлээлгезин кылыр кылдыр таарыштыр тургузуп каан^b. Олар бүрүн өрттедир өргүлдер, эп-найырал өргүлдери эккеп салыр, бараан болур, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң хаалгазының чанынга Ону алгап-мактап, алдаржыдар ужурлуг турган. ³ Хаан бодунуң мал-маганының чамдызын Дээрги-Чаяакчының хоойлузунда бижиттингенин ёзугаар эртен, кежээ база амыр-дыш хүнү, ай чаазында болгаш байырлалдарда бүрүн өрттедир өргүлдер кылыры-биле берген^c. ⁴ Хаан Иерусалимниң чурттакчы чонунга Бурганның бараалгакчылары биле левиттерге онаажыр үлүгнү, олар Дээрги-Чаяакчының хоойлузун күүседиринге боттарын бараалгатсын дээш, үндүрүп берип турарын дужааган^d.

^b 1 Чылл. 23:6; 24:6

^c Сан. 28–29 эгелер

^d Сан. 18:8-24

⁵ Ол айтышкынны чонга чарлаптарга, израильчилер тараазының, виноград арагазының, олива үзүнүн, ары чигириниң баштайгы дүжүдүнүн – шөлдеринге өстүрүп алган бүгү дүжүдүнүн башкылыын эккелген. Олар бүгү чүүлдүн оннуң бир кезиин хөйү-биле эккелген^e. ⁶ Иудеяның хоорайларында чурттап турар израильчилер, иудейлер бода болгаш шээр малының оннуң бир кезиин болгаш боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан өске ыдыктыг өргүлдерни база эккелген^f – олар ол бүгүнү эндере оваалай салып каан. ⁷ Үш айда эндере оваалай салып эгелээш, чеди айда доосканнар*. ⁸ Эзекия биле ызыгууртаннар чедип келгеш, овааларны көргөш, Дээрги-Чаяакчыны болгаш Ооң израиль чонун алгап-йөрээген.

^e Неем. 13:12

^f Лев. 27:30; Ы. х. к. 14:22

⁹ Эзекия Бурганның бараалгакчылары биле левиттерден ол оваалар дугайында айтырарга, ¹⁰ Бурганның дээди бараалгакчызы, Садоктун угундан Азария аңаа мынча деп харыылаан: «Бо өргүл белектерин чон Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккеп эгелээн үден бээр, бис тоттур чемненип турар апардывыс, хөй аыш-чем-даа артып каап тур. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга ачы-буян хайырлаан болгаш, ындыг хөй аыш-чем артып каар-дыр^g».

^g Мал. 3:10

^h Неем. 10:39

¹¹ Эзекия Дээрги-Чаяакчының өргээзинге шыгжамыр-өрээлдер^h белеткеп каарын дужаарга, улус ону күүсеткен. ¹² Оон ынаар өргүл белектериниң оннуң бир кезектерин болгаш ыдыктыг чүүлдерни ак сеткилдиг-биле эккелген. ¹³ Хонания деп кижикол харагалзакчы турган, ооң дунмазы Шимей ийи дугаар дарга турган. Эзекия хаан биле Бурганның өргээзиниң башкарыкчызы Азария оларга дузалаар кылдыр Иехиил, Азасия, Нахат, Асаил, Иеримот, Иозавад, Элиел, Исмахия, Махат болгаш Ванея оларны томуйлап каан.

¹⁴ Левит Имнаның оглу Коре – өргээниң чөөн талазында хаалгачы – улустун Бурганга эки тура-биле салган өргүлдери дээш харыылап, Дээрги-Чаяакчыга эккелген өргүлдерни, аажок ыдыктыг чүүлдерни үлеп берип турган. ¹⁵ Бурганның бараалгакчылары чурттаар хоорайларгаⁱ Эден, Миниамин, Иисус, Шемайя, Амария болгаш Шехания олар Корега ак сеткилдиг дузалажып, боттарының бараалгакчы

ⁱ Инс. 21:9-19

* 31:7 Үш айда тараа дүжүдү ажаар, а чеди айда виноград болгаш өске-даа чимистер дүжүдү ажаар турган.

ха-дуңмазының аразынга оларның бөлүктөрүнүн аайы-биле, ат-сураглыг, бөдүүн дивейн*, деңге үлөп берип турган.

¹⁶ Оон аңгыда олар аттары төрөл салгалдар даңзызынче кирген үш хардан өрү назылыг бүгү эр улус аразынга үлөп турган. Ол бүгү эр улус дээрге Дээрги-Чаяакчының өргээзинче хүннүн кылыр ажил-хүлээлгезин бүдүрер дээш база боттарының албан-дужаалы болгаш салбырларын ёзугаар бараан болушкунун боттандырыр дээш кирип турган улус-тур. ¹⁷ Бурганнын бараалгакчыларын даңзыже төрөл салгалдар аайы-биле кириген; чээрби хардан өрү назылыг левиттерни^a оларның албан-дужаалы болгаш салбырларын ёзугаар даңзыже кириген. ¹⁸ Төрөл салгалдар даңзызынче оларның кадайларының, шупту оглу-кызының аттарын база кириген турган, чүге дээрге олар боттарын бараан болушкунга ак сеткилдий-биле ыдыктанып белеткеп алган улус чүве-дир.

^a Сан. 4:3; 8:24-25;

¹ Чыл. 23:24; Эзра 3:8

¹⁹ Аароннун үре-салгалы болур, боттарының хоорайларын долгандыр одар-белчи-ирлиг бараалгакчыларның өг-бүлелеринге хамаарыштыр алыр болза, хоорайларның шуптузунга бүгү эр улуска чогуур үлүгнү үлөп бээри-биле тускай томуйлаттырган улус турган. Олар төрөл салгалдар даңзызынче аттары кирген бүгү левиттерге үлүүн база үлөп турган.

²⁰ Эзекия бүгү Иудеяга ынчалдыр кылган. Ол бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга эки, таарымчалыг болгаш шынныг чүүлдер кылып турган^b. ²¹ Бурганнын өргээзинге бараан болуру-биле база ыдыктыг хоойлунун айтышкыннарын сагып, күүседире-биле ол кылып турган бүгү чүвезинг бодунун Бурганынче чүткүп, бүгү-ле сеткил-чүрээнден ажилдап келген. Ынчангаш ол чедишкинниг болган-даа.

^b 4 Хаан. 18:3; 20:3

Ассирий хаанның Иерусалимге кыжанганы

(4 Хаан. 18:13–19:37; Иса. 36:1–37:38)

32 ¹ Эзекия шынчызы-биле ол бүгү ажил-херектерин кылып каан соонда, Ассирияның хааны Сеннахирим Иудеяже халдап кирип келген. Ол быжыг-лалдыг хоорайларны бүзээлеп алгаш, оларны хунаап алыр деп бодаан. ² Эзекия Сеннахиримниң Иерусалимге удур чаалажыр дээш чедип келгенин көргөш, ³ бодунун нояннары болгаш шериг баштыңнары-биле сүмелешкеш, хоорайның даштында суг баштарын дуй базырыптарын шийтпирлээн, а олар ону деткээн. ⁴ Эндерик хөй чон чыгып келгеш: «Ассирияның хааннары бээр чедип кээрге, оларга суг чедишпезин!» – деп чугаалааш, бүгү суг баштарын база чуртту таварып агып чыткан хемни дуй базырып, хөөп каапкан. ⁵ Эзекия сорок кирип, хоорай ханазының үрелген бүгү черлерин^c катап тургузуп, ооң кырынга суургалар тудуп үндүрүп каан. Ол биеэги хананың даштынга база бир хана туткаш, Давидтиң Хоорайында Милло шивээни^d быжыглап, хөй ок-чепсек болгаш дозуг-камгалалдар белеткеп каан.

^c 2 Чыл. 25:23

^d 2 Хаан. 5:9

⁶ Эзекия чонну баштаар шериг баштыңнарын томуйлааш, оларны хоорай хаалгазының чанында төп шөлге чыып алгаш, сорок кирип, мынча дээн. ⁷ «Кадыг-быжыг, эрес-дидим болунар^e, Ассирияның хаанындан база ооң-биле кады келген эндерик хөй аг-шеригден коргуп-сүртевенер, чүге дээрге бистиң-биле кады турар Күш ооң-биле кады турар күштен улуг-дур^f. ⁸ Ооң-биле мага-бот күжү, а бистиң-биле Бурганы-выс Дээрги-Чаяакчы кады-дыр^g. Ол биске дузалап, чаа-дайынывыска тулчур-дур».

^e Ы. х. к. 31:6

^f 4 Хаан. 6:16

^g 2 Чыл. 15:2; 20:17

Чон Иудеяның хааны Эзекияның сөстөрүндөн сорок кире берген.

⁹ Ассирияның хааны Сеннахирим бүгү аг-шерии-биле Лахис хоорайны бүзээлеп алгаш тура, бодунун дүжүметтерин Иерусалимче айбылап чорудуп, анаа турган Иудеяның хааны Эзекия биле бүгү иудейлерге мону дамчыткан:

* 31:15 Азы: «Кырган, чалы дивейн».

¹⁰ «Ассирияның хааны Сеннахиримнің чугаалаан чүвезин дыңнанар: Иерусалимде бүзээлеттирип алган олургаш, чүү чүвөгө идегеп тур силер? ¹¹ Эзекия: „Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы бисти Ассирияның хаанының холундан камгалаар“ – деп чугаалааш, аштап, суксап өлүп калзын дээш, силерни мегелеп турар-дыр. ¹² Эзекия боду Дээрги-Чаяакчының бедик черлерин, Ооң өргүл бедигээштерин узуткап каапкаш, Иудея биле Иерусалимнің чурттакчыларынга: „Чаңгыс өргүл бедигээжиниң мурнунга Бурганга мөгөйиңер, чүглө аңаа чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыңар“ – деп дужааган эвес чүве бе?^a

^a 4 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 31:1

¹³ Таанда силер өске чурттарның бүгү чоннарын мээң база ада-өгбемниң канчанганын билбес силер бе? Ол чурттарның бурганнарының кайызы бодунун черин мээң холумдан адырып алганыл?^b ¹⁴ Мээң ада-өгбемниң бүрүнү-биле узуткап каан чоннарының бурганнарының кайызы бодунун чонун мээң холумдан адырып шыдааныл? Бурганыңар силерни мээң холумдан канчап камгалап шыдаарыл? ¹⁵ Ам Эзекияга мегелеттирбөңөр, ооң аайы-биле будалбаңар. Аңаа бүзүрөвөңөр, чүгө дээрге чаңгыс-даа чонун база күрүнениң бурганы бодунун чонун мээң холумдан азы ада-өгбемниң холундан адырып шыдаваан болгай^c. Силерниң Бурганыңар база силерни мээң холумдан камгалап шыдаар харыы чок!»

^b Дан. 3:15

^c Иса. 10:11

¹⁶ Сеннахиримниң дүжүметтери Дээрги-Бурган-Чаяакчыга болгаш Ооң чалчазы Эзекияга удур чүве чугаалап шаг болган. ¹⁷ Сеннахирим Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны бак сөглээн чагаалар бижип, Аңаа удур: «Өске чурттарның бурганнарының боттарының чоннарын мээң холумдан адырып шыдавааны дег, Эзекияның Бурганы база Бодунун чонун мээң холумдан адырып шыдавас» – деп турган. ¹⁸ Ассирийлер хана кырында турган Иерусалимнің чурттакчыларынче, оларны коргудуп-сүртедикеш, хоорайны эжелеп аар дээш, еврейлеп дыңзыдыр алгыржы берген. ¹⁹ Олар Иерусалимнің Бурганының дугайында чер-делегейниң өске чоннарының бурганнары – кижини холу кылган дүрзүлөр дугайында дег чугаалаар болган.

^d 2 Хаан. 24:16;
1 Чыл. 21:15

²⁰ Ол дээш Эзекия хаан биле Амоцтун оглу Исаяя медээчи мөргүл кылып, дээрже кыйгы салган. ²¹ Дээрги-Чаяакчы төлээзин чорудуптарга^d, ол ассирий хаанның турлаанда бүгү күштүг-шыырак дайынчыларны, баштыңчыларны болгаш шериг баштыңнарын кыргып-хыдып кааптарга, Сеннахирим бодунун чуртунче бак атка кирип, чана берген. Ол бир-ле бодунун бурганының өргээзинче кире бээрге, ооң бодунун оолдары ачазын хылыш-биле шанчып каан.

²² Дээрги-Чаяакчы Эзекияны болгаш Иерусалимнің чурттакчыларын Ассирияның хааны Сеннахиримниң холундан база өске бүгү дайзыннарның холундан ынчалдыр адырып кааш, оларга бүгү таладан амыр-тайбыңны хайырлаан. ²³ Ынчан дыка хөй улус Иерусалимче Дээрги-Чаяакчыга өргүлдер биле Иудеяның хааны Эзекияга улуг үнелиг белектер эккелген. Ол үден бээр Эзекия бүгү чоннарның мурнунга улуг алдар-хүндүлүг апарган.

Эзекияның томаарааны, чаагай чоруу болгаш өлүмү

²⁴ Ол хүннерде Эзекия аарый берген, өлүрүнүн кырында келген. Хаан Дээрги-Чаяакчыга мөргүүрге, Ол аңаа харыылап, бадыткал демдээ берген^e. ²⁵ Ынчалза-даа Эзекия аңаа көргүскен ачы-буян дээш төлептиг харыы бербээн^f, харын ооң сеткил-чүрээ улуургай берген турган^g. Ол дээш хаанче, Иудеяже болгаш Иерусалимче Дээрги-Чаяакчының килени кыптыга берген. ²⁶ Ынчан Эзекия-даа, Иерусалимниң

^e 4 Хаан. 20:11; Иса. 38:8

^f Ыд. ыр. 115:3

^g 2 Чыл. 26:16

чурттакчылары-даа сеткил-чүрээний улуургаан томаартып алган^a. Ынчангаш Эзекияның чуртталгазының үезинде Дээрги-Чаяакчы оларны кезетпээн.

^a Иер. 26:19

²⁷ Эзекия аажок бай, улуг ат-алдарлыг кижичораан. Ол бодунуң алдын-мөңгүнү, эртине даштары, чаагай чыттыг чүүлдери, дозуг-камгалалдары болгаш янзы-бүрү улуг үнелиг эт-севинге шыгжамырлар кылып алган. ²⁸ Оон ыңай черниң дүжүдү, виноград арагазы болгаш олива үзү шыгжаар аңмаарлар, сүрүг малдар турар черлер, кажаалар тудуп алган. ²⁹ Бодунга ол хоорайлар тудуп алган. Шээр болгаш бода малының коданнары база дыка хөй турган, чүге дээрге Бурган аңаа байлакты бажын ажыр хайырлаан чүве-дир. ³⁰ Гихоннуң суун бажындан дуй базыргаш, сугнуң агымын Давидтиң Хоорайының барыын талазынче аксыпкан кижичораан Эзекия турган^b. Ол бодунуң бүгү ажыл-херээнге чедимчелиг бооп келген.

^b 4 Хаан. 20:20

³¹ Бир катап Вавилоннуң чагырыкчылары Эзекияже ооң чуртунга болган Бурганның көскү демдээниң дугайында айтырып, элчиннер ыдыпкан. Ынчан Бурган ону хынаар дээш база ооң сеткил-чүрээниң кандызын билип аар дээш, чааскаандырзын каапкаш барган.

³² Эзекияның өске ажыл-херектери, ооң Бурганга бердингени Амоцтуң оглу Исайя медээчинин Иудея биле Израильдин хааннарының номунче кирген көстүүшкүнүнде бижиттинген. ³³ Эзекия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган, ону Давидтин үре-салгалының чевег-куюнуң үстүү кезээнге ажаап каан. Иудеяның бүгү чону болгаш Иерусалимниң чурттакчылары Эзекия өлгөн соонда, аңаа хүндү көргүскен. Ооң оглу Манассия ачазының орнунга хаан апарган.

Манассия хаан

(4 Хаан. 21:1-9)

33 ¹ Манассия он ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бежен беш чыл чагырган. ² Манассия Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, Ооң израильчилерниң мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарның чүдек-бужар чаңчылдарын өттүнүп турган. ³ Ол бодунуң ачазы Эзекияның узуткап каапканы бедик черлерни^c катап тудуп, ‘Ваалдың дүрзүлеринге өргүл салыр бедигээштер, ‘Ашера бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп каан^d. Манассия сылдыстарның бүгү аг-шеринге мөгөйип, аңаа бараан болуп турган^e. ⁴ Ол Дээрги-Чаяакчының аңаа хамаарыштыр: «Иерусалимге Мээң алдар-адым кезээ мөңгөде турар» – дээни өргээзинге^f өргүл салыр бедигээштер тудуп каан^g. ⁵ Манассия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң даштыкы, иштики шөлүнге^h сылдыстарның бүгү аг-шеринге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁶ Ол бодунуң оолдарын Бен-Энном шынаазынга от өттүр эрттирип турганⁱ база төлгөлээр, илби-шиди кылыр болгаш өлүг улус сүнезини кыйгырар, караң-көрнүр улус-биле харылзажып турган^j. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөй бузутту үүлгедип, Ооң килеин кыптыктырып турган.

^c 2 Чыл. 31:1

^d Ы. х. к. 16:21

^e Ы. х. к. 4:19;
4 Хаан. 17:16; 23:5

^f Ы. х. к. 12:11;
3 Хаан. 18:29

^g Иер. 7:30; 32:34

^h 3 Хаан. 6:36; 7:12

ⁱ Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10

^j Лев. 19:31

⁷ Манассия оюп хээлээн дүрзү-бурган кылып алгаш, ону Бурганның өргээзинге тургузуп каан. А Бурган ол өргээге хамаарыштыр Давид хаанга база ооң оглу Соломонга: «Мен бо өргээге база Израильдин бүгү аймактарының аразындан шилип алганым Иерусалимге Бодунуң алдар-адымны мөңгези-биле тургузуп каар мен. ⁸ Бир эвес израильчилер Мээң оларга дужааган бүгү чүвемни күүседип, оларга Моисейни дамчыштыр берген бүгү хоойлу, дүрүмнер болгаш айтышкыннарны сагып чурттаар болза, Мен оларны ада-өгбезинге үзүп берген черимден моон соңгаар улчуп чоруурунче албадавас мен» – деп турган^k. ⁹ Ынчалза-даа Манассия Иудеяның болгаш Иерусалимниң чурттакчыларын шын оруундан өскээр аппаарга, олар Дээрги-Чаяакчының израильчилерниң мурнундан кыргып-хыдып каапканы чоннандан-даа хөй бузут үүлгедип эгелээн.

^k 3 Хаан. 9:3; 2 Чыл. 7:12

Манассияның бодунуң бачыдын билингени

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Манассияга база ооң чонунга сагындырып чугаалап турган, ынчалза-даа олар тооп дыңнавайн барган. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы оларга удур Ассирияның хаанының шериг баштыңнарын эккелген. Баштыңнар Манассияны тудуп алгаш, тыртпа-биле бурундуктааш, хүлер кинчи-биле бектээш, Вавилонче апарган^a. ¹² Кызагдалга таварышкаш, ол бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан өршээл дилеп, чаннып эгелээн, оон ада-өгбезиниң Бурганының мурнунга аажок томаараан. ¹³ Манассия мөргүүрге, Бурган олче ээ көрнүп, ооң чалынган дилээн дыңнап кааш, ону Иерусалимче, дүжүлгезинче эгидип каан^b. Манассия Дээрги-Чаяакчы дээрге Бурган-дыр деп билип алган.

¹⁴ Ооң соонда ол Давидтин Хоорайының даштыкы ханазын быжыглап тудуп каан. Ол ону Гихон суунуң^c барыын талазында шынаадан эгелээш, Балык хаалгазынче^d кирер черге чедир болгаш Офел тейни долгандыр тудуп чоруткаш, мурнундагызындан бедидип каан. Ол Иудеяның бүгү быжыглалдыг хоорайларынга шериг баштыңнарын тургузуп каан.

¹⁵ Манассия Дээрги-Чаяакчының өргээзинден өске бурганнарны болгаш оюп хээлээн дүрзүнү үндүргеш, өргээ турар тейде база Иерусалимде тудуп алганы өргүл салыр бедигээштерни ап каапкаш, ол бүгүнү хоорайдан үндүр октапкан. ¹⁶ Ол Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжин катап тургускаш, аңаа эп-найырал болгаш өөрүп четтиришкин өргүлдерин эккеп салгаш, иудейлерге Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бараан болурун дужааган. ¹⁷ А чон мөгейишкин кылыр бедик черлерге өргүлдер салырын, ам чүгле бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга-даа болза, уламчылавышаан турган.

¹⁸ Манассияның өске ажыл-херектери, ооң бодунуң Бурганынга мөргүлү болгаш өттүр көөр медээчилерниң Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адындан аңаа чугаалап турган сөстери Израильдин хааннарының бижилгелеринде бижиттинген. ¹⁹ Ооң мөргүлү, Бурганның олче ээ көргени, ооң бүгү бачыттары болгаш шынчы эвес чоруу, бодун томаартып аар бетинде мөгейишкин кылыр бедик черлер тудуп кааны база Ашера бурганга тураскааткан адагаштар болгаш дүрзүлөр тургузуп каан черлери өттүр көөр медээчилерниң бижилгелеринде* бижиттинген. ²⁰ Манассия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону ооң ордузунуң чанынга ажаап каан. Ооң оглу Амон ачазының орнунга хаан апарган.

Амон хаан

(4 Хаан. 21:19-26)

²¹ Амон чээрби ийи харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге ийи чыл чагырган. ²² Амон, ачазы Манассия ышкаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, ачазы Манассияның кылып кааны бүгү дүрзү-бурганнарга өргүлдер эккеп салып, оларга бараан болуп турган^e. ²³ Амон, ачазы Манассия ышкаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бодун томаартып албаан^f, харын-даа бачыттарын көвүдедип-ле турган. ²⁴ Оон дүжүметтери аңаа удур сүлчээ кылгаш, ону ордузунга өлүрүп каан. ²⁵ Ынчалза-даа чурттуң чону бүгү сүлчээчилерни кыра шаап каапкаш, Амоннуң оглу Иосияны ачазының орнунга хаан кылып алган.

^a Ы. х. к. 28:36

^b Дан. 4:33

^c 3 Хаан. 1:33

^d Неем. 3:3; 12:39;
Соф. 1:10

^e 4 Хаан. 21:2-7;

2 Чыл. 33:3-6

^f 2 Чыл. 33:12

Иосия хаан
(4 Хаан. 22:1-7)

34 ¹ Иосия сес харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үжөн бир чыл чагырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган база бодунун өгбези Давидтиң оруктарын эдерип, оң-даа, солагай-даа талаже барбаан^a.

³ Чагыргазының сески чылында, аныяк оол тургаш, Иосия бодунун өгбези Давидтиң Бурганынче чүткүп эгелээн, а он ийиги чылында Иудея биле Иерусалимни мөгейишкин кылыр бедик черлерден, Ашера бурганга тураскааткан адагаштардан, оюп хээлээн болгаш шуткуп кылган дүрзү-бурганнардан арыглап эгелээн^b. ⁴ Иосияның улузу Ваалдың дүрзүлеринге өргүл салыр бедигээштерни үрегдеп, оларның кырында турган ыдыктыг адагаштарны буза шаап каапкан. Оон ол Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип^c, оюп хээлээн, шуткуп куткан дүрзүлери үрегдеп, чуура соктап каапкаш, бир шагда оларга өргүл салып турган улустун чевеглеринче чажыпкаш, ⁵ ол бурганнарның бараалгакчыларының сөөктерин оларның өргүл бедигээштеринге өрттедикен^d. Иудея биле Иерусалимни ынчалдыр арыглап каан. ⁶ Манассия, Эфрем болгаш Симеоннун аймактарының хоорайларынга, мырыңай Неффалимниң аймааның черинге чедир база оларның хоозураан чоок-кавызынга ⁷ Иосия өргүл бедигээштери биле Ашера бурганның адагаштарын үрегдеп, дүрзү-бурганнарны хүл-далганналдыр чуура соктап, бүгү израиль черге ыдыктыг деп турган адагаштарны буза шаап каапкан. Оон ол Иерусалимче ээп келген.

⁸ Чагыргазының он сески чылында Иосия, чуртту база Бурганның өргээзин арыглаан соонда, Мешулламның оглунун оглу, Ацалияның оглу Шафанны, хоорай чагырыкчызы Маасеяны болгаш Иоахазтың оглу, төөгү бижикчизи Иоахты бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчының өргээзин септезин дээш чорудупкан. ⁹ Олар Бурганның дээди бараалгакчызы Хелкияга келгеш, хаалга кадарып турар левиттерниң Манассия биле Эфремниң аймаандан, бүгү өске израильчилерден, бүгү Иудея биле Вениаминден, Иерусалимниң чурттакчыларындан чыып алган акша-мөңгүнүн Бурганның өргээзинге эккелгеш, аңаа хүлээди берген. ¹⁰ Акша-мөңгүннү Дээрги-Чаяакчының өргээзинде ажил башкарып турар харагалзакчыларга берип каан, а олар ону өргээде септелге кылып турар ажилчыннарга төлеп берип турган. ¹¹ Харагалзакчылар акша-мөңгүннү бызаңчылар биле тудугжуларга Иудеяның хааннарының элеп, хоозураарынга чедирип кааны өргээ бажыңнарын чаартып, шыварынга херек чонуп каан даштар биле илдиргелээр ыяш садып алзын дээш дамчыдып берген.

¹² Ол ажилчыннар ак сепкилдиг ажилдап турган. Оларның ажылын удуртуру-биле Мерариниң үре-салгалындан үнген Яхат биле Авдий, Кохаттың үре-салгалындан – Захария биле Мешуллам деп левиттерни томуйлап каан. Ол левиттер шупту хөгжүм херекселдеринге ойнап мергежээн улус чүве-дир^e. ¹³ Олар аар чүк дажыкчыларын база харагалзап, кандыг-даа ажил кылып турар бүгү ажилчыннарны удуртуп турган. Левиттерниң чамдызы бижээчилер, харагалзакчылар, а өскелери – хаалгачылар бооп турган.

Ыдыктыг хойлу номунун тывылганы
(4 Хаан. 22:8-20)

¹⁴ Кажан олар Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккелген акша-мөңгүннү уштуп турда, Бурганның бараалгакчызы Хелкия Моисейни дамчыштыр берген Дээрги-Чаяакчының хойлузунун номун тып алган^f. ¹⁵ Хелкия Шафан бижээчиге: «Мен Дээр-

^a Ы. х. к. 5:32

^b Хост. 23:24; 34:13;
Ы. х. к. 7:5; 2 Чыл. 14:3

^c Ы. х. к. 16:21;
4 Хаан. 23:6

^d Лев. 26:30; 3 Хаан. 13:2;
4 Хаан. 23:20

^e 1 Чыл. 23:5

^f Хост. 24:7;
Ы. х. к. 31:24-26

ги-Чаяакчының өргээзинден ыдыктыг хоойлунуң дүрүг номун тып алдым» – дээш, номну аңаа тутсуп берген.

¹⁶ Оон Шафан дүрүг номну хаанга эккелгеш, аңаа: «Силерниң чалчаларыңарга дааскан бүгү ажилды олар кылып тур – деп айыткан. – ¹⁷ Дээрги-Чаяакчының өргээзинде бар-ла акша-мөңгүннү чыып алгаш, өргээде ажилдап турар улуска болгаш оларның харагалзакчыларыңа дамчыдып бердилер».

¹⁸ Ооң соонда Шафан бижээчи хаанга: «Хелкия бараалгакчы меңээ бир дүрүг ном берди» – деп дыңнаткаш, ону хаанның мурнунга номчуп берген. ¹⁹ Ыдыктыг хоойлунуң сөстөрүн дыңнааш, хаан кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып каапкан. ²⁰ Ол Хелкия бараалгакчыга, Шафанның оглу Ахикамга^a, Миханың оглу Авдонга, Шафан бижээчиге болгаш бодунуң чалчазы Асайяга мынча деп дужааган: ²¹ «Барып, мээң өмүнээмден база Израильдин болгаш Иудеяның чонунуң артынчызының өмүнээзинден бо номнун сөстөрүн дугайында Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көрүңер. Бистин ада-өгбевис Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн сагывайн келген, бо номда бижээн бүгү чүүл ёзугаар кылбайн чораан боорга, Ооң коргунчуг килеңи бисче кыптыккан-дыр^b».

²² Хелкия бараалгакчы болгаш хаанның айбылапкан улузу Шаллумнуң кадайы, өттүр билип медеглээр Олда деп херэежен-биле ол дугайында чугаалажыр дээш чорупкан. (Шаллум болза хаанның хевиниң кадагалакчызы кижичүве-дир. Ол Тавкегаттың оглу турган, а Тавкегат – Хасраның оглу турган чүве-дир.) Олда Иерусалимниң чаа кезээнге чурттап турган^c. ²³ Ол херэежен оларга мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Силерни Менче айбылап чорудупкан кижиге ²⁴ Мээң чугаалаан чүвемни дамчыдыңар: Мен бо черже база ооң чурттакчыларыңче айбыл-халапты – Иудеяның хаанының мурнунга номчаан номда бижээн бүгү каргыштарны ыдарым ол-дур. ²⁵ Менден ойталааны дээш, хары бурганнарга айдызаашкын кылып, боттарының холу-биле кылган бүгү чүүлдери-биле Мени хорадатканы дээш^d, Мээң киленим бо черге удур кыптыгар, ол ам өжүртүмөс^e – деп чугаалады.

²⁶ Дээрги-Чаяакчыдан чүве айтылары-биле силерни айбылап чорудупкан Иудеяның хаанынга мону дамчыдыңар: дыңнаан сөстөрүң дугайында Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн-дир: ²⁷ „Сээң чүрээңниң чымчай бергени дээш, Мээң мурнумга бодуну томаартканың дээш; бо черге база ооң чурттакчыларыңа удур Бурганның чугаалаан сөстөрүн дыңнааш, Мээң мурнумга бодуну томаартканың дээш, кеткен хевини ора тыртып, Мээң мурнумга ыглап турганың дээш, Мен сени дыңнап кагдым^e – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ²⁸ Ынчангаш Мен сени ада-өгбөңге кадып каар мен, чевег-куйга амыр-тайбың ажааттырар сен^f. Мээң бо черже база ооң чурттакчыларыңче ыдарым бүгү айбыл-халапты сээң карактарың көрбөс^g».

Айбычылар ол харыны хаанга дамчыдып берген.

Иосияның Иудеяны дүрзү-бурганнарга чүдүүр чоруктан арыглааны

(4 Хаан. 23:1-3)

²⁹ Хаан Иудея биле Иерусалимниң бүгү баштыңнарын кыйгыртып алган. ³⁰ Оон хаан Дээрги-Чаяакчының өргээзинче Иудеяның бүгү чону-биле, Иерусалимниң бүгү чурттакчылары-биле кады чорупкан. Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер, бүгү чон – карачал-даа, ызыгууртан-даа улус, ооң-биле кады чорупкан. Чонга ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинден тывылган номда бижиттинген чагыг-керээниң бүгү сөстөрүн дыңналдыр номчуп берген^g. ³¹ Хаанның турар уjurлуг черинге туруп алгаш^h, Иосия ол номда бижиттинген чагыг-керээниң сөстөрүн сагыры-биле Дээрги-Чаяакчының мурнунга Ооң айтышкынарын, доктаалдарын, дүрүмнерин бүгү чүлдү-чүрээнден, бүгү сагыш-сеткилинден күүседип, Ону эдерер дугайында керээ чарып алганⁱ. ³² Хаан Иерусалимде болгаш Вениаминниң черинде чурттап

^a Иер. 26:24; 39:14; 40:5

^b Ы. х. к. 29:27

^c Соф. 1:10

^d Ы. х. к. 31:29

^e Иса. 57:15

^f Иса. 57:1-2

^g Ы. х. к. 31:11

^h 4 Хаан. 11:14

ⁱ 4 Хаан. 23:3;
2 Чыл. 15:12; 29:10

турар бүгү улуска ону бадыткаарын дужааган. Иерусалимниң чурттакчылары боттарының ада-өгбезиниң Бурганының чагыг-керээзин сагып чурттап эгелээн.

³³ Иосия израильчилерниң бүгү черлеринден чүдөк-бужар чүүлдерни чайладып каапкаш^a, Израильде чурттап турар бүгү чонга боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бараан болурун дужааган. Ооң чуртталгазының үезинде израильчилер боттарының ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан ойталап көрбөөн.

^a 2 Чыл. 28:3; 33:2

Иосияның Хосталыышкын байырлалын демдеглээни

(4 Хаан. 23:21-23)

35 ¹ Иосия Иерусалимге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталыышкын байырлалын демдеглеп эрттирген^b. Хосталыышкын байырлалында чиир анай-хураганнарны бир айның он дөртте дөгерген. ² Иосия Бурганның бараалгакчыларына албан-хүлээлгезин айтып бергеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бараан болур кылдыр сеткилин өөртүп каан. ³ Хаан левиттерге – бүгү Израильдиң башкыларынга^c, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп чурттаар улуска мынча дээн: «Ыдыктыг аптараны Израильдиң хааны Давидтиң оглу Соломоннуң тудуп каан өргээзинге тургузуп калынар. Ам ону эктинерге көдүрүп чораан херээнер чок. Силер ам Бурганынар Дээрги-Чаяакчыга, Ооң израиль чонунга бараан болунар. ⁴ Бараан болуушкун кылыры-биле төрөл салгалдар, салбырларынар аайы-биле, Израильдиң хааны Давидтиң, ооң оглу Соломоннуң айытканын ёзугаар^d белеткенип алынар. ⁵ Ыдыктыг өргээге левиттерниң төрөл бөлүктөрүн ёзугаар туруп алгаш, ха-дунма улус-чоннуң төрөл салгал бүрүзүнге дузалаарынга белең болунар. ⁶ Хосталыышкын байырлалында чиир анай-хураганнарны дөгеринер, ыдыктанып алынар, Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген дужаалын күүседип, анай-хураганнарны израиль ха-дунмаңарга белеткеп беринер».

^b Хост. 12:3-11; Ы. х. к. 16:2-8

^c 2 Чыл. 17:9

^d 1 Чыл. 23–26 эгелер; 2 Чыл. 8:14

⁷ Иосия аңаа турган бүгү израильчилерге Хосталыышкын байырлалында дөгерер кылдыр ниитизи-биле 30 000 анай-хураган, 3000 бугажык берген. Ол мал-маганны хаанның кошкулундан алган чүве-дир^e. ⁸ Ооң нояннары база эки туразы-биле чонга, Бурганның бараалгакчыларына болгаш левиттерге малын берип турган. Дээрги-Чаяакчының өргээзи дээш харыылаар Хелкия, Захария болгаш Иехиил Бурганның бараалгакчыларына Хосталыышкын байырлалында дөгерер кылдыр 2600 шээр мал биле 300 бугажык берген. ⁹ Хонания болгаш ооң дунмалары Шемайя биле Нафанаил, база ол ышкаш левиттер даргалары болур Хашавия, Иеиел болгаш Иозавад олар левиттерге Хосталыышкын байырлалында дөгерер кылдыр 5000 шээр мал, 500 бугажык берген.

^e 2 Чыл. 31:3

¹⁰ Бараан болуушкунун ынчаар белеткеп каан соонда, Бурганның бараалгакчылары боттарының турар черлеринге, а левиттер хаанның дужаалын ёзугаар боттарының бөлүктөрүнүн аайы-биле туруп алган^f. ¹¹ Байырлалдың хураганнарын дөгерип каан. Левиттер малдың кежин союп турган, а Бурганның бараалгакчылары оларның холундан малдың ханын алгаш, өргүл бедигээжинче төп турган. ¹² Оон бүрүн өрттедир өргүл малын чоннуң төрөл салгалдарының бөлүктөр аайы-биле үлөп бээр дээш аңгылап кааннар. Дээрги-Чаяакчыга өргүлдерни Моисейниң номунда бижиттингенин ёзугаар салган турзун дээш ынчаар кылганнары ол. Бугаларны база шак ынчаар соп, өргөөн.

^f 2 Чыл. 30:16; Эзра 6:18

¹³ Левиттер дөгерген хураганнарын дүрүм ёзугаар отка быжырып каан^g, а ыдыктыг өргүлдерни паштар, дой савалар болгаш сакпыңнарга дүлгеш, чонга дүргени-биле үлөп берген. ¹⁴ А ооң соонда боттарына база Бурганның бараалгакчыларына өргүл эьдин белеткеп алганнар, чүге дээрге Аароннуң үре-салгалы болур бараалгакчылар дун дүшкүже, бүрүн өрттедир өргүлдер биле өргүл малының үс-чаан өрттедип, чай чок болган чүве-дир. Ынчангаш левиттер боттарына-даа, Аароннуң үре-салгалы болур Бурганның бараалгакчыларына-даа белеткеп каан. ¹⁵ Асафтан укталган ыраажылар база Давид хаанның, Асаф, Еман болгаш өттүр көөр Идифуннуң оларга доктаадып

^g Хост. 12:8-9; Ы. х. к. 16:7

^a 1 Чыл. 25:1

^b 1 Чыл. 26:1-19

каан черлеринге турганнар^a. Хаалгачылар база хүлээлге күүседип турар хаалгаларын кагбайн турган, чүгө дээрге оларга өргүл эъдин ха-дуңмазы левиттер белеткеп берген^b.

¹⁶ Иосия хаанның дужааганын ёзуугаар Хосталыышкын байырлалын демдеглээр-ри-биле база Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинге бүрүн өрттедир өргүлдерни эккеп салыры-биле Дээрги-Чаяакчыга бүгү бараан болуушкунну ол хүн ынчаар күүсеткен. ¹⁷ Аңаа турган израильчилер ол үеде Хосталыышкын байырлалын база Хаарган далганнар байырлалын чеди хүн дургузунда демдеглеп келген^c. ¹⁸ Самуил медээчиниң үезинден бээр Израильге ол ышкаш Хосталыышкын байырлалы эртип көрбөөн. Израильдин өске чаңгыс-даа хааны Хосталыышкын байырлалын Иосия хаанның ону Бурганның бараалгакчылары, левиттер-биле кады база аңаа турган бүгү иудейлер болгаш израильчилер-биле, Иерусалимниң чурттакчылары-биле кады демдеглээни дег кылдыр демдеглевээн. ¹⁹ Ол Хосталыышкын байырлалын Иосияның чагыргазының он сески чылында демдеглээн.

^c Хост. 12:1-20

Иосияның өлүмү

(4 Хаан. 23:28-30)

²⁰ Иосияның Бурганның өргээзин корум-чурум кирип, кылып каан бүгү чүүлдериниң соонда, Египеттиң хааны Нехао Евфрат хемде Кархемис хоорайже дайылдажыр дээш чорупкан^d. Иосия аңаа удур үнүп келген. ²¹ А Нехао олче элчиннер чорудуп: «Иудеяның хааны, аравыста кандыг адаан-өжөөн барыл? Мен бөгүн сенээ удур келбедим, а дайзыннарым-биле чаалажыр дээш чоруурум ол. Бурган менээ дүргедээрин дужаады. Мээн таламда турар Бурганга удурланыр болзуңза, Ол сени өлүрүп каар» – деп сөглеткен.

^d Иер. 46:2

²² Ынчалзажок Иосия орук чайлавайн, фараон-биле чаалажыр дээш таныттынмас кылдыр солуй кеттинип алган^e. Ол Нехаонун Бурганның дужаалы-биле аңаа чугаалаан чүвезин тооп дыңнавайн, Мегиддо шынаазынче дайылдажып үнүп келген. ²³ Ча адыгжылары Иосияже адыпкан. Хаан ынчан чалчаларыңга: «Мени алгаш барыңар, мен аар балыгладыптым» – дээн^f. ²⁴ Чалчалары хаанны дайынчы тергезинден алгаш, оон эккелгени өске тергеге чыттыргаш, Иерусалимче сөөртүп эккээрге, ол аңаа өлүп калган. Ону оон ада-өгбезиниң чевег-куюнга ажаап каан^g. Бүгү Иудея болгаш Иерусалим Иосияның ажыын ажып ыглап турган.

^e 2 Чыл. 18:29

^f 2 Чыл. 18:33

^g 4 Хаан. 9:28; 22:20

²⁵ Иеремия Иосия дээш кажыыдал ыры чогаадып каан, амдыгаа чедир эр, херээжен ыраажылар боттарының кажыыдал ырларыңга хаанны сактып турар. Ол ырлар Израильге ажыглалга кирип, оларны Кажыыдал ырларының номунче киир бижип каан.

²⁶⁻²⁷ Иосияның Бурганга бердингени, Дээрги-Чаяакчының хоойлузунда бижээнин ёзуугаар кылган бүгү ажыл-херектери эгезинден эгелээш, төнчүзүңге чедир Израильдин база Иудеяның хааннарының номунда бижиттинген.

Иоахаз хаан

(4 Хаан. 23:30-35)

36 ¹ Чурттуң чону Иосияның оглу Иоахазты шилип алгаш, ону ачазының орнунга Иерусалимге хаан кылып алган. ² Иоахаз чээрби үш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай чагырган. ³ Египеттиң хааны ону Иерусалимге дүжүлгезинден дүжүргөш, Иудеяга 100 ° талант мөңгүн биле бир талант алдын төлээр торгаал оонап каан*. ⁴ Египет хаан Иудея биле Иерусалимни чагырар кылдыр Иоахазтың акызы Элиакимни олурткаш, оон адын Иоаким деп ат-биле солуп берген, а оон дуңмазы Иоахазты Египетче аппараткан^h.

^h Иер. 22:11-2

* 36:3 Үш ажыг тонна алдынга, үжен ажыг килограмм мөңгүңе деннежир.

Иоаким хаан

(4 Хаан. 23:36–24:7)

⁵ Иоаким чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он бир чыл чагырган. Ол бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ⁶ Вавилоннуң хааны Навуходоносор^a Иоакимче халдап келгеш, ону Вавилонче аппаар дээш, хүлөр кинчи-биле бектеп каан. ⁷ Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң эт-херекселиниң чамдызын база Навуходоносор Вавилонче аппаргаш, ында бодунуң ордузунга салып алган^b. ⁸ Иоакимниң өске ажил-херектери, ооң кылып турган чүдек-бужар чүүлдери болгаш бүгү кем-буруузу Израиль биле Иудеяның хааннарының номунда бижиттинген. Ооң оглу Иехония ачазының орнунга хаан апарган.

^a Иер. 25:1; Дан. 1:1^b Дан. 1:2; 5:2**Иехония хаан**

(4 Хаан. 24:8-17)

⁹ Иехония он сес харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай, он хонук чагырган. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ¹⁰ Чылдың эгезинде Навуходоносор хаан улузун чорудуптарга, олар Иехонияны база Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң улуг үнелиг эт-херекселин Вавилонче эккелген^c. Навуходоносор Иудея биле Иерусалимниң хааны кылдыр Иехонияның төрели Седекияны олуртуп каан.

^c Иер. 24:1-2; Иез. 17:12-13**Седекия хаан**

(4 Хаан. 24:18-20; Иер. 52:1-2)

¹¹ Седекия чээрби бир харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он бир чыл чагырган. ¹² Ол бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Седекия Дээрги-Чаяакчының сөзүн медеглеп турган Иеремия медээчиниң мурнунга бодун томаартпаан^d. ¹³ Ол Навуходоносор хаанга Бурганы ады-биле даңгырак берген-даа болза, анаа удур тура халаан^e. Седекия аажок чөрүү, дедир апарып, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже эглип келбээн. ¹⁴ Бурганның бараалгакчыларының болгаш чоннуң бүгү баштыңнары база хой бачыт үүлгедип, шынчы чоруун чидирип, өске чоннарның бүгү чүдек-бужар чаңчылдарын өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының Иерусалимге ыдыктап каан өргээзин бужартадып турган^f.

^d Иер. 21:3-7; 27:12-22; 32:1-5; 38:17-26^e Иез. 17:15^f Лев. 15:31; Иер. 7:30; Иез. 5:11**Иерусалимниң буурааны**

(4 Хаан. 25:1-21; Иер. 39:1-10; 52:1-30)

¹⁵ Иудейлерниң ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы оларже Бодунуң төлээлекчилерин катап-катап чорудуп шаг болган^g, чүге дээрге Бодунуң чонун база Бодунуң өргээзин кээргеп турган. ¹⁶ Иудейлер Бурганның ыдып турган төлээлекчилерин дорамчылап кочулап, Ооң сөстөрүн тоовайн, Ооң медээчилерин бак сөглөп турган^h. Адак сөөлүндө Дээрги-Чаяакчының килеңи Ооң чонунче кыптыгып, ону кым-даа оожургадаып шыдавас апарган. ¹⁷ Бурган оларже халдей хаанны ыдыптарга, ол хаан аныяк оолдарны ыдыктыг өргээге хылыш-биле шанчып каапкан, аныяк оолдар, кыстарны-даа, кырган, чөнүк улусту-даа кээргевээнⁱ. Бурган оларның шуптузун Навуходоносор хаанга хүлээдип берген. ¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзиниң улуг-биче бүгү эт-херекселин, өргээниң база хаанның, ооң нояннарының эргине-байлааның шуптузун ол хаан Вавилонче аппарган. ¹⁹ Бурганның өргээзин өрттедипкен, Иерусалимниң ханазын үрегдеп каапкан, хоорайның ордуларын шуптузун өрттедипкен, бүгү үнелиг чүүлдерин узуткап каапкан.

^g Иер. 7:13; 25:3^h Иер. 5:13; Зах. 1:4ⁱ Ы. х. к. 28:49-50

²⁰ Навуходоносор хылыштан дириг арткан чонну Вавилонче тудуп аппаратан, олар анаа Персия күрүнези күш кирип келгичеге чедир, Вавилоннуң хаанының, ооң оолдарының кулдары бооп келген. ²¹ А израиль чер Иеремия медээчининң дамчытканы Дээрги-Чаяакчының сөстери күүсеттинер кылдыр, бодунуң хоозуралының бүгү үези – чеден чыл дургузунда – дыштанып, амыр-дыш чылдарының орнун тургузуп ап чыткан^a.

^a Лев. 26:33-35; Иер. 25:11

Кир хаанның иудейлерни чандырганы

(Эзра 1:1-4)

²² Дээрги-Чаяакчы Бодунуң Иеремияны дамчыштыр чугаалаан сөстери боттанзын дээш^b, Персияның хааны Кирниң^c чагыргазының бирги чылында ол хаанны сагыш алындырыпкан. Кир хаан ынчан бодунуң бүгү күрүнезинге мындыг чарлык үндүргөш^d, ону бижидип, номчуткан база чарлаткан:

^b Иер. 29:10

^c Иса. 44:28; 45:1;

Дан. 6:28

^d Эзра 5:13

²³ «Персияның хааны Кирниң чугаалаан чүвези бо-дур: Дээрде саадаан Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ чер-делегейниң бүгү күрүнелерин хүлээди бергеш^e, иудей черде Иерусалим хоорайга Анаа өргээ тударын дааскан^f. Ооң чонунга хамааржыр кым-даа бар болза – Бурганы Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады болзун! – ынаар чоруй барзын».

^e Иса. 41:2

^f Иса. 44:28

Эзра

Кирилде

Эзраның ному Персия Вавилонну эжелеп алган соонда, еврей чоннуң туттуруушкундан Иудеяже эеп кээп турганының дугайында, Иерусалимге амыдыралды аайлап-башкарганының база Дээрги-Чаяакчыга мөгөйишикинни катап тургусканының дугайында тоожуп турар. Бо ном биле Неемияның номун чаңгыс-ла ол автор Чылдар демдеглели деп номнарның уланчызы кылдыр чыып тургускан чадаvas.

Номну үш кол кезекке чарып болур.

1) Персияның хааны Кирниң үезинде иудейлерниң баштай (бистиң эрага чедир 538 ч.) эеп келгени (1–2 эгелер).

2) Вавилон аг-шеригниң 586 чылда үреп бузуп кааны Дээрги-Чаяакчының өргээзин катап тургускаш, ыдыктааны (3–6 эгелер). Еврейлер Вавилонга туттуруушкунга турда, Иудеяны ээлеп чурттай берген чоннар болганчок-ла удурланып турза-даа, Бурганның өргээзин тудар ажыл 515 чылда, Аггей биле Захария медээчилерни дамчыштыр Бурганның хей-аът киришикининиң ачызында, доозулган. Мында оон ыңай оон-даа орай үеде кожа чоннарның Иерусалимниң ханазын тударынга удурланганын тодарадып бижээн. Номнуң ол үзүндүзүнүң улуг кезиши еврей дылда эвес, а Персияның күрүне дылы болур арамей дылда бижиттинген.

3) Элээн каш салгал солушкан соонда, бистиң эрага чедир V вектиң ортан үезинде чадаvas, Иерусалимче Вавилондан Бурганның бараалгакчызы, шажынчы эртемден Эзра еврейлерниң база бир бөлүү-биле кады эеп келген (7–10 эгелер). Ол бодунуң чонунга Дээрги-Чаяакчыга бүзүрелдиң эге дөзүнче эглип кээр база Ооң хоойлузун оон-даа кызымак күүседир талазы-биле дузалаан. Эзраның аажок улуг салдарының ужун хоойлу тайылбырлакчылары израиль ниитилелге дараазында чылдарда кончуг чугула рольдуг апарган.

Кир хаанның иудейлерни чандырганы

(2 Чыл. 36:22-23)

1 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң Иеремияны дамчыштыр чугаалаан сөстери боттанзын дээш^а, Персияның хааны Кирниң^б чагыргазының бирги чылында ол хаанны сагыш алындырыпкан. Кир хаан ынчан бодунуң бүгү күрүнезинге мындыг чарлык үндүргөш^с, ону бижидип, номчуткан:

^а Иер. 29:10

^б Иса. 44:28; 45:1;

Дан. 6:28

^с Эзра 5:13

² «Персияның хааны Кирниң чугаалаан чүвези бо-дур: „Дээрде саадаан Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ чер-делегейниң бүгү күрүнелерин хүлээдип бергеш, иудей черде Иерусалим хоорайга Аңаа өргээ тударын дааскан^д. ³ Дээрги-Чаяакчының чонунга хамааржыр бүгү улус – Бурганы олар-биле кады болзун! – иудей черде Иерусалимче чоруй баргаш, Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының Иерусалимде турар Бурганның өргээзин тутсун. ⁴ Иудейлерниң артынчызынга оларның чурттап турар бүгү черлеринде кожолары дузалап, оларны алдын-мөңгүн, эт-хөрөңги, мал-маган болгаш Иерусалимде Бурганның өргээзинге эки тура-биле кылган өргүл белектери-биле хандырзын“».

^д Иса. 44:28

⁵ Иуда биле Вениаминниң аймактарының баштыңнары, Бурганның бараалгакчылары, левиттер – Бурганның сагыш алындырыпкан бүгү улузу – Иерусалимге Дээрги-Чаяакчының өргээзин барып тудар дээш көдүрлүп үнгөн. ⁶ Оларның бүгү

кожалары эки тура-биле эккелген шупту өргүл белектеринден ангыда, алдын-мөңгүн эт-херексел, эт-хөрөңги, мал-маган болгаш улуг үнелиг эт-септи оларга берген. ⁷ Навуходоносорнун Иерусалимден ап алгаш, бодунун бурганнарының өргээзинге салып алганы Дээрги-Чаяакчының өргээзинин эт-херекселин^a Кир хаан боду үндүрүп берген. ⁸ Персияның хааны Кир ол эт-херекселди үндүрерин эртине-байлак шыг-жамырының кадагалакчызы Митредатка дагзып каан. Митредат ол эт-херекселди санап-түңнээш, Иудеяның чагырыкчызы Шешбацарга хүлээдип берген^b.

⁹ Оларның даңзызы бо-дур:

алдын тавактар – 30;
 мөңгүн савалар – 1000;
 бижектер – 29;
¹⁰ алдын аяктар – 30;
 эжеш мөңгүн аяктар – 410;
 өске савалар – 1000.

¹¹ Шупту алдын-мөңгүн эт-херекселдин саны 5400 болган. Улус-чон Вавилондан Иерусалимче көжүп чанып турда, Шешбацар ол бүгүнү ап алгаш, эккелген.

*Туттуруушкундан ээп келген улустун даңзызы
 (Неем. 7:6-73)*

2 ¹ Чурттун туттуруушкундан ээп келген улузу бо-дур. Оларны Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунун чуртунче тудуп аппаратан турган^c. Олар Иерусалим болгаш Иудеяже, кижилерүзү бодунун хоорайынче, ² Зоровавел^d, Иисус, Неемия, Серайя, Раалия, Мардохей, Билшан, Мисфар, Бигвай, Рехум болгаш Баана оларны эдерип чедип келген. Израиль чоннун сан-даңзызы бо-дур^e:

³ Пароштун үре-салгалы^f – 2172 кижилер,
⁴ Шефатияның үре-салгалы – 372,
⁵ Арахтын үре-салгалы – 775,
⁶ Пахат-Моавтын үре-салгалы (Иисус биле Иоавтын төрөл бөлүүндөн) – 2812,
⁷ Эламның үре-салгалы – 1254,
⁸ Заттунун үре-салгалы – 945,
⁹ Заккайның үре-салгалы – 760,
¹⁰ Баниниң үре-салгалы – 642,
¹¹ Бевайның үре-салгалы – 623,
¹² Азгадтын үре-салгалы – 1222,
¹³ Адоникамның үре-салгалы – 666,
¹⁴ Бигвайның үре-салгалы – 2056,
¹⁵ Адинниң үре-салгалы – 454,
¹⁶ Атерниң үре-салгалы (Эзекияның төрөл бөлүүндөн) – 98,
¹⁷ Бецайның үре-салгалы – 323,
¹⁸ Иораның үре-салгалы – 112,
¹⁹ Хашумнун үре-салгалы – 223,
²⁰ Гиббарның үре-салгалы – 95.

²¹ Вифлеемниң улузу – 123 кижилер,

²² Нетофаның чурттакчылары – 56,

^a 4 Хаан. 24:13;
 2 Чыл. 36:7

^b Эзра 5:14

^c 4 Хаан. 24:14-16; 25:11;
 2 Чыл. 36:29

^d Эзра 3:2; Неем. 12:1

^e Неем. 10:14-26

^f Эзра 8:3; 10:25

- ²³ Анатоттуң чурттакчылары – 128,
²⁴ Азмаветтиң улузу – 42,
²⁵ Кириат-Иаримниң, Кефира биле Беероттуң улузу – 743,
²⁶ Рама биле Геваның улузу – 621,
²⁷ Михмастың чурттакчылары – 122,
²⁸ Вефил биле Гайның чурттакчылары – 223,
²⁹ Невонуң улузу – 52,
³⁰ Магбиштиң улузу – 156,
³¹ Элам-Ахерниң улузу – 1254,
³² Харимниң чурттакчылары – 320,
³³ Лод, Хадид болгаш Ононуң улузу – 725,
³⁴ Иерихоннуң улузу^a – 345,
³⁵ Сенааның улузу^b – 3630.

^a Неем. 3:2^b Неем. 3:3

³⁶ Бурганның бараалгакчылары:

- Иедайяның^c үре-салгалы (Иисустуң төрөл салгалындан) – 973 кижиге,
³⁷ Иммерниң үре-салгалы^d – 1052,
³⁸ Пашхурнуң үре-салгалы^e – 1247,
³⁹ Харимниң үре-салгалы^f – 1017.

^c 1 Чыл. 24:7^d Эзра 10:20^e 1 Чыл. 9:12; Эзра 10:22^f Эзра 10:21

⁴⁰ Левиттер^g: Иисус биле Кадмиилдин үре-салгалы (Годавияның төрөл салгалындан) – 74 кижиге.

^g Неем. 10:9

⁴¹ Ыраажылар^h: Асафтыңⁱ үре-салгалы – 128 кижиге.

^h Эзра 10:24

⁴² Хаалгачы улус^j: Шаллум, Атер, Талмон, Аккув, Хатита болгаш Шовайның үре-салгалы – 139 кижиге.

ⁱ 1 Чыл. 6:39^j 1 Чыл. 9:17

⁴³ Бурганның өргээзиниң ажилчиннары^k: Циха, Хасуфа болгаш Таббаоттуң үре-салгалы, ⁴⁴ Керос, Сиага болгаш Фадоннуң үре-салгалы, ⁴⁵ Левана, Хагава болгаш Аккувтуң үре-салгалы, ⁴⁶ Хагав, Шамлай болгаш Хананның үре-салгалы, ⁴⁷ Гиддел, Гахар болгаш Реайяның үре-салгалы, ⁴⁸ Рецин, Некода болгаш Газамның үре-салгалы, ⁴⁹ Уза, Пасаех болгаш Бесайның үре-салгалы, ⁵⁰ Асна, Меуним болгаш Нефисимниң үре-салгалы, ⁵¹ Бакбук, Хакуфа болгаш Хархурнуң үре-салгалы, ⁵² Бацлут, Мехида болгаш Харшаның үре-салгалы, ⁵³ Баркос, Сисара болгаш Фамахтың үре-салгалы, ⁵⁴ Нециах биле Хатифаның үре-салгалы.

^k 1 Чыл. 9:2; Неем. 11:3

⁵⁵ Соломоннуң чалчаларының үре-салгалы^l: Сотай, Гассоферет болгаш Феруданың үре-салгалы, ⁵⁶ Иаала, Даркон болгаш Гидделдин үре-салгалы, ⁵⁷ Шефатия, Хаттил, Похерет-Гаццевайим болгаш Амийниң үре-салгалы.

^l Неем. 11:3

⁵⁸ Бурганның өргээзиниң ажилчиннары биле Соломоннуң чалчаларының ук-салгалы шупту – 392 кижиге.

⁵⁹ Израильче Тел-Меллах, Тел-Харша, Херув-Аддан, Иммер хоорайлардан чедип келген-даа болза, оларның төрөл бөлүктери израиль чондан укталган дээрзин шын-зыдып шыдаваан улус:

⁶⁰ Делайя, Товия болгаш Некоданың үре-салгалы – 652 кижиге.

⁶¹ Бурганның бараалгакчыларындан укталган улус: Ховайя, Гаккоц болгаш Верзеллийниң үре-салгалы. (Ол Верзеллий дээрге Галаад чурттуг Верзеллийден

^a 2 Хаан. 17:27; 19:31

^b Лев. 22:2

укталган бир кысты кадай кылып алгаш, ол ат-биле адаттынып эгелээн кижиге турган.)^a ⁶² Ол улус боттарының төрөл угунуң бижилгезин дилеп турган, ынчалза-даа тыппайн баргаш, арыг эвес кылдыр санаттырып, Бурганның бараалгакчыларының даңзызынче кири бижиттирбээн. ⁶³ Тус чер чагырыкчызы оларга, урим биле туммимни* ажыглап шыдаптар бараалгакчы көстүп келгиге чедир, аажок ыдыктыг өргүлдерниң эдин чивезин^b дужаап каан.

⁶⁴ Эглип келген бүгү ниитилел 42 360 кижилиг болган чүве-дир.

⁶⁵ Оон аңгыда 7337 эр, херэежен кул кижиге турган, оон ыңай 200 эр, херэежен ыраажы база олар-биле кады турган. ⁶⁶ Олар 736 аыттыг, 245 мулдуг, ⁶⁷ 435 тевелиг болгаш 6720 элчигенниг турган.

⁶⁸ Төрөл салгалдарның чамдык баштыңнары Иерусалимде Дээрги-Бурган-Чаяакчынын өргээзинге келгеш, ону биезде турган черинге катап тудар дээш, эки тура-биле өргүл кылган. ⁶⁹ Олар боттарының шыдаар шаа-биле ол ажил дээш акша-хөрөңги шыгжамырынче 61 000 драхма алдын, 5000 °мина мөңгүн** болгаш Бурганның бараалгакчылары кедер 100 хеп дужаап берген.

⁷⁰ Ынчалдыр Бурганның бараалгакчылары, левиттер, карачалдар, ыраажылар, хаалгачылар болгаш Бурганның өргээзиниң ажилчыннары – бүгү израиль чон боттарының хоорайларынга чурттап эгелээн.

Өргүл салыр бедигээшти катап тургусканы

3 ¹ Израильчилер боттарының хоорайларынга чурттай берген соонда, ол чылдың чеди айда бүгү чон, чаңгыс кижиге ышкаш, Иерусалимге чыгып келген^c.

² Иоседектиң оглу Иисус^d бодунуң ха-дуңмазы болур Бурганның бараалгакчылары-биле, Салафиилдин^e оглу Зоровавел^f бодунуң акы-дуңмазы-биле Израильдин Бурганынга өргүл салыр бедигээш тудуп эгелээн^g. Олар ону Бурганның кижизи Моисейнин^h хоойлузунда бижип каанын ёзугаар аңаа бүрүн өрттедир өргүлдер кылып дээш тудуп эгелээнⁱ. ³ Олар кожа чоннардан^j коргуп турган-даа болза***, өргүл салыр бедигээшти биеэги таваанга тудуп кааш, аңаа Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдерни эртен, кежээ эккеп салып турган^k. ⁴ Оон олар ыдыктыг хоойлуда айтып каанын ёзугаар Чадырлар байырлалын демдегеп, ону эрттирер хүн бүрүзүнде бүрүн өрттедир өргүлдерни доктааткан сан-хемчээл ёзугаар салып турган^l. ⁵ Оон соонда олар хүннүн-не кылып журлуг өргүлдерни, ай чаазының байырлалында^m болгаш Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан бүгү ыдыктыг хүннердеⁿ кылып өргүлдерни, эки тура-биле кылып турар өргүлдерин эккеп салып эгелээн. ⁶ Чеди айның бирээде, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң таваа ам-даа салдынмаан-даа турган болза, олар Аңаа бүрүн өрттедир өргүлдерни эккеп салып эгелээн.

Бурганның өргээзин катап тудуп эгелээни

⁷ Израильчилер даш чонукчуларынга, чазаныкчыларга акша-мөңгүннү, а Тир биле Сидоннуң чурттакчыларынга аыш-чем, арага-хымыс болгаш олива үзүн, олар Персияның хааны Кириң чөпшээрели-биле пөш ыяшты Ливандан Иоппияже дайлап сөөртсүн дээш^o, берип эгелээн.

⁸ Олар Иерусалимде Бурганның өргээзинче чедип келген соонда, ийиги чылдың ийи айда Салафиилдин оглу Зоровавел, Иоседектиң оглу Иисус болгаш оларның өске хадуңмазы – Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш Вавилонга туттуруушкундан

^c Неем. 8:1

^d Неем. 12:1; Зах. 3:1-10

^e 1 Чыл. 3:17

^f 1 Чыл. 3:19; Неем. 12:1;

Агг. 1:1; 2:20-23;

Зах. 4:6-10

^g Хост. 27:1

^h Ы. х. к. 33:1;

Ыд. ыр. 89:1

ⁱ Ы. х. к. 12:5-6

^j Эзра 4:4

^k Хост. 29:38

^l Сан. 29:12-38

^m Сан. 28:1-15

ⁿ Сан. 29:39

^o 2 Чыл. 2:16

* 2:63 Урим биле туммим – Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турган херекселдери (Хост. 28:30 көр).

** 2:69 500 хире килограмм алдынга, 2700 хире килограмм мөңгүнге деннежир.

*** 3:3 Азы: «Олар кожа чоннардан коргар болгаш».

Иерусалимче ээп келген бүгү улус ажылдап эгелээн. Олар чээрби хардан өрү назылыг^a левиттерни Дээрги-Чаяакчының өргээзин тудар ажылдар хайгаараары-биле томуйлап каан. ⁹Ынчангаш Иисус, ооң оолдары, акы-дунмазы; Кадмиил, ооң оолдары база Иуданын аймаа Бурганнын өргээзин тудар ажылдарны, чаңгыс кижиге дег, хайгаарап көрүп эгелээн. Хенададтын оолдары^b болгаш оларнын левит ха-дунмазы оларга дузалап турган.

¹⁰Тудугжулар Дээрги-Чаяакчының өргээзинин таваан салып каарга^c, боттарынын тускай хептерин кеткеш, трубалар тудуп алган Бурганнын бараалгакчылары биле кимвалдар тудуп алган левиттер (Асафтын үре-салгалы) Израильдин хааны Давидтин чагыын ёзугаар Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдар дээш туруп алган^d. ¹¹Оон олар Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаан, алдаржыткан ырларны ырлажып эгелээн: «*Ол ачылыг-дыр, Ооң Израильге энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир*»^e.

Бүгү чон Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, ыткыр ырлажып турган, чүге дээрге Ооң өргээзинин таваан салып каан болган. ¹²Ынчалза-даа дыка хөй улус – Бурганнын биеэги өргээзин көргөн^f, назы-хары улгаткан бараалгакчылар, левиттер, төрөл салгалдар баштыңнары чаа өргээнин таваан салып турарын көргөш, ишкирнип ыглажып турган. А өске хөй улус өөрүшкүден ыткыр алгыржып турган. ¹³Чон ынчаар шимээрпеп, хөлзээрпеп, өөрүшкүнүн алгы-кышкызын ыы-сыыдан ылгаары болдунмас болган. Ыт-шимээн кайы ырактан дыңналып турган.

Бурганнын өргээзин база Иерусалимни катап тударынга удурланышкыннар

4 ¹Иуда биле Вениаминнин аймактарынын дайзыннары туттуруушкундан ээп келген улустун Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргээ тудуп турарын дыңнап кааш, ²Зоровавелге^g база төрөл салгалдар баштыңнарынга чедип келгеш: «Силер-биле кады тудуула. Бис база, силер ышкаш, Бурганыңарга мөгөйип, бисти бээр көжүрүп каан Ассириянын хааны Асарданнын үезинден эгелээш^h, Аңаа өргүл салып турар болгай бис» – дээннерⁱ.

³А Зоровавел, Иисус база израиль чоннун төрөл салгалдарынын өске баштыңнары: «Чок, Бурганывыстың өргээзин бис-биле кады тутпас силер. Персиянын хааны Кирнин биске дужааганын ёзугаар^j Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының өргээзин чүгле боттарывыс тудар бис» – деп харыылаан.

⁴Ынчан ол чернин чурттакчылары иудей чон өргээни улаштыр тутпазын дээш, оларны коргудуп, холу салдына бээр кылдыр ундарадып турган^k. ⁵Олар иудейлернин бодалдарынга шаптыктаар дээш, Персиянын хааны Кирнин чагырган бүгү үезинде, оон Персияны Дарий хаан^l чагырып эгелегиге чедир, чөвүлекчилер хээлилеп ап турган.

⁶Ахашверош хааннын чагыргазынын эгезинде^m дайзыннар Иудея биле Иерусалимнин чурттакчыларынга удур улуг буруудадышкын бижээн.

⁷Оон Персиянын хааны Артаксерстинⁿ үезинде Бишлам, Митредат, Табеел болгаш оларнын өске-даа эш-өөрү ол хаанга чагаа бижээн. Олар чагааны арамей жүжүктөр-биле арамей дылга бижээн^o.

⁸Тус чер чагырыкчызы Рехум биле Шимшай бижээчи Артаксеркс хаанга Иерусалимге хамаарыштыр мындыг чагаа бижээн*:

⁹⁻¹⁰«Тус чер чагырыкчызы Рехум, Шимшай бижээчи болгаш оларнын эш-өөрү – шииткекчилер, дүжүмөттер, тарпелейлер, апарсалар, архилер,

^a 1 Чыл. 23:24;
2 Чыл. 31:17

^b Неем. 10:9

^c Зах. 4:9

^d 1 Чыл. 16:4-6; 25:1-2

^e 1 Чыл. 16:34;
2 Чыл. 5:13;
Ыд. ыр. 105:1

^f Агг. 2:3

^g Эзра 3:2

^h 4 Хаан. 19:37;
Иса. 37:38

ⁱ 4 Хаан. 17:24-41

^j Эзра 1:1-3

^k Эзра 3:3

^l Эзра 4:25; Агг. 1:1

^m Эсф. 1:1; Дан. 9:1

ⁿ Эзра 7:1; Неем. 2:1

^o 4 Хаан. 18:26;
Иса. 36:11; Дан. 2:4

* 4:8 Бо шүлүктен эгелээш, 6:18 шүлүкке чедир тоожуушкун арамей дылда бижиттинген.

вавилончулар, сузыжылар (азы эламнар) болгаш өндүр улуг, хүндүткелдиг Аснафар хаанның* тудуп алгаш, Самарияга чагырткан хоорайларже база Евфрат хемниң барыын талазында өске девискээрлерже көжүрүп каан улузу бо чагааны бижээн».

¹¹ Оларның хаанче чорудупкан чагаазының хоолгазы мындыг болган:

«Артаксеркс хаанга, Евфрат хемниң барыын талазында чурттап турар силерниң чалчаларыңардан.

¹² Хаан билип алзын дээш бижип тур бис. Силерниинден бистиң черже үнүпкен иудейлер Иерусалимге келгеш, шак ол үймээнчи, бузут-бактыг хоорайны катап тудуп эгеледи. Олар ханаларны катап тургузуп, оларның үндезинин эде салып тур.

¹³ Хаан оон ыңай мону база билип алзын. Бир эвес бо хоорай катап туттунуп, ооң ханаларын чедир тудуп каар болза, албан-үндүт, үндүрүг, каайлы^a төлеттинмейн баар^b, хаанның орулгазы эвээжей бээр. ¹⁴ Бис хаандан хамаарылгалыг болганывыста, хаанның адын баксырадып турарын анаа көрүп шыдавас болгаш, хаанга медээ чедирип, чагаа бижидивис. ¹⁵ Силерниң мурнуңарда турган хааннарның төөгү бижилгелеринден дилеттирип көрүңер. Ол бижилгелерден бо хоорай – үймээнчи, хааннарга болгаш тус чер девискээрлеринге хоралыг, эрте шагдан-на тура халыышкын үндүрүп турган хоорай дээрзин тып номчуп, билип аар силер. Ынчангаш ону үрөп бузуп каан чүве-дир. ¹⁶ Хаанга дыңнадып тур бис: бир эвес бо хоорай катап туттуна берип, ооң ханаларын чедир тудуп каар болза, Евфрат хемниң барыын талазында силерниң ээлээн девискээриңерден чүү-даа артпас».

¹⁷ Хаан оларга мындыг харыы берген:

«Тус чер чагырыкчызы Рехум, Шимшай бижээчи болгаш силерниң Самарияда-даа, Евфрат хемниң барыын талазында өске черлерде-даа чурттап турар эш-өөрүңер, амыр-мендинерни эредим.

¹⁸ Силерниң биске чоруткан чагаанарны мээң мурнумга очулдуруп**, дыңналдыр номчуп берди. ¹⁹ Мен дужаал бээримге, дилеп номчааш, ол хоорайга эрте шагда-ла хааннарга удур тура халыышкыннар болуп, үймээннер, хөлзээшкиннер үнер чер турганы билдине берди. ²⁰ Иерусалимге Евфраттың барыын талазында бүгү девискээрни чагырган күчүлүг хааннар турган^c, чон оларга албан-үндүт, үндүрүг, каайлы төлеп турган болду^d. ²¹ Ынчаарга ол улуска ажылын доктаадырын дужаанар, мен айттышкын бербээн шаамда, ук хоорайны катап тутпазын. ²² Көрдүңер бе, ол херекти эки хайгаараңар. Хаанга когарал чедирер хире апаар кылдыр, ол айыылды өстүрген херээ чүл?»

²³ Артаксеркс хаанның чагаазының хоолгазын Рехумга, Шимшай бижээчиге болгаш оларның эш-өөрүңге номчуп бээри билек, олар доп-дораан Иерусалимде иудейлерже чорупкаш, ажылды доктаадырын күш-биле албадапкан.

^a Эзра 4:20; 7:24

^b Эсф. 3:8; Аж.-ч. 16:20

^c 3 Хаан. 4:21;

Ыд. ыр. 71:8

^d Ы. х. к. 15:6

* 4:9-10 Аснафар – бистиң эрага чедир VII векте Ассирияның хааны Ашшурбанипалды ынча деп адап турар чадавас.

** 4:18 Азы: «Тога номчуп».

Татнайның Дарий хаандан дилээ

²⁴ Ынчалдыр Иерусалимде Бурганның өргээзин тудар ажыл соксай берген болгаш Персияның хааны Дарийниң чагыргазының ийги чылынга чедир^a катап эгелевээн.

^a Эзра 4:5

5 ¹ Ынчан Бурганның медээчилери: Аггей^b биле Аддонуң үре-салгалы Захария^c Иудеяда база Иерусалимде чурттап турар иудейлерге Израильдиң Бурганының адын тудуп, өтгүр билип медеглеп турган. ² Салафиилдиң оглу Зоровавел биле Иоседектиң оглу Иисус^d Иерусалимде Бурганның өргээзин тудуп эгелээн, а Бурганның медээчилери олар-биле кады болуп, деткип турган^e.

^b Агг. 1:1

^c Зах. 1:1

^d Эзра 3:2; Зах. 3:1

^e Эзра 6:14; Агг. 1:11;

Зах. 4:6

^f Эзра 6:6, 13

³ Ол үеде Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай^f, Шефар-Бознай болгаш оларның эш-өөрү демги иудейлерге чедип келгеш: «Бо өргээни тударын, тудугну катап тургузарын кым силерге чөпшээреди?» – деп айтырган.

⁴ Олар* оон ыңай: «Бо тудугну кылып турар улустуң аттары кымыл?» – деп айтырган.

⁵ Ынчалза-даа Иудеяның баштыңнарын Бурганы камгалап-карактап турган болгаш^g, Дарий хаанче чоруткан медээ четпээн шаанда, ол херекке хамаарыштыр хаанның шиитпири келбээн шаанда, оларның ажылын доктаатпаан. ⁶ Евфраттың барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай, Шефар-Бознай болгаш оларның демги девискээрде дүжүмет эш-өөрүнүн Дарий хаанга бижээн чагаазының хоолгазы бо-дур. ⁷ Оларның хаанче чорудупкан дыңнадыында бижээни болза:

^g Ыд. ыр. 32:18

«Дарий хаан, амыр-мендиңер эреп, мөгейдивис!

⁸ Хаан мону билип алзын: бис Иудеяның девискээринче, өндүр улуг Бурганның өргээзинче барып чордувус. Чон ол өргээни чонган даштардан тудуп, ооң ханаларында ыяш оорга чудуктар салып турар болду. Ажыл чүткүлдүү-биле, чедимчелиг кылдынып турар-дыр.

⁹ Бис оларның баштыңнары-биле чугаалажып: „Бо өргээни тударын, тудугну катап тургузарын кым силерге чөпшээреди?“ – деп айтырдывыс.

¹⁰ Оон аңгыда оларның аттарын база айтырдывыс, ынчангаш силерни биллип аар кылдыр, оларның баштыңнарының аттарын бижип берип болур бис. ¹¹ Иудейлер биске мынча деп харыылады:

„Бис – дээр биле черниң Бурганының чалчалары – Ооң хөй-хөй чылдар мурнунда туттунган турган, Израильдиң өндүр улуг хаанының эгелээш, төндүр тудуп каан өргээзин^h катап тудуп тур бис. ¹² Бистиң ада-өгбевис дээрде саадаан Бурганны килеңнедип ааргаⁱ, Ол оларны Вавилоннуң хааны, халдей аймак-сөөктүг Навуходоносорнуң холунга хүлээдип берген. Навуходоносор демги өргээни үрегдеп каапкаш, чонувусту Вавилонче тудуп аппаратан^j.

^h 3 Хаан. 6:1

ⁱ 2 Чыл. 36:16-17

^j 4 Хаан. 25:8-11

¹³ Ынчалза-даа Вавилоннуң хааны Кириң чагыргазының бирги чылында ол хаан Бурганның өргээзин катап тударын дужааган^k. ¹⁴ Навуходоносор хаанның Иерусалимде Бурганның өргээзинден ап алгаш, Вавилонда өргээже аппаратаны алдын-мөңгүн ыдыктыг эт-херекселди безин Кир хаан Вавилондан үндүрүп берген^l. Кир хаан ол эт-херекселди тус чер чагырыкчызы кылдыр томуйлап кааны Шешбацарга бергеш^m, ¹⁵ аңаа: ‘Бо эт-херекселдерни Иерусалимде Бурганның өргээзинге аппарат салып каг. Ол өргээни ооң турган черинге катап тудуп кагзынⁿ – деп дужааган.

^k Эзра 1:2

^l Эзра 1:7

^m Эзра 1:8

ⁿ Эзра 6:5

* 5:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Бис» деп бижээн.

^a Эзра 3:8, 10
¹⁶ Ол Шешбацар ынчан бээр келгеш, Иерусалимде Бурганның өргээзиниң таваан салып каан^a. Ол хүнден эгелээш, амгы хүнге чедир өргээни тудуп турар бис, ынчалза-даа ажыл ам-даа доозулбаан^c.

^b Эзра 6:1-2
¹⁷ Бир эвес хаан күзээр болза, Вавилонда эртине шыгжамырларында хаанның бижилгелеринден улуска дилеттирип көрзүн^b – Кир хаанның Иерусалимде Бурганның өргээзин катап тудар айтышкын бергени шын бе? Хаан бо херекке хамаарыштыр бодунуң шиитпирин бисче бижип чорудар болза, эки боор ийик).

Дарий хаанның чарлыгы

6 ¹ Дарий хаан ынчан дужаал бээрге, Вавилонда эртине шыгжамырларында бижимелдер шыгжаар черден дилээшкин кылдырган. ² А херек бижимел Мидия девискээринде^c Экбатана хоорайның ордузундан тывылган. Шак ол сагындырылгыч албан бижинде мынча деп бижээн болган:

³ Чагыргазының бирги чылында Кир хаан Иерусалимде Бурганның өргээзинге хамаарыштыр дужаал үндүрген:

«Бо өргээ – өргүлдер эккеп салып турар чер-дир; ону катап тудуп, таваан салып кагзын. Өргээниң бедии алдан кыры дурту, дооразы база алдан кыры дурту болзун. ⁴ Ооң ханаларын үш одуруг чонган даштардан, бир одуруг ыяштан салып кагзын^d. Чарыгдалдарны хаанның акша-хөрөңгизинден төлөп берзин. ⁵ А оон ыңай Навуходоносор хаанның Иерусалимде Бурганның өргээзинден ап алгаш, Вавилонче эккелгени алдын-мөңгүн эт-херексел Иерусалимде өргээже эглип келзин, оларны турган черлеринге салып кагзын^e».

^d 3 Хаан. 6:36

^e Эзра 1:7; 5:14-15

⁶ Ынчангаш Дарий хаан мындыг дужаал үндүрген:

«Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай^f, Шефар-Бознай болгаш оларның эш-өөрү, шак ол девискээрниң дүжүметтери! Бурганның өргээзинден ыңай туруңар, ⁷ ону тудар ажылга шаптык катпаңар. Иудеяда тус чер чагырыкчызы база чоннун баштыңнары Бурганның ол өргээзин турган черинге катап тудуп кагзын.

^f Эзра 5:3

^g Эзра 7:13, 21

⁸ Оон ыңай Бурганның өргээзин тударыңга демги иудей баштыңнарга дуза кадарының талазы-биле мээң дужаалым бо-дур^g; тудуг ажылы доктаваазын дээш, оларның чарыгдалдарын хаанның акша-хөрөңгизинден – Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң үндүрүг орулгазындан бүрүнү-биле төлөп бээр ужурлуг силер. ⁹ Оларга херектиг бүгү чүвени: дээрде саадаан Бурганга өргүл кылыр бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганнарны база кызыл-тас, дус, арага болгаш олива үзүн Иерусалимде Бурганның бараалгакчыларының айытканын ёзугаар хүннүң-не ыяап-ла берип туруңар. ¹⁰ Олар ынчан дээрде саадаан Бурганга таарымчалыг өргүлдерни салып, хаанның болгаш ооң оолдарының менти-чаагай чоруу дээш мөргүп шыдаар^h.

^h Иер. 29:7; 1 Тим. 2:2

¹¹ Мындыг дужаал база берип тур мен: бир эвес кандыг-бир кижини бо чарлыкты үрээр болза, ооң бажыңындан чудук уштуп, сүүрткеш, ол кижиниң мага-бодун өттүр шанчып шаажылазын, а бажыңын кемниг херээниң ужун бузуп каапсынⁱ. ¹² Ол чарлыкты үрөп, Иерусалимде Бурганның өргээзин үрегдээр дээш холун көдүрер кандыг-даа хаанны азы чонну Бодунуң ат-алдарын ында тургузуп каан Бурган узуткап кагзын.

ⁱ Дан. 2:5; 3:29

Мен, Дарий, ындыг дужаалды бердим. Ону ыяап-ла күүсетсин».

Бурганның өргээзин тудуп доосканы болгаш Бурганга бараалгатканы

¹³ Ынчан Евфрат хемниц барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай^a, Шефар-Бознай болгаш оларның эш-өөрү Дарий хаанның чорудупкан дужаалында ооң айыткан бүгү чүвезин ылаптыг күүсеткен. ¹⁴ Иудей баштыңнар өргээнин тудуун Бурганның медээчилери Аггей биле Аддонуң үре-салгалы Захарияның өттүр билген медеглелдериниң деткимчези-биле чедишкенин уламчылаан^b. Олар өргээни Израильдиң Бурганының айтышкынын ёзугаар база Персияның хааннары Кир^c, Дарий^d болгаш Артаксеркс^e оларның чарлыктарын ёзугаар тудуп дооскан. ¹⁵ Бурганның өргээзиниң тудуун Адар деп айның^f үште, Дарий хаанның чагыргазынын алдыгы чылында дооскан.

¹⁶ Израиль чон – Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш туттуруушкундан эеп келген бүгү арткан улус бо өргээни Бурганга бараалгадып, чаартканын өөрүшкүлүг байырлап демдеглээн^g. ¹⁷ Бурганның өргээзин чаартып турар үеде израильчилер өргүл кылдыр чүс буганы, ийи чүс кошкарны, дөрт чүс хураганын база бүгү израиль чоннуң бачыды дээш өргүл кылдыр – Израильдиң аймактарынын санын ёзугаар – он ийи хунаны эккеп салган. ¹⁸ Израильчилер оон Моисейниң номунда бижээнин барымдаалап^h, Бурганның бараалгакчылары биле левиттерни оларның салбыр, бөлүктөрүн ёзугаарⁱ Бурганга Иерусалимге бараан боору-биле тургузуп каан.

Хосталышкын байырлалын демдеглээни

¹⁹ Бир айның он дөртте туттуруушкундан эеп келген улус Хосталышкын байырлалын^j демдеглээн*. ²⁰ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер ыдыктанып-арыгланым каапкан^k – олар шупту арыг апарган турган. Левиттер Хосталышкын байырлалында дөгөрер хураганнары туттуруушкундан эеп келген бүгү улуска, ха-дунмазы бараалгакчыларга болгаш боттарынга белеткеп алган. ²¹ Туттуруушкундан чанып келген израильчилер дөгөргөн хураганын эдин чип турган, Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр дээш, ол черде чурттап турар чоннарның арыг эвес чаңчылдарындан адырлып алган^l бүгү улус база байырлалга киришкен. ²² Оон олар чеди хүн дургузунда Хаарган далганнар байырлалын^m өөрүшкүлүг демдеглеп келген, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларны өөрүшкү-биле бүргээн. Израильдиң Бурганы Ассирияның хаанын оларже ээ көрүндүрүптөргө, ол хаан израильчилерниң холун Дээрги-Чаяакчының өргээзин тудар кылдыр быжыглап каан болгай.

Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра

7 ¹ Ол болуушкуннарның соонда Персияның хааны Артаксеркстинⁿ чагыргазының үезинде Серайяның үре-салгалы Эзра (Серайя^o – Азарияның оғлу, Азария – Хелкияның оғлу, ² Хелкия – Шаллумнуң оғлу, Шаллум – Садоктуң оғлу, Садок – Ахитувтун оғлу^p, ³ Ахитув – Амарияның оғлу, Амария – Азарияның оғлу, Азария – Мерайоттун оғлу, ⁴ Мерайот – Зерахияның оғлу, Зерахия – Узийниң оғлу, Узий – Буккийниң оғлу, ⁵ Буккий – Авишуйнуң оғлу, Авишуй – Финеестиң оғлу, Финеес^q – Элеазарның оғлу, Элеазар^r – Бурганның дээди бараалгакчызы Аароннуң оғлу болур чүве-дир)^s Вавилондан үнгеш, Иерусалимге чедип келген. ⁶ Эзра болза^t Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының израильчилерге Моисейни дамчыштыр берген ыдыктыг хоойлузун шыырак билир ном-хоойлу тайылбырлакчызы** турган. Хаан Эзраңың делеглерин бүрүнү-биле хандырган, чүге дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчының холу ону камгалап

^a Эзра 5:3

^b Эзра 5:1-2; Агг. 1:11;

Зах. 4:6

^c Эзра 1:2

^d Эзра 6:12

^e Эзра 4:7; 7:13

^f Эсф. 3:7

^g 3 Хаан. 8:63-65;

2 Чыл. 7:5-8

^h Сан. 3:6; 8:9-11

ⁱ 1 Чыл. 24:1-31;

2 Чыл. 35:5

^j Хост. 12:1-13

^k Лев. 21:6; 2 Чыл. 30:15

^l Неем. 9:2; 10:28; 13:3

^m Хост. 12:15; 13:6

ⁿ Неем. 2:1

^o 4 Хаан. 25:18;

Иер. 52:24

^p 2 Хаан. 8:17; 15:24

^q Сан. 25:7-13; Иис. 24:33

^r Сан. 20:28

^s 1 Чыл. 6:4-14, 50-53

^t Неем. 8:1; 12:26

* 6:19 Бо шүлүктен эгелээш, тоожуушкун еврей дылга чоруп эгелээр.

** 7:6 Азы: «Мергежилдиг бижээчи».

турган. ⁷ Чамдык израильчилер база Бурганның бараалгакчылары, левиттер, ыраажылар, хаалгачылар болгаш Бурганның өргээзиниң ажылчыннарының чамдыызы Эзра-биле кады Артаксеркс хаанның чагыргазының чедиги чылында Иерусалимче чедип келген.

⁸ Эзра Иерусалимге хаанның чедиги чылының беш айда келген турган. ⁹ Ол Вавилондан бир айның бирээде чоруурун шийтпирлээш, Иерусалимге беш айның бирээде келген, чүге дээрге Бурганның буянын холу ону камгалап турган. ¹⁰ Эзра бодунуң сеткил-чүрөөн Дээрги-Чаяакчының хоойлузун шинчилеп көөрүнге, ону күүседиринге база израиль чонну Оон дүрүмнер, айтышкыннарынга өөредиринге^a бараан болдурган кижиге турган.

^a Ы. х. к. 17:9-11; 33:10

Артаксеркс хаанның Эзрага чагаазы

¹¹ Артаксеркс хаан Бурганның бараалгакчызы Эзрага – Дээрги-Чаяакчының Израильге берген айтышкыннары болгаш хоойлуларын шинчилеп турган эртемденге мындыг чагаа* бижээн:

^b Иез. 26:7; Дан. 2:37; Ажыл. 17:14

¹² «Хааннарның хааны^b Артаксеркстен. Дээрде саадаан Бурганның хоойлузунуң тайылбырлакчызы, Ооң бараалгакчызы Эзра, амыр-мендиңни эредим**.

^c Эзра 6:8

¹³ Мээң дужаалым бо-дур^c: күрүнемде израиль чонга хамааржыр кижиге бүрүзү, Бурганның бараалгакчызы азы левит кижиге бүрүзү сээң-биле кады Иерусалимче чоруур дизе, чорупсун, ажырбас. ¹⁴ Сени хаан мен болгаш чеди чөвүлекчим^d Бурганыңның сенде бар хоойлузунга хамаарыштыр Иудея биле Иерусалимни хайгаарап көрзүн дээш чорудуп тур бис. ¹⁵ Харын-даа хаан мээң болгаш чөвүлекчилеримниң Иерусалимде чурттап турар^e Израильдин Бурганынга өргөөн алдын-мөңгүнүн чедирип бээр сен.

^d Эсф. 1:14

^e 2 Чыл. 6:2

¹⁶ Вавилоннун бүгү девискээринден чыып шыдаарың алдын-мөңгүннү база чонуннун болгаш Бурганның бараалгакчыларының Ооң өргээзинге өргүп турар өргүл-белектерин база Иерусалимче чедирип бээр сен. ¹⁷ Ол акша-мөңгүн-биле ыяап-ла бугалар, кошкарлар, хурагаганнар, далган-тараа болгаш арага садып алгаш, ол бүгүнү силерниң Бурганыңарның Иерусалимде өргээзиниң өргүл салыр бедигээжинче эккеп салып каар сен^f.

^f Ы. х. к. 12:5-6

¹⁸ Сен база сээң ха-дунмаң арткан алдын-мөңгүннү шийтпирлээн аайыңар-биле, Бурганыңарның күзел-соруун ёзугаар чарыгдап болур силер. ¹⁹ Бурганыңның өргээзинге бараан болуру-биле сенээ хүлээдиң берген эт-херекселди Иерусалимде Бурганның мурнунга салып каг. ²⁰ Бурганыңның өргээзинге херек апарган өске-даа чүүлдерни, олар херектиг деп көөр болзунза, хаанның эртине шыгжамырларыңдан ап берип болур сен.

²¹ Мен, Артаксеркс хаан, Евфрат хемниң барыын талазында девискээрге хаанның акша-хөрөңги кадагалакчыларыңга дужаал берип тур мен: дээрде саадаан Бурганның хоойлузунуң тайылбырлакчызы, Ооң бараалгакчызы Эзраның силерден айтырган бүгү чүвезин ыяап-ла хандырып беринер. ²² Аңаа 100 °талант чедир деңзилик мөңгүннү, 100 °кор ишти чедир кызыл-тасты, 100 °бат чедир араганы, 100 бат чедир олива үзүн, а дусту, күзөөнин ёзугаар, кызыгаарлаашкын чок бээр силер^{***}. ²³ Дээрде саадаан

* 7:11 Бо эгениң 12-26 шүлүктери арамей дылда бижиттинген.

** 7:12 «Амыр-мендиңни эредим» деп очулдурган арамей өөстөрниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Тергиин дээн бижээчи Эзрага».

*** 7:22 Чижеглеп алырга, үш тонна мөңгүн, 20 000 литр кызыл-тас, 2000 литр арага болгаш олива үзүн.

Бурганның дужааган бүгү чүвезин Ооң өргээзи дээш чүткүлдүү-биле күүседир журлуг – Бурган хаанның болгаш ооң оолдарының күрүнезинче килеңневезин. ²⁴Силерге билдингир болзун: Бурганның бараалгакчызы, левит, ыраажы, хаалгачы, Бурганның өргээзиниң ажилчыны болгаш өске-даа бараан болукчу улустуң кайызындан-даа албан-үндүт, үндүрүт, каайлы^a хавырар эргенер чок.

^a Эзра 4:13, 20

²⁵ А сен, Эзра, Бурганыңның сеңээ хайырлаан мерген угааны-биле чагырыкчылар, шииткекчилерден томуйлап каг^b. Олар Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң бүгү чонунга – сээң Бурганыңның хоойлуларын билир бүгү улуска чөптүг шииткелден көргүссүн, а билбес улусту өөредип калыңар. ²⁶Сээң Бурганыңның хоойлузун база хаанның хоойлузун күүсетпес кижиги бүрүзүн ыяап-ла шиидип кагзын: азы өлүрүп кагзын, азы чурттан үндүр шөлүпсүн, азы эт-хөреңгизин хавырзын, азы кара-бажыңнап кагзын».

^b Хост. 18:21;
Ы. х. к. 16:18

Эзраның Бурганны алдаржытканы

²⁷ Ада-өгбевистиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол Иерусалимде Бодунун өргээзинге демги дужаалы-биле алдар-хүндү көргүзеринче хаанны сагыш алындырыпкан болгай. ²⁸Дээрги-Чаяакчы Бодунун энерелин менээ хаанның, ооң чөвүлекчилериниң болгаш бүгү күчү-күштүг нояннарының мурнунга көргүскен болгай. Мээң Бурганың Дээрги-Чаяакчының холу мени кагбаан болгаш, мен дидимненип, мээң-биле кады чоруптар кылдыр израиль чоннуң төрөл салгалдар баштыңнарын чыып алган мен.

Эзра-биле кады ээп келген эр улустуң даңызы

8 ¹ Артаксеркс хаанның чагыргазының үезинде мээң-биле кады Вавилондан үнүп келген төрөл салгалдар баштыңнарының оларның ада-өгбезин ёзугаар даңызы бо-дур:

² Финеестиң^c үре-салгалындан – Гирсам;

Ифамарның^d үре-салгалындан – Даниил;

Давидтиң үре-салгалындан – Хаттуш^e;

³ Шеханияның үре-салгалындан чамдык улус;

Пароштуң үре-салгалындан^f – Захария болгаш ооң-биле кады 150 эр кижиги төрөл салгал даңызынче кирген;

⁴ Пахат-Моавтың үре-салгалындан^g – Зерахияның оглу Элиоенай болгаш ооң-биле кады 200 эр кижиги;

⁵ Заттуңуң* үре-салгалындан – Яхазиилдин оглу Шехания болгаш ооң-биле кады 300 эр кижиги;

⁶ Адинниң үре-салгалындан – Ионафанның оглу Эвед болгаш ооң-биле кады 50 эр кижиги;

⁷ Эламның үре-салгалындан – Аталияның оглу Исаяя болгаш ооң-биле кады 70 эр кижиги;

⁸ Шефатияның үре-салгалындан – Михаилдин оглу Зевадия болгаш ооң-биле кады 80 эр кижиги;

⁹ Иоавтың үре-салгалындан – Иехиилдин оглу Авдий болгаш ооң-биле кады 218 эр кижиги;

^c Эзра 7:5

^d Хост. 6:23; Сан. 3:4;
Лев. 10:6; 1 Чыл. 24:3-4

^e 1 Чыл. 3:22; Неем. 10:4

^f Эзра 2:3; Неем. 7:8

^g Эзра 10:30

* 8:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Затту» деп ат таварышпайн турар.

^a Эзра 10:29

¹⁰ Баниниң* үре-салгалындан^a – Иосифияның оглу Шеломит болгаш ооң-биле кады 160 эр кижиге;

^b Эзра 10:28

¹¹ Бевайның үре-салгалындан^b – Бевайның оглу Захария болгаш ооң-биле кады 28 эр кижиге;

¹² Азгадтың үре-салгалындан – Гаккатанның оглу Иоханан болгаш ооң-биле кады 110 эр кижиге;

¹³ Адоникамның үре-салгалындан – сөөлзүредир чедип келген Элифелет, Иеиел, Шемайя болгаш олар-биле кады 60 эр кижиге;

¹⁴ Бигвайның үре-салгалындан – Утай, Заббуд болгаш олар-биле кады 70 эр кижиге төрөл салгал даңзызынче кирген.

Иерусалимче ээп келишикин

¹⁵ Мен ол бүгү улусту Агава хемче кири агып чыдар хемчигештиң чанынга чыып алган мен. Бис аңаа үш хондуvus. Чонну база Бурганның бараалгакчыларын хынап көөрүмге, оларның аразында чаңгыс-даа левит кижиге чок болду. ¹⁶ Мен ынчан баштыннар болур Элиезер, Ариил, Шемайя, Элнафан, Иарив, Элнафан, Нафан, Захария болгаш Мешулламны^c база эртемденнер Иегоиарив биле Элнафанны кыйгыртып алгаш, ¹⁷ оларны Касифия деп черниң даргазы Иддоже чорудупкан мен. Иддога база ооң Касифияда ха-дунмазы – Бурганның өргээзиниң ажилчыннарынга Бурганы-выстың өргээзинге бараан болур улустан чорудуп бээр кылдыр чүнү дамчыдарын оларга айтып берген мен.

^c Эзра 10:15

¹⁸ Бурганывыстың буянын холу бисти кагбаан болгаш, олар биске бараан болукчу улусту: Махлиниң^d үре-салгалы, салым-чаяанның Шеревияны^e база ооң оолдары биле акы-дунмазы болур он сес кижини эккелген. (Махли Левийниң оглу, а Левий – Израильдиң оглу чүве-дир.) ¹⁹ Хашавияны^f, ооң-биле кады Мерариниң^g үре-салгалы Исаяны болгаш ооң акы-дунмазы, оолдары болур чээрби кижини база эккелген. ²⁰ Олар оон ыңай Бурганның өргээзиниң ажилчыннары^h болур 220 кижини – левиттерге дузалажыр кылдыр Давид хаанның, ооң нояннарының томуйлап каан улустун эккелген. Оларның шуптузунуң аттарын даңзылап бижип каан.

^d 1 Чыл. 6:19

^e Неем. 12:24

^f Неем. 12:24

^g 1 Чыл. 6:16

^h Эзра 2:43; 7:7

²¹ Аңаа, Агава хемниң чанынга, боттарывысты Бурганывыстың мурнунга томаартып, биске, ажы-төлүвүске база бүгү эт-хөреңгивиске айыыл чок орук-суурну Оон дилеп аар дээшⁱ, шээрлээшкин^j кылырывысты чарлаан мен. ²² Хаандан орук-суурга дайзыннардан бисти камгалаар чадаг болгаш аъттыг шериглер дилээри меңээ ыядынчыг болган, чүге дээрге бис аңаа: «Бурганывыстың холу Олче чүткүп турар кижиге бүрүзүнге буян көргүзөр, а Оон ойталаан бүгү улусче Ооң килеңи болгаш күчү-күжү угланыр» – дээн турган бис.

ⁱ Ыд. ыр. 5:9

^j Лев. 16:28; 2 Чыл. 20:3

²³ Ынчангаш бис шээрленип, Бурганывыстан ол дугайында дилээривиске, Ол бистиң мөргүлүвүске харыылаан.

²⁴ Оон мен Бурганның кол бараалгакчыларындан он ийи кижини – Шеревия биле Хашавияны^k база оларның он акы-дунмазын аңгылап кагдым. ²⁵⁻²⁷ Мен оларның мурнунга хаанның, ооң чөвүлекчилер, нояннарының болгаш Вавилонга турган бүгү израильчилерниң Бурганывыстың өргээзинге өргүл белээ кылдыр берген алдын-мөңгүнүн, эт-херекселин деңзилээш^l, оларның холунга 650 °талант мөңгүннү, 100 талант мөңгүн эт-херекселди, 100 талант алдынны, 1000 драхма деңзилиг 20 алдын дашканы болгаш эки дээн кылагар хүлдерден кылган, алдын ышкаш үнелелдиг ийи саваны берипкен мен**.

^k Эзра 8:18-19

^l Эзра 7:15-16

* 8:10 Өске бурунгу сөзүглелде «Бани» деп ат таварышпайн турар.

** 8:25-27 Чижеглеп алырга, 20 хире тонна мөңгүн, 3 тонна деңзилиг мөңгүн эт-херекселдер, 3 тонна алдын, 8,5 хире килограмм деңзилиг алдын дашкалар.

²⁸ Мен оон ыңай оларга: «Силер – Бурганга бараалгаткан улус-тур силер, бо эт-херексел база ыдыктыг. Бо алдын-мөңгүн дээрге ада-өгбөнерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга эки тура-биле берген өргүл-дүр. ²⁹ Ол бүгүнү Бурганның кол бараалгакчыларының, левиттерниң, Израильдиң төрөл салгалдар баштыңнарының мурнунга деңзилээш, Иерусалимде Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шыгжамыр-өрээлдеринче дужаап бергиженерге чедир серемчилелдиг кадагалаңар» – дээн мен.

³⁰ Оон Бурганның демги бараалгакчылары биле левиттер Иерусалимде Бурганы-выстың өргээзинче аппараттын дээш, оларның мурнунга деңзилеп каан алдын-мөңгүнү, ыдыктыг эт-херекселди хүлээп алган.

³¹ Иерусалимге чедер дээш, бир айның он ийиде Агава хемден үнүпкен бис. Бурганы-выстың холу бисти кагбайн турган болгаш, Ол бисти орук-суурга дайзыннардан, дээрбечилерден камгалап турду. ³² Иерусалимге чедип келгеш, үш хүн дыштанган бис^a.

³³ Дөрткү хүнде бис Бурганы-выстың өргээзинге алдын-мөңгүнү, ыдыктыг эт-херекселди деңзилээш, Урияның оглу, Бурганның бараалгакчызы Меремотка^b хүлээдип бердивис. Ооң-биле кады Финеестин оглу Элеазар, а ол ышкаш левиттер – Иисустун оглу Иегозавад^c, Биннуйнун оглу Ноадия олар турган. ³⁴ Бүгү чүве санаттынып, деңзилеттинген, база ол-ла үеде ниити деңзи бижиттинген.

³⁵ Ооң соонда туттуруушкундан ээп келген улус^d Израильдиң Бурганынга бүрүн өрттедир өргүлдер: бүгү израиль чон дээш он ийи бугажык, тозан алды кошкар, чеден чеди хураган болгаш бачыг дээш өргүл болур он ийи хунаны эккелген. Ол бүгү мал-маганны Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салган. ³⁶ Ол улус оон ыңай хаанның дужаалдарын^e Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчыларынга база ооң томуйлааны өске эргелекчилерге эккеп берген^f. Ынчан ол даргалар израиль чонга база Бурганның өргээзинге деткимче көргүскен.

^a Неем. 2:11

^b Неем. 3:4, 21

^c Неем. 11:16

^d Эзра 2:1

^e Эзра 7:21

^f Неем. 2:7

Даштыкы херээженнер-биле өг-бүле тутканнарны илереткени

9 ¹ Ол бүгүнү кылган соонда, баштыңчылар меңээ чедип келгеш: «Израильдин чону, Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер кожа чоннардан: хананей, хет, ферез, иевус, аммон, моав, египет, амор чоннардан, оларның чүдек-бужар чаңчылдарындан аңгыланмаан-дыр. ² Израильчилер ол чоннарның кыс уругларын боттарынга база оолдарынга кадай кылдыр ап турган болгаш^g, ыдыктыг чон^h кожа чоннар-биле холужа берген-дирⁱ, артында-ла баштыңчылар биле даргалар Бурганын ындыг шынчы эвес чоруктуң үлегерин бир дугаарында көргүскен-дир» – дээн.

³ Ону дыңнап кааш, мен качыгдалдан бодумнун тонум, хөйлөнимни ора тыртып каапкаш, бажым дүгүн, сегел салымны чула тыртып, муңгаралга алзыпкан олурган мен. ⁴ Ынчан Израильдиң Бурганының сөстөрүнден сүрээдеп турар бүгү улус^j туттуруушкундан ээп келгеннерниң ол кемниң херээ дээш, мени долгандыр чыгып келген. Мен анаа кежээки өргүл салыр үеге чедир муңгаралга алзыпкан олурган мен.

^g Хост. 34:15-16;

Ыл. х. к. 7:3-4;

Неем. 13:23

^h Ыл. х. к. 7:6

ⁱ Ыл. ыр. 105:35

^j Иса. 66:2, 5

Эзраның чоннун бачыдын билинген мөргүлү

⁵ Кежээки өргүл салыр үеде бодумну томаартып, олурган черимден ора тыртып каапкан хептиг туруп келгеш, дискек кырынга олура дүжүп, бодумнун Бурганым Дээрги-Чаяакчыже холдарым сунуп^k, ⁶ мөргүп эгеледим:

«О, Бурганым! Меңээ аажок ыядынчыг-дыр, Сенче дорт көрүп шыдавас-тыр мен, чүге дээрге бистиң бачыттарывыс бажывысты ажа берген-дир^l, кем-буруувус дугайында сураг дээрде чедер берген-дир^m. ⁷ Ада-өгбөвистиң үезинден бээр амгы үеге чедир кем-буруувус кончуг улугⁿ. Бачыттарывыс ужун боттарывыс, хааннарывыс, Бурганның бараалгакчылары өске чер чурттуг хааннар холунче, олар

^k 3 Хаан. 8:22

^l Ыл. ыр. 37:5

^m 2 Чыл. 28:9; Ажыд. 18:5

ⁿ Ыл. ыр. 105:6;

Дан. 9:5-6

бисти кыргып-хыдызын, тудуп алзын, үптезин, бак атка кирип кагзын дээш, хүлээттирген бис, амгы үеде-даа ындыг хевээр-дир.

⁸ А ам, хензиг үеде бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы бисти кээргей берип, чамдывыска дириг артарын чөпшээреп, ыдыктыг черге тургустунуп аар арганы биске хайырлады. Бурганывыс бистиң карактарывыска чырыкты хайырлап^а, кулданыгга турган биске бичии-даа болза дирлип кээр арганы берди. ⁹ Бис – кулдар бис^б, ынчалза-даа кулданыышкынгга турувуста безин, Бурганывыс бисти каапкаш барбаан. Персияның хааннарының мурнунга Ол биске энерелин илереткен: Бурганывыстың өргээзин тудуп үндүрүп, ону бузундулар аразындан катап тургузуп кагзын дээш, Ол бисти диргизипкен база Иудея биле Иерусалимге бисти камгалап, хана-биле херимнеп каан.

¹⁰ Бурганывыс, бис ол бүгүнүн соонда ам чүү дээр бис? Сээн айтышкыннарындан ойталаан-дыр бис. ¹¹ Оларны Сен биске Бодуннун чалча-медээчилериң дамчыштыр берип: „Эжелеп аар дээш бар чыдарынар чер дээрге ында чурттап турар чоннарнын бужар-бак чоруундан арыг эвес апарган чер-дир. Олар боттарының чүдек-бужар чаңчылдары-биле ол черни бүрүнү-биле долдуруп каапкан-дыр. ¹² Ынчангаш боттарыңарның кыс уругларыңарны оларның оолдарыңга кадай кылдыр бербенер, а оларның кыс уругларын оолдарыңарга кадай кылдыр албаңар. Олар-биле кажан-даа эп-найырал тутпаңар, оларның чаагай чоруун күзевенер. Ынчан силер күштүг боор силер, ук черниң кежиктерин чиир силер база ажы-төлүңерге мөңгө өнчү кылдыр арттырып каар силер“ – дээн сен.

¹³ Бузут-бактыг үүлгедиглеривис дээш, өндүр улуг кем-буруувус дээш бисти тавараан бүгү айыыл-халаптың соонда, Сен – бистиң Бурганывыс, бачыттарывыс дээш алып журлуг кеземчевисти чиигедип^с, биске дириг артар арганы бердин. ¹⁴ Таанда-ла бис Сээн айтышкыннарыңны ам база үреп, шак ол бужар-бак чоннар-биле төрелдежир бис бе? Сен ам бисти кыргып-хыдып каарыңга чедир килеңней бербес сен бе, таанда-ла чаңгыс-даа кижидириг артапайн барбас бе?! ¹⁵ Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Сээн чөптүүннү билир бис, чүгө дээрге бөгүңгө чедир дириг арттывыс. Кем-буруувус Сенээ илдең-дир^д. Ынчангаш бистиң чаңгызывыс-даа Сээн көрүжүннү ууп шыдавас».

Чоннуң даштыкы кадайларын, олардан ажы-төлүн чандырыпканы

10 ¹ Эзра мөргүп, ол бачытты ажыы-биле миннип^е, ыглап-сыктап, Бурганның өргээзиниң мурнунга донгая кээп дүжүп турда, ону долгандыр мөөң израильчилер: эр, херээжен улус болгаш ажы-төл чыгып келген. Ол улус база ажыг-шүжүглүг ыглап турган. ² Ынчан Иехиилдиң оглу, Эламның үре-салгалының бирээзи Шехания Эзрага: «Бис Бурганывыска шынчы эвес болуп, долгандыр чурттап турар чоннар аразындан даштыкы кадайлар ап алган-дыр бис. Ындыг турбуже, израиль чонда идегел ам-даа бар. ³ Ам мээң дээргимниң база Бурганывыстың айтышкыннарын хүлээп көөр улустуң сүмезин ёзугаар ол кадайларывыстың шуптузун база олардан төрүттүнген ажы-төлдү боттарывыстан чорудуптар бооп, бистиң Бурганывыс-биле керээден чарып аалы^ф. Ыдыктыг хоойлу ёзугаар болур болзун^г. ⁴ Туруп келинер, бо дээрге силерниң херээңер-дир. Бис силерни деткиир бис, кадыг-быжыг болуп, хөделип кириптинер!» – дээн.

⁵ Эзра туруп келгеш, Бурганның кол бараалгакчылары, левиттер болгаш бүгү израиль чонну олар Шеханияның саналын ёзугаар кылыр бооп даңгыраглаарынче албадапкан^h. Олар шупту даңгыраан берген.

⁶ Эзра Бурганның өргээзиниң мурнундан чорупкаш, Элиашивтиң оглу Иоханнаныңⁱ өрээлинге чедип келгеш, аңаа хонуп алган*. Ол аңаа аыш-чем-даа чивээн,

^а Ыд. ыр. 12:4; 18:9

^б Неем. 9:36

^с Ыд. ыр. 102:10

^д Неем. 9:33

^е Неем. 1:6; Дан. 9:20

^ф 2 Чыл. 34:31; Неем. 9:38

^г Ы. х. к. 7:3

^h Неем. 5:12

ⁱ Неем. 3:1; 12:22

* 10:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Хонуп алган» деп сөстөр таварышпайн турар.

суг-даа ишпээн^а, чүгө дээрге туттуруушкундан чанып келген улустуң кемниг херээ дээш качыгдап ыглап турган. ^а Эсф. 4:16

⁷ Иудея биле Иерусалимге туттуруушкундан ээп келген бүгү улус Иерусалимге чыглыр ужурлуг деп чарлаан. ⁸ Бир эвес үш хүн эрткенде, келбейн баар кижиге турар болза, дарга, баштыңнарның шиитпирин эзугаар, ооң бүгү эт-хөрөңгизин хавыраар, а ол боду туттуруушкундан чанып келген улус аразындан үндүр сывыртадып аар.

⁹ Иуда болгаш Вениаминниң аймактарының бүгү чурттакчылары үш хүн дургузунда Иерусалимге чыгып келген. Тос айның чээрбиде бүгү чон Бурганның өргээзиниң мурнунда шөлге ол херек ужун база чаас ужун сириңейнип олурган. ¹⁰ Бурганның бараалгакчызы Эзра туруп келгеш, чонга: «Даштыкы кадайлар ап алгаш, Бурганга шынчы эвес бооп, Израильдиң кем-буруузуң көвүдеткен-дир силер. ¹¹ Ам силерниң ада-өгбөнерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, Ооң күзел-соруун күүсединер: кожа чоннардан – даштыкы кадайларыңардан аңгыланым алыңар» – дээн.

¹² Бүгү ниитилел дыңзыдыр харыылаан: «Силерниң шын-дыр. Чугаалааныңар эзугаар кылыр бис. ¹³ Ынчалза-даа мында хөй чон бар-дыр, чаастаан үе-дир, даштыгаа турар аргавыс чогул. Бо херек база ийи-бир хүннүң херээ эвес-тир, чүгө дээрге ындыг янзылыг бачыт үүлгеткен улус хөй болгай. ¹⁴ Бистиң даргаларывыс бүгү ниитилелди төлээлеп, хөделип кирипсин. Бистиң хоорайларывыста даштыкы кадайлар ап алган бүгү улус боттарының хоорайларының баштыңнары болгаш шииткекчилери-биле кады Иерусалимче доктааткан үеде чедип келзин. Бурганывыстың ол херек дээш бисче кыптыккан килеңи бистен чайлай бергиге чедир, улус ынчаар кылзын». ¹⁵ (Чүгле Асаилдиң оглу Ионафан биле Тикваның оглу Яхзейя база оларны деткээн Мешуллам^б болгаш левит Шавтай^с олар ук саналга удурланган.)

^б Эзра 8:16
^с Нем. 11:16

¹⁶ Туттуруушкундан ээп келген улус-чон санал эзугаар кылган. Бурганның бараалгакчызы Эзра төрөл салгалдар баштыңнарын, оларның төрөл бөлүктерин эзугаар, аттарын адап, томуйлап каан. Он айның бирээде олар бо херекти сайгарары-биле хуралдап олуруп алгаш, ¹⁷ бир айның бирээде даштыкы кадайлар-биле өгленчип алган бүгү улуска хамаарыштыр хыналданы кылып дооскан.

Даштыкы кадайларын чандырыпкан улустуң даңзызы

¹⁸ Бурганның бараалгакчыларының аразында даштыкы кадайлар-биле чурттап турган улус бо-дур.

Иоседектиң оглу Исустуң^д болгаш ооң ха-дуңмазының үре-салгалындан: Маасея, Элиезер, Иарив болгаш Гедалия. ¹⁹ Олар боттарының кадайлары-биле чарлып аарын азаан. Оон кем-буруузу дээш, кодан малында кошкарны өргүл кылдыр эккеп салган^е.

^д Эзра 3:2

²⁰ Иммерниң үре-салгалындан^ф: Ананий биле Зевадия.

^е Лев. 6:6

²¹ Харимниң үре-салгалындан^г: Маасея, Илия, Шемайя, Иехиил болгаш Озия.

^ф Эзра 2:37

^г Эзра 2:39

²² Пашхурнуң үре-салгалындан^h: Элиоенай, Маасея, Измаил, Нафанаил, Иегозавад болгаш Элеаса.

^h Эзра 10:38

²³ Левиттерден: Иегозавад, Шимей, Келайя (ооң Клита деп ады база бар турган), Петахия, Иуда болгаш Элиезер.

²⁴ Ыраажылардан^и: Элиашив.

^и Эзра 2:41

Хаалгачылардан: Шаллум, Телем болгаш Урий.

²⁵ Өске израильчилерниң аразындан даштыкы кадайлар-биле чурттап турган улус бо-дур.

^a Эзра 2:3; Неем. 7:8

Пароштуң үре-салгалындан^a: Рамайя, Изия, Малхия, Миямин, Элезар, Малхия болгаш Ваня.

²⁶ Эламның үре-салгалындан: Маттания, Захария, Иехиил, Авдий, Иремот болгаш Илия.

²⁷ Заттунуң үре-салгалындан: Элиоенай, Элиашив, Маттания, Иремот, Завад болгаш Азиза.

^b Эзра 8:11

²⁸ Бевайның үре-салгалындан^b: Иоханан, Анания, Заббай болгаш Афлай.

^c Эзра 8:10

²⁹ Баниниң үре-салгалындан^c: Мешуллам, Маллух, Адайя, Иашув, Шеал болгаш Иремот.

^d Эзра 8:4

³⁰ Пахат-Моавтың үре-салгалындан^d: Адна, Хелал, Ваня, Маасея, Маттания, Веселиил, Биннуй болгаш Манассия.

³¹ Харимниң үре-салгалындан: Элиезер, Ишшия, Малхия, Шемайя, Симеон, ³² Вениамин, Маллух болгаш Шемария.

³³ Хашумнун үре-салгалындан: Мафнай, Мафафа, Завад, Элифелет, Иеремай, Манассия болгаш Шимей.

³⁴ Баниниң үре-салгалындан: Маадай, Амрам, Уел, ³⁵ Ваня, Бидья, Келуги, ³⁶ Ванья, Меремот, Элиашив, ³⁷ Маттания, Мафнай, Иаасай, ³⁸ Бани, Биннуй, Шимей, ³⁹ Шелемия, Нафан, Адайя, ⁴⁰ Махнадбай, Шашай, Шарай, ⁴¹ Азариил, Шелемиягу, Шемария, ⁴² Шаллум, Амария болгаш Иосиф.

⁴³ Невонуң үре-салгалындан: Иеиел, Маттифия, Завад, Зевина, Иаддай, Иоил болгаш Ваня.

⁴⁴ Ол улус шупту даштыкы кадайлар-биле чурттап турган. Оларның кадайларының чамдыгы ашактарынга ажы-төл божуп берген турган*.

* 10:44 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Олар кадайларын ажы-төлү-биле кады чандырыпкан» деп бижээн.

Неемия

Кирилде

Персия күрүнеге тоо быдараан черлеринден ээп келген соонда, Иудеяга еврей ниитилелдиң катап тургустунганы деп Эзраның номунда илереттинген теманы бо номда уламчылап көргүзүп турар.

Еврей омак-сөөктүг Неемия Персияның найысылалынга хаанның чоок дүжүмеди турган-даа болза, ооң чүрээнге хамыктың мурнунда Дээрги-Чаяакчыга болгаш бодунуң чонунга ынакшылы хайныгып турган. Бодунуң чаңгыс омак-сөөк улузунуң Иудеяда амгы чаржынчыг байдалының дугайында билип алгаш, Неемия хаандан Иерусалимче эглип келгеш, ону бузундулардан катап тургузар чөпиээрел дилеп алыр (1:1–2:10).

Иерусалимче Иудеяның тус чер чагырыкчызы бооп ээп келгеш, Неемия израильчилерни хоорайның ханазын болгаш хаалгазын өжээннешкек чоннардан камгалал кылдыр катап тударынче мөөңнээн (2:11–7:72). Ол чоннарның удурланышыкыны болгаш еврейлерниң боттарының аразында иштики чөрүлдээлер турбуже, Неемия бодунуң сорулгазын деткимче алыр дээш үргүлчү мөргүп турганы «Дээрги-Чаяакчының ачы-буянынң холунуң» ачызында эр сорукутуу-биле чедип алыр.

Неемия Бурганның бараалгакчызы Эзра-биле кады бодунуң чонун Дээрги-Чаяакчыга шынчы чоруун катап база көргүзүп, Ооң ыдыктыг хоойлузун улам кызымак күүседир кылдыр сөс болгаш ажыл-херек-биле өөредип турган (8–13 эгелер).

1 ¹ Гахалияның оглу^a Неемияның бижээн сөстери бо-дур.

^a Неем. 10:1

Неемияның мөргүлү

Чээрбиги чылда^b Кислев деп айда^c мен Сузы хоорайның ордузунга^d турган мен.

^b Неем. 2:1

² Ынчан мээң Ананий дээр бир дуңмам^e өске улус-биле кады Иудеядан чедип келген. Мен олардан туттуруушкундан ээп чана берген иудейлерниң дугайында база Иерусалимниң дугайында айтырган мен.

^c Зах. 7:1

^d Эсф. 1:2; Дан. 8:2

^e Неем. 7:2

³ Олар меңээ: «Туттуруушкун соонда Иудеяже дедир чана берген улус ам ында улуг бергедээшкин, базындырышыкынга таваржып тур^f. Дайзыннар Иерусалимниң ханазын үрөп бускан, а хаалгаларын өрттедипкен-дир» – дээн^g.

^f Неем. 2:17;

Ыд. ыр. 43:14; 78:4

^g 4 Хаан. 25:9-10

⁴ Ол бүгүнү дыңнап кааш, олуруп алгаш, ыглап бадырыпкан мен. Элээн каш хүн муңгарап, чем чивейн, дээрде саадаан Бурганның мурнунга мөргүп келдим. ⁵ Мен мынча деп мөргүп турдум: «О, дээрде саадаан Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Өндүр улуг, сүртенчиг, чагыг-керээзинге шынчы Бурган, Сеңээ ынак, Сээң айтышыкыннарыңны тооп дыңнап турар улуска энерелдиг Бурган!^h ⁶ Сээң кулааң кичээнгейлиг болуп, караан ажык болупⁱ, чалчаларың болур израиль чон дээш дүне-хүндүс Сээң мурнунда мөргүп турар чалчаң мээң мөргүлүмнү дыңнап көрөм. Мен израильчилерниң Сеңээ удур үүлгеткен бачыттарын, ооң иштинде бодумнун болгаш төрөл бөлүүмнүн үүлгеткен бачыттарын миннип чугаалаайн!^j ⁷ Бис Сээң мурнуңга улуг кем-буруулуг болган бис. Бодунуң чалчаң Моисейге берген айтышыкыннар, дүрүмнер болгаш хоойлуларыңны тооп дыңнавайн турган бис^k.

^h Неем. 9:32; Дан. 9:4

ⁱ 2 Чыл. 6:40;

Ыд. ыр. 129:2

^j Эзра 10:1; Дан. 9:18, 20

^k Ы. х. к. 28:15; Дан. 9:5

⁸ Бодунуң чалчаң Моисейге айтышыкын берип, чугаалаан сөзүңнү бодап көрөм: „Бир эвес Меңээ өскерлир болзунарза, Мен силерни өске чоннар аразынга тарадып кааптар мен!^l ⁹ А бир эвес Менче эглип кээп, Мээң айтышыкыннарымны күүседип, тооп дыңнаар болзунарза, силерниң тоо быдарадып каапкан улузунар чер-делегейниң

^l Лев. 26:33; Ы. х. к. 28:64

ужу-кыдында-даа турар болза, Мен силерни оортан чыып алгаш, Бодумнуң ат-алдарым турар кылдыр шилип алган черимче эккээр мен^а.

^а Лев. 26:40-42;
Ы. х. к. 30:1-4

^б Ы. х. к. 9:29

^с Э. д. 40:5

¹⁰ Олар – Сээн чалчаларың-дыр, Сээн чонун-дур. Сен оларны Бодуннуң өндүр улуг күжүң-биле, күчүлүг холун-биле адырып хостаан сен^б. ¹¹ О, Дээрги, Сээн кулаан чалчаң мээң мөргүлүмге база Сээн адыңны өөрүшкүлүг хүндүлээр чалчаларыңның мөргүлүңгө кичээнгейлиг бооп көрзүн. Ам меңээ бо кижиниң кээргээр сеткилин чедип аар аргадан берип, чедишскинден хайырлап көр». (Мен хаанның кундага тудукчuzu^с турган мен.)

Хаанның Неемияны Иерусалимче салып чорутканы

^д Эсф. 3:7

^е Эзра 4:7; 7:1

^ф Неем. 1:1

^г У. ч. 15:13

^h 3 Хаан. 1:31

ⁱ Агг. 1:4

^j 4 Хаан. 25:9-10

2 ¹ Нисан деп айда^д, Артаксеркс хаанның^е чагыргазының чээрбиги чылында^д хаанга арага кудар үе кээрге, мен ону сөннедим. Ооң мурнунда мен кажан-даа хаанның мурнунга мунгаргай туруп көрбээн мен. ² Ынчангаш хаан менден: «Аарыг эвес хиренде, чүге муңгаргай сен? Сеткил-чүрээң сарынналга алзыпкан-дыр аа?»^г – деп айтырган.

Мен аажок коргуп турзумза-даа, ³ хаанга мынча деп харыыладым: «Хаан мөңгө назылазын!^h Мээң ада-өгбемни хөөржүткен хоорай буступ калган чыдырдаⁱ, ооң хаалгазын от-биле өрттедиккенде^j, арын-шырайым муңгаргай болбас харыым бар бе?»

⁴ Хаан ынчан менден: «Чүнү күзеп тур сен?» – деп айтырды.

Мен дээрде саадаан Бурганга мөргээш, ⁵ хаанга: «Бир эвес хаанымга таарымчалыг болза, бир эвес чалчаңарже ээ көрнүп турар болзунарза, мени Иудеяже, мээң ада-өгбемни хөөржүткен хоорайже салып чорудуптунар – мен ону катап тудуп каайн» – деп харыыладым.

⁶ Хаан ынчан (а ооң кадыны чанынга олурган чүве) менден: «Сээн чорууң кайы хире үр боорул, кажан ээп кээр сен?» – деп айтырды.

Хаанга мени салып чорудары таарымчалыг болган, мен ынчан ээп кээр хуусамны айтып бердим.

⁷ Мен хаанга оон ыңай: «Бир эвес хаанга таарымчалыг болза, Евфрат хемниң бaрыын талазында тус черлер чагырыкчыларыңга чагаалардан бижээш, меңээ берип кагзын – мен Иудеяга чеде бергимеңче, олар мени эрттирип турзун^к. ⁸ Хаанның арга-эзиминиң кадагалакчызы Асафка бижээн чагаадан база берзин – ол дарга меңээ Бурганның өргээзиниң чанында шивээниң хаалгазын, хоорай ханазын болгаш мээң чурттаар бажыңымны тударыңга херек ыяш бээрин чөпшээрезин» – дээн мен.

^k Эзра 8:36

^l Эзра 7:6

Бурганымның буянның холу мени кагбаан^l, хаан дилээн чүвемни берген. ⁹ Мен Евфрат хемниң ындында черлерниң чагырыкчыларыңга келгеш, хаанның чагааларын оларга берип кагдым. Хаан шериг баштыңнарын база айттыг шериглерни мээң-биле кады чорудупкан турган. ¹⁰ Хорондан келген Санаваллат^m биле аммон дүжүмет Товияⁿ олар ол дугайында дыңнап кааш, кандыг-бир кижини израиль чоннуң чаагай чоруунче сагыш салып келген боорга^o, аажок хорадап турган.

^m Неем. 2:19; 4:1; 6:1;
13:28

ⁿ Неем. 13:4

^o Эсф. 10:3

Неемияның Иерусалимниң ханазын хынап көргени

^p Эзра 8:32

¹¹ Мен Иерусалимге келгеш, үш хонган мен^p. ¹² Оон дүне каш кижини эдерткеш, үнүпкен мен. Бурганымның мени Иерусалим дээш кылыр кылдыр сагыш алындырган чүвезин кымга-даа чугаалавадым. Мунуп алгаш чораан элчигенимни санавас болза, менде кандыг-даа дириг амытан чок турган. ¹³ Дүне када мен Шынаа хаалгазын^q дамчыштыр Улу деп суг бажының* база Эдек хаалгазының^r чаны-биле эрте бердим. Иерусалимниң үрелген ханазын, өрттедиккен хаалгаларын көрүп чордум. ¹⁴ Оон

^q 2 Чыл. 26:9; Неем. 3:13

^r Неем. 3:13, 14

* 2:13 Азы: «Шөө-бөрүлөр деп суг бажынын».

Суг бажы хаалгазынга^a, Хаан хөөлбээнге^b келдим, ынчалза-даа ында мээң мунуп алган элчигеним эрте бээр хире чер чок болду. ¹⁵Ол-ла дүне шынаалап өрү чоктааш, хананы улаштыр хынап көрүп чордум. Адак сөөлүндө дедир ээпкеш, Шынаа хаалгазын^c дамчыштыр хоорайже ээп келдим. ¹⁶Чоннун даргалары мээң кайнаар барып чораанымны-даа, чүнү кылып турганымны-даа билбээн – чүгө дээрге иудейлерге-даа, Бурганның бараалгакчыларынга-даа, ызыгууртаннарга-даа, даргаларга-даа, ол ажил-херекти бүдүрер ужурлуг бүгү өске улуска-даа мен ам дээрэзинде чүнү-даа чугаалаваан турган мен.

¹⁷Оон мен оларга: «Байдалывыстың бергезин көрүп тур силер: Иерусалим бузундулар апарган чыдыр, а ооң хаалгаларын өрттедипкен-дир^d. Барып, хоорайнын ханазын катап тудуп каалы, моон соңгаар базындырбаалы^e» – дээн мен.

¹⁸Оларга оон ынай Бурганымның меңээ ачы-буянын болган холунун дугайында, хаанның меңээ чүнү чугаалаанының дугайында чугаалап бердим. Олар: «Ындыг-дыр, тудаалы» – деп харыылааш, хей-аыт кирип, буянын үүле-херекти кылып эгелээн.

¹⁹А Хорондан келген Санаваллат, аммон дүжүмет Товия^f болгаш араб Гешем олар ону дыңнап кааш, бисти кочулап эгелээн. «Чүнү канчап турарыңар ол? Хаанга удур үймээн үндүреринер ол бе?^g» – деп, олар бисти дорамчылап турган.

²⁰Мен оларга: «Дээрде саадаан Бурган – чүглө Ол биске чедишкин хайырлаар. Ооң чалчалары бис хоорайны катап тудуп эгелээр бис, а силерниң Иерусалимде хувааглыг черинер-даа, ону ээлээр эргенер-даа чок, аңаа силерниң адыңар-даа сагышка артпас!» – деп харыылаан мен.

Хананың тудугжулары

3 ¹Бурганның дээди бараалгакчызы Элиашив^h биле ооң ха-дуңмазы болур бараалгакчылар Хой хаалгазынⁱ катап тудуп эгелээн. Олар ук хаалганы ыдыктап кааш, ооң эжиин туружунга тургузуп каан. Олар хананы Меа суургазынга чедир база Хананел суургазынга^j чедир ыдыктап каан. ²Хананың чанында кезээн Иерихоннун чурттакчылары^k тудуп турган, а оларның чанынга Имриниң оглу Заккур тудуп турган.

³Балык хаалгазын^l Сенааның чурттакчылары^m тудуп каан. Олар ооң оорга чудуктарын салгаш, эжиктерин тургузуп, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. ⁴Урияның оглу Меремотⁿ хананың дараазында кезээн катап тудуп каан. (Урия болза Гаккоцтун оглу чүве-дир.) Ооң чанынга Берехияның оглу Мешуллам, а ооң чанынга Баананың оглу Садок хананы катап тудуп турган. Берехия болза Мешезавелдин оглу болур чүве-дир.

⁵Хананың дараазында кезээн Текояның чурттакчылары^o катап тудуп каан, ынчалза-даа оларның ызыгууртан улузу боттарының Дээргизинге ажилдап бээри-биле оорга-мойнун ээктирбээн. ⁶Иешана хаалгазын* Пасеахтын оглу Иодай болгаш Бесодияның оглу Мешуллам олар катап тудуп каан. Олар ооң оорга чудуктарын салгаш, эжиктер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. ⁷Оларның чанынга Гаваон чурттуг Мелатия, Меронот чурттуг Иадон – Гаваон биле Мицпаның чурттакчылары – Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызының доктаар черинге чедир** катап тудуп турган. ⁸Харгаяның оглу, эзилдирикчи-усчу Узиил хананың дараазында кезээн катап тудуп каан, а ооң чанынга чаагай чыттыг чүүлдер кылыкчызы Анания катап тудуп турган. Ол улус Иерусалимниң ханазын Делгем ханага^p чедир тургузуп каан. ⁹Хананың дараазында кезээн Хурнуң оглу Рефайя – Иерусалим девискээриниң

^a Неем. 3:15; 12:37

^b 4 Хаан. 20:20

^c 2 Чыл. 26:9; Неем. 3:13

^d 4 Хаан. 25:9-10

^e Неем. 1:3;

Ыд. ыр. 43:14; 78:4

^f Неем. 2:10

^g Неем. 6:6

^h Эзра 10:6

ⁱ Неем. 3:30; 12:39;

Ин. 5:2

^j Иер. 31:38; Зах. 14:10

^k Эзра 2:34

^l Неем. 12:39;

2 Чыл. 33:14; Соф. 1:10

^m Эзра 2:35

ⁿ Эзра 8:33

^o 2 Хаан. 14:2;

2 Чыл. 11:6; Ам. 1:1

^p Неем. 12:38

* 3:6 Азы: «Эрги хаалганы» (Неем. 12:39 көр).

** 3:7 Азы: «Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызының дужаалын ёзугаар».

бир чартыының даргазы катап тудуп турган. ¹⁰ Ооң чанынга, бодунуң бажыңының джунга Харумафтың оглу Иедаия, а ооң чанынга Хашавнияның оглу Хаттуш катап тудуп турган. ¹¹ Хананың база бир кезээн Харимниң оглу Малхия болгаш Пахат-Моавтың оглу Хашув катап тудуп каан. Олар Суугу суургазын^a база катап тудуп каан. ¹² Оларның чанынга Галлохештиң оглу, Иерусалим девискээриниң өске бир чартыының даргазы Шаллум кыс уруглары-биле кады катап тудуп турган.

^a Неем. 12:38

^b 2 Чыл. 26:9; Неем. 2:13, 15

^c Неем. 2:13

^d Иер. 6:1

¹³ Шынаа хаалгазын^b Ханун деп кижиге база Заноахтың чурттакчылары катап тудуп каан. Олар ону тудуп дооскаш, ооң эжииктер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. Олар оон ыңай хананың Өдек хаалгазынга^c чедир муң кыры дурту кезээн база катап тудуп каан.

¹⁴ Өдек хаалгазын Рехавтың оглу, Бет-Карем^d девискээриниң чагырыкчызы Малхия катап тудуп каан. Ол ону тудуп дооскаш, ооң эжииктер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан.

^e Неем. 2:14; 12:37

¹⁵ Суг бажы хаалгазын^e Колхозейниң оглу, Мицпа девискээриниң даргазы Шаллум катап тудуп каан. Ол ону тудуп дооскаш, ооң дээвиирин салгаш, эжииктер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. Оон ыңай Хаан сесерлиниң чанында^f Селах деп хөөлбектиң джунда хананы Давидтиң Хоорайындан тепкииштер^g бадып келген черге чедир катап тудуп каан. ¹⁶ Хананың дараазында кезээн Азбуктуң оглу, Бет-Цур девискээриниң бир чартыының даргазы Неемия катап тудуп турган. Хананы ол Давид хаанның чевег-куйларынга^h чедир, кылымал хөөлбек биле Маадырлар бажыңыга чедир катап тудуп каан.

^f 4 Хаан. 25:4; Иер. 52:7

^g Неем. 12:37

^h 3 Хаан. 2:10; Аж.-ч. 2:29

¹⁷ Ооң соо-биле левиттер катап тудуп чоруп олурган: Баниниң оглу Рехум, ооң чанынга Кеила девискээриниң бир чартыының даргазы Хашавия бодунуң девискээрин төлээлеп катап тудуп турган. ¹⁸ Ооң чанынга оларның ха-дуңмазы Хенададтың оглу, Кеила девискээриниң өске чартыының даргазы Баввайның удуртулгазы-биле катап тудуп турган. ¹⁹ А ооң чанынга, хананың ок-чепсек шыгжаар өрөөлчө көдүрүлген тепкииштериниң джундан азыгга чедир база бир кезээн Исустуң оглу, Мицпаның чагырыкчызы Эзер катап тудуп каан. ²⁰ Хананың база бир кезээн – азыгдан эгелээш, Бурганның дээди бараалгакчызы Элиашиштиңⁱ бажыңының эжинге чедир – Заббайның оглу Варух чүткүлдүү-биле катап тудуп турган. ²¹ Ооң соо-биле хананың база бир кезээн – Элиашиштиң бажыңының эжинден эгелээш, ооң бажыңының ужунга чедир – Гаккоцтуң оглунуң оглу, Урияның оглу Меремот^j катап тудуп каан.

ⁱ Эзра 10:6; Неем. 3:1

^j Неем. 3:4

²² Ооң соо-биле чоок-кавы черлер чурттуг Бурганның бараалгакчылары катап тудуп турган. ²³ Оларның соо-биле Вениамин болгаш Хашув боттарының бажыңнарының джунга катап тудуп турган, а оларның соо-биле Ананияның оглунуң оглу, Маасеяның оглу Азария бодунуң бажыңының чанынга катап тудуп турган. ²⁴ Ооң чанынга, хананың база бир кезээн – Азарияның бажыңындан эгелээш, азыг биле ээр черге чедир – Хенададтың оглу Биннуй катап тудуп каан. ²⁵ Узайның оглу Фалал хананың азыг джунда кезээн катап тудуп каан база хаанның үстүкү ордузундан бедип үнген, Таңныылдар шөлүнүң^k чанында суурганы катап тудуп турган. Ооң чанынга Пароштуң оглу Федаия катап тудуп турган. ²⁶ Офел тейде* чурттап турар Бурганның өргээзиниң ажилчыннары хананың дараазында кезээн – Суг хаалгазының^l чөөн талазында черге болгаш бедип үнген суургага чедир катап тудуп каан. ²⁷ Оларның соо-биле Текоя чурттуглар^m бедип үнген улуг суургадан эгелээш, Офел ханазынга чедир база бир кезекти катап тудуп каан.

^k Иер. 32:2

^l Неем. 8:1, 3, 16; 12:37

^m Неем. 3:5

ⁿ 2 Чыл. 23:15

²⁸ Хананың Аът хаалгазынданⁿ ыңай кезээн Бурганның бараалгакчылары – кижиге бүрүзү бодунуң бажыңының джунда хананы катап тудуп каан. ²⁹ Оларның соо-биле

* 3:26 Офел тей – Иерусалимниң кезээ, Бурганның өргээзинден ырак эвеске турган (2 Чыл. 27:3 көр).

Иммерниң оглу Садок бодунуң бажыңының дужунга, а ооң чанынга Шеханиянын оглу, Чөөн хаалганың таңныылы Шемайя^a олар катап тудуп турган. ³⁰ Ооң соо-биле хананың база бир кезээн Шелемиянын оглу Анания, Цалафтын алдыгы оглу Ханун олар катап тудуп каан. Оларның чанынга Берехиянын оглу Мешуллам^b бодунуң өрээлиниң дужунга катап тудуп турган. ³¹ Ооң соондан эзилдирикчи-усчу Малхия хананың дараазында кезээн – Гаммифкад хаалгазының мурнунда турар Бурганнын өргээзиниң ажылчыннарының болгаш садыгжыларның бажыңыга чедир база хананың азыында өрээлге чедир катап тудуп каан. ³² А хананың азыгга өрээл биле Хой хаалгазының^c аразында кезээн эзилдирикчи-усчулар биле садыгжылар катап тудуп турган.

^a 1 Чыл. 3:22^b Неем. 3:4^c Неем. 3:1; 12:39; Ин. 5:2

Хананы катап тударынга удур хөделишишкин

4 ¹ Хананы катап тудуп турарывысты Санаваллат^d дыңнап кааш, ажынып, аажок анчыгзынган. Ол кижии иудейлерни дорамчылап кочулап, ² бодунуң эвилелчилериниң болгаш Самариянын^e шериниң мурнунга: «Чаржынчыг иудейлерниң бо чүнү канчап турары ол? Ханазын катап тудуп аар деп турары ол бе кай? Өргүлдер кылыры ол бе кай? Таанда олар тудуун чаңгыс хүнде доозуптар деп бе? Таанда олар бо оваалап каан доурактан ам отка чиртип каапкан даштар диргизери ол бе?» – деп турган.

^d Неем. 2:10, 19; 6:1; 13:28^e 4 Хаан. 17:24

³ Санаваллат-биле кады турган аммон Товия^f: «Олар тудуг кылып де! Дилги безин оларның даш ханазынче үне халааш, бузуп кааптар» – дээн.

^f Неем. 2:10, 19; 13:4

⁴ Бурганывыс, бисти тооп дыңнап көрөм, бак көрдүрүп турарывыстың кончуун^g. Дайзыннарывыстың бисти дорамчылаан кочузуң оларның-на бажынче халдадып көрөм^h. Оларны өске черже тудуп аппаарга, олча апарзыннар! ⁵ Оларның кем-бурузуң базырбайн көрөм, оларның бачыдын Бодунунуң карактарындан чайлатпайн көрөмⁱ, чүге дээрге тудугжуларны базымчалап турдулар.

^g Ыд. ыр. 122:3^h Ыд. ыр. 78:12ⁱ Ыд. ыр. 68:28; Иер. 18:23

⁶ Бис хананы тударын уламчылаан бис, ол бедииниң чартыы чедир туттуна берген, чүге дээрге чон ажылга чүрээниң ханызындан бердинип турган. ⁷ Ынчалза-даа Санаваллат, Товия, арабтар, аммоннар болгаш Азот хоорайның чурттакчылары Иерусалимниң ханазын катап тудар ажылдың шуудай бергенин, дежик черлер дуглаттынып турарын дыңнап кааш, аажок хорадай берген. ⁸ Олар шупту Иерусалимге удур дайылдажып баргаш, ону мөгүдедирин дугуржуп алган! ⁹ А бис Бурганывыска мөргүп, ол айыылды чайладыр дээш, оларга удур дүне-даа, хүндүс-даа таңныылдар тургузуп турган бис.

^j Ыд. ыр. 82:3-5

¹⁰ А ол үде иудейлер: «Дажыкчы ажылчыннарның шаг-шинээ төнүп тур, мында бок-сак дыка хөй-дүр, хана тудар харыывыс чок-тур» – дижип турган.

¹¹ Ынчаарга бистиң дайзыннарывыс: «Олар чүү болуп турарын билип албаанда азы бисти көрүп кагбаанда, оларның ортузунче халдап киргеш, кыра шаап кааптаалы, ажыл-херекти ынчаар соксадылы» – дишкен.

¹² Дайзыннарывыстың чанынга чурттап турган иудейлер биске келгеш: «Олар бисче чурттап турар бүгү черлеринден халдап кээр» – деп он-даа катап чугаалаан*.

¹³ Ынчан мен хоорай ханазын дургаар эң чавыс болгаш ажык черлерге улус тургузуп кагдым. Оларны төрөл салгалдар аайы-биле, хылыш, чыда болгаш ча-согуну-биле тургузуп кагдым. ¹⁴ Бүгү байдалды хынап көргөш, ызыгууртаннар, даргалар болгаш арткан чонга: «Дайзыннардан кортпаңар; өндүр улуг, сүртенчиг Дээргини утпайн сактыңар^k, боттарыңарның ха-дуңмаңар дээш, оглу-кызыңар дээш, кадайларыңар дээш, бажың-балгадыңар дээш тулчуңар» – дээн мен.

^k Ы. х. к. 1:29; 7:21; 10:17

* 4:12 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «...иудейлер бүгү черлерден биске келгеш: „Бисче ээп келинер“ – деп он-даа катап чугаалаан».

¹⁵ Дайзыннарывыс оларның сүлчээзин билип каапканывысты база Бурган оларның бодалын үрей шаапканын дыңнап каан соонда, бис шупту ханаже, кижиди бүрүзү бодунуң ажылынче ээп келген бис. ¹⁶ Ол хүнден эгелээш, мээң улузумнуң чартык кезии тудуг кылып ажылдап турган, а арткан чартык кезии чыда, дозуг-камгалал, ча-согун болгаш куяк хевин тудуп алгаш, белен турган. Шериг баштыңчылары бүгү иудей чоннуң артында турушту ээлеп алган. ¹⁷ Чон хананы тудуп турда, аар чүэк дажыглаан улус бир холу-биле ажылын кылып, өске холу-биле ок-чепсээн тудуп алгаш турган. ¹⁸ Тудугжу бүрүзү хылыжын белинге астып алгаш, ажылдаан, а мээң чанымга медээ этсир кижиди турган.

¹⁹ Мен ынчан ызыгууртаннар, даргалар болгаш арткан чонга: «Ажыл кончуг улуг, аажок хөй-дүр, хананы дургаар тарамык, бот-бодувустан ырак турар-дыр бис. ²⁰ Груба үнү дыңнап кагзыңарза, ооң дыңналган черинче маңнап келиңер. Бурганывыс бистиң талавыска дайылдажыр!^a» – дээн мен.

^a Хост. 14:14

²¹ Ажылды ынчаар уламчылаан бис. Улустуң чартык кезии чыдаларын даң хаязындан эгелээш, сылдыстар чырыгыжеге чедир холдан салбастан. ²² Ол үеде мен чонга: «Тудугжу кижиди бүрүзү, ооң чалчазы база, Иерусалимге хонуп ап турзун – олар дүне када бисти таңныылдазын, а хүндүс – ажылдазын» – дээн мен.

²³ Мен-даа, мээң ха-дуңмам-даа, чалчаларым-даа, мээң-биле кады чоруур таңныылдар-даа хевивисти уштуп көрбээн бис; кижиди бүрүзү ок-чепсээн холунга тудуп алган чоруур турган*.

Неемияның ядыыларга болушканы

5 ¹ Карачал чон аразында эр, херээжен улус боттарының ха-дуңмазы иудейлерге удур күштүг хомудаашкын көдүргөн^b. ² Чамдык улус: «Бис боттарывыс оглу-кызывыс-биле хөй-дүр бис. Чемненир, амыдыраар дизе, биске далган-тараа херек-тир» – дишкен. ³ Өске улус: «Аштааш, далган-тараа тып аары-биле шөлдеривис, виноград тарыыр черлеривис болгаш бажың-балгадывысты долаага салыр ужурга таваржып тур бис» – дишкен. ⁴ Оон өскелери: «Бистиң шөлдеривис болгаш виноград тарыыр черлеривис дээш хаанга үндүрүг төлээри-биле акша-мөңгүн чээп аар ужурга таваржып тур бис – джип турган. – ⁵ Бис база ха-дуңмавыс-биле чаңгыс аймак-сөөктүг кижилер-дир бис**», оолдарывыс-даа оларның оолдары дег-дир, ындыг-даа болза, бис оглу-кызывысты кулданыышкынга хүлээдир ужурга таваржып тур бис^c, кыс уругларывыстың чамдыызы дора көрдүрүп турар-дыр! А бистиң чүнү-даа канчаптар харыывыс чок-тур, чүге дээрге бистиң шөлдеривис болгаш виноград тарыыр черлеривис өске улустуу апарган-дыр».

^b Лев. 25:35, 37;
Ы. х. к. 15:7

^c Лев. 25:39-41;
4 Хаан. 4:1; Мф. 18:25

⁶ Оларның хомудаан сөстерин дыңнааш, мен аажок хорадаан мен. ⁷ Боданып көргөш, ызыгууртаннар болгаш даргалар-биле чаргы кылып: «Боттарыңарның ха-дуңмаңарга чээли кылгаш, хуу ап турар-дыр силер!» – дээн мен^d.

^d Хост. 22:25; Лев. 25:36

Оон оларны сайгарып көөрү-биле улуг чыыш кылгаш, ⁸ оларга: «Боттарывыстың иудей ха-дуңмавысты оларны садыпкан чоннардан шыдаар шаавыс-биле дедир садып хостап ап турдувус^e. А ам боттарыңарның ха-дуңмаңарны садып тур силер, бис оларны катап база садып хостаар ужурга таваржып тур бис!» – дээн мен.

^e Лев. 25:48-49

Олар ыгташпаан, чүге дээрге харыылаптар чүве тыппаан.

⁹ Мен ынчан мынча дидим: «Багай чүве үүлгедип тур силер. Бистиң дайзыннарывыс болур өске чоннарга бактатпазы-биле^f Бурганывыстан коргуп чоруур ужурлуг эвес силер бе?^g ¹⁰ Мен-даа, мээң акы-дуңмам-даа, улузум-даа – бис база чонга

^f Неем. 4:4

^g Лев. 25:36

* 4:23 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кижиди бүрүзү ок-чепсек болгаш суг ап чоруур турган».

** 5:5 Азы: «Бис база, ха-дуңмавыс дег, эът-боттан бүткен кижилер-дир бис».

акша-мөнгүнү, далган-тарааны чээлиге бергенивис шын болгай. Ам черле чээли кылгаш, хуу алырын соксадыр-дыр! ¹¹ Доп-дораан чоннуң шөлдерин, виноград база олива тараан сесерликтерин, бажың-балгадын эгидип беринер, оларга чээли кылгаш, онаап каан хуунарны – акша-мөнгүн, далган-тараа, чаа арага болгаш олива үзүнүн хуузун база эгидип беринер».

¹² «Бис эгидип бээр бис – деп, олар харыылады, – моон соңгаар олардан чүнү-даа негевес бис. Силерниң чугаалааныңар ёзугаар кылыр бис».

Мен Бурганның бараалгакчыларын кыйгырткаш, ол улусту азаашкынын күүседир дугайында даңгырак бээринче албадаптым^a. ¹³ Оон хевимни силгипкеш: «Бодунун берген азаашкынын күүсетпес кижиги бүрүзүн Бурган ооң бажың-балгадындан, эт-хөреңгизинден шак ынчаар ушта силгипсин. Ол кижиги ушта силгидип алзын, куруглап калзын!» – дээн мен^b.

^a Эзра 10:5

^b Аж.-ч. 18:6

Чыылган бүгү ниитилел ынчан: «Ындыг-ла болзунам!» – дээш, Бурганны алдар-жыткан. Улус боттарының азаан сөзүн ээлээн.

Неемияның экиргек чоруу

¹⁴ Оон туржук, Артаксеркс хаанның чагыргазының чээрибиги чылында^c иудей черге чоннуң чагырыкчызы кылдыр томуйлатканымдан эгелээш, ооң чагыргазының үжөн ийиги чылынга чедир^d – он ийи чыл дургузунда – мен-даа, мээң ха-дуңмам-даа чагырыкчы кижини хандыраар аыш-чем үндүдү негеп көрбөөн бис. ¹⁵ А мээң мурнум-да турган биеэги чагырыкчылар чоннуң амыдыралын бергедедип, улустан дөргөн °шекел* акша-мөнгүн үндүрүүндөн аңгыда, аыш-чем биле арага ап турган. Оларның чалчалары безин чоннуң кырынга тергиидеп турган. А мен Бургандан коргар болгаш, ынчап көрбөөн мен. ¹⁶ Харын-даа хананы катап тудар ажылды идепкейлиг кылып турдум. Мээң хамык чалчаларым аңаа ажылдаары-биле чыгып келген; бис боттарывыска шөлдер садып албайн турдувус.

^c Неем. 2:1

^d Неем. 13:6

¹⁷ Оон аңгыда, чоок-кавы чоннардан биске кээп турган аалчыларны санава-ска, чүс бежен иудейлер болгаш даргаларны чемгерип турдум. ¹⁸ Хүннүн-не улус чемгерери-биле бир шарыны, алды семис хойну, куштарны белеткеп, хандырып турдум; а он хонгаш-ла, янзы-бүрү араганы хөйү-биле эккеп кудуп турган. Ол хирезинде-ле девискээр чагырыкчызын хандыраар аыш-чемни кажан-даа негеп көрбөөн мен, чүге дээрге бо чоннуң үүрге-чүүгү аар-берге дээрзин билип турдум. ¹⁹ Бурганым, бо чон дээш кылган бүгү чүвемни бодап келгеш, меңээ ачылыг бооп көрем!^e

^e Неем. 13:14, 22, 31

Чаа бергедээшкиннер

6 ¹ Санаваллат^f, Товия, араб Гешем болгаш бистиң өске-даа дайзыннарывыска мээң хананы катап тудуп кааным, ында чаңгыс-даа үрелик чер артпааны дыңналы берген. (Ындыг-даа болза, мен хаалганың эжиктерин ам-даа тургуспаан турган мен.) ² Ынчан Санаваллат биле Гешем менче «Оно шынаазында^g суурларның кайы-бирээзинге ужуражыылы, чедип кел» деп сөс ыткан.

^f Неем. 2:10; 2:19; 4:1; 13:28

^g 1 Чыл. 8:12

Олар меңээ багай чүве кылыр бодап алган боорга, ³ мен оларже элчилер аыткарып: «Чугула ажыл-херек бүдүрүп тур мен. Силерже барып, ужуражыр дээш, ажылды ара каап, соксадырга, кайын боор» – деп харыы берген мен.

⁴ Олар менче дөрт катап ындыг чалалга чоруткан, а мен дөрт катап ол-ла харыым берген мен. ⁵ Ынчан Санаваллат бешки удаа бодунун чалчазын айбылапкан. Ол чалча холунда ажык чагаа тудуп алган болду. ⁶ Ында бижээни болза:

* 5:15 Дөргөн шекел – чартык хире килограммга деңнежир.

^a Неем. 2:19

«Өске чоннар аразында дамчыыр чугаа тарап тур, Гешем база ону бадыйткаар-дыр: сен база иудейлер тура халыышкын үндүрер деп барган-дыр силер^a, ынчангаш хананы катап тудуп эгелээн-дир сен. Ол-ла дамчыыр чугаа ёзугаар оларның хааны болуксап турар-дыр сен, ⁷ харын-даа сээң дугайыңда Иерусалимге „Иудеяның хааны бо-дур!“ деп чарлаар ужурлуг Бурганның медээчилерин безин томуйлап каан-дыр сен. Ындыг чугаалар хаанга чеде бээр болдур ийин. Ынчангаш чедип кел, кады сүмележип көрээли».

⁸ А мен олче мындыг харыы чоруттум: «Сээң ол чугаалап турар чүвең херек кырында болбайн тур, ол бүгүнү бодуң чогаадып алган-дыр сен».

⁹ Дайзыннарывыс шупту бисти коргудуп аарын кызыдып, «Иудейлерниң холдары суларап, бо ажылды кылып шыдавас апаар, ынчангаш хана туттунмас» деп бодап турган. Ынчалза-даа мээң холдарым күш кире берген.

¹⁰ Бир катап мен Мегетавелдиң оглунуң оглу, Делайяның оглу Шемайяның бажыңыңга келдим. (Ол бажыңыңда хагдынып алган болду.) Шемайя: «Бурганның өргээзинге ужуражыылы, ынаар киргеш, хаалгазын хаап аалы, чүге дээрге улус сени өлүрер дээш чедип кээр-дир. Сени өлүрер дээш, олар дүне када чедип кээр-дир!» – дээн.

¹¹ А мен аңаа: «Мен ышкаш кижиде берип болур бе? Мен ышкаш кижиде амыгын камгалаар дээш, Бурганның өргээзинче дезип кирип болур бе? Чок, барбас мен!» – деп харыыладым.

¹² Ынчан Шемайяны Бурган чорутпаанын, ону Товия биле Санаваллат хөлезилеп аарга, ооң меңээ удур өттүр билип медеглеп турарын билип кагдым. ¹³ Олар Шемайяны мени коргудары-биле хөлезилеп алган болган. Мен корга берип, бачыт үүлгедиптеримге, мээң адымны баксырадыр, чемелээр чылдактыг болур дээш ынчап турганнары ол.

^b Неем. 13:29

¹⁴ Бурганым, Товия биле Санаваллаттың үүлгеткен херектерин утпайн көрөм^b; Бурганның медээчизи херээжен Ноадияны база мени коргудар деп турган өске-даа медээчилерни утпайн көрөм.

Хананы тудуп доосканы

¹⁵ Иерусалимниң ханазын Элул деп айның чээрби беште, бежен ийи хүн дургузунда тудуп дооскан. ¹⁶ Ол дугайында бүгү дайзыннарывыс дыңнап каанда, чоок-кавыда чурттап турар бүгү чоннар корга берип, боттарыңга бүзүрелин чидирипкен*, чүге дээрге ол ажыл-херек Бурганывыстың дузазы-биле кылдынган дээрзин билип каан.

¹⁷ Ол-ла үеде Иудеяның ызыгуурган улузу Товияже хөй-ле чагаалар бижээн, а Товияның чагаалары база оларга кээп турган. ¹⁸ Иудеяда хөй-ле кижилер ооң-биле даңгырак солчуп, эвилелдежип алган чүве-дир, чүге дээрге Товия Арахтың оглу Шеханияның күдээзи турган, а ооң оглу Иоханан Берехияның оглу Мешулламның^c уруун кадай кылып алган турган. ¹⁹ Олар меңээ Товияның буянның херектеринин дугайында безин чугаалап турду, а ооң соонда мээң чугаалаан чүвемни аңаа дамчыдып берип турду. Товия мени коргудары-биле чагаалар чорудуп туруп берген.

^c Неем. 3:4, 30

7 ¹ Хананы тудуп доозуптарга, хаалганың эжиктерин тургузуп кааным соонда, хаалгачылар, ыраажылар болгаш левиттерни Бурганга бараан болуру-биле томуйлап каан. ² Мен ынчан бодумнуң дуңмам Ананий^d биле Иерусалимде шивээниң

^d Неем. 1:2

* 6:16 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Иудейлер олардан кортпастай берген».

даргазы Ананияга – ак сеткилдиг база өске хөй улуска бодаарга, Бургандан коргар кижиге – хоорайны камгалап-кадагалаарын дагзып кагдым.

³ Мен оларга: «Хүн караа изиде бербээн шаанда, Иерусалимниң хаалгазын ажит-пас ужурлуг. Хаалгачылар албан-хүлээлгезин хүлээдир бетинде, эжиктерни хаап, дээктеп турзун^а. Оон ыңай Иерусалимниң чурттакчыларын таңныылдар кылдыр тургузуп калыңар: чамдыызын – таңныылдаар черлерге, а бир чамдыызын – боттарының бажыңнарының чанынга» – дээн мен.

^а Ыд. ыр. 147:3

Туттуруушкундан ээп келген улустуң даңызы

(Эзра 2:1-70)

⁴ Иерусалим хоорай улуг, делгем турган, а чурттакчы чон ында эвээш, бажыңнар ам-даа катап туттунмаан турган. ⁵ Бурганым мээң сеткил-чүрээмге ызыгууртан, дарга улусту база карачал чонну чыггаш, чизе кылыр бодал кирип каан. Туттуруушкундан баштай ээп келген улустуң төрөл салгал аайы-биле чизе-даңызын тып алган мен. Ында бижиттинген чүве бо-дур.

⁶ Чурттуң туттуруушкундан ээп келген улузу бо-дур. Оларны Вавилоннуң хааны Навуходонсор тудуп аппаратан турган^б. Олар Иерусалим болгаш Иудеяге, кижы бүрүзү бодунуң хоорайынче, ээп келген. ⁷ Оларны Зоровавел^с, Иисус^д, Неемия, Азария, Раамия, Нахманий, Мардохей, Билшан, Мисферет, Бигвай, Наум болгаш Баана эдерип турган.

^б 4 Хаан. 24:14-16; 25:11;
2 Чыл. 36:29

^с Эзра 3:2

^д Неем. 12:1

Израиль чоннуң ээп келген төрөл бөлүктериниң даңызы бо-дур:

⁸ Пароштун үре-салгалы^е – 2172 кижы,

⁹ Шефатияның үре-салгалы – 372,

¹⁰ Арахтың үре-салгалы – 652,

¹¹ Пахат-Моавтың үре-салгалы (Иисус биле Иоавтың төрөл бөлүүндөн) – 2818,

¹² Эламның үре-салгалы – 1254,

¹³ Заттунуң үре-салгалы – 845,

¹⁴ Закхайның үре-салгалы – 760,

¹⁵ Биннуйнуң үре-салгалы – 648,

¹⁶ Бевайның үре-салгалы – 628,

¹⁷ Азгадтың үре-салгалы – 2322,

¹⁸ Адоникаминиң үре-салгалы – 667,

¹⁹ Бигвайның үре-салгалы – 2067,

²⁰ Адинниң үре-салгалы – 655,

²¹ Атерниң үре-салгалы (Эзекияның төрөл бөлүүндөн) – 98,

²² Хашумнуң үре-салгалы – 328,

²³ Бецайның үре-салгалы – 324,

²⁴ Харифтиң үре-салгалы – 112,

²⁵ Гаваоннуң үре-салгалы – 95.

²⁶ Вифлеем биле Нетофаның чурттакчылары – 188 кижы,

²⁷ Анатоттуң чурттакчылары – 128,

²⁸ Бет-Азмаветтиң чурттакчылары – 42,

²⁹ Кириат-Иарим, Кефира болгаш Беероттуң чурттакчылары – 743,

³⁰ Рама биле Геваның чурттакчылары – 621,

³¹ Михмастың чурттакчылары – 122,

^е Эзра 8:3; 10:25

³² Вефил биле Гайның чурттакчылары – 123,

³³ Нево-Ахерниң чурттакчылары – 52,

³⁴ Элам-Ахер чурттакчылары – 1254,

³⁵ Харимниң чурттакчылары – 320,

^a Неем. 3:2

³⁶ Иерихоннун чурттакчылары^a – 345,

³⁷ Лод, Хадид болгаш Ононун чурттакчылары – 721,

^b Неем. 3:3

³⁸ Сенааның чурттакчылары^b – 3930.

³⁹ Бурганның бараалгакчылары:

^c 1 Чыл. 24:7

Иедайяның^c үре-салгалы (Иисустун төрөл салгалындан) – 973 кижичи,

^d Эзра 10:20

⁴⁰ Иммерниң үре-салгалы^d – 1052,

^e 1 Чыл. 9:12; Эзра 10:22

⁴¹ Пашхурнуң^e үре-салгалы – 1247,

^f Эзра 10:21

⁴² Харимниң үре-салгалы^f – 1017.

⁴³ Левиттер: Иисустун үре-салгалы (Годеваның төрөл салгалындан, Кадмиилди дамчыштыр) – 74 кижичи.

^g Эзра 10:24

⁴⁴ Ыраажылар^g: Асафтың^h үре-салгалы – 148 кижичи.

^h 1 Чыл. 6:41

⁴⁵ Хаалгачыларⁱ: Шаллум, Атер, Талмон, Аккув, Хатита болгаш Шовайның үре-салгалы – 138 кижичи.

ⁱ 1 Чыл. 9:17

^j 1 Чыл. 9:2; Неем. 11:3

⁴⁶ Бурганның өргээзиниң ажилчыннары^j: Циха, Хасуфа болгаш Таббаттун үре-салгалы, ⁴⁷ Керос, Сиа болгаш Фадоннун үре-салгалы, ⁴⁸ Левана, Хагава болгаш Шалмайның үре-салгалы, ⁴⁹ Ханан, Гиддел болгаш Гахарның үре-салгалы, ⁵⁰ Реайя, Рецин болгаш Некоданың үре-салгалы, ⁵¹ Газам, Уза болгаш Пасеахтың үре-салгалы, ⁵² Бесай, Меуним, Нефишсимниң үре-салгалы, ⁵³ Бакбук, Хакуфа болгаш Хархурнуң үре-салгалы, ⁵⁴ Бацлит, Мехида болгаш Харшаның үре-салгалы, ⁵⁵ Баркос, Сисара болгаш Фамахтың үре-салгалы, ⁵⁶ Нециах биле Хатифаның үре-салгалы.

^k Неем. 11:3

⁵⁷ Соломоннун чалчаларының үре-салгалы^k: Сотай, Соферет болгаш Фериданың үре-салгалы, ⁵⁸ Иаала, Даркон болгаш Гидделдин үре-салгалы, ⁵⁹ Шефатия, Хаттил, Похерет-Гаццевайим болгаш Амоннун үре-салгалы.

⁶⁰ Бурганның өргээзиниң ажилчыннары биле Соломоннун чалчаларының ук-салгалы шупту – 392 кижичи.

⁶¹ Израильче Тел-Меллах, Тел-Харша, Херув-Аддон болгаш Иммер хоорайлардан чедип келген-даа болза, оларның төрөл бөлүктери израиль чондан укталган дээрзин шынзыдып шыдаваан улус:

⁶² Делайя, Товия болгаш Некоданың үре-салгалы – 642 кижичи.

⁶³ Бурганның бараалгакчыларындан укталган улус: Ховайя, Гаккоц болгаш Верзеллийниң оолдары. (Ол Верзеллий дээрге Галаад чурттуг Верзеллийден укталган бир кысты кадай кылып алгаш, ол ат-биле адаттынып эгелээн кижичи турган.)^l ⁶⁴ Ол улус боттарының төрөл угунун бижилгезин дилеп турган, ынчалза-даа тыппайн баргаш, арыг эвес кылдыр санаттырып, Бурганның бараалгакчыларының даңзызынче киир бижиттирбээн.

^l 2 Хаан. 17:27; 19:31

⁶⁵ Тус чер чагырыкчызы оларга урим биле туммимни* ажыглап шыдаптар бараалгакчы көстүп келгижеге чедир аажок ыдыктыг өргүлдерниң эъдин чивезин^m дужаап каан.

^m Лев. 22:2

* 7:65 Урим биле туммим – Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турган херекселдери (Хост. 28:30 көр).

⁶⁶ Эглип келген бүгү ниитилел 42 360 кижилиг болган чүве-дир.

⁶⁷⁻⁶⁹ Оон аңгыда 7337 эр, херэежен кул кижиге турган, оон ыңай 245 эр, херэежен ыраажы база олар-биле кады турган. Олар* 435 тевелиг болгаш 6720 элчигенниг турган чүве-дир.

⁷⁰ Төрөл салгалдарнын чамдык баштыңнары Бурганның өргээзинин тудуунга ажыглаары-биле акша-хөрөңги өргүлү кылган:

тус чер чагырыкчызы акша-хөрөңги шыгжамырынче 1000 драхма алдын**, хан кудар 50 аяк болгаш Бурганның бараалгакчылары кедер 530*** хеп берген.

⁷¹ Төрөл салгалдар баштыңнары 20 000 драхма алдын, 2200 °мина мөңгүн**** берген. ⁷² Чоннуң арткан бүгү улузу 20 000 драхма алдын, 2000 мина мөңгүн болгаш Бурганның бараалгакчылары кедер 67 хеп берген. ⁷³ Ынчалдыр Бурганның бараалгакчылары, левиттер, хаалгачылар, ыраажылар, Бурганның өргээзинин ажылчыннары база карачалдар – бүгү израиль чон боттарынын хоорайларынга чурттап эгелээн.

Эзраның ыдыктыг хоойлуну номчааны

8 ¹ Чеди айда, кажан израильчилер боттарынын хоорайларынга чурттай берген соонда, бүгү чон, чаңгыс кижиге дег, Суг хаалгазынын^a баарында шөлге чыгып келгеш^b, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзрага^c: «Дээрги-Чаяакчынын израиль чонга Моисейни дамчыштыр берген хоойлузунун дүрүг-номун эккелем» – деп чугаалаан. ² Бурганның бараалгакчызы Эзра ыдыктыг хоойлуну чыылган бүгү эр, херэежен улустун, дыңнаан чүүлүн билип шыдаптар бүгү улустун мурнунга чеди айнын бирээде эккелген. ³ Хоойлуну ол Суг хаалганың баарында шөлге, ол бүгү улустун мурнунга даң бажындан эгелээш, дүшке чедир номчуп келген^d. Бүгү чон ыдыктыг хоойлунун номун аажок кичээнгейлиг дыңнап турган.

⁴ Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра номчулга кылыр кылдыр тудуп каан ыяш бедиктээш кырынга турган, а ооң чанынга, оң талазынга Маттифия, Шема, Анайя, Урия, Хелкия болгаш Маасея олар, а солагай талазынга – Федайя, Мисаил, Малхия, Хашум, Хашбадана, Захария болгаш Мешуллам олар турган.

⁵ Эзра дүрүг номну ажыдыпкан. Ону бүгү чон көрүп шыдаар болган, чүге дээрге ол олардан бедик черге турган. Кажан ол дүрүгнү ажыдып турда, бүгү чон туруп келген. ⁶ Эзра өндүр улуг Дээрги-Бурган-Чаяакчыны алгап-йөрөөп каарга, бүгү чон холдарын өрү сунуп^e: «Аминь! Ындыг-ла болзунам!» – деп харыылаан. Ооң соонда улус-чон Дээрги-Чаяакчыга мөгөйп, хаваан черге дегзип, сөгүрген.

⁷ Чон туруп кээрге, Иисус, Бани, Шеревия, Ямин, Аккув, Шавтай, Годия, Маасея, Клита, Азария, Иозавад, Ханан болгаш Фелайя деп левиттер улуска ыдыктыг хоойлуну тайылбырлап турган. ⁸ Левиттер Бурганның хоойлузунун номун номчуп, улус номчаан чүүлдү билип алзын дээш, билдингир кылдыр тайылбырлап турган.

⁹ Тус чер чагырыкчызы Неемия, Бурганның бараалгакчызы болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра база чонга тайылбыр кылып турган левиттер чыылган бүгү чонга: «Бо хүн болза силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг хүн-дүр*****. Мунгарап, ыглаванар» – дээн. (Чүге дээрге ыдыктыг хоойлунуң сөстөрүн дыңнааш, бүгү чон ыглажып турган чүве-дир.)

^a Неем. 3:26; 12:37

^b Эзра 3:1

^c Эзра 7:6

^d Ы. х. к. 31:11

^e Ыд. ыр. 133:2; Ыы. 3:41

* 7:67-69 Эске бурунгу сөзүглелде «736 аъттыг, 245 мулдуг» деп немеп каан.

** 7:70 8,5 хире килограмм алдынга деңнежир.

*** 7:70 Эске бурунгу сөзүглелде «30» деп бижээн.

**** 7:71 170 хире килограмм алдынга, 1200 хире килограмм мөңгүнге деңнежир.

***** 8:9 Чеди айнын бирги хүнүнде Трубалар байырлалы болур турган (Лев. 23:24; Сан. 29:1 көр).

¹⁰Неемия улуска: «Барып, чаагай аьш-чемден чинер, амданныг суксундан ижинер, чүнү-даа белеткеп албаан улуска база үлүгден чорудуп бериңер. Бо хүн болза бистиң Дээргивиске ыдыктыг хүн-дүр. Муңгараванар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының хайырлаан өөрүшкүзү силерни күш кириптер» – дээн.

¹¹Левиттер бүгү чонну оожургадып: «Соксап көрүңер, бо болза ыдыктыг хүн-дүр. Мунгараванар» – деп турган.

¹²Оон бүгү чон дойлаар, өске улуска белек кылдыр аьш-чем чорудар^a, аажок улуг өөрүшкүлүг байырлаар дээш тарап чоруй барган. Чүгө дээрге оларга чугаалаан сөс-терниң утказын билип каапканнар.

^a Эсф. 9:19, 22

Чадырлар байырлалын демдеглээни

¹³Чеди айның ийиги хүнүнде бүгү чоннун төрөл салгалдарының баштыңнары Бурганның бараалгакчылары-биле, левиттер-биле кады, ыдыктыг хоойлуну оон-даа хандыр билип аарын күзээш, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзраның чанынга чыгып келген.

¹⁴Олар Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген хоойлузундан израильчилер чеди айның байырлалының үезинде чадырларга чурттаар уjurлуун номчуп тып алган^b.

¹⁵Ол ышкаш боттарының бүгү хоорайларынга база Иерусалимге мону чарлаар уjurлуун билип алганнар: улус даглыг черлерже барып, хоойлуда бижиттингенин ёзугаар ол чадырлар кылыры-биле черлик-даа, тарымал-даа олива ыяштарының будуктарын, мирт, пальма болгаш өске-даа калбак бүрүлүг ыяштарның будуктарын эккээр уjurлуг.

¹⁶Улус-чон чоруткаш, будуктар эккеп, боттарынга чадырлар кылып алган. Кижиги бүрүзү азы бодунун бажыңының кырынга, азы херимнериниң иштинге, азы Бурганның өргээзиниң иштинде шөлдерге, азы Суг хаалгазының^c баарында шөлге база Эфрем хаалгазының баарында^d шөлге чадырлар тудуп алган. ¹⁷Туттуруушкундан ээп келген бүгү улус-чон чадырлар кылып алгаш, анаа кезек үеде чурттап турган. Нуннун оглу Иисустун үезинден бээр ол хүнге чедир израильчилер ук байырлалды ынчаар демдеглеп көрбээн чүве-дир. Олар аажок өөрүп турган.

¹⁸Эзра Бурганның хоойлузунун дүрүг-номун байырлалдың бирги хүнүнден сөөлгү хүнүнге чедир, хүннүн-не номчуп келген^e. Израильчилер чеди хүн байырлаан, а сески хүнде дүрүм ёзугаар онзагай чыыш болган^f.

^b Лев. 23:33-43;
Ы. х. к. 16:13-15

^c Неем. 3:26

^d 4 Хаан. 14:13;
Неем. 12:39

^e Ы. х. к. 31:11

^f Лев. 23:36; Сан. 29:35

Чоннун Бурганның мурнунга бодунун бачыттарын билингени

9 ¹Ол-ла айның^g чээрби дөртте бүгү израильчилер шээрленип, качыгдалдын самдар хевин кедип, баштарыңче доурак-доозун чажып алган^h чыгып келген.

²Израиль уктуг улус бүгү даштыкы улустан аңгыланы берген соондаⁱ, олар туруп алгаш, боттарының бачыттарын, ада-өгбезиниң кемниг херектерин ажыы-биле миннип турган^j.

³Улус анаа турган черлеринге артып каап, үш шак дургузунда боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчының хоойлузунун номун номчуп, дараазында үш шак дургузунда бачыттарын миннип, боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мөгейип турган. ⁴Иисус, Бани, Кадмиил, Шевания, Вунний, Шеревия, Бани болгаш Хенани олар левиттерниң бедиктээжинче туруп алгаш, боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыны дыңзыдыр кыйгырып эгелээн. ⁵Оон левиттер – Иисус, Кадмиил, Бани, Хашавния, Шеревия, Годия, Шевания болгаш Петахия: «Боттарыңарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыны мөңгеде алдаржыдыңар-ла! – дээннер. – Улус сээң алдарлыг, кандыг-даа алгаг-макталдан, алгыш-йөрээлден өндүр бедик адыңны алдаржытсын!»

⁶Дээрги-Чаяакчы, Сен чаңгыс сен!^k Кудай-дээрни, эң бедик дээрлерни, оларның бүгү аг-шерииң, черни болгаш ында бар бүгү чүвени, далайларны болгаш ында бар бүгү чүвени Сен чаяап каан сен!^l Бүгү чүвеге амы-тынны хайырлап турар сен, дээрлерниң аг-шерии Сенээ мөгейип турар.

^g Неем. 8:2

^h Ис. 7:6; 1 Хаан. 4:12

ⁱ Эзра 6:21;
Неем. 10:28; 13:3

^j Лев. 26:40; 3 Хаан. 8:47;
2 Чыл. 6:37; Дан. 9:4

^k 4 Хаан. 19:15

^l Ы. х. к. 10:14

⁷ Сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Аврамны шилип алгаш, ону халдей черде Ур хоорайдан үндүрө бергеш^a, Авраам деп адап каан сен. ⁸ Ооң чүрээ Сеңээ шынчы дээрзин көргөш^b, ооң үре-салгалынга хананей, хет, амор, фerez, иевус, гергес чоннарның черин бериптер дээш, ооң-биле керээ чарып алган сен^c. Ол сөзүңнү ээлээн-даа сен^d, чүге дээрге чөптүг-шынның-дыр сен!

⁹ Бистиң ада-өгбевистиң Египетке хилинчээн көрүп каан сен, оларның Кызыл далай чанынга дуза дилээн алгызын дыңнап каан сен^e. ¹⁰ Сен фараонга удур, ооң бүгү дүжү-меттеринге удур, ооң чуртунуң бүгү чонунга удур бадыткал демдектери биле кайгамчык чүүлдерни көргүскен сен^f, чүге дээрге египетчилерниң Сээң чонунуңу туразында аажылап келгенин билер турдуң. Сен алдаржаан сен, алдарлык адың бөгүнге чедир дириг. ¹¹ Сен далайны чонунуң мурнунга ийи чарыптарынга, олар далайны кургаг чер кыры-биле эрте берген, а оларны сүрүп чораан улусту, ээрем сугже даш октааны дег, терең далайже дүжүрүпкен сен^g. ¹² Хүндүс оларны булут чагыдан, а дүне – оларның чоруур ужурлуг оруун чырыдар дээш – от чагыдан эдертип аппарат чыткан сен^h.

¹³ Сен дээрден Синай дагже дүжүп келгешⁱ, чонуң-биле чугаалажып турган сен. Оларга чөптүг шииткелдер, шынның хоойлулар берген сен, ачылык дүрүмнер, айтышкыннар берген сен^j. ¹⁴ Оларга Сеңээ тураскааткан амыр-дыш хүнүн айтып берип, Бодунуң чалчаң Моисейни дамчыштыр айтышкыннар, дүрүмнер, хоойлуңу берген сен^k. ¹⁵ Олар аштап турда, Сен хлебти дээрден бадырып берген сен^l, суксап турда – сугну хаядан үндүр аксып берген сен^m. Чонга бээр бооп даңгыраглаан чериңче барып, ээлеп аарын оларга чугаалаан сенⁿ.

¹⁶ Оон бистиң ада-өгбевис турамык, чөрүү апарып, Сээң айтышкыннарыңны тооп дыңнавайн турган. ¹⁷ Олар Сени тооп дыңнаарындан ойталап, аразынга Сээң кылып турган кайгамчык чүүлдерниң сагынмайн барган. Олар чөрүүленип, Египетте кулданынычче эглирин күзээш, боттарынга баштыңчы олуртуп алган^o. Ынчалза-даа Сен – килеңнээчел эвес, өршээринге ынак, ээ көрнүүчел, кээргээчел, өндүр улуг энерелдиг Бурган-дыр сен^p. Оларны каапкаш барбаан сен! ¹⁸ Олар бугажык дүрзүзү шуткуп алгаш: „Израиль чон, сени Египеттен үндүрө берген бурганың бодур“ – деп турда безин^q, Сеңээ удур коргунчуг дорамчылалдар кылып турда безин, оларны каапкаш барбаан сен.

¹⁹ Сен оларны Бодунуң өндүр улуг кээргелиң-биле^r ээн кургаг ховуга каапкаш барбайн турдуң. Хүндүс булут чагы оларны эдертирин соксатпады, а дүне от чагы оларның чоруур ужурлуг оруун чырыдарын соксатпады^s. ²⁰ Сен Бодунуң ачылык Сүлдеңни оларны өөредип каар кылдыр оларга берген сен^t. Манна деп чемиңни олардан хунаап албаан сен^u, олар суксап турда, сууң берип турган сен^v. ²¹ Сен ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда оларның хереглелин хандырып келдиң^w; оларның хереглээн бүгү чүвези бар турду, идик-хеви элеведи, буттары ышпады^x.

²² Сен чонунга күрүнелерни, чоннарны хүлээдиң берип кагдың, кожа черлерни үлеп бердиң. Олар Эсевоннуң хааны Сигоннуң чери биле Васанның хааны Огтуң черин эжелеп алды^y. ²³ Израильчилерниң ажы-төлүн дээрге сылдыстар дег хөй санныг кылып кааш^z, ада-өгбезинге: „Ынаар киргеш, ээлеп аар силер“ – деп турган чериңче эккелдиң. ²⁴ Ол салгал чер-чуртче кирип келгеш, эжелеп алды. Сен оларга ук черге чурттап турган хананей чонну чагыртып кагдың, оларның холунга хананей хааннары-даа, чурттуң өске чоннары-даа кара туразында аажылаар кылдыр хүлээдиң бердиң^{za}. ²⁵ Израильчилер быжыглалдыг хоорайларны, дүжүткүр черлерни эжелеп алган. Янзы-бүрү эт-хөреңги долган бажыңнарны, хаяда оюп кылып каан кудуктарны, виноград шөлдериң, оливалыг сесерликтерни, эндерик чимистиг ыяштарны олар эжелеп алган^{zb}. Олар Сээң өндүр улуг буяның ачызында чемненип, тодуп, семирп, таалап-ханып турган^{zc}.

^a Э. д. 11:31; 17:5^b Э. д. 15:6^c Э. д. 15:18^d Ис. 21:45; 23:14;

3 Хаан. 8:56

^e Хост. 3:7; 14:10^f Хост. 7–14 эгелер^g Хост. 14:21-29^h Хост. 13:21ⁱ Хост. 19:18-20^j Хост. 20:1-17^k Хост. 16:23; 20:8-11^l Хост. 16:4, 15^m Хост. 17:1-7ⁿ Ы. х. к. 1:8^o Сан. 14:1-4^p Хост. 34:6^q Хост. 32:4^r Ыд. ыр. 105:45^s Сан. 9:17-23^t Сан. 11:17^u Ы. х. к. 8:3^v Сан. 20:11^w Хост. 16:35^x Ы. х. к. 8:4; 29:5^y Сан. 21:21-35^z Э. д. 15:5; 22:17;

Ы. х. к. 10:22

^{za} Ис. 11:23;

Ыд. ыр. 43:3-4

^{zb} Ы. х. к. 6:10-11^{zc} Ы. х. к. 32:15

- ²⁶ Үндэг-даа болза, үймээнчилер апарып, Сеңээ удур тура халааннар, Сээң хоойлунну артынче октапканнар^a. Сээң медээчилерин израильчилерни Сенче ээлдирер дээш сагындырып турган, а олар демги медээчилерни өлүрүп турду^b. Улус-чон Сеңээ удур коргунчуг дорамчылалдар кылып турган, ²⁷ ынчангаш Сен оларны дайзыннарының холунга хүлээдип бээринге, олар кызагдадып турду^c. Ынчалза-даа кызагаттырган үезинде Сенден дуза дилеп, кыйгырага, оларны дээрден дыңнап, Бодуннун өндүр улуг кээргелиң-биле^d дайзыннарының холундан хостап турган камгалакчыларны оларга чорудуп берип турду^e.
- ²⁸ Ынчалза-даа дыштанып алгаш-ла, олар катап база Сээң мурнуңга бузут үүлгедир болду. Ынчангаш Сен оларны дайзыннарының холунга хүлээдип бээринге, дайзыннары оларны чагырып турду^f. А кажан олар катап база Сенден дуза дилеп, кыйгырага, Сен дээрден дыңнап, Бодуннун өндүр улуг кээргелиң-биле оларны хөй катап камгалап турду^g. ²⁹ Сээң хоойлунче эглип кээр кылдыр оларны сагындырып турду, ынчалза-даа олар турамы-биле Сээң айтыышкыннарыңны тооп дыңнавайн турду, Сээң дүрүмнеринге удур бачыт үүлгедип турду, а ол дүрүмнерни күүседип турар кижини ооң ачызында амылыг артар турган ийик^h. Олар Сенден чөрүүзү-биле хая көрнүп, дедир чаңын көргүзүп, Сени тооп дыңнавайн турду. ³⁰ Сен оларны хөй чыл шыдажып келдин. Бодуннун медээчилерин дамчыштыр Бодуннун Сүлдең-биле оларны сагындырып турдуⁱ, ынчалза-даа олар тооп дыңнавайн келди. Ынчангаш Сен оларны өске чер чурттуг чоннарның холунга хүлээдип бердиң. ³¹ Үндыг-даа болза, Бодуннун өндүр улуг кээргелиң-биле^j Сен оларны буруну-биле узуткавадын, каапкаш барбадын, чүгө дээрге ээ көрнүүчөл, кээргээчөл Бурган-дыр сен^k.
- ³² Бистиң Бурганывыс – өндүр улуг, күчүлүг, сүртенчиг, чагыг-керээни үревес, кезээде энерелдиг Бурган!^l Бистиң ада-өгбевисти, хааннарывысты, нояннарывысты, Бурганның бараалгакчыларын, медээчилерин – бүгү чонувусту тавараан шупту түрегдел-хилинчек Сээң мурнуңга бичии бооп көзүлбезин. Ол бергедээшкиннер ассирий хааннарның үезинден эгелээш^m, амгы үеге чедир болуп келди. ³³ Бистиң-биле болган бүгү чүве дээш, Сен чөптүг-шынныг сен, чүгө дээрге шынчыңны кадагалап келдиң, а бис кем-буруулуг болдувусⁿ. ³⁴ Бистиң хааннарывыс, нояннарывыс, Бурганның бараалгакчылары болгаш ада-өгбевис Сээң хоойлунну күүсетпейн турду. Сээң оларга чорудуп берип турган айтыышкыннарыңны, баш бурунгаар сагындырыгыларыңны олар тооп дыңнавайн барды^o. ³⁵ Боттарының күрүнезинге чурттап тургаш безин, Сээң оларга берген делгем, дүжүткүр черинге өндүр улуг ачы-буяныңга таалап-ханып тура безин, олар Сеңээ бараан болбайн турду, боттарының бузуттуг херектеринден ойталавады^p. ³⁶ Бо-дур, бис ам кулдар-дыр бис. Сээң бистиң ада-өгбевиске ооң чимизин, ачылыг беримчезин чип амыдыразын дээш берген черинде кулдар-дыр бис^q. ³⁷ Чер ам элбек дүжүдүн Сээң бисти бачыттарывыс ужун чагыртып кааның хааннарга берип турар-дыр. Ол хааннар бистиң мага-бодувусту, мал-маганывысты кара туразында эдилеп тур^r. Бис улуг бергедээшкинге таварыштывыс».

Чоннуң Бурган-биле керээзин катптааны

- ^s Эзра 10:3
- ³⁸ «Ол бүгүнүң ужурунда бис быжыг хүлээлге ап, ат салып кагдывыс^s. Бистиң нояннарывыс, левиттеривис болгаш Бурганның бараалгакчылары ону шынзыдып, таңмалап кагды.

- ^t Неем. 12:2-21
^u Неем. 1:1
^v Неем. 8:9
^w Эзра 8:2

10 ¹ Таңмалар салып, шынзыткан улус бо-дур^t:
 Гахалияның оглу^u, тус чер чагырыкчызы Неемия^v;

Седекия, ² Серайя, Азария, Иеремия, ³ Пашхур, Амария, Малхия, ⁴ Хаттуш^w, Шевания, Маллух, ⁵ Харим, Меремот, Авдий, ⁶ Даниил, Гиннетон, Варух, ⁷ Мешуллам, Авия, Миямин, ⁸ Маазия, Вилгай болгаш Шемайя – Бурганның бараалгакчылары.

⁹ Левиттер: Азанияның оглу Иисус, Хенададтың оолдарының^a бирээзи Биннуй, Кадмиил^b ¹⁰ база оларның акы-дунмазы – Шевания, Годия, Клита, Фелайя, Ханан, ¹¹ Миха, Рехов, Хашавия, ¹² Заккур, Шеревия, Шевания, ¹³ Годия, Бани, Венинуй.

¹⁴ Чоннуң баштыннары: Парош, Пахат-Моав, Элам, Затту, Бани, ¹⁵ Вунний, Азгад, Бевай, ¹⁶ Адония, Бигвай, Адин, ¹⁷ Атер, Эзекия, Азур, ¹⁸ Годия, Хашум, Бецай, ¹⁹ Хариф, Анатот, Невай, ²⁰ Магпиаш, Мешуллам, Хезир, ²¹ Мешезавел, Садок, Иаддуй, ²² Фелатия, Ханан, Анайя, ²³ Осия, Анания, Хашув, ²⁴ Галлохеш, Пилха, Шовек, ²⁵ Рехум, Хашавна, Маасея, ²⁶ Ахия, Ханан, Анан, ²⁷ Маллух, Харим, Баана.

²⁸ Арткан чон база – Бурганның бараалгакчылары, левиттер, хаалгачылар, ыраажылар, Бурганның өргээзиниң ажилчиннары, Бурганның хоойлузу дээш өске чоннардан аңгыланып келген^d бүгү улус боттарының кадайлары база дыннаан чүүлүн угаап шыдаптар ажы-төлү-биле кады – ²⁹ олар шупту боттарының ха-дунмазынга, аразында алдар-хүндүлүг улуска каттыжып, Бурганның Бодунун чалчазы Моисейни дамчыштыр берген хоойлузун ёзугаар чурттаар, бистиң Чагырыкчывыс Дээрги-Чаякчының бүгү айтышкын, дүрүм-хоойлуларын сагып, күүседир аазаашкынны берген. А күүсетпес болза, каргаттырар бооп даңгыраглааннар.

³⁰ Боттарывыстың кыстарывысты кожа чоннарның оолдарынга кадай кылдыр бербес бис, оларның кыстарын боттарывыстың оолдарывыс-биле өглөвөс бис^e.

³¹ Кожа чоннар амыр-дыш хүнүндө азы өске-бир ыдыктыг хүндө бараан-сараан азы тараа эккелгеш, садар болза, бис садып албас бис.

Чедиги чыл санында-ла черни болбаазыратпас бис база биске өрелиг улустун бүгү өрелерин өршээр бис^f.

³² Бис Бурганывыстың өргээзиниң хереглелдеринге чылдың-на бир °шекелдин үштүн бири* мөңгүннү бээр деп хүлээлгени боттарывыска ап тур бис^g. ³³ Ол үндүрүгнү ыдыктаан хлебтер быжыраынгга^h, хүннүн салыр далган-тараа болгаш бүрүн өрттедир өргүлдер салырынга, амыр-дыш хүнүндө, Ай чаазында база өске-даа доктааттынган байырлалдарда салыр ыдыктыг өргүлдер кылырынга, Израильди арыглаар ужурлуг бачыт дээш өргүлдер салырынга, бистиң Бурганывыстың өргээзинге кылып турар бүгү ажилдар бүдүреринге ажыглаар.

³⁴ Бис, Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш карачал чон, чылдың-на, доктааттынган үедө бистиң Бурганывыстың өргээзинче оттулар ыяштыⁱ кайы төрөл бөлүк эккээрин билип аары-биле төлгө даштары октаар бис. Ол ыяшты ыдыктыг хоойлуда бижээнин ёзугаар Бурганывыс Дээрги-Чаякчыга өргүл салыр бедигээшке өрттедир ужурлуг бис^j.

³⁵ Бис чылдың-на Дээрги-Чаякчының өргээзинче черивистиң баштайгы дүжүдүн база бүгү ыяштарның баштайгы чимизин эккеп салыр хүлээлге алган бис^k.

³⁶ Ыдыктыг хоойлуда бижээнин ёзугаар бистиң Бурганывыстың өргээзинче, ында бараан болуп турар Бурганның бараалгакчыларынга дун оолдарывысты эккеп-даа, бода болгаш шээр малывыстың дун төлдерин хүлээдип-даа турар болган бис^l.

³⁷ Бурганның өргээзиниң шыгжамыр-өрээлдеринче^m, Бурганның бараалгакчыларынга баштай дээрбелээн далганы, баштайгы дүжүдүвүстен далган-тараа өргүлүн, бүгү ыяштарывыстың баштайгы чимизин, чаа арагавыс биле олива үзүвүстү эккээр бисⁿ. Черивистиң дүжүдүнүн оннуң бир кезээн левиттерге эккеп бээр бис. Чер ажылы кылып турар бүгү хоорай-суурларывыска левиттер дүжүдүвүстүн оннуң бир кезээн чыып аар ужурлуг болгай^o. ³⁸ Левиттер ол оннуң бир кезээн чыып турда, олар-биле кады Аарондан укталган Бурганның бараалгакчызы кады чоруур ужурлуг, а левиттер дүжүттүн оннуң бир кезээниң онгу кезээн^p Бурганывыстың өргээзинче,

^a Эзра 3:9^b Эзра 2:40^c Эзра 2:3-35^d Эзра 6:21;
Неем. 9:2; 13:3^e Хост. 34:16; Ы. х. к. 7:3^f Хост. 23:10-11;
Лев. 25:2-7; Ы. х. к. 15:1^g Хост. 30:12-13^h Хост. 25:30; Лев. 24:5-9ⁱ Неем. 13:31^j Лев. 6:12^k Хост. 23:19; 34:26;
Ы. х. к. 26:2^l Хост. 13:2^m 1 Чыл. 9:26;
2 Чыл. 31:11ⁿ Ы. х. к. 18:4^o Сан. 18:21^p Сан. 18:26

шыгжамыр-өрээлдерже сөөртүп эккээр ужурлуг. ³⁹ Израильдин чону, ооң иштинде левиттер база, шак ол өрээлдерже боттарының өргүл белектерин: далган-тараа, чаа арага болгаш олива үзүн эккээр ужурлуг, чүге дээрге Бурганның өргээзиниң ыдыктыг эт-херекселдери ол өрээлдерге кадагалаттынар^a, бараан болуп турар Бурганның бараалгакчылары, хаалгачылар, ыраажылар база ол өрээлдерни ажыглаар^b.

Бурганывыстың өргээзинче сагыш салыр бис!^c

Иерусалимниң чаа чурттакчылары

(1 Чыл. 9:1-22)

11 ¹ Чоннун баштыңнары Иерусалимге чурттай берген. Өске бүгү улус ыдыктыг хоорай Иерусалимге^d кым чурттаар эвес дээш, төлге даштары октап турган^e: он кижиниң бирээзи-ле аңаа чурттаары-биле чоруй баар, а арткан тос кижини боттарының хоорай-суурларынга артып каар турган. ² Иерусалимге чурттаар бооп, эки туразы-биле чөпшээрешкен бүгү улусту чон алгап-йөрээп каан.

³ Иерусалимге чурттап турган чурттуң баштыңнары бо-дур. (Израильчилерниң хөй кезии, Бурганның бараалгакчылары, левиттер, Бурганның өргээзиниң ажылчыннары^f болгаш Соломоннун чалчаларының үре-салгалы^g Иудеяның хоорайларынга – кижини бүрүзү бодунун хувааглыг черинге, янзы-бүрү хоорай-суурларга чурттап турган. ⁴ А Иуда биле Вениаминниң аймактарынга хамааржыр чамдык улус Иерусалимге чурттап турган.)

Иуданың аймаандан:

Озияның оглу Атайя (Озия – Захарияның оглу, Захария – Амарияның оглу, Амария – Шефатияның оглу, Шефатия – Малелеилдин оглу, Малелеил – Фарестин үре-салгалы^h болур чүве-дир);

⁵ Варухтун оглу Маасея (Варух – Колхозейниң оглу, Колхозей – Хазайяның оглу, Хазайя – Адайяның оглу, Адайя – Иегоиаривтин оглу, Иегоиарив – Захарияның оглу, Захария – Шеланың үре-салгалыⁱ болур чүве-дир). ⁶ Фарестин Иерусалимге чурттап турган үре-салгалы болур 468 кижини шупту күштүг-шыырак улус чүве-дир.

⁷ Вениаминниң аймаандан: Мешулламның оглу Саллу (Мешуллам – Иоедин оглу, Иоед – Федайяның оглу, Федайя – Колайяның оглу, Колайя – Маасеяның оглу, Маасея – Ифиилдин оглу, Ифиил – Исаяяның оглу болур чүве-дир), ⁸ ооң соондан Габбай биле Саллай. Вениаминчилер шупту 928 кижини.

⁹ Оларның даргазы Зихрийниң оглу Иоил турган, а Гассенуаның оглу Иуда кол хоорайның оралакчы даргазы турган.

¹⁰ Бурганның бараалгакчыларындан: Иегоиаривтин оглу Иедайя, Яхин, ¹¹ Хелкияның оглу Серайя (Хелкия – Мешулламның оглу, Мешуллам – Садоктун оглу, Садок – Мерайоттун оглу, Мерайот – Бурганның өргээзинде эргелекчи Ахитувтун оглу болур чүве-дир)^j, ¹² Бурганның өргээзинге бараан болуп турган оларның ха-дуңмазы – 822 кижини; Иерохамның оглу Адайя (Иерохам – Фелалияның оглу, Фелалия – Амцийнин оглу, Амций – Захарияның оглу, Захария – Пашхурнун оглу, Пашхур – Малхияның оглу болур чүве-дир), ¹³ ооң ха-дуңмазы, төрөл салгалдар баштыңнары болур 242 кижини; Азариилдин оглу Амашсай (Азариил – Ахзайның оглу, Ахзай – Мешиллемоттун оглу, Мешиллемот – Иммернин оглу болур чүве-дир),

^a 2 Чыл. 31:11

^b 1 Чыл. 9:33

^c Неем. 13:11

^d Иса. 48:2; Дан. 9:24;

Мф. 4:5; 27:53

^e 1 Чыл. 24:31; 25:8; 26:13

^f Эзра 2:43; Неем. 7:46

^g Эзра 2:55; Неем. 7:57

^h Э. д. 38:29

ⁱ Э. д. 38:5; Сан. 26:20;

1 Чыл. 4:21

^j 1 Чыл. 6:12-13; 9:11

¹⁴ оларның ха-дуңмазы болур 128 кижиге – күштүг-шыырак улус. Оларның даргазы Гагедолимниң оглу Завдиил турган.

¹⁵ Левиттерден: Хашувтун оглу Шемайя (Хашув – Азрикамның оглу, Азрикам – Хашавияның оглу, Хашавия – Вуннийниң оглу болур чүведир), ¹⁶ Шавтай^a биле Иегозавад^b – левиттерниң баштыннары, Бурганның өргээзиниң даштыкы ажилдарын^c харыылаар хүлээлгелиг кижилер, ¹⁷ Миханың оглу Маттания (Миха – Завдийниң оглу, Завдий – Асафтың үре-салгалы^d болур чүведир). Маттания мөргүл үезинде кол йөрөөкчиге кижиге турган^e. Бакбукия – ооң ха-дуңмазының аразында оралакчы болгаш Шаммуиниң оглу Авда (Шамму – Галалдың оглу, Идифуннун үре-салгалы^f болур чүведир). ¹⁸ Ыдыктыг хоорайга шупту 284 левит кижиге турган.

^a Эзра 10:15

^b Эзра 8:33

^c 1 Чыл. 26:29

^d 1 Чыл. 6:39

^e Неем. 12:8

^f 1 Чыл. 16:41-42

¹⁹ Хаалгачылар^g: Аккув, Талмон болгаш оларның хаалга кадарып турган ха-дуңмазы – 172 кижиге.

^g Эзра 2:42; Неем. 7:45

²⁰ Арткан израильчилер, Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер Иудеяның бүгү хоорай-суурларына, кижиге бүрүзү бодунуң хуваагылыг черинге чурттап турган.

²¹ Бурганның өргээзиниң ажилчынары Офел тейге чурттап турган^h. Оларның даргалары – Циха биле Гишфа олар чүведир.

^h 2 Чыл. 27:3; Неем. 3:26

²² Иерусалимде левиттерниң удуртукчузу – Баниниң оглу Узий турган. (Бани – Хашавияның оглу, Хашавия – Маттанияның оглу, Маттания – Миханың оглу, Миха – Асафтың үре-салгалы болур чүведир.) Асафтың үре-салгалыⁱ Бурганның өргээзинге бараан болуушкун дээш харыылаар ыраажылар болур турган. ²³ Ыраажыларга хамаарыштыр хаанның чарлыгын үндүрүп, оларның хүн санындагы хүлээлгелерин ында айтып каан чүведир.

ⁱ 1 Чыл. 6:39

²⁴ Мешезавелдиң оглу Петахия (Мешезавел Иуданың аймаандан, зерах төрөл бөлүктөн^j укталган кижиге чүведир) бүгү херектер талазы-биле хаанның мурнунга чоннуң төлээлекчиге турган.

^j Сан. 26:13, 19

Өске хоорай-суурларның чурттакчылары

²⁵ Көдээ черлерге, боттарының шөлдериңге чурттап турган улуска хамаарыштыр алыр болза, иудейлер дараазында черлерге чурттап турган: Кириат-Арбага болгаш ооң чоок-кавызында суурларга, Дивонга болгаш ооң чоок-кавызында суурларга, Иекавцеилге болгаш ооң чоок-кавызында суурларга, ²⁶ Иешуага, Моладага, Бет-Палетке, ²⁷ Хацар-Шуалга, Беэр-Шевага болгаш ооң чоок-кавызында суурларга, ²⁸ Циклагка, Мехонага болгаш ооң чоок-кавызында суурларга, ²⁹ Аин-Риммонга, Цорага, Иармутка, ³⁰ Заноахка, Одолламга болгаш оларның чоок-кавызында суурларга, Лахиске болгаш ооң шөлдериңге, Азекага болгаш ооң чоок-кавызында суурларга. Иудейлер Беэр-Шевадан эгелээш, Энном шынаазына чедир турумчуп чурттай берген.

³¹ Вениаминчилер Гевага, Михмаска, Гаяга, Вефилге болгаш ооң чоок-кавызында суурларга, ³² Анатотка, Новка, Ананияга, ³³ Асорга, Рамага, Гиффаимге, ³⁴ Хадидке, Цевоимге, Неваллатка, ³⁵ Лодка, Онога болгаш Харашим шынаазына чурттап турган.

³⁶ Иуданың аймааның черинде чурттаан чамдык левит бөлүктөр Вениаминниң аймааның аразына Бурганга бараан болуп турган.

Бурганның бараалгакчылары биле левиттер

12 ¹ Салафиилдин оғлу Зоровавел чагырыкчы-биле база дээди бараалгакчы Иисус-биле кады^a Иудеяже ээп келген Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер бо-дур^b.

^a 1 Чыл. 3:19; Эзра 3:2;

Агг. 1:1; 2:20-23;

Зах. 4:6-10

^b Неем. 10:2-8

Серайя, Иеремия, Эзра, ² Амария, Маллух, Хаттуш, ³ Шехания, Рехум, Меремот, ⁴ Аддо, Гиннетой, Авия, ⁵ Миямин, Маадия, Вилга, ⁶ Шемайя, Иегоиарив, Иедайя, ⁷ Саллу, Амок, Хелкия болгаш Иедайя. Олар болза Иисустун үезинде Бурганның бараалгакчызы ха-дуңмазын баштап турган улус-тур.

⁸ Левиттер бо-дур: Иисус, Биннуй, Кадмиил, Шеревия, Иуда, Маттания. Маттания бодунуң ха-дуңмазы-биле Бурганны алгап-йөрээп ырлаары дээш харыылаар турган^c. ⁹ Бакбукия биле Унний – оларның ха-дуңмазы – бараан болуушкун үезинде олар-биле дужааштыр турар турган.

^c Неем. 11:17

¹⁰ Дээди бараалгакчы Иисус^d Иоакимниң ачазы, Иоаким – Элиашивтин ачазы, Элиашив – Иодайның ачазы, ¹¹ Иодай – Ионафанның ачазы, Ионафан – Иаддуйнуң ачазы болур чүве-дир.

^d Эзра 3:2; Зах. 3:1

¹² Иоакимниң үезинде Бурганның бараалгакчыларының төрөл салгалдарының баштыңнары бо-дур:

Серайяның төрөл салгалының баштыңы – Мерайя,

Иеремияның төрөл салгалының баштыңы – Анания,

¹³ Эзраның төрөл салгалының баштыңы – Мешуллам,

Амарияның төрөл салгалының баштыңы – Иоханан,

¹⁴ Мелихунуң төрөл салгалының баштыңы – Ионафан,

Шеванияның төрөл салгалының баштыңы – Иосиф,

¹⁵ Харимниң төрөл салгалының баштыңы – Адна,

Мерайоттуң төрөл салгалының баштыңы – Хелкия,

^e Зах. 1:1

¹⁶ Аддонуң төрөл салгалының баштыңы – Захария^e,

Гиннетоннуң төрөл салгалының баштыңы – Мешуллам,

¹⁷ Авияның төрөл салгалының баштыңы – Зихрий,

Миниамин болгаш Моадияның төрөл салгалының баштыңы – Пилтай,

¹⁸ Вилганың төрөл салгалының баштыңы – Шаммуй,

Шемайяның төрөл салгалының баштыңы – Ионафан,

¹⁹ Иегоиаривтин төрөл салгалының баштыңы – Мафнай,

Иедайяның төрөл салгалының баштыңы – Узий,

²⁰ Саллайның төрөл салгалының баштыңы – Каллай,

Амоктун төрөл салгалының баштыңы – Евер,

²¹ Хелкияның төрөл салгалының баштыңы – Хашавия,

Иедайяның төрөл салгалының баштыңы – Нафанаил.

²² Левиттерниң төрөл салгалдар баштыңнарын Элиашив, Иодай, Иоханан^f болгаш Иаддуй оларның үезинде данзыже киир бижип каан. А Бурганның бараалгакчыларын – Персияның хааны Дарийниң чагырган үезинде бижип каан. ²³ Левит төрөл салгалдар баштыңнарын Элиашивтин оғлу Иохананның үезинге чедир чылдар бижилгезинин номунче киир бижип каан. ²⁴ Хашавия^g, Шеревия^h болгаш Кадмиилдин оғлу Иисусⁱ левиттерниң баштыңнары бооп турган. Оларның ха-дуңмазының бир

^f Эзра 10:6

^g Эзра 8:19

^h Эзра 8:18

ⁱ Эзра 2:40

бөлүү өске бөлүккө дужааштыр туруп алгаш, Бурганны алгап-йөрээп, алдаржыдып турган. Бурганның кижизи Давид хаан ынчаар доктааткан турган чүве-дир^a.

^a 1 Чыл. 25:1

²⁵ Маттания, Бакбукия, Авдий, Мешуллам, Талмон, Аккув – өргээнин хаалгаларының чанында шыгжамыр черлери кадарар хүлээлгелиг хаалгачылар турган^b. ²⁶ Олар Иоседектиң оглунуң оглу, Иисустуң оглу^c Иоакимниң үезинде база тус чер чагырыкчызы Неемия биле Бурганның бараалгакчызы, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзраңың үезинде чурттап турган.

^b 1 Чыл. 26:15

^c Неем. 12:10

Иерусалимниң ханазын Бурганга бараалгатканы

²⁷ Иерусалимниң ханазын Бурганга бараалгадыр үе келгенде, хоорайже левиттерни оларның чурттап турган бүгү черлеринден кыйгыртып эккелген. Олар хананы Бурганга бараалгатканын өөрүшкүлүг байырлап, Ону алгап-мактаан, Аңаа өөрүп четтирген ырларны чадаган, чанзы болгаш кимвалдар-биле үдеп, күүседир ужурлуг турган^d. ²⁸ Ыраажылар оон ыңай Иерусалимниң чоок-кавызындан, Нетофа чанында суурлардан, ²⁹ Бет-Гаггилгалдан, Гева биле Азмаветтиң девискээрлеринден чедип келген. (Ыраажылар Иерусалимниң чоок-кавызынга суурлар тудуп алган турган чүве-дир.) ³⁰ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер ыдыктанып-арыгланып алгаш^e, улус-чонну, хаалгалар биле хананы арыглап каан.

^d 1 Чыл. 15:16

^e Неем. 13:22

³¹ Мен Иудеяның нояннарын ханаже үндүрө бердим. Бурганны алгап-мактаары-биле база чыскаалып кылаштаары-биле ыраажыларның ийи улуг бөлүүн база тургузуп кагдым. Оларның бирээзи хананың кыры-биле оң талаже, Өдек хаалгазынче^f чорупкан. ³² Ол ыраажыларның соо-биле Гошайя база Иудеяның нояннарының чартык кезии: ³³ Азария, Эзра, Мешуллам, ³⁴ Иуда, Вениамин, Шемайя болгаш Иеремия бар чыткан. ³⁵ Оон ыңай трубалар туткан Бурганның элээн каш бараалгакчызы: Ионафанның оглу Захария (Ионафан – Шемайяның оглу, Шемайя – Маттанияның оглу, Маттания – Михейниң оглу, Михей – Заккурнуң оглу, Заккур – Асафтың оглу^g болур чүве-дир) ³⁶ база оон ха-дуңмазы Шемайя, Азариил, Милалай, Гилалай, Маай, Нафанаил, Иуда болгаш Ананий бар чыткан. Олар Бурганның кижизи Давидтиң кылган хөгжүм херекселдерин^h тудуп алгаш чораан. Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра чыскаалды баштап чораан. ³⁷ Суг бажы хаалгазыныңⁱ чанынга – оон чиге джунга олар Давидтиң Хоорайынче, хана кырынче тепкиштер дамчып көдүрлү бергеш, Давидтиң ордузунуң чаны-биле эрткеш, Суг хаалгазынче^j чорупкан.

^f Неем. 2:13; 3:13

^g 1 Чыл. 6:39

^h 1 Чыл. 23:5;

2 Чыл. 29:26

ⁱ Неем. 2:14; 3:15

^j Неем. 3:26; 8:1, 3, 16

³⁸ Ыраажыларның ийиги бөлүү өске талаже бар чыткан, мен чоннуң чартык кезии-биле ол ыраажыларның соондан хана кырлап чоруптувус. Суугу суургазының^k чаны-биле Делгем ханаже^l шиглей, ³⁹ Эфрем хаалгазының^m чаны-биле, Иешана хаалгазының*, Балык хаалгазыныңⁿ, Хананел суургазының^o, Меа суургазының чаны-биле Хой хаалгазынга^p чедир кылаштааш, Таңныыл хаалгазының^q чанынга доктаай бердивис.

^k Неем. 3:11

^l Неем. 3:8

^m Неем. 8:16

ⁿ Неем. 3:3; 2 Чыл. 33:14;

Соф. 1:10

^o Неем. 3:1

^p Неем. 3:1; Ин. 5:2

^q Неем. 3:25

⁴⁰ Ыраажыларның ийи бөлүү Бурганның өргээзиниң мурнунда турар черлерин ээлеп алган, мен биле даргаларның чартык кезии база. ⁴¹ Бис-биле кады трубалар туткан бараалгакчылар Элиаким, Маасея, Миниамин, Михей, Элиоенай, Захария, Анания олар, ⁴² оон ыңай Маасея, Шемайя, Элеазар, Узий, Иоханан, Малхия, Элам болгаш Эзер турган. Израхия баштаан ыраажылар дыңзыдыр ырлажып эгелээн. ⁴³ Ол хүн улус-чон эндерик хөй өргүлдер эккеп салып, өөрүп-хөглеп турган, чүге дээрге Бурган оларга өндүр улуг өөрүшкүнү хайырлаан болгай. Херээженнер, ажы-төл база өөрүп-хөглээн. Иерусалимде өөрүшкү-хөглелдин шимээн-даажы кайы ырактан дыңналып турган.

* 12:39 Азы: «Эрги хаалганың» (Неем. 3:6 көр).

Левиттер биле Бурганның бараалгакчыларын хандырар үлүглер

⁴⁴Ол хүн баштайгы чимистерниң, дүжүттүн оннуң бир кезээниң өргүлдерин Бурганның өргээзинге шыгжаар өрээлдерни харыылаар кижилерни томуйлап каан. Ол кижилер хоорайларны долгандыр турар шөлдерден ыдыктыг хоойлуда айытканын ёзугаар Бурганның бараалгакчылары биле левиттерге онаажыр үлүглерни шыгжамырларже чыыр ужурлуг турган, бараан болушкун кылып турар Бурганның бараалгакчылары биле левиттер дээш, иудейлер өөрүп турган чүве-дир. ⁴⁵Бурганның бараалгакчылары биле левиттер боттарының Бурганынга бараан болушкунун, арыглаашкын ёзулалын Давид хаанның, ооң оглу Соломоннун айтышкыннарын ёзугаар кылып турган. Ыраажылар биле хаалгачылар база ынчаар кылып турган. ⁴⁶Шаг шаанда, Давид биле Асафтың үезинде, ыраажыларның башкарыкчылары-даа, Бурганны алгап-йөрээген, Аңаа өөрүп четтирген ырлар-даа бар турган болгай^a.

⁴⁷Зоровавелдин-даа, Неемияның-даа үезинде бүгү израильчилер ыраажылар биле хаалгачыларны хандырар үлүглерни оларга хүннүн-не берип турган. Ол ышкаш арткан левиттерге база ыдыктыг үлүглерни берип турган, а левиттер Аароннун үре-салгалынга үлүглерни аңгылап берип турган^b.

^a 1 Чыл. 25:1; 26:12

^b Сан. 18:21-28

^c Неем. 8:3

13 ¹Ол хүн Моисейниң номун чонга дыңналдыр номчуурга^c, ында мынча деп бижээни билдинген: «Аммон азы моав аймак-сөөктүг кижилер Бурганга мөгөөр ниитилелге кажан-даа каттыжып болбас^d, ²чүге дээрге олар израильчилерге аш-чем, суг бээринден ойталаан, харын израиль чонга каргыш салзын дээш, Валаамны хөлезилеп алган-дыр. Ынчалза-даа бистиң Бурганывыс ооң каргыжын йөрөөл кылдыр хуулдурупкан»^e. ³Ол хоойлуну дыңнап кааш, израильчилер өске аймак-чоннардан укталган улусту боттарындан аңгылап каапкан^f.

^d Ы. х. к. 23:3-4

^e Сан. 22:5-6;

Ы. х. к. 23:3-6

^f Эзра 6:21;

Неем. 9:2; 10:28

^g Неем. 12:44

^h Неем. 2:10, 19

⁴⁻⁵А ооң мурнунда Бурганның бараалгакчызы Элиашив Бурганывыстың өргээзинде шыгжамыр-өрээлдер дээш харысалгалыг кижилер апарган^g. Товия-биле^h чоок эжишки турган болгаш, Элиашив аңаа улуг өрөөл белеткеп берген. Ооң мурнунда ол өрөөлге далган-тараа өргүлдери, чаагай чыттыг чүүлдер, өргээнин эт-херексели болгаш ыдыктыг хоойлуда айытканын ёзугаарⁱ левиттер, ыраажылар, хаалгачыларга бээри көрдүнгөн тараа, чаа арага биле олива үзүнүн оннуң бир кезээ база Бурганның бараалгакчыларынга өргүл белектери шыгжаттынып турган.

ⁱ Сан. 18:21, 24

⁶Ол бүгү болуп турда, мен Иерусалимге турбаан мен, чүге дээрге Вавилоннун хааны Артаксеркстиң чагыргазының үжен ийиги чылында^j мен хаанче чоруй барган турган мен. Элээн үе эрткенде, оон чөпшээрел дилеп алгаш, ⁷Иерусалимче эеп келген мен. Аңаа келгеш, Элиашивтиң бак үүлгедиг кылып, Бурганның өргээзинин шөлүнге Товияга өрөөл белеткеп бергенин дыңнап кагдым. ⁸Аажок килеңнээш, Товияның эт-хөрөңгизин үндүр октапкан мен. ⁹Өрөөлдерни арыглаарын дужаагаш^k, Бурганның өргээзинин эт-херекселин, далган-тараа өргүлүн болгаш чаагай чыттыг чүүлдерни катап база ынаар киридирип кагдым.

^j Неем. 5:14

^k 2 Чыл. 29:15-16

¹⁰Оон ыңай левиттерни хандыраары-биле көрдүнгөн үлүглерни улус-чоннун оларга бербейн турарын билип кагдым^l. Ынчангаш бараан болушкун кылып турар левиттер биле ыраажылар боттарының шөлдеринче тарап чана берген болган.

^l Ы. х. к. 12:19

¹¹Дарга улусту чемелеп, олардан: «Чүге Бурганның өргээзинче сагыш салбайн тур силер?^m» – деп айтырдым. Оон левиттерни чыып алгаш, ажил-албан кылыр черлеринге тургузуп кагдым. ¹²Ынчан Иудеяның бүгү чону шыгжамырларже далган-тараа, чаа арага биле олива үзүнүн оннуң бир кезээн эккелгенⁿ. ¹³Шыгжамыр-өрөөлдерни Бурганның бараалгакчызы Шелемияның, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Садоктуң, левит Федаияның хайгааралынга дагзып, оларга дузалакчы кылдыр Маттанияның

^m Неем. 10:39

ⁿ 2 Чыл. 31:5

оглунун оглу, Заккурнун оглу Хананны томуйлап кагдым, чүгө дээрге ол улус бүзүрелдиг деп санадып турган. Оларга ха-дунмазы левиттерниң аразынга аьш-чем үлээр даалга берип каан мен.

¹⁴Бурганым, ол дээш мени бодап чоруп көрөм, Сээн өргээн дээш база аңаа бараан болуушкуннар дээш кылган буянныг херектеримни балавайн көрөм!^a

^a Неем. 5:19; 13:22, 31

Неемияның өске чаартылгалары

¹⁵Ол үеде мен Иудеяга мындыг чүүл көрдүм: улус амыр-дыш хүнүндө^b оңгарларда виноград сыскырып турар, тараа моожаларын сөөртүп, элчигеннерге арага, виноград, фи́га болгаш өске-даа чүк-биле кады чүдүргөш, ол бүгүнү ыдыктыг хүнде Иерусалимче сөөртүп аппарып турар болду^c. Амыр-дыш хүнүндө аьш-чем сатпазын оларга сагындырып каан мен. ¹⁶Иерусалимде турумчуп алган Тир чурттуг садыгжылар балык болгаш янзы-бүрү барааннар сөөртүп эккеп, амыр-дыш хүнүндө иудейлерге Иерусалимге садып турган. ¹⁷Мен Иудеяның ызыгууртан кижилерин чемелеп: «Чүгө ыңдыг бузут үүлгедип, амыр-дыш хүнүн бужартадып турарыңар ол? ¹⁸Силерниң ада-өгбөнер база ынчаар кылып турган эвес чүве бе – Бурганывыс ол дээш бисче, бо хоорайже ол бүгү айыыл-халапты ыдыпкан эвес чүве бе? А ам израиль чонга удур Ооң оон-даа улуг килеңин кыптыктырып, амыр-дыш хүнүн бужартадып тур силер» – дээн мен.

^b Хост. 20:8-10

^c Иер. 17:21

¹⁹Ооң соонда, амыр-дыш хүнүнүн бүдүүзүндө, Иерусалимниң хаалгазынын чанынга имир дүжүп кел чыдырда, эжиктерни хаап кааш, амыр-дыш хүнү эрте бергигеже чедир ажытпазын дужааган мен. Ол хүн кандыг-даа чүктү хоорайже эрттирбес кылдыр, хаалга аксынга элээн каш кижитургузуп каан мен. ²⁰Бир-ийи катап садыгжылар, янзы-бүрү бараан садып турар улус Иерусалимниң даштынга хонган. ²¹А мен оларны сагындырып: «Чүгө хана баарында хонуп тур силер? Бир эвес ам бир катап ынчаар болзуңарза, силерге удур күш ажыглаар мен» – дидим.

Оон сонгаар олар амыр-дыш хүнүндө келбес апарган. ²²Мен оон левиттерге ыдыктанып-арыгланып алгаш^d, амыр-дыш хүнүн ыдыктыг кылдыр арттылары-биле хаалганы барып кадарарын дужааган мен.

^d Неем. 12:30

Бурганым, ол бүгү дээш, мени бодап чоруп көрөм, Бодуннун өндүр улуг энерелдин-биле мени кээргеп көрөм!^e

^e Неем. 5:19; 13:14, 31

²³Ол үеде мен азот, аммон болгаш моав херээннер-биле кады чурттап турар иудейлер көрдүм^f. ²⁴Ынчангаш оларның ажы-төлүнүн чартык кезии азоттап азы өске чоннарның дылы-биле чугаалаар, еврейлеп чугаалап билбес болган. ²⁵Мен ол иудейлерни чемелеп, оларже каргыш салып турдум. Чамдык эр улусту эттеп, бажының дүгүн чулуп-даа турдум. Бурганның ады-биле даңгыраглаарын албадап, оларга: «Силер боттарыңарның кыс уругларыңарны өске чоннарның эрлери-биле өглөвөс база оларның кыс уругларын оолдарыңарга кадай кылдар албас ужурлуг силер!»^g ²⁶Шак ыңдыг чоруктар Израильдин хааны Соломонну бачытче кирип каан эвес чүве бе? Хөй-ле чоннарда ол ышкаш хаан турбаан. Бурганы Соломонга ынак болган, Ол ону бүгү израильчилерниң хааны кылып каан. Ынчалзажок даштыкы кадайлары ону безин бачытче кирип каан болгай^h. ²⁷Бис ам силерге хамаарыштыр ол-ла бүгү коргунчуг бузутту үүлгедип, даштыкы херээннерни кадай кылып апⁱ, Бурганывыска шынчыңарны үрөп турарыңарны дыңнаар апаар бис бе?» – дээн мен.

^f Эзра 9:2; 10:5; Мал. 2:11

^g Хост. 34:15-16;
Ы. х. к. 7:3-4

^h Ы. х. к. 17:17;
3 Хаан. 11:2-4

ⁱ Эзра 10:2

²⁸Бурганның дээди бараалгакчызы Элиашивтин оглу Иодайның оолдарының бирээзи Хорон чурттуг Санаваллаттын^j күдээзи апарган. Ынчангаш мен ону бодумдан сывырып чорудупкан мен.

^j Неем. 2:10; 4:1; 6:1

^a Неем. 6:14

²⁹ Бурганым, оларны бодап кээп, анаа эрттирбейн көрөм^a, чүгө дээрге Сеңээ бараан болуушкунну болгаш Сээң бараалгакчылар, левиттерге чагыыңны бакка суккан улус-тур.

^b Неем. 10:34

³⁰ Мен улус-чонну ынчалдыр бүгү-ле даштыкы салдардан арыглап, Бурганның бараалгакчылары биле левиттерниң бараан болуушкунун, кайыларының-даа ажыл-албанын катап тургузуп каан мен. ³¹ Оон ыңай доктааттыңган үеде өргүл бедигээ-жиниң оттулар ыяш-биле хандырылгазынче^b, улустуң баштайгы чимистерни эккеп турарынче сагыш салып турган мен.

^c Неем. 5:19; 13:14, 22

Бурганым, мени бодап, меңээ ачылыг бооп көрөм!^c

Эсфир

Кирилде

Эсфир деп номда еврей чонну долузу-биле узукаттырарының айылындан канчаар чайлатканын чугаалап турар. Тоожуушкуннуң болуушкуннары бистиң эрага чедир V чүс чылда болуп турар. Ол үеде Персия-Мидия империязы бүгү Чоокку Чөөн чүктү, Индиядан Африкага чедир, чагырып турган. Персилер вавилон империяны эжелеп алгаш (бистиң эрага чедир 539 чыл), вавилон чонга туттуруп турган еврейлерге төрөөн чуртунче чана бээрин чөпшээрэннер. Ынчалза-даа хөй санныг еврейлер ол арганы ажыглавайн, диаспорага (тоо быдараашкынның байдалынга) артып калып, Палестинадан дашкаар еврей бөлүгө лежишкуннерге чурттан артканнар. Еврейлер боттарының чүдүлгези болгаш ёзу-чаңчылдарының талазы-биле оларны хурээлээн чоннардан аажок ылгалдыг болгаш, ол чоннарның көөр хөөн чок база өжжэннешкек чоруу-биле бо-ла таваржып турганнар. Перси хаанның эреңгей сайыды Аман биле еврей дүжүмет Мардохейниң аразында чөрүлдээ шак ындыг адаан-өжжэнниң дүшкүүрлүг чижээ болур.

А Мардохейниң кижизиткен кызы Эсфирни Персияның кадынының дүжүлгезинге олуртканы Бурганның Бодунуң чонун эң айыылдыг байдалда безин өлүмдөн камгалаарын көргүзүп турар. Бо номнуң еврей үндезин сөзүглелинде Бурганның ады чаңгыс-даа каттап кирбээнин база тоожуушкуннуң болуушкуннарынга Ооң киржилгезин дорт айытпаанын демдеглээри солун. Ынчалза-даа кичээнгейлиг номчукчуга тоожуушкунда байдалдарның таварылга болган ышкаш тургустунганы херек кырында таварылга эвези шуут-ла илдең болур ужурулуг. Харын-даа Дээрги-Чаяакчы Ооң күзел-соруун күүседире-биле чогуур черлерге тургузуп кааны улустуң (Эсфир, Мардохей, перси хаан) ажыл-херектериниң дузасы-биле Бодунуң чонун камгалап турар.

Адак сөөлүндө еврейлерге кыжаныышкын оларның боттарының дайзыннарын тишлээни бооп хуула берген. Ол өндүр улуг болуушкун иудейлерниң амдыгаа чедир байырлап турары Пурум деп байырлалды доктаатканы-биле демделеттинген. Ол байырлал үезинде иудейлер бо номну номчуп, Аманның кара сагыштыын болгаш Эсфирниң дидимин сактып турар.

Ахашверош хаанның дою

1 ¹ Ахашверош* хаанның Индиядан Эфиопияга чедир 127 девискээрни^a башкарып турган үезинде бо бүгү болган.

² Ахашверош хаан эрге-чагырганы холга алганының үшкү чылында найысылал хоорай Сузының ордузунга^b ³ бодунуң бүгү нояннарынга, девискээрлер чагырыкчыларынга, перси-мидий шеригниң кол баштыңчыларынга база бүгү чалчаларынга дой эрттирген. ⁴ Күрүнезиниң бай-шыдалдыын, күчү-күштүүн, бодунуң ылгалдыг өндүр бедиин көргүзүп, ол 180 хонук дургузунда дойлап келген.

⁵ Ол хуусаа эрткенде, хаан Сузының ордузунуң улуг-биче чонунга база бир чеди хонуктуң доюн бодунуң ордузунуң хериминиң иштинде садынга эрттирген. ⁶ Маңган ак болгаш көк өңнүг пөстөрни ак болгаш хүрең-кызыл хендирлерге быжыглааш, мөңгүн дээрбектерге, маны даш чагыларга аскылааш, херим иштин каастап каан. ⁷ Маны даш-биле база ногаан, кара болгаш өске-даа янзы-бүрү өңнүг даштар-биле шыпкан черлерде алдын, мөңгүн олуттарны чалаттырганнарга белеткеп каан. ⁸ Янзы-бүрү саваларга**

* 1:1 Ахашверош – Перси хаан Ксеркстиң еврей ады. Ол б. э. чедир 485–465 чч. хааннап турган.

** 1:8 Бо сөстөрниң соонда бурунгу грек очулгада «30 000 °талант өртектиг» деп тайылбыр бар. Үндезин еврей сөзүглелде ындыг сөстөр таварышпайнтурар.

суксуннарны кудуп турган; хаанның холуның элбээн херечилээн арага-дарызы-даа далай-ла. Ишкен улуска хаанның дужаалын ёзугаар хоругдал-даа, албадал-даа турбаан. Ол чалчаларыңа арага-дарыны аалчыларның күзели-биле кударын дужааган.

⁹ Астин кадын база аңгы дойну Ахашверош хаанның ордузунда херэежен чонга эрттирген.

Астин кадыны дүжүлгеден дүжүргени

¹⁰ Дойлаашкынның чеди дугаар хүнүндө, арага хаанның хөрөк-чүрээн хөгледи эзирти бергенде, ол бодунга хууда бараан болуп турар чеди бүзүрелдиг чалчазыңга – Мегуманга, Бизтага, Харбонага^а, Бигтага, Авагтага, Зетарга база Каркаска ¹¹ Астин кадынга дүжүлгө бөргүн кедиргеш, аңаа эккээрин дужааган. Хаан Астинни чонга болгаш нояннарыңа көргүзүксээн, чүгө дээрге ол тергиин чараш турган. ¹² Ын-чалза-даа Астин хаанның чалчаларын дамчыштыр дыңнаткан дужаалын тоовайн, келбейн барган.

¹³ Шак ынчан хаан аажок килеңнеп хорадаан. Кандыг-даа байдалдарны сайгарып шыдаар, эрге-хоойлуну эки билир чеди мерген угаанның кижини хаан келдиртип алган, чүгө дээрге кандыг-даа берге айтырылганын шиитпирлээрде, ол ынчаар кылыр турган. ¹⁴ Хаанның арнын көөр, аралажыр эргелиг, аңаа чоок чеди перси-мидий ноян^б: Каршена, Шетар, Адмата, Тарсис, Мерес, Марсена, Мемухан олар хаан төрөнин эң бедик эрге-дужаалдарын ээлеп турганнар.

¹⁵ Ахашверош хаан: «Чалчаларым дамчыштыр сөглеткен сөзүмнү Астин кадын тооп көрбээн-дир. Хоойлу ёзугаар ону канчаар көөр ажурлулуг!» – деп айтырган.

¹⁶ Мемухан ноян хаанга болгаш ооң нояннарыңа мынча дээн: «Астин кадын чүгө чаңгыс Ахашверош хаанның мурнунга эвес, а хаанның чагыргазының адаанда турар бүгү девискээрниң шупту чонунуң база нояннарының мурнунга буруулуг кижидир. ¹⁷ Чүгө диге Астин кадынның бо херээ бүгү херэеженнерге үлегер болу берип, олар ашактарын тооп көрбөстөй берзе канчаарыл. Олар: „Ахашверош хаан Астин кадынга бараалгап кээрин дужаарга, ол тооваан“ – дижи бээр болгай. ¹⁸ Ол дораан перси-мидий нояннарның кадайлары кадынның дугайын дыңнааш, ашактарын база тоовастай бээрлер: хүндүлөшпөс чорук-даа, хомудал-даа көвүдээр. ¹⁹ Бир эвес Ахашверош хаан күзээр болза, Астин кадынның ооң арнын көөр эргезин казып каапсын. Ол дугайында кажан-даа өскөртүп болбас, перси-мидий хоойлуларже киир бижиир чарлыктан үндүрүн^с. А ооң кадын дүжүлгезин өске, оон дээре, төлөптиг херэеженге хүлээдип берзин. ²⁰ Хаанның ол чарлыгы ооң аажок улуг күрүнезиниң бүгү булуңнарыңа тарай бээрге, шупту херэеженнер боттарының кандыг-даа байдалда турар ашактарын ханы хүндүлөй бээрлер^д».

²¹ Мемуханның ол сүмези хаанга болгаш нояннарга кончуг таарышкан. Хаан ол ёзугаар кылган. ²² Чурттуң булуң бүрүзүндө чоннарның төрөөн дылдарыңа, оларның үжүк-бижиктеринге бижээн чагааларны хаан тараткан. Оларда: «Өг-бүлөгө ашаа кол ээ болур дээрзин оларның төрөөн дылдарыңа чарлаңар» деп дужааган.

Эсфирниң дүжүлгеге саадааны

2 ¹ Бо бүгү болушкуннарның соонда Ахашверош хаан кылыы частып, оожургай бергеш, Астин кадынның болгаш ооң кылган херээниң дугайында, аңаа хамаарыштыр бодунуң үндүргөн шиитпириниң дугайында^с сактып келген. ² Хаанның бараан болукчулары мынча дишкеннер: «Хаанга аныяк чараш кыстардан тып берзе эки боор, ³ ол бодунуң күрүнезиниң девискээринге көрүштүг аныяк кыстар чыыр кижилерден томуйлап кагзын. Олар кыстарны Сузының ордузунга, хаанның кадайларының бажыңыңа чыып эккелзин. Хаанның кадайларының хайгааракчызы,

^а Эсф. 7:9

^б Эзра 7:14

^с Эсф. 8:8; Дан. 6:8

^д Эф. 5:33

^е Эсф. 1:19-20

бүзүрелдиг чалча эр Гегайга ол кыстарны кадартып кааш, оларга чараштанып чагдынар чүүлдерден үлөп бээр-дир. ⁴Хаанның таарзынганы кыс Астинниң орнунга кадын болгай-ла». Ол сөстөр хаанга кончуг таарышкан. Хаан шуптузун ынчаар күүсеткен.

⁵Сузының ордузунга бир еврей кижичи чурттап чораан. Ооң адын Мардохей дээр чүве-дир. Ол Вениаминниң үре-салгалындан Иаирниң оглу турган. А Иаир – Шимейниң оглу, Шимей – Кистиң оглу турган чүве-дир. ⁶(А Кисти Иерусалимден туттуруушкунче аппаратан улус-биле кады эккелген. Ол бүгү Вавилоннуң хааны Навуходоносорнуң Иудеяның хааны Иехонияны тудуп алгаш барганы үеде болган.)^a ⁷Мардохей бодунуң адазының дуңмазының уруу Гадассаны кижизидип өстүрүп каан. Ону Эсфир деп база адаар турган. Эсфирниң адазы-даа, иези-даа чок болуп, өскүс арткан. Ол дурт-сын-даа, арын-шырай-даа талазы-биле чараш кыс турган. Ада-иези өлгөн соонда, Мардохей ону уруг кылдыр азырап алган чүве-дир.

⁸Хаан чарлыы тарай бергенде, Сузының ордузунда хаанның бажыңынга Гегайның хайгааралының адаанга дыка хөй кыстарны чыыпканда, Эсфирни база аңаа эккелген. ⁹Ол кыс Гегайга онзагай кылдыр көзүлгөн. Гегай олче ээ көрнүп, дораан-на өскелерден ылгап, каастанып чараштаныр, мага-бодун чагдынар чүүлдерни бергеш, алыр ужурлуг чемин үндүрүп берген. Ону ажаап карактаар кылдыр хаанның бажыңындан шилиттинген чеди чалча кысты тускайлааш, херээженнер бажыңында дээр дээн өрээлдерни Эсфирге болгаш ол кыстарга аңгылап берген. ¹⁰Эсфир бодунуң ук-ызыгуурунун-даа, төрелдериниң-даа дугайында чугаалаваан, чүге дээрге Мардохей ол дугайын чугаалавазын аңаа чагып каан. ¹¹Мардохей Эсфирниң кадыкшыл байдалын, кандыг турарын айтырар дээш хүннүң-не херээженнер бажыңының хериминиң чанынга кээп турган.

¹²Он ийи ай дургузунда кыстар бүгү талалыг белеткелди эрткен турар ужурлуг: алды ай иштинде мирра деп чуксуг үс-биле чагдынар, база бир алды ай иштинде чагай чыттыг үнүштер болгаш чүүлдер-биле чагдынар. Бо бүгү белеткел төнерге, кыс бүрүзүнүң Ахашверош хаанга көстүр өйү келген болур. ¹³Ынчан кыс хаанга мынчалдыр көстүп кирер турган: херээженнер бажыңындан ол чүнү-даа негээр болза, шуптузун күүседип бээр ужурлуг чүве-дир. ¹⁴Кежээ ол кыс хаанның бажыңынче киргеш, эртенде херээженнерниң өске бажыңынче хаанның бүзүрелдиг чалчазы эр Шаазгазтын хайгааралы-биле эеп кээр турган. (Шаазгаз хаанның күл-кадайларын кадарып турган.) Ооң соонда демги кыстарның хаанче катап кирер аргазы чок болур. Кандыг-бир кысты хаан онзазынып, адын адап, катап кыйгыртып аар болза, ол чүгле ынчан кээп болур.

¹⁵Мардохейниң төрөл акызы Авихаилдиң уруу^b – Мардохейниң азыраан уруу Эсфирниң хаанга көстүр өйү кээрге, ол кыс хаанның херээженнериниң кадарчызы, бүзүрелдиг чалча Гегайның сүмелээнинден өске чүнү-даа дилевээн. Эсфир ону көргөн бүгү улустуң сеткилинге кирген. ¹⁶Ахашверош хаанның дүжүлгеге саадаанынын чедиги чылының Тевет деп онгу айында, Эсфирни оон бажыңынче аңаа көстүр кылдыр кирипкеннер. ¹⁷Шак ынчан хаан Эсфирге кайы-даа кыстардан артык ээ көрнүп, кайы-даа кадайларындан артык ынакшый берген; ынчангаш хаан ооң бажынга дүжүлгө бөргүн кедирип бергеш, Астинниң орнунга кадын кылып каан. ¹⁸Ынчан хаан Эсфирниң алдар-хүндүзү дээш бодунуң шупту нояннарынга, чалчаларынга улуг дой эрттирген. Ол чуртунуң девискээринде чонга янзы-бүрү чиигелделерни берген болгаш бодунуң белек-селээн харам чокка үлээн.

Мардохейниң хаанны камгалааны

¹⁹Кыстарны ийи дугаар чыып турда, Мардохей хаанның күрүнезинге бараан бооп турган. ²⁰(Эсфир Мардохейниң чагыын ёзугаар бодунуң ук-ызыгуурунун, төрелдериниң дугайында чүнү-даа чугаалаваан. Мардохейниң сөзүн Эсфир, аңаа

^a 4 Хаан. 24:14-15;

2 Чыл. 36:10;

Иер. 24:1; 29:1-2

^b Эсф. 9:29

азырадып турган үезинде дег, ам-даа хажык чокка дыңнаар турган.)²¹ Мардохей хаанга бараан бооп турар өйде, эжик таңныылдаан ийи чалча: Бигтан биле Тереш Ахашверош хаанга хордааш, ооң амы-тынынга чедерин дугуржуп ап турганнар.²² Ол дугайын Мардохей билип кааш, Эсфир кадынга дыңнадыпкан. А Эсфир ону Мардохейниң адындан хаанга дамчыдыпкан.²³ Херекти истээрге, шуптузу шын болган, ынчангаш ол ийи чалчаны ыяшка азып шаажылаан. Мардохейниң кылган эки херээнниң дугайын хаанның демдеглелдер дептеринче киир бижээн^а.

^а Эсф. 6:2; 10:2

Аманның Мардохейге болгаш еврейлерге удур кара сагыжы

3¹ Ол бүгү болушкуннарның соонда Ахашверош хаан Аман деп аттыг бир кижини канчаар-даа аажок алдаржыдып, бүгү нояннардан бедидир көдүрүп, оларның үстүнге салып каан. Аман дээрге Агагтың* үре-салгалы, Амадаттың оглу болган.² Хаанның чоок дүжүметтери шуптузу хаанның дужаалын эзугаар Аманга черге чедир мөгөйип бараалгап турганнар. Чүгле Мардохей аңаа черге чедир мөгөйип бараалгавайн барган.³ Шак ынчан хаанның чоок дүжүметтери Мардохейден: «Сен хаанның дужаалын чүгө күүсетпейн тур сен?» – деп айтырганнар.⁴ Хүннүң-не аңаа чугаалаарга-даа, Мардохей оларны дыңнаваас болган, ынчангаш олар Аманга ооң дугайында, ол «Еврей кижини мен» деп турганының дугайында хоптаныпканнар. Хаанның чоок дүжүметтери Мардохей Аманның мурнунга бодун канчаар алдынар ирги дээрзин көрүксеп турганнар.⁵ Мардохей оон мурнунга черге чедир мөгөйип бараалгавас боорга, Аманның килеңи кыптыга берген.⁶ Чүгле Мардохейниң амызынга чедип, шаажылаары Аманның сагыжынга четлес болган; ынчангаш Мардохей еврей кижини болганда, Ахашверош хаанның чагыргазының адаанда бүгү еврейлерни узуткаарын Аман бодап алган.

^б Неем. 2:1

^с Эсф. 9:24, 26

^д Эзра 6:15

⁷ Ахашверош хаанның чагыргага келгениниң он ийи дугаар чылының Нисан^б деп баштайгы айы турган. Ынчан Аманның мурнунга ай, хүн тодарадыр «пур» деп төлгө салганнар^с. Ол төлгө Адар^д деп он ийиги айга дүшкөн. Аман еврейлерни ол өйде узуткап эгелээр деп шиитпирлээн.

^е Эзра 4:12; Аж.-ч. 16:20

⁸ Аман Ахашверош хаанга мынча дээн: «Силерниң чагырган девискээринерде аңгы чоннар аразында тарай берген бир чон бар-дыр; ол чоннуң хоойлузу өскелерниинден ылгалдыг, хаанның дужаалдарын олар күүсетпейн турарлар-дыр^е; ынчангаш хаан кижини ону ынчаар арттырып болбас ужурлуг.⁹ Бир эвес хаан күзээр болза, оларны узуткаар деп дужаалдан үндүрзүн; ынчан хаанның күрүнө хөрөңгизинче киирер дээш, хаанның дүжүметтеринге 10 000 °талант хире деңзилиг мөңгүннү бээр мен».

^ф Э. д. 41:42; Эсф. 8:2

¹⁰ Ынчан хаан бодунуң холундан таңмалыг билзээн ужулгаш^{**}, Агагтың үре-салгалы, Амадаттың оглу, еврейлерниң дайзыны Аманга суп берипкен^ф.¹¹ Хаан Аманга: «Бо мөңгүннү болгаш чонну сенээ берип тур мен; оларны канчаарыңны бодуң бил» – дээн.

^г Эсф. 8:9

^h Эсф. 8:10

¹² Бирги айның он үште хаанның бижээчилерин келдирткеш, Аманның айтышкыны-биле күрүнө эргелекчилеринге, девискээрлер чагырыкчыларынга, чон бүрүзүнүн нояннарынга оларның үжүк-бижиктери-биле оларның дылдарынга чагааларны бижиткен^г; ол бүгү Ахашверош хаанның адындан бижиттинген болгаш ооң билзээ-биле таңмалаттынып бадыткаттыган.¹³ Чагааларны шапкынчылар дамчыштыр хаанның чагыргазында бүгү девискээрлерге тарадыпкан^h. Ында бижээнин эзугаар еврейлерниң шуптузун: аныяк-кырганны-даа, уруг-дарыгны-даа, херээженнерни-даа чаңгыс

* 3:1 Агаг – израильчилерниң дайзыннары амалик чоннуң хааны (1 Хаан. 15:8, 32-33 көр).

** 3:10 Кандыг-даа дужаалга ол таңманы базып каарга, күштүг болур.

хүндө – Адар^a деп он ийи дугаар айның он үште кыргып-хыдыыр, узуткаар, оран-савазын база акша-хөрөңгизин үптээр ужурлуг. ¹⁴Дужаалдыг чагааның хоолгазын чурттун булуң бүрүзүнче чорудары көрдүнгөн. Ол хоойлу дег бооп, бүгү чоннарга четкен турзун дээн, чүгө дээрге олар демги хүнге белен турар ужурлуг.

^a Эзра 6:15

¹⁵Шапкынчылар хаанның чарлыгы-биле кончуг дүргөн чорупканнар^b. Чарлык Сузының ордузунга база тарай берген; хаан биле Аман дойлап найырлап органныр, а Сузы хоорай хөлзээзин-дүвүрелге алзыпкан.

^b Эсф. 8:14

Мардохейниң Эсфир кадындан дуза дилээни

4 ¹Мардохей чүү болганын билип кааш, бодунуң идик-хевин ора соп каапкаш, качыгдалдын самдар хевин кеткеш, бодунче хүл чажып алган; оон хоорайнын ортузунга үнүп келгеш, мунгаранчыг ыглап-сыктап, алгырып-кышкырып эгелээн. ²Ындыг янзылыг ол хаанның хериминиң чанынга чедип келгеш, кирбейн барган, чүгө дээрге качыгдал хевин кеткен кижини хаанның хериминче кирип болбас турган. ³Хаанның чарлык-дужаалы четкен девискээр, булуң бүрүзүн еврейлерниң качыгдалы, ыы-сызы долуп, олар шээрленип турган; качыгдал хеви болгаш хүл оларның орун-дөжөөн солуй берген^c.

^c Дан. 9:3

⁴Эсфирниң бүзүрелдиг чалчалары база чалча кыстары аңаа келгеш, Мардохейниң дугайын чугаалап бергеннер. Кадын дыка-ла хөлзеп, дүвүрөөн. Мардохей качыгдал хевин ужулзун дээш, Эсфир олче идик-хеп чорудупкан, ынчалза-даа ол ону хүлээп албаан, качыгдал хевин ужулбаан. ⁵Ынчан Эсфир хаанның аңаа бараан болзун дээн бүзүрелдиг чалчазы Гатахты кыйгырыпкаш, ону Мардохейже: «Чүү деп чүвөл бо? Чүү болганыл?» деп билип эккээри-биле чорудупкан. ⁶Гатах хаанның бажыңынын мурнунда хоорай шөлүндө турган Мардохейже чорупкан. ⁷Мардохей аңаа ооң-биле чүү болганын дөгөрезин чугаалап берген, еврейлерни узуткап каар болза, хаанның хөрөңгизинче Аманның кириер болуп аазаан мөңгүнүнүн сан-түнүндөн бээр чугаалаан^d. ⁸Мардохей Гатахка еврейлерни узуткаар дугайында Сузыга чарлаттынган дужаалдын хоолгазын^e Эсфирге көргүзери-биле берип каан. Ол Эсфирниң шупту чүвени билип алырын күзөөн. Хаандан еврей чонну өршээрин барып дилээрин ол Эсфирге чагаан.

^d Эсф. 3:9

^e Эсф. 3:14

⁹Гатах ээп келгеш, Эсфирге Мардохейниң сөстөрүн дамчыдып берген. ¹⁰Эсфир Гатахка Мардохейге барып, дараазында чүүлдү чугаалаарын айыткан: ¹¹«Хаанның чоок дүжүметтери болгаш ооң чагыргазының адаанда бүгү чон билер: хаан боду келдиртпээнде, ооң иштиги хериминче кирер эр-даа, херээжен-даа кижилерге кеземче чаңгыс^f – өлүм; чүглө хаан кымче алдын даянгыыжы-биле айтырыл – ол кижини дириг артар. А мени хаанче үжен хүн иштинде келдиртпейн тур».

^f Дан. 2:9

¹²Мардохейге Эсфирниң сөстөрүн дамчыдып бергеннер. ¹³Ол Эсфирге мынча деп харыылаан: «Бүгү еврейлерден кара чааскаан хаанның бажыңынга камгаланып артып каар мен деп бодава. ¹⁴Бир эвес сен бөгүн ыттавайн эрттириптер болзуңза, еврейлерге хосталга болгаш камгалал өске черден чедип кээр, а сен база сээң адаңның төрөлдери өлүп каар. Канчап билер, мындыг байдалда чонунга дузалаар дээш сен кадын апарган эвес сен бе?»

¹⁵Эсфир Мардохейге мынча деп харыылаан: ¹⁶«Сузыда бар еврейлерниң шуптузун барып чыып ал, ынчангаш үш хүн иштинде дүне-хүндүс-даа чемненмейн, суг-даа ишпейн^g, мен дээш шээрлениңер, мен база чалча кыстарым-биле ол шээрлениши-кинни шак-ла ынчаар сагыыр мен, ооң соонда хоойлуга дүүшпес-даа болза, хаанга баар мен, а өлүр-даа болза, өлгей-ле мен». ¹⁷Мардохей чорупкаш, Эсфир канчаар дужааганыл, шак-ла ынчаар күүсеткен.

^g Эзра 10:6

Эсфирниң хаанга дидими-биле чедип келгени

^a Эсф. 4:16

5 ¹ Үшкү хүнде^a Эсфир каас-коя кадын хевин кедип алгаш, хаанның ордузунуң иштики хериминче киргеш, ооң бажыңының мурнунга кээп туруп алган; ынчан хаан хүлээп алыышкын кылыр өрээлинде бодунуң дүжүлгезинге эжикче көрүндүр саадап олурган. Ол херим иштинде турган кадынны көрүп каан. ² Ынчан хаан Эсфирже ээ көрүнүп, холунга тудуп органы алдын даянгыгыжы-биле олче айтыпкан^b. Эсфир чоокшулап келгеш, ооң ужунга дээпкен. ³ Хаан аңаа мынча дээн: «Сеңээ чүү херегил, Эсфир кадын, кандыг дилеглиг сен? Күрүнениң чартыын-даа дилээр болзуңза, берип болур мен^c».

^b Эсф. 4:11

^c Эсф. 7:2; Мк. 6:23

⁴ Эсфир: «Бир эвес күзелдиг болза, хаан бөгүн Аман-биле кады мээң белеткеп кааным дойга келзин» – деп чалаан.

⁵ Хаан: «Эсфирниң чалалгазынга баары-биле Аманны дүрген барып эккелиңер!» – деп чугаалаан. Хаан Аман-биле кады Эсфирниң белеткеп каан доюнга чедип келген.

⁶ Арага-дарыны ижип, дойлап ора, хаан Эсфирге чугаалаан: «Күзелиң чүл? Ону хандырап мен. Дилээң кандыгыл? Күрүнемниң чартыын-даа дилезинзе, бээр мен».

⁷ Эсфир мынча деп харыылаан: «Мээң күзелим болгаш дилээм бе?» ⁸ Хаан менче ээ көрнүп турар болза, мээң күзелимни хандырып, дилээмни күүседиксеп турар болза^d, ол даарта Аман-биле кады мээң белеткеп каар доюмче база катап чедип келзин, ынчан мен хаанның айтырыыңга харыылаар мен».

^d Эсф. 7:3

Аманның Мардохейни өлүрер деп бодап алганы

⁹ Ол хүн Аман дойдан хөглүг болгаш чазык-чаагай, тайбың сеткилдиг чанып чорупкан. Оон Аман ордудан үнүп чыда, эжик-хаалга чанынга олурган Мардохейни көрүп каан, а демгизи турбаан, шимчеш-даа дивээн^e. Ынчан Аманның килеци Мардохейже база катап кыптыга берген. ¹⁰ Ынчалза-даа Аман кызып туттунупкан. Бажыңыңга чедип келгеш, бодунуң өңнүктерин болгаш кадайы Зерешти^f келдирткен. ¹¹ Аман оларга бодунуң аажок бай-шыырааның дугайында, хөй оолдарлыының дугайында^g база хаанның ону канчаар алдаржыдып, нояннарның болгаш дүжүметтерниң эң-не үстүнче үндүрүп каанының дугайында^h мактанып олурган. ¹² Аман мынча дээн: «Эсфир кадын безин бодунуң белеткээн доюнче хаан-биле кады менден өске кымны-даа чалаваан; даарта база хаан-биле кады ынаар чалаттырдым. ¹³ Ынчалза-даа еврей Мардохей хаанның күрүнезинге ам-даа бараан болбушаан хевээр-дир. Ону көрүптеримге-ле, бүгү чүве меңээ хоозун-дур!»

^e Эсф. 3:1

^f Эсф. 6:13

^g Эсф. 9:7-10

^h Эсф. 3:1

¹⁴ Кадайы Зереш база шупту өңнүктери аңаа мынча дээннер: «Бежен кыры дурту хире бедик, кижии азар ыяштан белеткеп кагзыннарⁱ, эрген хаанга баргаш, Мардохейни аңаа азып кагзыннар деп чугаала, ооң соонда хаан-биле кады дойже хөглүг чоруптар сен». Ол сүме Аманга дыка таарышкан, ынчангаш ол ыяшты белеткедип каан.

ⁱ Эсф. 6:4; 7:9-10

Аманның Мардохейни хүндүлээр ужурга таварышканы

6 ¹ Ол дүне хаан удуп чадап каан*, ынчан ол тураскаалдыг болуушкуннар бижиир демдеглелдер дептерин^j эккээрин дужааган; ону хаанның мурнунга номчуп берген. ² Ол дептерде мынча деп бижээн болган: «Хаанның эжик таңныылдаан чалчалары Бигтан биле Терештиң Ахашверош хаанның амы-тынынга чедер деп дугуржуп турганының дугайында медээни Мардохей берген^k».

^j Эсф. 2:23; 10:2

^k Эсф. 2:21-22

³ Хаан: «Ол дээш Мардохейге кандыг хүндүткел көргүскенил, кандыг шаңнал тывысканыл?» – деп айтырган.

* 6:1 Бурунгу грек очулгада «Дээрги-Чаяакчы хаанның уйгузун хураап алган» деп бижээн, а үндезин еврей сөзүглелде ындыг сөстөр чок.

Хаанның хууда бараан болукчулары: «Аңаа эки чүнү-даа көргүспээн» – деп харылааннар.

⁴ Хаан: «Херим иштинде кым бар-дыр?» – деп айтырган. А ол өйдө хаанның ордузунун даштыкы хериминче Аман кирип орган. Ол белеткеп алганы ыяжынга^a Мардохейни азып өлүрериниң дугайында хаан-биле чугаалажыр дээш келген турган.

^a Эсф. 5:14; 7:9-10

⁵ Хаанның бараан болукчулары мынча дээннер: «Херим иштинде Аман турар чүве-дир».

Хаан: «Кирип келзин» – дээн. ⁶ Ынчан Аман кирип кээрге, хаан: «Хаанның хүндүткел көргүзүксээн кижизинге чүнү кылза эжил?» – деп айтырган.

Аман иштинде өөрүп боданган: «Менден өске кымга хаан хүндүткел көргүзүксээр деп?» ⁷⁻⁸ Аман хаанга мынча дээн: «Ол кижиге хаанның кедип чоруур идик-хевин эккеп берзин, хаанның аъдын мундургаш^b, аъттын бажынга хаанның онзагай каас-талгазын кедирзиннер. ⁹ Ынчангаш ол хепти болгаш аътты хаанның эң ат-сураглыг дээн нояннарынын бирээзиниң холунга тутсуп берзиннер. Ындыг янзылыг хаанның хүндүткел көргүзөр дээн кижизин хепкергеш, хоорайның төп шөлүнчө үндүргеш, ооң мурнунга мынча деп чугаалазыннар: „Хаанның хүндүткел көргүзүксээн кижизин мынчаар хүндүлээр ужурлуг!“»

^b 3 Хаан. 1:33

¹⁰ Ынчан хаан Аманга чугаалаан: «Доп-дораан идик-хепти болгаш аътты эккелгеш, бодун чугаалааның ёзугаар, мээң күрүнөмгө бараан болуп чоруур еврей Мардохейге ол хүндүткелди көргүс; чугаалаан чүүлүндөн чаңгыс-даа чүве эрттирбе». ¹¹ Аман идик-хепти база аътты эккелгеш, Мардохейни хепкергеш, аътка мундургаш, хоорайның төп шөлүнчө үндүрө бергеш, ооң мурнунга: «Хаанның хүндүткел көргүзүксээн кижизин мынчаар хүндүлээр ужурлуг!» – деп чугаалаан.

¹² Мардохей хаанның ордузунче ээп келген. А муңгаргай, бажын шып алган^c Аман бажыңынче далажыпкан. ¹³ Аман бодунун кадайы Зерешке^d база бүгү өңнүктеринге чүү болганын шуптузун чугаалап берген. Ооң мерген угаанныг өңнүктери болгаш кадайы Зереш мынча дээннер: «Ооң мурнунга адың баксырап эгелээниң Мардохей еврей чоннун төлээзи боор чүве болза, аңаа күш чедер харыын чок-тур, аштырар деп барганың ол-дур». ¹⁴ Олар ынчаар-ла чугаалажып олурда, хаанның чалчалары келгеш, Аманны Эсфирниң белеткеп кааны дейже баарын далаштырып туруп бергеннер.

^c 2 Хаан. 15:30

^d Эсф. 5:10

Эсфирниң ийиги дою база Аманны шаажылааны

7 ¹⁻² Хаан Аман-биле кады Эсфир кадынның ийи дугаар доюнга чедип келгеннер. Дой шуудай бергенде, арага-дарыны ижип турар өйдө, хаан база катап Эсфир кадынга мынча дээн: «Күзелиң чүл, Эсфир кадын, ону хандырып бээр мен; дилээн чүл? Күрүнөмниң чартыын-даа дилээр болзунза, ону күүседир мен^e».

^e Эсф. 5:3; Мк. 6:23

³ Эсфир кадын мынча деп харыылаан: «Бир эвес хаан менче ээ көрнүп турар болза, хаан күзээр-ле болза^f, мээң күзелим-биле, мээң дилээм-биле меңээ болгаш мээң чонумга амыдыралдан хайырлазын! ⁴ Мен болгаш мээң чонум кыргып-хыды-ышкынга, өлүм-чидимге таваржыр кылдыр саттырыпкан-дыр бис^g. Бир эвес чүгле кулдар кылдыр саттырыпкан болзувусса, мен ыыттаваас ийик мен, чүге дээрге ол айыыл-халап хаанны дүвүредир хире эвес үүрмек чүүл болгу дег-дир».

^f Эсф. 5:8

^g Эсф. 3:9

⁵ Ахашверош хаан Эсфир кадындан: «Ындыг багай чорукту кылырын семээн кижии кайыл, кымыл ол?» – деп айтырган.

⁶ Эсфир: «Шак ындыг дайзын^h – өштүг-өжээнниг Аман бо-дур!» – деп харыылаан. Ынчан Аман хаанның болгаш кадынның мурнунга девидеп, сириңейнип эгелээн.

^h Эсф. 3:10

⁷ Хаан ажынып-хорадап, дойну каапкаш, ордунун садынче чоруй барган. А Аман Эсфир кадындан бодунун амы-тынын өршээрин дилеп, чаннып артып калган. Хаанның

аажызындан коргунчуг яла аңаа онаажырын Аман билип турган. ⁸Кажан хаан ордунун садындан дой болуп турган черже кирип кээрге, Аман Эсфир кадынның мурнунда орун-дөжөөндө кээп дүшкөн чыткан! Хаан мынча дээн: «Мен бажыңымга бодум турумда-ла, кадынны күштээр бодап турар де!» Хаан ынча дээри билек, Аманның арнын дуглааш, тудуп алганнар.

^a Эсф. 1:10

⁹Хаанның база бир бүзүрелдиг чалчазы Харбона^a мынча дээн: «Хаанга эки чүве кылган Мардохейни шаажылаар дээш Аманның белеткеп алган бежен кыры дурту хире бедик ыяжы бо-дур^b. Ол Аманның бажыңының чанында тур ышкажыл».

^b Эсф. 5:14; 6:4

^c Ыд. ыр. 7:16; У. ч. 11:5;

Дан. 6:24

^d Э. д. 40:22

Ону дыңнааш, хаан дужааган: «Аманны аңаа азып өлүрүңер!^c» ¹⁰Мардохейге белеткеп каан турган ыяшка Аманны азып каан^d. Хаанның кылыы ам кээп чазылган.

Хаанның еврейлерге дайзыннардан өжээн негеп аарын чөпшээрээни

8 ¹Ол хүн Ахашверош хаан Эсфир кадынга еврейлерниң дайзыны Аманның эт-хөреңгизин берипкен; а Мардохей хаанның чоок кижизи болу берген, чүгө дээрге Эсфир кадын Мардохей аңаа төрөл боор дээрин чарлапкан. ²Хаан Амандан дедир ап алган билзээн Мардохейге берипкен^e; Эсфир Мардохейни Аманның эт-хөреңгизиниң хайгааракчызы кылдыр томуйлап каан.

^e Э. д. 41:42; Эсф. 3:10

³Эсфир база катап хаан-биле чугаалажып, оон мурнунга кээп дүшкеш, ыглап, чаннyp турган. Ол Агагтың үре-салгалы^f Аманның еврейлерге удур өштүг-өжөөнниг бодалын соксадырын дилеп турган. ⁴Хаан Эсфирге алдын даянгыжын айтыпкан^g; Эсфир ынчан хаанның мурнунга туруп келген. ⁵Ол мынча дээн: «Хаан күзээр болза, ол менче ээ көрнүр болза, мээң бо херээмни чөптүг деп бодаар болза база мен аңаа эргим болзумза, ол ынчан Агагтың үре-салгалы, Амадаттың оглу Аманның еврейлерни узуткаар дугайында бүгү девискээрлерге бижип чоруткан чагааларын дедир чыып эккелзин деп бижээн болза. ⁶Ынчанмас болза, мен чонумнун хоозуралын, төрөл-дөргүлүмнүн өлүм-чидимин канчап көрүп шыдаар мен?»

^f Эсф. 3:1

^g Эсф. 5:2

⁷Ахашверош хаан Эсфир кадынга болгаш еврей Мардохейге мынча дээн: «Көрүңер даан, мен Аманның эт-хөреңгизин Эсфирге бериптим, еврейлерге хол көдүргени дээш ооң бодун ыяшка азып өлүрдүлөр; ⁸а силер еврейлерниң дугайында күзээн-не чүвөөрни мээң адымдан бижээш, мээң билзээм-биле таңмалап калыңар. Хаанның адындан бижээн болгаш хаанның билзээ-биле таңмалаан кандыг-даа чагааны кым-даа өскертип шыдаваc болгай^h».

^h Эсф. 3:12

⁹Шак ынчан, Сиван деп үш дугаар айның чээрби үште, хаанның бижээчилерин кыйгыртып эккелген. Олар Мардохейниң айтышкыны-биле Индиядан Эфиопияга чедир 127 девискээрдөⁱ еврейлерге, девискээрлер эргелекчилеринге, чагырыкчыларга база нояннарга чагаалар бижээнⁱ. Ол чагааларны ында чурттап чоруур бүгү чоннарның (ооң иштинде еврейлерниң) үжүк-бижи-биле оларның дылдарынга бижип чорударын дужааган^k. ¹⁰Мардохей чагааларны хаанның адындан бижээш, ооң билзээ-биле таңмалааш^l, хаанның чүгүрүк аъттарын мунган шапкынчылар таварыштыр тарадыпкан^m. ¹¹Чагааларда бижээни болза: «Кайы-даа хоорайда чурттап турар еврейлерге, чыгылып алгаш, боттарының чуртталгазын камгалаар дээш, оларга удурланыр кандыг-даа аймак-сөөктүг, кайыын-даа келген аг-шеригни, оларның кадайларын, ажы-төлүн өлүрүп, узуткап, эт-севин үптөп-дээрбедеп болурун хаан чөпшээрээн». ¹²Ахашверош хаанның чагыргазының адаанда турар девискээрлерге чангыс-ла хүнде, Адарⁿ деп он ийи дугаар айның он үште, бо дужаал күштүг болур турган. ¹³Ынчангаш үнген дужаалдан хоолганы девискээр бүрүзүнче чорудуп, хоойлу дег, шупту чоннарга билдинген турар кылдыр чарлазын дээн. Еврейлер дайзыннарындан ол хүнде өжээн негеп алырынга белен турар ужурлуг турган. ¹⁴Хаанның чүгүрүк аъттарын мунган шапкынчылар

ⁱ Эсф. 1:1

^j Эсф. 3:12

^k Эсф. 1:22

^l Э. д. 41:42; Эсф. 3:10

^m Эсф. 3:13

ⁿ Эзра 6:15

дужаалды тарадыры-биле кончуг шалыпкын үнүпкеннер^а. Сузының ордузунга база дужаалды чарлапкан.

^а Эсф. 3:15

¹⁵ Ынчан Мардохей хаандан оон ховар чараш, ак база көк өңнүг хептерин кеткен, каас-коя алдын бөрттүг, хүрең-кызыл шыва тоннуг үнүп келген. Сузы хоорай улуг өөрүшкүлүг хөглөп турган^б. ¹⁶ А Сузыда чурттап турар еврейлерге ынчан чүден-даа чырыткылыг, өөрүнчүг үе дүжүп келген^с. ¹⁷ Кайы-даа хоорайга, девискээрге хаанның чарлыы чеде бээрге-ле, еврейлерге өөрүшкү-хөглүг, найыр-дойлуг байырлал хүнү эгелеп турган. Чурттуң өске чоннарының хөй-ле улузу ынчан «еврейлер бис» деп эгелээн, чүге дээрге олар еврейлерден корга берген.

^б У. ч. 11:10

^с Ыд. ыр. 96:11

Еврейлерниң дайзыннарын тиилээни

9 ¹ Адар^д деп он ийи дугаар айның он үште хаанның чарлыын күүседир ужурулуг турган^е. Ол хүнде еврейлерниң удурланыкчылары оларны чагырып аар деп турган. Ынчалза-даа шупту чүве сыр дедир болуп, еврейлер боттары дайзыннарындан артык эрге-чагыргалыг апарганнар. ² Оларга багай чүве күзеп турган удурланыкчыларындан өжээн негеп алыр дээш, еврейлер Ахашверош хаанның чагырганы девискээрлерде боттарының хоорайларынга чыгып келгеннер; оларга удур кым-даа туржуп шыдаваан, чүге дээрге олардан өске чоннар шупту корга берген. ³ Девискээрлерниң бүгү нояннары, чагырыкчылары, эргелекчилери, хаанның дүжүметтери еврейлерни деткип эгелээннер, чүге дээрге олар шупту Мардохейден коргуп турганнар. ⁴ Мардохей хаанның ордузунда аажок улуг салдарлыг апарган, оон ат-алдары бүгү девискээрлерде тарай берген, чүге дээрге Мардохей улам-на күштүг бооп кел чыткан^ф. ⁵ Еврейлер хамык дайзыннарын өлүрүп, кыргып-хыдып, хылыш-биле шанчып узуткап турганнар, олар удурланыкчыларын хыын хандыр аажылап турганнар.

^д Эзра 6:15

^е Эсф. 3:13

⁶ Сузының ордузунга еврейлер 500 кижини өлүрүп узуткап кааннар. ⁷⁻¹⁰ Еврейлер боттарының дайзыны Амадаттын оглу Аманның он оглун – Паршандатаны, Далфонну, Асфатты, Поратты, Адалияны, Аридатты, Пармаштаны, Арисайны, Аридайны, Ваиезатаны – өлүрүп кааннар, а үптээшкин кылбааннар.

¹¹ Ол-ла хүн Сузының ордузунда өлүрткен кижилерниң санын хаанга илеткээннер. ¹² Хаан Эсфир кадынга чугаалаан: «Сузының ордузунда еврейлер 500 кижини болгаш Аманның он оглун өлүрген-дир; а хаанның оон өске девискээрлеринде олар чүнү канчап кааннар деп?! Сээң күзелиң кандыгыл? Шуптузун хандырап мен. Оон өске кандыг дилээн барыл? Ону база күүседир мен^г».

^ф 2 Хаан. 5:10; 1 Чыл. 11:9

^г Эсф. 5:6; 7:2

¹³ Эсфир мынча дээн: «Бир эвес хаан күзээр болза, Сузыда еврейлерге даарта база бөгүн ышкаш аажылаарын чөпшээрезин, а Аманның он оглун ышка азып кагзын». ¹⁴ Хаан ол ёзугаар кылырын дужааган; ол чарлыкты Сузыга үндүрген, Аманның он оглун азып каан. ¹⁵ Адар айның он дөртте Сузының еврейлери чыгып алгаш, 300 кижини өлүрүп кааннар, а үптээшкин кылбааннар.

¹⁶ Хаанның өске-даа девискээрлеринде еврейлер боттарының амы-тынын камгалап, дайзыннарындан адырлып аар дээш 75 000 кижини өлүрүп узуткааннар, а үптээшкин кылбааннар. ¹⁷ Ол бүгү Адар айның он үшкү хүнүнде болуп турган; а он дөртте олар оожургап, ол хүннү байыр-дой база хөглээшкин хүнү кылып алганнар. ¹⁸ А Сузыда чурттап турар еврейлер Адар айның он үш-он дөртте чыылгаш, он бештиң хүнүнде оожургап, ол хүннү байыр-дой база хөглээшкин хүнү кылып алганнар. ¹⁹ Ынчангаш көдээ черлерде, суурларда чурттап чоруур еврейлер Адар айның он дөрткү хүнүн бот-боттарынга белек кылдыр аыш-чем сунчур^h байыр-дой база хөглээшкин хүнү кылдыр байырлап эргтирип турарлар.

^h Несм. 8:12

Пури́м байырлалын Мардохейниң доктаатканы

²⁰ Мардохей ол болушкуннарның дугайында бижээш, Ахашверош хаанның ырак-чоок девискээрлеринде бүгү еврейлерже чагаалар чорудупкан. ²¹ Чылдың-на Адар айның он дөрттү база он бешти байырлал кылдыр доктаадып аарын ында бижээн. ²² Чүге дизе ол хуннерде еврейлер боттарының дайзыннарындан адырылганнар, ол айда оларның муңгаралы – өөрүшкүже, дүвүрели – байырлалче шилчээн. Ынчангаш ол хуннерни байыр-дой база хөглээшкин байырлалы деп, бот-боттарынга белек кылдыр аыш-чем сунчур, ядыыларга хайырлал бээр хуннер деп санаар. ²³ Еврейлер ону ынчаар кылыр деп шиитпирлээннер, ынчангаш Мардохейниң оларга мынча деп бижээн чүүлүн хүлээп алганнар: ²⁴ «Бүгү еврейлерниң дайзыны, Агагтың үре-салгалы, Амадаттың оглу Аман канчаар еврейлерни узуткаар дугайында пур деп төлге октааныл^a, ²⁵ бо херек* канчап хаанга чеде бергенил, хаан канчаар чагаа-биле дужаал үндүрүпкенил, еврейлерге удур Аманның каржы бодалы канчап ооң бодунуң бажынче суг кутканыл, ону база ооң оолдарын канчап ыяшка азып кааныл».

^a Эсф. 3:7

²⁶ Ынчангаш ол хуннерни Пури́м деп адап каан: ол ат «пур» деп сөстен укталган. Ол чагааның шупту сөстөринге дүүштүр, оон аңгыда боттарының чүнү көргөнин база олар-биле чүү болганын ёзугаар, ²⁷ еврейлер боттарынга, салгалдарынга болгаш оларга катчып турар бүгү улуска^b хамаарыштыр ол ийи хуннү чылдың-на байырлаар деп доктаадып алганнар. Ону кым-даа өскертип болбас турган. ²⁸ Девискээр бүрүзүнге, хоорай бүрүзүнге, кайы-даа үеиң төрөл бөлүк бүрүзүнге ол хуннер тураскаалдыг болгаш байырланчыг болур; Пури́м хуннери еврейлерге үргүлчү турар, ол хуннерни үре-салгалы база үргүлчү утпайн сагып чоруур ужурлуг.

^b Иса. 56:3; Зах. 2:11

²⁹ Авихаилдин уруу^c Эсфир кадын бодунуң бүгү ат-алдары-биле еврей Мардохейниң Пури́м байырлалының дугайында бижиин бадыткаан. ³⁰ Ахашверош хаанның чагырганы 127 девискээрлеринде^d бүгү еврейлерже амыр-тайбынның, оожургалдын сөстөрин бижээн чагааларны чоруткан. ³¹ Ооң мурнунда оларның боттары дээш база салгалдары дээш шээрленишкинни доктаадып тургусканы дег^e, еврей Мардохейниң болгаш Эсфир кадынның доктаадып кааны Пури́м байырлалының хуннерин шынгыы сагыырын ында айыткан. ³² Эсфирниң чарлыы Пури́м дугайында сөстү бадыткаан, ынчангаш ону номче киир бижээн.

^c Эсф. 2:15

^d Эсф. 1:1; 8:9

^e Эсф. 4:3

Ахашвероштуң болгаш Мардохейниң алдары

10 ¹ Ооң соонда Ахашверош хаан кургаг черде болгаш далайның ортулуктарында чурттап турар чонга албан-үндүт онаап эгелээн. ² Ахашверош хаанның бүгү алдарлыг херектерин мидий-перси хааннарның демдеглел дептерлеринче киир бижип каан^f. Ында ооң күштүүн болгаш өндүр улун бижип демдеглээн. Оон аңгыда Ахашверош хаан Мардохейни өрү депшиткен деп база айыткан. ³ Еврей Мардохей Ахашверош хаанның соонда ийи дугаар черни ээлеп^g, еврей чоннуң өндүр улуг, ынак кижизи апарган, чүге дээрге ол чонунга буян-кежик дилеп, салгалдарның чаагай чоруу дээш сагыш човап чораан^h.

^f Эсф. 2:23; 6:1-2

^g Э. д. 41:40

^h Неем. 2:10

Иов

Кирилде

Иовтуң номунда Бурган эки кижиниң бүзүрелиниң ылап шынныын хынап, шенээрге, ооң амыдыралы аажок улуг айыыл-халапка таварышканының төөгүзүн чугаалап турар. Иовтуң эштери ону аргалаар дээш чедип кээр, ынчалза-даа аргалал орнунга ону буруудадып, чемелеп эгелээр. Оларның бодалдары эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүң бир аай мерген угаанынга дүгжүп турар – Иовтуң хилинчээ дээрге ооң бачыттары дээш Бургандан келген кеземче-дир. Ындыг-даа болза, Иов оларның бөдүүн логиказын хүлээп ап шыдавас, чүге дээрге ол ындыг коргунчуг кеземче алгы дег кедергей бачыт үүлгөтпээнин билир турган. Иов Бурганның ону чөптүг эвес аажылап турарын, бодунда буруу чогуш шынзыдар дээш, Ооң-биле удур-дедир көржүп ужуражыр деп күштүг күзөлдиг. (Номчукчулар мону утпас ужурулуг: Иов боду-даа, ооң эштери-даа Иовтуң хилинчээнин чылдагааны апарган, дээрлерге болган маргылдаага хамаарылга чок.) Улустуң чугаазынче Элиуй деп аттыг база бир кижги киржип эгелээр, адак соонда Дээрги-Чаяакчы Иов-биле Боду база чугаалажыр. Дээрги-Чаяакчы Иовтуң айтырыгларынга дорт харыы бербейн турар-даа болза, ол ужурул Иовка бодунуң Чаяакчызының кызыгаар чок мерген угаанныын көргүзүп, ону Ооң-биле эптештирип каар.

Номну дараазында кезектерге чарып боор:

- прозалаан кирилде (1–2 эгелер);
- Иовтуң эштери-биле үш бөлүккө чарган чугаалары (3–11, 12–20, 21–31 эгелер);
- Элиуйнуң киржилгези (32–37 эгелер);
- Дээрги-Чаяакчының Иовка айтырыглар салганы (38–41 эгелер);
- прозалаан түңнел (42-ги эге).

Иовтуң ному колдуунда кайгамчык эки поэтиктиг дыл-биле бижиттинген. Ындыг-даа болза, ол дыл амгы үениң шинчилекчилеринге номну билип аарына улуг берседээшкиннерни таварыштырар. Мында кирген хөй еврей сөстөр бүгү Библияда чүглө чаңгыс катап ажыглаттынып турар, ынчангаши оларның утказы эки билдинмес. Ол ышкаш бо номнуң эрте-бурунгу сөзүгүлдөрдүнүң аразында ылгалдар дыка хөй. Ындыг бергелер Иовтуң номунуң очулгазын хөй черлерде ылаптыг шын эвес, а даап бодаан кылып турар.

Иов – Бургандан коргар, чөптүг кижги

1 ¹ Уц деп черге^a Иов дээр кижги чурттап чораан^b. Ол болза кем-буруу чок, чөптүг, Бургандан коргар болгаш бачыттан хая көрнүп чоруур кижги турган^c. ² Иов чеди оол биле үш кыстың адазы турган. ³ Ол 7000 өшкү-хой, 3000 тева, 500 эжеш шары болгаш 500 кыс элчиген кошкул малдыг, дыка хөй санныг чалча-хөдөлдиг кижги чүве-дир. Чөөн чүктүң бүгү аймактарының^d аразында Иов эң ат-алдарлыг кижги турган.

⁴ Ооң оолдары ээлчег аайы-биле бот-боттарының бажыңнарынга найырлап-дойлаар дээш чыгыр, олар-биле кады дойлазын дээш кыс дуңмаларын база кыйгырып аар чаңчылдыг чүве-дир. ⁵ Дойлаашкын үези эрте берген санында-ла, Иов оолдарын келдиртип алгаш, оларны ыдыктап-арыглап турган^e. «Мээң оолдарым бачыт үүлгөдип, боттарының сеткил-чүрээнде Бурганны бак сөглөпкөн бооп чадавас» деп бодап, Иов эртен эрте тургаш, оларның саны-биле бүрүн өрттедир өргүлдөр салып турган^f. Ол ынчаар үргүлчү кылып келген.

^a Э. д. 22:21; Иер. 25:20;

Быт. 4:21

^b Иез. 14:14, 20; Иак. 5:11

^c Э. д. 6:9;

Ыд. ыр. 17:22-24

^d Башт. 6:3

^e 1 Хаан. 16:5

^f Э. д. 8:20

Буруудадыкчының Иовту нүгүлдээни

⁶ Бир-ле хүн Дээрги-Бурган-Чаяакчының оолдары* Ооң мурнунга турар дээш чедип келген^a, оларның аразынга буруудадыкчы** турган. ⁷ Дээрги-Чаяакчы оон: «Сен кайыын келдин?» – деп айтырган.

^b Буруудадыкчы: «Мен чер-делегейни эргип кезип чордум» – деп харыылаан^b.

⁸ Дээрги-Чаяакчы буруудадыкчыга: «Мээң чалчам Иовту эскердин бе? Чер кырында өске ындыг кижичок – ол кем-буруучок, чөптүгү, Бургандан коргар болгаш бачыттан хая көрнүп чоруур кижичүве» – дээн.

⁹ Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыга: «Иов Бургандан хей черге коргар деп бе? ¹⁰ Сен оон бодун, өг-бүлезин база кошкул-хөрөңгизин бүгү талазындан камгалап турбаан сен бе? Ооң холунуң ажыл-херээнге ачы-буян хайырлаан сен^c, ооң кодан-кодан малдары чер кырында өзүп-көвүдеп-ле турар-дыр. ¹¹ Ынчалза-даа ооң бар-ла кошкул-хөрөңгизинге Бодунуң холун-биле дээптер болзуңза^d, ол Сени арнынга албан бак сөглээр» – дээн.

¹² Дээрги-Чаяакчы буруудадыкчыга: «Ындыг бе? Ооң бар-ла кошкул-хөрөңгизи сээң холуңче кирзин. Чүгле ооң бодунга дегбе» – дээн.

Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыдан ыңай чорупкан.

¹³ Бир-ле хүн, Иовтуң оолдар, кыстары улуг акызының бажыңынга найырлап-дойлап, арага-дары чооглап турда, ¹⁴ Иовка шапкынчы кижичелгеш: «Шарылар чер андарып турду, а элчигеннер чанынга оытап турду. ¹⁵ Хенертен Шева чурттуглар^e халдап келгеш, оларны сүрүп аппаратды, а силерниң ажылчыннарыңарны хылыш-биле кыра шанчып каапты. Силерге дыңнадып болур чаңгыс мен дириг арттым!» – дээн.

¹⁶ Ол төндүр чугаалаваанда-ла, өске шапкынчы чедип келгеш: «Бурганның оду дээрден баткаш^f, өшкү-хой болгаш ажылчыннарыңарны өрттедип каапты. Силерге дыңнадып болур чаңгыс мен дириг арттым!» – дээн.

¹⁷ Ол төндүр чугаалаваанда-ла, база бир кижичедип келгеш: «Халдей аймактан үш бөлүк халдап^g, тевелерже хөмө келгеш, оларны сүрүп аппаратды, а ажылчыннарыңарны хылыш-биле кыра шанчып кагды. Силерге дыңнадып болур чаңгыс мен дириг арттым» – дээн.

¹⁸ Ол төндүр чугаалаваанда-ла, оон өске кижичедип келгеш: «Силерниң оолдар, кыстарыңар улуг акызының бажыңынга найырлап-дойлап, арага-дары чооглап турда, ¹⁹ ээн кургаг ховудан коргунчуг шуурган хадып келгеш, ол бажыңның дөрт азын силгиптерге, бажың аныяктар кырынче кээп дүштү, олар өлүп калды. Силерге дыңнадып болур чаңгыс мен дириг арттым» – дээн.

²⁰ Иов ынчан туруп келгеш, качыгдалдан хевин ора тыртып^h, бажын чүлүп каапкаш, черже кээп дүжүп, Бурганга мөгөйгөн. ²¹ Ол мынча дээн: «Иемниң иштинден делегейже чанагаш үнүп келген мен, чер-иемче дедир чанагаш кире бээр менⁱ. Дээрги-Чаяакчы берген-дир, Дээрги-Чаяакчы дедир ап алган-дыр, Ооң ады алгаг-йөрөөлдиг болзун!»

²² Ол бүгү болуп турза-даа, Иов черле бачыт үлгүлөтпээн, Бурган дугайында багай чүве чугаалаваан.

Буруудадыкчының Иовту катап база нүгүлдээни

^k ¹ Бир-ле хүн Дээрги-Бурган-Чаяакчының оолдары катап база Ооң мурнунга турар дээш чедип келген, оларның аразынга буруудадыкчы турган^k. Буруудадыкчы база Дээрги-Чаяакчының мурнунга туруптарга, ² Ол оон: «Сен кайыын келдин?» – деп айтырган.

* ^{1:6} Бурганның оолдары – «Дээрниң чурттакчылары» дээни ол (Э. д. 6:2; Ыд. ыр. 88:7 көр).

** ^{1:6} Азы: «Удурланыкчы эрлик» (1 Чыл. 21:1; Зах. 3:1; Ажыд. 12:9-10 көр).

Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыга: «Мен чер-делегейни эргип кезип чордум» – деп харыылаан.

³ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Мээң чалчам Иовту эскердиң бе? Чер кырында өске ындыг кижиге бар бе – ол кем-буруу чок, чөптүг, Бургандан коргар болгаш бачыттан хая көрнүп чоруур кижиге чүвө. Ол Менээ шынчы чоруун быжыг кадагалап чоруур хевээр-дир, а сен Мени Иовту кем-буруу чокка-ла узуткап каар кылдыр күткүп турдуң чоп» – дээн.

⁴ Буруудадыкчы Аңаа: «Кеш орнунга кеш! Амы-тыны дээш кижиге бодунда бар-ла чүвени бериптер. ⁵ Ынчалза-даа Бодунуң холуң-биле ооң сөөк-даяанга, эът-бодунга дээптер болзунза, ол Сени арнынга албан бак сөглээр!» – деп харыылаан.

⁶ Дээрги-Чаяакчы буруудадыкчыга: «Ол боду ам сээң холунда-дыр че, чүглө амызын үспе» – дээн.

⁷ Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыдан ыңай чорупкаш, Иовка тавангайындан эгелээш, тейинге чедир коргунчуг оюлганнар чыпшырып каан^a. ⁸ А Иов качыгдалдан хүлгө олуруп алгаш^b, иричин сивирери-биле сава бузундузу тудуп алган.

⁹ Кадайы аңаа: «Сен Бурганга шынчы чоруунга быжыг хевээр сен бе? Бурганны бак сөглөпкеш, өлү бер!» – дээн.

¹⁰ Иов аңаа: «Сээң чугааң сээден кадай чугаазы-дыр! Таанда-ла бис Бургандан чүглө эки чүвө хүлээп аар, а багай чүвө хүлээп албас улус бе?» – деп харыылаан.

Ол бүгү болуп турза-даа, Иов бодунуң аксы-сөзү-биле бачыг үүлгөтпээн^c.

^a Хост. 9:9; Ы. х. к. 28:35

^b Иез. 27:30; Иона 3:6

^c Ыд. ыр. 38:2

Иовтуң үш эжи

¹¹ Иовту тавараан бүгү хай-халап дугайында ооң үш эжи дыңнап кааш^d, кижиге бүрүзү бодунуң чуртундан: Элифаз – Темандан^e, Вилдад – Шуахтан^f болгаш Софар – Наамадан олче чорупкан. Олар Иовка кады барып, ооң-биле кады хараадап ыглажыр, ону аргалаар дээш ужуражып келген. ¹² Иовту ырактан көрүп кааш, таны-вайн барганнар. Олар ынчан качыгдалдан ишкирнип ыглажып, боттарының хевин ора соп, доозун-довуракты дээрже чажып, баштарыңче уруп эгелээн^g. ¹³ Чеди хүн, чеди дүн дургузунда эжи-биле кады черге олурганнар^h. Ооң кедергей хилинчектенип турарын көргөш, оларның кайызы-даа аңаа чаңгыс сөс-даа чугаалаваан.

^d У. ч. 17:17

^e Э. д. 36:15; Иер. 49:7

^f Э. д. 25:2

^g Э. д. 37:29; Иез. 27:30

^h Ыы. 2:10; Иез. 3:15

Иовтуң бодунуң төрүттүнген хүнүн каргааны

3 ¹ Ооң соонда Иов чугааланып эгелээш, бодунуң төрүттүнген хүнүн каргап каапкан. ² Ол мынча дээн:

³ «Мээң төрүттүнген хүнүм чиде берзин,
„Оол ботталды!“ дээн дүн база читсинⁱ.

⁴ Ол хүн дүмбей караңгы бооп хуулзун,
дээрде Бурган ону сагынмазын,

чырык ол хүн чырытпазын!

⁵ Ол хүн дүмбейге алзып алзын,
ону коргунчуг караңгы бүргей апсын,
булут шыва апсын, хүн туттуруушкуну коргудупсун!

⁶ Ботталганым дүннү дүмбей хөмө апсын,
чылдың бир хүнү кылдыр ол санаттынмазын,
айлар санаашкынынче ол кирбезин!

⁷ Ол дүне үре-төл ботталбас болзун,
өөрүшкүнүң ыткыр алгызы аңаа дыңналбазын!

ⁱ Иер. 20:14-18

⁸ Левиафанны* оттуруп шыдаар
илби-шидичилер, хүннерге каргыш салыр кижилер
ол дүннү база каргап каапсын!
⁹ Ол дүннүн эртенги сылдыстары өжүп калзын,
даң адарын ол хей-ле маназын,
эртенги хаяаның чырыш дээрин көрбезин!
¹⁰ Чүгө дээрге ол үе төрүттүнеримни болдурбайн барбаан-дыр,
човалаңны менден чажырып кааппаан-дыр.

^a Иов 10:18-19

¹¹ Чүгө-ле мен төрүттүнеримде өлү бербээним ол,
иемниң иштинге-ле өлүп калбааным ол?^a
¹² Чүгө мени хойнунга олуртуп,
эмиг сүдү-биле эмзирип турганыл?
¹³ Ынчан бүрлүп калган болзумза,
ам амыр-дыштыг чыдар ийик мен,
чыргал көрүп, удуур ийик мен;
¹⁴ чер-делегейниң хааннары, ызыгууртаннары-биле –
ам буступ калган тудуглар кылып каан чагырыкчылар-биле кады;
¹⁵ бажыңнарын мөңгүн-биле долдуруп,
алдын чыып турган ноянна-биле кады удуур ийик мен.

^b Ыд. ыр. 57:8; Экл. 6:3

¹⁶ Дүжүрген уругну дег,
чырык көрбээн чаш төлдү дег
мени ажаап каары кай!^b
¹⁷ Өлүглер ораныңга бузуттугларның чедирген дүвүрели оожургаар,
могап-шылааннар дыжын көөр.
¹⁸ Хоругдаттырганнар аңаа кады оожургап,
дарлакчының үнүн дыңнавастар.
¹⁹ Аңаа чөгенчиг-даа, өндүр улуг-даа кижидең болур,
кул кижидең дээргизинден хостуг болур.

^c Иер. 20:18

²⁰ Чүгө-ле човалаң көргөн кижиге чырыкты бергенил^c,
сеткили хинчектенген кижиге чуртталганы бергенил?

^d Иер. 8:3; Ажыд. 9:6

²¹ Ындыглар өлүмнү четтикпейн манаарга-даа, келбес,
ону үнелиг шыгжагдан кызып дилээрге-даа, тывылбас^d.

^e Экл. 4:20

²² Чевегни тып алгаш, ол хөөкүй хөглөп,
өөрүп-байырлап шаг боор^e.

^f Иов 19:8

²³ Ындыг хөөкүйнүң оруу мунгаш,
Бурган аңаа бүгү таладан шаптараазын тургузуп каан^f.

^g У. ч. 10:24; Иса. 66:4

²⁴ Ам мээң човуурум аыш-чемимни солуду,
караам чажы суг дег агып тур.

²⁵ Коргуп турган чүвем менээ таварышты,
сүртеп турган чүвем мени хөмө апты^g.

²⁶ Менээ оожургал-даа, амыр-дыш-даа,
тайбың-даа чок – чүгле дүвүрээзин!»

* 3:8 Левиафан – хананей мифологияда сугнуң күчүтен моозу (Иов 40:20; 41:1; Ыд. ыр. 73:14; 103:26; Иса. 27:1 көр). Ол моос хүн туттуруушкунун болдуруптар күштүг деп санадып турган.

Элифазтың чугаазы: бачыт чок кижги турбас

- 4** ¹ Теман чурттуг Элифаз мынча деп харыылаан:
- ² «Чугаа-сөзүм сеңээ анчыг бооп чадавас, ындыг-даа болза, ыгыттавайн баар арга бар бе?!
- ³ Сен бодуң хөй улусту билиндир сургап, суларап калган холдарны күш кирип турдуң^a. ^a Иса. 35:3
- ⁴ Илдигип кээп дүшкен улусту сээң сөстериң көдүрүп турду, тептиккен улусту быжыглап турдуң.
- ⁵ А ам айбыл-халап сени таварыырга, харыксырап калдың, ол сеңээ дээптерге, сагыш-сеткилиң дүвүреди.
- ⁶ Бургандан коргуушкун сеңээ чөленгишти, а оруктарың кем-буруу чогу^b – идегелди берип турар эвес бе? ^b Иов 1:1
- ⁷ Сактып кел: буруу чок кижги өлүр ийик бе, чөптүглөр узуткаткан бе?^c ^c Ыд. ыр. 33:10-11; 36:25; У. ч. 10:3
- ⁸ Мен көөрүмге, хай-бачыт аңдарып, човалаң тарып турар улус оозун ажаап аар-дыр^d. ^d У. ч. 22:8; Гал. 6:7-8
- ⁹ Олар Бурганның тыныжындан өлүп каар-дыр, Ооң килециниң эзининден чиде бээр-дир^e. ^e Хост. 15:8; Ыд. ыр. 17:16; Иов 15:30; Иса. 30:33
- ¹⁰ Арзылаңнар алгызы, ырланган үнү дыңналып турза-даа, оларның дижин тура тыртып кааптар;
- ¹¹ араатан аң олча тыппаанындан өлүп каар, арзылаңчыгаштар тарай маңнажы бээр.
- ¹² Чажыт сөс меңээ билдингир апарды, мээң кулаам сымыранган сөс дыңнап кагды:
- ¹³ дүвүренчиг дүнеки көстүүшкүннер аразында, улус улуг уйгузунче дүлүнгөн үеде^f, ^f Э. д. 15:12; Иов 33:15
- ¹⁴ коргуушкун болгаш сирилээшкин мени хөме ап, сөөктерим сириңейни берди^g. ^g Ыд. ыр. 118:120
- ¹⁵ Бир сүлде мурнум-биле эрте берди*, бажым дүгү дораан адья берди.
- ¹⁶ Ол кээп туруп алды, а кым боор деп танывадым – чүгле тода эвес хевир-дүрзү мурнумда турду. Ыржым өттүр бир-ле үн дыңнап кагдым^h. ^h 3 Хаан. 19:12
- ¹⁷ „Кижги амытан Бургандан шынныг** боор бе, Чаяакчызындан арыг боор бе?ⁱ ⁱ Иов 9:2; 25:4; Ыд. ыр. 142:2; Эккл. 7:20
- ¹⁸ Бурган Бодунуң чалчаларыңга безин бүзүревес-тир, Бодунуң төлээлериниң безин четпестерин көрүп каар-дыр^j. ^j Иов 15:15
- ¹⁹ А дойдан туткан, довурак-доозунда турар бажыңнарда чурттаан***, үзүт-ховаган ышкаш чылча базып каап болур кижилер дугайында чугаалаан-даа ажыгы бар бе?
- ²⁰ Олар эртен бар, а кежээ чок апаар – шуут чиде бээри эскертинмес.

* 4:15 Азы: «Хат-салгын мээң арнымче эзинеп эгелээн».

** 4:17 Азы: «Бурганның мурнунга чөптүг-шынныг».

*** 4:19-21 Бажың, оран-сава – мында кижинин мага-бодунуң дугайында чугаалап турар чадавас (Э. д. 2:7; Иов 10:9 көр).

²¹ Оларның оран-савазын быжыглаан багларны үзе тыртып каапкан.
Улус мерген угаан чедип албайн өлүп каар^{a,c}».

^a Иов 36:12

Бурганның чемелеп турар кижизи амыр-чыргалдыг

5

¹ «Кый деп көр, кым сеңээ харыылаар-дыр?
Дээрниң ыдыктыг төлээлериниң кайызын дуза дилеп кыйгырар сен?^b

^b Иов 15:15; Ыд. ыр. 88:6;

Зах. 14:5

^c У. ч. 29:11

² Мелегей кижини килеңнээчели өлүмгө чедирер^c,

а кенен кижини изиглээшкени узуткап каар.

³ Көргөн мен: мелегей кижини турумчуп чурттай берген болур,
ынчалза-даа ооң бажыңын хенертен каргыш таварыыр*.

⁴ Ооң ажы-төлүнгө болчур кижини чок,
оларны хоорайның төп шөлүнгө дарлап-бастыр,
а камгалаптар кым-даа чок болур.

⁵ Оларның дүжүдүн өске – аштаан кижини сыырыптар,
тенниг хараган аразында үнгенин безин арттырбас,
а суксаан кижини оларның эт-хөреңгизин ажырыптар.

⁶ Хай-халап черден үнүп келбес,
човалаң хөрзүндөн өзүп келбес-ле болгай;

⁷ а кижини, чаштанчының өрү ужары дег,
човалаңны боду төрүүр**.

⁸ А мен бодум Бургандан дуза дилеп кыйгырар мен,
ажыл-херээмни Аңаа бүзүрөп дагзыр мен.

⁹ Ооң ажыл-херээ өндүр улуг, билип аары болдунмас,
Ооң кайгамчык чүүлдери эмге-тикчок^d.

^d Иов 9:10; 37:5

¹⁰ Бурган черже чаъс чагдырып,
шөлдерни суггарып турар^e;

^e Ыд. ыр. 64:10; 146:8

¹¹ базындырганнарны бедикче үндүрүп,
ыглап-сыктааннарны камгалалче өрү көдүрүп турар^f;

^f I Хаан. 2:7

¹² кажарларның бодалдарын үрей шаап,
оларның холунче чедимче кирбес кылып турар;

¹³ мерген угаанныг дирткеннерни оларның-на кажары-биле тудуп,
оптугларның сүмелерин будулдуруп турар^g;

^g Иов 18:7; I Кор. 3:19

¹⁴ чырык хүндүс-ле оларны караңгы бүргей аптар,
дал дүьште, дүне дег, суйбанып чоруурлар^h.

^h Ы. х. к. 28:29; Иов
12:25; Иса. 59:10

¹⁵ Бурган яды күжүрнү хылыштан,
дайзыннарның аксындан, күштүглерниң холундан камгалаарⁱ.

ⁱ Ыд. ыр. 34:10

¹⁶ Ынчаарга түреңги кижиде идегел бар,
а бузут-бак аксын хаап аар^j.

^j Ыд. ыр. 62:12; 106:42

¹⁷ Бурганның чемелеп турар кижизи амыр-чыргалдыг!
Күчүлүг Бурганның эдип-чазаар сургаалын хүлээвейн барба^k;

^k Ыд. ыр. 93:12; У. ч. 3:11

¹⁸ Ол сени балыглаза-даа, балыңны Боду шарып бээр,

Ол сопса-даа, Ооң-на холдары экиртип каар^l.

^l Ы. х. к. 32:39; Иса.
30:26; Ос. 6:1

¹⁹ Алды айбыл-халаптан Ол сени камгалаар,
чедиги-даа айбыл сеңээ дегбес^m;

^m Ыд. ыр. 33:20;
У. ч. 6:16; 30:18

* 5:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң бажыңыңа хенертен каргыш салган мен» деп бижээн.

** 5:7 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Човалаң көөр дээш төрүттүнер».

20 аш-чут үезинде сени өлүмдөн^а,
дайын үезинде – хылыштан адырып каар;
21 нүгүлдүн кымчызындан чайлай бээр сен^б,
хоозурал кээринден кортпас сен.
22 Хоозурал биле аш-чутту кочулаар сен,
черлик аң-араатандан кортпас сен;
23 шөлде даштар-биле тайбың керээзи чарар сен,
черлик аң-мең сээң-биле эп-найырал тудар.
24 Сээң аалыңга чаагай чорук келгенин билип аар сен,
хой кажазынче көөрүңге, четпес чүүл чок боор*;
25 хой санныг үре-салгалдыынны көрүп каар сен,
салгакчыларың чер кырында оът-сиген дег боор^с.
26 Четчип бышкан назынында чевегже кире бээр сен^д,
үезинде ажааган тараа бажы дег боор сен.
27 Илередип билип алган чүүлүвүс ол-дур – ылап-ла ындыг!
Дыңнап алгаш, бодуң шингээдип ал».

^а 3 Хаан. 17:6;
Ыд. ыр. 32:19; 36:19
^б Ыд. ыр. 30:21

^с Ыд. ыр. 71:16
^д Э. д. 15:15; 25:8

Иовтуң чугаазы: мээң хомудалым чөптүг

6 1 Иов ынчан мынча деп харыылаан:
2 «Бир эвес мээң качыгдалымны деңзилеп,
хилинчээмни деңзи таваанче салыр болза,
3 ол далайлар элезининден-даа аар болур ийик!^е
Ынчангаш мээң чугаа-соодум ындыг доңгун-дур.
4 Күчүлүг Бурганның согуннары мага-бодумда^ф,
мээң сеткил-чүрээм оларның хоранын ижип турар,
Бурганның ыдыпканы коргунчуг кеземчелер кырымда хөме келген.
5 Черлик элчиген, оът-сигени бар болза, алгырар бе,
шары, чиир чемниг болза, мөөрээр бе?
6 Дус чок аьш-чем амданныг бе,
чуурганың агында амдан бар бе?
7 Ындыг аьш-чемге дээр хөңнүм чок,
оон ам хөөн булганыр апардым!
8 О, дилээм боттаны берген болза,
Бурган мээң күзелिमни күүсеткен болза –
9 Ол мени узуткап каарын болгааган болза,
холун сунгаш, чок кылып каан болза!^г
10 Ындыг төнчү меңээ аргалал,
кадыг-дошкун аарышкы аразында өөрүшкү болур ийик –
Ыдыктыг Бурганның сөстөринден ойталавааным ол-дур!
11 Идегеп, манаар хире кандыг күштүг мен,
шыдажыр хире кандыг эчис сорулгалыг мен?
12 Мээң быжыым – даштың быжыы бе?
Мээң мага-бодум – хүлөр бе?
13 Кандыг-даа деткимчени менден хунаап турда,

^е У. ч. 27:3

^ф Ы. х. к. 32:23;
Ыд. ыр. 37:3; Ыы. 3:13

^г 3 Хаан. 19:4; Иона 4:3

* 5:24 Азы: «Аал-ораныңга келгеш, бачыт кылбас сен».

бодумга дузалаптар арга менде бар бе?

¹⁴ Эжинге энерелдиг эвес кижиг

Бургандан коргуушкунну уттупкан-дыр*.

^a Ыд. ыр. 40:10

^b Иер. 15:18

¹⁵ А мээң ха-дунмам, соглуучал дамырак дег, бүзүрел чок^a, савазыраан хем суу дег, доктаамал эвес^b:

¹⁶ эрип чыдар доштан бораңгай-даа апаар,

хар эрирге, шапкын ага-даа бээр;

¹⁷ а кааңнаашкын эгелээрге, оожургап, соглур,

изип кааңнаарга, уну куруглап каар.

¹⁸ Чиңнер аңаа суг дилээш, оруктарындан өскээр барып,

ээн кургаг ховуже киргеш, өлүп чидер;

^c Э. д. 25:15; Иса. 21:14;

Иер. 25:23

^d 3 Хаан. 10:1

¹⁹ Фемадан^c чиңчилер суг дилеп, харап көөр,

Шевадан^d садыгжылар суг тып аарыңга идегеп турар,

²⁰ ынчалза-даа оларның идегели меге болур:

кургаг унга чедип келгеш, чөгели төнер.

²¹ Силер меңээ база ындыг хем дег апардыңар!

Мээң коргунчуг үүле-чолум көргеш, корга бердиңер.

²² Мен силерден белек дилеп тур мен бе

азы „Мен дээш байлааңардан хээли беринер“ деп тур мен бе?

²³ „Дайзынның холундан мени адырыңар,

дарлакчылар холундан садып хостаңар“ дидим бе?

²⁴ Мени сургаңар, ынчан ыттавайн баар мен,

шын эвес чүүл кылганымны көргүзүңер.

²⁵ Шынның сөстөр күштүг-дүр**,

а силерниң чеменер чүнү шынзыдып турарыл?

²⁶ Мээң сөстөрүмни буруу шавар деп тур силер бе?

^e Иов 15:2

Идегелин ышкынган кижиниң чугаазы чүглө хоозун хат бе?^e

²⁷ Силер өскүс кижиге-даа халдаар,

эжиңерни-даа садыптар ийик силер чоп!

²⁸ Ам-на менче көрүп келиңер:

кызыл арныңарга-ла мегелээр деп мен бе?

²⁹ Боданып көрүңер, бузут-бак үүлгетпеңер,

боданып көрүңер, мен актыг мен.

³⁰ Мээң чугаамда шын эвес чүүл бар-дыр бе,

ажыг амданны ылгап шыдавас мен бе?»

Иовтуң хилинчээ хемчээл чок

^f Иов 14:6, 14

7 ¹ «Чер кырыңга кижиниң хуу-салымы – шыланчыг күш-ажыл албаны, ооң хүннери – хөлечиктээр хүннер эвес бе?^f

² Хөлегеге дыштаныксап турар кул кижиге дег,

^g Лев. 19:13

ажылы дээш төлевир манап турар хөлечикке дег^g,

³ меңээ база хоозун куруг айлар онаашты,

мээң үлүг-хуум – хилинчектиг дүннер болду.

* 6:14 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кижиге Бургандан кортпас-даа апарган болза, эш-өөрүнүң шынчы чоруу аңаа херек».

** 6:25 Бо сөстөрүңиң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Шынның сөстөрүңиң шыдажып эрттирери берге».

⁴ Удуп чыдыпкаш-ла, „Кажан турар мен“ деп бодаар-дыр мен,
а дүн төнместеп, даң аткыже андарлып-дүндерлип кээр-дир мен^а.

^а Ы. х. к. 28:67

⁵ Мага-бодумну курттар үглээн,
доозун сиңген балыглар шыпкан,
кежим кестип-чарлып, ириңнели берген.

⁶ Мээң хүннерим аргыыр херексел хемези дег каранайнып^б,
төнчүзүнче чоокшулап, идегелим үстүп тур^с.

^б Иов 9:25; Иса. 38:12

^с Иов 17:11

⁷ Бурганым, сактып келем: мээң чуртталгам – эзин-бус-тур,
аас-кежикти катап база караам-биле көрбес мен.

⁸ Мени ам көрүп турар карак удавайн көргөш, тыппас,
Сен көрүп кээриңге, мен чок боор мен^д.

^д Иов 20:9

⁹ Булуттуң шаарарып, чиде бээри дег,
өлүглер оранынче бада берген кижиге эглип келбес;

¹⁰ Бодунуң бажыңынче чанып келбес,
ооң турган чери ону ам танывайн баар^е.

^е Ыд. ыр. 36:10; 102:16

¹¹ Ынчангаш мен аксы-сөзүм тыртпас мен,
качыгдаан сеткилимден чугаалаар мен,
хилинчектенген сагыжымдан хомудалым илередир мен.

¹² Мен далай мен бе азы далай моозу мен бе*,
чүге Сен мени таңныылдарга кадартып кагдың?

¹³ „Уйгум мени аргалаар,
дөжээмге сагыш аары оожургаар“ деп бодаар-дыр мен.

¹⁴ А Сен мени дүштеримге коргудар-дыр сен,
көстүүшкүннер-биле сүртедир-дир сен!

¹⁵ Мындыг мага-боттуг чоруурунуң орнунга,
тыныжым боглуп каары, өлү бээри дээре турган ийик.

¹⁶ Чуртталга хөңнүмге дээпти^ф – дөмей-ле мөңгө чурттаар эвес.
Мени каапкаш барам!^г Мээң назыным чүгле хей-бус^г болгай.

^ф Иов 9:21; 10:1

^г Иов 10:20

^г Эккл. 1:2;

Ыд. ыр. 38:6-7; 61:10;
143:4

¹⁷ Кижиге деп кымыл ол – Сен чүге ону өрү көдүрүп,
ол дээш сагыш човаар сен?^и

^и Ыд. ыр. 8:5; 143:3

¹⁸ Чүге эртенниң-не анаа кээп,
ону үргүлчү шенеп турар сен?^и

^и Ыд. ыр. 10:5

¹⁹ Таанда-ла көрүжүңнү менден чайлатпас сен бе^к,
хензиг-даа када болза мени салыптып,
чараа ажырыптар чай бербес сен бе?

^к Иов 14:6; Ыд. ыр. 38:14

²⁰ Бачыттыг дижик мен. Сээң Бодуңга багай чүнү кылдым,
кижилер Харагалзакчызы?

Чүге мени согуннарыңга кара кылып алдың?^л
Канчап мен Сенээ аартык болу бердим?

^л Иов 16:12; Ыы. 3:12

²¹ Бир эвес кандыг-бир бачыт үүлгеткен болзумза,
чүге мени өршээвес сен,
кем-буруумну менден адырбас сен?

Мен ам удавайн чер алдынче кире бээр мен,
мени дилээриңге-даа, чок боор мен!»

* 7:12 Хананей мифологияда далай болгаш ында чурттап турар моостар Бурганның удурланыкчылары турган.

Вилдадтың чугаазы: Бурган шынны хажытпас

^a Иов 2:11

8 ¹ Шуах чурттуг Вилдад^a мынча деп харыылаан:

² «Ындыг чугааны үр чугаалаар сен бе?

Сээң сөстериң – чүгле күштүг хат-тыр.

^b Иов 34:12

³ Таанда-ла Бурган чөптүг шииткелди хажыдар бе,

Күчүлүг Бурган шынны хажыдар бе?^b

⁴ Бир эвес ажы-төлүң Аңаа удур бачыт үүлгеткен болза,

Ол оларның кем-буруузун боттарының баштарыңче халдаткан-дыр.

⁵ А бир эвес сен Бурганче чүткүүр болзунза,

Күчүлүг Бурганга чанныр болзунза,

⁶ бир эвес арыг болгаш чөптүг-шынныг болзунза,

Ол ам дораан сен дээш хөделип, дузалаар,

^c У. ч. 3:33

аал-ораныңны ачы-хавыяң эзугаар катап база тургузуп каар^c.

⁷ Сен эгезинде чөгөнчиг ынай-даа турган болзунза,

адак сөөлүңде өндүр улуг апаар сен.

^d Ы. х. к. 32:7

⁸ Шаандагы салгалдардан айтырып көр,

оларның ада-өгбезиниң билип алган чүүлүн хандыр көрүп көр^d;

⁹ чүге дээрге бис дүүн чаа төрүттүнген бис, билир чүвевис чок,

чер кырында хүннеривис хөлеге-биле дөмей-дир^e.

^e Ыд. ыр. 101:12;
Эккл. 6:12

¹⁰ Ынчангаш ол салгалдар сени өөредип, сургап кагзын,
сеткил-чүрөөн чугаа-сөзүңге ажытсын.

¹¹ Тулаа чок черге хыыргыыш үнер бе?

Суг чок болза, кулузун өзер бе?

^f Ыд. ыр. 128:6

¹² Олар ам-даа чечектелип, одура кестинмээн бол,

кандыг-даа оът-сигенден дүрген кадып каар^f.

^g Ыд. ыр. 9:18

¹³ Бурганны утгупкан бүгү улустуң хуу-салымы ол-дур^g,

^h Иов 27:8;

Оон ойталаан кижиниң идегели өлүп төнөр^h.

У. ч. 10:28; 11:7

¹⁴ Ындыг кижиниң ынаныжы удазында астынган,

ⁱ Иса. 59:6

ооң чөленгиижи – ээремчик дузаа-лаⁱ.

^j Иов 27:18

¹⁵ Ээремчик дузаанга чөленирге, ол үстүп каар^j,

оон халбактанырга, ууп шыдавайн баар.

¹⁶ Ындыг улус хүн караанга өзүп үнген үнүшке дөмей,

өзүмнери сесерликке чүк башка шөйлүр;

¹⁷ дазылдары оваалап каан даштарже орааштынып кирип,

хая-даш аразындан чаза булгап үнүп кээр.

¹⁸ А оларны турган черинден тура тыртыптарга,

ол чер боду-ла олардан ойталап:

^k Иов 7:10

„Силерни кажан-даа көрбээн мен!“ – дээр^k.

¹⁹ Ындыг улустуң оруунда үнген өөрүшкүзү ол-ла-дыр!

А черден өскелери үнүп кээр.

²⁰ Бурган буруу чок кижиден ойталавас,

а бузуттуг кижини деткивес!

^l Ыд. ыр. 125:2

²¹ Ол сээң аксыңны каткы-биле^l,

боостааңны – өөрүшкүлүг алгы-биле катап база долдуруптар.

22 А сээң дайзыннарың бак адын хеп дег кедип алыр^a,
бузуттугларның аалдары чиде бээр!»

^a Ыд. ыр. 108:29

Иовтуң чугаазы: Бурган-биле маргыжар арга чок

9 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

² «Мен билир мен: ол бүгү ылап-ла ындыг.

Ынчалза-даа кижиге амытан Бурганның мурнунга канчап агартынарыл?^b

^b Иов 4:17; 15:14; 25:4

³ Кандыг-бир кижиге Ооң-биле чаргылдажыр дээр болза^c,

^c Иов 10:2

Ооң салган муң айтырыының чаңгызынга-даа харыылап шыдаар эвес.

⁴ Мерген угаанныг-даа, күчү-күштүг-даа кижиге

Бурган-биле маргышкаш*, менди арткан деп чүве турган бе?

⁵ Ооң дагларны канчаар шимчедирин кым-даа билип шыдавас,
килеңнээнде, оларны буза шаап кааптар.

⁶ Бурган черни туружундан чылдырып,

ону тургускан адагаштарны сириледип турар^d.

^d Иса. 2:19; 13:13; Агг. 2:6

⁷ Ол дужаарга, хүн үнмес,

сылдыстарны таңмалап каарга, чырывас.

⁸ Ол дээрлерни чааскаан чада салып^e,

^e Иов 26:7; Ыд. ыр. 103:2;

далайның бедик чалгыгларын базып турар.

Иса. 40:22;

⁹ Ол Чеди-Хаан, Үш-Мыйгак, Үгер сылдыстарны^f,

Иер. 10:12; 51:15

мурнуу чүктүң чырымалдарын чаяап каан.

^f Иов 38:31-32; Ам. 5:8

¹⁰ Ооң ажыл-херээ өндүр улуг, билип аары болдунмас,
кайгамчык чүүлдери эмге-тикчок^g.

^g Иов 5:9

¹¹ Ол мурнум-биле эртер болза, мен көрбес мен,
чаным-биле эрте берзе, эскербес мен.

¹² Ол хунаап аарга, кым-даа эгидип шыдавас,
ким-даа Аңаа: „Бо канчап бардың?!“ – дивес.

¹³ Бурган Бодунуң килеңин соксатпас –

Рахавтың** бараан болукчулары безин Ооң мурнунга кээп дүшкен!^h

^h Иов 26:12;

Ыд. ыр. 88:11; Иса. 51:9

¹⁴ Мен канчап Аңаа харыылаар мен?

Ооң-биле маргыжар сөстөрни кайыын тывар мен?

¹⁵ Актыг-даа болзумза, харыы тудуп шыдавас мен,

Шииткекчимден өршээл дилеп, чанныр ужурлуг менⁱ.

ⁱ 1 Кор. 4:4

¹⁶ Ол мээң кыйгымга харыылаар-даа болза,

мени Ол дыңнаар деп бүзүревес мен.

¹⁷ Ол менче казыргы дег хөме таварып келгеш,

хей черге балыгларымны көвүдедир-дир;

¹⁸ тыныш алыр арга бербес-тир,

муңгагдал-биле мени долдурар-дыр.

¹⁹ Хамык ужур күште болза, Ол – күчү-күштүг-дүр,

а шынныг шииткелде болза, ону канчап чедип аар мен?^j

^j Иер. 49:19; 50:44

²⁰ Актыг-даа болзумза, аксы-дылым бодумну буруудадыр^k,

^k Иов 15:6

буруу чок-даа болзумза, Ол мени буруулуг деп көөр.

* 9:4 Азы: «Кандыг-бир кижиге мерген угаанныг болгаш күчү-күштүг Бурган-биле маргышкаш».

** 9:13 Рахав – хананей мифологияда сугнуң күчүтөн моозу.

^a Иов 1:1, 8^b Иов 7:16; 10:1^c Эклл. 9:2; Иез. 21:3^d Иов 12:17^e Иов 7:6^f Иер. 2:22^g Иов 33:13; 39:32;
Эклл. 6:10; Иса. 45:9;
Рим. 9:20^h Иов 7:16; 9:21ⁱ Иов 9:3^j 1 Хаан. 16:7

²¹ Мээн буруум чок!^a Меңээ ам дөмей-ле,
чуртталгамны херекке албас апардым, ол мээн хөңнүмге дээпти^b.

²² Бүгү чүве бир дөмей! Ынчангаш чугаалап тур мен:

Бурган буруу чок-даа кижини, бузуттуг-даа кижини чок кылып турар^c.

²³ Хенертен тавараан айбылга өлүртүп турар
буруу чоктарның муңгагдалын Ол кыжырып каттырар.

²⁴ Чер бузуттугларның эргезинге хүлээттинген,
шииткекчилерниң караан Ол дуглап турар^d –
а Ол эвес болза, өске кым деп?

²⁵ Мээн хүннерим шапкынчыдан-даа дүрген маңнаар^e –

эки чүүл көрбейн дезип чоруп турлар;

²⁶ дүрген хемелер ышкаш,

олчазынче шүүргедеп баткан эзир ышкаш, караш кыннырлар.

²⁷ „Хомудалым уттуптайн,

хөлүгүр хевирим өскерттип, хүлүмзүрүүйн“ – дизимзе-даа,

²⁸ чаа хилинчектен коргар-дыр мен.

Мени агартпазыңны билир мен,

²⁹ буруудап артар мен,

ындыг болганда, хей черге күженген херээм чүл?

³⁰ Хар суу-биле чунуп-даа алзымза,

саваң-биле холум арыглап-даа алзымза^f,

³¹ дөмей-ле Сен мени хир-бокче суптар сен –
хевим безин менден ческинер.

³² Бурган дээрге кижини эвес-тир, канчап Ооң-биле маргыжар мен^g,
канчап Ооң-биле кады шииткел черинче баар мен.

³³ Бистиң аравыста эптештирикчи чок,
холун ийилдиривисче салыптар кижини чок;

³⁴ Бурган мени девидетпезин дээш,

Ооң мергезин менден чайладыптар кижини чок.

³⁵ Чүгле ынчан коргуп-сүртевейн чугаалап шыдаар ийик мен;
бодум буруулуг эвес мен дээрзин чугаалаар ийик мен*».

Бурганның Иовка амыр-дыш көргүспестээни

10 ¹ «Чуртталгам меңээ ческинчиг апарды^h,
хомудалымны хосталгаже салыптайн,

качыгдаан сеткилимден ажыы-биле чугаалаайн.

² Бурганга чугаалаайн: мени буруулуг дивейн көр.

Мээн-биле чүге чаргылдажып турарыңны тайылбырламⁱ.

³ Холунңун чаяалгазын кызагдап, бак көөрү,
бузуттугларның бодалдарын чүүлдүгзүнери Сеңээ тааржыр-дыр бе?

⁴ Сээң карактарың – өлүр салымныг кижилерни дег бе,
оларның көөрү дег кылдыр көөр-дүр сен бе?^j

⁵ Сээң хүннериң кижини амыганның хүннери дег бе,
Сээң чылдарың – бөдүүн кижини дег бе?

⁶ Чүге Сен мээн буруумну дилеп тып тур сен,

* 9:35 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ынчалза-даа байдал ындыг эвес, мен чааскаан мен».

бачыдымны илerekседип тур сен?

⁷Буруу чогуу Сеңээ билдингир болгай^a.

Мени кым-даа Сээң холундан камгалап шыдаар эвес^b.

^a Иов 2:3

^b Ы. х. к. 32:39; Иса. 43:13

⁸Сээң холдарың мени хевирлеп, бүрүнү-биле кылып каан^c,
а ам мени узуткаар деп тур сен бе?

^c Ыд. ыр. 118:71

⁹Сактып келем, Сен мени дойдан тудуп турдун,

а ам довурак-доозунче эгидериң ол бе?^d

^d Иов 4:19; 33:6; Иса. 64:8

¹⁰Сен мени иемниң иштинге ботталып турумда^e, сүт дег төпкеш,
оон ээжегей ышкаш хоюдуп каан сен;

^e Ыд. ыр. 138:13

¹¹эът, кешти меңээ кедирип,

сөөктер, сиирлер-биле тудуштуруп каан сен.

¹²Амыдырал биле энерелди меңээ хайырлааш,

сагыш човаашкының-биле амы-тынымны камгалап келдиң.

¹³А Сээң чүрээнге өске чүүл чаштып турган,

Сээң чүнү бодап турганыңны билир мен.

¹⁴Бачыт үүлгетсимзе, Сен мени истеп тывар сен,

кем-буруум дээш кеземче чок арттырбас сен.

¹⁵Буруулуг болзумза, ат болур мен!

Актыг-даа болзумза, бажым көдүрүп шыдавас мен:

мээң адым шуут баксырап кагды,

хилинчек менче сиңе берди*.

¹⁶Бажым көдүрүп кээримге-ле**,

арзылаң дег халдап кээр-дир сен,

коргунчуг күжүң-биле катап-катап мени согар-дыр сен.

¹⁷Меңээ удур херечилелди катап-катап кылып,

килеңиңни меңээ удур улам-на күштелдирип,

чаа-чаа аг-шеригни меңээ удур көдүрүп-ле тур сен^f.

^f Иов 19:12

¹⁸Сен мени чүге иемниң иштинден ужулдуң?

Ол үеде өлү бээрим кай, мени кым-даа көрбөс ийик^g;

^g Иов 3:11-12;
Иер. 20:14-18

¹⁹кажан-даа чурттаваан боорум кай,

иемниң иштинден-не чевегже аппарып кааптары кай!

²⁰Мээң кыска назыным^h төнер четкен-дир.

^h Иов 14:1

Мени каапкаш барамⁱ, сеткилим бичии-даа болза өөрүзүн –

ⁱ Иов 7:16

²¹⁻²²караңгы кара, өлүмнүн хөлегези бүргээн,

дүмбей караңгы оранче^j, аайлаттынмаан черже

^j Ыд. ыр. 87:7, 13

эглиш чок чоруур бетинде өөрүзүн^k.

^k Ыд. ыр. 38:14

Софарның чугазы: Иов Бурганче холун сунар ужурлуг

11 ¹Наама чурттуг Софар^l мынча деп харыылаан:

^l Иов 2:11

²«Хөй сөзүң харыы чок артар бе,
чечээргээн-биле агартынар сен бе?»

³Сен чулчурууруңга, өске улус ыгташпас бе,

* 10:15 Азы: «Мээң хилинчээмче көрүп көр».

** 10:16 Азы: «Хилинчээм өзүп-көвүдөп тур».

- кочулал кылырыңга, ай дээр кижичок бе?
⁴ „Мээң бодап турарым шын,
^a Иов 10:7 Бурганның мурнунга арыг мен“ – дээр-дир сен^a.
⁵ Таанда! Бурган сенээ харыылап,
 аксы-сөзүн ажыткан болза!
⁶ Ол сенээ чажыт мерген угаанны ажыдарга,
 ооң аажок ханызын көрүп каар турган ийик сен*.
 Билип ал: Бурган кем-буруунуң чамдызын кеземче чок арттырган-дыр.
- ⁷ Бурганның чажыттарын дилеп тып ап,
 Күчүлүг Бурганны бүрүнү-биле билип ап шыдаар сен бе?
⁸ Ооң мерген угааны дээрден бедик – аңаа чедер харыың бар бе?
^b Ыд. ыр. 138:8 Алды орандан-даа ханы – канчап билип аар сен?^b
⁹ Ооң хемчээли черден узун,
 далайдан калбак.
¹⁰ Бир эвес Ол келгеш, кижини кара-бажыңче октапса,
^c Иов 9:12; 12:14 шүүгү чыылдырыпса, кым Ону доктаадырыл?^c
¹¹ Ол хоозун улусту билир, бузут-бакты көрүп турар –
 ону анаа эрттирбес-даа.
¹² Черлик элчиген кижичок төлү төрүвээн шаанда,
 хос баштыг кижичок угаан кирбес.
- ¹³ Сеткил-чүрээңге шын угланышың берип,
^d Ыд. ыр. 142:6 Бурганче холуң сунар болзуңа^d;
¹⁴ холуңда бачыдыңны ыңай октап,
^e Иов 22:23 бузут-бакты аалыңдан сывырыптар болзуңа^e,
¹⁵ бакка борашпаан арныңны көдүрүп,
 быжыг турар сен, коргуп-сүртөвөс сен.
¹⁶ Ынчан биеэги човулаңыңны,
 шагда агып баткан суг дег, уттуптар сен.
¹⁷ Сээң чуртталгаң дал дүштен-даа чырык апаар,
^f Иов 22:28; У. ч. 4:18; Иса. 60:3; Дан. 12:3 караңгыны даң хаязы солуптар^f.
¹⁸ Оожургай бээр сен, чүгө дээрге идегел турар;
 камгалалдыг бооп, тайбың удуп шыдаар сен.
^g У. ч. 3:24 ¹⁹ Дыштанып чыдар сен – кым-даа сенээ кыжанмас^g;
 хөй-ле улус сээң ээ көрнүүшкүнүң дилээр.
²⁰ А бузуттугларның карактары имистелип өжер,
 оларга хоргадаар чер турбас,
 оларның идегели – эстип-хайлы бээр».

Иовтуң чугаазы: мерген угаан биле күчү-күш – Бурганда

12 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

² «Силер чок болзуңарза, мерген угаан турбас,
 ыңдыг кончуг кижилер-дир силер!

³ А менде база, силерде дег, угаан бар,

* 11:6 Бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол сенээ Бодунуң чажыт мерген угаанын ажы-дып бээр ийик, чүгө дээрге эзулуг мерген угаан ийи янзы уткалыг болур».

силерден чүм-биле-даа дорайтаваан мен.

Силерниң чугаалап турар бүгү чүвеңерни кым билбезил!

⁴ Ооң мурнунда Бурганны кыйгыарымга,

Ол харыылап-даа турган болза^a,

мен ам эш-өөрүмге кочу-шоот апардым^b,

мен, актыг, кем-буруу чок кижиге,

кочу-шоотка кирдим.

⁵ Амыр-шөлөөн улус айыылга таварышканнарны бодалында бак көөр,

быжыг туруштуг улус тендиш дээннерни кыжырыыр*.

⁶ А дээрбечилерниң аалдары амыр-менди,

Бурганны килеңнедип турарлар тайбың чуртталгалыг –

Ооң холу оларны камгалап турар^c.

^a Ыд. ыр. 90:14

^b Иов 16:10; 17:2; 30:1

^c Иов 21:7

⁷ Дириг амытаннардан айтыр – тайылбырлап бээрлер,

дээрниң куштары сеңээ чугаалап бээр;

⁸ черден билип ал – ол тайылбырлап бээр,

далайның балыктары сеңээ медээлеп бээр.

⁹ Дээрги-Чаяакчының холу ынчалдыр кылып каанын оларның кайызы билбезил?

¹⁰ Ооң холунда – бүгү дириг амытанның тыны, кижиге бүрүзүнүң тыныжы^d.

¹¹ Дылдың аыш-чем амданын шенээри дег,

кулак сөстөрүң ылгап дыңнап турар эвес бе?^e

^d Сан. 16:22; Дан. 5:23;

Аж.-ч. 17:28

^e Иов 34:3

¹² Мерген угаан – кырганнарда бе,

узун назын угаан-сарыылга чедирер бе?^f

¹³ Мерген угаан биле күчү-күш – Бурганда,

арга-сүме биле угаан-сарыыл – Бурганда!

¹⁴ Ооң үрөп каан чүвези катап тургустунмас^g.

Ооң хоругдап каан кижизи хосталып шыдава^h.

¹⁵ Ол сугларны тырттылдырыптарга, соглуп каарлар,

а аксыптарга, чер кырын хөме аптарлар.

¹⁶ Күчү-күш, мерген угаан Ооң-биле кээр,

мегечи-даа, мегелеттирген-даа кижиге Ооң эргезинде.

¹⁷ Ол дээди дүжүметтерни бодал чок кылып^{**},

черниң шийткөкчилерин – мелегей улус кылып каарⁱ;

¹⁸ хааннарның эрге-дужаалын дүжүрүпⁱ,

оларның белин чалчаның союндаа-биле шарып каар;

¹⁹ Бурганның бараалгакчыларын бодал чок кылып^{**},

шыдалдыг улусту чыттыр шааптар;

²⁰ Бүзүрелдиг улустуң чугаазы үнмес кылып,

ирейлерниң угаанын ышкындырып каар;

²¹ ызыгууртаннарны бак ат-биле бүргөп^k,

күчүлүг улустуң курун чежип, кошкадып каар.

^f Иов 32:7

^g Эккл. 7:13

^h Иов 11:10

ⁱ Иов 9:24

^j Дан. 2:21; 5:20

^k Ыд. ыр. 106:40;

Иса. 40:23

²² Бурган дүмбейниң ханызын ажыдып,

* 12:5 Бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Амыр-шөлөөн улус чырыткыже бодалында сагыш салбас, а ону тендиш деп турарларга белеткеп каан».

** 12:17, 19 Азы: «Үптеттеринче албадап».

^a Дан. 2:22; Эжкл. 12:14;

¹ Кор. 4:5

^b Иса. 9:3; 26:15

^c Ыд. ыр. 106:40

^d Ы. х. к. 28:29; Иов 5:14

^e Ыд. ыр. 106:27

караңгыны чырыкче үндүрүп турар^a;

²³ чоннарны көвүдөдип^b база чок кылып,

аймактарны тарадыр көжүрүп база бөлүп турар;

²⁴ чоннуң баштыңнарының угаанын баларадып,

орук-чирик чок, ээн черге азып-тояарынче албадап турар^c.

²⁵ Оларны караңгыда, чырык чокта суйбандырып чорудуп^d, эзирик улус дег, тендинейндир кылаштадыр^e».

Иовтуң эштериниң чугаа-сооду хоозун

13 ¹ «Мен бодум база ол бүгүнү көргөн болгай мен,
ол бүгүнү дыңнаан, билип алган болгай мен.

² Силерниң билир чүвенерни мен база билир мен,
силерден дорайтаар чүм-даа чок.

³ Ынчалза-даа Күчүлүг Бурган-биле чугаалажыксадым,
Ооң-биле мээң херээм дугайында маргыжыксадым^f.

⁴ А силер мени меге-биле ораап-шарып тур силер,
шуптуңар ажык чок эмчилер-дир силер.

⁵ О, силер шупту ыттавайн барган болзуңарза!

Силерниң мерген угаанныңар ол боор ийик^g.

⁶ Мээң барымдааларымны хандыр көрүңер,
чемелелдиг чугаамны дыңнаңар.

⁷ Бурганга силерниң мегеңер херек бе,
Ол дээш мегелээр силер бе?

⁸ Ооң талазында болуп,
чаргы-чаалызынга Ону камгалаксап тур силер бе?

⁹ Бурган силерни шенээр болза, та канчап баар силер.
Кижини дег, Ону дуурайлаар силер бе?^h

¹⁰ Бир эвес чажыды-биле чөптүг эвес көөр болзуңарза,
Ол силерни албан чемелээр.

¹¹ Ооң өндүр бедии силерни коргудуп,
Ооң ыдыпканы коргуушкун силерни бүргей аптар-дыр.

¹² Силерниң чугаа-соодуңар – ыйба-хүл дег-дир,
камгалалыңарны дойдан кылган-дыр.

¹³ Ыттаваңар, ам мен чугаалаайн,
а ооң соонда мээң-биле болур чүве болуп турзун!

¹⁴ Бодумну кончуг улуг айыылга таварыштырып тур мен –
амы-тынымны адыжымда салып алдым.

¹⁵ Бурган мени өлүрүп каар-дыр, идегел чок-тур*,
чүгле оруумну Ооң мурнунга камгалап алайн.

¹⁶ Мээң камгалалым ол-дур, чүге дээрге
Бургандан ойталаан кижини
Ооң мурнунче чоокшулап диттикпес.

¹⁷ Дыңнаңар, мээң сөстөримиң дыңнаңар,
мээң чугаамче кичээнгейден салыңар.

¹⁸ Бодумнуң чаргымны эгелеп алдым,

^f Иов 23:4

^g У. ч. 17:28

^h Гал. 6:7

* 13:15 Өске бурунгу сөзүглелде «Ол мени өлүрүп кагзын, а мен Аңаа идегээр мен» деп бижээн.

агарып үнеримни билир мен.

¹⁹ Мени буруудадып шыдаар кым барыл?^a

^a Иса. 50:8

Буруум бар болза, ыдым чидип, өлүп каар мен.

²⁰ Бурганым, Сенден чүгле ийи дилээм бар,

ынчан Сенден оон ыңай чаштынмас мен:

²¹ Бодуннуң холунну менден ырадып көрөм^b;

^b Ыд. ыр. 38:11

Сээң ытканың коргуушкун мени сирилетпезин!^c

^c Иов 33:7

²² Ынчан мени кый девит – харыылаар мен^d;

^d Иов 14:15

азы чугаалаарын чөпшээрээш, Бодуң харыыдан берип көрөм.

²³ Мээң бачыттарым, бузут-багым кайы хире хөйүл?

Багай үүлгедиглерим, бачыттарымны көргүзүп көрөм.

²⁴ Чүгө Сен менден арның чажырып,

мени Бодуннуң дайзынын деп санаар сен?^e

^e Иов 19:11; 33:10

²⁵ Дүшкен бүрүнү коргудар сен бе,

кургаг тараа саваңын истеп-сүрер сен бе?^f

^f Ыд. ыр. 82:14

²⁶ Меңээ аар-берге салым-чолду бижип кагдың –

аныяк шаамның бачыттары дээш кезедип тур сен бе?^g

^g Ыд. ыр. 24:7

²⁷ Сен мээң буттарымны кинчилеп,

мээң оруумну базым санай харагалзаар дээш^h,

^h Иов 33:11

таваңгайларымны демдектеп кагдың*.

²⁸ Кижии амытан ирик чүүл ышкаш,

үзүт-ховаган чигген хеп ышкаш үстүп-ойлу бээрⁱ».

ⁱ Иса. 50:9; Иак. 5:2

Өлүм бүгү улусту дүрген сүрүп чедер

14 ¹ «О, херээженден төрүттүнген кижии!^j

^j Иов 15:14; 25:4

Ооң назыны кыска, качыгдал-биле пөккен болур^k.

^k Э. д. 47:9

² Чечек ышкаш частып келгеш, онуп каар,

хөлеге ышкаш ыңай болгаш, чиде хона бээр^l.

^l 1 Чыл. 29:15;

³ Сен ындыг кижиге топтап көрүп тур сен бе?

Ыд. ыр. 101:12; 143:4;

Сен мээң-биле чаргылдажыр деп тур сен бе?!

Эккл. 6:12; 8:13

⁴ °Арыг эвес чүүлден арыг чүүлдү кым боттандыраарыл?^m

^m Иов 15:14

Кым-даа эвес!

⁵ Кижиниң назынын доктаадып каан-дыр,

Сен ооң чурттаар айларын санап кааш,

ооң ажа баспас кызыгаарын салып каан болганыңда,

⁶ көрүжүннү оон чайладыпⁿ, аңаа дыштан хайырла,

ⁿ Иов 7:19

хөлечик дег, ол бодунуң ажыл хүнүн төндүрзүн^o.

^o Иов 7:1-2

⁷ Ыяшка безин идегел турар болгай:

ону ужуруп-даа каарга, ол дирлип кээр,

чаш өзүмнер катап үнүп кээр.

⁸ Чер иштинге ооң дазылдары кырып калган,

төжээ довурак-биле шыптынып, өлү берген-даа болза,

⁹ сугнуң амданын апкаш, ол ногаарарып,

чаа тараан ыяш дег, будукталып эгелээр.

* 13:27 Азы: «Базымнарымны кызыгаарладың».

- ¹⁰ А кижиге өлүп каарга, күжүгү ону кааптар,
ооң тыны үстүп каарга, ол ам кайдал?
- ¹¹ Хөлдүң суунуң тырттына бээри дег,
^a Иса. 19:5 хемниң соглуп, кургап каары дег^a,
- ¹² кижиге база чыдыпканда, туруп келбес,
^b Ыд. ыр. 88:30 дээрлер чиде бербээн шаанда^b, одунмас –
уйгузу сергеп, тура халывас.
- ¹³ О, Сен мени өлүглер оранынче дүжүрүпкеш^c,
^c Иов 21:13 Сээң килеңиң соксагыже, чажырып турган болзунца!
Оон мени сактып кээр хуусааңны
доктаадып каан болзунца!
- ¹⁴ Өлгөн кижиге дирлип кээр бе?^d
^d Иса. 26:19 Күш-ажыл албанының бүгү хүннеринде^e
^e Иов 7:1 дыштаныр үемни манаар ийик мен.
- ¹⁵ Сен ынчан кыйгырар ийик сен, а мен харыылаар ийик мен^f,
^f Иов 13:22 чүге дээрге Бодунуң чаяалгаңны чоктаар сен.
- ¹⁶ Сен ынчан мээң базымнарымны санаар ийик сен^g,
^g Иов 31:4; 34:21 а бачыттарымны истеп тыварын соксадыр ийик сен.
- ¹⁷ Мээң кем-буруумну дүрүп шыгжап, таңмалап,
үүлгеткен херектеримни дуглай чугайлап каар ийик сен.
- ¹⁸ Ынчалза-даа дагның үүрмектелип, бустуру дег,
хаяның туружундан шимчеп-чылары дег,
¹⁹ сугнуң даштарны чуй шаап, үрээри дег,
үерлээш, хөрзүннү арыда шавары дег,
кижиге амытанның идегелин Сен ынчаар узуткаар-дыр сен.
- ²⁰ Сен ону төнчүзүңгө чедир кызагдаар сен, ол чоруй баар;
ооң арын-шырайын өскерткеш, ыңай чорудуптар сен.
- ²¹ Ажы-төлүнүң хүндүледип чоруурун-даа ол кижиге билбес^h,
^h Эккл. 9:5 оларны хомуудадып-даа турар болза, ол эскербес.
- ²² Чүглө ооң мага-бодун бодунуң аарышкызы хинчектээр,
ооң сеткили боду дээш качыгдаар».

Элифазтың чугаазы: бачыттыглар чогуур кеземче алып

- ⁱ Иов 2:11 **15** ¹ Теман чурттуг Элифазⁱ мынча деп харыылаан:
- ^j Иов 16:3 ² «Мерген угаанның кижиге хей-хоозун сөстөр-биле харыылаар бе^j,
^k Иов 6:26 бодунуң иштин изиг хат-биле долдуурар бе?^k
- ³ Ол утка чок сөстөр-биле,
ажык чок чугаа-биле удурланыр бе?
- ⁴ Бургандан коргуушкунну ыңай октапкан-дыр сен,
Аңаа мөргүүрү чүү-даа эвес деп бодаар-дыр сен.
- ⁵ Кем-бурууң сени ол чугааларга өөредип каан-дыр,
авыяас-кажар сөстөрүң шилип алган-дыр сен.
- ⁶ Сени мен эвес, бодунуң аксы-сөзүң буруудатты,
^l Иов 9:20; Лк. 19:22 бодунуң-на чугааларың сенээ удур херечилеп тур^l.
- ⁷ Азы баштайгы кижиге бооп төрүтүнгөн сен бе,
тейлерни тургуспаан турда, чаяаттыңан сен бе?^m
- ^m У. ч. 8:25; Ыд. ыр. 89:3

⁸ Бурганның чөвүлелинге турган сен бе^a,

Ооң мерген угаанын сиңирип алган сен бе?

⁹ Бистиң билбезивис чүнү билип алган сен^b,

угаап шыдавазывыс чүнү угаап билген сен?

¹⁰ Бистиң аравыста буурул баштыг-даа, кырган-даа улус – сээң ачаңдан улуг назылыглар бар-дыр.

¹¹ Сеңээ Бургандан келген аргалал,

сеңээ чугаалаан чымчак сөстөр эвээш болду бе?

¹² Сеткил-чүрээң сени кайнаар тыртып тур,

чүге сээң карактарың килеңден кыптыгып тур?*

¹³ Бурганга хорадаар-дыр сен,

аксыңдан ындыг сөстөр үнүп турар-дыр.

¹⁴ Кижги амытан деп кымыл, ол канчап арыг боорул,

херээженден төрүттүнген кижги канчап актыг боорул?^c

¹⁵ Бир эвес Бурган ыдыктыг төлээлеринге безин бүзүревес,

Ооң караанга дээр безин арыг эвес көстүр болза^d,

¹⁶ бузут-бакты суг ышкаш ижиپ турар^e,

чүдек-бужар, шаарланчак кижги төрөлгөтенде чүү боор!^f

¹⁷ Сеңээ тайылбырлап берейн, мени дыңна,

бодумнун көргөнимни чугаалап берейн;

¹⁸ мерген угаанныгларның медеглээни,

ада-өгбезинден дыңнааш, чажырбаан чүвезин чугаалаайн^g.

¹⁹ (Чер-чуртувусту чүгле оларга берген,

оларга даштыкы кижги салдар халдатпаан.)

²⁰ Бузуттуг кижги бүгү назынында хилинчек көөр,

кызагдакчы санныг чылдарда чурттаар;

²¹ ооң кулаанга коргуушкуннун алгы-кышкызы дыңналыр,

амыр-тайбың чурттап орда, узуткакчы аңаа чедип кээр;

²² дүмбей черден үнүп кээринге ол бүзүревес,

хылыш ону манап турар.

²³ Ол аыш-чем дилеп тояап, „Кайыын тып аарыл?“ деп бодап чоруур**,

дүмбей караңгы үе ам дораан кээрин ол билип каар.

²⁴ Түрегдел биле кызагдал ону коргудуп,

дайынга белен хаан ышкаш, ону ажып турар –

²⁵ чүге дээрге ол Бурганга удур холун аннып,

Күчүлүг Бурганга удурланып,

²⁶ аар, быжыг дозуг-камгалал туткаш,

Аңаа удур турамы-биле халдап үнген-дир.

²⁷ Бузуттуг кижги бодунун арнын, мага-бодун

чагландырып алган-даа болза^h,

²⁸ хоозураан хоорайларга,

буступ кээп дүжер четкен,

кагдынган бажыңнарга чурттай бээр.

²⁹ Ооң эт-хөреңгизи, бай-байлаа бүдүн артпас,

кошкулу чер кырынга өзүп-көвүдесес.

³⁰ Ол караңгыдан камгаланып шыдавас,

^a Иер. 23:18

^b Иов 12:3; 13:2

^c Иов 4:17; 9:2; 14:1;

25:4-6;

Ыд. ыр. 50:7

^d Иов 4:18; 5:1;

Ыд. ыр. 88:6; Зах. 14:5

^e Иов 34:7; У. ч. 19:28

^f Иов 25:6

^g Ыд. ыр. 77:4

^h Ыд. ыр. 72:7

* 15:12 Азы: «Сээң көрүжүң чоп кончуг улуургагыл?»

** 15:23 Азы: «Ол тояап чорааш, сек чиир куштар чемижи апаар».

- будуктарын чалбыыш чиген ыяш дег апаар,
 Бурганның тыныжы^a ону хадып аппаар*.
³¹ Ынчаар будалган кижиге хоозун чүүлге хей-ле идегээр,
 ооң шаңналы чүглө хоозун чүүл боор болгай.
³² Ол хуусаа бетинде кадып каар^b,
 ооң будуктары бүрүлөнмөс –
³³ ол, виноград сывы дег, бышпаан каттарын дүжүр октаар,
 олива ыяжы дег, ооң чечектери тоглап каар.
³⁴ Бургандан ойталаан улустуң чыыжы үрө-түңнел чок боор,
 хээли алып улустуң аалдарын от чиптер^c.
³⁵ Хай-бачыг-биле иштелген улус бузут-бакты төрүп алыр^d,
 оларның ишти кара сагышты быжыр бодап чоруур».

Иовтуң чугаазы: Бурган-даа, кижилер-даа менден хая көрнү берген

16 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- ² «Мен ол ышкаш чүүлдү хөйү-биле дыңнаан мен;
 силер шупту аргалал эвес, човалаң эккелдиңер!
³ Хоозун чугааның төнчүзү бар бе?^e
 Ынчаар харыылаарыңче сени чүү албадап тур?
⁴ Силер мээң орнумга турган болзунарза,
 мен база силер ышкаш чугаалаар ийик мен –
 силерге удур чалчырап,
 бажымны чемелелдиг чаяр ийик мен;
⁵ силерни аксы-сөзүм-биле „быжыктырып“,
 эрним шимчеткеним-биле „аргалаар“ ийик мен.
- ⁶ Чугааланырымга-даа, аарышкым намдапас,
 ыгттавазымга-даа, оожургавас.
⁷ Бурган мээң чилчимни шуут үстү,
 чоок кижилеримни чок кылып каапты^f.
⁸ Меңээ удур херечилел кылдыр Ооң холу мени тудуп алган,
 арып баксырааным база меңээ удур херечи бооп,
 мени арнымга чемелеп тур.
⁹ Дайзыным менче кезе кайгап тур,
 Ол килеңнеп, өжээргээш, мени үзерлеп-чазарлап,
 диштерин менче кыжырадып тур^g.
¹⁰ Улус мени чидиг дылы-биле дорамчылап тур^h,
 базымчалап, чаагымче дажып турⁱ,
 меңээ удур шупту каттыжып алдылар.
¹¹ Бурган мени бак улуска хүлээдиң берген,
 бузуттугларның холунче киир октапкан.
¹² Мен дүвүрел чок турдум, а Ол мени чуура шаапкан,
 мойнумдан сегирип алгаш, буза шаап,
 Бодунуң согуннарынга кара кылдыр тургузуп алган^j.
¹³ Ооң согуннары кайыын-даа ужуп кээп тур;
 Ол мээң бүүректеримни кээргел чок өттүр адып,

* 15:30 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң чечээ оңуп дүжер» деп бижээн.

өдүмнү черже төп тур^а;

^а Иов 20:25

¹⁴ күштүг дайынчы дег, менче хөмө халдап,
улай-улай балыглап-ла тур.

¹⁵ Мен качыгдалдын хевин кедип алдым,
алдар-адым довуракка боражып чыдыр.

¹⁶ Ыы-сыыдан арным кыза берди,
карактарымны дүмбей дуглап тур.

¹⁷ А мээң холдарым шын эвес чорук кылбаан,
мээң мөргүлүм арыг!

¹⁸ О, чер, мээң ханымны чажырба,
мээң алгы-кышкым уттундуруп, чиде бербезин!

^б Ыд. ыр. 88:38

¹⁹ А ам безин дээрде мээң Херечим бар^б,
Ол менээ өрүтөн болчуп кээр.

²⁰ Эш-өөрүм мени кочулап тур,
а караам чажы Бурганның мурнунда аккан.

²¹ Ийи кижии аразында херекти дег,
Бурган биле кижиниң аразында чаргыны чарып болур турган болза!

²² Санныг чылдарым эрте бээр болгай,
эглип келбес орукче чоруй баар мен».

Иовтуң идегели буурап калган

17 ¹ «Мээң тыныжым үстүр четкен,
назыным төнөр деп барган,
чевег мени манап чыдар.

² Долгандыр – чүгле кочуургактар,
оларның дорамчылалындан карактарым шимдинмес-тир^с.

^с Иов 12:4; 16:10; 30:1

³ Бурганым, менээ Бодун болчуп көрөм –
мен дээш оон өске кым дагдынарыл?^д

^д Ыд. ыр. 118:122;
У. ч. 22:26

⁴ Бо улустуң чүрөөн чүве билип албас кылып каан-дыр сен,
ынчангаш оларга ажып тиилээр арга бербес сен.

⁵ Бодунуң ажык-кончаазы дээш эжин садыптарынга белен кижиниң*
ажы-төлүнүң карактары имистелип өжер.

⁶ Бурган мени өскелерге кочу-шоот^е,
улуска арнынче дүкпүртүр кижии кылып кагды.

^е Ы. х. к. 28:37; Иов 30:9

⁷ Качыгдалдан карактарым шоозу өжүп калган,
мага-бодум хөлеге дег апарган.

⁸ Чөптүг улус ол бүгүнү көргөш, аңгадаар,
буруу чоктар Бургандан ойталааннарга хорадаар.

⁹ Чөптүг-шынныг кижии оруундан өскээр барбас,
холдары арыг кижии улам-на быжыгар.

¹⁰ Силер шупту бээр келиңер,
араңардан мерген угаан тыппас-тыр мен!

* 17:5 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бодунуң эш-өөрүңге чашпаалаар кижиниң».

- ^a Иов 7:6
^b Иса. 5:20
^c Эккл. 12:5
- 11 Мээн чуртталгам эрте берген,
идегелим буурап калган^a,
чүрээмний күзелдери өлүг.
12 Бо улус дүннү „хүн-дүр“ деп мегелеп:
„Чырык чоокта-дыр“ – деп тур, а долгандыр – дүмбей^b.
13 Идегээр мен бе, мээң бажыңым өлүглер оранында-дыр^c,
дөжээмни дүмбей карангыда чадып аар мен;
14 чевегге: „Ачам сен“,
курттарга: „Авам сен, угбам сен“ – дээр мен.
15 Идегелим черле бар бе?
Мээн идегээн чүүлүмнү кым көрүп шыдаарыл?
16 Ол өлүглер оранының хаалгазынче бада бээр,
Мээң-биле кады черге чыдып аар».

Вилдадтың чугаазы: бузуттугларның чырыы өжүп каар

- ^d Иов 2:11; 8:1
- 18** 1 Шуах чурттуг Вилдад^d мынча деп харыылаан:
- ^e Ыд. ыр. 72:22
- 2 «Чугааларыңар кажан төнерил?
Боданып көрүңөр – оон чугаалажылы.
3 Мал-маган дег болуп^e,
силерниң караңарга мелегейлер бооп көзүлгөн херээвис чүл?
4 Сен килеңнээш, бодуңну хинчектеп тур сен.
Сен дээш чер ээнзирээр бе азы
хая-даш турган туружундан шимчээр бе?
- ^f Иов 21:17;
У. ч. 13:9; 24:20
- 5 Бузуттуг-бак кижиниң чырыы өжүп каар^f,
ооң одундан чаштанчы безин артпас;
6 ооң аалында чырык дүмбей бооп хуулар,
ооң чырыткызы өже бээр.
7 Ооң базымнары күжүн чидириптер,
бодунун-на бодалдары ону ужур шааптар^g.
- ^g Иов 5:13
- 8 Ооң буттары какпаже киир базар,
четкиже хөме кылаштай бээр^h;
9 дузак ооң ээжээнден тудуп аар,
хендир ооң мага-бодун ораай шааптар;
10 черде аңаа чажыт какпа салып каан,
кокпада ону ая манап турар.
- ^h Ыд. ыр. 9:16; 139:6
- ⁱ Иов 15:21; 20:25; 27:20
- 11 Ындыг кижини чер болгандан коргуушкун сүртедипⁱ,
ынай-бээр дезип маңнаарынче албадап турар.
12 Аштан ооң күжү кошкай бээр,
айыыл-халап ооң чанында манап турар.
13 Өлүмнүн дун төлү ооң мага-бодун хемирер,
кежин оюп-дежип, чиптер.
14 Идегеп турган аалындан ону ушта тырткаш,
Коргуушкуннар хаанынче* аппаар.

* 18:14 Коргуушкуннар хааны – өлүмнүн оюскан ады.

15 Хары улус ооң аалынга чурттай бээр*,
ооң чурттаан черинче изиг күгүр кудуптар^a.

^a Э. д. 19:24;
Ыд. ыр. 10:6; Иез. 38:22

16 Бузуттуг-бак кижиниң адаанда дазылы кадып каар,
үстүндө будуктары кургап каар.

17 Ооң дугайында сактыышкын чер кырындан чиде бээр^b,
кудумчуларга улус ооң адын уттуптар.

^b Иов 24:20; Ыд. ыр.
33:17; У. ч. 10:7

18 Амылыглар ораныга ол артпас кылдыр,
ону чырыктан дүмбейже сывырып чорудуптар.

19 Чонунуң аразыга ооң ажы-төлү, үре-салгалы артпас,
ооң чурттап турган черинге чоок кижилери артпас^c.

^c Ыд. ыр. 20:11

20 Ооң салым-хуузун дыңнааш, барыын чүкте улус коргар,
чөөн чүкке база сүрээдеп сирилээр**.

21 Бузуттуг-бак улустуң оран-савазы,
Бурганны билбес улустуң^d чурттаар чери ындыг үүлеге таваржыр».

^d Башт. 2:10; Иер. 9:3;
2 Фес. 1:8

Иовтуң чугаазы: Камгалакчым меңээ болчуп кээр

19 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

² «Мени кайы хире үр хилинчектээр силер,
сөстериңер-биле човалаңга таварыштырар силер?»

³ Он катап мээң сеткилимни хомудаттыңар,
мени кызагдаарындан ыятпас-тыр силер.

⁴ Бир эвес ылап-ла бачыт кылган болзумза,
бачыдым мээң-биле артып каар ийик.

⁵ Бир эвес ылап-ла мээң мурнумга өрү көрдүнүп,
адым баксырааны дээш мени чемелеп турар болзуңарза,

⁶ билип алыңар: мени Бурган бак аажылаан-дыр,
Ооң четкизи мени ораап алган-дыр.

⁷ „Ат кылып турлар!“ деп алгыраарымга, харыы чок-тур.
дуза дилеп кыйгыраарымга, шынныг шииткел чок-тур^e.

^e Иов 24:12; Авв. 1:2

⁸ Бурган мээң оруумну боогдап алган – эрттинмес-тир^f,
кокпаларымны дүмбей-биле шып каан.

^f Иов 3:23; Ыы. 3:9

⁹ Алдар-хүндүнү менден дүжүр тырткаш,
бажымдан одагамны ушта соп алган^g.

^g Ыд. ыр. 88:40

¹⁰ Чер болгандан мени соп тур – өлдүм-не!
Идегелимни, ыяш ышкаш, тура тыртып каапкан.

¹¹ Ооң килеңи менче кыптыккан,
Ол мени дайзыны кылдыр санап алган^h.

^h Иов 13:24; 33:10

¹² Ооң шериглери чыглып алганⁱ, менче халдап кел чыдар,
менче орук изеп, мээң аалымны бүзээлеп турар^j.

ⁱ Иов 10:17

^j Иов 30:12; Ыы. 3:5

¹³ Ха-дуңмамны Ол менден ырадып каапкан,
таныш-көрүштерим мени өскелээр апарган^k;

^k Ыд. ыр. 30:12; 37:11;
68:9; 87:9

¹⁴ чоок кижилерим мени каапкаш барган,

* 18:15 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Чалбыыш ооң аалыга туруп аар».

** 18:20 Азы: «Келир салгалдар коргар, эрткен-даа салгалдар сүрээдеп сирилээр».

өөрлерим утгупкан.

¹⁵ Бажыңымда шаандагы аалчыларым,
кыс хөделдерим мени өске кижиге деп санап,
хары кижиге дег көрүп тур.

¹⁶ Чалчамны кый дээримге, харыылаvas-тыр,
анаа чанныр ужурга таваржыр-дыр мен.

^a Иов 2:9

¹⁷ Мээң тыныжым кадайымнын хөңнүнге дээпкен^a,

кады төрөөннерим* менден чүдексинер-дир;

¹⁸ бичии уруг-дарыг безин мени тоовас-тыр,

^b 4 Хаан. 2:23

көстүп кээрим билек, дорамчылап кочулаар-дыр^b.

¹⁹ Чоок эштерим менден ческинер-дир,
ынак чораан улузум менээ удур апарды.

²⁰ Дөрт сөөк апардым,

мээң амы-тыным үстүр четти**.

²¹ Кээргенер! Мени кээргеп көрүнер, эш-өөрүм.

^c Руф 1:13; Иов 1:11

Бурганның холу менээ удур-дур^c:

²² чүгө мени, Бурган ышкаш, истеп-сүрүп тур силер,
мага-бодумну хемдээш, тотпайн тур силер?

²³ О, мээң сөстөрүмни бижип каан болза,

^d Иса. 30:8

оларны дүрүг-номга шыйып кагза^d;

²⁴ демир кески-биле коргулчунга оя кезип,

^e Иер. 17:1

дашка мөңгези-биле оюп кагза^e

^f У. ч. 23:11; Иса. 43:14

²⁵ А мен билир мен – Камгалакчым дириг^f,
адак сөөлүндө Ол чер кырынга менээ болчуп чедип кээр!***

Кежим сойлу бээрге безин,

²⁶ мага-бодумдан чарлып тура,

^g Ыд. ыр. 16:15; 1 Ин. 3:2

Бурганны көрүп каар мен^g.

²⁷ Мен Ону бодум көрүп каар мен, өске кым-даа эвес****,

бодумнун караам-биле көрүп каар мен.

Хөрээмде чүрээм туруптарының кырында келди!

²⁸ А силер мени истеп-сүрүксеп,

айыыл-халавым дээш бодумну-ла буруудадып тур силер –

²⁹ ындыг болганда, хылыштан коргунар,

килеңни хылыш-биле кезедир болгай;

^h Эккл. 12:14

силерни шиидип каар деп билип алыңар^h».

Софарның чугаазы: бак кижиге Бургандан кандыг үүле-салым кээрил

ⁱ Иов 2:11; 11:1

20 ¹ Наама чурттуг Софарⁱ мынча деп харыылаан:

² «Дүвүрөнчиг бодалдарым харыыла деп албадап тур,
хөлзээшкиним мени амыратпастады.

* 19:17 Азы: «Бодумнун ажы-төлүм».

** 19:20 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мага-бодумну дижим-биле ызырып тур мен».

*** 19:25 Азы: «Чевээм кырынга туруп аар».

**** 19:27 Азы: «Хары кижиге деп санавайн».

³ Мени дора көргөн чемелелди дыңнап тур мен – угаан-сарыылым мени харыыла деп тур.

⁴ Шаг шаандан бээр, Бурган чер кырынга кижини чурттадып каандан бээр^a

^a Э. д. 2:7; Ы. х. к. 4:32

кандыг турганын билбес эвес сен –

⁵ бузуттуг-бак кижиниң хөглээшкини үр болбас, Бурганны тоовас кижиниң өөрүшкүзү бичии када болур.

⁶ Ооң улуургаа кудай-дээрге чедер-даа болза, ол бажы-биле булуттарга үзер-даа болза^b,

^b Иса. 14:13-14

⁷ бодунуң мыяа ышкаш, кезээ мөнгөге чиде бээр^c, ооң мурнунда ону көргөн улус: „Ол кайыл?“ дижир.

^c Ыд. ыр. 82:11

⁸ Дүш ышкаш, ол ужуп чоруй баргаш, тывылбас, дүнеки көстүүшкүн дег, чиде бээр^d;

^d Иса. 29:7

⁹ ону көрүп турган кижини оон ыңай көрбөс, чурттаан чери база ону оон ыңай көрбөс^e.

^e Иов 7:8, 10

¹⁰ Ооң ажы-төлү ядылылар мурнунга чашпаалаар, ол бодунуң холу-биле чыып алган байлаан эгидип бээр.

¹¹ Мага-бодунда сиңген аныяк күш-шыдалы ооң-биле кады довуракче хөмдүне бээр.

¹² Бузут ындыг кижиниң аксынга амданныг, ол ону дылының адаанга чажырып аар^f,

^f Ыд. ыр. 9:28

¹³ ону камнап, үндүр октавайн, аксының иштинге кадагалаар болза,

¹⁴ ындыг аыш-чем ооң иштинге чылан хораны бооп хуула бээр.

¹⁵ Ол сыырыпкан байлаан кузуптар – Бурган ону ооң иштинден ушта соп аар.

¹⁶ Ол чылан хораны сорар, чыланнын дылы ону өлүр шап каар.

¹⁷ Ол эки чүүлдерни – агым сугларны, ары чигири биле сүт аккан хемнерни көрбөс.

¹⁸ Байып алган чүвезин ол амзавайн эгидип бээр, садыглаашкындан алган олча-ажыы ону өөртпес.

¹⁹ Чүге дээрге ядамыктарны дарлаар, каапкаш баар, бодунун тутпааны бажыңнарны ээлеп аар турган-дыр.

²⁰ Бак кижиниң хырны тодарын билбес, алыксак-чиксээ кызыгаар билбес*.

²¹ Ооң чазый аксындан кым-даа камгаланып шыдаваан, ынчангаш оон аас-кежиин уламчылаvas.

²² Бай-шыдалдыг чурттап олурда, ону айыыл-халап таварыыр, хомудалдыг бүгү улустуң холу олче көдүрлүр**.

²³ Ол хырнын долдур дыгып аарга, Бурган Бодунуң кыптыккан киленин олче ыдар, ооң мага-бодунче согуушкунун чайык дег кудар.

* 20:20 Азы: «Бай-байлаа ону камгалаvas».

** 20:22 Азы: «Хай-халаптын бүгү күжү олче хөме кээр».

24 Бир эвес ол демир хылыштан дезде бээр-даа болза,
хүлөр согун олче кадалыр;

^a Иов 16:13

25 согун ооң ооргазындан үнүп кээр,
кылаңайнып, өдүнүң хавын өде бээр^a –
ынчан ону коргуушкуннар хөмө аптар!

^b Иов 15:34;
Ыд. ыр. 20:10;
Евр. 20:10

26 Дүмбей караңгы чаштып алгаш, ону манап турар,
ону кижичи холу кывыспаан от чиптер^b,
ооң аалында арткан бүгү чүвени өрттедиптер.
27 Дээр ооң кем-бурузун ажыдыптар,
чер анаа удур херечилээр.

28 Ооң бажыңында бүгү байлаан хунаап аппаар,
Бурганның килеңиниң хүнүнде ол байлак чиде бээр.

^c Иов 27:13; 31:2

29 Бузуттуг-бак кижиге Бургандан келген үүле-салым^c,
Ооң доктаатканы үлүг ол-дур!»

Иовтун чугаазы: Бурган бузуттугларны кезетпейн турар

21

¹ Иов мынча деп харыылаан:

² «Мээң сөстөрими кичээнгейлиг дыңнаңар,
оода ооң-биле хөңнүм чазанар.

^d Иов 16:20

³ Чугаалап турумда, шыдажып көрүңер,
а ыгытавайн баарымга, кочулап болур силер^d.

⁴ Мен кижиге хомудап тур мен бе?
Менде хорадаар чылдак чок бе?

^e У. ч. 30:32; Мих. 7:16

⁵ Менче көргөш, аңгадай бериңер,
холуңар-биле аксыңар дуглап алыңар^e.

⁶ Мону бодап келгеш-ле, сеткилим хөлзээр-дир,
мага-бодум сириңейнип эгелээр-дир:

^f Иов 12:6;
Ыд. ыр. 72:3-4;
Эккл. 8:14; Иер. 12:1;
Мал. 3:15

⁷ бузуттуг-бак улус чүге үр чурттаарыл,
кыраан тудум, оларның күш-шыдалы чүге улгадырыл?^f

⁸ Ажы-төлү олардан чарылбас,
үре-салгалын көрүп чоруурлар.

⁹ Оларның аалдарынче коргунчуг айыыл халдавас,
Бурган мергези-биле оларга кыжанмайн турар.

¹⁰ Бугалары инектерни боозадыптарга,
шупту чаш төлдүг болур, кайызы-даа ара салбас.

¹¹ Бузуттугларның ажы-төлү, хураганнар дег,
хөглүг чүгүржүп ойнаар,

чаш уруглары самнап шурап турар;
¹² хөгжүм херекселдеринге үдеткеш, ырлажып,
ойнап-хөглөп турарлар.

¹³ Ол улус чуртталгазын аас-кежиктиг эрттирип,
өлүглер оранынче сагыш амыр кирип турар.

^g Иов 22:17

¹⁴ А Бурганга олар: „Ыңай бар!^g

Сээң оруктарыңны билип аар хөңнүвүс чогул.

¹⁵ Бурган деп кымыл ол, чүге Анаа бараан болур бис,
Анаа мөргээн ажыы чүл?^h – дижир-дир^h.

^h Хост. 5:2

16 Олар боттары аас-кежиин эдилеп турар эвес бе?*

Бузуттугларның бодалдары менден ырап чорзун!^a

^a Иов 22:18; Ыд. ыр. 1:1

17 Ындыгларның чырыткызы болганчок өжүп турар бе?^b

Айыыл-халап оларны удаа-дараа таварыыр бе?

Бурган килеңнээш, оларны хилинчекке чыгаар бе?

^b Иов 18:5-6;
У. ч. 13:9; 24:20

18 Олар хатка сывыртаткан тараа саваңы дег,
казыргыга тарай шаптырган тараа дүгү дег бе?^c

^c Ыд. ыр. 1:4; 82:14;
У. ч. 10:25

19 Бурган кеземчени оларның үре-салгалынга арттырып каан бе?^d

Бузуттугнун бодун Ол кезеткен болза! – демгизи ону билип алзын;

^d Хост. 20:5

20 өлүмүн бодунун караа-биле көрүп кагзын,

Күчүлүг Бурганның килеңин аас дизин^e.

^e Ыд. ыр. 74:8; Иса. 51:17;
Иер. 25:15; Авд. 1:16;
Ажыд. 14:10

21 Чүгө дээрге кижиге өлгөн соонда,
ооң чуртталгазының хуусаазы төнүп каарга,
ук-салгалынче сагыш салыр эвес.

22 Бурганны канчап билигге өөредирил^f,
Ол дээди күштерни-даа шиидер-дир^g.

^f Иса. 40:14; Рим. 11:35;
1 Кор. 2:16

23 Бир кижиге күш-шыдалы четчип-бышкан үезинде
амыр-шөлээн, сеткили ханган өлүп каар;

^g Иов 4:18; 15:15

24 ооң мага-боду улуг-чаагай,
мөчү-сөөгүн чилиг долган.

25 А өске кижиге сагыш-сеткили качыгдап,
аас-кежик амзап көрбейн өлүп каар.

26 Олар ийилээн черге чыдып аар,
курттар ийилдирзинге чыпшына бээр.

27 Чүнү бодап турарыңарны-даа,
меңээ удур оптуг арганарны-даа билир мен.

28 Силер: „Ноянның оран-савазы ам кайыл,
бузуттуглар чурттап турган бажың кайыл?“ – дээр-дир силер.

29 Аян-чорукчулардан айтырбааныңар ол бе,
оларның херечилээнин дыңнавааныңар ол бе:

30 бузуттуг кижиге айыыл-халап хүнүнде дириг-менди артар^h,

^h У. ч. 16:4

Бурганның килеңиниң хүнү ону оюп эрте бээр!

31 Кым ындыг кижиге шынны дорту-биле чугаалаарыл,
ооң үүлгеткен херектери дээш кеземче онаарыл?ⁱ

ⁱ Ы. х. к. 7:10

32 Ону хүндүткел-биле аппарып ажаагаш,
чевээнге таңныыл тургузуп каар-дыр.

33 Хөөрнүң довураа аңаа чымчак кавай болур,
мөөң чон ооң соондан эдерип чоруур,
ооң мурнунда бар чыдарлар эмге-тикчок.

34 Ынчаарга хоозун аргалалыңарның меңээ херээ чүл?
Харыы сөстериңер бүрүнү-биле меге-дир!»

* 21:16 Азы: «Ынчалза-даа оларның аас-кежиге боттарыңдан хамаарышпас».

*Элифазтың чугаазы:
Иовтуң буруузу аажок улуг*

^a Иов 2:11; 4:1; 15:1

22 ¹ Теман чурттуг Элифаз^a мынча деп харыылаан:

² «Бурганга кижиниң ажыы бар бе?
Эң угаанныг кижии безин Аңаа кандыг дузалыгыл?»^{*}

^b Иов 35:7

³ Сээң чөптүг-шынныг чоруундан Бурганга кандыг өөрүшкү
туарыл?^b

Оруктарың кем-буруу чогу Аңаа ажыктыг бе?

⁴ Бурган сени Оон коргарың дээш чемелээр бе,
сээң-биле ол дээш чаргылдажыр бе?

⁵ Ындыг эвес! Сээң бузут-багың аажок улуг-дур,
кемниг херектериң төнчү чогу ол-дур.

^c Хост. 22:6; Ы. х. к. 24:13

⁶ Ха-дуңмандан долааны хереглевейн-даа тургаш, негеп^c,
улуштуң эң сөөлгү хевин уштуп ап турдун;

⁷ кагып-суксаан кижиге суг ижиртпедин,

^d Иов 31:17

аштаан кижиге аыш-чем бээринден ойталадың^d.

⁸ Черни күш-шыдалдыг кижии ээлеп алган-дыр!

Ында хүндүткелдиг кижии чурттап турар-дыр!^{**}

^e Иов 31:21; Иса. 10:2;
Иез. 22:7

⁹ Дулгуяк херэеженнерни хол куруг чорудуп,
өскүстериңи дарлап турдуң^e.

^f Иов 18:8

¹⁰ Ынчангаш Бурган сени долгандыр какпа-дузак салып каан^f,
хенертен келген коргуушкун сени девидеткен;

¹¹ карактарың караңгы дуглап,

^g Иона 2:4

элбек суглар сени хөме апкан^g.

¹² Бурган бедик дээрде чурттап турар эвес бе?

^h Иов 35:5

Сылдыстарже көрүп көр, оларның бедииң!^h

ⁱ Ыд. ыр. 72:11; 93:7

¹³ А сен: „Бурган чүңү билирил!“ⁱ

Дүмбей өттүр Ол улусту шиидип шыдаар бе?

¹⁴ Булуттар Ону чажырып алган, Ол бисти көрбейн,
чүгле дээрниң дээвириң кырлап чоруп турар-дыр“ – дээр-дир сен.

¹⁵ Таанда-ла сен бузуттук-бак улустуң изеп кааны
эрте-бурунгу орукту истевишаан сен бе?

^j Иов 15:32

¹⁶ Олар өйү келбээнде узуткаттырып алган^j,

оларны шапкын агым аппарат болгай.

^k Иов 21:14

¹⁷ Олар Бурганга: „Ыңай бар!“^k

Бурган бисти канчаптарыл?^{***} – деп турган.

^l Иов 21:16

¹⁸ А Бурган оларның бажыңнарын эт-хөреңги-биле долдуруп турган.

Бузуттугларның бодалдары менден ырап чорзун!^l

^m Ыд. ыр. 51:8; 57:11

¹⁹ Чөптүг-шынныг улус оларның буураанын көргөш, өөрүүр,
кем-буруу чок кижии оларны кыжырып^m:

* 22:2 Азы: «Кижиниң угаанныи чүгле бодунга дузалыг».

** 22:8 Азы: «Черни күш-шыдалдыг улуска үлеп бердиң, аңаа хүндүткелдиг улусту чурттадып кадың».

*** 22:17 Өске бурунгу сөзүглелде «А Бурган оларны канчап турарыл?» деп бижээн.

²⁰ „Бистин дайзыннарывыс кырдырып алды.
От оларның эт-хөрөгизин артынчы чокка чипти!“ – дижир.

²¹ Бурган-биле эптежип ал – тайбыңчыыр сен,
ачы-буян сеңээ ынчан чедип кээр.

²² Ооң аксындан үнген сургаалды хүлээп ал^a,

^a У. ч. 2:6

Ооң сөстерин чүрээңге кадагала.

²³ Күчүлүг Бурганче эглип келзиңзе, чедишкинниг болур сен;
чүгле аалыңдан бузут-бакты үндүр сывырывыт^b,

^b Иов 11:14

²⁴ алдынны довурак деп сана,

Офирниң арыг алдынын хем сайы деп сана;^c

^c Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28;
1 Чыл. 29:4

²⁵ Күчүлүг Бурган сээң алдының апарзын,

Ол сеңээ кылаңнааш мөңгүн апарзын –

²⁶ ынчан Күчүлүг Бурганга хамааржырың дээш таалал алыр сен^d,

^d Ыд. ыр. 36:4; Иса. 58:14

Ооң мурнунга арыг арын-нүүрлүг туруп шыдаар сен;

²⁷ Сээң мөргүлүңнү Ол дыңнап каар,

а сен даңгырактарың күүседир сен^e;

^e Ыд. ыр. 49:14; Эккл. 5:3

²⁸ канчалдыр бодап алган сен, ынчалдыр боттаныр,

сээң оруунга чырык чырып кээр^f.

^f Иов 11:17; У. ч. 4:18; Иса.
60:3; Дан. 12:3

²⁹ Базындырган кижиге турар болза, „Көдүрүп көрөм!“ дээринге,
куду көрдүргөн улусту Ол камгалаар.

³⁰ Буруулуг кижини безин Бурган камгалаар,

чүге дээрге сээң холуң арыг апарган-дыр^g».

^g Иак. 5:15

Иовтуң чугаазы:

Бурганны тып ап шыдавазым ол-дур

23 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

² «Мээң хомудалдарым ам-даа ажыг хевээр-дир,

Бурганның холуңуң* аарындан човууртап тур мен.

³ О, Ону кайбын тып аарын билир турган болзумза,

Ооң дүжүлгезиниң мурнунче чеде берген болзумза!

⁴ Мен Ооң мурнунга херээмни илередип,

хомудалдарымны бүрүнү-биле чугаалаар ийик мен^h.

^h Иов 13:3; 16:21

⁵ Ооң харыызын дыңнап аар,

Ооң чугаалаан чүвезин билип аар ийик мен.

⁶ Ол Бодунуң бүгү күчү-күжү-биле меңээ удур чаргылдажыр бе?

Чок! Ол мени дыңнаар ийик.

⁷ Ынчан актыг кижиге Ооң-биле чаргылдажып шыдаар боор ийик,

Шииткекчимден кезээ шагда адырлып аар ийик мен.

⁸ Чөөн чүкче-даа чоруптарымга, Ол ында чок-тур,

барыын чүкче-даа баргаш, Ону тыппас-тыр мен.

⁹ сонгу чүкте бир үүле бүдүрүп турар бе – көрбес-тир мен,

мурнуу чүкче ээпкен бе – эскербес-тир мен.

¹⁰ А мээң оруум Аңаа билдингирⁱ;

ⁱ Ыд. ыр. 138:3

Ол мени шенеп эзилдирзин – алдын ышкаш арыг үнер мен^j.

^j Ыд. ыр. 65:10; 1 Пет. 1:7

* 23:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Бодумнуң холумнуң» деп бижээн.

11 Ооң изин истеп чораан мен,
Ооң оруундан чайгылбайн, эдерип келген мен.
12 Ооң айтышкыннарындан ойталаваан мен,
Ооң сөстөрүн хөрек-чүрээмде шыгжап чоруур мен*.

13 Бурган шиитпирлеп каан-дыр – Ооң шиитпирин кым өскертирил?
Ол күзээн-не чүвезин кылып турар-дыр^a.
14 Ол меңээ онааган шииткелин ботгандыар,
ындыг чүүлдер Ооң угаан-сагыжында хөй.
15 Ынчангаш мен Оон коргар-дыр мен,
ол дугайында бодап келгеш-ле, сүрээдээр-дир мен.
16 Бурган сеткил-чүрээмни дидим эвес кылыпкан,
Күчүлүг Бурган мени коргуушкун-биле бүргөпкен.
17 Караңгыга чиде бээрим кай,
дүмбей караңгы мээң караамны дуглап аары кай!***»

Бурган бак улусту доктаатпайн турар

24 ¹ «Чүгө Күчүлүг Бурган шииткел үелери доктаатпааныл?
Чүгө Ону билир улус Ооң хөделир хүннерин көрбезил?
² Бузуттуглар чер кызыгаары демдеглээн даштар чылдырып^b,
оорлап алган кодан малын боттарынынга немеп ап турар-дыр;
³ өскүстөрниц элчигенин сүрүп аппарып,
дулгуюк херээженниц шарызын долаага ап аар-дыр;
⁴ яды кижини оруктан дүжүр идиптер-дир^c,
чер кырында бүгү түрөңги улус чаштынар ужурга таваржыр-дыр^d.
⁵ Ээн ховуда черлик элчигеннер ышкаш,
ядыылар ажык-тывышче үнүп,
аьш-чем дилеп чоруп каар,
хову оларны ажы-төлү-биле катай чемгерип турар;
⁶ олар хары улустуң шөлүндөн дүжүт мажактап ап***,
бузуттугларның виноградының артыын чыып ап турар;
⁷ хеви чок болгаш, чанашага удуп чыдып аарлар,
соокта шугланыптар чүвези чок^e;
⁸ дагларга чаьска өдүп турарлар,
чаглак чогуңдан чалым-хаяже сыңнырлар.
⁹ Бузуттуглар яды кижиниң төлүн өрө дээш долаага ап,
адазы чок төлдү эмзирип турар иезинден хунаап аппарып турар.
¹⁰ Ядыылар хеп чок болгаш, чанашага чоруп турар,
хары кижиниң тараа моожаларын дажып тургаш, боттары аш артар;
¹¹ оливадан ханалар аразынга**** үс сыскырып,
оңгарга виноград сыскырып тура, суксаарлар.
¹² Хоорайда өлүп чыдарлар човууртап,
балыглатканнар дуза дилеп кыйгырып турар,
а Бурган ону херекке албас-тыр^f.

^a У. ч. 19:21; Иса. 14:26;
Дан. 4:32

^b Ы. х. к. 19:14;
У. ч. 22:28; 23:10

^c Ам. 2:7

^d У. ч. 28:28

^e Хост. 22:26-27

^f Авв. 1:2

* 23:12 Азы: «Ооң сөстөрүн бодумнуң дүрүмнеримден артык үнелеп чоруур мен».

** 23:17 Бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол мени дүмбей караңгы-биле шып-даа турза, караңгы турза-даа, мен ыгт чок барбадым».

*** 24:6 Азы: «Хову-шөлдүң оьт-сигенин ажаап».

**** 24:11 Бо сөстөрүнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Дээрбе дажы-биле».

13 Чырыкка удур тура халаан^a,
Ооң оруктарын билбес,
Ооң кокпаларын истевес улус бар.

^a Ин. 3:19-20

14 Өлүрүкчү кижиги эртенги имиртинде туруп келгеш,
түрөңгиги күжүрнү, ядамыкты өлүрүп каар,
а дүне када оорланыр.

15 Самыын кижиги имир дүжерин манаар^b;
ол „Мени кым-даа көрбөс“ деп бодаар,
арнын чажырып аар.

^b У. ч. 7:9

16 Оорлар дүне када өске улус бажыңнарынче кирер,
а хүндүс чаштына бээр.

Ындыглар чырыкты биликсевес.

17 Оларның шуптузунга дүмбей караңгы эртен дег,
олар дүмбейниң коргуушкуннары-биле таныжар.

18 Бузуттугларны агым суг чииги-биле аппаар,
оларнын хувааглыг чери каргаттырган,
бүгү улус оларның виноградының шөлүндөн хая көрнүр*.

19 Кааңнаашкында, изигде
хар суу бусталып, чиде бээр –
бачыттыгларны өлүглер ораны ынчалдыр сыырыптар.

20 Төрээн иези оларны уттуптар,
курт оларны амданнанып чиир,
олар дугайында сактыышкын артпас^c –
бузуттуг-бак чорук ыяш дег сыйлып каар.

^c Иов 18:17

21 Бурган ажы-төл чок, төл төрүвес салымныг херээженни болгаш
эки салым эдилевээн дулгуяк херээженни карактап чоруур**.

22 А күштүглерни Бодунуң күжү-биле узуткаашкынче сөөртүр,
олар туруп-даа келзе, дириг артар бүзүрели чок болур.

23 Бурган оларга айыыл чок чорукту, чөленгишти хайырлаза-даа,
Ооң караа оларның оруктарынче көрүп туар.

24 Хензиг өйде көдүрлүрлер – бир көөрге, чок боорлар^d;
кээп дүжерлер, бүгү улус дег өлүп каарлар,
тараа баштары дег кестирип аарлар.

^d Ыд. ыр. 36:10

25 Ындыг эвес деп бе? Кым мээң мегем тударыл,
кым мээң чугаамны чүү-даа эвес кылып каарыл?»

Вилдадтың чугаазы: кижиги Бурганның мурнунга чөгөнчиг

25 1 Шуах чурттуг Вилдад^e мынча деп харыылаан:

^e Иов 2:11; 8:1; 18:1

2 «Эрге-чагырга биле коргуушкун оттуар күш – Бурганда;
Ол Бодунуң бедик дээрлеринге амыр-тайбыңны доктаадып туар.

3 Ооң аг-шерии эмге-тикчок!

Ооң чырыгы кымның кырынга чырып үнмезил?»^f

^f Мф. 5:45

* 24:18-25 Бо шүлүктөрнүн утказы эки билдинмес. Чамдык шинчээчилернин бодалы-биле олар Иовтуң эвес, а ооң бир эжиниң чугаазы бооп туар.

** 24:21 Азы: «Бузуттуг-бак кижиги ажы-төл чок, төл төрүвес салымныг херээженни дарлап, дулгуяк херээженге эки хамаарылга көргүспээн».

^a Иов 4:17; 9:2; 15:14;
Ыд. ыр. 142:2

^b Иов 15:16

^c Ыд. ыр. 21:6; Иса. 41:14

⁴ Ынчан кижн амытан канчап Бурганның мурнунга агартынарыл,
херээнден төрүттүнген кижн канчап арыг боорул?^a
⁵ Көр даан, Ооң мурнунга бо ай безин чырык деп санаттынмас-тыр,
сылдыстар база арыг эвес көстүр-дүр;
⁶ а кижиде чүү боор^b, ол курт-тур^c,
кижн амытан – сирге-дир!»

Иовтуң чугаазы: Бурганның күчү-күжү кайгамчык

26 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

² «Күш чок кижиге сен канчаар дузаладың?
Шыдал чок холду быжыгладың бе?
³ Мерген угаан чок кижиге кандыг сүме каттың,
ажыктыг чүүлдү долузу-биле илереттин бе?
⁴ Кым сени ындыг чугааларга өөредип кагды?^{*}
Кандыг күш сени дамчыштыр чугаалап тур?

⁵ Өлүг сүнезиннер Ооң мурнунда сириңейнип тур,
алдыг оранның суглары, ында чурттааннар сирилеп тур^{**}.

⁶ Өлүглер ораны Бурганның мурнунга ажык-көскү,
тамыны Ооң караандан шыптар чүү-даа чок^d.

⁷ Ол соңгу чүктүң дээрин делгем хос кырынга чадып каан^e,
черни куруг хоска азып каан;

⁸ сугну Бодунуң булуттарынга чыып аарга^f,
олар оон аарындан орулбас;

⁹ Ол Бодунуң дүжүлгезин^{***} дуглап,
Бодунуң булуду-биле бүргей аптар;

¹⁰ дески далай кырынга кызыгаар шыйып^g,
чырык биле дүмбейни аңгылап турар.

¹¹ Дээрниң баганалары сирилеп,
Ооң чемелээн үнүнден аймап турар^h.

¹² Бурган Бодунуң күчү-күжү-биле далайны томаартып,
Рахавты^{****} Бодунуң угаан-бодалы-биле чыттыр шаапканⁱ.

¹³ Ооң тыныжының эзининден дээр аязы бээр,
Ооң холу дыйлаңнаан чыланны өттүр шанчыптар^j.

¹⁴ Ол бүгү Ооң ажыл-херээниң чүгле кезик-чамдызы-дыр;
Ооң дугайында чүгле чаржынчыг сымыраныг дыңнаан бис.
А Ооң диңмирээн күчү-күжүн кым билип шыдаарыл?»

Иов буруу чогуңдан ойталавас

27 ¹ Иов бодунуң чугаазын уламчылаан:

² «Меңээ чөптүг шииткел көргүспээн^k Бурганның ады-биле,

^k Иов 34:5

* 26:4 Азы: «Сен кымга бо сөстөрнн чугааладың?»

** 26:5-14 Чамдык шинчээчилерниң бодалы-биле ол шүлүктөр Иовтуң эвес, а ооң бир эжиниң чугаазы бооп турар.

*** 26:9 Азы: «Чедишкен айның арнын».

**** 26:12 Рахав – хананей мифологияда сугнуң күчүтен моозу.

сеткилимни качыгдал-биле долдурган Күчүлүг Бурганның ады-биле
дангыраглап тур мен:

³ мээң амы-тыным үзүлбээнде,

Бурганның хайырлаан тыныжы думчуум үдүндөн үнмээнде^a,

^a Иов 33:4

⁴ мээң аксымдан меге сөстөр черле үнмес,

мээң дылым меге чүве чугаалавас.

⁵ Силерниң шынныг деп кажан-даа чугаалавас мен,

дириг чорааш, буруу чогулдан ойталавас мен;

⁶ бодумнуң актыымдан салдыкпайн туттунар мен,

арын-нүүрүм мени чурттап эрткен үем дээш буруудатпас*.

⁷ Дайзыным бузуттуг кижиге деп,

удурланакчымы – чөптүг эвес кижиге деп санаттырзын.

⁸ Бурган Оон ойталаан кижиниң

амы-тынын үзүп кааптарга, төнчүзү кээрге,

ол кижиге чүү чүвеге идегээрил?^b

^b Иов 8:13

⁹ Аңаа кызагдал таваржырга,

Бурган ооң алгы-кышкызын дыңнаар бе?^c

^c Ыд. ыр. 17:42; 65:18;

¹⁰ Күчүлүг Бургандан ол таалал алыр бе,

У. ч. 1:28; 28:9; Ин. 9:31

Ону үргүлчү кыйгырар бе?

¹¹ Бурганның күштүг холунуң дугайында

мен силерге чугаалап берейн,

Күчүлүг Бурганның оруктарын чажырбаайн.

¹² Ооң кадында бо бүгүнү шуптунар көрбейн тур силер бе?

Ынчаарга чүге хоозун чүве чулчуруур силер?

¹³ Бузуттуг кижиге Бурганның берген хуу-салымы бо-дур^d,

^d Иов 20:29

кызагдакчының Күчүлүг Бургандан алыр чүвези бо-дур**:

¹⁴ ооң ажы-төлү өзүп-көвүдээн-даа болза, хылыш чемижи апаар^e,

^e Иса. 1:22

ооң үре-салгалы тоттур чөмөнчөс;

¹⁵ а дириг артканнарының бажын

хамчык аарыг чиптер,

дулгаак кадайлары оларның ажыын ажып ыглашпас^f.

^f Ыд. ыр. 77:64

¹⁶ Ындыг кижиге доозун дег хөй мөңгүннү,

дой-довурак дег эңмежок хепти чыып-даа алза^g,

^g Зах. 9:3

¹⁷ ооң чыып алган хевин чөптүг кижиге кедер,

мөңгүнүн кем-буруу чок кижиге үлүг кылдыр алыр^h.

^h Ыд. ыр. 38:7; У. ч. 13:22

¹⁸ Ооң бажыңы ээремчигей дузаа дег*** хээрекⁱ,

ⁱ Иов 8:15

таңныл кижиниң шөлде чадыры дег быжыг эвес;

¹⁹ ол бай кижиге бооп удуп чыдып аар, а оон ол-ла:

эртен караан ажыдыптарга, куруг калган боор!^j

^j Ыд. ыр. 48:18

²⁰ Коргуушкун ону үер суу дег хөмө аптар,

шуурган ону дүне када хадып аппаар;

²¹ казыргы-хат алгаш баар,

ону турган черинден тура тыртып, хадып аппаар^k;

^k Иов 30:22

²² олче кээргел чок хөмө халдап келгеш,

* 27:6 Азы: «Чурттап эртер үем дургузунда арын-нүүрүм мени кажан-даа буруудатпас».

** 27:13-23 Чамдык шинчээчилерниң бодалы-биле бо шүлүктөр Иовтун эвес, а ооң бир эжиниң чугаазы бооп турар.

*** 27:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Үзүт-ховаган дег» деп бижээн.

хая көрбейн дезеринче албадаптар.

²³ Улус ону көргөш, адыш часкаар
база ол каяа-даа турда, ону кыжырырыр^a».

^a Ыы. 2:15

Мерген угаан дилээшкени

28 ¹ «Ийет, мөңгүн казар уургай бар,
алдын арыглап, эзилдирер суугу бар.
² Демирни черден казып тывар,
чести даштан эзилдирер.
³ Казыкчылар дүмбейни чырыдып тургаш,
эргине даш дилеп,
эң ханы карангы черлерже кирип турар;
⁴ кижиге буду баспаан черге
өдүглөр казып, ынаар ханылап киргеш,
улустан ыракта хендирлерде чайганып турарлар.
⁵ Черниң кырында тараа өзүп үнүп турар, а ооң адаан
от-биле хайылдырып каапкан дег:
⁶ ооң даштарында сапфирлер чыдымы бар,
үүрелчек борбак алдын база ында чыдар.
⁷ Ынаар чедер орукту эзир куш хайгыылдап билбээн,
хартыганың караа көрүп билип албаан;
⁸ чоргаар аң аңаа басып чорбаан,
арзылаң аңаа кылаштаваан.
⁹ А кижиге кадыг хая-дашче холун көдүрүп,
дагларны дөзүндөн тура тыртып турар;
¹⁰ чалым-хаяга өдүглөр оя шаап аар,
эргине даштарны ооң караа көрүп каар.
¹¹ Кижиге хемнерниң ханы дүвүн ажыдып турар*,
чажыт чүүлдү чырыкче үндүрүптер.

¹² А мерген угаанны кайыын тып аарыл,
угаан-сарыыл кайда турарыл?^b

¹³ Кижиге амытан ооң үнезин билбес,
дириглер ораныңга^c кижиге ону тыппас.

¹⁴ Дүп чок ээрем: „Ол менде чок“ – дээр,
далай: „Менде база чок“ – дээр.

¹⁵ Ону арыг алдын-биле-даа садып ап шыдавас сен,
ооң өртээ кылдыр мөңгүн-даа деңзилеп берип шыдавас сен^d;

¹⁶ ону Офирден эккелген алдын-биле^e,
эргине даштар – оникс, сапфир-биле садып ап шыдавас сен;

¹⁷ ооң өртээ алдын болгаш шил-биле^{**} доктааттынмас,
ону улуг үнелиг сава-биле орнап албас.

¹⁸ Кораллдар, эргине-шуру дугайында чугаалап-даа канчаар,
мерген угаанны тып аары рубиннер тыварындан-даа берге^f;

¹⁹ Ооң өртээ Эфиопияның топаз даштары-биле деңнеттинмес,

^b У. ч. 16:16; Эккл. 7:24

^c Ыд. ыр. 26:13; Иса. 53:8;
Иез. 26:20

^d У. ч. 3:14-15

^e Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28;
1 Чыл. 29:4; Иов 22:24

^f У. ч. 8:11

* 28:11 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Хемнерниң агымын бооптар» деп бижээн.

** 28:17 Эрте-бурунгу делегейге шил болза кончуг ховар, улуг үнелиг чүүл турган.

ону арыг алдын-биле садып ап шыдавас сен.

²⁰ Мерген угаан кайыын чедип кээрил?

Угаан-сарыыл кайда турарыл?

²¹ Ол бүгү дириг амытаннар караандан чажыртынган,
дээрниц куштарындан безин ол чажыртынган.

²² Тамы база Өлүм:

„Ооң дугайында чүгле улус чугаазы дыңнаан бис“ – дээр.

²³ Угаан-сарыылче чедер орук чүгле Бурганга билдингир,
ооң кайда турарын чүгле Ол билир;

²⁴ Бурган чер-делегейниц ужу-кыдыынга чедир көрүп турар,
чырык черде бүгү чүве база Аңаа көскү.

²⁵ Кажан Ол хатты күш кирип,
сугларның кызыгаарын тургузуп тура,

²⁶ кажан чаъстарга дүрүм доктаадып,
чаңнык-диңмирээшкинге орук айтып тура^a –

²⁷ ынчан Ол мерген угаанны көрүп кааш, ону үнелээн,
ону доктааткаш, шенеп көргөн^b.

²⁸ А кижиги төрелгетенге Бурган мынча дээн:

„Дээргиден коргары – мерген угаан ылап ол-дур^c,
бузуттан чайлаары^d – угаан-сарыыл ол-дур“».

^a Иов 38:25

^b У. ч. 8:22

^c Ыд. ыр. 110:10;

У. ч. 1:7; 9:10

^d У. ч. 3:7; 14:16

Иовтуң түңнел чугаазы: ооң биеэги аас-кежи

29 ¹ Иов бодунун чугаазын уламчылаан:

² «О, эрткен үемни эгидип алган болзумза,

Бурганның мени камгалап чорааны хүннерни;

³ ынчан Ооң чырыткызы мээң кырымга чырып турган^e,

Ооң чыры мени дүмбей өттүр эдертип аппаар турган!

⁴ О, биеэги четчип-бышкан хүннеримни!

Ынчан Бурган-биле найыралым аалымны камгалап,

⁵ Күчүлүг Бурган мени ынчан кагбаан турган,

а ажы-төлүм мени хүрээлеп турган^f;

⁶ ынчан оруумга сүт агып чыткан^g,

хаялар меңээ олива үзүн аксып берип турган.

⁷ Мен ынчан хоорай хаалгазынче баргаш,

төп шөлде олудумга саадаптар турдум –

⁸ мени көрүп кааш, аныктар орук чайлап бээр,

а кырганнар көдүрлүп келгеш, турар турган.

⁹ Даргалар чүве чугаалаарындан тырттынып,

аксын адыжы-биле дуглап аар турган;

¹⁰ ат-сураглыгларның үнү үнместеп,

дылы таалайынга чыпшына бээр турган^h.

¹¹ Мени дыңнааннар „амыр-чыргалдыг сен“ дээр,

мени көргеннер – мактаар турган чүве,

¹² чүге дээрге ыглап-сыктаан түреңги кижини,

деткимче чок өскүстү камгалап турган менⁱ.

^e 2 Хаан. 22:29;

Ыд. ыр. 17:29; 118:105

^f Иов 1:2

^g Э. д. 49:12

^h Ыд. ыр. 136:6

ⁱ Ыд. ыр. 81:5; У. ч. 31:8

13 Өлүп чыткан кижини мени йөрөөп турган,
дулгуяк херэеженниң чүрээ
мээн ачымда өөрүп-байырлап турган;

^a Ыд. ыр. 131:9

14 шынның чорукту хеп дег,
чөптүг чорукту тон биле бөрт дег кедип чораан мен^a.

^b У. ч. 14:21; 29:7

15 Согурларга карак бооп,
аскак-бүскектерге буттар бооп турган мен;
16 ядыларга ада бооп^b,
танывазым-даа кижиниң чаргызын чаржып берип турган мен;
17 бузуттуг-бак улустуң азыг-диштерин сый шанчып,
оларнын аксында олчазын ушта тыртып турган мен^c.

^c Ыд. ыр. 3:7; 13:4; 57:7;
У. ч. 30:14

18 Бодап кээримге, бодумнуң уямга мөчүүр ышкаш бооп,
чуртталгам хүннери элезин дег
эмге-тикчок кылдыр сагындырар турду;
19 дазылдарым сугга чедип турар,
будуктарымга шалың хонуп аар,
20 алдар-хүндүм элеп читпес,
күш-шыдалым хере тыртып каан ча дег кылдыр
сагындырар турду.

21 Улус мени ыт чок дыңнап,
арга-сүмемни манап аар турду;
22 мээн сөстөрүм оларны суггарар,
чугаам төнерге, немээр чүвези чок боор турду.

^d Ыд. ыр. 118:129

23 Чаъсты ышкаш, мээн чугаамны манаар,
часкы чайыкты дег, аксы-биле дозуп аар турдулар^d;
24 оларга хүлүмзүрүүрүмге, бүзүрөп чадап каар*,
арын-шырайым чырып кээрге, өөрүүр турдулар.
25 Мен оларга орук айтып, «баштыңы бооп турдум,
бодунуң шериниң аразында хаан дег,
качыгданнарга аргалакчы дег чурттап чордум».

Иовтуң түңнел чугаазы: ооң амгы хилинчээ

^e Иов 12:4; 16:10; 17:2

30 ¹ «А ам менден аныяк улус мени шоодуп каттыржып тур^e,
оларның адаларын кодан малдарым чанында ыттарже безин
чоокшулатпайн турган болгай мен.
² Оларның күчү-күжү кошкаан болганда,
холдарының күш-шыдалының меңээ херээ чүл?
³ Түрегдел болгаш аштан чилчии үзүлгеш,
олар хоозураан ээн кургаг ховуда, дүмбей черде
кадып калган малгаш хемирип турарлар;
⁴ шырыштардан ажыг оът-сиген чулуп чиирлер,
хараган дазылдары – оларның аъш-чеми;
⁵ улус аразындан үндүр сывыртадып алганнар,
оларнын соонче улус оорларже дег алгыржып турар.
⁶ Олар кадып калган хем уннарынга,

* 29:24 Азы: «Бүзүрелин чидирген улуска хүлүмзүрүүр турдум».

черде үнгүрлерге, чарыктарга чурттаар ужурлуг;
 7 шырыштар аразында мөөредир алгыржып,
 тенниг чадаң ыяштарда бөлдүнчүп турарлар –
 8 чуртундан үндүр сывырткан,
 ады чок шаарланчак бөлүк!

9 Ындыглар ам мени кыжырып ырлажып,
 кочу-шоот кылып алган^a.

^a Ы. х. к. 28:37; Иов 17:6

10 Менден ческинип, дескелеп^b,
 мени көрүп кааш-ла, дүкпүртүнөринден ытпастар.

^b Ыд. ыр. 87:9

11 Бурган мээң кирижимни кошкадып,
 мени чөгөнчиг кылып каан болганда,
 олар калчаарап-ла тур.

12 Саваажоктар оң таламдан халдап,
 мени ужур идип,

меңээ удур өлүмнүг бүзээлел кылып тур^c.

^c Иов 19:12

13 Мээң хамык оруктарымны муңгаштап алдылар,
 меңээ узуткаашкынны белеткеп турлар –
 кымның-даа дузазы чокка ону кылып турлар.

14 Алгыг дежиктиг хана дамчыштыр халдаан дег,
 дааш-шимээн-биле чүткүп кирип турлар.

15 Коргуушкун менче хөме халдаан^d,
 алдар-хүндүмнү хат-биле тарадыр шаапкан дег,
 камгалалым булут ышкаш чиде берген.

^d Иов 18:11

16 Хөрээмде тыныжым үстүр деп барган,
 качыгдал хүннери мени сегирип алган;

17 дүне када сөөктерим саргып аарыыр-дыр,
 аарышкы мени удутпайн хемдиир-дир.

18 Бурган мээң хевимни күш-биле ушта силгиир-дир,
 хөйлөнимниң моюндуруундан сегирип аар-дыр*;

19 Ол мени малгашче октапкан,
 доозун-довурак дег, хүл дег апардым.

20 Сени кый деп тур мен, а Сен харыы бербес-тир сен,
 Сээң мурнунда тур мен – а Сен менче кичээнгей салбас-тыр сен;

21 Сен меңээ кадыг-дошкун апардың,
 Сээң күчүлүг холун меңээ өжээргеп тур;

22 мени хаттарга бериптин,
 казыргыга бөөлдеттирип тур сен^e.

^e Иов 27:21

23 Билир мен: Сен мени өлүмче,
 бүгү амытаннарга белеткеп каан бажыңче аппарат чыдар сен.

24 Буураан күжүр дуза дилеп, айыыл-халапка алзып турда,
 кым олче холун көдүрерил?

25 Мен бергедеп турар кижини кээргевээн мен бе,
 ядыбылар дээш сеткилим муңгараваан бе?

* 30:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Хевимни уштуру амыр эвес-тир, хөйлөнимниң моюндуруу аажок кызар-дыр» деп бижээн.

- ^a Иер. 8:15; 14:19
- ^b Ыы. 4:8
- ^c Ыд. ыр. 101:3
- ²⁶ Буян кордап чордум, бузут чедип келди,
чырык манап чордум, дүмбей караңгы дүжүп келди^a.
- ²⁷ Ишти-хөңнүм хинчектенип, дыш көрбестеди,
качыгдал хүннери меңээ уткуй келди.
- ²⁸ Карара берген чоруп тур мен – хүн херелинден эвес*,
- ²⁹ мен ам шөө-бөрүлөр дуңмазы мен,
страус куштар өңнүү мен**.
- ³⁰ Кежим карарып^b, картталып тур,
изиг-халыын сөөктеримни өрттедип тур^c;
- ³¹ мээң чадаганымны ыы-сыы-биле хөөннеп каан,
лимбим муңгаргай аялгалыг ойнап тур».

Иовтуң түңнел чугаазы: ооң кем-буруу чогу

- 31** ¹ «Аныяк кысче туралап көрбөс бооп
карактарым-биле дугуржуп алган мен^d.
- ² Кижиге өрү дээрде Бургандан кандыг үүле,
бедик кудайда Күчүлүг Бургандан кандыг үлүг-хуу онааттынганыл?^e
- ³ Бачыт үүлгедикчизинге өлүм-чидим,
бузуттуг хейге – узуткаашкын онаап каан эвес чүве бе?
- ⁴ Бурган мээң оруктарымны көрбейн турар бе,
мээң шупту базымнарымны санавайн турар бе?^f
- ⁵ Мен меге-биле чурттап чораан мен бе,
авыяас-опче буттарым далажып турган бе?
- ⁶ Мени чөптүг чоруктуң деңзизинче салып кагзын^g,
Бурган мээң кем-буруу чогумну билип алзын!
- ⁷ Бир эвес базымнарым шын оруктан өскээр барып,
чүрээм көрүжүм аайы-биле барып,
холум хирге боражып турган болза,
- ⁸ тарып каан дүжүдүмнү өске улус ажаап чизин^h,
өзүмнеримни дазылы-биле тура тыртып каапсын!
- ⁹ Бир эвес чүрээм өске кижини кадайыңга хандыкшып,
туралааш, ооң бажыңының чаныңга кедеп орган болзумзаⁱ,
- ¹⁰ мээң кадайым өске кижиниң тараазын дээрбелезин,
ооң-биле өске эрлер хойгашсын^j.
- ¹¹ Чүге дээрге ындыг чорук – бужар үүлгедиг-дир,
шиидер ужурлуг кемниг херек-тир;
- ¹² ол дээрге Тамыже дүжүрүп, хүлдендир чиптер,
бар-ла чүвемни чүү-даа арттырбайн өрттедиптер от-тур^k.
- ¹³ Бир эвес меңээ хомудалдыг чалчаларымның
чаргылдажыр эргезин кызагдаан болзумза,
- ¹⁴ Бурган шийткел кылып туруп кээрге, канчаптар мен,
менден харыы негээрге, чүү дээр мен?
- ¹⁵ Мени ием иштинге чаяп каан Бурган

* 30:28 Азы: «Хүн чырыы чок караңгы черде тояап чор мен».

** 30:29 Шөө-бөрүлөр биле страустар ээн черлерге чурттап турган. Олар кээргенчиг үн-биле улуур база эдер турган (Мих. 1:8 көр).

оларны база чаяап каан эвес бе?

Шуптувусту уруг савазынга чаңгыс Чаяакчы ботталдырып каан!^a

^a У. ч. 22:2

¹⁶ Ядамыктың дилээн күүседиринден ойталаан мен бе,
дулгуяк херээженниң карактарының одун өжүрүп каан мен бе?

¹⁷ Хлевимни чааскаан чип олурган мен бе,

өскүс кижиге биле үлөшпээн мен бе?^b

^b Иов 22:7

¹⁸ Чок, аныяамдан-на өскүс кижиге ада дег чордум,
чажымдан-на дулгуяк херээженче сагыш салып келдим^c.

^c Иак. 1:27

¹⁹ Бир эвес чанагаш доңуп өлүп чыдар кижиге
азы хеп чок яды кижиге тоомча чок көргөн болзумза;

²⁰ ону хоюм дүгү-биле чылыглаваан болзумза,

ол мени йөрээвээн болза^d;

^d Иов 29:13

²¹ шииткел черинге деткимче алыр мен деп билир болгаш,

өскүс кижиге холум көдүргөн болзумза^e –

^e Иов 22:9

²² мээң эктим оорга сөөгүндөн адырлып калзын,
холум шенээнден сыйлып калзын!

²³ Бургандан кээр кеземчеден коргуп турар мен,

Ооң өндүр бединиң мурнунга ындыг чүүлдер кылып диттикпес мен.

²⁴ Бир эвес мен алдынга ынанып,

эргинеге: „Сен – мээң чөлөнгижим сен“ – деп турган болзумза^f;

^f Мк. 10:22, 24

²⁵ бир эвес байлаамның эгээртизмезинге,
холум хойнү чыып алганынга өөрүп турган болзумза^g;

^g Ыд. ыр. 61:11

²⁶ чырык хүннү көргөш,

чайынналып көжүп чоруур айны көргөш, мөгейип,

²⁷ сеткил-чүрээмниң ханызында дуурайлаттырып,

оларга хүндүлөп көргүзүп турган болзумза^h –

^h Ы. х. к. 4:19

²⁸ шиидер ужурлуг кемниг херектер үүлгеткеним ол,
Дээди Өрүкү Бургандан ойталааным ол болур ийик.

²⁹ Дайзынымның буурааны дээш өөрүп,

ооң айыыл-халавы дээш байырлап турган мен бе?ⁱ

ⁱ У. ч. 24:17-18

³⁰ Чок, дайзыным өлүр кылдыр каргыш салып,

аксым-биле бачыт үүлгетпээн мен^j.

^j Мф. 5:44; Рим. 12:14

³¹ Мээң аалымның улузу кажан-даа:

„Ооң эът-чемин тоттур чигген болза!“ – дишпээн.

³² Чорукчулар даштыгаа хонуп көрбээн,

эжиим оларга үргүлчү ажык турган^k.

^k Башт. 19:20-21

³³ Өске улус дег, бачыдымны чажырыпкан мен бе,

бузут-багымны чажырып, хойлап алган мен бе?^l

^l Иов 28:13

³⁴ Мөөң чондан корткаш,

чаңгыс чер чурттугларымның бак көөрүндөн сезингеш,

ыыг чок барып, дашкаар үнмейн олурган мен бе?

³⁵ О, мени оода кандыг-бир кижиге дыңнаан болза!

Мээң адым салган хомудалым бо-дур – Күчүлүг Бурган харыылазын!^m

^m Иов 13:22

Негекчим дүрүг саазынга буруудадышкынын бижизин –

³⁶ мен ол дүрүгнү эктимге салып аар ийик мен,

алдар-хүндүнүң дээрбээ дег, бажымга кедип аар ийик мен.

³⁷ Базымнарым санын Бурганга ажыдып берип,
ызыгууртан кижиде бажым көдүрүп, Олче чоокшулаар ийик мен.
³⁸ Бир эвес черим меңээ удур алгырып,
шөлде андазын истери бачыттарымдан ыглап-сыктап турар болза;
³⁹ бир эвес мен оон дүжүдүн халаска чип,
тараачыннарны кызып-кыйып турган болзумза,
⁴⁰ кызыл-тас орнунга тенниг оотпак,
арбай орнунга – бок үнүш өзүп үнзүн!^a»

^a Э. д. 3:18

Иовтуң чугаа сөзү мооң-биле төнгөн.

Элиуйнуң чугаазы: Иовтуң эштери аңаа төлөптиг харыы бербеди

32 ¹ Үш эжишки Иов-биле маргыжарын соксаткан, чүге дээрге ол бодунун
шынныынга бүзүрээр болган. ² Ынчан Бузтуң үре-салгалы^b, Рам төрөл бөлүккө
хамааржыр Варахиилдин оглу Элиуй килеңней берген. Ооң килеңи Иовче – ол
Бурганны эвес, а бодун шынныг деп санап турганы дээш – хайныккан. ³ Элиуй Иов-
туң үш эжинче база – олар эжинге таптыг харыылап шыдавайн, Бурганны буруулуг
кылдыр көргүзүп турганы дээш* – хорадай берген. ⁴ Ынчалза-даа Элиуй Иов-биле
дораан чугаалажып эгелевээн, чүге дээрге демги үш эжишки оон улуг назылыг
турган^c. ⁵ А оларда удур харыылаптар чүве чогуң көргөш, ооң килеңи хайныгы бер-
ген. ⁶ Ынчан Бузтуң үре-салгалы, Варахиилдин оглу Элиуй мынча деп харыылаан:

^b Э. д. 22:21

^c Иов 15:10

«Мен аныяк мен, а силер – улуг назылыг силер;
ынчангаш коргуксап,
билир чүүлүм чугаалаарындан тырттылып турдум.
⁷ Мен „Кыраан назын чугаалазын,
чөнээн назын мерген угаанга өөретсин“ деп бодадым^d.
⁸ Ындыг-даа болза, кижиде бар сүлде –
Күчүлүг Бурганның тыныжы кижиге угаанны берип турар^e.
⁹ Мерген угаан албан-на кыраан назын-биле кады келбес,
алыс шынны аныяанда-даа билип ап болур.
¹⁰ Ынчангаш ам мен чугаалаайн, а силер дыннар,
билир чүвемни мен база силерге ажыдайн.
¹¹ Мен силерни шыдамык дыңнап келдим,
сөстериңерни топтап бодап ап турунарда,
бодалдарыңарже кичээнгей салып,
¹² силерже топтап көрүп турдум.
Ынчалза-даа кайыңар-даа Иовтуң сөстөрүн буруу шаппады,
ооң сөстериңе төлөптиг харыы бербеди.
¹³ Ынчангаш: „Мерген угаан тып алдывыс –
кижи эвес, а Бурган ооң буруузун илеретсин“ – дивенер.
¹⁴ Ол меңээ чугаалаваан-дыр,
мен болза аңаа силер ышкаш харыылавыс ийик мен.

^d Иов 12:12

^e Иов 33:4;
Ыд. ыр. 118:100

¹⁵ Бо улус аңадай берди, харыылаптар чүвези чок-тур –
сөстери артпаан-дыр.

¹⁶ Ам чүнү манаар мен – олар ытташпас,

* 32:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Иовту буруулуг кылып шыдавааны дээш» деп бижээн.

чүнү-даа чугаалавас ышкажыл?

¹⁷ Мен база бодумнуң ээлчээмде чугаалаайн,
мен база билир чүвемни ажыдайн.

¹⁸ Сөстөр мени чык дола берген,
ишти-хөңнүмде сагыжым мени амыратпайн тур.

¹⁹ Сеткил-чүрээм ажып-хөөрөп турар арага дег,
чарлыр четкен чаа көгээржик дег.

²⁰ Чугаалапкаш, сагыжым оожургаар;
аксым ажыдып, харыылаптайн!^a

²¹ Мээң мурнумда кым-даа турза, тоовас мен,
кымга-даа чашпаалавас мен.

²² Чашпаалап билбезим-не шын,
оон башка Чаяакчым мени дораан узуткап каар ийик!»

Бурган кижги амытандан өндүр бедик

33 ¹ «Ындыг болганда, мээң чугааларымны дыңна, Иов,
мээң бүгү сөстөрүмче кичээнгейден сал!

² Дыңна-ла, аксымны бөгүн ажыдып тур мен,
өк-дылым чугаалап эгеледи.

³ Мээң сөстөрүм ак сагыштан үнүп турар,
аксым арыг билиг чугаалап турар.

⁴ Бурганның Сүлдези мени чаяп каан,
Күчүлүг Бурганның тыныжы мени тынгарып каан^b.

⁵ А сен, шыдаар болзунза, меңээ харыыла,
белеткенип алгаш, меңээ удурлан.

⁶ Бурганның мурнунга мен сен дег мен –
ол-ла дойдан мени база кылып каан^c.

⁷ Менден коргуушкунуң сени хөлзетпес,
мээң холум сеңээ аар болбас^d.

⁸ Сээң чугааңны мээң кулаам дыңнап каан,
сээң үнүң меңээ дыңналып турду:

⁹ „Мен арыг мен, бачыт үүлгетпээн мен,
кем-буруу, бузут-багым чок!^e

¹⁰ А Бурган меңээ удур бир-ле чылдак дилеп тып,
мени Бодунуң дайзыны деп санаар-дыр^f.

¹¹ Ол мээң будумну кинчилеп каан,
мээң оруумну базым санай харагалзап турар^g».

¹² А мээң сеңээ харыым бо-дур: сээңи шын эвес-тир,
Бурган кижги амытандан өндүр бедик болгай!

¹³ Сен Ооң-биле чүү дээш маргыжар сен^h,
канчап: „Кижиге кандыг-даа харыы бербейн тур^g – дээр сен?*

¹⁴ Бурган катап-катап-даа чугаалаарга,
кижи билип албас-тыр.

¹⁵ Уйгу-дүште, дүнеки көстүүшкүннерде,

^a Ыл. ыр. 38:4;
Иер. 6:11; 20:10

^b Э. д. 2:7; Иов 27:3; 32:8;
Ыл. ыр. 103:30;
Аж.-ч. 17:25

^c Иов 4:19; 10:9; Иса. 64:8

^d Иов 13:21

^e Иов 9:21; 10:7; 12:4;
16:17; 27:5-6; 32:1

^f Иов 13:24; 19:11

^g Иов 13:27; 14:16

^h Иов 9:32; 39:32

* 33:13 Азы: «Ол Бодунуң бүгү ажыл-херектери дээш харыы тутпас болгай».

^a Сан. 12:6; Иов 4:13

^b Иов 36:10

улус ханы уйгуга алзыпканда,
орун-дөжөөнгө удумзурап чыдырда^a –

¹⁶ Бурган оларның кулаан ажыдып^b,
сагындырыглар-биле коргудар.

¹⁷ Кижини үүлгедиглеринден чайладыр дээш,

улусту улуургаар чоруктан адырар дээш;

¹⁸ тамыже кээп дүжерин болдурбас дээш,

хылыштан кырлып каарын болдурбас дээш,

ынчаар кылып турар.

^c Иов 30:17

¹⁹ Азы кижидөжөккө чыдырда, ону аарыг-биле,

сөөктеринин соксаал чок аарышкызы-биле билиндирер^c;

²⁰ ынчан ол кижидөжөккө хөңнү калыр,

амдангыг аыш-чем аңаа ческинчиг боор^d;

²¹ ооң эът-боду каракка көзүлдүр эстип-шүглүр,

мурнунда билдирбес турган сөөктери көстүп кээр;

²² ооң амы-тыны чевегже кирер деп баар,

өлүглер оранынче чоокшулап-ла олулар.

^d Ыд. ыр. 101:5; 106:18

²³ Ынчалза-даа дээрнин төлээзи –

кижилерге дорт орукту айтып берип турар болчукчу,

мун төлээнин бирээзи – ол кижинин талазында болза^e,

²⁴ төлээ олче ээ көрнүп:

„Ону хостап салывыг, ол чевегже кирбезин,

мен ол дээш төлевир тып алдым“ – дээр^f;

^e Ыд. ыр. 33:8

^f Ыд. ыр. 48:8

^g 4 Хаан. 5:14

²⁵ ынчан ооң мага-боду аныяанда турганы дег апаар^g,
ооң чалыы үези эглип кээр;

²⁶ ынчан ооң мөргүлү Бурганга таарымчалыг болур,

Бурганның шырай-арныңче көрүп алгаш^h,

ол өөрүп-байырлаарга,

Бурган ону чөптүг чоруу дээш шаңнаар*.

^h Ыд. ыр. 16:15

²⁷ Ынчан ол кижидөжөккө улус мурнунга келгеш, мынча дээр:

„Бачыт үүлгеттим, эки чүүлдү хажытым,

ынчалза-даа Ол мени үүлгедиглерим дээш кезетпеди;

ⁱ Ыд. ыр. 15:10;

Иса. 38:17

²⁸ Ол мээң амы-тынымны чевегже кирбес кылыпⁱ,

чуртталгамда чырыкка таалаар-дыр мен!“

²⁹ Бурган ол бүгүнү кижидөжөккө кылып турар –

ийи-даа катап, үш-даа катап,

³⁰ ооң амы-тынын чевегден чайладып,

амылыглар оранының чырыы аңаа чырызын дээш,

кылып турар^j.

^j Ыд. ыр. 55:14

³¹ Кичээңгейиң менче угла, Иов, мени дыңна,

чугаалап турумда, ыгытава.

³² Бир эвес чугаалаар чүвен бар болза – харыыла,

мен сээң шынныңны өөрүшкүлүг хүлээп көөр мен.

³³ А чок болза – мени дыңна;

ыгытавайн көр, мен сеңээ мерген угаанны башкылаайн».

* 33:26 Азы: «Ооң чөптүг чоруун эгидип бээр».

Бурганда чөптүг эвес шииткел чок

34

¹ Элиуй чугаазын уламчылаан:

² «О, мерген угаанныглар, мээң чугаамны дыңнаңар, сарыылдыглар, кичээнгейден салыңар.

³ Дылдың аыш-чемниң амданын шенеп чылгаары дег, кулак сөстөрни ылгап дыңнап турар болгай^a.

^a Иов 12:11

⁴ Чөптүг шилилгеден аравыска кылыылы, эки чүве деп чүл дээрзин шиитпирлээли.

⁵ Иов мынча дээр-дир: „Мен шынныг мен, Бурган менээ чөптүг шииткел үндүрбеди^b;

^b Иов 27:2; 33:9

⁶ мен шынныг-даа болзумза, мегечи кижидиртим*, кем-буруу чок-даа болзумза, эмнеттинмес кылдыр балыглаттым“.

⁷ Иов ышкаш өске ыңдыг кижиде бар бе?

Ол дорамчылап кочулаан сөстөрни суг дег ижиптер-дир^c;

^c Иов 15:16; У. ч. 19:28

⁸ хоойлу-дүрүм сагывас улус-биле катчып аар-дыр, бузуттуглар-биле кады чоруур-дур^d.

^d Ыд. ыр. 1:1

⁹ Чүге дээрге Иов: „Бир эвес кижиде Бурганга тааржыр болза, аңаа кандыг ажык турарыл?“ – дээр-дир^e.

^e Иов 9:22; 21:16

¹⁰ Ынчангаш мени дыңнаңар, угаанныг улус:

Бурганда шынныг эвес чүве турбас,

Күчүлүг Бурганда чөптүг эвес шииткел чок^f.

^f Э. д. 18:25;
Ыд. ыр. 91:16

¹¹ Кижини Ол ажыл-херектерин ёзугаар аажылаар, аңаа кеземчени чогууру-биле онаар^g.

^g У. ч. 24:12;

¹² Ылап шын бо-дур: Бурган бузут кылбас,

Ыд. ыр. 61:13

Күчүлүг Бурган чөптүг шииткелди хажытпас^h.

^h Иов 8:3

¹³ Кым Аңаа черни чагырар кылдыр хүлээдип бергенил, кым Ону бүгү делегейниң бажыңга салып кааныл?

¹⁴ Бир эвес Ооң сеткил-чүрөөңге ыңдыг сагыш кирип,

Ол Бодунуң Сүлдези, тыныжын дедир ап аар болза,

¹⁵ кандыг-даа амытан өлүп каар ийик,

кижиде доозун-довуракче эглип кээр ийикⁱ.

ⁱ Э. д. 3:19;
Ыд. ыр. 89:4; 103:29;
Эккл. 3:20; 12:7

¹⁶ Угаанныг болзуңза, мени дыңна,

мээң чугаа-сөзүмче кичээнгейден сал.

¹⁷ Бир эвес Бурган шынныг шииткелге хөңнү чок турган болза,

Ол чагырып шыдаар бе?

Чөптүг болгаш Күчү-күштүг Бурганны

буруудадып болур бе?

¹⁸ Хааннарны Ол: „Бак кулугурлар!“ – дээр,

нояннарны Ол: „Бузуттуг хейлер!“ – дээр.

¹⁹ Ол чагырыкчыларны тала-дугай тыртпас,

ат-сураглыг кижини яды кижиден дээр деп санапас,

* 34:6 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ол мээң шынным дугайымда мегелеп турду» деп бижээн.

^a Иов 31:15; У. ч. 22:2

олар шупту – Ооң холунуң чаяалгазы-ла болгай^a.

^b Дан. 8:25

²⁰ Олар хенертен, дүне када өлүп каар;
чон хөлзеп үнерге, олар чиде бээр.

Күштүг-шыырак улус кижичи холу дегбээнде-ле, узуткаттырып аар^b.

^c Иов 14:16; 31:4

²¹ Бурган кижиниң оруктарын хайгаарап,

бүгү базымнарын көрүп турар^c.

^d Ыд. ыр. 138:12

²² Бузуттуг-бак улус чаштына бээр хире

дүмбей, муңгаш караңгы чер чок^d.

^e Ыд. ыр. 2:9

²³ Бурганның мурнунга кижиниң шииттирер дээш чедип кээри
Аңаа херек чок –

²⁴ Бурган күштүг-шыырак улусту истелге чокка чылча шапкаш^e,

оларның орнунга өскелерни көдүрүп турар;

²⁵ оларның ажил-херектерин Ол билир болгаш,

чаңгыс дүне чылча базып каар.

²⁶ Бурган оларны улуска көзүлдүр,

херектеннерни дег согар –

²⁷ Оон ойталааны дээш,

Ооң бүгү оруктарын билип алыксавааны дээш кезедир.

^f Иов 35:9

²⁸ Чүге дээрге ядыыларның алгы-кышкызы Аңаа четкен-дир,

дарлатканнарның уё-човуурун Ол дыңнап каан-дыр^f.

²⁹ А бир эвес Ол ыт чок артар болза –

кым Ону буруудадырыл?

Бир эвес арнын чажырап болза –

кым Ону көөрүл?

Чон-биле-даа, чаңгыс кижичи-биле-даа ындыг болур –

³⁰ Бургандан ойталаан кижичи хааннавазын дээш,

улусту какпа-дузакка туттурбазын дээш, ындыг болур.

³¹ Бурганга мынча дээри эки эвес бе:

„Мен кеземче алдым – моон соңгаар бачыт үлгетпес мен;

³² көрбейн турар чүвемни менээ көргүзүп көрөм,

бак чүве кылган болзумза, моон соңгаар кылбас мен“.

³³ Чүү деп бодаар сен, бурууң билинмес болзунза,

Ол сенээ шаңнал бээр деп бе?

Шилилгени мен эвес, сен кылыр ужурлуг сен,

билир чүвең бар болза, чугаалап бер.

³⁴ Сарыылдыг улус база

мени дыңнап турар мерген угаанныг кижичи:

^g Иов 35:15

³⁵ „Иов билбес чүвезин чугаалап тур,

ооң сөстери шуут бодал чок-тур“ – дээр^g.

³⁶ Бак хейлер дег харыылап турары дээш,

Иов шылгалданы төнчүзүнге чедир эртсин:

³⁷ бачыдынга ол үймээнни немеп алган-дыр,

^h Иов 27:23; Ыы. 2:15

бисти кочулап, адыш часкап^h,

Бурганга удур чугаа-сөзүн көвүдөдип турар-дыр».

*Иов Бургандан шынныг эвес***35**¹ Элиуй чугаазын уламчылаан:² «„Мен Бургандан шынныг мен“ – деп чугаалаары чөптүг чорук деп бодап тур сен бе?³ „Бачыт үүлгетпезимзе, меңээ ажыктыг бе, кандыг ажык-дузальгыл?“ – дээр-дир сен^a.^a Иов 9:22; 21:16⁴ Мен сеңээ база сээң эш-өөрүңге харыылап көрейин:⁵ дээрже көр даан,булуттарже топтап көр даан – олар сенден бедик-тир!^b^b Иов 22:12⁶ Бачыт үүлгеткен болзуңза, Бурганны канчанган деп сен?

Кемниг херээң көвүдесе, Аңаа чүнү таварыштырар деп сен?

⁷ Чөптүг-шынныг болганың-биле Аңаа чүнү бээр сен^c, сээң холуң Аңаа чүнү хайырлап шыдаарыл?^c Иов 22:2-3⁸ Сээң бузуттуг-багың чүгле кижилерге хора чедирер, а чөптүг чорууң кижиге амытанга дузалаар.⁹ Улус кызагдакчыларга базындыргаш, човууртап, күштүглерниң холуңуң адаандан алгырып турар^d.^d Хост. 2:23; Иов 34:28; Эклл. 4:1; 5:7¹⁰ Оларның кайызы-даа: „Мээң Чаяакчым Бурган кайыл, дүне биске ырлар хайырлап* турар^e,^e Ыд. ыр. 41:9¹¹ бисти черниң аң-меңинден угаан-биле,

дээрниң куштарындан – сарыыл-биле ылгай көргөн демги Бурган кайыл?“ – дивес-тир.

¹² Базындырган улус алгыржыр-даа болза, бузуттугларның улуургаа дээш, Ол харыы бербес^f.^f Иов 27:9¹³ Бурган хоозун чугаа дыңналас,

Күчүлүг Бурган ону эскербес.

¹⁴ Сен канчап черле: „Ону көрбейин тур мен^g,^g Иов 9:11; 23:9

мээң херээм Ооң мурнунда,

шииткелди манап тур мен – дээр сен? –

¹⁵ Ооң килеңи ам-даа кыптыкпаан,кем-бурууже Ол кичээнгей салбайн тур^{**} – дээр сен?¹⁶ Чок, Иов хоозун чүве чулчуруп,билиг чок сөстөрүн көвүдедип-ле турар-дыр^h».^h Иов 34:35, 37; 38:2; 42:3*Бурган улусту кеземче дамчыштыр өөредип турар***36**¹ Элиуй уламчылаан:² «Бичии шыдажып мана – мен сеңээ

Бурган дугайында өске чүүлдү ажыдар мен.

³ Чаяакчының чөптүг-шынныын көргүзөр дээш,

бодалдарымны ырактан шууштуруп эгелээр мен.

⁴ Мээң сөстөрүмде меге ылап-ла чок,билиги четче-долуⁱ кижиге сээң мурнунда тур.ⁱ Иов 37:16

* 35:10 Азы: «Бисти күш кирип».

** 35:15 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның килеңи Иовту таварбаан болгаш, ол ооң кайы хире кадыын билип албаан-дыр».

⁵ Бурган күчү-күштүг.

Сүлде-сүзүү быжыг кижиден Ол ойталавас.

^a Иов 34:28

^b Ыд. ыр. 33:16

^c 1 Хаан. 2:8

^d Ыд. ыр. 106:10

^e Иов 33:16

^f Иса. 1:19-20

^g Иов 4:21

⁶ Бузуттугларны Ол дириг арттырбас,

дарлаттырганнарга эрге-шөлээни хайырлаар^a;

⁷ чөптүг-шынныг улустан Ол көрүжүн чайлатпас^b,

оларны хааннар саадаар дүжүлгеге олуртуп каар,

кезээ мөңгедө өрү көдүрер^c.

⁸ А бир эвес олар бектеттирип,

айыыл-халаптың кинчизинге туттуруп алган болза^d,

⁹ Бурган оларның ажыл-херектеринче,

бузут-багынче, улуургаанче айтып турар-дыр;

¹⁰ оларның кулаан чемелээшкинни угаап билир кылдыр ажыдып^e,

бачыгтан адырлыр кылдыр дужаап турар-дыр.

¹¹ Бир эвес тооп дыңнап, Аңаа бараан болур болза,

оларның чуртталгазының төнчүзү менди-чаагай болур,

чурттап артар чылдары өөрүнчүг болур;

¹² а бир эвес тооп дыңнавас болза,

хылыштан кырлып каарлар^f,

угаан кирбээн хевээр өлүп каарлар^g.

¹³ Бургандан ойталаан улустуң чүрөөн килең долган,

оларны Ол кинчилеп-бектээрге, чалынмастар;

¹⁴ аныяанда-ла өлүп каарлар,

самыын-садар бужар кижилер дег, амызы үстүрлер.

¹⁵ А түрөңги кижини Ол түрөгделин дамчыштыр адырар,

ооң кулаан дарлал дамчыштыр ажыдып бээр.

¹⁶ Бурган сени база кызаа черден үндүрүп,

моондак чок хостуг черже аппаар ийик^h;

сээң столуңга чаагай аыш-чемни долдур салыр ийик.

¹⁷ А сен ам бузуттугларга айыткан шииткелди долузу-биле алыр сен,

шүүгү биле шииткел сенче чоокшулаан-дыр.

¹⁸ Бурганның килеңи сени кезедип согарындан*,

элбек хээли оруктан өскээр аппаарындан кичээн.

ⁱ Ыд. ыр. 48:8; У. ч. 11:4

¹⁹ Бурган сээң бай-байлааңга кандыг-бир өртең-үне бээр бе?ⁱ

Чок – алдынга-даа, эртинге-байлактың кандызыңга-даа.

²⁰ Чоннарны узуткап чок кылыр

шииткел дүнүн хей-ле күзээр-дир сен.

²¹ Бузуттуң аайынче киреринден кичээн,

сени бо айыыл-халап-биле шенеп турар-дыр.

²² Бурганның күчү-күжү кайы хире өндүр бедик-тир!

Ол ышкаш Башкы бар бе?

²³ Кым Аңаа орук айтып бээрил,

кым Аңаа: „Сен багай үүлгедиг кылдың“ – дээрил?

²⁴ Ооң ажыл-херектерин алгап-йөрөөрин утпа –

улус ол ажыл-херектерни алгап ырлап,

* 36:18 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Элбекшил сени дуурайлап кааптарындан».

25 көрүп, ырактан кайгап магадап турар болгай.

26 Бурганнын өндүр улуу биске долузу-биле билдинмес,
Ооң назы-харын билип ап шыдавас сен^a.

^a Ыд. ыр. 101:28

27 Бурган сугнуң дамдыларын чыыптарга,
олар чаъс-чаашкын бооп куттулар^b,

^b У. ч. 3:20

28 булуттардан төктүп бадар,

кижилерни чайыктар-биле өттүрер.

29 Кым булуттарнын көжүп турарын,

Ооң чурттап турары дээрнин диңмирээрин билип ап шыдаарыл?

30 Бо-дур, Ол кудайны кызаңнааш-биле чырыдып,

далайнын дүвүн дүмбей-биле дуглап тур.

31 Ынчалдыр Ол бүгү чоннарны чагырып турар,

оларга аъш-чемни элбээ-биле хайырлап турар.

32 Ооң холундан чаңнык үнер^c –

^c Авв. 3:4

Ол кайнаар дужаай-дыр, ынаар соптар;

33 Ооң келгенин диңмирээшкин чарлаар,

мал-маган безин Ооң келгенин билип каар».

Кижилер Бурганче чедип шыдавас

37 ¹ «Ол бүгүден мээң чүрээм согуу тиккиңейнип,
хөректен ушта халый бер чазып тур.

² Дыңнаңар, Ооң аажок дыңзыг үнүн дыңнаңар,
Ооң аксындан диңмирээшкиннер кингиреп тур!

³ Бүгү дээр адаанда Ол чыжырадыр дагжап тур,
чаңныктар чер-делегейниң ужу-кыдыында чедип тур^d.

^d Иов 36:30, 32

⁴ Ооң үнү чаңныктар соондан диңмиреп^e,
өндүрү-биле чыжырт кыннып тур.

^e 2 Хаан. 22:14;

Ыд. ыр. 17:14; 28:3-4

Ол Бодунуң үнүн кошкатпас-тыр,

бүгү улус ону дыңнап тур.

⁵ Бурганнын үнүнүн диңмирээри кайгамчык-тыр!

Ооң ажил-херектери өндүр улуг – бис билип шыдавас бис^f.

^f Иов 5:9

⁶ Харга Ол: „Черже бада бер“ – дээр,
күштүг чаъс-чайыкка база дужаал бээр^g.

^g Ыд. ыр. 148:8

⁷ Ол кижилер бүрүзүнүң ажил-ижин соксадып каар,
бүгү улус Ооң кылган үүле-херээн билип алзын.

⁸ Ынчан аң-мең үнгүрлеринче кире бээр,
ижээннеринче барып чыдып аар^h.

^h Ыд. ыр. 103:22

⁹ Шуурган бодунуң чажыт ордузундан үнүп кээр,
күштүг хаттар соокту эккээр*;

¹⁰ Бурганнын тыныжы дошту тывылдырар,
хостуг аккан суг доңа бээрⁱ.

ⁱ Иов 38:29-30

¹¹ Ол булуттарны суг-биле долдуруп,

кызаңнааштарын булуттардан шывадаар.

¹² Булуттар Бурганнын күзел-соруун боттандырып,
ээргийштелип, көжүп-шимчеп турар,

* 37:9 Азы: «Мурнуу чүктен шуурган үнүп кээр, соңгу чүктен хаттар соокту эккээр».

- бүгү чер-делегейни эргилдир
^a Ыд. ыр. 148:8 Ооң дужааган чүвезин күүседип турар^a;
^b Хост. 9:18; 3 Хаан. 18:45 ¹³ олар Бурганның чаяап каан черинче чедип кээп,
бирде кеземчени, бирде энерелди эккеп турар^b.
- ¹⁴ Иов, бо бүгүнү дыңнап, доктаап көр,
Бурганның кайгамчык херектериниң дугайында бодан!
¹⁵ Бурганның булуттарны канчаар башкарып турарын,
Бодунуң булудун чаңнык-биле канчаар чырыдарын билир сен бе?
¹⁶ Булуттарның турум салдап чоруурун билир сен бе?
^c Иов 36:4 Ооң билии четче-долу^c, ажыл-херектери кайгамчык!
¹⁷ Изиг хат черни даамчырадыптарга,
бодунуң хевинден изиргенип турар анаа кижидир сен –
¹⁸ шуткуп каан хүлер көрүнчүк дег кадыг-быжыг дээрлерни
^d Иса. 44:24 Бурганга дузалап, чада салган сен бе?^d
¹⁹ Аңаа чүнү чугаалаарын биске өөредип каг,
^e Иса. 60:2 бүдүүлүк, караңгы-дыр бис^e, чаргывыс илередип шыдавас-тыр бис!
²⁰ Бурган-биле чугаалажыр деп турарымны Аңаа дамчыдар бе?
Кым бодунга өлүм күзээр боор?!
²¹ Булуттарны хат тарадыр сывырыптарга,
дээрге оларны өттүр чырып кээр хүнче
кым удур көрүп шыдаарыл?*
- ²² Соңгу чүктен алдынналчак чайын чырып кээр,
Бурганның коргунчуг өндүр чыры олдур.
²³ Күчүлүг Бурганче чедип шыдавас бис,
Ооң күчү-күжү өндүр улуг,
Ооң чөптүг шииткели долу, Ол кымны-даа дарлапас.
^f У. ч. 129:4 ²⁴ Ынчангаш улус Оон коргуп чорзун^f;
Ол мерген угаанныг дирткеннерже сагыш салбас».

*Бурганның бирги чугаазы:
дириг бойдустуң Чагырыкчызы кымыл?*

- 38** ¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Иовка шуурган иштинден мынча деп харыылаан^g:
^g Иов 40:1; Зах. 9:14 ² «Билиг чок сөстөр-биле^h Мээң бодалымны
^h Иов 35:16; 42:3 карартыр хире кым сен сен?
ⁱ Иов 40:2 ³ Ёзулуг эр дег, куржанып белеткенип ал;
Мен айтырайн, а сен Меңээ харыылаⁱ.
^j Ыд. ыр. 103:5; У. ч. 8:29 ⁴ Мен чер-делегейни үндезилеп турумда, сен каяа турдуң?^j
Билир болзуңза, харыыла.
⁵ Билир-ле боор сен аа: ооң хемчээлин кым айтып кагжык,
хемчээр хендирни ооң кырынга кым хере тыртчык?
^k 1 Хаан. 2:8 ⁶ Ооң үндезиннери чүү чүведе туттунуп турарыл,
ооң тавааның дажын кым салганыл?^k
⁷ Ол үеде эргенги сылдыстар өөрүп-байырлап,
^l Э. д. 6:2; Иов 1:6; 2:1 Бурганның бүгү оолдары^l өөрүшкүлүг алгыржып турган болгай.

* 37:21 Азы: «Ам булуттар өттүр чырык көзүлбейн тур, ынчалза-даа хат хадып эрткеш, оларны арыглап кааптар».

⁸ А далай төрүттүнгөш, аттыгып үнерге,
кым ону хаалга-биле хаап кааныл?^a

⁹ Мен ону булуттар-биле шуглап,
дүмбей-биле ораап каан мен;

¹⁰ ооң кызыгаарын доктаадып,
дээктерлиг хаалганы тургузуп каан мен;

¹¹ „Маңаа четкеш, оон ыңай барбас сен,
сээң турамык чалгыгларың маңаа доктаар“ – дээн мен.

^a Э. д. 1:9;
Ыд. ыр. 32:7; 103:9;
Иер. 5:22

¹² Сен кажан-бир шагда эртенге дужаал берген сен бе,
данга турар чер айыткан сен бе?

¹³ Даң черниң ужу-кыдыын хөме апкаш,
бузуттугларны черден дүжүр силгипсин деп айыткан сен бе?

¹⁴ Даң хаязының ачызында черниң хевири
танмага бастырган дой дег өскерлип,
шокар хеп дег апаар.

¹⁵ А бузуттуглардан чырыкты хунаап аар^b,
күчүлелдин холун сыйып каар.

^b Иов 18:5

¹⁶ Далайның үнген дөстөринге четкен сен бе,
аажок ханы эремениң дүвүнге кылаштаан сен бе?

¹⁷ Өлүглер оранының эжиктери сеңээ көскү апарган бе,
дүмбей караңгының хаалгазын көргөн сен бе?

¹⁸ Черниң делгемин эргий көргөн сен бе?
Ол бүгүнү билир болзунза, меңээ чугаалап бер.

¹⁹ Чырыктың чурттап турар черинче орук кайыл,
караңгының турар чери кайдал?

²⁰ Сен оларның черинче барган сен бе,
бажыңынче баар орукту билир сен бе?

²¹ Билбейн канчаар сен! Оларның үе-чергези-дир сен –
назының ындыг узун болгай!

²² Харның дээрде шыгжамырынче кирген сен бе^c,
долунуң шыгжамырларын көргөн сен бе?

^c Ыд. ыр. 134:7

²³ Оларны дүвүрээзинниг үеге дээш,
дайын-чаа, тулчуушкунга дээш курлавырлап каан мен^d.

^d Иис. 10:11; Иса. 30:30

²⁴ Кандыг орук-биле чырык аңгыланып тарап*,
чөөн чүктүң хады чер кырында тарап турарыл?

²⁵ Кым-на чайыктарга дээрге үттер дежип берип,
чаңнык-диңмирээшкинге орук айтып берип турарыл?^e

^e Иов 28:26

²⁶ Кым чурттакчы чок черлерни,
кижи чок ээн кургаг ховуну суглуг болдуруп^f,

^f Ыд. ыр. 106:35;
Иса. 35:6; 41:18

²⁷ черлик ховуну суггарып,
ногаан оът-сигенни өстүрүп турарыл?

²⁸ Чаъстың адазы бар бе?^g

^g Иов 5:10

Шалыңның дамдыларын кым төрүдүп турарыл?

^a Иов 37:10^b Ыд. ыр. 147:5^c Иов 37:10^d Иов 9:9; Ам. 5:8^e Иов 9:9^f Иер. 31:35^g Ыд. ыр. 103:21^h Ыд. ыр. 16:11ⁱ Ыд. ыр. 146:9^j Ыд. ыр. 103:18

²⁹ Кымның хырнындан дош үнүп турарыл^a,
кым дээрний хыраазын божуп турарыл?^b
³⁰ Ындыг өйде суглар дашталдыр доңуп,
дүп чок ээремний кыры көжүй бээр болгай^c.

³¹ Сен Үгер сылдысты кожуп каан сен бе,
Үш-Мыйгактың дужаан кошкадып шыдаар сен бе?^d
³² Өөр сылдыстарны үезинде чырыдып үндүрүп,
Чеди-Хаанны кожа сылдыстары-биле углап башкарып шыдаар сен бе?^e
³³ Дээрлерний дүрүмнерин билир сен бе,
черге оларның чагыргазын доктаадып шыдаар сен бе?^f

³⁴ Булуттарга дыңналдыр алгырып шыдаар сен бе?
Элбек суглар сени хөме алыр бе?
³⁵ Чаңныктар сээң дужаалың ёзугаар ужуп чоруптар бе,
сенээ: „Белен бис!“ – дээр бе?
³⁶ Кым чүректи мерген угаанныг кылып кааныл,
кижини угаан-сарыылдыг кылып кааныл?*

³⁷ Булуттарны санаптар хире мерген угаанныг кым барыл,
дээрний хуунун кым дүжүр октаптарыл?
³⁸ Доозун-довурак ынчан малгаш апаар,
борбак малгаштар чыпшынчы бээр ийик.

³⁹ Арзылаң төлдерин тоттуруп алзын дээш,
аңа олча тудуп берген сен бе?^g
⁴⁰ Ооң төлдери үңгүрүнде чаштынып чыдар
азы чокпак үнүш аразында кедеп чыдар болгай^h.

⁴¹ Кускуннун төлдери чиир чүве тыппайн,
Бургандан дуза дилеп кыйгырып, ыңай-бээр ужуп чоруп турда,
кым оларга аыш-чем чорудуп бээрил?ⁱ»

39 ¹ «Хаяларга чуңмаларның төрүүр үезин билир сен бе,^j
ивилерний төрүп турарын көргөн сен бе?

² Оларның каш ай боос чоруурун санаан сен бе,
кажан төрүүрүн билир сен бе?

³ Олар ынчан олура аарак, чаш төлүн төрүп,
боттарының хилинчээнден адырлып аар;

⁴ оларның төлдери хову-шөлге күш кирип, өзүп-доругар,
а оон аваларын кажан кезээде каапкаш баар.

⁵ Черлик элчигенге кым хосталга бергенил,
ооң дужаан кым чежип кааныл?

⁶ Мен ону ховуга чурттадып каан мен,
кужурлуг чурттаар чер кылып берген мен.

⁷ Хоорайның хөлзээзинин ол кыжырыыр,

* 38:36 Бо домактарның утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кым ибис кушту мерген угаанныг кылып кааныл, аскыр-дагаага сарыыл бергенил?»

сүрүкчүнүн алгы-кышкызын дыңнап көрбээн;

⁸ ол дагларга оыттап чоруур,
ногаан оыт-сиген дилеп тып алыксаар.

⁹ Черлик буга сенээ бараан болуксаар бе,
сээң мал чемгерер чериңге хонар бе?

¹⁰ Сээң шөлүңнү аңдарзын дээш,
ону андазынга кожуп шыдаар сен бе?

¹¹ Ооң аажок улуг күжүңге идегээр сен бе,
бодуңнуң ажылыңны аңаа бүзүрээр сен бе?

¹² Ол ээп келгеш, сээң тараанны
шаңга чыып бээр деп ынаныр сен бе?

¹³ Страус куш чалгыннарын өөрүшкүлүг часкап турар,
ынчалза-даа ооң чалгыннары шиленниң чүглери-биле деңнешпес.

¹⁴ Кыс страус чуургаларын элезинге чылыдыр салып кааш,
оларын каапкаш баар;

¹⁵ кандыг-бир кижиниң буду чуура базып,
черлик аң-мең таптап кааптарын бодавас.

¹⁶ Ол бодуңуң төлдеринге, өскениинге дег, каржы^а,
ооң күженишкени хей боорундан сезинмес,

^а Ыы. 4:3

¹⁷ чүге дээрге Бурган аңаа мерген угаан бербээн,
угаанныг кылдыр чаяап кагбаан.

¹⁸ Ынчалза-даа ол куш көдүрүлгеш, маңнап ыңай болза,
аыттыг кижини белени-биле ажып каар.

¹⁹ Аытка күштү сен берип,
ооң мойнун чел-биле шып каан сен бе?

²⁰ Ону шартылаа дег халып-шураар кылып каан сен бе?
Ооң хаарыктаары коргунчуг^б.

^б Иер. 8:16

²¹ Аыт өөрүп, черни дуюу-биле казып тур,
бар шаа-биле тулчуушкунче чүткүп тур;

²² айыылды ол коргуш чогу-биле шоодар,
хылыштан-даа дезип маңнавас;

²³ ооң быктында саадак шыңгыраан,
узун, кыска чыдалар кылаңнашкан.

²⁴ Ол хөлзээн чүткүлүнден довурак чип,
труба этсирге^с, чаңгыс черге туруп шыдавас,

^с Иер. 4:19; Ам. 3:6

²⁵ ооң үнүн дыңнааш-ла, киштептер,
·баштыңнарның алгы-кышкызын, аг-шеригниң кыйгызын,
тулчуушкун даажын ырактан эндевес.

²⁶ Хартыганың кылайтыр ужуп,
чалгыннарын мурнуу чүкче хере салыры –
сээң мерген угааның ачызында бе?

²⁷ Эзирниң кылайтыр ужуп үнгеш,
бедик черге уя тудуп аары –
сээң сөзүң ёзугаар бе?

²⁸ Ол куш хаяда чурттап, хонуп турар,

ооң шивээзи – дагнын чалымы;
 29 оорган ол олчазын харап көөр,
 ооң карактары дыка ырадыр көрүп турар.
 30 Эзир төлдеринге хан ижиртир,
 өлүрүп алган олчазынче ужар».

31 Дээрги-Чаяакчы Иовка оон ыңай мынча дээн:

^a Иов 9:32; 33:13

32 «Бо маргыжыкчы Күчүлүг Бурган-биле чөрүжүп турар де?!^a
 Бурганны чемелеп турар кижини Аңаа харыы тутсун!»

Иовтуң Бурганга бирги харыызы

33 Иов Дээрги-Чаяакчыга мынча деп харыылаан:

^b Иов 42:6

34 «Мен чөгенчиг-дир мен. Сеңээ чүү деп харыылаайн?
 Аксымны холум-биле дуглаайн^b.
 35 Бир катап чугаалаан мен – ам харыылап шыдавас мен,
 оон база катап чугаалаан мен – ам ыттавас мен».

Бурганның ийиги чугаазы:

өндүр улуг амытаннарның Дээргизи Мен-дир мен

^c Иов 38:1

40 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иовка шуурган иштинден мынча деп харыылаан^c:

^d Иов 38:3

² «Ёзулуг эр дег, куржанып белеткенип ал;
 Мен айтырайн, а сен Меңээ харыыла^d.

^e Иов 32:2

³ Таанда-ла Мээң шиитпиримни буруу шавар сен бе,
 бодунну агартыр дээш, Мени буруудадыр сен бе?^e

^f Иов 37:4

⁴ Бурган ышкаш күчү-күштүг сен бе,
 Ол ышкаш динмиреридир чугаалаар сен бе?^f
⁵ Ындыг болза, бодунну өндүр-чаагай чырык-биле каастап ал,
 чайынналчак мактал-хүндү кеткен хевин дег болзун;

⁶ бүгү турамык улусче көргөш, томаартывыт;
 килеңнеп, хорадааныңны туттунма,

⁷ бүгү улуургактарже көрүнгөш, сөгүртүвүт,
 бузуттугларны турган черинге чылча базывыт!

⁸ Оларның шуптузун чевегге хөөп каг,
 алдыы оранга хоругдап каг.

^g Ыд. ыр. 97:1; Иса. 59:16

⁹ Мен ынчан сени мактаар мен:
 тиилелгени сеңээ бодун холун шаңнаан-дыр^g.

^h Сан. 22:4

¹⁰ Бехемотче* көр даан:
 ону база, сени ышкаш, чаяап каан мен;
 ол, шары ышкаш, оыттаар-дыр^h.

¹¹ Ооң дөңмектеринин күчү-күштүүн,
 иштиниң шыңганныарының кадыг-быжыын көр даан!

¹² Ооң кудуруу пөш ышкаш дыңзыг-дыр,

* 40:10 Сөс сүрүп очулдуарга, «аажок улуг мал» дээн. Бегемот бооп чадавас (орус дылда ол сөс бо сөзүглелден укталган).

дөңмектериниң сиирлери дүргектели берген-дир.

¹³ Буттары хүлер хоолайлар-ла,
сөөктери демирлер дег-дир.

¹⁴ Ол – Бурганның чаялгазының өндүр бедик эгези-дир!

Олче хылыжын чүгле ооң Чаяакчызы аннып болур.

¹⁵ Тейлер аңаа аыш-чемни бээр,

ында бүгү черлик аң-мең ойнап-хөглөп турар.

¹⁶ Ол шырыштарга дыштанып чыдар,

тулаада кулузун аразынга чаштына бээр;

¹⁷ чокпак үнүштер ону хөлегези-биле шуглап аар,

дамырак суг эринде талдар ону хүрээлеп аар.

¹⁸ Дажыг суг хөме апса-даа, ол кортпас,

Иордан хем ооң аксынче куттулза-даа, ол тоовас.

¹⁹ Ол көрүп турда, кым ону тудуп шыдаарыл?

Кым ооң думчуундан тыртпа-биле илип аарыл?

²⁰ А Левиафанны* сырткыыш-биле тудуп аар сен бе?

Ооң дылын хендир-биле кызып ап шыдаар сен бе?

²¹ Ооң думчуун кулузун-биле өттүр идип,
чаагын тыртпа-биле үттеп шыдаар сен бе?

²² Ол сенден катап-катап чаннып дилээр бе,
сээң-биле ээлдек чугаалажыр бе?

²³ Ол сээң-биле керээ чарар бе,
кезээ шагда сээң кулун боор бе?^a

²⁴ Сен ооң-биле, кушкаш-биле дег, ойнаар сен бе,
чалча кыстарыңга оюн-хөг кылдыр, ону баглап каар сен бе?

²⁵ Балыкчылар ол дээш садыглажыр бе,
садыгжылар ооң коң эьдин үлежир бе?

²⁶ Ооң кежин чыдалар-биле,
бажын – балык шанчар серээ-биле өттүр шанчар сен бе?

²⁷ Холуңну аңаа дегзип көр –
катаптавайн баар сен: тулчуушкун уттундурбас!

^a Иис. 9:15, 27

41 ¹ Левиафанны^b мурнунга чөгелиң төнер;
ооң чүгле хевирин көргөш, кээп дүжер сен.

² Ону хөлзедиптер болзунза, ол каржы-дошкун-на!^{**}
А кым Мээң мурнумга туруп шыдаарыл?^{***}

³ Меңээ удур туржуптар кижиге бар бе, ону эки аажылаар мен.
Чырык черде бүгү чүве – Мээңии-дир!^c

^b Иов 3:8; 40:20;
Ыд. ыр. 73:14; 103:26;
Иса. 27:1

^c Хост. 9:29; Ыд. ыр. 23:1

⁴ Левиафанның мага-бодунуң кезектериниң, оларның күчү-күжүнүң,
кайгамчык тургузуунуң дугайында ытптавайн барбас мен.

⁵ Кым ооң хевин ушта тыртып шыдаарыл,
ооң ийи каыт куяк шывыын өттүр шанчарыл?^{****}

* 40:20 Хананей мифологияда күчүтен суг амытаны (Иов 3:8 көр). Чамдык тайылбырлакчылар ону крокодил азы кит боор деп даап бодап турар.

** 41:2 Азы: «Ону хөлзедиптер кандыг-бир калчаа кижиге бар бе?»

*** 41:2 Эске бурунгу сөзүглелде «Ооң мурнунга кым туруп шыдаарыл?» деп бижээн.

**** 41:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кым олче ийи каыт чүгенниг чоокшулай бээрил?»

⁶ Кым ооң аксының хаалгазын ажыдып шыдаарыл?
 Ооң дээрбектелчек диштериниң коргунчуун!
⁷ Ооң өндүр-чаагай одуругланчак дозуг-камгалалдарын,
 таңма-биле дег, адырлыр аргажок кылдыр кожуп каан;
⁸ оларны сырый каттыштырган –
 аразындан агаар безин эртпес;
⁹ бирээзин өскезинге чыпшыр идип каан –
 аңгылаары болдунмас кылдыр тудуштурган.

¹⁰ Левиафан азырыптарга, чаңнык кызаш дээр,
 ооң карактары даң хаяазының херелдери дег;
¹¹ ооң аксындан чаштанчы оттар кызаннап,
 тарадыр ужуп турар.
¹² Ооң думчуунуң үттеринден ыш-бус,
 одаг кырында хайынган паштан дег, бургураан;
¹³ ооң тыныжы көстер одун өөскүткен,
 аксындан чалбыыш чалынналган.
¹⁴ Ооң мойнунда күш чажыртылган,
 коргуушкун ооң мурнунда маңнап чоруур.
¹⁵ Ооң эът-бодун быжыг кылдыр тудуштуруп каан –
 шуткуп каан дег, чайгылыш дивес;
¹⁶ ооң чүрээ даш дег,
 дээрбе дажы дег кадыг.
¹⁷ Ол туруп кээрге, күштүг-шыырактар безин* корга бээр,
 ооң халдаашкынын дозуп шыдавайн аткаарлап эгелээр.
¹⁸ Аңаа хылыш күш четпес,
 узун-чолдак чыдалар, согун-даа аңаа дыынмас;
¹⁹ демирни ол сизген деп,
 хүлери – ирик ыяш деп санаар.
²⁰ Ча-согун ону дезеринче албадавас,
 шывадаан даштар аңаа тараа тогланчызы дег болур.
²¹ Моңну ол тараа сывы деп санаар,
 чыданың сыгыды аңаа каттырынчыг.
²² Ооң хырны – чидиг бузундулар дег,
 ол малгашты кежи-биле илииртээр.

²³ Левиафан далайны пашта суг дег бургурадып,
 хайынган үс дег мылдырадыптар.
²⁴ Ооң соонга чырып турар ис артып каар,
 сактырга, суг кыры агара берген дег боор.
²⁵ Чер кырында аңаа дөмей дириг амытан чок:
 ону коргуш чок кылдыр чаяп каан;
²⁶ бүгү улуургак чүвеже ол тиилелгелиг көөр,
 ол – чоргаар бүгү дириг амытаннарның хааны».

* 41:17 Азы: «Бурганнар безин».

Иовтуң Бурганга ийиги харыызы

42 ¹ Иов Дээрги-Чаяакчыга мынча деп харыылаан:

² «Мен билир мен: бүгү чүве Сээн эргенде,
чүнү-даа бодап аарыңга, Сеңээ болдунмас чүве чок^a.

³ Билиг чок сөстөр-биле

Сээн бодалыңны баксырадыр хире кым мен?^b

Ийе, мен билбес чүвем дугайында,

меңээ билдинмес кайгамчык чүүлдер дугайында чугаалап турдум.

⁴ Мени дыннап көрөм, чугаалап көрөйң;

Мен айтырайң, а Сен меңээ харыылап көрөм^c.

⁵ Сээн дугайында мооң мурнунда чүгле дыннап турган мен,
а ам карактарым Сени көрүп тур.

⁶ Ынчангаш бүгү сөстөрүмден ойталап тур мен,

доозун-довурак, хүлде олуруп алган^d, буруум миннип тур мен».

^a Э. д. 18:14; Иер. 32:17;
Мф. 19:26

^b Иов 38:2

^c Иов 38:3; 40:2

^d Иов 2:8

Түңнел сөс

⁷ Дээрги-Чаяакчы Иовка чугаазын дооскаш, Теман чурттуг Элифазка^e мынча дээн:
«Сеңээ база сээн ийи эжиңге Мээң дугайымда Иов чалчам ышкаш шынын чугаалавааныңар дээш килеңим кыптыгып тур. ⁸ Ынчангаш чеди бугажык биле чеди кошкардан ап алгаш^f, Мээң чалчам Иовка баргаш, ол малды бодуңар дээш бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салыңар, а Мээң чалчам Иов силер дээш мөргүзүң^g. Мен оон мөргүлүн хүлээп алыр мен – оон башка силерни бужар сөстөрүңер дээш кезедир мен, чүге дээрге силер Мээң дугайымда Иов чалчам ышкаш шынын чугаалавадыңар».

⁹ Ынчан Теман чурттуг Элифаз, Шуах чурттуг Вилдад болгаш Наама чурттуг Софар^h баргаш, Дээрги-Чаяакчының оларга дужааганын ёзугаар кылган. Дээрги-Чаяакчы Иовтуң мөргүлүн хүлээп алган.

¹⁰ Иов эш-өөрү дээш мөргүп дооскан соонда, Дээрги-Чаяакчы аңаа эки чолду эгидип берген: оон мурнунда турганыңдан ийи катап хөйнү хайырлаанⁱ. ¹¹ Иовтуң бүгү эр, кыс ха-дунмазы, бүгү биеэги таныш өөрү чедип келгеш^j, оон бажыңыңга кады чөмөннип дойлаан. Олар Дээрги-Чаяакчының олче ытканы бүгү хай-халап дээш ону кээргеп, аргалап турган. Кижн бүрүзү Иовка бир кесита* биле бир алдын сырга берген.

¹² Дээрги-Чаяакчы Иовтуң чуртталгазының арткан чылдарында аңаа, биеэги чылдарыңга бодаарга, оон-даа хөй ачы-буян хайырлаан. Ол ам 14 000 хой-өшкүлүг, 6000 тевелиг, 1000 эжеш шарылыг болгаш 1000 кыс элчигенниг апарган. ¹³ Ол чеди оолдуг, үш кыстыг болган^k. ¹⁴ Бирги уруун Эмима деп, ийигизин – Кассия деп, үш-күзүн – Керен-Гаппух деп адап алган^{**}. ¹⁵ Бүгү чер-делегейде Иовтуң уруглары дег кайгамчык чараш кыстар турбаан. Ачазы оларга акылары-биле өнчү үзүп берген^l.

¹⁶ Ол бүгүнүң соонда Иов 140 чыл чурттап, бодуңуң ажы-төлүнүң ук-салгалын дөрткү салгалга чедир көргөн^m. ¹⁷ Иов кыраан назынында, чуртталгазыңга пөгүп, мөчээн.

^e Иов 2:11

^f Сан. 23:1; 1 Чыл. 15:26

^g Э. д. 20:7; Иак. 5:16

^h Иов 2:11

ⁱ Иса. 40:2; 61:7

^j Иов 19:13

^k Иов 1:2

^l Сан. 27:1-8

^m Э. д. 50:23

* 42:11 Кесита – эрте-буруңгу үеде акша-мөңгүннүң бир хөмчөөли (Э. д. 33:19 көр).

** 42:14 Эмима – көгө-буга, Кассия – корица чечээ, Керен-Гаппух – херелденген кирбиктер дээн аттар.

Ыдыктыг ырлар

Кирилде

Еврей дылда бо ном «Техиллим» («Макталдар») деп аттыг. Эрги Чагыг-керээниң эрте-бурунгу грек дылче очулгазында «Псалмой» азы «Псалтерион» (псалтырь – хылдыг хөгжүм херексели) деп аттыг. Ол ат ырлар-ның хөй кези хөгжүм херекселинге үдөдип турганын айтып турар. «Ыдыктыг ырлар» деп тыва ат израильчилерниң бо ырларны чүгле хөглээр дээш эвес, а ыдыктыг Бурганны алгап-мактаар база Ооң өндүр бедиин алгаар дээш ырлап турганын илереткен.

Ырларда Бургандан дуза биле камгалал дилээн мөргүлдөр, бачыттарны өршээр дугайында дилеглер, ачы-буяны дээш Аңаа өөрүп четтиришикиннер, дайзыннарны кезедир дугайында дилеглер болгаш Бурганның шилип алганы хаанга йөрээлдер дыңналыр. Чамдык ырлар кандыг-бир кижиниң хуу сеткил-сагыжын илереткен, а өскелерин бүгү чоннуң өмүнээзинден ырлап турар.

Бүгү ном 150 ырдан тургустунган (чамдык бурунгу сөзүглелдерде тыва очулгаже кирибээн 151-ги ыр база таваржып турар). Тыва очулгада ырларның дугаарлаашкыны (орус Синодалдыг очулгада дег) эрте-бурунгу грек очулганың дугаарлаашкынын эдерген болгаш, еврей сөзүглелде база элээн хөй амгы үениң очулгаларында дугаарлаашкындан бичи ылгалдыг. Еврей чаңчыл болгаш сөзүглелдин чамдык иштики демдектерин ёзугаар номда беш чыындыны аңгылап турар: 1–40, 41–71, 72–88, 89–105 болгаш 106–150-ги ырлар. Ол беш чыынды израиль чоннуң Вавилонга туттуруушкундан эеп келгениниң соонда үеде чаңгыс номга кожуп чыгдынган. Чамдык ырлар ийи аңгы чыындыда бичи өскерткен хевирлиг катаптамтынып турар (чижээ, 13-кү ыр биле 52-ги ыр). Ол ышкаш бо ырларның чамдыгызы Эрги Чагыг-керээниң өске номнарында база таваржып турар (чижээ, 17-ги ыр биле 2 Хааннар 22 эге).

Чамдык ыдыктыг ырлар Израильдин төөгүзүнүң болуушкуннары-биле азы төөгүлүг кижилер-биле харылзаалыын көргүскен бажында бижиктерлиг – оон ап көөрге, дыка хөй ыдыктыг ырлар Давид хаан-биле харылзаалыг. Ырның ол кижилер-биле кандыг харылзаалыын тодаргай чугаалаары берге: ол кижилер бижээн бе, ырны аңаа тураскаадып азы ону өттүнүп бижээн бе, чок болза оон-даа өске харылзаалар бар бе?

Оон ыңай ырны күүседип тура, кандыг хөгжүм херекселдери азы аялгалар ажыглап турганын айыткан чүүлдер бар. Шак ол еврей терминнерниң ылаптыг утказы эки билдинмес, ынчангаш оларны очулдурбайн арттырган. Чижеглээрге, «маскил», «мизмор», «миктам», «шиггайон» болгаш «сэла» деп сөстөр.

Чамдык ырлар (24, 33, 36, 110, 111, 118, 144) акрошүлүк хевирлиг кылдыр тургустунган. Ол ырларда одуруг азы строфа бүрүзү еврей алфавиттиң үжүктери-биле эгелеп турар. Шак ындыг арганы «Иеремияның ысыгызы» деп номда база ажыглаан.

Иудейлер-даа, христианнар-даа бо номну кезээде онза үнелеп, Бурганга мөгейип тура, болганчок-ла ажыглап турган. Янзы-бүрү чоннарның шүлүкчүлери ук номдан овор-хевирлерни үлегерлеп ап, ыдыктыг ырларны бодунуң дылынга катаптап азы өттүнүп турганнар.

^a Иов 21:16

^b У. ч. 1:15; 4:14; 24:1

^c Ыд. ыр. 25:4-5;
У. ч. 3:34; 21:24

^d Инс. 1:8

^e Ыд. ыр. 118:47-48, 97

1 ¹ Бузуттугларның сүмезин дыңнавайн чоруур^a,
бачыттыгларның үлегерин эдербес^b,
кочуургактар аразынче кирбес^c кижилер амыр-чыргалдыг!

² Ындыг кижилер Дээрги-Чаяакчының хоойлузун
дүн-хүн дивейн бодап^d,

аңаа хандыкшып, таалал алыр^e.

³ Ындыг кижилер суг эриинге олурткан, чимизи үезинде быжар,

бүрүлери катпас ыяш ышкаш болур^а;
чүнү-даа кылганда, чедишкинни чедип алыр.

^а Иер. 17:8; Иез. 47:12

⁴ Бузуттуг улус көңгүс ындыг эвес – хатка ширбиткен бок сиген дег^б.

^б Иов 21:18; Ыд. ыр. 34:5

⁵ Бузуттуглар шииттирип тура, актыг үнмес,
бачыттыглар чөптүг-шынныг улус аразынга турар чер тыппас.

⁶ Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг улустуң оруун билир^с,
а бузуттуг улустуң оруун узуткаар болгай.

^с Ыд. ыр. 36:18

2 ¹ Чоннар чүге килеңнеп хөлзеп турарыл,
аймактар чүге хоозун чүүлдер бодап турарыл?^д

^д Аж.-ч. 4:25-26

² Чер-делегейнин хааннары тура халчып, чагырыкчылар демнежип,
Дээрги-Чаяакчы биле Ооң шилип алган хаанынга^е удур
тулчуп үнер деп барган-дыр:

^е Ыд. ыр. 17:51; 19:7;
88:20-21

³ «Оларның кинчи-бегин үзе соккаш, дарлалын дүжүр октаптаалы!»

⁴ Дээрлерде саадаан Бурган^ф оларны кочулап тур,
Дээрги оларны кыжырып тур^г.

^ф Ыд. ыр. 10:4

⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан оларга ажынып,
күштүг килеңи-биле коргудуп, мынча дээр:

^г Ыд. ыр. 36:13; 58:9;
У. ч. 1:26

⁶ «Бодумнуң шилип алган хаанымны
ыдыктыг ·Сион даамда^h дүжүлгеге олуртуп каан мен».

^h Ыд. ыр. 109:2;
Ажыд. 14:1

⁷ Дээрги-Чаяакчының шиитпирин медээлэйн.

Ол меңээ: «Сен – Мээн оглум сен, Мен бөгүн сээң Адаң апардымⁱ.

ⁱ Аж.-ч. 13:33;
Евр. 1:5; 5:5; 2 Хаан. 7:14

⁸ Менден диле, ынчан бүгү чоннарны сеңээ өнчү кылдыр бээр мен;
чер-делегейни, ээлээр чериң кылдыр, ужу-кыдыынга чедир бээр мен.

⁹ Сен оларны демир мерге-биле чылча шавар* сен^j,
дой сава дег чуура шавар сен^k» – дээн.

^j Ажыд. 2:27; 12:5; 19:15
^k Иса. 30:14; Иер. 19:11

¹⁰ Ындыг болганда, хааннар, угаан кирип көрүнер,
чер-делегейнин чагырыкчылары,
мээң чемелелимни хүлээп алыңар.

¹¹ Дээрги-Чаяакчыга коргуушкун-биле бараан болуңар^l,
коргуп-сүртеп-даа тура, өөрүп-байырлаңар^m.

^l Евр. 12:28

^m Флп. 4:4

¹² Ооң оглун хүндүлөңер**ⁿ, оон башка Ол килеңней бээр,
а силер орууңарга өлүп каар силер –
Ооң килеңи карак чивеш аразында кыптыгар болгай.
Оон хоргадап алыр бүгү улус амыр-чыргалдыгⁿ.

ⁿ Ыд. ыр. 33:8

3 ¹ Мизмор-ыр. Давидтин. Давидтин бодунуң оглу Авессаломдан дезип бар
чыткан үезинге хамааржыр^o.

^o 2 Хаан. 15:14-17

² Дээрги-Чаяакчы, дайзыннарарының көвүдээнин!^p

^p 2 Хаан. 15:12

Менче халдап турарларның хөйүн!

³ Хөй-ле улус мээң салым-чолум дугайында:

«Аңаа Бургандан камгалал келбес^q!» – дижип тур. Сэла

^q Ыд. ыр. 70:11

* 2:9 Азы: «Башкарар», азы «кадарар».

** 2:12 Еврей сөзүглелде бо сөстериң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Ону ак сеткилдии-биле ошканар» азы «Ооң мурнунда черге мөгейиңер».

- ^a Э. д. 15:1
- ^b Ыд. ыр. 26:6
- ^c Ыд. ыр. 2:6
- ^d Ыд. ыр. 33:4
^e Ыд. ыр. 4:8
- ^f Ыд. ыр. 26:3
- ^g Иов 16:10
- ^h Иов 29:17; Ыд. ыр. 57:7
- ⁱ Ыд. ыр. 36:39;
Иса. 43:11; Иона 2:10
- ^j Авв. 3:19
- ^k Иов 36:16
- ^l Хост. 11:7
- ^m Ы. х. к. 33:19;
Ыд. ыр. 50:21
- ⁿ Сан. 6:25;
Ыд. ыр. 30:17; 43:4; 66:2
- ^o Ыд. ыр. 3:6
- ⁴ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, дозуг-камгалалым сен^a, алдарым сен, бажымны көдүрер сен^b.
⁵ Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып тур мен – Бодунуң ыдык даанда^c Ол мени дыңнап турар^d. *Сэла*
- ⁶ Дээрги-Чаяакчы мени деткип турар, ынчангаш сагыш амыр чыдып аар мен^e, удуп-удуп, туруп кээр мен.
- ⁷ Бүгү чүктөрдөн менче халдап, бүзээлээн дүк-түмөн дайзыннардан кортпас-даа мен^f.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем, Бурганым, мени камгала! Шупту дайзыннарарымның чаактарынче дажып^g, бузуттугларның азыг-дидин турулдур шаап тур сен^h,
⁹ Камгалал Дээрги-Чаяакчыдан кээрⁱ, Сээң чонуң ачы-буяныңны четтирер. *Сэла*
- 4** ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга¹. Хылдыг хөгжүм үдээр. Мизмор-ыр. Давидтии.
- ² Мээң шыннымны көргүзүп турар Бурган*, кыйгырарымга, мени дыңна; кызгададып турумда, Сен мени адырып каар сен^k; менче ээ көрнүп, мөргүлүм дыңна даан.
- ³ Кижиде амытан! Каянга дээр мээң ат-алдарымны баксырадыр силер? Хоозун чугаага ынак бооп, мегеже чүткүүр-дүр силер. *Сэла*
- ⁴ Дээрги-Чаяакчы Аңаа бердинген кижини аңгылап алганын билип алыңар^l; мен Дээрги-Чаяакчыны кыйгырарымга, Ол дыңнап турар.
- ⁵ Сүртөп сирилеңер, бачыт үүлгетпенер^{**}: орун-дөжөөңерге чыткаш, сагыжыңар сайгара боданып, оожургап алыңар. *Сэла*
- ⁶ Дээрги-Чаяакчыга шын өргүлдөрдөн салыңар^m, Аңаа идегенер.
- ⁷ «Кым биске ачы-буян көргүзөңөр? Дээрги-Чаяакчы, чырыткылыг арныңныⁿ биске угландырып көр!» – деп турар улус-ла хөй.
- ⁸ А Сен мээң чүрээмни ындыг улустун аыш-чем, арага-дары көвүдөөн дээш өөрүшкүзүндөн артык улуг өөрүшкү-биле бүргедин.
- ⁹ Тайбың удуп чыдып алгаш, амыр дораан удуп каар мен^o; Дээрги-Чаяакчы, айыыл чок амыдыраар арганы чүглө Сен менээ бээр-дир сен.

* 4:2 Азы: «Мээң чөптүг-шынныг Бурганым».

** 4:5 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Килеңээш-даа, бачыт үүлгетпенер» деп бижээн (Эф. 4:26 көр).

5 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Үрер хөгжүм үдээр. Мизмор-ыр. Давидтии.*

² Дээрги-Чаяакчы, мээң сөстөрими дыңна,
бодалдарымны билип ап көр.

³ Алгы-кышкымны тооп дыңна, Хааным база Бурганым!^a
Сенээ мөргүп турарым бо.

⁴ Дээрги-Чаяакчы, эртен эрте үнүмнү дыңна^b –
дан хаязында Сеңээ кээп, манагзынып туруп аар мен.

⁵ Бузутка хөңнүң чок Бурган болгай сен;
бак кижиги Сээң-биле чоок аралажып шыдаар эвес.

⁶ Турамык улус Сенче удур көрүп шыдавав,
бүгү бачыт үүлгедикчилерин көөр хөңнүң чок^c.

⁷ Мегелеп чугаалаарлар Сеңээ узаткатырар,
өлүрүкчүлөрдөн, кара сагыштыг улустан^d
Дээрги-Чаяакчының хөңнү калыр.

⁸ А мен Сээң өндүр улуг энерелиң ачызында
Сээң ордунче кирип кээр мен,
Сенден коргуп, ыдыктыг өргээнге мөгеер мен^e.

⁹ Дээрги-Чаяакчы, дайзындан камгалап,
чөптүүң-биле Бодуң мээң оруумну башта,
Бодуңнуң айыткан орууңну мээң мурнумга дорттап бер.

¹⁰ Дайзыннарарымның чугаа-сөзүндө шынныг чүве чок-тур,
оларның ишти-хөңнү – тамы-дыр, өгү – ажык чевег-дир^f,
аксы-дылы-биле авыяастаар хейлер-дир^g.

¹¹ Бурганым, олар кем-буруузун чүктээр кылып каг.
Боттарының бодалдарындан буурап калзыннар,
эмгежок кем-буруузу дээш, оларны хүлээп көрбе –
Сенээ удур үймээн үндүрген улус – олар болгай.

¹² А Сенден хоргадап алып бүгү улус өөрүп-хөглээр,
кезээ мөңгедө байырлаар, Сен оларга болчур сен.
Сээң адыңга ынак улус Сеңээ чоргаарланыр.

¹³ Дээрги-Чаяакчы, чөптүг-шынныг кижиге
ачы-буянны хайырлаар-дыр сен^h,
дозуг-камгалал-биле дег, ээ көрнүшкүнүң-биле бүргээр-дир сенⁱ.

6 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Шеминит деп аян-биле^j үдээр. Мизмор-ыр. Давидтии.*

² Дээрги-Чаяакчы, килеңнээн хүнүндө мени сойгалава,
кылыктанган хүнүндө мени кезетпе!^k

³ Дээрги-Чаяакчы, харыксырай бердим, ынчангаш менче ээ көрүн;
Дээрги-Чаяакчы, ишти-хөңнүм дойлуп тур, ынчангаш мени экиртип каг.

⁴ Сеткилим аажок хөлзөп тур,
чежеге дээр манадыр сен, Дээрги-Чаяакчы?!^l

⁵ Дээрги-Чаяакчы, эглип келгеш, мени камгала.
Энерелдиң-биле мени адырып хоста.

⁶ Чевегге чыткаш, Сени бодаар кижиги турбас;
өлүглер ораныңга Сени кым-даа мактава^m.

^a Ыд. ыр. 83:4

^b Ыд. ыр. 87:10; 118:147

^c Ыд. ыр. 10:5

^d Ыд. ыр. 54:24

^e 3 Хаан. 8:29;
Ыд. ыр. 10:4

^f Иер. 5:16

^g Ыд. ыр. 11:2; Рим. 3:13

^h Ыд. ыр. 113:21-22

ⁱ Ыд. ыр. 102:4

^j 1 Чыл. 15:20-21

^k Ыд. ыр. 37:2

^l Ыд. ыр. 89:13

^m Ыд. ыр. 29:10; 87:11;
113:25; Эккл. 9:10;
Иса. 38:18

⁷ Ыглап-сыктааш, могай бердим:
дүнениң-не орун-дөжээм өл-шык болур,
караам чажындан чыдыным шыгый бээр.

^a Ыд. ыр. 30:10

⁸ Шупту дайзыннарым балазындан
карактарым шоозу өжүп, кударалдан карактарым соглуп тур^a.

^b Иов 21:16; Ыд. ыр.
118:115; Мф. 7:23

⁹ Бузут үүлгедикчилери, шупту менден ырай бериңер^b,
Дээрги-Чаяакчы мээң ыы-сыымны дыңнап каан-дыр.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы тейлээн сөзүм дыңнап каапкан –
мөргүлүмнү Ол хүлээп алыр.

^c Ыд. ыр. 39:13

¹¹ Дайзыннарым дөгерези аажок дүвүрөп, ады баксыразын,
аткаарлап, кончуг дүрген бак атка кирзин^c.

7 ¹ *Давидтин Дээрги-Чаяакчыга ырлаан шиггайон-ыры.
Вениаминниң аймаандан үнгөн Хустуң херээнге хамааржыр.*

^d Ыд. ыр. 10:1; 63:11

² Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, Сенден хоргадалды ап чор мен^d,
мени истеп-сүрген бүгү улустан адырып, камгалап көр^e,

^e Ыд. ыр. 30:16

³ оон башка олар, арзылаң дег^f, амы-тынымны үзүп каар,
камгалаптар кым-даа чок боорга, үзерлеп кааптар.

^f Иов 10:16

⁴ Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, үүлгеткен херээм бар болза,
мээң холдарым кемниг херек кылган болза,

⁵ мээң-биле эп-найырал сеткип чораан кижиге
бузут-биле харыылаан болзумза^g,

^g Ыд. ыр. 54:21

(а мен чылдагаан чокка кыстыртып келгеним кижини безин^h
камгалап чораан болгай мен)*,

^h 1 Хаан. 24:8; 26:9

⁶ дайзын мени истеп-сүргеш, чыпшыр четсин,
амы-тынымны черже киир таптай бассын,
ат-алдарымны довуракка борап каапсын. *Сэла*

⁷ Дээрги-Чаяакчы, килеңнээштиң, дүрген келем,
дайзыннарымның калчаалыг өжүнге удур туруш,
Сээң айтып-чагааның шииткелди мен дээш көдүрүп көр.

ⁱ Иса. 33:10

⁸ Чыылган чоннар Сени хүрээлеп кээр –
оларның кырында бедикче көдүрүлⁱ.

⁹ Дээрги-Чаяакчы аймактарны шиидип турар.

^j Ыд. ыр. 25:1; 34:24; 42:1

Меңээ шын шииткелден үндүрүп көр,
чөптүүмнү, кем-буруу чогумну көрүп көр, Дээрги-Чаяакчы^j.

¹⁰ Бузуттугларның өжүнүң когу үзүлзүн,
чөптүг-шынныг кижини быжыктыр – чөптүг Бурган болгай сен,
улустуң чүректерин, ишти-хөңнүн шенээр-дир сен^k.

^k Иов 23:10; Ыд. ыр. 10:5

¹¹ Мөзүзү эки улусту камгалаар Бурган –
мээң дозуг-камгалалым-дыр^l.

^l Э. д. 15:1

¹² Бурган – чөптүг шииткекчи,
Ол хүннүң-не бузуттуг улусче күштүү-биле килеңнээр^m.

^m Наум 1:5

* 7:5 Өске бурунгу сөзүглелде «А мен кыстыртып чоруу кижимче чылдагаан чок халдаан болзумза» деп бижээн.

- 13 Кандыг-бир улус бачыгтарындан ойталаваза*,
Бурган хылыжын чидидер^a, чазын хере тыртып, шыгаап кээр^b;
- 14 өлүм тарыыр чепсектерин белеткеп,
өрттендир чиир согуннарны кылып аар^c.
- 15 Бузуду иштинде боттанган кижини
өш-өжээн-биле иштелип, оп-меге божуп алган^d.
- 16 Ол ханы оңгарны каскаш, оозунче боду-ла кээп ушкан^e;
- 17 ооң өжү бодунуң бажынче кээп дүжер,
ооң каржы-дошкуну бодунуң тейинче дедир бадып кээр.
- 18 Чөптүү дээш, Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтирип тур мен,
Дээди Өрүкү Дээрги-Чаяакчының адын алгап ырлап тур мен^f.
- 8** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Гиттит деп хөгжүм херексели үдээр^g.*
Мизмор-ыр. Давидтин.
- 2-3 Дээрги-Чаяакчы! Бистиң Дээргивис!
Сээң адыңның бүгү чер кырында өндүр бедин^h!
Сээң алдарың бичии уругларның, эмер чаштарның аксындан
дээрлерден-даа бедидир көдүрлүп тур!ⁱ
Быжыг шивээ тудуп алдың – дайзыннарлыг болгаш,
өжээтениң, адаанчың ыгыттавайн барзын дээш, ынчалдың.
- 4 Сээң холдарыңның чаяап кааны дээрлерже,
Сээң ында быжыглап кааның
ай биле сылдыстарже көргөш, боданып тур мен:
- 5 «Кижини деп кымыл ол, Сен ону чүгө бодап чоруур сен?
Кижини амытан** деп кымыл ол, Сен ол дээш чүгө сагыш човаар сен?»^j
- 6 А Сен ону Бурганның деңнелинден***
хензиг-ле куду деңнелдиг кылып каан сен;
ону ат-алдар болгаш мактал-хүндү-биле демдектедиң.
- 7 Сен ону холдарыңның чаяап кааны бүгү чүүлдүң чагырыкчызы кылып^k,
бүгү чүүлдү ооң буттарының адаанга салып кагдың!^l
- 8 бүгү шээр болгаш бода малды, хову-шөлде аң-меңни,
9 дээрнин куштарын, далайның балыктарын,
далай оруктары-биле эштип чоруур
бүгү чүвени ооң буттарының адаанга салып кагдың.
- 10 Дээрги-Чаяакчы! Бистиң Дээргивис!
Сээң адыңның бүгү чер кырында өндүр бедин!
- 9** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. «Оглунуң өлүмү» деп аялга үдээр. Мизмор-ыр.*
Давидтин.
- 2 Дээрги-Чаяакчы, бүгү-ле чүлдү-чүрээмден
Сенээ өөрүп четтирер мен,
Сээң хамык кайгамчык чүүлдеринни медээлээр мен^m;
- 3 Сен дээш өөрүп-хөглеп, байырлаар мен,
Сээң ат-алдарыңны алгап ырлаар мен, Дээди Өрүкү Бурган!ⁿ

* 7:13 Азы: «Бурган Бодунуң бодап алган чүүлүндөн ойталавас».

** 8:5 Кижини амытан – бо сөстөрни дорт очулдураарга, «Кижини амытан оглу» дээн.

*** 8:6 Бо сөстөрни өске бурунгу сөзүглелде «Дээрнин төлээлериниң деңнелинден» деп бижээн.

^a Ы. х. к. 32:41

^b Ы. х. к. 32:23

^c Ыд. ыр. 20:13; 63:8

^d Иов 15:35; Иса. 59:4;

Иак. 1:15

^e Эсф. 7:9;

У. ч. 11:5; 26:27; 28:10;

Эккл. 10:8; Дан. 6:24

^f Ыд. ыр. 9:3

^g Ыд. ыр. 80:1; 83:1

^h Ыд. ыр. 148:13;

Иса. 12:4

ⁱ Ыд. ыр. 112:4; Мф. 21:16

^j Иов 7:17; Ыд. ыр. 143:3;

Евр. 2:6-8

^k Э. д. 1:26, 28

^l Ыд. ыр. 109:1;

1 Кор. 15:27; Эф. 1:22

^m Ыд. ыр. 25:7; 39:6; 95:3

ⁿ Ыд. ыр. 7:18

- ⁴ Мээң дайзыннарарым дезип чорупкаш,
тептигип кээп дүжерлер, Сээң мурнуңга өлүп каарлар.
- ⁵ Сен меңээ чөптүг шииткелди көргүстүң,
чаргы-чаалымны шын шиитпирлеп бердин^a;
дүжүлгеде чөптүг Шииткекчи бооп саадап оорар-дыр сен^b.
- ⁶ Өске чоннарга килеңней бердиң, бузуттуг хейлерни узуткап кагдың,
оларның дугайында сактыышкынны кезээ мөңгедө балап кааптың^c.
- ⁷ Дайзыннар кезээ мөңгедө буурап калды,
хоорайларын бузуп кааптың, оларны ам сактып кээр кижичогул.
- ⁸ А Дээрги-Чаяакчы кезээ мөңгедө чагырып артар^d,
Ол Бодунуң дүжүлгезин шииткел үндүрөр дээш белеткеп алган;
⁹ Ол өртемчейни чөптүү-биле шиидер,
бүгү чоннарга шын шииткел онааштырар^e.
- ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы – дарлаткан кижиге хоргадап^f,
айыыл-халап үезинде – шивээ.
- ¹¹ Сээң адыңны хүндүлөп билир улус Сеңээ идегээр^g;
Сенче сеткилинден чүткээн улусту
кагбас болгай сен, Дээрги-Чаяакчы.
- ¹² Сион дагда чагырып турар Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаңар,
өске чоннар аразыңга Ооң ажил-херектерин медээлеңер;
¹³ хан төгүкээр улусту Ол сактып алган,
дарлатканнарның алгы-кышкызын утпайн, оларны бодап чоруур.
- ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы, менче ээ көрнүп,
мени көрбөс улуска базындырып чоруурумну көр.
- ¹⁵ Сен мени өлүмнүң эжик-хаалгазыңдан көдүрүп аппаар сен^h –
¹⁵ Сион хоорайның эжик-хаалгазыңга Сеңээ хамык макталымны
ырлаар арганы ынчаар хайырлаар сен;
Сенден кээр камгалал дээш өөрүп-байырлаар менⁱ.
- ¹⁶ Өске чоннар боттарының казып алган оңгарынче
чуглуп кирген^j,
боттарының салып алган какпазыңга буттарын кактырып алган^k.
- ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чөптүг шииткели-биле билдингир^l –
бузуттуглар боттарының кылган херектеринге туттуруп аар.
Үзүктелишишкин. Сэла
- ¹⁸ Бузуттуглар – Бурганны уткан бүгү чоннар^m –
өлүглөр оранынче дүже берзин;
¹⁹ түрөңги кижиниң дилээнге харыы черле турар,
дарлаткан улустуң идегели кезээ мөңгедө куруг калбас болгай.
- ²⁰ Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем!
Кижичо амыгтан бодун «Күштүг мен» деп санавазын,
бүгү чоннар Сээң мурнуңга шииттирзин.
- ²¹ Дээрги-Чаяакчы, чоннарны коргудувут*:
өлүр тынныг кижилер бис дээрзин олар билип алзын! *Сэла*

* 9:21 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Дээрги-Чаяакчы, оларга башкыдан бер» деп бижээн.

- 22 Дээрги-Чаяакчы, чүгө ыракта турарың ол*,
айбыл-халап үезинде чаштып чүңүл?^a
- 23 Адыыргак, бузуттуг улус ядамыкты истеп-сүрүп чоруур –
олар боттарының бодап алган кажар аргаларыңа туттуруп алзын.
- 24 Бузуттуг кижиге самыраан күзээшкннеринге чоргаарланыр,
чөптүг эвес олча-ажыын эки деп йөрээр,
Дээрги-Чаяакчыны тооп көрбес.
- 25 Бузуттуг кижиге адыыргаандан: «Ол бисти кезетпес!» – дээр,
Ооң шупту бодапдары: «Бурган чок!» – деп турар^b.
- 26 Ол бодунуң оруктарыңа кандыг-даа үеде чедишкнниг болур,
Сээң шииткелдеринг – оон талыгыр ыракта болуп турар,
ол бодунуң шупту дайзыннарын куду көөр.
- 27 Ол бодунуң сагыжында: «Кажан кезээде тендиш дивес мен^c,
салгалдан салгал дамчып меңээ бак чүү-даа болбас» – деп бодаар;
- 28 ооң аксы каргыш-чатка, авыяс сөс, оп-меге-биле долган^d;
ооң дылының бажында – бузут биле кара сагыш бар^e.
- 29 Бузуттуг кижиге быжыглал чок суурларга кедеп олура^f,
ооң карактары аас-кежик чок күжүрнү дилегзинип көрүп турар;
ажытталчак черлерге кем-буруу чок кижини өлүрүп каар^g;
- 30 ажытталчак черге, шыргай иштинде арзылаң дег^h,
аас-кежик чок күжүрнү сегирип аар дээш кедеп чыдарⁱ –
ону бодунуң какпазыңа кактыргаш, тудуп аар^j;
- 31 бузуттуг кижиге ээгип, доңгайган соонда,
түрөңги улус ооң күштүг аспактарынче кире бээр.
- 32 Ол бузуттуг кижиге бодунуң сагыжында:
«Бурган үүлгедиглеривисти уттупкан-дыр,
Ол хая көрнү берген-дир –
ам кажан-даа көрбес дээн-дир» – деп бодаар^k.
- 33 Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем,
Бурганым, холуң көдүрлүп, базындырган улусту утпа!
- 34 Бузуттуг кижиге чүгө бодунуң сагыжында:
«Бурган бисти кезетпес» – деп бодап, Сени тооп көрбөзил?
- 35 Улустуң човалаңы биле айбыл-халавын көрүп тур сен –
Бодуңуң холуңу ынаар сунар дээш, көрүп тур сен.
Аас-кежик чок күжүр Сеңээ идегеп тур,
өскүс кижиге дузалаар сен^l.
- 36 Бузуттуг база бак кижиниң күчү-күжүн суларат^m –
ооң бузуду шуут артпас кылдыр, ол кижини кезет.
- 37 Дээрги-Чаяакчы кезээ мөңгедө хааннап турарⁿ,
өске чоннар улузу Ооң чер-чуртундан арлып чиде бээр.
- 38 Дээрги-Чаяакчы, базындырган улустуң күзелин
дыңнап тур сен –
оларның чүрөөн быжыктыр, кулаанны оларже ээктир.
- 39 Өскүс база базындырган кижиге чөптүг шииткелиң хайырла^o;
кым-даа болза чер кырыңа улусту моон соңгаар коргутпазын.

^a Ыд. ыр. 21:1^b Ыд. ыр. 13:1; 52:1^c Ыд. ыр. 29:7^d Рим. 3:14^e Иов 20:12^f Ыд. ыр. 16:11; 36:32^g У. ч. 24:15^h Иов 38:40ⁱ Ыд. ыр. 58:4^j Мих. 7:2^k Иса. 29:15; Иез. 8:12; 9:9^l Ы. х. к. 10:18; Ос. 14:4^m Ыд. ыр. 36:17ⁿ Хост. 15:18;

Ыд. ыр. 28:10; 145:10

^o Ыд. ыр. 81:3

* 9:22 Еврей сөзүглелде бо шүлүктөн ыңай 10-гу ыр эгелээн.

10 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтии.*

^a Ыд. ыр. 7:2

¹ Дээрги-Чаяакчыдан хоргадалды алыр мен^a.
Силер менээ: «Куш ышкаш, даглардыва ужувут» –
деп чоондунар?

^b Ыд. ыр. 63:4

² Көрүңер даан: бузуттуглар чазын хере тыртып алган,
согуннарын кирижепкен^b –
мөзүзү эки улусче караңгыда адар деп турлар.

^c Ыд. ыр. 81:5

³ Ниитилелдиң үндезиннерин үреп каапканда^c,
чөптүг-шынныг кижичү нү кылып шыдаарыл?

^d Мих. 1:2; Иона 2:8;
Авв. 2:20

⁴ А Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыг өргээзинде^d,
Ооң дүжүлгези – дээрлерде^e;

^e Ыд. ыр. 2:4; Иса. 66:1

Ооң карактары хайгаарап көрүп турар,
Ооң көрүжү кижичү төрелгетенни шенеп турар^f.

^f Иов 7:18; 23:10

^g Э. д. 22:1

⁵ Дээрги-Чаяакчы буянныг-даа, бузуттуг-даа кижини шенээр^g,
күчүлелге ынак кижини көөр хөңнү чок*.

^h Э. д. 19:24; Иов 18:15

⁶ Ол оттуг көстөрни, хып турар күгүрнү^h

ⁱ Ыд. ыр. 74:9

оларже чаъс дег чагдырар,

өрттендир чиир изиг хат – оларның ижер дашказы болурⁱ.

^j Ыд. ыр. 32:5; 61:8; 98:4

⁷ Дээрги-Чаяакчы – чөптүг-шынныг,
Ол улустуң шынныг херектеринге ынак^j,
мөзүзү эки улусче чүүлдүгүнүп көөр.

11 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Сес хылдыг хөгжүм херексели үдээр. Мизмор-ыр. Давидтии.*

^k Иса. 57:1; Мих. 7:2

² Дээрги-Чаяакчы, камгала! Сеңээ бердинген кижичү артпаан-дыр,
кижичү төрелгетенниң иштинде бүзүрөп болгу дег улус чок-тур^k.

^l Ыд. ыр. 5:10; 40:6; 143:8

³ Кижичү бүрүзү өске кижичү мегелеп чугаалап турар,
олар баажыланган чүрээнден авыяас дылдары-биле авыяастап чугаалажыр^l.

⁴ Авыяас, турамык дылдарның шуптузун

Дээрги-Чаяакчы тура соп каапсын.

⁵ Ол улус: «Аксы-сөзүвүс-биле ажып тиилээр бис,

дылдарывыс бисти деткип турда,

кым биске дээрги боорул?» – дижип турар.

⁶ А Дээрги-Чаяакчы: «Мен ам түрөңги улуска – човалаңы дээш,

базындырган улуска – уё-човууру дээш болчур мен,

Мээң камгалалым алыксаан кижиниң

идегелин боттандырып бээр мен» – деп турар.

^m Ыд. ыр. 17:31; 118:140;
У. ч. 30:5

⁷ Дээрги-Чаяакчының сөстери – арыг сөстер-дир^m;

олар – чеди катап арыглаан, хайылдырар суугуга

довурактан аңгылай эзилдирген мөңгүн дег-дир.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун улузунну кадагалаар сен,

оларны шак ындыг авыяас улустан

кезээ мөңгеде камгалаар сен.

* 10:5 Азы: «Дээрги-Чаяакчы буянныг кижини шенээр, а бузуттуг, күчүлелге ынак кижини көөр хөңнү чок».

⁹ Кижиге төрөлгөтөнниң иштинде эн бак чүүл үнеледи бээрге, бузуттуг хейлер кайда-даа чоруп турар апарды.

12 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыр. Давидтии.*

² Дээрги-Чаяакчы, кажанга дээр мени уттун?

Кезээ мөңгедө уттур сен бе?^a

Кажанга дээр менден хая көрнүр сен?^b

³ Кажанга дээр ындыг бодалдар мени хинчектээрил?

Хүннү бадыр сеткил-чүрээм качыгдап тур.

Кажанга дээр дайзыннарым өрү көрдүнерил?

⁴ Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, менче көрнүп, харыыдан бер!

Карактарым чырыдып бер^c: өлүм мени удутпазын!

⁵ «Ону базып кааптым!» – деп, дайзыным сөглөвезин^d.

Тендиңейни бээримге, өжээтеним өөрүвезин.

⁶ Энерелиңге идегедим, Дээрги-Чаяакчы.

Камгалалың дээш сеткил-чүрээм байырлазын.

Меңээ көргүскен буяны дээш^e

Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаайн!

(Ыд. ыр. 52)

13 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтии.*

¹ Тенек кижиге сеткил-хөңнүңге «Бурган чок» деп түңнел кылган^f.

Ындыг улус самыыраан-дыр, чүдек-бужар херектерни

үүлгеткен-дир;

буян кылып турар кижиге тывылбаан-дыр^g.

² Дээрги-Чаяакчы дээрден кижиге төрөлгөтөнчө,

«Бурганче чүткүп турар сарыылдыг кижиге бар бе?» дээш,

куду алзы топтап көргөн^h.

³ Шупту улус Бургандан ойталап, шупту бир аай будалган болган;

буян кылып турар кижиге тывылбаан –

чаңгыс-даа кижиге чок болганⁱ.

⁴ Бузут үүлгедип турар бүгү улус черле угаан кирбези ол бе?

Олар мээң чонумну аыш-чем ышкаш

сырып турар-дыр^j база Дээрги-Чаяакчыга мөргүвес-тир.

⁵ Олар күштүг коргуушкунга алзып аар,

Бурган чөптүг-шынныг улустуң талазында болгай.

⁶ Яды кижиниң күзел-бодалын чүү деп-даа бодавас-тыр силер,

а ооң хоргадалы – Дээрги-Чаяакчы!

⁷ Сион дагдан Израильдиң камгалалы чедип келзин!

Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга эки чолду эгидерге*,

Иаков өөрүп-байырлаар, Израиль өөрүп-хөглээр.

^a Ыд. ыр. 88:47; Ыы. 5:20

^b Иов 13:24; Авв. 1:2

^c Эзра 9:8; Ыд. ыр. 18:9

^d Ы. х. к. 32:27

^e Ыд. ыр. 114:7

^f Ыд. ыр. 9:25

^g Мих. 7:2; Рим. 3:10-12

^h Э. д. 11:5; Ы. х. к. 26:15; Ыд. ыр. 32:14; 101:19

ⁱ Иов 15:16

^j У. ч. 30:14; Исз. 10:25; 34:3; Мих. 3:3

* 13:7 Азы: «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун туттуруушкундан үндүрүп кээрге».

14 *Мизмор-ыр. Давидтии.*

¹ Дээрги-Чаяакчы!

Кым Сээн өргээ-майгыныңга чурттап шыдаарыл?
Кым Сээн ыдыктыг даанга турумчуп чурттаарыл?^a

^a Ыд. ыр. 23:3-4;
Иса. 33:14-16

^b Ыд. ыр. 105:3

^c Лев. 19:16

^d Башт. 11:35

^e Лев. 25:36; Иез. 18:8

^f Хост. 23:5

² Чүгле арыг шынчы оруктар-биле чоруур,
чөптүг чүүлдер кылыр кижиги^b;
³ сеткилиниң ханызындан шынны чугаалаар,
аксы-дылы-биле нүгүлдесес^c,
өске кижиге бак чүве кылбас,
чанында кижини бак атка киирбес кижиги;
⁴ Бурганның тооп көрбээн улузун куду көөр,
Дээрги-Чаяакчыдан коргар улусту мактаар,
бодунга хора чедирги дег-даа даңгырак бергеш,
аксы-сөзүн ээлээр кижиги^d;
⁵ акша-мөңгүнүн чээлиге бергеш, ажык-кончаа дилесес^e,
буруу чок кижиге удурланыр дээш хээли албас кижиги^f.
Ынчаар чурттап чоруур кижиге кезээ мөңгеден тендиш дивес.

15 *Миктам-ыр. Давидтии.*

¹ Мени кадагалап көр, Бурганым,

хоргадалды Сенден алыр болгай мен.

² Дээрги-Чаяакчыга: «Сен – мээң Дээргим сен,
меңээ Сенден өске ачы-буян чок*» – деп чугааладым^g.

³ Оон чер кырында ыдыктыг чонунче – ат-алдарлыг улузунче
бүгү күзел-чүткүлүм угланды^{**}.

⁴ Өске бурганче далашкан улустун түрегдели көвүдесин;
мен оларның хан төккөн өргүлдеринге киришпес мен,
оларның бурганнарының аттарын безин адаар хөңнүм чок^h.

^g Ыд. ыр. 72:25

^h Хост. 23:13; Иис. 23:7;
Ос. 2:17; Зах. 13:2

ⁱ Сан. 18:20;
Иер. 10:16; 51:19;
Ыы. 3:24

⁵ Дээрги-Чаяакчы – мээң үлүүм сенⁱ,
салым-чолум Сенден хамааржыр.

⁶ Мээң хувааглыг черимниң кызыгаарын
каас-чараш черлер таварты эрттирген сен,
мээң Сенден алган өнчүм өндүр-чаагай-дыр.

⁷ Мени угаан киир сургаан Дээрги-Чаяакчыны
алгап-йөрээр мен, дүне безин ишти-хөңнүм мени сургап турар.

⁸ Дээрги-Чаяакчыдан үргүлчү карак салбайн чордум,
Ол мээң-биле-дир, ынчангаш тендиш дивес менⁱ.

^j Ыд. ыр. 108:31;
Аж.-ч. 2:25-28

⁹ Ынчангаш мээң чүрээм өөрүп-байырлаан,
мээң сеткилим өөрүп-хөглээн,

мага-бодумга кандыг-даа айыыл кыжанмас-тыр.

¹⁰ Сен мээң амы-тынымны өлүглөр ораныңга калдырбас сен,
Сеңээ бердинген чалчаңны тамыже киирбес сен^k.

^k Иов 33:28;
Ыд. ыр. 29:4; 48:16;
85:13; Иса. 38:17;
Аж.-ч. 2:27

^l Мф. 7:14

¹¹ Сен меңээ амыдыралче орукту^l айтып бээр сен;

* 15:2 Азы: «Мээң ачы-буяным Сеңээ херек чок».

** 15:3 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээң күзел-чүткүлүм – ол черниң бурганнарыңга бараан болуру турган».

Сээң-биле кады турарымга, өөрүшкү мени бүргээр,
Сээң холунда аас-кежик кезээ мөңгедө бар.

16 *Мөргүл. Давидтин^а.*

^а Ыд. ыр. 85:1; 141:1

¹ Дээрги-Чаяакчы, мээң актыымны дыңна,
дуза дилээн алгы-кышкымче кичээнгейден сал,
мөгелевес аксы-дылымдан үнген мөргүлүмнү дыңна.

² Сен мени чөптүг шииткел-биле шиит,
карактарың чөптүг шынны көрүп турзун.

³ Сен мээң чүрээмни шенеп, дүне када кээп чордун;
шенеп көргөш, бузуттуг бодал тыппайн бардын^б.

^б Иов 23:10; Ыд. ыр. 65:10

⁴ Кижилерниң кылып чорууру ышкаш,
аксы-дылымдан бачыттыг сөс үнмеди,
Сээң сөстериңниң аайындан эртпейн,
каржы-бак кижиниң оруун эдереринден кичээнип келдим.

⁵ Сээң айтып бергениң оруктардан
мээң буттарым өскээр барбас, чандыр баспас^с.

^с Иов 23:11

⁶ Сени кыйгырып тур мен,
дыңнап каарыңны билир мен, Бурганым:
кулаң менче ээктирип, сөстөрүмни дыңнап көрөм.

⁷ Кайгамчык арга-биле энерелиң көргүзүп көрд^д,
Сен Бодуңнуң күчүлүг холуң-биле
хоргада дилээн улусту дайзыннардан камгалаар сен;

^д Ыд. ыр. 30:22

⁸ Сен мени карак огу дег кадагала^е,
чалгыннарың адаанга мени чажырып ал^ф.

^е Ы. х. к. 32:10; Зах. 2:8

⁹ Менче халдап турар бузуттуглардан, мени бүзээлеп алган,
амы-тынымга кыжанган дайзыннардан кадагала.

^ф Руф 2:12; Ыд. ыр. 35:8;
56:2; 62:8; 90:4

¹⁰ Олар дээрге чүректери доңгун^г,
адыыргак сөстөр чугаалаар улус-тур.

^г Ыд. ыр. 118:70

¹¹ Базым санай мени ам бүзээлеп турлар,
черже чыттыр базып аарын күзеп,
менче кезе кайгаарлар-дыр.

¹² Олар олча хайдынып, чимзенген арзылаң дег-дир,
ажыт черлерде кеденип орар араатан аңга дөмей-дир^h.

^h Иов 38:40; Ыд. ыр. 9:29

¹³ Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем,
оларже уткуй үнүп, дискөк кырынга олуртувут.
Бодуңнуң хылыжың-биле мээң амь-тынымны
бузуттуг кижиден камгалап көр;

¹⁴ өлүр тынныг улустан Бодуңнуң холуң-биле
камгалап көр, Дээрги-Чаяакчы;
олар дээрге дашказы бо чуртталганың
хөреңги-байлаа-биле долдунган улус-тур,
а Сен оларның хырнын Бодуңнуң шаңналың-биле* долдуарар сен;
оларның ажы-төлү тоткаш,

* 16:14 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. «Шаңналың-биле» деп сөстүң болгу дег өске утказы мындыг: «Кеземчең-биле».

артыкшылын боттарының ажы-төлүнгө арттырып каарлар.

¹⁵ А мен актыг болуп, Сээң шырай-арныңче көөр мен, оттуп келгеш, Сээң арның көргеш, таалап ханар мен^а.

^а Иов 19:26; 33:26

(2 Хаан. 22)

17 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалчазы Давидти ооң хамык дайзыннарының болгаш Саулдуң холундан адырып каарга, Давидтиң Дээрги-Чаяакчыга ырлаан ырының сөстери бо-дур. Ол мынча дээн:

² Дээрги-Чаяакчы, мээң күчү-күжүм сен, Сеңээ ынак-тыр мен!^б

³ Дээрги-Чаяакчы – мээң быжыг шивээм, хоргадалым, камгалалым.

Мээң Бурганым – чалым-хаям^с. Ол – дозуг-камгалалым^д,

мени камгалап турар күчү-күш, мээң чаглаам.

⁴ Макталга төлөптиг Дээрги-Чаяакчыдан^е

дуза дилеп кый деп, дайзыннарымдан камгалалды алып мен.

^б Ы. х. к. 6:5;

Ыд. ыр. 114:1

^с Ыд. ыр. 18:15; 30:3-4;
70:3; 90:2; 143:2

^д Э. д. 15:1

^е 1 Чыл. 16:25;

Ыд. ыр. 47:2; 95:4; 144:3

⁵ Өлүмнүң четкилери мени ораап алган,

өлүмнүг айыыл эккээр суглар мени сүртеткен^ф;

⁶ алды оранның кинчилери мени бектеп алган,

өлүмнүң дузаа мурнумда салдырган^г.

⁷ Кызагдалга алыскаш,

Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кый дидим,

мээң Бурганымдан дуза дилеп алгырдым.

Ол Бодунуң өргээзинден мээң үнүмнү дыңнап кагды,

дилег-кыйгым Ооң мурнунга чеде берди^г.

^ф Ыд. ыр. 41:7; 92:4;

Иона 2:4

^г Ыд. ыр. 114:3

^г Иона 2:8

⁸ Чер шимчеп, сирилээн,

даглар дөжээнге чедир божаңнаан –

Дээрги-Чаяакчының киленинден сирилеш дээн^и.

⁹ Ол килеңнээрге, думчуундан – ыш,

аксындан – өрттендир чиир чалынныг от

аттыгып үнүп, изиг көстер кызанайндыр хып турган^и.

¹⁰ Ол кудай-дээрни ээктир тырткаш, дүжүп келген^к,

кара булут кырынга буттарын салып алган^л.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы херувимни* мунупкаш,

хатты чалгын кылгаш, кылайтыр ужуп чорупкан^м.

¹² Ол дүмбей караңгыны шугланып,

дээрде чаъстыг кара булуттарже чаштып кире берген^н.

¹³ Дээрги-Чаяакчының мурнунга чырык чайынналып,

долу биле чаңныктарын чашкан булуттар көжүп турган^о.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы кудай-дээрге диңмиттиг диңмирээн –

Дээди Өрүкүнүн үнү, долу биле чаңныктар чажып, чыжыраан^п.

¹⁵ Ол согуннарын салып^п,

дайзыннарын тарай сывырыпкан,

эмгежок чаңныктарын дүжүрүп, оларны девидедипкен^р.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы,

Сээң түрлүг үнүнден, Сээң эзиннээн тыныжындан

^и Башт. 5:5;

Ыд. ыр. 76:18; 96:4

^и Ыд. ыр. 20:9;

Иса. 30:33; Иез. 20:48

^к Ыд. ыр. 143:5; Иса. 64:1

^л Наум 1:3

^м Ыд. ыр. 103:3

^н Хост. 20:21;

Ыд. ыр. 96:2

^о Иис. 10:11; Иса. 30:30

^п 1 Хаан. 2:10; Иов 37:4-5;

Ыд. ыр. 67:34; 76:18-19

^п Авв. 3:11; Зах. 9:14

^р 1 Хаан. 7:10

* 17:11 Мында херувимни дайынчы аът-хөлге кылдыр көргүскен азы Дээрги-Чаяакчыны херувим сөөрткен чуузада олурар кылдыр көргүскен.

далай-суглар дүвү көстүп, сыыгап^a,
өртемчей өзээнге чедир ажыттынып келген.

^a Хост. 15:8;
Ыд. ыр. 105:9

¹⁷ Бурган бедик дээрден ээкекеш, мени сегирип алгаш,
терең ээрем суглардан ушта тыртып каан^b;

^b Ыд. ыр. 143:7

¹⁸ Ол мени күчү-күштүг дайзындан,
күш-шыдалы менден ажыг өжэтеннерден камгалап каан^c.

^c Ыд. ыр. 141:6

¹⁹ Дайзыннарарым менче айыыл-халапка алысканым хүнде халдап келген,
а Дээрги-Чаяакчы меңээ чөленгиш болган.

²⁰ Ол мени шөлээн черже үндүрүп, камгалап каан^d –
чүге дээрге мен Ооң сеткилинге кирген болган мен.

^d Ыд. ыр. 30:8; 117:5

²¹ Дээрги-Чаяакчы чөптүүм дээш меңээ ачы-буян көргүскен,
холдарым ары дээш мени шаңнаан^e.

^e 1 Хаан. 26:23; Иов 22:30

²² Мен Дээрги-Чаяакчының
оруктарындан соора барбаан мен,
Бурганымның мурнунга бузутче чайгылбаан мен;

²³ Ооң бүгү айтышкыннарын эдерип чоруур мен,
Ооң дүрүм-хоойлуларындан ойталаваан мен.

²⁴ Мен Ооң мурнунга кем-буруу чок мен,
бачыт үүлгетпес дээш кичээнип чор мен^f;

^f Э. д. 6:9; Иов 1:1

²⁵ Дээрги-Чаяакчы мээң чөптүүм көргөш,
Ооң мурнунга холдарымның арыын көргөш, мени шаңнаан.

²⁶ Сеңээ шынчы улуска Сен база шынчы сен,
ак сеткилдиг кижиге ак сеткилдиг сен;

²⁷ арыг улуска арыг сен, а бузуттуг улуска хамаарылган багай;

²⁸ биче сеткилдиг улусту камгалап турар сен,
а адыргак улусту куду көрүп турар сен^g.

^g Ыд. ыр. 100:5

²⁹ Дээрги-Чаяакчы, чырыткымны кыпсып турар сен^h,
дүмбей өттүр меңээ чырыдып турар сен,
Бурганым Дээрги-Чаяакчы.

^h 2 Хаан. 21:17;
4 Хаан. 8:20;
Ыд. ыр. 131:17

³⁰ Сээң ачында аг-шеригни базып каар мен,
Бурганым ачызында шивээлер ханаларын ажа халыыр мен.

³¹ Бурган! – Ооң оруу болбаазыраңгайⁱ,
Дээрги-Чаяакчының сөзү арыг шынчы^j;
Оон хоргадап алган бүгү улуска Ол – дозуг-камгалал^k.

ⁱ Ы. х. к. 32:4; Мф. 5:48

^j Ыд. ыр. 11:7; У. ч. 30:5

^k Э. д. 15:1

³² Дээрги-Чаяакчыдан өске, Бурган кымыл^l;
Бурганывыстан өске, чалым-хая бар бе?

^l 4 Хаан. 5:15; Иса. 45:5;
Дан. 2:47

³³ Бурган күш-шыдалды мээң шыңганнарарымга синирип,
ак орукту меңээ айтып берип турар;

³⁴ буттарымны сыынны дег кылып,
мени бедиктерже үндүрүп турар^m;

^m Ы. х. к. 32:13;

Иса. 58:14; Авв. 3:19

³⁵ холдарымны чаа-дайынга өөредип турар,
хүлер чаны хере тыртыптар күштүг менⁿ.

ⁿ Ыд. ыр. 143:1

³⁶ Сен меңээ Бодуңнун дозуг-камгалалыңны тутсуп берген сен,
ушпазын дээш, мени холуң-биле туткан сен,
Сээң деткимчең мени өндүр улуг кижиге кылып турар.

³⁷ Сен мээн оруумдан доктар-моондакты чайладып,
балдырларымны сирилес быжыг кылып каан сен.

^a Хост. 23:27

³⁸ Дайзыннарарымны истеп-сүргөш, чыпшыр чедер мен^a,
оларны узуткап кагбаан шаамда, дедир эгбес мен.

³⁹ Оларны чыттыр шаварымга, олчаан туруп шыдавастар –
буттарым адаанга калырлар.

⁴⁰ Сен дайын чорудар күш-шыдалды шыңганнырарымга сиңирдин,
менче халдап келгеннерни мээң буттарым адаанга салып тур сен.

^b Хост. 23:27

⁴¹ Дайзыннарарымның ооргазын меңээ көргүзүп, дезеринче албадаптың^b,
өжээннеримни узуткап кагдым.

⁴² Олар алгырып турду, ынчалза-даа камгалакчызы чок-тур;
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээрге, оларга харыы бербес-тир^c.

^c Иов 27:9; У. ч. 15:29

⁴³ Оларны, хатка бөөлдеткен довурак дег,
тарадыр эстедиптер мен,

^d Мих. 7:10; Зах. 10:5

кудумчуда малгаш дег, таптай басып кааптар мен!^d

⁴⁴ Сен мени чонумнун үймээнинден камгаладын,
аймак-чоннарның бажынга олуртуп кагдың;

^e Иса. 55:5

безин билбес турганым чон ам меңээ бараан болуп турар^e;

⁴⁵ олар мээң дугайымда дыңнап кааш, дораан-на чагыртты,
өске чер чурттуглар меңээ чашпаалап турар^f.

^f Ы. х. к. 33:29

⁴⁶ Өске черлер улузунун сузу бастынып,
шивээлеринден сириңейнип үнүп турду^g.

^g Мих. 7:17

⁴⁷ Дээрги-Чаяакчы дириг! Мээң чөлөнгиш-хаямга алдар!
Мени камгалап турар Бурган кымдан-даа арттыр мактатсын!

⁴⁸ Ол – мен дээш өжээн негээр,

^h Ыд. ыр. 46:3

чоннарны меңээ чагыртып турар^h,

⁴⁹ дайзыннарарымдан мени камгалап турар Бурган-дыр.

Мени Сен меңээ удурланган улустан бедидир көдүрүп,
каржы-дошкун кижиден камгалап турар сен.

⁵⁰ Ол дээш, Сени өске чоннар мурнунга
алдаржыдар мен, Дээрги-Чаяакчы,

ⁱ Рим. 15:9

Сээң адыңны алгап ырлаар менⁱ.

⁵¹ Дээрги-Чаяакчы шилип алган хаанынга
өндүр улуг тиилелгелерни шаңнап турар^j,

^j Ыд. ыр. 143:10

Ол Давидке болгаш ооң үре-салгалынга
кезээ мөңгедэ энерелдиг!^k

^k 2 Хаан. 7:16

18 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыр. Давидтии.
² Дээрлер Бурганның алдарын медээлеп тур,
бопурук кудай-дээр Ооң холдарының ажил-херектерин
тоожуп тур!¹

¹ Ыд. ыр. 49:6; 88:6; 96:6

³ Хүн дараазында хүнге сөстү дамчыдар,
дүн дараазында дүнге билигни ажыдар.

⁴ Оларның үнү дыңналбас, сөзү, чугаазы чок-даа болза,

⁵ үн-чугаазы бүгү чер-делегейге дыңналып эртер,
а сөстери өртемчейниң кыдыгларынга чедер^a.

^a Рим. 10:18

Бурган дээрлерде хүннүң өргээзин тургузуп алган.

⁶ А хүн, күдээ дег,

куда соонда хонган өрээлинден үнүп кээр^b,
эртер оруун төндүр маңнап бар чыда^c, мөге-шыырак кижиге дег өөрүүр.

^b Иоил 2:16

^c Эккл. 1:5

⁷ Ол дээрниң бир кыдыындан үнүп келгеш,
өске кыдыынга чедир көжүп хүннээр,
ооң изиинден чүү-даа чүве чаштынып шыдава.

⁸ Дээрги-Чаяакчының дүрүм-хоойлузу ·болбаазыраңгай^d,
сеткил-сагышты тынгарар^e;

^d Ы. х. к. 4:7

^e Ыд. ыр. 22:3

Ооң чугаалаан сөстери шынныг, кенен улусту угаан кирир^f.

^f Ыд. ыр. 118:130

⁹ Дээрги-Чаяакчының айтышкыннары чөптүг, чүректи өөртүр^g;

^g Рим. 7:12

Ооң чагыы чырыткылыг, карактарны чырыдар^h.

^h Ыд. ыр. 12:4

¹⁰ Дээрги-Чаяакчыдан коргар чорук –
арыг база кезээ мөңгеде артар.

Дээрги-Чаяакчының шиитпирлери –
алыс шынныг, шуптузу чөптүгⁱ;

ⁱ Ыд. ыр. 118:142, 151, 160

¹¹ олар алдындан – аажок хөй арыг алдындан күзенчиг^j,
ары өөндөн алган ары чигиринден амданныг^k.

^j У. ч. 3:14; 8:10

^k У. ч. 24:13

¹² Сээн чалчаң ол бүгүден өөредигни алып,
оларны сагыыры – өндүр улуг шаңналды эккээр.

¹³ Чагырыгларын эскерип шыдаар кижиге бар бе?

Бодумнуң ожаап билбээним бачыттарымдан мени арыгла.

¹⁴ Сагыштыгы-биле үүлгеткен бачыттардан база

Бодумнуң чалчаңны чайладып көр^l –

^l Сан. 15:30

олар мени чагырбазын^m. Мен ынчан актыг апарып,
аажок улуг кемниг херек дээш буруудава мен.

^m Рим. 6:12, 14

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы – чалым-хаям сенⁿ, Камгалакчым сен!

ⁿ Ыд. ыр. 17:3

Мээн аксымдан үнген сөстер биле чүрээмниң бодалдары

Сеңээ таарымчалыг болзун.

19 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
Мизмор-ыр. Давидтии.

² Айыыл-халап хүнүнде Дээрги-Чаяакчы сени дыңнап кагзын –
Израильдиң Бурганының ады сени кижиге четпес бедикче көдүрзүн^o.

^o Ыд. ыр. 68:30;

У. ч. 18:11

³ Ол сенче ыдыктыг черден дузадан чорутсун,

·Сион дагдан сени деткизин^p.

^p Ыд. ыр. 127:5; 133:3

⁴ Сээн салганың бүгү өргүлдерни бодап келзин,
бүрүн өрттеткен өргүлүнче сеткил ханышкын-биле көрүп,
хүлээп алзын. *Сэла*

⁵ Дээрги-Чаяакчы сээн күзээн чүвөнни хайырлазын,
сээн бодап алган бүгү чүүлдерини боттандырып берзин^q.

^q Ыд. ыр. 20:3

⁶ Сээн тирилелген дээш өөрүп-байырлаар бис,

Бурганывыстың ады дээш тугувус көдүрер бис.
Дээрги-Чаяакчы шупту дилеглериңни күүсетсин.

⁷ Мен ам билир мен – Дээрги-Чаяакчы
Бодунуң шилип алган хаанын камгалап турар,
Ооң күштүг холу ыдыктыг дээрлеринден
аңаа харыылап, тиилелгени хайырлап турар.

⁸ Чамдык улус дайынчы тергелери-биле,
өске улус – айттары-биле мактаныр^a,
а бис Дээрги-Чаяакчының ады-биле –
Бурганывыстың ады-биле мактанып турар бис!^b
⁹ Ол улус чайгыла бергеш, буурап каар,
а бис бут кырынга чайгылыш чок турар бис.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы, хаанны камгала,
дуза дилеп кый дээривиске, харыыла!

20 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
Мизмор-ыр. Давидтии.

² Дээрги-Чаяакчы! Сээң күчү-күжүң дээш,
хаан өөрүшкү-маңнайлыг тур,
Сенден келген камгалал дээш канчаар-даа аажок өөрүп-хөглеп тур!^c
³ Сен ооң күзээн чүүлдерин күүседип бердиң^d,
ооң аксындан үнген дилег-сөзүңден ойталавадың. *Сэла*
⁴ Сен ону ачы-буян долган алгыш-йөрээл-биле уткудуң,
ооң бажынга алдын оваадайны кедирдиң.

⁵ Хаан Сенден амыдыралдың тыныжын диледи,
Сен аңаа кезээ мөңгедө узун назынны хайырладың^e.
⁶ Сенден келген камгалал дээш, ол өндүр улуг алдарлыг апарды:
Сен аңаа чайынналчак мактал-хүндүнү хайырладың.
⁷ Сен аңаа ачы-буяныңны кезээ мөңгедө бердиң,
Сээң чаныңга турарга тыптыр
өөрүшкүнү шаңнап, ону хөглеттиң.
⁸ Хаан Дээрги-Чаяакчыга идегээр,
Дээди Өрүкүнүң энерелиниң ачызында тендиш дивес^f.

⁹ Сээң* холуң шупту дайзыннарыңны тудуп алып,
күштүг холуң шупту өжэтеннериңни тудуп алып.

¹⁰ Килеңнээн үеңдө оларга оттуг суугу дег сен^g;
Дээрги-Чаяакчы аажок килеңнээш,
оларның бажын чиир, олар отка чиртип аарлар^h.

¹¹ Сен оларның үре-салгалын чырык чер кырынга,
оларның салгакчыларын кижиге төрөлгөтөн аразынга
амылыг арттырбас сенⁱ.

¹² Сээң удур кара сагыштап турган дайзыннар болгай,

^a Ыд. ыр. 32:17;
Иса. 31:1; 36:9

^b ¹ Хаан. 17:45; У. ч. 21:31

^c Ыд. ыр. 27:7

^d Ыд. ыр. 19:5

^e ⁴ Хаан. 20:6;
Ыд. ыр. 60:6; 90:16

^f Ыд. ыр. 15:8

^g Ыд. ыр. 17:9; Мал. 4:1

^h Иов 15:34; 20:26;
Ыд. ыр. 96:3; Евр. 10:27

ⁱ Иов 18:19

ынчалза-даа ол кара сагыжын боттандырап харыы чок-тур!

¹³ Сен чаларың согуннарын оларның арыннарынче шыгаагаш, оларны хая көрүндүрүп, дестирер сен^a.

^a Ыд. ыр. 17:15

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы, Бодуңнуң күжүң-биле кымдан-даа бедидир көдүрүл, Сээң күчү-күжүңнү алгап ырлап, алдаржыдаал!

21 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Даң хаязының ивизи» деп аялга үдээр.

Мизмор-ыр. Давидтии.

² Мээң Бурганым! Мээң Бурганым! Чүү дээш мени кааптың?^b

^b Мф. 27:46; Мк. 15:34

Сен мени камгалаарын көңүс бодавайн тур сен, мээң дуза дилээн кыйгымдан ырак-тыр сен^c.

^c Ыд. ыр. 9:22; Ыы. 3:8

³ Бурганым! Хүндүс Сени кыйгырып тур мен – а Сен харыы бербейн тур сен; дүне база оожургал чок болу бердим^d.

^d Ыд. ыр. 87:2

⁴ А Сен – Ыдыктыг Чагырыкчы сен, израиль чон Сени мактап турар.

⁵ Ада-өгбелеривис Сеңээ идегеп, ынанып чорааннар, а Сен оларны кадагалап келдин.

⁶ Олар Сени кыйгырып турганнар – камгалалды ап-даа келгеннер^e; Сеңээ ынанып чорааннар, идегели хоозун болбаан.

^e Башт. 3:9

⁷ А мен – кижиге эвес, курт-тур мен^f, улуска бак сөгледиң, чонга дора көрдүрүп чор мен^g.

^f Иов 25:6; Иса. 41:14

^g Иса. 49:7; 53:3

⁸⁻⁹ Көрүп турар бүгү улус мени аксы-биле дузап, баштарын чайып: «Ол кижиге Дээрги-Чаяакчыга ынанып турду. Ынчангаш ол Дээрги-Чаяакчыга эргим болза, Ол аңаа болчуп, камгалазын^h» – деп кочулап турдуⁱ.

^h Ыд. ыр. 90:14

ⁱ Мф. 27:39-43;

Мк. 15:29-32;

Лк. 23:35-37

¹⁰ А Сен – мени хырын иштинден ужулгаш, меңээ айыыл чок болур кылдыр иемниң хоюнга салып каан Бурган сен^j.

^j Ыд. ыр. 71:6

¹¹ Төрүттүнүп кээримге-ле, мени Сеңээ тураскаадып берипкен, иемден төрүттүнгенимден-не Сен – мээң Бурганым сен.

¹² Менден ыравайн көр – айыыл-халап чоокшулап кел чыдыр, а меңээ дуза кадар кижиге чок-тур^k.

^k Ыд. ыр. 106:12

¹³ Хөй дайзыннар мени бүзээледи, Васанның күштүг бугалары дег, үглөп келди^l;

^l Ыд. ыр. 117:10-12;

Иер. 50:27; Ам. 4:1

¹⁴ олар менче, олчазын үзе-чаза соп, ырланган арзылаң дег, диштерин шаарартып тур.

¹⁵ Сеткил-сагыжым суг дег ага берди^m,

^m Ыд. ыр. 118:28

шупту сөөктерим кадырылды; чүрээм чук дег чымчай бергеш, иштимге кээп эсти берди.

- ¹⁶ Өрттедип турар дой саваның суу дег,
күш-шыдалым соглуп кагды, өгүмге дылым чыпшына берди,
Сен мени, өлүп калзын дээш, довуракче октаптың.
- ^a Ыд. ыр. 58:7 ¹⁷ Бак хейлер мени ыттар дег бүзээлеп^a,
мөөнү-биле үглөп келген, хол-будумну үзе-чаза соп каапкан*.
- ^b Лк. 23:35 ¹⁸ Дөрт сөөк кижии апардым,
а дайзыннарарым менче кайгап, топтап көрүп тур^b.
- ^c Ин. 19:24 ¹⁹ Хептеримни аразында үлежип ап,
хөйлецим алыр дээш үлүг тыртып турлар^c.
- ²⁰ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, менден ыравайн көр,
мээң күчүм-дүр сен, дузалаар дээш далажып көр!
- ^d Ыд. ыр. 34:17; Флп. 3:2 ²¹ Амы-тынымны хылыштан камгала,
дың чаңгыс тынымны ол ыттардан камгала^d;
- ^e 2 Тим. 4:17 ²² арзылаң аксындан^e, үзер бугалар мыйыстарындан
мени чайлат, меңээ харыылап көр.
- ^f Евр. 2:12 ²³ Сээң адыңны ха-дуңма чонумга медээлээр мен,
чыыш мурнунга Сени алгап-мактаар мен^f.
- ^g Ыд. ыр. 134:20 ²⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар улус, Ону алгап-мактаңар!^g
Иаковтун бүгү салгалы, Ону алдаржыдыңар,
Израильдин бүгү чону, Оон коргуңар!
- ²⁵ Дээрги-Чаяакчы түрегдээн кижини тоовайн барбаан,
оон дилээн херексвейн барбаан, оон хая көрүммээн,
а кажан ол Бодун кый дээрге, дыңнап каан.
- ^h Ыд. ыр. 34:18 ²⁶ Эңмежок чоннуң чыыжыңга
Сени мактаан сөстөрүм Сенден кээр^h;
Сенден коргар улус мурнунга
- ⁱ Лев. 7:16 ²⁷ Түрегдээн күжүрлер аштанып-чемненип, тотсун,
Дээрги-Чаяакчыже чүткээн улус Ону алгап-мактазын;
силерниң чүректериңер турбайн,
кезээ мөңгеде согар болзун!
- ²⁸ Дээрги-Чаяакчыны сактып келгеш,
чер-делегейниң кыдыгларында
чурттаан улус Олче эглип кээр,
Оон мурнунга бүгү аймак-чоннар кээп, мөгөөр^j;
- ^j Ыд. ыр. 95:7; Соф. 2:11 ²⁹ чүге дээрге чагырга – Ооңуу-дур^k,
чоннарның Чагырыкчызы – Ол-дур.
- ^k Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21;
Зах. 14:9; Лк. 1:33;
1 Кор. 15:24;
Ажыд. 11:15 ³⁰ Чер-делегейде күш-шыдалдыг бүгү улус
ылапты-биле Анаа мөгөөр;
довурак-доозун бооп хуулуп бар чыдар, өлүр тынныг бүгү улус
Оон мурнунга сөгүрүүр.
- ^l Ыд. ыр. 101:19 ³¹ Келир салгалдар Дээргиге бараан болур,
Оон дугайында салгалдан салгал дамчып медээлээр^l.
- ³² Олар келир үеде төрүттүнер улуска

* 21:17 «Үзе-чаза соп каапкан» деп сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелдерде: «Хүлүп-шарып каапкан-нар», «Өттүр шанчып кааннар», «Арзылаңны дег» деп бижээн.

Дээрги-Чаяакчының чөптүүн,
Ооң кылган ажил-херектерин чугаалап бээр^а.

^а Ыд. ыр. 77:6; 101:19

22 *Мизмор-ыр. Давидтии.*
¹ Дээрги-Чаяакчы – мээн Кадарчым^б.

Мээн хереглээн бүгү чүвем бар^с.

² Ол мени оът-сигени хөлбөң ногаан шынааларга одарладыр^д,

оожум сугларга чедире бээр,

³ сеткилимге чаа күштү хайырлаар^е.

Ол мени Бодунуң ат-алдары дээш

шынныг оруктар-биле эдертип бар чыдар^ф.

⁴ Дүмбей караңгы шынаа таварты эртип бар чытсымза-даа^г,

айыыл-халаптан кортпас мен^h – Сен мээң-биле болгай сен,

даянгыгыжың биле шыкпыгыжың мени камгалап, оожургадыр^и.

^б Ыд. ыр. 79:2;
Эккл. 12:11; Иса. 40:11;
Иез. 34:11; Ин. 10:11
^с Флп. 4:19
^д Иез. 34:14; Ин. 10:9
^е Ыд. ыр. 18:8

^ф У. ч. 4:11; 8:20

^г Ыд. ыр. 137:7

^h У. ч. 10:9; Иса. 43:2

^и Мих. 7:14

⁵ Дайзыннарым көрүп турда, Сен меңээ дой кылдың,

бажымны олива үзү-биле хүндүлөп чаап бердиң^j,

мээң кежиим аяа чык долу-дур!

⁶ Буян биле энерелиң бүгү чуртталгамда мени үдеп чоруур –

Сээң өргээнге кезээде туруп аар мен^{*}, Дээрги-Чаяакчы.

^j Ыд. ыр. 91:11; У. ч. 27:9;
Эккл. 9:8; Лк. 7:46

23 *Давидтии. Мизмор-ыр.*
¹ Чер-делегей болгаш ону долган бүгү чүве,

өртемчей болгаш ында чурттаан бүгү амытаннар

Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр^k;

² Ол чер-делегейниң үндезиннерин далай, сугларга быжыглап каан^l.

³ Дээрги-Чаяакчының даанче кым үнүп болурул,

Ооң ыдыктыг черинге кым туруп болурул?^m

⁴ Арыг холдарлыг, актыг чүректигⁿ, хей черге дангырак бербээн^{**},

меге аазаашкын кылбаан кижиге ол-дур.

⁵ Шак ол кижиге Дээрги-Чаяакчының ачы-буянын алыр,

бодунуң Камгалакчызы Бургандан чөптүг шаңналды алыр.

⁶ Дээрги-Чаяакчыже чүткээн, Израильдиң Бурганы Сени^{***}

эдериксээн улус ындыг боор-дур. *Сэла*

⁷ Хаалгалар, бажынар көдүрүнер,

үе-дүптеги эжиктер, ажыттынып көдүрлүнер^o –

алдарлыг Хаан кирип келзин!

⁸ Ол алдарлыг Хаан кымыл? –

Күчү-күштүг, мөге-шыырак Дээрги-Чаяакчы ол-дур,

чаа-дайынга күжүн көргүзөр Дээрги-Чаяакчы ол-дур^p.

⁹ Хаалгалар, бажынар көдүрүнер,

үе-дүптеги эжиктер, ажыттынып көдүрлүнер –

алдарлыг Хаан кирип келзин!

^k Хост. 9:29; Иов 41:3;

Ыд. ыр. 49:12; 88:11

^l Хаан. 2:8;

Ыд. ыр. 101:26; 103:5;

У. ч. 8:29

^m Ыд. ыр. 14:1-5;

Иса. 33:14-16

ⁿ Ыд. ыр. 50:12; Мф. 5:8

^o Ыд. ыр. 117:19-20;
Иса. 26:2

^p Хост. 15:3

* 22:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Дедир ээп кээр мен» деп бижээн.

** 23:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Хей черге Мээң адым-биле дангыраглаваан» деп бижээн.

*** 23:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Бурган Сени» деп сөстөр чок.

^a Мал. 1:14

¹⁰ Шак ол алдарлыг Хаан кымыл?^a
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы – алдарлыг Хаан ол-дур! *Сэла*

24 *Давидтин.*

^b Ыд. ыр. 85:4; 142:8

κ ¹ Дээрги-Чаяакчы,
(алеп) сеткил-сагыжымдан Сеңээ мөргүп тур мен^b;

Ϟ ² Бурганым, Сеңээ ынанып тур мен.

(бет) Адым баксыравазын, дайзыннарым мени ажып тиилевезин;

^c Иса. 49:23

λ ³ Сеңээ идегээр улустуң база ады баксыравазын^c,

(гимел) хей черге өскерлип турар улус харын бак атка кирзин.

^d Ыд. ыр. 26:11; 85:11

Ɑ ⁴ Дээрги-Чаяакчы,
(далет) оруктарың менээ айтып бер, эртер оруктарыңга мени өөрөт^d.

^e Ыд. ыр. 25:3

Ɱ ⁵ Сээң шыныңче мени эдертип, өөредип көр^e,

(хе) мени камгалаар Бурганым болгай сен,
хүннүң-не Сеңээ идегээр-дир мен.

^f Ыд. ыр. 102:17

Ɐ ⁶ Дээрги-Чаяакчы, ээ хайыралың, энерелиң бода,
(зайин) олар кезээ мөңгеде бар болгай^f.

^g Иов 13:26;
Ыд. ыр. 118:9; Иер. 3:25

Ɒ ⁷ Аныяк шаамның бачыгтарын, кемниг херектерин сагынма^g,
(хет) Дээрги-Чаяакчы, ачы-буянның

^h Ыд. ыр. 50:3

болгаш энерелдиң-биле мени бода!^h

ⱱ ⁸ Дээрги-Чаяакчы ачылыг база чөптүг болгаш,
(тет) бачыттыгларга орук айтыр;

Ⱳ ⁹ Биче сеткилдиг улусту шын чурттаар кылдыр сургап,

(йод) Бодунун оруктарыңга өөредир.

ⱳ ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының бүгү оруктары –

(каф) Ооң чагыг-керээзи биле дүрүм-хоойлузун
сагып чоруур улуска шынчы энерел ол-дур.

ⁱ Иер. 14:7

ⱴ ¹¹ Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң ат-алдарыңны бодаашⁱ,

^j Ыд. ыр. 78:9; Дан. 9:19

(ламед) мээң бачыдымны өршээ^j – бачыдым аажок улуг болгай.

Ⱶ ¹² Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижиге

(мем) Ол кандыг орукту шилип алырын айтып бээр.

^k Ыд. ыр. 36:22; У. ч. 2:21;
Иса. 60:21

ⱶ ¹³ Шак ол кижиниң амыдыралы буян көрүп эртер,

(нун) а үре-салгалы чер-чуртту салгап алыр^k.

ⱷ ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар улуска Ол арга-сүмезин бээр,

(самех) оларга Бодунуң чагыг-керээзин ажыдар.

^l 2 Чыл. 20:12;

Ыд. ыр. 122:1-2; 140:8

ⱸ ¹⁵ Мээң карактарым кезээде Дээрги-Чаяакчыже көрүп турар!^l,
(айин) Ол мээң буттарымны какпа-дузактан адырып турар болгай.

ⱹ ¹⁶ Көрүжүңнү менче углап, менче ээ көрнүп көр,

(не) чааскаанзырап, базындырып чор мен.

ⱺ ¹⁷ Чүрээмниң качыгдалы немежип тур,

(цаде) айыыл-халавымдан мени адырып көр;

¹⁸ хинчектенип, харыксыраанымны көрүп көр,

бүгү бачыттарымны өршээ.

ⱻ ¹⁹ Дайзыннарымче көрүп көр – оларның көвүдээнин,

(реш) мени көөр хөңнү чок улустуң каржы-дошкунун!

ש ²⁰ Амы-тынымны кадагалап, айыылдан адыр.
 (шин) Бак атка кирбес болуйн – хоргадалым Сенде болгай.
 נ ²¹ Эки мөзүм биле чөптүүм мени кадагалазын –
 (тав) ынаныжым Сенде болгай.

²² Бурганым, шупту айыыл-халаптардан
 Израильди адырып хоста!^a

^a Ыд. ыр. 43:27; 129:8

25 *Давидтии.*
¹ Дээрги-Чаяакчы, чөптүг шиитпириң үндүрүп көр –
 кем-буруу чок чурттап чордум^b,

^b Ыд. ыр. 7:9

Сеңээ идегээш, тендиш дивес мен.

² Мени шылгап көр, Дээрги-Чаяакчы, мени шенеп,
 ишти-хөңнүм биле чүрээмни арыглап көр^c.

^c 1 Чыл. 28:9; 29:17;
 Ыд. ыр. 138:23;
 У. ч. 17:3; Иер. 17:10

³ Сээн энерелиң дугайында үргүлчү бодап чор мен,
 Сээн алыс шыныңны эдерип чор мен^d.

^d Ыд. ыр. 24:5

⁴ Мегелеп чугаалаар улус-биле кады олурбадым,
 ийи арынныг улус-биле кады чорбас мен;

⁵ кара сагыштыг улустуң бөлүглежилгезинге хөңнүм чок,
 бузуттуглар аразынче кирбес мен^e.

^e Ыд. ыр. 1:1; 138:21

⁶ Кем-буруу чок болгаш, холдарым чуп^f,
 Сеңээ өргүл салыр бедигээшти дескинер мен,
 Дээрги-Чаяакчы –

^f Ы. х. к. 21:6;
 Ыд. ыр. 72:13;
 Мф. 27:24

⁷ Сени алгап-мактаан үнүм дыңналып,
 Сээн хамык ажил-херектеринни медээлэейн^g.

^g Ыд. ыр. 9:2

⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сээн өргээңге –
 Сээн чурттап турар өндүр-чаагай оран-саванга ынак мен.

⁹ Мээн амы-тынымны бачыттыг улус-биле кады,
 мээн амыдыралымны өлүрүкчүлөр-биле кады узуткава^h;

^h Ыд. ыр. 27:3

¹⁰ оларның холдары бузутка борашкан,
 оларның холдарын хээли долганⁱ.

ⁱ Хост. 23:8

¹¹ А мен кем-буруу чок чурттап чор мен;
 мени камгалап, ээ көрнүп көр.

¹² Мээн будум дорт орукта турар,
 Дээрги-Чаяакчының улузунуң чыылган черинге
 Ону алгап-йөрээр мен.

26 *Давидтии.*
¹ Дээрги-Чаяакчы – менээ чырык^j,
 менээ камгалал – кымдан коргар деп мен?
 Дээрги-Чаяакчы – амыдыралым шивээзи –
 кымдан сүртээр деп мен?

^j Иса. 60:20; Мих. 7:8

² Өжэтеннерим, удурланыкчыларым, дайзыннарым
 бажым чиир дээш менче халдап келгеш,
 боттары-ла илдигип, калырлар.

³ Эңмежок аг-шериг мени бүзээлеп кээр болза,

- ^a Ыд. ыр. 3:7; 22:4 мээч чүрээм коргуп-сүргевес^a;
менээ удур дайын-даа үнер болза, идегелим ышкынмас мен.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчыдан чаңгыс-ла дилеглиг мен,
чүткүп чеде бериксээн чүвем чүгле бо:
назынымның дургузунда Ооң бажыңыңга туруп аары,
Ооң өндүр чырыын хайгаарап көөрү,
^b Ыд. ыр. 22:6; 60:5; 64:5 Ооң ыдыктыг өргээзинге кээри^b,
Ооң күзел-соруун билип аары.
⁵ Ол мени айыыл-халап хүнүнде
Бодунуң майгыныңга хоргададып аар,
Бодунуң чадырының ажыг черинге чажырып каар,
хая кырынче көдүрүп үндүрө бээр болгай.
⁶ Ам мени бүзээлээн дайзыннарары кырынга
^c Ыд. ыр. 3:4 мээч бажым көдүрлү бээрге^c,
Ооң майгыныңга өөрүшкүлүг үнүм-биле
өргүлдөрүм эккеп салыр мен,
^d Эф. 5:19 ырлавышаан, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар мен^d.
- ⁷ Дээрги-Чаяакчы, Сени кыйгырган үнүмнү дыңна,
менче ээ көрнүп, харыылап көр.
⁸ Мээч чүрээм Сээң өмүнээнден дег:
«Менче чүткүп келиңер!» – деп тур*.
^e Ыд. ыр. 104:4 Дээрги-Чаяакчы, мен ам Сенче чүткүп чеде бээр мен^e.
⁹ Бодунну менден чажырбайн көр,
киленнээштиң, Бодуннун чалчаңдан ойталава!
Сен менээ дузалап турдун, ам мени тоовайн барба, Бурганым,
мени кагба, Камгалакчым!
¹⁰ Авам биле ачам-даа мени каапкаш баар болза,
^f Иса. 49:15 Дээрги-Чаяакчы мени хүлээп алыр^f.
- ¹¹ Дээрги-Чаяакчы,
^g Ыд. ыр. 24:4 мени Бодуннун оруунга өөредип каг^g,
дайзындан камгалап, мени дорт оруктап эдерт.
¹² Мени туразында аажылаар кылдыр
^h Ыд. ыр. 40:3 дайзыннарарымга хүлээдип бербе^h –
ⁱ Хост. 20:16; У. ч. 6:19 мегелеп херечилээр улусⁱ менче халдап,
өжү ханмайн турар болгай.
- ¹³ А мен дириглер ораныңга^j
^j Иса. 53:8; Иез. 26:20; 32:23 Дээрги-Чаяакчының ачы-буянын
көрүп каарымга бүзүрээр мен.
^k Иис. 1:6; Ыд. ыр. 30:25 ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга идеге – кадыг-быжыг бол,
^l Иса. 8:17 чүрээң эрес-дидим болзун^k – Дээрги-Чаяакчыга идеге!^l

* 26:8 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээч чүрээм Сеңээ: „Мен Сенче чүткүп тур мен“ – деп тур».

27 *Давидтин.*

¹ Дээрги-Чаяакчы, Сенден дуза дилеп кый деп тур мен!

Чөлөнгиш-хаям, хары сөс чок артпайн көрөм^a.

^a Ыд. ыр. 82:2; 108:1

Меңээ хары бербезинзе,

хөөрже кирген кижилер дег болу бээр мен^b.

^b Ыд. ыр. 87:5; 142:7;
У. ч. 1:12

² Сенден бодум дилег кылып,

Сээң өргээнде эң ыдыктыг черже холум сунуп, мөгөйдим^c:

^c Ыд. ыр. 133:2

мөргүл кылган үнүм дыңнап көрөм.

³ Бузуттуг болгаш кара сагыштыг улус-биле кады;

өскелер-биле эп-найыралдыг чугаалажып тура,

чүректеринге бузут шыгжаар улус-биле кады^d

^d У. ч. 26:23; Иер. 9:8

мени кезетпейн көр^e.

^e Ыд. ыр. 25:9

⁴ Ындыг улуска оларның кылган ажыл-херектерин,

бузуттуг үүлгедиглерин ёзугаар кеземчеден онааштыр;

оларны холу-биле кылган ажыл-херектери дээш

чогууру-биле кезедип көр.

⁵ Олар Дээрги-Чаяакчының ажыл-чорудулгазын,

Ооң холу-биле кылган ажыл-херектерин билип албаан-дыр^f.

^f Иса. 5:12

Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларны үрөп бускаш,

катап тудуп тургуспас.

⁶ Дээрги-Чаяакчыга алдар!

Ол мээң мөргүл кылган үнүмнү дыңнап кагды!

⁷ Дээрги-Чаяакчы – мээң күчү-күжүм-дүр,

мээң дозуг-камгалалым-дыр^g,

^g Э. д. 15:1

мээң чүрээм Аңаа идегеп чораан.

Ол меңээ дузалады-даа –

чүрээм ол дээш өөрүп-байырлап тур^h,

^h Ыд. ыр. 20:2

мен Ону алгап ырлап алдаржыдар мен.

⁸ Дээрги-Чаяакчы – Бодунуң чонунга күчү-күш-түр,

Бодунуң шилип алган хаанынга – камгалалдың шивээзи-дир.

⁹ Бодунуң чонунну камгала,

Сенээ хамааржыр улуска ачы-буяныңны хайырла!

Оларны кадарып эдертип

база кезээ мөңгеде кужактап көдүрүп көрөмⁱ.

ⁱ Иса. 40:11; 46:3

28 *Мизмор-ыр. Давидтин.*

¹ Бурганның оолдары^j, Дээрги-Чаяакчыны мактанар,

^j Э. д. 6:2; Иов 1:6; 2:1;
Ыд. ыр. 88:7

Ооң алдарын, Ооң күжүн мактанар!^k

^k 1 Чыл. 16:28;
Ыд. ыр. 95:7

² Дээрги-Чаяакчының алдарлыг адын алганар;

Бодунуң ыдыктыг өргээзинде турар Дээрги-Чаяакчыга мөгөйиңер*.

³ Дээрги-Чаяакчының үнү – суглар кырында,

алдарлыг Бурганның үнү диңмиреп тур,

делгем ханы суглар кырында чаңгыланып тур^l.

^l Иов 37:4; Иез. 1:24

⁴ Дээрги-Чаяакчының үнү күчүлүг, Ооң үнү өндүр-чаагай.

* 28:2 Азы: «Ыдыктыг, өндүр-чаагай Дээрги-Чаяакчыга мөгөйиңер».

- ^a Башт. 9:15;
Ыд. ыр. 103:16; Иез. 31:3
- ^b Ы. х. к. 3:9
- ^c Ыд. ыр. 113:4, 6
- ^d Сан. 13:27
- ^e Э. д. 6:17
- ^f Хост. 15:18;
Ыд. ыр. 9:5, 37
- ^g Ыд. ыр. 67:36
- ^h Ыд. ыр. 34:19
- ⁱ Иов 33:28;
Ыд. ыр. 15:10; 48:16;
85:13; Иса. 38:17
- ^j Иса. 57:16; Иер. 3:5;
Ыы. 3:31; Мих. 7:18
- ^k Ыд. ыр. 125:5
- ^l Ыд. ыр. 9:26
- ⁵ Дээрги-Чаяакчының үнү пөштерни одура шааптар,
Ол Ливанның пөштерин^a одура шааптар.
- ⁶ Ол Ливан дагларны – бугалар дег,
Сирион дагны^b – молдурга дег
шурап маңнаарынче албадаптар^c.
- ⁷ Дээрги-Чаяакчының үнү чаңныкты кызаңнадыр.
- ⁸ Ооң үнү кургаг ховуну сириледир,
Ол ээн кургаг Кадес ховуну^d сириледир.
- ⁹ Дээрги-Чаяакчының үнү
дыттарны орааштыр шааптар*, аргаларны шаарартыптар;
Ооң өргээзинде бүгү-ле чүве Ооң алдарын медээлээр!
- ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы суг халавының кырында^e
Бодунуң дүжүлгезинде саадаан,
Ол Хаан болуп, кезээ мөнгөде саадап орап^f.
- ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга
күчү-күштү хайырлазын^g,
Ол Бодунуң чонунга
амыр-тайбың хайырлап, алгап-йөрээзин.
- 29** ¹ *Өргээни чаартып турда,
ырлаан мизмор-ыр. Давидтиш.*
- ² Дээрги-Чаяакчы, Сени кымдан арттыр алгап-мактаар мен –
Сен мени көдүрүп аппарат, дайзыннарарымга
мээң айыыл-халавым дээш өөрүп-байырлаар арга бербедиң^h.
- ³ Дээрги-Чаяакчы, Бурганым!
Сенден дуза дилеп турдум,
мени ынчан сегиткен сен.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчы! Сен мээң амы-тыннымы
өлүглөр оранындан үндүр тыртып эккелдиң,
хөөрже кире бербезин дээш, дириг арттырып кагдыңⁱ.
- ⁵ Дээрги-Чаяакчыга бердинген улус,
Ону алгап ырлаңар, Ооң ыдыктыг адын алдаржыдыңар.
- ⁶ Ооң килеци хензиг өйде кыптыгар^j,
а эки көөрү – амы-тынны хайырлаар:
кежээ ыглап-сыктазымза-даа,
даарта эртен өөрүп-байырлаар мен^k.
- ⁷ Сагыш човаар чүвем чок тургаш:
«Кажан кезээде тендиш дивес мен» – деп чугаалап чордум^l.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сен менче ээ көрнүп,
мени быжыг даг дег кылып кагдың.
А менден өскээр көрнү бээриңге, коргуп турдум.
- ⁹ Дээрги-Чаяакчы, ынчан Сенден диледим,

Дээргим сеңээ мөргүдүм:

¹⁰ «Өлү бээримге, ажыы чүл?

Хөөрже кире бээримге, эки чүү боор?

Өлгөн сөөк Сени канчап алдаржыдарыл?

Алыс шыныңны канчап херечилээрил?^a

¹¹ Дээрги-Чаяакчы, мени дыңнап, ээ көрүнем!

Дээрги-Чаяакчы, меңээ дузаң көргүзем!»

^a Ыд. ыр. 6:6; Иса. 38:18

¹² Ыы-сыымны өөрүшкүже хуулдуруптун,

качыгдалым хевин уштуп,

хөглээшкинниң хевин меңээ кедириптиң^b –

¹³ сеткил-чүрээм олчаан Сени алдаржыдып,

черле ыыт чок барбас болзун.

Дээрги-Чаяакчы, Бурганым,

Сени мөңгө шагда алдаржыдай!

^b Иер. 31:13

(Ыд. ыр. 70:1-3)

30 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
Мизмор-ыр. Давидтии.

² Дээрги-Чаяакчы, хоргадалым Сенде,

адым кажан-даа баксыравазын,

Бодуңнуң чөптүүң ёзугаар мени камгалап көр^c.

³ Кулааңны менче ээктир, меңээ болчуп, дүрген чедип кел,
быжыг чалым-хаям, хоргадаар шивээм бооп, мени камгала^d.

⁴ Чалым-хаям, шивээм-дир сен,

Бодуңнуң адың алдаржызын дээш мени эдертип, башкар.

⁵ Мээң шивээм болгай сен –

дайзыннарымның меңээ бүдүү

салып каан какпазындан мени чайлат.

^c Дан. 9:16

^d Ыд. ыр. 17:3

⁶ Амы-тынымны Сээң холуңга хүлээдип тур мен^e –

Сен мени хостап турар болгай сен,

алыс шынның Дээрги-Бурган-Чаяакчы.

⁷ Хоозун меге дүрзүлөргө мөгөөр улуска хөңнүм чок^f,

а бодум Дээрги-Чаяакчыга идегээр мен.

⁸ Сээң энереңиң дээш өөрүп-хөглээр мен –

Сен мээң айыыл-халавымны көрүп кагдың,

аар-бергеге алысканымны билип кааптын,

⁹ дайзынымның холунче мени киирбеңиң,

буттарымны шөлөөн черге тургузуп кагдың^g.

^e Лк. 7:59; 23:46

^f Ы. х. к. 32:21

^g Ыд. ыр. 17:20

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы, менче ээ көрнүп көр –

кызыышкыңга таварыштым,

качыгдалдан карактарым, сеткилим,

ишти-хөңнүм соглуп кагды^h.

¹¹ Амыдыралым мунгаралдан,

назыным уё-човуурдан үстүп төнер четти,

^h Ыд. ыр. 6:8

кем-буруумдан* күжүм төнүп, сөөктерим кургап кагды.

¹² Хамык дайзыннарым мени дора көөргө,

кожаларым безин мени бактап турлар,

таныш өөрүмгө-даа коргунчуг амыгтан апардым^a,

кудумчуга мени көргөн улус дезип маңнажы бээр-дир.

¹³ Улустуң чүректеринде, өлгөн чүве дег, уттундура бердим^b,

чарык сава дег апардым.

¹⁴ Хөй улустуң бак сөглээрин дыңнап шаг болдум,

долгандыр – коргуш-ла, коргуш^c;

дайзыннар меңээ удур бөлүгөжип,

амы-тыным үзүп каарын бодап тур.

¹⁵ А мен Сеңээ идегээр мен, Дээрги-Чаяакчы,

«Бурганым сен» деп чугаалап тур мен.

¹⁶ Мээң назыным хуусаазы – Сээң холунда;

дайзыннарым холундан, истеп-сүрген улустан мени камгала^d.

¹⁷ Чырыткылыг арнынны Бодунуң чалчанга көргүс^e:

энерелдин-биле мени камгала.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сени кыйгырдым, адым баксыравазын,

бузуттуглар харын бак атка кирзин,

өлүглер оранынче дүжүп, ыт чок артсын.

¹⁹ Чөптүг-шынныг кижиге удур туразы улгадып,

ону куду көрүп, бак чүве мегелеп чугаалаар аастардан

үн үнмес апарзын.

²⁰ Сенден коргар улуска кадагалап турарын,

кижи амыгандан дезип, Сеңээ хоргадап кээр улуска

белеткеп алганың ачы-буяныңның арбын, хөйүн!

²¹ Сен оларны Бодунуң шывыыңның адаанга

улустун кара сагыжындан чажырар сен,

Бодунуң оран-саваңга аас-дылдан хоргададыр сен.

²² Быжыглалдыг хоорай-шивээге

Бодунуң энерелин кайгамчык арга-биле

меңээ көргүскен Дээрги-Чаяакчыга алдар!^f

²³ Хөлзеп дүвүрээш: «Сээң көрүжүндөн

шөлүттүрген-дир мен» деп бодап турдум,

ынчалзajok Сенден дуза дилеп кыйгырарымга,

мөргүл кылган үнүмнү дыңнап кагдың.

²⁴ Дээрги-Чаяакчыга бердинген бүгү улус,

Аңаа ынак болунар,

Дээрги-Чаяакчы Аңаа шынчы улусту кадагалаар^g,

а туразы улуг улустуң кеземчези эриин ажар.

²⁵ Дээрги-Чаяакчыга идегээр бүгү улус,

кадыг-быжыг болунар, чүрээнер эрес-дидим болзун^h.

^a Иов 19:13;
Ыд. ыр. 30:12; 37:11;
68:9; 87:9

^b Эккл. 9:5

^c Иер. 6:25; 46:5

^d Ыд. ыр. 7:2

^e Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:7

^f Ыд. ыр. 16:7

^g Ыд. ыр. 96:10

^h Ис. 1:6; Ыд. ыр. 26:14

31 *Давидтин. Маскил-ыр.*

¹ Кем-буруузу өршээттинген,
бачыттары арыглаттынган кижиге амыр-чыргалды!

² Дээрги-Чаяакчы ооң бачыдын
кем-буруу кылдыр санаваан база
сеткилинде авыяас-меге чок^a кижиге амыр-чыргалдыг^b.

^a Ин. 1:47

^b Рим. 4:7-8

³ Бачыдымны чугаалавайн турумда,
хүн бүрүдеги уё-човуурумдан
ишти-хөңнүм ирип калды.

⁴ Дүне-даа, хүндүс-даа Сээң холуң менээ халалыг бооп келди;
аянныг чараш шырайым,
чайгы изигде кагаанымда дег, чиде берди. *Сэла*

⁵ А мен Сээң мурнунга бачыттыымны миннип,
кем-буруумну чажырбайн:

«Дээрги-Чаяакчыга кемниг херектерим
миннир мен» – деп чугааладым^c.

Сен ынчан бачыдымның кем-буруузун өршээди^d. *Сэла*

⁶ Ынчангаш Сеңээ бердинген кижиге бүрүзү
бачыдын эскерип каан үеде*, Сеңээ мөргүзүн –
ынчан ол айыыл-халаптың үеринге алыспас.

⁷ Сен – мээң чаштыр черим сен^e:
мени айыыл-халаптан адырар сен;
камгалалың өөрүшкүзү-биле бүргээр сен. *Сэла*

^c Ыд. ыр. 37:19; 50:5

^d 1 Ин. 1:9

^e Ыд. ыр. 118:114

⁸ Силерни угаан кирип сургап каар мен,
эртер орууңарны айтып бээр мен;
чагыг-сүмем силерге кадып, силерден карак салбас мен.

⁹ Аът азы элчиген ышкаш мелегейзиг болбанарам –
аастарын чүгөн, суглук-биле аайынга кирип тыртпас болза,
олар чагыртпас-даа^f.

^f У. ч. 26:3; Иак. 3:3

¹⁰ Бузуттуг кижиниң човалаңы эңмежок,
а Дээрги-Чаяакчыга идегээн кижини Ооң энерели бүргээр.

¹¹ Чөптүг-шынныг улус, Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп-хөглөңөр!
Бүгү мөзүзү эки улус, байырлаңар-ла!^g

^g Ыд. ыр. 67:4

32 ¹ Чөптүг-шынныг улус, Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп-байырлаңар!

Бурганны алгап-мактаан сөстөр
ак сагыштыг улустуң аксы-дылынга эптежир.

² Дээрги-Чаяакчыны чадаган-биле үдеп, мактаңар,
Анаа эткир үннүг чанзы-биле үдеп, ырлап беринер^h;

³ Анаа чаа ырдан ырлап беринерⁱ,
аянныг, ыткыр үдеп, ырлажыңар.

^h Ыд. ыр. 70:22

ⁱ Ыд. ыр. 39:4; 95:1; 97:1;
143:9; 149:1;

Иса. 42:10; Ажыд. 5:9

* 31:6 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. «Бачыдын эскерип каан үеде» деп сөстөрниң болгу дег өске утказы мындыг: «Чогуур үеде».

- ^a Ыд. ыр. 32:5; 61:8
- ^b Ыд. ыр. 118:64
- ^c Э. д. 1:6-7;
Ыд. ыр. 148:5; Ин. 1:3;
Евр. 11:3
- ^d Э. д. 1:9; Иов 38:8-11;
Ыд. ыр. 103:9; Иер. 5:22
- ^e Э. д. 1:3
- ^f Иса. 19:3
- ^g У. ч. 19:21; Иса. 46:10
- ^h Ы. х. к. 7:6;
Ыд. ыр. 143:15
- ⁱ Иов 7:18; 23:10;
Ыд. ыр. 10:4
- ^j Ы. х. к. 26:15; Иса. 63:15
- ^k Ам. 2:14
- ^l Ыд. ыр. 19:8; У. ч. 21:31
- ^m Ыд. ыр. 146:11
- ⁿ 3 Хаан. 17:6; Иов 5:20
- ^o Э. д. 15:1; Ы. х. к. 33:29
- ⁴ Дээрги-Чаяакчының сөглээн сөзү арыг шын,
Ооң кандыг-даа ажил-херээ ылап шынныг.
- ⁵ Ол чөптүг чорук биле шын шииткелге ынак^a;
Ооң энерели чер-делегейни бүргей алган^b.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчының сөзү-биле дээрлер,
Ооң аксындан үнген тыныш-биле
дээрлерде бар бүгү чүүлдер чаяаттыгган^c.
- ⁷ Ол далайның сугларын чаңгыс черге бөле чыып каан^d,
дүп чок ээремнерни шыгжамырларже дег кылдыр
шыгжай суп каан.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчыдан бүгү чер-делегей сүртезин;
Ооң мурнунга өртемчейниң бүгү чурттакчылары
коргуп сирилезин.
- ⁹ Ол чугаалаарга^e, бүгү чүве тывылган,
Ол дужаарга, бүгү чүве тургустунган;
- ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы аймактарның бодал-сагыжын
күш чок болдуруп,
чоннарның бодалдарын буурадып турар^f.
- ¹¹ А Дээрги-Чаяакчының шиитпири кезээ мөңгедэ артар,
Ооң чүрээнге тывылган бодалдар
салгалдан салгал дамчып чурттаар^g.
- ¹² Дээрги-Чаяакчы оларның Бурганы болган чон,
Ооң өнчү кылдыр шилип алганы аймак амыр-чыргалдыг^h.
- ¹³ Дээрги-Чаяакчы дээрлерден ээккеш көрүп,
кижи төрелгетенни хайгаарап турарⁱ;
- ¹⁴ Ол Бодунун саадап оرار дүжүлгезинден
черде чурттаан бүгү улусче көрүп оرار^j.
- ¹⁵ Ол улустуң шуптузунуң чүректерин чаяап берген,
оларның бүгү ажил-херектерин өттүр көрүп турар.
- ¹⁶ Хаан кижиге аг-шерииниң хөйү камгалал болбас,
тулган мөге кижини улуг күш-шыдалы камгалавас^k.
- ¹⁷ Тиилелге чедип алыр дизе, дайынчы аътка кордаан херээ чок,
ол бодунуң кончуг улуг күжү-биле ээзин камгалап шыдавас^l.
- ¹⁸ Дээрги-Чаяакчыдан коргар, Ооң энерелинге идегээр улусту
Ол карактап-кадагалаар^m.
- ¹⁹ Ол улусту өлүмден камгалаар,
аш үезинде оларны ашкарып-чемгерерⁿ.
- ²⁰ Бис Дээрги-Чаяакчыга
сеткиливис ханызындан идегээр бис;
Ол – биске дузалаар, бистиң дозуг-камгалалывыс болур^o;
- ²¹ Бурган дээш, чүрээвис өөрүүр,
Ооң ыдыктыг адынга ынаныр болгай бис.
- ²² Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ канчаар идегээривис дег,
энерелиң бисти ынчаар кадагалазын!

33 ¹ *Давидтин. Давид Авимелехтин мурнунга угааны солугу кижиге бооп баажыланып, үндүр сывыртадып алгаш, чоруй барган үеге хамааржыр^а.*

^а 1 Хаан. 21:12-13

к ² Кайы-даа үеде Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээр мен, *(алеф)* аксы-сөзүм ону үргүлчү алгап-мактаар.

^б 1 Хаан. 2:1

к ³ Дээрги-Чаяакчы дээш, мактаныр мен^б, *(бет)* базындырган улус ону дыңнааш, өөрүп-хөглээр.

л ⁴ Дээрги-Чаяакчыны мээң-биле кады алдаржыдыңар, *(гимел)* Ооң адын шупту чаңгыс аай кымдан арттыр мактаалы.

т ⁵ Дээрги-Чаяакчыны кыйгырган мен – *(далет)* Ол мени дыңнады^с,

^с Ыд. ыр. 3:5

коргар бүгү чүүлдеримден камгалап кагды.

т ⁶ Олче көрүп турган бүгү улустуң шырайы чырый берген, *(хе)* оларның арыннары кыспас.

т ⁷ Кээргенчиг кижиге кыйгырды – Дээрги-Чаяакчы дыңнап кааш, *(зайин)* ону бүгү айыыл-халавындан камгалап кагды^д.

^д Ыд. ыр. 17:1

п ⁸ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Бургандан коргар улустуң чанынга *(хет)* турлагжып туруп алгаш, оларны камгалаар^е.

^е Иов 33:23; Дан. 6:22

т ⁹ Амзангырлап шенеп көрүңөр, *(тет)* Дээрги-Чаяакчының кайы хире ачы-буянның билип каар силер^ф.

^ф 1 Пет. 2:3

Хоргадалды Оон алыр кижиге амыр-чыргалдыг^г.

^г Ыд. ыр. 2:12

т ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының улузу, Оон коргуп чоруңар; *(йод)* Оон коргар улус түрегдел билбес^х.

^х Ыд. ыр. 36:25; У. ч. 10:3

к ¹¹ Арзылаңнар безин түрегдеп, аштай бээр^и, *(каф)* а сеткили Дээрги-Чаяакчыже чүткээн улус кандыг-даа буянның четпезин эскербес.

^и Иов 4:10-11

л ¹² Ажы-төлүм, мени дыңнаңарам:

(ламед) Дээрги-Чаяакчыдан коргарыңга силерни өөредип каайн.

н ¹³ Силерниң араңарда амыдыраарын күзээр, *(мем)* аас-кежиктиг хүннер көрүксээр кижиге бар бе?^й

^й 1 Пет. 3:10-12

л ¹⁴ Кара сагыштыг сөстөр эдеринден кичээн, *(нун)* мегечи сөстөр эдер дээш аксың ажытпа^к.

^к У. ч. 13:3

т ¹⁵ Бузуттан чайла, буян тары^л; *(самех)* амыр-тайбыңны диле, олче чүткү.

^л Ыд. ыр. 36:27;

Иса. 1:16-17; 3 Ин. 1:11

т ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының карактары *(айин)* чөптүг-шынныг улусче көрнүр^м,

^м Иов 36:7

Ооң кулактары оларның дуза дилээн кышкызын дыңнаар^н.

^н У. ч. 15:29

т ¹⁷ А бузут үүлгедикчилеринче Ол сүртедир көрүп турар – *(не)* оларның ады чырык чер кырынга шуут артпас^о.

^о Иов 18:17; У. ч. 10:7

т ¹⁸ Дээрги-Чаяакчыны улус кый дээрге, Ол дыңнап турар, *(цаде)* оларны бүгү айыыл-халаптардан адырып турар.

т ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы аажок мунгараан улуска чоок^р; *(коф)* сагыш-сеткили бастырган улусту камгалап турар.

^р Ыд. ыр. 50:19

т ²⁰ Чөптүг-шынныг кижиниң таваржыр айыылы хөй-даа болза, *(реш)* Дээрги-Чаяакчы ону оларның шуптузундан камгалаар^ч.

^ч Иов 5:19; 2 Тим. 3:11

т ²¹ Дээрги-Чаяакчы ооң бүгү сөөктерин кадагалаар – *(шин)* оларның чаңгызы-даа сыйылбас^т.

^т Ин. 19:36

п ²² Бак кижини айыыл-халап сүрүп четкеш, өлүрүп каар;
(*маө*) чөптүг-шынныг кижини көрбес улус
кем-буруузу дээш кеземче алыр.

²³ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалчаларының амы-тынын
адырып хостаар,
хоргадалды Оон алыр улустуң кайызын-даа
кем-буруузу дээш кезетпес.

34 *Давидтии.*

¹ Дээрги-Чаяакчы,
меңээ удурланган кижилерге удурланып^а,
меңээ удур тулушкан улус-биле чаалаш;
² дайынчы дозуг-камгалалың ап алгаш, меңээ дузалап, туруш;
³ хылыжың хындан уштуп, чыдаң аннып,
мени сүрген улуска удур турувут,
меңээ: «Камгалакчың-дыр мен!» – деп чугаала.
⁴ Мээң амы-тынымны үзүксээн улус
ыдып човазын, адын баксыратсын^б,
меңээ бак чүве бодап алган улус
дедирленип дессин, бак атка кирзин^с;
⁵ олар хатка доюлган довурак-доозун дег болзун^д,
Дээрги-Чаяакчының төлээзи оларны сывырыпсын;
⁶ оларның оруу караңгы, тайгыр болзун^е,
Дээрги-Чаяакчының төлээзи оларны истеп-сүрзүн.

⁷ Олар чылдагаан чок черге меңээ четки салды,
буруу чок черге меңээ оңгар казып алды^ф.
⁸ Манавааны өлүм оларны таварзын^г,
меңээ чажыра салып каан какпазы частып,
аңаа кактыргаш, өлүмүн тыпсыннар.

⁹ А мээң сеткилим Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүүр,
Оон кээр камгалал дээш хөглээр^h.
¹⁰ Мээң ишти-хөңнүм:
«Дээрги-Чаяакчы, Сен ышкаш кым барыл?^и
Кошкак кижини күштүг кижиден,
яды-түрөңгини – үптекчизинден
камгалап турар сен!» – деп чугаалаар^j.

¹¹ Кара сагыштыг херечилер меңээ удурланып тур:
билбес чүвемни айтырып, мени байысаар-дыр,
¹² буяным дээш бузут-биле харыылап^к,
сеткилимни өскүссүредип тур.
¹³ А мен, олар аарып турда, качыгдал хевин кедип,
мага-бодумну шеглээшкин-биле^l харыксыраттым;
олар дээш мөргүлүм бодумга ачылыг болзун*.

^а Иса. 49:25

^б Ыд. ыр. 39:15;
Иер. 17:18

^с Ыд. ыр. 68:23-26;
108:6-15

^д Иов 21:18; Ыд. ыр. 1:4

^е Ыд. ыр. 72:18; Иер.
23:12

^ф Ыд. ыр. 56:7; 118:85;
Иер. 18:20

^г Иса. 47:11

^h Лк. 1:47

^и Хост. 15:11;
Ыд. ыр. 70:19; 85:8;
88:7-9; 112:5

^j Иов 5:15

^к Ыд. ыр. 37:20; 108:5;
У. ч. 17:13; Иер. 18:20

^l Сан. 29:7

- 14 Мен оларга бодумнуң эш-өөрүмге
азы ха-дуңмамга дег хамаарылга көргүзүп:
авазының ажыын ажаан кижиге дег муңгарап,
бажым халайтыпкан чоруп турдум.
- 15 А кажан мен илдигип кээп дүжөргөмгө,
олар аажок өөрөөн – бужар хейлер менээ удур чыгылып турду,
мен билбээнимде, мени бак сөглөп, соксаал чокка халдады;
- 16 каржызы-биле мени кочулап,
диштерин кыжырадып^a, кыжанып шаг болду. ^a Иов 16:9; Ыд. ыр. 36:12
- 17 Дээрги-Чаяакчы, ол бүгүжө
чежеге дээр анаа көрүп кээр сен?^b ^b Авв. 1:13
Оларның бузуттуг үүлгедиглеринден амы-тынымны камгала,
ол араатаннардыкың чыңгыс тынымны камгала^c. ^c Ыд. ыр. 21:21
- 18 Мен улуг чыышка Сеңээ өөрүп четтирер мен,
эңмежок чон аразыңга Сени алгап-мактаар мен^d. ^d Ыд. ыр. 21:26
- 19 Мээң-биле хей черге өжээннежип турар,
чылдагаан чок черге мени көрбөс^e, ^e Ыд. ыр. 68:5; Ин. 15:25
карак басчып, дошкуураан улус,
мени тиилээш, өөрүп-байырлавазың^f. ^f Ыд. ыр. 29:2
- 20 Оларның чугаазында эп-найырал сөзү дыңналбас,
олар чер-делегейде тайбың улуска удур
кара бодалдарлык болгай;
- 21 менче аксын калбаңнадып: «Таптыын, таптыын!
Караавыс-биле көрдүвүс!» – дижиб турлар^g. ^g Ыы. 2:16
- 22 Дээрги-Чаяакчы, ол бүгүнү Сен көрдүң,
ыгыт чок эрттирбе, Дээргим, ырап чорба, мени кагба!^h ^h Ыд. ыр. 9:22; 37:22
- 23 Оттуп келⁱ, мээң чаргымга
шын шиитпир үндүрер дээш туруп кел, Дээрги Бурган!
24 Дээрги-Чаяакчы, менээ шиитпириңни
чөптүүң ёзугаар үндүрүп көр^j, ^j Ыд. ыр. 7:9
Бурганым, дайзыннардыкың мени кочулап, өөрүвезин;
- 25 боттарының чүректеринге: «Таптыын, ол боор!^k
Сеткиливис ханып тур!» – дишпезин.
«Бис ону сыырыптывыс!» – дишпезин^l. ^k Ыд. ыр. 39:16; 69:4
^l Ыы. 2:16
- 26 Мээң айыыл-халавым дээш өөрүп турар шупту улустун
ады баксырап, ыядып човазын;
«Сенден артык бис» – дишкен шупту улус
бак атка кирип, арны кыссын.
- 27 Мээң агартышкынымны күзөөн улус
өөрүп-байырлазын,
олар үргүлчү: «Бодунуң чалчазыңга
чаагай чорук күзөөн Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг!» –
деп чугаалазын.
- 28 Мээң аксы-сөзүм база Сээң чөптүүңнү суртаалдаар,
Сени хүннү бадыр алгап-мактаар!^m ^m Ыд. ыр. 70:8

35 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Дээрги-Чаяакчының чалчазы Давидши.

² Бузуттуг кижичүрээниң ханызында
бак чүвө кылырын күзээн*.

^a Рим. 3:18

Ол сеткилинде Бургандан шуут кортпас-тыр^a.

³ Ол кижичүрээниң бодунга авыяастаныр дээш

бодунуң бузудун эскербес-тир, оозун көрбөстей бербес-тир;

⁴ ооң аксы-сөзү авыяас-меге-биле долган-дыр,

ол буян кылырын шуут бодавайн турар-дыр.

⁵ Ол кижичүрээниң үлгедир дээн кемниг херээн

орун-дөжөөнгө чыткаш, бодап аар^b,

бак орукче кире бээр база бузут үлгедиринден чалданмас.

^b У. ч. 4:16; Мих. 2:1

⁶ Дээрги-Чаяакчы, Сээң энерелиң дээрге чедип турар,
шынчы чорууң булуттарга үзүп турар!^c

⁷ Сээң чөптүг-шынныг чорууң өндүр бедик даглар дег,

Сээң шийтпирлерин дүп чок далай дег!^d

Кижилерни, мал-маганны камгалап турар сен^e,

Дээрги-Чаяакчы.

^c Ыд. ыр. 56:11; 70:19;
107:5;

Ыы. 3:23

^d Рим. 11:33

^e Ыд. ыр. 103:14; 144:16

^f Ыд. ыр. 62:4

⁸ Бурганым, Сээң энерелиңниң улуг үнелиин аар^f,

кижичүрээниң Сээң чалгыннарын адаанга

хоргадаар чер тып аар^g;

⁹ улус Сээң өргөөнде эът-чагны тоттур чиир,

амданныг чаагай агым сууң-биле

оларнын суксунун хандыраар сен;

¹⁰ амыдырал хайырлаар суг бажы Сенден агып үнер болгай^h,

Сээң чырың караавысты чырыдарга,

чырыкты көрүп турар бисⁱ.

^h У. ч. 10:11; 13:14;
Иер. 2:13; Ин. 4:10

ⁱ Ин. 1:9; 1 Пет. 2:9;
Ажыд. 22:5

^j Иер. 22:16; Гал. 4:9

¹¹ Сени билир улуска¹ – энерелиңни,

мөзүзү эки улуска – шынныг чорууну ам-даа хайырла.

¹² Мени турамык кижиниң буду таптай баспазын,

бузуттуг улустуң холдары сывыртавазын.

¹³ Бузут үлгедип турар улус ынчан тайып ушкаш,

катап туруп шыдавайн баар^k.

^k Ыд. ыр. 1:5

36 Давидши.

¹ Бузуттуг улуска хорадап, хөлзеве,
(алеф) бак чүвө үлгедир улуска адааргава¹ –

² олар удавайн өът-сиген дег оңуп каар,

ногаан үнүш дег кадып каар^m.

¹ У. ч. 3:31; 23:17; 24:19

^m Иов 14:2; Ыд. ыр. 89:6

3 Дээрги-Чаяакчыга идеге, буяндан тары,

(бет) черинге чурттап, мал-маганыңны доктаамал кадар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы-биле харылзааң дээш таалаⁿ,

Ол сээң чүрээниң күзелдерин күүседип бээр;

ⁿ Иов 22:26; Иса. 58:14

* 35:2 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Мээң чүрээниң ханызында бак кижиниң бузуду чугаалап тур» деп бижээн.

- λ ⁵ Дээрги-Чаяакчыга амыдыралың оруун хүлээдип,
(гимел) Аңаа идеге^a – Ол чогууру-биле кылып бээр;
⁶ сээң актыыңны Ол чырык дег чайнадыптар,
сээң чаргыңның шынныын Ол дал дүш дег чырыдыптар^b.
- т ⁷ Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөлзеве, Аңаа ынан.
(далет) Амыдыралының оруунга чедишкинниг болган,
кара сагыштыг бодалдарын
боттандырып чоруур кижиге дээш хорадава.
- п ⁸ Килеңээрин соксат, калчаарааже ажынма,
(хе) бузут үүлгедиринге чедир хорадава;
⁹ бузут үүлгедикчилери узуткадып каар болгай,
а Дээрги-Чаяакчыга ынаныр улус
чер-чуртту салгап алыр^c.
- т ¹⁰ Ам бичии болгаш, бузуттуг кижиге чок апаар,
(вав) ооң турган черин көөрге, ол чиде берген болур^d.
¹¹ А биче сеткилдиг улус чер-чуртту салгап алгаш^e,
чаагай чоруктуң элбээнге таалаар.
- т ¹² Бузуттуг кижиге чөптүг-шынныг кижиге удур кара сагыш бодап,
(зайин) олче диштерин кыжырадыр^f,
¹³ а Дээрги бузуттуг кижини кочулаар^g,
чүге дээрге ооң буураар хүнү кээрин көрүп турар.
- п ¹⁴ Бузуттуглар хылыжын хынындан уштуп,
(хет) чаларын хере тыртып алганнар – яды-түрөңги кижини узуткаар,
дорт орук-биле бар чыдар улусту чок кылыр деп турарлары ол.
¹⁵ Оларның хылыштары боттарының-на
чүректеринче кадалыр, чалары сыйлып каар^h.
- т ¹⁶ Чөптүг-шынныг кижиде бар бичии эт-хөреңги
(тет) эңмежок бузуттуг улустуң эгээртинмес
эртине-байлаандан дээрⁱ;
¹⁷ бузуттугларның күчү-күжү суларап каар^j,
- т ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы кем-буруу чок улустуң
(йод) амыдыраар хүннерин билир^k,
өнчүге алган чери оларга кезээ мөңгедө артып каар;
¹⁹ айыыл-халап-даа үезинде оларның идегели хоозун болбас,
- т ²⁰ А бузуттуг улус узуткаттырып каар,
(каф) Дээрги-Чаяакчының дайзыннары
шөлдерде чечектер дег оңуп каарлар,
ыш дег^m эстип чиде бээрлер*.
- т ²¹ Бузуттуг кижиге чээлиге акша алгаш, дедир эгитпес,
(ламед) а чөптүг-шынныг кижиге өршээлдин көргүзүп, хайырлал бээр.
²² Дээрги-Чаяакчының йөрөөгөн улузу чер-чуртту салгап аар,
а Аңаа каргаткан улус кырдырып аар.

^a У. ч. 3:5; 16:3

^b Башт. 5:31; Иса. 58:8

^c Ыд. ыр. 24:13

^d Иов 7:10; 24:24

^e У. ч. 2:21; Мф. 5:5

^f Иов 16:9; Ыд. ыр. 34:16

^g Ыд. ыр. 2:4

^h 1 Хаан. 2:4

ⁱ У. ч. 16:8

^j Ыд. ыр. 9:36

^k Ыд. ыр. 1:6

^l 3 Хаан. 17:6; Иов 5:20;
Ыд. ыр. 32:19

^m Ыд. ыр. 67:3; 101:4;
Ос. 13:3

* 36:20 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Сөөлгү ийи домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Өр-гүлгө салган хойлар чаа дег эстип чиде бээрлер, ыш-биле хадый бээрлер».

- а** Иса. 26:7
- б** У. ч. 24:16; Мих. 7:8
- в** Иов 4:7;
Ыд. ыр. 33:10-11;
У. ч. 10:3
- д** Ы. х. к. 15:8;
Ыд. ыр. 111:5
- е** Ыд. ыр. 33:15
- ф** Ыд. ыр. 96:10
- г** Иса. 14:20
- h** У. ч. 10:31; 15:28
- i** Ы. х. к. 6:6;
Ыд. ыр. 39:9; 118:11;
Иса. 51:7; Иер. 31:33
- j** Ыд. ыр. 9:29
- к** Ыд. ыр. 90:8; 91:12;
У. ч. 29:16
- l** Ыд. ыр. 72:17
- m** Ыд. ыр. 3:9; Иса. 43:11;
Иона 2:10
- н** ²³ Дээрги-Чаяакчыга кижиниң оруу тааржыр болза,
(*мем*) Ол ооң буттарын быжыглаар^а;
²⁴ ол кижиде ужал деп баргаш, кээп дүшпес –
Дээрги-Чаяакчы ооң холундан тудуп аар^б.
- п** ²⁵ Мен аныяк турдум, ам кырый бердим,
(*нун*) а чөптүг-шынныг кижиниң Бурганга кагдырыпканын,
ооң ажы-төлүнүң аыш-чем диленип турганын черле көрбедим^с.
²⁶ Шак ол кижиде хүннү бадыр улуска өршээлдин көргүзүп,
чээли бээр^д; ооң салгалы алгадып-йөрээди.
- р** ²⁷ Бузуттан чайла, буяндан тары^е,
(*самех*) ынчан черинни кезээ мөңгедде ээлеп чурттаар сен;
²⁸ Дээрги-Чаяакчы чөптүг чорукка ынак.
Ол Бодунга бердинген улусту кагбас болгай^ф,
олар кезээ мөңгедде кадагалаттынып артар,
а бузуттугларның салгалы узуткаттырар^г.
- ²⁹ Чөптүг-шынныг улус чер-чуртту салгап алгаш,
ону кезээ мөңгедде ээлеп чурттаар.
- с** ³⁰ Чөптүг-шынныг кижиниң аксындан үнген чугаа-сөс
(*не*) мерген угаанныг болур, ооң аксы-дылы шынны чугаалаар^h.
³¹ Бурганның дүрүм-хоойлузу – ол кижиниң чүрээндеⁱ,
ынчангаш ол тайып ушпас.
- т** ³² Бузуттуг кижиде чөптүг-шынныг кижини
(*цаде*) кедеп көөр, өлүрер дээш чүткүүр^j,
³³ а Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг кижини
бузуттугнун холунга кирибес;
ооң херээн сайгарып турда, ол буруулуг деп санатпас.
- у** ³⁴ Дээрги-Чаяакчыга идеге, Ооң оруун эдер,
(*коф*) Ол ынчан сени чер-чуртту салгазын дээш өрү көдүрер:
бузуттугларның узуткаттырып турарын көрүп каар сен^к.
- ф** ³⁵ Быжыг дазылдыг, дөстелип чечектелген ыаш ышкаш
(*реиш*) түрлүг бузуттуг бир-ле кижини көргөн мен*.
³⁶ А оон ооң үези эрте берген, ол ам чок –
дилээримге-даа, тывылбайн барды.
- ш** ³⁷ Кем-буруу чок кижини хайгаарап көр,
(*шин*) ак сагыштыг кижиде топтап көр,
шак ол кижиниң келир үези – амыр-чаагай.
³⁸ А кем-буруулуг улустун шуптузун узуткап каар,
бузуттугларның келир үезин чок кылып каар^l.
- ц** ³⁹ Чөптүг-шынныг улустун камгалалы
(*тае*) Дээрги-Чаяакчыдан кээр^m,
айыыл-халап үезинде Дээрги-Чаяакчы оларның
шивээзи болур;
⁴⁰ Дээрги-Чаяакчы оларга дузалаар, оларны камгалаар –

* 36:35 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Мен Ливанның пөжү ышкаш ту-
рамык түрлүг бузуттуг бир-ле кижини көргөн мен» деп бижээн.

бузуттуглардан камгалап, карактап-кадагалаар,
чүгө дээрге олар Дээрги-Чаяакчыдан хоргадал дилеп келген^а.

^а Ыд. ыр. 10:1

37 ¹ *Мизмор-ыр. Давидтин.*
Сагындырыг кылдыр күүседир^б.

^б Ыд. ыр. 69:1

² Дээрги-Чаяакчы, килеңнээнинде, мени сойгалава,
хорадааныңда, мени кезетпе^с.

^с Ыд. ыр. 6:2

³ Сээң согуннарың менче кадалган^д,

^д Ы. х. к. 32:23; Иов 6:4;
Ыы. 3:13

Сээң холуң меңээ аарышкындыр дегген болгай.

⁴ Сээң килениңден мага-бодумда кадык чер артпаан^е,
бачыттарым ужун ишти-хөңнүмде оожургал чок.

^е Иса. 1:6

⁵ Кем-буруум бажым ашкан^ф,

^ф Эзра 9:6

аар чүък дег, олар мени базаып алган.

⁶ Сээденимден балыгларым ирип-чыдып, ириңнелген.

⁷ Бүшкүйүп, бүгү бодум халая бердим,

хүннү бадыр хөлүе берген чоруп тур мен;

⁸ Ишти-хырным изип-кыпкан, мага-бодумда кадык чер чок.

⁹ Харьксырап, кошкай бердим, ундаралым угдунмас-тыр,
хөрек-чүрээм хилинчээнден алгы-кышкым кедереп тур.

¹⁰ Дээрги, күзээн чүүлүм шуптузу

Сеңээ билдингир-дир,

уё-човуурум-даа Сеңээ чажыт эвес болгай.

¹¹ Чүрээм согуу шапкыланган,

күжүм мени каапкаш барган,

карактарым оду өжүп калган.

¹² Айыылга таваржырымга, ынак өөрүм ырай берген –
чоок улузум ырадыр туруп алган^г.

^г Иов 19:13-14;
Ыд. ыр. 87:18

¹³ Амы-тыным үзүксээннер какпа-дузаан меңээ салды;
меңээ хора күзээн улус

өлүм оштаан сөстөр сөглөп, хүннү бадыр нүгүлдөп тур.

¹⁴ А мен хөөкүй, дүлейлээн дег – дыңнавайн,

үнүм чок дег – аксым ашпайн турар-дыр мен^h.

^h Иса. 53:7

¹⁵ Дыңнаваस्ताан, харыылаптар аксы-сөзү

чок кижиге ышкаш болу бердим;

¹⁶ идегелим чүгле Сендеⁱ, Дээрги-Чаяакчы,

ⁱ Ыд. ыр. 38:8

Сен-не меңээ харыылаар сен, Дээрги Бурганым!

¹⁷ «Дайзыннардым мени көргөш, өөрбезин,

будум тая бээр орта, мени куду көрбезин» – деп чугааладым.

¹⁸ Тайып уजार чеде бердим,

аарышкым үргүлчү-ле бодалымда.

¹⁹ Кем-буруумну миннип,

бачыдым дээш муңгарап тур мен^j.

^j Ыд. ыр. 31:5

²⁰ А амы-тынымны үзүксээр улус күш кирип, сегереп тур,
мени чылдагаан чокка көрбөс улус өзүп-көвүдөп тур.

²¹ Мээң буянымга бузут-биле харыылаар улус^k

^k Ыд. ыр. 34:12;
У. ч. 17:13; Иер. 18:20

буянче чүткүлүм дээш меңээ өжээргеп тур.

^a Ыд. ыр. 9:22; 34:22

²² Мени кагбайн көр, Дээрги-Чаяакчы,
менден ыравайн көр, Бурганым^a.
²³ Дүрген меңээ дузалап кел, Дээргим, Камгалакчым!

^b 1 Чыл. 16:41; 25:1;
Ыд. ыр. 61:1; 76:1

38 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
Идифунга^b. *Мизмор-ыр. Давидтии.*

^c Иов 2:10

² «Оруктарымга оваарымчалыг болуйн:
аксы-дылым-биле бачыт үүлгетпэйн^c,
бузуттуг улус чанымга турда,

дылым тыртып ап чорууйн» – деп чугааландым.

³ Эки чүүл дугайында безин ытгтавастай бердим,
ындыг турбуже, аарышкым дендей берди.

⁴ Иштимде сеткил-чүрээм кыптыкты, угаан-бодалымда от өөскүдү.

^d Иов 32:20;
Иер. 6:11; 20:9

Чугаа-сөзүм ам-на үнүп келди^d:

⁵ Дээрги-Чаяакчы, төнчүм кээрин айтып берем,
өлүр өйүм, өйлөп-хемчээн назынымны билип алыин –
амыдырап артар үем кайы хирел?^e

^e Ыд. ыр. 89:12

⁶ Бо-дур, меңээ сөөм хире чурттаар өйнү хемчээп бердин,
Сээң мурнуңга назы-харым чүү-даа эвес-тир^f.

^f Ыд. ыр. 88:48; 90:5

^g Иов 7:16;
Ыд. ыр. 61:10; 93:10-11;
143:4;
Эккл. 1:2

Шынап-ла, чурттап чоруур кандыг-даа кижиге – хей-бус-тур!^g *Сэла*

^h Иов 27:16-17;
Ыд. ыр. 48:11;
Эккл. 2:18

⁷ Шынап-ла, кижиге амытаннның

көжүп чорууру хөлеге дег, хөлзеп чорууру хей-бус дег;
эртине-байлакты чыып алыр, а кым ону олчалап аарын
эки билбес^h.

ⁱ Ыд. ыр. 37:16

⁸ А ам кымга ынаныр мен, Дээргим?

Идегелим – чүгле Сенде!ⁱ

⁹ Шупту кем-буруумдан мени адыр,
сээң кижиге, базындырзын дээш, хүлээдип бербе.

¹⁰ Үнүм үнместеп, аксымны-даа ажытпайн чоруур-дур мен.

Ол бүгүнү Сен ынчаар кылып кагдын.

^j Иов 13:21

¹¹ Шаажылаан согуларың менден чайлат^j,

күштүг холуң мени чидир согар четти.

¹² Сен кем-буруулуг кижини сойгалап, кездир сен –
ооң таалал алыр чүүлү, үзүтке чирткен дег, тоглай бээр.

Кандыг-даа кижиге – чүгле хей-бус-тур! *Сэла*

^k 4 Хаан. 20:5;
Ыд. ыр. 55:9

¹³ Дээрги-Чаяакчы, мөргүлүмнү дынна,
дуза дилээн алгымче кичээнгейден сал,
караам чажын көргөш^k, ытгтавайн барба –
бүгү ада-өгбөм дег,

^l 1 Чыл. 29:15;
Ыд. ыр. 118:19, 54

Сээң черинге түр када турумчуп алган көшкүн кижиге мен!^l

^m Иов 7:19

¹⁴ Килеңиң менден чайладып көр^m –

өске оранче чоруп,

ⁿ Иов 10:21-22

чок апаарым бетинде, сеткилим өөрүзүнⁿ.

39 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
Давидтии. Мизмор-ыр.

² Дээрги-Чаяакчыга идегелим быжыг турду,

Ол менче ээкеш, дуза дилээн кыйгымны дыннап каан.

³ Ол мени коргунчуг тамыдан, чиндинээштен ужулгаш^a,
буттарымны быжыг үндезинге тургузуп,
таваңгайымны быжыктырып каан;

^a Ыд. ыр. 68:3; Иер. 38:6

⁴ Ол мээң аксымга чаа ырны^b –

^b Ыд. ыр. 32:3

Бурганывысты мактаан йөрээлди ырлаар арганы берген.
Хөй улус мени көргөш,
Дээрги-Чаяакчыдан коргун^c, Аңаа идегеп эгелээр.

^c Ыд. ыр. 51:8

⁵ Туразы улуг, мегеже чайгылар улусче* көрүнмес,
Дээрги-Чаяакчыга ынаныр кижги амыр-чыргалдыг.

⁶ Дээрги-Чаяакчы, Бурганым,
кайгамчык чүүлдерни хөйү-биле кылган сен!
Бисти бодап кээр деп чүвеңни!
Сээң-биле эннежир кым-даа чок.
Ол бүгүнү медээлеп чугаалаар мен,
кайгамчык ажыл-херектерин санап четпес хөй-дүр^d.

^d Ыд. ыр. 9:2; 70:16

⁷ Өргүлдерим биле белектеримни күзевеңиң^e,
бүрүн өрттедир өргүлдерни-даа,
бачыт дээш өргүлдерни-даа негевеңиң,
а кулактарымны ажыдып бердиң^f.

^e Ыд. ыр. 50:18

⁸ Ынчан мынча деп чугааладым:

«Бо-дур мен, кел чыдыр мен,
ыдыктыг дүрүг-номда чүнү кылырымны бижээн болгай.

^f 1 Хаан. 15:22; Иса. 50:4;
Евр. 10:5-7

⁹ Бурганым, тура-сорууңну күүседир күзелдиг мен,
Сээң ыдыктыг хоойлуң – мээң чүрээмде^g».

^g Ыд. ыр. 36:31; 118:11

¹⁰ Сээң чөптүүңнү аажок хөй улус чыылган черге
медээлеп турдум, аксым черле хагбас дээн мен.
А Сен ону билир сен, Дээрги-Чаяакчы.

¹¹ Сээң чөптүүңнү чүрээмге чажырып чорбаан мен,
Сээң шынныың биле камгалалыңны чугаалап турган мен,
Сээң шынчың биле энерелиңни
хөй чон мурнунга чажырбаан мен.

¹² Дээрги-Чаяакчы, ачы-дузаң мени черле кагбазын;
Сээң шынчың биле энерелиң мени кезээде кадагалазын.

¹³ Санап четпес айыыл-халап мени бүргей берди,
бузуттарым мени сүрүп келди,
ынчангаш ам көрүп безин шыдавастадым –
олар мээң бажымда дүктерден-даа хөй-дүр^h,
эр соруум чидириптим.

^h Ыд. ыр. 68:4

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы, менче ээ көрүн,
мени камгала; дүрген меңээ дузалап кел.

¹⁵ Мени өлүрер чүткүлдүг бүгү улус бак атка кирип, ыядып човазыңⁱ.

ⁱ Ыд. ыр. 34:4; Иер. 17:18

* 39:5 Азы: «Хоозун меге бурганнарже».

^a Ыд. ыр. 6:11

Менээ багай чүве күзээн улус дедир дезип, кочу-шоотка кирзин^a.

^b Ыд. ыр. 34:25

¹⁶ Мени «Таптыын, ол боор!^b» деп турар улус
бак атка киргеш, аймааразын.

¹⁷ А Сенче чүткээн бүгү улус Сен дээш өөрүп-хөглезин;
Сенден кээр камгалалга ынак улус:

«Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг!» – деп үргүлчү чугаалап чорзун.

^c Ыд. ыр. 85:1; 108:22

¹⁸ А мен чөгенчиг күжүр мен^c, Дээргим мен дээш сагыш човазын.
Менээ дузалап турар Камгалакчым – Сен-дир сен.
Бурганым, саадавайн көр!

40 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. *Мизмор-ыр. Давидтин.*

^d У. ч. 14:21; 29:7

² Ядыы-түрөңги улусту бодап билир кижичи амыр-чыргалдыг^d.

^e Ыд. ыр. 36:18

Айыыл-халап хүнүнде Дээрги-Чаяакчы ону камгалаар^e.

³ Дээрги-Чаяакчы ону кадагалаар
база амы-тынныг арттырып каар;

ол кижичи чер-делегейге амыр-чыргалдыг чурттаар.

^f Ыд. ыр. 26:12

Сен ону ооң дайзыннарының эргезинге хүлээтпес сен^f.

⁴ Дээрги-Чаяакчы ол кижини, аарып чыдырда, быжыктырар.

^g Иса. 38:1-8

Сен аарыг кижини бүрүнү-биле кадык кылып каар сен^g.

⁵ «Дээрги-Чаяакчы! Мени өршээп, экиртип көр,

Сээң мурнунга бачыт үүлгеткеним шын» – деп чугааладым.

⁶ Дайзыннарым мени бак сөглөп:

«Бо кижичи кажан өлүп каарыл,

ооң ады кажан балалып чидерил?» – дижип тур.

⁷ Оларның бирээзи мени көрүп келгеш, мегелеп чугаалаар-дыр,

ол кижичи чүрээнге кара сагышты чыып аар-дыр,

а үне бергеш, хоп-меге тарадыр-дыр^h.

^h Ыд. ыр. 11:3

⁸ Мени көөр хөңнү чок бүгү улус

менээ удур аразында кара сагыш бодап алган:

⁹ «Аарыг-хайга алыскаш, харыксыраан амытан-дыр,

бир-ле чыдыпканда, ол ам катап туруп кээп шыдавас-даа» –

деп сымыранчып тур.

¹⁰ Мээң-биле эп-найыралдыг турган, идегеп чорааным,

мээң хлевим чип турган

ⁱ Ин. 13:18

кижичи безин менче тавангайын карарттыⁱ.

¹¹ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, мени өршээп, көдүрүп көр,
дайзыннарымны кезедиптейн.

¹² Сээң сеткилинге киргенимни дайзынымның мээң
айыыл-халавым дээш байырлаваанындан билип алыын.

¹³ А мени, кем чок болганым дээш, деткип,

Бодуң-биле кады кезээ мөңгеде арттырып каар сен.

^j 1 Чыл. 16:36;
Ыд. ыр. 71:18; 88:53;
105:48

¹⁴ Израильдин Бурганынга – Дээрги-Чаяакчыга
кезээ мөңгеде алдар! Аминь, ындыг-ла болзунам!^j

41 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
 Маскил-ыр. *Корахтың оолдарыныы*^a.

^a 2 Чыл. 20:19

² Иви аңның агым сугну күзээри дег,
 сеткил-хөңнүм Сени күзеп тур, Бурганым^b.

^b Ыд. ыр. 62:1; 83:2

³ Дириг Бурганче сеткил-хөңнүм чүткүп тур.
 Бурганымның мурнун орта кажан чедип, көстүр ирги мен?!

⁴ Хүннүң-не улус: «Бурганың кайыл?» – джип турда^c,
 дүне-хүндүс караам чажы аыш-чемим болуп турган^d.

^c Ыд. ыр. 78:10; 113:10;

Ионл 2:17; Мих. 7:10

^d Ыд. ыр. 79:6; 101:10;

Ыы. 2:18

^e Иез. 46:10

⁵ Бурганның өргээзинче өөрүшкүлүг йөрээл салып
 шуужуп, байырлаан хөй чонну баштап чордум чоп^e.

Ам ол бүгүнү сагынгаш, сеткил-чүрээм саргып чор.

⁶ Сеткил-хөңнүм чүге ундарап турары ол?
 Чүге дүүреп-хөлзээри ол? Бурганга идегэйн,
 Камгалакчы Бурганымны ам-даа мактап чоруур дээн мен^f.

^f Ыд. ыр. 42:5

⁷⁻⁸ Сеткил-хөңнүм ундарап, Сени сактып ор мен.
 Иордан черден, Эрмон сыннардан^g, Мицар даандан
 дүп чок суглар удур-дедир кыйгыржыр:
 шуралактар кооладыр дагжаар.

^g Ы. х. к. 3:9

Сүргенчиг чалгыгларың дөгерези мени хөме таварыыр^h.

^h Ыд. ыр. 17:5; 87:8;

Иона 2:4

⁹ Дээрги-Чаяакчы хүндүс меңээ энерел көргүзөр,
 дүне мен Аңаа аян тудуп, ырлап бээр менⁱ –
 тынгарыкчы Бурганымга мөргүүрүм ол.

ⁱ Ыд. ыр. 62:7;

Аж.-ч. 16:25

¹⁰ Чалым-хаям болур Бурганымга^j:

^j Ыд. ыр. 17:3

«Мени чүге уттуң? – дээр мен. – Дайзыннарга базындырып,
 хомудалдан човууртап чоруур ужурум чүл?^k»

^k Ыд. ыр. 42:2

¹¹ «Бурганың кайыл?» – деп, дайзыннарым менден хүннүң-не
 айтырып, кочулаарга, сөөктерим углуп, сыйылган дег.

¹² Сеткил-хөңнүм чүге ундарап турары ол?
 Чүге дүүреп-хөлзээри ол?
 Бурганга идегэйн, Камгалакчы Бурганымны
 ам-даа мактап чоруур дээн мен.

42 ¹ Бурганым, меңээ чөптүг шиитпириң үндүрүп көр^l,
 Сеңээ шынчы эвес чон-биле чаргымга
 мээң таламда бол, нүгүлдүг, бак кижиден адырып көр*.

^l Ыд. ыр. 7:9

² Күш-шыдалым Сенде болгай, Бурганым.
 Чүге менден ойталадың?^m Дайзыннарга базындырып,
 хомудалдан човууртап чоруур ужурум чүл?ⁿ

^m Ыд. ыр. 43:10

ⁿ Ыд. ыр. 41:10

³ Бодуннун чырың биле алыс шынын чорудуп бер:
 олар меңээ орук айтып, Сээң ыдык даандыва^o,
 Сээң чурттап турар черлериңче чедирзиннер.

^o Ыд. ыр. 2:6

* 42:1 Өске бурунгу сөзүглелде бо ыр 41 дугаар ырың уланчызы болур.

⁴ Бурганга өргүл салыр бедигээшче,
 өөрүшкү-хөгнү меңээ берип чоруур Бурганче чеде берейн;
 чадаганга Сени алгап-мактаайн,
 о Бурган, мээң Бурганым!

⁵ Сеткил-хөңнүм чүгө ундарап турары ол?
 Чүгө дүүрөп-хөлзээри ол?
 Бурганга идегэйн, Камгалакчы Бурганымны
 ам-даа мактап чоруур дээн мен^a.

^a Ыд. ыр. 41:6

43 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
Корахтың оолдарыныы. Маскил-ыр.

² Бурганывыс, кулаавыс-биле дыңнадывыс:
 ада-өгбевистиң чурттап чорааны эрте-бурунгу үелерде
 Сээң кылган ажил-херээң дугайында
 олар биске дамчыдып чугаалааннар^b.

^b Сан. 23:23; Ы. х. к. 32:7;
 Ыд. ыр. 77:3

³ Бодуңнуң холуң-биле Сен бо черни чоннардаң хунаагаш,
 ада-өгбевисти чурттадып каан сен;
 шак ол бүгү аймак-чоннарны чылча шапкаш,
 тарадыр сывыртапкан сен^c.

^c Ы. х. к. 7:1

⁴ Ада-өгбевис бо черни чаалап ап турда,
 оларның хылыжы-даа ону кылбаан,
 күжү-даа тиилелгени оларга эккеп бербээн^d,
 а олар Сээң сеткилицге кирер боорга,
 Сээң күчү-күжүң биле арын-шырайың чырыы^e
 тиилелгени чаалап берген.

^d Ис. 24:12

^e Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:7

⁵ Бурганым, Сен – Хааным сен!
 Израильге камгалалды хайырлаан сен!^f

^f Ыд. ыр. 73:12

⁶ Сээң ачында дайзыннарны өлүр үзүп кааптар бис,
 бисче халдаан улусту Сээң адың-биле таптай басып кааптар бис.

⁷ Ча-согунумга-даа идегевес мен,
 хылыжым-даа мени камгалавас^g.

^g 1 Хаан. 17:47;
 Ыд. ыр. 32:16-17

⁸ Сен-не харын дайзыннардаң бисти камгалаар сен,
 адаан-өжөөн харааннарның адын баксырадыр сен.

⁹ Бурганны бис хүннү бадыр алгап-мактаар бис,
 Сээң адыңны кезээ мөңгедө алдаржыдар бис! *Сэла*

^h Ыд. ыр. 42:2; 88:39

¹⁰ Ынчалзаяк Сен ам бистен ойталадың^h,
 адывысты бакка суктуң,
 дайын-чааже аг-шеривис баштап үнместедиң.

ⁱ Лев. 26:17;
 Ы. х. к. 28:25; Ис. 7:4

¹¹ Дайзыннардаң бисти дестирдиңⁱ,
 бисти көөр хөңнү чок улус үптөп-тонап турду.

¹² Хойларны дег, бисти чишке каап бердиң,
 өске чоннар аразыңга тарадыптың^j.

^j Лев. 26:33

¹³ Бодуңнуң чонуңну чиик өртөккө садыптың,
 ону үнелиг деп санавадың.

¹⁴ Кожа чоннарда бисти кочулаарын чөпшээредидиң,
 дескиндир чурттап турар улуска,

дорамчылап, бак сөглезин дээш, бисти тудуп бериптиң^a.

¹⁵ Бисти өске чоннарга кочу-шоот кылып кагдың,
өске аймактар улузу бисти көргөш,
баштарын чайып, шоодуп тур^b.

¹⁶ Хүннү бадыр дорамчылатканым караамга көстүп,
ыятканымдан арным кызып тур.

¹⁷ Дорамчылакчының, бастыкчының үнүнден,
адаан негекчизиниң, дайзынның көрүжүнден
арным кызып тур.

¹⁸ Ол бүгү бисти хөме алды. А бис Сени утпаан,
Сээң берген чагыг-керээнге өскерилбээн ийик бис чоп!

¹⁹ Чүрээвис-даа дедирленип, Сенден ойталаваан,
буттарывыс Сээң орууңну чандыр баспаан.

²⁰ А Сен бисти шөө-бөрүлөр* турар черге^c
чылча баскаш, дүмбей караңгы-биле шуглап кагдың.

²¹ Бурганывыстан ойталааш, өске бурганга мөгөйип,
олче холдарывыс сунуп турган болзувусса,

²² Бурган чүге ону билип кагбас деп –
чүректерниң чажыттары Аңаа ажык-ла болгай^d.

²³ Сени дээш хүннүң-не өлүм-биле удур-дедир көржүп тур бис,
улус бисче, дөгөрер дээн хойларже дег, көөр-дүр^e.

²⁴ Оттуп келем, чүге удуп чыдарың ол, Дээрги?!
Кезээ шагда бистен ойталавайн, оттуп келем!^f

²⁵ Чүге бистен хая көрүндүң,
түрегделге алыскан, базындырган бисти чүге уттуптуң?

²⁶ Сеткиливис довуракта таптай бастырган-дыр,
ишти-хөңнүвүс черде соястаан-дыр.

²⁷ Дүрген келем, дузадан кат,
энерелдиин-биле бисти айбыл-халаптан хоста^g.

44 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
«Лилия чечээ» деп аялга үдээр^h.

Корахтың оолдарыныы. Маскил-ыр. Ынакшыл ырызы.

² Чүрээмейден ачылыг сөс куттулуп тур:
хаанга тураскааткан чогаалымны чугаалаар мен,
дыл-домаам – мергежилдиг бижээчиниң демир-үжүү дег.

³ Кижиг амыганда эн чаражы сен,
чугаа-сөзүң кайгамчык каас, чечен,
ынчангаш Бурган сеңээ ачы-буянны кезээ мөңгедө берген.

⁴ Мөге-шыырак хаан, хылыжыңны белиңге астып алⁱ –
ат-алдарың биле өндүр бедиинни көргүс.

⁵ Өндүр бедиинни көргүзүп,
алыс шын, биче сеткил болгаш чөптүг чорукту камгалап,

^a Ыд. ыр. 78:4; Дан. 9:16;
Мих. 6:16

^b Ы. х. к. 28:37

^c Иов 30:29

^d 1 Чыл. 28:9;
2 Чыл. 6:30; У. ч. 15:11;
Аж.-ч. 1:24
^e Рим. 8:36

^f Ыд. ыр. 34:23; 77:65

^g Ыд. ыр. 24:20

^h Ыд. ыр. 68:1

ⁱ Хост. 32:27; Сол. ыр. 3:8

* 43:20 Өске бурунгу сөзүглелде «шөө-бөрүлөр» эвес, а «улулар» деп бижээн.

·чуузага дүрген халдып олур –
сээң холуң кайгамчык херектерни бүдүрзүн.

⁶ Хаан, сээң согуннарың баштары чидиг –
дайзыннарыңның чүректеринче кадалы бээр –
өске чоннар сээң буттарың адаанче кээп дүжер.

^a Евр. 1:8-9

⁷ Бурган сени дүжүлгеге кезээ мөңгедө олуртуп каан*,
сээң чагыргаңның мергези – чөптүг чоруктуң демдээ-дир^a.

⁸ Сен чөптүг чорукка ынак, а бузутту көөр хөңнүң чок сен,
ынчангаш Бурган – сээң Бурганың
эш-өөрүң аразындан сени шилип ап,
өөрүшкү-биле чаап кагды.

^b У. ч. 7:17

⁹ Сээң хептериң мирра, алоо, кассия деп
чаагай чыттыг чуктар-биле айдызаттыңган^b;
чаан сөөгү-биле каастаан ордуларга хөгжүм ойнап,
сени хөгледип турар.

^c Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28;
1 Чыл. 29:4; Иов 22:24

¹⁰ Даңгыналар – сээң хүндүлүг аалчыларың,
хевин Офирден эккелген алдын-биле^c каастап каан кадын
сээң оң талаңда турар.

¹¹ Мени дыңна, кызым, бээр көрнүп кел, кулааң менче ээктир:
бодуңнуң чонуңну, ачаңның өг-бүлезин уттувут.

¹² Хаан сээң чараш-каазыңга хандыкшып, күзээр;
ол – сээң дээргиң-дир, ынчангаш аңаа мөгөй.

¹³ Тирниң чону, ооң эң бай улузу белээн сунуп чедип кээр:
ээ көрнүүшкүңүңнү күзей бээр.

¹⁴ Даңгына душтуктуң бүгү чараш-каазы
орду иштинче кире берген,
ооң хевин алдын удазын-биле аргып, даараан.

^d Сол. ыр. 1:3

¹⁵ Угулзалап каастаан хевин кедиргеш, ону хаанга чедире бээр^d,
ооң соондан эштери кыстарны база эккээр.

¹⁶ Оларны өөрүшкү-маңнайлыг байдалга эккээрге,
хаанның ордузунче кире бээрлер.

¹⁷ Хаан, ада-өгбеңниң орнунга дүжүлгеге оолдарың олуруп аар,
оларны бүгү чер-делегейге
чагырыкчылар кылдыр олуртуп каар сен.

¹⁸ Сээң адыңны улуска салгалдан салгал дамчып
тураскаалдыг кылдыр кылып каар мен,
ынчангаш сени бүгү чоннар кажан шагда,
кезээ мөңгедө мактаар.

45 ¹ Хөгжүм башкарыкчызыңга.

Корахтың оолдарыны. Аламот деп аян-биле^e үдээр ыр.

^e 1 Чыл. 15:20-21

^f Ыд. ыр. 7:2

² Бурган – бистиң хоргадалывыс^f болгаш күчү-күжүвүс,
айыыл-халаптар үезинде албан кээр дузавыс^g.

^g Ы. х. к. 4:7; Наум 1:7

³ Ынчангаш бис, чер-даа шимчээр болза

* 44:7 Еврей сөзүглелде бо сөстөрниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «О Бурган, Сээң дүжүлген кезээ мөңгедө турар».

азы даглар-даа далайларның ханызынче
дүжүп бадар болза, кортпас бис.

⁴ Далайлар-даа шимээргеп, чалгыыр болза^a;
даглар-даа, суглар көдүрлүп турда, сирилээр болза,
кортпас бис! *Сэла*

^a Ыд. ыр. 92:3

⁵ Хемниң агымнары^b Бурганның хоорайын –
Дээди Өрүкүнүң ыдыктыг оран-савазын хөгледип тур.

^b Ыд. ыр. 64:10

⁶ Бурган Бодунуң хоорайының иштинде турар^c:

^c Иса. 12:6

хоорай ам тендиш дивес, Бурган аңаа дангаар эртен дузалаар.

⁷ Чоннар коргуп шимээргеп тур^d, күрүнелер тендинейнип тур;
Бурган алгырарга, чер кыры эстип каар^e.

^d Ыд. ыр. 2:1

^e Ам. 1:2; 9:5

⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бистиң-биле кады-дыр,
Израильдиң Бурганы – бистиң шивээвис-тир. *Сэла*

⁹ Дээрги-Чаяакчының ажыл-херектерин көрүнерем^f –
чер-делегейге кайы хире кайгамчык чүүлдерни кылган-дыр*.

^f Ыд. ыр. 65:5

¹⁰ Чер-делегейниң бүгү кыдыгларынга

чаа-дайынарны Ол соксадып^g: ча биле чыданы сый тыртып^h,
дайынчы тергелерни от-биле өрттедип тур.

^g Иса. 2:4; Мих. 4:3

^h 1 Хаан. 2:4;

Ыд. ыр. 75:4; Иез. 39:3

¹¹ «Оожургап, соксаңар, Мени Бурган деп билип алыңар,
Мен чоннар аразыңга, чер-делегей кырынга
кымдан арттыр мактадыр мен».

¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бистиң-биле кады-дыр,
Израильдиң Бурганы – бистиң шивээвис-тир. *Сэла*

46 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызыңга.*
Корахтың оолдарыныы. Мизмор-ыр.

² Бүгү чоннар, адыш часкап көрүңер-ле,
өөрүшкүлүг өткүт үн-биле Бурганны алгап ырлаңар-ла!ⁱ

ⁱ Ыд. ыр. 94:1

³ Дээди Өрүкү Дээрги-Чаяакчы сүрээденчиг^j,

^j Ы. х. к. 7:21;

Ыд. ыр. 65:3

бүгү чер-делегейни чагырган
өндүр улуг Хаан – Ол болгай^k.

^k Ыд. ыр. 75:12; Мал. 1:14

⁴ Ол өске аймактар болгаш чоннарны биске чагыртып,
буттарывыс адаанга салып кагды^l.

^l 2 Хаан. 22:48

⁵ Ол бистиң ээлээривис хувааглыг черни –

Бодунуң ынак Израилиниң чоргаараар черин шилип берди. *Сэла*

⁶ Бодунуң чону алгап ырлап турда, Бурган бедидир көдүрүлдү;
эдиски эдип турда, Дээрги-Чаяакчы бедидир көдүрүлдү.

⁷ Бурганны мактап ырлаңар;

бистиң Хаанывысты мактап ырлаңар, ырлап мактанар!

⁸ Бурган бүгү чер-делегейниң Хааны болгай^m,

^m Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21;

Зах. 14:9; Лк. 1:33;

1 Кор. 15:24;

Ажыд. 11:15

Аңаа чечен ырдан ырлаңар!

⁹ Бурган бүгү чоннарны чагырып тур,

Ол Бодунуң ыдыктыг дүжүлгезинге барып саадапты.

¹⁰ Чоннарның баштыңнары

* 45:9 Азы: «Чер-делегейни кайы хире хоозурадып каапкан-дыр».

Авраамның Бурганының чону-биле кады чыгып келди,
чер-делегейге бүгү камгалал – Бургандан кээр^a,
Ол бүгүдеден бедидир көдүрткен-дир.

^a Ыд. ыр. 88:19

47 ¹ *Мизмор-ыр. Корахтың оолдарыны.*
² Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг!

Бурганывыстың хоорайыңга, Бодунуң ыдыктыг даанга
Ол аажок мактадырыңга төлептиг^b.

^b 1 Чыл. 16:25;

Ыд. ыр. 17:4

^c Ыы. 2:15

³ ·Сион даг – каас-чараш бедик чер,

бүгү делегейниң таалалы бо-дур^c,

Цафон дагның ийлеринде өндүр улуг Хаанның хоорайы бо-дур*.

⁴ Хоорайның шивээлеринде Бурган турар;

хоорайны Ол кадагалап турарын улус база билир.

^d Э. д. 14:1; 2 Хаан. 10:6

⁵ Хааннар каттыжып алгаш^d, ·Сионга удур үнгеш,

⁶ хоорайны көрүп кааштың, кайгап-харап,

сүртей бергеш, дезипкен.

⁷ Олар аңаа коргуушкунга бүргедипкен,

эды араан херээжен дег, хилинчээн көре берген^e.

^e Иса. 13:8

⁸ Фарсис хоорайның корабльдарын

чөөн чүктен хат-биле чуура шаап каапкан сен^f.

^f 3 Хаан. 22:48;

Иез. 27:26

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының хоорайыңга –

Бурганывыс хоорайыңга ол дугайында

дыңнаан бис, ону көрүп база алдывыс;

Бурган ол хоорайны кезээ мөңгедө доктаадып тургузуп каан. *Сэла*

¹⁰ Бурганывыс, энэрелдиини

Сээң өргээң иштинге угаап-бодап турдуvus^g.

^g Ыд. ыр. 25:3

¹¹ Сээң ат-алдарың-даа, макталың-даа

чер-делегейниң кыдыгларында чеде берген^h;

^h Ыд. ыр. 112:3

Сээң холунну чөптүг чорук долуп турар.

¹² Сээң чөптүг шииткелиң дээш, ·Сион даг хөглөп турзун,

ⁱ Ыд. ыр. 96:8

Иудеяның хоорай-суурлары өөрүп турзунⁱ.

¹³ Сионну дескиндир кылаштаңар, ооң суургаларын санаңар;

¹⁴ ооң быжыглалдарынче сеткил-сагыжыңарны углаңар,

ооң шивээлерин топтап көрүңер.

Келир салгалга дамчыдыңар:

¹⁵ шак ыңдыг Бурган – кезээ мөңгедө бистиң Бурганывыс болгай,

Ол бисти өлгүжевиске чедир** башкараар.

48 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызыңга.*
Корахтың оолдарыны. Мизмор-ыр.

^j Мих. 1:2

^k Иса. 34:1

² Бүгү чоннар, мону дыңнаңар!^j

Өртемчейде чурттаан бүгү улус, кулактарыңар ээктиринер!^k

* 47:3 Цафон даг – еврейлер аразыңга чурттап турган ·хананей чоннуң чүдүлгезин ёзугаар бурганнар чурттап турар даг.

** 47:15 Еврей сөзүглелде бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Оларның болгу дег өске утказы мындыг: «Кезээ мөңгедө».

³ Кижиг төрөлгөтөн, бүгү улус,

бай-даа, ядыы-даа кижилер, дыңнанар!

⁴ Мээң аксы-дылым мерген угаанныг чүүл чугаалаар,
мээң бодалдарым – угаан-сарыылдыг.

⁵ Кичээнгейимни угаадыглыг чугааже салыйн,
чадаганга тывызыымны ажыдып ойнаайн^a.

^a Ыд. ыр. 77:2

⁶ Айыыл-халап үезинде корткан херээм чүл?

Мени бастып турар улустуң кем-буруузу мени үглөп тур*.

⁷ Ол улус боттарының күжүнге идегээр,
эртине-байлааның эмгежогу-биле мактаныр^b.

^b У. ч. 11:28

⁸ Ынчалзаяк кижиг канчап-даа бодунуң ха-дунмазын
өлүмден садып хостап, ол дээш төлевири
Бурганга берип шыдавас^c.

^c Иов 33:24; 36:18;
Мф. 16:26; Мк. 8:37

⁹ Улустуң амы-тынын садып хостаары
угдунмас аар өртектиг, ындыг херек кажан-даа болдунмас:

¹⁰ кым-даа мөңгези-биле амыдыравас,
өлүглер ораның көрбейн барбас^d.

^d Ыд. ыр. 88:49

¹¹ Билдингир болгай: мерген угаанныг-даа улус өлүп каар,
олар-биле дөмей – мелегей улус база өлүп каар;^e
кандыг-даа кижиг чок апаарга, эртине-байлаа өске улуска
артып каар^f.

^e Эккл. 2:14-16; 3:19; 9:2

^f Ыд. ыр. 38:7; Эккл. 2:18

¹² Олар сагыжынга: «Бажыңнарывыс мөңгедө турар,
оран-саваларывыс салгалдан салгал дамчыыр» деп бодаарлар,
чурттап турар черлерин боттарының аттары-биле адап аарлар**.

¹³ Ынчалзаяк кижиг алдар-хүндүнү үр эдилеп шыдавас –
ол өлүр тынныг мал-маганга дөмей болу бээр^g.

^g Эккл. 3:18

¹⁴ Мелегей улустуң эртер оруу база

мактанырынга ынак улустуң салым-чолу мындыг боор-дур: *Сэла*

¹⁵ оларны өлүглер ораныңга

хой ышкаш кажаалап каар, өлүм оларны кадарар.

Эки мөзүлүг улус эртен оларны чагырып эгелээр***,

алдыы оран оларга оран-сава болу бээр,

оларның мага-боду өлүглер ораныңга ирип каар.

¹⁶ А Бурган мени хүлээп көрүп,

амы-тынымны өлүглер оранының холундан адырып хостаар^h. *Сэла*

^h Ыд. ыр. 15:10; 29:4

¹⁷ Өске кижиг байый берген дээш,

ооң бажың-балгадының каас-коязы

дендеп турар дээш, кортпайн көр.

¹⁸ Ол кижиг өлүп калгаш, бодунга чүнү-даа ап шыдавас,

* 48:6 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ынчан оруктарымның кем-буруузу мени бүзээлеп кээр».

** 48:12 Өске буруңгу сөзүглелде «Олар черлерни боттарының аттары-биле адап ап турар, ынчалза-даа чевеглер оларның мөңгө оран-савазы болу бээр, кезээ шагда чурттаар черлери апаар» деп бижээн.

*** 48:15 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. «Чагырып эгелээр» деп сөстөрниц болгу дег өске утказы мындыг: «Таптай базар».

- ^a Иов 27:19; 1 Тим. 6:7 каас-коязын ол чевегже алгаш барбас^a;
¹⁹ ол кижидириг чорааш, мага ханып,
ажыл-херектери эки чоруп турган дээш,
улуска мактадып турган-даа болза,
^b Иов 33:30 ²⁰ кезээ мөңгедэ чырык көрбөс оранче^b
ада-өгбелериниң соондан чоруй баар.
²¹ Алдар-хүндүлүг-даа болза, угаан чок кижиди
өлүр тынныг мал-маганга дөмейлежир^c.
- ^c Эккл. 3:19
- ^d 1 Чыл. 6:39; 15:17; 25:1;
2 Чыл. 5:12
^e Ы. х. к. 10:17
- ^f Ыд. ыр. 112:3
^g Ы. х. к. 33:2;
Ыд. ыр. 79:2; 93:1
- ^h Хост. 19:16; Лев. 10:2;
Сан. 16:35;
3 Хаан. 19:11-12
ⁱ Ы. х. к. 4:26; 32:1;
Иса. 1:2
- ^j Ыд. ыр. 18:2; 96:6
^k Ыд. ыр. 57:12
- ^l Ыд. ыр. 80:9
- ^m 1 Хаан. 15:22;
Ыд. ыр. 39:7
- ⁿ Иса. 40:16
- ^o Хост. 9:29; Иов 41:3;
Ыд. ыр. 23:1;
Аж.-ч. 17:25
- ^p Ыд. ыр. 106:22;
Евр. 13:15
^q Сан. 30:3; Эккл. 5:3;
Иона 2:10
^r Ыд. ыр. 80:8
- 49** *Мизмор-ыр. Асафтымы*^d.
¹ Дээрги-Чаяакчы – бурганнарның Бурганы^e чугаалап тур*,
чер-делегейниң чурттакчыларын хүн үнер чүктен
хүн ажар чүкке чедир кыйгырып тур^f.
² Тергиин чараш-каас ·Сион дагда Бурган чырып турар^g.
³ Бурганывыс чедип кээр, Ол ыгыт чок болбас,
Ооң мурнунда – оя чиир от,
Ону долгандыр – күштүг шуурган!^h
⁴ Ол Бодунуң чонун шиидип тура, өрүтен дээрни база черни
херечилер боор кылдыр кыйгырып турарⁱ:
⁵ «Өргүл салып тура, Мээң-биле керээ чарган улузумну
чыып бериңер».
⁶ Дээрлер Ооң чөптүүн медээлээр^j,
Бурган – шииткекчи ол болгай^k. *Сэла*
- ⁷ «Мээң чонум, Мени дыңна, сөс алыр деп тур мен;
Израиль, сеңээ удур херечилээр деп тур мен^l.
Бурган-дыр мен, Сээң Бурганың-дыр мен!
⁸ Чемелелим чылдагааны – өргүлдерин эвес^m,
бүрүн өрттеткен өргүлдерин үргүлчү Мээң мурнумда чыдар.
⁹ Сээң аалыңдан буга албас мен,
кажааларыңдан хуналар албас мен;
¹⁰ арга-арыгда бүгү аң-мен,
муң-муң тейлерде мал-маган база Мээңиң болгайⁿ,
¹¹ дагларда хамык куштарны,
хову-шөлдерде шупту дириг амытаннарны
билип, чагырап мен.
¹² Аштай-даа берген болзумза, сеңээ чугаалааш чоор мен,
өртемчей-даа, ону ээлеп долган бүгү чүве-даа
Мээңиң болгай^o.
¹³ Бугалар эьдин чиир ийик мен бе?
Хуналар ханын ижер ийик мен бе?
¹⁴ Бурганга өргүл кылдыр мактал-хүндүден эккел^p,
Дээди Өрүкүнүн мурнунга даңгырактарың күүсет^q.
¹⁵ Айыыл-халавың хүнү кээрге, Мени кый де –
Мен сени камгалаар мен^r, а сен Мени алдаржыдар сен».
- ¹⁶ А бузуттуг-бак кижиге Бурган мынча деп турар:

* 49:1 Азы: «Бурган – Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалап тур».

«Мээн дүрүм-хоойлумну чүгө үргүлчү чугаалаар сен,
Мээн чагыг-керээмни чүгө аксындан дүжүрбес сен?

¹⁷ А бодун Мээн өөрөдидимге хөңнүң чок-тур,

Мээн сөстөрими херекчок дээш октапкан-дыр сен.

¹⁸ Оор кижиге көргөш, ооң-биле чоокшулажы бээр-дир сен,
самыбраан улус-биле бир аай хуу-салымныг-дыр сен.

^a Ыд. ыр. 51:4

¹⁹ Улусту бак сөглээр дээш, аксыңны сула салыптар-дыр сен,
аксы-дылың кара сагыш үүлгедир-дир^a.

²⁰ Ха-дуңмаңны үргүлчү нүгүлдээр-дир сен,
аваның оглунга удур хоп дажыыр-дыр сен.

^b Эккл. 8:11; Иса. 57:11

²¹ Сен ол бүгүнү кылып турдуң, а Мен ыттавадым^b,
сен ынчан Мени бодуңга дөмейлей бодапкан сен.

Мен ам сени сойгалаар мен,

^c Ыд. ыр. 9:18

бурууну карактарыңга көргүзөр мен.

²² Бурганны уттуп аар улус^c, ол бүгүнү билип алыңар,
ынчанмас болзуңарза, үзе-чаза соп кааптар мен –
ынчан кым-даа силерни Менден камгалап шыдавас.

²³ Өргүл кылдыр Меңээ мактал эккеп турар кижиге

Менден коргуп турары ол;

дорт орук-биле бар чыдар кижиге

Бургандан кээр камгалалды көргүзөр мен».

50 ¹ Хөгжүм башкарыкчызыңга.
Мизмор-ыр. Давидтиң.

² Давид Вирсавия-биле холбажыткан соонда, Нафан медээчиниң Давидке
кээп чораан үезинге хамааржыр^d.

^d 2 Хаан. 12:1

³ Энерелдиң-биле мени өршээ, Бурганым,
эгээртинмес ээ-хайыраң-биле кемниг херектерим балап каавыт^e.

^e Ыд. ыр. 24:7; Иса. 43:25

⁴ Кем-буруумдан мени шуут-ла чуп каавыт,
бачыдымдан мени арыгла^f.

^f Лев. 16:30; 1 Ин. 1:7, 9

⁵ Кемниг херектерим миннип тур мен,
бачыттарым үргүлчү-ле бодалымдан үнмейн тур^g.

^g Ыд. ыр. 31:5; Рим. 7:18

⁶ Сеңээ, чүгле чангыс Сеңээ удур бачыт кылдым,
Сээң бузуттуг деп көөр чүвөнни үүлгеттим^h.

^h 2 Хаан. 12:13

Буруудадып турган сөстериңни шынныг дээр мен,
шииткелиңни үндүргөш-даа, шынныг боор сенⁱ.

ⁱ Рим. 3:4

⁷ Боттанып келген үемден бээр бузуттуг мен,
ием мени божуурда-ла, бачыттыг менⁱ.

^j Иов 14:4; 15:14;

Ыд. ыр. 57:4

⁸ Алыс шын ишти-хөңнүмнү бүргөп аарын күзөп тур сен,
мерген угааныңны сеткилимге ажыдып тур сен.

⁹ Иссоп-биле* мени бызай чажам –

бачыдымдан арыгланыйн;

мени чуп каг – хардан аккыр болу берейн^k.

^k Иса. 1:18

¹⁰ Сеңээ чылча бастырган мага-бодум өөрүүр кылдыр,
өөрүшкү-хөг ыдын дыңнаар аргадан бер.

* 50:9 Иссоп – иудей арыглашкын ёзулалдарының үезинде ажыглап турган чадаң үнүш ады (Хост. 12:22; Лев. 14:6. Сан. 19:6 көр).

¹¹ Бачыттарымны тооп көрбө,
бузуттарым дөгerezин балап каавыт.
^a Мф. 5:12 ¹² Бурганым, арыг чүректен чаяп бер^a,
^b Ыы. 5:21 ишти-хөңнүмнү туруштуг кылдыр чаартып каг^b.
¹³ Мени Бодундан ыңайлатпа,
Ыдыктыг Сүлдеңни менден дедир алба.
¹⁴ Сээң берген камгалалың дээш өөрүшкүмнү эгит,
меңээ арыг чаагай сеткилди хайырла.

¹⁵ Бачыттыгларны Сээң изиң истээринге өөрeдир мен –
удурланыкчыларың Сенче эглип кээрлер.
^c 2 Хаан. 11:17; 12:9 ¹⁶ Өлүрүүшкүн дээш буруудан мени адыр^c,
Камгалакчы Бурганым, агартышыкыныңны алгап ырлаар мен.
¹⁷ Дээрги, аксымны ажыдып бер:
дылым Сени алгап-мактазын.
¹⁸ Өргүлүм Сеңээ таарымчалыг эвес болгай,
^d Ыд. ыр. 39:7 оон башка ону Сеңээ салгай эртик мен –
бүрүн өрттеткен өргүлдү күзевейн тур сен^d.
^e Ыд. ыр. 33:19 ¹⁹ Бурганга салган өргүлүм –
багын миннип, муңгараан сеткилим^e –
Сен-не ону тооп көөр боор сен, Бурганым.

²⁰ Сионче ээ көрнүп, ачы-буяның хайырла,
Дээрги-Чаяакчы, Иерусалимниң ханаларын
база катап тудуп үндүр^f.
^f Ыд. ыр. 68:36; 146:2 ²¹ Ынчан шынныг, бүрүн өрттеткен өргүлдер^g
^g Ыд. ыр. 4:6 Сеңээ таарымчалыг апаар;
ынчан Сеңээ өргүл салыр бедигээшче
бугажыктарны улус эккеп салыр.

51 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Маскил-ыр. Давидтин.

² Эдом чурттуг Доик Саулга чедип келгеш: «Давид Ахимелехтин бажыңында
турар» – деп медээлеп чугаалаан таварылгага хамаарылгалыг^h.

³ Эй, сен, маадыр, бузудуң-биле мактанып чооруң ол?

Бурган энерелин хүннүң-не көргүзер!

⁴ Сээң аксы-дылың меңээ айыыл-халап белеткеп турар-дыр,
ⁱ Ыд. ыр. 49:19 сээң кара сагыштыг дылың чидиг хылыш дег-дирⁱ.

⁵ Буянга көөрдө, бузутка ынак апарган-дыр сен,
шынын чугаалаарыңга көөрдө, мегелеп чугаалаарыңга
ынак апарган-дыр сен. *Сэла*

⁶ Сээң нүгүлдүг аас-дылың өлүмнүг сөстөргө ынак апарган-дыр.

⁷ Ол дээш Бурган сени кезээ мөңгедө узуткап каар,
сегирип алгаш, оран-савандан үндүр октаптар,
^j Ыд. ыр. 26:13 дазыл-дөзүңнү дириглер ораныңдан^j тура соп кааптар. *Сэла*

⁸ Чөптүг-шынныг улус ол бүгүнү көргөш,
^k Ыд. ыр. 39:3 Бургандан коргары дам барып^k, ол кижини кочулап^l!
^l Иов 22:19

⁹ «Бурганны бодунуң камгалал-шивээзи кылып аарын күзевээн, а эңмежок эртине-байлаанга идегээн^а, бак күзээшкини-биле быжыгланган кижиге бо-дур» – дээр.

^а Ыд. ыр. 48:7

¹⁰ А мен Бурганның өргээзинде ногаарарган ыяш дег мен^б, Бурганның энерелинге кезээ мөңгедэ идегээр мен.

^б Иер. 11:16

¹¹ Мени бодааш, кылган чүүлдерин дээш Сеңээ кезээ мөңгедэ өөрүп четтирер мен, Сээң адыңга ынанмышаан, Сеңээ бердинген улус мурнунга ачы-буяныңны медээлээр мен.

(Ыд. ыр. 13)

52 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.

Үрер хөгжүм үдээр. Маскил-ыр. Давидтии.

² Тенек кижиге сеткил-хөңнүңгө «Бурган чок» деп түңнел кылган^с.

^с Ыд. ыр. 9:25

Ындыг улус самыыраан-дыр, бак херектерни үүлгеткен-дир; буян кылып турар кижиге тывылбаан-дыр^д.

^д Мих. 7:2; Рим. 3:10-12

³ Бурган дээрден кижиге төрөлгөтөчө, «Бурганче чүткүп турар угаанныг кижиге бар бе?» дээш, куду алзы топтап көргөн^е.

^е Э. д. 11:5; Ы. х. к. 26:15; Ыд. ыр. 32:14; 101:19

⁴ Шупту улус Бургандан хая көрнүп, шупту бир аай будалган болган; буян кылып турар кижиге тывылбаан – чаңгыс-даа кижиге чок болган^ф.

^ф Иов 15:16

⁵ Бузут үүлгөдип турар улус черле угаан кирбези ол бе?

Олар мээң чонумну аыш-чем ышкаш сыырып турар-дыр^г база Бурганга мөргүвес-тир.

^г У. ч. 30:14; Иез. 10:25; 34:3; Мих. 3:3

⁶ Олар коргар хире эвес черге аажок коргуп-сүртээр^г, Бурган сенче халдаан улустуң сөөктерин чашканнап кааптар. Бурган ол улустан ойталаарга, сен оларны бак атка кирирер сен.

^г Лев. 26:17; У. ч. 28:1

⁷ Сион дагдан Израильдин камгалалы чедип келзин!

Бурган Бодунуң чонунга эки чолду эгидерге*, Иаков өөрүп-байырлар, Израиль өөрүп-хөглээр.

53 ¹⁻² Хөгжүм башкарыкчызынга.

Хылдыг хөгжүм херекселдери үдээр.

Маскил-ыр. Давидтии.

Зифтиң чурттакчылары Саул хаанга келгеш: «Давид бистиң аравыста чаптынып турар болгай» – дээн таварылгага хамааржыр^и.

^и Хаан. 23:19; 26:1

³ Бурганым! Бодунуң адың-биле мени камгала; Бодунуң күчүң-биле мени агарт!

⁴ Бурганым! Мөргүлүмнү дыңнап, аксы-сөзүмнү кичээнгейге ал.

⁵ Хары улус менче халдап келди; түрлүг улус амы-тынымны үзер деп тур –

Бурганны тооп көрбөс улус ол-дур^и. Сэла

^и Ыд. ыр. 85:14

⁶ Дыңнаңар! Бурган менээ дузалап тур,

* 52:7 Азы: «Бурган Бодунуң чонун туттуруушкундан үндүрүп эккээрге».

Дээрги мээң сеткилимни быжыктырды.

^a Ыд. ыр. 142:12

⁷ Дайзыннарарымны бузуду дээш кезедип көр, чөптүг болгаш, оларны Сен узуткап каг^a.

⁸ Эки турам-биле Сеңээ өргүлүм салыр мен, Дээрги-Чаяакчы, Сээң адыңны, ачылыг боорга, алдаржыдар мен.

^b Ыд. ыр. 58:10; 91:12; 111:8; 117:7

⁹ Сен мени хамык айбыл-халавымдан адырган болгай сен, дайзыннарарым буураанын-даа караам-биле көрүп тур мен^b.

54 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
Хылдыг хөгжүм херекселдери үдээр.

Маскил-ыр. Давидтин.

² Бурганым, мөргүлүмнү дынна, чаннyp дилээн үнүмден чашты бербе.

³⁻⁴ Мени дыннап, харыыдан бер.

Дайзынның үнүн дыннааш, бузуттуг хейге кызагаткаш, хей-аъдым кудулап, качыгдалдан уё-човуурум төп тур мен. Олар шупту меңээ хора чедирип, килеңнеп база

^c Ыд. ыр. 63:1

өжээргеп турлар^c.

⁵ Хөрээмейде чүрээм күжүр сарыннай-дыр, өлүм-чидимден коргуушкун хөме ап тур;

⁶ коргуп-сүртээн сеткилимге алзывыткаш, аймап калдым.

⁷ Ынчангаш мен мынча дидим:

«Көге-буга ышкаш чалгын-чүглүг болурум кай, жуп үнгеш, оожум черге хонуп алза.

^d Иер. 9:2

⁸ Талыгырже ырай бергеш, ээн черге турумчуп алза^d. *Сэла*

⁹ Шак-ла ынчан чайык-чаъстан, шуурган-хаттан шалып-дүрген чаштып-хоруй бээр ийик мен!»

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы, дайзыннарарымны чок кылып, чугаа-дылын холуп-буда.

Хоорайда мен чүгле алгыш-кырыш биле

күчүлелди көрүп тур мен^e.

^e Иер. 6:7; Иез. 7:23

¹¹ Хоорайның ханаларын дүне-хүндүс эргий кезип, хилинчекти, бузут-бакты нептереткеш туруптулар.

¹² Хоорайны хай-халап дола берген, кудумчулар, шөлдеринден оп-меге, кара сагыш ыравастан.

¹³ Мени бактап турар кижини – дайзыным эвес-тир, ындыг болза, шыдашкай мен;

мени куду көрүп турар кижини – өжээтеним эвес-тир, ол турган болза, чашты бээр ийик мен.

¹⁴ А ол дээрге сен-дир сен –

сеткилимниң чамды болган, эргим, эң чоок эжим;

¹⁵ аравыста ижин кара чок чугаалажып,

^f Ыд. ыр. 41:5

мөөң чоннуң аразынга Бурганның өргээзинче^f

кады барып турган эжим – сен-дир сен!

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы дайзыннарарымче –

аал-оранын-даа, сеткилин-даа
кара сагыш ээлээн өжээннеримче өлүмнү салыпсын,
оларны диригге-ле алды оранче кирипсин!^a

¹⁷ Бурганымны кыйгырар мен –

Дээрги-Чаяакчы мени камгалаар.

¹⁸ Кежээликтей, эртен, дүште ыглап-сыктап,

дилег кылып кыйгырар мен: үнүмнү Ол дыңнап кааптар;

¹⁹ менче халдаан дайзыннарарым дескиндир эндерик-тир –

Дээрги-Чаяакчы мени олардан адырып,

сагыш амыр арттырып каар.

²⁰ Дүжүлгеге үе-дүптөн бээр саадаан Бурган

мени дыңнап каапкаш^b, дайзыннарны бакка сугар. *Сэла*

Олар – черле экижип өскерилбес, Бургандан кортпас,

²¹ эптиг-демниг кады чораан улузунче халдай бээр^c,

эвилел туткан аксы-сөзүн үрээр улус-тур.

²² Чугаа-сөзү үстен чымчак^d,

чүректерин чаа-дайын ээлээн улус ол-дур;

аксы-сөзү өрөмеден хоюг,

алыс боттары хылыш ышкаш айыылдыг улус ол-дур.

²³ Дээрги-Чаяакчыга үүрге-чүгүң хүлээдип бер^e,

Ол сени деткиир деп бил. Чөптүг-шынныг кижини

Ол кажан-даа тайып ушпас кылып каар.

²⁴ О Бурганым, дайзыннарарымны өлүм-чидимниң тамызынче
дүжүр окта^f:

өлүрүкчү, сагыжы кара хейлер^g

өйлүг назын чартыы чедир чурттавазын^h.

А мен Сенээ идегээр мен!

55 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*

«Ырак черде ыт чок көге-буга»

деп аялга үдээр. Давидтин. Миктам-ыр.

Филистимнерниң Давидти Гефке

тудуп алганы үеге хамааржырⁱ.

² Бурганым, менче ээ көрүн!

Кижини амытан багай мени чылча базар дээш

хүннү бадыр халдап, кызагдап тур.

³ Дайзыннарарым мени чылча базар дээш

хүннү бадыр дилеп тур, Дээди Өрүкү Бурган,

менче халдаан адаанчыларның хөйүн канчаар!

⁴ Корга берген хүнүмде Сенээ идегээр мен.

⁵ Бурганымның сөзүн алгап-мактаайн,

Аңаа бодум идегээр мен – корткаш чоорул,

кижилер мени канчаптарыл?!^j

⁶ Хүннү бадыр дайзыннар мээң сөстөрүмни хажыдып тур,

олар меңээ удур кара бодалдарлыг боор.

⁷ Олар чыгылып, чаштынып, кай баарымны кедеп көрүп,

^a Сан. 16:30-33;

Ыд. ыр. 123:3; У. ч. 1:12

^b Ы. х. к. 33:27;

Ыд. ыр. 89:3; 92:2;

Авв. 1:12

^c Ыд. ыр. 7:5

^d У. ч. 5:3

^e Ыд. ыр. 36:5; Иса. 46:4;

Мф. 11:28-30

^f Ажыд. 20:3

^g Ыд. ыр. 5:7

^h У. ч. 10:27

ⁱ Хаан. 21:13

^j Ыд. ыр. 117:6;

Иса. 51:7, 12; Мф. 10:28

^a Ыд. ыр. 70:10амы-тыным үзүп каарын күзеп тур!^a⁸ Таанда-ла олар кем-буруузу дээш кеземчеден чайлаар бе?
Килеңней бергеш, чоннарны сотка олурт, Бурганым.^b Ыд. ыр. 38:13⁹ Улчуп чоруур үемни Сен санап каан сен,
караам чажын дозуп чыып алган сен^b –^c Хост. 32:32;Ыд. ыр. 68:29; 138:16;
Мал. 3:16качыгдалым Сээң номуңда^c бижиттинген эвес ийикпе?¹⁰ Сени кыйгырарымга, дайзыннарым дезиптер-дир.

Бурган мээң таламда деп оон билип аар-дыр мен.

¹¹ Бурганның сөзүн алгап-мактаар мен,

Дээрги-Чаяакчының сөзүн алгап-мактаар мен.

¹² Бурганга идегээр мен – корткаш чоорул,

кижи амытан мени канчаптарыл?!

¹³ Бурганым,Сеңээ берген даңгырактарым утпаан мен^d,Сеңээ өөрүп четтирген өргүлдерим салыр мен^e.^d Лев. 5:4; Сан. 30:3;

Ы. х. к. 23:21

^e Ыд. ыр. 49:14; 115:8¹⁴ Сен мени өлүмден камгалап,буттарымны илдиктирбээн болгай сен^f,^f Ыд. ыр. 114:8^g Иов 33:30ынчангаш дириглер оранының чырыынга чурттап^g,

Бурганга дыңнангыр амыдыраар мен.

(Ыд. ыр. 107:2-6)

^h Ыд. ыр. 57:1; 58:1; 74:1**56** ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
«Узуткава» деп аялга үдээр^h.

Давидтиң. Миктам-ыр.

ⁱ 1 Хаан. 22:1; 24:3;

Ыд. ыр. 141:1

Давидтиң Саулдан куйже дезе бергени үеге хамааржырⁱ.² Менче ээ көрнүп көр, Бурганым,

мени өршээп көр, сеткилим Сеңээ идегеп чор,

айыыл-халап эрткижеге чедир,

Сээң чалгыннарың адаанга хоргадаар мен^j.^j Руф 2:12; Ыд. ыр. 16:8³ Дээди Өрүкү Бурганны кыйгырар мен,

Ол мээң өжээним негеп бээр*;

^k Ыд. ыр. 143:5-7⁴ Ол менче дээрлерден дуза бадырып, камгалаар^k,мени чылча базар дээн кижини чемелеп кончуур. *Сэла*

Бурган меңээ шынчы чоруу биле энерелин бадырып бээр.

^l Ыд. ыр. 57:7; Дан. 6:16⁵ Мен – арзылаңнар аразында мен^l,

кижи эъди чиир араатаннар аразында чыдыр мен,

оларның диштери чыдалар биле согуннар дег,

а дылдары чидиг хылыш-ла^m.^m У. ч. 12:18; 30:14⁶ Бурганым, дээрлерден-даа бедидир көдүртүп, мактат,

Сээң алдарың бүгү чер-делегей кырынга чайынналзын!

⁷ Дайзыннарым буттарымга какпа салып каан,

ырмам сыккан; мээң оруумга оңгар каскаш,

* 56:3 Азы: «Ол меңээ ачы-буян хайырлап турар» (Ыд. ыр. 137:8 көр).

боттары ынаар караш дээн^а. *Сэла*

^а Ыд. ыр. 7:16

⁸ Бурганым, мээң чүрээм быжыг соруктуг,
чүрээм быжыг соруктуг^б:

^б Ыд. ыр. 111:7-8

Сени алгап ырлап, алдаржыдар мен.

⁹ Сеткилим оттуп келзин!^с

^с Башт. 5:12

Чанзы биле чадаган, одунар!^д

^д 1 Чыл. 15:16

Эргенги хаяаны оттурайн!

¹⁰ Дээрги, мен Сени чоннар аразынга мактаар мен,
аймактар аразынга алгап ырлаар мен.

¹¹ Сээң энерелиң дээрлерге чедип турар,

Сээң шынчы чорууң булуттарга үзүп турар^е.

^е Ыд. ыр. 35:5

¹² Бурганым, дээрлерден-даа бедидир көдүртүп, мактат,
Сээң алдарың бүгү чер-делегей кырынга чайынналзын!

57 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
«Узуткава» деп аялга үдээр^ф.

^ф Ыд. ыр. 56:1; 58:1; 74:1

Давидтин. Миктам-ыр.

² Кижиг амытаннар, силерниң сөстериңерде
чөптүг чорук ылап-ла дыңналып турар бе?

Өске улусту тала тыртпайн шиидип турар силер бе?*

³ Чүрээнерге-даа бузут-бакты шыгжап чоруур силер,
чер кырынга холдарыңарны кемниг үүлгедиглер дола берген.

⁴ Бузуттуг улус төрүттүнгөш-ле, Бургандан ойталаан,
хырын иштинден-не мегечилер бооп, соора барган^г.

^г Ыд. ыр. 50:7

⁵⁻⁶ Оларның хораны чылан хораны дег^г.

^г Ы. х. к. 32:33;
Ыд. ыр. 139:4

Олар – эң уран, илбилиг сөстөр-биле
магададыр сымыраачының үнүн^и тооп дыңнанас,
кулаан кумнап алган дүлей кобра дег улус-тур.

^и Иер. 8:17

⁷ Бурганым, оларның аастарында диштерин сый шаавыт^ж;
Дээрги-Чаяакчы, арзылаңарның азыгларын тура шаавыт!^к

^ж Иов 29:17; Ыд. ыр. 3:8

^к Ыд. ыр. 56:5

⁸ Олар, агым суг дег, арлып бада берзин,

а Ол согуннары-биле ада бээрге, олар узуткадып алзын.

⁹ Чуура бастырган курт дег, олар кырлып калзын,

херээжен кижиниң дүжүрген уруу дег, хүн чыры көрбезин^л.

^л Иов 3:16; Эккл. 6:3

¹⁰ Силерниң сывыңарга теннер үнмээнде-ле,
ол чечектелип турда-ла, шуурган ону,
кадып калган чүвени-даа ышкаш, хадып аппараттын.

¹¹ Өжээн негээшкини көргөш, чөптүг-шынныг кижиг өөрүүр^м:
бодунуң буду-биле бузуттугнун ханын сүзер^н.

^м Иов 22:19

^н Ыд. ыр. 67:24

¹² Улус ынчан: «Чөптүг-шынныг кижиниң
алыр шаңналы бар-дыр,

* 57:2 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Шииткекчилер, силер ылап-ла шынын чугаалап турар силер бе? Кижиг амытаннар, чөптүү-биле шиидип турар силер бе?»

- ^a Ыд. ыр. 9:9 чер кырынга шииткел кылыр Бурган ылап бар-дыр^a» – деп чугаалаар.
- ^b Ыд. ыр. 56:1; 57:1; 74:1 **58** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
«Узуткава» деп аялга үдээр^b.
Давидтин. Миктам-ыр. Давидти өлүрүп каар дээш,
Саул ооң бажыңын кедээр кылдыр улус чорудупкан үгеге хамааржыр^c.
- ^c 1 Хаан. 19:11
- ^d Ыд. ыр. 19:1 ² Бурганым, дайзыннарымдан мени адыр,
менче халдаан кижилер четпес черже мени аппарат^d.
³ Кем-буруу үүлгедир улустан адыр,
ол өлүрүкчүлөрдөн камгала.
- ^e Ыд. ыр. 9:30 ⁴ Амы-тыным үзөр дээш, олар мени кедээр-дир^e;
күштүг улус менээ удур эвилел кылып турар-дыр,
а күжүр мээң бузудум-даа, бачыдым-даа чок ийин^f,
Дээрги-Чаяакчы.
- ^f 1 Хаан. 24:12 ⁵ Кем-буруу чок менче халдап, белеткел кылып турар-дыр –
көрүп көрөм, Дээрги-Чаяакчы, оттуп келгеш, менээ дузала.
⁶ Бурганым, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы,
Израильдин Бурганы!
Дүрген келгеш, бүгү чоннарны кезет.
Сеңээ шынчы эвес, бузут кылып чоруур улуска
өршээл бербе. *Сэла*
- ^g Ыд. ыр. 21:17 ⁷ Дайзыннарым кежээлерде ээп келгеш,
ыттар ышкаш улуур-дур^g,
хоорайны дескиндир кеденгирлеп чоруур-дур.
⁸ «Дыңнап турар кижичок!» – деп бодап,
чараазын сыырып, аастарында
хылыш бар дег турарларын көр.
- ^h Ыд. ыр. 2:4; 36:13 ⁹ А Сен оларны кочулап тур сен, Дээрги-Чаяакчы^h,
ол чоннарның шуптузун сотка олуртуп тур сен.
¹⁰ Күчү-күш – Сенде, Сээң дузаң манап тур мен –
Бурганым мээң шивээм болгайⁱ.
- ⁱ Ыд. ыр. 9:10
- ^j Ыд. ыр. 20:4 ¹¹ Мээң энерелдиг Бурганым мени уткуп кээр^j,
дайзыннарым буураарын көөр арганы бээр^k.
- ^k Ыд. ыр. 53:9
- ^l Э. д. 15:1 ¹² Мээң чонум утпас кылдыр, дайзыннарны Сен өлүрбө;
дозуг-камгалалывыс Дээрги^l,
оларны Бодуннуң күжүң-биле силгип, чыттыр шаавыт!
¹³ Аксы-дылының бачыды дээш, аксындан үнгөн сөстери дээш,
аксы-сөзүнүң каргыжы, оп-мегези дээш,
дайзыннарым адыыргак чоруунун дузаанга туттуруп алзын^m.
- ^m У. ч. 12:13 ¹⁴ Килеңнээштиң, оларны Сен буурат-ла, буурат,
чок болуп, читсиннер-ле.
Улус ынчан Бурганның чер-делегейни ооң кыдыгылыңга чедир
Израильден чагырып турарын билип алыр. *Сэла*
- ⁿ Ыд. ыр. 21:17 ¹⁵ Дайзыннарым кежээлерде ээп келгеш, ыттар ышкаш улуур-дурⁿ,

хоорайны дескиндир кеденгирлеп чоруур-дур;

¹⁶ аш-чем дилеп, чимзенир-дир,
аштап-суксааш, хыйланып улуур-дур.

¹⁷ А мен Сээн күчү-күжүн алгап ырлайын,
эртен эрте энерелиң алгап-мактаайн –
айбыл-халап мени тавараан хүнде
камгалалым, хоргадалым Сенде болгай^a.

^a Ыд. ыр. 17:3

¹⁸ О, мээң Күчүм! Сени алгап ырлап көрейин –
шивээм болур Бурганым сен, энерелдиг Бурганым сен!

(Ыд. ыр. 107:7-14)

59 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
«Шушан-Эдут» деп аялга үдээр^b.

^b Ыд. ыр. 79:1

Миктам-ыр. Давидтин. Өөрөдилгеге.

² Иоавтың Нахараим биле Цовага чурттап турган арамей чон-биле
дайылдашкаш, дедир эеп кел чыда, 12 000 эдом шеригни Дус шынаазынга
базып кааны үеге хамааржыр^c.

^c 2 Хаан. 8:3, 13

³ Бурганывыс! Сен бисти каапкаш бардың,
килеңней бергеш, чылча шааптың –
бисти катап тургузуп калам!^d

^d Ыд. ыр. 79:3

⁴ Сен чер-делегейни шимчедип, тиглендир буза шааптың;
ооң үрелип, бузулган черлерин экиртип каг,
оон башка ол шимчеп тур.

⁵ Сен Бодуннун чонуңну кадыг-дошкун чаңнадың,
биске баш төөредир арага ижирттиң^e.

^e Иса. 51:17

⁶ Дайзынның чазындан десе берзин дээш,
Сенден коргар улуска демдекти бердиң*. Сэла

⁷ Бодуннун ынак улузунну
күчү-күжүң-биле камгалап, биске харыылап көр.

⁸ Бурган Бодунуң ыдыктыг өргээзинге мынча дээн:
«Сихем хоорайны^f өөрүшкүлүг үлөп-хуваар мен,
Сокхот шынааны хемчээп-хуваар мен^g»:

^f Э. д. 12:6; 33:18

^g Э. д. 33:17

⁹ Галаад биле Манассияның черлери – Мээңи;
Эфремниң чери – Мээң бажымда куяк бөрт,
Иуданың чери – Мээң даянгыыжым болур;

¹⁰ а Моавтың чери – Мээң бут чуур таваам болур,
Эдомнуң черин сапыым таптай базар.

Филистим чер, Мээң тиилелгем дээш өөрүп-байырла!»

¹¹ Быжыглалдыг хоорайже кым мени кири бээрил?
Эдомче кым мени чедирерил?

¹² Сен эвес сен бе, бисти каапкан Бурганывыс?
Бистиң аг-шеривис-биле кады үнмезиң ол бе?

¹³ Кызагаткан биске дузалап көр,
кижи амыгандан кээр дуза – хоозун идегел болгай^h.

^h Ыд. ыр. 145:3; Иер. 17:5

* 59:6 Азы: «Сенден коргар улуска, алыс шын дээш көдүрер кылдыр, тукту тутсуп бердиң».

¹⁴ Бурганның ачызында күжүвүстү көргүзөр бис:
дайзыннарывысты Ол таптай базар.

60 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
Хылдыг хөгжүм херексели үдээр. Давидтии.

² Бурганым, алгы-кышкымны дыңна,
мөргүлүмнү кичээнгейге ал.

³ Чүрээм саргып аарырга,
чер-делегейниң ужу-кыдыындан Сени кый деп тур мен.
Үнүп шыдавазым чалым-хая кырынче мени аппар.

⁴ Сен – хоргадалым сен,
дайзынга удур быжыглалдыг камгалал-суургам сен^a.

^a У. ч. 18:11

^b Ыд. ыр. 14:1

^c Руф 2:12; Ыд. ыр. 16:8

⁵ Сээң өргээ-майгыныңга кезээде аалчы боор дээн мен^b;
Сээң чалгыннарың адаанга^c чаштыр дээн мен. *Сэла*

⁶ Бурганым, мээң даңгыраглаан сөстөримиң дыңнадың.
Сээң адыңга сөгүрүүр улустуң өнчүзүнден менээ база бердин.

^d 4 Хаан. 20:6;
Ыд. ыр. 20:5

⁷ Хаанның чурттаар хүннерин немеп бер, ооң назыны узазың^d.

⁸ Бурганым, хаан Сээң мурнуңга кезээ мөңгеде турзун.
Ону кадагалаар кылдыр, шынчың биле энерелиңге чагып каг.

⁹ Ынчангаш Сээң адыңны кезээ мөңгеде алдаржыдып,
даңгыраглаан сөстөримиң хүннүн-не күүседир мен^e.

^e Сан. 30:3; Эккл. 5:3;
Иона 2:10

61 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
Иидифунга^f. Мизмор-ыр. Давидтии.

² Сеткилимни чүгле Бурган оожургадаыр,
камгалалым чүгле Оон кээр.

³ Чүгле Ол – мээң чалым-хаям, камгалалым,
быжыг шивээм^g –
кажан-даа тендиш дивес мен^h.

^g Ыд. ыр. 17:3

^h Ыд. ыр. 29:7

⁴ Чежеге дээр силер шупту улусче, өлүрер дээш,
халдаар силер?

Бустур четкен хана азы ийлени берген херим дег-дир мен.

⁵ Дайзыннар мени бедик черден дүжүр октаар бодап,
мегезинге сеткили ханып турар –
аксы-сөзү-биле алгап-йөрээр, а ишти-хөңнүнде –
каргаарⁱ. *Сэла*

ⁱ У. ч. 26:23; Иер. 9:8

⁶ Сеткилим оожургалды чүгле Бургандан алзын,
идегелим чүгле Оон кээр.

⁷ Чүгле Ол – быжыг шивээм, камгалалым, чалым-хаям –
черле тендиш дивес мен.

⁸ Алдар-адым-даа, камгалалым-даа Бургандан кээр;
Ол – меңээ күш хайырлаар хая,
Ол – мээң хоргадалым!

⁹ Улус-чон, кандыг-даа үеде Аңаа идегенер,
сеткил-чүрээнерни Аңаа ажыдып, мөргүнер –
Бурган бистин хоргадалывыс-тыр. *Сэла*

¹⁰ Кижиге төрөлгөтөн – чүглө хей-бус-тур^a,
бүгү улус – чүглө авыяас-меге-дир;
олар шупту деңзи караан чая баспас,
агаар-хейден чиик болур^b.

¹¹ Үптээшкинге идегевеңер,
оор-суук кылып, дээрбедээш, идээргевеңер;
байый берзинерзе, сеткилинер
байлакшылга алыспас болзун^c.

¹² Бурган меңээ бир чүве чугаалаарга,
оон ийи түңнел үндүрүп алган мен: күчү-күш – Бурганда^d,
¹³ энерел – Сенде, Дээрги^e;
Сен кижини кылган ажил-херээ дээш
шаңнаар азы кезедир сен^f.

62 ¹ *Мизмор-ыр. Давидтин.*
Ооң Иудеяның ээн ховузунга турган үезинге хамааржыр^g.

² Бурган, Сен – мээң Бурганым сен,
сыгыр даң бажындан-на Сенче чүткүп^h, мөргүл кылдым;
ээн кургаг, суг чок черге сеткилим Сени күзеп,
мага-бодум Сени хереглеп турⁱ.

³ Ыдыктыг өргээңге Сени көөрүм кай,
Сээң күчү-күжүң биле өндүр чырыңны көөрүм кай!

⁴ Сээң энерелиң амыдыралдан-даа үнелиг-дир^j.
Аксы-сөзүм Сени алгап-мактаар.

⁵ Дириг чорааш, Сени ынчалдыр алгап-йөрээр мен^k,
Сээң адың мактап, холдарым өрү сунар мен.

⁶ Эът-чагга тотканы дег, сагыш-сеткилим тодуп тур,
аксы-сөзүм Сени өөрүшкүлүг үн-биле алгап-мактап тур.

⁷ Орун-дөжээмге чыткаш, Сени сактып,
дүннү өттүр Сээң дугайында бодаар мен^l!

⁸ Сен меңээ дузалап келдиң,
Сээң чалгыннарың адаанга^m өөрүп-байырлаар мен.

⁹ Сеткилим Сенден салдынмайн турупкан,
Сээң холуң – мээң чөленгижим.

¹⁰ А мээң амы-тынымны үзүксээн улус
чер алдында тамыже дүжүп кире бээрⁿ;

¹¹ оларны хылыш-биле шанчып өлүрүп каарга,
дилгилерге чемиш апаарлар.

¹² Хаан Бурган дээш өөрүп-хөглээр,
Ооң ады-биле даңгырак берген^o бүгү улус чоргаарланыр,
а мегелеп чугаалаар улустуң аксы хагына бээр^p.

^a Иов 7:16;
Ыд. ыр. 38:6; 143:4;
Эккл. 1:2

^b Иов 31:6; Иса. 40:17;
Дан. 4:32; 5:27

^c Иов 31:25; Лк. 12:15

^d Ажыд. 19:1

^e Хост. 34:6; Ыд. ыр. 85:5

^f Иов 34:11; У. ч. 24:12

^g 1 Хаан. 23:14;
2 Хаан. 16:14; 17:2, 29

^h Иса. 26:9

ⁱ Ыд. ыр. 41:2; 142:6

^j Ыд. ыр. 35:8

^k Ыд. ыр. 103:33

^l Ыд. ыр. 41:9; 149:5;
Аж.-ч. 16:25

^m Руф. 2:12; Ыд. ыр. 16:8

ⁿ Сан. 16:32-33

^o Ы. х. к. 6:13

^p Иов 5:16; Ыд. ыр. 106:42

63 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыр. Давидтии.

- ² Бурганым, хомудап мөргээн үнүмнү дыңна,
коргунчуг дайзындан амы-тынымны кадагала^a.
- ³ Кара сагыштыг улустуң сүлчээзинден,
бузут үүлгедип турар мөөңөшкен улустан мени чажыр^b.
- ⁴ Олар аксы-дылын хылыш ышкаш чидидип,
хоралыг сөстөрүн – хоранныг согуннарын белеткеп алганнар^c.
- ⁵ Кедеп чыткаш, кем-буруу чок улусче шыгаап^d,
хенертен ада бээрлер – коргарын-даа билбестер.
- ⁶ Бузуттуг сагыжынга боттарын быжыктырып,
какпа-дузаан чажыра салыр дээш сүлчээлежип:
«Бисти кым көөр боор?» – деп турарлар-дыр^e.
- ⁷ Бузут үүлгедирин бодап алганнар,
хандыр бодап алган сагыжын чажырыпканнар –
кижи амытанның ишти-хөңнүнүң кончуун,
чүрээниң дүп чок каразын!*
- ⁸ Ынчалза-даа Бурган оларны согун-биле узуткап каар^f:
хеп-хенертен аттырып аарлар.
- ⁹ Боттарының-на эткен сөзү боттарының бажын алыр^g:
олардан ам бүгү улус хая көрнүп, дезе бээр**.
- ¹⁰ Бүгү кижиге төрөлгөтөн коргуп-сүртеп,
Бурганның ажил-херээн аразында медээлежир,
Ооң кылган чүүлдерин угаап-бодай бээр.
- ¹¹ А чөптүг-шынныг улус Дээрги-Чаяакчы дээш
өөрүп-хөглээр, Аңаа хоргадаар^h;
мөзүзү эки бүгү улус чоргаарланыр.

64 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыр. Давидтии.

- ² Сион дагга Сени алгап ырлаарыңга төлөптиг сен, Бурганывыс,
Сеңээ берген даңгыракты күүседиилⁱ.
- ³ Мөргүлдү дыңнап турар Бурган, бүгү улус Сеңээ чедип кээр^j.
- ⁴ Кемниг херектеривис биске алдыртпас-тыр;
кем-бурууустан Сен бисти арыглап каар сен^k.
- ⁵ Сээң шилип, чоокшуладып алган улузуң амыр-чыргалдыг!
Ол улус Сээң өргээң чанынга чурттаар^l;
бисти Сээң бажыңның –
ыдыктыг оран-саваңның ачы-буяны тоттуар.
- ⁶ Камгалакчы Бурганывыс, сүртенчиг ажил-херектерин кылып,
Бодуңнун чөптүүннү көргүзүп турар сен.
Чер-делегейниң бүгү кыдыгларында,

* 63:7 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Буруудаткы дег чылдак дилеп, истелге-хыналданы удаа-дараалаштыр чорудуп, кижиге амытанның ишти-хөңнүн коптарып, сеткил-чүрөөн хандыр касканнап турарлар-дыр».

** 63:9 Азы: «Оларны кочулаар».

ырак далайлар ындында чурттаан улустуң идегели сен^a.

^a Ыд. ыр. 21:28

⁷ Бодуннун күжүң-биле дагларны тургускан сен,
күчү-күшке бүргедип алган сен;

⁸ далайларның шимээн-даажын, чалгыгларның коолап мөөрээрин^b
база чоннарның хөлзээзинин оожургадып турар сен^c.

^b Ыд. ыр. 88:10; 106:29;
Иона 1:15; Мф. 8:26

⁹ Чер-делегейниң кыдыгларында чурттаан улус

^c Иса. 17:12-13

Сээң кайгамчык демдектерин көргөш, Сенден коргар.

Хүн үнер база ажар черлерде

чурттаан улус Сени ырлап мактаар.

¹⁰ Черни бодааш, ооң суксунун хандырып^d,

^d Лев. 26:4; Иов 5:10

элбээ-биле байыдып турар сен.

Бурган, Сээң хемиң долу суглуг^e,

^e Ыд. ыр. 45:5

үнүш-дүжүттү өзүп үнер кылдыр кылып турар сен;

¹¹ аңдарган черни суггарып, хөзүңнү чаъс суу-биле чымчактап,
өзүмнерни йөрээп турар сен.

¹² Чылды ачы-буяның-биле шаңнап турар сен,

Сээң изээн оруунда эът-чаг элбек,

¹³ ховуда одар-белчиирде оът-сиген элбек^f,

^f Иса. 30:23; ИоиЛ 2:22

тейлер өөрүшкүгө бүргедир;

¹⁴ шынааларны сүрүг малдар шыва алып,

хову-шөлдөр тараа-биле шугланыр –

олар шупту өөрүп-байырлап, ырлажып турар.

65 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыр.

Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла!^g

^g Ыд. ыр. 97:4; 99:1

² Оон адын алдаржыдып ырлаңар, Ону алгап-мактаңар!

³ Бурганга мынча деп чугаалаңар:

«Сээң ажыл-херектериниң сүрээденчиин!^h

^h Ыд. ыр. 46:3

Күчү-күжүң өндүр улуг боорга,

дайзыннарың Сеңээ чашпаалаар апаарⁱ.

ⁱ Ы. х. к. 33:29

⁴ Бүгү чер-делегей Сеңээ мөгөйзин^j, Сени алгап ырлазын,

^j Ыд. ыр. 85:9

Сээң адыңны алгап ырлазын!» *Сэла*

⁵ Шупту чедип келиңер, Бурганның ажыл-херектериниң
кижи төрөлгөтенге сүрээденчиин көрүңер^k.

^k Ыд. ыр. 45:9

⁶ Дээрги-Чаяакчы далайны кургаг чер кылдыр хуулдурупту –

Оон улузу хемни кеже кылаштай берди^l,

^l Хост. 14:21-22;
Иис. 3:14-17

анаа Ол дээш өөрүп-хөглөп турган бис.

⁷ Ол Бодунун күчү-күжү-биле кезээ мөңгөде чагырар.

Анаа удур тура халаан улус көдүрүлбезин дээш,

Ол бүгү чоннарны хайгаарап көрүп турар. *Сэла*

⁸ Өске чоннар, бистиң Бурганывысты

алгап-йөрээнер, алдар-макталды Аңаа ыткыр чугаалаңар.

⁹ Ол бистиң амы-тынывысты кадагалаан,

будувусту тендиш диртпээн.

¹⁰ Бурган, бисти шенеп көргөн сен,

- мөңгүннү арыглаар дээш эзилдирери дег,
арыглап каан сен^a.
- ^a Иов 23:10;
Иса. 1:25; 48:10;
Зах. 13:9; Мал. 3:3;
1 Пет. 1:7
- ^b Иез. 17:20; Ос. 7:12
- ^c Иса. 43:2
- ^d Сан. 30:3; Эккл. 5:3;
Иона 2:10
- ^e Мк. 5:19
- ^f У. ч. 15:8; 28:9; Иса. 59:2
- ^g Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:6
- ^h Тит. 2:11
- ⁱ Ыд. ыр. 9:9
- ¹¹ Сен бисти дузакка туттурдун^b,
оорга-мойнувуска аар-берге чүьктү чүктедип кагдың;
- ¹² бисти өске улуска бастырттың.
Бис өрт биле үер өттүр эрттивис^c,
а оон Сен бисти элбекшилче* үндүрүп эккелдин.
- ¹³ Сээң өргээңче өргүл белээн ап алгаш, кире бээр мен,
Сеңээ даңгырактарымны күүседир мен^d.
- ¹⁴ Айыыл-халапка алыскан турумда,
ол азаашкыннар мээң аксымдан үнген,
оларны мээң дылым чугаалаан.
- ¹⁵ Семис өргүлдерни Сеңээ эккеп,
кошкарларны өрттедип өргүүр мен,
оларның чыды Сеңээ чеде бээр;
бугалар болгаш хуналарны эккеп өргүүр мен. *Сэла*
- ¹⁶ Бургандан коргар бүгү улус, мени дыңнаңар –
мени бодааш, Ооң чүнү кылганын чугаалап бээр мен^e.
- ¹⁷ Мен Ону аксы-сөзүм-биле кыйгырып,
аксы-дылым-биле Ону кымдан арттыр мактап турдум.
- ¹⁸ Мээң чүрээмде бачыт артып калган болза,
Дээрги-Чаяакчы мени дыңнавас ийик^f.
- ¹⁹ Ынчалза-даа Бурган мээң мөргүлүмнүн сөстөрүн
тооп көрүп, мени дыңнап каан.
- ²⁰ Мээң мөргүлүмнү тоовайн барбаан,
Бодунуң энерелин менден чайлатпаан Бурганга алдар!
- 66** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
Хылдыг хөгжүм херекселдери үдээр.
Мизмор-ыр.
- ² Бурганывыс, бисче ээ көрнүп,
ачы-буяның хайырлап көр,
Бодуңуң чырыткылыг шырайыңны биске көргүс^g. *Сэла*
- ³ Чер кырынга Сээң орууну, бүгү чоннар аразыңга
Сээң берген камгалалыңны улус ынчан билип алыр^h.
- ⁴ Бурганывыс, бүгү чоннар Сени алгап-мактазын,
аймактар шупту Сени алдаржытсын!
- ⁵ Аймак-чоннар өөрүп-байырлазын –
Сен чоннарны чөптүү-биле шиидипⁱ,
чер кырында аймактарны башкарып турар болгай сен. *Сэла*
- ⁶ Бурганывыс, бүгү чоннар Сени алгап-мактазын,
аймактар шупту Сени алдаржытсын!

* 65:12 Өске бурунгу сөзүглелде «элбекшил» эвес, а «хосталга» деп бижээн.

7 Чер биске бодунун дүжүдүн берзин*,
Бурганывыс биске ачы-буянын хайырлазын^a.

^a Лев. 26:4; Ыд. ыр. 84:13

8 Бурган биске ачы-буянын хайырлазын,
черниң бүгү девискээрлеринде чурттаан улус
Оон коргуп чорзун!

67 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
Давидтин. Мизмор-ыр.

² Дээрги-Чаяакчы туруп кээр^b –

^b Сан. 10:35; Иса. 33:10

Оон дайзыннары тарадыр маңнажы бээр,
Ону көөр хөңнү чок улус Оон дезип ыңай боор^c.

^c Сан. 10:35

³ Ыштың тарай бээри дег^d,

^d Ыд. ыр. 36:20; Ос. 13:3

оларны тарадыр сывырыптар сен;

чуктуң отка эстири дег^e,

^e Ыд. ыр. 96:5; Мих. 1:4

бузуттуглар Бурганның мурнунга кырлып каар.

⁴ А чөптүг-шынныг улус хөглээр,

Бурганның мурнунга өөрүп-байырлаар, аас-кежиинге таалаар^f.

^f Ыд. ыр. 31:11

⁵ Бурганывысты алгап ырлаңар, Ооң адын мактанар.

Эн ховуда бар чыдар Бурганга^g оруктан белеткеңер**;

^g Иса. 40:3

Ооң ады – Дээрги-Чаяакчы, Ооң мурнунга өөрүңер.

⁶ Өскүстерге Ада болур^h, дулгуяк кадайларга болчуп,

^h Ос. 14:4

чөптүг шиитпир үндүрер Бурганⁱ

ⁱ Ы. х. к. 10:18

Бодунуң ыдыктыг өргээзинде турар.

⁷ Бурган чааскаанзыргай улуска өг-бүлени хайырлаар^j,

^j 1 Хаан. 2:5;

хоругдаттырган улусту хостап, аас-кежикче үндүрө бээр^k,

Ыд. ыр. 112:9

а Анаа удурланган улус дунааргай изиг ээн ховуга артып каар.

^k Иса. 61:1

⁸ Бурганывыс, Бодунуң чонуңну баштап алгаш,
үнүп бар чыдырыңда,

ээн кургаг ховулап эртип бар чыдырыңда^l, Сэла

^l Хост. 13:21

⁹ Сээң мурнунга чер шимчеп,

дээрден чаъс куттулуп турган ийик,

·Синай даг безин Израильдин Бурганының мурнунга

сирилеп турган ийик^m.

^m Хост. 19:18; Башт. 5:4

¹⁰ Бодунуң өңчү-чериңче элбек чаъсты

чагдырып турган сен, Бурганывыс,

ол чер могап туруптарга, быжыктырып турган сен.

¹¹ Бодунуң чонуңну ол черге

чурттадып каан сен, Бурганывыс.

Бодунуң ачы-буянынның-биле

түрегдээн улусту быжыктырып каан сен.

¹² Дээрги бо сөзүн чугаалап, буянын медээлер чедирер

улуг аг-шерин айбылап чоруткан:

¹³ «Өжээтен аг-шериглерниң хааннары

* 66:7 Азы «Дүжүдүн берген».

** 67:5 Азы: «Дээрлерде бар чыдар Бурганны кымдан арттыр мактанар».

- ^a 1 Ыд. ыр. 109:5 дезип-ле, дезип-ле тур^a,
а бажыңнарында кыс улус олча-тывышты үлежип тур.
¹⁴ Аал-ораныңарга хой кадарып артып калгаш безин,
чалгыннарын мөңгүн-биле, чүглериң арыг алдын-биле
шап каан көге-бугалар дег болу бээр силер».
¹⁵ Күчүлүг Бурган
шак ол черниң хааннарын тарадыр сывырыптарга,
чер боду Селмон дагның бажында^b хар дег агара берген.
- ^b Башт. 9:48
- ¹⁶ Аажок бедик Васан даг, хөй баштыг Васан даг!
¹⁷ Хөй баштыг даглар,
чүге ·Сион дагже адааргап көрүп тур силер?
Ол даг дээрге Бурганга чурттаксанчыг чер-дир,
Дээрги-Чаяакчы анаа кезээ мөңгедө чурттаар^c.
¹⁸ Бурганның ·дайынчы тергелери^d муң-мун, дүк-түмен,
Дээрги оларның аразында, ыдыктыг чер ·Синайда.
¹⁹ Сен бедидир өрү көдүрүлген сен, хөй улусту тудуп алгаш,
кижилерден албан-үндүттү хүлээп алган сен^e;
Дээрги-Бурган-Чаяакчы ам
Анаа удурланган улус аразыңга безин чурттаар.
- ^c Хост. 19:18;
Ыд. ыр. 131:13-14
^d 4 Хаан. 6:17; Иса. 66:15;
Авв. 3:8
^e Эф. 4:8
- ²⁰ Дээргиге алдар! Бурган хүннүң-не
бистиң үүрге-чүгүвүстү чүктээр^f, Боду бисти камгалаар. *Сэла*
²¹ Бурган биске камгалал эккээр Бурган болур,
өлүм Дээрги-Бурган-Чаяакчының эргезинде.
²² Бурган Бодунуң дайзыннарының бажын,
буруузунга алзып алган улустуң дүктүг тейин буза шаап каар^g.
²³ Дээрги мынча деп чугаалаан:
«Дайзыннарың Васан дагдан сүрүп эккээр мен,
далай дүвүнден-даа сүрүп эккээр мен^h;
²⁴ Ынчан буттарың дайзыннарың ханын сүзерⁱ,
ыттарың оларның мөчү-сөөгүн чылгаар».
- ^f Ыд. ыр. 54:23;
Иса. 46:4; Мф. 11:28
^g Ыд. ыр. 109:6
^h Ам. 9:3
ⁱ Ыд. ыр. 57:11
- ²⁵ Бурган, улус-чон Сээн бар чыдарыңны көрүп тур –
мээң Бурганымның, Хаанымның
ыдыктыг өргэеже бар чыдарың көрүп тур.
²⁶ Мурнунда – ырлашкан улус,
ортузунда – тимпаннар* соп ойнаан аныяк кыстар,
а соонда – хөгжүмчүлөр шуужуп бар чыдыр.
²⁷ Израильдин үре-салгалыңдан укталган улус бодунуң чыыштарыңга
Дээрги-Бурган-Чаяакчыны алгап-йөрээп тур.
²⁸ Шуушкан чон аразында: хеймер Вениаминниң аймаа –
оларны баштап бар чыдар аймак^j;
Иуданың аймааның чагырыкчылары
мөөңежип алган бар чыдар;
Завулон биле Неффалиминниң
аймактарының чагырыкчылары база.
- ^j 1 Хаан. 9:21

* 67:26 Тимпан – дүңгүрге дөмөйлөшкөк хөгжүм херексели.

29-30 Бурганың күчү-күштү сеңээ сиңирип берген.

Бурганымыс, Иерусалимде турар Бодуннун өргөөндөн
биске бодарадып берген күчү-күжүннү быжыглап көр!

Хааннар Сеңээ албан-үндүдүн эккеп бээр^a.

^a Ыд. ыр. 75:12

31 Кулузунда турар аңны* чемеле –

инек мал дег чоннар аразында мөңгүн былаажып үскүлөшкөн

кодан баштыңы бугаларны^b сойгала;

^b Ыд. ыр. 21:13

чаа-дайын күзөөн чоннарны тарадыр сывырывыт.

32 Египеттен элчиннер чедип кээр,

эфиоп чон Бурганче холдарын сунар^c.

^c Иса. 11:11; 45:14

33 Черниң күрүнелери, Бурганга ырлап беринер,

Дээргини алгап ырлаңар!^d *Сэла*

^d Ыд. ыр. 101:22-23

34 Дээрги эң бедик, эрте-бурунгу дээрде чоруп тур^e.

^e Ыд. ыр. 17:11; 103:3

Дыңнаңар – Ооң үнү чаңгыланып тур^f.

^f 2 Хаан. 22:14; Иов 37:4;

35 Бурганның күчү-күжүн хүлээп үнеленер.

Ыд. ыр. 17:14; 28:3

Ооң өндүр бедии – Израильдин кырында,

Ооң күчү-күжү – булуттардан-даа бедикте.

36 Бурган, Бодуннун ыдыктыг өргөөңге сүрөөденчиг сен.

Израильдин Бурганы Бодунун чонунга

күчү-күштү хайырлап турар^g.

^g Ыд. ыр. 28:11

Бурганга алдар!

68 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
«Лилия чечээ» деп аялга үдээр^h.

^h Ыд. ыр. 44:1

Давидтин.

² Бурганым, мени камгала –

суг аксы-думчуум доллар четтиⁱ.

ⁱ Ыы. 3:54; Иона 2:4, 6

³ Ханы тулаага дүжүп өлдүм-не, тептиниптер хире чүү-даа чогул.

Ханы сугже дүжүп кирдим-не, агым суг мени алгаш бадыпты^j.

^j Иов 22:11; Ыд. ыр. 17:5;
39:3; 41:7

⁴ Дуза дилеп кыйгыргаш, туруптум – аксы-боскум кургай берди;

Бурганымны манап чадааш, карактарым шылап кагды^k.

^k Ыд. ыр. 118:82;

⁵ Чылдагаан чок черге мени көөр хөңнү чок улус^l

Иса. 38:14

бажым дүгүнден-даа хөй^m.

^l Ыд. ыр. 34:19; Ин. 15:25
^m Ыд. ыр. 39:13

Мени хей черге чок кылыр дээн дайзыннарарым күштели берди,

үптеп-хунааваан-даа чүвемни эгидер ужурга таварыштым.

⁶ Бурганым, угаан чогуумну билир сен,

бачыттарым Сеңээ ажык.

⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы,

Сеңээ ынанган улустуң ады мен дээш баксыравазын;

Израильдин Бурганы,

Сенче чүткөөн улус мен дээш бак атка кирбезин.

⁸ А мен Сен дээш бак атка кирип чор мен;

Сен дээш арнымны ыядыг шыва алдыⁿ.

ⁿ Иер. 15:15

⁹ Ха-дунмам аразыңга өске кижиге болу бердим;

хан төрөл улузумга хары кижиге болу бердим^o.

^o Иов 19:13-14

* 67:31 Кулузунда турар аң – Египетти ынча деп турар чадавас.

- ^a Ин. 2:17
^b Рим. 15:3
- 10 Сээн өргээңге дендии күштүг ынакшылым
сеткилимни оя чип чор^a,
Сени бак көргөн улустуң дорамчылалы
мээң кырымга дүштү^b.
- 11 Ыглап-сыктап, шээрлээним дээш
чемелел-ле дыңнаар-дыр мен.
- 12 Качыгдал хевин кедип алгаш, кочу-шоотка кирер-дир мен.
- 13 Хоорайның төп шөлүндө турар
улустуң аксы-дылындан дүшпес-тир мен.
Арагалап хөглээннер-даа аразында
мени кочулап ырлажыр-дыр.
- 14 А мен дөмей-ле Сеңээ мөргүүр мен, Дээрги-Чаяакчы.
Ээ көрнүрүн күзээн үенде, элбек энерелдиин көргүзүп,
ынаныштыг камгалалың-биле меңээ харыылап көр, Бурганым.
- ^c Иер. 38:6
^d Ыд. ыр. 143:7
- 15 Малгаш-балардан мени ушта тырт – дүжүп өлбөзөйн^c.
Мени көөр хөңнү чок улустан,
ханы суглардан адырлып аайн^d.
- 16 Шапкын агым мени алгаш батпазын,
ханы ээрем мени киир тыртпазын,
·тамының аксынче кирип, ис чок чиде бербөзөйн.
- ^e Ыд. ыр. 62:4; 108:21
- 17 Дээрги-Чаяакчы, мени дыңна, энерелиң ачылыг-дыр^e,
эгээртиңмес ээ-хайыраң менче ээлдир.
- 18 Чалчаң менден хая көрүнме –
кызгагдадып чоруур меңээ дүрген харыыла.
- 19 Чоокшулап келгеш, мени камгала,
дайзыннарарымга чөрүштүр амы-тынымны адырып хоста.
- 20 Кайы хире дора көрдүргеним,
ыятканым, бак атка киргеним Сеңээ эки билдингир:
дайзыннарарымның дөгerezин билир сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 21 Дора көрүүшкүн сузум базып, чилчиим үстү.
Кээргээчел сеткил дилээш, куруг үндүм;
аргалаптар кижин манааш, тыппайн бардым.
- ^f Мф. 27:34; Ин. 19:28-29
- 22 Дайзыннарарым оо-хоранны аыш-чемимге холуп,
суксаарымга, ажыг суксун берип турду^f.
- ^g Ыд. ыр. 34:4-8; 108:6-15
- 23 Дайзыннарарым найыр-доу боттарын дузактап алзын,
кезедир какпа болу берзин^g.
- ^h Рим. 11:9-10
- 24 Карактарының шоозу өжүп, согурарзын,
ооргалары бүшкүйүп, кажан шагда суларазын^h.
- 25 Килеңиңни оларже тө чажывыдам –
киткээн оду оларны хөме таварып, хуюктазын.
- ⁱ Аж.-ч. 1:20
- 26 Аал-чурту-даа хоозуразын –
оларның чадырларыңга чурттаар улус артпазынⁱ
- 27 Чүге дээрге олар Сээн кезеткен кижини истеп-сүрүп,
Сээн балыглап каан кижини хилинчектээри дам барып тур.
- 28 Сен оларны кем-буруулуг херек бүрүзү дээш кезедип көр,

Сээң агартгышкыныңны олар албазын^a.

²⁹ Амыдыралдың номунда^b бижиттинген аттарын балатсын, чөптүг-шынныг улус-биле кады ынаар киир бижиттирбезин.

³⁰ А мен түрегдеп, качыгдап чор мен, камгалалың мени кижичетпес бедикче көдүрзүн, Бурганым!^c

³¹ Бурганымның адын ырымга алдаржыдайн,

Ооң өндүр улуун мактаайн.

³² Мыйыс-дуюглог буганы өргүүрүңгө көөрдө^d,

шак ол макталым Дээрги-Чаяакчыга аажок тааржыр.

³³ Ону көргөш, биче сеткилдиг улус өөрүп-байырлазын;

Бурганче чүткээн улус, чүрээнер соп, дирлип үнзүн.

³⁴ Дээрги-Чаяакчы ядылыларны дыннап турар,

Бодунуң хоругдаткан улузун тооп көөр.

³⁵ Дээр-деңгер, чер, далай, ында чурттаан бүгү амытаннар Ону алгап-мактазын!^e

³⁶ Бурган ·Сионну камгалаар,

Иудеяның хоорай, суурларын катап тудар^f,

улус ол черге чурттай берип, ээлеп алыр.

³⁷ Бурганның чалчаларының салгалы ол черге кээп, турумчуур;

Ооң адынга ынак улус орта чурттай бээр^g.

(Ыд. ыр. 39:13-17)

69 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
Давидтии.

Сагындырыг кылдыр күүседир^h.

² Бурганым, мени камгала;

Дээрги-Чаяакчы, дүрген меңээ дузалап кел.

³ Мени өлүрер дээн улус

бак атка кирип, ыядып човазынⁱ,

меңээ багай чүве күзээн улус

дедир дезип, кочу-шоотка кирзин^j.

⁴ Мени бактап: «Таптыын, ол боор!» – деп турар улус^k

бак атка кирип, дессин.

⁵ А Сенче чүткээн бүгү улус Сен дээш өөрүп-хөглезин;

Сенден кээр камгалалга ынак улус:

«Бурган өндүр улуг!» – деп үргүлчү чугаалап чорзун.

⁶ А мен чөгенчиг күжүр мен^l:

Бурганым, дүрген меңээ кел!

Меңээ дузалап турар Камгалакчым – Сен-дир сен,

Дээрги-Чаяакчы, саадавайн көр!

(Ыд. ыр. 30:1-4)

70 ¹ Дээрги-Чаяакчы, хоргадалым Сенде,
адым кажан-даа баксыравазын.

² Чөптүүң өзугаар мени хостап, камгала^m,

кулааңны менче ээктирип, кадагала.

^a Неем. 4:5

^b Хост. 32:32;
Ыд. ыр. 55:9; Мал. 3:16;
Ажыд. 3:5

^c Ыд. ыр. 19:2

^d Ыд. ыр. 49:13

^e Ыд. ыр. 95:11

^f Ыд. ыр. 68:36; 146:2

^g Ыд. ыр. 101:29

^h Ыд. ыр. 37:1

ⁱ Ыд. ыр. 34:4; Иер. 17:18

^j Ыд. ыр. 6:11

^k Ыд. ыр. 34:25

^l Ыд. ыр. 85:1; 108:22

^m Дан. 9:16

- ³ Кажан-даа бол чашты бээрим хая бол;
мени камгалаарын аазаан болгай сен,
^a Ыд. ыр. 17:3 быжыг чалым-хаям, шивээм – Сен сен^a.
- ⁴ Бурганым! Бузуттуглар, бак улус,
^b Ыд. ыр. 139:2, 5 кызгадкчылар холдарындан мени адыр^b.
^c Иер. 14:8; 17:7 ⁵ Аныямдан идегелим, ынаныжым^c –
чүгле Сен сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы.
⁶ Төрүттүнүп кээримден-не чөлөнгиижим Сенде турду;
^d Ыд. ыр. 21:10-11 төрөөн ием хырнындан Сен-не мени ужулдуң^d.
Үргүлчү-ле Сени алгап-мактап чор мен.
⁷ Хөй улуска элдептиг чүүл болу бердим,
а Сен меңээ – ылап быжыг хоргадал сен.
^e Ыд. ыр. 34:28 ⁸ Аксы-дылым Сени алдаржыдар сөстөрдөн бүткен,
хүннү бадыр Сени алгап-мактаар-дыр мен^e.
- ⁹ Кырып-чөнүй бээримге, тоогайн барба;
шыдал-күжүм суларай бээрге, мени кагба.
^f Ыд. ыр. 55:7 ¹⁰ Меңээ удур дайзыннарым сүлчээлешти;
амы-тыным үзүксээн улус сүмележип^f.
^g Ыд. ыр. 3:3 ¹¹ «Бурган ону каапкан-дыр; истеп-сүрүп, тудуп алыылы,
аңаа болчур кижичогул» – дижип тур^g.
- ¹² Бурган, менден ырап чорба;
мээң Бурганым, дүрген дузалап кел.
^h Ыд. ыр. 34:4; 39:15; Иер. 17:18 ¹³ Меңээ удурланып турар улус бак атка кирип, читсин;
меңээ бак чүве күзээн улус ыядып, дора көрүүшкүңге бүргөтсин^h.
¹⁴ А мен кезээде Сеңээ идегеп,
Сени мактаан сөстөримни ам-даа немэйн.
¹⁵ Аксы-сөзүм хүннү бадыр
чөптүг чорууң биле камгалалыңны медээлезин –
ⁱ Ыд. ыр. 39:6 оларны көргүскен ажил-херектерин көвей,
сан-түнүн-даа билбес менⁱ.
¹⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы,
өндүр улуг ажил-херээнниң ачызында
Сеңээ чедип кээр мен,
Сээң, чүгле Сээң чөптүүнү медээлээр мен.
- ¹⁷ Бурганым, чажымдан бээр сургап келдиң.
Амдыгаа дээр кайгамчыктыг ажил-херээн чарлап чор мен.
¹⁸ Буураып, кырыыжемче мени кагба, Бурганым –
амгы база келир салгалдарга
күчү-күжүң медээлеп четтигиптейн.
^j Ыд. ыр. 35:6; Ыы. 3:23 ¹⁹ Чөптүг чорууң дээрлерге четкен дег-дир^j, Бурганым.
Өндүр бедик ажил-херек кылган Бурган,
^k Хост. 15:11; Ыд. ыр. 34:10 Сеңээ дөмей кым-даа чогул^k.
²⁰ Эңмежок айыыл-халапты, аар-бергени менче
салып-даа тургаш,
кезээде мени катап тынгарып,

черниң ханызындан катап үндүрүп кээп турдуң^a.

^a Ос. 6:2

²¹ Алдар-адымны улгаттырып,
аргалалды база катап берип тур сен.

²² А мен Сени, Сээң шынныыңны
чадаган-биле алдаржыдып ырлаар мен, Бурганым.
Израильдин ыдыктыг Бурганы,
чанзы-биле Сени алгап ырлаар мен^b.

^b Ыд. ыр. 32:2

²³ Сени мактап тура, аксы-сөзүм амырап ырлаар,
Сээң адырып хостааның сеткил-сагыжым өөрүй бээр.

²⁴ Чөптүг чорууну хүннү бадыр медээлээш,
аксы-дылым могап шылавас;
меңээ хора чедирерин күзөөн улус ыядып човап,
бак атка кирген болгай.

71 Соломоннуу^c.

^c Ыд. ыр. 126:1

¹ О, Бурган, хаанывыска – шынныг шииткелдеринни,
хаанның оглунга – чөптүг чорууну хайырлап көр^d.

^d Иса. 16:5; 32:1

² Ол Сээң чонуңну шынныы-биле,
яды улузуңну чөптүү-биле шиитсин^e.

^e Иса. 9:7; 11:4; 32:1

³ Чон дээш дагларга – чаагай чорук,
тейлерге – чөптүг чорук боттанзын.

⁴ Хаан чон аразында яды улусту шын шиитсин,
түрөңги улусту камгалазын, дарлакчыны хай дизин^f.

^f У. ч. 29:14

⁵ Салгалдан салгал дамчый,
хүн биле ай чырыдып-ла турар болза^g,
улус Сенден коргуп чорзун.

^g Ыд. ыр. 88:37-38

⁶ Хаан, шөлче чагган чаъс дег,
черни суггарган чаъс дамдылары дег, дүжүп келзин^h;

^h Ы. х. к. 32:2

⁷ ооң чагырар үезинде, ай чырытпас апаргыже,
чөптүг-шынныг кижиниң амыдыралы чечектелзинⁱ,
амыр-тайбың элбекшип, доктаазын.

ⁱ Ыд. ыр. 91:13

⁸ Ол ынчан бир далайдан өске далай чедир,
Евфрат хемден чер-делегейниң
ужу-кыдынга чедир чагырзын^j;

^j Хост. 23:31;
3 Хаан. 4:21;
Ыд. ыр. 88:26; Мих. 5:4;
Зах. 9:10

⁹ ооң мурнунга ээн ховуларның чурттакчылары*
сөгүрүп, бараалгазын, дайзыннары довурак пактазын^k.

^k Иса. 49:23; Мих. 7:17

¹⁰ Фарсис деп чер^l биле ортулуктарның хааннары
албан-үндүдүн аңаа эккелзин,
Шева биле Севаның^m хааннары белектерин сунзун.

^l Э. д. 10:4; Иона 1:3

¹¹ Шупту хааннар аңаа мөгөйзинⁿ,
бүгү чоннар – бараан болзун.

^m 3 Хаан. 10:1;

Иса. 43:3; 45:14

ⁿ Иса. 49:23

¹² Ону кыйгырган яды кижини,
болчур чүвези чок түрөңги кижини хаан камгалаар^o;

^o У. ч. 31:8

* 71:9 Еврей сөзүглелде «Эн ховуң чурттакчылары» деп сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Дайзыннар», «аң-мең».

¹³ яды-түрөңги кижиге ээ-хайыралыг болур,
эң түрөңги улустуң амы-тынын камгалаар;
¹⁴ оларның амы-тынын дарлал биле күчүлелден адырар;
оларның төккөн ханы дээш,
ооң сеткил-сагыжы мунгараар болгай^a.

^a Ыд. ыр. 115:6

¹⁵ Хаан үр чурттазын, улус аңаа Шевадан алдынны
эккеп берзин^b,
хаан дээш үргүлчү мөргүзүн, ону хүннүң-не алгап-йөрээзин;
¹⁶ ооң чуртунга, даглар бажынга тараа элбек болзун,
дүжүт, Ливанга үнер дүжүт дег, эгээртинмес хөй болзун;
хоорайларынга чурттаар улус,
черден үнген оыт-сиген дег, өзүп-көвүдезин^c.
¹⁷ Ооң ады, хүн-не хүннеп турар болза,
кезээ мөңгеде артсын,
ат-алдары салгалдан салгал дамчып артсын^d;
^e ооң ачызында бүгү чоннар ачы-буянны алзын^e,
олар ону амыр-чыргалдыг кижиде деп адазын.

^b 3 Хаан. 10:10

^c Иов 5:25

^d Ыд. ыр. 103:31

^e Э. д. 12:3

¹⁸ Дээрги-Чаяакчыга – Израильдиң Бурганынга алдар!
Ол чааскаан кайгамчык чүүлдерни бодарадып турар^f.
¹⁹ Ооң алдарлыг ады кезээ мөңгеде алгадып-йөрээтсин,
Ооң алдары бүгү чер-делегейни бүргезин^g.
·Аминь, ындыг-ла болзунам!^h
²⁰ Иессейниң оглу Давидтиң мөргүлдери мооң-биле төнгөн-дир.

^f Ыд. ыр. 135:4

^g Сан. 14:21;
Иса. 6:3; 11:9; Авв. 2:14

^h Ыд. ыр. 40:14

72 *Мизмор-ыр. Асафты.*

¹ Бурганның израиль чонга,
арыг чүректиг улуска ачы-буяннынын!ⁱ

ⁱ Ыд. ыр. 31:2; Ин. 1:47

² А мээң буттарым бичии-ле болза, тендирий бээр часты,
таваңгайларым бичии-ле болза, тая бээр часты.
³ Чүге дээрге бузуттуг улустуң чаагай амыдыралын көргөш,
шак ол турамык улуска адааргай берген мен!^j
⁴ Олар өлүр үезинде хилинчек көрбес,
чүге дээрге кадык-шыыраа кончуг-дур.
⁵ Бүгү улус ышкаш, чилчик үзер күш-ажыл кылбас-тыр,
өскелер ышкаш хилинчек көрбес-тир.
⁶ Ынчангаш олар адыыргак чорукту,
моюнга азар каасталга дег, азып алганнар,
каржы-дошкун чорукту, хеп дег, кедип алганнар.
⁷ Оларның семирээн чүректеринден
бузут үндүр агып турар*,
олар бузуттуг бодалдарынга бүрүнү-биле алзып алганнар.
⁸ Ындыг улус кочулажып чугаалап,
нүгүлдү өш харап тарадып, улуургап турдулар.

^j Иов 21:7; Ыд. ыр. 36:1;
У. ч. 3:31

* 72:7 Өске бурунгу сөзүглелде «Семирээнинден карактары чарлыр чеде берген» деп бижээн.

⁹ Дээрлерже өгү-дылын караңнаттылар,
аксы-дылын чер кырынга кызаңнаттылар.

¹⁰ Ынчангаш Бурганның чону база ол улусту эдерип,
оларның сөстөрүн, аяк долдур суг
кудуп ишкен дег, хүлээп ап турар.

¹¹ Бузуттуглар: «Бурган канчап билип каарыл?»^a

^a Иов 22:13

Дээди Өрүкүнүүнде бүгү-ле чүвени билир деп бе?» – дижип турар.

¹² Шак мындыг – кезээ мөңгеде сагыш амыр,
эртине-байлакты эндере чыып ап чоруур
бузуттуг улус турар боор-дур.

¹³ Чүрээмни хей-ле арыглап ап,
холдарымны кем-буруу чок чоруумга
хей-ле чуп ап чораан мен бе?^b

^b Ы. х. к. 21:6; Иов 34:9;
Ыд. ыр. 25:6

¹⁴ Хүннү бадыр хинчек көрүп,
эртенниң-не кижизидилге ап келдим.

¹⁵ Ынчалза-даа: «Бузуттуглар дег боданын» –
деп чугаалаар болзумза,
Сээң ажы-төлүң болур чоннуң мурнунга
буруудаар ийик мен.

¹⁶ Ол бүгүнү билип аар дээш, боданып турдум,
ынчалзajok меңээ бергеzi кончуг болду –

¹⁷ Бурганның ыдыктыг өргээзинче кире бергеш,
бузуттугларның салым-чолунуң канчаар төнерин^c
чүгле ынчан билип алдым.

^c Ыд. ыр. 36:38

¹⁸ Шынап-ла, Сен оларны тайгыр орукка тургузуп^d,
кооргалче киир идип турар-дыр сен.

^d Ыд. ыр. 34:6; Иер. 23:12

¹⁹ Карак чивеш аразында олар буурап дүжүп, чиде берди,
коргунчуг айбыл-халаптардан кырлып калды.

²⁰ Оттуп келген кижиниң уттуптары дүш дег,
Сен оларның дүрзүлерин Бодуңнуң хоорайыңга
херекке албас сен, Дээрги.

²¹ Мээң чүрээм хөлзеп-дойлуп турда,
ишти-хөңнүм ажып-саргып турда,

²² чүнү-даа билбес, мелегей кижини турган мен,

Сээң мурнуңга мал-маган дег турган мен^e.

^e Иов 18:3; Эккл. 3:18

²³ Ындыг-даа болза, мен кезээде Сээң-биле кады мен,
Сен мээң холумдан чедип ап турар сен;

²⁴ Бодуңнуң сүмең-биле меңээ орук айтып чор сен,
алызы барып, мени алдаржыдып, хүлээп аар сен.

²⁵ Дээрге меңээ Сенден өске кым барыл?

Сээң-биле кады тургаш, чер-делегейниң чүзүн-даа күзевес мен^f.

^f Ыд. ыр. 15:2

²⁶ Мага-бодум биле чүрээм харыксырап турду,

а Сен – чүрээмниң быжыгланыр күжү сен,
меңээ кезээ мөңгеде онаашкан үлүм сен, Бурганым^g.

^g Ыд. ыр. 15:5; Ыы. 3:24

27 Сенден ырай берген улус өлүп каар,
Сенээ өскерилген кандыг-даа кижини узуткап турар болгай сен.

^a Иак. 4:8

28 А меңээ – Бурганче чоокшулаары ачылыг^a.

Дээрги-Бурган-Чаяакчыны хоргадалым кылып алдым –
Сээң хамык ажыл-херектериң дугайында медээлээр мен^b.

^b Ыд. ыр. 117:17

73 *Маскил-ыр. Асафты.*

¹ Бурганывыс, чүге бистен кезээ шагда ойталадың,
чүге Сээң килеңиң кодан хоюңче кыптыгып турарыл?^c

^c Ыд. ыр. 78:13; 94:7; 99:3;
Иез. 34:31; Зах. 9:16

² Эрте шагда бистиң аймаавысты
Бодуңга өнчү кылдыр садып хостап алгаш,

^d Хост. 3:1-2; 19:18

·Сион дагга чурттап туруп алган сен^d.

Ам ол чонуң дугайында бодап көр.

³ Бүрүнү-биле бузуп каапкан өргээнче
базымнарың шиглеп, кылашта даан,
ыдыктыг черге турган бүгү чүвени
дайзын кайы хире үреп бузуп каапкан-дыр!

⁴ Дайзыннарың Сээң тодарадып каан чериңге хөрөктенип турду,
анаа бодунуң туктарың киискидип азып алды^e.

^e Ыы. 2:7

⁵ Шыргай аргаже балды аннып,

ыяш кезер диген кижилер-биле дөмей болуп,

^f 3 Хаан. 6:18;
4 Хаан. 25:13-17

⁶ Сээң өргээнниң оюп сиилбээн каасталгазың^f
маска болгаш балды-биле чуура шаап каапты.

⁷ Ыдыктыг өргээнни өрттедипкеш,
ат-алдарың ээлээн черни таваан карартыр бужартадып каапты.

^g Ыд. ыр. 82:5

⁸ «Оларны шуут таптай базып кааптаал» – дээн соонда^g,
дайзыннарың Сээң тодарадып каан шупту черлериңни
бүгү чуртта өрттедипти.

⁹ Бистиң туктарывыс ам киискип көзүлбестээн;

Бурганның медээчизи ам чок,

^h 1 Хаан. 3:1; У. ч. 29:18;
Ам. 8:11

кажанга дээр ындыг боорун билир кижини база чок!^h

¹⁰ Бурганывыс, дайзын Сени кажанга дээр бак сөглээрил?

Өжээтен Сээң адыңны кезээ мөңгеде дора көөр бе?

ⁱ Ыы. 2:3

¹¹ Холуңу чүге бистен чайладыр сен?ⁱ

Күштүг холуңу хойнуңдан ужулгаш,

дайзыннарны чок кылып каавыт!

¹² Бурганывыс, эрте-бурунгудан бээр Хаанывыс,

Сен чер-делегейге камгалалды боттандырып турар сен^j.

^j Ыд. ыр. 43:5

¹³ Далайны Сен күчү-күжүң-биле чылча шаптың,

күчүтен моостарның баштарың сугга чуура шаптың^k.

^k Иов 3:8; 40:20; 41:1;
Ыд. ыр. 103:26;
Иса. 27:1

¹⁴ Сен Левиафанның* баштарың ууй шапкаш,

ээн ховунуң аң-меңинге** чемиш кылдыр октап бердиң.

* 73:14 Левиафан – ханаан мифологияда сугнуң күчүтен моозу азы улузу. Ол амытан Бурганның удурланыкчызының символу болур. Мында Египеттиң ойзу адаан ады бооп чадавас.

** 73:14 Еврей сөзүглелде «ээн ховунуң аң-меңинге» деп сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Ээн ховунуң чурттакчыларыңга» азы «Далайжыларга».

¹⁵ Сен суг бажын, соглуучал хемнерни аксып бадырыптың^a,
үргүлчү агып чыдар хемнерни кургадыптың^b.

^a Хост. 17:5-6; Сан. 20:11

^b Ис. 3:13

¹⁶ Дүн-даа Сээни, хүн-даа Сээни,
ай биле хүннү дээрге быжыглап кагдың^c.

^c Ыд. ыр. 103:19;
Иер. 33:25

¹⁷ Сен чер-делегейде шупту кызыгаарларны,
хемчээлдерни тургускан сен;
чай биле кышты бар кылып каан сен^d.

^d Э. д. 8:22

¹⁸ Мону сактып келем, Дээрги-Чаяакчы!

Дайзыннар Сени бак сөглөп турду,
угаан чок хейлер Сээң адыңны дора көрүп турду.

¹⁹ Көгө-бугаңның^e амы-тынын араатанга каап бербе,
кээргенчиг улузунну долузу-биле утпайн көр.

^e Сол. ыр. 2:14

²⁰ Чагыг-керээни бода^f –
черниң дүмбей булуңнарын күш дөгээр улус ээлээн болгай.

^f Лев. 26:44;
Ыд. ыр. 105:45

²¹ Дарлаткан чоннуң ады баксырап артып калбазын,
яды-түрөңги чон Сээң адыңны алгап-мактазын.

²² Бурганым, дүрген келем, чаргыңны удуп ап көр,
угаан чок хейниң хүннү бадыр

Сени бак сөглөп турганын бода даан.

²³ Дайзыннарыңның алгы-кышкызын,

Сенче халдап турар улустуң

үзүк-соксаал чок шимээн-даажын утпайн көрөм^g.

^g Ыд. ыр. 64:7

74 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
«Узуткава» деп аялга үдээр^h.

^h Ыд. ыр. 56:1; 57:1; 58:1

Мизмор-ыр. Асафтыы.

² Сени алдаржыдып тур бис, Бурганывыс,
алдаржыдып-ла тур бис,

Сээң адың көңгүс чоокта дыңналып тур,

Сээң кайгамчык чүүлдеринни улус медээлеп тур.

³ «Доктааткан үемде чөптүг шииткел кылыр менⁱ.

ⁱ Дан. 8:19; Авв. 2:3

⁴ Чер болгаш ында амыдыраан бүгү улус сириңейнип тур^j:

^j Иса. 24:19-20

Мен черни тургузар адагаштарны^k быжыг кылып каар мен. *Сэла*

^k Иов 9:7

⁵ Турамык улуска: „Адыргаванаң“ – деп,

бузуттуг улуска: „Күжүңерге менээргенменер“ – деп чугааладым».

⁶ Күжүңерге аажок менээргенменер,

улуг туралап чүве чугаалаванаң –

⁷ кижиге депшилге чөөн чүктен-даа,

барыын чүктен-даа, мурнуу чүктен-даа келбес,

⁸ улусту Бурган шын шиидип турар:

бир кижини куду бадырар, а өске кижини өрү көдүрер^l.

^l Хаан. 2:7

⁹ Килеңниң дашказы Дээрги-Чаяакчының холунда –

ынаар куткан эзиртир арага хайнып шуурап тур,

Ол дашказындан улуска кудуп бээр,

чер-делегейниң бүгү бузуттуг улузу

араны сөөлгү дамдызынга чедир ижер апар^m.

^m Иса. 51:17; Иер. 25:15;
Иез. 23:32-34; Авд. 1:16;
Зах. 12:2; Ажыд. 14:10

¹⁰ А мен Израильдің Бурганын алгап ырлаар мен,
кезээ мөңгеде Ооң дугайында медээлээр мен.

^a Ыд. ыр. 100:8

¹¹ Бузуттугларның күчү-күжүн буурадыр мен^a,
чөптүг-шынныг улустун күчү-күжү бедидир көдүртүр.

75 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
Хылдыг хөгжүм херексели үдээр.

Мизмор-ыр. Асафты.

² Иудеяда Бурган билдингир,
Израильде Ооң ады өндүр улуг.

³ Салимде* – Ооң чурттаар майгыны,
·Сион дагда – Ооң турар чери бар^b.

^b Ыд. ыр. 47:3-4

^c 1 Хаан. 2:4;

Ыд. ыр. 45:10; Иез. 39:3

⁴ Ол анаа дайзыннарның ча биле согуннарын сый тыртып^c,
дозуг-камгалал биле хылышты –
дайын-чааның чепсээн узуткап каан. *Сэла*

⁵ Дээрги-Чаяакчы, мөңге даглардан**
чырыткылыг-даа, өндүр улуг-даа сен!

^d Иер. 51:39

⁶ Эрес-дидим дайзыннар эт-хөреңгизин
олчалаткан, одунмас уйгузунга алыскан^d,
дайынчылар холдарын көдүрер күш тыппаан.

^e Хост. 15:1, 21

⁷ Израильдің Бурганы, Сээң чемелелиңден
мунукчу-даа, аыт-даа^e мөңге уйгу-биле удуп калган.

⁸ Сээң коргунчуун кончуг-дур, килеңней бээринге,
Сеңээ удур туржуп шыдаар кым барыл?^f

^f Иоил 2:11; Наум 1:6;
Ажыд. 6:17

⁹⁻¹⁰ Дээрлерден шииткелиңни дыңнаткан сен –
черниң бүгү томаанныг улузун камгалаар бодааш,
Бурган шииткел үндүрер дээш туруп келген –
чер-делегей кортканындан шимээн чок барган. *Сэла*

¹¹ Кижилерниң килеңи Сеңээ мактал бооп хуула бээр,
Бодуннуң килеңиңниң арткан кезээн чавырып аар сен***.

^g Сан. 30:3; Эжкл. 5:3;
Иона 2:10

¹² Дээрги-Чаяакчыга – Бурганыңарга
берген даңгырааңарны күүседиңер!^g

^h Ыд. ыр. 46:2-3; 67:29;
Мал. 1:14

Ону хүрээлээн бүгү чоннар
сүрээденчиг Бурганга албан-үндүдүн эккеп берзин^h.

¹³ Ол чагырыкчыларның сузун базар,
чер-делегейнин хааннарын коргудар.

76 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга.*
Идифунгаⁱ. Асафты. Мизмор-ыр.

ⁱ 1 Чыл. 16:41; 25:1;
Ыд. ыр. 38:1; 61:1

² Бурганче үнүм чедирип, кыйгырар мен;
Бурганга үнүм четсин, Ол мени дыңнап кагзын.

^j Ыд. ыр. 85:7

³ Айыыл-халап келген хүнде Дээргиже чүткүп тур мен^j,

* 75:3 Салим – Иерусалимниң эрте-бурунгу ады (Э. д. 14:18 көр).

** 75:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Олча-тывыш долган даглардан» деп бижээн.

*** 75:11 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Килеңнээн Эдом безин Сени мактаар, Хамат хоорайның бузундулары Сен дээш байырлаар».

дүннү өттүр холдарымны Олче сунгаш, бадырбас мен,
сеткилим аргалалдан ойталап тур!

⁴ Бурганны сактып ора, улуг тынып, човууртаар мен,
бодап-бодап орарымга, сагыш-сеткил харыксыраар. *Сэла*

⁵ Карактарым шийдирбейн тур сен,
канчаар-даа аажок бергедээштиң, үнүм безин үнмейн тур.

⁶ Эрте-бурунгу үелерни,

эрткен-барган чылдарны-даа бодап ор мен^b,

⁷ дүнелерде бадыра бээр ырларымны сактып тур мен,
бодалдарым дойлуп, сеткилим хары дилеп, айтырып тур:

⁸ «Таанда-ла Дээрги бистен кезээ мөнгөдө ойталаан бе,
моон сонгаар ээ көрүнмес бе?

⁹ Таанда-ла Ооң энерели кажан-даа эглип келбес бе,
Ооң сөзү салгалдан салгал дамчып дыңналбас бе?

¹⁰ Таанда-ла Бурган ээ-хайыралдыын уттупкан бе,
килеңнеп тура, өршээл көргүзөрин соксаткан бе?» *Сэла*

¹¹ «Дээди Өрүкүнүн холу ачы-дуза чедирбестээн-дир! –
аарышкы-човалаңым ында-дыр» деп бодандым.

¹² Дээрги-Чаяакчының ажыл-херектерин сактып кээр мен,
үе-дүптөн бээр кылып турар кайгамчык чүүлдерин
сактып кээр мен^c.

¹³ Сээң хамык ажыл-үүлөңни хандыр бодап,
Сээң кылган ажыл-херектерин дугайында боданыр мен.

¹⁴ Бурганым, Сээң оруун ыдыктыг-дыр!

Бурганым ышкаш өндүр улуг бурган бар бе?^d

¹⁵ Кайгамчык чүүлдер кылып турар Бурган-дыр сен,
улус-чоннар аразыңга күчү-күжүң көргүскөн сен;

¹⁶ Иаков биле Иосифтин салгалын –

Бодунуң чонуну күжүң-биле камгалаан сен. *Сэла*

¹⁷ Суглар Сени көргөн болгай, Бурганым,
олар Сени көргөш, девидей берген, дүп чок далайлар
сирилей берген^e.

¹⁸ Булуттардан чаъс суу куттулуп,
дээрлерден дааш-шимээн дыңналып, Сээң согуннарың
ужугуп турган^f.

¹⁹ Сээң диңмирээшкиниң үнү дээрлерге дагжап,
кызаннааштар өртемчейни чырыдып,
чер сирилеп, серт кыннып турган^g.

²⁰ Сээң эрткен орууң – далайда, Сээң кокпаң – терен сугларда,
Сээң истериңни кижиге көрбээн^h.

²¹ Бодунуң чонуну Моисейниң база Аароннуң холу-биле,
кодан мал дег, сүрүп аппарат чыткан сенⁱ.

^b Ы. х. к. 32:7;
Ыд. ыр. 142:5

^c Ыд. ыр. 104:5-6

^d Хост. 15:11

^e Ыд. ыр. 113:3; Авв. 3:10

^f Ыд. ыр. 17:14; 143:6

^g Ыд. ыр. 96:4

^h Авв. 3:15
ⁱ Хост. 12:50-51;
Эккл. 12:12; Иса. 63:11;
Ос. 12:13

77 Маскил-ыр. Асафтыы.

¹ Мээң чонум, өөредимни тооп дыңна,
чугаа-сөзүмче кулаан ээктир.

² Аксымны угаадыглыг чугаа-биле ажыдайн,
эрте-бурунгу тывызык чугааларны медээлээн^a.

^a Ыд. ыр. 48:5; Мф. 13:35

³ Ол чугааларны дыңнаан база билир бис –
оларны биске өгбелеривис дамчыткан^b.

^b Сан. 23:23; Ы. х. к. 32:7;
Ыд. ыр. 43:2

⁴ Ол чугаалар бистиң ада-өгбевистиң
ажы-төлүнге чажыт чүүл эвес турган^c –
а олар келир салгалга

^c Иов 15:18

Дээрги-Чаяакчының алдары биле күчү-күжүнүң дугайында,
Ооң кылганы кайгамчык чүүлдер дугайында дамчыдып чугаалаан^d.

^d Ы. х. к. 4:9; 6:7; 11:19;
32:46

⁵ Дээрги-Чаяакчы Иаковка дүрүмнерни доктааткан,
Израильге ыдыктыг хоойлуну тургускаш,
«Ажы-төлүңерге дамчыдыңар» деп,
ада-өгбелеривиске чагып каан^e.

^e Ы. х. к. 31:12-13

⁶ Келир салгал – алызы барып төрүттүнер ажы-төл
ону билип алзын^f,

^f Ыд. ыр. 101:19

боттарының ажы-төлүңге база дамчыдып чугаалап,
⁷ Бурганга идегезин, Ооң ажил-херектерин утпазын,
айтышкыннарын сагызын.

⁸ Олар боттарының ада-өгбелери –
хай-чагырга чок, чөрүү^g, чүректери Бурганга бердинмээн,
сеткил-сагыжы-биле Аңаа шынчы эвес
салгалдың улузу дег болбазын^h.

^g Хост. 32:9; Иер. 5:23

^h 4 Хаан. 17:14; Зах. 1:4

⁹ Эфремнің ук-салгалы дайын шөлүндөн чепсектиг,
чаларын атпышаан, дезипкен.

¹⁰ Олар Бурганның берген чагыг-керээзин кадагалап албааннар,
Ооң дүрүм-хоойлузун эдерерин күзевээннер.

¹¹ Ооң ажил-херектерин база
оларга көргүскен кайгамчык чүүлдериң уттупканнарⁱ.

ⁱ Ы. х. к. 8:14;
Ыд. ыр. 105:13; Ос. 13:6
^j Сан. 13:23

¹² Бурган Египетке, Цоан деп черге^j,
оларның ада-өгбелериниң мурнунга
кайгамчык чүүлдериң көргүскен^k:

^k Хост. 7–12 өгелер;
Мих. 7:15

¹³ далайны ийи чарыпкаш, улусту кежире берген,
сугну ханалаштыр тургузупкан^l;

^l Хост. 14:21-22; 15:8

¹⁴ оларны хүндүс – булут-биле,

а дүннү өттүр – оттуң чырыы-биле эдертип бар чыткан^m;

^m Хост. 13:21-22

¹⁵ ээн кургаг ховуга хаяны оя каккаш,

оларны, дүп чок далайдан дег, суггарып каанⁿ;

ⁿ Хост. 17:6; Сан. 20:11

¹⁶ ол хаядан сугну аксырга, суг хемнер бооп агып бада берген.

¹⁷ Ынчалзажок олар Дээди Өрүкүнүң мурнунга
бачыт үүлгедирин уламчылап,

ээн кургаг ховуга Ооң сеткилин хомудадып турганнар.

^o Хост. 17:7; Сан. 20:13

^p Сан. 11:4-6

¹⁸ А олар боттарының чүрээнге Бурганны шенеп^o,
күзелин хандыр чиир аыш-чем айтырып турганнар^p.

¹⁹ Аңаа хамаарыштыр:

«Бурган ээн кургаг ховуга аьш-чем-биле хандырып шыдаар бе?

²⁰ Ол хаяны оя кагарга, суг аттыгып үнүп,
агым суглар бадып эгелээни шын болгай,
ынчалзажок Ол далган-тараа берип шыдаар бе,
Бодунуң чонун эът-биле чемгерип шыдаар бе?» – деп турганнар.

²¹⁻²² Дээрги-Чаяакчы ону дыңнааш, аажок килеңнээн:

Бурганга бүзүревейн, Оон кээр камгалалга
идегевейн барганы дээш,

Иаковка удур от кыпкан, Израильге удур килең кыптыккан^a.

^a Сан. 11:1

²³ Ол өрү көшкен булуттарга дужаап,
дээрниң эжиин ажыдыпкаш^b,

^b Э. д. 7:11

²⁴ улуска аьш-чем кылдыр маннаны чагдырыпкан –
оларга дээрден баткан тарааны берген^c.

^c Хост. 16:4, 14-31

²⁵ Дээрниң төлээлериниң аьш-чемин кижги амытан чип турган,
Дээрги-Чаяакчы кижилерге хүнезинни
сагыш хандыр бадырып берген.

²⁶ Ол чөөн чүктен хатты дээрге хадыдыпкаш,
мурнуу чүктен хатты Бодунуң күжү-биле доюлдурупкан.

²⁷ Оон оларже доозун дег хөй эътти,
далай элезини дег хөй чалгынныг куштарны чагдырыпкан^d.

^d Хост. 16:13; Сан. 11:31

²⁸ Куштарны чоннуң турлааның ортузунче,
чадырлар чанынче бадырып берген.

²⁹ Улус куш эьдин пөккүже чип алган^e –
Дээрги-Чаяакчы оларның күзээн чүвезин хайырлаан.

^e Сан. 11:20

³⁰ Ынчалзажок олар күзээн эът-чемин дайनावышаан турда,

³¹ Бурганның килеңи оларже көдүрүлгеш, эң семис-шыырак улузун өлүрүп,
Израильдиң аныяк эрлерин чок кылып каан^f.

^f Сан. 11:33-34

³² Ол хиреде-ле олар бачыт үүлгедирин уламчылап,
Оон кайгамчык чүүлдеринге бүзүревейн турганнар^g.

^g Сан. 14:11

³³ Дээрги-Чаяакчы оларның назынын хей-бус дег чок кылып^h,
чуртталгазын айыыл-халап-биле үзүп каан.

^h Ыд. ыр. 38:6

³⁴ Бурган израиль чонну узуткап эгелээрге,
олар Оон дилег кылып, дедир эглип кээп, Олче чүткүп,

³⁵ Бурган оларга чаштыр хая дээрзинⁱ,
Дээди Өрүкү оларның Камгалакчызы дээрзин
сактып кээп турганнар.

ⁱ Ы. х. к. 32:4

³⁶ Олар Аңаа аксы-сөзү-биле авыяастап,
Оон мурнунга аксы-дылы-биле мегелеп турганнар^j,

^j Иса. 29:13; Ос. 7:13-14

³⁷ оларның чүректери Бурганның мурнунга шынныг эвес бооп,
Ооң-биле чарган чагыг-керээзинге шынчы эвес болганнар^k.

^k Иез. 20:16

³⁸ А Ол ээ-хайыралыг болгаш,
улустуң бачыгтарын өршээп^l, узуткавайн турган,
Бодунуң килеңин хөй катап чайладып,

^l Хост. 34:6; Сан. 14:20

күштүг килеңин бүрүнү-биле хайныктырбайн келген.

³⁹ «Олар – анаа-ла эът-мага-бот-тур^m, үндүр үрүптерге,
ээп келбес тыныш-тыр» деп, Ол бодап турган.

^m Э. д. 6:3

- ^a Иса. 63:10
⁴⁰ Олар Ону чеже катап ээн кургаг ховуга тооп дыңнаваан дээр, кижичок черге Ооң сеткилин чеже катап хомудаткан дээр?^a
- ^b Хост. 7:3;
 Ыд. ыр. 104:27-36
⁴¹ Оон база-ла Израильдин ыдыктыг Бурганын шенеп, хорададып,
⁴² Ооң күштүг холун, дарлалдан оларны хостап каан хүнүн уттупканнар.
⁴³ Дээрги-Чаяакчының Египетке, Цоан деп черге,
 оларга көргүскен кайгамчык демдектерин уттупканнар^b.
- ^c Хост. 7:17-24
⁴⁴ Ол үеде Ол, египетчилер суг ижип шыдавас кылдыр,
 оларның хемнерин ханче хуулдурупкан^c.
⁴⁵ Оларны чиир кылдыр – ызырар сээктерни,
 узуткаар кылдыр – бөзүр-пагаларны оларже салыпкан^d.
- ^d Хост. 8:2-14, 21-24
⁴⁶ Оларның үнүш-дүжүдүн – шергилерге,
 күш-ажылының үре-түңнелин – мөөң шартылаага
 дойлаттырып каапкан^e.
- ^e Хост. 10:12-15
⁴⁷ Дээрги-Чаяакчы оларның виноград шөлдерин – долу-биле,
 чимистиг ыяштарын – борбак доштар-биле соп каапкан^f.
- ^f Хост. 9:23-25
⁴⁸ Мал-маганынче долу чагдырыпкан,
 сүрүг малынче чаңныктар бадырыпкан^g.
- ^g Хост. 9:19-21
⁴⁹ Египетчилерже Бодунуң килеңинин чалбыыжын,
 кылыктанып хорадаан сагыжын, айыыл-халаптын,
 дээрнин чора чедирер төлээлерин ыдыпкан^h.
- ^h Хост. 12:13, 23
⁵⁰ Бодунуң килеңинге орук ажыдып,
 оларның амы-тынын өлүмден кадагалаваан,
 мал-маганын* хамчык аарыгга хүлээди берген.
⁵¹ Египетке төрүттүнген дун төл бүрүзүн,
 Хаамның** чадырларында баштай төрүттүнген оолдарны
 узуткап каанⁱ.
- ⁱ Хост. 12:29;
 Ыд. ыр. 134:8
⁵² Оон Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун
 хойгулаштыр сүрүп алгаш,
 ээн кургаг ховуга, сүрүг мал дег, хай деп бар чыткан^j.
- ^j Ыд. ыр. 76:21
⁵³ Ол чонунга айыыл халдатпайн эдертип бар чыткан,
 Ооң улузу коргуп-сүртөвээн, а дайзыннарны далай хөмө апкан^k.
- ^k Хост. 14:27-28; 15:10
⁵⁴ Бурган Бодунуң чонун ыдыктыг девискээринче,
 Бодунуң холунуң ээлеп алганы
 ыдыктыг дагже эдертип эккелген^l.
- ^l Хост. 15:17
⁵⁵ Улузу чедип кээрге-ле, өске чоннарны үндүр сывырып,
 оларның ээлээн черин Бодунуң улузунга
 хувааглыг өнчү кылдыр үлеп бергеш, Израильдин аймактарын
 ол чоннарның чадырларынга чурттадып каан^m.
- ^m Ис. 23:4;
 Ыд. ыр. 134:12
⁵⁶ Ынчалза-даа израильчилер Дээди Өрүкү Бурганны шенеп,
 хомудадырын уламчылап, Ооң хоойлуларын
 сагывайн турганнарⁿ.
- ⁿ Башт. 2:11-12
⁵⁷ Боттарының ада-өгбелери дег,
 Бургандан ойталап, Аңа өскерлип,
 ыргак-дагыр согуннарга дөмейлежи бергеннер^o.
- ^o Ос. 7:16

* 77:50 Азы: «Оларның чуртталгаларын».

** 77:51 Хаам – Египеттин чурттакчылары Нойнуң оглу Хаамның үре-салгалы кылдыр санадып турган (Э. д. 10:6-10; Ыд. ыр. 104:23; 105:22 көр).

- 58 Бурганның хүннээшкинин дүрзү-бурганнары-биле оттуруп,
оларга мөгөөр бедигээштери-биле Ону хорададып турганнар^а. ^а Ы. х. к. 31:29; 32:16
- 59 Бурган ону дыңнап кааш, килеңнеп,
Израильге дыка хөңнү чок болу берген.
- 60 Ол Силомга турган майгынын^б – ^б Ис. 18:1; Башт. 18:30
кижилер аразынга чурттап турган өргээзин каапкаш барган;
- 61 Бодунуң күчү-күжүн туттуруушкунга берипкен,
Бодунуң алдарын дайзынның холунга хүлээдипкен*.
- 62 Бодунуң чонун хылыш-биле узуткаар кылдыр берипкен^с, ^с 1 Хаан. 4:10
Бодунуң өнчүзү болур улузунче килеңней берген.
- 63 Ооң чонунуң аныяк эрлерин от чипкен –
аныяк кыстарны мактап, куда ырлары куттулбастаан.
- 64 Бурганның бараалгакчыларын хылыш хыдып турган^д, ^д 1 Хаан. 4:11
а дулгуяк кадайлары оларның ажыын ажып ыглашпаан^е. ^е Иов 27:15
- 65 Ооң соонда Дээрги, уйгузу чаштай берген дег, оттуп келген^ф, ^ф Ыд. ыр. 34:23; 43:24
арагага эзирээш, сергей берген мөге кижиге дег^г, туруп келген. ^г Иса. 42:13
- 66 Ол Бодунуң чонунуң дайзыннарын
артындан кээп узуткап каан,
оларның адын кезээ мөңгедө бакка суп каан.
- 67 Ол Иосифтин үре-салгалын хүлээп көрбээн,
Эфремниң аймаан шилип албаан,
- 68 а Иуданың аймаан^б база ынак даа Сионну шилип алган^и. ^и Э. д. 49:8;
- 69 Бодунуң ыдыктыг өргээзин 1 Чыл. 5:2; 28:4
Сионга, бедик дээрлерге дег, тудуп үндүргөш, ^и Ыд. ыр. 86:2
чер дег быжыг кылдыр кезээ мөңгедө тургузуп каан.
- 70 Ол Давидти Бодунга чалча кылдыр шилип алгаш,
ону хой кажаазындан эккелген^и; ^и 1 Хаан. 16:12-13
- 71 Давидти мал аразындан Бодунуң чону – Иаковту,
Бодунуң өнчүзү – Израильди кадарар кылдыр ап алган^к. ^к 2 Хаан. 5:2
- 72 Давид чонну арыг чүрээнден кадарып^л, ^л 3 Хаан. 9:4
мерген холдары-биле баштап чораан.
- 78** *Мизмор-ыр. Асафты.*
¹ Бурганывыс, өнчүң болур черже өске чоннар улузу чедип келгеш,
Сээң ыдыктыг өргээңни бужартатты^м, Иерусалим хоорайны үрөп бусту. ^м Ыы. 1:10
- ² Сээң чалчаларың мөчү-сөөгүн дээрнин куштарынга
хөндөп чиир кылдыр октап берген,
Сеңээ бердинген улустуң мага-бодун
черниң аң-араатаннарынга каап берген^н. ^н Ы. х. к. 28:26
- ³ Иерусалимни долгандыр улустуң ханы
суг ышкаш агып чыдыр, оларны орнукушудар кижиге чогул^о. ^о Иер. 14:16; Соф. 1:17
- ⁴ Кожа чоннарга кочуладып тур бис,
дескиндир чурттап турар улуска
дорамчыладып, бак сөглөдип тур бис^р. ^р Ыд. ыр. 43:14; Дан. 9:16;
Мих. 6:16

* 77:61 Филистимнерниң эжелеп алганы ыдыктыг аптара дугайында чугаалап турар чадавас (1 Хаан. 4:22 көр).

- ⁵ Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр килеңнээр сен?
Кезээ мөңгедө бө?
- ^a Ыд. ыр. 84:6; 88:47 Хүннээн сеткилиц чежеге дээр от дег кыварыл?^a
- ⁶ Сээң килеңиң Сени билбес чоннарже,
^b Иер. 10:25; Ажыл. 16:1 Сээң адыңны мактавас күрүнелерже кыптыксын!^b
- ^c Ыд. ыр. 13:4 ⁷ Чүгө дээрге олар израиль чонну сыырыпкан^c,
ооң чурттаан черин хоозурадып каан болгай.
- ⁸ Бистиң ооң мурнунда кылган кем-буруувус дээш*,
^d Иса. 64:9 бисти кезетпед^d; өршээлиң дүрген-не биске уткуй келзин –
аажок базындырып чор бис.
- ⁹ Бодуннун алдарлыг адыңны бодааш, дузалап көр,
Камгалакчы Бурганывыс.
Бодуннун адың дээш бисти камгалап, бачыттарывысты
өршээп көр^e.
- ^e Ыд. ыр. 24:11; Иер. 14:7;
Лк. 18:13
- ^f Ыд. ыр. 41:4; 113:10; Ионл 2:17; Мих. 7:10 ¹⁰ Өске чоннар: «Боларның Бурганы кайыл?» – деп айтырбазын^f.
Өске чоннар улузундан чалчаларыңның төгүлген ханы дээш
өжөөн неггээн кеземчең биске билдингир апарзын^g.
- ^g Ы. х. к. 32:43 ¹¹ Хоругдаттырган кижиниң човууру Сеңээ дыңналып четсин;
^h Ыд. ыр. 101:21 өлүр четкен улусту өндүр улуг күжүң хостап кагзын^h.
- ⁱ Э. д. 4:15; Лев. 26:21 ¹² Дээрги, Сени дорамчылап турган
кожа чоннарның дорамчылалын оларның боттарыңга
чеди катап хөй кылдыр ээлдирип берⁱ.
- ^j Ыд. ыр. 73:1; Иез. 34:31; Зах. 9:16 ¹³ А бис – Сээң чонун, коданыңда хой-сүрүүң^j
Сеңээ кезээ мөңгедө өөрүп четтирип,
Сени салгалдан салгал дамчып алгап-мактаар бис!
- 79** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызыңга.*
«Шошанним-Эдуф» деп аялга үдээр^k.
Асафтыы. Мизмор-ыр.
- ^k Ыд. ыр. 59:1 ² Израильдиң Кадарчызы^l, дыңнап көрөм!
Иосифтиң салгалын хой дег сүрген Сүрүкчү,
херувимнер** кырында саадап олурар Бурган^m,
чырып көстүп келем!ⁿ
- ^l Ыд. ыр. 76:21; Эккл. 12:12 ³ Эфремниң, Вениаминниң,
Манассияның аймактарының мурнунга^o
күчү-күжүң көргүзүп, бисти камгалап чедип келем!
- ^m 1 Хаан. 4:4; 2 Хаан. 6:2; Ыд. ыр. 98:1 ⁴ Бурган, бисти база катап тургузуп калам!^p
- ⁿ Ы. х. к. 33:2; Ыд. ыр. 49:2 ⁵ Арның чайынналдыр чырызың^q – камгалалды ынчан чедип аар бис.
- ^o Сан. 2:18-24 ⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы!
^r Ыд. ыр. 88:47; Зах. 1:12 Чежеге дээр Бодуннун чонун мөргүлүн хорадап дыңнавас сен?^r
- ^p Ыд. ыр. 59:3 ⁶ Чонунну Сен карак чажы-биле чөмгердин,
^q Сан. 6:25 эңмежок карак чажын аңаа пөктүр ижиртип кагдың^s.
- ^s Ыд. ыр. 41:4; 101:10

* 78:8 Азы: «Ада-өгбелеривистиң кем-буруузу дээш».

** 79:2 Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарада тургускан херувимнер дүрзүлериң кырында, Бодунун дүжүлгезинде дег, саадап олурар дээни ол (Хост. 25:17-22 көр). Азы херувимнер сөөрткен чуузада олурар дээни ол.

⁷ Сен бистиң черивисти кожа чоннарга
маргыжар чылдак кылып каан сен,
дайзыннарывыс бисти кочулап тур.

⁸ Аг-шериглиг Бурган! Бисти база катап тургузуп калам!
Арның чайынналдыр чырызын^a –
камгалалды ынчан чедип аар бис.

^a Сан. 6:25

⁹ Сен Египеттен виноград сывы дег^b чоңуңну көжүрүп эккелгеш,
өске чоннарны черден үндүр сывырыпкаш^c,
ону тарып каан сен;

^b Иса. 5:1; Иер. 2:21;
Мф. 21:33
^c Ы. х. к. 7:1

¹⁰ ооң өзер черин аштап-арыглап,
дазылдарын быжыглаан сен –
ол виноград чер кырын долдур үнүп келген.

¹¹ Ооң хөлегези дагларны шыва апкан,
ооң сыптары аажок бедик пөштер дег.

¹² Ол бодунуң сыптарын далайга чедир,
өзүмнерин Евфрат хемге чедир дөстелдирипкен^d.

^d Ыд. ыр. 71:8

¹³ Бодунуң виноградадыңны долгандыр туткан
херимнерни ам чүге үреп бустуң?^e –
эрткен-дүшкен шупту улус ам ону үзе тыртып турар-дыр.

^e Ыд. ыр. 88:41; Ыы. 2:2

¹⁴ Арганың черлик хаваны ону тура казып тур,
шөлдөрниц хээкчилери хемирип чип тур.

¹⁵ Аг-шериглиг Бурган! Эглип кээп, өршээ,
дээрден топтап көр^f, бо виноградты карактап көр.

^f Иса. 63:15

¹⁶ Бодунуң холуң олурткан дөстөрни,
Бодуңга шилип алганың өзүмнерни кадагала.

¹⁷ Оларны от-даа чигген, кезип-даа каапкан^g –
Сээң килеңнээн алгыңдан олар өлүп каар-дыр.

^g 4 Хаан. 25:9

¹⁸ Бодунуң оң талаңга турар кижини,
Бодуңга шилип алганың кижини* Сээң күчү-күжүң карактазын.

¹⁹ Бис база Сенден ойталавас бис.

Бисти тынгарып каг – Сээң адыңны мактап кыйгырар бис.

²⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы!

Бисти база катап тургузуп калам!
Арның чайынналдыр чырызын^h –
камгалалды ынчан чедип аар бис.

^h Сан. 6:25

80 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
Гиттит деп хөгжүм херексели үдээрⁱ. Асафтыы.

ⁱ Ыд. ыр. 8:1; 83:1

² Бистиң күжүвүс болур Бурганга өөрүп ырланар,
Израильдиң Бурганын кый деп ырланар!

³ Өткүт ырдан бадырыңар, тимпандан** соктаңар,
эткир үннүг чадаган биле чанзыга ойнаңар.

⁴ Ай чаазында, он бештиң айында,

* 79:18 Кижиге – еврей дылдан дорт очулдуарга, «кижиге амытан оглу» дээн. Израиль хаан бооп чадавас.

** 80:3 Тимпан – дүңгүрге дөмөйлөшкөк хөгжүм херексели.

- ^a Лев. 23:24; Сан. 10:10 байырлалывыс хүннеринде эдискиден этсинер^a.
⁵ Иаковтуң Бурганы доктааткан,
 Израильге айыткан дүрүм-хоойлу ындыг болгай.
⁶ Бурган ону Иосифтин салгалынга,
 Египетке удур үнүп тура^b, бадыткал кылдыр берген.
 (Ол черниң дылын дыңнааш-даа, билбес турган бис.)^c
- ^b Хост. 11:4
- ^c Ы. х. к. 28:49; Иер. 5:15
- ^d Хост. 1:11
- ^e Ыд. ыр. 49:15
- ^f Хост. 17:1-7;
 Сан. 20:2-13
- ^g Ыд. ыр. 49:7
- ^h Хост. 20:2-3
- ⁷ «Мен чоннуң эгиннеринде чүьктү дүжүрдүм,
 ооң холдары аар ажылдан^d хосталы берди.
⁸ Кыстырып-кыйдыргаш, Мени кый дидиң –
 ынчан сени камгалап кагдым^e;
 диңмирээшкин дагжап турар булуттан сенээ харыыладым,
 Мериваның суунуң чанынга сени шенеп турдум^f. *Сэла*
- ⁹ Мээң чонум, дыңна, Сенээ удур херечилеп чугаалаар мен^g,
 о Израиль, Мени тооп дыңнаарың кай!
¹⁰ Сенээ өске бурган турбазын,
 хары бурганга мөгейбес сен^h.
¹¹ Сени Египеттен үндүрүп эккелген Бурганың –
 Мен-дир мен,
 аксың ажыдывыт – Дээрги-Чаяакчы мен сени тоттуруп каайн.
- ¹² Ынчалзажок Мээң чонум Мээң үнүмнү тооп дыңнавады,
 Израиль Меңээ чагыртпады.
¹³ Ынчангаш Мен оларга хамаарыштыр:
 „Чөрүү улус боттары-ла билзин“ дээн мен –
 бодалдарыңга чагыртып чораайлар аанⁱ.
- ⁱ Иез. 20:25
- ¹⁴ О, чонум Мени тооп дыңнаан болза,
 Израиль Мээң оруумну истээн болза!^j
¹⁵ Мен ынчан ооң дайзыннарын базып,
 ооң дарлакчыларынче холумну көдүрер ийик мен.
¹⁶ Дээрги-Чаяакчыны көрбес улус Аңаа чашпаалаар апаар –
 кезээ мөңгеде ындыг болур.
¹⁷ А Израильди Мен эң чаагай далган-тараа-биле чемгерип,
 эң амдангы ары-чигири-биле тоттуруп ийик мен^k».
- ^k Ы. х. к. 32:13-14

81 *Мизмор-ыр. Асафты.*

- ¹ Бурган хуралыңга
 Бурган туруп келгеш, бурганнар аразыңга*
 шийткелин үндүрген^l:
² «Чежеге дээр чөптүг эвес шийткел үндүрер силер,
 бузуттуглар дээр кылдыр, улусту
 чежеге дээр ылгай көөр силер?^m *Сэла*
³ Ядыы, өскүс кижини шын шиидиңер,
 базындырган, түреңги кижиге чөптүг болуңарⁿ.
- ^l Иса. 3:13
- ^m Лев. 19:15; Ы. х. к. 1:17;
 У. ч. 18:5
- ⁿ Ыд. ыр. 9:39; Иер. 22:3

* 81:1 Бурганнар – чер-делегейниң чоннарын хайгаарап көөр хүлээлгелиг дээрниң төлээлерин ынчаар адап турар чадавас. Өске бурунгу еврей тайылбыр ёзугаар шийткекчилер бооп база чадавас.

- ⁴ Яды-түреңги кижини камгалаңар,
ону бузуттуглар холундан адырыңар^a». ^a Иов 29:12; У. ч. 24:11
- ⁵ Олар билбес-тир, угаап албаан-дыр,
караңгыда чоруп турар-дыр;
чер-делегейниң бүгү үндезиннери божаңайнып тур^b. ^b Ыд. ыр. 10:3
- ⁶ Мен: «Силер бурганнар-дыр силер, дөгереңер
Дээди Өрүкүнүң төлдери-дир силер» – деп чугааладым^c. ^c Ин. 10:34
- ⁷ Ындыг-даа болза, кижилер ышкаш өлүп каар силер,
кандыг-даа нояң кижини ышкаш буураар силер^d. ^d Ыд. ыр. 48:13; Иез. 31:14
- ⁸ Бурганым, чер-делегейни шын шиидип көрөм –
бүгү чоннар Сээң өңчүң болгай.
- 82** ¹ *Мизмор-ыр. Асафтыы.*
- ² Бурганым! Харьы-сөс чок олурба,
ыгыт-шимээн, киржилге чок артпа, Бурганым^e. ^e Ыд. ыр. 27:1
- ³ Дыңна даан – дайзыннардың шимээргеп тур,
Сени көрбөс улус баштарын көдүрүп келди;
- ⁴ олар Сээң чоңуңга удур кара сагыштыг сүлчээ кылып,
кадагалаан улузуңну канчаптарын сүмележип тур^f. ^f Неем. 4:8
- ⁵ Дайзыннар: «Израиль деп ат моон соңгаар дыңналбас кылдыр,
ол чонну барып узуткап кааптаалы» – дижир болду^g. ^g Ыд. ыр. 73:8; Иис. 7:9
- ⁶ Чаңгыс эп-биле дугурушкаш,
Сенээ удур эвилелдежип турар дайзыннардың бо-дур:
- ⁷ эдом чон, измаилчилер^h, моав чон база агар аймакⁱ, ^h Э. д. 25:12-16
- ⁸ гевал^j, аммон, амалик чоннар,
филистимнер база Тирниң чурттакчылары. ⁱ 1 Чыл. 5:10
- ⁹ Ассирия база оларга каттыжып^k, ^j Иис. 13:5; 3 Хаан. 15:18;
- Лоттуң салгалыңга* дуза кадып тур. *Сэла* Иез. 27:9
- ^k 4 Хаан. 15:19
- ¹⁰ Мадиян чонну тиилээниң дег база Киссон хем эриинге
Иавин биле Сисараны тиилээниң дег^l, ^l Башт. 4:13-15; 7:19-25
- дайзыннардың база шак ыңчаар тиилеп көр;
- ¹¹ демги улус Эн-Дор^m чаныңга узуткаттыргаш,
черде өдөк дег болу берген болгайⁿ. ^m Иис. 17:11; 1 Хаан. 28:7
- ¹² Дайзыннардың нояннарын – Орив биле Зивти дег^o, ⁿ Иов 20:7
- шупту баштыңнардын – Зевей биле Салманни дег аажылап көр^p. ^o Башт. 7:25
- ¹³ «Бурганга хамааржыр одар-белчирилерни эжелеп аалы» –
деп турган улус ол-ла болгай. ^p Башт. 8:21
- ¹⁴ Оларны каңмыыл сиген ышкаш аажыла^q*, Бурганым,
хатка эстээн тараа саваңы дег кылып каг^q. ^q Иов 13:25; 21:18
- ¹⁵ Оттуң арга-арыгны өрттедири дег,

* 82:9 Лоттуң салгалы – моав болгаш аммон чоннардын ыңча деп турар (Э. д. 19:30-38 көр).

** 82:14 Азы: «Оларны казыргыда доозун ышкаш аажыла».

- ^a Иса. 10:16-17 чалбыштың дагларны хуюктаары дег^a,
¹⁶ оларны Бодуңнуң шуурганың-биле сывыртавыт,
^b ³ Хаан. 19:11; Иов 9:17; 38:1 казыргың-биле сүртедивит^b.
¹⁷ Оларның ат-алдарын баксырадывыт –
 адын адап, Сенче чүткүзүннер, Дээрги-Чаяакчы!
¹⁸ Кочу-шоотка кирип, кезээ мөңгедө коргуушкунга алыссыннар,
 бак атка кирип, узуткаттырып кагзыннар.
^c Хост. 6:3 ¹⁹ Олар Сени дың чаңгыс, Дээрги-Чаяакчы деп аттыг^c,
 бүгү чер-делегейни чагырган
 Дээди Өрүкү Бурган деп билип алзын.

- 83** ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
^d Ыд. ыр. 8:1; 80:1 *Гиттит деп хөгжүм херексели үдээр^d.*
Корахтың оолдарыныы. Мизмор-ыр.
² Аг-шериглиг Бурган,
 Сээң өргээ-майгыныңның сеткилге тааржырын!
^e Ыд. ыр. 41:2; 62:1 ³ Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунче эрттиксээш,
 сеткилим хинчектени берди^e,
 бодум дириг Бурган дээш өөрүп, ырлап тур.
⁴ Бора-хөкпеш безин бодунга хоргадаар черни,
 хараачыгай-даа төлдерин чыттырар уяны
 Сээң өргүл бедигээштериңниң чанындан тып аар,
 Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы,
 мээң Хааным болгаш Бурганым!^f
^g Ыд. ыр. 22:6; 64:5 ⁵ Сээң өргээнде турумчуп алган улус амыр-чыргалды!^g
 Олар Сени үргүлчү алгап-мактаар. *Сэла*

- ^h Ыд. ыр. 121:1 ⁶ Сенден күш кирип ап турар,
 Сээң өргээнге чедер орук дугайында^h
 бодап турар улус амыр-чыргалдыг.
⁷ Олар Ыы-сыы шынаазы-биле эртип бар чыткаш,
 аңаа суг бажын ажыдыптар,
 чаъс ону ачы-буян-биле хөмө аптар.
⁸ Олар улам-на күш кирер,
 ·Сионда бурганнарның Бурганы көстүп кээр*.

- ⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы,
 мөргүлүмнү дыңна!
 Израильдиң Бурганы, кичээнгейиң сал! *Сэла*
ⁱ Э. д. 15:1 ¹⁰ О Бурган, дозуг-камгалалывысⁱ,
 бээр көрнүп келем**,
 Бодуңнуң шилип алган хааныңны деткип көрөм!

¹¹ Сээң өргээңниң мурнунга эрттирген чаңгыс-ла хүн безин
 оске муң-даа хүнден дээре-дир.

* 83:8 Азы: «Олар Сионда Бурганның мурнунга чеде бээр».

** 83:10 Азы: «Бурганывыс, дозуг-камгалалывысче көрүп көр».

Бурганымнын бажыңының эргининиң чанынга турары –
бузуттуг улустуң өргээлеринге чурттаарындан дээр.

¹² Дээрги-Бурган-Чаяакчы – хүн-дүр, дозуг-камгалал-дыр^a,
Ол ээ көрнүүшкүн биле алдарны хайырлаар;
кем-буруу кылбас улуска ачы-буянын хайырлаарындан ойталавас.

^a Э. д. 15:1; Мал. 4:2;
Лк. 1:78

¹³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы,
Сеңээ идегээр улус амыр-чыргалдыг!^b

^b У. ч. 16:20

84 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга.
Корахтың оолдарыны. Мизмор-ыр.

² Дээрги-Чаяакчы,
Бодуннун чер-чуртунга ээ-хайыралыг болган сен,
Израильге эки чолду эгиткен сен*.

³ Бодуннун чонуннун кем-буруузун өршээп,
оларның шупту бачыттарын турбаан кылдыр санадың^c. Сэла

^c Ыд. ыр. 31:1

⁴ Бодуннун бүгү хорадаан хөңүннү оожургадып,
кыптыккан килеңиңни өжүрүп, чайлаттың^d.

^d Хост. 32:12

⁵ Камгалакчывыс Бурган, бисти база катап тургузуп каг,
биске удур көдүрүлгөн килеңиңни соксадып көр.

⁶ Таанда-ла бисче кезээ мөңгеде килеңнээр сен бе,
салгалдан салгал дамчып үзүк-соксаал чок хорадаар сен бе?!^e

^e Ыд. ыр. 78:5

⁷ Сээң чонун Сен дээш өөрүп-байырлаар кылдыр,
бисти база катап тынгарар болгай сен.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, энерелиңни биске көргүс,
камгалалыңны биске хайырла.

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының
чүнү чугаалаарын дыңнап алың –
Ол Бодуннун чонунга, Аңаа бердинген улуска
амыр-тайбыңны азап турар –
чүгле олар боттарының угаан чогуң
база катап көргүспезин.

¹⁰ Шынап-ла, Оон коргар улуска
Ооң хайырлаар камгалалы чоокшулап келген-дир,
Ооң өндүр чырыы бистиң черивисти бүргөп аар-дыр!

¹¹ Шынчы чорук биле энерел ынчан ужуражыр,
чөптүг чорук биле амыр-тайбың уткушкаш, мендилежир.

¹² Алыс шын черден өзүп үнер,
чөптүг чорук дээрден көстүп кээр.

¹³ Дээрги-Чаяакчы ачы-буянын хайырлаар,
бистиң черивис дүжүдүн бээр^f.

^f Лев. 26:4; Ыд. ыр. 66:6

¹⁴ Чөптүг чорук Ооң мурнунга чоруур^g,
Ооң эртер оруун белеткеп бээр.

^g Иса. 58:8

* 84:2 Азы: «Израильди туттуруушкундан үндүрүп эккелген сен».

^a Ыд. ыр. 16:1; 141:1

^b Ыд. ыр. 39:18

^c Ыд. ыр. 24:1

^d Хост. 34:6;
Ыд. ыр. 144:8

^e Ыд. ыр. 76:3

^f Хост. 15:11;
Ыд. ыр. 34:10; 95:4;
96:9;
Иер. 10:6

^g Ыд. ыр. 65:4;
Ажыд. 15:4

^h Ы. х. к. 6:4; Иса. 37:16

ⁱ Ыд. ыр. 24:4

^j Иов 33:28;
Ыд. ыр. 15:10;
Иса. 38:17

^k Ыд. ыр. 53:5

^l Хост. 34:6

^m Ыд. ыр. 115:7

ⁿ Башт. 6:17

85 *Мөргүл. Давидтин^a.*

¹ Дээрги-Чаяакчы, кулааң менче ээктирип,
харыылап көрөм – чөгенчиг күжүр-дүр мен^b.

² Мени каракта – Сеңээ бердинген мен,
Бурганым, Бодуннун чалчаңны камгала – Сеңээ ынаныр мен.

³ Дээрги, менче ээ көрнүп көр –
Сени хүннү бадыр кыйгырып тур мен.

⁴ Бодуннун чалчаңның сеткил-хөңнүн өөртүп көр –
Дээрги, сеткилим ханызындан Сеңээ мөргүп тур мен^c.

⁵ Дээрги, Сени кыйгырган шупту улуска
ачы-буянныг, ээ-хайыралыг база элбек энерелдиг сен^d.

⁶ Мээң мөргүлүмнү дыңна,
тейлээн үнүмче кичээнгейден сал, Дээрги-Чаяакчы.

⁷ Айыыл-халапка алыскан хүнүмде Сени кыйгырдым^e –
менээ харыылаарыңны билир мен.

⁸ Дээрги, бурганнар аразында
Сен дег кым-даа чок^f,
Сээни дег ажил-херектер база чок.

⁹ Сээң чаяап кааның хамык чоннар
чедип келгеш, мурнунга мөгеер^g, адыңны алдаржыдар, Дээрги.

¹⁰ Сен – өндүр улуг сен, кайгамчык чүүлдерни кылып турар сен,
дың чаңгыс Бурган сен^h.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы, Сээң оруунду
эдерер кылдыр мени өөредип кагⁱ,
ынчан Сээң шының ёзугаар амыдыраар мен;
бүгү-ле чүрээм-биле Сээң адыңга сөгүрүүйн*.

¹² Дээрги Бурган, Сени
бүгү чүлдү-чүрээмден алгап-мактаар мен,
Сээң адыңны кезээ мөңгедө алдаржыдар мен;

¹³ Сээң менээ хайырлаан энерелиң өндүр улуг болгай:
амы-тынымны өлүглер оранының тамызындан адырган сен^j.

¹⁴ Бурганым, улуургак улус менче халдап келди,
түрлүг улус амы-тынымны үзер деп тур –
Сени тооп көрбөс улус ол-дур^k.

¹⁵ А Сен, Дээргим,
киленнээчел эвес, кээргээчел, ээ көрнүүчел, элбек энерелдиг
база бүзүрелдиг Бурган сен^l.

¹⁶ Көрүжүннү менче углап, ээ көрнүп көр,
Бодуннун чалчаң болур менээ күжүн хайырла –
чалча херээжениңниң оглу мени камгала^m.

¹⁷ Меңээ бүгү чүвө эки боорунун
бадыткал демдээн көргүсⁿ –
мени көөр хөңнү чок улус ону көрзүн, бак атка кирзин.

Дээрги-Чаяакчы, Сен меңээ дузалап,
аргалалды хайырлаан болгай сен.

86 ¹ *Корахтың оолдарыныы.* *Мизмор-ыр.*

² Дээрги-Чаяакчы Бодунуң хоорайынын
таваан ыдыктыг дагларда салган^a.

^a Ыд. ыр. 47:2; Иса. 28:16

Ол ·Сионнуң эжик-хаалгазынга
Израильдиң шупту оран-саваларындан артык ынак^b.

^b Ыд. ыр. 77:68

³ Бурганның хоорайы^c, сээң дугайында
алдаржыдып чугаалап турар. *Сэла*

^c Ыд. ыр. 45:5-6

⁴ Бурган: «Мени чоок таныыр улуска
Рахав* биле Вавилон чурттугларже айтыр мен.
Бо – филистимнер-дир,
бо – Тир биле Эфиопияның чурттакчылары-дыр.
Ол кижии аңаа, бо кижии дуу аңаа төрүттүнген» – дээр.

⁵ А ·Сион дугайында:

«Ол-даа кижии, бо-даа кижии Сионга төрүттүнген.

Дээди Өрүкү ол хоорайны

Боду үндезилеп тургузуп турар» – деп чугаалажыр^d.

^d Ыд. ыр. 47:9

⁶ Дээрги-Чаяакчы улустарны чизелеп:

«Ол кижии аңаа, бо кижии дуу аңаа төрүттүнген» деп бижип каар. *Сэла*

⁷ А ырлажып, самнап турар улус:

«·Сион, суум баштары шупту сенден аттыгып үнген**» – дээр^e.

^e Ыд. ыр. 35:9; Иез. 47:1

87 ¹ *Мизмор-ыр. Корахтың оолдарыныы.* *Хөгжүм башкарыкчызынга.*

Үрер хөгжүмге үдээр, ырлаарыңга таарыштырган.

Маскил-ыр. Зерах уктуг Еманныы^f.

^f З Хаан. 4:31; 1 Чыл. 2:6

² Дээрги-Чаяакчы – мени камгалап турар Бурган,

Сээң мурнунда хүндүс-даа, дүне-даа

дуза дилеп кыйгырып тур мен^g.

^g Ыд. ыр. 21:3; Лк. 18:7

³ Сеңээ мээң мөргүлүм четсин, кыйгымче кулааңны ээктир!

⁴ Айбыл-халап сеткилимниң эриин ажа берди,
амы-тыным өлүглер оранынче кирер деп барды^h.

^h Ыд. ыр. 15:10

⁵ Улус менче хөөрже кирип бар чыдар кижиче дег көрүп турⁱ,
күш-шыдал чок кижии дег болу бердим;

ⁱ Ыд. ыр. 27:1; 142:7;
У. ч. 1:12

⁶ мени өлүглер аразыңга чорзун дээш салыпкан,
чевегде чыдар өлүртүп каан улус дег мен –
ындыг улусту Сен ам сагынмас-даа болу бердиң^j,
оларже холуң сунмас-тыр сен.

^j Иса. 26:14

⁷ Сен мени алды оранче, дүмбей карангы черже,
ханы ·тамыже кириптиң^k.

^k Иов 10:21-22;
Ыд. ыр. 142:3; Ыы. 3:6

* 86:4 Рахав – Египет дээни ол (Иса. 30:17 көр).

** 86:7 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Өөрүп байырлап турар шупту улустуң аал-ораны сенде» деп бижээн.

- ^a Ыд. ыр. 41:7-8 ⁸ Сээң килениң мени хөме тавараан,
бүгү чалгыгларың-биле мени бүргей ап^a, хинчектеп тур сен. *Сэла*
- ^b Иов 19:13; Ыд. ыр. 30:12 ⁹ Эш-өөрүмнү менден ырадып кааптың^b,
^c Иов 30:10 мени оларның бужарзынар кижизи кылып кагдың^c,
баш муңгаш байдалга таварышкаш, үнер арга тыппайн тур мен.
¹⁰ Качыгдалдан карактарым аарып тур:
хүннүң-не Сени кыйгырып,
холдарымны Сенче сунуп тур мен, Дээрги-Чаяакчы.
- ^d Ыд. ыр. 6:6; Иса. 38:18 ¹¹ Өлүг улуска кайгамчык чүүл кылып бээр деп сен бе?
Өлүглер туруп келгеш, Сени алдаржыдар деп бе?^d *Сэла*
¹² Сээң энерелиңни чевегге,
Сээң шынчыңны өлүм ораныңга
чугаалаар кижиге турар деп бе?
- ^e Иов 10:21-22 ¹³ Сээң кайгамчык ажил-херээнни дүмбей карангыга^e,
^f Эккл. 9:5 Сээң чөптүүңнү уттуушкун ораныңга^f
билип шыдаар улус турар деп бе?
- ^g Ыд. ыр. 5:4 ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы, а мен Сени кыйгырып тур мен,
эртен эрте мээң мөргүлүм Сенээ дыңналып чеде бээр^g.
¹⁵ Чүге менден ойталап тур сен,
чүге менден хая көрнүп тур сен, Дээрги-Чаяакчы?
¹⁶ Аныяамдан-на түрегдеп, өлүр чазып,
Сээң чорудупкан коргунчуг байдалдарыңны
шыдажып эртип, харыксырап чор мен.
¹⁷ Сээң килениң мени таварып эрте берген,
Сээң чорудупкан коргунчуг байдалдарың
мени узуткап каапкан^h,
- ^h Иов 6:4 ¹⁸ олар мени хүннү бадыр суг ышкаш хөме ап,
шупту каттыжып алгаш, бүзээлеп турарⁱ.
- ⁱ Ыд. ыр. 21:17 ¹⁹ Сен мээң эш-өөрүмнү, ынак улузумну ырадып кааптың^j,
^j Иов 19:13-14; Ыд. ыр. 37:12 мени чоок кижилеримден чарып кагдың*.
- ^k 3 Хаан. 4:31; 1 Чыл. 2:6 **88** ¹ *Маскил-ыр. Зерах уктуг Эфанныы^k.*
² Дээрги-Чаяакчы, Сээң энерелиңни
мөңгө шагда алгап ырлаар мен¹,
Сээң шынчы чорууну
салгалдан салгал дамчып чугаа-сөзүм медээлээр.
³ Бадыткаар мен:
энерелиң мөңгези-биле тургустунган,
шынчы чорууң дээрлерде доктааттынган.
- ⁴ «Шилип алганым хаан-биле керээ чардым,
Мээң чалчам Давидке:
⁵ „Уре-салгалыңны кезээ мөңгөде
үстүп төнмес кылып каар мен,

* 87:19 Өске бурунгу сөзүглелде «Мээң чоок кижилерим дүмбей карангыда турлар» деп бижээн.

сээң дүжүлгөнни салгалдан салгал дамчып тургузар мен^а – деп даңгырагладым» – дээн сен^б. *Сэла*

^а 2 Хаан. 7:16

^б Ыд. ыр. 131:11-12

⁶ Дээрги-Чаяакчы,
Сээң кайгамчык ажил-херектериңни дээрлер алдаржытсын^с,
Сээң шынчы чорууну
ыдыктыг төлээлериңниң чыыжыңга^д алгап-мактазын.

^с Ыд. ыр. 18:1

^д Иов 5:1; 15:15; Зах. 14:5

⁷ Дээрлерде Дээрги-Чаяакчы-биле эннежир кым барыл?^е

^е Хост. 15:11

Бурганның оолдарының аразында^ф

^ф Э. д. 6:2; Иов 1:6

Дээрги-Чаяакчы-биле дөмейлежир кым барыл?

⁸ Бурганның ыдыктыг төлээлериңниң өндүр улуг чыыжыңга

Ол аажок хүндүледир,

Бурганны хүрээлээн бүгү амытаннар Оон коргар.

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы!

Сен дег күчүлүг өске кым барыл?^г

^г Ыд. ыр. 34:10

Сээң шынчы чорууң Сени бүргей апкан-дыр!

¹⁰ Далайның калчаалыг килеңин чагырар сен:

ооң чалгыглары көдүрлүрге, оожургадыр сен^h.

^h Иов 38:11; Ыд. ыр. 64:8;

¹¹ Сен Рахавты*, секти дег, чылча базып турдуңⁱ;

Иона 1:15

улуг күжүң-биле дайзыннарыңны тарадыр сывырыптың.

ⁱ Иов 9:13; 26:12;
Иса. 51:9

¹² Дээрлер – Сээңи, чер база – Сээңи;

өртемчейни, ону долган бүгү чүвени Сен бодаратгың^j.

^j 1 Чыл. 29:11;

¹³ Сен соңгу болгаш мурнуу чүктү чаяадың;

Ыд. ыр. 23:1

Фавор биле Эрмон даглар^k

^k Ы. х. к. 3:9; Башт. 4:6

Сээң адың дээш өөрүшкүлүг ырлажып тур.

¹⁴ Сээң күчү-күжүң улуг – холуң дыңзыг,

күштүг холуң бедидир көдүрүлген.

¹⁵ Чөптүг чорук биле шын шииткел – Сээң дүжүлгөн үндезини^l;
шынчы чорук биле энерел Сени медээлеп бар чыдар.

^l Ыд. ыр. 96:2

¹⁶ Бурганны өөрүшкүлүг алдаржыдып билир чон амыр-чыргалдыг.

Дээрги-Чаяакчы, олар Сээң

чырыткылыг шырай-арныңны көрүп чоруур^m.

^m Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:7

¹⁷ Хүннү бадыр Сээң адың дээш өөрүүрлер-дир,

Сээң чөптүүң-биле бедидир көдүртүрлер-дир.

¹⁸ Сен – улузуңнуң алдарлыг күжү сен;

Сээң ээ көрнүүшкүнүң-биле

күчү-күжүвүс бедидир көдүрткен-дир.

¹⁹ Бистиң камгалалывыс Дээрги-Чаяакчыдан кээрⁿ,

ⁿ Ыд. ыр. 46:10

бистиң хаанывыс – Израильдиң ыдыктыг Бурганының төлээлекчизи.

²⁰⁻²¹ Сеңээ бердинген кижиге «ажыдышкын кылып тура,

кажан-бир шагда мынча дээн сен:

«Мээң чалчам Давидти тып алдым,

ону ыдыктыг олива үзү-биле чаап кагдым^o;

^o 1 Хаан. 13:14; 16:13;

ол мөге-шыырак кижиге дуза көргүстүм,

Аж.-ч. 13:22

* 88:11 Рахав – хананей мифологияда суг чурттуг күчүтөн моос. Ол амытан Бурганның удурланыкчызын символдап көрүзүп турар. Оон ады «удуургак чорук» дээн уткалыг.

- чон аразындан шилиттинген кижини бедидир көдүрдүм.
- ²² Мээң холум ону кадагалаар,
Мээң күчү-күжүм ону быжыктырар.
- ²³ Дайзын ону ажып-тиилеп шыдавас,
кара сагыштыг кижини ону бастып шыдавас.
- ²⁴ Ооң мурнунга дайзыннарын чылча шавар мен,
ону көрбөс улусту узуткаар мен^a.
- ²⁵ Шынчым биле энерелим ооң-биле артып каар,
Мээң адым ачызында ооң күчү-күжү немежир.
- ²⁶ Ооң холун далайга чедир,
күштүг холун хемнерге чедир сундулар мен^b.
- ²⁷ Ол Мени: „Сен – мээң Ачам сен, Бурганым сен,
мени камгалаар Хая сен^c – деп адаар.
- ²⁸ Мен ону дун оглум кылып аар мен^d,
чер-делегейниң хааннарындан бедидир олуртур мен^e;
- ²⁹ Бодумнуң энерелимни аңаа кезээ мөңгедө көргүзөр мен,
ооң-биле чарган керээмге шынчы боор мен^f.
- ³⁰ Ооң үрө-салгалы кезээ мөңгедө үстүп төнмөс,
ооң дүжүлгези, дээр туруп турда^g, тендиш дивес.
- ³¹ А ооң үрө-салгалы Мээң хоойлумну үрээр болза,
дүрүмнеримни сагывас болза,
- ³² Мээң чагыгларымны тоовас болза,
айтышкынарымны күүсетпес болза,
- ³³ Мен оларны кемниг херектери дээш – шыкпыыш-биле,
бачыттары дээш – кымчы-биле кезедир мен^h.
- ³⁴ Ынчалзажок энерелимни Давидтен дедир албас мен,
шынчы чоруумну өскертпес менⁱ.
- ³⁵ Чарган керээмни үрөвөс мен,
аксымдан үнген сөстөримден ойталавас мен.
- ³⁶ Мен Бодумнуң ыдыктыым-биле
чаңгыс катап даңгыраглаан мен^j –
Давидти мегелеп каар ужурум чок.
- ³⁷ Давидтиң үрө-салгалы кезээ мөңгедө артар,
ооң дүжүлгези, хүн дег, Мээң мурнумга чырыыр,
- ³⁸ ай дег, кезээ мөңгедө турар, а шынчы херечи – дээрлерде^k». *Сэла*
- ³⁹ А Сен ам Бодуңнуң шилип алган хааныңны кааптың,
оон ойталадың, олче килеңней бердиң^l;
- ⁴⁰ Бодуңнуң чалчаң-биле чарган керээңни тоовайн бардың,
чалчаңның оваадайын черже дүжүр октаптың^m;
- ⁴¹ ооң чурттаан хамык ханаларын үрегдеп, шивээлерин
бузуп кааптыңⁿ.
- ⁴² Чаны-биле эрткен-дүшкен улус
дөгөрези ону үптөп-тонап тур,
кожаларыңга ол кочу-шоот болду.
- ⁴³ Сен ооң дарлакчыларының күчү-күжүн өстүрдүң,
ооң хамык дайзыннарын амыраттың.
- ⁴⁴ Ооң хылыжының чидиг бажын
дайын-чаа үезинде дайзыңга дынымас кылып кадың;
- ^a Ыд. ыр. 2:9
- ^b Ыд. ыр. 71:8
- ^c Ы. х. к. 32:15;
Ыд. ыр. 94:1
- ^d 2 Хаан. 7:14
- ^e 3 Хаан. 10:22
- ^f Иса. 55:3
- ^g Иов 14:12
- ^h 2 Хаан. 7:14
- ⁱ Иер. 33:21
- ^j Ам. 4:2; Евр. 6:17-18
- ^k Иов 16:19
- ^l Ыд. ыр. 43:10
- ^m Иов 19:9; Иер. 13:18;
Ыы. 5:16
- ⁿ Ыы. 2:2

- 45 ооң өндүр чайынын хунаагаш, дүжүлгезин черже дүжүр октаптың;
- 46 ооң чалыы үезин кызыргаш, бак атка кирип кагдың^a. *Сэла* a 2 Хаан. 24:15
- 47 Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр чаштынар сен?^b
Кезээ мөңгеде бе? b Ыд. ыр. 12:1; 78:5;
Авв. 1:2; Зах. 1:12
- Сээң килеңиң, от дег, чежеге дээр кыптыгарыл?^c c Ыд. ыр. 12:2; 78:5
- 48 Назыным аргажогун бодап көр.
Кижиге амытанны кандыг хоозун куруг чуртталга дээш чаяаган сен?^d d Иов 7:7
- 49 Мөңгези-биле амыдырап, өлүм көрбөс кижиге бар бе?
Алды орандан амы-тынын чайладып шыдаан кижиге бар бе?^e *Сэла* e Ыд. ыр. 48:10
- 50 Биеэги энерелиң кайыл, Дээрги?
Давидке шынчы чорууң-биле даңгыраглааның бода!
- 51 Дээрги, Сээң чалчаларыңның
бүгү күштүг чоннарга базындырып келгенин –
ишти-хөңнүм саргыдып чоруур
шак ол дарлаашкынны бодап келем;
- 52 Сээң дайзыннарыңның дора көрүүшкүнү кандыг ийик,
Дээрги-Чаяакчы, Сээң шилип алган хааныңны
кайы хире дорамчылаар ийик!
- 53 Дээрги-Чаяакчыга кезээ мөңгеде алдар!
Аминь, ындыг-ла болзунам!^f f Ыд. ыр. 40:14
- 89** ¹ *Мөргүл. Бурганның кижизи – Моисейниң^g.* g Ыд. ыр. 33:1; Эзра 3:2
- ² Дээрги, Сен биске
салгалдан салгал дамчып хоргадап бооп чор сен^h. h Ы. х. к. 33:27
- ³ Даглар төрүттүнериниң-даа мурнундаⁱ,
чер биле өртемчейни чаяп кааныңның-даа мурнунда,
үе-дүптөн бээр,
кезээ мөңгеде Бурган-дыр сен!^j j Ы. х. к. 33:27;
Ыд. ыр. 92:2; Авв. 1:12
- ⁴ Сен кижини довракче хуулдуруп:
«Кижиге амытан, келген чериңче дедир эг!» –
деп турар-дыр сен^k.
- ⁵ Сээң мурнунга муң чыл, дүүнгү хүн дег^l,
дүнеки каш шак дег, эскет чок эрте бээр^m. k Э. д. 3:19; Иов 34:15;
Ыд. ыр. 102:14;
Эккл. 3:20; 12:7
- ⁶ Сен кижилерни мөңгө уйгуже,
үер дег, арыда шаап аппаар сен*;
ол улус – эртен үнүп келгеш,
бүрүленип, чечектелгеш,
кежээ кадып, оңуп каар оыт-сиген дегⁿ. l 2 Пет. 3:8
m Ыд. ыр. 38:6
- ⁷ Бис Сээң килеңиңге узуткаттыргаш, чиде бээр бис,
Сээң хорадаарыңдан коргуп-сүртээр бис.
- ⁸ Сен бистин кем-буруувусту мурнуңга бөле салып аар сен,
чажыт чүүлдеривис
Сээң арын-шырайыңның чырыыңга өттүр көстүп кээр^o. n Ыд. ыр. 36:2;
Иса. 40:6-8
- ⁹ Сен килеңээринге, бистин бүгү назынывыс хей баар, o Иер. 16:17

* 89:6 Азы: «Сен кижилерни үер дег арыда шаап аппаар сен, олар уйгу-дүш дег-дир».

чуртталгавыс чылдарын, үндүр тынган дег,
дүрген төтчеглеп кааптар бис.

^a Э. д. 6:3

¹⁰ Чурттап эртер хүннеривис чеден чылга деннежир^a,

а күштүг улус болза, сезен-даа хар чедир чурттаар,

ол хуусааның дургузунда бисти

^b Э. д. 47:9

муңгарал биле хилинчек тудуп чиир^b,

чуртталгавыс караш дээр, өлүмчө ужуга бээр –

ол-ла-дыр бис.

¹¹ Сээң килеңиң күжүн эки билир кижиге бар бе?

Сенден коргарывыс Сээң килеңиңниң күжүңгө дүгжүр.

^c Эккл. 7:2

¹² Назынывыс хүннерин шын үнелээринге өөредип көр –
мерген угаанны чүрээвис-биле чедип аалы^c.

¹³ Дээрги-Чаяакчы, килеңиң соксадып көр!

Кажанга дээр килеңээр сен?!

Бодуңуң чалчаларыңны өршээп көр.

¹⁴ Эртең бисти энерелиң-биле тоттур,

ынчан бүгү назынывыста өөрүп-хөглээр бис.

¹⁵ Бисти хинчектеп келген хүннериң саны-биле,
айыыл-халап көрүп келгенивис чылдарың хемчээли-биле
биске өөрүшкү-хөгнү шаңна.

¹⁶ Сээң ажил-херээң Бодуңуң чалчаларыңга,

Сээң өндүр чырыың оларның үре-салгалыңга көзүлүн.

¹⁷ Дээрги Бурганывыстың чаагай сеткили биске илерезин.

Холдарывыстың кылган ажил-херектеринге

чедишкинден хайырла, Дээрги-Чаяакчы,

холдарывыстың ажил-херектеринге

^d Ыд. ыр. 127:2

чедишкинден хайырла^d.

90 ¹ Дээди Өрүкү Бурганның чаглааның адаанда
чурттап турар болзуңза^e,

Күчүлүг Бурганның хөлегезинде дыштанып турар болзуңза,

² Дээрги-Чаяакчыга: «Бурганым,

^f Ыд. ыр. 17:3

Сен мээң хоргадалым сен, быжыг шивээм сен^f,

мен Сеңээ идегээр мен» – деп чугаалаар сен.

^g Ыд. ыр. 123:7; У. ч. 6:5

³ Ол сени аңчының дузаандан чайладып^g,

өлүмнүг аарыгдан камгалаар,

⁴ Бодуңуң чалгыннары-биле шуглап аар,

^h Ыд. ыр. 16:8

Ооң чүглериңиң адаанга чаштына бээр сен^h;

ⁱ Ыд. ыр. 35:5

Ооң шынчы чорууⁱ сенээ камгалалдың куяк хеви дег болур.

^j Сол. ыр. 3:8

⁵ Дүне – коргунчуг айыылдардан^j,

^k Иов 5:19-23;

хүндүс – ужуп чоруур согундан кортпас сен^k.

У. ч. 3:23, 25

⁶ Дүмбей караңгыда кеденгирлээн халдавырлыг аарыгдан,

дал дүште алгаш баар хамчык аарыгдан кортпас сен.

⁷ Муң кижиге сээң чаныңга, түмөн кижиге оң талаңга

кырлып каар-даа болза, сенче ол бүгү аарыг-човалаң халдавас.

^l Ыд. ыр. 36:34; 91:12;

⁸ Чүгле ийи караңгы-биле көөр сен –

У. ч. 29:16

бузуттугларның кеземче алганың көөр сен^l.

⁹ «Дээрги-Чаяакчы – мээң хоргадалым»^a – деп чугаалаан болгай сен,
Дээди Өрүкүнү бодунга шивээ кылдыр шилип алган болгай сен^b.

^a Ы. х. к. 33:27

^b Ыд. ыр. 17:3

¹⁰ Бак чүве сеңээ хора чедирбес,

айыыл-халап сээң аал-ораныңче чоокшулавас^c.

^c У. ч. 12:21

¹¹ Ол сени шупту оруктарыңга камгалаар кылдыр

Бодунуң төлээлеринге чагып каар,

¹² олар сени, будуң дашка тептикпезин дээш^d,

^d У. ч. 3:23

холдары-биле көдүрүп аарлар^e.

^e Мф. 4:6; Лк. 4:10-11

¹³ Араатан биле чыланны базар сен,

арзылаң биле хоран дылдыг чыланны таптаар сен^f.

^f Мк. 16:18; Лк. 10:19

¹⁴ Бурган мынча дээн: «Ол кижиге меңээ ынак-тыр,

ынчангаш ону кадагалаар мен^g;

^g Ыд. ыр. 21:8-9; У. ч. 8:17

ол Мээң адымны хүндүлөп билип алган боорга,

ону айыылдан адырар мен^h.

^h Ыд. ыр. 9:11

¹⁵ Мени кый дээрге, аңаа харыылаар менⁱ;

ⁱ Иов 12:4; Иер. 33:3

ол айыыл-халапка алзып аарга, ооң чанынга турар мен,

ону камгалап, алдаржыдар мен.

¹⁶ Узун назынны аңаа пөктүр хайырлап^j,

^j Ыд. ыр. 20:5

камгалалымны көргүзөр мен».

91 ¹ *Амыр-дыш хүнүнде ырлаар мизмор-ыр.*

² Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаары ачылыг-дыр^k;
Дээди Өрүкү, Сээң адыңны алгап ырлаары эки-дир;

^k Ыд. ыр. 146:1

³ эртен – Сээң энерелиңни,

кежээ – шынчы чорууну медеэлээри эки-дир;

⁴ чанзыга, чадаганга үдеткеш, Сеңээ ырлаары эки-дир!

⁵ Дээрги-Чаяакчы, Сээң ажил-херээн мени өөртүп тур,

Сээң холунуң боттандырган чүүлдери дээш,

өөрүп ырлап тур мен.

⁶ Сээң ажил-херээн өндүр улуг-дур, Дээрги-Чаяакчы^l;

^l Ыд. ыр. 110:2;

Сээң бодалдарың кайгамчык ханы-дыр!

Ажыд. 15:3

⁷ Олар ыңдыг дээрзин чүгле мелегей кижиге билбес,

чүгле бүдүүлүк кижиге угаазылап шыдавас.

⁸ Бузуттуг улус оыт-сиген дег өзүп үнүп,

бачыт үүлгедикчилери чечектелип турар-даа болза,

кезээ мөңгедө узуткаттырар.

⁹ А Сен, Дээрги-Чаяакчы,

кезээ мөңгедө бедидир көдүрткен сен^m.

^m Ыд. ыр. 92:4

¹⁰ Дайзыннарың бо-дур, Дээрги-Чаяакчы, олар кырлып тур,

бачыт үүлгедикчилери шупту тарай шаптырып аар.

¹¹ Сен мээң күчү-күжүмнү,

мөге-шыырак шарыны дег, өстүрүп бердин,

мени чаа олива үзү-биле хүндүлөп чаап кагдынⁿ;

ⁿ Ыд. ыр. 22:5; У. ч. 27:9;
Эккл. 9:8

¹² дайзыннарым буураашкынын караам-биле көрүп кагдым^o,

халдап келген өжээттенерим аштырышкынын кулаам-биле
дыңнап кагдым.

^o Ыд. ыр. 36:34; 59:10;
90:8; У. ч. 29:16

^a Ыд. ыр. 71:7; У. ч. 11:28;
Иса. 65:22

^b У. ч. 11:28

^c Ыд. ыр. 134:2

^d Ыд. ыр. 17:2

^e Э. д. 18:25; Иов 34:10

^f 1 Чылд. 16:31;

Ыд. ыр. 95:10; 96:1; 98:1

^g Ыд. ыр. 103:1

^h Ы. х. к. 33:27;

Ыд. ыр. 54:20; 89:3;

Авв. 1:12

ⁱ Авв. 3:10

^j Ыд. ыр. 91:9

^k Ы. х. к. 32:35, 43;
Иса. 35:4

^l Ы. х. к. 33:2;

Ыд. ыр. 49:2

^m Иса. 33:10

ⁿ Ажылд. 6:10

^o Иса. 3:15

^p Иса. 10:2

^q Иов 22:13; Соф. 1:12;
Мал. 3:14

^r У. ч. 20:12

¹³ Чөптүг-шынныг улус пальма ыяш дег чечектелир^a,
Ливан сыннарында пөш дег бедип өзер^b.

¹⁴ Оларны Дээрги-Чаяакчының өргээзинде тарып каан,
олар Бурганывыстың бажыңының мурнунга чечектелир^c.

¹⁵ Олар кырый бергеш-даа, чимизин бээр –
быжыг, ногаан артып каар.

¹⁶ Ынчангаш мээң чалым-хаям болур^d

Дээрги-Чаяакчы чөптүг дээрин,

Ында шын эвес чүве чок дээрин олар медээлээр^e.

92 ¹ Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!^f

Ол өндүр чырыкты хеп дег кедип алган^g,
күчү-күштү кеткеш, куржанып алган,
Дээрги-Чаяакчы өртемчейни божаңнаvas кылдыр
быжыг үндезинде тургузуп каан.

² Сээң дүжүлгөң шаг шаанда үндезилеттинип тургустунган,
үе-дүптөн бээр бар турган сен^h.

³ Суглар шимээргеп турду, Дээрги-Чаяакчы,
суглар быт-шимээнин улгаттырып турду,
агым суглар дагжап турдуⁱ.

⁴ Ынчалзажок бедидир көдүрткен Дээрги-Чаяакчы^j
хөй сугларның быт-шимээнинден-даа,
далайның сүртенчиг чалгыларындан-даа күчүлүг.

⁵ Сээң хоойлуларың ылап шынныг,
Сээң өргээңге кезээ мөңгөде ыдыктыг болуру чогуур.

93 ¹ Өжээн негекчизи^k Бурган, Дээрги-Чаяакчы,
өжээн негекчизи Бурган, чырып көстүп келем!^l

² Чер-делегейниң Шииткекчизи, туруп келем^m,
улуургак улуска чогуур кеземчени онааштырып көрөм.

³ Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр
бузуттуг улус өөрүп-байырлаарыл, чежеге дээр?!ⁿ

⁴ Олар бардам сөстер эдип, аажок турлар,
бузут үлгедикчилери шупту мактанып турлар;

⁵ Сээң чонунну бастып турлар,

Дээрги-Чаяакчы,

Сээң өнчүң болур улусту дарлап турлар^o.

⁶ Дулгуяк херээженни база өскээртен келген кижини өлүрүп,
өскүс-чавыс улусту чок кылып турлар^p.

⁷ «Дээрги-Чаяакчы көрбес-тир ийин,
Израильдиң Бурганы билбес-тир ийин» – джирлер-дир^q.

⁸ Чон аразында бүдүүлүк улус, угаан киринер!
Мелегей улус, кажан орталаныр силер?!^r

⁹ Бисти кулактыг кылып каан Бурган дыңнаvas деп бе,
карак чаяап берген Бурган көрбес деп бе?^r

¹⁰⁻¹¹ Чоннарны эдип-чазап турар Бурган

оларга яла онааштырбас деп бе?

Кижиге амыганны билиглерге өөредип турар Дээрги-Чаяакчы улустун бодалдарын билер, олар – хей-бус дээрзин билер!^a

^a Иов 7:16; Ыд. ыр. 38:6; Эклл. 1:2; 1 Кор. 3:20

¹² Дээрги-Чаяакчы, Сээн эдип-чазап турарын, дүрүм-хоойлунга өөредип турарын кижиге амыр-чыргалдыг^b.

^b Иов 5:17; У. ч. 3:11-12

¹³ Бузуттуг хейге оңгар кастынгыжеге чедир,

Сен ол кижиге айбыл-халап үезинде

сагыш амыр боорун хайырлаар деп турар-дыр сен.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонундан ойталавас,

Бодунуң өнчүзү болур улусту каапкаш барбас!^c

^c 1 Хаан. 12:22; Рим. 11:2

¹⁵ Шииткел база катап чөптүг чорукка үндезилеттинер, мөзүзү эки бүгү улус ону эдерер.

¹⁶ Кым мен дээш бак сагыштыг улуска удур туржурул?

Кым менээ болчуп, бузут үлгедикчилеринге удур туржурул?

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы менээ дузалаваан болза,

алды оранның шыпшыңынче бада бээр чыгыгы турган мен^d.

^d Ыд. ыр. 123:1-3

¹⁸ «Будум тендиш деп тур!» – деп турган үемде,

Сээн энерелиң менээ чөлөнгиш бооп турду,

Дээрги-Чаяакчы.

¹⁹ Ишти-хөңнүмде дүвүрел көвүдээн тудум,

Сээң аргалалың сеткилимни сергедип чор.

²⁰ Дүрүм-хоойлуну ажыглап, улуска бак чүве кылып,

оларны узуткап чоруур чагырыкчылар

Сээң-биле чаңгыс эп-сеткилдиг болур бе?

²¹ Олар бөлүглешкеш, чөптүг-шынныг кижиге халдап,

кем-буруу чок улусту өлүрүп шиидип турар-дыр^e.

^e Хост. 23:7; У. ч. 17:15; Иса. 5:23

²² Ынчалзажок Дээрги-Чаяакчы – мээң быжыг шивээм,

Бурганым – мээң хоргадаар хаям^f.

^f Ыд. ыр. 17:3

²³ Ол бузуттугларга кем-буруузу дээш кеземче көргүзөр,

оларны багы дээш узуткап каар.

Дээрги-Чаяакчы – Бурганывыс оларны чок кылып каар.

94 ¹ Барып, Дээрги-Чаяакчыга өөрүшкүлүг ырлап берээл, камгалал бээр Хаявысты^g ыткыр алгап ырлаал!

^g Ы. х. к. 32:15; Ыд. ыр. 88:27

² Алдаржыдып ырлавышаан, Ооң мурнунга чеде берээл,

ырларывыска Ону алгап ырлаал!

³ Дээрги-Чаяакчы дээрге өндүр улуг Бурган,

бүгү бурганнарны чагырар^h өндүр улуг Хаан болгай.

^h 1 Хаан. 5:3; 2 Чыл. 2:5; Ыд. ыр. 85:8; 134:5

⁴ Черниң ханызы-даа, дагларның баштары-даа Ооң холунда.

⁵ Далай-даа Ооңу болур, ону Ол чаяган,

кургаг черни-даа Ооң холдары бодаратканⁱ.

ⁱ Э. д. 1:9-10

⁶ Барып, Дээрги-Чаяакчының –

бистиң Чаяакчывыстың мурнунга сөгүрүп,

мөгейээли, дис кырынга олураалы^j.

^j 2 Чыл. 6:13; Дан. 6:10

⁷ Ол – бистиң Бурганывыс-тыр,

а бис – Ооң коданында чон бис
база Ооң карактааны хойлар бис^а.

^а Ыд. ыр. 73:1; Иез. 34:31;
Зах. 9:16

^б Евр. 3:7-11

Бөгүн Бурганның мынча дээн үнүн дыңнап каан болзунарза^б:
⁸ «Меривага дег, ол хүнде ээн кургаг ховуда Массага дег,
чүректеринер дашталдырбаңар*.

⁹ Ынчан аңаа силерниң ада-өгбөнер Мээң кылган
ажыл-херектеримни көргөш-даа, Мени шенеп турган.

¹⁰ Дөртөн чыл дургузунда ол улус Мээң хөңнүмге дээп кээрге:
„Бо дээрге чүректери будалып чоруур,

Мээң оруктарымны билип албаан чон-дур“ – дээш,

¹¹ килеңней берип: „Олар Мээң амыр-дыжым черинче
кирбес“ – деп дангыраглан мен^с».

^с Сан. 14:22-23;
Ы. х. к. 1:35; 12:9;
Иез. 20:15

(1 Чыл. 16:23-33)

^д Ыд. ыр. 32:3; Иса. 42:10

95 ¹ Дээрги-Чаяакчыга чаа ырдан ырлап беринер^д;
бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла!

^е Ыд. ыр. 99:4

² Дээрги-Чаяакчыга ырлап беринер, Ооң адын алгап-йөрөөнер^е,
хүннүң-не Ооң камгалалын медээленер.

³ Шупту чоннарга – Ооң алдарын, бүгү аймактарга –
Ооң кылган кайгамчык чүүлдериң чугаалап чединер^ф.

^г Ыд. ыр. 9:2

⁴ Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг база макталга төлептиг^г,
өске бурганнардан артык коргунчуг болгай^г.

^г 2 Хаан. 22:4;
Ыд. ыр. 17:4; 144:3

^г Хост. 18:11

⁵ Өске чоннарның бурганнары шуптузу хоозун дүрзүлөр-дир,
а Дээрги-Чаяакчы дээрлерни чаяган болгай^г.

^г Иса. 44:24; Иер. 10:12

⁶ Чайынналчак мактал-хүндү – Ооң мурнунда,
күчү-күш болгаш каас-чараш чорук –

Ооң ыдыктыг өргээзинде.

⁷ Чоннарның аймактары, Дээрги-Чаяакчыны мактанар,
Ооң алдары биле күчү-күжүн мактанар;^ж

^г Ыд. ыр. 28:1

⁸ Дээрги-Чаяакчының алдарлыг адын алгаңар,
өргүлдериңер ап алгаш,

Ооң өргээзиниң шөлүнче кирип келиңер.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыг өргээзинге турда,
Аңаа мөгейиңер.

Бүгү чер-делегей, Ооң мурнунга коргуп сириле!^к

^к Ыд. ыр. 113:7

¹⁰ Чоннарга дамчыдып чугаалаңар: Дээрги-Чаяакчы
хааннап турар!^л

^л Ыд. ыр. 92:1; 96:1; 98:1

Ол өртемчейни быжыг үндезинде тургузуп каан –
тендиш дивес-тир.

Чоннарны Ол чөптүү-биле шиидер-дир.

* 94:8 Мерива, Масса – ээн кургаг ховуга еврейлерниң Бурганга удурланып турган черлериниң аттары (Хост. 17:1-7; Сан. 20:1-13 көр).

¹¹ Дээрлер өөрүп-хөглезин, чер-делегей өөрүп-байырлазын;^a
далай болгаш ону долган бүгү чүве шимээргеп доюлзун!^b

^a Иса. 44:23; 49:13

^b Ыд. ыр. 97:7

¹² Хову-шөлдер болгаш ында амыдыраан бүгү чүве өөрүзүн,
арга-эзимде шупту ыяштар өөрүп ырлашсын!

¹³ Дээрги-Чаяакчының мурнунга олар өөрүзүн,
Ол чер-делегейни шын шиидер дээш кел чыдар болгай.
Ол өртемчейни Бодунуң чөптүү-биле,
бүгү чоннарны – алыс шынны-биле шиидер-дир^c.

^c Ыд. ыр. 9:9

96 ¹ Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!^d
Чер-делегей өөрүзүн, эндерик ортулуктар хөглезин!

^d Ыд. ыр. 92:1; 95:10; 98:1

² Дээрги-Чаяакчыны сырый кара булут^e хурээлеп турар;
чөптүг чорук биле шын шииткел – Ооң дүжүлгезиниң үндезини^f.

^e Хост. 19:9; 20:21;

Ыд. ыр. 17:12

^f Ыд. ыр. 88:15

³ Долгандыр турар дайзыннарны өрттендир чиртпишаан,
Ооң мурнунда от хып бар чыдар^g.

^g Ыд. ыр. 20:10

⁴ Ооң чаңныктары өртемчейни чырыдар,
чер-делегей ону көргөш, сүрээдеп сирилээр^h.

^h Ыд. ыр. 76:19

⁵ Даглар Дээрги-Чаяакчының мурнунга –
бүгү чер-делегейниң Чагырыкчызының мурнунгаⁱ –
чук ышкаш эстип тур^j.

ⁱ Ис. 3:11; Мих. 4:13;

Зах. 4:14; 6:5

^j Ыд. ыр. 67:3; Мих. 1:4;

Наум 1:5

^k Ыд. ыр. 18:2; 49:6

⁶ Дээрлер Ооң чөптүүн медээлеп тур^k,

бүгү чоннар Ооң өндүр чырыын көрүп тур.
⁷ Дүрзү-бурганнарга мөгөйген, хоозун дүрзүлөр-биле мактанган
бүгү улус бак атка кирер^l.

^l Иса. 42:17; Иер. 10:14

Бүгү бурганнар, Аңаа мөгөйиңер!^m

^m Евр. 1:6

⁸ Сээң шиитпирлерини дыңнааш, ‘Сион өөрүп-байырлап тур,
Иудеяның хоорай-суурлары өөрүп-хөглеп тур,
Дээрги-Чаяакчыⁿ.

ⁿ Ыд. ыр. 47:12

⁹ Сен бүгү чер-делегейниң кырында өрү көдүрткен-дир сен,
бүгү бурганнардан бедий берген-дир сен^o, Дээрги-Чаяакчы.

^o 1 Хаан. 5:3; 2 Чыл. 2:5;

Ыд. ыр. 85:8

¹⁰ Дээрги-Чаяакчыга ынак улус,
бузутка хөңнүңер чок болуңар!^p

^p У. ч. 8:13; Ам. 5:15;

Рим. 12:9

Ол Бодунга бердинген улустуң амы-тынын камгалаар^q,
оларны бак улустуң холундан адырар.

^q Ыд. ыр. 30:24; 36:28

¹¹ Чөптүг-шынныг кижиге – чырык чырыыр^r,
мөзүзү эки кижиге – өөрүп-хөглээр.

^r Ыд. ыр. 26:1; 111:4;

У. ч. 4:18; Мих. 7:8

¹² Чөптүг-шынныг улус, Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүңер^s,
Ооң ыдыктыг адын алдаржыдыңар!

^s Ыд. ыр. 31:11

97 *Мизмор-ыр.*

¹ Дээрги-Чаяакчыга чаа ырдан ырлап беринер^t;
Ол кайгамчык чүүлдерни боттандырган болгай,
Ооң ыдыктыг күчү-күштүг холу Аңаа тиилелгени эккелди^u.

^t Ыд. ыр. 32:3; Иса. 42:10

^u Иса. 59:16

² Дээрги-Чаяакчы Бодунуң тиилелгезин көргүстү,
Бодунуң чөптүүн, өске чоннар көрүп турда, ажытты.

³ Ол Бодунуң израиль чонунга
шынчызы биле энерелин бодап келди.

- ^a Иса. 52:10 Чер-делегейниң кайы-даа ужу-кыдыы
Бурганывыстың тиилелгезин* көрүп кагды^a.
- ^b Ыд. ыр. 65:1; 99:1 ⁴ Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла^b,
өөрүп-хөглөп, байырлап ырла!
⁵ Ырны чадаганга үдөп ойнавышаан,
Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаңар!
⁶ Хаанывыс болур Дээрги-Чаяакчының мурнунга
трубалар биле эдискилер этсип, өөрүп-байырлаңар!^c
- ^c Сан. 10:10 ⁷ Далай болгаш ону долган бүгү чүве,
чер-делегей болгаш ында амыдыраан
бүгү чүве шимээргеп доюлзун^d.
- ^d Ыд. ыр. 95:11 ⁸ Хемнер адыштарын часказын^e;
^e Иса. 55:12 даглар хары угда өөрүп-байырлазын!
⁹ Олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга өөрүп-байырлазын,
чер-делегейни шиидер дээш, Ол кел чыдар болгай.
Дээрги-Чаяакчы өртемчейни – чөптүү-биле,
чоннарны – шынга дүүштүр шиидер^f.
- ^f Ыд. ыр. 95:13; 109:6;
Иса. 2:4; 3:13; Иоил 3:12 **98** ¹ Дээрги-Чаяакчы хааннап турар^g,
^g Ыд. ыр. 92:1; 95:10; 96:1 бүгү чоннар сүрээдеп сирилезин!
^h Ыд. ыр. 79:2 Ол херувимнер** кырында саадаан-дыр^h;
бүгү чер-делегей шимчеп сирилезин!
ⁱ Ыд. ыр. 112:4 ² Дээрги-Чаяакчы Сион дагга өндүр бедик,
бүгү чоннарның кырында Ол өрү көдүрткен!ⁱ
- ^j Ыд. ыр. 10:7 ³ Сээң өндүр улуг болгаш сүрээденчиг адыңны
олар алдаржытсын;
ол ат ыдыктыг болгай.
⁴ Күчүлүг Хаан чөптүг чорукка ынак^j.
Сен чөптүг чорукту доктаадып кагдың,
шынчы чорукту Израильге эккеп бердин.
⁵ Дээрги-Чаяакчыны – Бурганывысты алгап-мактаңар;
Ооң буттарын салыр черинге*** мөгөйиңер,
ол чер ыдыктыг болгай!
- ^k Хост. 32:11-14;
Сан. 16:48;
1 Хаан. 7:9-10 ⁶ Моисей биле Аарон Бурганның бараалгакчылары тургаш,
Самуил Ооң адын кыйгырган улустуң бирээзи тургаш,
Анаа мөргүп, Ону кыйгырып турганнар,
а Дээрги-Чаяакчы оларга харыылаан^k.
⁷ Дээрги-Чаяакчы булут чагы аразындан олар-биле чугаалашкан^l,
а олар Ооң чагыгларын болгаш
Ооң берген дүрүм-хоойлузун сагып турганнар.
- ^l Хост. 33:9

* 97:3 Азы: «Бурганывыстан кээр камгалалды».

** 98:1 Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарада тургускан херувим дүрзүлериниң кырында, Бодунуң дүжүлгезинде дег, саадап олурар дээни ол (Хост. 25:17-22 көр). Азы херувимнер сөөрткен чуузада олурар дээни ол.

*** 98:5 Буттарын салыр чер – израиль чер, Бурганның өргээзи азы ыдыктыг аптара (1 Чыл. 28:2 көр).

⁸ Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, Сен оларга харыгнны бердиң!
Оларны өршээп шыдаар,
үүлгедиглери дээш кезедир Бурган болдуң^a.

^a Сан. 14:20; 20:12

⁹ Дээрги-Чаяакчыны – Бурганывысты кымдан арттыр мактаңар,
Ооң ыдыктыг даанга^b мөгөйиңер,
чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс ыдыктыг болгай.

^b Ыд. ыр. 2:6

99 *Өөрүп четтиришишкинниң мизмор-ыры.*
¹ Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла!^c

² Дээрги-Чаяакчыга өөрүшкүлүг мөгөйиңер,
Ооң мурнунче Ону алгап ырлап барыңар!

^c Ыд. ыр. 65:1; 97:4

³ Дээрги-Чаяакчы – Бурган дээрин билип алыңар^d,
Ол бисти чаяап каан, Аңаа хамааржыр бис,
Ооң чону болгаш Ооң коданының хойлары бис^e.

^d 3 Хаан. 18:39

^e Ыд. ыр. 73:1; Иез. 34:31;
Зах. 9:16

⁴ Ооң эжик-хаалгазынче – өөрүп четтирип,
Ооң өргээзинче – алгап-мактап кириңер.
Ону мактаңар, Ооң адын алгап-йөрөөңер!^f

⁵ Дээрги-Чаяакчы ачылыг-дыр,
Ооң энерели – кезээ шагда үстүп төнмес-тир^g;
Ооң шынчы чоруу – салгалдан салгал дамчып арттар.

^f Ыд. ыр. 95:2

^g Ыд. ыр. 105:1

100 *Давидтин. Мизмор-ыр.*
¹ Энерел биле чөптүг шииткелди ырлаар мен,
Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ ырлап бээр мен^h.

² Кем-буруу чок орукту бодап чор менⁱ: анаа кажан чеде бээр мен?
Оран-савамда бодумну арыг чүректиг алдынып чор мен^j.

^h Ыд. ыр. 88:2

ⁱ Ыд. ыр. 118:1

^j 3 Хаан. 9:4

³ Кандыг-даа дүржок чорукту
мен көрүп турумда кылырын чөпшээревес мен,
кемниг херектерни көөр хөңнүм чок – олар меңээ чыпшынмас.

⁴ Улуургак чүректи бодумдан ырадыр мен,
кара сагыш ишти-хөңнүмге турбас.

⁵ Өске кижини бүдүү нүгүлдээр хейни узуткап каар мен^k;
турамык көрүштүг, улуургак кижиден хөңнүм калыр^l.

^k Хост. 20:16; У. ч. 19:5

^l У. ч. 6:17; 30:13

⁶ Карактарым чер-делегейде бүзүрелдиг улусче көрүңген –
олар мээң чанымга олурар эргелиг;
кем-буруу чок орук-биле бар чыдар кижини
меңээ бараан болур.

⁷ Мээң оран-савамга кара сагыштыг кижини чурттап шыдавас,
мээң мурнумга мегечи кижини артып каап шыдавас.

⁸ Эртенин-не чуртумнун буруулуг улузун узуткап эгелээр мен –
Дээрги-Чаяакчының хоорайында
шупту бузуг үүлгедикчилерин
дазылындан тура тыртып, узуткаар мен^m.

^m Ыд. ыр. 74:11

101 ¹Харыксырай бергеш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бодунуң хомудалын чугаалап турар түрегдээн кижиниң мөргүлү^а.

^а Ыд. ыр. 141:2

² Дээрги-Чаяакчы, мөргүлүмнү дыңна, дуза дилээн кыйгым Сеңээ четсин.

³ Айбыл-халап хүнүнде менден хая көрүмме, кулааңны менче ээктир, кыйгырган хүнүмде дүрген харыыла.

^б Ыд. ыр. 36:20

⁴ Амыдыралым ыш дег эстип читти^б, сөөктерим одагда оттуг кезек дег өрттенип калды^с.

^с Иов 30:30; Ыы. 1:13

^д Ыд. ыр. 36:2

⁵ Чүрээм оът-сиген дег саза бастырып, кадып калды^д,

^е Иов 33:20;

Ыд. ыр. 106:18

аыш-чем чиир безин хөңнүм чок апарды^е.

⁶ Човууртап тур мен, сөөктерим эът-кежимге чыпшына берди.

^ф Соф. 2:14

⁷ Ээн куруг черлерде куш-биле дөмей апардым, бузундуларда чурттаан үгү дег болу бердим^ф.

⁸ Уйгум келбестеп, сери кырында

чааскаанзыргай бора-хөкпеш дег оرار-дыр мен.

⁹ Дайзыннарым хүннү бадыр мени бак сөглээр-дир, мени кочулаан улус мээң адым-биле карганыр-дыр^г.

^г Иса. 65:15; Иер. 29:22

^h Ыд. ыр. 41:4; 79:6

¹⁰ Хүлдү аыш-чем кылдыр чип, суксунумга карак чажын холуп келдим^h.

¹¹ Сээң килеңнеп хорадааныңдан ынчалдыр болганы ол – Сен мени өрү көдүргеш, дүжүр октаптың.

ⁱ 1 Чыл. 29:15;

Иов 8:9; 14:2;

Ыд. ыр. 108:23; 143:4,

¹² Назыным хөлеге дег чидип бар чыдырⁱ, оът-сиген ышкаш када бердим.

^j Ыд. ыр. 9:8; Ыы. 5:19

¹³ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, дүжүлгөңге кезээ мөңгөде саадаар сен^j,

^k Ыд. ыр. 134:13

улус Сени салгалдан салгал дамчып сактып чоруур^k.

^l Сан. 10:35; Иса. 33:10

¹⁴ Сен туруп келгеш^l, Сионга ээ-хайыралың көргүзөр сен – ону өршээр үе келген-дир, ындыг үе-шаг ол-дур^m.

^m Иер. 29:20; Дан. 9:2

¹⁵ Сээң чалчаларыңга Сионнуң даштары эргим болгай, ооң довураа дээш безин хараадап турарлар болгайⁿ.

ⁿ Неем. 4:2

¹⁶ Ол үеде бүгү чоннар Дээрги-Чаяакчының адын,

^o 3 Хаан. 8:41

чер-делегейниң шупту хааннары алдарлыг Сени аажок хүндүлээр-дир^o.

^p Иса. 60:1

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Сионну катап тургузар,

Ооң өндүр чырыы чайынналып көстүп кээр^p.

¹⁸ Чаржынчыг түрөңги улустуң мөргүлүн Ол хүлээп аар, оларның чалынганын тоовайн барбас.

^q Ыд. ыр. 21:31; 77:6

¹⁹ Ол бүгүнүң дугайында улус келир салгалга бижип, арттырып каар^q, ынчан Дээрги-Чаяакчының чаяап каар чону Ону алгап-мактаар.

²⁰ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы

Бодунуң ыдыктыг кудайындан черже көргөн,

^r Э. д. 11:5; Ы. х. к. 26:15;

Ыд. ыр. 13:2

дээрлерден черже хайгаарап көргөн^r.

²¹ Ол хоругдаткан кижиниң човуурун дыңнап каарын,

^s Ыд. ыр. 78:11

өлүр четкен улусту хостаарын күзээн^s.

²²⁻²³ Ынчан чоннар биле күрүнелер

Дээрги-Чаяакчыга бараан болур дээш шупту чыглып кээп,
·Сионга Дээрги-Чаяакчының адын алгаар,
Иерусалимге Ону мактаар^a.

^a Ыд. ыр. 67:33

²⁴ Ол мээң күжүмнү орук ара төндүрдү, назынымны кыскалатты.

²⁵ Мен ынчан: «Бурганым, назыным орту чедип чорда,
мени алгаш барба» – дидим.

А Сен мөңгө чурттаар сен^b.

^b Авв. 1:12

²⁶ Үе-дүпте чер-делегейни үндезилеп тургустун^c,
дээрлер база Сээң холуңнуң чаяалгазы.

^c I Хаан. 2:8

²⁷ Чер биле дээр чиде-даа бээрге, Сен артып каар сен,
олар шупту хеп ышкаш элеп каар^d;
оларны Сен тон ышкаш солуп кааптарыңга,
солуттунуп, чиде бээрлер^e.

^d Иса. 51:6

^e Ажыд. 20:11

²⁸ А Сен биеэги хевээр сен, Сээң назының төнчү чок^f.

^f Иов 36:26; Мал. 3:6;

²⁹ Сээң чалчаларыңның ажы-төлү
бо черге амыдырап артар, оларның үре-салгалы

Евр. 1:10-12; 13:8

Сээң хайгааралың адаанга бут кырыңга быжыг турар^g.

^g Ыд. ыр. 68:37; 111:2

102 *Давидтии.*

¹ Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин^h,
бүгү ишти-хөңнүм Ооң ыдыктыг адын алгап-йөрээзин!

^h Ыд. ыр. 103:1; 145:1

² Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин,
Ооң хайырлаан хамык ачы-буянын утпазын!

³ Ол мээң шупту кем-буруумну өршээр,
хамык аарыымны экиртирⁱ;

ⁱ Хост. 15:26; 34:7

⁴ амы-тынымны өлүмден адырар,
энерел болгаш ээ-хайыралы-биле мени бүргээр^j;

^j Ыд. ыр. 5:13

⁵ амыдыралымны ачы-буян-биле долдурап;
эзирни дег, чалыы назыным чаартынып, эглип кээр^k.

^k Иса. 40:31

⁶ Дээрги-Чаяакчы бүгү базындырган улуска
чөптүг чорук биле шын шииткелди көргүзер.

⁷ Ол Бодунуң оруктарын Моисейге,
ажыл-херектерин – израиль чонга көргүскен.

⁸ Дээрги-Чаяакчы киленнээчел эвес,
кээргээчел, ээ көрнүүчел база элбек энерелдиг^l;

^l Хост. 34:6

⁹ Ол бисти үзүк-соксаал чок буруудатпас,
кезээ мөңгедө хорадавас^m.

^m Иса. 57:16; Иер. 3:5;
Бы. 3:31; Мих. 7:18

¹⁰ Ол биске кем-буруувус ёзугаар хамаарылга көргүспеди,
бисти бачыттарывыс ёзугаар кезетпедиⁿ.

ⁿ Эзра 9:13; Иез. 20:44

¹¹ Чүгө дээрге дээрниң черден бедии дег,
Оон энерели Оон коргар улуска өндүр бедик^o;

^o Ыд. ыр. 35:6; Иса. 55:9

¹² чөөн чүктүң барыын чүктен ырак турары дег,
бузуттарывысты Ол бистен ырадып каапты^p;

^p Иса. 43:25

¹³ ачазының оолдарыңга ээ-хайыралы дег^q,

^q Мал. 3:17

Дээрги-Чаяакчы Оон коргар улуска ээ-хайыралыг.

- ^a Э. д. 2:7
- ^b Иов 14:11; Ыд. ыр. 89:6
- ^c Иов 7:10; 24:24;
Ыд. ыр. 36:10
- ^d Ыд. ыр. 24:6
- ^e Хост. 20:6; Ы. х. к. 7:9
- ^f Ыд. ыр. 10:4; 92:2
- ^g Ыд. ыр. 148:2
- ^h Ыд. ыр. 102:1
- ⁱ 2 Хаан. 7:22
- ^j Ыд. ыр. 92:1
- ^k Иов 9:8;
Иер. 10:12; 51:15
- ^l Ам. 9:6
- ^m Ыд. ыр. 17:11
- ⁿ Зах. 6:5
- ^o Иез. 1:13
- ^p Евр. 1:7
- ^q 1 Хаан. 2:8;
Ыд. ыр. 23:2; У. ч. 8:29
- ^r Ыд. ыр. 118:90;
Эккл. 1:4
- ^s Иов 26:11;
Ыд. ыр. 17:16; Иса. 50:2
- ^t Э. д. 1:9; Иов 38:8-11;
Ыд. ыр. 32:7; Иер. 5:22
- ¹⁴ Ол бистиң чүден бүткенивисти билир,
довурактан тывылганывысты бодап чоруур^a.
- ¹⁵ Кижиниң назыны оът-сиген дег: шөлде чечек дег
частып кээр^b,
- ¹⁶ а салгын-хат эстедир хадып эртерге, ол чиде бээр,
ооң турган чери ону ам танывайн баар^c.
- ¹⁷ А Дээрги-Чаяакчының энерели Оон коргар улуска
үе-дүптен эгелээш, кезээ мөңгедө артып каар^d;
- ¹⁸ Ооң чагыг-керээзин сагып, айтышкыннарын күүседирин
утпайн чоруур улустуң үре-салгалынга Ол чөптүүн көргүзөр^e.
- ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң дүжүлгезин
дээрлерде тургузуп алган^f,
Ооң чагыргазы бүгү чүүлдү башкарып турар.
- ²⁰ Дээрги-Чаяакчының төлээлери –
Ооң сөзүн сагып, айтышкынын тооп дыңнаар
күш-шыдалдыг дайынчылар, Ону алгап-йөрөөнер!^g
- ²¹ Дээрги-Чаяакчының шупту аг-шерии –
Оон күзел-соруун күүседип турар чалчалар, Ону алгап-йөрөөнер!^h
- ²² Дээрги-Чаяакчының хамык чаялгасы
Анаа чагырткан бүгү черлерге Ону алгап-йөрөөнер!
Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөөзин!
- 103** ¹ Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөөзин!^h
Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, канчаар-даа аажок
өндүр улуг сенⁱ,
чайынналчак мактал-хүндү – кеткен хевиң ол-дур^j.
- ² Чырык-биле, тон-биле дег, шыптынып алган сен,
дээрни, чадырның сери-шывыын дег, чада салган сен^k.
- ³ Дээрниң сугларының кырынга үстүкү ордуну
тудуп алган сен^l,
бодунуң чуузаңга дег, булуттарга олурупкаш,
чалгынның хатты хөлге кылгаш, халдып турар сен^m.
- ⁴ Хаттарданⁿ – Бодунуң төлээлеринни,
чалбышталган оттан^o –
Бодунуң бараан болукчуларыңны кылып аар сен^{p*}.
- ⁵ Сен чер-делегейни быжыг үндезинге тургузуп кагдың^q,
ол кажан-даа божаңнава^r.
- ⁶ Ону дүп чок далай-биле, тон-биле дег, шуглап каан турган сен,
суг дагларны шыпкан турган.
- ⁷ Суглар Сээң чемелээн сөзүңден дезип маңнап,
Сээң диңмирээн үнүңден хоюп ынай бооп турган^s.
- ⁸ Дагларже үнүп, шынааларже бадып,
Сээң оларга айтып бергениң черже агып турган^{**}.
- ⁹ Сен сугларның ажыр акпас кызыгаарын тургузуп кагдың,
олар ам черни хөмө агар дээш дедир ээп шыдава^t.

* 103:4 Азы: «Бодунуң төлээлеринни – хаттар кылып каан сен, а бараан болукчуларыңны – оттуң чалбыштары кылып каан сен».

** 103:8 Азы: «Сээң оларны турзун дээниң черлерге даглар бедип, шынаалар чавызап турган».

¹⁰ Сен дамырактарны шынааларже аксып бадырыптың;

суглар дагларның аразында агып бадып,

¹¹ шөлдерде шупту аң-меңге суксун болду,

черлик элчигеннер суксунун хандырып ап тур.

¹² Суг кыдыында дээрнин куштары чурттай берген,

будук-бүрү аразында эдип олурлар.

¹³ Үстүкү ордундан дагларны сугтарып тур сен,

Сээң ажыл-херээңниң үре-түңнели-биле чер-делегей тодуп тур.

¹⁴ Мал-маганга оыт-сигенни,

кижилерге болбаазырадыр үнүш-дүжүттү өстүрүп:

оларның чиир аыш-чемин черден уштуп берип тур сен^a.

¹⁵ Кижиниң сеткил-хөңнүн хөгледир араганы^b,

арнын кылаңнадыптар олива үзүн,

шаг-шинээн быжыглаар тарааны берип тур сен^c.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчының ыяштары –

Ооң олуртуп кааны Ливан пөштериниң суксуну ханып тур,

¹⁷ оларга кушкаштар уялар тудуп аар;

шивилерге аист куштар уяланыр,

¹⁸ бедик дагларга те-чунма турумчуур^d,

хая-даштарга сарлык-дегелер* хоргадаар.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы үени тодарадыр дээш айны чаяап каан^e,

хүн бодунун ажар өйүн билир кылып каан^f.

²⁰ Сен дүмбей караңгыны чаттылдыр салыптарыңга^g,

дүн дүжүп кээр –

ол өйде арга-эзимниң аң-меңи чимзенип чоруур,

²¹ арзылаңнар олча дилеп, ырланып, Бургандан аыш-чем дилээр^h.

²² Хүн үнүп кээрге, аң-мең ээп чанып,

үнгүрлеринге, ижээннеринге чыткылап аарⁱ.

²³ Кижиде амытан ынчан кежээге чедир

ажылдаар дээш үнүп келгеш, орайга чедир иженир.

²⁴ Дээрги-Чаяакчы,

Сээң ажыл-херектериңниң хөй деп чүвезин!

Бүгү чүүлдерни мерген угаанның-биле чаяап каан сен^j,

олар чер-делегейни дола берген!

²⁵ А бо болза өндүр делгем далай-дыр.

Мында эмге-тикчок улуг-биче далай амытаннары бар,

²⁶ корабльдар эжиндирип турар;

мында аңаа эштип ойназын дээш

чаяап кааның левиафан** бар.

²⁷ Ол амытаннар шупту

«Аыш-чемни чогуур үезинде бээр боор» деп^k, Сеңээ идегеп турар.

²⁸ Оларга бээринге, чыып аарлар,

^a Ыл. х. к. 11:14-15;

Ыд. ыр. 146:8-9

^b Башт. 9:13; У. ч. 31:6;

Эккл. 10:19

^c Аж.-ч. 14:17

^d Иов 39:1

^e Э. д. 1:14

^f Ыд. ыр. 73:16;

Иер. 33:25

^g Иса. 45:7

^h Иов 38:39; Иоил 1:20

ⁱ Иов 37:8

^j У. ч. 3:19

^k Ыд. ыр. 135:25

* 103:18 Сарлык-дегелер – еврей дылда «шафан» дээр үүрмек хээкчилер (Лев. 11:5; У. ч. 30:26 көр).

** 103:26 Левиафан – хананей мифологияда сугда чурттап турар күчүтөн моос азы улу (Иов 3:8; 40:20; 41:1; Ыд. ыр. 73:13-14; Иса. 27:1 көр).

^a Ыд. ыр. 144:16холунну ажыда сунарыңга, ачы-буян-биле пөгүп тодарлар^a.^b Э. д. 3:19; Иов 34:15;
Ыд. ыр. 89:4; 145:4;²⁹ Олардан хая көрнүр болзунза, корга бээрлер,
амы-тынын үзүп каарыңга, чок апарып,
тывылган довураанче дедир кире бээрлер^b.

Эккл. 3:20; 12:7

^c Иов 33:4³⁰ Бодуннуң тыныжыңны
оларга тындырыптарыңга^c, чаяаттына бээрлер,
Сен чер-делегейни ынчалдыр чаартып турар сен.^d Ыд. ыр. 71:17³¹ Дээрги-Чаяакчының алдары кезээ мөңгеде турзун^d.

Ол Бодунуң чаяалгалары дээш өөрүзүн.

^e Ыд. ыр. 143:5³² Черже Ол көрүптери билек, чер сирилей бээр,
дагларга дээптери билек, олар ышталы бээр^e.^f Ыд. ыр. 62:5; 145:2³³ Дириг чорааш, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаайн,
чурттап чорааш, Бурганымны мактап ырлаайн^f.³⁴ Мээң сөстөрүм Аңаа таарымчалыг болзун;
Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп-хөглэйн.³⁵ А бачыттыг улус чырык чер кырындан арлып чиде берзин,
бузуттуг улус моон соңгаар турбазын.Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин!
·Аллилуйя!

(1 Чыл. 16:8-22)

104 ¹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер,
Ооң адын адап, мактаңар,^g Иса. 12:4өске чоннарга Ооң ажил-херектерин медээленер^g;^h Иер. 21:2² Ону алгап ырлаңар, Аңаа ырлап беринер;Ооң кылган бүгү кайгамчык чүүлдерин чугаалап беринер^h.³ Ооң ыдыктыг ады дээш чоргаараңар;
Дээрги-Чаяакчыже чүткүп чоруур улустуң
сеткил-сагыжы өөрүп-хөглезин.ⁱ Ыд. ыр. 23:6; 26:8⁴ Күчүлүг Дээрги-Чаяакчыны эдеринер,
Ооң-биле үргүлчү кады турар дээш чүткүнерⁱ.⁵⁻⁶ Дээрги-Чаяакчының чалказы Авраамның үре-салгалы,
Иаковтуң салгалы, Бурганның шилип алган улузу!Ооң кылган кайгамчык чүүлдерин, Ооң көскү демдектерин,
Ооң аксындан үнген шын шииткелдерин сактып чоруңар^j.^j Ыд. ыр. 76:12-13⁷ Ол дээрге бистиг Бурганывыс, Дээрги-Чаяакчы-дыр:
бүгү чер-делегейде Ооң шын шииткелдери бар^k.^k Иса. 26:9⁸ Ол Бодунуң берген чагыг-керээзин –
чоннуң муңгу салгалыңга чедир^l^l Ы. х. к. 7:9чагаан сөзүн кезээ мөңгеде утпас^m.^m Лев. 26:42⁹ Ол ону Авраам-биле чаргаш,
Исаакка Бодунуң даңгыраан бергенⁿ.ⁿ Э. д. 17:2; 26:3¹⁰ Ол ону Иаковка дүрүм-хоойлу кылдыр доктааткаш,
Израильге мөңге чагыг-керээ кылдыр быжыглаан:¹¹ «Сеңээ өнчү кылдыр ·ханаан черни бээр мен»^o.^o Э. д. 35:11-12

- ¹² Өгбелеривис аажок эвээш санныг, көңгүс хөй эвес турда,
олар Ханаанга өскээрген келген улус турда^a, ^a Ы. х. к. 7:7; 26:5
- ¹³ олар бир чондан өске чонче, бир күрүнеден
өске аймактың күрүнезинче көжүп чоруп турда,
¹⁴ Бурган оларны дарлаар арганы кымга-даа бербейн,
хааннарны олар дээш чемелеп^b: ^b Э. д. 12:17; 20:3
- ¹⁵ «Мээң шилип алган улузумга дегбенер,
Мээң медээчилеримге^c багай чүве кылбаңар!» – деп турган. ^c Э. д. 20:7
- ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы чер кырынче ашты бадырып^d,
тараалыг бүгү үнүштү узуткап каан. ^d Э. д. 41:54
- ¹⁷ Ол Египетче бир кижини өгбелеривисти мурнай чорудупкан:
Иосифти кул кылдыр саттырыпкан^e. ^e Э. д. 37:28; 45:5
- ¹⁸ Иосифтиң буттарын кинчилер бектеп,
демир дөңгү ооң мойнун боой кызып алган –
¹⁹ Иосифтиң баш удур чугаалаан сөзү боттанмааже^f, ындыг турган. ^f Э. д. 37:7; 41:54
- Дээрги-Чаяакчының сөзү Иосифти ынчалдыр шенээн.
²⁰ Фараон Иосифти эккелдирип алган, чоннарның чагырыкчызы
ооң кинчи-бегин адыртып, хостааш^g, ^g Э. д. 41:14
- ²¹ бодунуң ордузунуң дээргизи кылдыр база
бодунуң эдилээн бүгү байлаан
айылап-башкарар кижини кылдыр томуйлап каан^h. ^h Э. д. 41:40
- ²² Иосиф ынчан хаанның дүжүметтерин
бодунуң туралааны-биле башкарып*,
·баштыңнарны мерген угаанга өөредип турган.
- ²³ Израиль ынчан Египетке чедип келгенⁱ,
Иаков Хаамның черинге** көжүп келген турган. ⁱ Э. д. 46:6
- ²⁴ Бурган Бодунуң чонун эндере өстүрүп-көвүдеткеш,
ооң дайзыннарындан артык күштүг кылып каан^j. ^j Хост. 1:7; Ы. х. к. 26:5
- ²⁵ Бурган ол дайзыннарның чүректерин
Ооң чонун көөр хөңнү чок кылып каарга^k, ^k Хост. 9:12
олар Ооң чалчаларыңга удур кара сагышты бодаар апарган.
- ²⁶ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалказы Моисей биле
шилип алган кижизи Ааронну айбылап чорудупкан^l. ^l Хост. 3:10; 4:14
- ²⁷ Олар Хаамның** чериниң чурттакчыларының аразыңга
Ооң сөстөрүн ёзугаар
көскү демдектер болгаш кайгамчык чүүлдерни көргүскен^m. ^m Хост. 7:3;
Ыд. ыр. 77:43-51
- ²⁸ Ол дүмбей караңгыны чорудуп, чер кырын караңгыладыпканⁿ,
Ооң сөзүңге кым-даа удурланып шыдаваан. ⁿ Хост. 10:21-23
- ²⁹ Дээрги-Чаяакчы дайзыннарның суун ханче хуулдуруп,
оларның балык-байлаңын кырып каапкан^o. ^o Хост. 7:17-24
- ³⁰ Оларның черинге, хааннарның ордузунга безин
бөзүр-пагалар имиңейни берген^p. ^p Хост. 8:2-14
- ³¹ Ооң чугаалаан сөзү-биле оларның черин бир кылдыр

* 104:22 Өске бурунгу сөзүгелде «башкарып» деп эвес, а «сургап» деп сөстү бижээн.

** 104:23, 27 Хаамның чери – Египетти ынча деп турары ол, чүге дээрге Хаамның бир оглу Египеттиң үндезилекчизи кылдыр санадып турган (Э. д. 10:6-10; Ыд. ыр. 77:51; 105:22 көр).

- ^a Хост. 8:16-24 ызырар сээктер, хүлчүктер үглей ужуп келген^a.
- ^b Хост. 9:23-25 ³² Дээрги-Чаяакчы чаъс орнунга долуну чагдырып, оларның чуртунче кызаңнааштарын дүжүргөн^b;
- ³³ оларның виноградын, фи́га чимистерин дүжүр шаап, ээлээн девискээринде ыяштарның шуптузун сыйып каапкан.
- ^c Хост. 10:12-15 ³⁴ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү-биле сан-түң чок мөөң шартылаа болгаш шерги үглей ужуп келгеш^c, ³⁵ оларның черинде бүгү оът-сигенни, шөлдеринде үнген дүжүттү сыырыпкан.
- ^d Хост. 12:29 ³⁶ Дээрги-Чаяакчы оларның черинде дун төл бүрүзүн – оларның эн үнелиг эртине-байлаан – узуткап каан^d.
- ^e Хост. 12:35-36 ³⁷ Бурган израильчилерни ук черден алдын-мөңгүннүг үндүрө берген^e, оларның аймактарының аразында арай деп калгып чоруур кижиге чок болган.
- ^f Хост. 12:33 ³⁸ Египет чон израильчилерден коргуп-сүртээн болгаш, оларның чоруй барганы дээш өөрөөн^f.
- ^g Хост. 13:21-22 ³⁹ Дээрги-Чаяакчы оларга шывыг кылдыр булутту чада салып берген; оруун дүне от-биле чырыдып берип чораан^g.
- ^h Хост. 16:4, 14-31 ⁴⁰ Оларның дилээ-биле Ол матпадактар чорудуп берип, дээрден баткан тараа-биле оларны тоттуруп турган^h.
- ⁱ Хост. 17:6; Сан. 20:11 ⁴¹ Хаяны хаптарга, суг аттыгып үнүп, ээн кургаг ховуга хем агып бадып эгелээнⁱ.
- ^j Э. д. 15:14 ⁴² Бурган Бодунуң чалчазы Авраамга берген ыдыктыг аазаашкынын утпайн чораан болгай^j.
- ^k Э. д. 15:1-21 ⁴³ Ол Бодунуң чонун, шилип алган улузун Египеттен үндүрүп эккээрге, олар өөрүп-хөглеп турган^k.
- ^l Инс. 24:13 ⁴⁴ Оларга өске чоннарның чурттаан черлерин берген, олар өске аймактарның өнчүзүн салгап алган^l.
- ⁴⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының чону Ооң айтышкыннарын сагызын, Ооң дүрүм-хоойлузун кадагалап арттырзын. ·Аллилуйя!

105 ¹ ·Аллилуйя!

Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер;

Ол ачылыг-дыр,

Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир^m.

² Дээрги-Чаяакчының күчү-күжүн чугаалап шыдаар,

Ооң макталга төлептиг шупту ажил-херээн

медээлеп шыдаар кижиге бар бе?

³ Чөптүг чорукту сагып чоруур,

үргүлчү шын чүве кылып чоруур улус амыр-чыргалдыгⁿ.

^m 1 Чыл. 16:34;
2 Чыл. 5:13; 20:21;
Эзра 3:11; Иер. 33:11

ⁿ Ыд. ыр. 14:2

⁴ Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң чонуңче

ээ көрнүп тура, мени бодап кел:

Бодуңнун камгалалыңдан меңээ хайырла –

⁵ Сээң шилип алган улузуңнун аас-кежиин көрүп алың,
Сээң чонунуң өөрүшкүзү-биле өөрүп-хөглэейн,
Сээң өнчүң болур чон-биле кады чоргаарланып көрейн.

⁶ Ада-өгбевис-даа, бис-даа бачытты үүлгеткен-дир бис,
кем-бурууну, бузутту кылган-дыр бис^a.

^a Эзра 9:7; Иер. 3:25

⁷ Ада-өгбевис Египетке

Сээң кайгамчык чүүлдерини угаап билбээн,

Сээң өндүр улуг энереини уттупкан,

Кызыл далай чанынга Сеңээ удурланган^b.

^b Хост. 14:11

⁸ Ынчалза-даа Бурган Бодунуң ат-алдарын бодааш,

Бодунуң күчү-күжүн көргүзөр дээш оларны камгалап каан^c.

^c Хост. 9:16; 14:18

⁹ Дээрги-Чаяакчы Кызыл далайга дужаарга, далай кургап калган^d;

^d Хост. 15:8;

Ол ада-өгбевисти терең ээремнер таварты,

Ыд. ыр. 17:16

кургаг черлеп дег, эрттире берген^e;

^e Хост. 14:21-22

¹⁰ оларны көөр хөңнү чок улустуң холундан камгалап,

дайзынның холундан адырып каан^f.

^f Лк. 1:71

¹¹ Оларның дайзыннарын суг хөме аптарга,

чаңгызы-даа амылыг артпаан^g.

^g Хост. 14:28

¹² Израильчилер Ооң сөстөринге бүзүрөп,

Ону мактап ырлажы бергеннер^h.

^h Хост. 14:31

¹³ Олар үр болбайн, Ооң ажыл-херектерин уттупⁱ,

чагыгларын манап албайн барганнар;

ⁱ Ы. х. к. 8:14;

Ыд. ыр. 77:11; Ос. 13:6

¹⁴ ээн кургаг ховуга аажок чем чиксей бергеннер,

Бурганны аңаа шенеп турганнар^j.

^j Сан. 11:4

¹⁵ Ол ынчан оларның дилээн күүсеткен^k,

^k Сан. 11:20;

ындыг-даа болза, оларже арып-дорар аарыг ыдыпкан.

Ыд. ыр. 77:29

¹⁶ Олар турлаанга Моисейге база

Дээрги-Чаяакчының ыдыктап кааны Ааронга адааргай бергеннер^l.

^l Сан. 16:1-3

¹⁷ Чер ойлуп кире бергеш, Дафанны ажырыпкан,

Авиронну бүгү талалакчылары-биле кады хөөп алган^m.

^m Сан. 16:31-32; Сан. 11:6

¹⁸ Оларның бөлүүнче от өөскүп кыпкаш,

буруулуг улусту чалбыыш өрттендир чипкенⁿ.

ⁿ Сан. 16:35

¹⁹ Израильчилер Хорив дагның чанынга бугажык дүрзүзү

шуткуп кылып алгаш, аңаа мөгейип^o,

^o Хост. 32:4; Ы. х. к. 9:8

²⁰ буттарының алдарлыг Бурганын

оыт-сиген чиир мал дүрзүзүңге орнапканнар^p.

^p Иер. 2:11; Рим. 1:23

²¹ Египетке өндүр улуг үүле-херек кылып турган Бурганны –

буттарының Камгалакчызын уттупканнар^q.

^q Ы. х. к. 8:12-14;

Ыд. ыр. 77:11; У. ч. 3:12;

Ос. 13:6

²² Олар Хаамның черинге* –

кайгамчык чүүлдер,

Кызыл далай чанынга – коргунчуг чүүлдер

* 105:22 Хаамның чери – Египетти ынча деп турары ол, чүге дээрге Хаамның бир оглу Египеттин үндезилекчизи кылдыр санадып турган (Э. д. 10:6-10; Ыд. ыр. 77:51; 104:23 көр).

кылып турган Бурганны уттупканнар.

²³ Дээрги-Чаяакчы израильчилерни узуткаар деп барган, ынчалза-даа Ооң шилип алганы Моисей чонга болчуп, оларны узуткавас кылдыр, Дээрги-Чаяакчының килеңин чайладыпкан^a.

^a Хост. 32:10; Ы. х. к. 9:14

²⁴ Оон израильчилер Ооң сөзүңге бүзүревейн,

^b Сан. 14:2-4

күзенчиг черни тоовайн барганнар^b.

²⁵ Олар боттарының чадырларыңга

Дээрги-Чаяакчының үнүн тооп дыңнавайн, хыйланып турганнар.

²⁶ Ол ынчан даңгыраглап:

«Оларны ээн кургаг ховуга чок кылып каар мен,

²⁷ оларның үре-салгалын чоннар аразыңга узуткап каар мен,

өске чер-чурттарга тоо быдарадып каар мен» – деп турган^c.

^c Сан. 14:30

²⁸ Олар Фегор дагның бурганы Ваалга мөгейип,

амы-тыны чок дүрзүлерге салган өргүл эъди чип^d,

^d Сан. 25:1-5; Ос. 9:10

²⁹ жыл-херектери-биле Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип турганнар.

Ынчан оларның аразыңга айыыл-халап өөскүп үнген.

³⁰ А Финеес киржи берип, шииткел үндүрерге,

айыыл-халап соксай берген^e.

^e Сан. 25:7-8

³¹ Бурган ол дээш Финеести

салгалдан салгал дамчып, кезээ мөңгеде чөптүг-шынныг кижиге деп санаан^f.

^f Э. д. 15:6; Сан. 25:10-13

³² Израильчилер Мериваның суунуң чаныңга

Бурганны хорададып алганнар^g,

Моисей ынчан олар дээш айыылга таварышкан:

³³ олар ооң сеткил-сагыжыңга килеңни оттуруптарга,

ол бодунуң аксы-сөзүн тудуп шыдавайн барган^h.

^h Сан. 20:10

³⁴ Олар Дээрги-Чаяакчының узутказын дээни чоннарны узуткавааннарⁱ,

³⁵ харын өске чоннар улузу-биле холужуп^j,

оларның ёзу-чанчылдарыңга өөренип,

³⁶ оларның дүрзү-бурганнарыңга мөгейгеш, дузакка туттурганнар^k.

³⁷ Олар оолдар, кыстарын буктарга өргүл кылдыр

салып турганнар^l.

³⁸ Ханаанның дүрзү-бурганнарыңга өргүл кылдыр салган

оолдар, кыстарының кем чок ханын төп,

ол черни бужартадып кааннар^m.

³⁹ Кылган ажил-херектери-биле боттарын бужартадып, үүлгеткен херектери-биле самыралга алзып турганнар.

^m Сан. 35:33

⁴⁰ Дээрги-Чаяакчының килеңи Бодунуң чонунче кыптыгып,

Бодунуң өнчүзү болур улустан хөңнү калып,

⁴¹ израильчилерни өске чоннар улузунуң холунга хүлээдип берген,

а демгилери оларны эдилеп эгелээнⁿ.

⁴² Дайзыннары дарлап-бастырга,

израильчилер оларның кадыг холунга кыстыртып алганнар^o.

ⁿ Башт. 2:14

^o Башт. 4:3

^p Башт. 2:16

⁴³ Дээрги-Чаяакчы оларны хөй катап камгалаан^p,

а олар анаа удур үймээн үндүрер чөрүү сагыштыг турганнар,
Ол ынчан оларны бузуттары дээш берге байдалга кирип каан.

⁴⁴ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы

израильчилерниң кыйгызын дыннап,

оларның кызгададып алганын көрүп турган^a.

^a Башт. 3:9; 4:3

⁴⁵ Олар-биле чарган чагыг-керээзин бодап,

Бодунуң өндүр улуг энерелинден оларны кээргеп^b,

^b Лев. 26:42;

⁴⁶ израильчилерни тудуп алгаш барган бүгү чоннарның оларга
ээ-хайыралыг болур сагыжын оттурупкан^c.

Ыд. ыр. 73:20; Ыы. 3:32

^c Эзра 1:1

⁴⁷ Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс,

бисти камгалап көр;

Сээң ыдыктыг адыңны мактаар кылдыр,

Сээң мактал-хүндүн-биле чоргаарланыр кылдыр,

өске чоннар аразындан бисти бөлүп чыып көр.

⁴⁸ Израильдин Бурганынга – Дээрги-Чаяакчыга

кажан-даа, кезээ мөңгедө алдар!

Бүгү чон: «Ындыг-ла болзунам!» деп чугаалазын^d.

^d 1 Чыл. 16:35-36;

·Аллилуйя!

Ыд. ыр. 40:14

106 ¹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер;
Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир^e.

^e Ыд. ыр. 105:1

²⁻³ Дээрги-Чаяакчының камгалап кааны,

дайзынның холундан адырып кааны^f,

^f Ыд. ыр. 105:10

өске чурттардан – чөөн болгаш барыын чүктерден,

соңгу чүктен болгаш далайдан бээр^g –

чыып эккелгени бүгү улус ынча деп чугаалазын.

^g Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12;

Иер. 32:37; Иез. 11:17;

Соф. 3:20

⁴ Израильчилер ээн кургаг ховуга улчуп-тояап,
чурттакчылыг хоорайга таварышпайн чораан.

⁵ Аштап-суксап, амы-тыны хылдың кырында чораан.

⁶ Ынчан олар кызгадаткаш,

Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырган –

а Ол түрегделден оларны камгалап,

⁷ чурттакчылыг хоорайга чеде берзиннер дээш,

дорт орук-биле эдэртип чорупкан.

⁸ Олар Дээрги-Чаяакчыга

Ооң энерелдии дээш, кижини төрелгетенге кылган

кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!

⁹ Ол суксаан кижини хандырган,

аштаан кижини буян-биле тоттурган болгай^h.

^h Лк. 1:53

¹⁰ Израильчилер демирге бектедип алгашⁱ,

дүмбей караңгыга качыгдап олурганнар^j.

ⁱ Иов 36:7

^j Иса. 9:2; 42:7; 49:9

¹¹ Олар Бурганның сөстөрүн тооп дыңнавайын барган,

Дээди Өрүкүнүң күзел-соруун хүлээп көрбээн^k.

^k У. ч. 1:25

¹² Дээрги-Чаяакчы оларның тура-хөөнүн

албадалдыг ажил-биле чаажыктырарга, могап турупканнар,

а оларга дузалажыр кижини тывылбаан^l.

^l Ыд. ыр. 21:12

13 Олар кызагдаткаш,
 Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп алгырган,
 Ол ынчан оларны түрегделден адырып каан;
 14 оларны дүмбей карангыдан үндүрө бергеш,
 кинчи-бегин үзе шаап каапкан.
 15 Олар Дээрги-Чаяакчыга Ооң энерелдии дээш,
 кижиге төрөлгөтөнгө кылган
 кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!
 16 Ол хүлөр хаалгаларны буза шапкаш,
 демир дээктерни үрөп каапкан болгай^a.

^a Иса. 45:2

17 Мелегей улус бачыттыг оруктары
 болгаш бузуттары дээш качыгдап турган.
 18 Олар кандыг-даа аыш-чемни чип албастап^b,
 өлүмнүң эжиин ажыдып киреринге чоокшулап келген^c.
 19 Олар кызагдаткаш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп алгырган,
 Ол ынчан оларны түрегделден адырып каан.
 20 Ол Бодунун айтыышкыны-биле оларны экиртип каан,
 чевегге чыдарындан камгалап каан^d.
 21 Олар Дээрги-Чаяакчыга Ооң энерелдии дээш,
 кижиге төрөлгөтөнгө кылган
 кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!
 22 Олар өөрүп четтиришкин өргүлүн Аңаа эккеп салзын^e,
 Ооң ажил-херектериниң дугайында ырлашышаан медээлезин.

^b Иов 33:20

^c Ыд. ыр. 9:14

^d 4 Хаан. 20:5

^e Ыд. ыр. 49:14;
 Евр. 13:15

23 Корабльдарга далайже эжиндирип үнген,
 сугларның делгемнеринге ажил-үүлезин кылып чоруткан далайжылар
 24 Дээрги-Чаяакчының ажил-херектерин,
 кайгамчык чүүлдери далайга чорааш, көрүп турган.
 25 Ол дужаарга, күштүг шуурган хадып,
 далайның чалгыгларын бедидир диргелдирип турган^f.
 26 Далайжылар дээрже өрү үнүп,
 далайның дүвүнче куду бадып турган,
 оларның тура-соруу айыыл-халаптардан эстип-хайлыш калган;
 27 эзирик улус ышкаш, ол-бо долганып, тендирээннер^g,
 оларның арга-мергежили херекчок чүве апарган.

^f Иона 1:4

^g Иов 12:25; Иса. 24:20

28 Олар кызагдаткаш,
 Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырган,
 Ол ынчан оларны түрегделден адырып каан.
 29 Ол дужаарга, шуурган шуут ыржымналдыр оожургап,
 чалгыглар быт-шимээн чок барган^h.
 30 Чалгыглар дагжаваска, далайжылар өөрүп-хөглөй берген,
 Дээрги-Чаяакчы оларны күзөп-чүткээн өртээлинге эккелген.
 31 Олар Дээрги-Чаяакчыга Ооң энерелдии дээш,
 кижиге төрөлгөтөнгө кылган
 кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!
 32 Олар Ону чонунуң чыыжынга кымдан арттыр мактазын,
 ·баштыңнарның чөвүлелинге алдаржытсын!

^h Ыд. ыр. 64:8; 88:10;
 Иона 1:15; Мф. 8:26

- 33 Дээрги-Чаяакчы хемнерни ээн кургаг хову кылдыр,
суг баштарын – кургаг чер кылдыр хуулдуруп турар^a;
- 34 үнүш-дүжүткүр черни, ында чурттаан улустун бачыды дээш,
кужурлуг чер кылдыр хуулдуруп турар^b.
- 35 Ол ээн кургаг ховуну хөлче,
кадып кургаан черни – суг бажынче хуулдуруп^c,
- 36 аштаан улусту аңаа чурттадып каар.
- Олар боттарының чурттаар хоорайын тудуп алгаш,
37 шөлдерге тараазын тарып, виноград сыптарын олуртуп,
элбек дүжүттү, чимистерни ажаап, чыып алыр.
- 38 Дээрги-Чаяакчы улуска ачы-буянын хайырлап турар,
олар аажок өзүп-көвүдээр, оларның мал-маганын Ол немеп бээр^d.
- 39 А олар дарлалга, айыыл-халапка,
качыгдалга бастырткаш, эвээжей бээрге,
- 40 Дээрги-Чаяакчы ызыгууртаннарны бак ат-биле бүргээш,
орук-чирик чок ээн черге азып-тояарынче албадаптар^e.
- 41 А ядыы кижини түрегделден ушта тыртып^f,
ооң өг-бүлезин, кодан хойну дег, өстүрүп-көвүдедип турар.
- 42 Ак сагыштыг улус ону көргөш, өөрүп турар^g,
а бузуттуглар шупту аксын хаап алыр^h.
- 43 Мерген угаанныг кижини бо чүүлдү чүрээнге
кадагалап алзынⁱ,
Дээрги-Чаяакчының энерелин бодап чорзун.
- (Ыд. ыр. 56:8-12; 59:7-14)*
- 107** ¹ *Мизмор-ыр. Давидтин.*
² Бурганым, мээң чүрээм быжыг соруктуг^j,
сеткилимниң ханызындан
Сени алгап ырлап, алдаржыдар мен!
³ Чанзы биле чадаган, одунуңар!^k
Эргенги хаяаны оттурайн!
⁴ Дээрги-Чаяакчы, мен Сени чоннар аразынга мактаар мен,
аймактар аразынга алгап ырлаар мен.
⁵ Сээң энерелиң дээрлерден бедик,
Сээң шынчы чорууң булуттарга үзүп турар^l.
⁶ Бурганым, дээрлерден-даа бедидир көдүртүп, мактат,
Сээң алдарың бүгү чер-делегей кырынга чайынналзын!
- ⁷ Бодунуң ынак улузуну күчү-күжүң-биле камгалап,
менээ харыылап көр.
- ⁸ Бурган Бодунуң ыдыктыг өргээзинге мынча дээн:
«Сихем хоорайны^m өөрүшкүлүг үлеп-хуваар мен,
Сокхот шынааны хемчээп-хуваар менⁿ:
⁹ Галаад биле Манассияның черлери – Мээңии,
Эфремниң чери – Мээң бажымда куяк бөрт,
Иуданың чери – Мээң даянгыжым болур;
¹⁰ а Моавтың чери – Мээң бут чуур таваам болур,
- ^a Иса. 50:2
- ^b Э. д. 19:24-28; Иер. 4:26
- ^c Иов 38:26;
Иса. 35:6; 41:18
- ^d Э. д. 12:2; Хост. 1:7;
Иов 42:10
- ^e Иов 12:21, 24
- ^f 1 Хаан. 2:8;
Ыд. ыр. 112:7
- ^g Иов 22:19;
Ыд. ыр. 118:74
- ^h Иов 5:16; Ыд. ыр. 62:12
- ⁱ Дан. 12:10; Ос. 14:10
- ^j Ыд. ыр. 111:7-8
- ^k 1 Чыл. 15:16
- ^l Ыд. ыр. 35:5
- ^m Э. д. 12:6; 33:18
- ⁿ Э. д. 33:17

Эдомнуң черин сапыым таптай базар.
Филистим черни тиилээним дээш өөрүп-байырлаар мен».

¹¹ Быжыглаттынган хоорайже кым мени кири бээрл?

Эдомче кым мени чедирерил?

¹² Сен эвес сен бе, бисти каапкан Бурганывыс?

Бистиң аг-шеривис-биле кады үнмезиң ол бе?

¹³ Кызагаткан биске дузалап көр,

^a Ыд. ыр. 145:3; Иер. 17:5

кижи амытандан кээр дуза – хоозун идегел болгай^a.

¹⁴ Бурганның ачызында күжүвүстү көргүзөр бис:

дайзыннаривысты Ол таптай базап каар.

108 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтин. Мизмор-ыр.*

^b Ыд. ыр. 27:1

¹ Алгап мактап турар Бурганым, ыт чок барба!^b

² Бузуттулар, нүгүлчүлөр аксы-дылын менче кызаңнадып,
мээң-биле мегелеп чугаалажып турлар^c;

^c Ыд. ыр. 51:4

³ көөр хөңнү чок сөстери-биле бүзөөлөп, чылдагаан чок черге
мээң-биле дайылдажып турлар^d.

^d Ыд. ыр. 34:19

⁴ Оларга ынак-даа болзумза, меңээ удурланып турлар,
а мен мөргүп тур мен.

^e Ыд. ыр. 34:12;

У. ч. 17:13; Иер. 18:20

⁵ Буянымга бузут-биле^e,

ынак сеткилимге – көөр хөөн чок чорук-биле
харыылап турлар.

^f Ыд. ыр. 34:4-8; 68:23-26

⁶ Дайзынымны бузуду дээш кезедип көрөм,
удурланыкчызы анаа удур херечилезин^f.

⁷ Шииткел черинге дайзыным буруудап үнзүн,
оң мөргүлүн безин бачыт кылдыр саназын^g.

^g У. ч. 28:10

⁸ Оң назы-хары кызырылзын,

^h Аж.-ч. 1:20

өске кижини оң эрге-дужаалын эдилезин^h.

⁹ Дайзынымның ажы-төлү адазы чок артсын,

ⁱ Хост. 22:24

алган кадайы дулгуяк апарзынⁱ.

¹⁰ Уруг-дарыы аал-оранының

^j Иер. 18:21

бузундуларын каггаш, диленип, улчузун^j.

¹¹ Оң бүгү өңчү-хөреңгизин чээли кылган улус былаап алзын,
ажыл-ижиниң үре-түңнелин өске улус үптөп алзын.

¹² Аңаа ээ-хайыралыг кижини тывылбазын,
ажы-төлүн кээргеп көөр кижини турбазын.

¹³ Үре-салгалының хуу-салымы – өлүм болзун;

^k Иов 18:19; Ыд. ыр. 20:11

дараазында салгалга оларның ады шуут уттундура берзин^k.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга оң ада-өгбезиниң

^l Хост. 20:5

кем-буруузу уттундурбазын,

оң авазының бачыт-багы өршээттирбезин^l.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчыга

^m Ыы. 1:22

оларның бачыттары кезээде көскү болзун^m,

чырык черден оларның дугайында

ⁿ Иов 18:17; У. ч. 10:7

сактыышкынны Ол балап каапсынⁿ.

16 Чүгө дээрге мээң дайзыным улуска
 энерел көргүзерин уткан-дыр,
 яды-түрөңги, чүрээ ундараан кижини
 өлүрерин бодап, истеп-сүрүп турган-дыр.
 17 Дайзыным каргыш салырынга хандыкшаан турду –
 салган каргыжы дедир ээп келзин;
 улуска йөрээл салырын күзеведи –
 алгыш-йөрээл оон ырай берзин.
 18 Каргышты ол, хеп ышкаш, кедип алзын,
 каргыш, суг дег, иштинче сиңип кирзин,
 үс дег, эът-кежинче сиңип кирзин^a.
 19 Каргыш оон мага-бодун шыпкан хеви дег,
 үргүлчү куржанып чоруур куру дег апарзын.
 20 Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчы менээ удур
 бак чүве чугаалап чоруур удурланыкчыларым-биле кылзын.

^a Сан. 5:22

21 А Сен Бодуннун адынны бодап, менээ буяндан көргүзем,
 Дээрги-Чаяакчы, Дээргим; Сээң энерелиң ачылыг-дыр^b.
 Мени камгала, чүгө дээрге
 22 чөгөнчиг күжүр-дүр мен^c, чүреккейим качыгдап тур.
 23 Хөлеге дег, чидип бар чыдыр мен^d,
 шартылаа-даа дег, сывыртадып чор мен^e.
 24 Шээрленгеш, дискектерим суларады,
 арып-дорааш, дөрт сөөк болдум.
 25 Дайзыннарым мурнунга адым баксырады,
 мени көргөш, олар баштарын чайып, шоодар-дыр.

^b Ыд. ыр. 68:17

^c Ыд. ыр. 39:8

^d Ыд. ыр. 101:12

^e Хост. 10:19

26 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, дузалап көр,
 энерелдиң-биле камгалап көр.
 27 Сээң холуң камгалаан деп,
 Дээрги-Чаяакчы ынчаар кылган-дыр деп,
 дайзыннарым билип алзын.
 28 Олар мени каргап турлар, а Сен – алгап-йөрээп көрөм;
 халдап келген улус бак атка кирзин, а Сээң чалчаң амыразын.
 29 Менээ удурланыр улус бак ат-биле шыптынзын,
 ыядыын хеп дег кедип алзын^f.

^f Иов 8:22

30 Хөй улус мурнунга Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтирейин,
 аксы-сөзүм Ону алгап-мактазын.
 31 Түрөңги кижини шиидип турар улустан камгалаар дээш,
 Ол оон-биле турар^g.

^g Ыд. ыр. 15:8

109 *Давидтин. Мизмор-ыр.*

¹ Дээрги-Чаяакчы мээң дээргимге^h:
 «Дайзыннарыңны буттарың адаанга эккеп салбаан шаамдаⁱ,
 Мээң оң таламга олур» – дээн^j.
² Сээң эрге-күжүң демдеглээн мергени
 Дээрги-Чаяакчы ·Сион дагдан^k сунар –
 сени бүзүлээн дайзыннарыңны чагырар сен^l.

^h Мф. 22:44; Мк. 12:36;

Лк. 20:42-42;

Аж.-ч. 2:34-35

ⁱ Ыд. ыр. 8:7

^j Мк. 16:19;

Евр. 1:13; 10:13

^k Ыд. ыр. 2:6

^l Ыд. ыр. 71:8

³ Аг-шерииинни ыдык дагларже эдертип аппаарың хүнде
чонуң сеңээ эки туразы-биле чедип кээр;
даң хаязы чырып орда, шалың дүшкен ышкаш,
аныяк эрлерин сеңээ чедип кээр*.

^a Евр. 6:17-18

^b Э. д. 14:18-20

^c Евр. 5:6; 7:17; 7:21

⁴ Дээрги-Чаяакчы өскерлиш чок даңгыраан берип^a:
«Мелхиседек^b ышкаш, сен кезээ мөңгеде
Бурганның бараалгакчызы сен» – дээн^c.

^d Ыд. ыр. 67:13

^e Ыд. ыр. 9:9; Иоил 3:12

^f Ыд. ыр. 67:22

⁵ Дээрги сээң-биле кады-дыр.
Ол Бодунуң килеңиниң хүнүнде хааннарны чылча шаап каар^d.
⁶ Бүгү чоннарны Ол шиидерге^e, чер кырын мөчү-сөөктер долар;
чер болганга Ол дайзыннарының баштарын чара шавар^f.

⁷ Хаан орук ара дамырак сугну ижер, ынчангаш бажын көдүрер.

110 ¹·Аллилуйя!

^g Ыд. ыр. 149:1

Ⲅ Мөзүзү эки улустуң ниитилел-чыыжыңга^g

^h Ыд. ыр. 137:1

Ⲃ бүгү-ле чүлдү-чүрээм-биле

ⁱ Ыд. ыр. 91:6

Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып тур мен!^h

ⲗ ² Дээрги-Чаяакчының ажил-херектери өндүр улугⁱ,

ⲧ оларга ынак бүгү улуска билип алыксанчыг.

^j Ыд. ыр. 111:3

ⲡ ³ Ооң ажил-херээ – чайынналчак алдар-макталдыг;

ⲧ Ооң чөптүү кезээ мөңгеде артып каар^j.

ⲧ ⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң кайгамчык чүүлдерин
уттундурбас кылып кагды;

^k Хост. 34:6

ⲡ Ол кээргээчел болгаш ээ көрнүүчел-дир^k.

^l Ыд. ыр. 104:8

ⲛ ⁵ Оон коргар улуска аыш-чемни Ол берип турар-дыр,

ⲛ Бодунуң чагыг-керээзин кезээ мөңгеде утпас-тыр^l.

Ⲃ ⁶ Ол Бодунуң чонунга өске чоннарның ээлээн черин берип,

ⲗ ажил-херектериниң күчү-күштүүн ооң-биле көргүстү.

ⲛ ⁷ Ооң холдарының ажил-херектери –

алыс шынныг болгаш чөптүг;

ⲗ Ооң бүгү чагыгларыңга идегеп болур –

ⲛ ⁸ олар кезээ мөңгеде доктааттынган,

ⲗ алыс шын болгаш чөптүг чорук-биле тургустунган.

^m Лк. 1:68

ⲛ ⁹ Ол Бодунуң чонунга хосталышкынны хайырлаан^m,

ⲗ Бодунуң чагыг-керээзин кезээ мөңгеде берип каан;

ⲗ Ооң ады ыдыктыг болгаш сүрээденчигⁿ.

ⁿ Ыд. ыр. 98:3; Лк. 1:49

^o Иов 28:28; У. ч. 1:7; 9:10

ⲧ ¹⁰ Дээрги-Чаяакчыдан коргары – мерген угаанның үнер дөзү^o.

^p Ы. х. к. 4:6

ⲗ Ооң чагыгларын күүседип турар бүгү улус чарт угаанныг^p.

ⲡ Дээрги-Чаяакчыга мактал кезээ мөңгеде артар.

* 109:3 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. «Ыдык дагларже» деп сөстөрни өске буруңгу сөзүглелде «Өндүр-чаагай ыдыктың-биле» деп бижээн. «Аныяк эрлерин» деп сөстөрниц болгу дег өске утказы мындыг: «Аныяк назының».

111¹ ·Аллилуйя!

✠ Дээрги-Чаяакчыдан коргар,

- 3 Ооң айтышкыннарынга аажок ынак кижии амыр-чыргалдыг!^a
 4² Чер кырынга ол кижиниң үре-салгалы күш-шыдалдыг болур,
 5 мөзүзү эки улустуң салгалы йөрээттирер^b.
 6³ Элбекшил биле эртине-байлак ооң аал-оранында турар,
 7 ооң чөптүү кезээ мөңгеде артып каар^c.
 8⁴ Дүмбей караңгы турда, мөзүзү эки улуска чырык чырып кээр^d.
 9 Ындыг улус кээргээчел, ээ көрнүүчел, чөптүг*.
 10⁵ Буянныг кижии өршээлдиг, улуска чээли бээр^e,
 11 бодунуң ажыл-херектерин чөптүү-биле чорудар**.
 12⁶ Ол кезээ мөңгеде тендиш дивес.
 13 Чөптүг-шынныг кижии дугайында сактышкын
 14 мөңге тураскаал бооп артып каар^f.
 15⁷ Ындыг кижии бак медээлер дыңнаарындан кортпас,
 16 ооң чүрээ Дээрги-Чаяакчыга идегеп, чайгылыш чок болур^g.
 17⁸ Ооң чүрээ туруштуг, коргуш чок –
 18 ол алызы барып, дайзыннарының буураарын көөр^h.
 19⁹ Ол кижии ядыы улуска ачы-дузаны элбээ-биле берип турарⁱ,
 20 ооң чөптүг-шынныг чоруу кезээ мөңгеде артып каар^j,
 21 күчү-күжү улгадып, алдаржыыр.

^a Ыд. ыр. 1:2; 127:1

^b У. ч. 11:21

^c Ыд. ыр. 110:3

^d Ыд. ыр. 26:1; 96:11;
Мих. 7:8

^e Ыд. ыр. 36:26

^f У. ч. 10:7

^g Ыд. ыр. 56:8; 107:2

^h Ыд. ыр. 53:9

ⁱ У. ч. 11:24-25

^j Ы. х. к. 24:13; 2 Кор. 9:9

- 22¹⁰ Бузуттуг кижии ону көргөш, анчыгызынып,
 23 диштерин кыжырадыр^k база эстип чиде бээр.
 24 Бузуттугларның күзел-бодалы узуткаттырар.

^k Иов 16:9

112¹ ·Аллилуйя!

Дээрги-Чаяакчының чалчалары, Ону алгап-мактаңар,

Ооң адын алгап-мактаңар!

² Дээрги-Чаяакчының ады амдыгааштан эгелээш,
кезээ мөңгеде алгадып-йөрээттирзин^l.

³ Хүн үнер черден хүн ажар черге чедир
Дээрги-Чаяакчының ады алдаржызын^m.

^l Иов 1:21; Ыд. ыр. 113:26

^m Ыд. ыр. 47:11; 49:1;
Мих. 1:11

⁴ Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарның кырында өрү көдүрткенⁿ,
Ооң алдары дээрлерден бедик^o.

ⁿ Ыд. ыр. 98:2; 148:13

⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс ышкаш кым барыл?^p

^o Ыд. ыр. 8:1

^p Ыд. ыр. 34:10

Ол бедикте саадап оرار,

⁶ дээр биле черни көөр дээш, куду алзы ээгип турар^q.

^q Ыд. ыр. 10:4

⁷ Ол доурактан ядыы кижини тургуза тыртып,
боктан түрөңги кижини көдүрүп турар^r;

^r 1 Хаан. 2:8;
Ыд. ыр. 106:41

⁸ ону ·баштыңнарның,

Бодунуң чонунуң ·баштыңнарының чанынга олуртуп турар.

⁹ Аал-оранында үре-төл чок херээженни

Ол ажы-төлүңге өөрөөн ава кижии кылдыр хуулдуруп турар^s.
·Аллилуйя!

^s 1 Хаан. 2:5;
Ыд. ыр. 67:7

* 111:4 Азы: «Дүмбей караңгы турда, мөзүзү эки улуска кээргээчел, ээ көрнүүчел, чөптүг Чырык чырып кээр».

** 111:5 Азы: «Шиткел үезинде ооң сөстери бадыткаттынар».

113 ¹ Израильчилер Египеттен үнө бээрге,
Иаковтуң салгалы хары чондан чоруй баарга^a,

² Иудея – Бурганның ыдыктыг чери,
Израиль – Бурганның ээлээн чери болу берген.

^b Хост. 14:21-22;
Ыд. ыр. 76:17

^c Ис. 3:13

^d Ыд. ыр. 28:6

³ Далай Ону көрүп кааш, Оон дезип маңнап турган^b,
Иордан хем дедир ага берген;^c

⁴ даглар ынчан кошкарлар дег халып,
тейлер хураганнар дег шурап турган^d.

⁵ Далай, сен канчап бардың, чүгө дезип маңнаарың ол?
Иордан, чүгө дедир агарың ол?

⁶ Даглар, силер чүгө кошкарлар дег халыдыңар,
тейлер, силер чүгө хураганнар дег шурадыңар?

⁷ Дээргиниң мурнунга коргуп сириле, чер-делегей,
Израильдиң Бурганының мурнунга коргуп сириле^e.

⁸ Дээрги хаяны – терең хөл кылдыр^f,
дашты – суг бажы кылдыр хуулдурган*.

⁹ Бисти эвес, Дээрги-Чаяакчы, бисти эвес,
а Бодуңнуң адыңны алдаржыт;
энерелдиң-биле, шынчы чорууң-биле Бодуңну алдаржыт.

¹⁰ Өске чоннар улузу:

«Оларның Бурганы кайдал?» – деп айтырар чүзүл?^g

¹¹ Бистиң Бурганывыс – дээрлерде^h;

Ол күзээн-не чүүлүн боттандырып турарⁱ.

¹² А ол чоннарның дүрзү-бурганнары –
алдын болгаш мөңгүнден бүткен, кижичолу шуткаан чүүлдер-дир^j.

¹³ Ол чүүлдер аастарлыг-даа болза, чугаалавас;

карактарлыг-даа болза, көрбөс^k;

¹⁴ олар кулактарлыг-даа болза, дыңнавас;

думчуктарлыг-даа болза, чыт тыртпас;

¹⁵ олар холдарлыг-даа болза, суйбап билип албас;

буттарлыг-даа болза, кылаштавас^l;

оларның өктери үн үндүрбөс.

¹⁶ Ындыг дүрзү-бурганнарны кылып турар, оларга идегээр
бүгү улус

шак ол дүрзүлеринге дөмейлежи берзин^m.

¹⁷ А израильчилер Дээрги-Чаяакчыга идегээр:

Ол – оларга дузалап чоруур дозуг-камгалал.

¹⁸ Аароннуң салгалы Дээрги-Чаяакчыга идегээр:

Ол – оларга дузалап чоруур дозуг-камгалалⁿ.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруурлар Анаа идегээр:

Ол – оларга дузалап чоруур дозуг-камгалал.

^a Хост. 12:37

^e Ыд. ыр. 95:9

^f Хост. 17:6; Сан. 20:11;
Ыд. ыр. 77:15

^g Ыд. ыр. 41:4; 78:10;
Ионл. 2:17; Мих. 7:10

^h Ыд. ыр. 2:4; 10:4;
Иса. 66:1

ⁱ Ыд. ыр. 134:6

^j Ыд. ыр. 134:15-18

^k Ы. х. к. 4:28

^l Иса. 46:7; Иер. 10:5

^m Иса. 44:9

ⁿ Э. д. 15:1

²⁰ Дээрги-Чаяакчы бисти бодап, ачы-буянын хайырлазын:

израиль чонга ачы-буянын хайырлазын,
Аароннун салгалынга ачы-буянын хайырлазын,

²¹ Оон коргуп чоруур улуска ачы-буянын хайырлазын –
улуг-биче дивейн, ачы-буянын хайырлазын.

²² Дээрги-Чаяакчы ачы-буянын силерге-даа,
ажы-төлүңерге-даа немей берзин^a.

^a Иса. 65:23

²³ Дээрги-Чаяакчы – дээр биле черниц Чаяакчызы
силерни алгап-йөрөөн-дир.

²⁴ Дээр – Дээрги-Чаяакчыныны,

а черни Ол кижиге төрөлгөтөнгө хайырлаан.

²⁵ Алды ораннын шыпшыңынче бада берген өлүг улус

Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар эвес^b,

²⁶ бис харын амдыгааштан эгелээш,

кезээ мөңгөде Ону алгап-йөрөөр бис^c.

·Аллилуйя!

^b Ыд. ыр. 6:6; Эжкл. 9:10;
Иса. 38:18

^c Ыд. ыр. 112:2

114 ¹ Дээрги-Чаяакчыга ынак-тыр мен^d:

Ол мээң мөргүл кылган үнүмнү дыңнап кагды,

² Бодунуң кулаан менче ээктирди;

назыным дургузунда Ону кыйгырар мен.

³ Өлүмнүң дузаа мени боой тудуп алды^e,

өлүглер оранының какпазы мени хап алды,

кызгадашкын биле айыыл-халапка алыстым.

⁴ Мен ынчан Дээрги-Чаяакчының адын адап, диледим:

«О, Дээрги-Чаяакчы, мени адырып көр!»

^d Ы. х. к. 6:5; Ыд. ыр. 17:2

^e Ыд. ыр. 17:5-6

⁵ Дээрги-Чаяакчы ээ көрнүүчел, чөптүг,

Бурганывыс ээ-хайыралдыг^f.

⁶ Дээрги-Чаяакчы бөдүүн улусту кадагалаар –

мен түрей бээримге, Ол камгалады.

^f Хост. 34:6

⁷ Сеткил-сагыжым амыр-дышка бүргөтсин,

Дээрги-Чаяакчы меңээ буянын хайырлаан-дыр^g.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сен мени өлүмден,

карактарымны – ыглаарындан,

буттарымны – тептигип кээп дүжеринден чайлаткан сен^h.

⁹ Дириглер оранынгаⁱ

Дээрги-Чаяакчыга дыңнангыр амыдыраар мен*.

^g Ыд. ыр. 12:6

^h Ыд. ыр. 55:14

ⁱ Ыд. ыр. 26:13

115 ¹ «Базындырганым аажок» деп тура безин,
бүзүрелим чидирбээн мен^{i**}.

² Сеткил-хөннүм доюлгаштың:

«Мегелевес кижиге чок» – деп чугаалаан мен^k.

³ Дээрги-Чаяакчының меңээ хайырлаан

^j 2 Кор. 4:13

^k Ыд. ыр. 61:8

* 114:9 Өске бурунгу сөзүглөлдө 114 болгаш 115 ырлар чаңгыс ыры тургузуп турар.

** 115:1 Азы: «Бүзүрөп чораан болгаш: „Базындырганым аажок“ – деп турган мен».

^a 2 Чыл. 32:25бүгү буяны дээш, чүнүң-биле харыылаар мен?^a⁴ Камгалалдың дашказын хүлээп аар мен,
Дээрги-Чаяакчының адын мактап кыйгырар мен.⁵ Дээрги-Чаяакчыга берген дангырактарымны
Ооң бүгү чонунун мурнунга күүседир мен^b.^b Сан. 30:3; Ыд. ыр. 49:14;
Эккл. 5:3; Иона 2:10^c Ыд. ыр. 71:14⁶ Дээрги-Чаяакчыга бердинген улустуң өлүмү дээш Ол муңгараар^c.⁷ О, Дээрги-Чаяакчы! Мен Сээң чалчаң мен, шын,^d Ыд. ыр. 85:16Сээң чалча херээжениңниң оглу мен^d,
Сен мени кинчи-бектен адырып кагдың.^e Ыд. ыр. 49:14; 55:13⁸ Өөрүп четтиришкин өргүлүн Сеңээ эккеп салыр мен^e;

Дээрги-Чаяакчының адын кый деп, мактаар мен.

⁹ Дээрги-Чаяакчыга берген дангырактарымны

Ооң бүгү чонунун мурнунга күүседир мен;

¹⁰ Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунга, Иерусалимге күүседир мен.

·Аллилуйя!

^f Рим. 15:11**116** ¹ Бүгү чоннар, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаңар;
бүгү аймактар, Ону алдаржыдыңар^f.^g Ыд. ыр. 35:6; Иса. 55:9² Ооң биске энерели өндүр улуг-дур^g,
Дээрги-Чаяакчының шынчы чоруу кезээ мөңгедө артар-дыр.

·Аллилуйя!

^h Ыд. ыр. 105:1**117** ¹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер; Ол ачылыг-дыр,
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир^h.² Израиль чон: «Ооң энерели кезээ шагда
үстүп төнмөс-тир!» – деп чугаалазын.³ Аароннун үре-салгалы: «Ооң энерели кезээ шагда
үстүп төнмөс-тир!» – деп чугаалазын.⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар бүгү улус:«Ооң энерели кезээ шагда
үстүп төнмөс-тир!» – деп чугаалазын.⁵ Кызагдаашкыңга таварышкаш, Дээрги-Чаяакчыны
кыйгырдым –ⁱ Ыд. ыр. 17:20; 30:8Ол мени дыңнап кааш, делгем шөлөөн черже үндүрүп каанⁱ.⁶ Дээрги-Чаяакчы мээң таламда-дыр, корткан херээм чүл,кижи амытан меңээ чүнү кылып шыдаарыл?^j^j Ыд. ыр. 55:5, 12;
Иса. 51:7, 12; Евр. 13:6⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ дузалаар:^k Ыд. ыр. 53:9дайзыннарарым буураашкынын көрүп каар мен^k.⁸ Дээрги-Чаяакчыдан хоргадап алырыкижи амытанга ынанырындан канчап-даа дээр^l.^l Ыд. ыр. 145:3; Иер. 17:5⁹ Дээрги-Чаяакчыдан хоргадап алыры

баштыңчыларга ынанырындан канчап-даа дээр.

^m Ыд. ыр. 21:13¹⁰ Бүгү чоннар мени бүзөөлөп келгеннер^m,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларны
ойтур шаптым.¹¹ Олар мени бүгү чүктөрдөн бүзөөлөп келгеннер,

ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларны
ойтур шаптым.

¹² Олар мени арылар ышкаш үглөп келгеннер,
ынчалза-даа, отка кыпкан тенниг хараган дег,
дүрген хып, өже бергеннер,
Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларны ойтур шаптым.

¹³ Кээп ушсун дээш, күш-биле иткеннер,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы меңээ дузалады.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы – күчү-күжүм болгаш ырым;
Ол мээн Камгалакчым болду^a.

^a Хост. 15:2; Иса. 12:2

¹⁵ Чөптүг-шынныг улустун оран-саваларында
камгалал дээш өөрүшкүлүг ыыт-шимээн дыңналган:
«Дээрги-Чаяакчының холу күчү-күжүн көргүскен!»^b

^b Хост. 15:6

¹⁶ Дээрги-Чаяакчының холу бедидир көдүрүлген,
Ооң холу күчү-күжүн көргүскен!»

¹⁷ Өлбөс мен, харын амыдырап,
Дээрги-Чаяакчының ажил-херектерин медээлээр мен^c.

^c Ыд. ыр. 72:28; 106:22

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы мени шыңгыы кезеткен,
ынчалза-даа өлүмгө хүлээдип бербээн.

¹⁹ Чөптүг-шынныг улустун кирер эжик-хаалгазын
меңээ ажыдып беринер^d:
ынаар кире бергеш, Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдайн.

^d Ыд. ыр. 23:7; Иса. 26:2

²⁰ Ол эжик – Дээрги-Чаяакчыны-дыр:
чүглө чөптүг-шынныг улус ону ажыдып кире бээр^e.

^e Ажыд. 21:27

²¹ Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ өөрүп четтирип тур мен –
мени дыңнап кагдың, Камгалакчым болу бердиң.

²² Тудугжуларның херекчок дээш, октапкан дажы
эн чугула даш апарган^f;

^f Иса. 28:16; Зах. 10:4;

²³ Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр кылган, ону көөрү биске кайгамчык-тыр!

Мф. 21:42; Мк. 12:10;

²⁴ Бо хүн дээрге Дээрги-Чаяакчының биске
өөрүп-хөглезин дээш берген хүнү-дүр*.

Лк. 20:17; Аж.-ч. 4:11;
Эф. 2:20; 1 Пет. 2:7

²⁵ О, Дээрги-Чаяакчы, бисти камгалап көрөм!
О, Дээрги-Чаяакчы, үүлө-херээвис чедимчелиг болзун!

²⁶ Дээрги-Чаяакчының өмүнээзинден
кел чыдар кижиге алгадып-йөрээтсин!^g
Силерни Дээрги-Чаяакчының өргээзинден
алгап-йөрөөп тур бис.

^g Мф. 21:9; 23:39;

Мк. 11:9;

Лк. 13:35; 19:38

²⁷ Дээрги-Чаяакчы – Бурган-дыр.
Ол биске чырыкты эккеп берген^h.

^h 2 Хаан. 21:17;

4 Хаан. 8:20;

Ыд. ыр. 17:29

Өргүл малын хүлүп-шарааш, өргүл бедигээжинче эккелиңер.

* 117:24 Азы: «Бо хүн дээрге Дээрги-Чаяакчының чаяап каан хүнү-дүр, ында өөрүп-хөглээли».

²⁸ Сен – мээң Бурганым сен, Сеңээ өөрүп четтирер мен.

Бурганым Сени кымдан арттыр мактаар мен.

²⁹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер;

Ол ачылыг-дыр,

Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир^a.

^a Ыд. ыр. 105:1

^b Ыд. ыр. 100:2, 6

к **118** ¹ Бодунун эртер оруктарыңга кем-буруу үүлгетпес^b,
(*алеф*) Дээрги-Чаяакчының хоойлузун сагып чоруур улус
амыр-чыргалды!

² Ооң доктаалдарын кадагалап,

бүгү чүлдү-чүрээ-биле Олче чүткүп чоруур улус амыр-чыргалды!

^c ¹ Ин. 3:9; 5:18

³ Ооң оруктары-биле чорааш, олар бузут үүлгетпес^c.

⁴ Сээн чагыгларыңны быжыы-биле кадагалаарын дужааган сен.

⁵ Мээң оруктарым Сээн дүрүмнериңни сагырыңче угланган болзун!

^d Ыд. ыр. 118:80

⁶ Ынчан мен Сээн шупту айтышкыннарыңче

ылавылап көргөш, бак атка кирбес мен^d;

⁷ Сээн чөптүг шиитпирлериңни шинчилеп,

шынныг чүрээм-биле Сени мактаар мен;

⁸ Сээн дүрүмнериңни кадагалаар мен –

мени шуут кагбайн көр!^e

^e Ыд. ыр. 37:22

^f ¹ Иов 13:26; Ыд. ыр. 24:7;
Иер. 3:25

к ⁹ Аныяк оол бодунуң оруун бачыттан канчап арыглап аарыл?^f

(*бет*) Сээн сөзүңнү кадагалап чорааш!

^g ² Чыл. 15:2

¹⁰ Бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сенче чүткүп чор мен^g,

Сээн айтышкыннарыңны күүседиринден чайлаар арга меңээ бербе.

¹¹ Сеңээ удур бачыт үүлгетпес дээш,

Сээн сөзүңнү чүрээмде шыгжап чор мен^h.

^h ¹ Иов 23:12;
Ыд. ыр. 36:3; 39:9

¹² Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ алдар!

ⁱ Ыд. ыр. 26:11

Бодунуң дүрүмнериңге мени өөредип кагⁱ,

¹³ Сээн аксыңдан үнген шупту шиитпирлериңни

бодумнуң аксы-сөзүм-биле медээлээр менⁱ.

^j Ы. х. к. 6:7

¹⁴ Сээн доктаалдарыңның айтып берген оруун эдерип,

эргине-байлактың кандызыңга-даа дег, өөрүп чор мен^k.

^k У. ч. 3:14-15

¹⁵ Сээн чагыгларың дугайында бодап,

оруктарыңче топтап көөр-дүр мен^l.

^l Ыд. ыр. 24:4

¹⁶ Сээн дүрүмнериң дээш өөрүп-хөглөп чор мен,

сөзүңнү утпас мен!

л ¹⁷ Бодунуң чалчанга ачы-буяндан көргүс,
(*гимел*) ынчан дириг артып, сөзүңнү кадагалаар мен.

¹⁸ Мээң карактарымны ажыдып бер –

Сээн хоойлуңдан тыптыр кайгамчык чүүлдерни көрүп алың.

^m ¹ Чыл. 29:15;
Ыд. ыр. 38:13

¹⁹ Чер-делегейде түр када турумчуп алган кижидир мен^m,

Бодунуң айтышкыннарыңны менден чажырбайн көр.

²⁰ Сеткил-сагыжым Сээн шиитпирлериңни үргүлчү күзеп,

ⁿ Ыд. ыр. 41:2

оларже доктаадыр аргажок чүткүп чоруурⁿ.

²¹ Адыыргак улусту чемелээр сен,

^o Ы. х. к. 27:26; Иер. 11:3

Сээн айтышкыннарыңдан өскээр барган улус каргаттырар^o.

²² Дора көрүүшкүн биле бак атты менден ап каавыт –

Сээң доктаалдарыңны кадагалап чоруур болгай мен.

²³ Чагырыкчылар меңээ удур сүлчээ кылып тур^a,
а Сээң чалчаң мен дүрүмнериңни хандыр бодап олур мен.

^a Ыд. ыр. 118:161;
Дан. 6:4, 10

²⁴ Сээң доктаалдарың – өөрүшкүм-дүр,
дүрүмнериң – сүмелекчилерим-дир.

7 ²⁵ Довуракка хөмдүрүп каар деп бардым,
(далет) Бодуңнуң сөзүң ёзугаар мени диргизип көр.

²⁶ Мээң-биле чүү болганын Сеңээ чугааладым,
а Сен меңээ харыыладың – ам меңээ дүрүмнериң өөредип каг.

²⁷ Чагыгларың оруун угаап билип аар аргадан бер,
ынчан Сээң кайгамчык чүүлдериң дугайында
хандыр боданыр мен.

²⁸ Сеткил-сагыжым ундаралдан эстип чидер деп тур^b,
Бодуңнуң сөзүң ёзугаар мени быжыктыр.

^b Ыд. ыр. 21:15

²⁹ Мегениң оруундан мени чайлат,
хоойлуң-биле менче ээ көрүн.

³⁰ Шынның оруун шилип алган мен,
Сээң шиитпирлериң-биле чөпшээрэжиң чоруур мен.

³¹ Дээрги-Чаяакчы, Сээң доктаалдарыңдан
салдынмайн халбактаныр мен –
адымны баксыратпайн көр!

³² Сен мээң чүрээмге делгемнерни ажыдып бээриңге,
айтышкыңнарың оруу-биле дүрген маңнаптар мен.

7 ³³ Дээрги-Чаяакчы, дүрүмнериң оруун меңээ айтып бер,
(хе) төнчүзүңге чедир оон өскээр барбас мен.

³⁴ Мени угаан киир сурга, ынчан Сээң дүрүм-хоойлунну сагып,
ону бүгү чүлдү-чүрээм-биле кадагалаар мен^c.

^c Ыд. ыр. 118:69

³⁵ Айтышкыңнарың оруу-биле
мени эдерт – күзээн чүвем ол-дур.

³⁶ Мээң чүрээмни ажык-кончааже эвес^d,
а Сээң доктаалдарыңче ээлдирип көр.

^d У. ч. 23:4

³⁷ Хоозун чүүлдер көрбөс кылдыр,
карактарымны өскээр көрүндүрүп көр,
Бодуңнуң орууңга мени амы-тынның арттырып көр.

³⁸ Чалчаң Сенден коргуп чорзун дээш,
Бодуңнуң сөзүңнүң шынның аңаа көргүс.

³⁹ Сээң шиитпирлериң ачылыг болгай,
ынчангаш бак атка киреринден мени чайлат –
коргар чүвем ол-дур.

⁴⁰ Сээң чагыгларыңны күүседирин күзеп тур мен,
Бодуңнуң чөптүүң-биле мени тынгарып көр.

7 ⁴¹ Сээң энереиң мээң-биле кады болзун, Дээрги-Чаяакчы,
(вае) Сээң сөзүң ёзугаар камгалалың меңээ келзин.

⁴² Ынчан мени дора көргөн кижиге
харыылаар аргалыг болур мен^e –
чүге дээрге идегелим Сээң сөзүңде болгай.

^e У. ч. 27:11

- ⁴³ Аксы-дылымдан чүгле шынныг сөстөр үнер кылдыр кылып каг –
Сээң шиитпирлериңге идегеп турар болгай мен.
- ⁴⁴ Сээң хоойлуңну кезээ шагда,
кезээ мөңгеде кадагалаар мен;
- ⁴⁵ Сээң чагыгларыңче чүткүп чораан болгаш,
хостуг-шөлээн чоруур мен;
- ⁴⁶ Сээң доктаалдарың дугайында
хааннар мурнунга ыятпайн чугаалаар мен^a;
- ⁴⁷ Ынакшааным айтышкыннарың
өөрүшкүнү хайырлаар^b;
- ⁴⁸ Ынакшааным айтышкыннарыңче холдарым сунар мен,
дүрүмнериң дугайында хандыр боданыр мен.
- Т** ⁴⁹ Бодуңнуң чалчанга чугаалааның,
(зайин) идегелди меңээ берип келген сөзүңнү бодап келем –
- ⁵⁰ Сээң сөзүң мени тынгарар болду –
түрегдээн үемде аргалалды ынчангаш ап турдум.
- ⁵¹ Адыбыргак улус мени аажок кочулап турган-даа болза^c,
Сээң хоойлуңдан өскээр барбаан мен.
- ⁵² Шаг шаанда берген шиитпирлериңни
бодап келгеш, аргалалды ап турдум, Дээрги-Чаяакчы.
- ⁵³ Сээң хоойлуңга чагыртпайн турар бузуттуг улус көргөш,
хөлзеп хорадаар-дыр мен^d.
- ⁵⁴ Түр када турумчуп алганым чер-делегейге^e
Сээң дүрүмнериң дугайында ырлап чордум.
- ⁵⁵ Дээрги-Чаяакчы, дүне када Сээң адыңны бодап,
хоойлуңну кадагалап келдим.
- ⁵⁶ Сээң чагыгларыңны кадагалап чоруур боорумга,
мээң салым-чолум ындыг болуп турар.
- П** ⁵⁷ «Дээрги-Чаяакчы, мээң хуу-салымым^f
(мет) Сээң сөстериңни сагыырында» – деп чугаалаан мен.
- ⁵⁸ Бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сенден ээрежип дилеп тур мен:
Бодуңнуң сөзүң ёзугаар менче ээ көрнүп көр.
- ⁵⁹ Бодумнуң оруктарым дугайында бодангаш,
буттарымны Сээң доктаалдарыңче углап келдим.
- ⁶⁰ Сээң айтышкыннарыңны
сагыыр дээш далажып, бичии-даа саавададым.
- ⁶¹ Бузуттуг улустуң четки-дузаа
мени ораап-баглап алза-даа^g, Сээң хоойлуңну утпаан мен.
- ⁶² Чөптүг шиитпирлериң дээш, дүн ортузунда
Сеңээ өөрүп четтирип туруп кээр-дир мен^h.
- ⁶³ Сенден коргуп, чагыгларыңны кадагалап чоруур
кандыг-даа кижиге эш боор мен.
- ⁶⁴ Сээң энерелиң чер-делегейни бүргей алганⁱ,
мени дүрүмнериңге өөредип каап көр, Дээрги-Чаяакчы.
- В** ⁶⁵ Бодуңнуң сөзүң ёзугаар
(мет) чалчанга ачы-буянны көргүскен сен, Дээрги-Чаяакчы.
- ^a Мф. 10:18; Аж.-ч. 26:1
- ^b Ыд. ыр. 1:2
- ^c Иер. 20:7; Ыы. 3:14
- ^d Неем. 13:25
- ^e ¹ Чыл. 29:15;
Ыд. ыр. 38:13
- ^f ¹ Ыд. ыр. 15:5
- ^g Иов 18:8-10;
Ыд. ыр. 139:6;
Иер. 18:22
- ^h Ыд. ыр. 41:9;
Аж.-ч. 16:25
- ⁱ Ыд. ыр. 32:5

66 Сээң айтышкыннарыңга бүзүрээр болгай мен –
шын билип алышкынга база билигге мени өөредип каг.

67 Базындырып аарым бетинде будалып чораан мен,
а ам Сээң сөзүңнү кадагалап чор мен.

68 Буянный-дыр сен^a, ажил-херектериң-даа буянный-дыр,
Бодуңнуң дүрүмнериңге мени өөредип каг.

^a Ыд. ыр. 105:1; Мк. 10:18

69 Адыргак улус мени нүгүлдөп турар-даа болза,
бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сээң чагыгларыңны кадагалап мен^b.

^b Ыд. ыр. 118:34

70 Ол улустуң чүректери чагланып, дөгөйлени берген^c,
а мен Сээң хоойлуң дээш өөрүп чор мен.

^c Ыд. ыр. 16:10

71 Базындырганым меңээ буян болду^d,
ооң ачызында Сээң дүрүмнеринни өөренип аар мен.

^d Рим. 8:28

72 Сээң аксыңдан дыңнааным хоойлу
меңээ муң-муң алдын, мөңгүн чоостардан дээр^e.

^e Ыд. ыр. 18:11

73 Сээң холдарың мени чаяп, боттандырып каан^f;
ам мени угаан кирип каг – айтышкыннарыңга өөренип аайн.

^f Иов 10:8; 31:15

’
(йод) 74 Сенден коргар улус мени көрүп кааш,
Сээң сөзүңге идегелим дээш өөрүп-байырлаар^g.

^g Ыд. ыр. 106:42

75 Дээрги-Чаяакчы, сээң шиитпирлериңниң чөптүүн,
мени базынганыңның шынныңын билир мен.

76 Сээң энерелиң Бодуңнуң сөзүң ёзугаар
чалчаң меңээ аргалал болзун.

77 Мени тынгарып, өршээлиң меңээ чедип келзин,
Сээң хоойлуң мени өөртүп чоруур болгай.

78 Адыргак улустуң ады баксыразын –
оларның мени дарлап турары чөптүг эвес-тир,
а мен Сээң чагыгларың дугайында хандыр бодап чор мен.

79 Сенден коргар,
Сээң доктаалдарыңны хүлээп көөр улус менче эеп келзин.

80 Сээң дүрүмнериңге хамаарыштыр
чүрээм буруу чок болзун, ынчан мээң адым баксырава^h.

^h Ыд. ыр. 118:6

81 Сээң хайырларың камгалалды манааш,
сеткил-сагыжым ийлеп, Сээң сөзүңге идегеп чор мен.

Д
(каф) 82 Сээң сөзүңнүң боттанырын манааш,
карактарым имистелип өштүⁱ,

ⁱ Ыд. ыр. 68:4; Ыы. 4:17

кажан мени аргалап кээр сен?
83 Отка дырыштыр каткан көгээржик дег апардым,
ынчалзажок дүрүмнериң утпадым.

84 Чалчаң мээң манаар үем ам кайы хире артканыл?
Мени истеп-сүрген улусту шиидер уең кажан кээрил?^j

^j Ажыл. 6:10

85 Адыргак улус Сээң хоойлуңга чөрүштүр
меңээ онгарлар казып кагды^k.

^k Ыд. ыр. 7:16; Иер. 18:20

86 Сээң шупту айтышкыннарың шынның,
а демги улустуң мени истеп-сүрүп турары
чөптүг эвес-тир – меңээ дузала!

87 Мени чер кырынга узуткап каар частылар,
ынчалзажок Сээң чагыгларыңны тоовайн барбаан мен.

- ⁸⁸ Бодуңнуң энерелиң ёзугаар мени амы-тынның арттырып көр, ынчан Сээн аксындан үнген доктаалдарны кадагалаар мен.
- ^a Иса. 40:8 **᠘** ⁸⁹ Дээрги-Чаяакчы, Сээн сөзүң дээрлерде кезээ мөңгедө тургустунган^a.
(*ламед*) ⁹⁰ Сээн шынчы чорууң салгалдан салгал дамчып артып каар.
Сен чер-делегейниң үндезинин салып каарыңга,
^b Ыд. ыр. 103:5; Эккл. 1:4 ол турбушаан хевээр-дир^b.
⁹¹ Дээр биле чер
^c Иер. 33:25 Сээн шиитпириң ёзугаар амга чедир туруп турар^c,
бүгү чүвө Сенээ бараан бооп турар болгай.
⁹² Сээн хоойлуң мени өөртүп чорбаан болза,
базындырышкындан өлүп каар турган мен.
⁹³ Чагыгларыңны кажан-даа утпас мен –
олар-биле мени тынгарып турар сен.
⁹⁴ Сээңи мен, камгалап көр –
Сээн чагыгларыңче чүткүп чоруур болгай мен.
⁹⁵ Бузуттуг улус мени узуткаар дээш кедеп турду,
а мен Сээн доктаалдарыңны топтап көрүп турдум.
⁹⁶ Кандыг-даа болбаазыраңгай чүүл кызыгаарлыг дээрзин көрүп турдум,
а Сээн айтышкының хемчээл билбес делгем-дир.
- ᠘** ⁹⁷ Сээн хоойлуңга ынаамны чүү дээр!
(*мем*) Ооң дугайында хүнзедир хандыр боданыр-дыр мен.
⁹⁸ Сээн айтышкының мени дайзыннарымдан
мерген угаанныг кижиге кылып кагды^d –
ол үргүлчү мээң-биле кады болгай.
⁹⁹ Сээн доктаалдарың дугайында хандыр бодап чоруур болгаш,
мен шупту башкыларымдан угаанныг болу бердим.
¹⁰⁰ Сээн чагыгларыңны сагып чоруур болгаш,
кырганнардан шыырак билиглиг мен^e.
¹⁰¹ Сээн сөзүңнү кадагалаар дээш,
^f У. ч. 1:15 кандыг-даа бак орукче буттарымны баспайн чоруур мен^f.
¹⁰² Сээн шиитпирлеринден өскээр барбас мен –
Сен мени өөредип турар болгай сен.
¹⁰³ Сээн сөстериңниң дылымга амданнын –
олар аксымга ары чигиринден-даа чаагай-дыр^g.
¹⁰⁴ Сээн чагыгларың ачызында угаан кирдим,
ынчангаш мегениң кандыг-даа оруунга хоннум чок.
- ᠘** ¹⁰⁵ Сээн сөзүң – мээң оруумга чырыткы-дыр,
(*нуун*) мээң кокпам чырыдар чырык-тыр^h.
¹⁰⁶ Мен Сээн чөптүг шиитпирлериңни
кадагалаар бооп даңгыраглаан менⁱ –
азаан сөзүмнү күүседир мен.
¹⁰⁷ Дыка-ла базындырып келдим, Дээрги-Чаяакчы,
Бодуңнуң сөзүң ёзугаар мени тынгарып каг.
¹⁰⁸ Мээң аксымдан үнген мөргүлдү хүлээп ап көр,
Дээрги-Чаяакчы, Бодуңнуң шиитпирлериңге мени өөредип каг.
¹⁰⁹ Амы-тыным үргүлчү айыыл адаанда,
- ^h У. ч. 6:23; 2 Пет. 1:19
- ⁱ Неем. 10:29

ынчалзажок Сээн хоойлунну утпаан мен.

¹¹⁰ Бузуттуг улус меңээ дузак салып каан^a,

ынчалзажок Сээн чагыгларыңдан өскээр барбадым.

¹¹¹ Сээн доктаалдарың кезээ мөңгеде мээң өнчүм болду^b,

олар – мээң чүрээмниң өөрүшкүзү болгай^c.

¹¹² Чүрээмни Сээн дүрүмнеринни күүседир кылдыр
кезээ мөңгеде, бүрүнү-биле ээлдирип алдым.

^a Иов 18:8-10;

Ыд. ыр. 139:6; Иер. 18:22

^b Ы. х. к. 33:4

^c Иер. 15:16

б ¹¹³ Сеңээ бүрүнү-биле бердинмээн улуска хөңнүм чок,
(самех) а Сээн хоойлуңга ынак мен.

¹¹⁴ Сен – мээң чаштыр черим^d, дозуг-камгалалым сен^e;

Сээн сөзүңге идегээр мен.

¹¹⁵ Менден ырап чорунар, бак хейлер!^f

Бурганымның айтышкыннарын кадагалаайн.

¹¹⁶ Тынгарлыр кылдыр, Бодуннун сөзүң ёзугаар мени детки,
идегелим хоозун куруг болбазын;

¹¹⁷ камгалал алыр кылдыр, меңээ дузала,

Сээн дүрүмнериң үргүлчү кичээнгейим төвүнде.

¹¹⁸ Сээн дүрүмнериңден ойталаар бүгү улусту херекке албас сен,
чүге дээрге оларның оп-мегези – Сеңээ удур өскерликчи чорук-тур.

¹¹⁹ Чер-делегейниң бүгү бузуттуг улузун
паштың кагы кылдыр санаар сен,

ынчангаш Сээн доктаалдарыңга ынак мен.

¹²⁰ Сенден сүртээш, мага-бодум сирилеп тур^g,
шииткелдеринден база коргар-дыр мен.

^d Ыд. ыр. 31:7

^e Э. д. 15:1

^f Иов 21:16; Ыд. ыр. 6:9;

Мф. 7:23

^g Иов 4:14

у ¹²¹ Мен шынчы база чөптүг чорукту боттандырып келдим,
(айин) бастып чоруур улустун холунга мени арттырбайн көр.

¹²² Чалчаң мен дээш дагдынып көр^h –

бүгү чүве меңээ ачылыг болзун, адыыргак улус мени базынмазын.

¹²³ Сээн камгалалың биле чөптүг сөзүңнү манааш,

карактарым имистелип өжер четтиⁱ.

¹²⁴ Чалчаң меңээ энерелдиг хамаарылган көргүзүп,

дүрүмнериңге мени өөредип каг.

¹²⁵ Чалчаң болур мени угаан киир сурга,

Сээн доктаалдарыңны билип алайн.

¹²⁶ Дээрги-Чаяакчының хөделип үнер үези келген-дир –
улус Сээн хоойлунну үреп каан болгай.

¹²⁷ А мен Сээн айтышкыннарыңга
холумак чок арыг алдындан артык ынак мен^j.

¹²⁸ Ынчангаш Сээн шупту чагыгларыңны
шынныг кылдыр хүлээп көөр мен,
кандыг-даа меге орукка хөңнүм чок.

^h Иов 17:3

ⁱ Ыд. ыр. 118:82; Ыы. 4:17

^j Ыд. ыр. 18:11; У. ч. 8:10

д ¹²⁹ Сээн доктаалдарың кайгамчык онза,
(не) ынчангаш оларны кадагалап чор мен.

¹³⁰ Сээн сөстериңниң илерээшкени улусту чырыдар,
кенен кижилерни угаан киирер^k.

¹³¹ Сээн айтышкыннарыңны манаарым аажок болгаш,

^k Ыд. ыр. 18:8

^a Иов 29:23аксым ажыдып, сөстөрүнни суг дег ижип тур мен^a.¹³² Көрүжүннү менче углап, ээ көрнүп көр –

Сээң адыңга ынак улусче

ынчаар ээ көрнүрүн шиитпирлээн болгай сен.

¹³³ Мээң базымнарымны Бодуңнун сөзүң-биле быжыктыр,
кандыг-даа бузутка мени башкартпа.¹³⁴ Кижилерниң базымчазындан мени адыр –

ынчан Сээң чагыгларыңны кадагалаар мен;

^b Сан. 6:25¹³⁵ Чырыткылыг арныңны Бодуңнун чалчаңга көргүс^b,

дүрүмнериңге мени өөредип каг.

¹³⁶ Сээң хоойлуңну кадагалавас улус бар боорга,^c Иер. 9:1; Иез. 9:4караам чажы суг дег агып тур^c.

з

*(цаде)*¹³⁷ Чөптүг сен, Дээрги-Чаяакчы, Сээң шиитпирлериң шынныг.¹³⁸ Сээң айтып-чагаан доктаалдарың шуут чөптүг, шуут шынныг.¹³⁹ Дайзыннарым Сээң сөстөрүнни уттупкан боорга,

сеткилимде килеңим хайнып-хөлзөп тур.

^d Ыд. ыр. 11:7; 17:31;
У. ч. 30:5¹⁴⁰ Сээң сөзүң дыка арыг^d, чалчаң аңаа ынак.¹⁴¹ Бичии ынай, куду көрдүрген кижиги мен,

ынчалзажок чагыгларың утпайн чор мен.

¹⁴² Сээң чөптүүң – мөңгө турар чөптүг чорук-тур,^e Ыд. ыр. 18:10Сээң хоойлуң – шынныг-дыр^e.¹⁴³ Айбыл-халап биле түрегдел мени сүрүп келди,

а Сээң айтышкыннарың – өөрүшкүм-дүр.

¹⁴⁴ Сээң доктаалдарың кезээ мөңгөде чөптүг бооп артар,
амы-тынныг артсын дээш, мени угаан киир сурга!

р

*(коф)*¹⁴⁵ Бүгү чүлдү-чүрээм-биле мөргүп, Сени кыйгырдым,харыылап көр, Дээрги-Чаяакчы, Сээң дүрүмнериңни
сагыыр мен.¹⁴⁶ Сени кый деп тур мен, камгалап көр,

ынчан Сээң доктаалдарыңны кадагалаар мен.

^f Ыд. ыр. 5:5¹⁴⁷ Даң атпаанда-ла тургаш, кыйгырып тур мен^f,

Сээң сөстериңге идегедим.

¹⁴⁸ Сээң сөзүңнү хандыр бодаар дээш,

чер кыры чырываанда оттуп кээр мен.

¹⁴⁹ Энерелдиң-биле мээң үнүмнү дыңна,

Дээрги-Чаяакчы, шиитпирин ёзугаар мени тынгар.

¹⁵⁰ Кара сагыштыг улус халдап келди;

олар Сээң хоойлундан ырай бергеннер-дир.

^g Ы. х. к. 4:7;
Ыд. ыр. 144:18¹⁵¹ А Сен менээ чоок-тур сен, Дээрги-Чаяакчы^g,

Сээң шупту айтышкыннарың шынныг-дыр.

¹⁵² Шагдан тура Сээң доктаалдарың дугайында,

оларны кезээ мөңгөде күштүг

кылып кааның дугайында билип алган мен.

г

*(реш)*¹⁵³ Базындырган мени көргөш, камгалап көр,

чүгө дээрге Сээң хоойлуңну утпайн келдим.

- 154 Мээң чаргымны шиипирлежип, меңээ болуш^a,
Бодуңнуң сөзүң ёзугаар мени амы-тынныг арттырып көр.
- 155 Дүрүмнеринни күүседир чүткүл бузуттуг улуста чок болгаш,
Сээң камгалалың олардан ыракта.
- 156 Сээң өршээлиң өндүр улуг болгай, Дээрги-Чаяакчы^b,
Бодуңнуң шиипиринч ёзугаар мени тынгар.
- 157 Мени истеп-сүрген дайзыннар хөй-дүр^c,
ынчалзажок Сээң доктаалдарыңдан ойталаваан мен.
- 158 Сенден ойталаан улус көргөш,
олар Сээң сөзүңнү кадагалавас боорга, бужарзынарым аажок^d.
- 159 Сээң чагыгларыңга ынаамны көр даан, Дээрги-Чаяакчы,
Бодуңнуң энерелдиинч-биле мени тынгарып каг.
- 160 Сээң сөзүңнүн алыс ужур-утказы шынныг-дыр^e,
Сээң кандыг-даа чөптүг шиипиринч кезээде мөңгедө доктааттыңган.
- Ш** 161 Чагырыкчылар мени чылдагаан чок черге истеп-сүрүп тур^f,
(*шин*) ынчалзажок мээң чүрээм чүглө Сээң сөзүңден сүрээдээр.
- 162 Аажок хөй олча-ажык алган кижиге дег^g,
Сээң сөзүңгө өөрүп тур мен^h.
- 163 Мегени көөр хөңнүм чок, оон ческинер мен,
а Сээң хоойлуңга ынак мен.
- 164 Чөптүг шиипирлериң дээш
Сени хүнде чеди катап алгап-мактаар мен.
- 165 Сээң хоойлуңга ынак улуска
өндүр улуг-чаагай чорук доктаар, оларга чүү-даа чүвө моондак болбас.
- 166 Сээң хайырларың камгалалга идегеп турдумⁱ,
Дээрги-Чаяакчы,
айтышкыннарыңны күүседип келдим.
- 167 Сеткил-сагыжым Сээң доктаалдарыңны
кадагалап келди, оларга аажок ынак мен.
- 168 Сээң чагыгларың биле доктаалдарыңны
кадагалап келдим, мээң шупту оруктарым
Сеңээ көскү болгай^j.
- Л** 169 Мээң кыйгым Сеңээ четсин, Бодуңнуң сөзүң ёзугаар мени
(*таө*) угаан кирип көр, Дээрги-Чаяакчы.
- 170 Мээң чалынган үнүм Сеңээ дыңналзын,
Бодуңнуң аазаашкының ёзугаар мени камгалап көр.
- 171 Бодуңнуң дүрүмнеринге мени өөрөткениң дээш,
аксы-дылым мактал сөзүң сөглээр.
- 172 Шупту айтышкыннарың чөптүг боорга,
мээң дылым Сээң сөзүңнү алгап ырлаар.
- 173 Сээң холуң меңээ дузалазын –
күүседир дээш, чагыгларыңны шилип алган болгай мен.
- 174 Сээң хайырлар камгалалыңны
күштүү-биле күзөп чор мен, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң хоойлуң – өөрүшкүм-дүр.
- 175 Сени алдаржытсын дээш, мени амы-тынныг арттырып каг,
Сээң шын шиипирлериң меңээ дузалазын.

^a Ыы. 3:58

^b 2 Хаан. 24:14

^c Ыд. ыр. 3:2

^d Ыд. ыр. 138:20

^e Ин. 17:17

^f 1 Хаан. 26:18;
Ыд. ыр. 118:23

^g 1 Хаан. 30:20

^h Иер. 15:16

ⁱ Э. д. 49:18

^j Иов 23:10;
Ыд. ыр. 138:3; У. ч. 5:21;
Евр. 4:13

^a Иса. 53:6; Иер. 50:6;
1 Пет. 2:25

¹⁷⁶ Аза бергеш, читкен хой дег апардым^a,
Бодуңнуң чалчаңны дилеп тып ал –
айтышкыннарың утпаан болгай мен.

119 ¹ *Көдүрлүүшкүн ыры*^{*}.
Бергелерге кызагаткаш,

Дээрги-Чаяакчыны кыйгырар мен,
а Ол меңээ харыылаар.

^b У. ч. 6:17

² Дээрги-Чаяакчы, мени мегечи дылдыг^b,
авыяас аас-дылдыг улустан адырып көр.

³ Мегечи дыл, Ол сени канчаптар эвес,
канчаар кезедир эвес!^{**}

⁴ Сени дайынчының чидиг согуннары өттүр адар,
үр өшпес көстер өрттедир^c.

^c Ыд. ыр. 139:11;
У. ч. 25:22

^d Э. д. 10:2; Иез. 27:13

⁵ Мешех черде^d чурттап турарым дээш,

Кедарның чадырларының аразынга^e

турумчуп алганым дээш, ат боорум ол-дур!^{***}

^e Сол. ыр. 1:4;
Иер. 49:28-29

⁶ Амыр-тайбыңга хөңнү чок улус-биле кады
дыка-ла үр чурттап тур мен!

⁷ Тайбыңзырак мен,

а олар, чугаа-сөзүм дыңнап кааш-ла, дайылдажыр деп баар.

^f Ыд. ыр. 119:1

120 ¹ *Көдүрлүүшкүн ыры*^f.

¹ Даглардыва шиглей көрдүм: «Дуза меңээ кайыын кээрил?!»^{****}

^g Ыд. ыр. 123:8

² Дээр биле черни чаяаган Дээрги-Чаяакчы – Ол меңээ дузалаар!^g

^h У. ч. 3:23, 26

³ Сээн будунну Ол соора бастырбас^h,
сени карактаар дээш, удуп дыштанмас.

⁴ Көрүңер, Израильдин Кадагалакчызы

дыжын-даа харавас-тыр, уйгузун-даа удувас-тыр.

⁵ Дээрги-Чаяакчы сени карактаар;

Дээрги-Чаяакчы сеңээ дузалап, чаглактаарⁱ –

ⁱ Ыд. ыр. 90:1

⁶ хүндүс-даа, дүне-даа орук-чолунга айыыл таварышпас^{*****}.

⁷ Кандыг-даа багай чүве сэң-биле болбас кылып,

Дээрги-Чаяакчы сени тынныг арттырып каар.

⁸ Ол сени чүнү-даа кылып туруңда, карактаар –

ам болгаш кезээ мөңгедө карактаар^j.

^j Сан. 6:24; Ы. х. к. 28:6

^k Ыд. ыр. 119:1

121 ¹ *Көдүрлүүшкүн ыры*^k.
Давидтин.

¹ Улус меңээ:

* 119:1 Көдүрлүүшкүн ыры – Иерусалимнин тулар даанче көдүрлүп ора, Бурганга мөгөөр дээш бар чыдар улустун ырлажып турган ыры бооп чадавас (Ы. х. к. 16:16; Ыд. ыр. 121:4 көр).

** 119:3 Азы: «Авыяас аас-сөс сеңээ чүнү бээрил? Немей бээр чүзү барыл?»

*** 119:5 Мешех биле Кедар – эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүн ийи дайынзырак аймаа.

**** 120:1 Азы: «Дуза меңээ олардан кээр».

***** 120:6 Бо сөстөрни еврей дылдан дорт очулдуарга, «Хүндүс сеңээ хүн хора халдатпас, а дүне – ай хора халдатпас» дээн.

«Дээрги-Чаяакчының өргээзинче бараалы» – дээрге^a,
өөрүп-хөглөп турганым кай.

^a Иса. 2:3; Зах. 8:21

² Иерусалим, бистиң буттарывыс эжик-хаалгаң аксында тур.

³ Иерусалим, бажыңнарын тудушкак кылдыр туткан хоорай сен*.

⁴ Израильдин Дээргиге хамааржыр аймактары,

Ооң адын мактаар дээш, Израильдин хоойлузун ёзугаар

Иерусалимче көдүрлүп үнүп турар^b.

^b Ы. х. к. 16:16;

Ыд. ыр. 119:1

⁵ Ында Давидтин салгакчылары дүжүлгелеринге олуруп алгаш,
чөптүг шииткелди үндүрүп турар^c.

^c 3 Хаан. 7:7; 2 Чыл. 19:8

⁶ Иерусалимни амыр-тайбың-биле алгап-йөрөөңер^d:

^d Иер. 31:23

«Сеңээ ынак улус амыр-шөлөөн чурттазын.

⁷ Быжыг ханаларың иштинге тайбың догунназын,
шивээлериңге амыр-дыш доктаазын».

⁸ Мээң ха-дуңмам дээш, чоок кижилерим дээш:

«Иерусалим, сеңээ амыр-тайбың!» – деп чугаалаайн.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың өргээзи сенде боорга,
сеңээ буян-кежик доктаазын дээш чүткүлүм көргүзөр мен^e.

^e Неем. 2:10; Эсф. 10:3

122 *Көдүрлүүшкүн ыры^f.*

^f Ыд. ыр. 119:1

¹ Дээрлерде саадаан Бурган^g,
карактарым Сенче шиглей көрүп тур мен^h.

^g Ыд. ыр. 10:4

² Кулдарның карактары дээргилеринче,
кыс чалчаның карактары херээжен ээзинче

^h 2 Чыл. 20:12;

Ыд. ыр. 24:15

идегеп көрүп турары дег,

бистиң карактарывыс база

Дээрги-Чаяакчыже – Бурганывысче,

Ол бисче ээ көрүмээн шаанда, көрүп-ле турар.

³ Бисче ээ көрүн, Дээрги-Чаяакчы, бисче ээ көрүн –
дорамчылалды кустуктур сыгап кагдыⁱ.

ⁱ Неем. 4:4

⁴ Турамык улустуң кочу-шооду-биле,

улуургак улустуң куду көөрү-биле

сагыш-сеткиливисти кустуктур сыгап кагды^j.

^j Иер. 20:7; Ыы. 3:14

123 *Көдүрлүүшкүн ыры^k.
Давидтин.*

^k Ыд. ыр. 119:1

¹ Израиль чугаалазын^l:

^l Ыд. ыр. 128:1

Дээрги-Чаяакчы бистиң талавыста турбаан болза,
чүү бооп болур турганыл?^m

^m Ыд. ыр. 93:17

² Дайзын бисче халдап кээрге,

Дээрги-Чаяакчы бистиң талавыста турбаан болза,

чүү бооп болур турганыл?!

³ Дайзынның биске удур кыптыккан килеңи
бисти диригге-ле сырыптар ийикⁿ.

ⁿ Сан. 16:30-33;

Ыд. ыр. 54:16; У. ч. 1:12

* 121:3 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Иерусалим – улус сеңээ келгеш, эптежип аар кылдыр туткан хоорай сен».

^a Иов 22:11; Ыд. ыр. 68:3
⁴ Сугларга дүжүп өлүр ийик бис,
 агым бисти чууй шаап аппаар ийик^a,
⁵ шапкын суглар бисти чууй шаап аппаар ийик.

⁶ Дээрги-Чаяакчыга алдар!
 Ол бисти дайзынның азыг-диджинге чемиш кылдыр бербээн.
⁷ Куш тудукчуларының дузаандан
 адырылган куш дег, хосталы бердивис:
^b Ыд. ыр. 90:3
 дузак үстү берген, а бис – хосталдывыс^b.
⁸ Дээр биле черни чаяаган
^c Ыд. ыр. 120:2
 Дээрги-Чаяакчының адындан дуза биске кээп турар^c.

^d Ыд. ыр. 119:1
124 *Көдүрлүүшкүн ыры*^d.
¹ Дээрги-Чаяакчыга идегээр улус ·Сион даг-биле дөмей –
 а ол даг шимчеш дивейн, кезээ мөңгедө турар.
² Даглар Иерусалимни дескиндир турар,
 а Дээрги-Чаяакчы амдыгааштан эгелээш,
 кезээ мөңгедө Бодунуң чонунуң чанынга турар.

³ Бузуттуглар чөптүг-шынныг улустуң
 хувааглыг черин башкарып артпас –
 оон башка ол улус кем-буруулуг херектерже холдарын сугар болгай.
^e У. ч. 2:15
⁴ Мөзүзү эки, буянныг улуска ачылыг бол, Дээрги-Чаяакчы.
⁵ А ыргак оруктар-биле будалып чоруй баар улусту^e
 Дээрги-Чаяакчы бузут үүлгедикчилери-биле кады
 сывырып чорудупсун.

^f Ыд. ыр. 127:5; Гал. 6:16
 Израильге амыр-тайбың доктаазын!^f

^g Ыд. ыр. 119:1
125 *Көдүрлүүшкүн ыры*^g.
¹ Дээрги-Чаяакчы ·Сионга эки чолду эгидип бээрге*,
 уйгу-дүште дег болдувус.

^h Иов 8:21
² Ынчан бистиң аксывыстан каткы төктүп^h,
 өөрүшкүлүг ырлажып турдувус;
 а өске чоннар: «Дээрги-Чаяакчы оларга
 өндүр улуг чүүлдү кылды!» – деп аразында чугаалашты.
³ Дээрги-Чаяакчы биске
ⁱ Иоил 2:21
 өндүр улуг чүүлдү кылганⁱ –
 өөрүп-хөглеп шаг болган бис.

⁴ Кургап калган хем унун сугнуң катап доллары дег,
 эки чолду биске дедир эгит, Дээрги-Чаяакчы.
⁵ Ыглап-сыктавышаан үрезин тарып турган улус
 дүжүдүн өөрүшкүлүг ажаап аар.
⁶ Карааның чажын төп, шоодайда үрезинин көдүрүп алгаш
 чоруй барган кижин дүжүдүнүң моожаларын тудуп алгаш,
^j Ыд. ыр. 29:6
 өөрүшкүлүг чанып кээр^j.

* 125:1 Азы: «Дээрги-Чаяакчы Сионнуң чонун туттуруушкундан үндүрүп кээрге».

126 *Көдүрлүүшкүн ыры*^a.
Соломоннуу^b.

^a Ыд. ыр. 119:1

^b Ыд. ыр. 71:1

¹ Бажыңны Дээрги-Чаяакчы тудуп кагбас болза,
ооң тудугжулары хей черге ажылдаар;
хоорайны Ол кадагалавас болза,
ооң таңныылдары хей черге уйгу чок хонар.

² Силер хей черге эртежик туруп,
орайга чедир удуvain^c, чилчиңер үзүлдүр ажылдап,
аьш-чем тып чиир силер^d;
Бодунуң ынак кижизинге
Дээрги-Чаяакчы чыргалдыг дүштү хайырлаар.

^c Эккл. 8:16

^d Э. д. 3:17

³ Дыңнаңар даан! Ажы-төл –
Дээрги-Чаяакчының берген өнчүзү-дүр,
ижин-хырында үре-төл –
Ооң хайырлаан шаңналы-дыр^e.

^e Э. д. 33:5

⁴ Сээң чалыы назыныңда төрүттүнген оолдарың
дайынчы кижиниң холунда согуннар ышкаш.

⁵ Оолдары-биле бодунуң саадаан долдуруп алган киж
амыр-чыргалдыг!
Ындыг улус эжик-хаалга чанынга
дайзыннар-биле маргыжып тура, адын баксыратпас.

127 *Көдүрлүүшкүн ыры*^f.
¹ Дээрги-Чаяакчыдан коргар,

^f Ыд. ыр. 119:1

Ооң оруктарын эдерип чоруур киж
амыр-чыргалдыг^g

^g Ыд. ыр. 111:1

² Бодуннун холдарың-биле ажылдап^h,
кылган аьш-чемиңни чиир сен:
амыр-чыргалдыг, амыр-менди болур сен.

^h Ыд. ыр. 89:17

³ Сээң бажыңыңда кадайың дүжүткүр тараа сывы дег болур,
чемненир столуң долгандыр олурар оолдарың
ногаан үнүштер дег болурⁱ.

ⁱ Ыд. ыр. 143:12

⁴ Дыңнаңар даан, Дээрги-Чаяакчыдан коргар киж
шак ындыг ачы-буян алыр.

⁵ Дээрги-Чаяакчы сеңээ -Сион дагдан ачы-буян хайырлаар^j,
Иерусалимниң менди-чаагайын назының дургузунда көөр сен;

^j Ыд. ыр. 19:3; 133:3

⁶ ажы-төлүңнүң ажы-төлүн көөр сен.
Израильге амыр-тайбың доктаазың!^k

^k Ыд. ыр. 124:5; Гал. 6:16

128 *Көдүрлүүшкүн ыры*^l.
¹ Израиль чугаалазын^m:

^l Ыд. ыр. 119:1

^m Ыд. ыр. 128:1

аныяамдан-на дайзыннарарым мени аажок кызагдап келген.

² Аныяамдан-на дайзыннарарым мени аажок кызагдап келген,
ынчалза-даа ажып-тиилеп шыдаваан.

³ Дайзыннар – үрезин тарып, чер чарган чажыкчы дегⁿ,
ооргамны балыглап, ханы истер арттырып каан.

ⁿ Мих. 3:12

⁴ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы чөптүг шиидип,
бузуттугларның мени хүлээн кинчи-бегин үзе шаапты.

^a Ыд. ыр. 34:4

⁵ Сион дагны көөр хөңнү чок бүгү улус кочу-шоотка кирип,
дедир дессин^a.

^b 4 Хаан. 19:26; Иов 8:12

⁶ Олар – бажың кырындан* үнүп келгеш,
өзүп четтикпейн чыда-ла, кадып каар оыг-сиген дег болзун^b.

⁷ Шак ол оыг-сиген

тараа кезикчизиниң холунга туттунмас,
моожа баглакчызының адыжын долбас;

⁸ оларның чаны-биле эрткен-дүшкен улус-даа:

«Дээрги-Чаяакчының ачы-буяны силерде-дир!

Дээрги-Чаяакчының ады-биле

^c Руф 2:4; Ыд. ыр. 117:26

силерни алгап-йөрээп тур бис!» – деп чугаалавас^c.

^d Ыд. ыр. 119:1

129 *Көдүрлүүшкүн ыры^d.*

¹ Айыыл-халаптың ханы дүвүнден

кыйгырып тур мен, Дээрги-Чаяакчы^e.

^e Ыы. 3:55

² Дээрги, үнүмнү дыңна, чаннып дилээн кыйгымны

Сээң кулактарың кичээнгейлиг дыңназың^f.

^f Неем. 1:6, 11;
2 Чыл. 6:40

³ Кем-буруулуг херектеривисти сагыжыңга шыгжап алгаш,
өршээвейн турган болзунза,

шыдажып үнер кижиге бар бе, Дээрги-Чаяакчы?

⁴ Ынчалзак Сен өршээлдиг сен,

^g Иов 37:24; Иса. 55:7

ынчангаш чон Сенден коргуп чорзун^g.

⁵ Дээрги-Чаяакчыга идегеп тур мен,

сеткил-сагыжым Аңаа идегеп тур,

Ооң сөзү – ынаныжым ол-дур.

⁶ Сеткил-сагыжым Дээргини таңныылдарның даң адып,
чер чырыырын манаанындан артык күштүг манап тур.

^h Ыд. ыр. 130:3

⁷ Энерел биле өндүр улуг камгалал –

Дээрги-Чаяакчыда, Израиль Аңаа идегезин^h.

⁸ Чүгле Ол Израильди ооң бүгү

ⁱ Ыд. ыр. 24:22

кем-буруузуңдан адырып хостаарⁱ.

^j Ыд. ыр. 119:1

130 *Көдүрлүүшкүн ыры^j.*
Давидти.

¹ Дээрги-Чаяакчы,

мээң чүрээм улуургавады, карактарым өрү көрдүнмеди,

чедип ап шыдавазым, өндүр улуг чүвеже чүткүп, идээргеведим.

² Харын сеткил-сагыжымны томаартып,

оожургадып алган мен.

Сеткил-сагыжым авазының

куспаанда чыдар чаш төл дег.

* 128:6 Бажың кыры – Палестинага бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган. Оыг-сиген үрезини бажың кырынче хадый берзе-даа, хөрсүн чедишпезинден өзүп үнүп шыдавас турган.

³ Израиль амдыгааштан эгелээш,
кезээ мөңгедэ Дээрги-Чаяакчыга идегезин!^a

^a Ыд. ыр. 129:7

131 *Көдүрлүүшкүн ыры*^b.
¹ Давидти база оон хамык човаланын
бодап кел, Дээрги-Чаяакчы.

^b Ыд. ыр. 119:1

² Ол Дээрги-Чаяакчыга даңгыраглап,

Израильдин күштүг Бурганынга мынчаар азап туржук:

³⁻⁵ «Дээрги-Чаяакчыга турар чер –

Израильдин күштүг Бурганынга чурттаар өргээ тып бербээн шаамда^c,
бодумнуң аал-оранымче кирбес мен, орун-дөжөөмгө чытпас мен;
карактарым шийип, удумзуравас мен,
карактарым хавыын хаап, удувас мен».

^c 1 Чыл. 22:7; Аж.-ч. 7:46

⁶ Бис ыдыктыг аптара дугайында Эфрата деп черге дыңнаан бис,
ону Иарим шөлдериңден ап алган бис*.

⁷ Бурганның чурттап турар өргээзинче бараалы,
Оон буттар салыр черинге** мөгөйээли^d.

^d Ыд. ыр. 98:5

⁸ Дээрги-Чаяакчы, туруп келгеш, амыр-дыжың черинче чедип кел –
Сен Бодун, күчү-күжүнү демдеглээн ыдыктыг аптара база^e.

^e Ыд. ыр. 77:61;

⁹ Сээң бараалгакчыларың чөптүг чорукту хеп дег кедип алзын^f,
Сеңээ бердинген улус өөрүп-байырлазын.

^f 2 Чыл. 6:41
Иов 29:14

¹⁰ Бодуннуң чалчаң Давидти бода,
Бодуннуң шилип чагганың хаандан хая көрүмө^g.

^g 2 Чыл. 6:42

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Давидке бүзүрелдии-биле
даңгыраглап турган болгай^h,

^h Ыд. ыр. 88:34-5; 109:4

Ол мынча деп азаан сөзүңден ойталавас:
«Сээң үре-салгалыңны дүжүлгөңгө олуртур менⁱ.

ⁱ 2 Хаан. 7:12

¹² Сээң салгакчыларың

Мээң оларга өөредип каарым чагыг-керээм биле
дүрүм-хоойлумну сагыыр болза,

оларның салгакчылары база кезээ мөңгедэ дүжүлгөңни ээлээр^j».

^j 3 Хаан. 8:25

¹³ Дээрги-Чаяакчы ·Сион дагны шилип алгаш,
ону Бодунуң чурттаар чери кылып алыксай берген^k:

^k Хост. 19:18;

¹⁴ «Бо дээрге кезээ мөңгедэ Мээң амыр-дыжым чери-дир,
манаа чурттаар мен, бо чер Меңээ тааржыр-дыр.

Ыд. ыр. 67:17; 77:68

¹⁵ ·Сионну элбек аыш-чем курлавыры-биле хандырап мен^l,
ооң ядыы улузун тоттур чемгерер мен^m;

^l Ыд. ыр. 147:3

¹⁶ мында турар бараалгакчыларымга
камгалалды хеп дег кедирер мен,

^m Руф 1:6

мында чурттап турар, Меңээ бердинген улус өөрүп-байырлаар.

ⁿ 2 Хаан. 21:17;

¹⁷ Давидке ·Сионга күчү-күштү өстүрер мен;

4 Хаан. 8:20;

Бодуннуң шилип чаап алганым хаанга өшпес чырыкты белеткеп каар менⁿ.

Ыд. ыр. 17:29

* 131:6 Эфрата – Вифлеем хоорайның бурунгу ады. Иарим шөлдери – Кириат-Иарим хоорайның өске ады (1 Хаан. 6:21–7:1; 17:12 көр).

** 131:7 Буттарын салыр чер – Бурганның өргээзи азы ыдыктыг аптара (1 Чыл. 28:2 көр).

¹⁸ Ооң дайзыннарын бак ат-биле шывар мен,
а ооң кеткен оваадайы чайынналдыр чырыыр».

^a Ыд. ыр. 119:1

132 *Көдүрлүүшкүн ыры^a. Давидтин.*

^b Э. д. 13:8

¹ Ха-дунма улус эп-сеткилдиг кады чурттаар болза,
эки-даа, таарымчалыг-даа^b:

^c Хост. 29:7; Лев. 8:12

^d Ы. х. к. 3:9

² башче кударга, салче агып баткан эки олива үзү дег,
Аароннуң салынче, ооң моюндуруунче
агып баткан олива үзү дег^c;

³ Сион дагларынче агып баткан Эрмон сынның шалың суу дег^d.

^e Лев. 25:21; Ы. х. к. 28:8

Дээрги-Чаяакчы Сионга ачы-буян шаңнап^e,
амыдырал кезээ мөнгөде бар болзун деп чагаан болгай.

^f Ыд. ыр. 119:1

133 *Көдүрлүүшкүн ыры^f.*

^g 1 Чыл. 9:33

¹ Дээрги-Чаяакчының өргээзинде дүне безин
бараан бооп турар Ооң бүгү чалчалары^g,
Ону алгап-йөрээңер!

^h Ыд. ыр. 27:2

² Холдарыңарны ыдыктыг черже сунуп^h,
Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээңер!

ⁱ Сан. 6:24;
Ыд. ыр. 19:3; 127:5

³ Дээр биле черни чаяап каан Дээрги-Чаяакчы
·Сион дагдан ачы-буянын сеңээ хайырлазын!ⁱ

134 ¹·Аллилуйя! Дээрги-Чаяакчының адын алгап-мактаңар-ла!

Дээрги-Чаяакчының чалчалары, Ону алгап-мактаңар!

^j Ыд. ыр. 91:14

² Дээрги-Чаяакчының өргээзинде,
Бурганывыстың бажыңының мурнунда турар улус^j,

³ Дээрги-Чаяакчыны буянны дээш алгап-мактаңар!

Ооң тааланчыг адын алгап ырлаңар!

^k Хост. 19:5; Ы. х. к. 7:6

⁴ Дээрги-Чаяакчы Иаковту Бодунга шилип алган,
Израильди Бодунуң улуг үнелиг өңчү-хөрөңгизи кылдыр
шилип алган болгай^k.

⁵ Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг деп,
Дээргивис бүгү бурганнардан бедип турар деп билир мен^l.

^l 2 Чыл. 2:5; Ыд. ыр.
85:8; 94:3

⁶ Дээрги-Чаяакчы күзээн-не бүгү чүүлүн
дээрлерге-даа, черге-даа,

^m Ыд. ыр. 113:11

шупту дүп чок далайларга-даа кылып турар^m.

⁷ Ол булуттарны черниң кыдыг-кызыгаарындан
бөлүп эккеп, чаъс чаап турда, чаңныктарны чаяап,
Бодунуң шыгжамырындан хатты үндүр хадыдып турарⁿ.

ⁿ Иов 38:22;
Иер. 10:13; 51:16

⁸ Ол Египетке бүгү дун төлдерни – кижилерниин-даа,
мал-маганныын-даа – узуткап каапкан^o;

^o Хост. 12:29;
Ыд. ыр. 77:51

⁹ Египет чоннуң аразынга кайгамчык демдектерин көргүзүп,
оларны фараон биле ооң бүгү дүжүметтеринге удурланыштыр кылган^p.

^p Ы. х. к. 6:22

- ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы хөй чоннарны базып каан,
күчүлүг хааннарны өлүрүп каан^a.
- ¹¹ Амор хаан Сигонну, Васанның хааны Огту^b болгаш
Ханаанның бүгү күрүнелерин узуткап кааш^c,
¹² оларның черлерин Бодунуң израйль чонунга
өнчү кылдыр берипкен^d.
- ¹³ Дээрги-Чаяакчы,
Сээң адың кезээ мөңгедө артар!
Дээрги-Чаяакчы,
салгалдан салгал дамчып Сени кым-даа утпас!^e
- ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун чөптүү-биле шиидер
база Бодунуң чалчаларынче ээ көрнүр^f.
- ¹⁵ Өске чоннарның дүрзү-бурганнары –
алдын биле мөңгүндөн бүткөн, кижини холу шуткаан чүүлдер-дир^g.
- ¹⁶ Ол шуткумалдар аастарлыг-даа болза, чугаалавас;
карактарлыг-даа болза, көрбөс^h;
- ¹⁷ олар кулактарлыг-даа болза, дыңнавас;
оларның аастарында амыдыралдың тыныжы чок!ⁱ
- ¹⁸ Ындыг дүрзү-бурганнарны кылып турар,
оларынга идегээр бүгү улус
шак ол дүрзүлеринге дөмейлежи берзин!^j
- ¹⁹ Израиль чон, Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээ!
Аароннуң салгалы, Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээ!
- ²⁰ Левийниң аймаа, Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээ!
Дээрги-Чаяакчыдан коргар улус, Ону алгап-йөрөөңер!^k
- ²¹ Иерусалимде оран-савалыг Дээрги-Чаяакчы
·Сионга алгаттырып-йөрөөттирзин!^l
·Аллилуйя!
- 135** ¹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер; Ол ачылыг-дыр.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир^m.
- ² Бурганнарның Бурганынга өөрүп четтириңерⁿ.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- ³ Дээргилернин Дээргизинге өөрүп четтириңер.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- ⁴ Өндүр улуг кайгамчык чүүлдерни чүглө Бурган кылып турар^o.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- ⁵ Дээрлерни мерген угаан-биле Ол чаяап каан^p.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- ⁶ Кургаг черни суглар кырынга Ол чада салып каан^q.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- ⁷ Дээди чырымалды Ол чаяап каан^r.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- ⁸ Хүндүскү үени башкарары-биле хүннү Ол чаяап каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^a Ыд. ыр. 135:17-20

^b Сан. 21:21-35

^c Инс. 12:7-24

^d Ы. х. к. 29:8; Инс. 23:4;
Ыд. ыр. 77:55

^e Ыд. ыр. 101:13

^f Ы. х. к. 32:36

^g Ыд. ыр. 113:12-16

^h Ы. х. к. 4:28

ⁱ Иер. 10:14; Авв. 2:19

^j Иса. 44:9

^k Ыд. ыр. 21:24

^l Ыд. ыр. 131:13

^m Ыд. ыр. 105:1

ⁿ Ы. х. к. 10:17

^o Ыд. ыр. 71:18

^p У. ч. 3:19; Иер. 10:12

^q Иса. 44:24

^r Э. д. 1:16-18

⁹ Дүнеки үени башкалары-биле айны база сылдыстарны Ол чаяп каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^a Хост. 12:29;
Ыд. ыр. 77:51

¹⁰ Бурган Египеттин бүгү дун оолдарын узуткап^a, ону буурадып каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^b Хост. 12:51

¹¹ Израильди Египеттен Ол үндүрүп эккелген^b.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
¹² Израильди сунган холунун күчү-күжү-биле
Ол үндүрүп эккелген.

^c Хост. 14:21-22;
Ыд. ыр. 77:13

Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
¹³ Кызыл далайны Ол ийи чара аксыпкан^c.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
¹⁴ Израильди Ол далай ортузу-биле эрттире берген.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^d Хост. 14:27

¹⁵ Фараонну база ооң аг-шерин Кызыл далайже Ол дүжүр октапкан^d.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^e Хост. 15:22

¹⁶ Бурган Бодунун чонун ээн кургаг ховуга эдертип бар чыткан^e.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^f Ыд. ыр. 134:10-12

¹⁷ Улуг хааннарны Ол узуткап каан^f.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
¹⁸ Ат-сураглыг хааннарны Ол өлүрүп каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^g Сан. 21:21-26

¹⁹ Амор хаан Сигонну Ол өлүрүп каан^g.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^h Сан. 21:33-35

²⁰ Васанның хааны Огту Ол өлүрүп каан^h.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
²¹ Оларның ээлээн черлерин Ол биске өнчү кылдыр берип каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
²² Бодунун чалчазы израиль чонга черни өнчү кылдыр Ол берип каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

ⁱ Ыд. ыр. 105:10

²³ Базындырып чораан бисти Ол бодап келген.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
²⁴ Бисти дайзыннарывыстан Ол адырып хостап каанⁱ.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^j Ыд. ыр. 103:27

²⁵ Шупту дириг амытаннарга аыш-чемни Ол берип турар^j.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

²⁶ Дээрде саадаан Бурганга өөрүп четтиринер.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

^k Иез. 1:1; 3:15; 10:15

136 ¹ Вавилоннун хемнериниң кыдынгы^k
·Сионну сактып, ыглап-сыктап олурар турдуvus.

² Ол черде үнген талдарга
чадаганнарывысты азып кааптып, ойнавастаан бис.

³ Орта бисти тудуп аппаратан улус бистен ырлар негеп,
бисти дарлап турган улус – хөглээшкин негеп:
«Сионнун ырлары-биле биске аян тудунар!» – деп турган.

⁴ Хары черге Дээрги-Чаяакчының
ырларын канчап ырлажыр бис?!

⁵ Иерусалим, сенден ойталаар болзумза^a,
оң холум менден ойталазын;

^a Дан. 6:10

⁶ сени сагынмас болзумза,
Иерусалимни өөрүшкүмнүң эн бедии кылып албас болзумза,
дылым таалайымга чыпшына берзин^b.

^b Иов 29:10; Иез. 3:26

⁷ Дээрги-Чаяакчы,
Иерусалимниң буураан хүнүнде:
«Ону таваанга чедир үрегдеп бузуңар-ла!» – деп турган
эдом чонну кеземче чок арттырба^c.

^c Иса. 34:5; Иер. 49:7-22;
Иез. 25:12-14; 35:1-15;
Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16;
Мал. 1:3-4

⁸ Вавилон-кыс, хоозураар сен!^{*}
Биске кылган үүлгедиң дээш сеңээ чөптүг кеземчени^d
онааштырар кижии амыр-чыргалдыг!

^d Иса. 21:9; 47:1;

⁹ Сээң чаш төлдериниңи тудуп алгаш,
хая-дашка чуура шааптар^e кижии амыр-чыргалдыг!

Иер. 50:1; Ажыд. 18:6
^e 4 Хаан. 8:12; Иса. 13:16;
Наум 3:10

137 *Давидтин.*
¹ Бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сени алгап-мактап^f,
өске бурганнар мурнунга^g Сени алгап ырлап тур мен!

^f Ыд. ыр. 110:1

² Сээң ыдыктыг өргээңге сөгүрүп мөгөөр мен^h,
шынчың биле энерелиң дээш, адыңны алгап-мактап тур мен,
Бодуңнун сөзүңнү
бүгү аттардан өндүр улуг кылып каан болгай сен^{**}.

^g 1 Хаан. 5:3; 2 Чыл. 2:5;

Ыд. ыр. 85:8

^h Ыд. ыр. 27:2

³ Сени кый дээн хүнүмде, ол дораан харыылап,
сеткилимни күш киирер-дир сен.

⁴ Сээң аксы-сөзүң дыңнап кааш,
чер-делегейниң хааннары шупту Сени алгап-мактазын.

⁵ Дээрги-Чаяакчының алдарының өндүр улуун көргөш,
хааннар Оң оруктарын алгап ырлазын.

⁶ Дээрги-Чаяакчы эң өндүр бедик –
томаарааннарны-даа көрүп турар,
турамыкты-даа талыгырдан танып турар.

⁷ Бергелерге кызагдады бергенимде,
амы-тынныг арттырар сенⁱ, холуң менче сунуп,
ооң күчүзү-биле дайзыннарым килениңден
мени камгалаар сен.

ⁱ Ыд. ыр. 70:20

⁸ Дээрги-Чаяакчы мээң өжээним негээр!^{***}
Энерелиң кезээ шагда үстүп төнмес^j,
Бодуңнун ажил-херээң ара кагбайн көр.

^j Ыд. ыр. 105:1

* 136:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Хоозурадыкчы сен!» деп бижээн.

** 137:2 Өске бурунгу сөзүглелде бо домакты «Бодуңнун сөзүңнү Бодуңнун кандыг-даа адыңдан өндүр улуг кылып каан болгай сен» деп бижээн.

*** 137:8 Азы: «Дээрги-Чаяакчы меңээ ачы-буян хайырлап турар» (Ыд. ыр. 56:3 көр).

138

*Хөгжүм башкарыкчызынга.
Давидтии. Мизмор-ыр.*

- ^a Иер. 12:3
Дээрги-Чаяакчы,
Сен мени шылгап көргөн сен, эки билир сен^a.
- ^b 4 Хаан. 19:27
² Олуруп алганымны-даа, туруп келгенимни-даа билир сен,
бодалдарымны ырактан-на билип каар сен^b.
³ Орукка чорумда азы дыштанып чыдырымда,
мени шылгаар сен,
^c Иов 23:10; У. ч. 5:21;
Евр. 4:13
⁴ мээң баар оруктарым шуптузу Сеңээ билдингир^c.
⁵ Сөзүмнү чугаалап четтикпээнимде-ле,
Сен ону долузу-биле билир сен, Дээрги-Чаяакчы.
⁶ Артымдан, мурнумдан мени бүзээледин,
холунну менче салып алдың.
^d Рим. 11:33
⁷ Сээң билиң менээ кайгамчык онза,
аажок бедик – ону билип аар харыым чок^d.
- ^e Иер. 23:23-24; Иона 1:3
⁸ Сээң Сүлденден ырап кай баар мен,
Сенден дезип кай баар мен?^e
- ^f Иов 11:8; 26:6; Ам. 9:2
⁹ Дээрже үне бээр-даа болзумза, Сен ында сен;
алды оранга чыдып аар-даа болзумза, Сен база ында сен^f.
¹⁰ Даң хаязын чалгыннангаш,
далай ындынче ужуп чеде берзимзе безин,
¹¹ Сээң холуң мени аңаа чедип аар,
күштүг холуң мени орта тудуп аар.
¹² «Дүмбей караңгы мени чажырып аар,
хүн чыры менээ дүн бооп хуула бээр»
деп бодаан дижик мен.
- ^g Иов 34:21-22
¹³ ынчалзаяк дүмбей караңгы безин
мени Сенден чажырып шыдавас,
дүн безин хүн ышкаш чырыдар,
дүмбей караңгы Сеңээ чырык дег болур^g.
- ^h Иов 10:10-11
¹⁴ Мээң чүрээмни Сен чаяап каан сен,
иемниң хырнының иштинге
мени боттандырып тургускан сен^h.
¹⁵ Ол хире кайгамчык тургузуум дээш*
Сени мактап тур мен,
Сээң ажыл-херектерин кайгамчыктыг деп
сеткилим ылап-ла медеп билип тур.
- ⁱ Эккл. 11:5
¹⁶ Кажан мени чажыт черге чаяап турдаⁱ,
черниң ханызынга** чогаадып тургузуп турда,
мээң бүгү эът-сөөгүм Сеңээ илден турган.
- ^j Хост. 32:32;
Ыд. ыр. 55:9; Мал. 3:16
¹⁷ Сээң карактарың мээң боттанып орарымны көргөн;
менээ доктааткан хуусаа, чаңгыс-даа хүнү үнмээнде-ле,
бүрүнү-биле Сээң номуңда бижиттинген^j.

* 138:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Кайгамчыктың база сөгүрүшкүңгө төлөптиң дээш» деп бижээн.

** 138:15 Черниң ханызынга – ие кижини черге дөмөйлөй көрүп турар азы баштайгы кижини довурактан чаяаганын ынча деп туурап чадавас.

¹⁷ Сээң бодалдарыңны билип аарымның бергезин, Бурганым,
оларның эмге-тикчогун!^a

^a Ыд. ыр. 91:6

¹⁸ Оларны санап шенээр болзумза,
черниң элезининден-даа хой-дүр.
Оттуп келгеш, Сээң-биле хевээр-дир мен.

¹⁹ Бурганым, бузуттуг хейни өлүрүп каарың кай!^b

^b Иов 4:9; Иса. 11:4;
2 Фес. 2:8

А силер, өлүрүкчүлөр, менден ырап чоруңар!

²⁰ Олар Сеңгээ удур кара сагыштыг чугаалар чорудуп тур;
дайзыннарың хоозун меге чүүлдер чугаалап тур.

²¹ Сени көөр хөңнү чок улуска мээң база хөңнүм чок.

Дээрги-Чаяакчы,

Сеңгээ удурланып турар улусту көөр хөңнүм чок^c.

^c Ыд. ыр. 25:5; 118:158

²² Оларны шуут-ла көөр хөңнүм чок –
олар мээң дайзыннарым апарды.

²³ Мени шылгап көр, Бурганым,

сеткил-чүрээмни билип ал^d,

мени шенээш, дүвүрелимни билип ал.

²⁴ Човалаңга чедирер орукта*

эвес-тир мен бе – көрүп көр,

мөңгө орук-биле мени эдертип көр.

^d Ыд. ыр. 25:2

139 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызыңга.*
Мизмор-ыр. Давидтиң.

² Дээрги-Чаяакчы, бак кижиден мени камгала,
күш дөгээр улустан мени кадагала^e.

^e Ыд. ыр. 70:4

³ Олар – чүректеринде кара бодалдарлыг,
хүннүң-не чаалажыр чүткүлдүг улус-тур;

⁴ дылдарын, чылан ышкаш, шагарыңга

мергежидип турар улус-тур,

оларның эриннеринде ок-чыланнны дег хоран бар^f. *Сэла*

^f Ыд. ыр. 57:5-6;
Рим. 3:13

⁵ Дээрги-Чаяакчы,

бузуттуг хейниң холун менден чайлат,

буттарымны тендиңнедир сагыштыг

күш дөгээр улустан мени кадагала^g.

^g Ыд. ыр. 140:9

⁶ Адыргак улус меңгээ дузак чажыра салып каан,

бак хейлер оруумга четки чада салып,

буттарымга какпа салып каан^h. *Сэла*

^h Иов 18:8-10; Иер. 18:22

⁷ Дээрги-Чаяакчыга: «Сен – мээң Бурганым сен,
чалынган үнүмнү дыңна» – деп чугааладым.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, күчү-күштүг Камгалакчым,

Дээргим, тулчуушкун хүнүңде

бажымны камгалап турар сен.

⁹ Дээрги-Чаяакчы, бузуттуг улустуң күзээн чүвезин бербе,

* 138:24 Азы: «Дүрзү-бурганнарга мөгөөр орукта».

оларның кара сагыштыг бодалы боттанмазын –
оон башка идээргей бээрлер. *Сэла*

¹⁰ Мени бүзээлээн улустуң тейин
оларның бак аксы-сөзү шыва алзын.

^a Ыд. ыр. 10:6; 119:4; У. ч.
25:22

¹¹ Оларже оттуг көстер кээп дүшсүн^a,
олар ханы онгарже киир октадыпкаш, оон үнүп шыдавазын.

¹² Бак аас эдер кижичер-чүртка
быжыы-биле туруп шыдава болзун,
күш дөгээр кижини айыыл-халап аглап-сүрзүн.

¹³ Билир мен: Дээрги-Чаяакчы
базындырган улуска шын шииткелди,
түрөңги улуска чөптүг шииткелди үндүрер^b.

^b Ыд. ыр. 9:5

¹⁴ Ынчангаш чөптүг-шынныг улус Сээң адыңны мактаар,
мөзүзү эки улус Сээң хайгааралың адаанга чурттаар.

140 *Мизмор-ыр. Давидтин.*

¹ Дээрги-Чаяакчы, Сени кыйгырып тур мен:
дүрген чедип кел, Сени кый дээн үнүмче кулаанны ээктир.

² Мээң мөргүлүмнү, Сээң мурнуңга
айдызаар өргүл дег, хүлээп ал^c,
холумну өрү сунганым – кежээки өргүл дег болзун^d.

^c Хост. 30:7;
Ажыл. 5:8; 8:3-4
^d Хост. 29:41

³ Дээрги-Чаяакчы, аксымга таңныылдан тургузуп,
аксы-дылымның эжиин^e кадартып каг;

^e Ыд. ыр. 33:13; У. ч. 13:3;
Эккл. 12:4

⁴ мени бак сөстөр эдеринче,
бузут үүлгедикчилери-биле кады
кем-буруулуг херектер кылырынче ээлдирбейн көр,
оларның дойларынга киришпээн.

⁵ Ооң орнунга чөптүг-шынныг кижичер
мени сопсун – энерел болур;

^f У. ч. 25:12; 27:6

чемелезин – бажымга хора чедирбес
эки олива үзү дег болур^f.
А мен бузуттуг улустун үүлгедиглеринге удур
үргүлчү мөргүп чоруур мен.

⁶ Бузуттугларның баштыңчыларын хаядан дүжүр октаптар^g,
бузуттуг улус ынчан мээң сөстөрүмни дыңнап,
таарымчалыг сөстөр дээрин билип каар.

^g 2 Чыл. 25:12

⁷ «Черни чарып, үүрмектеп турары дег, бистиң сөөктеривисти
өлүглер оранының аксынче киир^h
тарадыр чажып турар» – дээрлер.

^h Иса. 5:14

⁸ А мээң карактарым
Сенче углай көрүп турарⁱ, Дээрги-Чаяакчы,
Сенден хоргада алдым, амы-тынымны үспейн көр!

ⁱ 2 Чыл. 20:12;
Ыд. ыр. 24:15; 122:1-2

⁹ Меңээ салган дузактан,

бузут үүлгедир улустуң какпаларындан мени чайладып көр^а.

¹⁰ Бузуттуглар шупту боттарының четкилеринге ораашын^б,
а мен кыдыы-биле эрте берейн.

^а Ыд. ыр. 139:5

^б Ыд. ыр. 7:16

141 *Маскил-ыр. Давидтин.* *Ооң куйга чаптып турган үезинге*

хамааржыр мөргүл^с.

¹ Дээрги-Чаяакчыны ыыткыр кыйгырдым,

Дээрги-Чаяакчыга мөргүп, кый дидим;

² Ооң мурнунга хомудал-дилээмни ажыдып бердим^д,

айыыл-халавымны чугаалап бердим.

³ Эр соруум кошкай бээрге;^е эртер оруумну Сен билир сен.

Чоруп турган оруумга дузак салып каан болду^ф.

⁴ Бодумнун чанымче көөрүмге, таныш эжим тывылбайн баар-дыр –

хоргадаар черим чок апарган-дыр,

мен дээш кым-даа сагыш човабайн турар-дыр.

^с 1 Хаан. 22:1; 24:3;

Ыд. ыр. 56:1

^д Ыд. ыр. 101:1

^е Ыд. ыр. 142:4

^ф + Ыд. ыр. 139:6

⁵ Дээрги-Чаяакчы, Сенден дуза дилеп алгырып:

«Сен – мээң хоргадалым сен,
дириглер ораныңга^г чурттаар үлүүм сен» – деп чугааладым.

⁶ Чалынган кыйгымны кичээнгейге ал – аажок куду көрдүрүп чор мен;
истеп-сүрген улустан мени камгала – олар менден күштүг-дүр^н.

⁷ Сээң адыңны мактаар кылдыр, хоругдалдан мени хоста^и.

Сен меңээ буян хайырлаарыңга,

чөптүг-шынныг улус мени долгандыр чыгып кээр.

^г Ыд. ыр. 26:13

^н Ыд. ыр. 17:18

^и Иса. 42:7

142 *Мизмор-ыр. Давидтин.*

¹ Дээрги-Чаяакчы, мөргүлүмнү дыңна,

чалынган үнүмнү кичээнгейге ал,
шынчын база чөптүүң ёзугаар меңээ харыыла;

² мээң-биле чаргы-чаалы кылбайн көр –

Сээң мурнунга кандыг-даа кижиге актыг бооп шыдавас!^ж

³ Дайзын мени истеп-сүрүп, черге чыпшыр таптай базып,
үе-дүпте өлгөн улус дег, караңгыга турарын албадап тур^к.

⁴ Эр соруум кошкай берди, чүрээм көжүй берди.

⁵ Шагда эрткен үелерни сактып ор мен^л,

Сээң шупту ажыл-херээңни,

холдарың-биле кылган ажыл-херээңни бодап ор мен.

⁶ Холдарымны Сенче өрү сундум:

кургаан чер сугже дег, сеткилим Сенче чүткүп тур^м. *Сэла*

^ж Иов 4:17; 9:2;

Эккл. 7:20; Рим. 3:20;

Гал. 2:16

^к Ыд. ыр. 87:7; Ыы. 3:6

^л Ы. х. к. 32:7;

Ыд. ыр. 76:6

^м Ыд. ыр. 41:2; 62:2

⁷ Дүрген меңээ харыылап көр, Дээрги-Чаяакчы,
амы-тыным үстүр деп барды, менден хая көрүнмейн көр,
оон башка хөөрже кире берген улуска дөмей апаар мен^н.

⁸ Эрген эрте энерелдиг харыынны

дыңнаар аргадан бер – идегелим Сенде болгай.

Эртер оруумну айтып берем –

сеткилимниң ханызындан Сеңээ мөргүп тур мен^о.

^н Ыд. ыр. 27:1; У. ч. 1:12

^о Ыд. ыр. 24:1

⁹ Дайзыннарымдан мени камгала, Дээрги-Чаяакчы, чаглактаныр черим Сенде болгай.

¹⁰ Күзел-соруунну күүседиринге өөредип каг, чүге дээрге Бурганым-дыр сен.

^a Неем. 9:20

^b Иер. 14:17

Ачылыг Сүлдең мени оргу-дески черлеп аппаратзын^a.

¹¹ Бодуңнун адыңны бодааш^b, мени амы-тынныг арттырып көр, Дээрги-Чаяакчы, чөптүүң-биле мени айыыл-халаптан адырып көр.

^c Ыд. ыр. 53:7

¹² Меңээ энерелдиң-биле дайзыннарымны узуткап каг^c, мени кызып-кыйган улустуң шуптузун кыргып-хыдып каг – чүге дээрге Сээн чалчаң-дыр мен.

^d Ыд. ыр. 17:3

143 *Давидти.* ¹ Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол – чалым-хаям^d,

Ол мээң холдарымны дайылдажырынга,

^e Ыд. ыр. 17:35

салааларымны – тулчурунга өөредип турар^e;

² Ол меңээ шынчы, Ол – мээң шивээм,

^f Э. д. 15:1; Ыд. ыр. 17:3

хоргадалым, камгалакчым, дозуг-камгалалым^f;

Оон хоргадап алыр мен,

Ол мээң чонумну* меңээ чагыртып берип турар.

^g Иов 7:17; Ыд. ыр. 8:5

³ Дээрги-Чаяакчы, кижиде деп кымыл ол, Сен ол дээш чүге сагыш човаар сен; кижиде амытан деп кымыл ол, Сен чүге ону бодап чоруур сен?^g

^h Иов 7:16;

⁴ Кижиде – хей-бус ышкаш^h,

оон назыны – чидип бар чыдар хөлеге дегⁱ.

ⁱ 1 Чыл. 29:15; Иов 14:2;

⁵ Дээрги-Чаяакчы! Кудай-дээриңни ээктир тырткаш, дүжүп келⁱ; дагларга дээвит – ыштагы бээр^k;

Ыд. ыр. 101:12;

^j 2 Хаан. 22:10;

⁶ чаңныңны кызаннадыпкаш, дайзыннарны тарадыр сывырывыт;

Ыд. ыр. 17:10; Иса. 64:1

Бодуңнун согуннарың адыпкаш^l, оларны девидедивит;

^k Ыд. ыр. 103:32

⁷ Бодуңнун холунну бедиктен сунгаш,

^l Ыд. ыр. 76:18

мени терең сугдан ушта тырт^m, хары улустуң холундан камгала.

^m Ыд. ыр. 68:15

⁸ Олар – мегечи, аксы-сөзү шынныг эвес улус-турⁿ.

ⁿ Ыд. ыр. 11:3

^o Ыд. ыр. 32:3; Иса. 42:10

⁹ Бурганым, Сеңээ чаа ырдан ырлап берейн^o,

эткир үннүг чанзыга үдеткеш, Сени алгап ырлаайн –

^p Ыд. ыр. 17:51

¹⁰ Сен хааннарга тиилелге шаңнап^p, Бодуңнун чалчаң Давидти хайыра чок хылыштан чайладып турар сен.

¹¹ Мени камгалап, хары улустуң холундан адыр –

олар – мегечи, аксы-сөзү шынныг эвес улус-тур.

^q Ыд. ыр. 127:3

¹² Чалыгы назынында оолдарывыс частып үнген үнүштер дег болзун^q, кыстарывыс – ордунуң уранчыды чазаан адагаштары дег болзун.

¹³ Аңмаарларывыс эриин ажыр янзы-бүрү тараа аймаа долзун,

одар-белчирилывиске кодан хоювус мун, түмен бооп өзүп-көвүдезин,

¹⁴ инек малывыс семирзин;

дайзыннарывыс бисти туттуруушкунче аппаратзын,

^r Иса. 3:25; Иер. 14:2

кудумчуларывыска ыы-сыгы дыңналбазын^r.

* 143:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Өске чоннарны» деп бижээн.

¹⁵ Шак ындыг чол эдилээн чон амыр-чыргалдыг.
Дээрги-Чаяакчы оларга Бурган болган чон амыр-чыргалдыг^a.

^a Ыд. ыр. 32:12

144 *Макталдың ыры. Давидтии.*

к ¹ Бурганым болгаш Хааным, Сени кымдан арттыр

(алеф) мактаар мен,

Сээң адыңны кезээ мөңгеде алгап-йөрээр мен.

ц ² Хүннүң-не Сени алгап-йөрээр мен,

(бет) кезээ мөңгеде Сээң адыңны алгап-мактаар мен.

л ³ Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг, алдар-макталга дыка төлептиг^b.

^b 2 Хаан. 22:4;

(гимел) Ооң өндүр бедиин билип аары болдунмас^c.

Ыд. ыр. 17:4; 47:2

^c Иов 5:9; 9:10

т ⁴ Салгалдан салгал дамчый улус Сээң ажил-херектериңни алгап-мактаар

(далет) база Сээң күчү-күжүннү медээлээр.

п ⁵ Олар Сээң өндүр бедик ат-алдарыңны медээлээр,

(хе) мен база Сээң кайгамчык ажил-херектериңни угаап бодаар мен.

г ⁶ Улус Сээң сүртенчиг ажил-херектериңниң

(вав) күчү-күжүн чугаалажы бээр,

мен база Сээң өндүр бедииңни чарлап чугаалаар мен^d.

^d Ыд. ыр. 77:4

д ⁷ Улус Сээң буяңнының элбээн үргүлчү алдаржыдып чугаалай бээр,

(зайин) Сээң чөптүүңнү алгап ырлай бээр.

п ⁸ Дээрги-Чаяакчы килеңнээчел эвес, кээргээчел,

(хет) ээ көрнүүчел болгаш элбек энерелдиг^e.

^e Хост. 34:6; Ыд. ыр. 85:5

т ⁹ Дээрги-Чаяакчы бүгү улуска буяңныг,

(тет) Ооң чаяганы бүгү чүүлдерге ээ-хайыралы илереп кээр.

й ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы, чаяалган шуптузу Сени алдаржытсын,

(йод) Сеңээ бердинген улус Сени алгап-йөрээзин,

ц ¹¹ Сээң Чагыргаңның алдарын суртаалдазын,

(каф) Сээң күчү-күжүннү дамчыдып чугаалазын.

л ¹² Кижиг төрөлгөтөн олардан Сээң күчү-күжүн дугайында

(ламед) база Сээң Чагыргаңның алдарлыг
өндүр бедииңни дугайында билип алзын.

д ¹³ Сээң Чагыргаң кезээ мөңгеде турар,

(мем) кижиг төрөлгөтөнниң бүгү салгалдарын хааннаар сен^f.

^f Ыд. ыр. 9:37; 101:13;

Ыы. 5:19

л ¹⁴ Дээрги-Чаяакчының чугаалааны бүгү сөстөргө бүзүрөп боор,

(нун) Ол Бодунуң чаяап кааны бүгү чүүлдеринге энерелдиг*.

ц ¹⁴ Кээп ужуп чыдар бүгү улуска Дээрги-Чаяакчы чөлөнгиш болур,

(самех) бүшкүйтүр бастырган бүгү улусту дорттай хөндүрөп^g.

^g Ыд. ыр. 145:8;

Лк. 13:11-13

у ¹⁵ Бүгү улустуң карактары Сенче ынаныштыг көөр,

(айин) Сен оларга аъш-чемни чогуур өйүңде бээр сен^h:

^h Ыд. ыр. 103:27

д ¹⁶ холуңну чада сунгаш, бүгү амылыгларның күзээн чүвезин

(не) хандырып, оларны тоттуурар сенⁱ.

ⁱ Ыд. ыр. 103:14, 28

з ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң бүгү оруктарыңга чөптүг,

(цаде) Бодунуң бүгү ажил-херектеринге энерелдиг.

* 144:13 Сөөлгү домак өске буруңгу сөзүглелде таварышпайн турар.

^a Ы. х. к. 4:7

^b У. ч. 10:24

᠖ ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Ону кый деп мөргүүр бүгү улуска –
(коф) шынны-биле Ону кый деп мөргүүрлерге – чоок^a.
᠗ ¹⁹ Оон коргар улустун күзээн чүүлүн Ол күүседип бээр^b,
(реш) оларның дуза дилээн кыйгызын дыңнап кааш, камгалаар.
᠘ ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Анаа ынак бүгү улусту
(шин) карактап-кадагалаар, а бузуттуг шупту улусту узуткап каар.

᠎ ²¹ Мээн аксы-сөзүм Дээрги-Чаяакчыны мактазын,
(тав) бүгү амылыглар Ооң ыдыктыг адын кезээ мөңгедө алгап-йөрээзин.

^c Ыд. ыр. 102:1; 103:1

^d Ыд. ыр. 103:33

^e Ыд. ыр. 117:8; Иер. 17:5

^f Ыд. ыр. 103:29;
Иса. 2:22

^g Ыд. ыр. 102:6; 106:9

^h Иса. 61:1

ⁱ Мф. 9:28-30

^j Ыд. ыр. 144:14;
Лк. 13:11-13

^k Хост. 22:21;
Ы. х. к. 10:18

^l Хост. 15:18;
Ыд. ыр. 9:35

^m Ыд. ыр. 91:2

ⁿ Ыд. ыр. 50:20; 68:36

^o Ы. х. к. 30:3; Иер. 32:37;
Иез. 34:13

^p Ы. х. к. 32:39

145 ¹·Аллилуйя!
Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны мактазын-на!^c
² Дириг чорааш, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаайн;
чурттап чорааш, Бурганымны алгап ырлайнд.^d

³ Эрге-дужаалдыг улуска идегевенер –
камгалалыңар кижилерден кээр деп ынанманар^e.
⁴ Кижини хөөкүй амызы үстүп, кара черже кире бээр,
боттандырап дээн бодалдары ол-ла дораан чиде бээр^f.

⁵ Израильдин Бурганының дузазын
көрүп турар кижини амыр-чыргалдыг!
Дээрги-Чаяакчыга –
Бурганынга идегээр кижини амыр-чыргалдыг!
⁶ Ол кижиниң Бурганы дээр, чер болгаш далайны
оларда бар бүгү чүүл-биле кады чаяган;
оон Бурганы кезээ мөңгедө шынчы,
⁷ базындырган улуска болчур, аштаан улуска аыш-чемни бээр^g.

Дээрги-Чаяакчы туттурганнарны хостаар^h,
⁸ Дээрги-Чаяакчы согурларның караан ажыдарⁱ,
Дээрги-Чаяакчы бүшкүктерни дорттай хөндүрер^j.
Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг улуска ынак.
⁹ Дээрги-Чаяакчы өскээртен келген улусту кадагалаар,
өскүс-чавысты, дулгуюк кадайны деткиир^k,
а бузуттуг улусту оруундан астыраар.
¹⁰ Дээрги-Чаяакчы кезээ мөңгедө хааннаар!^l
·Сион, сээң Бурганың салгалдан салгал дамчып хааннаар!
·Аллилуйя!

146 ¹·Аллилуйя!
Бистиң Бурганывысты алгап ырлаары ачылыг-дыр,
Ону алгап-мактаары эки болгаш тааланчыг-дыр!^m

² Дээрги-Чаяакчы Иерусалимни катап тудуп турарⁿ,
Ол тудуп аппаратан израиль чонну чыып эккээр^o.
³ Ол сеткил-хөңнү карарган улусту сегидип,
оларның балыгларын шарып берип турар^p.
⁴ Ол сылдыстарның санын билип,

оларның шуптузун аттары-биле адап турар^a.

^a Иса. 40:26

⁵ Дээргивис өндүр улуг, кедергей күчү-күштүг,
Ооң угааны хемчээл-кызыгаар билбес^b.

^b Иса. 40:28

⁶ Ол базындырган улусту өрү көдүрүп,
бузуттуг улусту черге чедир куду базып турар.

⁷ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтирип ырланар,
Бурганывыс мурнунга чадаганнап ырлап беринер^c.

^c 1 Чыл. 15:16

⁸ Ол дээрни булут-шывыг-биле дуглап, черже чаасты чагдырып^d,
дагларны оът-сиген-биле шып турар;

^d Ы. х. к. 11:14; Иов 5:10

⁹ мал-маганга база кыйгы салып алгырган кускун төлдеринге
аыш-чемни берип турар^e.

^e Иов 38:41

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы аыттың күш-шыдалын херекке албас^f;
кижиниң буттарының дүргени Аңа хамаан чок;

^f Ыд. ыр. 32:17

¹¹ а Оон коргар, Ооң энерелинге идегээр улус
Ооң сеткилинге кирер^{g*}.

^g Ыд. ыр. 32:18

147 ¹ Иерусалим хоорай,
Дээрги-Чаяакчыны алдаржыт-ла;
·Сион даг, Бурганыңны алгап-макта!

² Дээрги-Чаяакчы сээң хаалгаларыңның дээктерин быжыглап^h,
чурттакчы чонуңга ачы-буян хайырлап турар;

^h Неем. 7:3

³ сээң кызыгаарларың иштинге тайбыңны догуннадып,
сени эң-не эки кызыл-тас-биле тоттуруп турарⁱ.

ⁱ Ыд. ыр. 131:15

⁴ Ол Бодунуң айтышкынын черже чорудуп бээрге,
Ооң сөзү дүргени кончуг күүсеттинер.

⁵ Ол ак дүк ышкаш харны чада салыр,
хүл ышкаш хырааны черже тө чажар^j;

^j Иов 37:6; 38:29

⁶ дош-долузун черже даш ышкаш октап бадырар –
Ооң соогун шыдажыр кижиге бар бе?

⁷ А ынчан Ол Бодунуң сөзүн чорудупкаш, ол бүгүнү эргизиптер;
хадын көдүрүлдүр үрүптерге, суглар ага бээр.

⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Иаковка;
Бодунуң дүрүм-хоойлузун – Израильге медээлээр.

⁹ Өске кандыг-даа чонга Ол ынчаар кылбаан^k,
Ооң дүрүмнерин өске чоннар билбес^l.

^k Ы. х. к. 7:6; Ам. 3:2

^l Ы. х. к. 4:8

·Аллилуйя!

148 ¹ ·Аллилуйя!
Дээрги-Чаяакчыны кудайлардан алгап-мактанар,
Ону өрү дээрден алгап-мактанар!^m

^m Мф. 21:9; Лк. 2:14; 19:38

² Дээрги-Чаяакчының бүгү төлээлери,
бүгү аг-шерии, Ону алгап-мактанар!ⁿ

ⁿ Ыд. ыр. 102:20

³ Хүн биле ай, Ону алгап-мактанар!

* 146:11 Еврей сөзүглелде 146 болгаш 147 ырлар чангыс ырни тургузуп турар.

- Чайынналган хамык сылдыстар, Ону алгап-мактаңар!
^a Ы. х. к. 10:14
^b Э. д. 1:7
⁴ Дээрлерниң эң бедии^a база дээрлерниң кырында суглар^b, Ону алгап-мактаңар!
- ⁵ Олар шупту Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар чаяаттынган болгай^c, ынчангаш Ооң адын алгап-мактазын;
^c Ыд. ыр. 32:6; Евр. 11:3
⁶ Дээрги-Чаяакчы оларны кажан шагда, кезээ мөңгеде тургузуп каан, ажыр базаып болбас дүрүмүн оларга берген^d.
^d Иов 14:15; Ыд. ыр. 103:9
- ⁷ Дээрги-Чаяакчыны чер кырындан алгап-мактаңар: далайның улуг амытаннары биле дүп чок бүгү ээремнер^e,
^e Э. д. 1:21
⁸ чаңнык биле долу, хар биле бус-туман, Ооң айтышкынын күүседип турар шуурган^f,
^f Иов 37:6
⁹ даглар биле бүгү тейлер, чимистиг ыяштар биле бүгү пөштер,
¹⁰ аң-мең биле бүгү мал-маган, соястаарлар биле чалгынныг куштар,
¹¹ черниң хааннары биле бүгү чоннар, чагырыкчылар биле черниң баштыннары,
¹² аныяк оолдар-кыстар, кырган-чалыы – Ону алгап-мактаңар!
- ¹³ Олар шупту Дээрги-Чаяакчының адын алгап-мактазын. Чүгле чаңгыс Ооң адын кымдан-даа арттыр мактаан-дыр, Ооң чайынналчаа чер биле дээрден бедээн-дир^g.
^g Ыд. ыр. 8:2-3; 112:4
¹⁴ Ол Бодунун чонунуң күчү-күжүн көвүдеткен-дир, Аңаа бердинген бүгү улуска, Аңаа чоок израиль чонга макталды берген-дир! Аллилуйя!
- 149** ¹ Аллилуйя!
 Дээрги-Чаяакчыга чаа ырдан ырлап беринер^h,
^h Ыд. ыр. 32:3; Иса. 42:10
 Аңаа бердинген улустуң чыыжыңга¹ Ону алгап ырлаңар.
ⁱ Ыд. ыр. 110:1
² Израиль чон бодунун Чаяакчызы дээш өөрүп-хөглезин, Сионнуң улузу боттарының Хааны дээш өөрүп-байырлазын.
³ Ооң адын самнавышаан алгап-мактазын, тимпан* биле чадаганга үдеттирип, алгап ырлазын.
⁴ Дээрги-Чаяакчының сеткили Бодунуң чону дээш ханган болгай, Ол томаараан улусту, тиелелге хайырлап, каастаар.
⁵ Бурганга бердинген улус алдаржып, өөрүп-байырлазын, орун-дөжөөңге-даа чыткаш, өөрүп ырлазынⁱ.
^j Ыд. ыр. 62:7
⁶ Оларның аксы-сөзү Бурганны алгап-йөрөөзин;
 а холдарыңга аажок чидиг хылыш туттунзун –
⁷ олар өске чоннардан өжөөн негезин, өске аймактарны кезетсин;
⁸ оларның хааннарын хүлүп-бектезин, нояннарын демирлеп-кинчилезин –
^k Иса. 65:6
⁹ бижиттинген шииткелди оларга онааштырзын^k.

* 149:3 Тимпан – дүңгүрге дөмөйлөшкөк хөгжүм херексели.

Бнчаар кылыр болза, Аңаа бердинген улус алдаржыыр.
·Аллилуйя!

150 ¹·Аллилуйя!
Бурганны Ооң ыдыктыг өргээзинге мактаңар^a,
Ооң шивээзи болур бопурук дээрге^b Ону мактаңар!
²Күчүлүг ажил-херектери дээш, Ону мактаңар!
Өндүр бедии дээш, Ону мактаңар!

^a 1 Чыл. 15:16;

² Чыл. 5:12

^b Э. д. 1:6-8

³Эдиски үнү-биле үдеп^c, Ону мактаңар!
Чадаган болгаш чанзы-биле үдеп^d, Ону мактаңар!
⁴Тимпан-биле үдеп, самнап тургаш^e, Ону мактаңар!
Хылдыг хөгжүм-биле база лимби-биле үдеп, Ону мактаңар!
⁵Эткир үннүг кимвалдар-биле үдеп^f, Ону мактаңар!
Быткыр үннүг кимвалдар-биле үдеп, Ону мактаңар!
⁶Амы-тынныг бүгү чүве Дээрги-Чаяакчыны мактазын!
·Аллилуйя!

^c Бл. ыр. 97:6

^d Бл. ыр. 32:2; 70:22

^e Хост. 15:20

^f 1 Чыл. 15:19

Угаадыглыг чугаалар

Кирилде

Бо номнуң еврей ады үлегер домактар, чечен сөстөр, элдээрткен чугааларны көргүскен – түңнөп чугаалаарга, овор-хевирлер-биле долдунган янзы-бүрү өөредиглиг чугаалар-дыр. Угаадыглыг чугаалар ному дээрге израиль чоннуң мерген угаанныгларының мөзү-бүдүш өөредиглериниң база чагыг-сургаалдарының чыындызы-дыр. Оларның элээн хөйү эң мерген угаанныг израиль хаан Соломоннуң ады-биле харылзаалыг. Угаадыглыг чугаалар номунуң хевирин болгаш элээн хөй темалары эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүң өске чоннарының угаадыглыг чугааларынга дөмейлешкек. Ынчалза-даа еврей угаадыглыг чугаалар оларның Бургандан коргуушкунга (азы өскээр чугаалаарга, Дээрги-Чаяакчыга ханы хүндүлелге) болгаш амыдыралдың бүгү талаларынга Ооң хоой-луларын сагыырынга үндөзилеттинген бооп турары-биле ылгалдыг.

Ном үш кезектен бүткен. Эгезинде (1–9 эзелер) эки мөзүлүг, мерген угаанныг амыдырал дугайында өөредиглер кирген, оларның хөй кезиниң хевир-тургузуу ачазының оглунга чагыг-сургаалы дег. Мында ол ышкаш херээжен кижиниң овор-хевирин дамчыштыр көргүскен мерген угаанга мактал дыңналып турар. А мелегей амыдыралдың удурланышкак овор-хевирин будулчак херээжен-биле харылзаа ышкаш кылдыр көргүскен.

Номнуң дараазында кезээ (10:1–22:16) – «Соломоннуң чугааларының улуг чыындызы» – бодамчалыг, эки чаңныг, эки мөзүлүг болурун чагып-сургап турар кыска шүлүктөрдөн бүткен.

Номнуң үшкү кезээнче (22:17–31:31) «Мерген угаанныгларның чугааларының чыындызы», «Соломоннуң чугааларының бичии чыындызы» база израильчи эвес мерген угаанныгларның безин элээн каш чугаалары кирип турар. Номнуң төнчүзүндө бүдүштүг херээженге алгыш-йөрээл (31:10–31) кирген. Ол алгыш-йөрээл алфавиттиг акрошүлүк хевирлиг. Ындыг херээжен биле мерген угаанның овор-хевирин деңнеп болур – «Ооң үнези эртине даштардан бедик болгай».

Бо номда мерген угаанныг болгаш чөптүг-шынныг улус чедимчелиг болурун, а бузуттуг болгаш мелегей улус чайлаш чок өлүрүн катап-катап онзалап демдеглен турар. «Буруулугну Бурган торгаар, буянынгы чону алгаар» деп тыва үлегер домак-биле деңнеп көрүңер даан.

Угаадыглыг чугааларның ажык-дузасы

1 ¹ Давидтиң оглу, Израильдин хааны Соломоннуң угаадыглыг чугаалары бо-дур^a.

^a 3 Хаан. 4:31;
У. ч. 10:1; 25:1;
Эккл. 12:9

² Ол чугаалар мерген угаан биле сургаалды билип аарын күзээн, угаанныг сөс-бодалдың утказын билип алыксаан улуска херек;

³ олар бодамчалыг чорукту: чөптүг болгаш шынчы чорукту база эки мөзүлүг болурун^b шингээдип алыксаан улуска херек;

^b У. ч. 2:9
^c У. ч. 8:5

⁴ олар кенен сеткилдиглерниң сагынгыр боорунга^c,

аныяктарның билиглиг болгаш бодамчалыг боорунга херек;

⁵⁻⁶ оларны дыңнааш, мерген угаанныг кижини билиглерин көвүдөдип аар, а сарыылдыг кижини – элдээртигилг болгаш угаадыглыг чугааларны база мерген угаанныгларның сөс-бодал болгаш тывызыктырын билип аарынга херек арга-сүмени тывар.

^d Иов 28:28;
Ыд. ыр. 110:10;
У. ч. 8:13; 9:10; 16:6

⁷ Дээрги-Чаяакчыдан коргары – билигниң үнер дөзү^d.

Чүгле мелегей кижини мерген угаанны болгаш суртаалды херекке албас.

Бачытка дуурайладын аарындан кичээндириг

⁸ Оглум, ачаңның сургаалын дыңна,
аваңның өөредиин сагы^a,

^a У. ч. 6:20

⁹ ол сургаал биле өөредиг – сээң бөргүңге кадаар одага-дыр^b,
мойнунга азар каасталга-дыр.

^b У. ч. 4:9

¹⁰ Оглум, бачыттыглар сени дуурайлай берзе,
оларны эдербе^c.

^c Ы. х. к. 13:8; У. ч. 16:29

¹¹ Олар мынча дээрлер:

«Кады чоруул че, кедеп чыткаш, кижиден өлүрээли,
кем-буруу чок улусту кедеп, дозаалы!^d

^d Ыд. ыр. 9:30; 63:5;
Иер. 5:26

¹² Өлүглер ораны дег, бис оларны диригге-ле сыырыптар бис^e
олар – бүдүн-бүрүн боттары – тамыже кирген улус дег апаар^f.

^e Сан. 16:32-33;
Ыд. ыр. 123:3

¹³ Үнези улуг чүүл-бүрү эт-хөреңгиден үптөп,
оран-сававысты олча-тывыш-биле долдуруп аар бис.

^f Ыд. ыр. 27:1

¹⁴ Биске каттыжып, бистиң-биле бир баг боор сен,
тыпкан олчавысты деңге үлежир бис».

¹⁵ Оглум! Олар-биле орууң чаңгыс болбазын,
оларны эдереринден кичээн^g,

^g Ыд. ыр. 1:1;
У. ч. 4:14; 24:1

¹⁶ чүге дээрге олар бузутче маңнап,
хан төгөр дээш далажып бар чыдарлар-дыр^h.

^h У. ч. 6:18; Иса. 59:7;
Рим. 3:15

¹⁷ Куштар көрүп турда,
четки салган ажыы чок –

¹⁸ олар база улусту ынчалдыр кедээш,
боттарын боттары-ла узуткап аарлар.

¹⁹ Чазый-чилби үптөкчинин оруу муңгаш –
былаап алган олчазы ооң бажын чиирⁱ.

ⁱ У. ч. 15:27

Мерген угаанның улусту кый дээни

²⁰ Мерген угаан кудумчуда кый деп турар^j,
хоорайның шөлдеринде ооң үнү дыңзыг дыңналып турар;

^j У. ч. 8:1; 9:3

²¹ улус чыглыр хөлээзинниг черлерде ыткыр суртаалдап турар,
хоорай хаалгаларының чанында чугаалап турар:

²² «Кенен улус, чежеге дээр кенен сеткилдиинерге мага ханып кээр силер;^k
кочуургактар, чежеге дээр ыят чогунарга таалап кээр силер;^l

^j У. ч. 8:5

^l Ыд. ыр. 1:1; У. ч. 21:24

мелегейлер, чежеге дээр билигни көөр хөңнүнер чок бооп кээр силер?»

²³ Мээң чемелээшкинимче эргилип, дыңнап көрүнер –
сеткил-сагыжымны силерже сиңирип каар мен,
сөзүмнү силерге медеглээр мен.

²⁴ Мен кый деп турдум, а силер хая көрнү бердиңер;
холумну сунуп турдум, ынчалза-даа тооп көөр кижичок болду^m.

^m Иса. 65:12; 66:4;
Иер. 7:13

²⁵ Мээң хамык сүмелеримни хүлээп албайн бардынарⁿ,
чемелээшкинимни дыңнаар хөңнүнер чок болду.

ⁿ Ыд. ыр. 106:11

²⁶ Ындыг-дыр че, а мен база силер айбылга таваржырыңарга, шоодар мен,
коргуушкунга алзыптарыңарга, дорамчылап кочулаар мен^o.

^o Ыд. ыр. 2:4

²⁷ Кызаңнаашкынның чаъс дег, айбылдыг байдал силерге чедип кээр,

хат-казыргы дег, айбыл-халап силерни хөме таварыыр,
дарлал силерни чыттыр базып аар.

²⁸ Ынчан улус мени кый дээр, а мен харыылавам мени;
мени дилеп эгелээр, ынчалза-даа тыппас^a.

²⁹ Билигни көөр хөңнү чогу дээш,
Дээрги-Чаяакчыдан коргарын хүлээп албааны дээш;

³⁰ мээң арга-сүмемни дыңнаар хөңнү чогу дээш,
хамык чемелээшкинимни херекке албааны дээш –

³¹ олар боттарының херектериниң үре-түңнелин четтирерлер,
бодал-сагыжыңга хара бээрлер^b.

³² Чүге дээрге кенен улустуң дедир чаңы боттарының бажын чиир,
мелегей улустуң сагыш амыры боттарын узуткап каар.

³³ А мени тооп дыңнап турар кижикандыг-даа бузуттан кортпайн,
айбылга таварышпайн, амыр-шөлээн амыдыраар».

Ачазының оглунга чагыг-сургаалы

2 ¹ Оглум, мээң сөстөрүмни хүлээп ал
база чагыгларымны чүрээңге шыгжап ал^c;

² мерген угаанны кичээнгейлиг дыңна база
чүрээңни билишकिनче ээлдирип ал;

³ билигни кый де база
угаанны кыйгырып ал;

⁴ угаанны, мөңгүннү дег^d, диле база
эргине-байлак шыгжаан черни дег, истеп тып ал –

⁵ ынчан Дээрги-Чаяакчыдан коргары деп^e чүл ол дээрзин билип каар сен база
Бурган дугайында билигни тып аар сен.

⁶ Чүге дээрге мерген угаанны Дээрги-Чаяакчы хайырлаар^f,
билиг биле угаан Ооң аас-сөзүн дамчып кээр болгай.

⁷ Бурган эки мөзүлүг улуска тиилелгени белеткеп берген.
Ол – кем-буруу чок улустуң мурнунга турар камгалалы^g.

⁸ Ол чөптүг чоруктуң оруктарын камгалап турар
база Аңа бердинген улустуң оруун кадагалап турар^h.

⁹ Ынчан сен чөптүг болгаш шынчы чорукту, эки мөзүлүг боорунⁱ
база бүгү-ле буянын оруктарның дортун билип каар сен.

¹⁰ Чүге дээрге сээң чүрээңче мерген угаан сиңе бээр,
билиг – сеткилицге тааржы бээр.

¹¹ Бодамчалыг чорук сени камгалаар;
улуг угаан – кадагалаар.

¹² Мерген угаан сени бузуттугларның оруундан,
шын сеткилинден чугаалавам улустан кадагалаар.

¹³ Шак ындыг улус дүмбейниң оруктары-биле чоруур дээш,
дорт оруктан чайлай бээр.

¹⁴ Ол улус дээрге бузуттуг үүлгедиглер кылгаш, өөрүүр,
бузут биле бачытка таалаар^j,

¹⁵ ыргак оруктарда боттарының изин изеп^k,
бузутту эдерип чоруур улус-тур.

¹⁶ А оон ыңай мерген угаан өске кижикандайындан –

^a 1 Хаан. 8:18; Иов 27:8-9;
Иса. 1:15; Иер. 11:11;
Иез. 8:18; Мих. 3:4

^b Иер. 6:19

^c У. ч. 1:8

^d У. ч. 3:14

^e У. ч. 1:7

^f 3 Хаан. 3:9-12; Иак. 1:5

^g У. ч. 30:5

^h 1 Хаан. 2:9;
Ыд. ыр. 90:11

ⁱ У. ч. 1:3

^j У. ч. 10:23; 15:21;
Иер. 11:15

^k Ыд. ыр. 124:5; У. ч. 14:2

элзедип чугаалаар, ашактыг херээженден база кадагалаар^a.

^a У. ч. 6:24; 7:5; 23:27

¹⁷ Ол дээрge аныяандан кады чуртгаан эжин каапкан, Бурганының берген чагыын утгупкан херээжен-дир.

¹⁸ Ол херээженниң бажыңы – өлүмнүң какпазы-дыр, ооң оруу – өлүглер оранынче орук-тур^b.

^b У. ч. 5:5; 7:27

¹⁹ Ооң бажыңынче кирген кижиге дедир ээп келбес, амыдыралдың оруунче катап кирбес.

²⁰ Ынчангаш эки улустуң оруун эдер, чөптүг-шынныг улустуң изин исте.

²¹ Эки мөзүлүг улус чер-чуртка чурттаар, кем-буруу чок улус аңаа артып каар болгай^c.

^c Ыд. ыр. 36:11; Мф. 5:5

²² А бузуттуг улусту чырык черге амылыг арттырбас, кара сагыштыг улусту ооң кырынга узуткап кааптар^d.

^d У. ч. 10:30

3 ¹ Оглум, мээң өөредиимни утпа, чагыг-сүмемни чүрээңге шыгжап ал^e.

^e У. ч. 1:8

² Чүге дээрge олар сээң чурттаар үенни узадыр^f, назы-харынны немээр база амыр-чыргалыңны көвүдедир.

^f У. ч. 3:16; 4:10; 9:11; 10:27

³ Шынчы чоруун биле енерелиңни кагба: ону, каасталга ышкаш, мойнуңга астып ал^g база чүрээңге сиилбирлеп бижип ал^h –

^g У. ч. 6:21

^h У. ч. 7:3

⁴ ынчан Бурган болгаш улус сенче ээ көрнүр база эки кижиге деп санаар.

⁵ Дээрge-Чаяакчыга чүрээңниң ханызындан идегеⁱ, а бодунуң угааныңга ынанма.

ⁱ Ыд. ыр. 36:5

⁶ Кандыг-даа оруктап чоруп орзунза, Дээрge-Чаяакчыны билип аарын кызыт, Ол ынчан сээң орууну дорттап бээр^j.

^j У. ч. 11:5

⁷ «Мерген угаанныымны» деп бодава^k, Дээрge-Чаяакчыдан коргуп, бузуттан чайлап чор^l –

^k У. ч. 12:15; Иер. 9:23

^l Иов 28:28

⁸ ынчаар кылыр болзунза, мага-бодун бүрүнү-биле кадыкшып, күш кире бээр.

⁹ Бодунуң өнчү-хөрөңгиден база кандыг-даа дүжүдүңнүң башкылыындан Дээрge-Чаяакчыга берип, Ону алдаржыт^m;

^m Хост. 23:19; 34:26;

Ы. х. к. 26:2

¹⁰ сээң тараа шыгжаар аңмаарларың сыңышпастап, дола бээрⁿ, көгээржиктеринде чаа арага эрин ажыр төктүп турар апаар^o.

ⁿ Ы. х. к. 28:8

^o Мал. 3:10

¹¹ Оглум, Дээрge-Чаяакчының эдип-чазаар сургаалын хүлээвейн барба^p, Ооң чемелээшкинин халалыг диве.

^p Ыд. ыр. 93:12; Иов 5:17

¹² Дээрge-Чаяакчы Бодунуң ынак кижизин, ачазы эргим оглун дег, кеземчеге онаар болгай^q.

^q Ы. х. к. 8:5; 1 Кор. 11:32;

Евр. 12:6; Ажыл. 3:19

¹³ Мерген угаанны чедип алган кижиге база сарыылдыг апарган кижиге амыр-чыргалдыг.

¹⁴ Мерген угаанның ажыы мөңгүннүг болурундан канчап-даа дээрge, ооң үре-түңнели алдындан-даа үнелиг^r.

^r Иов 28:15;

У. ч. 8:19; 16:16

¹⁵ Мерген угаан эртине даштардан-даа аар өртектиг^s, күзээн чүүлдериниң кандызы-даа ооң-биле деңнежип шыдавас.

^s Иов 28:18; У. ч. 8:11

¹⁶ Ооң оң холунда – узун назын^t, а солагай холунда – байлакшыл биле алдар-хүндү бар^u.

^t У. ч. 3:2; 4:10; 9:11; 10:27

^u У. ч. 8:18; 22:4

^a Э. д. 2:9; 3:22;
У. ч. 11:30; 13:12; 15:4

^b Ыд. ыр. 103:24;
У. ч. 8:27; Иер. 10:12

^c Ыд. ыр. 135:5

^d Э. д. 7:11

^e Иов 36:27

^f У. ч. 10:9

^g Ыд. ыр. 90:12; У. ч. 4:12

^h Иов 11:19

ⁱ Ыд. ыр. 90:5

^j Гал. 6:10

^k Лев. 19:13;
Ы. х. к. 24:14-15

^l Ыд. ыр. 36:1;
У. ч. 23:17; 24:1; 24:19

^m Зах. 5:4; Мал. 2:2

ⁿ Иов 8:6; У. ч. 14:11

^o Ыд. ыр. 1:1

^p Иак. 4:6; 1 Пет. 5:5

^q У. ч. 1:8

¹⁷ Ооң оруктары тааланчыг-дыр,
ону олар шупту амыр-чыргалга чедире бээр-дир.

¹⁸ Мерген угаан ону кагбас улуска амыдыралдың ыяжы-дыр^a,
ооң-биле чарылбас улус амыр-чыргалдыг!

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Бодунун мерген угааны-биле
черни үндезилеп тургускан^b,

сарылы-биле дээрни доктаадып тургускан^c.

²⁰ Ооң билии башкаарга, дүп чок далайларның суу аттыгыш үнүп^d,
булуттар чаъс-шалыңны дүжүрүп турар^e.

²¹ Оглум, быжырымчалыг бодаар болгаш бодамчалыг чорукту кадагалап ал,
олар үргүлчү караң мурнунга турзун.

²² Олар ынчан сээң сеткилицге тынгарыышкын болгаш
мойнунга азар каасталган апаар.

²³ Ынчан сээң оруунга айыыл таварышпас^f,
а будун чүге-даа илдикпес^g.

²⁴ Чүден-даа кортпайн, удуп чыдып аар сен^h,
а удаан уйгуң – тааланчыг боор.

²⁵ Бузуттугларны манап турар, оларны хенертен таварыыр хай-халаптан
база өлүрүнден кортпаⁱ.

²⁶ Дээрги-Чаяакчы сээң талаңда болгай,
Ол сээң будунну какпадан чайладып чоруур.

²⁷ Бир кижиге ачы-буян көргүзер ужурлуг турган дижик сен.
Шыдаар-ла болзунза, аңаа ону көргүзеринден ойталава^j.

²⁸ Өске кижиге бээр ужурлуг чүвө бодунда бар болза:
«Чоруй бар, катап чедип кээр сен, даарта бээр мен» – диве^k.

²⁹ Сээң-биле каразыышкын чок чурттап турар кижиге удур
бак чүвө бодава.

³⁰ Сеңээ бак чүвө кылбаан кижиге-биле
чылдагаан чок черге чаргылдашпа.

³¹ Күчүлел кылып турар кижиге адааргава,
ооң оруун шилип алба^l.

³² Чүге дээрге кара сагыштыг кижиге Дээрги-Чаяакчыга бужар бооп көстүр,
а чөптүг-шынныг улус Ооң сеткилинге кирер.

³³ Бузуттуг кижиниң бажың-балгадынга
Дээрги-Чаяакчының каргыжы чедер^m,

а эки мөзүлүг улустуң оран-савазынга Ол ачы-буян хайырлаарⁿ.

³⁴ Ол кочуургак улусту шоодар^o,
а томаараан улуска ээ көрүүшкүнүн хайырлаар^p.

³⁵ Мерген угаанныг улус алдарга чедер,
а адыргак мелегей улус адын баксырадыр.

4

¹ Ажы-төлүм, ачаңарның сургаалын дыңнаңар,
угаан кирер дээш, кичээнгейлиг дыңнаңар^q.

² Буян сиңген өөредигни силерге берип турар болгай мен,
ол өөредимни уттуп, кагбаңар.

³ Мен база адалыг чораан мен,
авамның эрге-чассыг оглу турган мен.

- ⁴ Ачам мени мынча деп өөредип чораан^a:
«Мээң сөстөрими чүрээңге кадагалап ал,
чагыг-сүмемни сагып чор,
ынчан амы-тынныг артар сен^b.
⁵ Мерген угаан биле билип алыышкынны чедип ал,
сеңээ чугаалаан сөстөрими утпа, олардан соора барба.
⁶ Мерген угаанны кагба, ол ынчан сени камгалаар,
аңаа ынак апар – ол сени кадагалаар.
⁷ Мерген угаан эң чугула болур. Мерген угаанны чедип ал.
Кандыг-даа эт-хөреңги чыып чорзуңза, угаанны база чыып ал.
⁸ Мерген угаанны бедии-биле үнеле, ол сени өрү көдүрер,
бир эвес оон салдынмайн баар болзуңза – сени алдаржыдар^c.
⁹ Ол сээң бажыңга одагалыг бөрттү кедирер^d,
онза чараш оваадайны сеңээ эккеп бээр».
- ¹⁰ Мени дыңна, оглум, сөстөрими хүлээп ал,
ынчан сээң чурттаар чылдарың немежир^e.
¹¹ Мерген угаанның оруун сеңээ айтып берип тур мен,
дорт орук-биле сени эдертип бар чыдыр мен.
¹² Бар чыдар болзуңза, кылажың кызагдавас,
маңнаар болзуңза, илдикпес сен^f.
¹³ Сургаалымның аайындан эртпе, оон ойталавайн, кадагала,
чүге дээрге амыдыралың ында болгай^g.
¹⁴ Бузуттуг улустуң оруун эдербе,
бак улустуң изин истеве^h:
¹⁵ оларның оруундан өскээр эеп чоруй баргаш, олап кылаштава,
оон чайлай бергеш, чаны-биле эрте бер.
¹⁶ Бузут үүлгетпээн болза, олар удуп шыдавас;
бир-ле кижини буураашкыңга чедирбээн болза, оларның уйгузу келбесⁱ.
¹⁷ Олар кемниг херээниң хлевин чип,
күчүлелдин арагазын ижип турар болгай.
¹⁸ Чөптүг-шынныг улустуң оруу – даңның чырык хаяазы дег,
хүн эң-не бедииңге четкиже, улам-на чырып, херелденир^j.
¹⁹ А бузуттуг улустуң оруу – дүмбей карангы дег^k,
олар каая тептиге бээрин билбес.
- ²⁰ Оглум, мээң сөстөрими кичээңгейлиг дыңна,
чугаамче кулааңны ээктир.
²¹ Сөстөрими сеткилинден арлып чиде бербезиң,
оларны чүрээниң ханызыңга кадагалап ал.
²² Чүге дээрге мээң сөстөрими оларны тып алган кижиге – амы-тынны,
а ооң бүгү мага-бодунга – кадыкшылды берип турар^l.
²³ Чүрээни чүден артык камнап-кадагала,
чүге дээрге ол – амыдыралдың үнер дөзү-дүр.
²⁴ Меге сөстөрими бодундан чайлат,
аас-сөзүңнүң авыязың бодундан ырат^m.
²⁵ Сээң карактарың бурунгаар чиге көрзүн,
көрүжүң чүгле мурнуңче шиглезин.
²⁶ Сээң буттарың дорт оруктап чорзунⁿ,

^a 1 Чыл. 28:9^b Лев. 18:5; Иса. 55:3^c 1 Хаан. 2:30^d У. ч. 1:9^e У. ч. 3:2; 3:16; 9:11; 10:27^f У. ч. 3:23^g У. ч. 3:18^h Ыд. ыр. 1:1; У. ч. 1:15ⁱ Ыд. ыр. 35:5; Мих. 2:1^j Иов 11:17; 22:28;
Ыд. ыр. 96:11; Иса. 60:3;
Дан. 12:3; Мф. 13:43^k 1 Хаан. 2:9; Иер. 23:12;
Ин. 12:35^l У. ч. 14:30^m У. ч. 6:12ⁿ Евр. 12:13

ынчан оруктарың шуптузу айыыл чок болур.

^a Ы. х. к. 5:32; 28:14

²⁷ Оң-даа, солагай-даа талаже эгбе^a,
будунну бузуттан чайлат.

Самыраар чоруктан кичээндириг

5

¹ Оглум, мерген угаанымны кичээнгеилг дынна,
сарылымче кулаанчы ээктир^b –

^b У. ч. 4:20

² ынчан чүве эндевес чорукка бүргедир сен,
угаан-билигни кадагалап аар сен^c.

^c Мал. 2:7

^d У. ч. 2:16

³ Өске кижии кадайының аксы^d ары чигири дег чытталыр,
ооң чугаа-сөзү үстен чымчак^e.

^e Ыд. ыр. 54:22

⁴ Ынчалза-даа ол херээжен алызы барып ажыг чашпан бооп
база аажок чидиг хылыш бооп хуула бээр^f.

^f Эккл. 7:26

⁵ Ооң буттары өлүмче дүжүп бар чыдар,
а базымнары өлүглер оранынче шиглээн^g.

^g У. ч. 2:18; 7:27

⁶ Ооң оруу ону амы-тынныг арттырбас,
оруктары ол-бо чайгылып чоруурун ол боду-даа билбес.

⁷ Ам мени дыңнап көрүнер, ажы-төлүм,
мээң сөстөримни хүлээвейн барбаңар.

⁸ Шак ындыг херээженче чагдаваңар,
ооң бажыңының эргининче-даа чоокшулаваңар.

⁹ Оон башка бодуннуң күжүңнү – өске улус дээш;
амыдыраар хуусаанчы – кээргээр сеткил чок улус дээш төтчеглээр сен.

¹⁰ Сээн күжүң хары улусту тоттурар,
сээң күженишкининиң өске аалга баар.

¹¹ Эът-бодуң соглуп, харыксыраар өйде –
амыдыралыңның төнчүзүңде – халагың төп, ондап-остап:

¹²⁻¹⁴ «Чагыг-сургаалды хей-ле херекке албайн чораан-дыр мен,
чемелээшкинни мээң чүрээм хей-ле тоовайн чораан-дыр;
башкыларны тооп дыңнапас,
чагыг-сүме берген улусче кичээнгеил салбас чораан кончуумну!
Ам бичии-ле болза, улус мурнунга, хамык чон аразынга
бак атка кирерим ол-дур» – дээр сен.

¹⁵ Бодуннуң кудууңда сугну база
бодуннун сууң бажында сугну дозуп иш^h.

^h Сол. ыр. 4:15

¹⁶ Сээн сугларыңның кудумчуларга,
шөлдерге агып баткан херээ чүл?

¹⁷ Сугларың чүгле сээни болзун,
оларны өске улус-биле үлешпе.

¹⁸ Сээн сууң бажынга йөрээл доктаазын,
аныяаңда алган кадайың сеңээ өөрүшкүнү шаңназыңⁱ.

ⁱ Ы. х. к. 24:5

¹⁹ Ол – ынак мыйгааң, эргим элиң-дир,
ооң эргеледи сени бүгү назыңда хандырап,
ынакшылы – үргүлчү эзиртир.

²⁰ Чүү дээш өске кижии кадайынга хандыкшып,
ашактыг херээженче сыңныр сен, оглум?

²¹ Дээрги-Чаяакчыга кижиниң бүгү оруктары көскү болгай^a, кижиниң бүгү оруктарын Ол билир болгай.

²² Бузуттуг кижиге кем-буруузуунуң дузаанга туттуруп, бачыгтарынга ораажыр.

²³ Эдип-чазаар сургаалдың чедишпези ону узуткаар, а мелегей чоруунуң көвүдээни – оруундан астырар.

^a 2 Чыл. 16:9;
Ыд. ыр. 138:3; 118:168;
Иер. 16:17; 32:19

Ажыл-агыйга, амыдыралга херек сүмелер

6 ¹ Оглум! Өске кижиге дээш дагдынып^b, шак ол эжиң дээш хол тутчуп, хүлээнген болзунца, ² бодунуң-на сөзүң дээш дузакка киргениң ол-дур, бодунуң-на аас-сөзүң-биле туттуруп алганың ол-дур. ³ Өске кижиниң холунче кирген-дир сен, оглум.

Оон адырлып алыр дизе, мону кыл:

доп-дораан ол кижиниң мурнунче кээп дүжүп, ээрежип диле, чыда калба;

⁴ уйгу-дыжың уттувут, ийи караң шийбе;

⁵ аңчыдан дескен элик дег,

куш тудар кижиниң дузаандан ойлаан куш дег, тын менди үнерин бода^c.

^b Иов 17:3

^c Ыд. ыр. 90:3

⁶ Чалгаапай!^d Кымыскайка бар –

чүнү кылып турарын көргөш, оон өөренип ал:

⁷ даргазы-даа, чагырыкчызы-даа, хайгааракчызы-даа чок хирезинде,

⁸ ол чиир аыш-чегин чайын-на белеткеп аар-дыр, дүжүт ажаар өйде курлавырлай чыып аар-дыр^e.

⁹ Чежеге дээр чыргап чыдар сен, чалгаапай, оттур өй келбээн бе?^f

¹⁰ Ам-даа удуп-ноюрзап чыдар болзунца, ам-даа хөлестеп чыдар болзунца,

¹¹ тоянчы дег, ядарал сенче халдап кээр;

үптөкчи дег, түрегдел сенче халдап кээр^g.

^d У. ч. 10:26; 18:10

^e У. ч. 30:25

^f У. ч. 19:15

^g У. ч. 13:4; 24:33-34;
Эккл. 4:5

¹² Дүржөк, бузуттуг кижиниң аксындан меге черле дүшпес^h:

¹³ ол караан-даа база кааптарⁱ,

будун-даа тепсей кааптар азы холу-биле-даа имней кааптар.

¹⁴ Ооң чүрээнде – кара сагыш, ооң бодалында – үргүлчү-ле бузут бар,

ол каяа-даа алгыш-кырыш үндүрер.

¹⁵ Ооң уржуунда айбыл-халап ону хенерген хөмө таварааш, хензиг када шуут узуткап каар^j.

^h У. ч. 16:27

ⁱ У. ч. 10:19

^j Иса. 30:13

^k Иов 5:19; У. ч. 30:18

^l Ыд. ыр. 100:5;
У. ч. 16:5; 21:4

^m У. ч. 12:22; 17:7;

Ыд. ыр. 119:2

ⁿ Ы. х. к. 19:10

^o Э. д. 6:5; У. ч. 15:26

^p У. ч. 1:16; Иса. 59:7;
Рим. 3:15

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы алды чүүлдү көөр хөңнү чок, чедиги чүүл база Аңаа чүдек-бужар болур^k.

¹⁷ Олар бо-дур: адыыргак көрүш^l, мегечи дыл^m, актыг кижиниң ханын төгөр холдарⁿ,

¹⁸ кара сагыштыг бодалдар чажыраар чүрек^o, бузутче маңнаан буттар^p,

^a Хост. 20:16;
Ыд. ыр. 26:12

¹⁹ аксындан меге дүжүрбес, мегелеп херечилээр кижиа
база ха-дунмашкы улус аразынга алгыш-кырыш үндүрер кижиа.

Самыраарындан кичээндиришикин

^b У. ч. 1:8

²⁰ Оглум! Ачаңның чагыг-сүмезин утпа,
аваңның өөредиин сагы^b.

^c У. ч. 3:3

²¹ Оларны үргүлчү чүрээңге шыгжап чор,
каасталга дег, мойнуңга азып алгаш чор^c.

^d Ыд. ыр. 118:105

^e У. ч. 10:17

²² Олар сени кылаштап чоруңда – эдертир,
удуп чыдып аарыңга – кадагалаар,
оттуп кээриңге – сеңээ сүме кадар.

²³ Чагыг-сүме – чырыткы, өөредиг – чырык^d,

а эдип-чазаан сургаал – амыдыралче орук болгай^e.

^f У. ч. 2:16

^g Мф. 5:28

²⁴ Олар сени бак херэеженден,

өске кижиа кадайының элзедиглиг сөс-чугаазындан кичээндирер^f.

²⁵ Ол херэеженниң чараш-каазы-биле чүрээңни хөлзетпе^g,
ооң карактарының чивеңнээриңге дуурайлатпа.

²⁶ Самыын-садар херэеженниң өртээ – кескинди хлеб,
а өске кижиа кадайы дээш, үнелиг амы-тынның-биле төлээр сен.

²⁷ От хойлап алгаш, хевин өрттетпес кижиа бар бе?

²⁸ Изиг көс кырлап баскаш, будун өрттетпес кижиа бар бе?

²⁹ Өске кижиа кадайы-биле холбажып турар кижиа-биле
база ыңдыг болур: ол херэеженге дегген кижиа кеземче чок артпас.

³⁰ Бир кижиа аштай бергеш, хырнын тоттурар дээш оорланган болза,
улус ону дора көрбес*.

^h Хост. 22:4

³¹ А ол кижиа туттуруп алза,

чеди дакпыр кылдыр орнун тургузуп^h,
бажыңында бүгү өнчү-хөреңгизин ап бээр.

ⁱ Хост. 20:14

³² Ашактыг херэежен-биле самырап турар эрниң угааны четпес-тир –
бодунун өлүмүн белеткеп турар-дырⁱ.

³³ Ону манап турар чүве – эттедип-соктуруары, бак атка кирери,
ооң бужар-багы ам кажан-даа балалбас.

^j У. ч. 27:4; Сол. ыр. 8:6

³⁴ Демги херэеженниң ашаа хүннээнинден кылыы хайныр,

өжээн негээр хүнү кээрге, ол өршээл билбес^j,

³⁵ кандыг-даа садыы алырынга чөпшээрешпес

база чеже-даа хөй белек тутсуруңга, хайыра бодавас.

7

^k У. ч. 2:1

^l Лев. 18:5; У. ч. 4:4

¹ Оглум, мээң сөстеримни кадагала,
чагыгларымны чүрээңге шыгжап ал^k.

² Мээң чагыгларымны сагып чор – ынчан амы-тынныг артар сен^l,
өөредиимни карааң огу дег кадагала.

^m У. ч. 3:3

³ Оларны, билзек ышкаш, салааларыңга суп ал,
чүрээңге сиилбирлеп бижип ал^m.

⁴ Мерген угаанга: «Сен – мээң угбам сен» – деп,
а сарыылга: «Чоок кыс төрелим сен» – деп чугаала.

ⁿ У. ч. 2:16

⁵ Өске кижиа кадайындан – элзедип чугаалаар херэеженден
ынчалдыр камгаланыр сенⁿ.

* 6:30 Азы: «Бир кижиа аштай бергеш, хырнын тоттурар дээш-даа оорланыр болза, улус ону дора көрбес деп бе?»

- ⁶ Бир-ле катап бажыңымның соңгазындан бакылап,
ооң хана-карактарын өттүр көрө берген мен.
- ⁷ Ынчан бир-ле угааны четпес аныяк оолду
кенен кижилер аразындан^a, аныяк-өскөн аразындан эскерип каан мен. ^a У. ч. 1:4
- ⁸ Ол бир херээженнин чурттап турар кудумчузун кежип,
ооң бажыңынче бар чыткан.
- ⁹ Хүн ажып, имиртинней бергенде^b;
дүн дүжүп, дүмбей карангы апарып турда болган чүве. ^b Иов 24:15
- ¹⁰ А демги херээжен аңаа уткуй үнүп келди –
самыын-садар херээженниң хевин кеткен^c, оптуг-кажар, ^c Э. д. 38:14-15
- ¹¹ шуугаазынныг, доскел чок
база бажыңынга олулар хөңнү чок херээжен болду:
- ¹² ол бирде – кудумчуга, бирде – хоорай шөлдериңге,
бир болза – азыг бүрүзүңге улус кедээр турган^d. ^d У. ч. 23:28
- ¹³ Ол херээжен аныяк оолду сегирип алгаш,
ошкап-чыттап, ыядыр арын чогу-биле мынча деп турду:
- ¹⁴ «Мен бөгүн кылыр бооп азааным
эп-найырал өргүлүн* боттандырдым.
- ¹⁵ Ынчангаш сеңээ уткуй үнүп келдим,
дилеп чорааш, сени тып алдым.
- ¹⁶ Орун-дөжэмни хевис шывыглар болгаш
Египеттен эккелген чараш пөстөр-биле шып алдым.
- ¹⁷ Чыдар дөжэмни мирр, алоо, корица дээр
чаагай чыттыг үнүштер-биле айдызап алдым^e. ^e Ыд. ыр. 44:9
- ¹⁸ Бээр кирип кел, эртенге чедир мага хандыр эргеленчип-чассытчыылы,
ынакшылдан ханып-таалап чыдаалы.
- ¹⁹ Ашаам бажыңда чок, ырак орукче үнүпкен-не болгай;
- ²⁰ ол акшалыг хавын ап алган, ай ортузунга чедир ээп келбес-даа».
- ²¹ Ол херээжен хөй оптуг аргалар-биле дуурайлап,
эптиг-ээлдек чугаазы-биле көгүдүп аарга^f, ^f У. ч. 5:3; 6:24
- ²²⁻²³ аныяк оол доп-дораан ону эдерип чорупкан.
Ооң ынчаар кылганы – шарының соктурар черинче бар чыдары дег,
хүлбүстүң окка өкпе-баарын үзе аттырары аяже баары дег**
- база куштуң амы-тынындан чарлырын билбейн, дузакче ужары дег болган^g. ^g Эккл. 9:12
- ²⁴ Ынчангаш, ажы-төлүм, ам мени дыңнаңар,
сөстөримче кичээнгейден салыңар:
- ²⁵ силерниң чүрээнер ындыг херээженниң оруунче ээй тыртпазын,
ооң оруктарын изеп, азып-тенивенең!
- ²⁶ Хөй-ле улус ооң чижи болуп, өлгөн болгай,
дыка хөй улусту ол узуткаан болгай.
- ²⁷ Ооң бажыңы – өлүглер оранынче,
өлүмнүң турар черинче аппаар орук-тур^h. ^h У. ч. 2:18; 5:5

* 7:14 Эп-найырал өргүлү – ол өргүл Бурган биле кижиниң эп-сеткилдин көргүзөр турган (Лев. 7:11-21 көр). Өргүл салган улус ооң соонда өргүл малының эддиниң кезин ап, бойлаар турган.

** 7:22-23 Бо сөстөрниң утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Мелегей кижини өөрөдир каасталга дег» деп бижээн.

Мерген угаанның өртемчейге ужур-утказы

^a У. ч. 1:20-21; 9:3

8

¹ Мерген угаан кыйгырып турар эвес бе?^a

Сарыйылдың үнү дыңналып турар эвес бе?

² Мерген угаан орук чанында тей бажында – оруктарның белдиринде туруп алган-дыр.

³ Ол хоорайже кирер эжик аксында, хаалга чанында кыйгырып тур:

⁴ «Улус-чон, силерни кый деп тур мен, кижиге төрөлгөтөнни кыйгырып тур мен!

^b У. ч. 1:4, 22

⁵ Кенен улус, сагынгыр бооп көрүңөр^b,

а мелегей улус – угаан кирип алыңар.

⁶ Дыңнанар, мээң чугаалаар чүвем чугула,

аксымдан алыс шынның чугаа үнер;

⁷ мээң дылым алыс шынны сөглээр,

а бузуттуг, бужар сөстү аксы-дылым кажан-даа этпес.

⁸ Мээң шупту чугааларым чөптүг,

оларда кара сагыштыг-даа, меге-даа чүве чок;

⁹ олар дөгере угаанныг кижиге тодаргай,

билиг чедип алган улуска билдингир.

¹⁰ Мээң сургаалымны – мөңгүнден,

а билиимни – арыг алдындан бедик үнеленер^c.

^c Ыд. ыр. 18:11; 118:127;
У. ч. 3:14

¹¹ Мерген угаан эртине даштардан каас-чараш болгай,

^d У. ч. 3:15

күзеп чоруурунар бүгү чүве ооң-биле деңнежиپ шыдавас^d.

¹² Мен дээрге Мерген угаан-дыр мен,

кажараашкын-биле кады турар мен,

билиг биле бодамчалыг чорукту чедип ап тур мен.

^e У. ч. 1:7; 9:10; 16:6

¹³ Дээрги-Чаяакчыдан коргары^e – бузутту көөр хөңнү чогу-дур^f.

^f Ыд. ыр. 96:10

Бодун өрү көрдүнер, адыыргаар чорукту,

бузуттуг орукту база мегечи аас-сөстү^g көөр хөңнүм чок.

^g У. ч. 4:24; 6:17

¹⁴ Менде – арга-сүме бар, менде – чедишкин бар,

мен – угаан-дыр мен, күш база мээң таламда^h.

^h Эккл. 7:19

¹⁵ Мээң ачымда хааннар хааннап,

чагырыкчылар чөптүг чорукту доктаадып турар,

¹⁶ мээң ачымда чагырыкчылар, нояннар

болгаш черниң бүгү баштынчылары* чагырып турар.

ⁱ Ыд. ыр. 90:14; Ин. 14:21

¹⁷ Меңээ ынак улуска мен база ынак менⁱ,

^j Мф. 7:8

мени дилеп турар улус – тып алыр^j.

^k У. ч. 3:16; 22:4

¹⁸ Байлакшыл-даа, алдар-хүндү-даа мээң-биле кады^k,

төнчү билбес эртине-байлак болгаш чөптүг чорук база.

¹⁹ Мээң эккээр үре-түңнелим арыг алдындан дээр,

мээң дүжүдүм – арыг мөңгүнден үнелиг^l.

^l У. ч. 3:14; 16:16

²⁰ Чөптүг чоруктуң оруу-биле,

шынчы чоруктуң изи-биле бар чыдар мен:

²¹ меңээ ынак улусту эктин ажыр шаңнаар мен,

оран-савазын эртине-байлак-биле чык долдуар мен.

* 8:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Бүгү чөптүг-шынның баштынчылар» деп бижээн.

- 22 Дээрги-Чаяакчының чаяап кылган бүгү-ле чүүлдеринин мурнунда,
 үе-дүпте-ле Ооң оруунуң эң эгези бооп турган мен^a. ^a Иов 28:27; Ажыд. 3:14
- 23 Мен хамык үе-шагның эгезинде, үе-дүпте-ле,
 чер-делегейниң боттанырының бетинде-ле тывылган мен.
- 24 Дүп чок далай болгаш элбек суглуг суг баштары чок турда-ла,
 төрүттүнген мен;
- 25 дагларны-даа, тейлерни-даа тургуспаан турда, төрүттүнген мен^b. ^b Иов 15:7; Ыд. ыр. 89:3
- 26 Дээрги-Чаяакчы ол өйде черниң делгемнерин-даа,
 черниң доврак-доозунунуң баштайгы доозунчугажын-даа чаяваан турган.
- 27 Кажан Ол дээрлерни тургузуп турда, мен аңаа турган мен^c; ^c У. ч. 3:19
- кажан далайның кырынга дээрлер биле черни аңгылаар төгерикти
 шыйып турда;
- 28 кажан дээрге булуттарны быжыглап турда^d, ^d Э. д. 1:6
- дүп чок далайның агып үнген дөстөрүн быжыглап турда;
- 29 кажан далайны суглар ашпас кылдыр,
 ооң хемчээлин доктаадып турда^e ^e Э. д. 1:9, 10; Иов 26:10
- база черни тудуп турар үндезиннерни доктаадып турда^f – ^f 1 Хаан. 2:8;
- 30 мен Ооң чанынга тудугжу* бооп турган мен, Ыд. ыр. 23:2; 101:26;
- хүннүң-не өөрүшкү-маңнай бооп, 103:5
- Ооң мурнунга үргүлчү өөрүп-хөглөп турган мен –
- 31 Ооң чер-делегейи дээш өөрүп-хөглөп,
 кижиге төрөлгөтөн дээш өөрүп-байырлап турган мен.
- 32 А ам мени дыңнаңар, ажы-төлүм:
 мээң изим базар улус амыр-чыргалдыг!^g ^g Ыд. ыр. 118:1; 127:1
- 33 Сургаалымны дыңнаңар, ынчан мерген угаанныг апаар силер,
 ону хүлээвейн барбанар.
- 34 Мени дыңнап турар, мээң эргиним чанынга үргүлчү манап турар,
 эжиимден караан салбас кижиге амыр-чыргалдыг!
- 35 Мени тып алган кижиге – амы-тынны тып алган-дыр^h ^h У. ч. 3:18; 4:22
- база Дээрги-Чаяакчының ээ көрүүшкүнүн чедип алган-дырⁱ. ⁱ У. ч. 18:23
- 36 А меңээ удурланыр кижиге бодун боду чок кылып турар:
 мени көөр хөңү чок болуру дээрге-ле өлүмге ынак болуру-дур».

Мерген угаанның болгаш мелегей чоруктуң кыйгырылглары

- 9** 1 Мерген угаан бажыңын туткаш,
 чеди адагашты тургузуп алган.
- 2 Эът-чемин, чаагай амданнның арагазын белеткеп^j, ^j Сол. ыр. 8:2
- столунга делгей салып алган.
- 3-4 Бодунуң чалчаларын хоорайның улуска көскү черлеринден:
 «Кенен улус, меңээ кире дүжүңер!» –
 деп кыйгырзын дээш^k айбылап чорудупкан. ^k У. ч. 1:20; 8:1
- Угаан кирбээн улуска ол мынча деп турар:
- 5 «Бээр келиңер, мээң аыш-чемимни чооглаңар,
 чаагай амданнның арагамны ижиңер!» ^l Ин. 7:37
- 6 Кенен чоруктан адырлыңар, ынчан амы-тынның артар силер,

* 8:30 Азы: «Кижизиткен чаш төлү» азы «Кижизидикчи».

угаанның оруу-биле чоруур силер.

⁷ Кочуургак кижини эдип-чазаар болзунца, сени бак сөглөп кааптар, бузуттуг кижини чемелээр болзунца, сени бакка бораар.

⁸ Кочуургак кижини чемелеве, оон башка сени көөр хөңнү чок апаар;
харын мерген угаанныг кижини чемеле – ол сенээ ынак апаар^a.

⁹ Мерген угаанныг кижини чагып-сурга – ол оон-даа мерген угаанныг апаар, чөптүг-шынныг кижини өөрөт – ол оон-даа хөй билиглиг апаар^b.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчыдан коргары – мерген угаанның үнер дөзү ол-дур^c, ыдыктыг Бурганны билип аары – сарыыл ол-дур!

¹¹ Мээң – Мерген угаанның – ачымда амыдыралың хуусаазы немежир, назының узаар^d.

¹² Мерген угаанныг болзунца, бодунга ажыктыг, а кочуургак болзунца, бодунуң шорун-дур».

¹³ Мелегей чорук – бардам, шуугаазынныг, билир чүвези чок херээжен дег^e.

¹⁴ Ол бажыңының эжииниң чанында сандайга, бүгү хоорайга көскү кылдыр олуруп алгаш,

¹⁵⁻¹⁶ чаны-биле эртип-дүшкөн, бодунуң оруу-биле бар чыдар шупту улусту:

«Кенен улус, меңээ кире дүжүңер!» – деп кыйгырып турар:

Угаан кирбээн улуска ол мынча деп турар:

¹⁷ «Оорлап алган сугну ижерге – амданныг^f, чажырып алган хлебти чиирге – таптыг!^g»

¹⁸ А дыңнап турар улус ол херээжен оларны өлүг сүнезиннер аразынче кый деп турарын-даа, ооң аалчылары алды оранның ханызында барган дээрзин-даа билбес.

Соломоннуң улуг чыындызы

10 ¹ Соломоннуң угаадыглыг чугаалары бо-дур^h.
Мерген угаанныг оол ачазын өөртүрⁱ,

а мелегей оол авазын муңгарадыр^j.

² Бузуттан келген байлакшылдың ажык-дүжүү чок,

а чөптүг-шынныг чорук өлүмден камгалаар^k.

³ Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг кижини аштатпас^l,

а бузуттуг кижиниң күзээн чүүлүн таптай базып кааптар.

⁴ Кылыр чүве чок холдар ядаралга чедирер,

а кызымак холдар байыдар^m.

⁵ Чайны өттүр ажылдаар кижини – угаанныг,

а дүжүт ажаалдазын эрттир удуп каар кижиниң ады баксыраар.

⁶ Чөптүг-шынныг кижиниң бажын алгыш-йөрээлдер каастаар,

а бузуттуг улустуң аас-сөзү кара сагыжын чажыраар.

⁷ Чөптүг-шынныг кижиниң ат-сураа алгыш-йөрээлдиг,

а бузуттуг кижиниң ады чиде бээрⁿ.

⁸ Мерген угаанныг кижини чагыгларны тооп дыңнаар,

а мелегей чүве чугаалаар кижини буурап дүжер.

⁹ Кем-буруу чок орук-биле бар чыдар кижиге айыыл халдавас^o,

а бодунуң оруктарыңга будалып чоруур кижиниң херектери билдингир апаар^p.

^a Ыд. ыр. 140:5

^b Мф. 13:12; Мк. 4:25

^c Иов 28:28;
Ыд. ыр. 110:10; У. ч. 1:7

^d У. ч. 3:2; 3:16; 4:10; 10:27

^e У. ч. 7:11

^f У. ч. 5:15

^g У. ч. 20:17

^h У. ч. 1:1; 25:1

ⁱ У. ч. 15:20; 29:3

^j У. ч. 17:21, 25

^k У. ч. 11:4, 6

^l Иов 4:7;
Ыд. ыр. 33:10-11; 37:25;
У. ч. 13:25

^m У. ч. 21:5

ⁿ Иов 18:17; Ыд. ыр. 33:17

^o Ыд. ыр. 22:4; У. ч. 3:23

^p У. ч. 28:18

- ¹⁰ Карак базып^a, бузутче кыйгырар кижги хилинчекти ээкээр;
мелегей чүве чугаалаар кижги буурап дүжер.
- ¹¹ Чөптүг-шынныг кижиниң аас-сөзү – амыдырал хайырлаар суг бажы^b,
а бузуттуг улустуң аас-сөзү кара сагыжын чажырар.
- ¹² Кижилерге хөңнү чок чорук алгыш-кырышты өөскүдөр,
а ынакшыл бар болза, бүгү хомудалдарны өршээп боор^c.
- ¹³ Угаанныг улустуң аас-сөзүнден мерген угаан бодараар,
а угааны четпес улустуң ооргазынга дүжер шыкпыыш тыпты бээр^d.
- ¹⁴ Мерген угаанныг улус билиглиин чажырар,
а мелегей кижиниң аас-сөзү буураашкынга чедирер^e.
- ¹⁵ Бай-шыырак кижиниң өңчү-хөренгизи – шивээ дег^f,
а ядыыларның түрегдели – бузундулар дег.
- ¹⁶ Чөптүг-шынныг кижиниң алыр төлевири ону амы-тынныг арттырар,
а бузуттуг кижиниң ажык-кончаазы ону бачыгтче киирер^g.
- ¹⁷ Чагыг-сургаалды эдерери – амыдыралче орук-тур^h,
а чемелээшкинни хүлээвес кижги аза бээр.
- ¹⁸ Өжээннежиишкин чажырар кижиниң аас-сөзү мегеден бүткен;
хоп-чип тарадып чоруур кижги – мелегей.
- ¹⁹ Хөй сөстүгдө, бачыгтан чайлаары болдунмасⁱ,
а угаанныг кижги белен сөс ышкынмас^j.
- ²⁰ Чөптүг-шынныг кижиниң дылы арыг мөңгүн дег үнелиг,
а бузуттуг улустуң чүректери көңгүс өртег чок.
- ²¹ Чөптүг-шынныг кижиниң аас-сөзү хөй улусту кадагалаар,
а мелегей улус угааны четпезинден узуткаттынып каар^k.
- ²² Дээрги-Чаяакчының ачы-буяны кижини байыдар,
ооң-биле кады хилинчек келбес*.
- ²³ Мелегей кижги бак үүлгедиг кылырын оюн-хөг деп бодаар^l,
а сарыылдыг кижги мерген угаанга өөрүүр.
- ²⁴ Бузуттуг улуска коргуп чоруур чүвези чедер^m,
а чөптүг-шынныг улустуң күзелдери чогуп бүдөрⁿ.
- ²⁵ Хат-шуурган хөме таварыырга, бузуттуг кижги чок апаар^o,
а чөптүг-шынныг кижиниң үндезин-дөзү мөңгедө быжыг^p.
- ²⁶ Чалгаа кижги^q ону айбылаан улуска –
ааста ажыг амдан дег база карак өйгөн ыш дег.
- ²⁷ Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижги үр амыдыраар^r,
а бузуттуг улустуң назыны кызырлыр^s.
- ²⁸ Чөптүг-шынныг кижиниң манаашкын-идегели өөрүшкү-биле бүдөр,
а бузуттуг улустуң идегели өлүп төнер^t.
- ²⁹ Дээрги-Чаяакчы кем-буруу чок кижиге хоргадал болур,
а бузут үүлгедир улусту Ол чок кылып каар.
- ³⁰ Чөптүг-шынныг кижги кезээ мөңгедө тендиш дивес,
а бузуттуг улус чырык чер кырынга чурттап артып шыдавас^u.
- ³¹ Чөптүг-шынныг кижиниң аас-сөзү мерген угаанны чугаалаар^v,
а бузут чугаалаар кижги узуткаттырар.
- ³² Чөптүг-шынныг улус таарыштыр чугаалап билир,
а бузуттугларның аксы-дылы кара сагыштыг.

^a У. ч. 6:13^b Ыд. ыр. 35:10;
У. ч. 13:14; 14:27; 16:22^c Иак. 5:20; 1 Пет. 4:8^d У. ч. 19:29; 26:3^e У. ч. 18:7^f У. ч. 18:12^g У. ч. 11:19^h У. ч. 6:23ⁱ Мф. 12:36^j У. ч. 17:27; Эккл. 5:2^k Ос. 4:6^l У. ч. 2:14; Иер. 11:15^m Иов 3:25; Иса. 66:4ⁿ Ыд. ыр. 144:19^o Иов 21:19; Мф. 7:27^p У. ч. 12:3^q У. ч. 6:6^r У. ч. 3:2; 3:16; 4:10; 9:11^s Ыд. ыр. 54:24^t Иов 8:13; У. ч. 11:7^u У. ч. 2:21-22^v Ыд. ыр. 36:30;
У. ч. 15:28

- 11** ¹ Меге дензи Дээрги-Чаяакчыга бужар бооп көстүр,
а шын дензи шойлары Аңаа таарымчалыг^a.
- ² Турамык чорукту бак атка кирери чыпшыр сүрүп чоруур^b,
а томаарыыр чоруктуң эдеринчизи – мерген угаан.
- ³ Эки мөзүлүг улусту оларнын кем-буруу чогу баштап чоруур,
а кара сагыштыг улусту оп-мегези узуткап каар^c.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчының килениниң хүнү кээрге,
байлакшыл дузалап шыдавас^d,
а чөптүг-шынның чорук өлүмден камгалаар^e.
- ⁵ Кем-буруу чок улустун чөптүг-шынның чоруу дорт оруктап
эдертип аппаар^f,
а бузуттуг кижиге бодунуң бачыдындан өлүп калыр^g.
- ⁶ Эки мөзүлүг улусту чөптүг-шынның чоруу камгалаар^h,
а кара сагыштыг улус кем-буруулуг күзээшкиннериниң дузаанга туттулар.
- ⁷ Бузуттуг кижиниң идегели ооң-биле кады өлүр;
бак улустун ынаныжы* база кырлып калырⁱ.
- ⁸ Чөптүг-шынның кижиге айыылдан чайлаар,
а бузуттуг кижиге ол айыылга таваржыр^j.
- ⁹ Бужар-бак кижиниң аас-сөзү чанында кижини узуткаар,
а чөптүг-шынның улус билии-биле камгаланыр.
- ¹⁰ Чөптүг-шынның улус эки чурттаар болза, хоорайның чону өөрүп-хөглээр^k,
а бузуттуг улус өлүп-чидер болза – өөрүшкүден алгыржыр.
- ¹¹ Хоорай эки мөзүлүг улустун алгыш-йөрээлдери-биле тургустунар,
а бузуттуг улустун аас-сөзү-биле буступ дүжер^l.
- ¹² Угааны четпес кижиге эжин бак сөглээр,
а угаанның кижиге ыттавайн эрттириптер.
- ¹³ Шуугаар кижиге өске улустун чажыттарын ажыдар^m,
а шынчы кижиге чаңгыс-даа сөс ышкынмас.
- ¹⁴ Чагыг-сургаал чокта, чон кырлып каар,
а чөвүлекчилерниң саны хөй болзаⁿ, чон камгалал алыр.
- ¹⁵ Өске кижиге дээш дагдынып турар кижиге бодунче айыыл халдадыр,
а дагдынары-биле далашпас кижиге айыылдан чайлаар.
- ¹⁶ Бүдүштүг херэежен ат-алдарга чедер,
а ажылгыр улус** байлакшылды чедип алыр.
- ¹⁷ Эннередиг кижиге бодунга ажык-дуза чедирер,
а каржы-хажагай кижиге бодунга айыыл халдадыр.
- ¹⁸ Бузуттуг кижиниң шаңналы – хоозун,
а чөптүг-шынның чорук тарыыр кижиге^o алыс шын шаңналды алыр.
- ¹⁹ Чөптүг-шынның чорук амыдыралче орук изээр,
а бузут сүрер кижиге өлүмчө бар чыдар^p.
- ²⁰ Кара сагыштыг улус Дээрги-Чаяакчыга бужар бооп көстүр,
а кем-буруу чок улус Ооң сеткилинге кирер^q.
- ²¹ Кем-буруулуг кижиниң кеземче алыры чайлаш чок^r,
а чөптүг-шынның улустун үре-салгалы айыылдан адырлыр^s.
- ²² Угаан чок херэеженниң чараш-каазы

^a Лев. 19:36;

Ы. х. к. 25:13;

У. ч. 16:11; 20:10; 20:23;

Иез. 45:10

^b У. ч. 16:18; 18:13; 29:23^c У. ч. 13:6^d Иов 36:19; Иез. 7:19;

Соф. 1:18

^e У. ч. 10:2^f У. ч. 3:6^g Эсф. 7:9; Ыд. ыр. 7:16;

Дан. 6:24

^h У. ч. 13:6ⁱ Иов 8:13; У. ч. 10:28^j У. ч. 21:18^k Эсф. 8:15; У. ч. 29:2^l У. ч. 29:8^m У. ч. 20:19ⁿ У. ч. 15:22; 20:18; 24:6^o Ос. 10:12; Гал. 6:8^p У. ч. 10:16^q Ыд. ыр. 118:1^r У. ч. 16:5^s Ыд. ыр. 111:2

* 11:7 Азы: «Байлакшылга ынаныры» азы «Күш-шыдалга ынаныры».

** 11:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Түрлүг улус» деп бижээн.

хаван хаайында алдын сырга дег.

²³ Чөптүг-шынныг улустуң күзел-бодалы буян бооп хуула бээр,
а бузуттуг улустуң идегели Дээрги-Чаяакчының килеңинге чедирер.

²⁴ Бир кижиге харам чогу-биле үлөп-даа бергеш, немелделиг болур,
а өске кижиге хөлүн эрттир харамнангаш, камнап-даа алза, каражадап үнер^a.

^a У. ч. 13:7; 2 Кор. 9:6

²⁵ Ачы-дузалыг кижиге чедимчелиг болур^b,

^b Ыд. ыр. 111:9

өске улустуң суксунун хандырган кижиге боду база суксавас.

²⁶ Тараазын шыгжап алгаш, сатпас кижиге чоннуң каргыжы чедер,
а садып турар кижиге алгыш-йөрөөлдиг болур^c.

^c Э. д. 42:6

²⁷ Буян дилээр кижиге ээ көрүүшкүннү чедип алып,
а бузутче чүткүүр кижиге ону бодунче халдадыр^d.

^d Эсф. 7:9; Ыд. ыр. 7:16;
У. ч. 26:27; Дан. 6:24

²⁸ Байлакшылынга идегээр кижиге – тайып ужар^e,

^e Ыд. ыр. 48:7

а чөптүг-шынныг улус ногаан бүрү ышкаш частып үнер^f.

^f Ыд. ыр. 91:13

²⁹ Бодунуң өг-бүлөзинче айыыл халдаткан кижиниң алып үлүү –
хат дег хоозун;

мелегей кижиге мерген угаанныг кижиниң кулу апаар.

³⁰ Чөптүг-шынныг кижиниң үрезининден амыдыралдың ыяжы^g өзүп үнер,
мерген угаанныг кижиге улустуң сеткил-чүрөөн бодунче хаара тудар.

^g Э. д. 2:9; 3:22;
У. ч. 3:18; 13:12; 15:4

³¹ Чөптүг-шынныг кижиге шаңналын бо черге ап алып болганда,
бачыттыг, бузуттуг улус кеземчени албан алып^h.

^h 1 Пет. 4:18

12 ¹ Эрте-билигге ынак кижиге чагыг-сургаалга база ынак,
а чемелээшкини көөр хөңнү чок кижиге мириттели бээрⁱ.

ⁱ У. ч. 15:10

² Буянныг кижиге Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер,
а кара сагыштыг кижиге Аңаа буруу шаптырар.

³ Кижиге бузуттуу-биле быжыг туруш чок,
а чөптүг-шынныг кижиге чайгылыш чок дазыл-дөстүг^j.

^j У. ч. 10:25

⁴ Бүдүштүг кадай^k – ашаанга ат-алдар дег,

^k Руф. 3:11;

а бужар кадай – ооң сөөк-даяан иридер аарыг дег^l.

У. ч. 18:23; 31:10

⁵ Чөптүг-шынныг кижиниң бодалында – чөптүг чорук,

^l У. ч. 14:30

а бузуттуг кижиниң угаанында – кара сагыш^m.

^m Мф. 12:35

⁶ Бузуттуг улустуң чугаа-сөзүнүн артында хан төгүксээн күзел чаштынганⁿ,
а чөптүг-шынныг улусту аас-сөзү камгалаар^o.

ⁿ Ыд. ыр. 9:30; 63:5;

Иер. 5:26

^o У. ч. 14:3

⁷ Бузуттуг улус буураарга, олардан чүү-даа артпас,
а чөптүг-шынныг улустуң оран-савазы быжыг туруштуг.

⁸ Кижини угаанныг чугаа-сөзү алдаржыдар,
а кем-буруулуг бодалдары – бужартадыр.

⁹ Адыргап чорааш, аш-чем чок артарынга көörde,
ат-сураг чок чорааш, чалчалыг боору* дээр.

¹⁰ Чөптүг-шынныг кижиге мал-маганынга-даа чүү херегин билир^p,
а бузуттуг улустуң хайыралаан сагыжы безин каржы-дошкун.

^p Ы. х. к. 25:4

¹¹ Черин болбаазыраткан кижиниң хырны тодуг,
а хоозун күзел-бодал сүрген кижиниң угааны четпес^q.

^q У. ч. 28:19

¹² Бузуттуг кижиге улусту кара сагыжының какпазынга тудуп аарын бодаар,
а чөптүг-шынныг улустуң дазылындан өзүмнер үнер.

¹³ Бузуттуг кижиге меге чүве чугаалааш, туттуруп аар^r,
а чөптүг-шынныг кижиге айыылдан чайлаар^s.

^r Ыд. ыр. 58:13; У. ч. 18:7

^s У. ч. 21:23

* 12:9 Азы: «Бодунга боду чалча боору».

^a У. ч. 13:2; 18:21

^b Иса. 3:10; Иер. 22:15

^c У. ч. 3:7

^d У. ч. 29:11

^e У. ч. 14:5

^f Ыд. ыр. 56:5

^g У. ч. 4:22

^h У. ч. 19:9

ⁱ Ыд. ыр. 90:10

^j У. ч. 6:17

^k У. ч. 13:16

¹⁴ Кижиге бодунуң чугаа-сөзүнүн буянның дүжүдүн ажаап аар^a, ооң кылган күш-ажылы шаңнал бооп, орнун эгидер^b.

¹⁵ Тенек кижиге бодунуң оруун шын деп бодаар^c, а мерген угаанның кижиге арга-сүмени дыңнаар.

¹⁶ Тенек кижиге бодунуң килеңин^d улус мурнунга доп-дораан көргүзөр*, а кажараан кижиге дорамчылалды дыңнаваан бооп, эрттирип каар.

¹⁷ Шынны чугаалаан кижиге – чөптүг херечи-дир, а мегелеп херечилээр кижиге кара сагыжын чугаалаар^e.

¹⁸ Хоозун чугаа хылыш ышкаш балыглап боор^f, а мерген угаанның улустуң аас-сөзү – экиртир шынарлыг^g.

¹⁹ Шынның сөстөр – кезээ мөңгедө артар,

а мегечи дыл – хензиг өйдө артар^h.

²⁰ Өзү кара улустуң чүрээнде – кара сагыш,

а тайбың тарыкчыларының чүрээнде – өөрүшкү бар.

²¹ Чөптүг-шынның кижиге-биле кандыг-даа бак чүвө болбасⁱ, а бузуттуг улусту бажын ажыр айыыл бүргээн болур.

²² Мегечи кижиниң аас-сөзү – Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл^j, а шынын чугаалаар улус Ооң сеткилинге кирер.

²³ Кажараан кижиге бодунуң билин чажырап,

а мелегей улус бодунуң мелегейин көзүлдүр делгээр^k.

²⁴ Кызымак улустуң холу – улусту чагырап,

а чалгаа холду албадап ажылдадыр.

²⁵ Сагышсырал кижиниң чүрөөн шагзырадыр,

а эки сөс – хөглөдир.

²⁶ Чөптүг-шынның кижиге эжинге шын орук айтыр,

а бузуттуг улустуң оруктары оларны астырап.

²⁷ Чалгаа кижиге олча-тывыш чок артар,

а кызымак кижиге бай-шыдалдыг чурттаар.

²⁸ Кижини чөптүг оруу амыдыралче аппаар,

ооң чедире бээр черинде өлүм турбас.

13 ¹ Оглуңуң мерген угааны ачазының эдип-чазаан сургаалындан тыптыр, а кочуургак кижиге¹ чемелээшкин дыңнап шыдавас.

² Кижиге бодунуң чугаа-сөзүнүн буянның үрө-түңнелин четтирер^m,

а кара сагыштыг улус күчүлел-биле амыдыраар.

³ Аас-сөзүн оваарымчалыг ажыглаар кижиге амы-тынын кадагалап аарⁿ,

а аас-сөзүн тыртып шыдавас кижиге бодун узуткап аар.

⁴ Чалгаа кижиге чеже-даа күзөп-манаарга, чүү-даа чок боор^o,

а кызымак улустуң хырны тодар.

⁵ Чөптүг-шынның кижиге мегени көөр хөңнү чок,

а бузуттуг кижиге бужар-бак херектер кылыр.

⁶ Актыг кижиниң оруун чөптүг-шынның чоруу кадагалаар^p,

а бачыттыг кижини кем-буруузу оруундан астыраар^q.

⁷ Бир кижиге, хол даяң боду, бай-шыдалдыг бооп,

а өске кижиге, хөй байлакшылдыг боду, яды бооп баажыланыр^r.

⁸ Бай кижиге бодунуң байлакшылы-биле амы-тынын садып хостаар,

а яды кижиге кажан-даа кыжаныг дыңнавас.

^l У. ч. 1:22; Ыд. ыр. 1:1

^m У. ч. 12:14; 18:21

ⁿ У. ч. 12:13; 21:23

^o У. ч. 6:9-11; 21:25

^p У. ч. 11:6

^q У. ч. 11:3; 19:3

^r У. ч. 11:24

* 12:16 Азы: «Тенек кижиге килеңи-биле бодун доп-дораан көргүзүп аар».

- ⁹ Чөптүг-шынныг улустун чырыы өөрүшкүлүг хып турар,
а бузуттуг улустун чырыткызы өжүп каар^a. ^a Иов 18:5-6; 21:17
- ¹⁰ Хоозун кижиге турамык чоруу-биле чүглө алгыш-кырыш үндүрер^b,
а арга-сүмө дыннаар улус мерген угаанны тып алыр. ^b У. ч. 28:25
- ¹¹ Хей черден келген акша-хөреңги чиде бээр,
а күш үндүрүп, бичиилеп чыгганы – немежир.
- ¹² Үр бүтпээн идегел чүректи хилинчектээр,
а бүткөн күзел – амыдыралдың ыяжы-дыр^c. ^c Э. д. 2:9; 3:22;
У. ч. 3:18; 11:30; 15:4
- ¹³ Чугаалаан сөстү тооп көрбөс кижиге бодун узуткап аар,
а чагыгны хүндүлээр кижиге шаңнал алыр*.
- ¹⁴ Мерген угаанныг кижинин өөредии – амыдырал хайырлаар суг бажы^d;
өлүмнүн дузаандан адырлыр арга. ^d Ыд. ыр. 35:10; У. ч. 10:11
- ¹⁵ Шынныг угаан кижиге ээ көрүүшкүннү шаңнаар,
а кара сагыштыг кижинин оруу өлүмгө чедирер**.
- ¹⁶ Кажараан кижиге бүрүзү бодун угаанныг алдынар,
а мелегей кижиге бодунун сээденин нептередир^e. ^e Эккл. 10:3
- ¹⁷ Бак элчи айыылга таваржыр***,
а шынчы айбычы экиртиишкин эккээр^f. ^f У. ч. 25:13
- ¹⁸ Сургаалды хүлээвээн кижиге түрегдел көөр база бак атка кирер,
а чемелээшкинни хүлээп алган кижиге алдар-хүндүгө чедер^g. ^g У. ч. 15:31-32; Эккл. 7:5
- ¹⁹ Күзелдин бүдери – сеткилди тааладыр;
мелегей кижиге бузуттан адырлырын эң бак деп көөр.
- ²⁰ Мерген угаанныг улус-биле эдеришкеш, мерген угаанныг апаар сен,
а мелегейлер-биле эштешкеш, айыылдан чайлавас сен.
- ²¹ Бачыттыг улусту бузут истеп-сүрер,
а чөптүг-шынныг улустун шаңналы буян болур.
- ²² Эки кижинин өнчү-хөреңгизи үре-салгалынга артар,
а бачыттыг кижинин байлакшылы чөптүг-шынныг кижинин
холунга кирер^h. ^h Иов 27:16; У. ч. 28:8
- ²³ Яды улустун дүжүдү элбек-даа болза,
ону хоойлу-дүрүм чок чорук оорлап аппаар****.
- ²⁴ Шыкпыыжын камнаар кижиге оглунга бак чүвө күзээни ол,
а оглунга ынак кижиге ону угаан киир кезедир чүткүлдүгⁱ. ⁱ У. ч. 19:18; 22:15; 23:13;
29:17
- ²⁵ Чөптүг-шынныг кижинин хырны тодуг,
а бузуттуг улустун хырны куруглаар^j. ^j У. ч. 10:3
- 14** ¹ Мерген угаанныг херээжен аалын быжыглаар,
а мелегей херээжен ону боду-ла үрегдеп бузар.
- ² Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижиге – дорт оруктап,
а Ону херекке албас кижиге – ыргак-дагыр оруктап чоруур^k. ^k У. ч. 2:15
- ³ Мелегей кижинин бодунун аас-сөзү кымчылаар*****,
а мерген угаанныг улусту чугаа-сөзү кадагалаар^l. ^l У. ч. 12:6
- ⁴ Шарылар чок черде аңмаарлар куруг,

* 13:13 Азы: «Амырап-чыргаар».

** 13:15 «Өлүмгө чедирер» деп сөстөрнү өске бурунгу сөзүглелде «Кезээ мөңгед» деп бижээн.

*** 13:17 Азы: «Айыыл эккээр».

**** 13:23 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Сөөлгү домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Чамдык улус хоойлу-дүрүм чогуңдан кырлыр».

***** 14:3 Азы: «Мелегей кижинин адыргак аас-сөзү шыкпыыш дег».

- а күш-шыдалдыг шарылар барда, дүжүт элбек.
⁵ Шынчы херечи мегелеп чугаалавас,
^a Хост. 23:1; У. ч. 12:17
 а мегелеп херечилээр кижиге аксындан меге дүжүрбес^a.
⁶ Кочуургак кижиге мерген угаанны дилээш-даа, дөмей-ле тыппас,
^b У. ч. 15:14
 а угаангыр кижиге билигни белен шингээдип алыр^b.
⁷ Мелегей кижиден ырадыр тур,
 оон угаанныг аас-сөс черле дыңнавас сен.
⁸ Кажараан кижиниң мерген угааны – бодунуң оруун билиринде,
 а мелегей улустуң сээдеци – оп-мегезинде.
⁹ Мелегей улус кем-буруу дээш өргүлдерни* шоодар,
 а эки мөзүлүг улус Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер.
¹⁰ Кижиниң муңгаралын чүгле чүрээ билир,
 ооң өөрүшкүзүн-даа үлежип шыдаар өске улус тывылбас.
¹¹ Бузуттуг улустуң оран-савазы хоозураар,
 а эки мөзүлүг улустуң аалы чечектелир^c.
^c У. ч. 3:33
¹² Бир-ле орук дорт ышкаш сагындырар-даа болза,
 адак соонда өлүмгө чедире бээр^d.
^d У. ч. 16:25
¹³ Каттырып хөглөп-даа турунда^e, чүрээң саргып аарып боор,
^e Экл. 2:2
 өөрүшкүнү муңгарал-даа солуп боор^f.
^f Лк. 6:25
¹⁴ Шынчы эвес кижиге үлгедии-биле чүү чүвеже бар чытканыл –
 ону чедип алыр,
 а эки кижиге ажил-херектери дээш шаңнадыр.
¹⁵ Кенен кижиге дыңнаан чүвезинге-ле бүзүрей бээр,
 а бодамчалыг кижиге базым бүрүзүн ыяк бодап алыр.
¹⁶ Мерген угаанныг кижиге оваарымчалыг болгаш, бузуттан чайлай бээр,
 а мелегей кижиниң бардамы дам баар, туразы улам-на улгадыр.
¹⁷ Ажынчак кижиге мелегей чоруктар кылыр,
 кара сагыштыг кижини улус көөр хөңнү чок.
¹⁸ Кенен улуска онаажыр үлүг – мелегей чорук,
 а бодамчалыг улус билии-биле алдаржыыр.
¹⁹ Бак улус – буянныг улуска,
 бузуттуг улус – чөптүг-шынныг кижиниң хаалгазынга сөгүрүүр^g.
^g Э. д. 42:6; 1 Хаан. 2:36
²⁰ Ядыы кижини кожазы безин кижиге деп санавас^h,
^h У. ч. 19:7
 а бай кижиге ынак улус эңмежокⁱ.
ⁱ У. ч. 19:4
²¹ Кожазын бак көөр кижиге – бачыт үлгеткени ол,
 а ядыы улуска ачы-дузалыг кижиге амыр-чыргалдыг^j
^j Ыд. ыр. 40:2; У. ч. 29:7
²² Өзү кара улус оруундан азар,
 а буян тарыыр улуста шынчы эңерел бар.
²³ Карак кызыл ажылдан кезээде орулга кээр^k,
^k У. ч. 21:5
 а хоозун чугаадан чүгле каража үнер.
²⁴ Мерген угаанныг улустуң ат-алдары – байлакшылы ол,
 а мелегей улустуң каасталгазы** – мелегей чоруу.
²⁵ Шынчы херечи улустуң амы-тынын камгалаар,
 а кара сагыштыг кижиге аксындан меге дүжүрбес.
²⁶ Дээрги-Чаяакчыдан коргары – быжыг чөленгиш;

* 14:9 Кем-буруу дээш өргүл – кем-буруу үлгеткен кижиниң Дээрги-Чаяакчы-биле эптежир дээш салып турар өргүлү (Лев. 5:14–6:7 көр).

** 14:24 Өске бурунгу сөзүглелде «Каасталгазы» эвес, а «Сээдең чоруу» деп бижээн.

кижиниң бодунуң-даа, ажы-төлүнүң-даа хоргадалы ында болур*.

²⁷ Дээрги-Чаяакчыдан коргары – амыдырал хайырлаар суг бажы^a
база өлүмнүң дузаандан адырлыр арга.

²⁸ Албаты чону хөйде – хаан кижиге өндүр улуг,
а чону эвээште – чагырыкчы буураар.

²⁹ Белен-селен ажынмас кижиге улуг угаанның^b,
а хордаачал кижиге мелегей чоруун көргүзөр^c.

³⁰ Сеткил дыштыгда, мага-бот кадык^d,
а хүннээчел сагыш – сөөк-даякты иридиктер^e.

³¹ Ядамыкты дарлаар кижиге ооң Чаяакчызын бак сөглээни ол^f,
а түремикке ачы-дуза көргүзөр кижиге Ону алдаржыдар.

³² Бузуттуг улустуң багы оларны базар,
а чөптүг-шынныг кижиге өлү-даа бээрге, ооң хоргадалы бар**.

³³ Мерген угаан – сарыылдыг чүрекке чурттаар,
мелегей-даа улустуң аразынга бодун көргүзөр.

³⁴ Чөптүг-шынныг чорук чонну өрү көдүрер,
а бачыт – аймакты бак атка кириер.

³⁵ Хаан кижиге угаанныг чалчазы дээш сагыжы ханар,
а бужар-бак херектер үүлгеткен кижиге килеңнээр.

15 ¹ Эптиг-ээлдек хары килеңни чайлады^g,
а доңгун сөс – хайныктырар^h.

² Мерген угаанныгларның аксы-сөзү билигни экизинер,
а мелегейлерниң аас-дылы чүгле мелегей чүүлдер чулчуруурⁱ.

³ Дээрги-Чаяакчының караа көрбес чүве чок –
бузуттуг-даа, буянныг-даа улусту көрүп турар^j.

⁴ Буянныг чугаа – амыдыралдың ыяжы-дыр^k,
а меге чугаа – сеткил-сагышты муңгарадыр.

⁵ Мелегей кижиге ачазының эдип-чазаан сургаалын херекке албас,
а чемелээшкинни тооп дыңнаар кижиге угаан кирер.

⁶ Чөптүг кижиниң бажыңында эртине-байлак хөй,
а бузуттуг кижиниң ажык-кончаазы аңаа хора чедирер.

⁷ Мерген угаанныгларның аксы-сөзү билиг непередир,
а мелегей улустуң чүрээ шынчы эвес болур.

⁸ Бузуттуг улустун өргүлдери Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл болур^l,
а эки мөзүлүг улустуң мөргүлдери Аңаа таарымчалыг^m.

⁹ Бузуттуг кижиниң оруу Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл болур,
а чөптүг чорукту дилеп чоруур кижиге Ол ынак.

¹⁰ Шын оруктан соора барган кижиге кадыг-дошкун кеземче алыр,
а чемелээшкинни көөр хөңнү чок кижиге өлүп каарⁿ.

¹¹ Тамы биле Өлүм безин^o Дээрги-Чаяакчыга көскү^p,
а кижилерниң чүректери оон-даа ажык^q.

¹² Кочуургак кижиге ону чемелеп турар кижиге хөңнү чок^r
база мерген угаанныг улус аразынга туруксакас.

¹³ Чүрек өөрүп турда, арын-шырай чырый бээр^s,
а муңгаргай чүрек сагыш-хөөнүнү ундарадыр^t.

^a Ыд. Ыр. 35:10;
У. ч. 10:11; 13:14

^b У. ч. 15:18; 16:32; 19:11

^c Эккл. 7:8-9

^d У. ч. 4:22

^e У. ч. 12:4

^f У. ч. 17:5

^g Башт. 8:1-3

^h 3 Хаан. 12:13-17

ⁱ Эккл. 10:13-14

^j 2 Чыл. 16:9; Иов 31:4;
Зах. 4:10

^k Э. д. 2:9; 3:22;
У. ч. 3:18; 11:30; 13:12

^l У. ч. 21:27; 28:9;
Иса. 1:11; 66:3; Иер. 6:20

^m Эккл. 4:17

ⁿ У. ч. 12:1

^o У. ч. 27:20

^p Иов 26:6

^q 1 Чыл. 28:9;

2 Чыл. 6:30;

Ыд. Ыр. 43:20;

Аж.-ч. 1:24

^r Ам. 5:10

^s У. ч. 17:22

^t Неем. 2:2; У. ч. 18:15

* 14:26 Азы: «Ол – Бодунуң ажы-төлүңгө хоргадал болур».

** 14:32 Өске бурунгу сөзүглелде бо домакты «Чөптүг-шынныг кижиниң кем-буруу чогу – ооң хоргадалы» деп бижээн.

- ^a У. ч. 14:6
^b У. ч. 16:8; Эккл. 4:6
^c У. ч. 17:1
^d У. ч. 28:25; 29:22
^e У. ч. 14:29
^f У. ч. 19:24; 22:5; 22:13
^g У. ч. 10:1; 29:3
^h У. ч. 2:14; 10:23; Иер. 11:15
ⁱ У. ч. 11:14; 20:18; 24:6
^j У. ч. 25:11
^k Кол. 3:1-2
^l Ыд. ыр. 67:6
^m У. ч. 6:18
ⁿ У. ч. 16:24
^o У. ч. 1:19; 23:4; 1 Тим. 6:9
^p У. ч. 17:23
^q Ыд. ыр. 36:30; У. ч. 10:31
^r Ыд. ыр. 17:42
^s Ыд. ыр. 33:16
^t У. ч. 25:25
^u У. ч. 13:18; Эккл. 7:5
^v У. ч. 18:13; 29:23
- 14 Угаанныг кижиги билиг сүрер,
 а мугулай улустун аыш-чеми – мелегей чүүлдер болур^a.
 15 Ядыы кижиге кезээде човалаңга туттурар,
 а аас-кежиктиг кижиге үргүлчү байырлаар.
 16 Эндерик эргине-байлак чыып алгаш, коргуп-дүвүрөп чурттаарыңга көөрдө,
 хөй эвес олчалыг, Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чурттааны дээр^b.
 17 Сени көрбөс улустун белеткээни семис шары эьди чииринге көөрдө,
 сеңээ ынак улустун белеткээни ногаа чигени дээр^c.
 18 Килеңнээчел кижиге алгыш-кырыш өөскүдөр^d,
 а белен-селен ажынмас кижиге адааннажышкынның когун үзер^e.
 19 Чалгаа кижиниң оруунда тенниг-хараган үнген^f,
 а эки мөзүлүг улус дески оруктап бар чыдар.
 20 Мерген угаанныг оол ачазын өөртүр^g,
 а мелегей кижиге авазын бак көөр.
 21 Угааны четпес кижини ооң мелегей чоруу өөртүр^h,
 а угаанныг кижиге дорт оруктап бар чыдар.
 22 Арга-сүмө чок болза, кылыр дээн чүве чогуvas,
 а сүмелекчилер көвей болза, боттаны бээрⁱ.
 23 Харыылаптар аас-сөзүң бар болза, өөрүнчүг-ле,
 чогуур үезинде сөглээн сөс эки-ле^j.
 24 Угаанныг кижиге алды орандан чайлаар дээш,
 амыдыралче аппаар орукка бедиктер тевер^k.
 25 Дээрги-Чаяакчы адыыргак улустун аалдарын аңдара соп кааптар,
 а дулгуяк херэеженниң хувааглыг черин кадагалаар^l.
 26 Дээрги-Чаяакчыга бузуттуг бодалдар бужар чүүл болур^m,
 а буянның сөстер Ооң мурнунга арыгⁿ.
 27 Чазый-чилби кижиге бодунуң аалыңга айыыл халдадыр^o,
 а хээлиге^p хөңнү чок кижиге амылыг артар.
 28 Чөптүг-шынның кижиниң чүрээ чүнү харыылаарын бодап алыр^q,
 а бузуттуг улустун аас-дылы бачыт чулчуруур.
 29 Дээрги-Чаяакчы бузуттуг улустан ыракта^r,
 а чөптүг-шынның улустун мөргүлүн дыңнап турар^s.
 30 Чырык көрүш чүректи өөртүр,
 эки медээ кижиниң ишти-хөңнүн быжыглаар^t.
 31 Амыдыралга чедире бээр чемелээшкынни дыңнаар кижиге
 мерген угаанныглар аразындан үнмес.
 32 Эдип-чазаан сургаалды хүлээвес кижиге бодунга хора халдадыр,
 а чемелээшкынни дыңнаар кижиге угаан кирер^u.
 33 Дээрги-Чаяакчыдан коргары мерген угаанга өөредир;
 биче сеткил алдарны мурнап чоруур^v.

16 ¹ Кижиниң чүрээнде янзы-бүрү бодалдар бар,
 а ооң аас-сөзүндөн үнер шийтпир Дээрги-Чаяакчыдан кээр^w.

² Кижиге бодунуң оруктарын дөгезезин кем-буруу чок деп санаар,
 ынчалза-даа сеткилдери Дээрги-Чаяакчы шенээр^x.

³ Дээрги-Чаяакчыга ажил-херектериңни дагып бер^y,
 ынчан сээң бодалдарың боттаны бээр.

⁴ Дээрги-Чаяакчы бүгү чүүлдерни оларның боттарының салым-чолу
 дээш чаяаган;

^w У. ч. 16:9; 19:21;
 Мф. 10:19; Лк. 12:12

^x У. ч. 21:2; 24:12

^y Ыд. ыр. 36:5

- бузуттуг кижиге безин айыыл-халап хүнү дээш чаяаттыгган^а.
- ⁵ Адыргак кижиге Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл болур^б, ол кеземчеден канчап-даа чайлап шыдавас^с.
- ⁶ Шынчы болгаш энерелдиг болуру – кижиниң бузудун арыглаар^д; Дээрги-Чаяакчыдан коргары – айыылды чайладыр.
- ⁷ Дээрги-Чаяакчыга кижиниң оруктары тааржыр болза, ону дайзыннары-биле безин эптештирип каар^е.
- ⁸ Чөптүг чорук чок чорааш, элбек орулгалыг боорунга көөрдө, чөптүг чорук-биле кады чорааш, хөй эвес олчалыг боору дээр^е.
- ⁹ Кижиниң чүрээ оруун боду бодап алып, ынчалза-даа ооң базымнарын Дээрги-Чаяакчы башкараар^г.
- ¹⁰ Хаанның аксында – өттүр билир сөстөр; ооң үндүрген шииткелинде меге турбас^д.
- ¹¹ Мегелевес деңзи тавактары Дээрги-Чаяакчыдан кээр, хапка суккан деңзи шойлары база Оон кээр^и.
- ¹² Бачыттыг үүлгедиглер хааннарга бужар чүүл болур, дүжүлгө чөптүг чоруктуң ачызында тендиш дивес^и.
- ¹³ Шынны сөглээр кижиге хааннарга таарымчалыг, олар алыс шынны чугаалаар улуска ынак^к.
- ¹⁴ Хаанның килеңи – өлүмнүн медээчизи дег^л; мерген угаанның кижиге ону чайладып шыдаар.
- ¹⁵ Хаанның чырык көрүжүндө – амыдырал бар, ооң эки көөрү – кааң өйдө чаъс эккелген булут-ла^м.
- ¹⁶ Алдын эвес, мерген угаан чедип аары канчап-даа дээр, мөңгүн эвес, сарыыл чедип аарын шилири черле дээр^н.
- ¹⁷ Эки мөзүлүг улустун оруу – бузуттан чайлаары; шын оруундан соора барбас кижиге амы-тынын кадагалап алып.
- ¹⁸ Буураашкынны – адыргаары, а аштырышкынны – улуг тура мурнаар^о.
- ¹⁹ Адыргак улус-биле олча үлежиринге көөрдө, яды улус-биле биче сеткилдиг чурттап чорааны дээр.
- ²⁰ Бодамчалыг чурттап чоруур кижиге – чагай чорукту чедип алып^р; Дээрги-Чаяакчыга идегээр кижиге – амыр-чыргалга чедер^р.
- ²¹ Мерген угаанның кижиге улуска сарыылдыг диртир, аас-сөстүң аянынны бүзүренчиг боорун күштелдирер.
- ²² Угаанның боору – амыдырал хайырлаар суг бажы^г, а мелегей кижиниң кеземчези* – сээдеңи.
- ²³ Мерген угаанның кижиниң угааны ооң сөзүн сарыыл киирер база чугаа-сөзүн бүзүренчиг болдулар.
- ²⁴ Буянын сөстөр – ары чигири дег: кижиниң сеткил-сагыжын тааладыр-даа, ишти-хөңнүн экиртир-даа^с.
- ²⁵ Бир-ле орук улуска дорт ышкаш сагындырар-даа болза, адак соонда өлүмгө чедире бээр^т.
- ²⁶ Ажылчын кижиниң аштааны ону ажылдадыр, ооң чем чиксээри аңа дыш бербес^у.
- ²⁷ Дүржөк кижиге бузут бодап тып турда амыр-ла – ооң аас-сөзү өрттендир чиир от дег^у.

^а Иов 21:30; Рим. 9:22^б У. ч. 6:17^с У. ч. 11:21; 28:20^д Дан. 4:24^е Э. д. 26:28^г Ыд. ыр. 36:16; У. ч. 15:16^г У. ч. 16:1; 19:21; 20:24^д 3 Хаан. 3:28^и Лев. 19:36;

Ы. х. к. 25:13;

У. ч. 11:1; 20:10; 20:23;

Иез. 45:10

^ж 2 Хаан. 23:3;

У. ч. 25:5; 29:14

^к У. ч. 22:11^л У. ч. 19:12; 20:2^м Ыд. ыр. 71:6^н У. ч. 3:14; 8:19^о У. ч. 11:2; 18:13; 29:23^р У. ч. 19:8^р Ыд. ыр. 83:13^г Ыд. ыр. 35:10;

У. ч. 10:11; 13:14; 14:27

^с У. ч. 15:26^т У. ч. 14:12^у Эккл. 6:7^у У. ч. 6:12; Иак. 3:6

- ^a У. ч. 26:20
^b У. ч. 1:10
^c У. ч. 20:29
^d У. ч. 14:29
^e Аж.-ч. 1:26
- 28 Кара сагыштыг кижиге алгыш-кырыш өөскүдөр,
хопчу кижиге эжишкилерни чара кирер^a.
29 Күш дөгээр кижиге эжин дуурайлаар
база бак орукче кири тыртар^b.
30 Хыйыртап көөр кижинин сагыжы кара;
аксын тыртытыр кижинин үүлгедип турар херектери бак.
31 Буурул баш – алдарлыг оваадай,
ону чөптүг-шынныг амыдырааш, чедип алыр^c.
32 Килеңнээчел эвес кижиге күчүлүг маадырдан дээрэ,
бодун туттунуп билер кижиге хоорайлар эжелекчизинден дээрэ^d.
33 Шиитпир үндүрүкээр улус төлгө даштары-биле үлүг тыртар^e,
ынчалза-даа шиитпир бүрүзү Дээрги-Чаяакчыдан кээр.

- 17** ¹ Мага хандыр дойлап-даа тургаш, алгыжып-кыржыр аалга көөрдө,
када берген хлеб картгы-даа чип оргаш, амыр-тайбың чорааны дээрэ^f.
² Угаанныг чалча дээргизинин ыят чок оглун чагырар^g
база өнчүнү ол оолдун акы-дунмазы-биле үлежир.
³ Мөңгүн биле алдын хайылдырар суугуга эстир^h,
а улустун чүректерин Дээрги-Чаяакчы шенээрⁱ.
⁴ Бак кижиге бузуттуг чугаалар дыңнаар,
авыяас кижиге хоралыг чугааларже кичээнгей салыр.
⁵ Түремикти дорамчылап турар кижиге ооң Чаяакчызын бак сөглээни ол^j,
өске кижинин түрегделин көргөш, амыраар кижиге – кеземчеден чайлавас^k.
⁶ Кырганнарның шаңналы – үре-салгалы^l,
а ажы-төлдүн ат-алдары – ада-иези.
⁷ Мелегей кижинин аксынга төлептиг чугаа эптешпес,
бүдүштүг кижинин аксынга меге чугаа оон артык эптешпес^m.
⁸ Хээли берип турар кижиге хээлизи – илбилиг даш дег:
кайнаар-даа сунуп чедерге, чедишкенин болурⁿ.
⁹ Хомудалын уттуп аар кижиге найыралче чүткээни ол,
а бак чаңнатканын утпас кижиге эжинден чарылганы ол.
¹⁰ Мелегей кижини чүс катап шанчарынга көөрдө,
угаанныг кижини чаңгыс катап чемелеп каары оранчок дээштиг.
¹¹ Бузуттуг-бак кижиге чүглө үймээн үндүреринче чүткүүр,
ынчангаш Дээрги-Чаяакчы каржы-дошкун төлээзин олче чорудуптар.
¹² Сээдең чоруу кедерээн мелегей кижиге ужуражырынга көөрдө,
ажы-төлүн чидирген кыс адыгга таварышканы дээрэ^o.
¹³ Буянны бузут-биле харылаар кижинин аалындан бузут ыравас^p.
¹⁴ Алгыш-кырыштың эгези сугнуң чалды деже шавары дег,
ынчангаш өжөөн өөскүвээнде, соксадып каг^q.
¹⁵ Бузуттуг хейни агартыры^r, кем-буруу чок кижини шиидери^s –
кайызы-даа Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүлдер-дир.
¹⁶ Мелегей кижинин угаан садып алыр дээш, акша туткан херээ чүл?
Оон угаап билиптер хары бар эвес.
¹⁷ Эжиң сеңээ кандыг-даа үелерде ынак болур^t;
ха-дунмаң айыыл-халап үезинде дузалаар дээш төрүттүнер^u.
¹⁸ Сарыыл чок кижиге хол тутчуп,
өске кижиге дээш дагдынар.
¹⁹ Алгыш-кырышка ынак кижиге бачытка ынак;

^f У. ч. 15:17

^g У. ч. 19:26

^h У. ч. 27:21

ⁱ 1 Чыл. 28:9; 29:17;
Ыд. ыр. 25:2; Иер. 17:10

^j У. ч. 14:31

^k Иов. 17:29; У. ч. 24:18

^l Ыд. ыр. 127:6

^m У. ч. 6:17

ⁿ Ы. х. к. 16:19;
У. ч. 18:17; 21:14

^o 2 Хаан. 17:8; Ос. 13:8

^p Ыд. ыр. 34:12;
Иер. 18:20

^q У. ч. 20:3; 25:8;
1 Фес. 4:11

^r Хост. 23:7; У. ч. 24:24;
Иса. 5:23

^s Ыд. ыр. 93:21

^t У. ч. 18:25

^u У. ч. 27:10

бодун өрү көрдүнер кижиге буураашкынче чүткээни ол^а.

^а У. ч. 29:23

²⁰ Мегечи чүрек буян көрбөс,
авыяас дыл айыыл халдадыр.

²¹ Мелегей ажы-төлдүг кижиге мунгарал чедип алганы ол:

^б У. ч. 10:1; 19:13

оглу мелегей боорга, ачазы өөрүвес-ле болгай^б.

²² Өөрүп чоруур чүрек – эки дээн эм,

а ундаргай сеткил мага-ботту харыксырадыр^с.

^с У. ч. 15:13

²³ Бузуттуг кижиге чөптүг шииткелди хажыдар дээш

улустан бүдүү хээли алыр^д.

^д У. ч. 15:27; Мих. 7:3

²⁴ Угаангыр көрүш – мерген угаанче,

а мелегей кижиниң көрүжү – черниң бүгү кыдыгларынче шиглей көөр.

²⁵ Мелегей оолдуг боору – ачазынга харааданчыг,

авазынга хомуданчыг^е.

^е У. ч. 10:1

²⁶ Актыг кижини кезедири-даа,

бүдүштүг кижини чөптүг-шынныг чоруу дээш эриидээри-даа –
бак херек-тир.

²⁷ Билиг чедип алган кижиге кевин-херекчок чүве чугаалавас^ф;

^ф У. ч. 10:19; Эклл. 5:2

угаанныг кижиге хорадаачал эвес болур.

²⁸ Ыттавас-ла болза, мелегей кижиге безин мерген угаанныг кылдыр көстүр;
аксын хаап алыр болза – сарыылдыг кылдыр сагындырар^г.

^г Иов 13:5

18 ¹ Бодун бодаар кижиге күзээн чүвезин кылырынче чүткүүр,
угаанныг сүмелерге удурланыр.

² Мелегей кижиге боданыр хөңнү чок,
харын бодун бодамчалыг кылдыр көргүзүкээр.

³ Бузут үүлгеткен кижиге дора көрдүрер,
а бак атка кирерге, дорамчылал сүрүп кээр.

⁴ Кижиниң аксындан үнген сөстөр – терең ээрем дег^h;
мерген угаанның үнер дөзү – агым суглар дег.

^h У. ч. 20:5

⁵ Бузуттуг кижини чүүлдүг деп көөрүⁱ
азы эки кижиге чөптүг шииткел үндүрбези – бак херек-тирⁱ.

ⁱ У. ч. 24:24

^j Ы. х. к. 1:17

⁶ Мелегей кижиниң аас-дылы алгыш-кырыш үндүрер,
аксындан үнген сөзү эттедип-соктураарыңга чедирер^k.

^k У. ч. 10:13; 19:29; 26:3

⁷⁻⁸ Мелегей кижиниң чугаа-сөзү буураашкынга чедирер^l,
аксындан үнген сөзү – бодунуң туттунар дузаа^{m*}.

^l У. ч. 10:14

^m Ыд. ыр. 63:8; У. ч. 12:13;
Эклл. 10:12

⁹ Хопчу кижиниң чугаа-сөзү амдангың чем дег –
кижиниң ишти-хөңнүнүн эң ханызынче кире бээрⁿ.

ⁿ У. ч. 26:22

¹⁰ Ажылынга чалгаа кижиге – үрегдекчиниң дуңмазы.

¹¹ Дээрги-Чаяакчының ады^o – быжыг суурга^p:

^o Хост. 34:5-7

аңаа чаштыңган чөптүг-шынныг кижиге камгалалды алыр.

^p Ыд. ыр. 19:2; 60:4

¹² Бай кижиге эт-хөреңгизи – быжыг шивээ-даа дег^q,

^q У. ч. 10:15

ол аңаа артап болбас хана дег сагындырар.

¹³ Кижиге буураар бетинде туразы улгадыр^r,

^r У. ч. 11:2; 16:18

а биче сеткил алдарны мурнап чоруур^s.

^s У. ч. 15:33; 29:23

¹⁴ Чугааны чедир дыңнавайн, харыы бээри –
мелегей чорук болгаш ыят-тыр.

* 18:7-8 Өске бурунгу сөзүглелде ол сөстөргө «Кортуктарны оларның коргужу куду базар, а херэежензиг аажы-чаңныг эрлер аштаар» деп домак немээн.

- ^a У. ч. 15:13
¹⁵ Сеткили сорук кирген кижиге аарыг-аржыкты ажып шыдаар, ынчалза-даа сеткили ундаргай болза, ол канчаптарыл?^a
- ^b У. ч. 17:8
¹⁶ Сарыылдыг кижинин чүрээ билигже чүткүүр, мерген угаанныг улустуң кулаа билиг дилээр.
¹⁷ Белек сөннээшкини кижиге делгем орукту ажыдар, бедик ат-дужаалдыг улус аразынче кирире бээр^b.
¹⁸ Удурланыкчызы чугаалап эгелевээнде, сактырга, баштай чаргылдажып эгелээн кижинин сөстери шынныг-даа ышкаш болур.
¹⁹ Күштүгү удурланыкчыларның маргыжын чарар дээш үлүг тыртары алгыш-кырышты соксадыр.
²⁰ Хомудаан ха-дуңман* – быжыг шивээ-ле; алгыш-кырыш – шивээ хаалгазының дээктери-ле.
²¹ Кижиге чугаа-сөзүнүн үре-түңнели-биле хырнын тоттуар: аксы-биле чедип алган чүвезин чигеш, тодар^c.
²² Амыдырал биле өлүм – чугаа-сөстүн эргезинде; чугаа-сөзү-биле эп-найыралдыг кижиге оон үре-түңнелин амзап көөр.
^d У. ч. 12:4; 19:14
²³ Кадай тып алган кижиге ачы-буян тып алган-дыр^d,
^e У. ч. 8:35
²⁴ Дээрги-Чаякчының ээ көрнүүшкүнүн чедип алган-дыр^e.
²⁵ Яды кижинин сөстөринде – кызып дилээр,
^f У. ч. 17:17
 а бай кижинин харызында – каржы-хажагайы бар.
²⁵ Хөй таныш өөрлүг кижиге бак чүведен чайлаваас**;
 сеңээ ха-дуңмаңдан артык ынак эжин кижиге база турар^f.

19 ¹ Кем-буруу кылбайн амыдырап чоруур яды кижиге мелегей мегечиден дээр^g.

- ^g У. ч. 28:6
² Билиг чокта, күзел-чүткүл эки болбас, далашкан буттар бачытче базар^h.
^h У. ч. 21:5; 28:20
ⁱ У. ч. 13:6
³ Кижини оруундан бодунуң мелегей чоруу астырапⁱ, а оон чүрээ Дээрги-Чаякчыга хорадаар.
⁴ Бай-шыдалдыг кижиге эш-өөр муңчок, а яды кижини эш-өөрү каапкаш баар^j.
^j У. ч. 14:20
⁵ Мегелеп херечилээр кижиге кеземчеден чайлап шыдаваас; аксындан меге дүжүрбес кижиге камгалал албас^k.
^k Хост. 20:16; Ы. х. к. 19:19; У. ч. 21:28; 24:28; 25:18
⁶ Ызыгуурлуг кижилерге чашпаалаар улус-ла хөй^l, белек сунар кижиге-биле шупту улус найыралдажыр.
^l У. ч. 29:26
^m У. ч. 14:20
⁷ Яды кижини ха-дуңмазы безин көөр хөңнү чок^m, оон туржук эш-өөрү дескелээр: ол чугаалажыр дээш далажып баарга, олар арлы берген боор.
ⁿ У. ч. 16:20
⁸ Бодунга ынак кижиге угаан дилээр: сарыылдыг чурттап чорааш, ачылыг чүүлдү тып алырⁿ.
^o Хост. 20:16
⁹ Мегелеп херечилээр кижиге кеземчеден чайлап шыдаваас, аксындан меге дүжүрбес кижиге өлүп каар^o.
¹⁰ Мелегей кижинин каас-коя чурттаары, кул кижинин нояннары чагыраы ужурга таарышпас^p.
^p У. ч. 26:1; Эклл. 10:7
^q У. ч. 14:29
¹¹ Мерген угаанныг кижиге белен-селен ажынмас^q; ат-алдар – буруулуг херектерни өршээринде.

* 18:20 Өске бурунгу сөзүглелде «Ха-дуңмаңның дузаламчызы» деп бижээн.

** 18:25 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгус дег өске утказы мындыг: «Эш-өөрлүг болуксаар кижиге бодун эп-найыралдыг алдынар ужурлуг».

- 12 Хаанның килеңи – арзылаң ырланганы дег^a,
а ээ көрүүшкүнү – оът-сигенде чаъс-шалың дег.
- 13 Мелегей оол – ачазынга буураашкын^b;
хыйланчак кадай^c – дамдылаар ойбак-дыдык дээвиір дег.
- 14 Бажың-балгат биле байлакшыл – адалардан келген өнчү,
а угаангыр кадай – Дээрги-Чаяакчыдан келген белек^d.
- 15 Чалгаа чорук кижини уйгу хавы кылып каар,
а салгаа чорук – аштадыр^e.
- 16 Чагыгны кадагалаар кижиге амы-тынын кадагалап аар^f,
а оруктарын ылгап шыдавас кижиге өлүп каар.
- 17 Ядамыкка хайырлал бээр кижиге Дээрги-Чаяакчыга чээли кылганы олг^g;
Дээрги-Чаяакчы аңаа ачы-дузазы дээш шаңналын бээр^h.
- 18 Идегел бар турда, оглунну кижизитⁱ;
ону чок кылып алдың халак*.
- 19 Хорадаачал кижиге торгаал төлезин,
ону бир удаа амдажыдар болзунза, ам-даа кезедир апаар сен.
- 20 Арга-сүмени дыңна, сургаалды хүлээп ал,
ынчан алызы барып мерген угаанныг апаар сен.
- 21 Кижиниң чүрээнде бодал-ла хөй,
ынчалза-даа кайызының чогул бүдери
Дээрги-Чаяакчының шийтпиринден хамааржыр^j.
- 22 Улус аразында шынчы чорук үнеледир**;
ядыгы кижиге мегечи кижиден дээре.
- 23 Дээрги-Чаяакчыдан коргары амыдыралче орук изээр^k;
ынчаар кылып турар кижиге айыыл-халапка алыспайн, дыштыг удуур.
- 24 Чалгаа кижиге^l холу-биле тавакта чемни ап алза-даа,
аксынга чедирбес^m.
- 25 Кочуургак кижини кезедир болзунза, кенен улус боданы бээр,
а угаанныг кижини чемелээр болзунза, ооң угааны улгадырⁿ.
- 26 Оглу ачазын хоозурадыр болза, авазын үндүр сывырар болза,
ыянчыг, бужар кижиге болур^o.
- 27 Оглум! Сургаалды дыңнавас болзунза,
угаангыр сөстөр чогуңдан сотка ораар сен.
- 28 Дүржөк херечи шынныг шийткелди дорамчылап кочулаар;
кем-буруу – бузуттуг улустуң сыыраар аъш-чеми дег^p.
- 29 Кочуургак кижиге – шийткелден,
мелегей кижиниң ооргазы – шыкпыыштан чайлавас^q.

^a У. ч. 16:14; 20:2; 28:15^b У. ч. 17:21^c У. ч. 21:9; 27:15^d У. ч. 12:4; 18:23^e У. ч. 6:9; 20:4; 20:13^f У. ч. 13:13^g Ы. х. к. 15:7-8;

У. ч. 22:9; 28:27;

Эккл. 11:1

^h Мф. 5:7ⁱ У. ч. 13:24^j Иов 23:13; У. ч. 16:1, 9;
Иса. 14:27^k У. ч. 10:16; 11:19^l У. ч. 15:19; 22:13^m У. ч. 26:15ⁿ У. ч. 21:11^o Хост. 20:12^p Иов 15:16^q У. ч. 10:13; 18:6; 26:3

20 ¹ Арага биле эзиртир суксун кижини кочуургак болгаш үен-даян кылып каар^r,
оларга алзыпкан кижиге угаанныг болбас.

^r Э. д. 9:21;

У. ч. 23:29-32; 31:4;

Эф. 5:18

^s У. ч. 16:14; 19:12

² Хаанның коргунчуг килеңи – арзылаң ырланганы дег^s;
ону хорададып алыр кижиге бодунга хора чедиргени ол.

³ Алгыш-кырышка киришпес кижиге алдар-хүндүлүг,
а мелегей кижиге бодун тудуп шыдавас.

⁴ Чалгаа кижиге чогуур үеде тараа тарывас,
ынчангаш дүжүт ажаар үе кээрге, куруг калыр^t.

^t У. ч. 19:15

* 19:18 Азы: «Ооң алгы-кышкызы сени дүвүретпезин».

** 19:22 Азы: «Энерелдиг боору улуска өөрүнчүг».

^a У. ч. 18:4

⁵ Кижиниң чүрээнде бодал – терең ээрем дег^a, ынчалза-даа угаанныг кижиге оон безин узуп ап шыдаар.

⁶ «Бүзүрелдиг, шынчы мен» деп чарлаттынган улус-ла хөй, а ылап шынчы кижиге тыптыр деп бе?

⁷ Чөптүг-шынныг кижиге кем-буруу чок чурттаар, оон ажы-төлү амыр-чыргалдыг.

⁸ Хаан кижиге шииткел үндүрүп оруп алгаш, көрүжү-биле кандыг-даа бузутту тарадыр сывырыптар.

⁹ «Мээң чүрээмде кем-бак чок, бачыттарымдан арыгланып алдым» – деп шыдаар кижиге бар бе?^b

¹⁰ Соора деңзилеп-даа бээри, соора хемчээп-даа бээри – Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар чүүл-дүр^c.

¹¹ Кижини аныяандан-на ажыл-херээнден билип ап болур: кылган херектериниң арыг-шынчызы илдең болур.

¹² Дыңнаар кулак-даа, көөр карак-даа –

Дээрги-Чаяакчының чаяп каан чүүлдери-дир^d.

¹³ Уйгуга ынак болзуңза, түрегделге дүжер сен^e; караң шийбес болзуңза, тоттур чөмөнчү сен.

¹⁴ Садып алыкчы: «Багай бараан-дыр!» – дээр, а бичии ырай бергеш, оозу-биле мактанып-ла эгелээр.

¹⁵ Угаанныг сөс-домак алдынга, эртине дашка болгаш улуг үнелиг каасталгага дөмей.

¹⁶ Хары кижиге дээш дагдынган кижиниң идик-хевин долаа кылдыр ап ал, өске улус дээш дагдынган кижиден долаадан ап ал^f.

¹⁷ Меге-биле чедип алган хлеб амданныг-ла^g, ынчалза-даа алызы барып аксыңга сай-дашче хуула бээр.

¹⁸ Сүмележип тургаш, бодалды быжыктырар: дайын чорударда, арга-сүмеден дыңнап ал^h.

¹⁹ Шуугаар кижиге чажыттарны ажыдып бээрⁱ, ынчангаш аксы бош кижиге-биле харылзашпа.

²⁰ Ада-иезин бак сөглээр кижиниң чырыткызы дүмбей карангыда өжүп каар^j.

²¹ Харамдыгып сегирип алганың өңчү сөөлүндө кээп алгыш-йөрөөл албас^k.

²² «Бузут дээш өжөөн негээр мен!» – диве^l; Дээрги-Чаяакчыга идеге^m, Ол ынчан сени камгалаар.

²³ Килдээр шойлары мегелээр деңзи – Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл-дүр, шын эвес деңзи – бак херек-тирⁿ.

²⁴ Дээрги-Чаяакчы кижиниң оруун изеп бээр^o, а кижиге бодунуң оруун канчап билип аарыл?

²⁵ Ыдыктыг даңгыраан далаш-биле бергеш, оон өскээр боданып эгелээри – кижиге дузак-тыр^p.

²⁶ Мерген угаанныг хаан бузуттуг улусту тараа дег тарадыр челбипкеш, дээрбелеп кааптар.

²⁷ Кижиниң сеткили – оон бүгү бодун өттүр чырыдып турар^q Дээрги-Чаяакчының чырыткызы-дыр.

²⁸ Шынчы чорук болгаш энерел хаанны кадагалаар, оон дүжүлгези энерел быжыгып турар.

²⁹ Аныяк-өскөнниң алдары – күчү-күжүндө,

^b 3 Хаан. 8:46;
2 Чыл. 6:36; Экл. 7:20;
Иак. 3:21; 1 Ин. 1:8-10;
Рим. 3:23

^c Лев. 19:36;
Ы. х. к. 25:13;
У. ч. 11:1; 16:11; 20:23;
Иез. 45:10

^d Хост. 4:11; Ыд. ыр. 93:9

^e У. ч. 19:15

^f У. ч. 22:26-27; 27:13

^g У. ч. 9:17

^h У. ч. 11:14; 15:22; 24:6

ⁱ У. ч. 11:13

^j Хост. 21:17;
У. ч. 30:11; 17

^k У. ч. 13:11

^l Лев. 19:18; У. ч. 24:29;
Рим. 12:19

^m Ыд. ыр. 26:14

ⁿ Лев. 19:36;
Ы. х. к. 25:13;
У. ч. 11:1; 16:11; 20:10;
Иез. 45:10

^o У. ч. 16:1; 9; 19:21

^p Экл. 5:4

^q 1 Кор. 2:11

а кырганнарның каасталгазы – буурул бажында^a.

^a Лев. 19:32; У. ч. 16:31

³⁰ Балыг-бышкын болгаш сорбулар кижини бузуттан арыглаар;
эттеп-согары – кижиниң ишти-хөңнүн эдип-чазаар.

21 ¹ Дээрги-Чаяакчының холунга хаанның чүрээ – агым суг дег:
Ол ону күзээн-не уг-шиниче аксыптар^b.

^b Эзра 6:22

² Кижид бодунуң бодаарын ёзуугаар кезээде шынныг болур,
ынчалза-даа чүректерни Дээрги-Чаяакчы шенеп турар^c.

^c У. ч. 16:2; 24:12;
Лк. 16:15

³ Өргүл салыр кижиге көөрдө,
бодун чөптүг болгаш шын ап чоруур кижид
Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер^d.

^d 1 Хаан. 15:22;
Мих. 6:6-8
^e У. ч. 6:17

⁴ Бузуттуг улустун ылгалып көстүрү турамык көрүш^e биле улуургак чүрек –
бачыт-тыр.

^f У. ч. 14:23
^g У. ч. 10:4

⁵ Кызымак кижиниң бодалдары ыяап-ла элбекшилге эккээр^f,
а далаш чорук чүгле түрегделге чедирер^g.

⁶ Байлакшылды меге-биле чедип ап турар кижид – хоозун чүүл сүрүп,
өлүмчө чүткээн кижид-дир^h.

^h У. ч. 20:21

⁷ Бузуттуг улустун каржы-бак үүлгедиглери боттарын-на узуткап каар,
чүге дээрге олар чөптүг чорукту сагыырындан ойталаан болгай.

⁸ Бак кижиниң оруу – соора баар,
а кем-буруу чок кижиниң ажил-херектери ак сеткилдиг.

⁹ Хыйланчак кадай-биле чаңгыс черге чурттаарынга көөрдө,
оон озалааш үгекке чурттааны дээрⁱ.

ⁱ У. ч. 19:13; 21:9; 25:24;
27:15

¹⁰ Бузуттуг кижид бачытты аажок күзээр:
чанында эжин безин өршээвес.

¹¹ Кочуургак кижини кезедир болзунза, кенен кижид угаан кире бээр,
мерген угаанныг кижини эдип-чазаар болзунза, билии немежир^j.

^j У. ч. 19:25

¹² Чөптүг-шынныг кижид*

бузуттугларның аалын хайгаараар база оларга айыыл халдадып каар.

¹³ Ядамыктың алгы-кышкызын дыңнааш, кулаан бөөшкүннеп аар кижид^k
боду база кажан-бир алгыра бээрге, кым-даа харыылаvas.

^k 1 Ин. 3:17

¹⁴ Чажыт белек килеңни оожургадыр,

бүдүү уштуп сунган хээли калчаалыг килеңни намдадыр^l.

^l У. ч. 17:8

¹⁵ Шынныг шииткел чөптүг кижиге – өөрүшкү,

бузут үүлгедикчилеринге – буураашкын.

¹⁶ Угаанның оруундан аза берген кижид
өлүглер оранынга чеде бээр^m.

^m Ыд. ыр. 48:14-15

¹⁷ Хөглээшкинге ынак кижид чединмес апаар,
арага-дары биле үс-чагга ынак кижид черле байыvas.

¹⁸ Чөптүг-шынныг кижиден чайлаан багай чүве бузуттуг кижини таварыыр,
эки мөзүлүг кижиден чайлаан багай чүве кара сагыштыг кижини таварыырⁿ.

ⁿ У. ч. 11:8

¹⁹ Хыйланчак болгаш ажынчак кадай-биле чурттаарынга көөрдө,
ээн кургаг ховуга чурттааны дээр^o.

^o У. ч. 19:13; 25:24; 27:15

²⁰ Мерген угаанныг кижиниң аалында

үнелиг курлавырлар биле үс-чаг үзүлбес,
а мелегей кижид төдүзүн төтчөглеп алыр.

²¹ Чөптүг-шынныг чорук болгаш энерелче чүткээн кижид

* 21:12 Азы: «Чөптүг-шынныг Бурган».

узун назынны, чөп-шынны, алдар-хүндүнү тып чеде бээр.

^a ЭКкл. 7:19; 9:16, 18

^b У. ч. 12:13; 13:3

^c Ыд. ыр. 1:1; У. ч. 1:22

^d У. ч. 13:4

^e Ы. х. к. 15:7-8; Мф. 5:42

^f У. ч. 15:8; Иса. 66:3

^g Хост. 20:16; У. ч. 19:5

^h Иса. 44:25;
1 Кор. 1:20; 3:19

ⁱ Ыд. ыр. 19:7-8; 32:17;
Иса. 31:1

^j ЭКкл. 7:1

^k Иов 31:15; У. ч. 29:13

^l У. ч. 27:12

^m У. ч. 3:16; 8:18

ⁿ У. ч. 15:19

^o Эф. 6:4

^p Иов 4:8; Гал. 6:7

^q У. ч. 19:17

^r У. ч. 26:20

^s У. ч. 16:13

²² Мерген угаанныг кижиги күш-шыдалдыг улустуң хоорайын эжелеп алып, оларның идегеп турганы шивээзин узуткап каар^a.

²³ Аас-дылын тыртып чоруур кижиги айыылдардан бодун камгалаар^b.

²⁴ «Кочуургак» деп адаттырар адыыргак, турамык кижиги улуургай бергенде, хай-чагырга билбес^c.

²⁵ Чалгаа кижиниң алыксак-чиксээ ону өлүмгеге чедирер, чүгө дээрге ооң холдары ажыл кылыр хөңнү чок^d.

²⁶ Чамдык улус үргүлчү «алыйн-чийин» дээр, а чөптүг-шынныг кижиги хараадал чокка үлеп бээр^e.

²⁷ Бузуттуг улустуң өргүлдери – ылаңгыя бузуттуг сагыш-биле салган өргүлдер – бужар чүүл-дүр^f.

²⁸ Мегечилерниң херечилели буурап каар^g, а сөөлгү сөс – шупту чүвени боду дыңнаан кижиге артар.

²⁹ Бузуттуг кижиниң ыядыр арны чок болур, а эки мөзүлүг кижиги бодунуң оруу-биле дорт бар чыдар.

³⁰ Кижиниң мерген угааны-даа, угаан-сарыылы-даа, арга-сүмези-даа Дээрги-Чаяакчының мурнунга хоозун чүүлдер-дир^h.

³¹ Чаалажырда мунар дээш, аът-хөлдү белеткеп каар, а тиилелгени Дээрги-Чаяакчы хайырлаарⁱ.

22 ¹ Эки ат-сураг байлакшылдан күзенчиг; улуска эки көрдүрери алдын биле мөңгүнден дээр^j.

² Бай болгаш яды кижини дөмей болдуруп турар чүүл бо-дур; оларның иелдирзин Дээрги-Чаяакчы чаяган болгай^k.

³ Угаанныг кижиги айыыл көргөш, чашты бээр, а кенен улус олче уткуштур баргаш, кеземче алып^l.

⁴ Биче сеткилдиг болза база Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруур болза, байлакшыл, алдар-хүндү база узун назын чедип кээр^m.

⁵ Бак кижиниң оруунда – теннер биле дузактар барⁿ, амы-тынын кадагалаар кижиги ынаар барбас.

⁶ Аныяк оолду шын орукче эң эгезинде үндүрүп каг – кырый-даа бергеш, оон өскээр барбас^o.

⁷ Бай кижиги ядыыларны чагырар, а өрелиг кижиги чээли кылган кижиниң кулу апаар.

⁸ Чөптүг эвес чорук тарыыр кижиги айыылды ажаап алып^p, ооң дарлалының килени узуткаттырар.

⁹ Экииргек кижиги алгыш-йөрөөл дыңнаар, чүгө дээрге яды кижиги-биле аыш-чемин үлежип турар-дыр^q.

¹⁰ Кочуургак кижини сывырып чорудуптарга, алгыш-кырыш арлып чидер,

чаргы-чаалы болгаш аас-дыл соксай бээр^r.

¹¹ Чүректин арынынга ынак база аас-сөзү чаагай кижиги хаанга^s чоок апаар*.

¹² Дээрги-Чаяакчы билигни чүүлзүнүп, кадагалаар,

* 22:11 Азы: «Чүректин арынынга ынак кижиниң аас-сөзү чаагай, ол хаанга чоок болур».

кара сагыштыг кижиниң сөстөрүн буруу шавар.

¹³ Чалгаа кижиге^a мынча дээр:

«Даштын арзылаң тур^b, бажындан үнер-ле болзумза, өлгеним ол!»

¹⁴ Өске кижиге кадайынын аас-сөзү – ханы хооргал-ла^c,

Дээрги-Чаяакчыга каргаттырган кижиге ынаар кээп дүжер^d.

¹⁵ Аныяк оолдуң медреселин тенек чорук ээлээн болур,
шыкпыш-биле кижизидилге ону үндүр сывырыптар^e.

¹⁶ Ажык-кончаа сүргеш, ядамыкты дарлаары-даа,

бай кижиге белек бээри-даа кижини каражага таварыштырар^f.

^a У. ч. 15:19; 19:24

^b У. ч. 26:13

^c У. ч. 2:16; 23:27

^d ЭККЛ. 7:26

^e У. ч. 13:24

^f У. ч. 28:22

Үжен мерген бодал

¹⁷ Кулаан ээктиргеш, мерген угаанныгларның сөстөрүн дыңна,
мээң билир чүвемни тооп дыңна^g:

¹⁸ бо сөстөрни чүрээнге шыгжап чоруур болзунза, сеңээ тааланчыг болур,
олар кезээде сээң аксындан дүшпезин;

¹⁹ Дээрги-Чаяакчыга идегеп чорзун дээш,
мен бөгүн сени оларга өөредип турарым бо.

²⁰ Мен сеңээ үжен мерген бодалды* бижип бердим,
арга-сүме биле билигни тып алыр сен.

²¹ Олар сени алыс шынның сөстөринге өөредип каар,
ынчан сени башкарып турар улуска хары тудуп шыдаар сен.

^g У. ч. 5:1; 24:23

²² Яды-ла кижиге-дир дээш, ядамыкты үптөп-тонава,
түрөңгилеңчини шииткел черинге хомудатпа^h,

²³ чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларның чаргызын үзерⁱ,
оларны түрөткөн кижиниң амы-тынын алгаш баар.

^h Хост. 23:6; Зах. 7:10

ⁱ У. ч. 23:11

²⁴ Килеңнээчел кижиге-биле өнүктөшпө,
кылыктыг кижиге-биле эдеришпө,

²⁵ оон башка оларның изин истээш,
бодунга-ла ая-дузак салып аар сен.

²⁶ Өске кижиниң өре-ширези дээш дагдынып,
улус-биле хол тудушпайн көр;

²⁷ сээң төлөп бээр чүвөң чок апаар болза,
чыдар дөжээңни безин хунаап алыр болгай^j.

^j У. ч. 20:16

²⁸ Ада-өгбелерниң шаг шаанда тургузуп кааны
хувааглыг чер демдеглээр чагыны шимчетпе^k.

^k Ы. х. к. 19:14; Иов 24:2;
У. ч. 23:10

²⁹ Бодунуң ажил-херээнге мергежээн кижини көргөн сен бе?
Ол карачал улуска эвес, а хаанарга бараан болур.

23 ¹ Чагырыкчы-биле кады чөмөненип олуруп алзыңза,
сээң мурнуңда кым олурарын таптыг бодап көр^{**};
² чөм чигеш, чазыйланыр чаңныг болзунза,

* 22:20 «Үжен мерген бодал» деп сөстөрниң болгу дег өске уткалары: «Үш катап», «Оң мурнуңда».

** 23:1 Азы: «Канчаар чөмөненип олурарыңны таптыг бодап көр».

боостаанны бижек дуй чыдыпкан дег болзун.

³ Ооң амданныг чеминге элзеттирбе –
ол аьш-чемде оп-меге холаан болдур ийин.

^a У. ч. 28:20; Мф. 6:19;
1 Тим. 6:9-10; Евр. 13:5

⁴ Байлакшылды хөлүн эргтир сүрбе^a,
доктаар өйнү билип чор;

⁵ байлакшылче чүгле көрүп четтигип чыдырында, ол арлы бээр:

^b У. ч. 27:24; 1 Тим. 6:17

эзир куштуң чалгыннарын чыпшырып алгаш, дээрже ужа берген болур^b.

⁶ Чазый кижиге-биле кады чемненме,
амданныг чеминге элзеттирбе;

⁷ ооң сеткили сенчилик деп бил.

Ол: «Ижип-чип көр» – деп орза-даа,

сагыжы сеңээ удур болур;

⁸ ажырыпкан борбак чемиңни дедир кузар сен,

буянныг сөстериңни хей-ле чарыгдаар сен.

⁹ Мелегей кижиниң кулаанга чүнү-даа чугаалава,
ол сээң угаанныг чугаанни шоодарыңга-ла өй боор.

^c Ы. х. к. 19:14; Иов 24:2;
У. ч. 22:28

¹⁰ Хувааглыг чер демдеглээн эрги шагның чагызын шимчетпе^c,
өскүстерниң черинче шургуп кирбе;

^d У. ч. 19:25

¹¹ оларда күчүлүг Камгалакчы бар болгай^d,
чаргы-чаалыңарны Ол шиитпирлээр^e.

^e У. ч. 22:23

¹² Сургаалче чүрээни угландыр,
билигниң сөстериңче кулаанни ээктир.

^f У. ч. 13:24; 19:18; 22:15

¹³ Аныяк оолду кеземче чок арттырба^f,
шыкпыыштаар болзунза, өлүп каар эвес:

¹⁴ ону шыкпыыш-биле кезеткеш,
өлүмден камгалап аар сен.

¹⁵ Оглум! Бир эвес чүрээнде мерген угаан бар болза,
чүрээни өөрүшкү ээлээр,

¹⁶ аас-сөзүң шынны чугаалаар болза,

ишти-хөңнүм чүмү-биле өөрүп-байырлаар.

^g Ыд. ыр. 36:1;
У. ч. 3:31; 24:1

¹⁷ Сээң чүрээң бачыттыг улуска адааргавазың^g,

а Дээрги-Чаяакчыдан кезээде коргуп чорзун,

¹⁸ чүге дээрге келир үе дүжүп кээр,

идегелиң черле өжүп төнмес^h.

^h У. ч. 24:14

¹⁹ Мени дыңна, оглум, мерген угаанныг бооп көр,
чүрээни шын орукче углап башкар.

ⁱ У. ч. 20:1; Иса. 5:11-12;
Эф. 5:18

²⁰ Эзиртир арагалаар, идээледир эът сырар улус аразыңга турбаⁱ,

²¹ чүге дээрге арагачы-даа, чазый-даа кижиге ядарай бээр,
ээдередир уйгузу оларны элбер-самдар кылып каар.

22 Төрүдүп каан адаңны дыңна,
иң кырый берзе-даа, ону тоовайн барба^a.

^a Хост. 20:12; У. ч. 1:8

23 Алыс шынны чедип ал,
мерген угаанны-даа, сургаалды-даа, угаан-сарыылды-даа төтчеглеве.

24 Чөптүг-шынныг кижиниң ачазы өөрүп-байырлаар,
мерген угаанныг кижиниң адазы өөрүп ханмас.

25 Төрүп каан аваң амыразын,
сээн ада-иң өөрүп-байырлазын!

26 Оглум! Чүрээни менче угландыр,
карактарың мээң оруктарымче шиглей көрзүн.

27 Самыын-садар херээжен-биле холбажыры –
ханы хооргалче дүжери дег^b,

^b У. ч. 22:14

өске кижичи кадайы-биле харылзажыры^c –
тар кудукче дүжери дег^d;

^c У. ч. 2:16

^d Эккл. 7:26

28 ындыг херээжен, кедегде орап дээрбечи дег^e,
хөй-ле улусту бачыттыгларже хуулдуар.

^e У. ч. 7:12

29 «Ах!», «ох!» дээн, уёлап-човууртаан кижичи кымыл?
Алгыш-кырыш үндүрүп, хомудап турар кижичи кымыл?
Чылдагаан чок черге балыгланган кижичи кымыл?

Карактары кыза берген кижичи кымыл?

30 Орайга дээр арагалап орап^f,
арага-дары дилеп туруп бээр кижичи ол-дур.

^f Иса. 5:11, 22

31 Арагаже көрбег^g –

^g У. ч. 20:1

өңүнүң кызып турарынче, дашкада кылаңайнып чайнаарынче,
боостааже боду-ла ажарынче көрбө.

32 Чүге дээрге ол ооң соонда чылан дег шаптар,
хоранныг чылан дег халдап кээр болгай.

33 Ынчан өске улус кадайларынче* көрүп туруп бээр сен,
а угаанынга соора барган бодалдар кирер;

34 далай ортузунда чайганган хеме кырында чыдар кижичи дег апаар сен.

35 «Улус мени эттээрге-даа, көңгүс тоовадым,
хап-согарга-даа, медереп билбедим;

а оттуп келгеш, катап-ла ижип эгелээр мен» –
деп баар сен^h.

^h Иса. 56:12

24 ¹ Бузуттуг улуска адааргава,
олар-биле кады боорун күзевеⁱ.

ⁱ Ыд. ыр. 1:1; 36:1;
У. ч. 1:15; 3:31; 4:14;

² Оларның угаан-чүрээ күчүлел дугайында бодаар,
а аас-сөзү улуска бак үүлгедигни чугаалап турар^j.

23:17; 24:19
^j Ыд. ыр. 9:28

³ Бажың-балгат мерген угаан-биле туттунар
база угаан-сарыыл-биле быжыг апаар;

⁴ билиг барда, бажың ишти күзенчиг болгаш
үнези улуг хөреңги-биле долдунар^k.

^k Лк. 16:11

- ^a У. ч. 21:22
^b У. ч. 11:14; 15:22; 20:18
- ⁵ Мерген угаанныг кижиге – күштүг болур,
билиглиг кижиге – күжүн немеп алыр^a.
⁶ Дайын чоруда бергеш, арга-сүмени дыңнап аар сен:
чөвүлөкчилериң хөй болза, тиилелге сээни боор^b.
- ⁷ Мелегей кижиге мерген угаан чедип алдынмас бедикте турар,
ол кижиге чугула херектер шиитпирлээр черге аксын ажар-даа
харыы чок болур.
- ⁸ Бузут үүлгедирин бодап турар кижини
кара сагыштыг кижиге дээр.
⁹ Мелегей кижиниң бодалдары бачыт болур,
кочуургак кижиге^c улуска бужар бооп көстүр.
- ^c Ыд. ыр. 1:1;
У. ч. 3:34; 21:24
- ^d Евр. 12:3
^e Ыд. ыр. 81:4; Иса. 58:6
- ¹⁰ Айыыл-халап хүнүндө кошкаан көргүзөр болзунза,
күжүң эвээжээни ол-дур^d.
¹¹ Өлүртүр деп турар улусту камгала!^e
Өлүрү чайлаш чок улусту камгалаарыңдан дадагалзаар сен бе?
¹² «Ол дугайында билбээн бис!» – деп болур сен.
Чүректериң Шенекчизи Бурган билир^f,
сеткилицниң Хайгааракчызы бүгү чүвени билер –
кижиге бүрүзүн, ажыл-херектерин барымдаалап,
Ол кезедир азы шаңнаар^g.
- ^f У. ч. 16:2; 21:2
- ^g Иов 34:11;
Ыд. ыр. 61:13; Рим. 2:6
- ^h Ыд. ыр. 18:11
- ⁱ У. ч. 23:18
- ¹³ Оглум, ары чигирин чиирге, кандыг ийик?
Оон чаагайы кончуг, ары өөнүн үттеринде чигир
сээн өгүңге амдангың болур^h.
¹⁴ Мерген угаанны чедип аары база сеткилицке шак ыңдыг салдарлыг:
ону тып алган болзунза, келир үң бар, идегелиң өжүп төнмесⁱ.
- ^j Ыд. ыр. 9:29
- ^k Ыд. ыр. 36:24
- ¹⁵ Чөптүг-шынныг кижиниң бажыңының чанында кедеп турар
бузуттуг хей дег болба^j,
буянныг кижиниң бажың-балгадын хоозуратпа:
¹⁶ чөптүг-шынныг кижиге чеди-даа катап кээп ушса, дөмей-ле туруп кээр^k,
а бузуттуглар кээп ужар болза, айыыл-халапка таваржыр.
- ^l Иов 31:29; Мих. 7:8
- ^m У. ч. 17:5
- ¹⁷ Дайзының кээп ужарга, өөрүвө^l,
ол моондакка тептигерге, чүрөөн өөрүп-байырлавазын,
¹⁸ оон башка Дээрги-Чаяакчы көрүп кааш,
өөрүшкүңнү бак чүүл деп санааш,
Бодунуң килениң дайзыныңдан чайладып аппаар^m.
- ⁿ Иер. 12:1
- ^o Ыд. ыр. 36:1;
У. ч. 23:17; 24:1
- ^p Иов 18:5-6; 21:17;
У. ч. 13:9
- ¹⁹ Кара сагыштыг улус дээш хөлзеп, хорадаваⁿ,
бузуттуг улуска адааргава^o,
²⁰ чүгө дээрге кара сагыштыгларның келир үези чок
база бузуттуг улустуң чырыткызы өжүп каар^p.
- ^q 1 Пет. 2:17
- ²¹ Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чор, оглум,
хаандан база коргуп чор^q, өскерликчилер-биле харылзашпа.

22 Чүгө дээрге олардан хенертен өлүм хөмө таварып кээр:
Дээрги-Чаяакчы биле хаандан кандыг айыылдар кээрин билип-даа
шыдавас сен.

Мерген угаанныгларның өске сөстери

23 Мерген угаанныгларның өске сөстери бо-дур.

Шииटकел черинге улусту ылгай көөрү – бак херек^a;

24 буруулуг кижиге «Актыг сен» деп турар кижини^b
чоннар каргаар, аймактар көрбөстей бээр.

25 А сойгалап турар кижиге ээ көрүүшкүннү алып,
олче ачы-буян бадып кээр.

26 Шынныг харыы –
эриннерже ошкаашкын дег.

27 Бажыңың даштында ажил-херээңни аайлап каавыт,
шөлүңде ажилдарыңны доозуп ал,
а ооң соонда бажыңыңны тудуп эгеле.

28 Өске кижиге удур хоозун херечилел кылба,
аас-сөзүңден меге үнмезин^c.

29 «Ол кижиге меңээ кандыг хамаарылгалыг болчук,
мен база аңаа шак ыңдыг хамаарылгалыг болуйн:
кылган херектери дээш, кеземчеден көргүзейн!» – диве^d.

30 Бир катап чалгаа кижиниң шөлүнүң чаны-биле,
угааны четпес ээ кижиниң виноград шөлүнүң чоогу-биле
эртип бар чыткан мен.

31 Көөрүмге, чер болганда тенниг чадаң ыяш өзүп үнген,
бок үнүштер черни шыва апкан, даш херим буступ калган болду.

32 Ол бүгүнү көрүп, боданып тургаш, көргөн, билген чүүлүмден
мындыг түңнел үндүрдүм:

33 ам-даа удуп-ноюрзап чыдар болзунза,
ам-даа хөлестеп чыдар болзунза,

34 тоянчы дег, ядарал сенче халдап кээр,
үптөкчи дег, түрегдел сенче халдап кээр^e.

Соломоннуң бичии чыындызы

25 ¹ Соломоннуң оон өске угаадыглыг чугаалары бо-дур^f. Оларны Иудеяның
хааны Эзекияның^g бижээчилери чыып тургускан.

² Бурганның алдары – чажыт чүүлдү ажытпазында,
хаанның алдары – чажыт чүүлдү билип аарында^h.

³ Дээрниң бедиин, черниң ханызын база хаанның чүрөөн
билип аары болдунмас.

⁴ Мөңгүнден холуксааны аңгылап каавыт,
ынчан ус-шевер кижиге саваны кылыптар;

⁵ хаандан бузуттуг кижини адырып каавыт,
ынчан хаанның дүжүлгези чөптүг чоруу-биле быжыг апаарⁱ.

⁶ Хаанның мурнунга көөргеттинме,
нояннар-биле чаңгыс черге турба^j;

^a Лев. 19:15;

Ы. х. к. 1:17; 16:19;

У. ч. 18:5; 28:21

^b Хост. 23:7; У. ч. 17:15;

Иса. 5:23

^c Хост. 20:16;

У. ч. 19:5; 25:18

^d У. ч. 20:22

^e У. ч. 6:10-11; Экл. 4:5

^f У. ч. 1:1; 10:1

^g 4 Хаан. 18:5-7

^h Ы. х. к. 29:29

ⁱ 3 Хаан. 2:44-45;

У. ч. 16:12

^j Лк. 14:8-11

⁷ хаанның сени ызыгуурлуг кижиге мурнунга куду көөрүнүң орнунга, сеңээ: «Дөрже олуруп көр» – деп чугаалаары дээр.

Карааң-биле көргөн* чүвеңи

⁸ чаргы чарар черге үндүреринче далашпа,

оон башка алызында барып,

бир-ле кижиге адыңны баксырадыр болза, канчаар сен?

⁹ Чаргылдажып тура, чүгле бодуңнуң херээңни чугаала,

өске кижиниң чажыдын ажытпа.

¹⁰ А чажытты чугаалапсыңза, дыңнаан кижиге бодуңнуң чөмөлээр,

ынчан бак атка кирериң чайлаш чок.

¹¹ Чогуур үезинде сөглөөн сөс –

мөңгүн каасталгада алдын угулза дег^a.

¹² Дыбыжы кулакка мерген угаанның чөмөлөөшкин^b –

алдын сырга болгаш арыг алдындан каасталга ышкаш.

¹³ Айбылаан ээзинге шынчы айбычы, дүжүт ажаар үеде сериин салгын дег,

ээзиниң күчү-күжүн немеп бээр^c.

¹⁴ Хей черге белектер аазаар кижиге –

булуттар биле хат турда-ла, чаъстың чагбайн барганы дег^d.

¹⁵ Килеңнээчел эвес чоруктуң ачызында чагырыкчыны безин ээлдирип ап

болур,

чымчак чугаа-сөс сөөктү безин үрөп бузар.

¹⁶ Ары чигири тып алзыңза, чеже херегил, ынчаны чиир сен,

оон башка пөктүр чипкеш, кузуп аар сен^e;

¹⁷ эжиниң бажыңынче үргүлчү маңнап, амыратпайн туруп бербе,

оон башка ол сенден хөңнү калып, көрбөстей бээр.

¹⁸ Өске кижиге удур мегелеп херечилээр кижиге –

моң, хылыш болгаш чидиг согун бажы ышкаш^f.

¹⁹ Сөзүңгө шынчы эвес кижиге айыыл хүнүндө идегээри –

ирий берген диш азы аскак бут ышкаш.

²⁰ Ажыг-шүжүглүг кижиге ыр ырлап бээри –

соок хүндүс хевин уштуп октаары,

балыг черге ажыг уксус кудары ышкаш^{**}.

²¹ Дайзының аштаан болза – чөмгөрип каг;

суксаан болза – сугдан ижиртип каг^g;

²² ынчаар кылгаш, оттуг көстөрнү^h ооң бажыңга чыып бээр сен^{i***},

а Дээрги-Чаяакчы сени шаңнаар.

²³ Соңгу чүктен хадаан хат – чаъс-чайыкты,

а хопчу кижиниң аас-дылы – ажынган көрүштерни эккээр.

²⁴ Хыйланчак кадай-биле чаңгыс черге чурттаарыңга көөрдө,

оон озалааш үгекке чурттааны дээр^j.

²⁵ Ырак черден келген эки медээ –

кагып-суксааш, харыксыраан кижиге соок суг ышкаш^k.

²⁶ Бузуттуг кижиге дүжүп берген чөптүг-шынныг кижиге –

хирленген булак, бужартаан суг бажы ышкаш.

^a У. ч. 15:23

^b Ыд. ыр. 140:5

^c У. ч. 13:17

^d Иуда 1:12

^e У. ч. 27:7

^f Хост. 20:16;

У. ч. 12:18; 19:5; 24:28

^g 4 Хаан. 6:22;

2 Чыл. 28:15; Мф. 5:44

^h У. ч. 139:11

ⁱ Рим. 12:20

^j У. ч. 19:13; 21:9. 21:19

^k У. ч. 15:30

* 25:7 Бо сөстөр мооң мурнунда домакта «ызыгуурлуг кижиге» деп сөстөргө хамааржып турар чадавас.

** 25:20 Өске бурунгу сөзүглөдө «Сода биле уксусту холууру ышкаш» деп бижээн.

*** 25:22 «Оттуг көстөрнү ооң бажыңга чыып бээр сен» деп сөстөр ийи уткалыг бооп боор: 1) «Дайзыныңны ыятканындан кыва бээринче албадар сен»; 2) «Бурганның кеземчезин ооң бажыңга салыр сен».

²⁷ Ары чигирин идээледир чири-даа,
ат-алдарны хөлүн эртгир сүрери-даа – багай херек-тир.

²⁸ Бодун туттунуп шыдавас кижиги –
үрегдеп бузуп каан, ханазы чок хоорай ышкаш.

26 ¹ Чайга – хар, а дүжүт ажаар үеге – чаьс ышкаш,
мелегей кижиге алдар-хүндү таарышпас^a.

^a У. ч. 17:7; 19:10; 26:8

² Бора-хөкпештиң ыңай-бээр ужары
база хараачыгайның шивеш кынныры ышкаш,
хей черге келген каргыш боттанмас^b.

^b Сан. 23:8; Ы. х. к. 23:5

³ Кымчы – аьтка, чүген – элчигенге^c,
а шыкпыыш – мелегей кижиниң ооргазынга херек^d.

^c Ыд. ыр. 31:9

^d Ыд. ыр. 31:9;
У. ч. 10:13; 19:29

⁴ Мелегей кижиге мелегей харыы бербе,
оон башка ол кижиге ышкаш апаар сен.

⁵ Мелегей кижиге мелегей харыыдан бер,
оон башка бодун мерген угаанныг кылдыр бодай бээр^e.

^e Мф. 21:24-27

⁶ Мелегей кижиге сөс чедирткен кижиге
боду-ла буттарын одура шапкан азы бактың дашказын ишкен кижиге дег.

⁷ Мелегей кижиниң аксында угаадыглыг чугаа –
аскак кижиниң буттарының кылажы дег.

⁸ Мелегей кижиге алдар-хүндү көргүзери^f –
дашты ону шывадаар чепсек-херекселге баглаары дег.

^f У. ч. 26:1

⁹ Мелегей кижиниң аксында угаадыглыг чугаа –
эзирик кижиниң тенниг чадаң ыяштан халбактанганы дег.

¹⁰ Мелегей ийикпе, азы душкан-на кижини ажилга хөлезилеп алыр кижиге –
шупту улусту балыглаар ча адыгжызы дег.

¹¹ Мелегей кижиге бодунуң мелегей чоруун катаптаанда,
кускузунче дедир ээп келгеш, чип аар ыт дег^g.

^g 2 Пет. 2:22

¹² Бодун мерген угаанныг кылдыр тогунар кижини көргөн сен бе?^h
Анаа бодаарга, мелегей кижиге безин идегээри дээр болдур ийинⁱ.

^h У. ч. 28:11

ⁱ У. ч. 29:20

¹³ Чалгаа кижиге: «Орукта арзылаң тур!
Кудумчуларда араатан аң димзенип чор!» – дээр^j.

^j У. ч. 22:13

¹⁴ Чалгаа кижиниң дөжээнге аңдарлып-дүндерлири –
эжиктиң шүнчүктерге халаңнаары дег.

¹⁵ Чалгаа кижиге^k холу-биле тавакта чемни ап алза-даа,
ону аксынга чедирип чадай бээр.

^k У. ч. 15:19; 19:24

¹⁶ Чалгаа кижиге бодун сарыылдыг чүүлдер чугаалаан чеди кижиден
мерген угаанныг деп бодаар.

¹⁷ Чай кадында өске улустуң алгыш-кырыжынга киржири –
черлик ыттың кулаан шеле тыртары дег.

¹⁸⁻¹⁹ Өске кижини мегелепкеш: «Баштакандым ышкажыл!» – дээр кижиге
тенек аарыг кижиниң оттуг болгаш өлүмнүг согуннарны октап турары дег.

²⁰ Ыяш төнерге, от өжүп каар,
а хопчу кижиге чокта, алгыш-кырыш соксай бээр^l.

^l У. ч. 16:28; 22:10

²¹ Хөмүрдөн – көс, ыяштан – от,
а нүгүлчү кижиниң чугаа-сөзүндөн – адааннажышкын үнер.

²² Хопчу кижиниң чугаа-сөзү амданныг чем дег –
кижиниң ишти-хөңнүнүң эң ханызынче кире бээр^m.

^m У. ч. 18:9

²³ Кара сагыштыг кижиниң чымчак аас-сөзүⁿ –

ⁿ Ыд. ыр. 28:3; Иер. 9:8

^a Мф. 23:27даштын холуксаалыг мөнгүн-биле чайырлап каан дой сава дег^a.²⁴ Дайзыныңның чугаазы авыяастыг,

ооң сеткилинде кара сагыш шыгжаттынып чыдар;

^b Иер. 12:6²⁵ үнү чымчак-даа болза, аңаа бүзүреве,ооң чүрээн бужар чүүл долган болдур ийин^b;²⁶ ооң авыяас чоруу сени көрбезин чажырып турар,

ынчалза-даа каржы-багы улус мурнунга ажыттынып кээр.

^c Эсф. 7:9; Ыд. ыр. 7:16;
Эккл. 10:8; Дан. 6:24²⁷ Оңгар каскан кижиге боду ынаар кээп дүжер^c,

кижиниң өрү октаан дажы тейинге кээп дүжер.

²⁸ Мегечи кижиге хомудадып турар улузун көөр хөңнү чок

база авыяас аас-дыл буураашкынны белеткеп турар.

27¹ Даартагы хүнде болур чүве-биле мактанма –
ол хүннүң чүнү эккээрин билбес-ле болгай сен^d.^d Лк. 12:19-20;
Иак. 4:13-14² Сени бодун эвес, а өске кижиге;

бодунуң эвес, а хары кижиниң аас-сөзү мактазын.

^e Иов 6:3³ Даш-даа аар, элезин-даа чиик эвес^e,

ынчалза-даа мелегей кижиниң аажы-чаңы оон-даа аар.

^f У. ч. 6:34⁴ Килең – каржы, күштүг килең – үерлээн суг дег,ынчаарга хүннээчел кижиге удур туржуп шыдаар кижиге бар бе?^f^g У. ч. 28:23⁵ Ажыы-биле сойгалаар кижигебүдүү ынак эжинден дээр^g.^h Ыд. ыр. 140:5⁶ Ынак эжиң ак сеткилдинден сени балыглаар^h,

а сени көөр хөңнү чок кижиге мегелеп ошкаар.

ⁱ У. ч. 25:16⁷ Эмин эрттир тоткан кижиге ары чигирин-даа херекке албасⁱ,

а аштаан кижиге ажыг-даа чем амдангың болур.

⁸ Төрээн черин каапкан кижиге –

уязын каапкаш барган куш дег.

⁹ Чагдынар болгаш айдызаар чаагай чыттыг чүүлдер чүректи өөртүр,

а эжиң чүрээниң ханызындан арга-сүме бээрге, база ындыг таптыг.

¹⁰ Бодунуң-даа, ачаңның-даа эш-өөрүн кагба;

айыыл таварыырга, төрелдеринче барба:

^j У. ч. 17:17¹¹ Ыракта акы-дуңманга көөрдө, чоокта кожан дээр^j.^k Ыд. ыр. 118:42¹² Оглум, мерген угаанныг бооп, мээң чүрээмни өөртүп көр,ынчан мени бак сөглээр улуска харыылаар сөстөр тыпты бээр^k.^l У. ч. 22:3¹³ Угаанныг кижиге айыыл көргөш, чашты бээр,а кенен улус олче уткуштур баргаш, кеземче алыр^l.^m У. ч. 20:16¹⁴ Хары кижиге дээш дагдынган кижиниң идик-хевин долаа кылдыр ап ал,өске кижиге кадайы дээш* дагдынган кижиден долаадан ап ал^m.¹⁵ Эртен эрте эжин аажок ыткыр алгап-йөрээр кижиге –

каргыш салып турар кижиге бооп санаттырар.

ⁿ У. ч. 19:13; 21:9; 25:24¹⁶ Хыйланчак кадай – дамдылаар ойбак-дыдык дээвиир дегⁿ;¹⁷ ону соксадыры – хатты доктаадыры дег азы үстүң адышка туттунмазы дег.¹⁸ Демирни демир чидидер, а кижини өске кижиге кажарадыр.^o 1 Кор. 9:7¹⁹ Чимистиг ыяшты ажаап турар кижиге ооң чимистерин чиир^o,

а ээзи дээш сагыш човаар кижиге алдар-хүндүге чедер.

¹⁹ Арын-шырайның сугга көрүнчүктелири дег,

* 27:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Өске улус дээш» деп бижээн (20:16 көр).

кижи өске кижиниң чүрээнге көстүр*.

²⁰ Тамы биле Өлүм^a пөгерин билбес,
кижиниң карактары тодарын билбес^b.

^a У. ч. 15:11; Авв. 2:5

^b Эккл. 1:8; 4:8

²¹ Кижиге мактал сөстөриниң салдары –
мөңгүн биле алдынга хайылдырар суугу дег^c.

^c У. ч. 17:3

²² Мелегей кижини тараа-биле кады согаашка суккаш,
бала-биле соктаар-даа болзунза, мелегей чоруун арыглап шыдавас сен.

²³ Шээр малыңның шуптузун бирден бирээ чокка танып ал,
кодан сүрүүңче сагыштан сал:

²⁴ кандыг-даа байлакшыл мөңгези-биле турбас^d,
дүжүлге безин үргүлчү салгал дамчывас болгай.

^d У. ч. 23:5; 1 Тим. 6:17

²⁵ Оът-сиген оңар, оон чаа көк шымырарты үнүп кээр,
дагларның ийлеринде оът-сигенни кезип, чыып алыр;

²⁶ хураганнар сенээ хеп болур,
а анайлар – шөл садып алыр төлевир болур;

²⁷ өшкү сүдү – сенээ чем боорунга,
өг-бүлөңни ашкарып-чемгереринге

болгаш чалча кыстарыңны тоттур азыраарыңга четчир.

28 ¹ Бузуттуг кижини сүрүп турар кижичок-даа болза, ол дезип маңнаар^e,
а чөптүг-шынның кижичок, арзылаң дег, амыр-шөлээң^f.

^e Лев. 26:17; 4 Хаан. 7:7

^f Лев. 26:8; 1 Хаан. 17:32

² Чуртка хөлээзин үнүп турда, чагырыкчылар көвүдээр^g,
а угаанның болгаш чүү шын боорун билер чагырыкчы барда,
чурт үр туруп шыдаар.

^g 3 Хаан. 16:8-28;

4 Хаан. 15:8-15

³ Түреңги улусту кызып-кыйып турар яды кижичок
тараан үрезинни чууй шаап аппаар чайык дег^h.

^h Мф. 18:30

⁴ Ыдыктыг хоойлудан ойталап турар кижичок бузуттуг улусту мактаар,
а хоойлуну сагып турар улус олар-биле демисежир.

⁵ Каржы-бак улус чөптүг чорукту билбес,

а Дээрги-Чаяакчыже чүткүп чоруур улус чөптүг чорукту бүрүнү-биле
билип алыр.

⁶ Кем-буруу кылбайн амыдырап чоруур яды кижичок
шын эвес оруктар-биле чораан бай кижиден дээрⁱ.

ⁱ У. ч. 19:1

⁷ Угаанның оол ыдыктыг хоойлуну сагыр,

а үен-даян улус-биле эдержир оол ачазының адын баксырадыр.

⁸ Улуска акшаны чээлиге бергеш, хөөзүндөн
байып турар кижиниң хөреңгизи

ядыыларга ачы-дуза көргүзөр кижиниң холунче кире бээр^j.

^j Хост. 22:25; У. ч. 13:22

⁹ Ыдыктыг хоойлунуң сөстөрин дыңнаар хөңнү чок кижиниң мөргүлү
безин бужар чүүл болур^k.

^k Ыд. ыр. 65:18; У. ч. 15:8

¹⁰ Эки мөзүлүг улусту бузуттуг орукче дуурайлап кирип турар кижичок
бодунуң-на дузаанга туттурар^l,

^l Ыд. ыр. 7:16; У. ч. 26:27

а кем-буруу чок кижичок буянны салгап алыр.

¹¹ Бай-шыдалдыг кижичок бодун мерген угаанның кылдыр бодаар^m,
ынчалза-даа угаанның яды кижичок ооң кандызын эндевес.

^m У. ч. 26:12

¹² Чөптүг-шынның кижилер тиилеп үнерге, ат-алдары алгыырⁿ;

ⁿ У. ч. 11:10

* 27:19 Азы: «Кижичок бодунуң чүрээнге көстүр».

- ^a Иов 24:4;
У. ч. 28:28; 29:2
- ^b Иов 31:33; 1 Ин. 1:9
- ^c У. ч. 19:12
- ^d Э. д. 4:12; 9:6
- ^e У. ч. 10:9
- ^f У. ч. 12:11
- ^g У. ч. 19:2; 21:5; 23:4
- ^h У. ч. 18:5; 24:23
- ⁱ Иез. 13:19
- ^j У. ч. 22:16
- ^k У. ч. 29:5
- ^l У. ч. 27:5
- ^m Хост. 20:12
- ⁿ У. ч. 13:10; 15:18
- ^o Ы. х. к. 15:7-8;
У. ч. 19:17
- ^p У. ч. 28:12
- ^q У. ч. 1:25
- ^r У. ч. 6:15
- ^s У. ч. 11:10
- ^t У. ч. 28:12, 28
- ^u У. ч. 10:1; 15:20
- ^v Лк. 15:13, 30
- ^w У. ч. 28:23
- ^x Ыд. ыр. 9:16
- ^y Ыд. ыр. 40:2
- бузуттуглар депшип үнерге, улус чаштына бээр^a.
- ¹³ Бачыттыг үүлгедиинни чажырап болзунца, эки чүве көрбес сен, а ону ажыы-биле миннип, ойталаар болзунца, өршээл алыр сен^b.
- ¹⁴ Бодун үргүлчү оваарымчалыг ап чоруур кижичи амыр-чыргалдыг. А чүрөөн чөрүүледип аар кижичи айыылга таваржыр.
- ¹⁵ Каржы-бак чагырыкчы ядыы албаты чонга ырланган арзылаан, чазыйлаан адыг дег^c.
- ¹⁶ Чагырыкчы мелегей болган тудум-на, албан-үндүрүгнүн саны көвүдээр, а чөптүг эвес олча-ажыкты көөр хөңнү чок кижиниң назыны узаар.
- ¹⁷ Кижичи өлүргөш, буруудаан кижичи өлгүжеге чедир дезип кээр^d, кым-даа анаа деткимче бербес.
- ¹⁸ Кем-буруу чок амыдырап чоруур кижичи камгалал алыр, а шын оруктан соора баар кижичи хенертен буурап дүжер^e.
- ¹⁹ Черин болбаазыраткан кижиниң хырны тодуг, а хоозун күзел-бодал сүрген кижичи түрегделди мага хандыр көөр^f.
- ²⁰ Шынчы кижичи хөй ачы-буянны алыр, а дүрген байып аарынче чүткөөн кижичи^g кеземчеден чайлап шыдавас.
- ²¹ Улусту ылгай көөрү – бак херек^h:
- кижичи кескинди хлеб дээш безинⁱ бачыт үүлгедип болур болгай.
- ²² Чазый кижичи дүрген-не байып алыксаар, ынчалза-даа ядарал ону чыпшыр сүрүп кел чыдарын билбес^j.
- ²³ Улус алызында барып чашпаа чугаалыг кижиче эвес^k, а чемелээшкин чугаалаар кижиче ээ көрнүр^l.
- ²⁴ Ада-иезин үптөп-тонааш:
«Ол дээрге бачыт эвес-тир» – деп турар кижичи үрегдекчи дег-дир^m.
- ²⁵ «Алын-чийин» дээр кижичи алгыш-кырыш үндүрерⁿ, а Дээрги-Чаяакчыга идегээр кижичи чаагай амыдыралдыг болур.
- ²⁶ Чүглө бодунуң угаанынга идегээр кижичи мелегей болур, а мерген угаанның оруктарын изээр кижичи камгалал алыр.
- ²⁷ Ядыы кижиче дузалаар кижиче чединмес деп чүве билбес болур^o, а оон хая көрнүр кижичи бодунга хөй-ле каргышты чыып алыр.
- ²⁸ Бузуттуглар өрү депшиирге, улус чаштына бээр^p, а олар чок апаарга, чөптүг-шынныг улус көвүдээр.

29

¹ Чемелеткеш, чөрүүлээр кижичи^q

хеп-хенертен эглиш чок узуткаттырар^r.

² Чөптүг улус депшиирге, чон өөрүп-хөглээр^s,

а бузуттуг кижичи тергиидээрге, чон хинчектенир^t.

³ Мерген угаанга ынак кижичи ачазын өөртүп турар^u,

а самыын-садар херэеженнер-биле эдержир кижичи эт-хөрөңгизин чарыгдап турар^v.

⁴ Хаанның чөптүг шииткели чуртту быжыктырар, а ажык-кончаа сүрер чорук – хоозурадыр.

⁵ Өске кижиче чашпаалап турар кижичи^w

ооң буттарынга какпа салып турар.

⁶ Бузуттуг кижиниң бачыды – бодунга дузак^x,

а чөптүг-шынныг кижичи өөрүп-байырлап чурттаар.

⁷ Чөптүг кижичи ядамыктын эргелерин утпайн чоруур^y,

а бузуттуг кижичи ол дугайында бодавас.

- ⁸ Кочуургак улус хоорайга хөлзээзин үндүрер^a,
а мерген угаанныг улус килеңни оожургадаыр.
- ⁹ Мерген угаанныг кижиги мелегей кижиги-биле чаргылдажып турда,
каткы-шоот-даа, дорамчылаашкын-даа төнмөс.
- ¹⁰ Өлүрүкчүлөр кем-буруу чок кижини көөр хөңнү чок,
эки мөзүлүг кижини база узуткаарын бодаар^b.
- ¹¹ Мелегей кижиги килеңин белени кончуг сула салыптар^c,
а мерген угаанныг кижиги – оожургадаып аар.
- ¹² Бир эвес чагырыкчы кижиги меге чугаа-сөс тооп дыңнаар болза,
ооң бүгү дүжүметтери бузуттуг болур.
- ¹³ Яды кижиги биле оон дарлакчызын дөмей болдуруп турар чүүл бо-дур:
оларнын иелдирзиниң карактарында чырык Дээрги-Чаяакчыдан келген^d.
- ¹⁴ Бир эвес хаан кижиги яды улусту шын шиидип турар болза^e,
ооң дүжүлгези кезээде тендиш дивейн турар^f.
- ¹⁵ Шыкпыштап чемелээрге, мерген угаан кээр,
а каракавайн каапкан оол авазын бак атка кириер^g.
- ¹⁶ Бузуттуг улус депшиирге, бачыт база кедерей бээр,
ынчалза-даа чөптүг-шынныг улус оларнын буураарын көрүп каар^h.
- ¹⁷ Оглуңну эдип-чаза, ынчан ол дээш сагыжың дыш болур,
ол сээң сеткилиңге таалалды шаңнаарⁱ.
- ¹⁸ Бургандан кээр ажыдышкыннар чок болза^j, чон калчаарап баар^k,
а ыдыктыг хойлуну сагып турар кижиги амыр-чыргалдыг!
- ¹⁹ Кул кижини чүглө сөстөр-биле эдип-чазаары болдунмас,
оларны билип-даа турар болза, оозун эскертпес.
- ²⁰ Бодамча чок чүве чугаалаар кижиге көргөн сен бе?
Аңаа бодаарга, мелегей кижиге безин идегээри дээр болдур ийин^l.
- ²¹ Кул кижини чажындан-на туразында салыр болза,
оон эки чүве үнмөс*.
- ²² Килеңнээчел кижиге алгыш-кырыш үндүрер,
ажынчак кижиге хөй бачыт үүлгедир^m.
- ²³ Улуг туралыг кижиге куду көрдүрерⁿ,
а биче сеткилдиг кижиге алдар-хүндү чедип алыр^o.
- ²⁴ Оор-биле эштежир кижиге бодунуң амы-тынын үнелевейн турары ол:
оорга каргыш салганын дыңнап турза-даа, сөс оскунмас^p.
- ²⁵ Улустан коргар кижиге дузакче кире бергени ол^q,
а Дээрги-Чаяакчыга идегээр кижиге айыылдыг чүү-даа чок.
- ²⁶ Хөй-ле улус чагырыкчыга чашпаалаар^r,
ынчалза-даа чөптүг шииткел кижиге Дээрги-Чаяакчыдан кээр.
- ²⁷ Чөптүг-шынныг улуска бак кижиге – бужар чүүл,
а бузуттуг улуска эки мөзүлүг кижиге – бужар чүүл.

Агурнуң мерген угаанныг медеглели

30 ¹ Иакейниң оглу, Масса чурттуг** Агурнуң сөстери бо-дур. Ол кижиге Ифиилге, Ифиил биле Укалга*** мынча дээн:

* 29:21 Азы: «Алызы барып, ол оглуң дег апаар».

** 30:1 Масса – бо сөстү Палестинаның чөөн талазынче девискээрниң ады кылдыр билип ап боор. Болгу дег өске утказы: «Өттүр билген медеглел».

*** 30:1 Ифиил, Ифиил, Укал деп кижилер аттары көргүскөн сөстөрнүн болгу дег өске утказы мындыг: «Могай бердим, Бурганым! Могай бердим, Бурганым, шаам төндү!»

- ² Мен дээрге улус аразында эң бүдүүлүк кижиге бооп турарым чөп боор,
кижилерде бар угаан-даа менде кайда боор.
- ³ Мерген угаанга өөренип албаан мен,
ыдыктыг Бурган дугайында* билиг менде бар бе?
- ^a Ин. 3:13
- ⁴ Кым дээрже көдүрлүп үнгөш, дедир бадып келгенил?^a
Кым адыжынга хатты тудуп алганыл?
- ^b Иов 28:26
- ^c Иса. 40:12
- ⁵ Кым черниң кыдыг-кызыгаарын өйлей хемчээп, доктаатканыл?^c
Ындыг кижиниң ады кымыл? Ооң оглунуң ады кымыл?
Билир боор сен аа?
- ^d Ыд. ыр. 11:7; 17:31
- ^e Ыд. ыр. 3:3; У. ч. 2:7
- ^f Ы. х. к. 4:2; 12:32;
Ажыл. 22:18
- ⁶ Бурганның чугаалаан сөс бүрүзү-ле – арыг-шын^d;
Ол – Аңаа идегээр улустуң мурнунга турар камгалалы^e.
- ⁷ Ооң сөстөринге чүнү-даа немеве^f,
оон башка Ол сени сойгалаарга, мегең туттурар.
- ⁸ Ийи-ле чүүлдү Сенден дилеп тур мен,
дириг чорумда, оларны боттандырып бээринден ойталавайн көр:
⁹ хоозун, меге сөстү менден ырадып каавыт;
мени ядаратпа-даа, байытпа-даа, чүгле менээ херек аыш-чемни
берип чор^g.
- ¹⁰ А оон башка эрттир тода бергеш, Сенден ойталап:
«Дээрги-Чаяакчы дээрге кымыл ол?» – деп айтыра бээр мен^h
азы ядарай бергеш, оорланып, Бурганны бак атка киирер мен.
- ⁱ Эфл. 7:21
- ¹¹ Чалча кижини дээргизиниң мурнунга нүгүлдеве,
оон башка ооң каргыжы сенээ дүжүп, буруудаар сенⁱ.
- ^j Хост. 21:17; У. ч. 20:20
- ^k У. ч. 16:2
- ¹² Ачазынга каргыш салыр, авазын алгап-йөрээвес улус турар^j;
¹³ боттарын арыг деп бодаар хирезинде^k, мыяанга боражып алган
улус турар;
¹⁴ турамык көрүштүг, улуургак улус турар^l;
¹⁵ диштери бижектер дег, азыглары хылыштар дег,
ядыы улусту чер кырынга арттырбайн, эң түреңги улусту чон
аразынга арттырбайн,
¹⁶ узуткап-сыыраарын бодаар улус турар^m.
- ¹⁷ Хан сорар курт ийи уруглуг, олар: «Эккел, эккел!» – дижир.
Кажан-даа тотпас үш чүүл бар, дөрткү чүүл база «Болзун» дивес:
¹⁸ өлүглер ораны, үре-төл чок хырын, суггарарга-даа, суксуну ханмас чер
болгаш кажан-даа «Болзун» дивес от.
- ⁿ Э. д. 9:22
- ¹⁹ Ачазын шоодарⁿ болгаш авазын дыңнаар хөңнү чок кижиниң карактарын
кускун-сааскан соктап чиптер база сек чиир куштар дойлап кааптар^o.
- ²⁰ У. ч. 20:20
- ²¹ У. ч. 6:16
- ²² Меңээ билип алыры берге үш чүүл бар,
дөрткү чүүлдү база билип шыдавас-тыр мен^p:

* 30:3 Азы: «Ыдыктыг чүүлдер дугайында».

¹⁹ дээрде ушкан эзирниң оруу, хаяда сойган чыланнның оруу, далайда эжиндирген корабльдың оруу, аныяк кысче эр кижиниң оруу.

²⁰ Ашаанга өскерилген херээженниң оруу мындыг: чемненип алгаш, аксын чоткаш: «Багай чүү-даа чүве кылбаан мен» – дээр.

²¹ Черни хөлзедип-шимчедип турар үш чүүл бар,

дөрткү чүүлдүң аарын чер ууп шыдавас:

²² хаан апарган кул кижиг^a,

^a У. ч. 19:10

тоттур чемненип турар мелегей кижиг,

²³ ашакка барып алган бужар херээжен

болгаш дээргизиниң кадайының орнун ээлээн чалча кыс.

²⁴ Чер кырында бичии ынай,

ынчалза-даа мерген угаанныглардан-даа артык угаанныг дөрт амытан бар:

²⁵ кымыскаяктар – күш-шыдалы улуг эвес чон-даа болза,

аыш-чемин чайын-на курлавырлап алыр^b;

^b У. ч. 6:6-8

²⁶ сарлык-дегелер* – кошкак чон-даа болза,

чурттаар черлерин хаялар аразынга тудуп алыр;

²⁷ шартылаада хаан чок, ынчалза-даа чаңгыс аай чыскаал-биле

көжүп чоруур^c;

^c Иоил 2:7

²⁸ селескени хол-биле тудуп аар сен**,

ынчалза-даа ол хаанның ордузунга-даа турар.

²⁹ Кылаштаар аяны түрлүг үш амытан бар,

чоргаар кылаштыг дөрткү амытан база бар:

³⁰ аң-менниң эң күчүлүү арзылаң – кымга-даа орук чайлаvas;

³¹ коданының баштыннары болур аскыр-дагаа биле аргар-кошкар

болгаш албаты чонун баштаан хаан кижиг.

³² Мелегейиң-биле бодунну өрү көргөн база бак чүве бодап алган болзунца, аксыңны адыжың-биле дуй тудуп ал^d.

^d Иов 21:5; Мих. 7:16

³³ Чүге дээрге сүттү хайындырарга – өреме үнер;

думчукче шанчарга – хан төктүр,

а килең хайнырга – адааннажыышкын үнер.

Лемуил хаанның авазының чагыы

31 ¹ Масса чурттуг Лемуил хаанның сөстери***. Бо сөстер-биле Лемуилдин авазы оглунга өөредиг берип турган:

² Оглум, мен чүү дээйн? Мээң божуп-төрээн оглум, канчаайн?

Аксы-даңгыраам бээримге, төрүттүнген оглум****, чүнү чагыыйн?

³ Бодуннуң күжүңнү херээженнерже чарывайн көр,

* 30:26 Сарлык-дегелер – еврей дылда шафан дээр үүрмек хээкчилер. Олар хая-даштыг черге чурттап, кадыр чалым-хаяже халбактанып үнүп шыдаар (Лев. 11:5; Ыд. ыр. 103:18 көр).

** 30:28 Азы: «Ээремчик даваннары-биле халбактанып чоруур».

*** 31:1 Азы: «Лемуил хаанның өттүр билген медеглели» (30:1-ге немелде тайылбырны көр).

**** 31:2 Лемуилдин авазы: «Бургандан оол дилеп, Аңаа аксы-даңгыраам бээримге, төрүттүнүп келген оглум» – деп турары ол (1 Хаан. 1:27 көр).

- хааннарны буурадыр херээженнер сээн оруктарыңны боттарыңче ээй тыртпазыннар^a.
- ^a Ы. х. к. 17:17;
3 Хаан. 11:1-4; У. ч. 7:26
- ^b У. ч. 20:1; Эклл. 10:17;
Эф. 5:18
- ^c Ыд. ыр. 103:15
- ^d Иов 29:12, 15
- ^e Лев. 19:15;
Ы. х. к. 1:16; 16:18-19
- 4 Лемуил, арага ижери хааннарга шуут-ла таарышпас, чагырыкчылар-даа эзиртир суксун дилевезин^b.
- 5 А оон башка эзиртир ижип алгаш, хоойлу-дүрүмнерни-даа уттуп аарлар, дарладып базындырган улуска-даа чөптүг шиитпир үндүрбестер.
- 6 Эзиртир суксунну – өлүр четкен кижиге; араганы – сеткил-хөңнү ажып-саргаан кижиге кудуп бериңер^c.
- 7 ол күжүр ижипкеш, бодунуң ядыы-түреңгизин база хилинчектиг үүлезин уттупсун.
- 8 А сен бодун камгалап шыдавас кижини, шыдал чок бүгү улусту камгалап чугаала^d.
- 9 Чөптүг шииткел үндүрүп^e, ядыы болгаш түрөп баксыраан улусту камгалап чугаала.

Бүдүштүг херээженге йөрээл*

- ^f Руф 3:11; У. ч. 12:4
- ^g У. ч. 3:15
- ^h У. ч. 20:13
- ⁱ Ы. х. к. 15:7-8; У. ч. 22:9
- Ⲭ 10 Бүдүштүг херээженни кым тып шыдаарыл?^f
- (алеп) Ооң үнези эргине даштардан бедик болгай^g,
- Ⲛ 11 ашааның чүрээ аңаа бүзүрелдиг,
(бет) ол кадайының ачызында ажык-орулга чок артпас.
- ⲗ 12 Кадайы аңаа бүгү назынында
(гимел) бузутту эвес, буянны шаңнап кээр.
- Ⲙ 13 Дүк азы лән пөс-даа белеткей берген дижик –
(далет) кандыг-даа ажылды күзелдii-биле кылыр.
- ⲙ 14 Ол, садыглаар корабль дег,
(хе) аьш-чемни ырак черден тып эккээр.
- Ⲏ 15 Ол даң атпаанда-ла тура халыыр^h,
(вав) оон өг-бүлезин ашкарып-чемгергеш,
чалча кыстарга кылыр ажылды хуваап бээр.
- ⲏ 16 Бир шөлдү шинчип көргеш, садып алыр;
(зайин) ишчи холдары-биле акша-хөренги ажылдап алгаш,
виноград олуртуп алыр.
- Ⲑ 17 Ол ажылдап тура, могап-шылаарын билбес,
(хет) ооң холдары ажылындан салдынмас.
- ⲑ 18 Садыг-саарылгазы эки чоруп турарын билип кагза,
(тет) орай дүне-даа чырыткызын өжүрбес;
- ⲓ 19 ооң холдары даараныр херекселинче дап бээр,
(йод) а салаалары ээргинжин салбас.
- Ⲕ 20 Ол адыжын ядыы кижиге чада салып бээр,
(каф) а холун түрөп баксыраан кижиге сунарⁱ.
- ⲕ 21 Ооң өг-бүлезинге улуг хар-даа коргунчуг эвес,
(ламед) өг-бүлезиниң бүгү улузу каас-коя хептиг.
- Ⲍ 22 Ол бодунга база хевис шывыглар даарап аар,
(мем) янзы-бүрү каас-коя хептер кедер.
- ⲍ 23 Ооң ашааның ады хоорайның улус чыглыр черинде билдингир,
(нун) ашаа чуртунуң баштыңнарының аразында оар.

* 31:10-31 Ном бүдүштүг херээженге алгыш-йөрээл-биле төнгөн. Ол алгыш-йөрээлди алфавиттиг акрошүлүк-биле бижээн («Ыдыктыг ырларга» кирилдени көр).

- ᠔** ²⁴ Бүдүштүг херээжен хептер даарап садар
(самех) база садыгжыларга курлар аппарып садар.
- ᠥ** ²⁵ Күш-шыдал биле ат-алдар – ооң кеткен хеви дег;
(айин) ол келир үени өөрүшкүлүг уткуур.
- ᠑** ²⁶ Ооң аксындан – мерген угаанныг сөстөр,
(не) а дылындан – энерелдиг өөредиг үнер.
- ᠵ** ²⁷ Ол бажыңында ажил-агыйының чоруп турарын хайгаараар
(цаде) база аъш-чемин халаска чивес.
- ᠓** ²⁸ Ажы-төлү туруп келгеш, ону алгап-мактаар,
(коф) ашаа база мактап ханмас:
- ᠒** ²⁹ «Бүдүштүүн көргүскен херээженнер-ле хөй,
(реш) а сен оларның шуптузун ажып кааптың!»
- ᠰ** ³⁰ Кыс кижиниң аяанны – меге дуурай, чараш-каазы – оңуп каар,
(шин) а Дээрги-Чаяакчыдан коргар херээжен макталга төлептиг.
- ᠓** ³¹ Ону кылган ажил-үүлези дээш шаңнаңар,
(тав) ол херээжен хоорайның улус чыглыр черинге
 ажил-херектери-биле алдаржызын!^а

^а У. ч. 11:16

Экклесиаст

(азы Суртаалчының ному)

Кирилде

Суртаалчы деп ат бурунгу еврей дылда «Кохелет», бурунгу грек очулгада «Экклесиаст» дээн. Бо аттың утказы эки билдинмес. Дорт очулгада «Чыыш-хурал кижизи» дээн уткалыг. Еврей чоннуң чыыжында башкы азы суртаалчы дээн чадавас.

Номнуң бирги кезээнде Суртаалчы алдарлыг мерген угаанныг хаан Соломоннуң өмүнээзинден чугаалап турар. Ынчалза-даа мында Угаадыглыг чугаалар номунда бижиттинген, хөйгө билдингир мерген сөстөрдөн ылгалдыг, улустуң чаңчыкпааны ужур-утка, аян-хөөннүг бодалдарны дамчыдып турар. Суртаалчы бодунуң чуртталгазында хөйну көргөш, аас-кежик хээрек болгаш кижилерниң аас-кежикти чедип аар дээн оралда-жыышкыннары түңнел чок дээрзин билип каан.

Суртаалчы бодунуң номунда амыдыралдың янзы-бүрү талаларын шинчилеп көрүп, кижги амытанның чуртталгазында кандыг-ла бир утканы болгаш сорулганы тып аарын кызып турар. Ооң үндүрген түңнелдери мындыг – кижилер чуртталганың утказын билип аар харык чок, кижги назыны кыска, амыдырал кижилерге болганчок-ла чөптүг эвес.

Ындыг турбуже, Суртаалчы чуртталгада чамдык чүүлдер өскелеринден дээре деп бадыткап турар. Чи-жээлээрге, мерген угаанныг болуру мелегей болурундан дээре. Амыдырал хоозун куруг болгаш меге-даа болза, Бурган кижилерге ажыл-иш, аыш-чем, найырал, өг-бүлө дээн чижектиг чүүлдерден өөрүшкүнү болгаш үнени тып аар, Бурганның айтышкыннарын хажытпайн чыргал көөр арганы берген.

^a Эккл. 1:12; 7:27; 12:8-10

1 ¹ Давидтиң оглу, Иерусалимге хааннаан Суртаалчының^a сөстери.

Бүгү чүве хоозун куруг

² – Хоозун куруг чүве-дир – деп, Суртаалчы чугаалап каан. – Хоозундан хоозун чүве-дир, бүгү чүве хей-бус ышкаш!^b

³ Чырык черге кылып чораан бүгү-ле ажыл-ижинден кижги кандыг ажык-дүжүк алырыл че?^c ⁴ Салгалдар эртип-ле турар, салгалдар кээп-ле турар, а чер-делегей мөңгө шагда туруп-ла турар^d. ⁵ Хүн үнүп-ле турар, хүн ажып-ла турар, оон база катап үнер черинче эгиштеп бар-ла чыдар^e. ⁶ Хат мурнуу чүкче углай үнгөш, сонгу чүкче ээп – ол-ла хевээр дескинип-ле, дескинип-ле, бодунуң долганчак оруктарынче дедир эглип кээп-ле турар. ⁷ Бүгү-ле хемнер далайже агып чыдар^f, ынчалза-даа далайның эриин ажыр долбас, а хемнер киир агып чыдар черинче агып-ла, агып-ла чыдар*. ⁸ Бүгү чүве ол хире шыланчыг, кижги ону илередип-даа шыдавас; ынчалза-даа карак көргөш-даа, көрүп ханмас^g, кулак дыңнааш-даа, дыңнап пөкпес.

⁹ Турган чүве туруп-ла турар, болуп турган чүүлдер болуп-ла турар^h, чырык черде чаа чүү-даа чок. ¹⁰ Чамдыкта улус бир-ле чүве дугайында «Көрем, бо чаа чүүл-дүр» дижи бээрлер, ынчалза-даа ол чүүл бистиң мурнувуста эрткен эрте-бурунгу үелерде-ле турган база болуп каапкан боор. ¹¹ Эрткен үеде болуп турган чүүлдерни кижилер уттупкан, а ам болур чүүлдерни ооң соонда чедип кээр улус база ол ышкаш уттуптарⁱ.

^b Иов 7:6;

Ыд. ыр. 38:6-7; 143:4;

Эккл. 8:8; Рим. 8:20

^c Эккл. 2:11; 3:9; 5:15

^d Ыд. ыр. 103:5; 118:90

^e Ыд. ыр. 18:6

^f Ыд. ыр. 103:8-9

^g У. ч. 27:20

^h Эккл. 3:15

ⁱ Эккл. 2:16

* 1:7 Азы: «А хемнер боттарының үнген черинче, оон катап-ла агып бадар дээш, дедир эглип кээп-ле турар».

Мерген угаанның хоозуну

¹² Мен, Суртаалчы, Иерусалимге Израильдин хааны тургаш, ¹³ бо өртемчейде болуп турар бүгү-ле чүүлдерни мерген угаан-биле шинчилээринче болгаш шенеп көөрүнчө чүрээмни угландырдым. Кижиге бодунуң күжүн үндүрүп чорзун дээш, кайы хире берге үүлени Бурган кижиге төрөлгөтөнгө онаап каан-дыр!^a ¹⁴ Чырык черде дойлуп турар бүгү-ле ажил-херекти көрүп келдим: бүгү чүвө хоозун куруг чүвө-дир, түңнел чок күженишкин-дир*.

^a Эккл. 2:26; 3:10

^b Эккл. 7:13

¹⁵ Ыркак чүүл дортаттынмас^b база чок чүүл санаттынмас. ¹⁶ Ынчан мен сагыш-чүрээмде: «Мээң мурнумда Иерусалимге хааннап чорааннарның аразындан тергиидеп, мерген угаан талазы-биле дөгөрезин аштым^c, мерген угаанны-даа, билиглерни-даа мээң чүрээм хөйүнү көргөн» дидим. ¹⁷ Мерген угаанны-даа, мугулай болгаш тенек угаанны-даа шинчилеп билип алырынче чүрээмни угландырып чораш, ол бүгү база-ла түңнел чок күженишкин дээрзин билдим. ¹⁸ Чүгө дээрге улуг угаанда улуг муңгарал бар-дыр база угаан-билигни көвүдөдип чоруур кижиге ундаралды көвүдөдип чоруур-дур^d.

^c 3 Хаан. 3:12; 4:29; Эккл. 2:9

^d Эккл. 12:12

Чыргалдың хоозуну

2 ¹ Оон бодум сагыш-чүрээмге: «Каям, бодумну хөглээшкин-биле шенеп көрейин, чыргалды мага-хандыр чооглаайн» – дидим, а ол база хоозун куруг чүвө болду. ² Каткы дугайында^e «Ол – тенек угаан-дыр», а хөглээшкин дугайында «Ол чүнү чедип ап турарыл?» дидим.

^e У. ч. 14:13

³ Мага-бодумну арага-биле тааладып шенээр деп бодап алдым. Кижиге амытан бо өртемчейде өйлүг назынында чүнү кылза дээре дээрзин билип албаан шаамда, чүрээмни мерген угаанга башкартпышаан, мугулай кижиге ышкаш чурттап көөр деп шиитпирледим. ⁴ Улуг ажил-херектерни бүдүрдүм: бодумга бажыңнарны тудуп^f, виноград шөлдерин тарыдым-даа^g; ⁵ садтарны болгаш сесерликтерни бодумга өстүрдүм, аңаа кандыг-даа кат-чимистиге ыяштарны тарыдым-даа^h; ⁶ алаактарда ыяштарны суггарар дээш, хөлчүктерни кылдым-даа. ⁷ Эр, херээжен кулдарны садып алдым-даа, мээң бажыңымга төрүттүнген чалчаларым база турган, а бода болгаш шээр малым саны Иерусалимге мээң мурнумда чурттап чораан улустуң кайызынындан-даа хөй турган. ⁸ Хааннардан болгаш күрүнелерден алдын-мөңгүнү-даа, эртинелерни-даа чыып алдымⁱ; эр, херээжен ыраажыларлыг-даа, эр улустуң таалалы – хөй-ле херээженнерлиг-даа** апардым^j.

^f 3 Хаан. 7:1

^g Сол. ыр. 8:11

^h Сол. ыр. 4:16

ⁱ 3 Хаан. 9:28; 10:10, 14

^j 3 Хаан. 11:3

⁹ Ынчангаш Иерусалимге мээң мурнумда чурттап чораан улустуң аразындан тергиидеп, дөгөрезин аштым^k, а мерген угааным мээң-биле кады хевээр арткан. ¹⁰ Карактарым чүнү-даа күзээрге, ойталавайн чордум; чүрээмге кандыг-даа хөглээшкинни хорувайн чордум; мээң чүрээм бүгү-ле ажил-ижимден өөрүп турган, ол өөрүшкү дээрге мээң бүгү-ле ажил-ижим дээш алыр үлүүм болган. ¹¹ Оон холдарымның кылып кааны бүгү-ле ажил-херектерни болгаш иженип чорааным бүгү-ле ажил-ижимни катап эргий көрдүм: ол бүгү хоозун куруг чүүл болгаш түңнел чок күженишкин-дир, чырык черге ол бүгүден кандыг-даа ажык-дүжүк чок-тур^l.

^k 3 Хаан. 3:12;

^l Чыл. 29:25; Эккл. 1:16

^l Эккл. 1:3; 3:9; 5:15

Мерген угаан биле мугулай угаанның ылгалы

¹² Мерген угаан болгаш мугулай угаан база эргий көрдүм. (Хаанның соонда келген кижиге аңаа немей чүнү кылып шыдаарыл? Хаанның кылып каан чүүлдерин

* 1:14 Түңнел чок күженишкин – еврей сөзүглелде бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Сагыш човаа», «Хатты кадарары».

** 2:8 «Хөй-ле херээженнер» деп еврей сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Хөй-ле хөгжүм херекселдери» азы «Хөй-ле арага савалары».

чүглө катаптап турар эвес бе?)¹³ Чырыктын дүмбейден дээреси дег, мерген угаанның ажык-дүжүү мугулай угаанның ажык-дүжүүндөн улуг деп көрүп кагдым.¹⁴ Мерген угаанның кижиниң карактары – ажык, а мугулай кижини дүмбейде улчуп чоруур-дур, ынчалза-даа оларның кайызының-даа хуу-салымы бир дөмей дээрзин билдим^a.
¹⁵ Ынчан мен бодум сагыш-чүрээмде: «Мени база-ла мугулайныны ышкаш, шак-ла ындыг хуу-салым манап турар ышкажыл: ынчаарга мээң кедергей улуг угаанның апарганымның херээ чүл?» дидим. «Ол база-ла хоозун куруг чүве-дир» деп, бодум сеткил-чүрээмде чугааландым.¹⁶ Чүге дээрге мерген угаанныгны кым-даа мөңгө шагда сактып чорбас, мугулайдан ооң ылгалы-даа чок; келир үеде бүгү улус уттундуруп каар^b. Мерген угаанныг кижини мугулайдан ылгал чок өлүп каар-дыр!¹⁷ Ынчан чуртталганы көөр хөңнүм чок апарган, чырык черде дойлуп турар бүгү-ле ажыл-херектен хөңнүм калган, чүге дээрге бүгү чүве хоозун куруг чүүл болгаш түңнел чок күженишкин-дир.

^a Ыд. ыр. 48:11;
 Эккл. 3:19; 9:2

^b Эккл. 1:11

Ажыл-иштиң хоозуну

¹⁸ Чырык черге иженип чорааным бүгү-ле ажыл-ижимни көөр хөңнүм чок апарган, чүге дээрге ооң дүжүдүн мээң соомда келген кижиге арттырып каар уjurлуг-дур мен^c.¹⁹ А ол кижини угаанныг болур бе азы мугулай болур бе? – ону кым билир боор. Мээң чырык черге иженип чорааш, бодумнуң мерген угаанга башкарткаш, кылган ажыл-ижимниң дүжүдүнүн ээзи ол кижини апаар-дыр. Ол база хоозун куруг чүүл-дур.

²⁰ Ынчангаш чүрээмден муңгагдап кээп, чырык черге иженип чорааным бүгү-ле ажыл-ижимниң түңнел чогуңдан баш муңгаш апардым.²¹ Бир кижини мерген угаанныг, билиг-мергежилдик болгаш чедишкинниг иженип чоруур-дур, а бүгү-ле чүүлүн ол бүгү дээш ажылдап чорбаан кижиге бериптер уjurлуг боор-дур. Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш улуг човулаң-дыр!²² Чырык черге иженип чоруур бүгү-ле ажыл-ижинден болгаш сагыш-чүрээниң човаашкынындан* кижини бодунга чүнү арттырып алырыл?²³ Ооң бүгү-ле хуннери – муңгагдал-дыр^d, ооң ажыл-ижини – човулаң-дыр; дүне безин ооң чүрээ амыр-дыш көрбөс-тир. Ол база-ла хоозун куруг чүве-дир!

²⁴ Кижиге аштанып-чемнениринден болгаш бодунуң ажыл-ижинге сагыш ханып, сеткилин өөртүрүндөн дээр чүве чок-тур^e. Ол бүгү база-ла Бурганның холундан кээр-дир дээрзин көрдүм^f.²⁵ Чүге дээрге Ол чокка кым аштанып-чемненип, кым сагыш ханып шыдаарыл?***²⁶ Бурган Бодунга таарымчалыг кижиге мерген угаанны, билиглерни болгаш өөрүшкүнү берип турар-дыр, а бачыттыг кижиге берге үүлени онаап турар-дыр^g: ол кижини бодунуң чыып үүжелээн чүүлүн Бурганга таарымчалыг кижиге бээр уjurлуг. Ол база-ла хоозун куруг чүүл-дур, түңнел чок күженишкин-дир!

^c Ыд. ыр. 38:7; 48:11

^d Иов 14:1

^e Эккл. 3:12-13; 5:18; 8:15

^f Эккл. 5:18

^g Эккл. 1:13

Өй-шак Бурганның холунда

3 ¹ Бүгү чүве өйлүг-шактыг база бо өртемчейде бүгү-ле чүүлге үе турар.

² Төрүүр-даа үе турар,

өлүр-даа үе турар^h;

тарыыр-даа үе турар,

тарып каан чүүлдү тура тыртар-даа үе турар;

³ өлүрер-даа үе турар,

эмнээр-даа үе турар;

бузуп үрегдээр-даа үе турар,

^h Евр. 9:27

* 2:22 Азы: «Сагыш-чүрээниң күзел-чүткүлүндөн».

*** 2:25 Өске бурунгу сөзүглелде бо сөстөрниң орунуга «Аштанып-чемненип болгаш сагыш ханып чораан кижини ылап-ла мен эвес мен бе?» деп бижээн.

тудуп кылыр-даа үе турар;

⁴ ыглаар-даа үе турар^a,

катгырар-даа үе турар;

кажыыдаар-даа үе турар,

хөглээр-даа үе турар;

⁵ даштарны тарадыр октаар-даа үе турар,

даштарны чыыр-даа үе турар*;

куспактаар-даа үе турар,

куспактаашкындан ойлаар-даа үе турар;

⁶ дилээр-даа үе турар,

чидирер-даа үе турар;

кадагалаар-даа үе турар,

үндүр октаар-даа үе турар;

⁷ ора тыртар-даа үе турар^b,

тудуштур даараар-даа үе турар;

ыгтгавас-даа үе турар^c,

чугаалаар-даа үе турар;

⁸ ынакшыыр-даа үе турар,

көөр хөөн чок боор-даа үе турар;

дайылдажыр-даа үе турар,

тайбың чурттаар-даа үе турар.

^a Рим. 12:15

^b Э. д. 37:29

^c Ам. 5:13

⁹ Ынчангаш иженип чоруур кижиге кылган чүүлүндөн кандыг ажык-дүжүк алы-

рыл че?^d ¹⁰ Кижиге күжүн үндүрзүн дээш Бурганның кижиге төрөлгөтөнгө онаап кааны

берге үүлезин көрдүм^e. ¹¹ Бурган бүгү чүвени чогуур үеде кайгамчык эки боор

кылдыр кылып каан, кижиге амытанга мөңгө өй дугайында бодап чоруур чүректи

берип каан. Ындыг-даа болза, кижилер Бурганның кылып турар ажыл-херээн эге-

зинден төнчүзүңгө чедир билип шыдава^f. ¹² Ынчангаш оларга өөрүп-хөглээрин-

ден болгаш чуртталгазында буян кылырындан^{**} дээр чүве чок-тур дээрзин угаап

билдим^g. ¹³ База бир эвес кандыг-бир кижиге аштанып-чемненип-даа, бодунуң кан-

дыг-даа ажыл-ижинден таалал ап чоруур болза, ол дээрге Бурган хайыразы-дыр^h.

¹⁴ Бурганның кылып турар бүгү-ле чүүлү мөңгөдө турар дээрзин угаап билдим;

аңаа чүү-даа немээр аргажок база оон чүү-даа казыыр аргажок; улус Бургандан

кортсун дээш, Ол ынчаар кылып турар. ¹⁵ Ам бар чүүлдер мооң мурнунда-ла

турган, моон соңгаар болур чүүлдер бо үеде болуп турарⁱ. Бурган эрткен үени

ээлдириптер болгай^{***}.

^d Эккл. 1:3; 2:11; 5:15

^e Э. д. 3:19;
Эккл. 1:13; 2:26

^f Эккл. 8:17

^g Эккл. 2:24

^h Эккл. 2:24; 5:19

ⁱ Эккл. 1:9

Өлүм шупту чүвени деңнеп турар

¹⁶ Чырык черде оон өске көргөним бо: шииткел черинде-даа бузут бар болду,

чөптүг-шынныг чорук турар ужурлуг черде-даа бузут бар болду. ¹⁷ Ынчан мен

сагыш-чүрээмде: «Чөптүг-шынныг-даа кижини, бузуттуг-даа кижини Бурган

сайгарып шиидер-дир^j, чүгө дээрге бүгү-ле чүүлгө база кандыг-даа ажыл-херекке

үе Ооң холунда-дыр» деп чугааландым. ¹⁸ Кижиге төрөлгөтөнниң дугайында са-

гыш-чүрээмде: «Олар боттары мал-маган бис дээрзин^k билзиннер дээш, Бурган

оларны шылгап турар-дыр» деп чугааландым. ¹⁹ Чүгө дээрге кижиге төрөлгөтөнниң

^j Мф. 16:27; 2 Кор. 5:10

^k Ыд. ыр. 48:13, 21; 72:22

* 3:5 Бо сөстөр тараажының шөлде ажылын көргүскөн бооп болур (Иса. 5:2 көр).

** 3:12 Азы: «Оларга өөрүп-хөглээринден болгаш чуртталгага таалаарындан».

*** 3:15 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурган эрткен үени харыы тудар кылдыр кыйгырар».

^a Ыд. ыр. 48:11;
Эккл. 2:14; 9:2

^b Э. д. 3:19; Эккл. 12:7

^c Эккл. 2:24

^d Эккл. 9:11

^e Ыы. 1:2

^f Иов 35:9; Эккл. 5:7

^g Иов 3:22; Эккл. 7:1

^h Иов 3:16; Эккл. 6:3

ⁱ У. ч. 6:10-11; 24:33-34

^j У. ч. 15:16

хуу-салымы-даа, мал-маганның салым-хуузу-даа – чаңгыс салым-хуу-дур^a; оларның өлүрү ышкаш, демгилери база өлүп турар, шуптузунуң тыныжының дөзү чаңгыс-тыр. Кижиниң мал-магандан дээрэдээр чүзү-даа чок-тур; чүгө дээрге бүгү чүве – хоозун куруг чүве-дир! ²⁰ Бүгү-ле дириг чүве чаңгыс черже чоруп турар, олар шуптузу доурак-доозундан тыптып келген база доурак-доозунче катап эгли бээр^b. ²¹ Кижитөрөлгөтөнниң сүлде-сүнезини өрү үнүп турар бе, дириг амытаннарның сүлде-сүнезини черже бадып турар бе? – ону кым билир боор. ²² Ынчангаш кижиге бодунун ажил-ижи дээш өөрүп чыргаарындан дээре чүве тывылбас-тыр дээрзин көрдүм^c; кижиниң үлүг-хуузу ыңдыг-дыр, а ооң соонда чүү болурун көөр арганы аңаа кым бээр деп?

4 ¹ Эргий көргөш, чырык черде үлгеттинип турар бүгү-ле базымчаны көрдүм^d: базындыртканнарның караа чаштыг, а оларны аргалаар кижитөрөлгөтөн^e; дарлак-чыларның холунда эрге-күш бар-дыр, а дарлатканнарны аргалаар кижитөрөлгөтөн^f. ² Ынчангаш мен чок апарган улусту ам чурттап чоруур улустан артык экиндиним^g, чүгө дээрге өлүглерниң чуртталгазы төнгөн-дир. ³ А оларның кайызындан-даа дээре салым-хуу – ам-даа төрүттүнмээн, чырык черде дойлууп турар каржы-дошкун херектерни көрбээн кижиде боор чүве-дир^h.

⁴ Оон аңгыда кандыг-даа ажил-иш болгаш кандыг-даа чедишиш кижилер аразында адааргалдан үнүп турарын* база көрдүм. Ол база-ла – хоозун куруг чүүл болгаш түннел чок күженишкин-дир. ⁵ Мугулай кижитөрөлгөтөн чудуруун чудук адаанче суп алгаш, бодунуң бажын чип чоруур-дур дээрзи шынⁱ. ⁶ Ындыг-даа болза, ажил-иш болгаш улуг күженишкин-биле чедип алган ийи адыш хиреден амыр-дыштыг ор-гаш алган чаңгыс адыш хирези дээр^j.

Чааскаан болуру – берге үүле

⁷ Эргий көргөш, чырык черде оон-даа өске хоозун куруг чүүлдү көрдүм. ⁸ Бир кижитөрөлгөтөн чааскаан, ооң чанында кым-даа чок, ооң оглу-даа, ха-дуңмазы-даа чок дижик; а ооң бүгү-ле ажил-ижи төнчү чок, бай-байлаанга ооң караа тотпайн чоруур^k. Ол кым дээш-ле иженип база сеткилинге чыргал көргүспейн чоруурул? Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш берге үүле-дир.

⁹ Чаңгыс боорундан эштиг болганы дээре, чүгө дээрге ийи кижиниң ажил-ижи эки түннелдиг. ¹⁰ Чүгө дээрге олар барып дүжер болза, бот-боттарын көдүржүп аар. А чаңгыс кижитөрөлгөтөн барып дүжер болза база ону көдүрүп каар эжи чок болза, ат болганы ол. ¹¹ База ол ышкаш ийи кижитөрөлгөтөн кады чыдар болза, оларга чылыг^l; а чаңгыс кижитөрөлгөтөн канчап чылыгып аарыл? ¹² База ол ышкаш чаңгыс кижини ачып-тиилеп ап болур болза, ийи кижитөрөлгөтөн алыспайн баар. База ол ышкаш үш каът кылдыр ээрип каан удазын белен үзүлбес.

¹³ Арга-сүмө хүлээп билбес, кырган-даа бол, угаан чок хаандан яды-даа бол, угаанның аныяк оол дээр. ¹⁴ Чүгө дээрге ол хаанның үезинде демги оол яды бооп төрүттүнгөн-даа болза, кара-бажындан үнгөш, хааннай берген^m. ¹⁵ Чырык черде кылаштап чоруур бүгү-ле дириг улус демги хаанның орнун ээлээр амды оолактын талазында дээрзин база көрдүм. ¹⁶ Ындыг-даа болза, оларның мурнунда хааннап чораан улусту санап четпес, а келир салгалдар ол оолакты магадаvas**. Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш түннел чок күженишкин-дир.

^k Эккл. 1:8

^l 3 Хаан. 1:2

^m Э. д. 41:14, 41-43

* 4:4 Азы: «Кижилер аразында адааргалды тывылдырып турарын».

** 4:16 Еврей сөзүглелде 13-16 шүлүктөрнүн утказы эки билдинмес. 16-гы шүлүктүн болгу дег өске утказы мындыг: «Ону эдерген чонну санап четпес болду, ынчалза-даа соонда келгеннери ону магадаvas».

Бурган мурнунга хей даңгырактың хоозуну

¹⁷Бурганның өргээзинче кел чыда, базымыңны кичээп хына^a. Мугулайлар ышкаш, чүгле өргүл кылыр дээш эвес, а эки дыңнап аар дээш келгениң дээр^b. Чүге дээрге шын эвес кылып турарын олар боттары билбес-тир^c.

^a Иса. 1:12^b I Хаан. 15:22^c У. ч. 15:8

5 ¹Аас-дылың далаштырба база чүрээң Бурганның мурнунга сөс чугаалаар деп эшкедевезин; Бурган дээрде болгай, а сен черде-дир сен; ынчангаш чугаа-домааң кыска болзун^d. ²Чүге дээрге хөй сагыш човаашкынындан дүш-дүл тыптыры дег, мугулайның чугаазы сөзүнүң хөйүндөн билдинер^e. ³Бурганга даңгырак бергеш, ону саадатпайн күүсет, чүге дээрге Бурган мугулайларга таарзынмас; даңгыраглаан соонда – күүсет^f. ⁴Даңгыраглааш, күүсетпезиниң орнунга, даңгыраглавааның дээр^g. ⁵Бодуннун аас-дылың мага-бодунну бачытче чыгаптарын болдурба, база Бурганның төлээзиниң* мурнунга: «Чазыпкан-дыр мен!» – диве. Бурган сээң сөзүң дээш кылыктанып, сээң холдарыңның кылган ажыл-херээн бузуп үрегдеп кааптарын чедип алган херээң чүл?^h ⁶Хөй дүш-дүлде дег, хөй сөс-домакта хоозун куруг чүүл хөй болур. А сен Бургандан коргуп чорⁱ.

^d Мф. 6:7^e У. ч. 10:19^f Ыд. ыр. 49:14^g Лев. 5:4; Сан. 30:3;

Ы. х. к. 23:21; У. ч. 20:25

^h Аж.-ч. 5:4ⁱ Эккл. 12:13*Чөптүг эвес эрге-чагырга дугайында*

⁷Кандыг-бир чуртта ядылыларның базындырып чоруурун база чөптүг шынның хажыдышыкынын көрзүңзе, аңаа элдепсинме^j, чүге дээрге дарга кижини ооң үстүндө дарга хайгаарап көрүп турар, а ону – оон-даа үстүндээзи. ⁸Черден ажык-дүжүктү шупту улус ап турар, шөлдер хаанга безин бараан болуп турар**.

^j Иов 35:9; Эккл. 3:16; 4:1*Алык-чиксек чоруктуң хоозуну*

⁹Акша-мөңгүңе ынак кижини аңаа черле тотпас; бай-байлакка ынак кижини ону сагыжыңга чедир чыып ап шыдапас. Ол база-ла хоозун куруг чүве-дир! ¹⁰Бай-байлак көвүдөөн тудум, ооң ажыын көөр улус база көвүдөп турар; байлактың ээзинге ону чүгле көөрдөн башка, ажык-дузасы чүл? ¹¹Эвээшти-даа чиген болза, хөйнү-даа чиген болза, ажилчынның уйгузу тамчыктыг; а байның тодуг-догаазы ооң бодунга уйгу-дыш бербес.

¹²Чырык черде көргөним хилинчектиг човулаң бар-дыр^k – ол дээрге ээзиниң бодунга хора боор кылдыр чыгдынып чоруур бай-байлак-тыр. ¹³Ол бай-байлаа кандыг-ла бир хорадан арлып чиде бээр, а оолдуг апаргаш, оозунга бээр хире чүзү-даа чок, хол куруг боор. ¹⁴Иезиниң иштинден үнүп келгени дег, шак-ла ындыг үпчүген чанагаш хевээр чоруй баар^l база бодунуң ажил-ижинден холунга тудуп алгаш баргы дег чүү-даа ап шыдапас. ¹⁵Ол шынап-ла хилинчектиг човулаң-дыр: кандыг келген-дир, шак-ла ындыг хевээр чоруй баар. Хат-салгыңче иженип чораанындан аңаа кандыг ажык-дуза барыл?^m ¹⁶А ол кижини бүгү назынында караңгыда чемненип, кылыктанып, хомудап, анчыгызынып база аарып чоруур.

^k Эккл. 6:1^l Иов 1:21^m Эккл. 1:3; 2:11; 3:9

¹⁷А мээң магалыг болгаш таарымчалыг деп көргөн чүүлүм – Бурганның бергени өйлүг назынында кижиниң аштанып-чемненип, чырык черде бодунуң иженип чоруур ажил-ижинге өөрүп чыргап чорууру, кижиниң үүлө-хуузу ындыг-дыр. ¹⁸Бурган кандыг-бир кижиге бай-байлакты, эт-хөрөңгини бергеш, ооң ажыын көөр болгаш ажил-ижинге өөрүүр арганы база берген болза, ол дээрге Бурган хайыразы-дырⁿ.

ⁿ Эккл. 2:24

* 5:5 Бурганның төлээзи – бо шүлүкте улустуң бээр деп даңгыраглааны өрелерин Бурганның өргээзинден чыып чоруур кижини ынча дээн чадапас.

** 5:8 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хаан безин шөлдерге бараан болуп турар».

¹⁹ Бир эвес Бурган ооң чүрөөн өөрүшкү-биле алаактырып турар болза, ол кижичи чуртталгазының узун-кысказының дугайында хөй боданмас апаар.

^a Эккл. 5:12

^b Ыд. ыр. 16:14; 72:7

^c Лк. 12:20

^d Иса. 14:20; Иер. 8:2

^e Иов 3:16; Эккл. 4:3

^f У. ч. 16:26

^g Эккл. 2:15

6 ¹ Чырык черде мындыг човулаң барын көрдүм^a, улуска ол бо-ла таваржыр-дыр. ² Бурган кижиге бай-байлакты-даа, эт-хөрөнгини-даа, алдар-хүндүнү-даа берген дижик, ол кижиниң күзөөн-не чүвези бар дижик^b. Ынчалза-даа Бурган аңаа ол бүгүнүң ажыын көөр арга бербес-тир, а ооң ажыын көңгүс өске кижичи көрүп чоруур-дур^c. Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш хилинчектиг човулаң-дыр. ³ Кандыг-бир кижичи чүс ажы-төлдү төрүп, хөй чыл чурттаан база ооң назыны улам узаан дижик. Ынчалза-даа ол кижиниң сеткили бай-байлаанга өөрүп чыргаван, а боду безин таптыг ажааттырып хөөржүттүрбөөн болза^d, аңаа көөрдө, ара дүжүп, төрүттүнмейн барган төл аас-кежиктиг дээр ийик мен^e. ⁴ Ол төл хей-бус ышкаш келгеш, караңгы-же чорупкан база ооң адын дүмбей бүргөөн. ⁵⁻⁶ Ол төл чырык хүннү көрбөөн-даа, билбес-даа болза, 2000-даа чыл чурттааш, чуртталгазынга өөрүп чыргаван демги кижиге көөрдө, амыр-дыштыг. Бүгү-ле улус чаңгыс черже чоруур эвес ийик бе? ⁷ Кижиниң бүгү-ле ажыл-ижи ооң хырны дээш чүве-дир^f, а ооң сеткили кажан-даа тодуп ханмайн чоруур. ⁸ Мугулайдан мерген угаанныг кижичи чүзү-биле дээр деп^g, чурттап билир-даа болза, яды кижичи чүзү-биле дээр деп? ⁹ Сеткилиниң күзеп чорууру четтинмес чүүлден мурнунда көстүп турар чүүл дээр. Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш түңнел чок күженишкин-дир.

Кижиге чүү чүве дээрел

^h Эккл. 1:10; 3:15

ⁱ Иов 9:32; Иса. 45:9;

Рим. 9:20

^j Эккл. 5:2

^k Иов 8:9; 14:2

¹⁰ Бар-ла чүве бүрүзү чүл ол дээрзин шагда-ла адап каан^h, кижичи дээрге чүл дээрзи база билдингир, ол оон артык күштүг Бурган-биле маргыжып шыдаваⁱ. ¹¹ Сөс көвүдөөн тудум, хоозун куруг чүве көвүдөп чоруур^j: кижиге ол бүгүнүң ажык-дүжүү чүл? ¹² Кижиниң хөлеге дег чурттап эртип турар^k, хоозун куруг чүүл долган чуртталгазының өйлүг назынында аңаа чүү чүве эки дээрзин кым билир боор? База кижиге ооң соонда чырык черге чүү болурун кым чугаалаар боор?

^l У. ч. 22:1

^m Эккл. 4:2

ⁿ Ыд. ыр. 89:12

^o Мф. 5:4; Лк. 6:21;

2 Кор. 7:10

^p У. ч. 15:31-32

^q Ы. х. к. 16:19; У. ч. 17:8

^r У. ч. 14:29

7 ¹ Чаагай ат-алдар чаагай чыттыг үстен дээр^l база өлүм хүнү төрүттүнген хүнден дээр^m.

² Найыр-дой болуп турар черже баарының орнунга, качыгдалдың ыы-сызызы дыңналып турар черже барганы дээр, чүге дээрге кижичи бүрүзүнүң төнчүзү ындыг, дириг кижичи ону чүрөөнге шыгжап алзынⁿ. ³ Каткыдан муңгарал дээр, чүге дээрге муңгаргай арындан угаан-чүрек экижиир^o. ⁴ Мерген угаанныгларның чүрээ – качыгдалдың бажыңында, а мугулайларның чүрээ – хөглээшкин бажыңында.

⁵ Мугулайларның ырын дыңнаарындан мерген угаанныгның чөмезин дыңнааны дээр^p. ⁶ Чүге дээрге мугулайларның каткызы – паш адаанда отта хараган будуктарының дызыраажы-дыр. Ол база-ла хоозун куруг чүүл-дүр!

⁷ Базымча мерген угаанныг кижини мугулай кылып каар база хээли сеткил-чүректи сандарадып үрээр^q.

⁸ Ажыл-херектиң төнчүзү ооң эгезинден дээр; шыдамыккай сеткил улуургак сеткилден дээр^r. ⁹ Сеткил-хөңнүң-биле кылыктанырынче далаш болба; чүге дээрге кылык мугулайларның хөрек-чүрөөнде турумчуп чоруур.

¹⁰ «Чүге эрткен үе амгы үеден дээр чүвөл?» диве; сен улуг угаанныг болзунза, ындыг айтырыг салбас сен.

¹¹ Чырык хүннү көрүп чоруурларга мерген угаан биле өнчү-хөрөңги кады бар болза, эки; кайызы-даа ажык-дүжүктүг. ¹² Чүге дээрге мерген угаанның чаглааның

адаанга турары акша-мөнгүнүн чаглааның адаанга турары-биле дөмей; ынчалза-даа угаан-билигнің дээреси – ооң эдилекчизиниң амы-тынын камгалаарында.

¹³ Бурганның кылып турар ажыл-херээнче көрүп көр: Ооң ыргайтып каан чүүлүн кым дортайтып шыдаарыл?^a ¹⁴ Менди-чаагай хүннерде аас-кежиктиг бол, а берге хүннерде мону бодан: киж и амытан бодунун соонда чүү болурун билбес болзун дээш*, Бурган оларның кайызын-даа тургузуп каан.

^a Иов 12:14; Эккл. 1:15

Мерген угаан, чөптүг-шынның чорук болгаш бачым

¹⁵ Хоозун куруг чүүл долган назынымда чүнү-даа көрүп келдим: чамдык улус чөптүг-шынның-даа болза, өлүп каар-дыр, чамдык улус бузуттуг-даа болза, үр чурттап чоруур-дур^b. ¹⁶ Бодунну хөлүн эрттир чөптүг-шынның кылдыр-даа, хөлүн эрттир мерген угаанның кылдыр-даа алдынма; бодунну чок кылдырган херээн чүл? ¹⁷ Хөлүн эрттир бузуттуг болба база мугулай болба: эрте дээрэ өлгөн херээн чүл?^c ¹⁸ Бир эвес бирээзинден туттунгаш, өскезинден база холуң ыратпас болзунза, ол эки; Бургандан коргар киж и оларның кайызынче-даа чайлы бербес.

^b Эккл. 8:14

^c У. ч. 10:27

¹⁹ Угаанның кижини мерген угааны хоорайның он чагырыкчызындан-даа күштүг кылыптар^d.

^d У. ч. 21:22; Эккл. 9:16, 18

²⁰ Бачыт кылбайн, чүгле буян кылып чоруур чөптүг-шынның киж и чер кырында чок^e. ²¹ Улустун чугаалап турары сөс бүрүзүн-не сүрүп коптарба, оон башка бодунчуң чалчаң сени бактап турарын дыңнай бээр сен^f. ²² Чүге дээрэ сен бодун улусту бактап турганың хөй таварылгаларны сээң чүрээң бил ир болгай.

^e 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; Ыд. ыр. 142:2; У. ч. 20:9; Иак. 3:2; 1 Ин. 1:8-10;

^f Рим. 3:10 У. ч. 30:10

²³ Ол-ла бүгүнү мерген угааным-биле шылгап хынаан мен, бодумга «Мерген угаанның болуйн» дээн мен, ынчалза-даа мерген угаан менден ырак-тыр. ²⁴ Болуп турар бүгү чүвениң утказы ырак-ла-дыр база ханы-ла-дыр: кым ону тып, угаап бил ип шыдаарыл?^g

^g Иов 28:12

Херээжен киж и дугайында

²⁵ Мерген угаанны илередип тып, бодамчалыг чорукту шинчилеп бил ип аарынче, угаан-билиг чок мугулай болгаш бузуттуг чорукту угаап бил ип аарынче чүрээмни угландырдым^h. ²⁶ Түңнелинде илередип тыпканым бо-дур: херээжен киж и өлүмден дора айбыл-дырⁱ, чүге дээрэ ол – четки-дир, ооң чүрээ – дузак-тыр, холдары – кинчилер-дир; Бурганга таарымчалыг киж и оон ойлай бээр, а бачыттыг – аңаа тутту-рар^j. ²⁷⁻²⁸ Мээң илереткен чүүлүм бо-дур, көрүңер: бодамчалыг чорукту улаштыр дилевишаан, бүгү чүвени** дес-дараалай шенеп шинчилээш, ону тыппадым – деп, Суртаалчы чугаалаан. – Муң кижиниң аразындан бодамчалыг чаңгыс эр кижини тыптым, а ындыг херээжен кижини улус аразындан шуут тыппадым. ²⁹ Бурган кижилерни чөптүг-шынның кылдыр чаяп каан-дыр, а олар хөйүнү күзеп, дилеп эгелээн-дир^k – шак-ла мону илередип тып, угаап билдим.

^h Эккл. 1:17

ⁱ У. ч. 5:4

^j У. ч. 22:14; 23:27

^k Э. д. 1:27; 3:6-7

Эрге-күш дугайында

8 ¹ Мерген угаанның кижиге кым деңнежирил база чүвениң алыс утказын кым бил ир боор. Кижиниң мерген угааны ооң арнын чырыдып, кадыг шырайын чымчадып турар.

² Бурганга берген даңгыраанны бодааш, «Хаан чарлыын сагып чор» деп чугаалап тур мен¹. ³ Хаандан ыраар деп далашпа^m база багай херектерге болушпа; чүге дээрэ ол чүнү күзээр-дир, дөгerezин кылып шыдаар. ⁴ Хаанның сөзү эрге-күштүг;

¹ 3 Хаан. 2:43

^m Эккл. 10:4

* 7:14 Азы: «Киж и амытан Бурганны буруудадып шыдавас болзун дээш».

** 7:27-28 Азы: «Херээженнерниң шуптузун».

^a Иов 9:12; Дан. 4:32

база аңаа «Ол чүнү канчап турарың ол?» деп кым чугаалаар боор^a. ⁵ Айтышкынны сагып чоруур кижикандыг-даа багай чүүлче чоокшулаvas: мерген угаанныгнын чүрээ шын үе-хуусааны-даа, шын арга-хорганы-даа билир. ⁶ Чүге дээрге бүгү-ле чүүл үе-хуусаалыг база арга-хоргалыг, а кижиге ол улуг айыыл-дыр, ⁷ ол оон чүү болурун билбес; база ону аңаа кым чугаалап бээрил? ⁸ Кижиде хат-салгынны туткаш, салбайн баары дег, өлүр хүн-шагының бажын билир эрге-күш чок, демиселден ол хосталып-даа шыдаvas, а бузуттуг кижини ооң бузуду камгалап-даа шыдаvas. ⁹ Кижикижини чагырып, аңаа хора чедирип чоруур шагда^b, чырык черде дойлуп турар бүгү-ле херектерни чүрээм-биле сайгарып бодап чорааш, бо бүгүнү көрдүм.

^b Эккл. 3:16; 4:1

Салым-чолдуң тывызы

¹⁰ Улус бузуттугларны хөөржүдүп кааш, ыдыктыг черден ырай бергеш, демгилерниң бак үүлгедиглер кылып чорааны хоорайыңа оларны мактап турарын* база көрдүм. Ол база-ла хоозун куруг чүүл-дүр. ¹¹ Бак үүлгедиглерниң шииткели дүрген эвес күүсеттинип турарындан кижикүрээ бачыт кылып күзел-биле долуп чоруур. ¹² Бачыттыг кижикүс-даа катап бачыт кылып чорааш, узун назы назылаарын-даа көрүп чордум. Ийе, билир мен: «Аас-кежик Бургандан коргар улуска кээр, ¹³ а бузуттуг кижиге эки болбас, Бургандан кортпас кижиниң назыны хөлегеге дөмей^c, ол оозун узадып шыдаvas». ¹⁴ Ынчалза-даа чер кырында мындыг хоозун куруг чүүл база бар: чөптүг-шынныг улуска бузуттугларның үлүг-хуузу онаажып-даа, бузуттуг улустун үлүг-хуузу чөптүг-шынныгларга онаажып-даа турар-дыр^d. Ол база-ла хоозун куруг чүүл-дүр деп билдим.

^c Иов 14:2; Эккл. 6:12^d Эккл. 7:15

¹⁵ Ынчангаш өөрүшкүлүг хөглээшкинни экизиндим; чүге дээрге кижикимытанга чырык черге аштанып-чемненип, хөглээринден дээр чүве чок-тур^e, ол бүгү кижини эдерип, Бурганның аңаа чырык черге чурттаар кылдыр берген назынында кылып чоруур ажил-ижикимытанга кады чоруур-дур. ¹⁶ Кижиниң хүндүс-даа, дүне-даа уйгудыш көрбейн киржип чорууру ажил-херектерни^f – чер кырында дойлуп турар бүгү-ле ажил-херектерни – эргий көөр база мерген угаанны угаап билип аар дээш, чүрээмни угландырдым. ¹⁷ Бурган бүгү-ле чүүлдү тургузарда, кижикимытанга чырык черде дойлуп турар чүүлдерни угаап билип ап шыдаvas кылдыр кылган дээрзин ынчан көрдүм. Кижикимытанга ол бүгүнү шинчилээр дээш чеже-даа кызар болза, ол ону дөмей-ле билип ап шыдаvas^g база кандыг-ла бир мерген угаанныг кижикимытанга «Билир мен» дээр-даа болза, ол ону угаап билип ап шыдаvas.

^e Эккл. 2:24^f Ыд. ыр. 126:2^g Эккл. 3:11

Өлбээн шаанда, чуртталгага таалааны дээр

9 ¹ Ол бүгүже угаан-чүрээмни угландыргаш, келген түңнелим бо: чөптүг-шынныглар, мерген угаанныглар болгаш оларның ажил-херектери, харын-даа ынакшыл азы көөр хөөн чок чорук безин Бурганның холунда-дыр. Бодун чүү манап турарын билир кижикимытанга чок. ² Бүгү-ле кижилерниң үүле-хуузу бир дөмей^h: чөптүг-шынныг кижиниң-даа, бузуттуг кижиниң-даа, буянныг кижиниң-даа; арыгланып чоруур кижиниң-даа, бужар кижиниң-даа; өргүл кылып чоруур кижиниң-даа, өргүл кылбайн чоруур кижиниң-даа; эки мөзүлүг кижиниң-даа, бачыттыг кижиниң-даа; даңгыраглап чоруур кижиниң-даа, даңгырак бээринден сестир кижиниң-даа үүле-хуузу бир дөмейⁱ. ³ Чырык черде дойлуп турар бүгү чүүлдерниң багай талазы – шупту улустун үүле-хуузу бир дөмей болганы-дыр! Ынчангаш дириг чорда, кижикимытанга чүрээм каржы сеткил болгаш мугулай чорук долуп

^h Иов 9:22; Ыд. ыр. 48:11; Эккл. 2:14; 3:19ⁱ Иов 9:22

* 8:10 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «мактап турарын» эвес, а «уттуптарын» деп сөстү бижээн.

чоруур-дур; а ооң соонда өлүглерже чоруй баар-дыр. ⁴ Дириглер аразынга чоруур шаанда, кижиге идегел ам-даа бар, чүгө дээрге дириг ыт өлүг арзыландан дээре! ⁵ Дириглер өлү бээрин билир, а өлүглер чүнү-даа билбес^а. Оларга шаңнал турбас: олар уттундурган^б, ⁶ оларның ынакшылы-даа, көөр хөөн чогу-даа, хүннээшкини-даа шагда-ла читкен, база чырык черде дойлуп турар бүгү ажил-херектерге мөңгө шагда киржилге чок апарганнар.

^а Иов 14:21^б Ыд. ыр. 30:13; 87:13; Иса. 26:14

⁷ Ынчангаш бодуңнун аш-чемиңни өөрүшкүлүг чип, арага-хымызыңны хөглүг ижип чор, чүгө дээрге Бурган сээң ажил-херектериңге таарзынып турар-дыр^с.

^с Эккл. 2:24

⁸ Кандыг-даа үеде кеткен хевиң ак болзун, база бажыңда чагган олива үзү эвээже-вейн чорзун*. ⁹ Бурганның чырык черге сенээ бергени, хоозун куруг чүүл долган бүгү-ле назынында ынак кадайың-биле кады чуртталгага таалап чор, сээң чырык черде иженип чоруур ажил-ижинден болгаш чуртталгадан алыр үлүүң ол-дур.

¹⁰ Холуң кылып шыдаар бүгү-ле ажилды бар шааң-биле кылып чор; чүгө дээрге чеде бээриң өлүглер оранында ажил-даа чок, бодал-даа чок, билиг-даа чок, мерген угаан-даа чок^д.

^д Ыд. ыр. 6:6; Иса. 38:18

Мерген угаанның кезээде-ле күштүг болбазы

¹¹ Эргий көргөш, чырык черде мындыг чүве көрдүм: чарышка чедишкин аваангыр дүргенерде эвес, дайынга тиилелге дидимнерде эвес, аш-чем мерген угаанныглар-да эвес, бай-байлак бодамчалыгларда эвес, ээ көрнүүшкүн билиглиглерде эвес-даа болгулаар-дыр, ол бүгү үе-хуусаа биле таварылгадан хамааржыр-дыр. ¹² Чүгө дээрге кижиге бодунуң үе-хуусаазын билбес-тир. Балыктарның айыылдыг четкиге туттуруп аары дег, куштарның дузакче кире бээри дег^е, кижиге амытан база-ла ынчаар хенертен келген айыылдыг үе-шакка туттуруп чоруур-дур.

^е У. ч. 7:23

¹³ Оон аңгыда чырык черде мындыг мерген угаанны көрдүм, база ону улуг деп санадым. ¹⁴ Хөй эвес чурттакчылыг улуг эвес хоорай турган, аңаа удур бир улуг хаан келгеш, ону долгандыр улуг бүзээлелди тургускан. ¹⁵ Ынчалза-даа ол хоорайда бир мерген угаанныг яды кижиге илереп тыптып келген, мерген угааны-биле хоорайны камгалап каап болур турган кижиге ол-дур^{**}. Ынчалза-даа ол яды кижини кым-даа сагынмаан. ¹⁶ Ынчангаш мен «Мерген угаан күштен дээре-дир» дидим^ф, ынчалза-даа улус яды кижиниң мерген угаанын куду көөр-дүр база ооң сөстөрүн тооп дыңнава-с-тыр.

^ф Эккл. 7:19

¹⁷ Мугулайларның аразынга чагырыкчының алгы-кышкызынга деңнээрге, мерген угаанныгларның оожум топтуг чугаазы дээре дыңналыр дээрзи шын. ¹⁸ Мерген угаан дайын чепсээнден дээре дээрзи база шын; ынчалза-даа чаңгыс бачыттыг кижиге^{***} хөй-ле эки-чаагай чүүлдү чок кылыр-дыр^г.

^г Иис. 7:1

Өөредиглиг чугаалар

10 ¹ Өлүг сээктер чаагай чыттыг үстү чыдыдып үрөп турар, улуг мерген угаанын хензигийне мугулай чорук чаязып турар. ² Мерген угаанныгның чүрээ ону шын талаже углап чоруур, мугулайның чүрээ ону өске талаже углап чоруур. ³ Мугулай кижиге бодунуң оруу-биле чоруп чорааш, чүнү-даа чедир угаап билбейн чоруур, база кижиге бүрүзүңге ол бодунуң мугулайын көргүзүп чоруур^{****}.

⁴ Бир эвес чагырыкчы сенче кылыктаны бээр болза, турган черинден ырава^h; серт-бурт эвес бүдүштүг болзунза, улуг бачыттарың өршээттинер. ⁵ Чагырыкчының

^h Эккл. 8:3

* 9:8 Ак хеп болгаш олива үзү чаап каан баш – байырлалдың, хөглээшкинниң демдээ турган (Ыд. ыр. 22:5 көр).

** 9:15 Азы: «Камгалап каан кижиге ол болган».

*** 9:18 Азы: «Чаңгыс частырыг», «Частырыг кылган чаңгыс кижиге».

**** 10:3 Азы: «Кижиге бүрүзүн „Бо – мугулай-дыр“ деп чоруур».

частырыы-биле болуп турар, чырык черде көргеним багай чүүл бар-дыр: ⁶ мугулай улусту депшидип турар, а ызыгууртан-байларны адаанче бадырып турар-дыр; ⁷ кулдар аъттыг шаап турарын^a, а беглер кулдар ышкаш чадаг кылаштажып турарын база көрдүм.

^a У. ч. 19:10

^b Ыд. ыр. 7:16; У. ч. 26:27

^c Ы. х. к. 19:5

⁸ Онгар казып турар кижини боду ынаар барып дүжүп болур^b база херим-хананы үрегдеп турар кижини чылан шаптып болур*. ⁹ Даштарны казып ап турар кижини бодун кемдедип ап болур база ыяш чарып турар кижини ооң айыыл-халавынга таваржып болур^c.

¹⁰ Бир эвес балды шапгылай бээр болза, ону чидидип албаан шаанда, кижини хөй күш үндүрер апаар; маңа мерген угаан болгаш мергежил ажыктыг. ¹¹ Бир эвес чылан илбичиниң шишпирииниң мурнунда шапкан болза, ооң илби-шидизиниң ам ажыы чүү боор^d.

^d Иер. 8:17

¹² Мерген угаанның кижиниң аксындан үнген сөстөр буянын чыгагай, а мугулайны чугаа-сөзү ооң бажын чиир^e. ¹³ Ооң аксындан үнген сөстүң эгези – мугулай, а ол сөстүң төнчүзү – хоралыг тенек аарыг; ¹⁴ ол хиреде мелегейниң чугаазы хөй^f.

^e Ыд. ыр. 63:8; У. ч. 18:7

^f У. ч. 15:2

Келир үеде чүү болурун кижини билбес база ол кижиниң соонда чүү болурун аңаа кым чугаалап бээр боор.

¹⁵ Мугулай улустуң ажылы оларны боттарын могадып шыладыр, олар хоорайже чанар оруун безин билбес.

¹⁶ Бир эвес чурттуң хааны чалча уктуг** база бир эвес беглери эртен эрте-ле дойлап эгелеп турар болза, ындыг чурт ат болганы ол. ¹⁷ Бир эвес чурттуң хааны бедик уктуг болза база беглери арагалап-дарылаар дээш эвес, а чогуур шагында күш кирип аар дээш чөмөнөп турар болза, ындыг чурт амыр-чыргалдыг^g.

^g У. ч. 31:4

¹⁸ Чалгаа чоруктан бажыңның дээвири сандарай бээр, база хол шимчевеске, сери өттүр чаъс дамдылай бээр.

¹⁹ Аыш-чем кижини өөртүр, арага чуртталганы хөглеDIR^h, бүгү чүвеге акша-мөңгүн дузалаарⁱ.

^h Башт. 9:13;

Ыд. ыр. 103:15

ⁱ Эккл. 7:12

^j Хост. 22:28

²⁰ Бодунуң бодалдарында безин хаанны бак сөглеVE^j база удуур өрээлинге безин бай кижини дугайында багай сөс этпе, чүге дээрге дээрнин куштары сээң сөзүннү дамчыдыптып болур, база чалгынныглар сээң чугаанны тарадыптып болур.

11 ¹ Бодунуң хлеб-тарааны суг аайы-биле бадырып чорудуп тур, хөй хүннер эрткенде, ооңу катап тып аар сен***.

² Өнчү-хөреңгиниң кезин чеди азы сес кижиге үлеп берип чор, чүге дээрге чер кырынга кандыг бергелер болу бээрин билер эвес сен.

³ Булуттар долуп кээр болза, чаъсты черже төп бадырар дээни ол база ыяш мурнуу азы соңгу чүкче барып дүжер болза, барып дүшкен черинге-ле чыдары ол.

⁴ Хатты хайгаарап чоруур кижини үрезинин чажып тарывас база булуттарже көрүп чоруур кижини дүжүт ажаавас.

⁵ Хаттың оруктарын-даа, сааттыг кижиниң иштинде мага-боттуң канчаар тыптып турарын-даа^k билбезиң дег****, бүгү-ле чүвени боттандырып турар Бурганның ажыл-херектерин билип шыдаар эвес сен.

^k Ыд. ыр. 138:15

⁶ Эртен үрезининиң тарып чор, кежээ база холдарыңга амыр-дыш бербе, чүге дээрге оозу азы моозу чедимчелиг болур бе азы кайызы-даа денге эки болур бе дээрзин билер эвес сен.

* 10:8 Чамдыкта чыланнар боттарының уяларын даштан эптей салган ханаларга кылып аар.

** 10:16 Азы: «Аныяк оол».

*** 11:1 Мында түрөңгилерге дузаламчы (Ы. х. к. 15:10; У. ч. 19:17 көр) азы садыг-саарылга дугайында (Иса. 23:3 көр) чугаалаан чадавас.

**** 11:5 Азы: «Сааттыг кижиниң иштинде дириг сүлде-сүнезининиң-даа, мага-боттуң-даа канчаар тыптып турарын билбезиң дег».

Кырываан шаанда, аныяк назынга таалааны дээрe

⁷ Чырык чаагай-ла база хүннү көөрү каракка тааланчыг. ⁸ Бир эвес кижиг хой-даа чыл чуртгаар болза, хүн бүрүзүнге өөрүп чорзун, ынчалза-даа карангы хүннер хой болурун база утпайн чорзун: бүгү-ле болуп турар чүүлдер хоозун куруг-дур.

⁹ Аныяк оол, аныяк шаанда хөглөп чор, база чүрээч чалымы назынында өөрүшкүнү чооглап чорзун^a, база чүрээчниц кыйгырган оруктарыныч карактарың кайнаар көөрдүр, ынаар углап чор^b, чүглө монубил: ол бүгү дээш Бурган сенден харымы негээр^c.

¹⁰ Муңгаралды чүрээчтен ойладып, мага-бодундан хилинчекти ырадып чор. Чаш назын болгаш чалымы үе – хей-бус-ла.

12 ¹ Аныяк-чалымы назынында Чаяакчыңны утпайн чор. Оон соонда аар-берге хүннер база «Олардан меңээ таалал чок-тур» дээрин чылдар чедип кээр^d; ² ынчан хүн болгаш чырык, ай болгаш сылдыстар өже бээр, база чабс соонда чаа булуттар диргелип кээр^e.

³ Ынчан бажыңның таңныылдары сириңейни бээр, күштүглер күдүгүр апаар, дээрбениң ажылчыннары эвээш артканындан дээрбелевейн баар, а сонгаже көргөнгө карангы апаар^f. ⁴ Дашкаар үнер ийи эжиң^g хагдына бээр база дээрбе даажы дыңналбайн баар^g; куштуң бир дугаар алгызындан-на оттуп кээр апаар сен, ырлаар кыстар шупту ыыгташпайн баар. ⁵ Бедик черлерден коргар апаар сен, а оруктарың айыыл долган ышкаш апаар, миндаль ыяжы чечектели бээр^h; шерги шимченгир эвес апаар база каперс^h дээштиг эвес апаар. Оон кижини оон мөңгө бажыңныч аппарат чыдар^h, а ыглаан-сыктаан улус ону долганып, кудумчуда бар чыдар.

⁶ Ынчан мөңгүн илчирбежигеш үстү бээр, база алдын аяк чарлы бээр, база суг бажыңның чанында доңга бусту бээр, кудуктуң кочал тыртып долгаар дугую үрели бээрⁱ; ⁷ доурак-доозундан чаяттыңан кижиг черже катап эглип, биеэги хевээр доурак апаар^k, а амыдыралдың тыныжы ону берген Бурганче катап эгли бээр^l.

⁸ Хоозундан хоозун чүве-дир – деп, Суртаалчы чугаалап каан. – Бүгү чүве хей-бус ышкаш!^m

Түңнел сөс

⁹ Мерген угаанныг боорундан ангыда, Суртаалчы чонну билигге өөредип чораан. Ол хой-ле угаадыглыг чугааларны деңзигүүрлей хынап шинчилеп база чогаадып чораанⁿ.

¹⁰ Суртаалчы чечен сөстөрни дилеп тып чораан база шынның сөстөрүн чиге бижип каан.

¹¹ Мерген угаанныгларның сөстери – мал сүрүкчүзүнүң шиш баштыг ыяжы дег база чыып каан угаадыглыг чугаалары – чаңгыс Кадарчыдан^o келген кадап каан өргөннер дег.

¹² А оон аңгыда моон оваарнып чор^o, оглум: хой номнар бижиирге, төнчү турбас, база хөлүн эрттир номнар шинчилээрге, мага-ботка шыланчыг^p. ¹³ Бүгү чугаа төнгөн, түңнели бо-дур: Бургандан коргуп, Оон айтышкыннарын сагып чор^q, чүгө дээрге кижиге херек-ле чүве ол. ¹⁴ Чүгө дээрге бүгү-ле ажыл-херектер дээш, бүгү-ле чажыртыңан чүүлдер дээш^r – ол бүгүнүң экизин, багайын тодарадып – Бурган кижилерден харымы негээр^s.

^a Эккл. 2:10; 9:7
^b Иов 31:7
^c Эккл. 12:14; 2 Кор. 5:10

^d 2 Хаан. 19:35

^e Иса. 5:30

^f У. ч. 140:3

^g Иер. 25:10

^h Иов 17:13; Иса. 14:18

ⁱ Иса. 30:14

^j Э. д. 2:7

^k Э. д. 3:19; Ыд. ыр. 89:4; Эккл. 3:20

^l Сан. 16:22; Иов 34:14-15

^m Эккл. 1:2

ⁿ 3 Хаан. 4:31; У. ч. 1:1

^o Ыд. ыр. 22:1; 79:2; Ин. 10:11

^p Эккл. 1:18

^q Ы. х. к. 6:2; Эккл. 5:6

^r 1 Кор. 4:5

^s Эккл. 11:9; 2 Кор. 5:10; Рим. 2:15-16

* 12:3-5 Бо шүлүктерниң чамдык овор-хевирлериниң утказы эки билдинмес. Мында кырган кижиниң мага-бодун элдээрткен чадавас.

** 12:5 Миндаль ыяжы – оон чечектери ак өңнүг, ынчангаш баш дүгүнүң агара бээриниң дугайында элдээрткен чадавас. Бо домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Миндаль тооруунуң амданы билдинмес апаар».

*** 12:5 Каперс дээр үнүштү чөмгө амдан кириер база эр кижиниң төл төрүдөр күжүн көвүдедир холуксаа кылдыр ажыглап турган.

**** 12:12 Азы: «А ол бүгүнүң кырынга немешкен өөредиглерден оваарнып чор».

Соломоннун өндүр бедик ырызы

Кирилде

Бо ном ынакшылга тураскааткан шүлүк чогаалының эрте-бурунгу израиль чыындызы болур. Еврей чаңчыл өзүгаар ону Соломон хаанның ады-биле холбааштырып турар.

Номда ажыглаан окур-хевирлер, деңнелгелер амгы үениң номчукчузунга элдептиг бооп сагындырар чадаvas, ындыг-даа болза, олар шупту эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүң культура болгаи амыдыралынга дүгжүп турар. Ынакшылдың бир кол символу болза виноград база ооң арагазы турган. Өске үнүштер, чижээлээрге, хна, мирра, яблотар чаагай амданы болгаи чыды-биле база ынакшылды хайныктырып шыдаар деп санадып турган.

Бо номну канчаар билип ап келгениниң төөгүзүнде иудейлер ону Дээрги-Чаяакчының Бодунун чонунга ынакшылының окур-хевири деп санап турган. А христианнар болганчок-ла Христос биле Аңаа бүзүрээндер аразында харылзааны ойзу көргүскен ном деп тайылбырлап турган.

^a 3 Хаан. 4:32

1 ¹Өндүр бедик ыры. Соломоннуу^a.

Ынакшааннарның чугаазы

Кыс

^b Сол. ыр. 4:10

Эжимниң эриннери мени ошказын-на, ошказын!
Ынакшылың арагадан тааланчыг-дыр^b.

^c Эккл. 7:1

² Айдызап кээр чаагай чыдың кайгамчык-тыр.

^d Ыд. ыр. 118:32

Сээң адың – чаап куткан олива үзү-ле^c,
сеңээ кыстар ынчангаштың ынак болгай.

^e Ыд. ыр. 44:14-15

³ Мени чедип ал, кады маңажыптаал!^d
Хаан мени удуур өрээлинче кири берзин^e.

«Ынакшылың арагадан арттыр мактап,
сээң-биле кады хөглөп, өөрүүлү» – деп турар
кыстарның сеңээ ынакшааны ылап чөп-түр!

^f Сол. ыр. 2:14; 4:3; 6:4

⁴ Иерусалим кыстары, кежим карара берзе-даа,
ал-бодум аажок чараш!^f

^g Ыд. ыр. 119:5; Иса. 60:7

Кедар аймактың чадырлары^g,
Соломоннун майгынының шывыглары* ышкаш мен ийин.

⁵ Хүн менден карак салбайн кайгаарга,
хүрере бергеним дээш куду көрбейн көрүнерем.
Акыларым меңээ ажынып-дарынгаш,
виноград шөлдери кадартып каан,
а бодумнун шөлүм кадарбаан мен.

^h Ыд. ыр. 22:1; 79:2;
Эккл. 12:11; Ин. 10:11

⁶ Чүрээм-ынаам, чугаалап көр: сүрүүң каяа кадарар сен^h,
кодан малың дүштедип аар чериң кайдал?

* 1:4 Азы: «Салма чоннун майгыннары».

Эштериниң туруп алган черлеринге сени дилеп,
улчуп чорбаайн.

Эр

⁷ Херээженнерниң эң-не чаражы кыс^a, билбес болзуңза,
хойлар изээн кокпа-биле базып үнгеш,
анайларыңны кадарчылар чадырларының чанынга кадарып көр.

^a Сол. ыр. 5:9; 6:1

⁸ Амыраам сени фараоннун чуузаларының аразында чоруур
бе-биле дөмейлээр мен^b.

^b 2 Чыл. 1:16-17

⁹ Чаагыңны – астынчак каасталга шимээн,
мойнуңну – кедирген каасталга шимээн.

¹⁰ Бис сеңээ мөңгүн-биле шокарлап каан
алдын каасталгалар шуткуп бээр бис^c.

^c Иез. 16:11-14

Кыс

¹¹ Хаан хөлестеп дойлап чыдырда,
нард үзүнүң чаагай чыды^d менден тарап турган.

^d Сол. ыр. 4:13-14

¹² Эргим эжим – чаагай чыттыг мирра^e сугар хапчыгаш дег,
эмиглерим аразыңга дүннеп алыр;

^e Ыд. ыр. 44:9; Ин. 19:39

¹³ Эргим эжим – Эн-Гедиде^f чимистиг шөлдерде
хна үнүш^g салбаа ышкаш.

^f Ис. 15:62

^g Сол. ыр. 4:13

Эр

¹⁴ Кайгамчык-ла чараш-тыр сен, амыраам,
чараш-тыр сен,
карактарың – көге-бугалар-ла!^h

^h Сол. ыр. 4:1; 5:12

Кыс

¹⁵ Кайгамчык-ла чараш-тыр сен, эргимим,
тааланчыың кедергей-дир,
орун-дөжээвис – хөлегелиг ногаан шыкта;

¹⁶ Бажыңывыс серизи – шивилер,
какпак дээвири – пөштерⁱ.

ⁱ Иса. 37:24

2 Кыс

¹ Шарон оргулаажында^j бөдүүн чечек мен,
шынаа черде хөй лилиялар бирээзи мен.

^j 1 Чыл. 5:16; Аж.-ч. 9:35

Эр

² Чок, өөрү кыстар аразында амыраам кыс –
хараганнар аразында лилия дег!

Кыс

³ Өөрү оолдар аразында эргим эжим –
аргада ыяш аразында яблок ыяжы дег!
Ооң хөлегезинге олуруп алгаш, таалал алыр-дыр мен,
ооң чимистери меңээ амданныг^k.

^k Иса. 25:4; 32:2

- ^a Сол. ыр. 5:8
- ^b Ы. х. к. 33:27;
Сол. ыр. 8:3
- ^c Сол. ыр. 3:5; 5:8; 8:4
- ^d 2 Хаан. 2:18;
Сол. ыр. 8:14
- ^e 2 Хаан. 23:4
- ^f Ыд. ыр. 73:19;
Иер. 48:28

⁴ Ол мени араганың бажыңынче* кирире берген,
ооң тугу – ынакшылы – кырымда киискээн.
⁵ Ынакшылдың хилинчегин көре бердим^a,
ынчангаш меңээ үзүм чигир чиртип, сергединер,
яблок чиртип, күш киририп көрүнер.
⁶ Ооң солагай холун сыртанып алдым,
оң холу-биле ол мени куспактап чыдыр^b.
⁷ Иерусалим кыстары, чээреннер-биле,
хову-шөлде эликтер-биле даңгыраглап көрүнер:
одунгалак ынакшылды доюлдуруп, оттурбанар!^c

Кыш эрткен-дир

Кыс

⁸ Эргимимниң үнү-ле-дир!
Дагларга шурай аарак, тейлерге маңнай аарак,
эжим бо келди!
⁹ Эргим эжим чээрен азы хүлбүс ышкаш^d.
Олче көр даан: ханавыстың артында тур,
соңгаларже, хана-карак көзенекче бакылап тур.
¹⁰ Эргим эжим мынча деп тур:
«Амыраам, туруп келем, чараш-карам, үнүп келем!
¹¹ Көрөм, сарыым, кыш эртип,
чаьстар соксап, ырап читти**.
¹² Черде чечек частып өстү^e,
ыр-шоор өйү чедип келди,
чуртувуста көге-буга мукулаары дыңналып тур.
¹³ Фига ыяжы чимистелип эгеледи,
виноград сывы чечектелип,
чаагай чыдын тарадып тур.
амыраам, туруп келем, чараш-карам, үнүп келем!
¹⁴ Чалым-хаяда ажыгталчак үттерде олулар мээң көге-бугам^f,
арның меңээ көргүзүп көр, үнүң меңээ дыңнадып көр,
чүге дээрге сээң үнүң тааланчыг,
шырай-арның аажок чараш!»

Кыстың эш-өөрү

¹⁵ Дилгилерни, чимистиг шөлдерни үрөп турар дуу
дилгигижештерни тудуп берип көрүңерем,
каттарывыс ам чечектели берген болгай!

Кыс

- ^g Сол. ыр. 7:11
- ^h Сол. ыр. 6:3
- ¹⁶ Эргимим – мээңиңи, а мен – ооңуу мен^g;
малын ол лилиялар аразында кадарып турар^h.
¹⁷ Эргим эжим, чарыктарлыг дагларда*** деге азы хүлбүс дег бол.

* 2:4 Арага бажыңы – найырлаар бажың азы виноград шөлү бооп чадавас.

** 2:11 Палестинага кыш дээрге чаьстар кудар үе болур, час дужерге, ол чаьстар соксаар.

*** 2:17 Азы: «Бэтэр дагларында», азы: «Чаагай чыттыг дагларда».

Эртенги хүн сырыннаваанда, хөлөгелер көжүп чылбаанда^а,
дедир ээп кел*.

^а Сол. ыр. 4:6

Дунеки дилээшкиннер

3 *Кыс*

¹ Дүне када орнумга чыткаш, чүрээм-ынаам дилеп эгеледим^б.
Дилээш-даа, тыппайн бардым^с.

^б Иса. 26:9

^с Сол. ыр. 5:6

² Туруп келгеш, хоорай кезип,
кудумчулар, белдир черлер эргээш келийн,
чүрээм-ынаам дилеп көрейн.
Дилээш-даа, тыппайн бардым.

³ Хоорай эргээн таңныылдарга таварыштым^д.
«Чүрээм-ынаам көрдүңөр бе?»

^д Сол. ыр. 5:7

⁴ Олар-биле карышкаш-ла, чүрээм-ынаамны тып алгаш,
оон салдынмайн барып, авамның бажыңынче,
мени божаан иемниң өрээлинче эккелбээн шаамда, салбадым^е.

^е Сол. ыр. 8:2

⁵ Иерусалим кыстары, чээреннер-биле,
хову-шөлде эликтер-биле даңгыраглап көрүңөр^ф:
одунгалак ынакшылды доюлдуруп, оттурбанар!^г

^ф Сол. ыр. 5:8

^г Сол. ыр. 8:4

Соломоннуң чедип келгени

⁶ Ээн кургаг ховудан үнүп кел чыдар кымыл ол^h,
садыгжылар эккелген айдызаар чүүлдер-биле,
мирра болгаш ладан-билеⁱ айдызадып турар,
өрү көдүрүлген ыш дег, кымыл ол?

^h Сол. ыр. 8:5

ⁱ Сол. ыр. 4:6, 14

⁷ Соломоннуң паланкини** бо-дур,
израиль маадырлардан алдан дайынчы ону долгандыр турар.

⁸ Олар шупту белинде хылыштарын азынганⁱ,
чаалажып өөредип каан улус-тур;
кайызының-даа хылыжы дүннүң айыылынга удур^k
белен чоруур улус-тур.

^j Ыд. ыр. 44:4

^k Ыд. ыр. 90:5

⁹ Соломон хаан паланкинин**
Ливанның ыажындан кылып алган;
¹⁰ ооң адагаштарын мөңгүндөн,
чөленир ооргазын алдындан кылгаш,
олудун хүрең-кызыл пөс-биле шып алган,
а ооң иштин Иерусалим кыстары
ынакшылдыг шимеп каан.

¹¹ -Сионнуң кыстары, үнүп келиңер,
Соломон хаанны барып көрүңөр –
ооң куда дүжүргени, чүрээн өөрүшкү бүргээни хүнде
авазының кедирип кааны оваадайын көрүңөр.

* 2:17 Азы: «Хүн караа сооваанда, хөлөгелер узаваанда, дедир ээп кел».

** 3:7. ⁹ Паланкин – Чоокку Чөөн чүккө улуг албан-дужаалдыг кижилер дажыглаар каас-коя көдүрер олут.

*Эргим кыстың чараш-каазы***4***Эр*

¹ Кайгамчык-ла чараш-тыр сен, амыраам,
кайгамчык-ла чараш-тыр сен.

^a Сол. ыр. 6:7^b Сол. ыр. 1:14; 5:12^c Мих. 7:14^d Сол. ыр. 6:5

Баш шывар пөзүң адаанда карактарың^a көгө-бугалар-ла^b,
бажың дүгү – Галаад дагларындан^c халчып баткан
кодан өшкү-ле^d.

² Сээң диштериң – чугган соонда чанып бар чыдар
кыргып каапкан хойлар-ла:

кайызы-даа ийистеп алган,

аразында чааскаан чорууру чок^e.

^e Сол. ыр. 6:6

³ Эриннериң кызыл торгу кожаа ышкаш,
чугаа-сөзүң ээлдек-хоюг;

баш шывар пөзүң адаанда чаактарың –
гранат чимизиниң ийи чартыгы-ла^f.

^f Сол. ыр. 6:7

⁴ Сээң мойнуң Давидтин бедидир туткан суургазы-ла,
муң-муң дозуг-камгалалды ында аскан –
олар шупту дайынчылар чепсектери.

⁵ Ийи эмииң – ийи элик дег,
лилиялар аразында оыттап чоруур
чээрэн аңның ийистери дег^g.

^g Сол. ыр. 7:4^h Сол. ыр. 2:17ⁱ Сол. ыр. 3:6

⁶ Эртенги хүн сырыннаваанда, хөлөгелер көжүп чылбаанда^h,
мирралыг дагже, ладанныг тейжеⁱ үне бергеш,
аңа турайн!

⁷ Амыраам, бүгү бодуң кайгамчык-ла чараш-тыр сен,
четпес чүве сенде чок-тур.

*Ынакшылдың сесерлии**Эр*

⁸ Ливандан чедип келем, душтуум,
Ливандан чедип келем!

^j Ы. х. к. 3:9

Амана дагның бажындан, Сенир биле Эрмоннуң баштарындан^j
дүжүп келем!
Арзылаңнар чыдынындан, ирбиштиг даглардан
дүжүп келем!

⁹ Чүглө чаңгыс-ла көрүжүң-биле,
мойнуңда каасталганда чаңгыс-ла илчирбежигеш-биле
чүрээмни сен доңнап алдың, душтуум дуңмай^k!

^k Сол. ыр. 5:1, 2

¹⁰ Ынакшылың тааланчыын, душтуум дуңмай,
арагадан канчап-даа бол дээр-дир^l.

^l Сол. ыр. 1:1

Чагдынар үзүң чыды бүгү-ле чаагай чыттан эки-дир.

¹¹ Эриннериң – амданныг ары чигири^m,
аксыңда – ары чигири биле сүт,

^m У. ч. 24:13

хевиңниң чыды Ливанның эзиминиң чаагай чыды-ла.

¹² Душтуум дуңмай – хааглыг сесерлик сен,
хааглыг сесерлик, дуглаглыг суг бажы сен!

¹³ Сээң сесерлиинде эң эки үнүш:

гранат чимистери база хна биле нарда^a үнүштер үнген.

^a Сол. ыр. 1:11, 13

¹⁴ Нард биле шафран, чигир кулузуну биле корица,
ладанның шупту хевирлери, мирра биле алоэ,
бүгү-ле эң чаагай чыттыг үнүштер-дир.

¹⁵ Сесерликте суг бажы сен, агым суглар сен, кудук сен,
Ливандан агып баткан суглар сен^b.

^b У. ч. 5:15-18

Кыс

¹⁶ Соңгу чүктүң хады, отгуп кел,
мурнуу чүктүң хады, ужугуп кел!
Хат, мээң сесерлиимче хады-ла –
чаагай чыды тарай берзин.

Эргим эжим бодунуң сесерлиинче киргеш,
эң эки чимизин чип алзын^c.

^c Эккл. 2:5

5 *Эр*

¹ Сесерлиимче кирип келдим, душтуум дунмай^d,
мирра биле чаагай чыттыг үнүштерим^e чыып алдым.

^d Сол. ыр. 4:9

Ары өөндө ары чигирин чип алдым,
сүт биле араганы ижип алдым^f.

^e Сол. ыр. 4:14

^f У. ч. 9:5

Кыстың эш-өөрү

Эш-өөр, дойлаңар-ла, ынакшылды эзиртир ижиңер-ле!

Бүтпээн болчаг

Кыс

² Удуй бердим, а чүрээм одуг..

Эргимимниң үнү-дүр! Эжиимни ол соктап тур^g:

^g Ажыд. 3:20

«Амыраам дунмай, көге-бугам,
тергиин дээн чарашпайым, ажыдып көр!
Бажымда шалың дүшпээн кургаг чер чок,
бажым дүгүн дүнеки туман өтүрүп каан».

³ Хевим уштуп алдым,
ону катап кедер мен бе?

Буттарымны чуп алдым,
катап хирлендирер мен бе?

⁴ Эргим эжим эжик үдүнче холун супту,
олче уткуй ишти-хөңнүм кыймыш кынды.

⁵ Эргимимге эжиим ажып туруп келдим,
холумдан мирра үзү дамдылады,
салааларымдан дээк тудазынче мирра агып турду.

⁶ Эргимимге эжиим ажыдып бердим,
а эжим хая көрнүп, чоруй барган, чогул!

Сеткил-сагыжым ону күзээш, сарыннаан*.

* 5:6 Азы: «Ол чугаалап турда, сеткил-сагыжым хоруй берген».

^a У. ч. 1:28

^b Сол. ыр. 3:3

Дилеп-ле турдум – тыппайн бардым,
кый дээримге, ол меңээ харыы бербээн!^a
⁷ Хоорай эргип чоруп турар таңныылдарга таварыштым^b –
олар мени балыгландыр эттеп кагды;
хоорайның ханаларын таңныылдааннар
эштип чораан шывыым ушта тыртып алды.

^c Сол. ыр. 2:5

^d Сол. ыр. 2:7; 3:5; 8:4

⁸ Иерусалим кыстары, эргимимге ужурашкаш, чүү дээр силер?
«Ынакшылдан хинчектенип-ле тур» дээрин^c даңгыраглап
көрүңерем!^d

Кыстың эш-өөрү

^e Сол. ыр. 1:7; 6:1

⁹ Херээженнерниң эң-не чаражы кыс^e,
өскелерге деңней көрзе, эргим эжиң кандыг кижил?
Бистен ындыг даңгыракты алыр хире,
өскелерге деңней көрзе, эргим эжиң кандыг кижил?

Кыс

^f Сол. ыр. 1:14; 4:1

¹⁰ Эргим эжим чырык шырайлыг, долбан чаактыг,
түмен кижии аразында онзагай эр!
¹¹ Ооң арны – арыг алдын, бажының дүгү дыдыраш боорда,
каарган ышкаш кап-ла кара.
¹² Карактары – аккан сугда көгө-бугалар дег^f,
сүтте эштип, долу суглуг хөөлбек кыдыында олурар.
¹³ Чаактары – чаагай чыдын айдызаан үнүштер тараан чалдар-ла.
Эриннери – мирра үзү дамдылай аккан кызыл лилиялар.
¹⁴ Холдары – эргине даштар дизе кадаан алдын будуктар,
ишти – сапфир-биле хоолап каастаан
чаан сөөгүндөн кылган тураскаал-ла;
¹⁵ Буттары – алдын дөжектерде тургускан маны даш чагылар-ла,
хевир-шырайы – Ливан даг дег, пөштер ышкаш кайгамчыктыг.
¹⁶ Ооң аксы – тааланчыг, бүгү боду – сеткил хандырап!
Иерусалим кыстары, эргимим эр ындыг кижии,
мээң эжим ындыг кижии!

Кайгамчык чараш душтук кыс

^g Сол. ыр. 1:7; 5:9

6

Кыстың эш-өөрү

¹ Херээженнерниң эң-не чаражы кыс^g,
эргим эжиң кайнаар барды, кайы угже чорувутту?
Кады дилеп көрээлем че!

Кыс

^h Сол. ыр. 4:16; 5:1

² Эргим эжим сесерлиинче^h,
чаагай чыттыг үнүштер тараан черже чоруй барган,
ол аңаа кодан малын кадарар, лилияларны бодунга чыып аар.
³ Мен – эргимимниң менⁱ, а эргимим – мээңиңи,
лилиялар аразыңга ол кодан малын кадарар^j.

ⁱ Сол. ыр. 7:10

^j Сол. ыр. 2:16

Эр

⁴ Амыраам, Тирца* ышкаш чараш-тыр сен,
Иерусалим дег күзенчиг сен,
тугун көдүргөн аг-шериг дег түрлүг сен!

⁵ Мени девидедипкен карактарын чайладып көр.
Бажың дүгү – Галаад даглардан^a халчып баткан кодан өшкү-ле^b.

^a Мих. 7:14
^b Сол. ыр. 4:1

⁶ Сээң диштериң – чугган соонда чанып бар чыдар хойлар-ла:
кайызы-даа ийистеп алган,
аразында чааскаан чорууру чок^c.

^c Сол. ыр. 4:2

⁷ Баш шывар пөзүң адаанда чаактарың –
гранат чимизиниң ийи чарты-ла!^d

^d Сол. ыр. 4:3

⁸ Хаан алдан кадынныг, сезен кул-кадайлыг,
сан-түң чок кыстарлыг.

⁹ А мээң эжим – тергийн дээн чарашпай,
көге-бугам – дың чаңгыс сен:
төрөөн иенниң чаңгыс уруу,
аваңның ынак кызы сен.

Өөрү кыстар сени көргөш, аажок-ла алдаржыткан;
хаанның кадыннары биле кул-кадайлары
сени көргөш, амыр-чыргалдыг деп мактаан:

¹⁰ «Хаяалаштыр чырып үнүп кел чыдар,
ай ышкаш каас-чараш, хүн ышкаш аяс чырык,
тугун көдүргөн аг-шериг ышкаш түрлүг – кымыл ол?»

Кыс

¹¹ Хем кыдыында ногаан шыкты көөр дээш,
виноград сывы частып келгенин,
гранат ыяжы чечектели бергенин көөр дээш^e,
тооруктуг сесерликче дүжүп келдим.

^e Сол. ыр. 7:13

¹² Бодум безин билбейн бардым –
сеткилим мени ноян-биле кады чуузага олуртуп кагды.

7 Кыстың эш-өөрү

¹ Эглип келем, Суламита**,
сени топтап көрүп аалы, эглип келем.

Эр

Суламитаже, Маханаим самынче дег,
чүү дээш топтап көөр силер?

² Ноян кызы, сандалиялыг буттарың кайгамчык-ла чараш-тыр!
Эңмектелген дөңмектериң шевер кижиге чонуп кылган каасталга дег.

³ Сээң хиниң – борбак хува:
амданы чаагай арагазы төнмөс болзун;
сээң иштиң – лилиялар хаажылаан кызыл-тастың оваазы дег;

* 6:4 Тирца – дорт очулдурарга, «тааланчыг» азы «чараш» дээн уткалыг аттыг эрте-бурунгу хананей хоорай, бир кезек үедө Сонгу күрүне – Израильдиң найысылалы турган (3 Хаан. 14:17 көр).

** 7:1 Суламита – утказы эки билдинмес сөс. «Сулам суур чурттуг кыс» дээн чадавас.

^a Сол. ыр. 4:5

⁴ Ийи эмиинц – ийи элик,
 чээренниң ийистери дег^a;
⁵ сээң мойнуң – чаан сөөгүндөн чазаан суурга,
 карактарың – Эсевонда Бат-раббим хаалгазының чанында хөлдер,
 сээң думчууң – Дамаскыже көрүндүр турар Ливан сын дег;
⁶ сээң бажың – Кармил даг дег,
 бажың дүгү – чидиг хүрөң торгу ышкаш –
 хаанның чүрээ туттуруп алган.

⁷ Ынак сарыым, тааланчыг кыс,
 кайгамчык-ла чараш-тыр сен, магаданчың аажок-тур!
⁸ Сээң сының пальма ышкаш,
 эмиглериң ында үнген салбактар дег.
⁹ Бодалымда ол пальмаже үне берип,
 финик чимис салбактарын суйбаксаар мен.

Сээң эмиинц – виноград салбаа дег,
 сээң тыныжың – яблоскуг.
¹⁰ Сээң аксың – амданы чаагай арага дег.

Кыс^b Сол. ыр. 2:16

Ол арага эргим эжимче агып бар чыдар,
 удааннарның эриннеринче аяар агар.
¹¹ Мен – эргимимнии мен^b,
 эжим меңээ хандыкшаан.
¹² Чоруулу че, эргим эжим, шөлдердиве үне берээл,
 хна үнүш аразынга* хонуп аалы;
¹³ Эртен эрте чимистиг шөлдерже үне бергеш, көрүп көрээл:
 ында сыптар ногаарара берген-дир бе,
 чечек бажы чазылган бе,
^c Сол. ыр. 6:11
 гранат ыяжы чечектелип турар-дыр бе?^c
 Орта сеңээ ынакшылым хайырлаар мен.
¹⁴ Мандрагорлар** чаагай чыдын айдызап тур,
 эжиивис чанында хой-ле чаагай чимистер бар:
 чаазын-даа, эргизин-даа сеңээ эккеп чыып бердим,
 эргим эжим.

*Ынакшыл өлүм ышкаш күйтүг***8***Кыс*^d Сол. ыр. 3:4

¹ Авамны ээп өскөн акым бооруң кай!
 Сени даштыгаа уткуп ап,
 улуска бактатпайн, ошкап каар ийик мен.
² Төрөөн иемниң бажыңыңа сени эккээримге^d,
 мени өөредип каар ийик сен***.
^e У. ч. 9:2; Сол. ыр. 5:1
 Амданы чаагай арагам^e база гранат чимизим чулуун

* 7:12 Азы: «Суурларга».

** 7:14 Мандрагор – дазылы кижги мага-бодунга дөмей, чаагай чыттыг үнүш. Чөөн чүк улузу оларны хандыкшыл оттурар шынарлыг кылдыр санап турган (Э. д. 30:14 көр).

*** 8:2 Азы: «Мени өөредип турган төрөөн иемниң бажыңыңа сени эккээр ийик мен».

ижиртир ийик мен.

³ Солагай холунну сыртанып алдым,
оң холуң-биле мени куспактап чыдыр сен^a.

^a Сол. ыр. 2:6

⁴ Иерусалим кыстары, даңгыраглап көрүңөр:
одунгалак ынакшылды доюлдуруп, оттурбанар!^b

^b Сол. ыр. 2:7; 3:5; 5:8

Кыстың эш-өөрү

⁵ Эргим эжинге чөленип алгаш,
ээн кургаг ховудан үнүп кел чыдар кыс кымыл?^c

^c Сол. ыр. 3:6

Кыс

Яблок ыяжының адаанга сени оттурдум –
аваң сени аңаа божаан,
төрээн иең сени аңаа божуп-төрээн.

⁶ Мени чүрээңге таңмалаштыр базып ап көр,
салааңга база таңмалыг билзек дег суп ал^d.
Ынакшыл өлүм ышкаш күштүг^e,
хүннээшкин алды оран ышкаш каржы-дошкун^f;
ынакшылдың оду өрттендир чиир –
Дээрги-Чаяакчының чалбыыжы ол-дур^g;
⁷ үерлээн суглар ынакшылды өжүрүп шыдапас,
хемнер-даа ону хөмө албас.
Бодунуң бүгү-ле байлаа-биле ынакшылды
садып алыксаан кижиге
бак көрүүшкүн-биле харыылаар.

^d Иер. 22:24; Агг. 2:23

^e Рим. 8:35

^f У. ч. 6:34

^g Ы. х. к. 4:24

Кыстың акылары

⁸ Эмиг-төжү ам-даа борбайбаан бичии кыс дуңмалыг бис.
Улус ону кудалап кээрге, дуңмавысты канчаптар бис?
⁹ Бир эвес ол хана турган болза,
мөңгүн суургалардан аңаа бедидир тудуп бээр ийик бис;
бир эвес ол эжик турган болза,
ону пөш ыяш-биле шып каар ийик бис.

Кыс

¹⁰ Мен – хана мен, эмиглерим – суургалар-ла.
Эргимим менче көргөш, амыр-чыргалының
үнер дөзүн көрүп кагды.

¹¹ Ваал-Гамонга Соломоннун виноград шөлү турган^h,
шөлүн ол ажаакчыларга бүзүрөп дааскан:
оон дүжүт алган кижиге бүрүзү
муң мөңгүн чоосту аңаа төлээр турган.

^h Эккл. 2:4

¹² А мээң виноград шөлүм бодумда бо-дур:
муң мөңгүннү сен ап ал, Соломон,

а бо ийи чүс чоосту – ооң дүжүдүн кадарган улуска берейнⁱ.

ⁱ У. ч. 27:18

Эр

¹³ Сесерликтерде олурар кыс!
Эш-өөрүн сээн үнүңнү дыннаалап тур:
меңээ база үнүңнү дыннадып көр!

Кыс

¹⁴ Эргим эжим, дүрген келем!
Чаагай чыттыг дагларда деге азы
аныяк хүлбүс ышкаш бооп көрөм!^a

^a Сол. ыр. 2:9, 17

Исайя медээчинин ному

Кирилде

Исайя Бурганның сөзүн Иудеяның чонунга бистиң эрага чедир VIII вектиң ийиги чартыында дамчыдып турган. Бо ном болза «Бурганның улуг медээчилери» деп адаттырган номнарның (Иеремия, Иезекиил болгаш Даниил-биле кады) баштайгызы-дыр. Ону утка айы-биле дараазында кезектерге чаргаш, көрүп болур:

1) 1–39 эгелер бистиң эрага чедир 740-700 чылдарга хамааржыр. Ол үедө күчүлүг Ассирия күрүне соңгу еврей күрүне Израильди узуткап каан соонда, мурнуу күрүне Иудеяга үргүлчү кыжанып турган. Эзекия хаан Ассирияга чагыртырындан ойталаан соонда, ассирий хаан бодунуң аг-шершин Иерусалимни чок кылыры-биле чорудупкан (701 ч.). Ол бүгү коргунчуг политиктиг болушкуннар турбуже, Исайя Иудеяга ёзулуг айыылды даштыкы дайзыннар эвес, а чоннуң бодунуң бачыттары, Дээрги-Чаяакчыга чагыртпас чоруу, Аңаа бүзүрө-вези тургузуп турарын суртаалдаан. Чечен-мерген чугаалары-биле база кылган херектери-биле Бурганның медээчизи чонну, ооң баштыңнарын бузуттан ойталаарынче база Бурганга шынчы амыдыралче кыйгырып турган. Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнавазы узуткаашкын болгаш өлүм-биле доостур дээрзин ол сагындырып шаг болган. Оон аңгыда Исайя Давид хаанның салгакчызының чер кырынга бүрүн амыр-тайбың биле чаагай чорукту доктаадыр үези кээрин баш бурунгаар чугаалаан.

2) 40–55 эгелерни «Аргалал ному» деп адап боор. Ол эгелер Иудеяның чонун Вавилонче тудуп аппараттарга хамааржыр (бистиң эрага чедир VI вектиң бирги чарты). Чылча шаптырган, муңгагалга алыскан чонга медээчи Дээрги-Чаяакчыны ону хостап, Иерусалимче дедир эккээрин медеглээн. Ол эгелерниң бир чугула темазы – Дээрги-Чаяакчыда келир үени баш бурунгаар чугаалап, аазаашкыннарын боттандырар эргениң бари. Вавилончуларның, өске-даа чоннарның мөгөйип турар бурганнарында ындыг шаг-шинек чок; олар чүгле хоозун дүрүзүлөр болур. Номнуң бо кезээнден Бурганның Бодунуң чонунга хамаарышкан планынче улус-чоннуң Дээрги-Чаяакчы дугайында бүгү өске чоннарга херечилели база кирип турары билдингир апаар. Мында оон ыңай «Дээрги-Чаяакчының чалчазы» дээр бир кижин дугайында дөрт чугула кезек бар (42:1-4; 49:1-6; 50:4-9; 52:13–53:12). Шап ол чалчаны Персияның хааны Кир-биле-даа, израиль чоннуң боду-биле-даа база израиль чонну бүгү айыыл-халаптан адырар, Бурганның аазааны хаан – Мессия-биле-даа дөмейлеп болгу дег (Чаа Чагыг-көрээ ол чалчадан Назарет чурттуг Иисустуң омур-хевирин көрүп турар).

3) 56–66 эгелер колдуунда Бурганның чонунуң Ооң аазаашкыннарынга бүзүрели кошканы, ону быжыктыра-ры негеттиниң турган үеге хамааржыр (Вавилондан ээп келген соонда чадавас). Ол эгелерде кол кичээнге чон аразынга чөптүг чорукче болгаш Дээрги-Чаяакчыга шын мөгөйишкынче угландырган. Дээрги-Чаяакчыга шынчы бүгү улуска Ооң чаяары чаа делегейге чырыткылыг келир үе каттап база аазаттынган. Ол дээрге хилчектиң эвес, өөрүшкүнүң делегейи болур; ол чүгле иудейлерге эвес, а бүгү чоннарның улусунга ажыттынар.

1 ¹ Иудеяның хааннары Озия, Иоафам, Ахаз болгаш Эзекия оларның чагырып турган чылдарында^a Амоцтуң оглу Исайяга Бурганның чорутканы, Иудея биле Иерусалим дугайында ажыдышкын бо-дур.

^a Ос. 1:1; Ам. 1:1; Мих. 1:1

Чоннуң бачыды

² Дээр, дыңна! Чер, кичээнге ал!^b Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур:

^b Ы. х. к. 32:1; Иер. 22:29

«Мен оолдарымны кижизидип, өстүрүп кагдым,

а олар Менээ удур тура халышты.

³ Шары – бодунуң ээзин, элчиген – турар черин билир, а Израиль Мени билбес-тир,

^a Иер. 5:4; 8:7

Мээң чонум чүнү-даа угаап билип шыдавас-тыр!^a

⁴ О, бачыттыг аймак, кем-буруузу аартаан чон,
о, бузуттуг үре-салгал, будулган оолдар!

Олар Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан,
Израильдин ыдыктыг Бурганын тооваан –
Оон хая көрнү берген.

⁵ Үргүлчү үймээн үндүрер улус,
чүге силер ам база катап эттедип-соктуруарын күзеп тур силер?
Бажыңарда балыгланмаан чер чок,
чүрээнер шуут харыксырап калган-дыр.

^b Ыд. ыр. 37:4

⁶ Тавангайыңардан тейинерге чедир кадык чер артпаан^b:
кайнаар-даа көөрге, балыг-бышкын черлер, экирбээн оюлганнар –
аштап-чугбаан, шарываан, эм үс чаап, чымчатпаан балыглар^c.

^c Лк. 10:34

⁷ Чуртунар хоозураан, хоорайларыңар хуюкталдыр өрттенип калган,
хары улус, силер көрүп турунарда-ла,
черинерни үптөп-чип туар;

^d Ы. х. к. 28:51

хары улус эжелеп алган соонда дег, хамык чүве ээнзирээн!^d

⁸ Сион-кыс, виноград шөлүндө майгын ышкаш,
огородта чадыржыгаш ышкаш, бүзээлелде хоорай ышкаш,
чааскаан арткан».

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бистиң улуг эвес артынчывысты
кадагалаваан болза,

^e Э. д. 19:24; Рим. 9:29

Содомга дөмейлежип, Гоморра ышкаш апаар турган бис^e.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар, Содомнуң чагырыкчылары!
Бурганывыстың хоойлузун кичээнгейге ал, Гоморраның чону!^f

^f Э. д. 18:20; Иер. 23:14;
Иез. 16:46

¹¹ «Эндерик өргүлдеринерниң Менээ херээ чүл? – деп, Дээрги-Чаяакчы
чугаалап тур. –

Бүрүн өрттеткен кошкарлар өргүлдеринге, семис мал чаанга пөгө бердим;
бугажыктар, хураганнар, хуналар ханы күзевейн тур мен^g.

^g I Хаан. 15:22; У. ч. 15:8;
Ос. 6:6

^h Хост. 23:17; 34:23

ⁱ Эккл. 4:17

^j Иер. 6:20; Ам. 5:21-22;

Мал. 1:10

¹² Мээң мурнумга мөгөйип кээп^h, Мээң өргээм иштин таптай базарын
силерден кым негеп турар чүвөл?ⁱ

¹³ Моон соңгаар хоозун өргүл белектери эккелбенең^j.

Айдызаар чүүлдеринер меңээ бужар-багай-дыр.

Ай чаазының байырлалдары, амыр-дыш хүннери болгаш байырлыг
чыыштарыңар^k...

^k Сан. 28:1-15

Ол бүгү байырлалдарны кылбышаан, бузут үүлгедип турарыңар-биле
эптежир аргам чогул.

¹⁴ Ай чаазында чыыштарыңарны, байырлалдарыңарны көөр хөңнүм чок.

Олар Меңээ үүрге-чүьк апарган, ону чеже көдүрер мен – шаам төне берди.

^l Иер. 4:31; Ыы. 1:17

¹⁵ Холунарны мөргүл кылып өрү сунарыңарга^l, Мен силерже көрүнмес мен.
Чеже-даа хой катап мөргүүрүңерге, Мен силерни дыңнавас мен^m.

^m I Хаан. 8:18; У. ч. 1:28;

Иер. 11:11; Мих. 3:4

ⁿ У. ч. 6:17; Иса. 59:3

^o Ыд. ыр. 50:4; Иер. 4:14;

Иак. 4:8

Холуңар ханда кончуу сүргей борашкан-дыр!ⁿ

¹⁶ Чунуп, арыгланып алыңар^o.

Бузуттуг ажыл-херээнерни Мээң көрүжүмден чайладыңар!

Бузуг үүлгедирин соксадып,

¹⁷ буян кылып өөренип алыңар.

Чөптүг-шынныг чорукче чүткүп, дарлакчыларны сойгалап,

өскүстөрни камгалап, дулгуяк херээженнерге болчунар^a.

¹⁸ Чедип келинер, бо бүгүнү кады үзе шиитпирлеп көрээли – деп,
Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. –

Силернин бачыттарыңар кып-кызыл өңнүг-даа болза,
хар ышкаш ак апаар;

бачыттарыңар хүрең-кызыл будук дег-даа болза,
ак хой дүгү дег апаар!^b

¹⁹ Бир эвес эки тураңар-биле Мени тооп дыңнаар болзуңарза,
черниң кежиктерин четтирер силер^c,

²⁰ а бир эвес Менден ойталап, чөрүүленир болзуңарза,
хылыш чемижи боор силер^d».

Дээрги-Чаяакчының аксындан үнген сөстөр ол-дур.

Бурган Иерусалимни арыглаар

²¹ Бурганга шынчы турган найысылал,
сен канчап самыын-садар херээжен дег апардың?!^e

Сен шын шииткелге бүргеттирген турдун,
чөптүг-шынныг чорук сеңээ чурттап турду,
а ам сенде өлүрүкчүлөр чурттап турар-дыр.

²² Сээң мөңгүнүң багай холуксаалыг апарган^f,
сээң араганда суг холуп каан.

²³ Сээң нояннарың Менден ойталаан-дыр
база оорлар-биле бир баг болган-дыр;
олар шупту хээли чииринге ынак, белектер негеп ап турар^g,
чаргы-чаалы үезинде өскүстөрни камгалавас,
дулгуяк херээженниң херээн сайгарып көрбөс улус-тур^h.

²⁴ Ынчангаш Дээрги, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы,
Израильдиң күштүг Бурганы: «Өжэтеннеримни канчаар кезедир эвес мен!
Дайзыннарымдан өжээним негеп аар мен!ⁱ

²⁵ Холумну сенче көдүрер мен; саваң-биле дег, холуксаанны арыглаар мен,
сенден бүгү холуксааларны аңгылаар мен!^j

²⁶ Биеэги үеде дег, сеңээ баштыңнарны, эгезинде турганы дег,
сеңээ чөвүлекчилерни эгидер мен.

Ынчан сени „Чөптүг-шынныг хоорай,
шынчы найысылал“^k деп адап каар» – деп медеглээн.

²⁷ Сион чөптүг шииткел-биле, оон Бурганче ээлген ажы-төлү –
чөптүг чоруу-биле камгалал алыр.

²⁸ А Бурганга удур тура халаан улус
бачыттыглар-биле кады узуткаттырар.

Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан улус өлүп каар!^l

²⁹ Таалал алыр ыдыктыг ыяштарыңар дээш бак атка кирер силер,
боттарыңарга шилип алган ыдыктыг дээн сесерликтеринер дээш^m
адыңар баксыраар.

³⁰ Бүрүзү оңган ыяш дег, суггат чок сесерлик дег апаар силерⁿ.

³¹ Күштүглер – хендир дырандызы дег,
а оларның үүлгедиглери – от чаштанчызы дег апаар:
олар кады кыва бээрге, ол отту кым-даа өжүрүп шыдавас^o.

^a Хост. 22:22;
Иер. 21:12; 22:3;
Мих. 6:8; Зах. 7:9-10;
Иак. 1:27

^b Ыд. ыр. 50:9; Иса. 44:22

^c Ы. х. к. 30:16

^d Иов 27:14

^e Лев. 17:7;
Иез. 16:15; 23:3

^f Иер. 6:30; Иез. 22:19-20

^g Мих. 3:11; 7:3

^h Иер. 5:28; Зах. 7:10

ⁱ Ы. х. к. 32:41; Иер. 46:10

^j Иез. 22:18; Зах. 13:9;
Мал. 3:2-3

^k Зах. 8:3

^l Ыд. ыр. 1:6

^m Иса. 65:3; 66:17

ⁿ Иер. 8:13

^o Иса. 66:24

Дээрги-Чаяакчының даа
(Мих. 4:1-3)

2 ¹ Амоцтун оглу Исайяга Бурганның чорутканы, Иудея биле Иерусалим дугайында аажыдышкын бо-дур.

² Сөөлгү хүннер кээрге,
Дээрги-Чаяакчының өргээзи турар дагны
Ол өске бүгү тейлер, даглардан бедидир тургузуп каар.

Бүгү чоннар ол дагга чедип кээр,
³ эндерик аймактар аңаа чыгылып кээр^a.

^a Иса. 56:7; 60:3; 66:20;
Мал. 1:11

^b Иса. 27:13; Иер. 31:6;
Зах. 8:20-22

Олар бот-боттарынга: «Барып, Дээрги-Чаяакчының даанче,
Иаковтун Бурганының өргээзинче үне берээли^b.
Бурган бисти Бодунуң оруктары-биле чоруурунга өөредип каар,
бис Ону эдерер бис» – дижир.

·Сиондан ыдыктыг хоойлу дүжүп кээр,
Иерусалимден Дээрги-Чаяакчының сөзү тараар.

⁴ Чоннарның херээн Ол шиитпирлээр,
эндерик аймактарның чаргы-чаалызын Ол үзер.
Олар боттарының хылыштарын андазыннарже,
чыдаларын – хол кадырларынче эде соп кылып аар^c.

^c Иоил 3:10

^d Иез. 39:9; Ос. 2:18;
Зах. 9:10

Бир чон өске чонга удур хылыш көдүрбес,
олар моон соңгаар дайын чорударынга өөрөнмес^d.

^e Иса. 60:1; 1 Ин. 1:7;
Эф. 5:8

⁵ О, израиль чон, Дээрги-Чаяакчының чырыныга бүргедип чурттаалы че!^e

Израильдиң турамын буруу шапканы

⁶ Сен Бодунун израиль чонуңдан ойталаан сен.
Чүге дээрге оларның хары чоннар-биле харылзаазы ханылап,
Чөөн чүк улузундан өтгүнүп алган чаңчылдары эндерик-тир,
филистим чонда дег, төлгечилери-даа бар-дыр.

^f Иса. 39:2

^g Ы. х. к. 17:16-17

^h Иер. 2:28

⁷ Оларның черин алдын, мөңгүн долган, эртине-байлаа эмге-тикчок^f.
Оларның черин аъттар долган^g, дайынчы тергелери эмгежок!

⁸ Оларның черин дүрзү-бурганнар долган^h.
Олар холу-биле бүдүрген, салаалары-биле кылган чүүлдеринге
мөгейип турарⁱ.

ⁱ Иса. 44:9-17

⁹ Кижилер боттарын бакка суп, куду көрдүрген-дир.
Сен оларны өршээвейн көр!

¹⁰ Израиль чон, Дээрги-Чаяакчыдан корткаш,
Оон өндүр чырынының чайыннаажындан сүрээдээш,
хаяларже ажитталы бер, куйларже чаштына бер!^j

^j Соф. 2:3; 2 Фес. 1:9

¹¹ Турамык кижии бажын халайтыптар, улустуң улуургак чоруу
куду көрдүрер,

^k Иса. 5:15-16

ол хүн чүгле Дээрги-Чаяакчы өндүр бедик болур^k.

¹² Бүгү улуургаар, туразы улгадыр улусту, бодун өрү көрдүнер бүгү улусту
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының кезедир хүнү кээр,

^l Иез. 27:6; 31:3;
Зах. 11:1-2

ол бүгү улус куду көрдүрер.

¹³ Ливанның бедип үнген пөштери, Васанның улуг дубтары^l,

14 бүгү бедик даглар, бүгү кадыр тейлер,

15 бедик суурга бүрүзү, быжыглаттынган хана бүрүзү,

16 Фарсистин бүгү улуг корабльдары^a, оларнын бүгү күзенчиг каасталгалары кеземче хүнүн көөр. ^a Ыд. ыр. 47:8; Иез. 27:25

17 Кижинин улуургак чоруу куду көрдүрер,

турамык кижини бүрүзү томаарыыр,

ол хүн чүглө Дээрги-Чаяакчы өндүр бедик болур,

18 дүрзү-бурганнар шууг чиде бээр.

19 Кажан Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни сириледир силгиптерге^b,

Оон корткаш, Ооң өндүр чырынын чайынындан сүрээдээш,

улус хаялар чарыктарынче, черде хооргалдарже кире бээр^c.

20 Ол хүн улус мөгөөр дээш кылып алганы алдын-мөңгүн

дүрзү-бурганнарын

дедир-даваннарга, часкыларга октап бериптер^d.

21 Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни сириледир силгиптерге,

Оон корткаш база Ооң өндүр чырынын чайынындан сүрээдээш,

олар хаялар чарыктарынче, даглар кызааларынче кире бээр.

22 Кижини амытанны херекке алба, ол өлүр тынныг болгай^e.

Ол чүзү-биле чугулал?

Иерусалим биле Иудеянын буураар хүнү кээр

3 1 Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы Иерусалим биле Иудеядан аыш-чем биле ижер сугнуң бүгү курлавырын хунаап аппаар^f;

2 дидим маадырлар база дайынчылар, шииткекчилер база

Бурганның медээчилери,

бүдүү билерлер база чагырыкчылар бо черге артпас;

3 шериг баштыннары база ызыгууртаннар;

чөвүлекчилер, шевер усчулар болгаш билди-билиглиг илбичилер бо черге артпас.

4 «Мен аныяк оолдарны оларга баштынчылар кылып каар мен,

чаш төлдер оларны чагырар!»

5 Улус бот-боттарын – кижини бүрүзү өске кижини дарлаар^g.

Аныяктар – кырганнарга, карачалдар – ызыгууртаннарга

турамык чаын көргүзөр.

6 Кым-бир кижини ачазынын аалынга бодунуң төрелинден салдынмай:

«Сен тоннуг-дур сен, ынчангаш биске баштынчы бооп көр,

бо бузундуларны ээлеп чагырып көр!» – дээр.

7 А демгизи: «Силерни экиртип шыдавас мен.

Аалымда аыш-чем-даа, хеп-даа чок,

мени чоннуң ‘баштыңы кылбаңар’ – деп харыылаар.

8 Иерусалим буураар, Иудея кээп дүжер,

чүге дээрге оларнын сөстери биле ажил-херектери

Дээрги-Чаяакчыга удурланышкак, өндүр бедик Ону

дорамчылап турар болган.

9 Оларнын арыннарынын аян-шинчизи боттарынга удур херечилеп турар;

олар боттарыннын бачыдын Содомнуң чурттакчылары ышкаш^h

^b Иов 9:6 Иса. 13:13; Агг. 2:6

^c Ажыд. 6:15

^d Иса. 30:22; 31:7

^e Ыд. ыр. 145:3-4

^f Лев. 26:26; Иез. 4:16

^g Мих. 7:3-6

^h Э. д. 13:13; 18:20

чарлаттынып, чажырбайн турар.
Олар ат болур – боттарын бакка суп алган улус-тур!

^a У. ч. 12:14; Иер. 22:15
¹⁰ Чөптүг-шынныг улуска: «Ачы-буян алыр силер» – деп чугааланар,
чүгө дээрге олар боттарының ажил-херээниң үре-түннелин четтирер^a.

¹¹ Кем-буруулуг улус ат болур!
Олар холу-биле кылган ажил-херээ дээш кеземче көөр.

¹² Мээн чонумну бичии уруглар безин кызып-кыйып турар,
херэеженнер чагырып турар.
Мээн чонум! Сени башкарыкчыларың өскээр эдертип,
алыс шын оруктан астыктырып тур.

Дээрги-Чаяакчының Бодунуң чонун шииткени

^b Ыд. ыр. 9:9; 81:1;
Иса. 2:4; Иоил 3:12
¹³ Дээрги-Чаяакчы шииткел үндүреринге белен,
бүгү чоннарны* шиидер дээш туруп келген^b.

^c Ос. 4:1; Мих. 6:2
¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунуң баштыннары болгаш нояннары-биле
чаргызын чарып эгелээн^c:

«Силер Мээн виноградым шөлүн хоозураткан силер,
ядыы улустан үптөп алган эт-хөрөңгинер – бажыңнарыңарда^d.

^d Ам. 3:10

^e Ыд. ыр. 93:5

¹⁵ Чүү дээш Мээн чонумну кызып-кыйып, ядыы улусту дарлап турар силер?^e»
Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^f Иса. 32:9; Ам. 6:1;
Соф. 1:12
¹⁶ Дээрги-Чаяакчы: «Сионнуң херэеженнери турамык, мойну чооннаан,
көрүжү-биле эрлер дуурайлаар, чаяңнадыр кылаштаар,
кажыктарында каасталгалары дагжаар улус-тур^f» – дээн.

¹⁷ Ынчангаш Дээрги Сионнуң херэеженнериниң баштарын тазартып каар,
Ол оларның тейин дөңгүрертир чүлүп каар!

¹⁸ Ол хүн Дээрги оларның каасталгаларын хунаап аар:
буттун кажыктарыңа кедер чараш илчирбежигештерин,

^g Башт. 8:21

хүн база чартык ай хевирлиг каасталгаларың^g,

¹⁹ сыргаларын, билектээштерин, баш шывыгларын болгаш шарыгларын,
илчирбежигештерин, курларын, чаагай чыттыг чүүлдерлиг саважыгаштарын,
чавагаларын,

²⁰ билзектерин, думчукка азар дээрбектерин,

²¹ аянның хевин, каыттангыларын, тоннарын, акша хаптарын,

²² көрүнчүктерин, каас-коя иштики хептерин,

бөрттерин болгаш баш аржыылдарын хунаап аар.

²³ Оларга чаагай чыттыг чүүл орнунга бак чыт турар,
кур орнунга – хендир, каас-коя хеп орнунга – качыгдалдын самдар хеви,
чараш арын-шырай орнунга – дорамчылал демдээ турар^{**}.

²⁴ Иерусалим, сээң эр улузуң хылышка шаштырып аар,
эрес-маадыр улузуң дайын-чаага кырлып каар.

^h Иер. 14:2

²⁵ Хоорайның хаалгалары ыглап-сыктап, хомуудаар^h,

ⁱ Иов 2:3

Иерусалим-кыс хоозурап, черге олуруп аарⁱ.

* 3:13 Өске бурунгу сөзүглелде «бүгү чоннарны» эвес, а «Бодунуң чонун» деп бижээн.

** 3:23 Бо домактың утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Кул кижиниң демдээ турар».

4 ¹Ол хүн чеди херээжен кижиг чангыс эр кижини сегирип алгаш:
«Боттарывыстың аш-чемивис чиир бис,
боттарывыстың идик-хевивис кедер бис,
чүглэ сээң кадайларың деп адаттыраарын чөпшээреп көр –
ашак чок деп бак атты бистен чайлат!» – деп чугаалаар.

Келир үедеги алдар

²Ол хүн Дээрги-Чаяакчының Өзүмү^а кайгамчык чараш, өндүр бедик болур, черниң дүжүдү израиль чоннуң артынчызының чоргааралы болгаш алдары болур. ³Ынчан Сионда артып калган улус, хоорайның дириг арткан чурттакчылары – Иерусалимде дириглер санынче кири бижиттирген бүгү улус^б – Бурганның ыдыктыг улузу деп адаттырар. ⁴Дээрги-Чаяакчы Сионнун херээженнериниң бужар-багын арыглап чуур^с; Ол Иерусалимни борашкан ханындан шииткел хады-биле, оттуг хат-биле арыглаар^д. ⁵Ынчан Дээрги-Чаяакчы Сион дагның кырынга база ында чыылган бүгү улустун кырынга хүндүс булут чаяар, а дүне – ыш болгаш чалбышталган чырык от чаяар^е. Ында бүгү чүвени Бурганның өндүр-чаагайы шып, чаглактаар^ф. ⁶Ооң өндүр-чаагайы изиг хүнде чагактаныр хөлеге, шуургандан, чаъс-чайыктан чаштынар чер болгаш хоргадал апаар^г.

^а Иер. 23:5; 33:15;
Зах. 3:8; 6:12

^б Авд. 1:17

^с Иез. 36:25

^д Иоил 3:21

^е Хост. 13:21

^ф Зах. 2:5

^г Иса. 25:4

Виноград шөлүнүң дугайында ыр

5 ¹Мен ынак Эжимге Ооң виноград шөлүнүң дугайында ырдан ырлап берейн.

Мээң Эжим дүжүткүр тейге виноград тарыыр шөлдүг турган^h.

²Ол Бодунун шөлүн коптарып каскаш, дажын аштааш,
виноград сыптары олуртуп каан.

Ол аңаа таңныылдар суургазы туткаш,
чимистен чулук сыскырап оңгар кылып каан.

Ол чаагай чимис манап турда, винограды багай чимис берген.

³Эжим мынча дээн: «Иерусалимниң чурттакчылары, Иудеяның чону,
силер ам виноградым шөлү-биле Мээң чаргымны чарып көрүнер.

⁴Виноград шөлүңге ам-даа чүнү кылып берип болур турган мен,
чүнү чедир кылбаан мен?

Чаагай чимис манап турумда, чүге ол багай чимис бергенил?

⁵Виноградым шөлүн канчаарымны силерге чугаалап берейн:

ооң херимин бузуп кааптарымга, ол хоозурап каар,
ооң ханазын үреп кааптарымга, ол таптай бастырапⁱ.

ⁱ Иер. 5:10; 39:8

⁶Мен ону ээн чер кылып каар мен, артык адырларын кеспес мен,
хөрзүнүн коптарбас мен, ону тенниг бок үнүш дуй үнер^j.

^j Иса. 7:23-24

Ынаар чаъс чагдырбас кылдыр булуттарга дужаар мен^k».

^k 3 Хаан. 17:1

⁷Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының виноград шөлү – израиль чон-дур^l,
Иудеяның чону – Ооң ынак сесерлии-дир.

^l Ыд. ыр. 79:9

Ол аңаа шынныг шииткел көрүксеп тургаш,
хан төгүүшкүнү көрүп каан,
чөптүг чорук көөрүңге идегеп тургаш,
күчүлелдиң алгы-кышкызын дыңнап каан.

Дээрги-Чаяакчы бузуттугларны шиидин, ат кылыр

⁸ Чер кырында чааскаан чурттап турар чүве дег, өске улуска хостуг чер арттырбайн, бажыңга немей бажың, шөлге немей шөл ээлеп ап турар улус, ат болур силер!^a

^a Мнх. 2:2

⁹⁻¹⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының:
«Хөй санныг бажыңнар ээнзирээр,
улуг каас-чараш бажыңнар чурттакчы чок артар.
Виноград шөлүндө он гектар чер чүгле чаңгыс көгээржик ишти арага бээр,
чашкан он шоодай ишти үрезин чаңгыс борбак хапчыгаш ишти дүжүт
бээр» – деп даңгыраглаанын дыннадым.

¹¹ Эртен эрте туруп келгеш, эзиртир суксун дилээр,
орай кежээ дүшкүже, арага куттунар улус ат болур!^b

^b У. ч. 23:20-21

¹² Олар дээрге чадаган, чанзы, дамбыра болгаш лимби үнү дыннап,
арага ижип, дойлаар, а Дээрги-Чаяакчының ажыл-херээн эскербес,
Ооң холу-биле кылган херектерин кичээнгейге албас улус-тур^c.

^c Ыд. ыр. 27:5

^d Иса. 1:3; Ос. 4:6

¹³ Ынчангаш мээң чонум билииниң четпезинден^d дайзынга туттуруп алгаш,
хары черже чоруй баар, ооң алдар-аттыг улузу аштап өлүр, бай улузу*
кагып-суксаар.

^e Ыд. ыр. 140:7

¹⁴ Өлүглер ораны алгып, аксын улгаттыр азадыпкан^e: алдар-аттыг,
бай улус*, хөглээн шуугакчылар ынаар кире бээр.

¹⁵ Кижиг амытан куду көрдүртүр, кижилер томаарыыр,
турамык улус бажың халайтыр^f.

^f Иса. 2:11, 17

¹⁶ А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунуң шынныг шииткели-биле
өндүр бедин көргүзөр,
ыдыктыг Бурган Бодунуң чөптүг чоруун дамчыштыр
Бодунуң ыдыктыын илередир.

¹⁷ Хойлар бо хоорайга одарга-даа дег оыттаар,
хураганнар бо хоорайның бузундуларының аразындан чем дилээр.

¹⁸ Мегениң хендирлери-биле бузут-бакты сөөртүп чоруур,
тергеге суктунуп алган дег, бачыт сөөртүр улус ат болур!

¹⁹ «Бурган далажып, Бодунуң ажыл-херээн дүргедетсин –
бис ону көрүксеп тур бис;

Израильдиң ыдыктыг Бурганының бодалы

бисче чоокшулап, чогуп бүтсүн^g –

бис ону билип алыксап тур бис» – деп кыжырып чугаалаар улус ат болур!

^g Иер. 17:15; Иез. 12:22;
2 Пет. 3:4

²⁰ Бузутту буян деп, буяңны бузут деп адаар,
дүмбейни чырык деп, чырыкты дүмбей деп санаар,
ажыг чүүлдү амданныг деп,

амданныг чүүлдү ажыг деп санаар улус ат болур!^h

^h Иов 17:12; Мал. 2:17

²¹ Боттарының караанга мерген угаанныг бооп,

боттарының мурнунга угаан-сарыылдыг бооп көстүр улус ат болур!^a

^a У. ч. 3:7

²² Эрес-маадырлыгы чүглө эндере арага ижери-биле илерээр,
күш-шыдалы чүглө эзиртир суксун белеткээри-биле илерээр улус ат болур;

²³ хээли алгаш, буруулуг кижини агартыр,

а буруу чок кижиге шынныг шииткел үндүрбес кижини ат болур!^b

^b Хост. 23:7;
У. ч. 17:15; 24:24

²⁴ Ол бүгү дээш, ол улус от чиген тараа саваны дег^c,

чалбыштың хүл кылып кааны сиген дег болур,

оларның дазылы ирип каар, чечээ довурак ышкаш эстеп тарай бээр.

Чүгө дээрге олар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының хоойлузундан ойталап,
Израильдин ыдыктыг Бурганының чугаазын тооваан-дыр.

²⁵ Ол дээш, Дээрги-Чаяакчының килеңи Ооң чонунче кыптыгар;

Ол Бодунуң холун оларже көдүрүп, эттеп-согар.

Даглар сирилей бээр^d,

^d Иер. 4:24

улуштуң мөчү-сөөктери кудумчуларда өдек-бок дег чыдып бээр.

Ынчан безин Ооң килеңи чайлаттынмас,

Ооң холу ам-даа улусту кезедип, көдүрлүр!^e

^e Иса. 9:12, 17, 21; 10:4

²⁶ Дээрги-Чаяакчы ыракта чоннарны кыйгырып, тук көдүрөр^f,

чер-делегейниң кыдында чурттап турар улуска демдек берип, сыгырар.

Көрүңер, дайзын дүрген, божуу-шалып кел чыдыр!

²⁷ Дайзыннарның кайызы-даа могаг билбес, бергедевес,

кайызы-даа удумзурап, удуп калбас;

оларның белинде куру чештинмес, идииниң шидии үзүлбес!

²⁸ Оларның согуннары чидиг, чаларын хере тыртып каан;

оларның дайынчы тергелериниң дугуйлары казыргы дег!^g

^g Иер. 4:13

²⁹ Оларның алгы-кышкызы арзылаң алгызы-ла^h,

^h Иер. 2:15; Наум 2:11

олар араатан аң дег ырланыр;

олчазын сегирип алгаш, ырланып-ырланып, тудуп аппаар –
кым-даа камгалап шыдавас!

³⁰ Ол хүн кээрге, дайзыннар олчазын тудуп алгаш,

олче далай чалгыы мөөрөөн дег алгыржыр.

Кандыг-бир кижини черже көргөш, дүмбей карангы биле качыгдал көөр;

булуттар дуглаптарга, чырык безин бүлүртүң аппаар!ⁱ

ⁱ Эжкл. 12:2; Иса. 8:22;
Иер. 4:23; Ыгы. 3:2

Бурганның өргээзинге көстүүшкүн

6 ¹ Озия хаанның мөчөөн чылында^j өрү көдүрүлгөн бедик дүжүлгедө саадаан
Дээргини көргөн мен^k. Ооң хевиниң эдектери Бурганның өргээзин бүргей ап
турган. ² Ону долгандыр серафимнер* турду. Серафим бүрүзү алды чалгынныг:
олар ийи чалгыны-биле арнын дуглаар, өске ийизи-биле буттарын шывар, арткан
ийизи-биле ужар болду^l. ³ Олар бот-боттарынга: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы
ыдык, ыдык, ыдык! Бүгү чер-делегейни Ооң алдары бүргээн!^m» – деп ыткыр
чугаалап турду.

^j 2 Чыл. 26:23

^k 3 Хаан. 22:19; Дан. 7:9;
Ажыд. 4:2

^l Иез. 1:11; Ажыд. 4:8

^m Сан. 14:21;
Ыд. ыр. 71:19; Иса. 11:9;
Авв. 2:14; Ажыд. 4:8

⁴ Оларның алгырган үнүндөн хаалгаларның үндезиннери божаңайнып, Бурганның
өргээзин ыш бүргөп алдыⁿ. ⁵ «Ат болдум! – дидим. – Арыг эвес аас-сөстүг боорда,
арыг эвес аас-сөстүг чон аразында чурттап турар кижини-дир мен. А ам Хаанны, Аг-
шериглиг Дээрги-Чаяакчыны караам-биле көрдүм! Өлдүм-не!»

ⁿ 3 Хаан. 8:10;
Ажыд. 15:8

* 6:2 Серафимнер – Бурганның төлээлериниң бир хевирин. Бо сөстү дорт очулдуарга, «Өрттедип турар амытаннар» дээн.

⁶ Ынчан серафимнерниң бирээзи менче ужуп келди, ооң холунда өргүл салыр бедигээштен кыскаш-биле кыстырып алганы оттуг кезек бар болду. ⁷ Ол оозун мээң аксымга дээскеш^а: «Көрдүң бе, бо оттуг кезек аксыңга деггеш, кем-буруунчу чайлатты, бачыдың ам арыглаттына берген» – деп чугаалады.

^а Иер. 1:9; Дан. 10:16

⁸ Ооң соонда мен Дээргиниң: «Кымны айбылап чорудайн? Бистиң өмүнээвистен кым баарыл?» – дээн үнүн дыңнап кагдым.

«Мен! Мени айбылап чорудуп көрөм!» – дидим. ⁹ Ол ынчан мынча дээн: «Барып, бо чонга:

„Дыңнааш-даа, угаап билбес-тир силер, көргөш-даа, билип албас-тыр силер“ – деп чугаала^б.

^б Ы. х. к. 29:4; Иер. 5:21; Мф. 13:14-15; Мк. 4:12; Аж.-ч. 28:26-27

¹⁰ Бо чоннуң чүрээ дашталып калган, кулаан кумнап, караан хаптап алган –

^с Иер. 5:21

оон башка олар караа-биле көрүп, кулаа-биле дыңнап^с, чүрээ-биле угаап билиптер турган ийик;

^д Ин. 12:40

оон башка олар Менче эглип кээп, экирий бээр турган ийик^д».

¹¹ Мен ынчан: «Кажанга чедир ындыг болурул, Дээрги?» – деп айтырдым.

Ол менээ: «Хоорайлар ээнзиреп, чурттакчы чок арткыжеге чедир, бажыңнар октагына бергиге, шөлдер ээнзиреп, хоозурап калгыжеге чедир; ¹² Дээрги-Чаяакчы бүгү улусту үндүр сывырыптарга, бо чер шуут кагдына бергиге чедир – деп харыылаан. – ¹³ Чуртка чоннуң чүгле оннуң бир кезээ-даа артып каар болза, ол артынчыны база катап хоозурадыр! Ынчалза-даа быжыг ыяштарны кезип кааптарга, дазылы артып каары дег, ыдыктыг чон^е база дазылдыг болур».

^е Ы. х. к. 7:6

Чонга идегел бээр демдек

^ф 4 Хаан. 16:1

7 ¹ Озияның оглунун оглу, Иоафамның оглу Ахаз Иудеяның хааны турган^ф. Ол үеде арамей хаан Рецин база Ремалияның оглу, Израильдиң хааны Факей олар Иерусалимге удур дайылдажып үнүпкен^г, ынчалза-даа ону эжелеп ап шыдаваан.

^г 4 Хаан. 15:37; 16:5; 2 Чыл. 28:5

² Давидтиң салгалыңга – хаанның өг-бүлезинге «Арамей аг-шериг израиль черде турлагжып алган-дыр» деп дыңнадырга, Ахаз хаанның болгаш ооң албаты чонунун чүректери, хат хадыырга, аргада ыяштарның чайганыры дег, бырыңайны берген.

^h 4 Хаан. 18:17; Иса. 36:2

³ Дээрги-Чаяакчы Исайяга мынча дээн: «Оглуң Шеар-ясувту* эдертип алгаш, Ахаз хаанны уткунар. Үстүкү хөөлбектиң суг дамчыдар хоорзаларының ужунче, Хеп чуур шөлче баар орукче үнүп кээр силер^h. ⁴ Ахазка мону чугаала: „Оваарым-чалыг бол, ынчалза-даа дүвүрөп, кортпа. Бо оттуг кезектиң имистелген ийи ужу дээш – арамей шериглиг Рецин биле Ремалияның оглу дээш сагыш-сеткилиң ундаравазын. ⁵ Арамей чон база Ремалияның оглунга чагырткан израиль күрүне сенээ удур бак сагыштыг бооп: ⁶ ‘Иудеяны барып коргудуптаалы, ону эжелеп алгаш, оон хааны кылдыр Тавейлдиң оглун олуртуп каалы’ – деп турар-дыр. ⁷ Ынчалза-даа Дээрги-Бурган-Чаяакчы ындыг чүве кажан-даа болбас деп, ындыг чүве боттанмас деп аазаанⁱ. ⁸⁻⁹ Чүге дээрге Дамаск болза чүгле арамей черниң найысылалы, а Рецин болза чүгле Дамаскының баштыңы болгай; Самария хоорай чүгле Израильдиң найысылалы, а Факей болза чүгле Самарияның баштыңы болгай. Алдан беш чыл болгаш, Израиль тоо быдарап, чон болбайн баар. Бүзүрелиңерни черле оскунманар, оон башка шуут шыдашпас силер“».

ⁱ Иса. 8:10

* 7:3 Шеар-ясув – бо атты очулдуарга, «Артынчы эеп кээр» дээн уткалыг.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Ахазка оон ыңай: ¹¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганың менден бадьткал демдээн дилеп ал: алды ооранның ханызындан-даа, дээрниң бедиинден-даа болза» – деп дамчыткан.

¹² А Ахаз: «Мен дилевес мен, Дээрги-Чаяакчыны шеневес мен» – деп харыылаан.

¹³ Исайя ынчан мынча дээн: «Давидтиң үре-салгалы, мени дыңнаңар! Кижиниң шыдамын шенэениңер силерге четпес болду бе? Бурганымын шыдамын база шенексеп тур силер бе? ¹⁴ Ынчангаш Дээрги Боду силерге бадьткал демдээ хайыр-лаар^a: көрүңер даан, аныяк кыс* иштелип, оол уруг божуп алгаш, ону Эммануил** деп адап аар^b. ¹⁵ Ол чаш төл эки-бакты ылгап билип шыдаптар назынныг апаргаш, ак чем биле ары чигири чиир.

^a Иса. 37:30; 38:7

^b Мф. 1:23

¹⁶ Чаш төл эки-бакты ылгап өөренириниң мурнунда, израиль биле арамей черлер – оларның ийи хаанындан коргуп турарың черлер ээнзиреп каар. ¹⁷ А Дээрги-Чаяакчы сенче, сээң чоноңче, сээң ачанның төрөл бөлүүнче Израильдин Иудеядан аңгыланганындан бээр^c болуп көрбээн коргунчуг хүннерни чорудуптар – Ассирияның хаанын ыдыптар!

^c 3 Хаан. 12:16-17

¹⁸ Ол үе кээрге, Дээрги-Чаяакчы Египетте Нил хемниң адырларында сээктерни, ассирий черде арыларны сыгырып кыйгыра^d. ¹⁹ Олар ужуп келгеш, кадыр кашпалдарга, хаялар чарыктарыңа, бүгү тенниг чадаң үнүштерге, бүгү одар-белчиирлерге хонуп аар.

^d Иса. 5:26

²⁰ Ол үе кээрге, Дээрги Евфрат хемниң ындында Ассирияның хааны-биле^e – Бодунун хөлезилеп алганы сал-чүлүүр-биле силерниң бажыңарда, будуңарда дүгүңерни чүлүп кааптар, сегел салыңарны үзе кезип кааптар***.

^e 4 Хаан. 18:13; Иса. 36:1

²¹ Ол үе кээрге, кижичүгө чаңгыс саар инек биле ийи өшкү тудуп, азырап шыдаар. ²² Ол малындан элбек сүт саап аар болгаш, ак чем чиир. Чер-чуртка арткан бүгү улус ак чем биле ары чигири чиир.

²³ Ол үе кээрге, биеэде муң мөңгүн чоос өртектиг муң виноград сывы үнүп турган черге тенниг бок үнүш үнер. ²⁴ Улус ол озалдыг черже баарда, ча-согун ап чоруур; бүгү чер кырын тенниг бок үнүш дуй үнер^f. ²⁵ Кажан-бир шагда болбаазырадып турган тейлеринерниң кайызынче-даа ам, тенниг бок үнүштен корткаш, барбас силер. Орта чүгле мал-маган оыттап чоруур».

^f Иса. 5:6; 32:13

Ассирия – Дээрги-Чаяакчының чепсээ

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Улуг самбырадан ап алгаш, улуска билдингир кылдыр анаа: „Магер-шелал-хаш-баз“**** – деп бижип каг^g. ² А Мен Бодумга Бурганың бараалгакчызы Урия^h биле Иевешихяның оглу Захарияны бүзүрелдиг херечилер кылдыр кыйгырып аар мен» – дээн.

^g Ы. х. к. 27:8; Иса. 30:8;

^h Авв. 2:2

^h 4 Хаан. 16:10

³ Мен ынчан өттүр билер кадайым-биле чоокшулажырымга, ол иштели бергеш, оол уруг божуп берген. Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Оглуңну Магер-шелал-хаш-баз**** деп адап ал. ⁴ Чүгө дээрге бо чаш төлдүң „ачай“ база „авай“ деп чугааланырының мурнунда-ла, Дамаскының эртинге-байлаан болгаш Самариядан үптөп алган чүвезинⁱ Ассирияның хааны олчалап алгаш баар» – дээн.

ⁱ Иса. 7:8-9

⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ катап база чугаалаан: ⁶ «Бо чон оожум аккан Силоам суун**** херекке албайн, Рецин болгаш Факей-биле эвилелдежиринге идегеп^j, өөрүп турар-дыр. ⁷ Ол дээш, Дээрги олче улуг, шапкын Евфрат хемниң суун – Ассирияның

^j Иса. 7:1, 4

* 7:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Арыг кыс» деп бижээн.

** 7:14 Эммануил – «Бурган бистин-биле» дээн уткалыг ат (Иса. 8:8, 10 көр).

*** 7:20 Ынчаар кылыры куду көрүүшкүнүң демдээ болур (2 Хаан. 10:4 көр).

**** 8:1, 3 Дорт утказы-биле «Олчазынче божуулар, үптээшкнче далажыр» дээн.

***** 8:6 Силоам суу – Иерусалимни бүзээлел үезинде безин суг-биле хандырып турган агым суг (Ин. 9:7 көр).

^a Иса. 7:20^b Иса. 30:28; Дан. 11:10

ат-алдарлыг хаанын ыдыптар^a. Ол хем бодунуң бүгү адырларындан көдүрүлгөш, эрин ажыр агып, ⁸Иудеяже үерлеп киргөш, ону хөмө ап, моюнга чедир көдүрлү бээр^b; ооң хөмө аккан чалгыглары сээң черинни бүрүнү-биле шыва аптар, о Эммануил!*

⁹ Бүгү чоннар, шимээргеп хөлзөңөр, ынчалза-даа чылча шаптырар силер! Бүгү ырак чурттар, тооп дыннанар! Тулчуушкунга белеткенип-даа алзынарза, чылча шаптырар силер; тулчуушкунга белеткениңер, ынчалза-даа чылча шаптырар силер!

¹⁰ Бодалдарыңар бодап алыңар, ынчалза-даа олар болдунмайн баар; сөзүңер чугаалаңар, ынчалза-даа ол бүтпес^c, чүгө дээрге Бурган бистиг-биле!

^c Иса. 7:7

Дээрги-Чаяакчыдан коргары

¹¹ Дээрги-Чаяакчы күштүг холун менче салгаш, мээң-биле чугаалажып, бо чоннун оруун эдербезин сагындырып турду. Ол мынча дээн: ¹² «Бо чоннун сүлчээ деп адаар бүгү чүвезин ынча деп санаваңар; ооң коргар чүвезинден коргуп-сүртевеңер^d.

¹³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ыдыктыын хүндүлөңер, Оон коргуңар, Оон сүрээденер! ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Израиль биле Иудея ийиге чок-ла болза ыдыктыг чер болур^e, чок-ла болза моондак даш, тептигер хая болур^f. Ол Иерусалимниң чурттакчыларыңа какпа-дузак болур. ¹⁵ Олардан хой улус тептиккеш, чылча кээп дүжер, дузакка киргөш, туттуруп аар».

¹⁶ Мен херечилелимни шыгжап каайн, Бурганның ажыдышкынын өөреникчилерим көрүп турда, таңмалап каайн^g. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы израиль чондан хая көрүнген-даа болза, Ону манаар мен, Аңаа идегээр мен^h.

¹⁸ Мен база Дээрги-Чаяакчының меңээ бергени ажы-төл – бо-дур бисⁱ. Мээң ажы-төлүм – Сион дагда чурттап турар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Израильге берген, баш бурунгаар айыткан демдектери ол-дур^j.

¹⁹ Бир эвес силерге: «Өлгеннерниң сүнезиннерин кыйгырып, сымыранып турар караң көрнүр улустан чүве айтырыңар» – дээр болза^k, «Чон бодунуң Бурганындан айтырар ужуруг эвес чүве бе? Дириглер дугайында өлүглерден канчап айтырар чүвөл?»^l – деп харыылаңар. ²⁰ Бурганның хоойлузу база ажыдышкыны чүү деп турарын көрүңер! Бир эвес улус бо сөс өзугаар чугаалавас болза, оларда хаяа чырыы чок-тур^m. ²¹ Ындыг улус чер кырыңа мунгарап-деңгереп, аштап-суксай берген улчуп чоруп каар; аштаан үезинде хорадап, боттарының хаанын база Бурганын каргаарⁿ. ²² Олар өрү-даа көөрге, черже-даа көөрге, чүгле качыгдал, коргунчуг дүмбей карангы көстүр, олар дүмбей караңгыже октаттырар^o. Ындыг-даа болза, карангы биле баш муңгаш байдал кезээ мөңгөде турбас.

^d 1 Пет. 3:14^e Иез. 11:16^f Иса. 28:16; 1 Пет. 2:8^g Иса. 29:11; Дан. 12:4; Ажыл. 5:1; 10:4; 22:10^h Иса. 26:14ⁱ Евр. 2:13^j Иса. 20:3^k Лев. 19:31; Иса. 19:13^l 1 Хаан. 28:11-14^m Иса. 60:2ⁿ Хост. 22:28° Иса. 5:30; Наум 1:8

Чөптүг-шынынг хаанның төрүттүнгени

9 ¹ Эрткен үеде Завулонуң база Неффалимниң черин куду көрүп турган^p, а келир үеде өске чоннар чурттаан Галилеяны, далайже баар орукта черни болгаш Иордан хемниң ындында черлерни алдаржыдар.

^p 4 Хаан. 15:29;

2 Чыл. 16:4

^q Иса. 42:6-7; 49:6^r Мф. 4:15-16; Лк. 1:79^s Иса. 26:15

² Караңгыга чурттап орган чон өндүр улуг чырык көрүп кагды^q, дүмбей бүргээн черге чурттаан улуска чырык чайыннап келди^r.

³ Сен чонну көвүдөдип^s, аңаа улуг өөрүшкүнү хайырладың.

Ол Сээң мурнунга, дүжүт ажаалдазының үезинде өөрүүрү дег, олча-тывыш үлежип тура, өөрүп-байырлаары дег, өөрүп-хөлгээр.

⁴ Мадан чонну чылча шапкан хүнүңде дег^a,
Сен Бодуңнуң чонунну хилинчектээн дөңгүнү, ооң эгиннеринде аар чүьктү
уштуп,

^a Башт. 7:19-25;
Иса. 10:26

ооң кызагдакчызының мергезин сыйып кагдын.

⁵ Тулчуушкунга киришкен дайынчыларның идиин,
ханга борашкан хевин өрттедири-биле бериптер,
олар отка чемиш болур^b.

^b Иса. 2:4; Иез. 39:9;
Ос. 2:18; Мих. 4:3

⁶ Чаш төл бис дээш төрүттүнген, оолду биске берген болгай!

Эрге-чагырга демдээ ооң эгиннеринде,

ол «Кайгамчык чөвүлекчи», «Мөге-шыырак Бурган»,
«Мөңгө ада», «Амыр-тайбың хайырлаар чагырыкчы»^c деп адаттырар.

^c Иса. 26:12; Мих. 5:5

⁷ Ооң эрге-чагыргазы база хайырлаар амыр-тайбыңы кызыгаар чок көвүдээр.

Ол Давид хаанның дүжүлгезинге саадап^d, ооң күрүнезин чагырып,
ону шын шииткел болгаш чөптүг чорук-биле амдыгааштан эгелээш,
кезээ мөңгөде доктаадып, быжыглаар^e.

^d Ыд. ыр. 88:4; Лк. 1:32

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының күштүг күзели ол бүгүнү боттандырат^f!

^e 2 Хаан. 7:13

^f 4 Хаан. 19:31; Иса. 37:32

Дээрги-Чаяакчының Израильге килеңизини

⁸ Дээрги Иаковка удур шииткел сөзү ыткан,
ол сөс Израильдин кырынга дүжер.

⁹⁻¹⁰ Ол сөстү бүгү израиль чон биле Самарияның чурттакчылары
билип алгаш-даа,

улуургак, турамык сеткил-чүрээден: «Тууйбу бажыңнарны бузуп кагза-даа,
чонуп каан даштар-биле катап тудуп аар бис;

ыяш тудугларны үрөп кагза-даа, пөштен кылган тудуглар-биле солуп
аар бис» – деп турар-дыр.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы оларга удур Рецинниң^g дайзыннарын көдүрер,
оларның өжээттеннерин ыдалаар.

^g Иса. 7:1; 8:6

¹² Арамейлер чөөн чүктен, филистимнер – барыын чүктен халдап келгеш,
Израильди чазыйланып, ажырыптар^h.

^h 4 Хаан. 16:6;
2 Чыл. 28:18

Ынчан безин Дээрги-Чаяакчының килеңи чайлаттынмас,

Ооң холу ам-даа чонну кезедип, көдүрлүрⁱ.

ⁱ Иса. 5:25; 10:4

¹³ Ынчалза-даа чон ону ам-даа соп турар Бурганче ээлбейн баар,

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыже чүткүвейн баар^j.

^j Иер. 2:30

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы чаңгыс хүнде Израильдин бажын-даа, кудуруун-даа
одура шавар,

бедик-чаагай будуктарны-даа, хыыргыгышты-даа кезе шавар^k.

^k Ы. х. к. 28:13; Иса. 19:15

¹⁵ Баш дээрге баштыңнар болгаш ызыгууртаннар-дыр,
кудурук дээрге меге чүвеге өөредир бүдүү билерлер-дир^l.

^l Мих. 3:5

¹⁶ Башкарыкчылары бо чонну өскээр эдерткен:
оларга башкарткан улус оруундан аза берген.

¹⁷ Ынчангаш Дээрги ол чоннуң аныяк оолдары дээш сеткили өөрүвес,

өскүстерин, дулгуяк херээженнерин кээргевес,

чүге дээрге олар шупту – бужартаан, бузут үүлгедир улус-тур,

оларнын аас-сөзү чүгле чүдек-бужар чүве чугаалаар.

Ынчан безин Дээрги-Чаяакчының килеңи чайлаттынмас,

Ооң холу ам-даа чонну кезедип, көдүрлүр^m.

^m Иса. 5:25

¹⁸ Оларның бузуду от ышкаш чалбыышталып, тенниг бок үнүштү чип, арга-арыгны өрттедип тур – ыш адагашталдыр көдүрлүп үнүп тур.

^a Иса. 24:6

¹⁹ А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының килеңи черни өрттендир чиир, чон оттун чемижи апаар^a.

Кым-даа бодунуң ха-дуңмазын кээргевес;

^b Лев. 26:26

²⁰ оң талазындан үзе соп сыыргаш, аш артар;

солагай талазындан чигеш, тотпайн баар^b.

Кижиги бүрүзү бодунуң холунуң эьдин* чиир.

²¹ Манассия Эфремни, Эфрем – Манассияны чиир,

олар ийилээн Иудеяже халдаар!

Ынчан безин Дээрги-Чаяакчының килеңи чайлаттынмас,

^c Иса. 5:25

Ооң холу ам-даа чонну кезедип, көдүрлүр^c.

10 ¹ Чөптүг эвес хоойлулар үндүрүп, кээргел чок доктаалдар бижип турар улус ат болур!^d

^d Иер. 8:8

² Силер мээң чонум иштинде ядыларның эргезин казып турар,

түрөңги улуска шын шииткел көргүспес^e

^e Хост. 22:31; 23:6;
Ам. 2:7

база дулгуюк херээженнерниң кошкулун былаап аар,

^f Иов 22:9; Ыд. ыр. 93:6;
Иез. 22:7

өскүстерни үптөп турар улус-тур силер^f.

³ Кеземче хүнүнде, кажан ырактан келген айыыл-халап таварыырга, канчаар силер?

Дуза дилеп, кымче баар силер?

Эртине-байлааңарны кая арттырып каар силер?

⁴ Силер туттурган улус аразынга харыксырап олура дүжер

азы өлүрткен улус аразынга чыда дүжер силер.

Ынчан безин Дээрги-Чаяакчының килеңи чайлаттынмас,

^g Иса. 5:25; 9:12

Ооң холу ам-даа силерни кезедип, көдүрлүр^g.

Бурганның турамык Ассирияны шииткени

⁵ «Ассирия ат болур!

Ассирия дээрге Мээң килеңимниң шыкпыыжы-дыр,

^h Авв. 1:12

ооң холунда – Мээң хорадаан сагыжымның кымчызы!^h

⁶ Мен Ассирияны Менден ойталаан чонга удур,

ⁱ Иса. 9:17

Мээң килеңнеп турарым чонгаⁱ удур ыдар мен –

ону үптөп-тоназын, куругладыр олчалап алзын,

кудумчуда бок-хир дег, таптай бассын».

^j Мих. 4:12

⁷ Ынчалза-даа Ассирияның хааны Бурганның ону ыдып турарын билбес^j,

ол бодунуң сеткил-чүрээнге өске чүве бодаар –

чер-делегейниң хөй күрүнелерин эжелеп, узуткаар деп бодаар.

⁸ Ол хаан: «Бүгү хааннар чүгле мээң нояннарымга деңнежир эвес чүве бе?

^k Ам. 6:2

⁹ Калне хоорай^k – Кархемис ышкаш,

Хамат – Арпад ышкаш, Самария – Дамаск ышкаш эжелеттирбээн чүве бе?

¹⁰ Мен өске күрүнелерни – Иерусалим биле Самарияның

дүрзү-бурганнарындан артык күштүг

дүрзү-бурганнарлыг күрүнелерни эжелеп алган болганымда,

* 9:20 Азы: «Ажы-төлүнүн эьт-бодун».

11 Самарияны база ооң дүрзү-бурганнарын базып кааным дег,
Иерусалимни база ооң дүрзү-бурганнарын базып кагбас мен бе?» –
деп бодап турар^a.

^a 4 Хаан. 18:33-35;
Иса. 36:18-20; 37:12

12 Дээрги Сион даг биле Иерусалимге удур кылып турар херээн төндүргөш,
Ассирияның хаанының улуургак, турамык сагыш-хөңнүн болгаш
ооң туразы улуг, өрү көрдүнер чоруун кезедир^b.

^b 4 Хаан. 19:35-37;
Иса. 37:36-38

13 Ол хаан: «Мен ол бүгүнү күштүг холум-биле
база мерген угааным-биле кылдым,
билиим ол хире-дир!»^c

^c Ы. х. к. 32:27

Чоннарның кызыгаарларын эде тургустум,
оларның курлавырларын үптеп алдым;

буга ышкаш, оларның хааннарын дүжүлгезинден дүжүр үстүм.

14 Куш уязы тыпкан дег, Мээң холум чоннарның эртинге-байлаан эжелеп алды;
кагдынган чуургалар чыып аары дег, мен бүгү чурттарны чыып алдым.
Кым-даа чалгынын далбаш кылбады, аксын ажыдып, сыйылавады» –
дээн болгай.

15 Ыяш кезип турар кижиден ооң балдызы өрү көрдүнер деп бе?
Ыяш хирээлеп турар кижиниң хирээзи ооң мурнунга хоолуургаар деп бе?
Мерге ону көдүрүп турар кижини көдүрүп шыдаар деп бе
азы ыяштан чазаан моң ыяштан бүтпээн ээзи кижини чайып шыдаар деп бе?

16 Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы
ол хааннын семис-шыырак улузунче арып-дорар аарыг-човалаң ыдар^d,
ооң ат-алдарлыг улузунуң аразынга чалбырааштыг от ышкаш чалбыыш
өөскүдер.

^d Ыд. ыр. 105:15

17 Израильдиң Чырыы ынчан от апаар,
Ооң ыдыктыг Бурганы чалбыыш апаар:

ол от чангыс хүн дургузунда тенниг бок үнүштү чиптер^e.

^e Иса. 27:4; 33:12

18 Ассирияның алдарлыг арга-арыын, дүжүткүр шөлдөрүн
ол от бүрүнү-биле узуткаар*,

олар шупту өлүг-диригниц аразында аарыг кижиге дег апаар.

19 Ооң арга-арыының ыяжының артынчызы аажок эвээш санныг апаар,
ону чаш уруг безин санап шыдаптар.

Израильдиң артынчызы Бурганче эглир

20 Ол хүн кээрге, Израильдиң артынчызы –
Иаковтуң салгалындан артып калган улус
боттарының дарлакчыларынга оон ыңай ынанмастай бээр,
а Дээрги-Чаяакчыга, Израильдиң ыдыктыг Бурганынга шыны-биле ынаныр.

21 Израильдиң артынчызы мөгө-шыырак Бурганче эглир.

22 Израиль, сээң чонуң далай элезини ышкаш хөй санныг-даа болза^f,
чүгле артынчы чон эглип кээр.

^f Э. д. 22:17

Бурган чөптүг узуткаашкын биле бажын ажыр кеземчени тодараткан.

23 Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы

тодаратканын ёзугаар бүгү чуртка узуткаашкын чорудар^g.

^g Иса. 28:22; Рим. 9:27-28

* 10:18 Арга-арыг болгаш шөлдөр ассирий аг-шеригни ойзу көргүскен чадавас.

- ^a 4 Хаан. 19:6; Иса. 37:6
- ^b Башт. 7:22, 25; Иса. 9:4
- ^c Хост. 14:27-30
- ^d Наум 1:13
- ^e 1 Хаан. 14:2
- ^f 1 Хаан. 13:23
- ^g 1 Хаан. 7:17
- ^h 1 Хаан. 11:4
- ⁱ 1 Хаан. 25:44
- ^j Ис. 21:18; Иер. 1:1
- ^k 1 Хаан. 21:1
- ^l Иса. 10:18; Иез. 31:3; Ам. 2:9
- ²⁴ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы:
«Мээң ·Сионда чуртгаан чонум, сени шыкпыыш-биле улдап,
биеэде Египет ышкаш, моң арнып турар Ассириядан кортпа^a.
²⁵ Удавас Мээң сеңээ хорадаан сагыжым часкарлы бээр,
Мээң килецим кыптыгып, ассирийлерни узуткаар» – дээн.
- ²⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Цур-Орив чанынга
мадиан чонну чылча шапканы^b дег
азы Египетке Бодунуң даянгыыжын далай суунче көдүргени дег^c,
Ассирияже кымчызын көдүрер.
²⁷ Ол хүн кээрге, Ассирияның чүдүрген чүгүң
сээң оорга-мойнундан дүжүрер,
хилинчектээн дөңгүзүн – мойнундан уштур,
ол дөңгү, күжениптериңге, буступ дүжер^d.
- ²⁸ Дайзыннар Айатта чедип келген,
Мигронну^e таварып эрте берген,
Михмаска кошта чүгүң арттырып каан*.
²⁹ Олар кежигни^f эрте берген, Гевада хонуп чыдар.
Рама хоорай^g сирилээн, Саулдуң Гивазындан^h чурттакчылары дезипкен.
³⁰ Галлим суурⁱ, өөледир ыгла!
Лаис, ону дыңна, Анатот^j, аңаа харыыла!
³¹ Мадмена чурттакчы чок арткан, Гевимниң чурттакчылары дезип,
чаштына берген.
³² Ол-ла хүн дайзыннар Новка доктаагаш^k,
·Сион дагда турар Иерусалимче чудуруу-биле кыжанган.
- ³³ Көрүңер! Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы
коргунчуг күчү-күжү-биле ыяштарның будуктарын сыйып кааптар^l.
Ыяштарның баштарын кезип кааптар,
бедик черлерни чавызадып каар.
³⁴ Дээрги-Чаяакчы шыргай арга-эзимни балды-биле кыргый кезер,
өндүр улуг Бурганның мурнунга Ливанның арга-эзими калбаш кээп дүжер!

Амыр-тайбың хайырлаар Хаан

- 11** ¹ Иессейниң төжээнден Будук өзер,
ооң дазыл-дамырындан Өзүм үнер**.
- ² Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези – мерген угаан биле угаан-сарыыл бээр Сүлде,
арга-сүме биле күш-шыдал бээр Сүлде,
билиг биле Дээрги-Чаяакчыдан коргуушкун бээр Сүлде – Ону бүргей аптар^m.
- ³ Дээрги-Чаяакчыдан коргары Анаа өөрүнчүг болур.
Ол даштыкы хевир барымдаалап шийтпес,
дамчыыр чугаа ёзугаар херектер шийтпирлевес.
⁴ Ядыыларны Ол шынныы-биле шиидер,
черниң түренги улузунуң чаргы-чаалызын чөптүү-биле шийтпирлээрⁿ.

^m Иса. 42:1; 61:1; Мф. 3:16

ⁿ Ыд. ыр. 71:2, 4

* 10:28-32 Бо шүлүктерде айыткан черлер Иерусалимден ырак эвеске турган. Ол черлер халдап кел чыдар аг-шеригниң Иерусалимче соңгу чүктен кээр оруунга турган чадапчок.

** 11:1 Иессей дээрге Давид хаанның ачазы. Бо оюскан уткалыг домак Давид хаанның үре-салгалынче айтып турар (Иер. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12 көр).

Ооң чугаалаан сөзү, мерге дег, чер-делегейни кезедип согар,

Ол Бодунуң аксындан үнген тыныжы-биле бузуттуг улусту өлүрүп каар^а.

^а Иов 4:9; Ыд. ыр. 138:19;
2 Фес. 2:8; Ажыд. 2:16

⁵ Ол чөптүг чорукту куржанып аар, шынчы чорук Ооң белинде куру болур.

⁶ Ынчан бөрү хураган-биле кады чурттаар,

ирбиш анай-биле кады чыдар,

бызаа, арзылаң болгаш бугажык кады оъттап-чемненир^б,

^б Иса. 65:25

бичии оол оларны одарже сүрүп аппаар.

⁷ Инек адыг-биле кады оъттаар,

оларның төлдери кады чыдар,

арзылаң, буга ышкаш, сиген чиир.

⁸ Чаш төл чылан үнгүрүнүң аксынга ойнап болур,

бичии уруг шагар чылан чурттап турар үтче холун салып болур.

⁹ Бурганның бүгү ыдыктыг даанга

бузут үлгедир, хора халдадыр чорук турбас апаар^с,

^с Иса. 65:25

чүге дээрге, далайны сугларның доллары дег,

чер-делегей Дээрги-Чаяакчыны билип аары-биле долдунар^д.

^д Сан. 14:21;
Ыд. ыр. 71:19; Авв. 2:14

Чоннарга тук

¹⁰ Ол хүн кээрге, Иессейниң Дазылы бүгү чоннарга тук дег апаар^е,

шупту аймактар Ооң чанынга чыгылып кээр^ф,

Ооң чурттап турар чери алдаржыыр.

^е Ы. х. к. 28:49;
Иса. 5:26; 49:22; 62:11;
Ажыд. 5:5; 22:16
^ф Рим. 15:12

¹¹ Ол хүн кээрге, Дээрги холун катап база сунгаш,

Бодунуң чонунуң артынчызын Ассириядан, Египеттиң девискээрлеринден,

Эфиопиядан, Эламдан, Сеннаардан, Хамат хоорайдан болгаш

далайда ортулуктардан дедир эгидип аар^г.

^г Ос. 11:11; Мих. 7:12;
Зах. 7:10

¹² Дээрги бүгү чоннарга тук көдүргөш,

Израильдиң үндүр сывыртаткан улусун чыып эккээр,

Иудеяның тоо быдараан чонун чер-делегейниң дөрт чүгүнден бөлүп эккээр^х.

^х Ы. х. к. 30:3; Иер. 32:37;
Иез. 11:17; Соф. 3:20

¹³ Израильдиң адааргалы соксаар, Иудея аңаа өжээргевейн баар;

Израиль Иудеяга адааргавастай бээр, Иудея база Израиль-биле өжээнешпес^и.

^и 2 Хаан. 19:41-43;
Иер. 3:18; Иез. 37:16-17;
Ос. 1:11

¹⁴ Олар барыын чүкке филистимнерниң черлеринче

шүүргедей ужуп, халдаар,

чөөн чүкте чурттаан аймактарны кады үптээр^j;

^j Иер. 49:28

Эдом биле Моавка удур холун көдүрер, аммон чон оларга чагыртыр.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Египеттиң далайының мугулдурун кургадып каар,

күштүг хат хадыдып, Бодунуң холун Евфрат хемниң кырынче сунар^к.

^к Иса. 7:20; Ажыд. 16:12

Ол хем чеди адырык кылдыр чарлы бээрге,

улус ону идик ужулбайн кежип шыдаар апаар.

¹⁶ Ынчан Ооң чонунуң артынчызынга, израиль чон Египеттен үнүп турган

үеде дег^l,

^l Хост. 14:29

Ассириядан үнер делгем орук ажыттынар^m.

^m Иса. 19:23

Мактал ырлары

12 ¹ Ол хүн кээргеⁿ: «Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ өөрүп четтирип тур мен!
Сен меңээ килеңнеп турган-даа болзунза,

ⁿ Иса. 11:11

Бодунуң килеңиниң чайладып, меңээ аргалалды хайырладың.

² Шынап-ла, мээң Камгалакчым – Бурган,

Анаа идегээр болгаш, чүдөн-даа кортпас мен.

Дээрги-Бурган-Чаяакчы – мээң күчү-күжүм, ырым;

Ол менээ камгалал болду» – деп ырлаар сен^a,

³ камгалалдың кудуктарындан сугну өөрүшкүлүг узуп аар силер.

⁴ Ол хүн кээрге: «Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер,

Ооң адын кыйгырып, алгап-мактаңар;

чоннар аразыңга Ооң ажыл-херектерин медээленер^b,

Ооң ады өндүр улуг дээрзин оларга сагындырыңар^c.

⁵ Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаңар,

Ол өндүр улуг үүле-херек кылган болгай^d,

ооң дугайында бүгү чер-делегейге билдингир апарзын.

⁶ Сионнуң чурттакчылары, өөрүп-хөгленер^e,

чүге дээрге Израильдиң ыдыктыг Бурганы

силерниң аранарда өндүр улуг-дур!^f» – деп ырлаар силер.

Вавилон дугайында өттүр билген медеглел

13 ¹ Амоцтуң оглу Исайяның дамчытканы Вавилон дугайында өттүр билген медеглел бо-дур^g.

^g Иса. 21:1; 47:1; Иер. 50:1

^h Иса. 5:6

² «Тас тей бажыңга туктан көдүргөш^h,

дайынчыларны кыйгырып, оларже хол чайыңар;

олар ызыгууртаннар хаалгазынче кире берзин.

³ Мен Бодумга бараалгатканым шериглерге дужаал берген мен;

Мээң өндүр улуум дээш өөрүп-байырлап турар дайынчыларымны

кыйгырып алдым –

Мээң килеңим ёзугаар хөделзиннер.

⁴ Мөөң чон чыылганда дег, дагларда дааш-диңмит үнүп тур.

Эвилелдежиپ чыылган күрүнелер, чоннарның дааш-шимээни ол-дур!

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы аг-шеригни тулчуушкунга белеткээн-дир.

⁵ Ол аг-шериг ырак чурттан, чер-делегейниң ужу-кыдыындан кел чыдар:

Дээрги-Чаяакчы болгаш Ооң килеңиниң чепсээⁱ бүгү чер-делегейни

хоозурадыр!

ⁱ Иер. 50:24

⁶ Ыглап-сыктаңар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының шииткелиниң хүнү

чоокшулаан-дыр^j –

Күчүлүг Бурган бүрүн буураашкын чоруткан-дыр.

⁷ Ынчангаш бүгү улустун холдары салдына бээр^k, кижиги бүрүзүнүн чүрээ

серт кынныр.

⁸ Улус аажок коргар, олар аарышкыга алзып, курлу бээр,

божуп чыдар херээжен дег, хилинчек көөр^l,

бот-боттарыңче кайгап-харап көржүр,

арыннары агарып, девидей бээр.

^l Иса. 42:14;
Иер. 4:31; 30:6;
Мих. 4:9-10

⁹ Көрүңер, Дээрги-Чаяакчының шииткелиниң хүнү кел чыдыр –

Ооң аажок хорадап, килеңнээни, хайыра чок ол хүнде

чер кыры эңзиреп, ында чурттаан бачыттыг улус узуткаттырар^m.

¹⁰ Дээрниң сылдыстары биле чырымалдары боттарының чырыын чашпас;

^m Иса. 24:1

үнүп орар хүн өжүп каар, ай чайынналдыр чырывас^a.

¹¹ Мен бо делегейни бузуду дээш кезедир мен,
бузуттугларны кем-буруузу дээш кезедир мен.

Турамык улустуң улуургаан соксадыр мен,
түрлүг улустуң туразының улуун таптай базар мен^b.

¹² Кижилер эвээжээш, арыг алдындан-даа, Офирден эккелген алдындан-даа^c
ховар апаар кылып каар мен.

¹³ Ынчаар дээш, Мен дээрни силгиир мен!

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы хорадаарга,

Ооң килеңи кыптыккан хүнде чер-делегей бодунуң туружундан
шимчей бээр^d.

¹⁴ Ынчан кижиги бүрүзү, сүрүүшкүндөн дескен чээрен дег,
кадарчы чок хойлар дег, бодунуң чонунче дедир чанар,
бодунуң черинче дезип маңнаар^e.

¹⁵ Туттурган-на кижиги өттүр шаштырып аар,
таварышкан-на кижиги хылыштан өлүп калыр.

¹⁶ Оларның чаш төлдерин, боттары көрүп турда, черже чылча октап каар^f;
оларның бажыңнарын үптөп-тонаар, кадаларын чазарлаар^g.

¹⁷ Көрүңер, Мен Вавилонга удур мөңгүннү үнелевес, алдынны тоомчага албас
мидий чонну^h көдүрер мен.

¹⁸ Мидийлерниң чаларыⁱ анык оолдарны адып каар,
олар чаш төлдерге хайыра көргүспес,

бичии уругларже кээргел-биле көрүнмес.

¹⁹ Вавилон – күрүнелерниң эң каазы, халдей чоннуң алдары база чоргааралы,
Содом биле Гоморра ышкаш, Бурганга узуткаттырар^j.

²⁰ Вавилонну улус кажан-даа ээлевес, салгалдан салгал дамчып чурттакчы
чок болур^k.

Араб кижиги аңаа чадырын тикпес^l, кадарчы кижиги сүрүг малы-биле
дыштанмас.

²¹ Аңаа чүглө черлик аң-мең турар, шөө-бөрүлөр ооң бажыңнарын долар;
аңаа страус куштар чурттаар^m база те-чуңма шурап маңнажыр.

²² Бөрүлөр ооң шивээлеринге*, дилгилер – каас-коя ордуларыңга улужар».

Израильдиң дедир чанып кээри

14 ¹ Вавилоннун кеземче көөр үези чоокшулаан,
ооң өлүр хүнү кээр четкен.

А Иаковту Дээрги-Чаяакчы өршээр, Израильди база катап шилип аарⁿ –

израильчилерни боттарының черинге чурттадып каар –

даштыкы улус олар-биле каттыжып, Иаковтуң салгалы-биле тудуш апаар^o.

² Өске чоннар израиль чонну эдертип алгаш, ооң төрөөн черинче
дедир эккээр^p.

Израиль чон Дээрги-Чаяакчының черинге

ол чоннарны бодунун эр, кыс кулдары кылып аар

база ону тудуп аппаратан улусту тудуп аар,

ону кызып-кыйып турган улусту чагырар.

^a Иса. 24:23; Иез. 32:7-8;
Иоил 2:31; Мф. 24:29;
Ажыд. 6:12

^b Иса. 2:11

^c Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28;
1 Чыл. 29:4; Иов 22:24;
Ыд. ыр. 44:8

^d Иов 9:6; Агг. 2:6

^e Иер. 50:16

^f 4 Хаан. 8:12;
Ыд. ыр. 136:9;
Наум 3:10

^g Ыы. 5:11; Зах. 14:2

^h Иса. 21:12;

Иер. 51:11, 28; Дан. 5:31

ⁱ Иер. 50:29

^j Э. д. 19:24;

Ы. х. к. 29:23;

Иер. 49:18; Соф. 2:9

^k Иер. 51:37

^l Иер. 3:2

^m Иов 30:29; Иса. 34:13;

Иер. 50:39; Мих. 1:8

ⁿ Зах. 1:17

^o Иез. 47:22; Эф. 2:12-14

^p Иса. 49:22; 66:20

* 13:22 Шивээлер – өске буруңгу сөзүглелде «Дулгуяк херээженнеринче» деп бижээн.

Вавилоннун хаанын кочулаан ыр

³Ол хүн, кажан Дээрги-Чаяакчы сени качыгдал, хөлзээзин болгаш каржы-дошкун кулданыгдан адырып каарга, ⁴Вавилоннун хаанын кочулаан бо ырны ырлаар сен^a:

^a Авв. 2:6

«Хилинчектекчи чок апарды, ооң кызагдалы төндү!

⁵Дээрги-Чаяакчы бузуттугларның мергезин, чагырыкчыларның кымчызын сыйып кагды.

⁶Хаан килеңней бергеш, чоннарны соксаал чок эттеп-соп, хорадай бергеш, кээргел чок кызагдал-биле истеп-сүрүп турду.

⁷Бүгү чер-делегей ам дыштанып, амыр-чыргал көрүп чыдыр, хөглүг ырлар дыңналып тур!

⁸Хадылар, Ливанның пөштери безин сээң бастырганың дээш байырлап: „Сен мөңгө уйгуң удуй бээринге, бисти кым-даа кезедип келбестеди“ – дижип тур^b.

^b Иез. 31:16-17

⁹Өлүглер оранынче кирип турунда, сени уткуп аар дээш, ол оран хөлзеп эгелээн; сени уткузун дээш, ол оран өлүг улустуң сүнезиннерин – чер кырынга баштынчылар бооп чораан бүгү улусту оттуруп, өске чоннарның өлгөн хааннарын дүжүлгелерден сенээ алдар кылдыр тургузуп турар.

¹⁰Олар шупту сенээ: „Сен база, бис ышкаш, кошкак апарып, биске дөмейлежи берген-дир сен“ – дээр.

¹¹Сээң өндүр-чаагайың, чадаганнарың үнү – ол бүгү өлүглер оранынче дүже берген.

Сенээ сээктер дөжек болур, курттар – шуглак болур.

¹²Шолбан сылдыс, даң хаяазының төлү, канчап дээрден кээп дүштүң?! Чоннарның дарлакчызы, сени черже дүжүр октапкан-дыр!^c

^c Ажылд. 9:1; 12:8-9

^d Иер. 51:53

¹³А сен бодуңнун сеткил-чүрээнде: „Дээрже көдүрлү берейн^d, дүжүлгемни Бурганның сылдыстарындан өрү көдүрүп,

бурганнарның чөвүлежи чыгыр чери – Цафон дагның ийлеринге саадаайн*.

¹⁴Үстүкү булуттардан өрү көдүрлүп, Дээди Өрүкү Бурганга дөмейлежийн“ – деп бодадың^e.

^e Иез. 28:2; 2 Фес. 2:4

^f Иов 20:6-7; Ыы. 2:1; Мф. 11:23

¹⁵Ынчалза-даа тамыже, өлүглер оранының дүвүнче дүжүр октаткан сен!^f

¹⁶Сени эскерип каан улус топтап көрүп, салым-чолунну кайгап-харап турар: „Черни шимчедир чайгап, күрүнелерни сириледип турган кижиге бе?

¹⁷Делегейни ээнзиреткен, бүгү хоорайларны үреп бускан, тудуп аппараттардан улусун бажыңынче чандырбайн турган кижиге бе?^g“

^g Иер. 50:33

¹⁸Чоннарның хааннары шупту хүндүлүү-биле мөңгө уйгузун удуп, кижиге бүрүзү бодуңнун чевег-куюнда чыдар.

¹⁹Чүглө сени, чүдек-бужар сек дег^{**}, чевег-куйга ажаавайн, үндүр октапкан;

* 14:13 «Цафон даг» – еврейлер аразынга чурттап турган хананей чоннун чүдүлгезин ёзугаар бурганнар чурттап турар даг.

** 14:19 Азы: «Ирик ыяш будуу дег».

хылышка шаштырткан, тамының даштарынче октаттырган өлүглер сени шып алган.

Улус буду таптай баскан мөчү-сөөк дег,

²⁰ сен ол хааннар-биле дөмей кылдыр хөөржүттүрбес сен, чүге дээрге чуртунну хоозурадып, чонунну узуткап алган-дыр сен.

Бузуттугларның үре-салгалын улус мөңгө шагда адап сагынмас^a.

^a Ыд. ыр. 36:28

²¹ Адазының кем-буруузу дээш, ооң оолдарын чок кылыры-биле белеткеңер.

Олар чер-делегейни эжелеп аар дээш көдүрүлбезин

база бүгү делегейни боттарының хоорайлары-биле дуглай тутпазын».

²² «Оларга удур көдүрлүр мен – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Вавилоннуң адын, дириг арткан чонун, келир салгалын узуткап каар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

²³ Мен ону чараа-чеченнер девискээри^b, тулааланчак хөөлбектер кылып каар мен; узуткашкын ширбиижи-биле ону үндүр ширбиир мен».

^b Иса. 34:11

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Ассирия дугайында

²⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Мен канчаар бодап алган мен, ынчаар болур, Мен канчаар баш бурунгаар тодараткан мен, ынчаар боттаныр;

²⁵ Бодумнуң черимге ассирий аг-шеригни чылча шавар мен^c,

^c Иса. 10:5; 37:36; Наум 3:7; Соф. 2:13

Бодумнуң дагларымга оларны таптай базар мен.

Оларның дөңгүзү Мээн чонумдан уштунуп кээп дүжер, оларның дарлалы ооң оорга-мойнундан адырлы бээр^d.

^d Иса. 10:27; Наум 1:13

²⁶ Бүгү чер-делегейге хамаарыштыр бодалым бо-дур, бүгү чоннарны кезедир дээш көдүрүлген холум бо-дур.

²⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бодал бодап аарга,

кым ону күш чок болдуруп шыдаарыл?

Ооң холу көдүрлүрге, кым ону чайладып шыдаарыл?» – деп даңгыраглап чугаалаан^e.

^e Иов 9:13; 23:13; Дан. 4:32

Филистим чон дугайында

²⁸ Ахаз хаанның өлгөн чылында^f мындыг өттүр билген медеглел болган:

^f 4 Хаан. 16:20

²⁹ «Филистимнер оларны чылча шаап турган шыкпыштың сыйылганы дээш өөрүвезин;

чылан үре-салгалындан шагар чылан үнүп кээр, ооң үре-төлү ок-чылан апаар.

³⁰ Ынчан эң ядыы улус тодар, түрөңги улус айыыл чок черге дыштаныр.

Филистим чоннуң дазылын аш-биле узуткаар мен, артып калган улузу өлүртүп каар.

³¹ Ыглаңар, хаалгалар! Алгырып ыгла, хоорай!

Филистимнер, кортканыңардан дөгере көжүй бериңер!

Чүгө дээрге сонгу чүктен ыш диргелип кел чыдыр,
ол аг-шеригде чыскаалдан чыдып калган кижиге чок-тур.

³² Ол чоннуң элчиннеринге чүү деп харыылаарыл?

„Дээрги-Чаяакчы Сионну доктааткан,

Оон чонунун түрөңгиге улузу аңаа хоргадал тып аар“³⁴ деп харыылаар ужурлуг».

^a Соф. 3:12

Моав дугайында

^b Иса. 25:10; Иер. 48:1;
Иез. 25:8; Ам. 2:1;
Соф. 2:8

^c Сан. 21:15;
Ы. х. к. 2:9, 18, 29

^d Сан. 21:30; 32:38

^e Иез. 7:18

^f Сан. 32:37; Иер. 48:34

^g Иер. 48:5

^h 4 Хаан. 14:7

ⁱ Башт. 11:18

^j Иса. 32:1

15 ¹ Моав дугайында өттүр билген медеглел бо-дур^b.

Чаңгыс дүне Ар хоорайны хоозураткан^c – Моавты узуткап каан;

чаңгыс дүне Кир хоорайны хоозураткан – Моавты узуткап каан.

² Оон чурттакчылары бурганнарының өргээзинче чедип келген,
Дивоннуң чурттакчылары ыдыктыг черге ыы-сыылыг чедип келген.

Моав чон Нево болгаш Медева хоорайлар дээш ыглап-сыктаар^d –
кажыыдал демдээ кылдыр бүгү улустуң бажын таарып, салын чүлүп каан^e.

³ Моавтың кудумчуларында улус качыгдалдың самдар хевин кедип алган,
бажыңнар кырында, шөлдерде бүгү улус донгая кээп дүшкеш, ыглажып тур.

⁴ Эсевон биле Элеале хоорайлар^f алгырып ыглап тур –
оларның үнү мырыңай Иаацада дыңналып турар.

Моавтың шериглери база ыглажып, сеткил-сагыжы сүрээдеп тур.

⁵ Мээң чүрээм Моав дээш ыглап тур;

оон дескен улузу Сигорже, Эглат-Шелишияга чедир дезип тур;

олар Лухитче^g ыы-сыылыг көдүрлүп,

Хоронаим баар орукта боттарының аштырышкыны дээш ыглажып тур.

⁶ Нимрим хемниң суу соглуп калган,

шыктар кургап, оът-сиген оңа берген – үнүш-дүжүт артпаан.

⁷ Моавтар эртине-байлааның камнап алган артынчызын

Талдар шынаазы-биле аппарат чыдар.

⁸ Моавтың бүгү кыдыг-кызыгаарында ыы-сыы чаңгыланып тур,

улус Эглаимге чедир, Беэр-Элимге чедир ыглажып тур,

⁹ чүгө дээрге Димоннуң суун хан долган-дыр.

А Мен Димонче оон-даа улуг айыыл-халап ыдар мен –

Моавтан дескен улусче база чуртта артып калган улусче арзыланнар халдаар.

16 ¹ Моавтың чагырыкчылары Села хоорайдан^h, ээн кургаг хову кежир,
Сион дагже белек кылдыр хураганнар чорудуп берген.

² Арнон хемниң кежиглериндеⁱ моав херээженнер уязындан үндүр октаткаш,
чалгыннарын далбаңнаткан куштар ышкаш аппарат.

³ Моавтар Иерусалимден: «Биске сүмеден берип, шиитпирден үндүр.

Дал дүште бодунуң хөлеген-биле бисти, дүн дүшкен ышкаш, шуглап ал.

Сывыртаткан улузувусту чажырывыт, дескен улусту айтып бербе.

⁴ Моавтан сывыртаткан улузувус сээңинге чурттап артсын,

оларга узуткакчыдан хоргадал бооп көр» – деп дилээн.

Кызагдакчы чок апаар, хоозураашкын соксап, чуртту базынган улус
чиде бээр.

⁵ Ынчан Давидтиң дүжүлгези шынчы чорук ачызы-биле доктаап, быжыгар –
дүжүлгеге шынга бүргеткен чагырыкчы саадаар;

ол чөптүг чорукче чүткүп, шынныг шииткел үндүрер дээш далажыр^j.

⁶ «Бис Моавтың улуургааның, ооң аажок улуургаа биле турамының дугайында, ооң адыргаа биле туразының улуунун дугайында дыңнаан бис^a, а ооң көөргеттинер чоруу хоозун-меге-дир».

^a Иер. 48:29

⁷ Ынчангаш моав чон бодунун чурту дээш качыгдап, шупту ишкирнип ыглап турар.

Ажыг-шүжүггө алыскан улус, Кир-Харешет хоорайга^b эки-чаагай амыдыралыңарны сактып, ыглажыңар-ла!^c

^b 4 Хаан. 3:25

^c Иер. 48:31-34

⁸ Эсевоннун шөлдери болгаш Сивманың виноград шөлдери кургап калган. Чоннарның чагырыкчылары биезде Иазер хоорайга^d чедир үнүп, ээн кургап хову чедир чаттылып турган эң эки сыптарны таптай базып каапкан.

^d Сан. 21:32

Оларның адырлары өзүп тарап, далай ындынче эрттир үнүп турган.

⁹ Мен Сивмада виноград шөлү дээш, Иазер дээш ыглааным дег, ыглап тур мен;

Эсевон биле Элеале^e, силерни караам чажы-биле суггарар мен!

^e Сан. 32:37; Иер. 48:34

Чүге дээрге улус сээң чайгы чимизиң чыгбастап, бышкан тарааң ажаавастады, өөрүшкүлүг дааш-шимээн дыңналбастады.

¹⁰ Дүжүткүр черни хөглээшкин биле өөрүшкү кагаш барды, виноград шөлдериңде кым-даа ырлап, байырлавастады, виноград сы базар оңгарларда кым-даа виноград таптай баспайн турар, чүге дээрге Мен өөрүп-байырлаан алгы-кышкыны соксадып кагдым.

¹¹ Ынчангаш ишти-хөңнүм Моав дээш, сеткил-чүрээм – Кир-Харешет дээш, чадаган ышкаш, ыглап тур^f.

^f Иер. 4:19

¹² Моавтар ыдыктыг черлерге чедип келгеш, шылагыже чанньп, мөргүүрге-даа, ажык-дуза чок болур.

¹³ Дээрги-Чаяакчының Моавка хамаарыштыр шаанда чугаалап каан сөзү ол-дур.

¹⁴ А ам Дээрги-Чаяакчы: «Хөлечик кижиниң ажил кылып эрттирер хуусаазы дег^g, дараазында үш чыл эрте бээрге, Моавтың алдар-ады баксыраар^h, ооң хөй санныг чону кырлып каар, көңгүс эвээш санныг, кошкак артынчы артар» – деп чугаалаан.

^g Иса. 21:16

^h Иса. 21:16; Иер. 48:13

Дамаск болгаш Израиль дугайында

17 ¹ Дамаск дугайында өттүр билген медеглел бо-дурⁱ.

ⁱ Иса. 7:8-9; Иер. 49:23; Ам. 1:3; Зах. 9:1

«Дыңнаңар, Дамаск моон соңгаар хоорайлар санындан казыттырар, бузундулар оваазы апаар.

² Ароерниң хоорайлары ээн кагдынып, чүгле мал сүрүг аңаа дыштанып чыдып, одарлаар, ол мал-маганны хойзур кижиге артпас^j.

^j Ы. х. к. 28:26; Иер. 7:33

³ Израильге быжыглалдыг хоорай, Дамаскыга – хаанныг чагырга турбас апаар; арамейлерниң артынчызынга израиль чоннун алдар-адының салымы онаажыр».

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

- ^a 2 Хаан. 5:18
- ⁴ «Ол хүн кээрге, Израильдиң алдар-ады кудулаар, семис мага-боду арып-доруптар.
- ⁵ Ол чүүл болза, кажан Рефаим шынаазында^a шөлден тараа кезикчизи дүжүт ажаап ап, ооң холу тараа бажын кезип, куругладыр чыып каапканда дег болур.
- ⁶ Олива чимизин ажаап ап турда, ооң шыпшык бажынга ийи-үш оливканың, чимистелген будуктарга дөрт-беш каттың артып каары дег, чүгле каш израиль кижиге менди артар^b».
- ^b Иса. 24:13; Мих. 7:1
- Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ⁷ Ол хүн улус буттарының Чаяакчызынче көөр, Израильдиң ыдыктыг Бурганынче көрүжүн шиглээр.
- ⁸ Олар ооң соонда өргүл салыр черлерже, буттарының холу, салаалары-биле кылган чүүлүнче көрбөс апаар, ыдыктыг ыяштар, адагаштарга идегевестей бээр^c.
- ^c Иса. 27:9; Мих. 5:13
- ⁹ Израиль, ол хүн сээң быжыглалдыг хоорайларың – өске чоннарның израильчилерге арттырып кааны, кагдынган хоорайлар – дуй үнген ыяштар биле чадаң үнүштерге шыва алзыр. Ол чер ээнзиреп каар^d.
- ^d Мих. 5:11
- ¹⁰ Чүгө дээрге сен бодуңну камгалап турар Бурганны утгупкан-дыр сен, бодуңну хоргададып турар Хаяны сагынмаан-дыр сен^e. Каас сесерликтер тарып, өске бурганга тураскааткан сыптар олуртуп алган-дыр сен.
- ^e Ы. х. к. 32:18; Ыд. ыр. 105:21; Иер. 2:32
- ¹¹ Оларны олурткан хүнүңде-ле өстүрүп ап шыдадың, тарып каарыңга, даартазында-ла чечектели бээр кылып алдың, ынчалза-даа дүжүт албас сен, ол хүн аарыг-човалаң биле улуг качыгдал ажаап аар сен.
- ¹² Аа халак, хөй чоннарның аг-шерии чалгып хөлзээн далай ышкаш шимээргеп тур!^f
- ^f Ыд. ыр. 64:8
- Аймак-чоннар шапкын агым суглар каалаан ышкаш алгы-кышкы үндүрүп тур!
- ¹³ Чоннар шапкын агым суглар каалаан дег мөөредир алгыржып тур, ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчыга сойгалаткаш, олар ырадыр дезип маңнажы бээр; дагларда хат доюлдурган доозун дег, казыргыга бөөлдеткен довурак дег, сывыртадып чоруп бээр.
- ¹⁴ Кежээ када көөрүңерге, коргунчуг дайзыннар бар болур, а эртен олар чиде бээр. Бисти үптөп, хоозурадып турган улустуң хуу-салымы, үлүг-хуузу ол-дур.

Эфиопия дугайында

18 ¹⁻² Чалгыннарның шартылаан даажы долган, Эфиопияның хемнериниң ындында чыдар, элчиннерин далай-биле, кулузундан кылган хемелерге олурткаш, суглар-биле эжиндирип чорудуп турар чурт ат болур!

Шалыпкын элчилер, узун, сал чок чонга,
ырак-чоокка-даа түрлүг көстүр чонга,
улуг-шыырак, эжелекчи, черин хемнер үзүктээн чонга барынар.

³Чер-делегейни ээлеп чурттаан бүгү улус, черниң чурттакчылары,
даглар кырынга тук көдүрлүргө^a,
көрүнер, труба этсирге, дыннаңар!

^a Иса. 5:26

⁴Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Хүн хүнней бергенде,
изиг кааңда чиргилчин бырлаңнап турда болгаш ажаалда үезинде
дунааргай изигде туманналчак дүдүскек астына бергенде,
Бодумнун черимге^b артып калгаш, анаа көрүп турар мен.

^b Ыд. ыр. 10:4

⁵Виноград ажаалдазының бетинде-ле,
кажан оон чечээ дүжүп, салбакта кады быжып эгелеп турда,
дайзын ол будук, өзүмнерни бижээ-биле одура кезип кааптар.

⁶Ол бүгүнү дагларда араатан куштар биле черлик аң-меңге арттырып каар;
куштар чайны өттүр ону чиир, черлик аң-мең кыштадыр чиир» – дээн.

⁷Ол үеде Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга шак ол узун, сал чок чондан,
ырак-чоокка-даа түрлүг көстүр чондан албан-үндүттү
улуг-шыырак, эжелекчи чон Сион дагже –
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан черже эккээр.

Египет дугайында

19 ¹Египет дугайында өттүр билген медеглел бо-дур^c.

^c Иер. 46:2; Иез. 29:2;
Иоил 3:19

Дыннаңар, Дээрги-Чаяакчы чоруккур булутта саадапкан^d,
Египетче кел чыдыр.

^d Ыд. ыр. 17:10; 103:3

Египеттиң дүрзү-бурганнары Ону көргөш, сириңейнип тур^e,
египетчилерниң чүректери кортканындан шапкыланып тур.

^e Хост. 12:12; Сан. 33:4

²«Мен египетчилерни египетчилерге удур дайылдаштырар мен –
ха-дуңмалышкы улус, эжишкилер, бир хоорай биле өске хоорай,
бир девискээр биле өске девискээр бот-боттарынга удур чаалажыр^f.

^f Башт. 7:22

³Египетчилерниң сузу бастынар,
Мен оларның бодап алган чүүлдерин чүү-даа эвес кылып каар мен^g;
олар дүрзү-бурганнардан, өлүг улус сүнезиннеринден,
караң көрнүрлерден арга-сүме айтырар^h.

^g Ыд. ыр. 32:10

^h Иса. 8:19

⁴Мен Египетти каржы-дошкун чагырыкчының холунга хүлээдип бээр мен,
кээргел чок хаан оларны чагырарⁱ» – деп, Аг-шериглиг
Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн.

ⁱ Иер. 46:13; Иез. 29:19

⁵Далайның суу тырттына бээр, хем соглуп, кургап каар^j.

^j Иов 14:11

⁶Адырлар, бугалар чыдып эгелээр,
Египеттиң хем-суглары сыгып, соглуп каар^k.

^k Иез. 30:12

Кулузун, хыыргыыш оңа бээр.

⁷Хем эриинде шырыштар, Нилдин чанында тараан бүгү тараа
кургап, тарадыр хадыткаш, чиде бээр.

⁸Балыкчылар мундараар, Нил хемче сыырткыжын октап турар бүгү улус
ыглажыр,
сугже четки октап турар улус ундараар.

- ⁹ Лён дырап турар улус идегелин шуут ышкынар,
пөс аргыкчыларының арны агара бээр.
- ¹⁰ Хеп аргыкчылары мунгагдаар, хөлезилеттинген ажылчыннарның
сагыш-сеткили качыгдалга алзыр.
- ^a Сан. 13:23;
Блд. ыр. 77:12, 43
- ¹¹ Цоан хоорайның нояннары шуут угаан чок-тур!^a
Фараоннун мерген угаанның чөвүлекчилери мелегей сүме кадып тур.
Канчап силер фараонга: «Мерген угаанныгларның үре-салгалы бис,
эрте-бурунгу хаанардан укталган бис!» – дээр силер?
- ^b 3 Хаан. 4:30
- ¹² Египет, сээң мерген угаанныгларың ам кайыл?^b
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Египетке удур бодалын
олар ам сеңээ чугаалап, тайылбырлап берзин.
- ^c Иез. 30:13
- ¹³ Цоанның нояннарының угааны четпес-тир,
Мемфис хоорайның^c нояннары дуурайлаттырган-дыр;
Египетти ооң аймактарының баштыңнары оруундан астыктырган-дыр.
- ^d Иер. 48:26
- ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы оларның угаан-сарыылын эдереткен-дир,
ынчангаш олар Египеттин бүгү ажыл-херектерин будап каапкан-дыр:
Египет ам, эзирик кижиге дег, бодунун кускузун сүзүп^d, улчуп чоруп турар.
- ^e Иса. 9:14-15
- ¹⁵ Египетке ам кым-даа: ооң бажы-даа, кудуруу-даа,
бедик-чаагай будуктары-даа, хыргыгыжы-даа дузалап шыдава^e.
- ^f Иер. 50:37; 51:30;
Наум 3:13
- ¹⁶ Ол хүн кээрге, египетчилер херэеженнер дег апарып^f,
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының оларга удур көдүрер холундан корткаш,
сирилей бээр.
- ¹⁷ Иудеяның чери дээш Египет коргуушкунга алзыптар.
Иудеяның адын адаарга, дыңнаан кижиге бүрүзү
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Египет дугайында бодалы дээш
коргуп-сүртээр.
- ^g Соф. 3:9
- ¹⁸ Ол хүн беш египет хоорай Ханаанның дылы-биле чугаалап^g,
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап эгелээр.
Ол хоорайларның бирээзи Үрегдээшкин хоорайы* деп адаттырар.
- ¹⁹ Ол хүн Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедик чер Египеттин ортузунга
турар,
- ^h Э. д. 28:18-19
- а Дээрги-Чаяакчыга тураскаал^h ооң кызыгаарынга турар.
- ²⁰ Ол дээрге египет черге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы дугайында
сагындырыг, херечилел болур.
Кажан египетчилер боттарының кызгадакчыларындан адырлыр дээш
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырарга,
Ол камгалакчы биле баштыңны оларга чорудуп берип, камгалаар.
- ²¹ Дээрги-Чаяакчы Египетке ынчалдыр ажыттынар;
ол хүн египетчилер Дээрги-Чаяакчыны билип алгаш,
Аңаа мөгөйип, өргүл малдары биле далган-тараа өргүлдери эккеп салыр
база Дээрги-Чаяакчыга даңгырактар бергеш, күүседирⁱ.
- ⁱ Иона 1:16; Зах. 14:16-18
- ^j Иер. 46:26; Иез. 29:13
- ²² Дээрги-Чаяакчы Египетти кезедир; кезеткеш, оон экиртип каар^j.
Олар Дээрги-Чаяакчыже эглип, мөргүүрге,

* 19:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Хүн хоорайы» дээн. Хүнге мөгөйиштин кылыр хоорай болур Илиопольду (Э. д. 41:45; Иез. 30:17 көр) узуткаанынче айтып турар сөстөр оюну бооп чадавас.

Ол оларның дилээнге харыылап, экиртип каар.

²³ Ол хүн Египеттен Ассирияже улуг делгем орук шөйлүр^a.
Ассирийлер Египетче, а египетчилер – Ассирияже аргыжып чоруур,
египетчилер ассирийлер-биле кады Дээрги-Чаяакчыга бараан болур*.

^a Иса. 11:16

²⁴ Ол хүн Израиль үш улуг күрүнениң бирээзи болуп,
Египет болгаш Ассирия-биле деңнежи бээр;
ол чер-делегейге ачы-буянны хайырлаар^b.

^b Э. д. 12:2-3

²⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы оларны алгап-йөрээп:
«Мээң египет чонум, Мээң холумнуң бүдүргени Ассирия, Мээң өнчүм
Израиль –
олар шупту Мээң ачы-буянымны алыр» – дээр.

Египет биле Эфиопия дугайында

20 ¹ Ассирияның хааны Саргоннуң чорудупканы кол шериг баштыңы Азот
хоорайга^c чедип келгеш, аңаа удур чаалажып, эжелеп алганы чылда – ² ол
үеде Дээрги-Чаяакчы Амоцтуң оглу Исайяга: «Белинде ораап алганың качыгдал хе-
вин база будунда идиини уштуп каавыт» – дээн. Исайя ынчаар кылгаш, чанагаш,
кызыл-даван чоруп турган^d.

^c 1 Хаан. 5:1

³ Дээрги-Чаяакчы ынчан мынча дээн: «Мээң чалчам Исайяның Египет биле
Эфиопияның келир үезинче айыткан демдек бооп^e, үш чыл дургузунда чанагаш,
кызыл-даван чоруп турганы дег, ⁴ Египеттиң база Эфиопияның туттурган улузун
Ассирияның хааны кырган-чалы дивейн, чанагаш, кызыл-даван, чаязы көстүп
чоруур кылдыр, Египеттиң шалдаңын көргүзүп, тудуп алгаш баар^f. ⁵ Эфиопияга
идегеп, Египет-биле мактанып турган улус коргуп-сүртеп, бак атка кирер. ⁶ Ол хүн
кээрге, далай эрииниң чурттакчылары: „Көрүңер, бистин идегеп турганывыс, олардан
дуза дилеп, Ассирияның хаанындан адырлып аар дээш, хоргадап барып турганы-
выс улус канчап барган-дыр! Бис ам канчап камгалал алыр улус боор бис?!“ – деп
чугаалажыр».

^d 1 Хаан. 19:24;
Мих. 1:8, 11

^e Иса. 8:18

^f Наум 3:10

Вавилон дугайында

21 ¹ Далай чанында ээн кургаг хову дугайында өттүр билген медеглел бо-дур^g.

^g Иса. 13:1; 47:1;
Иер. 50:1; 51:42

Негевтиң кырында хадаан шуурганнар дег^h,
дайзын ээн кургаг ховудан, коргунчуг черден кел чыдар.

^h Иер. 51:1

² Түрлүг көстүүшкүннү Дээрги-Чаяакчы менче чоруткан чүве:
«Өскерликчи өскерлип турарⁱ, хоозурадыкчы үптөп-хоозурадып турар.
Элам^j, хоорайже халда! Мидия, хоорайны бүзээле!^k
Мен ам бүгү уё-човуурну төндүрейн!»

ⁱ Иса. 24:16; 33:1

^j Э. д. 14:1; Иер. 49:34;

Иез. 32:24; Дан. 8:2

^k Иса. 13:17; Дан. 5:31

³ Ол дээш мээң мага-бодум аарышкыдан сыртылаан,
божуп чыдар херээжен дег, хилинчекке алыскан мен^l.
Дыңнаан чүвем дээш качыгдап тур мен,
көргөн чүвем дээш дүвүрөп тур мен.

^l Иса. 13:8

⁴ Чүрээм согуу тиккинэйнип, кортканымдан сирилеп тур мен.
Дыка күзенчиг турган келир үе меңээ коргуушкун бооп хуула берди.

* 19:23 Азы: «Египетчилер ассирийлерге бараан болур».

⁵ Шериг баштыннары ширтектер чадып, стол-ширээге аьш-чем салып, ижип-чиген соонда, тура халчып келген, дозуг-камгалалдарын белеткеп алган!

⁶ Дээрги меңээ: «Барып, доскуулчудан тургузуп каг. Ол көрүп турар чүвезин чугаалазын^a.

^a Иер. 6:17;
Иез. 3:17; 33:2; Ос. 9:8

⁷ Доскуулчу ийи аьт коштаан дайынчы тергени база элчиген, теве мунган улусту көрүп каар. Ол кичээнгейлиг дыңнаалап турзун» – дээн.

^b Авв. 2:1

⁸ Доскуулчу*: «Дээргим! Хүннүн-не мында доскуулдап тур мен^b, дүнениң-не база бо черде тур мен.

⁹ Көөрүмге, ийи аьт коштаан дайынчы терге кел чыдыр!» – деп дыңзыдыр чугаалаан.

«Ооң: „Вавилон шуут буурады! Ооң бүгү дүрзү-бурганнары черде чуура шаптырып алган чыдыр!^c – деп кыйгырганын дыңнаан мен».

^c I Хаан. 5:4;
Иер. 50:2; 51:8

^d Иер. 51:33; Ам. 1:3

¹⁰ О, тараа дег бастырткан мээң чонум^d, сеңээ ам Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганындан дыңнаан чүвемни чугаалап тур мен.

Эдом дугайында

¹¹ Эдом** дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Улус мени Сеирден***: «Доскуулчу, дүн кажан төнерил? Доскуулчу, дүн кажан төнерил?» – деп айтырган.

¹² Доскуулчу: «Даң адып ор, ынчалза-даа дүн үргүлчүлевишаан-дыр. Билип алыксаар болзунарза, катап база чедип кээп, айтырыңар» – деп харыылаан.

Аравия дугайында

¹³ Аравия дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Деданнарның**** чиң сөөрткен тевелери, Аравияның шырыштарында хонуп ап тур силер.

^e Э. д. 25:15; Иов 6:19;
Иер. 25:23

¹⁴ Теманың^e чурттакчылары, кагып-суксаан улуска сугдан беринер; ойлап-дескен улуска аьш-чемден эккелиңер.

¹⁵ Олар дээрге хынындан ужулган хылыштан, хере тырткан чадан, кадыг-дошкун дайын-чаадан дескен улус-тур.

^f Иса. 16:14

¹⁶ Дээрги меңээ: «Хөлечик кижиниң ажыл кылып эрттирер хуусаазы дег, дараа-зында чыл эрте бээрге, Кедарның***** бүгү алдар-ады чиде бээр^f. ¹⁷ Кедарның ча адар дайынчыларындан чүгле каш кижидириг артар» – дээн.

Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

* 21:8 Өске бурунгу сөзүглелде «доскуулчу» эвес, «арзылаң» деп бижээн.

** 21:11 Эдом – өске бурунгу сөзүглелде «Дума» деп бижээн (Э. д. 25:13 көр).

*** 21:11 Сеир – Эдомнуң өске ады (Э. д. 36:8; Ы. х. к. 2:8).

**** 21:13 Дедан – араб аймак (Э. д. 25:3; Иер. 25:23 көр).

***** 21:16 Кедар – араб аймак (Ыд. ыр. 119:5; Сол. ыр. 1:4 көр).

Иерусалим дугайында

22 ¹ Көстүүшкүн шынаазының дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.
Сээң-биле чүү болуп тур?

Чүгө сээң чурттакчыларың шупту бажыңнарының кырында чыгып келди?

² Шимээрgeп хөлзеп, өөрүп-байырлап турган хоорай^a,

^a Иса. 32:13

сээң кырлып калган улузуң хылышка шаштырбаан-дыр^b,

^b Ыы. 4:9

тулчуушкун үезинде өлбээн-дир.

³ Сээң хамык баштыңнарың кады дезе берген, чаларын октапкаш,
туттуруп алган.

Хоорайга турган бүгү улус ырадыр дезип маңнааш-даа, туттуруп алган-дыр.

⁴ Ынчангаш: «Менче көрбөңөр, качыгдап, ыглап алың!»

^c Иер. 9:1; Мих. 1:8

Хөңнүм чазаарын оралдашпаңар, мээң күжүр чонум когаралды көргөн
болгай» – деп чугаалаан мен.

⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының кеземче хүнү –

Көстүүшкүн шынаазында девидээшкин, чылча шавыышкын,
мөгүдээшкин хүнү!

Хананы үрей үстүрүп-ле тур – качыгдалдың кышкызы даг бажында
дыңналы берди.

⁶ Эламның шериглери^d саадактарын белеткеп алган,

^d Иса. 21:2

дайынчы тергелер, аъттыг шеригжилер дайылдажырынга белең;

Кир^e чурттуг шериглер дозуг-камгалалдарын көдүрүп тур.

^e 4 Хаан. 16:9;

⁷ Сээң кайгамчык эки шынааларыңны дайынчы тергелер долган,
аъттыг шеригжилер хаалга чанында чыскаалыпкан.

Ам. 1:5; 9:7

⁸ Иудеяның быжыглалдарын бузуп каапкан.

Силер ол хүн Ыяш ордуда* шыгжаан ок-чепсекке көрүжүңөр шиглээн силер. ⁹ Давидтин Хоорайының^f ханазында джик черлерниң хөйүн көрүп каан силер. Сугну Адаккы хөөлбекти долдур курлавырлап узуп алган силер. ¹⁰ Иерусалимде бажыңнары хынап көргөш, хананы быжыглаары-биле оларның чамдызын бузуп каапкан силер. ¹¹ Ийи хана аразыңга Эрги хөөлбектин суун курлавырлаар суг шыгжамыры тудуп алган силер. Ынчалза-даа ол айыыл-халаптың боорун баш бурунгаар шийтирилээн Бурганче көрүмээн силер, ол бүгүнү шаг шаанда-ла бодап алган Бурганче кичээнгей салбаан силер.

^f 2 Хаан. 5:7

¹² Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы силерге ол хүн ыглап-сыктаарын,
качыгдалдан бажыңнары дөңгүрертир чүлүп^g, самдар хепти кедерин
сүмелээн^h.

^g Мих. 1:16

^h 2 Хаан. 3:31

¹³ Ооң орнунга өөрүп-хөглөп, байырлап, шарылар соп,
хойлар дөгериң, эът чип, арага ижипⁱ:

ⁱ Иса. 56:12

«Даарта өлүп каар бис – ам дойлап, ижип-чип аалы!» –
деп турар-дыр силер^j.

^j 1 Кор. 15:32

¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ол бачыдыңар өршээттинмес,
өлүп каар силер!» – деп дыңнаткан.

Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

* 22:8 Ыяш орду – Соломоннун туттуруп каан ордузу (3 Хаан. 7:2-5; 10:17-21 көр).

Дээди дүжүмет дугайында

¹⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Барып, хаанның дүжүмеди, орду башкарыкчызы Севнага^a мону дамчыт:

^a 4 Хаан. 18:18;
Иса. 36:3; 37:2

^b 2 Чыл. 16:14

¹⁶ „Сен кым сен? Мында кандыг улузун барыл?
Канчап маңаа бодуңга чевег-куй оюп ап диттигиптиң?^b
Чевег-куйну бедик черге оюп алган-дыр сен,
чыдар чериңни хаяга кылып алган-дыр сен.

¹⁷ Көөр сен, күш-шыдалдыг кижиги,

Дээрги-Чаяакчы сени дыңзыг туткаш, дүжүр октаптар!

¹⁸ Ол сени борбайтыр дүргеш, улуг делгем чуртче шывадаптар.

Сен аңаа өлүп каар сен, каас-коя чуузаларың аңаа артып каар, о, сен хөөкүй,
бодуңнун дээргиңниң ордузунун бужар-багы!

¹⁹ Мен сени эрге-дужаалыңдан халаар мен, ажыл-албаныңдан дүжүртүр сен!^c

^c 4 Хаан. 18:18; 19:2

²⁰ Ол хүн кээрге, Мен Хелкиянын оглу Элиакимни^c –
Бодумнун чалчамны кыйгырып аар мен.

²¹ Аңаа сээң хевинни кедиргеш, сээң куруң-биле куржаар мен,
сээң эрге-чагыргаңны аңаа хүлээдип бээр мен.

Ол Иерусалимниң чурттакчыларыңга, иудей чонга ада дег болур.

^d Мф. 16:18

²² Мен ооң холунга Давидтиң ордузунун дүлгүүрүн^d тутсуп каар мен,
ооң ажыткан чүвезин кым-даа хаап шыдавас,

^e Ажыд. 3:7-8

ооң хаап каан чүвезин кым-даа ажыдып шыдавас^e.

²³ Мен ону кадыг-быжыг черже, кадаг ышкаш, киир кагар мен;
ол бодунун төрөл бөлүүңге алдарлыг дүжүлге апаар.

²⁴ Ооң төрөл бөлүүнүң бүгү алдар-ады: бүгү салгакчылар, ажы-төл,
кадагда азып каан аяк-сава дег, донгалар дег, кадагдан хамаарылгалыг болур.

²⁵ Ол хүн кээрге, демги кадаг, кадыг-быжыг черже кадап каан-даа болза,
божаннай бээр – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

Ол кадагны ушта шааптарга, кээп дүжер,
аңаа азып каан турган бүгү чүък чок апаар».

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Финикия дугайында

^f Иер. 47:4; Иез. 26:2;
Ионл 3:4; Ам. 1:9;
Зах. 9:2

^g 3 Хаан. 10:22; Иона 1:3

23 ¹ Тир хоорай дугайында өттүр билген медеглел бо-дур^f.

Ыглап-сыктанар, Фарсистен ээп келген корабльдар!^g

Тир хоорай үрелип бузулган-дыр, бүдүн бажың артпаан-дыр.

Ол медээ оларга китт черден чеде берген*.

^h Э. д. 10:15; Инс. 19:28

² Ыт чок барыңар, далай эрииниң чурттакчылары, Сидон^h хоорайның
садыгжылары!

Далайга эжиндирип, байып турган силер;

³ Египеттен тарааны, Шихор болгаш Нилдин эриктеринден дүжүттү

* 23:1, 12 Китт чер – израильчилер ол үеде Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарын ынча деп адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр).

улуг делгем суглар кыры-биле сөөртүп турган силер.
Хоорайыңар хөй чоннарның садыг кылыр чери турган^а.

^а Иез. 27:3-36

⁴ Сидон, далай эриинде шивээ, ам бак атка кирген-дир сен!
Далай: «Эдим аарып, божуп көрбедим.
Оолдар өстүрүп, кыстар кижизитпедим!» – деп турар.

⁵ Кажан Тир дугайында бо медээ Египетке чеде бээрге,
египетчилер сириңейни бээр.

⁶ Далай эрииниң чурттакчылары, Фарсисче көже беринер, ыглап-сыктаңар!

⁷ Тир хоорайыңың чурттакчыларының буттары
оларны ырак черлерге турумчуп чурттаар кылдыр алгаш барып
турган болгай.

Шаандакы үеде үндезилеттинген, өөрүп-хөглээн хоорайыңар ам канчап
барганы ол?

⁸ Тирге – хааннарны дүжүлгеге олуртуп турган,
садыгжылары чагырыкчылар бооп келген,
садыг кылыр улузу чер-делегейде алдаржаан хоорайга –
ындыг хуу-салымны кым онаганыл?

⁹ Ону Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы онааган:
турамык, хүндүткелге ынак бүгү улустуң адын баксырадыр дээш
база чер кырында бүгү алдар-аттыг улусту куду көөр дээш Ол ынчанган.

¹⁰ Фарсистин чурттакчылары, чуртуңарже эжиндирип чоруй барыңар,
силерге мында өртөөл чок-тур!

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунун холун далай кырынче сунарга^б,
күрүнелер сириңейни берген.

Ол Ханаанның шивээлерин бузар деп дужаал үндүргөн.

¹² Дээрги-Чаяакчы: «Чазарлаттырган уруг, күжүр Сидон-кыс,
моон соңгаар өөрүшкү көрбөс сен!

Доп-дораан китт черже* чоруй баар-даа болзунза,
анаа безин амыр-дыш көрбөс сен» – дээн.

¹³ Халдейлер чуртунче көрүңер^с, ол чон ам чок-тур!

Ассирия ооң черин черлик аң-меңге берипкен.

Ассирийлер бүзөөлел суургалары тудуп алгаш,
халдейлерниң бүгү шивээлерин үрегдеп бузуп,
бүгү чүвени бузундулар кылып каапкан.

^б Хост. 14:21

^с Иса. 47:1

¹⁴ Ыглап-сыктаңар, Фарсистен ээп келген корабльдар!
Силерниң шивээңер үрелип бузулган-дыр.

¹⁵ Хүнү кээрге, Тир хоорай бир хаанның назыны хире хуусаада –
chedен чыл дургузунда^д уттундура бээр.

Ынчалза-даа ол чеден чыл эрте бээрге,

бир ырда кирген самыын-садар херэежен-биле болган чүве Тир-биле болур:

¹⁶ «Чадаганың туткаш, хоорайны эргий кези,

^д Иер. 25:11, 22

* 23:12 23:1-де немелде тайылбырны көр.

хамык улуска кагдырган самыын-садар кыс!
Кызып-кызып аянын кылдыр ойна,
хөй ырдан улай-улай ырла – улус сени сактып кээр чадавас».

¹⁷ Чеден чыл эрте бээрге, Дээрги-Чаяакчы Тирже сагыш салыр.
Тир база катап бодунуң садыг ажылын кылып,
¹⁸ Ындыг-даа болза, ооң орулгазы, ажык-кончаазын
Дээрги-Чаяакчыга аңгылап каан болур – ону чыып, шыгжавас –
ол орулганы Дээрги-Чаяакчының күзээн аайы-биле чурттап турар улусту
тоттур чемгереринге база шынарлык хепкереринге ажыглаар.

Бурганның чер-делегейни кезедири

^b Иса. 13:9

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни хоозурадып, куругладып каар^b –
ооң хевир-дүрзүзүн үрөп, ында чурттап турар улусту тарадыр сывыртаптар.

² Карачал улусту база Бурганның бараалгакчыларын,
эр, херээжен чалчаларны база оларның дээргилерин,
чегдинген кижини база чээли берикчизин,
чиийең хөөчү кижини база өрелиг кижини –
шуптузун чаңгыс салым-хуу манап турар^c.

^c Ос. 4:9

³ Чер шуут-ла хоозурап, үптеттирер.
Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү ол-дур.

^d Иер. 4:28; Ос. 4:3;
Иоил 1:10

⁴ Чер качыгдап, харыксыраар^d,
бүгү делегей хилинчек көрүп, харыксыраар,
бедик дээр биле чер харыксыраар!^{*}

^e Сан. 35:33

⁵ Черни ооң чурттакчылары бужартапкан^e:
олар хоойлуларны херекке албаан, дүрүмнерни тооваан,
мөңгө чагыг-керээни үрөөн.

^f Ы. х. к. 29:27; Зах. 5:3

⁶ Ынчангаш черни каргыш чиир^f –
ооң чурттакчылары бачыт дээш кеземчеге онаашкан!

^g Иса. 9:19

Ынчангаш черниң чурттакчылары өрттенип каар^g, чүглө эвээш кижии артар.

^h Иоил 1:10

⁷ Виноград чулуу соглуп^h, сыптар кадып каар,
сеткил-чүрээнден хөглөп турган улус аар тынар.

ⁱ Иер. 7:34; 16:9;
Иез. 26:13; Ос. 2:11

⁸ Хөглүг дамбыралар ыт чок баар, өөрүп-байырлаан үннер дыңналбастаар,
хөглүг чадаганнар ыды чидерⁱ.

⁹ Улус арага ижип, ырлашпас апаар –
эзиртир суксун ижерге, ажы кончуг апаар.

¹⁰ Ээнзирээн хоорайны үрөп бузуп кааптар,
хамык бажыңнар хааглыг боор – кирер арга чок.

^j Иоил 1:12

¹¹ Арага чок боорга, кудумчуларга алгы-кышкы дыңналыр.

Хөглээшкин өжүп каар, өөрүшкү черни каапкаш баар^j.

¹² Хоорайга чүглө хоозурал артар,
ооң хаалгаларын буза шаап кааптар.

¹³ Чер кырынга, чоннар аразынга ындыг болур.

* 24:4 Азы: «Черниң күш-шыдалдыг кижилери харыксыраар».

Олива чимизи азы виноград чыып турда ышкаш,
ажаалда адакталган үеде чүглө каш борбак кат артканда ышкаш болур^а.

^а Иса. 17:6; Мих. 7:1

¹⁴ Дыңзыг үннер, өөрүшкүлүг алгы-кышкы дыңналыр –
Дээрги-Чаяакчының өндүр бедиин барыын чүкке алгап ырлаар!

¹⁵ Дээрги-Чаяакчыны чөөн чүкке база алгап-мактаар!

Дээрги-Чаяакчының, Израильдиң Бурганының адын
далай эриин дургаар алдаржыдыңар!

¹⁶ Чер-делегейниң ужу-кыдыындан: «Чөптүг Бурганга алдар!» – деп
ырлажырын дыңнаар бис.

А мен: «Өлдүм-читтим, өлдүм-читтим! Ат болдум!

Өскерликчилер өскерлип тур!^б Олар өскерликчи ёзу-биле өскерлип тур!» –
дидим.

^б Иса. 21:2; 33:1

¹⁷ Черниң чурттакчылары, коргунчуг байдал,

оңгар болгаш какпа-дузак силерни манап турар^с.

^с Иер. 48:43-44; Ыы. 3:47

¹⁸ Коргуушкуннуң алгы-кышкызын дыңнааш, дескен кижини
оңгарже кээп дүжер;

оңгардан үнүп келген кижини дузакка туттуна бээр^д.

^д Ам. 5:19

Дээрниң эжиктери ажыттынар, черниң үндезиннери сирилээр^е.

^е Э. д. 7:11; Ыд. ыр. 17:8

¹⁹ Чер буступ каар, ол чайганып, сириңейни бээр.

²⁰ Чер, эзирик кижини дег, тендириир^ф,

^ф Иов 12:25;

майгын дег, чайганыр;

Ыд. ыр. 106:27;

ооң бузут-багы, аар чүкк бооп, ону басып аар,

Иса. 29:9

ол кээп дүшкөш, туруп чадап каар!

²¹ Ол хүн кээрге, Дээрги-Чаяакчы дээрлерге – дээрниң аг-шерин,
черге – чер-делегейниң хааннарын кезедир.

²² Оларны, хоругдаткан улусту дег, оңгарга чыып каар;

оларны кара-бажыңнааш, элээн үе эртерге, оларга кеземче онаар.

²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы

·Сион дагда турар Иерусалимге хааннай бээрге^г

^г Ыд. ыр. 92:1

база Бодунуң өндүр чырыын улустуң баштыңнарынга көргүзөргө,
айның арны кызар, хүн ыяды бээр^h.

^h Иса. 13:10

Дайзыннардан камгалал дээш Бурганны алгап-мактааны

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы, мээң Бурганым – Сен сен!^и
Мен Сени алгап-мактаайн, Сээң адыңны алдаржыдай!

^и Хост. 15:2

Сен туруп көрбөөн чүвени кылып,
Бодунуң шаандагы бодалыңны боттандырдын,
сөзүңнү ээледин.

² Сен хоорайларны даш оваалар кылып кагдың,
быжыглалдыг хоорайларны – бузундулар кылып кагдың^j.

^j Иер. 9:11

Даштыкы улустуң шивээ-хоорайлары ам чок –
олар ам кажан кезээде катап туттунмас.

³ Ынчангаш ам күчүлүг чоннар Сени алдаржыдар,
түрлүг чоннарның хоорайлары Сенден коргар.

⁴ Чүгө дээрге Сен – яды, түрегдөөн улуска кызгадаткан үезинде шивээ сен;
чайык-чаыстан чаглак-хоргадаал сен^k, дунааргай изигде чаштынар девээ сен.

^k Иса. 4:6; Иоил 3:16

Түрлүг улустун тыныжы үерледир чаъс дег,
⁵ кадып калган черде дунааргай изиг дег болган.
 А Сен эжелекчилерниң дааш-шимээнин оожургаттын.
 Булут хөме аптарга, изигниң намдаары дег, сүрлүглерниң ыры
 дыңналбайн барды.

^a Иса. 2:2-3

⁶ Сион дагга Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарга^a
 үр хуусаада тургускан арага кудар бай дой кылыр.
 Ол дойга чаглыг, чилиглиг эът-чем салыр болгаш эң эки арага кудар.
⁷ Шак бо дагга Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарны шыва апкан шывыгны,
 бүгү аймактарны базырган шуглакты узуткап каар –

^b 1 Кор. 15:54-55

^c Ажыд. 7:17; 21:4

⁸ өлүмнү Ол кезээ мөңгедө чок кылып каар!^b
 Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы бүгү улустун чаактарында карак чажын чодар^c,
 бүгү чер кырынга Бодунуң чонундан бак атты ап кааптар.
 Дээрги-Чаяакчы ону азаан.

⁹ Ол хүн улус: «Бистиң Бурганывыс ол-дур!
 Бис Аңаа идегээривиске, Ол бисти камгалап кагды.
 Ол – Дээрги-Чаяакчы-дыр, бис Аңаа идегеп турдувус;
 Ооң хайырлаан камгалалы дээш өөрүп-байырлап, хөглээли!^d» – дээр.

^d Ыд. ыр. 9:15

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы холун бо дагже салыр.
 А Моав бодунун турар черинге,
 өдекче киир таптаан тараа саваңы дег, таптай бастыраар^e.
¹¹ Моав өдек иштинге, эштип тура, холдары-биле карбанган кижиге дег,
 холдарын хере сунар. Ол чеже-даа карбанырга,
 Бурган ооң турамык чоруун базар.
¹² Моавтың бедик, быжыглалдыг ханалары үрелип каар,
 буступ дүжер, черниң довураанче барып ужар.

^e Иса. 15:1; Иер. 48:1;
 Иез. 25:8; Ам. 2:1;
 Соф. 2:8

Иудеяның мактал ырызы

26 ¹ Ол хүн иудей черге мындыг ыр ырлажыр:
 Бистиң хоорайывыс быжыглалдыг! Бурган биске камгалалды –
 ханалар биле камгаланыр чалды тургузуп турар.

^f Ыд. ыр. 23:7; 117:19-20

² Эжик-хаалганы ажыдыңар,
 Бурганга шынчы, чөптүг-шынныг чон кирип келзин^f.
³ Чайгылыш чок туруштуг кижиге чаагай чорукту чорудуп бээр сен,
 ол кижиге Сенээ идегеп турган болгай.

^g Ы. х. к. 32:18;
 Иса. 17:10; 44:8

⁴ Дээрги-Чаяакчыга кезээ мөңгедө идегеп,
 чүгө дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчы – мөңгө Хая-дыр!^g
⁵ Ол бедик черге чурттап турган улусту дүжүр октаан,
 оларнын бедикте турар хоорайын үрөп бускан –
 черже, довуракче дүжүр октаан.
⁶ Ам ол хоорайны таптай басып турар –
 ядыларнын буттары, түреңгилерниң тавангайлары
 ону кырлап эртип турар.

^h Ыд. ыр. 36:23

⁷ Чөптүг-шынныг кижиниң оруу дорт –
 Сен аңаа оргу-дески орукту ажыдып бээр сен!^h

⁸ Бис Сээн айтышкыннарың оруу-биле чоруп ор бис,
о, Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ идегээр бис!
Сээн адыңче, Сээн алдарыңче сеткил-сагыжывыс чүткүп турар.

⁹ Дүне када мээң сеткил-сагыжым Сенче чүткүп турар,
эртен мээң ишти-хөңнүм Сен дээш сагышсырап турар^a.
Чер кырынга Сээн шынныг шииткелдериң илереп турда^b,
чер-делегейниң чурттакчылары чөптүг-шынныг чорук деп чүл ол дээрзин
билип аар.

^a Ыд. ыр. 62:2

^b 1 Чыл. 16:14;
Ыд. ыр. 104:7

¹⁰ Бир эвес бузуттут кижини өршээр болза, бодун шынны-биле
алдынмайн баар –
чөптүг улустуң чуртунга ол биеэги хевээр бузут үүлгедир,
а Дээрги-Чаяакчының өндүр бедиинче көрүнемс-даа.

¹¹ О, Дээрги-Чаяакчы! Сээн холун өндүр бедик-тир,
а бузуттуглар ону көрбейн тур.
Сээн чонунну көөр хөңнү чок улус ону көрүп кааш, ыядып човай бээр^c.
Сээн дайзыннарыңга доктаадып кааның от оларны чиптер^d.

^c Мих. 7:16

^d Ыд. ыр. 20:10;
Евр. 10:27

¹² О, Дээрги-Чаяакчы! Сен биске амыр-тайбыңны хайырлап тур сен!^e
Чедип алган бүгү чүевести биске Сен кылып берген сен.

^e Иса. 9:6; Мих. 5:5

¹³ О, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс! Сенден аңгы, өске дээргилер бисти
башкарып турду^f,
ынчалза-даа бис чүгле Сээн адыңны сактып, алгап-мактап турдуvus.

^f Хост. 1:11; Башт. 3:8

¹⁴ Ол дээргилер өлүп калган, ам дирилбес, өлүглер оранындан туруп келбес.
Сен оларны кезедип, узуткап каан сен,
олар дугайында сактышкын-даа турбас кылып каан сен^g.

^g Эккл. 9:5

¹⁵ А чонувусту өстүрүп-көвүдеткен сен, о, Дээрги-Чаяакчы!
Сен чонну көвүдеткен сен^h,
Бодунну алдаржыдып, чурттуң кызыгаарын делгемчиткен сен.

^h Иса. 9:3

¹⁶ О, Дээрги-Чаяакчы! Чонувус кызагдаткаш, холун Сенче сунуп турду.
Сен ону кезедип турунда, арай деп-ле сымыранып мөргүп турду.

¹⁷ Иштиг херэженниң божуур бетинде хилинчектенип, алгырып чыдары дегⁱ,
бис база Сээн мурнунга ындыг-дыр бис, Дээрги-Чаяакчы.

ⁱ Иса. 13:8; Ин. 16:21

¹⁸ Бис иштиг турган бис, хилинчектенип турган бис,
ынчалза-даа чүгле хат божаан бис.
Чер-делегей кырынга тиилелге чедип албаан бис,
ооң чурттакчылары бистиң мурнуvуска кээп дүшпээн.

¹⁹ Сээн өлүг улuzuң дирлип кээр,
өлүглерниң мөчү-сөөгү амыдыралче эглип кээр!
Довуракка хөмдүрген улус, оттуп келиңер, өөрүшкүлүг ырлажыңар!
Сен оларны, эртенги шалың ышкаш, сериидедир сен.
Өлүглер ораны бодунуң улuzuң үндүрүп салыр^j.

^j Исз. 37:12; Дан. 12:2

²⁰ Мээң чонум, бар че, бажыңыңче кирип, эжиң хаап ал!
Бурганның килеңи чавырылгыжеге чедир, түр када чаштына бер^k.

^k Иса. 2:10; Соф. 2:3

²¹ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы черниң чурттакчыларын кем-буруузу дээш
кезедир-биле

^a Мих. 1:3

Бодунуң турар черинден үнүп кел чыдыр^a.
Чер ооң кырынга төпкөн бүгү ханны көргүзүптер,
өлүрткөн улусту оон ыңай чажырбайн баар.

Бурган-биле тайбың керээзи

^b Ы. х. к. 32:41

27 ¹ Ол хүн Дээрги-Чаяакчы Бодунуң улуг, быжыг болгаш хайыра чок хылы-
жы-биле^b

Левиафанны* – чылбыраңнаан чыланни, дыйлаңнаан чыланни узуткап
каар.

Далайның моозун Ол өлүрүп каар!

^c Иса. 5:7

² «Ол хүн кайгамчык эки виноград шөлүнүң дугайында ырлажыңар!^c

³ Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону кадарып, үргүлчү суггарып тур мен.

Аңаа кым-даа хора чедирбезин дээш,

дүне-даа, хүндүс-даа ону камгалап-кадарып тур мен.

⁴ Сагыжымда килең чок. Бир эвес ол шөл Меңээ удур тенниг бок үнүш
өстүрер болза,

^d Иса. 27:4

Мен аңаа удур дайылдажып үнгеш, хуюкталдыр өрттедиптер мен^d.

⁵ Ол боду Менден камгалал дилеп чедип келзин,

Мээң-биле тайбың керээзин чарып алзын,

ийе, Мээң-биле тайбың керээзин чарып алзын».

^e Иса. 37:31; Ос. 14:6

⁶ Келир үеде Иаков дазылданыр, Израиль чаш будуктарын сунуп,
чечектели бээр^e,

бүгү чер-делегейни чимизи-биле долдуар!

⁷ Дээрги-Чаяакчы израильчилерни, оларны соп турган улусту дег,
соп турган чүве бе?

Ол израильчилерни, оларны өлүрүп турган улусту дег, өлүрүп турган чүве бе?

⁸ Сен олар-биле дайылдашкаш,

оларны чуртундан үндүр сывыртап, шиидип турдун.

Сен оларны Бодунуң өрттендир чиир хат дег күштүг тыныжың-биле үндүр
үрүпкен сен^f.

^f Хост. 15:8; Иов 4:9;
Иса. 11:4

⁹ Израиль чон бодунуң кем-буруузундан мынчаар адырлыр,

ол бодунуң бачыдындан ойталаар болза, үре-түңнели мындыг болур:

ол өргүл салыр бедик черлерниң дажын, чугай дажы дег, чуура шаап
кааптар,

^g 4 Хаан. 18:4; Иса. 17:8

ыдыктыг ыяштарны-даа, адагаштарны-даа тура тыртып кааптар^g.

^h Иса. 17:9; Мих. 5:11

¹⁰ Быжыглалдыг хоорай ээнзирээн^h, чурттакчылыг черлерни улус
каапкаш барган,

олар ам ээн кургаг хову ышкаш.

Ында ам бызаалар оыттап, дыштанып чыдып,

будук-бүрү тыртпарлап чип турар.

¹¹ Будуктар кургап каарга, сыйып кааптар,

херэеженнер келгеш, оларны өрттедиптер.

* 27:1 Левиафан – ханаан мифологияда сугнуң күчүтен моозу (Иов 3:8; 40:20; 41:1; Ыд. ыр. 73:13-14; 103:26 көр). Ол амытан Бурганның удурланыкчызының символу болур. Мында: Египет азы Ассирияның ойзу адаан ады бооп чадавас (Иез. 27:1 көр).

Бо чон угаан чок-тур^a,
ынчангаш Чаяакчызы ону кээргевес, хайыра көргүспес.

^a Ы. х. к. 32:28

¹² Ол хүн Дээрги-Чаяакчы Евфрат хемден эгелээш,
Египеттин кызыгаарында хемге чедир бүгү тараа баштарын чыыр –
израильчилерни чаңгыстап чыып аар.

¹³ Ол хүн өндүр улуг трубаны этсир^b –

Ассирияда чиде берген база Египетче сывыртадыпкан улус
ында Иерусалимниң турары ыдыктыг дагга келгеш^c, Дээрги-Чаяакчыга
мөгөөр.

^b Мф. 24:31; 1 Фес. 4:16;
Ажыд. 11:15

^c Иса. 11:11; Мих. 7:12

Израильдин эзирик даргалары

28 ¹ Израиль күүрүне ат болур!

Ооң каас-чаражы, эзирик израильчилерниң бажында чечектен өрөөн
дээрбек дег, оңуп каар!

Олар, турамык, улуг-чаагай улус, арагага чыттыр шаптырыпкан чыдар.

²⁻³ А Дээрги быжыг, күчүлүг кижини оларга удур томуйлап каан.

Ол долулуг чайык, өлүмнүг шуурган болгаш хайнып-мөөрөөн үер суу дег^d.

Эзирик израильчилерни ооң холу черже дүжүр октаптар,

⁴ ооң буттары чечектен өрөөн дээрбекти таптай базар.

Турамык, улуг-чаагай улустуң бажында оңган чечек

эрте бышкан чимис ышкаш болур –

ону көрүп каан кижидораан үзе тырткаш, ажырыптар.

^d Иса. 28:17;
Иез. 13:11; 38:22

⁵ Ол хүн Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунуң артынчызынга
каас-чараш өрөөн дээрбек азы өндүр чараш оваадай дег болур.

⁶ Дээрги-Чаяакчы шүүгү черинде олурап кижиге
чөптүг шииткел үндүрерин сагыш алындырар^e;
дайзынны хаалга чанында ойтур шаап турар улуска
Ол эрес-дидим чорукту хайырлаар.

^e 3 Хаан. 3:28

⁷ Арага ижип алгаш, тендирип,

эзиртир суксун ижип алгаш, эленейнип турар улустуң аразында
Бурганнын бараалгакчызы, медээчизи безин бар-дыр!^f

^f Ос. 4:11

Олар эзирээш, ол-бо тендиңнеп тур,

арага оларның угаанын эддередиңкен-дир!

Эзиртир суксундан угааны албаарап, көстүүшкүннеринге соора билип,
частырыглыг шиитпир үндүрүп тур.

⁸ Бүгү столдарны ческинчиг куску шыпкан, арыг чер артпаан!

⁹ Олар: «Исайя кымны угаан киирер деп турарыл?

Кымга өөөредиг тайылбырлап турарыл?

Чоокта чаа-ла ээп турган, иезиниң эмиинден чаа адырган чаштарга бе?

¹⁰ Ооң сөстери чүгле мындыг-дыр: айтыышкын-на, айтыышкын,
дүрүм-не, дүрүм, ында бичии, мында бичии» – деп турар^g.

^g Иер. 6:10

¹¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ам бо чон-биле чугаалажырда,
билдинмес дыл, даштыкы улус чугаазы ажыглаар^h.

^h Ы. х. к. 28:49;
Иса. 33:19; 1 Кор. 14:21

¹² Ол ооң мурнунда чонунга: «Бо черге амыр-дыш көөр силер,

турупкан улус маңаа дыштанзын. Бо – оожургал чери-дир» – деп турган.
А олар дыңнаар безин хөңнү чок болган.

¹³ Ам оларга Дээрги-Чаяакчының сөзү мындыг:

«Айтышкын-на, айтышкын, дүрүм-не, дүрүм, ында бичии, мында бичии».

Ынчангаш олар чорупкаш, ойда кээп дүжүп,

кемдедир ужуп аар база какпага кирип, туттуруп аар^a.

^a Иса. 8:14-15

Иерусалимниң кочуургактары

^b У. ч. 3:34; 21:24

¹⁴ Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнаар, кочуургактар^b,
бо чоннун Иерусалимде саадаан чагырыкчылары!

¹⁵ Силер: «Өлүм-биле керээ чарып алган бис,

өлүглер ораны-биле дугуржулга кылып алган бис.

Коргунчуг үер хөме келгеш, чанывыс-биле эрте бээр;

меге бистиң хоргадалывыс апарган,

авыяас чүүл – чаштынар черивис» – деп турар-дыр силер.

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Көрүңер даан, Сионга дашты салып тур мен –

шилиттинген, улуг үнелиг, быжыг, бажың таваанга эң чугула дашты

салыр мен^c.

Аңаа бүзүрэн кижиг мөгүдес^{d*}.

¹⁷ Мен шынныг шииткелди – хемчээр хендир кылып каар мен,

чөптүг чорукту – хынаар херексел кылып каар мен.

Долу дүшкеш, силернин хоргадалыңар болур мегени үрегдээр,

чаштына берген чериңерни суглар хөме алыр^e.

¹⁸ Силерниң өлүм-биле чарган керэңерни күш чок болдулар,

силерниң өлүглер ораны-биле дугуржулганар буурап дүжер.

Коргунчуг үер хөме келгеш, оруун силерни таварты изеп эрте бээр.

¹⁹ Ол үер келген санында-ла, эртенниң-не, дүне-даа, хүндүс-даа,

силерни хөме таварып, алгаш баар».

Бо медээни дыңнап кааш, коргуп сирилээр силер.

²⁰ Чүге дээрге орун-дөжөк хөлүн эрттир кыска болур – херлип чыттынмас,

чоорган хөлүн эрттир чиңге болур – шуглаттынмас.

²¹ Дээрги-Чаяакчы, Перацим дагга дег, көдүрлүр,

Гаваон шынаазыңга дег, килеңин көргүзөр^f –

Ол туруп көрбээн ажил-херекти кылыр,

көстүп көрбээн ажил-чорудулганы боттандылар.

^f Иис. 10:10; 2 Хаан. 5:20

²² Ынчангаш бак чүве чугаалап, кочу-шоот кылырын соксадыңар,

оон башка кинчи-бегинер оон-даа быжыг апаар!

Бүгү черге узуткаашкын болурун тодарадатканын

Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчыдан дыңнаан мен^g.

^g Иса. 10:23

Бурганның мерген чуруму

²³ Кулаңар ээктирип, мени дыңнаар,

мээң чугаамны кичээнгейлиг дыңнаар.

* 28:16 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Аңаа бүзүрэн кижиг бака атка кирбес» деп бижээн.

²⁴ Тараачын кижиге тарылга үези кээрге,
чүглө черин чарып, илииртээри-биле кызыгаарланыр ийик бе?

²⁵ Чок! Ол чер кырын дескилээш,
ынаар койнут үрезинин чажып, тмин тарып каар.
Ол одуруглар аайы-биле кызыл-тасты,
чамдык черлерге – чинге-тараа, арбайны,
а шөл кыдыынгга – өске-даа үнүштерни тарып каар.
²⁶ Бурганы ону сургап, ындыг чурумга өөредип турар.

²⁷ Койнутту – бастырап херексел-биле,
чинге-тарааны – бастырап дугуйлар-биле бастырбас;
койнутту-даа, чинге тарааны-даа мерге-биле бастыра кагар.

²⁸ А тараа баштарын бастырып тура, чуура бастырбас,
бастырап терге сөөрткен айттарны үр сүрбес,
оон башка тараа чуурлуп каар.

²⁹ Ол бүгү Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыдан кээр:

Ооң угаан-сарыылы кайгамчыктыг,
мерген угааны – өндүр улуг!^a

^a Иер. 32:19; Рим. 11:33

Иерусалим ат болур

29 ¹ Ариил, Ариил*, Давид хаанның чурттап турган хоорайы^b, ат болур сен!

^b 2 Хаан. 5:9

Үе эртип, чылга чыл немежир,
байырлалдарың боттарының эргилдезин ёзугаар катап-катап эртер.

² А Мен сени кызагдаар мен; хомудап, ыглап-сыктаар сен,
Меңээ Ариил* ышкаш болур сен.

³ Мен сени бүгү чүктен бүзээлээр мен,
бүзээлел суургаларың сени долгандыр тургузуп аар мен,
сенээ удур бүзээлел быжыглалдары тудар мен^c.

^c 4 Хаан. 25:1; Иез. 4:2

⁴ Черже дүжүр октаткаш, оортан чугаалаар сен,
чугаа-сөзүң довурак иштинден дыңналыр.
Сээң үнүң, өлгөн кижиниң сүнезининиң үнү дег, чер иштинден дыңналыр,
довурак адаандан сымыраныр сен.

⁵ А сени долганган эндерик дайзыннарың хоюг довурак дег апаар,
кээргел чок эжелекчилер – хатка эстээн тараа саваңы дег апаар.

Хенертен, карак чивеш дээр аразында

⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы кеземче көргүзүп,
диңмирээшкин, чер шимчээшкини, коргунчуг дааш-шимээн,
кедергей хат-шуурган болгаш өрттендир чиир чалбыыштыг оду-биле
чедип кээр^d.

^d Хост. 19:16-18;
3 Хаан. 19:11-12

⁷ Ариилге удур дайылдажып турар – ооң шивээзин бүзээлеп,
ону кызып-кыйып турар бүгү чоннарның аг-шерии
уйгу-дүш, дүнеки көстүүшкүн дег боор!^e

^e Иов 20:8

⁸ Ынчан аштаан кижиге бодун чемненип турар кылдыр дүжээр,
а оттуп кээрге, аш хевээр боор;

* 29:1, 2 Ариил – Иерусалимниң оюскан ады. Бо аттын утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег уткалары: «Өргүл салыр бедигээштиң одаа», «Бурганның арзылаңы».

суксаан кижиге бодун суг ижип турар кылдыр дүжээр,
а оттуп кээрге, шаа төнүп, аксы-боску кургап калган боор.
·Сион дагга удур дайылдашкан эндерик чоннар-биле ынчап баар.

Согурарган карактар, Бургандан ырак сеткил-чүректөр

⁹ Чожуй бериңер, кайгап-хараңар,
бодуңарны согурарткаш, чүве көрбөс апарыңар!
Силер эзириир силер, ынчалза-даа арагадан эвес,
тендириир силер, ынчалза-даа эзиртир суксундан эвес^а.
¹⁰ Дээрги-Чаяакчы силерни билинместедипкен-дир^б.
Бурганның медээчилери, силерниң карактарыңарны Ол шимдирген-дир!
Өттүр көөр улус, силерниң арыннарыңарны Ол дуглап каан-дыр.

^а Иса. 24:20

^б Рим. 11:8

¹¹ Бурган силерге кандыг-даа көстүүшкүн чорударга,
ол көстүүшкүн дүрүп, таңмалап каан дүрүг-номнун сөстери дег боор^с.

^с Иса. 8:16; Дан. 12:4;
Ажыл. 5:1; 10:4; 22:10

Бир эвес ындыг дүрүг-номну номчуп билир кижиге номчузун дээш
тутсуп бээр болза,

ол кижиге: «Шыдавас мен, ону таңмалап каан-дыр» – деп харыылаар.

¹² А бир эвес ындыг дүрүг-номну номчуп билбес кижиге номчузун дээш
тутсуп бээр болза,

ол кижиге: «Номчуп билбес мен» – деп харыылаар.

¹³ Дээрги мынча дээн: «Бо чон Меңээ аксы-сөзү-биле чоок чон-дур,
Мени сөс кырында хүндүлээр, а сеткил-чүрээ-биле Менден ырак чон-дур^д.
Оларның Меңээ мөгейишкени –

^д Ыд. ыр. 77:36; Иер. 12:2

чүгле кижилерден шингээдип алганы сагылга-дүрүмнер-дир^е.

^е Мф. 15:9; Мк. 7:7;
Кол. 2:22

¹⁴ Ынчангаш Мен туруп көрбөөн, кайгамчык херектерни
бо чон-биле ам-даа кылыр мен.

Ооң мерген угаанныгларының мерген угааны чок апаар,
сарыылдыгларының сарыылы чиде бээр^ф».

^ф 1 Кор. 1:19

¹⁵ Дээрги-Чаяакчыдан бодунун бодалын чажырып,
ханы дүпче чаштынып кирер улус ат болур!

Олар боттарының херектерин караңгыда кылып:

«Бисти кым көрүп каарыл? Кым танып каарыл?» – деп турар.

^г Иез. 8:12; 9:9

¹⁶ Бүгү чүвени кайы хире хажыдар-дыр силер!

Таанда-ла дой сава кылыкчызынче дойже дег көрүп болур бе?^г

^г Иса. 29:16; Иер. 18:6;
Рим. 9:20-24

Чаяап каан чүүл бодунун чаяакчызының дугайында:

«Ол мени чаяваан!» – деп болур бе?

Уран кылыг ону чогааткан кижиниң дугайында:

«Ол чүнү-даа угаап билбес!» – деп болур бе?

Келир үгөге идгел

¹⁷ Удавас шыргай эзим-арга дүжүткүр шөл апаар,
а дүжүткүр шөл арга-эзим ышкаш көстүр.

¹⁸ Ол хүн дүлей улус дыңналдыр номчаан сөстөрни дыңнап каар,
согурларның дүмбей караңгы шыпкан карактары чүве көрүп турар апаар^и.

^и Иса. 32:2; 35:5

^ж Иса. 61:1

¹⁹ Түрегдээннерге Дээрги-Чаяакчы чаа өөрүшкүнү хайырлаар^ж,
ядыбылар Израильдин ыдыктыг Бурганы дээш өөрүп-байырлаар.

²⁰ Оон бээр дарлакчылар турбас, дорамчылакчылар чиде бээр,
бузут үүлгедиксээр бүгү улус узуткаттырар –

²¹ улусту хей черге буруудадыр улус,
шииткел черинге шын шиитпир негээн кижиге какпа салыр улус болгаш
актыг кижиге чөптүг шииткел үндүртпес улус узуткаттырар^a.

^a Ам. 5:10

²² Ынчангаш Авраамны^b адырып хостаан Дээрги-Чаяакчы Иаковтуң салгалынга
мынча дээн:

^b Иса. 51:2

«Израиль чон моон сонгаар бак атка кирбес, оларның арны ам агарбас.

²³ Мээң холумнуң чаяап кааны, боттарының аразында турар ажы-төлүн
көрүп кааш,

олар Мээң адымның ыдыктыын хүлээп көөр,
Иаковтуң Бурганының ыдыктыын хүлээп көөр,
Израильдиң Бурганының мурнунга сүрээдээр.

²⁴ Чүрээ-биле будулган улус угаап шыдаар апаар,
хомудап, хыйланган улус суртаалды хүлээп өөренип аар».

Израиль Египетке бүзүрөвес ужурлуг

30 ¹ «Чөрүү ажы-төлүм ат болур! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
Олар Менден келбээн бодаалдар күүседип,

Мээң оларның сагыжынга киирбээним керээлер чарып,
бачытка бачыт немеп турар-дыр.

² Олар Менден сүмө айтырбайн, Египеттен барып дуза дилээр-дир^c;
фараоннуң камгалалының адаанга чаштынарын,
Египеттиң хөлөгезинге чаглактанырын күзеп турар-дыр^d.

^c Иса. 31:1; 36:6

^d Иер. 2:18

³ Ынчалза-даа фараоннуң камгалалы оларның адын бакка сугар,
Египеттиң хөлөгези оларның ат-алдарын баксырадыр^e.

^e 4 Хаан. 18:21;

Иса. 22:20

^f Сан. 13:23; Иса. 19:11

⁴ Оларның нояннары Цоанда турумчуп алган^f,
элчиннери Ханесте чедип келген.

⁵ Дөмей-ле олар бак атка кирер,
чүге дээрге египет чон оларга ажык-дуза чок бооп,
дузалап-даа, деткип-даа шыдавас,
олар чүгле адын баксырадып, эпчок байдалга таваржыр^g.

^g Иер. 2:36

⁶ Ээн кургаг Негев ховузунда малдар чүкк сөөртүп чоруур.
Араатан аңнар, арзылаңнар, шагар чыланнар, ок-чыланнарлыг,
кижиге чурттаары аар-берге черде элчиннер бай-байлаан
элчигеннерде, эртине-байлаан – тевелер мөгеннеринде артып алган,
бир-ле чонга белек кылдыр сөөртүп аппарат чыдар,
ынчалза-даа ол чон оларга ажык-дуза катпас.

⁷ Египеттиң дузазы чөгенчиг, аргажок болур^h.

^h Иса. 36:6

Ынчангаш Мен ону „Чаажыккан Рахав“ⁱ деп адап каан менⁱ.

ⁱ Иер. 46:17

Чагырга билбес чонга кеземче

⁸ Барып, чонга бо сөстөрни самбыражыгашка шыйып бер,

* 30:7 Рахав – ханаан мифологияда сугнуң күчүтөн моозу. Ол амытан Бурганның улуургак удурланыкчыларын символдап көргүзүп турар (Иов 26:12; Ыд. ыр. 86:4; 88:11 көр).

^a Ы. х. к. 27:8; Иов 19:23;
Иса. 8:1; Авв. 2:2

дүрүг-номга бижип бер^a –
олар келир үеде херечилел кылдыр
кезээ мөңгедө кадагалаттынып артсын.

⁹ Бо дээрге чагырга билбес чон-дур, мегечи ажы-төл-дүр.

Дээрги-Чаяакчының хоойлузун дыннаар хөңнү чок ажы-төл-дүр.

^b Иер. 11:21; Ам. 2:11;
Мих. 2:6

¹⁰ Олар Бурганның медээчилеринге: „Өттүр көөрүн соксадынар!^b“ – деп,
өттүр көөр улуска: „Биске шынныг өттүр билген медеглелдер херек чок!

^c Иез. 13:8-9

Биске чүгле мактал чугаалап, меге көстүүшкүннер медеглеңер^c.

¹¹ Оруктан чайлай бериңер, бо орук-чолдан өскээр ээптиңер,

Израильдиң ыдыктыг Бурганының дугайында биске

моон сонгаар сагындырбанар!^c – деп турар».

¹² Ынчангаш Израильдиң ыдыктыг Бурганы:

«Бир-тээ бо сөзүмнү хүлээвээн, күчүлел биле мегеге идегээн болганыңарда,

¹³ бо бачыг силерге хенертен, карак чивеш дээр аразында

буступ кээп дүжер бедик ханада тиг дег боор^d.

^d У. ч. 6:15

¹⁴ Силер дой сава ышкаш буступ каар силер^e.

^e Ыд. ыр. 2:9; Эккл. 12:6;
Иер. 19:11

Силерни кам-хайыра чогу-биле буза шаапкан болгаш,

бузундулар аразында одагдан көс уштуп аар

азы хөөлбектен суг узуп аар хире безин бузунду тывылбас» – деп чугаалаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң ыдыктыг Дээргизи: «Силерниң
камгалалыңар –

Менче эглип келгеш, дүвүрел чок боорунда;

силерниң күжүңер – сагыш амыр боорунда, Меңээ идегээринде» – дээн.

Ынчалза-даа силер ындыг боорун күзевейн бардыңар.

¹⁶ Силер: «Чок, аът мунуп алгаш, дезе бээр бис!» – дээн силер.

Ам канчаар, дезер болган-дыр силер.

«Дүвү-далаш ыңай боор бис!» – дээн силер.

Ам канчаар, дайзын силерни дыка дүрген сүрүп чедер болган-дыр!

¹⁷ Силерге чаңгыс кижиге кыжанырга, муңунар дезип ыңай боор,

^f Лев. 26:8; 2 Чыл. 24:24

беш кижиге кыжанырга, шупту дезе бээр силер^f,

дириг арткан улузунар даг кырында адагаш дег,

тей кырында тук дег чааскаанзыргай болур.

Кемдээшкинни экиртир хүн келир

^g 2 Пет. 3:9

¹⁸ А Дээрги-Чаяакчы элээн манааш^g, силерге өршээл көргүзөр,

Ол туруп келгеш, силерге ээ көрнүр.

Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы – чөптүг Бурган-дыр.

Аңаа идегээр бүгү улус амыр-чыргалдыг!

¹⁹ О, Сионда, Иерусалимде чурттаан чон! Караанар чажы акпастай бээр.

Дээрги-Чаяакчыдан камгалал дилеп кыйгыларыңарга, Ол силерге ээ көрнүр.

Силерни дыңнап кааш-ла, Ол харыылаар.

²⁰ Дээрги силерни кызагдалдың хлеви-биле чемгерер,

силерге айбыл-халаптың суун ижиртир,

ындыг-даа болза, силерниң Башкыңар оон ыңай чаштынмас;

силер Башкыңарны караанар-биле көрүп каар силер.

²¹ Дорт оруктан кайнаар-даа өскээр ээпкеш,

артыңарда: «Орук бо-дур – ону истеп чоруңар!» – дээн үннү
дыңнап каар силер.

²² Ынчан силер мөңгүн-биле шап каан дүрзү-бурганнарыңарны,
алдын-биле шап каан кылымал дүрзүлериңерни
бужар чүвелер деп санаар силер;
оларны арыг эвес чүүлдер дег үндүр октапкаш,
«Ыңай чоруңар!» дээр силер^a.

^a Иса. 2:20; 31:7

²³ Силерниң черже чашкан үрезиниңерже Бурган чаъс чагдырар.
Черниң беримче-дүжүдү элбек, чаагай болур.

Ол хүн силерниң мал-маганыңар делгем одар-белчиирге оъттаар^b.

^b Ыд. ыр. 64:13-14

²⁴ Чер чарып турар буга, элчигеннерни
хүүрек болгаш айбыр-биле аңдара каап,
челбээн дустуг силос-биле чемгерер.

²⁵ Бедик даг бүрүзүндөн, бүгү бедик тейлерден дамырактар,
суглар агып бадар^c.

^c Иоил 3:18

(Ол хүн коргунчуг кыргып-хыдыышкын база болур,
суургалар буступ кээп дүжер.)

²⁶ Айның чырыы хүннүү дег апаар,

а хүн чеди катап чырык кылдыр,
чеди хүннүң чырыы-биле чырыда бээр^d.

^d Иса. 60:19-20

Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунуң балыын шарып бээр^e,
ооң кемдээшкиннерин экиртир хүнде ындыг болур.

^e Ы. х. к. 32:39; Иов 5:18

Ассирия чылча шаптырар

²⁷ Дыңнаңар, Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы
ырактан чоокшулап кел чыдыр!

Ооң килеңи кыптыгарга, чалбыыжы кижиге шыдажыр аргажок-тур!

Ооң аксын килең долган, Ооң дылы – хөмө алыр от-ла!^f

^f Ы. х. к. 4:24

²⁸ Ооң тыныжы – моюнга чедир көдүрлүп кээр үер суу дег^g.

^g Иса. 8:8; Дан. 11:10

Ол чоннарны өлүмнүң шишкижинге шишкиир –
аймактарның аксынга оларны оруундан өскээр аппаар чүгөн суп каан боор.

²⁹ Бурганның чону, силер ыдыктыг байырлал демдеглээн дүне дег,
ырлажыр силер.

Дээрги-Чаяакчының даанче, Израильдиң Хаязынче^h

^h Иса. 26:4

лимби-биле ойнап бар чыдар улустуң чүрээ дег,

силерниң чүрээнер өөрүп-байырлаар.

³⁰ Дээрги-Чаяакчының түрлүг үнү дыңналыр,

Ооң холу көстүп келгеш, согуушкун кылыр.

Ооң килеңи кедергей болур – чалбыыш өрү окталып, от хөмө алыр,
чайык куттулуп, шуурганнаар, долу дүжерⁱ.

ⁱ Иис. 10:11;

Ыд. ыр. 17:13

³¹ Дээрги-Чаяакчының үнү Ассирияны сүртедир;

Ол ону Бодунуң мергези-биле согар.

³² Дээрги-Чаяакчы дамбыралар болгаш чадаганнар-биле үдөдип,
ону катап-катап кеземчениң мергези-биле согар.

Ол ооң-биле дайылдажып, ону кезедип, холун көдүрер.

³³ Мөчү-сөөктер өрттедир оңгар шагда-ла манай берген,

Ассирияның хаанын хүлээп аарыңга белен.

Ханы болгаш калбак оңгарда улуг одагны салып каан,
ында от өөскээн, хөй ыяш чыгдынган^а.

^а Иез. 24:9

^б Иов 4:9; 15:30

Дээрги-Чаяакчының тыныжы^б ыяшты, чалбыышталган күгүр дег,
кыпсыптар^с.

^с Ыд. ыр. 17:8; Иез. 20:48

Иерусалимни Египет эвес, Бурган камгалаар

^д Иса. 30:2; Иер. 2:18

31 ¹ Дуза дилеп, Египетче барып турар улус ат болур!^д
Олар аыттарга ынанып, дайынчы тергелерниң хөйүңге,

^е Ыд. ыр. 19:8

аыттыг шеригниң улуг күжүңге идегеп турар-дыр^е,

^ф У. ч. 21:31

а Израильдиң ыдыктыг Бурганынче көрүммес-тир,

Дээрги-Чаяакчыдан сүме айтырбас-тыр^ф.

² А Ол мерген угаанныг – айыыл-халапты Ол ыдыпкан,

Бодунуң азаашкынын күш чок болдурбаан.

Ол бузуттуг төрөл бөлүккө удур,

кем-буруулуг улустуң дузалакчыларыңга удур көдүрлүр.

^г Иер. 17:5

³ Египетчилер дээрге Бурган эвес, кижилер-дир^г,

оларның аыттары – мөңгө сүлдө эвес, өлүр тынныг амытаннар-дыр.

Дээрги-Чаяакчы кезедир дээш холун сунарга,

Израильге дуза көргүзүп келген египетчилер тептиге бээр,

олардан дуза ап турганнар база кээп дүжер –

олар шупту кады узуткаттырар.

^h Ос. 11:10; Ам. 3:8

⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Арзылаң дег,

кажан ол бодунуң олча-тывыжының кырыңга ырланып турда^h,

анаа удур чеже-даа хөй кадарчы чыглып кээрге,

оларның алгы-кышкызы, шимээн-даажындан кортпазы дег,

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы база бедик Сион даг дээш тулчуру-биле

дүжүп кээр.

ⁱ Ы. х. к. 32:11

⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, уязының кырында ушкан куш дегⁱ,

Иерусалимге болчуп, ону карактаар – Ол ону кадагалап, адырып хостаар,

ээ-хайыра көргүзүп, камгалаар.

⁶ Израильчилер, кедергей кызып ойталааныңар Бурганче эглип келиңер!

^j Иса. 2:20; 30:22

⁷ Ол хүн силер шупту кем-буруулуг холуңар-биле кылып алган

алдын, мөңгүн дүрзү-бурганнарыңарны көөр хөңнүңер чок апаар силер^j.

^k Иса. 37:36

⁸ Ассирийлер хылыштан кырлып каар,

ынчалза-даа кижиниң хылыжындан эвес!^k

Оларны селеме өлүр шанчар,

ынчалза-даа кижини амытанның селемези эвес.

Олар дайын-чаадан дезип маңажыр,

оларның хып дээн чалыы оолдарын кул кылдыр тудуп алгаш баар.

⁹ Коргуушкунга алыскаш, оларның чөлөнгиижи чиде бээр;

оларның шериг баштыңнары боттарының тугун каапкаш,

коргуп-сүртеп десе бээр» – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

^l Ыд. ыр. 20:10

Ооң оду Сионда хып турар, Ооң одаа – Иерусалимде^l.

Чөптүглерниң чагыргазы

- 32** ¹ Хаан шынны-биле хааннай бээр,
чагырыкчылар чөптүү-биле чагырар^a. ^a Ыд. ыр. 71:1; Иса. 16:5
- ² Оларның кайызы-даа хаттан хоргадаар чер, шуургандан чаглак,
суг чок черде аккан суг, кагып-суксаан черде улуг хая хөлегези дег болур^b. ^b Иса. 4:6; 25:4
- ³ Карактыг улустуң карактары ам-на тода көре бээр,
кулактыг улустуң кулактары ам-на дыңнап каар^c. ^c Иса. 29:18; 35:5
- ⁴ Будулчак угаан орталаны бээр,
келдир улус дүрген, тода чугаалап эгелээр.
- ⁵ Ам мугулай кижини хүндүткелдиг кижидивес,
дүржөк кижини ат-алдарлыг кижидивес.
- ⁶ Чүге дээрге мугулай кижидивес мелегей чүве чугаалаар,
ооң угааны бузуттуг үүлгедиг бодаар;
ооң ажыл-херээ чүдек-бужар болур,
Дээрги-Чаяакчының дугайында ол шын эвес чүве чугаалаар.
Аштаан кижиге ол аш-чем бербес,
суксаан кижиге суг ижиртпес^d. ^d 1 Хаан. 25:11
- ⁷ Дүржөк кижидивес хоралыг үүлгедиглер кылыр, ооң бодалы кара сагыштыг –
яды кижидивес шииткел черинге шынын чугаалап-даа турза,
ону меге-биле чок кылып каар.
- ⁸ А хүндүткелдиг кижиниң сагыжы ак,
ол чагай сеткилдиг херектер кылганда, туруштуг.

Иудей херэеженнерге сагындырыг

- ⁹ Сагыш амыр херэеженнер^e, ам мени дыңнаңар!
Тоор чүвези чок кыстар, чугаа-сөзүмче кичээнгейден салыңар!
¹⁰ Тоор чүвези чок херэеженнер, бир чыл бичии ажарга, сириңейни бээр силер,
чүге дээрге виноград чимизи чыыр үе эрте бээр, а ажаар дүжүт чок боор.
- ¹¹ Сагыш амыр херэеженнер, сүрээденер,
тоор чүвези чок кыстар, сирилеңер!
Хевинер уштуп октапкаш, качыгдал хевин орааттынып алыңар.
- ¹² Хөрээнер шаштынып, үнүш үнүүчел шөлдер дээш
база элбек чимистиг виноград сыптары дээш кажыыдаңар;
¹³ мээң чонумнуң чери дээш кажыыдаңар,
аңаа ам чүгле тенниг бок үнүш өзер^f. ^f Иса. 5:6; 7:24
- Хөглүг чораан бүгү бажыңнар дээш,
өөрүп-байырлап турган хоорай^g дээш кажыыдаңар. ^g Иса. 22:2
- ¹⁴ Чүге дээрге орду кагдынар, шимээнниг хоорай ээнзирээр;
дагда шивээ биле доскуул турар суурга кезээ шагда ээн чер апаар –
аңаа черлик элчигеннер амыр-шөлөөн турар,
сүрүг мал ону одар-белчиир кылып аар.
- ¹⁵ Оон Бурганның Сүлдези чонувусту өрүтөн бүргээр^h,
ээн кургаг хову сесерлик апаар, а сесерлик арга-эзим ышкаш көстүр. ^h Иез. 39:29; Иоил 2:28
- ¹⁶ Ээн кургаг ховуга шынныг шииткел турумчуур,
чимистиг сесерликке чөптүг чорук туруп аар.
- ¹⁷ Чөптүг чоруктуң үре-түңнели амыр-тайбың болур,
шынныг чорук оожургал биле айыыл чок чорукту кезээ мөңгедө доктаадыр.

¹⁸ Мээн чонум тайбың суурларга, айыыл чок оран-саваларга, дүвүрээзин чок черлерге чурттаар.

^a Иса. 28:2, 17

¹⁹ (Арга-эзимни долу чылча согар^a,

а хоорайны ол таваанга чедир буза шаап каар!)

²⁰ Амыр-чыргалдыг боор силер: бүгү суглуг черлерге үрезин чажар силер, бода малыңарны база элчигеннериңерни каяа-даа кадарып болур силер.

Узуткакчы боду узуткаттырар

33 ¹ Узуткаашкыңга таварышпаан узуткакчы, ат болур сен!
Өскерлишкинге таварышпаан өскерликчи, ат болур сен!

Узуткаашкын кылганың соонда, сени база узуткап каар;
өскерлишкин кылганың соонда, улус сеңээ база өскерлир^b.

^b Иса. 21:2; 24:16;
Иер. 30:16

² О, Дээрги-Чаяакчы, бисче ээ көрнүп көрөм, Сеңээ идегээр болгай бис!
Эртенниң-не бисти деткип көрөм, аар-берге үеде камгалап көрөм.

³ Сээн түрлүг шимээниң дыңнааш, чоннар дезип тур;
Сен көдүрлүп кээриңге, аймактар тарай маңнажып тур.

⁴ Чоннар, дайзын силерниң аранарга олча-тывышты шартылаа ышкаш чыыр,
шерги ышкаш, олче хөме шурай бээр!^c

^c Ионл 2:9

⁵ Дээрги-Чаяакчы өрү көдүрткен^d, Ол дээрлерниң эң бедиинде чурттап турар.
Ол шынның шииткел биле чөптүг чорукту Сионга доктаадыр.

^d Иса. 2:17

⁶ Чонунуң назынының дургузунда Ол аңаа быжыг үндезин болур.
Мерген угаан, билиг болгаш камгалалды Ол элбээ-биле хайырлап турар!
Дээрги-Чаяакчыдан коргуушкун – чоннуң эртине-байлаа-дыр.

⁷ Көр даан, эрес-маадыр улус кудумчуларда качыгдалдан алгыржып тур,
тайбың дилеп чоруткан элчиннер ыглап-сыктап тур^e.

^e Иса. 36:22

⁸ Оруктар ээнзирээн^f, чорук кылган улус көзүлбестээн.
Дугуржулгалар үреттинген, даңгырактар* уттундурган,
кижилер чүү-даа эвес апарган.

^f Лев. 26:22

⁹ Чер качыгдап, харыксырап чыдар^g,
Ливан дагларының ады баксырап, кадып калган.

^g Иер. 4:28; Ос. 4:3;
Ионл 1:10

Шарон оргулаажы ээн кургаг ховуга дөмейлежип,
Васан биле Кармил девискээрлери сириңейнип турар^h.

^h Наум 1:4

¹⁰ «Мен ам туруп кээр менⁱ – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур, –
ам көдүрлүр мен, өрү бедеир мен!

ⁱ Ыд. ыр. 67:2

¹¹ Чоннар, силер кургаг сиген-биле саатталгаш, тараа саваңы божуп тур силер.
Боттарыңарның-на тыныжыңар боттарыңарны от дег чиптер!

¹² Чоннар хүлдендир өрттенип каар, одура кескеш,
отта өрттеткен тенниг чадаң үнүш дег апаар^j.

^j Иса. 10:17

¹³ Ыракта улус, Мээн чүнү кылыр деп турарымны дыңнаңар,
чоокта улус, силер база Мээн күчү-күжүмнү билип алыңар!»

¹⁴ Сионда турар бачыттыглар корга берген,
бужар-бак улус сүрээделге алзыпкан:
«Хөме ап турар от чаныңга бистиң кайывыс чурттап шыдаарлы?»

* 33:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Хоорайлар» деп бижээн.

Өшпейн хып турар өрт чанынга бистиң кайывыс чурттап шыдаарыл?»^a

^a Евр. 10:31

¹⁵ Чүглө мындыг кижиг^b: ажил-херээнге чөптүг-шынның база шынын чугаалаар;

^b Бл. ыр. 14:1-5; 23:3-4

кызагдал-биле чедип алган ажык-кончаа алырындан ойталаар;

хээли алыр дээш, холун сунмас;

өлүрүүшкүнге киржилге дугайында чугаалар дыңнаvas дээш,

кулаан бөөшкүннеп аар;

бузут үүлгедиишкини көрбөс дээш, караан шийип аар кижиг ынчап шыдаар.

¹⁶ Бндыг кижиг бедиктерге чурттаар: ооң хоргадалы – чагдаар аргажок хаялар;

ол аш-чемниг боор, ооң суу база төнмөс.

¹⁷ Сээң карактарың бодунун хааныңны чайынналчак кылдыр көрүп каар, ыракта чаттылган черни база көрүп каар.

¹⁸ Биеэги коргуушкунуңну сактып келгеш, кайгап-хараар сен:

«Үндүрүг санап база деңзилеп турган дүжүметтер кайыл?

Суургалар хынап көрүп турган шериглер кайыл?»

¹⁹ Ол турамык, тода чугаалай албас, элдептиг база билдинмес дылдыг чонну оон ыңай көрбөс сен^c.

^c Ы. х. к. 28:49; Иса. 28:11

²⁰ Бистиң байырлалдарывыс болуп турар Сион хоорайже көрүп көр, карактарыңны Иерусалимче шиглей көр!

Оожум оран-сава, туружундан шимчевес майгын бо-дур;

ооң өргеннери ушта тырттынмас быжыг,

хендирлериниң чаңгызы-даа үстүр ужур чок.

²¹ Аңаа өндүр улуг Дээрги-Чаяакчы бис-биле кады болур –

ол чер болза аккан суглар, калбак хемнерниң чурту болур,

аңаа эшкииштиг чаңгыс-даа улуг хеме көзүлбөс,

чаңгыс-даа улуг-чаагай корабль олап эжиндирип эртпес.

²² Дээрги-Чаяакчы – бистиң Баштыңчывыс,

Дээрги-Чаяакчы – бистиң Чагырыкчывыс,

Дээрги-Чаяакчы – бистиң Хаанывыс, Ол бисти камгалаар.

²³ Корабльдарның хендирлери кошкай берген,

мачтаны тудуп, парусту хере тыртып шыдавас апарган.

Ынчан арбын олча-тывыш үлөшкө кирер,

аскак кижилер безин үп сүрүп чоруптар.

²⁴ Черивистиң чурттакчыларындан кым-даа: «Мен аарып тур мен» – дивес;

ында чурттап турар чоннуң бачыттары өршээттинер.

Бүгү чоннарга, ылаңгыя Эдомга, Бурганның килеңнээни

34 ¹ Чоннар, чоокшулап келгеш, дыңнаңар, аймактар, кичээнгейден салыңар!^d

^d Бл. ыр. 48:1

Чер-делегей болгаш ону долган бүгү чүве,

өртөмчей болгаш ында төрүттүнгөн бүгү чүве дыңназын!^e

^e Мих. 1:2

² Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарже килеңнээн-дир,

оларның бүгү аг-шерииңче хоридаан-дыр.

Дээрги-Чаяакчы оларны узуткаашкыңга таварыштырып,

кыргып-хыдыыр кылдыр хүлээдип берген.

³ Оларның мөчү-сөөктерин тарадыр октаптарга, өлүмнүң чыды үнер^f,

^f Иоил 2:20

а оларның ханындан даглар өл апаар.

⁴ Сылдыстарның аг-шерии хүлденип каар, дээр боду дүрүг ышкаш дүрлү бээр,

сылдыстарның бүгү аг-шерии, виноградтың онуп калган бүрүзү дег, кадып калган чимис дег, кээп дүжер^а.

^а Ионл 2:10; 3:15;
Мф. 24:29;

Ажыд. 6:13-14
^б Ы. х. к. 32:41

⁵ Бурганның хылыжы^б бодунуң ажил-херээн дээрге күүсеткеш, Эдомче халдап бадар – Бурганның узуткаашкынга таварыштырганы чонга үндүрген шииткелди күүседир^с.

^с Иер. 49:7-22;
Иез. 25:12-14; 35:1-15;
Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16;
Мал. 1:3-4

^д Э. д. 36:33; 1 Чыл. 1:44;
Иса. 63:1

^е Соф. 1:7; Иез. 39:17

^ф Сан. 23:22;
Ыд. ыр. 21:13

^г Иса. 61:2; 63:4

⁶ Дээрги-Чаяакчының хылыжы өшкү-хой ханынга боражыр, кошкар бүүректериниң үс-чаанга былчажыр.

Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Восора хоорайга^д өргүл кылзын деп^е, эдом черге – кыргып-хыдыышкын болзун деп чугаалаан.

⁷ Черлик бугалар-биле кады бугажыктар болгаш күштүг-шыырак шарылар кырлып каар^ф;

оларның чери ханны пөктүр ижип аар, черниң довураанче үс-чаг сиңе бээр.

⁸ Ийе, Дээрги-Чаяакчыда – өжээн негээшкениниң үези бар^г, Сионнуң хомудалы дээш кезедириниң чылы бар.

^h Ы. х. к. 29:23

⁹ Эдомнуң суглары чук бооп, а довураа – күгүр бооп хуула бээр^h; ооң чери хып турар чук апаргаш,

¹⁰ дүне-даа, хүндүс-даа өшпесⁱ, ооң ыжы кезээ мөңгеде көдүрлүр^j.

Салгалдан салгал дамчып, ол чер ээнзирээр, ону кезээ шагда кым-даа таварып эртпес.

¹¹ Ону үгүлөр биле чараа-чеченнер эжелеп аар^k, кускун, каарган аңаа чурттаар.

Ол чер ээнзиреп, хоозурап каар, ужу-бажы билдинмес апаар^l.

¹² Ооң ызыгууртаннары «Мында ам күрүне чок» деп чарлаар, бүгү нояннары кым-даа эвес апаар.

¹³ Эдомнуң ордуларынга тенниг чадаң үнүш үнер, ооң шивээлеринге – шагар-оыт биле оотпак өзер^m.

Ол шөө-бөрүлөр аал-ораны, страус куштар чурттаар чер апаарⁿ.

¹⁴ Аңаа черлик аң-мең ужуражып чыглыр, те-чуңма аразында кыйгыржыр;

Лилит* аңаа турумчуп, амыр-дыш көөр чер тып аар^o.

¹⁵ Ок-чылан аңаа уя тудуп, чуургалааш, камгалал адаанга чазылгыжеге чедир базып, оларын дорукурар.

Аңаа дээлдигеннер эжежип алгаш ужуп кээп, чыглыр^p.

^m Иса. 32:13

ⁿ Иов 30:29; Иса. 13:21;
Мих. 1:8

^o Ажыд. 18:2

^p Ы. х. к. 14:13

¹⁶ Дээрги-Чаяакчының дүрүг-номундан бо сөстөрни дилеп тыпкаш, номчунар:

ол амытаннар аңаа мырыңай шуптузу чедип кээр, шуптузу эжеш боор.

Дээрги-Чаяакчы оларга ынчаар дужааган,

Ооң Сүлдези оларны орта чыыптар.

* 34:14 Лилит – вавилон чүдүлге ёзуугаар дүнеки бук. Өске тайылбыр ёзуугаар мында кандыг-бир дүнеки кушту көргүскен.

¹⁷ Ол Эдомну оларга үлөп бээр.
Олар хувааглыг черлерин кезээ мөңгедө ээлээр
база анаа салгалдан салгал дамчып чурттаар.

Эн кургаг ховуда суглар

35 ¹ Эн кургаг хову база кадып калган чер өөрүп-хөглээр,
кагып-суксаан чер өөрүп-байырлаар, лилия ышкаш чечектелир.

² Ол чер чечектелир, өөрүп-байырлап, хөглээр^a.

^a Иса. 55:12

Аңаа Ливан дагларының каас-чаражын,

Кармил биле Шарон девискээрлериниң магалыг чаражын берип каар.

Ынчан улус-чон Дээрги-Чаяакчының өндүр бедиин,

Бурганывыстың өндүр чырыын көрүп каар^b.

^b Иса. 40:5

³ Кошкап калган холуңарны күш кирип алыңар^c,
сирилээн дискектеринерни быжыктырып алыңар!^d

^c Иов 4:3

^d Евр. 12:12

⁴ Кортук улуска: «Быжыг болуңар, кортпаңар!

Бурганыңар чедип кээр деп тур – өжээн негээшкини болур^e,

Бурганның кеземчези боттаныр;

Ол чедип келгеш, силерни камгалаар» – деп чугаалаңар.

^e Ы. х. к. 32:35, 43;
Ыд. ыр. 93:1

⁵ Ынчан согурларның караа көрүп,
дүлейлерниң кулаа дыңнап эгелээр^f.

^f Иса. 29:18; 32:2; 42:18;

Мф. 11:5

⁶ Ынчан аскак кижии иви ышкаш шурап^g,

^g Аж.-ч. 3:8; 14:10

үнү чок кижии өөрүшкүлүг ырлап эгелээр.

Эн кургаг ховуга суг баштары үндүр аттыгып,

ховуга суглар агып эгелээр^h.

^h Иса. 41:18; 49:10

⁷ Изиг элезин хөл бооп, кагып-суксаан чер булактар бооп хуулар.

Шөө-бөрүлерниң чурттап турар үңгүрүн кулузун, хыыргыыш дуй үнер.

⁸ Ол черлеп делгем орук шөйлүрⁱ,

ⁱ Иса. 40:3

ону Ыдыктыг орук деп адаар.

Арыг эвес улус ол оруктап чорбас^j.

^j Иса. 52:1

Бодал чок кижии безин ол оруктап чоруур болза, аспас*.

⁹ Аңаа арзылаң көзүлбес, араатан аң-мең олап чорбас –

олар аңаа турбас! А хостаткан улус олап чоруур,

¹⁰ Дээрги-Чаяакчының камгалап каан улузу

·Сион дагже өөрүп-байырлаан алгы-кышкы-биле үнүп кээр,

оларнын баштарын мөңгө өөрүшкү дээрбектей ораап, каастаар.

Олар өөрүшкү-маңнайны чедип аар,

а качыгдал биле хараадал ырап чидер^k.

^k Иса. 51:11; 60:20

Ассирияның Иерусалимге кыжанганы

(4 Хаан. 18:13-37; 2 Чыл. 32:1-19)

36 ¹ Эзекия хаанның чагыргазының он дөрткү чылында Ассирияның хааны
Сеннахирим Иудеяның бүгү быжыглалдыг хоорайларынче халдааш, эже-
леп алган. ² Оон Ассирияның хааны Лахис хоорайдан¹ Иерусалимде Эзекия хаанче

¹ Ис. 15:39

* 35:8 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Бодал чок улус чорук кылган улусту оруундан астык-тырбас».

кол дашка тудукчузун хөй санныг аг-шериг-биле кады чорудупкан. Аг-шериг Хеп чуур шөлче баар орукка, Үстүкү хөөлбектиң суг дамчыдар хоорзаларының чанынга доктаай берген^a. ³ Аңаа уткуштур Хелкияның оглу, орду башкарыкчызы Элиаким^b, Севна бижээчи^c болгаш Асафтың оглу, чылдар бижикчизи Иоах олар үнүп келген.

⁴ Кол дашка тудукчузу оларга мону чугаалаан: «Ассирияның өндүр улуг хаанының бо сөстөрүн Эзекияга дамчыдынар:

Сээң идегелиң кайыын келгенил? ⁵ Мен бодаарымга, сен хоозун сөстөр чугаалап тур сен, а дайын чорударда, мергежил база күш херек! Кымга идегээш, меңээ удур тура халыдың? ⁶ Көр даан, Египетке – кулузун дег чинге шала сыйылган даянгышка идегээр-дир сен^d, а ындыг даянгыш аңаа чөлөнгөн кижиниң адыжынче кадалып, өттүр идиптер. Египеттиң хааны фараон аңаа идегээн бүгү улуска база ындыг болур^e. ⁷ Азы сен меннээ: „Бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыга идегээр бис“ – дээр чадавас сен. Ындыг-даа болза, Эзекия Ооң ыдыктыг бедик черлерин база өргүл бедигээштерин узуткап каапкаш, Иудея биле Иерусалимниң чурттакчыларынга: „Чүглө маңаа, бо өргүл салыр бедигээш чанынга Бурганга мөгөйинер“ – деп дужааган эвес чүве бе?^f

⁸ Ынчаарга мээң дээргим – Ассирияның хааны-биле мөөрейлежип көрөм: мен сенээ 2000 аыттан берейн, оларны мунар улус тып шыдаар сен бе? ⁹ Египеттиң дайынчы тергелеринге, аыттыг шерийнге идеген тургаш безин, мээң дээргимниң ноянларының оода бирээзин, эң кошкаан-даа болза, ойтур шаап шыдаар сен бе? ¹⁰ Ооң кадында, бо чуртту хоозурадыр дээш Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун ёзугаар бээр келген эвес мен бе? Ол Боду меңээ: „Ол чуртче баргаш, ону хоозурат!“ – деп чугаалаан болгай».

¹¹ Элиаким, Севна болгаш Иоах олар кол дашка тудукчузундан: «Силерниң чалчаларыңар бис-биле арамейлеп чугаалажып көрүңерем^g – ол дылды билир бис. Хоорай ханазында турар чонувус дыңнап турда, бис-биле еврейлеп чугаалашпайн көрүңерем» – деп дилээн.

¹² Кол дашка тудукчузу: «А мээң дээргим мени бо сөстөрни чүглө силерге база силерниң дээргинерге дамчытсын дээш чоруткан деп бе? Чок! Ханада турар, силер-биле кады боттарының мыяан чииринге, сидиин ижеринге чыгаткан бүгү улуска база дамчытсын диди!» – деп харыылаан.

¹³ Кол дашка тудукчузу туруп келгеш, еврейлеп дыңзыдыр чугаалап эгелээн: «Өндүр улуг хаанның, Ассирияның хаанының, сөстөрүн дыңнаңар! ¹⁴ Хаан мынча деп тур: „Эзекияга мегелетпенер. Ол силерни камгалап шыдавас! ¹⁵ Эзекия силерниң сагыжыңарга Дээрги-Чаяакчыга ынаныр дугайында бодал кирибезин, ‘Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар, бо хоорайны Ассирияның хаанының холунга хүлээтпес’ деп аазавазын. ¹⁶ Эзекияны дыңнаваңар! Ханадан менче дүжүп келгеш, мээң мурнумга сөгүрүп олуруп, чагыртыңар – ынчан силерниң кайыңар-даа бодунуң тараан виноградын, фи́га чимизин чиир база бодунуң кудуунда суун ижер^h. ¹⁷ А оон мен эеп келгеш, силерни боттарыңарның чуртуңар ышкаш өске чуртче алгаш баар мен – ол чурт дээрге далган-тараа, арага, аыш-чем болгаш виноград шөлдери-биле байлак чурт-турⁱ. ¹⁸ Эзекия силерни дуурайлавазын, ‘Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар’ деп бүзүрөтпезин. Өске чоннарның бурганнары Ассирияның хаанының холундан боттарының чурттарын камгалаан бе кай? ¹⁹ Хамат биле Арпадтың бурганнары кайыл, Сепарваимниң бурганнары кайыл?^j Самарияны олар мээң холумдан адырып шыдаан бе кай? ²⁰ Ол чурттарның бурганнарының кайызы бодунуң черин мээң

^a Иса. 7:3

^b Иса. 22:20

^c Иса. 22:15; 37:2

^d Иез. 29:6

^e Иса. 30:2

^f 4 Хаан. 18:4; 2 Чылл. 31:1

^g Эзра 4:7; Дан. 2:4

^h 3 Хаан. 4:25

ⁱ Ы. х. к. 8:7-10

^j 4 Хаан. 17:24; Иса. 10:9

холумдан адырып алганыл?^a Таанда-ла Дээрги-Чаяакчы Иерусалимни мээң холумдан адырыптар деп бе?^b»

²¹ Ынчалза-даа чон ытгытшаан, аңаа чангыс сөс-даа харыылаваан, чүгө дээрге Эзекия хаан: «Аңаа харыы бербенер» – деп дужааган турган. ²² Хелкияның оглу, орду башкарыкчызы Элиаким, Севна бижээчи болгаш Асафтың оглу, чылдар бижикчизи Иоах олар кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып алгаш, хаанга келгеш, кол дашка тудукчузунуң сөстөрүн аңаа дамчытканнар.

Эзекияның Бургандан дуза дилеп мөргээни
(4 Хаан. 19:1-37; 2 Чыл. 32:20-22)

37 ¹ Эзекия хаан ол бүгүнү дыңнааш, бодунуң хевин ора тыртып каапкаш, качыгдал хевин кеткеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупкан. ² Оон хаан орду башкарыкчызы Элиакимге, Севна бижээчиге^c болгаш Бурганның бараалгакчыларының баштыңнарынга качыгдал хевин кедиргеш, оларны Амоцтуң оглу Исайя медээчиже чорудупкан.

³ Олар Исайяга Эзекия хаанның бо сөстөрүн дамчыткан: «Кызагдал, кеземче болгаш куду көрүүшкүннүң хүнү келген-дир – ажы-төл хырын иштинден үнериниң кырында келген, а иезиниң божуур шаг-шинээ чок!^d ⁴ Ассирияның хааны бодунуң кол дашка тудукчузунга дириг Бурганны дорамчылаар даалга берген. Ооң сөстөрүн сээң Бурганың Дээрги-Чаяакчы дыңнап каан болза! Ол дыңнаан сөстери дээш ону кезеткен болза!^e Чоннун артынчызы дээш дилеп, мөргүп көрөм».

⁵ Эзекия хаанның дүжүметтери Исайяга чедип кээрге, ⁶ Исайя оларга мынча дээн: «Боттарыңарның дээргинерге баргаш, Дээрги-Чаяакчының: „Дыңнаан сөстериңден – Ассирияның хаанының чалчаларының Мени дорамчылап турган сөстөрүңден кортпа^f. ⁷ Мен ону сагыш алындырар мен – ол хаан бир медээ дыңнап кааш, бодунуң чуртунче дедир чоруй баар. Мен ону аңаа хылыш-биле шаштырып каар мен“ – деп чугаалаан чүвезин дамчыдып беринер».

⁸ Кол дашка тудукчuzu Ассирияның хаанының Лахистен чоруй барганын дыңнааш, Иерусалимден аткаарлап, Ливна хоорайны^g бүзээлеп алгаш турган хаанны тып чеде берген.

⁹⁻¹⁰ Оон Сеннахирим хаан Эфиопияның хааны Тиргактың ооң-биле дайылдажып үнүпкенин дыңнап каан. Сеннахирим ындыг медээ алгаш, Иудеяның хааны Эзекияже элчиннер чорудуп, оларга мындыг сөстер дамчыдарын дужааган: «Сээң идегеп турар Бурганың „Иерусалим Ассирияның хаанының холунче кирбес“ деп азаашкыны-биле сени мегелевезин. ¹¹ Ассирияның хааннары бүгү чурттарны канчанганын билир-ле болгай сен – оларны бүрүнү-биле узуткап кагды чоп! А сен канчап камгалал алыр сен? ¹² Мээң ада-өгбемниң кыргып-хыдып каан чоннарының бурганнары – Гозан, Харран^h, Речеф хоорайларның база Талассар хоорайга чурттап турган эден чоннун бурганнары – ол бүгү улузун камгалап шыдаан бе? ¹³ Хамат биле Арпад хоорайларның хааннары, Сепарваим, Ена болгаш Ивва хоорайларның хааннары ам кайыл?»ⁱ

¹⁴ Эзекия элчиннерден чагааны ап алгаш, номчуп көргөн. Ооң соонда ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинге баргаш, дүрүгнү Дээрги-Чаяакчының мурнунга чада туткан.

¹⁵ Эзекия Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн: ¹⁶ «О, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, херувимнер кырында^j саадаан Израильдин Бурганы! Сен – чер-делегейнин бүгү күрүнелеринге дың чангыс Бурган сен^k, чер биле дээрни Сен чаяган сен. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы, кулаан ээктиргеш, дыңнап көрөм!^l Дээрги-Чаяакчы, карааң ажыткаш, көрүп көрөм!^m Дириг Бурганы дорамчылазын дээш элчиннер чорудупкан Сеннахиримниң бүгү сөстөрүн дыңнап көрөм. ¹⁸ О, Дээрги-Чаяакчы, шын-на болгай – Ассирияның хааннарының бүгү чер-чурттарны хоозураткаш, ¹⁹ оларның бурганнарын отче октап,

^a Дан. 3:15

^b 4 Хаан. 19:12; Иса. 10:11

^c Иса. 22:15; 36:3

^d Ос. 13:13

^e 2 Хаан. 16:12

^f Иса. 10:24

^g Исис. 10:29-30

^h Э. д. 11:31

ⁱ 4 Хаан. 18:33-34

^j Хост. 25:22

^k Ы. х. к. 6:4;
3 Хаан. 18:39; Неем. 9:6;
Ыд. ыр. 85:10; Иса. 44:6

^l Ыд. ыр. 30:3; 70:2

^m 2 Чыл. 6:40; Дан. 9:18

^a Иер. 16:20

^b 2 Чыл. 32:19

^c Ыд. ыр. 82:19

узуткап кааны шын-на болгай. Чүге дээрге ол бурганнар болза Бурган эвес^a, а кижин холу кылган ыяш база даш ышкажыл^b. ²⁰ А ам, Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, бисти дайзынның холундан адырып көрөм! Чер-делегейниң бүгү күрүнелери Дээрги-Чаяакчы сени дың чаңгыс деп билип алзын!»^c

²¹ Амоцтуң оглу Исайя Эзекияга мону дамчыдарын айыткан: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Сен Ассирияның хааны Сеннахиримге хомудап, Меңээ мөргүдүң“ – дээн. ²² Ол хаанга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү бо-дур:

„Күжүр Сион-кыс сени куду көрүп, кочулаар.

Иерусалим-кыс сээң соондан көргөш, чүгле бажын чаяр.

²³ Сен кымны дорамчылап, кымны бак сөглөп тур сен?

Кымче хөрөктенип, турамы-биле көрүп тур сен?

Израильдин ыдыктыг Бурганынче!

²⁴ Бодуңнун чалчаларың дамчыштыр Дээргини дорамчылап турдуң.

Сен: ‘Эндерик дайынчы тергелерлиг мен^d,

олар-биле даглар баштарыңче, Ливан сынның ооргаларыңче көдүрлүп турдум!

Ливанның бедик пөштерин, ооң эки дээн шивилерин ужурдум.

Эң бедик дагның бажынче үнүп, эң эки эзимге чеде бердим.

²⁵ Мен кудуктар казып, суг ижип турдум.

Египеттин хамык хем-сугларын бодумнун будум-биле

таптай базып, кургаттым’ – дээн сен.

²⁶ Ол бүгүнү шаандан бээр Мээң белеткеп келгенимни дыңнавааның ол бе?

Сен быжыглалдыг хоорайларны бузундулар оваазы кылып кагдың –

ол дээрге шаг шаанда-ла бодап алган чүвемни

ам сени дамчыштыр боттандырганым ол-дур^e.

²⁷ Ол хоорайларның чурттакчылары күш чок апарган,

коргушка алзып, ады баксыраан.

Олар шөлде оът-сиген дег, чаш көк дег,

бажың кырында үнген^{*}, өзүп үнер бетинде-ле өрттендир чирткен

чаш сыптар дег^f.

^e Иса. 45:7

^f Ыд. ыр. 128:6

^g Ыд. ыр. 138:2

²⁸ А Мен сээң дугайыңда бүгү чүвени билир мен^g:

кажан туруп кээп, олуруп аарыңны,

үнүп, кирип турарыңны, Меңээ хорадай бергениңни.

²⁹ Меңээ хорадап турарың дээш база Мээң кулаамга четкен турамың дээш,

Мен сээң думчуун үдүнче – дээрбек,

аксыңче – суглук сугар мен^h,

чедип келген орууң-биле сени дедир чорудуптар мен^g.

^h Иез. 29:4; 38:4; Ам. 4:2;
Авв. 1:15

ⁱ Иса. 7:11

³⁰ Эзекия, сеңээ бадыткал демдээ бо-дурⁱ: бо чылын база келир чылын боду чайгаар үнген тараа чиир силер. А үшкү чылын – тараа тарааш, ажаап алыңар, виноград тарып олурткаш, чимизин чиңер. ³¹ Ынчан иудей чоннун артынчызы база катап черге хандыр дазылданыр^j, элбек-чаагай чимистелир. ³² Чоннун артынчызы

^j Иса. 27:6

Иерусалимден үнер, дириг арткан улус – Сион дагдан дүжүп кээр. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының күштүг күзели ол бүгүнү боттандырап!»^k

^k Иса. 9:7

* 37:27 Оът-сиген үрезини бажың кырыңче хадый берзе-даа, хөрсүн чедишпезинден өзүп үнүп шыдавас турган.

³³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Ассирияның хаанының дугайында мынча дээн:

«Ол хаан бо хоорайже кирбес, согунун олче атпас, хоорайның мурнунга дозуг-камгалалдыг көстүп келбес, аңаа удур бүзээлел чалы оваалап тутпас^a. ³⁴ Ол бодунун келген оруу-биле дедир чоруй баар, бо хоорайже кирбес – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ³⁵ Мен бо хоорайга болчуп, Бодумну бодааш, Бодумнун чалчам Давидти бодааш, ону камгалаар мен!»

^a 2 Хаан. 20:15

³⁶ Дээрги-Чаяакчы Бодунун төлээзин чорудупкаш^b, ассирий аг-шеригниң турлаанга 185 000 кижини узуткап каан. Эртенинде көөрге, долгандыр чүгле мөчү-сөөктер чыткылаан^c. ³⁷ Ынчангаш Ассирияның хааны Сеннахирим аткаарлап чорупкаш, найысылал хоорай Ниневияже^d ээп чана берген.

^b 2 Хаан. 24:16; 1 Чыл. 21:15

^c Наум 3:3

^d Э. д. 10:11; Иона 1:2

³⁸ Оон бир-ле ол бодунун бурганы Нисрохтун өргээзинге мөгейип турда, оон оолдары Адрамелех биле Сарецер олар ону хылыш-биле шанчып кааш, арагат черже^e дезе бергеннер. Хаанның өске оглу Асардан^f ачазын солуп, дүжүлгеге саадапкан.

^e Э. д. 8:4; Иер. 51:27

^f Эзра 4:2

Эзекияның арааны база ооң мактал ыры

(4 Хаан. 20:1-11; 2 Чыл. 32:24-26)

38 ¹ Ол үеде Эзекия аарый берген, өлүрүнүн кырында келген. Амоцтун оглу Исайя медээчи аңаа келгеш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыдып: «Ажыл-херээни айылап-башкарып ал, ам өлүр-дүр сен, назының төнгөн-дир» – деп чугаалаан. ² Эзекия ханаже хая көрнүп алгаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн: ³ «О, Дээрги-Чаяакчы, сактып кээп көрөм! Мен Сээң мурнунга шынчы чурттап, сеткилимден бердинип келдим, Сеңээ таарымчалыг чүүлдү кылып чордум!»^g Оон Эзекия ишкирнип ыглай берген.

^g 4 Хаан. 18:3

⁴ Дээрги-Чаяакчы Исайяга Бодунун сөзүн ажыдып, мынча деп чугаалаан: ⁵ «Барып, Эзекияга оон ада-өгбези Давидтиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының бо сөстөрүн дамчыт: Мен сээң дилег-мөргүлүннү дыңнадым, караан чажын көрдүм^h – ынчангаш Мен сээң назынынга он беш чылды немеп берип тур мен. ⁶ Ол ышкаш Ассирияның хаанының холундан сени база бо хоорайны адырып каар мен – бо хоорайга болчур менⁱ. ⁷ Сеңээ Бодумнун азаан аксы-сөзүмнү күүседирим дугайында бадыткал демдээ бо-дур: ⁸ Ахазтың чадазының тепкиштеринче бадып келген хөлегени дедир, он тепкиш өрү, чылзыдыптар мен».

^h Ыд. ыр. 38:13

ⁱ Иса. 37:35

Хүн дедир чыла берген: хөлеге бадып келгени тепкиштерни өрү алзы көдүрлү берген^j.

^j Инс. 10:13

⁹ Арааш, экирий берген соонда, Иудеяның хааны Эзекияның бижээн чүүлү бо-дур:

¹⁰ «Мен „Назынымның ортузунда өлүглер оранының хаалгазын ажыдып кирерим ол-дур, назынымның арткан кезээн казыдып алган-дыр мен“ деп бодадым.

¹¹ Мен „Дээрги-Чаяакчыны дириглер оранынга көрбөзим ол-дур^k; өлүглер оранынга баргаш, моон соңгаар кижии амытанны көрбөзим ол-дур“ деп бодадым.

^k Ыд. ыр. 26:13; Иса. 53:8; Иез. 26:20

¹² Мээң оран-савамны, кадарчы кижиниң чадыры ышкаш, турган черинден дүжүргеш, аппаратан*. Мен бодумнун амы-тынымны, аргыкчы кижии пөзүн дүрери дег, дүрүп ап тур мен. Дээрги-Чаяакчы мени, аргыгыр херекселден пөстү кезери дег, үзе кезип кааптар^l.

^l Иов 7:6

* 38:12 Кижиниң мага-бодунун өлүмүн ойзу чугаалап турар (2 Кор. 5:1 көр).

Дүне, хүндүс Сен мени өлүмчө аппар чыдыр сен!

^a Ыы. 3:4

¹³ Мен эртенге чедир томаанныг манап келдим,
а Бурган, арзылаң ышкаш, мээң бүгү сөөк-даяамны сыйып турду^a.

Дүне-даа, хүндүс-даа болза Сен мени өлүмчө аппаар-дыр сен.

^b Иез. 7:16; Наум 2:7

¹⁴ Мен хараачыгай азы дуруяа ышкаш эдер-дир мен,
көгө-буга ышкаш човууртаар-дыр мен^b.

^c Ыд. ыр. 68:4

Үргүлчү өрү көөр дээш, карактарым шылап калды^c.

Меңээ бергезин! Дээрги-Чаяакчы, меңээ дузалап көр!

¹⁵ Мен бодум чүнү чугаалап шыдаар мен?!

Ол меңээ чугаалады, Ол Боду-ла кылып кагды.

Качыгдалга алыскан болгаш, назынымның шупту чылдарын
оожум төндүр чурттаар мен.

¹⁶ Мээң Дээргим, улус мынчаар чурттап турар-дыр!

Бо бүгү дээрге мээң чуртталгам ышкажыл!

Сен мени экиртип, амы-тынны хайырлап көр!

^d Ыд. ыр. 15:10; Иов 33:28

¹⁷ Ийе, ындыг хилинчек меңээ ачылыг болган-дыр.

^e Мих. 7:19

А Сен мээң амы-тыннымы чевег-хөөрдөн чайладып^d,

мээң бүгү бачыгтарымны Бодуңнуң оорган артынче октап көрем^e.

^f Ыд. ыр. 6:6; Эккл. 9:10

¹⁸ Өлүглер оранында Сени алдаржытпайн турар,
өлүг улус Сени алгап-мактавайн турар болгай^f.

Чевег-хөөрже кире берген улус Сээң шынчыңга идегеп шыдаар эвес.

^g Ы. х. к. 4:9; 6:7;

Ыд. ыр. 77:4

¹⁹ Дириг, чүгле дириг кижиг Сени бөгүн мен ышкаш алгап-мактаар.

Адазы оолдарыңга Сээң шынчың дугайында чугаалаар^g.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы мени камгалаар!

Бис Дээрги-Чаяакчының өргээзинге,

мээң хылдыг хөгжүм херекселдеримге үдедип,

Ону амыдыралывыс дургузунда алгап ырлап кээр бис!»

²¹ (Исайя: «Фига чимизинден кылган эмден эккелгеш, иринниг балыгга чыпшыр салыпсын, ынчан хаан экирий бээр» – дээн. ²² А Эзекия: «Меңээ Дээрги-Чаяакчының өргээзинче ам-даа баарымың бадыткал демдээ кандыг боорул?» – деп айтырган.)*

Вавилоннуң элчиннери

(4 Хаан. 20:12-19; 2 Чыл. 32:31)

39 ¹ Ол үеде Валаданнның оглу, Вавилоннуң хааны Меродах-Валадан Эзекияның аарааш, экирий бергенин дыңнап кааш, олче чагаа база белектер чорудупкан. ² Эзекия элчиннерни өөрүшкүлүг хүлээп алгаш, оларга эртине-байлак шыгжаар черин көргүскен: алдын-мөңгүннү, чаагай чыттыг чүүлдер биле улуг үнелиг үстерни, ок-чепсек шыгжаар бүгү черни – бодунуң шыгжамырларында бар-ла бүгү чүвени көргүскен^h. Эзекияның ордузунда-даа, бүгү күрүнезинде-даа оон оларга көргүспээн чүвези артпаан.

^h 2 Чыл. 32:27

³ Исайя медээчи Эзекия хаанга чедип келгеш: «Ол улус сеңээ чүнү чугаалады, олар кайыын келген-дир?» – деп айтырган.

«Ырак чурттан – деп, Эзекия харыылаан. – Олар меңээ Вавилондан кээп чорду».

⁴ Медээчи: «Олар сээң ордунда чүнү көрдү?» – деп айтырган.

* 38:21-22 Бо шүлүктөрни 6-гы шүлүктүн соонче кирир турган чадавас (4 Хаан. 20:7-8 көр).

«Олар мээн ордумда бүгү чүвени көрдү! – деп, Эзекия харыылаан. – Мээн эргине-байлак шыгжаар черлеримде оларга көргүспээн чүвем артпады».

⁵ Ынчан Исайя Эзекияга: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна: ⁶ „Сээн ордунда бар бүгү чүвени, сээн ада-өгбөнүн бөгүнге чедир чыып алган бүгү чүвезин Вавилонче алгаш баар хүннер кээр, маңаа чүү-даа артпас^a – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ⁷ Сээн төрүткен, сээн ботталдырган үре-салгалыңның чамдызын тудуп алгаш баар^b, олар Вавилоннун хаанының ордузунга акталаткан чалчалар апаар^c» – дээн.

⁸ А Эзекия Исайяга: «Сээн меңээ дамчытканың Дээрги-Чаяакчының сөзү экидир» – дээн. Чүге дээрге хаан «Мээн бодумнуң назынымда амыр-тайбың, айыыл чок чорук үргүлчүлээр-дир» деп бодапкан чүве-дир.

Израиль чонга аргалал сөстери

40 ¹ «Мээн чонумну аргалаңар-ла, аргалаңар!^c – деп, Бурганыңар чугаалап тур. –

² Иерусалим-биле эрге-чассыг чугаалажыңар^d, ооң аар-берге албан-ажылы төнгенин, кем-буруузу дээш кеземчези четчир болганын аңаа медеглеңер; ол бодунуң бүгү бачыды дээш Дээрги-Чаяакчының холундан ийи дакпыр кеземче алган-дыр^e».

³ Бир-ле үн дыңналды: «Ээн кургаг ховуга Дээрги-Чаяакчыга оруктан белеткенер!^f Бурганывыска делгем оруктан ховуга дорттап беринер!^g

⁴ Бүгү ыйгылааш черлер оргу апарзын, бүгү даглар, тейлер чавызай берзин.

Дески эвес чер дескилежи берзин, дөңнелчек черлер оргу апарзын.

⁵ Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры ажиттынып кээр, бүгү улус ону көрүп каар!^h Дээрги-Чаяакчы Боду ынча дээн болгай».

⁶ Үн: «Медегле!» – диди.

Мен: «Чүнү медеглээр мен?» – деп айтырдым.

«Бүгү улус оът-сигенге дөмей, оларның чараш-каазы* шөлде чечектер дег.

⁷ Дээрги-Чаяакчының тыныжы үрерге, оът-сиген кургап каар, чечек она бээр.

Шынап-ла, чон дээрге оът-сиген-дир.

⁸ Оът-сиген кадып каар, чечек тоглай бээр, а Бурганывыстың азаан сөзү кезээ мөңгедө турар!ⁱ»

⁹ Буянның медээлиг медээчи Сион, бедик даг кырынче үне бер!

Буянның медээлиг медээчи Иерусалим, дыңзыдыр алгырып чугаала!

Иудеяның хоорайларыңга: «Бурганыңар бо-дур!» – деп коргуш чок дыңзыдыр медегле.

¹⁰ Көрүңер! Күчү-күштүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы кел чыдыр.

^a 4 Хаан. 24:13;
2 Чыл. 36:10;
Иер. 20:5; 27:19-21;
Мих. 4:10
^b 4 Хаан. 24:12; 25:7;
2 Чыл. 33:11

^c Иса. 49:13; Зах. 1:17

^d Ос. 2:14

^e Иов 42:10; Иер. 16:18

^f Иса. 35:8; Ыд. ыр. 67:5

^g Мф. 3:3; Мк. 1:3;
Лк. 3:4-6; Ин. 1:23

^h Иса. 35:2

ⁱ Ыд. ыр. 118:89;
1 Пет. 1:24-25; Иак. 1:11

* 40:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Доктаамал чоруу» деп бижээн.

^a Иса. 62:11; Ажылд. 22:12

^b Ыд. ыр. 22:1; Иер. 31:10;
Иез. 34:15; Мих. 5:4;
Ин. 10:11

Чагырга Ооң холунда-дыр.

Көрүңөр, Ооң хайырлаар шаңналы Бодунда-дыр^a.

¹¹ Ол Бодунуң сүрүг малын, кадарчы кижги ышкаш, кадарып турар^b:
хураганнарны холунга тудуп, кужактап алгаш,
төрүүр хойларны сүрүп бар чыдар.

Дээрги-Чаяакчы деңнээр чүве чок кайгамчык

¹² Кым адыжы-биле далайның суун узуп хемчээгенил
азы холу-биле дээрни хемчээгенил?

Кым черниң бүгү довураан чүве хемчээр саваже сыңырганыл
азы даглар, тейлерни деңзи таваанга салып, деңзилээнил?^c

^c У. ч. 30:4

¹³ Кым Дээрги-Чаяакчының угаанын билип ап,

Аңаа арга-сүме берип шыдааныл?^d

^d Рим. 11:34; 1 Кор. 2:16

¹⁴ Кымдан Ол сүме айтырганыл,
кым Аңаа угаан киир тайылбыр берип,
шын орукче киирер сургаал кылганыл?

Кым Ону билигге өөредип,
чүве билип аарының оруун Аңаа айытканыл?^e

^e Иов 21:22

¹⁵ Бүгү чоннар кочалда дамды дег,
деңзи таваанда доозун ышкаш!

Бурган далайның ортулуктарын безин,
борбак элезин дег, чииги-биле көдүрүп турар.

¹⁶ Аңаа Ливанның эзим-аргазы өргүл салыр от кыпсыр шаа четпес,
а ында турар дириг амытаннар –
бүрүн өрттедир өргүл кылыр шаа четпес^f.

^f Ыд. ыр. 49:10

¹⁷ Бүгү чоннар Ооң мурнунга чүү-даа эвес^g,
оларны Ол хоозун, чөгенчиг чүүл деп санаар.

^g Ыд. ыр. 61:10; Дан. 4:32

¹⁸ Ынчангаш Бурганга кымны дөмейлештирер силер?

Аңаа дөмейлепки дег кандыг чүүл тып шыдаар силер?^h

^h Иса. 46:5; Аж.-ч. 17:29

¹⁹ Дүрзү-бурган бе? А ону шевер кижги шуткуп кылып каан,
ус-шевер кижги алдыннааш,

мөңгүн илчирбелер-биле каастап каан болур.

²⁰ А ындыг аар өртектиг чүүлдер ажыглап шыдавас ядыы кижги
иривес ыяш шилип тыпкаш,
кээп дүшпес дүрзү-бурган кылып бээр

билдилиг ус-шевер кижги тып аарⁱ.

ⁱ Иса. 44:9; 46:7;
Иер. 10:3-5

²¹ Таанда-ла билбес силер бе? Дыңнаваан силер бе?

Эң эгезинде-ле силерге чугаалап кагбаан чүве бе?

Чер-делегейни канчаар чаяап каанын билип албааныңар ол бе?

²² Дээрги-Чаяакчы чер-делегейниң дээрбээниң кырында саадап турар,
а чер-делегейниң чурттакчылары имилеме шартылаа дег^j.

^j Сан. 13:34

Бурган дээрни, чуга пөс ышкаш, чада салгаш,
чурттаар майгын дег, хере тыртып каан^k.

^k Иов 9:8; 26:7;
Ыд. ыр. 103:2;
Иер. 10:12; 51:15

²³ Бурган черниң чагырыкчыларын чүү-даа эвес апаар кылып,
баштыңчыларын бар-чогу дөмей кылып турар^l.

^l Иов 12:21;
Ыд. ыр. 106:40

²⁴ Оларны чаа-ла олуртуп, тарып каары билек,

олар чаа-ла черге дазылданы бээри билек,
Ол оларже тыныптарга, кургап каарлар,
казыргы оларны, тараа саваны дег, хадып аппаар.

²⁵ «Мени кымга дөмейлештирер силер?

Мээн-биле кым деңнежирил?» – деп,
ыдыктыг Бурган айтырып тур.

²⁶ Карактарыңар дээрже шиглей көрүңер:

ында бар бүгү чүвени кым чаяганыл?

Ол – сылдыстарның аг-шерииң санап, көскү кылып турар,
оларның шуптузунга ат тыпсып турар Бурган-дыр^a.

^a Ыд. ыр. 146:4

Оон күчү-күжү кызыгаар чок,
эрге-чагыргазы өндүр улуг болгаш,
сылдыстарның чаңгызы-даа чыдып калбас.

²⁷ Иаков, сен чүге: «Мээн орук-чолум Дээрги-Чаяакчыдан чажыртыңган,

Бурганым мээн чаргымны уттупкан^b» – дээр сен,

Израиль, сен чүге ыңдыг чүве чугаалаар сен?

^b Иса. 49:14

²⁸ Таанда-ла билбес сен бе? Таанда-ла дыңнаваан сен бе?

Дээрги-Чаяакчы – чер-делегейниң бүгү кыдыгларын чаяган мөңгө Бурган-дыр.

Ол могавас, шаа төнмес,

Оон угаан-бодалын билип аары болдунмас^c.

^c Ыд. ыр. 146:5

²⁹ Ол могап турупкан улусту күштүг кылып каар,
шаа төнгөн улусту быжыктырар^d.

^d 2 Кор. 12:10

³⁰ Аныяк оолдар безин могай берип, шаа төне бээр,
чалыылар шылааныңдан кээп дүжер,

³¹ а Дээрги-Чаяакчыга идегээр улус чаа күш кирип алыр:

олар, эзир ышкаш, чалгынын херип-чайып, ужар^e;

^e Ыд. ыр. 102:5

маңнашкаш, могавас, кылаштакш, шагзыравас.

Дээрги-Чаяакчы – Израильдиң Дузалакчызы

41 ¹ «Ырак ортулуктарның чурттакчылары,

Мээн мурнумга ыт чок барыңар!

Бүгү чоннар чаа күштен немеп алзын;

олар чоокшулап келгеш, бодунуң сөзүн чугаалазын.

Чаргы үзер дээш кады чыгылыыңар^f.

^f Иса. 43:9

² Кым чөөн чүктен тиилекчини* үндүрүп эккелгеш,

бодунга бараан боор кылдыр кыйгырып алганыл?

Кым аңаа чоннарны хүлээдиң берип, хааннарны чагыртканыл?^g

^g 2 Чыл. 36:23

Ол кижини бодунуң хылыжы-биле оларны доозун-довуракче хуулдуруп,
бодунуң ча-согуну-биле, тараа саваны дег, эстедир хадыдып турар.

³ Ол кижини мурнунда кажан-даа чоруп көрбээни орук-биле айыыл чок чоруп,
чоннарны истеп-сүрүп бар чыдар.

⁴ Кым ол бүгүнү кылып, боттандырганыл?

Эң эгезинден кижини төрөлгетениң бүгү салгалдарын

* 41:2 Азы: «Чөптүг кижини», «эжелекчини». Персияның хааны Кирни ыңча деп турар чадапас.

башкарып турар Бурган!
 Мен, Дээрги-Чаяакчы – эгезинде турган мен,
 сөөлгү салгал-биле база Мен^a –
 ол-ла Бодум кады турар мен!

^a Иса. 44:6; 48:12;
 Ажыд. 1:17

⁵ Ырак ортулуктарнын чурттакчылары ол кижини көрүп кааш,
 коргуушкунга алзыпкан,
 чер-делегейниң ужу-кыдыы сүрээдей берген.
 Олар чоокшулажып, чыылганнар.

⁶ Бот-боттарынга дузалажып, бирээзи өскезинге:
 „О, эрес-дидим бол!“ – деп турганнар.

⁷ Ус-шевер кижии эзилдирикчи шеверниң сеткилин сергедип турар,
 маска-биле хевилээр кижии дөжүдө дарганнаан кижиниң сеткилин сергедип,
 тудуштур каңнап каан черин „Эки-дир, быжыг-дыр!“ деп,
 дүрзү-бурган божаннавазын дээш, өргөн-биле быжыглап турар^b.

^b Иса. 40:19

^c Иса. 42:19; 43:10; 44:1;
 Иер. 30:10

^d 2 Чыл. 20:7; Иак. 2:23

⁸ О, Мээң чалчам Израиль^c,
 Мээң шилип алганым Иаков,
 Мээң өңнүүм Авраамның^d салгалы!

⁹ Мен сени чер-делегейниң ужу-кыдыындан эдерткеш,
 эң ырак черлерден үндүр кыйгырып алгаш:
 „Сен – Мээң чалчам сен“ – деп чугаалаан мен.

Сени шилип алган мен, сенден ойталавас мен.

¹⁰ Кортпа, чүге дээрге Мен – сээң Бурганың-дыр мен,
 сүрээдеве, чүге дээрге Мен сээң-биле кады мен.
 Сени быжыктырып, сеңээ дузалаар мен.

Мээң тиилелгелиг холум сеңээ деткимче көргүзер.

¹¹ Сеңээ киленнээн бүгү улус бак атка кирип, бужартаар,
 сеңээ удурланган улус чүү-даа эвес апаар, өлүп чидер.

¹² Сээң-биле демисежип турган улусту дилээш, тыппас сен;
 сээң-биле дайылдажып турган улус чүү-даа эвес апаар, шуут чиде бээр.

¹³ Мен – Дээрги-Чаяакчы, сээң Бурганың-дыр мен,
 холундан тудуп алгаш:

„Кортпа, Мен сеңээ дузалаар мен“ – деп азап тур мен.

^e Иов 25:6; Ыд. ыр. 21:7

¹⁴ Кортпа, курт ышкаш^e чөгенчиг Иаков, эвээш чоннуг Израиль,
 Мен сеңээ дузалаар мен! – деп, Дээрги-Чаяакчы, сээң Камгалакчын,
 Израильдиң ыдыктыг Бурганы медеглээн. –

¹⁵ Мен сени чаа, чидиг диштерлиг тараа бастыраар херексел кылып каар мен,
 сен дагларны бастырып, чуура дүрбүүр сен,
 тейлерни тараа тогланчызы дег кылып каар сен.

¹⁶ Сен оларны челбириңге, хат хадып аппаар,
 шуурган тарадыр шаап кааптар.

А сен бодун Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүүр сен,
 Израильдиң ыдыктыг Бурганы дээш мактаныр сен.

¹⁷ Яды-түреңги улус суг дилээш, тыппайн турар,
 олар кагып-суксааш, аксы кургап калган.
 Мен, Дээрги-Чаяакчы, оларга харыы бээр мен;
 Мен, Израильдиң Бурганы, оларны кагбас мен!

18 Тас тейлерден суглар агып бадар,
оргу черлерге суг баштары аттыгып үнер.
Ээн кургаг ховуну хөл кылып каар мен,
кургап калган черни суг баштары шыва аптар^a.

^a Иса. 35:6

19 Мен ээн кургаг ховуга пөш, акация,
мирт болгаш олива ыяштарын тарыыр мен;
ыяш чок турган черге шиви, чойган болгаш хады
кады өзүп үнер^b.

^b Иса. 55:13

20 Улус ол бүгүнү көргөш, Дээрги-Чаяакчының холу ону кылган деп,
Израильдиң ыдыктыг Бурганы ону чаяган деп билип каар,
ол бүгүнү эскергөш, угаап билип каар.

Дүрзү-бурганнарның ажык чогу

21 Дүрзү-бурганнар, боттарынарның херээнерни илередип чугаалаңар – деп,
Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур.

– Боттарынарның барымдааларыңарны көргүзүңер – деп,
Израильдиң Хааны чугаалап тур. –

22 Барымдаа кылдыр ам болур ужурлуг чүвени чугаалаңар.

Азы эрткен үеде чүү болуп турганың чугаалаңар,
а бис угаап бодап көргөш, ол бүгүнүң канчаар төнгенин билип аар бис.
Азы келир үе дугайында биске боттарыңар чугаалап бериңер.

23 Келир үеде чүү болурун чугаалаңар,
ынчан силерни бурганнар деп билип аар бис.

Бир-ле чүведен – буян-даа болза, айыыл-халап-даа болза – кылыңар,
ону көргөш, бис шупту коргуушкунга бүргедип аар бис.

24 Че чүл? Силер чүү-даа эвес-тир силер,
чүнү-даа кылыр харыыңар чок-тур^c.

^c Иер. 10:5; 1 Кор. 8:4

Силерни шилип алган кижичүдөк-бужар-дыр.

25 Мен демги тиилекчини^d соңгу чүктен кыйгырган мен,
ол кел чыдар!^e Хүн үнер чүккө ол Мээн адымны адап, алдаржыдар.

^d Иса. 41:2

^e Иер. 1:15; 50:3

Ол чагырыкчыларны малгаш ышкаш базып кылаштаар –
дой сава кылыкчызы дойну ынчаар таптай базар.

26 Бисти ол дугайында билип алзын дээш,

кым баш бурунгаар чугаалааныл^f;

^f Иса. 46:10; 48:14

бисти: „Ооңуу шын болду“ – деп чугаалаар кылдыр,
кым баштай дамчытканыл?

Араңардан кым-даа чугаалаваан, кым-даа медээлевээн.

Чугаа-сөзүңерни дыңнаан кижичок.

27 Мен ол дугайында Сионга эң баштай чугаалаан мен,

Иерусалимче буянның медээлиг медээчини чоруткан мен!^g

^g Иса. 40:9; 52:7

28 Мен көөрүмге, кым-даа чок болду –

өске бурганнарның аразында сүмелекчи чок болду.

Мен олардан чүве айтырар болзумза, харыылап шыдавастар.

29 Олар шупту – меге-дир, оларның ажыл-херээ – чүү-даа эвес-тир,
оларны көргүскен дүрзүлөр – хат дег хоозун чүүл-дүр».

Дээрги-Чаяакчының шилип алган чалказы

^a Иса. 41:8; 43:10; 52:13;
53:11

^b Мф. 3:17; 17:5; Мк. 1:11;
Лк. 3:22

^c Иса. 11:2; 61:1

^d Мф. 12:17-21

42 ¹ «Мээн шилип алган чалчам бо-дур^a,
Мен ону быжыглап турар мен; сеткилимге кирер кижии ол-дур!^b

Мен ону Бодумнун Сүлдем-биле бүргээр мен^c –

ол өске чоннарга чөптүг шииткел үндүрер^d.

² Ол алгырбас база кырышпас, дыңзыдыр чугаалавас,

ооң үнү кудумчуларга дыңналбас.

³ Ол шала сынган хыыргышты сыйбас,

имистелген чырыткыны өжүрбес;

ёзулуг чөптүг шииткелди үндүрер.

⁴ Черге шын шииткелди үндүрбээн шаанда, ол сыйылбас, өшпес;

ырак ортулуктар ооң чагыг-суртаалын манап турар».

⁵ Дээрни чаяап, чада салган,

черни ында төрүттүнген бүгү чүве-биле кады боттандырган,

чер кырында кижилерге амы-тынны хайырлаан^e –

ында шимчеп чоруп турар бүгү улусту тынгарган

Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

⁶ «Мен, Дээрги-Чаяакчы, чөптүг-шынныг чорук боттандыра дээш

чалчам сени кыйгырган мен^f,

сени холундан чедип аар мен, кадагалаар мен.

Сени дамчыштыр улус-чон-биле керээ чарар мен^g

база бүгү чоннарга чырык эккээр мен^h.

⁷ Согур улустун карактарын ажыдар сен,

хоругдаттырганнарны хоругдалдан үндүрер сен,

дүмбей черде олураар улусту кара-бажындан хостаар сен!ⁱ

⁸ Мен – Дээрги-Чаяакчы мен, Мээн адым ол-дур!

Бодумнун алдарымны өске кымга-даа бербес мен^j

база Менээ хамааржыр макталды дүрзү-бурганнар-биле үлешпес мен!

⁹ Баш бурунгаар чугаалаан чүүлдерим бүде берген,

Мен ам чаа чүүлдерни медеглеп тур мен,

ам-даа боттанмаан чүүл дугайында силерге чугаалап тур мен».

Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаан ыры

^k Ыд. ыр. 32:3

¹⁰ Дээрги-Чаяакчыга чаа ырдан ырлаңар^k,

Ону чер-делегейнин ужу-кыдыындан алгап-мактаңар –

далайжылар болгаш далайны долган бүгү дириг амытаннар,

ортулуктар болгаш ында чурттап турар бүгү улус!

¹¹ Ээн кургаг хову болгаш ооң хоорайлары,

кедар аймак^l чурттаан бүгү суурлар өөрүшкүлүг кыйгы салзын.

Хая-даштыг черде чурттаан улус өөрүп-байырлап,

даглар баштарындан алгырышсын!

¹² Дээрги-Чаяакчыны алдаржитсын,

Ону ырак ортулуктарга алгап-мактазын!

^m Ыд. ыр. 77:65

¹³ Дээрги-Чаяакчы күчүлүг маадыр дег^m чедип кээр,

дайынчы дег, килени кыптыгар,

дайынчы кыйгы салып, алгырар,
дайзыннарынга күжүн көргүзөр:

14 «Дыка үр ыыттавайн келдим,
шыпшыңны кадагалап, туттунуп келдим;
а ам, божаан херээжен дег, алгырар мен^a,
тыныжым бачыдап, агаарны харамдыгып тынар мен.

^a Иса. 13:8

15 Тейлер, дагларны ээнзиредип,
оларның хамык оът-сигенин кадырып каар мен,
хемнерни кургаг ортулуктар кылдыр хуулдуруп,
хөөлбектерни кургадып каар мен^b.

^b Иса. 50:2

16 Мен согурларны оларның билбези оруктар-биле эдертир мен,
оларга билдинмес турган оруктар-биле эдертир мен.
Оларның мурнунга дүмбей караңгыны чырык кылдыр хуулдуруптар мен,
ээр-дагыр оруктарны дорттап каар мен^c.

^c Иса. 40:4

Чонум дээш, ол бүгүнү кылыр мен, оон ойталавас мен.

17 А дүрзү-бурганнарга идегээр улус,
шуткуп каан дүрзүлөргө: „Силер – бистин бурганнарывыс силер“ – дээр улус
кончуг бак атка кирип, аткаарлаар^d».

^d Ыд. ыр. 96:7;
Иса. 45:16; 44:11;
Иер. 10:14

Согур, дүлей израиль чон

18 «Дүлейлер, дыңнаңар, согурлар, көрүп көрүнер!^e

^e Иса. 35:5

19 Мээң чалчам^f ышкаш согур кижиге бар бе?

^f Иса. 41:8

Мээң айбылап чоруткан айбычым ышкаш дүлей кижиге бар бе?
Дээрги-Чаяакчыга бердинген чалча дег согур кижиге бар бе?

20 Сен хөйүнү көргөн сен, ынчалза-даа эскерген чүвөң чок-тур;
кулактарың дуглаглыг эвес, ынчалза-даа дыңнавас-тыр сен^g».

^g Иер. 6:10; Иез. 12:2

21 Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынның болгаш,
ыдыктыг хоойлуну алдаржыдып, алгап-мактаары Аңаа
таарымчалыг болган.

22 А бо чон үптеттирип, когараан-дыр,
оларның шуптузу онгарларда суктурган
азы кара-бажыңнарда чажыртыңган.
Олар дайзынга олча-тывыш апарган,
оларны кым-даа адырып хоставаан;
оларны тудуп апарган, кым-даа оларга болчуп:
«Оларны дедир эгит!» – дивээн^h.

^h Иер. 50:33

23 Силерниң кайыңар ынаар кулаан ээктирерил,
кичээнгейге ап, моон-даа соңгаар дыңнаарыл?

24 Кым Иаковту тудуп аппаар кылдыр,
Израильди – үптээр кылдыр берипкенил?
Аңаа удур бачыт үлгеткенивис Дээрги-Чаяакчы-дыр!
Израильчилер Оон оруун истевейн,
Ооң хоойлузун тооп дыңнавайн турган болгай.

25 Ынчангаш Ол бисти кыптыккан килеңи-биле хөме ап,
бисче кам-хайыра чок дайын ыткан!
Шак ол дайын чалбыштыг от бооп,
бисти бүгү чүктен бүзээлеп алган,

а бис ону ожаап билбээн бис;
от бисти чиирге, таптыг угаап билбээн бис^а.

^а Ос. 7:9

Дээрги-Чаяакчы – Израильдиң Камгалакчызы

43 ¹ Иаковту чаяап каан, Израильди тывылдырып каан Дээрги-Чаяакчы
ам мынча деп тур: «Кортпа. Мен сени садып хостап кагдым;

^б Иса. 45:3

Мен сээң адың адап, Бодумче кыйгырдым^б,
сен – Мээңии сен.

² Суглар кежип турунда, Мен сээң-биле боор мен,
хемнер кежип турунда, суг сени хөме албас.

От өттүр эртип тургаш, өрттенмес сен,

^с Ыд. ыр. 65:12; Дан. 3:25

чалбыыш сени чивес^с.

³ Мен – Дээрги-Чаяакчы, сээң Бурганың,

Израильдиң ыдыктыг Камгалакчызы-дыр мен.

Сени хостаар дээш, Мен Египет, Эфиопия болгаш Севаны

сээң орнуңга берип тур мен^д.

^д Ыд. ыр. 71:10;
Иса. 45:14

⁴ Сен Меңээ улуг үнелиг болгаш эргим болганыңда,
сенээ Мен ынак болганымда, сээң орнунга өске улусту,
сээң амы-тының дээш – өске чоннарны берип тур мен.

⁵ Кортпа, Мен сээң-биле болгай мен;

сээң үре-салгалыңны чөөн чүктен эккээр мен,

барыын чүктен база сени чыыр мен^е.

^е Ос. 11:11; Мих. 7:12;
Зах. 8:7

⁶ Соңгу чүккө: „Оларны дедир бер!“ – дээр мен,
мурнуу чүккө: „Оларны салывыт! – дээр мен. –

Мээң оолдарымны ырактан,

Мээң кыстарымны – чер-делегейниң ужу-кыдыындан эдертип эккел –

⁷ Мээң адым-биле адаткан, Бодумга алдар кылдыр чаяап кааным,

Мээң боттандырып, хевирлээним бүгү улусту эдертип эккел“».

⁸ Карактыг-даа болза, согур чонну,

кулактыг-даа болза, дүлей улусту үндүрүп эккел^ф.

^ф Иса. 42:18-19

⁹ Бүгү чоннар кады чыгып келзин, аймактар бөлдүнчүп келзин.

Оларның кайызы ол бүгүнү баш бурунгаар чугаалааныл,

болуп эрткен чүүлдер дугайында биске медээлээнил?

Боттарының шынныын көргүзери-биле херечилелден кылзыннар;

оларны дыңнаан улус «Шын-дыр оо!» деп бадытказын^г.

^г Иса. 41:1

¹⁰ «А Мээң херечилерим – силер силер,

чонум – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –

Мээң чалчаларым база силер силер^h;

чүвени билип алгаш, Меңээ бүзүрезин дээш

база Мени Бурган-дыр деп угаап билзин дээш,

Мен силерни шилип алган мен.

Менден ангы Бурган чок,

кажан-даа турбаан, кажан-даа турбас.

¹¹ Мен, чүгле Мен – Дээрги-Чаяакчы мен!

Менден өске Камгалакчы чок!^и

^и Иса. 45:21; Ос. 13:4

¹² Өске кым-даа эвес, Мен баш бурунгаар чугаалап,
медеглеп база камгалап каан мен!

Мээң херечилерим – силер силер – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мен – Бурган мен.

¹³ Шагдан бээр Мен ол-ла Бодум мен!

Мээң холумдан улусту кым-даа адырып шыдавас^a.

^a Ы. х. к. 32:39; Иов 10:7

Мээң кылган чүвемни күш чок болдуруп шыдаар кижиге бар бе?!

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы, силерниң Камгалакчыңар,
Израильдиң ыдыктыг Бурганы: «Мен силер дээш
Вавилонга удур Бодумнуң холумну сунар мен;
халдейлерни чылча шаап, шуптузун дестириптер мен,
оларнын алгы-кышкызы корабльдарны дола бээр*».

¹⁵ Мен – Дээрги-Чаяакчы, ыдыктыг Бурганыңар мен,
Израильдиң Чаяакчызы, Хааныңар мен!» – дээн.

¹⁶⁻¹⁷ Дээрги-Чаяакчы далай кежир орукту ажыткан,
ханы сугларга орукту кылып каан^b,
дайынчы тергелер биле аъттарны,
аг-шериг биле күштүг дайынчыларны эдертип аппаратан.
Олар шупту кады кээп дүшкеш, туруп шыдавастаан,
чырыткы өзээ ышкаш өжүп калган.

^b Хост. 14:21; Иса. 51:10

Ам Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

¹⁸ «Биеэде болган чүвени утгуптуп,
эрткен чүве дугайында бодавайн барып болур силер.

¹⁹ Көрүнер, Мен чаа чүвени кылып тур мен!^c

^c Иса. 48:6; 2 Кор. 5:17;
Ажыд. 21:5

Ол ам көстүп кээр – таанда-ла ону билип ап шыдавас силер бе?

Бо удаада Мен ээн кургаг ховуда орук кылып,
ээн черже хемнер аксып тур мен^d.

^d Иса. 35:6-8

²⁰ Черлик аң-мең безин Мени алдаржыдар – шөө-бөрүлөр, страус куштар.

Чүге дээрге Мен Бодумнуң шилип алган чонумга ижиртир дээш,
ээн кургаг ховуже суг, ээн черже – хемнер аксып тур мен^e.

^e Хост. 17:1-7

²¹ Ол чонну Мен Бодумга, Мени алгап-мактазын дээш,
чаяап алган мен.

²² А сен, Иаков, Мени кыйгырбайн турдун,

Израиль, сен Мени аартыктап турдун^f.

^f Мих. 6:3

²³ Сен Меңээ бүрүн өрттедир өргүл хойлары салбайн,

Мени алдаржыткан өргүлдер кылбайн турдун.

Мен сени бергедетпедим – далган-тараа өргүлдери негеведим,
сени шылатпадым – чаагай чыттыг чүүлдер айтырбадым.

²⁴ Сен Меңээ чаагай чыттыг кулузун садып бербээн сен,
өргүл малдарының чаа-биле Мээң сеткилимни хандырбаан сен.

Харын Менче бодуннуң бачыттарың чүдүрүп,
кем-бурууң-биле Мени шыладып турган сен^g.

^g Мал. 2:17

²⁵ Мен, чүгле Мен, Бодумну бодааш,

сээң кем-бурууңну балап каар мен^h;

^h Ыд. ыр. 50:3

сээң бачыттарыңны оон ыңай сагынмас менⁱ.

ⁱ Иер. 31:34

* 43:14 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Мен ооң камгалалын чылча шавар мен. Халдейлерниң өөрүшкүдүг шимээн-даажы качыгдал ыры бооп хуула бээр».

^a Иса. 1:18

^b Э. д. 3:6

^c Иер. 5:31

²⁶ Мени буруудат, чаргылдажыыл^a;
бодуңнун херээңни чугаалап, актыыңны шынзты.
²⁷ Сээң баштайгы өгбөң бачыт үүлгеткен^b,
сээң эптештирикчилерин Менче тура халаан^c.
²⁸ Ынчангаш Мен ыдыктыг черде бараалгакчыларымны
бужартаашкынче чыгадым,
Иаковту бүрүнү-биле узуткаттырар кылдыр,
Израильди – дорамчылаттырар кылдыр хүлээдип бердим».

Дээрги-Чаяакчыдан өске Бурган чок

^d Иса. 41:8; Иер. 30:10

44

¹ «А ам – Мени дынна, Мээң чалчам Иаков^d,

Мээң шилип алганым Израиль!

² Сени чаяап каан, төрүттүнүп келгениңден бээр
сеңээ дузалап турар Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур:
Мээң чалчам Иаков, Мээң шилип алганым Ешурун*,
сен кортпа.

³ Мен кагып-суксаан черже сугну,
кургап калган черже – сугларны аксыр мен.

Бодумнун Сүлдем-биле сээң үре-салгалыңны,
ачы-буяным-биле – ажы-төлүннү бүргээр мен!^e

⁴ Олар оыт-сиген аразыңга, суг эриинде чыраа-тал дег, өзер.

⁵ Бир кижиге: „Мен Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр мен“ – дээр,
өске кижиге: „Мен база Иаковтан укталган мен“ – дээр.
Улус боттарының холдарыңга** „Дээрги-Чаяакчыны мен“ деп
бижип аар болгаш Израиль деп адаттырар».

^e Иез. 39:29; Ионл 2:28;
Ин. 7:38

^f Иса. 41:4; 48:12;
Ажыд. 1:8, 17

^g Ы. х. к. 6:4;
3 Хаан. 18:39; Неем. 9:6;
Ыд. ыр. 85:10

⁶ Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Хааны, ооң Камгалакчызы,
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен – эгезинде турган мен^f,
Мен – төнчүзүнде турар мен;
Менден өске Бурган чок^g».

⁷ Мээң-биле дөмейлежир кижиге бар бе? Харьыдан берзин!

Эрте-бурунгу чонну чаяап каан үемден бээр болган
бүгү чүвени меңээ чугаалап берзин.

Келир үеде болур чүвени база чаа-ла кел чыдар чүвени чугаалап берзин.

⁸ Мээң улузум, кортпаңар, сүрээдевеңер!

Мен силерге эрте шагда-ла медеглевежик мен бе,

баш бурунгаар чугаалаважык мен бе?

Мээң херечилерим – силер болгай силер.

Менден өске Бурган бар бе?

Чок, өске кандыг-даа Хая билбес мен!^h»

^h Ы. х. к. 32:18; Иса. 26:4

Дүрзү-бурганга мөгөөр чорук – мелегей будулуушкун

⁹ Дүрзү-бурганнар кылып турар бүгү улус чүү-даа эвес-тир, оларның аажок үнелээр
дүрзүлери кандыг-даа ажык-дуза чокⁱ. Оларның ол херечилери чүнү-даа көрбөс, чү-
нү-даа угаап билбес, ынчангаш бак атка кирер! ¹⁰ Кымнар кандыг-даа ажык-дуза чок
бурганнар кылып, дүрзүлөр шуткуп кудуп турарыл?^j ¹¹ Ол ажыл-херекке бердинген

ⁱ Иса. 41:24, 29

^j Иер. 10:3-5; Авв. 2:18

* 44:2 Ешурун – Израильдиң ойзу адаан ады. «Чөптүг-шынныг, мөзүзү эки» дээн уткалыг (Ы. х. к. 32:15; 33:5 көр).

** 44:5 Азы: «Боттарының холдары-биле».

бүгү улус бак атка кирер. Ус-шевер улус дээрге чүгле кижилер-дир. Олар шупту чыгып келгеш, кады туруп алзын – дөгерези аажок коргарлар, бак атка кирерлер!^a

¹² Дарган кижиде дүрзүнү хевирлээр херекселдин туткаш, көс отчудуп, ажилдаар, маскалары-биле болбаазырадыр, бодунун күштүг холу-биле дүрзүнү хевирлеп, иженер. Аштаанындан дарганның шаа төнер, суксаанындан чилчии үстүр. ¹³ Азы бызаңчы кижиде дүрзүнү хемчээр хендирин шөөр, ший херексел-биле шыйып дем-дектээш, кескизи-биле чона кезип, төгериктей хемчээр. Ол бызаңчы дүрзүнү, ыдыктыг черже* салыр дээш, кижиниң овор-хевирин ёзугаар, кижиде ышкаш чараш-каас кылдыр кылып каар. ¹⁴ Азы ол кижиде бодунга пөш, шиви азы дуб ыяш шилип алгаш, ону үезинге чедир арга-эзиминге арттырып каар; азы ол кижиде хады олуртуп каарга, чаъс ону өстүрүп бээр. Оон ол кижиде ыяштарны кезип алгаш, ¹⁵ оттулар чүүл кылып аар – ооң чартыын чынныр дээш ап алгаш, от салып, хлевин быжыраар. А оон аңгыда бурган кылып алгаш, ооң мурнунга доңгая кээп дүжер – дүрзү чазап алгаш, аңаа мөгөөр. ¹⁶ Ыяштың чартыын ол өрттөткөш, аъш-чем белеткеп, эът быжыргаш, тоттур чемненип аар. Ол чылыккаш: «Чылыга бердим, от чырып тур» – дээр. ¹⁷ А арткан ыяштан ол дүрзү-бурганны оя кезип аар; оон аңаа мөгөйип, ооң мурнунга доңгая кээп дүшкөш: «Мени камгала, сен дээрге мээң бурганым болгай сен!» – деп мөргүүр.

¹⁸ Ындыг улус чүнү-даа билбес, чүнү-даа угаап шыдавас^b; олар дээрге карактарын шийдирип каан, көөр чүвези чок, угаанын дуглап каан улус-тур. ¹⁹ Оларның кайызы-даа боланмас, кайызы-даа чүвени шын билип алыр харыы-даа, угаан-сарылы-даа чок болаш, бодунга «Бо ыяштың чартык кезин өрттөткөш, көзүңге хлеб быжырып, эът шиштеп чип алдым. А ооң артыындан чүдек-бузар дүрзү кылган херээм бар бе, токпар ыяшка мөгөйген ажыым бар бе?» деп шыдавас. ²⁰ Ындыг кижиде аңаа хүлдү сүрүп турар^c, оон угаан-сарылы мегелеткен болгаш, ол будулуп турар. Ол бодунун амы-тынын камгалап шыдавас, бодунга «Мээң холумда чүгле меге бар-дыр!» дивес.

²¹ «Иаков, ол бүгүнү утпа, чүге дээрге сен Мээң чалчам болгай сен, Израиль!^d Сени Мен чаяп каан мен, сен – Мээң чалчам сен, Мен сени утпас мен**, Израиль. ²² Мен сээң кем-буруунну туман дег, бачыгтарыңны – булуттар дег тарадып каапкан мен^e. Сени садып хостап кагдым – Менче эглип кел!»

²³ Дээрлер, Дээрги-Чаяакчының кылган чүвези дээш, өөрүп-байырланар, черниң ханы дүптери, өөрүшкүлүг алгыржыңар, даглар, арга-эзим болгаш бүгү ыяштар, шимээргеп байырланар!^f Дээрги-Чаяакчы Иаковту садып хостаан-дыр, Израильди хостап кааш, алдаржаан-дыр!^g

Кир хаан – Бурганның чепсээ

²⁴ Сени ботталдырган Камгалакчың Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Мен – Дээрги-Чаяакчы, бүгүдениң Чаяакчызы мен,
дээрни чааскаан хере чаткан мен,
черни чаңгыс Бодум чада салган мен^h.

²⁵ Меге медээчилерниң бадыткал демдектерин чүү-даа эвес кылып,
төлгечилерни эпчок байдалга таварыштырып,
мерген угаанныг деп санаттырар улустуң билиин
утка чок чүве кылып турар менⁱ.

²⁶ А Бодумнун чалчамның медээлээн чүвезин^j бадыткап,
Бодумнун айбычыларымның чугаалаан чүвезин боттандырып турар мен.
Иерусалимниң дугайында: „Аңаа улус база катап чурттап бээр“ – деп,

^a Иса. 42:17; 45:16

^b Иса. 45:20

^c Ос. 12:1

^d Иса. 41:8

^e Иса. 1:18

^f Ыд. ыр. 95:11;
Иса. 49:13
^g Иса. 48:20

^h Иов 37:18;
Ыд. ыр. 135:5; Иса. 42:5

ⁱ 1 Кор. 1:20; 3:19

^j 2 Чыл. 36:22-23

* 44:13 Азы: «Бодунун бажыңынче».

** 44:21 Азы: «Сен Мени утпа».

Иудеянын хоорайларының дугайында: „Оларны катап тудар!
Ол бузундуларны Мен катап тургузар мен!“ – деп турар мен.

²⁷ Ханы сугларга: „Када беринер –
Мен силерни соолдуар мен!“ – деп турар мен^a.

²⁸ Кир хаанның дугайында^b: „Ол – Мээң айбылап чоруткан кадарчым-дыр.
Ол Мээң күзел-соруумну күүседип^c,
Иерусалимниң дугайында: ‘Ону катап тудар!’ – деп,
Бурганның өргээзиниң дугайында: ‘Ону катап база үндезилеп тудар!’ – деп
чугаалаар мен“^c.

^a Иса. 11:15; 51:10;

Иер. 50:38; 51:36

^b 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1;

Иса. 45:1; Дан. 6:28

^c Аж.-ч. 13:22

45 ¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң шилип алганы Кирге мынча дээн:

«Мен сени холундан чедип алгаш,
чоннарны сеңээ чагыртып, хааннарның ок-чепсээн хунаап ап,
сээн мурнуңга эжиктерни ажыдып чоруур мен –
хаалгалар сени доктаадып шыдавас^d.

^d Наум 2:6

² Мен Бодум сээн орууң баштап, дагларны дескилээр мен;
хүлөр хаалгаларны буза шаап, демир дээктерни үрээр мен^e.

^e Ыд. ыр. 106:16

³ Мен сеңээ дүмбей карангыда шыгжаттынган,
чажырып каан бай-байлакты бээр мен.

Ынчан Мен – Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы – сээн адың адап,
сени кыйгырып турарымны билип аар сен^f.

^f Иса. 43:1

^g Иса. 41:8

⁴ Мээң чалчам Иаков дээш, Мээң шилип алганым Израиль дээш^g,
Мен сени, Мени билбес-даа болзунза,
адың адап кыйгырып, хүндүлелди сеңээ көргүзүп турар мен.

⁵ Мен – Дээрги-Чаяакчы мен, өске кым-даа чок,
Менден өске Бурган чок!^h

^h Ы. х. к. 4:35

Сен Мени билбес-даа болзунза, сени күш киирер мен –

⁶ ынчан хүн үнер чүкте-даа, хүн ажар чүкте-даа улус
Менден өске кым-даа чогуң билип аар.

ⁱ Хост. 15:11

Мен – Дээрги-Чаяакчы мен, өске кым-даа чок!ⁱ

⁷ Мен чырыкты бар болдуруп, дүмбей карангыны чаяап турар мен,
чаагай чорукту хайырлап, айыыл-халапты боттандырып турар мен!^j

^j Ыы. 3:38

^k 4 Хаан. 19:25;

Иса. 37:26

Ол бүгүнү Мен, Дээрги-Чаяакчы, кылып турар мен!^k

⁸ Дээрлер, өрүтен чөптүг чорук төгүнер,
ол шынныг чорук булуттардан төгүлзүн;
чер кырынга камгалал үнүп келзин,
чөптүг-шынныг чорук ооң-биле кады чечектелзин.
Мен, Дээрги-Чаяакчы, ол бүгүнү бар кылдыр кылып турар мен.

⁹⁻¹⁰ Дой сава ону кылып турар усчу кижиге:

„Чүнү кылып тур сен?“ – дээр бе?^l

Азы бүдүрүп каан чүүлүн сээн дугайында:

„Бо кижиниң холу чок!“ – дээр бе?

Ачазынга: „Мени чүге ындыг кижиге кылдыр төрүдүп каан сен?“ –
дээр

азы авазынга: „Мени чүге ындыг кижиге кылдыр божуп каан сен?“ –
дээр кижиге ат болур.

^l Иса. 29:16; Иер. 18:6;

Рим. 9:20-24

Бузундунуң бузундузу боор, дойдан бүткен боду-ла,
бодунуң Чаяакчызы-биле сөс каржып турар кижиге ат болур!»^a

^a Иов 9:32; Эккл. 6:10

¹¹ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Боттандырыкчызы мынча дээн:
«Таанда-ла силер Менден келир үе дугайында айтырар силер бе?

Мээң ажы-төлүмге азы Мээң холум-биле кылган чүвемге хамаарыштыр
Менээ айтышкын бээр силер бе?

¹² Мен черни бар болдуруп, ооң кырынга кижиге төрелгетенни чаяап каан мен!

Мен Бодумнуң холум-биле дээрни хере чаткаш,
ооң бүгү аг-шериинге тыптып кээрин дужааган мен»^b.

^b Иса. 44:24; Иер. 27:5

¹³ Мен чөптүг-шынныг чорук боттандырап дээш

Кир хаанны тургузуп каан мен^c,
ооң бүгү оруктарын ажык кылып бээр мен.

^c Иса. 42:6

Ол Мээң хоорайымны катап тудар^d,
туттуруушкунче аппаратан Мээң чонумну
кандыг-даа төлевир азы белек албайн хостаар».

^d Иса. 44:28

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Дискет бүрүзү сөгүрүп олурар

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы: «Египеттин олча-ажыы,
Эфиопияның орулгазы болгаш узун, сөөккүр сева чон сенче шилчип^e,
сээнии апаар, Израиль.

^e Ыд. ыр. 71:10; Иса. 43:3

Олар сени эдерер, кинчи-бектиг чедип кээр,
сенээ сөгүрүп: „Бурган чүгле сээң-биле кады-дыр,
өске кым-даа чок-тур, оон өске Бурган чок-тур!“ – деп
ээржеп чанныр» – дээн^f.

^f Зах. 8:23; 1 Кор. 14:25

¹⁵ Сен, шынап-ла, ажыт-чажыт Бурган-дыр сен,
Израильдин Бурганы, Камгалакчызы-дыр сен.

¹⁶ Дүрзүлөр кылып турар бүгү улус кады бак атка кирип, бужартаар –
олар шупту алдар-адын баксырадып алган чоруур^g.

^g Иса. 42:17; 44:11

¹⁷ А Израильди Дээрги-Чаяакчы камгалаар,
аңаа кезээ мөңгедө камгалалды хайырлаар!

Силер моон соңгаар кезээ шагда бак атка кирбестеп, бужартавас силер^h.

^h Иса. 54:4

¹⁸ Дээрни чаяап каан Дээрги-Чаяакчы

(Ол – черни овор-хевирлиг кылып, быжыктырып тургускан Бурган-дыр;
чер ээн турбазын, аңаа кижилер чурттазын дээш, Ол ону чаяап каан)
мынча дээн: «Мен – Дээрги-Чаяакчы мен, өске кым-даа чок!

¹⁹ Мен чажыды-биле, дүмбей караңгы черге тургаш, чугаалаваан мен,
Израильдин үре-салгалынга: „Мени ээн черлерден диленер!“ – дивээн менⁱ.

ⁱ Иер. 29:13-14

Мен, Дээрги-Чаяакчы, шынныг сөс чугаалап,
алыс шынны медеглеп турар мен.

²⁰ Силер, чоннарның артынчылары, чыгып алгаш, чедип келинер,
бөлдүнчүп алгаш, чоокшулап келинер.

Ыяш дүрзүлөр эдилеп, камгалал бербес бурганнарга мөргүп турар
улустан билир чүвези чок-тур^j.

^j Иса. 44:17-18

²¹ Боттарыңарның херээңерни чугаалап, шынзыдыңар

(боттарынар аранарда сүмележип алынар).

Болган чүүл дугайында силерге кым баш бурунгаар чугаалааныл,
кым эрте шагда-ла медеглээнил? Мен – Дээрги-Чаяакчы!

Менден өске Бурган чок, Мен – чөптүг Бурган, Камгалакчы мен,
Менден өске кым-даа чок^a.

^a Иса. 43:11; Ос. 13:4

²² Чер-делегейниң бүгү ужу-кыдыглары, Менче эглип келиңер,
ынчан камгалалды алыр силер,

чүге дээрге Мен – Бурган-дыр мен, өске кым-даа чок.

²³ Мен Бодумнуң адым-биле даңгыраглаан мен,

Мээн аксымдан чөптүг-шынныг, өскертип болбас сөс үнген:

Мээн мурнумга дискек бүрүзү сөгүрүп олурар,

Мээн адым-биле дыл бүрүзү даңгыраглаар^b.

²⁴ Мээн дугайымда: „Чүгле Дээрги-Чаяакчыда
чөптүг-шынныг чорук биле күчү-күш бар“ – деп,

улус-чоннар чугаалаар».

Аңаа хорадап турган бүгү улус

Олче чедип кээп, ыядып човаар.

²⁵ А Израильдиң бүгү үре-салгалы Дээрги-Чаяакчының ачызында
агартынып үнер база алдаржыыр.

^b Рим. 14:11; Флп. 2:10-11

Вавилоннуң бурганнары ёзулуг Бурган-биле эннешпес

^c Иер. 50:2; 51:44

^d 1 Хаан. 5:3

46 ¹ Вил бурган донгая берген^c,
Нево бурган ийлени берген^d;

оларның дүрзүлерин чүък чүдүрер малдарда чүдүрүп каан.

Силерниң мөгеер дээш дажыглап чораан чүвеңер

ам турупкан малдың чүъгү апарган.

² Ол бурганнар шупту кады ийленип, донгая берген,

боттарының дүрзүлерин камгалап аар харык чок болгаш,

боттары туттуруушкунче бар чыдар^e.

^e Иер. 48:7

³ «Мени дыңнаңар, Иаковтуң салгалы, израиль чоннуң бүгү артынчызы,

тыптып келген үенерден бээр чүктеп чорааным,

төрүттүнүп келгениңерден бээр холумга көдүрүп чорааным чон!^f

⁴ Кырый бергижеңерге чедир, Мен Ол-ла Бодум боор мен,

буурул-даа апаарыңарга, Мен-не силерни көдүрүп чоруур мен.

Силерни Мен чаяп каан мен –

ынчангаш чүктеп чоруур мен, деткип, камгалаар мен^g.

^f Ы. х. к. 1:31

^g Ыд. ыр. 67:20

⁵ Силер Мени кым-биле деңнээр силер,

кым Мээн-биле дең деп санаар силер?

Дөмей чүүл тып ап, кым-биле дөмейлээр силер?^h

^h Иса. 40:18; Аж.-ч. 17:29

⁶ Чамдык улус акша хавындан алдын тө чажып,

деңзиге мөңгүн деңзилээш, ус-шевер кижии хөлезилеп аарга,

ол кижии оларга бурган шуткуп бээр.

Олар ол дүрзүге мөгеер, ооң мурнунга донгая кээп дүжерⁱ,

⁷ ону көдүргөш, эктинге салып алгаш чоруур,

оон тургузуп каарга, демгизи турган черинге шимчеш дивейн турар^j.

ⁱ Башт. 17:4; Иса. 44:15

^j Ыд. ыр. 113:15

Ол дүрзүнү дыңзыдыр кыйгырар-даа болза,
харылаvas, айыыл-халаптан ол камгалаvas.

⁸ Үймээнчилер, ол бүгүнү сактып келгеш,
соксап калынар, боданып көрүнер,

⁹ шаандагы шагда болуп турган чүвени сактып келиңер:

Мен – Бурган мен, өске кым-даа чок,

Мен – Бурган мен, Меңээ дөмей кым-даа чок.

¹⁰ Төнчүзүндө чүү боорун эгезинде-ле,

ам-даа болбаан чүве дугайында баш бурунгаар медеглек турар Бурган мен^a.

^a Иса. 41:26

Мээн бодалым боттаныр, күзээн бүгү чүвемни күүседир мен!

¹¹ Чөөн чүктен араатан кушту^b – Мээң бодалымны күүседир кижини
ырак чурттан кыйгырып алдым.

^b Иса. 41:2; Иер. 12:9

Мен чугаалап каан мен – күүседир мен,

бодап алган мен – кылыр мен!

¹² Чөрүү, актыг-шынныг чоруктан ырак улус, Мени дыңнаңар!

¹³ Мен агартгышкыным чорудуп бердим,

ол ырак эвесте, чоруткан камгалалым саадаvas^c.

^c Иса. 51:5; 56:1

·Сионга камгалалды, Израильге – Бодумнуң чайынналчак чырыымны
хайырлаар мен».

Турамык Вавилоннуң буурааны

47 ¹ «Күжүр Вавилон-кыс, дүжүлгеден дүшкеш^d,
довуракка олуруп ал, черге олуруп ал – дүжүлгөң ам чок-тур.

^d Ам. 5:2

Халдей чон, сээң дугайында моон соңгаар

„Хоюг-чымчаан, шевергин чаражын!“ дивес^e.

^e Иса. 13:1; 21:1; Иер. 50:1

² Дээрбе даштары долгап, далгандан дээрбеле^f;

^f Башт. 16:21

баш шывар пөзүң уштуп каавыт,

хевиң эдээн өрү тыртып, буттарың чанагаштааш,

хемнерни сүзүп кеш.

³ Сээң шалдаңың ажыттынзын, бужарың көстүп келзин^g.

^g Иер. 13:26; Наум 3:5

Мен өжээн негээр мен – кымга-даа хайыра көргүспес мен*».

⁴ Бистиң Камгалакчывыс – Израильдиң ыдыктыг Бурганы,

Ооң ады – Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы!

⁵ «Ыгт чок олур, дүмбей караңгыже чоруй бар, халдей чон;

сени моон соңгаар „Күрүнелерниң чагырыкчызы“ деп адаvas.

⁶ Мен Бодумнуң чонумга килеңней бердим,

Бодумнуң өнчүмнүң адын бакка суп, сээң холунга хүлээдип бердим.

А сен оларга өршээл көргүспедиң,

кырганнарга безин аар дөңгү кедирип кагдың^h.

^h Зах. 1:15

⁷ Сен: „Кезээ мөңгеде чагырыкчы боор мен!“ – дидиңⁱ.

ⁱ Ажыл. 18:7

А ол бүгүнүң сөөлү кандыг боорун эргий бодавадың.

⁸ А ам дыңнап көр, таалал сүрген, айыыл чок чурттап турар,

* 47:3 Азы: «Кым-даа Меңээ шаптыктап шыдаvas».

- „Мен кончуг мен, менден өске кым-даа чок.
 Дулгуяк апарбас мен, ажы-төлүм чидирбес мен!“ деп бодаар Вавилон-кыс!^a
⁹ Ол-даа, өске-даа айыыл сени таварыыр –
 хенертен, чангыс хүн дургузунда, ажы-төлүн-даа чидирер сен,
 дулгуяк-даа апаар сен.
 Хөй санныг караң көрнүүшкүн кылып турзунза-даа,
 илби-шидилиг сөстериң аажок күштүг-даа болза,
 ол бүгүнү бүрүнү-биле көрүп эртер сен.
¹⁰ Сен коргуш чок бузут үүлгедип:
 „Мени кым-даа көрбейн турар“ – деп турдуң.
 Мерген угааның биле эртем-билиң сени оруундан астыктыра бээрге,
 бодуңга: „Мен кончуг мен, менден өске кым-даа чок“ – деп турар-дыр сен.
¹¹ Айыыл-халап сени таварыыр –
 ооң кайыын кээрин билип* шыдавас сен^b;
 хай-халап кырыңга кээр –
 ону чайладыр айын тыппас сен,
 хенертен ооң дугайында безин бодавааның буураашкын сени таварыыр.
- ¹² Ам канчаар, аныяндан мергежээниң
 илби-шидилиг аргаларың ажыгла,
 караң көрнүрүң улам көвүдет.
 Бир-ле чүвени чедип аарың-даа чадавас,
 чамдык кижилерни коргудуптарың-даа чадавас.
¹³ Хөй санныг чөвүлелдер чыыр дээш, могай бердиң.
 Дээрни шинчилеп, сылдыстарны хайгаарап турар чурагачыларың
 база ай чаазында салым-чолуңну баш бурунгаар чугаалап бээр улузуң келгеш,
 болур ужурлуг чүведен сени камгалазын.
¹⁴ Олар тараа саваны дег апаар, от оларны чиптер,
 чалбыыштан боттарың безин камгалап ап шыдавас улус-тур^c.
 А ол от чыннып аар хире көстерлиг-даа эвес,
 чанынга олуруп болгу дег-даа эвес^d.
¹⁵ Кады ажилдап турган, аныяндан-на садыглажып чораан улузуң
 ындыг апаар.
 Кайызы-даа бодунуң оруу-биле тарап чоруй баар,
 кым-даа сени камгалавас».

Бурган шупту чүвени баш бурунгаар билир

- 48** ¹⁻² «Дыңнаңар, Иаковтуң салгалы,
 Израильдиң ады-биле адаттырган, Иудеядан келген улус!
 Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглаар силер,
 Израильдиң Бурганың алгап-мактаар силер.
^e Неем. 11:1
 Боттарыңарга хамаарыштыр „Ыдыктыг хоорайның чурттакчылары бис“^e
 база „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг
^f Иер. 7:4; Мих. 1:5
 Израильдиң Бурганынга идегээр бис“ дээр силер^f,
 ынчалза-даа Бурганга шынчы чоруктан,
 чөптүг-шынныг чоруктан ырак силер.
³ Мен болган чүвени баш бурунгаар чугааладым,

* 47:11 Бо сөстериң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Караң көрнүүшкүн-биле камгаланып».

Мээң аксы-дылым ону чарлаан, Мен ону медеглээн мен,
оон хенертен бүгү чүве боттаны бээр кылып каан мен^a.

^a Иса. 41:26

⁴ Силерниң чөрүүнерни – мойнунарның сиирлери демирден,
хавааңар хүлерден бүткенин билир турган мен^b.

^b Хост. 32:9

⁵ Ынчангаш Мен силерге баш бурунгаар,
бүгү чүве боттаныр бетинде, чугаалап каан мен,
ооң соонда „Бистиң дүрзү-бурганывыс ынчаар кылган,
бистиң бурганывыс, шуткумал дүрзүвүс
ынчаар болур кылдыр дужааган“ – дивезиннер дээш^c,
Мен силерге медеглеп каан мен.

^c Иер. 44:17

⁶ Силер ол бүгү дугайында дыңнадынар,
ам көрүнер, бо ышкажыл!
Таанда-ла силер ону хүлээп көрбес силер бе?!

Амдан эгелээш, израиль чон, Мен сенээ чаа чүве дугайында,
чажыт, сенээ билдинмес турган чүве дугайында,
чугаалаар мен^d.

^d Иса. 43:19; Иер. 33:3

⁷ Ол чүүл эрте шагда эвес, ам чаа болуп турар-дыр,
амдыгаа чедир сен ол дугайында дыңнап көрбээн сен,
„Мен ону билир турдум“ деп шыдавас сен.

⁸ Ийе, сен дыңнаваан сен, билбес сен,
сээң кулааң шаг шаандан бээр хааглыг турган.
Кайы хире кара сагыштыңны билир мен,
төрүттүңгеш-ле, үймээнчи деп адаттырдың.

⁹ Бодумнуң адымны бодааш,
Мен киленимни амдызында өйлеп көрейн,
Бодумнуң алдарымны бодааш,
туттунуп, сени узуткаваайн.

¹⁰ Көрөм, Мен сени эзилдирип арыглап кагдым,
ынчалза-даа мөңгүн ышкаш эвес кылдыр;
сени хилинчек-човалаңның суугузунга шылгап көрдүм^e.

^e Иов 23:10;
Ыд. ыр. 65:10; Иса. 1:25;
Зах. 13:9; Мал. 3:3

¹¹ Мен Бодум дээш, Бодумну бодааш, ону кылып тур мен,
чүге дээрге Мээң адым канчап баксыраарыл?^f
Мен Бодумнуң алдарымны кымга-даа бербес мен^g.

^f Иез. 20:9
^g Иса. 42:8

¹² Иаков, Мени дыңна,
Мээң кыйгырып алганым Израиль, дыңна!
Бурган – Мен мен! Мен – эгезинде турган мен,
Мен – төнчүзүнде турар мен^h.

^h Иса. 41:4; 44:6;
Ажыд. 1:8, 17

¹³ Мээң холум черни үндезилээн,
дээрни база Мээң күштүг холум хере чатканⁱ.
Оларны кыйгырыптарымга, мурнумга кээп туруптарлар.

ⁱ Иов 9:8; Ыд. ыр. 103:2;
Иса. 42:5;
Иер. 10:12; 51:15;
Зах. 12:1

¹⁴ Бүгү улус, силер шупту чыгып келгеш, дыңнаңар!
Дүрзү-бурганнарыңарның кайызы ону баш бурунгаар чугаалааныл?^j
Дээрги-Чаяакчының ынак кижизи
Ооң Вавилонга хамаарышкан күзел-соруун күүседир,
бодунуң күчү-күжүн халдейлерге удур угландырап^k.

^j Иса. 41:26

^k Иса. 41:2; 46:10

^a Иса. 45:1-3
 15 Мен, чүглө Мен ону медеглээн мен,
 ол кижини кыйгырган мен^a.
 Ону эккеп алдым, ол ам чедимчелиг болур.
 16 Менче чоокшулап келгеш, мону дыңнанар!
 Эң эгезинден-не Мен силерге ажыы-биле чугаалап келдим;
 ол бүгү болуп эгелээн үеде-ле Мен бар турдум».

Израиль Вавилондан үнүп чоруй баар

^b Иса. 61:1
 Ам Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы
 мени Бодунуң Сүлдези-биле айбылап чорудупту!^b
 17 Сээң Камгалакчың, Дээрги-Чаяакчы,
 Израильдиң ыдыктыг Бурганы мынча дээн:
 «Мен – Дээрги-Чаяакчы мен, сээң Бурганың мен,
 сеңээ ажыктыг болзун дээш сени сургап,
 сээң чоруур ужурлуг оруунче сени башкарып турар мен.
^c Ыд. ыр. 80:14; Лк. 19:42
 18 О, Мээң айтыышкыннарымны сен тооп дыңнаан болзунза!^c
 Ынчан сээң чаагай чоруун хем ышкаш агар ийик,
 чедимче сени далай чалгыы дег хөмө аптар ийик.
^d Э. д. 22:17
 19 Сээң үре-салгалың элезин дег хөй боор ийик,
 ажы-төлүң быйыргын элезин дег эндерик боор ийик!^d
 Оларның ады арлып читпейн, узуткаттынмайн,
 Мээң мурнумга артар ийик».

^e Иса. 52:11; Иер. 50:8;
 Зах. 2:6-7; Ажыд. 18:4
 20 Вавилондан чоруңар, халдей черден дүрген дезиңер!^e
 Бо медээни өөрүшкүлүг алгы-биле медээленер,
 ол дугайында чарлаңар, чер-делегейниң ужу-кыдыыңга чедириңер:
 «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалчазы Израильге хосталганы
^f Иса. 44:23
 хайырлаан-дыр!^f»
 21 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун
 ээн кургаг хову кежир эдэртип бар чыдырда,
 олар кагып-суксаваан.
 Ол хаядан сугну оларга аксып берген:
^g Хост. 17:6; Сан. 20:11
 хаяны Ол оя кагарга, суг аттыгып үнген^g.
 22 «А бузуттуг-бактарга чаагай чорук турбас!» – деп,
 Дээрги-Чаяакчы чугаалаан.

Дээрги-Чаяакчының Бодунуң чалчазын кыйгырганы

49 ¹ Ортулуктарның чурттакчылары, мени дыңнанар,
 ыракта чоннар, кичээнгейден салыңар!
^h Иер. 1:4-5; Гал. 1:15-16
 Дээрги-Чаяакчы мени төрүттүнүп кээрим мурнунда-ла кыйгырып алган^h.
ⁱ Мф. 1:21; Лк. 1:31
 Ол мээң адымны иемниң иштинге турумда-ла, адап бергенⁱ.
^j Иса. 11:4
 2 Ол мээң аксы-дылымны чидиг хылыш ышкаш кылып каан^j,
 мени Бодунуң холу-биле чаглактап алган.
 Мени бажын чидидип каан согун кылдыр хуулдургаш,
 Бодунуң саадаанче чажырып алган.

^k Ин. 17:10
 3 Ол меңээ: «Сен – Мээң чалчам Израиль сен,
 сени дамчыштыр алдаржыыр мен» – дээн^k.

4 А мен «Хей-ле чилчиим үзүлдүр ажылдаан-дыр мен,

күжүмнү хей черге, ажык чок чарыгдап каапкан-дыр мен» деп
бодаан болгай мен.

Шынап-ла, мээң чаргымны Дээрги-Чаяакчы шийтпирлээр,
мээң шаңналым – Бурганымдан кээр!

⁵ Дээрги-Чаяакчы мени иемниң иштинге –
Бодунуң чалчазы болзун дээш, Иаковту Олче эгитсин дээш
база Израиль Ооң чоогунга чыгып келзин дээш – чаяап каан.
Мен Дээрги-Чаяакчының мурнунга алдар-аттыг мен,
Бурганым меңээ күчү-күштү хайырлаан.

⁶ Ам Дээрги-Чаяакчы: «Иаковтун аймактарын катап тургузар болгаш
Израильдиң артынчызын дедир эгидер чалчам бооруң эвээш-тир.
Ооң кырынга, Мээң хайырлаан камгалалым
чер-делегейниң ужу-кыдыыңга четсин дээш,
Мен сени бүгү чоннарга чырык кылып каар мен^a» – деп чугаалаан.

^a Иса. 42:6; Иер. 1:5;
Аж.-ч. 13:47; 26:23

^b Ыд. ыр. 21:7; Иса. 53:3

⁷ Бүгү чоннарга бак көрдүрген, дорамчылаткан кижиге^b,
чагырыкчыларының кулунга
Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң ыдыктыг Камгалакчызы:
«Хааннар сени көргөш, туруп кээр,
нояннар сени көргөш, сөгүрүүр,
чүге дээрге сөзүңге шынчы Дээрги-Чаяакчы,
Израильдиң ыдыктыг Бурганы сени шилип алган-дыр» – дээн.

Израильдиң катап тургустунары

⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Таарымчалыг үеде сеңээ харыылаар мен,
камгалал хүнүнде дузалаар мен^c.
Сени камгалап-карактап турар мен,
сени дамчыштыр улус-чон-биле керээ чарар мен^d:
чуртту катап тургузар сен,

^c 2 Кор. 6:2

^d Иса. 42:6

⁹ туттурган улуска: „Үнүңер!“ – дээр сен,
дүмбей карангыда олурар улуска: „Хостуг силер!“ – дээр сен^e.
Чонум оруктар кыйыыңга оыттаар чер тып аар,
бүгү тас тейлер безин оларга одар-белчиир апаар.

^e Иса. 42:7; 61:1

¹⁰ Олар аштавас-даа, суксавас-даа,
дендии изиг хүнден-даа качыгдавас^f.
Кээргей көргөн Бурган оларны эдерттип аппаратташ,
суг баштарыңга чедире бээр^g.

^f Ажыд. 7:16-17

^g Иса. 35:6

¹¹ Мээң бүгү дагларымны орук кылып каар мен,
Мээң оруктарым бедиктерге шөйлүр».

¹² Көрүңер, ырактан улус кел чыдыр –
бир чамдыызы сонгу чүктен, өскелери – барыын чүктен^h,
база чамдыызы – Синим деп черден*.

^h Иса. 43:5

¹³ Дээрлер, өөрүп-байырланаар, чер-делегей, өөрүп-хөглө!
Даглар хөглүү-биле кыйгы салзын!ⁱ

ⁱ Ыд. ыр. 95:11;
Иса. 44:23

* 49:12 Синим чер – кандыг черни ынча деп турары билдинмес. Мурнуу Египет бооп чадавас.

- ^a Иса. 40:1 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун аргалап каан-дыр^a,
Бодунуң хилинчек көргөн улунче кээргел-биле көргөн-дир.
- ^b Иса. 40:27 ¹⁴ А ·Сион: «Дээрги-Чаяакчы мени каапкан-дыр.
Дээрги мени уттупкан-дыр» – деп бодап турган^b.
- ^c Ыд. ыр. 26:10 ¹⁵ «Ие кижиге бодунуң чаш төлүн уттур бе,
божуп алган төлүн кээргей бербес бе?
Херээжен кижиге уттуштар болза безин,
Мен сени утпас мен!^c
¹⁶ Мен сени Бодунуң адыштарымда шыйып, демдеглеп алдым,
сээң ханаларың кезээде Мээң сагыжымда.
¹⁷ Сээң ажы-төлүң бээр далаш-биле кел чыдар,
а сени үрөп бузуп, хоозураткан улус моон чоруп тур.
¹⁸ Долгандыр топтап көрүп көр:
сээң хамык чурттакчыларың чыылгаш, сенче чедип кел чыдар-дыр^d.
Дириг Бодунуң адым-биле даңгыраглап тур мен^e:
сен оларның шуптузун, каасталга-шимелде дег, аяннанып кедип аар сен,
олар-биле, келин кыс дег, шиметтинип аар сен.
- ^d Иса. 60:4 ¹⁹ Сээң чериң ээнзиреп, кижиге чок арткан,
сээң чуртуң хоозурап калган турган,
ынчалза-даа ам ол чер-чурт бодунуң чурттакчыларыңга дакпыш апаар,
а сени сыырып турганнар чоруй баар^f.
- ^e Иер. 22:24;
Иез. 5:11; 16:48;
Соф. 2:9; Рим. 14:11 ²⁰ Биеэги ажы-төлүңнү чидирген сен,
ындыг-даа болза, ам-даа ажы-төлдүг болур сен.
Ол ажы-төлүң сеңээ: „Бо чер биске дыка дакпыш-тыр^g.
Чурттап болгу дег черден биске берип көр“ – дээр.
²¹ Сен ынчан „Оларны меңээ кым божуп берген чүвөл?
Мен ажы-төлүмнү чидирдим, төл төрүвес апардым,
туттуруушкунга чурттап, аал-чурттан ыракка турдум.
Оларны кым өстүрүп кааныл?
Мен көңгүс чааскаан арткан болгай мен,
а олар кайыын келгенил?“ деп боданыр сен».
- ^f Иер. 31:27; Зах. 2:4 ²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Көр даан,
Мен чоннарга холум-биле демдек көргүзейн,
Бодунуң тугумну аймактарга көдүрейн^h –
олар сээң оолдарыңны кужактап алгаш, эккээр,
сээң кыстарыңны эктинге чүктөп эккээрⁱ.
²³ Хааннар сээң азыраан адаларың,
оларның кадыннары – азырадыкчыларың болур.
Олар сээң мурнуңга черге чедир доңгайып, сөгүрүүр
база сээң буттарың баарында довуракты пактаар!^j
Сен ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп
база Меңээ идегээр улустуң ады баксыравас деп
билип каар сен^k» – дээн.
- ^g Зах. 10:10 ²⁴ Куштүг дайынчының олча-тывыжын хунаап ап болур бе,
- ^h Иса. 11:10
- ⁱ Иса. 14:2
- ^j Ыд. ыр. 71:9; Мих. 7:17
- ^k Ыд. ыр. 24:3

түрлүг* кижиниң тудуп алган улузун хостап ап болур бе?^a

^a Мк. 3:27

²⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Ийе, күштүг дайынчының тудуп алган улузун адырып болур, түрлүг кижиниң олча-тывыжы хосталыр.

Сээн удурланыкчыларыңга Мен удурланыр мен^b, сээн ажы-төлүңү Мен камгалаар мен!

^b Ыд. ыр. 34:1

²⁶ Сени кызагдап турар улуска боттарының эът-бодун чиртир мен, олар боттарының ханын ишкеш^c, арагадан дег, эзирип каар.

^c Ажыд. 16:6

Бүгү улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп, сээн Камгалакчың, Хостакчың болгаш Иаковтуң күштүг Бурганы деп билип аар».

50 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Мен силерниң иеңерге** чарлыгышкын чагаазы бижип бергеш, үндүр сывырыпкан мен бе?^d

^d Ы. х. к. 24:1; Иер. 3:8

Мен силерни, өрөм төлээр дээш, садыпкан мен бе?

Чок, боттарынарның-на бачыттарыңар дээш силерни садыпкан, боттарыңарның-на кем-бурууңар дээш иеңерни үндүр сывырыпкан!

² Мен силерге чедип кээримге, чүге кым-даа чогул?

Мен кыйгырарымга, чүге кым-даа харыылавазыл?^e

^e Иер. 35:17

Таанда-ла Мээң холум чолдайып, силерни хостап шыдавас апарган мен бе?^f

^f Сан. 11:23; Иса. 59:1

Азы Мээң күжүм четпестеп, силерни камгалап шыдавас бе?

Чаңгыс чемелеп алгыргаш-ла, далайны кургадып, хемнер аккан черни ээн кургаг хову кылып шыдаар Бурган мен^g; балыктар суксаанындан өлүп, суг чогуңдан ирип турар апаар.

^g Хост. 14:21-22; Ыд. ыр. 103:7; 105:2; 106:33; Иса. 42:15

³ Мен дээрни дүмбей караңгы-биле бүргөп турар мен^h, ол качыгдал хеви-биле шыптыңган дег көстүрⁱ».

^h Иер. 4:28; Ажыд. 6:12
ⁱ Ажыд. 6:12

Бурганның чалчазының дыңнангыры

⁴ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ чечен-мерген чугааны берген, ынчангаш шаа төнгөн кижини сөс-биле деткип билир мен.

Эртенниң-не Ол мээң кулаамны, өөреникчилер дег дыңназын дээш, дыңнаарыңче албадап турар^j.

^j Ыд. ыр. 39:7

⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы сөзүн мээң кулаамга чедирерге, удурланмаан мен, аткаар баспаан мен.

⁶ Мен ооргамны соп турар улуска, чаагымны – салымны чула тырткан улуска дөгөп берген мен; дорамчылалдан, дүкпүден арным чажырбаан мен^k.

^k Иса. 53:6; Мф. 26:67; Мк. 14:65; 15:19

⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ дузалап турар, ынчангаш бак атка кирбес мен.

Ынчангаш арнымны кадыг даш дег кылып алдым^l, адым баксыравазын билир мен.

^l Иер. 1:18; Иез. 3:9

⁸ Мээң Агартыкчым чоокшулап келди! Кым меңээ удурланырын диттип тур?^m

^m Рим. 8:33

* 49:24 Өске буруңгу сөзүглелде «чөптүг» деп бижээн.

** 50:1 Иеңер – израил күрүнени ойзу чугаалаан уткалыг (Ос. 2:2 көр).

Шииткел черинге кады туруптаалы!
Кым мээң-биле чаргылдажыр деп тур?
Чанымга чедип келзин!^a

^a Иов 13:19

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ дузалап турар.

Кым мени буруудадып шыдаарыл?

^b Иов 13:28; Иса. 51:8

Олар шупту үзүт-ховаганга чирткен хеп дег чиде бээр^b.

¹⁰ Силерниң араңарда кым Дээрги-Чаяакчыдан корткаш,

Ооң чалчазын тооп дыңнап турарыл?

Дүмбей караңгыда чоруп турар, чыры чок киж

Дээрги-Чаяакчының адынга идегезин, бодунуң Бурганынга ынанзын.

¹¹ А от кыпсып, чалбыштыг согуннар белеткеп турар улус –

силер шупту кыпсып алган согуннарынар тудуп алгаш,

одунарның чырыынче чорунар!

Бурганның холунуң силер-биле кылыр чүвези бо-дур:

хилинчек көрүп өлүр силер!

Дээрги-Чаяакчы – Израильдин Аргалакчызы

51 ¹ «Чөптүг-шынны-биле чурттап, Дээрги-Чаяакчыже чүткүп турар улус,
Мени дыңнаңар!

Силерни чонуп кылган хаяже,

силерни казып ужулган хөрзүнче көрүңер –

² силерниң адаңар Авраамче,

силерниң иенер Сарраже көрүңер.

Кажан Авраамны кыйгырып алганымда, ол ажы-төл чок турган,

а Мен аңаа ачы-буян хайырлап,

^c Э. д. 12:2; Иез. 33:24

хөй-ле үре-салгал берген мен^c.

³ Дээрги-Чаяакчы ·Сионну ыяап-ла аргалаар,

^d Иса. 40:1; 52:9

Ол ооң бүгү бузундуларын аргалаар^d,

ээн кургаг ховуларын Эдем сесерлии ышкаш,

^e Э. д. 2:8;

Иез. 28:13; 36:35

ээн черлерин – Дээрги-Чаяакчының сесерлии ышкаш кылып каар^e;

Сионну өөрүшкү биле хөглел долар, алгаг-мактал ырлары дыңналыр.

⁴ Мээң чонум, Мени дыңна,

Мээң аймаам, Менче кулааң ээктир!

Мээң аксымдан хоойлу үнер,

^f Иса. 42:6; 49:6

Мээң чөптүг шииткелим бүгү чоннарга чырыткы апаар^f.

⁵ Мээң хайырлаан агартышкыным кончуг дүрген чоокшулап кээр,

^g Иса. 46:13

Мээң камгалалым чедип кээр^g.

Мээң холум чоннар аразынга чөптүг шииткелди боттандыар.

Ырак ортулуктарның чурттакчылары Меңээ ынанып,

^h Иса. 60:9

Мээң күчү-күжүмге идегээр^h.

⁶ Дээрже көрүжүнер көдүрүңер,

ооң адаанда чаттылган черже көрүңер;

дээрлер ыш дег эстип тарай бээр,

ⁱ Ыд. ыр. 101:26-27;

Мк. 13:31

а чер хеп дег элей бээрⁱ,

ооң чурттакчылары хүлчүктер дег кырлып каар.

А Мээң чоруткан камгалалым кезээ мөңгеде турар,

Мээң хайырлаан агартышкыным чиде бербес.

7 Чөптүг-шынныг чорук деп чүл ол дээрзин билир улус,
Мээң хоойлумну чүрээнде сиңирген чон^a, Мени дыңнаңар!
Улус силерни чемелээрге, кортпаңар,
бак сөглээрге, сүрээдевеңер^b.

^a Ы. х. к. 6:6; Ыд. ыр.
36:28; Иер. 31:33

^b Мф. 10:28

8 Ол улус үзүт-ховаганга чирткен хеп ышкаш апаар;
курт чипкен дүк дег, олар чиде бээр^c.
А Мээң хайырлаан агартышкыным кезээ мөңгеде артар,
Мээң чоруткан камгалалым салгалдан салгалче дамчыыр».

^c Иса. 50:9

9 Оттуп кел, Дээрги-Чаяакчының холу, күчү-күштүг апарып көр!
Биеэги үеде дег, эрте-бурунгу салгалдар үезинде дег, оттуп кел.
Рахавты* Сен одура шапкан эвес сен бе,
далайның моозун Сен өттүр шашкан эвес сен бе?^d

^d Иов 9:13; 26:12;
Ыд. ыр. 88:11; Иса. 30:7

10 Өндүр улуг дүп чок далайны Сен кургаткан эвес сен бе,
хостаткан улус эртсин дээш, далайның ханы дүвүнге
Сен орук ажыткан эвес сен бе?^e

^e Хост. 14:21; Ыд. ыр.
105:9; Иса. 43:16-17

11 Дээрги-Чаяакчының камгалап каан улузу
·Сион дагже өөрүп-байырлаан алгы-кышкы-биле үнүп кээр,
оларның баштарынга мөңге өөрүшкү дээрбектелдир ораажып, каастаар.
Олар өөрүшкү биле хөглелди чедип алыр,
а качыгдал биле хараадал ырап чидер^f.

^f Иса. 35:10

12 «Мен, чүгле Мен – сээң Аргалакчың мен^g.
Өлүр тынныг кижиден, оът-сиген ышкаш хуу-салымныг кижиде амытандан
чүү дээш коргар сен?^h

^g Иса. 40:1; 66:13

13 Бодуңнуң Чаяакчыңны – дээрни хере чаткан,
черни үндезилээнⁱ Дээрги-Чаяакчыны уттупкаш,
сени узуткаар деп турар кызагдакчының килеңинден
үргүлчү коргуп чурттап чоруур-дур сен.
А ол килеңнээн кызагдакчы кайыл?

^h Ыд. ыр. 55:5; 117:6;
Мф. 10:28

ⁱ Иса. 40:12; 48:14

14 Дарлаткан кижиде удавайн хостадыр, ол өлбес,
чевег-хөөрже кирбес база аыш-чемниг болур.

15 Мен – далайны хөлзедип, чалгыгларны шимээргедип турар^j,
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Бурган-дыр мен!

^j Иер. 31:35

16 Бодумнуң сөстөрими сээң аксы-дылың-биле чугаалап турар мен,
Бодумнуң холумнуң хөлегезинге сени хоргададып алган мен;
дээрни хере чадып, черни үндезилээн мен,
·Сионга: „Сен – Мээң чонум сен!“ – деп чугаалаан мен».

Дээрги-Чаяакчының килеңи соксаан

17 Оттуп кел, о Иерусалим, оттуп кел, туруп кел!^k
Дээрги-Чаяакчының килеңин куткан дашканы
Оң холундан хүлээп алгаш, ижипкен сен,
арагалыг кундаганы донгайтыр пактапкан сен^l.

^k Иса. 52:1

18 Сээң божаан бүгү оолдарыңдан сени үдеп чедирер кижиде чок;
сээң азыраан ажы-төлүңден сени холундан чедип аар кижиде чок.

^l Ыд. ыр. 74:8; Иер. 25:15;
Авд. 1:16; Зах. 12:2;
Ажыд. 14:10

19 Ийи дакпыр айыыл-халап сени тавараан-дыр –

* 51:9 Рахав – ханаан мифологияда сугнуң күчүтөн моозу. Ол амытан Бурганның удурланыкчызын символдап көргүзүп турар.

сени кым кээргээрл?

Хоозурал болгаш өлүм, аш-чут болгаш дайын-чаа!

^a Иер. 15:5; Наум 3:7

Сени кым аргалаарыл?^a

²⁰ Сээң ажы-төлүң харыксырап калгаш,

дузакка туттунган чэереннер дег,

бүгү кудумчулар белдирлеринде чыдарлар.

Олар Дээрги-Чаяакчының киленин бүрүнү-биле көрүп эрткен – сээң Бурганыңның чемелээшкини түрлүг!

²¹ Дыңнап көр, арага ишпээн-даа болза,

эзирик, хилинчек көргөн хоорай!

²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы Бодунуң чонунга болчуп турар.

Дээргиң: «Мен сээң холундан эзиртир ишкенин бо дашканы,

Мээң киленимни куткан кундаганы, ап алдым^b,

сен ам оон ыңай ишпес сен!

²³ Сээң хилинчектекчилериң сеңээ:

„Донгайып чыдывыт – сени кырлап эрте берээли!“ – дээш,

кудумчуга кылаштап турган дег,

сээң оорганчы, чер ышкаш, кырлап чоруп турду!

Ам дашканы оларга хүлээдип бээр мен» – дээн.

^b Иер. 25:17; Наум 3:11

Амыр-тайбың дугайында буянныг медээлер

^c Иса. 51:17

^d Иеem. 11:1; Иса. 48:2;
Мф. 4:5; 27:53

^e Иса. 35:8; Иоил 3:17;
Наум 1:15; Ажыл. 21:27

52 ¹ Оттуп кел, о ·Сион, оттуп кел, күчү-күш кирип ал!^c
Иерусалим, ыдыктыг хоорай^d, каас-коя хевиң кедиң ал!

Моон сонгаар чаңгыс-даа ·кыртыжадып демдектетпээн кижии
база ·арыг эвес кижии сенче кирбес^e.

² Довурааң кактап каапкаш, көдүрлүп кел,

туттуруп алган Иерусалим!

Илчирбелерни мойнундан уштуп каавыт,

туттуруп алган ·Сион-кыс!

^f Рим. 2:24

³ Дээрги-Чаяакчы: «Силерни төлевир албайн берипкен, ынчангаш акша-мөңгүн төлевейн хостаар» – дээн. ⁴ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Баштай Мээң чонум хары черге чурттаар дээш Египетче чорупкан. Ооң соонда Ассирия ону көңгүс хей черге кызып-кыйып турган. ⁵ А Мен ам чүнү канчаайн? – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мээң чонумну төлевир бербейн тудуп алгаш барган, ооң чагырыкчылары ыглап-сыктап турар* – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мээң адым үргүлчү, хүннүң-не бак сөглеттирип турар!^f ⁶ Ынчангаш Мээң чонум Мээң адымны билип алыр; оларга „Бо – Мен мен!“ деп чугаалап турган Бурган – Мен дээрзин, үези кээрге, билип алырлар».

⁷ Даглар кезий буянныг медээ чедирип,

амыр-тайбыңны, камгалалды медеглеп,

ачылыг медээлер дамчыдып чоруп турар кижиниң^g,

·Сионга: «Сээң Бурганың хааннап турар!» – деп турар кижиниң

базымнарының даажы кайгамчык-тыр^h.

⁸ Сээң доскуулчуларыңның үннери дыңналып тур.

^g Иса. 41:27

^h Наум 1:15; Рим. 10:15

* 52:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң чагырыкчыларын дорамчылап турар» деп бижээн.

Олар шупту өөрүшкүлүг алгыржы берди:

Дээрги-Чаяакчының Сионче эглип келгенин
караа-биле көрүп кааннар-дыр.

⁹ Иерусалимниң бузундулары, шупту кады ырлажып,
өөрүп-байырланар,

чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун аргалап^a,
Иерусалимни хостаар-дыр!

^a Иса. 40:1; 51:3

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннар көрүп турда,

Бодунуң ыдыктыг күчү-күжүн көргүзөр –

чер-делегейниң бүгү ужу-кыдыы бистиң Бурганывыстың камгалалды
канчаар хайырлаарын көрүп каар^b.

^b Ыд. ыр. 97:3; Лк. 3:6

¹¹ Чоруңар, чоруңар, Вавилондан үнүп чоруңар!

°Арыг эвес чүүлге дегбеңер!^c

^c Иса. 48:20; Зах. 2:7

Оон үне беринер,

Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң саваларын ап чоруур улус^d,
арыг болуңар!

^d Эзра 1:7-11

¹² Ынчалза-даа далаш чок үнер, дезип маңнаvas силер:

Дээрги-Чаяакчы силерниң мурнуңарга чоруур,

Израильдиң Бурганы силерни соонардан үдеп, камгалаар^e.

^e Иса. 58:8; Мих. 2:13

Бурганның чалчазының хилинчээ болгаш тишелгези

¹³ «Мээң чалчам^f чедишкинниг болур,

ол өрү көдүрлүп, өндүр бедик болур!

^f Иса. 42:1

¹⁴ Ооң арны үрелип, дүрзү-хевири баксырааш,

кижи-биле дөмейлешпес апарганда,

ооң хевир-шырайы кижиге амытанныы дег эвес апарганда,

ону көргөн хөй улус кайгап-харап турган.

¹⁵ Ол шак-ла ынчаар хөй чоннарны ам кайгадыр*,

хааннар безин ооң мурнунга аксын хаап аар^g.

^g Иса. 49:23

Чүге дээрге олар кымның-даа оларга медеглел кылбаан чүвезин көрүп каар,
дыңнап көрбээн чүвезин билип аар^h».

^h Рим. 15:21; 1 Кор. 2:9

53 ¹ Бистен дыңнаан медээзинге кым бүзүрээнил,

Дээрги-Чаяакчының күчү-күжү кымга ажыттыганыл?ⁱ

ⁱ Ин. 12:38; Рим. 10:16

² Дээрги-Чаяакчының чалчазы Ооң мурнунга өзүм ышкаш,

кургаг черден үнген дазыл ышкаш өзүп үнүп келген^j.

^j Иса. 11:1

Ол чараш-каас-даа, өндүр-чаагай-даа эвес болган –

бис олче көрүмээн-даа бис,

ооң хевир-дүрзүзүнде бисти хандыкшыдар хире чүү-даа чок болган.

³ Ону улус хүлээп албаан, бак көргөн,

ол болза хилинчекти билген, човалаңга таварышкан кижиге болган.

Ындыг кижини улус өскелээр –

бис ону бак көрүп, чүү деп-даа санавайн турган бис^k.

^k Иса. 49:7

⁴ Харын ол бистиң човалаңывысты боду чүктөп,

бистиң хилинчээвисти бодунуу кылдыр ап алды^l.

^l Мф. 8:17

А бис ооң кеземче, ялазын болгаш базындырганын көргөш,
ол бүгү Бургандан келген деп бодаан бис.

⁵ Ол бистин бачыттарывыс дээш өттүр шаштырган,
бистин кем-буруувус дээш бастырттып алган;
аңаа онаашкан кеземче биске амыр-тайбыңны эккелген,
ооң балыгларының ачызында экирээн бис^а.

^а 1 Пет. 2:24-25

^б Ыд. ыр. 118:176;
Иер. 50:6

⁶ Бис шупту хойлар ышкаш азып^б,
кижи бүрүзү бодунуң оруу-биле тоо быдарай берген турган бис,
а Дээрги-Чаяакчы ону бистин шуптувустун бачыттарывыс дээш кезеткен.

⁷ Ол эттедип-соктуруп, дорамчылаткан,
ынчалза-даа чүве ыттаваан,
дөгөрери-биле аппарат чыдар дөтпө-хураган дег^с,
дүгүн кыргыыр дээн хойнуң үн үндүрбези дег,
ол аксын ажыттаан^д.

^с Иер. 11:19

^д Иса. 37:14;
Аж.-ч. 8:32-33

⁸ Ону тудуп хоругдааш, шиидип каан.
Ооң үре-салгалының дугайында кым чугаалап шыдаарыл?
Дириглер ораныңга^е ону амылыг арттырбаан,
мээң чонумнуң кем-буруузу дээш ол ялалаткан.

^е Ыд. ыр. 26:13;
Иса. 38:11;
Иез. 26:20; 32:23

⁹ Ол кемниг херек үүлгөтпээн-даа болза,
ооң аксы-сөзүндө меге чүве чок-даа болза^ф,
ону бузуттуглар-биле кады ажаап каан.

^ф 1 Пет. 2:22

^г Мк. 15:46

Оон чевег-кую бай кижинии-биле кожаланчак болган^г.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун ёзугаар ону човалаңче чыгап,
хилинчекке таварыштырган.

Бурган ооң амы-тынын өргүл кылып каан болгаш,
ол бодунун үре-салгалын көөр,
назы-харын узадып аар
база Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун чедиинскиниг күүседир.

¹¹ Ол сагыш-сеткили шагзырадыр ажылдаан соонда,
чырыкты көрүп каар, билип алган чүвези дээш сеткили ханар.

^h Иса. 42:1; 52:13

ⁱ Рим. 5:16

«Мээң чөптүг-шынның чалчам^h хөй улусту агартыпⁱ,
оларның бачыттарын боду чүктээр*».

¹² Ынчангаш Мен аңаа өндүр улуглар аразыңга үлүг бээр мен,
ол күштүглер-биле олча-тывыш үлежир.

Чүге дээрге ол бодун өлүмге боду хүлээдип,
кем-херек үүлгедикчизи деп санаттырган болгаш,
хөй улустун бачыдын боду чүктөп,
кем-херек үүлгедикчилери дээш ээрежип дилээн-дир».

Израильди Өөнүң ээзи дедир хүлээн аар

54 ¹ «Үре-төл чок, божуп көрбээн херээжен, өөрүп-байырла!
Дыңзыдыр ырла, өөрүшкүлүг алгыр, эъди аарып көрбээн херээжен!
Ашактыг херээженге көөрдө,

* 53:11 Азы: «Сагыш-сеткили шагзыраткан ажылче көрүп кааш, ооң сеткили ханар. Кижилерниң ону билип алганын дам-чыштыр Мээң чөптүг-шынның чалчам хөй улусту агартып, оларның бачыттарын боду чүктээр».

кагдырыпкан херээженниң ажы-төлү хөй боор-дур!^a – деп,
Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. –

^a 1 Хаан. 2:5; Гал. 4:27

² Чадырыңның турар черин калбартып ал,
чурттаар чериңниң шывыгларын херип ал;
бодунну кызагдава, хендирлерни узадыр шөйлүп,
өргөннерни быжыглап ал!

³ Сээң ээлээн черлерин оң-даа, солагай-даа талаже шөйлүр,
сээң үре-салгалың өске чоннарның черлерин эжелеп ап,
ээн кагдынган хоорайларыңга чурттай бээр.

⁴ Кортпайн көр, бак атка кирбес сен;
сүрээдевейн көр, дорамчылатпас сен!
Аныяк шаанда адың баксырап турганын уттуптар сен,
дулгуяк турунда, адың бужартаанын сагынмас сен!^b

^b Иса. 45:17; Соф. 3:11

⁵ Чүгө дээрге сээң Чаяакчың – сээң Өңг ээзи-дир^c,
Ооң ады – Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы!

^c Иер. 3:14; Ос. 2:7

Ол, Израильдиң ыдыктыг Бурганы – сээң Камгалакчың-дыр,
Ооң ады – бүгү чер-делегейниң Бурганы.

⁶ Дээрги-Чаяакчы сени, кагдырган, сагыш-сеткили мунгараан кадайын дег,
аныяанда ап алгаш, оон каапкан кадайын дег^d, кыйгырып аар –
деп, Бурганың чугаалаан. –

^d Иса. 62:4

⁷ Мен сени хензиг үеде каапкан мен,
оон өндүр улуг кээргелим-биле дедир хүлээп аар мен^e.

^e Иер. 51:5

⁸ Килецим кыптыгарга, Мен сенден хензиг када хая көрнү берген мен,
ынчалза-даа мөңгө энерелим-биле өршээр мен^f – деп,
Дээрги-Чаяакчы, сээң Камгалакчың чугаалаан. –

^f Ыд. ыр. 88:29-30;
Иса. 55:3

⁹ Бо чүүл болза Нойнуң үезинде болганы дег чүүл-дүр:
Нойнуң суг халавы чер-делегейже дедир келбес деп даңгырагалаан мен^g,
а ам сенче моон соңгаар килеңневезимни,
моон соңгаар сеңээ кыжанмазымны даңгыраглап тур мен.

^g Э. д. 8:21; 9:11

¹⁰ Даглар-даа туружундан шимчей бээр, тейлер-даа божаннай бээр,
а Мээң энерелим кажан-даа сенден адырылбас,
Мээң сээң-биле чарганым эп-найырал керээзи^h
кажан-даа божаннаvas – деп, сени кээргеп турар Дээрги-Чаяакчы
чугаалаан. –

^h Сан. 25:12-13; Иез.
34:25; 37:26; Ос. 2:18

¹¹ О, бастыртып алган, шуурганнарга силгиткен, аргалал чок хоорай!
Көр даан, Мен сээң даштарыңны бирюзага,
сээң үндезиниңни – сапфирлерге салыр мен.

¹² Сээң суургаларыңны рубиннерден,
сээң хаалгаңны – бериллден,
сээң бүгү ханаларыңны – эртине даштардан кылыр мен.

¹³ Сээң бүгү чурттакчыларың Дээрги-Чаяакчыдан өөредиг алырⁱ,
оларны өндүр улуг-чаагай чорук манап турар.

ⁱ Иер. 31:33-34; Ин. 6:45;
1 Кор. 2:13; 1 Фес. 4:9

¹⁴ Сен чөптүг-шынныг чорукка үндезилеттинер сен;
дарлал деп чүве билбес боор сен – коргар чүвең чок боор.
Коргуушкун көрбес сен – ол сенче чагдаvas.

¹⁵ Бир эвес кандыг-бир кижичи сенче халдаар болза,
ол Мээң ыткан кижим эвес боор;
сенче халдаан кижичи сеңээ аштырып аар.

¹⁶ Көстөрни чалбышталдыр үрүп, бодунуң сорулгазын чедип аар дээш ок-чепсек соп кылып турар дарганны Мен чаяп кагдым.
Хоозурал эккээр узуткакчыны база Мен чаяп кагдым.

¹⁷ Ынчалза-даа сенче углаан кандыг-даа ок-чепсек тиилелгеге чедирбес, шийткел черинге сени буруудаткан кижиге бүрүзүнүң шынныг эвезин көргүзөр сен^a.

^a Ыд. ыр. 4:2

Дээрги-Чаяакчының чалчаларының алыр үлүү ындыг болур.
Мен оларны Бодум агартыр мен!»

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Кижиниң сеткил ханыышкыны – Бурганда

^b Иса. 44:3; Ин. 7:37

55 ¹ «Кагып-суксаан бүгү улус, сугга чедип келиңер!^b

Акша-мөңгүнүңер чок-даа болза,
чедип келгеш, тараадан ап алыңар, чинер!

Келгеш, арага биле сүтгөн ап алыңар –
акша-мөңгүн төлевейн, халаска алыңар!

² Аыш-чем боор харык чок чүве дээш
чүге акша-мөңгүн төлөп турар силер?

Кижиге тоттурбас чүве дээш

чүге күш-ажылыңар төлевирин берип турар силер?

Мени топтап дыңнаңар, ынчан эки аыш-чем чиир силер,
чаагай чемге сеткилиңер ханар^c.

^c Ин. 6:27

³ Кулааңар ээктирип, Меңээ чедип келиңер,
амы-тынныг артар дээш дыңнаңар.

^d Иса. 61:8; Иер. 32:40;
Иез. 16:60

Мен силер-биле мөңгө чагыг-керээ чарар мен^d,
Давид хаанга аазаан Мээң ынаныштыг энерелимни
силерге хайырлаар мен^e.

^e Ыд. ыр. 88:29-30; Иса.
54:6; Аж.-ч. 13:34

⁴ Давидти чоннарга херечи база чоннарның
·баштыңы болгаш чагырыкчызы кылып кагдым.

⁵ Билбезиң чоннарны сен бодуңга кыйгырып аар сен,
сени билбес турган чоннар сенче далаш-биле чедип кээр^f.

^f 2 Хаан. 22:44

Олар Дээрги-Чаяакчы Бурганың дээш,
Израильдиң ыдыктыг Бурганы дээш чедип кээр,
чүге дээрге Ол сени алдаржыдар».

⁶ Дээрги-Чаяакчыны амдызында дилеп тып ап болур турда,
Олче чүткүңер!^g

^g 1 Чыл. 28:9;

2 Чыл. 15:2; Иер. 29:13;
Ам. 5:4, 6; Соф. 2:3

Ол амдызында чоок турда, Ону кыйгырып алыңар!

⁷ Бузуттуг кижиге бодунуң оруундан,
бачыгтыг кижиге – бодунуң кара сагыжындан ойталазын;
олар Дээрги-Чаяакчыже ээлзиннер – Ол оларны кээргээр,
Бурганывысче ээлзиннер – Ооң өршээли элбек болгай.

⁸ «Мээң бодалдарым – силерниң бодалдарыңар эвес,
силерниң оруктарыңар – Мээң оруктарым эвес – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

⁹ Дээрниң черден кайы хире бедии дег,
Мээң оруктарым биле бодалдарым

силерниң оруктарыңар биле бодалдарыңардан ол хире бедик^а.

^а Ыд. ыр. 102:11

¹⁰ Дээрден баткан чаъс биле хар дедир ээлбейн,
чажар үрезин, чиир далган-тараа берзин дээш,
черни суггарып, ол чер үнүштү төрүп
база өстүрүп шыдаар кылып каары дег,

¹¹ Мээн аксымдан үнген сөс база күүсеттинмээн шаанда^б,
Менче дедир ээлбес.

^б Ы. х. к. 32:2; Иез. 12:25

Ол сөс Мээн күзел-соруумну күүседир,

Мээн кылзын дээш айбылап чорудупканым бүгү чүүлдү боттандырап.

¹² Мээн чонум, өөрүшкүлүг үнүп чоруптар силер,
амыр-тайбың-биле силерни салып чорудуптар.

Даглар, тейлер силерниң мурнуңарга ырлап хөглээр,
хову-шөлде бүгү ыяштар силерге адыш часкаар^с.

^с Ыд. ыр. 97:8; Иса. 35:2

¹³ Тенниг чадаң үнүш орнунга чойганнар өзүп үнер,
шагар-оыт орнунга – шивилер өзүп үнер^д.

^д Иса. 41:19

Ол бүгү Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдары-биле болур,
мөңге, чиде бербес бадыткал демдээ апаар».

Бүгү улус Дээрги-Чаяакчыга каттыжып ап болур

56 ¹ Дээрги-Чаяакчы: «Чөптүг болуңар, шынныг чүведен кылыңар!
Мээн камгалалым удавайн чедип кээр,

Мээн чорутканым агартышкын удавайн ажыттыңар^е.

^е Иса. 46:13; 51:5

² Амыр-дыш хүнүн сагыңар^ф,

^ф Хост. 20:8

ону бужартатпаңар база бузут үүлгетпес дээш,
холуңар тыртып чоруңар.

Ынчаар кылып чоруур кижиги,

ол бүгүнү шыңгы сагып чоруур кижиги амытан
амыр-чыргалдыг болур» – дээн.

³ Дээрги-Чаяакчыга каттыжып келген даштыкы кижиги^г:

^г Хост. 12:38;

«Дээрги-Чаяакчы мени Бодунуң чонундан шуут ангылап кааптар» – дивезин.

Ы. х. к. 23:8; Эсф. 9:27;

База акталаткан кижиги: «Мен кургап калган ыяш мен» – дивезин*.

Иса. 14:1; Зах. 2:11

⁴ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Меңээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин сагып чоруур,

Меңээ тааржыр чүүлдү шилип алыр,

Мээн чагымны ыяк күүседир акталаткан кижилерге

⁵ Мен Бодумнуң өргээмге, ооң ханаларының иштинге

алдар-атты, турар черни бээр мен,

ол болза оолдуг-кыстыг боорундан-даа эки болур;

демги кижилерге чиде бербес мөңге ат-алдарны хайырлаар мен.

⁶ Бир эвес Дээрги-Чаяакчыга каттыжып келген даштыкы улус

Мээн чалчаларым апарган, Меңээ бараан бооп чоруур,

Мээн адымга ынак, амыр-дыш хүнүн сагып чоруур,

ону бужартатпас болгаш Мээн чагымны күүседип турар болза,

⁷ Мен оларны Бодумнуң ыдыктыг даамче эккеп,

* 56:3 Ыдыктыг хоойлуда акталаткан кижилерге база чамдык даштыкы кижилерге Дээрги-Чаяакчыга мөгеер ёзулалдарга киржирин хоруп каан турган (Ы. х. к. 23:1-3 көр).

- ^a Иса. 2:2-3; 60:3; 66:20; Мал. 1:11
 Менче ыткан мөргүлдөр өргээзинге оларга өөрүшкүнү хайырлаар мен^a.
 Меңээ өргүл салыр бедигээшке оларнын бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдери
 Меңээ таарымчалыг болур.
^b Мф. 21:13; Мк. 11:17; Лк. 19:46
 Мээң өргээм бүгү чоннарның мөргүл өргээзи деп адаттырар^b».
- ⁸ Бодунуң черинден үндүр сывыртаткан израиль чонну чыып турар Дээрги-Бурган-Чаяакчы:
 «Мында чыып каан улуска немей,
^c Иса. 11:12; Ин. 10:16
 Мен бээр өскелерни-даа чыып эккээр мен» – деп медеглээн^c.

Бузуттуг улусту буруудатканы

- ⁹ Черлик аң-мең, бээр келгеш, дойлап чиңер, эзим-арганың аң-меңи, бээр келиңер!^d
^d Иер. 12:9; Иез. 39:17; Ажыл. 19:17-18
^e Иер. 6:17
¹⁰ Мында доскуулчулар^e – согур, угаан чок, олар шупту – үнү чок, ээрип шыдавас ыттар-дыр. Шөлээн удумзурап чыдар, удурунга аажок ынак болгайлар.
¹¹ Тодар деп чүве билбес, чазый ыттар-дыр. Олар – сарыыл чок чагырыкчылар-дыр, кайызы-даа бодунуң ажыын хараар-дыр^f.
^f Иез. 34:2
- ¹² «Бээр келиңер – деп турлар, – арагадан кудуп берейн, эзиртир ижээли!^g
 Даартагы хүннү база бөгүнгү хүн дег эрттирээли, мага хандыр хөглөп аалы!^h»
- 57** ¹ «Чөптүг-шынныг улус өлүп каарга, оларны кым-даа херекке албас.
 Бурганга бердинген улус амы-тынындан чарлырга, чөптүг-шынныг кижиге айыыл-халаптан адырлып турары ол дээрзин кым-даа билбес,
² ол кижиге амыр-дышты чедип алыр!
ⁱ Дан. 12:13
 Дорт орук-биле бар чыткан улус хөөрже киргеш, дыштанырⁱ.
- ³ А силер – караң көрнүр кадайның ажы-төлү, самыыраан кижиге биле самыын-садар херээженниң үре-салгалы^j, чоокшулап келиңер!
^j Мк. 8:38
⁴ Кымны дорамчылап тур силер, кымны аас-дыл-биле нүгүлдөп тур силер?
 Силер бачыттың төлдери, мегениң үре-салгалы-дыр силер!
- ⁵ Саглагар ыяш чанынга-ла, бурганнарыңар-биле самыыраашкыныңар хайныга бээр. Шынааларга, хаялар чарыктарыңа ажы-төлүңерни өргүлгө салып турар силер^k.
^k Иез. 16:20-21

⁶ Израиль чон, дамырактарның хоюг даштары – сээң үлүүң; олар, ылап-ла олар, сээң шилип алган дүрзү-бурганнарың апарган.

Сен оларга арага өргүлү чажып, далган-тараа өргүлү кылып турар сен.

Ынчап турганың соонда, Мээң сагыжым оожургаар бе?

⁷ Бедик, улуг-чаагай дагларга сен самырап дойлаар сен, ынаар үнгеш, өргүлдерин кылып турар сен.

⁸ Эжиң артында, эргин ындында дүрзү тургузуп алдың.

Меңээ өскерилгеш, чанаштанып,

орун-дөжөөңчө үнүп, ону калбартыр дөжөп,

аңаа кады чыдарыңга туралыг улузуң-биле дугурушкаш,

оларның алды-үстүнчө харамдыгып көрүп турдуң^a.

^a Иез. 16:25; 23:17

⁹ Молох бурганга кээп, аңаа олива үзү эккеп,

чаагай чыттыг айдызаар чүүлдерин харам чокка чарыгдап келдин.

Бодуннун элчиннеринни ырадыр чорудуп,

оларны өлүглер оранынче безин бадырып турдун.

¹⁰ Үр дилээшкннеринден бодун могап-шылааш-даа,

„Хей чүве!“ дивээн сен,

харын күзээшкннин улам хайныгып,

шыдал-күжүң немежип турду.

¹¹ Сен кымдан коргуп, сүрээдей бердин,

чүге Меңээ өскерилдин?

Сен Мени сагынмадың, Мээң дугайымда бодавадың.

Мен үр-ле ыгытавайн келдим^b,

ынчангаш ам Менден кортпазың ол бе?

¹² Мен сээң чөптүг-шынныг дээр ажыл-херектеринни сойгалаар мен,

олар сеңээ ажык-дуза көргүспес.

¹³ Дуза дилеп кышкыраыңга,

имилээн хөй дүрзүлериң-не сени камгалазын^c

Оларның шуптузун хат алгаш баар, салгын тарадыр шааптар.

А Менден хоргада алган улус чер-чуртту өнчү кылдыр алып

база Мээң ыдыктыг даамны ээлээр».

^b Ыд. ыр. 49:21

^c Иер. 11:12

Бачыдын билинген улустун аргалалы

¹⁴ Бурган: «Орукту кылып, белеткеңер,

Мээң чонумнун оруунда моондактарны ап кааптыңар!» – деп чугаалаан.

¹⁵ Өндүр бедик, Дээди Өрүкү, Мөңгө амыдыраан,

Ады ыдыктыг Бурган мынча дээн:

«Мен ыдыктыг бедикте турар мен,

ындыг-даа болза, качыгдан, сагыш-сеткили томаараан улус-биле кады мен:

томаараан улустун сагыш-сеткилин сергедир мен,

качыгданнарның чүректерин омакшыдар мен^d.

¹⁶ Улус-биле кезээ мөңгедө чаргылдажып турбас мен^e,

Мээң килеңим төнчү чок болбас,

оон башка оларның сүлдези Мээң мурнумга харыксырап каар,

Мээң чаяап кааным амылыглар харыксырап каар.

¹⁷ Мен оларже бачыттыг ажык-кончаа сүргени дээш^f килеңнээн мен,

оларны кезедип, хорадаанымдан хая көрнүп турдум,

а олар боттарының оруунче катап база эглип турду.

¹⁸ Мен оларның чүнү үүлгедип турарын көрүп тур мен,

^d 4 Хаан. 22:19;

2 Чыл. 34:27

^e Ыд. ыр. 102:9

^f Иер. 6:13

^a Иер. 3:22оларны дөмей-ле экиртир мен!^a^b Иса. 40:1Оларны Бодум эдиртир мен,
оларның качыгдап ыглашкан улузун аргалап^b,
¹⁹ аксы-дылынче мактал сөзүн кирирер мен.^c Рим. 2:10; Эф. 2:17Ыракта-даа, чоокта-даа улуска – амыр-тайбың, амыр-тайбың! – деп,
Дээрги-Чаяакчы чугаалаан^c. – Мен оларны экиртир мен!»²⁰ Ынчалза-даа бузуттуглар оожургап шыдавас,
чалгыглары хайнып-мөөрөөн далай дег,
эрикче малгаш-довураан үндүр чалгып чыдар.^d Иса. 48:22²¹ Бурганым: «Бак-бузуттугларга амыр-тайбың турбас!» – деп чугаалаан^d.*Бурганның мурнунга шынны-биле томаарыыры***58** ¹ «Үнүң шаа-биле кышкыр, алгы-кышкың тыртпа;
труба эткен ышкаш дыңзыдыр алгыр.^e Мих. 1:5; 3:8Мээң чонумнун кем-буруузун,
Иаковтуң үре-салгалының бачыдын сойгала!^e² Олар Менче хүннүн-не чүткүп,
Мээң оруктарымны билип алыксап тур –
чөптүү-биле чурттап, бодунуң Бурганының дүрүм-хоойлузун
кагабайн чоруур чон дег,олар Менден чөптүг шиитпирлер дилеп ап,
Бурганче чоокшулаарын күзеп тур.^f Лев. 16:29; Сан. 29:7;
Мал. 3:14³ „Чүге шээрлээшкинивести көрбес сен? – деп, олар чугаалап тур. –
Чүге боттарывысты шеглээшкин-биле томаартканывысты эскербес сен?!“^fСилер шээрленир хүнүңерде-даа боттарыңарның
күзел-соруунарга башкартып,

бүгү хөлечиктеринерни кызагдаар-дыр силер.

⁴ Шээрленип турар үңерде алгыш-кырыш, адааннажышкын көвүдээр-дир,
улусту чудурук-биле хайыра чок эттеп-согар-дыр силер.Ынчаар шээрленип туруңарда,
силерниң чалынган үнүңерни бедиктерге дыңнаvas-даа!^g Лев. 16:29; Зах. 7:5;
Мф. 6:16⁵ Мээң күзеп турарым шээрлээшкин,
кижиниң бодун томаартыр хүнү ыңдыг боор чүве бе?^g
Силер хыыргыыш ышкаш, бажын доңгайтырын,
хүл кырыңга самдар хептиг чыдарын шээрлээшкин деп,
Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер хүн деп адаар силер бе?⁶ Мээң күзеп турарым шээрлээшкин мындыг:
чөптүг эвес хоругдаттырган кижиден кинчини адырыңар,
ооң мойнунда дөңгүнү уштуп кааптыңар!^h Лк. 4:18Дарлаткан улусту хостанар^h,
кандыг-даа дөңгүнү узутканар!ⁱⁱ Ыд. ыр. 81:4; У. ч. 24:11⁷ Аштаан киж-биле аыш-чемиң үлеш,
улчуп чоруур ядамыктарны бажыңыңга тургузуп ал.^j Мф. 25:35; Лк. 3:11;
Иак. 2:15-16Хеп чок киж-көрзүңзе, хепкерип каг,
ха-дуңмандан хагдынма!^j

⁸ Ынчаар кылыр болзунза, сеңээ чырык, хаяа ышкаш, чырып кээр^a,
сен дүрген экириир сен.

^a Ыд. ыр. 36:6

Сээн чөптүг-шынныг чоруун сээн мурнунга чоруур^b,

^b Ыд. ыр. 84:14

а Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы

сээн соондан үдеп, камгалаар^c.

^c Иса. 52:12

⁹ Ынчаар кылыр болзунза, сен Дээрги-Чаяакчыны кыйгыраарыңга,

Ол харыылаар,

дуза дилеп кыйгы салырыңга, „Мында мен!“ деп харыылаар.

Бодунда бар кандыг-даа дөңгүнү узуткап кааптар болзунза,

салааң-биле айтырын база нүгүлдээрин соксадыр болзунза,

¹⁰ аштаан кижиге аыш-чемиң хайырлаар болзунза,

хилинчектенген кижиниң хереглээн чүвезин хандырып бээр болзунза,

сеңээ караңгыда чырык чырып кээр, сээн дүмбейиң дал дүш дег апаар.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы сени кезээде эдертип баштаар.

Кургап калган черлерге безин хереглээн чүвең-биле Ол сени хандырап,
мага-бодунну быжыктырап.

Сен суггарып каан сесерлик дег^d,

^d Иер. 31:12

суу төнмөс суг бажы дег апаар сен^e.

^e Ин. 7:38

¹² Эрте-бурунгу бузундулар орнунга хоорайларны катап тудар сен,

эрткен үениң тудугларын катап тургузар сен^f.

^f Иов 3:14; Иса. 61:4

Сеңээ „Бузулган ханаларның катап тургузукчузу,

улус чурттаар кудумчуларның катап тудукчузу“ деп аттарны тыпсыр.

¹³ Бир эвес сен амыр-дыш хүнүн будуң-биле таптай баспас болзунза,

Мээң ыдыктыг хүнүмде сагыжыңга кирген-не чүве кылып турбас болзунза,

бир эвес амыр-дыш хүнүн тааланчыг деп санаар,

Дээрги-Чаяакчының ол ыдыктыг хүнүн

„Хүндүткелдиг хүн“ деп адаар болзунза

база бодуннун хүннүң-не кылыр ажил-херээңден,

сагыжыңга кирген-не чүведен, хоозун чугаадан ойталап,

амыр-дыш хүнүн сагыыр болзунза^g,

^g Неем. 13:15-21

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп, таалаар сен!^h

^h Иов 22:26; Ыд. ыр. 36:4

Мен сени черниң бедигээштеринче үндүрүпⁱ,

ⁱ Ы. х. к. 32:13

Иаков өгбөңден салгап алган чериңге сени дойладыр мен».

Дээрги-Чаяакчының аксындан үнген сөстөр ол-дур.

Бачыттың Бурган биле чонну аңгылааны

59 ¹ Дээрги-Чаяакчының холу чолдая бербээн^j, ол камгалап шыдаар,
Ооң кулаа кадый бербээн – дыңнап турар.

^j Сан. 11:23; Иса. 50:2

² Ынчалза-даа кем-буруунар силерни Бурганыңардан аңгылады^k,

^k Ос. 5:4

бачыттарыңар дээш, Ол силерден хая көрнү берип, силерни дыңнавайн тур^l.

^l Ыд. ыр. 65:18;
У. ч. 15:8; 28:9

³ Силерниң холуңар ханга борашкан, салааларыңар бачытка борашкан,
аксыңар меге чүве чугаалаар, дылыңар бак чүве чулчуруур-дур^m.

^m Иса. 1:15; У. ч. 6:17

⁴ Кым-даа шииткел черинге чөптүг чорукче кыйгырбайн турар,

кым-даа шынны-биле чаргылдашпайн турар:

улус хоозун барымдааларга ынанып, меге чүве чугаалап,

^a Иов 15:35; Ыд. ыр. 7:15;
Иак. 1:15

хай-бачыг ботталдырып, бузут-бак төрүп турар^a.

⁵ Олар чуургаларын чазылгыже баскан чыланнар дег, дузаан аргаан ээремчиктер дег – ол чуургаларны чипкен кижичи өлүп каар, а бир эвес чуура басыпкан болза – шагар чылан союп үнүп кээр.

^b Иов 8:14

⁶ Оларның ээремчииниң дузаандан хеп аргыттынмас^b, олар кылып алган чүвези-биле бодун шып шыдавас.

Оларның ажил-херектери – кем-буруулуг, оларның холдары күчүлел кылып турар.

⁷ Оларның буттары бузут үлгедир дээнде – дүрген, буруу чок кижиниң ханын төгер дээнде – далаш^c;

^c У. ч. 1:16; 6:18;
Иса. 59:7; Рим. 3:15-17

оларның сагыжы кара,

оларның эрткен оруктарыга хоозурал биле өлүм-чидим артып каар.

⁸ Олар тайбың деп чүве билбес,

оларның оруктарында чөптүг чорук чок;

оларның оруу ыргак-дагыр,

олап чоруп турар бүгү улус амыр-тайбың билбес.

⁹ Ынчангаш шын шииткел бистен ырак-тыр, чөптүг чорук биске четпээн-дир.

Чырып кээрин манап турдувус, ынчалза-даа кайда-даа дүмбей караңгы-дыр, чырыкты манап турдувус, ынчалза-даа караңгыда улчуп чор бис.

^d Ы. х. к. 28:29; Иов 5:14;
Соф. 1:17

¹⁰ Согурлар дег, хана суйбап чоруп тур бис,

караа көрбес улус дег, суйбатгынып, орук дилеп чор бис^d.

Душте, имиртинде дег, илдигер-дир бис,

кадык-шыырак улус аразында өлүглер дег-дир бис.

¹¹ Бис шупту адыглар дег алгырар-дыр бис,

көге-бугалар дег човууртаар-дыр бис^e.

^e Иез. 7:16; Наум 2:7

Чөптүг шииткелди манап турдувус, а ол чок-тур,

камгалалды манап турдувус – а ол бистен ырак-тыр.

¹² Чүге дээрге Сээң мурнуңга кем-буруувус хөй санныг,

бачыттарывыс бисти сойгалап турар.

Кем-буруувус үргүлчү бис-биле кады,

бузудувусту билир бис –

¹³ Дээрги-Чаяакчыга өскерлип, Ооң мурнунга үймээн үндүрүп турдувус,

Бурганывысты эдереринден ойталадывыс,

дарлаашкын биле тура халыышкын кылып,

меге чүве бодап ап база чугаалап турдувус.

¹⁴ Шын шииткел үндүр кыстырткан,

чөптүг чорук ыракта турар.

Алыс шын төп шөлде тептиге берген,

шынчы чорук чедип кээп шыдавас.

¹⁵ Алыс шын бисте чок-тур,

бузуттан чайлай берген кижичи үптеттирип аар-дыр.

^f Иер. 5:1; Иез. 22:30

Дээрги-Чаяакчы чөптүг чорук чогуң көрүп кааш, таарзынмайн барган.

¹⁶ Ол көөрге, ындыг байдалды өскерттир дээн кым-даа чок боорга^f,

кайгап-харай берген. Ындыг болганда,

Ооң Бодунуң күчү-күжү Аңаа тиилелгени шаңнаар^g,

^g Ыд. ыр. 97:1

^h Иса. 63:5

Ооң чөптүг чоруу Аңаа деткимче болур^h.

¹⁷ Ол чөптүг-шынныг чорукту, куяк хеп дег, кедип алып,
бажынга камгалалдың куяк бөргүн кедип алыр^a;

^a Эф. 6:14, 17; 1 Фес. 5:8

Ол өжээн негээшкининиң хевин кедип,
хорадаан сагыжы-биле, тон-биле дег, шугланып алып.

¹⁸ Улустуң ажил-херектерин ёзугаар Ол кеземче онаар:
дайзыннарарыңче Ооң килеңи халдаар,

өжээннерин Ооң өжээн негээшкини манап турар,
ырак ортулуктарның чурттакчыларыңга Ол чогуур кеземче онаар!^b

^b Ы. х. к. 7:10; Иер. 51:56

¹⁹ Барыын чүкте улус Дээрги-Чаяакчының адындан коргар,
чөөн чүкте улус алдарлыг Ону хүндүлээр.

Бир эвес дайзын хем дег хөме кээр болза,
Дээрги-Чаяакчының тыныжы ону сывырып чорудуптар.

²⁰ «Сионга, бачыдын билинген Иаковтуң салгалыңга Камгалакчы
чедип кээр^c – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^c Рим. 11:26-27

²¹ Мээң силер-биле чарар чагыг-керээм бо-дур^d – деп, Дээрги-Чаяакчы
чугаалаан. –

^d Иер. 31:31

Мээң Сүлдем кезээде силерниң аранарга турар;
силерни чугаалаар кылып кааным Мээң сөстөрүм амдыгааштан эгелээш,
кезээ мөңгедө аксыңардан черле дүшпезин,
силерниң ажы-төлүңерниң, оларның үре-салгалының аксындан база
дүшпезин!»

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Иерусалимниң келир үедеги алдары

60 ¹ «Көдүрлүп кел, чыры, чүге дээрге сээң чырың кыва берген,
өндүр-чаагай Дээрги-Чаяакчы сээң кырында чайынналып тур!^e

^e Ыд. ыр. 101:17;
Мал. 4:2; 1 Ин. 1:7

² Чер-делегейни караңгы шыва ап,
өске чоннарны дүмбей хөме ап турар^f,
а сээң кырында Дээрги-Чаяакчы көстүп келген,
Ооң өндүр чырыгы сээң кырында чырып үнүп келген.

^f Иов 37:19

³ Сээң чырыыңче чоннар чыгылыр^g,
хааннар сээң чырыткылыг хаяаңче чедип кээр^h.

^g Иса. 2:2-3; 56:7; 66:20;
Мал. 1:11

⁴ Долгандыр топтап көрөм: олар шупту чыгылып, сенче кел чыдырⁱ.

^h Иов 11:17; 22:28;
У. ч. 4:18; Дан. 12:3;
Ажыд. 21:24

Сээң оолдарың ырактан сээң кыстарыңны холунда көдүрүп алган ээп кээр^j.

ⁱ Иса. 49:18
^j Иса. 66:20

⁵ Ынчан сен ол бүгүнү көргөш, өөрүп-байырлаар сен,
чүрээң хөлзеп, тиккиледир согар,
чүге дээрге сеңээ далай ындындан эртине-байлакты эккеп бээр,
чоннарның байлаан сеңээ чедире бээр^k.

^k Иса. 61:6

⁶ Сээң чериңни эндерик тевелер,
мадиан болгаш эфа аймактарның бодаганнары шыва аптар.
Шеваның бүгү чурттакчылары^l сенээ келгеш,
алдынын, чаагай чыттыг чүүлдерин эккеп бээр^m
база Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар.

^l Э Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1

^m Мф. 2:11

⁷ Кедар аймактыңⁿ бүгү сүрүг малын сенээ бөлүп бээр,
навайот черниң кошкарлары сеңээ бараан болур^o:
олар Мээң өргүл салыр бедигээжимге Меңээ тааржыр өргүл болур.
Мен Бодумнуң алдарлыг өргээмни алдаржыдар мен!

ⁿ Ыд. ыр. 119:5;
Сол. ыр. 1:4; Иса. 21:16
^o Э. д. 25:13

^a Ос. 11:11^b Иса. 51:5^c 3 Хаан. 10:22; Иса. 23:1;
Иона 1:3

⁸ Бо кымнарыл? Олар дээрге булуттар ышкаш ужуп чоруур, көгө-бугалар ышкаш, уяларынче ужуп бар чыдар улус-тур^a.
⁹ Ырак ортулуктарның чурттакчылары Меңээ идегеп турар^b, бир дугаарында Фарсистен корабльдар эжиндирип кел чыдыр^c, олар ырактан сээң ажы-төлүннү, оларның алдын-мөңгүнүн сөөртүп эккел чыдыр.
 Олар Дээрги-Чаяакчы Бурганың дээш, Израильдиң ыдыктыг Бурганы дээш чедип кээр, чүгө дээрге Ол сени алдаржыдар-дыр.

^d Зах. 6:15

¹⁰ Даштыкы улус сээң ханаларыңны катап тудар, оларның хааннары сеңээ бараан болур^d.
 Килеңнээш, сени чылча шаап-даа кагзымза, ээ көрүнгөш, сени кээргеп тур мен.

^e Ажыл. 21:25

¹¹ Сээң эжик-хаалгаң кезээде ажык турар, чоннарның эртинге-байлаан, оларның хааннарын сеңээ эккелзин дээш, хаалгаңны дүңе-даа, хүндүс-даа дүкчүп-хагбас^e.

^f Зах. 14:17-19

¹² Сеңээ бараан боорун күзевээн чон азы күрүнө узуткаттырар, ыңдыг чоннарның чер-чурту бүрүнү-биле ээнзиреп каар^f.

¹³ Ливан дагларының каас-чаражы сээңии апаар: шиви, чойган, пөш болгаш хады!

Мээң ыдыктыг черимни олар каастаар;
 Бодумнуң будум салыр черимни* алдаржыдар мен.

^g Иса. 49:23

¹⁴ Сени дарлап турган улустун үре-салгалы сээң мурнуңга дис кырынга мөгеер, сени бак көрүп турган бүгү улус буттарыңче сөгүрүп кээп дүжер^g; сени Дээрги-Чаяакчының хоорайы деп,

^h Иез. 48:35

Израильдиң ыдыктыг Бурганының Сион хоорайы деп адаар^h.

¹⁵ Улус сени каапкан, көөр хөңнү чок турду, олар шупту сени оюп эртип турду.

Ам Мен сени кезээ мөңгөде өндүр-чаагай кылып каар мен, улус сен дээш салгалдан салгал дамчып өөрүүр.

ⁱ Иса. 66:12

¹⁶ Сен бүгү чоннарның сүдүн ижер сен, хааннар сени эмирип азыраарⁱ.

^j Э. д. 49:24

Мени Дээрги-Чаяакчы, сээң Камгалакчың, Хостакчың болгаш Иаковтуң күштүг Бурганы^j деп билип аар сен.

¹⁷ Чес орнунга Мен сеңээ алдын эккеп бээр мен, демир орнунга – мөңгүн, ыяш орнунга – хүлөр, даш орнунга – демир эккеп бээр мен.
 Амыр-тайбыңны сээң башкарыкчың, чөптүг чорукту – чагырыкчың кылып каар мен.

^k Иса. 11:9

¹⁸ Ам сээң черинге күчүлел дугайында, сээң чуртуң девискээринге – хоозурал болгаш өлүм-чидим дугайында дыңналбас апаар^k.

Бодунуң ханаларыңны Камгалал деп, хаалгаңны Мактал деп адап аар сен.

* 60:13 Израиль черни азы Бурганың өргээзин ыңча дээн (1 Чыл. 28:2; Иса. 66:1; Иез. 43:7 көр).

19 Ам сеңээ хүндүс хүн херели херек чок,
дүне – ай чырыы херек чок;
Дээрги-Чаяакчы Боду сеңээ мөнгө чырык апаар,
Бурганың сээң чайынналчак чырыың апаар^a.
20 Сээң хүнүн ам ашпас, сээң айың ам эргижиреп читпес –
Дээрги-Чаяакчы сеңээ мөнгө чырык апаар,
сээң качыгдалың хүннери төнөр^b.

^a Иса. 30:26;
Ажыд. 21:23; 22:5

^b Ыд. ыр. 26:1;
Иса. 35:10; 65:19;
Ажыд. 21:4

21 Сээң чонуң бүрүнү-биле чөптүг-шынның улус апаар,
чер-чуртту кезээ мөңгедө ээлеп чурттаар^c.
Олар – Мээң олуртуп кааным өзүм-дүр^d,
Мээң холумнун Бодумну алдаржыдар чаяалгазы-дыр.
22 Оларның эң бичезинден муң кижиге укталыр,
эң чөгенчинден – эндерик чон укталыр.
Мен, Дээрги-Чаяакчы, үези кээрге,
ону боттандырамын далажыр мен».

^c Ыд. ыр. 36:9; Иез. 37:25
^d Мф. 15:13

Хосталга дугайында буянның медээ

61 1 Дээрги-Бурган-Чаяакчының Сүлдези мени бүргээн-дир^e –
Ол мени түрегдээннерге буянның медээни дыңнатсын дээш^f шилип
чаап каан!

^e Иса. 11:2
Лк. 4:18-19; 7:22
^f Иса. 29:19

Ол мени сеткил-чүрээ муңгараан улусту экиртсин дээш,
туттурганнарга хосталганы,
хоругдаттырганнарга адырлып хосталырын* чарлазын дээш^g;
2 Дээрги-Чаяакчының өршээлиниң чылы^h
база Бурганывыстың өжөөн негээр хүнүⁱ келгенин медээлеп,
качыгдаан бүгү улусту аргалазын дээш^j;
3 Сион дээш качыгдаан улусче сагыш салып,
оларга хүл орнунга каас оваадайны,
качыгдал орнунга – чаагай чыттыг үстү,
муңгагдаан сагыш орнунга – макталдың хевин берзин дээш чоруткан.
Улус Бурганның чонунуң дугайында
«Олар Дээрги-Чаяакчы Боду олурткан быжыг дөстүг ыяштар дег^k;
олар чөптүг боорга, Дээрги-Чаяакчы оларны дамчыштыр
алдаржып турар» деп чугаалажыр.
4 Олар эрте-бурунгу бузундулар орнунга
хоорайларны катап тудар,
шаг шаанда хоозураан хоорайларны катап тургузар^l,
эрткен салгалдар үезинден бээр хоозурап калган чыткан,
үрелип бузулган хоорайларны чаартып тудар.

^g Лев. 25:8-15;
Иса. 42:7; 49:9
^h Лев. 25:10
ⁱ Иса. 34:8; 63:4
^j Мф. 5:4;

^k Мф. 15:13

^l Иов 3:14; Иса. 58:12;
Ам. 9:14

5 Даштыкы улус силерниң мал-маганыңарны кадарар,
өскээртен келген улус силерниң чериңерге
тараачыннар болгаш виноград ажаакчылары бооп ажылдаар.
6 А силер Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары деп адаттырар силер^m,
Бурганывыска бараан болган улус деп силерни адаар.
Өске чоннарның байлаа силерге ажык-кончаа бээрⁿ,

^m Хост. 19:6; 1 Пет. 2:9

ⁿ Иса. 60:5

* 61:1 Өске бурунгу сөзүглелде «Согурларга каракталырын» деп бижээн.

- оларның алдар-ады силерже шилчип кээр.
⁷Эрткен үеде бак атка киргенинер дээш,
^a Иов 42:10; Иса. 40:2 ийи дакпыр шаңнал алыр силер^a.
 Дорамчылалды көрүп эрткеш,
^b Зах. 9:12 боттарыңарның черинер дээш өөрүп-байырлаар силер,
 боттарыңарның чуртуңарга ийи дакпыр хувааглыг чер алыр силер^b,
 мөңгө өөрүшкү силерни манап турар.
- ^c Ыд. ыр. 10:7 ⁸ «Чүгө дээрге Мен, Дээрги-Чаяакчы, чөптүг чорукка ынак мен^c,
 үптээшкинге база дерзии чорукка хөңнүм чок.
 Мен чонумну ак сеткилдий-биле шаңнаар мен,
^d Иса. 55:3; Иер. 32:40; Иез. 16:60 олар-биле мөңгө керээ чарар мен^d.
⁹ Оларның үре-салгалы чоннар аразынга ат-сураглыг болур,
 оларның салгакчылары аймактар аразынга алдаржыыр.
 Ол чонну көргөн бүгү улус
^e Иса. 65:23 Дээрги-Чаяакчы оларга ачы-буян хайырлаан дээрзин билип алыр^e».
- ^f Зах. 3:4 ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы дээш аажок өөрүп тур мен,
 Бурганым дээш сеткилим байырлап тур,
 чүгө дээрге Ол меңээ камгалалды хеп дег
^f база агартышкынны тон дег кедирип каан^f –
 ол хептер душтук оол биле душтук кыстың
^g Иер. 2:32; Ажыд. 21:2 каасталгалары дег кайгамчык чараш^g.
¹¹ Чер – бодунуң өзүмнерин,
 сесерлик – тараан үрезиннерни өстүрүп үндүрери дег,
 Дээрги-Бурган-Чаяакчы агартышкын биле макталды
 бүгү чоннар мурнунга өстүрүп үндүрер.

Иерусалимниң чаа ады

62 ¹ «Сионну бодааш, ыттавайн барбас мен,
 Иерусалимни бодааш, оожургавас мен!
 Ооң алган агартышкыны хаяа ышкаш,
 ооң камгалалы – чырыткы ышкаш
 чырып келбээн шаанда, оожургавас мен!

- ² Бүгү чоннар сээң агартышкыныңны,
 хааннар шупту сээң каас-чаражыңны көрүп каар;
 сен чаа ат-биле адаттырар сен,
^h Ажыд. 2:17; 3:12 Дээрги-Чаяакчы Боду сеңээ ол атты тыпсыр^h.
³ Дээрги-Чаяакчының холунда каас-чараш одага,
ⁱ Зах. 9:16 Бурганыңның холунда – хаанның оваадайы апаар сенⁱ.
^j Иса. 54:6 ⁴ Улус ам сени „Кагдырган“ деп адавас^j,
 сээң чериңни „Энзирээн“ дивес.
 Харын сени „Тааланчыг“ дээр,
^k Ос. 1:10; 2:23 а сээң чериңни „Эленген“ дээр^k,
 чүгө дээрге сен Дээрги-Чаяакчыга тааланчыг-дыр сен,
 сээң чериң ээ чок артпас-тыр.
⁵ Аныяк оолдуң аныяк кыс-биле өгленчип,
 өгнүң ээзи апаары дег,

сээн чонуң база сени ээлеп алыр.

Душтук оолдун душтуу кыс дээш өөрүүрү дег,
сээн Бурганың сен дээш өөрүүр^a.

^a Иер. 32:41; Соф. 3:17

⁶ Иерусалим, сээн ханаларыңга Мен танныылдарны тургузуп каар мен,
хүндүс-даа, дүне-даа оларның быды дыңналыр».

Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырып турар улус,
ыгт чок барбаңар!

⁷ Иерусалимни Ол катап үндезилеп тургузуп,
ону чер-делегейге алдаржыдып кагбаан шаанда,
Аңаа амыр-дыш бербенер!

⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң оң холун,

Бодунуң күчүлүг холун көдүргөш:

«Моон сонгаар сээн дайзыннарыңга далган-тарааңны чиртпес мен^b,
даштыкы улус сээн бүдүрүп алган арагаңны ишпес!

^b Ы. х. к. 28:33; Иер. 5:17

⁹ Дүжүт ажаап турган улус боттары оозун чип,

Дээрги-Чаяакчыны алгал-мактаар, виноград ажаап турган улус
арагазын боттары Мээң ыдыктыг өргээмниң мурнунга ижер» –
деп даңгырагалаан.

¹⁰ Хаалга таварып үнүңер-ле, үнүңер,

чонга оруктан белеткеңер!

Орукту дескилеп, ажыдыңар, даштарны чайладыңар,
аймактарга туктан көдүрүңер!^c

^c Иса. 11:10; 49:22

¹¹ Дыңнаңар, Дээрги-Чаяакчы чер-делегейниң ужу-кыдыыңга чедир:

«Сион-кыска: „Камгалакчың кел чыдыр!

Көр даан, Ооң хайырлаар шаңналы холунда-дыр!^d» – деп чугаалаңар» –
деп чарлап тур.

^d Иса. 40:10; Ажыл. 22:12

¹² Сээн улузуңну «Ыдыктыг чон»,

«Дээрги-Чаяакчы хостаан улус» деп адаар.

А сени «Күзенчиг» деп, «Кагдынмаан хоорай» деп адаар.

Чоннардан өжээн негээшкениниң хүнү

63

¹ Эдом черден кел чыдар, Восора хоорайдан^e кел чыдар
кызыл хептиг кымыл ол?

^e Э. д. 36:33; 1 Чыл. 1:44;
Иса. 34:6

Каас-коя хеп кеткен, Бодунуң өндүр улуг күчү-күжү-биле
кылаштап олурар кымыл ол?

«Ол – Мен-дир мен – чөптүг-шынныг сөстөр медеглеп турар,
камгалап шыдаар күчү-күштүг Мен-дир мен».

² Чүге Сээн кеткен хевин,

оңгарда виноград сы баскан кижини дег, кызыл өңнүгүл?

³ «Мен оңгарга чааскаан чимис сы базып турдум,

бүгү чоннардан кым-даа Меңээ дузалап, кады турбады.

Мен оларны килеңнээш, сы базып,

^a Иоил 3:13; Ажыд. 19:15

хорадааш, таптап турдум^a;
оларның ханы Мээң хевимче чаштап турду,
Бодумнуң кеткен хевимни ханга борап алдым.

^b Иса. 34:8; 61:2

⁴ Дайзындан өжээн негээр хүнүм^b Мээң чүрээмде доктааттыңган,
чонумну хостаар үе келген.

⁵ Мен көөрүмге, дузалакчы чок болду!

Кайгап калдым – Меңээ дөмөк болур кижги чок болду!

Ынчангаш Мээң Бодумнуң күчү-күжүм тиилелгени шаңнады,

^c Иса. 59:16

Мээң хорадаан сагыжым Мени деткиди!^c

⁶ Килеңнээш, Мен чоннарны таптай базып турдум,

^d Иса. 51:22

хорадааш, оларны эзиртир ижиртип*, ханын черже төп турдум^d».

Энерелдиг Адазынга чоннуң мөргүлү

⁷ Дээрги-Чаяакчының енерелдиин, Ооң макталга төлептиин
сактып кээр мен.

Дээрги-Чаяакчы бис дээш өндүр улуг ачы-буян кылган,
израиль чонувуска Бодунуң ээ-хайыразын,
аажок улуг енерелин көргүскен.

⁸ Ол: «Бо – Мээң чонум-дур, Мени мегелевес ажы-төлүм-дүр!» – дээн.

Ол оларның Камгалакчызы апарган,

^e Башт. 10:16

⁹ оларның бүгү качыгдалын үлежип келген^e,

^f Хост. 14:9; 23:20

Ооң төлээзи оларны камгалап турган^f.

Бодунуң ынакшылы болгаш ээ-хайыразы-биле Ол оларны хостааш,
бүгү эрте-бурунгу үеде холунга көдүрүп чораан.

¹⁰ Ынчалза-даа олар тура халааш,

^g Ыд. ыр. 77:40;

Аж.-ч. 7:51; Эф. 4:30

Ооң ыдыктыг Сүлдезин хомудадыптарга^g,

Ол оларның дайзыны апаргаш, олар-биле дайылдажып турган.

¹¹ Ынчан Ооң чону эрте-бурунгу үени, Моисейниң үезин сактып келген –

Бодунуң сүрүүн кадарчылары-биле кады

^h Хост. 12:50-51;

Ыд. ыр. 76:21; Ос. 12:13

далайдан үндүре берген Бурган кайыл^h,

чонунга Бодунуң ыдыктыг Сүлдезин хайырлаан Бурган кайыл,

¹² Бодунуң күчү-күштүг холу-биле Моисейни чедип алгаш чораан,

Бодун кезээ мөңгедө алдаржыдып,

ⁱ Хост. 14:21

чонунуң мурнунда сугну ийи чара аңгылапканⁱ,

¹³ ону далайның дүвү-биле кежире берген Бурган кайыл?

Чон, ховуда аът ышкаш, тептикпейн барган,

¹⁴ Дээрги-Чаяакчының Сүлдези чонну,

шынааже бадып бар чыткан сүрүг малды дег,

амыр-дыш черинге эккелген.

Бодунуң адыңны алдаржыдар дээш,

чонуну ынчаар эдертип бар чыткан сен.

¹⁵ Дээрден куду алзы көрем,

^j Э. д. 11:5; Ы. х. к. 26:15;

Ыд. ыр. 13:2; 32:14

Бодунуң ыдыктыг болгаш алдарлыг чурттаар черинден көрүп көрем!^j

Сээң хүннээчел сагыжың болгаш күчү-күжүң кайыл?

Бодунуң улуг ээ-хайыраң биле кээргелиңни биске көргүспес апардың.

* 63:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Эзиртир ижиртип» эвес, а «Чылча шаап» деп бижээн.

16 Сен – бистиң Адавыс сен!^a

Авраам бисти билир хөңнү чок-даа болгай-ла,
Иаков бисти хүлээп көрүксевейн-даа баргай-ла,
ынчалза-даа Сен, Дээрги-Чаяакчы – бистиң Адавыс сен;
эрте шагдан бээр Сээң адын – «Камгалакчывыс» болгай.

17 Чүге, о Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң оруктарыңдан бисти астыктырып,
Сенден кортпас кылдыр чүректеривисти чөрүүледип тур сен?
Сээң чалчаларың дээш, Сээң үлүүң болур бо аймактар дээш,
эглип кээп көрөм!

18 Сээң ыдыктыг чонун бодунуң черин үр ээлеведи –
ам ыдыктыг өргээни дайзыннарывыс таптай базып тур.

19 Бис ам Сээң кажан-даа чагырбайн чорааның чоннар дег,
Сеңээ хамаарышпас улус дег апардывыс^b.

^a Ы. х. к. 32:6; Иса. 64:8;
Ин. 8:41

^b Иер. 14:8

64 1 О, бир эвес Сен дээрни чара тырткаш, дүжүп келген болзунза!^c

Ынчан даглар Сээң мурнуңга сирилеп, эстир ийик –
2 от чээргени ынчаар кыпсып, сугну хайындырыптар.
Дайзыннарың Сээң адыңны билип алзын дээш, дүжүп кел!
Бүгү чоннар Сээң мурнуңга сирилезин!

3 Бистиң идегевээнивис түрлүг херектерни кылып турдуң.
Сен дүжүп кээриңге, даглар Сээң мурнуңга сирилеп, эстип турду!

4 Сенден өске кандыг-бир бурган аңаа идегеп турар улуска
ындыг чүве кылганын эрте шагдан бээр
кым-даа дыңнаваан, кым-даа көрбөөң^d.

5 Чөптүг-шынныг чорукту өөрүшкүлүг кылып,
Сээң оруктарың истеп, Сени сактып турар кижини
Сен Бодуң уткуп үнүп кээп турар сен^e.

Ынчалза-даа бис шагдан бээр бачыт үүлгедип туруп бээривиске,
Сен килеңней бердиң. Камгалал ап шыдаар бис бе?!

6 Бис шупту арыг эвес чүүлдер дег апардывыс,
бистиң бүгү эки херектеривис хирленип, бужартаан хеп дег.
Бис шупту бүрүлөр дег оңуп тур бис,
бачыттарывыс бисти хат ышкаш хадып алгаш баар-дыр^f.

7 Кым-даа Сээң адыңны адап, кыйгырбас-тыр^g,
кым-даа Сени эдерерин кызытпас-тыр.

Сен бистен хая көрнүп,
бисти боттарывыстың бачыттарывыстың эргезинге хүлээдип бердиң.

^c 2 Хаан. 22:10;
Ыд. ыр. 17:10; 143:5

^d 1 Кор. 2:9

^e Аж.-ч. 10:35

^f Ыд. ыр. 1:4; 89:6

^g Иса. 43:22; Ос. 7:7

8 Ындыг турбуже, Дээрги-Чаяакчы, Сен – бистиң Адавыс сен^h,
бис – дой бис, а Сен – дой сава кылыкчызы сенⁱ.

Бис шупту – Сээң холуңуң кылыглары бис.

9 О, Дээрги-Чаяакчы, хөлүн эрттир килеңневейн көрөм,
бистиң бачыттарывысты кезээ мөңгедө сагынмам!
Көрүп көр даан: бис шупту Сээң чонуң ышкакжыл бис!

10 Сээң ыдыктыг хоорайларың ээн кургаг хову апарган,
Сион – ээн кургаг хову, Иерусалим – чурттакчы чок чер апарган.

11 Бистиң алдарлыг ыдыктыг өргээвис –
ада-өгбевистиң Сени алгап-мактап турган чери –
өрттенип калган^j.

^h Ы. х. к. 32:6; Иса. 63:16;
Ин. 8:41

ⁱ Иов 10:9; 33:6;
Иса. 45:9; Иер. 18:6;
Рим. 9:20-24

^j 4 Хаан. 25:9;
Агг. 1:9; 2:3

Үнелээривис бүгү чүве бузундулар бооп хуула берген.
 12 Таанда-ла Сен ооң соонда безин
 биске кээргелиң көргүспес сен бе, Дээрги-Чаяакчы?
 Таанда-ла ыттавайн эрттирип, бисти хөлүн эрттир кезедир сен бе?

Бурганның эки, бак улусту ылгай көөрү

- 65** ¹ «Мени айтырбаан улуска ажыттыңан мен;
 Менче чүткүвээн улус Мени тып алган.
 Мээң адым адап, кыйгырбаан чонга: „Мында мен, мында!“ –
 деп чугааладым.
- ² Мен хүннү бадыр чагырга билбес чонче,
 боттарының бодал-сагыжын эдерип,
 бак оруктар-биле чоруп турар улусче холум сунуп турдум^a.
- ³ Олар Мени үргүлчү арнымга-ла дорамчылап турар,
 дүрзү-бурганнарга ыдыктыг дээн сесерликтеринге^b өргүл салып,
 оларга тууйбудан кылган бедигээштерге артыш кыпсып турар,
⁴ дүне чеveg-куйларда, чажыт черлерде каран көрнүп турар,
 хаван эьди чиир^c,
 савазынга арыг эвес быдаа хайындырып, кудуп ижер,
⁵ өске улуска: „Менден ырадыр тур,
 оон башка мээң ыдыктыым сенче шилчий бээр“ – дээр улус-тур.
 Олар, ыжы карак өөр өшпестээн от дег,
 Мени хорададып турар.
- ⁶⁻⁷ Оларның шииткелин Мээң мурнумда бижип каан^d.
 Ыттавайн барбас мен, оларның боттарының бачыттары дээш
 база ада-өгбезиниң бачыттары дээш, оларга кеземче онаар мен^e – деп,
 Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. –
 Олар дагларга айдызаар өргүл кылып,
 тейлерге Мени бужар байдалга таварыштырып турган болгай!
 Биеэги үүлгедиглери дээш,
 Мен оларга бүрүнү-биле кеземче хемчээп бээр мен!»
- ⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
 «Виноград салбаанда чулук артып калган болза,
 улус: „Аңаа хора чедирбе, ол ам-даа ачы-дузалыг-дыр“ – дээр.
 Мен база ынчаар кылыр мен:
 Бодумнун чалчаларымны бодааш,
 чонумну бүрүнү-биле узуткавас мен^f.
- ⁹ Мен Израильден үре-салгалды өстүрер мен,
 Иудеяны – Мээң даглыг чуртумну ээлээр салгакчылар артып каар;
 ону Мээң шилип алган улузум салгап алып,
 аңаа Мээң чалчаларым чурттаар.
- ¹⁰ Менче чүткүп турар чонумга
 Шарон оргулаажы^g – хойлар оьгтаар одар-белчиир,
 Ахор шынаа^h – бода мал дыштанып чыдар чер болурⁱ.
- ¹¹ А силерниң – Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан,
 Мээң ыдыктыг даамны угтупкан,

^a Рим. 10:20

^b Иса. 1:29; 66:17

^c Лев. 11:7

^d Ыд. ыр. 149:9

^e Хост. 20:5

^f Э. д. 16:26; Мк. 13:20

^g Иса. 33:9; 35:2

^h Инс. 7:24

ⁱ Соф. 2:6

салым-чол бурганынга аьш-чем белеткеп салып,
 арагалыг дашка сунуп турар улустуң –
¹² салым-чолунарны Мен тодарадып каан мен:
 хылыш силерни өлүрүп каар,
 силер шупту дискек кырынга олура, кыра шаштырып аар силер!
 Чүге дээрге Мен кыйгырып турдум, а силер харыылавадыңар,
 Мен чугаалап турдум, а силер дыңнавадыңар^a.
 Мээң бузуттуг деп санаарым чүве үүлгедип,
 Мээң сеткилимге кирбес чүве шилип алдыңар».

^a У. ч. 1:24; Иса. 66:4;
Иер. 7:13

¹³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:
 «Мээң чалчаларым чемненир, а силер аштаар силер;
 Мээң чалчаларым ижер, а силер кагып-суксаар силер^b;
¹⁴ Мээң чалчаларым өөрүүр, а силер бак атка кирер силер!
 Мээң чалчаларым өөрүп-байырлаар,
 оларның чүректерин хөглээшкин бүргээр,
 а силер чүрээнерде качыгдалга алзып, човууртаар силер,
 аажок муңгарааш, ыглап-сыктаар силер^c.

^b Иса. 55:1; Лк. 6:25

^c Лк. 6:25

¹⁵ Силерниң аттарыңар Мээң шилип алган улузумга
 каргыш бооп артар^d.

^d Иер. 29:22

Дээрги-Бурган-Чаяакчы силерни өлүмге хүлээдир,
 а Бодунуң чалчаларыңга өске ат тыпсыр^e.

^e Иса. 62:2;
Ажыд. 2:17; 3:12

¹⁶ Ынчан чер кырында алгаг-йөрээшкин кылып турар кижиги бүрүзү
 сөзүңге шынчы Бурганның адын ажыглаар;
 чер кырында даңгырак берген кижиги бүрүзү
 сөзүңге шынчы Бурганның ады-биле даңгыраглаар^f.
 Чүге дээрге биеэги качыгдалдар уттундурган,
 олар ам Мээң көрүжүм мурнунда артпаан-дыр.

^f Иер. 4:2

Бурганның чаа чаялгазы

¹⁷ Көрүңер, Мен чаа дээр биле чаа черни чаяар деп тур мен^g,
 биеэде турган чүве моон соңгаар сагышка артпас, угаанга кирбес^h.

^g Иса. 66:22; 2 Пет. 3:13;
Ажыд. 21:1

^h 1 Кор. 2:9

¹⁸ Мээң чаяар чүүлдерим дээш өөрүп-байырлаңар,
 кезээ мөңгедө хөглөңер!

Мээң чаяарым Иерусалимни байырлал долар,
 ооң чонун – өөрүшкү бүргээр.

¹⁹ Мен Иерусалим дээш өөрүп-хөглээр мен,
 чонум дээш өөрүп-байырлаар мен;
 аңаа ам кажан-даа ыы-сыы, уё-човуур дыңналбасⁱ.

ⁱ Иса. 35:10; 60:20;
Ажыд. 21:4

²⁰ Аңаа моон соңгаар чаш ажы-төл өлүп кырылбас,
 бодунуң назынын бүрүнү-биле чурттаваан шаанда,
 чаңгыс-даа кырган кижиги өлбес.

Кайы-бир кижиги чүс харлыында өлүп калган болза,
 аныяанда калган деп санаттырар,
 а чүс хар чедир чурттаваан кижини каргаттырган деп санаар*.

²¹ Улус-чон бажыңнар тудуп алгаш, аңаа боттары чурттаар.

* 65:20 Азы: «А чүс харлыг бачыттыг кижиги каргаттырар».

^a Иер. 31:5; Иез. 28:26

Олар тарып алган чимизин боттары чиир^a.

²² Оларның тудуп каан бажыңнарынга хары улус чурттаар деп чүве моон соңгаар турбас.

Оларның тарып каан ыяштарының чимизин хары улус чиир деп чүве турбас.

^b Ыд. ыр. 21:13

Мээң чонум ыяштар дег үр чурттаар^b.

Мээң шилип алган улузум холу-биле кылган бүгү чүвезин боттары үр үеде ажыглаар.

²³ Олар үре-түңнел чок ажылдавас,

оларның ажы-төлү төрүттүнгеш, айыыл-халапка алыспас^c.

Олар Дээрги-Чаяакчының ачы-буянын алган чон болур –

олар боттары, оларның үре-салгалы-даа!^d

^d Ыд. ыр. 113:22;
Иса. 61:9

²⁴ Олар Мени кыйгырар мурнунда-ла, Мен харыылаар мен; олар чугаазын төндүрбээнде-ле, Мен дыңнап кааптар мен^e.

^e Дан. 9:21

²⁵ Бөрү биле хураган кады оыттаар,

арзылаң шары ышкаш сиген чиир^f,

^f Иса. 11:6

а чыланнның чеми довурак-доозун бооп артар^g.

^g Э. д. 3:14

Мээң бүгү ыдыктыг даамга кым-даа узуткаашкын кылбас, хора чедирбес апаар^h».

^h Иса. 11:9

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Шииткел болгаш идеял

66 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

ⁱ Иез. 43:7; Мф. 5:35

^j 3 Хаан. 8:27; 2 Чыл. 2:6

^k Аж.-ч. 7:49-50

«Дээр – Мээң дүжүлгем, чер – бут салыр ширтээм!ⁱ

Меңээ кандыг өргээ тудуп берип шыдаар силер^j,

Мээң дыштаныр черим каая туруп боорул?^k

² Ол бүгүнү Мээң холум чаяап кылган,

ол бүгү ынчаар тыптып келген – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

Мээң ээ көрнүр улузум бо-дур:

томаараан, сагыш-сеткили муңгагдаан болгаш

Мээң сөзүмден сүрээдеп турар улус^l.

^l Эзра 9:4

³ А бузуттуг боду-ла*, шары өргүп турар кижичи –

кижичи өлүрүп турар кижиге дөмей,

хураган дөгөргөш, өргүп турар кижичи –

ыт мойну сыйып турар кижиге дөмей,

далган-тараа өргүлү кылып турар кижичи –

хаван ханы өргүп турар кижиге дөмей,

чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турар кижичи –

дүрзү-бурганга мөргүп турар кижиге дөмей^m.

^m Иса. 1:11

Ындыглар – оруктарын боттары шилип алган,

боттарының чүдек-бужар чүүлдеринге ынак улус-тур.

⁴ Мен база Бодумнуң шилилгем кылып мен:

оларны хилинчекке таварыштырып,

оларже коргар чүвезин ыдар менⁿ.

ⁿ Иов 3:25; У. ч. 10:24

^o У. ч. 1:24; Иса. 65:12;
Иер. 7:13

Чүге дээрге Мен кыйгырып турумда, кым-даа харыылавады,

Мен чугаалап турумда, кым-даа дыңнавады^o.

* 66:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Бузуттуг боду-ла» деп сөстөр таварышпайн турар.

Олар Мээң бузуттуг деп санаарым чүве үүлгедип,
Мээң сеткилимге кирбес чүве шилип алдылар».

⁵ Дээрги-Чаяакчының сөзүндөн сүрээдеп турар улус, Ооң сөзүн дыңнаңар:

«Силерни көөр хөңнү чок

база силерни Мээң адым ужун үндүр сывырып турар ха-дунмаңар:

„Дээрги-Чаяакчы Бодун алдаржытсын, Ол силерни өөртсүн, а бис
көрээли!“ – дээн.

Ынчалза-даа олар бак атка кирер.

⁶ Дыңнаңар, хоорайда шимээн үнүп,

Бурганның өргээзинде дааш-шимээн дыңналып тур!

Дээрги-Чаяакчы Бодунуң дайзыннарынга чогуур кеземче онаап,
шимээргеп тур.

⁷ Божуушкун хилинчээ көрбейн чыткаш-ла, Иерусалим божуп алган,
эди аарываан хирезинде-ле, оол божуп алган^а.

^а Иса. 13:8; Ажыл. 12:5

⁸ Кым ындыг чүве дугайында дыңнааныл, ындыг чүвени көргенил?

Чурт чаңгыс хүн дургузунда төрүттүнер бе,

чон хензиг үе иштинде чырык черге көстүп кээр бе?

А Сион-кыс эди аарып эгелээн дораан-на, оолдарын божуп алды!

⁹ Божуурунга чедиргеш, божуттурбайн баар мен бе? – деп,
Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. –

Таанда-ла Мен божуур күштү хайырлааш,

херэежен кижиниң хырнын дуглап каар мен бе? – деп,

Бургануң чугаалаан. –

¹⁰ Иерусалимге ынак бүгү улус, ооң-биле кады хөглөнер,
ол дээш өөрүп-байырлаңар!

Ооң ажыын ажып ыглап турган бүгү улус,

ам ооң-биле кады өөрүңер!

¹¹ Силер ооң аргалал бээр эмиглериң ээп, тодар силер,

ооң сүткүр эмиглериң таалал-биле ээп, чемненир силер».

¹² Дээрги-Чаяакчы: «Мен Иерусалимге

чаагай чорукту хем ышкаш чорудуп бээр мен,

өске чоннарның байлаа, терең суг дег, ону хөме алыр!

Иерусалим ам силерни эмиглери-биле чемгерер^б,

^б Иса. 60:16

холунга көдүрүп чоруур, хойнунга олурткаш, чассыдар.

¹³ Мен силерни, ие кижиниң чаш төлүн аргалааны дег, аргалаар мен,

Иерусалимге аргалал алыр силер!^с» – дээн.

^с Иер. 40:1; 51:12

¹⁴ Ону көрүп кааш, чүректеринер өөрүүр,

чаа үнген оыт-сиген ышкаш чечектелир силер.

Дээрги-Чаяакчының күчү-күжү Ооң чалчаларыңга ажыттыңар,

а килеңи дайзыннарыңга удур кыптыңар.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы отка бүргедипкен чедип кээр^д,

^д 2 Пет. 3:7; 2 Фес. 1:8

Ооң дайынчы тергелери казыргы дег боор^е.

^е Ыл. ыр. 67:18; Авв. 3:8

Ооң өжээн негээшкини килеңниг, Ооң түрлүг кыйгызы оттуң чалбыгыжы-ла!

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы от-биле, Бодунуң хылыжы-биле^ф

^ф Ы. х. к. 32:41

бүгү кижиги төрөлгөтенге шииткелин боттандыңар,

Ооң кыргып-хыдаан улузу хөй болур^г.

^г Иер. 25:33

- ¹⁷ «Бодун ыдыктап, арыглап алгаш,
^a Иса. 1:29; 65:3 ыдыктыг деп санаттырар сесерликтерже^a соңнуг-мурнуг кирип турар улус,
^b Лев. 11:7, 29 хаван эъди, күскелер болгаш өске-даа чүдек-бужар амытаннар чиир улус
шупту өлүп каар^b – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
¹⁸ Мен оларның ажил-херектерин, бодалдарын билир мен.
^c Иса. 2:2; Зах. 14:16 Бүгү чоннарны, аймактарны чыыр дээш чоруптар мен^c.
Олар чедип келгеш, Мээң өндүр чырыымны көрүп каар.
¹⁹ Мен оларның аразынга көскү демдек көргүзөр мен.
Олардан дириг арткан улустуң чамдыызын өске чоннарже:
Фарсис, Ливия болгаш ча адыгжылары чурттап турар Лидияже,
Тувал болгаш Иаванче –
Мээң дугайымда дыңнаваан, Мээң өндүр чырыымны көрбээн
ырак черлерже чорудуптар мен.
Олар ол чоннарга Мээң алдарымны медээлээр.
- ²⁰ Ынчан олар бүгү чоннар аразындан силерниң бүгү ха-дуңманарны
чуузалар, тергелерге олурткаш,
аъттар, элчигеннер болгаш төвелерге мундургаш,
Мээң ыдыктыг даамче, Иерусалимче,
^d Иса. 14:2; 49:22; 60:4 Дээрги-Чаяакчыга белек кылдыр эккээр^d – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. –
Бүгү чоннар улузу израильчилерни,
Дээрги-Чаяакчының өргээзинге израильчилерниң арыг саваларда
далган-тараа өргүлүн эккээри дег, эккээр^e.
^e Иса. 2:2-3; 56:7; 60:3; Мал. 1:11 ²¹ Оларның чамдыызын мен Бодумнуң
^f Хост. 19:6; Иса. 61:6 бараалгакчыларым болгаш левиттер кылып аар мен^f.
Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.
- ²² «Мээң чаяарым чаа дээр биле чаа черниң^g кезээде Мээң мурнумга
турары дег,
силерниң үре-салгалыңар болгаш адыңар кезээде артып каар – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
²³ Ай чаазы кээрге-ле, амыр-дыш хүнү кээрге-ле,
бүгү кижиге төрөлгөтен Меңээ мөгөөр дээш кээп турар апаар – деп,
Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. –
²⁴ А өргээмден үнүп тура, улус Меңээ удур
үймээн үндүргеннерниң мөчү-сөөгүн көрүп каар;
^h Иса. 1:31; Мф. 18:9; Мк. 9:47 оларны курттар-даа, өшпес от-даа кезээ шагда чиир^h,
олар бүгү кижиге төрөлгөтенге ческинчиг болур».

Иеремия медээчинин ному

Кирилде

Чоокку Чөөн чүктүң хөй кезин чаалап алган күчүлүг Ассирия күүрүне бистиң эрага чедир VII вектин ийиги чартымында буурап дүшкөн. Египет база Вавилон деп ийи күүрүне аразынга Ассирияның тергиидекчи туружун ээлеп аар дээш демисел эгелээн. Ол үеде халдей чонга чагыртып турган Вавилон VII вектин төнчүзүндө Египетти тишлээш, Чоокку Чөөн чүктүң бүгү күүрүнелерин бодунуң чагыргазының адаанче кончуг дүргөн киширп эгелээн.

Ол чылдарда бичии Иудея күүрүне бирде Египеттин, бирде Вавилоннуң камгалал-хайгааралын дилеп, ол-бо чайгылып турган. Иудеяны шынчы эвес чоруну дээш кезедири-биле вавилон хаан Навуходонор 597 чылда аныяк иудей хаан Иехонияны тудуп алгаш, хаанның орнунга ооң төрөл акызы Седекияны олуртуп каан. Ынчалза-даа каш чыл эрткенде, Седекия база Вавилонга удур тура халыыр деп шийтпирлээн, ынчангаш Навуходонор Иудеяже халдап кирип келген. Ийи чыл бүзээлеткен соонда (589-587 чч.), Иерусалим хоорай халдей аг-шериге дүжүп берген. Вавилончулар ол найысылалды хоозурадып кааш, ооң чурттакчыларының барык шуптузун тудуп алгаш барган.

Шак ол төөгүлүг байдалга еврей чонга Бурганның сөзүн барык бежен чыл (627-580 чч.) дургузунда Иеремия медээчи дамчыдып келген. Ооң медээчи бараан болуушкунунуң баштайгы чылдарында Дээрги-Чаяакчыга бердинген база Иудеяны бачыттан, дүрзү-бурганнарга мөгөөр чоруктан арыглаар дээш кызып келген Иосия хаан чуртту чагырып турган. Ынчалза-даа Иосия өлгөн соонда, Бурганга удур бузуттуг-бак үүлгедиглер кылып турган элээн каш хаан (Иоахаз, Иоаким, Иехония, Седекия) дүжүлгеге саадаан. Ол хааннарда база бүгү чонда боттарының бачыттарындан ойталааш, Дээрги-Чаяакчыже эглип кээр күзөл шуут чогу дээш, Иеремия Бурганның кел чыдар шийткелин баш бурунгаар чугаалап турган.

Өске медээчилерниң поэтиктиг хевирге бижээн номнары-биле деңнээрге, бо номда проза хевиринге бижээн узун өттүр билген медеглелдер (оларның аяны Ыдыктыг хоойлуну катаптааны деп номга дөмей) база Иеремияның амыдыралындан чугула болуушкуннар дугайында тоожуушкун кирип турар. Медээчинин амыдыралын номда тодарадып бижээнинин база ооң сеткил-сагыш көдүрлүүшкүннүг чугааларының ачызында бис ооң дугайында, өске медээчилерге көөрдө, хөйну билир бис. Бодунуң чонунуң аар-берге салым-хуузу дээш база ооң чугааларынга чаңгыс чер чурттугларының хөңнү чогу дээш, Иеремияның чуртталгазы үргүлчү муңгаралга алыскан турган.

Медээчилер номнарының аразында бо ном эң узуну болур. Чаңчыл ёзугаар «Иеремияның ыы-сыгызы» деп номнун автору база Иеремия болуп турар.

1 ¹ Хелкияның оглу Иеремияның сөстери бо-дур. Иеремия болза Вениаминнин аймааның черинде турар Анатот хоорай^a чурттуг Бурганның бараалгакчыларының бирээзи турган. ² Дээрги-Чаяакчы анаа Бодунуң сөзүн Амоннуң оглу иудей хаан Иосияның хааннаашкынының он үшкү чылында^b ажыдып эгелээн. ³ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Иосияның оглу иудей хаан Иоакимниң чагырган үезинде^c база сөөлзүредир – Иосияның оглу иудей хаан Седекияның^d хааннаашкынының он бирги чылын төндүр^e чугаалап келген. Ол-ла чылдың бешки айында дайзыннар Иерусалимниң чурттакчыларыны тудуп алгаш, сүрүп аппаратан^f.

^a Ис. 21:18; 3 Хаан. 2:26

^b 4 Хаан. 22:1;
Иер. 3:6; 25:3; Соф. 1:1

^c 4 Хаан. 23:36

^d 4 Хаан. 24:18

^e Иер. 39:2

^f 4 Хаан. 25:8-11

Дээрги-Чаяакчының Иеремияны кыйгырганы

⁴⁻⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып:

«Хырын иштинге ботталдырып кааным мурнунда-ла сени билир турдум, иең иштинден үнүп кээриң мурнунда-ла сени ыдыктап аңгылап кагдым^a, делегейиниң чоннарынга медээчи кылдыр салып кагдым^b» – деп чугаалаан.

^a Иса. 49:1; Гал. 1:15

^b Иса. 49:6; Аж.-ч. 9:15

⁶ Мен: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Ам-даа аныяам кончуг болгаш, чүве чугаалап билбес-тир мен» – деп харыыладым^c.

^c Хост. 4:10

⁷ А Дээрги-Чаяакчы меңээ:
«„Аныяк мен“ диве,
Мен сени кымче-даа чорудупсумза, баар сен,
Мээң сеңээ дужааган бүгү чүвемни чугаалаар сен!
⁸ Кымдан-даа кортпа^d,
чүге дээрге Мен сээң-биле боор мен,
сени камгалаар мен^e» – дээн.

^d Иез. 2:6; 3:11; Мф. 10:28

^e Иер. 15:20

⁹ Дээрги-Чаяакчы холун сунуп, аксымга дээскеш^f, меңээ:
«Бодумнуң сөстөримиңни ам сээң аксыңдан
үнер кылып кагдым^g.

^f Иса. 6:7; Дан. 10:16

^g Иер. 5:14

¹⁰ Көрдүң бе, Мен бөгүн сени чоннар, күрүнелерни
харагалзаар кижиге кылдыр томуйлап тур мен –
дазылы-биле тура тыртар, үрегдээр,
узуткаар, буурадыр, быжыглаар
база тарып олуртур сен^h» – дээн.

^h Иер. 18:7; 31:28

Бурганның чорутканы ийи көстүүшкүн

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып: «Иеремия, сен чүнү көрүп тур сен?» – деп чугааладыⁱ. Мен: «Миндаль ыяштың будуун көрүп тур мен» – деп харыыладым. ¹² Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Шын көрүп турар-дыр сен, ол дээрге Мээң удумзуравайн* турарым ол-дур, Бодумнуң сөзүмнү күүседирим ол-дур» – дээн.

ⁱ Ам. 7:8; 8:2

¹³ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн база катап ажыдып: «Сен чүнү көрүп тур сен?» – деп чугаалады. Мен: «Хайынган пашче көрүп тур мен, ол паш соңгу чүктел^j турар-дыр» – деп харыыладым. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Бо черниң бүгү чурттакчыларын айбыл-халап соңгу чүктен хөмө алыр-дыр^k» – дээн. ¹⁵ «Мен ам соңгу күрүнелерниң бүгү аймактарын кыйгырар мен^l – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Олар чедип келгеш, Иерусалимниң ханаларын, Иудеяның бүгү хоорайларын дескиндир бүзээлээш, аймак бүрүзү бодунуң дүжүлгезин Иерусалимниң иштинге тургузуп аар. ¹⁶ Мен Иудеяның үүлгеткен бүгү кем-буруузу дээш, ооң Менден ойталап, өске бурганнарга айдызаар өргүлдөр кыпсып, холу-биле кылып алган дүрзүлериңге мөгейип турганы дээш, аңаа удур шииткелим үндүрер мен.

^j Зах. 6:6

^k Иер. 4:6; 6:1; 10:22;
13:20; 47:22;
Иез. 26:7

^l Иер. 25:9

^m 3 Хаан. 18:46

¹⁷ А сен куруң куржанып белеткенип ал^m, баргаш, Мээң сеңээ дужааган чүвемниң шуптузун улуска чугаала, оларны мурнунга сирилеве, оон башка Мен сени, олар көрүп турда, сириледиптер мен! ¹⁸ Бо черниң бүгү чурттакчылары – Иудеяның хааннары, нояннары, Бурганның бараалгакчылары болгаш карачал чону сеңээ удур болур, а Мен ам сени шивээ, демир адагаш, хүлер хана дег быжыг кылдыр тургузуп

* 1:12 Еврей дылда «удумзуравас» деп сөс (шокед) «миндаль ыяш» (шакед) деп сөс-биле дөмей дыңналыр.

кагдым^а. ¹⁹Олар сеңээ удур халдап үнер, ынчалза-даа күш четпестер, чүгө дээрге Мен сээң-биле боор мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мен сени камгалаар мен».

^а Иса. 50:7;
Иер. 6:27; 15:20;
Иез. 3:8-9

Иудеяның Бурганны каапканы

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдыпкан: ² «Баргаш, Иерусалимнин чонунга Дээрги-Чаяакчының бо сөстерин чарлап чугаала:

„Сактып тур мен, аныяанда меңээ бердинген чордуң,
душтук кыстың ынакшылы-биле меңээ ынак турдуң^б,
ээн кургаг ховуга, үнүш-дүжүт чок черлерге
Мени эдерип чордуң^с.

^б Иер. 3:4; Иез. 16:8

³ Израиль – Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг чону^д,
Ооң дүжүдүнүн баштайгызы-дыр^е.
Ону чип турган улус шупту буруудаар,
айыыл-халап оларны хөме таварыыр^с».
Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^с Ы. х. к. 2:7

^д Хост. 19:6; 28:36;

Ы. х. к. 7:6

^е Иак. 1:18; Ажыд. 14:4

⁴ Иаковтуң салгалы, Израильдин бүгү аймактары,
Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар!

⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Таанда-ла ада-өгбөңер Мени кем-буруулуг деп көргөн бе?^ф
Чүгө олар Менден ырай берди?

^ф Мих. 6:3

Олар хоозун чүүл сүргеш,
боттары хоозун куруг апардылар^г.

^г 4 Хаан. 17:15; Рим. 1:21

⁶ Олар: „Дээрги-Чаяакчы бисти Египеттен үндүрө берген,
Ол бисти ээн кургаг ховуга,
кооргалдарлыг, суг чок черге, дүмбей караңгы,
кым-даа чорбайн турар, кижилер ээлеп чурттавайн турар черге
эдертип чораан болгай^г. Олче чүткүүлү^г – диведилер.

^г Ы. х. к. 8:15

⁷ Мен силерни дүжүткүр черже,
ооң ачы-буянын беримчези-биле чемнензин дээш, эккелдим^и.
А силер чедип келгеш, канчалдыңар?

^и Ы. х. к. 8:7; 11:11

Мээн чуртумну бужартадып,

Мээн ээлээн черимни чүдек-бужар чүүл кылып кагдыңар!^и

^и Лев. 18:25; Сан. 35:33;
Иез. 36:17

⁸ Бурганның бараалгакчылары: „Дээрги-Чаяакчыже чүткүүлү^к –
деп кыйгырбады,

ыдыктыг хойлу башкылары Мени билбес-тир,
силерниң чагырыкчыларыңар Менден ойталаан-дыр,
медээчилер Ваал бурганның өмүнээзинден медеглеп^к,
ажык-дуза чок дүрзү-бурганнарга мөгөйип турар-дыр!

^к Иер. 23:13

⁹ Ол дээш Мен силер-биле чаргылдажыр мен – деп, Дээрги-Чаяакчы
медеглээн. –

Силернин салгалыңар-биле база чаргылдажыр мен!^л

^л Хост. 20:5-6

¹⁰ Китт чоннуң* ортулуктарынче баргаш, көрүңер,

* 2:10 Китт чон – израильчилер ол үеде Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарының чурттакчыларын ынчаар адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр).

- ^a Иса. 21:16-17 кедар аймакче^a элчиннерден чоруткаш, хайгыылдап көрүнер.
Орта шак мындыг чүве болган бе деп билип алыңар:
- ^b Иса. 37:19; Иер. 16:20 ¹¹ бодунуң ёзулуг Бурган безин эвес бурганнарын^b солуп турар чон бар бе?
А Мээн чонум бодунуң алдарлыг Бурганын
ажык-дуза чок дүрзү-бурганнарга орнапкан-дыр^c.
- ^c Ыд. ыр. 105:20;
Рим. 1:23 ¹² О дээрлер, ону кайгап-хараңар,
коргуп-сүрээдеп, сириленер! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
¹³ Мээн чонум бузуттуг ийи херек үүлгеткен:
ол Мени, амыдырал хайырлаар суг бажын, каапкаш^d,
суг ызырынмас, үрелип бузулган доскаарлардан суг узуксап турар.
- ¹⁴ Израиль чон – кул бе?
Кулданышкынга төрүттүнген чалча бе?
Ол чүге олча апарды,
¹⁵ чүге арзылаңнар олче сүргенчиг ырланып^e,
ооң черин хоозурадып кагды?
^f Иер. 9:11; 46:19 Оон хоорайлары өрттеттирген, чурттакчы чок арткан-дыр^f.
- ¹⁶ Мемфис биле Тафнис хоорайларның чурттакчылары
сээн бажыңны чара шаап кагды*.
¹⁷ Ол бүгү дээш, бодуң шоруң!
Сеңээ орук баштап чораан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан ойталаан
болгай сен!
- ¹⁸ А ам Египетче чүге баарың ол,
Нил хемниң суун ижер дээш бе?^g
Ассирияже чүге баарың ол, Евфраттын суун ижер дээш бе?^h
- ¹⁹ Кем-бурууң дээш кеземче алыр сен,
өскерлишкениң дээш сени кезедир;
ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан ойталааның,
Менден кортпас апарганың кайы хире айыыл-халап,
ажыг-шүжүгге чедиргенин билип, көрүп ал».
Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ²⁰ «Бурунгу шагда-ла Мен хомудуңну буза шаап,
моожаңны үзе тыртып берген менⁱ,
а сен: „Бараан болбас мен!“ – дидиң,
бүгү бедик тейлер бажыңга,
таварышкан-на хөлегелиг саглагар ыяш адаанга
самыырап турдуң!^j
²¹ Мен сени тарып каарымга,
эң эки виноград үнген шөл, шилиттинген чаш будуктар турдуң^k.
Оон Меңээ хамаарыштыр канчап хары, черлик сып болу бердиң?!
²² Ынчангаш кандыг-даа саваң-биле арыдыр чунуп шыдавас сен^l –
кем-буруун Мээн мурнумда көскү! – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –
²³ Сен канчап: „Бужартаваан мен,
·Ваалдың дүрзүлеринге мөгөйбээн мен“ – дээр сен?
Шынаага кылып турган херектеринче көрүп көр,
- ⁱ Иер. 30:8; Иез. 34:27
- ^j Иез. 6:13; 16:15-16;
Ос. 4:13
- ^k Иса. 5:1; Ыд. ыр. 79:9;
Мф. 21:33
- ^l Иов 9:30; Иез. 24:12

* 2:16 Мемфис биле Тафнис – Египеттиң ийи улуг хоорайы (Иер. 46:14; Иез. 30:13 көр).

чүнү үүлгеткениңни медресеп билип ал!

Эңгин теве дег, оруктарга дөскөлчөк караңнадыр маңнап турдун.

²⁴ Ээн кургаг ховуга чаңчыккан черлик кыс элчиген дег,
киргиннээш, агаарга харлыгып турдуң!

Ол элчигенни кым доктаадып шыдаарыл?

Эдержилге үезинде кым-даа, күзезе, ону чайлыг тып аар^a.

^a Ос. 8:9

²⁵ Ынчаар маңнап тургаш,

идиң эледир кедип аарындан кичээн,

суксааш, боостаан кургап калбазын халак!

Ынчалза-даа: „Хей чүве! Өске бурганнарга ынак мен,

оларның изин истээр мен“ – дээш турар болдуң^b.

^b Ы. х. к. 32:16;
Иер. 3:13; 18:12

²⁶ Туттуруп алгаш, ады баксыраан оор кижиге дег,

Израильдиң – чонунуң, хааннар, нояннар,

бараалгакчылар болгаш медээчилериниң^c – ады баксырады.

^c Иер. 32:32

²⁷ Олар ыяшты „Ачам сен“ деп,

дашты „Мени төрүп кагдың“ деп турар.

Менче арнын эвес, ооргазын эргилдирип кээр-дир.

Ол хирезинде-ле айыыл-халапка таварышканда,

„Бисти камгалап көрөм!“ дижир-дир^d.

^d Башт. 10:10

²⁸ Иудея, сээң кандыг-даа хоорайың боду бурганныг болгай.

Кылып алган бурганнарыңар кайыл?^e

^e Ы. х. к. 32:37

Айыыл-халап хөме таварып кээрге, шыдаар болза,

олар силерни камгалап чедип келзин^f.

^f Иер. 11:12-13

²⁹ Мээң-биле канчап чаргылдажыр силер?

Мээң мурнумга шупту кем-буруулуг силер – деп,

Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

³⁰ Чонуңарны кезедиримге-даа, хей болду,

чагыг-суртаалымны хүлээп албадыңар^g.

^g Иса. 9:13; Иер. 5:3

Медээчилеринерни силерниң хылыжыңар,

хайыра чок арзылаң ышкаш, чип төттү^h.

^h 3 Хаан. 18:4;

³¹ О, амгы салгал, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп билип ап көрүңер!

Мен израиль чонга хамаарыштыр ээн кургаг хову,

дүмбей караңгы бооп турдум бе?

Ынчаарга чүге-ле Мээң чонум:

„Бодувустун барыксаан оруувус-биле чоруй баар бис,

Сенче дедир эеп келбес бис!“ – дээрил?

³² Кыс кижиге каас хептерин,

душтук кыс – думаалайын уттуп шыдаар бе?ⁱ

ⁱ Иса. 61:10

А Мээң чонум Мени сагынмас-тыр,

шагда-ла уттупкан-дыр^j.

^j Ы. х. к. 32:18;
Иса. 17:10; Иер. 3:21;
Ос. 8:14

³³ Хандыкшааннарыңче^k чүткүүр дээнде, мергежээниң аажок-тур,
оруюңну бузутче шиглеп чаңчыккан-дыр сен*.

^k Иер. 22:20; 30:14

³⁴ Сээң хевинг эдээ актыг ядыыларның ханынга борашкан-дыр.

* 2:33 Азы: «Ол херекке үен-даян херээженни-даа өөредип каап шыдаар-дыр сен».

^a 4 Хаан. 21:16; 24:4;
Иер. 19:4

Олар кемниг херек үүлгетпээн, буруу чок улус-тур^a.

Ол хиренде-ле:

³⁵ „Мен актыг мен,

Бурганның килеңи менден чайлаар боор“ – дээр-дир сен.

Мен сени „Бачыт үүлгетпедим“ дээн сөстөриң дээш харыы тударынче кыйгырар мен!

³⁶ Чүгө алызын бодавайн, оруктарың солудун?

Ассириядан чөгелиң төнгени дег,

Египеттен база чөгелиң төнөр^b.

³⁷ Египеттен база бажың халайгып алгаш үнер сен,

чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы сээң идегеп турган чоннарыңны хүлээп көрбээн-дир:

олар-биле кады чорааш, чедимчелиг болбас сен!»

^b Иса. 30:3-5

Өскерликчи Израиль биле Иудея Бурганче эглир ужурлуг

3

¹ «Ашаа кадайын чандырыптарга, кадайы оон чоруй баргаш, өске ашакка барып аар болза, баштайгы ашаа олче эглип кээп болур бе?

Ынчаар болза, ол чер бужартай бербес деп бе?^c

А сен хөй таныштарың-биле самыырап турган хиренде-ле, Менче эглип кээр деп тур сен бе? – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

² Тас тейлерже көрүжүң шигле,

ында сээң самыырап турбааның чер бар-дыр бе?

Эн кургаг ховуда чорумалдар кеденген араб кижиге дег^d,

таныштарыңны орук кыдыыңга манап турдун^e.

Бодуннун самыыраашкын болгаш буздун-биле черни бужартаттың.

³ Ынчангаш чаъс чагбастаан,

Мен часкы чаъс-чайыкты кутпайн турдум^f.

Сээң арын-шырайың самыын-садар херэежени дег-дир, ыядыр арның чок-тур!

⁴ А ам сен Меңээ: „Аныямдан тура эргим эжим! Ачам сен!

⁵ Таанда-ла кезээ мөңгеде килеңнээр сен бе,

кезээде хорадаар сен бе?“ – деп турар-дыр сен^g.

Ынча дээр хиренде-ле, бар шааң-биле бузут үүлгедир-дир сен».

^c Ы. х. к. 24:1-4

^d Иса. 13:20

^e Иез. 16:25

^f Ы. х. к. 28:24; Ам. 4:7

^g Ыд. ыр. 102:9; Ыы. 3:31

^h 4 Хаан. 22:1; Иер. 1:2

⁶ Дээрги-Чаяакчы меңээ Иосияның хааннаан үезинде^h: «Өскерликчи херэежен дег Израильдин чүнү үүлгедип турганын көргөн-не болгай сен. Ол бедик даг бүрүзүнче барып, таварышкан-на хөлөгелиг салбагар ыяш адаанче кирип, аңаа самыырап турдуⁱ. ⁷ Бүгү үүлгедиглериңиң соонда, ол Менче эглип кээр боор деп бодадым, ынчалза-даа ол эглип келбеди. Ооң сөс ээлевес кыс дуңмазы Иудея ону көрүп турду.

⁸ Израильдин Меңээ өскерлип турганы дээш, Мен аңаа чарлыышкын бижи бижээш, чандырыпкан мен^j. Оон көөрүмге, ооң сөс ээлевес кыс дуңмазы Иудея кортпайн, боду база самыырап чорупту^k. ⁹ Ол бодунуң ыят чок самыыраашкыны-биле черни бужартадып, даш, ыяш дүрзүлөр-биле Меңээ өскерлип турду^l. ¹⁰ Ынчап тургаш-ла, Израильдин сөс ээлевес кыс дуңмазы Иудея^m Менче шын сеткили-биле эвес, а ка-жарлап эглип келди» – деп чугаалаан.

ⁱ Иез. 6:13; 16:15-16;
Ос. 4:13

^j Ы. х. к. 24:1; Иса. 50:1

^k 4 Хаан. 17:19; Иез. 23:11

^l Хост. 34:15

^m Иез. 23:4

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Өскерликчи Израиль, сөс ээлевес Иудеяга көөрдө, оон буруузу эвээш-тир^a. ¹²Баргаш, соңгу чүккө: „Эглип кел, өскерликчи Израиль!“ – деп сөстөрни чарлап чугаала» – дээн. Ол оон ыңай: ^a Иез. 16:51

«Мен сенээ хорадап артпас мен,
энерелдиг болгаш, кезээ мөңгедө килеңневес мен^b – деп медеглээн. – ^b Ыд. ыр. 102:9
¹³ Чүглө бодуңнуң кем-бурууңну билин:
Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга удур бачыт үүлгедип,
таварышкан-на хөлегелиг салбагар ыяш адаанга
өскө бурганнарга хандыкшып шаг болдун^c, ^c Иез. 6:13; 16:15-16;
Мээн сөзүмнү тооп дыңнавайн турдуң». ^c Ос. 4:13
Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁴ «Эглип келинер, өскерликчи ажы-төл – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – чүгө дээрге Мен – Ээңер-дир мен*, силерни, бир хоорайдан-на – бир кижиге, бир аймактан-на – ийи кижиге кылдыр эдертип алгаш, Сионче эккээр мен. ¹⁵ Мээн сеткилимге тааржыр чагырыкчылардан силерге бээр мен, олар силерни угаан-медерелдии-биле чагырап^d. ^d Иер. 23:4
¹⁶ Бо черге өзүп-көвүдөп, эндерли бээр силер – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – ол хүннерде Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзин шыгжаан аптара^e дугайында улус чугаалашпас, ону бодавас база сагынмас, ону хереглөвөс, өскө ыдыктыг аптара-даа кылып албас. ¹⁷ Ол үедө Дээрги-Чаяакчының дүжүлгези деп атты Иерусалимге тыпсыр, бүгү чоннар Иерусалимге чыгып келгеш, Дээрги-Чаяакчының адынга мөгеер, оон сонгаар боттарының чөрүүлөнгөн бузуттуг чүректеринге чагыртып чурттавайн баар. ¹⁸ Ол хүннерде Иудеянын чону Израильдин чону-биле каттыжып алгаш^f, соңгу чүкте чурттан силерниң ада-өгбөңөргө Мээн берген черимче чоруй баар. ^f Иса. 11:13; Иер. 50:4; Иез. 37:19; Ос. 1:11

¹⁹ Мен сенээ ажы-төлүмгө дег хамаарылгалыг болуксадым,
сенээ күзенчиг черни, чоннарның эң кайгамчык үлүүн дыка берикседим.

Сен Мени „Ачам“ деп адаар боор деп,
Менден ойталавас боор деп бодадым.

²⁰ Ынчалза-даа ашаанга өскерилген кадай дег,
израиль чон, сен база Менээ өскерилдин^g – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ^g Ос. 3:1

²¹ Тейлер баштарында алгы-кышкы,
израиль чоннуң чалынган ыы-сыызы дыңналып турар,
чүгө дээрге олар оруундан өскээр ээп,

Дээрги-Чаяакчы Бурганын уттупкан-дыр^h.

²² Эглип келинер, өскерликчи ажы-төлүм,

Мен силерни шынчы эвес чорууңардан экиртип каар менⁱ».

^h Ы. х. к. 32:18;
Иса. 17:10; Иер. 2:32
ⁱ Иса. 57:18; Иер. 30:17

Көрөм, Сенче бар чыдыр бис,

чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс – Сен-дир сен!

²³ Тейлерде – чүглө меге,

дагларда – чүглө шимээнниг чыыштар бар болгай.

Израильдин камгалалы чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан кээри
шын-дыр!

²⁴ Бистиң аныяк шаавыстан-на бужар дүрзү-бурганнар

ада-өгбөвистиң эт-хөреңгизин, оларның шээр, бода малын,

* 3:14 Азы: «Ашаанар-дыр мен» (Иса. 54:5; Иер. 3:14; Ос. 2:7 көр).

оглу-кызын сыырып турган.

²⁵ Бужар чүүлдеривис бисти бүргеп алган,
бак адывыс бисти шып алган!

Чүге дээрге бис-даа, ада-өгбевис-даа аныяк шаавыстан амдыгаа чедир
Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска удур бачыт үүлгедип,
Ооң сөзүн тооп дыңнавайн турган-дыр бис^a.

^a Эзра 9:6-7;
Ыд. ыр. 105:6

^b 2 Чыл. 30:6; Ионл 2:12

4

¹ «Израиль, бир эвес эглип келиксээр болзунца,
Менче эглип кел^b – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

Чүдек-бужар дүрзүлериңни ап октапкаш,
улчуп чорбастай берзинзе база

² шынны-биле, ак сеткилдий-биле:

„Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен!“ – дээр болзунца^c,
өске чоннар Бургандан ачы-буян алыр,
Ол дээш чоргаарланыр^d».

^c Ы. х. к. 6:13; Иер. 5:2

^d Иер. 9:24

³ Дээрги-Чаяакчы Иудея биле Иерусалимде чурттаан улуска
мынча деп турар-дыр: «Кур черден боттарыңарга андарып алыңар^e,
тенниг үнүштер аразыңга үрезин тарываңар!^f

⁴ Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңарны көргүзери-биле
чүрээнерни демдектеп, арыглап алыңар^g,

Иудеяның улузу, Иерусалимнің чурттакчылары,
оон башка силернің бузуттуг херектериңер дээш
Мээң килеңим чалбыышталдыр хып,
өжүртүнмес өрт ышкаш апаар^h».

^e Ос. 10:12

^f Мф. 13:7; Мк. 4:7;
Евр. 6:8

^g Ы. х. к. 10:16; 30:6;
Рим. 2:29

^h Иер. 21:11

Соңгу чүкте чурттан дайзын халдап кээр

⁵ «Иудеяга чарлап көрүңер,
Иерусалимге медээлеп чугаалаңар,
бүгү чуртка трубадан этсиңерⁱ,
үнүңер шаа-биле: „Барып, быжыглаттыңган хоорайларга чыгылылы!“ –
деп алгырыңар.

⁶ Сионче дезер дээш ынаар углай туктан көдүрүңер,
амы-тыныңар камгалаңар, черле доктааваңар, чүге дээрге Мен
соңгу чүктен айбыл-халап,

^j Иер. 1:14; Иез. 26:7

кончуу сүргей өлүм-чидим эккээр мен!^j

⁷ Шырыштан үнүп келген арзылаң дег,
чоннарны узуткаар хаан кел чыдар-дыр^k,
ол силернің чериңерни хоозурадыр дээш
бодунун чыдыныңдан туруп келген-дир.
Узуткакчы хоорайларыңарны үреп бузуп кааптарга,
оларга чурттакчылар артпас».

^k Иса. 5:29; Иер. 2:15;
Наум 2:11

⁸ Ынчангаш качыгдал хевинден кеткеш,
ишкирнигип ыглажыңар^l,
Дээрги-Чаяакчының килеңи бисти оюп эртер эвес.

^l Иса. 22:12; Ионл 1:13

⁹ «Ол хүн хаан-даа, ноян-даа эр соруун чидириптер,
Бурганның бараалгакчылары коргуп-сүртээр,

медээчилер аңгадай бээр» – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

¹⁰ Мен: «Аа халак, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сен бо чонга, Иерусалимниң чурт-такчыларыңга тайбың дүжерин аазааш, оларны ылап-ла мегелеп кагдың^а. Хылыш оларның боскун үзе кезер деп барды» – деп чугааладым. ^а Иер. 14:13; Иез. 14:9

¹¹ Шак ол чонга, Иерусалимниң чурттакчыларыңга:

«Ол үеде Мээң күжүр чонумче
ээн кургаг ховунуң тас тейлеринден
изиңейндир чип турар хат хадып кээр!
Ындыг хатка тараа арыглай челбиттинмес,
үрезин савандан арыглаттынмас.

¹² Хат хөлүн эрттир дыңзыг боор!^б
Мээң күзел-соруум ёзугаар ол хат хадып кээрге,
Мен чонумга хамаарыштыр шииткелимни үндүрер мен!» – деп,
Бурган чугаалаан.

^б Иер. 51:1; Ос. 4:19; 13:15

¹³ Булут ышкаш, дайзын көдүрлүп олур^с,
ооң дайынчы тергелери казыргы дег^д,
аыттары эзирлерден кашпагай!^е
Ат болдувус-ла, өлүп читтивис-ле!

^с Иез. 38:9

^д Иса. 5:28

^е Ыы. 4:19; Авв. 1:8

¹⁴ «Иерусалим, бодуңнуң чүрээни бузуттан арыглап ал^ф,
ынчан камгалалды алыр сен!

Чежеге дээр кара бодалдарың амдажыдар сен?

¹⁵ Дан хоорайдан, Эфрем дагларындан
өлүмнүң медээзи дыңналып тур.

¹⁶ Чоннарга мону чарлаңар, Иерусалимге дамчыдыңар:

ырак чурттан аг-шериг кел чыдыр,
Иудеяның хоорайларында оларның алгы-кышкызы чаңгыланып тур.

¹⁷ Шөлдү долганган таңныылдар дег,

олар найысылалды бүзөөлөп келди^г.

Чүге дээрге Иудея Меңээ удур тура халаан-дыр! – деп, Дээрги-Чаяакчы
медеглээн. –

^ф Ыд. ыр. 50:4; Иса. 1:16;
Иак. 4:8

^г 4 Хаан. 25:1-4

¹⁸ Бодуңнуң-на ажыл-херектериң,

бак үүлгедиглериң бо бүгүнү сенче халдатты!^г

Бузут-багыңдан тывылган ажыг-шүжүг сээң чүрээни кемдедип тур».

^г Иер. 2:17

Иеремияның чону дээш кажсыдааны

¹⁹ Ишти-хөңнүмнү! Ишти-хөңнүмнү!

Чүрээм аарышкыдан харыксырап, чарлыр чыгыы соп тур^и,
ыгтавайн баар аргам чогул.

Чүге дээрге трубалар эткенин – дайынчы медээни дыңнап тур мен.

²⁰ Халапты халап солаан^и, бүгү чурт хоосураан;

чадырларывыс хенертен, оран-сававыс – карак чивеш дээр аразында
буступ кээп дүшкен^к.

²¹ Кажанга чедир дайынның туктарын көрүп,
дайынчы трубалар этсирин дыңнаар мен?

^и Иса. 16:11

^и Иез. 7:26

^к Иер. 10:20

^a Ы. х. к. 32:28

22 «Мээң чонум мелегей-дир, Мени билбес-тир!
Угаан кирбээн уруглар дег, сарыыл чок-тур,^a
олар чүглө бузут үүлгедир талазы-биле мергежээн,
а буян кылып билбес-тир».

^b Э. д. 1:2; Иса. 5:30

23 Черже көрдүм – ол ужу-бажы билдинмес, ээн болду,
дээрже көрдүм – ында чырык чок болду^b.

^c Иез. 38:20; Наум 1:5

24 Дагларже көрдүм – олар сирилеп тур,
тейлер шупту сүрээдеп тур^c.

^d Иер. 9:10

25 Көөрүмге, чаңгыс-даа кижичок,
дээрнин куштары тарадыр ужа берген болду^d.

^e Ыд. ыр. 106:34

26 Көөрүмге, чечектелген чер ээн кургаг хову апарган болду^e,
ооң бүгү хоорайларын Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун ёзугаар
бузуп каапкан –
Ооң килең-кылыы ол хире-дир!

^f Иер. 5:10,

^g Иса. 24:4; Ос. 4:3;

Ионл 1:10

^h Иса. 50:3

27 Дээрги-Чаяакчы: «Бо бүгү чер хоозурап каар,
ынчалза-даа ону бүрүнү-биле узуткавас мен!^f
28 Ынчангаш чер ыглап-сыктаар^g, бедик дээр карара бээр^h;
шиитпиримни үндүрген мен,
ам ону өскертпейн, күүседир мен» – деп чугаалаан болгай.

29 Аьттыг-шеригжилер биле ча адыгжыларының алгы-кышкызындан
хоорай чурттакчылары тарадыр маңнажып тур.

Олар шыргай аргаларже дезип,
кашпалдарже чаштып чоруп тур.

Хоорайлар шупту ээнзирээн, оларда чаңгыс-даа чурттакчы артпаан.

30 А сен, куруглаан Иудея, ам канчаар сен?

Каас-коя хептер кедип, алдын каасталгалар-биле шиметтинип,
кактарың будуп чордуң. Хей-ле каастанып чораан болдуң!

Сээң-биле самыырап турган таныштарың
сени тоовастап, амы-тыныңны үзүксеп турⁱ.

ⁱ Ыы. 1:19; Иез. 23:22, 40

31 Алгы-кышкыны дыңнап тур мен –
херээжен кижичок божуп чыткан-даа дег,

ол дун төлүн божуп, човууртаан-даа ышкаш^j.

·Сион-кыс ыглап-сыктап, уё-човуур-биле холун өрү сунуп^k:

«Ат болдум! Өлүрүкчүлерден дезер дээш шаам төндү!» – деп тур.

^j Иса. 13:8;

Иер. 6:24; 13:21; 22:23;

Мих. 4:9-10

^k Иса. 1:15; Ыы. 1:17

Бүгү чон бачытка борашкан

5

¹ «Иерусалимниң кудумчуларын эргий кылаштанар.

Көрүп чорунар, сураглап билип алыңар, төп шөлдерден дилеңер:
алыс шынче чүткээн, оода чаңгыс чөптүг кижичок бар-дыр бе,

ындыг кижичок тып шыдаар силер бе?¹

Тып алзыңарза, Мен найысылалды өршээр мен!^m

2 Иерусалимниң чурттакчылары дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле
даңгыраглап турар,
ынчалза-даа ол даңгырактары меге боор-дурⁿ».

¹ Иса. 59:16; Иез. 22:30

^m Э. д. 18:26

ⁿ Ы. х. к. 6:13; Иер. 4:2

³ Дээрги-Чаяакчы, Сээн караан алыс шынны көрүп кагбас деп бе?
Чонунну буурадып турдуң – а ол аарышкыны медереп билбес-тир,
ону узуткап турдуң – а ол угаан киреринден ойталаар-дыр^a.

^a Иер. 2:30

Оларның сеткил-чүрээ даштан кадыг апарып,
Бурганче эглиринден ойталады^b.

^b Ам. 4:6; Агг. 2:17

⁴ Мен ынчан: «Бо-даа карачал улус-тур,
олар бүдүүлүк болгаш, Дээрги-Чаяакчының оруун,
боттарының Бурганының дүрүмнерин билбес болгай^c.

^c Иер. 8:7

⁵ Ынчаарга ызыгууртан кижилерге барып, чугаалажып көрейн.

Олар Дээрги-Чаяакчының оруун,
Бурганының дүрүмүн билир болгай» – дээн мен.
Ынчалза-даа олар база шупту
Бурганның кедирген хомудун чуура шаап,
моожазын үзе тыртып каапкан болду^d.

^d Иер. 2:20

⁶ «Ынчангаш оларже шыргай арыгдан арзылаң халдаар,
оларны ховунуң бөрүзү үзерлеп кааптар,
ирбиш хоорайлар чанынга кеденир:
хоорайдан үнген кижиге бүрүзүн ол үсперлеп кааптар!^e
Чүге дээрге оларның бачыттары көвүдээн-дир,
Меңээ өскерлири дам барган-дыр.

^e Иса. 5:29; Иер. 2:15;
Ос. 13:7-8; Наум 2:11

⁷ Мен сени канчап өршээр мен?
Сээн улузуң Менден ойталаан-дыр,
Бурган болбас дүрзүлөр^f ады-биле даңгыраглаар-дыр^g.
Мен тоттуруп турумда-ла, олар самыралга алзып,
самыын херээженнер бажыңнарында тырлып турар-дыр.

^f Ы. х. к. 32:21;
2 Чыл. 13:9
^g Хост. 23:13; Иис. 23:6

⁸ Семис киргин аскыр дег, кижиге бүрүзү өске кижиниң кадайынче туралап,
киштеп кыйгырар-дыр^h.

^h Хост. 20:14, 17;
Иез. 22:11

⁹ Таанда-ла ол бүгү дээш оларны кезетпес мен бе? – деп, Дээрги-Чаяакчы
медеглээн. –

Таанда-ла ындыг чондан өжээн негевес мен бе?ⁱ

ⁱ Иер. 9:9

¹⁰ Дайзын чоннуң виноград шөлдөрүнчө* барып, үрегдезин,
ынчалза-даа бүрүнү-биле узуткавазын^j.

^j Иер. 4:27

Виноград сыптарын үрегдезин,
чүге дээрге олар Дээрги-Чаяакчыга хамаарышпас-тыр.

¹¹ Чүге дээрге Израильдин-даа, Иудеяның-даа чону
Меңээ шынчы эвес болган-дыр – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

¹² Олар Дээрги-Чаяакчы дугайында мегелеп чугаалажып:
„Бурган бисти канчаптар деп. Бисти айыыл-халап-даа таварбас,
дайын-чаа-даа, аш-чут-даа көрбөс бис!^k

^k Иса. 28:15;
Иер. 6:14; 14:13

¹³ Ооң медээчилери хат ышкаш хоозун кижилер-дир;
Дээрги-Чаяакчының сөзү оларга ажыттынмаан.
Оларның оштаан бүгү бак чүвези боттары-биле боттанзын!^l –
деп турганнар!».

^l 2 Чыл. 36:16; Зах. 1:4

* 5:10 Азы: «Хоорай ханаларыңга чедир».

14 Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Иеремия, улустун ындыг чугаа-сөзү дээш,
сээн аксындан үнер Мээң сөзүмнү от дег кылып каар мен^a,
бо чон ыяш апаар – ону ол от чиптер^b».

15 Көөр силер, израильчилер,

Мен силерже ыракта чонну ыдыптар мен^c – деп, Дээрги-Чаяакчы
медеглээн, –

күчүлүг, эрте-бурунгу чонну!

Силер ооң дылын билбес боор силер,

чугаа-сөзүн билип шыдапас силер^d.

16 Ооң согун саадаа – ажык чевег дег^e,

ооң дайынчылары шупту күш-шыдалдыг.

17 Ол чон силерниң дүжүдүнерни, аьш-чеминерни сыырыптар,

оглу-кызынарны база сыырыптар, мал-маганынарны чиптер,

виноградынарны, фиға чимизиңерни база чиптер^f.

Ол силерниң идегеп турар быжыглалдыг хоорайларыңарны хылыш-биле
чылча шаап каар.

18 Ынчалза-даа ынчан безин силерни төнчүзүңге чедир узуткапас мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – 19 Улус: „Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс бо бүгүнү бис-биле чүү дээш кылганы ол?“ – деп айтырарга^g, „Силер Оон ойталааш, бодуңарның чериңерге өске бурганнарға бараан болуп турдуңар, ынчангаш өске черге хары улуска бараан болур силер“ – деп харылаар сен, Иеремия.

20 Иаковтун салгалыңа медеэлеп, Иудеяга дыңнадып:

21 „Мону дыңнап ал, мелегей, угаан чок чон!^h

Карактыг хиренерде, көрбес-тир силер,

кулактыг хиренерде, дыңнапас-тыр силер!ⁱ“ – деп чугаалаңар.

22 Менден коргар база сүрээдээр ужурлуг эвес ийик силер бе?^j – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

Мен дээрге далайны кызыгаарлай элезин салып каан Бурган-дыр мен.

Суг ажып шыдапас мөңгө кызыгаарны кылып каан Бурган мен.

Далайның чалгыглары хөлзеп, часказа-даа, ону үреп күш четпес,

шимээргеп, диргелзе-даа, ону ажа шурап шыдапас^k.

23 А бо чон чөрүү, чагырга билбес-тир:

Менден хая көрүңгеш, чоруй барган-дыр^l.

24 Олар сеткил-чүрээнде: „Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан коргуп чоруулу,

Ол биске чогуур хуусаада, күзүн-даа, чазын-даа чаъзын чагдырып^m,

дүжүт ажаар үелерни тодарадып бээр болгай“ – дивээн-дир.

25 Оларның кем-буруузу ол бүгүнү оларга бербейн барды,

бачыгтары ачы-буянны олардан хунаап аппаратды.

26 Мээң чонумнун аразында бузуттуг улус бар-дыр:

олар кедегде олурар куш тудукчузу ышкаш,

какпа-дузаан салып алгаш, кижилер тудар-дыр!ⁿ

27 Куштар долган хааржак ышкаш,

кара сагыш-биле тышкан олча оларның бажыңарын долган.

Ынчангаш олар байып, депшээн-дир,

28 чооннап, чагландыр семирп калган-дыр.

^a Иер. 1:9

^b Ажыд. 11:5

^c Авв. 1:6

^d Ы. х. к. 28:49

^e Ыд. ыр. 5:10

^f Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:51

^g Иер. 13:22; 16:10; 22:8

^h Ы. х. к. 32:6

ⁱ Ы. х. к. 29:4; Иса. 6:9;

Мк. 8:18

^j Иер. 10:7; Ажыд. 15:4

^k Э. д. 1:9; Иов 38:8-11;

Ыд. ыр. 32:7; 103:9

^l Хост. 32:9; Ыд. ыр. 77:8

^m Ы. х. к. 11:14

ⁿ Ыд. ыр. 63:5;

У. ч. 1:11; 12:6

Кылбас-ла бузуттуг үүлгедии чок, өскүстөр эки-чаагай чурттаар кылдыр,
оларның херээн чөптүү-биле шиитпес,
ядыыларның чаргызын шынныы-биле шиитпес улус-тур^a.

^a Иса. 1:23

²⁹ Таанда-ла ол бүгү дээш оларны кезетпес мен бе? – деп, Дээрги-Чаяакчы
медеглээн. –

Таанда-ла ындыг чондан өжээн негевес мен бе?^b

^b Иер. 5:9; 9:9

³⁰ Бо черде коргунчуг чүдек-бужар чүүлдер бооп турар-дыр:

³¹ бүдүү билирлер мегелеп медеглээр-дир^c,

^c Иер. 6:13; 14:14; 29:9;
Ыы. 2:14; Иез. 13:6

Бурганның бараалгакчылары боттарының туразы-биле

улусту чагырар-дыр,

Мээң чонумга ол чорук таарымчалыг-дыр.

Ол бүгүнүн хараазында силер-биле чүү боор деп?

Дайзын Иерусалимче халдаар

6 ¹ Вениаминниң аймаа, Иерусалимден дезиңер!

Текояга^d трубадан этсиңер,

^d 2 Хаан. 14:2

Бет-Каремге^e сагындырыглыг демдектен бериңер*,

^e Неем. 3:14

чүге дээрге соңгу чүктен айыыл-халап,

аажок улуг өлүм-чидим кел чыдар-дыр^f.

^f Иер. 1:14; Иез. 26:7

² Эрге-чассыг, чараш -Сион-кысты чок кылып каар мен!**

³ Сүрүг малын кадарып чоруур кадарчылар дег,

дайзыннар аңаа чедип келгеш, чадырларын ону дескиндир тип алгаш,

кижи бүрүзү Иерусалимниң кайы-бир талазын кадарып туруп аар.

⁴ Олар: „Иерусалимге удур тулчуушкунну белеткеңер!^g

^g Иоил 3:9

Турунар, дал дүште үнүптээли!

Харалаан, хүн ажар чедип, имиртинней берди.

⁵ Турунар, дүне када үнүптээли,

ооң быжыг ханаларын үрөп бузуп кааптаалы!^h – деп тур».

⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур:

«Ыяштардан кезинер^h, Иерусалимге удур бүзээлел чалын тудунар.

^h Ы. х. к. 20:19-20

Дарлал бо хоорайның эриин ажыр долган-дырⁱ –

ⁱ Соф. 3:1

ол кеземчем көрзүн.

⁷ Суг бажындан бүлгүрлүп турар суг дег, найысылалда бузут хайныгып тур,

үптээшкин биле күчүлел ында оожургавайн дыңналып тур,

Мен көрүп кээримге-ле, кемдээшкин, балыг-бышкын көстүр-дүр!^j

^j Ыд. ыр. 54:10; Иез. 7:23

⁸ Иерусалим, миннип кел, оон башка сенден хөңнүм кала бээр,

сени кижичурттап шыдава, хоосураан чер кылып каар мен».

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Израильчилерниң арткан кезээн,

виноград шөлүнде чимисти дег, чыып кааптар.

Виноград чыыкчызы дег, холуңну сыптарже сунувут!» – дээн.

¹⁰ Кымга чугаалаайн, кымны сургаайн, кым мени дыңнаарыл?

* ^{6:1} Иерусалим хоорай Вениаминниң аймааның ээлээн девискээриниң кызыгаарыга турган, а Текоя биле Бет-Карем Иерусалимден ырак эвес суурлар болур.

** ^{6:2} Азы: «Сион-кысты кайгамчык онза одар-белчиир-биле дөмейлээр мен».

^a Иса. 28:10; 42:20;

Иез. 12:2

^b Ин. 8:43

^c Иер. 20:9

Улус-чон кулаан кумнап алган – дыңнап шыдавас-тыр^a.
Дээрги-Чаяакчының сөзүн дора көрүп, аңаа хөңнү чок-тур^b.
¹¹ Дээрги-Чаяакчының киленин үлежип турар мен,
ону доктаадып шыдавас мен!^c

«Кудумчуда бичии уругларже, бөлүглежип чыылган аныяктарже
Мээң килеңимни төвүт!»^{*}

Эр-даа, херээжен-даа улусту тудуп алгаш баар,
назылап кыраан ирейни база.

^d Ы. х. к. 28:30

¹² Израильчилернин бажыннары, шөлдери болгаш кадайлары
хары улус холунче кире бээр^d,

чүге дээрге Мен бо черниң чурттакчыларынче
холум көдүрер мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^e Иса. 57:17

¹³ Олар шупту, улуу-даа, бичези-даа, чүгле ажык-кончаа сүрүп^e,
Бурганның медеэчизинден эгелээш, Ооң бараалгакчызынга чедир
меге чүүл кылып чоруур болгай^f.

^f Иер. 5:31; 23:11;

Мих. 3:11

^g Иер. 23:17; Иез. 13:10;

Мих. 3:5

¹⁴ Олар „Амыр-тайбың, амыр-тайбың!“ деп хоозун чүве чугаалап^g,
Мээң чонумнун балыгларын чиик көрүп,
экиртир деп бодап турар, а амыр-тайбың чок-тур!

^h Соф. 2:1

¹⁵ Олар чүдек-бужар чүүлдер кылып турар, ыядыр ужурлуг улус-тур,
ынчалза-даа ыядыр арын, эгенир сагыш оларда чок-тур^h.

Ынчангаш олар аштырганнар аразынга кырлып каар,
Мээң кеземче көргүзүп кээр хүнүмде кээп дүжер».

ⁱ Иер. 8:10-12

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дурⁱ.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча деп чугаалаан:

«Орук белдиринге доктаагаш, топтап көрүнер, эрте-бурунгу оруктар дугайын-
да айтырыңар^j, буянның оруу кайда-дыр – олап чоруңар, ынчан сагыш-сеткилицер
тамчык-дыштыг болур^k – деп чугааладым. А силер: „Олап чорбас бис!“ – деп ха-
рыыладыңар. ¹⁷ Мен силерге доскуулчуларны** тургускаш: „Труба этсирын дыңна-
ңар!“ – дидим. А силер: „Дыңнаваңар бис!“ – деп харыыладыңар^l.

^j Иер. 18:15

^k Мф. 11:29

^l Иер. 44:16

¹⁸ Ынчангаш Мээң чонум-биле чүү боорун дыңнап алыңар, чоннар,
билип алыңар, чыылган улус.

^m У. ч. 1:31

¹⁹ Чер-делегей, дыңна! Мен бо чонче айыыл-халапты –
ооң бодунун-на бодалдарының үре-түңнелин ыдып тур мен^m,
чүге дээрге Мээң чугаа-сөзүмнү тооп дыңнаваан,
Мээң хоойлумну хүлээп көрбээн чон-дур.

ⁿ 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1

²⁰ Шеваданⁿ эккелген ладанның,
ырак чурттан эккелген чаагай чыттыг кулузуннун Меңээ херээ чүл?
Бо чоннун өргүлдери Мээң сеткилимге таарышпады,
ооң бүрүн өрттедир өргүлдеринге хөңнүм чогул^o».

^o Иса. 1:13; Ам. 5:21;

Мал. 1:10

²¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: «Бо чоннун мурнунга моондактар салыр мен,
аңаа адалары болгаш оолдары, эжишкилер болгаш кожалар тептигип,
өлүп каар!^p» – дээн.

^p Иез. 3:20; 18:24

* 6:11 Өске бурунгу сөзүглелде «Төптейн» деп бижээн.

** 6:17 Доскуулчулар – Бурганның медеэчилерин ойзу адап көргүскени ол (Иса. 21:8; Иез. 3:17; 33:2; Авв. 2:1 көр).

22 Дээрги-Чаяакчы: «Көрүңер!

Соңгу чүктө чурттан бир чон кел чыдыр^a,

күчүлүг аймак чер-делегейниң кыдыындан көдүрлүп олур!^b

23 Ол дээрге холунда ча-согун, хылыш туткан,

каржы-дошкун, кам-хайыра чок улус-тур,

оларның алгы-кышкызы далайның дааш-шимээни дег.

Аъттыг шаап кел чыдар, тулчурунга белен дайынчылар-дыр,

олар сенче халдаары ол-дур, ‘Сион-кыс!» – деп чугаалаан.

^a Иер. 1:13

^b Иер. 50:41-43

24 Оларның дугайында медээни дыңнадывыс, салдыныптывыс,

аарышкы, хилинчек бисти, божан херэженни дег, ат кылып тур^c.

25 Шөлче үнөнер, оруктарга көзүлбөнер,

чүгө дээрге кайда-даа хылыш туткан дайзыннар бар-дыр,

долгандыр коргуш бар-дыр^d.

26 Мээн күжүр чонум!

Качыгдалдың самдар хевин кедип ал, хүлге боражып ал,

эр чангыс оглуңнуң өлүмү дээш кажыыдаан дег^e,

ыглап-сыкта, ондап-оста,

чүгө дээрге узуткакчы биске хенертен чедип кээр^f.

^c Иса. 13:8; Иер. 4:31;

Мих. 4:9-10

^d Ыд. ыр. 30:14;

Иер. 20:3, 10; 46:5

^e Ам. 8:10; Зах. 12:10

^f Иер. 48:8

27 «Иеремия, Мен сени Бодумнуң чонумну шылгазын дээш,

мөңгүннүң шынарын хынаан эзилдирикчи дег, чоруттум^g,

сен ам шивээ боор сен^h,

чоннуң кылган херектерин үнелээр сен.

28 Олар шупту чөрүү, чагырга билбес,

хоп-чип дажып чурттап чоруур улус-тур.

Олар дээрге чүректери чес-демирден бүткен улус-тур,

олар шупту үүлгедикчилер-дир.

29 Хөрүктү үрүп турган,

ынчалза-даа Эзилдирикчи бо чонну хей-ле эзилдирген,

от ажык чок холуксааны ылгап шыдаваан:

бузут-бактыг улус аңгыланмайн барган!

30 Ол улусту ажык чок мөңгүн деп адаар,

Дээрги-Чаяакчы оларны хүлээп көрбээн-дирⁱ».

ⁱ Иса. 1:22, 25;

Иез. 22:19-20

Бурганның өргээзинге суртаал

7 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыдып каан сөзү бо-дур: ² «Дээрги-Чаяакчының өргээзинде хаалга аксынга туруп алгаши^j, бо чугаа-сөстү медегле. „Бүгү Иудея, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна! Аңаа мөгөөр дээш бо хаалга дамчыштыр кирип турар бүгү улус, дыңнаңар!“ – дээр сен».

^j Иер. 19:14; 26:2

³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы мынча дээн: «Оруктарыңар биле ажыл-херектеринерни эдип-чазап, экижидип алыңар^k, Мен ынчан силерни бо черге чурттадып арттырар мен*». ⁴ „Дээрги-Чаяакчының өргээзи мында тур! Дээрги-Чаяакчының өргээзи тур! Дээрги-Чаяакчының өргээзи!“ дээн меге сөстөргө идегевенер^l. ⁵ Оруктарыңар биле ажыл-херектеринерни эдип-чазап, экижидип алыңар

^k Иер. 18:11; 26:13

^l Иса. 48:1; Мих. 3:11

^m Иер. 22:3

база кижилер аразында чаргыны чөптүү-биле чарыңар^m, ⁶ араңарда чурттап турар даштыкы кижини, өскүстү, дулгуяк херэженни базынмаңар, бо черге буруу чок

* 7:3, 7 Азы: «Мен бо черге силер-биле кады чурттап артар мен».

кижиниң ханын төкпеңер база боттарыңарга хора халдадыр өске бурганнарга мөгейбөңер. ⁷ Ынчан Мен ада-өгбөңерге үе-дүпте кезээ мөңгедэ ээлээр кылдыр берген черимге – шак бо черге силерни чурттадып арттырар мен^{а*}.

^а Иер. 25:5

⁸ А силер боттарыңарга ажык-дуза чок меге сөстөргө идегээр-дир силер. ⁹ Оорланыр, кижиге өлүрөр, самыыраар, мегелеп даңгыраглаар^б, Ваал бурганга айдызаашкын кылыр, билбес чорааныңар өске бурганнарга мөгеер-дир силер, ¹⁰ а оон Мээн мурнумга чедип келгеш, Мээн адым-биле адаан бо өргээге туруп алгаш: „Камгалал алдывыс!“ – деп чугаалааш, ол бүгү чүдек-бужар үүлгедиглеринерни улаштыр кылыр деп баар-дыр силер! ¹¹ Мээн адым-биле адаан бо өргээни көөрүңерге, дээрбечилер

^б Иер. 5:2; Ос. 4:2

^с Мф. 21:13; Мк. 11:17; Лк. 19:46

уязы сагындырар-дыр бе?^с А Мен ол бүгүнү көрүп тур мен! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ¹² Мээн ат-алдарым аңаа турар кылдыр эн баштай доктааткан чер болур Силомче^{**} баргаш, Мээн израиль чонумнуң бузут-багы дээш ону канчаар кезетке-нимни көрүңер. ¹³⁻¹⁴ А силер ол бүгүнү үүлгедип турдуңар. Мен силерге катап-катап сагындырып шаг болдум, а силер дыңнаваан болгай силер, кыйгырып шаг болдум,

^д У. ч. 1:24; Иса. 65:12; 66:4

а силер харыылаваан болгай силер^д – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – ам ол бүгү дээш, Силом-биле кылган чүвемни Мээн адым-биле адаан өргээ-биле, силерниң идегээр өргээңер-биле, силерге болгаш ада-өгбөңерге берген черим-биле база кылыр мен! ¹⁵ Эфремниң салгалы болур бүгү ха-дунчаңарны Мээн мурнумдан үндүр сывырганым дег, силерни база үндүр сывырар мен^е.

^е 4 Хаан. 17:6, 23

Чоннуң Бурганга шын эвес мөгейишишкини

¹⁶ А сен, Иеремия, бо чон дээш мөргүвө, ол дээш ыглап, чалбарба, Менден дилег кылба!^ф Дөмей-ле сени дыңнаваас мен. ¹⁷ Иудеяның хоорайларында, Иерусалимниң кудумчуларында оларның чүнү үүлгедип турарын көрбөс-тир сен бе? ¹⁸ Ажы-төл ыяш чыып тур, адалары от кыпсып тур, херэеженнер дээрниң Кадынынга^{***} өргүүр боовалар быжырар дээш далган нугуп, Мени хомудадыр дээш өске бурганнарга арага чажып тур. ¹⁹ Ынчалза-даа херек кырында кымны хомудадып турарларыл, Мени бе? – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Чок, боттарын хомудадып турарлар, боттары бак атка кирерлер».

^ф Хост. 32:10; Ы. х. к. 9:14; Иер. 11:14; 14:11;

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Мээн хорадаан киленим бо черни, кижилер болгаш мал-маганны, шөлде ыяштарны, черниң үнүш-дүжүдүн хөмө аптар. Киленим өшпейн кыптыгар!^г» – дээн.

^г 2 Чыл. 34:25

²¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы мынча дээн: «Өргүлдерден эккеп салыңар-ла, бүрүн өрттедир өргүлдерден кылыңар-ла, өргүл малының эъдин чиңер-ле!^г ²² А силерниң ада-өгбөңерни Египеттен үндүрө берген үемде, ол дугайында чугаалаваан мен, бүрүн өрттедир болгаш өске өргүлдер дугайында айтышкыннар бербээн мен^и. ²³ Оларга чүглө: „Мээн сөзүмнү дыңнаңар, Мен силерниң Бурганыңар болур мен, силер – Мээн чонум болур силер^и. Мээн айыткан кандыг-даа оруум-биле чоруңар, ынчан силерге эки-чаагай болур^к“ – деп айтышкын берген мен. ²⁴ А олар тооп дыңнавады, кулаан Менче ээктирбеди, боттарының угаап билир аайы-биле, чөрүүлөнгөн бузуттуг чүректериниң аайы-биле чурттап чордулар – Менче көрүңмөй, хая көрүнү бердилер^л. ²⁵ Ада-өгбөңерниң египет черден үнө берген хүнүнден эгелээш, бөгүңгө чедир Мен силерге Бодумнуң чалча-медээчилеримни катап-катап чорудуп келдим^м. ²⁶ Ынчалза-даа силер Мени

^г Ос. 8:13

^и 1 Хаан. 15:22

^л Лев. 26:12; Иер. 11:4

^к Ы. х. к. 4:40; 5:33; 18:17

^л Ыл. ыр. 80:11-12

^м 2 Чыл. 36:15

* 7:7 7:3-те немелде тайылбырны көр.

** 7:12 Силом – Баштыңчылар үезинде Бурганның ыдыктыг майгыны турган, Эфремниң черинде хоорай. Ооң соондагы үеде Силом буурап дүшкөн (Иис. 18:1; Башт. 18:30; Иер. 26:6 көр).

*** 7:18 Дээрниң Кадыны – Чоокку Чөөн чүк чоннарының мөгейип турган кыс бурганнарының бирээзиниң ат-дужаалы (Иер. 44:17 көр).

тооп дыңнаваан силер, Менче кулаанар ээктирбээн силер, чөрүүнөр дам барып, ада-өгбөнерден артык бак апарган силер^a.

²⁷ Сен ол бүгүнү оларга чугаалаар сен, Иеремия, а олар сени тооп дыңнаваас; оларны кыйгырар сен, а олар сеңээ харыылаваас. ²⁸ Ынчан оларга: „Боттарының Бурганы, Дээрги-Чаяакчызының сөзүн тооп дыңнаваас, чагыг-сургаалды хүлээп албас чон бо-дур! Алыс шын ам оларда чок-тур, оларның аксынга ол эптешпээн-дир!“ – деп чугаалаар сен.

²⁹ Сион-кыс, чажың үзе кескеш, ыңай октавыт, тейлерге ыткыр кажыыдап ыгла, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы бо салгалга килеңнээш, ону хүлээп көрбейн, каапкаш барган-дыр.

³⁰ Иудеяның чону Мээң мурнумга бузут үүлгедип тур – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Олар чүдек-бужар чүүлдерин Мээң адымга тураскааткан өргээде тургузуп алган-дыр^b, ол өргээ ам бужартаан-дыр^c. ³¹ Олар Бен-Энном шынаазында^d Тофет деп черде өргүл салыр бедигээштер кылып алгаш, боттарының оглу-кызын отка өрттедип турар-дыр. Мен ындыг айтышкын бербээн мен, ындыг чүве Мээң сагыжымга-даа турбаан!^e ³² Ынчангаш үези кээрге, ук черни Тофет азы Бен-Энном шынаазы дивес, а Кыргыз хыдышкын шынаазы деп адаар. Кижичааар чер чедишпес боорга, улусту Тофетке ажаап эгелээр – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ³³ Ол чоннуң улунуң мөчү-сөөктери дээрниң куштарынга, черниң аң-араатанынга чемиш болур, аң-кушту ойдалып-хойзур кижичааар тывылбас^f. ³⁴ Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимниң кудумчуларынга өөрүшкү биле хөглээшкин үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү дыңналбас кылдыр кылып каар мен^g, чүге дээрге бо черге бузундулар артар^h.

8 ¹ Ол үе кээрге, Иудеяның хааннарының, нояннарының сөөктерин, Бурганның бараалгакчылары биле медээчилериниң сөөктерин, Иерусалимниң чурттакчыларының сөөктерин бужартадып, чевеглерден үндүр октаптар – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ² Ол сөөктерни хүн биле айның адаанга, ол улустуң ынак чорааны, бараан болуп чорааны сылдыстарның бүгү аг-шериниң мурнунга тарадыр октаптар. Олар ук чырымалдарга мөгөйип, олардан айтыртынып, оларның мурнунга доңгая кээп дүжүп турган болгай!ⁱ Ол сөөктерни кым-даа чыгбас, орнукшутпас – черге өдек ышкаш артып каар^j.

³ Шак ол бузуттуг аймактың дириг арткан улунуңга өлүм амыдыралдан күзенчиг апаар!^k Мээң оларны үндүр сывырыпканым чер бүрүзүңге, каяа-ла олар дириг артар болдур, ындыг болур» – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

Мерген угаан чок чон

⁴ «Бо улус-чонга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур.

Кээп ушкан кижичааар көдүрлүрүн оралдашпас деп бе?

Аза берген кижичааар дедир эглип келбес деп бе?

⁵ А Иерусалимниң бо чону чүге үргүлчү соора баарыл?

Ол мегеден так туттунгаш, Бурганче эглиринден ойталаар-дыр.

⁶ Мен кичээнгейлиг, топтап дыңнап турдум, ынчалза-даа шынын чугаалавайн бардылар.

Кым-даа бузут дээш буруузун билинмеди,

„Чүнү үүлгедип алганым ол?“^c диведи.

Кижичааар бүрүзү бодунуң оруу-биле,

чаа-дайын шөлүнче кушталган аът ышкаш, маңнаар-дыр.

⁷ Дээрде шилен безин ужуп чанып кээр үезин билер,

^a Иер. 16:12

^b 4 Хаан. 21:4-5;

Иер. 32:34-35

^c Лев. 15:31; 2 Чыл. 36:14;

Иез. 5:11

^d Ис. 15:8; 4 Хаан. 23:10;

Иер. 19:2

^e Ы. х. к. 12:31

^f Ы. х. к. 28:26; Иса. 17:2

^g Ажыл. 18:23

^h Лев. 26:31;

Иер. 16:9; 25:10

ⁱ Ы. х. к. 4:19; Иез. 8:16

^j Иер. 9:22; 16:4; 25:33

^k Иов 3:21; Ажыл. 9:6

- көге-буга, хараачыгай, дуруяа-даа үезинде ужуп кээр.
- ^a Иер. 5:4 А Мээң чонум Дээрги-Чаяакчының дүрүмнерин билбес-тир^a.
⁸ „Бис мерген угаанныг бис,
 Дээрги-Чаяакчының хоойлузу бисте бар“ деп канчап чугаалаар силер?
 Ном-хоойлу тайылбырлакчыларының мегечи демир-үжүү
- ^b Иса. 10:1 меге чүүл бижип турар^b.
⁹ Мерген угаанныглар бак атка кирер,
 олар коргуушкунга алзып, какпа-дузакка туттурар.
 Дээрги-Чаяакчының сөзүн хүлээп көрбээн улус-тур,
 оларның мерген угааны кайыл ынчаш?
- ^c Ы. х. к. 28:30 ¹⁰ Ынчангаш Мен оларның кадайларын өске кижилерге,
 оларның шөлдерин – өске ээлерге бериптер мен^c.
 Олар шупту, улуу-даа, бичези-даа, чүгле ажык-кончаа сүрүп,
 Бурганның медээчизинден эгелээш, Ооң бараалгакчызынга чедир
 меге чүүл кылып чоруур-дур.
- ^d Иез. 13:10; Мих. 3:5 ¹¹ Олар „Амыр-тайбың, амыр-тайбың!“ деп хоозун чүве чугаалап^d,
 Мээң күжүр чонумнун балыгларын чиик көрүп, экиртир бодап турар,
 а амыр-тайбың чок-тур!
¹² Олар чүдек-бужар чүүлдер кылып турар,
 ыядыр ужурлуг улус-тур,
 ынчалза-даа ыядыр арын, эгенир сагыш оларда чок-тур^e.
 Ынчангаш олар аштырганнар аразынга кырылып каар,
 Мээң кеземче көргүзүп кээр хүнүмде олар кээп дүжер» – деп,
 Дээрги-Чаяакчы чугаалаан^f.
- ^e Соф. 2:1
- ^f Иер. 6:12-15
- ^g Иса. 1:30 ¹³ «Оларның дүжүдүн узуткаар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
 Виноград сывынга кат артпас, фиға ыяжынга чимис турбас,
 бүрүлөр база кадып каар. Оларга берген бүгү чүвем куруглап каар^g».
- ^h Иер. 9:15; 23:15; Ыы. 3:15 ¹⁴ Саадап турган херээвис чүл?
 Барып, быжыглаттырган хоорайларга чыылгаш, аңаа өлүмден манаалы!
 Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс бисти өлзүн дээн-дир,
 биске хораннап каан суг ижирткен-дир^h,
 бис Ооң мурнунга бачыт үүлгеткен болгай бис.
¹⁵ Амыр-тайбың кээр боор деп идегеп турдуvus,
 ынчалза-даа ачылыг чүү-даа чок-тур,
 экириивисти манап турдуvus,
 ынчалза-даа коргунчуг хай-халаптар чедип келдиⁱ.
- ⁱ Иов 30:26; Иер. 14:19 ¹⁶ Дан хоорайдан* аскырларның хөрээ киргирээни дыңналды,
 дайзынның аъттарының киштээринден чер сириңейни берди!^j
 Дайзыннар кел чыдыр, олар черни, ында бар бүгү чүвени,
 хоорайларны, ында чурттаан улус-чонну сырыптар.
- ^j Иов 39:20-25
- ^k Сан. 21:6; Ы. х. к. 32:24 ¹⁷ «Мен силерже хоранныг чыланнарны чорудуп тур мен^k.
 Оларны чагырар илбилиг сөстөр чок,
 олар силерни шагар эвеспе^l» – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.
- ^l Ыд. ыр. 57:5-6; Эккл. 10:11

* 8:16 Дан хоорай – Израильдин соңгу кызыгаары.

Иеремияның бодунуң чону дээш кажсыдааны

18 Ажыг-шүжүүм аргалаттынмас,
чүлдү-чүрээм саргып аарып турар.

19 Чурттун бүгү булуңнарындан* мээң күжүр чонумнун:
«Таанда-ла Сионда Дээрги-Чаяакчы чок бе,
таанда-ла ооң Хааны чок бе?»^a – дээн кыйгызы дыңналып тур.

^a Мих. 4:9

«Олар Мени чүге хары, чөгөнчиг дүрзү-бурганнары-биле
килеңдидип алганыл?»^b

^b Ы. х. к. 32:21

20 Дүжүт ажаалдазы доозулган, чай эрткен,
а биске камгалал келбеди.

21 Мээң күжүр чонумнун балыглары дээш хинчектенип чор мен!^c
Дүмбей мени бүргөп алган, коргуушкун хөмө апкан.

^c Иер. 14:17

22 Таанда-ла Галаадта** эм чок чүве бе?^d

^d Иер. 46:11

Таанда-ла ында эмчи кижичок чүве бе?

Ынчаарга мээң күжүр чонум чүге экирбейн турарыл?

9 1 О, мээң бажым суг долган кудук апарган болза!
Карактарымдан чаштар аттыгып үнүп турган болза!^e
Күжүр чонумнун өлүрткен улузунуң ажыын ажып,
дүне-хүндүс ыглаар ийик мен.

^e Иер. 13:17; Ыы. 1:2, 16

2 Ээн кургаг ховуга хоргадап,
дүн чарар черлиг турган болзумза!^f

^f Ыд. ыр. 54:8

Бодумнун чонумну каапкаш, чоруй баар ийик мен.
Чүге дээрге олар шупту самыраан улус-тур,
өскерликчилер ниитилели-дир!

3 Оларның мегечи дылы кирижээн ча дег-дир!^g

^g Ыд. ыр. 63:4

Олар чер кырынга шын эвес чүүл-биле күш кирип,
бир кемниг херекке улаштыр өскезин үүлгедип чоруур.

«Олар Мени билбес^h – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^h Башт. 2:10; Иов 18:21;

4 Кижичок бүрүзү бодунуң кожазындан кичээнзин, ха-дунмаңарга бүзүревеңер!ⁱ
чүге дээрге ха-дунма улус бот-боттарын кажарлаарын бодаар,
кожа кижилер хоп-чип дажыыр.

Ос. 4:1; 2 Фес. 1:8

ⁱ Иер. 12:6; Мих. 7:5

5 Кижичок бүрүзү бодунуң кожазын мегелээр,

кым-даа шынны чугаалавас,

аксы-дылын мегелеп чугаалаары-биле мергежидип алгаш,
бүгү күжүн бузутка берип турар.

6 Кара сагыш аразында чурттап турар кижичок сен, Иеремия.

Оларның сагыжы кара болгаш,

Мени билип аарындан ойталаан» – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

7 Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы:

«Оларны эзилдирер, шенээр мен!»^j

^j Иер. 6:27

* 8:19 Азы: «Ырак чурттан».

** 8:22 Галаад – Израильдин чөөн чүгүнде девискээр. Аңа онзагай эм-таң кылыр үнүштер үнүп турган.

Мээң күжүр чонум-биле оон өскээр канчаар деп мен?

⁸ Оларның дылы – өлүмнүг согун,
оларның аксы-дылын кара сагыш долган.

^a Ыд. ыр. 27:3; 61:5;
У. ч. 26:23

^b Мих. 6:12

Кожазы кижиге-биле эп-найыралдыг чугаалажырлар^a,
а чүрээнде аңаа какпа салып чыдарлар^b.

⁹ Таанда-да ол бүгү дээш оларны кезетпес мен бе?

^c Иер. 5:9, 29

Таанда-ла ыңдыг чондан өжээн негевес мен бе?» – деп медеглээн^c.

¹⁰ Дагларның ажыын ажып ыглап-сыктаар мен,
ховуларда одарлар дээш ишкирнигип ыглаар мен.

^d Иоил 1:19-20

Чүге дээрге олар өрттенип калган-дыр^d,
аңаа чорумалдар таварышпастаан-дыр,
сүрүг хойлар эдери дынналбастаан-дыр.

^e Иер. 4:25

Дээрнийң куштары ужуп чоруй барган^e,
хамык аң-мең тарадыр халчы берген.

^f Иса. 25:2

¹¹ «Мен Иерусалимни бузундулар оваазы^f,
шөө-бөрүлөр чурттаар чер кылып каар мен,
Иудеяның хоорайларын хоозурадыр мен,
оларга чурттакчылар артпас^g».

^g Иер. 2:15; 34:22; 46:19

¹² Чүге бо чер өлүглени бергенил, чүге ээн кургаг хову дег өрттенгенил, чүге
ында чорумалдар чогул? Бо бүгүнү билип шыдаар мерген угаанныг кижиге бар бе?
Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн дамчыдып шыдаар кижиге бар бе?

¹³ Дээрги-Чаяакчы: «Мээң оларга доктаадып берген хоойлумну каапканы дээш,
Мээң сөзүмнү тооп дыңнавааны, ооң аайыңга кирбээни дээш, ол бүгү болган-дыр.

¹⁴ Олар боттарының чөрүү чүректериниң аайынче кирип, «Ваалдың дүрзүлеринге
мөгейип турарлар, ол бүгүге ада-өгбезинден өөренип алганнар-дыр» – деп чугаалаан.

¹⁵ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Мен бо чон-
ну ажыг чашпан-биле чемгерер мен, оларга хоранныг суг ижиртир мен!^h ¹⁶ Оларны
өске чоннар аразыңга тоо быдарадыр менⁱ, а олар-даа, оларның ада-өгбези-даа ол
чоннарны билбес чораан болгай. Оларны хылыш-биле сүрүп, төнчүзүңге чедир
узуткаар мен!» – дээн.

^h Иер. 8:14; 23:15;
Ажыл. 8:11

ⁱ Лев. 26:33; Ы. х. к. 28:64

^j Иер. 49:37

¹⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Боданыңар!

Ажыңар ажып ыглажыр херэеженнерни кыйгырар үе келди!

Олар чедип келзин! Эң-не мергежээннерин эккелдирип алыңар,

^k Ам. 5:16

олар чедип келзин!» – деп чугаалаан^k.

¹⁸ Олар дүрген чедип келзин, бистиң ажывыыс ажып ыглашсын!

Бистиң карактарывыс чажы төгүлзүн, караавыс суу аттыгып үнзүн!^l

^l Иер. 14:17

¹⁹ «Сион тейден: «Ат болдуvus! Аажок бак атка кирдивис!

Черивисти каап чоруп тур бис, оран-сававыс бузулган-дыр» –

дээн ыы-сыы дыңналып тур.

²⁰ Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар, херэежен чон!

Силерниң кулаңар Ооң сөзүн тооп дыңназын.

Уругларыңарны ыглап-сыктап билир кылдыр өөредиңер,
бирээнер өскеңерни кажыыдап ыглаарыңга өөредиңер.

²¹ Сонга өттүр шивээлеривисче өлүм шургуп кирип тур,
ажы-төлдү кудумчуларга, аныяк оолдарны – шөлдерге
кыргып-хыдып тур.

²² «Оларга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы:
„Кижилер мөчү-сөөктери шөлде өдек дег^a,
тараа кезикчизиниң соонда арткан моожалар дег чыдып каар,
оларны ажаап чыыр кижичок“ – деп чугаалаан».

^a Иер. 8:2

²³ Дээрги-Чаяакчы: «Мерген угаанның кижичи
мерген угааны-биле менээргенмезин^b,
күш-шыдалдыг кижичи күчү-күжү-биле чоргаарланмазын! – деп медеглээн. –
²⁴ Мактаныр бодаан кижичи чүгле Мени танып,
билип алганы дээш мактанзын^c.
Чүге дээрге Мен – энерелди боттандырып чоруур,
чер кырынга шын шииткел биле чөптүг-шынныг чорукту
боттандырып чоруур Дээрги-Чаяакчы-дыр мен,
Меңээ таарымчалыг чүүл ол-дур».

^b У. ч. 3:5; 21:30

^c Иак. 1:9; 1 Кор. 1:31;
2 Кор. 10:17

²⁵ «Үези кээрге, кыртыжадып демдектеттиргеш-даа, арыг эвес бооп арткан бүгү
улусту Мен кезедир мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ²⁶ Египет биле Иудея-
яның чоннарын, эдом, аммон, моав чоннарын, ээн кургаг ховуда чурттап чоруур,
кастының дүгүн чүлүүр ёзу-чаңчылдыг улусту^d кезедир мен. Чоннар шупту херек
кырында кыртыжадып демдектеттирбээн-дир, бүгү израиль чоннуң чүрээ база бу-
жар-багындан арыглаттынмаан-дыр^e».

^d Иер. 49:32

^e Ы. х. к. 10:16; Иер. 4:4

Дээрги-Чаяакчы биле дүрзү-бурганнар аразында ылгал

10 ¹ Израиль чон! Дээрги-Чаяакчының сеңээ чугаалаан сөзүн дыңна! ² Дээр-
ги-Чаяакчы:

«Өске чоннарның оруун эдербенер,
оларның коргары дээрде онзагай чүүлдерден кортпаңар! – деп чугаалаан. –

³ Өске чоннарның ёзу-дүрүмнери хоозун болгай:

олар аргадан ыяш кезип эккээрге,
шевер кижичи ону балды-биле чазап кылгаш,

⁴ алдын, мөңгүн-биле каастап каан база
маска, кадаглар дузазы-биле тендинневес кылдыр
быжыглап каан дүрзү-бурганныг боор^f.

^f Иса. 40:19-20; 41:7

⁵ Ногаа олурткан шөлде хоютку дег,
ол дүрзү-бурганнар чугаа-сөс чок.

Оларны улус көдүрүп, дажыглап чоруп турар,
а боттары чаңгыс-даа базым кылып шыдавас^g.

^g Ыд. ыр. 113:12-15;
Иса. 46:7

Олардан кортпаңар, олар хора халдадыр харыы-даа чок,
ачы-дуза чедирер шаа-даа чок^h».

^h Иса. 41:23-24

⁶ Сеңээ дөмей кым-даа чок, Дээрги-Чаяакчы!ⁱ

Өндүр улуг-дур сен! Сээн адың өндүр бедик, күчү-күштүг!

ⁱ Хост. 15:11;
Ыд. ыр. 85:8

⁷ Сенден кортпас кижичи бар бе, чоннарның Хааны?^j

Чаңгыс Сеңээ ол бүгү чогуур-дур.

^j Иер. 5:22; Ажылд. 15:4

Аймак-чоннарның бүгү мерген угаанныгларының аразында,
бүгү күрүнелерде Сеңээ дөмей кым-даа чок!

⁸ Ол улус мелегей болгаш бүдүүлүк.

Оларның өөредии чөгенчиг – анаа-ла ыяш.

^a 3 Хаан. 10:22

⁹ Олар Фарсистен^a калбартыр соктап каан мөңгүн,

Уфазтан алдын эккеп турар.

Чазаныкчы, эзилдирикчи усчулар ол бүгүден дүрзү-бурганнар кылгаш,
каас-коя хеп кедирип турарлар.

¹⁰ А Дээрги-Чаяакчы – алыс шын Бурган-дыр,

Ол – дириг Бурган, мөңге Хаан-дыр.

Ооң киленинден чер сирилээр,

Ол хорадаарга, кандыг-даа чон шыдажыр харык чок боор.

^b Ыд. ыр. 95:5

¹¹ Ол улуска: «Бурганнарынар чер биле дээрни чаяваан^b,

олар чырык чер кырынга, дээр адаанга узуткаттырар*» – деп чугаалаңар.

¹² А Дээрги-Чаяакчы Бодунуң күчү-күжү-биле черни чаяап каан,

Бодунуң мерген угааны-биле өртемчейни тудуп тургускан,

Бодунуң угааны-биле дээрни хере азып каан^c.

^c Иов 9:8;

Ыд. ыр. 103:2; 135:5;

У. ч. 3:19

¹³ Ол үнүн дыңзыдарга, дээрде суглар шимээргей бээр;

Ол булуттарны чернин кыдыг-кызыгаарындан бөлүп эккеп, чаъс чаап турда,
чаңныктарны чаяап, Бодунуң шыгжамырындан хатты үндүр хадыдып турар^d.

^d Иов 38:22;

Ыд. ыр. 134:7;

Иер. 51:16

¹⁴ Билиг чок кижиг бүрүзү сээдең**;

шевер-даа эзилдирикчинин шуткуп алган дүрзү-бурганы

ооң адын баксырадыр^e,

чүге дээрге ооң шуткаан чүүлдери – меге-дир, оларда тын чок^f.

^e Ыд. ыр. 96:7; Иса. 42:17

^f Ыд. ыр. 134:17;

Авв. 2:18-19; Рим. 1:25

¹⁵ Олар хоозун куруг, кочуланчыг кылыглар-дыр,

кеземче үези кээрге, олар чиде бээр.

^g Сан. 18:20; Ыд. ыр. 15:5

¹⁶ А Иаковтуң Үлүү болур Бурган^g ындыг эвес:

бүгү чүвени Ол чаяган,

Израиль – Ооң өнчү болур аймаа база ээлээн чери^h,

Ооң ады – Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы!ⁱ

^h Ы. х. к. 32:9

ⁱ Иер. 51:15-19

Кел чыдар айыыл-халап

¹⁷ Бүзээлде чурттап турар чон,

чуртуңну кааптарынга белеткенип, эт-севиң чыып ал.

¹⁸ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы:

«Мен бо удаада шак бо черниң чурттакчыларын үндүр сывырып,

айыыл-халапка таварыштырар мен, оларны дайзыннары тудуп алзын» –
дээн-дир.

¹⁹ Ат болдувус! Хилинчээвис көрдүвүс,

балыгларывыс саргып аарып тур^j.

Бо аарышкыга төлөптиг болган болгаш,

^j Иер. 14:17; 30:12

* **10:11** Бо шүлүктү еврей эвес, арамей дылда бижээн. Ол үеде арамей дыл Чоокку Чөөн чүкке чоннар аразында харылзааның дылы турган.

** **10:14** Азы: «Кижиг бүрүзү сээден, билиг чок».

шыдажып эртер апаар-дыр бис.

²⁰ Бистиң оран-сававыс хоозураан-дыр,
ооң хендирлерин* үзе тыртып каан-дыр^a.

^a Иер. 4:20

Оолдарывыс бисти каапкаш, чиде берген.

Оран-сававысты тургузуп бээр,
шывыгларын кырынче салып бээр кижиге ам чок-тур.

²¹ Чүгө дээрге чагырыкчылар сээденнээн-дир,

Дээрги-Чаяакчыже чүткүвөстөөн-дир.

Ынчангаш олар ам чедимчелиг болбас,

оларның албаты чону тоо быдарай берген^b.

^b Иез. 34:2, 5-6

²² Медээ чедип келди, соңгу чүктө чурттан улуг дааш-шимээн дыңналды!^c

^c Иер. 1:14; Иез. 26:7

Иудеяның хоорайлары хоозурап, шөө-бөрүлөр чурттаар чер апаар-дыр.

²³ Билир бис, Дээрги-Чаяакчы:

кижиге бодунун оруун чагырып шыдапас,

баар уун башкарып шыдапас^d.

^d У. ч. 16:1; 20:24;

Дан. 5:23

²⁴ Бисти кезедип көрөм, Дээрги-Чаяакчы,
чүглө чөптүү-биле, килеңнээн үенде эвес!^e

^e Ыд. ыр. 6:2; 37:2

Бисти чөгөнчиг улус кылбайн көрөм!

²⁵ Сээң килеңиң Сени билбес чоннарже,

Сээң адыңны мактапас аймактарже кыптыксын!^f

^f Иер. 10:25; Ажыл. 16:1

Чүгө дээрге олар израиль чонну сырыпкан^g,

^g Ыд. ыр. 13:4

ону чипкен, узуткап каан

база ооң чурттаан черин хоозурадып каан болгай^h.

^h Ыд. ыр. 78:6-7

Чагыг-керээни чоннуң үрээни

11 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыдып каан сөзү бо-дур: ² «Шак бо чагыг-керээниң сөстөрүн дыңнаңар, оларны Иудеяның чонунга, Иерусалимниң чурттакчыларыңга медээленер. ³ Оларга Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганының сөстөрүн чугаала: бо чагыг-керээниң сөстөрүн тооп дыңнапас кижиге каргаттырарⁱ.

ⁱ Ы. х. к. 27:26

⁴ Чагыг-керээмни Мен силерниң ада-өгбөңерни, хайылдырар суугудан ужулган дег, Египеттен үндүрө бергеш^j, оларга: „Мээң сөзүмнү тооп дыңнаңар, Мээң силерге дужааганым бүгү чүвени кылыңар, ынчан силер Мээң чонум болур силер, а Мен силерниң Бурганыңар болур мен^k“ – деп чугаалап, айтып-чагаан мен. ⁵ Ынчаар кылыр болзуңарза, силерниң ада-өгбөңерге сүт болгаш ары чигири агып чыдар байлак черни^l – ам силерниң ээлеп турарыңар черни бээр болган даңгыраамны^m күүседир мен».

^j Ы. х. к. 4:20;

3 Хаан. 8:51

^k Лев. 26:12; Иер. 7:22

^l Хост. 3:8

^m Э. д. 17:2; 26:3

Мен: «Ылап-ла ындыг, о Дээрги-Чаяакчы!» – деп харыыладым.

⁶ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Бүгү бо сөстөрни Иудеяның хоорайларыңга, Иерусалимниң кудумчуларыңга чарлап, чугаала. Шак бо чагыг-керээниң сөстөрүн дыңнаңар база күүсединер! ⁷ Мен силерниң ада-өгбөңерни Египеттен үндүрө берген хүнүмден эгелээш, сагындырып келген мен, оларга бөгүнге чедир катап-катап сагындырып шаг болдум. Оларга: „Мээң сөзүмгө чагыртыңар!“ – деп турдум. ⁸ Ынчалза-даа олар тооп дыңнавады, кулаан ээктирбеди, кижиге бүрүзү бодунуң бузуттуг чүрээниң чөрүү чоруунуң аайы-биле чурттап турду. Мен Бодумнуң чагыг-керээмни оларга күүседир кылдыр айтып-чагаан мен, ынчалза-даа олар күүсетпейн турду.

* 10:20 Оран-сава, хендирлер – Иерусалим хоорайны азы Бурганның өргээзин ойзу адап көргүскөн.

Ынчангаш бо чагыг-керээниң бүгү каргыштары олар-биле чогуп бүдер кылып каар мен^a» – деп чугаалаан.

^a Лев. 26:14-45;
Ы. х. к. 28:15-65

^b Иез. 22:25

⁹ Дээрги-Чаяакчы менээ: «Иудеяның улус-чонунун, Иерусалимниң чурттакчыларынын аразында сүлчээ бар-дыр^b. ¹⁰ Олар боттарының ада-өгбезиниң кем-буруузуңче эглип келген-дир. Олар Мээн сөстөрими тооп дыңнаарындан ойталап, өске бурганнарга мөгөйип, бараан болуп турду. Израиль биле Иудеяның улузу Мээн оларның ада-өгбези-биле чарган чагыг-керээми үреди^c» – деп чугаалаан.

^c Ы. х. к. 31:16

^d 1 Хаан. 8:18; У. ч. 1:28;
Иса. 1:15; Иез. 8:18;
Мих. 3:4

¹¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: «Мен ам оларже чайлап шыдавазы айыыл-халапты ыдар мен. Олар Мени кыйгырып эгелээр, а Мен оларны дыңнавам мен^d – дээн. – ¹² Иудеяның хоорайлары, Иерусалимниң чурттакчылары боттарының айдызап турган бурганнарын кыйгырап, ынчалза-даа айыыл-халап үезинде бурганнары оларны камгалап шыдавам^e.

^e Иса. 57:13; Иер. 2:28

^f Иер. 2:28

¹³ Иудея, сээң кандыг-даа хоорайың боду бурганныг болгай^f. Иерусалимниң кудумчу бүрүзүнде чүдек-бужар ·Ваал бурганга айдызаар өргүл бедигээжи тургузуп алган силер.

^g Иер. 7:16; 14:11,

¹⁴ А сен, Иеремия, бо чон дээш мөргүве, ол дээш ыглап чалбарба, Менден дилег кылып тейлеве!^g Олар айыыл-халапка алыскаш, Мени кыйгыра бээрге, Мен оларны дыңнавам мен.

^h У. ч. 2:14; 10:23; 15:21

ⁱ Иса. 1:11-12

^j Ыд. ыр. 51:10;
Рим. 11:17

^k Иса. 5:2; Иер. 2:21

¹⁵ Мээн ынак чонум Мээн өргээмде чүнү кылып турарыл? Ол хөй бужар-бак үүлгедиглер кылып турар-дыр. Бузут үүлгеткеш, өөрүп турар болзунза^h, сээң өргүлүннү хүлээп аар деп бе?ⁱ ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы сенээ „Каас-чараш кылдыр чечектелген, тааланчыг чимистерлиг олива ыяжы“ деп ат тывыскан^j. Ынчалза-даа күштүг динмик-кызаңнааштыг чаъс үезинде оливаже Ол чаңнык дүжүрерге, ооң будуктары сыйлып каар. ¹⁷ Израиль биле Иудеяның улузу, силерни тарып олуртуп каан^k Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы боттарыңарның араңарга кылып турган бузудуңар дээш силер-биле айыыл-халап боорун чугаалаан. Силер ·Ваал бурганга айдызаашкын кылып, Мени килеңнедип турган болгай силер».

Чуртташтарының Иеремияны кара сагыштааны

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сен менээ ол улустуң бузуттуг үүлгедиглерин ажыттын, мен ам ону билир мен.

^l Иса. 53:7

¹⁹ Мен бүзүрээчел хураган дег болдум, мени дөгөрер дээш аппарат чыткан^l; олар менээ кара сагыштап: «Ону чечек-чимистиг ыяш дег кезип каалы, дириглер ораныңа ол артпазын, ооң ады утгундура берзин!» – деп турганын билбээн-дир мен.

^m 1 Хаан. 16:7;
Иер. 17:10; 20:12;
Ажыд. 2:23

ⁿ Иер. 15:15; 20:12

²⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, чөптүү-биле шиидип турар сен база кижиниң сеткил-чүрээ, ишти-хөңнүн шенеп турар болгай сен!^m Олардан өжээн негээриңни мен көрүп көрейн, бодумнуң чаргы-чаалымны шиитпирлээрин Сенээ бүзүредимⁿ.

^o Иса. 30:10; Ам. 2:11;
Мих. 2:6

^p Иис. 21:18; Иер. 1:1

²¹⁻²² Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Сенээ өлүм күзеп: „Дээрги-Чаяакчының өмүнээзинден медеглеве^o, оон башка сени өлүрүп каар бис!“ – деп кыжанып турар Анатот хоорайың^p чурттакчыларын Мен ам кезедир мен! Оларның аныяк оолдары хылыштан кырлып каар, оолдар-кыстары аштап өлүр. ²³ Оларның иштинден кым-даа амы-тынныг артпас, чүге дээрге кеземче чылы кээрге, Анатоттуң чурттакчыларыңче айыыл-халапты ыдар мен».

*Иеремияның Бурганга хомудалы***12**

¹ Сээн-биле чаргы-чаалы кылыр болзумза,
 Сен чөптүг-шынныг болур сен, Дээрги-Чаяакчы!^a

Ындыг-даа болза, Сээн-биле чөптүг чорук дугайында чугаалажып көрейн.

Бузуттугларның оруу чүгө чедимчелиг боорул,
 кара сагыштыглар чүгө амырап чыргаарыл?^b

² Сен оларны тарып өстүрүп кагдың –
 олар дазылдангаш, улгадып өскөш, чимизин берип тур.
 Сээң адың оларның аксындан дүшпестээн-дир,
 а сеткил-чүрээнден ырак-тыр^c.

³ Дээрги-Чаяакчы, Сен мени билир сен, көрүп турар сен,
 сеткил-чүрээмни шенеп көргөн сен –
 ол Сээн-биле болду^d.

А бузуттуг улусту, хойлар дег, дөггерери-биле сүрүп аппарат,
 кырап хүнүн айтып каап көр.

⁴ Чежеге чедир кырында чурттаан кижилерниң
 кем-буруузу дээш чер качыгдаарыл,
 хову-шөлде оът-сиген оңуп кадарыл?^e
 Аң-мең-даа, куштар-даа чиде берген^f,
 чүгө дээрге ол кижилер:

«Дээрги-Чаяакчы бистиң оруувусту көрбөс-тир» – деп турар-дыр.

Дээрги-Чаяакчының Иеремияга харызы

⁵ «Чадаг кижилер-биле чарышкаш, шааң төнө берген болза,
 аыттар-биле канчап быражыр сен?

Оожум шөлээн черге айыыл чок чурттап турган болзуңза,
 Иорданның эринге канчап шыдажыр сен?*

⁶ Сээң ха-дунмаң, төрөл бөлүүң улузу безин сени садыпкан-дыр,
 олар сени истеп-сүрүп турар-дыр^g.

Сеңээ эки сөс чугаалаарга безин, оларга бүзүрөвө^h.

⁷ Мен Бодумнуң оран-савамны, Бодумнуң ээлээн черимни каапкан мен,
 сеткилимден ынак чонумну дайзыннар холунга хүлээдип берген мен.

⁸ Мээң чонум шырыш иштинде арзылаң дег:
 ол Менче ырланып эгелээрге, ону көөр хөңнүм чок апарды.

⁹ Мээң чонум шокар араатан куш дег,
 өске араатан куштар ону бүзээлеп, халдап келген.
 Барып, хову-шөлде бүгү аң-араатанны чыып эккелинер!ⁱ
 Чедип келгеш, Мээң чонумну дойлап сыырыпсынар!

¹⁰ Мөөң кадарчылар Мээң виноградым шөлүн үрегдеди^j,
 Мээң ээлээн черимни таптай басты.

Мээң эргим черимни хоозурадып, ээнзиретти.

¹¹ Ээлээн черимни ээн кургаг хову кылдыр хуулдурупту,
 ол ам Мээң мурнумда ээнзиреп калган ыглап тур,
 чер-чурт ээнзирээн-дир, ол дээш сагышсыраар кижичок-тур.

^a Эзра 9:15; Дан. 9:7;
 Ин. 17:25; Ажыд. 16:5

^b Иов 12:6; 21:7;
 Ыд. ыр. 72:3; 91:8;
 У. ч. 24:19; Авв. 1:13;
 Мал. 3:15

^c Иса. 29:13

^d Ыд. ыр. 16:3; 138:1

^e Иса. 4:24;
 Иер. 9:10; 23:10;
 Иоил 1:10; Рим. 8:22

^f Иер. 4:25; Ос. 4:3

^g Иер. 9:4

^h У. ч. 26:25

ⁱ Иса. 46:11; 56:9;
 Исз. 39:17;

Ажыд. 19:17-18
^j Иса. 5:1-2

* 12:5 Иорданның эринге айыылдыг аң-араатан турумчуп турган (Иер. 49:19; 50:44 көр).

¹² Ээн кургаг ховуда бүгү тас тейлерни кырлай базаып,
узуткакчылар чедип келди;
Дээрги-Чаяакчының хылыжы черниң чурттакчыларын
бир кыдыындан өске кыдыынга чедир кыргып-хыдып каапты,
кым-даа амыр-тайбың көрбестеди.

^a Ы. х. к. 28:38; Мих. 6:15

¹³ Улус кызыл-тас тарааш, тенниг үнүш ажаап алды^a,
чилчиин үзүлдүр ажылдаарга-даа, ажык-дуза чок болду.
Ындыг дүжүдүндөрдөн ыядынар,
Дээрги-Чаяакчының чалбыыштыг килеңи ол-дур!»

Иудеяның кожа чоннары

^b Иез. 25 эге

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы: «Израиль чонумга хайырлааным ээлээн черже семеп халдаан
бузуттуг-бак кожа чоннарны^b Мен боттарының чер-чуртундан тура тыртар мен, Иуде-
яның чонун база оларның аразындан тура тыртып аар мен. ¹⁵ Ынчалза-даа оларны
тура тыртканым соонда, Мен оларга өршээл көргүзүп, кайызын-даа бодунуң ээлээн
черинче эгидер мен^c. ¹⁶ Бир эвес олар Мээң чонумнуң оруктарын истеп өөренип аар
болза, боттары-ла Мээң чонумну Ваал бурганның ады-биле даңгыраглаарыңга өө-
реткени дег, Мээң адым-биле: „Дээрги-Чаяакчы дириг!“ – деп даңгыраглаар болза^d,
олар база Мээң чонумнуң кезии апаар. ¹⁷ А Мени тооп дыңнавап чон турар болза,
ону шуут узуткап, тура тыртып каар мен» – деп чугаалаан.

^c Иер. 48:47; 49:6

^d Иер. 4:2

Лён кур болгаш арага кудар сава

^e Хост. 28:39; Лев. 16:4

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Барып, лён курдан^e садып алгаш, куржанып ал,
чүгле ону сугга өттүрбө» – дээн. ² Мен Ооң дужааганын ёзугаар лён кур
садып алгаш, куржанып алдым.

³⁻⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн база катап ажыдып: «Садып алгаш,
куржанып чоруур куруңну ап ал, бо дораан Евфрат хемче* баргаш, курну аңаа хая
чарыыңга чажырып каг» – деп чугаалады. ⁵ Мен Евфратче баргаш, Дээрги-Чаяак-
чының меңээ дужааганын ёзугаар курну чажырып кагдым.

⁶ Элээн хөй хүн эрткенде, Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Евфратче баргаш, Мээң аңаа
чажыртып каан курумну ап ал» – деп чугаалады. ⁷ Мен Евфратче катап база баргаш,
курну чажырып каан черимден ушта казып алдым. Көөрүмге, кур ирип калган, кан-
чаар-даа ажыглаттынмас апарган болду.

⁸ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып, ⁹ мындыг чугаа дамчытты:
«Иудеяның чоргаараар чүвезин, Иерусалимниң кончуг чоргааралын шак мынчаар
ирииринче албадаар мен! ¹⁰ Бо бузуттуг чон Мээң сөстөрими тооп дыңнаарындан
ойталап, чөрүү чүрээниң айыыңга кирип, өске бурганнарга мөгейип, оларга бараан
болуп, сөгүрүп турар-дыр! Ол чон канчаар-даа ажыглаттынмас бо кур ышкаш апаар.
¹¹ Кижиниң белин дескиндир чыыра тырткан кур дег, Мен Израиль биле Иудеяның
бүгү чонун Бодумче чыыра тыртып алдым – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Олар
Мээң чонум, Мээң алдар-адым, мактал-хүндүм, каасталгам апарзын дээш ынчаар
кылган мен, ынчалза-даа олар Мени тооп дыңнавады.

¹² Улус-чонга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Арага кудар
сава бүрүзүн арага-биле долдурар“ – дээн. Олар сеңээ: „Таанда-ла бис сава бүрүзүн
арага-биле долдурар ужурлуун билбизивис ол бе?“ – деп харыылаар.

¹³ Ынчан оларга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Бо черниң бүгү
чурттакчыларын – Давид хаанның дүжүлгезинде саадаан хааннарны, Бурганның

* 13:3-4 Евфрат хем – болгу дег өске утказы мындыг: «Иерусалимден ырак эвесте Фара хемчигеш».

бараалгачылары биле медээчилерин, Иерусалимде чуртгаан бүгү улусту – оларнын шуптузун ужур эзиртир арага-биле долдуар мен!¹⁴ Оон оларны савалар дег чуура шавар мен, бирээзин – өскезинге, адаларын – оолдарынга чуура үстүрер мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Өршээвес, кээргевес, ээ-хайыра көргүспес мен, кыргып-хыдыыр мен!¹⁵»

^a Иса. 51:17

^b Зах. 11:6

Өскерлиichel, туразы улуг чонну үндүр сывырганы

¹⁵ Тооп дыңнаңар, кичээнгейге алыңар, улуургаваңар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы чүве чугаалаан-дыр.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны дүмбей караңгы дүшпээнде^c, алдаржыдыңар,

^c Иса. 5:30; 8:22; Ам. 8:9; Ин. 11:10; 12:35

караңгыга бүргеткен дагларга илдигип кээп ушпааныңарда, алдаржыдыңар!

Ынчан чырып кээрин манаар силер,

а Ол идегеп манааныңар чырыкты

чүү-даа көзүлбес караңгы кылдыр хуулдуруптар.

¹⁷ Бир эвес бо сөстөрни тооп дыңнаңар болзуңарза,

мээң сеткилим дуюкаа ыглап-сыктаар,

силерниң улуургаанар дээш ажыг-шүжүглүг ыглаар.

Караам суу эрийн ажа бээр^d,

^d Иер. 9:1

чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының сүрүүн^e туттуруушкунче сүрүп аппаар-дыр!

^e Зах. 10:3; 13:7

¹⁸ «Хаанга болгаш ооң иезинге^f: „Дүжүлгенерден дүжүнер!

^f 4 Хаан. 24:12;

Ат-алдарыңарның оваадайы бажыңардан кээп дүжер-дир^g.

Иер. 22:26

¹⁹ Негевте хоорайлар бүзээлеттирер-дир,

^g Иов 19:9; Иер. 13:18;

оларны камгалаар кым-даа чок боор.

Ыы. 5:16

Иудеянын чонун бүрүнү-биле тудуп алгаш баар-дыр^h – деп чугаала.

²⁰ Караң хере көр, Сион-кыс,

сонгу чүктен дайзын кел чыдыр!^h

^h Иер. 1:14; 6:22

Сеңээ хүлээдип берген сүрүг мал кайыл,

сээн кайгамчык чараш хойларың кайыл?

²¹ Сени башкараар кылдыр бодунуң чанчыктырып алган улузунуң

Дээрги-Чаяакчы сээн бажыңга салып каарга, чүү дээр сен?

Божаан херээжен дег, аарышкыга алзыр сен!ⁱ

ⁱ Иса. 13:8; Иер. 4:31;

²² Сеткил-чүрээңге: „Ол бүгү чүге мени таварды?“ – деп айтыртыңар сен!^j

Мих. 4:9-10

Эндерик бачыттарың дээш сээн эдээни өрү андарып, чазарлаан-дыр.

^j Иер. 5:19

²³ Эфиоп кижии кара-хүрөң кежин,

ирбиш – ала-шокар кежин солуп шыдаар бе?

Чүгле бузут үүлгедип өөрөңгөн болгаш,

буян кылып шыдаар силер бе?

²⁴ Мен сээн чонунуңу,

ээн кургаг ховунуң хадынга доюлган тараа саваңы дег,

тарадыр шааптар мен!^k

^k Ыд. ыр. 1:4; 82:14

²⁵ Ол дээрге сээн хуу-салымың,

Мээң хемчээп бергеним үлүүн-дүр^l – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –

^l Иов 20:29

чүге дээрге Мени утгупкаш, меге чүүлге ынанган-дыр сен.

- ^a Иса. 47:3; Наум 3:5;
Авв. 2:16
^b Иер. 5:8
^c Иса. 1:16
- ²⁶ Ол дээш эдээни арныңче өрү көдүрер мен,
бужарыңны улус көрзүн^a.
²⁷ Сээң самыраашкыннарыңны, туралаан киштээшкиниңни^b,
шөлдер, тейлерге бужары-биле будулуп турганыңны көргөн мен.
Ат болур сен, Иерусалим!
Кажанга чедир аарыг эвес болур сен?^c»

Каңдаашкын болгаш дайын-чаа

14 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга каңдаашкын дугайында ажыдып каан сөзү бо-дур.

- ^d Иса. 3:25
- ² «Иудея ыглап турар, оон хоорайлары харыксырап калгаш,
черже кээп дүшкеш, кажыдап турар^d,
Иерусалимде ыы-сыы – кулак уюк.
³ Ызыгууртаннар чалчаларын сугладып чорударга,
демгилери кудуктарга келгеш, узар суг чок боорга,
куруг саваларлыг чанып кээп, ыядып-човаанындан арнын чажырып турар.
⁴ Чаъс чагбастаан болгаш^e, чер кыры чарлыгылап калган.
Тараажылар бак атка кирип, арнын чажырып алган!^f
⁵ Элик безин оът-сиген үнмээн боорга,
чаа төрүттүнген төлүн ховуга каап турар.
⁶ Черлик элчигеннер тас тейлерде туруп алган,
шөө-бөрүлөр дег, чыт хап турар,
оларның карактары соолбураарып калган,
чүге дээрге оът-сиген үнмээн-дир».

- ^g Ыд. ыр. 24:11; 78:9
- ⁷ Кем-буруувус бисти сойгалап тур,
ынчалза-даа Бодуннуң адың бодааш^g,
биске болчуп көрөм, о Дээрги-Чаяакчы.
Ийе, бис Сеңээ дыка хөй катап өскерлип турдуvus,
Сээң мурнунга бачыг үүлгедип шаг болдуvus.
⁸ Израильдиң Идегели^h, айыыл-халап үезинде ооң Камгалакчызы!
Чүге Сен ам бо черде хары кижидег,
хонуп аар дээш түр доктааган аян-чорукчу дег апардың?
⁹ Чүге Сен ам аймаарай берген кижидег,
кымны-даа камгалаар күш чок дайынчы дег апардың?
Дээрги-Чаяакчы, бистин аравыста болгай сен,
бис Сеңээ хамааржыр болгай бис. Бисти кагбайн көрөм!

- ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы бо чон дугайында:
«Олар буттарын чагырбайн, улчуурунга ынак чорду,
ол дээш Мен оларга таарзынмайн бардым.
Мен ам оларның бузуттуг үүлгедиглерин бодап кээр мен,
бачыгтары дээш кезедир менⁱ» – дээн.

- ⁱ Ос. 8:13; 9:9
^j Иер. 7:16; 11:14,
^k У. ч. 1:28; Иса. 1:15;
Мих. 3:4
^l Иер. 6:20
^m Ы. х. к. 32:24;
Иер. 16:4; 24:10; 32:24;
Иез. 5:17; 14:21

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Бо чонга ачы-буян дилеп, мөргүве!^l ¹² Олар шээрленир-даа болза, ыы-сызын дыңнаvas мен^k, бүрүн өртгедир болгаш далган-тараа өргүлдери-даа кылыр болза, Меңээ таарышпас^l. Харын оларны дайын-чаа, аш-чут, хамчык аарыг-биле узуткаар мен!^m» – деп чугаалаан.

¹³ Мен ынчан: «Аа халак, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сээң медээчилерин улуска: „Дайын-чаа көрбөс силер, аш-чут-даа силерге болбас, чүгө дээрге Бурган бо черге силерге быжыг тайбыңны хайырлаар“^a – деп чугаалап тур» – дээн мен.

^a Иса. 28:15; Иер. 5:12

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы меңэ: «Ол медээчилер Мээң адым тудуп, мегелеп медеглек турар-дыр!»^b Мен оларны айбылап чорутпаан, оларга айтышкыннар бербээн, олар-биле чугаалашпаан мен. Менден келбээн меге «ажыдышкыннар, хоозун төлге, боттарының даап бодаан чүүлдерин өтгүр билген медеглектер кылдыр силерге чугаалап турар улус-тур» – дээн.

^b Иер. 5:31; Иез. 13:6; Мк. 13:6

¹⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: «Мээң айбылап чорутпааным, Мээң адым тудуп медеглек турар медээчилер: „Бо черге дайын-чаа-даа, аш-чут-даа турбас“ – деп турар-дыр. Олар боттары дайын-чаа биле аш-чуттан өлүп каар^c. ¹⁶ Ол медээчилерни дыннап турган улус аш-чут биле дайын-чаадан өлүп каарга, оларны Иерусалимнин кудумчуларынче үндүр октаптар, ол улусту, оларның кадайларын, оглу-кызын ажаар кижитывылбас^d. Мен оларже боттарының чедип алганы айыыл-халапты төптөр мен. ¹⁷ Ол сөстөрни оларга дамчыт» – дээн.

^c Ы. х. к. 18:20

^d Ыд. ыр. 78:3

Мээң караамны чаштар долуп,
дүне-даа, хүндүс-даа соксаал чок ага берзин^e,
чүгө дээрге мээң күжүр хайыралыг чонум
коргунчуг балыглардан, аар кемдээшкиннерден
харыксырап калган-дыр^f.

^e Иер. 13:17

^f Иер. 8:21

¹⁸ Шөлче үнүп келгеш, көөрүмге,
хылыш-биле шанчып каан улус чыдыр,
хоорайга чедип келгеш, көөрүмге,
аштап, хилинчектенген улус тур^g.
Бурганның медээчизи-даа, бараалгакчызы-даа
чүнү-даа билбес апаргаш, чуртта улчуп чоруур-дур*.

^g Иез. 7:15

¹⁹ Таанда-ла Сен Иудеядан шуут ойталадың бе?^h
Таанда-ла Сээң сеткил-сагыжың Сионну көөр хөңнү чок бе?
Чүгө Сен бисти экирип шыдавас кылдыр эттеп-соп тур сен?
Амыр-тайбың кээр боор деп идегеп турдувус,
ынчалза-даа ачылыг чүү-даа чок-тур,
экириривисти манап турдувус,

^h Ыы. 5:22

ынчалза-даа коргунчуг хай-халаптар чедип келдиⁱ.

ⁱ Иер. 8:15

²⁰ Кем-буруувусту билир бис, Дээрги-Чаяакчы,
ада-өгбевистиң бузут-багын база билир бис,
Сээң мурнуңга бачыт үүлгеткен болгай бис^j.

^j Ыд. ыр. 105:6;
Дан. 9:5, 8

²¹ Ынчалза-даа Бодуңнун адың бодааш, бистен ойталава,
Бодуңнун алдарлыг дүжүлгөнни куду көрдүреринче чыгава!
Бис-биле чарган чагыг-керээни сактып кээп, ону үревейн көрем^k.

^k Лев. 26:42

²² Өске чоннарның хоозун дүрзү-бурганнары чаъс чагдырып шыдаар бе?
Дээр чайыкты боду хайырлаар бе?^l

^l Лев. 26:4; Иез. 34:26;
Зах. 10:1

Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс, Сен хайырлаар эвес сен бе?
Сеңээ идегеп тур бис, чүгө дээрге ол бүгүнү Сен чаяп турар болгай сен.

* 14:18 «Чуртта улчуп чоруур-дур» деп сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Албан-хүлээл-гезин күүседип турар-дыр».

Иудеяга кээргел чок кеземче

15 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Моисей биле Самуил-даа Мээң мур-
нумга чаннyp көстүп келген болза^a, Мен бо чонну кээргевес ийик мен.
Ол чонну Менден ырадыр сывырывыт, олар чоруй барзын! ² Кажан олар сенден:
„Кайнаар баар улус бис?“ – деп айтырар болза, мынча деп харыылаар сен. Дээр-
ги-Чаяакчы:

„Өлүр хүнү келген кижиге өлүмчө барзын,
хылышка шаштырар кижиге хылыштан калзын,
ашка чыгаткан кижиге аштазын,

тудуп алгаш баары чайлаш чок кижиге туттуруп алзын!^{b,c}

– деп турар-дыр дээр сен.

³ Мен оларны дөрт шаажы-биле кезедир мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
Оларны хылыш өлүр шанчар, мөчү-сөөктерин ыттар үзе-чаза тыртар, дээрниц куш-
тары биле черниц аң-араатаны сыыра^c. ⁴ Мен оларны Эзекияның оглу, Иудеяның
хааны Манассияның Иерусалимге үүлгөткөн чүвези дээш^d бүгү өске күрүнелерге
коргунчуг үлегер-чижек кылып каар мен^e.

⁵ Кым сени кээргээрил, Иерусалим?

Кым сээң ажыың ажып ыглаарыл?

Кым сээң амыр-мендиң айтырарыл?^f

⁶ Сен Мени каапкаш бардың – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –
дедир чоруй бардың.

Сеңээ удур Бодумнуң холумну көдүрдүм, узуткап кагдым –
сени кээргээр күжүм-даа төндү.

⁷ Мен черниц бүгү хоорайларында улусту
айыыр-биле тарадыр октапкан мен.

Бодумнуң чонумну узуткап каан мен,

оларны ажы-төл чок арттырган мен,

чүге дээрге боттарының оруундан өскээр эгбээн-дир!

⁸ Мээң күзел-соруум ёзугаар оларның дулгаак херэеженнери
далайның элезининден-даа хөй апарды.

Аныяк оолдарның аваларынче чырык хүндүс-ле узуткакчыларны ыттым,
оларга хенертен коргуушкун биле девидээшкинни таварыштырдым.

⁹ Чеди-даа ажы-төлдүг турган иелер ам харыксырап,

сагыш-сеткили куруглап калган^g,

оларның хүнү дүьште-ле ажа берген^h,

олар, ады баксырап, дорамчылаткан.

А чоннуң арткан улузун хылышка чиш кылдыр берип,
дайзыннарынга хүлээдип бээр мен».

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Иеремияның чаа хомудалынга Бурганның харыызы

¹⁰ Күжүр ием, ат болдум! Сен мени чүге бүгү чер-делегей-биле чаргылдажып,
маргыжып чоруур кылдыр төрүп кааның ол?!ⁱ Хуузун алыр дээш акша чегдирбээн
мен, бодум-даа чээли албаан мен^j, а бүгү улус мени каргаар-дыр.

^a Хост. 32:11-14;
1 Хаан. 7:10;
Ыд. ыр. 98:6

^b Иер. 43:11; Зах. 11:9;
Ажыд. 13:10

^c Лев. 26:16-22;
Ажыд. 6:8

^d 4 Хаан. 21:3-7, 11

^e Иер. 34:17

^f Иса. 51:19; Наум 3:7

^g 1 Хаан. 2:5

^h Ам. 8:9

ⁱ Иов 3:3; Иер. 20:14

^j Хост. 22:25

¹¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Иеремия, Мен сени быжыглааш, ачы-буян хайырлаар мен! Айбыл-халап, кызып-кыйышкын үезинде дайзыннарыңны сеңээ чаннур кылдыр албадаар мен*».

¹² Соңгу чүктен эккелген демир биле хүлери кым сыйып шыдаарыл? ¹³ Иудея, сээң бүгү девискээринге үүлгеткен бачыттарың дээш эт-хөрөңгинни, эртин-байлааны дайзыныңга белен олча-тывыш кылып каар мен^a. ¹⁴ Бодуңнун билбес чораан чериңче^b, дайзыннарыңче чоруур кылдыр сени албадаар мен, чүге дээрге Мээң киленим от ышкаш кыптыгып, сени өрттедир деп тур!»^c

^a Иер. 17:2^b Иер. 16:13^c Ы. х. к. 32:22

¹⁵ О, Дээрги-Чаяакчы, бүгү чүвени билир сен!

Мени утпа, менче сагыш салып көрөм,

мени истеп-сүрген улустан өжээним негеп көрөм!^d

Оларны үр шыдажып келгеш, мени чок кылдыртпа,

Сен дээш дорамчылал хүлээп чоруурумну билип ап көрөм^e.

¹⁶ Сээң сөзүң мээң аыш-чемим апарып турду^f.

Сээң сөстериң сеткил-чүрээмин өөрүшкүзү, хөглээшкени апарды^g,

чүге дээрге Сеңээ хамааржыр болгай мен,

Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган!

¹⁷ Каттыржып-хөглээн улус чыжыңга олурбадым, хөглеведим –

Сээң холуң мени чааскаан олурарыңче албадап тур^h,

мени килең-биле бүргедиң.

¹⁸ Чүге мээң аарышкым читпезил, балыым экирбезил, эмнеттиниң шыдавазыл?ⁱ

Таанда-ла Сен мени мегелеп, соглуучал хем дег апардың бе?^j

^d Иер. 11:20^e Ыд. ыр. 68:8^f Иез. 3:1-3;

Ажыд. 10:9-10

^g Ыд. ыр. 118:111, 162^h Ыы. 3:28ⁱ Иер. 30:12^j Иов 6:15

¹⁹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы: «Менче эглип кээр болзунца,

Мээң мурнумга бараан болур кылдыр сени

база катап тургузуп каар мен.

Үнелиг сөстү хоозун сөстен аңгылап шыдаар болзунца,

Мээң аксы-сөзүм дег апаар сен.

Улус боттары сээң аайыңче кирер,

а сен оларның аайыңче кирбес сен!

²⁰ Мен сени бо чонга удур

быжыг хүлер хана кылдыр тургузар мен^k.

Олар сенче халдаар,

ынчалза-даа сени ажып тиилээр харык чок болур,

чүге дээрге Мен сээң-биле мен,

сени камгалап, кадагалаар мен^l – деп медеглээн. –

²¹ Мен сени каржы-бак улустан камгалап,

түрлүг улустуң холундан адырар мен».

^k Иса. 50:7; Иер. 1:18;

Иез. 3:8-9

^l Иер. 1:8

Хай-халап хүнү

16 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып: ² «Бо черге кадай алба, оолдуг-кыстыг-даа болба» – деп чугаалаан. ³ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы бо черге төрүттүнген оолдар, кыстар дугайында, оларны божаан иелер болгаш ботталдырган адалар дугайында: ⁴ «Олар хилинчектиг өлүм-биле өлүр, улус олар дээш

* 15:11 Бо домактын утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Сээң төнчүн эки болур. Айбыл-халап, кызып-кыйышкын үезинде дайзыныңны сээң-биле эптежириңче албадаар мен».

^a Иер. 8:2; 25:33

^b Иер. 14:12;

Иез. 5:17; 14:21

^c Ы. х. к. 28:26

^d Иез. 24:16

^e Лев. 19:28; Ы. х. к. 14:1

^f Иса. 24:8; Иер. 7:34;

Иез. 26:13; Ос. 2:11;

Ам. 8:10; Ажыл. 18:23

^g Иер. 5:19

^h Ы. х. к. 29:24-26;

Иер. 22:9

ⁱ Иер. 7:26

^j Ы. х. к. 4:28; 28:36

^k Иер. 23:7-8

^l Авв. 1:14-15

^m 2 Чыл. 16:9;

Ыд. ыр. 89:8; У. ч. 5:21;

Иер. 32:19

ⁿ Иса. 40:2; Ажыл. 18:6

^o Ыд. ыр. 27:7; 31:3;

Иер. 17:17

^p Ам. 2:4

^q Иса. 37:19; 1 Кор. 8:4

кажыыдавас, оларны орнукшутпас – черге өдек дег чыдып каарлар^a. Олар дайын-чаа биле аш-чутка узуткаттырып аар^b, оларның мөчү-сөөктери дээрниц куштарынга, черниц аң-араатанынга чемиш болур^c) – деп чугаалаан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы: «Мөчээн кижиге-биле байырлажыышкын ёзулалы кылган бажыңче барба – деп медеглээн. – Ол кижиниң ажыын ажып, ыглап-сыктап, кажыыдал үлежип барба^d, чүге дээрге Мен бо чондан амыр-тайбыңымны, ээ-хайырамны болгаш энерелимни хунаап алган мен. ⁶ Бо черге ат-сураглыг-даа, карачал-даа улус өлүп каар, оларны орнукшутпас, олар дээш кажыыдавас, кым-даа олар дээш качыгдал демдээ кылдыр мага-бодун балыглавас, бажын чүлүвес^e. ⁷ Өлгөн кижиге дээш кажыыдаан улусту аргалаары-биле кым-даа оларга аыш-чем бербес, мөчээн ада-иези дээш безин оларже аргалалдың дашказын сунмас. ⁸ Дойлаашкын чоруп турар бажыңче база барба, ол улус-биле кады дойлап олурба».

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы: «Силерниң чуртталганар дургузунда, силерниң назыныңарда-ла, Мен бо черге өөрүшкү биле хөглээшкын үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү дыңналбас кылып каар мен^f – дээн. – ¹⁰ Кажан сен бо чонга ол бүгү сөстөрни дамчыдарыңга, олар сенден: „Чүү дээш Дээрги-Чаяакчы биске ындыг улуг айыыл-халап оштады? Кем-буруувус кандыг чүвел?“ – деп айтырар^g. ¹¹ Ынчан оларга: „Силерниң ада-өгбөнерниң Менден ойталааны дээш!“ – дээр сен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Олар өске бурганнарга мөгөйип, оларга бараан болуп, оларның мурнунга донгая кээп дүжүп турган^h, а Менден ойталап, Мээң хоойлумну сагывайн барганнар. ¹² Силерниң кылып турар үүлгедиглеринер ада-өгбөнерниинден-даа дораⁱ. Кайыңар-даа бузуттуг чүрээниң чөрүү чоруунуң аайы-биле чурттап, Мени тооп дыңнавайн турар. ¹³ Ынчангаш Мен силерни бо черден силерниң-даа, ада-өгбөнерниң-даа билбес чорааны чуртче үндүр сывырар мен; силер аңаа өске бурганнарга хүндүс-даа, дүне-даа бараан болур силер^j, чүге дээрге силерже ээ көрүнмес мен.

¹⁴ Ынчалза-даа үе кел чыдар – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – улус ынчан: „Израиль чонну Египеттен үндүре берген дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле!“ – деп даңгыраглавайн баар, ¹⁵ харын олар: „Израиль чонну соңгу чүкте черден, оларны ынаар үндүр сывырыпканы бүгү чурттардан үндүре берген дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле!“^k – деп чугаалап эгелээр, чүге дээрге оларның ада-өгбөзинге берген черимче оларны дедир эгидер мен.

¹⁶ Мен хөй санныг балыкчыларны чорудар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – олар израильчилерни балык ышкаш тудар^l. Ооң соонда хөй санныг аңчыларны чорудар мен, олар израильчилерни даг, тей болгаш хаяларда чарык бүрүзүнден үндүр сывырар. ¹⁷ Чүге дээрге Мээң карактарым оларның бүгү оруктарын көрүп турар^m, олар Менден чаштып шыдавас – оларның кем-буруузу Мээң карактарымдан чажыртынмаан. ¹⁸ Мен оларны кем-буруузу, бачыттары дээш база Мээң черимни амы-тын чок чүдек дүрзүлери-биле бужартатканы, Мээң ээлээн черимни боттарының чүдек-бужар чүүлдери-биле долдурганы дээш ийи дакпыр кезедир менⁿ».

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы – мээң күжүм, шивээм,

хай-халап хүнүнде хоргадалым!^o

Чер-делегейниң ужу-кыдыындан чоннар Сенээ чедип келгеш:

«Ада-өгбөвис чүгле меге, ажык-дуза чок хоозун чүүл

салгап алгаш, биске дамчыткан-дыр^p.

²⁰ Кижиге бодунга бурганнар кылып ап шыдаар деп бе?

Ол бурганнар дээр чүвелер – Бурган эвес-тир!» – дээр^q.

²¹ «Ынчангаш Мен бо удаада оларга Бодумнун күчүлүг холумну көргүзөр мен, Мээң адым Дээрги-Чаяакчы дээрзин олар билип аар.

17 ¹ Иудеянын бачыдын демир шиш-биле, алмаз кески-биле бижип каан, оларнын чүрөктерин калбак даш кылгаш, аңаа шыйып каан^a, өргүл салыр бедигээштериниң мыйыстарында^b оюп каан. ²⁻³ Олар өргүл салыр бедигээштеринче, Ашера бурганга тураскааткан ыяштарынче^c, саглагар ыяштарынче, бедик тейлеринче, ховуда дагларынче, боттарынын оолдарынче дег, сагыш салып турар.

^a Иов 19:24

^b Хост. 27:2

^c Ы. х. к. 16:21

Иудея, бүгү эт-хөрөңгиңни, эртине-байлаанны өргүл салыр бедик черлерин дээш,

бүгү девискээрлеринде үүлгедип турар бачыттарың дээш, өске улуска олча-тывыш кылдыр бериптер мен^d.

^d Иер. 15:13

⁴ Мээң сеңээ бергеним хувааглыг чериңни бодунун буруун-биле ышкынар сен.

Мен сени билбезиң чуртче дайзыннарыңга кул кылдыр хүлээдир мен, чүге дээрге Мээң киленим одун өөскүттүң, ол от мөңге кывар!»^e

^e Ы. х. к. 32:22

Кижиге күжүңгө азы Дээрги-Чаяакчыга идегел

⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Кижиге идегээр, кижиге амытанны чөлөңгиш деп санаар^f, сеткил-чүрээ Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан кижиге каргаттырар.

^f Ыд. ыр. 117:8; 145:3; Иса. 31:3

⁶ Ол кижиге ээн кургаг ховуда чадаң үнүш дег^g, эки чүве көрбөс, сай-даштыг, изиг кургаг ховуга, кужурлуг, ээн черге чурттаар.

^g Иер. 48:6

⁷ Дээрги-Чаяакчыга идегээр, Аңаа ынаныр кижиге ачы-буян алыр!^h

^h Ыд. ыр. 70:5

⁸ Ындыг кижиге суг чанынга тараан ыяш дег болур.

Ол ыяш суг кыдынынга дазылданган болгаш, изиг-каан үеден кортпас; ооң бүрүлери ногаан артар, кандаашкынныг чыл аңаа коргунчуг эвес, ол ынчан безин чимис бээрин соксатпасⁱ.

ⁱ Ыд. ыр. 1:3

⁹ Кижиниң сеткил-чүрээ оп-мегелиг, эдип аар арга чок; кым ону билип шыдаарыл?

¹⁰ А Мен, Дээрги-Чаяакчы, кижиниң чүрөөнчө өттүр көрүп, сеткил-сагыжын шенеп турар мен^j, кижиге бүрүзүн ооң херектерин эзугаар, ажил-херөөнүң үрө-түңнелин барымдаалап, шаңнаар азы кезедир мен^k.

^j Чыл. 28:9; 29:17; Ыд. ыр. 25:2; У. ч. 17:3

^k Иер. 32:19

¹¹ Шынчы эвези-биле баян кижиге^l – чуургаларын базып олураар, ынчалза-даа төлдери чазылбас торлаа дег*. Назын ортузу четкеш, ол кижиге бүгү чүвезин чидирип аар, өлүр үезинге чедир мелегей бооп артар».

^l Ыд. ыр. 38:7

* 17:11 Азы: «Бодунун төрүвээни чуургалар базып олураар торлаа дег».

12 Ыдыктыг өргээвис дээрге
Бурганның эрте шагда көдүрлүп үнген алдарлыг дүжүлгези-дир!
13 Дээрги-Чаяакчы – Израильдиң идегели!^a
Сени каапкаш барган кижги адын бужартадыр!

^a Ыд. ыр. 70:5; Иер. 14:18

«Менден ойталаан улустуң алдар-адын черге таптай базар,
чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыны – амыдырал хайырлаар суг бажын^b –
каапкан-дыр».

^b Ыд. ыр. 35:10; Иер. 2:13;
Ин. 4:10

Иеремияның Бургандан дуза дилээни

14 Мени экиртип көрөм, Дээрги-Чаяакчы, ынчан экирий бээр мен,
мени камгалап көрөм, ынчан камгалал алыр мен,
чүге дээрге Сени алгап-мактап тур мен!

^c Иса. 5:19

15 Улус-чон меңээ: «Дээрги-Чаяакчының сөзү кайыл?
Ол сөс боттанзын!» – деп тур^c.

16 Мен Сээн адың тудуп, улус чагыраынче чүткүвээн мен*,
айыыл-халап хүнү кээрин күзевээн мен, Сен Бодуң ону билир сен.
Мээң аксымдан үнген сөстөр үргүлчү Сээн мурнунга ажык.

17 Меңээ коргунчуг болбайн көрөм.

^d Иер. 16:19

Сен дээрге хай-халап хүнүнде хоргадалым болгай сен^d.

^e Ыд. ыр. 34:4; 39:15

18 Мени истеп-сүрген улустуң ады баксыразын^e, а мээң адым
баксыравазын,

олар коргуп-сүртезин, а мен коргуп-сүртевээн!

Оларже айыыл-халап хүнүн ыдывыт,

аар согушкун-биле оларны чылча шаап каг!

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында

19 Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Иудеяның хааннарының үнүп-кирип турары Улус-
чон хаалгазынче, Иерусалимнің өске бүгү хаалгаларынче баргаш: ²⁰ „Бо хаалгалар
дамчыштыр кирип турар Иудеяның хааннары база бүгү чону, Иерусалимнің бүгү
чурттакчылары, Дээрги-Чаяакчының чугаа-сөзүн дыңнаңар!“ – деп чугаала» – дээн.

²¹ Дээрги-Чаяакчының силерге дамчыткан чүүлү бо-дур: «Амы-тынныг артар
дизе, амыр-дыш хүнүнде чүък дажыглап чорбанар, ону Иерусалимнің хаалгаларын
дамчыштыр киирбеңер^f. ²² Амыр-дыш хүнүнде бажыңыңардан чүък үндүрбеңер,
кандыг-даа ажыл кылбаңар. Ада-өгбеңерге Мээң айытканым дег, амыр-дыш хүнү-
нүң ыдыктыын сагыңар^g. ²³⁻²⁴ Ада-өгбеңер Мени тооп дыңнаваан, Менче кулаан
эктирбээн болгай. Олар чөрүү болгаш, тооп дыңнаваан, чагыг-суртаалды хүлээп
албаан болгай – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Бир эвес Мени ылап-ла тооп дың-
наар болзуңарза, амыр-дыш хүнүнде бо хоорайның хаалгаларын дамчыштыр чүък
дажыглап киирбес база амыр-дыш хүнүнүң ыдыктыын сагып, ол хүн кандыг-даа
ажыл кылбас болзуңарза, ²⁵ ынчан бо хоорайның хаалгаларын дамчыштыр Давидтин
дүжүлгезинде саадаан хааннар база нояннар кирер^h. Олар чуузаларга олурупкаш,
аът мунгаш, кирер: хааннар, оларның нояннары база Иудеяның улузу, Иерусалим-
нің чурттакчылары. Бо хоорай кезээ мөңгеде турар. ²⁶ Иудеяның хоорайларындан,
Иерусалимнің чоок-кавызындан, Вениаминнің ээлээн черинден, Шефеладан,
даглардан, Негевтен улус чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бүрүн

^f Неем. 13:15

^g Хост. 20:8

^h Иер. 22:4

* 17:16 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мен Сээн адың-биле улус кадарарындан ойталаваан мен».

өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылыр, далган-тараа өргүлдери, өөрүп четтиришкин өргүлдери болгаш айдызаар өргүлдер эккеп салыр^a.

²⁷ А бир эвес Мени тооп дыңнаvas, амыр-дыш хүнүнүн ыдыктыын сагывас база амыр-дыш хүнүнде Иерусалимнің хаалгаларын дамчыштыр чүтк дажыглап эрт-тирер болзунарза, Мен ынчан ол хаалгаларны хуюкталдыр өрттедир мен! Ол дээрге Иерусалимнің шивээлерин чиир өшпес от-тур!^b

^a Лев. 7:12; 2 Чыл. 33:16

^b Иез. 20:48; Ос. 8:14; Ам. 2:5

Дой сава кылыкчызы

18 ¹⁻² Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып каан: «Дой сава кылыкчызының бажыңынче бар^c, Мен аңаа Бодумнуң сөзүмнү сеңээ чугаалаар мен». ³ Мен дой сава кылыкчызының бажыңынче кирип келгеш, көөрүмге, ол дой сава кылыр херекселинин артында ажылдап турар болду^d. ⁴ Дойдан кылып турган савазының хевири үнмейн баарга-ла, ол ону бодунуң бодап алганын эзугаар өске сава кылдыр эде кылып ап турду.

^c Зах. 11:13

^d Мф. 27:9-10

⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып: ⁶ «Израиль чон, бо дой сава кылыкчызының кылып турар чүвезин таанда-ла Мен сээң-биле боттандырып шыдавас мен бе? – деп медеглээн. – Ооң холунда дой дег, сен база Мээң холумда сен, израиль чон!^e ⁷ Мен кажан-даа чон азы күрүне дугайында „Ону дазылы-биле тура тыртып, буурадып, узуткап каар мен^f“ деп шийтпир хүлээп ап боор мен. ⁸ А бир эвес ону чугаалап каан чонум бодунуң бузудундан ойталаар болза, Мен база өскээр бодай берип, ол чонга таварыштырар дээн айыыл-халавым ытпас мен^g. ⁹ Мен кажан-даа чон азы күрүне дугайында „Ону быжыглаар, тарып олуртур мен“ деп шийтпир хүлээп ап боор мен. ¹⁰ А бир эвес ол чон Мээң мурнумга бузут үүлгедип, Мээң сөзүмнү тооп дыңнаvas болза, Мен база өскээр боданып, аңаа көргүзөр дээн ачы-буянымны ытпас мен^h.

^e Иов 10:9; 33:6; Иса. 29:16; 45:9; 64:8; Рим. 9:20-24
^f Иер. 1:10; 31:28; 42:10
^g Хост. 32:14; 2 Хаан. 24:16; Иез. 18:21; Иона 3:10

^h 1 Хаан. 2:30

¹¹ Ынчангаш ам Иудеяның чонунга, Иерусалимнің чурттакчыларынга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы: „Мен силерге айыыл-халап белеткеп тур мен, силерге удур сагыштыг мен! Кайыңар-даа бузуттуг оруктан чайлай берзинⁱ. Оруктарынарны, ажыл-херектеринерни экижидип алыңар^j“ – деп чугаалады дээр сен. ¹² Ынчалза-даа олар: „Хей чүве! Күзээн чүвевис кылыр бис, кижичи бүрүзү бодунуң бузуттуг чүрээнин чөрүү чоруунуң аайы-биле кылыр“ – деп харыылаар^k.

ⁱ Иер. 36:3; Иона 3:8

^j Иер. 7:3; 26:13

^k Иер. 2:25

¹³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы:

«Чоннардан айтырып көрүнер, кым ындыг чүве дыңнааныл?

Израиль-кыс кончуг багай чүве үүлгетти!

¹⁴ Ливан дагларында хар хаяларлыг ийлерден кажан-даа эрип чидер эвес.

Өске черден аккан соок дамырак суглар кажан-даа соглуп төнер эвес.

¹⁵ А Мээң чонум Мени уткан-дыр^l,

^l Иер. 2:31

чөгенчиг дүрзү-бурганнарга айдызаашкын кылып турар-дыр!

Дүрзү-бурганнар чонну оруундан астырарга,

ол эрте-бурунгу оруктан өскээр баргаш^m,

^m Иер. 6:16

ам кокпа орук-биле, оңгул-чиңгил орук-биле бар чыдар-дыр.

¹⁶ Бо чон бодунуң черин хоозураашкынга,

мөңгө кочулалга чыгаткан-дырⁿ.

ⁿ Иер. 25:9

Оң чаны-биле эрткен кижичи бүрүзү элдепсинип, бажын чаяр^o.

^o Лев. 26:32

¹⁷ Мен, күштүг хат дег^p,

^p Ос. 13:15

оларны дайзыннарының мурнунга тоо быдарадып каар мен,

айыыл-халавының хүнү кээрге,

оларга арным көргүспейн, хая көрнү бээр мен» – деп чугаалаан.

Иеремияга удур сүлчээ

¹⁸ Ынчалза-даа улус-чон: «Барып, Иеремияга удур сүлчээ кылыылы. Дүрүм-хоойлу – Бурганнын бараалгакчыларынга, арга-сүмө – мерген угаанныгларга, Бурганнын сөзү – Ооң медээчилеринге артып каар-ла болгай! Барып, ону нүгүлдээли, оон чугаа-сөзүн дыңнаваалы» – деп турган^a.

^a Иер. 11:19

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы, менче кулаан ээктирем,

мээң дайзыннарарымның чугаа-сөзүн база дыңнап көрөм!

²⁰ Таанда-ла буян дээш бузут-биле харыылаар ужурлуг бе?^b

Мени өлзүн дээш, онгар казып кагдылар^c.

Сактып келем: мен Сээң өргээңге оларга ачылыг болзун дээш мөргүп,
Сээң килеңни олардан чайладырын кызып турдум.

^b Ыд. ыр. 34:12;

У. ч. 17:13

^c Ыд. ыр. 118:85

²¹ Ынчангаш оларның ажы-төлүн аш-чутка чыгадып көрөм,
оларны хылышка шаштырып калам!

Оларның кадайлары дулгуяк бооп артсын^d,

ажы-төлүн чидирзин, ашактары өлүп калзын,

аныяк оолдары дайынга хылыш-биле өлүртсүн!

²² Кажан оларже үптөкчилерни хенертен эккээринге,

оларның бажыңнарындан уё-човуур дыңналзын,

чүге дээрге олар мени тудуп аар дээш онгар казып,

мээң буттарымга дузак салып каан-дыр^e.

²³ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, оларның меңээ удур кара сагыштын,
мени өлүрер деп турарын билир сен^f.

Оларның кемниг херектерин өршээвейн көрөм,

оларның бачыттарын эскербээн бооп эрттирбейн көрөм!^g

Олар Сээң мурнунга кээп ушсун –

Бодуннун килеңнээн үенде оларны ынчаар аажылап көрөм!

^d Ыд. ыр. 108:9-10

^e Ыд. ыр. 139:6

^f Ыд. ыр. 63:3

^g Неем. 4:5; Ыд. ыр. 68:28

Бузулган дой доңга

^h Иер. 18:2

19 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Барып, дой сава кылыкчызындан^h
доңгдан садып ал. Чоннун каш баштыңын база Бурганнын каш улуг бараал-

гакчызын эдерттип алгаш, ² Бузулган савалар хаалгазын дамчыштыр Бен-Энном шы-

наазынче үне бергешⁱ, Мээң сеңээ чугаалаар сөстөримиң аңаа чарла. ³ Мынча дээр сен:

„Иудеяның хааннары, Иерусалимниң чурттакчылары, Аг-шериглиг Дээрги-Ча-

аяакчы – Израильдин Бурганының чугаа-сөзүн дыңнаңар! Мен бо черже айыыл-халап

ыдарымга, ооң дугайында дыннаан кижилер бүрүзүнүн кулаа түүгейни бээр^j. ⁴ Чүге

дээрге Иерусалимниң чурттакчылары Мени каапкаш, бо черни бужартаткан-дыр,

манаа боттарының-даа, ада-өгбезиниң-даа, Иудеяның хааннарының-даа билбес чо-

рааны өске бурганнарга айдызаашкын кылып турар-дыр, олар бо черни буруу чок

улустан ханы-биле суггарган-дыр^k. ⁵ Олар тейлерге „Ваал бурганга өргүл салыр

черлер тудуп, аңаа боттарының ажы-төлүн Ваалга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр

өрттедип турар-дыр. Мен ындыг айтышкын бербээн мен, ындыг чүве чугаалаваан

мен, сагыжымга-даа турбаан чүүл-дүр ол!^l

⁶ Ынчангаш үе кээрге, ол чер оон соңгаар Тофет азы Бен-Энном шынаазы эвес,

а Кыргып хыдышкын шынаазы деп адаттырар – деп, Дээрги-Чаяакчы медег-

лээн. – ⁷ Шак ол черге Иудея биле Иерусалимниң бодап алган чүүлүн буурадыр

мен, оларны дайзынның хылыжынга шаштыртып каар мен – оларның амы-тынын

ⁱ Иис. 15:8; 4 Хаан. 23:10;
Иер. 7:31-32

^j 1 Хаан. 3:11;
4 Хаан. 21:12

^k 4 Хаан. 21:16; 24:4;
Иер. 2:34

^l Лев. 18:21; Ы. х. к. 12:31

үзүксээн улустун холундан кырлып каарлар. Оларның мөчү-сөөктерин Мен дээрнин куштарынга, черниң аң-араатанынга чемиш кылдыр бээр мен^а. ⁸ Мен бо хоорайны хоозураашкын биле кочулалга чыгаар мен. Ооң чаны-биле эрткен кижиги бүрүзү ооң бузундуларын көргөш, элдепсинер база кочулап сыгыраар^б. ⁹ Мен бо хоорайның чурттакчыларын боттарының оглу-кызының эъдин чиир кылдыр албадаар мен^с. Оларның амы-тынын үзүксээн дайзыннар оларны бүзээлеп, кызып-кыярга, олар бот-боттарының эъдин чиир^с.

^а Ы. х. к. 28:26; Иер. 7:33

^б Соф. 2:15

^с Лев. 26:29;

Ы. х. к. 28:53;

Ыы. 2:20; 4:10; Иез. 5:10

¹⁰ Иеремия, сээң-биле кады келген кижилер көрүп турда, доңганы буза шапкаш, ¹¹ оларга мону чугаала: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур. Мен бо чон биле бо хоорайны чуура шавар мен!^д Дой сава кылыкчылары донганы ынчаар буза шавар, ол ооң соонда катап чыып эптеттинмес. Кижиги ажаар чер чедишпес боорга, улусту Тофетке ажаап эгелээр^е. ¹² Бо чер-биле ынчаар кылыр мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – ооң чурттакчыларын ынчаар бак аажылаар мен, бо хоорайны Тофетке дөмей кылып каар мен. ¹³ Иерусалимниң бажыңнары, Иудеяның хааннарының бажыңнары – улус оларның кырынга* сылдыстарның аг-шериинге айдызаашкын кылып^ф, өске бурганнарга арага чажып турган бүгү бажыңнар Тофет ышкаш арыг эвес апаар^с».

^д Ыд. ыр. 2:9; Иса. 30:14

^е Иер. 7:32

^ф Ы. х. к. 4:19; Иер. 32:29; Соф. 1:5

Иеремия Бурганның өргээзинде

¹⁴ Иеремия Дээрги-Чаяакчының ону ынаар өттүр билип медеглезин дээш чорудупканы Тофеттен эглип келгеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шөлүнге туруп алгаш^г, бүгү чонга: ¹⁵ «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы: „Бо хоорайже, ооң чоок-кавызында хоорайжыгаштарже аңаа чугаалаан бүгү айбыл-халаптарымны ыдар мен, чүге дээрге оларның чурттакчылары чөрүү болгаш, Мээн сөстөримни тосп дыңнавас-тыр^с – деп тур» – дээн.

^г Иер. 7:2; 26:2

20 ¹ Дээрги-Чаяакчының өргээзин харагалзаар албан-хүлээлгелиг бараалгакчы – Иммерниң оглу Пашхур Иеремияның ол сөстөрүн дыңнап каан. ² Пашхур Иеремия медеэчини эттээш, ыдыктыг өргээниң сонгу чүгүндө турар Вениаминниң хаалгазының чоогунга доорбаш ыяшка хол-будун кыстыртып каан^б. ³ Даартазында хүндүс Пашхур Иеремияны доорбаш ыяштан адырып каан. Иеремия аңаа: «Дээрги-Чаяакчы сенээ Пашхур эвес, а „Долгандыр коргуш^с“ деп ат тывысты» – деп чугаалаан.

^б Иер. 29:26; Аж.-ч. 29:26

^с Иер. 6:25

⁴ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сээң бодунну болгаш сээң ынак бүгү улузунну коргушка алзып аар кылып каар мен. Олар, сен көрүп турунда, дайзыннарның хылыжынга шаштырып аар! Иудеяның бүгү чурттакчыларын Вавилоннун хаанының холунга хүлээдип бээр мен, ол хаан улустун чамдыызын Вавилонче тудуп аппаар, а чамдыызын хылыш-биле шанчып каар. ⁵ Мен бо хоорайның бүгү бай-байлаан, ооң өнчү-хөрөңгизин, бүгү улуг үнелиг чүүлдерин, Иудеяның хааннарының эртинелерин – шуптузун дайзыннар холунга хүлээдип бээр мен^д. Олар бүгү чүвени үптөп-тонааш, хунаап алгаш, Вавилонче аппаар. ⁶ Пашхур, сени өг-бүлөн улузу-биле кады тудуп алгаш баар. Вавилонга чеде бергеш, өлүр сен, сени аңаа ажаап каар – бодунну, сээң ынак чораан бүгү улузуңну, сээң мегелеп медеглеп чораан^к улузуңну аңаа ажаап каар».

^д 4 Хаан. 24:13-14

^к Иер. 14:14

Иеремияның муңгадалы

⁷ Сен мени дуурайлап кааптың, Дээрги-Чаяакчы. Мен, шынап-ла, дуурайладып алдым^д.

^д Иез. 14:9

* 19:13 Бажың кыры – Палестинага бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү каът кылдыр ажыглап турган.

Менээ күчүлөл көргүскөш, мени ажып кагдың.

Хүннү бадыр улус мени кочулаар-дыр,

бүгү улус мени дорамчылаар-дыр^a.

⁸ Чугаалап эгелээримге-ле,

аксымдан күчүлөл биле үптээшкин дугайында алгы үнер-дир;

Дээрги-Чаяакчының сөзү дээш,

мен хүннү бадыр куду көрүүшкүн, кочулал көөр-дүр мен.

⁹ Мен ынчан: «Дээрги-Чаяакчы дугайында сагындырбайн,

Ооң өмүнээзинден моон соңгаар чүве чугаалаваайн!» – деп бодадым.

Ынчалза-даа Ооң сөзү мээн чүрээмде кышкан,

мээн ишти-хөңнүмден ушта чүткээн от дег апарды,

ону тудар дээш могап туруптум, тудуп шыдавайн бардым^b.

¹⁰ Хөй-ле улустун хоп-кочузун дыннап келдим,

долгандыр – коргуш^c.

«Хоп медээден чедирер-дир! Ол дугайында дыннадылы!» – джип турлар.

Мээң-биле эп-найыралдыг чурттап чораан бүгү улус

тайып ужарымны манап: «Ол дуурайладып аар чадава,

ынчан ону тиилеп, өжээнивис негеп аар бис!» – деп турар.

¹¹ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы, коргунчуг дайынчы ышкаш,
мээң-биле кады!^d

Ынчангаш мени истеп-сүргеннер кошкаш кынныр,

меңээ күш четпес, кончуг бак атка кирер болгаш,

салган сорулгазын чедип албас.

Оларның адының баксырааны кажан кезээде уттундурбас!^e

¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг улусту шылгаар,

Ол кижиниң сеткил-чүрээ биле ишти-хөңнүн өттүр көрүп турар^f.

Мени истеп-сүргеннерден Сээң өжээн негээриңни көрейн,

чүге дээрге бодумнун чаргы-чаалымны шиитпирлээрин Сеңээ

бүзүрүү мен^g.

¹³ Дээрги-Чаяакчыга ырлап беринер, Ону алгап-мактанар!

Ол түремик кижиниң амы-тынын бузуттуглар холундан адырар болгай^h.

¹⁴ Мээң төрүттүнген хүнүм каргаттырзын!

Иемниң мени божаан хүнү йөрээтпезин!ⁱ

¹⁵ Ачамга «Оолдуг болган-дыр сен!» деп медээ эккелгеш,

ону амыраткан кижини каргаттырзын!

¹⁶ Шак ол кижини Дээрги-Чаяакчының кээргел чок

узуткап каапкан хоорайлары дег болзун^j.

Ол кижини эртен уё-човуур,

дал дүшште – дайын-чааның алгы-кышкызы дыңназын!

¹⁷ Чүге дээрге ол кижини мени хырын иштинге,

ием меңээ чевег болур кылдыр,

авам кезээ мөңгеде божувайн артар кылдыр,

чок кылбаан-дыр^k.

¹⁸ Чүге-ле мен хырын иштинден үнүп келгеним ол –

хилинчек-човалаң, ажыг-шүжүг көөр дээш бе^l,

назыным төнчүзүнде бодумну бужартадыр дээш бе?!

^a Ыд. ыр. 118:50; Ыы. 3:14

^b Иов 32:20; Ыд. ыр. 38:3;
Иер. 6:11

^c Иер. 6:25; 46:5

^d Иер. 1:8

^e Иер. 23:40

^f I Хаан. 16:7; Иер. 11:20;
Ажыд. 2:23

^g Иер. 15:15

^h Ыд. ыр. 108:30-31

ⁱ Иов 3:3; Иер. 15:10

^j Э. д. 19:24-25

^k Иов 3:10-11

^l Иов 3:20

Бурганның Седекияны камгалаарындан ойталааны

21 ¹ Кажан Седекия хаан Иеремияже Малхияның оглу Пашхурну^a база Маа-сеяның оглу Софония бараалгакчыны^b айбылап чорудупканда, Дээрги-Чаякчының Иеремияга ажыдып каан сөзү бо-дур. Пашхур биле Софония Иеремияга дараазында сөстөр дамчыткан: ² «Дээрги-Чаякчыдан бис дээш дилеп көр, чүгө дээрге Вавилоннуң хааны Навуходоносор биске удур дайылдажып тур!^c Дээрги-Чаякчы Бодунуң кайгамчык чүүлдериниң бирээзин бис дээш кылыр чадавас^d, Навуходоносор ынчан бистен чоруй баар чадавас».

³⁻⁴ Иеремия оларга мындыг харыы берген: «Седекияга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаякчының бо сөстөрүн дамчыдыңар. Мен силерниң Вавилоннуң хааны-биле база хоорай ханаларының даштында силерни бүзээлээн халдей чон-биле чаалажып турар ок-чепсээнерни силерге удур углаар мен, оларны бо хоорайның төвүнге чыыр мен!^e Мен Бодум силерге удур – күчүлүг холум-биле, күш-шыдалым-биле килең-кылыктыг, аажок хорадап – чаалажыр мен!^e ⁶ Бо хоорайда чурттаан амылыгларны – кижилерни-даа, дириг амытаннарны-даа – узуткаар мен. Олар коргунчуг хамчык аарыгдан өлүп-кырлып каар!

⁷ А ооң соонда Иудеяның хааны Седекияны, ооң дүжүметтерин, бүгү албаты чонун, бо хоорайда хамчык аарыгдан, дайын-чаа биле аштан дириг арткан бүгү улусту Вавилоннуң хааны Навуходоносорнуң холунга, дайзыннар холунга, оларның өлүмүн күзөөн улустуң холунга хүлээди мен^f – деп, Дээрги-Чаякчы медеглээн. – Хаан оларны хылыш-биле шанчып каар, кээргевес, оларга хайыра көргүспес, өршээл бербес!^g»

⁸ «Иеремия, бо чонга Дээрги-Чаякчы мээң сөстөрүмни чугаала. Мен силерге амыдыралдың оруун азы өлүмнүн оруун шилип аарын саналдап тур мен^h. ⁹ Бо хоорайга арткан улус дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүп каар. А ооң даштынче үнө бергеш, силерни бүзээлээн халдейлерге дүжүп бээр улус дириг артар, оларның олча-кежи – амы-тынныг артары боорⁱ. ¹⁰ Чүгө дээрге Мен арнымны бо хоорайга удур, аңаа ачылыг чүүл эвес, айыыл-халап таварышсын дээш, көрүндүм – деп, Дээрги-Чаякчы медеглээн. – Ол хоорайны Вавилоннуң хаанының холунга хүлээди, хаан ону хуюкталдыр өрттеди^j».

Давидтиң салгакчыларын шииткени

¹¹⁻¹² Иудеяның хаанының өг-бүлезе, Давид хаанның салгалы, Дээрги-Чаякчының сөзүн дыңнаңар! Дээрги-Чаякчы мынча дээн:

«Эртенниң-не шынныг шииткел үндүрүнер, базындырган кижини базынганның холундан адырыңар^k, оон башка Мээң килеңим силерниң бүгү бузуттуг үүлгедиглеринер дээш өрт дег чалбыышталдыр кывар, ону кым-даа өжүрүп шыдавас^l.

¹³ Мен ам сеңээ удур апардым, чавызаашта турар Иерусалим, оргулаашта хая! – деп, Дээрги-Чаякчы медеглээн. –

Силер: „Кым бистиинче эртип кээп шыдаарыл, кым бистиң оран-сававысче шургуп кирерил?“ – деп турар-дыр силер^m.

¹⁴ Мен силерни үүлгедиглеринер эзугаар кезедир мен! – деп, Дээрги-Чаякчы медеглээн. –

Силерниң эзим-аргаңарга от кыпсыр мен, ол от долгандыр турар бүгү чүвени чиптер!ⁿ»

^a Иер. 38:1^b 4 Хаан. 25:18; Иер. 29:25; 37:3; 52:24^c 4 Хаан. 25:1^d Ыд. ыр. 104:2^e Иез. 20:33^f Иер. 37:17; 39:5; 52:9^g Ы. х. к. 28:50; Иез. 5:11^h Ы. х. к. 30:15ⁱ Иер. 38:2; 39:18; 45:5^j 2 Чыл. 36:19^k Иса. 1:17; Мих. 6:8; Зах. 7:9-10^l Иер. 4:4^m Иер. 49:4ⁿ Иез. 20:47

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Иудеяның хаанының ордузунче баргаш, аңаа Мээн сөзүмнү медегле. ² Мону чугаалаар сен: Давидтиң дүжүлгезинде саадаан Иудеяның хааны, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна – сен-даа, дүжүметтериң-даа, сээң чонуң-даа, бо хаалга дамчыштыр кирип турар бүгү улус база – дыңнаңар! ³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Шынныг шииткел, чөптүг чорук кылыңар, базындырган кижини базынганның холундан адырыңар, даштыкы кижини, өскүс кижини, дулгуяк херээженни хомудатпаңар, оларны кызып-кыйбаңар, шак бо черге кем-буруу чок кижини ханы төкпеңер^a. ⁴ Бир эвес ол айтышкынны күүседир болзуңарза, Давидтиң дүжүлгезинде саадаан хааннар чуузларга олургаш-даа, аът мунгаш-даа – боттары, дүжүметтери, албаты чону – бо ордунуң хаалгаларын дамчыштыр кирер^b. ⁵ А бир эвес ол сөстөрнү тооп дыңнаваң болзуңарза, бо орду бузундулар оваазы апаар^c. Ону Бодум-биле даңгыраглап тур мен!^d» Дээрги-Чаяакчының медеглээн сөзү ол-дур.

⁶ Дээрги-Чаяакчы Иудеяның хаанының ордузунуң дугайында:

«Сен Меңээ Галаад дег,
Ливан сынның баштары дег өндүр-чаагай сен.
Ынчалза-даа Мен сени ээнзиргей чер,
чурттакчы чок хоорай кылып каар мен!

⁷ Мен сеңээ удур узуткакчыларны томуйлап каар мен,
кайызынга-даа чепсек берип каар мен.

Сээң эки дээн пөштериңни олар кезип каапкаш^e,
отче октаптар – деп чугаалаан. –

⁸ Хөй чоннарның улузу бо хоорайның чаны-биле эртер, олар бот-боттарындан: „Дээрги-Чаяакчы чүү дээш бо өндүр улуг хоорайны ынчаар аажылааныл?^f – деп айтыржыр^g. ⁹ „Чүгө дээрге олар боттарының Бурганы, Дээрги-Чаяакчының чагыг-көрээзинден ойталааш, өске бурганнарга мөгөйип, оларга бараан бооп турган-дыр^h – деп хары кээр».

¹⁰ Өлгөн хаан дээш ыглашпаңар, ол дээш качыгдаваңар!^h Харын туттуруушкунда барган хаанның ажыын ажып ыглажыңар, чүгө дээрге ол ам черле ээп келбес, төрөөн чуртун көрбес. ¹¹ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Иосияның оглу, Иудеяның хааны, бо черден туттуруушкунда барган Шаллум* дугайында: «Бодунуң ачазы Иосияның соонда хааннап эгелээн Шаллум ам черле бээр келбес-тир! ¹² Ону тудуп аппарган черге ол өлүп каарⁱ, бо черни моон соңгаар көрбес – деп чугаалаан. –

¹³ Бодунуң ордузун чөптүг-шынныг эвес,
үстүкү өрээлдерин – хоойлу-дүрүм чок тудуп турар,
өске кижини албадал-биле халаска ажылдадыр,
күш-ажыл дээш төлевир бербес хаан ат болур!^j

¹⁴ Ол „Бодумга улуг орду,
делгем үстүкү өрээлдер тудуп алың“ деп чугаалаан.
Ол бодунга улуг соңгалар оюп кылып,
пөш-биле каастай шап, кызыл будук-биле будуп турар.

¹⁵ Таанда-ла сээң хаан чагыргаңның ужур-утказы
пөштен хөй тудуглар тударында бе?

^a Иса. 1:17;
Иер. 7:5-6; 21:12

^b Иер. 17:25

^c Иер. 44:6

^d Иер. 49:13

^e Иса. 37:24; Иер. 6:6

^f Лев. 26:32; 3 Хаан. 9:8;
2 Чыл. 7:21

^g Ы. х. к. 29:24-26;
Иер. 16:11

^h 2 Чыл. 35:24-25

ⁱ 4 Хаан. 23:34

^j Лев. 19:13;
Ы. х. к. 24:15; Авв. 2:12

Сээч ачаң дойлап-даа тургаш,
шын шииткел биле чөптүг чорукту көргүзүп чорду^a.

^a 4 Хаан. 23:25

Ынчангаш чедимчелиг бооп келди^b.

^b Иса. 3:10

¹⁶ Яды-түрөнгү улустуң херээн ол шын шиитпирлеп турду^c,
ынчангаш чедимчелиг бооп келди.

^c У. ч. 31:9

Мени билип аары ындыг боор эвес чүве бе? – деп,

Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

¹⁷ А сен карааңны-даа, чүрээңни-даа
чүгле ажык-кончаа дилээринче, буруу чок улустуң ханын төгеринче,
улусту бастып, кызып-кыярынче углап келдиң».

¹⁸ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоаким^d дуга-
йында мынча дээн:

^d 4 Хаан. 23:36

«Улус оон ажыын ажып, акы-угбаларыңга „Аа халак!“ дивес,
„Дээргивис, хайыраатывыс чок апарган-дыр!“ деп ажыын ажып ыглашпас.

¹⁹ Ону элчиген ажааган ышкаш кылдыр ажаап каар,
сөөртүп аппараташ, Иерусалимнің даштынче үндүр октаптар^e.

^e Иер. 36:30

²⁰ Сион-кыс, барып, Ливан сынга ыглап-сыкта,
Васан дагга алгыр, Аварим сынга^f ишкирнигип ыгла,
чүге дээрге сээң хандыкшааннарың* шупту чылча шаптырган-дыр.

^f Сан. 27:12; Ы. х. к. 32:49

²¹ Амыр-чаагай чурттап чорунда,

Мен сээң-биле чугаалажып, сагындырып турдум,
а сен „Дыңналас мен!“ дээн сен.

Аныяңдан-на ындыг чордуң, Мени тооп дыңнавайн келдиң!

²² Сээң бүгү чагырыкчыларыңны хат хадып алгаш баар,
хандыкшааннарың* туттуруушкунга баар.

Ынчан бүгү бузуттуг үүлгедиглериң дээш адын баксыраар,
куду көрдүрер сен.

²³ Пөштерде уя тудуп алган, Ливанда чурттап турар улус!**

Эъди араан херэежени аарышкы дег,
силерни хилинчек бүргей аптарга, човууртаар силер!»^g

^g Иер. 4:31

²⁴ «Дириг Бодумнуң адым-биле даңгыраглап тур мен!^h – деп, Дээрги-Чаяакчы
медеглээн. – Иоакимнің оглу, Иудеяның хааны Иехония, сен Мээң холумда үнелиг
билзээм-даа турган болзуңзаⁱ, Мен сени уштуп октаптар мен!^j ²⁵ Мен сени сээң амы-
тының үзүксээн, коргуп-сүртээр улузунуң – Вавилоннуң хааны Навуходоносор
болгаш халдей чоннуң холунга хүлээдип бээр мен. ²⁶ Мен сени төрөөн иең-биле
кады хары чуртче үндүр сывырыптар мен^k – ол черге төрүттүнмээн силер, ын-
чалза-даа анаа өлүр силер! ²⁷ А аажок ээп келиксээринер бо черже ам кажан-даа
ээп келбес силер».

^h Иса. 49:18; Иез. 5:11;
Соф. 2:9; Рим. 14:11

ⁱ Эсф. 8:8; Сол. ыр. 8:6;
Лгг. 2:23

^j 4 Хаан. 24:8-12;
Иер. 24:1

^k 4 Хаан. 24:12; Иер. 13:18

²⁸ Таанда-ла ол кижиге, Иехония,
ажыы чок бузук дой доңга бе, херээ чок сава бе?^l

^l Иер. 48:38

Чүге ону ажы-төлү-биле кады оларның билбеси чуртче сүрүп аппаратаныл?

* 22:20, 22 Хандыкшааннар – Иудеяның эвилелчилери (Иер. 2:33; 30:14 көр).

** 22:23 Ливанның пөжүндөн кылган бай ордуларда чурттап турар улусту элдээрткен бооп чадавас.

^a Иса. 1:2

²⁹ О чер, чер, чер!^a Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн дыңна! ³⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Ол кижини ажы-төл чок кижидег кылдыр бүрүткөп калыңар,
ол кижидег бүгү назынында эки чол көрбөс.

Ооң салгакчыларындан кым-даа чаагай чолдуг болуп,
Иудеяны чагырбас, Давидтиң дүжүлгезинге садавас^b».

^b Иер. 36:30

Давидтен укталган чөптүг-шынныг хаан

^c Иез. 34:1-10;
Зах. 11:16-17

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы: «Мээң коданымда хойларны чок кылып, тарадыр сывырып турар кадарчылар ат болур!» – деп медеглээн^e. ² Мээң чонумну кадарып турар чагырыкчыларга Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы: «Мээң хойларымны тоо быдарадыр сывырыпкан, оларже сагыш салбаан силер. Мен ам бузуттуг үүлгедиглеринер дээш силерни кезедир мен – деп медеглээн. – ³ Хойларымнын артынчызын үндүр сывырыпкан бүгү чурттарымдан чыып алгаш, төрөөн аал-оранынче дедир чандыра мен^d. Олар ынчан өзүп-көвүдээр. ⁴ Чагырыкчылар кылдыр Мээң томуйлап каар улузум оларны кадарар^e. Хойларым оон ыңай коргуп-сүрээдeves, чиде бербес». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^d Ы. х. к. 30:3; Иер. 32:37;
Иез. 34:13^e Иер. 3:15^f Ос. 3:5; Иез. 34:23

⁵ «Үези кээрге, Давидтиң салгакчызын, чөптүг-шынныг Өзүмнү өрү көдүрер мен^f – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Ол хаан чагырып эгелээш, мерген угааннын көргүзүп, чер кырынга шын шийткел биле чөптүг чорукту доктаадыр. ⁶ Ооң чагырар үези кээрге, Иудея камгалал алыр, Израиль айыыл чок чурттаар^g. Ол хаанга „Яхве-Седкену“^h деп ат тыпсыр^h.

^g Иер. 32:37; Иез. 28:26^h Иер. 33:14-16ⁱ Иер. 16:14-15

⁷ Улус: „Израиль чонну Египеттен үндүрө берген дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле!“ – деп даңгыраглавас апаар хүннер кээр – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ⁸ Харын улус: „Израиль чонну сонгу чүкте черден үндүрө берген дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле!“ – деп бир өскээр чугаалааш, Мээң оларны үндүр сывырыпканым бүгү чурттардан дедир чанып келгеш, боттарының черинге чурттаар».

Меге медээчилер дугайында

⁹ Бурганның медээчилериниң дугайында.

Чүрээм чарылгыже саргып, соп тур,
бүгү сөөктерим мунчурады.
Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг сөстөриниң ужун
Ооң мурнунга эзирик кижидег,
арагага алыскан кижидег апардым.
¹⁰ Чер кырын самыраан улус долган,
каргаттыргаш, чер ыглап турар –
ховуда оыт-сиген кадып калган.
Ол улустун сорулгазы – бузут,
оларнын күжү – чөптүг эвес чорук.

¹¹ «Бурганның медээчизи-даа, бараалгакчызы-даа бужартаан-дыр.

Оларның бузуттуг үүлгедиглерин

Мээң өргээмде безин көрүп тур мен!ⁱ – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

¹² Ол дээш, оларның оруу тайгыр апаар,

^j Иер. 6:13; 7:30; 32:34;
Соф. 3:4

* 23:6 Яхве-Седкену – «Дээрги-Чаяакчы биске чөптүг-шынныг чорукту көргүзөр» дээн уткалыг ат.

караңгыже шымны бээр^а.
Оларны идерге, кээп дүжерлер.
Чүге дээрге кеземче үезинде
оларже айыыл-халап ыдар мен! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^а Ыд. ыр. 34:6; 72:18;
У. ч. 4:19

¹³ Самарияда медээчилеримниң шуут бодал чогуун көргөн мен;
олар Ваал бурганның өмүнээзинден медеглеп турду^б,

^б Иер. 2:8

Мээң израиль чонумну оруундан астыктырып кагды.

¹⁴ Мээң Иерусалимде медээчилерим

коргунчуг чүүл үүлгедип турарын база көрүп тур мен;

олар самыыраан, мегеге башкартып чурттап чоруур^с,

^с Иер. 29:23

бузуттуг хейлерниң холун быжыктырып, деткиир улус-тур^д,

^д Иез. 13:22

ооң түннелинде бузуттуг хейлер бак херектерин кагбас-тыр.

Мээң мурнумга олар шупту Содом дег,

Иерусалимниң чурттакчылары – Гоморра дег!^е»

^е Э. д. 18:20; 19:24;
Иса. 1:10; Иез. 16:46

¹⁵ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ол медээчилер дугайында:

«Оларны ажыг чашпан-биле чемгерер мен,

оларга хоранныг суг ижиртир мен^ф,

^ф Иер. 8:14; 9:15;
Ажыд. 8:11

чүге дээрге Иерусалимде Мээң медээчилерим дээш

бүгү чер бужартаан-дыр!» – деп чугаалаан.

¹⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Ол медээчилерниң сөстөрүн, силерге медеглээн чүвезин дыңнаваңар!

Олар хоозун сөстөр медеглеп,

Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн эвес,

а боттарының сеткилиниң күзелдерин чугаалап турар^г.

^г Иез. 13:2

¹⁷ Олар Мени бак көөр улуска:

„Силерге амыр-тайбың турарын Дээрги-Чаяакчы чугаалаан!“ – деп
катаптап чугаалаар-дыр.

Чөрүү чүрээниң аайы-биле кылып турар бүгү улуска олар:

„Айыылга таварышпас силер!“ – дээр-дир^х».

^х Иер. 6:14; Иез. 13:10;
Мих. 3:5

¹⁸ Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчының чөвүлелинге турган,

Ооң сөзүн дыңнаан, билип алган кижиге бар бе?^и

^и Иов 15:8

Ооң сөзүнче кулаан ээктирип, дыңнаан кижиге кымыл?

¹⁹ Дээрги-Чаяакчының шуурганы килеңни-биле көдүрүлдү!

Коргунчуг казыргы хөмө алгаш, бузуттугларның бажын алыр^й.

^й 3 Хаан. 19:11; Иез. 1:4

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чүрээнде бодалдарын күүседип,

боттандырбаан шаанда, Ооң килеңи оожургавас.

Келир үеде силер ону кончуг тода билип аар силер^к.

^к Иер. 30:23-24

²¹ «Мен ол медээчилерни айбылап чорутпаан мен,

олар боттары маңнажып келди.

Мен оларга чүве чугаалаваан мен,

харын олар Мээң адым тудуп медеглеп тур!^л

^л Иер. 5:31; 14:14;
Иез. 13:6

²² Бир эвес олар Мээң чөвүлелинге турган болза,

чонумга Мээң сөстөрүмни медеэлеп,

ону бузуттуг оруктан база бак үүлгедигден чайладыр ийик.

23 Мен чүглө чоок тургаш, Бурган боор мен бе? – деп, Дээрги-Чаяакчы айтырган. –

^a Ыд. ыр. 138:7-12

Ырак тургаш, Бурган эвес мен бе?^a

24 Кандыг-бир кижиге Менден чажыт черже чаштына берип шыдаар бе?

Мен ону көрбейн баар мен бе? – деп, Дээрги-Чаяакчы айтырган. –

^b Иса. 66:1

Дээр биле черни Мен бүргей ап турар эвес мен бе?^b

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

25 «Мээң адым тудуп, мегелеп өттүр билип медеглеп турар медээчилер чүү деп турарын дыңнаан мен. Олар: „Мен дүш көрдүм, дүш көрдүм!“ – дээр-дир^c. 26 Кажанга чедир ынчап кээр улузул? Ол медээчилер мегелеп өттүр билип медеглээр деп, бодунун сагыжының даап бодаан чүвезин медеглээр деп бодап алган бе? 27 Мээң чонумнун ада-өгбези Ваал бурганга мөгөөр дээш, Мээң адымны утканы дег^d, ол медээчилер бот-боттарынга чугаалап турар дүштериниң дузазы-биле чонну Мээң адымны уттур кылдыр албадаар бис деп бодаар. 28 Дүш көргөн медээчи оозун бодунун дүжү кылдыр чугаалазын, а Мээң сөзүмнү ажыдып чугаалааным медээчи ол сөстү чонга шынны-биле медеглезин! Тарааның үрезини биле саваңының аразында дөмей чүү барыл? – деп, Дээрги-Чаяакчы айтырган. – 29 Мээң сөзүм от ышкаш – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – Мээң сөзүм хая-даш чуура шапкан маска ышкаш!

^c Ы. х. к. 13:1; Зах. 10:2

^d Башт. 3:27

30 Мен ол медээчилерге удур мен!^e – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Олар Мээң сөстөрүмни бот-боттарындан оорлап турар. 31 Мен ол медээчилерге удур мен! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Олар хей чүве чулчургаш: „Бурганның медеглээн чүвези-дир“ – деп турар. 32 Меге дүштерин чугаалаан медээчилерге удур мен! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Олар дүштерин чугаалап, боттарының бардамы-биле, мегези-биле Мээң чонумну будулдуруп турар^f. Мен оларны айбылап чорутпаан мен, оларга айтыышкын бербээн мен. Олар бо чонга кандыг-даа ажык-дуза чедирбес». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^e Ы. х. к. 18:20;

Иер. 14:15; Иез. 13:8

^f Мих. 3:5

Дээрги-Чаяакчының сөзү үүрге-чүкк бе?

33 «Иеремия, кажан азы Иудеяның чону, азы Бурганның медээчизи, азы бараалгакчызы сенден: „Дээрги-Чаяакчы кандыг үүрге-чүкк* чүдүрдү?“ – деп айтырар болза, „Дээрги-Чаяакчы: ‘Силер боттарыңар үүрге-чүкк боор силер, а Мен силерни дүжүр октаптар мен’ – деп медеглээн“ – деп харыылаар сен. 34 Бир эвес моон соңгаар азы медээчи, азы бараалгакчы, азы улус-чондан бир кижиге „Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүккү“ деп сөстөр чугаалаар болза, Мен ол кижини, ооң өг-бүлезин кездир мен».

35 Бот-боттарыңардан, ха-дуңмаңардан: «Дээрги-Чаяакчы чүү деп харыылады?» – деп азы «Дээрги-Чаяакчы чүү диди?» – деп айтырар ужурлуг силер. 36 «Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүккү» деп сөстөрүмни моон соңгаар сагынмаңар, чүге дээрге кижиге бүрүзүнүн сөстери ооң бодунга үүрге-чүкк апар болгай, а Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Дириг Бурганывыстың сөстөрүн хажыткан-дыр силер. 37 Медээчиден: «Дээрги-Чаяакчы чүү деп харыылады?» – деп азы «Дээрги-Чаяакчы чүү диди?» – деп айтырар ужурлуг силер. 38 Бир эвес силер «Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүккү» деп сөстөр чугаалаарын соксатпас болзуңарза, Дээрги-Чаяакчының чүнү чугаалаанын дыңнаңар: «Мен силерге „Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүккү“ деп сөстөрүмни чугаалап болбазын сагындырып турумда-ла, чугаалааныңар

* 23:33 Үүрге-чүкк – бо еврей сөс «үүрге-чүкк» азы «өттүр билген медеглел» деп уткаларны илередир. Бо үзүндүде ол ийи утка-биле сөс оюну чоруп турар. Ол сөстү Иеремияның удурланыкчылары, ону кочулаар дээш, ажыглап турган чадаас.

дээш, ³⁹ Мен силерни база силерге, ада-өгбөнерге бергеним бо хоорайны уттуптар* мен, Бодумдан ырадыр дүжүр октаптар мен! ⁴⁰ Мен силерни кезээ мөнгөдө кажан-даа уттундурбас бак атка киирер мен^a, куду көрүүшкүнгө чыгаар мен».

^a Иер. 20:11

Эки болгаш багай фи́га чимизи

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ көстүүшкүн чорудуп берди. Көөрүмге, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда фи́га чимистиг ийи хааржак салып каан болду^b. А ол болза Вавилоннуң хааны Навуходоносор Иерусалимден Иоакимниң оглу, Иудеяның хааны Иехонияны, Иудеяның нояннарын, усчу, дарган улузун үндүрө бергеш, Вавилонче сүрүп аппаратан соонда болган чүвө^c. ² Көөрүмге, бир хааржакта чаагайы кончуг, эрте бышкан фи́га чимизи, а өске хааржакта – кижичиир аргажок, ирик фи́га чимизи бар болду^d.

^b Ам. 8:1; Мих. 7:1

^c 4 Хаан. 24:12-15; Иез. 17:12

^d Иер. 29:16

³ Дээрги-Чаяакчы менден: «Иеремия, чүнү көрүп тур сен?» – деп айтырды. Мен: «Фи́га чимизин. Эки чимистер бо-дур – чаагайы кончуг, багайы бо-дур – кижичиир аргажок, ирик» – деп харыыладым. ⁴⁻⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы менээ сөзүн айыткап, мынча дээн: «Моон халдей черже үндүр сывырыпканым, Иудеядан өскээр көжүрткен улусче, бо эки чимисче дег, эки көөр мен. ⁶ Оларга ачы-буян чедирери-биле ээ көрнүп, бо черже дедир чандыраар мен, оларны манаа хоозуратпайн, быжыктыраар мен, тура тыртпайн, тарып олуртур мен!^e ⁷ Мени – Дээрги-Чаяакчыны билип алзын дээш, Мен оларга угаангыр чүректи бээр мен^f. Олар Мээн чонум болур, Мен оларның Бурганы болур мен, чүгө дээрге олар Менче чүрээниң ханызындан эглип кээр».

^e Иер. 31:28; 42:10

^f Ы. х. к. 30:6; Иер. 32:39

⁸ А кижичиир аргажок, ирик чимистер дугайында Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Иудеяның хааны Седекияны^g, ооң нояннарын, Иерусалимде база бо чуртта арткан бүгү өске улусту, Египетте чурттап турар бүгү израильчилерни ол багай фи́га чимизи ышкаш аажылаар мен. ⁹ Мен оларны чер-делегейниң бүгү күрүнелеринге коргунчуг айыыл-халаптын бужар үлегер-чижээ кылып каар мен^h, оларны үндүр сывыраарым чер бүрүзүнге оларның адын баксырадыр мен, оларны дорамчылал, кочулал болгаш каргышка таварыштыраар мен. ¹⁰ Мээн оларга болгаш оларның ада-өгбөзүнге берген черимге олар шупту узуктаттырып, чиде бергижеге чедир, Мен оларже чаа-дайын, аш-чут болгаш хамчык аарыгны ыдар менⁱ».

^g Иер. 21:1

^h Ы. х. к. 28:37

ⁱ Иер. 14:12;

Иез. 5:17; 14:21

Вавилоннуң Иудеяны чагыраар чеден чылы

25 ¹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының дөрткү чылында Дээрги-Чаяакчының Иеремияга Иудеяның бүгү чонунга хамаарыштыр ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур. Ол чыл болза Вавилоннуң хааны Навуходоносорнуң чагыргазының бирги чылы чүвө-дир^j. ² Иеремия медээчиниң Иудеяның бүгү чонунга, Иерусалимниң бүгү чурттакчыларынга медеглээн чүүлү бо-дур: ³ «Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн чээрби үш чыл дургузунда – Амоннуң оглу, Иудеяның хааны Иосияның чагыргазынын он үшкү чылындан эгелээш^k, амдыгаа чедир – ажыдып келди. Мен силерге катап-катап дамчыдып-ла турдум, а силер тооп дыңнавадыңар^l. ⁴ Дээрги-Чаяакчы силерже Бодунуң чалча-медээчилерин катап-катап айбылап чорудуп-ла турду, а силер тооп дыңнавадыңар, оларның чугаазынче кулаанар ээктирбединер^m. ⁵ Ол силерге: „Кайыңар-даа бодунуң бузуттуг оруундан, бачыттыг үүлгедиглеринден ойталазын, ынчан Дээрги-Чаяакчының силерге база ада-өгбөнерге шаг шаанда берген черинге кезээ мөнгөдө чурттаар силерⁿ. ⁶ Өске бурганнар эдербенер, оларга бараан болуп, мөгейбенер, холуңарның ажыл-херээ-биле Мени килеңнетпенер^o, ынчан Мен силерже айыыл-халап ытпас мен“ – деп чугаалаан турган болгай».

^j 4 Хаан. 24:1; Иер. 36:1; Дан. 1:1

^k Иер. 1:2

^l Иер. 7:13; 26:5

^m 2 Чыл. 24:19

ⁿ Иер. 7:7

^o Хост. 20:3-4

* 23:39 Азы: «Бо хоорайны үүрге-чүк дег көдүрер».

⁷ «Бнчалза-даа силер Мени тооп дыңнавадынар! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Бодунарга хора чедирип, холунарның кылган ажил-херээ-биле Мени килең-неттинер». ⁸ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мээн сөстөрими тооп дыңнавааныңар дээш, ⁹ Мен сонгу күрүнелерниң бүгү аймактарын кыйгыртып, чыыр мен^a – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – Мээн чалчам^b, Вавилоннун хааны Навуходоносорну кыйгырткаш, ону бо черге, ооң чурттакчыларыңа, бүгү кожа чоннарга удур чаалаштырар мен. Ол чоннарны бүрүнү-биле узуткаар мен, оларны хоозураашкын биле кочулалга, мөңгө буураашкынга чыгаар мен^c. ¹⁰ Мен оларның аразынга өөрүшкү биле хөглээшкин үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү, дээрбе даштарының даажы дыңналбас кылып каар мен^d база чырыткының одун өжүрер мен. ¹¹ Бүгү бо чер ээнзиреп хоозураар, бо чоннар чеден чыл дургузунда^e Вавилоннун хааныңа кулдандыар. ¹² Чеден чыл эртерге, Вавилоннун хаанын, ооң чонун кем-буруузу дээш кезедир мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Халдей черни кезээ мөңгөдө хоозурадыр мен. ¹³ Мен ол чер-биле Мээн аңаа удур чугаалаан бүгү чүвемни, бо номда бижиттинген чүвени, Иеремияның бүгү чоннар дугайында өттүр билип медеглээн чүвезин боттандыраар мен^f. ¹⁴ Халдей чон боду хөй чоннарның кулу апаар, өндүр улуг хааннар ону чагырып аар^g – Мен ону үлгеткен херектери дээш кезедир мен».

Килеңниң дашказын делегейниң чоннарынче чажар

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы меңээ: «Мээн холумдан килеңимниң арагазын куткан бо дашканы алгаш, сени айбылап чорудуп турарым бүгү чоннарга ижиртип каг^h. ¹⁶ Олар ижипкеш, тендирип, Мээн оларже ыдып турарым хылышты көрүп каашⁱ, кортканындан угаанын ышкыныптар» – деп чугаалаан. ¹⁷ Мен Дээрги-Чаяакчының холунда дашканы алгаш, Ооң мени айбылап чоруткан бүгү чоннарыңа араганы ижиртип кагдым^j:

¹⁸ Иерусалимге, Иудеяның хоорайларыңа, ооң хааннары биле нояннарыңа – оларны хоозурадыр дээш, оларны ам хөмө тавараан кочулал, куду көрүүшкүн болгаш каргаттырышкынче чыгаар дээш – ижиртип кагдым;

¹⁹ Египеттин хааны фараонга, ооң дүжүметтери биле нояннарыңа, ооң бүгү албаты чонунга^k, ²⁰ египетчилер аразында өске аймак-сөөктүг бүгү улуска;

Уц деп черниң^l бүгү хааннарыңа;

филистим черниң бүгү хааннарыңа – Аскалон, Газа, Экрон хоорайларның болгаш Азот хоорайның артынчызының хааннарыңа^m;

²¹ эдом, моав болгаш аммон чоннаргаⁿ;

²² Тир, Сидон хоорайларның хааннарыңа^o;

далай ындында чурттарның хааннарыңа;

²³ Дедан, Фема, Буз чурттакчыларыңа^p, кастыында дүгүн чүлүүр бүгү улуска^q;

²⁴ Аравияның бүгү хааннарыңа, ээн кургаг ховуда чурттаан янзы-бүрү аймак-чоннарны чагырган бүгү хааннарга;

²⁵ Зимриниң бүгү хааннарыңа, Эламның бүгү хааннарыңа^r, Мидияның бүгү хааннарыңа;

²⁶ сонгу күрүнелерниң бүгү хааннарыңа, чоокта-даа, ыракта-даа турарларыңа, удаа-дараалаштыр ижиртип кагдым – чер-делегей кырында бар бүгү күрүнелерге ижиртип кагдым. А Сесахтың^{**} хааны эң сөөлүндө ижер.

^a Иер. 1:15

^b Иер. 27:6; 43:10

^c Иер. 18:16

^d Эклл. 12:4; Иер. 7:34

^e Иер. 29:10; Дан. 9:2; Зах. 1:12; 7:5

^f Иер. 46–51 эгелер

^g Иер. 27:7; 50:9; 51:28

^h Ыд. ыр. 74:8; Иса. 51:17;

Авд. 1:16; Ажыд. 14:10

ⁱ Иер. 47:6

^j Иса. 51:22; Наум 3:11

^k Иер. 46:25

^l Э. д. 22:21; Иов 1:1; Ыы. 4:21

^m Иер. 47:1

ⁿ Иер. 48–49 эгелер

^o Иса. 23:1; Иер. 27:3; 47:4

^p Э. д. 22:21; Иса. 21:13; Иер. 49:8

^q Иер. 49:34-39

* 25:23 Кастыында дүгүн чүлүүр бүгү улус – Аравия ээн кургаг ховуга чурттап чораан чамдык аймактарны ынча деп адаар турган.

** 25:26 Сесах – Вавилоннун оюскан ады (Иер. 51:41 көр).

²⁷ «Ол улус-чоннарга мону чугаала. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Ижиңер, эзириңер, кузунар! Кээп дүшкеш, Мээң силерже ыдарым хылышты көрүп кааш^a, турбас силер^c“. ²⁸ Кажан олар сээң холуң сунган дашканы хүлээп аарындан ойталап, ижиксевес болза, оларга мону чугаала. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Албан ижер ужурлуг силер!^b ²⁹ Мээң адым-биле адаан бо хоорайже-даа Мен айыыл-халап ыдып турумда, силер канчап кеземчеден чайлаар силер?^c Чок, чайлап шыдавас силер, чүге дээрге Мен чер-делегейниң бүгү чурттакчыларынга удур дайылдажыр кылдыр хылышты кыйгырып тур мен^d“». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^a Иез. 38:21

^b Иер. 49:12

^c 1 Пет. 4:17

^d Иез. 38:22

³⁰ «Оларга бүгү бо сөстөрни чарлап, мону чугаала.

Дээрги-Чаяакчы өрүтен диңмиреп кээр,
Бодунуң ыдыктыг оран-савазындан дыңзыг үн-биле алгырар^e,
Бодунуң чер-чуртунче хөрөктенир,
виноград чулуу сы бастырган кижиниң дааш-шимээн үндүрери дег,
чернин бүгү чурттакчыларыңче кышкырар!

^e Иоил 3:16; Ам. 1:2

³¹ Диңмирээшкин чер-делегейниң кыдыыңга чедир дагжаар,
чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы чоннар-биле маргыжар,
Ол бүгү улус-биле чаргылдажыр,
кем-буруулуларны хылыш-биле шаштыртып каар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

³² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Айыыл-халап бир чондан өске чонче сүрүштүр кел чыдыр,
чер-делегейниң кыдыындан кончуг улуг шуурган көдүрлүр!^f

^f Иер. 23:19; 30:23

³³ Ол хүн Дээрги-Чаяакчыга өлүрткен улус
чер-делегейниң бир кыдыындан өске кыдыыңга чедир чыткылаар^g.
Улус оларның ажыын ажып ыглашпас,
мөчү-сөөгүн чыып, ажаавас, олар чер кырыңга өдек дег чыдып каар^h.

^g Иса. 66:16

^h Иер. 8:2; 16:4

³⁴ Чагырыкчылар, ыглап-сыктаңар, човууртаңар,
сүрүг баштыңнары, качыгдалдан довуракка боражыңарⁱ,
чүге дээрге силерни дөгөрер дээш аппаар үе келген-дир.
Силерни, үнелиг сава дег, буза шавар, тоо быдарадыр.

ⁱ Иер. 4:8

³⁵ Чагырыкчылар хоргадаар чер тыппас,
сүрүг баштыңнарыңга камгалал турбас.

³⁶ Чагырыкчыларның ыы-сызы,
сүрүг баштыңнарының ишкиртинип ыглааны дыңналып тур.
Дээрги-Чаяакчы оларның одар-белчиирин хоозураткан-дыр.

³⁷ Дээрги-Чаяакчы күштүү-биле килеңнээрге,
тайбың одарлар узуткаттынып тур.

³⁸ Дээрги-Чаяакчы бодунуң чыдыынындан үнүп келген арзылаң ышкаш!
Улус-чоннарның чери Ооң кадыг-дошкун, кыптыккан килеңинден
хоозурап калган».

Улус-чоннуң Иеремияны шииткени

26 ¹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының эгезинде^j
Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн ажыдып, ² Иеремияга мынча дээн: «Дээрги-
Чаяакчының өргээзиниң шөлүңге туруп алгаш^k, Иудеяның шупту хоорайларындан

^j 4 Хаан. 23:36

^k Иер. 7:2; 19:14

^a Ы. х. к. 4:2;
Ажыд. 22:18

^b Иер. 18:8; 36:3;
Иона 3:10

^c Лев. 26:14; Ы. х. к. 28:15

^d Иер. 25:3-4

Дээрги-Чаяакчының өргээзинге мөгейип кээп турар бүгү чурттакчыларга сеңээ чугаалаарын дужааган бүгү сөстөрүмни дамчыт, чаңгыс-даа сөс утгуп кагба!^a ³ Олар тооп дыңнааш, кижини бүрүзү бодунуң бузуттуг оруундан ойталаар чадавас. Мен ынчан бодалым өскерттип, оларга үүлгедиглери дээш таварыштырар дээним айыыл-халап олар-биле болбас кылып каар мен^b. ⁴ Оларга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Бир эвес Мени тооп дыңнавас, Мээн силерге берген хоойлум ёзугаар чурттавас болзунарза^c, ⁵ Мээн чалча-медээчилеримниң чугаазын тооп дыңнавайн турунарда-ла, оларны силерже катап-катап айбылап чорудуп-ла турар-дыр мен^d – ⁶ Силом-биле кылган чүвемни бо өргээ-биле кылыр мен^e, а бо хоорайны чер-делегейниң бүгү чоннарынга каргаттырарынче чыгаар мен“».

⁷ Иеремия ол бүгү сөстөрүмни Дээрги-Чаяакчының өргээзинге чугаалаан, Бурганның бараалгакчылары, медээчилери база бүгү чон ону дыңнап турган. ⁸ Дээрги-Чаяакчының бүгү чонга дамчыдарын айыткан шупту чүвезин Иеремия чугаалап доозарга, Бурганның бараалгакчылары, медээчилери база бүгү чон ону тудуп алгаш: «Сеңээ өлүм, өлүм! ⁹ Дээрги-Чаяакчының адын тудуп өттүр билип медеглеп тура, Силом-биле болган чүвө бо өргээ-биле база болурун, бо хоорайның ээнзирээрин, анаа чурттаар кижини артпазын чүгө чугааладың?» – деп алгыржы бергеннер.

Бүгү чон Иеремияны шиидер дээш Дээрги-Чаяакчының өргээзинге чыгылып келген. ¹⁰ Иудеяның нояннары ол дугайында дыңнап кааш, хаанның ордузундан Дээрги-Чаяакчының өргээзинге чедип келгеш, Чаа хаалга чанынга^e олуруп алганнар. ¹¹ Бурганның бараалгакчылары биле медээчилери нояннарга база бүгү чонга: «Бо кижини өлүрүп шиидер ужурлуг! Хоорайывыс дугайында оон чүү деп өттүр билип медеглээнин боттарыңар дыңнадыңар» – дээн.

¹² Иеремия нояннарга база бүгү чонга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы мени бо өргээ болгаш бо хоорай дугайында силерниң дыңнааныңар өттүр билген медеглелди чугаалазын дээш айбылап чорутту. ¹³ Оруктарыңар биле ажыл-херээңерни экижидип ап көрүңөр^f, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сөзүн дыңнаңар. Дээрги-Чаяакчы ынчан бодалын өскерттип, силерге азааны айыыл-халапты болдурбас^g. ¹⁴ А мен – силерниң холуңарже кирдим, мээн-биле силерге шын болгаш чөптүг деп сагындырар чүведен кылыңар^h. ¹⁵ Чүглө ыяк билип алыңар – мени өлүрер болзунарза, кем-буруу чок кижиниң ханы дээш бодуңарга, бо хоорайга, оон бүгү чурттакчыларыңа буруу чүктедир силер. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы мени шынап-ла ол бүгү сөстөрүмни силерге дыңналдыр чарлазын дээш айбылап чоруткан болгай».

¹⁶ Ноябрьнар база бүгү чон Бурганның бараалгакчылары биле медээчилеринге: «Бо кижини өлүрүп шиитпес ужурлуг-дур! Ол биске Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың өмүнээзинден чугаалап турган-дыр» – дээннер.

¹⁷ Чурттуң элээн каш баштыңнары туруп келгешⁱ, чыылган бүгү чонга мынча дээннер: ¹⁸ «Иудеяның хааны Эзекияның үезинде Морешет чурттуг Михай өттүр билип медеглеп турду. Ол Иудеяның бүгү чонунга:

*„Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: ‘Сионну шөл ышкаш аңдарып каар,
Иерусалим бузундулар оваазы апаар,
а бо өргээни туткан даг арга-ыяш үнген чер апаар’ – дээн“ – деп чугаалаан болгай^j.*

^j Мих. 3:12

¹⁹ Ындыг-даа болза, Иудеяның хааны Эзекия биле Иудеяның бүгү чону ол медээчини өлүрерин дидинген бе? Хаан Дээрги-Чаяакчыдан корга бергеш, Оон хайыра

* 26:6 Силом – Баштыңчылар үезинде Бурганның ыдыктыг майгыны турган, Эфремниң черинде хоорай. Оон соондагы үеде Силом буурап дүшкөн (Иис. 18:1; Башт. 18:30; Иер. 7:12 көр).

дилээрин оралдашпаан бе?^a Дээрги-Чаяакчы ынчан бодалын өскерттип, Бодунун оларга аазааны айыыл-халап болбас кылып каан болгай^b. А бис боттарывыстың бажывысче хан кудуп тур бис!»

²⁰ (Өске бир кижиге – Шемайянын оглу, Кириат-Иарим хоорай^c чурттуг Урия дээрзи база Дээрги-Чаяакчынын өмүнээзинден өттүр билип медеглеп турган чүве-дир. Ол кижиге бо хоорай биле бо черге удур, Иеремия ышкаш, өттүр билип медеглеп турган.

²¹ Иоаким хаан^d, ооң шериглери болгаш нояннары медеэчинин сөстөрүн дыңнаан соонда, хаан ону өлүрөр деп барган. Урия ол дугайында билип кааш, кортканындан Египетче дезе берген. ²² Иоаким хаан Египетче бодунуң улузун – Ахборнуң оглу Элнафанны^e өске кижилер-биле кады чорудупкан. ²³ Олар Урияны Египеттен үндүргеш, Иоаким хаанга эккелгеннер. Хаан Урияны хылыш-биле өлүрткеш, мөчү-сөөгүн карачал улус ажаар чевегже октаптарын дужааган чүве-дир.)

²⁴ Ынчангаш Шафанның оглу Ахикам^f Иеремияга болчуп, Иеремияны өлүрүп каар кылдыр чонга бербейн барган.

Хомут-биле бадыткал демдээ

27 ¹ Иосиянын оглу, Иудеянын хааны Седекиянын* чагыргазынын эгезинде^g Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдыпкан.

² Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Хомут биле моожадан кылгаш, мойнуңга кедип ал^h. ³ Иерусалимче Иудеянын хааны Седекияга келген элчиннер дамчыштыр эдом, моав болгаш аммон чоннарнын, Тир болгаш Сидоннуң хааннарынчеⁱ хомут, моожадан чорудуват. ⁴ Ол элчиннерге боттарынын дээргилеринге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганынын бо сөстөрүн дамчыдарын дужаа: ⁵ Мен Бодунуң өндүр улуг күжүм болгаш күчүлүг холум-биле делегейни база чер кырында чурттап турар кижилерни, дириг амытаннарны чаяап каан мен^j. Делегейни Мен бериксээн кижимге бээр мен^k. ⁶ Мен ам ол бүгү черлерни Вавилоннуң хааны, Мээң чалчам^l Навуходонорга хүлээдип тур мен, черлик аң-меңни безин анаа чагыртыр кылдыр берип тур мен^m. ⁷ Аңаа, ооң оглунгаⁿ, оглунуң оглунга бүгү чоннар бараан болур. Ооң соонда Навуходонорнуң чер-чуртунуң бастырап ээлчээ кээр. Ынчан Вавилонну хөй чоннар, өндүр улуг хааннар чагырып аар^o.

⁸ Ынчалза-даа ам кандыг-бир чон азы күрүне аңаа, Вавилоннуң хааны Навуходонорга, бараан болбас болза, Вавилоннуң хаанынын хомудунче мойнун сукпас болза^p, Мен ындыг чонну дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыг-биле кезедир мен^q – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – ол чонну хаанның холу-биле төндүр кыргып-хыдыр мен. ⁹ Силерге: „Вавилоннуң хаанынга кул болбас силер“ – деп турар боттарынарнын бүдүү билир, төлгечи, дүшчү, караң көрнүр болгаш илби-шидичи улузуңарны дыңнаваңар^r. ¹⁰ Силерни чериңерден ырадыр дээш, Мен силерни үндүр сывырыптарымга, өлүп калзын дээш, олар силерге меге чүве медеглээр-дир^s.

¹¹ А мойнун Вавилоннуң хаанынын хомудунче сугар база аңаа бараан болур чонну Мен ооң бодунуң черинге арттырап мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Ол чон бодунуң черин болбаазырадып, аңаа чурттаар».

¹² Ол бүгү сөстөрү мен Иудеянын хааны Седекияга база медеглеп, мынча дээн мен: «Вавилоннуң хаанынын кедирген хомудун мойнуңарга сугарындан ойталаваңар. Аңаа база ооң чонунга бараан болуңар, ынчан амы-тынныг артар силер!^t

¹³ Чүгө сен бодуң, сээн албаты чонуң дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүр уjurлугул?^u Дээрги-Чаяакчы Вавилоннуң хаанынга бараан болбас чон-би-

^a 2 Чыл. 32:26^b Хост. 32:14^c Ис. 9:17; 1 Хаан. 7:1^d 4 Хаан. 23:36^e Иер. 36:12, 25^f 4 Хаан. 22:12^g 4 Хаан. 24:18^h Иер. 28:10ⁱ Иер. 25:21-22^j Иса. 45:12^k Дан. 4:14^l Иса. 44:28; 45:1; Иер.

25:9; 43:10

^m Дан. 2:38; 4:19ⁿ Иер. 52:31^o Иер. 25:12-14^p Иер. 28:10; Иез. 34:27^q Иер. 14:20^r Иер. 29:8^s Иер. 5:31^t Иер. 38:17^u Иер. 14:12

* 27:1 Чамдык бурунгу сөзүглелдерде бо домак таварышпайн турар. А өске сөзүглелдерде «Седекия» эвес, а «Иоаким» деп бижээн.

ле ынчаар кылырын азаан болгай. ¹⁴ Силерге: „Вавилоннуң хаанынга кул болбас силер“ – деп турар медээчилерни дыңнаваңар, чүгө дээрге олар силерге меге чүве медеглеп турар-дыр».

¹⁵ «Мен оларны айбылап чорутпаан мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Олар Мээн адым тудуп, мегелеп медеглеп турар-дыр. Ынчангаш Мен силерни үндүр сывырыптар мен – силер өлүп каар силер, силерге өттүр билип медеглеп турар медээчилер база!»

¹⁶ Бурганның бараалгакчыларынга болгаш бүгү чонга мен Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дамчыдып чугааладым: «Силерге: „Удавайн Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң херекселдерин Вавилондан дедир эгидер!^a – деп өттүр билип медеглеп турар медээчилерни дыңнаваңар, чүгө дээрге олар силерге меге чүве медеглеп турар-дыр. ¹⁷ Оларны дыңнаваңар, Вавилоннуң хаанынга бараан болуңар, ынчан амы-тынныг артар силер! Чүгө бо хоорайны үрегдеп бустураыңга чедирерил? ¹⁸ Бир эвес олар Бурганның медээчилери болза база Дээрги-Чаяакчынын сөзү оларга четкен болза, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде база Иудеяның хаанынын ордузунда, Иерусалимде ам-даа арткан херекселдерни Вавилонче аппаратта дээш, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыдан дилеп, мөргүзүннер».

¹⁹⁻²¹ (Вавилоннуң хааны Навуходонсор Иоакимниң оглу, Иудеяның хааны Иехонияны база Иудея биле Иерусалимниң бүгү ызыгууртаннарын Иерусалимден Вавилонче тудуп аппаарга^b, бо хоорайда Бурганның өргээзинге адагаштар, «далай» дээр чунар сава болгаш дөжөктөр арткан.) Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы Бодунуң өргээзинде база Иудеяның хаанынын ордузунда, Иерусалимде арткан херекселдер дугайында мынча дээн: ²² «Ол херекселдерни Вавилонче аппаар^c; оларже сагыш салыр хүнүмге чедир олар аңа артып каар. Оон ол херекселдерни үндүрө бергеш, бо черже дедир эгидер мен^d». Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Меге медээчи Анания

28 ¹ Иудеяның хааны Седекияның чагыргазынын эгезинде^e, оон дөрткү чылынын беш айда Азурнуң оглу Анания – Гаваон хоорай^f чурттуг Бурганның медээчизи – Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге, Бурганның бараалгакчылары база бүгү чон көрүп турда, менээ мынча дээн: ² «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мону чугаалаан: „Мен Вавилоннуң хаанынын кедирген хомудун^g чуура шаап каар мен. ³ Ийи чыл болгаш, Мен Вавилоннуң хааны Навуходонсорнуң Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден ап алгаш, Вавилонче аппаратта бүгү херекселдерин бо черже дедир эгидер мен^h. ⁴ Иоакимниң оглу, Иудеяның хааны Иехонияны база Иудеядан Вавилонче тудуп аппаратта бүгү улусту Мен бо черже дедир чандыраар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – чүгө дээрге Вавилоннуң хаанынын кедирген хомудун чуура шаап каар мен“».

⁵ Иеремия медээчи Анания медээчиге Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге турган бараалгакчылар биле бүгү чон көрүп турда, харыы берген. ⁶ Иеремия ынчан: «Дээрги-Чаяакчы ылап-ла ынчаар кылып каан болза! Ол сээң өттүр билген медеглелини күүседип, Бодунуң өргээзиниң херекселдерин Вавилондан бо черже дедир эгиткен база туттурган бүгү улусту дедир чандырган болза! ⁷ Чүгле сенээ болгаш бүгү чонга дыңналдыр чугаалаар чүвемни дыңнап ал. ⁸ Шаг шаанда, сен-даа, мен-даа чок турган үеде, Бурганның медээчилери хөй чурттарга, өндүр улуг күрүнелерге дайын-чаа, айыыл-халап болгаш хамчык аарыг боорун баш бурунгаар чугаалап турган болгай. ⁹ Бир эвес медээчи амыр-тайбың доктаарын баш бурунгаар чугаалаан болзаⁱ, Дээрги-Чаяакчынын ылап-ла айбылап чоруткан медээчизи ол-дур деп, чүгле кажан оон медеглээн сестери чогул бүдөргө, хүлээп көөр турган^j» – дээн.

^a Иер. 28:3

^b 4 Хаан. 24:14-15

^c 4 Хаан. 25:13

^d Эзра 1:7; Иер. 29:10

^e 4 Хаан. 24:18

^f Ис. 9:3; 21:17

^g Ы. х. к. 28:48; Иер. 27:8

^h Иер. 27:16

ⁱ Иер. 6:14

^j Ы. х. к. 18:22

¹⁰ Анания медээчи Иеремия медээчинин мойнунда хомутту^a ужулгаш, чуура шаап каапкаш, ¹¹ бүгү чон мурнунга: «Дээрги-Чаяакчы: „Ийи чыл болгаш, Мен бүгү чоннарның мойнунда хомутту, Вавилоннун хааны Навуходоносорнун кедирген хомудун, шак ынчаар чуура шавар мен“ – деп чугаалады» – дээн. Иеремия медээчи ынчан бодунун оруу-биле чорупкан.

^a Иер. 27:2

¹² Иеремия медээчинин мойнунда хомутту Анания медээчи чуура шаап каан соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдыпкан: ¹³ «Барып, Ананияга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы: „Сен ыяш хомутту чуура шаап кааш, ооң орнунга демир хомут кылып алдың!“ – дээн. ¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Бүгү бо чоннар Вавилоннун хааны Навуходоносорга бараан болзун дээш, оларның мойнунга демир хомут кедирер мен! Олар ооң кулдары апаар, черлик аң-менни безин аңаа хүлээдир мен^b“ – деп медеглээн болгай».

^b Иер. 27:6

¹⁵ Иеремия медээчи Анания медээчиге мынча дээн: «Анания, мени дынна! Дээрги-Чаяакчы сени айбылап чорутпаан-дыр, сен бо чонну мегелеп, ынандырган-дыр сен^c. ¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: „Мен сени чырык чер кырынга амылыг арттырбас мен, бо чылын-на өлүп каар сен, чүге дээрге чугаан-биле Дээрги-Чаяакчыга удур үймээн үндүрген-дир сен“ – дээн болгай».

^c Иер. 29:31-32

¹⁷ Ол-ла чылын, чеди айда, Анания медээчи өлү берген.

Вавилонче тудуп аппаратан еврейлерге чагаа

29 ¹ Иеремия медээчинин арткан баштыңнарже^d, Бурганның бараалгакчылары биле медээчилеринче болгаш Навуходоносорнун Иерусалимден Вавилонче сүрүп аппаратан бүгү чонунче Иерусалимден чоруткан чагаазы бо-дур. ² Иехония хаанны, ооң авазын, Иудея болгаш Иерусалимниң дүжүметтери биле нояннарын, усчу, дарган улусун Иерусалимден тудуп аппаратан соонда^e, ³ Иеремия ол чагааны Шафанның оглу Элеаса биле Хелкияның оглу Гемарияны дамчыштыр чоруткан турган. Ол ийи кижини Иудеяның хааны Седекия Вавилонче – ооң хааны Навуходоносорже айбылап чоруткан чүве-дир. Ол чагаада мынча деп бижээн:

^d Иез. 8:1^e 4 Хаан. 24:12; Иер. 24:1

⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Иерусалимден Вавилонче үндүр сывырыпканым бүгү туттурган улус, дыннанар.

⁵ Бажыңнардан тудуп алгаш, ээлеп чурттаңар, сесерликтерден тарып алгаш, оларның чимизин чиңер. ⁶ Кадайдан ап алыңар, оол-кыстыг болуңар, оларны өглөп-баштаңар – олар база ажы-төлдүг болзун. Ол черге өзүп-көвүдөңер, эвээжевеңер! ⁷ Силерни ынаар үндүр сывырыпканым хоорайга амыр-тайбыңдан күзеңер. Ол хоорай дээш дилеп, Дээрги-Чаяакчыга мөргүңер^f, бир эвес аңаа амыр-тайбың доктаар болза, силерге база амыр-тайбың доктаар».

^f Эзра 6:10; 1 Тим. 2:1-2

⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Силерниң араңарда турар бүдүү билерлеринерге, төлгөчилеринерге дуурайлатпаңар^g, дүжүн чугаалаар дүшчүлерни дыңнаванар!^{*} ⁹ Ол улус силерге Мээн адым тудуп мегелеп өттүр билип медеглээр-дир^h, Мен оларны айбылап чорутпаан мен» – деп медеглээн.

^g Иер. 27:9, 15^h Иер. 5:31

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Вавилонга берип каан чеден чыл эрте бээргеⁱ, Мен силерге сагыш салыр мен^j, Мээн ачы-буянның сөзүмнү силер-биле күүседип, силерни бо черже дедир чандыңар мен. ¹¹ Силерге

ⁱ Иер. 25:11-12; Дан. 9:2; Зах. 1:12^j 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1

* 29:8 Азы: «Дүжөп турар дүштеринерге сагыш салбаңар!»

хамаарыштыр чүнү баш бурунгаар бодап алганымны Мен билир болгай мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Силерге келир үени, идегелди хайырлаар дээш, Мен айбыл-халап эвес, амыр-тайбыңны бээр деп бодалдыг мен. ¹² Силер Мени кыйгырар силер, баргаш, Менээ мөргүүрүнерге, Мен силерге харыылаар мен^a. ¹³ Менче чүткүп, дилеп эгелээш, тып аар силер^b. Бир эвес Менче бүгү чүлдү-чүрээнер-биле чүткүүр болзунарза, ¹⁴ Мени тып аар силер^c – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – Мен силерге эки чолду эгидер мен*, силерни ынаар үндүр сывырыпканым бүгү чон-нардан, бүгү черлерден чыып эккээр мен»^d.

¹⁵ Силер: «Дээрги-Чаяакчы биске Бодунуң медээчилерин Вавилон-га турувуста, база чорудуп берди» – деп турдунар. ¹⁶⁻¹⁷ А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Давид хаанның дүжүлгезинде саадаан хаан дугайында, Иерусалим хоорайда бүгү чурттакчы чон – силерниң-биле кады тудуп аппарат баан ха-дуңмаңар дугайында мынча дээн: «Мен оларже дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыг ыдып тур мен! Мен оларны кижичиир аргажок, ирик фи́га чимизи ышкаш аажылаар мен^e. ¹⁸ Мен оларны дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыг-биле истеп-сүрер мен^f. Оларны чер-делегейниң бүгү күрүнелеринге коргунчуг үлегер-чижек кылып каар мен, үндүр сывыраарым чер бүрүзүңге оларны каргыш, хоозурал, кочулал болгаш дорамчылалга таварыштырар мен^g. ¹⁹ Чүге дээрге олар Мээң сөстөримни тооп дыңнавайн турган болгай – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мен ол сөстөримни Бодунуң чалча-медээчилеримни дамчыштыр оларже катап-катап чорудуп-ла турдум, а олар тооп дыңнавады^h – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

²⁰ А силер, Мээң Иерусалимден үндүр сывырып, Вавилонче чорудупканым улус, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнаңар!»

²¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы силерге Ооң адын тудуп, меге чүве медеглен турар медээчилерⁱ – Колияның оглу Ахав биле Маасеяның оглу Седекия дугайында мынчаар чугаалаан: «Мен оларны Вавилоннуң хааны Навуходонсорга хүлээдип бээримге, силер көрүп турунарда, хаан оларны өлүрүп каар! ²² Оларны сактып, Вавилонче көжүрткен иудейлер аразыңга: „Седекия болгаш Ахав-биле болган чүвени Дээрги-Чаяакчы сээң-биле база кылзын!“ – деп каргыш тыптыр^j. (Вавилоннуң хааны оларны отка хаарган.) ²³ Чүге дээрге олар Израильге чүдек-бужар чүве үүлгедип: өске улустуң кадайлары-биле самыырап база оларга чугаалаарын дужаавааным меге чүвени Мээң адым тудуп чугаалап турганнар^k. Мен ону билир мен, аңаа херечи мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Шемайяга Дээрги-Чаяакчының медеглели

²⁴⁻²⁵ «Иеремия, Нехелам чурттуг Шемайя деп кижиге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганының дараазында сөстөрүн дамчыт: „Иерусалимниң бүгү чурттакчы чонунга, Маасеяның оглу, Бурганның бараалгакчызы Софонияга¹ болгаш бүгү бараалгакчыларга бодуң өмүнээңден чагаа бижээн кижичи сен болгай сен“». Ол чагаада мынча деп бижээн турган:

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Софония сени Бурганның бараалгакчызы Иодайның орнунга бараалгакчы кылып каан болгай; Дээрги-Чаяакчының

^a 3 Хаан. 8:48;

² Чыл. 6:38; Дан. 9:3

^b 1 Чыл. 28:9;

² Чыл. 15:2; Иса. 55:6

^c Ы. х. к. 4:29

^d Ы. х. к. 30:3

^e Иер. 24:3, 8

^f Иер. 14:12

^g Иер. 15:4; 18:16

^h 2 Чыл. 24:19; Иер. 25:4

ⁱ Иер. 5:31

^j Иса. 65:15

^k Иер. 23:14

¹ 4 Хаан. 25:18; Иер. 21:1

өргээзинге угаанын ышкынгаш^a, өттүр билип медеглеп эгелээр улусту хайгаараар база оларның буттарын доорбаш ыяшка демирлээр, мойнунга дөнгү кедирер ужурлуг турган сен^b. ²⁷ А силерниң черде өттүр билип медеглеп турар Анатот чурттуг Иеремияны чүге доктаатпас сен? ²⁸ Ол Иеремия Вавилонда бисче: «Шөлүлгөңөр үр хуусаалыг боор. Бодунарга бажыңнардан тудуп алгаш, оларны ээлеп чурттаңар, сесерликтерден тартып алгаш, оларның чимизин чинер» – деп бижээн чагаа чорутту.

^a 4 Хаан. 9:11; Ос. 9:7

^b Иер. 20:2; Аж.-ч. 29:26

²⁹ Бурганның бараалгакчызы Софония ол чагааны Иеремия медээчиге номчуп берген. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдыпкан: ³¹ «Өскээр көжүрткен бүгү улусче медээден чорудувут. Дээрги-Чаяакчы Нехелам чурттуг Шемайя дугайында: „Шемайяны Мен айбылап чорутпаан мен, ындыг-даа болза, ол силерге өттүр билип медеглеп, меге идегел берген-дир!“ – деп чугаалаан^c. ³² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Мен Нехелам чурттуг Шемайяны, ооң үре-салгалын кезедир мен! Ооң үре-салгалындан кым-даа бо чоннуң аразыңга чурттавас, Бодунуң чонумга Мээн хайырлаар ачы-буянымны көрбөс, чүге дээрге Шемайя бодунуң чугаазы-биле Дээрги-Чаяакчыга удур үймээн үндүрген-дир“». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^c Иер. 28:15-16

Дээрги-Чаяакчының идегелди азааны

30 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыдып каан сөзү бо-дур. ² Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы мынча дээн: «Мээн сеңээ чугаалаан бүгү чүвемни дүрүг-номга бижиш каг^d. ³ Чүге дээрге үези кээрге, Мээн чонумга, Израиль биле Иудеяга, эки чолду эгидер мен^e – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – оларның ада-өгбезинге берген черимче оларны дедир чандыраар мен, олар ынчан черин ээлеп чурттаар^f».

^d Иер. 36:2; Авв. 2:2;

Зах. 5:1

^e Ы. х. к. 30:3; Иер. 29:14

^f Иер. 12:15; Иез. 20:42

⁴ Дээрги-Чаяакчының Израиль биле Иудея дугайында чугаалаан сөстери бо-дур.
⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Коргуушкун биле девидээшкин кышкызы дыңналып тур – амыр-тайбың чок-тур!

⁶ Айтырып, боданып көрүңер! Эр кижиге божуп шыдаар бе?

А чүге Мен көөрүмге, эр улус,

божаан кадайлар дег, белинден туттунуп алганыл?^g

Чүге оларның арыннары ак тос апарганыл?^h

⁷ Аа халак! Ол өндүр улуг хүн-дүр, аңаа дөмейлежир хүн чок.

Израильге айыыл-халап үези кээри ол-дурⁱ,

ынчалза-даа ол тын-менди үнер.

^g Иса. 13:8

^h Иоил 2:6; Наум 2:10

ⁱ Иоил 2:11; Соф. 1:14;

Дан. 12:1

⁸ Ол хүн кээрге, Мен сээң мойнуңда хомутту чуура шаап, моожаңны үзе тыртар мен^j – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Ынчан Мээн улузум даштыкы улуска бараан болбайн баар, ⁹ а боттарының Бурганы, Дээрги-Чаяакчыга база оларның бажыңга Мээн салып каарым боттарының хааны – Давидтиң салгакчызыңга бараан болуп эгелээр^k.

^j Иер. 2:20; 27:8;

Иез. 34:27

^k Иез. 23:5; 34:23-24;

37:24

¹⁰ А сен, Мээн чалчам Иаков^l, кортпа – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – Израиль, сүрээдеве!

Мен сени камгалап, ырак чурттан дедир эккээр мен,

үре-салгалыңны – туттуруушкунда турары чурттан дедир чандыраар мен.

Иаков эеп келгеш, хостуг-шөлээн, амыр-тайбың чурттаар,

^l Иса. 41:8

^a Лев. 26:6; Иер. 46:27;
Иез. 39:26; Мих. 4:4

ону кым-даа коргудуп-дүвүрөтпес^a.

¹¹ Чүгө дээрге Мен сээң-биле кады мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – Мен сени камгалаар мен!

Оларның аразыңга сени тоо быдаратканым бүгү чоннарның когун үзер мен, а сени узуткавас мен.

Ындыг-даа болза, сени чөптүү-биле кезедир мен, кеземче чок арттырбас мен!^b»

^b Иер. 46:27-28

¹² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

^c Иер. 15:18

«Балыгларың эмнеттинмес-тир, кемдээшкиниң аар-дыр!^c

¹³ Сээң херээн дээш кым-даа сагыш салбас-тыр, балыгларыңга эм-таң чок-тур, экиртир эмнеттинмес-тир сен.

¹⁴ Хандыкшааннарың* шупту сени уттупкан, сеңээ келиксевес апарган.

Дайзыннарың согулгарын сенче угландырдым, каржы-дошкуну-биле кезеттим,

чүгө дээрге кем-буруун улуг-дур, бачыттарың эндерик-тир.

¹⁵ Балыгларың дээш, аар кемдээшкиниң дээш

чүгө човууртап алгырар сен?

Кем-буруун улуг-дур, бачыттарың эндерик-тир, ынчангаш Мен сени ынчаар аажыладым.

¹⁶ Ындыг-даа болза, сени сыырып турганнарның боттарың сыыра, сени кызып-кыйып турган улусту тудуп алгаш баар!

Сени үптөп турганнар боттары үптөттирер, сенден олча-тывыш ап турган улус

^d Иса. 33:1

боттары олча-тывыш боор кылып каар мен!^d

¹⁷ Сени улус кагдырган деп санап:

^e Иер. 3:22; 33:6; Ос. 6:1

„-Сион бо-дур, ол ам кымга-даа херекчок апарды!^e – деп турза-даа, Мен сени экиртип, балыгларыңны эмнээр мен^e».

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Мен Израильдин чадырларын катап тигер мен, ооң бажың-балгадын кээргээр мен!

Бузундулар шыпкан тейлер кырыңга хоорайлар туттунар, ордулар биеэги туружунга туттунуп туруптар.

^f Иез. 36:10

¹⁹ Улус-чон мактал тудуп мөргүүр, өөрүп алгыржыр.

Мен оларны өстүрүп-көвүдөдир мен^f –

олар моон сонгаар эвээжевес;

оларны алдаржыдар мен – олар куду көрдүрбес.

²⁰ Оларның оолдары шаандагы үеде дег чурттаар, оларның ниитилели Мээң мурнумга быжыгар, оларны кызып-кыйган улусту кезедир мен!

²¹ Оларның баштыңы – боттарының бирээзи болур, чагырыкчызы – боттарының аразындан үнер.

Мен ону чоокшуладып аар мен, ол Меңээ чоок апаар.

Кижиге боду Менче чоокшулап диттикпес болгай – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

* 30:14 Хандыкшааннар – Иудеяның эвилелчилерин көргүскен (Иер. 2:33; 22:20 көр).

²² Силер Мээң чонум болур силер,
Мен – силерниң Бурганыңар болур мен!^a»

^a Лев. 26:12

²³ Дээрги-Чаяакчының шуурганы килеңнии-биле көдүрүлдү!
Коргунчуг казыргы бузуттугларны хөмө ап, бажын алыр!^b

^b 3 Хаан. 19:11; Иез. 1:4

²⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чүрээнде бодалдарын күүседип,
боттандырбаан шаанда, Ооң өөскүп үнген килеңи оожургавас.
Келир үеде силер ону билип аар силер^c.

^c Иер. 23:19-20

31 ¹ «Ол үе кээрге, Мен Израильде төрөл бөлүк бүрүзүнүң Бурганы болур мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – а олар Мээң чонум болур».

Чаа израиль чон

² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Дайын-чаадан дириг арткан чон
ээн кургаг ховуга Мээң ээ көрнүүшкүнүмнү чедип алган.
Мен Израильге оожургал-дышты хайырлаан мен!

³ Мен аңаа ырактан көстүп келген мен.
Мөңгө ынакшыл-биле сеңээ ынак болгаш^d,
энерелим сеңээ көргүзер мен!

^d Ы. х. к. 7:8; Мал. 1:2

⁴ Сени база катап күш кириер мен;
Израиль-кыс, күштүг апаар сен!

Хөгжүм херексели тудуп алгаш,
өөрүң-биле база катап өөрүшкүлүг самнап үнүп кээр сен^e;

^e Хост. 15:20

⁵ Самарияның дагларынга виноградың база катап тарып аар сен.
Виноград тараан ажаакчылар ооң чимизин боттары чооглаар!^f

^f Иса. 65:21

⁶ Ийе, ол хүннү доктааткан, ынчан Эфрем дагларында доскуулчулар:
„Тургуланар, ‘Сион дагже, Дээрги-Чаяакчы Бурганывысче
үне берээли!»^g – деп алгыржы бээр».

^g Иса. 2:3

⁷ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Израильди өөрүшкүлүг алгап ырланар,
чоннарның ‘баштыңын мендилеңер!
Чарлап, мактаңар база „Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң чонуңу,
Израильдиң арткан кезээн камгалап көр!»^h – деп дилеңер.

^h Иер. 3:18

⁸ Мен израильчилерни соңгу чүкте чурттан,
чер-делегейниң ужу-кыдыындан чыып эккээр мен^h.
Согур, аскак-бүскек улус, иштиг-сааттыг, божуур четкен херэеженнер база
оларның аразыңга турар, олар дыка хөй бооп мөөңнежип алган чанып кээр.

⁹ Израильчилер ол чурттан ыы-сыылыг чоруптарⁱ –
мен ам оларны суглар кыдыы-биле оргу-дески оруктап эдертир мен,
олар аңаа илдикпес.

ⁱ Иер. 50:4

Мен – Израильдин адазы-дыр мен,
Эфрем – Мээң дун оглум-дур!^j

^j Хост. 4:22; Ос. 11:1;
Мал. 1:6

¹⁰ Чоннар, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар!
Ырак чурттарга медеэлеп: „Израильди Кым тоо быдаратканыл,
Ол Боду ону чыып алгаш, кадарчы сүрүг малын дег,

- ^a Иса. 40:11 карактап-кадарар^{a,c} – деп чугааланар.
- ^b Хост. 13:13; Лев. 25:49 ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Израильди садып хостаан^b,
- ^c Иса. 49:24 ооң күш четпези холдан адырган!^c
- ¹² Израиль чон ээп келгеш, бедик Сионга өөрүп-хөглээр,
Дээрги-Чаяакчының ачы-буян хайырлалы:
кызыл-тас, виноград арагазы, олива үзү,
аныяк бода болгаш шээр мал дээш өөрүп-байырлаар.
- ^d Иса. 58:11 Оларның сагыш-сеткили суггаттыг чечектелген сесерлик дег апаар^d,
хилинчек көрбестей бээрлер.
- ¹³ Чалыы кыстар самнап хөглээр,
аныяк оолдар, кырганнар база!
- ^e Ыд. ыр. 29:12 Оларның кажыыдалын хөглээшкин-биле солуур мен^e,
оларны аргалаар мен, мунгарал соонда, өөртүр мен.
- ¹⁴ Бурганның бараалгакчыларын элбек-чаагай аыш-чем-биле чемгерер мен,
чонум Мээң ачы-буян хайырлалымны четтиргеш, тодар».
- Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Рамада* алгы-кышкы, ажыг-шүжүгнүң ыы-сыызы дыңналып тур.
Рахил** ажы-төлүнүң ажыын ажып ыглап, хөңнү чазалбайн тур,
чүге дээрге ажы-төлүн ышкынган-дыр^f»
- ^f Мф. 2:18
- ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Ишкирнигип ыглавайн көр, караан чажы төгүлбезин,
чүге дээрге сээң күш-ажылың дээш шаңнал көрдүнген – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –
ажы-төлүң дайзыннарының чуртундан дедир чанып кээр!
- ¹⁷ Сээң идегелиң – келир үеде – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –
оолдарың боттарының ээлээн черинче эглип кээр!
- ¹⁸ Дыңнап кагдым – Израиль ыглап-сыктап:
„Сен мени кезеттин, чөрүү молдурга ышкаш, кеземче алдым.
Эглип келзин дээш, мени ээлдирип алам, Дээрги-Чаяакчы^g,
Сен – мээң Бурганым болгай сен!
- ¹⁹ Мен оруктан өскээр эгеш, хараададым,
бачыдым билингеш, бажым шаштынып турдум!
Адым баксырап, бодумну бужартаттым,
аныяк шаамның багын чүктеп чор мен“ – деп тур.
- ^g Ыы. 5:21
- ^h Хост. 4:22; Ос. 11:1; Мал. 1:6 ²⁰ А Эфрем – Мээң эргим оглум, ынак төлүм эвес чүве бе?^h
Мен ону чаңгыс эвес катап чемелеп турдум,
ынчалза-даа черле утпаан мен!
Мээң сеткил-чүрээм ол дээш муңгарап чор, Мен ону кээргеп тур мен!»
Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ²¹ «Бодунга орук демдеглээр даштардан салып ал,
чагылардан тургузуп ал,

* 31:15 Рама – туттурган израильчилерниң Вавилонче бар чыткаш, доктааган хоорайы (Иер. 40:1 көр).

** 31:15 Рахил – израиль чоннуң өгбе иелериниң бирээзи (Э. д. 46:19 көр).

сеткил-чүрээни биеэде чоруп турганың дорт орукче угландыр.
О, Израиль-кыс, эглип кел, бодунуң хоорайларыңче эглип кел!

²² Кажанга чедир улчуп кээр сен, өскерликчи кыс?^a

^a Иер. 49:4

Дээрги-Чаяакчы чер кырынга туруп көрбөөн чүүлдү кылды:
кыс кижги бодунун эр эжинче дедир эглип келди*».

²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы:

«Кажан мен израиль чонга эки чолду эгидеримге^b,

^b Иер. 29:14

Иудеяда, ооң хоорайларында улус:

„Чөптүг-шынныг оран-сава, ыдыктыг даг!

Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буяндан хайырлазын!^c – деп сөстөрни чугаалаар.

^c Ыд. ыр. 121:6

²⁴ Шак бо черни Иудеяның чону,

ооң бүгү хоорайларының чурттакчылары,

чер ажылдыглар болгаш сүрүг малы-биле көжүп чоруур улус

эп-найыралдыг ээлеп чурттаар.

²⁵ Могап-шылаан улуска суг ижиртир мен,

шагзыраан улусту тоттуар мен» – дээн.

²⁶ Ынчан мен одунгаш, карактарым көрүп келдим. Удуп чыткан үем тааланчыг болду.

Чаа чагыг-керээ

²⁷ «Израиль биле Иудеяны чурттакчы чон болгаш мал-маган-биле долдуар үем кел чыдыр^d – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ²⁸ Мурнунда Мен дазылы-биле тура тыртар, үрегдээр, буурадыр, узуткаар болгаш хора халдадыр дээш олардан карак салбайн турдум^e. Ам Мен быжыглаар база тарып олуртур дээш олардан карак салбас мен^f – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ²⁹ Ол үеде улус: „Адалары шаңгыр кат чип турган, а ажы-төлдүң дижи кагжаан^g – деп чугаалавайн баар. ³⁰ Чүге дээрге кижги чүгле бодунуң кем-буруузу дээш өлүр^h; шаңгыр катты кым чигенил – ооң дижи кагжаар.

^d Иса. 49:19; Иез. 36:11; Зах. 2:4; 10:8

^e Иер. 1:10; 18:7

^f Иер. 24:6; 42:10

^g Ыы. 5:7; Иез. 18:2-4

^h Ы. х. к. 24:16

³¹ Израильдин чону-биле база Иудеяның чону-биле чаа чагыг-керээ чарар үем кел чыдырⁱ – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ³² Оларның ада-өгбезин холундан чедип алгаш, Египеттен үндүре бергеш, олар-биле чарганым дег эвес, өске чагыг-керээ болур. Олар ук чагыг-керээни үрэн болгай, а Мен оларның Ээзи^j турган мен** – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ³³ Мен ол хүннерде израиль чон-биле мындыг чагыг-керээ чарар мен^k: Бодумнуң дүрүм-хоойлумну оларның угаан-медерелинче киирер мен, оларның чүректеринге бижип каар мен! Мен оларның Бурганы болур мен, а олар Мээң чонум болур^m – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ³⁴ Моон соңгаар кым-даа өске кижини, бодунуң ха-дунмазын, сургап: „Дээрги-Чаяакчыны биллип алыңар!ⁿ – дивес, чүге дээрге олар шупту, улуг-бичези чокка, Мени билген турарⁿ – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мен оларның кем-буруузун өршээр мен, оларның бачыттарының дугайында оон ыңай сагынмас мен^o».

ⁱ Лк. 22:20; 2 Кор. 3:6

^j Иер. 3:14

^k Иер. 32:40; Иез. 37:26

^l Ы. х. к. 6:6; Иса. 51:7;

Рим. 2:15-16

^m Лев. 26:12

ⁿ Ос. 2:20

^o Иса. 43:25;

Евр. 8:8-12; 10:16-17

³⁵ Хүндүскү үени чырытсын дээш хүннү хайырлаан,

дүнеки үени чырытсын дээш ай биле сылдыстарга дүрүмнер доктааткан^p,

^p Э. д. 1:16; Иов 38:33

далайны хөлзедип, чалгыгларны шимээргедип турар^q

^q Иса. 51:15

* 31:22 Бо домактын утказы эки билдинмес. Кыс кижги – Израиль, а эр – Дээрги-Чаяакчы бооп чадавас.

** 31:32 Өске бурунгу сөзүглелде «Мен ол дээш олардан ойталаан мен» деп бижээн.

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Бурган мынча дээн:

³⁶ «Бо дүрүмнер Мээн мурнумга күжүн чидирбези дег,
Израильдин салгалы Мээн мурнумга кезээ мөңгөдө чон бооп артар^a».

^a Иер. 33:20-26

³⁷ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Бедик дээр хемчээттинмес, черниц ханы үндезиннери шинчилеттинмес,
Мен база Израильдин салгалындан, бак үүлгедиглер кылган-даа болза,
ойталавас мен!^b»

^b Иер. 33:26; Рим. 11:1

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Чаа Иерусалим

³⁸ «Бо хоорайны Дээрги-Чаяакчыга алдар кылдыр Хананел суургазындан^c Азыгда хаалгага чедир^d катап база тудар үе кээр – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ³⁹ Чер хемчээр хендир оон Гарив тейге чедир шөйлүгөш, оортан Гоафче ээптер. ⁴⁰ Ам мөчү-сөөк биле хүл шыпкан бүгү шынаага^e база Кедрон суунга чедир, чөөн чүктө Аьт хаалгазынга^f чедир бүгү шөлдер Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг чери апаар*, ол хоорайны кажан-даа үрөп буспас, узуткавас».

^c Неем. 3:1

^d 4 Хаан. 14:13

^e Иер. 7:31-32

^f 2 Чыл. 23:15; Неем. 3:28

Иеремияның шөл садып алганы

32 ¹ Иудеяның хааны Седекияның чагыргазының онгу чылында^g Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан. Ол чыл болза Навуходоносорнун чагыргазының он сески чылы турган чүве-дир. ² Ынчан Вавилоннун хаанының аг-шерии Иерусалимни бүзээлеп алган^h, а Иеремия медээчини Иудеяның хаанының ордузунда таңныылдар турар шөлдүн иштингеⁱ хоругдап каан турган. ³ Иудеяның хааны Седекия Иеремияны ынаар хоругдааш, мынча дээн: «Чүге сен мындыг чүве өттүр билип медеглээр сен? Чүге Дээрги-Чаяакчы: „Мен бо хоорайны Вавилоннун хаанының холунга хүлээдип бээр мен, ол хаан хоорайны эжелеп аар! ⁴ Халдей чоннун холундан Иудеяның хааны Седекия база адырлып шыдавас. Седекия Вавилоннун хаанының холунче кире бергеш, оон-биле арыннарын удур-дедир көржүп алгаш чугаалажыр, ону ийи караа-биле көөр. ⁵ Ол хаан Седекияны Вавилонче аппаар. Мен Седекияга хамаарыштыр хемчег албаан шаамда, ол анаа артар. Халдейлер-биле чаалашкаш, тиилеп шыдавас-тыр силер^j – деп чугаалааныл?^j»

^g 4 Хаан. 24:18

^h 4 Хаан. 25:1

ⁱ Неем. 3:25

^j Иер. 21:10; 34:3; 38:3

⁶ Иеремия Седекияга харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн меңээ ажыдып: ⁷ „Шаллум^k акыңның оглу Анамеил сенээ келгеш: ‘Анатот хоорайның чанында^l мээң шөлүмнү садып алам, мээң чоок төрелим болгаш, сен ону садып аар ужурлуг сен^m – дээр^c – деп чугаалаан.

^k Иер. 22:11

^l Иис. 21:18; Иер. 1:1

^m Лев. 25:25; Сан. 27:11

⁸ Оон, Дээрги-Чаяакчының чугаалааны дег, акымның оглу Анамеил таңныылдар шөлүндө меңээ чедип келгеш: „Анатоттун чанында, Вениаминниң аймааның черинде мээң шөлүмнү садып алам, ону ээлээр эрге сенде бар болгай, сен ону садып аар ужурлуг сенⁿ. Садып ап көрем!^c – дээн. Мен ынчан Дээрги-Чаяакчының күзел-соруу ол дээрзин билип кагдым. ⁹ Мен Анатоттун чанында шөлдү Анамеил шанымдан садып алгаш, аңаа он чеди ^oшекел мөңгүн деңзилеп бердим. ¹⁰ Мен садыглажылга бижиинге ат салгаш, таңмалааш, херечилер кыйгыргаш, мөңгүннү деңзилеп бердим.

ⁿ Лев. 25:25; Сан. 27:11;
Руф 4:4

¹¹ Ол садыглажылга бижиин (дүрүм-хоойлу ёзуугаар дүргеш, таңмалап каан бир хоолганы база дүрүп кагбаан өске хоолганы) ап алгаш, ¹² ону Маасеяның оглунун оглу,

* 31:40 Бо тодарадып бижээн кезекте чаа Иерусалимниң кызыгаары биездегизинден алгып, мурнунда бужартаан турган черлерни база кирип турар.

Нирияның оглу Варухка^a, Анамеил шаным база ол бижикке ат салган херечилер көрүп турда, дамчыдып берген мен. Таңныылдар шөлүнгө турган бүгү иудейлер база ону көргөн. ¹³ Ол бүгү улус көрүп турда, мен Варухка мындыг айтышкын бердим: ¹⁴ „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: ‘Бо садыглажылга бижин – дүрүп каанын-даа, дүрүп кагбаанын-даа ап алгаш, ол үр үеде кадагалаттынар кылдыр, дой саваже суп каг’ – дээн. ¹⁵ Чүгө дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: ‘Бо черге улус бажыңнар, шөлдер болгаш сесерликтерни ам-даа садып аар-дыр’ – деп чугаалаан болгай“.

¹⁶ Мен садыглажылга бижин Нирияның оглу Варухка берип кааш, Дээрги-Чаяакчыга мөргөөн мен: ¹⁷ „О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сен чер биле дээрни Бодунун өндүр улуг күжүн болгаш күчүлүг холуң-биле чаяган сен. Сээң кылып шыдавас чүвөң чок!^b ¹⁸ Муң-муң кижилерге* энерелин көргүзөр сен; ада-өгбезиниң кем-буруузу дээш салгакчыларын кезедир сен^c. О, өндүр улуг, күчү-күштүг Бурган, Сээң адың – Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы. ¹⁹ Сээң угаан-сарылың өндүр улуг, ажыл-херээң сан-түң чок. Сээң караң кижин төрөлгөтөнниң бүгү оруктарын көрүп турар^d, Сен кижин бүрүзүн, ооң оруктары дээш, ажыл-херээниң үрө-түңнелин барымдаалап, шаңнаар азы кезедир сен^e.

²⁰ Сен Египетке кайгамчык демдектер көргүскөн сен^f, оларны амдыгаа чедир Израильге-даа, бүгү улус аразынга-даа көргүзүп турар сен, ам эдилеп чоруур алдар-адыңны чедип алган сен! ²¹ Сен Бодунун израиль чонунну Египеттен көскү демдектер болгаш кайгамчык чүүлдер-биле, күчү-күжүн болгаш күчүлүг холуң-биле, аажок коргунчуг байдалдар тургузуп тургаш, үндүрө берген сен^g. ²² Оларның ада-өгбезинге бээр бооп даңгыраглаан черинни – сүт биле ары чигири аккан байлак черни оларга берген сен^h. ²³ Олар чедип келгеш, ол черни ээлеп алган. Ынчалза-даа Сээң сөзүннү тооп дыңнавайн барганнар, Сээң дүрүм-хоойлуң өзугаар чурттавайн турганнар. Оларга кылзын деп айыткан чүвөнни кылбайн барганнар. Ол бүгү дээш, Сен оларже бо бүгү айыыл-халапты ыткан сен!ⁱ ²⁴ Бүзээлел чалдары хоорай ханалары-биле деңнежи берген-дир, дайзын хоорайны эжелеп аар, бо хоорайны бүзээлээн халдейлер ону холунга кирип аар. Хоорай дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан калыр^j. Сээң чугаалап турган чүвөң боттанган-дыр, Сен ам ону көрүп тур сен. ²⁵ А Сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, бо хоорай халдейлерниң холунче кирип турда, чүгө меңээ: ‘Бодунга мөңгүн-биле шөлден садып ал, херечилерден кыйгырып ал’ – деп чугаалап тур сен?^k»

²⁶⁻²⁷ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып: «Мен – Дээрги-Чаяакчы, бүгү амылыг чүвениң Бурганы мен! Мээң кылып шыдавас чүвөм бар бе?^k» – деп чугаалаан.

²⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен бо хоорайны халдейлерниң холунга, Вавилонун хааны Навуходоносорнуң холунга хүлээдип бээр мен, ол хаан ону эжелеп аар. Бо хоорайны бүзээлеп алган турар ²⁹ халдейлер ынаар киргеш, ону отка чиртир^l – хоорайны, ээлери оларның кырынга ‘Ваал бурганга айдызаашкын кылып, хары бурганнарга арага чажып, Мени килеңнедип турган бажыңнарны өрттедиптер^m. ³⁰ Чүгө дээрге Израиль биле Иудеяның чону аныяандан-на Мээң мурнумга чүглө бузут үүлгедип турганⁿ; израиль чон бодунун ажыл-херектери-биле Мени чүглө килеңнедип турган – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ³¹ Бо хоорай ону туткан хүнүнден эгелээш, амдыгаа чедир Мени килеңнедип, хорададып келген. Ынчангаш Мен ону караамдан чайладып кааптар мен. ³² Израиль биле Иудеяның чонунун – оларның боттарының хааннарының, нояннарының, Бурганның бараалгакчылары биле медээчилериниң^o,

^a Иер. 36:4; 43:3; 45:1^b Э. д. 18:14; Иов 42:2; Мф. 19:26^c Хост. 20:5; 34:7; Ы. х. к. 5:9^d 2 Чыл. 16:9; Иер. 16:17^e Иер. 17:10^f Ыд. ыр. 134:9^g Хост. 6:6; Ы. х. к. 4:34^h Хост. 3:8; Ы. х. к. 26:15ⁱ Дан. 9:10-14^j Иер. 14:12; Иез. 5:17^k Э. д. 18:14^l 2 Чыл. 36:19; Иер. 21:10^m Иер. 19:13; Соф. 1:5ⁿ Иер. 3:25^o Иер. 2:26

Иудеяның улузунун, Иерусалимниң чурттакчыларының Мени килеңнедир дээш кылып турган бүгү бузуду дээш ынчаар кылыр мен.

³³ Олар Менден арыннарын чажырып, хая көрнү бердилер; оларны Мен катап-катап өөредип турдум, ынчалза-даа Мени тооп дыңнавадылар, суртаалымны хүлээп албадылар. ³⁴ Мээң адымга тураскааткан өргээ иштинге чүдек-бужар чүүлдерин тургузуп алгаш, ол өргээни бужартаттылар^a. ³⁵ Молох бурганга оглу-кызын өргүп^b, Бен-Энном шынаазынга 'Ваал бурганга өргүл салыр черлер тудуп алдылар. Мен оларга ынчаар кылырын дужааваан мен, ындыг чүдек-бужар чүүл Мээң сагыжым-га-даа турбаан^c, Иудея ол дээш бачытка борашкан».

³⁶ Улус ук хоорай дугайында: «Ол дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгга алзып, Вавилоннун хаанының холунче кире бээр^d» – дээр-дир. Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы ооң дугайында мынча дээн: ³⁷ «Мен кылыктанып килеңнээш, аажок хорадай бергеш, сывырып чорудупканым бүгү чурттардан бо улусту чыып алгаш, бо черже дедир чандыраар мен^e, оларга айбыл чок амыдыралды хайырлаар мен^f. ³⁸ Олар Мээң чонум болур, а Мен оларның Бурганы болур мен^g. ³⁹ Мен оларга чаңгыс аай чүрек биле чаңгыс аай орукту бээр мен^h – олар бүгү назынында Менден коргар, ол чорук оларга база оларның үре-салгалынга ачылыг болур. ⁴⁰ Мен олар-биле мөңгө чагыг-керээ чарып алгашⁱ, олардан ойталавас мен, оларга ачы-буян кылырын соксатпас мен. Олар Менден ойталавазын дээш, чүректерин Менден коргар кылып каар мен. ⁴¹ Бүгү-ле чүлдү-чүрээм-биле, бүгү-ле сеткил-сагыжым-биле олар дээш өөрүүр мен^j, оларга ачы-буян көргүзөр мен, оларны бо черге быжыг дазыл-дөстүг кылдыр тарып олуртур мен^k».

⁴² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен бо чонче кончуг улуг айбыл-халап ыткан мен, Мээң ам азаан бүгү ачы-буянымны оларже база ынчалдыр ыдар мен^l. ⁴³ Силерниң ол дугайында: „Бо дээрге хоозураан чер-дир, ында кижиде-даа, дириг амытан-даа чок, халдейлер холунга хүлээдип берген чер-дир“ – дээр черинерге шөлдер садып ап шыдаар силер. ⁴⁴ Маңаа улус мөңгүн-биле шөлдер садып алгаш, садыглажылга бижиктери кылып, таңмалааш, херечилер кыйгырар – Вениаминниң черинге, Иерусалимниң чоок-кавызынга, Иудеяның бүгү хоорайларынга: дагларда-даа хоорайларга, Шефелада-даа хоорайларга база 'Негевте-даа хоорайларга ол бүгүнү кылыр, чүге дээрге Мен оларга эки чолду эгидер мен^m» Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Кеземче соонда эмнээшкин

33 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга, кажан ол таңныылдар шөлүнге хоругдал адаанга турдаⁿ, Бодунуң сөзүн база катап ажыдып чугаалаан. ² Черни чаягаш, ону хевирлеп, быжыглаан Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Бурган: ³ «Мени кыйгыр, сенээ харыылаар мен, сээң билбейн чорааның, өндүр улуг, билип аары берге чүүлдерни сенээ ажыдар мен^o» – дээн.

⁴⁻⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы бо хоорайны бүзээлээн дайзынның хылыжындан кээп дүжер бажыңнарның база Иудеяның хааннарының ордуларының дугайында мынча дээн: «Оларның чурттакчылары халдейлер-биле дайылдажып турар-дыр, ынчалза-даа ол бажыңнарны мөчү-сөөк доллар! Мен килеңнеп, хорадааш, чурттакчыларны кыргып-хыдыыр мен! Оларның бүгү кем-буруузу дээш, Мен бо хоорайдан хая көрүнген мен^p.

⁶ Ындыг-даа болза, Мен бо хоорайга эмненип, сегиир арга берип, экиртир мен^q. Оларны эмнээш, элбек-чаагай амыр-тайбың биле алыс шынны оларга ажыдар мен. ⁷ Мен Иудея биле Израильге эки чолду эгидер мен^r, биеде турганы дег быжыглаар мен. ⁸ Олар Меңээ удур бачыт үүлгедип турган – Мен оларны бүгү кем-буруузуңдан арыглаар мен^s. Олар Меңээ удур бачыт үүлгедип, Меңээ удур тура халып турган –

^a 4 Хаан. 21:4-5;

Иер. 7:30-31; 23:11

^b Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10

^c Ы. х. к. 12:31

^d Иер. 21:10

^e Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12;

Иез. 11:17; Соф. 3:20

^f Иер. 23:6; Иез. 28:26

^g Лев. 26:12

^h Иез. 11:19

ⁱ Иса. 55:3; Иер. 31:33;

Иез. 16:60

^j Иса. 62:5; Соф. 1:17

^k Ы. х. к. 28:63

^l Зах. 8:15

^m Иер. 29:14

ⁿ Иер. 32:2

^o Иса. 48:6

^p Ы. х. к. 31:17

^q Иер. 3:22; 30:17; Ос. 6:1

^r Иер. 29:14

^s Лев. 16:30; Иез. 36:25;

Зах. 13:1

Мен оларның бүгү бузут-багын өршээр мен. ⁹ Иерусалим хоорай Меңээ өөрүшкү-лүг ат апаар, чер-делегайның бүгү чоннары ону алгап-мактап, алдаржыдар. Өске чоннар Мээң бо хоорайга хайырлаан ачы-буяным дугайында дыңнап каар; Мээң бо хоорайга хайырлаан ачы-буяным база чаагай чоруум дугайында билип кааш, олар сүрээдеп, сирилей бээр».

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Силер бо чер дугайында: „Бо дээрге ээнзирээн чер-дир, мында кижид-даа, мал-маган-даа чок!“ – дээр-дир силер^a. Ынчалза-даа маңаа – ам хоозураан, чаңгыс-даа чурттакчы артпаан, кижид-даа, дириг амыгтан-даа чок Иудеяның хоорайларын, Иерусалимниң кудумчуларын база катап ыт-шимээн дола бээр: ¹¹ өөрүшкү биле хөглээшкин үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү дыңналыр!^b Бо черге Дээрги-Чаяакчының өргээзинге өөрүп четтиришкин өргүлдери кылган улустун:

^a Иер. 32:43

^b Иер. 7:34; 16:9

*„Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер,
Ол ачылыг-дыр, Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир!“^c –*

^c Ыд. ыр. 105:1

деп алгырган үнү дыңналыр.

Чүге дээрге Мен бо черниң чурттакчыларынга эки чолду эгидер мен, бүгү чүве биезде турганы ышкаш апаар». Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Шак бо ээнзирээн, кижид-даа, дириг амыгтан-даа чок черге – ооң бүгү хоорайларының чоогунга база катап кадарчыларның сүрүг малын дыштандыраар одар-белчирилери турар. ¹³ Даглар, Шефела болгаш Негевте турар хоорайлар чоогунга, Вениаминниң черинде болгаш Иерусалимниң чоок-кавызында хоорайлар чоогунга, Иудеяның бүгү хоорайларының чоогунга сүрүг малдар боттарының ээзинге кадартып, база катап оъттай бээр». Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Чөптүг-шынныг Өзүм болгаш өскерлиш чок чагыг-керээ

¹⁴ «Израиль биле Иудеяның чонунга азаан ачы-буянымны көргүзөр хүннерим кээр – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ¹⁵ Ол хүннерде, ол үеде Давидтен укталган чөптүг-шынныг Өзүмнү өстүрер мен, чер кырынга шын шииткел биле чөптүг чорукту ол доктаадыр^d. ¹⁶ Ол хүннерде Иудея камгалал алып, Иерусалим айыыл чок чурттаар^e, Иерусалимге „Яхве-Седкену*“^f деп ат тыпсыр^f».

^d Ос. 3:5; Иез. 34:23

^e Иер. 32:37; Иез. 28:26

^f Иер. 23:5-6

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Израильдиң дүжүлгезинге үргүлчү Давидтиң үре-салгалындан үнген кижид саадаар^g. ¹⁸ Левит бараалгакчылар база бүрүн өрттедир өргүлдер кылыр дээш, далган-тараа өргүлдери өрттедип, эп-найырал өргүлдери эккеп салыр дээш Мээң мурнумга үргүлчү турар» – деп чугаалаан.

^g 2 Хаан. 7:16

¹⁹⁻²⁰ Иеремияга Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн ажыдып, мынча деп чугаалаан: «Мен хүнге база дүнге, олар чогуур үезинде солчуп турар кылдыр, кажан-даа күш чок апарбас чагыг берген мен^h. ²¹ Мээң чалчам Давид-биле чарган чагыг-керээм база күш чок апарбасⁱ – Давидтиң салгакчылары ооң дүжүлгезинге саадап, чагырар; Мээң чалчаларым – левит бараалгакчылар-биле чарган чагыг-керээм база күштүг бооп арттар. ²² Сылдыстарның аг-шерии санаттынар бе, далайның элезининде хемчээл бар бе?! Мээң чалчам Давидтиң болгаш Меңээ бараан болган левиттерниң үре-салгалын база ынчаар өстүрүп-көвүдедир мен^j».

^h Э. д. 8:22

ⁱ Ыд. ыр. 88:34

^j Э. д. 15:5; 22:17;

3 Хаан. 4:20

²³ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып: ²⁴ «Иеремия, көр даан. Бо улус: „Дээрги-Чаяакчы шаанда шилип алган ийи төрөл бөлүүндөн ойталаан-дыр!“ – дижип тур. Олар Мээң чонумну куду көрүп, ону ам чон деп санавайн тур» – деп чугаалаан.

* 33:16 Яхве-Седкену – «Дээрги-Чаяакчы биске чөптүг-шынныг чорукту көргүзөр» дээн уткалыг ат.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы: «Хүндүскү болгаш дүнеки үеге чагыг берип, дээр биле чернин өскерлиш чок дүрүм-хоойлузун доктаатканым дег^a, ²⁶ Мен Иаковтуң салгалындан, Мээң чалчам Давидтиң салгалындан ойталавас мен^b: оларның аразындан Авраам, Исаак болгаш Иаковтуң салгалын чагырар кижилерни шилиир мен! Мен оларга эки чолду эгидер мен»^c – дээн.

^a Ыд. ыр. 73:17; 103:19

^b Иер. 31:37

^c Иер. 29:14

Седекияга Бурганның сагындырыы

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. Ол үеде Вавилоннун хааны Навуходносор, ооң бүгү аг-шерии, аңаа чагырткан чер-чурттун бүгү күрүнелери, чоннары Иерусалимге база ооң чоок-кавызында хоорайларга удур дайылдажып турган^d.

^d 4 Хаан. 25:1;

Иер. 39:1; 52:4

^e 4 Хаан. 24:18; Иер. 32:1

² Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы: «Барып, Иудеяның хааны Седекияга^e мону чугаала» – дээн. Дээрги-Чаяакчы Седекияга дамчыдар кылдыр мынча дээн: «Мен бо хоорайны Вавилоннун хаанының холунга хүлээдип тур мен. Ол хаан ону өрттедиптер^f. ³ Сен бодун база хаанның холундан адырлып шыдавас сен; дайзын сени тудуп аппаар, ооң холунче кире бээр сен. Вавилоннун хаанын бодуңнун ийи карааң-биле көөр сен, ол сээң-биле удур-дедир көржүп алгаш чугаалажыр. Сен Вавилонче чоруптар сен^g.

^f Иер. 21:10

^g Иер. 32:3-5

⁴ Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңна, Иудеяның хааны Седекия! Дээрги-Чаяакчы сеңээ хамаарыштыр мынча дээн: хылыштан өлбөс сен, ⁵ амыр-тайбың өлүр сен^h. Сээң мурнунда чурттап чораан, ада-өгбөң болур биеэги хааннарны ажаап турда, чаагай чыттыг чүүлдер өрттедип турганы дегⁱ, сени ажаап турда база улус чаагай чыттыг чүүлдер өрттедип, „Аа халак, чагырыкчы!“ деп кажыдап ыглажыр. Мен ону азап чугаалап тур мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^h Иер. 38:20; 39:7

ⁱ 2 Чыл. 16:14

⁶ Иеремия медээчи ол бүгү өсөстери Иудеяның хааны Седекияга Иерусалимге медеглээн. ⁷ Ол аразында Вавилоннун хаанының аг-шерии Иерусалимни база Иудеяның эжелеттирбээн хоорайлары Лахис биле Азеканы^j (чурттуң бүгү хоорайларындан чүгле ол ийи быжыглалдыг хоорай арткан чүве-дир) бүзээлеп алган турган.

^j Ис. 10:3, 10

Иудей чоннун бодунуң кулдарын бак аажылааны

⁸ Седекия хаан Иерусалимниң чурттакчы чону-биле кулдарны хостаар дугайында дугуржулга чарган соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. ⁹ Ол дугуржулга ёзугаар бүгү улус боттарының эр, кыс еврей кулдарын хостап салыр, иудей ха-дуңмазын кулданмас ужурлуг турган^k. ¹⁰ Бүгү нояннар, бүгү чон ол дугуржулганы хүлээп алгаш, эр, кыс кулдарын хостап салгаш, оларны оон ыңай кулданмас болган. Ынчаар дугурушкаш, кулдарын салып чорудупканнар. ¹¹ Ынчалза-даа ооң соонда өскээр бодай бергеш, хостап салган эр, кыс кулдарын дедир эгидип ап, оларны база катап кулданып алганнар.

^k Лев. 25:39-46

¹² Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып, мынча деп чугаалаан: ¹³ «Мен силерниң ада-өгбөңерни оларның кул болуп чорааны Египеттен үндүрө бергеш^l, олар-биле мындыг чагыг-керээ чарган мен: ¹⁴ „Садып алганың еврей аймак-сөөк ха-дуңмаң кижини чедиги чылда хостап салыр сен; ол кижилер алды чыл дургузунда сээң кулуң болзун, а ооң соонда ону аал-оранындан хосталгаже салывыт^m“. Ынчалза-даа силерниң ада-өгбөңер Мени тооп дыңнаваан, Менче кулаан эктирбээн. ¹⁵ А ам силер бачыдынар миннип, Мээң мурнумга чөптүг-шынныг херек кылдынар: чангыс аймак улузунарга хосталга хайырладынар. Мээң мурнумга, Мээң адымга тураскааткан өргээге ол дугайында дугуржулга чарган силер. ¹⁶ Ынчалза-даа ооң соонда өскээр бодай бергеш, Мээң адымны бакка суктунар – кайыңар-даа мурнунда оларның күзээн черинче хостап салыпкан эр, кыс кулдарын бодунга дедир эгидип алды. Оларны база катап албадал-биле кулданып алдынар».

^l Хост. 20:2; Лев. 26:13

^m Хост. 21:2; Ы. х. к. 15:12

¹⁷ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Силер Мени тооп дыңнавадыңар – боттарыңарның ха-дунманарга, чаңгыс аймак улузуңарга хосталга хайырлавадыңар. Ол дээш Мен ам силерге хосталга хайырлап тур мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан^a өлүр хосталганы! Мен силерни чер-деле-гейнин бүгү күрүнелеринге коргунчуг үлегер-чижек кылып каар мен^b. ¹⁸⁻¹⁹ Иудеяның нояннары, Иерусалимнің нояннары, ызыгууртаннары, Бурганның бараалгакчылары, чурттун бүгү чону бугажыкты ийи үзе шапкаш, ооң чара кескен кезектериниң аразы-биле эртип, Мээң-биле керээ чарып алганнар^{*}. Олар оон Мээң чагыг-керээмни үреп, Мээң мурнумга ооң сөстөрүн күүсетпээн, ынчангаш олар ол бугажыкты канчалчыктар, Мен база оларны ынчаар аажылаар мен. ²⁰ Мен ол улусту дайзыннар холунче, оларны өлүрүксээн улустун холунче хүлээдип бээр мен. Оларның мөчү-сөөктери дээрнин куштары биле черниң аң-араатанынча чемиш болур^c. ²¹ Иудеяның хааны Седекияны, ооң нояннарын оларның дайзыннарының холунче, оларны өлүрүксээн улустун, ам силерден аткаарлай берген^d Вавилоннун хаанының шериглериниң холунче хүлээдир мен. ²² Мен ам дужаал бээр мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – дайзыннарны бо хоорайже ээлдирер мен^e, олар оон-биле чаалашкаш, эжелеп алгаш, өрттедиптер. Иудеяның хоорайларын хоозурадыр мен, олар чурттакчы чок артар^f».

^a Иер. 14:12^b Иер. 15:4^c Ы. х. к. 28:26; Иер. 7:33^d Иер. 37:5, 11^e Иер. 37:8^f Иер. 4:7

Рехавтың салгалының төлөптүг үлегер-чижээ

35 ¹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимнің чагыргазының үезинде^g Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыткан сөзү бо-дур: ² «Рехав деп төрөл бөлүккө^h барып, чугаалашкаш, оларны Дээрги-Чаяакчының өргээзинде бир өрөөлчө эккелгешⁱ, арагадан кудуп бер».

^g 4 Хаан. 23:36; Иер. 25:1^h 1 Чыл. 2:55ⁱ 1 Чыл. 9:26, 33

³ Мен барып, Авацияның оглунун оглу, Иеремияның оглу Иазанияны, оон акы-дунмаларын, бүгү оолдарын – рехавтарның бүгү төрөл бөлүүн кыйгырып алгаш, ⁴ оларны Дээрги-Чаяакчының өргээзинче, Годолияның оглу, Бурганның кижизи Ананның оолдарының өрээлинче эккелдим. (Ол өрөөл нояннар өрээлиниң чанынга, Шаллумнун оглу, өргөө хаалгазының таңныылы Маасеяның өрээлиниң кырынга турган.) ⁵ Мен рехавтарның баарынга арага куткан кундагалар, дашкалар салгаш: «Арагадан ижип чооглаңар» – дээн мен.

⁶ А олар мынча деп харыылаан: «Арага ишпес улус бис, чүгө дээрге Рехавтың оглу, бистиң өгбевис Ионадав^j биске: „Силер-даа, үре-салгалыңар-даа кезээ мөңгөдө арага ишпенер! ⁷ Бажың-балгат тутпаңар, тараа тарываңар, виноград олуртпаңар, ол бүгү силерге турбазын! Назыныңар дургузунда майгыннарга чурттаңар. Ынчан көжүп чоруур чериңерге үр чурттаар силер^k – деп айтып-чагаан чүвө.

^j 4 Хаан. 10:15, 23

⁸ Рехавтың оглу, бистиң өгбевис Ионадавтың айтып-чагаан бүгү чүвезин күүседип турар бис: боттарывыс, кадайларывыс, оглу-кызывыс кажан-даа арага ишпээн. ⁹ Чурттаар бажың-балгат тутпаан бис, виноград олуртур, тараа тарыыр шөлдеривис, дүжүдүвүс чок. ¹⁰ Бис майгыннарда чурттап, Ионадав өгбевистиң биске айтып-чагаан бүгү чүвезинге чагыртып, ону күүседип чоруур бис. ¹¹ А кажан Вавилоннун хааны Навуходоносор бо чер-биле дайылдажып үнүптерге^k, чүгле ынчан халдей аг-шеригден база арамей аг-шеригден чайлап, Иерусалимче чоруй баарын шиитпирлээн бис. Ам Иерусалимде чурттап турарывыс бо».

^k 4 Хаан. 24:1; Иер. 46:2

¹²⁻¹³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып: «Барып, Иудеяның чонунга, Иерусалимнің чурттакчыларыңга мону чугаала. Таанда-ла бо суртаалды билип ап шыдавас силер бе база Мээң сөстөрүмни тооп дыңна-навас силер бе? – деп медеглээн. – ¹⁴ Рехавтың оглу Ионадавтың сөстери сагыттынып

* 34:18-19 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүккө дугуржулганың быжыын шак ынчаар бадыткап турган (Э. д. 15:9-10 көр).

турар-дыр. Ол бодунуң үре-салгалыңга арага ишпезин айтып-чагырырга, олар өгбезиниң айтыышкыныңга чагыртып, амдыгаа чедир арага ишпейн чоруур-дур. А силер, Мен катап-катап чугаалап турумда-ла, Мени тооп дыңнаvas-тыр силер. ¹⁵Мен силерже Бодумнуң бүгү чалча-медээчилеримни айбылап чорудуп, оларны дамчыштыр: „Кайыңар-даа бодунуң бузуттуг оруун каапсын! Ажыл-херээнерни экижидип алынар, өске бурганнарны эдерип, оларга бараан болбаңар^a, ынчан Мээң силерге база ада-өгбеңерге берген черимге чурттап артар силер“ – деп дамчыдып турдум. Ынчалза-даа силер кулаңар ээктирбээн, Мени тооп дыңнаваан силер. ¹⁶Рехавтың оглу Ионадавтың салгалы бодунуң өгбезиниң оларга айтып-чагаан айтыышкынын күүседип турар-дыр. А бо чон Мени тооп дыңнаvas-тыр!»

¹⁷Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Аг-шериглиг Бурганы: «Мен Иудеяга, Иерусалимниң чурттакчыларыңга оларга аазаан бүгү айыыл-халавымны таварыштырар мен, чүге дээрге Мен оларга чүве чугаалаарымга, олар тооп дыңнавады. Кыйгырарымга, харыылавады^b» – дээн.

¹⁸Иеремия оон рехавтарга чугаалаан: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Ионадав өгбеңерниң айтып-чагаан чүүлүн тооп дыңнап, ооң бүгү айтыышкыннарын күүседип база бүгү чүвени ооң айтып-чагаанын ёзугаар кылып турарыңар дээш, ¹⁹Рехавтың оглу Ионадавтың төрөл бөлүү Мээң мурнумга кажан-даа төнүп читпес“. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганының чугаалаан чүвези ол-дур».

Иеремияның дүрүг-номун хаанның өрттөткени

36 ¹Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының дөрткү чылында^c Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур: ²«Дүрүг-номдан ап алгаш^d, аңаа Израиль, Иудея болгаш шупту чоннар дугайында бүгү сөстөримни – Иосия хаан чагырып турда, сээң-биле эң баштай чугаа кылып эгелээн хүнүмден эгелеп^e, амгы үеге чедир сеңээ чугаалаан бүгү чүвемни бижип каг. ³Иудеяның чону Мээң оларга кандыг айыыл-халап таварыштырар деп турарымны дыңнап кааш, кижги бүрүзү бодунуң бузуттуг оруундан ойталаар чадавас^f. Ынчан Мен оларның кем-буруузуң база бачыгтарын өршээр мен^g».

⁴Иеремия Нирияның оглу Варухту^h кыйгырып алган. Варух Дээрги-Чаяакчының Иеремияга чугаалаан бүгү сөстөрүн Иеремияның чугаалаан аайы-биле дүрүг-номга бижип каан. ⁵Иеремия Варухка: «Дээрги-Чаяакчының өргээзинче мээң кирерим хоруглуг. ⁶Сен мээң сөстөрүм ёзугаар бижээн дүрүг-номну ап алгаш, шээрленир хүнде ынаар бар. Дээрги-Чаяакчының өргээзинге чыгып келген бүгү чоннуң мурнунга Ооң сөстөрүн дыңналдыр номчуп бер – боттарының хоорайларыңдан ынаар чеде берген Иудеяның бүгү чурттакчыларыңга дыңналдыр номчуп бер. ⁷Олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга чанньп мөргүп, кайызы-даа бодунуң бузуттуг оруундан ойталаар чадавас, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының бо чонга килеңнеп, хорадаан сагыжы коргунчуг-дур» – дээн.

⁸Нирияның оглу Варух Иеремия медээчиниң аңаа чагаанын ёзугаар кылып, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге Ооң сөстөрүн бижээн дүрүг-номну номчаан.

⁹Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының бешки чылының тос айда Дээрги-Чаяакчының мурнунга Иерусалимниң бүгү улузу база Иудеяның бүгү хоорайларыңдан Иерусалимге келген улус шээрлээшкин кылыр ужурлуг дээрзин чарлаанⁱ. ¹⁰Варух дүрүг-номда бижээн Иеремияның сөстөрүн бүгү чоннуң мурнунга Дээрги-Чаяакчының өргээзинге дыңналдыр номчаан. (Варух Дээрги-Чаяакчының өргээзинде Чаа хаалга чанынга^j, үстүкү шөлге, Шафан бижээчининиң оглу Гемарияның өрээлинге^k номчаан чүве-дир.)

^a Хост. 20:3;
Иер. 18:11; 25:5

^b Иса. 50:2

^c 4 Хаан. 24:1;

Иер. 25:1; 45:1

^d Иер. 30:1; Авв. 2:2;

Зах. 5:1

^e Иер. 1:2

^f Иез. 12:3

^g Иер. 18:11; 26:3;

Иона 3:10

^h Иер. 32:12

ⁱ Эзра 8:21; 2 Чыл. 20:3;

Иона 3:5

^j Иер. 26:10

^k 1 Чыл. 9:26, 33

¹¹ Шафанның оглунун оглу, Гемарияның оглу Михай дээрзи дүрүг-номда бижээн Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн дыңнап турган. ¹² Михай оон хаанның ордузунче чорупкаш, бижээчилер өрээлинче кире берген. А ынчан аңаа бүгү нояннар: Элишама бижээчи, Семайяның оглу Делайя, Ахборнун оглу Элнафан^a, Шафанның оглу Гемария, Ананияның оглу Седекия болгаш өскелер-даа олурган. ¹³ Михай оларга Варухтун дүрүг-номдан чонга дыңналдыр номчаан чүвезин дыңнаан аайы-биле катаптап чугаалаан.

^a Иер. 26:22

¹⁴ Нояннар Нафанияның оглу Иегудийни (а Нафания Хусийниң оглу, Шелемияның оглунун оглу болур чүве-дир) Варухка: «Чон мурнунга бүгүдеге дыңналдыр номчаан дүрүг-номуну ап алгаш, чедип кел» – деп дамчытсын дээш айбылап чорудупкан.

Нирияның оглу Варух дүрүгнү ап алгаш, нояннарга чедип келген. ¹⁵ Олар аңаа: «Бээр олургаш, бо дүрүг-номну биске номчуп берем» – дээннер. Варух оларга дүрүгнү номчуп берген. ¹⁶ Нояннар ол бүгү сөстөрнү дыңнааш, коргуп, бот-боттарынче кайгашкаш, Варухка: «Бо бүгү чугаа-сөстү хаанга дамчыдар ужурлуг бис!» – дээннер. ¹⁷ Олар Варухтан: «Бо бүгүнү канчап бижип кагдын? Биске чугаалап берем. Иеремияның сөстөрүн ёзугаар бе?» – деп айтырганнар.

¹⁸ Варух оларга: «Ол меңээ бо бүгү сөстөрнү боду чугаалады, а мен оларны дүрүгке будук-биле бижип кагдым» – деп харыылаан.

¹⁹ Нояннар Варухка: «Иеремия биле сен чоруй барып, чаштына бериңер. Кайда турарыңарны кым-даа билбес болзун» – дээн.

²⁰ Нояннар ордуда хаанче чорупкан, а дүрүгнү Элишама бижээчинин өрээлинге арттырып каан. Олар хаанга бүгү сөстөрнү дамчыткан.

²¹ Хаан ол дүрүг-номну эккелзин дээш, Иегудийни айбылап чорудупкан. Иегудий дүрүгнү Элишама бижээчинин өрээлинден эккелгеш, ону хаанга база оон чанында турган бүгү нояннарга дыңналдыр номчуп берген. ²² Хаан ол үеде – тос айда – кышкы бажыңыңа чурттап турган^b. Оон мурнунда көстүг одагда от хып турган. ²³ Иегудий үш-дөрт одуруг үзүндүнү номчуурга-ла, хаан ол кезекти бижээчилер бижекчигежи-биле үзе кескеш, одагда отче киир каап олурган. Ынчалдыр бүгү дүрүгнү өрттедикен. ²⁴ Ол бүгү сөстөрнү дыңнаан хирезинде, хаан-даа, оон дүжүметтери-даа кортпааннар, качыгдалдан боттарының хевин ора тыртпааннар^c.

^b Ам. 3:15

^c Ис. 7:6

²⁵ Элнафан, Делайя болгаш Гемария олар хаандан дүрүг-номну өрттетпезин ээрежи дилээрге-даа, демгизи оларны дыңнаваан. ²⁶ Хаан ынчан Иерахмеил тажы биле Азриилдин оглу Серайяга база Авдийдин оглу Шелемияга Варух бижээчи биле Иеремия медээчини тудуп хоругдаарын дужаган^d, ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы ол ийи кижини чажырыпкан.

^d Иер. 26:20-23

²⁷ Варухтун Иеремияның сөстөрүн ёзугаар бижээн дүрүг-номун хаан өрттедикен соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁸ «Өске дүрүгден ап алгаш, Иудеяның хааны Иоакимниң өрттедикени бирги дүрүгке турган бүгү сөстөрнү ынаар киир бижип каг. ²⁹ Иудеяның хааны Иоакимге Дээрги-Чаяакчының бо сөзүн чугаала: „Сен ол дүрүг-номну өрттедик тура: ‘Иеремия, Вавилоннун хааны чедип келгеш, бо черни узуткап, ында чурттаан кижилерни, дириг амытаннарны кыргып-хыдып каар дээрзин чүге бижидиң?»^e – дээн сен“.

^e Иер. 26:9

³⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Иудеяның хааны Иоаким дугайында: „Оон үре-салгалы Давид хаанның дүжүлгезинге саадавас^f. Оон мөчү-сөөгүн хүннүн изии биле дүннүн соогунче үндүр октап, бужартадыр^g. ³¹ Мен Иоакимни, оон үре-салгалын, дүжүметтерин оларның кем-буруузу дээш кезеди мен. Иерусалимниң чурттакчылары, Иудеяның чону Мени тооп дыңнаваан боорга, Мен оларже Мээн оларга аазааным бүгү айбыл-халапты ыдар мен“ – деп чугаалаан».

^f Иер. 22:30

^g 4 Хаан. 22:19

³² Иеремия өске дүрүг ап алгаш, Нирияның оглу Варух бижээчиге берип каан. Варух аңаа Иудеяның хааны Иоакимниң отка өрттедипкени бирги дүрүгнүң бүгү сөстөрүн Иеремияның чугаалаанын ёзугаар бижип каан. Ол сөстөргө дөмей өске-даа хой сөстөрнү база немеп кааннар.

Седекияның хоозун идегели

37 ¹ Иоакимниң оглу Иехонияның соонда Иосияның оглу Седекия хаан апарган – ону Вавилоннун хааны Навуходоносор Иудеяның хааны кылып каан^a.

² Седекия, ооң дүжүметтери болгаш чурттун чону Дээрги-Чаяакчының Иеремия медээчини дамчыштыр чугаалаан сөстөрүн тооп дыңнавайн турган^b.

³ Седекия хаан Иеремия медээчиже Шелемияның оглу Иегухал^c биле Маасеяның оглу Софония бараалгакчы^d оларны оон: «Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска бис дээш мөргүп көр!» – деп дилезин дээш айбылап чорудупкан.

⁴ Ол үеде Иеремия чон аразынга хостуг аралажып чурттап турган, ону ам-даа кара-бажыңнаваан чүве-дир^e. ⁵ Ол аразында фараоннун аг-шерии Египеттен үнүпкен. Иерусалимни бүзээлээн халдейлер ол дугайында медээ дыңнааш, хоорайдан аткаарлай бергеннер^f.

⁶⁻⁷ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы Иеремия медээчини дамчыштыр мынча деп чугаалаарын айыткан: «Иегухал биле Софония, силерни Менден чүве айтырзын дээш айбылап чоруткан Иудеяның хаанынга мону чугаалаңар. Фараоннун аг-шерии силерге дузалаар дээш кел чыдар, ынчалза-даа ол аг-шериг бодунун чурту Египетче дедир чоруй баар^g. ⁸ Халдейлер эглип келгеш^h, бо хоорайны база катап бүзээлээш, ону эжелеп алгаш, хуюкталдыр өрттедиптер!»

⁹ Дээрги-Чаяакчы: «Халдейлер моон шуут чоруй баар деп идегевенер! Чүге дээр-ге олар моон чорбас. ¹⁰ Силерге удур дайылдажып турар халдей аг-шеригни чылча шаап каар-даа болзуңарза, олардан чүгле балыглаткан дайынчылар-даа артар болза, олар туруп келгеш, чадырларындан үнгеш, бо хоорайны хуюкталдыр өрттедиптер» – деп чугаалаан.

Иеремияның кара-бажыңнаттырганы

¹¹ Кажан халдей аг-шериг фараоннун аг-шерииниң дугайында дыңнап каш, Иерусалимден аткаарлай бээрге, ¹² Иеремия медээчи Иерусалимден Вениаминниң черинче, аңаа бодунун черин алыр дээшⁱ, хоорайдан үнген чон аразынга чорупкан. ¹³ Ынчалза-даа Иеремия Вениаминниң хаалгазын¹ дамчыштыр үнүп бар чыдырда, аңаа турган таңныылдар даргазы – Ананияның оглунун оглу, Шелемияның оглу Ирейя дээрзи ону тудуп алгаш: «Халдейлерже дезер деп тур сен бе?!» – дээн.

¹⁴ Иеремия: «Ол чүү дээриң ол! Халдейлерже дезер дивээн мен» – деп харыылаан. Ынчалза-даа Ирейя Иеремияны дыңнавайн, ону нояннарга эккелген. ¹⁵ Ноябрь Иеремияга ажынып-хорадап турган^k. Олар ону эттеп-эттеп, Ионафан бижээчинин кара-бажың кылдыр эде кылып каан бажыңыга хоругдап кааннар. ¹⁶ Иеремия ынчалдыр чер адаанда кара-бажыңче кире бергеш, аңаа дыка үр олурган.

¹⁷ Седекия хаан Иеремияны кыйгыртыптарга, ону ордуе эккелген. Хаан Иеремиядан: «Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн ажыдып чугаалады бе?» – деп бүдүү айтырган. Иеремия: «Ийе, чугаалады – дээн. – Сен Вавилоннун хаанының холунче кирер-дир сен!» ¹⁸ Иеремия Седекия хаанга оон ыңай: «Сээң мурнунга, сээң дүжүметтериңниң, бо чоннун мурнунга кандыг кем-буруулуг мен? Чүге мени кара-бажыңче киир

^a 4 Хаан. 24:17; Иез. 17:13

^b 2 Чыл. 36:12

^c Иер. 38:1

^d Иер. 21:1

^e Иер. 32:2

^f Иер. 34:21

^g Ый. 4:17

^h Иер. 34:22

ⁱ Зах. 14:10

^j Иер. 38:19

^k Иер. 38:6

¹ Иер. 21:7

октаптынар? ¹⁹ Силерге: „Вавилоннун хааны силерге, бо черже халдаваc“ – деп турган медээчилериңер кайыл? ²⁰ Мээң чагырыкчым, хааным, мени дыңнап көрөм, дилээмни чугаалаар аргадан берип көрөм! Мени Ионафан бижээчиниң бажыңынче дедир чорутпайн көрөм, оон башка аңаа өлүп каар мен» – деп чугаалаан.

^a Иер. 28:2

²¹ Седекия хаанның айтышкынын ёзугаар Иеремияны таңныылдар турар шөлге хорутдап каан^b. Хлеб быжырыкчыларының кудумчузундан аңаа хоорайда далган-тараа төнгүжеге чедир^c, хүнде-ле бир хлеб берип турган. Иеремия ынчалдыр таңныылдар шөлүнге артып калган.

^b Иер. 32:2

^c Иер. 38:9; 52:6

Иеремияның оңгарже киир октаттырганы

38 ¹ Маттанның оглу Шефатия, Пашхурнуң оглу Годолия, Шелемияның оглу Иегухал^d болгаш Малхияның оглу Пашхур^e олар Иеремияның бүгү чонга мындыг сөстөр чугаалаанын дыңнааннар: ² «Дээрги-Чаяакчы: „Бо хоорайга арткан кижиди дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүп каар. Халдейлерге дүжүп бээр кижиди дириг артар, ооң олча-кежи – амы-тынныг артары боор!^f – дээн. – ³ Бо хоорайны Вавилоннун хаанының шеринге хүлээдип бээр, ол хаан ону эжелеп аар!^g Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур».

^d Иер. 37:3

^e Иер. 21:1

^f Ы. х. к. 30:15; Иер. 21:9

^g Иер. 32:3

⁴ Нояннар хаанга: «Бо кижини өлүрер болза эки-дир^h, чүге дээрге ол ындыг сөстөр чугаалааш, хоорайда арткан дайынчыларның, бүгү чоннун сорук-күжүн кошкадып турар-дыр. Бо кижиди чонга буян эвес, бузут күзеп турар-дыр» – дээннер.

^h Иер. 26:11; 37:15

⁵ Седекия хаан: «Ол силерниң холунарда-дыр, чүге дээрге хаан силерге удурланыр харык чок-тур» – деп чугаалаанⁱ.

ⁱ 2 Хаан. 3:39

⁶ Иеремияны сегирип алгаш, таңныылдар шөлүнүң иштинде Малхия тажыга хамааржыр суг курлавырлаар оңгарже, хендирге баглааш, бадырыпканнар. Оңгарга ынчан суг чок^j, чүгле өл малгаш турган. Иеремия ол малгашче дүже берген^k.

^j Э. д. 37:24; Зах. 9:11

^k Ыд. ыр. 68:15

⁷ Хаанның ордузунда дүжүметтерниң бирээзи – эфиоп аймак-сөөктүг Авдемелех^l Иеремияны оңгарже бадырыпканын дыңнап каан. Хаан ол үеде Вениаминниң хаалгазының^m чанынга олурган. ⁸ Авдемелех хаанның ордузундан үнүп келгеш, хаанга: ⁹ «Мээң чагырыкчым, хааным! Бо улус Иеремия медээчини кончуг бак аажылаандыр. Олар ону оңгарже киир октапкан-дыр, ол аңаа аштап өлүп каар, чүге дээрге хоорайда ам аыш-чем арткан эвесⁿ» – дээн.

^l Иер. 39:16; Аж.-ч. 8:27

^m Иер. 37:13

ⁿ Иер. 52:6

¹⁰ Хаан эфиоп Авдемелехке: «Моон үжен кижиден эдерттип алгаш, Иеремия медээчи өлбээнде, ону оңгаран уштуп каг» – деп дужааган.

¹¹ Авдемелех улус эдерттип алгаш, хаанның ордузунда чүү-хөө шыгжаар черге чеде берген. Ол оортан эрги, ажыглаар аргажок пөстөр болгаш элей берген хептер ап алгаш, ол бүгүнү хендирге баглааш, кудукта чыткан Иеремияже бадырыпкан.

¹² Эфиоп Авдемелех Иеремияга: «Колдууң адаандан хендир-биле багланып ал, а хендир адаанга эрги пөстөр биле элей берген хептерни көвөп ал» – дээн.

Иеремия шак ынчаар кылган. ¹³ Улус Иеремияны хендир-биле көдүрүп, оңгардан ушта тыртып алган. Иеремия таңныылдар бажыңының хериминиң иштинге артып калган.

Иеремияның Седекия-биле ужуражылгазы

¹⁴ Седекия хаан Иеремияны кыйгыртыпкан. Медээчини Дээрги-Чаяакчының өргээзинче үшкү кирер черже эккээрге, хаан аңаа: «Мен сенден бир чүве айтырайн, а сен менден чүнү-даа чажырба» – дээн.

¹⁵ Иеремия Седекияга: «Бир эвес мен сенге ажыдып чугаалаар болзумза, мени өлүртүп каар эвес сен бе? Сенге арга-сүме бээр болзумза, мени тооп дыңнаваc болгай сен» – дээн.

¹⁶ Седекия хаан Иеремияга: «Биске амы-тын хайырлаан дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен! Мен сени өлүртпес мен, сени өлүрүксеп турар улустун холунга хүлээтпес мен!» – деп бүдүү азаан.

¹⁷ Иеремия ынчан Седекияга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Аг-шериглиг Бурганы: „Бир эвес сен Вавилоннун хаанының шериг баштыңнарынга дүжүп бээр болзунза, амы-тының камгалап аар сен^a, бо хоорайны база хуюкталдыр өрттетпес. Бүгү өг-бүлөң-биле кады амы-тынныг артар сен. ¹⁸ А бир эвес Вавилоннун хаанының шериг баштыңнарынга дүжүп бербес болзунза, бо хоорайны халдейлерге хүлээдип бээр, олар ону хуюкталдыр өрттедиптер^b, бодуң база оларның холундан адырлып шыдавас сен“ – дээн».

¹⁹ Седекия хаан Иеремияга: «Халдейлерге дүжүп бээр дээш дескен иудейлерден^c коргар-дыр мен. Халдейлер мени оларга хүлээдип бээр болза, олар мени бак аажылаар болгай» – деп харыылаан.

²⁰ Иеремия мынча дээн: «Хүлээдип бербес! Мээң сеңээ чугаалап турарым Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна, ынчан сеңээ эки болур, амы-тының камгалап аар сен^d.

²¹ А бир эвес хоорайдан үнеринден ойталаар болзунза, Дээрги-Чаяакчы менче кандыг көстүүшкүн чорутканын дыңнап ал. ²² Көөрүмге, Иудеяның хаанының ордузунда арткан бүгү херэеженнерни Вавилоннун хаанының шериг баштыңнарынга тудуп аппарып турар-дыр. Олар:

^e Иер. 38:6 „Сээң эш-өөрүн сени күткүдүп, бүзүредип алды.
А буттарың малгашка кадалы бээрге^e,
олар сенден хая көрнүп, каапкаш барды“

– деп чугаалаар.

^f Иер. 39:6 ²³ Сээң бүгү кадайларыңны, ажы-төлүңнү халдейлерже алгаш баар^f. Сен бодун база оларның холундан чайлап шыдавас сен, Вавилоннун хааны сени тудуп аар, а бо хоорайны хуюкталдыр өрттедиптер».

²⁴ Седекия Иеремияга мынча дээн: «Сээң-биле чугаалашканывысты кым-даа билбес болзун, ынчан сен дириг артар сен. ²⁵ Мээң сээң-биле чугаалашканым нояннарның кулаанга чеде бээрге, олар сеңээ чедип келгеш: „Хаанга сен чүнү чугааладың, а хаан сеңээ чүү диди? Биске чажырбайн чугаала, ынчан сени өлүрбес бис“ – дээр болза, ²⁶ сен оларга: „Мен хаандан мени Ионафаннның бажыңынче^g, аңаа өлбес дээш, дедир эгитпезин ээрежип дилеп турдум“ – дээр сен».

²⁷ Иеремияга бүгү нояннар чедип келгеш, айтырыглар салып эгелээн. Иеремия оларга хаанның дужааганын ёзугаар харыылаан. Нояннар Иеремиядан оон ыңай чүнү-даа айтырбайн чоруй барган, чүге дээрге оон хаан-биле чүнү чугаалашканын кым-даа билбес турган. ²⁸ Иеремия Иерусалимниң эжелеттирген хүнүнге чедир таңныылдар шөлүнүң иштинге арткан.

Оон Иерусалим эжелеттирген.

Иерусалимниң буурааны (4 Хаан. 25:1-21; Иер. 52:4-16)

39 ¹ Иудеяның хааны Седекияның чагыргазының тоску чылында, он айда Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунун бүгү аг-шерии-биле Иерусалимге чедип кээп, ону бүзээлеп алган^h. ² Седекияның чагыргазының он бирги чылындаⁱ, дөрт айның тоста хоорайның ханазын деже шаапкан. ³ Вавилоннун хаанының бүгү нояннары хоорайже кирип келгеш, Ортаакы хаалга чанынга турумчуп алган. Самгар чурттуг Нергал-Сарецер, дүжүметтер даргазы Нево-Сарсехим,

^h Ы. х. к. 28:52

ⁱ Иер. 1:3

караң көрнүрлер даргазы Нергал-Сарецер болгаш Вавилоннуң хаанының өске-даа нояннары аңаа турган*.

⁴ Оларны көрүп кааш, Иудеянын хааны Седекия база бүгү шериглер десе берген. Олар дүне када хаанның сесерлиин таварып эрткеш, ийи хана аразында хаалга дамчыштыр хоорайдан үнгеш, Иордан шынаазынче баар орук-биле чорупкан. ⁵ Халдей шериг оларны сүрүп чорупкаш, Иерихон ховуларынга^a Седекияны чыпшыр четкен. Седекияны тудуп алгаш, Вавилоннуң хааны Навуходоносорга, хамат черде Ривла хоорайже эккелгеннер^b. Навуходоносор аңаа Седекияга шииткел үндүргөн^c. ⁶ Ривлага, Седекия көрүп турда, Вавилоннуң хааны ооң оолдарын өлүрүп каан. Иудеянын бүгү нояннарын база ол кыра шаап каан. ⁷ Оон ол Седекиянын ийи караан дешкеш, ону хүлер кинчи-биле бектээш, Вавилонче алгаш барган^d.

^a Ис. 5:10

^b Сан. 34:11;
4 Хаан. 23:33
^c Иер. 21:7

^d Иер. 34:4-5

⁸ Хаанның ордузун база карачал чоннуң бажыңнарын халдейлер хуюкталдыр өрттедипкен^e, а Иерусалимниң ханаларын бузуп каапкан^f. ⁹ Оон камгалакчы шериглер даргазы Навузардан дээрзи^g хоорайда дириг арткан улусту, Вавилоннуң талазынче дескен улусту база бүгү арткан чонну Вавилонче алгаш барган. ¹⁰ Чүгле чүзү-даа чок яды улустуң кезиин камгалакчы шериглер даргазы Навузардан Иудеяга арттыргаш, ол-ла хүнде оларга виноград база тараа тарыыр шөлдер берип каан.

^e Иер. 21:10; Иез. 16:41

^f Неем. 1:3

^g Иер. 40:1; 52:12

¹¹ Вавилоннуң хааны Навуходоносор камгалакчы шериглер даргазы Навузарданга Иеремияга хамаарыштыр: ¹² «Ол кижини эдертип алгаш, каракта. Аңаа багай чүве кылба, ооң сенден дилгэн чүү-даа чүвезин хандырып бээр сен» – деп дужааган.

¹³ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан, дүжүметгер даргазы Навузазван, караң көрнүрлер даргазы Нергал-Сарецер болгаш Вавилоннуң хаанының өске-даа нояннары улус айбылап, ¹⁴ Иеремияны эккелзин дээш чорудупкан. Иеремияны таңныылдар шөлүнден үндүргеш, Шафанның оглуноң оглу, Ахикамның^h оглу Годолиягаⁱ, ол ону бажыңыңа чедирип кагзын дээш, хүлээдип берген. Иеремия чонунун аразынга чурттап артып калган.

^h 4 Хаан. 22:12;

Иер. 26:24

ⁱ Иер. 40:5

Авдемелехке Бурганның аазаашкыны

¹⁵ Кажан Иеремия таңныылдар шөлүнге хоругдал адаанга турда^j, Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁶ «Барып, эфиоп Авдемелехке^k мону чугаала. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Ам Мен Бодумнуң бо хоорайга хамаарышкан сөстөримиң аңаа ачылыг эвес, а хоралыг боор кылдыр күүседир мен! Сен көрүп турунда, ол сөстөрниц боттаныр хүнү чедип кээр. ¹⁷ А сени Мен ол хүн камгалаар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – бодуннуң коргар улузунуң холунче кирбес сен^l, ¹⁸ чүге дээрге Мен сенээ болчур мен. Сен хылыштан өлбес сен, амы-тынныг артары – сээң олча-кежиң болур^m, чүге дээрге сен Менээ идегеп турар болгай сен“». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^j Иер. 32:2; 33:1

^k Иер. 38:7

^l Иер. 22:25

^m Иер. 21:9

Иеремияны хостааны

40 ¹ Камгалакчы шериглер даргазы Навузарданⁿ Иеремияны Рама хоорайга^o хостаан соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. (Навузардан илчирбе-биле бектеттирген Иеремияны Рама хоорайдан, Вавилонче Иерусалим биле Иудеядан үндүр сүрүп турган улус аразындан тып алган чүве-дир.)

ⁿ Иер. 39:11

^o Ис. 18:25; Иер. 31:15

² Иеремияны камгалакчы шериглер даргазынга эккээрге, ол Иеремияга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы Бурганың бо черге айыыл-халапты аазаан болгай^p. ³ Ам Дээрги-Чаяакчы чугаалаан чүвезин кылган-дыр, чүге дээрге сээң чонуң Дээрги-Чаяакчының

^p Ы. х. к. 29:24-28

* 39:3 Еврей сөзүглелде вавилон ат-дужаалдар база оларны канчаар аңгылааны эки билдинмес.

- мурнунга бачыт үүлгедип, Ооң сөзүн тооп дыңнавайн турган-дыр, ынчангаш силер-биле бо бүгү болган-дыр^a. ⁴ Ынчалза-даа мен бөгүн бектээн илчирбеден холунну адырып тур мен. Бир эвес мээң-биле кады Вавилонче барыксаар болзунза, бар, мен анаа сенче сагыш салыр мен, а бир эвес мээң-биле кады Вавилонче баар хөңнүң чок болза, артып кал. Көр даан, бүгү чурт сээң мурнунда-дыр – кайнаар барыксай-дыр сен – ынаар чоруй бар. ⁵ Бир эвес артып каар болзунза*, Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның^b оглу Годолияже чоруй бар. Вавилоннуң хааны аңаа Иудеяның хоорайларын чагыртып каан-дыр. Ооң чанынга, бо чоннуң аразынга чурттап тур азы кайнаар баарын эки деп санаар-дыр сен, ынаар чоруй бар». Оон камгалакчы шериглер даргазы Иеремияга аыш-чем, белек-селек бергеш, салып чорудупкан.
- ⁶ Иеремия Мицпа хоорайга^c, Ахикамның оглу Годолияга чедип келгеш, ооң чанынга, ол чуртта артып калган улус аразынга чурттап турган.

Годолия – чурттуң чаа чагырыкчызы
(4 Хаан. 25:22-26)

- ⁷ Хову-шөлдерге турган иудей шериг баштыңнары база оларның улузу Вавилоннун хааны Ахикамның оглу Годолияны^d тус чер чагырыкчызы кылдыр томуйлап, аңаа эр, херээжен улусту, уруг-дарыгны, чурттуң Вавилонче сүрүп аппаратан ядыы чурттакчыларын даасканын дыңнап кааннар. ⁸ Ынчан Нафанияның оглу Измаил, Карейниң оолдары Иоханан биле Ионафан, Танхуметтиң оглу Серайя, Нетофа чурттуг Офайниң оолдары болгаш Мааха чурттуг Иазаны олар боттарының улузу-биле Мицпа хоорайже^e, Годолияга чедип келгеннер.
- ⁹ Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолия оларга база оларның улузунга: «Халдейлерге бараан боорундан кортпаңар, чуртка артып калгаш, Вавилоннун хаанынга бараан болуңар, ынчан менди-чаагай болур силер. ¹⁰ Мен Мицпага артып калгаш, бистиинге кээп турар халдейлер мурнунга чонну төлээлэйн, а силер виноград арагазы, чайгы чимистер, олива үзүндөн курлавырлап чыып, саваларыңар долдуруңар, ээлеп алган хоорайларыңарга чурттаңар» – деп даңгыраглап чугаалаан.
- ¹¹ Моавка, Эдомга, аммон чоннуң черинге болгаш бүгү өске черлерге турган шупту иудейлер Вавилоннун хааны чоннуң артынчызын Иудеяга арттыргаш, Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолияны оларның чагырыкчызы кылдыр томуйлаан дээрзин база дыңнап кааннар. ¹² Ол иудейлер мурнунда үндүр сывыртатканы бүгү черлерден дедир эглип келгеннер. Олар Иудеяже, Мицпада турар Годолияга чедип келгеш, дыка хөй виноград арагазы кылып, чайгы чимис дүжүдүн элбээ-биле чыып алганнар.
- ¹³ Карейниң оглу Иоханан^f база хову-шөлдерге турган бүгү шериг баштыңнары Мицпада Годолияга чедип келгеннер. ¹⁴ Олар Годолияга: «Таанда-ла сен аммон чоннуң хааны Ваалистиң Нафанияның оглу Измаилди сени өлүрүп кагзын дээш ыдыпканын билбес сен бе?» – дээннер. Ынчалза-даа Ахикамның оглу Годолия оларга бүзүревейн барган. ¹⁵ Карейниң оглу Иоханан Мицпага тургаш, Годолияга бүдүү: «Чөпшээрер көрөм, мен баргаш, Нафанияның оглу Измаилди өлүрүп каайн, ону кым-даа билбес. Бис канчап ооң сени өлүрүп каарын, сени долгандыр чыгып келген бүгү иудейлерниң катап база тарай бээрин база Иудеяның артынчызы чоннуң өлгөн чидерин болдулар бис?» – дээн.
- ¹⁶ Ынчалза-даа Ахикамның оглу Годолия Карейниң оглу Иохананга: «Ынчанмайн көр! Измаилдиң дугайында шын эвес чүве чугаалап тур сен» – деп харыылаан.

* 40:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы: «Иеремия чоруп четтикпээнде, Навузардан немей чугаалаан...»

Годолияны өлүргени

41 ¹Чеди айда Мицпа хоорайга^a, Ахикамның оғлу Годолияга Элишаманың оғлунун оғлу, Нафанияның оғлу Измаил^b бодунун он кижизи-биле кады чедип келген. Измаил болза хаан уктуг, дээди дүжүмөттерниң бирээзи боор кижиге турган. Годолия биле Измаил Мицпага кады чемненип, дойлааннар. ²Оон Нафанияның оғлу Измаил болгаш ооң-биле кады келген он кижиге туруп келгеш, Шафанның оғлунун оғлу, Ахикамның оғлу Годолияны – Вавилоннун хаанының чуртту чагырар кылдыр томуйлаан кижизин хылыш-биле шанчып кааннар^c. ³Измаил ол ышкаш Мицпага Годолия-биле кады турган бүгү иудейлерни база аңаа турган вавилон шериглерни өлүрүп каан.

⁴Годолияны өлүргөн хүннүн даартазында, ол дугайында кым-даа билбес турда, ⁵Сихем, Силом болгаш Самария хоорайлардан^d сезен кижиге чедип келген. Олар качыгдалдан салын чүлүп алган, ора тырткан хептер кеткен, мага-бодунда кезиглерлиг улус болган*. Ол улус Дээрги-Чаяакчының өргээзинче далган-тараа өргүлдери болгаш ладан деп чаагай чыттыг чүүл көдүрүп эккел чыткан. ⁶Нафанияның оғлу Измаил Мицпадан оларга уткуй үнүп келген. Ол ыглап бар чыткан, а оларга чоокшулап келгеш: «Ахикамның оғлу Годолияга барыңар» – дээн.

⁷Ол улус хоорайже кирип кээри билек, Нафанияның оғлу Измаил бодунун улузу-биле кады оларны кыргып-хыдып каапкаш, мөчү-сөөктерин оңгарже октапкан. ⁸Сезен кижиден он кижиге Измаилге: «Бисти өлүрбейн көрөм. Шөлде чүве чажырап черлеривис бар, ында кызыл-тас биле арбай, олива үзү биле ары чигири бар» – деп чанни берген. Измаил оларны, өске улусту өлүргени дег, өлүрбейн барган. ⁹(Годолияны өлүргөн соонда, Измаилге өлүрткен улустун мөчү-сөөктерин октапкан оңгар бир шагда Аса хаанның Израильдин хааны Ваасадан камгаланыр дээш казып алган суг курлавырлаар оңгары болган^e. Ук оңгарны Нафанияның оғлу Измаил өлүргөн улустун мөчү-сөөгү-биле долдуруп каан.) ¹⁰Измаил Мицпага дириг арткан бүгү улусту, хаанның уругларын база камгалакчы шериглер даргазы Навузарданның Ахикамның оғлу Годолияга чагыртып кааны, Мицпага артып калган улустун шуптузун тудуп алган. Нафанияның оғлу Измаил оларны тудуп алгаш, аммон чонче алгаш чорупкан.

¹¹Карейниң оғлу Иоханан^f болгаш ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнары Нафанияның оғлу Измаилдин үүлгеткен кемниг херээниң дугайында дыңнап кааннар. ¹²Олар бүгү улузун чыып алгаш, Нафанияның оғлу Измаил-биле чаалажып үнүп келгеннер. Олар ону Гаваонда улуг хөөлбек чанынга^g сүрүп четкеннер. ¹³Измаилге туттурган улус Карейниң оғлу Иохананга болгаш ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнарын көрүп кааш, амырай бергеннер. ¹⁴Измаилдин Мицпадан тудуп алгаш барган улузу шупту дедир ээпкеш, Карейниң оғлу Иохананга каттыжып алганнар. ¹⁵А Нафанияның оғлу Измаил бодунун сес кижизи-биле кады Иоханандан дезе бергеш, аммон чонче чоруй барган^h.

¹⁶Карейниң оғлу Иоханан болгаш ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнары Нафанияның оғлу Измаилдин Ахикамның оғлу Годолияны өлүрүп кааш, Мицпадан сүрүп аппаратаны бүгү артып калган чонну – чепсек эдилеп шыдаар эр улусту, херээжен улусту болгаш ажы-төлдү, акталактан чалчаларны эдертип алганнар. Иоханан оларны Гаваондан үндүрүп алгаш чорупкан. ¹⁷Олар Египетче дезер дээш, Вифлеем хоорай чоогунда Геруф-Химама деп черге доктааганнар. ¹⁸Халдейлерден корткаш, дезер бодааннары ол, чүгө дээрге Нафанияның оғлу Измаил Вавилоннун хаанының чуртту чагырар кылдыр томуйлап кааны Ахикамның оғлу Годолияны өлүрүп каан-на болгай.

^a Ис. 18:26^b Иер. 40:14^c 4 Хаан. 25:25^d Ис. 17:7; 18:1;
3 Хаан. 16:24^e 3 Хаан. 15:16^f Иер. 40:15^g 2 Хаан. 2:13^h Иер. 40:14

* 41:5 Ол улус Иерусалимниң буураашкыны дээш качыгдап турган хире.

Бурганның арткан чонга Египетче чоруурун хоругдааны

^a Иер. 40:13

42 ¹ Бүгү шериг баштыңнары, Карейниң оглу Иоханан^a, Гошайяның оглу Иазания* болгаш улуг-биче бүгү чон ² Иеремия медээчиге чедип келгеш: «Бистиң дилээвисти хандырып көрүңер! Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга бис дээш мөргүп көрүңер, чоннуң бо артынчызы дээш мөргүп көрүңер!^b Көрүп тур силер, хой санныг турган боттарывыс көңгүс эвээжей бердивис. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың биске кандыг орук шилип аарывысты, чүнү кылырвысты айтып берзин» – дээннер.

^b 1 Хаан. 7:8; 12:19

⁴ Иеремия медээчи: «Дилээңерни кичээнгейге алдым, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга дилээңер ёзугаар мөргүүр мен. Дээрги-Чаяакчының силерге харыылаан бүгү чүвезин чаңгыс сөс-даа чажырбайн силерге медеглээр мен» – деп харыылаан.

^c Э. д. 31:50; Башт. 11:10

⁵ Олар Иеремияга: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерни дамчыштыр чугаалаан бүгү чүвезин бис ылап шын күүсетпес болзувусса, шынчы болгаш чөптүг Дээрги-Чаяакчы Боду бистиң багывысты херечилезин^c. ⁶ Эки азы багай-даа медээ боор болза, силерни Олче чорудуп турарывыс Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың сөзүн тооп дыңнаар бис. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың сөзүн тооп дыңнааш, менти-чаагай артар бис^d» – деп чугаалааннар.

^d Иер. 7:23

⁷ Он хонук эрткенде, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. ⁸ Иеремия Карейниң оглу Иохананны, ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнарын, улуг-биче бүгү чонну кыйгыртып алгаш, ⁹ оларга мону чугаалаан: «Силерниң дилээңер дээш мөргүүр кылдыр мени Олче чорутканыңар Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: ¹⁰ „Бир эвес бо черге артар болзуңарза, Мен силерни быжыктырып, бууратпас мен, олуртуп, дазылыңар тура тыртпас мен^e, чүге дээрге силерже ытканым айбыл-халап дээш хараадап тур мен. ¹¹ Коргуп турарыңар Вавилоннуң хаанындан кортпаңар! Оон черле кортпаңар! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Чүге дээрге Мен силер-биле мен, силерни камгалаар мен, ооң холундан адырар мен. ¹² Силерге ээ-хайыралыг болур мен, ынчан ол хаан база силерге ээ-хайыралыг болур, силерни боттарыңарның черинерже дедир чандыраң!»

^e Иер. 24:6; 31:28

¹³ А бир эвес силер, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сөзүн тооп дыңнавайн: „Бо черге чурттавас бис“ – дээр болзуңарза база ¹⁴ „Бис египет черге чоруй баар бис, аңаа дайын-чаа көрбөс бис, дайынчы труба медээзи^f дыңнавас бис, аштавас бис, орта чурттаар бис!“ – дээр болзуңарза^g, ¹⁵ Иудеяның артынчызы, ам Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна! Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Египетче чоруурун ыяк шиитпирлээр болзуңарза, ынаар чеде бергеш, аңаа чурттай бээр болзуңарза, ¹⁶ силерниң коргарыңар дайын-чаа аңаа, Египетке, силерни таварырың^h, коргуп турарыңар аш-чут Египетке силерни сүрүп чеде бээр, орта өлүп каар силер! ¹⁷ Египетке чурттаар дээш чоруурун шиитпирлээн бүгү улус аңаа дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүп каар. Олардан кым-даа дириг артпас, Мээн оларже ыдарым айбыл-халаптан кым-даа чайлап шыдавас“.

^f Иер. 4:19

^g Иер. 43:7

^h Иез. 11:8

¹⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Мээн кыптыккан килеңим Иерусалимниң чурттакчыларын бүргей алганы дег, Египетке чеде бээринерге, силерни база бүргей алыр. Силер каргышка, хоозуралга, адыңар баксыраарыңа, дорамчылалга чыгаттырар силер, бо черни моон соңгаар көрбөс силер“.

¹⁹ Иудеяның арткан чону! Дээрги-Чаяакчы силерге: „Египетче барбаңар!“ – дээн болгай. Ыяк билип алыңар: мен бөгүн силерни сагындырдым. ²⁰ Силер частырыг кылып, боттарыңарның бажыңарже хан кудуп алдыңар! Силер мени Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарже айбылап чорудупкаш: „Бис дээш Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска

* 42:1 Өске бурунгу сөзүглелде «Азария» деп бижээн (Иер. 43:2 көр).

мөргүп көр, Ооң чугаалаан бүгү чүвезин биске медегле – бис ону күүседир бис^с – дээн болгай силер. ²¹ Мен бөгүн Ооң медээзин силерге медегледим, ынчалза-даа Бурганынар Дээрги-Чаяакчының сөзүн, Ооң мени дамчыштыр силерге дужааган чүвезин тооп дыңнавадыңар. ²² Ынчангаш ыяк билип алыңар: барып чурттаар деп турар чериңерге дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүр силер!»

Сос дыңнанас артынчы чоннуң Египетче чорупканы

43 ¹ Иеремия бүгү чонга оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчының сөзүн – Ооң Иеремияны дамчыштыр оларга чугаалаан бүгү чүвезин медеглээн. ² Ынчан Гошайяның оглу Азария, Карейниң оглу Иоханан^а өске бүгү бардам улус-биле кады Иеремияга мынча дээннер: «Шын эвес чүве чугаалап тур сен! Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс сени „Египетче чорбаңар, аңаа чурттаваңар!“^б деп чугаалазын дээш айбылап чоруткан эвес. ³ Харын Нирияның оглу Варух^с бисти халдейлерниң холунга хүлээдип бээр дээш база олар бисти өлүрүп кагзын азы Вавилонче сүрүп аппараттын дээш, сени биске удур ыдалап турар-дыр».

^а Иер. 40:13; 42:1

^б Иер. 42:19

^с Иер. 32:12

⁴ Карейниң оглу Иоханан, бүгү шериг баштыңнары болгаш бүгү чон Дээрги-Чаяакчының «Иудеяга артып калыңар!» дээн айтышкынын тооп дыңнавайн барган. ⁵ Карейниң оглу Иоханан биле бүгү шериг баштыңнары Иудеяның артынчы чонун (а ол улус өске чоннарның черлеринче үндүр сывыртаткаш, ам Иудеяже дедир чанып кээп турган) – ⁶ эр, херэежен улусту, оларның ажы-төлүн, хаанның уругларын, камгалакчы шериглер даргазы Навузарданның^д Шафанның огулунун огу, Ахикамның огул Годолия-биле^е артырып каан бүгү улусун база ол ышкаш Иеремия медээчини, Нирияның оглу Варухту – эдертип алгаш, ⁷ Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнавайн, Египетче чорупканнар. Олар Тафнис хоорайга^ф чеде бергеннер.

^д Иер. 39:10; 40:7

^е Иер. 40:5

^ф Иер. 2:16

⁸ Тафниске Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁹ «Холунга улуг даштардан тудуп алгаш, иудейлер көрүп турда, оларны Тафнисте фараонун ордузунче кирер чер чанында тапталган дой-довуракка суп каг. ¹⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганының мынча дээн сөзүн иудейлерге чугаала: „Мен боже Бодумнуң чалчам^г, Вавилоннуң хааны Навуходоносорну кыйгыртып эккелгеш, ооң дүжүлгезин Мээң суп кааным даштар кырынга тургузар мен. Ол бодунуң майгынын оларның кырынга хере тыртып, тип аар! ¹¹ Ол хаан чедип келгеш, Египетти чылча шавар^h».

^г Иса. 44:28; 45:1; Иер. 25:9; 27:6

^h Иер. 44:13

Өлүр хүнү келген кижиге өлүмчө барзын,
туттуруп аары чайлаш чок кижиге туттуруп алзын,
хылышка шаштырар кижиге хылыштан калзын!^и

^и Иер. 15:2; Зах. 11:9; Ажыд. 13:10

¹² Египет бурганнарның өргээлерин өрттедир мен. Чамдык бурганнарны хаан өрттедиптер, өскелерин тудуп алгаш баар!^j Кадарчы кижиниң быттарын хевинден тө силгип кааптары дег, Навуходоносор база Египетти үптээр*, оон амыр-шөлөөн чоруй баар. ¹³ Ол хаан Египетте Хүн-бурганның өргээзинде тураскаал адагаштарны үрөп кааптар, египет бурганнарның өргээлерин хуюкталдыр өрттедиптер“».

^j Иер. 46:25; Иез. 30:13

Иудейлерниң Египетке хары бурганнарга мөгөөрин үргүлчүлээни

44 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияны дамчыштыр Египетте – Мигдолда, Тафнисте^к, Мемфисте болгаш Патрос девискээринде чурттап турар бүгү иудейлерге ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур.

^к Иер. 43:8; 46:14

* 43:12 Азы: «Кадарчы кижиниң хевин кедери дег, Навуходоносор Египетти кедип алыр».

² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы мынча дээн: «Иерусалимге болгаш Иудеяның бүгү хоорайларынга таварыштырганым айыыл-халапты көргөн силер. Ол хоорайлар амгы үеде бузундулар апарган, ында чурттакчылар артпаан.

³ Чүге дээрге оларның чурттакчылары бузут үүлгедип, Мени килеңнедип турган – олар боттарының-даа, силерниң-даа, ада-өгбөнерниң-даа билбес чорааны хары бурганнарга мөгөйип, айдызаар өргүл кыпсып, бараан болуп турган^а. ⁴ Мен силерже Мээң бүгү чалча-медээчилеримни, силерге: „Ындыг чүдек-бужар чүве кылбаар, Мен ону көөр хөңнүм чогул“ – деп чугаалазын дээш, катап-катап чорудуп-ла турган мен^б.

⁵ Ынчалза-даа иудейлер тооп дыңнавааннар, кулактарын ээктирбээннер, боттарының бузудундан ойталавааннар, хары бурганнарга айдызаашкын кылырын уламчылап турганнар! ⁶ Мээң килеңим тарай берген, ол килең Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимниң кудумчуларынга кыптыккан; ол хоорайлар бузундулар апарып, хоозураанын бөгүн көрүп тур силер».

⁷ Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Аг-шериглиг Бурганы мынча дээн: «Чүге силер ам-даа боттарыңарга удур кедергей улуг бузут үүлгедип турарыңар ол? Чүге боттарыңарны иудей чондан үзе шаап, эр, херээжен улусту, элээди, чаш ажы-толду, силерниң аранарга артынчы безин артпас кылдыр узуткап турарыңар ол? ⁸ Силер Египетке чурттаар дээш көже бергеш, боттарыңарның холунар-биле дүрзүлөр кылып база хары бурганнарга айдызаашкын кылып, Мени килеңнедип турар-дыр силер. Боттарыңарны чок кылып аар силер база чер-делегейниң бүгү чоннарынга каргаттыларыңа, оларның мурнунга адыңар баксыраарыңа чыгаттырар силер.

⁹ Таанда-ла силер ада-өгбөнерниң кем-буруузун, Иудеяның хааннары биле кадыннарының кем-буруузун^с, боттарыңар биле кадайларыңарның кем-буруузун, Иудеяга, Иерусалимниң кудумчуларынга үүлгеттинип турган бүгү чүвени уттупканыңар ол бе? ¹⁰ Амдыгаа чедир томаарбаан, Менден кортпайн турар силер. Мээң силерге база ада-өгбөнерге бергеним хоойлум болгаш доктааткан дүрүмнерим ёзугаар чурттавайн турар силер».

¹¹ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы мынча дээн: «Силерже айыыл-халап ыдарын быжыкы-биле шиитпирлээн мен, Иудеяның бүгү чонун узуткаар мен! ¹² Египетке чурттаар деп шиитпирлээш, чоруп турар дириг арткан иудейлерни чок кылып мен – олар шупту аңа узуткаттырып, кырлып каар. Олар дайын-чаа биле аш-чутка узуткаттырар, кырган-аныяа чокка, дайын-чаа, аш-чуттан өлүп каар^д. Каргыш биле хоозуралдың, дорамчылал биле бак атка кирериниң үлгер-чижээ апаарлар. ¹³ Мен Египетте чурттап турар улусту, Иерусалимни кезеткеним дег, дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыг-биле кезедир мен^е. ¹⁴ Египетке кээп, чурттай берген иудейлерден дириг кижиге артпас, кым-даа камгалал албас болгаш Иудеяже дедир чанмас. Олар бүгү-ле сагыш-сеткилинден Иудеяже ээп келиксеп, аңа чурттаксап турар, ынчалза-даа Египеттен десе берген каш кижиден аңгыда, кым-даа дедир ээп келбес».

¹⁵ Кадайлары хары бурганнарга айдызаар өргүл кыпсып турарын билир бүгү эр улус, аңа мөөңнелип чыылган бүгү херээжен улус, египет черге, Патроска чурттап турган бүгү чон Иеремияга мынча деп харыылаан: ¹⁶ «Сени дыңнапас бис, биске Дээрги-Чаяакчының өмүнээзинден чугаалап турар сөзүңнү тооп дыңнапас бис!^ф

¹⁷ Кылыр бооп азаан бүгү чүвевисти моон-даа сонгаар кылыр бис: мурнунда боттарывыстың, ада-өгбөвистиң, хааннарывыстың болгаш нояннарывыстың Иудеяның хоорайларыңа, Иерусалимниң кудумчуларыңа кылып турганывыс дег, дээрниң Кадыныңа* айдызаашкын кылып, арага өргүлү чажар бис^с. Бис ону кылып тургаш,

^а Ы. х. к. 16:14; Иер. 19:4

^б 2 Чыл. 36:15-16

^с 3 Хаан. 11:8;

4 Хаан. 11:1

^д Иер. 42:15-17

^е Иер. 43:11

^ф Иер. 6:17; 42:13-14

^с Иер. 19:13

* 44:17 Дээрниң Кадыны – Чоокку Чөөн чүк чоннарының мөгөйип турган кыс бурганнарының бирээзиниң ат-дужаалы (Иер. 7:18 көр).

тоттур чемненип, аас-кежиктиг чурттап, бак чүве көрбээн болгай бис. ¹⁸ А дээрнин Кадынынга айдызаашкын кылбастаан, арага өргүлү чашпастаан үвистен бээр түрегдеп эгеледивис, улузувус дайын-чаа биле аш-чуттан өлүп тур».

¹⁹ А херэеженнер: «Бис дээрнин Кадынынга айдызаашкын кылып, анаа ооң дүр-зүзүн өттүндүр кылган боовалар быжырып, арага өргүлү чажып тура, ол бүгүнү ашактарывыстың чөпшээрели чокка кылып турар бис бе кай?» – дээннер.

²⁰ Иеремия ынчан эр, херэежен улуска, аңаа удур чүве чугаалаан бүгү чонга мынча дээн: ²¹ «Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимнің кудумчуларынга кылып турган айдызаашкыннарыңар дугайында чугаалап тур силер бе? Силернің, ада-өгбеңернің, хаан, нояннарыңарның, чурттун чонунуң кылып турган айдызаашкыннарын Дээрги-Чаяакчы уткан деп бе? Олар Оон сеткил-хөңнүңге дээпкен эвес бе? ²² Дээрги-Чаяакчы силернің бузуттуг херектеринерни, үүлгедип турган чүдек-бужар чүүлдеринерни оон ыңай шыдажыр аргазы чок апарган^a, ынчангаш ам силернің черинер бузундулар апарган, хоозурал болгаш каргыш бооп хуула берген^b, ында чурттакчылар артпаандыр! ²³ Айдызаашкын кылып, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгедип, Оон сөзүн тооп дыңнавайн, ооң хоойлу, дүрүмнери болгаш айтышкыннарын ёзугаар чурттавайн турганыңар дээш, ол бүгү айбыл-халап ам силерни хөме тавараан-дыр^c».

^a Иез. 8:6

^b 4 Хаан. 22:19

^c Иер. 40:3

²⁴ Иеремия бүгү чонга, бүгү херэеженнерге мынча дээн: «Египетте турар бүгү иудейлер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар! ²⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Боттарыңар-даа, кадайларыңар-даа чугаалап турган чүвөнерни кылып турар-дыр силер. Берген аазаашкыннарывысты күүседир бис: дээрнин Кадынынга айдызаашкын кылып, аңаа арага өргүлү чажар бис!“ деп турган силер. Аазаашкыннарыңарны ыяк сагыңар-ла, аазаан чүүлүңерни күүсединер-ле!“ – деп чугаалаан.

²⁶ Ынчангаш Египетте чурттап турар бүгү иудейлер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар: „Дириг Бодумнуң өндүр улуг адым-биле даңгыраглап тур мен – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан, – Мээң адымны Египетте барган иудейлер моон сонгаар адавас, оларның кайызы-даа: ‘Дээрги-Бурган-Чаяакчының ады-биле даңгырагладым!’ – дивес. ²⁷ Силерге ачы-буян эвес, айбыл-халап келзин дээш, Мен силерден карак салбас мен^d. Египетте турар бүгү иудейлер, төндүр кырлып калгыжеге чедир, дайын-чаа болгаш аш-чуттан өлүп кээр. ²⁸ Чүглө каш борбак кижиде дайын-чаадан дир-риг арткаш^e, Египеттен Иудеяже эглип кээр. Ынчан Египетке чурттаар дээш чоруй барган Иудеяның артынчы чону кымның сөзү – Мээң азы оларның – күүсеттинип турарын билип аар. ²⁹ Мен силерни бо черге кездир мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мээң сөстөрүм силерге айбыл-халап бооп чогул бүдерин билип алыңар. Ооң бадыткал демдээ бо-дур: ³⁰ Мен Иудеяның хааны Седекияны ооң амы-тынын үзүксээн дайыны – Вавилоннун хааны Навуходоносорнун холунга хүлээдип бергеним дег, Египеттиң фараону Вафрийни база ооң дайзыннарының холунга, оон амы-тынын үзүксээн улустун холунга хүлээдип бээр мен^f“. Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур».

^d Иер. 31:28

^e Иез. 6:8

^f Иер. 46:17; Иез. 30:21

Дээрги-Чаяакчының Варухка медеглели

45 ¹ Кажан Нирияның оглу Варух^g бүгү бо чугаа-сөстү Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимнің чагыргазының дөрткү чылында дүрүг-номга бижип каан соонда^h, Иеремия медеэчинин Варухка чугаалаан сөзү бо-дур.

^g Иер. 32:12

²⁻³ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Варух, сен: „Ат болдум! Дээрги-Чаяакчы мээң аарыг-човалаңымны көвүдетти, уё-човуурумдан харыксырап калдым, амыр-дыш көрбөстедим“ – дээр-дир сенⁱ.

^h 4 Хаан. 24:1; Иер. 36:1, 23

ⁱ Иер. 36:26

⁴ Иеремия, сен аңаа Дээрги-Чаяакчының мынча дээн сөзүн дамчыт: „Бо бүгү чер кырынга Бодумнуң тудуп каан чүвемни үрегдээр мен, олурткан чүвемни тура тыртар

^a Иез. 31:28

мен!^a ⁵ Сен бодунга хөлүн эрттир хөй чүве дилеп тур сен. Дилеве, чүге дээрге кижиги бүрүзүнче айыыл-халап ыдар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – А сени, кайнаардаа баар болзунза, амы-тынныг арттырар мен, дириг артары – олча-кежиин болур^b».

^b Иер. 21:9; 39:18

Египет дугайында медеглел

46 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремия медеэчиге өске чоннар дугайында ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур^c.

^c Иер. 25:13^d Иса. 19:1; Иез. 29:1;

Ионл 3:19

^e 4 Хаан. 23:29;

2 Чыл. 35:20

^f Иер. 25:1; 36:1; 45:1

² Египет дугайында^d база Египеттин фараону Нехаону^e Евфрат хемниң эриинде Кархемис хоорайга турган аг-шерииниң дугайында медеглел бо-дур. Ол аг-шеригни Вавилоннуң хааны Навуходонсор Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының дөрткү чылында^f чылча шапкан чүве-дир.

³ «Дозуг-камгалалдарыңар, чыдаларыңар белеткенер,
дайынче далажыңар,

⁴ аьттарыңар эзертээш, халдып үнүңер, аьттыг кижилер!

Куяк бөргүңер кеткеш, чыскаалыңар,

чыдаларыңар баштарыңар чидидинер, куяк хептен кединер!

⁵ Көрүп тур мен. Олар коргуп-сүртээш, дезипти,

күштүг дайынчылары кырдырып алды.

Хая көрүнмейн дезип-ле турлар,

долгандыр коргуш бар-дыр^g – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^g Иер. 6:25; 20:10

⁶ Дүрген маңнаар-даа кижиги дезип шыдавас,

күштүг-даа кижиги камгаланып шыдавас.

Соңгу чүкте чуртка, Евфрат хемниң эриинге тептигип кээп дүшкеш,
олар кырлып калды.

⁷ Бо кым, Нил хем ышкаш, диргелип келди?

Ооң суу, шапкын агым дег, дажып тур.

⁸ Египет, Нил хем ышкаш, көдүрлүп келген,

шапкын агым дег дажып тур.

Ол: „Диргелгеш, чер-делегейни хөме аптар мен,

хоорайларны, чурттакчы чонну чок кылыр мен!^h – дээн.

⁹ Халдыңар-ла, аьттар! Маңнадыңар-ла, дайынчы тергелер!

Күштүг дайынчылар: дозуг-камгалалдыг эфиоптар, ливийлер,

чаларын хере тырткан лидийлер – тулчуп үнзүн!

¹⁰ Ол хүн болза Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының шииткелиниң хүнү-дүр^h,

^h Иса. 13:19; Ионл 1:15;

Соф. 1:7

ⁱ Иса. 1:24^j Ы. х. к. 32:42

Ооң дайзыннардан өжээн негээр хүнү-дүр!ⁱ

Хылыш кыргып-хыдып, тодар, оларның ханын пөктүр ижип аар^j –

ол дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчыга соңгу чүкте чуртка,

Евфрат хемниң чанынга кылган өргүл-дүр^k.

^k Иер. 46:2^l Иер. 8:22

¹¹ Галаадче баргаш, эм бальзамдан ап ал^l, күжүр Египет-кыс!

^m Иез. 30:21

Ынчалза-даа эм-таңны хей черге чыыр сен. Экирип шыдавас сен^m.

¹² Сээң адың баксыраанын өске чоннар дыңнап каан,

сээң алгы-кышкың бүгү чер-делегейде дыңналып тур.

Чүге дээрге күштүг дайынчылар бот-боттарыңга тептиккешⁿ,
чаңгыс угда кээп дүшкен».

ⁿ Наум 2:5

¹³ Вавилоннун хааны Навуходоносор келгеш, Египетти чылча шавар дугайында Дээрги-Чаяакчының Иеремия медээчиге ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур:

¹⁴ «Египетке медээленер,

Мигдол, Мемфис биле Тафнис хоорайларга^a мону чарлаңар:

„Чыскаалыңар, белен болуңар,

чүгө дээрге долгандыр турар бүгү чүвени хылыш кыргып-хыдып тур!“

^a Иер. 2:16; 44:1;
Иез. 30:13

¹⁵ Чүгө сээң күштүг бугаң* ойтa кээп дүшкенил, чүгө ол шыдашпааныл?

Ону Дээрги-Чаяакчы ойтур октапкан.

¹⁶ Хөй улус бот-боттарыңга тептиккеш^b, кээп дүжүп,

бот-боттарыңга: „Тураалыңар, төрөл чонувус, төрөөн черивисче

дедир чанаалы, кызгадaкчының хылыжыңдан камгаланыл!“ – деп тур.

^b Лев. 26:37

¹⁷ Египеттиң фараонунга „Үезин эрттирип алган шуугакчы**“

деп шоладан тыпсыңар^c.

¹⁸ Дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен^d:

даглар аразында Фавор даг дег^e,

далай чанында Кармил даг дег^f

улуг-шыырак дайзын силерге чедип кээр – деп,

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Хаан медеглээн^g. –

¹⁹ Египеттиң чурттакчылары, эт-севиңер чыып,

өскээр көжеринге белеткенип алыңар!^h

Чүгө дээрге Мемфис хоозураар, ону үреп бузар,

аңа чурттакчы артпасⁱ.

^c Иса. 30:7

^d Иер. 4:2

^e Башт. 4:6

^f 3 Хаан. 18:42

^g Иер. 48:15

^h Иез. 29:12; 30:23

ⁱ Иер. 2:15; 9:11; 44:1

²⁰ Египет – чараш инек-тир^j,

олче сонгу чүктен шаашкак ужуp кээп-ле,

ужуп кээп-ле турар.

²¹ Египетте хөлезилеттинген шериглер – семис бызаалар –

база дезиптер,

шупту маңажып ыңай боор, чайгылыш чок туржуп шыдавас,

чүгө дээрге оларга айыыл-халап хүнү, кеземче көөр үе чедип кээр.

²² Египет чылан ышкаш шиигейнип, ыңай союп бар чыдар,

дайзыннар олче дайылдажыр дээш кел чыдар,

ыяш кезикчилери дег, балдыларлыг чоокшулап ораp.

²³ Олар ооң эрттинмес арга-арыын*** кезип кааптар – деп,

Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –

чүгө дээрге дайзыннар шартылаадан хөй, эмге-тикчок.

²⁴ Египет-кыс ады баксырап, сонгу чүктүң чонунуң холунче кирер^k».

^j Ос. 10:11

^k Иер. 1:14-15

²⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Фивы хоорайда^l Амон бурганны, фараонну болгаш бүгү Египетти кезедир мен, фараонну

болгаш аңаа идегээр бүгү улусту, ол чурттун бурганнарын, хааннарын кезедир мен!^m ²⁶ Мен оларны шуптузун оларның амы-тынын үзүксээн улустун холунга:

^l Иез. 30:14; Наум 3:8

^m Иер. 25:19

* 46:15 Мемфис хоорайга улустун мөгөйип турганы буга дүрзүлүг Апис бурганны ынча деп турар чадавас. Ол сөстүн болгу дег өске утказы: «Сээң күштүг дайынчыларың».

** 46:17 «Шуугакчы» деп сөстүн утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Буураан кижии».

*** 46:23 Эрттинмес арга-арыг – эндерик египет аг-шеригни ойзу көргүскен овор-хевир бооп чадавас.

Вавилоннуң хааны Навуходоносорнун, ооң дүжүметтериниң холунга хүлээдир мен. Ынчалза-даа ооң соонда Египетти, эрткен үеде ышкаш, улус ээлеп чурттаар^a – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^a Иса. 19:22; Иез. 29:13

^b Иса. 41:8; Иер. 30:10

²⁷ А сен, Мээң чалчам Иаков^b, кортпа, Израиль, сүрээдеве! Мен сени камгалаар мен, ырак чурттан дедир эккээр мен, сээң үре-салгалыңны туттуруушкунда турары чурттан дедир чандыар мен.

^c Лев. 26:6; Иез. 39:26; Мих. 4:4

Иаков ээп келгеш, амыр-тайбың, хостуг-шөлээн чурттаар, ону кым-даа коргудуп-дүвүретпес^c.

²⁸ Мээң чалчам Иаков, кортпа – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – чүге дээрге сээң-биле кады мен!

Оларның аразынче сени үндүр сывырыпканым бүгү чоннарның когун үзер мен, а сени узуткавас мен.

Ындыг-даа болза, сени чөптүү-биле кезедир мен, кеземче чок арттырбас мен!^d»

^d Иер. 30:10-11

Филистим чон дугайында медеглел

47 ¹ Фараоннуң Газа хоорайны чылча шаварының бетинде, Дээрги-Чаяакчынын Иеремияга филистим чон дугайында ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур^e.
²⁻³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

^e Иса. 14:29; Иер. 25:20; Иез. 25:15; Иоил 3:4; Ам. 1:6; Соф. 2:4; Зах. 9:5

^f Иер. 1:14; Иез. 26:7

«Соңгу чүктен суглар диргелип кел чыдыр, олар үерлээн хем дег агып келгеш, черни база ында бар бүгү чүвени, хоорайларны база чурттакчы чонну хөме алыр^f. Ынчан аът даваннарының токкулаарындан, дайынчы тергелерниң кедергей шимээнинден, оларның дугуйларының даажындан улус ишкирнигип ыглаар, чурттун чону ыглажыр.

Адалар ажы-төлүнче көрүнмес, чүге дээрге оларның холунуң күжү чидер –

⁴ бүгү филистимнерниң узуткаттырар хүнүнде,

Сидон биле Тирниң сөөлгү эвилелчилериниң өлүп каар хүнүнде ындыг болур^g.

Дээрги-Чаяакчы Кафтор ортулуктан келген филистим чоннуң^h артынчызын узуткап каар!

^g Иса. 23:1; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:4

^h Э. д. 10:14; Ам. 9:7

⁵ Муңгаралдан Газа хоорайның чону бажын дөңгүрертир чүлүүр, Аскалон хоорайның чону үн чок апаар.

Шынааның дириг арткан чурттакчылары,

кажанга чедир боттарыңарны, качыгдалыңар демдээ кылдыр, балыглаар силер?»

ⁱ Ы. х. к. 32:41; Иер. 25:16

⁶ Аа халак! Дээрги-Чаяакчынын хылыжы, кыргып-хыдыырын кажан соксаар сен? Хынныңче эглип көр, оожургап, доктаа!ⁱ

⁷ Ынчалза-даа хылыш канчап оожургаарыл? Ол Дээрги-Чаяакчыдан дужаал алган болгай.

Дээрги-Чаяакчы Аскалон хоорайга удур,
далай эриинде чуртгаан чонга удур
Бодунуң хылыжын ыткан-дыр^а.

^а Иез. 14:17

Моав дугайында медеглел

48

¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы Моав дугайында^б
мынча дээн:

^б Иса. 15:1; 25:10;
Иер. 25:21; Иез. 25:8;
Ам. 2:1; Соф. 2:8

«О, Нево хоорай! Ол ат болуп, хоозураар-дыр.
Кириатаим хоорай бак атка кирип, эжелеттирер-дир^с;
бедик шивээ бак атка кирип, бустураар-дыр.

^с Сан. 32:3, 37-38

² Моавтың ат-алдары ам чок.

Дайзыннар Эсевон хоорайга удур бак чүве бодап:
„Барып, ол аймакты узуткаалы!“ – деп турар-дыр.

Мадмена хоорай, сен база өлүр сен, хылыш сени сүрүп чедер.

³ Хоронаимде: „Буурадып, үреп бузуп тур!“ – дээн ыы-сыы дыңналыр.

⁴ Моав чылча шаптыртыр, ооң ажы-төлүнүң ыы-сыызы дыңналыр.

⁵ Лухитче^д үнүп бар чыдар улус соксаал чок ыглажыр,

^д Иса. 15:5

Хоронаимче бадар орукта ажыг-шүжүгүнүң,
хилинчектин уё-човууру дыңналыр.

⁶ Дезип, амы-гыныңар камгалаңар!

Эн кургаг ховуда чадаң үнүш* дег болуңар^е.

^е Иер. 17:6

⁷ Ажыл-херектериңерге, эртине-байлаңарга идегээн болгаш,
силер база туттуруп аар силер.

Хамос бурганны^ф, ооң бараалгакчыларын, нояннардын
дайзын база тудуп алгаш баар^г.

^ф Сан. 21:29

^г Иер. 49:3-4

⁸ Узуткакчы кайы-даа хоорайны оюп эртпес^h,

^h Иер. 6:26

кандыг-даа хоорай камгалал албас,
шынаа чурттакчы чок артар, оргулааш ээнзирээр».
Дээрги-Чаяакчы ынча дээн-дир.

⁹ «Моавка чалгындан беринер, ол ужуп чоруй барзын.

Ооң хоорайлары хоозураар, чурттакчы чок артар.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчының ажыл-херээ дээш кыспас кижичи каргаттырар,
бодунуң хылыжын хан шылба кылбас кижичи каргаттырар!

¹¹ Моав, турнуккан арага дегⁱ, аныяандан-на амыр-шөлээн чораан.

ⁱ Соф. 1:12

Ону бир савадан өске саваже солуй кутпаан, тудуп аппаратбаан –
ооң амданы биеэги хевээр арткан, чаагай чыды өскерилбээн.

¹² Ынчангаш кажан Мен дайзыннар чорудуптарымга,
олар ону төптер, саваларны куругладыр,

донгаларны чуура шавар үе чедип кээр – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

¹³ Бодунуң идегели боор Вефил^{**} дээш Израильдиң бак атка киргени дег,
Хамос бурган дээш Моавтын ады баксыраар^j.

^j Иса. 16:14

¹⁴ Силер хей черге: „Бис дидим бис!“

Дайын-чаага күчүлүг дайынчылар бис!“ – деп тур силер.

¹⁵ Моав хоозураар, ооң хоорайлары эжелеттирер,

* 48:6 Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Черлик элчиген» деп бижээн.

** 48:13 Вефил – ол хоорайга израильчилерниң мөгөйип турганы дүрзү-бурганнар дугайында чугаалап турар (3 Хаан. 12:29 көр).

- эки дээн аныяк оолдарны өлүрөр дээш аппаар – деп,
^a Иер. 46:18 Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Хаан медеглээн^a. –
- ¹⁶ Моавтың буураар үези чоокшулаан,
 ооң айыыл-халавы кончуг дүрген чоокшулап орап.
¹⁷ Бүгү кожа чоннар, ооң адын билир бүгү улус,
 ол дээш ыглап-сыктап: „Аа халак!
 Күчү-күштүг, алдарлыг аймакты чылча шаап кагды!“ – деп халактаңар.
^b Сан. 21:30 ¹⁸ Дивоннуң чурттакчылары^b, алдар-хүндүлүг черден дүшкеш,
 када берген черже олуруп алыңар –
 Моавтың хоозурадыкчызы силерже кел чыдыр,
 ол шивээлеринерни үреп бузуп каар.
^c Ы. х. к. 2:35; Ис. 13:9 ¹⁹ Ароерниң чурттакчылары^c, орук кыйыныга туруп алгаш, көрүнер,
 дириг арткаш, дезип үнген улустан: „Чүү болду?“ – деп айтырыңар.
²⁰ Моавтың ады баксыраар, ону узуткап каар.
 Ишкирнигип ыглап-сыктаңар,
 Арнон хем эринге Моавтың хоозураанын чарлаңар.
- ²¹⁻²⁴ Оргулаашта хоорайларны – Халон, Иааца болгаш Мефаатты, Дивон, Нево болгаш Бет-Дивлатаимни, Кириатаим, Бет-Гамул болгаш Бет-Меонну, Кериот болгаш Восораны база моав черде ыракта-даа, чоокта-даа бүгү хоорайларны шиидер-дир.
²⁵ Моавтың күчү-күжүн чок кылып каар, ооң эрге-чагыргазын дүжүрүп каар – деп,
 Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
^d Иер. 25:27; 51:39 ²⁶ Моавты эзиртир ижиртип калыңар^d, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчыга удур
 бодун өрү көрдүнүп турган-дыр! Моав кускузунга боражып чытсын^e, улуска ко-
^e Иса. 19:14 чулатсын. ²⁷ Сен Израиль дугайында кочуланып, бажыңны дорамчылалдыг чайып
^f Соф. 2:8 турдуң^f, а ол туттургаш, бак атка кирген ооржу эвес-тир.
- ²⁸ Моавтың чурттакчылары, хоорайларыңар кааптыңар,
 хаялар аразыңга чурттаңар!
^g Сол. ыр. 2:14 Хая чарыктарыңга уя тудар черлик көге-бугалар дег болуңар^g».
²⁹ Моавтың улуургааның дугайында, аажок турамыының дугайында,
 ооң туразының улуунуң, улуургааның, идээргээниң дугайында,
^h Иса. 16:6 ооң хөңнүнүң улуунуң дугайында дыңнаан бис^h.
- ³⁰ «Мен ооң бардамын билир мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
 Ооң көөргеттинер чоруу хоозун меге-дир, ооң ажыл-херээ – меге-дир».
- ³¹ Ынчангаш Моавтың бүгү чону дээш ишкирнигип ыгладым;
ⁱ Иса. 16:7-10 Кир-Харешеттин улузу дээш кажыдап тур менⁱ.
³² Сивмада виноград шөлү, сен дээш ыглааным
 Иазер дээш^j ыглаанымдан качыгдалдыг-дыр.
 Сээң виноградын сыптары далай ындынче,
 Иазерге чедир чаттылып турган болгай.
 Сээң чайгы чимизиңни, бышкан салбактарыңны
 узуткакчы үзе тыртып тур.
- ³³ «Дүжүткүр моав чер өөрүшкү, хөглел чок артар. Виноград арагазы бүдүрерин
 соксадыр мен. Кым-даа ыр-шоор-биле виноградын таптай баспас – олар өөрүшкүден

эвес, а өске чылдагаан-биле алгыржыр. ³⁴ Эсевондан Элеалеге чедир ыы-сыы дыңналып тур^a, ында чурттаан улустун алгы-кышкызы шуут-ла Иаацага чедир, Сигордан Хоронаимге чедир, Эглат-Шелишияга чедир дыңналып тур, чүге дээрге Нимримнин суу соглуп каар-дыр. ³⁵ Мен Моавта бедик черлерге өргүлдөр салган, дүрзү-бурганнарынга айдызаашкын кылган бүгү улусту узуткаар мен!» – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

^a Сан. 32:37; Иса. 15:4

³⁶ Ынчангаш мээң чүрээм Моав дээш шоор ышкаш ыглап тур! Кир-Харешеттин чурттакчылары дээш мээң чүрээм шоор ышкаш ыглап тур, чүге дээрге оларнын бүгү өнчү-хөрөңгизи чок апарган-дыр. ³⁷ Олар шупту муңгаралдан бажын дөңгүрертир таартып, салын чүлүп алган, холунга кезиглер кылып алган^b, оларнын белинде кычыгдалдын самдар хеви орааттыган.

^b Иер. 47:5

³⁸ «Моавта бажын бүрүзүнде, кудумчу санында ыы-сыы дыңналыр. Чүге дээрге Мен Моавты херекчок сава дег чуура шаап каар мен^c – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ³⁹ Ол дээш улус ыглажып: „Моав чылча шаптырган-дыр! Аа халак! Моав бак атка кирип, дезипкен-дир!“ – деп чугаалаар. Моав кочу-шоот бооп хуула бээр, бодунун бүгү кожа чоннарынга коргунчуг үлегер апаар».

^c Иер. 22:28

⁴⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Эзир шүүргедеп ужуп үнер^d,
ол Моавтын кырынга чалгыннарын хере сунар!

^d Ы. х. к. 28:49;
Иер. 49:22; Иез. 17:3

⁴¹ Моавтын хоорайлары эжелеттирер,
ооң шивээлерин дайзын чаалап аар.

Ол хүн Моавтын дайынчылары кортканындан,
божаан кадайлар дег, сирицейни бээр^e.

^e Иер. 49:22

⁴² Моав чон бүрүнү-биле узуткаттырар,
чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бодун өрү көрдүнген-дир.

⁴³ Моавтар, коргунчуг байдал, оңгар болгаш какпа-дузак –
силерни манап турар үлүг ол-дур^f – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^f Иса. 24:17-18

⁴⁴ Коргунчуг байдалдан дескен кижини оңгарже кээп дүжер,
оңгардан үне берген кижини какпа-дузакка туттурар^g,
чүге дээрге Мен Моавка удур кеземче үези доктаадыр мен – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^g Ам. 5:19

⁴⁵ Дескен улус Эсевоннун ханазынын адаанга, чилчий үстүп, доктаай бээр.
А Эсевондан от, Сигоннун хоорайындан чалбыыш өөскүп үнгеш,
Моавтын кастыын^h, шуугакчыларнын тейин өрттедир.

^h Сан. 24:17

⁴⁶ Моав, ат болур сен! Хамос бурганнын чону узуткаттырар.
Сээң оглу-кызыннын дайзын тудуп алгаш баарⁱ.

ⁱ Сан. 21:28-29

⁴⁷ Ынчалза-даа келир үеде Мен Моавтын чонунга эки чолду эгидер мен*».
Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур^j.

^j Иер. 12:15; 49:6; 49:39

Моавка үндүрген шииткел мооң-биле төнгөн.

Аммон чон дугайында медеглел

49 ¹ Аммон чон дугайында^k Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

^k Иез. 21:28; 25:1;
Ам. 1:13; Соф. 2:8

«Израильдин ажы-төлү чок чүве бе?

Ооң салгакчызы чок чүве бе?

А Милхом бурган^l чүге Гадтын черин эжелеп алды,

^l 3 Хаан. 11:5, 33

* 48:47 Азы: «Моавтын чонун туттуруушкундан дедир чандыраар мен».

- ооң чону чүгө Гадтың хоорайларында чурттап турарыл?
^a Ы. х. к. 3:11; 2 Хаан. 12:26
² Ынчалза-даа үе кээрге, аммон чоннуң Равва хоорайыңга^a дайын-чааның алгы-кышкызы дыңналыр кылып каар мен! – деп,
 Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
 Ол хоорай бузундулар оваазы апаар,
 ооң чанында хоорай-суурлар отка өрттенир,
 Израиль бодун чагырган улусту боду чагырып эгелээр – деп,
 Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
^b Иер. 48:2
³ Эсевон хоорай^b, ыглап-сыкта,
 чүгө дээрге Гай хоорайны хоозурадыр-дыр!
 Равва чанында суурларның чурттакчылары, ишкирнигип ыгланар,
 качыгдалдың самдар хевин кедиңер,
 херимнер кыдыы-биле улчуп чоруңар,
 чүгө дээрге Милхом бурганны дайзын
 ооң бараалгакчылары болгаш нояннары-биле кады тудуп алгаш баар^c.
^c Иер. 48:6-7; Ам. 1:15
⁴ Чүгө шынааларың-биле мактанып тур сен?
 Сээң шынаан кургап каар-дыр!
^d Иер. 31:22
^e Иер. 21:13
 Өскерликчи кыс^d! Сен эртине-байлаанга идегеп:
 „Кым менче халдаарыл?“^e – деп турдун^e.
⁵ Мен силерге бүгү чоок-кавы черлерден коргуушкунну ыдар мен – деп,
 Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –
 Силерни үндүр сывырып, тоо быдарадыптар,
 улчуп чоруур улусту кым-даа дедир эккеп, чыгбас.
⁶ Ынчалза-даа ооң соонда аммон чонга эки чолду эгидер мен*».
^f Иер. 12:15; 48:47; 49:39
 Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур^f.

Эдом дугайында медеглел

(Авд. 1:1-9)

- ⁷ Эдом чон дугайында^g Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
 «Таанда-ла Теманда^h мерген угаан артпаан бе,
 сарыылдыг улус арга-сүме берип шыдавастаан бе,
 оларның мерген угааны бойлап калган бе?
⁸ Деданның чурттакчыларыⁱ, хая көрүнмейн, дезип маңнаңар,
 ханы куйларга чаштына бериңер,
 чүгө дээрге Исавтың үре-салгалыңа онаашкан айыыл-халапты
 ам ыдар мен,
 ону кезедир үем келген-дир!
⁹ Бир эвес сеңээ кат-чимис чыыкчылары чедип келген болза,
 олар элээн катты арттырып кагбас бе?
 Дүне када оорлар кээп чораан болза,
 олар чүглө бодунга чеже херегил, ынчаны оорлап албас бе?
¹⁰ А Мен Эдомну куругладыр үптээр мен,
 ооң чүве чажырап черлерин ажыдар мен,
 ооң чону чаштып шыдава! Ол чок апаар,
 ооң үре-салгалы, ха-дуңмазы база кожалары узуткаттырар.
¹¹ Эдом бодунуң өскүстерин Меңээ арттырып кагзын,

* 49:6 Азы: «Аммон чонну туттуруушкундан дедир чандырап мен».

оларның амы-тынын кадагалаар мен,
ооң дулгуяк херээженнери Меңээ идегеп болур!»

¹² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Кеземчеге таварышпас ужурлуг улус безин бо дашканы төндүр ижер! Кай, сен кеземчеден чайлаар сен бе? Чок, оон чайлапас сен, бо дашканы төндүр ижер сен!^a ¹³ Бодум-биле даңгыраглап тур мен!^b – деп, Дээр-ги-Чаяакчы медеглээн, – Восора хоорай^c коргунчуг байдалга, бак атка киреринге, хоозуралга болгаш каргышка чыгаттырган, аңаа чагырткан бүгү хоорайлар кезээ мөңгедө бузундулар бооп хуулар».

^a Иер. 25:28-29
^b Иер. 22:5
^c Иер. 48:24

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыдан келген медээни дыңнаан мен.
«Шериңер чыып, Эдомга удур чаалажып үнүнер!» – деп медээ
чедирзин дээш

айбычы кижини чорудупкан болган.

¹⁵ «Мен сени чоннар аразынга чөгенчиг чон кылып каар мен,
улус аразынга аажок бак көрдүрер сен.

¹⁶ Чалымнарда чурттаан, даглар баштарын ээлээн чон,
бодунуң түрлүүңгө*, турамык чорууңга дуурайладып алдың.
Эзир куш дег, бедик черге уя тудуп алдың^d,
ынчалза-даа Мен сени оортан дүжүр октаптар мен – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^d Сан. 24:21; Авв. 2:9

¹⁷ Эдом хоозуралга чыгаттырар! Чаны-биле эрткен кижиде бүрүзү ооң бузундуларын көргөш, элдепсинер база кочулап сыгырар^e. ¹⁸ Үрөп бузуп каан Содом биле Гоморрага дег, олар-биле кожаланчак хоорайларга дег^f, Эдомга база чаңгыс-даа кижиде чурттапас, ол черге кижиде амытан турумчупас^g – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ¹⁹ Иордан хемниң эринден^h чечектелген одар-белчиирже** үнүп келген арзылаң дег, Мен база эдом чонну далаштырып сывыртап, ону чагырар кижини шилип, томуйлаар мен. Меңээ дөмей кым барыл, Менден кым хары негээрил?ⁱ Меңээ удурланып шыдаар кадарчы бар бе?»^j

^e Иез. 35:3, 7, 9
^f Э. д. 19:24;
Ы. х. к. 29:23; Соф. 2:9
^g Иер. 50:40
^h Иер. 12:5

ⁱ Иов 9:19
^j Иер. 50:44-46

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының Эдом дугайында шиитпирин, Теманның чурт-такчыларынга удур Ооң бодап алган чүвезин дыңнаңар^k. Дайзын сүрүг малдың хураганнарын алгаш баар, ооң кадында Бурган одар-белчиирлерни хоозурадып каар.

^k Иса. 14:24

²¹ Эдом буступ дүжөргө, дааш-шимээнден чер сирилээр, ыы-сыы Кызыл далайга чедир дыңналыр. ²² Эзир бедидир ужуп үнгөш, олчазын шүүргедеп, Восораның кырынга чалгыннарын хере сунар!^l Ол хүн Эдомнуң дайынчылары кортканындан, божаан кадайлар дег, сиринеңи бээр^m.

^l Ы. х. к. 28:49; Иез. 17:3
^m Иер. 48:40-41

Дамаск дугайында медеглел

²³ Дамаск дугайында медеглел бо-дурⁿ.

ⁿ Иса. 17:1; Ам. 1:3;
Зах. 9:1

Хамат биле Арпад хоорайлар^o багай медээ дыңнааш, мөгүдээр.
Олар, чалгып-хөлзээн далай дег,
кортканындан кыймыңайнып, оожургап чадажыр.

^o 4 Хаан. 18:34

²⁴ Дамаск харыксырап каар, дезип ыңай боор,
ол коргун-сирилей бээр,

* 49:16 «Түрлүүңгө» деп сөстүң утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өскө утказы мындыг: «Коргунчуг дүрзү-бурганынга».

** 49:19 Азы: «Быжыг аал-оранче».

^a Иер. 48:41божаан херээжен дег, аарышкы, хилинчекке бүргедир^a.²⁵ Алдарлыг база өөрүнчүг турган хоорайдан улус дезе бээр.^b Иер. 50:30²⁶ «Ол хүн Дамаскының кудумчуларынга аныяк оолдар кырлып каар, ооң дайынчылары шупту өлүп каар – деп,Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн^b. –²⁷ Мен Дамаскының ханаларынче отту ыдар мен, ол от Венадад хаанның^c шивээлерин чиптер^d».^c 3 Хаан. 15:18;⁴ Хаан. 6:24^d Иер. 17:27; Ам. 1:4*Араб аймактар дугайында медеглел*^e Ыд. ыр. 119:5;

Иса. 21:16; 60:7

²⁸ Вавилоннун хааны Навуходоносорнун чылча шаап кааны Кедар^e биле Асор деп күрүнелер дугайында Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:«Кедарга удур дайылдажып үнүнер, чөөн чүктүң аймак-чоннарын^f узуткаңар!²⁹ Оларның чадырларын, сүрүг малын хунаап алыңар, шывыг пөстөрүн, эт-херекселин, тевелерин ап алыңар, оларже: „Долгандыр – коргуш!“^g – деп алгырыңар.^f Иса. 11:14^g Иов 15:21; Иер. 6:25³⁰ Асорнун чурттакчылары, дезип маңнаңар, улчуп-тояңар, ханы куйларга чаштыныңар! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Вавилоннун хааны Навуходоносор силерге хамаарыштыр шиитпир үндүргөн, силерге удур бодал бодап алган.^h Башт. 18:9-10; Иез. 38:11³¹ Амыр-шөлээн, сагыш амыр чурттап орап чонга удур дайылдажып үнүнер^h – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Ооң эжик-хаалгазы, дээктери чок-тур, ооң кожазы чок-тур.³² Оларның тевелерин өске улус олчалап аар, эндерик сүрүг малын дайзыннар үптөп аар.ⁱ Иер. 9:26Кастыын чүлүүр бо аймактарныⁱ хаттар-биле тарадыр шавар мен, оларже бүгү чүктерден айыыл-халап ыдар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –³³ Асор шөө-бөрүлөр чурттаар чер апарып, кезээ мөңгедө ээнзирээр, аңа чаңгыс-даа кижичурттавас,^j Иер. 9:11ол черге кижичурттавас^j».*Элам дугайында медеглел*^k 4 Хаан. 24:18^l Э. д. 14:1; Иса. 21:2;

Иез. 32:24; Дан. 8:2

^m Иер. 25:25³⁴ Иудеяны Седекия хаан чагырып эгелээндө^k, Дээрги-Чаяакчының Иеремия медеэчиге Элам күрүнө дугайында^l ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур^m. ³⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Мен Эламның ча-согунун, ооң кол күжүн, сыяр мен!

³⁶ Мен Эламче чер-делегейниң дөрт ужу-кыдыындан дөрт хатты ыткашⁿ, Эламны ол хаттар-биле тарадыр шавар мен.

Чуртунга Эламдан үндүр сывыртаткан улус келбээн чон чок болур.

³⁷ Эламны дайзыннарының мурнунга,

ооң өлүмүн күзээн улустун мурнунга сириледир мен.

Эламче айыыл-халап биле Бодумнун кыптыккан килеңимни

ⁿ Дан. 7:2; Ажыл. 7:1

ыдар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –
ону хылыш-биле истеп-сүрер мен,
бүрүнү-биле узуткаар мен!^a

^a Иер. 9:16

³⁸ Бодумнун дүжүлгемни Эламга тургузар мен,
ында бар хаанны, нояннарны кыргып-хыдыр мен – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

³⁹ Ынчалза-даа келир үеде
Эламның чонунга эки чолду эгидер мен*».

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур^b.

^b Иер. 12:15; 48:47; 49:6

Вавилон дугайында медеглел

50 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремия медээчини дамчыштыр Вавилон болгаш
халдей чер дугайында медеглээн сөзү бо-дур^c.

^c Иса. 13:1; 21:1; 47:1

² «Өске чоннар аразынга медегленер, чарлаңар,
медээ тугун көдүрүнер, чүнү-даа чажырбайн:
„Вавилон эжелеттирер-дир, Вил бурган бак атка кирер-дир^d,
Меродах бурган бастыра-дыр –
Вавилоннун көжээ-бурганнары бужаргаар-дыр,
дүрзү-бурганнары чуура шаптыра-дыр^e – деп чугааланар.

^d Иса. 46:1; Иер. 51:44

^e 1 Хаан. 5:4; Иса. 21:9

³ Соңгу чүктен бир чон келгеш^f,
Вавилонга удур халдааш, ооң черин хоозурадыр.
Аңаа кым-даа чурттап артпас^g:

^f Иер. 1:15

^g Иер. 51:62

кижи-даа, дириг амытан-даа оон көжүп үнгеш, улчуп чоруй баар.

⁴ Ол хүннерде, ол үе кээрге,
Израильдин чону база Иудеяның чону кады чедип кээр^h – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^h Иса. 11:13; Иер. 3:18;
Иез. 37:19; Ос. 1:11

Олар ыы-сыылыг чорупкаш,
боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыже чүткүп эгелээрⁱ.

ⁱ Иер. 31:9; Ос. 3:5

⁵ Олар Сион чедер орук дилээр, арыннарын олче шиглей көрүп:
„Барып, Дээрги-Чаяакчыга каттыжып,
уттуп-кагбас мөңге керээни^j Ооң-биле чарып аалы“ – дээрлер.

^j Иер. 32:40

⁶ Мээң чонум – азып читкен хойлар^k;
оларны кадарчылары оруундан астыра берген^l,
даглар аразында улчуп чоруурлар.
Даглар, тейлер кезип, тарай бергеш,
дыштанып турган өдээн уттупканнар.

^k Ыд. ыр. 118:176;
Иса. 53:6; Зах. 10:2;
^l Пет. 2:25

^l Иез. 34:2

⁷ Уткужуп келген бүгү улус оларны чип турар,
кызып-кыйган дайзыннары: „Бисте буруу чок!
Чүге дээрге олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга,
чөптүг-шынныг оран-саваның мурнунга,
ада-өгбезинин идегели болур Дээрги-Чаяакчының мурнунга
бачыт үүлгеткен болгай“ – деп чугаалап турар.

* 49:39 Азы: «Эламның чонун туттуруушкундан дедир чандыраар мен».

^a Иса. 48:20;
Иер. 51:6, 45; Зах. 2:6-7;
Ажыд. 18:4

^b Иер. 25:12-14

^c Иер. 18:16

^d Иса. 21:2

^e Иер. 51:58

^f Ыд. ыр. 136:8;
Ажыд. 18:6

^g Иса. 13:14

^h Иса. 53:6; Зах. 10:2

ⁱ 4 Хаан. 17:6; 25:1

^j Иса. 10:12; 14:25

^k Иез. 34:13; Мих. 7:14

^l Иса. 33:24

⁸ Вавилондан дезинер, халдей черден чоруй барыңар^a,
сүрүг хой баштаан хуналар дег болуңар.

⁹ Чүге дээрге Мен сонгу чүкте черге өндүр улуг чоннардан шериг чыггаш,
оларны Вавилонга удур ыдар мен –
олар олче халдаарга, ол эжелеттирер^b.

Дайзын шеригниң согуннары – олча-тывыш тыппайн,
дедир чанмас шыырак дайынчының согуннары-дыр.

¹⁰ Халдей чон оларга үптеттирер,
үптекчилер тодуп ханар! – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

¹¹ Өөрүп-хөглеп, байырлап, Мээн ээлээн черимни үптөп турдуңар!

Шыкта бугажык дег дешкилеп, аскырлар дег киштеп турдуңар!

¹² Ол дээш силерниң ие-чуртунарның ады баксыраар,
төрөөн ие-черинерниң арны кызар,
ол ам чоннарның адак-багы апаар,
ээн кургаг хову, суг чок ээн чер болур.

¹³ Дээрги-Чаяакчының киленинден Вавилон чурттакчы чок чер апаар,
бүрүнү-биле ээнзирээр.

Вавилоннуң чаны-биле эрткен кижиги бүрүзү
ооң бузундуларын көргөш, элдепсинер, кочулап сыгыңар^c.

¹⁴ Ча адыгжылары, Вавилон хоорайны бүзөөлөп^d,
чыскаалыңар, ону адыңар, согуннарыңар камнаваңар,
чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгөткөн-дир!

¹⁵ Хоорайның бүгү талаларыңдан алгыржыңар!
Ол өршээл дилээр, ооң камгалал суургалары буступ кээп дүжер,
ханалары үрелип каар^e – Дээрги-Чаяакчының кеземчези ол-дур!

Оон өжөөндөн негенер. Ол канчаар аажылап туржук,
ону база ынчаар аажылаңар!^f

¹⁶ Вавилонда чер болбаазырадып, дүжүт ажаар улусту чок кылыңар!
Кызагдакчының хылыжыңдан корткаш,
кижиги бүрүзү бодунуң чонунче дедир чана берзин,
бодунуң черинче маңнап ыңай болзун^g.

¹⁷ Израиль – тоо быдараан сүрүг хой-дур^h,

арзылаңар ону тарай сывырыпкан.

Баштай ону Ассирияның хааны чип турган,

ооң соонда Вавилоннуң хааны Навуходоносор ооң сөөктерин хемдээнⁱ.

¹⁸ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы мынча дээн:

«Мен Вавилоннуң хаанын, ооң чуртун,

мооң мурнунда Ассирияның хаанын кезеткедим дег^j, кезедир мен.

¹⁹ Мен Израильди биеэги одар-белчииринче дедир чандыңар мен,
сүрүг хоюм Кармил биле Васанга оыттаар,

Эфрем биле Галаад дагларыңга тодуп аар^k.

²⁰ Ол хүннерде, ол үе кээрге,

улус Израильдиң кем-буруузун дилээр-даа болза, үре-түңнелдиг болбас,
Иудеяның бачыдын дилээр-даа болза, тыппас – деп,

Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –
чүге дээрге Мен чонумнуң артынчызын өршээр мен^l.

21 Мератаим деп чуртка удур,
Пекодтуң^a чурттакчыларынга удур дайылдажып үнүвүт*,
оларны өлүрүп, кижиге арттырбайн кыргып-хыды – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
Мээң дужааган бүгү чүвемни күүсет!

^a Иез. 23:23

22 Ол черде – чаа-дайын дааш-шимээни, коргунчуг үрейдээшкин!^b
23 Бүгү чер-делегейни чуура шаап турган маска^c боду буступ,
чуурлуп каар!

^b Иер. 51:54

^c Иер. 51:20

Өске чоннар аразынга Вавилон коргунчуг үлегер-чижек апаар.

24 Мен сени тудар четки салып каан мен, Вавилон.

Сен ону билбес болгаш, олче кире халый бээр сен.

Дайзын сээң кырыңга кээрге, туттуруп аар сен,

чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы-биле тулчуп турган-дыр сен.

25 Дээрги-Чаяакчы Бодунун шыгжамырын ажыткаш,
килениниң чепсээн уштуп алган^d:

^d Иса. 13:5

Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы халдей черге ажыл-херек чок артпас!

26 Бүгү чүктен Вавилонче халдаңар.

Ооң тараа шыгжаан черлерин ажыдыңар,

кошкул-хөрөңгизин тараа дег оваалай чыңар,

аңаа чүү-даа артпас кылдыр бүрүнү-биле узуткап кааптыңар!

27 Ооң хамык бугаларын** өлүрүп калыңар –

оларны дөгөрөр дээш аппараттын.

Халдейлер ат болур, оларның кеземче көөр үе-шагы келген-дир.

28 Вавилон черден дезип, тын менди үнерин бодаан улустун
алгы-кышкызы дыңналып тур,
ам Сионда улус Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың өжөөн негээнин,
Бодунун өргээзи дээш өжөөн негээнин билип алыр^e.

^e Иер. 51:11

29 Вавилонга удур ча адыгжыларын кыйгырыңар!^f

^f Иса. 13:18

Кым-даа амы-тынныг артпас кылдыр,

ону долгандыр туруп, бүзөөлөңөр-ле!

Үүлгедиглери дээш ону кезединер,

Вавилон өске чоннарны канчаар аажылап чорааныл,

ону база ынчаар аажылаңар^g,

^g Иез. 35:15; Авд. 1:15;
Авв. 2:8

чүге дээрге ол Израильдиң ыдыктыг Бурганы

Дээрги-Чаяакчының мурнунга

өрү көрдүнүп турган-дыр.

30 Ооң кудумчуларынга аныяк оолдар кырлып каар,

ооң дайынчылары шупту ол хүн өлүп каар».

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур^h.

^h Иер. 49:26

31 «Адыыргак хей, Мен сеңээ удур мен – деп, Аг-шериглиг

Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн,

– чүге дээрге сээң кеземче көөр үе-шагың келген-дир.

* 50:21 Мератаим, Пекод – Мурнуу Вавилонияда черлер аттары бооп чадавас. Азы «Мератаим чурт – Үймээн-самыын чери»,

«Пекодтуң чурттакчылары – Кеземче алыр чурттакчылар» деп сөстөр оюну бооп чадавас.

** 50:27 Бугалар – күштүг дайынчыларны ойзу адааны ол бооп чадавас (Ыд. ыр. 21:13 көр).

- ³² Адыыргак хей тептигип кээп дүжөр, ону кым-даа көдүрбес.
Ооң хоорайларын от-биле бүргээр мен, ол от долгандыр бүгү
чүвени чиптер!^a»
- ^a Иер. 17:27
- ³³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Израиль биле Иудеяның чону дарлаттырып турар-дыр!
Оларны дайзын тудуп аппаргаш, салбайн тудуп турар,
хостаар хөңнү чок-тур^b.
³⁴ Ынчалза-даа оларның Камгалакчызы күштүг,
Ооң ады – Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы!
Ол оларга болчур, оларның черинге оожургалды эккээр,
а Вавилоннуң чурттакчыларын дүвүрелге алзыр.
- ³⁵ Хылыш халдейлерже көдүрлүр – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
Вавилоннуң чурттакчыларынче, ооң нояннарынче болгаш
мерген угаанныгларынче көдүрлүр.
³⁶ Хылыш ооң төлгечилеринче көдүрлүр,
ынчангаш олар угаан чок апаар,
хылыш ооң дайынчыларынче көдүрлүр,
ынчангаш олар сирилээр;
³⁷ хылыш ооң аъттарынче, дайынчы тергелеринче
база ооң аг-шерииинче кирген аймак-чоннарже көдүрлүр,
ынчангаш олар херээженнер дег кортук апаар^c.
Хылыш Вавилоннуң эргине-байлаанче көдүрлүр,
ынчангаш ону үптөп кааптар.
- ^c Иса. 19:16; Иер. 51:30;
Наум 3:13
- ^d Иса. 44:27
- ³⁸ Ооң сугларынче кандаашкын халдаарга, суглар соглуп каар^d.
Чүге дээрге бо чер – көжээ-бурганнарлыг чер-дир.
Ооң чурттакчылары дүрзү-бурганнар дээш угаанын ышкыныпкан-дыр.
- ³⁹ Ынчангаш Вавилонга чүгле шөө-бөрүлөр,
аң-мең болгаш страус куштар чурттаар^e.
Ол чер кезээ мөңгедө чурттакчы чок апаар,
салгалдан салгал дамчып ээнзиреп каар.
⁴⁰ Бурганның үрөп бузуп кааны Содом биле Гоморрага дег,
олар-биле кожаланчак хоорайларга дег^f,
Вавилонга база чаңгыс-даа кижичурттавас,
кижичурттавас^g».
- ^e Иов 30:29; Иса. 13:21;
34:13; Мих. 1:8
- ^f Э. д. 19:24; Ы. х. к.
29:23; Соф. 2:9
- ^g Иер. 49:19
- ^h Иер. 1:15
- ⁱ Иер. 6:22-24
- ⁴¹ Көрүңер! Соңгу чүкте чурттаан чон^h, күчүлүг аймак,
өндүр улуг хааннар кел чыдыр,
олар чер-делегейниң кыдыындан көдүрлүп олур!ⁱ
⁴² Олар холунда ча-согун, хылыш туткан;
олар – каржы-дошкун, кам-хайыра чок улус-тур,
оларның алгы-кышкызы далайның дааш-шимээни дег.
Аъттыг шаап кел чыдар, тулчурунга белен дайынчылар-дыр,
олар сенче халдаары ол-дур, Вавилон-кыс!
⁴³ Вавилоннуң хааны оларның дугайында дыңнап кааш, салдыныптар,
ону аарышкы, хилинчек, божаан херээженни дег, ат кылыр^j.
- ^j Иса. 13:8; Иер. 4:31;
Мих. 4:9-10

⁴⁴ «Иордан хемниң эриинден^а чечектелген одар-белчиирже* үнүп келген арзылан дег, Мен база вавилончуларны далаштырып сывыртап, оларны чагырар кижини шилип, томуйлаар мен. Меңээ дөмей кым барыл, Менден кым харыы негээрил?^б Меңээ удурланып шыдаар кадарчы бар бе?^с

⁴⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының Вавилон дугайында шиитпирин, Ооң халдейлер чуртунга удур бодап алган чүвезин дыңнаңар!^д Дайзын сүрүг малдың хураганнарын алгаш баар, ооң кадында Бурган одар-белчиирлерни хоозурадып каар. ⁴⁶ Вавилон эжелеттирер, дааш-шимээнден чер шимчээр, бүгү чоннар алгыкышкы дыңнаар».

51 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Мен Вавилонга, Лэв-Камайның** чурттакчыларынга удур өлүмнүг шуурган көдүрер мен!^е

² Мен Вавилонче ону тараа дег челбиир хары улусту чорудуптарымга, олар айыыл-халап хүнүнде ону бүгү чүктен бүзээлеп алгаш, ооң черин хоозурадыр.

³ Ча адыгжызы Вавилонче чазы-биле кезензин, куяк хевин кедип алзын***.

Ооң аныяк оолдарын, бүгү дайынчыларын хайыра чок кыргып-хыдыңар!

⁴ Халдей черге өлүрткен улус чытсын, Вавилоннуң кудумчуларынга өттүр шаштырткан улус чытсын^ф.

⁵ Чүге дээрге Израиль биле Иудеяның черин Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга удур үүлгеткен бачыттары долган-даа болза, ыдыктыг Бурган оларны каапкаш барбаан-дыр^г.

⁶ Вавилондан дезинер^h, ооң кем-буруузунуң хайында өлбөс дээш, амы-тыныңар камгалаңарⁱ, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының өжөөн негээр үези келген-дир. Вавилонну Ол үүлгедиглери дээш кезедир.

⁷ Вавилон – Дээрги-Чаяакчының холунда алдын дашка турган. Бүгү чер-делегейни ол эзиртип турган^j, чоннар ооң арагазын ишкеш, угаанын ышкыныпкан^k.

⁸ Ынчалза-даа Вавилон хенертен кээп дүшкеш, буступ каар! Ол дээш ыглап-сыктаңар^l, ооң балыгларынга чаар эмден эккелиңер – экирий бээр чадавас».

⁹ «Вавилонну эмнеп турган бис, а ол экирбеди. Ону кааптаалыңар, кайывыс-даа бодувустуң черивисче чоруй бараалыңар, чүге дээрге Вавилонга удур үндүрген шииткел дээрге чедип, булуттарга үзүп турар-дыр.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы бистиң чаргывыстың шынныын чарлады. Барып, Сионга Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың ажил-херээн медээлээли».

* 50:44 Азы: «Быжыг аал-оранче».

** 51:1 Лэв-Камай – «Халдей чер» дээн уткалыг оюскан ат. Ол ышкеш бо сөстөр «Меңээ удур тура халаан кижиниң чүрээ» дээн уткалыг.

*** 51:3 Бо домактарның утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ча адыгжызы чазы-биле кезенмезин, куяк хевин кетпезин» деп бижээн.

^а Иер. 12:5

^б Иов 9:19

^с Иер. 49:19-21

^д Иса. 14:24

^е Иер. 4:11; Ос. 4:19; 13:15

^ф Иер. 49:26

^г Иса. 54:7

^h Иер. 50:8

ⁱ Э. д. 19:15

^j Ажыд. 14:8; 17:2

^k Ыы. 4:21; Авв. 2:15

^l Ажыд. 14:8; 18:9

- ^a Иса. 13:17; Дан. 5:31
^b Иер. 50:28
^c Ажыд. 17:1
^d Ам. 6:8
^e Иов 9:8; Ыд. ыр. 103:2
^f Иов 38:22;
 Ыд. ыр. 134:7;
 Иер. 51:16
^g Иса. 42:17
^h Ыд. ыр. 134:17;
 Авв. 2:18-19
ⁱ Сан. 18:20; Ыд. ыр. 15:5
^j Ы. х. к. 32:9
^k Иер. 10:12-16
^l Иер. 50:23
- ¹¹ Согоуннарынар чидидинер, саадаанар долдурунар!
 Дээрги-Чаяакчы Мидияның хааннарын хөдөлдирип, көдүрер^a.
 Ооң бодалы Вавилонга удур: ону Ол узуткаар деп турар,
 чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бодунуң өргээзи дээш өжээн негээр^b.
¹² Вавилоннун ханазын дескиндир туктан көдүрүңер,
 хайгаарал шерин күштелдириңер,
 таңныылдарны таарыштыр тургузуңар,
 кедегден белеткеңер. Дээрги-Чаяакчы бодап алганы-биле кылыр –
 Вавилоннуң чурттакчыларыңга азаан бүгү чүвезин күүседир.
- ¹³ Өндүр улуг хемнер чанында чурттап турар сен^c, Вавилон,
 эртине-байлаан эгээртинмес-тир,
 ынчалза-даа сээн өлүмүң келген-дир,
 үптээшкиннериң төнчүзү чоокшулаан-дыр.
¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунуң амы-тыны-биле^d:
 «Шартылаа-биле дег, сени хары улус-биле долдуарар мен,
 оларның тиилелгелиг алгы-кышкызы сээн кырыңга чаңгыланар» –
 деп даңгыраглаан.
- ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң күчү-күжү-биле черни чаяап каан,
 Бодунуң мерген угааны-биле өргөмчейни тудуп тургускан,
 Бодунуң угааны-биле дээрни хере азып каан^e.
¹⁶ Ол үнүн дыңзыдарга, дээрде суглар шимээргей бээр;
 Ол булуттарны черниң ужу-кыдыындан бөлүп эккеп, чаъс чаап турда,
 чаңныктарны чаяап, Бодунуң шыгжамырындан хатты
 үндүр хадыдып турар^f.
- ¹⁷ Билиг чок кижиги бүрүзү сээдең*;
 шевер-даа эзилдирикчининг шуткуп алган дүрзү-бурганы
 ооң адын баксырадыр^g,
 чүгө дээрге ооң шуткаан чүүлдери – меге-дир, оларда тын чок^h.
¹⁸ Олар хоозун куруг, кочуланчыг кылыглар-дыр,
 кеземче үези кээрге, олар чиде бээр.
¹⁹ А Иаковтуң Үлүү болур Бурганⁱ ындыг эвес:
 бүгү чүвени Ол чаяган,
 Израиль – Ооң өнчү болур аймаа база ээлээн чери^j,
 Ооң ады – Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы!^k
- ²⁰ «Сен – Мээң маскам^l, дайынчы чепсээм сен;
 Мен сени ажыглап, чоннарны чылча шаап,
 күрүнелерни узуткап турган мен.
²¹ Мен сени ажыглап, аътты мунукчузу-биле кады,
 дайынчы тергени башкарыкчызы-биле кады узуткап турган мен.
²² Мен сени ажыглап, эр-даа, херээжен-даа кижини,
 кырган-даа, чаш-даа кижини,
 аныяк оолду-даа, кысты-даа узуткап турган мен.
²³ Мен сени ажыглап, кадарчыны сүрүг малы-биле-даа,

* 51:17 Азы: «Кижиги бүрүзү сээдең, билиг чок».

тараачын кижини шарылары-биле-даа,
даргаларны-даа, чагырыкчыларны-даа узуткап турган мен.

²⁴ Ынчалза-даа Вавилонну, Халдеяның шупту чурттакчыларын,
оларнын Сионга үүлгеткен бүгү бузуду дээш,
силер көрүп турунарда, кезедир мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

²⁵ О, бедик даг ышкаш узуткакчы Вавилон,
Мен сенээ удур мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
Сен бүгү чер-делегейни хоозурадып турдун,
Мен ам сенче холум көдүрер мен,
сени хаялардан дүжүр октаар мен, өртең даг кылып каар мен.

²⁶ Улус сээң даштарыңны хана база бажың таваа кылыр дээш албас,
сен кезээ мөңгедө бузундулар бооп артар сен – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

²⁷ Чер кырынга туктардан көдүрүңер,
өске чоннар аразыңга трубадан этсиңер^a,
Вавилонга удур дайынче чоннарны белеткеңер,
аңаа удур Арарат^b, Минни, Ашкеназ деп күрүнелерни ыдалаңар.
Аңаа удур шериг баштыңын чорудуңар,
мөөң шартылаа дег аъттардан чыңар!

^a Иер. 4:5; Ос. 5:8; 8:1

^b Э. д. 8:4; 4 Хаан. 19:37

²⁸ Вавилонга удур дайынче чоннарны белеткеңер –
Мидияның хааннарын, ооң даргаларын, чагырыкчыларын,
оларга чагырткан бүгү күрүнелерни көдүрүңер^c.

^c Иса. 13:17; Иер. 25:14

²⁹ Чер сирилеп, шимчей бээр,
чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының Вавилонга хамаарыштыр бодалы бүдөр^d –
вавилон чер чурттакчы чок апаар.

^d Иер. 50:45

³⁰ Вавилон дайынчылар чаалашпастаар,
олар шивээлерге хоруп олуруптар,
күжү төнүп, харыксырааш, херээженнер дег апаар^e.

^e Иса. 19:16; Наум 3:13

Вавилоннуң бажыңнары өрттенир,
хаалга дээктерин адыра шаап кааптар^f.

^f Ам. 1:5

³¹ Шапкынчыга уткуштур шапкынчы,
айбычыга уткуштур айбычы маңназын,
олар Вавилоннуң хаанынга
ооң хоорайы бүрүнү-биле эжелеттиргенин дыңнатсын;

³² кежиглерниң эжелеттиргенин, шивээлерниң* өрттеттиргенин,
дайынчыларның коргушка алысканын дыңнатсын».

³³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы:
«Ам бичии болгаш, дайзыннар Вавилоннуң чонун тарааны ажаап алгаш,
шаңга бастыраы дег аажылаар^g» – дээн.

^g Иса. 21:10

³⁴⁻³⁵ Сионнуң чурттакчылары:

«Вавилоннуң хааны Навуходносор бисти сыырып, аймаарадыпкан,
ол бисти, сава ышкаш, куругладып каан.

* 51:32 Азы: «Кулузуннуң».

^a Ыд. ыр. 73:13-14

Амырга-моос дег^a, ол бисти сыырыпкаш, амданнанып таалап турган; хырнын долдур дыгып алган, а оон үндүр бүлгүрүпкен. Вавилон бистиң мага-бодувусту үзе-чаза тыртып кааны дээш буруу чүктезин!» – деп чугаалап тур. Иерусалим: «Халдейлер мээң ханымны төккени дээш харыылазын!» – деп чугаалап тур.

^b Иса. 44:27

³⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Мен сеңээ болчур мен, сээң өжээниң негээр мен,
оларның далайы база сугларының баштары
соглу бээр кылып каар мен!»^b

^c Иса. 13:20-22

³⁷ Вавилон бузундулар оваазы, шөө-бөрүлөр чурттаар чер апаар,
хоозурал биле кочулалга чыгадыр, аңаа чурттаар кижиге тывылбас^c.

^d Наум 2:11-12

³⁸ Бүгү халдейлер арзылаңнар дег ырланып тур,
аныяк арзылаңнар дег алгыржып тур^d.

³⁹ Олар изиргени бээрге, оларга дой кылып мен
база хөглезиннер дээш эзиртир ижиртир мен,
олар оон мөңгө уйгузу-биле удуй бергеш, черле одунмас – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

⁴⁰ Мен оларны хойлар дег, кошкарлар биле хуналар дег,
дөгөрер дээш сүрүп аппаар мен!

⁴¹ Сесах* эжелеттирер-дир,
бүгү чер-делегейниң алдаржыткан хоорайы чаалаттырар-дыр!
Вавилон чоннар аразынга коргунчуг үлегер-чижек апаар-дыр.

⁴² Вавилоннун кырынга далай чаттылар,
дааш-шимээнниң чалгыглар ону хөмө алып.

^e Иер. 50:12, 40

⁴³ Ооң хоорайлары хоозурап, кургап калган ээн хову,
кым-даа чурттавас чер апаар, кижиге амытан ону таварып эртпес^e.

^f Иса. 46:1; Иер. 50:2

⁴⁴ Мен Вавилонда Вил бурганны кезедир мен^f,
ооң ажырыпкан чүвезин аксындан ушта тыртар мен,
чоннар моон сонгаар олче чыгып келбес.

Вавилоннун ханазы кээп дүжер!

^g Иер. 50:8

⁴⁵ Мээң чонум, Вавилондан үнүп чор!^g

Дээрги-Чаяакчының кыптыккан килеңинден амы-тыныңар камгалаңар!

⁴⁶ Чүрээнер корткаш, сокпайн барбазын,
чер кырында непертээн медээлерден кортпаңар.

Бир чылын медээ дыңналыр, өске чылын – катап база дыңналыр:

„Чер кырында – күчүлел, бир чагырыкчы өске чагырыкчы-биле дайылдажыр!“^h

^h Иер. 50:2

⁴⁷ Вавилоннун дүрзү-бурганнарын кезедир үем чоокшулап келди!^h

Ооң бүгү чери дорамчыладыр, бүгү өлүрткен улус аңаа чыдар.

⁴⁸ Чер биле дээр, оларда бар бүгү чүве

Вавилоннун буурааны дээш өөрүп-байырлаар,

ⁱ Ажыд. 18:20

чүге дээрге Вавилонче сонгу чүктен узуткакчылар чедип кээрⁱ – деп,

Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

* 51:41 Сесах – Вавилоннун оюскан ады (Иер. 25:26 көр).

⁴⁹ Вавилоннун өлүргөн улузу бүгү чер-делегей кырынга кээп дүжүп турган, ынчангаш Вавилон, израильчилерни өлүрүп турганы дээш, боду кээп дүжер.

⁵⁰ Хылыштан чайлап шыдаан улус!

Чоруй барынар, турбанар,
ырак чуртка Дээрги-Чаяакчыны сактынар,
Иерусалим чүрээңерге кадагалаттынып артсын!»

⁵¹ «Адывыс баксыраан-дыр, дорамчылал сөстери дыңнап тур бис, ыядып-човааш, арнывыс кыза берди, чүге дээрге даштыкы кижилер Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг өргээзинче кирип келген-дир^a».

^a Ыы. 1:10

⁵² «Вавилоннун дүрзү-бурганнарын кезедир үем чоокшулап келди – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – ооң бүгү черинге балыглаттырган улус човууртаар^b.

^b Иез. 26:15

⁵³ Вавилон өрү дээрге чедир көдүрүлген-даа болза^c, бодунун шивээзин бедикке быжыглап алган-даа болза, Мээң ытканым узуткакчылар аңаа чеде бээр». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^c Иса. 14:13

⁵⁴ Вавилонда – ыы-сыы, халдей черде – коргунчуг үрегдээшкин!^d

^d Иер. 50:22

⁵⁵ Дээрги-Чаяакчының Вавилонну узуткап турары ол-дур.

Ол Вавилоннун дааш-шимээнин соксадып каар. Дайзыннарның чалгыглары хайнып-мөөрөөн суг дег шимээргеп, оларның даашкыр үнү дыңналып турар.

⁵⁶ Вавилонче узуткакчы кел чыдар, Вавилоннун дайынчылары туттуруп аар, оларның чаларын сыйып каар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы – кезедикчи Бурган Вавилонга чогуур кеземчени көргүзөр^e.

^e Иса. 59:18

⁵⁷ «Мен Вавилоннун нояннарын, мерген угаанныгларын, даргаларын, чагырыкчыларын эзиртир ижиртир мен, олар мөңгө уйгу-биле удуп калгаш, одунмас» – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Хаан медеглээн.

⁵⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Вавилоннун кылын ханаларын таваанга чедир үреп бузуп каар^f, ооң бедик хаалгалары өрттенип каар.

^f Иер. 50:15

Чоннар хей-ле ажылдаан-дыр, аймактар хей-ле шаан төдүп турган-дыр. Бүгү чүвени от чиптер^g» – дээн.

^g Авв. 2:13

Иеремияның Вавилонче сос чорутканы

⁵⁹ Иеремия медээчинин Маасеяның оглунун оглу, Нирияның оглу Серайяга, кажан ол Иудеяның хааны Седекияның чагыргазының дөрткү чылында^h хаан-биле кады Вавилонче чорупканда, дамчыткан сөзү ол-дур. Серайя дээрге хаанның чыргал-дыжын харыылаар дүжүмет турган чүве-дир. ⁶⁰ Иеремия Вавилонга таваржыр бүгү айыыл-халапты аңгы дүрүг-номга бижип каан – мында Вавилон дугайында бижээн бүгү чүве ол-дур.

^h Иер. 28:1

⁶¹ Иеремия Серайяга мынча дээн: «Вавилонга чеде бергеш, дүрүг-номче көргеш, бо сөстөрнүң шуптузун дыңналдыр номчуур сен. ⁶² Оон: „Дээрги-Чаяакчы, Сен бо

^a Иер. 50:3^b Ажыд. 18:21

черни узуткап каарын, маңаа чурттап турар кижиде, дириг амытан-даа артпазын, ол чер кезээ мөңгедэ ээнзирээрин шийтпирледин!^a – деп чугаала. ⁶³Бо дүрүг-номну номчуп дооскан дораан-на, аңаа даштан чыпшыр баглааш, Евфрат хемче октавыт^b. ⁶⁴Оон: „Вавилон база ынчаар ис чок чидер! Мээң олче ыдарым айыыл-халап соонда ол туруп шыдавас, шуут харыксырап каар^c – деп чугаала».

Иеремияның сөстери маңаа четкеш, төнгөн.

Иерусалимниң эжелеттиргени
(4 Хаан. 24:18–25:21; 2 Чыл. 36:11-21)

52 ¹Седекия чээрби бир харлыында хааннап эгелээш, Иерусалимге чуртту он бир чыл чагырган. Ооң авазын Хамутал дээр турган, ол – Ливна чурттуг Иеремияның уруу чүве-дир^c. ²Седекия Иоакимниң кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үлгедип турган. ³Ынчаарга Иерусалим биле Иудеяга болуп турган чүве Дээрги-Чаяакчыны килеңнедиптерге, Ол оларның чурттакчыларын Бодунуң мурнундан сывырыпкан.

^c 4 Хаан. 23:31^d Иез. 17:15^e Ы. х. к. 28:52

Седекия Вавилоннуң хаанынга удур тура халаан^d. ⁴Седекияның чагыргазының тоску чылында, он айның онда Вавилоннуң хааны Навуходносор бодунуң бүгү аг-шерии-биле Иерусалимге чедип келген. Олар хоорайны бүзээлээш, долгандыр бүзээлел чалдары тудуп алган^e. ⁵Бүзээлээшкин Седекия хаанның чагыргазының он бирги чылынга чедир үргүлчүлээн.

⁶Хоорайга аш кедереп, чурттакчы чон чиир аыш-чем чок арткан. Ол чылдың дөрт айның тоста ⁷халдейлер хоорайның ханазын деже шаапкан. Бүгү иудей дайынчылар дүне када хоорайдан ийи хана аразында, Хаан сесерлиниң чанында турар хаалга дамчыштыр үнгеш, Иордан шынаазынче баар орук-биле дезипкен. А халдейлер ол үеде хоорайны бүзээлеп алган турган. ⁸Халдей шериг Седекия хаанны сүрүп чорупкаш, ону Иерихон ховуларынга чыпшыр четкен. Седекияның бүгү шерии ону каапкаш, тарадыр маңажы берген. ⁹Халдейлер хаанны тудуп алгаш, хамат черде Ривла хоорайда^f Вавилоннуң хаанынче аппаратаннар. Навуходносор аңаа Седекияга шийткел үндүргөн^g. ¹⁰Вавилоннуң хааны Седекияның оолдарын, ачазы көрүп турда, өлүргөш^h, Иудеяның бүгү нояннарын Ривлага кыра шаап каан. ¹¹Оон Навуходносор Седекияны согурарткаш, хүлер кинчи-биле бектеп каан. Вавилоннуң хааны ону Вавилонче аппараткашⁱ, ол өлгүжеге чедир кара-бажыңга суп келген.

^f Сан. 34:11;

4 Хаан. 23:33

^g Иер. 21:7; Иез. 23:24^h Соф. 1:8ⁱ Ы. х. к. 28:36;

4 Хаан. 20:18

^j Иер. 32:1^k Иер. 39:9; 40:1

¹²Беш айның онда (ол болза Вавилоннуң хааны Навуходносорнуң чагыргазының он тоску чылы турган чүве-дир)^j Иерусалимче Вавилоннуң хаанының чоок дүжүметтериниң бирээзи, камгалакчы шериглер даргазы Навузардан^k чедип келген.

¹³Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзин, хаанның ордузун, Иерусалимде бүгү бажыңнарны – улуг дээн бажыңнарны шуптузун өрттедипкен^l. ¹⁴Камгалакчы шериглер даргазы-биле кады келген халдей шериг Иерусалимни долгандыр бүгү ханаларны үрөп бузуп каапкан^m. ¹⁵Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан чамдык ядамыктарны, хоорайда дириг арткан улусту, а ол ышкаш Вавилоннуң хаанынга дүжүп берген улусту болгаш арткан ус-шевер улусту* тудуп алгаш барган. ¹⁶Чүглө карачал улустуң чамдызын камгалакчы шериглер даргазы Навузардан виноград биле тараа шолдери ажаап болбаазырадыр кылдыр арттырып каан.

^l Лев. 26:31; Иез. 16:41^m Неем. 1:3ⁿ 3 Хаан. 7:15-37;

2 Чыл. 4:1-15

^o Иер. 27:19

¹⁷Халдейлер Дээрги-Чаяакчының өргээзинде хүлер адагаштарны, тергежигештерни, «далай» дээр хүлер чунар саваныⁿ үрей соктап каапкаш, ол чүүлдерниң бүгү хүлерин Вавилонче аппаратаннар^o. ¹⁸Олар оон ыңай хүл урар савалар, хүл-узарлар, кыскаштар, бижектер болгаш хымыштарны – Бурганга бараан болурда ажыглаар

* 52:15 «Ус-шевер улусту» деп еврей сөстүң утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Мөөң чонну».

бүгү хүлөр эт-херекселдерни алгаш барганнар^a. ¹⁹ Камгалакчы шериглер даргазы бүгү алдын биле мөңгүннү: чунар савалар, хүүрекчигештер, кыскаштар, тавактар, хымыштар, чырыткылар, дашкалар болгаш аяктарны база алгаш барган. ²⁰ Соломон хаанның Дээрги-Чаяакчының өргээзинге кылып кааны ийи адагаш, «далай» дээр чунар сава база ону тургузар он ийи хүлөр буга болгаш тергежигештерге хамаарыштыр алырга, ол бүгү херекселдерни кылган хүлөр деңзилеттинмес аар турган^b. ²¹ Адагаштарның бирээзинин-не бедии он сес кыры дурту^c, долгандыр хемчээли он ийи кыры дурту турган. Оларның ишти хос, ханаларының кылыны – дөрт илиг. ²² Бир адагаштың-на кырында беш кыры дурту бедик хүлөр капитель турган. Капительдиң дашты талазын четки хевирлиг, хүлөрдөн кылган гранат чимистерлиг каасталга шыпкан турган (ийиги адагашта база-ла ындыг гранаттарлыг каасталга бар). ²³ Четки хевирлиг каасталганы долгандыр шупту чүс гранат турган, оларның тозан алдызы капительдиң даштындан көстүп турган.

²⁴ Камгалакчы шериглер даргазы Бурганның дээди бараалгакчызы Серайяны^d, ийиги бараалгакчы Софонияны^e болгаш Бурганның өргээзинче кирер черниң үш таңныылын тудуп алгаш барган. ²⁵ Оон ыңай хоорайдан ол дарга шериглер баштыңын, хаанның ам-даа хоорайга арткан турган чеди чоок дүжүмедин, чурттуң чонун шериг хүрээлеңинче киир бижиир хүлээлгелиг кол бижээчизин болгаш хоорайга турган алдан чурттакчыны тудуп алгаш барган. ²⁶ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан оларны тудуп аппарат, Ривлада Вавилоннуң хаанынга чедире берген. ²⁷ Вавилоннуң хааны ол бүгү улусту хамат черде Ривла хоорайга шаажылап өлүрүп каан, а Иудеяның чонун бодунуң черинден көжүрүп үндүрген.

²⁸ Навуходоносорнуң тудуп аппарат улузу бо хире хөй болган:

ооң чагыргазының чедиги чылында – 3023 иудейни сүрүп аппаратан^f,

²⁹ Навуходоносорнуң чагыргазының он сески чылында Иерусалимден 832 кижини сүрүп аппаратан;

³⁰ ооң чагыргазының чээрби үшкү чылында камгалакчы шериглер даргазы Навузардан 745 иудейни сүрүп аппаратан. Бүгү туттурган улустуң саны 4600 кижиге болган.

Иехонияны хостааны

(4 Хаан. 25:27-30)

³¹ Иудеяның хааны Иехонияны тудуп аппаратан соонда^g үжен чеди чыл эрткенде, Вавилоннуң хааны Эвил-Меродах^h аңаа өршээл көргүскен. Эвил-Меродах бодунуң чагыргазының бирги чылында, он ийи айның чээрби беште Иехонияны кара-бажыңдан үндүргеш, ³² ооң-биле эп-найыралдыг чугаалашкаш, ол үеде Вавилонга турган бүгү өске хааннарга бодаарга, хүндүткелдиг черге олуртуп каан. ³³ Иехония кара-бажыңга кедип турган хевин солуп каапкаш, амыдыралының төнчүзүнге чедир Эвил-Меродах хаан-биле кады чемненип келген. ³⁴ Ол Вавилоннуң хаанындан доктаамал хандырылганы хүннүң-не, өлгөн хүнүңге чедир, арткан бүгү назынында ап турган.

^a 3 Хаан. 7:45, 50

^b 3 Хаан. 7:47

^c 3 Хаан. 7:15-22

^d 1 Чыл. 6:14; Эзра 7:1

^e Иер. 21:1; 29:25; 37:3

^f 4 Хаан. 24:12-14

^g 4 Хаан. 24:12, 15

^h Иер. 27:7

Иеремияның ыы-сыызы

Кирилде

Еврей чаңчыл ёзугаар бо номну Иеремия медээчи бижээн. Номну тургузуп турар беш шүлүк чогаалы чаңгыс темалыг: Бурганның Иудея курүнениң найысылалы Иерусалимни чоннуң бачыттары дээш кеземче кылдыр үрөп бусканы. Хөй чылдарның дургузунда еврей чон Дээрги-Чаяакчыдан улам-на хая көрнүп, Ооң чагыг-керээзинге удур бачыт үүлгедип, Ооң медээчилериниң сагындырыгларын тоомчага албайн келген. Бистиң эрага чедир 586 чылда Бурган вавилон аг-шеригге Иерусалимни эжелеп аарын, Бурганның өргээзин үрөп бузарын болгаши хөй санныг еврейлерни тудуп алгаши баарын чөпиээрээн.

Бодунуң чонунуң хамык хилинчээн көрүп-даа тургаши, Иеремия оларның боттарының-на бачыттары ын-дыг кадыг-дошкун кеземчеге чедиргенин миннип турар. Ындыг-даа болза, Иеремия Дээрги-Чаяакчы Бодунуң шынчы энерелиниң ужун Бодунуң чонундан шуут ойталавас боор деп идегелин ышкынмайн турар.

Баштайгы дөрт шүлүктүң кайызын-даа алфавиттиг акрошүлүк хевирлиг кылдыр, тускай чурум-чыскаал ёзугаар бижээн: строфа бүрүзүнүң-не бирги үжүүн ушта бижип, чыскаар болза, еврей алфавит тургустуна бээр. Бешки шүлүк ол уран арганы ажыглавайн турар, ынчанмыже еврей алфавиттиң үжүктериниң санынга дүгжүр 22 коштунчак одуругдан бүткөн.

Амгы иудейлер Бурганның өргээзин үрөп бусканы дээш кажыыдалды демдеглээрин уламчылап, бо номну чылдың эртер шээрлээшкин үезинде (еврей Ав айның 9-ку хүнү) номчуп турар.

Бирги ыы-сыы

к	1	¹ Аа халак! Аажок хөлдүг хоорай-даа* ээнзирээн-дир. Көвей чоннар агайы ам дулгуяк дег. Чурттарның кадыны ам албадаткаш, ажил кылыр үүлелиг!
(алеф)		
а	2	² Дүнелерде ыглап орап – чаактары көк суг болган ^а . Ынак чораан улустан ам аргалаптар кижичок-тур ^б .
^а Иер. 9:1	б	
^б Эккл. 4:1; Иса. 51:19; Наум 3:7	(бет)	
^в Иез. 23:22-26	г	³ Албадаткан аар ажил, айыыл-халап соон дарый Иудея дайзынның холундува кире берди, өске чоннар аразынга хоргада-дыш тыппастады, истеп-сүрген улус ону кызап келгеш, тудуп алды ^д .
	(гимел)	
^д Иер. 52:27	7	⁴ Байырлап кээр улус читкен, Сионче баар оруктар ам муңгаргай-дыр, эжик-хаалга ээнзирээн. Бурганның бараалгакчылары човууртап тур, ыраажы кыстар шупту муңгак, хоорайның үүлеси ажыг-берге!
	(далет)	
	п	⁵ Иерусалим дайзыннары тергиидеп тур, өштүглери өөрүп тур. Эндерик хөй бачыды дээш ^е , Дээрги-Чаяакчы ону качыгдатты. Дайзыннар ооң ажы-төлүн хары черже сүрүп бар чор ^ф .
^е Иер. 30:14-15; Дан. 9:16	(хе)	
^ф Ы. х. к. 28:41; 2 Чыл. 36:20		

* 1:1 «Хоорай» – Иерусалим. Иерусалимниң овор-хевири-биле дайзыннарның холунда барган, дора көрдүргөн, ат-алдары баксыраан херээжен кижини көргүзүп турар.

<p>᠊ (вав)</p>	<p>6·Сион-кыс, өндүр каазың оңуп каап-тыр. Нояннарың одар тыппаан ивилерге дөмей-дирлер, сүргеннерниң мурнунда-ла шаа төнгөн илгип чорлар.</p>	
<p>᠎ (зайин)</p>	<p>7 Иерусалим түрөп-човаан, улчуп-тояан хүннеринде; дайзынга чон алзыпканда; өмөк болур кижичокта, эрте шагдан эдилеп чораан эртинге-байлаан сактып туру. Олче кайгаан дайзыннар, кошкаан көргөш, шоодуп турлар^a.</p>	<p>^a Авд. 1:12-13</p>
<p>᠓ (хет)</p>	<p>8 Медээжок аар бачыды дээш, Иерусалим бужартады. Шалдан-дыр деп көрүп каапкаш^b, алдаржыдып чорааннар ам куду көрдү. А ол боду хая көрнүп, ыы-сыылыг човууртап тур. 9 Ооң хеви хирлиг турган – келир өйде чүү боорун бодаваан-дыр. Кончуу сүргей буступ дүштү – аргалаптар кижичок^c. «Дээрги-Чаяакчы, хинчээмни көр – дайзыным дендеп барды!»</p>	<p>^b Иез. 16:37; 23:29; Ос. 2:10</p> <p>^c Бы. 1:2</p>
<p>᠏ (йод)</p>	<p>10 Ооң бүгү эртинге-байлаан дайзынның холу хунаан. Ыдык өргээ саза баскан өске чоннар улузун ол көрүп турар^d. «Ниитилелинерге олар катгышпазын!» – деп хорудуң чоп^e, Дээрги-Чаяакчы!</p>	<p>^d Иер. 51:51</p> <p>^e Ы. х. к. 23:3-4</p>
<p>᠘ (каф)</p>	<p>11 Өскелерден аыш-чем дилеп^f, хоорай чону човууртап тур. Денгел кирер чемге орнап, эртинезин бээрлер-дир. «Дээрги-Чаяакчы, менче көрем, базындырып турарымны!»</p>	<p>^f Иер. 38:9; 52:6; Бы. 2:12; 4:4</p>
<p>᠘ (ламед)</p>	<p>12 Эрткен-дүшкен чорумал чон, дилеп тур мен, эргилип кээп, көрүңер даан: өндүр килең хүнүнде Дээргимден кээр кеземчем дег, шак ол кончуг човалаң дег човалаң-даа турар деп бе?! 13 Ол сөөктеримче синниктир отту дээрден бадырды^g; буттарымга четки салгаш^h, десе бээрин албадапты; күжүр мени аймааратты – хүнден хүнге күжүм калды.</p>	<p>^g Иов 30:30; Ыд. ыр. 101:3</p> <p>^h Иез. 17:20; Ос. 7:12</p>
<p>᠎ (нун)</p>	<p>14 Дээргиниң холу эптээн дарлал-дөңгүⁱ – бачыттарым – мойнум кызып, күчү-күжүм суларатты. Ооң мени хүлээткени холдар быжыг – ушта чүткүп шыдавас мен!</p>	<p>ⁱ Иса. 10:27; Наум 1:13</p>
<p>᠔ (самех)</p>	<p>15 Улуг-шыырак эрлерни Ол менден үндүр сывырыпты; чалыы экерлерим узуткаар дээш, меңээ удур чыыш кылды: арыг кызы – Иудеяны арбайлаштыр соктап каапты.</p>	
<p>᠕ (айин)</p>	<p>16 Үргүлчү ыглаар ужурум ол; ийи караам суун иштим^j. Сорук-күжүм омакшыдар аргалакчы ырай берди. Дайзыннарның күжү дендеп, ажы-төлүм качыгдады.</p>	<p>^j Иер. 9:1; 13:17</p>
<p>᠖ (не)</p>	<p>17·Сион-кыс хей-ле холун сунган^k – аргалакчы тывылбады. Бүзээлээн бүгү дайзыннарга Израильди Дээрги-Чаяакчы тудуп беривитти. Иерусалимни олар үглөп келгеш, бужар херээженни дег аажылааннар.</p>	<p>^k Иса. 1:15; Иер. 4:31</p>
<p>᠘ (цаде)</p>	<p>18 «Дээргиниң чөптүүн аарай!^l Ооң сөзүңге удурланып канчаарым ол! Бүгү чоннар, дыңнаңарам, хилинчээмни көрүңерем: хып дээн чалыы оглу-кызым дайзынга туттурдулар.</p>	<p>^l Иер. 12:1</p>
<p>᠗ (коф)</p>	<p>19 Таныштарым^m кыйгырган мен, олар мени мегелеп каан. Бурганның бараалгакчылары-даа, ак салдыг кырганнар-даа амыдыраар, шыдал кирер аыш-чем дилээш, хоорайга кырылдылар.</p>	<p>^m Иер. 3:1-2; 4:30</p>

	᠖	²⁰ Ырмазыраан менче көрөм, Дээрги-Чаяакчы: ийлей бердим.
^a Ы. х. к. 32:25; Иез. 7:15	(<i>реш</i>)	Чүлдү-чүрээм чарлыр четти – Сеңээ аажок удурланып турган-дыр мен. Даштын хылыш ажы-төлдү кыргып-хыдаан, бажында – база-ла өлүм ^a .
	᠑	²¹ Дайзыннар-ла човуурумну дыннап турар – аргалаптар кижиге чок-тур.
	(<i>шин</i>)	Айыыл-халап, аар-бергем Сенден дээрзин олар дыңнааш, өөрүп турлар. Ынчалза-даа айытканың хүннү „Кел!“ де – ынчан олар мен дег апаар!
	᠓	²² Бачыттарым шуптузу дээш, кеземчен Меңээ онаарын дег,
^b Ыд. ыр. 108:15	(<i>тав</i>)	дайзыннарымны ынчаар кезет – хай-бачыды Сеңээ бүрүн көстү берзин! ^b Чүге дээрге човуурум-даа үзүлбес-тир, чүрээм күжүр качыгдап тур!»

Ийиги ыы-сыы

	᠗	¹ Аа халак!
^c Иса. 14:15	(<i>алеф</i>)	2 Дээрги-Чаяакчы ·Сион-кысты килеңиниң булуду-биле бүргей каапты! Израильдин өндүр каазын дээрден черже дүжүр октап ^c , килеңиниң хүнү кээрге, дүжүлгезинден дүжүп кээп турган черин тоовайн, хая көрдү*.
^d Ыд. ыр. 88:41	᠘	² Израильдин хоорай-суур, турлагларын Дээрги-Чаяакчы кээргел чокка сыырыпты; Иудея шивээлерин килеңнээштиң, узуткады ^d ; күрүнени болгаш нояннарны ойтур октап, бужартатты.
^e Ыд. ыр. 73:11	᠘	³ Килеңнээш, Ол Израильдин мыйыстарын** кезип каапты, дайзын кээрге, Израильди камгалавайн, оң холун чайладыпты ^e , бүгүдени хуюктап чиир чалбыыш-отту Израильге Ол кыпсывытты ^f .
^f Ыд. ыр. 78:5; 88:47	᠖	⁴ Дайзын-даа дег, кадыг чазын холу-биле хере тыртты ^g . Карак өөрткөн бүгү чүүлдү, өжөөтөн дег, узуткады. Чалбыышталган килеңин Ол ·Сион-кыс өргээзинче чажа каапты.
^g Ыы. 3:12	(<i>далет</i>)	⁵ Дээрги-Чаяакчы дайзын дег болу бергеш, Израильди сыырыпты, ооң хамык шивээлерин ажырыптып, ордуларын хоозуратты. Иудея черинге Ол ыы-сыыны, хомудалды нептеретти.
	᠗	⁶ Садга үнгөн ыяш кескен кижиге-даа дег, чыыш черин – өргээзин Ол узуткады. ·Сионга Ол байырлалдар, амыр-дыштың хүннерин-даа уттур кылдыр албадады; килеңнээштиң, хаанны-даа, Бурганның бараалгакчызын-даа тоовайн барды.
	(<i>хе</i>)	⁷ Дээрги-Чаяакчы өргүл салыр черин тоовайн, ыдыктыг өргээзин хүлээведи. Ооң быжыг ханаларын дайзынның холдарынга кирип берди. Байырлалдың чыыжында дег, Дээргинин өргээзинде алгы-кышкы дыңналып тур.
	᠗	⁸ ·Сионнуң ханазын бузар деп, Дээрги-Чаяакчы бодап алган. Хананы Ооң холу хемчээп, үрегделден ойталаарын сагынмайн тур. Камгалал чалдары-даа, ханалар-даа буступ дүшкөн, качыгдап тур.
	(<i>зайин</i>)	
	᠓	
	(<i>хет</i>)	

* 2:1 «Дүжүлгезинден дүжүп кээп турган чери» – израиль чер, Бурганның өргээзи азы ыдыктыг аптара (1 Чыл. 28:2 көр).

** 2:3 «Мыйыстар» – күчү-күштүң оюскан символ-демдээ.

<p>ᠮ (тет)</p>	<p>⁹ Хаалгалар-даа кээп дүшкен, дээктерни Ол үрөп-талаан^а. Хоорай хааны, нояннар-даа өске чоннар холунче кирген, ыдыктыг хоойлу база чок-тур! Медээчилеринге-даа Дээрги-Чаяакчыдан кээр ажыдыышкын үстүп-читкен^б.</p>	<p>^а Иер. 51:30; Ам. 1:5</p>
<p>ᠯ (йод)</p>	<p>¹⁰ Баштарынче доозун-довурак чажып^с, качыгдал хевин кеткен ·Сионнуң баштыннары быттаар сөс чок, черде орлар^д. Иерусалим кыстары-даа качыгдалдан бажын черже халайтылар.</p>	<p>^б 1 Хаан. 3:1 ^с Инс. 7:6; 1 Хаан. 4:12; Неем. 9:1 ^д Иов 2:8, 13; Иез. 3:15; 7:18</p>
<p>ᠮ (каф)</p>	<p>¹¹ Карактарым чажы соглуп, согурардым, ийлей бердим. Кара баарым ажып, аараан. Мээң күжүр чонум буурап калган. Хоорайның шөлдеринде эмер чаштар, уруг-дарыг аштап өлүп чыдарын көр:</p>	
<p>ᠯ (ламед)</p>	<p>¹² найысылал шөлдеринде балыг-бышкын улус дег, моорап турлар. Хөөкүйлер авазындан айтырып тур: «Аыш-чем биле суксун кайыл?»^е Иезиниң хойнунга-ла амы-тыны үстүп турлар.</p>	<p>^е Иер. 38:9; 52:6; Ыы. 1:11; 4:4</p>
<p>ᠮ (мем)</p>	<p>¹³ Иерусалим-кыс, сени кымга дөмейлэйн, сеңээ чүнү чугаалаайн? Күжүр ·Сион-кыс, аргалаар дээш, сени кымга деңней көрейн? Балың ханы – далай ышкаш – сени кым-на экиртирил?!</p>	
<p>ᠮ (нун)</p>	<p>¹⁴ Медээчилеринг сеңээ хей-ле меге, хоозун чүүлдер оштаан^ф, салым-чолун өскертир дээш, кем-буруун ажытпааннар, меге-биле дуурайлап, сени будап каапканнар!</p>	<p>^ф Иер. 5:31; Иез. 13:6</p>
<p>ᠮ (самех)</p>	<p>¹⁵ Чорумалдар дора көрүп, адыш часкап, Иерусалим-кысты шоодуп, бажын чайып, сыгырдылар^г: «Бүгү черниң таалалы, дээди каас дээр хоорай бо бе?»^г</p>	<p>^г Иов 27:23; 34:37 ^д Ыд. ыр. 47:3</p>
<p>ᠮ (пе)</p>	<p>¹⁶ Сенче хамык дайзыннарың өгү-дылын караңнатгы^и. Азыг-диджин кыжырадып, сыгырдылар: «Ам-на ону сыгырыптывыс!»^и Күзеп-манаан хүнүвүске чедир чурттап, көрүп тур бис!»^к</p>	<p>^и Ыы. 3:46 ^ж Ыд. ыр. 34:25 ^к Ыд. ыр. 34:21</p>
<p>ᠮ (айин)</p>	<p>¹⁷ Дээрги-Чаяакчы бодалдарын боттандырып, эткен сөзүн ээледі. Үе-дүпте азаан сөзүн күүсетти^л: хайыра чок сени базып, өжээтенге шоот кылып, дайзыннарың мыйыстарың* сүүрертипти.</p>	<p>^л Лев. 26:14; Ы. х. к. 28:15; Ыы. 2:17</p>
<p>ᠮ (цаде)</p>	<p>¹⁸ Дээргиге чүрек-хөңнүн ханызындан тейле-ле, о ·Сион-кыс! Дүн-хүн дивейн, дамырак дег, карааң чажы агып батсын^м, ботка дышты черле бербе, карактарың дыштандырба!</p>	<p>^м Ыд. ыр. 41:4</p>
<p>ᠮ (коф)</p>	<p>¹⁹ Дүннү өттүр, өйлеп-өйлеп, алгыр-кышкыр! Дээрги-Чаяакчы мурнун орта, суг-даа ышкаш, хөңнүн төп бер^н, кудумчулар белдинде аштап өлүр чеде берген чаштарыңның амызы дээш, Аңа тейлеп, холдарың сун!</p>	<p>^н 1 Хаан. 7:6; 2 Хаан. 14:14; 23:16</p>
<p>ᠮ (реш)</p>	<p>²⁰ «Дээрги-Чаяакчы, топтап көр даан, өске кымны шак-ла мынчаар хинчектээн сен – эмзирип өстүрген уруг-дарыының эьдин ие чиптер кылдыр?»^о Дээргиниң өргээзинге медээчизи-даа, бараалгакчызы-даа өлүр кылдыр?</p>	<p>^о Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:53; Ыы. 4:10; Иер. 19:9; Иез. 5:10</p>
<p>ᠮ (шин)</p>	<p>²¹ Кудумчулар довураанда уруг-дарыг, кырганнар-даа чыткылаар-дыр; чалыы кыстар, оолдарымның тынын хылыш үзүп каан-дыр; оларны Сен килеңнээштиң, кээргел чокка узуткадың.</p>	

* 2:17 «Мыйыстар» – күчү-күштүң оюскан символ-демдээ.

	л (тав)	22 Коргуп чоруур дайзыннарарымны, найырже дег, Дээрги-Чаяакчы чыып тур. Ооң килең хүнү чедип кээрге, камгалал ап, дириг үнер кижичок-тур! Эмзирип өстүрген, азырап каан улузумну дайзыным кээп, узуткады».
Үшкү ыы-сыы		
а Иер. 20:18 б Иса. 5:30	к (алеф)	3 ¹ Бурганның каржы килеңинден качыгдаан эр – мен-не-дир мен ^а . ² Ол мени сүрүп алгаш, чырык эвес, дүмбейдиве эккеп кагды ^б . ³ Ындыг кончуг Ол меңээ удур болуп, холун менче соксаал чокка көдүрүп тур –
с Иса. 38:13 д Иов 19:12 е Ыд. ыр. 87:7; 142:3	ц (бет)	⁴ эът-бодум чуурулдур соп, сөөк-даяам сый шапты ^с ; ⁵ бүзээлелге мени тудуп ^д , ажыг-шүжүг, хинчек-биле хүрээледи; ⁶ үе-дүпте өлгөн улусту дег, караңгы оранга тургузупту ^е .
ф Ыд. ыр. 21:2 г Иов 19:8 г Ос. 13:8	л (гимел)	⁷ Үндүрбес дээш, Бурган мени хана-биле бүзээлепти, кинчи-бегим аартадыпты; ⁸ дуза дилеп, кыйгы салдым – мөргүлүмнүн оруун досту ^г ; ⁹ даштар-биле оруум боогдап ^г , кокпа-орuum ээй тыртты. ¹⁰ Ол – мени кедээн мажаалай-ла, чаштып чыдар арзылаң-на ^г ; ¹¹ оруумдан астырып, үзерлеп кемдеткеш, буурап дүшкен кижичылыды.
и Ыы. 2:4 ж Ы. х. к. 32:23; Иов 16:12-13 к Ы. х. к. 32:23; Иов 6:4; Ыд. ыр. 37:3 л Иов 30:9; Иер. 20:7 м Иер. 8:14; 9:15; 23:15	п (хе)	¹² Кадыг чазын хере тырткаш ^и , согунунга кара кылдыр тургузупту ^л . ¹³ Саадаанда согуннарын ужулгаштың, өкпе-баарым өттүр атгы ^к . ¹⁴ Чонга кочу-шоот болдум: соксаал чокка одап-сөглөп, ырлап турлар! ^л . ¹⁵ Ол меңээ оо-хоран пөктүр сыгап, ажыг суксун аксымдыва кудуп берди ^м .
н Ыд. ыр. 35:6 о Ыд. ыр. 15:5; 72:26	р (вав)	¹⁶ Диштеримче сай-даш дыгып, хүлдү меңээ чиртип турду*. ¹⁷ Сеткилимден амыр-тайбың арлы берген, амыр-чыргал уттундурган. ¹⁸ «Алдар-адым өлүп-чидип, Дээрги-Чаяакчыга идегелим бүтпээн-дир» – деп чугааладым.
	т (зайин)	¹⁹ Улчуп-түрөөн чуртталгамны бодап тур мен: оо-хоран, ажыг суксун! ²⁰ Сактып чоруур сеткилим-даа ундаралче дүлдүнер-дир. ²¹ Ынчалза-даа бодап кээрим, ынанырым чүүл бо-дур: ²² Дээрги-Чаяакчы, энерелиң кызыгаар чок, өршээлиң-даа үстүп төнмес** –
	п (хет)	²³ эртенниң-не чаартынып, илереп кээр, а шынчы чоруун өндүр улуг! ^п ²⁴ «Дээрги-Чаяакчы – салым-хуум ^о – деп чугааладым. – Ынчангаш Аңаа ынаныр мен».
	ц (тет)	²⁵ Аңаа ынанып, Ону дилээн улуска – Дээрги-Чаяакчыдан буян доктаар; ²⁶ Ооң камгалалын шыдамык манап турар кижиге – буян доктаар; ²⁷ Аар-бергелерни аныяандан ажып эртип турар кижиге – буян доктаар.
р Иер. 15:17	с (йод)	²⁸ Ындыг улуг аар-бергелерни чүктээн кижичыт чок орзун, чааскаан орзун! ^р

* 3:16 Азы: «Хүлге мени хөөп кагды».

** 3:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрги-Чаяакчының энерелиниң ачызында кырлып-читпээн бис, чүге дээрге Ооң өршээли үстүп-төнмес» деп бижээн.

	29	Довуракты пактап орзун, ынчалзажок идегел-даа бар бооп магат.	
	30	Дажыпканга чаагын дөгөп, базымчазын пөктүр көрзүн ^a .	^a Иса. 50:6; Мф. 5:39
Д	31	Дээрги бисти кезээде эвес, хензиг када каапкаш баар ^b ;	^b Иса. 57:16; Иер. 3:5; Мих. 7:18
(каф)	32	хинчек-биле кезетсе-даа, энерели улуг болгаш, өршээй кааптар ^c ,	^c Ыд. ыр. 105:45
	33	кижилерни хилинчектээр сеткили чок.	
Л	34	Черде хамык туттурган чонну таптай базып туруп бээрге,	
(ламед)	35	Дээди Өрүкү Бурган мурнун орта чөптүг шииткел үндүрбеске,	
	36	чаргы кылгаш, мегелээрге, Дээрги ону көрбөс бе кай?!	
М	37	Дээрги аңаа дужааваанда, сорулгазын чедип алыр кижиге турбас ^d .	^d Аж.-ч. 5:38
(мем)	38	Эки-даа чүүл, бак-даа чүүл Дээди Өрүкүнүң аксы-сөзүн ёзугаар болбас бе? ^e	^e Иов 2:10; Иса. 45:7; Ам. 3:6
	39	Дириг чурттап арткан кижиге бачыды дээш кеземчезинге хомуудаан херээ чүл?	
Н	40	Оруувусту шинчий көрүп, истеп-хынааш, Дээргиге дедир ээр бис.	
(нун)	41	Дээрде саадаан Бургандыва чүрээвисти угландырып, холувусту өрү сунаал ^f :	^f Неем. 8:6; Ыд. ыр. 133:2
	42	«Бачыттыг бис, удур-дур бис, Сен-даа бисти өршээведиг ^g .	^g Дан. 9:5
О	43	Килеңнээштиң, истеп-сүрдүң, хайыра чок кырып келдиң,	
(самех)	44	мөргүлүвүс четпезин дээш, булут-биле шугланыптың.	
	45	Өске чоннар аразынга бисти бок-чам кылып кагдың.	
П	46	Дайзыннарывыс бисче шупту өгү-дылын караңнатты ^h .	^h Ыы. 2:16
(пе)	47	Какпага кирер, коргуп-сүртээр, хоозураар, өлүп-чидер – үлевис ол ⁱ ».	ⁱ Иса. 24:17; Иер. 48:43
	48	Чоном өлүп-калганы дээш, караам чажы суг дег акты ^j .	^j Иер. 13:17; Ыы. 1:16
У	49-50	Дээрги-Чаяакчы черже кайгап, дээрден бисче көрбөөн шаанда ^k ,	^k Э. д. 11:5; Ыд. ыр. 13:2; 32:14; Иса. 63:15
(айин)		оожургал чок, амыр-дыш чок, караамның суу боглур уг чок.	
	51	Хоорайым кыстарының салым-чолун көрүп келгеш, сеткил-хөңнүм качыгдап тур.	
У	52	Дайзыннарым, кушту-даа дег ^l , хей-ле черге мени аңнап турарлар-дыр.	^l Ыд. ыр. 10:1
(цаде)			
	53	Олар мени оңгардыва кирип октап ^m , даш-биле базырдылар.	^m Иер. 38:6
	54	Бажым ашкан сугже дүлнүп ⁿ , «Өлдүм-не!» деп чугаалаан мен.	ⁿ Ыд. ыр. 68:2; Иона 2:4, 6
Р	55	Тамы дүүнден, Дээрги-Чаяакчы, Сээң адың кый деп турдум ^o .	^o Ыд. ыр. 129:1
(коф)	56	Мээң үнүм дыңнап кагдың: дуза дилээн човуурумдан кулаң дестирбе!	
	57	Кый дээримге, чедип келдиң. «Кортпайн көр» деп чугааладың.	
Р	58	Чаргымга Сен болчуп келдиң ^p , амы-тыным камгаладың;	^p Ыд. ыр. 118:154
(реш)	59	хомудалым көрүп кагдың, Дээрги-Чаяакчы, херээм үзе шиидип бердиң,	
	60	дайзыннарым өштүг багын, өзү кара бодалдарын көрүп кагдың ^q .	^q Иер. 11:19
Ш	61	Дыңнап кагдың, Дээрги-Чаяакчы: мени дора көргенин, өзү кара бодалдарның дөгerezин,	
(шин)	62	меңээ удур улустуң чугаа-соодун, үргүлчү-ле кара сагыш бодап кээрин;	
	63	ам кээп көр даан: органда-даа, турганда-даа одап ырлаар кижизи – мен!	
Т	64	Дээрги-Чаяакчы, оларны Сен, үүлгеткен херээн ёзугаар кезедип көр:	
(тав)	65	чүрөктерин чөрүү кылып, каргыжыңны оларже сал;	
	66	килең чажып, истеп-сүрүп, дээрлериң адаан орта узуткап каг!	

Дөрткү ыы-сыы

	ᠵ	4	¹ Аа халак! Алдын өңү чайнавастан, тулган алдын хугбайзырап, өскерилген!
^a Ыы. 2:19	(алеф)		Кудумчу санай, белдир санай ^a ыдык даштар* төктү берген.
	ᠠ		² Сионнун чок дээн, алдын караан чая базар оолдарын кижиге кылган, дойдан туткан савалар дег ^b үнелеп тур.
^b Ыд. ыр. 2:9; Иер. 19:11	(бет)		³ Бөрзектерин чемгерер дээш, шөө-бөрү-даа эмиин дөгээр, а мээң чонум хайыра чогу – ээн ховуда страус куш-ла**.
	ᠶ		⁴ Хензиг чаштын өгү, дылы кагып-суксааш, чыпшынышкан.
^c Иер. 38:9; 52:6; Ыы. 1:11; 2:12	(далет)		Аыш-чем дилээн уругларга кым-даа, чүү-даа бербейн тур! ^c
	ᠶ		⁵ Пөктүр дойлап чораан улус кудумчулар кыдыын дургаар кырлып чыдар.
^d Э. д. 19:24	(вав)		Каас хеп кедип өскен улус даштын бокта чимзенип тур.
	ᠶ		⁶ Содомнун-даа кеземчезин ^d мээң чонум кеземчези ажып турар: шак ол хоорай, кижиге холу көнгүс дегбейн, карак чивеш дээр аразында буступ дүшкен.
	ᠶ		⁷ Чонум баштаан нояннар-даа хардан арыг, сүттен аккыр, мага-боду кораллдан каас, шырайы-даа сапфир ышкаш чордулар чоп.
^e Иов 30:30	(хет)		⁸ А ам олар – арны-бажы хөө-кара ^e , кудумчуга таныттынмас, мөчү-сөөкте херген кежи ыяш ышкаш кургап калган.
	ᠶ		⁹ Хову-шөлдер куруглаарга, тыны үстүп, диригге-ле кадып калган, аштап өлгөн кижилерден хылыш-биле шаштырганнар кежиктиг-дир ^f .
^f Иса. 22:2	(тет)		¹⁰ Чонум ынчаар кырлып турда, буян-чолдуг иелер-даа ажы-төлүн пашка дүлүп, боттарынга аыш-чем кылып турганнар ийик ^g .
^g Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:57; 4 Хаан. 6:29; 25:3; Иер. 19:9; Иез. 5:10	(каф)		¹¹ Дээрги-Чаяакчынын килең-кылыгы дендеп барды, килеңин Ол чажа каапты ^h :
^h Ы. х. к. 32:22			·Сионга Ол одун кыпсып, хоорайны өзээнге кирип өрттедипти ⁱ .
ⁱ Иер. 17:27	(ламед)		¹² Иерусалим хаалгазындан өштүг дайзын кирип кээр деп, черде хааннар, делегейде чурттаан улус бодап безин чорааннар бе?! ^j
^j Иер. 5:31; 23:21	(мем)		¹³ А ол бүгүнүн дөзү кайдал? Хоорайга актыг улус ханын төккөн бараалгакчылар бузудунда, медээчилер бачыдында ^j .
	ᠶ		¹⁴ Олар даштын, согурлар дег, тояап чорлар, ханга былчап, бужартадып алган боорга, хептеринге дээп болбас апарган-дыр ^k .
^k Сан. 19:16	(самех)		¹⁵ «Орук чайлаңар, бужартааннар! Биске дегбейн, чоруңар!» – деп, оларже улус алгырып тур. «Тояап чоруур хейлерни! – деп, өске чоннар улузу сөглөп тур. – Моон сонгаар аравыска олар турбас».
	ᠶ		¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Боду-ла оларны тарай сывырыпкан, моон сонгаар оларже Ол ээ көрбес.
^l Ыы. 5:12	(не)		Ынчангаш Ооң бараалгакчыларын-даа хүндүткээр, ·баштыннарны-даа өршээр улус ам чок ^l .

* 4:1 Бо сөстөрнүн болгу дег өске уткалары мындыг: «Ыдыктыг черниң эртине даштары» азы «Бурганның өргээзин тутуп тургускан даштар».

** 4:3 «Страус» – страус кушту бодунун чуургаларын элезинге каапкаш баар, хайыра чок, доң баарлыг куш деп санап турган (Иов 39:13-16 көр).

<p>У (айин)</p>	<p>17 Дуза манаан караавыс-даа имистелип өштү^a. Камгалаар дээш, келбээн чонче* доскуул кылыр суургалардан харап көрүп, шаанга киир манадывыс.</p>	<p>^a Ыд. ыр. 118:82, 123</p>
<p>У (цаде)</p>	<p>18 Кудумчуже үнмезин дээш, дайзыннар каяа-даа бол бисти кедээн. Төнчүвүс ам чоокшулаан^b, назынывыс кызырылган, өлүр хүн-даа чедип келген.</p>	<p>^b Иез. 7:2-3; Ам. 8:2</p>
<p>Р (коф)</p>	<p>19 Бисти кызап, сүрген улус дээрде ушкан эзирлерден дүрген болган^c. Олар бисти дагларга-даа чыпшыр чедип, ээн ховаа кедег кылып, дозуп турган.</p>	<p>^c Иер. 4:13; Авв. 1:8</p>
<p>Г (рей)</p>	<p>20 «Хаанывыска карактадып, өске чоннар аразынга чурттаар бис» – деп идегеп чораанывыс амывыстың тыныжы – Дээрги-Чаяакчының шилээн хааны какпага кирип, туттурган-дыр^d.</p>	<p>^d Иез. 19:4</p>
<p>Ш (шин)</p>	<p>21 Уц дээр черде^e чурттай берген Эдом-кыс, амдызында өөрүп-хөгле. Килең долган үлүг-дашка сенээ чедер – шалданналдыр ужур ижип, эзириир сен^f.</p>	<p>^e Э. д. 22:21; Иов 1:1; Иер. 25:20 ^f Иер. 25:15; 51:7; Авв. 2:15</p>
<p>Л (тав)</p>	<p>22 Сион-кыс, кеземченниң төнчүзү кээр^g – сени Ол ам удавайн хостап салыр! А сени, Эдом-кыс, кем-буруун дээш кезеткештиң, бачыттарың ажыдыптар^h.</p>	<p>^g Иса. 40:2 ^h Авд. 1:10</p>

Бешки ыы-сыы

<p>5</p>	<p>1 Дээрги-Чаяакчы, бода – бистиң-биле чүү болчук, бак атка киргенивис көр-ле, көр! 2 Черивисти хары улус ээлеп алган, бажыңнарны өске улус чаза басканⁱ. 3 Ачазы чок өскүстерге дөмей-дир бис, авалар-даа дулгуяк дег болу берген. 4 Суувусту-даа садып ижер, ыяжывыс дээш акша төлээр апардывыс. 5 Мойнувуста кадыг дөңгү кедирип каан, могап-түрөп, амыр-дыш-даа көрбөстээн бис. 6 Аьш-чем-не чедишсин дээш, Ассирия, Египеттен ачы-дуза дилээр-дир бис^j. 7 Ада-өгбе бачыт кылган – олар ам чок, а кем-буруузу дээш кеземче – бисте дүшкен^k. 8 Кулдар бисти чагырып тур; кадыг холдан бисти хостаар кижичок-тур. 9 Ээн ховуга дээрбечиден айыылзынып, чем тып чиирде, амы-тынны артывыска каап чор бис. 10 Оя чип кээр от дег аштан кеживис-даа суугу ышкаш кыза берген. 11 Дайзыннар Сионда, Иудея хоорайларында кыстарны, херээженнерни чазарлап тур^l. 12 Дайзынның холу нояннарны азып каапкан, баштыңчыларны хүндүлөвээн^m. 13 Чалыы эрлер дээрбе дажы долгап турарⁿ,</p>	<p>ⁱ Ыд. ыр. 78:1 ^j Ос. 12:1 ^k Иер. 31:29; Иез. 18:1 ^l Иса. 13:6; Зах. 14:2 ^m Ыы. 4:16 ⁿ Башт. 16:21</p>
-----------------	--	--

* 4:17 «Келбээн чон» – Египет дугайында чугаалаан бооп чадавас (Иер. 37:7 көр).

элээдилер ыяш чүктөп, ууп чадаан.

¹⁴ Хоорайның улус чыглыр черлеринде
ирейлер ам олурбастаан, чалыы эрлер ырлашпастаан.

¹⁵ Хөрек-чүрек өөрүшкүзү өжүп калган,
хөглүг самнар ажыг-шүжүг ыызы болган^a.

¹⁶ Бажывыстан оваадай чайлып дүшкөн^b,
бачыттыг бис – бодувустуң шорувус-тур!

¹⁷ Ынчангаштың чүрээвис ам ыстап араан,
ынчангаштың караавыстың оду өшкөн.

¹⁸ Ээнзирээн ·Сион даанда
дилгилер ам димзенип тур.

¹⁹ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, мөңгеде хааннаар сен,
Сээң дүжүлгөң салгал дамчып тендиш дивес^c.

²⁰ Таанда бисти шуут уттур сен бе^d,
таанда бисти төнмөс өйде каар сен бе?

²¹ Дээрги-Чаяакчы, Бодундува бисти ээлдир – эглип кээр бис^e,
биеэде дег, чуртталгавыс чаартып көр^f.

²² Бистен шуут-ла ойталадың бе^g,
биске удур килең-кылыың хемчээл чок бе?!

^a Иер. 16:9; Ос. 2:11;
Ам. 8:10

^b Ыд. ыр. 88:40;
Иер. 13:18

^c Ыд. ыр. 9:8; 101:13;
144:13

^d Ыд. ыр. 12:2

^e Иер. 31:18

^f Ыд. ыр. 50:12

^g Иер. 14:19

Иезекиил медээчинин ному

Кирилде

Бурганның бараалгакчызы Иезекиилди бистиң эрага чедир 597 чылда Вавилонче тудуп алгаш барган. Элээн каш чыл эрткенде, Дээрги-Чаяакчы Иезекиилди дамчыштыр Вавилонда туттуруушкунда турар база Иерусалимде артып калган израильчилерге Бодунуң сөзүн медегелеп эгелээн. Иезекиил Бурганның сөзүн барык бистиң эрага чедир 570 чылга дээр медегелеп келген. Ооң Бургандан келген хөй медээлери анаа эвес көстүүшкүннер болгаш тодаргай овор-хевирлиг хөделишикиннер бооп илереп турган.

Иезекиил израиль чоннуң Бурганга чүдөк-бужар бооп көстүр бачыттарын болгаш самыраашкынын күштү-түү-биле сойгалап турган. Кижиниң сеткил-чүрээ биле сагыш-бодальның иштики чаартылгазының база кижги бүрүзүнүң бодунуң бачыттары дээш хуу харысалгазының эргежок чугулазын ол негеп чораан. Иерусалимни вавилон аг-шериг 587-586 чч. узуткап каан соонда, Иезекиил бодунуң суртаалынга Бурган еврей чонну өлүмгө туттурган байдалдан, үе эртерге, диргизип болур деп идегелдиң сөстөрүн немеп алган. Иезекиилдиң медегелелиниң чугула кезээн Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы болгаш Ооң өргээзи ээлеп турган.

Номну алды кезекке чарып боор: 1) Бурганның Иезекиилди Бодунуң сөзүн медеглээр ажыл-херекче кыйгырганы (1–3 эгелер); 2) чоннуң бачыттарын сойгалааны болгаш Иерусалимниң келир үедеги буураашкынын сагындырганы (4–24 эгелер); 3) израиль чонну дарлап турган болгаш ооң ынаныжын шынзытпаан кожа чоннарның келир үедеги кеземчезин чарлааны (25–32 эгелер); 4) Иерусалимниң буураашкынының соонда израиль чонну аргалааны болгаш аңаа чырык келир үени аазааны (33–37 эгелер); 5) Бурганның чонунуң бүгү дайзын-нарының ойзу көргүскен илерээшкини болур Гог дугайында өттүр билген медеглел (38–39 эгелер); 6) катап тургустунган Бурганның өргээзи биле израиль черни тодарадып бижээни (40–48 эгелер). Номнуң бо сөөлгү кезээнде Бурганның өргээзиниң архитектуразы-биле харылзаалыг хөй чүүлдер еврей үндезин сөзүглелде эки билдинмес бооп турар.

Бурганның шимчеп чоруур дүжүлгези (Иез. 10:7-20)

1 ¹ Үженги чылдың* дөрт айның беште Кевар хемниң чанынга^a Иудеядан үндүр сывырткан улус аразынга турумда, дээр ажытына берген^b; мен Бурганның чоруткан көстүүшкүннерин көрүп турдум^c. ² Ол айның беште (Иудеяның хааны Иехонияның туттурганының бешки чылы чоруп турган чүве)^d ³ менээ, Вузийниң оглу, Бурганның бараалгакчызы Иезекиилге, халдей черде Кевар хемге Дээрги-Чаяакчыдан ажыдыышкын келген, анаа Ооң холу мени башкарып эгелээн^e.

⁴ Мен топтап көөрүмгө, сонгу чүктен күштүг хат-казыргы^f, чырыкка бүргеткен улуг булут, кызаннаан от диргелип кел чытты. ⁵ Ол оттуң ортузунда чайынналчак кызыткан демир дег бир-ле чүве көзүлдү^g база дөрт дириг амытан ышкаш чүвелер турду^h. Оларның хевир-шырайы кижилерге дөмей, ⁶ чүгө кайызы-даа дөрт арынныг болгаш дөрт чалгынныг болду. ⁷ Оларның буттары хөнү, а майыктары бызаа майыы дег болду, олар кылаңнааш хүлөр дег чайынналып турдуⁱ. ⁸ Олар чалгыннарының адаанда, дөрт талазында кижиниң ышкаш холдарлыг болду. Дөртөлээ арыннарлыг

^a Иез. 3:15; 10:15; 43:3

^b Аж.-ч. 7:56; 10:11;

Ажыд. 19:11

^c Иез. 8:3; 40:2

^d 4 Хаан. 24:15

^e 3 Хаан. 18:46;

Иез. 3:14; 3:22; 8:1;

33:22; 37:1; 40:1;

Ажыд. 1:10

^f 3 Хаан. 19:11;

Иер. 23:19; 30:23

^g Иез. 8:2

^h Ажыд. 4:6-8

ⁱ Иез. 1:7; 40:3; Дан. 10:6

* 1:1 Чүнүң үженги чылы дээрзи эки билдинмес. Болгу дег бир утказы: «Чуртталгамның үженги чылының».

болгаш чалгыннарлыг, ⁹ а чалгыннары бирээзи өскези-биле дегжип турду. Дириг амытаннарның кайызы-даа мурнунче дорт бар чыдар, шимчээшкин үезинде эргилбес болду. ¹⁰ Оларның арын-шырайын көөрге, кайызы-даа мурнунда кижинии дег арынныг, оң талазында – арзылаңны дег, а солагай талазында – буганы дег, а артында – эзирнии дег арынныг чорду^a. ¹¹ Оларның арыннары ындыг хевирлиг, а чалгыннары үстүндө херли берген; кайызының-даа ийи чалгыны өскелеринин чалгыннары-биле ийи талазында дегжип турар, өске ийи чалгын мага-бодун шып турар^b. ¹² Оларның кайызы-даа мурнунче дорт шимчеп бар чыдар. Сүлдө кайнаар баар-дыр, олар база ынаар, шимчээшкин үезинде эргилбейн, бар чыдар болду. ¹³ Ол дириг амытаннар чалбыыштыг көестер, чырыткылар ышкаш хевирлиг чүвелер бооп көзүлдү. Оларның аразында от соксаал чок шимчеп, чалбыышталыр болду, чаңнык оон кызаңайнып-ла турду^c. ¹⁴ Дириг амытаннар ол-бо талаже дүрген шимчээрге, чаңныктың кызаңнааны дег чорду.

¹⁵ Мен дириг амытаннарже топтап көргөш, черде оларның чанында дорт дугуй көрүп кагдым. Дугуйларның бирээзи-ле бир амытан дужунда турар болду. ¹⁶ Оларның хевири болгаш тургузуу мындыг: алдынналчак эртин даш ышкаш кылаңнажып турар^d, дөргөлээ шуут дөмей хевирлиг, дугуй бүрүзү өске дугуйнун иштинде турар-даа дег тургузууга болду. ¹⁷ Дугуйлар шимчеп үнгөндө, кайызы-даа мурнунче дорт бар чыдар, шимчээшкин үезинде эргилбес чорду. ¹⁸ Оларның куржаглары улуг бедик болгаш коргунчуг; шушту дөрт дугуйнун куржаглары долгандыр карактар-биле шыва алдынган болду^e.

¹⁹ Кажан дириг амытаннар шимчеп чоруптарга, оларның чанында дугуйлар база кады шимчеп чоруптар; олар черден көдүрлүрге, дугуйлар база көдүрлүр болду. ²⁰ Сүлдө кайнаар баар-дыр, олар база ынаар бар чыдар, а дугуйлар база олар-биле кады көдүрлүр турган, чүгө дээрге оларның сүлдези дугуйларда болган. ²¹ Кажан дириг амытаннар шимчеп чоруптарга, дугуйлар база кады шимчеп чоруптар; кажан демгилери доктаарга, болары база доктаар турган, а кажан дириг амытаннар черден көдүрлүрге, дугуйлар база кады көдүрлүр турган, чүгө дээрге оларның сүлдези дугуйларда болган.

²² Дириг амытаннарның баштарында кайгамчык чараш, кристалл дег кылаңнаан бопурук бир чүве бар болду^f; ол чүве оларның үстүндө чаттылган чорду. ²³ Бопурук чүве адаанда оларның чалгыннары бирээзи өскезинче дорт херли берген; ол ышкаш кайызы-даа мага-бодун шыпкан ийи чалгынныг чорду. ²⁴ Дириг амытаннар шимчээрге, мен оларның чалгыннарының даажын дыңнап турдум, ол дааш шапкын агым сугнуң коолаанынга^g, Күчүлүг Бурганның үнүнге, шериг турлагда дааш-шимээнге дөмей болду. Доктаагаш, олар чалгыннарын бадырып ап турду.

²⁵ Дириг амытаннар доктаагаш, чалгыннарын бадырып аарга, оларның баштарының кырында бопурук чүведен үн дыңналды. ²⁶ Оларның баштарында бопурук чүвениң кырында сапфир даштан кылган дүжүлгеге дөмей бир-ле чүве бар болду^h, а ол дүжүлгеге дөмей чүвениң кырында кижини амытан дег хевирлиг бир Кижини садап олурдуⁱ. ²⁷⁻²⁸ Топтап көөрүмгө, Ол белинден өрү чалбыышка бүргеткен чайынналчак кызыткан демир ышкаш, а белинден куду – бир-ле от ышкаш көзүлдү^j. Ону долгандыр чайынналган чырык чаъс соонда булуттарда чөлээш ышкаш болду^k.

Бурганның Иезекиилди кыйгырганы

2 ¹ Дээрги-Чаяакчының өндүр чырык овор-хевири ынчаар көзүлдү. Ону көргөш, доңгай кээп дүжүп, хаваам черге дегзипкеш, Ооң чүве чугаалап турар үнүн дыңнап кагдым. Ол меңээ: «Кижини амытан¹, бут кырынга туруп кел, Мен сээң-биле чугаалажырым ол-дур» – диди.

^a Ажыл. 4:7

^b Иса. 6:2

^c Ыд. ыр. 103:4

^d Дан. 10:6

^e Ажыл. 4:8

^f Э. д. 1:7-8; Иез. 10:1; Ажыл. 4:6

^g Иез. 43:2; Ажыл. 1:15

^h Хост. 24:10; Иез. 10:1

ⁱ Дан. 7:13

^j Иез. 8:2

^k Э. д. 9:13; Ажыл. 4:3; 10:1

¹ Дан. 8:17

²Бурган меңээ чүве чугаалап турда, Ооң Сүлдези мени бүргепкеш^a, бут кырынга тургузуп кагды. Ооң мээн-биле ам-даа чугаалажып турарын дыңнап кагдым. ³Ол мынча диди: «Кижиге амытан, Мен сени израиль чонче, Меңээ удур тура халаан, чагырга билбес улусче айбылап чорудуп тур мен. Олар боттары-даа, оларның ада-өгбези-даа мырыңай бо хүнге чедир Меңээ удур үймээн үндүрүп келген улус болгай^b. ⁴Мээн сени олче айбылап чорудуп турар чонум ыядыр арын чок база чөрүү чон чүве. Оларга: „Дээрги-Бурган-Чаяакчы ынча деп тур!“ – деп чугаалаар сен. ⁵Олар, үймээнчи чон болгаш, дыңнаар-дыңнапас-даа болза^c, оларның аразыңга Бурганның медээчизи турганын билип алзың^d.

⁶А сен, кижиге амытан, олардан база оларның чугаа-сөзүндөн кортпа^e. Олар сенээ тенниг чадаң үнүш, шагар-оыт дег-даа болур болза^f, хоранныг курттар аразында чурттап турар дег-даа болур болзунза, кортпа. Олар үймээнчи чон-даа болза, оларның чугаа-сөзүндөн база ал-бодундан сүрээдеве. ⁷Үймээнчи чон болгаш, дыңнаар-дыңнапас-даа болза, оларга Мээн сөстөрими дамчыт. ⁸А сен, кижиге амытан, Мээн чугаалаар чүвемни дыңна. Бо үймээнчи чон ышкаш тура халыва; аксың ажыткаш, Мээн сенээ бээр чүвемни хүлээп ап, чивит».

⁹Ынчан менче сунган хол көрүп кагдым^g; ол хол дүрүг-ном тудуп алган болду^h. ¹⁰Дүрүгнү Ол мээн мурнумга чада тудупту; ооң артыгы, иштиги талаларындаⁱ уё-човуур, ыы-сыы, качыгдалдың сөстөрүн бижээн болду.

3 ¹Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Кижиге амытан, мурнунда чүвени чивит, бо дүрүг-номну чивит, а ооң соонда израиль чонга барып медегле» – диди^j.

²Мен аксым ажыдыптарымга, Ол меңээ демги дүрүгнү чиртипти.

³Ол меңээ: «Кижиге амытан, Мээн берип турарым дүрүгнү чивит, ооң-биле бодунну долдуруп ал» – диди. Мен ону чиптим, аксымга ол ары чигири дег амданныг болду. ⁴Ол меңээ оон мынча диди: «Кижиге амытан, ам дораан израиль чонга баргаш, Мээн сөстөрими дамчыт. ⁵Сени билдинмес чугаа-дылдыг өске-бир чонче эвес, а израиль чонче айбылап чорудуп тур мен. ⁶Билдинмес чугаа-дылдыг, сөстөрүн сээн билип шыдавазың хөй санниг чоннарже сени айбылап чорутпайн тур мен. Бир эвес сени оларже чорудупкан болзумза, олар сени тооп дыңнаар-ла болгай. ⁷А израиль чон сени тооп дыңнаар хөңнү чок-тур, чүге дээрже олар хай-чагырга чок, чөрүү улус болгаш, Мени тооп дыңнаар хөңнү чок-тур. ⁸А Мен сени олардан дудак чок хедер, чөрүү, кадыг-быжыг кижиге кылып каар мен^k. ⁹Мен сени алмаз ышкаш кылдыр^l, оттук-даштан кадыг-быжыг кылдыр кылып каар мен^m. Олардан кортпа, үймээнчи чон мурнунга сүрээдеве».

¹⁰Оон Ол меңээ: «Кижиге амытан, кичээнгейлиг дыңна, Мээн чугаалап турар бүгү сөстөрими баяк сактып ал. ¹¹Ам дораан сээң чонунуң чуртундан өскээр көжүрткен улусунга барып медегле. Олар дыңнаар-дыңнапас-даа болзаⁿ: „Дээрги-Чаяакчы ынча деп тур!“ – деп оларга чугаала» – диди.

¹²Ооң соонда Бурганның Сүлдези мени көдүрүптү^o. Артымда: «Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы Ооң чурттаар черинге алгадып-йөрөөтсин!» – деп турар, диңмирээшкин ышкаш аажок дыңзыг үн дыңнап кагдым. ¹³Ол ышкаш дириг амытаннарның бот-боттарыңга дегжип турар чалгыннарының шимээни, оларның чанында дугуйларның токуладыр дагжааны^p база чыжыраан диңмирээшкин дыңналды. ¹⁴Сүлде мени көдүргөш, өскээр аппарды. Мен муңгарап, сеткилим аажок хөлзөп чордум, Дээрги-Чаяакчының холу мени чайгылыш чок башкарып турду^q. ¹⁵Кевар хемниң чанында^r Тел-Авив деп черже көжүрткен израильчилерже чедип келгеш, албааралга алзып, оларның аразыңга чеди хонук турган мен^s.

^a Иез. 3:24^b Иез. 20:21^c Иез. 3:11^d Иез. 33:33;

Зах. 2:9; 4:9; 6:15

^e Иер. 1:8; Иез. 3:11^f Мих. 7:4^g Иез. 8:3; Дан. 10:10^h Зах. 5:1; Ажыд. 10:2ⁱ Ажыд. 5:1^j Иер. 15:16;

Ажыд. 10:9-10

^k Иер. 1:18^l Зах. 7:12^m Иса. 50:7; Иер. 1:18ⁿ Иез. 2:5, 7^o 4 Хаан. 2:16;

Иез. 8:3; 11:1; 11:24; 43:5;

Аж.-ч. 8:39

^p Иез. 1:11, 15, 24^q 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3^r Иез. 1:1; 10:15; 43:3^s Иов 2:13; Ыы. 2:10

Бурганның чонну сагындырганы
(Иез. 33:1-9)

¹⁶ Чеди хонук эрте бээрге, Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалады: ¹⁷ «Кижиге амытан, Мен сени израиль чоннун доскуулчузу кылып кагдым^a. Сен Мээн аксымдан үнген сөстөрнү дыңнап, оларны Мээн өмүнээмден баш бурунгаар сагындырар сен^b. ¹⁸ Мен кем-буруулуг кижиге: „Сен өлүп каар сен!“ – дээримге, ол кижиге өлбөзүн дээш, бузуттуг оруундан чайлаарын айтып, сагындырбас болзуңза, кем-буруулуг кижиге бодунун бачыды дээш өлүп каар. А Мен сенден ооң өлүмү дээш харыны негээр мен. ¹⁹ Ынчалза-даа сен кем-буруулуг кижини бодунун бузуттуг оруундан чайлаар кылдыр сагындырарыңга-даа, тоовайн барган болза, бодунун бачыды дээш өлүп каар, а сен амы-тыныңны камгалап аар сен^c.

²⁰ А бир эвес чөптүг кижиге бодунун шынныг чоруундан ойталап, кем-буруулуг херек үүлгедир болза, Мен ооң мурнунга тептигер моондак салып каарымга, ол өлүп каар^d. Сен ону баш бурунгаар сагындырбайн турган болганында, ол бодунун бачыды дээш өлүп каар. Ооң кылып турган ачылыг херектеринче кичээнгей салбас мен, а сенден ооң өлүмү дээш харыны негээр мен. ²¹ Ынчалза-даа сен чөптүг кижини, бачыт үүлгетпезин дээш, баш бурунгаар сагындырарыңга, ол кижиге бачыт үүлгетпейн барган болза, амы-тынныг артар, чүгө дээрге сагындырыгны тооп дыңнаан-дыр, а сен бодунун амы-тыныңны камгалап аар сен».

Иезекиилдин ыыттавас апарганы

²² Дээрги-Чаяакчының холу мени аңа башкарып эгеледи^e. Ол менээ: «Тургаш, оргулаашче чорувут^f, Мен аңа сээң-биле чугаалажыр мен» – диди.

²³ Мен туруп келгеш, оргулаашче чоруптум. Көөрүмге, ында Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры, Кевар хемниң чанынга көргөним ышкаш, көстүп турду; мен хаваам-биле черге дээп, донгая кээп дүштүм^g. ²⁴ Бурганның Сүлдези мени бүргей апкаш, бут кырынга тургузуп кагды. Бурган мээң-биле чугаалажып, мынча диди: «Бажыңыңга барып хагдынып ал. ²⁵ Кижиге амытан, сээң-биле болур чүвө бо-дур: сени хүлүп-шарып каарга, улусче үнүп шыдавас апаар сен^h. ²⁶ Мен сээң дылыңны өгүңгө чыпшындырып каарымгаⁱ, үн чок апаар сен, бо чон үймээнчи-даа болза, оларны сойгалап шыдавайн баар сен. ²⁷ А сээң-биле чугаалашканымда, аксыңны ажыдып турар мен^j, сен чүглө ынчан оларга: „Дээрги-Бурган-Чаяакчы ынча деп тур!“ – дээр сен. Дыңнаксаан кижиге дыңнап алзын, дыңнаар хөңнү чок кижиге дыңнавазын, бо дээрге үймээнчи чон болбазыкпе».

Иерусалимниң бүзээлээшкинин баш бурунгаар медеглээни

4 ¹ «Кижиге амытан, тууйбудан ап алгаш, мурнунга салгаш, аңа Иерусалим хоорайны сиилбирлеп чуруп каг. ² Аңа удур бүзээлелди өтгүнүп кылып көр: бүзээлээшкин тудуглары тургузуп, ону дескиндир бүзээлел чалын оваала, аңа удур турлаглардан таарыштыр тип, хана буза үстүрер чөпсектерден долгандыр тургузуп каг^k. ³ Оон калбак демир тавактан алгаш, ону бодун биле хоорайның аразыңга демир хана дег тургускаш, хоорайже шиглей көр: хоорай бүзээлеттирген боор, сен ону бүзээлеп аар сен. Ол болза израиль чонга сагындырыг демдээ-дир.

⁴ Солагай талаңче ийлендир чыдып алгаш, Израильдин чонунун кем-буруузун бодунга хүлээп ал. Солагай быктыңга чеже хүн чыдар-дыр сен, оларның кем-буруузун ынча үеде бодун чүктээр сен. ⁵ Мен сеңээ, олар чеже чыл дургузунда кем-буруулуг херектер үүлгеткенил, бир чыл дээш бир хүннү доктаадып каан мен: израиль чонунун кем-буруузун 390 хүн дургузунда чүктээр сен.

^a Иса. 21:6; Иер. 6:17; Ос. 9:8; Авв. 2:1

^b 2 Чыл. 19:10

^c Иез. 33:9

^d Иер. 6:21; Иез. 18:24

^e 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3

^f Иез. 8:4; 37:1

^g Иез. 2:1-2

^h Иез. 4:8

ⁱ Иов 29:10; Ыд. ыр. 136:6

^j Иез. 24:27

^k 4 Хаан. 25:1; Иез. 17:17

⁶ Ону күүсеткениң соонда, ам оң талаңче ийлендир чыдып алгаш, Иудеяның чонунуң кем-буруузун дөргөн хүн дургузунда чүктээр сен, бир чыл дээш-ле, бир хүн хуусааны сенээ доктаадып каан мен^a. ⁷ Бүзээлеттирген Иерусалимче шиглей көргөш, холунну олче аннып алгаш, аңаа удур өттүр билип медегле. ⁸ Көр даан, Мен сени хүлүп-шарып тур мен, ынчангаш бүзээлээшкинниң хүннерин төндүрбээн шаанда^b, бир таладан өске талаже аңдарлып шыдавас сен^c.

^a Сан. 14:34

^b 4 Хаан. 25:1-3;
Иер. 39:1-2; 52:4-6
^c Иез. 3:25

⁹ Кызыл-гас, арбай, чочак-тараа, чиңге-тараа болгаш ак-тараадан ап алгаш, чаңгыс саваже ургаш, бодунга далганнардан быжырып ал. Бир талаңче ийленип алгаш чыдарың 390 хүн дургузунда ол далганнарны чиир сен. ¹⁰ Хүннүң-не чиир чемиңни чээрби ^oшекел* кылдыр деңзилип алгаш, доктааткан үе-шакта чиир сен. ¹¹ Сугну база өйлеп, хүннүң-не бир ^oгинниң алдының бири** хирени, доктааткан үе-шакта ижер сен. ¹² Арбай далганындан туткан далганнарны улус көрүп турда, кижиде мыяан одааш, хаарып аар сен».

¹³ Дээрги-Чаяакчы оон: «Израиль чон Меңээ үндүр сывыртадып алгаш, өске чоннар аразынга барып, арыг эвес аыш-чемни шак ынчаар чиир^d» – дээн.

^d Дан. 1:8; Ос. 9:3

¹⁴ Мен ынчан: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Мен кажан-даа арыг эвес аыш-чем чип көрбээн мен^e. Бодунуң өлүмү-биле өлгөн азы араатан аң үзерлеп каан дириг амытан эьдин^f аныямдан бээр, амдыгаа чедир чип көрбээн мен. Бужартаан эът черле мээң аксымче кирбээн» – дээн мен.

^e Лев. 11:2; Ы. х. к. 14:3;
Аж.-ч. 10:14
^f Хост. 22:31;
Лев. 11:39; 22:8

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Дыңна, Мен сенээ кижиде мыяаның орнунга инек мыяа одааш, далган хаарарын чөпшээрп тур мен» – дээн. ¹⁶ Оон Ол: «Кижиде амытан, Мен Иерусалимде аыш-чем курлавырын узуткап каар мен^g. Улус хлебти өйлеп, дүвүрел-биле чиир, сугну база өйлеп, муңгагдал-биле ижер^h. ¹⁷ Чүге дээрге оларга аыш-чем биле суг чедишпестей бээр. Олар бот-боттарыңче аңгадап көржүр, боттарының кем-буруузу дээш эстип-хайлыр» – дээн.

^g Лев. 26:26; Иса. 3:1;
Иез. 5:16; 14:13
^h Иез. 12:19

Дүк демдээ

5 ¹ «Кижиде амытан, сал чүлүкчүзүнүң чидиг бижээн ап алгаш, бажың дүгү биле салыңны чүлүп каавыт. Деңзиден эккелгеш, бажың дүгүн база салыңны кезектей үлеп ал. ² Бүзээлээшкинниң үези төнө бээрⁱ, дүгүннүн үштүн бир кезиин хоорайның ортузунга өрттедивит; өске үштүн бир кезиин ап алгаш, хоорайны долгандыр бижек-биле хээй кезип каавыт; арткан үштүн бир кезиин хатка тарадывыт; Мен хылыжымны хынындан ужулгаш, ол дүктерже анныр мен^j. ³ Ынчалза-даа элээн каш дүктен ап алгаш, хевиң эдээнге бооп ал^k. ⁴ Ол дүктерниң чамдызын ап алгаш, отче октап, өрттедивит. Оортан өөскөөн от бүгү израиль чонче чалбышталыр».

ⁱ Иез. 4:8

^j Иез. 5:12

^k Иер. 40:6; 52:16

⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Бо дээрге Иерусалим-дир! Мен ону чоннарның ортузунда тургузуп кагдым, ону долгандыр өске чурттар турар. ⁶ Ынчалза-даа ол Мээң хоойлу-дүрүмнеримге удурланып, ону долгандыр чурттап турар чоннардан, чурттардан бузут-бактыг апарды^l. Ол Мээң хоойлуларымдан ойталап, дүрүмнеримни сагывайн турду» – дээн.

^l Иез. 16:47-48

⁷ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Силерни долгандыр чурттап турар өске чоннардан артык ужур-дүрүм чок чорук кылып турган-дыр силер; Мээң хоойлуларымны сагывас, дүрүмнеримни күүсетпес-тир силер; оон туржук, силерни долгандыр чурттап турар өске чоннарның корум-чурумун-даа сагывас-тыр силер» – деп чугаалаан.

⁸ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Көрдүң бе, Мен Бодум сенээ удур апардым^m; өске чоннар көрүп турда, сенээ үндүргөн шииткелимни күүседир мен. ⁹ Сээң бүгү

^m Иез. 13:8

* 4:10 Чээрби шекел – бир килограммның дөрттүн биринден бичии-ле эвээш деңзи.

** 4:11 Бир гинниң алдының бири – чартык литрден бичии-ле хой хемчээл.

^a Дан. 9:12

^b Лев. 26:29;
Ы. х. к. 28:57; Ыы. 4:10;
Иер. 19:9

^c Лев. 26:33;
Ы. х. к. 4:27; 28:64;
Неем. 1:8; Иер. 9:16;
Иез. 12:14-15;
Зах. 2:6; 7:14

^d Лев. 15:31; 2 Чыл. 36:14;
Иер. 7:30; Иез. 8:5-6

^e Иса. 49:18; Соф. 2:9

^f Иез. 7:4; 8:18; 9:10

^g Иез. 5:2

^h Иез. 16:42

ⁱ Ы. х. к. 28:37

^j Ы. х. к. 32:23

^k Лев. 26:26; Иез. 4:16

^l Ы. х. к. 32:24

^m Иез. 14:21; Ажыд. 6:8

чүдек-бужар чүүлдерин дээш, ооң мурнунда кажан-даа кылбайн турганым, моон соңгаар-даа кылбазым чүвени сээн-биле кылыр мен^a. ¹⁰ Сенде бар адалар ажы-төлүнүн эъдин чиир^b, а ажы-төл адаларының эъдин чиир. Мен сенээ шииткел үндүргөш, чоннун артынчызын бүгү хаттар-биле тарадып кааптар мен^c» – дээн.

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Иерусалим, сен Мээң ыдыктыг өргээмни бодуннун чүдек-бужар чүүлдерин-биле, бужар-бак чаңчылдарың-биле бужартадып алган сен^d. Ынчангаш дириг Бодуннун адым-биле даңгыраглап тур мен^e: сени узуткап каар мен, сенээ ээ-хайыралыг болбас мен, сени кээргевес мен^f – деп медеглээн. – ¹² Сээн чонуннун үштүн бир кезии хамчык аарыг болгаш аш-чуттан сээң иштиңге өлүп каар; өске үштүн бир кезии сээң даштыңга дайын-чаадан кырлып каар, а арткан үштүн бир кезиин Мен хат-биле тарадып кааптар мен, хылыжымны хынындан ужулгаш, оларже анныр мен^g. ¹³ Ынчан Мээң килеңим бүрүнү-биле кыптыгып кааптар, оларга хорадааным намдаар, сеткилим ханар^h. Ажынган сеткилим, хорадаан сагыжым оларже кыптыгарга, Дээрги-Чаяакчы Мээң чугаалап турганымны билип аарлар.

¹⁴ Иерусалим, Мен сени ээн чер, сени долгандыр чурттап турар улустун, сээң чаның-биле эрткен-дүшкен бүгү улустун кочулаар чери кылып каар мен. ¹⁵ Мен сенээ үндүргөн шииткелимни килеңнеп, хорадап база коргунчуг шаажыллалдар кылып тургаш, күүседир мен; долгандыр чурттап турар чоннар сени кочулап, дорамчылаар, оларны мурнунга кеземчениң үлегер-чижээ база коргунчуг чүүл апаар сенⁱ. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым. ¹⁶ Аш-чуттун хайыра чок согуннарын сенче ыдып^j, сени өлүрүп каар дээш адар мен. Сээң аштаанынны күштелдирип, аыш-чем куравырын узуткап каар мен^k. ¹⁷ Мен сенче аш-чутту база аң-араатанны ыдар мен^l, олар сээң ажы-төлүнү чок кылып каар. Хамчык аарыг болгаш өлүм-чидим сени таварып эртер, Мен сенче дайын-чааны ыдар мен^m. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

Израильде дүрзү-бурганнарга мөгөөр чорук кеземчеге онаажыр

Б ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижии амытан, Израильдин дагларынче углай көргөш, оларга удур медеглеⁿ. ³ Мынча дээр сен: „Израильдин даглары, Дээрги-Бурган-Чаяакчының силерге база тейлер, кашпалдар болгаш шынааларга чугаалаан бо сөстөрүн дыңнаңар! Көрүңер, Мен силерге удур дайын-чааны ыдып тур мен, кырыңарда мөгөйишкин кылыр бедик черлеринерни үрөп бузар мен. ⁴ Өргүл салыр бедигээштеринер биле ыдыктыг адагаштарыңар хоозураашкыңга таваржып, үрегдеттирер^o, өлүрткен улузуңарны Мен дүрзү-бурганнарыңар мурнунче октаптар мен. ⁵ Израильчилерниң мөчү-сөөгүн оларның дүрзү-бурганнарының мурнунга салып каар мен^p. Силерниң сөөктеринерни өргүл салыр бедигээштеринерни долгандыр тарадыр октаптар мен^q. ⁶ Силер кайда-даа чурттап турар болзуңарза, хоорайларыңарны хоозурадып, мөгөйишкин кылыр бедик черлеринерни үрегдеп кааптар; олар-биле кады өргүл салыр бедигээштеринер хоозурааттырып, үрегдеттирер, дүрзү-бурганнарыңар чуура шаптыртып, узуткаттырар, ыдыктыг адагаштарыңар одура кестиртир, силерниң кылып турган бүгү чүүлүңер чиде бээр. ⁷ Силерниң араңарга өлүрткен улус кээп дүжүп турар апаар, ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

⁸ Ынчалза-даа чамдык улусту Мен хылыштан камгалап арттырар мен. Кажан силерни өске чер-чурттарже тарадып каарга, силерниң чамдыңар чоннар аразыңга дириг артар^r. ⁹ Дириг арткан улузуңар оларны тудуп аппаратан өске чоннар аразыңга Мени сактып кээр: оларның Менден ойталап, самыыраан чүректери, дүрзү-бурганнар соонче самыырап чүткүп турган карактары^s Мени кайы хире хомудатканын сактып, буруузон миннир. Олар үүлгеткен бузуттуг херектери дээш, чүдек-бужар чаңчылдары дээш, боттары боттарындан ческинер апаар^t. ¹⁰ Олар Мени Дээрги-Ча-

ⁿ Иез. 21:2-3; 36:1

^o 2 Чыл. 14:5

^p Лев. 26:30

^q 4 Хаан. 23:16

^r Иез. 12:16; 14:22

^s Хост. 34:15

^t Иез. 16:61; 20:43; 36:31

яакчы деп билип аар; Мен оларже ындыг айыыл-халап ыдар бооп, хей черге кыжанып турбааным ол-дур^а».

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Муңгараанындан адыштарың часканып, тепсенип, израиль чоннун бүгү бужар-бак үүлгедиглеринге хамаарыштыр „Аа халак!“ деп көр, чүгө дээрге олар дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан кырлып каар-дыр^а. ¹² Ыракта улус хамчык аарыгдан, чоокта улус – дайын-чаадан өлүп каар, а дириг арткан, амы-тынын кадагалап алган улус аштап өлүр. Бодумнун килеңимни оларга ынчаар көргүзөр мен. ¹³ Оларның өлүрткен улузунун мөчү-сөөгү боттарының дүрзү-бурганнарының аразынга, өргүл салыр бедигээштерни долгандыр, бүгү бедик тейлер кырынга, бүгү даглар баштарынга, бүгү улуг хөлегелиг ыяштар адаанга, бүгү саглагар дубтар адаанга^b – боттарының дүрзү-бурганнарынга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турганы чер бүрүзүнгө кээп дүжерже, олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ¹⁴ Мен оларже холумну аннып, оларның чурттап турар бүгү черлерин ээн кургаг ховудан Дивлатка чедир* ээн, хоозураан чер кылып каар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

^a Иез. 5:12

^b Иер. 2:20; Ос. 4:13

Израильдиң төнчүзү келген-дир

7 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, израиль черге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: төнчү! Чер-чурттуң бүгү ужу-кыдыынга төнчү келген-дир!^c ³ Израиль, сээң төнчүң келген-дир, Мен ам сенче килеңимни ыдар мен. Үүлгеткен херектерин дээш, Мен сени шиидер мен, кылган бүгү чүдек-бужар чүүлдерин дээш кезедир мен. ⁴ Мен сенче ээ-хайыралдыг көрүнмес мен, сени кээргевес мен^d; үүлгеткен херектерин, кылган чүдек-бужар чүүлдерин бодунче чүдүрлүр. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

^c Ыы. 4:18; Ам. 8:2

^d Иез. 5:11; 7:9; 8:18; 9:10

⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Айыыл соондан айыыл кел чыдыр! Көрүнер, айыыл кел чыдыр! ⁶ Төнчү келген-дир! Төнчү чоокшулап, сеңээ удур көдүрлүп, бо келген-дир! ⁷ Бо черниң чурттакчызы, өлүм сеңээ келген-дир. Үе келген, кеземче хүнү чоокшулаан; дагларны өөрүшкү эвес, дүвүрээзин хөмө ап тур^e. ⁸ Удавайин Мен сени хорадаан сагыжым-биле бүргээр мен, килеңимни сеңээ көргүзөр мен; сени үүлгеткен херектерин дээш шиидер мен, кылган бүгү чүдек-бужар чүүлдерин дээш кезедир мен. ⁹ Мен сенче ээ-хайыралдыг көрүнмес мен, сени кээргевес мен^f; үүлгеткен херектерин, кылган чүдек-бужар чүүлдерин бодунче чүдүрлүр. Ынчан Мени кезедикчи Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

^e Соф. 1:14-15

^f Иез. 5:11

¹⁰ Кеземче хүнү бо-дур! Ол хүн келген-дир! Өлүм келген-дир! Ол улустун шыкпыжы өзүп келген, улуургак чоруу улгадып өскөн. ¹¹ Күчүлел бузуттуң шыкпыжы бооп өзүп келген; олардан кым-даа артпас; оларның байлакшылындан, шимээн-даажындан база чаагай чоруундан чүү-даа артпас. ¹² Үе келген, кеземче хүнү чоокшулаан-дыр. Бир чүве садып алган кижиге өөрүвезин, а садыпкан кижиге хараадавазын, чүгө дээрге Мээң килеңим мөөң израильчилерге кыптыгып турар. ¹³ Черин садыпкан кижиге чуртталгазының төнчүзүңгө чедир ынаар ээп келбес^g; бо көстүүшкүн мөөң израильчилерге хамааржыр, ол күш чок апарбас. Бодунун бузудунун ужуң** оларның кайызы-даа амы-тынын камгалап шыдавас. ¹⁴ Олар труба этсип, дайынга белеткенип турар, ынчалза-даа, кайызы-даа тулчуп үнмес, чүгө дээрге Мээң килеңим оларның бүгү мөөңнежилгезинче кыптыгып турар.

^g Лев. 25:13-14

¹⁵ Хоорай даштында – дайын-чаа, хоорай иштинде – хамчык аарыг болгаш аш-чут^h. Хову-шөлде турар кижиге дайын-чаадан өлүп каар, хоорайда турар улусту

^h Ы. х. к. 32:25; Ыы. 1:21

* 6:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Дивлатка чедир» эвес, а «Ривлага чедир» деп бижээн.

** 7:13 Азы: «Бодунун бузуду-биле».

^a Иез. 5:12; 6:11;

Иер. 14:18

^b Иса. 38:14; Наум 2:7

^c Иса. 13:7; Иез. 21:7

^d Иса. 15:2-3

^e У. ч. 11:4; Соф. 1:18

^f Бл. ыр. 54:10; Иер. 6:7

^g Авв. 1:7

^h Иер. 4:20

аш-чут болгаш хамчык аарыг чиптер^a. ¹⁶ Дириг арткан улус камгаланыры-биле даг-ларже дезе бергеш, кашпалдарда көге-бугалар дег болур^b; олар шупту, кайызы-даа бодунуң бузут-багы дээш, човууртаар. ¹⁷ Оларның шуптузунуң холдары салдына бээр, дискектери, бырлаңнаан суг дег, сириңейни бээр^c. ¹⁸ Олар ынчан качыгдалдың самдар хевин кедип, сүрээделге алзыптар, ыятканындан шуптузунуң арыннары өңүн солуур, шуптузу баштарын чүлүттүрер^d. ¹⁹ Олар мөңгүнүн кудумчуже үндүр октаптар, алдынын, арыг эвес чүүл дег, херекке албас. Дээрги-Чаяакчының килең-нээн хүнүнде оларны алдыны-даа, мөңгүнү-даа камгалап шыдавас^e. Олар ооң-биле аштаанын чидирип, хырнын тоттуруп шыдавас. Алдын-мөңгүнү оларга моондак болуп, бузут-бакче киирген болгай. ²⁰ Чоргаарланып турганы кайгамчык чараш каасталгаларындан олар чүдек-бужар дүрзү-бурганнар кылып алганнар. Ынчангаш каасталгаларны оларга хамаарыштыр арыг эвес кылып каар мен. ²¹ Оларның байлаан хары улус холунга олча кылдыр, черниц каржы-бак улузунга ажык-кончаа кылдыр бериптер мен, ол улус демги байлакты бужартадып каар. ²² Мен олардан хая көрнү бээр мен, хары улус Мээн эртине шыгжамырларымны бужартадып каар; үптекчилер ынаар киргеш, бужартадып каар.

²³ Кинчи-бектен белеткеп ал, чүге дээрге бо черни өлүрүкчү херектер долган-дыр, а найысылалды күчүлээшкин бүргээн-дир^f. ²⁴ Мен эң каржы-бак чоннарны эжкээр мен^g, олар израильчилерниң бажыңнарын эжелеп аар. Мен чүштүг израильчилерниң турамык чоруунуң төнчүзүн салыр мен, оларның ыдыктыг черлери бужартагыр. ²⁵ Коргуушкун кел чыдар, улус тайбың дилээш, тыппайн баар. ²⁶ Халап соондан халап, багай медээ соондан багай медээ кээр^h; улус Бурганның медээчизинден ажыдыышкыннарны хей-ле дилээр, Бурганның бараалгакчылары хоойлу-дүрүмнү суртаалдавайн баар, улуг назылыглар арга-сүме берип шыдавас. ²⁷ Хаан качыгдал ыглаар, ноян кижии аңгадаашкынга алзыптар, карачал чоннуң холу кортканындан сирилээр. Оларны үүлгеткен херектерин ёзугаар аажылаар мен, боттарының-на шиидип турарын ёзугаар шиидер мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар».

Бурганның өргээзинге дүрзү-бурганга мөгейиң

8 ¹ Туттуруушкунувустуң алдыгы чылында, алды айның беште, кажан мен бажыңымга олурумда база Иудеяның баштыңнары мээн мурнумга олурдаⁱ, Дээрги-Бурган-Чаяакчының холу анаа мени катап база башкарып эгелээн^j. ² Мен көрүптеримге, кижиге дөмей, от-даа ышкаш бир-ле чүве көстүп келди. Ол чүве белинден куду от ышкаш көзүлдү, а белинден өрү чайынналчак кызыткан демир дег чырып көзүлдү^k. ³ Хол-даа ышкаш бир-ле чүве сунгаш^l, Ол мени бажым дүгүнден тудуп алды. Оон Сүлде мени чер биле дээр аразынче көдүргеш^m, Бурганның чоруткан көстүүшкүнүңгөⁿ мени Иерусалимче, соңгу талаже угланган иштики хаалга чанынче эжкелди^o; ында Дээрги-Чаяакчының хүннээчел сагыжын оттурупкан дүрзү-бурган бар болду. ⁴ Оон анаа Израильдин Бурганының өндүр чырыы менээ көстүп келди. Ол оргулашка көргеним ышкаш болду^p. ⁵ Бурган менээ: «Кижии амытан, соңгу чүкче көрүп көр» – диди.

Мен соңгу чүкче углай көөрүмге, соңгу талада өргүл бедигээжиниң баарында хаалга чанында Бурганның хүннээчел сагыжын оттурупкан дүрзү-бурган көзүлдү. ⁶ Бурган менээ: «Кижии амытан, бо улустуң чүнү үүлгедип турарын көрүп тур сен бе? Мени Бодумнуң ыдыктыг өргээмден чайладыр дээш, израиль чон мында кайы хире коргунчуг, чүдек-бужар чүүлдер үүлгедип турар-дыр, көрдүң бе? Ындыг-даа болза, оон-даа дора чүдек-бужар чүүлдер көөр сен» – диди.

⁷ Оон Бурган мени өргээниң мурнунда шөлче кирер черге эжкелди. Мен көрүнгөш, ханада ойбак көрүп кагдым. ⁸ Ол менээ: «Кижии амытан, ханада ойбакты алгыдыр казывыт^q» – деп чугаалады. Мен казыпкаш, бир-ле эжик көрүп кагдым.

ⁱ Иез. 14:1; 20:1

^j 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3

^k Иез. 1:5; 27-28

^l Иез. 2:9

^m 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12

ⁿ Иез. 1:1; 11:1; 40:2

^o 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12;

Аж.-ч. 8:39

^p Иез. 8:22; 37:1

^q Иез. 12:5

⁹ Оон Ол меңээ: «Киргеш, улустуң мында үүлгедип турар кончуг бак, чүдек-бужар чүүлдерин көр» – диди.

¹⁰ Мен киргеш, көөрүмге, ханаларда долгандыр янзы-бүрү соястаарлар, арыг эвес дириг амытаннар дүрзүлери болгаш израиль чоннуң янзы-бүрү дүрзү-бурганнарын чуруп каан тур^a. ¹¹ Оларның мурнунда израиль чоннуң чеден баштыңы турар, Шафанның оглу Иазания база оларның аразында турар болду. Олар шупту холунда айдызаар савалар туткан, а айдызаашкын өргүлүнүн ыжы булутталдыр көдүрлүп турду.

¹² Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча диди: «Кижиге амытан, израиль чоннуң баштыңнарының караңгыда, кайызы-даа бодунуң дүрзү-бурганынга мөгөөр өрээлинде, чүнү кылып турарын көрүп тур сен бе? Олар: „Дээрги-Чаяакчы бисти көрбейн турар. Ол бо черни каапкан“ – дижир-дир^b». ¹³ Оон Ол: «Ындыг-даа болза, Сен улустуң үүлгедип турар оон-даа дора чүдек-бужар чүүлдерин көөр сен» – деп катап база чугаалады.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы мени Бодунуң өргээзиниң соңгу талада хаалгазынче кирер черге эккелди. Көөрүмге, ында Таммуз бурган* дээш кажыдап ыглашкан херээженнер олулар болду.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Кижиге амытан, көрүп тур сен бе? Ындыг-даа болза, оон-даа дора чүдек-бужар чүүлдер көөр сен» – диди. ¹⁶ Оон Ол мени Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң иштики шөлүнче кири берди^c. Көөрүмге, Бурганның өргээзинче кирер эжик чанында, серилиг чер биле өргүл салыр бедигээш аразында^d, чээрби беш шаа кижиге бар болду. Олар ооргазын Дээрги-Чаяакчының өргээзинче көрүндүр, арыннарын чөөн чүкче көрүндүр туруп алгаш, чөөн чүкте үнген хүнге тейлеп турду^e. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Кижиге амытан, көрүп тур сен бе? Мээң өргээмде үүлгедип турары дег чүдек-бужар чүүлдер кылыры Иудеяның чонунга четпес болганы ол бе? Олар оон эрткеш, чуртту күчүлел-биле долдуруп, Мээң киленимни кедергей күштелдирип турар-дыр. Олар Мээң арнымче шыкпыш аннып турар-дыр!^{**} ¹⁸ Ынчангаш Мээң киленим оларже кыптыгар; Мен оларже кээргел-биле көрүмөс мен, өршээвөс мен^f; олар Мээң шуут кулаамче-даа дуза дилеп алгыржыр болза, дыңнаваас мен^g» – диди.

Дүрзү-бурганнарга мөгөөр улустуң өлүмү

9 ¹ Оон соонда Дээрги-Чаяакчы дынзыг үн-биле кыйгырды: «Хоорайны кезедир даалгалыг улус, холунарга өлүм чепсээн туткаш, бээр келиңер!»

² Мен соңгу талаже көрүнгөн Үстүкү хаалгадан^h кел чыдар алды кижини көрүп кагдым; кайызы-даа холунда узуткаашкын чепсээ туткан болду. Олар-биле кады лён хеп кеткен, курунда бижээчи кижиниң херекселдерин астып алган бир кижиге бар болдуⁱ. Келгеш, олар өргүл салыр хүлөр бедигээш чанынга туруп алдылар.

³ Оон Израильдиң Бурганының өндүр чыры кырынга турганы херувимден^{***} дүшкеш, Бурганның өргээзиниң эргининче чоруй барды. Дээрги-Чаяакчы демги лён хеп кеткен, курунда бижээчиниң херекселдерин астып алган кижини кыйгырып алгаш, ⁴ аңаа: «Иерусалим хоорайны таварып эрте бер, ында үүлгеттинип турар бүгү чүдек-бужар чүүлдер дээш качыгдап, ыглашкан улустуң^j хавактарын демдектеп каг^k» – деп чугаалады.

⁵ А алды кижиге Ол меңээ дыңналдыр мынча диди: «Бо кижиниң соондан хоорайны таварып эрткеш, улусту кам-хайыра чок, өршээл чок өлүрүңер^l. ⁶ Кырганнарны-даа,

^a Хост. 20:4-5; Ы. х. к. 4:16-18

^b Ыд. ыр. 9:32; Иса. 29:15; Иез. 9:9

^c Иез. 40:28

^d 3 Хаан. 6:3; Иои 2:17

^e Иер. 8:2

^f Иез. 5:11; 7:4; 9:10

^g 1 Хаан. 8:18; Иов 27:8-9; Иса. 1:15; Мих. 3:4

^h 4 Хаан. 15:35; 2 Чыл. 23:20

ⁱ Дан. 10:5; Ажыд. 1:13

^j Ыд. ыр. 118:136

^k Ажыд. 7:3-4

^l Иез. 5:11

* 8:14 Таммуз бурган – үнүштүн үнүүлелиниң болгаш чаас-чаашкынның вавилон бурганы. Вавилончуларның бүзүрөп турганын ёзугаар, ол бурган кааннаашкынның эгезинде өлүп калгаш, чаас чаар үениң эгезинде дирлип кээр турган.

** 8:17 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Олар будуктарны думчуунуң мурнунда тудуп алган турар-дыр». Дүрзү-бурганга мөгөөрлерниң кандыг-бир ёзулалының дугайында чугаалап турар чадавас.

*** 9:3 Херувим – мында бирги болгаш сески эгеде дириг амытаннарны ынча деп турар.

^a Ы. х. к. 28:49-50;² Чыл. 36:17^b Хост. 12:13

аныяк оол-кысты-даа, чаш уругларны-даа, херээженнерни-даа узутканар^a, чүглө демдектеп каан улустуң чаңгызынга-даа дегбөңөр^b. Мээң ыдыктыг өргээмден эгелеп алынар». Ынчангаш олар Бурганның өргээзиниң мурнунда турган баштыңнардан эгелеп алдылар.

⁷ Бурган алды кижиге: «Мээң өргээмни бужартадып, ооң мурнунда чаттылган шөлдерни өлүрткен улус-биле долдуруп калыңар! Үнүп чоруңар!» – деп дужаады.

Олар үнгөш, хоорайда улусту өлүрүп эгеледи. ⁸ Кажан израильчилерни өлүрүп турда, мен чааскаан арткаш, хаваамны черге дегзип, мөгөйгөш: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Таанда-ла Сен, Иерусалимче килеңиң кыптыгып, израиль чоннуң бүгү артынчызын узуткап каар сен бе?!» – деп алгыра аарак айтырдым^c.

^c Иез. 11:13

⁹ Ол менээ: «Израиль болгаш Иудеяның бузут-багы канчаар-даа аажок улуг-дур, бо черни хан хөмө алган-дыр^d, хоорайны кемниг херектер бүргээн-дир. Улус: „Дээрги-Чаяакчы бо черни каапкан-дыр, Ол көрбөйн турар-дыр“ – деп тур^e. ¹⁰ Ынчангаш Мен оларже ээ-хайыралдыг көрүнмес мен, оларны кээргевес мен^f; оларның боттарының чедип алган чүвезин боттарының бажынче халдадыр мен^g» – деп харыылады.

^d Иез. 7:23^e Ыд. ыр. 9:32; Иса. 29:15;

Иез. 8:12

^f Иез. 5:11; 7:4; 8:18;

Ос. 13:14

^g Иез. 11:21

¹¹ Ынчан лён хеп кеткен, курунда бижээчиниң херекселдерин астып алган кижидедир келгөш: «Сен менээ канчаар дужааган сен, ынчаар күүсеттим» – деп айыткады.

Дээрги-Чаяакчының Бодунуң өргээзинден чорупканы

(Иез. 1:4-28)

10 ¹ Оон көөрүмгө, херувимнерниң баштарында бопурук чүве кырында сапфир даштан кылган дүжүлгө ышкаш бир чүве көстүп турду. ² Дээрги-Чаяакчы лён хеп кеткен кижиге^h: «Херувимнерниң адаанда дугуйлар аразынче кире бергөш, оларның аразында чалбыыштыг көстерден адыш долдур ап алгаш, хоорайже октавыт» – диди.

^h Иез. 9:2

Мен көрүп турумда, демги кижиде ынаар кире берди. ³ А херувимнер, ол кижиде кире бээрге, Бурганның өргээзиниң мурнуу чүкчө көрүнгөн талазынга турганнар; өргээниң иштики шөлүн булут бүргөп турганⁱ. ⁴ Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры херувимниң кырындан көдүрүлгөш, Бурганның өргээзиниң эргининиң кырынче көжө берген. Бурганның өргээзин булут бүргөй апкан, а иштики шөлдү Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чыры шыва апкан. ⁵ Херувимнерниң чалгыннарының даажы өргээниң даштыкы шөлүнгө безин Күчүлүг Бурганның чугаалап турар үнү ышкаш дыңналып турган. ⁶ Кажан Ол лён хеп кеткен кижиге: «Дугуйлар аразында, херувимнер аразында отту ап ал» – дээрге, демги кижиде оларның аразынче киргөш, дугуй чанынга туруп алды.

ⁱ 3 Хаан. 8:10

⁷ Ынчан херувимнерниң бирээзи оларның аразында отче холун сунгаш, ону ап алгаш, лён хеп кеткен кижиниң холунче салып каарга, демгизи ап алгаш, үнө берди. ⁸ (Херувимнерниң чалгыннарының адаанда кижиде холдары ышкаш чүвелер көстүп турду.)

⁹ Көөрүмгө, херувимнерниң чанында дөрт дугуй бар болду; бир дугуй-ла бир херувимниң чанында турду, дугуйлар алдынналчак эртине даш ышкаш көзүлдү. ¹⁰ Дугуйлар дөртөлээ, дугуй бүрүзү өскезиниң иштинде турар-даа дег, бир дөмөй көстүр болду. ¹¹ Дугуйлар шимчеп үнүпкенде, дөрт таланың кайызынче-даа шиглей шимчеп үнүп болур, шимчээшкин үезинде эргилбес болдулар. Херувимнерниң бажы кайнаар уланган болдур, дугуйлар ынаар бар чыдар, шимчээшкин үезинде эргилбес болдулар. ¹² Херувимнерниң бүгү мага-боттары, ооргалары, холдары болгаш чалгыннары, боттарының дугуйлары ышкаш, долгандыр карактар-биле долдур шыптыңган болду^j. ¹³ Дугуйларны тырыкылар* деп адаарын кулаам-биле дыңнадым.

^j Ажыд. 4:6

* 10:13 Бо сөстүң болгу дег өскө утказы: «Казыргы».

¹⁴Бир херувим-не дөрт арынның болду: бирги арын – херувимнии, ийигизи – кижинии, үшкүзү – арзылаңны, дөрткүзү – эзирнии.

¹⁵Херувимнер көдүрлүп келди. Кевар хемниң чанынга^a менээ көзүлгөн дириг амытаннар ол болду. ¹⁶Херувимнер шимчеп чоруптарга, оларның чанында дугуйлар база кады шимчеп чоруптар турган; а кажан херувимнер черден көдүрлүр дээш чалгыннарын далбайтыптарга, дугуйлар база оларның чанынга аңгыланмай артып каар турган. ¹⁷Кажан херувимнер доктаай бээрге, дугуйлар база доктаар, а херувимнер көдүрлүрге, дугуйлар база олар-биле кады көдүрлүр болду, чүге дээрге дириг амытаннарның сүлдеси дугуйларда болган.

¹⁸Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы Бурганның өргээзиниң эргининден ырап чоруткаш, херувимнерниң кырынга доктаады. ¹⁹Мен көрүп турумда, херувимнер чалгыннарын далбаннаткаш, черден көдүрлү берди; олар шимчеп чоруптарга, дугуйлар база олар-биле кады чорупту^b. Олар оон Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң чөөн хаалгазынче кирер чер чанынга доктаады, а Израильдиң Бурганының өндүр чырыы оларның кырынга туруп алды.

²⁰Кевар хем чанынга Израильдиң Бурганының адаанга көргеним дириг амытаннар ол болду. Херувимнер бо ышкажыл деп билип каапкан мен. ²¹Оларның кайызы-даа дөрт арынның болгаш дөрт чалгынның, а чалгыннарының адаанда кижинии ышкаш холдарлыг болду. ²²Херувимнерниң арыннары Кевар хем чанынга көргеним арыннар ышкаш көзүлдү; оларның кайызы-даа мурнунче дорт шимчеп бар чытты.

Паш биле эт

11 ¹Бурганның Сүлдеси мени көдүргеш^c, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң чөөн чүкче көрүнгөн хаалгазынга эккелди^d. Көөрүмге, хаалгаже кирер чер чанында чээрби беш кижиге турар болду^e. Оларның аразында чоннуң нояннары болур Азурнуң оглу Иазанияны, Ваняның оглу Фалтияны көрдүм.

²Дээрги-Чаяакчы менээ: «Кижиге амытан, бузуттуг бодалдар бодап, хоорайда багай арга-сүмө берип турар улус бо-дур. ³Олар: „Бажыңнар тудар таарымчалыг үе удавас чедип кээр эвес чүве бе? Бо хоорай паш дег, бис – ында эт дег бис*“ – дижип турар-дыр. ⁴Ынчангаш сен оларга удур өттүр билип медегле, барып, медегле, кижиге амытан» – дээн.

⁵Ооң соонда Дээрги-Чаяакчының Сүлдеси менче бадып кээрге, Ол менээ: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: израиль чон, силерниң бодап турар чүвөңер бо ышкажыл; Мен силерниң бодалыңарга чүү кирип турарын билир мен. ⁶Силер бо хоорайга хөй улусту өлүргөн силер, ооң кудумчуларыңа мөчү-сөөктү оваалап каан силер» – дээн^f. ⁷Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Хоорай иштинде оваалай салып каан өлүрткен улузуңар дээрге эт-тир, а бо хоорай – паш-тыр; а силерни Мен оон үндүр сывырыптар мен. ⁸Силер дайын-чаадан коргуп турар силер, а Мен силерге дайын-чаа ыдар мен^g – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ⁹Мен силерни хоорайдан үндүр сывырыпкаш, хары улус холунга хүлээдип бээр мен, силерге онаашкан шииткелди үндүрер мен. ¹⁰Дайын-чаадан өлүр силер. Мен силерни Израильдиң девискээринге шиидер мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹¹Иерусалим силерге паш болбас, а силер ооң иштинде эт болбас силер; Мен силерни Израильдиң девискээринге шиидер мен. ¹²Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер; Мээң дүрүмнеримни сагывай, Мээң хоойлуларымны күүсетпей, силерни долгандыр чурттап турар чоннарның чаңчылдарын сагып чурттап турган-дыр силер».

^a Иез. 1:1; 3:15; 43:3

^b Иез. 11:22

^c 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12

^d Иез. 10:19

^e Иез. 8:16

^f Иез. 7:23; 24:7

^g Иер. 42:16

* 11:3 Бо домактың утказы эки билдинмес. Олар, паштың этти оттан камгалап турары дег, Иерусалимниң ханалары чонну дайзынның аг-шеринден камгалаар деп, чонну сорук кирип турар чадавас (Иез. 24:3-4 көр).

¹³ Мен өттүр билип медеглеп турар арамда, Ванеянын оглу Фалтия өлүп калган. Мен дискектенгеш, хаваамны черге дегзип: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Израиль чоннуң артынчызын төнчүзүңгө чедир чок кылыр деп бардың бе?» – деп алгыра аарак айтырдым^а.

^а Иез. 9:8

Бурган Израильди катан тургузар

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁵ «Кижиге амытан, бодунуң ха-дуңмаңны, төрөл чонунну, сээң-биле кады туттуруушкунга турган улусту, бүгү израиль чонну бодап көр. Иерусалимде чурттап турар улус оларның дугайында: „Олар Дээрги-Чаяакчыдан ырап чоруй барган-дыр, бо черни ээлээр кылдыр оларга эвес, а биске берип каан-дыр“ – дижип турар-дыр.

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: оларны өске чоннар аразынче ырадыр чорудупкан-даа болзумза база өске чурттарже тарадыпкан-даа болзумза, өргөөмниң орнунга Мен Бодум оларга элээн үеде ыдыктыг чер болур мен^б.

^б Иса. 8:14; Ажыд. 21:22

¹⁷ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан бо чүвезин база дамчыт: Мен силерни өске чоннардан чыып, тарадып каапканым чурттардан дедир чандырап мен, израиль черни силерге эгидип бээр мен^с.

^с Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12; Иер. 32:37; Соф. 3:20

¹⁸ Мээң улузум чанып келгеш, мында турар бүгү бак, чүдек-бужар чүүлдерни чайладып кааптар. ¹⁹ Мен оларга чаңгыс аай чүректи хайырлап^д, оларны чаа сүлдө-биле бүргээр мен; оларның дашталган чүрөөн ап каапкаш, чымчак чүректи бээр мен^е. ²⁰ Ынчан олар Мээң дүрүмнеримни сагыыр, Мээң хоюлуларымны барымдаалап, күүседир; олар Мээң чонум болур, а Мен – оларның Бурганы болур мен^ф. ²¹ А сеткил-чүрээ боттарының чүдек-бужар, бак чүүлдеринге алыскан улустуң чедип алган чүвезин оларның бажынче халдадыр мен^г». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^д Иер. 32:39

^е Иез. 18:31; 36:26

^ф Лев. 26:12; Иез. 14:11; Зах. 13:9

^г Иез. 9:10

Бурганның өндүр чырыының Иерусалимни каапкаш барганы

²² Оон Израильдин Бурганының өндүр чырыынга бүргөткөн херувимнер чалгыннарын далбайтыпкаш, ужуп үнүпкөн, дугуйлар база оларның чанында чораан^h.

^h Иез. 10:19

²³ Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы хоорай кырындан көдүрлүп чоруткаш, ооң чөөн талазында даг кырынга доктаай бергенⁱ. ²⁴ Оон көстүүшкүңгө Бурганның Сүлдези мени көдүргөш^j, халдей черде чурттадып каан израильчилерже аппарган. Оон соонда мээң көрүп турган көстүүшкүңүм чиде берген. ²⁵ Мен бо черже көжүрткөн израильчилерге Дээрги-Чаяакчының меңээ көргүскөн бүгү чүвезин чугаалап берген мен.

ⁱ Зах. 14:4

^j 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12

Бүгү чоннуң туттурарының демдээ

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, сен үймээнчилер аразында чурттап турар-дыр сен. Олар көөр карактыг-даа болза, көрбөс-тир, дыңнаар кулактыг-даа болза, дыңнаваас-тыр^k, чүгө дээрге үймээнчи чон-дур. ³ Ынчангаш, кижиге амытан, туттуруушкунга таваржып, өскээр көжерде хереглээр чүү-хөөңнү белеткеп алгаш, хүндүс, улус көрүп турда, көжүп үнүвүт. Ам турар черинден өске черже, олар көрүп турда, чорувут. Олар, үймээнчилер-даа болза, угаап билип каарлары чадаваас^l. ⁴ Хүндүс, олар көрүп турда, өскээр көжерде хереглээр чүү-хөөңнү дашкаар үндүргөш, бодун кежээ, олар көрүп турда, өскээр көжеринче албадаткан улус дег, үнүп кел. ⁵ Олар көрүп турда, бажыңыңнын ханазын ойбактааш^m, чүү-хөөңнү оон үндүрө бер. ⁶ Олар көрүп турда, чүү-хөөңнү чүктээш, караңгыда дашкаар үнө бер. Чер-чуртту көрбөс дээш, арның дуглап аар сен. Мен сени израиль чонга сагындырыг демдээ кылып каан болгай мен».

^k Иса. 42:18-20; Иер. 5:21; Мф. 13:13; Мк. 8:18

^l Иер. 36:3

^m Иез. 8:8

⁷ Мен Бурганның дужааганын ёзугаар кылдым. Туттургаш, өскээр көжерде хереглээр чүү-хөөмнү хүндүс дашкаар үндүрүп кааш, кежээ хананы холум-биле ойбактааш, бүгү улус көрүп турда, чүү-хөөмнү чүктээш, караңгыда дашкаар үне бердим.

⁸ Эртең менээ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁹ «Кижиге амытан, бо үймээнчи израиль чон сенден: „Чүнү канчап тур сен?“ – деп айтырды бе?»^a

¹⁰ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: бо дээрге Иерусалимде чагырып турар кижиге^b база ында чурттап турар бүгү израиль чонга баш бурунгаар медээ-дир. ¹¹ Оларга: „Мен силерге сагындырыг демдээ-дир мен: ам кылып турар чүвем иерусалимчилер-биле база болур – олар туттуруп алгаш, шөлүлгеже чоруптар“ – деп чугаала.

¹² Оларның аразында турар чагырыкчы база чүү-хөөзүн чүктээш, караңгыда үнүп чоруптар. Ону үндүрө бээр дээш, хананы дежер апаар. Оларнын дуглап аар, ынчангаш чер-чуртту көрбөс.

¹³ Мен олче Бодунуң четкимни чада салыр мен, ол Мээң дузаамга туттунар^c. Мен чагырыкчыны Вавилон күрүңеже, халдей черже аппаар мен, ынчалза-даа ол ону көрбөс*. Оон ол аңаа өлүп каар.

¹⁴ Ону хүрээлээн бүгү улусту – оон дузалакчыларың база шериглерин бүгү хаттар-биле тарадып кааптар мен^d, хылыжымны хыныңдан ужулгаш, оларже анныр мен.

¹⁵ Ынчан оларны өске чоннар аразыңга тоо быдарадып, хары чурттарже тарадып октаптарымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар^e.

¹⁶ Ынчалза-даа Мен оларның чамдызың дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан камгалаар мен^f, олар боттарының чеде бээри өске чоннар улузунга чүдөк-бужар үүлгедиглериниң дугайында чугаалап берзин. Ынчан бүгү улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Кижиге амытан, чемненип тура, сүрээде, суксун ижип тура, кортканыңдан сириле. ¹⁹ Чурттуң чонунга Дээрги-Бурган-Чаяакчының Иерусалимниң болгаш израиль черниң чурттакчыларының дугайында чугаалаан чүвезин дамчыт: олар аш-чемин дүвүрел-биле чип, суксунун коргуушкун-биле ижер^g, чүге дээрге чер бодунуң чурттакчыларының каржы-дошкунундан бүгү элбекшилиң ышкынып аар. ²⁰ Чурттакчылыг хоорайлар хоозураар, чурт ээнзирээр. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

Бурганның сөзү ыяап бүдөр

²¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ²² «Кижиге амытан, чүге израиль черде „Үе эртип турар, а өттүр билген медеглел бүрүзү бүтпес-тир“^h деп үлегер домак бар апарганыл?ⁱ ²³ Улуска Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Мен ол үлегер домакты күш чок болдулар мен, ону Израильге моон соңгаар чугаалавайн баар. Оларга мону база дамчыдар сен: өттүр билген медеглел бүрүзүнүң бүдөр үези чоокшулаан-дыр. ²⁴ Израиль чонга ам меге көстүүшкүннер болгаш хоозун „ажыдышкыннар турбас болгай^j“. ²⁵ Мен, Дээрги-Чаяакчы, чугаалаар мен; Мээң чугаалаан сөзүм саадал чок күүсеттинер^k. Үймээнчи чон, Мен сөзүмнү чугаалааш, силерниң назыныңарда-ла күүседир мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁷ «Кижиге амытан, израиль чон: „Иезекиилдин көргөн көстүүшкүнү хөй хүннер эртерге, бүдөр, ол ырак келир үе дугайында өттүр билип медеглээн-дир“ – деп тур^l. ²⁸ Ынчангаш оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Мээң сөстөримниң чаңгызының-даа күүсеттинери ам соңгаарлавас, Мээң чугаалап турар бүгү чүвем бүдөр». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁷ «Кижиге амытан, израиль чон: „Иезекиилдин көргөн көстүүшкүнү хөй хүннер эртерге, бүдөр, ол ырак келир үе дугайында өттүр билип медеглээн-дир“ – деп тур^l. ²⁸ Ынчангаш оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Мээң сөстөримниң чаңгызының-даа күүсеттинери ам соңгаарлавас, Мээң чугаалап турар бүгү чүвем бүдөр». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^a Иез. 21:7; 24:19; 37:18

^b 2 Чыл. 36:11-13; Иез. 21:25

^c Иез. 17:20; 19:8; 32:3; Ос. 7:12

^d Лев. 26:33; Иез. 5:10

^e Иез. 6:7

^f Иез. 6:8; 14:22

^g Иез. 4:16

^h Иса. 5:19; 2 Пет. 3:4

ⁱ Иез. 16:44; 18:2

^j Иез. 13:23; Мих. 3:6

^k Иса. 55:11

^l Дан. 10:14

* 12:13 Вавилоннуң хааны иудей хаан Седекияны Вавилонче шөлүптөр бетинде, согурартып каан (4 Хаан. 25:7; Иер. 52:11 көр).

Бурганның меге медээчилерни шииткени

13 ¹Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²«Кижиге амытан, Израильдин ам өттүр билип медеглеп турар медээчилеринге удур медегле. Боттарының даап бодаанын ёзугаар медеглээр ол медээчилерге^a: „Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар!“ – деп чугаала. ³Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: боттарының бодалдарын эдерип, чүнү-даа көрбейн барган мугулай медээчилер ат болур! ⁴Израиль, сээң медээчилерин бузундулар аразында шөө-бөрүлөр дег-дир. ⁵Медээчилер, ханада ойбактарда турбайн турар-дыр силер^b база Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнүндө израиль чон тулчуушкунга чайгылыш чок туржур кылдыр, оларны дуглай хана тутпайн турар-дыр силер^c. ⁶Силерниң көргөн көстүүшкүннеринер меге, чугаалаан ажыдышкыннарыңар шын эвес^c; Дээрги-Чаяакчы силерни айбылап чорутпайн турда-ла, „Дээрги-Чаяакчының медеглээн сөзү бо-дур“ деп чугаалап^d, сөзүңер бүдерин манап турар-дыр силер. ⁷Көргөн көстүүшкүннеринер хоозун-меге эвес деп бе? Мен чугаалаваан-даа болзумза, „Дээрги-Чаяакчының медеглээн сөзү бо-дур“ джип, шын эвес ажыдышкыннар чугаалап турбаан силер бе?»

⁸Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Силерниң хоозун-меге сөстөринер дээш, шын эвес көстүүшкүннеринер дээш, Мен ам силерге удур апардым^e – деп медеглээн. – ⁹Хоозун-меге көстүүшкүннер көрүп, шын эвес ажыдышкыннар медеглеп турар медээчилерге Мээң холум көдүрлүр. Олар ам Мээң чонумнун чөвүлелинге киришпес, израильчилерниң чизе-даңзызынче киир бижитпес база израиль черже дедир чанмас^f. Ынчан Мени Дээрги-Бурган-Чаяакчы деп билип аар силер^g. ¹⁰Ол медээчилер Мээң чонумну шын оруктан астыктырып, амыр-тайбың чок турда-ла, „Амыр-тайбың-дыр“ дээр-дир^h база чон быжыг эвес хана тудуп турда, ону чугай-биле чаап турар-дыр. ¹¹Ынчангаш хананы чугай-биле чаап турар улуска оон буступ дүжерин чугаала. Суггур чаъс кудар, улуг долу чаар, кедергей шуурган көдүрлүрⁱ, ¹²хана оон буступ дүжер. Ынчан улус силерден: „Ону чаап турган чугайыңар кайыл?“ – деп айтыра бербес бе?»

¹³Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен килецней бергеш, кедергей шуурган көдүрер мен, хорадаарымга, суггур чаъс кудуп, улуг долу чагаш, хананы бүрүнү-биле узуткап кааптар. ¹⁴Чугай-биле чаап кааныңар хананы үреп бускаш, чер-биле деңнештир таптап кааптарымга, оон таваа көстүп кээр. Хана буступ дүжерге, силер база оон-биле кады өлүп каар силер. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер^j. ¹⁵Ханаже база ону чугай-биле чаап турар улусче килецим ынчаар кыптыгар. „Хана-даа, ону чугайлап турган улус-даа ам чок“ – деп, силерге чугаалаар мен. ¹⁶Амыр-тайбың чок турда-ла, Иерусалимге амыр-тайбың доктаар деп ажыдышкыннар медеглеп турган Израильдин медээчилери чок апаар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁷«А ам, кижиге амытан, чонунда боттарының даап бодап алганын ёзугаар өттүр билип медеглеп турар херэеженнерге көрүп көр. Оларга удур медеглеп, ¹⁸Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: бүгү улустун холдарыңа^{**} сугар билектээштер даарап база узуну аңгы-аңгы баш шывыгылары кылып, кижилерниң амы-тынын илби-шиди-биле дузактап турар херэеженнер, ат болур силер! Таанда-ла Мээң чонумнун аразыңа кижиге амы-тыны дузактап тургаш, боттарыңарның амы-тыныңарны камгалап аар бодадыңар бе? ¹⁹Силер каш адыш ишти арбай дээш база каш кескинди хлеб дээш^k, Мээң чонумнун аразыңа Мени бак атка кирип, мегенерни

^a Иер. 23:16, 26

^b Иез. 22:30

^c Иер. 5:31; 14:14; 23:21

^d Иез. 22:28

^e Иер. 23:30; Иез. 5:8

^f Иез. 20:38

^g Иез. 6:7

^h Иер. 6:14; 8:11; Мих. 3:5

ⁱ Иса. 28:2, 17; Иез. 38:22

^j Иез. 6:7

^k У. ч. 28:21

* 13:5 Иезекиилдин бо шүлүкте ажыглап турар омур-хевири дайын үезинде хоорайның камгалакчыларын көргүзүп турар. Кажан дайын хананы оя шааптарга, камгалакчы шериглер ойбак черге барып, дайынны дозуп, хоорайже кирибес турган.

** 13:18 Ёске бурунгу сөзүглелде «Мээң холдарымның бүгү чүстөринге» деп бижээн.

тооп дыңнап турар Мээч чонумну дуурайлап, өлбөс ужурлуг улусту өлүмгө онаап, амылыг артпас ужурлуг улусту амы-тынныг арттырып каар-дыр силер».

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен силерниң кижилер амы-тыны тудуп ап, дузактап турарыңар илби-шидилиг билектээштеринерге удур мен. Оларны холуңардан ушта тырткаш, тудуп ап турарыңар улусту, дузакка кирген куштар дег, хостап салыр мен. ²¹ Силерниң баштарыңар шывыгларын ора тырткаш, Бодумнун чонумну силерниң холуңардан адырар мен, ол ам силерниң олча-тывыжыңар болбас. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ²² Чөптүг-шынныг кижилерниң сеткил-хөңнүн аартырын күзевейн турумда-ла, боттарыңарның мегенер-биле оларның сеткил-чүрөөн муңгаткан силер, кем-буруулуг улусту бузут-бактыг оруктарыңардан ойталавас кылдыр деткип^a, оларга амы-тынын камгалап аар арга бербейн турар силер^b. ²³ Ол бүгү дээш, силер моон сонгаар хоозун-меге көстүүшкүннеринер көрбөс силер^c, илби-шидинер кылбас силер. Мен Бодумнун чонумну силерниң холуңардан адырар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

^a Иер. 23:14

^b Иез. 18:21

^c Иез. 12:24; Мих. 3:6

Дүрзү-бурганга мөгөөр чорукту шииткени

14 ¹ Израильдиң баштыннарының чамдыызы меңээ келгеш, мурнумга олуруп алды^d. ² Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ³ «Кижилер амытан, бо дээрге дүрзү-бурганнарын боттарының чүрөөнчө сиңирип, бачыдын боттарының мурнунга тептиге бээр моондак кылдыр салып алган улус-тур. Канчап оларга Менден чүве айтыраарың чөпшээрээр мен?»^e ⁴ Олар-биле чугаалашкаш, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: бир эвес израиль чондан кандыг-бир кижилер дүрзү-бурганнарын бодунун чүрөөнчө сиңирип, бачыдын бодунун мурнунга тептиге бээр моондак кылдыр салып алгаш, оон соонда Бурганның медээчизинге кээр болза, Мен, Дээрги-Чаяакчы, оон хөй дүрзү-бурганнары дээш аңаа таптыг харылаар мен!⁵ Израиль чон дүрзү-бурганнар дээш Мени каапкан-даа болза, оларның сеткил-чүрөөн Бодумче ээлдирип аар мен.

^d Иез. 8:1; 20:1

^e 4 Хаан. 3:13; Иез. 20:3, 31

⁶ Ынчангаш израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Менче эглип келиңер, дүрзү-бурганнарыңардан ойталап, чүдек-бужар чүүлдеринерден өскээр көрүнүңер!^f

^f Иез. 18:30

⁷ Бир эвес израиль чондан кандыг-бир кижилер азы Израильде чурттап турар даштыкы улустун кайы-бирээзи Мени каапкаш, дүрзү-бурганнарын бодунун чүрөөнчө сиңирип, бачыдын бодунун мурнунга тептиге бээр моондак кылдыр салып алгаш, оон соонда Бурганның медээчизинге кээп, ону дамчыштыр Менден чүве айтырар болза, Мен, Дээрги-Чаяакчы, аңаа Бодум таптыг харыы бээр мен. ⁸ Мен ол кижиге удур апаар мен, ону өскелерге үлегер-чижек, кочу-шоот кылып каар мен^g. Ону Бодумнун чонумнун аразынга амылыг арттырбас мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер^h.

^g Ы. х. к. 28:37; Иез. 5:15

^h Иез. 6:7

⁹ А бир эвес Бурганның медээчизи бодун дуурайлаттырып алгаш, өттүр билип медеглей берген болза, ону Мен, Дээрги-Чаяакчы, дуурайлап каанымⁱ ол-дур*; Мен ол медээчиже холум аннып, ону Мээч израиль чонумнун аразынга артпас кылдыр узуткап каар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹⁰ Улус боттарының кем-буруузун чүктээр – медээчиден сүмө айтырган кижиниң-даа, медээчиниң бодунун-даа алыр кеземчези бир дөмей болур. ¹¹ Израиль чон моон сонгаар Менден өскээр барбазын дээш база оон ыңай янзы-бүрү бачыттары-биле боттарын бужартатпазын дээш, ыңдыг болур. Ынчан олар Мээч чонум апаар, а Мен оларның Бурганы болур мен!^j Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

ⁱ 3 Хаан. 22:22-23; Иер. 20:7

^j Лев. 26:12; Иез. 11:20; Зах. 13:9

* 14:9 Азы: «Мен оң будулуп турарын көргүзөр мен».

Израиль чондан хой эвес улус шииткелден чайлаар

¹² Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹³ «Кижиге амытан, кандыг-бир чурт Менден кара сагыштыгы-биле ойталап, Меңээ удур бачыт үүлгедирге, Мен холумну ынаар аннып, ында аыш-чем курлавырын узуткап каарын шиитпирлээн дижик мен^a; ынаар аш-чут ыдып, ында турар улусту, мал-маганны чок кылып каар дээн дижик мен^b. ¹⁴ Бир эвес ол чуртта Ной, Даниил болгаш Иов^c деп үш кижиге бар-даа турган болза, олар боттарының чөптүү-шынныгы-биле чүглө боттарының амы-гынын камгалап аар ийик – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ¹⁵ Азы Мен бо чуртче, ону хоозурадыр дээш, черлик аң-араатаннар ыдыптарымга, ол чурттакчы чок арткан дижик. Аң-араатанныг боорга, кым-даа ону таварып эртип шыдавас ийик. ¹⁶ Мен дириг Бодумнуң адым-биле дангыраглап тур мен^d – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, – демги үш кижиге ол черге турган болза, олар боттарының оглу-кызын безин камгалап ап шыдавас ийик. Олар чүглө боттары камгалал алып, а чер ээнзиреп каар турган. ¹⁷ Азы Мен бо чуртче хылыш ыткаш: „Хылыш, бо черни таварып эрткеш, ында турар улусту, мал-маганны узуткап каг!“ – дээн дижик мен^e. ¹⁸ Дириг Бодумнуң адым-биле дангыраглап тур мен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, – демги үш кижиге ол черге турган-даа болза, оглу-кызын камгалап ап шыдавас, а чүглө боттары камгалал алып ийик. ¹⁹ Азы Мен бо чуртче хамчык аарыг ыткаш, улусту-даа, мал-маганны-даа узуткаар дээш киленим олче кыптыгып, өлүрүүшкүн кылган дижик мен. ²⁰ Дириг Бодумнуң адым-биле дангыраглап тур мен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, – Ной, Даниил болгаш Иов олар ол черге турган-даа болза, оглу-кызын камгалап ап шыдавас, а чүглө боттары чөптүг-шынныгдан камгалал алып ийик».

²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кажан Мен Иерусалимде улусту, мал-маганны узуткап каар дээш, олче дөрт шаажылап: дайын-чаа, аш-чут, аң-араатан болгаш хамчык аарыг ыдыптар болзумза^f, кайгы хире берге боор деп! ²² Ындыг-даа болза, Иерусалимге дириг арткан улус турар^g, оларның оон үндүрө бээр оглу-кызы турар. Олар силерге кээрге, оларның багай аажы-чаңын, үүлгедип турар херектерин көргөш, Мээң Иерусалимче бүгү айыыл-халапты чүгө ытканымны билип ап, оожургаар силер. ²³ Оларның аажы-чаңын, үүлгедиглерин көргөш, оожургаар силер, чүгө дээрге Иерусалимге көргүскен кеземчемни Мээң хей черге кылбаанымны билип аар силер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Ажык чок будук

15 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан:

^a Иез. 17:6

² «Кижиге амытан, виноград сывының будуу^h

арга-арыгда бүгү ыяштарның будуктарындан чүзү-биле дээредээрил?

³ Виноград сывының будуун херектиг чүве кылыр дээш кезер ийик бе?

Оон оода кандыг-бир эт-херексел азар өргөн кылыр ийик бе?

⁴ Кажан ону оттулар дээш отче октаптарга,

от ооң ийи ужун чипкен,

а ортузу хөмүрлени берген соонда,

ол будук ам кандыг-бир чүве кылырынга тааржыр бе?

⁵ Ол будук бүдүн тургаш, чүнү-даа кылырынга таарышпаан болза,

ону от чиптерге, өрттенип калган соонда,

ол ам кандыг-бир чүве кылырынга тааржыр бе?»

⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

^a Лев. 26:25-26; Иса. 3:1;

Иез. 4:16

^b Иез. 5:16-17

^c Э. д. 6:9; Иов 1:1; Дан.

1:6; 6:4

^d Иез. 5:11

^e Иез. 29:8

^f Иер. 14:12; Иез. 5:17;

Ажыд. 6:8

^g Иез. 6:8; 12:16

«Арга-арыгда ыяштар аразындан виноград сывының будуун
отка чиртир кылдыр берипкеним дег^а,

Иерусалимнің чурттакчыларын база отка чиртир мен.

⁷ Мен оларга удур апаар мен.

Олар оттан үнүп келген-даа болза,
чалбыыш оларны оон дөмей-ле сыырыптар.

Кажан Мен оларга удур апаарымга,
силер Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

⁸ Өскерликчи болганы дээш,

Мен оларның черин хоозурадып каар мен».

Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^а Иер. 4:12; 51:1;
Иез. 19:10; Ос. 4:19

Израиль чон ашаанга шынчы эвес херээжен ышкаш

16 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, Иерусалимнің чонунга ооң чүдөк-бузар чүүлдерин айтып көр^б. ³ Сен Иерусалимге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: сээң дазыл-дөзүң болгаш төрөөн чериң – ханаан чер; сээң адаң – амор кижиге, а иең – хет херээжен турган^с. ⁴ Төрүттүнгөн хүнүңде сээң хиниңниң ужун шарываан, сени дус чажып, арыглаваан, суг-биле чугбаан, чөргөккө ораваан. ⁵ Ол бүгүнүң бирээзин кым-даа сенээ өршээлдиг сагыжындан кылып бербээн, кым-даа сенче кээргел-биле көрүнмээн. Харын сени ажык шөлчө үндүр октапкан, төрүттүнгөн хүнүңде улус сээң амы-тынныңны херекке албаан.

⁶ Мен сээң чаның-биле эртип бар чыткаш^д, ханыңда былчажып, тепкиленип чыдарыңны көрүп каан мен. Ханыңга былчажып чыдырыңда, „Амы-тынныг артар сен!“ дээн мен, „Өлбөс сен!“ дээн мен. ⁷ Сени, хову-шөлдүң чечээ дег, өстүрүп каан мен. Сен өзүп келгеш, узап, кайгамчык чараш апарган сен; эмиглериң борбайып, бажың дүгү узай берген, ынчалза-даа чанаш, шыптынмаан хевээр арткан сен.

⁸ Чаның-биле катап база эртип бар чыткаш, Мен сени көрүп каан мен: ынакшыыр уең келген болган. Мен сени чалгыным адаанга кызып ап^е, чанагажыңны чажыра шуглап каан мен. Сенээ даңгыраам бергеш, сээң-биле керээ чарып алган мен. Сен Мээни апарган сен^ф – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ⁹ Мен сээң ханыңны суг-биле чуггаш, мага-бодунну чаагай чыттыг үс-биле чаап каан мен. ¹⁰ Мен сенээ угулзалап даараан тон кедиргеш, будуңга чаражы кончуг идик кедирип каан мен. Сээң бажыңны чуга лён-биле шыпкаш, торгу думаалай кедирип каан мен. ¹¹ Оон сени каасталгалар-биле шимеп кагдым: билектериңге билектээштер суккаш, мойнунга каас илчирбежигештер азып кагдым; ¹² кулааңга сыргалар, думчууңга сырга суп кагдым^г, бажыңга каас-чараш дээрбек бөрт кедирдим. ¹³ Алдын-мөңгүн-биле каастанып алдың, чуга лён, торгу болгаш угулзалыг пөстерден даараан хептер кедип турдуң, аыш-чемиң – эң эки далган, ары чигири болгаш олива үзү турду^h. Сен кайгамчык чараш апарып, кадын кижиниң өндүр-чаагайын чедип алдың. ¹⁴ Чараш-каазың дээш, чоннар аразыңга алдар-адың нептерей берген, чүге дээрге сенээ Мээң бергеним кайгамчык чараш каасталга, хевиң ачызында чараш-каазың тулган апарган болгай». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁵ «А оон сен бодунуң чараш-каазыңга идегээш, ат-алдарыңны ажыглап, самырап эгеледиң^и. Чаның-биле эрткен кижиге бүрүзү-биле самын чорук кылып, кым-биле-даа холбажыптар турдуң^л. ¹⁶ Хевиңниң чамдызын ап алгаш, бедик тейлерге бурганнарга мөгейишкни кылып каасталгалыг черлер туткаш, аңаа самырап турдуң; ындыг чорук кажан-даа турбас ужурлуг. ¹⁷ Сенээ бергеним, Мээң алдын-мөңгүнүмден кылган кайгамчык чараш каасталгаларың ап алгаш, бодуңга

^б Иез. 20:4; 22:2

^с Э. д. 15:16; Ы. х. к. 7:1;
Башт. 1:26

^д Ы. х. к. 32:10

^е Рупф 3:9

^ф Хост. 19:5

^г Э. д. 24:22

^h Ы. х. к. 32:13-14

^и Лев. 17:7; Иса. 1:21;
Иез. 23:3

^л Иер. 2:20; Ос. 1:2

^a Иез. 7:20; 23:40-41

эр көжээ-дүрзүлөр кылып ап, олар-биле самырап турду^a. ¹⁸ Бодуннун угулзалыг тоннарың ап алгаш, ол көжээ-дүрзүлөргө кедирип кагдың, оларнын мурнунга Меңээ хамааржыр олива үзүн, чаагай чыттыг чүүлдерни салып турдуң. ¹⁹ Мээң сеңээ берген аыш-чемимни: сени чемгерип турганым эң эки далган-тараа, олива үзү болгаш ары чигирин бодуннун дүрзү-бурганнарыңга берип^b, чаагай чыттыг өргүл кылдыр өрттедиң турдуң. Бүгү чүве ынчаар болуп турду». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^b Ос. 2:8

²⁰ «Сен Меңээ төрүп берген оглу-кызыңны ап алгаш, дүрзү-бурганнарга өргүл кылдыр чиртип турдуң. Сээң самыраашкының чедишпес болганы ол бе? ²¹ Мээң ажы-төлүмнү өлүргөш, дүрзү-бурганнарга өргүп турдуң^c. ²² Чүдек-бужар чаңчылдарың база самыраашкының кедереп турда, аныяк шаанны – чанагаш, шыптынмаан, ханыңда былчажып, тепкиленип чытканыңны сагынмадың.

^c Иез. 20:26; 23:37

²³ Ат болур сен! – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Ол бүгү бузуттуг үүлгедиглериң соонда, ²⁴ бодунга бедигээштер кылып ап, шөл бүрүзүңгө бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлер тудуп алдың. ²⁵ Булуң бүрүзүңгө бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлер тудуп алгаш, бодуннун чараш-каазыңны бужартадып, чаның-биле эрткен кижин бүрүзүңгө чыдып берип, самыраашкының кедереп турду^d. ²⁶ Сен египетчилер-биле, эрзээ кончуг кожоларың-биле самырааш^e, Мээң киленим кыптыктырып, самыраарың кедереп турду. ²⁷ Көр даан, Мен сенче холум аннып, сеңээ доктаадып каан девискээрни кызырып кагдым. Мен сени бужар аажы-чаңыңдан ыядып човай берген дайзыннарың – филистимнерге кара туразыңда аажылаар кылдыр хүлээдиң бердим. ²⁸ Сен ассирийлер-биле база самырап турдуң^f, ынчалза-даа ол база сеңээ чедишпес болду, ханар деп чүве билбес болдуң. ²⁹ Халдей чер – садыгжылар чурту-биле самыраарың кедерээн^g, ынчалза-даа ол база сеңээ чедишпес болду.

^d Иер. 3:2

^e Иез. 20:7; 23:19

^f 4 Хаан. 16:7-18;
Иер. 2:18; Иез. 23:12

^g Иез. 23:14-17

³⁰ Дөстүнмес самыын херээжен ышкаш, ол бүгүнү үүлгедип турунда, сээң чүрээң кайы хире могап-турупкан ирги! – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ³¹ Булуң бүрүзүңгө бедигээштер кылып ап, шөл бүрүзүңгө бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлер тудуп ап тургаш, сен анаа яңган херээженге дөмей эвес болдуң, чүге дээрге төлевир албайн турдуң. ³² Сен болза бодунун ашаанга өскерлип, өске ашактарже туралаан херээжен дег болдуң^h. ³³ Бүгү яңган херээженнер төлевир алыр болгай, а сен хандыкшааннарыңга бодун белектер сөннөп, олар сээң-биле самыраар дээш, кайыын-даа болза кээр кылдыр, оларны садып ап турдуңⁱ. ³⁴ Сээң самыраашкының өске херээженнерни ышкаш эвес болду: сени кым-даа сүрүп маңнавады, сен бодун хандыкшааннарыңга төлевир берип турдуң, а сээң кым-даа төлевир бербеди. Ындыг чорууң-биле сен өскелерге дөмей эвес болдуң.

^h Ос. 3:1

ⁱ Ос. 8:9

³⁵ Ынчангаш, самыраан Израиль, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна! ³⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Акша-мөңгүнүңнү хандыкшааннарың дээш чарып^{*}, шалдаңынны оларга көргүзүп, олар-биле база бүгү чүдек-бужар дүрзү-бурганнарың-биле самырааның дээш, ажы-төлүннүң ханын төп, оларны дүрзү-бурганнарга өргүп турганың дээш, ³⁷ Мен сээң таалап-ханып турганың бүгү хандыкшааннарыңны – ам ынакшып турарың-даа улусту, ам көөр хөңнүң чок-даа улусту кады чыыптар мен. Оларны чер болгандан сеңээ удур чыгаш^j, сени оларнын мурнунга шалданнаар мен, олар сээң бужарыңны көрүп каар^k. ³⁸ Мен сеңээ ашаанга өскерилген херээженнерге дег база кижин өлүргөн улуска дег кеземче онаар мен^l; хүннээнимден хорадап, килеңнээш, сээң ханың төгөр мен. ³⁹ Сени бодуннун хандыкшааннарыңга хүлээдиң бээримге, олар сээң бедигээштеринни узуткап, бурганнарга мөгөйишкин кылыр

^j Иез. 23:22

^k Ыы. 1:8; Иез. 23:29;
Ос. 2:10

^l Лев. 20:10;
Ы. х. к. 22:22;
Иез. 23:45

черлериңни үрөп бузуп каар; олар сээң хевиңни ушта тырткаш, чаражы кончуг каасталгаларыңны хунаап алгаш^a, сени шыптынмаан, чанагаш кылдыр арттырып каар^b. ⁴⁰ Олар сеңээ удур хөй улус чыып эккелгеш, сени даштар-биле соп, хылыштар-биле одура шаап каар^c. ⁴¹ Олар сээң бажыңнарыңны өрттедип^d, сеңээ үндүргөн шииткелди хөй күрүнелер көрүп турда, күүседир. Мен сээң самыраашкыныңнын төнчүзүн салыр мен^e, сен моон соңгаар хандыкшааннарыңга төлевир бербес сен.

⁴² Ооң соонда Мээң сеңээ удур килеңим намдай бээр^f, хорадаан сагыжым сенден чайлай бээр. Мен оожургап, сенче оон ыңай килеңневес мен. ⁴³ Аныяк шааңны сагынмай барганың дээш, ол бүгү-биле мени килеңнедип келгениң дээш, чедип алган чүвеңни бодунуң бажыңче халдадыр мен. Бодунуң өске чүдек-бужар чаңчылдарыңга самыраашкыны чүге немеп алдың?» – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн.

Иерусалим кожа чурттардан дора

⁴⁴ «Чугаазыңга үлегер домактар^g ажыглаар улус сээң дугайыңда: „Авазы кандыгыл, уруу база ыңдыг болур“ – деп боор. ⁴⁵ Сен бодунуң аваңның ёзулуг уруу сен, а ол ашаандан база ажы-төлүндөн ойталаан болгай, сен – угба-дуңмаларың ышкаш сен, а олар ашактарың база ажы-төлүн каапкан болгай. Силерниң иеңер хет херээжен, а аданар – амор кижиг^h. ⁴⁶ Сээң угбаң – Самария; ол бодунуң уруглары-биле* сээң соңгу талаңга чурттап турган. А дуңмаң Содом бодунуң уруглары-биле сээң мурнуу талаңга чурттап турганⁱ. ⁴⁷ Сен чүгле оларны оруктарың эдерип, чүдек-бужар чаңчылдарың үлегерлеп ап турган эвес, а оон-даа дора бооп, бодунуң бүгү оруктарыңга олардан артык будалган сен^j. ⁴⁸ Мен дириг Бодумнуң адым-биле даңгыраглап тур мен^k: Содом дунмаң база ооң уруглары сээң база сээң уругларыңның үүлгедип турганы бузуттуг херектерни үүлгедип көрбээннер – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –

⁴⁹ Содом дунмаңның база ооң уругларының кем-буруузу бо-дур: олар улуургап, эмин эрттир тодуп, амыр-шөлөөн чурттап тургаш^l, яды-түрөңги, чединмес улуска дуза катпааннар. ⁵⁰ Олар менээргенип, Мээң мурнумга чүдек-бужар херектер үүлгедип турган^m. Ону көргөш, Мен олардан ойталаан мен. ⁵¹ А Самария сээң бачыгтарыңнын чартыгы хире безин бачыт үүлгөтпээн. Сен оларны чүдек-бужар чаңчылдарың-биле ажып каапкан сен, үүлгедип турган чүдек-бужар херектерини көөрге, сээң угба-дуңмаң актыг ышкаш көстүр-дүрⁿ. ⁵² Бак адын эдилээр сен, а угба-дуңмаңның байдалын экижидип каан-дыр сен^o: бачыгтарың оларнындан бужар болгаш, олар сенден актыг бооп көстүр-дүр. Ыятканыңдан арнын кыссын, бодунуң бак адыңны эдилээр сен, чүге дээрге сээң чаныңга угба-дуңмаң актыг бооп көстүр-дүр.

⁵³ Ынчалза-даа Мен Содомга база ооң уругларыңга эки чолду эгидер мен, Самарияга база ооң уругларыңга эки чолду эгидер мен. Оларга ышкаш, сеңээ база эки чолду эгидер мен^o. ⁵⁴ Сен ынчан бодунуң бак адыңны эдилеп, үүлгөткөн бүгү чүвөңден ыядып човаар сен, угба-дуңмаң сени көргөш, аргалал алыр. ⁵⁵ Сээң угба-дуңмаң – Содом болгаш ооң уруглары база Самария болгаш ооң уруглары биеэги байдалынче эглип кээр, сен база бодунуң уругларың-биле кады биеэги байдалынче эглип кээр сен. ⁵⁶ Улуургап турган үеңде Содом дунмаң сеңээ кочуланчыг болган^o. ⁵⁷ Сээң үүлгөткөн бузут-багың көстү бербээнде, ыңдыг турду. А ам сен бодун арамей чонга^o болгаш ооң бүгү кожоларыңга база филистим чонга – сени бак көрүп турар долгандыр хүрээлээн бүгү улуска – кочулал апарган-дыр сен. ⁵⁸ Бодунуң

^a Иез. 23:26^b Ос. 2:3^c Иез. 23:47^d 4 Хаан. 25:9; Иер. 39:8; 52:13^e Иез. 23:27^f Иез. 5:13^g Иез. 12:22; 18:2^h Иез. 16:3ⁱ Э. д. 18:20; Иса. 1:10; Иер. 23:14^j Иез. 5:6-7^k Иез. 5:11^l Э. д. 13:10^m Э. д. 13:13; 18:20ⁿ Иер. 3:11^o Иез. 29:14; 39:25

* 16:46 Уруглар – кол хоорайга хамааржыр чоок-кавы хоорай, суурлар.

** 16:52 Азы: «Сен угба-дуңмаңны буруудадып турган сен».

*** 16:56 Азы: «Улуургап турган үеңде чугаа-сөзүңге Содом дунмаң дугайыңда сактыр хире эвес турган сен».

**** 16:57 Өске бурунгу сөзүглелде «Эдом чонга» деп бижээн.

самыраашкының дээш, чүдек-бужар чаңчылдарың дээш кеземчени чүктээр сен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁵⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сени кылган үүлгедиин ёзугаар аажылаар мен, сен даңгырааңны тоовайн барып, чагыг-керээмни үрээн-дир сен. ⁶⁰ Ынчанмыже Мен аныяанда сээң-биле чарган чагыг-керээмни утпас мен^a, сээң-биле мөңгө чагыг-керээни чарар мен^b. ⁶¹ Кажан Мен сээң угба-дуңмаңны, улуун-даа, бичезин-даа, ап алгаш, уругларың дег кылдыр сеңээ хүлээдип бээримге, эрткен оруктарың сактып келгеш, ыядып човаар сен^c. Ол бүгү Мээң сээң-биле чарган чагыг-керээмниң кезээ эвес-даа болза, Мен ынчаар кылыр мен. ⁶² Сээң-биле чарган чагыг-керээм катап база күштүг апаар, ынчан сен Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен^d. ⁶³ Ынчан сээң үүлгеткен бүгү херектериниң арыглап каарымга, ону утпайн сактып, ыядып човаар база ыятканындан моон соңгаар аксың безин ажыдып шыдавас сен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^a Лев. 26:42

^b Иса. 55:3; Иер. 32:40

^c Иез. 6:9; 20:43; 36:31

^d Иез. 6:7

Виноград сывы болгаш ийи эзир

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиг амытан, израиль чонга тывызык ыдып, бо угаадыглыг чугааны дамчыт. ³ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Улуг далбагар чалгыннарлыг, селбегер шокар эзир
Ливан сынга ужуп келген^e.

Ол бир пөштүң бажын сегирип алгаш,

⁴ ооң эң үстүнде чиирбейни сыккаш,
ханаан черже* эккеп, садыгжылар хоорайынга салып каан.

⁵ Эзир ол черниң бир үрезинин ап алгаш,
үнүш үнүүчел хөрзүнге, улуг суг чанынга олуртуп каарга^f,
тал дег өзүп келген.

⁶ Үрезин өзүп үнгеш, саглагар, чавыс виноград сывы апарган^g.

Ооң будуктары эзирже ээгип турган,
а дазылдары олуртуп каан черинге артып калган.

Үрезин ынчалдыр виноград сывы апарып,
адырланып, будук-бүрүленип, тарай берген.

⁷ Улуг далбагар чалгыннарлыг селбегер өске эзир база турган.

Демги виноград сывы бодунуң дазылдарын олуртуп каан черинден
ийиги эзирже шөйүп, ону суггарып, ажаар кылдыр,
будуктарың олче хере сунуп тур-ла!

⁸ Сыпты эки шөлге, улуг суг чанынга олуртуп каан,
ынчангаш ол будукталып, чимизин берип,
улуг-чаагай сып апарып шыдаар турган.

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Ол сып чедишкинниг болур бе?

Бирги эзир ону дазылы-биле тура тырткаш,
чимистерин үзе тыртып кааптарга, ол кадып калбас бе?

Ооң бүгү чаш будуктары кадып каар,
ону дазылы-биле тура тыртарда,

^e Ы. х. к. 28:49;
Иер. 48:40; 49:22

^f Ы. х. к. 8:7

^g Иез. 15:2-3

өндүр улуг күштүң-даа, хөй шеригниң-даа херээ чок.

¹⁰ Олуртуп каан-даа болза, ол чедишкинниг болур бе?

Чөөн чүктүң изиг хады олче үрүптери билек, шуут кадып калбас бе?

Өзүп турган черинге кадып калбас бе?^a

^a Иез. 19:12

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹² «Үймээнчи чонга: „Бо бүгүнүң чүү деп уткалыын билбезиңер ол бе?“ – деп чугаала. Оларга мону дамчыт: Вавилоннун хааны Иерусалимге келгеш, Иудеяның хаанын, ооң нояннарын тудуп алгаш, Вавилонче кады аппаратанын көргүскени ол-дур^b. ¹³ Вавилоннун хааны Иудеяның хаанының хан төрелинден өске кижини шилип алгаш^c, ооң-биле керээ чарып, даңгырак-биле хүлээндирип алган. Ол оон чурттуң баштың улузун база эдертип аппаратан – ¹⁴ күрүне бажын чөпшүл доңгайтып, ооң соонда көдүрлүп шыдавайн баргаш, чүгле демги керээни сагып амыдыраар кылдыр аппаратан. ¹⁵ Ынчалза-даа Иерусалимде чаа хаан Вавилоннун хаанынга удур тура халыырын оралдажып^d, аыттар болгаш хөй шериг дилеп аар дээш, бодунуң элчиннерин Египетче чорудупкан. Ол хаан чедишкинниг болур бе? Ынчап турар кижидириг артар бе? Керээ үрээш, ол дириг артар бе?

^b 4 Хаан. 24:12-15;
Иер. 24:1-2

^c 4 Хаан. 24:17; Иер. 37:1

^d 4 Хаан. 24:20;
2 Чыл. 36:13

¹⁶ Мен дириг Бодумнуң адым-биле даңгыраглап тур мен^e – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, – ол хаан Вавилонга, ону дүжүлгеге олурткан хаанның черинге өлүп каар; ол хаан Вавилоннун хаанынга берген даңгыраан үреп, ооң-биле чарган керээзин күш чок болдурган болгай. ¹⁷ Кажан Вавилоннун хаанының аг-шерии бүзээлел чалдары кылып, бүзээлел суургалары тудуп^f, хөй улусту кыргып-хыдыры-биле белеткени бээрге, күштүг аг-шериглиг, хөй чоннуг фараон ол дайынга Иудеяның хаанынга дуза катпас^g. ¹⁸ Бодунуң даңгыраан үрээни дээш, керээни күш чок болдурганы дээш, аазаашкын кылып, хол тудушкаш, дөмей-ле бо бүгүнү үлгеткени дээш, ол хаан дириг артпас».

^e Иез. 5:11

^f 4 Хаан. 25:1; Иез. 4:2

^g Иер. 37:5

¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен дириг Бодумнуң адым-биле даңгыраглап тур мен: ол хаан Мээң мурнумга берген даңгыраан, Мээң мурнумга чарган керээзин үрээн болгай; Мен ооң үлгедиин бодунуң-на бажынче халдадыр мен. ²⁰ Мен олче Бодумнуң четкимни чада салыр мен^h, ол Мээң дузаамга туттуруп аар. Ооң Меңээ удур кылган өскерликчи чоруу дээш, ону Вавилонга эккеп шиидер мен. ²¹ Ооң дескен дайынчылары хылышка шаштырып аар, а дириг арткан улузун бүгү хаттар-биле тарадып кааптар менⁱ. Ынчан Дээрги-Чаяакчы Мээң мону чугаалаанымны билип аар силер».

^h Иез. 12:13; 17:20; 32:3;
Ос. 7:12

ⁱ Иез. 5:10

²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Мен Бодум ол пөштүң шыпшык бажындан чиирбей ап алгаш,

олуртуп каар мен;

пөштүң үстүкү будуктарындан чымчак чиирбей сып алгаш,

өндүр бедик дагга олуртуп каар мен.

²³ Мен ону Израильдин бедик даанга олуртуп каарымга^j,

ол улгадып өскеш, тооруун бээр, улуг-чаагай пөш апаар,

янзы-бүрү чалгынныг куштар аңаа уя тудуп ап,

ооң будуктарының чаглаанга чурттай бээр^k.

²⁴ Мен, Дээрги-Чаяакчы, бедик ыяшты чавыс, а чавыс ыяшты бедик кылдыр кылып турарымны арыгда бүгү ыяштар билип алзын.

Мен ногаан ыяшты кургадап,

а кургаг ыяшты чечектедирип каар мен^l.

Мен, Дээрги-Чаяакчы, чугаалаан сөзүмнү күүседир мен».

^j Иез. 20:40

^k Иез. 31:6; Дан. 4:9;
Мф. 13:32; Мк. 4:32

^l Иез. 20:47

Бачыт дээш хуу харысалга
(Иез. 33:10-20)

18 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Чүгө силер израиль черге „Адалары шаңгыр кат чип турган, а ажы-төлүнүн дижи каг-жаан“^a дээн үлегер домакты ажыглап турар силер?»^b ³ Мен дириг Бодунуң адым-биле даңгыраглап тур мен^c – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, – израиль черге улус моон соңгаар ол үлегер домакты чугаалавас апаар. ⁴ Билип алыңар, бүгү улустун амы-тыны Меңээ хамааржыр: адазының-даа, оглунуң-даа амы-тыны Мээң эргемде болур. Бачыт үүлгеткен кижичи боду өлүп каар^d.

⁵ Кандыг-бир кижичи актыг-шынныг бооп, шынныг база чөптүг чорук кылып чоруур дижик. ⁶ Ындыг кижичи израиль чоннуң дүрзү-бурганнарынга мөргүвес, дагларга ол бурганнарга өргээн аьш-чемни чивес^e, өске кижичи кадайы-биле самыравас^f, бодунуң кадайының ай демдээ көөр үезинде ооң-биле чоокшулашпас^g; ⁷ кымны-даа кызып-кыйбас, бодунга өрелиг кижиниң арттырып каан долаазын эгидип бээр^h, улус үптөвес, бодунуң аьш-чемин аштаан кижиге бээр, хевин чанаш кижиге кедирер; ⁸ акша-мөңгүннү хөө алыр дээш чегдирбес, хуузун хавырбасⁱ, бодунуң холун кемниг херек кылырындан тыртып чоруур, чаргылдашкан улусту чөптүү-биле шиидер; ⁹ Мээң хоойлуларымны сагыр болгаш айтышкыннарымны чүткүлдүү-биле күүседир. Ындыг кижичи чөптүг-шынныг боор база ыяап-ла амылыг артар^j – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –

¹⁰⁻¹¹ А бир эвес ол кижиниң оглу дээрбечи ийикпе, азы өлүрүкчү кижичи апарган, азы ачазының шуут кылбайн чорааны өске-даа ындыг янзылыг үүлгедиглер кылыр: дагларга дүрзү-бурганнарга өргээн аьш-чемни чиир, өске кижиниң кадайы-биле самыраар; ¹² яды-түрөңги улусту кызып-кыяр, улус үптээр, бодунга өрелиг кижиниң арттырып каан долаазын эгитпес, дүрзү-бурганнарга мөгөөр, чүдек-бужар чүүлдер үүлгедир; ¹³ акша-мөңгүннү хөө алыр дээш чегдирер, хуузун хавырар кижичи дижик. Ындыг кижичи амы-тынныг артар бе? Чок! Үүлгеткен бүгү чүдек-бужар чүүлдери дээш, ол ыяап-ла өлүп каар, бодунуң өлүмү дээш боду буруулуг болур^k.

¹⁴ Ол багай кижичи оолдуг болган дижик. Ооң оглу ачазының үүлгеткен бүгү бачыттарын көрүп, билгеш, ачазы дег эвес: ¹⁵ израиль чоннуң дүрзү-бурганнарынга мөгөйбес, дагларга ол бурганнарга өргээн аьш-чемни чивес, өске кижиниң кадайы-биле самыравас; ¹⁶ кымны-даа кызып-кыйбас, бодунга өрелиг кижиден долаа негевес, улус үптөвес, бодунуң аьш-чемин аштаан кижиге бээр, хевин чанаш кижиге кедирер; ¹⁷ яды кижиге кызгадал кылырындан бодунуң холун тыртып аар, акша-мөңгүннү хөө алыр дээш чегдирбес, хуузун хавырбас, Мээң айтышкыннарымны күүседип, хоойлуларымны сагып турар болган дижик. Ол оол адазының бачыдының ужун өлбес; ол ыяап-ла амы-тынныг артар. ¹⁸ А ооң адазы бодунуң кем-буруузу дээш өлүп каар, чүгө дээрге ол кижичи улусту кызып-кыйып, ха-дунмазын үптөп, бодунуң чонунуң аразына бузут-бактыг чүвө үүлгедип турган-дыр.

¹⁹ А силер: „Чүгө оглу адазының кем-буруузу чүктөвези?“ – деп айтырар-дыр силер^l. Чүгө дээрге оглу чөптүг база шынныг чорук кылып, Мээң бүгү дүрүмнеримни чүткүлдүү-биле сагып чоруур-дур. Ол ыяап-ла амы-тынныг артар. ²⁰ Бачыт үүлгеткен кижичи боду өлүп каар; оглу адазының буруузу чүктөвес, адазы база оглунуң буруузу чүктөвес^m. Чөптүг кижиниң шынныг чоруу ооң бодуну бооп артар, бузуттуг-бак кижиниң кем-буруузу база ооң бодуну бооп артарⁿ.

²¹ Кем-буруулуг-даа кижичи, бир эвес бодунуң үүлгеткени бүгү бачыттарындан ойталаар болза, Мээң бүгү дүрүмнеримни сагып, чөптүг-шынныг чорук кылып болза, ыяап-ла амы-тынныг артар, өлүп калбас. ²² Ооң үүлгеткен бүгү кемниг хе-

^a Иер. 31:29; Ыг. 5:7

^b Иез. 12:22; 16:44

^c Иез. 5:11

^d Хост. 32:33;

Ы. х. к. 24:16

^e Иез. 22:9

^f Хост. 20:14

^g Лев. 18:19

^h Хост. 22:26

ⁱ Хост. 22:25;

Ыд. ыр. 14:5

^j Лев. 18:5; Иез. 20:11;

Рим. 10:5; Гал. 3:12

^k Лев. 20:9, 11; Иез. 33:4

^l Хост. 20:5

^m Ы. х. к. 24:16;

4 Хаан. 14:6; Рим. 2:9

ⁿ Иса. 3:10-11

рекериниң чаңгызын-даа аңаа сагындырбас мен; ол кижиге ам бодунуң кылып турар чөптүг-шынныг херектериниң ачызында амы-тынныг артар. ²³ Таанда-ла кем-буруулуг кижиниң өлүмүн көргөш, Мээң сеткилим ханар деп бе? – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Ооң бодунуң оруктарындан ойталап, амы-тынныг артып каарын күзеп турар эвес мен бе?^a

^a 2 Пет. 3:9; 1 Тим. 2:4, 6

²⁴ А бир эвес чөптүг кижиге бодунуң шынныг чоруундан ойталап, кемниг херек үүлгедир болза, бузуттуг-бак кижиниң үүлгедип турар бүгү чүдөк-бужар чүүлдерин база кылыр болза, ол кижиге амы-тынныг артар деп бе? Чок! Ооң кылган буянныг херектериниң чаңгызы-даа Мээң сагыжымга кирбес. Бодунуң кара сагыштыгы дээш, үүлгеткен бачыттары дээш, ол кижиге өлүп каар^b.

^b Иез. 3:20

²⁵ А силер: „Дээргиниң оруу шынныг эвес“ – дээр-дир силер. Израиль чон, дыңна! Мээң оруум канчап шынныг эвес болду? Силерниң оруктарыңар харын шынныг эвес болбаан деп бе?

²⁶ Бир эвес чөптүг кижиге бодунуң шынныг чоруундан ойталап, кемниг херектер үүлгедир болза, ол дээш өлүп каар; бодунуң үүлгеткен кем-буруузу дээш өлүп каар.

²⁷ А бир эвес бузут-бактыг кижиге бодунуң үүлгедип турганы кем-бурууздан ойталап, шынныг база чөптүг чорук кылыр болза, бодунуң амы-тынын камгалап аар.

²⁸ Ол кижиге бодунуң үүлгедип турганы бүгү кемниг херектерин көрүп кааш, олардан ойталап, бузут үүлгедирин соксадыр болза, амы-тынныг артар, өлүп калбас.

²⁹ А израиль чон: „Дээрги-Чаяакчының оруу шынныг эвес!“ – дээр-дир. Израиль чон, Мээң оруктарым канчап шынныг эвес болду? Силерниң оруктарыңар харын меге эвес деп бе? ³⁰ Ынчангаш, израиль чон, Мен силерниң кайыңарны-даа бодунуң оруктары дээш шийдер мен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Бачыдыңар минниңер! Бүгү кемниг херектеринерден ойталаңар, бузудуңар силерге моондак апарбас болзун^c. ³¹ Үүлгедип турар бүгү бачыттарыңарны артыңарга кааптыңар, сеткил-чүрээңерни, сүлдөңерни чаартып алыңар^d; израиль чон, чүге өлүр ужурлуг сен? ³² Кымның-даа болза өлүмүн көргөш, Мээң сеткилим ханмас – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Бачыдыңар билиңеш, амы-тынныг артып калыңар!»

^c Иез. 14:6

^d Иез. 11:19; 36:26

Иудеяның хааннары дээш ыы-сыы

19 ¹ «Иезекиил, израиль чоннуң чагырыкчылары дээш качыгдал ырызын ырла.
² Мынча деп чугаала:

„Сээң аваң* арзылаңар аразында кайгамчык кыс арзылаң турган^e.

^e Э. д. 49:9

Ол аныяк арзылаңар аразыңа амыр-шөлөөн чурттап, чаш төлдерин доруктуруп алган.

³ Ава бодунуң арзылаңчыгаштарының бирээзин эмзирип өстүрүп каарга, ол аныяк арзылаң апарып, олча тудуп өөренип алгаш, кижилер чип эгелээн.

⁴ Өске чоннар ооң дугайында дыңнап каан; ол араатан оларның оңгарынче кире берген^f.

^f Ыы. 4:20

Олар ону демир-биле илбектеп алгаш, египет черже аппаратан.

⁵ Авазы бодунуң манаашкыны хей барганын, идегели бүтпээнин көрүп кааш, өске оглун аныяк арзылаң кылдыр өстүрүп алган^g.

^g 4 Хаан. 23:34, 36

⁶ Ол аныяк арзылаң өске арзылаңар аразыңа чимзенип чоруп тургаш, олча тудуп өөренип алгаш, база кижилер чип эгелээн.

* 19:2-10 Аваң – иудей күрүнени ойзу адап көргүскени ол.

⁷ Ол арзылаң кижилер ордуларын үрөп бузуп*,
хоорайларын хоозурадып турган;

ол черде бүгү чурттакчы чон ооң ырланырындан коргар апарган.

^a Иез. 12:13; 17:20; 32:3;
Ос. 7:12

⁸ Ынчан чоок-кавы девискээрлерниң чоннары аңаа удур үнгеш,
четкизин чада салыптарга^a, араатан оларның оңгарынче кире берген.

⁹ Олар ооң мойнунче ыяш дөңгү суп, демир-биле илбектеп алгаш,
Вавилоннуң хаанынче апарган.

Арзылаңның ырланганы Израильдиң дагларынга
ооң соонда дыңналбазын дээш, кара-бажыңнап кааннар.

^b Иез. 15:2, 6

¹⁰ Сээн аваң шөлде** суг чанында тарып олурткан виноград сывы дег,
сугаттың элбээнден өзүүчел, будуккур апарган^b.

¹¹ Ооң будуктары быжыгып, чагырыкчының мергези апарган,
ооң уну шыргай будук-бүрү аразынга бедидир көдүрүлген.

Ол бодунуң бедии-биле база эндерик чаш будуктары-биле онзаланып
көстүп турган.

¹² Ынчалза-даа ол сып килең-биле тура тырттыргаш,
черже октадыпкан;

^c Иер. 4:12; 51:1;
Иез. 17:10; Ос. 4:19

өрттендир чиир хат ону кургадыпкан^c,

ооң чимистерин үзе тыртып каапкан;

быжыг будуктары кадып калган, оларны от чипкен.

¹³ Ам ону ээн кургаг ховуже, кадып калган,

кагып-суксаан черже солуй олуртуп каан.

¹⁴ Ооң унундан от үнгеш, будук, чимизин чипкен.

Ам ында чагырыкчының мергези боорунга тааржыр быжыг будуктар
артпаан^c».

Бо дээрге качыгдал ырызы-дыр, ооң-биле ажыын ажып, ыглап-сыктазыннар.

Үймээнчи израиль чон

20 ¹ Туттуруушкунувустуң чедиги чылының беш айның онда израиль чоннун
баштыңнарының чамдыызы Дээрги-Чаяакчыдан чүве айтырар дээш, мээң
мурнумга кээп олуруп алган^d.

^d Иез. 8:1; 14:1

² Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ³ «Кижиге амытан,
Израильдиң баштыңнары-биле чугаалажып, оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының
чугаалаан чүвезин дамчыт: силер Менден чүве айтырып келдиңер бе?^e Мен ди-
риг Бодумнуң адым-биле даңгыраглап тур мен^f: силерге харыы бербес мен – деп,
Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ⁴ Кижиге амытан, оларны шиидеринге белен

^e 4 Хаан. 3:13;
Иез. 14:3; 20:31

^f Иез. 5:11

^g Иез. 22:2; 23:36

^h Иез. 16:2; 22:2

сен бе? Шиидеринге белен сен бе?^g Ындыг болза, оларга ада-өгбезиниң чүдек-бу-
жар чүүлдерин айтып^h, ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга
дамчыт: Израильди шилип алганым хүнде Мен Иаковтуң салгалы болур чонга
даңгырак берип, Египетке оларга Бодумну ажыткан мен. Даңгырак берип, олар-
га: „Мен – Дээрги-Чаяакчы, Бурганынар-дыр мен“ – деп чугаалаан менⁱ. ⁶ Ол хүн
оларны Египеттен үндүргеш, Мээң оларга көрүп бергеним, сүт биле ары чигири
агып чыдар байлак, бүгү черлерниң эң каазы болур черже чедире бээрин азаан
мен^j. ⁷ Оларга: „Чарашынып магадаар чүдек-бужар дүрзүлериңерден шуптунар

ⁱ Хост. 6:7

^j Хост. 3:8

* 19:7 Өске бурунгу сөзүглелде «Дулгук кадайларын бужартадып» деп бижээн.

** 19:10 Өске бурунгу сөзүглелде «шөлде» эвес, а «ханында» деп бижээн.

ойталанар, Египеттиң дүрзү-бурганнары-биле бодунарны бужартатпаңар^а. Мен – Дээрги-Чаяакчы, Бурганыңар-дыр мен^с – деп чугаалаан мен.

⁸ Ынчалза-даа олар Меңээ удур тура халышкаш, Мени тооп дыңнавайн барганнар; кайызы-даа чарашынып магадаары чүдек-бужар дүрзүлеринден ойталавайн барган, Египеттиң дүрзү-бурганнарын кагбаан. Мен ынчан килеңимни оларже кыптыктырарымны, хорадаан сагыжымны египет черге оларга удур ыдарымны шиитпирлээн мен. ⁹ Ындыг-даа болза, Мен Бодумнуң адымны бодааш^б, ол ат оларның аразында израильчилерниң чурттап турары чоннар мурнунга баксыравазын дээш, ынчаар кылбаан мен. Мен ол чоннар көрүп турда, израильчилерге Бодумну ажыдып, оларны египет черден үндүрө берген болгай мен.

¹⁰ Мен израильчилерни Египеттен үндүрө бергеш, ээн кургаг ховуга эккелген мен^с. ¹¹ Оларга Бодумнуң айтышкыннарымны берип, хоойлуларымны чарлаан мен, чүге дээрге ол хоойлуларны күүседип турар кижилер оларның ачызында амылыг артар^д. ¹² Бистиң аравыста харылзааның демдээ кылдыр, оларны Мен, Дээрги-Чаяакчы, ыдыктап турарымны билип алзын дээш^е, Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин оларга берген мен^ф.

¹³ Ынчалза-даа израиль чон ээн кургаг ховуга Меңээ удур тура халышкан: Мээң айтышкыннарымны сагываан, хоойлуларымны хүлээп көрбээн – а ол хоойлуларны күүседип турар кижилер оларның ачызында амы-тынныг артар; олар Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин дыка-ла бужартаткан^г. Ынчангаш Мен ээн кургаг ховуга килеңимни оларже кыптыктырарымны, оларны узуткап каарымны шиитпирлээн мен^г. ¹⁴ Ындыг-даа болза, Мен Бодумнуң адымны бодааш, израильчилерни Египеттен үндүрүп турумда, көрүп турган чоннар мурнунга адым баксыравазын дээш, ынчанмаан мен. ¹⁵ Харын-даа Мен оларга белеткеп кааным сүт болгаш ары чигири агып чыдар байлак черже, бүгү черлерниң эң каазы болур черже оларны кирибизимни ээн кургаг ховуга даңгыраглаан мен^и. ¹⁶ Чүге дээрге олар Мээң хоойлуларымны хүлээп көрбээн, Мээң айтышкыннарымны сагываан болгаш Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин бужартадып турган; оларның сеткил-чүрээ боттарының дүрзү-бурганнарынга бердинген турган^и. ¹⁷ Ынчалза-даа Мен оларже кээргел-биле көрүп, чок кылбайн барган мен, оларны ээн кургаг ховуга узуткап кагбаан мен.

¹⁸ Мен ээн кургаг ховуга оларның ажы-төлүңгө: „Ада-өгбөнерниң дүрүмнерин эдербөңөр, оларның доктаалдарын сагываңар^к, боттарыңарны оларның дүрзү-бурганнары-биле бужартатпаңар^л. ¹⁹ Мен, Дээрги-Чаяакчы – силерниң Бурганыңар-дыр мен; Мээң айтышкыннарымны сагыңар, Мээң дүрүмнеримни чүткүлдүү-биле күүсединер^м. ²⁰ Бистиң аравыста харылзааның демдээ кылдыр Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин ыдыктыг деп көрүңер^н. Мени Дээрги-Чаяакчы, Бурганыңар деп билип алыр силер“ – дээн мен.

²¹ Ынчалза-даа оларның ажы-төлү база Меңээ удур үймээн үндүргөн^о: Мээң айтышкыннарымны сагываастаан, Мээң хоойлуларымны күүседип дээш чүткү-вестээн – а ол хоойлуларны күүседип турар кижилер оларның ачызында амы-тынныг артар болгай; олар Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин бужартадып турганнар. Ынчангаш Мен ээн кургаг ховуга килеңимни оларже кыптыктырарымны, хорадаан сагыжымны оларга удур ыдарымны шиитпирлээн мен. ²² Ынчалза-даа Мен холумну узуткаашкындан тыртып, Бодумнуң адым дээш, израильчилерни Египеттен үндүрүп турумда, көрүп турган чоннар мурнунга адым баксыравазын дээш, ынчанмаан мен. ²³ Мен ол ышкаш ээн кургаг ховуга оларны өске чоннар аразынга тоо быдарадып, хары чурттарже тарадып кааптарымны даңгыраглаан мен^п. ²⁴ Чүге дээрге олар Мээң хоойлуларымны күүсетпейн, айтышкыннарымны хүлээп көрбөйн турган; Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин бужартадып, боттарының

^а Лев. 18:3;
Иез. 16:26; 23:19

^б Ыд. ыр. 105:8;
Иса. 48:11

^с Хост. 13:18, 20

^д Лев. 18:5; Иез. 18:9

^е Иез. 37:28; 38:23

^ф Хост. 20:8-11

^г Лев. 19:30; 26:2;
Иез. 22:8; 23:38

^г Хост. 32:10-14;
Сан. 14:12-20

^и Сан. 14:28-30;
Ыд. ыр. 94:11

^ж Ыд. ыр. 77:37

^к 2 Чыл. 30:7

^л Иис. 24:14

^м Ы. х. к. 5:32-33

^н Хост. 20:8

^о Иез. 2:3

^п Ы. х. к. 28:64

ада-өгбезиниң дүрзү-бурганнарын чарашсынып магадап турганнар. ²⁵ Ынчангаш Мен оларга багай дүрүмнерни база оларның амы-тынын камгалап шыдавас хоойлуларны эдерерин чөпшээрэн мен^а. ²⁶ Оларга боттарының өргүл салыышкыннарын дамчыштыр бужартаарын, дун оолдарын өргүүрүн чөпшээрэн мен^б – оларны хоозурадыр дээш, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип алзыннар дээш ынчалдым^с.

²⁷ Ынчангаш, кижии амытан, израиль чон-биле чугаалажып, Дээрги-Бурган-Чаяакчының оларга чугаалаан чүвезин дамчыт: ада-өгбецнерниң Меңээ удур кара сагыш сеткип, Мени бак сөглөп турганы мындыг база болган. ²⁸ Мен оларны бээр бооп дангыраглаан черимче эккелдим. А олар бедик тей азы улуг хөлөгелиг ыяш көрүп кааш-ла, аңаа өргүлдер кылып, Мээң киленим оттурар өргүл белектери салып, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып, арага өргүлдери чажып турду^д. ²⁹ Мен олардан: „Бо чүү ындыг бедик черже барып турарыңар ол?“ – деп айтырган мен. (Ол бедик черни амдыгаа чедир Бама* деп адап турар.)

³⁰ Ынчангаш израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыдар сен: ада-өгбецнерниң үлегер-чижээ-биле боттарыңарны бужартадып, оларның чүдек-бужар дүрзү-бурганнары-биле самыыраар силер бе? ³¹ Өргүл белектерин эккеп, ажы-төлүнерни өргүп, от өттүр эрттирип турарыңар дээрге-ле боттарыңарны бүгү дүрзү-бурганнарыңар-биле биеэги хевээр бужартадып турарыңар ол-дур^е. Израиль чон, Менден чүве айтырып кээп шыдаар бис деп бодап тур силер бе?^ф Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен^г: силерге хары бербес мен! ³² Силер: „Бүгү өске чоннар ышкаш, өске чер чурттуг аймактар ышкаш, ыяш биле дашка бараан болур бис^h“ – дээр-дир силер. Ынчалза-даа силерниң угаан-бодалыңарга кирген ол чүве канчап-даа боттанмас.

³³ Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Силерни күштүг холум, күчү-күжүм болгаш кыптыккан киленим-биле чагырар менⁱ. ³⁴ Силерни күштүг холум, күчү-күжүм болгаш кыптыккан киленим-биле тарадып чорудупканым өске чоннар аразындан, хары чурттардан үндүре бергеш, чыып эккээр менⁱ. ³⁵ Мен силерни өске чоннарга хамааржыр ээн кургаг ховуже эккелгеш^k, силер-биле удур-дедир көржүп алгаш, чаргылдажыр мен. ³⁶ Силерниң ада-өгбецнер-биле египет черде ээн кургаг ховуга чаргылдажып турганым дег^l, силер-биле база чаргылдажыр мен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ³⁷ Мен силерни Бодумнун шыкпыыжым-биле хай деп чагырар мен, чагыг-керээмниң кинчизи-биле бектээр мен. ³⁸ Мен силерден үймээнчи, Меңээ удур тура халаан улусту аңгылаар мен. Ам турар черинден Мен оларны үндүре берзимзе-даа, олар израиль черже кирбес^m. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

³⁹ Израиль чон, силерниң дугайыңарда Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча деп турардыр: боттарыңарның дүрзү-бурганнарыңарга бараан болуп барыңар-ла! Ынчалза-даа моон сонгаар Мени тооп дыңнаар силер, Мээң ыдыктыг адымны өргүлдеринер болгаш дүрзү-бурганнарыңар-биле бужартадып шыдавас силерⁿ. ⁴⁰ Чүге дээрге Мээң ыдыктыг даамга, Израильдин бедик даанга^o бүгү израиль чон, чер кырында чеже санныг болдур, Меңээ бараан болур – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Чонумну Мен аңаа хүлээп аар мен; силерниң өргүлдеринерни, баштайгы дүжүдүнерни бүгү ыдыктыг өргүлдеринер-биле кады аңаа негеп аар мен. ⁴¹ Силерни өске чоннар аразындан үндүре бергеш, силерни тарадып каапканым чурттардан чыып эккелгеш^p, ол чоннар көрүп турда, силерниң араңарга Бодумнун ыдыктыгымын көргүскеш^q, силерни чаагай чыттыг өргүл дег кылдыр хүлээп аар мен. ⁴² Силерни израиль черже – силерниң ада-өгбецнерге бээр бооп дангыраглаан черимче^r – кирире бээримге,

^a Ыд. ыр. 80:13^b Иез. 16:20-21^c Иез. 6:7^d Иез. 6:13^e Иез. 16:20-21^f 4 Хаан. 3:13;

Иез. 14:3; 20:3

^g Иез. 5:11^h Ы. х. к. 4:28;

4 Хаан. 19:18

ⁱ Иер. 21:5^j Иер. 31:8^k Ос. 2:14^l Сан. 14:20-23, 28-30^m Иез. 13:9ⁿ Иез. 39:7; 43:7^o Иса. 56:7; Иез. 17:23^p Иез. 11:17^q Иез. 28:25; 36:23; 39:27^r Хост. 6:8

* 20:29 Бама – бедик чер дээн уткалыг сөс. Дүрзү-бурганнарга мөгейишкин кылыр черни көргүзүп турар.

Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ⁴³ Аңаа боттарыңарны бужартадып турган бүгү оруктарыңар болгаш херектеринерни сактып кээр силер, үүлгедип турган бузут-багыңар ужун боттарыңардан ческинер силер^a. ⁴⁴ Израиль чон, кажан Мен, бузут-бактыг оруктарыңар болгаш самыыргай херектеринер бар-даа болза^b, Бодунун адым дээш, силерге эки чүүл кылырымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^a Иез. 6:9; 16:61; 36:31

^b Ыд. ыр. 102:10

Мурнуу чүкке отту кыпсыры

⁴⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁴⁶ «Кижиге амытан, мурнуу чүкке шиглей көрүнгөш, мурнуу чүкте черлерге удур медегле, Негевтин арга-эзиминге удур өттүр билип медегле. ⁴⁷ Негевтин арга-эзиминге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан сөзүн дамчыт: көр даан, Мен сээң иштиңге от кыпсыр деп тур мен^c, ол от сээң ногаан-даа, кургаг-даа бүгү ыяштарыңны чиптер^d, чалынналган чалбыыш өшпес, мурнуу чүктен эгелээш, сонгу чүкке чедир бүгү улустун арыннары аңаа чиртип аар^e. ⁴⁸ Кижиге бүрүзү Мээң, Дээрги-Чаяакчының, ону өрттеткенимни көрүп каар, ол чалбыыш черле өшпес^f».

^c Иер. 21:14

^d Иез. 17:24; Лк. 23:31

^e Иез. 21:4

^f Иса. 34:9-10; Иер. 17:27

⁴⁹ Мен ынчан: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Улус меңээ: „Ол медеэчи чүгле тывызык чугаалар-биле чугаалап туруп берди“ – деп тур» – дээн мен^g.

^g Иез. 17:2; 24:3

Бурганның хынындан ужулган хылыжы

21 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, Иерусалимче шиглей көрүнгөш, ыдыктыг черлерге удур медегле, израиль черге удур өттүр билип медегле^h. ³ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: Мен сеңээ удур апардым. Хылыжымны хынындан ужулгашⁱ, сээң чөптүг-даа, бузуттуг-даа улузунну узуткап каар мен^j. ⁴ Чөптүг-шынныг-даа, бузуттуг-даа улусту узуткап каар болганымда, Мээң хылыжым мурнуу чүктен эгелээш, сонгу чүкке чедир бүгү улуска удур көдүрлүр^k. ⁵ Кижиге бүрүзү Дээрги-Чаяакчы Мээң хылыжымны хынындан ужулганымны, ол ам хынче дедир кирбезин билип аар.

^h Иез. 6:2

ⁱ Ы. х. к. 32:41; Иер. 47:6

^j Иов 9:22; Эккл. 9:2

^k Иез. 20:47

⁶ А сен, кижиге амытан, човуурта! Улус мурнунга сеткил-чүрээң кедергей кударап, сарынналып човуурта! ⁷ Кажан олар: „Чүге човууртап тур сен?“ – деп айтырарга^l, „Дыңналып келген медеэден“ – деп харыылаар сен. Чүрек бүрүзү кортканындан шапкыланыр, холдар салдына бээр, сагыш-сеткил бүрүзү харыксырап каар, дискек бүрүзү, бырлаңнаан суг дег, сирилээр^m. Медеэлээн халап албан боттаныр». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^l Иез. 12:9

^m Иез. 7:17

⁸ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁹ «Кижиге амытан, өтүр билип медеглеп, Дээргиниң чугаалаан чүвезин дамчыт:

Хылыш – чидидип, кылайтыр чүлгүп каан хылыш бар;ⁿ

ⁿ Ы. х. к. 32:41

¹⁰ кыргып-хыдызын дээш чидидип,

чаңнык ышкаш кызаңназын дээш, кылайтыр чүлгүп каан хылыш бар.

Канчап өөрүүр бис? Мээң ажы-төлүм кандыг-даа кеземчени тоовас-тыр!*

¹¹ Ол хылышты дайзын тудуп аар кылдыр кылайтыр чүлгүп каан, ону узуткакчыга тутсур дээш чидидип, кылайтыр чүлгүп каан.

¹² Кижиге амытан, човууртап, ишкирнип ыгла,

чүге дээрге ол хылыш Мээң чонумга, Израильдин бүгү нояннарынга удур көдүрлүр;

* 21:10 Бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Еврей дылдан дорт очулдуурга: «Мээң оглумнуң даангыжыкының кандыг-даа ыяшты херекке албайн турары дээш өөрүүр бис бе?» – дээн.

оларны Мээң чонум-биле кады кыргыдып-хыдытсын дээш хылышка
каап бээр;

ынчангаш качыгдалдан бажың шаштын.

¹³ Шылгалда ыяап-ла кээр:

а бир эвес улус кеземчени тоовас болза, канчаарыл?

Ындыг чүве турбас ужурлуг!»

Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁴ «Кижиге амытан, өттүр билип медегле,

хорадааның илередип, адыштарың часкан.

Хылыш хөй катап соксун – ол дээрге улусту узуткаар,

өндүр улуг кыргып-хыдышкын кылыр хылыш-тыр,

оларны бүгү чүктен өттүр шанчар хылыш-тыр.

¹⁵ Оларның чүректери кортканындан шапкыланыр, кырдырган улус
хөй болур.

Хылыштың бизин Мен бүгү хаалгаларга үстүртүп каар мен.

Ол боор! Чаңнык ышкаш кызаңнаан,

кыргып-хыдызын дээш чидидип каан хылыш ол-дур!

¹⁶ Хылыш, оң талаңче шаш-ла! Солагай талаңче сок-ла!

Бизиң углаан черже шаш-ла!

¹⁷ Мен база адыш часкап, киленим хандыраар мен.

Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁹ «Кижиге амытан, Вавилоннуң хаанының хылыжы чоруп болгу дег ийи оруктан даап бодап, чуруп ал; олар ийилээн чаңгыс черден үнүпсүн. Оруктарың эгезинге аңгы хоорайларже айыткан орук демдээн тургузуп каг. ²⁰ Хылыштың чоруп болгу дег оруктарың даап бодап, чуруп ал: бир орук аммон чоннуң найысылал хоорайы Равваже^a, өске орук – Иудеяже, быжыглалдыг Иерусалимче барзын. ²¹ Чүгө дээрге Вавилоннуң хааны ийи оруктун белдиринге, адырланып чарлыр черинге доктаагаш, төлгө кылыр-дыр. Хаан согуннарын силгип-чайып, ап чорааны дүрзү-бурганнардаан айтырып, өргөөн малының баарын шинчип көөр-дүр. ²² Ооң холунче „Иерусалимче“ деп айыткан төлгө кирер-дир – ол аңаа дайынчы алгы үндүрүп, кыргып-хыдышкынче кыйгыраар, хана буза үстүрер чепсектер тургузар, хоорайны дескинди чалдар кылыр, бүзээлел суургалары тудар^b. ²³ Берген даңгырактар ужуң иудейлерге ол төлгө мегелеп турар ышкаш боор, ынчалза-даа хаан оларның кем-буруузун сагындыргаш, оларны тудуп алгаш баарын шиитпирлээр».

²⁴ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Бир-тээ, силер ажык үймөөн үндүрүп, ооң-биле кем-буруулуунарны сагындырып, кылып турар бүгү херектеринер-биле бачыттарыңарны ажыдып турар болганыңарда, ол бүгүнү боттарыңар сагындырганыңар дээш, дайзын силерни тудуп алгаш баар» – деп чугаалаан.

²⁵⁻²⁶ «А сен, Израильдин бужар-бак чагырыкчызы^c, шииттирер хүнүн келген-дир, бүрүн кеземче көөр шагың четкен-дир^d – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан. – Бажыңда оваадайың – дүжүлгө медеглээн бөргүн уштуп салып каг. Моон соңгаар ооң мурунда турганы дег болбас: базындырганнар көдүрлүр, бедээннер базындыраар^e. ²⁷ Узуткаашкын, узуткаашкын, узуткаашкын! Ынчалза-даа узуткаар эргелиг кижиге келбээн шаанда, ындыг чүве болбас*».

^a Ы. х. к. 3:11;

² Хаан. 12:26;

Иез. 25:4-5

^b 4 Хаан. 25:1;

Иер. 39:1; 52:4; Иез. 4:2

^c 2 Чыл. 36:13; Иез. 12:10

^d Иез. 35:5

^e Лк. 1:52

Аммон чонга удур өттүр билген медеглел

²⁸ «Кижиге амытан, өттүр билип медеглел, Дээрги-Бурган-Чаяакчының аммон чонга^a болгаш ооң бак сөглээшкиннеринге хамаарыштыр чугаалаан чүвезин дамчыт:

^a Иер. 49:1-6; Ам. 1:13-15; Соф. 2:8

Хылыш, кыргып-хыдызын дээш хынындан ужулган, узутказын дээш, чаңнык ышкаш кызанназын дээш, кылайтыр чүлгүп каан хылыш бо-дур!

²⁹ Аммон чон, сеңээ хоозун көстүүшкүннер, меге төлгелер дуза катпас^b; шииттирер хүнү үнген, бүрүн кеземче көөр шагы келген бужар-бак улустуң боскун хылыш-биле одура кезер.

^b Иез. 13:6

³⁰ Хылышты хынынче дедир сугайн бе?!*

Сени төрүттүнген чериңге, чаяаттыңан чериңге^c шиидер мен, аммон чон!

^c Э. д. 19:30-37

³¹ Мээң хорадаан сагыжым сенче кыптыгар, килеңимниң чалбыыжын сенче хадыдар мен, араатанзыг, өлүрүүшкүн кылып мергежээн улустуң холунга сени хүлээдип бээр мен.

³² Отка чемиш боор сен, сээң ханың черни шыва аптар, сээң дугайыңда сактыышкын артпас^d.

^d Иез. 25:10

Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

Иерусалимниң хөй бачыттары

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, сен ханга борашкан хоорайны шиидеринге белен сен бе? Сен ону шиидеринге белен сен бе?» Ындыг болза, оон үүлгеткен бүгү чүдек-бужар чүүлдерин айтыр сен^f. ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: о, бодунуң иштинге хан төгүүшкүнү кылып, кеземчени бодунче халдадып турар, кылып алган дүрзү-бурганнары-биле бодун бужартадып турар хоорай! ⁴ Сен төккөн ханың дээш кем-буруулуг апарган сен, кылып алган дүрзү-бурганнарың-биле бодуну бужартаткан сен; кеземче алыр үңни чоокшуладып алган сен, назының төнчүзү келген-дир. Ол бүгү дээш, Мен сени өске чоннарга бак сөглеттирип, бүгү чурттарга кочу-шоот кылып каар мен^g. ⁵ О, адын баксырадып алган, дүржөк чоруу-биле сурагжаан хоорай, сенден ырак улус чоокта улус-биле кады сени дорамчылаар.

^e Иез. 20:4; 23:36

^f Иез. 16:2; 20:4

^g Иез. 5:14

⁶ Иерусалим, Израильдин чагырыкчылары сеңээ тургаш, кайызы-даа бодунуң шыдаар шаа-биле улустуң ханын төп турар. ⁷ Сээң иштиңде кижилер ада-иезин куду көрүп^h, даштыкы улусту бастып, өскүстөрни база дулгуяк херээннерни кызгадап турарⁱ. ⁸ Сен Мээң ыдыктыг чүүлдеримни херекке албайн, Меңээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин бужартадып тур сен^j. ⁹ Нүгүлчүлөр сеңээ тургаш, өске улустуң ханын төп турар^k; сээң чурттакчыларың дагларга дүрзү-бурганнарга өргөөн аыш-чем чип^l, сээң иштиңге бужар-бак чүүлдер кылып турар. ¹⁰ Сенде турар чамдык улус ачазының орун-дөжөөн бужартадыр-дыр^m, өскелери – ай демдээ көрүп, арыг эвес турган кадайы-биле албадал кылып холбажыр-дыр. ¹¹ Чамдык улус өске кижиге кадайы-биле бужар харылзаа тудар-дырⁿ, база чамдыктары боттарының кеннин ыят чогу-биле бужартадыр-дыр, өске-бир кижиге бодунуң-на ачазының уруу болур угбазы азы дунмазы-биле албадал кылып холбажыр-дыр^o. ¹² Чурттакчыларың хээли алгаш, өске кижиге ханы төгер-дир^p; сен болза хөөзүн алыр дээш, хуу хавырып аар

^h Хост. 20:12

ⁱ Хост. 22:21;

Ы. х. к. 24:17; Иса. 10:2

^j Иез. 20:13; 23:38

^k Лев. 19:16

^l Иез. 18:6

^m Э. д. 35:22; 49:4;

Ы. х. к. 22:30; 27:20

ⁿ Хост. 20:14, 17; Иер. 5:8

^o Лев. 18:7-16

^p Ы. х. к. 27:25

* 21:30 Азы: «Хылыжыңны хынынче дедир суп ал».

^a Хост. 22:25; Лев. 25:36

дээш акша-мөнгүн чегдирип, өске кижиден ажык-кончаа түрүдүп алып-дыр сен^a. А Мени уттупкан-дыр сен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹³ «Көр даан, Мен сээң былаап тургаш чедип алганың олча-ажыың дээш база бодунуң чонуң аразыңга төккениң хан дээш хорадап, сенче чудуруум аннып тур мен. ¹⁴ Мээн сеңээ удур хөделип үнер үемде, эрес-дидим бооп артар сен бе, сээң холдарың ынчан салдына бербес бе? Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугаалаан мен, кылып-даа мен. ¹⁵ Мен сени өске чоннар аразыңга тоо быдарадып, хары чурттарга тарадып кааптар мен^b; сенде турар чүдек-бужар чүүлдерниң төнчүзүн салыр мен. ¹⁶ Сен бодунну өске чоннар мурнунга бак атка киирер сен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен»*.

^b Иез. 5:10

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Кижиде амытан, израильчилер Меңээ багай холуксаа дег апарган; олар шупту эзилдирер суугуга артып каар Ches, коргулчун, демир болгаш ак-коргулчун дег – мөңгүнүн багай холуксаазы дег^c». ¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Силер шупту багай холуксаа дег апарган болганыңарда, Мен силерни Иерусалимге чыыптар мен. ²⁰ Эзилдирер суугуге мөңгүн, Ches, демир, коргулчун болгаш ак-коргулчунну кады суккаш, от кыпсып, чалбыышты үргөш, оларны эргизери дег, Мен база киленим кыптыккаш, силерни чыып, хоорайга арттыргаш, эзилдирер мен. ²¹ Силерни чыггаш, хорадаан сагыжымның одун силерге үреримге, аңаа эстип каар силер. ²² Эзилдирер суугуга мөңгүнүн эстири дег, силер база аңаа эстип каар силер. Ынчан Мээн, Дээрги-Чаяакчының, киленимниң силерге кыптыкканын билип аар силер».

^c Иса. 1:25; Зах. 13:9; Мал. 3:3

²³ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁴ «Кижиде амытан, бо черге: „Хирлиг-дир сен, килең хүнүнде чаъс-биле суггартпаан-дыр сен^d“ – деп чугаала. ²⁵ Ында турар Бурганның медээчилери** сүлчээлиг-дир^e, олар олчазын үзе-чаза тыртып, ырланган арзылаң ышкаш-тыр^f; олар улусту узуткап, эт-хөрөңги болгаш эргине-байлакты хунаап ап, бо черде дулгуяк херэеженнерни көвүдөдип турар-дыр. ²⁶ Ында Бурганның бараалгакчылары Мээн хоойлумну үреп, ыдыктыг чүүлдеримни бужартадып турар-дыр^g; олар ыдыктыг чүүлдү ыдыктыг эвес чүүлдөн аңгылавайн, арыг база арыг эвес чүүлдүн аразында ылгал барын айытпайн турар-дыр^h; олар Меңээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин канчаар сагып турарынче сагыш салбас-тырⁱ. Ынчангаш Мен оларның аразында бужартаашкыңга таваржып турар-дыр мен. ²⁷ Ол черниң нояннары олчазын туткулаан бөрүлөр дег-дир; олар хан төп, ажык-кончаа алып дээш кижиде өлүрүп турар-дыр^j. ²⁸ А ында турар Бурганның медээчилери нояннарының бүгү ындыг херектерин хоозун көстүүшкүннер болгаш меге өттүр билген медеглелдери-биле, чугайлаан дег, агартыр чаап, шынны чажырып турар. Олар Дээрги-Чаяакчы ынча дивээн-даа болза, „Дээрги-Бурган-Чаяакчы ынча дээн“ деп медеглээр-дир^k. ²⁹ Черниң чурттакчылары бот-боттарын дарлап, үптөп, яды-түрөңги улусту кызагдап, даштыкы улусту бастып, оларга чөптүг шийткел көргүспейн турар.

^d 3 Хаан. 8:35

^e Иер. 11:9

^f Иез. 19:3

^g Иер. 23:11; Соф. 3:4

^h Лев. 10:10; 11:47;

Мал. 2:8

ⁱ Иер. 17:27

^j Соф. 3:3

^k Иез. 13:6, 10

³⁰ Мен, чуртту чок кылып каарын күзевейн, чоннуң аразындан хананы дуй турар-дыр, Мээн мурнумга чуртка болчуп, ойбак черлерге барып туруп аар кижиде дилеп турдум^l, ынчалза-даа тыппадым***. ³¹ Ам Мен оларге киленим кыптыгып, хорадаан сагыжымның оду-биле оларны узуткап каар мен, чедип алган чүвезин боттарының баштарыңче халдадыр мен^m». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^l Ыд. ыр. 105:23; Иез. 13:5

^m Иез. 9:10

* 22:16 Өске буруңгу сөзүглелде «Мен сен дээш өске чоннар мурнунга бак атка кирер мен, ынчалза-даа Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен» деп бижээн.

** 22:25 Өске буруңгу сөзүглелде «Оң чагырыкчылары» деп бижээн.

*** 22:30 Иезекиилдин бо шүлүкте ажыглап турар ову-хевири дайын үезинде хоорайның камгалакчыларын көргүзүп турар. Кажан дайын хананы оя шааптарга, камгалакчы шериглер ойбак черге барып, дайынны дозуп, хоорайге кирибес турган.

Самыыраан угбашкылар

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, чаңгыс иеден төрүттүнгөн ийи угбашкы турган-дыр. ³ Олар аныяндан-на Египетке самыын-садып турганнар^a; аңаа оларның эр кижиге дегбээн эмиглерин нугуп, эмииниң допшуларын бырыштыр суйбап каапкан. ⁴ Угбазын Огола деп, а дуңмазын Оголива деп адаар чүве-дир. Олар Мээң кадайларым апаргаш, ажы-төлдү божуп берип турган. Огола дээрге Самария-дыр, а Оголива – Иерусалим-дир.

^a Лев. 17:7; Иса. 1:21; Иез. 16:15

⁵ Огола Мээң кадайым тургаш-ла, катап база самыын-садып эгелээн. Ол бодунуң хандыкшаан эрлеринче, ассирий дайынчыларже, туралап, холбажырын күзей берген^b – ⁶ каас-коя хептиг эрлерже, тус чер чагырыкчыларынче, шериг баштыңнарынче туралап, холбажырын күзей берген – олар шупту чараш эрлер, айттыг шеригжилер турган. ⁷ Огола Ассирияның шилиттинген улузу-биле самыын-садып, холбажырын күзээн бүгү улузунуң дүрзү-бурганнары-биле бодун бужартадып турган. ⁸ Ол Египетке-ле эгелеп алган самыыраашкынын черле кагбаан; ынчан ол аныяк турда, хандыкшааннары ооң-биле удуп, эр кижиге дегбээн эмииниң допшуларын бырыштыр суйбап, туралаан сагыжы-биле ону бүргөп турган болгай. ⁹ Ынчангаш Мен Оголан ооң хандыкшааннарының – туралаары ассирийлерниң – холунга хүлээдип берген мен^c. ¹⁰ Олар ону шалдаңнааш, ооң оглу-кызын тудуп алгаш, бодун хылыш-биле шанчып кааннар. Ону шаажылаан соонда, ооң ады херээженнер аразынга баксырай берген.

^b Ос. 2:5

^c 4 Хаан. 17:5-6

¹¹ Ооң дуңмазы, Оголива, ол бүгүнү көрүп турза-даа, туралаар, самыын-садар талазы-биле угбазындан артык апарган^d. ¹² Ол база-ла ассирийлерже – тус чер чагырыкчыларынче, шериг баштыңнарынче, каас-коя кеттинген дайынчыларже, айттыг шеригжилерже, бүгү чараш эрлерже туралап, холбажырын күзөп турган^e. ¹³ Ооң база-ла бодун бужартадып алганын көргөн мен; угбашкылар ийилээн чаңгыс орук-биле бар чыткан.

^d 4 Хаан. 17:19; Иер. 3:8, 11

^e Иер. 2:18; Иез. 16:28

¹⁴ Оголива оон-даа артык самыын-садар чорукка алыскан. Ол ханада сиилбирлээн эр улустуң – кызыл будук-биле^f чураан халдейлерниң дүрзүлерин көрүп каан^g. ¹⁵ Олар белинде курларлыг, бажында каас-коя бөрттерлиг, шупту вавилон шериг баштыңнарынга, халдей черниң чурттакчыларынга дөмей улус болган. ¹⁶ Оларны көрүп каан дораан-на, Оголива туралап, күзей бергеш, халдейлерни кыйгыртып, оларның черинче элчиннер ыдыпкан. ¹⁷ Вавилончулар ооң эр улус-биле хандыкшыыр орун-дөжээнге кээп, ооң-биле самыырап, ону бужартадып кааннар^h. Оларны дамчыштыр бужартай бергеш, Оголива чүдексинип, олардан хая көрнү берген. ¹⁸ Кажан ол самыыраашкыга ажыы-биле алзып, шалдаңын ажыдып эгелээрге, бир шагда ооң угбазындан чүдексинип, хая көрнү бергеним дег, Мен оон база чүдексинип, хая көрнү берген мен. ¹⁹ А ооң самыыраары дам барып, Египетке самыын-садып турган чалыгы шаан сактып келгенⁱ. ²⁰ Ол аңаа элчигенни дег эр сүрүлүг, аскырлар ышкаш төктүүчел үрелиг хандыкшааннарын күзөп турган. ²¹ Ол аныяк шааның самыыраашкынын, египетчилер ооң эмииниң допшуларын суйбап, аныяк эмиглерин нугуп турган үени сактып келген.

^f Наум 2:3

^g Иез. 16:29

^h Иса. 57:8

ⁱ Иез. 16:26; 20:7

²² Ынчангаш, Оголива, Дээрги-Бурган-Чаяакчы сеңээ чугаалап тур: «Чүдексинип, хая көрнү берген хандыкшааннарыңны сеңээ удурландыраар мен, оларны чер болгандан сеңээ удур ыдар мен^j: ²³ вавилончуларны, бүгү халдейлерни, Пекод^k, Шоа болгаш Коа деп девискээрлерден улусту, бүгү ассирийлерни, бүгү ол чараш эрлерни, тус чер чагырыкчыларын, шериг баштыңнарын, дээди дүжүметтерни, дайынчыларын, бүгү айттыг шеригжилерни эккеп, ыдар мен. ²⁴ Олар сенче чепсектиг^{*}, айттарлыг, дайынчы

^j Иез. 16:37

^k Иер. 50:21

* 23:24 Бо сөстүң утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Соңгу чүктен» деп бижээн.

тергелерлиг, дыка хөй чоннуг үнүпкеш, сени бүгү таладан бүзээлеп, чыдаларлыг, дозуг-камгалалдарлыг, куяк бөрттерлиг туруп аар. Мен сени шиидер эргени оларга бээр мен, олар сени боттарының дүрүм-хоойлузун ёзугаар шиидер^a. ²⁵Мен Бодумнун хүннээчел сагыжымны сенээ удур углаптарымга, олар сенээ хорадап, бак аажылаар: думчуун, кулактарыңны одура кезип кааптар, сээң дириг арткан улузуң хылыштан кырлып каар. Олар сээң оглу-кызыңны тудуп аппаар, дириг арткан улузуңну от чиптер. ²⁶Олар сээң хевиңни ушта тыртып, каасталгаларыңны хунаап аар^b. ²⁷Мен сээң Египеттен өттүнүп эккелген самыраашкын, будулуушкунуңнун төнчүзүн салыр мен^c, сен ам ол улусту дилевес сен, Египетти сагынмас сен».

²⁸Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сени бодуңнун көөр хөңнүң чок улузуңнун, олардан чүдексинип, хая көрнү берген улузуңнун холунга хүлээдип тур мен. ²⁹Олар сени ала караа-биле көрбестеп, ажыл-биле чедип алган бүгү чүвенни хунаап аар. Олар сени шалдан, чанаш арттырып каар, сээң бужар чанажын, самыраашкын, будулуушкунуң ажиттына бээр. ³⁰Чоннар-биле самырап, оларның дүрзү-бурганнары-биле бодуңну бужартатканың дээш^d, ол бүгү сээң-биле болур. ³¹Сен бодуңнун угбаңның оруун эдерген сен, ол дээш, ооң кеземчезиниң дашказың^e сээң холуңга тутсур мен».

³²Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Угбаңның дашказыңдан ижер сен,
улу-даа, алгыг-даа дашка-дыр;
кочуладып, бак атка кирер сен,
дашканың ишкири кончуг-дур.

³³Эрттир эзирип, муңгагалга алзыр сен;
сээң Самария угбаңның дашказы
өлүм биле хоозураашкынның дашказы-дыр.

³⁴Сен ону пактап, дүвүңге чедир ижер сен^f,
ооң бузундуларын хемдиир сен,
эмиг-төжүннү үзерлээр сен.
Мен ону чугааладым».

Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

³⁵Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Сен Мени уттуп, Мени артыңче октапкан болганыңда^g, бодуңнун кем-бурууң, самыраашкыңның чүктээр апаар сен» – деп чугаалаан.

³⁶Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Кижиг амытан, Огола биле Оголиваны шиидеринге белен сен бе^h? Ындыг болза, оларга чүдек-бужар херектерин айтып бер. ³⁷Чүге дээрге олар ашак-кадай улустуң шынчы чоруун үреп турган-дыр, оларның холдары ханга борашкан-дырⁱ. Олар боттарының дүрзү-бурганнары-биле самырап, Меңээ төрүп берген ажы-төлүн безин дүрзү-бурганнарынга чемиш кылдыр от өттүр эрттирип турганнар^j. ³⁸Оон ыңай ол-ла үеде олар Меңээ мындыг чүве база кылганнар: Мээң ыдыктыг черимни бужартадып^k, Меңээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин үреп турганнар^l. ³⁹Ажы-төлүн дүрзү-бурганнарга эккеп өргүп турган үезинде безин олар Мээң ыдыктыг черимче кирип, ону ооң-биле бужартадып турганнар. Олар Мээң өргээм иштиңге ынчанганнар!^m

⁴⁰Угбашкылар, силер оон туржук ырак черлерде турар эр кижилер сүрдүрүп, элчилер ыдарыңарга, ол эрлер чедип кээп турган; силер олар дээш чунуп, карааңар кирбиин будуп, каасталгаларыңар кедип ап турдуңарⁿ. ⁴¹Каас-коя орун-дөжекке

^a 4 Хаан. 25:6

^b Иез. 16:39

^c Иез. 16:41

^d Хост. 34:15

^e Иса. 51:17

^f Ыд. ыр. 74:9

^g 3 Хаан. 14:9

^h Иез. 20:4; 22:2

ⁱ Иез. 16:38

^j Иез. 16:20-21; 20:26

^k Лев. 15:31; 2 Чыл. 36:14;

Иез. 5:11; Иер. 7:30

^l Иез. 20:13; 22:8

^m Иез. 23:11

ⁿ Иер. 4:30; Иез. 16:17-18;
Ос. 2:13

олуруп ап, ооң мурнунда ширээге аьш-чем салып, ынаар Меңээ хамааржыр чаагай чыттыг чүүлдер биле олива үзүн салып турдунар.

⁴² Угбашкыларның турар черинден сиилең мөөң чоннуң алгы-кышкызы үнүп турду. Карачал чон аразынга ээн кургаг ховудан эзирик улус чедип кээр болду. Олар демги ийи угбашкының холунга билектээштер, а бажынга – каас-коя дээрбектелчек каасталгалар кедирип турду. ⁴³ Мен ынчан оларның самыыраашкындан харыксырап калган бирээзиниң дугайында: „Анаа самыын-садар херээженге дег хамаарылга көргүссүн, чүге дээрге ол ылап-ла ындыг-дыр“ – деп чугааладым. ⁴⁴ Ол улус, янган кадайлар-биле дег, угбашкылар-биле холбажып кээп-ле турган; олар Огола биле Оголивага самыын-садар кадайларга дег кээп турган.

⁴⁵ Чөптүг улус ол херээженнерни шиидер; ашаанга өскерилгени дээш база хан төккени дээш оларны шиидер^a, чүге дээрге олар ашаанга өскерлип турар-дыр база оларның холдары ханга борашкан-дыр».

⁴⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Угбашкыларга удур мөөң чондан чыг-гаш, оларны коргуушкун биле үптээшкинге хүлээдип берзин. ⁴⁷ Мөөң чон оларны даштар-биле соп, хылыштар-биле кезе шаап өлүрзүн^b; оларның оглу-кызы өлүртүп алзын, а бажыңнары өрттеттирзин^c. ⁴⁸ Бо чуртта самыыраашкының төнчүзүн ын-чаар салыр мен^d, бүгү херээженнер кичээнип, демги угбашкылар ышкаш херектер кылбайн баар. ⁴⁹ Олар самыыраашкынын боттары чүктээр, дүрзү-бурганнарынга мөгөйип, бачыттар үүлгеткени дээш кеземче көөр. Ынчан Мени Дээрги-Бурган-Чаяакчы деп билип аар силер^e».

^a Иез. 16:38

^b Иез. 16:40

^c 2 Чыл. 36:17-19

^d Иез. 16:41

^e Иез. 6:7

Папта хайынган эът дугайында чугаа

24 ¹ Туттуруушкунувустун тоску чылының он айның онда Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиг амытан, шак бо хүннү, бөгүнгү хүннү, демдеглед бижип ал: чогу-на бо хүн Вавилоннуң хааны Иерусалимни бүзээлепкен-дир^f. ³ Бо үймээнчи чонга оюскан уткалыг чугаадан чугаалап бер. Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыт:

^f 4 Хаан. 25:1;
Иез. 39:1; 52:4

Отка паштан салгаш, сугдан кудуп каг^g.

^g Иез. 11:3, 7

⁴ Анаа эъттен, эки дээн борбак эъттер:
дөңмек биле өжүнден дүлүп каг,
эки дээн сөөктерден база паш долдур дүлүп каг.
⁵ Хойларның шилиндээн шилип ал;
паш адаанга ыяштан салып*, хайындырывыт;
дүлген сөөктер ылбырадыр хайынзын».

⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Ханга борашкан хоорай^h,
сивиртинмес кылдыр каргакталган паш дег хоорай ат болур!
Ону куругладып, борбак эъттерни, шилилге кылбайн,
оон үндүр октанар-ла!

^h Иез. 22:2; Наум 3:1

⁷ Хоорайның чурттакчыларының төккен ханын
тас хаяже көзүлдүр төпкен;
ханни довурак-биле шыптына бээр черже төкпээн-дирⁱ.

ⁱ Лев. 17:13;
Ы. х. к. 12:16, 24

⁸ Өжээн негээр килеңим кыптыксын дээш,

* 24:5 Азы: «Сөөктерден салып».

Мен ол ханны чажыргынмас кылдыр тас хаяга арттырып каан мен».

⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

^a Наум 3:1
^b Иса. 30:33

«Ханга борашкан хоорай ат болур!^a
Мен Бодум хэй ыяшты одагга чый салыр мен^b.

¹⁰ Ыяштан немей салып, отту кывыс,
эгти ылбырадыр хайындыр,
амдан кириер холуксаадан холуй былга*,
сөөктер төндүр хып калзын.

¹¹ Паш куруглап каарга, ону көсче салып каг –
ол изий берип, оон чеzi кыза берзин,
иштинде хири эзилгеш, бүгү каргаа төндүр хып калзын.

¹² Чок, бүгү оралдажыышкыннар хей болган-дыр:
кылын каргак читпес-тир,

^c Иер. 2:22

от дузазы-биле-даа адырылбас-тыр^c.

¹³ Иерусалим, сээң самыраашкының сени бужартаткан-дыр.

Мен сени арыглаар дээш чеже-даа оралдажырымга, арыгланмас-тыр сен,
ынчангаш ам Мээң сеңээ хорадаан сагыжым оожургаваан шаанда,
моон-даа соңгаар арыгланып шыдавас сен.

^d Иез. 5:11

¹⁴ Мен, Дээрги-Чаяакчы, мону чугаалап тур мен: сеңээ кеземче онаар үе келген-дир, Мен ону боттандыраар мен. Соксавас мен, өршээл, кээргел көргүспес мен^d. Сен бодунуң оруктарың болгаш херектериң ёзугаар шииттирер сен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Иезекиилдиң кадайының чок апарганы

^e Иер. 16:5

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁶ «Кижиге амытан, караанның огу дег эргим кижинге хенертен дээпкеш, сенден хунаап аппаар мен; ынчалза-даа кажыыдава, ыглап-сыктава, караан чажын төкпе^e. ¹⁷ Өлген кижиге дээш ыыт чок човууртап, ыглап-сыктава; качыгдалдың демдээ кылдыр бажың дүгүн часпа, кызыл-даван кылаштава, сегелиң дуглава, ажыг-шүжүүң үлежип келген улустуң аыш-чемин чиве^f».

^f Лев. 10:6; 21:10;
Ы. х. к. 26:14

¹⁸ Эртен мен чон-биле чугаалашкан мен, а кежээ кадайым чок апарган. Даартазында эртен Дээрги-Чаяакчының меңээ дужааганын ёзугаар кылган мен. ¹⁹ Улус ынчан: «Сээң кажыыдавайн турарың кандыг ужур-уткалыгыл, чугаалап көрөм?» – деп айтырган^g.

^g Иез. 12:9; 21:7

²⁰ Мен оларга мынча деп харыылаан мен: «Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. ²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы израиль чонга чугаалаан чүвезин дамчыдарын айыткан: Мен Бодунуң ыдыктыг черимни – силерниң чоргаарланып турарыңар быжыг өргээни, сеткилинерниң өөрүшкү-маннайын, караанар огунуң таалалын – бужартадыр деп тур мен. А каапкаш барган оглу-кызыңар хылыштан кырлып каар^h. ²² Мээң кылып турганым ышкаш кылдыр силер база кылыр силер: качыгдалдан сегелинер дуглава, ажыг-шүжүүнер үлежип келген улустуң аыш-чемин чивес силер, ²³ бажыңар дүгүн часпас, кызыл-даван кылаштавас силер; кажыыдап ыглап-сыктавас силер; ынчалза-даа боттарыңарның бачыттарыңар дээш эстип-хайлыпⁱ, бот-боттарыңар мурнунга улуг тынар силер. ²⁴ Иезекиил силерге сагындырыг

^h 2 Чыл. 36:17; Иез. 23:47

ⁱ Иез. 4:17; 33:10

демдээ болур: силер база ооң кылып турганы ышкаш кылыр силер. Кажан ол бүгү бүдө бээрге, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер^а.

^а Иез. 6:7

²⁵ Кижиге амытан, кажан Мен оларның алдарлыг быжыг өргээзин – өөрүшкү-зүнүң үнер дөзүн, карааның огунуң таалалын база оларның сеткилин өөртүп турган оглу-кызын хунаап аарым хүнде, ²⁶ оортан сенээ амы-тынның үнген улустуң бирээзи медээлер чугаалап чедип кээр^б. ²⁷ Ол хүн сен катап база үнүң үнүп, шак ол амы-тынның үнген кижиге-биле чугаалажып, ооң соонда ыт чок болбас сен^с. Чонга сагындырыг демдээ болур сен, ынчан олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

^б Иез. 33:21-22

^с Иез. 3:26-27

Израиль-биле кожга чоннар дугайында

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, аммон чонче көрүнгөш, оларга удур өттүр билип медегле^д. ³ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөзүн дыңнаарын айтып, Ооң чугаалаан чүвезин дамчыт: силер Мээң ыдыктыг өргээмини – кажан ол бужартаткан турда; израиль черни – ол хоозураан турда; иудей чонну – ол туттургаш, өскээр көжүп чорупкан турда, кочулап, хыынар ханып турган силер^е. ⁴ Ол дээш, Мен силерни чөөн чүктүң аймактарының холунга чагыртыр кылдыр хүлээдир мен. Олар силерниң черинерни ээлеп, турлагланып доктаагаш, чадырлар тип аар; олар силерниң чимизинер чип, сүдүңер ижер. ⁵ Мен Равва хоорайны^ф теке оыттаар чер, аммон черни – хой кажаазы кылып каар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

^д Иер. 49:1-6; Иез. 21:28; Ам. 1:13-15; Соф. 2:8

^е Соф. 2:8

^ф 2 Хаан. 11:1; 12:26; Иез. 21:20

⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Аммон чон, сээң адыш часкап, тепсенип, израиль черни кедергей бак көрүп, хыың ханып турганың дээш, ⁷ Мен сенче холум аннып^г, сени өске чоннарга, үптөп алзын дээш, бериптер мен; сени чоннар санынче кирбес кылдыр узуткаар мен, чурттар санынче кирбес кылдыр чок кылып каар мен; сени чылча шавар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен» – деп чугаалаан.

^г Иез. 6:14

⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Моав биле Сеирниң: „Иудей чон өске бүгү чоннар ышкаш апарды“ – деп турары дээш, ⁹ Мен Моавтың кызыгаарын кошкадыр мен^h. Моавтың кызыгаарда хоорайлары Бет-Иешимот, Ваал-Меон болгаш Кириатаимденⁱ – бо чурттун чараш-каазындан эгелеп, ооң кызыгаарын дайзынга ажыдып бээр мен. ¹⁰⁻¹¹ Аммон чон-биле кады Мен Моавты чөөн чүктүң аймактарыңга чагыртыр кылдыр хүлээдир мен. Ынчангаш аммон чоннун ады уттундура бээр^j, Моавты база шиидер мен. Ынчан олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

^h Иса. 15:1; 25:10; Иер. 48:1; Ам. 2:1-3; Соф. 2:8

ⁱ Иис. 13:17-19

^j Иез. 21:32

¹² Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Эдом чон иудей чондан өжөөн негээш^k, улуг кем-буруулуг болган-дыр» – деп чугаалаан. ¹³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Эдомче холумну аннып, ооң улузун болгаш мал-маганын узуткап, ээн кургаг хову кылып каар мен^l; теман черден эгелээш^m, дедан черге чедирⁿ бүгү улус хылыштан кырлып каар. ¹⁴ Бодумнун израиль чонумнун холу-биле Эдомдан өжөөн негээр мен; израильчилер ону Мээң килеңим болгаш хорадаан сагыжым ёзугаар бак аажылаарга, Эдом Мээң өжөөн негээшкиним кандыг боорун билип аар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^k 2 Чыл. 28:17

^l Иса. 34:5; Иер. 49:7-22; Иез. 32:29; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4

^m Э. д. 36:34; Иов 2:11

ⁿ Иса. 21:13

¹⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Филистимнер өжөөргек улус турган; олар сеткилинде өжөөнинден, кажан кезээде хөңнү чогуңдан дайзынын узуткаар деп турган» – дээн. ¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Мен холумну филистимнерже аннып, керет аймакты, далай эриинде артып калган улусту узуткаар мен^o. ¹⁷ Мен олардан аажок улуг өжөөн негээшкини кылып, оларны хорадаан сагыжымдан кездир мен. Олардан өжөөн негеп аарымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар» – деп чугаалаан.

^o 1 Хаан. 30:14;

2 Хаан. 8:18; Иса. 14:29; Иер. 47:7; Ионл. 3:4; Ам. 1:6; Соф. 2:4; 9:5

Тир ортулук дугайында

26 ¹ Туттуруушкунувустун он бирги чылында, бир айның бирээде Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, Тир хоорай^a Иерусалимни кочулап, хыы ханып: „Көрүңер даан, хөй чоннарның садыглап турган хоорайының хаалгазы үрелип калды, ол чоннар ам менче көрнүп кээр-дир. Ол хоорай хоозураан-дыр, а мен ажык-кончаалыг болур мен“ – деп чугаалааны дээш, ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

„Көрдүң бе, Тир, Мен сенээ удур апардым,

далайның чалгыгларын көдүрери дег,

Мен сенээ удур хөй чоннарны көдүрер мен.

⁴ Олар сээң хананың үрөп, суургаларыңны бузуп кааптар;

Мен сээң довурааның үндүр ширбип, сени тас хая кылып каар мен.

⁵ Сен чүгле далай ортузунда четкилер септээр чер болур сен^b,

чүге дээрге Мен ынча деп тур мен – деп,

Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –

Сени өске чоннар үптөп кааптар,

⁶ а сенээ чагырткан эрикте турар хоорайжыгаштар хылышка узуткаттырар.

Ынчан Тир Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар^c».

⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Көр даан, Тир, Мен сенээ удур соңгу чүктен

Вавилоннуң хааны Навуходоносорну^d,

хааннарның хаанын^e, аъттары, дайынчы тергелери,

аъттыг шеригжилери болгаш

хөй санныг аг-шерии-биле кады эккээр деп тур мен.

⁸ Ол сенээ чагырткан, эрикте турар хоорайжыгаштарны

хылыш-биле кыргып-хыдыр,

сенээ удур бүзээлел суургалары тудар,

^f бүзээлел чалы оваалаар, дозуг-камгалалдар тургузар^f.

⁹ Ол сээң ханаларыңны чепсээ-биле буза үстүрер,

сээң суургаларыңны кускун-хаайлар-биле үрегдээр^g.

¹⁰ Ооң аъттары дыка хөй болгаш,

оларның доюлдурган довурак-доозуну сени шыва аптар.

Кажан ол сээң хаалганче, ханаларың деже шаап каан хоорайже дег,

кирип кээрге,

сээң ханаларың ооң дайынчы аъттарының,

тергелериниң даажындан сириңейни бээр.

¹¹ Навуходоносор бодунуң аъттарының дуою-биле

сээң кудумчуларыңны таптаар.

Ол сээң чурттакчыларыңны хылыш-биле кыргып-хыдыр,

күчүлүг адагаштарыңны черже дүжүр октаптар.

¹² Сээң бай-байлаң үптөттирер, барааннарың оорлаттырар,

ханаларың бустураар, каас-коя бажыңнарың үрегдеттирер,

а даштарың, ыяштарың болгаш довурааны сугже дүжүр октаптар.

¹³ Мен сээң шимээн-дааштыг ырларыңның төңчүзүн салыр мен,

чадаганнарың үннери дыңналбастай бээр^h.

^a Иса. 23:1; Иер. 47:4;
Иоил 3:4; Ам. 1:9;
Зах. 9:4

^b Иез. 47:10

^c Иез. 6:7

^d 4 Хаан. 24:1; Иер. 25:1;
Дан. 1:1

^e Эзра 7:12; Дан. 2:37;
Ажыд. 17:14

^f Иез. 4:2

^g Иез. 21:22

^h Иса. 24:8;
Иер. 7:34; 16:9;
Ажыд. 18:22

14 Мен сени тас хая кылып каар мен,
чүглө четкилер септээр чер апаар сен^a;
кажан-даа катап туттунмас сен,
чүгө дээрге Мен, Дээрги-Чаяакчы, ынча деп тур мен».
Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^a Иез. 47:10

15 Дээрги-Бурган-Чаяакчы Тирге мынча дээн: «Сээн буураашкының шимээн-даа-жындан, кажан сээн улузуну кыргып-хыдый бээрге, балыглатканнарың човуурта-арга^b, далай эрииниң чурттакчылары сириңейни бербес бе? 16 Ынчан далай эриинде чурттарның бүгү чагырыкчылары дүжүлгелеринден дүшкеш, каас-коя тоннарын уштуп октап, угулзалап даараан хептерин ужулгаш^c, коргуушкунну хеп дег кеткеш, черге оруп аар. Олар бичии-даа када соксавайн сирилеп, сээн үүлөң дээш коргуп-сүртээрлер^d. 17 Олар сен дээш кажыыдал ырын ырлап, сеңээ^e:

^b Иер. 51:52

^c Иона 3:6

^d Иез. 27:35; 32:10

^e Иез. 27:2

„Далайжылар чурттаан алдарлыг хоорай, канчап өлүп калдың!
Сен бодуң-даа, чурттакчыларың-даа далайга күштүг чордунар,
бүгү далай эриин коргудуп турдунар.

18 Ам, сээн буураан хүнүнде, далай эрииниң чурттары сириңейнип турар;
далайда ортулуктар сээн өлүмүң дээш коргуп-сүртеп турар“ – дээр-дир».

19 Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кажан Мен сени, ам кым-даа чурттавайн турар хоорайлар ышкаш, хоозураан хоорай кылып каарымга, кажан Мен дүп чок далайны сээн кырыңче көдүрүлтеримге, улуг суг сени хөмө аптарга, 20 ынчан Мен сени өлүглер оранынче дүже берген улус-биле, шагда-ла чиде берген чон-биле та-варыштырып каар мен, сени алдыы оранга, үе-дүптүң бузундуларының аразыңга, өлүглер оранынче дүже берген улус-биле кады чурттадып каар мен, сен оон эеп келбес сен^f. А Мен дириглер ораныңга^g алдаржыыр мен*. 21 Мен сенче коргунчуг төнчү ыдар мен, сен чок апаар сен^h. Улус сени дилээш-даа, кажан шагда тыппас». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^f Иез. 31:14; 32:23

^g Ыд. ыр. 26:13

^h Иез. 27:36; 28:19

Тир дээш ыы-сыы

27 1 Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: 2 «Кижиг амытан, Тир хоорай дээш кажыыдал ырын ыра¹. 3 Далайның хаалгазында туруп алган, хой ортулуктарда, хой чоннар-биле садыглажылга кылган Тирге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

¹ Иез. 26:17; 28:12

Тир! „Мен кайгамчык чараш-каас мен!“ – деп тур сен.

4 Ажык далайда чурттап турар корабль дег-дир сен;
тудугжуларың сээн чараш-каазыңны тергиин деңнелге чедирип каан.

5 Олар сээн бүгү манзаларыңны Сенир сынның шивизинден чазап кылган^j;
мачталарың кылыр дээш Ливан сынның пөжүн кескен.

^j Ы. х. к. 3:9; 1 Чыл. 5:23

6 Эшкиштериңни Васан черниң дуб ыяжындан чазаан^k;
корабльды китт чоннуң** ортулуктарындан эккелген
быжыг самшит ыяш-биле кылгаш, чаан сөөгү-биле шап каан.

^k Иса. 2:13; Зах. 11:2

7 Парустарыңны Египетке угулзалап аргаан лөндан даараан,
ол парустар сээн тугуң турган.

* 26:20 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглөлдө «Дириглер ораныңга туруп келбес сен» деп бижээн.

** 27:6 Китт чон – израильчилер ол үедө Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарының чурттакчыларын ынчаар адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр).

Сээч чаглак-шывыгларыңны элиса чоннун ортулуктарындан эккелген көк болгаш кызыл-хүрөң өннүг пөстөрдөн даараан.

^a Э. д. 10:18

⁸ Сидон болгаш Арвад^a хоорайларның чурттакчылары – сээч эжикчилерин. Тир, сээч мерген угаанныгларың кораблыңны башкарар улус турган.

^b Ис. 13:5; 3 Хаан. 15:18;
Ыд. ыр. 82:8

⁹ Сеңээ Гевал хоорайның билдилиг баштыңнары эжиндирип, септелге ажылдары кылып турган^b. Далайның бүгү корабльдары, оларның далайжылары сеңээ бараан солчуп кээп турду.

^c Иез. 30:5; 38:5

¹⁰ Персия, Лидия болгаш Ливиядан^c келген улус сээч шеринде хөлезилеттинген дайынчылар бооп, дозуг-камгалалдар биле куяк бөрттерни сээч ханаларыңга азып турду; олар сени өндүр улуг кылдыр кылып кагды.

¹¹ Арвадтың чурттакчылары сээч бодуннун шерииң-биле кады ханаларыңга сени долгандыр турду, Гамадтың улузу сээч суургаларыңга турду. Олар сээч ханаларыңда дозуг-камгалалдарың* долгандыр аскылап алган. Сээч чараш-каазыңны олар тергийн деңнелге чедирди.

^d 3 Хаан. 10:22; Иез. 38:13

^e Э. д. 10:2;

Иез. 32:26; 38:2; 39:1

^f Э. д. 10:3; Иез. 38:6

^g Э. д. 10:7; Иса. 21:13

¹² Янзы-бүрү байлакшылың эгээртинмес боорга, Фарсис хоорай сээч-биле садыглажып^d, барааннарын орнунга мөңгүн, демир, коргулчун болгаш ак-коргулчун берип турган. ¹³ Иаван, Тувал болгаш Мешех^e сээч-биле садыглажып, барааннарың орнунга кулдар болгаш хүлөр эт-сеп берип турган. ¹⁴ Тогарма аймак^f сээч барааннарың орнунга аъттар, дайынчы аъттар база элчигеннер берип турган. ¹⁵ Деданның улузу^g база сээч-биле садыглажылга кылып турган; далай эриинин хөй чурттары сээч-биле бараан солчуп, төлевир кылдыр сеңээ чаан сөөгү болгаш кара ыяш чедирип берип турган. ¹⁶ Садыглажыр чүвөң эндерик боорга, арамей чон сээч-биле садыглажып, барааннарың орнунга эргине даштар, каас-коя пөстөр, угулзалап даараан кылыглар, чуга лён, кораллдар болгаш рубиннер берип турган. ¹⁷ Иудея биле Израиль сээч-биле садыглажып, барааның орнунга Миннит деп черден^h кызыл-тас, чигирзиг аыш-чем, ары чигири, олива үзү болгаш чагай чыттыг чукту берип турган.

^h Башт. 11:33

ⁱ Иса. 7:8

¹⁸ Садыглажыр чүвөң эндерик, янзы-бүрү байлакшылың эгээртинмес боорга, Дамаск хоорайⁱ сээч-биле хелбон чернин арагазы болгаш ак дүгү-биле садыглажып турган. ¹⁹ Узал чурттуг гректер болгаш даннар сээч барааның садып ап, оларның орнунга соп кылган демир, кассия ыяштың чугу^j болгаш чагай амданның кулузун берип турган. ²⁰ Дедан аймак сеңээ аът мунарда ажыглаар чавынчактар садып турган. ²¹ Аравия болгаш кедар аймактың^k бүгү нояннары сээч садып алыкчыларың бооп, сеңээ хураганнар, кошкарлар болгаш хуналар садып турган. ²² Шева^l биле Раама чурттуг садыгжылар сээч-биле садыглажып, барааның орнунга янзы-бүрү эн эки-чагай чыттыг чүүлдер, эргине даштар болгаш алдын берип турган. ²³ Харран, Хане болгаш Эден^m хоорайлардан садыгжылар, Шева, Ассур болгаш Хилмад чурттуг садыгжылар база сээч-биле садыглажып турган. ²⁴ Олар сээч-биле улуг үнелиг хептер, көк өннүг болгаш угулзалап даараан пөстөр, өң-баазын хевистер база дыңзыг хендир аргамчылар-биле садыглажып турган. ²⁵ Фарсистин улуг корабльдарыⁿ сээч садыглап турар барааныңны дажыглап турган.

^j Хост. 30:24

^k Ыд. ыр. 119:5;

Сол. ыр. 1:4; Иса. 60:7

^l 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1

^m Э. д. 11:31; Ам. 1:5

ⁿ Ыд. ыр. 47:8; Иса. 2:16

Сен, корабль дег, дүп чок далай кырыңга аар чүөк-биле чүдүрнүп аарыңга, ²⁶ эжикчилериң сени ажык далайже үндүрө бээр.

А чөөн чүктүн хады сени далай ортузунга буза шааптар^a.

^a Ыд. ыр. 47:8

²⁷ Сээң байлакшылың, эт-хөреңгин, барааның, сээң далайжыларың, башкарыкчыларың, ойбактар дуглап турган улузун, садыгжыларың, бүгү дайынчыларың, корабльга турган мөөң улус – дөгере сээң буступ дүшкен хүнүндө далайның дүп чок суунче дүже бээр.

²⁸ Сээң башкарыкчыларыңның алгы-кышкызындан чоок-кавы черлер сырбаш кынныр.

²⁹ Корабльдан бүгү эжикчилер, далайжылар, башкарыкчылар дүже шуражы бергеш, эрикке туруп алыр^b.

^b Ажыд. 18:17

³⁰ Олар сен дээш ишкирнип ыглап, ажыың ажып хараадаар

база качыгдалдан бажын доозун-довурак-биле бызап, хүлге боражып аар^c.

^c Иов 2:8; Ыы. 2:10; Ажыд. 18:19

³¹ Олар сен дээш качыгдап, бажын чүлүдүп, самдар хеп кедип аар; сеткил-чүрээ кажыыдап, сээң ажыың ажып ыглажыр.

³² Олар качыгдал ыры ырлажыр:

„Далай ортузунга узуткаттырып алган Тир ышкаш кым барыл?^d

^d Ажыд. 18:18

³³ Далайлап сээң барааның кээп турган үеде

хөй санныг чоннарны тоттуруп турдун;

эгээртинмес байлакшылың-биле, садыың-биле чер-делегейниң хааннарын байыдып турдун^e.

^e Ажыд. 18:3

³⁴ А ам сени ханы сугларда далай буза шаап каан-дыр; сээң барааның болгаш мөөң улузун сугга дүшкен-дир^f.

³⁵ Далай эрииниң бүгү чурттакчыларын сээң салым-хууң коргудар, оларның хааннары сирицейнип, арыннары хуула бээр^f.

^f Иез. 26:16; 32:10

³⁶ Өске чоннарның садыгжылары кочулап сыгырар^g;

^g Иер. 18:16

сен коргунчуг төнчүге таваржыр сен, моон соңгаар кажан-даа турбас сен^h».

^h Иез. 26:21; 28:19

Тирниң хаанының буураашкыны

28 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижичи амытан, Тирниңⁱ чагырыкчызынга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

ⁱ Иез. 26:2; 27:2

Улуургак чоруунга алзып: „Мен – бурган мен^j.

^j Иса. 14:14; 2 Фес. 2:4

Далай ортузунда, бурганның дүжүлгезинде саадап олур мен“ – дээр-дир сен. Бурганның мерген угааны-биле сээң угааның дөмей деп бодаар-даа болзунза, сен дээрге Бурган эвес, а кижичи-дир сен.

³ Даниилден мерген угаанныг сен,

сеңээ билдинмес чажыт чүве-даа кайда боор!^k

^k Иез. 14:14; Дан. 1:17

⁴ Мерген угаанныыңдан, угаан-сарыылдыыңдан бай-шыдалдыг апарып, шыгжамырларыңны алдын-мөңгүн-биле долдуруп алган сен^l.

^l Зах. 9:3

⁵ Садыглажып билириңден, улуг угаанныыңдан бай-шыдалдыың дам барган, бай-байлааң дээш эмин эрттир улуургай берген сен».

⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Бодунун угааныңны Бурганның мерген угааны-биле дөмейлээниң дээш,

⁷ Мен сенче өске черлер улузун, чоннарның эң түрлүүн ыдар деп тур мен^m; олар сээң мерген угаан, чараш-каазыңче хыныңдан ужулган хылыштарын аннып, сени бужартадып каар.

^m Иез. 31:12; Авв. 1:7

⁸ Олар сени тамыже киирер,
далай ортузунга хылыш-биле шаштырткан кижы ышкаш өлүртүп каар сен.

⁹ Бодунуң шаажылакчың холунга бурган эвес,
анаа кижы болур болганыңда,
өлүрүкчүң мурнунга: „Мен – бурган мен!“ – деп
катап-катап чугаалаар сен бе?

^a Иез. 31:18; 32:19

¹⁰ Сен кыртыжадып демдектетпээн хейниң^a өлүмү-биле
даштыкы улустуң холундан өлүр сен,
чүге дээрге Мен ону чугааладым».
Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан:

¹² «Кижы амытан, Тирниң хааны дээш кажыыдал ырын ырлап,
Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт:

Сен – болбаазыраңгай чоруктуң дээди демдээ сен,
кедергей мерген угаанның сен, тулган чараш-каас сен^b.

^b Иез. 26:17; 27:2-3

^c Э. д. 2:8-9; Иса. 51:3;
Иез. 31:8-9

¹³ Сен Эдемге – Бурганның сесерлиинге турдуң.
Сени янзы-бүрү эртине даштар:

^d Хост. 28:17-20

рубин, топаз, алмаз, хризолит, оникс, яшма,
сапфир, бирюза болгаш изумруд каастап турган^d.
Оларны алдын-биле хоолап, сиилбирлээш*,
сээң чаяаттыңан хүнүңде сеңээ белеткеп каан болган.

^e Э. д. 3:24

¹⁴ Сени күчүлүг херувимниң^e камгалалының адаанга арттырып каан мен**.
Сен Бурганның ыдыктыг даанга туруп,
оттуг даштар аразыңга чоруп турдуң.

¹⁵ Чааяттыңан хүнүңден эгелээш, бодунуң оруктарыңга
кем чок бооп келдиң.

Ынчалза-даа ооң соонда кем-буруулуг апардың.

¹⁶ Сээң садыыңның хемчээли улгаткан тудум,
ишти-хөңнүң баксырап, күчүлел база бачыт үүлгедип алдың.

Мен сени, бужар кижини дег, Бурганның даандан дүжүр октаптым;
камгалакчы херувим сени оттуг даштар аразыңдан үндүр сывырыпты.

¹⁷ Чараш-каазыңдан улуургай бердиң,
магалыг чаагайыңдан мерген угааныңны чок кылып алдың.

Ынчангаш Мен сени черге чыдар кылдыр октаптар мен,
хааннар сени көргөш, кочулап шоотсун.

¹⁸ Бодунуң шынчы эвес садыглажышкының-биле эндерик кем-буруу кылып,
ыдыктыг черлериңни бужартадып алдың.

Ынчангаш Мен сени чиир отту бодунуң иштиңден өөскүдүп үндүрер мен;
сени чер кырыңга сенче көрүп турар бүгү улуска көзүлдүр
хүл кылдыр хуулдуар мен.

¹⁹ Сени билир бүгү чоннарны сээң салым-хууң коргудуптар.

Сен коргунчуг төнчүге таваржыр сен,
моон соңгаар кажан шагда турбас сен^f».

^f Иез. 26:21; 27:36

* 28:13 Бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Сеңээ хөгжүмчүлөр болгаш херэеженнер бараан болуп турган».

** 28:14 Азы: «Сени шилиттинген камгалакчы херувим дег кылдыр тургузуп каан».

Сидон хоорай дугайында

²⁰ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ²¹ «Кижиге амытан, Сидонче шиглей көрүнгөш, аңаа удур өттүр билип медегле^a. ²² Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт:

^a Иса. 23:2; Иоил 3:4

Сидон, Мен сенээ удур апардым,
 Мен сээң чонун аразыңга алдаржыыр мен.
 Сенээ үндүргөн шииткемди күүседип,
 чурттакчыларың аразыңга ыдыктыымны көргүзеримге,
 улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар.
²³ Мен сенче хамчык аарыгны,
 сээң кудумчуларыңче – кыргып-хыдышыкынны ыдар мен^b.
 Сээң чурттакчыларың аразыңга кайыын-даа шанчып турар хылышка
 өлүрткеннер
 кээп дүжүп турар апаар.
 Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар.
²⁴ Израиль чон моон соңгаар, теннери-биле шиштеп балыглаар
 бок үнүштер ышкаш^c,
 ону куду көөр кожаларлыг болбас.
 Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар^d».

^b Иез. 5:17

^c Сан. 33:55; Ис. 23:13

^d Иез. 6:7

²⁵ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израиль чонну тарадып чорудуп-каным өске чоннардан чыып алгаш^e, ол чоннар көрүп турда, израильчилернин аразыңга Бодунун ыдыктыымны көргүзер мен^f. Олар Мээң чалчам Иаковка бергеним черге – боттарының черинге чурттаар. ²⁶ Израильчилер ол черге айыыл чок чурттап^g, бажыңнар тудуп аар болгаш виноград тарып олуртуп аар^h. Олар айыыл чок чурттаар, а оларга бак чүве күзээр кожаларын Мен шиидер мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы, оларның Бурганы деп билип аар».

^e Иез. 11:17

^f Иез. 20:41

^g Иер. 23:6; 32:37

^h Иса. 65:21; Ам. 9:14; Мих. 4:4

Египет дугайында

29 ¹ Туттуруушкунувустуң онгу чылының он айның он ийиде Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, Египеттиң хааны фараонче шиглей көрүнгөш, аңаа база бүгү Египетке удур өттүр билип медеглеⁱ. ³ Аңаа Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

ⁱ Иса. 19:1; Иер. 46:2; Иез. 30:4; 31:2; 32:2; Иоил 3:19

Египеттиң хааны фараон – бодунун хемнеринде шөлөөн чыдар
 улуг амырга-моос^j,
 Мен сенээ удур апардым.
 „Нил хем мээнии, ону бодумнуу кылдыр чаяп алган мен“ –
 деп турар-дыр сен.

^j Ыд. ыр. 73:13-14; Иса. 27:1; 51:9; Иез. 32:2

⁴ Мен сээң чаактарың өттүр тыртпа сугар мен^k,
 хемнеринде балык-байлаңны казырыңга чыпшырып каар мен.
 Сени бодунун хемнеринден казырыңда чыпшынган балык-биле
 кады ушта тыртар мен^l.

^k Иез. 38:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15

⁵ Мен сени база сээң хемнеринден туткан бүгү балыкты
 ээн кургаг ховуже октаптар мен.
 Сен ажык шөлге кээп дүжер сен –
 кым-даа сени ап келбес, ажаап кагбас.

^l 4 Хаан. 19:28; Иса. 37:29

^a Ы. х. к. 28:26;
1 Хаан. 17:44

^b Иез. 6:7

^c 4 Хаан. 18:21; Иса. 36:7

Мен сени черниң аң-араатанынга,
дээрниң куштарынга чемиш кылдыр бериптер мен^a.

⁶ Ынчан Египеттин бүгү чурттакчылары
Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар^b.

Египет, сен израиль чонга кулузун дег чинге даянгыыш бооп турдуң^c.

⁷ Кажан олар сенден туттунарга, чартыландыр чарлып,
оларның экти-холун балыглап турдуң;
сеңээ чөленирге, сыйлып,
оларның буттарын туруштуг эвес кылып турдуң».

^d Иез. 14:17

⁸ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сенче хылыш ыдып,
чурттакчыларыңны-даа, мал-маганыңны-даа кыргып-хыдыр деп тур мен^d. ⁹ Египет чер ээнзиреп, хоозурап каар. Ынчан улuzuң Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. Чүге дээрге сен: „Нил хем мээний-дир, ону мен чаяап кагдым“ – дээн-дир сен.

^e Иез. 30:6

¹⁰ Ынчангаш Мен сеңээ, сээң хемнериңге удур апардым. Египет черни соңгу чүкте Мигдол хоорайдан эгелээш, мурнуу чүкте Сиена хоорайга^e, мырыңай Эфиопияның кызыгаарыңга чедир хоозураан ээн кургаг хову кылып каар мен. ¹¹ Кижиде-даа, мал-маган-даа буду ону базып эртпес, дөрген чыл дургузунда аңаа кым-даа чурттавас. ¹² Мен египет черни хоозураан черлер аразыңга ээн хову кылып каар мен, ооң хоорайлары ээнзирээн хоорайлар аразыңга дөрген чыл дургузунда чурттакчы чок бооп артар^f. Мен египетчилерни өске чоннар аразыңга тоо быдарадып, хары чурттарже тарадып кааптар мен^g».

^f Иез. 30:7

^g Иез. 30:23, 26

^h Иер. 46:26

ⁱ Иез. 16:53

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Дөрген чыл эрте бээрге, Мен египетчилерни тарадып каапканым чоннар аразыңдан катап база чыып аар мен^h. ¹⁴ Оларга эки чолду эгиткешⁱ, Патрос деп черже*, оларның ада-өгбезиниң черинче дедир чандырар мен. Олар аңаа кошкак күрүнелиг болур. ¹⁵ Күрүнелерниң эң кошкаа бооп, бодун өске чоннардан кажан-даа өрү көдүрүп шыдавас. Мен оларны моон соңгаар өске чоннарны чагырып шыдавас кылдыр кошкадып каар мен. ¹⁶ Египет израиль чонга база катап чөленигиш болбас. Израильчилер оон дуза дилээни-биле бачыт үүлгеткенин сагындырып артар. Олар ынчан Мени Дээрги-Бурган-Чаяакчы деп билип аар^j».

^j Иез. 6:7

Египетти Вавилоннуң эжелеп аары

¹⁷ Туттуруушкунувустуң чээрби чедиги чылында, бир айның бирээде Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Кижиде амытан, Вавилоннуң хааны Навуходносор бодунуң аг-шериин Тир хоорай-биле демисештирип, шыладыр ажылдадып каапкан: оларның шуптузунуң бажы тазарып, эгиннери өйдүрткен, ынчанмыже ол хаан-даа, ооң шериглери-даа кылган ажылдары дээш Тирден олча-тывыш албаан». ¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Вавилоннуң хааны Навуходносорга египет черни бээр деп тур мен^k, ол ооң эртине-байлаан чаалап аар. Ол ону бодунуң аг-шерииңге төлевир кылдыр үптөп-тонаар. ²⁰ Мен аңаа египет черни кылган ажыл-херээ дээш бээр мен, чүге дээрге ол аг-шерии-биле Меңээ ажылдап берип турган-дыр – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ²¹ Мен ол хүн израиль чоннуң күжүн немеп, сеңээ ооң аразыңга өттүр билип медеглээрин хайырлаар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

^k Иер. 46:13, 26;
Иез. 30:10

Египетти шиидер хүн

30 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиг амытан, өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

„О, качыгдал хүнү!“ деп ишкирнип ыглаңар!

³ Шииткел хүнү чоокшулаан-дыр,

Дээрги-Чаяакчының шииткелиниң хүнү, бүргег хүн,
чоннарны шиидер үе чоокшулаан-дыр^a.

⁴ Египетче хылыш халдап кээр^b, Эфиопия коргуушкунга алзыптар,

Египетке өлүрткеннер кээп дүжүп эгелээр,

ооң байлаан хунаап аар база ооң үндезиннерин үреп каар.

⁵ Эфиопия, Ливия, Лидия^c, бүгү Аравия,

Хув болгаш эвилелчи чурттуң чону

египетчилер-биле кады хылышка кырдырып аар».

⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Египеттиң деткиччилери кырлып каар, ооң турамык күчү-күжү чиде бээр. Мигдол хоорайдан эгелээш, Сиена хоорайга чедир^d ооң чурттакчылары хылышка шаштырып, кээп дүжүп турар апаар – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ⁷ Египет хоозураан черлер аразынга ээн хову апаар, ооң хоорайлары ээнзирээн хоорайлар санынче кирер^e. ⁸ Кажан Мен Египетче от ыдыптарымга, ооң бүгү дузалакчылары чылча шаптырып аар. Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар^f.

⁹ Ол хүн Мээн төлээлерим сагыш амыр Эфиопияны коргудар дээш корабльдарга эжиндирип үнүптер. Египеттиң өлүр хүнүнде эфиоптар коргуушкунга алзыптар; ол хүн ам келген-дир».

¹⁰ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Египеттиң мөөң чонун Вавилонунуң хааны Навуходонорунуң холу-биле узуткап каар мен^g. ¹¹ Ол хаанны база ооң аг-шерин – чоннар аразында эң түрлүг чонну – бо черни чок кылыр дээш эккээр мен; олар боттарының хылыштарын Египетке удур хынындан уштуп, өлүрткен улус-биле черни долдуруп каар. ¹² Мен Нилдиң адырларын кургадып^h, чуртту каржы-бак улустуң холунга хүлээдир мен; даштыкы улустуң холу-биле чуртту база ону долдуруп турар бүгү чүвени хоозурадыр мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Египеттиң дүрзү-бурганнарын узуткаар менⁱ, Мемфис хоорайда^{jk} хоозун дүрзүлери чок кылыр мен. Египетке моон сонгаар чагырыкчы турбас, ол чер коргуушкунга алзыптар. ¹⁴ Мен Патрос девискээрни^k хоозурадып, Цоан хоорайже^l от ыдып, Фивы хоорайга^m шииткел онаар мен.

¹⁵ Бодунуң хорадаан сагыжымны Син хоорайже – Египеттиң шивээзинче ыдып, Фивы хоорайның мөөң чонун кыргып-хыдыр мен. ¹⁶ Египетче от ыдар мен, Син хоорай хинчектенип сирилээр. Дайзын Фивыны эжелеп аар, чырык хүндүс Мемфисче халдап кээр. ¹⁷ Илиопольⁿ болгаш Бубаст хоорайларда аныяк оолдар хылышка шаштырып өлүртүр, а арткан чурттакчыларны тудуп алгаш баар. ¹⁸ Кажан Мен Тафнис хоорайга^o Египеттиң чагырказын буурадып каарымга, аңаа хүндүс бүлүртүң апаар, ооң турамык күчү-күжү чиде бээр. Ону булут дуглаар, ооң уругларын тудуп алгаш баар. ¹⁹ Мен Египетке ындыг шииткел онаар мен, олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар^p».

^a Иса. 13:6; Иоил 1:15;

Авд. 1:15; Соф. 1:7

^b Иез. 29:8

^c Иез. 27:10; 38:5

^d Иез. 29:10

^e Иез. 29:12

^f Иез. 6:7

^g Иер. 46:26; Иез. 29:19

^h Иса. 19:6

ⁱ Иер. 43:12; 46:25

^j Иса. 19:13

^k Иез. 29:14

^l Сан. 13:23

^m Иер. 46:25; Ам. 6:2

ⁿ Э. д. 41:45; 46:20;

Иса. 19:18

^o Иер. 2:16

^p Иез. 6:7

Фараоннун күжүнүн суларааны

²⁰ Туттуруушкунувустун он бирги чылының бир айның чедиде Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²¹ «Кижиге амытан, Мен Египеттин хааны фараоннун күштүг холун сый шаап кагдым; ону экиртип, балыын шарываан, ол хаан күш кирип, хылыжын тудуп шыдаар кылдыр эмнептер шарыг тывылбаан^a».

^a Иер. 46:11

²² Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Египеттин хааны фараонга удур апардым; Мен ооң холдарының ийилдирзин – кадыын-даа, сыйыын-даа – сый шаап, холунда туткан хылыжын ушта шааптар мен. ²³ Мен египетчилерни өске чоннар аразынга тоо быдарадып, хары черлерже тарадып кааптар мен^b. ²⁴ Вавилоннун хаанының холдарын күштүг кылып, Бодунун хылыжымны ооң холунга туттуп каар мен, а фараоннун холдарын сый шаап каар мен. Фараон Вавилоннун хаанының мурнунга, өлмүнүг балыглаткан кижиге дег, кедергей човууртаар. ²⁵ Вавилоннун хаанының холдарын күш киирер мен, а фараоннун холдары кошкап каар. Бодунун хылыжымны Вавилоннун хаанының холунга туттуп бээримге, ол ону египет черже аннырга, улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ²⁶ Мен египетчилерни өске чоннар аразынга тоо быдарадып, хары черлерже тарадып кааптар мен; олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

^b Иез. 29:12

Кезип каапкан пөш

31 ¹ Туттуруушкунувустун он бирги чылында, үш айның бирээде Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, Египеттин хааны фараонга, ооң мөөң чонунга монун дамчыт^c:

^c Иез. 29:2; 30:4; 32:2

Өндүр бедик сени кым-биле дөмейлэйн?

³ Ассирияже көр даан, ол чурт Ливан сында чараш будуктарлыг, чокпак будук-бүрүлүг пөш дег турган^d.

^d Башт. 9:15; Дан. 4:7-9

Ооң бажы шыргай будук-бүрү аразынга бедидир көдүрүлгөн.

⁴ Суг ону суггарып, чер адааның хемнери бедидир өстүрүп турган.

Хем-суглар ооң өзүп турган черин долгандыр агып,

арга-эзимде бүгү өске ыяштарже дамырак сугларын аксып берип турган.

⁵ Ынчангаш ол пөш арга-эзимде бүгү ыяштардан бедик апарган,

ооң будуктары сырыйландыр өскөн;

ол өзүп турда, суг элбек турган болгаш, будуктары узай берген.

⁶ Дээрниц бүгү куштары ооң будуктарынга уя тудуп алган,

бүгү черлик аңнар ооң будуктарының адаанга өзүп-төрүп турган, янзы-бүрү улуг чоннар аңа чаглактанып чурттап турган^e.

^e Иез. 17:23; Дан. 4:9; Мф. 13:32; Мк. 4:32

⁷ Ол пөш өндүр бедии-биле, будуктарының узуну-биле тулган чараш болган, чүге дээрге ооң дазылдары терең сугларже бада берген.

⁸ Бурганның сесерлиинде^f пөштер безин ооң-биле адааннажып шыдаваан.

^f Э. д. 2:8; Иса. 51:3; Иез. 28:13

Чойганнар – будуктары-биле, шивилер бүрүлери-биле

аңа деңнежир харык чок болган:

Бурганның сесерлиинде чаңгыс-даа ыяш

бодунун чаражы-биле аңа деңнежип шыдаваан.

⁹ Мен ону сырый будуктар-биле каастап,

кайгамчык чараш кылып каан мен,

Эдемде Бурганның сесерлиинде бүгү ыяштар аңа адааргап турган».

¹⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Ол пөш бедик апарып, бажын шыргай будук-бүрү аразындан көдүрүп, өндүр бединге идээргей бээрге^a, ¹¹ Мен ону чоннар чагырыкчызының холунга хүлээдип бердим: „Чагырыкчы ону кем-буруузун ёзугаар аажылап турзун“^c. Мен оон ойталаан мен. ¹² Хары улус, чоннар аразында эң түрлүг чон ону ужургаш^b, каапкаш барган-дыр. Ооң будуктары даглар болгаш шынааларже кээп дүшкен; ооң сыйылган будуктары черниң кашпалдарынче кире берген; чер-делегейниң бүгү чоннары ооң чаглаандан үне бергеш, ону каапкаш барган. ¹³ Дээрниң бүгү куштары ооң кээп дүшкен унунга уяланып алган; бүгү черлик аннар ооң будуктарынга таарыштыр турумчуп алган^c. ¹⁴ Моон соңгаар суг чанында үнген өске бүгү ыяштар ынчаар бедидир өзүп, бажын шыргай будук-бүрү аразындан көдүрбезин, суг ижип турар бүгү ыяштар ындыг бедик кылдыр өспезин. Чүге дээрге оларның шуптузун өлүмге хүлээдип бээр, оларны чевег-хөөрже кирген кижии амытаннар-биле кады алды оранче бадырыптар^d».

¹⁵ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кажан демги пөш өлүглер оранынче бада бергенде, ол дээш качыгдаашкын чарлап, чер адааның хемнериниң оруун боогдап кагдым; ону суггарган хемнерни доктаадып, шапкын сугларны оожумнаттым. Мен ол дээш Ливан сынны дүмбей-биле шып кагдым, арга-эзимде бүгү ыяштар ол дээш ундаралга алзыпкан. ¹⁶ Мен ону чевег-хөөрже кирген улусче, өлүглер оранынче бадырып тура, ооң буураашкынының шимээни-биле чоннарны сириледипкен мен. Ону дыңнааш, алды оранда турган Эдемниң ыяштары, Ливанның эң тергиин, эң эки, элбек сугаттыг ыяштары сеткил ханган^e. ¹⁷ Ол ыяштар база, демги пөш ыш-каш, өлүглер оранынче бада берген, хылыш-биле өлүрткеннерге каттыжа берген. (Ынчалза-даа ооң үре-салгалы өске чоннар аразынга аңаа чаглактанып чурттаар.)*

¹⁸ Эдемниң ыяштарының кайызының алдар-адын, өндүр бедин сээнии-биле дөмейлээн? Ынчалза-даа сени база Эдемниң ыяштарынга деңней көрүп, өлүглер оранынче кириптер; кыртыжап демдектетпээн хейлер аразынга^f, хылыш-биле өлүрткен улус чанынга чыдар сен. Ындыг чүве фараон-биле база ооң мөөң чону-биле болур». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Фараон дээш ыы-сыы

32 ¹ Туттуруушкунувустун он ийиги чылының он ийи айның бирээде Дээр-ги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижии амытан, Египеттин хааны фараон дээш кажыыдал ырын ырлап^g, аңаа:

„Сен бодуну чоннар аразында арзылаң деп санап турдуң,
а херек кырында далай моозу-дур сен^h.
Хемнерде былгыртынып, даваннарың-биле суг довурадып,
хем-сугларны доюлдуруп тур сен“ – деп чугаала».

³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Хөй чоннар чыгып кээрге,
Мен сенче четкимни хөме салыптарымгаⁱ,
олар сени үндүр тыртып эккээр.
⁴ Мен сени черге арттырып каар мен,
ажык шөлче октаптар мен.
Дээрниң бүгү куштары сенээ хонуп,

* 31:17 Бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. «Ооң үре-салгалы» деп сөстөрниң болгу дег өске утказы: «Ооң эвилелчилери».

- соктаар кылып каар мен,
^a Иез. 31:13 бүгү чер-делегейниң аң-араатанынга сени тоттур чиртир мен^a.
⁵ Сээң сегинни дагларга тарадыр октаптар мен,
шынааларны мөчү-сөөгүң-биле долдуар мен.
⁶ Чер кырын Мен, мырыңай дагларга чедир,
сээң аккан ханың-биле суггарар мен;
кашпалдарны мөчү-сөөгүң-биле долдуар мен.
⁷ Сени өжүрүп каапкаш, дээрни дуглап,
ооң сылдыстарын имистелдирип кааптар мен;
хүннү булут-биле дуглап каар мен,
ай база чырытпастай бээр^b.
⁸ Дээрде чырып турар бүгү чырымалды
сээң кырыңга имистелдирип каар мен,
сээң чериңни дүмбей-биле дуглаар мен^c – деп,
Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –

⁹ Мен сээң буураашкының дугайында медеэни сээң билбес турганың чурттарда чоннарга дыңнадып, хөй чоннарның чүректерин дүвүредир мен. ¹⁰ Мен сээң хуу-салымың-биле хөй чоннарны коргуушкунга алыстырар мен, оларның хааннары, кажан Мен оларның мурнунга хылыжым чаярымга, сени бодааш, кортканындан сириңейни бээр^d. Сээң буураан хүнүңде оларның кайызы-даа бодунуң амы-гыны дээш соксаал чок сүрээдээр».

- ^d Иез. 26:16
^e Иер. 46:26
^f Иез. 28:7
¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Вавилоннуң хаанының хылыжы сеңээ удур үнүптөр^e. ¹² Мен сээң мөөң чонунну эң түрлүг чоннардан үнген күштүг дайынчыларның хылыжы-биле чок кылып каар мен^f. Олар Египеттиң чоргааралын таптап, ооң мөөң чонун узуткап каар. ¹³ Мен ооң улуг суг чанында оыттап турар мал-маганын узуткап каар мен. Моон сонгаар кижги буду-даа, мал даваны-даа сугну доюлдуруп, довуратпас. ¹⁴ Мен Египеттиң сугларын турумналдырып, ооң хемнери үс ышкаш арай боорда агар кылдыр кылып каар мен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ¹⁵ Кажан Мен египет черни хоозурадып каарымга, ол чер ону долуп турган бүгү чүвезин ышкынарга база Мен ооң бүгү чурттакчыларын чылча шаап каарымга, олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар^g.

¹⁶ Улустуң ырлажыры кажыыдал ыры бо-дур. Ону өске чоннарның кыстары Египет дугайында база ооң мөөң чонунуң дугайында ырлаар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Египеттиң өлүглер оранынче кирери

- ¹⁷ Туттуруушкунувустуң он ийиги чылының ол-ла айының он беште Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Кижги амытан, Египеттиң мөөң чонунуң ажыын ажып ыгла; өске күштүг чоннар-биле деңге өлгөн улустуң турары алды оранче чоруптарын аңаа медегле^h.
¹⁹ Чараш-каазыңар-биле кымдан арта берген силер? Кыртыжадып демдектетпээн хейлер-билеⁱ кады сөөгүңер салыр дээш, өлүглер оранынче бада беринер! ²⁰ Египет чон хылышка шаштырып өлүрткен улус аразыңга кырлып каар. Хылыш белен-дир. Египетти база ооң мөөң чонун алгаш барыңар. ²¹ Күштүг маадырлар алды оранның иштинге Египет биле ооң эвилелчилериниң дугайында: „Олар хылышка шаштырып өлүрткен кыртыжадып демдектетпээн улус-биле^j кады бээр кээп дүшкен-дир“ – деп чугаалажыр^k.
²² Ында Ассирия бодунуң аг-шерии-биле кады турар^l; ооң хылышка шаштырып өлүрткен бүгү дайынчыларының чевеглери ону хүрээлээн. ²³ Ассирийлерниң чевег-

^j Иез. 28:10; 31:18

^k Иса. 14:9-10

^l Иез. 31:15

лери алдыы оранның эң ханызында; Ассирияның аг-шерииинин чевеглери кайда-даа чыдар^a. Дириглер ораныңга^b коргуушкун тарадып турган улус ам дөгере хылышка шаштырып өлүрткен-дир.

²⁴ Ында Элам күрүне^c ооң чевээн хүрээлээн мөөң чону-биле кады турар. Олар шупту хылыштан кырлып, өлүртүп каан. Дириглер ораныңга коргуушкун тарадып турганнар ам алдыы оранче ·кыртыжадып демдектетпээн хейлер бооп дүже берген. Олар ·тамыже бада бергеннер-биле кады боттарының бак адын чүктеп турар.

²⁵ Эламың чыдар черин өлүрткеннер аразында белеткеп каан, ооң мөөң чону ооң чевээн хүрээлеп чыдар. Олар дөгере ·кыртыжадып демдектетпээн, хылышка шаштырып өлүрткен хейлер-дир. Дириглер ораныңга коргуушкун тарадып турганнар ам тамыже бада бергеннер-биле кады боттарының бак адын чүктеп чоруур; оларны өлүрткеннер аразында чыттырып каан.

²⁶ Ында Мешех-Тувал күрүне^d ооң чевээн хүрээлээн мөөң чону-биле кады турар. Дириглер ораныңга коргуушкун тарадып турган кыртыжадып демдектетпээн хейлер ам дөгере хылышка шаштырып өлүрткен. ²⁷ Кыртыжадып демдектетпейн өлгөн, алдыы оранче дайынчы чепсээ-биле кады дүже берген, хылыштарын бажының адаанда салып каан, кем-буруузу мөчү-сөөгүнде артып калган дайынчылар-биле кады Мешех-Тувалдың улузу база чытпайн турар эвес чүве бе? А бир шагда ол дайынчылар дириглер ораныңга коргуушкунну тарадып турганнар.

²⁸ Сен база, Египет, узуткаттырып, ·кыртыжадып демдектетпээн хейлер аразыңга^e, хылышка шаштырып өлүрткен улус-биле кады чыдар сен.

²⁹ Ында Эдомнуң^f хааннары болгаш нояннарын, олар чеже-даа эрес-дидим болза, хылышка шаштырып өлүрткен улус аразында чыттырып каан. Олар кыртыжадып демдектетпээн хейлер-биле кады чыдар.

³⁰ Ында – соңгу чүкте чурттарның бүгү чагырыкчылары болгаш Сидоннуң бүгү чурттакчылары^g. Оларның күжү улусту коргудуп-даа турган болза, олар ынаар өлүрткен улус-биле кады бак атка кирип, дүже бергеннер. Олар кыртыжадып демдектетпээн, хылышка шаштырып өлүрткен хейлер-биле кады чыдар база ·тамыже бада бергеннер-биле кады боттарының бак адын чүктеп чоруур.

³¹ Фараон болгаш ооң бүгү аг-шерии ол чоннарны көрүп кааш, хылышка шаштырып өлүрткен бүгү мөөң чону дээш качыгдавайн барып, оожургаар – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ³² Дириглер ораныңга Менден коргар чорукту тарадып каар мен. А фараонну база ооң мөөң чонун кыртыжадып демдектетпээн хейлер аразыңга, хылышка шаштырып өлүрткеннер-биле кады салып каар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

**Иезекиил – Израильдиң
доскуулчuzu
(Иез. 3:16-21)**

33 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижии амытан, чонуң-биле чугаалажып, оларга мону дамчыт: Мен кандыг-бир чуртче дайзынның аг-шерииин ыдарымга, ол черниң чурттакчылары боттарының аразындан бир кижии шилип алгаш, ону доскуулчuzu кылдыр томуйлап аар^h. ³ Ол кижии чуртче дайзын халдап кел чыдарын көрүп кааш, чонну сагындырары-биле мыйыс эдиски этсир ужурлугⁱ. ⁴ Бир эвес эдиски үнүн дыңнап каан кандыг-бир кижии кичээнмес болза, дайзынның аг-шериии келгеш, ону чоң кылып каар; ол кижии өлүмү дээш боду буруулуг болур^j. ⁵ Эдиски эткенин дыңнааш-даа, ол кичээнмээн-дир, өлүмү дээш боду буруулуг-дур. Ол кижии кичээнген болза, амы-тынныг артар ийик. ⁶ А бир эвес доскуулчу дайзынның аг-шериии кел чыдарын көрүп кааш, чонну сагындырары-биле

^a Наум 1:14

^b Ыд. ыр. 26:13; Иез. 26:20

^c Э. д. 14:1; Иса. 21:2; Иер. 49:34; Дан. 8:2

^d Э. д. 10:2;

Иез. 27:13; 38:2; 39:1

^e Иез. 28:10

^f Иез. 25:12-14

^g Иса. 23:2

^h Иса. 21:6; Иер. 6:17; Ос. 9:8; Авв. 2:1

ⁱ Ос. 5:8; Иоил 2:1; Ам. 3:6

^j Лев. 20:9; 11; Иез. 18:13

эдиси эдиспейн баарга, дайзын келгеш, улустуң кайы-бирээзиниң амы-тыннын үзүп каан джик. Өлүрткен кижиге бодунуң бачыды дээш чок кылдыртканы ол-дур; ындыг-даа болза, ооң өлүмү дээш доскуулчудан харыы негээр мен.

⁷ Кижиге амытан, Мен сени израиль чоннуң доскуулчузу кылдыр томуйлап кагдым. Мээн аксымдан үнген сөстү дыңнап алгаш, чонну Мээн өмүнээмден баш бурунгаар сагындырар сен^a. ⁸ Мен кем-буруулуг кижиге: „Кем-буруулуг кижиге, сен өлүп каар сен!“ – дээримге, сен ол кижини сагындырып, бузуттуг оруундан чайлаарын айытпас болзунза, кем-буруулуг кижиниң бодунуң бачыды дээш өлүп каары чайлаш чок. Ындыг-даа болза, Мен ооң өлүмү дээш сенден харыы негээр мен. ⁹ А бир эвес сен кем-буруулуг кижини бодунуң оруундан чайлаар кылдыр сагындырарыңга-даа, тоовайн барган болза, ол кижиге бодунуң бачыды дээш өлүп каар, а сен амы-тынның камгалап аар сен^b.

^a 2 Чыл. 19:10

^b 1 Тим. 4:16

Бурган улусту өриээрин күзеп турар

(Иез. 18:1-32)

¹⁰ Кижиге амытан, израиль чонга: „Кемниң херектеривис биле бачыттарывысты чүктөп чор бис, оларның ужуң эстип-хайлып чор бис^c. Канчап амы-тынның артар улус боор бис?“ – дээр-дир силер деп чугаала. ¹¹ Оларга мону дамчыт. Дириг Бодумнуң адым-биле даңгыраглап тур мен^d: Мен бачыттыгларның өлүмүн эвес, а боттарының оруктарыңдан чайлап, амы-тынның артарын күзеп тур мен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Менче эглип келиңер, бузуттуг оруктарыңардан чайлаңар! Израиль чон, чүгө өлүр ужурулуң сен?!^e

^c Иез. 4:17; 24:23

^d Иез. 16:48

^e 2 Пет. 3:9; 1 Тим. 2:4, 6

¹² Ынчангаш, кижиге амытан, чонунга мону дамчыт: бир эвес чөптүг-шынның кижиге кемниң херек үүлгедир болза, ооң чөптүг чоруу ону камгалавас; бузуттуг-бак кижиниң кем-буруузу, ол оон ойталаан болза, ону узуткавас. Бир эвес чөптүг-шынның кижиге бачыт үүлгедир болза, бодунуң биеэги чөптүг чоруу-биле амы-тыннын камгалап шыдавас. ¹³ Бир эвес Мен чөптүг-шынның кижиге: „Ыяап-ла амы-тынның артар сен“ – деп чугаалап каарымга, ол бодунуң биеэги чөптүг чоруунга ынангаш, бузут үүлгедир болза, ооң бүгү чөптүг-шынның херектериниң чангызын-даа сагынмас мен, ол кижиге үүлгеткен бузудунуң ужуң өлүп каар^f. ¹⁴ А бир эвес Мен бузуттуг-бак кижиге: „Сен ыяап-ла өлүп каар сен“ – дээримге, ол кижиге бачыдындан ойталааш, шынның база чөптүг чорук кылып эгелээш, ¹⁵ бодунга өрелиг кижиниң арттырып каан долаазын эгидип^g, оорлап алган чүвезиниң өртөөн төлөп^h, багай чүңү-даа кылбайн, амыдыраарының хоойлуларын күүседип чурттаар болза, ол кижиге ыяап-ла амы-тынның артып, өлбейн баар. ¹⁶ Оон үүлгеткен хамык бачыттарының чангызын-даа аңа сагындырбас мен. Ол кижиге шынның база чөптүг чорук кылып турар болза, ыяап-ла амы-тынның артып каар.

^f Иез. 3:20

^g Хост. 22:26

^h Лев. 6:2-5

¹⁷ А сээң чонуң: „Дээрги-Чаяакчының оруу шынның эвес-тир“ – дээр-дир. Чок, оларның оруу харын шынның эвес-тир. ¹⁸ Бир эвес чөптүг-шынның кижиге бодунуң чөптүг чоруундан ойталап, кем-буруу үүлгедир болза, оозу дээш өлүп каар. ¹⁹ А бир эвес бузуттуг-бак кижиге бодунуң кем-бурууздундан ойталап, шынның база чөптүг чорук кылып эгелээр болза, ол дээш, амы-тынның артар. ²⁰ А силер: „Дээрги-Чаяакчының оруу шынның эвес-тир“ – дээр-дир силер. Израильчилер, Мен кайынарны-даа оруктарыңар дээш шиидер мен».

Иерусалимниң узуткатканы

²¹ Туттуруушкунуустуң он ийиги чылының он айның беште Иерусалимден тын менди үнген бир кижиге меңээ келгеш: «Хоорай узуткатты!» – дээн. ²² А ол кижиниң кээриниң бүдүүзүнде кежээ Дээрги-Чаяакчы мени башкарып эгелээшⁱ, демги кижиге

ⁱ 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3

даартазында эрген меңээ кээр бетинде, мээң үнүмнү эгидип берген. Ол мээң үнүм үндүрүптөргө, ам-на чугаалап эгелээн мен^a.

²³ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁴ «Кижиге амытан, израиль черде бо бузундуларда чурттап турар улус: „Авраам чангыс боду турган, ынчалза-даа бо черни ээлеп алган болгай^b. А бис хой-дүр бис, бо черни биске ээлээр кылдыр берипкен болбайн канчаар“ – деп турар-дыр. ²⁵ Ынчангаш оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: силер ханныг эът чип^c, дүрзү-бурганнарыңарже идегел-биле көрүп, өлүрүшкүн кылып турар-дыр силер^d – бо черни канчап ээлээр силер? ²⁶ Силер хылыжыңарга ынаныр, чүдөк-бужар чүүлдер кылыр, бирээнер өскөнерниң кадайын бужартадыр-дыр силер. Бо черни канчап ээлээр силер?

²⁷ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт. Мен дириг Бодунуң адым-биле даңгыраглап тур мен^e: бузундуларда чурттап арткан улус хылыштан кырлып каар, ажык шөлде турар улусту Мен черлик аң-араатанга чемиш кылдыр бериптер мен^f, шивээлерде база куйларда чаштып турар улус хамчык аарыгдан өлүп каар. ²⁸ Мен бо черни хоозураан кургаг хову кылып каар мен, ооң турамык күчү-күжү чиде бээр. Израильдиң даглары шуут ээнзиреп каар, оларны таварып кым-даа эртпестей бээр. ²⁹ Кажан Мен бо черни израильчилерниң бүгү чүдөк-бужар үүлгедиглери дээш хоозурадып каарымга, Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар^g.

³⁰ Кижиге амытан, а сээң дугайында бодунуң чонунуң улузу ханалар баарында, бажыңнар эжиктеринде туруп алган, бот-боттарыңа: „Дээрги-Чаяакчыдан келген медээни барып дыңнаалы“ – дижип турар-дыр. ³¹ Олар сээң чоннуң чыыжынче дег чедип кээп, сээң муруңга олуруп алгаш, чугаа-сөзүңнү дыңнап турар^h, ынчалза-даа күүсетпес-тир. Мээң чонум – чүгле боттарының сеткилин өөртүр чүве дугайында чугаалажыр, чүгле боттарының алыксак чүректериниң күзелин хандырап чүве кылыр улус-тур. ³² Сен ол улуска – ынакшыл ырын тааланчыг үн-биле ырлап, эки үдеп ойнап турар ыраажы ышкаш-тыр сен. Олар сээң сөстериңни дыңнап турар, ынчалза-даа күүсетпес-тир.

³³ Ынчалза-даа, кажан ол бүгү бүдө бээрге (а ол бүгү ыяап-ла бүдөр), оларның аразыңга Бурганның медээчизи турганын билип аарларⁱ».

Израильдиң багай кадарчылары болгаш буянның Кадарчызы

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, израиль чонну кадарып турар чагырыкчыларга удур өттүр билип медегле. Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыдып медегле: чүгле боттарыңа сагыш салып чоруур Израильдиң кадарчылары ат болур! Кадарчылар кодан малыңа сагыш салыр ужурулуг эвес чүве бе?^j ³ Силер чаглыг эът чип, дүктен аргаан хеп кедип, семис хойларны дөгерип турар-дыр силер^k, а кодан малче сагыш салбас-тыр силер^l. ⁴ Кошкактарны быжыктырбадыңар, аарыгларны эмневединер, балыпланганнарны шарывадыңар. Аза бергеннерни дедир эгитпединер, чиде бергеннерни дилевединер; харын оларны каржы, кээргел чок чагырып келдинер. ⁵ Олар кадарчы чокка тарай бердилер^m, а тарай бергеш, янзы-бүрү черлик аң-араатанга чемиш апардылар. ⁶ Мээң хойларым бүгү бедик тей, дагларда улчуп чоруур. Олар чер кырында тарай берген, оларны кым-даа айтырып, чыгбайн турар, кым-даа дилевейн турар».

⁷ Ынчангаш, чагырыкчылар, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар: ⁸ «Мен дириг Бодунуң адым-биле даңгыраглап тур менⁿ – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Мээң кодан малым кадарчы чок турган болгаш, олча-тывыш болу берип, янзы-бүрү черлик аң-араатанчыг чемиши апарган. Кадарчыларым Мээң хойларымны дилевейн, кодан хоюм дээш эвес, а чүгле боттарыңа сагыш салып турган – ⁹⁻¹⁰ ол бүгү дээш, кадарчылар, Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар: Мен кадарчыларга удур

^a Иез. 24:26-27

^b Иса. 51:2

^c Э. д. 9:4; Лев. 3:17

^d Иез. 22:3

^e Иез. 5:11

^f Ы. х. к. 28:26

^g Иез. 6:7

^h Иез. 8:1; 14:1; 20:1

ⁱ Иез. 2:5;

Зах. 2:9; 4:9; 6:15

^j Иер. 23:1-4; 50:6;

Зах. 11:16-17

^k Ыд. ыр. 13:4; Мих. 3:3

^l Зах. 11:5

^m Сан. 27:17;

3 Хаан. 22:17; Мф. 9:36;

Мк. 6:34

ⁿ Иез. 5:11

апардым, Бодумнуң хойларым дээш олардан харыы негээр мен. Мен оларга моон соңгаар хойларым кадартпас мен, олар моон соңгаар боттарын хойлар-биле чемгербес. Оларның аш аксы-дижинден Бодумнуң хойларымны ушта тыртып аар мен, кодан хоюм оларга чемиш болбас^а».

^а Иез. 13:8, 21

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн болгай: «Хойларымны Мен Бодум дилээр мен, оларны четчелеп, карактаар мен^б. ¹² Кадарчы кижиниң тарадыр кылаштажы берген кодан малының аразынга чорааш, сүрүүн четчелеп, карактаары дег, Мен база Бодумнуң хойларымны хайгаарап, карактаар мен. Кара булуттарлыг бүргег хүнде^с тарай бергени бүгү черлеринден оларны ам үндүр сүрүп эккээр мен. ¹³ Оларны өске чоннар аразындан үндүрүп, чурттардан чыып эккелгеш, боттарының черинче дедир чандыраар мен^д. Мен оларны Израильдин дагларынга, сугларының чанынга, бүгү чурттакчылыг черлерге кадарар мен. ¹⁴ Оларны эки одар-белчиирге кадарар мен^е, оларның одарлары Израильдин бедик дагларынга турар. Олар Израильдин дагларында чаагай оът-сигенниг одар-белчиирлерге оыттаар. ¹⁵ Хойларымны Мен Бодум кадарып, дыштандырып чыттыраар мен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ¹⁶ Читкен хойларны дилеп, аза бергеннерин дедир эккээр мен; балыгланганнарын шарып, арааннарын быжыктыраар мен^ф, а деңгели чаагай, күш-шыдалдыгларын узуткаар мен. Кодан малымны чөптүү-шынныы-биле кадарар мен.

^б Иса. 40:11; Мих. 5:4; Ин. 10:11

^с Иез. 30:3

^д Ы. х. к. 30:3; Иез. 11:17

^е Ыд. ыр. 22:2

^ф Мих. 4:6-7

¹⁷ Дыңна даан, Мээң кодан малым, – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан, – хойлар аразында, кошкар, хуна аразында чаргынарны үзе шийтпирлээр мен^г. ¹⁸ Силерге эки одарга оыттары четпес болду бе? Чүге одар-белчириңерде артан оыт-сигенни чаза басып турар силер? Арыг суг ижип турар хиреңерде, артан сугну чүге довурадып каар силер? ¹⁹ Таанда-ла Мээң хойларым силерниң чаза басып каан одарыңарга оыттаар, довурадып каан суунар ижер ужурлуг бе?»

^г Зах. 10:3; Мф. 25:32-33

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы оларга мынча дээн: «Семис база арган хойлар аразында чаргыны Мен Бодум чарар мен. ²¹ Бүгү кошкак хойларны экти-быктыңар-биле идип, мыйызыңар-биле үзүп, үндүр сывырып турар болганыңарда^h, ²² Мен Бодумнуң хойларымны камгалаар мен, олар моон соңгаар олча-тывыш болбас; бир хой-биле өске хойнун аразында чаргыны үзе шийтпирлээр мен. ²³ Хоюмнуң бажыңга чаңгыс кадарчыныⁱ, Мээң чалчам Давидтиң салгакчызын, салып каарымга, хойларымны кадарып, оларга кадарчы апаар^j. ²⁴ Мен, Дээрги-Чаяакчы, оларның Бурганы болур мен^k, а Мээң чалчам Давидтиң салгакчызы оларның аразынга чагырыкчы болур. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым.

^h Ы. х. к. 33:17; Дан. 8:4

ⁱ Иез. 37:24; Ин. 10:16

^j Иер. 23:5; 30:9; Ос. 3:5; Мих. 5:4

^k Лев. 26:12

²⁵ Мен кодан хоюм-биле эп-найырал керээзи чаргаш^l, хойлар хову-шөлге айыыл чок чурттазын дээш, арга-арыгга айыыл чок удузун дээш, бо черден хоралыг аңараатанны үндүр сывырыптар мен^m. ²⁶ Мен хойларымга база Мээң ыдыктыг даамның чоок-кавызынга ачы-буянны хайырлаар мен. Оларже чаъсты чогуур үезинде чагдыраар мен – ол дээрге ачы-буян хайырлаан чаъстарым болурⁿ. ²⁷ Шөлде ыяштар чимизин бээр, чер дүжүдүн бээр; Мээң коданым бодунуң черинге айыыл чок чурттаар. Оларның мойнунда хомудун буза шапкаш^o, кулданып алганнарның холундан оларны хостаар мен. ²⁸ Олар моон соңгаар өске чоннарның олча-тывыжы болбас, черлик аңараатан оларны ам тудуп чивес. Олар айыыл чок чурттаар, кым-даа оларны коргудуп-дүвүретпес. ²⁹ Мен оларга дүжүткүрү-биле алдаржаан черни бээр мен, олар ам черинге аш-чуттан өлбес, өске чоннарга дорамчылатпас апаар. ³⁰ Мен, Дээрги-Чаяакчы, оларның Бурганы, олар-биле кады деп, а олар, израиль чон – Мээң чонум деп билип аарлар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^l Иса. 54:10; Иез. 37:26; Ос. 2:18

^m Лев. 26:6

ⁿ Лев. 26:4; Иер. 14:22; Зах. 10:1; Мал. 3:10

^o Иер. 2:20; 27:8; 30:8

³¹ «Силер – Мээң кодан хоюм силер, Мээң одар-белчиirimде хойлар силер^p. Кижилер силер, а Мен – силерниң Бурганыңар-дыр мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^p Ыд. ыр. 73:1; 99:3; Зах. 9:16; Ин. 10:14

Эдомга удур өттүр билген медеглел

35 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амытан, даглыг Сеирже шиглей көрүнгөш^a, аңаа удур өттүр билип медегле. ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт:

^a Э. д. 32:3

Даглыг Сеир, Мен сеңээ удур апардым.

Сенче холум аннып, сени ээн калган, хоозураан чер кылып каар мен^b.

^b Иса. 34:5; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4

⁴ Сээң хоорайларыңны бузундулар кылдыр хуулдулар мен, хоозурап каар сен.

Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен^c.

^c Иез. 6:7

⁵ Кезээ шагда Мээн чонум-биле өжээннежип, израильчилерниң бүрүн кеземче көрүп турар шагында^d оларны хылыштың чемижи кылдыр хүлээдип берген сен^e. ⁶ Ол дээш, Мен дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен^f: Мен сени өлүрүүшкүнге хүлээдир мен, ол сени истеп-сүрер. Өлүрүүшкүннү көөр хөңнүң чок апарбаан болганында, ол сени истеп-сүрер^g – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ⁷ Мен даглыг Сеирни ээн калган, хоозураан чер кылып каар мен; ону тавартыр кым-даа чорук кылбайн турар чер кылып каар мен. ⁸ Мен ооң дагларының бажын мөчү-сөөктер-биле шып каар мен; кылышка шаштырып өлүрткеннер Сеирниң тейлеринге, шынааларыңга болгаш бүгү сугларының чанынга кээп дүжер. ⁹ Мен Сеирни кезээ мөңгедэ хоозурадып каар мен, ооң хоорайларыңга улус чурттавас. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

^d Иез. 21:25

^e Ам. 1:11

^f Иез. 5:11

^g Э. д. 9:6

¹⁰ Эдом, сен: „Израиль биле Иудеяның чоннары, оларның черлери бистии болур, бис оларны эжелеп аар бис“ – деп турган сен. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы олар-биле болгай. ¹¹ Ынчангаш Мен дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен^h – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Сээң израильчилерге килеңнеп, адааргап, оларны көөр хөңнүң чок турганың дег, Мен база сени ынчаар аажылаар мен; сени шиидип, израильчилерге Бодумну ынчаар ажыдар мен. ¹² Ынчан даглыг Израильди бак сөглөп: „Олар хоозураан-дыр! Оларны биске чизин дээш берген-дир“ – деп турган бүгү дорамчылалдарыңныⁱ Дээрги-Чаяакчы Мээн дыңнаанымны билип аар сен. ¹³ Сен Мээн мурнумга улургап, соксаал чок бак сөгленип турдуң; ол чугааңны дыңнаан мен».

^h Иез. 5:11

ⁱ Ыд. ыр. 136:7

¹⁴ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Бүгү чер-делегей өөрүп турда, Мен сени хоозурадып, хову кылып каар мен. ¹⁵ Израиль чоннун ээлээн чери хоозураарга, өөрүп турганың дээш, Мен сээң-биле база шак ынчаар кылыр мен: хоозураар сен^j. Даглыг Сеир, бүгү Эдом хоозураарга, улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

^j Иер. 50:29; Авд. 1:15; Авв. 2:8

Израильдин катан тургустунары

36 ¹⁻² «Кижиге амытан, Израильдин дагларыңга өттүр билип медегле^k. Олар дыңназын дээш, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: дайзын силерниң дугайыңарда хыи ханып: „Мөңгө бедигээштер^l бистиң хувааглыг черивис апарды“ – дээр-дир. ³ Ынчангаш өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: дайзыннар силерни хоозурадып, чүк-чүгүнден үптөп туруп бээрге, силер өске чоннарның алыр үлүү апарып, хоп-чипке кирип, бак сөглеттирип тур силер».

^k Иез. 6:2-3

^l Ы. х. к. 32:13; Иса. 58:14

⁴ Ынчангаш, Израильдин даглары, Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөстөрүн дыңнаар^m. Даглар, тейлерге болгаш хемнер, шынааларга база Израильдин чоок-кавызында турар арткан чоннарның олчалап, кочу-шоот кылып алганы кагдынган бузундулар

^m Мих. 6:2

болгаш ээнзирээн хоорайларга Ол чугаалап тур. ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң хорадаан сагыжым кыптыгып, өске чоннарга, ылаңгыя бүгү Эдомга удур^a чүве чугаалап турдум, чүге дээрге олар Мээң черимниң одар-белчириин эжелеп алгаш, чонумну өөрүп-байырлап база бак көрүп үптөп турганнар.

^a Иез. 35:15

⁶ Ынчангаш израиль чер дугайында өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин даглар, тейлерге болгаш хемнер, шынааларга дамчыт: хорадаан сагыжымга алыскаш, килеңим кыптыгып, мону чугаалап тур мен, чүге дээрге силер чоннарның дорамчылалын шыдажып турар-дыр силер. ⁷ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: „Силерни хүрээлээн чоннар база дорамчылалга таваржыр“ – деп даңгыраглаан. ⁸ А силер, Израильдиң даглары, ыяжыңар будуктары чечектелип, Мээң израиль чонумга чимизинер бээр силер, чүге дээрге олар удавас чанып кээр.

^b Иер. 30:19

⁹ Көрүңер, Мен силерге сагыш салып, ээ көрнүр мен; силерни андарып, үрезин тарып каар. ¹⁰ Силерниң чурттакчы чонуңарны, бүгү израиль чонну, көвүдедир мен^b; хоорайларга улус чурттай бээр, бузундулар катап туттунар. ¹¹ Мен силерде турар улусту база мал-маганны көвүдедир мен, олар өзүүчел апарып, өзүп-көвүдей бээр^c.

^c Э. д. 1:28; Иса. 49:19; Иер. 31:27; Зах. 2:4; 10:8

Эрткен үеде ышкаш, Мен силерге улустан чурттадып каар мен, силерниң черинерге биеэги үелерден-даа хой ачы-буянын хайырлаар мен^d. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹² Силерге Бодумнуң израиль чонумну эккээр мен. Олар силерни ээлээр, силер оларның өңчү чери апаар силер база моон соңгаар оларның ажы-төлүнүң амы-тынынга четпес силер^e».

^d Иов 42:12

^e Иез. 5:17

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израиль чер, сээн дугайында: „Бодунун улузунуң бажын чип турар^f, чонунуң ажы-төлүнүң амы-тынынга чедип турар чер“ – дижип турар болганда, ¹⁴ сен моон соңгаар улус чивес сен, бодунуң чонунуң ажы-төлүнүң амы-тынынга четпес сен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ¹⁵ Мен сени моон соңгаар өске чоннарның кочулалын дыңнавас кылып каар мен; моон соңгаар өске аймактар мурнунга бак атка кирбес сен, бодунуң чонунуң ажы-төлүнүң амы-тынынга четпес сен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^f Сан. 13:33

Бурган Израильди Бодунуң ат-алдарын бодааш, чаартыр

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁷ «Кижиг амытан, израиль чон бодунуң черинге чурттап тургаш, ону бодунун ажил-херээ база үүлгедиглери-биле бужартадып алган^g. Чоннуң оруу Мээң мурнумга ай демдээ көрүп турар херээжен кижиниң арыг эвези дег болган. ¹⁸ Улус бо черге кылган өлүрүүшкүнү-биле, боттарының дүрзү-бурганнары-биле ону бужартадыптарга^h, Мээң килеңим оларже кыптыккан. ¹⁹ Мен израильчилерни өске чоннар аразынга тоо быдарадып каан мен; олар аңгы-аңгы чурттарже тарадыр сывыртадыпканⁱ; Мен оларны ажил-херээн ёзугаар база үүлгедиглерин ёзугаар шиидип турдум. ²⁰ Ындыг-даа болза, олар кайы-даа черге баргаш, Мээң ыдыктыг адымны баксырадып турдулар, чүге дээрге өске чоннар оларның дугайында: „Бо чон Дээрги-Чаяакчының чону-даа болза, Оон черин каапкаш баар ужурга таварышкан-дыр“ – деп турган. ²¹ Израиль чоннуң чеде бергени чоннар аразынга баксырадып кааны Бодумнуң ыдыктыг адымны бодааш^j, сагыш човай берген мен.

^g Лев. 18:25; Иер. 2:7

^h Иез. 5:11; 22:3

ⁱ Лев. 26:33; Иез. 5:10

^j Ыд. ыр. 105:8; Иса. 48:11; Иез. 20:9

²² Ынчангаш израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: израиль чон, Мен силерни бодааш эвес, а силерниң чеде бергенинер чоннар аразынга баксырадып кааныңар Бодумнуң ыдыктыг адымны бодааш, ынчалдыр хөделир мен. ²³ Мен ам чоннар аразынга баксырап калган өндүр улуг адымның оларга баргаш, баксырадып кааныңар адымның ыдыктыын көргүзөр мен. Ынчан ол чоннар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Мен оларга Бодумнуң ыдыктыымны силерни дамчыштыр көргүзөр мен^k.

^k Иез. 20:41

²⁴ Мен силерни чоннар аразындан үндүрүп, бүгү чурттардан чыып алгаш, бодунарның чериңерже эккээр мен^a. ²⁵ Силерни арыглаашкын суу-биле бызай чажарымга, арыгланы бээр силер^b; бүгү бужар чоруунардан, бүгү дүрзү-бурганнарынардан арыглап каар мен^c. ²⁶ Силерге чаа сеткил-чүректи хайырлап, чаа сүлде-биле бүргээр мен; силерниң дашталган чүрээнерни ап каапкаш, чымчак чүректи хайырлаар мен^d. ²⁷ Мээң айтыышкыннарым ёзугаар чурттазыннар дээш, Мээң хоойлуларымны сагып, күүсетсиннер дээш, Мен силерни Бодумнуң Сүлдем-биле бүргээр мен^e. ²⁸ Силерниң ада-өгбөнерге бергеним черге чурттап, Мээң чонум болур силер, а Мен силерниң Бурганыңар болур мен^f, ²⁹ силерни бүгү чүдек-бужар чүүлдеринерден адырар мен^g. Дүжүттү силерге берип, көвүдедир өстүрер мен, аш-чутту силерге ытпас мен^h. ³⁰ Моон сонгаар аш-чут ужун өске чоннарга дорамчылатпас болзун дээш, ыяштарыңар чимизин база шөлдериңер дүжүдүн көвүдедип бээр менⁱ. ³¹ Ынчан бузуттуг оруктарыңар биле үүлгеткен багай херектеринерни сактып келгеш, кем-бурууңар болгаш чүдек-бужар чорууңар дээш, боттарыңардан ческинер силер^j. ³² Силерге билдингир болзун: Мээң ынчалдыр хөделип турарым – силерни бодаанымдан эвес – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Израиль чон, эрткен оруктарыңар дээш ыядып, арныңар кыссын».

³³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Силерни бүгү кем-бурууңардан арыглаар хүнүмде Мен силерниң хоорайларыңарга улус чурттадып каар мен, бузундулар катап туттунар. ³⁴ Хоозураан черни улус болбаазырадып эгелээр, ол ам болап эрткен кижиги бүрүзүңге ээн кылдыр көзүлбес. ³⁵ Олар ынчан: „Энзиреп турган бо чер Эдем сесерлии дег апарды^k. Буступ шыккен, кижиги чок калган, хоозураан хоорайлар ам быжыгып, чурттакчыларлыг апарды“ – дээр.

³⁶ Ынчан силерни долгандыр чурттап арткан өске чоннар Дээрги-Чаяакчы Мээң үрелип бузулган чүвени катап тутканымы, ээн калган черни тарып каанымны билип аар. Дээрги-Чаяакчы Мээң ону чугаалааш, боттандырганымыны билип аар».

³⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен израиль чоннуң мөргүлүңге база катап харыылап, ооң улусун кодан мал дег көвүдедир мен^l. ³⁸ Улус-чон Иерусалимде байырлалдар үезинде Бурганның өргээзинче эккелген хойлар дег хой боор^m; үрелип бузулган хоорайларны ынча хой улус дола бээр. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарⁿ».

Дирлип келген сөөктер

37 ¹ Дээрги-Чаяакчының холу мени катап база башкарып эгелээн^o. Ол мени Бодунуң Сүлдезин дамчыштыр хоорайдан үндүргеш, оргулааш ортузунга тургузуп каан^p – ол оргулаашты сөөктер долган болду. ² Дээрги-Чаяакчы мени оларны долгандыр эдерти бээрге, оргулаашта чыдар дыка хой сөөктү көрүп кагдым. Олар аажок кургап калган болду. ³ Ол менден: «Кижиги амытан, бо сөөктер дирлип кээп шыдаар бе?» – деп айтырды^q.

Мен: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы, ону чүгле Сен билир сен» – деп харыыладым.

⁴ Ол ынчан менээ мынча дээн: «Бо сөөктерге өттүр билип медегле. Оларга: „Кургаг сөөктер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар!“ – деп чугаала. ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыт: Мен силерге амы-тынны чорудуп бээримге^r, дирлип кээр силер. ⁶ Силерни сиирлер-биле бүргей ап, эът-бодунарны өстүрүп, кеш-биле шып каар мен. Силерге амы-тынны киир үрүптөримге, дирлип кээр силер. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

⁷ Менээ дужааганын ёзугаар өттүр билип медеглеп эгеледим. Медеглеп турумда, күштүг шимээн дыңналган соонда, сөөктер каттыжып, бирээзи чанындаазыңга тутчуп эгелээн. ⁸ Көөрүмге, сөөктерде сиирлер болгаш эът тыптып кээп, оларны кеш шыва апты, а амы-тын оларда чок болду.

^a Ы. х. к. 30:3; Иез. 11:17

^b Иса. 4:4; Иоил 3:21

^c Лев. 16:30; Иер. 33:8;

Зах. 13:1

^d Иез. 11:19; 18:31

^e Иез. 37:14

^f Лев. 26:12; Иез. 11:20

^g Иез. 37:23

^h Иез. 34:29

ⁱ Лев. 26:4

^j Иез. 6:9; 16:61; 20:43

^k Э. д. 2:8; Иса. 51:3;

Иез. 28:13; 31:8-9

^l Иез. 34:31

^m 2 Чыл. 35:7

ⁿ Иез. 6:7

^o 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3

^p Иез. 3:22; 8:4

^q 1 Кор. 15:35

^r Э. д. 2:7

⁹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Амы-тынга өттүр билип медегле, кижн амытан. Өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: о, амы-тын, чер болгандан чедип кел, бо өлүрткен улусче тындынывыт, олар дирлип келзин!» – дээн.

^a Ажыд. 11:11

¹⁰ Мен Ооң дужааганын ёзугаар өттүр билип медеглээримге, өлүг улусче амы-тын кире берген. Олар дирлигеш, бут кырынга туруп кээрге^a, эмге-тикчок аг-шериг турар болду.

¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Кижн амытан, бо сөөктер – бүгү израиль чонну көргүзүп турар. Дыңна даан, бо чон: „Сөөктеривис кургап калган, идегеливис читкен; бис шуут чок апарган-дыр бис“ – деп тур. ¹² Ынчангаш өттүр билип медеглеп, оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Мээн чонум, силерниң чевээнерни ажыдып, силерни үндүрүп аар мен^b, оон израиль черже эккээр мен. ¹³ Чевээнерни ажыткаш, силерни үндүрүп аарымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер, Мээн чонум. ¹⁴ Мен Бодумнуң Сүлдем-биле силерни бүргээр мен^c, ынчан дирлип кээр силер; Мен силерни боттарыңарның черинерге чурттадып каар мен. Силер ынчан Дээрги-Чаяакчы Мээн чугаалаан чүвемни боттандырганымны билип аар силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^b Иса. 26:19; Дан. 12:2; Ин. 5:21

^c Иез. 36:27

Иудея биле Израильдиң катап каттыжары

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁶ «Кижн амытан, мергеден ап алгаш, аңаа: „Иудеяга болгаш ооң-биле эвилелдиг израильчилерге хамааржыр“ деп бижип каг. Оон өске мергеден ап алгаш, аңаа: „Эфремниң мергези – Иосифтин салгалыңга болгаш ооң-биле эвилелдиг бүгү израиль чонга хамааржыр“ деп бижип каг. ¹⁷ Сээн холунга олар бүдүн кезек апарзын дээш, оларны бот-бодунга чыпшыр тудувут. ¹⁸ Кажан сээн чонуннуң улузу сенден: „Бо чүү деп чүве боор, тайылбырлап көрөм?“ – деп айтырарга^d, ¹⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыт: Мен Иосифтин база ооң-биле эвилелдиг израиль аймактарга хамааржыр, Эфремниң тудуп турары мергени ап алгаш, Иудеяның мергезинге чыпшыр туткаш, олардан чаңгыс мерге кылыр деп тур мен; олар Мээн холумга бүдүн кезек апаар^e.

^d Иез. 12:9; 21:7; 24:19

^e Иса. 11:13; Иер. 3:18; 50:4; Ос. 1:11

²⁰ Бижик бижип каан мергелериниң чоннуң мурнунга тудуп алгаш, ²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыт: Мен израильчилерни аразында турары чоннардан үндүрө бергеш, чер болгандан чыгаш, боттарының черинче чедире бээр деп тур мен^f. ²² Бо черге, даглыг Израильге, Мен оларны чаңгыс чон кылып каар мен. Олар шупту чаңгыс хаанның боор, ам ийи аңгы чон болбас, моон соңгаар ийи аңгы күрүне кылдыр чарылбас. ²³ Олар моон соңгаар дүрзү-бурганнар, чүдек-бужар чүүлдер болгаш өске-даа кемниг херектери-биле боттарын бужартатпас. Мен оларны үүлгедип турганы бүгү өскерликчи чоруундан* адырып, арыглаар мен^g. Олар Мээн чонум болур, а Мен оларның Бурганы болур мен^h.

^f Ы. х. к. 30:3; Иез. 11:17

^g Иез. 14:11; 36:25

^h Лев. 26:12; Иез. 11:20

ⁱ Иер. 30:10

^j Иер. 23:5; Иез. 34:23-24; Ин. 10:16

²⁴ Мээн чалчам Давидтин салгакчызы оларның хааны апаарⁱ, олар шупту чаңгыс кадарчылыг болур^j. Олар Мээн айтышкыннарым ёзугаар чурттап, Мээн хоойлууларымны сагып, күүседир. ²⁵ Олар Мээн чалчам Иаковка бергеним, боттарының ада-өг-безинин чурттап турганы черге чурттаар. Боттары, ажы-төлү болгаш ажы-төлүнүн ажы-төлү аңаа кезээ мөңгедө чурттаар^k. Мээн чалчам Давидтин салгакчызы мөңгө шагда оларның чагырыкчызы болур. ²⁶ Мен олар-биле эп-найырал керээзи чарып аар мен^l, ол болза мөңгө чагыг-керээ болур. Оларны боттарының черинге турумчудуп, өстүрүп-көвүдөдир мен. Бодумнуң ыдыктыг оран-савамны оларның аразыңга кезээ мөңгедө тургузар мен, ²⁷ Мээн чурттаар өргээм оларның аразыңга турар^m. Мен

^k Иоил 3:20

^l Иез. 34:25; Ос. 2:18

^m Зах. 2:10-11; Ажыд. 21:3

* 37:23 Өске бурунгу сөзүглелде «Бүгү чурттап турар черлеринден» деп бижээн.

оларның Бурганы болур мен, а олар Мээң чонум болур^а. ²⁸Мээң ыдыктыг өргээмни израильчилерниң аразынга кезээ мөңгедө тургузуп аарымга, бүгү чоннар Мени Израильди ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы деп билип аар^б».

^а Лев. 26:11-12; Иез. 11:20

^б Иез. 6:7; 20:12

Гогтуң Израильче халдаары

38 ¹Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ²«Кижиг амытан, Магог деп черде Гогче – Мешех биле Тувал^с деп черлерниң дээди чагырыкчызынче* шиглей көргөш, аңаа удур өттүр билип медегле. ³Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: о, Гог, Мешех биле Тувалдың дээди чагырыкчызы*, Мен сенээ удур апардым! ⁴Мен чаактарың өттүр тыртпа суп^д, сени эй тырткаш, бүгү аг-шерин: аъттарың, бүрүн чепсегленген аъттыг шеригжилерин, дозуг-камгалалдарлыг, хылыштарлыг дүк-түмөн шерийиң-биле кады черинден үндүрө бээр мен. ⁵Сээң аг-шерийиңге Персия, Эфиопия болгаш Ливияның^е дөгөрези дозуг-камгалалдыг, куяк бөрттерлиг шерийи каттыжар; ⁶Гомер чоннуң шерийи, соңгу чүктүң кыдыг-кызыгаарындан тогарма аймактың^ф бүгү шерийи олар-биле кады болур. Сээң-биле кады хөй чоннар чоруур.

^с Э. д. 10:2;

Иез. 27:13; 32:26; 39:1

^д 4 Хаан. 19:28; Иез. 29:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15

^е Иез. 27:10

^ф Э. д. 10:3; Иез. 27:14

⁷Гог, белеткенип, дөгөрнүп ал – сен база сээң чаныңга чыгылып келген бүгү аг-шериг; оларны башкарар сен. ⁸Хөй хүннер эрте бээрге, бодунга айтышкын алыр сен. Келир үеде дайын-чаадан адырылган, чонун хөй чоннардан даглыг Израильче чыып эккелген, үр үеде ээн чыткан чуртче халдаар сен. Ол черниң чурттакчыларың өске чоннар аразындан чыып, дедир чандырыпкан, олар ам айыыл чок чурттап турар^г. ⁹А сен бодунуң аг-шерийиң-биле, хөй чоннар-биле кады көдүрлүп, хат-шуурган ышкаш халдап кээр сен; черни дуглаптар булут ышкаш боор сен^h».

^г Иез. 34:28

^h Иер. 4:13

¹⁰Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Ол үеде сээң угааныңга багай бодалдар кирер, кара сагыштыг чүве бодап аар сен. ¹¹„Быжыглаттынмаан хоорай-суурларлыг черже чоруй барайн. Сагыш амыр, айыылзынмайн чурттап турар чонче халдаайн: олар ханалар чок чурттап турар-дыр, оларда дээктер, эжиктер чок-тур^и. ¹²Үптеттинип, олчаланыр мен; ээн турган, ам улус чурттай берген черже, өске чоннар аразындан чыып эккелген, чер-мал ажил-агыйлыг болгаш делегейниң дал ортузунда чурттап турар чонче холум көдүрер мен“ – дээр сен. ¹³Шева биле дедан аймактар^j, Фарсис чурттуг садыгжылар болгаш оларның бүгү суурлары** сенден: „Үптээр дээш үнүптүң бе? Мөөң чонуң чыып алгаш, олчаланыр, алдын-мөңгүн ап аар, мал-маган, эт-хөрөңги хунаап аар, байлак олча-тывыш эккээр дээш үнүптүң бе?“ – деп айтырар.

^и Башт. 18:9-10; Иер. 49:31

^j 3 Хаан. 10:1; Иез. 27:15, 22

¹⁴Ынчангаш, кижиг амытан, өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин Гогка дамчыт: Мээң израиль чонум айыыл чок чурттап эгелээр хүнде сен ол дугайында албан билип аар сен. ¹⁵Соңгу чүктүң кыдыг-кызыгаарында бодунуң чуртуңдан сен база сээң-биле кады хөй чоннар үнүптер силер – шупту аът мунган улус, эмге-тикчок бөлүгөжишикин, кончуг улуг аг-шериг. ¹⁶Гог, сен Мээң израиль чонумче, черни дуглаар дээн булут дег, көдүрлүр сен. Келир үеде Мен сени Бодунуң черимче эккээр мен. Ынчан бүгү чоннар Мени билип аар, чүге дээрге олар көрүп турда, Мен сени дамчыштыр Бодунуң ыдыктымны көргүзөр мен^к».

^к Иез. 20:41

Гогтуң болгаш ооң аг-шерийиң бастыраы

¹⁷Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен шагдан бээр Бодунуң чалчаларым, Израильде Бурганның медеэчилерин дамчыштыр сээң дугайында чугаалап турган эвес мен бе?^l Олар эрте шагда Мээң сени Израильге удур эккээримни өттүр билип

^l Иер. 6:22-23

* 38:2,3 Азы: «Гог – Рош, Мешех болгаш Тувал деп черлерниң чагырыкчызы».

** 38:13 Азы: «Бүгү аныяк арзылацнарь».

медеглеп турган. ¹⁸ Ол хүн болур чүве бо-дур: кажан Гог израиль черже халдап кээрге, хорадаанымдан Мээң килеңим кыптыгар – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ¹⁹ Хорадаан сеткилимге хаара туттургаш, ажынган сагыжымның одунга хөмө алыскаш, даңгыраглап тур мен: ол хүн израиль черге коргунчуг чер шимчээшкини болур^a. ²⁰ Далайның балыктары, дээрниң куштары, хову-шөлдөрнүн аң-меңи, черде соястаан бүгү дириг амытаннар болгаш чер кырында бүгү кижиги төрөлгөтөн Мээң мурнумга сирилээр; даглар буступ дүжер, хаялар барып ужар^b, ханалар шупту черже кээп дүжер. ²¹ Мээң бүгү дагларымга Гогка удур дайылдажыр кылдыр хылышты кыйгырар мен^c – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Ооң бүгү дайынчылары хылыжын бот-боттарынга удур хынындан уштур. ²² Мен Гогту шиидип, хамчык аарыг болгаш өлүм-чидим-биле кезедир мен^d. Олче, оон аг-шеринче, ооң-биле кады турар хөй чоннарже суггур чаъс чагдырар мен, улуг долу, оттуг күгүр дүжүрер мен^e. ²³ Мен шак ынчаар Бодумнуң өндүр бедимни, ыдыктымны көргүзөр мен^f, хөй чоннарга ажыттынар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар^g».

^a Ам. 1:1; Агг. 2:6; Ажыл. 16:18

^b Иер. 4:24; Наум 1:5

^c Иер. 25:27, 29

^d Иез. 5:17; 14:16

^e Э. д. 19:24; Иов 18:15;

Ыд. ыр. 10:6;

Иез. 13:11, 13

^f Иез. 20:12

^g Иез. 6:7

^h Э. д. 10:2;

Иез. 27:13; 32:26; 38:2

ⁱ Иез. 38:6, 15

^j Ыд. ыр. 75:3

^k Ы. х. к. 28:26

^l Иез. 28:18; 30:8;

Ажыл. 20:9

^m Иез. 20:39; 43:7

ⁿ Иса. 2:4; 9:5; Ос. 2:18;

Мих. 4:3

^o Зах. 2:9

39 ¹ «Кижиги амытан, Гогка удур өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: Гог – Мешех биле Тувалдың^h дээди чагырыкчызы*, Мен сеңээ удур апардым. ² Мен сени эй тырткаш, сонгу чүктүн кыдыг-кызыгаарындан үндүрө бергешⁱ, даглыг Израильге удур эккээр мен. ³ Сээң солагай холунда чаны ушта шапкаш, оң холунда согуннар черже кээп дүжер кылдыр кылып каар мен^j. ⁴ Сен Израильдин дагларынга бодунуң бүгү аг-шерин болгаш эдерип чоруур чоннарың-биле кады кээп дүжер сен. Мен сени янзы-бүрү араатан куштарга база ховунуң аңнарынга чемиш кылдыр бериптер мен^k. ⁵ Сен ажык шөлге кээп дүжер сен, чүге дээрге Мен ону чугааладым – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ⁶ Мен Магог деп черинче, далай эринде айыыл чок чурттап турар улзуңче от ыдар мен^l. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар.

⁷ Мен Бодумнуң ыдыктыг адымны израиль чонумнун аразынга ажыдар мен. Бодумнуң ыдыктыг адымны моон сонгаар бактатпас мен^m; бүгү чоннар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Бурганы деп билип аар. ⁸ Ол хүн чоокшулап келген, ол ыяап-ла дүжер – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Ол дээрге Мээң чугаалап турганым хүн ол-дур.

⁹ Ол үеде Израильдин хоорайларының чурттакчылары октапкан ок-чепсекти оттулар чүүл кылдыр чыып үнүп кээрⁿ. Олар от кыпсып, бичии болгаш улуг дозуг-камгалалдар, ча-согуннар, моңнар болгаш чыдаларны өрттедип эгелээр. Ол бүгү оларга чеди чыл дургузунда оттулар чүүл боор. ¹⁰ Оларга оттулар ыяшты хову-шөлдөн чыгган азы арга-арыгдан кескен херээ чок: ок-чепсек-ле оларга оттуларынга четчир. Олар боттарын үптөп турганнарны үптээр, боттарын олча кылып турганнарны олча кылып аар^o». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹¹ «Ол хүн Мен Израильге, далайның мурнунда Аварим шынаазынга, Гогту хөөр-жүдөр чер аңгылап бээр мен. Ол чер чорук кылган улустун оруун моондактаар, чүге дээрге Гогту болгаш ооң мөөң бөлүглежилгезин аңаа хөөржүдүп каар. Улус ону Гамон-Гог шынаазы** деп адаар. ¹² Израиль чон чер-чуртун арыглаар дээш, оларны чеди ай дургузунда хөөржүдүп кээр. ¹³ Чурттун бүгү чону оларны хөөржүдөр болгаш Мээң Бодумну алдаржыдар хүнүмде ооң-биле алдар-ат чедип аар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

* 39:1 Азы: «Гог – Рош, Мешех болгаш Тувал деп черлерниң чагырыкчызы».

** 39:11 Азы: «Гогтун мөөң бөлүглежилгезиниң шынаазы».

¹⁴«Чеди ай эртерге, черни үргүлчү кезип, ооң кырында артып калган мөчү-сөөктерни дилээр улусту томуйлап каар. Олар хөөржүдүүшкүн кылып, чер-чуртту арыглаар журлуг. ¹⁵Ол улус черни кезип чоруптарга, кайы-бирээзи кижичи сөөгү көрүп каан болза, ооң чанынга демдек арттырып каар. Ооң соонда хөөржүдүкчүлөр келгеш, ол мөчү-сөөктү Гамон-Гог шынаазынга хөөржүдүп каар. ¹⁶Ында турар хоорайны Гамона* деп адаар. Олар черни шак ынчаар арыглап каар.

¹⁷Кижичи амытан, янзы-бүрү куштар биле черлик аң-араатанга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: чыылгаш, Мээң силерге белеткеп каарым өргүл доюнче, Израильдин дагларында өндүр улуг дейже чер болгандан кады барыңар; эът чип, хан ижер силер^a. ¹⁸Күчүлүг дайынчыларның эъдин чиир силер, чернин чагырыкчыларының ханын ижер силер. Олар дээрге кошкарлар, хойлар, хуналар болгаш бугажыктар – васан черде бүгү семис малдар дег улус-тур^b. ¹⁹Мээң силерге белеткээним дойга үс-чагны тоттур чип, ханны эзиртир ижип аар силер. ²⁰Мээң доюмче чедип келиңер, ынчан аъттарны, аъттыг шеригжилерни, күчүлүг дайынчыларны болгаш янзы-бүрү шериглерни тоттур чиир силер – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –

²¹Мен бүгү чоннар аразынга Бодумнун өндүр бедимни көргүзөр мен. Бүгү чоннар Мээң үндүрген шииткелимни, оларны тудуп турар холумну көрүп каар. ²²Ол хүннүн соонда, израиль чон Мени Дээрги-Чаяакчы, боттарының Бурганы деп билип аар^c. ²³А өске чоннар израиль чон бодунун кем-буруузу дээш, Меңээ шынчы эвес болганы дээш бодунун черинден өскээр көжүрткенин билип аар^d. Ынчангаш Мен чонумнун хайы-биле оон өскээр көрнүп, дайзыннар холунга хүлээди берген мен – олар шупту хылышка шаштырып өлүрткен. ²⁴Мен оларны арыг эвези дээш база кемниг херектери дээш ынчаар аажылап, олардан өскээр көрнү берген мен».

²⁵Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен ам Иаковтун салгалынга эки чолду эгидип**, бүгү израильчилерге өршээл көргүзөр мен^e, Бодумнун ыдыктыг адымны камгалаар мен^f. ²⁶Кажан боттарының черинге айыыл чок чурттап эгелеп, оларны кым-даа коргудуп-дүвүретпес апарганда^g, олар боттарының бак атка киргенин база Меңээ өскерликчи чорук кылганын уттуптуп шыдаар***. ²⁷Оларны өске чоннар аразындан дедир чандырып, дайзыннарының чурттарындан чыып эккелгеш, оларны дамчыштыр хой чоннарның мурнунга Мен Бодумнун ыдыктыымны көргүзөр мен^h. ²⁸Мен оларны өске чоннарже туттуруушкунче чорудупкан-даа болзумза, ол черлерге оларның чаңгызын-даа арттырбайн база катап боттарының черинге чыып эккээримге, олар Мени Дээрги-Чаяакчы, боттарының Бурганы деп билип аар. ²⁹Мен Бодумнун Сүлдөм-биле израиль чонну бүргээшⁱ, олардан ам кажан-даа өскээр көрүмсө мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Бурганның чаа өргээзи

(3 Хаан. 6:1-38; 2 Чыл. 3:1-17)

40 ¹Туттуруушкунга таварышканывыстың чээрби бешки чылының эгезинде, бир айның онда, найысылалывысты үрөп бусканындан бээр^j он дөрт чыл эрткенде – ол хүн Дээрги-Чаяакчының холу мени катап база башкарып эгелээш^k, Иерусалимче апарган. ²Бурган Бодунун чоруткан көстүүшкүннеринге^l мени израиль черже апаргаш, дыка бедик даг кырынга тургузуп каан^m. Дагның мурнуу чүкче көрүнгөн талазында хоорай-даа ышкаш тудуглар көстүп турган. ³Бурган мени ынаар эккелди. Көөрүмге, хүлөр дег кылаңнаашⁿ кижичи тур. Ол кижичи хемчээшкин кылып лән хендир^o биле хемчээр мерге тудуп алган^p, хаалга чанында турду. ⁴Ол кижичи ме-

^a Иса. 34:6; Соф. 1:7; Ажыл. 19:17-18

^b Ам. 4:1

^c Иоил 2:27

^d Ы. х. к. 29:24-28

^e Иер. 30:3

^f Иез. 20:9

^g Лев. 26:6; Иер. 30:10; 46:27; Мих. 4:4

^h Иез. 20:41

ⁱ Иса. 32:15; 44:3; Иоил 2:28

^j Иез. 33:21

^k 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3

^l Иез. 1:1; 8:3

^m Ажыл. 21:10

ⁿ Иез. 1:7

^o Иез. 47:3

^p Зах. 2:1;

Ажыл. 11:1; 21:15

* 39:16 Гамона – «Бөлүглекчилге» дээн.

** 39:25 Бо сөстөрнүн болгу дег өске утказы: «Туттуруушкундан дедир чандырып».

*** 39:26 Азы: «Чүктээр ужурлуг апарлар».

^a Иез. 44:5 нээ: «Кижиге амытан, караан-биле көрүп, кулаан-биле дынна. Сенээ көргүзөр бүгү чүөмчө кичээнгейден сал^a, чүгө дээрге сени бээр ол дээш эккелген болгай. Көргөн бүгү чүөмчөни израиль чонга чугаалап бээр сен» – дээн.

Даштыкы хананың чөөн талазында хаалга

^b Иез. 42:20 ⁵ Бурганның өргээзин долгандыр туткан хана көрүп кагдым^b. Демги кижинин холунда хемчээр даянгыштың узуну алды кыры дурту болду. (Мында анаа кыры дуртунга дөрт илиг немеп каан хемчээлди – узун кыры дуртун ажыглап турар)* Ол кижиге хананы хемчээрге, чоону бир хемчээр даянгыш дурту, а бедии база бир даянгыш дурту болган.

^c Иез. 43:1 ⁶ Оон демги кижиге чөөн чүкчө көрүнгөн хаалгаже баргаш^c, тепкиштерлиг чадалап ынаар үнгөш, оон бир талазында эргинни хемчээрге, дооразы бир даянгыш дурту, а өске талазында эргинниң дооразын хемчээрге, база бир даянгыш дурту болган. ⁷ Хаалганың өдүүнүн иштинде таңныылдар өрээлдерин хемчээрге, кайызының-даа узуну бир даянгыш дурту, дооразы база бир даянгыш дурту; а өрээлдер аразы беш кыры дурту болган. ⁸ Хаалганың серилиг чери өргээже көрүнгөн турган. Ону хемчээрге, дооразы бир даянгыш дурту болган. ⁹ Хаалганың серилиг черин хемчээрге, ниити дооразы сес кыры дурту. (Оон чаактарының чоону ийи кыры дурту болган). Ол серилиг чер Бурганның өргээзинче көрүнгөн турган.

¹⁰ Чөөн чүкчө көрүнгөн хаалганың өдүүнүн бир талазында үш, өске талазында база үш таңныылдар өрээли турган; олар шуптузу чаңгыс хемчээлдиг болгаш оларның бир-даа, өске-даа талазында чаактары база дөмөй хемчээлдиг болган. ¹¹ Хаалганың кирер черин хемчээрге, дооразы он кыры дурту, а узуну он үш кыры дурту болган. ¹² Таңныылдар өрээлдериниң кайызының-даа мурнунда бедии бир кыры дурту моондак ханажыгаш турган. А өрээлдерниң боттарын кайы-даа талазындан хемчээрге, алды кыры дурту хемчээлдиг болган. ¹³ Бир талада өрээлдиң дээвириден өске талада өрээлдин дээвирирге чедир хаалганың дооразын хемчээрге, чээрби беш кыры дурту болган. Бир өрээлдиң эжи өске өрээлдиң эжинин дужунга турган. ¹⁴ Хаалганың чаактары хемчээрге, алдан кыры дурту болган. Шөлдүн бүгү талаларында хаалганың чаактары ындыг турган. ¹⁵ Хаалгаже кирер черниң мурнуу талазындан эгелээш, серилиг черниң ындыгы кыдыынга чедир хемчээл бежен кыры дурту болган. ¹⁶ Таңныылдар өрээлдериниң даштыкы ханазында, оларның аразында ханаларда болгаш серилиг черниң бодунун бүгү талаларында хана-каракталчак сонгалар турган^d. Хаалганың чаактарында пальма ыяш дүрзүлери оюп, каастап каан болган^e.

^d 3 Хаан. 6:4;
Иез. 41:16, 26
^e Иез. 41:18

Өргээниң даштыкы шөлү

^f Иез. 41:6; 42:1 ¹⁷ Хемчээкчи кижиге мени өргээниң даштыкы шөлүнче эккелди. Шөлдү долгандыр даш бедиктээш база оон кырында турар үжен өрээл бар болду^f. ¹⁸ Бедиктээш бүгү хаалгаларга чыпшыр турар, оон дооразы хаалга бүрүзүнүн узуну-биле деңнежир болду. Ол дээрге адаккы бедиктээш-тир. ¹⁹ Даштыкы хаалга биле иштики хаалга аразын хемчээрге, чүс кыры дурту болган. Чөөн-даа, сонгу-даа талада хаалгалар аразы ындыг хемчээлдиг турган.

Соңгу, мурнуу чүкчө көрүнгөн хаалгалар

²⁰ Ол кижиге даштыкы шөлдүн соңгу чүкчө көрүнгөн хаалгазының узунун болгаш дооразын хемчээди. ²¹ Хаалганың өдүүнүн бир талазында үш, өске талазында – база

* 40:5 Анаа кыры дурту чээрби дөрт илигге деңнежир, а узун кыры дурту чээрби сес илигге азы бежен ийи хире сантиметрге деңнежир (Иез. 43:13 көр).

үш таңныылдар өрээли турган, оларның чаактары болгаш серилиг чери баштайгы хаалганыы дег хемчээлдиг болган: узуну бежен кыры дурту, а дооразы чээрби беш кыры дурту. ²²Ол хаалганың сонгалары, серилиг чери болгаш пальмалар дүрзүлери чөөн талада баштайгы хаалганыы дег болган. Ынаар чеди тепкииштиг чада үнген, а ооң серилиг чери иштики талазында турган. ²³Соңгу талада хаалганың дужунда, чөөн талада хаалганың дужунда дег, иштики шөлчө кирер хаалга турган. Даштыкы хаалга биле иштики хаалга аразын хемчээрге, чүс кыры дурту болган.

²⁴Оон хемчээкчи кижиг мени мурнуу талаже аппаарга, ынаар углай көрүнген хаалганы көрүп кагдым. Хаалганың чаактары биле серилиг черни хемчээрге, өске хаалгаларныы ышкаш хемчээлдиг болду. ²⁵Хаалга-даа, серилиг чер-даа, өске хаалгаларда дег, долгандыр турар сонгаларлыг болду. Хаалганың узуну – бежен кыры дурту, а дооразы – чээрби беш кыры дурту. ²⁶Ынаар үнер чада чеди тепкииштиг, а ооң серилиг чери иштики талазында турган. Хаалганың чаактарының кайы-даа талазын пальма дүрзүлери каастаан. ²⁷Иштики шөлдүң мурнуу чүкчө көрүнген талазында база хаалга бар чорду. Даштыкы хаалга биле иштики хаалга аразын хемчээрге, чүс кыры дурту болган.

Иштики хаалгалар

²⁸Хемчээкчи кижиг мени мурнуу талада хаалга дамчыштыр иштики шөлчө кири берди^a. Ону хемчээрге, өске хаалгалар ышкаш хемчээлдиг болган. ²⁹Ооң таңныылдар турар өрээлдери, чаактары болгаш серилиг чери өске хаалгаларныы дег хемчээлдерлиг чорду. Хаалгада болгаш серилиг черде долгандыр сонгалар бар болду. Хаалганың узуну – бежен кыры дурту, а дооразы – чээрби беш кыры дурту. ³⁰Иштики шөлдү долгандыр хаалгаларның серилиг черлериниң узуну – чээрби беш кыры дурту, а дооразы – беш кыры дурту. ³¹Ол хаалганың серилиг чери даштыкы шөлчө көрнүп турган. Хаалганың чаактарын пальмалар дүрзүлери каастаан, хаалгаже үнер чада сес тепкииштиг болган.

^a Иез. 8:16

³²Демги кижиг мени чөөн талада хаалга дамчыштыр иштики шөлчө аппарат, ол хаалганы хемчээрге, өске хаалгалар ышкаш хемчээлдиг болган. ³³Ооң таңныылдар турар өрээлдери, чаактары болгаш серилиг чери өске хаалгаларныы дег хемчээлдиг чорду. Хаалгада болгаш серилиг черде долгандыр сонгалар бар. Хаалганың узуну – бежен кыры дурту, а дооразы – чээрби беш кыры дурту. ³⁴Ооң серилиг чери даштыкы шөлчө көрнүп турду. Чаактарны кайы-даа талазындан пальмалар дүрзүлери каастаан, хаалгаже үнер чада сес тепкииштиг болган.

³⁵Оон ол кижиг мени соңгу чүкчө көрүнген иштики хаалгаже аппарат, ону хемчээрге, өске хаалгалар ышкаш хемчээлдиг болду. ³⁶Ооң таңныылдар турар өрээлдер, чаактары, серилиг чери болгаш долгандыр турар сонгалары база ындыг болду. Хаалганың узуну – бежен кыры дурту, а дооразы – чээрби беш кыры дурту. ³⁷Оон серилиг чери* даштыкы шөлчө көрнүп турган. Чаактарны кайы-даа талазындан пальмалар дүрзүлери каастаан, хаалгаже үнер чада сес тепкииштиг болган.

Өргүл белеткээр өрээлдер

³⁸Иштики хаалганың серилиг черинде кирер эжиктиг, бүрүн өрттедир өргүлдер чуур өрээл бар болду^b. ³⁹Хаалганың серилиг чериниң ийи талазында ийи-ийи ширээ бар, аңаа бүрүн өрттедир өргүл, бачыг дээш өргүл болгаш кем-буруу дээш өргүл малдары дөгөрер турган чүве-дир^c. ⁴⁰Соңгу чүкчө көрүнген хаалгаже кирер чер чанында, ооң даштыкы ийи кыдыында, бир талазында ийи ширээ, серилиг чер

^b 2 Чыл. 4:6

^c Лев. 1:3; 4:2-3; 5:1-6

* 40:37 Өске бурунгу сөзүглелде «серилиг чери» эвес, а «чаактары» деп бижээн.

чанымда өске талазында база ийи ширээ турар чорду. ⁴¹ Ынчалдыр хаалганың бир талазында дөрт, өске талазында база дөрт – өргүл малы дөгөрер шупту сес ширээ бар болду. ⁴² Чонуп каапкан даштардан кылган, узуну бүдүн чартык, дооразы бүдүн чартык, а бедии бир кыры дурту, бүрүн өрттедир өргүл малдары белеткээр дөрт ширээ база бар чорду. Ынаар бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүл малдары дөгөрер чепсек салып турган. ⁴³ Өргээни долгандыр турар ханаларда бир карыш дурттуг, ийи баштыг илбектер кадап каан болду, а ширээлерге өргүл эьди салып турган.

Бурганның бараалгакчыларының өрээлдери

^a 1 Чыл. 6:31-32

⁴⁴ Иштики хаалга артында, иштики шөлде ыраажылар өрээлдери турган^a: бирээзи сонгу хаалга чанымда, чөөн* чүкче көрнүп турар, а өскези мурнуу хаалга чанымда, сонгу чүкче көрнүп турар. ⁴⁵ Хемчээкчи кижии менээ: «Мурнуу чүкче көрүнгөн өрээл Бурганның өргээзинде бараан болуп турар Ооң бараалгакчыларынга хамааржыр.

^b 3 Хаан. 2:35; Иез. 43:19

⁴⁶ А сонгу чүкче көрүнгөн өрээл өргүл салыр бедигээш чанымда бараан болуп турар бараалгакчыларга хамааржыр. Ол бараалгакчылар дээрге Садоктуң^b салгалы-дыр; Левийниң салгалындан чүгле оларга Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп, Олче чоокшулаарын чөпшээрээн» – дээн. ⁴⁷ Ол кижии дөрбелчин шөлдү хемчээрге, узуну чүс кыры дурту, а дооразы база чүс кыры дурту болган^c. Бурганның өргээзиниң мурнунда өргүл салыр бедигээш турган.

^c Иез. 41:13-15

Бурганның өргээзиниң кол тудуу

⁴⁸ Хемчээкчи кижии мени Бурганның өргээзиниң серилиг черинче эккелди. Оон эжииниң чаактарын хемчээрге, кайызының-даа дооразы беш кыры дурту болган. Хаалганың дооразы кайы-даа талазындан үш кыры дурту болган. ⁴⁹ Серилиг черини узуну чээрби кыры дурту^d, а дооразы он бир кыры дурту**; ынаар үнер чада он тепкииштиг***; оон эжииниң чаактарының кайы-даа талазында адагаштар бар болду.

^d 3 Хаан. 6:3

41 ¹ Оон хемчээкчи кижии мени Бурганның өргээзиниң ыдыктыг өрээлинче эккелди. Ынаар кирер эжиктиң чаактарын хемчээрге, кайызының-даа дооразы алды кыры дурту болган. (Ужуражылга майгынының хемчээли ындыг турган.) ² Эжиктиң дооразы – он кыры дурту, а кайы-даа талазында кыдыкы ханаларның дооразы – беш кыры дурту. Ыдыктыг өрээлди хемчээрге, узуну дөртен кыры дурту, а дооразы чээрби кыры дурту болган^e. ³ Оон демги кижии эң ыдыктыг өрээлче киргеш, эжиктиң чаактарын хемчээрге, кайызының-даа дооразы ийи кыры дурту болган. Эжиктиң узуну – алды кыры дурту, а дооразы – чеди кыры дурту. ⁴ Эң ыдыктыг өрээлди хемчээрге, узуну чээрби кыры дурту, дооразы база чээрби кыры дурту болган^f. Өргэеже кирер черге чедир ооң дооразы шак ындыг турган. Оон ол кижии менээ: «Бо дээрге аажок ыдыктыг чер-дир» – диди.

^e 3 Хаан. 6:17

^f 3 Хаан. 6:20; 2 Чыл. 3:8

⁵ Бурганның өргээзиниң ханазының чоонун хемчээрге, алды кыры дурту болган. Өргээни долгандыр даштыкы тудуг турду^g, өргээниң кайы-даа талазында оон дооразы дөрт кыры дурту болган. ⁶ Даштыкы тудугда өрээлдер үш аңгы деннелде туттунган, бир өрээл-ле өскезиниң кырында турар, бир деннелде-ле үжен өрээл бар^h. Өргээниң ханазын долгандыр өрээлдерниң чөлөнгиштери бар, ынчангаш кайы-даа өрээл өргээниң ханазынга чөлөнмейн турганⁱ. ⁷ Бурганның өргээзин долгандыр турар даштыкы тудугда өрээлдер дараазында деннелге келгеш-ле, алгып турду. Даштыкы тудугну өрү үнүп турар каыттарлыг кылдыр туткан болгаш, өрээлдер, өрүлээн

^g 3 Хаан. 6:5, 8

^h Иез. 40:17

ⁱ 3 Хаан. 6:6

* 40:44 Өске бурунгу сөзүглелде «чөөн» эвес, а «мурнуу» деп бижээн.

** 40:49 Өске бурунгу сөзүглелде «он бир» эвес, «он ийи» деп бижээн.

*** 40:49 Өске бурунгу сөзүглелде «он» деп сөс таварышпайн турар.

тудум, алгып турду. Адаккы каыттан, ортузундаазын дамчыштыр, үстүкү каытче чада көдүрлүп үнгөн болду.

⁸Өргэеже көөрүмге, ону долгандыр бедиктээш турар болду. Ол бедиктээш даштыкы тудугда өрээлдерниң таваа болур, ооң бедии – алды кыры дурту. ⁹Тудугда өрээлдерниң даштыкы ханазының чоону – беш кыры дурту. Өргээниң бо тудуунда өрээлдер биле ¹⁰Бурганның бараалгакчызының өрээлдериниң аразында ажык девискээр турган. Ол ажык девискээр бүгү өргээни долгандыр турду, ооң дооразы чээрби кыры дурту болду. ¹¹Даштыкы тудугда өрээлдерниң эжиктери ажык девискээрже углай, соңгу болгаш мурнуу талаже ажыттынып турду. Ажык девискээрниң долгандыр дооразы – беш кыры дурту.

¹²Өргээден барыын талада аңгы шөлде өске тудуг турду. Ол тудугнун дооразы – чеден кыры дурту, ооң ханазының долгандыр чоону – беш кыры дурту, а узуну – тозан кыры дурту. ¹³Бурганның өргээзин хемчээрге, узуну чүс кыры дурту; ол аңгы шөлдүң, ында турар тудугнуң болгаш тудугнуң ханаларының ниити узуну база чүс кыры дурту болган^a. ¹⁴Өргээниң чөөн талазында ажык шөлдүң дооразы – база чүс кыры дурту. ¹⁵Бурганның өргээзиниң артында аңгы шөлде турар тудугнуң узунун ооң ийи талазында өдүглери-биле кады хемчээрге, чүс кыры дурту болду.

Ыдыктыг өрээл, эң ыдыктыг өрээл болгаш ажык шөлчө көрүнгөн серилиг чер, ¹⁶а оон ыңай ол үш черни долгандыр турар эргиннер, хана-каракталчак соңгалар^b болгаш өдүглерини шуптузун ыяш-биле шап каан болду. Шала биле хананы соңгаларга чедир, ол ышкаш соңгаларны ыяш-биле шап каан болду. ¹⁷Бурганның өргээзиниң ханаларын иштинден база даштындан, эжиктиң кырындан эгелээш, эң ыдыктыг өрээлге чедир долгандыр ыяш-биле шап, оюп хээлээн каасталгалар-биле шып каан: ¹⁸ол дээрге херувимнер болгаш пальмалар дүрзүлери болду^c. Бир пальма-ла ийи херувим аразында турду, а херувим бүрүзү-ле ийи арынныг болду. ¹⁹Херувимниң кижини дег арны пальмаже бир таладан көрүнгөн, арзылаңны дег арны – өске таладан көрүнгөн чорду^d. Бүгү өргээни долгандыр ынчалдыр кылып каан – ²⁰ооң ханаларында херувимнер биле пальмаларны шаладан эгелээш, эжик кырынга чедир оюп-сиилбип каан болду.

²¹⁻²²Ыдыктыг өрээлдин эжик кастыктары дөрбелчин болду. Эң ыдыктыг өрээлдин мурнунда бир-ле чүве көзүлдү. Ооң хевири ыяштан кылган өргүл бедигээжи ышкаш болду, а бедии үш кыры дурту, узуну ийи кыры дурту. Ооң азыглары, таваа болгаш ханаларын ыяштан кылган болду. Хемчээкчи кижини меңээ: «Дээрги-Чаяакчының мурнунда турар ширээ бо-дур» – диди^e. ²³Ыдыктыг өрээл-даа, эң ыдыктыг өрээл-даа ийи каыт эжиктиг болду. ²⁴Эжик бүрүзү ийи хаалгалыг – эжик бүрүзүнде шүнчүктерде аскан ийи хаалга бар чорду^f. ²⁵Ыдыктыг өрээлдин эжиктеринде, ханаларда дег, херувимнер биле пальмалар дүрзүлери оюп-сиилбип каан болду, а серилиг черниң даштында ыяш бедиктээш* турду^g. ²⁶Серилиг черниң кыдыкы ханаларында хана-каракталчак соңгалар турган^h, ханаларның кайызында-даа пальмалар оюп сиилбээн болду. Ындыг пальмалар өргээниң даштыкы тудуунда болгаш бедиктээштерде* база турду.

Бурганның бараалгакчыларының кол өрээлдери

42 ¹Ооң соонда хемчээкчи кижини мени даштыкы шөлдүң соңгу талазынче аппарат, иштики шөлде турар тудугнуң дужунда – ооң соңгу талазында турар өрээлдерге эккелди¹. ²Эжии соңгу талаже көрүнгөн бажыңның узуну – чүс кыры дурту, а дооразы – бежен кыры дурту. ³Ол бажыңда үш аңгы деңгелде дужааштыр

^a Иез. 40:47

^b 3 Хаан. 6:4; Иез. 40:16

^c 3 Хаан. 6:29; 7:36; Иез. 40:16

^d Иез. 1:10; 10:14

^e Хост. 25:23-30

^f 3 Хаан. 6:34

^g 3 Хаан. 7:6

^h 3 Хаан. 6:4

¹ Иез. 40:17

турар өрээлдер шөйлүгөн болду. Ооң бир талазында иштики шөлде дооразы чээрби кыры дурту ажык девискээр, а өске талазында даштыкы шөлде даш бедиктээш бар чорду. ⁴Өрээлдерниң мурнунда дооразы – он кыры дурту, узуну – чүс кыры дурту* ишкээр эртер өдүг турду. Оларның эжиктери соңгу чүкче көрүнгөн болду. ⁵Үстүкү өрээлдер тарлай берген, чүге дээрге оларның өдүглери бажыңның адаккы болгаш ортаакы каыттарда өрээлдеринден хөй чер ээлеп турар. ⁶Бажың үш каыт, ынчалза-даа ол даштыкы шөл ышкаш адагаштарлыг эвес болду, ынчангаш чер кырындан эгелээш, өрээлдер тарлап турар. Үстүкү каытта өрээлдерни ортаакы каытта өрээлдерден, а ортаакы каытта өрээлдерни – адаккы каытта өрээлдерден тар кылдыр кылып каан. ⁷А даштыкы хана ол өрээлдерге база даштыкы шөлге чергелешкек бооп, өрээлдерниң мурнун дургаар бежен кыры дурту шөйлүгөн. ⁸Даштыкы шөлчө көрүнгөн ол өрээлдерниң ниити узуну бежен кыры дурту, а ыдыктыг черже көрүнгөн өрээлдерниң ниити узуну чүс кыры дурту болган. ⁹Адаккы өрээлдерге оларның чөөн талазында турар даштыкы шөл дамчыштыр эрте берип болур кылып каан.

¹⁰Өргээни долгандыр турар хананың чөөн** чүкче көрүнгөн талазында – иштики шөлдүң, ында тудугнуң мурнуу талазында база шак ындыг өрээлдер бар болду. ¹¹Оларның мурнунда база өдүг бар. Олар соңгу талада өрээлдер ышкаш болган: узуну, дооразы, үнер черлери болгаш хемчээлдери база ол өрээлдерниң дег. Соңгу талада өрээлдерниң эжиктеринге ¹²мурнуу талада өрээлдерниң эжиктери дөмей болду. Ол өрээлдерге эртер өдүгже кирер чер хананы дургаар турган, ынаар чөөн таладан кирер болду.

¹³Хемчээчки кижжи меңээ: «Иштики шөлдүң соңгу база мурнуу талазында турар бо өрээлдер дээрге ыдыктыг өрээлдер-дир. Дээрги-Чаяакчыже чоокшулап турар Ооң бараалгакчылары ол өрээлдерге аажок ыдыктыг өргүлдерни чиир; олар ынаар аажок ыдыктыг өргүлдер – далган-тараа өргүлдерин, бачыт дээш база кем-буруу дээш өргүлдерни эккеп салыр^a, чүге дээрге ол чер ыдыктыг-дыр. ¹⁴Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг черже кирип келген болза, бараан болурда кедер хептерин уштуп, арттырып кагбаан шаанда, даштыкы шөлчө үнмес болзун, чүге дээрге ол хептер ыдыктыг-дыр^b. Олар чон мурнунче үнер бетинде, өске хептер кедип аар журулуг» – дээн.

Бурганның өргээзиниң девискээриниң ниити хемчээли

¹⁵Хемчээчки кижжи Бурганның өргээзиниң иштики девискээрин хемчээп дооскаш, мени чөөн талада хаалга дамчыштыр дашкаар үндүрө бергеш, өргээни долгандыр хемчээп эгеледи. ¹⁶Чөөн таланы даянгыыш-биле хемчээрге, узуну 500 даянгыыш*** дурту болган. ¹⁷Соңгу таланы ол-ла даянгыыжы-биле хемчээрге, база 500 даянгыыш дурту болган. ¹⁸Мурнуу таланы хемчээрге, база 500 даянгыыш дурту болган. ¹⁹Оон барыын талаже эггеш, ону даянгыыжы-биле хемчээрге, база 500 даянгыыш дурту болган. ²⁰Демги кижжи өргээни шак ынчаар бүгү дөрт таладан хемчээп кагды. Өргээни долгандыр хана турган, ооң узуну – 500 даянгыыш дурту, а дооразы – база 500 даянгыыш дурту. Ол хана ыдыктыг черни ыдыктыг эвес черден аңгылап турган^c.

Бурганның өндүр чырынының өргээзинче эглип келгени

43 ¹Хемчээчки кижжи мени чөөн талада хаалгага эккелди^d. ²Көөрүмге, Израильдиң Бурганының өндүр чыры чөөн чүктен кел чытты^e. Ооң үнү шапкын агым сугнуң коолааны дег болду^f, Ооң өндүр чыры чер кырын херелдендир

^a Сан. 18:9

^b Лев. 6:11; Иез. 44:19

^c Иез. 40:5

^d Иез. 40:6

^e Иез. 10:18; 11:22-23

^f Иез. 1:24; Ажыд. 1:15

* 42:4 Өске бурунгу сөзүглелде «бир кыры дурту» деп бижээн.

** 42:10 Өске бурунгу сөзүглелде «мурнуу» деп бижээн.

*** 42:16 Өске бурунгу сөзүглелде 500 даянгыыш дурту эвес (40:5 көр), а 500 кыры дурту деп бодап турар.

чырыдыпты^a. ³ Шак ол көстүүшкүн, мээң ооң мурнунда, кажан Ол* хоорайны чок кылып каар дээш кээп турда, көргөним дег база Кевар хем чанынга^b көргөним дег көстүүшкүн болган. Мен хаваамны черге дегзи доңгая кээп дүштүм^c. ⁴ Дээрги-Чаякчынын өндүр чырыы чөөн чүкче көрүнгөн хаалга таварып, Бурганнын өргээзинче кире берди.

⁵ Бурганнын Сүлдези мени көдүргөш^d, өргээзиниң иштики шөлүнчө аппарат^e. Көөрүмгө, Дээрги-Чаякчынын өндүр чырыы өргээни бүргей апты. ⁶ Демги кижин мээң чанымга турган. Бурганнын өргээзиниң иштинден менээ чүвө чугаалаан үнү дыңнап кагдым. ⁷ Ол үн мынча дээн: «Кижин амытан, бо дээрге Мээң дүжүлгөм турар чер-дир, Мээң бут салыр черим-дир^f. Мен маңа израильчилер-биле кады кезээ мөңгөдө чурттаар мен. Израиль чон Мээң ыдыктыг адымны моон соңгаар бужартатпас^g – олар боттары-даа, оларнын хааннары-даа самыыраашкыны-биле база хааннары өлүп каарга, оларнын мөчү-сөөгү-биле^{**} Мээң адымны бужартатпас. ⁸ Олар боттарынын ордузунун эргинин Мээң эргиним чанынга, боттарынын эжииниң кастыктарын Мээң эжиимниң кастыктарынын чанынга, аравыста чүглө хана турар кылдыр тургузуп алган, Мээң ыдыктыг адымны чүдек-бужар херектери-биле бужартадып каан. Ынчангаш Мен киленим кыптыгып, оларны чок кылып каан мен. ⁹ Ам олар Менден боттарынын самыыраашкынын база хааннарынын мөчү-сөөгүн чайлатсыннар. Ынчан Мен оларнын аразынга кезээ мөңгөдө чурттаар мен.

¹⁰ Кижин амытан, Бурганнын өргээзиниң дугайында израил чонга тодарадып чугаалап бер, олар боттарынын кем-буруулуг херектеринден ыядып човаар база өргээни хемчээзиннер^h. ¹¹ Бир эвес олар бүгү үүлгедиглеринден ыядып човаар болза, өргээниң хевирин болгаш турар чурумун, үнер-кирер черлерин, ооң бүгү тургузуун болгаш бүгү дүрүм, хойлуларын оларга тайылбырлап көргүс. Ол бүгүнү оларнын мурнунга бижип каг – олар өргээниң тургузуун билип алгаш, дүрүмнерин күүсетсиннер.

¹² Бурганнын өргээзиниң дугайында хойлу бо-дур: өргээ турар даг бажын долгандыр бүгү девискээр аажок ыдыктыг болур. Бурганнын өргээзиниң дугайында хойлу ол-дур».

Өргүл салыр бедигээш

¹³ «Өргүл салыр бедигээштиң кыры дурту-биле үндүргөн хемчээли бо-дурⁱ. (Мында анаа кыры дуртунга дөрт илиг немеп каан хемчээлди – узун кыры дуртун ажыглап турар.)^{***} Бедигээштиң таваан долгандыр коошпа турар. Коошпаның узуну-даа, дооразы-даа бедигээштиң тавааның узуну, дооразындан бир кыры дурту улуг; а коошпаның ханызы бир сөөм. Бедигээштиң бедии бо-дур: ¹⁴ чер кырындан адаккы каъттын кырынга чедир бедии – ийи кыры дурту; адаккы каът ортаакы каъттан бүгү талаларда бир кыры дурту калбак. Адаккы каъттын кырындан ортаакы каъттын кырынга чедир бедии – дөрт кыры дурту; ортаакы каът үстүкү каъттан бүгү талаларда бир кыры дурту калбак. ¹⁵ Үстүкү каът дээрге бедигээштиң одаа-дыр. Ооң бедии дөрт кыры дурту; оортан дөрт мыйыс өрү көдүрүлгөн^j. ¹⁶ Бедигээштиң одаа дөрбелчин: узуну-даа, дооразы-даа он ийи кыры дурту. ¹⁷ Ортаакы каът база дөрбелчин: узуну-даа, дооразы-даа он дөрт кыры дурту. Ону долганган коошпаның бедии чартык кыры дурту; коошпа бедигээштиң таваандан бүгү талаларда бир кыры дурту калбак. Бедигээшче көдүрлүр тепкииштер чөөн талада турар^k».

* 43:3 Өске бурунгу сөзүглелде «мен» деп бижээн.

** 43:7 Азы: «Мөгейишскин кылыр бедик черлер-биле».

*** 43:13 Анаа кыры дурту чээрби дөрт илигге деннежир, а узун кыры дурту чээрби сес илигге азы бежен ийи хире сантиметрге деннежир (Иез. 40:5 көр).

^a Ажылд. 18:1

^b Иез. 1:1; 3:15; 10:15

^c Иез. 2:1

^d Иез. 3:12

^e Иез. 8:16

^f 1 Чылд. 28:2;

Иса. 60:13; 66:1

^g Иез. 20:39; 39:7

^h Иез. 40:4

ⁱ Хост. 27:1-8

^j Хост. 27:2;

3 Хаан. 1:50; 2:28

^k Хост. 20:26

¹⁸ Бурган меңээ мынча дээн: «Кижиге амытан, Дээрги-Бурган-Чаяакчыны дынна: кажан өргүл салыр бедигээшти тудуп каарга, аңаа бүрүн өрттедир өргүлдөр салырынын база ынаар хан төгөренин дүрүмнери бо-дур^a. ¹⁹ Садоктан укталган^b, Менче чоокшулап болур эргелиг левит-бараалгакчыларымга бачыт дээш өргүл кылдыр бугажыктан беривит^c – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ²⁰ Оон ханын узуп алгаш, бедигээштиң дөрт мыйызын, ортаакы каъдының дөрт азын болгаш долгандыр турар черни чаап каг^d – оон-биле бедигээшти бачыттан арыглап каар сен. ²¹ Бачыт дээш өргүлдүн бугажынын алгаш, ыдыктыг черниң даштынга, Бурганның өргээзиниң девискээринде доктаадып каан черге өрттедиптер сен^e.

²² Даартазында хүндүс бачыт дээш өргүл кылдыр четпес-дудуу эвес дүктүгүр хунадан эккеп салыр сен; өргүл бедигээжин, бугажыктын ханы-биле арыглааны дег, арыглап каапсын. ²³ Ону арыглап алгаш, кодан малдан четпес-дудуу эвес малды – бугажык биле кошкарны эккел. ²⁴ Оларны Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургузуп каг. Бурганның бараалгакчылары оларже дустан чашкаш^f, Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салзын.

²⁵ Чеди хүн дургузунда^g бачыт дээш өргүл кылдыр дүктүгүр хунадан эккеп салыр сен; кодан малдан четпес-дудуу эвес малды – бир бугажык биле бир кошкарны хүннүн-не эккеп салзын. ²⁶ Өргүл бедигээжин Бурганның бараалгакчылары чеди хүн дургузунда арыглап, ыдыктазын, оон соонда ону ажыглап болур апаар. ²⁷ Чеди хүн эрте бээр, сески хүнде эгелеп база оон-даа ыңай Бурганның бараалгакчылары өргүл бедигээжинге силерин бүрүн өрттедир болгаш эң-найрал өргүлдериңерни салып эгелээр^h. Ынчан силер Мээң сеткилимге тааржыр апаар силер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Ыдыктыг черже кирири

44 ¹ Оон мээң үдекчим мени ыдыктыг черниң чөөн талада даштыкы хаалгазынче дедир эккелди. Хаалга хаагыг болду. ² Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Бо хаалга хаагыг артар, ону ажытпас, олап кым-даа кирбес. Ону таварып, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы кирген болгаш, ол хаалга хаагыг артар. ³ Чүгле чоннун чагырыкчызы Дээрги-Чаяакчының мурнунга чемненири-биле хаалга иштинге оруп аар. Чагырыкчы хаалганың серилиг черин дамчыштыр киргеш, база олап үне бээр» – дээн.

⁴ Оон соонда демги кижиге мени соңгу талада хаалга дамчыштыр Бурганның өргээзиниң мурнунче үндүр берди. Көөрүмге, Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы Оон өргээзин бүргөпкөн болду. Мен ынчан хаваам черге дегзи доңгая кээп дүштүмⁱ.

⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Кижиге амытан, караан-биле көрүп, кулаан-биле дыннап турар бүгү чүвөңче кичээнгейден сал^j. Мен сеңээ Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң бүгү дүрүм, хоойлуларының дугайында чугаалап тур мен. Өргөөжө кирер черже болгаш ыдыктыг черден үнер черлерниң шуптузунче эң шыңгыы кичээнгейден сал.

⁶ Үймээниң израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: израильчилер, бүгү-ле чүдек-бужар чүүлдер кылыры ам черле болзун!^k ⁷ Сеткил-чүрээ-даа Меңээ бердинмээн, мага-боду-даа кыртыжап демдектетпээн даштыкы улусту ыдыктыг черже кириптеринерге, олар Мээң өргээми бужартадып каан-дыр^l. Силер Мээң аыш-чемимни^m – үс-чаг биле ханны Меңээ эккеп бергеш, Мээң-биле чарганыңар керээни боттарыңарның бүгү чүдек-бужар чүүлдеринер-биле үрээн-дир силер. ⁸ Мээң ыдыктыг чүүлдеримни кадарар хүлээлгенерни күүсетпейн, Мээң ыдыктыг черимге ону күүседир кылдыр боттарыңар орнуңарга даштыкы улусту томуйлап каан-дыр силер».

^a Лев. 1:5

^b 3 Хаан. 2:35; Иез. 40:46

^c Иез. 45:18

^d Хост. 29:12; Лев. 8:15; Иез. 45:19

^e Хост. 29:14

^f Лев. 2:13

^g Хост. 29:35; Лев. 8:33

^h Лев. 1:3; 3:1

ⁱ Иез. 1:28

^j Иез. 40:4

^k Иез. 45:9

^l Аж.-ч. 21:28

^m Лев. 3:11

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Сеткил-чүрээ-даа Меңээ бердинмээн, мага-боду-даа кыргыжап демдететпээн даштыкы кижиге бүрүзү, израиль чоннун аразында чурттап чоруур-даа болза, Мээн ыдыктыг черимче кирбес ужурлуг. ¹⁰ А Израиль Менден аза бээрге, Мени каапкаш барган, дүрзү-бурганнарынга мөгөйип эгелээн левиттер боттарының кем-буруузун чүктээр. ¹¹ Олар Мээн ыдыктыг черимге бараан болуп, өргээмниң хаалгаларын таңныылдап, ында бараан болуушкуннарга киржип болур. Олар чонга бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдер малдары дөгөрип, улуска бараан болуурлар. ¹² Ынчалза-даа левиттер чон-биле кады дүрзү-бурганнарга мөгөеринге киржип, израильчилерни бачытче дуурайлап кириген боорга, олар боттарының кем-буруузун чүктээр деп даңгыраглаан мен – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ¹³ Олар ам Менче, Бурганның бараалгакчылары бооп, чоокшулап шыдавас. Олар Мээн бүгү ыдыктыг чүүлдеримче, аажок ыдыктыг өргүлдеримче чагдап шыдавас. Олар үүлгеткен чүдек-бужар чүүлдери дээш, боттарының бак адын чүктээр. ¹⁴ Мен оларга чүгле Бурганның өргээзинче сагыш салырын, аңаа хүн бүрүнүн ажилын кылырын дагзып тур мен».

Бурганның бараалгакчыларынга дүрүмнөр

¹⁵ «Садоктан укталган^a левит-бараалгакчылар, кажан израильчилер Менден аза бээрге, ыдыктыг черимге бараан болуушкунну шынчы күүседип келген. Олар бараан болуру-биле Менче чоокшулап болуурлар; үс-чаг биле хан өргүп, Мээн мурнумга турарлар – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ¹⁶ Чүгле олар Мээн ыдыктыг өргээмче кирип, Меңээ бараан болуру-биле база ажил-албанын кылыры-биле Мээн ширээмче^b чоокшулаарлар.

¹⁷ Ыдыктыг чериниң иштиги шөлүнче кирер хаалгага чедип келгеш, Мээн бараалгакчыларым лён хептен кедип алзыннар. Иштиги хаалганың база Бурганның өргээзиниң иштинге бараан болуп тура, олар дүктен кылган хеп кетпезин. ¹⁸ Олар бажынга лёндан кылган тускай бөрттер кетсин, а иштиги чүвүрлери база лёндан болзун^c. Дериттирер хеп кетпезин. ¹⁹ Олар өргээмниң даштыкы шөлүнче, ында турар чонче үнерде, бараан болуп кедер хевин уштуп, ыдыктыг өрээлдерге арттырып кагзын, боттарының ыдыктыын хевин дамчыштыр чонче таратпас дээш, өске хептен кедип алзын^d.

²⁰ Бажын чүлүвес, бажының дүгүн узадыр өстүрбес ужурлуг; бажының дүгүн таартып турзун^e. ²¹ Бурганның бараалгакчылары иштиги шөлчө баар деп тургаш, арага ишпес ужурлуг^f. ²² Олар дулгуяк-даа, ашаандан чарылган-даа херээжен кижини кадай кылдыр албазын. Чүгле израиль чондан үнгөн арыг кыстарны база өске бараалгакчының дулгуяан кадай кылдыр ап болур^g. ²³ Олар Мээн чонумга ыдыктыг чүүлдү ыдыктыг эвезинден, арыг чүүлдү арыг эвезинден канчаар ылгаарын көргүссүн^h.

²⁴ Бараалгакчылар чаргы-чаалылыг херектерге шииткекчи болуп, улусту Мээн дүрүмнөрим ёзугаар шиитсинⁱ. Олар Меңээ тураскааткан бүгү байырлалдар дугайында хоюлу, доктаалдарымны күүсетсин; Меңээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин ыдыктыг деп көрзүн.

²⁵ Бурганның бараалгакчыларының кайызы-даа, арыг эвес апарбас дээш, өлүг кижиге чоокшулаваас ужурлуг. Чүгле ачазы азы авазы, оглу азы уруу, акы-дуңмазы азы кижиге барып көрбээн угба-дуңмазы чок апарган болза, оларның мөчү-сөөгүнчө чоокшулап, арыг эвес апарып болур^j. ²⁶ А бужартаан соонда, арыгларып алгаш, ол бараалгакчы ам-даа чеди хонук дургузунда манаар ужурлуг^k. ²⁷ Оон ол бараалгакчы ыдыктыг черге бараан болуру-биле иштиги шөлчө кире бээр хүнүнде бачыт дээш өргүлдү эккеп салзын^l – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –

^a 3 Хаан. 2:35; Иез. 40:46

^b Иез. 41:21

^c Хост. 28:39-43; Лев. 16:4

^d Лев. 6:11; 16:23; Иез. 42:14

^e Лев. 21:5; Сан. 6:5

^f Лев. 10:9

^g Лев. 21:7, 13

^h Лев. 10:10; 11:47

ⁱ Ы. х. к. 17:9; 19:17

^j Лев. 21:1-3

^k Сан. 19:11-12

^l Лев. 4:3

²⁸Бурганнын бараалгакчыларынга хамаарыштыр алырга, оларның өнчүзү – Мендир мен. Израильге оларга хувааглыг чер бербенер: оларның ээлээр үлүү – Мендир мен^a. ²⁹Олар далган-тараа өргүлүндөн, бачыг дээш өргүлден болгаш кем-буруу дээш өргүлден чененир. Израильде Дээрги-Чаяакчыга кезээ мөнгөдө тураскааткан бүгү чүве оларга хамааржыр^b. ³⁰Бүгү дүжүдүнерниң башкылыы база бүгү өргүлдеринерниң эң экизи Бурганнын бараалгакчыларыны болур^c. Оларга дээрбелээн баштайгы далган-тарааны бериңер^d, ынчан силерниң бажыңыңарга ачы-буян доктаар^e. ³¹Бурганнын бараалгакчылары бодунуң өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга үзерлеткен кушту-даа, дириг амытанны-даа чивес ужурлуг^f.

^a Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9

^b Лев. 27:21; Сан. 18:14

^c Хост. 23:19; 34:26;

Ы. х. к. 26:2

^d Сан. 15:20

^e Мал. 3:10

^f Хост. 22:31;

Лев. 11:39; 22:8;

Иез. 4:14

^g Иез. 47:21

^h Иез. 48:9-10

ⁱ Иез. 48:11-12

^j Иез. 48:13

^k Иез. 48:15

^l Иез. 48:21

^m Иез. 44:6

ⁿ Сан. 36:7;
3 Хаан. 21:1-16

^o Лев. 19:36; Ы. х. к.
25:13; У. ч. 11:1

^p Хост. 30:13

Ыдыктыг тускай девискээр

45 ¹«Чер-чуртту хуваап тура^g, Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг тускай девискээрден аңгылап беринер. Ооң узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 10 000* кыры дурту. Бүгү ол чер ыдыктыг болур. ²⁻³Ыдыктыг девискээрге узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 10 000 кыры дурту черден хемчээп каг^h. Аңаа Бурганнын өргээзи – эң ыдыктыг чер турар. ⁴Шак ол ыдыктыг кезек чер Бурганнын бараалгакчыларынга, Дээрги-Чаяакчыже чоокшулап, Ооң өргээзинде бараан болуушкун кылып турар улуска хамааржырⁱ. Ол девискээрге Бурганнын өргээзинден аңгыда, бараалгакчыларның бажыңнары база турар. ⁵Узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 10 000 кыры дурту өске кезек чер Бурганнын өргээзинде ажылдап турар левиттерге хамааржыр^j – оларның ээлеп чурттаар чери ол болур, оларның чурттаар хоорайлары аңаа турар**.

⁶Ыдыктыг девискээрниң чанынга узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 5000 кыры дурту кезек черни ээлээр кылдыр хоорайга аңгылап бээр силер. Ол хоорай бүгү израиль чонга хамааржыр^k.

⁷Ыдыктыг девискээр база хоорайга хамааржыр чер-биле ийи талазындан кызыгаарлашкак кезек черни чоннуң чагырыкчызы ээлеп аар^l. Ол кезек чер барыын талазындан барыын чүкче, чөөн талазындан чөөн чүкче шөйлүр; ооң узуну Израильдин бир аймааның хувааглыг чериниң узуну-биле деңнежир. ⁸Ол дээрге Израильде чагырыкчының ээлээн чери-дир. Чагырыкчылар ам Мээң чонумну кызагдавазын, черни израиль чоннуң аймактарынга арттырып берип турзун).

⁹Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израильдин чагырыкчылары, ам болзун!^m Каржы чорук биле кызагдалды болдурбанар, шынның шииткел биле чөптүг чоруктан кылыңар, Мээң чонумну хувааглыг черинден үндүр сывыарарын соксадыңарⁿ – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –

¹⁰Шын деңзилерден база кургаг төктүүчел, суук чүүлдерни шын хемчээр савалардан ажыглаңар^o. ¹¹°Эфа биле °бат – кургаг төктүүчел, суук чүүлдер хемчеглери – бир дөмей хемчээлдиг бооп, кайызы-даа бир °хомерниң оннуң биринге деңнешсин. Хомер силерге саваның ишкириниң доктаадып каан хемчээ болзун. ¹²Бир °шекел чээрби °герага дең болзун^p, а алдан шекел бир °минага дең болзун***.

Өргүлдер биле байырлалдар

¹³Силерниң Менээ бээр ужурлуг өргүл-белээнер бо-дур. Бир °хомер ишти кызыл-тастың-на алданның бир кезиниң; бир хомер ишти арбайның-на алданның бир

* 45:1 Өске бурунгу сөзүглелде «20 000» деп бижээн. Бо үзүндүдө узунун кыры дурту-биле эвес, а хемчээр мерге дурту-биле айыткан бооп чадавас (40:5; 42:16; 48:97 көр).

** 45:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Оларның чурттаар хоорайлары» эвес, а «Чээрби өрээл» деп бижээн.

*** 45:12 Ооң мурнунда бир мина бежен шекелге дең турган.

кезиин беринер. ¹⁴ Бир °кор ишти олива үзүнүң-не чүстүң бир кезиин беринер (бир кор бир хомерге деңнежир). ¹⁵ Израильдин суггаттыг одар-белчииринден ийи чүс өшкү-хойнуң-на бирээзин база. Ол бүгүнү далган-тараа өргүлдери, бүрүн өрттедир өргүлдер болгаш эп-найырал өргүлдери кылдыр, улусту арыглаары-биле эккеп салыр ужурулуг силер – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – ¹⁶ Черниц бүгү чурттакчылары ол өргүлдерни Израильдин чагырыкчызынга бээр ужурулуг.

¹⁷ А чагырыкчының хүлээлгези болза байырлал болгаш ай чаазының хүннеринде база амыр-дыш хүннеринде^a – израиль чоннуң доктааттынган бүгү байырлалдарының үезинде бүрүн өрттедир өргүлдер, далган-тараа өргүлдери салыры база арага өргүлү чажары болур. Чагырыкчы кижиге бачыт дээш өргүлдү, далган-тараа өргүлүн, бүрүн өрттедир өргүлдү болгаш эп-найырал өргүлүн израиль чонну арыглаар кылдыр эккеп салзын.

^a Сан. 28:9-15

¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Бир айның бирээде кодан малдан четпес-дудуу эвес бугажыктан өргүп, ыдыктыг черни арыглап каг^b. ¹⁹ Бурганның бараалгакчызы бачыт дээш өргүл малының ханындан ап алгаш, Бурганның өргээзинин эжик кастыктарын, өргүл салыр бедигээштиң ортаакы кадының дөрт азын болгаш иштики шөлдүң хаалгаларының кастыктарын чаап кагзын^c. ²⁰ Айның чедиги хонуунда база ынчалдыр кылыңар. Ооң-биле Бурганның өргээзин улустуң частырыг кылып азы чүве билбези-биле бачыт үүлгеткенинден арыглап каар силер.

^b Лев. 16:16

^c Хост. 12:7; 29:12;
Лев. 8:15; Иез. 43:20

²¹ Бир айның он дөртте Хосталышкын байырлалын демдеглеңер, ынчан чеди хонук дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далганнар чиир силер^d. ²² Ол хүн чагырыкчы боду дээш база чурттуң бүгү чону дээш, бугажыкты бачыт дээш өргүл кылдыр эккеп салзын. ²³ Байырлалдың чеди хонуунуң дургузунда чагырыкчы хүннүң-не Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр четпес-дудуу эвес чеди бугажык биле чеди кошкарны база бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунаны эккеп салзын^e. ²⁴ Далган-тараа өргүлү кылдыр^f бир бугажык болгаш кошкар-биле кады бир °эфа ишти далган-тарааны эккеп салзын; бир эфа ишти-ле далган-тараа-биле кады бир °гин ишти олива үзүн эккеп салзын.

^d Лев. 23:5-6

^e Лев. 23:8; Сан. 28:15
^f Лев. 2:1

²⁵ Чеди айның он беште эгелээр байырлал үезинде^g чагырыкчы чеди хонук дургузунда база ындыг өргүлдерни эккеп салзын: ол хире бачыт дээш өргүлдү, ол хире бүрүн өрттедир өргүлдү, ол хире далган-тараа өргүлүн болгаш ол хире олива үзүн эккеп салзын».

^g Лев. 23:34

46 ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Чөөн чүкче көрүнген иштики хаалганы алды ажыл хүнүнде хаап каан турар ужурулуг, а амыр-дыш хүнүнде база ай чаазының хүнүнде ону ажыдып каан турзун. ² Чоннуң чагырыкчызы ол хаалганың серилиг черинче даштыыртан киргеш^h, хаалганың кастыгының чанынга доктаап турупсун. Бурганның бараалгакчылары ооң бүрүн өрттедир өргүлүн болгаш эп-найырал өргүлүн салыр ужурулуг, оон чагырыкчы хаалганың эргининге Дээрги-Чаяакчыга мөгейгеш, үне бээр, а хаалга кежээге чедир ажык артар. ³ А чурттуң чону амыр-дыш хүннеринде болгаш ай чаазының хүннеринде хаалгаже кирер чер мурнунга Дээрги-Чаяакчыга мөгеер. ⁴ Амыр-дыш хүнүнде чагырыкчының Дээрги-Чаяакчыга салыр бүрүн өрттедир өргүлү четпес-дудуу эвес алды хураган болгаш четпес-дудуу эвес кошкар болур ужурулугⁱ. ⁵ Кошкар-биле кады бир °эфа ишти далган-тараа өргүлүн; хураганнар-биле кады ооң холу чеже далган-тарааны бээр-дир, ынчаны салзын, а бир эфа ишти далган-тараа-биле кады бир °гин ишти олива үзүн салзын. ⁶ Ай чаазында чагырыкчы кижиге бир бугажык, алды хураган болгаш бир кошкарны – шупту четпес-дудуу эвес малды эккеп салзын^j. ⁷ Бугажык болгаш кошкар-биле кады бир-бир °эфа ишти далган-тараа өргүлүн; хураганнар-биле кады оон

^h Иез. 44:3

ⁱ Сан. 28:9-10; Иез. 45:17

^j Сан. 28:11-15

холу чежени бээр-дир, ынчаны салзын, а бир эфа ишти далган-тараа өргүлү-биле кады бир °гин ишти олива үзүн салзын.

^a Хост. 23:14-17;
Ы. х. к. 16:16

⁸Өргөөже кээп тура, чагырыкчы хаалганың серилиг черинче киргеш, база олап үнер журлуг. ⁹Кажан чурттуң чону доктаадып каан байырлалдарда Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип кээп турда^a, өргөөже сонгу талада хаалга дамчыштыр мөгөйип кирген улус мурнуу талада хаалга дамчыштыр үнзүн, а мурнуу талада хаалга дамчыштыр кирген улус сонгу талада хаалга дамчыштыр үнзүн. Кым-даа кирген хаалгазын дамчыштыр дедир чанмазын, бүгү улус дужашкак хаалга дамчыштыр өргөөдөн үнзүн. ¹⁰Чагырыкчы чон аразынга туруп, улус кирерге, кады кирзин, олар үнерге, база кады үнзүн.

^b Лев. 7:16; 22:23

¹¹Байырлалдар болгаш чыыштар хүннеринде чагырыкчы бир бугажык болгаш бир кошкар-биле кады бир-бир °эфа ишти далган-тараа өргүлүн; хураганнар-биле кады чеже өргүлдү ооң холу бээр-дир, ынчаны салыр журлуг, а бир эфа ишти-ле далган-тараа-биле кады бир °гин ишти олива үзүн салзын. ¹²Бир эвес чагырыкчы Дээрги-Чаяакчыга эки туразы-биле өргүлдү – бүрүн өрттедир өргүл азы эп-найырал өргүлү кылыр деп турар болза^b, аана чөөн чүкче көрүнгөн хаалганы ажыдып берзин. Ол бодунуң бүрүн өрттедир өргүлүн азы эп-найырал өргүлүн амыр-дыш хүнүнде дег эккеп салзын. Чагырыкчы үне бээрге, хаалганы хаап кагзын.

^c Хост. 29:38; Сан. 28:3

¹³Хүннүн-не бир харлыг четпес-дудуу эвес хураганны Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр эккеп салыр журлуг. Ону эртенниң-не эккеп салыр журлуг^c. ¹⁴Ооң-биле кады эртенниң-не бир °эфа иштиниң алдының бири хире далган-тараа өргүлүн база далган-биле холуур дээш бир °гин иштиниң үштүң бири хире олива үзүн эккээр уjurлуг. Дээрги-Чаяакчыга далган-тараа өргүлүнүң дугайында кезээ мөңгедө доктаадып каан дүрүм ол-дур. ¹⁵Хураганны доктаамал бүрүн өрттедир өргүл кылдыр далган-тараа өргүлү болгаш олива үзү-биле кады эртенниң-не эккеп салыр уjurлуг».

Чагырыкчының ээлээр чери

^d Лев. 25:10

¹⁶Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Бир эвес чагырыкчы бодунуң хуваагылыг чериниң кезээн оолдарының кайы-бирээзинге белекке берип турар болза, ол чер оглунуң өнчүзүнче шилчип, салгал дамчыыр хуваагылыг чер апаар. ¹⁷А бир эвес чагырыкчы бодунуң хуваагылыг чериниң кезээн чалчаларының кайы-бирээзинге белекке берип турар болза, чалча кижиле ол черни чүгле Хосталга чылынга^d чедир ээлээр. Ооң соонда ол чер чагырыкчыге эглип кээр, ооң хуваагылыг чери чүгле оолдарының өнчүзү болур. ¹⁸Чагырыкчы чонну оларның хуваагылыг черинден үндүр кызып, бодунга ап ап шыдавас^e. Мээң чонумдан кым-даа бодунуң ээлээн черин хавыртпазын дээш, чагырыкчы чүгле бодунуң хуваагылыг черин оолдарынга салгал дамчыыр өнчү кылдыр берип шыдаар».

^e Сан. 36:7;
3 Хаан. 21:1-16

Өргүл малының эьдин белеткээр черлер

¹⁹Оон үдекчим мени хаалганың кыдыында эртер өдүг дамчыштыр Бурганның бараалгакчыларына хамааржыр сонгу чүкче көрүнгөн ыдыктыг өрээлдерге эккелди. Көөрүмге, өрээлдерниң барыын талакы кыдыында тускай чер бар болду. ²⁰Ол кижиле: «Маңаа Бурганның бараалгакчылары кем-буруу дээш база бачыт дээш өргүлдерниң эьдин дүлүп, далган-тараа өргүлү быжыраар. Өргүлдерни даштыкы шөлче үндүрбес, оларның ыдыктыын чонга дамчытпас дээш ынчаар кылыр» – дээн.

²¹Ооң соонда үдекчим мени даштыкы шөлче эккелгеш, ооң дөрт азыын тавартыр эрттирди. Көөрүмге, азыг бүрүзүнде-ле бир шөлчүгеш бар болду. ²²Даштыкы шөлдүн дөрт азыында узуну дөргөн кыры дурту, а дооразы үжен кыры дурту бичии*

* 46:22 Өске бурунгу сөзүглелде «бичии» эвес, а «херимнеп каан» деп бижээн.

шөлчүгештер бар болду. Олар азыг бүрүзүндө дөмей хемчээлдиг чорду. ²³ Оларнын кайызын-даа долгандыр херимчигеш туткаш, адаанда одаглар улай тудуп каан. ²⁴ Үдекчим меңээ: «Бо дээрге чоннуң эккелген өргүл малдарының эьдин Бурганнын өргээзинде ажылдап турар улустуң дүлүп, паштаныр черлери-дир» – дээн.

Бурганнын өргээзинден үндүр аккан хем

47 ¹ Ооң соонда үдекчим мени Бурганнын өргээзинче кирер черже дедир эккелди. Өргээниң эргининиң адаандан агып үнүп чыдар суг көрүп кагдым (өргээ чөөн чүкче көрүнгөн турган). Суг өргээниң мурнуу талакы кыдыының адаандан үнүп, өргүл салыр бедигээштиң мурнуу талазы-биле чөөн чүкче агып чытты^a. ² Үдекчим мени сонгу талада хаалга дамчыштыр үндүргөш, өргээниң дашты-биле чөөн талада даштыкы хаалгаже аппаратды. Көөрүмге, суг хаалганың оң талазындан үндүр агып чытты.

³ Оон үдекчим холунга хемчээр хендир туткаш^b, чөөн чүкче шиглей 1000 кыры дурту черни хемчээп кылаштады. Кажан ол мени хемниң ындыы чарыынче кежирип каарга, суг кажыымга чедип турду. ⁴ База 1000 кыры дуртун хемчээп кылаштааш, мени дедир кежирип каарга, суг дискээм караанга чедип турду. Оон база 1000 кыры дуртун хемчээп кылаштааш, мени ындыы чарыкче кежирип каарга, суг бел кежимге чедип турду. ⁵ Ооң соонда база 1000 кыры дуртун хемчээп кылаштады, а ында суг улгадып, мен ону кежип шыдавас аппаратдым, чүге дээрге суг тереңнеп, эштип кежер ужурулуг турган; ол хемни сүзүп кежер арга чок болган. ⁶ Үдекчим менден: «Кижиди амытан, көрдүң бе?» – деп айтырды.

Оон үдекчим мени дедир хем эриниче аппаратды. ⁷ Мен ынаар чеде бергеш, хемниң ол-бо чарыында хөй ыяшты көрүп кагдым. ⁸ Демги кижиди меңээ мынча дээн: «Бо суг чөөн чүкте черлерже аккаш, Иордан шынаазынче баткаш, Дус далайже кирер. Ол суг далайже киир аккаш, далайның суун экиртиптер^c. ⁹ Бо хемниң агып чыдар черинге-ле янзы-бүрү үүрмек дириг амытаннар имиңейнип чурттаар. Ол далайга балык дыка хөй боор, чүге дээрге хемниң агым суу далайның суун экиртиптер. Сугнуң аккан черинге-ле амыдырал хайныр. ¹⁰ Эрик кыдыынга балыкчылар көстүп кээр, олар Эн-Гедиден^d Эн-Эглаймге чедир^e четкилерин кургадып, чада салыр^f. Хевирини янзы-бүрү балыктар, Улуг далайда ышкаш, дыка хөй болур. ¹¹ А Дус далайны долгандыр тулаа, шалбааларның суу экирбээн хевээр артар, оларны дустаар дээш ажыглаар. ¹² Хемниң ол-бо чарыынга чүүл-бүрү хевирлиг чимистиг ыяштар үнер^g. Оларнын бүрүзү оңмас, а чимизи үстүп төнмөс. Ай санында-ла чаа чимис быжар^h, чүге дээрге суг оларже ыдыктыг черден агып кээр. Ол ыяштарнын чимизин чип болур, а бүрүзүн эмненири-биле ажыглаар».

Израильдиң чаа кызыгаарлары (Сан. 34:1-15)

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израильдиң он ийи аймаанга черни өнчү кылдыр хуваап бээринер кызыгаарлар бо-дур. Иосифтин салгалдары ийи кезек чер алыр. ¹⁴ Черни аймактар аразынга дең кылдыр үлээр силер. Мен ол черни ада-өгбөнерге бээр бооп даңгыраглаан менⁱ, ынчангаш ол силерниң өнчүнер болур.

¹⁵ Черниң сонгу кызыгаары бо-дур: Улуг далайдан эгелээш, Хетлонну тавартыр Лево-Хаматты эрткеш, Цедадче, ¹⁶ Беротче, Сивраимче (ол хоорай Дамаск биле Хаматтын девискээрлериниң аразында турар) база Авраннын кызыгаарында Гацар-Тихонче шөйлүр. ¹⁷ Ынчалдыр кызыгаар далайдан Дамаск биле Хаматтын сонгу кызыгаарында турар Гацар-Энанче шөйлүр. Сонгу кызыгаар ол-дур.

^a Ионл 3:18; Зах. 14:8; Ажылд. 22:1

^b Иез. 40:3

^c Ы. х. к. 3:17; Иис. 3:16

^d Иис. 15:62

^e Иса. 15:8

^f Иез. 26:5

^g Э. д. 2:9

^h Ажылд. 22:2

ⁱ Э. д. 12:7

¹⁸ Чөөн чүкке кызыгаар Авран болгаш Дамаск аразы-биле, Иордан хемниң кыдыын дургаар галаад чер болгаш израиль черниң аразы-биле Дус далайже, шуут Тамарга чедир шөйлүр. Чөөн кызыгаар ол-дур.

¹⁹ Мурнуу чүкке кызыгаар Тамардан Кадестин чанында Мерива суунга четкеш, оон Египет-биле кызыгаарда аккан хемниң уну-биле Улуг далайга чедир шөйлүр^a. Мурнуу кызыгаар ол-дур.

^a Иез. 48:28

²⁰ Барыын чүкке Лево-Хаматтын дужунда черге чедир кызыгаар – Улуг далай болур. Барыын кызыгаар ол-дур.

²¹ Черни араңарда Израильдин аймактарын ёзугаар хуваап алыр силер. ²² Силер ону боттарыңарга база араңарга чурттай бергеш, ажы-төлдүг апарган даштыкы улуска өңчү кылдыр хуваап алыр силер. Ол даштыкы улус силерниң араңарга Израильдин үндезин чурттакчылары дег кылдыр санатсын: Израильдин аймактарының аразына оларга база хувааглыг черден өңчү кылдыр берзин^b. ²³ Даштыкы кижиге черни өңчү кылдыр бээрде, оон чурттап турары израиль аймактын черинден беринер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^b Иса. 14:1

Черни үлээни

48 ¹ «Аймактарның данзызы бо-дур.

^c Сан. 2:25-31; Иис. 19:40

Соңгу чүкте Даннын хувааглыг чери турар^c; оон соңгу кызыгаары Хетлонну тавартыр Лево-Хаматты эрткеш, Гацар-Энанче шөйлүр. (Гацар-Энан Дамаскының кызыгаарында, а Хамат оон соңгу талазында турар.) Даннын чериниң чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаары ол болур.

² Асирниң хувааглыг чери Даннын ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр^d.

^d Иис. 19:24

³ Неффалимниң хувааглыг чери Асирниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр^e.

^e Иис. 19:32

⁴ Манассияның хувааглыг чери Неффалимниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр^f.

^f Иис. 16:1, 5

⁵ Эфремниң хувааглыг чери Манассияның ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр^g.

^g Иис. 17:7

⁶ Рувимниң хувааглыг чери Эфремниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр^h.

^h Иис. 13:15

⁷ Иуданың хувааглыг чери Рувимниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажырⁱ.

ⁱ Иис. 15:1

⁸ Иуданың хувааглыг чериниң чанынга оон-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлашкан тускай девискээр турар^j. Оон дооразы 25 000 кыры дурту, а узуну бир аймактын хувааглыг чери-биле дең. Ол девискээрниң ортузунга ыдыктыг өргээ турар. ⁹ Ыдыктыг девискээрниң узуну 25 000 кыры дурту, а дооразы 10 000* кыры дурту. Ол девискээрни Дээрги-Чаяакчыга аңгылап каар силер^k. ¹⁰ Ол ыдыктыг девискээр Бурганның бараалгакчыларынга хамааржыр. Соңгу талазында оон узуну 25 000 кыры дурту, барыын талазында дооразы 10 000 кыры дурту, чөөн талазында дооразы 10 000 кыры дурту, мурнуу талазында узуну 25 000 кыры дурту. Оон ортузунга Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг өргээзи турар. ¹¹ Ол черни Садоктун салгалынга^l, Мээң ыдыктап кааным бараалгакчыларымга, бээр ужурлуг. Олар Меңээ шынчы

^j Иез. 45:1-6

^k Иез. 45:2-3

^l 3 Хаан. 2:35; Иез. 40:46

* 48:9 Өске бурунгу сөзүглелде «10 000» эвес, а «20 000» деп бижээн.

бараан болуп келген, кажан израиль чон Менден аза бээрге, өске левиттер ышкаш^a, Менден ойталаваан улус-тур. ¹²Тускай девискээрниң бо кезээ, аажок ыдыктыг чер, оларга хамааржыр. Ол чер левиттерниң турар девискээри-биле кызыгаарлажыр.

¹³Левиттер Бурганның бараалгакчыларынга хамааржыр черниң чанынга узуну 25 000 кыры дурту, а дооразы 10 000 кыры дурту хувааглыг чер алыр^b. Олар ол черни бүрүн хемчээл-биле алыр. ¹⁴Левиттер ону садып-даа, орнап ап-даа шыдавас. Ол болза чуртта эң эки хувааглыг чер болур. Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг чери болгаш, өске улус холунче шилчивес ужурлуг.

¹⁵Тускай девискээрниң дооразы 5000 кыры дурту, узуну 25 000 кыры дурту арткан чери ыдыктыг эвес болур^c. Ону хоорай, бажың-балгат тударынга болгаш одар-белчиир кылырынга ажыглаар. Хоорай ол кезек черниң ортузунга турар. ¹⁶Хоорайның хемчээли бо-дур: соңгу талазы 4500, мурнуу талазы 4500, чөөн талазы 4500 болгаш барыын талазы 4500 кыры дурту^d. ¹⁷Хоорайның одар-белчири соңгу чүкте 250, чөөн чүкте 250, мурнуу чүкте 250 болгаш барыын чүкте 250 кыры дурту хемчээлдиг болур. ¹⁸Ыдыктыг девискээр-биле узун дургаар кызыгаарлашкак арткан кезек черниң узуну хоорайның чөөн талазында 10 000, барыын талазында 10 000 кыры дурту. Ол кезек черден алган дүжүт-биле хоорайның ажылчы чонун чемгерер. ¹⁹Хоорайда чурттап, ол кезек черни болбаазырадып турар ажылчыннар Израильдин бүгү аймактарын төлээлеп болур.

²⁰Аңгылап каан бүгү тускай девискээр дөрбелчин болур: узуну болгаш дооразы 25 000 кыры дурту. Ону ыдыктыг хувааглыг чер кылдыр, хоорайның ээлээн черин кириштир, аңгылаар ужурлуг.

²¹Ыдыктыг девискээрниң база хоорайның ээлээн чериниң ийи талазындан арткан чер чагырыкчыга хамааржыр^e. Ооң чери тускай девискээрниң ээлеп турары 25 000 кыры дурту черден чөөн талаже чурттун чөөн кызыгаарынга чедир, барыын талаже чурттун барыын кызыгаарынга чедир шөйлүр. Аймактарның хувааглыг черлеринге чергелешкек ол ийи кезек чер чагырыкчыга хамааржыр. А ыдыктыг девискээр биле Бурганның өргээзи чагырыкчының черлериниң ортузунда турар. ²²Левиттерниң болгаш хоорайның ээлээн черлери чагырыкчының ээлээн черлериниң ортузунда турар. Чагырыкчының ээлээн черлери Иуда биле Вениаминниң хувааглыг черлериниң аразында турар.

²³Өске аймактарга хамааржыр черлер бо-дур.

Вениаминниң хувааглыг чери чөөн чүктен барыын чүкче чагырыкчының ээлээн черлери-биле кызыгаарлажыр^f.

²⁴Симеоннуң хувааглыг чери Вениаминниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр^g.

²⁵Иссахарның хувааглыг чери Симеоннуң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр^h.

²⁶Завулоннуң хувааглыг чери Иссахарның ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажырⁱ.

²⁷Гадтың хувааглыг чери Завулоннуң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр^j.

²⁸Гадтың хувааглыг чериниң мурнуу кызыгаары ·Негевте: Тамардан Кадестин чанында Мерива суунга четкеш, оортан Египет-биле кызыгаарда аккан хемниң уну-биле Улуг далайга чедир шөйлүр^k.

²⁹Израильдин аймактарынга эдилээр кылдыр хуваап бээриңер чер ындыг-дыр». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Хоорайның хаалгалары^a Ажыд. 21:13

³⁰⁻³¹ «Хоорайдан үнер черлер бо-дур. Оларны Израильдин аймактарының аттары-биле адаар^a. Узуну 4500 кыры дурту сонгу талада үш хаалга бар: Рувим, Иуда болгаш Левийниң.

³² Узуну 4500 кыры дурту чөөн талада үш хаалга бар: Иосиф, Вениамин болгаш Данның.

³³ Узуну 4500 кыры дурту мурнуу талада үш хаалга бар: Симеон, Иссахар болгаш Завулоннуң.

³⁴ Узуну 4500 кыры дурту барыын талада үш хаалга бар: Гад, Асир болгаш Неффалимниң.

^b Иса. 60:14; Иоил 3:21

³⁵ Хоорай ханазының ниити узуну 18 000 кыры дурту. Ол хүнден эгелээш, хоорайның ады „Дээрги-Чаяакчы ында“ болур^b».

Даниил медээчинин ному

Кирилде

Даниилдин ному еврей чон өске чоннарның бардам хааннарының араатанзыг дарлалының адаанга чораан үеде бижиттинген. Ындыг берге байдалда, автор номда бижиттинген чечен чугааларның болгаш көстүүшкүннериниң дузазы-биле номчукчуларның мындыг идегелин оттуруп турар: херек кырында Дээрги-Бурган-Чаяакчы ол дарлакчылардан-даа күштүг болгаш, адак сөөлүндө Бодунуң чонунга тишелгени эккеп бээр.

Утказының аайы-биле номну ийи кол кезекке чарып болур.

1) Вавилонда Даниилдин болгаш ооң эштериниң дугайында алды чугаа (1–6 эгелер). Ол чугааларда Бурганның чонунуң эң-не айыылдыг үелерде безин Дээрги-Чаяакчыга шынчы бооп артарының чугула херектин онзалап демдегеп турар. Чүге дээрге Бурган Аңаа бердинген улусту камгалап, а Ооң чагыргазын тооп көрбээннерни томаартып шыдаар.

2) Еврейлерниң өске чоннар аразында келир үезин ажытсын дээш, Даниилге Бурганның чорутканы көстүүшкүннериниң дугайында эгелер (7–12). Ол көстүүшкүннерде еврей чонну чагырар Чоокку чөөн чүктүң империяларының удаа-дараа солчуп кээрин символдар дузазы-биле көргүскен. Оон Дээрги-Чаяакчы «кижи амьтан оглунга дөмей» онзасай Хаанны чорудуптарга, ол Хаанның эрге-чагыргазы бүгү чоннарга мөңгези-биле тургустунар.

Бо номнуң элээн кези (Эзраның номуну дег) еврей эвес, а арамей (азы халдей) дылда – вавилон болгаш перси империяларның күрүне дылында бижиттинген.

Дорт анык израильчи Вавилонда

1 1 Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының үшкү чылында Вавилоннуң хааны Навуходоносор^a Иерусалимче кээп, хоорайны бүзээлеп алган^b. 2 Иудеяның хааны Иоакимни база Бурганның өргээзиниң эдилелдериниң чамдызын Дээрги-Чаяакчы Навуходоносорнуң холунче кирипкен. Навуходоносор ол эдилелдерни Сеннаар-же* аппаргаш, бодунуң бурганының өргээзинде эртине шыгжамырынче суп каан^c. 3-4 Вавилоннуң хааны израильчилерниң аразындан хаан азы ызыгууртан уктуг, четпес-дудуу эвес, арын-шырайы чараш, эртемче чүткүлдүг, угаангыр-сагынгыр, хаанның ордузунга албан-хүлээлге эрттиреринге тааржыр анык оолдар шилээш, оларны халдей дыл болгаш үжүк-бижикке өөредирин дүжүметтер даргазы Асфеназка дужааган. 5 Хаан оларга хүн бүрүде чиир чемни, ижер араганы бодунуң аыш-чеминден аңгылап берип турзун деп дужааган. Олар үш чыл иштинде өөрөнгөш, ол хуусаа төнерге, хаанга бараан болуп эгелээр ужурлуг.

6 Оларның аразында Иуданың аймаандан Даниил^d, Анания, Мисаил болгаш Азария деп оолдар турган. 7 Дүжүметтер даргазы оларга өске аттар берип каан чүве-дир: Даниилге – Белтешацар, Ананияга – Седрах, Мисаилге – Мисах база Азарияга – Авденаго деп ат тывыскан^e.

8 Даниил хаанның хандырганы чем-биле-даа, арага-биле-даа бодун бужартатпас деп ыяк шиитпирлеп алган**. Ынчангаш ол дүжүметтер даргазындан арыг эвес чем

^a 4 Хаан. 24:1; Иер. 25:1

^b 2 Чыл. 36:5-7

^c 4 Хаан. 24:13;

2 Чыл. 36:10

^d Иез. 14:14, 20

^e 4 Хаан. 23:34; 24:17

* 1:2 Сеннаар – Вавилон черниң эрги ады (Э. д. 10:10 көр).

** 1:8 Ол аыш-чем биле араганың дээжизин вавилон бурганнарга өргүп турган чадавас.

^a Иез. 4:13; Ос. 9:3

^b Э. д. 39:21

чивезин чөпшээрээрин дилээн^a. ⁹ Бурган дүжүметтер даргазын Даниилге энерел көргүзүп, ону кээргээр кылып каан^b. ¹⁰ Ол дарга Даниилге: «Мен дээрги хаанымдан коргар-дыр мен. Ол боду силерниң ижер-чиир аьш-чеминерни айтып берген болгай. А бир эвес хаан, өске эш-өөрүңерге деңнээрге, силерниң арган-дорганыңарны эскерип каар болза канчаарыл? Ынчан мен силер дээш хаанымның мурнунга бажым-биле харыылаар апаар мен» – деп харыылаан.

^c Рим. 14:2

¹¹ Даниил ынчан дарганың ону болгаш ооң үш өңнүүн кадарзын дээш томуйлап кааны таңныылга* мынча дээн: ¹² «Чалчаларыңар бисти шенеп көрүңерем. Он хонук иштинде биске чүгле ногаа, тараа болгаш сугдан өске чем бербейн көрүңер^c. ¹³ Ооң соонда хаанның хандырган аьш-чемин чип турар оолдар-биле бистиң арын-шырайывысты деңнеп көрүңер даан. Оон түңнелинде чалчаларыңар бисти канчаарыңарны бодуңар билиңер».

¹⁴ Таңныыл ооң дилээ-биле чөпшээрешкеш, дөрт оолду он хонук иштинде шенеп көргөн. ¹⁵ Он хонук эрткенде, олар, хаанның хандырган аьш-чемин чип турар оолдарга деңнээрге, чараш болгаш шыырак көстүр болган. ¹⁶ Ол хүнден эгелээш, таңныыл оларга үндүрүп берген чем болгаш арага орнунга чүгле ногаа, тараа берип турган. ¹⁷ Бурган ол дөрт оолга мерген угаан-сарыылды, бүгү эртемнерге чаялганы хайырлап турган. А Даниилге янзы-бүрү дүштерни болгаш Бургандан көстүүшкүннерни тайылбырлап билир чаянны база хайырлаан чүве-дир^d.

^d Э. д. 41:12

¹⁸ Хаанның айтып каан үези чедип кээрге, дүжүметтерниң даргазы оолдарны Навуходоносорга эккелген. ¹⁹ Хаан олар-биле чугаалажып көөрге, бүгү оолдардан Даниилге, Ананияга, Мисаилге база Азарияга чедер улус чок болган. Ынчангаш оларны хаанга бараан болур ажылга кирип каан. ²⁰ Хаан кандыг-даа эртем талазы-биле чугаа чорударга, олар чурттун бүгү илби-шидичилер болгаш караң көрнүрлеринден он катап угаанныг болган^e.

^e Э. д. 41:8, 24

²¹ Даниил аңаа Кир хаанның чагыргазының бирги чылынга чедир ажылдаан чүве-дир^f.

^f Дан. 6:28; 10:1

Хаанның дүжүн Даниилдиң тайылбырлааны

^g Э. д. 41:8

2 ¹ Навуходоносор хааннаашкынының ийиги чылында дүштер көргөн. Оон сагыш-сеткили хөлзээрге, удувастап калган^g. ² Ынчан хаан бүгү халдей илби-шидичилерни, караң көрнүрлерни, чурагачыларны дүштерин тайылбырладып аар дээш кыйгыртып эккелген. Олар хаанның чарлыын ёзугаар ооң мурнунга чыгып келгеннер.

³ Хаан оларга: «Мен дүш дүжедим. Ол дүжүмнүң утказын билип чадааш, дүвүрелге алзып тур мен. Ону тайылбырладып алыксап тур мен» – дээн.

^h 3 Хаан. 1:31;
Дан. 3:9; 5:10; 6:6; 6:21

⁴ Халдейлер хаанга арамей дылга^{**}: «Хаан мөңге назылазын!^h Чалчаларыңар биске дүжүңерни чугаалап беринер, бис ону тайылбырлап көрээли» – дээннер.

⁵ Хаан халдейлерге: «Мындыг чарлык үндүрүп тур мен^{***}: бир эвес силер мээн дүжүмнү болгаш ооң утказын чугаалап бербес болзуңарза, силерни үзе-чаза шаап шаажылап каар, а бажыннарыңарны үрегдеп каар эвеспеⁱ. ⁶ А бир эвес ол дүштү база ооң утказын чугаалап бээр болзуңарза, силерге мен белектер, шаңналдар берип, улуг хүндүткел көргүзөр менⁱ. Ынчангаш дүжүмнү чугаалааш, ооң утказын илередиңер!» – деп харыылаан.

ⁱ Эзра 6:11; Дан. 3:29

^j Дан. 5:7, 16

⁷ Халдейлер катап база: «Хаан чалчалары биске дүжүн чугаалап берзин, бис ону ынчан тайылбырлаптар бис» – дээннер.

* 1:11 Азы: «Амелцар деп кижиге».

** 2:4 Бо шүлүктен эгелээш, 7:28 чедир тоожушкун арамей дылда бижиттинген (4 Хаан. 18:26; Иса. 36:11 көр).

*** 2:5 Азы: «Тайылбырлаар сөс тыппас-тыр мен».

⁸ Хаан мынча дээн: «Мен ылап билип тур мен. Мээң үндүрген чарлыым дыңнааш*, силер үе чылдырып, шөйүп турар-дыр силер. ⁹ Мээң дүжүмнү тайылбырлап бербес болзунарза, силерни чаңгыс кеземче манап турарын^a билир болгай силер. Ынчангаш силер мени мегелеп, мээң мурнумга кажарлап, чүве өскерли бээр чадавас деп бодап турар-дыр силер. Баштай дүштү чугаалаңар! Ынчан мен ооң утказын билип турарыңарга бүзүрээр мен».

^a Эсф. 4:11

¹⁰ Халдейлер хаанга: «Хаанның дужаалын күүседип шыдаар кижичер кырындан тывылбас. Кажан-даа, кандыг-даа хаан ындыг айтырыгны илби-шидичилерден, караң көрнүрлерден, чурагачылардан айтырып чорбаан. ¹¹ Хаан кым-даа харыылап шыдавас нарын айтырыг салып турар-дыр. Аңаа харыыны чүгле бурганнар билир, а олар кижилер аразында чурттавайн турар болгай» – деп харыылаан. ¹² Ол сөстөрү дыңнааш, хаан аажок ажынып-хорадап^b, Вавилоннун мерген угаанныгларын шуптузун өлүрүп каарын дужааган.

^b Дан. 3:13, 19

¹³ Мерген угаанныгларны шаажылаарының дугайында чарлык үнүп келген. Даниилди өөрлери-биле кады узуткаар дээш дилеп турган. ¹⁴ Хаанның шаажылакчыларының даргазы Ариох Вавилоннун мерген угаанныгларын өлүрер дээш чедип кээрге, Даниил ооң-биле угаанныг болгаш эптиг чугаа кылган. ¹⁵ Ол хаанның эргетенинден: «Хаан чүге ындыг кадыг чарлык үндүрген чоор?» – деп айтырган. Ариох Даниилге керектиң ужурун чугаалап берген. ¹⁶ Ынчан Даниил хаанга баргаш, ооң дүжүнүң утказын тайылбырлаарыңга боданыр үеден бээрин дилээн.

¹⁷ Даниил бажыңыңа келгеш, бүгү чүвени эштеринге – Ананияга, Мисаилге база Азарияга^c чугаалап берген. ¹⁸ Дээрде саадаан Бургандан оларны кээргеп, чажытты ажыдарын база Вавилоннун мерген угаанныглары-биле кады шаажылаттырарындан чайладырын эки дилээрин эштеринге ол чагаан. ¹⁹ Дүне Даниилдин дүжүңгө ол чажыт ажыттынып келген. Ынчан Даниил дээрде саадаан Бурганны алгап-йөрөөп, мынча дээн:

^c Дан. 1:6

²⁰ «Бурганның адынга мөңгө шагда алдар!

Ол мерген угаанныг болгаш күштүг-дүр.

²¹ Кандыг-даа шаг-үелерни Ол ээлчештирип солуп турар, хааннарны дүжүрүп, оларның орнунга чаа хааннарны көдүрүп турар^d.

^d Иов 12:18; Дан. 5:20

Угаанныгларга – мерген угаанны,

чүве эндевестерге билигни берип турар-дыр.

²² Ол ханы чажыттарны ажыдыптар,

дүмбей караңгыда чүү чажыртыңганын билип каар;

Ол чырык-биле бүргеттинген^e.

^e Иов 12:22; Эккл. 12:14;
1 Кор. 4:5

²³ Өгбелеримниң Бурганы, Сени мактап, алдаржыдып тур мен.

Чүгле Сен меңээ мерген угаанны болгаш күштү бердиң!

Бистиң дилээвисти хандырып, Сен меңээ ам харыы бердиң:

хаанның айтырып турган чүвезин Сен биске айтып бердиң».

²⁴ Ооң соонда Даниил Вавилоннун мерген угаанныгларын шаажылаары-биле хаанның чорудупканы Ариохка чеде бергеш, мынча дээн: «Вавилоннун мерген угаанныгларын шаажылава. Мени хаанга чедир, мен ооң дүжүн чугаалап берейн».

²⁵ Ариох ол-ла дораан Даниилди хаанга эккелгеш, илеткээн: «Иудеядан тудуп эккелген улустуң аразындан мен силерниң дүжүңер тайылбырлаар бир кижичер тып алдым, хааным».

* 2:8 Азы: «Чугаалаар сөс тыппас боорумга».

²⁶ Ынчан хаан Даниилден (азы Белтешацардан): «Сен шынап-ла мээң кандыг дүш көргенимни билгеш, ону тайылбырлап шыдаар сен бе?» – деп айтырган.

²⁷ Даниил хаанга мынча деп харыылаан: «Хаанның айтырып турар чажыдын аңа мерген угаанныглар-даа, илби-шидичилер-даа, караң көрнүр улус-даа, чурагачылар-даа ажыдып шыдавас. ²⁸ Ынчалза-даа дээрде саадаан Бурган бар, чажыттарны Ол ажыдып билир^a. Ол Навуходоносор хаанга келир үелерде чүү болурун баш бурунгаар чугаалап берген-дир^b. Орун-дөжөөңерге тамчыктанып удуп чыдырыңарда, силерниң дүжүңерге мындыг чүве кирген-дир. ²⁹ Силер орун-дөжөөңерге чыда, келир үеде чүү болурун бодап турган-дыр силер. Ынчангаш чажыттарны ажыдар Бурган силерге келир үени көргүскен-дир. ³⁰ А менээ ол чажыт бүгү өске улустан угаанныг боорумга эвес^c, а силерге, о хааным, ол дүштүң утказын тайылбырлап берзин дээш база дүвүрелинерниң үнген дөзүн билип алзын дээш ажыттыңганы ол-дур.

³¹ Хаан, силер дүжүңерде улуг көжээ көрген-дир силер – дендии улуг кылаңнааш көжээ, ооң хевири дыка сүргенчиг. ³² Ол көжээниң бажы – арыг алдын, хөрээ болгаш холдары – мөңгүн, ишти болгаш дөңмектери – хүлерден бүткен. ³³ Чодалары – демир, тавангайлары – демир болгаш дой холумактыг. ³⁴ Оон силер бир көрүптөринерге, кижиниң кандыг-даа киржилгези чокка, көжээниң кырынче дагдан хоорулган бир даш кээп дүшкеш, ооң демир болгаш дой холумактыг буттарын чуура дүшкен. ³⁵ Ынчан демир, дой, хүлер, мөңгүн болгаш алдын шупту тоглап баткаш, чайгы шанда тараа саваны дег апарган. Хат ол бүгүнү хадып аппаарга, чүү-даа артпайн барган-дыр. А көжээни чуура дүшкен даш улуг даг апаргаш, бүгү чер-делегейни дола берген.

³⁶ Дүш ыңдыг болган-дыр. А ам хаанга ооң утказын чугаалап берээли. ³⁷ Хаан, силер дээрге хааннарның хааны-дыр силер^d. Силерге дээрде саадаан Бурган хааннаашкынны, эрге-чагырганы, күчү-күштү, ат-алдарны хайырлааш, ³⁸ кижилерни, черниң аңнарын, дээрниң куштарын каяа-даа чорааш, силерге чагыртыр кылдыр Ол берген-дир^e. Алдын баш – силер-дир силер. ³⁹ Силерниң сооңарда өске хааннаашкын келир. Ол силерниң четпес боор. Ооң соонда дараазында хүлер хааннаашкын^f бүгү чер кырын чагырар апаар. ⁴⁰ А дөрткү хааннаашкын демир дег быжыг болур^g. Демирниң бүгү чүүлдерни чуура шаап, бузуп келири дег, ол хааннаашкын демгилерни шуптузун чылча шаап каар. ⁴¹ Оон ыңай силер чартыын дойдан, чартыын демирден кылган тавангайларны база бут салааларын көргөн болгай силер, ынчаарга хаанныг күрүне ийи аңгылаттыңган болур. Ында демирниң быжыының кезик-чамдыызы бар боорга, силер демирни дой-биле чартыктажып турар кылдыр көргөн-дир силер. ⁴² Буттарның салааларының чамдыызы демир, бир чамдыызы – дой, ынчангаш хааннаашкын чамдыкта быжыг, бир чамдыкта бустуучал болур-дур. ⁴³ Силерниң көргөниңер демир дой-биле холушкак болганы дег, ол чоннарның салгалдары база төрөлдежип каар. Ынчалза-даа демир биле дойнун холумааның быжыг тудушпазы дег, олар чаңгыс эп болбас. ⁴⁴ Ол хааннарның үезинде өске чоннарның холунга кирбес, мөңгө, бузулбас күрүнени дээрде саадаан Бурган тургузуп каар. Ол күрүне демги күрүнелерни шуптузун чылча шаап, узуткап каар^h. А ол боду мөңгези-биле турарⁱ. ⁴⁵ Ынчангаш кандыг-даа кижиниң киржилгези чокка, дагдан хоорулган даштың көжээ кырынче кээп дүшкеш, демирни, хүлерни, дойну, мөңгүннү болгаш алдынны чуура дүжүп каапканының утказы ол. Өндүр улуг Бурган ынчалдыр хаанга келир үени көргүскени ол-дур. Дүш ылап-ла ыңдыг болган, тайылбырлааны база бүзүрелдиг».

⁴⁶ Навуходоносор хаан Даниилдин мурнунга хаваан черге дегзип, мөгейгеш^j, аңа далган-тараа өргүлү база чаагай чытгыг арага өргүлүн салырып дужааган^k. ⁴⁷ Хаан Даниилде: «Силерниң Бурганыңар ылап-ла бурганнарның Бурганы-дыр!^l Хааннарның Тергидекчизи-дир! Сен ол чажытты ажыдып шыдапкан болганыңда, сээң Бурганың чажыттарның Ажыдыкчызы-дыр!» – дээн. ⁴⁸ Ооң соонда хаан Даниилге энмежок

^a Э. д. 40:8

^b Дан. 10:14

^c Э. д. 41:16

^d Эзра 7:12; Иез. 26:7; Ажыд. 17:14

^e Иер. 27:6

^f Зах. 6:1

^g Дан. 7:7, 23

^h Агг. 2:22

ⁱ Евр. 12:28

^j Аж.-ч. 10:25; 16:29

^k Аж.-ч. 14:13

^l Ы. х. к. 10:17;

4 Хаан. 5:15

белек-селээн сунгаш, ону Вавилоннуң мерген угаанныгларының даргазы, Вавилон девискээрниң чагырыкчызы кылдыр депшидип каан. ⁴⁹ Хаан Даниилдин дилээ-биле Седрахты, Мисахты база Авденагону Вавилон девискээрниң ажил-агый башкарыкчылары кылып каан. А Даниил боду хаанның өргээзинге артып калган чүве-дир.

Алдын көжээ болгаш отка шаажылат

3 ¹ Навуходоносор хаан бедии – алдан, дооразы – алды кыры дурттуг алдын көжээ кылдыргаш, ону Вавилон девискээринде Деира оргулаажынга^a тургузуп каан.

^a Э. д. 11:2

² Оон соонда хаан бүгү дүжүметтерни, тус чер чагырыкчыларын, чөвүлекчилерни, акша-хөрөңги кадагалакчыларын, шииткекчилерни, даргаларны, чурт баштыңнарын тургузуп алган көжээзин ыдыктаар ёзулалга кээп, чыглырынче кыйгырткан. ³ Бүгү дүжүметтер, тус чер чагырыкчылары, чөвүлекчилер, акша-хөрөңги кадагалакчылары, шииткекчилер, даргалар, чурт баштыңнары хаанның көжээзиниң мурнунга чыгып келгенде, ⁴ медеглекчи ыткыр мынча дээн: «Дыңнаңар, бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр! ⁵ Труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге – бо бүгү хөгжүм үнүн дыңнап каг сал-ла, Навуходоносор хаанның тургузуп кааны алдын көжээге черге чедир мөгөйип, кээп дүжер силер. ⁶ Мөгөйбес болгаш кээп дүшпес кижини чалын-оттуг суугуже киир октаптар!»^b ⁷ Труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге болгаш өске-даа хөгжүм үннери чаңгыланып эгелээри билек, бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр Навуходоносор хаанның тургузуп кааны алдын көжээге черге чедир мөгөйип, кээп дүшкеннер.

^b Ажылд. 13:15

⁸ Ол үеде чамдык халдейлер иудейлерни хоптанып чеде берген^c. ⁹ Олар Навуходоносор хаанга мынча дээн: «Хаан мөңгө назылазын!»^{d 10-11} Труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге болгаш өске-даа хөгжүм чаңгыланып үнерге, бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр алдын көжээге черге чедир мөгөйип, кээп дүшсүн, а аңаа мөгөйип кээп дүшпээн кижини чалын-оттуг суугуже киир октаптар деп бүгүдеге силер, хаан, чарлык үндүргөн болгай силер. ¹² А Вавилоннуң ажил-агыйын башкараарын дагып кааныңар иудейлер^e – Седрах, Мисах болгаш Авденаго олар силерни дыңнавайн, силерниң бурганнарыңарга бараан болбайн, силерниң тургузуп каан алдын көжээңерге мөгөйбейн турарлар-дыр».

^c Дан. 6:12-13

^d 3 Хаан. 1:31

^e Дан. 2:49

¹³ Ону дыңнааш, Навуходоносор аажок ажынып-хорадааш^f, Седрах, Мисах болгаш Авденагону эккээрин дужааган. Оларны хаанга эккээрге, ¹⁴ Навуходоносор айтырган: «Седрах, Мисах болгаш Авденаго! Силерни мээң бурганнарымга бараан болбайн, мээң тургузуп каан алдын көжээмге мөгөйбейн турар дээр-дир, ол шын бе? ¹⁵ Мындыг-дыр: труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге болгаш өске-даа хөгжүм үннери чаңгыланып эгелээри билек, мээң кылганым алдын көжээге черге чедир мөгөйип, кээп дүжеринге белен болуңар; ынчанмас болуңарза, доп-дораан чалын-оттуг суугуже киир октаптырар силер! Ынчан кандыг бурган силерни мээң холумдан адырып шыдаарыл?»^g

^f Дан. 2:12

^g 4 Хаан. 18:35

¹⁶⁻¹⁷ Ынчалза-даа Седрах, Мисах болгаш Авденаго Навуходоносор хаанга: «О хаан! Силерге ол дугайында харыы бээревис албан эвес. Бистиң бараан болуп чоруур Бурганывыс суугунуң одундан-даа, силерниң холуңардан-даа бисти адырып шыдавас деп бе? ¹⁸ Бир эвес адырып албас-даа болза, дөмей-ле, хаан, билип алыңар: силерниң бурганнарыңарга бараан болбас бис, силерниң тургузуп каан алдын көжээңерге-даа мөгөйбес бис» – деп чугаалаан.

¹⁹ Ынчан Навуходоносор Седрах, Мисах болгаш Авденагога оон-даа артык ажына бээрге, оң арны хуула берген^h. Ол суугуну оң мурнунда турганындан чеди катап изиг кылдыр одаарын дужааган. ²⁰ Бодунуң шериниң эң шыырак дайынчыларыңа Седрах, Мисах болгаш Авденаго оларны хүлүп-шарааш, чалынныг отче киир

^h Дан. 2:12

октаптарын дужааган. ²¹ Шериглер оларны хүлүп-шарааш, хөйлең, бөрт болгаш өске-даа идик-хеви-биле олчаан отче киир октапкан. ²² Хаанның коргунчуг чарлыын ёзугаар суугуну эмин эрттир изидир одап каанындан, Седрах, Мисах болгаш Авденагону шаажылаар яланы күүседип турган улус боттары безин чалбыыштан өрттенип өлүп калган. ²³ Седрах, Мисах болгаш Авденагону үжелдирзин хүлүглүг хевээр отче октапканнар*.

²⁴ Хенертен Навуходоносор хаан кайгаанындан далаш-биле туруп келгеш, чөвүлекчилеринден айтырган: «Бис суугуже үш хүлүглүг кижичи октапкан болгай бис але?» «Ийе, шак-ла ындыг, хаан» – деп харыылааннар.

^a Иса. 43:2

²⁵ Ол мынча дээн: «А мен от ортузунда хостуг кылаштажып турар каң кадык дөрт кижичи көрүп тур мен^a. Дөрт дугаар кижичи Бурганның бир оглунга дөмей-дир». ²⁶ Навуходоносор чалбыышталып турар оттуг черге чоокшулап келгеш: «Седрах, Мисах болгаш Авденаго, Дээди Өрүкү Бурганның чалчалары!^b Оон үнүп келинерем!» – деп кыйгырган. Ынчан Седрах, Мисах болгаш Авденаго от аразындан үнүп келгеннер. ²⁷ Даргалар, тус чер чагырыкчылары, чөвүлекчилер, хаанның дүжүметтери чыгып келгеш, көөрге, ол үш кижиге от дегбээн, бажының дүктери өрттенмээн, идик-хеви бөдүн, олардан өртензиг чыт безин келбес болган.

^b Аж.-ч. 16:17

²⁸ Навуходоносор хаан мынча дээн: «Седрах, Мисах болгаш Авденагонуң Бурганынга алдар! Ол Бодунуң төлээзин чорудупкаш, Аңаа идегээн чалчаларын камгалап алган-дыр. Олар хаанның дужаалын тооваан, боттарының амы-тынын бодаваан – бодунуң Бурганындан өске кандыг-даа бурганга бараан болбаан, мөгейбээн. ²⁹ Бүгү чоннарга, аймактарга болгаш төрөл бөлүктерге мээң үндүрген дужаалым бо-дур: кым Седрах, Мисах болгаш Авденагонуң Бурганын бак сөглээр болдур, ол кижини үзе-чаза кезип шаажылаар, оон бажынын узуткап каар!^c Чүгө дээрге ол Бургандан өске кандыг-даа бурган ынчаар камгалап шыдавас». ³⁰ Оон соонда хаан Седрах, Мисах болгаш Авденагога Вавилон девискээринге бедик эрге-дужаалдарны берип, депшиткен чүве-дир.

^c Эзра 6:11; Дан. 2:5

Хаанның кескен ыяш дугайында дүжү

³¹ Навуходоносор хаанның чер кырында бар бүгү чоннарга, аймактарга болгаш төрөл бөлүктерге үндүрген чарлалы бо-дур:

^d Дан. 6:25; 1 Пет. 1:2;
2 Пет. 1:2

Силерге амыр-тайбың доктаазын!^d ³² Дээди Өрүкү Бурганның менче чоруткан кайгамчыктыг чүүлдер болгаш онзагай демдектерин силерге тоожуп бээрин шиитпирледим.

³³ Оон чоруткан демдектери өндүр улуг,
Оон кылган кайгамчык чүүлдери күштүг!

Оон хааннаашкыны – мөңгө быжыг,

Оон эрге-чагыргазы – бүгү салгалдар кырында турар!^e

^e Дан. 2:44

4 ¹ Мен, Навуходоносор, бодумнуң бажыңымга амыр-шөлээн чурттап, ордумга аас-кежиктиг тамчыктанып чордум. ² Ынчалза-даа мен дүш дүжээш, аажок корткан мен. Удуп чыда, дүжүмде көргеним болуушкуннар дыка сүрээденчиг болду^f. ³ Мээң ол дүжүмнү тайылбырлап берзин дээш, Вавилоннуң бүгү мерген угаанныгларын бодумнуң мурнумга чыып эккээрин дужааган мен. ⁴ Бүгү илби-шидичилер, караң көрнүрлер, чурагачылар, мерген угаанныг халдейлер чедип келген. Дүжүмнү оларга чугаалап бээримге, кым-даа тайылбырлап шыдаваан^g. ⁵ Адак сөөлүнде Даниил

^f Дан. 2:1; 7:15

^g Дан. 2:2, 10-11

* 3:23 Чамдык бурунгу грек сөзүглелдерде ол үш кижиниң Бурганы алдаржыткан ыр мында кирген.

чедип келди (мээң бурганымга тураскаадып, ону Белтешацар деп адаар)^a – ол кижии ыдыктыг бурганнарның сүлдезин эдилээн болду^b. Мен аңаа дүжүмнү мынчаар чугаалап бердим:

⁶ «Илби-шидичилерниң даргазы Белтешацар! Сени ыдыктыг бурганнарның сүлдезин эдилээн деп билир мен, сен кандыг-даа чажытты чииги-биле ажыдып шыдаар сен. Ынчангаш меңээ чугаалап берем, көргөн дүжүмнүң утказы чүл? ⁷ Удуп чыда, мындыг дүш көрдүм. Чер-чурттуң ортузунда бедик ыяш өзүп турар^c – ⁸ кончуг улуг, күчүлүг ыяш, бедии дээрде чедип турар, черниң ужу-кыдыынга чедир көстүп турар; ⁹ сырый бүрүлерлиг, бүгүдени чемгериптер эңмежок кат-чимистиг. Ооң хөлегезинде – черниң аңнары, будуктарында – дээрниң куштары чурттап турар, бүгү амылыг амытан оон аштанып-чемненип турар.

¹⁰ Оон ыңай дүжүмде көөрүмге, дээрниң ыдыктыг хайгааракчы төлээзи дүжүп келгеш, ¹¹ дыңзыг үн-биле мынча деп турду: „Ыяшты ужургаш, будуктарын кезинер, бүрүлерин үзе соккаш, кат-чимизин тө силгиңер. Ооң хөлегезинден аңнар дезип чорутсун, будуктарындан куштар ужа берзин. ¹² Оон черге чүгле дазылдарлыг төжек артсын, оыттуг ховуга ол төжек демир болгаш хүлер-биле кинчилетсин. Дээрниң чаъс-шалыңы-биле шыгыттынзын, ооң үүлези черниң оыдуңуң аразыңга аңнар-биле артары болзун. ¹³ Кижии меделерин ол чидирипкеш, аң-меңниң угаан-чүрөөн эдилээр, ынчалдыр чеди чыл* эртер. ¹⁴ Бо дужаал – дээрниң ыдыктыг хайгааракчыларының шиитпири-дир! Бүгү амылыгылар оон билип алзын: кижии күрүнелериниң кырынга Дээди Өрүкү Бурган эрге-чагыргалыг. Хааннаашкынны Ол берип турар^d, күзээр болза, эң-не кудуку барасканны-даа хаан кылдыр көдүрер“.

¹⁵ Мен, Навуходоносор хаан, шак мындыг дүш көрдүм. А сен, Белтешацар, ол дүштү тайылбырлап чугаалап бер. Чүге дээрге мээң күрүнемде чаңгыс-даа мерген угаанныг кижии ооң утказын чугаалап шыдавас-тыр^e. А сен ону шыдаар сен, чүге дээрге сен ыдыктыг бурганнарның сүлдезин эдилээн болгай сен».

¹⁶ Даниил, азы Белтешацар, кезек када аңгадай берген – ооң бодалдары дүвүренчиг болган. Хаан аңаа: «Белтешацар! Ол дүш болгаш ооң утказы сени дүвүретпезин» – дээрге, Белтешацар мынча деп харыылаан:

«Дээрги хааным! Ындыг дүш силерниң дайзыннарыңарга дүжеттинип, ооң утказы оларга хамааржыр турган болза^f. ¹⁷ Силерниң көргениңер бедии дээрде чедип турар, черниң ужу-кыдыыңга чедир көстүп турар кончуг улуг, күчүлүг ыяш, ¹⁸ сырый бүрүлерлиг, бүгүдени чемгериптер эңмежок кат-чимистиг, адаанда – черниң аңнары, будуктарында – дээрниң куштары чурттап турар, бүгү дириг амытан оон аштанып-чемненип турар ыяш дээрге, ¹⁹ о хааным, силер-дир силер. Силер улуг болгаш күчүлүг силер: силерниң ат-алдарыңар дээрге чедир өскен, а силерниң эрге-чагыргаңар черниң ужу-кыдыыңга чедип турар^g. ²⁰ Хаан көөрге, дээрниң ыдыктыг хайгааракчызы дүжүп келгеш, мынча деп турган: „Ыяшты ужургаш, узуткап кааптыңар, оон черге чүгле дазылдарлыг төжек артсын, оыттуг ховуга ол төжек демир болгаш хүлер-биле кинчилетсин. Дээрниң чаъс-шалыңы-биле шыгыттынзын, ооң үүлези черниң оыдуңуң аразыңга аңнар-биле артары болзун. Ынчалдыр чеди чыл* эртер“.

²¹ Дээрги хааным, Дээди Өрүкү Бурган силерге кандыг үүле онааганын көргүзүп турары ол-дур. ²² Силерни кижилер аразындан сывырыптар, силер черлик аң-мең аразыңга чурттап, мал ышкаш оыт оыттаар, дээрниң чаъс-шалыңы-биле шыгыттыңар силер. Ынчалдыр чеди чыл* эртерге, кижии күрүнелериниң кырынга Дээди Өрүкү Бурган эрге-чагыргалыг-дыр деп билип каар силер: күзөөн кижизинге хааннаашкынны Ол берип турар. ²³ Ынчалза-даа ол ыяштың дазылдарлыг төжөөн арттырып

^a Дан. 1:7^b Э. д. 41:38; Дан. 5:11, 14^c Башт. 9:15; Иез. 31:3-7; Мк. 4:32^d Иер. 27:5^e Э. д. 41:8^f 1 Хаан. 25:26;
2 Хаан. 18:32^g Иер. 27:6

каарын дужааган болгай. Ынчап кээрге, кажан силер бүгү эрге-чагырга дээрде саадаан Бурганга хамааржыр деп чүвени билип каарыңарга, силерге хааннаашкынынарны эгидип бээр-дир. ²⁴ Ынчангаш, хааным, мээң сүмем силерге таарымчалыг болзун: бачыгтарыңарны чөптүг херектер-биле, кем-буруунарны түрэнги улуска ээ көрүүшкүн-биле эдип алыңар^a. Ынчан, канчап билир, силерниң амыр-шөлээн амыдыралыңар уламчылаар чадавас^b».

^a У. ч. 16:6

^b Аж.-ч. 8:22; 2 Тим. 2:25

²⁵ Ол бүгү Навуходоносор хаанга мынчалдыр таварышкан. ²⁶ Он ийи ай эрткенде, хаан Вавилонда ордузунга селгүүстеп чораан. ²⁷ «Бо-дур, өндүр улуг Вавилон – найысылалым – деп, хаан чугаалаан. – Ону мен күчү-күжүм-биле бодумнуң ат-алдарымга тураскаадып тудуп каан мен!»

²⁸ Ол сестерни чугаалап четтикпээнде, дээрден үн дыңналган: «Бээр дынна, Навуходоносор хаан! Хаан эргеңни казыттырган сен. ²⁹ Сени кижилер аразындан сывырыптар, черлик аң-мең аразыңга чурттаар сен. Мал ышкаш оът оъттаар сен. Ынчалдыр чеди чыл* эртерге, кижиге күрүнелериниң кырынга Дээди Өрүкү Бурган эрге-чагыргалыг-дыр деп билип каар сен: күзээн кижизинге хааннаашкынны Ол берип турар».

³⁰ Ол-ла дораан бүгү чүве Навуходоносор-биле ынчалдыр болу берген. Ону кижилер аразындан сывырыпкан, ол мал ышкаш оът оъттап, дээрниң чаъс-шалыңы-биле шыгыттынып турган. Бажының дүгү эзирниң чүглери дег**, дыргактары куштуу дег кылдыр өзүп калган.

³¹ Ол хуусаа эрте бээрге, мен, Навуходоносор, караамны дээрже угландырыпкан мен – ынчан угаан-медерелим менче катап эглип келген. Мен Дээди Өрүкүнү алдаржыдып, мөңгө дириг Бурганны алгап-мактадым: Ооң эрге-чагыргазы – мөңгө чагырга-дыр, Ооң хааннаашкыны – бүгү салгалдар кырында турар^c. ³² Чер-делегейнин бүгү чурттаачылары Ооң мурнунга чүү-даа эвес-тир^d, дээрниң күштери-биле-даа, черниң чурттаачылары-биле-даа Ол канчалдыр күзей-дир, ынчалдыр кылыр. Оон холун кым-даа доктаатпас, «Ынчап болбас!» деп кым-даа чугаалавас^e. ³³ Ол өйде угаан-медерел менче эглип келген; бодумнуң хаан алдар-хүндүм болгаш күчү-күжүм база менче эглип келген. Чөвүлекчилерим болгаш дээди ызыгууртаннарым мени хүлээп аарга, мен катап хаан апардым^f. Мээң күчү-шыдалым мурнукузундан-даа артык улгаткан. ³⁴ Ам мен, Навуходоносор, Дээрниң Хаанын алдаржыдып, Аңа мактал болгаш хүндүткел көргүзүп тур мен:

^c Дан. 2:44; 6:26

^d Ыд. ыр. 61:10; Иса. 40:17

^e Иов 23:13; Иса. 14:27

^f 2 Чыл. 33:13

Ооң бүгү ажыл-чорудулгазы ылап шынныг,
Ооң оруктары чөптүг;
Ол турамык менээргектарни томаартып шыдаар.

Валтасарның дою болгаш ханада бижик

^g Дан. 7:1; 8:1

^h Э. д. 40:20; Эсф. 1:3; 2:18; Мк. 6:21

ⁱ Дан. 1:2

^j Ыд. ыр. 113:12-15

5 ¹ Бир катап Валтасар хаан^g бодунуң муң дээди ызыгууртанынга дой кылгаш^h, олар-биле кады арага ижип турган. ² Эзирип калгаш, Валтасар өгбези Навуходоносорнуң Иерусалимде Бурганның өргээзинден ап алганы алдын болгаш мөңгүн саваларныⁱ эккээрин дужааган: хаан, ооң ызыгууртаннары, кадайлары болгаш кул-кадайлары ол савалардан арага ишсиннер дээн. ³ Иерусалимде Бурганның өргээзинден келген алдын саваларны эккээрге, хаан, ооң ызыгууртаннары, кадайлары болгаш кул-кадайлары ол савалардан арага ижип эгелээн. ⁴ Олар араганы ишпишаан, боттарынын алдын, мөңгүн, хүлер, демир, ыяш болгаш даш бурганнарын алдаржыдып турганнар^j.

* 4:29 4:13-те немелде тайылбырны көр.

** 4:30 Өске бурунгу сөзүглелде «Арзыланнаны дег» деп бижээн.

⁵ Хенертен кижиге холуунуң салаалары көстүп келгеш, хаанның ордузунуң чугайлап каан ханазынга чырыткы дужунга бир чүве бижип эгелээн. Хаан бижип турар холду көрүп каан – ⁶ ооң арны агарып, аажок корга берген, балдыры сириңейнип, дискектери бот-боттарынга үскүлежи берген^a. ⁷ Хаан дыңзыг үн-биле алгырыпкаш, илби-шидичилерни, чурагачыларны база караң көрнүрлерни эккээрин дужааган^b. Ол Вавилоннуң мерген угаанныгларынга чугаалаан: «Кым ол бижикти номчупкаш, утказын тайылбырлаптарыл, ол кижиге каас-коя хепти кедиргеш, мойнунга алдын илчирбегеш суп бээр мен. Ол кижиге күрүнеде үш дугаар улуг эргелиг кижиге боор». ⁸ Хаанның бүгү мерген угаанныглары чедип келгеш, ол бижикти номчуп-даа, утказын тайылбырлап-даа чадап кааннар^c. ⁹ Ынчан кортканындан Валтасар хаанның арны оон-даа агарып калган, а ооң ызыгууртаннары аңгадай берген.

^a Наум 2:10

^b Дан. 2:2; 4:6

^c Э. д. 41:8

¹⁰ Хаан болгаш ооң ызыгууртаннарының чүнү чугаалажып турарын билип кааш, кадын дой болуп турган черге чедип келгеш, мынча дээн: «Хаан мөңгө назылазын!^d Бодалдарыңар дүвүрөвезин, арныңар агарбазын. ¹¹ Ыдыктыг бурганнарның сүлдезин эдилээн^e бир кижиге силерниң күрүнеңерде чурттап чоруур болгай. Силерниң өгбөңерниң хааннаашкынының үезинде-ле, ооң чырык угаан-сарыылы, бурганнарның мергени-биле дөмей мергени билдингир турган чүве-дир. Силерниң өгбөңөр, Навуходоносор хаан, ону илби-шидичилерниң, караң көрнүрлерниң, чурагачыларның болгаш өске-даа мерген угаанныг халдейлерниң даргазы кылып каан турган-дыр^f – хаан боду, силерниң өгбөңөр аан! ¹² Даниилдиң (ону хаан Белтешаңар деп база адап турган)^g угаан-сарыылды, чүве билири чүнүң-биле-даа деңнеттинмес, дүш билири шыырак, утказы билдинмес чажыт болгаш нарын тывызык чүүлдерни тайылбырлаары эки. Даниилди кыйгырып эккелзин – ол тайылбырлап бээр^h».

^d 3 Хаан. 1:31; Дан. 2:4

^e Э. д. 41:38; Дан. 4:5

^f Дан. 2:48

^g Дан. 1:7; 4:5

^h Дан. 1:17

¹³ Даниилди ооң мурнунга эккээрге, хаан аңаа мынча дээн: «Мээң хаан өгбөңерниң Иудеядан үндүрүп эккелгени улус-биле кады келген Даниил дээрзи сен сен бе? ¹⁴ Сени ыдыктыг бурганнарның сүлдезин эдилээн, чырык угаан-сарыылдыг болгаш аажок мерген угаанныг деп дыңнадым. ¹⁵ Бо-дур, мерген угаанныгларны, илби-шидичилерни меңээ бо бижикти номчуп, ооң утказын тайылбырлап берзин дээш чалап эккээрге, олар чүнү-даа чугаалап шыдавас болдулар. ¹⁶ А сени мен билдинмес чажыт болгаш нарын тывызык чүүлдерни дыка тайылбырлаар кижиге деп дыңнадым. Бир эвес сен бо бижикти номчупкаш, утказын тайылбырлап бээр болзунза, сеңээ каас-коя хеп кедиргеш, мойнунга алдын илчирбегеш суп бээр мен. Ынчан сен күрүнеде үш дугаар улуг эргелиг кижиге боор сен».

¹⁷ Даниил хаанга мынчаар харыылаан: «Белектерни бодунарга арттырып алыңар, шаңналдарны өске улуска бериптиңерⁱ. Мен ол чокка-ла хаанга ол бижикти номчааш, утказын чугаалап бээр мен. ¹⁸ О хаан! Силерниң өгбөңөр Навуходоносорга Дээди Өрүкү Бурган эрге-чагырганы, өндүр улуг чорукту болгаш алдар-хүндүнү берген-дир. ¹⁹ Бурган ону ындыг өндүр улуг кылып каан боорга, ооң мурнунга бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр кортканындан сириңейнип турганнар. Навуходоносор хаан күзээр болза – өлүрүп шиидип каар, күзээр болза – өршээп, дириг арттырып каар, күзээр болза – өрү көдүрер, күзээр болза – куду бадырып каар турган. ²⁰ Оон ол эмин эрттир чоргаар болгаш хоолургак апаргаш, хаан дүжүлгезинден дүжүрткен, алдар-хүндүзүн оскунган^j. ²¹ Ону кижилер аразындан сывырыпкан, ооң угаан-меделери аңны дег апарган. Ол черлик элчигеннер аразынга чурттап, мал ышкаш, оят ояттап, дээрниң чаб-шалыңы-биле шыгыттынып турган. Адак сөөлүндө ол мону билип алган: кижиге күрүнелериниң кырынга Дээди Өрүкү Бурган эрге-чагыргалыг болур, күзээн кижизинге хааннаашкыны Ол берип турар^k».

ⁱ 4 Хаан. 5:16

^j Дан. 4:27-30

^k Дан. 4:31

²² А силер, Валтасар, ооң салгакчызы, ол бүгүнү билир хиреңерде, чүге чүрээңерни томаартып албаан силер? ²³ Силер дээрниң Дээргизинге удурланып, менээңгенген

силер: Ооң өргээзинден келген саваларны силерге эккеп бээрге, бодунарның ызыгууртаннарыңар, кадайларыңар болгаш кул-кадайларыңар-биле ол савалардан арага ижип орар-дыр силер. Силер мөңгүн, алдын, хүлер, демир, ыяш болгаш даш бурганнарыңар мактап орар-дыр силер, а олар чүнү-даа көрбөс, дыңнава, билбес чүвөлөр-дир! Силернин амыдыралыңар тыныжын болгаш салым-чолуңарны башкарып орар^a Бурганны алдаржытпаан силер^b. ²⁴ Ынчангаш бо холду Ол чорудупкан, сөстөрүни Ол бижээн.

²⁵ Мында мынча деп бижээн-дир: МЕНЕ, МЕНЕ, ТЕКЕЛ, ПАРСИН. ²⁶ Ону чазарга, мынча дээн-дир: МЕНЕ – Бурган силерниң хааннаашкыныңарның хуусаазын санааш, ону төнгөн деп түңнээн. ²⁷ ТЕКЕЛ – Силерни деңзилээрге, эмин эрттир чиик болган-дыр силер^c. ²⁸ ПЕРЕС – Силерниң чагырган күрүнөнөрүни чаргаш, мидийлер биле перстерге берипкен^{*}.

²⁹ Ону дыңнааш, Валтасар дужаал үндүрүптөргө, Даниилге каас-коя хепти кедирикеш, ооң мойнунга алдын илчирбежигешти суккаш, күрүнеде үш дугаар улуг эргелиг кижиде деп чарлапкан чүве-дир. ³⁰ Ол-ла дүне халдей хаан Валтасар өлүртүп каан.

³¹ Дарий деп мидий уктуг кижиде хаан апарган^d. Ынчан ооң хары алдан ийи турган чүве-дир.

Арзылаңарлыг оңгар

Б ¹ Дарий бүгү күрүнени башкараы-биле 120 дүжүметти томуйлаарын шиитпирлээн, ² а оларны удурттур кылдыр үш чагырыкчыны (оларның аразында Даниилди) сонгуп каан. Дүжүметтер чагырыкчыларга ажылын илеткеп турар, а хаан шүүдеп, чардыгып турбас. ³ Ол хамык дүжүметтерниң болгаш чагырыкчыларның аразындан Даниил ылгалып турган, чүгө дээрге Даниилдиң сүлдези бедик турган. Ынчангаш хаан ону бүгү күрүнени башкара кылдыр депшидерин бодап турган чүве-дир^e. ⁴ Ол аразында өске чагырыкчылар болгаш дүжүметтер Даниил күрүнениң ажил-агыйын канчаар чорудуп турарын хайгаарап, аңаа кем-буруу дилеп эгелээн. Ынчалза-даа Даниилди чемелепки дег чүү-даа тыппааннар, чүгө дээрге Даниил бүгү чүвени шынчызы-биле кылып болгаш, ооң мегези-даа, частыры-даа чок турган^f.

⁵ Ынчан олар: «Даниилге удур чүнү-даа тыппас-тыр бис. Ооң бодунуң Бурганының хоойлу-дүрүмнерин сагып турарын буруу кылдыр санаар эвес бис?» – дээннер.

⁶ Ол чагырыкчылар болгаш дүжүметтер шупту бөлүү-биле хаанга келгеш, мынча дээннер: «Дарий хаан мөңгө назылазын!^g ⁷ Чурттун баштыңнары, чагырыкчылар, дүжүметтер, чөвүлекчилер, тус чер чагырыкчылары – бис шупту хаан мындыг хоруг кылгаш, чарлык үндүрер болза эки деп бодап тур бис: үжен хонук дургузунда кым-даа бургандан азы кижиден диленип, чалбарывазын. Чүгле силерден, о хаан, дилеглер кылып болур. Кым ол хоругну үрээр болдур, ол кижини арзылаңарлыг оңгарже кири октаптар!^h ⁸ Ындыг хоругну кылып каап көрүңер, о хаан, чарлыктан үндүрүп калыңар – өскертип болбас^h, мидийлер биле перстерниң хоойлузун үрөп болбас чарлыктан».

⁹ Дарий хаан олар-биле чөпшээрешкеш, ындыг чарлыкты үндүрүп каан.

¹⁰ Ынчалза-даа Даниил, ындыг чарлык үнгенин билип тура-ла, бажыңыңа чанып келгеш, үстүкү өрээлиниң Иерусалимче көрүнгөн соңгазының мурнунгаⁱ, биезде дег, дискек кырынга олуруп алгаш, хүнде үш катап тейлеп, бодунуң Бурганын алдаржыдып мөргүп турганⁱ. ¹¹ Чагырыкчылар болгаш дүжүметтер шупту бөлүү-биле аңаа чедип келгеш, бодунуң Бурганыңа чаннып мөргүп турган Даниилди көрүп каан-

^a Иов 12:10; Иер. 10:23

^b Аж.-ч. 12:23;
Ажыд. 16:9

^c Иов 31:6; Ыд. ыр. 61:10

^d Иер. 51:11; Дан. 9:1

^e Э. д. 41:40; Эсф. 10:3

^f Иез. 14:14

^g 3 Хаан. 1:31; Дан. 2:4

^h Эсф. 1:19; 8:8

ⁱ Ыд. ыр. 136:5-6

^j 3 Хаан. 8:48;
2 Чыл. 6:38;
Ыд. ыр. 118:23

* 5:26-28 МЕНЕ – «санаар», ТЕКЕЛ – «деңзилээр» дээн уткалыг, а ПАРСИН/ПЕРЕС – «чарар» болгаш «перстер» деп арамей сөстөргө дөмөйлөшкөк.

нар. ¹² Ынчан олар хаанга баргаш: «О хаан! Силер чарлык үндүргөн болгай силер: бир эвес үжен хонук дургузунда кым-бир кижиде бургандан азы кижиден, силерден өске, диленип чалбарый бээр болза, ол кижини арзылаңнарлык оңгарже киир октаптар» – деп сагындырганнар.

Хаан: «Ийе, ол дээрге хажыдып болбас чарлык, мидийлер биле перстерниң үрөп болбас хоойлузу-дур!» – деп харыылаан.

¹³ Олар ынчан хаанга: «А Иудеядан тудуп эккелген улустуң бирээзи Даниил силерни-даа тооп көрбейн, силерниң үндүргөн хоруглуг хоойлунарга-даа чагыртпайн турар: ол хүнде үш катап мөргүп турар-дыр» – деп чугаалааннар^a. ¹⁴ Ону дыңнааш, хаан аажок муңгарап хомудааш, Даниилди камгалап каар деп бодап алган: хүн ашкыже дээр, ону канчаар камгалап аарының аргазын боданып келген. ¹⁵ Ынчан демгилери бөлүү-биле хаанга чедип келгеш: «Бодунар билер болгай силер, хаан: мидийлер биле перстерниң хоойлузун ёзугаар хаанның үндүргени кандыг-даа чарлыкты азы хоойлуну күш чок болдурбас» – дээннер.

¹⁶ Ынчан хаан Даниилди эккелгеш, ону арзылаңнарлык оңгарже киир октаптарын дужааган. Ол Даниилге мынча дээн: «Соксаал чокка бараан болуп чорууруң Бурганың сени камгалап-ла алыр болзунам!» ¹⁷ Даниилдиң үүлези өскерилбезин дээш, оңгарның аксын даш-биле дуй салып кааш, хаан бодунуң таңмазы-биле база дээди ызыгууртаннарының таңмалары-биле ону таңмалап каан^b. ¹⁸ Хаан бодунуң ордузунче чана бергеш, аыш-чөм-даа чивейн, хөглевейн-даа, удуп чыдып алган, ынчалза-даа ооң уйгузу келбээн.

¹⁹ Даартазында даң бажында хаан тургаш, арзылаңнарлык оңгарже далажыпкан. ²⁰ Даниилди суп каан оңгарга чедип келгеш, хаан дүвүрөл-биле кыйгырган: «Дириг Бурганның чалчазы, Даниил! Соксаал чокка бараан болуп чорууруң Бурганың сени арзылаңнардан камгалап шыдады бе?»

²¹ Ынчан Даниил хаан-биле чугаалажы берген: «Хаан мөңгө назылазын!^c ²² Мээн Бурганым Бодунуң төлээзин чорудуптарга, ол арзылаңнарның аастарын дуй тудуп каарга, олар меңээ дегбеди. Бурганың мурнунга мээн кандыг-даа буруум чок болгай. А силерниң мурнунарга база, хаан, кандыг-даа кем-буруу кылбаан болгай мен».

²³ Даниил анаа боорга, хаан дыка өөрээн, ынчангаш ону оңгардан уштуп эккээрин дужааган. Даниилди оңгардан уштуп эккээрге, ол шуут бүдүн-бүрүн болган^d – чүге дээрге ол бодунуң Бурганынга идегээн-дир. ²⁴ Хаан Даниилди хоптанып келген улусту эккелгеш, оларны кадайлары болгаш ажы-төлү-биле кады арзылаңнарлык оңгарже киир октаптарын дужааган^e. Оңгарның дүвүнге дүжүп четпээнде-ле, арзылаңнар оларже шурай бергеш, үсперлеп каапкан^f.

²⁵ Ынчан Дарий хаан чер кырында бар бүгү чоннарга, аймактарга болгаш төрөл бөлүктөргө мынча деп бижип каан:

«Силерге амыр-тайбың доктаазын!^g ²⁶ Мээн чарлыым мындыг: меңээ чагыртып турар бүгү күрүнөмдө шупту улус Даниилдиң Бурганын хүндүлөп, Оон кортсун! Чүге дээрге Ол – дириг, мөңгө амыдыраан Бурган-дыр, Ооң хааннаашкыны кажан-даа узуткаттырбас, Ооң чагыргазы төнчү чок^h. ²⁷ Ол камгалаар болгаш айбылдан адырар, дээрге болгаш черге кайгамчык чүүлдерни болгаш онзагай демдектерни чаяарⁱ. Ол Даниилди арзылаңнардан камгалаан».

²⁸ Ынчалдыр Даниил Дарийниң база перс хаан Кирниң хааннаашкыннарының үелеринде^j чедимчелиг чурттап чораан чүве-дир.

^a Дан. 3:8

^b Мф. 27:66; Ажыд. 20:3

^c 3 Хаан. 1:31; Дан. 2:4

^d Дан. 3:25

^e Ы. х. к. 19:19

^f Эсф. 7:9; Ыд. ыр. 7:16; У. ч. 11:5

^g Дан. 3:31

^h Дан. 4:31

ⁱ Дан. 3:33

^j 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1; Иса. 44:28; 45:1

Дөрт араатан дугайында көстүүшкүн

^a Дан. 5:1; 8:1

7 ¹ Вавилоннун хааны Валтасарның чагыргазының бирги чылында^a Даниил удуп чыткаш, дүш дүжээн. Ооң соонда ол дүжүн бижип алган. Ооң чугаазы мынчаар эгелээн. ² Даниил мынча деп чугаалаан:

^b Иер. 49:36; Ажыд. 7:1

Көөрүмге, дүнеки көстүүшкүнүмде дээрний дөрт хады^b улуг далайның чалгыгларынын хөлзедип турар болду. ³ Далайдан аңгы-аңгы дендии улуг дөрт араатан аң үнүп келди^c. ⁴ Биргизи – арзыланга дөмей, ынчалза-даа эзирний дег чалгыннарлыг. Бир көөрүмге, ооң чалгыннарын одура тырткаш, ону черден көдүргөш, буттарының кырында кижиде-даа ышкаш кылдыр тургузуп каан тур. Аңаа кижиний дег угаан-чүрек берип каан. ⁵ Ийи дугаары хереп туруп алган адыгга дөмей. Ооң аксында диштеринин аразында үш ээги* көстүп турар. Аңаа: «Туруп баргаш, эъттен мага хандыр чип ал!» деп айтып кааннар. ⁶ Ооң соонда база бир араатан көрүп кагдым. Ол ирбишке дөмей^d, ынчалза-даа ооргазында куштуу дег дөрт чалгынныг. Ол араатан дөрт баштыг болду. Аңаа чагырга хүлээдип каан. ⁷ Оон дүнеки көстүүшкүнүмде дөрт дугаар араатан көрдүм. Ол дендии коргунчуг, аажок күштүг, ооң улуг диштери демирден бүткөн. Ол араатан чүнү-даа сырыптар, үрегдээр, артып калган чүвелерни буттары-биле үрей тепкилеп кааптар. Ол демги үш араатанга дөмейлешпес – он мыйыстыг болду^e.

^c Ажыд. 13:1-2

^d Ажыд. 13:2

^e Ажыд. 12:3; 17:3, 12

^f Дан. 8:9

^g Ажыд. 9:7; 13:5

^h Ажыд. 20:4

ⁱ 3 Хаан. 22:19; Иса. 6:1; Ажыд. 4:2

^j Ажыд. 1:14

^k Ы. х. к. 33:2; Ажыд. 5:11

^l Ажыд. 20:12

^m Ажыд. 19:20

⁹ Оон соонда мен дараазында чүүлдү көрүп каан мен: каш дүжүлгелер тургузуп каарга^h, үе-дүптөн бээр амыдыраан Ирей бодунуң дүжүлгезинге олурупканⁱ. Оон хеви – хар дег ак, а бажынын дүгү – арыг ак хой дүгү дег^j. Ооң дүжүлгези – өөскээн чалбыыш, дугуйлары – кыпкан отка бүргеткен^{**}. ¹⁰ Оон мурнундан эге бажын алгаш, оттуг агым хем дег чаттылган. Муң-муң кижиде Аңаа бараан болган, түмөн-сая кижиде Оон мурнунда турган^k. Шииткел эгелээн, номнар ажыттына берген^l. ¹¹ Ынчан мен мону көрдүм: мыйыстың менээргенип чугаалаан сөстери дээш, дөрткү араатан аңны өлүргөн база ооң мөчүзүн узуткап, өрттедипкен^m. ¹² А арткан араатаннарның эрге-чагыргазы казыттынган, ынчалза-даа оларга кезек өйде дириг артарын чөпшээрээн.

¹³ Оон ыңай дүнеки көстүүшкүнүмде мындыг чүве көрдүм. Кижиде амытан оглу ышкаш бир-ле Кижидеⁿ дээрний булуттары-биле бүргеттинип алган келген^o. Чоокшулап кээрге, ону үе-дүптөн бээр амыдыраан Ирейге чедире берген. ¹⁴ Аңаа эрге-чагырганы, алдар-хүндүнү база хааннаашкынны хүлээдип берип каан^p. Бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр аңаа чагырты берген. Ооң эрге-чагыргазы – мөңгө болгаш казыттынмас, Оон хааннаашкыны кажан-даа узуткаттырбас^q.

ⁿ Иез. 1:26; Ажыд. 1:13

^o Мф. 26:64; Мк. 14:62; Ажыд. 1:7; 14:14

^p Ыд. ыр. 109:1-2;

Иса. 9:6; Мф. 28:18

^q Дан. 7: 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; Лк. 1:33;

^r Кор. 15:24;

Ажыд. 11:15

Көстүүшкүннү тайылбырлааны

^r Дан. 4:2

¹⁵ Мен, Даниил, көстүүшкүнүмде ол бүгүнү көргөш, дүвүрелге алыстым – ол көстүүшкүннерден аажок корттум^r. ¹⁶ Мен аңаа турганнарның бирээзинге чеде бергеш, ол бүгүнүң утказын айтырдым. Ол ынчан мээң көргөн дүжүмнү тайылбырлап берди: ¹⁷ «Ол дендии улуг дөрт араатан аң дээрге чер кырын чагырар дөрт хаан-дыр. ¹⁸ Ынчалза-даа ооң соонда хааннаашкын Дээди Өрүкү Бурганның ыдыктыг чонунуң холунче шилчири. Ынчан олар чагырганы кезээ мөңгөдө алыр^s».

^s Мф. 25:34

¹⁹ Оон мен өскелерге дөмейлешпес, аажок коргунчуг, демир диштерлиг болгаш хүлер дыргактарлыг, чүнү-даа сырыптар, үрегдээр, артып калган чүвелерни

* 7:5 Азы: «Үш азыг».

** 7:9 Бурунгу еврейлерний бодалы-биле, Бурганның дүжүлгези дугуйлуг чууза-тергеге дөмей (Иез. 1 эгени көр).

буттары-биле үрей тепкилеп кааптар дөрткү араатанның дугайында билип алыксай берген мен. ²⁰ Ооң бажында он мыйызы чүнү айтып турарыл; эрги мыйыстарының үжүн аңаа чайлап берзин дээш тура тыртып каан соонда, карактарлыг, менээргенип чугааланыр аастыг, өскелеринден улгадыр өскен чүү мыйызыл ол? ²¹ Мен ол мыйыстың ыдыктыг чон-биле канчаар дайын эгелээш, оларны тиилеп турганын көрдүм^a. ²² Ынчан үе-дүптен бээр амыдыраан Ирей келгеш, Дээди Өрүкү Бурганның ыдыктыг чонунуң чаргы-чаалызын шиитпирлээн: оларның дүжүлгени ээлеп, хааннап эгелээр үези келди.

^a Дан. 8:24; Ажыл. 13:7

²³ Ол кижии меңээ мынча деп харыылады: «Дөрт дугаар араатан аң дээрге чер кырынга дөрт дугаар хаанныг күрүне тыптып кээр дээни ол-дур^b. Ол аң бүгү өске күрүнелерге дөмейлешпес, бүгү чер кырын таптап, үрегдеп, сыырыптар. ²⁴ Он мыйыс дээрге ол күрүнени башкараар он хаан-дыр. А оларның соонда өскелеринге дөмей эвес бир мыйыс база бир хаан-дыр. Ол хаан үш хаанны базып, томаартып каар. ²⁵ Ол Дээди Өрүкү Бурганга удур чугаалар кылып, Ооң ыдыктыг чонун кызып-кыйып, байырлалдарын болгаш дүрүмнерин өскерттип каарын бодаар. Ыдыктыг чон ооң холунче кирер – бир чыл, ийи чыл база чартык чыл иштинде*. ²⁶ Ынчалза-даа шииткел чорудулгазы эгелээрге, ол хаанның эрге-чагыргазы казыттынар: ону чок кылып, бүрүнү-биле узуткап каар. ²⁷ А чырык черде бүгү күрүнелерниң хааннаашкыны, эрге-чагыргазы болгаш өндүр-чаагайы Дээди Өрүкү Бурганның ыдыктыг улус-чонунче шилчий бээр. Ол хааннаашкын – мөңгө; бүгү күрүнелер аңаа чагыртып, бараан болур^c».

^b Дан. 2:43

^c Дан. 7:14

²⁸ Ынчалдыр чугаа төндү. Мени, Даниилди, улуг коргуушкун хөмө апкан, арным агара берген. А ол чугааны сеткилимге шыгжап алган мен^d.

^d Лк. 2:19, 51

Кошкар биле хуна дугайында көстүүшкүн

8 ¹ Валтасар хаанның^e чагыргазының үшкү чылында мен, Даниил, баштайгы көстүүшкүнүн соонда база бир көстүүшкүн көргөн мен. ² Көстүүшкүнүмде мен Элам девискээринде найысылал хоорай Сузының ордузунга^f чедө бергеш, Уулай хемниң кыдыында тур мен. ³ Көөрүмгө, хем кыдыында кошкар тур. Ол ийи улуг мыйыстыг, а соңнай үнген мыйызы баштайгызындан узун бооп турар. ⁴ Ол кошкар барыын чүкте, соңгу болгаш мурнуу чүктерде дириг амытан бүрүзүн үзерге, аңаа удур туржуп шыдаар кым-даа чок. Оон камгаланыр арга чок, ол чүнү күзээрил, ону кылып турар, ынчангаш ооң күжү улгадып кел-ле чыдар.

^e Дан. 5:1; 7:1

^f Неем. 1:1; Эсф. 1:2

⁵ Мен ол көргөн чүүлүмнүң дугайында боданып тургаш, канчангаш-ла көрүптеримге, барыын чүктен бир хуна чер-делегейни одурту чоруп ор. Ол хуна чер кырынга дегбес чоруп ор, ооң хаваанда чаңгыс дыка улуг мыйыс бар болду. ⁶ Ол мээң хем кыдыынга көргеним ийи мыйыстыг кошкарже аажок хорадап маңнап бар чыдыр. ⁷ Оон көөрүмгө, хуна кошкарга чоокшулап келгеш, ону дошкуну-биле үзүп-ле эгеледи^g, ооң ийи мыйызын тура үзүп каапты. Кошкарның аңаа удур туржур харыы чок болган: хуна ону ужур үскеш, тепсеп каапкан – кошкар оон камгаланып шыдаваан.

^g Дан. 11:11

⁸ Хуна дыка күштүг апарган. Кажан ооң күчү-күжү улгадып келгенде, улуг мыйызы сыйлып калган, ооң орнунга дөрт чүкче көрүнгөн дөрт мыйыс үнүп келген^h. ⁹ Оларның бирээзинден база бир мыйыс үнүп келгенⁱ. Баштай ол бичии турган, оон улгадып өскеш, мурнуу болгаш чөөн чүктерже, база Каас чуртче^{**} көрнү берген. ¹⁰ Ол мыйыс дээрниң аг-шериинге чедир улгадып өскөн, оон шериглерниң, сылдыстарның чамдыызын черже дүжүр октапкаш, оларны тепсеп турган^j. ¹¹ Мыйыс аг-шеригниң

^h Дан. 7:3

ⁱ Дан. 7:8

^j Ажыл. 12:4

* 7:25 «Чыл» деп сөстүң болгу дег өске утказы: «Хуусаа» (12:7 көр).

** 8:9 Каас чурт – израиль чер дээни ол (Иез. 20:6, 15 көр).

Баштынчызынга чедир безин улгадып өскөн: Аңаа бараалгаткан хүннүн-не салыр өргүлдерни^a соксадып каан база Ооң ыдыктыг өргээзин хоозурадып каапкан^b. ¹² Хүннүн-не салыр өргүлдерни база аг-шеригни бузут-бакка суп каан*. Мыйыс Алыс шынны черже киир таптап турган. Ол ынчаар хөделбишаан, делгереп чоруп турган.

^a Хост. 29:38-42
^b Дан. 11:31; 12:11

¹³ Ынчан мону дыңнадым. Дээрний бир ыдыктыг төлээзи өскезинден айтырып турган^c: «Бо көстүүшкүннүн болуушкуннары кайы хире үргүлчүлээр ирги? Кажанга дээр хүннүн-не салыр өргүлдер турбазыл, бузут-бак чорук хоозуралга чедирерил, ыдыктыг өргээ болгаш аг-шериг таптаттырарыл?» ¹⁴ Демгизи: «2300 кежээ болгаш эртен дургузунда. Оон соонда ыдыктыг өргээ катап тургустунар» – диди.

^c Дан. 12:6

¹⁵ Ол көстүүшкүннү көргөш, мен, Даниил, оон утказын билип алырын оралда-жырымга, мээң мурнумга эр кижиге хевирлиг бир-ле амытан чедип келди. ¹⁶ Уулай хемден кижиге үнү дыңналып келди. Ол мынча диди: «Гавриил!^d Көстүүшкүннүн утказын бо кижиге тайылбырлап бер». ¹⁷ Гавриил мээң турган черимге чедип келди. Ол чоокшулап кээрге, кортканымдан черже доңгая кээп дүштүм^e. Ол меңээ мынча диди: «Кижиге амытан^f, ол көстүүшкүн төнчү үеге хамааржыр деп билип ал». ¹⁸ Гавриил мээң-биле чугаалажып турда, мен черге билинмес чыткан мен^g. Ынчан ол мени көдүрүп тургузуп кааш, ¹⁹ чугаалады:

^d Дан. 9:21; Лк. 1:19, 26

^e Ажыд. 1:17

^f Иез. 2:1

^g Дан. 10:9; Зах. 4:1

«Доктааткан төнчү үеде, Бурганнын килеңиниң сөөлүгү хүннеринде^h чүү болурун сеңээ чугаалап берейн. ²⁰ Сен ийи мыйыстыг кошкарны көрдүн але. Ол дээрге мидий биле перс күрүне-дир. ²¹ А хуна дээрге грек күрүне-дир. Оон хаваанда улуг мыйызы – бирги хааны-дырⁱ. ²² Мыйыс буступ каарга, орунга дөрт мыйыс үнүп кээри дээрге ол чондан дөрт хаан тыптып кээри-дир. Ынчалза-даа олар бирги хаан ышкаш күштүг эвес боор. ²³ Ол хааннарнын соонда, бузут-бактын аяа долларга, бардам болгаш кара сагыштыг хаан тыптып кээр. ²⁴ Оон күжү улгады бээр, ынчалза-даа бирги хаанга оон күжү четпес боор**. Ол хаан каржы-дошкун хоозуралды болдурар, хөделбишаан, делгерээр, күчү-күштүглерни болгаш ыдыктыг чонну чылча шаап, таптаар^j. ²⁵ Кончуг кажар, кара сагыжын чедимчелиг ажыглааш, улуургак апаар. Дыка хөй улусту ол хенертен чылча шаап каар. Ынчангаш ол хаан тергиидекчилернин Тергиидекчизинге удур тура халааш, адак сөөлүндө бастырып аар – а кеземчени кижиниң кандыг-даа киржилгези чокка алыр^k. ²⁶ Кежээки болгаш эртенги өргүлдер салып болбас үе дугайында бо көстүүшкүн ылап шын болур. Сен ону улустан чажырып, таңмалап чор. Ол талыгыр ыракта хүннерге хамааржыр^l».

^h Дан. 11:36

ⁱ Дан. 11:3

^j Дан. 7:21; Ажыд. 13:7

^k Иов 34:20

^l Дан. 10:14

²⁷ Мен, Даниил, чилчиим үстүп, элээн хонуктар иштинде аарып чыткан мен. Оон соонда мен катап-ла хаанга бараан болуп чордум. Мен ол көстүүшкүндөн дыка сүрээдээн болгаш, утказын билбес турдум.

Даниилдиң чон дээш мөргүлү

9 ¹ Мидий уктуг Ахашвероштун оглу Дарий халдейлерниң хааны апарганынын бирги чылында^m, ² мен, Даниил, ыдыктыг Бижилгелерде Дээрги-Чаяакчынын Иеремия медээчиге сөзүн номчааш, Иерусалим чеден чыл иштинде хоозурап кээр ужурлуг дээрзин билип каапкан менⁿ. ³ Мен ынчан Дээрги-Бурганга мөргүп, чаннып, качыгдал хевин кедип, хүл чаштынып алгаш, -шээрленип эгеледим^o. ⁴ Мен Бурганым Дээрги-Чаяакчыга чаннып, ажыы-биле чонумнуң бачыттарын миннип^p, чугааладым: «Дээрги, өндүр улуг болгаш сүртенчиг Бурганым!^q Сеңээ ынак болгаш Сээң айтыышкыннарың сагып чоруур улус-биле Сен Бодунуң керээңни сагып чоруур болгай сен^r. ⁵ А бис бачыт кылдывыс, кемниг, шынчы эвес чоруктар үүлгедип,

^m Дан. 5:31; 6:1; 11:1

ⁿ Иер. 25:11; 29:10;

Зах. 1:12; 7:5

^o Эсф. 4:3

^p Лев. 26:40; 3 Хаан. 8:47;

2 Чыл. 6:37; Неем. 9:2

^q Неем. 1:5; 9:32

^r Ы. х. к. 7:9

* **8:12** Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Аг-шериг бодунуң бузут-багы дээш оон холунче кирген».

** **8:24** Азы: «Ол күштүг боор, ынчалза-даа бодунуң күжү-биле эвес».

үймээн үндүрүп, Сээң айтышкыннарындан ойталап, Сээң дүрүмнеринни үрөп, буруудадывыс^а. ⁶ Сээң чалча-медээчилерин Сээң адындан бистиң хааннарывыска, чагырыкчыларывыска, бистиң өгбелеривиске – бистиң чуртувустуң бүгү чонунга чүве чугаалаарга^б, дыңнавайн турдуvus. ⁷ Чөптүг чорук Сээң таланда, Дээрги, а бис, Иудеяның болгаш Иерусалимниң чурттакчылары – бүгү Израильдин улузу ам бужар бак атка кирдивис: Сеңээ өскерилгенивис дээш, үндүр ойлалдыпканын ырак-чоокта, бүгү чурттарда чурттап чоруур улус шуптузу. ⁸ О, Дээрги-Чаяакчы! Бис, бистиң хааннарывыс-даа, чагырыкчыларывыс-даа, өгбелеривис-даа, бужар бак атка кирдивис: Сеңээ удур бачыт кылган-дыр бис.

⁹ Бистиң Дээрги-Бурганывыс биске энерел көргүзүп, өршээзин – бис Аңаа удурланып турган болгай бис^с, ¹⁰ Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнавайн, Оон чалча-медээчилерин дамчыштыр берген хоойлуларын күүсетпейн турган бис.

¹¹ Бүгү израиль чон Сээң хоойлуну үрээр – Сени дыңнаарын күзевейн, Сенден хая көрнү берген. Ынчангаш биске Бодунуң чалчаң Моисейниң хоойлузунда бижээни каргыш болгаш шииткел онашкан^д, чүге дээрге бис Бурганның мурнунга бачыт кылган-дыр бис. ¹² Бурганның биске болгаш бистиң баштыңчыларывыска чугаалаан сөстери бүткен-дир: Ол бисче коргунчуг айыыл-халапты чорудупкан – Иерусалимге болган дег халап чырык чер кырынга кажан-даа болуп көрбөөн^е. ¹³ Моисейниң хоойлузунда бижээни бүгү айыыл-халап бисти хөмө алган-дыр^ф. Ынчалза-даа бис Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыдан ол-ла хевээр өршээл дилевээн бис, боттарывыстың кем-бурууустан адырлып, Оон алыс шынын ханы билип албаан-дыр бис. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы бисче айыыл-халап ыдарын саадатпаан, бисче ону чорудупкан. Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы Бодунуң бүгү херектеринге чөптүг, а бис Ону дыңнаваан-дыр бис^г.

¹⁵ О, Дээрги-Бурганывыс, Сен күштүг холуң-биле Бодунуң чонуну Египеттен үндүрүп алдың^h, ынчангаш Сээң адың амдыгаа дээр алдарлыг, а бис бачыт үүлгеткеш, буруудадывыс. ¹⁶ Дээргим! Сээң кезээде чөптүүнү өзугаарⁱ, Бодунуң кыптыккан киленини ыдыктыг даанда турар Иерусалим хоорайындан чавырып ап көр. Бистиң бачыдывыс хараазындан база бистиң өгбелеривистиң буруузу-биле Иерусалим болгаш Сээң чонун чоок-кавының чоннарынга куду көрдүрткен^j. ¹⁷ О, бистиң Бурганывыс! Бодунуң чалчаңның чалынган мөргүлүн дыңнап көр, хоозураан өргээни Бодунуң ээ көрүүшкүнүн-биле Бодун алдарын дээш чырыдып көр!^k ¹⁸ Дилээмче кичээнгейден салып көр, мээң Бурганым! Көрүжүннү бисче угландырып^l, Сээң ат-алдарыңга тураскааткан хоорай канчаар хоозураанын көр! Бис бодувустуң шыннывыска идегээш эвес, а Сээң өндүр улуг кээргелинге идегээш, Сенден чаннып дилеп тур бис. ¹⁹ Дээрги, дыңнап көр! Дээрги, өршээ!^m Дээрги, дыңнап кааш, саадатпайн хөделип көрөм! Бурганым, бистиң дилевисти Бодун алдарын дээш хандырып берⁿ, чүге дээрге хоорайың-даа, чонун-даа Сээң ат-алдарыңга тураскааттынган-дыр!»

²⁰ Мен бодумнуң болгаш израиль чонумнуң хай-бачыдын миннип^o, Бурганым Дээрги-Чаяакчыга ынчалдыр чаннып турдум, Бурганымның ыдыктыг даа дээш дилеп турдум. ²¹ Мен ынчалдыр мөргүп турумда^p, баштайгы көстүүшкүндө көргеним Гавриил деп кижиге^q меңээ дүрген ужуп чедип келди. (Ол бүгү кежээки өргүл кылыр үеде болган.)^r ²² Мени сургап тура, ол мынча диди: «Даниил, мен сээң билиң немеп бээр дээш чедип келдим. ²³ Сен мөргүп эгелээринге-ле, Бургандан харыы келген. Ынчангаш мен Оон эргим кижизи сенээ^s ол харыыны чугаалаар дээш келдим. Оон ажыдып каан харыызын ам билип ал:

²⁴ Сээң чонунга болгаш ыдыктыг хоорайыңга^t чеден катап чеди чыл доктааттынган. Ол хуусаа иштинде бужар-бак чорук доостур, бачыттын төнчүзү кээр, чонну кем-буруузуздан арыглап каар, мөңгө чөптүг-шынныг чорук тыптыр, өттүр билген медеглелдер болгаш көстүүшкүннер бүдер база Эң ыдыктыг черни үс-биле чаап,

^a Эзра 9:6-7; Неем. 1:7^b Неем. 9:34^c Неем. 9:17; Ыд. ыр. 86:15^d Ы. х. к. 8:19-20; 28:15^e Иез. 5:9^f Лев. 26:14-45; Ы. х. к. 28:15-68^g Неем. 9:33^h Хост. 32:11ⁱ Ыд. ыр. 30:2; 70:2^j Ыд. ыр. 43:14; 78:4; Мих. 6:16^k Сан. 6:25^l 4 Хаан. 19:16; Неем. 1:6^m Ыд. ыр. 78:9; Лк. 18:13ⁿ Ыд. ыр. 24:10; 78:9^o Неем. 1:6^p Иса. 65:24^q Дан. 8:16; Лк. 1:19, 26^r Хост. 29:39^s Дан. 10:11, 19^t Неем. 11:1; Иса. 48:2; Мф. 4:5; 27:53

чаартып каар. ²⁵ Мону база угаап билип ал: Иерусалимни катап тургузарының дугайында дужаал үнгенинден бээр, шилиттинген, чагдырткан Чагырыкчының кээринге чедир чеди катап чеди чыл эртер, а ооң соонда алдан ийи катап чеди чыл эртер – ол хуусаа иштинде хоорайның төп шөлү болгаш камгалалдары катап тургустунар, ынчалза-даа ол чылдар берге болур. ²⁶ Кажан алдан ийи катап чеди чыл эртерге, чагдырткан Чагырыкчыны чок кылыр, ооң чүзү-даа артпас*. Хоорай-даа, ыдыктыг өргээ-даа чедип кээр өске чагырыкчының чонунга үптеттирер. Ооң төнчүзү үерге алысканы-биле дөмей; төнчүге чедир дайын болгаш баш бурунгаар доктааттынган хоозураашкыннар болур^a. ²⁷ Ол чагырыкчы дыка хөй улус-биле чеди чылдың керээзин чарып аар. Ол үениң чартыындан өргүлдери соксадып каар, а ооң орнунга** хоозуралдың бужар чудун тургузар^b – хоозурадыкчыны баш бурунгаар доктааттынган яла таварааже, ындыг болур».

^a Мф. 24:6-14

^b Дан. 11:31; 12:11;
Мф. 24:15; Мк. 13:14

Дээрниц төлээзиниң Даниилге көстүп келгени

^c 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1;
Иса. 44:28; 45:1

^d Дан. 1:7; 4:5

10 ¹ Персияның хааны Кирниң^c чагыргазының үшкү чылында Даниилге (азы Белтешацарга)^d Бургандан ажыдышкын болган – ол медээ ылап шынныг, дыка күштүг болган.

² Ол үеде мен, Даниил, үш неделя дургузунда качыгдалга турган мен: ³ амданыг аыш-чем амзавайн, арага биле эътке шуут дегбейн, олива үзү-биле чагдынмайн турдум. ⁴ Бирги айның чээрби дөртте мен улуг Хиддекек хемнин эриинге чордум^e. ⁵ Көөрүмге, ында лён хептиг, белинде арыг алдын курлуг бир-ле кижиги тур^f. ⁶ Ооң мага-боду – эргине даш дег, арны – чырыш дээн кызаңнаашкын дег^g, карактары – оттуг кезектер дег^h, холдары болгаш буттары – кылаңнааш хүлер дегⁱ, а үнү – мөөң чоннуң шимээни дег. ⁷ Чүгле мен, Даниил, ол көстүүшкүннү көрүп турган мен. А мээң-биле кады чораан улус ону көрбейн турган^j. Ынчалза-даа аажок улуг коргуушкун хөме ала бээрге, олар тарадыр маңнажып, чаштына бергеннер.

^e Э. д. 2:14

^f Иез. 9:2; Ажыд. 1:13

^g Иез. 1:14; 16; Мф. 28:3

^h Ажыд. 1:14; 19:12

ⁱ Иез. 1:7; Ажыд. 1:15

^j Аж.-ч. 9:7

⁸ Мен чааскаан арткаш, ол кайгамчык көстүүшкүннү көрүп турдум. Күжүм суларап, арным агарып, шаг-шинээм төнүп калган. ⁹ Мен ооң үнүн дыңнап кааш, ооң ыдындан билинместеп, черже доңгая барып дүшкен мен^k. ¹⁰ Ынчан мени бир хол көдүрүп эккелди^l – ам холдарым-биле черде даянып алган, дискээм кырында олур мен. ¹¹ Ол кижиги меңээ: «Даниил, Бурганның эргим кижизи!^m Мээң сеңээ чугаалаан чүвемни чедип ал. Туруп кел, чүге дээрге мени сенче чорудупкан-дыр» – диди. Ол ынча дээрге, мен үпчү бодум сириңейнип туруп келдим.

^k Дан. 8:18; Зах. 4:1;

Ин. 18:6; Ажыд. 1:17

^l Иез. 2:9; 8:3

^m Дан. 9:23; 10:19

¹² Ол меңээ мынча диди: «Кортпа, Даниил! Бурганың мурнунга бодуну томаартып, билигже чүткүп эгелээн бирги хүнүнден эгелээш-ле, сээң сөстериңни Бурган дыңнап каанⁿ. Сээң мөргүлүң ёзугаар мен сеңээ чедип келдим. ¹³ Персияның ээзи меңээ чээрби бир хүн иштинде удурланып келди. Аңаа мен чааскаан арткаш, Персияның хааннары-биле ачыр-дачыр көрүштүм. Чүгле Михаил^o, үстүкү нояннарның бирээзи, меңээ дуза чедирди. ¹⁴ Сээң чонун-биле келир үеде чүү болурун сеңээ чугаалаар дээш келдим^p. Чүге дээрге бо көстүүшкүн ол үеге хамааржыр чүве-дир^q».

ⁿ Дан. 9:23

^o Дан. 10:21; 12:1;
Иуда 1:9; Ажыд. 12:7

^p Дан. 2:28; 8:26

^q Авв. 2:3

¹⁵ Ол меңээ ынча дээрге, мен черже көрүп алган ыт чок турдум. ¹⁶ Ынчан кижиги хевирлиг бир-ле амытан мээң эриннеримге дээптерге^r, чугаам үнүп келди. Мурнумда турар кижиге мынча дидим: «Дээргим! Көстүүшкүннер хараазы-биле мен далыптыртып турдум, шаг-шинээм төнүп, күжүм чидириптим. ¹⁷ Силерниң чалчаңар мен дээргим силер-биле чугаалажып шыдаар деп мен бе? Мээң шуут күжүм чок-тур, тыныжым база чедишпейн тур».

^r Иса. 6:7; Иер. 1:9

* 9:26 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ол чок апар» деп бижээн.

** 9:27 Азы: «Өргээге».

¹⁸ Кижиг хевирлиг амытан база катап меңээ дээптерге, күжүм немежиб келген.
¹⁹ Ол мынча диди: «Кортпа, Бурганның эргим кижизи!^a Быжыглан, шупту чүве эки-чаагай болур, быжыглан!»

^a Дан. 9:23; 10:11

Ол сөстөрдөн меңээ катап күш тыптып келген. Мен: «Дээргим ам чугаалазын! Мээн күжүм эгидип бердинер» – дидим.

²⁰⁻²¹ А ол меңээ: «Сеңээ чүге чедип келгенимни билир сен бе? Мен сеңээ Алыс Шынның Номунда^b чүнү бижип каанын чугаалап бээр мен. Мен ам дедир Персияның ээзи-биле тутчур дээш чоруптар мен. Чоруй баарымга, Грецияның ээзи чедип кээр. Ол күштерге удур тулчуушкунга мени, чүгле силерниң нояныңар Михаилден өске, кым-даа деткивес-тир.

^b Дан. 12:1

11 ¹ А ону мен мидий хаан Дарийниң чагыргазының бирги чылында^c деткээн мен».

^c Дан. 5:31; 6:1; 9:1

Мурнуу болгаш соңгу чүктөрдө хааннаашкыннар

² «Ам сеңээ алыс шынны^d чугаалап бэйн. Персияга ам-даа үш хаан келир, а оларның соонда дөрт дугаары кымдан-даа бай болур. Бай чорук ону күчү-күштүг кижиг кылып каарга, ол бүгү күжүн грек күрүнөгө удур шимчедиптер.

^d Дан. 10:21

³ Маадыр хаан чедип келгеш^e, делгем девискээрлиг хөй черлерни ээлеп алгаш, күзээн-не чүвезин кылып турар боор. ⁴ Ынчалза-даа ол хаанның эрге-чагыргазы тергиин күштүг апарганының соонда, ооң хааннаашкыны буурааш, дөрт чарлы бергеш, салгалдарыңа безин арпайн, аңгыланып чоруй баар. Ооң күрүнезин өске улуска бериптер. А оларның чагыргазы демги хаанны дег болбас.

^e Дан. 7:6; 8:5, 21

⁵ Мурнуу чүкте хаан күш кире бээр*. Ынчалза-даа ооң бир шериг баштыңы оон күштүг апаргаш, оон-даа улуг девискээрлиг черлерни эжелеп аар. ⁶ Чылдар эртерге, мурнуу болгаш соңгу хааннар аразында керээ-дугуржулга чарар. Ол эвилелди быжыглаар дээш, мурнуу хаанның уруу соңгу хаанга кадай кылдыр барып аар. Ынчалза-даа ол кыс эрге-чагырганы тудуп шыдавас, мурнуу хаанның үре-салгалы ол черге туржуп шыдавайн баар. Үези кээрге, ол херээжен боду, ооң чалчалары, төлү** болгаш деткикчизи эрге-чагыргадан дүжүртүр.

⁷ Ооң аймааның бир адыры дүжүлгеге олуруптар. Ол соңгу хаанның шериглеринге удур дайылдашкаш, ооң шивээзин эжелеп аар. Халдап киргеш, оларны тиилеп аар.

⁸ Оларның шуткуп каан дүрзү-бурганнарын, алдын, мөңгүн үнелиг эдилелдерин эжелеп алгаш, Египетче аппаар. Ооң соонда мурнуу хаан соңгу хаанны каш чыл иштинде дүвүретпес.

⁹ Элээн болганда, соңгу хаан мурнуу хаанның девискээринче кирип эгелээр, ынчалза-даа бодунун чуртунче дедир чоруптар. ¹⁰ А ооң оолдары дайын-чаага белеткенип, кончуг хөй аг-шериг чыып аар. Ол шериг, хөмө келген үер суу дег^f, бурунгаар халдааш, дайзынның шивээзин ээлеп аар. ¹¹ Мурнуу хаан аажок ажынып-хорадай бергеш, соңгу хаан-биле дайылдажып үнер^g. Соңгу хаан база кончуг хөй аг-шериг чыып аар, ынчалза-даа ооң аг-шерии удурланыкчызының холунга кирер. ¹² Ол аг-шеригни базып алгаш, мурнуу хаан менээргени бээр. Дүк-түмөн шериглерни чылча шапса-даа, ооң тиилелгези үр болбас.

^f Иса. 8:8; 30:28

^g Дан. 8:7

¹³ Соңгу хаан баштайгызындан-даа хөй аг-шериг чыып аар. Чылдар эртерге, ол эки курлавырлыг хөй аг-шерии-биле катап база халдап кээр. ¹⁴ Ол үеде дыка хөй улус мурнуу хаанга удур тура халыыр. Сээң чонундан үймээнчилер база тура халчы бээр

* 11:5 «Мурнуу хаан» – Египеттиң хааны (11:8 көр), а «соңгу хаан» – Сирияның хааны дээн чадапчок.

** 11:6 Өске бурунгу сөзүглелде «төлү» эвес, а «адазы» деп бижээн.

^a Иез. 4:2 (көстүүшкүн ынчалдыр бүдер), ынчалза-даа түңнел чок боор. ¹⁵ Соңгу хаан чедип келгеш, бүзээлээр чал кылгаш^a, быжыглалдыг хоорайны эжелеп аар. Мурнуу чүктүң шерии аңаа күш четпес, шилиттинген шериглер безин аңаа удур туржуп шыдавас. ¹⁶ Халдап тиилээн хаан күзээн-не чүвезин кылыр, аңаа удур кым-даа туржуп шыдавас. Ол Каас чуртту^{b*} эжелеп алыр, ол чурт бүрүнү-биле аңаа чагырты бээр.

^b Дан. 8:9

¹⁷ Соңгу хаан бүгү күрүнениң чагырыкчызы апаарын шиитпирлээш, бодунун дайзыны-биле керээ чарып алгаш, ону басып аар сорулгалыг аңаа бир кысты кадай кылдыр бериптер. Ынчалза-даа ооң ол бодалы бүтпес. ¹⁸ Ынчан соңгу хаан далай чоогунда чурттарже чорупкаш, оларның элээн хөйүн эжелеп аар. Ынчалза-даа бир даштыкы шериг баштыңы ооң бардам чоруун соксадыр, соңгу хаанның бажынга суг кудуп каар. ¹⁹ Оон соңгу хаан дедир-ле бодунун чуртунун шивээлеринче аткаарлааш, буурап дүшкеш, ис чок чиде бээр^c.

^c Иез. 26:21

²⁰ Ооң соон салгаар хаан чурттуң үнелиг чүүлдерин хавырып эккелзин дээш, үндүрүг хавырыкчызы чорудар. Элээн үе эрткенде, ол хаан буурап каар – үймээнге эвес, дайын-чаага база эвес.

²¹ Оон хааннаашкынга төлептиг эвес бир чөгенчиг хей дүжүлгеге олуруп аар. Ол хенертен чедип келгеш, эрге-чагырганы кажар арга-биле эжелеп аар. ²² Эңме-санчок шериглер аңаа бастыртып, Чагыг-керээниң баштыңы-биле^{**} кады чылча шаптырар. ²³ Соңгу хаан дугуржулганы кылып алган соонда, ону үрээр. Ооң улузу эвээш-даа болза, ол күжүн улгаттырып аар. ²⁴ Хенертен ол эң-не бай-байлак черлерге чедип келгеш, ада-өгбелериниң-даа кылбаан чүвезин үүлгедип эгелээр. Ол тышкан олчазын, өнчү-хөрөңгизин үлеп, байлактарын төтчөлгээр, быжыглалдыг шивээлерже халдаксаар. Ынчалза-даа ол бүгү үр уламчылаvas.

²⁵ Ол хаан бодунуң бодалын болгаш күжүн мурнуу хаанче угландырып, хөй аг-шерии-биле ынаар халдап кирер. А мурнуу хаан база хөй болгаш аажок күчүлүг аг-шерии-биле удур келир, ынчалза-даа оларны ажып ап шыдавас, чүге дээрге аңаа удур кара сагыш мөөңнеттинер. ²⁶ мурнуу хаанны ооң-биле кады-ла чемненип турган чоок улузу буурадып каар, ооң шерии, үер суунга чууй шаптырган дег, кыргыдып-хыдыдар, дыка хөйү өлүртүр. ²⁷ Ийи хаан кара бодалы-биле чаңгыс черге ужураш-каш, бот-боттарын мегележип олуларлар. Ынчалза-даа төнчүнүн доктааттырган үе-шагы ам-даа келбээн болгаш, оларның оозундан чүү-даа үнмес. ²⁸ Соңгу хаан хөй олча-омактыг чанып чоруптар, ыдыктыг чагыг-керээже семээр бодап алгаш, хөделип эгелээр. Ооң соонда ол чуртунче чана бээр.

²⁹ Доктааттырган үеде соңгу хаан мурнуу күрүнеже база катап халдаар, ынчалза-даа ол биезде дег чедимчелиг болбас. ³⁰ Ол хаанга удур китт чоннуң корабльдары^{***} чедип кээрге, ооң сузу бастынып, аткаарлап эгелээр. Ыдыктыг чагыг-керээже оон килени кыптыгып, хөделип эгелээр. Эп чедип келгеш, хаан ыдыктыг чагыг-керээден ойталаан улус-биле каттыжып аар. ³¹ Хаанның аг-шерии чедип келгеш, ыдыктыг өргээ-шивээни бужартадып, хүннүң-не салыр өргүлдү болдурбайн, хоозуралдын бужар чудун тургузуп каар^d. ³² Ыдыктыг чагыг-керээни үрээн улусту ол авыяс-чашпаазы-биле Бургандан улам ырадыр. Ынчалза-даа бодунуң Бурганын сактып чоруур улус быжыгланып, хөделип эгелээр. ³³ Чоннуң мерген угаанныглары^e хөй улусту өөредип эгелээш, түр када кызагалга – хылыш болгаш отка, туттуругга болгаш үптээшкинге – таваржыр. ³⁴ Кыстыртып тура, олар бичии дуза алырлар, ынчан оларга кажар-оптуг улус катчы бээр. ³⁵ Чамдык мерген угаанныглар кыс-

^d Дан. 8:11; 9:27;

Мф. 24:15; Мк. 13:14

^e Дан. 12:3, 10

* 11:16 8:9-та немелде тайылбырны көр.

** 11:22 Чагыг-керээниң баштыңы – Бурганның дээди бараалгакчызы дээн чадавас.

*** 11:30 Китт чон – израильчилер ол үеде Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарының чурттакчыларын ынчаар адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр).

тыртып өлүр, ынчалза-даа ол бергелер чонну багындан адырып, арыглап-аштаар. Доктааттынган төнчү үеге чедир ындыг болур.

³⁶ Соңгу хаан чүнү күзей-дир, ону кылыр. Ол менээргенгеш, бодун бүгү бурган-нардан улуг мен деп бодап^a, бурганнарның Бурганынга^b удур коргунчуг чүвелер чугаалап турар апаар^c. Килецниң хүннери дүшкүжеге дээр^d, ол хаан тергиидеп кээр. Чүге дээрге доктааттынган, чайлып болбас болуушкуннар албан бүдер ужурулуг.³⁷ Ол хаан өгбелериниң бурганынга-даа, херэеженнерниң ынак бурганынга-даа*, өске кандыг-даа бурганга тейлевес, чүге дээрге ол оларның шуптузундан улуг мен деп турар боор.³⁸ Хаан чүгле шивээлерниң бурганын – ада-өгбелериниң-даа билбези бурганны – хүндүлээр, аңаа алдын-мөңгүнү, үнелиг даштарны база бай өргүлдерни сөннээр.³⁹ Ол хары бурганның дузазы-биле хаан быжыглалдыг шивээлерни эжелеп аар, а ону хүлээп ап, хүндүлээн улуска хүндүткел көргүзүп, улустуң кырынга тергиидээр болдуруп, оларга шаңнал кылдыр черлер үлеп бээр.

⁴⁰ Төнчүнүң үезинде мурнуу хаан соңгу хаанга удур, үзер буга дег, дайынныг үнүптер. Ынчалза-даа, күштүг шуурган дег, соңгу хаан дайынчы тергелерлиг, аыт-тыг шериглиг болгаш хөй корабльдарлыг аңаа удур халдап кээр. Соңгу хаан, хөме келген үер дег, аңгы-аңгы чурттарны таварбышаан,⁴¹ Каас чуртка** чедип кээрге, дүк-түмен кижилер өлүртүр. Ынчалза-даа эдом, моав чоннар болгаш аммоннарның^e даргалары ооң холунга таварышпас.⁴² Соңгу хаан бодунуң эрге-чагыргазын өске чурттарга тургузуптар, Египет база ол үүледен чайлап шыдавас.⁴³ Ол бүгү бай-бай-лакты – алдын-мөңгүнү, Египеттиң бүгү-ле эртинелерин эжелеп аар. Ливияның болгаш Эфиопияның чоннары ооң будунуң адаанга баар^f.

⁴⁴ Оон чөөн чүктен база соңгу чүктен келген медээлер хаанны дүвүредиптерге, ол аажок килецнеп, дыка хөй улуска хоозуралды болгаш өлүмнү таварыштырып, ынаар углаптар.⁴⁵ Ол бодунуң хаан майгыннарын далай биле ыдыктыг Каас даг-ның*** аразынга тип алыр. Ынчалза-даа ооң төнчүзү кээр, аңаа кым-даа дузалавас».

Төнчү үе

12 ¹ «Ынчан улуг ноян, сээң чонунуң болчукчузу Михаил^g чедип кээр, чүге дээрге мурнуку үелерде чангыс-даа чоннуң көрүп көрбээни айыыл-халап үези эгелээр^h. Ынчан сээң чонун камгалаттырар – Бурганның номунчеⁱ киир бижиттирген бүгү улус. ² Черде хөмдүрген мөчү-сөөктерниң хөй кезии оттуп кээр^j: чамдыызы мөңгө амыдыраар дээш, өскелери – мөңгөде бужар бак, шоотка кирер дээш^k. ³ Мерген угаанныглар^l дээрде хаяа дег чырый бээр^m, хөй кижилерни шын орукче киирген улус база сылдыстар дег кезээ мөңгөде чырый бээр!ⁿ ⁴ А сен, Даниил, бо сестерни чажыт кадагалап, номну таңмалап^o, шыгжап ал – хөй кижилер ону номчуп****, билиг көвүдөп кээр үеге чедир».

⁵ Ынчан мен, Даниил, оон өске база ийи кижии турарын көрүп кагдым: бирээзи – ынды эрикте, өскези – бо талазында. ⁶ Оларның бирээзи хем суунуң кырында турар лөн хептиг кижиден^p: «А ол кайгамчык болуушкуннар кажан төнерил?» – деп айтырды^q.

⁷ Хем суунуң кырында турар лөн хептиг кижиниң харызын мен дыңнап кагдым. Ийи холун дээрлерже суна туткаш, ол мөңгө дириг Бурганның ады-биле даңгырагалады: «Бир чыл, ийи чыл база чартык чыл эртерге***** – ыдыктыг чоннуң күжү оон ыңай бастырбас апаарга, шупту чүве төнер».

^a 2 Фес. 2:4

^b Ы. х. к. 10:17; Дан. 2:47

^c Ажыд. 13:5

^d Дан. 8:19

^e Иса. 11:14

^f 2 Чыл. 12:3; Иез. 30:4; Наум 3:9

^g Дан. 10:13; Иуда 1:9; Ажыд. 12:7

^h Иер. 30:7; Мф. 24:21;

Мк. 13:19; Ажыд. 16:18

ⁱ Хост. 32:32, 33;

Дан. 10:21; Ажыд. 20:12

^j Иса. 26:19; Иез. 37:12

^k Мф. 25:46; Ин. 5:28-29;

Аж.-ч. 24:15

^l Дан. 11:33; 12:10

^m Мф. 13:43

ⁿ Иов 11:17; 22:28;

У. ч. 4:18; Иса. 60:3

^o Иса. 8:16; 29:11;

Ажыд. 5:1; 10:4; 22:10

^p Дан. 10:5

^q Дан. 8:13

* 11:37 Ажы-төлдүг болурунун бурганы Адонисти ынча дээн чадавас.

** 11:41 8:9-та немелде тайылбыр көр.

*** 11:45 Каас даг – Сион дагда турар Иерусалим хоорайны ойзу адааны ол.

**** 12:4 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хөй кижилер азып-тениир».

***** 12:7 «Чыл» деп сөстүң болгу дег өске утказы: «Хуусаа» (7:25 көр).

⁸Мен ону дыңнааш, чүнү-даа билбейн бардым. Ынчангаш катап айтырдым: «Мээн дээргим, ол бүгүнүң түңнели кандыг болур ирги?»

⁹Ол мынча деп харыылады: «Бар че, Даниил. Ол бүгү төнчү үеге чедир таңмалап шыгжаттыңган чажыт болгай. ¹⁰Хөй-ле улус багындан адырлып, арыглаттынып-аштадыр^a, а бузут-бактыг улус бузут-бакты кылырын уламчылаар^b. Бузут-бактыг улус чүнү-даа угаап билбес, а мерген угаанныглар^c чүвени билир боор^d. ¹¹Хүннүң-не салыр өргүлдерни болдурбайн барганындан база хоозуралдың бужар чудун тургусканындан бээр 1290 хүн эртер^e. ¹²А кым 1335 хүннү манап шыдаптарыл, ол кижии амыр-чыргалдыг болур.

¹³А сен төнчү хүнче уткуштур бодуң орууң-биле чорувут. Сен оожургалды тып аар сен, ооң соонда сөөлгү хүнде туруп келгеш, шаңналын алыр сен»^f.

^a Дан. 11:35

^b Ажыд. 22:11

^c Дан. 11:33; 12:3

^d Ыд. ыр. 106:43;

Ос. 14:10

^e Дан. 8:11; 9:27; 11:31

^f Иса. 57:2

Осия медээчиниң ному

Кирилде

Бурганның сөзүн Осия израиль чонга Амос медээчиниң соонда (бистиң эрага чедир VIII вектиң ийиги чартыында) элээн каш чыл дургузунда дыңнадып келген. Ол үеде (4 Хаан. 14:23–17:23 көр) соңгу күрүне Израиль (азы Эфрем) аңгыланып, буурап эгелээн турган. Элээн каш хааннар үймээн үезинде дараалаштыр өлүртүп каан. Ассирия күрүне израиль черниң улуг-улуз кезектерин чоорту эжелеп ап турган. Чоннуң амыдыралында чөптүг эвес чорук күштелип, улус Дээрги-Чаяакчыдан ойталаарын, Ханаанның бурганнарынга мөгөөрин уламчылаан.

Осия израиль чоннуң мөзү-шынар байдалын ашак-кадай улустуң аразында шынчы эвес чоруу-биле (медээчи бодунуң амыдыралынга ындыг байдалды чурттап эрткен) деңнеп турар. Дээрги-Чаяакчы Израильдиң ашаа деп адаттырган. Чон Дээрги-Чаяакчының алган кадайының омур-хевирин хулээп ап, Аңаа ынак болур уujurлуг турза-даа, бодун самыын-садар херээжен дег алдынып турган. Өске бурганнар болгаш кожа күрүнелер Израильдиң таныш эрлери деп адаттырган – олар-биле Израиль бодунуң Ашаанга өскерлип турар. Иерусалимге Дээрги-Чаяакчыга мөгөөриниң орнунга израильчилер боттарының шажын-чүдүлгө ёзулалдарын Вефил (азы Бет-Авен), Галгал, Сихем болгаш өске-даа хоорайларга күүседип эгелээн. Дээрги-Чаяакчының омур-дүрзүзү деп санаары шуткуп каан ийи алдын бугажыкка безин олар мөгөйшп турган.

Осия израильчилерни боттарының бачыттарын минниринче база Дээрги-Чаяакчыны ылап билип ап, Аңаа ынак болурунче кыйгырган. Ынчалза-даа чон ону тооп дыңнаваан. Адак соонда Дээрги-Чаяакчы чөрүү чонну кезеткен: Ол Ассирияга Самарияның найысылалын эжелеп алгаш, израиль чонну тудуп аппаарын (бистиң эрага чедир 722–721 чч.) чөтшээрээн.

1 ¹Озия, Иоафам, Ахаз болгаш Эзекия оларның Иудеяны чагырып турганы база Иоастың оглу Иеровоамның Израильди чагырып турганы чылдарда^a Дээрги-Чаяакчының Беериниң оглу Осияга ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур.

^a 4 Хаан. 14:23; 15:1; 16:1; 18:1; Иса. 1:1; Ам. 1:1; Мих. 1:1

Осияның кадайы болгаш ажы-төлү

² Дээрги-Чаяакчы Осия-биле мынчаар чугаалажып эгелээн. Ол аңаа: «Барып, самыын-садар кадайдан ап ал, ооң самыын харылзаазындан тывылган ажы-төлдүг бол^b, ол чорук бо черниң улузу Дээрги-Чаяакчыдан ойталап, аажок самыырап турарынче айтыр^c» – дээн. ³Ынчангаш Осия Дивлаимниң уруу Гомерни кадай кылдыр ап алган. Демгизи саатталгаш, аңаа оол уруг божуп берген чүве-дир. ⁴Дээрги-Чаяакчы Осияга: «Бо чаш төлдү Изреел деп адап аар сен, ол ат удавайн Иеху хаанның салгалын Изреел хоорайга төгүлген хан^d дээш кезедиримче, Израильдиң салгалының күрүнези турарын соксадырымче айтыр. ⁵Шииткелим хүнү кээрге, Мен Изреел шынаазынга^e Израильдиң чазын сыйып каар мен» – дээн.

^b Ос. 2:4

^c Иез. 16:15

^d 4 Хаан. 10:11

^e Иис. 17:16; Башт. 6:33

⁶ Гомер база катап саатталгаш, кыс уруг божуп алган. Дээрги-Чаяакчы Осияга: «Бо чаш төлдү Ло-рухама* деп адап аар сен, ол ат израиль чонну моон соңгаар өршээвезимче, аңаа ээ-хайыра көргүспезимче айтыр^f. ⁷А Иудеяның чонунга ээ-хайыра көргүзерин уламчылап, оларны чаа-дайын: ча-согун, хылыш болгаш дайынчы аъттарлыг шериглер-биле эвес, а ооң Дээрги-Чаяакчы Бурганының ачызы-биле камгалаар мен^g» – дээн.

^f 1 Пет. 2:10

^g 1 Хаан. 17:47; Зах. 4:6

* 1:6 Ло-рухама – «Ээ-хайыра албаан» дээн уткалыг ат.

⁸ Ло-рухаманы эмзирип доруктурган соонда, Гомер база катап саатталгаш, оол уруг божуп алган. ⁹ Дээрги-Чаяакчы ынчан: «Бо чаш төлдү Ло-амми* деп адап аар сен, ол ат силер – Мээң чонум болбазыңарже, Мээң силер-биле харылзаа тутпазым-че айтыр» – дээн.

Дээрги-Чаяакчының израиль чонну катап тургузарын азааны

¹⁰ «Бнчалза-даа алызында израиль чоннуң саны далайның санап четпес элени ышкаш көвүдей бээр^a. Израильчилерге улустуң: „Ооң чону эвес силер“ – деп турган черинге: „Дириг Бурганның ажы-төлү силер“ – деп, оларга улус чугаалай бээр^b. ¹¹ Иудеяның, Израильдин чону ынчан каттыжып чыылгаш^c, боттарын чагырар чаңгыс баштыңчы олуртуп алгаш, боттарының черинге үнүш дег өзүп үнүп кээр^{**}. Изреелдин^{***} хүнү өндүр улуг болур!

^a Э. д. 22:17

^b Иса. 62:4; Рим. 9:26

^c Иса. 11:13;
Иер. 3:18; 50:4;
Иез. 37:19

2 ¹ Акы-дунмаңарны: „Бурганның чону“ – деп, угба-дунмаңарны: „Ээ-хайыра алган“ – деп адап аар силер^d».

^d Ос. 1:6, 9

Дээрги-Чаяакчы израиль чонну бурудаткаш, кезедир

² «Аванар-биле^e чаргылдажыңар-ла, чаргылдажыңар, чүге дээрге ол – Мээң кадайым эвес-тир, а Мен – ооң ашаа эвес-тир мен; аванар бодунуң самыын чоруун – арнындан, өскерликчи чоруун – эмиглеринден ап каапсын.

^e Иса. 50:1

³ Оон башка Мен ооң хевин уштуп, шалдаңнааш, чаа төрүттүнгенинде дег көзүлдүр тургузуп каар мен^f: ону ээн кургаг хову ышкаш кылып, када берген чер кылдыр хуулдулар мен, кагыдып-суксадып өлүрүп каар мен.

^f Иез. 16:39

⁴ Ооң ажы-төлүңге-даа ээ-хайыра көргүспес мен^g, чүге дээрге олар самыын харылзаадан тывылган төлдер-дир^h;

^g Ос. 1:6

^h Ос. 1:2

⁵ оларның авазы самыын-садып турган, төрөөн иези бодунуң адын баксырадып: „Хандыкшааннарымга барайн, олар мени аъш-чем, суг, дүк, лён, олива үзү болгаш суксуннар-биле хандырып турар болгай“ – деп турган.

⁶ Ол бүгү дээш, Мен ооң оруун теннер-биле моондактаар мен, херим-биле долгандыр кажаалаар мен, ол ынчан оруундан аза бээр.

⁷ Ол херээжен бодунуң хандыкшааннарын сүрүп чоруткаш, четпейн баар, оларны дилээш, тыппайн баар; оон ол: „Барып, баштайгы өөм ээзинчеⁱ эгли берейн, чүге дээрге ынчан меңээ амгызындан эки турган-дыр“ – дээр.

ⁱ Иса. 54:5; Иер. 3:14

⁸ Ол херээжен далган-тараа, арага болгаш олива үзүн Мээң аңаа берип турганымны^j,
·Вaal бурганның дүрзүзүн шуткаан алдын, мөңгүннү

^j Иез. 16:19

* 1:9 Ло-амми – «Мээң чонум эвес» дээн уткалыг ат.

** 1:11 Азы: «Үндүр сывыртадып алган черинден дедир чанып кээр».

*** 1:11 Изреел – «Бурган тарып турар» дээн уткалыг ат. Израильдин өзүп-көвүдээринче, ооң чериниң дүжүткүр болурунче айтып турар.

Мээң аңаа көвүдөдип бергенимни билбес-тир.

⁹ Ол дээш, Мен Бодумнуң далган-тараамны – ажаалда үези кээрге, арагамны – виноград быжар үе кээрге, дедир ап аар мен, ооң шалдаңын чажырган Бодумнуң дүк, лёнумну хунаап аар мен.

¹⁰ Мен ам ооң бужарын хандыкшааннарының мурнунга ажыдар мен^a, ынчан ону кым-даа Мээң холумдан камгалап шыдавас.

^a Ыы. 1:8;
Иез. 16:37; 23:29

¹¹ Ооң кандыг-даа хөглүг байырлалдарын:

ай чаазы биле амыр-дыш хүннери демдеглээр байырлалдарын^b, бүгү-ле байырлалдыг чыыштарын соксадыр мен^c.

^b Сан. 28:9-15

^c Иса. 24:8;

¹² Ооң: „Хандыкшааннарымның берген төлевири бо-дур“^d – деп турганы виноград сыптарын, фиға ыяштарын куругладыр мен; оларнын үнген сесерлиин арга-эзим кылдыр хуулдуруптарымга, черлик аң-мең чимистерни чип кааптар.

Иер. 7:34; 16:9; Ам. 8:10
^d Ос. 9:1; Мих. 1:7

¹³ Ваал бурганның дүрзүлеринге бараан болуп,

айдызап турганы дээш^e, ону кезедир мен;

^e 3 Хаан. 16:31-32;
Ос. 11:2

ол херээжен сыргалар болгаш каасталгалар-биле каастангаш, хандыкшааннарын сүрүп^f, Мени уттупкан турган болгай» – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

^f Иез. 23:40

Эштежилге хүнү

¹⁴ «Ынчангаш Мен ону хандыкшыдып, ээн кургаг ховуга эккелгеш^g, эргеледип чугаалажыр мен^h.

^g Иез. 20:35

^h Иса. 40:2

¹⁵ Ооң соонда Мен аңаа чимистиг шөлдерни бээр мен,

а Хай-халап шынаазын* идегелдиң кирер эжи кылдыр бээр мен; ол аңаа бодунуң аныяк үезинде дег, египет черден үнүп турган хүнүнде дег, Меңээ харыылаар**.

¹⁶ Ол хүн кээрге, сен Мени „Ашаам!“ деп адаар сен – деп,

Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – оон ыңай „Ваалым!***“ деп адавас сен.

¹⁷ Ол дүрзү-бурганнарнын аттарын сээң аксыңдан чайладып кааптар мен, оларнын аттарын улус оон ыңай сагынмастай бээрⁱ.

ⁱ Хост. 23:13; Зах. 13:2

¹⁸ Ол хүн кээрге, Мен израиль чон-биле черлик аң-меңниң, дээрниң куштарының, черде соястаан амытаннарның аразынга эп-найырал керээзин чарар мен^j;

^j Иса. 54:10;
Иез. 34:25; 37:26

ча-согунну сыйып, сээң чериңге чаа-дайынны узуткап кааш^k, айбыл чок чуртталганы сеңээ бээр мен.

^k Иса. 2:4; Иез. 39:9;
Мих. 4:3

¹⁹ Сени Бодум-биле кезээ мөңгедө дүгдөп аар мен, чөптүг-шынныг чорук болгаш шын шииткелди, энерел болгаш ээ-хайыраны илереткеш, сени Бодум-биле дүгдөп аар мен^l.

^l 2 Кор. 11:2

²⁰ Бердингенимни көргүзүп, сени Бодум-биле дүгдөп аар мен, Дээрги-Чаяакчыны билген турар сен^m.

^m Иер. 31:34

* 2:15 Хай-халап шынаазы – еврей сөзүглелде «Ахор шынаазы» дээн. Израильчилер Ханаанны эжелеп эгелээш, ол черге айбыл-халапка таварышкан (Иис. 7:24-26 көр).

** 2:15 Бо сөстөрниц болгу дег өске уткалары мындыг: «Ырлай бээр», «Томаарый бээр».

*** 2:16 Ваал – хананей бурганның ады, «дээрги» азы «ээ» дээн уткалыг.

²¹ Ол хүн кээрге, Мен сеңээ харыы бээр мен – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

Мен дээрге дужаарымга, ол черже чась чагдырар,
²² чер далган-тараа, виноград, оливаны өстүрер,
а ол аьш-чем Изреелди* чемгерер.

²³ Мен черге Бодумнун чонумну үнүш дег тарып аар мен^a,
„Ээ-хайыра албаан“ деп аттыг чонга^b ээ-хайыра көргүзөр мен^c;
„Мээңий эвес“ деп аттыг чонга^d: „Сен – Мээң чонум сен“ – дээр мен^e,
а ол: „Сен – мээң Бурганым сен“ – деп харыылаар».

^a Ос. 1:10

^b Ос. 1:6

^c 1 Пет. 2:10

^d Ос. 1:9

^e Рим. 9:25

Осияның өскерлиичел кадайын ээлдирип алганы

3 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ам база барып, бузутка ынак**, бодунун ашаанга өскерилген херэеженге ынакшый бер. Дээрги-Чаяакчы израиль чонга, олар өске бурганнарже чайгылып, оларнын үзүмнүг бооваларын*** чииринге ынак-даа болза, база ынчалдыр ынак болгай» – дээн.

² Мен ынчан ол херэеженни он беш °шекел мөңгүн болгаш бүдүн чартык °хомер ишти арбай-биле садып алган мен^f. ³ Мен аңаа: «Үр үеде мээң бажынымга чуртта, самырава, кым-биле-даа эр-херэежен харылзаа кылба, мен база сеңээ хамаарыш-тыр бодумну ынчаар алдынайн» – дээн мен.

⁴ Шак ынчаар израиль чон үр үеде хааны чок, нояны чок, өргүлү чок, даш көжээзи чок, эфоду**** чок, дүрзү-бурганы чок артар-дыр. ⁵ Израиль чон оон соонда Бурганын-че эглип, Дээрги-Чаяакчыже чүткүүр^g база бодунун хааны Давидтиң салгакчызын хүлээп көөр^h, келир үеде ачы-буянынг Дээрги-Чаяакчыдан коргар.

^f Лев. 27:16

^g Иер. 50:4

^h Иер. 23:5; 33:15;

Иез. 34:23

Дээрги-Чаяакчының Израиль-биле чаргылдашканы

4 ¹ Израиль чон, Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн дынна!
Дээрги-Чаяакчы бо черниң чурттакчылары-биле чаргылдажып турар-дырⁱ,
бо черде чөптүг-шынныг чорук, энерел,
Бурганны билип аарынче чүткүл чок-тур.

² Каргыш салыры болгаш мегелээр чорук,
кижи өлүрер, оорланыр болгаш самыраар чорук хөлчөк нептерээн-дир,
хан төгүүшкүнү даады-ла болуп турар-дыр.

³ Ол бүгү дээш, бо чер ыглап-сыктаар^j,
оон чурттакчылары черлик аң-мең болгаш дээрниң куштары-биле кады
кырлып каар,

далайның балыктары безин өлүп каар^k.

⁴ «Кым-даа өске кижини маргышпазын,
кым-даа өске кижини сойгалавазын.

Бурганның бараалгакчызы, Мен сээң-биле чаргылдажыр мен!*****

⁵ Хүндүс-даа буураар сен, Бурганның медээчизи дүне-даа
сээң-биле кады буураар.

ⁱ Иса. 3:14; Мих. 6:2

^j Иса. 24:4; Иер. 4:28;

Иои. 1:10

^k Иоил 1:18; Соф. 1:3

* 2:22 Изреел – мында бүгү Израильге хамааржыр ойзу адаан ат. 1:11-ге немелде тайылбырны көр.

** 3:1 Азы: «Өске кижини аңаа ынак».

*** 3:1 Үзүмнүг боовалар – олар хананей бурганнарга мөгеери-биле харылзаалыг бооп чадавас.

**** 3:4 Эфод – Бурганның бараалгакчыларының Оон күзел-соруун билип алырынга дузалаар херексел (Хост. 28:6-30; Башт. 8:27; 17:5 көр).

***** 4:4 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «А сээң чонун Бурганның бараалгакчызы-биле маргыжып турар ышкаш-тыр».

Сээң иенни* база узуткап каар мен.

⁶ Мээң чонум билииниң четпезинден кырдырып аар^a;
билигни хүлээп көрбөөн боорунга,
Мен база сени Меңээ бараалгаар кылдыр хүлээп көрбөс мен,
Бурганыңның хоойлузун утгупкан боорунга,
Мен база сээң ажы-төлүңнү утгуптар мен.

^a У. ч. 10:21; Иса. 5:13

⁷ Бараалгакчылар өзүп-көвүдөөн тудум-на,
Меңээ удур бачыт үүлгедири дам баар-дыр;
оларның ат-алдарын бак атче хуулдурар мен.

⁸ Олар Мээң чонумнуң бачыт дээш өргүлдеринден аштанып-чемненир-дир^b,
ынчангаш оларның сеткил-сагыжыңга чоннуң бачыттыг болуру
тааржыр-дыр.

^b Лев. 10:17

⁹ Чон-биле болур чүве бараалгакчыларны оюп эртпес,
оруктары дээш, Мен оларны кезедир мен,
үүлгедиглерин ёзугаар оларга кеземче онаар мен^c.

^c Иса. 24:2

¹⁰ Олар чигеш, тотпас^d, самыырааш, өзүп-көвүдөвөс,
чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга бараан болуушкунун сагывас апаргаш,
¹¹ самыыраан-дыр.

^d Лев. 26:26; Мих. 6:14;
Агг. 1:6

Мээң чонум арагага, эзиртир суксуннарга алзып алган-дыр^e.

^e У. ч. 20:1

¹² Ол кылып алган ыяш дүрүзүндөн айтыртынып турар-дыр^f,
даянгыжы аңаа харыы бээр-дир.

^f Башт. 18:5

Самыыраашкынның сүлдөзи оларны астырып каапкан боорга^g,
олар Бурганындан ойталаан-дыр.

^g Ос. 5:4

¹³ Олар даглар баштарыңга өргүлдерин эккеп салып,
тейлер кырыңга бүгү улуг хөлөгелиг ыяштар адаанга
айдызаашкын кылып турар^h.

^h Иез. 6:13

Ынчангаш силерниң кыстарыңар самыырап,
кенээттеринер ашактарыңга өскерлип турар.

¹⁴ Ол кыстарыңарны, кенээттеринерни кезетпес мен,
чүгө дээрге эр улузуңар боттары
самыын-садар херэеженнер-биле хойгажыр-дыр,
дүрзү-бурганнар өргээлеринге самыын-саткан улус-биле кады
өргүлдер салыр-дыр силерⁱ,
а чүве билбес чон узуткаттырып турар-дыр.

ⁱ Ы. х. к. 23:17

¹⁵ Израильчилер, силер бодуңар самыырап-даа турар болзуңарза,
оода-ла Иудеяны бачытче киирбөңөр;

Галгал хоорайже барбаңар^j, Бет-Авенче^{**} көдүрүлбөңөр,
дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглаванар.

^j Ос. 9:15; 12:11;
Ам. 4:4; 5:5

¹⁶ Израиль чөрүү бызаа дег дедир апарган-дыр,
таанда-ла Дээрги-Чаяакчы ам ол чонну, хураганнарын дег,
чаагай одарга оъткараар бе?

* 4:5 Сээң иең – израиль күрүнени албаты чоннуң иези кылдыр ойзу адап көргүскен бооп чадавас.

** 4:15 Бет-Авен – еврей дылдан очулдуруга, «Бузуттуң бажыңы» азы «Дүрзү-бурган бажыңы» дээн уткалыг, мында оон ыңай Вефил хоорайны ойзу адап көргүскен ат (Ос. 5:8; 10:5 көр).

¹⁷ Эфрем дүрзү-бурганнарга хандыкшаан-дыр,
сен ам ооң-биле үрелдешпе.

¹⁸ Оларның арагалаары кедерээн-дир,
самыыраашкыны хемчээл чок-тур,
ол чоннун чагырыкчылары ыянчыг чүүлге ынак-тыр.

^a Иер. 4:11-12; 51:1;
Ос. 13:15

¹⁹ Эфремни шуурган чалгыннарынга ужудуп аппаар^a,
израильчилер өргүлдеринин хайындан адын баксырадып аар».

Израильдин шииттирери

5

¹ «Бурганның бараалгакчылары, ол бүгүнү дыңнаңар,
израиль чон, ол бүгүнү кичээнгейге ап көр,
хаанның өг-бүлези, кулааңар ээктиринер,
силерни ам шиидер-ле болгай.

^b Башт. 4:6

Мицпа хоорайга – какпа, Фавор дагга^b – чада салган четки бооп турдуңар.

^c Сан. 25:2

² Силер Ситтимге^c ханы оңгар казып алдыңар*,
а Мен силерни кезедир мен.

³ Эфремни билер мен, Израиль Меңээ ажык-көскү;
Эфрем, самыырап тур сен, Израиль, бужартап тур сен.

^d Иса. 59:2

⁴ Үүлгедиглери израильчилерни Бурганынче ээлдирбейн турар^d,
самыыраашкынның сүлдези оларның аразында турар-дыр^e,
Дээрги-Чаяакчыны билбестер-дир.

^e Ос. 4:12

⁵ Израильдин адыыргак чоруу^f бодунга удур херечилээр**,
Эфрем бодунун бузут-багы дээш кээп дүжер,
Иудея база олар-биле кады кээп дүжер.

^f Ос. 7:10

⁶ Израильчилер шээр-даа, бода-даа малын өргүлге салып,
Дээрги-Чаяакчыны дилеп чорупкаш, тыппайн баар,
Дээрги-Чаяакчы олардан ырай берген болур^g.

^g Иса. 1:11; Ос. 6:6

⁷ Олар Дээрги-Чаяакчыга өскерлип, сурас ажы-төл төрүп алган-дыр.
Оларны бир ай дургузунда*** ээлээн чери-биле кады чиптер».

Израиль биле Иудеяга удур дайын

^h Иер. 4:5; Ос. 8:1; 9:9

⁸ «Гива хоорайга мыйыс этсинер^h,
Рама хоорайга труба этсинер,

ⁱ Ос. 4:15; 10:5

Бет-Авенгеⁱ дүвүрээзин чарлаңар^j:

^j Ионл 2:1; Ам. 3:6

Вениамин, дайзын сээң артыңда тур!

⁹ Кеземче хүнү кээрге, Эфрем хоозурап каар.

Ол бүгү болуру чайлаш чок дээрин
Израильдин аймактарыңга медээлеп тур мен.

^k Ы. х. к. 19:14

¹⁰ Иудеяның баштыңнары ээлел чериниң кызыгаарын алгыдып,
дүрүм үрээн улус-тур,^k Мен оларже килеңимни суг дег төгер мен.

¹¹ Эфрем дарладып, шииткелге бастырган-дыр,
чүге дээрге хоозун дүрзү-бурганнарны эдерген-дир****.

¹² Эфремни үзүт-ховаган дег чиир мен, Иудеяны курт дег чиир мен.

* 5:2 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Үймээнчилерниң өлүрүүшкүнү кедереп тур».

** 5:5 Азы: «Израильдин чоргааралы куду көрдүрген».

*** 5:7 Еврей сөзүглелде бо сөстөрниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ай чаазының байырлалы».

**** 5:11 Өске бурунгу сөзүглелде «Чүге дээрге ол дужаалды күүсеткен-дир» деп бижээн.

¹³ Эфрем – бодунуң аарыын, Иудея – бодунуң балыын көрүп каан, Эфрем Ассириядан дуза дилеп^a, өндүр улуг хаанче* элчиннерин ыткан. Ынчалза-даа ол силерни экиртип шыдавас, балыынарны эмнеп шыдавас^b.

^a 4 Хаан. 15:19;
Ос. 7:11; 8:9; 12:1

^b Мих. 1:9; Наум 3:19
^c Ос. 13:7

¹⁴ Чүгө дээрге Эфремге арзылаң дег мен, Иудеяга араатан аң дег мен^c.

Ийе, Мен оларны үзерлеп каапкаш, алгаш чоруй баар мен – кым-даа оларны камгалап шыдавас.

¹⁵ Олар буруузун билимээн шаанда, Мени дилеп эгелевээн шаанда, Мен турар черимче дедир чоруй барайн^d.

^d Лев. 26:40-42

6 ¹ Олар хилинчекке бүргеткеш, Менче чүткүп эгелээр».

Дээрги-Чаяакчыже эглиишкин

Барып, Дээрги-Чаяакчыже эглиили!^e

Ол бисти аартып каан – Ол бисти экиртип каар;
бисти балыглап каан – балыгларывысты шарып бээр^f;

^e Ы. х. к. 30:1-10;

1 Хаан. 7:3;

3 Хаан. 8:48; Иоил 2:12

^f Ы. х. к. 32:39; Иов 5:18;

Ыд. ыр. 102:3; 146:3;

Иер. 30:17

^g Ыд. ыр. 70:20

² ийи хонук эртерге, Ол бисти диргизер,

үшкү хүнде Ол бисти бут кырынга тургузуп каар^g,
ынчан Аңаа шынчы амыдырап, Ону билип алыр бис.

³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыны билип алырынче чүткүп көрээли.

Ол биске даң хаяазы дег ыяап-ла көстүп кээр,

Ол бисче чаъс ышкаш – черни суггарган часкы чаъс ышкаш чедип кээр.

Бурганга бердинмээн улус

⁴ «Эфрем, сени канчайн? Сени канчайн, Иудея?

Силерниң энерелиңер эртенги туман дег, эрип каар шалың дег^h.

^h Ос. 13:3

⁵ Ынчангаш өлүм биле узуткаашкынны медээлээр дээшⁱ,

ⁱ Иер. 23:29

силерже медээчилеримни чорудуп турдум^j;

^j 3 Хаан. 19:17

Мээң шииткелим чырык дег чайынналдыр чырып кээр.

⁶ Өргүлдү эвес, энерелдиг боорунарны күзеп тур мен,

улустуң Бурганны билип алырын

оларның бүрүн өрттеткен өргүлдеринден артык күзеп тур мен^k.

^k Мф. 9:13; 12:7

⁷ А олар, өске улус ышкаш**, чагыг-керээни үреп, Меңээ өскерилди.

⁸ Галаад – бузут үүлгедикчилериниң ханга борашкан хоорайы^l.

^l Ос. 12:11

⁹ Дээрбечилерниң кижини кедеп турары дег,

бараалгакчыларның бөлүглели Сихем^m чедер орукка кижилер өлүрүп,

^m Иис. 24:1

бузут үүлгедип турар.

¹⁰ Израиль чонда чүдек-бужар чүвени көрүп тур мен.

Эфрем самырап турар-дыр, Израиль бужартап турар-дыр.

¹¹ Иудея, сеңээ база дүжүт ажаар үени доктаадып каар!ⁿ

ⁿ Иоил 3:13

Мен Бодумнуң чонумга эки чолду эгидер деп баарымга***,

7 ¹ Израильди эмнээр деп баарымга,

Эфремниң кем-буруузу, Самарияның бузут-багы көстү берди.

Олар мегелеп турар-дыр, оорлаашкын-даа болур-дур,

дээрбечи-даа улусту кудумчуларга үптээр-дир.

² Оларның бузуттуг үүлгедиглериниң шуптузун сактып алганымны

* 5:13 Азы: «Иарев хаанче» (Ос. 10:6 көр).

** 6:7 Азы: «Адам ышкаш».

*** 6:11 Азы: «Бодумнуң чонумнуң туттурган улузун эгидип эккээримге».

медереп билбестер-дир;
ам оларны ажил-херектери бүргеп алган,
оларны тода көрүп тур мен».

Эрге-чагырга тутканнарның бузуду

³ «Израильчилер боттарының бузут-багы-биле – хаанны,
оп-мегези-биле – нояннары хөгледи турар.

⁴ Олар шупту өскерликчилер-дир, оларның күзээшкиннери,
хлеб быжырыкчызының суугузу дег, изип-хып тур,
а хлеб быжырыкчызы суугузун чүгле далганын хоюткаш,
оозу ажый бээр өйгө чедир одавас болгай.

⁵ Хаанывыстың байырлалының хүнүнде ноянна
аарыгыжеге чедир изиглендир ижип алган,
а хаан кочуургак улусче холун сунган.

⁶ Олар боттарының кара сагышты-биле
чүректин суугуга дөмей кылып аар;
оларның килени дүңнү өттүр удуп хонар,
а эртен ол чалбыышталган от дег кыва бээр.

⁷ Олар шупту суугу ышкаш изий бергеш,
боттарының баштыңнарын сыырып турар;
оларның бүгү хааннары дүжүлгелеринден кээп дүжүп турар^a,
оларның чаңгызы-даа Менден дуза дилеп кыйгырбады.

^a 4 Хаан. 15:10, 14, 25, 30

^b Ыд. ыр. 105:35

⁸ Эфрем өске чоннар-биле холужа берген-дир^b,
ол бир талазы чиг хаарган далган дег апарган-дыр.

⁹ Хары улус оон күжүн чип турган, а ол эскербээн,
оон бажы көгере берген, а ол билбейн турар^c.

^c Иса. 42:25

^d Ос. 5:5

¹⁰ Израильдин адыыргак чоруу бодунга удур херечилээр^d;
ол бүгү болуп турда-ла, Дээрги-Чаяакчы Бурганынче ээлбес-тир,
Олче чүткүвес-тир.

¹¹ Эфрем мелегей, сарыыл чок көге-буга дег-дир:

дуза дилеп, бирде Египетти кыйгырып,

бирде Ассирияже барып турар-дыр^e.

^e 4 Хаан. 17:3-4; Ос. 5:13

¹² Израильчилер дуза дилеп чоруптарга,

^f Иез. 12:13

Бодумнуң четкимни оларже хөме салыр мен^f,

дээрниң куштарын дег, дүжүр октаар мен,

оларның чыылганын дыңнааш, бектеп каар мен*.

¹³ Менден ырай бергени дээш, олар ат болур,

Меңээ удур үймээн үндүргени дээш, олар узуткаттырып аар.

Ол чонну камгалаар деп турдум,

а олар Мээң дугайымда меге чүве чугаалажыр-дыр.

¹⁴ Олар орун-дөжээнге човууртап чыткаш,

^g Ыд. ыр. 77:36-37

кажан-даа боттарының сеткил-чүрээнден Менден дуза дилеп кыйгырбады^g;

олар чыгып турза-даа, чүгле далган-тараа чииринге,

арага ижеринге өйлежип, Менден ойталаар болду.

* 7:12 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Оларның чыыжының дыңнаанын эзуугаар кезедир мен».

¹⁵ Оларны билиндир сургап, күш киир быжыглап турган мен,
а олар Меңээ удур бак чүве бодаар-дыр.

¹⁶ Олар кымче-даа эглип кээп турду,

чүгле Дээди Өрүкү Бурганче эвес;

олар ыргак-дагыр согуннар дег апарды^a;

^a Ыд. ыр. 77:57

оларның нояннары аксы-дылының каржы-багы дээш

хылышка шаштырып аар, ынчан Египеттиң чону оларны кочулап-шоодар».

Израиль политиктиг база шажынчы бачыттары дээш кеземче алып

8

¹ «Трубадан эдис!^b Израильчилер Мээң чагыг-керээмни үрээн,

^b Иер. 4:5; Ос. 5:8

Мээң хоойлумга чагыртпаан боорга,

Дээрги-Чаяакчының черинче* эзир шүүргедеп келген дег-дир^c.

^c Ы. х. к. 28:49

² Олар Менден дуза дилеп: „Бурганывыс!

Израильчилер бис Сени билип алдывыс!“ – деп кыйгырап^d.

^d Мф. 7:21-23

³ Израиль чон буяндан ойталады;

дайзын ам ону истеп-сүрер.

⁴ Израильчилер хааннарны Мээң дужаалым чокка

боттары дүжүлгеге олуртуп турган^e,

^e 3 Хаан. 12:20; Ос. 7:7

нояннарны Мээң чөпшээрелим чокка шилип ап турган.

Боттарының алдын-мөңгүнүнден дүрзү-бурганнар шуткуп ап турганнар,

ынчангаш узуткаттырып аарлар.

⁵ Самария, сээң дүрзү-бугажыңны^f хүлээп көрбедим!**

^f 3 Хаан. 12:28;
Ос. 10:5; 13:2

Мээң киленим израильчилерже кыптыкты:

кажанга чедир арыгланып ап шыдавастарыл?!

⁶ Ол бугажыкты Израиль боду кылган болгай.

Ону шевер кижиге шуткаан, ынчангаш ол бурган эвес-тир;

Самарияның бугажыгы буступ каар!

⁷ Израильчилер салгын тарып алгаш, шуурган ажаап аар^g;

^g Ос. 10:13

үрезин бербес сыптан далган-тараа ажаап алдынмас,

далган-тараа ажааттынар-даа болза, ону хары улус чиир.

⁸ Израиль чон сыыртырып алган,

ол ам өске чоннар аразында ажык чок чүүл дег^h.

^h 4 Хаан. 17:6

⁹ Олар Ассирияже дуза дилеп чорупканⁱ,

ⁱ Ос. 5:13; 7:11

чааскаан улчуп чоруур черлик элчиген ышкаш

Эфрем хары улустуң ынакшылын төлевир берип тургаш, садып алган^j.

^j Иер. 2:24; Иез. 16:33-34

¹⁰ Израильчилер өске чоннарга төлевир үлеп берип турган-даа болза,

Мен оларны бөле сүрүп эккээр мен,

ынчан олар удавайн хары нояннарның база хаанның дарлалындан

хинчек көрүп эгелээрлер.

¹¹ Эфрем бачыт дээш өргүл салыры-биле хөй-ле бедигээштер тудуп алган,

а оон оларны бачыт үүлгедири-биле ажыглап турган.

¹² Мен израильчилерге Бодумнун хөй хоойлуларымны

бижип-даа берген болзумза,

олар боттарынга хамааржыр кылдыр хүлээп көрбөс ийик.

* 8:1 Азы: «Дээрги-Чаяакчының өргээзинче».

** 8:5 Азы: «Самария, сээң дүрзү-бугажың сени каапкаш баар».

^a Иер. 7:21

^b Иер. 14:10

^c Ы. х. к. 28:68

^d Ы. х. к. 32:18;
Иса. 17:10; Иер. 3:21

^e Иер. 17:27; Ам. 2:5

¹³ Олар Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр эът эккеп салгаш, чип аар^a. Оларның өргүлдери Меңээ таарымчалыг эвес; Мен ам оларның буздун бодап келгеш, бачыттары дээш кезедир мен^b: олар Египетче эглип кээр^c.
¹⁴ Израиль бодунуң Чаяакчызын уттупкаш^d, ордулар тудуп алган-дыр; Иудея хөй быжыглалдыг хоорайлар тудуп турар-дыр, ынчалза-даа Мен ол хоорайларже отту ыдыптар мен, от ордуларны чиптер^e».

Израильдин өөрүшкүзү ажыг-шүжүг бооп хуула бээр

9

¹ Израиль, өөрбейн көр, өске чоннар ышкаш байырлап-хөглеве, чүге дээрге самырааш, Бурганындан ойталаан-дыр сен, хамык тараа шаңнарынга* самын-садар чорук дээш төлевир алырынга ынак-тыр сен^f.
² Израильчилер боттарының далган-тараазын, олива чимизин чип шыдавас, боттарының виноград арагазынга идегели боттанмас.
³ Олар Дээрги-Чаяакчының черинге чурттап артпас. Эфрем Египетче дедир чоруптар^g, Ассирияга база арыг эвес аш-чем чиир^h.
⁴ Олар ынчан Дээрги-Чаяакчыга арагазын өргүп кутпас, оларның өргүлдери Аңаа таарышпас, өргүл аш-чеми оларга хөөржүдүлге аш-чемиⁱ дег болур – ону чиген бүгү улус арыг эвес апаар^j, чүге дээрге оларның аш-чеми чүгле боттарының чииринге ажыглаттынып, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирбес.

^f Ос. 2:5

^g Ы. х. к. 28:68; Ос. 8:13

^h Иез. 4:13; Дан. 1:8

ⁱ Ы. х. к. 26:14

^j Сан. 19:11-22

⁵ Байырланчыг чыыш хүнүнде, Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлал хүнүнде канчаар силер?
⁶ Израильчилер чылча шаптырышкындан чайлай берзе-даа, Египет оларны чыггаш, Мемфиске хөөржүдүп каар. Оларның мөңгүнден кылган улуг үнелиг чүүлдерин шагар-оът дуй аптар, чадырларынга тенниг үнүштер үнүп кээр.

⁷ Ялаладыр, кеземче көөр хүннери келген дээрзин израильчилер билип алзын.

Бурганның медээчизи мелегей бе?

Бурганның Сүлдезинге башкарткан кижиге угаанын ышкынган бе?^k

Сээң хөй санныг бузуттуг үүлгедиглериң дээш, өндүр улуг өжээннешкек чорууң дээш,

Бурганның медээчилери ыңдыг улус апарган-дыр.

⁸ Бурганымның чону Эфремниң доскуулчузу – Бурганның медээчизи^l, ынчалза-даа ооң бүгү оруктарында какпа салып каан, аңаа өжээнниг улус ооң Бурганының өргээзинде-даа бар.

⁹ Израильчилер боттарының бузуттуг үүлгедиглерин,

Гивага болуп турганы дег^m, күштелдирип алган-дыр,

Бурган оларның кем-буруузуң бодап келгеш, бачыттарының ужуң кезедирⁿ.

^k 4 Хаан. 9:11; Иер. 29:26

^l Иез. 3:17; 33:7

^m Башт. 19:22; Ос. 10:9

ⁿ Иер. 14:10; Ос. 8:13

* **9:1** Шаңнар – улус шак ол черлерге ааалга мөгейип, оларга элбек дүжүттү ол хайырлаан деп бодап турган.

Израильчилер ажы-төл чок артар

¹⁰ «Мен Израильди тып аарымга,
ол ээн кургаг ховуда үнген виноград дег турган^a,
сээн ада-өгбецни фиға ыяжының быжар өйү келген
баштайгы чимизи дег кылдыр көрүп каан мен.
А олар Фегор дагга чедип келгеш,
·Вaal дээр ыянчыг бурганга боттарын бараалгатканнар^b,
ынакшый берген дүрзү-бурғаны дег чүдек-бужар апарганнар.

^a Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1;
Мф. 21:33

^b Сан. 25:1-5;
Ыд. ыр. 105:28

¹¹ Эфремнің ат-алдары куш ышкаш ужуп чоруй баар –
ажы-төл төрүттүнмес,
херэеженнер иштелбес база божувас.
¹² А ажы-төлүн өстүрүп-даа аар болза,
чангызын-даа дириг арттырбас мен,
олардан хая көрнү бээримге, ат болурлар!»

¹³ Мээн көргеним ёзугаар Эфрем, Тир хоорай ышкаш,
кайгамчык эки черде турар-дыр,
ындыг-даа болза, Эфрем бодунуң ажы-төлүн өлүрүкчүжө үндүрер
ужурга таваржыр^c.

^c Ос. 14:1

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы, оларга бээр дээн чүвецни берип көр.
Божуп-төрүвес ижин-хырынныг, соглуп калган эмиглиг кылып каап көр.

¹⁵ «Израильчилернің бүгү бузуду – Галгалда^d,
аңаа оларны көөр хөңнүм чок апарган;
бүгү бузуттуг үүлгедиглери дээш,
оларны Бодумнуң черимден* үндүр ойладыптар мен,
оларга моон соңгаар ынак болбас мен;
оларның нояннары шуптузу Менден ойталаан болгай.
¹⁶ Эфрем буураан, дазылы кургап калган үнүштүң чимис бербези дег,
израильчилер база үре-төл чок болур,
а бир эвес божуп-төрүүр-даа болза,
оларның иштинге боттанган күзенчиг үре-төлүн өлүрүп каар мен».

^d Ос. 4:15; 12:11; Ам.
4:4; 5:5

¹⁷ Бурганым олардан ойталаар,
чүге дээрге Ону тооп дыңнавааннар-дыр;
олар өске чоннар аразынга улчуп чоруп бээр^e.

^e Ы. х. к. 28:64-65

Хаанның база дүрзү-бугажыктың төнчүзү

10 ¹ Израиль – чечектелген виноград сывы^f, ол хөй чимис берип турар;
ооң чимизи көвүдээн тудум, улам хөй өргүл бедигээштери тудуп аар,
ооң чери эки болган тудум, даш көжээлерин каастаары дам баар.
² Израильчилернің сеткил-чүрээ Дээрги-Чаяакчыга шынчы эвес,
ол кем-буруузу дээш, олар кеземче алыр:
Дээрги-Чаяакчы оларның өргүл бедигээштерин үреп кааптар,
даш көжээлерин чуура шавар.

^f Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1;
Мф. 21:33

* 9:15 Азы: «Бодумнуң өргээмден».

³ Израильчилер ынчан: «Бисте ам хаан чок-тур,
Дээрги-Чаяакчыдан-даа кортпайн турган болгай бис.
Хаан турар-даа болза, ол биске кандыг ажык-дузалыгыл?!» – дижир.

⁴ Олар хоозун сөстөр чугаалап, меге даңгырак берип,
өске чоннар-биле эвилелдежип турарлар,
андазын чарган черде үнген хоран оыт дег,
чөптүг шииткелди хажыдып турарлар*.

^a 3 Хаан. 12:28;
Ос. 4:15; 8:5; 13:2

⁵ Самарияның чурттакчылары Бет-Авенде дүрзү-бугажыкка^a мөгөөр дээш
барып турар;

ол дүрзүге мөгөөр чон-даа, ооң өөрүп турган бараалгакчылары-даа
ол дээш кажыыдап, ыглажыр.

Чүге дээрге дүрзүнүн каас-чаражын чок кылып каар,

⁶ ооң бодун Ассирияже – өндүр улуг хаанга** белек кылдыр – алгаш баар;
Эфрем бак атка кирер,

бодунун кара сагыштыг бодалының ужун

Израильдин ады баксыраар.

⁷ Самарияның хааны, сугда салдаан чарты дег, чиде бээр.

⁸ Бет-Авенде мөгөйишкин кылыр бедик черлерни –
израиль чоннун бачыт үлгедип турар черлерин үрөп бузуп кааптар.

Израильчилерниң өргүл бедигээштеринге

тенниг үнүштер биле бок сиген үнүп кээр;

олар дагларга: «Бисти дуглай дүжүнер!» – деп,

тейлерге: «Бисче кээп дүжүнер!» – деп чанныр^b.

^b Лк. 23:30; Ажыд. 6:16

^c Башт. 19:22; Ос. 9:9

⁹ «Израиль, Гиваның үезинден бээр^c бачыт үлгедип келген сен;

израильчилер ол хевээр артып калган;

Гивага шак ол бак сагыштыг улусту дайын таварбас бе?

¹⁰ Израильчилерни күзээним ёзугаар кезедир мен,

өске чоннар оларга удур чыгылып кээр,

ынчан ийи кемниг херээ дээш, олар хүлүттүрүп аар.

^d Иер. 46:20

¹¹ Эфрем – өөредип каан, тараа бастыраарыңа ынак инек-тир^d,

ооң быжыг мойнунга хомутту Мен Бодум кедирер мен;

Эфремни мунар мен, Иудея – чер андарар, Израиль – чер илииртээр.

^e У. ч. 11:19; Гал. 6:8

¹² Чөптүг-шынның чорукту бодуңарга тарып алыңар^e –

^f Иер. 4:3

энерелди ажаап аар силер; кур черни андарыңар^f,

чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыже чүткүүр үе келген-дир –

Ол чедип келгеш, шын шииткелди силерже чагдырар.

^g Ос. 8:7

¹³ Бузутту болбаазыраттыңар, оон кем-буруу ажаап алгаш,

мегениң дүжүдүн чип алдыңар^g,

чүге дээрге бодуңарның орууңарга, эндерик аг-шериинерге идегеп турдуңар.

¹⁴ Сээң чонуңга удур чаа-дайын үнер,

^h 4 Хаан. 17:3-4

Салманның^h Бет-Арбел хоорайны тулчуушкун үезинде үрөп бускаш,

ⁱ Иса. 13:16

аваларны ажы-төлү-биле катый чылча октап-шывадап турганы дегⁱ,

* 10:4 Азы: «Ынчангаш Бурганның шииткели болур».

** 10:6 Азы: «Иарев хаанга» (Ос. 5:13 көр).

сээн бүгү шивээлериңни үрөп бузуп каар!

¹⁵ Үүлгөткөн кедергей бузудунар дээш,

Вефилдин чурттакчылары силерни ынчаар бак аажылаар.

11 ¹ Израильдин хааны даң хаязында-ла өлүп каар.

Израиль чон – Бурганның ынак төлү

«Израиль аныяк турда, аңаа ынак апарган мен^a,
Бодумнун оглумну^b Египеттен үндүр кыйгырып алган мен^c.

² Израильчилерни медээчилерим кыйгырып турда-ла,
олар ырап, Ваал бурганның дүрзүлөринге өргүлдөр эккеп салып,
шуткуп, чазаан дүрзүлөргө мөгөйип, айдызаашкын кылып турганнар.

³ Мен Бодум Эфремни кылаштаарыңга өөрөдип кагдым,
холумга көдүрүп алгаш чоруп турдум,
а израильчилер оларны Мээң экиртир эмнеп турарымны^d билбеди.

⁴ Кижизиг, ынакшылдыг харылзаалар-биле оларны хаара тудуп алган мен^e;
оларнын моюннарыңдан дөңгүнү ужулган дег болган мен,
эеккеш*, аыш-чемни оларга салып берип турган мен^f.

⁵ Израиль Египетче дедир ээп чоруур**, Ассирия ону чагырар,
чүгө дээрге ол Менче эглиринден ойталаан-дыр.

⁶ Ооң хоорайларын хылыш кезе шавар –
ооң хаалгазының дээктерин үрөп,
кара сагыштыг бодалдары дээш, израильчилерни сыгырыштар.

⁷ Мээң чонум Менден ойталаарын кызып турар-дыр,
медээчилерим оларны бедикче кыйгырарга-даа,
өрү көдүрлүр кижичок-тур***.

⁸ Эфрем, сенден канчап ойталаар мен?
Израиль, сени канчап өскөлөргө бериптер мен?
Сени Адма хоорайны дег бак аажылаар мен бе,
Цевоим хоорай-биле кылган чүөмөни сеңээ хамаарыштыр кылыр мен бе****?
Мээң бүгү кээргелим кыптыга берди, бодал-сагыжым өскерлип,

⁹ Бодумнун килецим ёзуугаар кылбас мен,
Эфремни база катап узуткавас мен,
чүгө дээрге Мен – кижичок эвес^g, а силерниң араңарда ыдыктыг Бурган мен^h;
силерге хорадап келбес мен*****.

¹⁰ Израильчилер Дээрги-Чаяакчыны эдерип чоруптар,
Ол арзылаң ышкаш ырланырⁱ;
Ооң ырланганын дыңнааш, ажы-төлү сырбаш дээш,
барыын чүктөн чедип кээр^j.

¹¹ Олар Египеттен – бора-хөкпөш ышкаш,

^a Ы. х. к. 7:8

^b Хост. 4:22; Иер. 31:9;

Мал. 1:6

^c Мф. 2:15

^d Хост. 15:26

^e Ин. 6:44; 12:32

^f Хост. 16:14-31

^g Сан. 23:19

^h Иса. 12:6

ⁱ Иса. 31:4

^j Иса. 11:11; Мих. 7:12;

Зах. 8:7

* 11:4 Азы: «Эптиг-ээлдээ-биле».

** 11:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Дедир ээлбес» деп бижээн.

*** 11:7 Еврей сөзүглелде бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээң чонум Менден ойталаарыңдан могап-шылааш, Дээди Өрүкү Бурганны кый деп, Мени шупту чаңгыс эптиг алдаржыдар».

**** 11:8 Адма биле Цевоим – Бурганның Содом болгаш Гоморра хоорайлар-биле кады узуткап каан хоорайлары (Э. д. 14:8; Ы. х. к. 29:23 көр).

***** 11:9 Азы: «Хоорайже чедип келбес мен».

^a Иса. 60:8; Зах. 10:10

Ассириядан – көге-буга ышкаш ужуп чедип кээр^a;
оларны боттарының аал-ораннарынга чурттадып каар мен».
Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Иаковтун салгалы бодунуң Бурганынга шынчы эвес

¹² «Мени Эфрем меге-биле, израиль чон – авыяс чоруу-биле бүзээлеп алган;
Иудея шынчы ыдыктыг Бурганындан аза берген*».

^b Иса. 44:20

12 ¹ Эфрем хат кадарып, өрттендир чиир хатты сүрүп турар^b,
хүннү бадыр мегени, хоозураашкынны көвүдөдип турар.

Израильчилер Ассирия-биле-даа эвилелдежиپ,
Египетче-даа белек кылдыр олива үзү чорудуп берип турар^c.

^c Ос. 5:13

² Дээрги-Чаяакчы Иудея-биле база чаргылдажып турар,
Ол Иаковтун үре-салгалынга оон оруктары дээш,
үүлгеткен херектерин барымдаалап, кеземче онаар.

^d Э. д. 32:24-32

³ Иаков иезиниң иштинге-ле бодунуң акызын ажып эрткен^{**},
а күш-шыдалы четчи бергеш, Бурган-биле сегиржип алган^d.

⁴ Ол Бурганның төлээзи-биле хүрешкеш, тиилеп кааш,
Бургандан ачы-буян дилеп, ыглап турган;
Вефилге Бурган аңаа^{***} ужуражып, чугаалашкан^e.

^e Э. д. 28:12, 19; 35:9, 15^f Хост. 3:15

⁵ Дээрги-Чаяакчы – Аг-шериглиг Бурган-дыр,
Оон ат-дужаалы – Дээрги-Чаяакчы^f.

^g Мих. 6:8

⁶ Сен бодунуң Бурганыңче эглип кел,
ээ-хайыралыг база чөптүг бол^g, Аңаа кезээде идеге.

^h Ам. 8:5; Мих. 6:11

⁷ Хананей садыгжылар шын эвес деңзилээр деңзи тудуп алгаш,
улустан чүве мегелеп чииринге ынак^h.

ⁱ Зах. 11:5; Ажылд. 3:17

⁸ Эфрем: „Мен-даа олар ышкаш байыдымⁱ, эт-хөрөңги чыып алдым.
Мээң бүгү ажил-херээмден улус хоойлуга удурланышкак,
бачыт деп санадыр чүү-даа чүве тыппас“ – деп чугаалаан.

⁹ А Мен Египетке чурттап турган үенден бээр
сээң Дээрги-Чаяакчы Бурганың болгай мен;
байырлалдар хүннеринде дег^{****},

сени база катап чадырларга чурттадып каар мен.

¹⁰ Мен Бодумнун медээчилерим-биле чугаалажып,
оларже чоруткан көстүүшкүннеримни көвүдөдип,
медээчилерни дамчыштыр чонну сагындырып турган мен^{*****}.

^j Ос. 6:8

¹¹ А Галаад бузутка бердинген-дир^j, оон чону чөгенчиг улус апарган-дыр.

^k Ос. 4:15; Ам. 4:4; 5:5

Олар Галгалга өргүл кылдыр бугажыктар салып турган-дыр^k,

* 11:12 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Иудея ам-даа Бурганга бер-
динип, ыдыктыг Бурганга шынчы турар».

** 12:3 «Ажып эрткен» деп кылыг сөзү еврей дылда Иаков деп атка дөмей дынналыр (Э. д. 25:26; 27:36 көр).

*** 12:4 Өске бурунгу сөзүглелде «аңаа» эвес, а «биске» деп бижээн.

**** 12:9 Чадырлар байырлалының дугайында чугаалап турар (Лев. 23:39-43 көр).

***** 12:10 Еврей сөзүглелде бо сөстөрниц утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Медээчилерни дамчыштыр
угаадылыг чугаалар-биле чугаалап турган мен».

оларнын өргүл бедигээштери андарган шөлде оваалай чыгган
даштар дег-дир.

¹² Иаков Арам дээр чуртче дезе берген;
Израиль аңаа күдээлеп, кадайы дээш ажилдап берип,
өгленир дээш хой кадарып турган^a.

^a Э. д. 28:5; 29:20

¹³ Дээрги-Чаяакчы израиль чонну Египеттен медээчизин дамчыштыр
үндүрө бергеш,

база-ла медээчизин дамчыштыр кадагалап турган^b.

^b Хост. 12:50-51;

¹⁴ Эфрем Дээргизин дыка-ла хорадаткан^c,
өлүрүкчү чоруу дээш буруузун ол боду чүктээр,
ол Дээргизин куду көргөн дээш,
Дээрги ооң бодун куду көрдүрер.

Ыд. ыр. 76:21

^c 4 Хаан. 17:17

Дээрги-Чаяакчы Израильди үзерлеп кааптар

13 ¹ «Эфрем чүве чугаалаарга, улус сүрээдеп, сирилээр турган;
ол Израильге бедик турушту ээлеп алган,

ынчалза-даа Ваал бурган дээш буруудап^d, өлүп калган.

^d Ос. 11:2

² Ам израильчилерниң бачыт үүлгедири дам барган-дыр:
ус-шевер улус оларга дүрзү-бурганнарны мөңгүнден шуткуп,
чогаадып кылып берип турар-дыр;

израильчилер оон дүрзү-бурганнар-биле чугаалажып,
оларга өргүлдер салып турар-дыр;

кижилер шуткумал бугажыктарны^e ошкап турар-дыр!

^e 3 Хаан. 12:28;

Ос. 8:5; 10:5

³ Ол чоруу дээш, израильчилер эртенги туман ышкаш дүргөн
эстип чиде бээр,

олар эрип каар шалың дег^f, шандан хадаан тараа саваны дег,
хоолайдан үнген ыш дег апаар^g.

^f Ос. 6:4

^g Ыд. ыр. 1:4; 36:20

⁴ А Мен – египет черге турган үенден бээр,
сээн Дээрги-Чаяакчы Бурганың болгай мен,
сен Менден өске Бурган билбес сен,
Менден өске Камгалакчы-даа чок^h.

^h Хост. 20:3;

Иса. 43:11; 45:21

⁵ Ээн кургаг ховуга, кадып калган черге
сенче сагыш салып турган менⁱ.

ⁱ Ы. х. к. 8:15; 32:10

⁶ Одар-белчиирлиг апаргаш, израильчилер тодуг-догаа болу берди,
а тода бергеш, туразы улгадып, Мени уттупту^j.

^j Ы. х. к. 8:12-14; 31:20;

Ыд. ыр. 77:11; 105:21;

У. ч. 30:9

⁷ Мен оларга арзылаң дег болур мен,
пар дег, орук чанынга кедээр мен^k.

^k Иер. 5:6; Ос. 5:14

⁸ Оларже оолдарын оскунган кыс адыг дег халдааш^l,
хөрөк-чүрөөн үзерлээр мен; арзылаң ышкаш чиир мен;
черлик аң-араатан оларны үзерлеп кааптар.

^l 2 Хаан. 17:8; У. ч. 17:12;

Ыы. 3:10

⁹ Израиль, сээн узуткаттырар үең келди,
чүгле Мен сеңээ дузалап боор мен.

¹⁰ Сээн хааның ам кайдал?

Ол сени бүгү хоорайларыңга камгалап алзын че!

Баштыңнарын кайдал? Сен: „Биске хаандан, нояннардан берем!“ – деп

^a 1 Хаан. 8:5, 19

дилеп турдуң чоп^a.

^b 1 Хаан. 8:22; 15:23

¹¹ Мен килеңней бергеш, сеңээ хаан бердим,
хорадай бергеш, ону хунаап алдым^b.

¹² Эфремниң кем-буруузун доңнай баглап каан,
ооң бачыдын шыгжап каан – Мен ону утпас мен.

¹³ Эфрем угаан чок оол-дур,
херээжен кижиге ону божуп чыдырда дег,
ол хилинчектенип турар,

^c 4 Хаан. 19:3

ынчалза-даа хырындан үнер хөңнү чок-тур^c.

^d Ыд. ыр. 48:16;
Иса. 25:8; 26:19;
Иез. 37:12

¹⁴ Мен израильчилерни өлүглер оранының эрге-чагыргазындан
адырар мен бе?^d

Чок, оларга кээргел көргүспес мен!^e

^e Иез. 9:10

Өлүм, сээң хамчык аарыың кайыл?^f

^f 1 Кор. 15:55

Алды оран, сээң халдавырлыг аарыың кайыл?^{*}

^g Иер. 4:12; 51:1;
Иез. 19:12; Ос. 4:19

¹⁵ Эфрем акы-дунмазынга бодаарга, өзүген-даа болза,
өрттендир чиир хат чедип кээр –
ээн кургаг ховудан Дээрги-Чаяакчының хады көдүрлүр,
ынчан ол хат Эфремниң суунун бажын соолдуруп каар,
булаан кадырып каар^g;
ол хат Израильдин эртине-байлаан үптээр,
ооң бүгү үнелиг чүүлдериниң шыгжамырын куругладыр.

^h 4 Хаан. 18:12

14 ¹ Самария бодунун буруузун чүктээр,
чүге дээрге бодунун Бурганынга удур тура халаан-дыр^h;
израильчилер хылыштан кырлып калыр,
оларның чаш төлдерин черже чылча октап,
сааттыг херээженнерин одура шаап каарⁱ».

ⁱ 4 Хаан. 8:12; Ос. 9:13;
Ам. 1:13

Израиль чон бачыдын миннир болза, Бурган аңаа ачы-буян хайырлаар

^j Ос. 6:1; 12:6

² Израиль, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңче эглип кел^j,
чүге дээрге кем-буруун дээш кээп дүшкен-дир сен.

³ Мөргүүр сөстериңер боданып алгаш, Дээрги-Чаяакчыже эглип кээп:
„Хамык кем-буруувусту өршээп,

^k Евр. 13:15

эккээр чүүлүвүстү ээ көрнүүшкүн-биле хүлээп ап көрем,
аксы-сөзүвүстүң макталын өргүл кылдыр Сеңээ эккээр бис^k.

^l Ос. 5:13

⁴ Ассирия бисти камгалавас^l, дайынчы аъттарывысты мунмас бис,
холувустун кылыгларын ‘Бурганывыс’ деп адавас бис,

^m Ыд. ыр. 9:35

чүге дээрге өскүс улуска чүгле Сен ээ-хайыралыг болгай сен^m –
деп чугаалаңар.

⁵ Менден ойталаар чоруктан оларны экиртир мен,
оларга сеткилим ханызындан ынак болур мен,
чүге дээрге Мээн килеңим олардан чайлай берген-дир.

ⁿ Иса. 27:6

⁶ Мен Израильге чаъс-шалың дег болур мен,
ол ынчан лилия дег чечектелирⁿ,

* 13:14 Бо домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Израильчилер, силерге Мен өлүмнүг хамчык аарыг дег болур мен, алды оранче аппаар халдавырлыг аарыг дег болур мен».

Ливан дагда пөш дег, дазылдары тарай өзер;
⁷ ооң будуктары чаттылдыр херлир,
 ол чараш-каазы-биле – олива ыяжы дег,
 чаагай чыды-биле – Ливанның пөжү дег апаар.
⁸ Ооң хөлегезинге серииттенип олурган улус ээп келир,
 олар далган-тарааны эндере ажаап аар*,
 боттары виноград сывы дег чечектелип,
 Ливанның сураглыг арагазы ышкаш алдаржый бээрлер.

⁹ Эфрем ынчан: „Дүрзү-бурганнарның меңээ херээ чүл?“ – деп чугаалаар.
 Мен ооң мөргүлүнге харыылап, ону карактап көөр мен,
 аңаа девээлиг ыяш дег болур мен;
 сенде бар ачы-буянның үнген дөзү мен.

¹⁰ Мерген угаанныг кижиге ол бүгүнү билип алзын^а,
 сарыылдыг кижиге угаап билзин.
 Дээрги-Чаяакчының оруктары дорт болгай –
 чөптүг-шынның улус ол оруктап чоруптар,
 а үймээнчи улус аңаа чорааш, кээп дүжер».

^а Ыд. ыр. 106:43;
 Дан. 12:10

* 14:8 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Олар тараа дег өзер».

Иоил медээчинин ному

Кирилде

Номунуң баштайгы ийи эгезинде Иоил медээчи бодунуң чуртунче шартылааның коргунчуг халдаашкынын тодарадып бижээн. Медээчи шартылаа дугайында Бурганның Бодунуң ыдыпканы, оруунга таварышкан бүгү чүвени узуткап турар дайзынның аг-шериниң дугайында дег чугаалап турар. (Мында шартылааның омур-хевирин дамчыштыр ёзулуг аг-шеригниң халдаашкынын көргүскен деп удурланышкак бодал база бар.) Иоил израиль чонга боттарының бачыттарын минниринче Бурганның кыйгырыын база оларның менди-чаагай чоруун эгидип, оларны Бодунуң Сүлдези-биле бүргээр деп Ооң азаашкынын дамчыдып турар.

Шартылааның халдаашкыны – Бурганның шишкелиниң хүнүнде болур чүвени баш бурунгаар көргүскенидир (3-кү эге). Ол хүнде Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарга Ооң шилип алган чонунга чедирген хамык хора-багы дээш харысалга онаар. Буруулуглар кеземче алыр, а Бурганның чону элбек ачы-буян алыр.

1 ¹ Дээрги-Чаяакчының Патуилдин оглу Иоилге ажыткан сөзү бо-дур.

Мөөң шартылааның халдаашкыны

² Ирейлер, дыңнаңар, чер-чурттуң бүгү чурттакчылары, кичээнгей салыңар! Силерниң чурттап турар үенерде азы ада-өгбецнерниң чурттап турган үезинде ол ышкаш чүве болган бе?

³ Ол дугайында ажы-төлүңерге чугаалап бериңер, а олар боттарының ажы-төлүңе дамчытсын,

^a Ы. х. к. 4:9; Ыд. ыр. 77:4

а оларның ажы-төлү дараазыңга салгалга чугаалап берзин^a.

⁴ Шартылаа чиген соонда арткан чүвени чаш шартылаа чип турган, чаш шартылааның соонда арткан чүвени шерги чип турган, а шергиниң соонда арткан чүвени чаш шерги төндүр чип каапкан^b.

^b Ы. х. к. 28:38, 42

⁵ Арагачылар, оттуп келгеш, ишкирнигип ыгланар^c.

Виноград арагазы ижип турар бүгү улус,

ооң чулуунуң ажыын ажып, ыгланар,

чүге дээрге ону силерниң аксыңардан хунаап алган-дыр.

⁶ Мээң черимче күштүг, санап четпес хөй чон келген-дир.

^d Ажылд. 9:8

Оон диштери – арзылаң диштери, азыглары – кыс арзылаңны-ла^d.

⁷ Ол чон виноградым сыптарын хоозурадып каапкан,

фига ыяштарымны сыйып каапкан –

ооң чөвүрээзин карттап кааптарга, будуктары агарып калган.

⁸ Качыгдал хевин кеткен, ынак эжиниң ажыын ажып турар кыс ышкаш ыглап-сыктанар.

⁹ Дээрги-Чаяакчының өргээзинде далган-тараа болгаш арага өргүлү ам чок-тур. Дээрги-Чаяакчының бараан болукчулары, Бурганның бараалгакчылары качыгдап ыглажып тур.

^e Иса. 24:4; Иер. 4:28; Ос. 4:3

¹⁰ Шөлдер хоозураан, чер ыглап чыдар^e,

чүгө дээрге тараа узуткаттынган,
 виноград чулуу хайлып калган^a, олива ыяш кургап калган. ^a Иса. 24:7
¹¹ Тараачыннар, муңгараңар^b, виноград ажаакчылары, ишкирнигип ыгланаңар. ^b Иер. 14:4
 Шөлдерде арбай, кызыл-тас чок болган-дыр,
¹² виноград сыптары кургап, фиға ыяштары кадып калган-дыр.
 Гранат, пальма ыяштары болгаш яблонялар шупту
 шөлде кургап калган-дыр,
 ынчангаш кижі амытанның хөглээшкини соксаан-дыр^c. ^c Иса. 24:11

Бурганга чаннырынче чонну кыйгырганы

¹³ Бурганның бараалгакчылары, качыгдал хевин кедип алыңар,
 ыглап-сыктаңар.
 Өргүл бедигээжиниң мурнунда бараан болуп турар улус,
 ишкирнигип ыгланаңар^d. ^d Иер. 4:8
 Мээң Бурганымның бараан болукчулары, чедип келгеш,
 качыгдал хевин кеткеш, өргээге дүннү эрттириңер,
 чүгө дээрге Бурганынарның өргээзинде далган-тараа болгаш арага
 өргүлдери ам чок-тур^e. ^e Иоил 1:9; 2:14
¹⁴ Ыдыктыг шээрлээшкинден доктаадыңар, онзагай чыыштан чарланаңар,
 чоннуң баштыңнарын болгаш чурттуң бүгү чурттакчыларын
 боттарыңарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчының өргээзинге чыылдырыңар,
 дуза дилеп, Ону кыйгырыңар^f. ^f Иоил 2:15-16
¹⁵ Аа халак! Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү чоокшулаан-дыр^g. ^g Иса. 13:6; Авд. 1:15;
 Ол хүннүң чедип кээри күчүлүг Бургандан келген хоозураашкын дег боор. Соф. 1:7
¹⁶ Бис көрүп турувуста-ла, аыш-чемивис чок апарып,
 Бурганывыстың өргээзинден өөрүшкү биле хөглээшкин
 чиде берген эвес-тир бе?^h ^h Ы. х. к. 12:6-7
¹⁷ Тараа үрезини чер иштинге бырыжып калган,
 аңмаарлар үрелип, тараа урар черлер куруглаан,
 чүгө дээрге тараа ам чок-тур.
¹⁸ Мал-маганның човууртап турарын!
 Өөр малдар муңгаргай тояап чоруур,
 чүгө дээрге оларның одар-белчири чок.
 Кодан хойлар база хилинчек көрүп турар.
¹⁹ Дээрги-Чаяакчы, мен дуза дилеп, Сени кыйгырып тур мен,
 чүгө дээрге ховуда одар-белчирни от чипти,
 шөлде бүгү ыяштарны чалбыыш өрттедиптиⁱ. ⁱ Иер. 9:10
²⁰ Черлик дириг амытаннар безин Сеңэ чаннып тур^j, ^j Ыд. ыр. 103:21
 чүгө дээрге дамырак суглар соглуп калган-дыр,
 ховуда одар-белчирни от чипкен-дир.

Бурганның аг-шерииниң халдаашкыны

2 ¹ Сионга трубадан этсинер,
 Бурганның ыдыктыг даанга дүвүрээзин медээзин бериңер^k. ^k Ос. 5:8; Ам. 3:6
 Чер-чурттуң бүгү чурттакчылары сирилезин,
 чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү кел чыдар-дыр,
 ол хүн чоокшулап келген-дир.

- ^a Ам. 5:18, 20; Соф. 1:15
^b Иоил 1:6
^c Иоил 1:19
^d Э. д. 2:8
^e Ажыл. 9:7, 9
^f Наум 2:10
^g У. ч. 30:27
^h Иса. 33:4
ⁱ Иоил 3:15; Ажыл. 8:12
^j Мал. 3:2; Ажыл. 6:17
^k Ы. х. к. 30:1-10;
 1 Хаан. 7:3;
 3 Хаан. 8:48; Иса. 55:7;
 Иер. 4:1; Ос. 6:1; 12:6
^l Хост. 34:6
^m 2 Хаан. 12:22;
 Ам. 7:3, 6; Иона 1:6; 3:9
ⁿ Иоил 1:9, 13
^o Иоил 2:1
^p Сан. 10:3
- ² Ол дээрге кара булуттарлыг, дүмбей караңгы хүн-дүр^a.
 Хөй санныг, күштүг чон имир ышкаш чатгылыпкан кел чыдыр^b.
 Эрте-бурунгу үелерде-даа турбаан, келир салгалдарда-даа турбас чон ол-дур.
³ Ол чоннуң мурнунда хөмө ап турар от бар,
 а артында – өрттендир чип турар чалбыыш бар^c.
 Ол бээр келбээнде, бо чер Эдемниң сесерлии дег турган^d,
 а ол келгеш баарга, кургап калган хову дег апаар.
 Кым-даа ол чондан камгаланып шыдавас.
⁴ Ооң хевири аъттар хевири дег, ол халдып орда, чүгүрүк аъттар-ла^e.
⁵ Ол чон даглар бажы-биле дайынчы тергелер даажы дег шимээргеп,
 чалбыыштыг оттуң оът-сигенде дазырааны дег шимээн үндүрүп,
 тулчуру-биле чыскаалыпкан аг-шериг ышкаш халдып орап.
⁶ Ол аг-шеригни көргөш, өске чоннар сирилей бээр,
 бүгү улустуң арыннары агарып каар^f.
⁷ Ол чон мөгелер дег маңнажып халдаар,
 ханаларже дайынчылар дег халбактанып үнер.
 Олар шупту чыскаалган аайы-биле чоруп,
 бар чыдар уг-шиинден өскээр барбас^g.
⁸ Олар аразында баскылашпас, кайызы-даа чиге мурнунче бар чыдар;
 чыскаалын үревейн, камгалалды өттүр чаза булгаар^{*}.
⁹ Олар хоорайже чүткүп кирип, ханаларны дургаар маңнажып,
 бажыңнарже, оорлар ышкаш, соңгалар таварып кире бээр^h.
¹⁰ Оларның мурнунга чер сириңейнип, дээр чайганып,
 хүн биле ай өжүп, сылдыстар чырытпастаарⁱ.
- ¹¹ Дээрги-Чаяакчының үнү Ооң аг-шериинин мурнунга дыңналыр,
 Ооң аг-шерии дүк-түмен, Ооң сөзүнүң күүседикчилери күчү-күштүг.
 Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү өндүр улуг болгаш аажок коргунчуг.
 Ону кым шыдап эртерил?^j
- Бурганның чонга Бодунче эглирин дужааганы**
- ¹² Дээрги-Чаяакчы: «Ам безин Менче бүгү чүлдү-чүрээнерден,
 шээрленип база ишкирнип ыглап тургаш, эглип келиңер^k» – деп медеглээн.
- ¹³ Качыгдалдан хевиңер эвес, чүректериңер чара тырткаш,
 боттарыңарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыже эглип келиңер,
 чүге дээрге Ол килеңнээчел эвес, ээ көрнүүчел,
 кээргээчел, өндүр улуг энерелдиг-дир^l,
 Ол азаан кеземчезин күш чок болдурарыңга белең.
¹⁴ Кым билир боор? Ол өскээр боданып, кезетпейн баарын,
 харын силерге ачы-буянныг бооп артып каарын^m.
 Ынчан Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга өргүүр далган-тараа биле арага
 четчир боорⁿ.
- ¹⁵ Сионга трубадан этсиңер^o,
 ыдыктыг шээрлээшкинден доктаадып, онзагай чыыштан чарлаңар^p.

* 2:8 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Оларны согуннар-даа, чыдалар-даа доктаадып шыдавас».

16 Чонну бөлүп, ыдыктыг чыыштан кылыңар,
ирейлерни чалаңар, элээди, чаш уругларны кыйгырып эккелиңер^a.

^a Иоил 1:14

Күдээ оол безин бодунуң өрээлинден,
келин кыс – өгленчир бажыңыңдан үнүп келзин.

17 Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда,
серилиг чер биле өргүл салыр бедигээш аразында^b турар
Бурганның бараалгакчылары ыглап-сыктап, мынча дишсин:
«Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң чонунга хайыраңны көргүзем,
Бодунуң өңчүң болур улусту бак сөглетпем,
бисти өске чоннар кыжырбазын;
чүге ол чоннар аразында: „Оларның Бурганы кайыл?“ – джип турарыл?^c»

^b 3 Хаан. 6:3; Иез. 8:16

^c Ыд. ыр. 41:4; 78:10;
113:10; Мих. 7:10

Израиль чонга ачы-буян кээр

18 Дээрги-Чаяакчы ынчан Бодунуң чери дээш хүннээчелин^d база
Бодунуң чонунга кээргелин көргүзөр.

^d Зах. 1:14; 8:2

19 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга мынча деп харыылаар:
«Мен силерже далган-тараа, чаа арага болгаш олива үзү чорудуп бээр мен –
ол бүгү-биле тодар силер,
моон сонгаар өске чоннарга силерни бак сөглетпес мен.

20 Мен сонгу чүктен келген аг-шеригни силерден ырадып,
куруг, кургап калган черже үндүр сывырыптар мен.
Оларның мурнукуларын чөөн чүкте далайже,
а соондагыларын – барыын чүкте далайже чорудуптар мен^e,
оларның мөчү-сөөктеринден бак чыт үнер, хоралыг чыт тараар^f.
Чүге дээрге олар хөй бузутту үүлгеткен-дир*».

^e Зах. 14:8

^f Иса. 34:3

21 Чер-чурт, кортпа! Сен өөрүп-хөгле,
чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг чүүлдү кылыр-дыр^g.

^g Ыд. ыр. 125:2-3

22 Черлик дириг амытаннар, кортпанар^h,
чүге дээрге хову-шөлдерде одар-белчиирлер ногаарара берген-дир,
ыяштар чимизин берип турар-дыр,
фига ыяжы биле виноград сывы элбек дүжүт берип турар-дыр.

^h Иоил 1:18

23 .Сионнуң чону, өөрүнер,
боттарыңарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңар
дээш хөглеңер!ⁱ

ⁱ Авв. 3:18; Зах. 10:7

Ол силерге чөптүг-шынны-биле чаъсты хайырлаар^{**},
ооң мурнунда дег, күскү, часкы чаъстарны хайырлаар^j.

^j Лев. 26:4; Ы. х. к. 11:14;
Иер. 5:24

24 Тараа шаңнарын дүжүт дола бээр,
доскаарларны чаа арага болгаш олива үзү чык дола бээр.

25 «Силерже ыдыкканым өндүр улуг аг-шериим болур
шартылаа биле шергиңиң дүжүттү чип турган чылдары дээш^k,
Мен силерге орнун тургузуп бээр мен^{***}.

^k Иоил 1:4

26 Пөккүже чемненип, тода бээр силер,
Бурганыңар Дээрги-Чаяакчының адын алдаржыдар силер.

* 2:20 Азы: «Бурганның херектери өндүр улуг-дур».

** 2:23 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Ол силерге чөптүг-шынныг чорукка өөредир башкыны чорудуп бээр».

*** 2:25 Азы: «Чип турганы дүжүттүң орнун ийн дакпыр тургузуп бээр мен».

Мен силерни бодааш, кайгамчык чүүлдү кылдым,
 Мээң чонум моон соңгаар кажанда-даа бак атка кирбес.
 27 Ынчаарга Мээң израиль чоннун аразында турарымны,
 Мени – силернин Бурганынар Дээрги-Чаяакчы деп,
 өске Бурган чок деп билип аар силер^a.
 Мээң чонум моон соңгаар кажанда-даа бак атка кирбес».

^a Хост. 20:2; Иез. 39:18

Бурганның Бодунуң Сүлдезин бээри хүн
 (Ажс.-ч. 2:17-21)

28 «Оон соонда мындыг боор:
 Мен Бодумнуң Сүлдем-биле бүгү улусту бүргей аптар мен^b.
 Силернин оглу-кызынар өттүр билип медеглеп эгелээр,
 кырганнарынар өттүр билген дүштер дүжээр,
 аныяк оолдарынар онзагай көстүүшкүннер көөр.

^b Иса. 32:15; 44:3;
 Иез. 39:29

29 Ол хүннерде Мен эр, кыс чалчаларны безин
 Бодумнуң Сүлдем-биле бүргей аптар мен.

^c Мф. 24:30; Лк. 21:11;
 Ажыл. 8:7

30 Дээрге база черге кайгамчык бадыткал демдектери:
 хан, от болгаш дүргектелген ышты көргүзөр мен^c.

31 Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг, коргунчуг шииткел хүнү чедип
 кээр бетинде

^d Иса. 13:10; Иез. 32:7-8;
 Ажыл. 6:12

хүн дүмбей караңгы бооп, ай хан өңнүг бооп хуула бээр^d.

32 Ынчан Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырган кижиге бүрүзү
 камгалал алыр^e.

^e Рим. 10:13

Дээрги-Чаяакчының азаанын ёзугаар

^f Авд. 1:17

·Сион дагга база Иерусалимге хоргадаан чон дириг артар^f;
 Дээрги-Чаяакчының Бодунче кыйгырып алган улузу өлбейн баар».

Иудеяның дайзыны чоннарны Бурганның шиидери

3 ¹ «Ол хүннерде, ол үеде,
 кажан Мен Иудеяга база Иерусалимге эки чолду^g эгидипкенимде*,
² Мен бүгү чоннарны чыгаш^h, Иосафат шынаазынга** эккелгеш,
 оларны аңаа Мээң чонум дээш, Мээң өнчүм болур Израиль дээш
 шиидер менⁱ.

^g Иер. 30:3

^h Соф. 3:8; Зах. 14:2

ⁱ Иса. 66:16

Чүге дээрге олар Мээң чонумну өске чоннар аразынга тарадып
 каапкан-дыр,

Мээң черимни үлежип алган-дыр.

³ Олар Мээң чонумну үлежип, төлге даштары октаан;
 самыын-садар херэеженнерге төлевир бээри-биле база арагалаары-биле
 чонумнун бичии оолдар, кыстарын кул кылдыр садып турганⁱ.

^j Авд. 1:11; Наум 3:10

⁴ Тир, Сидон хоорайларның база бүгү филистим девискээрлернин
 чурттакчылары^k,

^k Иса. 23:1; Иер. 47:4;
 Иез. 28:21; Ам. 1:9

силер Менээ чүү апарган силер?^{***}

Менден өжээн негээр деп тур силер бе?

Ынчаар-даа болзунарза, Мен силернин өжээн негээшкиниңерни

* 3:1 Азы: «Иудеяның база Иерусалимнің чонун туттуруушкундан эгидипкенимде».

** 3:2 Иосафат шынаазы – «Дээрги-Чаяакчының шииткелинин шынаазы» дээн ат.

*** 3:4 Азы: «Силер Менээ удур чүү сагыштыг силер?»

удаас боттарынарның бажыңарже амыр-белен халдадыр мен.

⁵ Силер Мээң алдын-мөңгүнүмнү ап алган,
улуғ үнелиг эргинелеримни

боттарынарның бурганнарынарның өргээлеринче
ап алган-дыр силер^a.

^a 2 Чыл. 21:16-17

⁶ Иудея биле Иерусалимниң улузун оларның төрөөн чуртундан
ырадыры-биле

гректерге садып турдунар.

⁷ Көрүнер, Мен иудейлерни силерниң садып чорудупкан черлериңерден
көдүрүп эккээр мен, үүлгедиңерни боттарынарның бажыңарже
халдадыр мен.

⁸ Силерниң оглу-кызыңарны Иудеяның чонунга садыптар мен,
а иудейлер оларны ыракта Шеваның чурттакчыларыңа^b садыптар».

^b 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1

⁹ Ол чоннар аразыңа мону чарлап чугааланар:
дайыңга белеткениңер!

Эрес-дидим дайынчыларны көдүрүңер!

Бүгү шериглер чоокшулап келзин, халдап кирзин.

¹⁰ Андазыннарыңарны хылыштарже,

хол кадырларыңарны чыдаларже эде соп кылып алыңар^c.

^c Иса. 2:4; Мих. 4:3

Кошкак кижиле безин: «Күш-шыдалдыг мен!» – дизин.

¹¹ Бүгү чоннар, чер болгандан далаш-биле келиңер,

Шииткел шынаазыңа чыгыңар.

О, Дээрги-Чаяакчы, дайынчыларыңны ынаар эдериңе аппарат!

¹² «Бүгү чоннар оттуп келзин, Иосафат шынаазыңче чедип келзин,
чүге дээрге Мен аңаа долгандыр турар чоннарны шиидери-биле садап
олура мен^d.

^d Ыд. ыр. 95:13; 97:9;
109:6; Иса. 2:4; 3:13;
Мф. 25:32

¹³ Оларны, бышкан тараа дег, дүжүт ажаар херекселдер-биле кезип эгеленеңер^e.
Барып, оларны виноград дег сы базыңар,

^e Ос. 6:11; Мф. 13:39;
Мк. 4:29;

арага доскаарларның эриин ажып турзун^f –

Ажыд. 14:15, 19

ол чоннарның бузут-багы кончуг улуг-дур.

^f Ажыд. 19:15

¹⁴ Шииткел шынаазыңда эндерик хөй чон мөөңнежиңе тур,

чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының хөделип үнер хүнү

Шииткел шынаазыңче чоокшулап келген-дир!^g

^g Иоил 1:15

¹⁵ Хүн биле ай өжүп, сылдыстар чырытпастап турар-дыр^h.

^h Иоил 2:10

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы ·Сиондан диңмирээр, Иерусалимден диңзыдыр алгыраңи,
чер биле дээр сириңейни бээр.

ⁱ Иер. 25:30; Ам. 1:2

Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга хоргадаар чер болури^j,
израиль чонга – шивээ болур.

^j Иса. 25:4

¹⁷ Ынчан Мени силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы деп,

Бодунуң ыдыктыг даам ·Сионда чурттап турарымны билип аар силер.

Иерусалим ыдыктыг хоорай болур,

хары улус оон ыңай кажан-даа олче халдап келбес апаар^k.

^k Иса. 52:1; Наум 1:15

¹⁸ Ол хүн виноград чулуу даглардан сыстып үнер,

тейлерден сүт агып бадар^l, Иудеяның бүгү хем уннары долу суглуг апаар^m.

^l Ам. 9:13

Дээрги-Чаяакчының өргээзинден суг бажы аттыгып үңгешⁿ,

^m Иса. 30:25

ⁿ Иез. 47:1; Зах. 14:8

^a Сан. 25:1

^b Иса. 19:1; Иез. 29:2

^c Иса. 34:5; Иер. 49:10;

Иез. 35:3; Ам. 1:11;

Авд. 1:10; Мал. 1:3

^d Иез. 37:25

^e Иса. 4:4; Иез. 36:25

Ситтим шынааны суггарар^a.

¹⁹ Египет ээнзиреп каар^b. Эдом ээн кургаг хову апаар^c.

Иудеяның чонун каржы-дошкуну-биле аажылап,
ол черге буруу чок хан төп турганы дээш, ындыг болур.

²⁰ Иудея мөңгө чурттаар, Иерусалим салгалдан салгал дамчып амыдыраар^d.

²¹ Мен оларның ам-даа чуп бербээним ханын чуп кааптар мен^e.

Дээрги-Чаяакчы «Сионга чурттаар!»

Амос медээчинин ному

Кирилде

Бурганның медээчилеринин аразында медээзи аңгы ном кылдыр бижиттинген эң баштайгы кижии Амос болур. Ол Бурганның медээзин медеглен турар үеде, еврей чон ийи аңгы күрүнеге чурттап турган. Мурнуу чүктө – Иудея, ооң найысылалы – Иерусалим. Соңгу чүктө – Израиль, ооң политиктиг найысылалы – Самария хоорай, а эң чугула шажынчы төвү – Вефил хоорай.

Амос боду Иудеянын Вифлеем хоорайжыгаштан ырак эвесте турар Текоя деп суур чурттуг кадарчы кижии турган. Бистиң эрага чедир VIII вектиң ортан үезинде Бурган аңаа Соңгу күрүнеже баргаиш, израильчилерге Ооң медээзин дамчыдарын дужааган. Ол үеде израиль чон чүдек-бужар херектер, Бурганга удур чүдүлгө ёзулалдары болгаиш ядыы-түрөңги, кошкак улусту дарлаар чоруктар кылып, хөй бачыт үүлгедип турган.

Номну дараазында кезектерге чарып болур:

– Израиль-биле кожа чыдар бүгү чурттарны база Израильдин бодун Бурган кезедир дугайында баш бурунгаар кысказы-биле чугаалааны (1–2 эгелер);

– израиль чоннун бачыттарын сойгалаан база Бурганның ам келир шийткелин баш бурунгаар чугаалаан тодаргай өттүр билген медегледер (3–6 эгелер);

– Бурганның Амосче чорутканы беш көстүүшкүн болгаиш оларга тайылбырлар (7–9 эгелер).

Адак соонда израиль чон Амостун сагындырыгларын тооп дыңнавайн барган. Ынчангаиш бистиң эрага чедир 722 чылда Ассирия күрүне Самарияны эжелеп алгаиш, дириг арткан израильчилерни тудуп алгаиш, аңгы-аңгы чурттарже өскээр көжүрүпкөн.

1 ¹ Текоя чурттуг^a кадарчыларнын бирээзи Амостун сөстери бо-дур. Израиль дугайында Бурганның чорутканы бо көстүүшкүннү Амос Иудеянын хааны Озиянын чагырып турганы база Иехоаштын оглу, Израильдин хааны Иеровоамнын чагырып турганы үеде^b, чер шимчээшкини болурунун^c ийи чыл мурнунда көргөн.

² Амос:

«Дээрги-Чаяакчы -Сиондан диңмирээр,
Иерусалимден дыңзыдыр алгырап^d;
кадарчыларнын оран-савазында улус качыгдап ыглажыр*,
Кармил даанын^e бажы кургай бээр» – деп чугаалаан.

Израильдин кожасы чоннарнын кеземчези

³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш,
Дамаскынын чурттакчыларын өршээвес мен^f,
чүге дээрге олар Галаадты демир-биле чылча бастырып турган-дыр^g.

⁴ Азаил хааннын^h ордузунче отту ыдар мен,
ол от Венадад хааннын шивээлерин чиптерⁱ.

⁵ Дамаскынын хаалгазынын дээктерин адыра шаап кааптар мен^j,

^a 2 Хаан. 14:2;
2 Чыл. 11:6; Неем. 3:5

^b 4 Хаан. 14:23; 15:1;
2 Чыл. 26:1; Иса. 1:1;
Ос. 1:1
^c Зах. 14:5

^d Иер. 25:30; Ионл 3:16

^e Иис. 19:26;
3 Хаан. 18:19

^f Иса. 17:1; Иер. 49:23

^g 4 Хаан. 10:32-33;
Иса. 21:10

^h 4 Хаан. 8:12; 13:22

ⁱ Иер. 49:27

^j Иер. 51:30

* 1:2 Азы: «Кадарчыларнын одар-белчирилери кургап каар».

^a Ос. 4:15

^b Иез. 27:23

^c 4 Хаан. 16:9; Иса. 22:6;
Ам. 9:7

Авен шынаада^a чурттаан улусту база Бет-Эденде^b
дүжүлге ээлээн кижини узуткап каар мен;
арамей чонну тудуп алгаш, Кирже^c шөлүптөр».
Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш,
Газа хоорайның чурттакчыларын өршээвес мен^d,
чүге дээрге олар хары чонну, Эдомга хүлээдип бээр дээш,
мөөңү-биле тудуп аппаратан болгай^e.

⁷ Газаның ханазынче отту ыдар мен,
ол от ооң шивээлерин чиптер.

^d Иер. 47:1, 5

^e 2 Чыл. 28:18; Ионл 3:6

^f 1 Хаан. 5:1; Ам. 3:9

⁸ Азот хоорайның чурттакчыларын^f,
Аскалонда дүжүлге ээлээн кижини узуткап каар мен
база Экронче холумну угландырап мен –
ынчан артып калган филистим чон кырлып каар^g».
Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

^g Соф. 2:4; Зах. 9:5

⁹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш,
Тир хоорайның чурттакчыларын өршээвес мен^h,
чүге дээрге олар хары чонну мөөңү-биле тудуп аппаратан,
Эдомга хүлээдип берген-дир
база ха-дунмалышкы эвилелди уттупкан-дырⁱ.

^h Иса. 23:1; Иер. 47:4;
Иез. 26:2; Ионл 3:4;
Зах. 9:4

ⁱ 3 Хаан. 5:1

¹⁰ Тирниң ханазынче отту ыдар мен –
ол от ооң шивээлерин чиптер».

¹¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш,
Эдомнуң чурттакчыларын өршээвес мен^j,
чүге дээрге олар ха-дунмазы болур израиль чонну
хылыш туткаш,

^j Иса. 34:5; 63:1;
Иер. 49:7-22;
Иез. 25:12-14;
Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4

^k 2 Чыл. 28:17; Иез. 35:5

кээргел чок сывыртап, килеңинге алыскаш,
доктаамал дошкуурап, үргүлчү хорадап турган-дыр^k.

¹² Теман черже отту ыдар мен,
ол от Восора хоорайның шивээлерин чиптер».

¹³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш,
аммон чонну өршээвес мен^l,
чүге дээрге ол, бодунуң девискээрин алгыдып аар дээш,
галаад черге сааттыг херээженнерни одура шаап турган-дыр^m.

^l Иер. 49:1;
Иез. 21:28; 25:2;
Соф. 2:8

^m 4 Хаан. 8:12; Ос. 14:1

ⁿ Ы. х. к. 3:11;
2 Хаан. 12:26

¹⁴ Равва хоорайныңⁿ ханазынга отту кыпсыр мен,
ол от ооң шивээлерин чаа-дайын хүнүнде алгы-кышкы аразынга,
хат-шуурганныг хүнде казыргыланып келгеш, чиптер.

¹⁵ Оларның хаанын хамык нояннары-биле кады дайзын тудуп
алгаш баар^o».

^o Иер. 49:3

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
 «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш,
 Моавтың чурттакчыларын өршээвес мен^a,
 чүгө дээрге олар Эдомнун хаанының сөөгүн хүл кылдыр өрттедипкен-дир.
² Моавче отту ыдар мен,
 ол от Кериот хоорайның^b шивээлерин чиптер,
 моав чон ону чылча шапкан аг-шеригниң алгы-кышкызының аразынга,
 дайзыннар труба этсип турда, кырлып каар.
³ Ол чоннуң баштыңчызын узуткап,
 ооң-биле кады шупту нояннарны өлүрүп каар мен».
 Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

^a Иса. 15:1; 25:10;
 Иер. 48:1; Иез. 25:8;
 Соф. 2:8

^b Иер. 48:24

Иудея биле Израильдиң кеземчези

⁴ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
 «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш,
 Иудеяның чурттакчыларын өршээвес мен,
 чүгө дээрге олар Дээрги-Чаяакчының хоойлузундан ойталап,
 Ооң дүрүмнеринге шынчы бооп артпаан-дыр^c;
 ада-өгбезиниң эдерип турганы меге бурганнар ол чонну
 оруундан өскээр дуурайлап каапкан-дыр^d.
⁵ Иудеяже отту ыдар мен,
 ол от Иерусалимниң шивээлерин чиптер^e».

^c Лев. 26:14-15

^d Иер. 16:19-20

^e Иер. 17:27; Ос. 8:14

⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
 «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш,
 Израильдиң чурттакчыларын өршээвес мен,
 чүгө дээрге ол чонда чөптүг-шынныг кижини – акша-мөңгүнге,
 ядыы кижини – эжеш идик өртээнге-ле кул кылдыр садып турар-дыр^f.
⁷ Олар ядыы улусту довуракче доңгайтыр базып,
 эрге-шөлээ чок улустуң оруун моондактаар-дыр^g,
 оглу-даа, ачазы-даа, чаңгыс-ла ол херээжен-биле будалып^h,
 Мээң ыдыктыг адымны бужартадыр-дыр.
⁸ Олар долаа төлевири кылдыр алган хевин чаткаш*,
 өргүл салыр бедигээштер чанынга чыдып аар-дыр,
 буруудаттырып турар улустан торгаал кылдыр алган арагазын
 бурганнарының өргээзинге** ижер-дир.

^f Лев. 25:39; 4 Хаан. 4:1;
 Ам. 8:6

^g Иов 24:4; Иса. 10:2

^h Лев. 18:8; Ы. х. к. 22:30

⁹ А Мен силерниң мурнуарга пөш ышкаш бедик-чаагайⁱ,
 дуб ышкаш быжыг амор чонну узуткап кагдым,
 ооң дазыл-дөзүн тура тыртып кагдым^j.
¹⁰ Мен силерни, амор черни ээлеп алзын дээш,
 египет черден үндүрө бергеш^k,
 дөртөн чыл дургузунда ээн кургаг ховуга эдертип чоруп турдум^l.
¹¹⁻¹² Силерниң оолдарыңар аразындан – Бодумнуң медээчилеримни,
 аныяк оолдарыңар аразындан – назорейлерни шилип ап турдум^m.

ⁱ Сан. 13:33-34

^j Иис. 24:8

^k Хост. 12:51

^l Ы. х. к. 8:2

^m Сан. 6:2

* 2:8 Ыдыктыг хоойлуда долаа төлевири кылдыр алган хепти дүн дүшпээнде ээзинге дедир эгидерин дужааган турган (Хост. 22:26; Ы. х. к. 24:12-13 көр).

** 2:8 Азы: «Бурганының өргээлеринге».

Бндыг эвес ийик бе, израиль чон?
А силер назорейлерге арага сыгап,
медээчилерге: „Өттүр билип медеглевеңер!“ – деп дужаап турдунар^а).
Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^а Иса. 30:10; Иер. 11:21;
Ам. 7:13; Мих. 2:6

¹³ «Көрдүңөр бе, Мен силерни,
долдур моожалар чүдүрген тергениң базары дег,
чылча бастырап мен;
¹⁴ чүгүрүк-даа кижиде дезе бээр арга тыппас,
быжыг-даа кижиниң туржуп шыдаар күжү чок апаар,
күш-шыдалдыг-даа кижиде амы-тынын камгалап шыдавас^б.
¹⁵ Ча-согуннуг-даа кижиде шыдашпас,
чүгүрүк-даа кижиде, айт мунган-даа кижиде амы-тынын камгалап шыдавас.
¹⁶ Эң-не эрес-дидим дайынчы безин
Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнүнде хол даян дезип чоруй баар».
Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^б Ыд. ыр. 32:16-17

Бурганның медээчизи ыттавайн барбас ужурулу

3 ¹ Израиль чон, Дээрги-Чаяакчының силерге удур –
Бодунуң египет черден үндүрө бергени^с бүгү аймак-чонга удур
чугаалаан сөстөрүн дыңнаңар:

^с Хост. 12:51

^д Ы. х. к. 7:6; 10:15

² «Черниң бүгү аймак-чоннарындан чүгле силерни хүлээп көргөн мен^д,
ынчангаш бүгү кем-бурууңар дээш, силерни кезедир мен».

³ Ийи кижиде, дугуржуп албайн чыткаш, кады чорук кылыр деп бе?
⁴ Аргада арзылаңның мурнунда олча-тывыш чок болза, ол ырланыр деп бе?
Арзылаңчыгаш олча тудуп албаан болза, чыдынындан ырланыр деп бе?
⁵ Дузакта чемиш чок болза, куш ынаар кирер деп бе?
Какпаже чүү-даа кирбээн болза, ол часты бээр деп бе?
⁶ Хоорайга шериг труба этси бээрге, улус коргуп сирилевес деп бе?^е
Айыыл-халап хоорайны хөме тавараан болза,
ону Дээрги-Чаяакчы үндүрбээн деп бе?^ф
⁷ Дээрги-Чаяакчы чүү-даа чүвени Бодунуң чалчалары болур медээчилерге
чажыт бодалдарын ажытпайн кылыр эвес^г.
⁸ Арзылаң ырланган соонда, кижиде коргуп сирилевес деп бе?^г
Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан соонда,
кижиде Ооң сөзүн медеглевес деп бе?^и

^е Иез. 33:4; Ос. 5:8;
Ионл 2:1

^ф Ыы. 3:38; Мих. 1:12

^г Э. д. 18:17

^г Иса. 31:4

^и Сан. 22:38

Самарияның буураары

⁹ «Азот хоорайның база египет черниң шивээлеринге:
„Самарияны долгандыр турар дагларга чыылгаш,
ол хоорайда кедерээн ужур-дүрүм чок чорукче,
кызып-кыйышкынче көрүңер!“ – деп чарлаңар.
¹⁰ Ол дээрге ак сеткилдий-биле чурттап билбес,
боттарының шивээлеринде эртине-байлакты
күчүлөл болгаш үптээшкин-биле чыып ап турар улус-тур^к» – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн.
¹¹ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:
«Дайзын бүгү чуртту бүзээлеп аар.

^ж 3 Хаан. 21:1

^к Иса. 3:14; Мих. 6:10-12

Ол Самарияның күчү-күжүн узуткап каар,
шивээлерин үптөп кааптар^a».

^a Ы. х. к. 28:52;
4 Хаан. 17:5-6; 18:9-12

¹² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Самарияда орунунуң кыдыында база Дамаскыда орун-дөжөөндө олурар
израильчилер камгалал алыр бе?»

Кадарчы кижиниң арзылаң аксындан малының ийи чодазын
азы кулааның чартыын ушта тыртып аары дег, чүглө ындыг камгалал
ап шыдаарлар.

¹³ Дыңнаан соонда, Иаковтуң салгалыңга удур херечилеңер – деп,

Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –

¹⁴ Кем-буруузу дээш, Израильди кезедип кээр хүнүмде
Вефилде өргүл салыр бедигээштерни база үрөп бузар мен:
бедигээштиң мыйыстарын одура шаап каарга,
олар черже кээп дүжер^b.

^b Хост. 27:2;
3 Хаан. 13:1-3;
4 Хаан. 23:15
^c Иер. 36:22
^d 3 Хаан. 22:39

¹⁵ Кышкы-даа, чайгы-даа бажыңнарны^c бузуп каар мен,
чаан сөөгүндөн кылган каасталгаларлыг бажыңнар^d база буступ чиде бээр –
дыка хөй бажыңнар ынчалдыр буступ каар».

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

4

¹ Самарияның даанда чурттап турар,

Васанның семис-чаагай инектери ышкаш херээженнер^e –
ядыы улусту кызып-кыйып, түренги улусту дарлап,
боттарының ашактарыңга: «Эккеп кудуңар-ла, ижер бис!» – деп турар
херээженнер –

^e Ыд. ыр. 21:12; Иез. 39:18

бо чугаа-сөстү дыңнаңар.

² Дээрги-Бурган-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыы-биле дангыраглап^f, мынча дээн:
«Силерни – тыртпалар-биле, арткан өөрүңерни – сыырткыштар-биле
сөөртүп алгаш баар үе чедип кээр^g.

^f Ыд. ыр. 88:36

³ Мурнуңарда ханаларның оюк черлерин дамчыштыр үнер апаар силер^h.

^g 4 Хаан. 19:28;
Иез. 29:4; 38:4; Авв. 1:15
^h Иез. 12:5, 12

Дайзын силерни үндүр сывыртааш, Хармонче* аппаар».

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Израиль чоннуң Бурганче эглир хөңнү чогу

⁴ «Вефил хоорайга баргаш, бачыттан үлгединер-ле,

Галгал хоорайга баргаш, кем-бурууңар көвүдединер-леⁱ;

ⁱ Ам. 5:5

эргенниң-не – өргүлдеринерни^j, үш хонгаш-ла –

^j Сан. 28:3-4

дүжүдүңернин оннуң бир кезээн

эккеп салыңар-ла.

⁵ Израильчилер, ажыткылыг безин далган-тарааны
өөрүп четтиришкин өргүлү кылдыр эккеп салыңар-ла,
боттарыңарның эки тура-биле салып турар өргүлдеринер дугайында
медээленер-ле^k,

^k Лев. 7:13; 22:18

оларны салганыңар дугайында ыткыр чарлаңар-ла^l.

^l Мф. 23:13

Ынчаар кылырыңга ынак эвес ийик силер бе?»

Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

* 4:3 Бо сөстүң утказы эки билдинмес. Чамдык бурунгу очулгаларда «Эрмон даг» азы «Армения» деп бижээн.

- ^a Иер. 5:3; Агг. 2:17
- ⁶ «Шупту хоорайларынарга Мен силерни аш-биле кезедип турган мен, бүгү чурттап турар черлеринерге аьш-чеминер чедишпейн турган. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер^a». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ^b Иер. 3:3
- ⁷ «Мен дүжүт ажаалдазынга чедир үш ай арткан турда, силерже чаьс чагдырбайн турдум^b; бир хоорайже чаьсты чагдыргаш, өскезинче чагдырбас турдум; бир шөлдү чаьс-биле суггаргаш, өскезин суггарбайн баарымга, кургап каар турду.
- ⁸ Элээн каш хоорайларның чону суксунун хандырап дээш чаңгыс хоорайга эленейндир кылаштап кээрге-даа, шуптузунуң суксунун хандырап суг чок боор турду. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ^c Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:22; Агг. 2:17
- ^d 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28; Иоил 1:4
- ⁹ «Тарып алган үнүш-тараанарны чалынныг изиг хат болгаш дүдүк-биле чиртип турдум^c; дыка хөй чимистиг садтарынарны, виноград тараан шөлдеринерни, фи́га биле оливанар ыяштарын шартылаа чип кааптар турду^d. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ^e Хост. 9:3; Ы. х. к. 28:27, 60
- ¹⁰ «Египетке болуп турганы дег, силерже мал-маган кырап хамчык аарыгны ыттым^e, аныяк эрлеринерни хылыш-биле кырып кагдым, аьттарынарны сүрүп аппаар турду; турлагларынарда өлүмнүң чыды думчуунар үдүн дола берди. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ^f Э. д. 19:24
- ^g Зах. 3:2
- ¹¹ «Мээң Содом биле Гоморраны чылча басып кааным дег^f, силерниң чуртунарда чамдык хоорайларны чылча басып кагдым; ынчан силер оттан ушта тырткан кезектен дээредевес турдунар^g. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ¹² «Ынчангаш Мен сени мынчаар аажылаар мен, Израиль, сээң-биле мынчалдыр кылыр мен, бодуңнуң Бурганың-биле ужуражырынга белеткенип ал, израиль чон!»
- ^h Мих. 1:3
- ¹³ Дагларны тывылдырып, хатты чаяап, кижиге Бодунуң угаан-бодалын медээлеп, даң хаяазын болгаш дүмбейни чаяап турар, черниң бедиктерин басып турар Бурган^h – Бурганың Ол-дур. Ооң ады – Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган!

Кажыыдал ыы-сызы база Бурганче эглип кээринче кыйгырыг

- 5** ¹ Израиль чон, силер дээш ыы-сыым төп кажыыдаан сөзүмнү дыңнанар.
- ² Израиль-кыс кээп дүшкеш, туруп чадап тур!^a ^a Иса. 47:1
- Ол бодунуң черинге бүгү улуска кагдырыпкан чыдырда,
көдүрер кижиги тывылбас-тыр.
- ³ Чүгө дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчы:
«Израильде муң кижиги дайылдажып үнген хоорайга чүс-ле шериг артар,
чүс кижиги дайылдажып үнген хоорайга он-на шериг артар» – дээн.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчы израиль чонга чугаалаан:
«Менче чүткүнер^b, ынчан амы-тынныг артар силер; ^b Иса. 55:6; Соф. 2:3
- ⁵ Вефилче чүткүвенең, Галгалче барбаңар^c, ^c Ос. 4:15; 9:15; 12:11;
Бээр-Шеваже чорук кылбаңар^d, ^d Ам. 4:4
чүгө дээрге Галгалдың чурттакчыларын тудуп алгаш баар,
Вефил айыыл-халапка таваржыр. ^d Ам. 8:14
- ⁶ Дээрги-Чаяакчыже чүткүнер, ынчан амы-тынныг артар силер,
оон башка Ол Иосифтиң салгалын от ышкаш
өттүр таварып эрткеш, ону чиптер,
Вефилге ол отту өжүрер кижиги турбас^e. ^e Ы. х. к. 4:24; Евр. 12:29
- ⁷ Силер дээрге шын шииткелди оо-хоран кылдыр хуулдуруп турар,
чөптүг-шынныг чорукту черже чыттыр базып турар улус-тур силер!
- ⁸ Үгөр сылдыс биле Үш-Мыйгак сылдысты кым чаяганыл^f, ^f Иов 9:9; 38:31
кым дүмбей караңгыны чырык эртенче хуулдуруп,
а хүндүскү үени дүн кылдыр караңгыладып,
далайның сугларын кыйгыргаш, чер кырынга тарай аксып турарыл?
Ооң ады – Дээрги-Чаяакчы!^g ^g Ам. 4:13
- ⁹ Ол күш-шыдалдыг улуска удур хоозуралды салыптарга,
шивээлер чылча шаптырып аар.
- ¹⁰ А силер шииткел черинде сойгалакчыны көөр хөңнүнер чок,
шынны чугаалап турар кижиги силерге бак бооп көстүр болгай^h. ^h У. ч. 15:12
- ¹¹ Ядамыкты түрү бастырып,
ооң далган-тараазын үндүрүг кылдыр былаап ап турар силер.
Ынчангаш каас-коя бажыңнар-даа тудуп алган болзуңарза,
аңаа чурттавас силер,
шөлдерге кайгамчык эки виноград-даа тарып алган болзуңарза,
ооң арагазын ишпес силерⁱ. ⁱ Ы. х. к. 28:30, 39;
Мих. 6:15; Соф. 1:13
- ¹² Чүгө дээрге Мен кемниг херээнерниң кайы хире хөйүн,
бачыдыңарның кайы хире аарын билер мен:
чөптүг-шынныг кижини кызып-кыйып, хээли ап турар силер^j, ^j Хост. 23:8
шииткел черинге яды кижиниң херээн шын шиитпес силер^k. ^k Иса. 29:21
- ¹³ Ынчангаш угаанныг кижиги ол үеде чүве чугаалавас,
чүгө дээрге каржы-бак үе болган-дыр.
- ¹⁴ „Дээрги-Чаяакчы бис-биле кады“ дээр-дир силер.
Амы-тынныг артар дээш, бузутче эвес, буянче чүткүнер,
ынчан Аг-шериглиг Бурган ылап-ла силер-биле кады боор.

^a Ыд. ыр. 96:10; Рим. 12:9

¹⁵ Бузутка хөңнүңер чок, буянга ынак болуңар^a
база шииткел черинге шын шииткелди тургузуңар;
ынчан Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган
Иосифтин арткан салгалынче ээ көрнүр чадавас».

^b Иер. 9:17

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган мынча дээн:
«Улус бүгү кудумчуларга ыглап-сыктаар,
хамык шөлчүгөштерге „халак-халак!“ дижир.
Олар кажыдап ыглаар кылдыр – тараачын кижини,
ыглап-сыктаар кылдыр – ажыг-шүжүг ырлары күүседип билир кижилерни
кыйгырып алыр^b.

^c Хост. 12:12

¹⁷ Виноград тараан шөлдерниң шуптузунга ыы-сыы дынналыр,
чүге дээрге Мен силерниң араңар-биле кезедип эрте бээр мен^c».
Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү

^d Иоил 1:15; 2:2; Соф. 1:15

¹⁸ «Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнүн
күзелдии-биле манап турар улус ат болур!
Ол хүннү чүге манаар силер?

Ол дээрге чырык эвес, дүмбей-дир!^d

¹⁹ Кандыг-бир киж и арзыландан дезе бээрге, аңаа уткуй адыг келген дег
азы кандыг-бир киж и бажыңыңга чедип келгеш, холу-биле ханадан даянырга,
ону чылан шапкан ышкаш хүн-дүр.

²⁰ Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү караңгы эвес, чырык чүве бе?
Ол дээрге дүмбей-дир, ында чырыш кынныр чүү-даа чок.

^e Иса. 1:11-14; Иер. 6:20;

Мал. 1:10

^f Лев. 3:1-17

²¹⁻²² Байырлалдарыңарга хөңнүм чок, оларны хүлээп көрбөс мен,
байырланчыг чыыштарыңар үезинде салган бүрүн өрттедир өргүлдеринер
Меңээ таалал бербес^e.

Далган-тараанар өргүлдерин Меңээ салыр болзуңарза^f, оларны хүлээвөс мен,
семис мал-маганыңардан салган эп-найырал өргүлдеринче көрүнмөс мен.

²³ Боттарыңарның ырларыңарның ыт-шимээнин Менден ырадыңар,
силерниң чадаганнарыңарның ойнаанын дыңнавас-даа мен.

²⁴ Силерден күзээр чүвөм бо-дур:

шын шииткел – хем суу ышкаш,

чөптүг-шынныг чорук – кажан-даа катпас агым ышкаш хөмө аксын.

^g Аж.-ч. 7:42-43

²⁵ Израиль чон, силер Меңээ ээн кургаг ховуга дөргөн чыл дургузунда
янзы-бүрү эт өргүлдери, далган-тараа өргүлдери салып турган бис
дээр силер бе?^g

²⁶ Хаан-бурганыңар Саккуттун болгаш сылдыс-бурганыңар Кайваннын
дүрзүлерин –

боттарыңарга кылып алган дүрзү-бурганнарыңарны ап чораан болгай силер!*

^h 4 Хаан. 17:6

²⁷ Ынчангаш Мен силерни Дамаскының ындынче шөлүптер мен^h» – деп,
Дээрги-Чаяакчы чугаалаан;
Ооң ады – Аг-шериглиг Бурган!

* 5:26 Бо шүлүктүн утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Силер Молохтун чадырын, бурганыңар болур Рем-
фанның сылдызын – боттарыңарга кылып алган дүрзү-бурганнарыңарны ап алгаш чордуңар чоп» деп бижээн.

Израильдиң туразында чурттап турар улузу ат болур

6 ¹ Сион дагда сагыш амыр чурттап турар улус^а ат болур,
«Самарияның даанга айыыл чок чурттаар бис» деп бодап турар улус,
израильчилерниң оларга кээп турары баштын чоннун ат-сураглыг улузу
ат болур!

^а Иса. 32:9; Соф. 1:12

² Калне хоорайже барып, көрүп көрүңер^б,
оортан өндүр улуг Хамат хоорайже чоруптуңар,
оон филистим черде Геф хоорайже бада бериңер:
ол черлер бо күрүнелеринерден дээрe деп бе?^с

^б Иса. 10:9

Ол черлерниң девискээри бо черлерден делгем деп бе?

^с Наум 3:8

³ Айыыл-халап хүнүн ырак кылдыр бодап,
күчүлелдиң дүжүлгеге олуарын чоокшуладып турар-дыр силер.

⁴ Чаан сөөгү-биле каастаан оруннарыңарда чыдар-дыр силер,
орун-дөжөөңерде хөлестеп чыдып алгаш,
сүрүг малыңарда эң-не семис хойларны,
коданыңарда семиртир азыраан шарыларны
дөгерип чип турар-дыр силер.

⁵ «Чадаганга үдеткеш, ырлажып, хөгжүм херекселинге Давид хаан ышкаш
ойнап билир бис»

деп бодаар-дыр силер.

⁶ Дашкаларга арага кудуп ижип, эң эки үстер-биле чагдынар-дыр силер,
а Иосифтиң салгалының айыыл-халавы дээш сагыжыңар аарбас-тыр!

⁷ Ол бүгү дээш, силер ам дайзынның тудуп аппаар улузунуң
баштайгылары болур силер,
хөлестеп чыткан улустуң дою доостур!

Бурган Самарияны буурадып каар

⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы Бодунуң амы-тыны-биле даңгыраглаанд,
Аг-шериглиг Бурган: «Иаковтуң салгалының улуургак чоруунга хөңнүм чок,
ооң шивээлерин көөр хөңнүм чок.

^д Иер. 51:14

Найысылалды, ында турар бүгү чүвени дайзынга хүлээдип бээр мен –
деп медеглээн. –

⁹ Кандыг-бир бажыңга он кижичи амы-тынның арттар-даа болза,
олар база өлүп каар.

¹⁰ Оларны ажаап, өрттедир дээн төрели кижичи чедип келгеш,
мөчү-сөөктерни үндүрер дээш, бажың иштинде кижиден:

„Сенден өске кижичи бар-дыр бе?“ – деп айтырарга,

демгизи: „Кым-даа чок“ – деп харыылаар,

ынчан келген кижичи: „Ыгытава! Дээрги-Чаяакчының адын адап болбас“ – дээр*.

¹¹ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы дужаарга, улуг-даа бажыңнар буступ каар,
бичии-даа бажыңнар чуурлуп каар.

¹² Хаяларга аът маңнаар бе?

Хая-дашты** шары-биле чарып болур бе?

* 6:10 Бо шүлүктүң утказы эки билдинмес. Чедип келген төрели кижичи Дээрги-Чаяакчының кичээнгейин бодунче хаара тырткаш, айыыл-халапка таваржырындан сезинген бооп чадавас.

** 6:12 «Хая-дашты» деп сөстүң болгу дег өске утказы: «Далайны».

А силер база утка чок чүве кылып, шын шииткелди оо-хоран кылдыр, чөптүг-шынныг чорукту ажыг өт кылдыр хуулдуруп алган-дыр силер.

¹³ Силер дээрге чөгенчиг чүүл дээш өөрүп:

„Бодувустун шыдалывыс-биле күчү-күштү чедип алган эвес бис бе?“ – деп турар улус-тур силер.

¹⁴ Көөр сен, израиль чон, Мен сенээ удур өске чонну көдүрер мен.

Ынчан олар силерни соңгу чүкте Лево-Хаматтан эгелээш, мурнуу чүкте Арава шынаага чедир дарлап-бастыр» – деп, Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган чугаалаан.

Шартылаалыг көстүүшкүн

7 ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Хааннын сигенин кескен соонда үнген оът-сиген чаа-ла өзүп эгелеп турда, Ол шартылааны тывылдырган болду^a. ² Шартылаа чер-чурттуң ногаан үнүжүн төндүр чиптерге, мен: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы, чонунну өршээп көрөм, Израиль канчап шыдажырыл? Ооң бичиизи аажок-тур» – дидим. ³ Дээрги-Чаяакчы кээргей бергеш: «Көргөн чүүлүң болбас!» – деп чугаалады^b.

^a Хост. 10:4; Иоил 1:4

^b Иоил 2:13-14;
Иона 1:6; 3:9

Оттуг көстүүшкүн

⁴ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Ол от-биле шииткел үндүрерин чарлады; шак ол от чер адаанда өндүр улуг сугларны, ол кезек черни өрттендир чип эгеледи. ⁵ Мен ынчан: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Соксап көрөм. Израиль канчап шыдажырыл? Ооң бичиизи аажок-тур» – дидим. ⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы кээргей бергеш: «Ам көргөн чүүлүң база болбас!» – деп чугаалады.

Хананың дортун хынап көөр херекселдиг көстүүшкүн

⁷ Дээрги меңээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Ол Боду хананың дортун хынап көөр херексел дузазы-биле туткан хана чанында турду, ук херексел Оон холунда болду. ⁸ Дээрги-Чаяакчы менден: «Чүнү көрүп тур сен, Амос?» – деп айтырарга^c, мен: «Хананың дортун хынап көөр херекселди» – деп харыыладым. Дээрги: «Көрдүң бе, Мээң израиль чонумнун ыргак-дортун хынап, шенеп көрдүм, аңаа катап база өршээл көргүспес мен. ⁹ Исаактын салгалдарының мөгөйишкин кылып бедик черлери хоозураар, Израильдин ыдыктыг дээн черлери үрелип бустур, Мээң хылыжым Иероваам хаанга база ооң ук-салгалынга удур тулчур^d» – деп чугаалады.

^c Иер. 1:11, 13; Ам. 8:2

^d 4 Хаан. 15:8-12

Амасияның Амосту доктаадырын оралдашканы

¹⁰ Ынчан Бурганның Вефилде бараалгакчызы^e Амасия дээри израиль хаан Иеровамче: «Амос силерге удур израиль чоннун аразында сүлчээ белеткеп тур, оон шупту сөстөрүн чуртувус угбайн тур. ¹¹ Чүге дээрге Амос: „Иероваам хылышка шаштырып өлүр, а израиль чонну бодунун черинден тудуп аппаар“ – деп турду^f» – дээн медээ дамчытты.

¹² Амасия оон Амоска: «Бүдүү билир! Барып, Иудеяже дезивит; аңаа өттүр билип медегле, аыш-чемиңни ынчалдыр ажылдап чи^g. ¹³ Моон соңгаар Вефилге өттүр билип медеглеве^h, чүге дээрге ол – хаанның ыдыктыг чери-дир, Бурганның күрүне чергелиг өргээзи-дирⁱ» – деп чугаалаан.

¹⁴ Амос Амасияга харыылап, мынча дээн: «Мен бүдүү билир-даа, бүдүү билирнин оглу-даа эвес мен. Мал кадарчызы-даа^j, фиға ыяжының ажаакчызы-даа чордум. ¹⁵ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы мени шилип ап, кодан хоомдан чаргаш: „Барып,

^e 3 Хаан. 12:32

^f Ам. 6:7

^g Мих. 3:5

^h Ам. 2:12

ⁱ 3 Хаан. 12:29-33

^j Ам. 1:1

Мээн израиль чонумга өттүр билип медегле!¹⁶ – деп чугаалаан. ¹⁶ А ам Дээрги-Чаякчының чугаа-сөзүн дыңнап ал.

Сен болза: „Израильге удур өттүр билип медеглеве,
Исаактың салгалдарыңга удур суртаалдава“ – дээр-дир сен^a.

^a Иса. 30:10; Мих. 2:6

¹⁷ Ол дээш Дээрги-Чаяакчы: „Сээң кадайың хоорайга
самыын-садар херээжен апаар,
оглу-кызың хылышка шаштырып өлүр,
сээң чериңни хендир-биле хемчээп, үлөп-хуваап кааптар,
а сен бодун арыг эвес черге өлүр сен;
израиль чонну бодунун черинден тудуп аппаар!“ – деп чугаалаан».

Бышкан чимистиг көстүүшкүн

8 ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Бышкан чимистиг аргымал хааржак турар болду^b. ² Ол: «Чүнү көрүп тур сен, Амос?» – деп айтырарга^c, мен: «Бышкан чимистерлиг аргымал хааржакты» – деп харыыладым. Дээрги-Чаяакчы ынчан меңээ: «Мээн израиль чонумнун төнчүзү* келген-дир^d: Мен анаа катап база өршээл көргүспес мен. ³ Мээн шииткелим хүнү кээрге, ордуга ырлар өөлээн ыы-сыыже шилчий бээр» – деп медегледи.

^b Иер. 24:1; Мих. 7:1

^c Иер. 1:11, 13; Ам. 7:8

^d Бы. 4:18; Иез. 7:2-3

Дээрги-Бурган-Чаяакчы анаа немей:

«Кижиге сеги дыка хөй болур,
оларны улус чер бүрүзүңге ыгыт чок октапкаш баар.

⁴ Силер – ядыыларны бастыксап,
бо чурттун түрөңгилерин чок кылыксап турар улус –
ону дыңнаңар.

⁵ Силер дээрге: „Кажан-на ай чаазының байырлалы эртип^e,
далган-тараа садар аргалыг боор бис;
кажан-на амыр-дыш хүнү төне берип^f, аңмаарларны ажыткаш,
хемчээр саваны бичииледип, өртектерни улгаттыргаш,
шын эвес деңзи шойлары-биле улус мегелээр аргалыг боор бис?^g

^e Сан. 28:11

^f Неем. 13:15-16

^g Лев. 19:36; Мих. 6:10

⁶ Ынчан баксырап калган далган-тарааны садыглаар аргалыг боор бис;
chedinмес улусту – акша-мөңгүңге, ядыы улусту – эжеш идик өртээнге-ле
кул кылдыр садып алыр бис^h – деп турар улус-тур силер» – диди.

^h Лев. 25:39; 4 Хаан. 4:1;
Ам. 2:6

⁷ Израиль чоннун чоргааралы Дээрги-Чаяакчы
Бодунун бажы-биле даңгыраглап^{**}:

«Бо улустун үүлгедиглеринин чаңгызын-даа кезээ мөңгеде утпас мен!

⁸ Ол үүлгедиглерден чер шимчей бербес бе,
ында чурттап турар кижиге бүрүзү ыглай бербес бе?
Бүгү чер, Египетте Нил хем ышкаш, хөлзей бербес бе,
көдүрлүп-даа, чавырлып-даа турбас бе?ⁱ» – деп чугаалаан.

ⁱ Ам. 9:5

⁹ «Мээн шииткелим хүнү кээр – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. –
Ынчан хүннү дал дүште ажар кылып каар мен,
чырык хүндүс-ле чер кыры караңгылай бээр^j;

^j Иер. 15:9; Мих. 3:6;
Лк. 23:44

* 8:2 Еврей дылда «төнчү» деп сөс (кец) «бышкан чимис» (кайиц) деп сөс-биле дөмей дыңналыр.

** 8:7 Азы: «Дээрги-Чаяакчы израиль чоннун улуургак чоруу-биле даңгыраглап».

^a Иер. 16:9; Ыы. 5:15; Ос. 2:11
^b Иер. 6:26; Зах. 12:10

¹⁰ байырлалдарыңарны – ажыг-шүжүг кылдыр, хамык ырларыңарны – ыы-сыы кылдыр хуулдуар мен^a, шуптуңарга качыгдалдың самдар хевин кедирип, шуптуңарның баштарын тазартыр таарып каар мен; чуртка ол хүннү кижиниң эр чаңгыс оглунуң өлүмү дээш кажыыдалы дег кылып каар мен^b, ол хүн төнчүзүңгө чедир кажыыдал хүнү дег болур».

^c 1 Хаан. 3:1; Ыд. ыр. 73:9

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы оон ыңай медеглээн:
 «Кажан Мээң черже ашты чорударым – улустуң аыш-чем биле суг чедишпезинден эвес, а Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн дыңнаар дээш аштап-суксаары хүннер чоокшулап келген-дир^c.
¹² Кижилер бир далайдан өске далайга чедир Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаары-биле чер кезип элечнедир кылаштап, сонгу чүктен чөөн чүкче улчуур, ынчалза-даа дыңнаас.

^d 3 Хаан. 12:29-30

¹³ Ол шииткел хүнүндө аянынг чараш аныяк оолдар, кыстар сукаанындан меделерин оскунуптар.
¹⁴ Самарияны кем-бурууже кирип турар бурганнар-биле даңгыраглаар, „Дан хоорайның дириг бурганнары-биле^d база Беэр-Шева-биле даңгыраглап тур бис!“ дээр улус кээп дүшкеш, катап көдүрлүп шыдавас».

Вефилде өргүл бедигээжиниң көстүүшкүнү

9 ¹ Өргүл салыр бедигээш чанында турар Дээргини көрүп кагдым. Ол менээ мынча дээн:

^e Башт. 16:26-30

«Дээвиир сириңейни бээр кылдыр адагашты үстүрүпкеш, дээвиирни демги улустуң шуптузунуң баштарынче кээп дүжер кылывыг^e, дириг артканнарын Мен хылыш-биле шанчып өлүрүп каар мен:

оларның аразындан дезер дээн кижидезип шыдавас, амы-тынның артарын күзээн кижиде камгалал ап шыдавас.
² Олар Менден дезип, алды оранче-даа кире бээр болза, Мээң холум оларны ушта тыртып аар, дээрже-даа дезип үне бээр болза,
^f Ыд. ыр. 138:8-10

оортан дүжүр октаптар мен^f.

³ Кармил дагның бажыңга-даа чашты бээр болза, оларны аңаа тып алгаш, тудуп аар мен; далай дүвүңге-даа Мээң караамдан ажытталы бээр болза, оларны аңаа шагарын далай чыланыңга дужаар мен^g.
^g Ыд. ыр. 67:23

⁴ Дайзыннар тудуп алгаш, сүрүп аппаар-даа болза, оларны аңаа өлүрүп каарын хылышка дужаар мен. Оларга ачы-буянны эвес, айыыл-халапты таварыштырар мен».

^h Ыд. ыр. 45:7

⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы чер кырыңга дээптерге, ол эстип-хайлы бээр^h, ында чурттап турар бүгү улус кажыыдап ыглажыр, ол чер Египетте Нил хем ышкаш көдүрлүр база чавырлырⁱ.

ⁱ Ам. 8:8

⁶ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң үстүкү ордузун дээрлерге туткан^а,
дээрниң таваан черге тургускан;
Ол далайның сугларын кыйгыргаш,
чер кырынга тарай аксып турар;
Ооң ады – Дээрги-Чаяакчы!^б

^а Ыд. ыр. 103:3

^б Ам. 4:13

Бурган Израильди узуткааш, оон катап тургузуп каар

⁷ «Израильчилер, силерге Мээң хамаарылгам
эфиоптарга ышкаш эвес ийик бе? – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
Силерни египет черден үндүрө бергеним дег,
филистим чонну – Кафтордан^с, арамей чонну – Кирден^д база
Мен үндүрө бербээн ийик мен бе?

^с Иер. 47:4

^д 4 Хаан. 16:9; Иса. 22:6;
Ам. 1:5

⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчының карактары бачыттыг күрүнеже көрүп тур.
Мен ону чырык чер кырынга турбас кылдыр узуткап каар мен.
Ынчанмыже Иаковтуң ук-салгалын шуут-ла узуткавас мен – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

⁹ Дыннанар даан, Мен дужаал берип,
израиль чоннун бок хавыын, далган-тарааны шишкиишке челбиيري дег,
бүгү чоннар аразынче тарай шишкиир мен^е,
чаңгыс-даа үрезин черже кээп дүшпес!

^е Лк. 22:31

¹⁰ Мээң чонумда бүгү бачыттыг улус –
„Бо айыыл-халап бисти таварбас, биске чедип келбес!“ дигир улус^ф –
хылыштан өлүп калыр.

^ф Ам. 6:3

¹¹ Шииткел хүнү кээрге,
Мен Давидтин буступ дүшкен чадырын* катап тургузар мен,
ооң тиглерин дуглап каар мен, бузундуларын эде тудуштурар мен,
бурунгу үеде турганы дег кылдыр тудуп каар мен^г.

^г Аж.-ч. 15:16-18

¹² Израильчилер ынчан Эдомнуң арткан чонун болгаш
Менээ хамааржыр бүгү өске чоннарны чагырып алыр». Ол бүгүну кылыр Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹³ «Дүжүттүң хөйүнден ону чыып безин четтикпейн баар,
элбек үнгенинден виноградты арага кылдыр хуулдуруп четтикпейн баар
үе кээр – деп,

Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –
ынчан виноград чулуу даглардан сыстып үнер,
хамык тейлерден агып бадар^h.

^h Иоил 3:18

¹⁴ Мээң израиль чонумга эки чолду эгидер мен**,
олар буурап дүшкен хоорайларны катап туткашⁱ, аңаа чурттай бээр,
шөлдерге виноград олурткаш, ооң арагазын ижер,
садтар тарып алгаш, ында кат-чимисти чыып чиир^j.

ⁱ Иов 3:14;
Иса. 58:12; 61:4

^j Иер. 31:5

¹⁵ Израильчилерни боттарының черинге чурттадып каар мен,
оларны Мээң бергеним черден база катап үндүр сывырбас». Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның чугаалаан чүвези ол-дур.

* 9:11 Шак бо ойзу сөглээн сөстөр Давид хаанның салгалының ышкынып алган эрге-чагыргазын көргүзүп турар чадавас.

** 9:14 Азы: «Израиль чонумну туттуруушкундан эгидер мен».

АВДИЙ МЕДЭЭЧИНИҢ НОМУ

Кирилде

Бодунуң кыска медээзинде Авдий медээчи улуургак Эдом күрүнени Бурган Бодунуң шилип алган чонунга удур ооң бачыттары дээш кезедир дээрзин баш бурунгаар чугаалап турар. Эдом Иудеядан мурнуу-чөөн талага, дыка хөй эрттинмес чалым-хаялыг дагылыг черге турган. Эдомнуң найысылалы Селаның ады безин «чалым» дээн уткалыг. Дайзыннарга удур шак ол камгалалдан аңгыда, Эдом бодунуң мерген угаанныглары-биле алдаржаан турган. Үе-дүпте Эдомну израиль чоннуң өгбези болур Иаковтуң акызы Исавтың үре-салгалы ээлеп чурттай берген чүве-дир.

Бо медээни вавилон аг-шеригниң Иерусалимни бистиң эрага чедир 586 чылда үрөп бусканының соонда бир-ле үеде медеглээн болгу дег. Бодунга төрөл чон дээш сагыш човаар азы аңаа дузалажыр орнунга, Эдом Иудеяның эжелеттиргени дээш өжү ханып, амырап, харын-даа эжелекчиге дузалажып турган.

Эдомнуң буураан үези эки билдинмес. Бистиң эрага чедир IV векте эдом черни наватей чон чагырып алган. Рим күрүне үезинде Эдомнуң биеэги күжү биле ат-алдарындан ол черге чүглө Идумея деп ат артып калган.

Эдом чоннуң кем-буруузу болгаш кеземчези

(Иер. 49:7-22)

1 ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының Авдий медээчиже чоруткан көстүүшкүнү, Эдомнуң дугайында чугаалаан чүвези бо-дур^а.

^а Иса. 34:5; Иер. 49:7-22;
Иез. 25:12-14; 35:1-15;
Ам. 1:11-12; Мал. 1:3-4

Дээрги-Чаяакчыдан келген медээни дыңнаан бис.
«Көдүрлүп үнгөш, Эдомга удур чаалажылы!» – деп медээни өске чоннарга чедирзин дээш, айбычы кижини чоруткан турган.

² «Дыңнап көр, Мен сени чоннар аразыңга чөгөнчиг чон кылып каар мен, оларга аажок бак көрдүрер сен.

³ Турамык чорууң сени дуурайлап алган-дыр: чалымнарда, бедик черде чурттап турар болгаш: „Мени кым черже дүжүр октаптар боор?!“ – деп чугааландың.

⁴ Сен, зир куш дег, бедидир ужуп үне бээр-даа болзуңза, уяңны сылдыстар аразыңга-даа тудуп аар болзуңза, Мен сени оортан-даа дүжүр октаптар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан^б. –

^б Сан. 24:21; Авв. 2:9

⁵ Хоозурап когараар деп чүвөнни!

Бир эвес сээң шөлүңче кат-чимис чыыкчылары кирип кээр болза, олар элээн катгы арттырып кагбас чүве бе?

Оорлар азы дүнеки үптөкчилер сеңээ кээр болза, олар чүглө бодунга чеже херегил, ынчаны оорлап албас бе?

⁶ А Исавтың үре-салгалының бүгү чүвезин үптөп-тонап, ооң чажыт шыгжамырларын безин үжөп-чиндири кайы хире-дир!

⁷ Сээн шупту эвилелчилериң сени чериңден үндүр ойладыптар,
сээн-биле эп-найыралдыг улус сени дуурайлааш, ажып тиилээр,
сээн аыш-чемиңни чип турган улус сеңээ дузак салыр.
Эдомга угаан-сарыыл артпас!»

⁸ Оон Дээрги-Чаяакчы мынча деп медеглээн:

«Эдомда мерген угаанныг улусту,
Исавтың даглыг чуртунда бодамчалыг улусту
Мээң шииткелим хүнүнде узуткап каар эвес ийик мен бе?

⁹ Теман чер^a, сээн эрес-дидим улузуң коргуушкунга алзыр.

Исавтың даглыг чуртунга кымны-даа амылыг арттырбас.

¹⁰ Өлүрүкчү чорук кылып турарың дээш,
ха-дуңмаң болур Израильди бастып турарың дээш,
бак атка кирип, кезээ мөңгеде узуткаттырар сен.

¹¹ Хары улус Израильдиң эргине-байлаан аппарып турда^{b*},
даштыкы улус ооң эжик-хаалгазын дамчып Иерусалимче киргеш,
аңаа үлеш кылып турда^c, сен кыдыыңга көрүп турган сен,
ооң дайзыннарының бирээзи дег болган сен^d.

¹² Ха-дуңмаң айыыл-халапка таваржырга, хыың ханып, амырава!
Иудеяның чону өлүп турда, өөрүве!

Олар базындырып турда, аксың калбаңнатпа!^e

¹³ Мээң чонум айыыл-халапка алзып аарга,
ооң эжик-хаалгазын дамчып кирбе!

Ол буурап каарга, ооң хай-халавынче топтап көрбе!^f

Ол айыыл-халапка таваржы бээрге, ооң эт-хөреңгизинге дегбе!^g

¹⁴ Ооң менди арткан улузун өлүрер дээш,
орук белдирлеринге кедеп, манап турба!

Ол базындырып турда, дириг арткан улузун дайзыннарга тудуп бербе!

¹⁵ Дээрги-Чаяакчының шииткелиниң хүнү

бүгү чоннарга чоокшулап келген-дир^h:
өскелерни канчаар аажылап чораан болдур сен,

Бурган сени база ынчаар аажылаарⁱ;
херектеринге дүгжүр кеземче бодунуң бажынче суг кудар.

¹⁶ Килеңимниң дашказын Мээң чонумнуң ыдыктыг даамга ишкени дег^j,
шупту өске чоннар база ону үргүлчү ижип, төндүр пактаар^k,
олар оон шуут турбаан-даа ышкаш, кырлып чиде бээр».

Израильдиң эчизинде барып тиилээри

¹⁷ «А -Сион даг ыдыктыг чер болур,
аңаа хоргадаан чон дириг артар^l.

Иаковтуң үре-салгалы бодунуң өңчү черин ээлеп аар.

¹⁸ Иаковтуң үре-салгалы кыпкан от апаар,
Иосифтин үре-салгалы чалбыыш апаар^m,
а Исавтың үре-салгалы кургаг сиген апаргаш,
өрттеттирип, узуткаттырып аар,
олардан кым-даа дириг артпас».

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү ол-дур.

^a Э. д. 36:5; Иов 2:11;
Ам. 1:12

^b 4 Хаан. 25:13-17

^c Иоил 3:3; Наум 3:10

^d Ыд. ыр. 136:7

^e Мих. 4:11; 7:8

^f У. ч. 17:5

^g Иез. 35:10

^h Иса. 13:6; Иоил 1:15;
Соф. 1:7

ⁱ Иер. 50:29; Иез. 35:15;
Авв. 2:8

^j Иер. 25:27-28

^k Ыд. ыр. 74:8; Иса. 51:17;
Иер. 25:15; Зах. 12:2;
Ажыд. 14:10

^l Иса. 4:3; Иоил 2:32

^m Зах. 12:6

* 1:11 Азы: «Израильдиң аг-шеринн тудуп аппарып турда».

¹⁹ ·Негев чурттакчылары Исавтын даглыг чуртун эжелеп аар,
·Шефела чурттакчылары филистим чоннуң чуртун эжелеп аар;
олар Эфремниң черин – Самарияның чоок-кавызын эжелеп аар,
а Вениаминниң аймаа Галаад девискээрин эжелеп аар.

^a 3 Хаан. 17:9

²⁰ Израильдиң өскээр көжүртү берген аг-шерии
·ханаан черни шуут-ла Сарептага^a чедир эжелеп аар,
а Иерусалимниң өскээр көжүртү бергеш, Сефарадта чурттап турар чону
Негевтиң хоорайларын эжелеп аар.

^b Дан. 7:14, 27; Зах. 14:9;
Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24;
Ажыд. 11:15

²¹ Тиилекчи улус* ·Сион дагга чедип келгеш,
Исавтын даглыг чуртун башкарып эгелээр.
Дээрги-Чаяакчының Чагырказы тургустунар^b.

* 1:21 «Тиилекчи улус» – бо сөстөрниң болгу дег өске уткалары мындыг: «Камгалакчылар» азы «Камгалал алган улус».

Иона медээчиниң ному

Кирилде

Иона медээчиниң ному Бурганның берген даалгазындан ойталап, дезерин оралдашкан кижини дугайында чугаалап турар. Тоожуушкуннуң болуушкуну бистиң эрага чедир VIII чүс чылда болуп турар. Бурган Ионага Ассирия империязының найысылалы Ниневияның адыргак чурттакчыларынга келир кеземме дугайында медээ чедирерин дужааган. Ынчалза-даа Иона Израильдиң дайзыннары болур ниневийжилерниң Бурганның өршээлин алырын күзевээн. Ынчангаш ол Бургандан дезип, Ниневиядан өске чүкче чоруй баарын шенээн. Чамдык кайгамчык болуушкуннарның соонда, Иона ам-на Бурганны тооп дыңнаан, ынчалза-даа Бурганның ниневийжилерни өршээгинге хорадай берген. Иона шак ол чөптүг эвес аажызы дээш, Бургандан чемелелди алган.

Бо төөгү Бурганның чамдык чугула бүдүш-шынарларын көргүзүп турар. Иона дээрге «Өске чоннар Бурганның камгалалын алыр төлөп чок» деп бодаан израиль чоннуң үлегер-чижээ-дир. Ынчалза-даа Бурган Бодунуң ынакшылын чүгле еврейлерге көргүзери-биле кызыгаарлавайн, ону ылаптыгы-биле хүлээп көөр өске чоннарга база өршээлин көргүзүп турар. Улус Бурганның чемелелин дыңнап, боттарының бачыттыг херектеринден ойталаар болза, Ол Бодунуң килеңин олардан чайладырынга белен. Бурган Бодунуң чаяалгазының амы-тынының болгаш өлүмүнүң бүрүн эргелиг Ээзи болур, ынчангаш Бурган кандыг-бир кижини өршээр деп турар болза, өске кижиниң ажынар эргези чок.

Медээчиниң Бургандан дезиптерин оралдашканы

1 ¹ Дээрги-Чаяакчы Амиттайниң оглу Ионага^a Бодунуң сөзүн ажыдып: ² «Улуг хоорай Ниневияже^b дүрген чорупкаш, ында чурттаан улусту билиндир сургап каг, чүге дээрге оларның кемниг үүлгедиглери менээ билдингир апарды» – деп чугаалаан.

^a 4 Хаан. 14:25

^b Наум 1:1; Соф. 2:13

³ А Иона Дээрги-Чаяакчыдан дезип, Фарсисче^c чоруптарын шиитпирлээн. Ол Иопия хоорайга^d чедип келгеш, Фарсисче эжиндирип чоруур деп турган корабль тып алгаш, орук хөлезинин берипкеш, Дээрги-Чаяакчыдан дезип, Фарсисче эжиндирип чорууру-биле олурупкан.

^c 3 Хаан. 10:22; Иса. 23:1

^d Иис. 19:46

⁴ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы далайга күштүг хат көдүрүпкен. Кончуг күштүг шуурган эгелей бээрге^e, корабль бустур деп барган. ⁵ Корабльга чораан далайжылар корга бергеш, кижини бүрүзү бодунуң бурганындан дуза дилеп кыйгырып, корабльды чиигедири-биле чүгүн далайже дүжүр октап эгелээннер^f. А Иона корабльдың иштинче кирип чыдып алгаш, чаза удуп калган турган.

^e Ыд. ыр. 106:25

^f Аж.-ч. 27:18

⁶ Корабльдың кол удуртукчузу анаа чедип келгеш: «Чүге удуп чыдыр сен? Туруп кел, бодунуң бурганындан дуза дилеп кыйгыр. Канчап билир, сээң бурганың бисти кээргей бээр болза, өлбейн баар-даа чадавас бис» – дээн^g.

^g Иоил 2:13-14; Ам. 7:3, 6; Иона 3:9

⁷ Далайжылар мынча дишкеннер: «Кымның хайы-биле бо халап бистиң кырывыста диргелип келгенин билип алыр-дыр, барып төлгеден октап көрээлиңерем». Төлгени октаарга, ол Ионага дүшкен^h. ⁸ Ынчан олар Ионадан: «Чогум черле чүү кижини сен, бо халап чүү дээш бисти таварааныл, чугаалап көрөм? Кайыын келген, кандыг ажил-хожулдуг кижини сен? Чуртуң кайдал, кандыг чоннуң төлээзи сен?» – деп айтырганнар.

^h 1 Хаан. 14:41-42

⁹ А Иона: «Мен – еврей кижини мен, а мээң мөгөөр Бурганым – далайны болгаш черни чаяаган, дээрде саадаан Дээрги-Чаяакчыⁱ» – деп харыылаан.

ⁱ Ыд. ыр. 94:5; 145:6

¹⁰ Дээрги-Чаяакчидан дезипкенин Иона чугаалаарга, ол улус дендии корткаш, аңаа мынча дээннер: «Чүнү үүлгедип кааның ол?!» ¹¹ Олар оон: «Далай оожургай бээр кылдыр сени канчалзвывысса экил?» – деп айтырганнар, чүгө дээрге далайның хөлзээшкини ам-даа читпейн турган.

¹² Иона оларга: «Мени туткаш, далайже киир октаптыңар, ынчан ол оожургай бээр. Чүгө дизе мээң хайым-биле бо күштүг шуурган эгелээнин билип тур мен» – дээн. ¹³ Ынчалза-даа олар эрикче чоокшулаар дээш кораблин улам күштүг эжип эгелээннер. Далайның хөлзээшкини уламчылап турарындан олар черже чоокшулап чадап кааннар.

¹⁴ Ынчан олар Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «О, Дээрги-Чаяакчы! Бо кижидээш биске кем-буруу онаап, узуткавайн көрөм. Ооң амызын үскенивис дээш, бисти буруу-датпайн көр^a. Дээрги-Чаяакчы, Бодуннуң-на кылыр дээн чүүлүнү кылып турар-дыр сен!» – дээннер. ¹⁵ Олар Ионаны туткаш, далайже киир октаптарга, далай коргунчуг хөлзээшкинин соксадып, оожургай берген^b. ¹⁶ Ынчан ол улус Дээрги-Чаяакчидан аажок коргуп, Анаа өргүл салып, даңгыраан бергеннер^c.

^a Ы. х. к. 21:8

^b Ыд. ыр. 64:8

^c Иса. 19:21

Медээчинин мөргүлү

^d Мф. 12:40; 16:4

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы улуг далай амытанынга Ионаны сырыптарын дужааган. Иона ол далай амытанының хырнынга үш дүн-хүннү эрттирген^d. ² Иона далай амытанының иштинден Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мынча деп мөргүп чыткан:

^e Ыд. ыр. 3:5; 17:7; 117:5

³ «Берге байдалче кирген болгаш,
Дээрги-Чаяакчидан дуза дилеп кыйгырдым,
Ол мени дыңнап кагды^e.

Алды орандан Сени кыйгырдым,
Сен мээң үнүмнү дыңнап кагдың.

^f Ыд. ыр. 87:7

⁴ Мени эң-не ханы далайның дүвүнче
киир октаптың^f, агымнар мени бүргеп,
Сээң сугларың, Сээң чалгыгларың
мээң кырым-биле эртип турдулар^g.

^g Иов 22:11;
Ыд. ыр. 17:5; 41:7; 68:3

⁵ Ынчан мынча деп боодадым:

Бодуннун мурнундан мени ыраткан сен,
Сээң ыдыктыг өргээнче база катап кире бээр мен бе?^{*}

^h Ыд. ыр. 17:5

⁶ Аксы-думчуумну суг долуп, тыныжым бачыдаан^h,
дүп чок далай мени бектеп алган;
далай үнүштери бажымны ораап алган.

⁷ Дагларның дөзүнге чедир баттым,
чер бодунуң моондактары-биле
мени кезээ мөңгедө мунгаштап алган.

Ынчалза-даа Сен, Мээң Бурганым, Дээрги-Чаяакчы,
амы-тынымны бо тамыдан камгалап үндүрер сен.

⁸ Сагыш-сеткилим харыксырай бээрге,
Дээрги-Чаяакчыны сактып келдим,
мээң мөргүлүм Сенээ,

ⁱ Ыд. ыр. 17:7

Сээң ыдыктыг өргээнге чеде берген-дирⁱ.

^j Ыд. ыр. 31:7

⁹ Хоозун дүрзү-бурганнарга чүдүүр кижилер^j
Сенээ шынчы эвес апарганнар^{**},

* 2:5 Азы: «Сээң ыдыктыг өргээнче база катап берзимзе!»

** 2:9 Азы: «Энерел көргүскен Сени каапканнар».

¹⁰ а мен Сеңээ өргүл салып –
алгап-мактап чедип кээр мен.
Чүнү аазаан мен – күүседир мен^а.
Камгалал чүглө Дээрги-Чаяакчыда!^б»

^а Ыд. ыр. 49:14

^б Ыд. ыр. 3:9

¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы далай амытанынга чугаалаарга, ол Ионаны кургаг черже үндүр бүлгүрүпкен.

Ниневияның буруузун билингени

3 ¹ Дээрги-Чаяакчы Ионага Бодунуң сөзүн база катап ажыдып: ² «Улуг хоорай Ниневияже дүрген чорупкаш, Мээң сеңээ дужааган чүвемни ында чурттаан улуска билиндир сургап каг» – деп чугаалаан^с. ³ Дээрги-Чаяакчының дужаалы-биле Иона Ниневияже чорупкан. А Ниневия дээрге дендии улуг хоорай турган болгаш, ону эргип кезирирге үш хүн негеттинер чүве-дир. ⁴ Иона хоорайны чаңгыс хүн дургузунда эртиптер шаа-биле эргип: «Дөртөн хонук арткан-дыр, оон Ниневия узуткаттырар!» – деп суртаалдап эгелээн. ⁵ Ниневияның чурттакчылары Бурганга бүзүрей бергеннер: ынчангаш олар шээрленишкенин чарлааш^д, улуундан бичиингизинге чедир качыгдалдың самдар хевин кедип алганнар.

^с Иона 1:1-2

^д 2 Чыл. 20:3; Эзра 8:21; Иер. 36:9

⁶ Ук медээ Ниневияның хаанынга чеде берген, ол бодунуң дүжүлгезинден тургаш, хаан хевин ужулгаш, качыгдал хевин кеткеш, хүл кырынга олуруп алган^е. ⁷ Ынчангаш хаанның болгаш ооң дээди ызыгууртаннарының өмүнээзинден бүгү Ниневияга дужааган:

^е Иов 2:8; Иез. 27:30

«Кижилер-даа, мал-маган-даа, бода-даа, шээр-даа мал чүнү-даа чивезин, одарже үнмезин, суг ишпезин, ⁸ кижилер болгаш мал-маган качыгдал хеви-биле шыптынып алзын, кижилер бүрүзү бодунуң бачыттыг оруундан чайлазын, күчүлелден адырылзын, Бургандан өршээлди кызып дилезин^ф. ⁹ Канчап билир, Бурган бисти кээргеп, Бодунуң хайнып турар киленин бистен чайладыптар чадава, бис ынчан өлбейн баар бис^г».

^ф Иер. 18:8-11; 36:3

^г 2 Хаан. 12:22; Иоил 2:13-14; Ам. 7:3, 6; Иона 1:6

¹⁰ Ынчангаш олар бачыттыг оруктарындан ойталап турганнар. Бурган оларнын кылып турар херектерин көргөш, оларга азап турганы айыыл-халапты таварыштырарындан ойталаан^h.

^h Хост. 32:14;

2 Хаан. 24:16; Иер. 18:8

Медээчинин килеңи база Бурганның өршээли

4 ¹ Ол дээш Ионаның хөңнү карарып, аажок ажынып-хорадаан. ² Ынчангаш ол Дээрги-Чаяакчыга мөргүп, мону чугаалаан: «О, Дээрги-Чаяакчы! Бо дугайында мен чуртумга тургаш, чугаалавайн туржук мен бе? Мен Сени килеңнээчел эвес, кээргээчел, ээ көрнүүчел, өндүр улуг энерелдиг Бурган – кижилерге онааган кеземчезин өскерттип шыдаар Бурган деп билгеш^и, Фарсисче чорупкан турган мен. ³ А ам, Дээрги-Чаяакчы, мээң амымны үзүп каавыт, чүгө дээрге чурттаарындан өлүрү менээ дээр-дир^j».

^и Хост. 34:6

^j Сан. 11:15; 3 Хаан. 19:4; Иов 6:9

⁴ Дээрги-Чаяакчы: «Ол дээш хорадааның эки бе?» – деп айтырган.

⁵ Иона хоорай даштынче үнгөш, ооң чөөн талазынга келген. Хоорай-биле чүү болу бээрин көөр дээш, девээ кылгаш, ооң хөлөгезинин адаанга олуруп алган. ⁶ Шак ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы бир үнүшке өзүп үнерин дужаапкан, ынчангаш ол үнүш Ионаның кырынга хөлөгө туруп, аңаа таарымчалыг болзун дээш бедип үнүп келген; Иона ол үнүшке аажок өөрээн. ⁷ Дараазында хүн даң хаяазы дээп кээри билек, Бурганның дужаалын ёзугаар демги үнүштү шыйлашкын үттептерге, ол кадып

калган. ⁸ Хүн үнүп келгенде, Бурган чөөн чүктен изиг хат эккелген, ынчан хүн Ионаның бажын өрттендир чий бээрге, ол харыксырап баксырааш, бодунга өлүм дилеп: «Чурттаарындан өлүрү меңээ дээре-дир» – деп чугаалаан.

⁹ Бурган Ионадан: «Ол үнүш дээш хорадааның эки бе?» – деп айтырган.

Иона: «Ийе! Аажок хомудадым, өлгүжемге чедир» – деп харыылаан.

¹⁰ Ынчан Дээрги-Чаяакчы чугаалаан: «Сен бодуң өстүрбээниң, ол дээш күжүн үндүрбээниң, чаңгыс дүн дургузунда өзүп үнүп келгеш, дараазында дүн дургузунда кургап калган үнүш дээш хомудап турар-дыр сен. ¹¹ А Меңээ эки-бакты ылгап шыдавас 120 000 ажыг чурттакчылыг*, хөй мал-маганныг улуг хоорай Ниневия харааданчыг эвес деп бодадың бе?»

* 4:11 Азы: «Оң холун солагай холундан ылгап шыдавас 120 000 ажыг бичин уруглуг».

Михей медээчинин ному

Кирилде

Михей – Исаяя медээчинин үежиси. Ол Бурганнын сөзүн израиль чонга VIII вектин ийиги чартында медээлеп турган. Ол чылдарда күчүлүг Ассирия күрүненин аг-шерии соңгу болгаш мурнуу еврей күрүнелерге чаңгыс эвес удаа кыжанып турган.

Михей медээчи иудейлернин бачыттары дээш, ооң мурнунда Самария хоорай дег, Иерусалим Бургандан кеземче алып – чурттакчылары узуткаттырып, өске чуртче көжүртүр деп сагындырып турар. Михей чагырыкчыларны албаты чонну дарлап турары дээш, карачал улусту – оларнын ак-сеткилдиг эвези дээш, а Бурганнын медээчилерин – оларнын шынында Дээрги-Чаяакчыдан келбээн, меге сөстөр-биле чонну аргалат турары дээш чемелеп турар. Ооң кадында чон чүгле чаңгыс Дээрги-Чаяакчыга эвес, өске бурганнарга база мөгөйшп турган.

Ындыг-даа болза, Бурганнын шииткелинин дугайында сөстөр (1:1–2:11; 3:1–12; 6:1–7:7) Ооң камгалалынын дугайында идегел кириер сөстөр-биле (2:12–13; 4:1–5:15; 7:8–20) солчуп турар. Давид хааннын салгакчызы хааннын чонга бодунун дайзыннарын долзу-биле тишлээр арга бээри хүн үнүп кээр, ынчан чонну ооң бүгү бу-жар-багындан арыглап-аштаар (5-ки эге).

1 ¹ Дээрги-Чаяакчы Морешет чурттуг Михейге Иудеянын хааннары Иоафам, Ахаз болгаш Эзекия оларнын чагырып турган чылдарында^a Бодунун сөзүн ажыткан. Самария биле Иерусалим дугайында Михейнин көргени көстүүшкүн бо-дур^b.

^a 4 Хаан. 16:1; 18:1;

Иса. 1:1; Ос. 1:1

^b Иса. 7:9; Иер. 23:13–14

Бурганнын израиль чонну кезедири-биле чедип кээри

² Бүгү аймак-чоннар, дыңнаңар^c,
чер-делегей болгаш ону долган бүгү чүве, мону кичээнгейге алыңар!^d
Дээрги-Бурган-Чаяакчы силерге удур херечи боор-дур,
Дээрги Бодунун ыдыктыг өргээзинден чугаалаар-дыр^e.

^c 3 Хаан. 22:28;

Ыд. ыр. 48:2

^d Иса. 34:1

^e Ыд. ыр. 10:4; Иона 2:8;

Авв. 2:20

^f Иса. 26:21

^g Ам. 4:13

^h Ыд. ыр. 96:5

³ Көрүңер даан, Дээрги-Чаяакчы Бодунун чурттап турар черинден үнүп ор^f.
Ол куду бадып, чернин бедиктерин базып тур^g.

⁴ Даглар Ооң будунун адаанда эстип тур^h, шынаалар чарлып тур,
олар отка эзилген чук дег, тейнин ийинден агып баткан суг дег апаар.

⁵ Иаковтуң салгалдарынын кемниг херектери дээш,
израиль чоннун бачыттары дээш ол бүгү болуп турар-дыр.

Израильдин кем-буруузу кайыын тывылганыл?

Самариядан эвес бе?

Иудеянын дүрзү-бурганнарга тураскааткан бедик черлери кайдал?

Иерусалимде эвес бе?

⁶ «Ынчангаш Мен Самарияны хову-шөлде бузундулар оваазы кылып
каар мен,

чүгле үнүш олуртурунга тааржыр чер кылып каар мен.

Хоорай ханазынын даштарын шынааже дүжүр октап,
ооң таваан чанаштап каар мен.

^a 1 Хаан. 5:4
^b Ос. 2:12; 9:1

7 Ооң шупту даш көжээлери буза шаптырар,
 ооң бүгү дүрзү-бурганнарын үрегдеп узуткаар мен^a,
 ооң шупту өргүл белектери отка өрттеттирер.
 Самария ол өргүл белектерин самыын-садар херээженниң төлевири дег
 кылдыр ап турган болгай^b,
 ол белектер самыыраан улуска катап база төлевири апаар».

Иудеяның хоорайлары эжелеттирер

^c Иса. 22:4; Иер. 9:1
^d Иса. 20:2
^e Иов 30:29;
 Иса. 13:21; 34:13;
 Иер. 50:39
^f Ос. 5:13; Наум 3:19
^g 2 Хаан. 1:20

8 Самарияның буурааны дээш ыглап-сыктаар мен^c,
 качыгдалдан кызыл-даван, чанаш улчуп чоруптар мен^d,
 шөө-бөрүлөр ышкаш улуур мен,
 страус куштар ышкаш хомуудап ыглаар мен^e.
⁹ Чүге дээрге Самарияның балыы эмнеттинмес-тир^f,
 ол балыгланыйышкын Иудеяда чеде берген-дир,
 Мээң чонумнун хаалгазында, Иерусалимниң бодунда барган-дыр.
¹⁰ Иудейлер, кел чыдар кеземче дугайында Геф хоорайга чугаалаваңар^g,
 аңаа шуут ыглашпаңар.
 Бет-Леафра суурга качыгдалдан довурак-доозунга боражып алыңар*.
¹¹ Шафирниң чурттакчылары, бужартаан, шалдаң боттарыңар
 өскээр көжер силер;
 Цаанда чурттап турар улус дезип үнүп шыдавас;
 Бет-Эцелдин чурттакчылары кажыдап ыглажып турар,
 олардан дуза ап шыдавас силер.
¹² Мароттуң чурттакчылары эки медээлер манап чадааш, могап турупкан,
 чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының ыдыпкан айыыл-халавы
 Иерусалимниң хаалгазында безин чедип келген-дир^h.
¹³ Лахистиңⁱ чурттакчылары, чүгүрүк аыттарыңарны
 дайынчы тергелерге кожуңар!
 Израильдин кемниг херектерин өттүнгөш,
 силер -Сион-кысты бачытче кирип каан силер.
¹⁴ Иудей чон, сен ам Морешет-Гефче чарлыышкынның белектерин
 чорудар сен.
¹⁵ Ахзив хоорай^j Израильдин хааннарының манаан идегелин мегелеп каар.
 Морешаның чурттакчылары, Бурган силерже эжелекчи эккээр,
 Израильдин алдар-аттыг улузу Одолламда куйларже чаштыңар
 ужурга таваржыр^k.
¹⁶ Эргим ынак оолдарыңар дээш качыгдап,
 бажыңар дүгүн чулуп, дас куш ышкаш тас апарыңар^l,
 чүге дээрге оларны силерден чарып, тудуп аппаар-дыр.

Кызагдакчылар ат болур

^m Ыд. ыр. 35:5; Мих. 2:1

2 1 Орун-дөжээнге чыткаш^m, кемниг херек, бузут үүлгедир бодалдыг улус ат болур!
 Олар – даң адып кээрге, ук бодалдарын күүседиптер күш-шыдалдыг улус-тур.
 2 Ол улус шөлдер күзээр болза, хунаап аар-дыр,
 бажыңар күзээр болза, былаап аар-дыр.
 Бажыңарга чурттап олурган улусту олар кызагдап,

* 1:10-15 Еврей дылда ол хоорай-суурларның аттары оларның хуу-салымын айтып турар сөстөр-биле үннөшкөк. Ол суурлар Иерусалимниң чоок-кавызынга турган.

бажың ээзин-даа, ооң өг-бүлезин-даа үптөп-тонап,
оларның ээлел черин бодунга ап аар-дыр^а.

^а Иса. 5:8

³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ол чонга удур мынча дээн:

«Мээң бодалдарым база бар:

Мен силерже адырлып шыдавазыңар айыыл-халапты ыдар деп тур мен.

Моон соңгаар адыыргап базып турар харыыңар чок апаар,

чүге дээрге айыыл-халап үези келген-дир.

⁴ Ол хүн улус силерниң дугайыңарда качыгдал ырлары чогаадыр,

ажыыңар ажып ыглажыр: „Бис шуут-ла хоозурап калдывыс!

Чонувустуң хувааглыг черин Ол өскээр хемчээп, былаап алды.

Бистиң шөлдериwисти Бурганга шынчы эвес улуска үлөп берип тур“».

⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының чонунуң аразыңга

кым-даа силерге хувааглыг чер үлөп бербес.

Чон чүгле меге медээчилерге ынак

⁶ Улус: «Өттүр билип медеглевеңер!^б

Ол дугайында өттүр билип медеглеп болбас.

Бистиң адывыс баксыравас!

^б Иса. 30:10; Иер. 11:21;
Ам. 2:12

⁷ Дээрги-Чаяакчы ындыг килеңнээчел бе?

Ол ындыг чүвени кылып болур бе?» – деп чугаалап турар.

«О, Иаковтуң салгалы, ынча деп болур бе?

Мээң сөстөрүм чөптүг амыдырап чоруур кижиге ачылыг болбас бе?

⁸ Ооң мурнунда Мээнии турган чон дайзын дег тура халаан*;

айыыл дугайында каразывайн чаныңар-биле эртип турар тайбын улустуң

хевин ушта тыртып,

былаап ап турар-дыр силер.

⁹ Мээң чонумнуң херэеженнерин эптиг бажыңнарындан

үндүр сывыртап турар-дыр силер;

оларның ажы-төлүндөн Мээң хайырлаан ачы-буянымны

кезээ шагда хунаап ап турар-дыр силер.

¹⁰ Дораан чоруй барыңар – бо черге ам амыр-дыш турбас,

ону арыг эвези дээш буурадып каар^с,

ол болза коргунчуг буураашкын боор.

^с Лев. 18:25

¹¹ Бир эвес мегечи азы бузурукчу кижиге келгеш:

„Мен силерге арага база өске-даа эзиртир суксун дугайында өттүр билип

медеглээр мен“ – дээн болза,

ол кижиге бо чонга таарымчалыг медээчи боор турган болду бе».

Азап каан камгалал

¹² «О, Иаковтуң салгалы, Мен силерни шуптуңарны ыяап чыып аар мен,

Израильдиң артынчызын ыяап катгыштырып каар мен.

Кажаалаткан хойларны дег, одарга кодан хойну дег,

силерни катгыштырып, чыыр мен –

* 2:8 Бо домактың утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Силер дүүн Мээң чонумга удур дайзын дег тура халыдыңар».

бо черни чыылган хөй кижиниң шимээни дола бээр.
¹³ Силерниң мурнунарга орук ажыдыкчызы чоруур;
 силер хоорайның хаалгазын чаза таварып үне бээр силер.
 Хааныңар силерниң мурнунарга чоруур,
 Дээрги-Чаяакчы силерни баштаар^a».

^a Иса. 52:12

Төлеп чок чагырыкчылар болгаш бүдүү билирлер

3

¹ Мен ынчан: «Иаковтуң салгалының баштыңнары,
 израиль чоннуң чагырыкчылары, дыңнаңар!

^b Ыд. ыр. 81:2-4

Чөптүг шииткелди билир уjurлуг эвес силер бе?^b

² А силер – буянны көөр хөңнү чок, бузутка ынак,
 кижилерниң кежин союп, эъдин сөөгүнден шылып турар улус-тур силер;

³ мээң чонумнуң эъдин чип, кежин соя тыртып,

^c Ыд. ыр. 13:4; Иез. 34:3

сөөктерин сыйып, чанчарылдыр үүрмектеп турар,

пашче каар дээн дег, эъдин доорап турар улус-тур силер!^c» – дээн мен.

⁴ Үе кээрге, олар Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилээр,

^d I Хаан. 8:18; У. ч. 1:28;
 Иса. 1:15; Иер. 11:11

а Ол харыылаvas^d.

Ол үеде Дээрги-Чаяакчы олардан үүлгеткен бузуду дээш хая көрнү бээр.

⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

^e Иер. 23:32

«Мээң чонумну будулдуруп турар бүдүү билирлерге хамаарыштыр^e.

^f Иер. 6:14; 8:11;
 Иез. 13:10

Силерни чемгерер улуска амыр-тайбың медеглээр-дир силер^f,
 а аъш-чем бербес улуска кыжанып, дайын чарлаар-дыр силер.

^g Иез. 12:24; 13:23

⁶ Ол дээш, силерни көстүүшкүннер чок дүн сырыптар,
 өттүр билген медеглелдер чок дүмбейге бүргеттирер силер^g.

^h Ам. 8:9

Бурганның медеэчилери дирткен силерниң кырыңарда хүн ажа бээр,
 чырык хүн силерге карангылай бээр^h.

ⁱ Зах. 13:4

⁷ Өттүр көөр улус ыядып каар, бүдүү билирлерниң ады баксыраарⁱ;
 силер шупту аксыңар хаап аар силер,
 чүге дээрге Бурган силерге харыылаvas».

⁸ А мен болза Дээрги-Чаяакчының Сүлдези берген күшке,

^j Иса. 58:1; Мих. 1:5

шынныг чорукка болгаш дидим чорукка бүргеткен мен,

Иаковтуң салгалыңа – ооң кемниг херээниң дугайында,

израиль чонга – ооң бачыдының дугайында^j чугаалаар мен.

⁹ Иаковтуң салгалының баштыңнары, израиль чоннуң чагырыкчылары,
 мону дыңнаңар!

Силер чөптүг шииткелди херекке албайн, бүгү шын чүвени
 хажыдып турар-дыр силер.

¹⁰ Силер – Сионну өлүрүүшкүн-биле,

^k Иез. 22:27; Авв. 2:12

Иерусалимни кемниг үүлгедишкин-биле

^l Иса. 1:23

тудуп тургузуп турар улус-тур силер!^k

¹¹ Иерусалимниң баштыңнары хээли ап, шиидип турар-дыр^l,

Бурганның бараалгакчылары төлевир ап, өөредип турар-дыр,

^m Иер. 6:13

Бурганның медеэчилери акша-мөңгүн ап, төлгелеп турар-дыр^m.

Ооң кадында Дээрги-Чаяакчыга даянып:

«Дээрги-Чаяакчы бистиң аравыста эвес чүве бе?

Бисти айыыл-халап таварбас!» – дижирлер^а.

^а Иса. 48:1; Иер. 7:4

¹² Ынчангаш силерниң хайыңар-биле Сионну шөл ышкаш андарып кааптар^б,
Иерусалим бузундулар оваазы апаар,
Бурганның өргээзин туткан даг арга-ыяш үнген чер апаар^с.

^б Ыд. ыр. 128:3

^с Иер. 26:18

Дээрги-Чаяакчының даа
(Иса. 2:2-4)

- 4** ¹ Сөөлгү хүннер кээрге, Дээрги-Чаяакчының өргээзи турар дагны
Ол өске бүгү тейлер, даглардан бедидир тургузуп каар;
өске аймактар ынаар чедип кээр,
² эндерик чоннар аңаа чыгып кээр^д.
Олар бот-боттарынга: «Барып, Дээрги-Чаяакчының даанче,
Иаковтуң Бурганының өргээзинче үне берээли^е.
Бурган бисти Ооң оруктары-биле чорурунга өөредип каар,
бис Ону эдерер бис» – дижир.
Сиондан ыдыктыг хоойлу дүжүп кээр,
Иерусалимден Дээрги-Чаяакчының сөзү тараар.
³ Аймактарның херээн Ол шиитпирлээр,
ырак чурттарда күштүг чоннарның чаргы-чаалызын Ол үзер.
Олар боттарының хылыштарын андазыннарже,
чыдаларын – хол кадырларынче эде соп кылып аар^ф.
Бир чон өске чонга удур хылыш көдүрбес,
олар моон соңгаар дайын чорударынга өөрөнмес^г.
⁴ Кижигү бодунуң виноградын, бодунуң фиға ыяжын
болбаазырадып, тайбың чурттаар^б,
оларны моон соңгаар кым-даа коргудуп-дүвүрөтпес^и,
чүге дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ынча деп чугаалаан болгай.

⁵ Бүгү өске чоннар боттарының бурганнарының аайы-биле чурттап турар^й,
а бис кезээ мөңгеде Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының аайы-биле чурттаар бис.

^д Иса. 56:7; 60:3; 66:20;
Мал. 1:11

^е Иса. 27:13; Иер. 31:6;
Зах. 8:20-22

^ф Иоил 3:10

^г Иез. 39:9; Ос. 2:18;
Зах. 9:10

^б 3 Хаан. 4:25

^и Лев. 26:6;
Иер. 30:10; 46:27;
Иез. 39:26

^й Аж.-ч. 14:16

Дээрги-Чаяакчының бодалы

- ⁶ «Ол хүн Мен аскак-бүскек чонну чыыптар мен – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
Шөлүттүрген улусту, Мээң оларже айыыл-халап ытканым улусту
чыгыр кылыптар мен^к.
⁷ Аскак-бүскек чондан Израильдин артынчызын тургузар мен,
ойлаттырган улусту күштүг чон кылып каар мен.
Шак ол хүнден эгелээш, Дээрги-Чаяакчы мен оларны
Сион дагдан кезээ мөңгеде чагырар мен.

^к Соф. 3:19

- ⁸ А сеңээ хамаарыштыр, Сион тей.
Сен Бурганның Бодунуң чонун, кадарчы кижигү кодан малын хайгаарааны дег,
көрүп турар суургазы сен.
Биеэги эрге-чагыргаң сенче эглип кээр,
Иерусалимге катап база күрүне доктаап турар.
⁹ Сен чүү дээш алгырып тур сен? Хааның чок чүве бе?^л
Сээң чөвүлекчиң чок апарган бе?
Божуп чыдар херээжен дег, аарышкыга алзып чооруң ол?^м

^л Иер. 8:19

^м Иса. 13:8;
Иер. 6:24; 50:43

^a Иса. 39:6
¹⁰ Сион-кыс, божуп чыдар херээжен дег, хилинчектенип, човуурта,
 чүге дээрге сен ам хоорайны каапкаш, ажык шөлге турумчуп аар сен,
 Вавилонче чеде бээр сен^a.

Ооң соонда анаа камгалал алыр сен,
 Дээрги-Чаяакчы сени аңаа дайзыннар холундан хостап аар.

¹¹ Ам сеңээ удур хөй чоннар чыгып келгеш:
 „Ол бужаргазын! Бистиң карактарывыс Сионнуң буураарын
 мага хандыр көрүп алзын!“ – дижип турар-дыр.

^b Иса. 10:7
¹² Ынчалза-даа ол чоннар Дээрги-Чаяакчының бодалдарын
 билбейн турар-дыр^b.

Бурган оларны тараа шаңыга моожалар дег чыып алган,
 а олар Ооң бодаан чүүлүн угаап билбээн-дир.

^c 3 Хаан. 22:11
¹³ Көдүрлүп келгеш, ол моожаларны таптай бастыр-ла, Сион-кыс;
 Мен сени демир мыйыстыг^c, хүлөр дуюгларлыг буга дег кылып каар мен,
 хөй чоннарны чылча шавар сен.

Оларның эт-хөрөңгизин Дээрги-Чаяакчыга,
 оларның байлаан – бүгү чер-делегейниң Чагырыкчызынга
 бараалгадыр сен^d».

^d Ис. 3:11; Ыд. ыр. 96:5;
 Зах. 4:14; 6:5

Вифлеемге төрүттүнер ужурлуг чагырыкчы

5 ¹ Аг-шериглиг хоорай, аг-шерииңни белеткеп ал,
 бис бүзээлеттирип алган-дыр бис.
 Израильдиң баштыңы чаагынче шыкпыш-биле соктуар-дыр.

² «А сен, Вифлеем-Эфрата*,
 Иудеяның төрөл бөлүктериниң аразында чөгенчиг суур-даа болзунза,
 Израильдиң чагырыкчызы апаар кижиг сенден үнүп^e, Мээни боор-дур.
 Ооң ызыгууру эрте-бурун шагда, үе-дүпте-ле укталган-дыр».

^e 1 Чыл. 5:2; Мф. 2:6;
 Ин. 7:42

³ Бурган израиль чонну кезек үеде кааптар.
 А иштиг херээжен демги чаш төлдү божуп аарга,
 израиль чонче оларның арткан ха-дуңмазы эеп кээр.

⁴ Израильдиң чагырыкчызы туруп келгеш,
 коданың Дээрги-Чаяакчының күжү-биле,
 бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчының алдарлыг ады-биле кадарар^f.

^f Иса. 40:11

^g Соф. 3:13

Чон ынчан айыыл чок чурттаар^g,
 чүге дээрге чагырыкчының өндүр ат-алдары чер-делегейниң ужу-кыдыыңга
 чедир нептерээр^h.

^h Ыд. ыр. 71:8

ⁱ Иса. 9:6; 26:12

⁵ Чагырыкчы чонга амыр-тайбыңны хайырлаарⁱ.

Бистиң чуртувусче ассирийлер кирип келгеш,
 ордуларывысты таптаар болза,
 оларга удур чеди азы сес баштыңчыны көдүрер бис.

⁶ Олар Ассирияның черин хылыш-биле чагырар,

* 5:2 Эфрата – Вифлеем хоорайны эфрат деп бир төрөл бөлүк улус ээлеп турган. Давид хаан ол хоорайга төрүттүнгөн чү-
 ве-дир (Руф 1:2; 1 Хаан. 17:12; 1 Чыл. 2:50-51 көр).

Нимродтуң* черин хынындан ужулган хылыш-биле** чагырар.
Бир эвес ассирий аг-шериг чуртувустуң кызыгаарын үрөп кирип кээр болза,
чагырыкчывыс бисти Ассириядан камгалаар.

⁷ Израиль чоннун артынчызы хөй чоннар аразынга
Дээрги-Чаяакчының дүжүргени шалың, оыт-сигенде элбек чаъс-чайык суу
дег боор;

олар улуска идегевес, кижин амытанга ынанмас.

⁸ Израиль чоннун артынчызы өске чоннар аразынга,
хөй аймактар аразынга черлик аң-мең аразында арзылаң дег,
кодан хойлар аразында аныяк арзылаң дег болур –
ол халып үнгеш, оларны кемдедип, үзе-чаза тыртар,
кым-даа оон адырып шыдавас.

⁹ Сээң холуң дайзыннарыңга удур көдүрлүр,
сээң бүгү өжэтеннериң кырдырып аар.

¹⁰ «Ол хүн сээң аыттарыңны узуткап,
дайынчы тергелериңни үрөп каар мен^a – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^a Агг. 2:22; Зах. 9:10

¹¹ Сээң черинде хоорайларыңны узуткап, бүгү шивээлериңни
үрөп бузуп каар мен^b.

^b Иса. 17:9; 27:10

¹² Караң көрнүр чорууңну узуткап каар мен –
чонуңнун аразынга төлгелээр улус артпас^c.

^c Ы. х. к. 18:10

¹³ Сээң дүрзү-бурганнарыңны, ыдыктыг көжээлериңни узуткап каар мен –
бодуңнун холуң-биле кылып алган чүүлдериңге моон сонгаар
мөгөйбес сен^d.

^d Иса. 17:8; Зах. 13:2

¹⁴ Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны тура тыртып^e,
сээң хоорайларыңны үрөп бузуп каар мен.

^e Хост. 34:13;
Ы. х. к. 16:21

¹⁵ Мени тооп дыңнавайн барган чоннарга килеңнеп,
ажынып-хорадап, олардан өжээн негээр мен».

Дээрги-Чаяакчының израиль чон-биле чаргызы

6 ¹ Дээрги-Чаяакчының чугаалаар чүвезин дыңнаңар.
Чон база туруп келгеш, дагларның мурнунга херээн чугаалазын,
тейлер ооң сөзүн дыңназын.

² Даглар, чер-делегейниң быжыг үндезиннери,
Дээрги-Чаяакчының чаргызын дыңнаңар^f.

^f Иез. 36:4

Чүге дээрге Ол Бодунуң чону-биле чаргылдажып турар-дыр^g,
Израиль-биле Ол маргыжып турар-дыр:

^g Иса. 3:14; Ос. 4:1

³ «Мээң чонум, сени Мен канчапкан мен?
Чүнүң-биле сээң шыдамыңны шенедим?^h
Менээ харыылап көр.

^h Иса. 43:22

⁴ Мен сени египет черден үндүрө берген мен,
кулданыышкындан хостап каан мен.

Моисей, Аарон болгаш Мариам оларны сени баштаар кылдыр чоруткан менⁱ.

ⁱ Хост. 12:51; 15:20;
Сан. 12:2

⁵ Мээң чонум, Моавтың хааны Валактың чүнү бодап алганын,

* 5:6 Нимрод – Ассирияның найысылалы Ниневияның үндезилекчизи (Э. д. 10:8-12 көр).

** 5:6 Азы: «Ооң бодунуң хаалгазынга».

^a Сан. 22:5-6; 23:7-10;
Башт. 11:25

Беорнуң оглу Валаамның аңаа чүү деп харыылаанын сактып кел^a,
Ситтимден Галгалга чедир оруунну* бодап кел.
Дээрги-Чаяакчының чөптүг херектерин билип алыңар».

^b 1 Хаан. 15:22

⁶ Чүнүн-биле Дээрги-Чаяакчының мурнунга кээр мен,
Дээди Өрүкү Бурганның мурнунга чүнүн-биле кээп мөгеер мен?
Оң мурнунга бүрүн өрттедир өргүлдерлиг,
бир харлыг бызааларлыг кээр мен бе?^b
⁷ Муң-муң кошкарлар-биле, эмге-тикчок хемнер дег аккан олива үзү-биле
Дээрги-Чаяакчының күзелин хандырып болур бе?
Кем-буруум дээш Аңаа дун оглумну өргүүр мен бе,
сагыш-сеткилимниң бачыды дээш иштимден үнген үре-төлүмнү
бээр мен бе?^c

^c Хост. 13:2; 4 Хаан. 3:27

⁸ О, кижии амытан, Бурган сеңээ Оң экизинер чүүлү чүдел дээрзин
чугаалап каан ийик.

^d Ы. х. к. 10:12

Дээрги-Чаяакчы сенден чүнү негеп турар ийик^d:
ажыл-херектериңге чөптүг боорунну,
энерел көргүзеринче чүткүлдүг бооруңну болгаш
Бурганыңның мурнунга томаарып чурттаарыңны эвес чүве бе?^e

^e Иса. 1:17; Иер. 21:12;
Зах. 7:9-10; Евр. 13:16

Израильдиң кем-буруузу болгаш кеземчези

⁹ Дээрги-Чаяакчы хоорайны кыйгырып тур
(мерген угаан дээрге Сээн адындан коргары болгай):
«Чагырга мергезин база ону тургузуп каан Бурганны тооп дыңнаңар**.

^f Ам. 3:10

¹⁰ Бузуттуг улустуң бажыңында байлакты
багай үүлгедиг-биле чедип алган эвес чүве бе?^f

^g Ам. 8:5

Эвээжедип каан, каргаттырган хемчээл ажыглап турар эвес чүве бе?^g

^h Лев. 19:35-36; Ос. 12:7

¹¹ Шын эвес деңзилер, меге хемчээлдер ажыглаар кижини агартыр мен бе?^h

ⁱ Ам. 3:10

¹² Сээң байларың каржы-дошкун-дурⁱ,

^j Иер. 9:8

чурттакчыларың меге чүве чугаалаар-дыр,
оларның аксындан чүгле меге үнер-дир^j.

^k Лев. 26:26; Ос. 4:10;
Агг. 1:6

¹³ Ол дээш, Мен сээң когуң үзүп эгелээн мен,
бачыттарың дээш сени хоозурадып эгелээн мен.

¹⁴ Чемненгеш-даа, тотпас сен, ишти-хырның куруг болур^k;

чыып шыгжааш-даа, камнап ап шыдавас сен:

камнап шыдаптар-даа болзунза,

ол чүвени хылышка хүлээдип бээр мен.

¹⁵ Тарып олурткаш-даа, дүжүт ажаап албас сен,
оливкаларны сыскыргаш-даа, үзү-биле чагдынмас сен;

виноград чулуун сы баскаш-даа, арага ишпес сен^l.

^l Лев. 26:16;

Ы. х. к. 28:38-40;
Ам. 5:11; Соф. 1:13;
Агг. 1:6

¹⁶ Омри хаанның чаңылдарын,

Ахав хаанның өг-бүлезиниң бүгү бузуттуг херектерин

хевээр арттырып алган сен,

оларның сүмелерин ёзугаар кылып турган сен^m.

^m 3 Хаан. 16:25-33

Ынчангаш Мен хоорайны хоозуралга,

* 6:5 Ситтим биле Галгал – Ханаанче кирерде израильчилерниң турлаглары (Иис. 3:1; 4:20 көр).

** 6:9 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хоорайда чыылган улус-чон, дыңнаңар!»

ооң чурттакчыларын – бак атка киреринге таварыштырар мен; силер өске чоннарның дорамчылалынга таваржыр силер^а».

^а Ыд. ыр. 43:14; 78:4;
Дан. 9:16

Чоннуң бузар байдалы

7 ¹ Аа халак! Мен ам чайгы чимистерни чыып каапкан соонда, виноградты ажаап каапкан соонда келген кижиге дег апардым – чипки дег чаңгыс-даа салбак кат чок, мээң чиксээрим чаңгыс-даа бышкан фи́га чимизи чок^б.
² Чер кырында Бурганга бердинген кижилер артаан, улус аразында чөптүг кижилер чок^с.
Бүгү улус хан төгөр дээш кедег кылып турар, кижиге бүрүзү ха-дунмазынга какпа-дузак салып турар^д.
³ Оларның холдары бузут үүлгедир талазы-биле мергежээн; чагырыкчы кижиге белектер негеп турар, шииткекчи хээли ап турар^е, бай-шыдалдыглар боттарының күзел-соруун албадап күүсеттирер – олар шупту аразында дугуржулгалыг.
⁴ Оларның эн дээреси – тенниг хараган дег, эн чөптүү – тенниг бок үнүштен дора^ф.
Оларже медээчилериниң медеглеп турган хүнү келген-дир; олар ам кеземчеге онаажыр, олар ам дүвүрелге алзыптар.

^б Иса. 24:13; Иер. 24:1;
Ос. 9:10; Ам. 8:1-2;
Мк. 11:13

^с Ыд. ыр. 11:1; 13:1-3

^д Ыд. ыр. 9:29-30

^е У. ч. 17:23; Иса. 1:23

^ф Исз. 2:6

⁵ Өңнүүңерге бүзүревеңер, эжиңерге ынанмаңар. Хойнунда чыдар кадайың-биле безин оваарымчалыг чугаалаш^г.

^г Иер. 9:4

⁶ Чүге дээрге оглу адазын куду көөр-дүр, уруу – авазыңга, кенни – кунчуунга удурланыр-дыр, кижиниң дайзыннары – ооң өг-бүлезинде боор-дур^h.

^h Мф. 10:35-36; Лк. 12:53

⁷ А меңээ хамаарыштыр алыр болза, Дээрги-Чаяакчыже ынаныштыг көөр мен, мээң Камгалакчым Бурганны манаар менⁱ.
Бурганым мени дыңнап каар.

ⁱ Ыы. 3:25, 26

Израильдиң катап тургустунары

⁸ Дайзыным, буурааным дээш өөрүве!^j
Барып ушкан-даа болзумза, база катап туруп кээр мен^k.
Караңгыда олурар-даа болзумза, Дээрги-Чаяакчы меңээ чырык апаар^l.
⁹ Дээрги-Чаяакчының килецин чүктээр ужурулуг мен, чүге дээрге Аңаа удур бачыт үүлгеткен мен.
Бурган мээң таламда апарбаан шаанда, меңээ болчуп эгелевээн шаанда, ындыг болур.
Оон Ол мени чырыкче үндүрүп каар^m, мен Ооң шыннын көрүп каар мен.
¹⁰ Дайзыным база ону көрүп каар;
меңээ: «Сээң Бурганың Дээрги-Чаяакчы кайыл?» – деп турган болгашⁿ, ооң ады баксыраар.
Мен ооң кудумчуда малгаш дег таптадып турарын мага хандыр көөр мен^o.

^j Авд. 1:12; Мих. 4:11

^k Ыд. ыр. 36:24;
У. ч. 24:16-18

^l Ыд. ыр. 26:1; 111:4

^m Иса. 58:8

ⁿ Ыд. ыр. 41:4; 78:10;
113:10;
Иоил 2:17

^o 2 Хаан. 22:43;
Ыд. ыр. 17:42; Зах. 10:5

¹¹ Иерусалим, сээң ханаларыңны тудар, кызыгаарларыңны делгемчидер хүн кээр.

- ^a Иса. 11:11-12; 43:5;
Ос. 11:11; Зах. 8:7; 10:10
- ^b Ыд. ыр. 22:4
- ^c Иер. 50:19
- ^d Ыд. ыр. 77:12;
Иса. 11:16
- ^e Иса. 26:11
- ^f Иов 21:5; У. ч. 30:32
- ^g Э. д. 3:14; Ыд. ыр. 71:9;
Иса. 49:23
- ^h 2 Хаан. 22:46;
Ыд. ыр. 17:46
- ⁱ Хост. 15:11
- ^j Ыд. ыр. 102:9
- ^k Хост. 34:6-7
- ^l Иса. 38:17
- ^m Э. д. 17:2; 26:3;
Ыд. ыр. 104:9
- ¹² Ол хүн улузуң Ассириядан-даа, Египеттин хоорайларындан-даа, Евфрат хемден-даа, далайлар, даглардан-даа сенче чедип кээр^a.
- ¹³ А чер-делегей ооң чурттакчыларының үүлгедиглери дээш хоозуралга таваржыр.
- Бурганның Израильге өршээлдии болгаш аңаа шынчызы***
- ¹⁴ Бодуннуң чонуңну шыкпыгыжың-биле кадарып көрөм^b.
Сээң өнчүң болур кодан хой шырыштарда аңгы чурттап чоруур-дур, а долгандыр дүжүткүр одар-белчиирлер бар-дыр.
Хойларың, шаг шаанда ышкаш,
Васан биле Галаад деп эки черлерге оытгазын^c.
- ¹⁵ Египет черден үне берген үенде ышкаш,
кайгамчык чүүлдеринни биске көргүзүп көрөм^d.
- ¹⁶ Өске чоннар ону көрүп кааш,
боттары чеже-даа күчү-күштүг болза, бак атка кирер^e.
Олар аксын холу-биле дуглап аар^f,
оларнын кулактары дүлейлеп каар.
- ¹⁷ Олар, чылан ышкаш, черде соястаан курттар дег, довурак чылгаар^g,
боттарының быжыглалдарындан сириңейнип союп үнүп кээр^h,
бистин Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы сенче эглип кээр,
Сенден коргуп-сүртээр.
- ¹⁸ Сен ышкаш өске Бурган бар бе?ⁱ
Сен бачытты өршээп турар сен,
Бодуннун чонуңнун артынчызының кем-буруузунче көрбейн турар сен.
Мөңгези-биле килеңневес-тир сен^j,
чүге дээрге энерел көргүзери Сеңээ таарымчалыг-дыр^k.
- ¹⁹ Бурганывыс, Сен биске база катап ээ-хайыралыг боор сен;
бистин бачыттарывысты таптап кааптар сен,
бүгү кем-буруувусту дүп чок далайже октаптар сен^l.
- ²⁰ Бистин ада-өгбевиске шаг шаанда даңгыраглааның дег^m,
Иаковтуң салгалыңга шынчы боор сен,
Авраамның ук-салгалыңга энерелдиг боор сен.

Наум медээчинин ному

Кирилде

Бо кыска ном Ассирия күүрүнениң найысыдалы Ниневияң келир үеде узуткаттылары деп чаңгыс аай темалыг. Бистиң эрага чедир IX вектен эгелээш, Ассирия Чоокку Чөөн чүктүң бичиш күүрүнелерин бодунга чагырып ап, каржы-дошкун дарлап турган. Оларның аразынче чурттакчы чонун ассирийлер VIII вектиң төнчүзүндө тудуп алгаш барган Израиль болгаш ындыг салым-чолдан арай деп чайлаан Иудея кирип турар (4 Хаан. 18–19 эгелерни көр). Ниневия бодунуң ээлчээнде 612 чылда вавилон-мидий аг-шеригге дүжүп берген. Ном шак ол төөгүлүг болуушкуннарның бичиш мурнуу чарында бижиттинген хире.

Ниневияның чурттакчылары каржы-дошкун, самыргай болгаш турамык улус турган. Оларның өлүмүн Бурганга удурланып, Ооң шилип алган чонунга хора чедириксээн бүгү күштерге Ооң таварыштырган кеземчези кылдыр көргүзүп турар.

1 Бурганның Элкос чурттуг Наумга ажытканы өттүр билиишкин бижээн ном бо-дур. Мында Ниневия хоорай^a дугайында көстүүшкүн бижиттинген^b.

^a Иона 1:2

^b Авв. 1:1

Дээрги-Чаяакчының Ниневияже килеңнээни

² Дээрги-Чаяакчы – хүүнээчел, өжээн негекчизи Бурган^c.

^c Хост. 20:5

Ол – өжээн негекчизи, Ол кедергей килеңнээн.

Дээрги-Чаяакчы Бодунуң дайзыннарындан өжээн негээр,

Ол Бодунуң өжээттеннеринге соксаал чок килеңнээр^d.

^d Ы. х. к. 7:10; Иса. 59:18

³ Дээрги-Чаяакчы килеңин үр тудуп шыдаар,

ындыг-даа болза, Ооң күчү-күжү өндүр улуг,

Ол буруулугларны кеземче чок арттырбас^e.

^e Хост. 34:6-7

Хат-шуурган, казыргы Ону эдерип чоруур,

Ооң буду булуттарны, доврак ышкаш, базып чоруур^f.

^f Ыд. ыр. 17:10

⁴ Ол далайны чемелээрге, далай кадып каар^g, бүгү хемнер соглуп каар,

^g Хост. 14:21-22;

Ыд. ыр. 105:9

Васан биле Кармил деп дүжүткүр черлер кургап каар,

Ливан дагларының үнүжү оңа бээр^h.

^h Иса. 33:9

⁵ Ооң мурнунга даглар сирилээр, тейлер эстип чиде бээрⁱ;

ⁱ Ыд. ыр. 96:5;

Иер. 4:24; Иез. 38:20

Ону көргөш, чер-делегей – өртемчей болгаш ооң бүгү чурттакчылары сириңейни бээр.

⁶ Ооң хорадаан сагыжынга удур кым туржуп шыдаарыл?

Ооң кыптыккан килеңин кым шыдажырыл?^j

^j Ыд. ыр. 75:8; Мал. 3:2

Ооң килеңи от дег чаттыларга, хаялар Ооң мурнунга буступ турар^k.

^k Иез. 38:20

⁷ Дээрги-Чаяакчы ачылыг, Ол – айбыл-халап хүүнүндө шивээ-дир^l.

^l Ыд. ыр. 45:2

Ол Оон хоргадап дилээн улусче сагыш салыр.

⁸ А Ниневия хоорайны Ол хөмө алып үер-биле узуткап каар.

Ооң дайзыннарын дүмбей караңгы бүргей аптар^m.

^m Иса. 8:22

⁹ Дайзыннар Дээрги-Чаяакчыга удур чүнү-даа бодап алган болза,

Ол оларны узуткап каар.

- ажээтен ооң соонда катап көдүрлүп шыдавас.
- ^a Мих. 7:4 ¹⁰ Олар тенниг чадаң үнүштер дег ораажып^a, арагачылар дег эзирип каар,
- ^b Иоил 2:5 ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга удур бак чүве үүлгедирин бодаар, бузуттуг чүүл сүмелээр кижиге сенден үндү чоп, Ниневия.
- ¹² Дээрги-Чаяакчы: «Байдалы айыыл чок-даа болза база дыка хөй санныг-даа болза, олар, кыргыдып-хыдыткаш, чиде бээр; а сени, Иудея, Мен хилинчектеп-даа турган болзумза, моон сонгаар ынчанмас мен.
- ^c Иса. 10:27; 14:25 ¹³ Мен ам сээн мойнунда дөңгүнү уштур мен^c, кинчи-бегинни үзе тыртар мен» – дээн.
- ¹⁴ А сеңээ* хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчы: «Моон сонгаар сээн адың эдилээн үре-салгал турбас. Мен сээн бурганнарың өргээлеринде шуткуп, чонуп алганың дүрзүлери буза шавар мен, чөгөнчиг сеңээ чевег-хөөрдөн белеткеп каар мен» – дээн^d.
- ^d Иез. 32:23 ¹⁵ Көр даан, даглар кезип буянныг медээ чедирикчизи, амыр-тайбың медээлекчизи кылаштап кел чыдыр^e: «Иудея, бодуңуң байырлалдарың демдеглеп байырла, Бурганга даңгырактарың күүсет^f. Дүржөк кижиге сээн чериңче катап база чаза басып кирбес^g – ол бүрүнү-биле узуткаттырган» – дээн.
- ^e Иса. 52:7 ^f Сан. 30:3 ^g Иса. 52:1; Иоил 3:17

Ниневияның буураары

- 2** ¹ Ниневия, узуткакчы сеңээ удур көдүрлүп тур. Шивээлериң камгала, орукту таңныылда, бодуңну быжыглап, бүгү күжүң чыып ал.
- ² Дээрги-Чаяакчы Иудеяның ат-алдарын, Израильдиң алдар-адын эгиткени дег, хоозурадыкчылар оларны ээнзиредип, оларның виноград шөлдериң^h узуткап каапкан-даа болза, катап тургузар.
- ³ Дайзынның дайынчыларының дозуг-камгалалдары кызыл өңнүг, ооң бүгү шериглери хүрең-кызыл хептерлигⁱ. Дайынчы тергелери тулчуушкунга белеткээн хүнде оларның демир кезектери чайынналган, айттар девиржиң чүткээн**.
- ⁴ Дайынчы тергелер хоорайның кудумчулары, шөлдериңде каңгырадыр халыткан. Олар чалбыш дег чайынналып турар, чаңнык дег кызаннажып турар.
- ⁵ Оларның хааны шилиттинген дайынчыларны чыып аар,

* 1:14 Сеңээ – Ассирия күрүнеге азы ооң хаанынга хамаарыштыр чугаалаан.

** 2:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Оларның хадылары сирилеп турар» деп бижээн.

а олар кел чыткаш-ла, тептиге бээр^а.

^а Иер. 46:12

Олар хоорай ханазынче далаш-биле халдап кээрге,
бүзээлелдин чепсек-херекселдерин белеткеп каан болур.

^б Хем чанында хаалганы дайзыннар ажыдыптар^б,
хаанның ордузу буступ каар.

^б Иса. 45:1

^в Доктааткан чүүл бо-дур:

Ниневияның чонун үндүр сывыртап, тудуп алгаш баар.
Ооң кул херээженнери көге-бугалар ышкаш човууртап^с,
баштарын шаштынар.

^с Иса. 38:14; Иез. 7:16

^д Ниневия эрте шагдан бээр долу суглуг хөөлбек дег турган,
ол суг ам куругландыр үндүр агып-ла турар.
«Турунар! Доктаанар!» дээрге-даа, эглип кээр кижичок.

^е Мөңгүнден үптөнер! Алдындан үптөнер!

Шыгжамырларда янзы-бүрү эртине-байлактың курлавыры төнчү чок.

^д Ниневия үптеттирген, ээнзиреп база хоозурап калган^д.

^д Соф. 2:13

Кортканындан улустуң чүректери даамчырап,
дискектери сириңейнип, эъди аарып, арыннары агарып турар^е.

^е Ионл 2:6

^ф Арзылаңнар ижээни дег хоорай ам кайыл?^ф

^ф Иса. 5:29; Иер. 2:15

Ол хоорайга эр-кыс арзылаңнар чоруп, төлдерин чемгерип турган,
оларның төлдерин аңаа кым-даа коргутпайн турган.

^г Ниневия, сен болза төлдерин тоттурар дээш олчазын үзерлеп турган,
кыс эжинге чиш боой тудуп берген арзылаң дег-дир сен.

Олчазы-биле куйларын, чижичок-биле – ижээнин долдуруп алган
арзылаң дег-дир сен^г.

^г Иер. 51:38

^г «Мен сеңээ удур мен!^г – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
Мен сээң дайынчы тергелеринни хуюкталдыр өрттедиптер мен,
хылыш сээң арзылаңчыгаштарыңны кыргып-хыдыр.
Чер кырынга сеңээ олча арттырбас мен,
сээң элчиннериң үнү моон соңгаар дыңналбас^г».

^г Наум 3:5

^г 4 Хаан. 19:9-10

Ниневия ат болур

3 ^а Ханга борашкан хоорай ат болур!^а

^а Иез. 24:8

Ону меге болгаш өлүрүүшкүн долган-дыр, ында үптээшкин
соксаар ужур чок-тур.

^б Дыңнаңар! Кымчы дазылааны, дугуйлар даажы,
дүрген маңнаан аъттар шимээни,
дайынчы тергелерниң күштүг даажы дыңналып тур.

^в Аъттыг шериг дүрген шапкан, хылыштар кылаңнашкан,
чыдалар чайынналган!

Өлүрткеннер эндерик, мөчү-сөөктер овааланган, санаттынмас-даа^к.

^к 4 Хаан. 19:36

Улус өлүг мага-боттарга тептигип турар.

^д Ол бүгү – Ниневияның эмге-тикчок самыыраашкыны дээш кеземче-дир.
Ол дээрге аянын чараш, илби-шидини билер,
бодунуң самыыраашкыны-биле чоннарны чагырып аар,

- бодунуң илби-шидизи-биле аймактарны дуурайлап аар
самыын херээжен-дир^a.
- ^a Ажыд. 17:1-2; 18:3
- ^b Наум 2:13
- ^c Иер. 13:22, 26; Авв. 2:16
- ^d Иса. 10:5; 14:25;
Соф. 2:13
- ^e Иса. 51:19; Иер. 15:5;
Ыы. 1:2
- ^f Иер. 46:25; Иез. 30:14;
Ам. 6:2
- ^g 2 Чыл. 12:3
- ^h Иса. 20:4
- ⁱ 4 Хаан. 8:12; Иса. 13:16
- ^j Иоил 3:3; Авд. 1:11
- ^k Иер. 25:17
- ^l Иса. 19:16; Иер. 51:30
- 5 «Мен сенээ удур мен^b – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн, –
Мен сээң хевиң эдээн арныңче өрү дүрүптер мен;
чоннарга сээң шалдаңыңны, күрүнелерге – бужарыңны көргүзөр мен^c.
6 Чүдек-бужар чүүлдү сенче хөмө октап, бак көөр мен,
сени бүгү улус мурнунга бужартадыр тургузуптар мен.
7 Сени көргөн кижиги бүрүзү сенден дезип:
„Ниневия узуткаттырган-дыр, ооң ажыын ажып, кым ыглаарыл?“ – дээр^d.
Сени аргалаар кижини Мен кайыын тывар мен?^e»
- 8 Нил хемде турар, долгандыр суглар аккан Фивы хоорайдан*
дээр^e деп сен бе?^f
Хем ол хоорайны камгалап, суг ооң ханазы бооп турду.
9 Эфиопия биле Египеттин кедергей улуг күчү-күжүңге ол ооргаланып турду,
фут биле ливий чоннар ооң эвилелчилери бооп турду^g.
10 Ындыг-даа болза, ол база туттуруп алган, өскээр көжүрткен^h.
Ооң чаш ажы-төлүн кудумчулар белдирлеринде чылча шаап, өлүрүп каанⁱ.
Ооң алдар-аттыг кижилерин дайзыннар аразында үлешкеш^j,
шуптузун илчирбелеп бектеп алган.
- 11 Ниневия, сен база ындыг дашканы ижер сен^k,
чаштынып, дайзындан камгалал дилээр сен.
12 Сээң бүгү шивээлерин чимизи бышкан фиға ыяжыңга дөмей апаар:
ооң чимизин тө силгиптер болза,
олар чиир дээн кижиниң аксынче дорт кире бээр.
13 Бодуңнуң шеринче көрүп көр – кадайларзыг улус-тур^l.
Сээң чериңниң хаалгазы дайзыннарга аңгайтыр ажыттынар,
а дээктерни от чиир.
- 14 Бүзээлел үезинде ижер сугдан курлавырлай узуп ал.
Дойдан хоюдуп, тууйбу кылырынга белеткенип ал.
Шивээлерин быжыгла!
15 Сени от сырыптар, хылыш шанчып каар;
шартылаага чирткен ышкаш болур сен.
- Шартылаа ышкаш өзүп-көвүдээн сен,
шерги ышкаш өзүп-көвүдээн сен!
16 Сээң садыгжыларың дээрде сылдыстардан хөй апарган-дыр,
ынчалза-даа олар шартылаа ышкаш,
эрги кежин солуп каапкаш, ужуп чоруй баар.
17 Сээң дүжүметтерин имилеме шартылаа дег,
сээң шериг баштыңнарың хээкчи мөөң шерги дег;
олар соок үеде ханаларга хоруп оар,
а хүн чылыдып кээрге, тарадыр ужа бээр,
а кайнаар дээрзин кым-даа билбес.

* 3:8 Фивы – чугула египет хоорай. Ону ассирийлер бистин эрага чедир 663 чылда эжелеп алган.

¹⁸ Ассирияның хааны, сээң томуйлаан чагырыкчыларың база дээди дүжүметтерин мөңгө уйгуга алзыптар.

Сээң чонуң дагларга тоо быдарай бээр,
оларны чыыр кижиге чок болур.

¹⁹ Сээң балың экиртинмес, сээң балыгланышың өлүмнүг^a.

Сээң дугайыңда дыңнаан бүгү улус ол дээш адыш часкаар^b,
чүгө дээрге сээң соксаал чок каржы-дошкунуну
боду көрүп эртпээн кижиге бар бе?!

^a Ос. 5:13; Мих. 1:9

^b Иов 27:23; Ыы. 2:15

Аввакум медээчинин ному

Кирилде

Бо номда кол айтырыг – улустуң бот-боттарынга чедирип турары бузуттуг-бак чүүлдеринге Бурган кандыг хамаарылгалыгыл? Ол бүгү Бурганга хамаан чок бе? Бурган ылап-ла чөптүг бе?

1–2 эгелерде ол айтырыг бистиң эрага чедир VII вектиң төнчүзүндө болуушкуннарның байдалында, Аввакум биле Бурганның аразында чугаа хевирлиг кылдыр кирген. Соңгу еврей күрүне Израиль ынчан дайзыннарга чылча шаптырган турган. А Иудеяның чону Бурганның ыдыктыг хоойлузун хэй чылдар дургузунда сагывайн, бачыт болгаиш дарлал-кызагдалга бүргөткөн турган. Ынчангаиш Бурган Иудеяның чонун эжелеп алыышкын-биле кезедир деп турарын баш бурунгаар чугаалаан.

Ол үеде Вавилон күрүнениң бажынга турган халдей чон бодунуң эрге-чагыргазын калбартып эгелээн. Күчүлүг Ассирия күрүнени чылча шапкаш, вавилончулар боттарының тергииделин бүгү Чоокку Чөөн чүкке, ооң иштинде Иудеяга нептередирин уламчылаан. Чоокку Чөөн чүктүң ол үедеги өске чоннары ышкаш, вавилончулар дүрзү-бурганнарга мөгейип, улуургак чоруунуң ужуун Дээрги-Чаяакчыдан кортпас турган. Вавилоннуң эрге-чагыргазы бистиң эрага чедир 539 чылга чедир уламчылаан, ынчан ону бодунуң ээлчээнде перстер чаалап алган.

Бо номнуң үшкү эгези Ыдыктыг ырлар номунче кирген ырлар ышкаш хевирлиг болуп турары-биле ылгалдыг. Эгениң бажында бижик болгаиш ооң сөөлүндө хөгжүм талазы-биле айтыышкын ылап-ла ындыг дээрзин айтып турар. Бо ырга Бурган диңмирээшкын-кызаңнаашкын үезинде Бодунуң чонунга дузалап бар чыдар күчүлүг дайынчы ышкаш кылдыр тодараттынып бижиттинген. Ырда ажыглап турар илередиг, сөс-домак Дээрги-Чаяакчының Синай дагга улуска көстүп келгенин сагындырып кээр (Хосталыышкын номун көр).

^a Наум 1:1

1 ¹ Бурганның Аввакум медээчиге ажытканы өттүр билиишкын бо-дур^a.

Аввакумнуң Бургандан бирги айтырыы

^b Ыд. ыр. 12:1; 88:47

² Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр дуза дилеп кыйгырар мен, а Сен мени дыңнаvas-тыр сен^b,

^c Иов 24:12

чежеге дээр күчүлел дээш хомудап, Сени кыйгырар мен,

а Сен мени камгалаvas-тыр сен^c.

³ Кемниг үүлгедиглерже көөр кылдыр чүге мени албадаар сен?

Базындырышкынче чүге анаа көрүп турар сен?

Үптээшкын биле күчүлелди көрүп тур мен,

адаан-өжээн көдүрлүп, алгыш-кырыш кедереп тур.

⁴ Ол бүгүнүн уржуу-биле хоойлу-даа күжүн чидирген,

шын шииткел-даа шуут үндүрбестээн:

бузуттуглар чөптүг-шынныг улусту бүзээлеп алган болгаиш,

^d Мих. 7:3

хажыткан шииткел үндүрер-дир^d.

Бурганның харызы

⁵ «Чоннарда чүү болуп турарын топтап көрүнер – кайгап-харай бээр силер.

Чүге дээрге улустан дыңнааш-даа,

^e Аж.-ч. 13:41

бүзүрвейин баар чүүлүнер чурттап чоруур үенерде бүде бээр^e.

6 Көрүнер даан, Мен ам халдей чонну күштелдирер мен;
ол дээрге бодунга хамаарышпас хоорай-суурларны эжелеп алыр дээш
чер-делегей кезип чоруур, каржы-хажагай, хайжок чон болгай^a.

^a Иер. 5:15-17;
Иез. 28:7; 31:12

7 Ол чон коргунчуг-даа, түрлүг-даа.

Шииткел ол чондан үнер, күчү-күш-даа ооң холунда.

8 Ооң аъттары ирбиштен-даа дүрген маңнаар^b,

^b Иер. 4:13

кежээ чимзенген бөрүлерден-даа шалыпкын;

ооң аъттыг шерии халдып чоруп турар,

аъттыг шеригжилери ырактан хөме келгеш,

олчазын тевер дээн эзир дег шүүргедээр^c.

^c Ы. х. к. 28:49

9 Ол чоннуң шупту улузу күчүлел эккээр,

ооң арын-шырайы өрттендир изидер хат дег^{*},

ол чон элезин дег хөй улусту тудуп алгаш баар.

10 Ол чон өске чоннарның хааннарын дорамчылаар,

·баштыңнарын кочулаар, шупту шивээлерже шоодуп көөр –

бүзээлел чалды оларга деңнештир оваалааш,

ол шивээлерни эжелеп аар.

11 Оон ол чон хат ышкаш ужугуп, оруун уламчылаар.

Шак ол бачыттыг улус бодунуң күжүн бурганчыдып турар^{**}».

Аввакумнуң Бургандан ийиги айтырыы

12 Дээрги-Чаяакчы, ыдыктыг Бурганым,

үе-дүптөн бээр бар турган эвес ийик сен бе?!^d

Сен өлбес сен!^{***}

^d Ы. х. к. 33:27;
Ыд. ыр. 89:3; 92:2

Дээрги-Чаяакчы, Сен ол чонну шииткелиңни боттандыраар кылдыр
тургузуп кагдың.

Мээн Хаям, Сен аңаа кеземчеңни күүседирин дагзып кагдың^e.

^e Иса. 10:5-6

13 Сээң арыг карактарыңга кемниг үүлгедиглерже көөрү таарышпас,
улустуң базындырышыкынынче аңаа көрүп шыдавас сен.

А чүге-ле кара сагыштыг улусче аңаа көрүп турар сен^f,

^f Ыд. ыр. 34:17

бодундан чөптүг-шынның кижини бузуттуг кижии сыыра бээрге,

чүге ыыт чок хайгаарап турар сен?^g

^g Иов 12:6; Иер. 12:1

14 Чүге-ле Сен кижилерни далайның балыы дег,

·баштыңы чок соястаар амытаннар дег кылдыр кылып каан сен?

15 Ол улусту шуптузун бузуттуг дайзын сыырткыш-биле ушта тыртып^h,

^h 4 Хаан. 19:28; Ам. 4:2

балык тудар четки-биле шүүреп ап турарⁱ, ынчангаш өөрүп-байырлаар.

ⁱ Иер. 16:16

16 Четкилери аңаа бай-шыырак чурттап,

эки-чаагай аыш-чем чиир арга бээр боорга,

ол дайзын четкизинге өргүл салып, айдызап турар-дыр!

17 Таанда-ла ол олчалыг четкизин божудуп,

чоннарны хайыра чогу-биле үргүлчү узуткаар ужурлуг бе?

2 1 Доскуулдап туруп алгаш^j, суургадан хайгаарап көрүп,

^j Иса. 21:8; Иер. 6:17;
Иез. 3:17; 33:2; Ос. 9:8

Дээрги-Чаяакчының меңээ чүү дээрин,

мээн хомудалымга Ооң канчаар харыылаарын^{****} билип ап көрейн.

* 1:9 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң карактары бурунгаар көрүнген».

** 1:11 Азы: «Ынчан ооң туразы улгадып, калчаарап чоруп бээр, ол бодунуң күчү-күжүн бурганчыдар».

*** 1:12 Өске бурунгу сөзүглелде «Бис өлбес бис!» деп бижээн.

**** 2:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Мээн канчаар харыылаарымны» деп бижээн.

Бурганның харыызы

² Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча деп харыылаан:

«Мээң чорутканым көстүүшкүннү бижип каг – номчуп турар кижиге билдингир болзун дээш*, самбыраларга тода кылдыр шыйып бижип каг^a.

^a Ы. х. к. 27:8;

Иса. 8:1; 30:8

^b Дан. 10:14

^c Соф. 3:8

^d 2 Пет. 3:9; Евр. 10:37

³ Ол көстүүшкүн бир-ле доктааткан үеге хамааржыр^b, боттанышкынынче чүткүп бар чыдар база черле мегелевес; ук көстүүшкүн дораан боттанмас-даа болза, шыдажып мана^c, чүге дээрге албан чогул бүдер, үр үеде саадава^d.

⁴ Көрүнер даан, туразы улуг кижиниң сагыш-сеткили арыг эвес, а актыг-шынныг кижиге бүзүрелиниң ачызында амылыг артар^e.

^e Рим. 1:17; Гал. 3:11;

Евр. 10:38

⁵ Турамык улусту байлакшылы сотка олуртур^{**}, оларга оожургал бербес, ынчангаш боттарының ишти-хырнын тамы ышкаш алгыг кылып аар, ол улус, өлүм-даа дег, пөгери чок^f;

^f У. ч. 27:20

^g Иер. 27:7

шупту чоннарны чаалап ап, шупту аймактарны чагырып туруп бээр^g.

⁶ Ынчалза-даа ол чоннар шупту оларны кочулап^h:

^h Иса. 14:4

„Боттарынга хамаарышпас чүве-биле хөлүн эрттир байып алган улус ат болур!

Долаалар төлевири чыып, чүдүртүнүп алган улус чежеге дээр ынчап кээрил?“ – деп ойзу чугаалажыр.

⁷ Сеңээ өрелиг улус хенертен тура халышпас бе,

олар оттуп келгеш, сени сириледиппес бе,

оларга үптеттирип албас сен бе?

⁸ Хөй чоннарны үптөп-тонаан болгай сен;

кижи ханы төккениң дээш,

чурттарга, хоорайларга, ында чурттаан бүгү улуска

күчүлөл көргүскениң дээш,

арткан бүгү аймактар сени база үптөп-тонап кааптарⁱ.

ⁱ Иер. 50:29; Иез. 35:15;

Авд. 1:15

^j Иер. 49:16

⁹ Уязын бедик черге тудуп ап^j,

озалдыг байдалдардан бодун айыыл чок болдурар дээш,

аал-оранынга былаап алганы олча чыып алыксап турар улус ат болур!

¹⁰ Сээн кара бодаалдарың бодуңнун аал-ораныңны бак атка киирер,

хөй чоннарны узуткап тура, бодунга хора чедиргениң ол-дур.

^k Лк. 19:40

¹¹ Ханаларда даштар безин сеңээ удур алгыржы бээр^k,

оларның сөстөрүн бажың-балгаттың ыяш ооргалары бадыткаар.

¹² Өлүрүүшкүн-биле хоорай таваа салып,

^l Иер. 22:13; Мих. 3:10

кемниг үүлгедиг-биле орду тудуп турар улус ат болур!^l

¹³ Чоннарның ажил-ижин от чиир деп,

аймактар хей черге хинчектенип ажилдаар деп

* 2:2 Азы: «Ону номчаан кижиге маңнап ыңай болзун дээш».

** 2:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Байлакшылы» эвес, а «Арага» деп бижээн.

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы тодарадып кагбаан чүве бе?^а

^а Иер. 51:58

¹⁴ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының алдарының дугайында билиг чер-делегей кырынга, далайны долдур аккан суг дег, нептерей бээр^б.

^б Сан. 14:21;
Ыд. ыр. 71:19;
Иса. 6:3; 11:9

¹⁵ Өске кижиге киленин куткан дашка сунуп, ооң шалдаң-чанагажын көөр дээш, эзиртир ижиртип турар улус ат болур!^с

^с Иер. 51:7

¹⁶ Алдар орнунга кочулал-биле пөгөр сен,

ам бодуң иш-ле, бужар шалдаңның көргүс-ле!^д

^д Иер. 13:26; Наум 3:5

Дээрги-Чаяакчының күчүлүг холунуң сунган дашказы сээн ижер үлүүн апаар^е, ат-алдарыңны баксырадыр сен.

^е Ыы. 4:21

¹⁷ Ливан чуртту каржы-бак чаңнап турганың дег, сени база каржы-бак чаңнаар.

Мал-маган кыргып-хыдып турганың дег,

сени база узуткап каар.

Кижиге ханы төккениң дээш,

чурттарга, хоорайларга, ында чурттаан бүгү улуска

күчүлел көргүскениң дээш,

сени база бак аажылаар.

¹⁸ Үнү чок дүрзүлөр кылып турар шуткукчу кижиге

оозунга идегээр-даа болза,

ол уран-шевер кижиниң кылып кааны дүрзү-бурган – шуткуп каан меге башкы^ф

^ф Зах. 10:2

ол шевер кижиге кандыг ачы-дуза көргүзерил?^г

^г Иса. 44:10-11

¹⁹ Ыяш дүрзүге: „Тыңгарлып кел!“,

а чугаа-сөзү чок дашка: „Оттуп кел!“ – деп турар улус ат болур!

Ол дүрзү кандыг-бир чүвеге өөредип каап шыдаар бе?

Көрүнер даан, ону алдын, мөңгүн-биле шап каан-даа болза,

амыдыралдың тыныжы ында чок-тур^х.

^х Ыд. ыр. 134:17;

Иер. 10:14

²⁰ А Дээрги-Чаяакчы – Бодунуң ыдыктыг өргээзинде^и,

^и Ыд. ыр. 10:4; Мих. 1:2

бүгү чер-делегей Ооң мурнунга ыт чок турзун!^ж»

^ж Соф. 1:7

Аввакумнуң ыры

3 ¹ Аввакум медээчиниң мөргүлү. Шигионот-ыр.

² Дээрги-Чаяакчы, Сээн дугайында дыңнап кагдым,

Сээн ажыл-херектерин мени сүрээдедип тур;

өндүр улуг ажыл-херээни бистиң үеде база чаартып көргүзүп көр.

Киленнеп-даа тура, өршээлиңни утпайн көр. *Сэла*

³ Бурган – Темандан, ыдыктыг Дээрги – Фаран дагларындан

чедип кел чыдыр*. *Сэла*

Ооң өндүр бедии дээрлерни шыва алган,

Аңаа алдар-мактал черни бүргээн!

⁴ Ооң чайыны кызаңнаан чырык дег,

* 3:3 Теман биле Фаран – Израильдин мурнуу талазында ээн кургаг ховуда черлер аттары (Ы. х. к. 33:2 көр).

- ^a Иов 36:32; Иез. 1:27 Ооң холундан херелдер чырып үнүп турар^a,
Ооң күчү-күжү ында чажыртынган.
⁵ Ооң мурнунга аарыг-аржык тараар,
изиг-халыын Ооң изи-биле чоруур*.
⁶ Ол доктаай бергеш, черни хемчээй көрүпкен**,
Ооң көрүжү чоннарны сириледипкен;
үе-дүптүң даглары буступ кээп дүшкен,
^b Э. д. 49:26; Ы. х. к. 33:15 эрте-бурунгу тейлер чавызай берген^b;
Бурганның оруктары үе-дүптөн бээр турган.
⁷ Кушан черниң чадырлары айыыл-халапка алысканын көргөн мен;
мадиан черниң майгыннары сирицейнип турган^c.
- ^c Башт. 7:21
- ⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сээң килеңиң
хемнерже кыптыкканы ол бе,
агым сугларга хорадааның ол бе,
далайга ажынганың ол бе?
Чүге аъттарыңны мунуп алдың,
^d Иса. 66:15 чүге тиелелгелиг дайынчы тергелериңде саадаптың?^d
⁹ Аймактарга даңгыраглаан азаашкының бадыткап,
ча-согунуң белеткеп алдың***. *Сэла*
Чер кырын хемнер-биле диле кезиптиң.
^e Хост. 19:18 ¹⁰ Сени көрүп кааш, даглар сирицейни берген^e,
суглар аттыгып баткан,
^f Ыд. ыр. 76:17; 92:3 дүп чок далай алгырып эгелээш^f,
чалгыгларын диргелдир көдүрүпкен.
¹¹ Сээң ужуккан согуннарың чырыын,
чайынналган чыдаларың кызаңнаанын көргөш,
^g Ис. 10:12-13 хүн биле ай турган черинге доктаай берген^g.
¹² Килеңней бергеш, Сен чер кыры-биле базып эрте бердиң,
хорадай бергеш, чоннарны базып кагдың.
- ¹³ Бодуңнуң чонуңну камгалаар дээш,
шилип алганың улусту**** камгалаар дээш чоруптуң;
бузуттуг чонуң баштыңын узуткап кагдың,
ону таваңгайындан тейинге чедир шалдаңнап кагдың. *Сэла*
¹⁴ Ооң аг-шерии, мени чылча шавар дээш,
казыргы дег халдап келген.
Олар, түрөңги кижини бүдүү сыыраар дээнде дег,
амырап турдулар.
А Сен оларның баштыңын ооң бодуңнуң-на чыдалары-биле
өттүр шанчып кагдың;
¹⁵ Сен Бодуңнуң аъттарың-биле далайга,
^h Ыд. ыр. 76:20 өндүр улуг сугларга орук изеп алдың^h.

* 3:5 Бурганның чорудупкан аарыглары Ооң дайзынга удур чепсээ кылдыр санаттынып турган (4 Хаан. 19:35; 1 Чыл. 21:11-15 көр).

** 3:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Хемчээй көрүпкен» эвес, а «Божаңнадыпкан» деп бижээн.

*** 3:9 Бо сөстериңиз утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Сен Бодуңнуң чаңны белеткеп алдың, Сээң даңгыраң сөстери согуннар дег».

**** 3:13 Азы: «Шилип алганың хаанны».

¹⁶ Ол шимээн-даашты дыннап кааш,
ишти-хөңнүм сүрээдеп сирилеш дээн,
диштерим шаккынайнып,
сөөк-даяам ирик дег апарып,
буттарым сириңейни берген^a.
Ындыг-даа болза, бисти үптөп турар чонну
айыыл-халап хүнү таварыырын манаар мен*.

^a Иов 4:14;
Ыд. ыр. 118:120

¹⁷ Фига ыяжы чечектелбес, виноград сыптарында каттар чок,
оливаның чимизи үнмес, шөл дүжүдүн бербес-даа болза,
кажааларда мал-маган чок-даа болза,
¹⁸ ынчан безин Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүүр мен,
мени камгалаар Бурганым дээш хөглээр мен^b.
¹⁹ Дээрги-Чаяакчы – мээң күчү-күжүм, мээң Дээргим!
Ол мээң будумну сыын буду дег кылып каар,
бедиктерже мени көдүрер^c.

^b Ыд. ыр. 12:6; 20:2; 34:9;
Ионл 2:23; Зах. 10:7

^c 2 Хаан. 22:34;
Ыд. ыр. 17:34

Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм үдээр^d.

^d Ыд. ыр. 4:1; 60:1

* 3:16 Азы: «Ындыг-даа болза, айыыл-халап хүнүн – кажан үптөкчи дайзын чонумче халап кээр хүннү оожум шөлөөн манаар мен».

Софония медээчинин ному

Кирилде

Софония медээчи Дээрги-Чаяакчының сөзүн Иудеяга бистиң эрага чедир VII вектиң ийиги чартымында медеглеп турган. Ол болза Иосия хаанның 621 чылда кылып чорутканы шажын-чүдүлге чаартылгаларының мурнундагы чылдар болур хире.

Номнуң өзек темазы: Амос медээчинин баш бурунгаар чугаалааны Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү. Софония ол коргунчуг хүн кээрге, Дээрги-Чаяакчы Аңаа чагыртпайн турган бүгү улуска база чурттарга, ооң иштинде Иудея биле ооң кожазы чоннарга, кеземче онаар деп өттүр билеп медеглээн. Мында ол хүннү «де-легейиниң төнчүзү» деп көрбейн, а бачыт биле дыңнангыр эвес чоруктуң шаг-үезиниң төнчүзү деп, Бурганның чоңунуң ёзулуг арыглаашкынының хүнү деп көрүп турар.

Иерусалим бодунуң чурттакчыларының бачыттары дээш кеземче алган соонда, хоорайны катап тургузар, аңаа томаараан, чөптүг-шынныг чон чурттап эгелээр. Ынчан Иерусалимде чурттап турар улустуң амыдыралы өөрүшкү болгаш алдар-хүндү-биле долдунар, Дээрги-Чаяакчы Боду оларның аразынга чагыраар.

^a 4 Хаан. 22:1; Иер. 1:2

1 ¹Иудеяны Амоннуң оглу Иосия хаан чагырып турда^a, Дээрги-Чаяакчының Софонияга ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур. Софония Хусийниң оглу, Хусий – Годолияның оглу, Годолия – Аморияның оглу, а Амория – Эзекияның оглу турган чүве-дир.

Дээрги-Чаяакчының шииткелиниң хүнү

² «Мен чер кырында бүгү чүвени чок кылып каар мен – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

³ Кижилерни, мал-маганны узуткаар мен;
дээрниң куштарын, далайның балыктарын узуткаар мен^b.

Бузуттуг улусту дуурайлаткан чүвелери-биле кады чок кылып,
чер кырында бар улусту амылыг арттырбас мен – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^b Ос. 4:3

^c 4 Хаан. 23:4

⁴ Мен Иудеяже база Иерусалимниң бүгү чурттакчыларынче холум анныр мен,
ол черде Ваал бурганның истерин шуут балап кааптар мен^c,
ооң бараалгакчыларын, аңаа бараан болуп турар улусту амылыг арттырбас мен.

^d Иер. 19:13

⁵ Бажыңнар кырындан сылдыстарның аг-шеринге мөгөөр улусту^d,
Мээн адым-биле деңге Милхом бурганның* ады-биле дангыраглап^e,
мөгөйиг кылыр улусту чок кылып каар мен^f.

^e 3 Хаан. 11:5, 33

^f 4 Хаан. 17:33

⁶ Менден ойталааш, Менче чүткүвес, Менден дуза дилевес улусту
чок кылып каар мен.

^g Авв. 2:20

^h Иса. 13:6; Иер. 46:10;

Ионл 1:15

ⁱ Иса. 34:6; Иез. 39:17

⁷ Улус-чон, Дээрги-Бурган-Чаяакчының мурнунга ыбыдың чиде бер^g,
чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү чоокшулаан-дыр^h.

Дөгөрер өргүлүн Ол белеткеп, ону чиир улусту чалап, ыдыктап алганⁱ.

* 1:5 «Милхом бурган» деп сөстөрнүн болгу дег өске утказы мындыг: «Боттарының хааны».

⁸ Дээрги-Чаяакчының өргүл хүнүндө нояннарны, тажыларны^a болгаш даштыкылар хеви кедер бүгү улусту кезедип кээр мен.

^a 4 Хаан. 24:12; 25:7

⁹ Мен ол хүн эргин арта халып турар улусту*,
боттарының дээргилериниң ордузун
күчүлел болгаш меге-биле долдуруп турар
бүгү улусту кезедир мен.

¹⁰ Ол хүн кээрге, Балык хаалгазындан^b, Иерусалимниң чаа кезээнден^c
уё-човуур, ыы-сыы дыңналыр,
Иерусалимниң тейлеринге коргунчуг дааш-шимээн үнер – деп,
Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

^b Неем. 3:3; 12:39;

^c 2 Чыл. 33:14

^c 4 Хаан. 22:14

¹¹ Согааш кудумчузунун чурттакчылары, ыглажыңар,
чүге дээрге силерниң бүгү садыгжыларыңар,
мөңгүн-биле саарылга кылып турар улузунар узуткаттырар.

¹² Ол үеде Мен Иерусалимни чырыткы тудуп алгаш,
эргип кезип, турнуккан арага дег^d амыр-шөлээн улусту,
„Дээрги-Чаяакчы бистиң-биле
эки-даа, багай-даа чүве кылбас“ деп бодаар улусту
кезедир мен^e.

^d Иер. 48:11

^e Ыд. ыр. 93:7; Мал. 3:14

¹³ Оларның байлаа өске улустун олчазы апаар,
бажыңнары хоозурап каар.
Олар тудуп алган бажыңнарынга чурттапас,
тарып алган виноградының арагазын ишпес^f.

^f Ы. х. к. 28:30, 39;

Ам. 5:11; Мих. 6:15

¹⁴ Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг хүнү чоокшулап келген –
далаштыг кел чыдар.

Ол хүн качыгдалдың дааш-шимээни,
дайынчыларның алгы-кышкызы дыңналыр!

¹⁵ Ол хүн – килең хүнү, качыгдал биле хилинчектиң хүнү,
өлүм-чидим биле кызагдалдың хүнү,
кара булуттар биле дүмбей карангының хүнү болур^g;

^g Иез. 7:7; Иоил 2:2;

Ам. 5:18

¹⁶ дайынчы труба эдер,

быжыглалдыг хоорайлар биле бедик суургаларга удур тулчуушкунче
кыйгы хүнү болур.

¹⁷ Мен кижии амытанни аажок кызагдаптарымга,
олар согурлар дег улчуп чоруптар^h,
чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткен-дир.

^h Иса. 59:10

Оларның ханы черже агар,
мөчү-сөөктери өдек дег тарай октаттынарⁱ.

ⁱ Ыд. ыр. 78:3

¹⁸ Дээрги-Чаяакчының килең хүнүндө
оларны алдыны-даа, мөңгүнү-даа камгалап шыдапас^j.

^j У. ч. 11:4; Иез. 7:19

Ооң хорадаан сагыжының одунга бүгү чер өрттенип каар^k,
чырык чернин бүгү чурттакчылары хенертен бүрүнү-биле узуткаттырар.

^k Соф. 3:8

2 ¹⁻² Арын-нүүр чок чон!
Тодарадып каан хүн келбээнде,

^l Иер. 6:15; Соф. 3:5

* 1:9 Эргин арта халып турар улус – өске бурганнарга мөгөөр улусту ойзу адааны ол бооп чадавас (1 Хаан. 5:5 көр).

силерни хатка сүрдүргөн тараа саваны ышкаш өскээр сүрүп аппаратбаанда,
Дээрги-Чаяакчының кыптыккан килеңи силерни чиртип кааптаанда,
Ооң килеңиниң хүнү силерни таварбаанда,
чыгып, бөлдүнчүңер-ле!

^a Иса. 55:6; Ам. 5:4, 6

³ Дээрги-Чаяакчыже чүткүңер^a, черниң бүгү томаанныг улузу,
Ооң күзел-соруун күүседип турар улус!
Чөптүг-шынныг чорукче чүткүңер, чөпшүл боорун кызыңар –
Дээрги-Чаяакчының килеңиниң хүнүнде
чаштыңар аргалыг боор чадавас силер^b».

^b Иса. 2:10; 26:20

Иудея-биле кожа чоннарны Дээрги-Чаяакчының кезедири

⁴ «Газа хоорайны чурттакчылары каапкаш баар,
Аскалон хоорай ээнзирээр,
Азот хоорайның чурттакчыларын чартык хүн иштинде
үндүр сывырып аппаар,
Экрон хоорайны черден тура тыртар*.

^c 1 Хаан. 30:14;
2 Хаан. 8:18

⁵ Далай эри черниң чурттакчылары, керет аймак^c,
ат болур силер!

Ханаан чер, филистимнер чурту,
Дээрги-Чаяакчы сеңээ үндүргөн шииткелин дыңнадып тур:
Мен сени узуткап каар мен, чурттакчы чон чок артар сен!^d

^d Иер. 47:7; Иез. 25:16

⁶ Далай эрииниң кыдыы кадарчылар казанактары биле мал кажаалары турар
одар-белчиир апаар^e.

^e Иса. 65:10

⁷ Ол девискээр Иудеяның арткан чонунга онаажыр.
Олар аңаа сүрүг малын кадарар,
Аскалоннуң бажыңнарынга кежээ удуп дыштаныр –
оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы оларже сагыш салып,
эки чолду эгидер**.

^f Иса. 15:1; 25:10;
Иер. 48:1; Иез. 25:8;
Ам. 2:1-3

⁸ Моав чоннуң бак сөглөнгенин^f, аммон чоннуң кочуургаанын^g –
оларның Мээң чонумну дорамчылап-кочулаанын,
ооң черинге кыжанганын дыңнап кагдым.

^g Иер. 49:1;
Иез. 21:28; 25:2;
Ам. 1:13-15

⁹ Ынчангаш дириг Бодумнуң адым-биле дангыраглап тур мен^h – деп,
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы медеглээн. –
Моав Содом ышкаш, аммон чон – Гоморра ышкаш апаарⁱ.

^h Иса. 49:18; Иез. 16:48
ⁱ Э. д. 19:24;
Ы. х. к. 29:23;
Иса. 13:19; Иер. 49:18

Оларның чери кезээ мөңгеде шагар-оът дуй үңген,
кужурланчак девискээр, ээн кургаг хову апаар.
Мээң чонумнуң дириг арткан улузу оларны олчалап аар,
Мээң улузумнуң артынчызы оларның черин өңчү кылдыр алыр.

^j Иса. 16:6; Иер. 48:29

¹⁰ Ол бүгү хуу-салым оларга улуургаа дээш^j,
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чонун дорамчылап кочулап,
оон өрү көрдүнүп турганы дээш онаажыр.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы оларга коргунчуг болур,
черниң бүгү дүрзү-бурганнарын Ол чөгенчиг кылып каар.
Ырак чурттарда бүгү чоннар,

* 2:4 Ол хоорайлар филистим чонга хамааржып турган (Ам. 1:6-8; Зах. 9:5 көр).

** 2:7 Азы: «Туттурган улузун дедир чандыңар».

кайызы-даа бодунуң девискээринге, Аңаа мөгөөр^a.

^a Ыд. ыр. 21:28

¹² Силер база, эфиоптар^b,
Мээң хылыжымга кыргыдып-хыдыдар силер.

^b Иса. 18:1-7

¹³ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң холун соңгу чүкче сунгаш,
Ассирияны узуткап каар.

Ниневия хоорай буступ каар^c,

^c Иса. 10:5; 14:25;
Наум 2:10; 3:7

ону кургаг куруг хову ышкаш ээн чер болдуар.

¹⁴ Аңаа сүрүг мал, янзы-бүрү черлик дириг амытаннар дыштанып чыдар^d;

^d Иса. 13:21-22; 34:11, 14

үгүлөр биле каарганнар хоорайның бузундуларынга дүңнээр,

оларның эткен үннери бажыңнар иштинден дыңналып,

эргинде хоозураашкын көстүр,

эжик-хаалганың пөш шагыглары картталып калган боор.

¹⁵ Ол-дур, өөрүп-байырлап, сагыш амыр чурттап турар,

чурттакчылары сеткил-чүрээнде: „Бо хоорай өндүр улуг, ол ышкаш

хоорай чок!“ – деп турган

Ниневия хоорай ынчач баар-дыр^e.

^e Иса. 47:8

Ол хоозуралга алзып, аң-мең чурттаар чер апаар!

Ооң чаны-биле эрткен кижиги бүрүзү кайгап-харап,

кочулап сыгырар база олче холун чаңгыыр^f».

^f Иер. 19:8

Иерусалимниң келир үези

3 ¹ «Үймээнчи, бужар, кызагдакчы хоорай ат болур!^g

^g Иер. 6:6

² Ол Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнава-тыр,

чагыг-сургаалды хүлээп албас-тыр,

бодунуң Бурганынга идегевес-тир,

Олче чоокшулава-тыр.

³ Ооң нояннары ырланган арзылаңнар дег-дир,

баштыңчылары – кежээ чимзенген,

эртенге чедир чаңгыс-даа сөөк арттырбас бөрүлөр дег-дир^h.

^h Иез. 22:27

⁴ Хоорайда Бурганның медээчилери бодал чок, кара сагыштыг,

а бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының өргээзин бужартадып,

ыдыктыг хоойлуну үреп турарⁱ.

ⁱ Иер. 23:11

⁵ Чүгле Дээрги-Чаяакчы хоорайда чөптүг чүве кылып турар,

Ол бузуттуг чүве үүлгетпес.

Ол эртенниң-не чырыткылыг шын шииткел үндүрүп турар,

ынчалза-даа бузуттугларның ыядыр арны чок-тур^j.

^j Соф. 2:1

⁶ Мен чоннарны узуткап кагдым,

оларның шивээлерин үреп бузуп кагдым.

Оларның кудумчулары ээнзиреп калган –

кым-даа оларны таварып эртпейн турар;

оларның хоорайлары хоозурап калган,

кижиги шуут чок, чурттакчылар артпаан.

⁷ Мен чонумга: „Менден коргуп, чагыг-сургаалым хүлээп алыңар,

ынчан чурттап турар чериңерни узуткава,

Мээң бодал алган кеземчем силерни таварбас“ – дээн мен.

А олар бузут үүлгедирин улам чүткүлдүг оралдажып турду.

^a Авв. 2:3^b ИоиЛ 3:2; Зах. 14:2^c Соф. 1:18^d Иса. 6:7; 19:18^e Иса. 54:4^f Иса. 14:32^g Ажыд. 14:5^h Мих. 5:4ⁱ Зах. 2:10; 9:9^j Лк. 1:75^k Иса. 62:5; Иер. 32:41

⁸ Ынчангаш Мени манаңар!^a – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –
 Чоннарга удур херечилээр дээш* көдүрлүр хүнүмге чедир манаңар.
 Мен чоннарны чыып аарын^b, күрүнелерниң чурттакчыларын бөлөрин база
 оларже Бодумнуң ажынган сагыжымны,
 бүгү кыптыккан килеңимни угландыраарын шиитпирледим.
 Мээң хорадаан сагыжымның одунга
 бүгү чер өрттенип каар^c.

⁹ Мен ынчан чоннар шупту Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырзын дээш
 база Меңээ чаңгыс эптиг бараан болзун дээш,
 оларның аксы-дылын арыглап каар мен^d.
¹⁰ Эфиопияда хемнер ындында Меңээ мөгөөр улус –
 Мээң тоо быдараан чонум чедип келгеш,
 Меңээ өргүл белектерин эккээр.

¹¹ Иерусалим, ол хүн сен чурттакчыларыңның
 Меңээ удур үүлгедип турган бачыттары дээш
 бак атка кирбес сен^e,
 чүге дээрге Мен турамык болгаш улуургак бүгү улусту сенден үндүрө бээр мен,
 ооң соонда Мээң ыдыктыг даамга өрү көрдүмөс сен.
¹² Сенээ чурттаар кылдыр томаараан, түрөңги чонну арттырып каар мен,
 Дээрги-Чаяакчының ады оларга хоргадал боор^f.
¹³ Израиль чоннуң артынчызы бузут үүлгетпес, мегелевес,
 оларның аксы-сөзүндө кара сагыш чок боор^g.
 Олар, хойлар ышкаш, одарлаан соонда, дыштанып чыдып аар,
 оларны кым-даа дүвүредип хоюспас^h».

Өөрүшкүнүң ыры

¹⁴ «Сион-кыс, ырлап байырла, Израиль, өөрүп-байырла!
 Иерусалим-кыс, сеткилин ханызындан өөрүп-хөглө!ⁱ
¹⁵ Дээрги-Чаяакчы сээң шииткелиңни күш чок болдурган-дыр,
 дайзыныңны аткаарлаткан-дыр.
 Израильдиң Хааны Дээрги-Чаяакчы сээң-биле-дир,
 моон соңгаар айыыл-халаптан кортпас-тыр сен^j.
¹⁶ Ол хүн кээрге, Иерусалимге улус:
 „Кортпа, Сион! Сээң холдарың суларавазын!^k – деп чугаалаар. –
¹⁷ „Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң-биле-дир,
 Ол – күштүг Дайынчы, сени камгалап шыдаар.
 Ол сен дээш өөрүүр^k, Бодунуң ынакшылы-биле сени оожургадыр^{**},
 сен дээш өөрүп-байырлап, ырлаар“.

¹⁸ Биеэде демдеглеп турган байырлалдары дээш
 мунгагдап турар силерни чыыптар мен,
 силерге үүрге-чүък дег болган бак адыңарны
 силерден адырып кааптар мен^{***}.

* 3:8 Дзы: «Чоннарны үптээр дээш».

** 3:17 Өске бурунгу сөзүглелде «Сени чаартыр» деп бижээн.

*** 3:18 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол байырлалдар силерге үүрге-чүък дег болуп, адыңарны баксырадып турар».

¹⁹ Мен ол үеде сээн бүгү дарлакчыларыңны кезедир мен.
Кошкак, аскак улусту камгалаар мен, үндүр сывыртаткан чонну чыыр мен.
Бак сөгледип турганы бүгү черлерге
олар алдар-хүндүлүг боор кылдыр кылып каар мен^а.

^а Мих. 4:6-7

²⁰ Ол үеде Мен силерни чыып алгаш, дедир чандыраар мен^б.
Силер көрүп туруңарда, силерге эки чолду эгиткеш*,
чер-делегейниң бүгү чоннарының аразыңга
алдар-хүндүлүг чон кылып каар мен».

^б Ыл. х. к. 30:3; Иса. 11:12;
Иер. 32:37; Иез. 11:17

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

* 3:20 Азы: «Туттурган улузун дедир чандыргаш».

Аггей медээчинин ному

Кирилде

Бистиң эрага чедир 586 чылда Иерусалимде Бурганның өргээзин вавилон аг-шериг узуткап кааши, иудей чонну туттуруушкунче аппарган. Перстер Вавилонну эжелеп аарга, Персияның хааны Кир еврейлерге туттуруушкундан төрөөн черинче чана бээрин 537 чылда чөпиээрээн соонда, олар Бурганга чаа өргээ тутдуп эгелээн. Ынчалза-даа акша-хөрөңги чедишпезинден база кожа чоннарның удурланганындан олар удавайн оралдажыышкынын ара соксап кааннар.

520 чылда Персия күрүнеге политиктиг хөлээзин болуп турда, Бурган иудей чонче Бодунуң медээзин – Ооң өргээзин тутар дугайында айтышкынны – медээчизи Аггейни (Захария медээчинин үежизи) дамчыштыр чоруткан. Чон Аггейниң сөстөрүн тооп дыңнааши, тутдугу эгелеп алган, а Бурган оларга Бодунуң ачы-буянын аазаан. Иудеяның тус чер чагырыкчызы Зоровавел (еврей хаан Давидтиң үре-салгалы) Бурган ону Ооң дузаны-биле өндүр улуг ажыл-херектер бүдүрер кижини кылдыр шилип алган деп медээ алган.

Дээрги-Чаяакчының өргээзин тутар үе келген!

^a Эзра 4:24; Зах. 1:1

^b Эзра 5:1; 6:14

^c 1 Чыл. 3:19; Эзра 3:2; Неем. 12:1; Агг. 2:20-23; Зах. 4:6-10

^d 1 Чыл. 6:15

^e Неем. 2:3;

Ыл. ыр. 131:3-5

^f Ы. х. к. 28:38

^g Лев. 26:16; Ос. 4:10; Мих. 6:15

^h 3 Хаан. 8:35

ⁱ 3 Хаан. 17:1

1 ¹ Дарий хаанның чагыргазының ийиги чылында^a, алды айның бирээде Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчини дамчыштыр^b Бодунуң сөзүн Салафиилдин оглу, Иудеяның чагырыкчызы Зоровавелге^c база Иоседектиң^d оглу, дээди бараалгакчы Иисуска ажыдып чугаалаан. ² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Бо чон „Дээрги-Чаяакчының өргээзин тутар үе ам-даа келбээн“ дээр-дир» – деп чугаалаан. ³ Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчини дамчыштыр Бодунуң сөзүн ажыдып: ⁴ «Мээң бо өргээм хоозурап бузулган турда, каас-коя дерээн бажыннарга чурттаар үеңер келген деп бе?» – деп чугаалаан^e.

⁵ Ынчангаш ам Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Оруктарыңарже угаан-чүрээңер угландырып, боданыңар. ⁶ Хөй үрезин тарып турар силер, ынчалза-даа дүжүдүңер эвээш-тир^f; чемненип турар, ынчалза-даа тотпас-тыр силер; ижип турар, ынчалза-даа суксунуңар ханмас-тыр^g; кеттинип аар, ынчалза-даа чылыкпас-тыр силер; акша ажылдап аар силер, ынчалза-даа ооңар акша хавыңга ызырынмас-тыр» – деп чугаалаан.

⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Оруктарыңарже угаан-чүрээңер угландырып, боданыңар. ⁸ Дагларже үне бергеш, ыяштан эккеп, өргээден тудуңар, Мен ол тудугже чүүлзүнүп көрүп, аңа алдаржыыр мен» – деп чугаалаан. ⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Хөйү манап турар, ынчалза-даа эвээшти ап турар-дыр силер. Дүжүдүңерни аалыңарже эккеп аарыңарга, Мен тарадыр хадыдып кааптар-дыр мен – деп медеглээн. – А чүге? Мээң өргээм хоозурап бузулган турда, силер шупту – кижини бүрүзү бодунуң бажыңы дээш сагыш човаарыңга өй-дүр силер. ¹⁰ Ынчангаш-ла дээр хагдынып, силерже чаб-шалыңын бадырбастаан, а чер дүжүдүн бербестээн^h. ¹¹ Чер кырынче, дагларже кааннаашкынны кыйгырып ыттым – далган-тарааже, виноград чулуунче, олива үзүнче, черниң беримчези болур бүгү чүвеже, кижиге, мал-маганче, кандыг-даа ажылдың үре-түңнелинче кааннаашкынны кыйгырып ыттымⁱ».

Бурганның чаа өргээзин тудун эгелээни

¹² Салафиилдин оглу Зоровавел, Иоседектиң оглу, дээди бараалгакчы Иисус база арткан бүгү чон Дээрги-Чаяакчы Бурганының сөзүн, Ооң чорутканы Аггей медээчинин дамчыткан сөстөрүн тооп дыңнаан^a. Чон Дээрги-Чаяакчыдан корткан. ¹³ Ынчан Дээрги-Чаяакчының айбылап чорутканы Аггей медээчи чонга: «Дээрги-Чаяакчы, „Мен силер-биле кады мен!^b“ деп медегледи» – дээн. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Салафиилдин оглу, Иудеяның чагырыкчызы Зоровавелди, Иоседектиң оглу, дээди бараалгакчы Иисусту база арткан бүгү чонну сорук кирипкен. Олар шупту чыгып келгеш, боттарынын Бурганы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ажылдап эгелээн. ¹⁵ Ынчан Дарий хаанның чагыргазының ийиги чылы, алды айның чээрби дөрт турган.

^a Эзра 5:2

^b Ис. 1:5, 9; Агг. 2:4

Чаа өргээниң келир үедеги өндүр-чаагайы

2 ¹ Чеди айның чээрби бирде^c Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчини дамчыштыр Бодунуң сөзүн ажыткан: ² «Салафиилдин оглу, Иудеяның чагырыкчызы Зоровавелге^d, Иоседектиң оглу, дээди бараалгакчы Иисуска база арткан чонга мынча деп чугаала. ³ Силерниң араңарда бо өргээниң биеэги өндүр-чаагай хевирин көргөн кижиге арткан бе, ам ону көөрүңерге, кандыг-дыр? Чөгенчиг чүве бооп сагындыр-бас-тыр бе?^e ⁴ Ынчалза-даа ам сорук кирип көр, Зоровавел – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Иоседектиң оглу, дээди бараалгакчы Иисус, сен база сорук кирип көр; черниң бүгү чону, сорук кирип, ажылдап эгеленер, Мен, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, силер-биле кады болгай мен!^f ⁵ Египеттен үнүп чоруп туруңарда, силер-биле чарган Мээң чагыг-керээмни күүсединер, Мээң Сүлдөм араңарда бар хевээр-дир^g, ынчангаш кортпаңар!»

^c Лев. 23:34

^d Агг. 1:1; 2:20-23

^e Эзра 3:12; Зах. 4:10

^f Агг. 1:13

^g Хост. 29:45

⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча деп чугаалаан: «Үр болбайн, Мен ам бир удаа дээр биле черни, далай биле кургаг черни силгиир деп тур мен!^h ⁷ Бүгү чоннарны база силгиир мен, ынчан олар үнелиг белектерин эккээр, бо өргээни чаагай байлак-биле долдурар мен!» Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур. ⁸ «Бүгү мөңгүн – Мээни, бүгү алдын – Мээнии!ⁱ – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ⁹ Бо өргээниң өндүр-чаагайы биеэги өргээниң өндүр-чаагайындан улгады бээр. Мен бо черге амыр-тайбыңны доктаадыр мен». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^h Иов 9:6; Иса. 2:19; 13:13; Евр. 12:26

ⁱ 1 Чыл. 29:16

Бурганның ачы-буян хайырлаары чоннуң арыындан хамааржыр

¹⁰ Дарийниң чагыргазының ийиги чылында, тос айның чээрби дөртте Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчиге Бодунуң сөзүн ажыдыпкан: ¹¹ «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг хоойлуга хамааржыр дараазында чүүлдү бараалгакчылардан айтырып көр деп тур: ¹² „Бир эвес кандыг-бир кижиге ыдыктап каан эътти* хевиниң эдээнге ораап алгаш чорааш, эдээ-биле далган-тараага, быдаага, арагага, үске азы өске-бир аыш-чемге дээпкен болза, ол аыш-чем база ыдыктыг апаар бе?“»

Аггей ону айтырарга, Бурганның бараалгакчылары: «Чок» – деп харыылаан.

¹³ Аггей оон: «Бир эвес кандыг-бир кижиге өлүг кижиге дегген соонда, арыг эвес апаргаш, ол бүгү аыш-чемге дээптер болза, аыш-чем база арыг эвес апаар бе?» – деп айтырган. А бараалгакчылар: «Арыг эвес апаар» – деп харыылаан.^j ¹⁴ Аггей ынчан Дээрги-Чаяакчының бо медеглелин дамчыткан: «Бо чон ындыг-дыр, бо улус Мээң мурнумга ындыг-дыр, оларның ажаап ап турар дүжүдү ындыг-дыр. Ол улустуң эккеп салып турар өргүлдери шупту арыг эвес-тир^k.

^j Лев. 22:4-6; Сан. 19:22

^k Иса. 64:6

* 2:12 Ыдыктап каан эът – Бурганга өргүл кылдыр салган малдың эддинин кезээ (Лев. 6:24-28 көр).

¹⁵ Ынчангаш амдыгааштан эгелээш, бо чүүлдү утпайн көрүңер. Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң таваанга чаңгыс-даа даш салдынмаан турда, байдалыңар кандыг турган ийик? ¹⁶ Бир хөпээнден чээрби хемчээл хире тараа чыып аар бодап чедип келген улус чүглө он хемчээл хирени чыып ап турду; арага дозар савадан бежен хемчээл хирени узуп аар бодап чедип кээрге, чүглө чээрби хемчээл хире арага бар боор турду. ¹⁷ Чүгө дээрге Мен үнүш-дүжүдүңөргө өрттендир чиир изиг хат биле дүдүк салып, тарып алган дүжүдүңөргө долу чагдырып, силерни кезедип турдум^a. Ынчалза-даа силер Менче эглип келбедиңер^b – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ¹⁸ Амдыгааштан эгелээш, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң таваан салганыңар хүн^c – тос айның чээрби дөрттөн ыңай бо чүүлдү утпайн чоруңар. ¹⁹ Аңмаарларда үрезин ам-даа бар-дыр бе? Бо өйгө чедир виноград сывы, фи́га биле гранат ыяжы, олива-даа дүжүт бербейн келди чоп. А бо хүнден эгелээш, Мен силерге ачы-буянны хайырлаар мен^d».

^a Лев. 26:16;
Ы. х. к. 28:22;
3 Хаан. 8:37;
2 Чыл. 6:28; Ам. 4:9
^b Иер. 5:3; Ам. 4:6
^c Эзра 3:10; Зах. 8:9
^d Зах. 8:12

Бурганның Зоровавелге аазаашкыны

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Аггейге ол-ла айның чээрби дөртте Бодунуң сөзүн база катап ажыдып чугаалаан: ²¹ «Иудеяның чагырыкчызы Зоровавелге^e мону дамчыт. Мен дээр биле черни силгиир деп тур мен; ²² дүжүлгелерде саадаан хааннарны дүжүрер мен, өске чоннар күрүнелериниң күчү-күжүн узуткап каар мен^f, дайынчы тергелерни башкарган улузу-биле катый ойтур октаптар мен, аъттарны-даа, мунукчуларын-даа чок кылып каар мен^g, ха-дуңма-даа кижилер бирээзи өскезин хылыш-биле шанчып каар^h». ²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Салафиилдиң оглу Зоровавел, Мээң чалчам, ол хүн Мен сени Бодунуң таңмалыг билзээм* дег кылып аар менⁱ, чүгө дээрге Мен сени шилип алган болгай мен». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

^e Агг. 1:1; 2:2

^f Дан. 2:44; Зах. 12:9

^g Мих. 5:10

^h Зах. 14:13

ⁱ Сол. ыр. 8:6; Иер. 22:24

* 2:23 Таңмалыг билзек – кандыг-даа дужаалга ол таңманы базып каарга, күштүг болур. Бурган Зоровавелге Бодунуң дужаалдарын күүседир эрге-чагырганы хайырлаар бооп турары ол (Эсф. 8:8, 10 көр).

Захария медээчинин ному

Кирилде

Захария медээчи Бурганның сөзүн бистиң эрага чедир 520-518 чылдарда Вавилонга туттуруушкундан төрөөн чуртунче эеп келген иудейлерге дамчыдып турган. Ол үеде (Персияның хааны Дарийниң чагыргазының эгези) еврей чон Зоровавел чагырыкчы (Давид хаанның үре-салгалы) биле Бурганның дээди бараалгакчызы Иисуска баштадып алгаш, үрегдеп каапкан Бурганның өргээзин катап база кызымак тудуп эгелээн турган. А Захария (Аггей медээчи-биле кады) чонга Бурган олче ам-даа сагыш салып турар деп, бүгү чүве чедимчелиг болур деп идегел берип турган чүве-дир.

Номну ийи кол кезекке чарып болур:

1) 1–8 эгелерде Бурганның Захарияже чорутканы сес көстүүшкүн болгаш олар-биле харылзаалыг сур-гаалдар база аазаашкындар тодараттынып бижиттинген. Ол көстүүшкүннер колдуунда Иерусалимни база Бурганның өргээзин катап тургузары, израиль чонну бачыттарындан арыглаары болгаш ооң чырык келир үези-биле харылзаалыг. Ол эгелерде биеэги вектерде турган Бурганның медээчилериниң сөстөрүнче айтылган бо-ла таваржып турар.

2) 9–14 эгелерде дайзыннарын Бурганның шиидериниң дугайында болгаш чөптүг чорук биле амыр-тайбыңны катап тургузар дээш, Ооң шилип алган хаанының чедип кээриниң дугайында өттүр билген медегледер чыгдынган.

Дээрги-Чаяакчыже эглиринче кыйгырыг

1 ¹ Дарий хаанның чагыргазының ийиги чылының сес айда^a Дээрги-Чаяакчы Аддонуң оглунуң оглу^b, Берехияның оглу Захарияга^c Бодунуң сөзүн ажыткан: ² «Дээрги-Чаяакчы силерниң ада-өгбөңерге дыка килеңнээн турган-дыр. ³ Ынчангаш бо чонга Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Менче эглип келинер, ынчан Мен база силерге эглип кээр мен^d. ⁴ Ада-өгбөңер дег болбаңар^e. Оларны Бурганның биеэде турган медээчилери кыйгырып, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының: „Бузуттуг оруктарыңардан база багай үүлгедиглеринерден ойталанар“ – деп чугаалаан чүвезин дамчыдарга, олар Мени тооп дыңнаваан, Менче кичээнгей салбаан болгай^f – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ⁵ Ам ол ада-өгбөңер кайыл? Мээң медээчилерим-даа болза мөңгө чурттаар деп бе? ⁶ А Мээң чалча-медээчилеримге айыткаан сөстөрүм ада-өгбөңер-биле боттанмаан чүве бе?^g Олар ынчан бачыттарын миннип: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы биске хамаарыштыр, Боду канчаар доктаадып кааныл, ынчаар кылды – бистиң оруктарывыс болгаш үүлгедиглеривис ёзугаар кылды^h“ – дээн болгай».

^a Эзра 4:24; Агг. 1:1

^b Неем. 12:16

^c Эзра 5:1; 6:14; Мф. 23:35

^d Иса. 31:6; Мал. 3:7

^e Ыд. ыр. 77:8

^f 2 Чыл. 36:15-16;

Иер. 5:13; Дан. 9:6

^g Ы. х. к. 28:2

^h Ыы. 2:17

Бирги көстүүшкүн: аъттар

⁷ Шеват дээр он бир айның чээрби дөртте, Дарийниң чагыргазының ийиги чылында Дээрги-Чаяакчы Аддонуң оглунуң оглу, Берехияның оглу Захария медээчиге Бодунуң сөзүн ажыткан. ⁸ Дүне када көстүүшкүн көрдүм: шилги аът мунган кижиге көстүп келдиⁱ. Ол кижиге ыйгыл черде мирт ыяштар аразында турду, а оон артында шилги, доруг болгаш ак чүзүннүг аъттар көзүлдү^j.

ⁱ Ажыд. 6:4

^j 4 Хаан. 6:17; Зах. 6:2-7

⁹ Мен: «Дээргим, бо чүү деп чүвөл?» – деп айтырдым.

Мээн-биле чугаалажып турган дээрний төлээзи: «Мен сеңээ ол чүү деп чүвөл дээрзин айтып берейн» – диди.

¹⁰ Мирт ыяштар аразында турар кижиге: «Оларны Дээрги-Чаяакчы черни эргий кезип эртсин дээш чоруткан-дыр» – деп харыылады.

¹¹ Аьттыг улус мирт ыяштар аразында турган Дээрги-Чаяакчының төлээзинге: «Бис черни эргий кезээш келдивис, бүгү чер кыры оожум, амыр-тайбың-дыр» – диди.

¹² Дээрги-Чаяакчының төлээзи ынчан: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Сен Иерусалимге база Иудеяның хоорайларынга кээргел көргүзеринден кажанга чедир ойталаар сен?^a Оларга ам чеден чыл килеңнеп тур сен^b» – дээн.

¹³ Дээрги-Чаяакчы мээн-биле чугаалажып турган Бодунуң төлээзинге ачы-буяныг, сагыш-сеткил оожургадыр сөстөр-биле харыылады. ¹⁴ Ынчан мээн-биле чугаалажып турган дээрний төлээзи меңээ мынча дээн: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин улуска медеглеп дамчыт: Мен Иерусалим дээш, Сион дээш кедергей хүннеп тур мен^c, ¹⁵ а амыр-шөлөөн чурттап турар чоннарже кедергей хорадап тур мен. Израильчилерге килеңнээмин шоолуг эвес турда, ол чоннар хора халдадырын күштелдирген-дир^d.

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: Мен Иерусалимче кээргээр сеткилдиг эглип келдим, аңаа Мээн өргээмни катап тудар^e. Иерусалимни катап база хемчээп^f, тудар.

¹⁷ Оон ыңай Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин улуска медеглеп, дамчыт: Мээн хоорайларымни катап база бай-байлак чык дола бээр, Дээрги-Чаяакчы Сионну катап база аргалаар^g, Иерусалим катап база Мээн шилиттинген хоорайым боор^h».

Ийиги көстүүшкүн: мыйыстар болгаш ус-дарганнар

¹⁸ Мен оон топтап көргөш, дөрт мыйысты эскерип кагдым. ¹⁹ Мээн-биле чугаалажып турган дээрний төлээзинден: «Бо чүү боор?» – деп айтырдым.

Ол: «Бо дээрге Иудея, Израиль болгаш Иерусалимниң чонун тарадыр үзүпкен күштер-дир» – деп харыыладыⁱ.

²⁰ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчы меңээ дөрт ус-дарган кижини көргүстү. ²¹ Мен: «Олар маңаа чүнү кылыр деп турары ол?» – деп айтырдым.

Ол: «Дуу мыйыстар дээрге Иудеяның чонун кым-даа бажын көдүрүп шыдавас кылдыр тарадыр октапкан чоннар-дыр. Олар иудей черге удур мыйызын көдүргөн боорга, ус-дарганнар оларны барып коргудуп, мыйыстарын дүжүр шаап кааптар» – деп харыылады.

Үшкү көстүүшкүн: Иерусалимни хемчээксээр кижиге

2 ¹ Мен катап база топтап көргөш, холунда чер хемчээр хендир туткан кижини эскерип кагдым^j. ² «Кайнаар бар чыдыр сен?» – деп айтырдым.

Ол: «Иерусалимниң доора база узун дуртун билип аар дээш, ону хемчээрим ол-дур^k» – деп харыылады.

³ Оон дээрний мээн-биле чугаалажып турган төлээзи бурунгаар чоруптарга, өске төлээзи аңаа уткуштур үнүп келди. ⁴ Бирги төлээ ийигизинге мынча дээн: «Маңнап баргаш, дуу ол аныяк оолга мынча де: „Чурттакчы чону, мал-маганы хөй болгаш^l, Иерусалим ханаларынга сыңмас хоорай апаар^{*}. ⁵ Мен Бодум хоорайны долгандыр турар оттуг хана боор мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглеп тур. – Өндүр чырыымны ооң ортузунга көргүзөр мен^m».

^a Ыд. ыр. 79:5; 88:47

^b Иер. 25:11; 29:10; Дан. 9:2; Зах. 7:5

^c Иоил 2:18; Зах. 8:2

^d Иса. 47:6

^e Эзра 6:14

^f Зах. 2:2

^g Иса. 40:1

^h Иса. 14:1; Зах. 2:12

ⁱ Зах. 22:11

^j Иез. 40:3

^k Зах. 1:16

^l Иса. 49:19; Иер. 31:27

^m Иса. 4:5

* 2:4 Азы: «Иерусалимчилер чоок-кавы көдээ черлерге, суурларга безин чурттай бээр».

Бурганның Бодунуң чонун кыйгырганы

⁶ «Эйт, эйт! Соңгу чүкте чурттан бээр дезип маңнажынар!^a Силерни дээрниц дөрт хады-биле тарай шаапкан болгай мен^b – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ⁷ Эйт, Вавилонда чурттап турар Сионнуң чону, ол хоорайдан адырлып үнүнер^c. ⁸ Чүге дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы силерни олчалап ап турган чоннарга хамаарыштыр (алдарлыг Бурган мени айбылап чоруткан соонда)* мынча дээн: «Мээн чонумга дээп турар улус Мээн караамның огунга дээп турары ол-дур^d. ⁹ Мен оларже холумну анныр мен, олар ынчан боттарының кулдарының олчазы апаар^e. (Ынчан мени Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын билип аар силер^f.)

¹⁰ «Сион-кыс, ырлап, өөрүп-байырла!^g Мен чедип келгеш, силерниң араңарга чурттай бээр мен^h – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ¹¹ Ол хүн хөй чоннар Дээрги-Чаяакчы Меңээ каттыжып кээпⁱ, Мээн чонум апаар. Иерусалимниң чону, Мен силерниң араңарга чурттай бээр мен». (Ынчан мени силерже Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын билип аар силер.)

¹² Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг чер-чуртка Иудеяны Бодунуң хуваагылыг чери кылдыр ээлеп аар^j, Иерусалим катап база Ооң шилиттинген хоорайы боор^k.

¹³ Кижиг амытан бүрүзү Дээрги-Чаяакчының мурнунга ыды чиде берзин! Чүге дээрге Ол туруп келгеш, Бодунуң ыдыктыг чурттаар черинден кел чыдар-дыр.

Дөрткү көстүүшкүн: дээди бараалгакчы

3 ¹ Оон Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң төлээзиниң мурнунда турар дээди бараалгакчы Иисусту¹ көргүстү. Ооң чанында ону буруудадырынга белен эрлик турду^m. ² Дээрги-Чаяакчы эрликке: «Дээрги-Чаяакчы сени чемелеп тур, эрлик!ⁿ Иерусалимни шилип алган Дээрги-Чаяакчы сени чемелээр-дир! Ол кижиг оттан ушта соп эккелген кезек дег-дир^o» – дээн.

³ Хирлиг хептиг Иисус дээрниң төлээзиниң мурнунда турган. ⁴ Дээрниң төлээзи Иисустуң мурнунда турар өске төлээлерге: «Ооң хирлиг хевин уштуп кааптыңар» – дээн^p. Оон Иисустуң бодунга: «Көр даан, Мен сээң кем-бурууңу уштуп кааптым, ам сеңээ байырлал хеви кедирип тур мен» – дээн^q.

⁵ Мен** ынчан: «Ооң бажыңга арыг тюрбан бөрттен кедирип кагзың^r» – дээн мен. Олар ооң бажыңга арыг тюрбан кедиргеш, хепкерип кагды. А Дээрги-Чаяакчының төлээзи ооң чанында хевээр турду.

⁶ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Иисуска даалга берип, мынча диди: ⁷ «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: бир эвес сен Мээн оруумну эдерип, Мээн дүрүмнеримни күүседир болзуңа, Мээн өргээмге башкарар эрге сенде болур, Мээн өргээмниң девискээрин сен хайгаараар сен. Ынчан мында турар төлээлерим дег, Менче хостуг кирер арганы сеңээ хайырлаар мен. ⁸ Дээди бараалгакчы Иисус, сен база сеңээ башкарткан бараалгакчылар, эки келир үенин бадыткал демдээ болур улус, дыңнаар: Мен Бодунуң чалчамны – Өзүмнү*** чорудуптар мен. ⁹ Көрүнер, Иисустуң мурнунга бир дашты салып тур мен^s. Ол даш чеди кырлыг****, Мен аңаа тускай бижик оя кезип каар мен – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Бо черниң кем-буруузун чаңгыс хүн дургузунда чайладып кааптар мен. ¹⁰ Ол хүн

^a Иса. 48:20^b Иез. 5:10; 17:21^c Иса. 52:11^d Ы. х. к. 32:10;

Ыд. ыр. 16:8

^e Иез. 39:10^f Зах. 2:11; 4:9; 6:15;

Иез. 2:5; 33:33

^g Иса. 12:6; Соф. 3:14;

Зах. 9:9

^h Иез. 37:27ⁱ Эсф. 9:27; Иса. 56:3;

Зах. 8:22

^j Ы. х. к. 32:9^k Зах. 1:17¹ Эзра 3:2; 5:2; Неем. 12:1^m 1 Чыл. 21:1; Иов 1:6;

Ажыд. 12:9-10

ⁿ Иуда 1:9^o Ам. 4:11^p Лк. 15:22^q Иса. 61:10;

Ажыд. 7:14; 19:8

^r Хост. 29:6^s Иса. 28:16

* 2:8 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол мени алдаржызын дээш айбылап чоруткан».

** 3:5 Өске буруңгу сөзүглелде «Ол» деп бижээн.

*** 3:8 Өзүм – Бурганның азап кааны, израиль чонну чагырар ужурлуг Давидтиң салгакчызының ойзу адаан ады (Иса. 11:1; Иер. 23:5; 33:15 көр).

**** 3:9 Азы: «Чеди карактыг» (Зах. 4:10 көр).

^a 3 Хаан. 4:25

силер хувааглыг чериңерге виноградтыг, фи́га ыяштарлыг амыр-шөлээн амыдырап^a, бот-боттарынар удур-дедир чаалажыр силер». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Бешик көстүүшкүн: алдын чырыткы болгаш ийи олива ыяжы

^b Дан. 8:18; 10:9

^c Хост. 25:31, 37;
Ажыд. 1:12; 4:5

^d Ажыд. 11:4

4 ¹ Мээң-биле чугаалажып турган дээрниң төлээзи эеп келгеш, мени, удаан кижини дег, оттурупту^b. ² Ол менден: «Чүнү көрүп тур сен?» – деп айтырды.

Мен: «Алдын чырыткы көрүп тур мен^c. Ооң кырында олива үзү кудар саважы-гаш болгаш чеди ден тур. Дең бүрүзүнде чеди хоолайжыгаш бар-дыр. ³ Оон ыңай чырыткының чанында ийи олива ыяжын көрүп тур мен^d: бирээзи саважыгаштың оң талазында, өскези солагай талазында тур» – деп харыыладым. ⁴ Мээң-биле чугаалажып турган дээрниң төлээзинден: «Бо чүү деп чүвөл, дээргим?» – деп айтырдым.

⁵ Дээрниң төлээзи: «Бо чүү деп чүвөл дээрзин билбезиң ол бе?» – деп удур айтырды. «Билбес мен, дээргим» – деп харыыладым.

^e 1 Чыл. 3:19;
Эзра 3:2; 5:2;
Неем. 12:1;
Агг. 1:1; 2:20-23

^f Эзра 5:2

^g Ос. 1:7

^h Иса. 28:16

ⁱ Эзра 3:10

^j Зах. 2:9; 6:15; Иез. 33:33

^k Эзра 3:12; Агг. 2:3

⁶ Ынчан ол меңээ мынча диди: «Дээрги-Чаяакчының Зоровавелге^e чугаалаан сөзү бо-дур^f: чедимче күчү-күштүг шеригден эвес, а Мээң Сүлдөмден кээр^g – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ⁷ Сен чүү сен, өндүр бедик даг? Зоровавелдин мурнунга оргулааш апаар сен! Ол Бурганның өргээзиниң эң кол дажын салып каарга^h, улус: „Бурганның ээ көрнүүшкүнү ында-дыр!“ⁱ – деп алгыржы бээр».

⁸ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыткан: ⁹ «Зоровавелдин холдары бо өргээзин таваан салганⁱ, база-ла ооң холдары ону тудуп доозар. (Ынчан мени силерже Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын билип аар силер^j.) ¹⁰ Бичии эгелээшкиннер хүнүн кым херекке албазыл?^k Улус Зоровавелдин холунда тудугга ажыглаар херексел көргөш, өөрүп-байырлаар. А демги чеди ден Дээрги-Чаяакчының бүгү чер-делегейни эргий көрүп турар карактарынче айтып турар^l».

¹¹ Мен ынчан дээрниң төлээзинден: «Чырыткының оң болгаш солагай талазында ийи олива ыяжы чүнү көргүзүп турары ол?» – деп айтырдым.

¹² Оон ыңай: «Олива ыяштарында ийи будук бар, ол будуктар ийи алдын хоорза дамчыштыр суук алдын^{**} үндүр аксып турар. Ол чүү деп чүвөл?» – деп айтырдым.

¹³ Төлээ харызынга: «Оларның чүнү көргүзүп турарын билбес сен бе кай?» – деп айтырды.

«Билбес мен, дээргим» – деп харыыладым.

^m Ис. 3:11; Мих. 4:13;
Зах. 6:5

¹⁴ Ынчан ол: «Бо ыяштар дээрге бүгү чер-делегейниң Чагырыкчызынга^m бараан болуп турар, олива үзү-биле шилип чаап каан ийи кижидир» – диди.

Алдыгы көстүүшкүн: ужуп чоруур дүрүг ном

ⁿ Иез. 2:9

5 ¹ Катап база топтап көөрүмге, дүрүг-ном ужуп бар чыттыⁿ. ² Дээрниң төлээзи: «Чүнү көрүп тур сен?» – деп айтырды.

«Ужуп чоруур дүрүг-ном көрүп тур мен, ооң узуну чээрби кыры дурту, а дооразы он кыры дурту-дур» – деп харыыладым.

^o Ы. х. к. 29:27; Иса. 24:6

^p Хост. 20:7, 15, 16

^q Ы. х. к. 28:15; У. ч. 3:33;
Мал. 2:2

^r Лев. 19:12; Мал. 3:5

³ Ол меңээ мынча диди: «Бүгү чер кырынче диргелип келген каргыш ол-дур^o; ном-нуң бир талазында бижип кааны дег, оорланыр бүгү улус кырдырар, а өске талазында бижип кааны дег, меге даңгырак берген бүгү улус кырдырар^p. ⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: „Мен бо каргышты ыдыптар мен^q. Оорнуң бажыңынче база Мээң адым-биле мегелеп даңгыраглап турар кижиниң бажыңынче ол кире бээр^r. Аңаа турумчуп алгаш, оларның бажыңнарын: ыяшты-даа, дашты-даа ол узуткап кааптар^s – деп медегледи».

* 4:7 Азы: «Магалыг чаагайын!»

** 4:12 Азы: «Алдынналчак олива үзүн».

Чедиги көстүүшкүн: доскаар иштинде херээжен кижги

⁵ Мээң-биле чугаалажып турган дээрниц төлээзи бурунгаар үнүп келгеш: «Ам база топтап көрөм, чүү кел чыдар-дыр?» – диди.

⁶ Мен: «Бо чүү деп чүвөл?» – деп айтырдым.

Ол: «Доскаар ышкажыл – деп харыылады. – Ол доскаар бүгү чер-чурттун чурт-такчыларының кем-буруузу-биле долдунган-дыр*».

⁷ Доскаарның коргулчун халывы көдүрлү бээрге, ооң иштинде бир херээжен кижги олурар болду. ⁸ Дээрниц төлээзи: «Бо херээжен дээрге бачыт-тыр!» – дээш, ону доскаарже дедир суккаш, коргулчун халып-биле дуглап кагды.

⁹ Оон топтап көргөш, шилен куштуу ышкаш чалгыннарлык ийи херээжен кижги ужуп бар чыдарын эскерип кагдым, оларның чалгыннарын хат хөлбеңнедип турар болду. Олар доскаарны көдүрүп алгаш, чер биле дээр аразынга ужуп чорупту.

¹⁰ Дээрниц мээң-биле чугаалажып турган төлээзинден: «Олар доскаарны кайнаар аппаары ол?» – деп айтырдым.

¹¹ «Сеннаар черже**, орта аңаа өргээ тудуп бээр дээш – деп, ол меңээ харыылады. – Кажан өргээ белен апаарга, доскаарны орта тавак кырынга тургузуп каар».

Сески көстүүшкүн: аьттар биле дайынчы тергелер

6 ¹ Мен катап база топтап көргөш, ийи хүлер даг аразындан^a үнүп орар дөрт дайынчы терге эскерип кагдым^b. ² Бирги тергени шилги аьттар сөөртүп чорду, ийгизин – дас кара аьттар, ³ үшкүзүн – ак аьттар, дөрткүзүн – ала-шокар, күштүг аьттар^c. ⁴ Мен ынчан мээң-биле чугаалажып турган дээрниц төлээзинден: «Бо чүү деп чүвөл, дээргим?» – деп айтырдым.

⁵ Дээрниц төлээзи меңээ: «Олар дээрге бүгү чер-делегейниц Чагырыкчызының^d турар черинден үнүп келген дөрт хат-тыр***. ⁶ Дас кара аьттар сонгу чүкте чуртче**** бар чыдары ол-дур, ак аьттар – оларның соо-биле*****, ала-шокар аьттар – мурнуу чүкче» – деп харыылады.

⁷ Күштүг аьттар үнүп келгеш, чер-делегейни эргий халыксап, чүткүп турду. Дээрниц төлээзи: «Барып, чер-делегейни эргип кезинер!» – дээрге, олар халдып чорупту.

⁸ Ол ынчан дынзыдыр: «Көр даан, сонгу чүкте чуртче халдып чорупкан аьттар ол черге Дээрги-Чаяакчының Сүлдезин оожургадып кагды» – диди.

Дээди бараалгакчыга оваадайны кедиргени

⁹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыткан: ¹⁰ «Вавилонга туттуруушкундан ээп келген Хелдай, Товия болгаш Иедай оларның белектерин ап ал. Ол-ла хүн Софонияның оглу Иосияның бажыңынче чорувут. ¹¹ Алдын-мөңгүнден ап алгаш, оваадайдан кылгаш, Иоседектин оглу, Бурганның дээди бараалгакчызы Иисустун^e бажыңга кедире салып каг. ¹² Аңаа Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: көр даан, Өзүм деп аттыг кижги бо-дур^f. Ооң өзүмү турар черинден өзүп үнгөш, Дээрги-Чаяакчының өргээзин тургузуп каар^g. ¹³ Дээрги-Чаяакчының өргээзин ол тургузуп каар. Ол алдар-хүндүгө бүргеттирер, Бодунун дүжүлгезинге

^a Дан. 2:39

^b 4 Хаан. 6:17; Ажыд. 6:4

^c Зах. 1:8; Ажыд. 6:2-4

^d Иис. 3:11; Мих. 4:13; Зах. 4:14

^e Зах. 3:1

^f Зах. 3:8

^g Зах. 4:7, 9

* 5:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Бүгү чер-чурттун чурттакчыларының ынчаар көстүп турары ол-дур» деп бижээн.

** 5:11 Сеннаар – вавилон чернин эрги ады (Э. д. 10:10; 11:2 көр).

*** 6:5 Азы: «Дөрт сүлде-дир».

**** 6:6 Палестинаже Персия биле Вавилон сонгу чүктен халдап кээп турган. Ынчангаш эрте-бурунгу еврейлер оларны «сонгу чүктүн чурттары» деп адап турган.

***** 6:6 Азы: «Барыын чүкче».

саадапкаш, чагырар. Ооң дүжүлгезиниң чанынга Бурганның бараалгакчызы турар*, олар аразында эп-найыралдыг болур. ¹⁴ А ол оваадай Хелдай**, Товия, Иедайя болгаш Софонияның оглу Хен дугайында тураскаал демдек бооп, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге артып калзын».

¹⁵ Ыракта чурттап турар улус чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзин тударынга киржир^а, ынчан мени силерже Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын билип аар силер^б. Силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин чүткүлдүү-биле тооп дыңнаар болзунарза, ол бүгү болдуна бээр.

^а Иса. 60:10

^б Зах. 2:9; 4:9; Иез. 33:33

Чөптүг чорук болгаш энерел шээрлээшкинден херектиг

^с Зах. 1:1, 7

^д Неем. 1:1

7 ¹ Персияның хааны Дарийниң чагыргазының дөрткү чылында^с, Кислев деп тоску айның^д дөртте Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Захарияга ажыткан. ² Ол үеде Вефилдиң чурттакчылары Сарецер биле Регем-Мелех деп ийи кижини боттарының улузу-биле кады Дээрги-Чаяакчыдан ээ көрүүшкүн дилеп мөргүзүн дээш чорудупкан. ³ Олар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының өргээзинде турар Ооң бараалгакчызындан база Ооң медээчилеринден: «Хөй чылдар дургузунда кылып турарывыс дег, чылдың-на беш айда качыгдап ыглап-сыктап, шээрленирин уламчылаар бис бе?»*** – деп айтырар уjurлуг турган.

⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн меңээ ажыткан: ⁵ «Чурттун бүгү чонунд база Бурганның бараалгакчыларындан айтырып көр: сөөлгү чеден чыл дургузунда^е беш айда база чеди айда шээрленип, качыгдап ыглап-сыктап тура, Мени дээш ынчаар кылып турган силер бе?»^ф ⁶ А аштанып-чемненип тура, боттарыңар дээш дойлап турбаан силер бе? ⁷ Дээрги-Чаяакчы ол-ла сөстөрни, кажан Иерусалим болгаш ооң чоок-кавызында хоорай-суурлар чурттакчылыг, амыр-шөлөөн турда, Негев болгаш Шефела деп девискээрлер чурттакчы чоннуг турда, биеде турган медээчилерин дамчыштыр чугаалап турган эвес чүве бе?»

^е Иер. 25:11; 29:10;

Дан. 9:2; Зах. 1:12

^ф Иса. 58:5

⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Захарияга ажыткан: ⁹ «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: чөптүг-шынныг шииткелден кылыңар, бот-боттарыңарга энерелдиг, кээргээчел сеткилдиг болуңар^г. ¹⁰ Дулгуяк херээженни, өскүс кижини, даштыкы кижини болгаш ядыы кижини кызагдаваңар^г, сеткил-чүрээнерге бот-боттарыңарга удур кара сагыш тывылбазын^г.

^г Иса. 1:17; Иер. 21:12;

Мих. 6:8

^г Хост. 22:21-22;

Ы. х. к. 27:19; У. ч. 22:22

^г Зах. 8:17

¹¹ Ынчалза-даа чонум Мени тооп дыңнаарындан ойталап, хая көрнү берген, дыңнаваңар дээш кулактарыңар дуглап алган. ¹² Олар чүректерин алмаз ышкаш кадыг кылып алган^г, ыдыктыг хоойлуну база Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Бодунуң Сүлдези-биле биеэги медээчилерни дамчыштыр чорудуп турган сөстөрнү тооп дыңнаваңар барган. Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Мен оларже аажок килеңней берген мен.

^г Иез. 3:9

¹³ Оларны кыйгырып турумда, тооп дыңнаваңар болду, ынчаарга олар кыйгырарга, Мен база дыңнаваңар мен^к – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ¹⁴ Мен оларны билбес чорааны бүгү чоннарже тарадыр хадыдыптым. Оларның соонда чер-чурту ээнзиреп, ону тавартыр кым-даа ыңай-бээр чорбас апарган^г. Олар ынчалдыр боттарының кайгамчык чараш черин ээн куруг кылып алган».

^к У. ч. 1:24-28; Иса. 1:15;

Иер. 11:11

^г Лев. 26:33

* 6:13 Азы: «Дүжүлгезинге ол Бурганның бараалгакчызы база болур».

** 6:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Хелдай» эвес, «Хелем» деп бижээн.

*** 7:3 Бурганның өргээзин болгаш Иерусалимни үредеп, өрттеткенин демдеглөөн шээрлээшкинни доктаадып каарга, чон ону Вавилонга туттуруушкун үезинде база оон эеп келгеш-даа, чылдың-на сагып кылып турган.

Бурганның Иерусалимге берген аазаашкыннары

- 8** ¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының сөзү меңээ ажыттынган.
- ² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Мен ·Сион дээш аажок хүнней бердим^а. Мээн хүннээшкиним ооң дайзыннарынче өндүр улуг килең бооп кыптыкты». ³ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Мен ·Сион дагже эеп келгеш, Иерусалимге чурттаар мен^б. Иерусалим хоорай шынчы хоорай деп^с, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының даа – ыдыктыг даг деп адаттырар».
- ⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Катап база кырган ирей-кадайлар Иерусалимнің кудумчуларынга олурар, олар назылап кыраанындан даянгыштыг чоруур. ⁵ Хоорайның кудумчуларын ойнаан уруглар дола бээр».
- ⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Чоннун артынчызынга ол хүннерде бо бүгү кайгамчык бооп көстүр болза, Меңээ кайгамчык бооп көстүр чүве чок». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Мен Бодумнун чонумну чөөн чүкте, барыын чүкте чурттардан үндүрүп эккеп^д, камгалап каар мен.
- ⁸ Оларны Иерусалимге чурттаар кылдыр дедир чандырып аар мен, олар Мээн чонум болур, а Мен оларның шынчы, чөптүг Бурганы болур мен^е».
- ⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының өргээзин тудары-биле ооң таваан салып турда^ф, ындыг сөстөрни Бурганның медээчилери чугаалап турган. Силер ам ол-ла сөстөрни дыңнап тур силер, холдарыңар күш-шыдал кирзин! ¹⁰ Ол үеге чедир кижиниң күш-ажылы дээш төлевир кылыры шыдаттынмас турган, а жылдадып ажыглаан мал-маганны чемгерер арга чок турган. Чорумал улуска дайзыннар амыр-дыш бербейн турган. Мен ынчан бүгү улусту бот-боттарынга удурланыштырып каан турган мен».
- ¹¹ «А бо чоннун артынчызын Мен биезде ышкаш кылдыр аажылавам мен – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ¹² Улус тайбың байдалга тараа тарыыр, виноград сывы чимизин бээр, чер бодунун дүжүдүн бээр, дээрлер чаьс-шалынын чагдырар^г. Ол бүгүнү Мен бо чоннун артынчызы эдилээр кылдыр хайырлаар мен.
- ¹³ Иудеяның чону, Израильдин чону, силер өске чоннар аразында каргыштыг бооп турган силер, ынчалза-даа Мен силерни камгалап каар мен, силер йөрээлдиг апаар силер. Кортпаңар, холдарыңар күш-шыдал кирзин!»
- ¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Ада-өгбөңөр Мени килеңнедиптерге, силерге хора халдадыр деп шиитпир үндүргеш, ону өскертпээн болгай мен – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ¹⁵ Ам база, бо үеде, Мен шиитпир үндүрүп, Иерусалимге, Иудеяның чонунга ачы-буян көргүзөр деп тур мен^г. Кортпаңар!
- ¹⁶ Силерниң кылыр ужурлуг чүвөңөр бо-дур: шуптуңар бот-боттарыңарга шынны чугаалаңар^и, хоорайларыңарның төп шөлдериңге шииткелдер үндүрерде, алыс шынның, амыр-тайбыңның аайы-биле шиидиңер. ¹⁷ Өске-бир кижиге удур кара сагыш сеткил-чүрээңерге тывылбазың^и, меге даңгырак кылырыңга ынак болбаңар^к, чүге дээрге ол бүгүнү көөр хөңнүм чок». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.
- ¹⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының сөзү меңээ ажыттынган. ¹⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Дөрт, беш, чеди болгаш он айда сагып турганыңар шээрлээшкин үелери* Иудеяның чонунга өөрүшкүлүг, хөглүг

^а Иоил 2:18; Зах. 1:14^б Зах. 2:10^с Иса. 1:26^д Иса. 43:5; Ос. 11:11;

Мих. 7:12

^е Иер. 31:33; Зах. 13:9^ф Эзра 3:10; Агг. 2:18^г Лев. 26:4; Агг. 2:19^г Иер. 32:42^и Эф. 4:25^и Зах. 7:10^к Зах. 5:4

* 8:19 Ол айлар дээрге улус-чоннун Иерусалимни болгаш Бурганның өргээзин үрегдээнин сактып, ону демдеглээн шээрлээшкиннер чарлаан үези болур.

болгаш аас-кежиктиг хүннер апаар; ындыг болганда, алыс шынга, амыр-тайбыңга ынак болуңар».

²⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Хөй чоннар, хөй хоорайларның чурттакчылары ам-даа чедип кээр. ²¹ Бир хоорайның чурттакчылары өске хоорайның чурттакчыларынга баргаш: „Барып, Дээрги-Чаяакчидан ээ көрүүшкүн дилеп, мөргүүлүңер, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыже чүткүүлүңер. Бис бо бар чыдыр бис“ – дээр^a. ²² Хөй санныг аймактар, күштүг чоннар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыже чүткүп, Оон ээ көрүүшкүн дилеп, мөргүүр дээш Иерусалимче чедип кээр^b».

²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Ол хүннерде аңгы-аңгы дылдарда чугаалап турар бүгү чоннардан он-он кижини бир иудей кижинин эдээнден халбактанып: „Силер-биле кады чоруурун биске чөпшээреп көрөм, чүгө дээрге Бурган силер-биле кады дээрзин дыңнадывыс!“ – дижир»^c.

Бурганның караа бүгү чоннарже көрүп турар

9 ¹ Өттүр билген медеглел. Дээрги-Чаяакчының сөзү бо-дур.

Ол Хадрах деп черге удур болур база Дамаск хоорайга^d турумчуп алып, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының караа^e, Израильдин шупту аймактарынче дег, бүгү улус-чоннарже көрүп турар* –

² Дамаск-биле кызыгаарлашкак черлиг Хамат хоорайже-даа, улуг мергежилдиг Тир, Сидон хоорайларже-даа көрүп турар.

³ Тир бодунга шивээ тудуп алган, мөңгүнү доозун дег хөй кылдыр, алдынны – малгаш дег эндерик кылдыр чыып алган^f.

⁴ Көрүңер, Дээрги оон байлаан былаап аар, күчү-күжүн далайга узуткап каар.

Тир боду отка өрттенип каар^g.

⁵ Ол бүгүнү көргөш, Аскалон хоорай коргуушкунга алзыптар, Газа хоорай кортканындан сириңейни бээр, Экрон хоорай база, чүгө дээрге оон идегели ышкындырган-дыр. Газага хаан турбас апаар, Аскалон ээнзирээр**.

⁶ Азот хоорайга сурас өгбеден укталган улус-чон кээп чурттай бээр. Мен филистимнерниң турамыын сый шавар мен.

⁷ Оларның аксындан ханныг эът-чемни^h, диштеринден – чүдек-бужар аыш-чемни ушта тыртар мен.

Филистимнерниң артынчызы база бистиң Бурганывыска хамааржып, Иудеяның бир аймаа дег*** апаар, а Экрон хоорай иевус чон дег апаар****.

⁸ Мен Бодумнуң чуртумну таварты эртип турар аг-шеригге удур камгалал бооп туруп аар мен. Моон соңгаар кандыг-даа кызагдакчы олап эртпес, чүгө дээрге Мээн караам ол бүгүже көрүп турар.

^a Ыд. ыр. 121:1; Иса. 2:3

^b Зах. 2:11

^c Иса. 45:14; 1 Кор. 14:25

^d Иса. 17:1; Иер. 49:23; Ам. 1:3

^e 2 Чыл. 16:9; У. ч. 15:3; Зах. 4:10

^f Иов 27:16; Иез. 28:4

^g Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 26:2; Ионл 3:4; Ам. 1:9

^h Лев. 3:17

* 9:1 Азы: «Дээрги-Чаяакчыже, Израильдин шупту аймактары дег, бүгү улус-чоннар көрүп турар».

** 9:5 Ол хоорайлар филистим чонга хамааржып турган (Ам. 1:6-8; Соф. 2:4 көр).

*** 9:7 Азы: «Иудеяда баштыңчы дег».

**** 9:7 Давид хаан иевустарның хоорайын эжелеп алган соонда, олар иудейлер-биле холужуп калган чадавас (2 Хаан. 5:6-9 көр).

Келир үедеги хаан болгаш камгалал

- ⁹·Сион-кыс, өөрүп-хөглө,
Иерусалим-кыс, амырап-байырла-ла!^a
Көр даан, хааның сенче кел чыдыр:
чөптүг, тиилелгели*, биче сеткилдиг хаан
элчиген, кыс элчиген оглу мунуп алган кел чыдыр^b.
¹⁰ Мен Израильде дайынчы тергелерни,
Иерусалимде дайынчы аъттарны узуткап каар мен^c,
дайынчы ча-согун база узуткаттырар.
Ол хаан өске чоннарга амыр-тайбыңны медеглээр,
бир далайдан өске далайга чедир,
Евфрат хемден чер-делегейниң ужу-кыдыынга чедир чагырар^d.
- ¹¹·Сион-кыс, сенээ хамаарыштыр.
Мээң сээң-биле чарып, хан-биле күштүг болдурган чагыг-керээмни бодааш^e,
сээң туттурган улунуну суг чок онгардан хостаар мен^f.
¹² Ам идегели бар апарган туттурган улус, шивээңерже чана бериңер,
чидириңерни ийи катап хөй кылдыр эгидип бээримни^g
бөгүн силерге медеглеп тур мен.
¹³ Иудеяны ча дег кылдыр хере тырткаш,
Израильди согун кылдыр салып аар мен.
·Сион, сээң оолдарыңны дайынчы хылыш дег көдүрер мен;
грек чон^h, оларны сээң оолдарыңга удур көдүрер мен.
¹⁴ Дээрги-Чаяакчы чонунуң кырынга көстүп кээр,
Ооң согуну чаңнык дег кызаш дээрⁱ.
Дээрги-Бурган-Чаяакчы труба этсир,
мурнуу чүктен хадаан шуурган-биле чедип кээр^j.
¹⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чонунга дозуг-камгалал дег боор;
олар дайзыннарынче даш шывадаар, өжэättenнерин сыырыптар;
олар арага ишкен улус дег шимээргээр** база
хан кудар аяктар дег, өргүл бедигээжиниң азыглары дег, дола бээрлер.
¹⁶ Израильчилерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы ол хүн оларны камгалаар,
Бодунуң чонун, кодан хою дег^k, камгалаар.
Олар Ооң черинге оваадайда улуг үнелиг даштар дег чайынналыр^l.
¹⁷ Ооң чону кайы хире ачылыг, кайгамчык чараш бооп көстүрүл!
Далган-тараадан, виноград чулуундан аныяк оолдар-кыстар чечектелир.

Иудея биле Израильдиң катап тургустунары

- 10** ¹ Чазын Дээрги-Чаяакчыдан чаъс дилеп, мөргүңер.
Ол диңмирээшкин-кызаңнаажын чайыннадып,
силерге суггур чаъс чагдырып бээр^m,
кижи бүрүзүңге шөлге чемниг үнүш хайырлаар.
² Дүрзү-бурганнар хоозун чүве чугаалаарⁿ,
каран көрнүрлер хей-куруг көстүүшкүннер көрүп,
меге дүштерин чугаалаар^o.

* 9:9 Өске бурунгу сөзүглелде «Камгалакчы» деп бижээн.

** 9:15 Өске бурунгу сөзүглелде «Олар дайзыннарынын ханын арага дег ижер» деп бижээн.

оларның аргалалы хей болур.

Ынчангаш улус-чон хойлар дег тояап, кадарчызы чогундан түрөп чоруур^a.

^a Сан. 27:17;
3 Хаан. 22:17; Иса. 53:6;
Иер. 50:6; Иез. 34:5;
Мф. 9:36; Мк. 6:34
^b Иез. 34:17

³ «Чоннун кадарчыларынче Мээң киленим кыптыкты,

улус-чоннун хуналарын кезедир мен^b,

чүге дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Мен

Бодумнун коданым – Иудеяның чонунче сагыш салып,

ону көрүштүг дайынчы аьдым дег кылып аар мен.

⁴ Иудеядан бажыңның таванга салыр эң кол даш^c,

чадырның өргени, дайылдажыр ча-согун – бүгү чагырыкчылар үнер.

⁵ Олар шупту, тулчуушкун үезинде дайынчылар дег,

дайзыннарнын кудумчуда малгаш ышкаш таптай базар^d;

олар дайылдажып, аьттыг шериглерни безин ажып-тиилээр,

чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы олар-биле кады болгай.

⁶ Иудаяның салгалын быжыглаар мен,

Иосифтин салгалын камгалаар мен.

Оларны Мен чандырар мен, чүге дээрге кээргей бердим.

Олар Меңээ кажан-даа кагдырбаан ышкаш боор.

Оларнын Бурганы Дээрги-Чаяакчы – Мен болгай мен,

оларга харыы бээр мен.

⁷ Израильчилер маадырлар дег боор,

оларнын чүректери арага ишкенде дег хөглүг апаар.

Оларнын ажы-төлү ол бүгүнү көргөш, өөрүүр,

оларнын чүректери Дээрги-Чаяакчыга хамааржыры дээш өөрүп-байырлаар^e.

⁸ Мен оларже сыгырып имнээш, чыыптар мен;

оларны хостап аар болгай мен,

олар биеэде дег хөй санныг болур^f.

⁹ Мен оларны өске чоннар аразынче тарадып каапкан-даа болзумза,

олар Мени ырак чурттарга-даа сактып кээр.

Олар-даа, ажы-төлү-даа дириг артып, чанып кээр.

¹⁰ Чонумну египет черден чандыргаш, Ассириядан чыып алгаш,

Галаад болгаш Ливанче эккээр мен^g –

анаа оларнын шуптузун сыңырап чер чок болур^h.

¹¹ Олар кызгадашкын далайын кеже бээр,

хайнын-мөөрөөн далайны томаартып каар.

Нил хемниц ээремнери кургап каар,

турамык Ассирия куду көрдүрер,

Египеттин эрге-чагыргазынын төнчүзү кээрⁱ.

¹² Мен чонумну Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаазынын ачызында

быжыглап каар мен,

олар Мээң адымга чагыртып, амыдыраар».

Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Улуг күштерниң буурааны

^j Иса. 2:13

11 ¹ Ливан, хаалгаңны ажыт, от сээң пөштеринни чипсин!^j

² Чойган, ыглап-сыкта, чүге дээрге пөш кээп ушкан-дыр,
улуг-чаагай ыяштар узуткаттынган-дыр.

Васан черниң дубтары^k, ыглап-сыктанар,

чүге дээрге эрттинмес эзимни кыргып каапкан-дыр.

^k Иса. 2:13; Иез. 27:6

³ Кадарчыларның ыы-сызызы^a дыңналып тур:
оларның байлак-чаагай одар-белчири узуткаттынган-дыр.
Аныяк арзылаңнарның^b ыранган алгызы дыңналып тур:
Иордан шынаазында оларның шыргайлары узуткаттынган-дыр.

^a Иер. 25:34^b Иез. 19:1-3

Ийи кадарчы

⁴ Мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Дөгөрер дээн кодан хойдан кадарып көр. ⁵ Оларны садып алган улус буруузунай кыра шаап кааптар, а садыпкан улус: „Дээрги-Чаяакчыга алдар, мен байый бердим!^c – дээр; кадарчылар хойларын кээргевес^d. ⁶ Мен база бо черниц чурттакчыларын моон соңгаар кээргевес мен^e – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Көр, Мен кижичи бүрүзүн өске кижиниң база оон хаанының холунга хүлээдир мен; олар черни хоозурадыр, а Мен оларның холундан кымны-даа адырбас мен».

^c Ос. 12:8; Ажыд. 3:17^d Иез. 34:3^e Иер. 13:14

⁷ Мен дөгөрер дээн хойларны хой садыглаар улуска кадарып берип турдум*. Ийи даянгыш тудуп алгаш, бирээзин Буян деп, өскезин Эвилел деп адап алгаш, олар-биле хойларны кадарып эгеледим. ⁸ Бир ай дургузунда өске үш кадарчыны узуткап каан мен. Ол садыгжылар** меңээ хөңнү чок апарган, мен база олардан хөңнүм кала берген. ⁹ Ынчан мен: «Моон соңгаар силерге кадарчы болбас мен. Өлүр дээн хойлар өлү берзин, чок болур дээн хойлар чок болзун^f. Артып калганнары бот-боттарын чипсин» – дээн мен.

^f Иер. 15:2

¹⁰ Мен бодуннү Буян деп даянгыжымны тудуп алгаш, сыйып каапкаш, бүгү аймактар-биле чарган чагыг-керээмни күш чок болдурдум. ¹¹ Чагыг-керээ ол хүн күш чок апарган. Мени хайгаарап көрүп турган хой садыгжылары*** Дээрги-Чаяакчының ажыдып чугаалаан сөзү ындыг дээрзин билип алган. ¹² Мен оларга: «Күзээр болзунарза, меңээ төленер, а күзевес болзунарза, төлевенер» – дээн мен. Олар меңээ үжен °шекел мөңгүн деңзилеп берди^g.

^g Хост. 21:32; Мф. 26:15

¹³ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ол акша-мөңгүннү дой сава кылыкчызынга октап бер!^h****» – диди. Оларның мени үнелээн бедик өртээ ыя ол ышкажыл! Мен үжен °шекел мөңгүннү алгаш, ону Бурганның өргээзинде дой сава кылыкчызынга октап берген мен^h. ¹⁴ Оон мен Эвилел деп ийиги даянгыжымны сыйып, Иудея биле Израильдин аразында акы-дуңмалышкы харылзааны үзүп кааптым.

^h Мф. 27:9-10

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ катап база мынча дээн: «Мелегей кадарчыга тааржыр херекселди ап ал. ¹⁶ Чүгө дээрге Мен бо чуртка бир чаа кадарчы бээр мен, ол кадарчы өлүр деп барган хойларже сагыш салбас, читкен хойларны дилевес, кемдээн хойларны эмневес, кадыктарын чемгербес, харын-даа семис хойларның эьдин чиир, оларның дуоғларын үзе тыртып кааптарⁱ.

ⁱ Иез. 34:3-4

¹⁷ Кодан хоюн каапкаш баар чөгенчиг кадарчы ат болур!^j Хылыш оон холунче шашсын, оң талакы караан дешсин^k! Оон холу шуут кадып калзын, оң талакы караа шуут согурапар берзин!»

^j Иер. 23:1; Ин. 10:13^k 1 Хаан. 11:2

Иерусалимниң тиилелгези

12 ¹ Өттүр билген медеглел. Дээрги-Чаяакчының израиль чон дугайында сөзү бо-дур. Дээрни херип чаткан^l, черниц үндезиннерин салган, кижини амы-тынныг кылып каан^m Дээрги-Чаяакчы мынча деп медеглээн: ² «Көрүнер, Мен Иерусалимни эзиртир дашка кылып каар менⁿ, бүгү кожа чоннар эзирик улус дег

^l Иов 9:8; Ыд. ыр. 103:2;

Иер. 10:12; 51:15

^m Иса. 42:5; 48:13ⁿ Ыд. ыр. 74:8;

Иса. 51:17, 22-23;

Иер. 25:15; Авд. 1:16;

Ажыд. 14:10

* 11:7 Азы: «Мен дөгөрер дээн – эң түрөңги хойларны кадарып берип турдум».

** 11:8 Азы: «Ол үш кадарчы»; «Кодан хой».

*** 11:11 Азы: «Эң түрөңги хойлар».

**** 11:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Бурганның өргээзиниң шыгжамырынче октавыт!» деп бижээн.

кээп дүжөр. Иерусалимни бүзээлеп турда, Иудеяның салым-чолу база ындыг болур.³ Ол хүн чер-делегейниң бүгү чоннары Иерусалимге удур чыгылып кээрге, Мен ону оларның шуптузунга угдунмас даш кылып каар мен. Иерусалимни көдүрер дээн бүгү чоннар кемдей бээр.⁴ Ол хүн Мен дайынчы аът бүрүзүн аажок коргудуптар мен, оон мункучузуңун угаанын солуудадыптар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Иудеяның чонунче кичээнгейлиг көөр мен, а өске чоннарның бүгү аъттарын согурартып каар мен^a.⁵ Ынчан Иудеяның баштыңчылары сеткил-чүрээнде „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы оларның Бурганы болгаш, Иерусалимниң чурттакчылары күштүг-дүр“^c деп бодаар.⁶ Ол хүн Мен Иудеяның баштыңчыларын оттулар ыаш аразында оттуг суугу дег, моожалар аразында хып турар чырыткы дег кылып каар мен; олар чоок-кавызында – оң, солгагай талазында чурттап турар бүгү чоннарны өрттендир чип кааптар^b. А Иерусалим бодунуң турган черинге катап база чурттакчы чоннуг апаар.⁷ Дээрги-Чаяакчы баштай Иудеяның шериглеринге тиелелге хайырлаар – оон башка Давидтиң салгалының, Иерусалимниң чурттакчыларының алдары Иудеяның улузунун алдарындан ажа бээр.⁸ Ол хүн Дээрги-Чаяакчы Иерусалимниң чурттакчыларынга дозуг-камгалал болур, оларның аразында эң кошкак кижин ол үеде Давид хаан ышкаш апаар, а Давидтиң салгалы Бурган дег, чонну баштап чоруур Дээрги-Чаяакчының төлээзи дег апаар.

⁹ Ол хүн Мен Иерусалимче халдап турар бүгү чоннарны кыргып-хыдырын бодаар мен».

Өттүр шанчып алганы кижин дээш кажыыдал

¹⁰ «А Давидтиң салгалын, Иерусалимниң чурттакчыларын ээ көрнүүчү болгаш Менээ чанчып мөргүүр улус кылып каар мен. Олар өттүр шанчып алганы кижинге* көөр^c, эр чаңгыс оолдун ажыын ажааны дег, оон ажыын ажып ыглап-сыктаар, дун оол дээш кажыыдааны дег^d, ол кижин дээш кажыыдаар.¹¹ Ол хүн Иерусалимге, Мегиддон шынаазында^e Гадад-Риммон дээш ыы-сыы дег**^c, канчаар-даа аажок улуг ыы-сыы болур.¹² Чурттуң чону кажыыдап ыглаар – төрөл бөлүк бүрүзү аңгы кажыыдап ыглаар: Давидтиң салгалының төрөл бөлүү – бир аңгы, оларның херээжен улузу – бир аңгы; Нафанниң салгалының төрөл бөлүү*** – бир аңгы, оларның херээжен улузу – бир аңгы; ¹³ Левийниң салгалының төрөл бөлүү – бир аңгы, оларның херээжен улузу – бир аңгы; Шимейниң**** төрөл бөлүү – бир аңгы, оларның херээжен улузу – бир аңгы.¹⁴ Арткан бүгү төрөл бөлүктөр база ындыг: төрөл бөлүк бүрүзүнүн эр улузу – бир аңгы, оларның херээжен улузу – бир аңгы кажыыдап ыглаар».

Арыглашкын хүнү

13 ¹ «Ол хүн Давидтиң салгалында база Иерусалимниң чурттакчыларында суг бажы аттыгып үнгеш, оларны бачыттан база бужар-багындан арыглап чуур^f».

² Ол хүн Мен чер кырындан дүрзү-бурганнарның аттарын узуткап кааптар мен, оон ыңай улус оларны сагынмас апаар^g – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Ол ышкаш бо черден меге медээчилерни база буктарны***** ырадып кааптар мен.³ А бир эвес кандыг-бир кижин өттүр билип медеглээрин уламчылаар болза, оон

^a Ы. х. к. 28:28

^b Авд. 1:18

^c Ин. 19:37; Ажыд. 1:7

^d Иер. 6:26; Ам. 8:10

^e 2 Чыл. 35:22

^f Лев. 16:30; Иез. 36:25

^g Хост. 23:13; Ос. 2:17; Мих. 5:13

* 12:10 Азы: «Олар өттүр шанчып алганы Менче көөр».

** 12:11 Ол дээрге Ханаанда үнүш-дүжүт бурганы Ваалдың аттарының бирээзи бооп чадавас. Чылдың-на, кажан ногаан үнүштер оңуп турда, оон «өлүмү» дээш чүдүкчүлери кажыыдаар турган.

*** 12:12 Давидтиң оглу Нафанче (2 Хаан. 5:14) айтып турар чадавас.

**** 12:13 Левийниң оглунаң оглу Шимейже (Сан. 3:18) айтып турар чадавас. Өске бурунгу сөзүглелде «Шимейиниң» эвес, «Симеонун» деп бижээн.

***** 13:2 Азы: «Бужар сеткил-хөөннү».

төрөөн ада-иези аңаа: „Дээрги-Чаяакчының адын тудуп, мегелеп турарың дээш, өлүр журлуг сен“ – дээш, ол кижиге өттүр билип медеглеп турда, ону өттүр шанчып каар^a.

⁴ Ол хүн ындыг бүдүү билерлер боттарының медеглээн көстүүшкүннеринден ыядып човай бээр^b; олар улус мегелээри-биле Бурганның медээчизиниң селбегер бөдүүн хевин^c кетпес. ⁵ Оларның кайызы-даа: „Мен дээрге Бурганның медээчизи эвес мен, тараачын кижиге мен, аныяамдан-на чер ажылы кылыр салым-чолдуг болган мен*“ – дээр. ⁶ Улус оон: „А чүгө сээң хөрээнде сорбулар бар чүвөл?“ – деп айтырага**, ол кижиге: „Ол балыгларны эш-өөрүмнүң бажыңыңга алган мен“ – деп харыылаар».

^a Ы. х. к. 13:1-11

^b Мих. 3:7

^c 4 Хаан. 1:6

Кадарчыны соп каан, кодан хой тарай берген

⁷ «Хылыш, Мээң томуйлаан кадарчымыче, Мээң чоок кижимче халда! – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Кадарчыны соп каарыңга, хойлар тарай маңнажы бээр^d

А хураганнарже Мен Бодумнун холумну көдүрер мен.

⁸ Бүгү чурттуң чонунуң үштүң ийи кезии кырдырып аар,

а үштүң бир кезии дириг артар – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. –

⁹ Чоннун арткан кезиин отче кириер мен;

оларны мөңгүн ышкаш эзилдирип, шылгаар мен,

алдын ышкаш арыглаар мен^e.

Олар Мээң адымны кыйгырып, Меңээ мөргүүрге,

оларга харыылаар мен: „Бо Мээң чонум-дур“ – дээр мен.

А олар: „Дээрги-Чаяакчы – бистиң Бурганыбыс!“ – дээр^f».

^d Мф. 26:31; Мк. 14:27

^e Иов 23:10;

Ыд. ыр. 65:10;

Иса. 1:25; 48:10;

Иез. 22:18; Мал. 3:3

^f Лев. 26:12; Иез. 11:20

Сөөлгү дайын-чаа болгаш Бурганның чедип кээри

14 ¹ Дээрги-Чаяакчының хөделип үнер хүнү кел чыдыр^g. Иерусалим, дайзыннар сээң байлаанчы сээң иштинге үлежир-дир. ² Бүгү чоннарны Иерусалимге удур дайын чорудары-биле чыыптар мен^h: хоорай эжелеттирер, бажыңнар үптеттирер, а херэеженнер күштеттирерⁱ. Хоорайның чурттакчыларының чартык кезиин тудуп аппаар, а арткан кезиин хоорайга арттырып каар^j.

³ Дээрги-Чаяакчы ынчан ол чоннарга удур үнүп келгеш, дайын-чаа үезинде тулушкан дег, олар-биле тулчур. ⁴ Ол хүн Ооң буттары Иерусалимниң чөөн талазында Елеон дагның^k кырынга туруп аар^l; ол даг чөөн чүктен барыын чүкче ийи чарлы берип, дагда аажок улуг шынааны ажыдыптар. Дагның бир чартыгы соңгу чүкче, өске чартыгы – мурнуу чүкче чыла бээр. ⁵ Силер Дээрги-Чаяакчының даг шынаазы-биле дезип маңнажыр силер, чүгө дээрге дагның ийи чартыгының аразында шынаа Эцелге чедир чаттылар. Иудеяның хааны Озияның чагырган үезинде чер шимчээшкининден чоннун дезип турганы дег^m, дезип маңнажыр силер. Ынчан мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчы чедип кээр, Ооң бүгү ыдыктыг төлээлери кады кээрⁿ.

⁶ Ол хүн чырык чок боор, чырымалдар көзүлбес апаар***. ⁷ Ол хүн болза туруп көрбөөн үе болур, ону чүгө Дээрги-Чаяакчы билип шыдаар^o: хүн-даа үнмес, дүн-даа дүшпес, а кежээ дүжерге, чырып кээр^p.

⁸ Ол хүн Иерусалимден амыдырал хайырлаар суг агып бадар^q: ооң бир чартыгы чөөн чүкте далайже, өске чартыгы – барыын чүкте далайже кирир агар^r; чайын-даа, кыжын-даа ындыг боор.

^g Иса. 13:6; Иоил 1:15;

Авд. 1:15; Соф. 1:7

^h Иоил 3:2; Соф. 3:8

ⁱ Ый. 5:11; Иса. 13:16

^j Мф. 24:40-41

^k 2 Хаан. 15:30; Мк. 11:1;

Аж.-ч. 1:12

^l Иез. 11:23

^m Ам. 1:1

ⁿ Ы. х. к. 33:2; Мк. 8:38;

1 Фес. 3:13; Иуда 1:14

^o Мк. 13:32

^p Ажыд. 21:25

^q Иез. 47:1; Ажыд. 22:1

^r Иоил 2:20

* 13:5 Азы: «Аныяамда мени кулданышкынче садыпкан».

** 13:6 Өске бурганнарга мөгөөрде, оларның медээчилери чамдыкта боттарының мага-бодун балыглап аар турган (3 Хаан. 18:28 көр).

*** 14:6 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Чырык болгаш күштүг соок чок боор».

- ^a Ыд. ыр. 46:8;
Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21;
Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24;
Ажыд. 11:15
^b Ы. х. к. 6:4; Эф. 4:5
^c Ис. 15:32; 18:24
^d Иер. 37:13; 38:7
^e 4 Хаан. 14:13
^f Неем. 3:1; Иер. 31:38

⁹ Дээрги-Чаяакчы бүгү чер-делегейни хааннап чагырар^a. Ол хүн Дээрги-Чаяакчы дың чангыс болур^b, улус чүглө Ооң адынга мөгөөр.

¹⁰ Бүгү бо чер соңгу чүктө Гивадан эгелээш, Иерусалимниң мурнуу чүгүнде турар Риммонга чедир^c оргулааш дег апаар. А Иерусалим хоорай бодунун турар черинге бедидир көдүрлүр. Ооң кызыгаары Вениаминниң хаалгазындан^d Бирги хаалгага чедир, Азыгда хаалгага чедир^e база Хананел суургазындан^f хаанның виноград сыскырар оңгарларынга чедир болур. ¹¹ Улус аңаа чурттай бээр, хоорайны оон ыңай кажан-даа бүрүнү-биле узуткавас. Иерусалим айбыл чок турар.

¹² Иерусалимге удур чаалашкан бүгү чоннарже Дээрги-Чаяакчы мындыг аарыг-хайны ыдар: оларның мага-боду, боттары бут кырынга турда-ла, ирип каар, карактары – карак оңгарларынга-ла, а дылдары – аастарынга-ла ирип каар. ¹³ Ол хүн Дээрги-Чаяакчы оларже улуг мөгүдээшкин ыдар. Олар шупту холдарындан удур-дедир сегиржип аар, бот-боттарыңче холун көдүрүп, халдап эгелээр^g. ¹⁴ Иудея безин Иерусалимге удур* чаалажы бээр. Оон чоок-кавыдагы бүгү чоннарның байлаа: алдын-мөңгүн, идик-хеп эндерик хөй чыгдына бээр. ¹⁵ Ол-ла аарыг-хайдан аъттар, элчигеннер, мулдар, тевелер болгаш оларның турлагларында бар бүгү өске мал-маган кырылып каар.

¹⁶ Иерусалим-биле чаалажып турган бүгү чоннардан дириг арткан улус Хаанга, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр дээш база Чадырлар байырлалын^h демдеглээр дээш чылдың-на кээп турар апаарⁱ. ¹⁷ Бир эвес чер-делегейниң чоннарының кайы-бирээзи Аг-шериглиг хаан Дээрги-Чаяакчыга мөгөөри-биле Иерусалимче барбас болза, ол чон чаъс чок артар^j. ¹⁸ Бир эвес египет чон бээр чедип келбес болза^{**}, Чадырлар байырлалын демдеглеп келбес чоннарже Дээрги-Чаяакчының ыткан аарыг-хайы египетчилерже база халдаар. ¹⁹ Египет чон болгаш Чадырлар байырлалын демдеглеп келбес бүгү өске чоннар боттарының бачыттары дээш шак ыңдыг кеземче алыр.

²⁰ Ол хүн аъттарның дериинге безин «Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан» деп бижип каан боор^k. Дээрги-Чаяакчының өргээзинде чем хайындырар паштар өргүл салыр бедигээштиң мурнунда савалар дег ыдыктыг болур. ²¹ Иерусалимде база Иудеяда бүгү паш-сава Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан болур. Өргүл салыры-биле келген бүгү улус ол паш-саваны ап алгаш, өргөөн малдың эъдин быжырар. Ол хүн Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының өргээзинге садыгжылар^{***} турбас^l.

^g Агг. 2:22

^h Лев. 23:34, 39-43

ⁱ Иса. 2:2; 66:18

^j 3 Хаан. 17:1; Иса. 60:12

^k Хост. 28:36

^l Мк. 11:15; Ин. 2:14-15

* 14:14 Азы: «Иерусалимниң чанынга».

** 14:18 Азы: «Бир эвес египет чон барбас болза, ол база чаъс чок артар».

*** 14:21 Азы: «Хананей кижилер».

Малахия медээчинин ному

Кирилде

Малахия дээрge «Мээң төлээм» дээн уткалыг ат. Ол болза хуу ат эвес, а бижилгеге адын салбаан авторнуң шолазы чадавас. Номнуң бижиттинген үези бистиң эрага чедир V век болгу дег.

Израиль чоннуң бир кеши Вавилонга туттуруушкундан эеп келгеш, Иерусалимде Бурганның өргээзин катап тургузуп каан-даа болза, израиль чон Бурганның олче сагыш салып турарынга чигзинип турган. Чон аразында, Бурганның бараалгакчыларының аразында безин, Бурганга мөгөйш, бараан болурда, тоомча чок, салдынчак чорук бар апарган. Оларның өргүлдери Дээрги-Чаяакчыга төлөп чок болуп, а амыдыралы Ооң хоойлузунга дүүшпейн турган.

Малахияның кол сорулгазы – Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг ынакшылын чонга сагындырары база Бурган биле Израильдин аразында чарган чагыг-керээге шынчы чоруун база катап көргүзеринче улус-чонну кыйгырары. Ол оон ыңай Дээрги-Чаяакчы Бодунга орук белеткеп бээр кылдыр Бодунуң төлээлекчизин айбылап чорудар деп аазап турар. Бурган чедип келгеш, чөптүг чорукту катап тургузуп, бузуттуг-бак улусту кезедир база чонну бачыттан арыглаар.

1 ¹Өттүр билген медеглел. Дээрги-Чаяакчының израиль чонга Малахияны дамчыштыр ажыткан сөзү.

Бурганның Израильге онза ынаа

² Дээрги-Чаяакчы: «Мен силерге ынак мен» – деп чугаалады^a.

^a Ы. х. к. 7:8; Иер. 31:3

А силер: «Сээң биске ынакшылың чүдөн көстүп турарыл?» – дээр-дир силер.

«Иаков биле Исав ийистер эвес чүве бе? – деп, Дээрги-Чаяакчы харыылады. – Ындыг-даа болза, Иаковка ынак мен, ³ а Исавка хөңнүм чок^b. Мен Исавтын даглыг чуртун* хоозурадып кагдым, ооң ээлээн черин ээн кургаг хову кылдыр хуулдуруп, шөө-бөрүлөргө бериптим^c».

^b Рим. 9:13

⁴ Эдом чурттуглар: «Бис чылча шаптыртывыс, ынчалза-даа хоозураан чуртувусту катап тургузуп аар бис» – деп тургай аан. А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Олар катап тудуп аар-даа болза, Мен үрегдөп каар мен^d. Оларның чуртун бузуттуг чер деп адаар, а боттарын Дээрги-Чаяакчының кезээ шагда килеңнээни чон деп адаар.

^c Иса. 34:5; Иер. 49:10; Иез. 35:3; Ионл 3:19; Ам. 1:11; Авд. 1:1

⁵ Силер боттарынар ону көрүп кааш: „Дээрги-Чаяакчы Израильдин кызыгаарларындан дашкаар-даа өндүр бедик!^e – деп чугаалаар силер» – диди.

^d Иса. 34:5; 63:1; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16

Бурганга төлөп чок өргүлдер

⁶ «Оглу адазын, а чалча кижиге – дээргизин хүндүлээр. Бир эвес Мен Адаңар болзумза^e, Меңээ хүндүткелиңер кайыл? Бир эвес Мен Дээргинер болзумза, чүге Мени хүндүлөвөс силер?» Бурганның адын баксырадып чоруур бараалгакчылар^f, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының силерге чугаалаан чүвези ол-дур.

^e Хост. 4:22; Иер. 31:9; Ос. 11:1

^f Мал. 2:1

А силер: «Сээң адыңны канчаар баксыраттывыс?» – деп тур силер.

* 1:3 Исавтын даглыг чурту – Эдом.

** 1:5 Азы: «Израиль черниң кырында турар Дээрги-Чаяакчы өндүр бедик!»

^a Лев. 3:11

⁷ «Силер Мээн өргүл салыр бедигээжимче бужартадып каан аьш-чем^a эккеп салыр-дыр силер».

А силер: «Бис Сени чүнүң-биле бужартадып кагдывыс?» – деп тур силер.

«Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти херекке албайн барып болур деп санаар-дыр силер. ⁸Өргүл кылыры-биле согур малдар эккээр-дир силер, ол кем-буруу эвес бе?! Аскак-бүскек, аарыг мал эккээр-дир силер, ол кем-буруу эвес бе?!^b Ындыг малды чагырыкчыга аппарып бээрин шенеп көр даан! Ол таарзынар деп бе, сенче ээ көрнүр деп бе?» Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

^b Лев. 22:20, 22; Ы. х. к. 15:21

⁹ «„Бурган чонувусту өршээр кылдыр, Аңаа чанннып, мөргүңер че“ – деп турар-дыр силер. Ынчалза-даа силерниң холуңардан ындыг өргүлдөр кээп турда, Ол силерже ээ көрнүр деп бе?» Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

¹⁰ «Силерниң кайы-бирээңер Бурганның өргээзиниң хаалгазын хаап каан болза эки боор. Ынчан Меңээ өргүл салыр бедигээшке хей черге от кывыскан херээ чок боор ийик. Силер Мээн сеткилимге кирбес-тир силер – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – Мен силерниң холуңар салган өргүлге таарзынмас мен^c. ¹¹Мээн адым хүн үнер чүктен хүн ажар чүкке чедир өске чоннар аразыңга өндүр бедик^d. Каяа-даа Мээн адымга тураскааткан чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр, аарыг өргүлдөр кылыр, чүге дээрге Мээн адым ол чоннар аразыңга өндүр бедик^e». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

^c Иса. 1:11-13; Иер. 6:20; Ам. 5:21^d Ыд. ыр. 112:3^e Иса. 2:2-3; 56:7; 60:3; 66:19

¹² «А силер Мээн адымны баксырадып: „Дээргиге өргүл салыр бедигээш чаржынчыг-дыр“ – деп турар-дыр силер, аңаа салган аьш-чемни херекке албайн барып болур деп санаар-дыр силер. ¹³Силер: „Кандыг кончуг берге үүле боор!“ – дээш, Мени херекке албас-тыр силер – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – Оорлап алган*, аскак азы аарыг малды өргүл кылдыр эккеп салырыңарга, ындыг өргүлдү Мен силерниң холуңардан хүлээп аар мен бе? – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ¹⁴Коданында эки эр малдыг, оозун Дээргиге өргүүр бооп даңгыраглапкан, а оон өргүл кылдыр четпес-дудуу мал эккеп салган кара сагыштыг кижиге каргаттырар!^f Мен – өндүр улуг Хаан болгай мен^g, бүгү чоннар аразыңда Мээн адым ханы хүндүткелдиг^h».

^f Хост. 12:5^g Ыд. ыр. 23:10^h Ыд. ыр. 46:2-3; 75:12

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Бурганның бараалгакчыларын чемелээни

ⁱ Мал. 1:6

2 ¹«Бурганның бараалгакчыларыⁱ, силерге ам бээр айтышкыным бо-дур: ²Мээн адымны алдаржыдыңар. А бир эвес Мени тооп дыңнанас база Мээн адымны алдаржыдарын чүрээңерге хүлээп албас болзуңарза, Мен силерге каргыш ыдар мен^j, силерниң алгыш-йөрээлиңерни каргыш кылдыр хуулдуруптар мен^k – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – Каргап эгелей бердим, чүге дээрге силер Мээн адымны алдаржыдарын чүрээңерге хүлээп албаан-дыр силер.

^j Ы. х. к. 28:15; У. ч. 3:33; Зах. 5:4^k Ы. х. к. 28:15-20

³Силерниң үре-салгалыңарны кезедир мен^{**}. Байырлалдарда өргөөн малыңарнын чинин арыннарыңарже хөме чашканнап кааптар мен, силерни ол чин-биле кады үндүр октаптар мен^l. ⁴Мээн Левийден укталган аймаңар-биле чарган чагыг-керээм^m күштүг бооп артсын дээш, силерге ол айтышкынны бергенимни билип алыңар – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ⁵Мээн Левийниң аймаа-биле чарган чагыг-керээм силерге эки-чаагай амыдыралды бээр ужурлуг турган, ол бүгүңү Мен хайырладым-даа. Левиттер Менден коргар ужурлуг турган, ынчангаш Менден коргуп, Мээн адымны ханы хүндүлөп турган. ⁶Левийниң салгакчылары алыс шын

^l Хост. 29:14^m Сан. 3:12

* 1:13 Азы: «Чазарлаттырган».

** 2:3 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары: «Мен холдарыңарны кемдедип каар мен» азы «Далган-тарааңарны узуткап каар мен».

өөредигни чугаалап турган, оларның аксындан меге сөс үнмээн. Олар Меңээ туралы-биле, шынны-биле бараан болуп турган, хой улусту бачыгтан чайлаткан^а.

⁷ Бурганның бараалгакчызының аксы-сөзү угаан-билигни кадагалаар ужурлуг^б, ынчан улус ооң чугаа-сөзүндөн өөредигни дыңнаксаар^с, чүгө дээрге ол – Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының төлээлекчизи-дир. ⁸ А силер ол оруктан өскээр барган-дыр силер, боттарыңарның өөредиңер-биле хой улусту буураткан-дыр силер. Левийнин аймаа-биле чарган чагыг-керээмни үрэн-дир силер^д – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ⁹ Ынчангаш Мен силерни бүгү чоннуң мурнунга чөгөнчиг, куду көрдүргөн улус кылып каан мен, чүгө дээрге силер Мээң оруктарым эдербээн-дир силер, ыдыктыг хоойлуну ажыглаарда, улусту ылгай көрүп турган-дыр силер^е.

^а Лев. 10:11; Ы. х. к. 33:10

^б У. ч. 5:2

^с Ы. х. к. 17:9

^д Иез. 22:26

^е Ы. х. к. 1:17; 16:19

Иудейлерниң боттарының кадайларынга шынчы эвес чоруу

¹⁰ Бис шуптувус чаңгыс Адалыг эвес бис бе?^ф Бисти чаңгыс Бурган чаяап каан эвес чүве бе? А чүгө бис Ооң ада-өгбевис-биле чарган чагыг-керээзин үреп, бот-боттарывыска кара сагыштыг болганывыс ол?

^ф Эф. 4:6

¹¹ Иудейлер кара сагыштыг болган-дыр. Израиль чоннуң аразында, Иерусалим хоорайда чүдек-бужар чүве үүлгеттинип турар-дыр. Иудейлер Дээрги-Чаяакчының ынак ыдыктыг черин бужартаткан-дыр: олар өске бурганнарга мөгөөр херэеженнерге хандыкшып, өгленчип алган-дыр^г. ¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ынчаар кылып турар кижиге Аңаа өргүл кылып арга бербес болзун!

^г Эзра 9:2; Неем. 13:23

¹³ Оон ыңай мындыг чүве кылып турар-дыр силер: Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшче карак чажын хөме кудуп каапкан-дыр силер. Ыглап-сыктап, хомудап турар-дыр силер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы силерниң өргүлдеринерже ам көрүнмейн турар-дыр, оларны силерниң холуңардан хүлээп албас апарган-дыр. ¹⁴ «Чүгө ындыгыл?» – деп айтырып тур силер. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы аныяанда өгленнишкен кадайың биле сээң араңарда херечи-дир: ол херэежен кижиге сээң кыс эжиң, өгленчир дугайында дугуржулга ёзугаар кадайың-даа болза, сен аңаа шынчы эвес болган-дыр сен.

¹⁵ Бурган ашак-кадай улусту чаңгыс мага-боттуг, сагыш-сеткилдиг боор кылдыр чаяап каан болгай. А чүгө Ол олар тудуш чаңгыс болзун деп күзээрил?^{*} Бурганга таарымчалыг үре-салгал ботталдырзын дээш. Ынчангаш силер сеткил-чүрээнерни кадагалаңар, кым-даа бодунуң аныяанда өгленнишкен кадайыңга шынчы чоруун үре-везин. ¹⁶ «Бир эвес кандыг-бир кижиге бодунуң кадайыңга хөңнү чок апарып, ооң-биле чарлыр болза^{**}, ол кижиге дерзии чорук-биле, хеви-биле дег, шыптынып аар – деп, Израильдиң Бурганы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – Ынчангаш сеткил-чүрээнерни кадагалаңар, ындыг кара сагыштыг чорук кылбаңар^h».

^h Мф. 19:6; Мк. 10:9;

Лк. 16:18; 1 Кор. 7:10-11

Бурганның чонну шын шиидер дээш кээри

¹⁷ Дээрги-Чаяакчыны чугаа-сөзүңер-биле бужургандырып алган-дыр силерⁱ. «Чү-вүс-биле Аңаа бужурганчыг апарганывыс ол?» – деп айтырар-дыр силер.

ⁱ Иса. 43:24

«Дээрги-Чаяакчы бузут үүлгедип турар улусче эки көрнүп турар, Ооң сеткилинге ындыг улус кирип турар» – деп хыйланып турарыңар-биле^j база «Чөптүг шииткел кылып Бурган кайыл?» – деп айтырып турарыңар-биле^k.

^j Иса. 5:20

^k Иов 23–24 эгелер

* 2:15 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Сагыш-сеткили аңаа кижиге силер ышкаш кылдыр кылбас. Ындыг кижиге чүнү күзээрил?»

** 2:16 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мен ашак-кадай улустуң чарлырыңга хөңнүм чок мен».

3 ¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Көрүңөр, Меңээ оруктан белеткеп берзин дээш, Мен Бодунуң төлээмни мурнай чорудуп тур мен^a. Силерниң чүткүп турарыңар Дээрги Бодунуң өргээзинге хенертен чедип кээр, силерниң көрүксеп турарыңар чагыг-керээмни медеглээр төлээм мыя бо кел чыдыр» – деп харыылаан-дыр.

^a Хост. 23:20; Мф. 11:10; Мк. 1:2; Лк. 1:76; 7:27

^b Ыд. ыр. 75:8; Иоил 2:11; Наум 1:6; Ажыд. 6:17

^c Иса. 1:25; Иез. 22:18; Зах. 13:9

² Оң чедип кээр хүнүн кым шыдап эртерил? Ол көстүп кээрге, кым шыдажырыл?^b Ол эзилдирер от, саваң дег болур. ³ Ол мөңгүн арыглаар эзилдирикчи дег олуруп алгаш, Левийниң аймаан арыглап, оларны алдын-мөңгүн дег эзилдирип каар^c. Ынчан олар Дээрги-Чаяакчыга чөптүг өргүл кылыр. ⁴ Ынчан Иудея биле Иерусалимниң өргүлдери, шаандакы үеде-даа дег, эрткен чылдарда-даа дег, Дээрги-Чаяакчыга өөрүнчүг болур.

⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Мен силерге шииткел үндүрүп чедип кээр мен. Караң көрнүрлерге^d, кады чурттаан эжинге шынчы эвестерге, мегелеп даңгыраглаарларга^e, хөлечиктерниң ажыл төлевирин бербестерге^f, дулгуяк херэеженнерни база өскүс кижилерни кызагдаарларга, даштыкы улустуң эргелерин казыырларга^g – Менден кортпас улуска удур саадал чокка херечилеп, оларның буруузун илередир мен» – деп чугаалаан.

^d Лев. 19:31

^e Хост. 20:14, 16;

Лев. 19:12

^f Лев. 19:13

^g Ы. х. к. 24:17

^h Сан. 23:19;

Ыд. ыр. 101:27-28;

Иак. 1:17

ⁱ Аж.-ч. 7:51

^j Иса. 31:6; Зах. 1:3

⁶⁻⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Мен, Дээрги-Чаяакчы, өскерилбес мен^h. А силер Иаковтуң үре-салгалы болуп артпышаан-на болгай силер*. Ада-өгбөнерниң үезинден-не Мээң дүрүмнеримни үреп, оларны сагывайн турган силерⁱ. Менче эглип келиңер, Мен база силерже эглип кээр мен^j» – деп чугаалаан.

А силер: «Канчап эглип кээр бис?!» – деп тур силер.

Бурганга хамааржыр чүүлдерни оорлап болбас

⁸ «Кижиги Бурганга хамааржыр чүүлдерни оорлап болур бе? А силер Мээң чүүлдериңи оорлап турар-дыр силер».

«Сеңээ хамааржыр чүүлдерни канчаар оорлап турдувус?» – деп тур силер.

«Меңээ бээр ужурулуг бүгү чүвөнерниң оннуң бир кезээ-биле, өргүл-белектеринер-биле. ⁹ Силер – бүгү чон – каргаттырар силер^k, чүге дээрге Мээң чүүлдеримни оорлап турар-дыр силер. ¹⁰ Шыгжамырларже дүжүттүң оннуң бир кезээн бүрүнү-биле эккелиңер – Мээң өргээмге аыш-чем турзун – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – Оон Мени шенеп көрүңер даан: дээрниң эжиктерин силерге ажыдып бербес-тир мен бе^l, силерже ачы-буянымны сыңырап чер чок кылдыр харамнанмайн бадырып бербес-тир мен бе?^m ¹¹ Мен силерниң дүжүдүнерни хоралакчыларга чиртпес мен, шөлдериңерде виноград сыптарында чимис база черже кээп дүшпес – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ¹² Ынчан бүгү чоннар силерни амыр-чыргалдыг деп адаар, чүге дээрге силерниң чериңер кайгамчык эки болур». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

^k Мал. 2:2

^l Лев. 26:4; 4 Хаан. 7:2; Иер. 14:22; Иез. 34:26; Зах. 10:1

^m 2 Чыл. 31:10; У. ч. 3:9-10

Бурган Бодунуң чөптүг-шынныын көргүзөр

¹³ «Силер Меңээ удур кадыг сөстөр чугаалап турдуңар» – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан.

А силер: «Бис Сеңээ удур чүнү чугааладывыс?» – деп тур силер.

¹⁴ Силер: «Бурганга бараан боорга, ажык чок-тур. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының дүрүмнерин сагып, Оң мурнунга качыгдап ыглаан улус дег муңгарап чоруп тургаш, кандыг ажык-дуза алдывыс?ⁿ ¹⁵ Бис ам бардам улусту амыр-чыргалдыг деп

ⁿ Иов 9:22; 35:3;

Иса. 58:3; Соф. 1:12

* 3:6-7 Азы: «Силер, Иаковтуң үре-салгалы, узуткатпаан-на болгай силер».

санаар-дыр бис. Бузуттуглар чедиинскиниг болуп тур, олар Дээрги-Чаяакчыга чөңгээлеп тура безин, кеземче чок артып каар-дыр» – деп турган силер^a.

¹⁶ А Бургандан коргар улус ол үеде аразында чугаалажырга, Дээрги-Чаяакчы оларже кичээнгей салып, дыңнап турган. Ынчаарга Дээрги-Чаяакчыдан коргар, Оон алдар-адының дугайында бодаар улустуң аттарын кириген тураскаалдыг ном^b Оон мурнунга бижиттинип турган.

¹⁷ «Олар Меңээ хамааржыр – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – Мээн хөделип үнер хүнүмде олар Мээн улуг үнелиг өнчү-хөреңгим болур^c. Мен оларга, ада кижии аңаа бараан болуп турар оглунга дег, хайыралыг боор мен^d. ¹⁸ Ынчан силер Бурганга бараан болуп турар чөптүг-шынныг кижии биле Аңаа бараан болбайн турар бузуттуг кижиниң аразында ылгалды катап база билип каар силер^e».

4 ¹ «Көрүңер, суугу ышкаш кызыдыр изидер үе кел чыдар-дыр. Бүгү бардам, бузуттуг улус кадып калган ыяш дег апаар, ол үеде оларны өрттедиптер^f – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан, – олардан будуктар-даа, дазыл-даа артпас^g. ² Ынчалза-даа силерге – Мээн адымны ханы хүндүлээр улуска – чөптүг чорукту эккээр хүн үнүп кээр, оон херелдери экиртир эмнээр^h. Ынчан силер, челеден чежип салган бызаалар дег, дешкилеп ыңай болур силер, ³ бузуттуг улусту таптаар силер. Мээн хөделип эгелээр үемде олар силерниң будунар адаанга бок-доозун дег апаар». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Түңнел сөс

⁴ «Мээн чалчам Моисейниң хоойлузун – Хорив дагга аңаа бүгү израиль чонга хамаарыштыр бергеним хоойлу-дүрүмнерни утпайн сактып чорунарⁱ. ⁵ Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг, коргунчуг шииткел хүнү чедип кээр бетинде, Мен силерже Илия медээчини чорудуптар мен^j. ⁶ Ол адаларның чүректерин ажы-төлүнче, а ажы-төлдүң чүректерин – адаларынче ээлдирер^k. Оон башка Мен келгеш, чер-чуртту бүрүнү-биле узуткап каар мен».

^a Иов 21:14-15; 22:17;
Ыд. ыр. 72:3-4;
Иер. 12:1

^b Хост. 32:32;
Ыд. ыр. 55:9; 68:29

^c Хост. 19:5; 1 Пет. 2:9

^d Ыд. ыр. 102:13

^e Хост. 11:7

^f Мф. 3:12; Евр. 6:8

^g Иса. 47:14

^h Ыд. ыр. 83:12; Лк. 1:78

ⁱ Хост. 20:3-17;

Ы. х. к. 4:10

^j Мал. 3:1;

Мф. 11:14; 17:10;

Мк. 9:11; Ин. 1:21

^k Лк. 1:17

